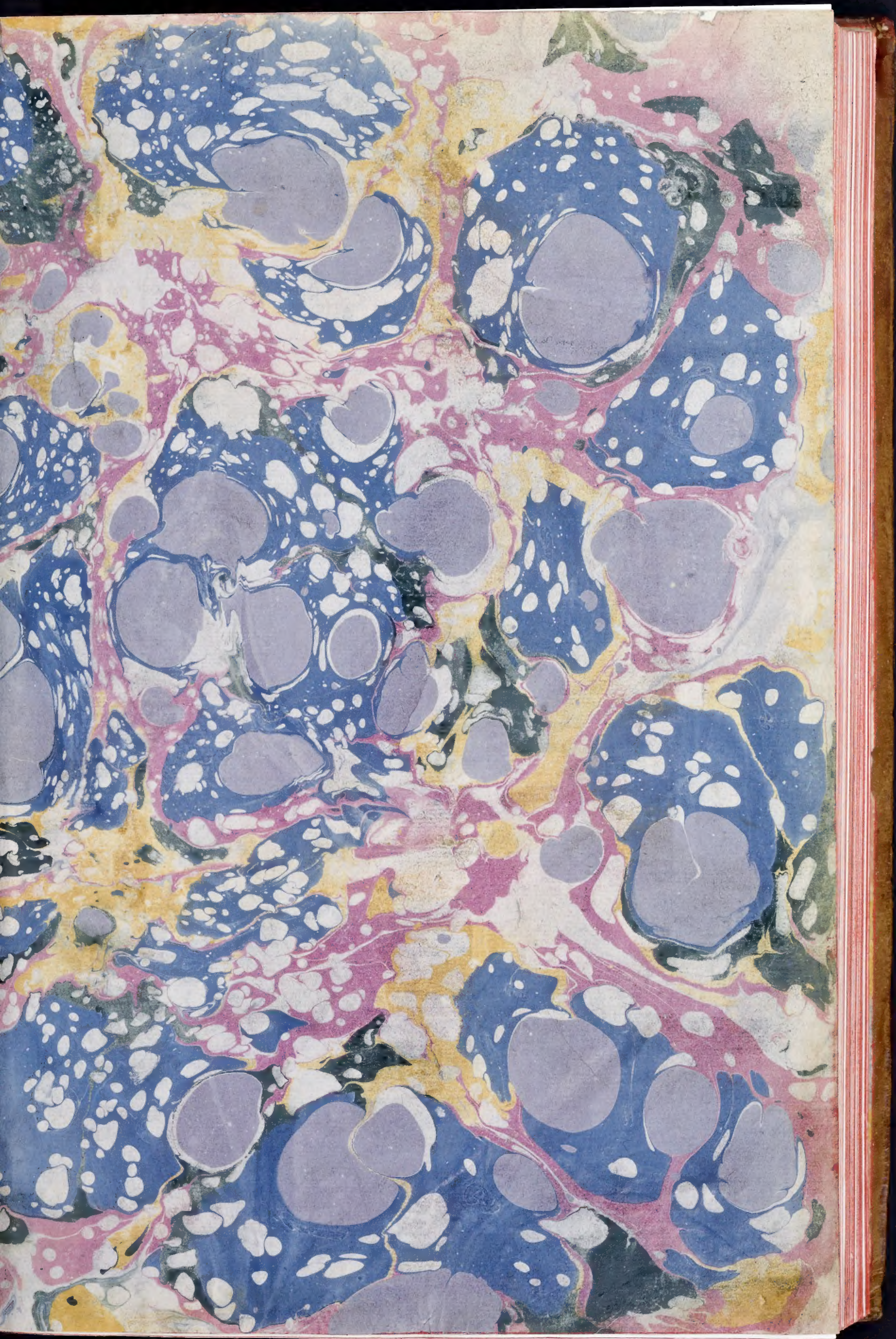

THESAURUS
ROMANARUM
ANTIQUITATUM.
VOLUMEN VII.

THESAURUS
ANTIQUITATUM
ROMANARUM,

CONGESTUS

a

JOANNE GEORGIO GRÆVIO.

ACCESSERUNT

Variæ & accuratæ tabulæ æneæ.

VOLUMEN SEPTIMUM.

VENETIS,
Typis Jo: BAPTISTÆ PASQUALI.
M. DCC. XXXV.
SUPERIORUM PERMISSU.

NOI REFORMATORI
DELLO STUDIO DI PADOA.

HAvendo veduto per la fede di Reviſione, & Approbatione del P. F. Tomaſo Maria Gennari Inquiſitore nel Libro intitolato: *Theſaurus Roman. Antiquitatum congeſtus a Jo: Georgio Grevio* VII. VIII. IX. X. XI. XII. & li Tomi intitolati: *Theſaurus Antiquitatum Græcarum congeſtus a Jacobo Gronovio* VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Principi, & buoni Coſtumi, concedemo Licenza a Gio: Battiſta Paſquali Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di ſtampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Data 25. Novembre 1735.

(Z. Pietro Paſqualigo Reff.

(Michiel Moroſini Kav. Reff.

(Lorenzo Tiepolo Kav. Proc. Reff.

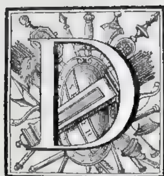
Agoſtino Gadaldini Segretario.

1735. primo Decembre.

Regiſtr. nel Magiſtrato Eccellentiſſimo della Beſtemia.

Angelo Legrenzi Segr.

LECTORI BENEVOLO S.

E hoc ſeptimo Theſauri antiquitatum Romanarum volumine pauca, ut nunc eſt, monenda habeo, quamvis de multis diſputandi materia non deeſſet, ſi & temporis & occupationum ferret ratio. Vides primo trium illuſtrium virorum, Richardi Streinii Germani, Antonii Auguſtini Hiſpani, & Fulvii Urſini Itali eruditos Commentarios de gentium & familiarum Romanarum ortu & ſucceſſione. Hi lucem affundunt antiquis omnis generis ſcriptoribus benigniſſime, qui intelligenter evolvi non poſſunt ſine cognitione familiarum. Hinc tot magni viri & omni doctrina ornati, tum olim, cum res Romana non minus imperii amplitudine, quam ingeniorum copia & eruditionis floreret ubertate, cum noſtra tempeſtate impegerunt graviter ignoratione hujus eruditionis. In ea multa quidem his triumviris inviſitata viderunt homines eximii, qui in hac antiquitatis obſcuritate illuſtranda poſt illos elaborarunt, multas etiam non leves illorum hallucinationes caſtigarunt, novas quoque familias, quas nimirum illi non obſervarant, nec per monumenta in lucem nondum producta poterant obſervare, cum ex nummis, lapidum titulis, tum ex aliis priſci ævi reliquiis, ſed poſtea inventis, eruerunt Golzius, Sigonius, Panvinius, Pighius in Faſtis, Gorlæus in ſupplementis familiarum Romanarum, Glandorpius in Onomaſtico, & Thomas Reineſius in epiſtolis ad Rupertum, in variis lectionibus, in Commentario poſtumo in inſcriptiones antiquas; Seguinus in ſelectis numiſmatibus, Excellentiſſimus Spanheimius in diſſertatione ſexta de præſtantia & uſu numiſmatum antiquorum, ubi & multa leges de Nominibus Romanorum egregia, præterita iis, qui de hoc egerunt argumento, & quæ non debuiſſent præteriri in tomo ſecundo hujus theſauri, nec non Clariſſimus & amiciſſimus Perizonius in animadverſionibus Hiſtoricis, ut & in diſſertationum triga. Ab hoc longe plura in iſtius ſtudii genere indies expectamus tam in diſſertationibus de Romanorum nominibus, quas dudum adornat, tum in notis ad Valerium Maximum. Ex antiquis titulis æque ac ex nummis poſſunt illuſtrari Romanæ familiæ, de qua ſex nummos habet & unam inſcriptionem Fulvius. En tibi aliam ineditam ex Gudiano corpore, in qua plures Anii leguntur.

MEMORIÆ. ANIOR. FAMILIÆ
L. ANIVS. L. F. ESQ. VENVSTVS. PRÆF. VIGIL
T. ANIVS. L. F. T. N. MANCINVS. LONGVS. ET
P. ANIVS. L. F. ESQ. PROBVS. AVG. N. PROCVR
ATOR. XX. HEREDITAT. PAMPHYL
ANIA. P. F. VERA. ET. ANIA. IOCVNDA. P. F.
ET. Q. ANIVS. SOTERICVS. LOC. EMPT. F. C.
IN. FR. P. XIIX. IN. AGR. P. XXV. H. M. D. M. A.

Obſervabis autem in hoc lapide ſemper ſcribi Anius, cum in nummis & aliis lapidibus geminetur N. Verum apud Gruterum etiam in quarta pag. DCLVI. laudatur L. ANIVS PRISCVS, & in alia ANIA. Sed in longe pluribus ſcribitur ANNIVS, vide Gruteriani operis indices. Ad familiam Auguſti pertinent Marcelli & Marcellæ, ut notum, propter ſororem Auguſti Octaviam minorem, quæ nupta fuerat Marcello. Duas illa filias habuit Octaviam majorem & minorem. Quos maritos habuerit Marcella major, nemo paullo humanior ignorat. Hæc per excellentiam dicitur Marcella in inſcriptione inedita:

IRENA
MARCELLÆ
SARCINATRIX.

De Marcella minore magnum eſt ſilentium, inquit Lipſius in ſtemmate Auguſti. Ejus tamen meminit antiqua inſcriptio itidem inedita:

ZETHVS. MARCELLÆ
MINORIS. COCVS

Eadem Marcella in alio lapide dicitur Marcella Pauli:

FAVSTVS
MARCELLÆ. PAVLI
PISTOR

Unde mea ſententia licet diſcere, qui nam Marcellæ minoris fuerit fuerit maritus. Paulli uxor appellatur. Hic videtur fuiſſe Æmilius Paullus Cenſor, cujus filio poſtea nupſit Julia Neptis Auguſti, Agrippæ filia. Hinc etiam cognoſcis, quod adhuc ignorabatur, cur Auguſtus Paulli progener dicatur apud Suetonium in Octaviano c. 19. ubi inter alios, qui contra Auguſtum conſpirarant, nominatur Lepidus juvenis, Varro, Murena, Fannius Cæpio, M. Egnatius, Plautius, Rufus, Lucius Paullus progener Auguſti, quia nimirum ejus neptim Juliam duxerat. En locum obſcurum & intactum nunc liquidum redditum! Imperatori Cajo Cæſari Caligulæ tres fuerunt

ſorores, Agrippina, Druſilla, Livilla, quæ ſæpius junctæ conſpiciuntur in nummis. In inſcriptionibus commemoratur etiam Julia Germanici filia:

PRIMA. AVGVSTI. ET. AVGVSTAE. L.
NVTRIX. IVLIAE. GERMAN. FILIAE.

Hæc Julia eſt illa, quæ Suetonio Livilla, Tacito, Dioni, & in nummo, in quo tres illæ ſorores notatæ ſunt, Julia dicitur. Nimirum omnes tres ſorores Caii, Agrippina, Druſilla, Livilla vocatæ fuerunt etiam Juliæ, quo nomine ſe ex Auguſti ſanguine genus trahere teſtatum faciebant. De Julia Livilla jam vidimus. Julia Agrippina eſt apud Gruterum nona pag. CCXXXVI.

IVLIAI. AVG.
AGRIPPINAI
GERMANICI
CAESARIS F.

Idem nomen invenies etiam in pluribus inſcriptionibus apud Gruterum pag. CCXXXVII. quas conſules. Sic etiam occurrit in antiquo marmore apud eundem Gruterum, JVLIA. DRVSILLA. GERMANICI. FILIA. Habes igitur Juliam Livillam, Juliam Agrippinam, Juliam Druſillam, cum una tantum adhuc inter ſorores Caii, Germanici filias, Julia eſſet nota, cui præ ceteris id cognomen magis adhæſiſſe cernimus. In vetuſtis epigrammatibus & libris tres Druſi commemorantur, ſatis noti. Druſus Germanicus, Tiberii frater, Druſus Germanicus, hujus filius, Druſus Tiberii filius. Hi ſæpiſſime confunduntur, ut videmus in magno indicum Gruterianorum auctore, qui 2. DCXXXIIII. 6. 7. 8. 9. CCXXXVI. & 2. CCXXXVII. & 3. 4. DC. tribuit uni Druſo, cum 2. CCXXXIV. dedicata ſit Druſo Germanico, Tiberii fratri, quam hic legis

IVLIAE. AVG.
DIVI. F. MATRI
TI. CAESARIS. AVG. PRIN.
CIPIS. ET. CONSERVATORIS
ET. DRVSI. GERMANICI
M. CORNELIVS. PROCVLVS
PONTIFEX. CAESARVM

Ejus filio, Druſo Cæſari Germanico poſitum eſt marmor, quod numero ſecundum eſt paginæ CCXXXVII.

DRVSO. CAES. . . .
NICI. CAESARIS. . . .
AVG. N. DIVI. AVG. . . .
PRAEFECT. VRBI. . . .
GVSTALI

Quæ inſcriptio ſic videtur ſupplenda:

DRVSO. CAESARI. GERMA
NICI. CAESARIS. F. TI. CAES
AVG. N. DIVI. AVG. PRONEP.
PRAEFECT. VRBI. SODALI. AV
GVSTALI.

Habes etiam decimum lapidem eidem dicatum in præcedente pagina. Sed ad Druſum Tiberii filium pertinet 6. CCXXXVVII.

DRVSO CAESARI
TI. AVG. F. DIVI
AVGVSTI. N.
DIVI. IVLI. PRON.
L. TVRPILIVS. L. F.
GEMINVS

Duæ, quæ ſequuntur, inſcriptiones, eidem ſunt conſecratæ. In marmore nondum vulgato prædicatur etiam DRVSVS BLANDI F. qui nepos fuit hujus Druſi Cæſaris & Liviæ ex filia Julia, quæ nupta fuerat RVBELLIO BLANDO, ut auctor eſt Tacitus VI. annali c. 27. Ipſum marmor loco commodiore publicabitur. Plura hujus generis alia potuiſſent expromi, ſi non maturanda fuiſſet hæc ad lectorem adlocutio.

Scriptores de Romanorum familiis excipit liber utiliſſimus, Notitia dignitatum utriuſque Imperii, cum erudito commentario Guidi Panciroli, qui Patavii magna cum laude docuit ſuperiore ſeculo Legum Romanarum diſciplinam. Accedit ejuſdem de magiſtratibus municipalibus & corporibus artificum libellus. In utroque libro παροράματα quædam notata ſunt a viris doctis, & plura poſſent notari, ſi hoc nunc agere tempus permitteret. Tandem his omnibus ſubjicitur de honore Biſellii, cujus in marmore Piſano fit mentio, docta commentatio Valentis Chimentellii, Viri & dignitate generis, & varia doctrina præcellentis, qui in Piſano Lyceo docuit cum magna laude eloquentiam, & civilem doctri-

nam,

nam, mihique, cum in vivis eſſet, erat peramicus. In hac elegante diſſertatione, de variis Sellarum, & quibus magiſtratus, & quibus utebantur homines privati, multa præcepit Vir eruditiſſimus egregia, ſcituque digna, ut de ſellis curulibus, de ſubſelliis ſenatoriis, de lecticis conſularibus, de thronis, ſoliis, cathedris, & quæ ſunt alia hujus generis. Appendicis loco adjecit diſputationem de odoris Muſcis Piſanis, quæ quamvis non ſpectaret antiquitates Romanas, non tamen eam omittendam cenſuimus, ne quid delibetur de illius opere. Fato acerbo Chimentellius eſt nobis ereptus, qui plura & majora, ſi ſupereſſet, nobis præſtitiſſet. Vale Lector, & his fruere.

SERIES SCRIPTORUM,

Quæ in ſeptimo Tomo Theſauri Antiquitatum Romanarum inveniuntur.

RICHARDUS STREINNIUS
BARO SCHUVARZENAVIUS
DE
GENTIBUS, ET FAMILIIS ROMANORUM.

SER.MO ET ILL.MO
PRINCIPI AC DOMINO
D. CAROLO
ARCHIDUCI AUSTRIÆ, &c.

RICHARDUS STREINNIUS S.

UIDNAM causæ sit, CAROLE Princeps Illustrissime, quod quum ætates fere singulæ singula prope nobis extulerint optimarum rerum studia, ea tamen ab humili ad summum perducta senescere, ac suo quasi fato persungi, rursusque aliquando efferri atque emergere videantur, sæpe multumque dubitare soleo. Videmus enim, & patet hoc quidem omnibus, ultimam illam hominum ætatem, quæ quo ab ortu aberat propius, hoc ingenio magis animique magnitudine præstitit, cum vim rerum cælestium, ratos orbium cursus, motus, trajectiones, & progressiones syderum, tum omnem naturæ obscuritatem, rerumque vicissitudines, & notasse diligenter, & accurate explicasse: quæ quum in alto sane essent collocata gradu, delabi paulatim & præcipitari cœperunt. Nam quæ continuo insecuta est ætas, ea non cognoscere prius præclarissimas illas res, quam contemnere plane & negligere cœpit. Tertia vero, quæ Græcorum est (illarum enim Assyriorum est altera, altera Persarum) non modo hæc quæ jacere videbantur, & sepulta esse, naturæ optima rectissimaque studia excitavit, sed & omnia doctrinarum atque artium genera, jura, leges, humanitatem denique omnem induxit, & in omneis terras distribuit. Quo quidem tempore virtutis magistri Philosophi extiterunt, qui rerum omnium naturam evolverent, differendi subtilitatem explicarent, vitam atque mores traderent: procreatores quidam, & quasi parentes bonarum artium reliquarum omnium. Non progrediar longius, ad Romanos venio. Quid Romano florente imperio literarum studiis præclarius? quid illustrius? quid vero illo sæculo eruditius? atqui hæc una cum imperio concidisse, nemo mediocriter quidem eruditus ignorat. Verumtamen quum repressa hæc vetustate, vel oppressa potius & extincta crederentur, nostra certe patrumque memoria in lucem a doctissimis hominibus vindicari, & pristinæ dignitati longo intervallo restitui cœperunt. Hujus ego tantæ mutationis causam unam quidem in natura ita latere arbitror, ut quod in hac imbecillitate nostra neque appareat, neque cernatur, solius Dei rerum omnium præpotentis sapientiæ relinquenda sit: alteram extra naturam positam, animo & intelligentia comprehendi posse judico. Etenim ut suus cuique parti ætatis datus est terminus, certaque tempestivitas, qua decursa & exacta, confici eam & extingui necesse est: sic reliquarum quoque rerum omnium quædam quasi ætates videri solent, certis notatæ & circumscriptæ cancellis. Atque, ut omittam ea, quæ oculis cerni & eventu notari possunt, terræ fœtum omnem, fruges, baccas arborum, & quæcumque ad hominum commoditates natura largita est, temporis decursu, sui quam dissimillima reperiri: ingenium certe, hominisque natura dici non potest quantum a superioribus ætatibus degenerarit, quam fracta nunc & debilitata, vehementi quadam impulsione ad senectutem & interitum compellatur. Sunt tamen ingeniis hominum innati virtutum igniculi, & semina data doctrinarum, quæ si adolescerent, nihil hominis natura præstantius esse posset: nunc autem, cum ea sit naturæ depravatio, ut simul ac in lucem editi ac suscepti sumus, pravitatis erroribus imbutæ mentes nostræ in summa perversitate versentur, cum igniculi, si qui sunt, restinguuntur celeriter, tum semina in contrarias partes se convertunt. Ac fuit hæc quondam illorum temporum felicitas, quæ quum ab interitu rerum abessent longissime, tum omnibus rebus, præsertim studiis atque artibus florebant. Itaque nihil in omni natura tam erat reconditum, nihil tam abstrusum & obscurum quod non investigarit, eruerit, atque in lucem protulerit antiquitas: huic arteis innumerabiles, maximarum rerum scientiam, doctrinæ atque humanitatis studia debemus: huic, si quid est vel excogitatum acute, vel inventum præclare, acceptum ferimus. Hæc vero nostra postrema ætas, quum a natura ad finem & exitum præcipiti quodam casu volvatur, illa ipsa, si qua supersunt naturæ bona, una secum ad interitum rapit. Ita fit ut quum solidam & expressam pulcherrimarum rerum effigiem jampridem nullam habeamus, umbram tantum & imagines consectemur. Accedunt huc varii rerum humanarum casus, qui omnibus in rebus dominantur, qui studia & contentiones nostras sæpe in ipso cursu frangunt atque obruunt. Non omittam (quod vere mihi videor dicturus) ut rerum aliarum, sic laudandarum artium pestem & exitium esse bellum. Aluntur enim, augentur & confirmantur pace literarum studia, hæc per otium concelebrata efflorescunt: ubi vero ad bellum, ubi ad castra ventum est, tum afflicta & tanquam intermortua jacent & negliguntur, pellitur e medio sapientia, (ut bonus Poeta scribit Ennius) vi geritur res. Cujus quidem certe rei, ut veterum memoriam relinquam, respublica Romana testis est. Illa enim in otio & tranquillitate tot ingeniis, tantisque studiis exculta, quasi fœcunda quædam genitrix, immortales edidit partus. Hoc tempore Catones, Lælios, Tuberones, Cicerones, Varrones, omni doctrinarum genere cumulatos accepimus. Secuta bella civilia, perpetuis seditionibus respublica labefactata, ubi Imperatorum tyrannis rem Romanam excepit, bonis disciplinis nullus honos habitus, præclaræ artes omnes pene funditus deletæ sunt. Patrum vero & avorum memoria, pacatis fere bellis, quum diuturnitas pacis o-

tium confirmasset, paululum erigere se literæ & oculos extollere cœperunt. Doctrina primum, quæ reconditis in artibus & literarum varietate versatur, dein eloquentia, postremo antiquitatis studium paulatim excitatum est. Verum hæc in Italia primum magno in honore & gloria fuerunt: in Germania vero nostra non ita magna laude dignata sunt. Doctrinam cum complures alii, tum in primis Erasmus excitavit, eaque hodie multorum ingeniis magnopere celebratur. Eloquentiam primus excepit Longolius, cujus dignitatem & decus hodie Johannes Sturmius sustinet, homo omni doctrinarum genere politissimus. Antiquitatis vero studium primum Cuspinianus noster, tum etiam Rhenanus & Glareanus, viri summis ingeniis, exquisitaque doctrina præditi, magna sane cum laude & posteritatis commemoratione amplexi sunt. Quorum vestigiis Fran. Hotomanus, juris, literarum, atque omnis antiquitatis peritissimus, insistens, quum animi mei ardorem ad bonarum artium studia cognovisset, magnopere mihi auctor fuit, ut cum juris civilis scientia antiquitatis studium conjungerem. In quo quum maxime elaborarem, atque omnes hujus ineuntis ætatis industriæque nervos contenderem, tum miram in cognoscendo suavitatem, & multarum rerum jucunda quadam varietate distinctam delectationem, tum vero singularem inesse huic studio utilitatem animadverti. Nam quum in ejus reipublicæ temperatione cognoscenda elaboremus, quæ cæteris omnibus non tam imperii magnitudine, quam civitatis præclara & sapienti descriptione antecelluit, incredibiles certe fructus ad eos qui ad reipublicæ gubernacula accessuri sunt, redire necesse est. Accedit illud quoque, quod quum adolescentia hæc nostra in Latinorum scriptorum libris cognoscendis informari soleat, nullum tamen de iis solidum verumque fructum consequi possimus, nisi omnia populi Romani instituta & nota & perspecta habeamus, in comitiis, legibus, magistratibus, judiciis, provocationibus, auspiciis, cæremoniis, reique militaris descriptione, præsertim autem in familiis ac gentibus, quarum mirificam quandam video a primo urbis ortu habitam fuisse non sine magnis causis rationem. Itaque quum ad unamquamque rerum illarum præclarissimarum cognoscendam animum meum his fere viginti mensibus adjecissem, cœpissemque de magistratibus & judiciis, aliisque nonnullis commentari, nullam tamen in partem majorem quam in familiis observandis ac describendis diligentiam adhibui, rem obscuram certe atque ignotam: quæ cum priscis temporibus a T. Pomponio Attico literis mandata & explicata esset, in manus tamen hominum nunquam (quod equidem sciam) pervenit. Quum igitur hunc superioribus mensibus libellum confecissem, in eoque non tam illustrium virorum familias atque ætates, quam magistratus, honores, resque eorum gestas essem complexus, multique doctissimi viri, quibuscum studia mea communicabam, ut illum in studiosorum rationem divulgarem, atque ex umbraculis in Solem educerem, summopere a me contenderent, feci id quidem non invitus, ut prodessem quamplurimis. Hunc autem tibi, CAROLE Princeps, tuoque clarissimo nomini, de parentis charissimi atque optimi, amicorumque sententia offerre volui: præsertim quum ex hac scientia mirificam te voluptatem capere consuevisse, ex multorum sermonibus intellexerim, ut si patronus huic præclaro studio comparandus sit, tu mihi facile occurras qui hæc studia labentia excipere, afflicta erigere, perdita recreare posse videaris. Accipies igitur, Princeps Illustrissime, munus tenue illud quidem, minimeque dignum quod amplitudini nominis tui a me offeratur, sed tamen obsidem ac pignus meæ erga tuam amplitudinem fidei atque observantiæ perpetuo futurum. Vale.

Argentorato XVI. Kal. Septemb. MDLVIII.

RICHARDI STREINNII

BARONIS AUSTRII,

IN STEMMATA

GENTIUM ET FAMILIARUM ROMANARUM

PRÆFATIO.

ETUS *est, eaque multorum animis penitus insita opinio, principium atque originem Romanæ reipublicæ, colluviem fuisse & concursum barbararum quarundam gentium. Itaque apud Trogum Mithridates,* servos vernasque Tuscorum *Romanos, eorumque reges,* pastores Aboriginum, aruspices Sabinorum, & exules Corinthiorum *appellare non dubitat. Veteres tamen rerum Romanarum scriptores, Catones, Pisones, Gellii, & qui eorum maxime insistit vestigiis, Dionysius Halicarnasseus, auctor in primis bonus & locuples, Romanos a Græcis originem ducere multis rationibus probare conantur. Quorum sententiam, antequam familias nostras aggrederemur, breviter hic exponendam duximus. Adjiciemus etiam gentium & familiarum Romanarum perbrevem quandam explicationem: tum quæ Patriciæ, quæ Plebejæ gentes sint, quæve majorum, quæ minorum gentium Patriciæ familiæ dicantur, ostendemus. Principio igitur Aborigines (ut ab ultimis auctoritatem repetam) duce Oenotro Lycaonis Arcadiæ regis filio, relicta Peloponneso, Latium occuparunt, regionem quæ cum cœli temperatione, tum ubertate agrorum ac varietate fructuum cæteris omnibus antecellere videbatur. Ea namque fuit antiquissimorum temporum ratio, gentiumque omnium consensu recepta consuetudo, si vel multitudine vulgi premeretur civitas, vel agri propter sterilitatem inculti, propter pestilentiam vasti & deserti essent, ut quidquid Vere proximo ex hominibus, ex suillo, ovillo, caprino nasceretur grege, diis immortalibus sacrum voverent: id quod* Ver sacrum *appellavit antiquitas. Fuit hæc tum quasi deducendæ coloniæ ratio quædam. Emittebant e suis finibus fausta ominatione armis instructam juventutem, quæ regionem & sedes sibi quæreret, quas patriæ loco haberet, & in quibus fortunarum domicilium constitueret: quæ res, & multarum gentium migrationes, & crebram locorum commutationem antiquis temporibus peperit. Eadem enim ratione & Arcades, qui* Aborigines *deinde dicti sunt, sedem omnium rerum & fortunarum suarum in Latio collocarunt, sedecim ætatibus quam ad Trojam bellatum est. Sic Pelasgi ex Thessalia, Evander ex Arcadia, Hercules ex Peloponneso in Latium migrarunt, cujus rei testis est, libro* antiquitatum Romanarum *primo, Dionysius Halicarnasseus. Excisa deinde & funditus a Græcis eversa Troja, quum Æneas profugus magna clientum manu, in Lybiam primo, mox in Italiam trajecisset, Latinoque Rege mortuo regnum occupasset, translatum ad Phryges imperium est, exclusa Aboriginum gente, idque posteris proditum, ad Romulum usque (quem auctorem nominis, & urbis conditorem Romani nuncupant) pervenit: qui cum Aimilium avum, & Remum fratrem per summam fraudem nefarie occidisset, & urbem in palatio condidit, & Senatu, legibus, judiciisque rempublicam devinxit. Hæc prima, ut opinor, & antiquissima Romanarum gentium origo est. Nam & Arcades (ut inter omnes constat) antiquissimi Italiæ populi, & Phryges Trojani belli reliquiæ, cum Romulo in urbem migrarunt. Hinc factum est, ut Romanarum gentium, Aboriginum aliæ sint, aliæ Trojanæ. Aboriginum gentes, quæ a primis Italiæ populis, quod Arcades fuisse Dionysius testatur, originem ducunt: quarum præ cæteris claræ & illustres fuere, Fabia, Antonia, Potitia, Mamilia. Trojanæ vero, quæ originem suam ad Phryges & Æneæ comites referunt, ut Junia, Nautia, Aimilia, Sergia, Cæcilia. Adscitis deinde a Romulo ad regni societatem una cum Tatio rege Sabinis, cum devictis quoque populis victor Romulus civitatem largiretur, civitas tum multis, tum variis est aucta civibus. Accessit Tullus Hostilius, tertius Romanorum rex, qui eversa & diruta Alba, multas familias Romam traduxit; quarum illustriores Dionysius nominat* Juliam, Serviliam, Geganiam, Metiliam, Curiatiam, Quinctiliam. *Multis exactis regibus Italiæ, municipiis, quæ in fide populi Romani mansissent, civitas est data, Fundanis, Formianis, Acerranis, Tusculanis, Arpinatibus: idque usque ad bellum sociale durasse, auctor est Vellejus Paterculus: cum universa fere Italia civitatem cum suffragio accepit. Hinc Coruncanios, hinc Curios, Fabricios, Porcios, Pompejos, Marios, Tullios, summos magistratus, amplissimosque honores consecutos, veterum monumenta testantur. Postremo ad exteras quoque gentes civitatis beneficium translatum est. Nam & Cornelium Balbum Hispanum, civitate a Pompejo donatum, Consulem factum constat: & P. Ventidium bello a Pompejo captum, & in triumpho ductum, virum prætorium & consularem, de Parthis primum omnium triumphasse accepimus. Qua de re in* XI. *apud Tacitum Claudius Cæsar, ubi de Æduis in civitatem recipiendis agit, sic loquitur:* Majores mei, *inquit,* quorum antiquissimus Clausus origine Sabina, simul in civitatem Romanam, & in familias Patriciorum ascitus est, hortantur, uti paribus consiliis remp. capessam, transferendo huc quod usquam egregium fuerit. Neque enim ignoro Julios Alba, Coruncanios Camerio, Porcios Tusculo, &, ne vetera scrutemur, Etruria, Lucaniaque & omni Italia in Senatum accitos: postremo ipsam ad Alpes permotam, ut non modo singuli viritim,

ſed terræ genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent. Tum ſolida domi quies, & adverſus externa floruimus, cum Tranſpadani in civitatem recepti, cum ſpecie devictarum per orbem terræ legionum, additis provincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubventum eſt. Num pœnitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros ex Gallia Narbonenſi tranſiviſſe? Hæc ille. Quare ut rem totam in pauca conferamus, Gentium Romanarum, Aboriginum alias, alias Trojanas eſſe dicimus: quarum illæ Arcadum, qui primi ſedes ſuas in Latio collocarunt; hæ Phrygum, qui Ænea duce in Italiam migrarunt, progenies ſunt. Atque his quidem originem fuiſſe Græcam omnes veteres auctores tradunt. Huc pertinent, quarum una eademque origo perhibetur ab antiquis, Albanæ & Latinæ, quæ cum a regibus in civitatem traductæ, tum exactis regibus vel Senatus auctoritate, vel populi lege civitatem ſunt adeptæ. Accedant licet peregrinæ familiæ (ne quid quod ad hanc rem pertinere videatur prætermittamus) quæ armis & tyrannide Cæſarum oppreſſa repub. in civitatem & cenſum civium Romanorum irrepſerunt: quæ quidem certe res non tam ſplendorem Romanarum gentium, quam nomen & dignitatem Romani imperii afflixit. Circumſpice, & quam longiſſime potes, maxirum regnorum auſpicia, progreſſus, finem, ex veterum monumentis memoria repete, quocumque te animo atque cogitatione converteris, nullum reperies regnum, nullam rempub. quæ non ſimili prope fato exſtincta ſit & oppreſſa. Græcia enim, quæ fama, quæ gloria & bellica laude floruit, non prius hæc amiſit, quam Perſæ in Græciam venerunt: aut Perſæ, (quorum poſt Græcos clariſſimum nomen fuit) quam Macedones in Perſiam penetrarint. Sic Macedonum gloria facile Romanæ virtuti ceſſit. At vero Romani an non ſimili quoque fato, cum jam in ſummo gradu collocati eſſent, præcipitati ſunt? Ecce enim qui opibus, qui gloria, qui imperio omnium gentium florerent, qui non bella externa, non reges, non gentem, non nationem ullam pertimeſcerent, ii inteſtino primum & domeſtico bello propriis inſidiis debilitati, mox armis barbararum gentium oppreſſi, & imperio privati ſunt. Ea nimirum humanarum rerum conditio eſt & natura, ut nihil æternum, nihil firmum, omnia mortalia ſint & caduca. Eodem ergo quo reſpublica fato gentes quoque & familiæ Romanæ conciderunt. Nam Imperatores, qui nihil ad arbitrium Senatus, omnia pro libidine in republica gererent, optimum quemque, ut nullus virtuti relinqueretur locus, ſuſtulerunt. Ita cum indigniſſimis maximiſque cædibus exhauſta reſpublica & ſuis orbata eſſet civibus, peregrinas & barbaras gentes non in civitatem modo, ſed etiam in ampliſſimum ſenatorium ordinem legerunt, ad quos mox imperio translato, ſplendor Romanarum gentium tum quidem deletus eſt: imperio vero in Thraciam translato, plane ſublatus eſt, & exſtinctus. quæ, mea quidem opinione, cauſſa eſt, cur jampridem gentium Romanarum veſtigium exſtet nullum. Sed hæc hactenus. Nunc quid gens ſit, quid familia, & qua in re differant, breviter exponemus. Gentem Romani, commutatione verbi magis quam vera ſignificatione, ſimilitudinis cauſſa (cum natura & ratio vocabuli diverſa ſit) pro eo quod familiam ſignificat, uſurparunt. Ut enim multitudinem populi gentem appellamus, ſic familias complures, quæ ejuſdem generis, nominis, originis eſſent, gentem nominarunt. Hinc eſt, quod ait Feſtus, Gens Ælia appellatur, quæ ex multis familiis conficitur. Alii enim ſunt Pæti, alii Ligures, alii Cati, Lamiæ item alii. Et gentiles inde dicti, qui (ut Cicero in Topicis ex ſententia Scævolæ juriſconſulti ſcribit) inter ſe eodem nomine ſunt, qui ab ingenuis oriundi ſunt, quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit, qui capite non ſunt diminuti. Gens ergo Cornelia eſt, Fabia, Claudia, Junia. Gentiles vero qui ſimili nomine appellantur Corneli, Fabii, Claudii, Junii, non autem Scipiones, & Bruti, ut Boetius, acerrimo vir ingenio, in Topica Ciceronis ſcribit. Familiares enim potius ex familia, ut ex Feſto apparet, appellandi ſunt, quam gentiles. Atque haud ſcio an rectius etiam Feſtus, qui gentiles & ex eodem genere ortos, & qui ſimili nomine appellantur, definit: id certe quod late & varie diffuſum erat, ſuis quaſi cancellis circumſcripſit. Nam & Valerii, & Fabii, Claudii, Papirii, Tullii, ejuſdem quidem nominis, diverſarum tamen gentium ſunt, cum patricii ex his alii, alii plebeii reperiantur. Neque enim Claudii Pulchri, aut Nerones, Marcellorum, gentiles ſunt: nec Fabii Vibulani eorum qui Dorſi, aut Papirii eorum qui Carbones appellantur, gentiles haberi debent: diverſa enim genera ſunt, diverſæ familiæ, aliæ denique ſtirpes. Recte ergo, mea quidem ſententia, Feſtus, ex eodem genere ortos gentiles eſſe dixit. Atque hæc quidem ad jura gentilicia maxime pertinent. qua in re illud ſtatuimus, communia eſſe quædam omnium gentium, quædam propria & peculiaria cujuſque gentis jura. Communia ſunt hæreditates & tutelæ, quæ ex Lege XII. tabularum ad agnatos & gentiles pertinent. Leges enim hac de re a XVIRIS latas, præter Juriſconſultos, auctor ad Herennium lib. I. & Cicero Rethoricωn ſecundo teſtantur. Ac de hæreditate quidem: SI PATERFA. INTESTATO MORITUR, FAMILIA PECUNIAQUE EJUS AGNATORUM GENTILIUMQUE ESTO. De tutela vero: SI FURIOSUS EST, AGNATORUM GENTILIUMQUE IN EO PECUNIAQUE EIVS POTESTAS ESTO. Hæc autem jura quæ communia eſſe diximus, & ſi qua ſunt alia in Juriſconſultorum libris, Scævola capitis diminutione ammitti ſcribit. Ergo neque adoleſcens ille, quem M. Curius Coſ. cum ad delectum non reſpondiſſet, una cum bonis haſtæ ſubjecit: aut ſi quem pater filium populuſve incenſum vendidit, gentiles ſunt. Neque etiam Q. Fabius & P. Cornelius Aimiliani, quorum alter in Fabiam, alter in Corneliam gentem adoptione tranſiit, Aimiliorum ſunt gentiles: illi enim maxima, hi media capitis diminutione, & gentilitatem, & jura gentilicia amiſerunt. Illi, quia ſervi facti, civitatem amiſerunt & libertatem; hi, quoniam adoptione, ſicut alias res innumerabiles, (ut pro domo Cicero ſcribit) ſic hæreditates, nominis, pecuniæ, ſacrorum, in ea, in quam adoptati ſunt, familia adipiſcuntur. Eadem emanci'atorum cauſſa eſt. Gentiles enim emancipatos liberos non eſſe, vel hinc apparet, quod cum gentiles inteſtato patrifa. ſuccedunt, emancipati L. XII. Tab. neque tutelam legitimam, neque inteſtatorum patrum hæreditates acquirunt. Quæ vero propria eſſe diximus jura, ea ſacra ſunt gentilicia, quæ anniverſaria a gente certo in loco fierent. Sic ſacra Herculis, Potitiæ & Pinariæ gentis ſunt propria, Veneris Juliæ, Palladis Nautiæ, Solis Aureliæ, Ditis patris Valeriæ. Sic Livius libro V. Fabiam gentem in colle Quirinali Gabino cinctu ſacra feciſſe ſtatuta ſcribit. Hinc hæreditates cum ſacris & ſine ſacris apud Plautum & Ciceronem: quæ, ut ſacra conſervarentur atque poſteris proderentur, inventa ſunt & conſtituta: quæ, quidem omnia amittunt qui capite ſunt diminuti. Familiarum etiam propria quædam ſunt jura: ut illud quod de Poplicolis & Tubertis Cicero de Legibus II. & in Poplicola Plutarchus tradunt: quibus virtutis cauſſa tributum eſt, ut in urbe ſepelirentur: quod eorum poſteri jure tenuerunt. Quamobrem qui gentiles ſunt, primum jura ea, quæ gentium omnium communia, deinde quæ propria cujuſque gentis ſunt, participant, & inter ſe communicant. Familia autem pars gentis eſt: & ut ex gente Gentiles ſic Familiares, auctore Feſto, ex familia, quod gentis ut generis univerſi pars eſt familia. Gens enim multas familias in ſe continet: familiæ vero, cognomine diſtinguuntur, unde diverſa cognomina, diverſas familias conſtituunt. Nam in Julia gente, alii Julii ſunt, alii Cæſares. Duæ ergo Juliæ gentis familiæ ſunt: una Juliorum, altera Cæſarum. Sic in Fabia, Vibulani, Ambuſti, Maximi, Pictores: in Furia, Fuſii, Medullini, Camilli: in Quinctia, Capitolini, Bar-

[illegible]

bati, Cincinnati, Flaminii; eademque ratio est in reliquis. Confirmat hanc nostram opinionem, cum multorum, tum Livii auctoritas, quæ est lib. XXXIIX. ubi ait, P. Scipio Nasica orationem habuit plenam veris decoribus, non communiter Corneliæ gentis, sed propriæ familiæ suæ: unde etiam constat nomen ad gentem, cognomen ad familiam referri. Atque hæc quidem ad Jurisconsultos, Romanos, inquam, Jurisconsultos disputatio pertinet, qui discernere familiam a gente, cum de hæreditatibus, & tutelis agitur, debent. Præclare enim apud Ciceronem Crassus, cum Juris civilis scientiam oratori necessariam probare vult, Quid, inquit, qua de re inter Marcellos & Claudios centumviri judicarunt? cum Marcelli ab liberti filio stirpe Claudii patricii ejusdem nominis hæreditatem gente ad se rediisse dicerent, nonne in ea caussa fuit oratoribus, de toto stirpis & gentilitatis jure dicendum? Satis nunc, opinor, constat gentium Romanarum origo, & progressio, & quid gens sit, quidve familia: superest, ut de patriciis & plebeiis familiis agamus. Romulus (ut Dionysius & Plutarchus scribunt) in duas partes populum universum distribuit. Nam qui genere, opibus, potentia, auctoritate plurimum possent, rerumque gestarum gloria excellerent, eos Senatores constituit, & Patres, honoris atque virtutis caussa, appellavit: reliquos vero qui rebus omnibus inferiores essent, egentes, & inopes, Plebejos. illos rempublicam administrare, magistratus gerere, auspicia, sacra obire: hos, agros colere, & quæstuosis artibus operam dare: illos patronos, hos clientes esse voluit. Variæ sunt veterum opiniones, quare Patres primo Romulus appellarit. Nam alii, (ut Livius & Plutarchus) quod patrem ciere possent, Patres dictos existimant: alii vero, (quorum sententiæ accedit Dionysius) quod ætate & generis splendore cæteris antecellerent. Et hi quidem, mea sententia, firmiorem partem sequi videntur: quæ tamen res, cum parum momenti habeat, facit ne nimis diligenter inquirenda esse videatur. Perspicuum enim est, etiamsi caussa ignoretur, constatque inter omnes, centum Senatores, quos Romulus primum publici consilii caussa constituit, patres, eorumque progeniem patricios esse dictos. Qua in re, si ea, quæ in veterum monumentis verissimis certissimisque testimoniis ad posteritatis memoriam consignata sunt, explicare atque excutere velimus, deprehendemus origine primum, deinde cooptatione patricios fieri solitos. Origine, qui a centum Romuli Senatoribus originem ducunt, ut Junii, Valerii, Fabii, de quibus jam diximus. Cooptatione autem, qui vel a cæteris regibus, vel Senatusconsulto, vel lege ad populum lata, in ordinem patriciorum cooptati sunt. Etenim a Pompilio rege Numa Marcius adscitus in patriciorum numerum est: & Julii, Quinctilii, Servilii, Geganii, Curiatii a Tullo Hostilio: a Ser. Tullio Octavii. Senatusconsulto etiam patriciorum cooptationem fieri solitam, testis est gens Claudia, quam a Senatu, cum ex Sabinis in urbem migrasset, inter patricios allectam, Livius, Dionysius, & Tacitus testantur. Lege vero, ut qui lege Junia a L. Bruto, lege Cassia a Cæsare, & lege Sentia ab Augusto, in patriciorum ordinem lecti sunt: cujus rei Suetonius auctor est, & lib. XI. Tacitus. Iisdem diebus, inquit, in numerum patriciorum adscivit Cæsar vetustissimum quemque e Senatu, aut quibus clari parentes fuerant, paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus majorum, & L. Brutus minorum gentium appellarunt, exhaustis etiam quas Dictator lege Cassia, & princeps Augustus lege Brutia sublegere: atque hi Patricii sunt, unde patriciæ familiæ, & majorum & minorum gentium patricii nominati sunt. Quos enim Romulus & cæteri reges patricios legerunt usque ad Tarquinium Priscum, (si quidem Livii sententiam sequamur) ii majorum gentium: quos vero Brutus exactis regibus, ii minorum gentium patricii appellantur. Livius hos Patres conscriptos libro secundo nominat. Deinde, inquit, quo plus virium in Senatu frequentia ordinis faceret, cædibus regum diminutum patrum numerum, primoribus equestris gradus lectis, ad trecentorum summam explevit: traditumque inde fertur, ut in Senatum vocarentur, qui Patres, quique conscripti essent; conscriptos videlicet, in novum Senatum appellabant lectos. Sic Festus libro III. Conscripti dicebantur qui ex equestri ordine patribus adscribebantur, ut numerus Senatorum expleretur. Minorum igitur gentium patricii sunt Octavii, Claudii, Papirii: de quibus sic Cicero lib. Epistolarum IX. Sed tamen, mi Pæte, qui tibi in mentem venit negare Papirium quemquam umquam nisi plebejum fuisse? Fuerunt enim patricii minorum gentium. Reliquæ familiæ plebejæ sunt, abjectæ illæ quidem primis temporibus, & contemptæ: mox ubi connubia, sacra, auspicia, cum plebeiis, sacratis legibus, communicata sunt: ubi secures, sellam curulem, triumphos adepti, non jam de honore cum Patribus, sed rerum præclare gestarum, devictarum gentium, expugnatarum urbium, bene feliciterque administratæ reipublicæ gloria & laude certarunt, summam amplitudinem, summam dignitatem, memoriam nominis immortalem consecutæ sunt. Præclara res, egregium virtutis certamen, quod in imperio atque publica dignitate & debet & solet valere plurimum. Una enim eademque ad virtutem via patet omnibus: trahimur omnes laudis studio, & natura ad gloriam impellimur, neque invidere debemus iis, a quibus gloria aliqua justa & merita provocamur. Tales fuerunt Licinii, Marcelli, Decii, Metelli, & complures alii, quorum opera, industria, virtute populus Romanus in otio, in bello, usus est cum maxima laude, tum majori emolumento.

PATRICIAE GENTES.

SILVIA GENS.

ILVIÆ gentis tres omnino familias in veterum annalium monumentis reperio. Quarum prima Æneæ eſt, qui Anchiſe patre natus, poſt mortem Latini ſoceri, Latinorum regnum obtinuit. Hic duos reliquit filios ſuperſtites, Aſcanium Creuſa matre, Ilio adhuc incolumi natum, & Silvium Latini regis ex Lavinia filia nepotem. Æneæ in regno ſucceſſit Aſcanius major natu filius. Aſcanio Silvius Fr. excluſo Julo Aſcanii F. quem Julii gentis ſuæ auctorem, & familiæ principem nuncupant. Silvio autem Æneas Silvius ſucceſſit: Æneæ Latinus Silvius, Laviniæ & Melampodis filius, Silvii primi frater uterinus. Hæc prima Latinorum regum familia eſt. Altera Albæ Silvii traditur ab antiquis: ex Alba Atis ortus eſt, Ati Capis, Capi Capetus, Capeto Tiberinus, Tiberino Agrippa, cui Romulus filius, Romulo Aventinus in regni hæreditatem ſucceſſit. Hinc tertia familia initium ſumpſit, ubi ad Procam Silvium Latinorum regnum translatum eſt, a quo rerum Romanarum auctores hiſtoriam ſuam pene omnes exordiuntur. Proca filios habuit Numitorem & Amulium. Amulius regnum vi occupavit, quo occiſo Numitor in regnum eſt reſtitutus, avus maternus Romuli & Remi. Hæc fere tradunt Dionyſ. Halicarnaſſeus, Livius, Virgilius, & reliqui quaſi minorum gentium hiſtorici, Vellejus Paterculus, Meſſala Corvinus, Caſſiodorus, Oroſius, Zonaras. Gentem hanc, *Silviam* appellavimus, non tam ex conſuetudine aliarum gentium Romanarum, quam quod antiquitati aliquid hac in re concedendum arbitraremur. Licet enim incertum Romuli & Remi paternum genus ſit, maternum tamen ad Latinorum reges antiqui retulerunt, quos libenter ſecuti ſumus.

PROCAS. SILVIUS. XV. LATINORUM REX. REGNAVIT. ANN. XXIII. Cassiodorus, Livius, Dionysius libro I.

NUMITOR. SILVII. F. Regno a Fr. Amulio spoliatus, eo occiso restituitur in regnum a Romulo. Cassiodorus, Livius, Dionys.

I

ILIA, quæ & RHEA, & SILVIA dicitur. NUMITORIS. F. SILVII. N. Virgo Vestalis, VII. regis Amulii anno VI compressa geminos edidit. Ipsa viva sub terram regis jussu defossa est. Livius, Dionysius.

ALULIUS. SILVII. F. Regnum quod Fr. deberetur seniori, vi occupavit, regnavit ANN. XLII. a Romulo & Remo Frr. occisus est. Cassiodorus, Livius, Dionysius.

ROMULUS. QUIRINUS MART. F. IOV. N. ALTELLUS PRIMUS. ROM. REX. Urbem Romam condidit. C. Senatores publici consilii caussa constituit. De Cæninensibus, Antemnatibus, Camerineis, Fidenatibus, & Vejentibus triumphavit, opimaque spolia Acrone Cæninensium rege interfecto Jovi Feretrio primus suspendit. REGNAVIT. ANN. XXXVI. M. II. D. XIIX. Nonis Quinctilibus ad Capreæ paludem desiit apparere. Livius I. Dionysius II. Plutarchus in vita, Strabo libro V. Vellejus I. Orosius lib. II. cap. IV. Justinus lib. XLIII. Cassiodorus, Eutropius, Virgilius lib. VI. Cicero *Officiorum* III. Fabius Pictor lib. II.

REMUS. QUIRINUS. MART. F. IOV. N. Auspiciis a Romulo victus, mox in prælio, ut tradit Dionysius, cecidit: vel, ut alii, cum muros urbis, quos sanctos Romulus sanxerat, transcendisset, a fratre est interfectus. Livius I. Dionysius II. Plutarchus in *Romulo*.

AOLLIUS. QUI. POSTEA. ALBILIUS. APP. EST. QUIRINUS. ROM. F. MART. N. Auctor Zenodotus teste Plutarcho. Dionysius tamen, & eum secutus Plutarchus, sine liberis decessisse tradunt.

PRIMA. QUIRINA. ROMULI F. MART. N.

POMPILIA GENS.

POMPONIUS. VEL. POMPO. Homo in primis nobilis & clarus, urbe Sabinorum fuit, auctore Plutarcho.

I

NUMA. POMPILIUS. POMPONII F. SABINUS. REX. ROM. II. Populi suffragio creatus, ex Sabinis in urbem migravit, imperium invitus assumpsit: pacis, otii, tranquillitatis studiosissimus, sacra, cærimonias, omnemque deorum cultum Romanos docuit. Vixit ad summam senectutem. REGN. ANN. XLIII. Livius lib. I. & IV. Dionys. II. Plutarchus & Zonaras. Cicero *de Divinat.* I. & *pro Sulla*. Eutropius I. Strabo lib. VI. Plinius lib. XXXIV. cap. VII.

POMPILIA NUMAE. F. POMPONII. N. Anco Marcio nupsit.

I

ANCUS MARCUS POMPILIAE ET. MARCI F. NUMAE. N. QUI POSTEA. REX ROM. IV. creatus est.

POMPO POMPILIUS NUMAE. F. POMPONI. N. A quo gens Pomponia.

PINUS POMPILIUS. NUMAE. F. POMPONI. N. A quo gens Pinaria.

CALPUS POMPILIUS NUMAE. F. POMPONI. N. A quo gens Calpurnia.

MAMERCUS POMPILIUS NUMAE. F. POMPONI. N. A quo Aimilia gens originem ducit. Plutarchus in *Numa*, Festus.

HOSTILIA GENS.

*HOSTILIUS. Ex urbe Medullia Romam migravit. Ersilæ filiam sibi despondit. Hujus bello Sabino clara pugna in inferiori arce fuit. Plutarch. in *Romulo*.

I

HOSTUS. HOSTILIUS. HOSTILII. F. Quod primus in hostico natus sit, *Hostus* appellatus est. A Romulo bulla aurea ac prætextæ insignibus decoratus. Macrobius lib. *Saturn.* I.

I

TULLUS. HOSTILIUS. HOSTI. F. HOSTILII. N. TERT. ROM. REX. Natura ferocissimus, bellator fortissimus, summus Imperator: bella tria gessit, Albanum, Fidenum, Sabinum. Fulmine ictus cum domo conflagravit, cum regnasset ANN. XXXII. Cassiodorus, Livius, Dionysius lib. III. Plinius lib. II. cap. LIII. & lib. XXIIX. cap. II. Virgilius lib. IIX. Valerius lib. VII. cap. IV. & IX. cap. XII.

MARCIA GENS.

MARCIUS *Sabinus Numam ad regnum suscipiendum hortatus, cum eo Romam migravit. In Senatum lectus a Numa, PRIMUS PONT. MAX. creatus est. Plutarchus in *Numa*, Livius, Dionysius.

I

NVMA. MARCIVS. MARCII. F. *N. in matrimonium accepit Pompiliam Numæ regis filiam, a Tullo rege PRAEF. VRBI est creatus. Tacitus lib. v.

I

ANCVS. MARCIVS. NVMAE. F. MARCII. N. ROM. REX. IV. Septem bella feliciter gessit, de Vejentibus Latinis triumph. REGN. ANN. XXIV. Dionys. lib. III. Livius, Cassiodorus, Eutropius.

*MARCIVS. ANCI. F. NVMAE. N. & *MARCIVS. ANCI. F. NVMAE. N. Cum L. Tarquinium Priscum regem interfecissent, a Ser. Tullo in exilium acti sunt. Livius, Dionisius.

TVLLIA GENS.

TVLLIVS. CORNICVLANVS, pro patria dimicans, quæ a Tarquinio Prisco rege oppugnabatur, cecidit, relicta Ocrisia uxore gravida, quam captam rex Tanaquili uxori donavit.

I

SER. TVLLIVS. TVLLII. F. In servitute apud regem Tarquinium natus, unde etiam Servius dictus est, corroborata ætate gener regi adscitus, eo a Marciis occiso, hortatu socrus regnum suscepit, & VI. ROM. REX creatus est. Lustrum instituit, cum Etruscis ANN. XX. bellum gessit, de iis tertium triumph. occisus est a Tarquinio Superbo, cum regnasset ANN. XLIV. Livius, Dionysius lib. IV. Cassiodorus, Eutrop. Varro *de lingua Lat.* IV. & V. Plinius lib. XXXIII. cap. III. & XXXVI. cap. XXVII.

TVLLIA. SER. F. TVLLII. N. Arunti Tarquinio nupsit, quem fratris insidiis interfecit, cui etiam post mariti cædem nupsit. Livius, Dionys. lib. IV. Varro *de Lingua Lat.* lib. IV.

TVLLIA. SER. F. TVLLII. N. uxor Tarquinii Superbi, mariti, & sororis insidiis periit. Livius, Dionysius, Plinius lib. XXXVI.

TARQVINIA GENS.

DAMARATUS Corinthius, homo locuples in primis, & honestus, armis civilibus in exilium pulsus, Tarquinios Corintho fugit, ibique suarum fortunarum sedem constituit. Caussam exilii hanc Livius adfert libro I. Cicero vero *Tusculana disputatione* v. & in III. *Antiquitat.* Dionysius, Corintho Damaratum, quod Cypselum tyrannum ferre non posset, profugisse scribunt: quorum sententiæ Plinius cap. III. libri XXXV. subscribere videtur. Duxit autem uxorem Tarquiniis nobilem & summo loco natam, ex qua duos suscepit filios, quorum alterum *Aruntem*, *Lucumonem* alterum Etrusco more nominavit. Et Aruns quidem vivo patre mortuus est, quem Damaratus pater paullo post, cum ætate & corporis morbo, tum animi doloribus ex morte filii confectus, secutus est. Lucumo vero ex asse hæres a patre, præterito postumo institutus, ubi locum inter suos honestum tenere non posset, Romam cum universa familia & uxore Tanaquili est profectus; commutatoque nomine pro *Lucumone L. Tarquinius* dici voluit: ab Anco deinde rege in Patriciorum ac Senatorum ordinem adscitus, mox rex Romanorum creatus est. Hæc sunt breviter, quæ de gentis Tarquiniæ origine veteres tradidere. Magna autem opinionum varietas est & dissensio eorum, qui genealogiam Tarquiniorum scripserunt. Fabius enim Pictor *Tarquinium Colatinum Egerii F.* appellat, Dionysius nepotem esse contendit. Sic Livius Tarquinium Superbum Prisci F. Damarati nepotem fuisse scribit. Dionysius eundem Damarati nepotem esse probat. Libenter autem assentior Halicarnasseo, auctori rerum Romanarum, judicio doctissimorum hominum, cum primis bono & religioso. Utcumque autem se res habeat, apparet certe Pomponii IC. erratum, qui in L. II. D. *de origine juris* sic scribit, *Qui fuit illis temporibus quibus Tarquinius Superbus Damarati filius*: cum nepos sit, si Livio; si Dionysio credimus, pronepos. Neque enim id quod Zasius Jurisconsultorum illius ætatis facile princeps, cui suffragari videtur Alciatus, scribit, *filii appellatione nepotem contineri*, locum hoc in genere ullum habet. Nam ut illud omittam, quod sæpe ne in Jure quidem civili hoc verum est, quis non videt historiæ scriptionem ab isto subtilitatis genere plane alienam esse, in qua solida & expressa rei effigies desideratur, nec fictis & adumbratis rebus loci quidquam esse potest?

DAMARATVS. CORINTHIVS. Corintho patria per seditionem pulsus, Tarquiniis fortunas suas constituit. Cicero *Tusculana* v. Livius, Dionys. lib. III. Plinius lib. XXXV. cap. III.

ARVNS. DAMARATI. F. * N. superstite patre moritur. Dionys. lib. III.

I

ARVNS. EGERIVS. ARVNT. F. DAMARATI. N. Post patris mortem natus, ab avo in testamento præteritus, ob inopiam & egestatem, cum totam hæreditatem patruus occupasset, *Egerius* dictus est. Dionys. lib. III.

I

ARVNS. TARQVINIVS. ARVNT. F. ARVNT. N. Hunc Tarq. Priscus Colatinis præfecit, unde *Colatinus* appellatus est. Qui tabulas Capitolinas restituunt, L. appellant. Ego Dionysium locupletissimum auctorem sequar, qui *Aruntem* lib. III. appellat.

I

L. TARQVINIVS. ARVNT. F. ARVNT. N. COLATINVS, cujus uxori Lucretiæ Sex. Tarquinius stuprum nefarium intulit. Creatus Cos. cum L. Bruto ANN. P. R. C CCXLIV. Coactus a collega abd. Lavinium, veterem Latinorum patriam, profectus, senex ibi admodum mortuus est. Dionys. lib. V. Livius lib. II. Plutarch. in *Poplicola*, Cicero in *Bruto*.

LVCVMO. DAMARATI F. * N. Ex asse a patre hæres institutus, cum remp. inter suos cives tractare vellet, & ne inter mediocres quidem locum obtinere posset, Romam migravit, & mutato nomine L. TARQUINIVS. PRISCVS. APP. E. Ab Anco Marcio in Patriciorum ac Senatorum numerum cooptatus, eo mortuo REX ROM. V. creatus est. Secundus hic peregrinus rex Romæ regnavit; de Latinis, Etruscis, Sabinis triumphavit, REGN. ANN. XXXVIII. Occisus est a duobus Anci Marcii regis FF. Livius lib. I. & IV. Dionys. lib. III. Cicero *pro Sulla*, *de Legibus*, & *Divinatione* I. Plinius lib. XXXIII. cap. IV. & lib. XXXVI. cap. XV.

TARQVINIA, quæ Ser. Tullo regi nupsit.

TARQVINIA uxor M. Junii.

L. TARQVINIVS. L. F. DAMARATI. N. Annos natus XIV. hostem in prælio occidit, a patre triumph. ornamentis militaribus, & aurea bulla decoratus est. Vivente adhuc patre mortuus est. Macrob. lib. *Saturn.* I. Idem tradit Plinius lib. XXXIII. c. I. Hunc præteriit Livius, consulto, necne, incertum.

L. TARQVINIVS. L. F. L. N. SVPERBVS VII. ROM. REX. Volscos & Sabinos bello vicit, regum omnium crudelissimus. A Junio Bruto propter Lucretiæ stuprum a Sex. F. illatum, regno cum filiis pulsus est. Bella inde cum Romanis complura gessit. Et cum nec Vejentium, nec Latinorum armis in regnum restitui posset, Cumas se contulit, inque ea urbe senio & ægritudine est confectus. Mortuus est Ap. Claudio, P. Servilio Cos. Livius I. & II. Dionys. IV. V. VI. Cicero *Tusculana* III. in *Lælio*, *ad Attic.* IX. Virgil. lib. VI.

ARVNS. TARQVINIVS. L. F. L. N. Duxit uxorem Ser. Tullii regis filiam. Fraude uxoris a fratre occisus est. Livius, Dionys. lib. IV.

L. TARQVINIVS L. F. L. N. SVPERBVS. Bello Latino, quod ultimum Tarquinii cum Romanis gesserunt, in acie fortiter pugnans cecidit. Dionys. lib. VI. Livius II.

SEX. TARQVINIVS. L. F. L. N. SVPERBVS. Lucretiæ stuprum nefarium intulit. Bello Latino in acie occisus est. Livius II. Dionysius VI. Cicero *de Legibus* I.

ARVNS. TARQVINIVS L. F. L. N. SVPERBVS. A Bruto Cos. est in acie occisus. Livius lib. II. Dionysius V. Valerius lib. V. cap. VI.

TARQVINIA Octavio Mamilio Tusculano duci nupsit. Dionysius lib. IV.

FABIA GENS.

QUI FABIÆ gentis ortum a capite repetunt, ad Aborigines primos Latii populos originem generis, stirpem ad Fabium Herculis filium referunt. Hercules enim is, qui Jove natus dicitur, a Græcis ad Romanos, & usque ad Oceanum pervagatus, multis gentibus ac familiis initia, & quasi semina sui generis dedit. Hinc etiam Fabia gens amplissima & clarissima, multisque spectata & nobilitata virtutibus, principem & auctorem suæ gentis Fabium Herculis F. nuncupabat, ut scribit Plutarchus in *Maximo*. Habuit hæc gens familias præcipuas quatuor. Prima eorum est, qui *Vibulani*; altera, qui *Ambusti*; tertia, qui *Maximi*; postrema eorum, qui *Pictores* nominati sunt. *Vibulani*, a *Vibone* fortassis oppido, quod in Bruttiis condidit Hercules. *Ambusti*, auctore Festo, dicti sunt a Fabio Eburno, quod fulmine ambustus sit. *Maximi*, a Q. Fabio Rulliano, qui Censor cum P. Decio, omnem forensem turbam secretam in quatuor tribus conjecit, *Urbanasque* eas appellavit. quæ res adeo gratis animis accepta est, ut *Maximi* cognomen, quod tot victoriis non pepererat, hac temperatione ordinum adeptus sit. Livius lib. IX. *Pictores* autem dicti sunt a Q. Fabio C. F. qui primus ædem Salutis pinxit. Plinius lib. XXXV. c. IV. De sacris gentiliciis Fabiæ gentis nihil adhuc comperti habeo, nisi illud, quod Livius V. & Valerius I. Fabios in colle Quirinali Gabino cinctu sacra fecisse statuta & anniversaria tradunt: quæ res ad juris communionem cujusque gentis pertinet. Hic lubet monumentum Q. Fabii Maximi subjicere ex libro Epigrammatum urbis antiquæ; quod & in reliquis gentium descriptionibus, si qua forte occurrant insignia, faciundum existimavi.

Q. FABIVS MAXIMVS DICTATOR BIS. COS. V. CENSOR. INTERREX. II. AED. CVR. Q. II. TR. M. II. PONTIFEX. AVGVR PRIMO. CONSVLATV. LIGVRES. SVBEGIT. EX. HIS. TRIVMPHAVIT. TERTIO. ET. QVARTO ANNIBALEM. COMPLVRIB. VICTORIIS. FEROCEM. SVBSEQVENDO. COERCVIT. DICTATOR. MAGITRO. EQVITVM. MINVCIO. CVIVS. POPVLVS. IMPERIVM. CVM. DICTATORIS. IMPERIO. ADAEQVAVERAT. EXERCITVI. PROFLIGATO. SVBVENIT. ET. EO. NOMINE. AB. EXERCITV. MINVCIANO. PATER. APPELLATVS. EST. CONSVL. V. TARENTVM. CEPIT. TRIVMPHAVIT. DVX. AETATIS. SVAE. CAVTISSIMVS. ET. REI. MILITARIS. PERITISSIMVS. HABITVS. EST. PRINCEPS. IN. SENATV. DVOBVS. LVSTRIS. FACTVS. EST

K. FABIVS. *F. *N. VIBVLANVS.

K. FABIVS. K. F. *N. VIBVLANVS QVAESTOR. SP. Cassium regnum appetentem, & occupare volentem accusavit. cos. cum L. Aimilio. ANN. CCLXIX. cos. II. cum Sp. Furio. ANN. CCLXXII. cos. III. cum T. Virginio. ANN. CCLXXIV. Cassiodorus, Dionysius lib. VIII. & IX. Livius lib. II.

M. FABIVS. K. F. *N. VIBVLANVS. cos. cum L. Valerio. ANN. CCLXX. Cassiodorus, Dionysius lib. VIII. Diodorus lib. XI. cos. II. cum Cn. Manlio. ANN. CCLXXIII. Cassiodorus, Dionysius, Diodorus, Valerius lib. V. cap. V.

Q. FABIVS. M. F. K. N. VIBVLANVS. Qui solus ex CCCVI. Fabiis ad Cremeram cæsis superstes fuit. cos. cum Ti. Aimilio. ANN. CCXXCVI. Cassiodorus, Livius lib. III. Dionys. IX. Diodorus XI. cos. II. cum T. Quinctio. ANN. CCXXCVIII. cos. III. cum L. Cornelio. ANN. CCXCIV. XVIR. LL. SCRIBEND. C. ANN. CCCIII. Dionys. lib. X. Livius III. Diodorus XII.

Q. FABIVS. K. F. *N. VIBVLANVS cos. cum Ser. Cornelio. AN. CCLXVIII. Cassiodorus, Dionysius lib. VIII. Livius II. cos. II. cum C. Julio. ANN. CCLXXI. cos. III. cum L. Cornelio. AN. CCCXCIV. In prælio, Fabio, Manlio Coss. cecidit. Livius, Dionys. IX. Valerius lib. V.

Q. FABIVS. Q. F. M. N. VIBVLANVS. cos. cum C. Sempronio. Ann. CCCXXX. Livius lib. IV. TR. MIL. An. CCCXXXVI. TR. MIL. II. Ann. CCCXXXIX. Livius lib. IV.

M. FABIVS. Q. F. M. N. VIBVLANVS. cos. cum Postumo Æbutio, Ann. CCCXI. TR. MIL. AN. CCCXX. Livius lib. IV.

N. FABIVS. Q. F. M. N. VIBVLANVS. cos. cum T. Quinctio. Ann. CCCXXXII. TR. MIL. Ann. CCCXXXVIII. TR. MIL. II. AN. CCCXLVI. Livius lib. IV. Quare *Numerius* hic nominatus sit, docet Festus lib. XII.

Q. FABIVS. M. F. Q. N. AMBVSTVS COS. cum C. Furio An. CCCXLI. Livius lib. IV. TR. MIL. An. CCCLXIII. Livius lib. V.

N. FABIVS. M. F. Q. N. AMBVSTVS. Quæstor. Cornelio, Furio coss. TR. MIL. An. CCCXLVII. Livius lib. IV. TR. MIL. II. An. CCCLXIII. Livius V.

M. FABIVS. M. F. M. N. AMBVSTVS. cos. cum C. Pœtelio. Ann. CCCXCIII. Cassiodorus, Livius lib. VII. Diodorus XVI. Hernicis devictis ovans urbem est ingressus. cos. II. cum M. Popillio, Ann. CCCXCVII. Cassiodorus, Faliscos & Tarquinienses vicit. cos. III. cum T. Quinctio. An. CCCXCIX. DICT. R. G. C. An. CDII. Livius lib. VII. CENS. meminit Valerius lib. II. CENS. cum M. Popillio An. CDVII.

K. FABIVS. M. F. Q. N. AMBVSTVS. TR. MIL. Ann. CCCXLIX. Livius lib. IV. TR. II. An. CCCLII. TR. III. An. CCCLVIII. TR. MIL. IV. Ann. CCCLXIII. Livius lib. V.

M. FABIVS. K. F. M. N. AMBVSTVS. TR. MIL. An. CCCLXXIII. TR. II. An. CCCXXCIV. Livius lib. VI. CENS. cum L. Furio. An. CCCXC.

M. FABIVS. M. F. K. N. AMBVSTVS. cos. cum C. Plautio. An. CCCXCV. Cassiod. Livius VII. Diodorus XV. INTERREX. An. CCCXCVIII. Idem.

Q. FABIVS. M. F. K. N. AMBVSTVS. MAG. EQ. An. CDIX. Livius lib. VII.

Q. FABIVS. Q. F. M. N. AMBVSTVS. DICT. COMIT. HABEND. C. An. CDXXXII. Livius IX.

M. FABIVS. M. F. N. N. AMBVSTVS. MAG. EQ. A. Cornelio. Dict. An. CDXXXI. Livius lib. IIX.

N. FABIVS. M. F. M. N. BVTEO. COS. cum L. Cæcilio. ANN. DVI. Cassiodor. cos. II. cum C. Atilio Ann. D.IX. Cassiodor. Vellejus lib. I. CENS. cum Q. Aurelio. An. DXII MAG EQ. L. Cæcilio Dict. ANN. DXXIX DICT. SENAT. LEGEND. C. AN. DXXXVII. Livius lib. XXIII.

Q. FABIVS. M. F. N. N. MAXIMVS. RVLLIANVS. MAG. EQ. L. Papirio Dict. An. CDXXIX. Cum absente Dictatore cum Samnitibus prospere pugnasset, coactus a Dict. abd. Livius VIII. Valer. II. Eutrop. II. Plin. l. VII. cap. IV. cos. cum L. Fulvio. AN. CDXXXI. Cassiodor. Livius lib. VIII. cos. II. cum C. Marcio. AN. CDXLIII. Cassiodor. Livius, Diodorus lib. XX. cos. III. cum P. Decio. AN. CDXLV. Livius lib. IX. Diodorus XX. CENS. cum P. Decio. Ann. CDXLIX. IN. HOC. HONORE. MAXVMVS. E. APP. Livius, Valerius lib. II. DICT. II. An. CDLI. cos. V. cum P. Decio. An. CDLVI. cos. V. cum P. Decio. An. CDLVIII. Livius lib. X.

C. FABIVS. M. F. N. N. AMBVSTVS MAG. EQ. Q. Fabio Dict. AN. CDXXXVIII. Livius lib. IX.

I

Q. FABIVS. Q. F. M. N. GVRGES. Ædem Veneris dedicavit. Livius lib. x. cos. cum D. Junio. AN. CDLXI. Cassiodorus. cum male adversum Samnites pugnasset, & Senatus de removendo eo ab exercitu ageret, Fabius pater deprecatus hanc sibi ignominiam, iturum se legatum filio pollicitus est, ejusque consiliis adjutus filius cæsis Samnitibus triumph. Epitoma XI. Eutropius lib. II.

I

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXV. VERYCOSSVS. AVGVR. Cicero in *Catone*. cos. cum M. Pomponio. AN. DXX. Cassiodorus. Ligures vicit, deque iis triumphavit. Plutarch. Templum Virtutis & Honoris dedicavit. Cicero *de Natura deorum* II. CENS. cum M. Sempronio. AN. DXXIII. COS. II. cum Sp. Carvilio. AN. DXXV. Cassiodorus. Cicero in *Catone*. DICT. R. G. C. AN. DXXXII. Vitio fact. abd. Valerius lib. I. DICT. II. ANN. DXXXVI. Livius XXII. Polyb. lib. III. Hannibalem cunctando vicit. Cicero *Officior*. I. Virgilius VI. Valerius lib. V. cap. II. cos. III. cum Ti. Sempronio. ANN. DXXXVIII. Livius XXIII. cos. IV. cum M. Claudio. Ann. DXXXIX. Livius XXIV. cos. V. cum Q. Fulvio. AN. DXLIV. Tarentum cepit. Cicero in *Catone*, *de Oratore* II. Livius lib. XXVII. Mortuus est exactæ ætatis Servilio Claudio cos. Livius lib. XXX. Plinius in magistratu mortuum, lib. V. cap. LIII. scribit. meminit Valerius cap. II. lib. VI.

I

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. cum Ti. Sempronio. AN. DXL. Livius lib. XXIV. patre vivo mortuus est. Cicero *de nat. deor.* lib. III. *Epistolarum* IV. In *Catone*: quamquam ibi *M.* mendose scriptum est.

I

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. LABEO. FL. QVIRINALIS. Livius lib. XXXVII. cos. cum M. Claudio. AN. DLXX. Cassiodorus. Livius lib. XXXIX. His Coss. Hannibalem mortuum scribit Atticus, auctore Probo. meminit Cicero in *Bruto*.

Q. FABIVS. C. F. M. N. PICTOR. cos. cum L. Quinctio. ANN. CDXXCIV. Cassiodor. Historiam scripsit. Juris & litterarum & antiquitatis bene peritus dicitur a Cicer. in *Bruto*. ubi tamen *Ser. Fabius* corrupte legitur. meminit *de Legib.* I. & *de Orat.* II. Ædem Salutis pinxit. Plinius lib. XXXV. cap. V. Cicero *Tuscul.* I. Valerius lib. VIII. cap. XV.

I

Q. FABIVS. Q. F. C. N. PICTOR. FL. QVIRINALIS. inauguratus Fulvio, Manlio Coss. Livius lib. XXXVII.

N. FABIVS. C. F. M. N. PICTOR. COS. cum P. Junio. AN. CDXXCVII. Cassiodorus.

M. FABIVS. C. F. M. N. cos. cum M. Otacilio. AN. DVII. Cassiodorus.

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. AIMILIANVS. cos. cum L. Hostilio. AN. DCVIII. Cassiodorus, Appianus in *Hispaniensib.* Cicero in *Lælio*.

I

Q. FABIVS. Q. F. Q. F. N. MAXVM. AIMILIANVS. QVI. POSTEA. ALLOBROGICVS. E. APP. COS. cum L. Opimio, AN. DCXXXII. Cassiodorus, Obsequens. Allobroges vicit, deque iis triumphavit, Vellejus lib. II. Cicero *pro Fontejo*, *pro Muræna*. CENS. cum L. Calpurnio AN. DCXLIX. Hoc adolescente nihil magis infame, nihil eodem sene ornatius illo sæculo fuisse, Valerius cap. IX. lib. VI. scribit.

I

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXV. ALLOBROGICVS. Hunc perditam egisse vitam, ob eamque caussam bonis illi paternis a Q. Pompejo, PR. URB. interdictum, Valer. lib. III. cap. V. testatur.

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. SERVILIANVS. cos. cum L. Metello. AN. DCXI. Cassiodorus, Appianus. CENS. cum Q. Fulvio. AN. DCXVII.

I

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. EBVRNVS. cos. cum C. Licinio. AN. DCXXXVII. Cassiodorus. Hunc *pullum Jovis* propter candorem dictum, auctor est Festus.

I

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. Cæsaris Legatus in Hispania de Pompejo triumph. cos. cum C. Trebonio. AN. DCCIX. Cassiodorus. In magistratu mortuus est. Dio lib. XLIII.

PAVLLVS. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. cos. cum Q. Ælio ANN. DCCXLII. Cassiodorus, Dio lib. LIV. Plin. lib. VIII. cap. VII.

Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAXVMVS. AFRICANVS. cos. cum Julo Antonio. AN. DCCXLIII. Cassiodorus, Dio lib. LIV.

ANTONIA GENS.

ANTONIAM gentem antiquitatem sui generis ad Antonem Herculis filium retulisse auctor est in *Antonio* Plutarchus: quod ipsum apud Appianum, lib. *de bellis civilibus* III. his verbis confirmat Augustus: *Adoptasset*, inquit, *te Cæsar, Antoni, si scivisset æquo animo ex Heraclidarum gente transiturum ad Æneadas*. Secunda hæc Aboriginum patricia gens est, nec præterea ullam apud antiquos reperio. Familiæ vero hujus gentis duæ sunt. Una Merenda-

rum: altera, quod equidem sciam, cognomine caret: quod in aliis quoque familiis animadvertere licet. Quamvis enim M. Antonium III. VIRI patrem, Plutarchus, Vellejus & alii *Creticum* appellatum scribant, satis tamen constat, cognomen illud neque receptum esse, neque usurpatum a posteris. Hæc autem posterior Antoniæ gentis familia plebeja est. Tribunatum enim plebis M. Antonium gessisse Plutarchus scribit: & C. Antonium, Ciceronis in Consulatu collegam, Pædianus in ea contra Catilinam, *plebejum nobilem* appellat. Nos has familias conjunximus, quoniam unum eundemque ortum habent, & tanquam ex eodem fonte fluxerunt. Fieri enim facile potuit, ut hæc familia ad plebem transierit, ut Octavia & aliæ complures.

T. ANTONIVS. *F. *N. MERENDA. XVIR. LL. SCRIBEND. D. C. AN. CCCIII. Dionysius lib. X. Livius lib. III.

I

Q. ANTONIVS. T. F. *N. MERENDA. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXXXI. Livius lib. IV.

M. ANTONIVS. *MERENDA. MAG. EQ. P. Cornelio Dict. AN. CDXIX. Livius VIII.

JACVIT. ANTONIA. GENS. SINE. MAGISTRATT. CVRVLIB. Ann. CCXXXVII.

M. ANTONIVS. *COS. cum A. Postumio. AN. DCLIV. Cassiodorus. Gellius lib. IV. cap. VI. Plinius lib. VIII. cap. VII. CENS. cum L. Valerio. AN. DCLVI. Gellius lib. XV. XI. Valerius lib. II. Bello civili Mariano occisus est. Plutarch. in *Mario*. Cicero *de Oratore* III. & *Tusculana* V. Paterculus II. Florus lib. III. cap. XXI. Lucanus lib. II. Hunc Cicero *de Oratore* II. & *Accusationis* I. tabulas nunquam confecisse scribit, quod de Cretico perperam intellexisse videtur Asconius.

M. ANTONIVS. M. F. *N. QVI. POSTEA. CRETICVS. E. APP. PR. AN. DCXXCII. Curator tuendæ totius oræ maritimæ constitutus, bellum Cretensibus intulit, a quibus turpissime victus interiit. Epitoma LXXIX. & XCVII. Vellejus II. Florus lib. III. cap. VII. Cicero *Accusat.* III.

C. ANTONIVS. M. F. *N. Accusatus a Cæsare adolescentulo, quod Achaios spoliasset, testis Asconius in Catilinam. Plutarch. in *Cæsare*, hac in re tradenda vehementer est lapsus, ut cuivis facile apparet. ÆDILIS. CVR. Ludos scena argentea fecit. Plinius lib. XXXVII. cap. III. Cicero *pro Muræna*. PR. AN. DCXXCVII. COS. cum M. Tullio. ANN. DCXC. Catilinam prælio vicit. inde in Macedoniam profectus, ibi a Dardanis oppressus, amisso exercitu profugit. Romam reversus, a Cælio accusatus, damnatus est. Epitoma CIII. Sallustius in Catilin. Asconius, Cicero *pro Sextio*, *domo*, *Flacco*, *Cælio*, *in Vatinium*. Julius Obsequens, Eutropius lib. VI. Florus lib. IV. Appianus I.

M. ANTONIVS. M. F. M. N. AVGVR. Hirtius lib. VIII. *de bello Gallico*. QVÆSTOR. Cæsaris in Gallia. Idem. Cicero *ad Attic.* VI. & VII. Errat ergo Dio, qui lib. XLV. Cæsari Proprætori in Hispania quæstorem fuisse scribit. TR. PL. Lentulo, Marcello Coss. Plutarch. Appian. II. MAG. EQ. C. Cæsari Dict. An. DCCVI. COS. cum C. Cæsare An. DCCIX. Hostis a Senatu judicatus, D. Brutum Mutinæ obsedit. victus ab Hirtio & Cæsare in Galliam confugit. M. Lepidum cum Legionibus sibi junxit. IIIVIR. R. P. C. in quinquennium, cum Cæsare & Lepido constitutus, proscriptionem Sullanam renovavit. Brutum & Cassium apud Philippos vicit. CENS. cum P. Sulpicio AN. DCCXI. COS. II. cum L. Scribonio. AN. DCCXIX. Parthis bellum intulit: duabus legionibus amissis, nulla re prospere gesta, in Armeniam reversus est. Ab Augusto ad Actium classe victus, Alexandriam profugit, ibique se ipse interemit. Epitome CXVI & seq. Dio, Plutarch. Florus, Suetonius, Zonaras in *Octaviano*, Vellejus, Cicero in *Philipp. ad Atticum*, VII. X. XIV. XVI. Virgil. lib. VIII. Appian. in *Parthicis*, & *de bellis civilib.*

I

IVLVS. ANTONIVS. M. F. M. N. COS. cum Q. Fabio. AN. DCCXLIII. Cassiodorus, Dio lib. LV. Adulter Juliæ August. F. ab Augusto occisus est. Suetonius *de illust. Grammat.* Tacit. lib. IV. Vellejus II.

I

L. ANTONIVS. IVLI. F. M. N. Hunc adolescentulum Augustus sub specie studiorum ad civitatem Massiliensium, re vera in exilium propter patris delictum misit. Tacit. lib. IV.

L. ANTONIVS. M. F. M. N. PIETAS. TRIB. PL. ANN. DCCIX. Dio lib. XLV. COS. cum P. Servilio ANN. DCCXII. Cassiodorus. ab Augusto ad Perusiam victus, incolumis dimissus est. Epitom. CXXVI. lib. XLVIII. Suetonius in *Octaviano*. Vellejus lib. II. meminit Cicero *Philippica* V. & VI.

C. ANTONIVS. M. F. M. N. PR. ANN. DCCIX. Dio lib. XLV. ab Hortensio jussu Bruti occisus est. Epitoma CXXI. Plutarc. *in Bruto*, & *Antonio*. Dio l. XLVII. Appianus l. V. meminit Cicero *Philippica* X.

IV.

IVNIA GENS.

GENTIUM earum, quæ a Trojanis & Ænea ortæ dicuntur, nobilissima omnium est Junia, a Junio Æneæ comite, ut Dionysius lib. IV. scribit, sic dicta. Hæc cum in urbem una cum Romulo migrasset, laude & gloria bellica sub regibus floruit, usque ad L. Brutum, qui regio dominatu populum Romanum liberavit, clarissimus idem & postremus Juniæ gentis. Nam, ut Dionysius lib. V. tradit, Brutus nullos reliquit liberos superstites, & qui sequuntur Bruti, plebeii sunt, non patricii. Aliter tamen sensisse videtur Cicero, qui M. Brutum Cæsaris interfectorem L. Bruti gentilem appellat, *Tusculana* IV. cum ait: *Qui fuit in Italia iisdem temporibus, quibus L. Brutus patriam liberavit, præclarus auctor nobilitatis tuæ*. Et *Philippica* I. *Nibil dico, quis fuerit ille Brutus, qui & ipse regio dominatu remp. liberavit: & ad similem virtutem, & simile factum stirpem in prope quingentesimum annum propagavit*. Idem in *Bruto*, *Quis enim putet L. Bruto illi nobilitatis vestræ principi defuisse*? Quod idem etiam ex sententia Posidonii Philosophi Plutarchus scribit, qui tertium Junii Bruti filium expertem conjurationis fuisse, ab eoque gentem Juniam propagatam tradidit. Gravissima Ciceronis hac in re debet esse auctoritas, magna etiam Posidonii, & Plutarchi: Dionysii tamen, qui multis sententiam suam argumentis, exquisitisque rationibus, confirmat, meo quidem judicio, vel gravissima. Neque enim quisquam ex hac gente per annos CC. post exactos reges, magistratum Curulem gessit; quod quidem certe in tam clara & nobili familia accidere potuisse, nulla ratione ut credam adduci possum. Et tribuit hæc Cicero Bruto, homini amicissimo, non tam vere, quam ut pulcherrimum illud factum, quod pro libertate Reip. gessit, laudando extolleret; ac primo L. Brutum, deinde progeniem ejus, populum Romanum a regibus liberasse significaret.

M. IVNIVS. *F. *N. Tarquinii Prisci regis filiam Tarquiniam uxorem duxit. a Tarquinio Superbo occisus est. Dionys. lib. IV.

M. IVNIVS. M. F.*N. A Tarquinio cum patre occiditur. Dionysius auctor.	L. IVNIVS. M. F. *N. BRVTVS. summam prudentiam simulatione stultitiæ texit. Cum Sex. Tarquinius Lucretiæ vim intulisset, populum Romanum ad libertatem recuperandam hortatus est, regem cum Tarquinia gente urbe expulit, civitatem perpetuo dominatu liberatam, magistratibus annuis, legibus, judiciisque devinxit. Collegæ suo Tarquinio Collatino, qui cum primus creatus Cos. erat, AN. P. R. C. CCXLIV. ut e civitate regalis nominis memoria tolleretur, imperium abrogavit. Bellum pro patria cum Tarquiniis & Latinis gessit, atque in acie ab Arunte, regis Tarquinii F. occisus est. Dionysius lib. IV. & V. Livius I. & II. Plutarchus in *Poplicola*, Cicero in *Bruto*, in *Catone*, *Philippica* I. *Tusculana* I. & IV. Virgilius VI. Valerius lib. V. cap. VI. & lib. VII. cap. III. Vellejus I. Eutropius, Cassiodorus, Zonaras, alii.

T. IVNIVS. L. F. M. N. BRVTVS. TI. IVNIVS. L. F. M. N. BRVTVS.
A patre, propter conjurationem de reducendis in regnum Tarquiniis, securi percussi sunt. Dionysius lib. V. Livius lib. II. Valerius lib. V. cap. VIII. Plutarch. in *Poplicola*.

SERGIA GENS.

SERGIA GENS a Sergesto comite Æneæ. Virgilius V.
Sergestusque, domus tenet a quo Sergia nomen.
Floruit annis plus minus LXXI.

M. SERGIVS. *F. *N. XVIR. LL. SCRIBEND. C. AN. CCCIII. Dionysius lib. X. Livius lib. III.	C. SERGIVS. C. F. *N. Quo de nihil accepimus. I L. SERGIVS. C. F. C. N. COS. cum M. Geganio. AN. CCCXVI. Cassiodorus. IN. HOC. HONORE. FIDENAS. E. APP. Primus cum Vejentium rege cis Anienem secundo prælio conflixit. Livius lib. IV. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXX. COS. II. cum Hosto Lucretio. AN. CCCXXIV. Cassiodor. Diodorus lib. XI. TR. MIL. II. AN. CCCXXIX. TR. MIL. III. AN. CCCXXXV. Livius lib. IV.

L. SERGIVS. L. F. C. N. FIDENAS. TR. MIL. AN. CCCLVI. Livius lib. V.

M. SERGIVS. L. F. C. N. FIDENAS. TR. MIL. AN. CCCXLIX. Livius lib. IV. TR. II. AN. CCCLI. lib. V.

M. SERGIUS. M. F. L. N. FIDENAS. Quæstor T. Quinctio Trogo capitis anquisivit. Varro *de lingua Latina* lib. v.

CN. SERGIVS. M. F. L. N. FIDENAS. TR. MIL. AN. CCCLXVII. TR. II. AN. CCCLXXIV. Livius lib. VI.

EX. HAC gente L. Sergius Catilina fuit, Salluſtio & Aſconio auctoribus. Homo, ut Cicero *pro Cælio* ſcribit, ex contrariis diverſisque inter ſe pugnantibus naturæ ſtudiis cupiditatibusque conflatus, in quo permulta maximarum, non expreſſa ſigna, ſed adumbrata virtutum erant, quæ multis maximisque obſcurata & deformata vitiis eluceſcere nullo modo poterant. Accuſatus bis & abſolutus eſt. Ter Conſulatum petiit, bis repulſam tulit. In Senatum ſemel atque iterum conjuravit. Qua de re verbum non eram facturus, niſi a plerisque ita perturbari hæc & confundi animadverterem, ut dijudicari difficillime poſſent. Bis accuſatum Cicero *in Piſonem* oſtendit. Semel repetundarum a P. Clodio, cum Proprætor Africam provinciam, ſuperbe, avare, crudeliter adminiſtraſſet, ſocios ſpoliaſſet, & diripuiſſet. abſolutus eſt prævaricante Clodio; teſtis Aſconius, quod idem Salluſtius in *Catil.* tradit. Iterum inter ſicarios a L. Lucullo, Cæſare, Figulo Coſſ. quod Sulla dominante complures peremiſſet. Aſconius Q. Cæcilium nominat, M. Volumnium, L. Tantaſium, M. Marium Gratidianum, cujus caput abſciſſum per urbem ſua manu tulerat. Idem Q. Fr. de petitione Conſulatus ſcribit, & Dio lib. XXXVII. Oroſius tamen cap. III, lib. VI. quem Seb. Corradus præſtantiſſimo vir ingenio ſequitur, tertiam accuſationem Catilinæ de inceſtu profert, quod cum Fabia Veſtali virgine commiſiſſe arguebatur. Quod falſum eſſe Plutarchus & Aſconius aperte indicant. Neque enim Catilina ejus criminis eſt accuſatus; ſed Fabia, virgo Veſtalis, cauſſam inceſti dixerat, cum ei Catilina objiceretur. Conſulatum ter petiit Catilina. Primo Tullo, Lepido Coſſ. ratio tamen ejus habita non eſt, quod cum repetundarum reus eſſet, intra legitimos dies profiteri nequiverit, auctore Salluſtio. Secundo, cum Curione, Figulo, Cæſare Coſſ. Tertio, Cicerone, Antonio Coſſ. ac tum quoque Muræna & Silano Coſſ. deſſ. repulſam tulit. Conjuravit in rempub. cum Cn. Piſone primo, Tullo, Lepido Coſſ. Suetonius in *Cæſare*, Salluſtius, Cicero *pro Sulla*, Dio lib. XXXVI. Deinde Cicerone, Antonio Coſſ. quæ quidem conjuratio virtute & mirifica Ciceronis vigilantia oppreſſa eſt & exſtincta. Ipſe Catilina a M. Petrejo Antonii Cos. Legato in agro Piſtorienſi cum exercitu deletus eſt. Epitome CII. & ſequenti. Appianus I. Plutarch. in *Cicerone*, Dio lib. XXXVII. Salluſtius in *Catilinario*, Virgilius lib. VIII.

IVLIA GENS.

GENTEM Juliam ab Julo manaſſe omnes fere auctores tradunt: quis autem is fuerit Julus, non ſatis inter omnes conſtare video. Alii enim Aſcanium Æneæ filium fuiſſe exiſtimant: alii Aſcanii F. Æneæ N. Priori ſententiæ accedit Virgilius, antiquitatum auctor bonus in primis; quem Servius, Meſſalla, & reliqui ſecuti ſunt. Poſteriorem ſententiam Livius tuetur, & Dionyſius. Qui Virgilium ſequuntur, poſt Æneæ mortem Julum annos XXXVIII. in Latio regnaſſe tradunt; reliqui Aſcanio hoc tribuunt, quem etiam Juli patrem faciunt. Nam duos, ut Dionyſius ſcribit, filios habuit Æneas, Aſcanium ex Creuſa natum, & Silvium ex Lavinia Latini regis filia. Aſcanius patri in regno ſucceſſit: Aſcanio, Silvius frater, excluſo Julo Aſcanii F. Æneæ N. tum adoleſcentulo, cui tamen honoris cauſſa ſacerdotium ampliſſimum a patruo tributum eſt, quod gens Julia quaſi per manus a majoribus acceptum jure ſemper tenuit. Hæc Juliæ gentis, Dionyſio auctore, origo eſt, & proſapia antiquiſſima. Cæterum Juliam gentem, ut idem lib. II. docet, Tullus Hoſtilius rex, Alba diruta, Romam traduxit, & inter Patres cooptavit. Cujus duæ fuerunt familiæ præcipuæ: una eorum qui *Julii*; altera qui *Cæſares* cognominati ſunt. *Julii* ab Julo gentis auctore & principe; *Cæſares*, quod is, qui primus hoc cognomen tulit, ab utero matris cæſus ſit. Hoc enim veritati magis conſentaneum videtur, quam vel a cæſarie, vel elephanto cæſo. Nec prætereundum arbitror, quod Tacitus lib. XVIII. ſcribit: *pertinet enim ad ſacra gentilitia Cæſarum: Tiberii inſtituto, ex familia Cæſarum ſacerdotes Auguſtales creatos eſſe*. Exſtat Epigramma C. Julii L. F. ejus, qui a Marianis occiſus eſt, in Antiquitatibus urbis, ejuſmodi;

C. IVLIVS. L. F. CÆSAR. STRABO. ÆD. CVR. Q. TR.
MIL. BIS. XVIR. AGR. DAND. ADTR. IVD. PONTIF.

C. IVLIVS. L. F. * N. IVLVS. COS. cum C. Pinario Rufo. AN. CCLXIV. Caſſiodorus. His Coſs. bellum Volſcorum duce Coriolano natum. Dionyſius lib. VIII.

C. IVLIVS. C. F. L. N. IVLVS. COS. cum Q. Fabio ANN. CCLXXI. Cassiodorus. XVIR. LL. SCRIBEND. c. AN. CCCII. Livius lib. III. Dionysius IIX. & X. Asconius in Cornelianam.

I

C. IVLIVS. C. F. C. N. IVLVS. COS. cum M. Geganio. AN. CCCVI. Cassiodorus, Livius lib. III. Diodorus XII. cos. II. cum L. Virginio. AN. CCCXIIX. Cassiodorus, Livius lib. IV. cos. III. cum eodem. AN. CCCXIX. Macer Licinius auctor, teste Livio & Cassiodoro.

I

L. IVLIVS. C. F. C. N. IVLVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCL. Livius lib. V.

VOPISCVS. IVLIVS. C. F. L. N. IVLVS COS. cum L. Aimilio AN. CCXXC. Dionysius lib. IX. Diodorus XI.

I.

L. IVLIVS. VOPISCI. F. C. N. IVLVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXV. MAG. EQ. A. Postumio Dict. Ann. CCCXXIII. Cassiodorus, Livius lib. IV.

L. IVLIVS. L. F. VOPISCI. N. IVLVS. TR. MIL. AN. CCCLII. Hoc anno equites primum publicum merere stipendium cœperunt. TR. II. AN. CCCLVI. Livius lib. V.

I

L. IVLIVS. L. F. L. N. IVLVS. TR. MIL. AN. CCCLXXV. Livius lib. VI.

I

L. IVLIVS. L. F. L. N. LIBO. Fuit sine magistratibus.

I

L. IVLIVS. L. F. L. N. LIBO. cos. cum M. Atilio. AN. CDXXCVI. Cassiodorus. His Coss. bellum Salentinis indictum. Eutropius lib. II.

I

SEX. IVLIVS. L. F. L. N. QVI. PRIMVS. CAESAR. APP. E. PR. AN. DXLV. Siciliam provinciam obtinuit. Livius lib. XXVII.

I

SEX. IVLIVS. SEX. F. L. N. CAESAR. cos. cum L. Aurelio. AN. DXCVI. Cassiodorus, Plinius lib. XXXIII. cap. III. meminit Valerius lib. III. cap. VII.

C. IVLIVS. L. F. VOPISCI. N. IVLVS. TR. MIL. AN. CCCXLV. Livius lib. IV. TR. II. AN. CCCXLIIX. CENS. cum L. Papirio. AN. CCCLXI. in magist. mortuus est. Livius lib. V.

I

C. IVLIVS. C. F. L. N. IVLVS. TR. MIL. AN. CCCLXVII. Livius lib. VI.

I

C. IVLIVS. C. F. C. N. IVLVS. DICT. R. G. C. AN. CDI. Livius lib. VII.

SEX. IVLIVS. SEX. F. SEX. N. CAESAR. PR. VRB. AN. DCXXX. Cicero in orat. *pro Domo*.

L. IVLIVS. SEX. F. SEX. N. CAESAR, de quo nihil invenio.

C. IVLIVS. SEX. F. SEX. N. CAESAR, nullum gessit magistratum.

L. IVLIVS. L. F. SEX. N. CAESAR. cos. cum P. RVTILIO. AN. DCLXIII. Cassiodorus. Cum sociis Latinis bellum gessit, a Catone Vettio fusus, ac duobus millibus interfectis Æserniam fugatus est: feliciter deinde cum Samnitibus pugnavit: ob eam victoriam Romæ saga posita sunt. Epitoma LXXIII. Appianus lib. I. Vellejus II. Eutropius V. Censor cum P. Licinio. AN. DCLXIV. Plinius lib. XIII. cap. III. Julius Solinus cap. XLVII. annum hunc quingentesimum sexagesimum quintum appellat. Numerum corruptum esse nemo non videt. Bello civili a Marianis occisus est. Appianus lib. I. Epitoma XXC. Cicero de Oratore III. Tusculana V.

I

L. IVLIVS. L. F. L. N. CAESAR. cos. cum C. Figulo, AN. DCXXCIX. Cassiodorus, Cicero *pro Sulla*, *ad Atticum* I. meminit *Catil.* IV. *ad Atticum* IV. *Epistolarum* lib. IX. Cælius lib. IIX. a Triumviris proscriptus est. Dio lib. XLVII.

I

L. IVLIVS. L. F. L. N. CAESAR. PROQ. fuit Catoni in Africa, bello civili Cæsariano: meminit Cæsar, lib. de bello Civili, I. & II. Cicero *ad Atticum* VI. Jussu Cæsaris est interfectus. Hirtius lib. V. Dio lib. XLIII.

C. IVLIVS. L. F. SEX. N. CAESAR STRABO. PONTIFEX. Gellius lib. IV. cap. VI. Ædilitius a Marianis occisus est, quem Cicero specimen humanitatis, salis, suavitatis, leporis appellat, *Tusculana* V. id quod apparet ex lib. *de Orat.* II. Meminit pro Scauro, in *Bruto*, de *Orat.* III. Vellejus. II. Appianus I.

C. IVLIVS. C. F. SEX. N. CAESAR. Hunc prætorium Pisis repentina morte extinctum scribit Plinius lib. VII. cap. LIII.

*I

SEX. IVLIVS. C. F. SEX. N. CAESAR. cos. cum L. MARCIO. DCLXII. Cassiodorus, Eutropius lib. V. Plinius lib. XXXIII. cap. I. & III. Cicero in Corneliana. His Coss. bellum Sociale initum scribit Florus lib. III. cap. XIIX.

I

SEX. IVLIVS. SEX. F. C. N. CAESAR, de quo nihil invenio.

I

SEX. IVLIVS. SEX. F. SEX. N. CAESAR. QVAESTOR. Syriam provinciam obtinuit, a militibus suis occisus est. Dio lib. XLVII.

* I

C. JULIUS C. F. C. N. CÆSAR. PONTIFEX. MAX. Dio lib. XXXVII. Suetonius. QUÆSTOR Ælio Tuberoni in Hiſpania. Plutarch. Vellejus veteris Antiſtii fuiſſe ſcribit, lib. II. meminit Hirtius lib. VI. ÆDILIS. CUR. AN. DCXXIIX. Ludos Megalenſes apparatiſſimos magnificentiſſimoſque fecit, & in patris honorem defuncti CCCXX. gladiatorum paria populo exhibuit. Dio lib. XXXVII. Statuas C. Marii in Capitolio reſtituit. Plutarch. Vellejus II. PR. AN. DCXCI. Hiſpaniam provinciam ſortitus eſt. cos. cum M. Bibulo. AN. DCXCIV. Caſſiodorus, Dio lib. XXXIIX. Leges agrarias cum maxima contentione invito Senatu tulit. Epitoma CIII. PRO. COS. Galliam provinciam decennium obtinuit. Helvetios, & Arioviſtum, maximis præliis vicit. Anno ſequenti, Belgas, Nervios, Aduaticos in deditionem accepit, ob quas res ſupplicatio XV. dierum, quod ante id tempus acciderat nulli, decreta. Cæſar *de Bello Gallico* lib. I. & II. Epitoma CIII. & ſeq. Marcellino, Philippo cos. Venetos navali prælio vicit. Cæſar lib. III. Dio lib. XXXIX. Epitoma CIV. Pompejo, Craſſo Coſſ. Uſipetes, Tenchteros prælio vicit, & Gallia expulit. Rhenum tranſcendit. Britanniæ partem in poteſtatem redegit. Dio XL. Epitoma CV. Cæſar lib. IV. Marcello Sulpicio Coſſ. & ſequentib. Gallorum populos qui defecerant, in poteſtatem redegit. Epitoma CVI. Dio lib. XL. DICT. ſine MAG. EQ. AN. DCCIV. Cum Pompejo bellum initum. Epit. CIX. & ſequent. COS. II. cum P. Servilio. AN. DCCV. Caſſiodorus. a Pompejo ad Dyrrhachium victus: eundem mox in Phraſalia maxima clade profligavit. Dio lib. XLI. Epitoma CXI. DICT. II. AN. DCCVI. Bellum Alexandrinum geſſit cos. III. cum M. Aimilio. AN. DCCVII. Scipionem & Jubam Mauritaniæ regem vicit. Ex Gallia, Alexandria, Africa, Ponto triumphavit. Dio lib. XLIII. Epitoma CXIII. & ſequenti. DICT. III. AN. DCCIIX. cos. IV. ſine collega eod. anno. Cn. Pompejum Magni F. in Hiſpania acerrimo prælio vicit, deque eo triumphavit. Epitoma CXV. cos. V. cum M. Antonio. AN. DCCIX. Idibus Martiis in magiſtratu occiſus eſt. Epitoma CXVI. Plutarch. Suetonius, Zonaras in *Cæſare*, Dio lib. XLIV. Vellejus II. Appianus, Florus, Eutropius, Hirtius, Cicero, alii.

I

C. IVLIVS. C. F. C. N. CAESAR. OCTAVIANVS. QVI. POSTEA. IMP. CAESAR. AVGVSTVS. E. APP. PR. PR. imperium admodum adoleſcentulus a Senatu accepit, cum Conſularibus ornamentis. Epitoma CXIIX. Hirtio & Panſa coss. bellum cum Antonio geſſit. Epitoma CIX. Cicero in *Philippicis*. Dio lib. XLVI. cos. cum Q. Pedio. AN. DCCX. Caſſiodorus. Reconciliatus Antonio IIIVIR. R. P. C. conſtitutus in quinquennium. Proſcriptionem Sullanam cum collegis renovavit. Dio XLVII. Lepido, Planco Coſſ. cum Bruto & Caſſio in Philippis bellum geſſit. Plutarch. in *Bruto*. Dio lib. XLVII. Epitoma CXXIV. Appianus lib. V. Servilio, Antonio coss. L. Antonium Coſ. IIIviri fratrem ad Peruſiam vicit: cum Antonio anno ſequenti pacem fecit, atque urbem ovans eſt ingreſſus. Dio lib. XLIIX. Epitoma CXXVI. IIIVIR. R. P. C. AN. DCCXVI. in alterum quinquennium creatus. Sex. Pompejum navali prælio vicit. Urbem ovans iterum eſt ingreſſus. Dio lib. XLIX. Epitoma CXXIX. cos. II. cum L. Volcatio AN. DCCXX. Caſſiodorus, Dio lib. XLIX. cos. III. cum M. Valerio AN. DCCXXII. Caſſiodorus. Antonium ad Actium navali prælio vicit. Alexandriam in poteſtatem redegit: in urbem reverſus, tres triumphos egit. Epitoma CXXXIII. Dio lib. L. & ſequenti, Virgilius lib. IIX. cos. IV. cum M. Licinio. AN. DCCXXXIII. Caſſiodorus, Dio lib. LI. cos. V. cum Sex. Apulejo. AN. DCCXXIV. Caſſiodor. Dio eod. CENS. cum M. Agrippa. Dio lib. LII. cos. VI. cum M. Vipſanio. AN. DCCXXV. cos. VII. AN. DCCXXVI. cos. IIX. cum Statilio Tauro. AN. DCCXXVII. cos. IX. cum M. Silano. AN. DCCXXIIX. cos. X. cum C. Norbano. AN. DCCXXIX. cos. XI. cum A. Terentio. AN. DCCXXX. Caſſiodorus, Dio lib. LIII. cos. XII. cum L. Sulla. AN. DCCXLIIX. Dio lib. LV. cos. XIII. cum M. Plautio. AN. DCCLI. Caſſiodorus, Dio LV. Mortuus eſt Apulejo, Pompejo Coſſ. XIV. Kal. Septemb. Suetonius & Zonaras in *Octaviano*. Dio lib. LVI. Vellejus lib. II. alii.

C. IVLIVS. C. F. C. N. CAESAR. VIPSANIANVS. COS. cum L. Aimilio, AN. DCCXLIII. Dio lib. LV. meminit. Plin lib. XII. cap. XIV.

L. IVLIVS. C. F. C. N. VIPSANIANVS. Tacitus, Suetonius, Paterculus.

M. IVLIVS. C. F. C. N. CAESAR. AGRIPPA. POSTVMVS. Abdicatus ab Auguſto poſt adoptionem, & in Pontiam inſulam, ut Dio Caſſius, Surrentum, ut Suetonius ſcribit, primum ſepoſitus, deinde in inſulam relegatus. Dio l. LV. Suetonius in *Octaviano*. Plinius l. VII. cap. XLV. Juſſu Tiberii Imp. occiſus eſt. Dio lib. LVII. Tacitus lib. I.

TI. IVLIVS. C. F. C. N. CAESAR. CLAVDIANVS. NERO. qui poſtea CAESAR AVG. APP. E. III. POP. R. IMP. COS. cum P. QUINCTILIO. AN. DCCXL. Caſſiodorus, Dio. COS. II. cum CN. PISONE. AN. DCCXLVI. ex Germania triumphavit.

* I

NERO. CLAVDIVS. TI. F. TI. N. GERMANICVS. CÆSAR. PR. VRB. AN. DCCXLII. Dio lib. LIV. cos. cum T. QVINCTIO. AN. DCCXLIV. Caſſiodor. Res in Germania feliciter geſſit: ex fractura, equo ſuper crus collapſo mortuus eſt. Dio lib. LV. Vellejus lib. II. Epitoma CXLII. Sueto. Tacitus, & alii.

** I

*I

TI. IVLIVS. TI. F. C. N. GERMANICVS. Dio lib. LV. Sueto. in Tiberio, Justinianus lib. *Institutionum* I. Quæsturam quinquennium antequam per leges liceret sortitus est, & post eam Consulatum statim gessit cum C. Fontejo. AN. DCCLXIV. Cassiod. Dio lib. LVI. De Cheruscis, Cattis, & Angrivaris triumphavit. cos. II. cum TI. Cæsare AN. DCCLXX. Cassiodorus, Dio lib. LVII. Antiochiæ mortuus est. Sueto. in *Caligula*. Tacitus lib. I. Dio. lib. LVII.

** I

TI. CLAVDIVS. DRVSVS. TI. F. TI. N. NERO. GERMANICVS. CÆSAR. V. POP. ROM. IMP. Dio. lib. LX. Tacitus, Suetonius & alii.

I

NERO. CLAVDIVS. TI. F.*N. CÆSAR. DOMITIANUS. VI. POP. R. IMP. Dio lib. LX. Tacitus, Sueto. Postremus hic esse ex Cæsarum familia ab auctoribus traditur.

I

NERO. IVLIVS. TI. F. T. N. GERMANICVS. Tiberii Imp. fraude periit. Dio lib. LIIX. Tacitus lib. V.

DRVSVS. IVLIVS. TI. F. TI. N. GERMANICVS, Tiberii Imperatoris jussu occisus. Dio lib. LIIX.

C. IVLIVS. TI. F. TI. N. CÆSAR. CALIGVLA, qui postea CÆSAR. AVG. APP. E. IV. ROM. IMP. Dio LIIX. Tac. Suet. alii.

GEGANIA GENS.

A Gia Comite Æneæ.

*GEGANIVS. MACERINVS.

T. GEGANIVS. *F. *N. MACERINVS cos. cum P. Minucio. AN. CCLXII. Dionysius lib. VII.

L. GEGANIVS. *F. *N. MACERINVS. Legatus ad coemendum frumentum a Senatu in Siciliam missus. Dionys. lib. VII.

M. GEGANIVS. T. F.*N. MACERINVS de quo nihil tradunt auctores.

L. GEGANIVS. T. F. *N MACERINVS. nullum gessit magistratum.

I

L. GEGANIVS. L. F. T. N. MACERINVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCLXXVI. Livius lib. VI.

M. GEGANIVS. M. F. T. N. MACERINVS. cos. cum C. Julio AN. CCCVI. Cassiodorus, Livius lib. III. cos. II. cum T. Quinctio. AN. CCCX. Cassiodorus, Dionysius lib. XI. Volscos in deditionem accepit, & sub jugum misit; deque iis triumph. Livius lib. IV. cos. III. cum L. Sergio. AN. CCCVI. Cassiodorus, Diodorus XI. Livius IV. CENS. cum C. Furio. AN. CCCXIIX. Livius eodem.

I

M. GEGANIVS. M. F. M. N. MACERINVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCXXCVI. Livius lib. VI.

PROCLVS. GEGANIVS. M. F. T. N. MACERINVS cos. cum L. Menenio. AN. CCCXIII. Cassiodorus, Livius lib. IV.

NAVTIA GENS.

NAUTIA gens, a Naute Æneæ comite, Palladis sacerdote. Sacra Minervæ faciebat statuta, auctore Dionysio lib. VI. Floruit in rep. AN. CCXX.

SP. NAVTIVS. *RVTILVS.

I

SP. NAVTIVS. SP. F. *N. RVTILVS. cos. cum Sex. Furio. AN. CCLXV. Dionysius lib. IIX. Cassiodorus, Livius II.

C. NAVTIVS. SP. F. SP. N. RVTILVS. cos. cum P. Valerio AN. CCLXXIIX. Cassiodor. Dionysius lib. IX. Livius II. cos. II. cum L. Minucio. AN. CCXCV. Cassiodorus, Dionysius lib. X. Livius lib. III.

SP. NAVTIVS. SP. F. SP. N. RVTILVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXXXIX. Livius lib. IV.

SP. NAVTIVS. SP. F. SP. N. RVTILVS. TR. MIL. AN. CCCXXXIV. TR. II. AN. CCCXXXVII. TR. III. AN. CCCLIX. Livius lib. IV.

I

SP. NAVTIVS. SP. F. SP. N. RVTILVS. cos. cum M. Popillio. AN. CDXXXVII. Livius IX.

I

C. NAVTIVS. SP. F. SP. N. RVTILVS. cos. cum M. Claudio. AN. CDLXVI. Cassiodorus.

C. NAVTIVS. SP. F. SP. N. RVTILVS. COS. cum M. Papisio, AN. CCCXLII. Livius lib. IV.

CLOELIA GENS.

CLOELIA, a Clœlio Æneæ comite. Dionysius lib. II. Fuit cum magistratibus, annis plus minus LXIII.

T. CLOELIVS. Q. F. *N. SICVLVS. TR. MIL. COS. AN. CCCIX.
Vitio fact. abd. Dionysius lib. XI. Livius IV.

Q. CLOELIVS. T. F. Q. N. SICVLVS. CENS. cum Sp. Servilio AN. CCCLXXXVI. Livius lib. VI.

P. CLOELIVS. T. F. Q. N. SICVLVS. TR. MIL. AN. CCCLXXVI. Livius lib. VI.

AIMILIA GENS.

AIMILIAM gentem ab Aimilio Ascanii F. Festus ortam scribit: cujus tamen Aimilii præter Festum nullus, quod quidem sciam, veterum auctorum meminit. Plutarchus in *Paullo*, a Mamerco Numæ regis filio Aimilios deducit: quod eo facilius credo, quia Aimilii *Mamerci* & *Mamercini*, a gentis principe dicti sunt. Quod vero idem, propter orationis suavitatem & leporem, quam *αἰμυλίαν* Græci vocant, sic nominatos tradit, id subtiliter magis quam vere dictum existimare debemus: neque sane in ea quæ isto modo ab antiquis memoriæ prodita sunt, nimis diligenter inquirendum videtur. Cum enim in rebus aliis, tum in omni antiquitate veris falsa adjuncta sunt, quæ dijudicari non possunt. Aimiliorum autem alii *Mamercini* sunt, a Mamerco gentis, ut diximus, auctore: alii *Lepidi*, a sermonis lepore: alii *Paulli*, a pusillo corpore nominati: *Barbulæ*, *Papi*, *Scauri* alii. Atque postrema hæc familia, in qua Scauros constituimus, abjecta & contempta multis ætatibus sine honoribus & magistratibus jacuit. Primus M. Scaurus amplissimos honores est consecutus. Nam & Consul fuit, & Censor, & princeps Senatus tribus lustris creatus est: qua de re Asconius in oratione *pro Scauro*. Dicti *Scauri*, quod talos pedum tumentes haberent, teste Plinio lib. XI. unde Horatius, *Scaurum pravis fultum male talis*, Satyra III. dixit. Legitur vetus inscriptio in lib. Epigrammatum urbis antiquæ, L. Aimilii ejus, qui Persen Macedonem vicit, quam subjiciam.

PAVLLVS AIMILIVS IMP. MACEDONIAM
TERRARVM IMPERIO POTITAM, CVIVS
VNO DIE LXXII VRBES VENDIDIT.
ETIAM INDIAE VICTOR PER VESTI-
GIA LIBERI PATRIS, ATQVE HERCV-
LIS, ROMANA SIGNA CIRCVMTVLIT.

AIMILII MAMERCINI.

L. AIMILIVS. MAM. F. *N. MAMERCINVS. COS. cum K. Fabio. AN. CCLXIX. Cassiodorus, Dionysius lib. IIX. Volscos & Æquos prælio vicit. Livius lib. II. COS. II. cum C. Servilio. AN. CCLXXV. Dionysius lib. IX. Diodorus XI. COS. III. cum Vopisco Julio. AN. CCXXC. Cassiodorus, Livius, Dionisius.

TI. AIMILIVS. L. F. MAM. N. MAMERCINVS. COS. cum L. Valerio, AN. CCXXCIII. Cassiodorus, Dionysius IX. Livius lib. II. COS. II. cum Q. Fabio. AN. CCXXCVI. Liv. lib. III.

M. AIMILIVS. L. F. MAM. N. MAMERCINVS. de quo nihil tradunt veteres.

MAM. AIMILIVS. M. F. L. N. MAMERCINVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXV. DICT. R. G. C. AN. CCCXVI. Volscos, Vejentes, Fidenates vicit, deque iis triumph. DICT. II. AN. CCCXIX. legem de Censura tulit. Livius IV. & IX. DICT. III. Fidenates & Vejentes vicit, eorum urbem cepit & diripuit. de iis iterum triumph. author Livius IV.

M. AIMILIVS. MAM. F. M. N. MAMERCINVS. COS. cum C. Valerio. AN. CCCXLIII. Cassiodorus. TR. MIL. AN. CCCXLIIX. Livius lib. IV. TR. II. AN. CCCL. TR. III. AN. CCCLII. Livius lib. V.

M. AIMILIVS. M. F. MAM. N. MAMERCINVS. TR. MIL. AN. CCCLXII. Livius lib. V.

L. AIMILIVS. M. F. MAM. N. MAMERCINVS. TR. MIL. AN. CCCLXV. TR. II. AN. CCCLXVII. TR. III. AN. CCCLXXI. TR. IV. AN. CCCLXXII. TR. V. AN. CCCLXXVII. Livius lib. VI.

L. AIMILIVS. L. F. M. N. MAMERCINVS. MAG. EQ. M. Furio Camillo Dict. an. CCCXXCV. Livius lib. VI. cos. cum L. Sextio. AN. CCCXXCVII. Cassiodorus, Livius lib. VII. cos. II. cum Cn. Genucio. AN. CCCXC. Cassiod. MAG. EQ. II. C. Julio Dict. AN. CDI. Livius lib. VII.

I

L. AIMILIVS. L. F. L. N. MAMERCINVS. MAG. EQ. M. Valerio Dict. AN. CDXI. Livius lib. VII. cos. cum C. Plautio. AN. CDXII. Cassiodorus DICT. COMIT. HABEND. C. AN. CDXIIX. cos. II. cum C. Plautio AN. CDXXIV. Cassiodorus, Livius lib. IIX. IN. HOC HONORE PRIVERNAS. E. APP. de Privernatibus triumphavit. DICT. II. R. G. C. AN. CDXXXVII. Livius lib. IX.

TI. AIMILIVS. L. F. M. N. MAMERCINVS. cos. cum Q. Publilio. AN. CDXIV. Cassiodorus, Livius libr. IIX.

AIMILII PAULLI.

I

M. AIMILIVS. L. F. L. N. PAVLLVS. cos. cum M. Livio, AN. CDLI. Cassiodorus. MAG. EQ. Q. Fabio Dict. AN. CDLI. Livius lib. X.

I

M. AIMILIVS. M. F. L. N. PAVLLVS. cos. cum Ser. Fulvio, AN. CDXCIIX. Cassiodorus, Polybius lib. I. Eutropius lib. II. de Cossurensibus & Pœnis triumphavit.

AIMILII LEPIDI.

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS cos. cum M. Poblicio. AN. DXXI. Cassiodorus, Polybius lib. II.

I

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. PONT. MAX. Cicero in *Catone*. PR. AN. DLXII. Livius l. XXXV. cos. cum C. Flaminio. AN. DLXVI. Cassiodorus, Livius lib. XXXIIX. Valerius lib. VI. CENS. cum M. Fulvio AN. DLXXIV. Livius lib. XL. cos. II. cum P. Mucio. AN. DLXXIIX. Cassiodorus, Valerius lib. VI. cap. VI. Cicero *de provinciis Consularibus*.

I

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. cos. cum C. Hostilio ANNO DCXVI. Cassiod. Obsequens. meminit Cicero in *Bruto*.

L. AIMILIVS. M. F. M. N. PAVLLVS. cos. cum M. Livio. AN. DXXXIV. Cassiodorus, Plinius lib. XXIX. cap. I. Illyrios qui rebellarant, in deditionem accepit: Pharium eorum regem profligavit, deque iis triumphavit. Polyb. lib. I. cos. II. cum T. Terentio. AN. DXXXVII. In prælio Cannensi fortiter occubuit. Livius XXIII. Polyb. II. Plutarchus in *Paullo* & *Hannibale*. Cicero in *Catone*. Appianus in *Punicis*. Eutropius l. III. Vellejus I.

I

L. AIMILIVS. L. F. M. N. PAVLLVS. PR. AN. DLXII. Livius lib. XXXV. cos. cum Cn. Bæbio. AN. DLXXI. Cum Liguribus Ingaunis feliciter pugnavit, & de iis triumphum egit. Livius lib. XXXIX. cos. II. cum C. Licinio. AN. DXXCV. Cassiodorus. Persen Macedonum regem ingenti prælio ad Pyduam fusum fugatumque castris exuit, deletisque ejus copiis, cum in insulam Samothraciam profugisset, vivum in potestatem redegit, deque eo triumphavit, Liv. lib. XLIV. & V. Vellejus I. Plin. lib. XXXIII. cap. III. Florus lib. II. cap. XII. Eutropius lib. IV. Valerius lib. V. cap. I. Gellius lib. VII. cap. III. CENS. cum Q. Marcio AN. DXXCIX. In magist. mortuus est. Plutarch. in vita. Epitoma XLVI. Plinius lib. VII. cap. XVII. Meminit Cicero in *Bruto*, *de Divinatione* I. *Tusculana* V. *Officiorum* II. *Catilina* IV.

AIMILIVS. L. F. L. N. PAVLLVS. XII. annos natus, quinque diebus ante triumphum patris mortuus est.

AIMILIVS. L. F. L. N. PAVLLVS. quatuordecim annorum, triduo post patris triumphum obiit. Livius lib. XLV. Plutarchus in *Paullo*. Vellejus I. Cicero libro *Epist.* IV. ad Ser. Sulpicium.

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. cos. cum L. Aurelio AN. DCXXVII. Cassiodorus, Obsequens, Cicero in *Bruto*.

I

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. LIVIANVS. cos. cum D. Junio. AN. DCLXXVI. Cassiodorus, Obsequens, Cicero *Officiorum* secundo, & in *Bruto*.

I

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. cos. cum L. Volcatio. AN. DCXXCVII. Cassiodorus, Dio lib. XXXVI. Cicero *pro Sulla*, Asconius in Cornelianam.

I

Q. AIMILIANVS. M. F. M. N. LEPIDVS. cos. cum M. Lollio. AN. DCCXXXII. Cassiodorus, Dio lib. LIV.

Q. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. De quo nihil accepimus.

I

M. AIMILIVS. Q. F. M. N. LEPIDVS. cos. cum Q. Lutatio. AN. DCLXXV. Cassiodorus, Cicero pro *Balbo*. Plinius lib. XXXV. cap. VI. & XXXVI. c. VI. & XV. Valerius lib. II. cap. III. Hic cum acta Sullæ conaretur rescindere, bellum excitavit. a Q. Catulo collega Italia pulsus, & in Sardinia frustra bellum molitus, periit. Epitoma CX. Appianus I. Zonaras non Catulo, sed Pompejo hoc tribuit.

M. AIMILIVS. M. F. Q. N. LEPIDVS. PR. Cornelio, Claudio Coss. Cæsarem Dictatorem dixit. Dio lib. XLI. cos. cum C. Julio. AN. DCCVII. Cassiodorus, Dio lib. XLIII. Plutarchus & Suetonius in *Cæsare*. MAG. EQ. C. Cæsari Dict. AN. DCCIIX. Dio eod. IIIVIR. R. P. C. in quinquennium. Epitoma CXX. cos. II. cum L. Munacio. AN. DCCXI. Cassiodorus, Dio lib. XLVII. Ab Augusto coactus IIIVIRATV. se abdicavit. Epitoma CXXIX. Dio lib. XLIX. Appianus V.

I

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. Cum in Augustum conjurasset, a Mœcenate occisus est. Epitoma CXXXIII. Vellejus lib. II. Dio lib. LIV.

I

M. AIMILIVS. M. F. M. N. LEPIDVS. cos. cum L. Statilio. AN. DCCLXIII. Cassiodorus, Dio lib. LVI.

PAVLLVS. AIMILIVS. M. F. Q. N. LEPIDVS. CENS. cum L. Munatio. AN. DCCXXXI. Hi primi privati censuram gesserunt. Hunc M. Fr. IIIVIR proscripserat. auctor Vellejus lib. II. & Dio XLVII. Idem scriptum est in Epitoma CCXX. Itaque vereor ne qui L. F. M. N. in tabulis Capitolinis restituunt, temere id fecisse videantur.

AIMILII BARBULÆ.

Q. AIMILIVS. Q. F. L. N. BARBVLA. cos. cum C. Junio. AN. CDXXXVI. Cassiodorus, Diodorus XIX. cos. II. cum. C. Junio. AN. CDXLII. Cassiodorus, Diodorus XX. Etruscos maximo prælio vicit, deque iis triumphavit, Lib. IX.

I

L. AIMILIVS. Q. F. Q. N. BARBVLA. cos. cum. Q. Marcio. AN. CDLXXII. Cassiodorus. Cum Tarentinis bellum gessit: de iis re prospere gesta triumphavit.

I

M. AIMILIVS. L. F. Q. N. BARBVLA. cos. cum M. Junio. AN. DXXXIII. His Coss. Amilcarem Annibalis patrem in Hispania occisum tradit Cassiodorus. Idem scribit Orosius lib. IV. c. II.

AIMILII PAPI.

Q. AIMILIVS. CN. F. *N. PAPVS. cos. cum C. Fabricio. AN. CDLXXI. Cassiodorus, Cicero *de amicitia*, Gellius lib. XVII. cap. ult. cos. II. AN. CDLXXV. Cassiodorus, Plutarchus in *Pyrrho*. CENS. cum C. Fabricio. AN. CDLXXIIX. Gellius XVII. Cicero in *Lælio*. Meminit Valerius lib. IV. cap. IV.

I

L. AIMILIVS. Q. F. CN. N. PAPVS. cos. cum C. Atilio. AN. DXXIIX. Cassiodorus. Gallos Cisalpinos vicit, de iis speciosissimum triumphum egit. Polybius lib. II. Plinius lib. III. c. XX. CENS. cum C. Flaminio. AN. DXXXIV.

AIMILII SCAVRI.

M. AIMILIVS. *SCAVRVS. COS. cum M. Cæcilio. AN. CCXXXII. Cassiodorus, Cicero *pro Murœna*, *in Bruto*, Plin. lib. II. cap. LIV. & lib. IIX. cap. LVII. CENS. cum M. Livio. AN. DCXLIV. Meminit Cicero *de Oratore* II. *Pro Sextio*, *de Legib.* III. Valerius lib. III. cap. II. & VII. Idem lib. IV. cap. IV. & lib. IIX. cap. V.

I

M. AIMILIVS. M. F. *N. SCAVRVS. ÆDIL. CVR. Plinius lib. XXXIV. cap. VII. & XXXV. cap. XI. Cicero *pro Sextio*, *ad Atticum* IV. Julius Solinus, cap. XXXIV. & XXXVI. hippopotamos & crocodilos & Andromedæ vestigia in ædilitate publicasse scribit. PR. provinciam Sardiniam sortitus, repetundarum postulatus apud M. Catonem Pr. a Cicerone defensus, absolutus est. Asconius *pro Scauro*. Valerius lib. IIX. cap. I.

VALE-

VALESIA GENS.

SEQUUNTUR nunc Latinarum gentium familiæ, quo nomine & Sabinas, & omnes eas quæ ex Italicis municipiis in urbem migrarunt, comprehendimus. Quæ vero ex his majorum, quæ minorum gentium Patriciæ familiæ sint, in tanta antiquitatis ignoratione constituere nullo modo possumus. Sunt illæ quidem majorum gentium, quas Romulus, quas cæteri reges usque ad Tarquinium Priscum, siquidem Livium sequamur, inter Patricios cooptarunt: reliquarum eadem opinor ratio est, incerta & obscura. Prima autem & præcipua Latinarum gentium Valeria est, cum propter generis antiquitatem, tum etiam propter summam nobilitatem, eximiasque virtutes, quibus hæc gens facile cæteris antecelluit. Dionysius lib. IV. & V. auctor est, gentem Valeriam ex Sabinis oriundam, cum Tatio rege, quicum Romulus imperii societatem communicarat, in urbem migrasse. Plutarchus Valesium gentis principem appellat, quem etiam auctorem pacis inter Sabinos & Romanos fuisse scribit. Hinc *Valesia* hæc gens primum, post *Valeria* dicta est, ut etiam *Fusia*, *Papisia*, *Auselia*, *Vetusia*: neque enim ante Appii Cæci ætatem, qui primus litteram *R.* protulisse dicitur, *Valerii*, *Furii*, *Papirii*, *Aurelii*, *Veturii* dicti sunt; qua de re Livius lib. III. Cicero Epist. IX. ad Papirium Pætum. Varro *de ling. Lat.* VI. Macrobius cap. II. librii tertii *Saturnalium.* & Festus I. Pomponius quoque JC. *de origine juris*. Meminit etiam cujusdam Valesii lib. II. Valerius Maximus, qui Diti patri & Proserpinæ ara sub terra reperta, sacra primus furvis hostiis fecit: cujus exemplum secutus Valerius Poplicola, apud eandem aram publice nuncupatis votis, cæsisque atris bobus Diti maribus, fœminis Proserpinæ, lectisternioque ac ludis trinoctio factis, aram terra obruit. Atque hæc quidem Valeriæ gentis sacra fuisse gentilicia opinor. Universa vero hæc gens in quatuor familias distributa est. In prima, Poplicolas, Maximos, Potitos, Corvinos, Messalas, collocamus: ea ratione, quia ejusdem sunt stirpis. His autem, ut Cicero *de Legibus* secundo, & Plutarchus in *Poplicola* scribunt, virtutis caussa, ut in urbe sepelirentur, a Senatu tributum erat & permissum, quod posteri eorum jure tenuerunt. In secunda, Flaccos; in tertia, Falcones; in quarta, Lævinos constituimus.

VALERIVS VOLVSVS.

P. VALERIVS VOLVSI. F. *N. VOLVSVS. POPLICOLA cos. cum L. Junio Bruto. an. CCXLIV. LL. in magistratu valde populares tulit, unde *Poplicola* dictus est. Etruscos prælio vicit: deque iis triumphavit. cos. III. cum M. Horatio. ANN. CCXLVI. cos. IV. cum T. Lucretio. ANN. CCXLIX. de Sabineis triumphavit. Mortuus est Menenio, Postumio Coss. Funus ex pub. magnificentiss. decret. Livius lib. II. Dionys. v. Valer. Max. lib. VI. Cicero *Academicarũ quæstionum* IV. Plutarch. in vita.

M. VALERIVS VOLVSI F. *N. VOLVSVS. COS. cum P. Postumio. AN. CCXLIIX. De Sabineis triumphavit. Huic, quia sæpius vicerat, ædes in palatio tributæ sunt, & publico sumptu ædificatæ: auctore Varrone, quod Antias Val. Maximo, L. Higinius Poplicolæ tribuit. testis Asconius in Pisonianam. Plinius cap. XV. lib. trigesimi sexti, P. & M. Valeriis. Interfectus est bello Latino, Postumio Virginio Coss. Livius lib. II. Anno sequenti occisum Dionysius lib. V. scribit. de eodem Plutarchus in *Poplicola*, Cicero *de Aruspicum responsis*.

*I

M. VALERIVS VOLVSI F. *N. VOLVSVS. DICT. SEDIT. SEDAND. ET. R. G. C. AN. CCLIX. Plebem quæ prope ripam Anienem ad tertium milliarium consederat, montemque, qui sacer appellatus est, occuparat, patribus reconciliavit, ob eam causam amplissimi ei honores habiti, & primus MAXIMUS est appellatus. In hoc magistratu de Sabienis triumphavit. Livius lib. II. Dionysius lib. VI. Cicero *in Bruto*. Valerius lib. IIX. cap. IX. Dionysius M. appellat hunc Poplicolæ Fr. mendose, ut opinor. Nam M. bello Latino occisus est. Manium vero hunc appellatum, quod primus sacra diis manibus fecisset. Zosimus lib. I. hist. tradit.

I

M. VALERIVS M. F. VOLVSI N. MAXIMVS. COS. cum Sp. Virginio. AN. CCXCVII. Dionysius lib. X. Livius lib. III.

I

M. VALERIVS M. F. M. N. MAXVMVS. TR. MIL. ANN. CCCLV. TR. II. AN. CCCLIIX. Livius libro v.

I

M. VALERIVS M. F. M. N. MAXVM. CORVVS. Tribunus militaris Furio, Claudio Coss. Gallum singulari certamine occidit, & *Corvi* cognomen accepit. Livius lib. VII. Gellius lib. IX. cap. XI. Valerius lib. III. cap. IIX. & lib. IIX. cap. XVI. Eutropius II. cos. cum M. Popillio. AN. CDV. Cassiodorus. cos. II. Q. Petilio. AN. CDVII. de Antiatibus & Satricanis triumphavit. cos. III. cum A. Cornelio AN. CDX. Samnites duobus præliis vicit: deque iis triumphavit. DICT. R. G. C. AN. CDXI. Livius lib. VII. cos. IV. cum M. Atilio. AN. CDXIIX. Livius IIX. Diodorus XVII. de Calenis III. triumphavit. cos. V. cum Q. Apulejo. ANN. CDLIII. cos. VI. cum M. Fulvio. AN. CDLIV. Livius lib. X. Plutarchus in Mario. Meminit Cicero *in Catone*. Valerius lib. IIX. cap. XIV. Plinius lib. VII. cap. XLIIX.

**I

*I
M. VALERIVS M. F. VOLVSI N. VOLVSVS. Nullum gessit magistratum. Meminit in secundo Livius.

**I
M. VALERIVS M. F. M. N. MAXV. CORVVS. COS. cum P. Decio. AN. CDXLI. de Samnitibus triumphavit. CENS. cum C. Junio. an. CDXLVI. DICT. R. G. C. an. CDLII. Livius IX.

I
M. VALERIVS M. F. M. N. MAXV. CORVINVS. COS. cum Q. Cædicio. an. CDLXIV. Cassiodorus. cos. II. cum C. Ælio. an. CDLXVII. Cassiodorus.

P. VALERIVS P. F. VOLVSI N. POPLICOLA. M. VALERIVS P. F. VOLVSI N. POPLICOLA.

Hi Postumio, Virginio Coss. M. Valerium patruum hasta in prælio percussum fortiter defenderunt, spirantem adhuc ne spoliaretur scutis ad vallum detulerunt, & ad pugnam reversi ut eum ulciscerentur in confertissimos se conjecerunt hostes, fortiterque pugnantes occisi sunt. Dionysius libro VI.

I
P. VALERIVS P. F. P. N. POPLICOLA. COS. cum C. Nautio. AN. CCLXXIIX. Cassiodorus, Dionysius lib. IX. Livius II. cos. II. cum C. Claudio. AN. CCXCIII. In pugna contra Herdonium cecidit. Dionysius lib. X. Livius lib. III. Qui tabulas Capitolinas restituunt, Volusi N. hunc appellant, ego P. N. esse existimo. Nam P. Valerium Poplicolæ F. Volusi N. Dionysius lib. VI. bello Latino cecidisse refert. Neque tamen mendo caret Dionysius, qui lib. VII. Valerium Poplicolæ F. Geganio, Minutio Coss. Legatum in Siciliam missum scribit. Ille enim, Dionysio ipso auctore, in prælio jam ante occubuerat, ut diximus. Hunc vero eum esse opinor de quo loquitur Dionysius Poplicolæ N. quod & Livius lib. III. oratione Valerii haud obscure indicare videtur.

I
L. VALERIVS P. F. P. N. POPLICOLA. COS. cum M. Horatio. AN. CCCIV. Cassiodorus. Primus de Volscis & Æquis injussu Senatus triumphavit. Dionysius lib. XI. Livius III. Cicero in *Bruto*, Potitum hunc appellat.

I
L. VALERIVS M. F. P. N. POTITVS. QVAESTOR cum K. Fabio Sp. Cassium affectati regni accusavit. cos. cum M. Fabio. an. CCLXX. cos. II. cum Tito Aimilio an. CCXXCIII. Cassiodorus, Dionysius IIX. & IX. Livius libro III.

L. VALERIVS L. F. M. N. POTITVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXXXIX. Livius lib. IV. TR. II. an. CCCXLVII. TR. III. an. CCCL. TR. IV. an. CCCLII. TR. V. an. CCCLV. Livius lib. V.

I
L. VALERIVS L. F. L. N. POPLICOLA. POTITVS. TR. MIL. AN. CCCLIX. cos. cum M. Manlio an. CCCLXI. Cassiodorus. de Æquis triumphavit. MAG. EQ. M. Furio Camillo. Dict. an. CCCLXIII. Livius libro V. TR. II. an. CCCLXV. TR. III. an. CCCLXVIII. TR. IV. an. CCCLXXI. TR. V. an. CCCXCIV. Livius lib. VI.

C. VALERIVS L. F. M. N. POTITVS. TR. MIL. an. CCCXXIIX. cos. cum M. Aimilio. an. CCCXLIII. de Æquis ovans urbem est ingressus. TR. II. an. CCCXLVI TR. III. an. CCCXLIX. Livius hæc lib. IV.

I
C. VALERIVS C. F. L. N. POTITVS. TR. MIL. an. CCCXXCIII. Livius lib. VI.

P. VALERIVS L. F. L. N. POPLICOLA POTITVS TR. MIL. AN. CCCLXIIX TR. II. AN. CCCLXX. TR. III. AN. CCCLXXIV. TR. IV. an. CCCLXXVII. TR. V. an. CCCXXCIII. TR. VI. an. CCCXCVI. Hæc Livius lib. VI.

I
P. VALERIVS P. F. L. N. POPLICOLA POTITVS. COS. cum C. Marcio. an. CDI. Cassiodorus, Livius lib. VII Diodorus XVII. DICT. FERIAR. CONSTIT. C. an. CDIX. Livius.

I
P. VALERIVS P. F. P. N. POPLICOLA. POTITVS. MAG. EQ. M. Papirio Dict. an. CDXXI. Livius lib. VII.

M. VALERIVS L. F. L. N. POPLICOLA POTITVS. MAG. EQ. C. Sulpicio. DICT. an. CCCXCV. cos. cum C. Sulpicio. an. CCCXCIIX. Cassiodorus, Diodor. lib. XVI. cos II. cum C. Sulpicio. an. CD. Livius lib. VII. Diodor. XVI. Cassiodor.

M. VALERIVS M. F. M. N. MAXVM. CORVINVS. COS. cum Q. Manilio. AN. CDXXCIIX.

*I
M. VALERIVS M. F. M. N. MAXVM. CORVINVS. COS. cum M. Otacilio. AN. CDXC. Cassiodorus, Polybius primo. Bellum in Sicilia cum Pœnis prospere gessit. Messanam urbem cepit, unde MESSALA cognominatus est. Macrobius lib. *Saturn.* I. Plinius lib. XXXV. cap. IV. & lib. VII. cap. LX. Eutropius lib. II. CENS. cum P. Sempronio. an. CDI.

I
M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. COS. cum L. Apustio. an. DXXVII. Cassiodorus.

I
M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. PR PEREGR. ANN. DLX. Livius lib. XXXIV. Hinc apparet Solini error, qui hunc Sardiniam primum Proprætore obtinuisse cap. X. scribit, quod etiam temporum ratio falsum esse arguit. cos. cum C. Licinio. an. CDLXV. Livius libro XXXIIX.

I
M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. COS. cum C. Fannio. AN. DXCII. Cassiodorus, Gellius lib. XV. cap. XI. CENS. cum C. Cassio. AN. DXCIX. Valerius lib. II. cap. I. Plinius libro XVII. cap. XXV.

*I

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. De quo nihil tradunt auctores.

I

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. COS. cum M. Pupio. AN. DCXCII. Cassiodorus, Plinius libro XXXVII. cap. II. Dio lib. XXXVII. Cæsar de bello Gallico primo. CENS. cum P. Servilio. AN. DCXCVII.

I

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. COS. cum Cn. Domitio. AN. DCC. Cassiodor. Dio lib. XL.

I

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. CORVINVS. Ab Antonio proscriptus ad Brutum confugit, inde ad Augustum a quo inter augures cooptatus est. Dio lib. XLIIX. & sequenti. Appianus lib. IV. Vellejus II. cos. cum C. Julio. AN. DCCXXII. Cassiodorus, Dio lib. L. PRÆF. VRB. ab Augusto primus constitutus. Tacitus lib. V.

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA BARBATVS AIMILIANVS. cos. cum P. Sulpicio. AN. DCCXLI. Cassiodorus, Dio lib. LIV. in magist. mortuus est.

I

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALINVS. COTTA. COS. cum L. Cornelio. AN. DCCL. Cassiodorus, Dio lib. LV.

I

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. COS. cum M. Aurelio. A. DCCLXXVII. Cassiodorus, Dio lib. LVII. Tacitus lib. III.

POTIT. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA. cos. cum C. Julio. AN. DCCXXIV. Cassiodor. Dio lib. L.

I

L. VALERIVS POTI. F. M. N. MESSALA. VOLVS. cos. cum Cn. Cornelio. AN. DCCLVII. Cassiodorus, Dio libro LV.

VALERIÆ GENTIS FAMILIA II.

VALERII FLACCI.

L. VALERIVS M. F. L. N. FLACCVS. COS. cum T. Otacilio. AN. CDXCII. Cassiodorus, Polybius, libro I.

I

P. VALERIVS L. F. M. N. FLACCVS. COS. cum M. Atilio. AN. DXXVI. Cassiodorus, Gellius lib. IV. cap. III. Hunc Legatum ad Annibalem Saguntum missum, Cicero *Philippica* quinta ostendit.

L. VALERIVS P. F. L. N. FLACCVS. COS. cum M. Porcio. AN. DLIIX. Cassiodorus. His Coss. Lex Oppia abrogata. Livius lib. XXXIII. CENS. cum M. Porcio. AN. DLXIX. Livius lib. XXXIX. Cicero in *Catone* & *Bruto*. Valerius lib. II. & IV. cap. V.

I

L. VALERIVS L. F. P. N. FLACCVS. COS. cum M. Claudio. AN. DCI. Cassiodorus, Obsequens. In magistratu mortuus est.

I

L. VALERIVS L. F. L. N. FLACCVS. FL. MART. COS. cum P. Licinio. AN. DCXXII. Cassiodorus, Cicero *Philippica* undecima.

C. VALERIVS P. F. L. N. FLACCVS. FL. DIALIS captus a P. Licinio Pont. max. Qui cum dissolutam & luxuriosam adolescentiam egisset, ut animum cura sacrorum cepit, ita repente exuit antiquos mores, ut nemo tota juventute haberetur prior. Livius lib. XXXVII. Valer. lib. VI. cap. IX.

L. VALERIVS L. F. L. N. FLACCVS. COS. cum C. Mario. AN. DCLIII. Cassiodorus, Cicero *pro C. Rabirio* perduell. *pro Plancio*. Asconius in *Cornelianam*, ubi C. mendose scriptum est. Meminit Plinius lib. II. cap. XXXIV. CENS. cum M. Antonio. AN. DCLVI. Valerius lib. II. cap. IV. cos. II. cum L. Cornelio. AN. DCLXVII. Cassiodorus. a C. Fimbria legato occisus est. Vellejus lib. II. Strabo libro XIII. Epitoma XXCII.

I

L. VALERIVS L. F. L. N. FLACCVS. PR. Tullio, Antonio Coss. AN. DCXC. ex Prætura, Asiam provinciam obtinuit, repetundarum postulatus, a Cicerone est defensus. Cicero *pro Flacco*, & *in Catilinam*.

I

L. VALERIVS L. F. L. N. FLACCVS. Centurio bello civili Pompejano a Cæsarianis interficitur. Cæsar *de bello civili* tertio, meminit Cicero *pro Flacco*.

C. VALERIVS L. F. L. N. FLACCVS. cos. cum M. Herennio. A. DCLX. Cassiodorus, Obsequens, Plin. lib. XIX. cap. III.

FAMILIA III.

VALERII FALTONES.

Q. VALERIVS. P. F. *N. FALTO.
De quo nihil accepimus.

Q. VALERIVS. Q. F. P. N. FALTO. COS. cum M. Atilio. AN. DXXVI. Cassiodorus, Gellius libro IV. cap. III.

P. VALERIVS. Q. F. P. N. FALTO. COS. cum Ti. Sempronio. AN. DXV. Orosius lib. IV. capite IX.

FAMILIA IIII.

VALERII LÆVINI.

P. VALERIVS *F. *N. LÆVINVS. COS. cum Ti. Coruncanio. AN. CDLXXIII. Cassiodorus. Parum prospere adversus Pyrrhum pugnavit. Epitoma XIII. Plutarchus in *Pyrrho Albinum* perperam nominat.

I

P. VALERIVS. P. F. *N. LÆVINVS. De quo nihil tradunt auctores. Nisi eum quis esse suspicetur, quem libro XXXI. in fine Livius *M.* appellat.

P. VALERIVS. P. F. P. N. LÆVINVS. COS. cum M. Claudio. AN. DXLIII. Cassiodorus, Livius libro XXVI.

M. VALERIVS. P. F. P. N. LÆVINVS. De quo nihil accepimus.

I

C. VALERIVS M. F. P. N. LÆVINVS. COS. cum C. Pœtilio. AN. DLXXVII. Cassiodorus, Livius libro XLI.

HORATIA GENS.

NOBILIS est apud veteres historicos trigeminorum pugna, clarissimaque Horatiorum de Curiatiis victoria, quæ libertatem ac imperium Romano populo, Albanis perpetuam servitutem peperit. Qui enim ante rerum præclare gestarum magnitudine invicti existimabantur, ii virtute & industria Horatiorum victi, debilitati depressique sunt. Ab his Horatiis (ne in re notissima diutius hæream) Horatiam gentem ortam Dionysius lib. V. tradit: neque sane dubium est quin majorum gentium Patricii, Horatii sint, ut qui cum Romulo primum in urbem migrarint. Dividitur hæc gens in Pulvillos, Barbatos, Coclites. Illorum quidem nominum ratio reddi certe nulla potest: *Coclitem* veteres appellabant, qui altero oculo careret; unde *Cycoplas* pro *coclitas* antiquos dixisse, auctor est lib. octavo *Æneid.* Servius, quomodo etiam Varro lib. *de ling. Lat.* V. scribit. Hinc illud Plauti in *Curculione*, *De Coclitum prosapia te esse arbitror: nam hi sunt unoculi.*

*HORATIVS *PVLVILLVS.

M. HORATIVS *F. *N. PVLVILLVS. COS. cum P. Valerio. AN. CCLIV. Cassiodorus. COS. II. A. CCXLVI. Capitolium dedicavit. Livius lib. II. Dionysius lib. V. Cicero *pro domo*, Valerius lib. V. cap. X.

I

M. HORATIVS M. F. *N. PVLVILLVS. COS. cum T. Menenio. AN. CCLXXVI. Cassiodorus. His Coss. CCCVI. Fabii, qui bellum cum Vejentibus gerebant, ad unum omnes ad Cremeram cæsi sunt. Livius II. Dionysius IX. Gellius lib. XVII. cap. XXI.

*HORATIVS PVLVILLVS. Nullum gessit magistratum.

I

P. HORATIVS *F. *N. COCLES. Qui contra Porsennæ Clusiorum regis, & Tarquiniorum copias, in ponte Tiberis unus assistere ausus est, donec a tergo pons interscinderetur, dum se armatum in Tiberim præcipitavit. Cui populus Romanus virtutis causa æream statuam in foro posuit. Dionysius lib. V. Livius II. Cicero *de Legibus* II. Virgilius IIX. Plin. lib. XXXIV. cap. V. & XXXVI. cap. XV. Valerius lib. III. cap. II. Polybius in Tiberi periisse, aliter quam cæteri tradunt scriptores, lib. VI. scribit.

M. HORATIVS M. F. M. N. BARBATVS. COS. cum L. Valerio. AN. CCCIV. Cassiodorus. Primus injussu Senatus de Sabinis triumphavit. Livius lib. III. Dionysius libro XI.

I

L. HORATIVS M. F. M. N. BARBATVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXXIIX. Livius libro IV.

C. HORATIVS M. F. M. N. PVLVILLVS. COS. cum Q. Minucio. AN. CCXCIV. Cassiodorus, Livius lib. III. Dionysius XI.

L. HORATIVS L. F. M. N. PVLVILLVS. TR. MIL. AN. CCCLXIIX. Livius lib. IV.

M. HORATIVS L. F. M. N. PVLVILLVS. TR. MIL. AN. CCCLXXVI. Livius lib. VI.

POSTUMIA GENS.

P. POSTVMIVS Q. F. * N. TVBERTVS. COS. cum M. Valerio. AN. CCXLVIII. Cassiodorus, Dionysius lib. V. & VI. Meminit Cicero *de Legibus* II. Valerius lib. II. cap. II. Plutarchus in *Poplicola*. COS. II. cum Agrippa Menenio. AN. CCL. Primus urbem ovans est ingressus. Idem auctor, & Plinius lib. XVI. cap. XXIX.

I

A. POSTVMIVS P. F. Q. N. ALBVS. COS. cum T. Virginio. AN. CCLVII. Cassiodorus. DICT. R. G. C. cum T. Æbutio. MAG. EQ. eodem anno. Latinos ad Lacum Regillum acerrimo prælio vicit, de iis triumphum nobilissimum egit, primusque auream coronam ei qui castra Latinorum expugnasset, dedit. IN HOC HONORE REGILLENSIS APP. EST. Livius lib. II. Dionysius VI. Plinius lib. XXXIII. cap. III.

A. POSTVMIVS A. F. P. N. ALBVS REGILLENSIS. COS. cum Sp. Furio. An. CCXXCIX. Cassiodorus, Dionysius lib. IX. Livius lib. II.

SP. POSTVMIVS A. F. P. N. ALBVS REGILLENSIS. COS. cum Q. Servilio Ann. CCXXCVII. Dionysius lib. IX. Livius lib. III. XVIR. LLM. SCRIBEND. C. Ann. CCCII. Dionysius lib. X.

I

SP. POSTVMIVS SP. F. A. N. ALBVS REGILLENSIS. TR. MIL. COS. POT. An. CCCXXI. Livius lib. IV.

A. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBVS REGILLENSIS. CENS. cum L. Papirio. An. CCCXXXV. TR. MIL. An. CCCXXXIX. Propter crudelitatem ab exercitu lapidibus obrutus est. Livius lib. IV.

M. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBVS REGILLENSIS. TR. MIL. An. CCCXXVII. Livius lib. IV. CENS. cum M. Furio. An. CCCL.

A. POSTVMIVS M. F. A. N. ALBINVS REGILLENSIS TR. MIL. An. CCCLVI. Livius libro V.

I

P. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS REGILLENSIS. De quo nihil accepimus.

I

L. POSTVMIVS P. F. A. N. ALBINVS REGILLENSIS. TR. MIL. An. CCCLXV. TR. II. An. CCCLXIII. Livius lib. VI.

SP. POSTVMIVS M. F. A. N. ALBINVS REGILLENSIS. TR. MIL. An. CCCLIX. Livius lib. V. CENS. cum C. Sulpicio. An. CCCLXXIV. In magistratu mortuus est. Livius lib. VI.

I

L. POSTVMIVS SP. F. M. N. ALBINVS REGILLENSIS. Nullum adeptus est magistratum.

I

L. POSTVMIVS L. F. SP. N. MEGELLVS. COS. cum Ti. Minucio. AN. CDXLVIII. Cassiodorus, Livius lib. IX. COS. II. cum Q. Atilio. An. CDLIX. Livius X. INTERREX. COS. III. creatus est cum C. Junio. CDLXII. Cassiodorus, Livius XXVII. Cum exercitui præesset, quod opera militum in agro suo usus erat, publico judicio damnatus est. Epitoma XI.

I

L. POSTVMIVS L. F. L. N. MEGELLVS COS. cum Q. Mamilio. An. CDXCI. Polybius primo, Cassiodorus. PR. CENS. An. D. In magistratu mortuus est.

POSTVMIVS. A. F. L. N. ALBINVS. COS. cum C. Lutatio. An. DXI. Cassiodorus, Epitoma XIX. CENS. cum C. Atilio. AN. DXIX.

L. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS. COS. cum Sp. Carvilio. Ann. DXIX. Cassiodorus. COS. II. cum Cn. Fulvio. An. DXXIV. COS. DES. III. cum Ti. Sempronio. An. DXXXVIII. Antequam iniret, in Gallia ipse cum exercitu a Boiis deletus est. Livius lib. XXIII.

I

SP. POSTVMIVS L. F. A. N. ALBINVS. COS. cum Q. Marcio. Ann. DLXVII. Cassiodorus, Livius lib. XXXIX. Valerius lib. VI. cap. III. Plinius lib. XXXIII. cap. X. Meminit Cicero in *Catone*.

I

L. POSTVMIVS SP. F. L. N. ALBINVS COS. cum Q. Opimio. Ann. DXCIX. Cassiodorus. In magistratu mortuus est.

A. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS. PR. Ann. DLXVIII. Livius lib. XXXIX. COS. cum C. Calpurnio. Ann. DLXXIII. Livius lib. XL. CENS. cum Q. Fulvio. An. DLXXIX. Vellejus lib. I. Valerius II. cap. II. Plinius lib. VII.

A. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS. COS. cum C. Licinio. An. DCII. Caſſiodorus. Meminit Cicero in *Bruto* & *Lucullo*.

I

A. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS. cos. cum M. Antonio. An. DCLIV. Caſſiodorus.

SP. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS PAVLLVLVS. PR. An. DLXX. Livius lib. XXXIX. cos. cum Q. Mucio. An. DLXXIX. Caſſiodorus, Livius lib. XLI.

L. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS. PR. Ann. DLXXIII. Livius lib XL. cos. cum M. Popillio. Ann. DXXC. Caſſiodor. Livius XLI.

I

SP. POSTVMIVS SP. F. A. N. ALBINVS. COS. cum L. Calpurnio. An. DCV. Caſſiodorus.

I

SP. POSTVMIVS SP. F. SP. N. ALBINVS. COS. cum M. Minucio. Ann. DCXLIII. Caſſiodorus.

MENENIA GENS.

AGRIPPA MENENIVS C. F. *N. LANATVS. COS. cum P. Poſtumio. AN. CCL. Caſſiodorus. De Sabineis triumphavit. Legatus ad plebem in ſacrum montem. AN. CCLX. Mortuus eſt Caſſio, Cominio iterum coss. Ann. CCLX. Ejus funus publica impenſa elatum. Dionyſius lib. V. & VI. Livius II.

I

T. MENENIVS AGRIP. F. C. N. LANATVS. COS. cum C. Horatio. AN. CCLXXVI. Caſſiodorus. a populo damnatus eſt. Dionyſ. IX. Livius II.

C. MENENIVS T. F. AGRIP. N. LANATVS. COS. cum P. Sextio. An. CCCI. Dionyſius lib. IX. Livius lib. III.

AGRIPPA MENENIVS T. F. AGRIP. N. LANATVS. cos cum T. Quinctio. Ann. CCCXIV. Caſſiodorus. TR. MIL. cos. POT. An. CCCXXXIV. TR. MIL. II. An. CCCXXXVI. Livius lib. IV.

I

M. MENENIVS AGRIP. F. T. N. LANATVS. TR. MIL. An. CCCLXVII. TR. II. An. CCCLXXIV. TR. III. An. CCCLXXVI. Livius lib. VI.

L. MENENIVS T. F. AGRIP. N. LANATVS. cos. cum Proculo Geganio. Ann. CCCXIII. Caſſiodorus, Livius lib. IV.

VIRGINIA GENS.

A. VIRGINIVS A. F. *N. TRICOSTVS COELIMONTANVS. cos. cum T. Vetuſio. An. CCLIX. Caſſiodorus, Livius lib. II. Dionyſius lib. VI. Aſconius in *Cornelianam*.

A. VIRGINIVS A. F. A. N. TRICOSTVS COELIMONTANVS. COS. cum T. Numicio. An. CCXCIV. Dionyſ. lib. IX. Livius II.

I

SP. VIRGINIVS A. F. A. N. TRICOSTVS COELIMONTANVS. cos. cum M. Valerio. Ann. CCXCVII. Caſſiodorus, Dionyſius lib. X. Livius lib. III.

T. VIRGINIVS A. F. A. N. TRICOSTVS COELIMONTANVS. cos. cum Larte Herminio. An. CCCV. Caſſiod. Dionyſius l. XI. Livius l. III.

VIRGINIORVM STIRPS ALTERA.

T. VIRGINIVS T. F. *N. TRICOSTVS. COS. cum A. Poſtumio. Ann. CCLVII. Caſſiodorus, Dionyſius lib. V. Livius lib. II.

T. VIRGINIVS T. F. T. N. TRICOSTVS RVTILVS. COS. cum K. Fabio. An. CCCLXXIV. Caſſiodorus, Dionyſius lib. IX. Hic anno CCXC. in peſtilentia eſt mortuus. Livius II.

I

L. VIRGINIVS. T. F. T. N. TRICOSTVS RVTILVS. COS. cum M. Cornelio. An. CCCXVIII. Caſſiodorus, Livius lib. IV. cos. II. cum C. Julio. An. CCCXIX. Idem.

I

L. VIRGINIVS L. F. T. N. TRICOSTVS RVTILVS. TR. MIL. cos. POT. Ann. CCCLXV. Livius lib. VI.

PROCVLVS VIRGINIVS T. F. T. N. TRICOSTVS RVTILVS. cos. cum Sp. Caſſio. Ann. CCLXXVII. Caſſiodor. Livius II. Dionyſ. VIII.

A. VIRGINIVS T. F. T. N. TRICOSTVS RVTILVS. cos. cum Sp. Servilio. Ann. CCLXXVII. Caſſiodorus, Dionyſius. lib. IX. Livius II.

SULPICIA GENS.

SER. SVLPICIVS P. F. *N. CAMERINVS. COS. cum M. Tullio. Ann. CCLIII. Caſſiodorus, Dionyſius lib. V. Livius II. Cicero in *Bruto*.

I

SER. SVLPICIVS. SER. F. P. N. CAMERINVS COS. cum P. Volumnio. Ann. CCXCII. Dionyſius lib. X. Livius III. Plin. lib. II. cap. XXCVIII. Valerius lib. I. cap. VI. XVIR. LLM. SCRIBEND. c. An. CCCII. Livius, Dionyſius.

SER. SVLPICIVS. SER. F. SER. N. CAMERINVS. COS. cum L. Lucretio. An. CCCLX. Caſſiodorus, Livius lib. V.

I

SER. SVLPICIVS. SER. F. SER. N. CAMERINVS. COS. cum M. Fabio. An. CDVIII. Caſſiodorus, Liv. lib. VII.

Q. SVLPICIVS. SER. F. SER. N. CAMERINVS. CORNVTVS. TR. MIL. An. CCCLI. Livius lib. V. TR. II. An. CCCLV. CENS. An. CCCLXXIV. in magiſt. mortuus eſt. Livius lib. VI.

SER. SVLPICIVS *GALBA.

P. SVLPICIVS SER. F. P. N. GALBA COS. cum Cn. Fulvio. An. DXLII. Caſſiodor. Livius lib. XXV. Feſtus XVII. DICT. COMIT. HABEN. c. An. DL. Livius l. XXX. COS. II. cum C. Aurel. An. DLIII. cum Philippo Macedonum rege bellum geſſit. Livius l. XXXI.

SER. SVLPICIVS. SER. F. P. N. GALBA PR. male adverſus Luſitanos pugnavit. Epitoma XLVIII. Valerius lib. IX. cap. VI. COS. cum L. Aurelio. An. DCIX. Caſſiodorus, Valerius lib. VI. cap. IV. Suetonius in *Galba*. Meminit Cicero in *Bruto, de Oratore* III.

I

SER. SVLPICIVS. SER. F. SER. N. GALBA COS. cum M. Aurelio. An. DCXLV. Caſſiodorus, Obſequens.

I

SER. SVLPICIVS SER. F. SER. N. GALBA. PR. AN. DCXCIX. Cicero *ad Atticum* IV. Cæſaris Legatus in Gallia, cui propter Conſulatus repulſam infenſus conjuravit cum Caſſio & Bruto, propter quod lege Pedia damnatus eſt. Sueton. in *Galba*.

I

SER. SVLPICIVS SER. F. SER. N. GALBA. PR. Imp. Auguſto, hiſtoriam ſcripſit. Suetonius.

I

C. SVLPICIVS SER. F. SER. N. GALBA COS. cum D. Haterio. An. DCCLXXIV. Caſſiodorus, Suetonius, Dio lib. LVII.

C. SVLPICIVS C. F. SER. N. GALBA. Hic attritis facultatibus urbe ceſſit, prohibitusque a Ti. Imp. anno ſuo ſortiri Proconſulatum, voluntaria morte obiit. Suet.

SER. SVLPICIVS C. F. SER. N. GALBA. COS. cum L. Cornelio. Ann. DCCXXCV. Caſſiodorus, Dio lib. LVIII. QUI POSTEA IMP. CÆSAR AVGVST. APP. EST. Occiſus ab Othone eſt cum regnaſſet menſes VII. Caſſiodorus, Tacitus lib. XVII. Plutarchus, Suetonius, Zonaras, Xiphilinus in ejus vita.

I

SER. SVLPICIVS SER. F. C. N. GALBA CALPVRNIANVS. Adoptatus a Galba Imp. pro concione, cum eſſet orbatus duobus filiis, quos ex Lepida uxore ſuſceperat. Suetonius, Tacitus, Plutarchus, Xiphilinus, Zonaras.

FVRIA GENS.

FVRII FVSI.

SEX. FVRIVS. *F. *N. FVSVS COS. cum Sp. Nautio. Ann. CCLXV. Caſſiodor. Livius lib. II. Dionyſ. VIII.

SP. FVRIVS SEX. F. N. *FVSVS. COS. cum K. Fabio. Ann. CCLXXII. Caſſiodorus, Livius II. Dionyſ. IX. COS. II. cum P. Pinario. An. CCXXCI. Livius eodem COS. III. cum A. Poſtumio. An. CCXXCIX. Caſſiod. Livius III. COS. IV. cum P. Curiatio. Ann. CCC. Livius, Dionyſius lib. X.

L. FVRIVS SEX. F. *N. FVSVS. COS. cum C. Manlio. AN. CCLXXIX. Caſſiodorus, Livius II. Dionyſius IX. in acie contra Æquos, Furio, Poſtumio Coss. cecidit. Livius lib. III.

FVRII MEDVLLINI.

L. FVRIVS SP. F. SEX. N. MEDVLLINVS. TR. MIL. COS. POT. An. CCCXXI. TR. II. An. CCCXXVIII. TR. III. An. CCCXXXIII. Livius lib. IV.

AGRIP. FVRIVS SP. F. SEX. N. FVSVS. COS. cum T. Quinctio. Ann. CCCVII. Cassiod. Dionysius lib. XI. Livius lib. III.

I

AGRIP. FVRIVS. AGRIP. F. SP. N. FVSVS. TR. MIL. An. CCCLXXII. Livius lib. V.

L. FVRIVS L. F. SP. N. MEDVLLINVS. COS. cum A. Cornelio. Ann. CCCXL. Cassiodorus. COS. II. cum Cn. Cornelio. An. CCCXLIV. TR. MIL. Ann. CCCXLVI. TR. II. An. CCCXLVIII. TR. III. Ann. CCCL. TR. IV. An. CCCLVI. TR. V. An. CCCLVIII. TR. VI. An. CCCLIX. TR. VII. An. CCCLXII. Hæc Livius lib. IV. & V.

I

SP. FVRIVS L. F. N. MEDVLLINVS. TR. MIL. An. CCCLXXVI. Livius lib. VI.

SP. FVRIVS L. F. SP. N. MEDVLLINVS. TR. MIL. Ann. CCCLIII. Livius lib. V.

I

L. FVRIVS SP. F. L. N. MEDVLLINVS. TR. MIL. Ann. CCCLXXIII. TR. II. An. CCCXXCIII. CENS. cum M. Fabio. Ann. CCCXC. Livius lib. VI. Hunc L. Furii ejus, qui septies Tr. mil. fuit, fratrem, qui tabulas Capitolinas restituunt, appellant, quod & annorum diligens supputatio, & prænomen, falsum esse, satis & perspicue ostendunt.

FVRII CAMILLI.

M. FVRIVS L. F. *N. CAMILLVS. CENS. cum M. Postumio. An. CCCL. Valerius cap. III. lib. II. TR. MIL. An. CCCLII. TR. MIL. II. An. CCCLV. DICT. R. G. C. An. CCCLVII. Vejos cepit, de Vejentibus clarissimum triumphum junctis equis albis quatuor, primus egit. Liv. lib. V. Plutarch. Gellius lib. XXVII. Eutropius II. Valerius lib. IV. cap. I. TR. III. An. CCCLIX. Faliscos justitia vicit. Livius, Valerius lib. VI. cap. V. Cos. appellat: quod falsum esse doctissimus summoque vir ingenio, Cuspinianus jam pridem ostendit. A. L. Apulejo Trib. pl. in exilium ejectus est. Absens DICT. II. creatus est. An. CCCLXIII. Gallos Senones qui urbem occuparant, Roma expulit, & ad octavum lapidem Gabina via Idibus Febr. occidione occidit: deque iis iterum triumph. Cassiodorus, Livius V. Valerius lib. IV. DICT. III. Ann. CCCLXVI. De Volscis, Æquis, Etruscis III. triumph. TR. IV. An. CCCLXVIII. TR. V. AN. CCCLXX. TR. VI. An. CCCLXXIII. Prænestinos, Volscos, Tusculanos vicit. DICT. IV. An. CCCLXXXV. ob EDICT. IN MILIT. EX SC. AB. DICT. V. An. CCCXXCVI. In agro Albano Gallos vicit: de iis IV. triumph. Mortuus pestilentia anno natus XXC. Genucio, Servilio coss. Livius lib. VI. & VII. Plutarch. in vita, Plin. lib. XXXIV. cap. I.

SP. FVRIVS M. F. *N. CAMILLVS. PRIMVS PRÆTOR. An. CCCXXCVII. Livius lib. VII.

I

L. FVRIVS SP. F. M. N. CAMILLVS. COS. cum C. Mænio. An. CDXV. Cassiodorus. cos. II. cum D. Junio. An. CDXXVIII. Livius lib. VIII.

L. FVRIVS. M. F. *N. CAMILLVS DICT. R. G. C. An. CDIII. COS. cum Ap. Claudio. An. CDIV. Cassiodorus, Cicero in *Catone*. Ubi tamen *Aimilio* pro *Camillo* vulgo mendose scriptum est. DICT. II. An. CDVIII. Livius lib. VII.

FVRII PACILI.

C. FVRIVS *PACILVS. COS. cum M. Papisio. An. CCCXII. Cassiodorus. CENS. cum M. Geganio. An. CCCXVIII. TR. MIL. An. CCCXXVII. Livius lib. IV.

I

C. FVRIVS C. F. *N. PACILVS. COS. cum Q. Fabio. An. CCCXLI. Cassiodorus, Livius lib. IV.

I

C. FVRIVS C. F. C. N. PACILVS COS. cum L. Cæcilio. Ann. DII. Cassiodorus, Polyb. I.

LVCRETIA GENS.

SP. LVCRETIVS *TRICIPITINVS. COS. cum P. Valerio. Ann. CCXLIV. Cassiodorus. in magistr. mortuus est. Livius II. Dionysius V.

T. LVCRETIVS T. F. *N. TRICIPITINVS COS. cum P. Valerio. An. CCXLV. cos. II. Ann. CCXLIX. Livius lib. II. Cassiodorus.

T. LV-

T. LVCRETIVS T. F. T. N. TRICIPITINVS cos. cum T. Veturio. Ann. ccxci. De Æquis triumphavit. Livius ii.
L. LVCRETIVS *FLAVUS. COS. cum Ser. Sulpicio. Ann. CCCLX. Caſſiodorus, Livius lib. v.
Q. LVCRETIVS *VISPILLO. ÆDIL. CVR. Ann. DCXX. Ti. Gracchi corpus in Tiberim projecit: unde Viſpillonis nomen invenit. Auctor de viris illuſtribus.

I

Q. LVCRETIVS Q. F. *N. VISPILLO. Hunc Cicero in privatis cauſis & acutum, & Juriſperitum in *Bruto* appellat.

I

Q. LVCRETIVS Q. F. Q. N. VISPILLO. COS. cum C. Sentio. An. DCCXXXIV. Caſſiodorus, Appianus lib. iv. Dio lib. LIV.

L. LVCRETIVS T. F. T. N. TRICIPITINVS. nullum geſſit magiſtratum.

I

HOSTVS LVCRETIVS L. F. T. N. TRICIPITIN. cos. cum L. Sergio. Ann. cccxxiv. Caſſiodorus, Livius lib. iv. Valerius lib. x.

I

P. LVCRETIVS HOSTI F. L. N. TRICIPITINVS TR. MIL. An. cccxxxiv. TR. II. An. cccxxxvi. Livius lib. iv.

I

L. LVCRETIVS P. F. HOSTI N. TRICIPITINVS. TR. MIL. An. CCCLXII. Livius lib. v. TR. II. An. CCCLXVII. TR. III. An. CCCLXXI. TR. IV. An. CCCLXXIII. Livius lib. vi.

QVINCTIORVM FAMILIA I.

QVINCTII CAPITOLINI.

T. QVINCTIVS *CAPITOLINVS. BARBATVS. COS. cum Ap. Claudio. Ann. ccxcii. Caſſiodor. Livius lib. ii. Dionyſius ix. cos. ii. cum Q. Servilio. Ann. ccxcv. de Antiatibus triumphavit. cos. iii. cum Q. Fabio. An. ccxcvii. Livius lib. iii. cos. iv. cum Agrip. Furio. Ann. cccvii. Livius lib. iii. Dionyſius xi. cos. v. cum M. Geganio. Ann. cccx. cos. vi. cum Agrip. Menenio. An. cccxiv. Caſſiodor. Livius lib. iv.

I

T. QVINCTIVS T. F. *N. CAPITOLINVS BARBATVS. COS. cum N. Fabio. Ann. cccxxxi. Caſſiodorus, Liv. lib. iv.

I

T. QVINCTIVS. T. F. T. N. CAPITOLINVS BARBATVS. TR. MIL. Ann. CCCXLVIII. Livius lib. iv.

T. QVINCTIVS T. F. T. N. CAPITOLINVS. TR. MIL. An. CCCLXIX. MAG. EQ. A. Cornelio Dict. Ann. eod. Livius lib. vi.

I

Q. QVINCTIVS T. F. T. N. CAPITOLINVS. TR. MIL. An. cccxxxiv. Livius lib. vi.

L. QVINCTIVS L. F. T. N. CAPITOLINVS. TR. MIL. An. CCCLXIX. Livius lib. vi.

I

L. QVINCTIVS T. F. T. N. CAPITOLINVS. TR. MIL. Ann. cccxcv. Livius lib. vi.

QVINCTIORVM FAMILIA II.

QVINCTII FLAMINII.

T. QVINCTIVS L. F. *N. FLAMINIVS, De quo nihil tradunt auctores.

T. QVINCTIVS T. F. L. N. FLAMINIVS. Q. COS. cum Sex. Ælio. Ann. DLV. Livius lib. xxxii. Procoſ. Philippum Macedoniæ regem ad Cynoſcephalas in Theſſalia vicit. Bellum adverſus Lacedæmonios & Nabidem geſſit, quibus debellatis, Græciam univerſam libertate donavit. Livius lib. xxxiv. Plutar. in vita. CENS. cum M. Claud. Ann. DLXIV. Livius xxxvii. Plutar. Cicero in *Catone* meminit *Accuſationis* lib. iv.

L. QVINCTIVS T. F. L. N. FLAMINIVS. PR. ANN. DLIV. Livius lib. xxxi. cos. cum Cn. Domitio. An. DLXI. Livius lib. xxxv. a Catone Cenſore, quod cum cos. in Gallia eſſet, exoratus in convivio a ſcorto, ſecuri aliquem eorum qui in vinculis eſſent, damnati rei capitalis, ferire juſſiſſet, Senatu motus eſt. Livius lib. xxxix. Plutarch. in *Flaminio*. Cicero in *Catone*. Plin. lib. vii. cap. xxvii. Valerius lib. ii. cap. iv. & lib. iv. cap. v.

I

L. QVINCTIVS L. F. T. N. FLAMINIVS. COS. cum M. Acilio. Ann. DCIII. Caſſiodorus, Cicero in *Catone*.

I

T. QVINCTIVS L. F. L. N. FLAMINIVS. COS. cum Q. Cæcilio. Ann. DCXXX. Caſſiodorus, Eutropius lib. iv. Cicero *pro Domo*.

QVINCTIORVM FAMILIA III.

QVINCTII CINCINNATI.

L. QVINCTIVS L. F. L. N. CINCINNATVS. COS. cum C. Claudio AN. CCXCIII. Caſſiodorus, Livius lib. III. Dionyſius X. DICT. R. G. C. AN. CCXCV. L. Minucium Coſ. obſidione liberavit. Æquos in deditionem accepit, & ſub jugum miſit: deque iis triumphavit. Livius, Dionyſius eod. Huic in agro aranti nuntiatum eſt eum Dictatorem eſſe factum: cujus juſſu Sp. Melium regnum appetentem C. Servilius Ahala interemit. Cicero in *Catone*. quod in ſecunda Dictatura factum, reliqui fere omnes hiſtorici tradunt. DICT. II. SEDIT. SEDAND. C. AN. CCCXIV. Sp. Melium regnum affectantem jure cæſum videri pronuntiavit. Livius lib. IV. Cicero *de Finibus* II. *Pro Domo*, Plinius lib. XVIII. cap. III. Valerius lib. IV. cap. IV.

L. QVINCTIVS L. F. L. N. CINCINNATVS. TR. MIL. COS. POT. ANN. CCCXV. MAG. EQ. Mam. Aimilio Dict. AN. CCCXVI. TR. MIL. II. ANN. CCCXXVIII. Livius lib. IV.

K. QVINCTIVS L. F. L. N. CINCINNATVS. Fortiſſimo animo juvenis, cum Trib. pl. foro dejeciſſet, accuſatus ad populum, ante diem judicii in exilium abiit. Livius II. Dionyſius X. Cicero *pro Domo*, Valer. lib. IV.

T. QVINCTIVS L. F. L. N. CINCINNATVS. COS. cum C. Julio. ANN. CCCXXII. Caſſiodorus. COS. II. cum A. Cornelio. AN. CCCXXV. TR. MIL. AN. CCCXXVII. TR. II. AN. CCCXXXIII. Livius lib. IV.

I

L. QVINCTIVS T. F. L. N. CINCINNATVS. TR. MIL. AN. CCCLXVIII. Livius lib. VI. TR. II. An. CCCLXXIV. Livius eod.

T. QVINCTIVS L. F. L. N. CINCINNATVS. TR. MIL. AN. CCCXXXVIII. Livius lib. IV. *

Q. QVINCTIVS L. F. L. N. CINCINNATVS. TR. MIL. AN. CCCXLVIII. Liv. lib. IV.

T. QVINCTIVS T. F. L. N. CINCINNATVS. TR. MIL. AN. CCCLXVII. TR. II. AN. CCCLXX. DICT. R. G. C. ANN. CCCLXXIV. Præneſtinos vicit, & de iis triumphavit. Liv. lib. VI.

I

T. QVINCTIVS T. F. T. N. CINCINNATVS. MAG. EQ. M. Furio Camillo. ANN. CCCXCVI. Livius lib. VI. COS. cum C. Sulpicio. ANN. CDII. Caſſiodorus, Livius lib. VII.

*

C. QVINCTIVS T. F. L. N. CINCINNATVS. TR. MIL. AN. CCCLXXVII. Livius lib. VI.

PAPISIA GENS.

PAPISII MVGILANI.

L. PAPISIVS *F. *N. MVGILANVS. COS. cum L. Sempronio. AN. CCCIX. Caſſiodorus, Dionyſ. lib. XI. Livius lib. IV. CENS. cum L. Sempronio. AN. CCCX. COS. II. cum Q. Servilio. AN. CCCXXVI. Caſſiodorus, Livius lib. IV. Cicero lib. Epiſt. IX. ad Papirium Pætum.

L. PAPISIVS L. F. *N. MVGILANVS. TR. MIL. AN. CCCXXXI. Liv. lib. IV.

M. PAPISIVS L. F. *N. MVGILANVS. TR. MIL. AN. CCCXXXV. Livius lib. IV. TR. MIL. II. AN. CCCXXXVII. COS. cum C. Nautio. AN. CCCXLII. Livius lib. IV. Caſſiodorus.

PAPISII, ſeu PAPIRII CRASSI.

M. PAPISIVS *CRASSVS. COS. cum C. Furio. AN. CCCXII. Caſſiodorus, Livius lib. IV.

I

L. PAPISIVS M. F. *N. CRASSVS. COS. cum M. Cornelio. AN. CCCXVII. Caſſiodorus. COS. II. cum L. Julio. AN. CCCXXII. CENS. cum P. Poſtumio. AN. CCCXXXV. Livius lib. IV.

L. PAPIRIVS L. F. M. N. CRASSVS. DICT. R. G. C. ANN. CDXIII. Livius lib. VIII. Hic primus Papiſius eſt vocari deſitus. Cicero Epiſt. lib. IX. COS. cum K. Duilio. AN. CDXVII. Caſſiod. COS. II. cum L. Plautio. AN. CDXXIII. MAG. EQ. L. Papirio Dict. AN. CDXXIX. CENS. cum C. Mainio. AN. CDXXXV. Hæc Livius lib. VIII. & IX.

I

L. PAPIRIVS L. F. L. N. CRASSVS. MAG. EQ. T. Manlio Dict. AN. CDXXXIII. Livius lib. IX.

M. PAPIRIVS L. F. M. N. CRASSVS. DICT. R. G. C. ANN. CDXXI. Livius l. VIII.

PAPISII, seu PAPIRII CURSORES.

L. PAPISIVS *CVRSOR. CENS. cum C. Julio. An. CCCLXI. Livius lib. v. TR. M. An. CCCLXVII. TR. II. An. CCCLXIX. Livius lib. VI.

I

SP. PAPIRIVS L. F. *N. CVRSOR. Nullum magistratum est adeptus.

S. PAPIRIVS SP. F. L. N. CVRSOR. MAG. EQ. L. Papirio Dict. Ann. CDXIII. Liv. lib. VIII.

L. PAPIRIVS SP. F. L. N. CVRSOR. COS. cum C. Pœtilio. Ann. CDXXVII. DICT. An. CDXXIX. Fusis & fugatis Samnitibus triumphavit. Livius lib. VIII. cos. II. cum Q. Publilio. An. CDXXXIII. Cassiodorus. cos. III. cum Q. Aulio. An. CDXXXIV. Samnites sub jugum misit, deque iis II. triumphavit. cos. IV. cum Q. Publilio. An. CDXXXVIII. Cassiodorus. cos. V. cum C. Junio. Ann. CDXL. DICT. II. R. G. C. Ann. CDXLIV. de Samnitibus III. triumphavit. Livius lib. IX.

SP. PAPIRIVS L. F. SP. N. CVRSOR. De quo nihil.

I

SP. PAPIRIVS SP. F. L. N. CVRSOR. A patruo Cos. bello Samnitum armilla & corona virtutis caussa donatus. Livius lib. X.

L. PAPIRIVS L. F. SP. N. CVRSOR. MAG. EQ. L. Cornelio Dict. Ann. CDXXXIII. Livius lib. IX. cos. cum Sp. Carvilio. Ann. CDLX. De Samnitibus triumphavit. Livius lib. X. Ædem Quirini dedicavit: in eadem Solarium horologium statuit. Plinius lib. VII. CENS. cum M. Curio. Ann. CDXLIV. cos. II. cum Sp. Carvilio. An. CDXXI. Cassiodorus. De Samnitibus & Tarentinis iterum triumphavit. Livius lib. XXIV.

CLAVDIA GENS.

PRIMA hæc Claudiorum gens est, ex Regillo Sabinorum oppido oriunda. Originem genti Actius Clausus dedit, homo domi suæ nobilis & clarus, qui Regillo a seditiosis hominibus pulsus, Romam magna clientum manu profectus est: reliquis civitas data, ipse Actius Clausus, qui postea *Appius Claudius* est dictus, in Senatum ac patriciorum ordinem cooptatus, ac mox Consul creatus, facile principem in republica locum tenuit, clarissimumque nomen posteris tradidit. Nam & amplissimos honores, complures magistratus, triumphos nobilissimos assecuti, ac optimatium & patriciorum dignitatis contra vim & potentiam imperitæ multitudinis assertores unici semper fuerunt, excepto dumtaxat P. Claudio, qui ob expellendum urbe Ciceronem, homini plebejo in adoptionem se dedit. Amplissimam vero hanc fuisse gentem, vel hinc intelligere licet, quod ab Appio usque Clauso nullus in hanc familiam transierit. Scribit enim Tacitus lib. XII. *Annotabant periti nullam adoptionem inter patricios Claudios reperiri, eousque ab Appio Clauso continuos duravisse*. Et Suetonius in *Claudio*: *Adsciturus in familiæ nomen Neronem, quasi reprehenderetur, quod adulto jam filio privignum adoptaret, identidem divulgavit, neminem unquam per adoptionem familiæ Claudiæ insertum*. Familiæ autem Claudiæ gentis tres fuere. Prima eorum est qui *Regillenses* dicti sunt, a Regillo Sabinorum, ut diximus oppido, vetere Claudiorum patria. Secunda, eorum qui *Pulchri* a P. Claudio Cæci filio cognominantur. Tertia Neronum est: *Neronem* autem Sabini fortem & strenuum appellasse testis est in *Tiberio* Suetonius: primusque hoc cognomen usurpavit Titus Claudius, quartus Appii Cæci filius. Satis vero constat Claudios minorum gentium esse patricios, ut qui post exactos demum reges, Valerio quartum, Lucretio iterum Coss. inter patricios SC. cooptati sint, auctoribus Livio libro II. Dionysio V.

ACTIVS CLAVSVS, QVI POSTEA *AP. CLAVDIVS. REGILLENSIS. SABINVS. APP. F. cos. cum P. Servilio. An. CCLVIII. Cassiodorus, Livius lib. II. IV. & X. Dionysius lib. V. & VI. Suetonius in *Tiberio*. Tacit. lib. XI. Plinius lib. XXXV. cap. III. Virgilius lib. VII. Hunc tabularum Capitolinarum scriptores M. appellant: quos secuti non sumus.

AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. REGILLENSIS SABINVS. COS. cum T. Quinctio. An. CCXCII. Cassiodorus, Dionysius lib. IX. Livius lib. II. Accusatus a Trib. pl. ad pop. Aimilio Valerio coss. mortem sibi ipsi ante judicii diem conscivit. Dionysius lib. IX.

I

AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. CRASSINVS REGILLENSIS. COS. des. abd. XVIR. LL. M. SCRIBEND. c. An. CCCII. & CCCIII. cum in tertium quoque annum cum collegis invito Senatu & pop. magistratum retineret, & Virginiæ plebejæ virgini vim inferre conaretur, in carcerem conjectus jussu Trib. pl. mortuus est. Dionys. lib. X. & XI. Livius lib. III. Cicero *de Finibus* II. Valerius lib. VI. cap. I.

I

AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. CRASSVS REGILLENSIS. TR. MIL. COS. POT. An. CCCXXXIX. Livius lib. IV.

C. CLAVDIVS. AP. F. AP. N. REGILLENSIS SABINVS cos. cum P. Valerio. An. CCXCIII. Cassiodorus. Liv. lib. II. Dionysius lib. X. & XI.

AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. CRASSVS REGILLENSIS. TR. MIL. AN. CCCL. Livius lib. V. DICT. R. G. C. An. CCCXCI.

I

C. CLAVDIVS AP. F. AP. N. CRASSINVS DICT. COMIT. HABEND. c. An. CDV. DICT. II. R. G. c. An. CDXVI. Vitio creatus abd. Livius lib. VIII.

P. CLAVDIVS AP. F. AP. N. CRASSVS SABINVS. Nullum magiſtratum geſſit.

I

P. CLAVDIVS P. F. AP. N. CRASSVS SABINVS REGILLENSIS. cos. cum L. Furio. An. CDIV. Caſſiodor. In magiſtr. mortuus eſt. Livius lib. VII. Gellius lib. IX. cap. XI. Cicero in *Catone*.

C. CLAVDIVS. C. F. AP. N. CRASSIN. REGILLENSIS. De quo nihil tradunt veteres.

I

C. CLAVDIVS C. F. C. N. CANINA. cos. cum M. Aimilio. An. CDLXVIII. Caſſiodorus. cos. II. cum C. Fabio. An. CDXXC. Caſſiodorus, Vellejus primo CENS. cum Ti. Coruncanio. An. CDXXCIV.

AP. CLAVDIVS C. F. AP. N. CÆCVS CENS. cum L. Plautio. An. CDXLI. Aquam induxit, viam munivit, quæ Appia dicta eſt. Liv. lib. IX. Cicero in *Catone*, Frontinus. cos. cũ L. Volumnio. Ann. CDXLVI. Caſſiod. Liv. eod. Diodor. XX. cos. II. cum L. Volumnio. An. CDLVII. Caſſiod. Res in Samnio proſpere geſſit. Liv. lib. X. DICT. R. G. C. An. CDLXV. Hic cum cæcus eſſet, ſententiam de pace cum Pyrrho & fœdere non faciendo in Senatu dixit. Cic. in *Caton.* in *Bruto*, *Tuſcul.* V. Plut. *in Pyrrho*. Ulp. lib. VI. ad edictũ. Pom. tit. *de Orig. juris*, l. II.

AP. CLAVDIVS C. F. AP. N. CAUDEX. cos. cum M. Fulvio. An. CDXXCIX. Caſſiod. Primus Carthaginentibus bellum intulit. Livius lib. XXXI. Gellius lib. XXVII. cap. ult. Permirum ſane videtur, duos fratres eodem uſos eſſe prænomine: hoc tamen idem & in Fabiis, Marcellis, Cæciliis, Porciis animadvertere licet. quod certe vel auctorum factum opinor negligentia, qui prænomina confundunt ſæpe & perturbant: vel etiam quod uterini non germani fratres ſint. Idem de adoptivis judicandum, quam conjecturam noſtram, & duo Porcii, Cenſorini, FF. & Aimilianus & Servilianus, Fabii confirmant.

I

AP. CLAVDIVS C. F. AP. N. CÆCVS, &c.

AP. CLAVDIVS AP. F. C. N. CRASSINVS. REGILLENSIS. COS. cum P. Sempronio. An. CDXXCV. Caſſiodorus, Vellejus lib. primo.

P. CLAVDIVS AP. F. C. N. PVLCHER. cos. cum L. Junio. An. DIV. Caſſiod. Rem male adverſus Pœnos geſſit, publico judicio damnatus eſt. Polyb. lib. I. Cicero *de Divinat.* & *Nat. deorum* ſecundo. Valer. lib. I. c. IV. Sueton. in *Tiberio*. Plin. l. VII. Cæci N. perperam appellat.

I

AP. CLAVDIVS P. F. AP. N. PVLCHER. cos. cum Q. Fulvio. An. DXLI. Caſſiod. Livius lib. XXV. His coss. ſodalitates, ſacris Idæis Magnæ matris acceptis, conſtitutas apud Ciceronem Cato teſtatur: qua tamen in re (quod bona tanti viri venia dixerim) non ſatis attendiſſe videtur Cicero. An. demum DXLIX. Non quidem Quæſtore, ſed Prætore Catone, Matrem deum Romam deportatam. Liv. l. XXIX. *

C. CLAVDIVS AP. F. C. N. CENTHO. cos. cum M. Sempronio An. DXIII. Caſſiod. His coss. Livius primus Fabulam docuit. Cicero in *Bruto*, *Tuſculana* I. In *Catone*, ubi *Cethego* pro *Cethone* vulgo mendoſe legitur. Idem tradit Livius lib. XXIX. Gellius lib. XVII. CENS. cum M. Junio. Ann. DXXVIII. DICT. COMIT. HABEND. c. Ann. DXL. Livius lib. XXV.

TI. CLAVDIVS AP. F. C. N. NERO. A quo Tiberium Cæſarem originem paterni generis trahere auctor eſt in *Nerone* Sueton. Quatuor filios Appii Cæci commemorat quoque Cato apud Cicero. *de Senect.* **

*

AP. CLAVDIVS AP. F. P. N. PVLCHER. PR. An. DLXVI. Livius lib. XXXVIII. cos. cum M. Sempronio. An. DLXVIII. Caſſiod. Livius lib. XXXIX.

I

AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. PVLCHER. cos. cum Q. Cæcilio. An. DCX. Caſſiod. De Salaſſis injuſſu populi privato ſumptu triumph. Hunc triumphantem Claudia ſoror, Veſtalis virgo, aſcenſo ſimul curru, uſq; in Capitolium proſecuta eſt, ne intercedere aut vetare fas cuiquam Tribunorum eſſet. Epitoma LIII Valer. l. VI. Sueton. in *Tiberio*, Cic. *pro Cælio*, Macrob. l. IV. CENS. cum P. Cornelio. An. DCXV.

I

C. CLAVDIVS AP. F. AP. N. PVLCHER. ÆDIL. CVR. AN. DCLIV. Cic. *de Offic.* II. accuſationis quarto. Pli. l. VIII. c. VII. & l. XXXV. c. IV. PR. An. DCLVIII. Siciliam provinciam ſortitus eſt. Cic. accuſat. II. cos. cum M. Perpenna. An. DCLXI. Caſſiod. Cic. *de Divin.* I.

* I

P. CLAVDIVS AP. F. P. N. PVLCHER. PR. An. DLXV. Livius libro XXXIIX. cos. cum L. Porcio. Ann. DLXIX. Caſſiodorus, Livius libro XXXIX.

*

C. CLAVDIVS AP. F. P. N. PVLCHER. PR. Ann. DLXXIII. Livius lib. XL. cos. cum Ti. Sempronio. Ann. DLXXVI. Caſſiodorus. Rebus in Iſtria & Liguribus proſpere geſtis triumphavit. Livius lib. XLI. CENS. cum Ti. Sempronio. Ann. DXXCIV. Livius lib. XLIV.

I

C. CLAVDIVS C. F. AP. N. PVLCHER. cos. cum M. Perpenna. Ann. DCXXIII. Caſſiodorus, Obſequens.

I

AP. CLAVDIVS C. F. C. N. PVLCHER. cos. cum P. Servilio. An. DCLXXIV. Caſſiodorus, Cicero *pro Plancio*, ad *Atticum* primo, Eutropius lib. XVI.

P. CLAVDIVS TI. F. AP. N. NERO. De quo nihil.

I

TI. CLAVDIVS P. F. TI. N. cos. cum M. Servilio. An. DLI. Caſſiodorus, Livius lib. XXX.

**

C. CLAVDIVS TI. F. AP. N. NERO. PR. An. DXII. Livi. lib. XXV. cos. cum M. Liv. An. DXLVI. De Pœnis, Aſdrubale, Annibalis fratre, interfecto, triumphavit. Livius lib. XXVII. Valerius lib. IV. cap. I. CENS. eodem collega. An. DXLIX. Liv. lib. XXIX. Valerius lib. II. cap. IV.

*I

AP. CLAVDIVS. C. F. AP. N. PVLCHER. COS. cum C. Norbano. AN. DCCXV. Cassiodorus, Dio lib. XLIIX. Hunc Cuspinianus diligentissimus antiquitatum investigator eum existimat qui Proconsule Ciliciam administravit: in quo vir doctissimus memoriæ vitio labitur. Ille enim Ap. Claudius est Ap. F. Clodii Fr. germanus, qui cos. fuit cum L. Domitio, ad quem extant Epist. Ciceronis lib. III. fam. Hic autem C. F. a Dione appellatur. Et quidem temporum ratio hoc satis dilucide ostendit: Cicerone jam tum occiso. Hujus autem Claudii adolescentis meminit Cicero libro Epist. XI. ad D. Brutum.

FVIT SINE MAGISTRATV NERONVM FAMILIA. ANN. AMPLIVS. CC.

TI. CLAVDIVS. AP. F. TI. N. NERO. PONTIFEX. PR. AN. DCCXII. Vellejus lib. II. Suetonius in *Tiberio*.

NERO CLAVDIVS. TI. F. AP. N. DRVSVS. GERMANICVS. COS. cum T. Quinctio. AN. DCXLIV. Dio lib. LV. Suetonius in *Octaviano*. Vellejus II. Epitoma ultima.

I

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. TI. N. QVI. POSTEA CAESAR. AVG. APP. E.

TI. CLAVDIVS. TI. F. AP. N. NERO. QVI POSTEA. CAESAR. AVG. APP. E. De quo suo loco.

AP. CLAVDIVS. AP. F. C. N. PVLCHER. PR. an. DCXC. Cicero *pro domo*, *in Pisonem*. cos. cum L. Domitio an. DCXCIX. Dio libro XXXIX. Cicero ad Atticum III. libro III. famil. CENS. cum L. Pisone. an. DCCIII. Dio libro XL. Cælius libro IIX. Epist. ad Ciceronem. Cicero *de Divinatione* I. Asconius in *Pisonianam*.

P. CLAVDIVS. AP. F. C. N. PVLCHER. AM. Fontejo plebejo homine adoptatus. TR. PL. annitente Cæsare factus est. Ciceronem urbe expulit, leges perniciosas tulit. AEDIL. fuit. an. DCXCVII. Dio lib. XXXIX. A Milone de vi postulatus, quum Pr. peteret ab eod. occisus est. Epitoma CIII. & CVII. Cicero ad Atticum I. *pro Sextio*, *pro domo*, *de Arusp. responsis*, *de provinc. consularibus*, *in Pisonem*, *pro Milone*, *de Legibus* III. Dio lib. XXXV. & XXXIX. Cæsar lib. VII. Appianus libro II. Asconius in *Milonianam*. Plutarchus in *Cicerone*. Valerius lib. IX. capite I

I

P. CLAVDIVS. P. F. AP. N. PVLCHER. Meminit Cicero libro ad Atticum XIV. & *Philippica* secunda. Valerius cap. V. libri tertii, ita dissolutum & luxuriosum fuisse scribit, ut abdomine avide devorato fœdæ ac sordidæ intemperantiæ spiritum reddiderit.

SERVILIA GENS.

TULLUM Hostilium, diruta & eversa Alba, cum multas alias gentes, tum etiam Serviliam Romam transtulisse, & in Senatum ac Patriciorum ordinem legisse, Livius lib. I. & in II. *Antiquitatum* Dionysius, scribunt. Floruit hæc gens Romæ, ut quæ maxime. Familias habuit quatuor præcipuas. Nam & Prisci Servilii numerantur ab auctoribus, qui Axillas & Ahalas complectuntur: & Cæpiones, & Vatiæ quoque, & Gemini. Legitur inscriptio in antiquitatibus Veronensibus perantiqua, ut mihi quidem videtur, quæ haud scio an huc referri debeat. Est autem hæc:

C. SERVILIO. CAEPIONI. CONCEN. ET.
TRIVMPHALI. PATRIAE. LIBER. DE-
CVR. VERONEN. OB. IVD. RESTI-
TVTA. M. S.

P. SERVILIVS. *N. PRISCVS.

P. SERVILIVS. P. F. *N. PRISCVS. COS. cum M. Claudio. an. CCLIIX. Cassiodorus. De Volscis invito Senatu triumphavit. Liv. II. Dionys. V.

I

SP. SERVILIVS. P. F. P. N. PRISCVS. COS. cum A. Virginio. an. CCLXXVII. Cassiodorus, Dionysius lib. IX. Livius lib. II.

I

P. SERVILIVS. SP. F. P. N. PRISCVS. COS. cum L. Ebutio. an. CCXC. in magist. mortuus est. Cassiodo. Dionys. lib. IX. Livius lib. III.

*I

Q. SERVILIVS. P. F. *N. PRISCVS. MAG. EQ. M. Valerio Dict. an. CCLIX. Livius libro II.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. P. N. PRISCVS. COS. cum T. Quinctio. an. CCXXCV. Cassiodorus, Dionysius lib. IX. Livius lib. II. cos. II. cum Sp. Postumio. an. CCXXCVII. Livius lib. III.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. Q. N. PRISCVS. De quo nihil tradunt auctores.

**I

*I

Q. SERVILIVS. P. F. SP. N. PRISCVS. DICT. R. G. C. an. CCCXIIX. Fidenas cepit. IN. HOC. HONORE. FIDENAS. E. APP. Livius lib. IV. DICT. II. an. CCCXXXV. Livius lib. IV.

*

**I

C. SERVILIVS. Q. F. Q. N. PRISCVS. AHALA. MAG. EQ. L. Quinctio DICT. II. an. CCCXIIII. Sp. Melium regnum affectantem interfecit. Livius lib. IV. Cicero in *Catone*, *pro Domo*, Valerius lib. V. cap. III.

*

Q. SERVILIVS. Q. F. P. N. PRISCVS. FIDENAS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCLI. Livius lib. V. TR. II. an. CCCLV. TR. III. an. CCCLIIX. TR. IV. an. CCCLXIII. TR. V. an. CCCLXVII. TR. VI. an. CCCLXIIX. Livius hæc in VI.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. Q. N. PRISCVS. FIDENAS. TR. MIL. an. CCCLXXII. TR. II. AN. CCCLXXVI. TR. III. an. CCCXCIV. Livius libro VI.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. Q. N. AHALA. COS. cum L. Genucio. an. CCCXCIIX. Cassiodorus. COS. II. an. CCCXCI. DICT. an. CCCXCIII. MAG. EQ. an. CDII. Livius lib. VII.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. Q. N. AHALA. COS. cum C. Marcio. an. CDXI. Cassiodorus, Livius lib. VII.

L. SERVILIVS. Q. F. P. N. PRISCVS. TR. MIL. AN. CCCXXXVI. Livius libro IV.

*

C. SERVILIVS. Q. F. P. N. AXILLA. cos. cum L. Papirio. an. CCCXXVI. Livius libro IV. TR. an. CCCXXXIV. TR. II. an. CCCXXXV. A. Q. Servilio patre MAG. EQ. dictus. Livius lib. IV.

I

C. SERVILIVS. C. F. Q. N. AHALA. TR. MIL. an. CCCXLV. MAG. EQ. P. Cornelio Dict. an. CCCXLV. TR. II. an. CCCXLVI. Liv. lib. IV. TR. III. an. CCCLI. Livius lib. V.

I

C. SERVILIVS. C. F. C. N. AHALA. MAG. EQ. M. Camillo Dict. III. an. CCCLXIVII. Livius lib. VI.

I

SP. SERVILIVS. C. F. C. N. STRVCTVS. TR. MIL. AN. CCCXXCV. Livius lib. VI.

SERVILII CÆPIONES.

CN. SERVILIVS. CN. F. CN. N. CÆPIO. cos. cum C. Sempronio. AN. D. Cassiodorus, Polybius lib. I.

I

CN. SERVILIVS. CN. F. CN. N. CÆPIO. PR. AN. DXLIIX. Livius lib. XXXIIX. cos. cum C. Servilio. AN. DL. Livius lib. XXIX.

I

CN. SERVILIVS. CN. F. CN. N. CÆPIO. cos. cum Q. Marcio. AN. DXXCIV. Cassiodorus, Livius lib. XLIII.

CN. SERVILIVS. CN. F. CN. N. CAEPIO. cos. cum Q. Pompejo. AN. DCVII. Cassiodorus, Appianus in *Hispanensibus*, Vellejus lib. II. Cicero *pro Fontejo*. *De Finibus* II. ubi *Scipione* pro *Cæpione* perperam scriptum ex libro ad Atticum XII. satis apparet. Valerius lib. IIX. cap. V. CENS. cum L. Cassio an. DCXXIIX. Frontinus.

Q. SERVILIVS. CN. F. CN. N. CÆPIO. cos. cum Lælio. AN. DCXIII. Cassiodorus, Obsequens. CENS. cum Q. Cæcilio. an. DCXXXIII.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. CN. N. CÆPIO. cos. cum C. Atilio. AN. DCXLVII. Cassiodorus, Gellius lib. III. Strabo IV. A pop. damnatus, imperium ei abrogatum, bonaque publicata sunt. Cicero *de Orat*. II. in *Bruto*, Valerius lib. IV. & VI.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. Q. N. CÆPIO. Nullum magistratum est adeptus.

I

Q. SERVILIVS. Q. F. Q. N. CÆPIO. BRVTVS. Cicero *Philipp*. X. Dio lib. XLI. Bello civili Pompejanas partes secutus, his profligatis a Cæsare in gratiam receptus. PR. an. DCCIX. Cæsarem cum conjurationis sociis occidit. Dio lib. XLIV. Epit. CXVI. Macedoniam provinciam sc. obtinuit. universam Græciam sibi adjunxit. Lycios prælio vicit, Xanthum oppugnatione cepit. Patarenses & Myrios in deditionem accepit. DES. COS. an. DCCIX. lege Pedia damnatus non iniit. Philippis cum Antonio feliciter primo die pugnavit, postridie victus, amisso & profligato exercitu, in fuga Stratoni comiti latus feriendum præbuit. Dio lib. XLI. Livius VI. & VII. Epitoma CXVI. & sequentibus, Appianus V. Plutarchus in vita Bruti. Suetonius & Zonaras in *Cesare* & *Octaviano*, Vellejus II. Cicero ad *Atticum*, in *Philippicis*, Valerius lib. I. cap. IV. & VI. cap. IV. & lib. IX. Florus, Eutropius, & alii.

SERVILII VATIÆ.

P. SERVILIVS. C. F. M. N. VATIA. QVI. POSTEA. ISAVRICVS. E. APP. cos. cum Ap. Claudio. an. DCLXXIV. Cassiodorus. Bellum in Cicilia cum Piratis gessit: deque iis, captis Coryco, Olympo, Phaselide, triumphavit. Asconius in *Verrinam* III. Marcellinus lib. XIV. Meminit Cicero *Accusationis* quinto CENS. cum L. Aurelio. an. DCXXCIX. Valerius lib. IIX. cap. V. Cicero *Accusationis* quarto.

*I

*I
P. SERVILIVS. P. F. C. N. VATIA. ISAVRICVS. cos. cum C. Julio. an. DCCV. Cassiodorus, Dio lib. XLI. Plutarch. Suetonius, Zonaras in *Cæsare*. cos. II. cum L. Antonio. an. DCCXII. Cassiodorus, Dio lib. XLIIX.

SERVILII GEMINI.

P. SERVILIVS. Q. F. CN. N. GEMINVS. cos. cum L. Aurelio. an. DI. Cassiodorus, Cicero in *Lucullo*. cos. II. cum eodem. an. DV. Cassiodorus.

C. SERVILIVS. P. F. Q. N. GEMINVS. De quo nihil tradunt auctores.*

CN. SERVILIVS. P. F. Q. N. GEMINVS. cos. cum C. Flaminio. AN. DXXXVI. Cassiodorus, Polybius lib. III. Livius lib. XXI.

*

C. SERVILIVS. C. F. P. N. GEMINVS. AEDIL. CVR. MAG. EQ. T. Manlio Dict. AN. DXLV. Livius lib. XXVII. PR. AN. DXLVII. Livius lib. XXIIX. cos. cum Cn. Servilio. AN. DL. Cassiodorus, Livius lib. XXIX. DICT. COMIT. HABEND. C. AN. DLI. Livius lib. XXX.

M. SERVILIVS. C. F. P. N. PVLLEX. GEMINVS. MAG. EQ. P. Sulpicio Dict. AN. DL. cos. cum Ti. Claudio AN. DLI. Livius libro XXX.

CORNELIA GENS.

AMPLISSIMA, omniumque gentium nobilissima Cornelia ab antiquis est habita, & quidem jure ac merito. Sive enim dignitatem spectes familiarum, sive etiam præclara in rempublicam merita, rerumque gestarum magnitudinem consideres, omnes certe omnium gentium virtutes, præclarissimæ hujus gentis splendore intereunt & obscurantur. Ac de origine quidem gentis nihil mihi, quamvis diligentissime investiganti, occurrit. Familias præcipuas quatuor reperio: quarum una Maluginensium est, altera Scipionum, Rufinorum tertia, postrema Lentulorum. Dolabellas enim, Cinnas, Merulas, & siqui sunt alii, plebejos potius quam patricios crediderim. Qua equidem in re veterum auctorum diligentiam requiro, qui cum in aliis, tum in Corneliis nobis describendis valde mihi videntur errare. Et ut omittam Florum, Eutropium, Orosium, Plinius certe antiquitatum auctor cæteroqui bonus & diligens, hac in re ut cum maxime lapsus videtur. Quum enim cap. III. libri vigesimi primi scribit, *Florum quidem pop. R. honorem, Scipioni tantum habuit. Serapio cognominabatur, propter similitudinem suarii cujusdam negotiatoris. Ob id erat in tribunatu plebi admodum gratus, dignusque Africanorum familia. Neque ei fuit in bonis funeris impensa. Asses ergo contulit populus, ac funus elocavit, quaque parte ferebatur, flores e prospectu omni sparsit*. Hac, inquam, in re tradenda, tribus gravissimis erroribus seipsum involvit. Ait enim *in tribunatu gratum admodum plebi fuisse Scipionem*: quis vero aut legit umquam, aut cui vel fando auditum, Scipionem Nasicam, quo de hic agi manifestum est, Tribunum pl. fuisse? *Serapionem* enim cognominatum etiam in Epitoma LV. scriptum videmus. Nam ut sacratas leges, ut Patriciam Nasicarum splendidissimam familiam relinquam, ut omittam cætera, quæ tam multa nobis in mentem veniunt, eumne qui studiis plebis tantopere est adversatus, qui conatus perditos furoresque Tribunorum compressit, qui Ti. Gracchum privatus interfecit, tam repente popularem extitisse, Tribunum plebis factum, plebi assentatum existimabimus? Deinde quum inquit, *Dignusque Africanorum familia*, labitur eodem modo. Diversam enim Nasicarum esse & Africanorum familiam, nemo certe paulo quidem eruditior dubitaverit. Jam vero illud minime ferendum quod tertio loco scribit, *Neque ei fuit in bonis funeris impensa*, & reliqua: cum & Cicero *pro Flacco*, & in *Gracchis* Plutarchus, Pergami hunc Scipionem mortuum testentur. Similis propemodum error est lib. VII. cap. XXXIV. *Vir optimus*, ait, *semel a condito ævo judicatus est Scipio Nasica a jurato Senatu. Idem in toga candida bis repulsa notatus a populo, in summa ei in patria mori non licuit*. Cum enim de duplici repulsa loquitur, vehementer, meo quidem animo, fallitur. Altera namque avi est, altera nepotis. Ille in Censura repulsam est passus, ut Livius lib. XXXIX. scribit: hic in Ædilitate, quod in *Planciana* Cicero, & Valerius *de repulsis*, memoriæ prodiderunt. Valerius quoque Maximus lib. VII. cap. V. omnium gravissime labitur. *P.* inquit, *Scipio Nasica, togatæ potentiæ clarum lumen, is qui Consul Jugurthæ bellum indixit, qui matrem Idæam e Phrygiis sedibus ad nostras aras focosque migrantem sanctissimis manibus excepit, qui multas & pestiferas seditiones auctoritatis suæ robore oppressit*. Ecce quod trium erat, uni omnino attribuit Valerius, quam rem explicare facile cuivis erit, qui temporum ordines resque gestas Rom.

paulo diligentius perpenderit. Qui enim Jugurthæ bellum indixit, Cos. fuit DCXLII. ab Urbe condita anno: qui matrem Idæam excepit, ANN. DLIX. qui feditiones oppreffit, ANN. DCXV. Nec vero diffimulari Appiani error poteft, qui in Syriacis fic de Africani filio fcribit. *Ceperat eum rex in Græcia a Chalcide petentem Demetriadem, is erat Scipio qui poftea Carthaginem captam diruit, fecundus poft hunc Africanus cognominatus, Paulli filius, ejus qui Perfen Macedonem cepit, Scipionis nepos ex filia, adoptione filius.* Captum ab Antiocho Scipionis Africani filium, alii quoque tradiderunt. At vero non is fuit Scipio Aimilianus: nondum enim, fi Livio credimus, natus erat, quem bello Perfico quindecim omnino annorum, lib. XLIV. fuiffe fcribit. Falfum etiam quod Scipionis ex filia nepotem adoptione filium appellat. Scipio enim Aimilianus, qui & ipfe everfa Carthagine *Africanus* eft appellatus, L. Aimilii Pauli naturalis filius fuit, Africani fororis filius, ejufque adoptione nepos. Adoptatum enim ab Africani filio Cato apud Ciceronem his verbis indicat, *Quam fuit imbecillis P. Africani filius, is qui te adoptavit?* Et Cicero *de Officiis* I. *Ut fuperioris Africani filius, qui huic Paullo Aimilio natum adoptaverat.* In *Bruto* vero, *Ipfum Scipionem accepimus non infantem fuiffe, filius quidem ejus, qui hunc minorem Scipionem a Paullo adoptavit, fi corpore valuiffet, in primis habitus effet difertus.* Illud etiam haud fcio an recte Appianus, quod in *Hifpanienfibus*, & *de Bellis civilibus* I. de Aimiliano fcribit: *Verum quum per ætatem*, inquit, *Cos. fieri non poffet (erat enim admodum juvenis) fenatufconfultum factum fuit, ut eum Tribunipl. eo anno legibus folverent*. Juvenem appellat Aimilianum quinquagenario majorem, auctore Vellejo Paterculo, quod idem Cicero in *Lælio* his verbis oftendit: *Qui confulatum petiit nunquam, factus eft Conful bis: primum ante tempus, iterum fibi fuo tempore, reipublicæ pene fero*. Mirum igitur quid Appiano venerit in mentem, ut & legibus folutum fcriberet. Nam de illa quidem lege quæ intra decennium eundem magiftratum petere vetabat, locus hic intelligi poteft. Verum quoniam non id mihi confilii eft ut omnes hic auctorum errores perfequar, finem faciam, fi unum hoc addidero quod ad Africanorum familiam pertinet. Scribit Valerius lib. IIX. cap. XVI. Imaginem Africani in cella Jovis opt. max. pofitam honoris atque dignitatis caufa, quæ, quotiefcunque munus aliquod Corneliæ gentis celebrandum effet, inde peteretur. Proprium ergo hoc & peculiare Africanorum erat, ut illud Poplicolarum & Tubertorum, quos in urbe fepeliri confueviffe Cicero & Plutarchus oftendunt.

CORNELIORVM MALVGINENSIVM FAMILIA.

SER. CORNELIVS. L. F. *N. MALVGINENSIS. cos. cum. Q. Fabio. AN. CCLXIIX. Caffiodorus, Livius, lib. II. Dionyfius lib. IIX.

L. CORNELIVS. SER. F. L. N. MALVGINENSIS. COSSVS. cos. cum Q. Fabio. an. CCXCIV. Caffiodorus, Livius lib. III. Dionyfius lib. X.

M. CORNELIVS. L. F. SER. N. MALVGINENSIS. Nullum magiftratum eft adeptus. †

A. CORNELIVS. L. F. SER. N. MALVGINENSIS. COSSVS. COS. cum T. Quinctio. an. CCCXXV. Caffiodorus. Larte Tolumnio Vejentium rege interfecto, de eo fpolia opima fecundus a Romulo confecravit. Livius lib. IV. Valerius lib. III. cap. II. Virg. lib. VI. MAG. EQ. Mam. Aimilio Dict. an. CCCXXVII. TR. MIL. an. CCCXXVII. cos. II. cum L. Furio. an. CCCXL. Livius l. IV.

I

A. CORNELIVS. A. F. L. N. MALVGINENSIS. COSSVS. DICT. R. G. C. an. CCCLXIX. Volfcos acie vicit, caftra eorum cepit, & diripuit: deque iis triumphavit. Liv. lib. VI. TR. MIL. an. CCCXXCIV. TR. II. an. CCCXXCVI. Livius lib. VI.

I

P. CORNELIVS. A. F. A. N. COSSVS. ARVINA. De quo nihil accepimus.

*I

CN. CORNELIVS. L. F. SER. N. MALVGINENSIS. COSSVS. TR. MIL. AN. CCCXLVII. Livius lib. V.

M. CORNELIVS. SER. F. L. N. MALVGINENSIS. XVIR. LLM. SCRIBEND. C. AN. CCCIII. Dionyfius lib. X. Livius lib. III.

I

M. CORNELIVS. M. F. SER. N. MALVGINENSIS. cos. cum. L. Papifio. AN. CCCXVII. Livius lib. IV.

M. CORNELIVS. M. F. M. N. MALVGINENSIS. CENS. cum L. Papirio. AN. CCCLXI. Livius lib. V.

P. CORNELIVS. M. F. M. N. MALVGINENSIS. TR. MIL. AN. CCCXLIX. Liv. lib. IV. TR. II. AN. CCCLVI. TR. III. AN. CCCLXIII. Livius lib. V.

SER. CORNELIVS. P. F. M. N. MALVGINENSIS. TR. MIL. AN. CCCLXIIX. TR. II. an. CCCLXIX. TR. III. an. CCCLXX. TR. IV. an. CCCLXXII. TR. V. an. CCCLXXIV. TR. VI an. CCCXXCIII. TR. VII. an. CCCXXCV. Hæc Liv. l. VI.

**I

M. CORNELIVS. P. F. M. N. MALVGINENSIS. TR. MIL.

A. CORNELIVS. M. F. M. N. MALVGINENSIS. De quo nihil accepimus.

I

CN. CORNELIVS. A. F. M. N. cos. cum L. Furio. an. CCCXLIV. Caffiodor. Liv. lib IV. TR. MIL. AN. CCCXLV. TR. II. an. CCCLII. Livius lib. V.

A. COR-

*I

A. CORNELIVS P. F. A. N. COSSVS ARVINA. MAG. EQ. T. Manlio Dict. ANN. CD. MAG. EQ. II. AN. CDIV. cos. cum M. Valerio. AN. CDX. Cassiod. Livius lib. VII. Cicero de *Divinat.* I. cos. II. cum Cn. Domitio. AN. CDXXI. Cassiod. DICT. AN. CDXXXI. Livius lib. VIII.

I

P. CORNELIVS A. F. P. N. COSSVS ARVINA. COS. cum Q. Marcio. AN. CDXLVII. Cassiod. Livius lib. IX. CENS. cum C. Marcio. AN. CDLIX. cos. II. cum Q. Marcio. AN. CDLXV. Cassiod. Livius lib. X.

**I

SER. CORNELIVS SER. F. P. N. MALVGINENSIS. MAG. EQ. T. Quinctio Dict. AN. CCCXCIII. Livius lib. VII.

AN. CCCLXXIV. TR. II. AN. CCCXXCVI. Livius lib. VI.

†

P. CORNELIVS M. F. L. N. MALVGINENSIS. COSS. DICT. R. G. C. AN. CCCXLV. Volscos ad Antium prælio vicit. TR. MIL. AN. CCCXLVII. Livius lib. IV.

CN. CORNELIVS M. F. L. N. MALVGINENSIS. COSSVS. TR. MIL. AN. CCCXXXIX. TR. II. AN. CCCXLIX. Livius lib. IV.

CORNELIORVM SCIPIONVM FAMILIA.

P. CORNELIVS *F. *N. SCIPIO. MAG. EQ. M. Furio Camillo Dict. AN. CCCLVII. TR. MIL. An. CCCLVIII. TR. II. An. CCCLIX. Livius lib. V.

I

P. CORNELIVS P. F. *N. SCIPIO. PRIMVS. ÆDIL. CVR. An. CCCXXCVII. Livius lib. VII.

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO. MAG. EQ. L. Furio Camillo Dict. An. CDIII. Livius lib. VII. Plutarch. in *Camillo*. Errare videntur qui Mag. eq. II. in tabulis Capitolinis notant: neque enim annorum ratio hoc admittere potest.

I

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO. BARBATVS. DICT. COMIT. HABEND. C. AN. CDXLVIII. Livius lib. IX.

L. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO MAG. EQ. Ap. Claudio Dict. Ann. CCCXCI. cos. cum M. Popillio. An. CDIII. Cassiod. Livius lib. VII.

I

CN. CORNELIVS *SCIPIO. Nullum gessit magistratum.

I

L. CORNELIVS CN. F. *N. SCIPIO. COS. cum Cn. Fulvio. An. CDLV. Cassiod. Livius lib. IX. *

*

L. CORNELIVS L. F. CN. N. SCIPIO. COS. cum C. Aquillio. An. DXCIV. Cassiod. Contra Sardos & Corsos, & Annonem Pœnorum ducem feliciter pugnavit. Epitoma XVII. Eutrop lib. II. Frontin. III. Valer. lib. V. cap. I. CENS. cum C. Aquillio. AN. CDXCV.*

CN. CORNELIVS L. F. CN. N. SCIPIO ASINA. COSS. cum C. Duilio. AN. CDXCIII. Cassiodorus, a Punica classe circumventus, captus est. Valerius lib. VI. cap. XI. Meminit Macrobius lib *Saturn.* I. cos. II. cum A. Atilio. An. CDXCIX. Cassiodorus, Polyb. I. PROCOS. Res cum Poenis in Sicilia prospere gessit, deque iis triumphavit.

I

P. CORNELIVS CN. F. L. N. SCIPIO ASINA. COS. cum M. Minucio. Ann. DXXXII. Cassiodorus. Istros subegit: & de iis triumphavit. Orosius IV. cap. XII. Eutropius III.

*

L. CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO HISPALVS. De quo nihil tradunt auctores.

I

CN. CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO HISPALVS, PONTIF. MAX. Livius lib. XXXII. PR. ANN. DLXXIV. Livius lib. XXXIX. cos. cum Q. Petilio. AN. DLXXVII. Cassiodor. Ex Albano monte rediens concidit, ad aquas Cumanas profectus, ingravescente morbo Cumis decessit. Liv. lib. XLI.

I

CN. CORNELIVS CN. F. L. N. SCIPIO HISPALVS. PR. AN. DCXIV. Hisp. provinciam sortitus est. Valer. hunc repetund. lege, cum tamen provinciam non administrasset, damnatum, c. III. l. VI. scribit.

CN CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO. CALVUS. COS. cum M. Claudio. An. DXXXI. Cassiodorus. Fratris in Hispania Legatus octavo quam in provinciam venerat anno, Punica fraude cecidit. Polybius lib. I. Livius lib. XXV. Appianus in *Hispaniensibus*. Florus lib. II. cap. XVII. Meminit Valerius lib. IV. cap. IV.

I

P. CORNELIVS CN. F. L. N. SCIPIO NASICA. Vir optimus a Senatu judicatus. Matrem Idæam bello Punico secundo suscepit. Livius lib. XXIX. Ovidius *Fastor.* IV. PR. AN. DLIX. Livius lib. XXXIV. cos. cum M. Acilio. AN. DLXII. Cassiodorus. Galliam provinciam sortitus, Gallos Bojos acie vicit: castris exuit, & in deditionem accepit; deque iis triumphavit. Livius lib. XXXV.

I

P. CORNELIVS. P. F. C. N. SCIPIO NASICA, QVI CORCVLVM APP. E. ÆDIL. CVR. AN. DXXCIV. Liv. l. XLIV. cos. cum C. Marcio. An. DXCI. Cassiod. Vitio fact. abd. Cicero *de Divinat.* & *Nat. Deor.* II. Valer. lib. I. *de cultu Deor.* CENS. cum M. Popillio. AN. DXCIV. Cic. in *Bruto*. Plin. lib. XXXIV. c. VI. Masurius Sabinus VII *Memorabil.* testis Gell. l. IV. cap. XIX. cos. II. cum M. Claudio. AN. DXCVIII. Cassiodorus. De Dalmatis triumphavit. Epit. XLVII. Frontinus lib. III. cap. VI.

I

*

P. CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO. cos. cum Ti. Sempronio. ANN. DXXXV. Cassiod. Cum Annib. in Ital. parum feliciter pugnav. PROCOS. Hisp. provinciam administravit, multa secunda prælia cũ Pœnis fecit. ab Asdrub. insidiis circumventus, inter pugnandũ, quum se fortiter laboribus offerret lancea ictus cecidit, Fulvio, Claudio Coss. Liv. l. XXVI. Polyb. l. III. App. in *Hisp.* Cic. *pro Balbo. Tusc.* I. in *Cat. de N. D.* l. III.

**

*I

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO NASICA SERAPION. PRIMVS ABSENS PONT. MAX. FACT. EST. COS. cum D. Junio. AN. DCXV. Caſſiodor. Epitoma LV. Cicero in *Bruto*, & *de Legibus* tertio, a P. Curiatio Trib. pl. in vincula conjectum ſcribit. Idem tradit Valer. lib. III. cap. VII. Ti. Gracch. privatus interfecit. Vellejus II. Plutarchus in *Gracchis*. Appian. I. Epitoma LVII. Cicero *Catil.* I. *pro Domo, de Officiis* primo. Mortuus eſt Pergami, cum libera illi a Senatu in Aſiam legatio decreta eſſet. Valer. lib. V. cap. III. Plutarch. in *Gracchis*.

I

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO NASICA. COS. cum L. Calpurnio. AN. DCLII. Caſſiodor. In magiſtratu mortuus eſt. Cicero in *Bruto*. Meminit Saluſtius in *Jugurth*.

I

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO NASICA. Nullum geſſit magiſtratum.

I

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO NASICA. COS. cum L. Domitio. AN DCCXXXVII. Caſſiodorus. Dio lib. LIV.

P. CORNELIVS P. F. L. N. SCIPIO, QVI POSTEA AFRICANVS APP. E. ÆDIL. CVR. AN. DXL. Annos natus XXIV. cum Conſulari imperio extra ordinem in Hiſpaniam miſſus, Fulvio, Sulpicio coss. Carthaginem novam expugnavit: cum Aſdrubale Barchino feliciter pugnavit, eum caſtris exuit, & in fugam convertit. Aſdrubalem & Magonem Hiſpania expulit, eamque in pot. pop. R. redegit: rebus feliciter geſtis in urbem reverſus, argenti magnum numerum in ærarium tulit. Triumphus illi, quod ſine magiſtratu res geſſiſſet, negatus. Polyb. lib. X. & XI. Liv. lib. XXV. & XXVIII. COS. cum P. Licinio. AN. DXLVIII. Caſſiod. PROCOS. Syphacem Numidiæ regem, & Aſdrubalem Carthaginenſium ducem profligavit: caſtra incendit: Syphacem regem cepit: Annibalem acie vicit: Carthaginenſ. pacem dedit. De iis Lentulo, Pæto Coſs. clariſs. triumph. egit. Liv. l. XXX. Polyb. l. XIV. & XV. App. in *Punicis*, Florus l. II. cap. VI. Eutropius l. IV. CENS. cum P. Ælio. AN. DLIV. Livius lib. XXXI. cos. II. cum Ti. Sempronio. AN. DLIX. Caſſiod. Liv. lib. XXXIV. Cic. in *Catone*. A populari conſeſſu Senatoria ſubſellia ſeparavit. Cic. *de Aruſp. reſp. In Corneliana*, & ib. Aſcon. Literni, quo ſe poſt fratris damnationem contulerat mortuus eſt. AN. DLXVIII. Liv. lib. XXXIX. Plut. in vita. Cic. in *Catone*. Valer. l. V. c. III. & lib. II. cap. V. *

**

L. CORNELIVS P. F. L. N. SCIPIO, QVI POSTEA ASIATICVS E. APP. Legatus Fr. in Hiſpania. Livius lib. XXV. cos cum C. Lælio. ANN. DLXIII. Caſſiodorus. Cum Africano fratre Legato, cum exercitu in Aſiam profectus, Antiochum regem ad Magneſiam acie vicit bellumque confecit. De rege Antiocho Procos. triumphavit. Livius lib. XXXVI. Florus lib. II. cap. VIII. Eutropius lib. IV. Appianus in *Syriacis*. Plutarchus in *Scipione*. Aſconius in *Verrin.* III. Valerius lib. IV. & V. cap. V. Accuſatus pecuniæ captæ a rege damnatus eſt. Livius lib. XXXVIII. Gellius lib. IV. cap. XVIII. Valerius lib. VIII. cap. I. Meminit Cicero *pro C. Rabirio*, & Valerius lib. III. cap. I. & V. cap. III.

I

L. CORNELIVS L. F. P. N. SCIPIO ASIATICVS. De quo nihil accepimus.

I

L. CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO ASIATICVS. COS. cum C. Norbano. ANN. DCLXX. Caſſiodorus. Victus a Sulla Maſſiliæ exulavit. Epitoma LXXXV. Appianus primo. Eutropius libro V. Oroſius lib. V. cap. XXI. Florus lib. III. cap. XXI. Cicero *pro Sextio*, & ad Atticum lib. IX.

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO AFRICANVS AVGVR. Livius lib. XLIV. ÆDILIS CVRVLIS. AN. DXCIII. ut eſt in inſcriptione *Adelph.* Terentii. Orator fuit. Vellejus I. Cic. in *Catone, Bruto, Officior.* I.

I

P. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO AFRICANVS AIMILIANVS. In Hiſpania barbarum provocatorem Tr. militum occidit, primusque omnium murum in urbis expugnatione aſcendit. Epitoma XLVIII. Vellejus primo quum Ædilitatem peteret cos. creatus eſt cum C. Livio. AN. DCVI. Caſſiodor. Epitoma L. Bellum Punicum tert. geſſit. urbem expugnavit ſeptingenteſimo anno quam erat condita. Epitoma LI. Appianus in *Punicis*. Florus lib. II. cap. XV. Eutropius lib. IV. Vellejus primo. Oroſius lib. IV. cap. XXII. Cicero *Accuſationis* quarto, *de republ.* VI. De Pœnis Lentulo, Mummio coss. clariſſimum triumphum egit. CENS. cum L. Mummio. AN. DCXI. Plutarch. in *Paullo*. Cicero in *Bruto*. *de Oratore* II. Valerius lib. IV. & VI. Gellius lib. XVI. cos. II. cum candidatus non eſſet ob bellum Numantinum creatur cum C. Fulvio. AN. DCXIX. Numantiam obſedit. Numantini diuturna obſidione ac fame coacti ipſi ſe per vicem trucidaverunt, urbem captam excidit, de ea triumphavit. Epitoma LVII. & ſeq. Appianus in *Hiſpanienſib.* Florus lib. II. c. XVIII. Eutropius lib. IV. Valer. lib. II. cap. II. & lib. VII. cap. VI. Vellejus l. II. Mortuus eſt Aquilio, Sempronio. cos. AN. ætatis LVI. Epitoma LIX. Vellejus II.

*

CN. CORNELIVS P. F. P. N. SCIPIO AFRICANVS. Captus ab Antiocho rege, patri reſtituitur. Liv. lib. XXXVII. Val. lib. III. cap. V. Plut. in *African.* App. in *Syriacis*. PR. AN. DLXXVI. Gall. provinciam ſortitus eſt, Liv. lib. XLI.

RVFINORVM FAMILIA.

P. CORNELIVS *RVFINVS. DICT. R. G. C. Ann. CDXIX. Vitio fact. abd. Livius libro VIII.

I

P. CORNELIVS P. F. *N. RVFINVS. COS. cum M. Curio. ANN. CDLXIII. Caſſiod. Gellius lib. XVII. Epitoma XIV. Plin. lib. VII. cap. L. cos. II. cum C. Junio. ANN. CDLXXVI. Caſſiodorus. Gellius lib. IV. cap. IX. Cic. *de Oratore* II. DICT. R. G. C. ANN. CDLXXVII. Hunc C. Fabricius CENS. quod decem pondo vaſa argentea comparaſſet, Senatu movit. Valer. lib. II. cap. IV.

I

P. CORNELIVS P. F. P. N. RVFINVS. Nullum magistratum est adeptus.

I

P. CORNELIVS. P. F. P. N. RVFINVS. PR. VRB. & PEREG. An. DXLI. Livius lib. XXV. IN HOC HONORE SVLLA APP. EST. quod ex libris Sibyllinis ludos Apollinares instituerit. auctor Macrobius.

P. CORNELIVS. P. F. P. N. SVLLA. PR. AN. DLXVII. Siciliam provinciam obtinuit. Livius lib. XXXIX.

I

L. CORNELIVS. P. F. P. N. SVLLA. De quo nihil accepimus. *

SER. CORNELIVS. P. F. P. N. SVLLA. LEGAT. PROVINC. MACED. CONSTIT. An. DXXCVI. Livius lib. XLV.

*

L. CORNELIVS. L. F. P. N. SVLLA. QVI. POSTEA. FELIX. APP. EST. COS. cum Q. Pompejo. AN. DCLXV. Cassiodorus. Marianam factionem urbe ejecit, civitatis statum ordinavit, colonias deduxit. Epitoma LXXVII. PROCOS. in Græcia bellum gessit, Athenas expugnavit, copias regis Mithridatis prælio vicit, cæsis hostium centum millibus, castris quoque expugnatis, renovato bello iterum exercitum ejus fudit & delevit, quum in Asiam trajecisset, pacem cum Mithridate fecit. In Italiam cum exercitu reversus, Norbanum prælio vicit, Scipionis exercitum accepit, ipsum incolumem dimisit. Marium ad Sacri portum cum exercitu fudit delevitque, urbem recepit. Carbonem exercitu ejus cæso, Italia expulit. Epitoma XXCI. & seq. Appianus primo. Vellejus II. Plutarch. in vita, & *Mario*. Florus lib. III. cap. XXI. Eutropius lib. V. Lucanus II. Valerius lib. IX. cap. II. DICT. R. P. C. AN. DCLXXI. Proscriptionem primus in rempubl. induxit. Legiones in agros captos deduxit. COS. II cum Q. Metello. AN. DCLXXIII. Cassiodorus, Cicero *Accusationis* I. Gellius lib. XV. cap. XXVIII. Ordinata republica, Claudio, Servilio coss. dictatura se abd. Mortuus est ann. insequenti, Lepido, Catulo coss. annos natus LX. honos ei a Senatu habitus, ut in Campo Martio sepeliretur. Epitoma XC. Appianus, Plutarchus, Suetonius in *Cæsare*, Vellejus Paterculus, alii.

I

FAVSTVS. CORNELIVS. L. F. L. N. SVLLA. PONTIFEX. Dio lib. XXXIX. Munus gladiatorium in patris defuncti honorem exhibuit, populo epulum, balnea & oleum dedit. Afranio, Metello coss. Dio lib. XXXVII. Meminit Cicero *in Vatinium*, & *pro Sulla*. PROQ. bello civili Pompejano. Cicero ad Atticum IX. quum post bellum Africum in Hispaniam fugeret, a P. Sitio captus occisus est. Hirtius lib. V. Dio lib. XLIII. Meminit Cæsar *de bello civili* I.

P. CORNELIVS. L. F. P. N. SVLLA. De quo nihil tradunt auctores.

I

P. CORNELIVS. P. F. L. N. SVLLA. COS. DES. cum P. Autronio. AN. DCXXCVIII. Antequam iniret, ambitus damnatus est. Salustius in *Catilinario*. Dio lib. XXXVI. Asconius in *Cornelianam*. Cicero *pro Sulla*. Hunc Cicero majestatis defendit, oratione quæ hodie extat.

I

L. CORNELIVS. P. F. P. N. SVLLA. cos. cum C. Julio. AN. DCCLVIII. Cassiodor. Plin. l. VII. Meminit Cicero in orat. *pro Sulla*. Cæsar *de bello civili* III.

LENTVLORVM FAMILIA.

SER. CORNELIVS. CN. F. CN. N. LENTVLVS. cos. cum L. Genucio. AN. CDL. Cassiodorus, Livius lib. X.

I

TI. CORNELIVS. SER. F. CN. N. LENTVLVS. De quo nihil accepimus.

L. CORNELIVS. TI. F. SER. N. LENTVLVS. cos. cum M. Curio. ANN. CDLXXVIII. Cassiodorus. De Samnitibus & Lucanis triumphavit. Plin. lib. XXXIII. cap. I. L. Lentulum cos. Ser. Cornelio Merendæ, Samnitum oppido capto, coronam dedisse scribit: quo in loco *Merendæ* nomen suspectum mihi est. Antoniæ enim gentis proprium fuisse videtur.

SER. CORNELIVS. TI. F. SER. N. LENTVLVS. cos. cum M. Curio. AN. DCLXXIX. Cassiodorus.

L. CORNELIVS. L. F. TI. N. LENTVLVS. CAVDINVS. cos. cum Q. Fulvio. AN. DXVI. Cassiodor. Adversus Ligures primus bellum gessit, maximo eos prælio vicit, deque iis triumphavit, Eutropius lib. III. CENS. cum Q. Lutatio. An. DXVII. *

P. CORNELIVS. L. F. TI. N. LENTVLVS. CAVDINVS. COS. cum C. Licinio. ANN. DXVII. Cassiodorus.

*

L. CORNELIVS. L. F. L. N. LENTVLVS. PROCOS. Hispaniam provinciam sortitus. AN. DXLVII. Multas res præclare fortiterque gessit. Urbem ovans primus omnium qui sine magistratu rem gessissent, est ingressus. cos. cum P. Villio. AN. DLIV. Cassiodorus, Livius lib. XXXI.

I

P. CORNELIVS. L. F. L. N. LENTVLVS. COS. cum Cn. Domitio. AN. DXCI. CENS. cum Ap. Claudio. AN. DCXV. Cicero *Philipp.* VIII. in *Divinat*. Valerius lib. V. cap. III. Dio lib. XLVI. **

CN. CORNELIVS. L. F. L. N. LENTVLVS. PR. AN. DL. Livius lib. XXIX. cos. cum P. Ælio. AN. DLII. Cassiodorus, Livius lib. XXX. Hispaniam citeriorem sortitus, rebus prospere gestis urbem ovans est ingressus, Liv. lib. XXXIII.

CN. CORNELIVS. CN. F. L. N. LENTVLVS. cos. cum L. Mummio. AN. DCVII. Cassiodorus.

* L. CORNELIVS. CN. F. L. N. LENTVLVS. LVPVS. cos. cum C. Marcio. AN. DXCVII. Cassiodor. Cicero in *Bruto*. CENS. cum L. Marcio. AN. DCVI.

P. CORNELIVS. P. F. L. N. LENTVLVS. De quo nihil tradunt auctores.

I

P. CORNELIVS. P. F. P. N. LENTVLVS. SVRA. COS. cum Cn. Aufidio. AN. DCXXCII. Cassiodorus, Eutropius lib. VI. Hic postea PR. iterum cum Catilina conjuravit: a Cicerone Cos. in carcere strangulatus est. Sallust. in *Catilinario*. Appianus II. Cicero *pro Domo* & *Catil.* IV. avum hujus, consularem & censorium principem Senatus appellat. Asconius in *divinationem*, patrem. Annorum certe & temporis ratio Pædianum falsum scribere satis aperte ostendit.

** CN. CORNELIVS. P. F. L. N. LENTVLVS. COS. cum P. Licinio. AN. DCLVI. Cassiodorus, Obsequens, Plin. lib. XXX. cap. I.

I

CN. CORNELIVS. CN. F. P. N. LENTVLVS. CLODIANVS. cos. cum L. Gellio. AN. DCXXCI. Cassiodorus, Gellius lib. XVIII. CENS. eodem collega. AN. DCXXCIII. Epitoma XXC. Cicero *Accusationis* V. *pro Domo*.

I

CN. CORNELIVS. CN. F. CN. N. LENTVLVS. MARCELLINVS. cos. cum L. Marcio. ANN. DCXCVII. Cassiodorus, Dio lib. XXXIX. Plutarch. in *Pompejo*. Cicero in *Brut*. Ad Atticum IV. *De harusp. responsis*.

I

P. CORNELIVS. CN. F. CN. N. LENTVLVS. MARCELLINVS. QVÆSTOR Cæsaris bello civili Pompejano. Cæsar lib. III.

I

P. CORNELIVS. P. F. CN. N. LENTVLVS. MARCELLINVS. cos. cum Cn. Cornelio. AN. DCCXXXV. Cassiodorus, Dio lib. LIV.

MANLIA GENS.

CN. MANLIVS. P. F. *N. VULSO. cos. cum M. Fabio. AN. CCLXXIII. in prælio occisus est. Livius lib. II. Dionysius lib. IX.

I

A. MANLIVS. CN. F. P. N. VULSO. cos. cum L. Furio. AN. CCLXXIX. Cassiodorus, Livius lib. II. Dionysius lib. IX. XVIR. LLM. SCRIBEND. C. AN. CCCII. Livius lib. III. Dionys. lib. X.

A. MANLIVS. A. F. CN. N. VULSO. CAPITOLINVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXLVIII. TR. II. AN. CCCLI. Livius lib. IV. TR. III. ANN. CCCLVI. Livius lib. V. *

L. MANLIVS. A. F. CN. N. VULSO. TR. MIL. ANN. CCCXXX. Livius lib. IV.

M. MANLIVS. A. F. CN. N. VULSO. TR. MIL. ANN. CCCXLIII. Livius lib. IV.

A. MANLIVS. A. F. A. N. CAPITOLINVS. TR. MIL. AN. CCCLXV. TR. II. AN. CCCLXIX. TR. III. AN. CCCLXXI. TR. IV. AN. CCCXXCIII. Livius lib. VI. *

* M. MANLIVS. A. F. A. N. CAPITOLINVS. cos. cum L. Valerio. AN. CCCLXI. Cassiodorus. Hic XXX. cæsorum hostium spolia retulit. XL. ab Impp. dona accepit. in his duas murales coronas, civicas octo. Capitolium a Gallis defendit. Damnatus regni affectati, de saxo Tarpejo præcipitatus est. Livius lib. VI. Plutarchus in *Camillo*. Valerius lib. VI. cap. III. Plinius lib. VII. cap. XXVIII. Virgilius lib. VIII. Cornelius Nepos verberando necatum scribit. Gellius lib. XVII. cap. XXI.

P. MANLIVS. A. F. A. N. CAPITOLINVS. TR. MIL. AN. CCCLXXV. DICT. R. G. C. AN. CCCXXCV. TR. II. AN. CCCXXCVI. Livius lib. VI.

I

A. MANLIVS. P. F. A. N. VULSO LONGVS. De quo nihil.

I

L. MANLIVS. A. F. P. N. VULSO. LONGVS. cos. cum Q. Cædicio. ANN. CDXCVII. Cassiodorus, Eutropius lib. II. Re prospere gesta, de Pœnis triumphavit.

* L. MANLIVS. A. F. A. N. CAPITOLINVS. IMPERIOSVS. DICT. CL. FIG. C. AN. CCCXC. Livius lib. VII. *

T. MANLIVS. L. F. A. N. CAPITOLINVS. TORQVATVS. Patrem a M. Pomponio Trib. pleb. accusatum liberavit, TR. MIL. Gallum ex provocatione interfecit, & aureo torque spoliavit, unde *Torquati* nomen accepit. Livius lib. VII. Cicero *Offic.* lib. III. & lib. I. & II. *de Finibus*. Valerius lib. V. cap. III. Gellius lib. IX. cap. XIII. DICT. R. G. C. AN. CD. Cærites in deditionem accepit. DICT. II. COMIT. HABEND. C. AN. CDIV. cos. cum C. Plautio. AN. CDVI. Cassiodorus, Livius lib. IX. Diodorus lib. XVI. cos. II. cum C. Marcio. ANN. CDIX. COS. III. cum P. Decio. AN. CDXIII. DICT. III. ANN. CDXXXIII. Livius lib. IX. Meminit Virgilius lib. VI.

*I

* CN. MANLIVS. L. F. A. N. CAPITOLINVS. IMPERIOSVS. COS. cum M. Popillio. AN. CCCXCIV. Cassiodorus. cos. II. cum C. Marcio. Ann. CCCXCVI.

*I

T. MANLIVS. T. F. L. N. CAPITOLINVS. TORQVATVS. A patre, quod extra ordinem in hostes pugnasset, securi est percussus. Livius lib. IIX. Valerius lib. IX. cap. III. Cicero *Officiorum* III. & *pro Sulla*.

Cassiodorus, Livius libro VII. Diodorus XVI. CENS. cum C. Marcio. an. CDII.

I

T. MANLIVS. T. F. T. N. CAPITOLINVS. TORQVATVS. cos. cum M. Fulvio. an. CDLIV. In magistratu mortuus est. Livius lib. X.

T. MANLIVS. T. F. T. N. TORQVATVS. cos. cum C. Atilio. an. DXIIX Cassiodorus. His Coss. Varro *de Lingua Lat.* IV. bellum Carthaginiense primum confectum, & Janum clausum scribit. Idem Plutarch. in *Numa*. & Vellejus lib. II. CENS. cum Q. Fulvio. an. DXXII. cos. II. an. DXXIX. Cassiodorus, Polybius lib. II. DICT. COMIT. HABEND. C. an. DXLV. Livius lib. XXVII.

A. MANLIVS. T. F. T. N. TORQVATVS. CENS. cum A. Atilio. an. DVI. cos. cum C. Sempronio an. DIX. Cassiodorus, Vellejus l. I. cos. II. cum Q. Lutatio. an. DXII. Cassiodor. Hi Coss. Faliscis bellum intulerunt, iisque fusis, fugatis, subactisque triumpharunt. Eutr. l. II.*

*

A. MANLIVS. A. F. T. N. TORQVAT. PR. an. DXXCVI. Livius lib. XLV. cos. cum Q. Cassio. an. DXXCIX. Cassiodorus.

T. MANLIVS. A. F. T. N. TORQVATVS. PR. an. DXXCIII. Livius lib. XLIII. cos. cum Cn. Octavio. an. DXXCIIX. Cassiodorus, Cicero *de Finibus* I. ubi mendum in prænomine est. Hunc *Juris civilis & sacrorum Pontificalium peritissimum*, Valerius libro V. cap. IIX. appellat.

I

T. MANLIVS. T. F. A. N. TORQVATVS. PR. Macedoniam provinciam sortitus, eam spoliavit, socios vexavit & diripuit. Accusatus a Macedonum legatis, T. pater causam apud se dicere jussit: reque ex utraque parte audita, pronuntiavit non talem videri fuisse in imperio quales ejus majores fuissent, & in conspectum suum venire vetuit. Cicero *de Finibus* I. Valerius lib. V. cap. IIX.

CASSIA GENS.

SP. CASSIVS. *VISCELLINVS. cos. cum Op. Virginio. an. CCLI. Cassiodorus, Sabinos prælio vicit, deque iis triumphavit. MAG. EQ. PRIMVS. T. Lartio Dict. an. CCLV. Dionysius libro V. Livius libro II. cos. II. cum Postumo Cominio. an. CCLX. Cassiodorus, Livius, Dionysius libro VI. His coss. fœdus cum Latinis ictum Cicero *pro Balbo* scribit. cos. III. cum Proculo Virginio. an. CCLXVII. Volscos & Hernicos in amicitiam pop. R. traduxit. triumph. Legem agrariam ad conciliandam plebem primus promulgavit. A quæstoribus Fabio & Valerio affectati imperii accusatus, damnatus, de saxo Tarpejo præcipitatus est. Alii patrem auctorem ejus supplicii fuisse existimant. Dionysius libro IIX. Livius libro II. Cicero *Philippica* II. Valerius sibi ipsi non satis constare videtur. Nam libro VI. capite III. a Senatu & populo: libro V. capite IIX. a patre damnatum tradit: quo in loco etiam in hoc errat, quod Trib. pl. agrariam legem tulisse scribit. Patricius enim fuit, & quidem Cos. Dionysio, Livio auctoribus.

FVIT. SINE. MAGISTRATIB. CASSIA. GENS. ANN. PLVS. MINVS. CCCXXXIX.

Q. CASSIVS. L. F. Q. N. LONGINVS. PR. an. DXXCVI. Livius lib. XLV. cos. cum A. Manlio. an. DXXCIX. Cassiodorus. In mag. mortuus est.

I

L. CASSIVS. Q. F. L. N. LONGINVS. TR. PL. an. DCXVI. Cicero in *Bruto*, & *Lucullo*. cos. cum L. Cinna. an. DCXXVI. Cassiodorus. CENS. cum Cn. Servilio. an. DCXXIIX. Frontinus.*

C. CASSIVS. C. F. C. N. LONGINVS. cos. cum P. Licinio. an. DXXCII. Cassiodorus. Galliam provinciam sortitus, in ea memorabile nihil gessit: & cum in Macedoniam alienam provinciam exercitum duxisset, a Senatu revocatus est. Livius lib. XLII. CENS. cum M. Valerio. an. DXCIX. Cicero *pro Domo*.

I

C. CASSIVS. C. F. C. N. LONGINVS. cos. cum C. Sextilio. an. DCXXIX. Cassiodorus, Obsequens, Eutropius.

*

L. CASSIVS. L. F. Q. N. LONGINVS. PR. an. DCXLII. cos. cum C. Mario. an. DCXLVI. Cassiodorus. In magistratu a Tigurinis interfectus, exercitus ejus sub jugum missus. Epitoma LXV. Cæsar *de Bello Gallico* I.

I

C. CASSIVS. L. F. L. N. VARVS. cos. cum M. Terentio. an. DCXXC. Cassiodorus. Meminit Cicero *Accusationis* I.

C. CASSIVS. L. F. Q. N. LONGINVS. cos. cum Cn. Domitio. AN. DCLVII. His Coss. Ptolemæus Cyrenarum rex mortuus. S. P. Q. R. hæredem reliquit. Cassiodorus.

ÆBVTIA GENS.

T. ÆBVTIVS. T. F. *HELVA. COS. cum Veturio. an. CCLIV. Caſſiodorus, Livius libro II. Dionyſius V. MAG. EQ. A. Poſtumio. Dict. an. CCLVII. Livius, Dionyſius libro VI.

I

L. ÆBVTIVS T. F. T. N. HELVA. COS. cum P. Servilio. an. CCXC. Caſſiod. Livius libro III. Dionyſius lib. IX. In magiſtratu mortuus eſt.

I

POSTVMVS ÆBVTIVS L. F. T. N. HELVA. CORNICEN. COS. cum M. Fabio. an. CCCXI. Caſſiodorus. MAG. EQ. Q. Servilio Dictatore. an. CCCXIIX. Livius libro IV.

PINARIA GENS.

PINARIA dicta a Pino Numæ regis filio: Plutarchus in *Numa*: vel a Pinariis qui Herculi faciebant ſacra anniverſaria. Livius, Dionyſius, Virgilius IIX.

*PINARIVS RVFVS.

P. PINARIVS *RVFVS. COS. cum C. Julio. an. CCLXIV. Caſſiodorus, Livius II. Dionyſius IIX.

I

L. PINARIVS P. F. *N. RVFVS. COS. cum Sp. Furio. an. CCXXCI. Caſſiodorus, Livius libro II. Dionyſius IX.

I

L. PINARIVS L. F. P. N. RVFVS. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCXVI. Livius libro IIII.

L. PINARIVS *NATTA. MAG. EQ. L. Manlio Dict. an. CCCXC. Liv. lib. VII.

VETVSIA GENS, POST VETVRIA DICTA.

P. VETVRIVS GEMINVS CICVRINVS.

P. VETVRIVS P. F. *N. GEMINVS CICVRINVS. COS. cum T. Æbutio. an. CCLIV. Caſſiod. Livius libro II. Dionyſius lib. V. PRIMUS. QUÆST. cum M. Minucio. an. CCXLIV. Plutarchus in *Poplicola*.

I

C. VETVRIVS P. F. P. N. GEMINVS CICVRINVS. COS. cum T. Romulio. an. CCXCIIX. Caſſiodorus, Livius lib. III. Dionyſius lib. X. XVIR. LLM. SCRIBEND. C. an. CCCII. Livius, Dionyſius.

M. VETVRIVS TI. F. SP. N. CRASSVS. CICVRINVS. TR. MIL. an. CCCLIV. Livius libro V.

I

C. VETVRIVS M. F. TI. N. CRASSVS CICVRINVS. TR. MIL. an. CCCLXXVII. TR. II. an. CCCLXXXIV. Livius lib. VI.

T. VETVRIVS P. F. *N. GEMINVS CICVRINVS. COS. cum A. Virginio. an. CCLIX. Caſſiod. Dion. l. VI. Aſconius in *Cornelianam*.

I

T. VETVRIVS T. F. P. N. GEMINVS CICVRINVS. COS. cum T. Lucretio. an. CCXCI. Caſſiodor. Dionyſ. lib. IX. Livius lib. III.

SEMPRONIA GENS.

A. SEMPRONIVS *ATRATINVS. COS. cum M. Minucio. an. CCLVI. Caſſiod. Livius lib. II. Dionyſ. lib. VI. COS. II. eodem collega. an. CCLXII. Caſſiodorus, Livius, Dionyſius libro VII.

A. SEMPRONIVS A. F. *N. ATRATINVS. TR. MIL. an. CCCIX. Dionyſ. l. XI. Liv. lib. IV. Vitio factus abd.

I

C. SEMPRONIVS A. F. A. N. ATRATINVS. COS. cum Q. Fabio. an. CCCXXXIX. Liv. li. IV. Val. l. III. c. II. & l. VI. c. V. cum Volſcis ad Verruginem male pugnaſſe ſcribit.

L. SEMPRONIVS A. F. *N. ATRATINVS. COS. cum L. Papiſio. an. CCCIX. Caſſiodorus, Dionyſius lib. XI. Livius lib. IV. CENS. eod. collega. an. CCCX. Cicero libro Epiſtolarum IX.

I

A. SEMPRONIVS L. F. A. N. ATRATINVS TR. MIL. AN. CCCXXIIX. TR. II. an. CCCXXXIII. TR. III. an. CCCXXXVII. Livius libro IV.

I

A. SEMPRONIVS A. F. L. N. ATRATINVS. MAG. EQ. T. Quinctio Dict. an. CCCLXXIV. Livius libro VI.

MINVCIA GENS.

*MINVCIVS. *AVGVRINVS.

M. MINVCIVS *F. N. AVGVRINVS. COS. cum A. Sempronio. AN. CCLVI. Cassiodorus, Livius libro II. Dionysius lib. VI. cos. II. eodem collega. AN. CCLXII. Cassiodorus, Livius, Dionysius libro VII.

I

L. MINVCIVS M. F. *N. AVGVRINVS. cos. cum C. Nautio. AN. CCXCV. Hunc obsessum ab Æquis L. Quinctius Dict. obsidione liberavit, & magist. abd. coegit. Livius lib. III. Dionysius X. Valerius lib. II. cap. II.

P. MINVCIVS. *F. *N. AVGVRINVS. cos. cum T. Geganio. an. CCLXI. Cassiodorus, Livius II. Dionysius libro VII.

I

Q. MINVCIVS P. F. N. AVGVRINVS. cos. cum C. Horatio. an. CCXCVI. Cassiodorus, Livius libro III. Dionysius lib. X.

AQVILLIA GENS, ab aquillo, id est, nigro colore. Festus.

C. AQVILLIVS *SABINVS. COS. cum T. Sicinio. AN. CCLXVI. Dionysius lib. IIX. Livius lib. II. Hujus nepotem fuisse oportet eum, qui & *Cajus* dictus est, cujus filii fuere.

M. AQVILIVS C. F. *N. SABINVS. De quo nihil comperti habeo.

I

C. AQVILIVS M. F. C. N. FLORVS. cos. cum L. Cornelio. ANN. CDXCIV. Cassiod. Orosius libro IV. cap. VII.

L. AQVILLIVS C. F. *N. CORVVS. TR. MIL. AN. CCCLXVII. Livius libro VII.

M. AQVILLIVS M. F. M. N. GALLVS. COS. cum C. Sempronio. an. DCXXIV. Cassiodorus, Vellejus libro II. Asiatici belli reliquias confecit. Florus libro II. cap. XX.

I

M. AQVILLIVS M. F. M. N. GALLVS. COS. cum C. Mario. AN. DCLII. Cassiodorus. Meminit Cicero *pro Scauro*.

I

C. AQVILIVS M. F. M. N. GALLVS. PR. PECVLAT. AN. DCXXCVII. Cicero *pro Cluentio*, *Officiorum* III. in *Topicis*. Summus hic fuit Jurisconsultus. Cicero *pro Quinctio*, *pro Cæcinna*. Pomponius lib. II. *De origine juris*.

QVINCTILIA GENS.

SEX. QVINCTILIVS SEX. F. P. VARVS. COS. cum P. Curiatio. AN. CCC. Cassiodor. In magistratu mortuus est. Dionysius lib. X. Livius lib. III.

I

M. QVINCTILIVS SEX. F. SEX. N. VARVS. TR. MIL. AN. CCCL. Livius libro V.

I

CN. QVINCTILIVS M. F. SEX. N. VARVS. DICT. CL. FIG. C. AN. CDXXII. Livius lib. IIX.

HORTENSIA GENS.

SEBASTIANUS Corradus, scriptorum veterum & antiquitatis bene peritus, quem nos, ut ejus in litterarum studia merita poscunt, honoris caussa nominamus, Hortensios plebejos fuisse existimat, tum quod Q. Hortensius Dictator legem de plebiscitis tulerit, tum etiam quod complures Hortensios Tribunatum pl. gessisse in veterum monumentis reperiat. Ego ut Hortensios inter Patricios referrem, hac potissimum caussa adductus sum. Video enim Q. Hortensium oratorem, cum in Quinctiana oratione, tum vero in Verrinis actionibus nobilem a Cicerone appellari: quod qua ratione verum sit, nisi Patricium fuisse dicamus, conjectura assequi certe nullo modo possum. Neminem etiam Hortensiorum, præter Lucium, (quem lib. XLIII. Livius prætorem fuisse scribit) ante hunc curulem gessisse magistratum reperio. Cum igitur conditione nobilis non sit, origine nobilem esse necesse est: cujusmodi Patricios fuisse jam ante dilucide perspicueque, opinor, demonstravimus. Nec vero aut quia Dictator Hortensius legem de plebiscitis tulit, aut quia Tribuni pl. Hortensii fuerunt, plebeii existimandi sunt. Ille enim benevolentiam & voluntates plebis hac sua lege capta-

bat, quod Poplicolas, Horatios, quod complures alios factitasse animadvertimus. Hi vero quod diversæ essent gentis, Tribuni pl. creati sunt, ut etiam in Corneliis, Claudiis, Semproniis. Uterer plurimis exemplis, nisi rem perspicuam arbitrarer & apertam. Ipsum quidem certe Hortensium magistratum plebejum adeptum, nulli, quod sciam, veterum tradiderunt. Hoc sane miror, Ortalum Hortensii oratoris nepotem apud Tacitum in secundo ita loqui, *En stirps & progenies tot Consulum, tot Dictatorum*, cum unus ex Hortensiis fuerit Dictator, unicus etiam Consul. Hoc nimirum est quod in *Bruto* Cicero queritur, *Laudationibus historiam factam esse mendosiorem*. Multa enim scripta sunt in eis quæ facta non sunt, falsi triumphi, plures Consulatus, genera etiam falsa, & a plebe transitiones, cum homines humiliores in alienum ejusdem nominis infunderentur genus: quod ex stemmate liquido constabit.

Q. HORTENSIVS. DICT. SEDIT. SEDAND. C. AN. CDLXVII. Legem de Plebiscitis in Esculeto tulit. Plinius lib. XVI. cap. X. Gellius lib. XV. cap. XXVII. In magistratu mortuus est. Epitoma XI.

L. HORTENSIVS. *PR. AN. DXXCIII. Livius XLIII.

Q. HORTENSIVS. L. F. *N. AVGVR. Cicero in *Bruto*. TR. MILITARIS bello sociali. AN. DCLXIII. in *Bruto*. ÆDIL. CVR. AN. DCLXXIIX. Cicero in *Prætura urbana*, *de Offic.* II. PR. AN. DCXXCI. Cicero *actione* I. COS. cum Q. Cæcilio. AN. DCXXCIV. Cassiodorus, Cicero in *Verrinis actionibus*. Summus orator, senator sapientissimus, præstantissimus civis, mortuus est L. Paullo, C. Marcello coss. Cicero *de claris Oratoribus*, Cælius lib. IIX. *Epist.* ad Ciceronem. Meminit Plinius lib. XX. cap. XX. lib. XIV. cap. XIV. & lib. XXV. cap. XI. Macrobius *Saturn.* III. Plutarchus in *Catone*. Vellejus lib. IIX. cap. X. lib. IX. cap. IV. Gellius.

I

Q. HORTENSIVS. Q. F. L. N. ORTALVS. PR. provinciam Macedoniam obtinuit. Plutarchus in *Bruto*. Dio lib. XLVI. Ab Antonio post pugnam Philippicam ad fratris monumentum occisus. Plutarchus in *Antonio*. Vellejus lib. II. Epitoma CXXIV. Meminit Cicero ad Atticum VI. & IX. Valerius lib. V. cap. IX.

I

M. HORTENSIVS. Q. F. Q. N. ORTALVS. Meminit Tacitus lib. II. Suetonius in *Tiberio*. Valerius cap. V. lib. III. *Corbionem* appellat, & dissolutum, perditum, profusum, nepotem fuisse scribit.

OCTAVIA GENS.

OCTAVIAM gentem Velitris olim præcipuam fuisse scribit in *Augusto* Suetonius. Ea vero a Tarquinio Prisco rege in Senatum lecta, & a Ser. Tullio inter Patricias cooptata, procedente tempore ad plebem se contulit. longo deinde intervallo a C. Cæsare, Cassia lege, in patriciatum revocata est. Auctor hujus gentis, qui quidem primus magistratum populi suffragio adeptus sit, Cn. Rufus perhibetur a Suetonio. Is quæstorius mortuus est. ejus vero filius primus ex hac familia Consul est factus: cujus rei auctor est Cicero libro *de Officiis* I. *Cn. Octavio*, inquit, *qui primus ex illa familia Cos. factus est, honori fuisse accepimus, quod præclaram ædificasset in Palatio, & plenam dignitatis domum: quæ cum vulgo viseretur, suffragata domino, novo homini, ad Consulatum putabatur*. Et *Philippica* nona, *Cn. Octavii clari & magni viri, qui primus in eam familiam, quæ postea viris fortissimis floruit, attulit Consulatum, statuam videmus in rostris*. Atque hæc de prima Octaviæ gentis familia. Altera vero nullis neque rebus gestis, neque honoribus floruit. Testis est ipse Augustus, qui nihil amplius quam equestri familia ortum se scribit, vetere ac locuplete, & in qua primus Senator pater suus fuerit, quem pro prætore Macedoniam provinciam obtinuisse, Cicero ad Q. fratrem satis dilucide ostendit. Hinc inscriptio vetus in hortis Colatianis Romæ legitur talis:

C. OCTAVIVS. C. F. C. N. P. PATER. AVGVSTI.
TR. MIL. BIS. Q. AEDILIS. PL. CVM. C. TORANIO. IVDEX. QVAESTIONVM. IMPERATOR. APPELLATVS. EX. PROVINCIA. MACEDONIA.

CN. OCTAVIVS. CN. F. *N. RVFVS. QVAESTOR fuit. Suetonius in *Octaviano*:

CN.

CN. OCTAVIVS. CN. F. CN. N. PR. AN. DXXCII. De rege Perse navalem triumphum egit. Livius libro XLV. Vellejus lib. I. Plinius lib. XXXIV. cap. III. cos. cum T. Manlio. AN. DXXCIIX. Caſſiodorus. Legatus a Senatu in Syriam miſſus. Laodiceæ in gymnaſio a Leptine eſt interfectus, Scipione, Marcio coss. Cicero lib. *de Finib.* I. *Philipp.* IX. Appianus in *Syriacis*, Suetonius.

I

CN. OCTAVIVS. CN. F. CN. N. cos. cum T. Annio. AN. DCXXV. Caſſiodorus.

I

CN. OCTAVIVS. CN. F. CN. N. cos. cum P. Cornelio. AN. DCLXVI. Caſſiodorus. In magiſtratu a Marianis occiſus eſt. Appianus I. Epitoma XXC. Cicero *Tuſculana* V. Ubi C. vulgo corrupte legitur. *

C. OCTAVIVS. CN. F. CN. in Equeſtri ordine nullis honoribus functus permanſit. Suetonius.

I

C. OCTAVIVS. C. F. CN. TR. MIL. in Sicilia Aimilio Papo Imp. Suetonius.

I

C. OCTAVIVS. C. F. C. N. Municipalibus magiſteriis contentus, abundante patrimonio tranquilliſſime ad ſummam ſenectutem vixit.

I

C. OCTAVIVS. C. F. C. N. AEDIL. PL. PR. AN. DCXCII. Provinciam Macedoniam ſortitus eſt. Suetonius, Cicero Epiſt. ad Q. Fr. I.

I

C. OCTAVIVS. C. F. C. N. Ab C. Julio Cæſare teſtamento adoptatus. C. IVLIVS. CÆSAR. OCTAVIVS. APP. EST.

*

C. OCTAVIVS. CN. F. CN. N. cos. cum C. Aurelio. an. DCLXXIIX. Caſſiodorus, Cicero *Accuſationis* I.

M. OCTAVIVS. CN. F. CN. N. De quo nihil accepimus.

I

CN. OCTAVIVS. M. F. CN. N. cos. cum M. Scribonio. AN. DCLXXVII. Caſſiodorus.

PLEBEIAE GENTES.

LICINIA GENS.

HACTENUS Patricias gentes perſecuti ſumus, quam potuimus diligentiſſime: reſtat ut de Plebeiis videamus. Plebeii vero qui a patriciis non origine, ſed genere, ſacris, auſpiciis, honoribus ſeparantur, trium fere generum ſunt. Eſt enim infima plebecula, quæ operoſas & quæſtuoſas artes exercet. Sunt equites, qui in Senatum lecti non ſunt, quive C D M. HS. in bonis habent. Sunt etiam nobiles, quorum majores, curules magiſtratus eſſent adepti. Equites qui ſub regibus primo *Celeres*, deinde *Flexumines*, poſtea *Troſſuli* ad ætatem uſque C. Gracchi, Junio Gracchano auctore, appellati ſunt: alii publico equo merebant, quos *militares* Plinius lib. XXXIII. appellat: alii privato. Hanc equitum differentiam præter Plinium Livius quoque lib. XXVII. ſatis aperte indicat. *Illis omnibus*, inquit, (*& multi erant*) *adempti equi, qui Cannenſium legionum equites in Sicilia erant. addiderunt acerbitati etiam tempus, ne præterita ſtipendia procederent iis, qui equo publico meruerant, ſed dena ſtipendia equis privatis facerent.* Qui equo publico ſtipendia facerent, a Ser.

Tullio primum instituti sunt: iisque bina millia æris ad equos alendos attributa. Livius lib. I. ostendit. Bello deinde Vejenti (ut ibidem libro v. tradit) primum equis merere equites cœperunt: quod de privatis equis intelligendum est. Ait enim paullo ante: *Cum repente quibus census equester erat, equi publici non erant assignati, consilio prius inter se habito, Senatum adeunt, factaque dicendi potestate, equis se suis stipendia facturos promittunt.* Cicero vero in illo suo numquam satis laudato Consulatu, primus equites a plebe separavit, & tertium equitum ordinem in rempublicam induxit. Sic L. quoque Otho lege lata equitum subsellia a populari consessu disjunxit. Atque ab illo tempore (ut Plinius scribit) tertium hoc corpus in republica factum est, cœpitque adjici Senatui populoque Romano equester ordo: cujus insigne annulus erat, ut Senatorum latus clavus & calceus lunatus. qua de re in libro nostro *de magistratibus Roman.* I. copiosius. Nobiles vero plebeii, quorum majores familiæ suæ imagines essent consecuti, nominati sunt. Nam ut qui a primis Romuli Senatoribus originem duxerunt, *Patricii* appellari, sic *plebeii* ipsi quoque, postquam magistratus illis atque honorum insignia & ornamenta patuerunt, nobiles dici voluerunt. Neque tamen ignoro promiscue & communiter hoc verbum usurpari ab auctoribus: plebejorum tamen proprium facile crediderim, cum in toga candida ita scribat Pædianus: *Cicero competitores quatuor plebejos habuit, ex quibus duo nobiles, duo qui tantum non primi ex familiis suis magistratum adepti erant.* Quo enim alio nomine eos, qui jus imaginis (ut Cicero loquitur) ad memoriam posteritatemque prodendam adepti essent, appellaremus, non certe reperio. Verum hæc quoque hactenus de plebeiis familiis. Licinia vero gens, & antiquitate generis, & rebus gestis plebejarum omnium facile princeps, in quatuor familias dividitur: quarum antiquissima eorum est, qui *Stolones* dicti sunt. Stoloni vero pampinatio inventa primo dedit nomen: ita enim appellari in arboribus fruticationem inutilem auctor est Plinius libro XVII. cap. XVII. cap. I. Qua de re sic Varro lib. *de re rustica* I. *Nam Stolonis illa lex, quæ vetat plus D. jugera habere civem Rom. & qui propter diligentiam culturæ Stolonum confirmavit cognomen, quod nullus in ejus fundo reperiri poterat stolo, quod effodiebat circum arbores, e radicibus quæ nascerentur e solo, quos stolones appellabant.* Reliquarum familiarum nomina in quibus Crassi sunt, Murænæ, & Luculli, a studio & natura ducta satis constat.

P. LICINIVS * CALVVS PRIMVS. E. PLEBE. TR. MIL. COS. POT. AN. CCCLIII. Livius libro v.

P. LICINIVS P. F. *N. CALVVS. TR. MIL. AN. CCCLVII. Livius lib. v.

I

P. LICINIVS P. F. P. N. VARVS. De quo nihil tradunt auctores.

*

C. LICINIVS P. F. *N. CALVVS. De quo nihil accepimus.

I

C. LICINIVS C. F. P. N. CALVVS. TR. MIL. AN. CCCLXVII. TR. PL. cum L. Sextio quinquennium sine curuli magistratu rempub. administravit. Livius lib. VI. PRIMVS. E. PLEBE. MAG. EQ. P. Manlio Dict. AN. CCCXXCV. Livius eodem. cos. cum C. Sulpicio. AN. CCCXXCIX. Livius libro VII. Valerius libro II. cap. I. cos. II. AN. CCCXCII. Livius eodem.

*

P. LICINIVS. P. F. P. N. CRASSVS DIVES. PONT. MAX. Cicero in *Catone*. MAG. EQ. Q. Fulvio Dict. AN. DXLIII. Livius libro XXVII. CENS. cum L. Veturio. AN. DXLIII. PR. AN. DXLV. Livius eodem. cos. cum P. Cornelio. AN. DXLIIX. Livius lib. XXIIX. Cic. in *Bruto*. Hunc nunquam risisse, ob eamque causam *Agelastum* appellatum Plin. refert lib. VII. cap. XIX. Idem tradit Solinus capite III.

C. LICINIVS P. F. P. N. VARVS. COS. cum P. Cornelio. AN. DXVII. Cassiodorus.

C. LICINIVS C. F. P. N. CRASSVS. COS. cum L. Aimil. AN. DXXCV. Liv. lib. XLIV.

P. LICINIVS C. F. P. N. CRASSVS. PR. AN. DLXXVII. Livius lib. XLI. cos. cum C. Cassio AN. DXXCII. Cassiod. Bellum cum Perse Macedonum rege gessit, prælio equestri a rege victus est & profligatus. Liv. lib. XLII. Meminit Plin. l. VII. cap. IV. Gell. IX. c. IV.

*

P. LICINIVS P. F. P. N. CRASSVS MVCIANVS. PONT. MAX. cos. cum L. Valerio. AN. DCXXII. Cassiodorus, Cicero *Philipp.* XI. Proconsul bellum adversus Aristonicum gessit in Asia. Val. lib. IIX. c. VII. ab Epit. LIX. Vell. l. II. Aristonico occisum scribit. Livius, ut est in Epitoma LIX. in prælio cecidisse tradit. Eum Strabo est secutus l. XIV. & Eutropius lib. IV. Valerius vero lib. III. cap. II. a barbaro quodam occisum refert. Meminit Gellius lib. I. cap. XIII. Cicero in *Catone*, *Bruto*, *de Orat.* I. ad Atticum v. Pomponius l. II. *de origine juris*.

* I

M. LICINIVS P. F. P. N. CRASSVS. Opinor hunc esse quem Cicero libro *de Oratore* I. Ædilitatem petiisse scribit, & fratrem P. Mucii appellat. Sed an ibi P. recte legatur, doctiores judicabunt.

** I

*I

L. LICINIVS P. F. P. N. CRASSVS. TR. PL. Mario, Cassio coss. Cicero in *Bruto*. ÆDILIS CVRVL. Cicero *de Officiis* II. & *de signis*. cos. cum Q. Mucio AN. DCLIIX. Cicero in *Bruto*. Galliam proconsul administravit, quum latrones provinciam infestam reddentes confecisset, triumphum petiit, intercedente Scævola non obtinuit. Cicer. lib. I. *Rhetoricorum*, *in Pisonem*, & Asconius. CENS. cum Cn. Domitio. AN. DCLXI. Cicer. lib. *de Oratore* II. Plin. lib. XVII. Valerius lib. IX. cap. I. Macrob. lib. III. *Saturn*. cap. XV. Quum in Philippum cos. Idibus Septemb. summa cum auctoritate in Senatu perorasset, cum febri domum rediit, dieque septimo est lateris dolore consumptus, L. Philippo, Sex. Julio cos. Cicero lib. *de Orat*. III. Val. lib. VI. cap. II. Meminit Plinius lib. XXXVI. c. III.

I

L. LICINIVS L. F. P. N. CRASSVS. Meminit Plinius libro XXXIV. cap. III.

**I

P. LICINIVS M. F. P. N. CRASSVS. cos. cum Cn. Cornelio. an. DCLVI. Cassiodorus, Plinius libro X. capite II. & libro XXX. capite I. Plutarchus in *Crasso*. Proconsul adversus Lusitanos prospere pugnavit, de Hispanis triumphavit. Strabo libro III. Asconius in *Pisonianam*. CENS. cum L. Julio. AN. DCLXIV. Plinius lib. XIII. Plutarchus, Cicero *pro Archia*. Hic ne in manus incideret hostium, seipsum interemit, bello civili Mariano. Cicero *Tusculana* quinta, *pro Scauro*. Asconius, Lucanus lib. II. *

M. LICINIVS P. F. M. N. CRASSVS DIVES. PR. AN. DCXXCII. Primus cum parte fugitivorum quæ ex Gallis Germanisque constabat feliciter pugnavit, cæsis hostium XXXV. millibus, & duce eorum Granico, cum Spartaco deinde bellavit, cæsis cum ipso millibus XL. ovans in urbem cum laurea primus est ingressus. Epitoma XCVII. Gellius lib. V. cap. VI. Plinius lib. XV. cap. XXII. & XVI. cap. XXIX. Florus lib. III. cap. XX. Cicero *in Pisonem*, & *Accusationis* V. cos. cum Cn. Pompejo. AN. DCXXCIII. Cassiodorus. Epitome XCVII. Appianus lib. I. Salustius in *Catil.* CENS. cum Q. Lutatio. AN. DCXXCIIX. Plutarch. cos. II. cum Cn. Pompejo. AN. DCXCIIX. Cassiodorus, Dio lib. XXXIX. Cæsar *de bello Gallico* IV. Contra Parthos bellum gessit, ab iis victus, cum filio & toto fere exercitu trans Euphratem maxima cum ignominia & dedecore periit. Epitome CVI. Appianus in *Parthicis*, Dio lib. XL. Plutarchus in vita. Plin. lib. XXXIII. cap. X. Vellejus lib. II. Florus lib. III. cap. XI. Eutropius VI. Ovidius *Fastorum* VI. Cicero lib. I. & II. *de Divinatione*. *

*

P. LICINIVS P. F. M. N. CRASSVS. Ab equitibus Fimbriæ bello civili Mariano occisus est. Epitoma XXC. Lucan. libro II. Flor. lib. III. cap. XXI.

M. LICINIVS M. F. P. N. CRASSVS. In exercitu Cæsaris militavit in Gallia. Cæsar lib. I. Maritimas civitates quæ Oceanum attingunt, in deditionem accepit. lib. II. in Aquitaniam missus cum exercitu, Sontiates, Vocates, Tamosates profligavit, & maximam Aquitaniæ partem in deditionem accepit, l. III. Quæstor Cæsaris in Gallia. an. DCXCIX. lib. V. & VI. *de bello Gallico*. Ad bellum Parthicum cum equitibus mille a Cæsare missus, in prælio occisus est. Appianus, Plutarchus, alii.

I

M. LICINIVS M. F. M. N. CRASSVS. COS. cum C. Julio. AN. DCCXXIII. Cassiodorus, Dio libro LI.

I

M. LICINIVS M. F. M. N. CRASSVS. COS. cum Cn. Cornelio. an. DCCXXXIX. Cassiodorus, Dio libro LIV.

*

P. LICINIVS M. F. P. N. CRASSVS. Hunc Plut. in *Cicer*. Digno cuidam similem fuisse refert, ac propterea matrem impudicitiæ a plerisque notatam. In hunc est illud Ciceronis, *Dignus quidem Crassi est*.

LICINII LVCVLLI.

L. LICINIVS L. F. *N. LVCVLLVS. Nullum est adeptus magistratum.

I

L. LICINIVS L. F. L. N. LVCVLLVS. COS. cum A. Postumio. AN. DCII. Cassiodorus. Hispaniam provinciam sortitus Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes subegit. Epitome XLIIX. Appianus in *Hispaniensibus*. Meminit Cicero in *Bruto*, & lib. *Academicarum quæst.* IV.

I

L. LICINIVS L. F. L. N. LVCVLLVS. Hunc furti damnatum Plut. in *Lucullo* scribit.

L. LICINIVS L. F. L. N. LVCVLLVS QVÆSTOR in Asiam profectus est, ibi permultos annos admirabili quadam laude provinciæ præfuit, deinde absens factus Ædilis, continuo prætor: post in Africam missus, inde cos. factus est cum M. Aurelio. AN. DCLXXIX. Cassiodor. Cic. *Accusationis* V. Bellum cum Mithridate novem annis felicissime sine ullo ærarii sumptu gessit. Eum sæpe multis locis fudit. Cyzicum obsidione liberavit. Tigranem regum Maximum in Armenia vicit: deque iis Cicerone, Antonio coss. triumphavit. Epit. XCIV. & seq. Florus lib. III. cap. V. Eutropius lib. VI. Plutarch. in vita, Appianus in *Mithridaticis*, Dio lib. XXXV. Vellejus lib. II. Cicero *pro lege Manilia* & *pro Muræna*, & in *Academicis*. Meminit Plin. lib. XXXVI. cap. VI. Julius Solinus V. XXI. alii.

I

L. LICINIVS L. F. L. N. LVCVLLVS. Meminit Cicero *de Finibus* III. Pugna Philippensi cecidit. Vellejus lib. II.

M. LICINIVS. L. F. L. N. LVCVLLVS PONTIFEX. Cicero *pro Domo*. Ædilis curulis fuit cum fratre. Plutarchus in *Lucullo*. Plinius libro IIX. cap. VII. PR. INTER PEREG. Asconius *in orat. contra Catilinam*. cos. cum C. Cassio. an. DCXXC. Cassiodorus, Cicero *pro Cluentio*, & *Verrina* III. Bessis primus Romanorum per Thraciam bellum intulit, atque eos ingenti prælio in Aemo monte superavit, & ex Macedonia triumphavit. Cicero *in Pisonem*, & Asconius, Orosius lib. VI. cap. III. Florus lib. III. cap. IV. Eutropius libro VI.

LICINII MVRÆNÆ, ex municipio Lanuvio. Cicero *pro Muræna*.

L. LICINIVS *MVRÆNA. PR. AN. DCLXX. Cum Mithridate bellum gessit, deque eo Sulla, Metello coss. triumphavit. Appianus in *Mithridaticis*. Cicero *pro lege Manilia*, & *pro Muræna*.

L. LICINIVS L. F. *N. MVRÆNA. Legatus L. Luculli in Asia. Ædilis curulis. AN. DCXXCV. In circo pægma duxit, in quo fuere argenti pondo CXXIV. Plinius lib. XXXIII. cap. III. PR. URB. AN. DCXXCIIX. Galliam provinciam sortitus est. Cicero *pro Muræna*. cos. cum D. Silano. AN. DCXCI. Cassiodorus, Dio lib. XXXVII. Ambitus a Catone & Sulpicio accusatus, a Cicerone cos. defensus, absolutus est. Plutarchus in *Cicerone*.

C. LICINIVS L. F. L. N. MVRÆNA. Hunc opinor Galliam Transalpinam Proprætore obtinuisse, quod ex Murænianа Ciceronis Oratione colligi posse videtur.

AVRELIA GENS.

AURELIA gens a Sabinis oriunda. A Sole primum Auselia dicta est, quod ei publice datus locus, in in quo sacra Soli faceret. auctor Festus Pompejus.

L. AVRELIVS C. F. *N. COTTA. De quo nihil accepimus.

I

C. AVRELIVS L. F. C. N. COTTA. COS. cum P. Servilio. AN. DI. Cassiodorus, Cicero in *Lucullo*. Frontinus lib. IV. *Stratagemat*. de Pœnis triumph. Orosius libro IV. cap. VII. cos. II. cum P. Servilio. AN. DV. Cassiodorus. CENS. cum N. Fabio. AN. DXII. MAG. EQ. C. Duilio Dictat. AN. DXXII. Meminit Valerius lib. II. cap. II.

C. AVRELIVS C. F. L. N. COTTA. PR. AN. DLI. Liv. lib. XXX. cos. cum P. Sulpicio. AN. DLIII. Cassiodorus.

I

L. AVRELIVS C. F. C. N. COTTA. cos. cum Ser. Sulpicio. AN. DCIX. Cassiodorus, Valerius lib. VI. cap. IV.

I

L. AVRELIVS L. F. L. N. COTTA. cos. cum L. Cæcilio. AN. DCXXXIV. Cassiodorus, Plutarchus in *Mario*.

I

M. AVRELIVS L. F. L. N. COTTA. Meminit Valerius Maximus lib. V. cap. IV. *

L. AVRELIVS C. F. L. N. ORESTES. De quo nihil tradunt auctores.

I

L. AVRELIVS L. F. C. N. ORESTES. COS. cum. Sex. Julio. AN. DXCVI. Cassiodorus. Meminit Plinius lib. XXXIII. cap. III.

L. AVRELIVS L. F. L. N. ORESTES. COS. cum Mam. Aimilio. AN. DCXXVII. Cassiodorus. Sardos subegit. Epitoma LX. Plutarch. in *Gracchis*. Meminit Cicero in *Bruto*.

I

L. AVRELIVS L. F. L. N. ORESTES. COS. cum C. Mario. AN. DCL. Cassiodorus.

C. AVRELIVS L. F. L. N. ORESTES. De quo nihil meminit Cicero in *Bruto*.

M. AVRELIVS M. F. L. N. COTTA. cos. cum M. Licinio. AN. DCLXXIX. Cassiodorus, Asconius *in Cornelianam*.

M. AVRELIVS *SCAVRVS. Quæstor L. Flacci. Cicero *Verrina* prima & tertia. cos. cum Ser. Sulpicio. ANN. DCXLV. Cassiodorus, Jul. Obsequens. Legatus C. Manilii cos. a Cimbris captus, quum in consilium ab iis evocatus deterreret eos ne Alpes transirent, Italiam petituri, quod diceret Romanos vinci non posse, a Bojorige, feroci juvene occisus est. Epit. LXVII. Orosius l. V. c. XVI. *Aimilium* mendose appellat. Meminit Vellejus Paterculus lib. II.

*

C. AVRELIVS M. F. L. N. COTTA. cos. cum L. Octavio. AN. DCLXXIIX. Cassiodorus. Summus hic fuit orator, ut patet ex Ciceronis libris *de Oratore* & *Bruto*. Legem tulit ut liceret Trib. pl. alios magistratus capere. Cicero *pro Cornelio*, & Asconius. Ex Consulat. in Galliam cum imperio profectus est, & cum illi decretus esset triumphus, mortuus est ante diem triumphi. Cicero & Asconius in *Pisonem*.

*

L. AVRELIVS. M. F. L. N. COTTA. PR. AN. DCXXCIII. Judicia ad equites Romanos transtulit. Epit. XCVII. Asconius *in Pisonianam*, judicia L. Aurelia inter Senatum, equites R. & Trib. ærarios communicata scribit. Idem fere Vellej. lib. II cos. cum L. Manlio. AN. DCXXCIIX. Cassiod. libro XXXVII. Asconius *in Cornelianam*. CENS. cum P. Servilio. AN. DCXXCIX. Plutarchus in *Cicerone*. Cicero *pro Domo*. Meminit idem *pro Sextio*, & libro *de Legibus* tertio.

DECIORVM FAMILIA.

Amplissima fuit & clarissima Romæ Deciorum familia, cum propter res domi militiæque præclare fortiterque gestas, tum vero propter singularem erga patriam pietatem & amorem. Nam P. Decius parens hujus familiæ, (qui ut Cicero & Valerius testantur) primus e Deciis Consul fuit, Codri Atheniensium regis exemplo, devovit se, & voluntariam mortem pro patria oppetiit: cujus mors ita gloriosa fuit, ut eandem concupisceret filius, & amplissimis perfunctus honoribus, & quartum tum Consul. Nepos vero haud ipse majorum suorum virtute indignus, & quidem certe laudem quæ in hac familia floruit, cupidissime est persecutus, dissimili tamen ratione: neque enim se devovit (ut quidam existimant) sed Consul, in prælio contra Pyrrhum fortiter pugnans cecidit. Præclara sane hujus familiæ & immortalis ad laudem & gloriam posteris fuisset memoria, nisi eam, quæ nihil habet perpetuum, nihil firmum, fortuna, e medio quasi cursu revocasset, & quam secundissimo vento in altum provexisset, eandem ante obrueret, quam portum conspicere posset. Neque enim quemquam e Deciis post hos, aut honores adeptum, aut magistratus gessisse, aut virtute aliqua vel mediocri floruisse accepimus. Plebejam vero hanc esse familiam omnibus, opinor, perspicuum est: & Livius lib. IX. & X. satis dilucide ostendit: atque etiam probant isti Juvenalis versiculi, quos adscribere libuit:

Plebejæ Deciorum animæ, plebeja fuerunt
Nomina: pro totis legionibus attamen, & pro
Omnibus auxiliis, atque omni plebe Latina
Sufficiunt diis infernis, terræque parenti.

Exstat inscriptio vetus P. Decii ejus, qui quartum Cos. fuit, in lib. *Epigram. urbis antiquæ;* quam, quia ejus de Samnitibus triumphum indicat, de quo non satis inter omnes constat, subjiciendam existimavi:

P. DECIVS P. DECII F. PRIMO COS. DE
SAMNITIBVS TRIVMPHANS, SPOLIA
EX HIS CERERI CONSECRAVIT, ITE-
RVM ET TERTIO CONSVL.

P. DECIVS. Q. F. *N. MVS. TR. MILITARIS. M. Valerio, A. Cornelio coss. Exercitum bello Samnitico obsidione liberavit. Livius lib. VII. & XXII. Cicero lib. *de Divinatione* I. cos. cum T. Manlio. AN. CDXIII. Cassiodorus. Bello Latino, quum Romanam aciem inclinatam videret, pro salute reipub. devovit se, atque in aciem Latinorum irrupit armatus, factaque ingenti strage telis obrutus, pro patria fortiter occubuit: quo ejus facto superati sunt, & deleti Latini. Livius lib. VIII. Cicero in *Catone* & *Tusculana* I. Plinius lib. XXII. cap. XXV. Valerius lib. V. cap. VI. Florus lib. I. cap. XIV. ubi pro *Mure Muræna* mendose scriptum esse, recte docuit Cuspinianus.

I

P. DECIVS. P. F. Q. N. MVS. PONTIFEX. MAX. Livius lib. X. cos. cum M. Valerio. AN. DCXLI. Cassiodorus, Diodorus lib. XIX. Hunc graviter in magistratu ægrotasse Livius lib. IX. scribit. Auctor vero de viris illustribus, primo Consulatu de Samnitibus Decium triumphasse tradit. quod sane vetus inscriptio, quam supra retulimus, comprobare videtur. cos. II. cum Q. Fabio. ANN. CDXLV. Cassiodorus, Diodorus lib. XX. MAG. EQ. P. Cornelio Dict. AN. CDXLVII. CENS. cum Q. Fabio. AN. CDXLIX. Livius lib. IX. cos. III. cum Q. Fabio. AN. CDLVI. Imperium illi ut rem in Samnio gereret, in annum sequentem prorogatum. Murgantiam validam gentis urbem vi cepit, inde Romuleam, mox Ferentinum. Livius lib. X. cos. IV. cum Q. Fabio. AN. CDLVIII. pro patria, exemplo patris, bello Etrusco se devovit. Livius lib. X. Plinius lib. XXVIII. cap. II. Cicero lib. *de Finibus* II. *Tusculana* I. In *Catone. Pro Sextio. Pro Domo. De Natura Deorum* III. auctor ad Herennium lib. IV. Valerius lib. V. cap. VI.

I

P. DECIVS. P. F. P. N. MVS. cos. cum P. Sulpicio. AN. CDLXXIV. In prælio contra Pyrrhum occisus est. Cicero lib. *de Finibus* II. & *Tusculana* I. Eutropius lib. II.

CÆCILIA GENS.

Varias & diversas fuisse veterum de Cæciliæ gentis origine opiniones, testis est lib. III. Festus Pompejus. Nam alii a Cæculo, qui Præneste condidit, ortos Cæcilios, alii vero a Cæcade Trojano Æneæ comite sic nominatos existimarunt. Tertiam ipse quoque Pompejus nominis rationem affingit, qui a caculis deducit. *cacula* autem servus militis dicitur. unde illud Plauti, *Video caculam militarem*. Quod si verum est, sine diphthongi nota *Cecilios*, cum eruditissimo acerrimique judicii viro Seb. Corrado, scribendos existimarem: neque tamen his in rebus nimium laboro, quibus plerumque fidem & auctoritatem antiquitas derogare videtur. Princeps & parens hujus gentis L. Cæcilius, opinor, est, qui cum Servilio Consul fuit, & prætor a Gallis una cum exercitu oppressus est. Nemo enim de Cæciliis ante hunc (quod quidem veterum anna-

lium monumenta declarent) curulem magiſtratum geſſit. Verum hi in tantum deinde maximis ampliſſimiſque honoribus aucti ſunt, ut Nævius poeta, fato Metellos fieri Conſules dicere non dubitarit, ut eſt apud Pædianum. Qua de re ſic Paterculus lib. II. ſcribit, *Ut paullo ante Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo eſt, quippe intra* XII. *ferme annos hujus temporis Coſs. fuere Metelli, aut Cenſores, aut triumpharunt amplius* XII. Ut appareat quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc ſeneſcere, nunc interire. *Metelli* vero a *metellis*, qui in lege militari dicuntur quaſi mercenarii, nominati ſunt, auctore Accio. Reliqua Cæciliorum cognomina ex devictis gentibus ducta ſunt. Legitur epigramma L. Cæcilii ejus qui Aſdrubalem vicit, in antiquitatibus urbis, ejuſmodi:

S. P. Q. R.
L. METELLVS PONT. II. COS. DICT. MAG. EQ. XVVIR LL. AG. DAND. QVI PRIMVS ELEPHANTOS PRIMO PVNICO BELLO DVXIT IN TRIVMPHO. PRIMARIVS BELLATOR, OPTVMVS ORATOR, FORTISSIMVS IMP. AVSPICIO SVO MAXIMAS RES G. MAXIMO VSVS HONORE. SVMMA SAPIENTIA. MAX. SEN. PARTAM EX AEQVO PECVNIAM MAG. SING. L. RELIQVIT. CLARISSIMVS IN CIVITATE FVIT. TRIBVIT EI VT QVOTIES IN SENATVM IRET, CVRRV VEHERETVR AD CVRIAM. QVOD A CONDITO AEVO NVLLI ALII CONTIGIT.

L. CAECILIVS. C. F. *N. METELLVS. cos. cum C. Servilio. AN. CDLXIX. Caſſiodorus. PR. anno ſequenti, a Gallis una cum exercitu oppreſſus eſt. Epitome XII.

I

L. CAECILIVS. L. F. C. N. METELLVS. PONTIF. MAX. Dionyſius lib. II. Plinius lib. VII. cap. XLIII. Epitoma XIX. Valerius lib. I. cap. IV. Cicero in *Catone*. cos. cum C. Furio. AN. DII. Proconſul in Sicilia Aſdrubalem vicit. XXM. Carthaginienſium cæſis, elephantis XXVI. interfectis, CIV. captis, de Pœnis ſpecioſiſſimum triumphum egit. Polybius lib. I. Epitoma XIX. Eutropius lib. II. Plinius lib. VIII. cap. VI. MAG. EQ. A. Atilio Dict. ANN. DIV. cos. II. cum N. Fabio. AN. DVI. Caſſiodorus, Plin. lib. VII. cap. XLIII. DICT. COMIT. HABEND. C. AN. DXXIX. Plinius lib. VII.

I

Q. CAECILIVS. L. F. L. N. METELLVS. MAG. EQ. M. Livio Dict. ab eodem cos. creatus eſt, cum L. Veturio. AN. DXLVII. Livius lib. XXVIII. DICT. COMIT. HABEND. C. AN. DXLVIII. Livius lib. XXIX. Meminit Cicero in *Bruto*. *

*

Q. CAECILIVS. Q. F. L. N. METELLVS, MACEDONICVS. PR. AN. DCV. Andriſcum qui *Pſeudophilippus* dictus eſt, vicit, unde *Macedonicus* dici meruit. Prorogatoque imperio Achæos Bœotosque ſuperavit, & de Andriſco triumphavit. Epitoma XLIX. & LI. Vellejus lib. II. Eutropius lib. IV. cos. cum App. Claudio. AN. DCX. Caſſiodorus, Oroſius lib V. c. II. Proconſul Celtiberos cæcidit. Epitoma LIII. Florus l. II. c. XVII. CENS. cum Q. Pompejo. ANN. DCXXII. Et tum primum uterque e plebe Cenſores facti. Epitoma LIX. *

L. CAECILIVS. Q. F. L. N. METELLVS. CALVVS. cos. cum Q. Fabio. AN. DCXI. Caſſiodorus, Cicero ad Atticum XII. Julius Obſequens. Meminit Valerius lib. VIII. cap. V.

I

L. CAECILIVS. L. F. Q. N. METELLVS. CALVVS. cos. cum L. Aurelio. AN. DCXXXIV. Caſſiodorus, Julius Obſequens. Meminit Plutarch. in *Mario*. CENS. cum Cn. Domitio. AN. DCXXXVIII. Cicero *pro Domo*. Hi Cenſores artem Ludicram ex urbe removerunt, præter Latinum tibicinem cum cantore, & ludum talorum, ut eſt apud Caſſiodorum.

I

Q. CAECILIVS. L. F. L. N. METELLVS. QVI. POSTEA. NVMIDICVS E. APP. cos. cum M. Junio. AN. DCXLIV. Caſſiodorus, Cicero in *Bruto*, *pro Cornelio*, & ibi Aſconius. Provinciam Numidiam ſortitus, duobus præliis Jugurtham fudit. Thalam oppidum cepit, & univerſam Numidiam vaſtavit. Romam reverſus ex Numidia triumph. Epitome LXV. Saluſtius in *Jugurth.* Florus lib. III. Eutropius lib. IV. Rogatione Saturnini Tribuni pl. Mario, Valerio coss. in exilium pulſus, revocatus ingenti favore pop. Antonio, Poſtumio coss. Plutarch. in *Mario*, Appianus lib. I. Cicero *pro Sextio*, & *in Piſonem*, Epitoma LXIX.

I

Q. CAECILIVS. Q. F. L. N. METELLVS. SCIPIO. PIVS. cos. cum L. Sulla. AN. DCLXXIII. Caſſiodor. Appianus lib. I. Vellejus II. Bellum adverſus Sertorium in Hiſpania geſſit. Plutarch. in *Sertorio*, Valerius lib. IX. cap. I.

I

Q. CAECILIVS. Q. F. Q. N. METELLVS. PIVS. SCIPIO. cos. cum Cn. Pompejo. AN. DCCI. Caſſiodorus. Poſt Pompeii cædem adverſus Cæſarem in Africa bellum geſſit, a quo victus, quum Hiſpaniam peteret, P. Sitii claſſe circunventus interiit. Epitoma CXIV. Hirtius lib. V. Dio lib. XLIII.

Q. CAECILIVS. Q. F. Q. N. METELLVS, QVI. POSTEA. BALEARICVS. APP. E. COS. cum T. Quinctio. AN. DCXXX. Cassiodorus, Eutropius lib. IV. Orosius lib. v. cap. XI. Baleares vicit, deque iis triumph. Florus lib. III. cap. VIII. Epitoma LX. Strabo lib. XIII. CENS. cum Q. Servilio. AN. DCXXXIII. Cicero lib. *de Finib.* v. & post reditum ad Quirites.

Q. CAECILIVS. Q. F. Q. N. METELLVS. NEPOS. COS. cum T. Didio AN. DCLV. Cassiod. Julius Obsequens. Huic populus R. quia male adversus Cimbros rem gessit, imperium abrogavit, ut scribit Asconius in *Cornelianam.* **

* L. CAECILIVS. Q. F. Q. N. METELLVS. DIADEMATVS. cos. cum Q. Mucio. AN. DCXXXVI. IN HOC HONORE DALMATICVS. E. APP. Cassiodor Plut. in *Coriolano*. Dalmatas subegit, deque iis triumphavit. Epitome LXII. Eutropius lib. IV. De manubiis Dalmaticis ædem Castoris extruxit. Asconius *Verrina* II.

* M. CAECILIVS. Q. F. Q. N. METELLVS. COS. cum M. Aimilio. ANN. DCXXXVIII. Cassiodorus. Sardos vicit, deque iis triumph. Eutropius lib. IV. Vellejus II.

* C. CAECILIVS. Q. F. Q. N. CAPRARIVS. cos. cum Cn. Papirio. AN. DCXL. Cassiodorus, Tacitus *de moribus Germanorum*. Ex Macedonia triumphavit. Vellejus l. II. Eutropius l. IV.

Q. CAECILIVS. Q. F. Q. N. METELLVS. NEPOS TR. PL. AN. DCXCI. Ciceronem Consulem concione prohibuit. l. Epist. v. PR. AN. DCXCIII. Dio lib. XXXVII. cos. cum P. Cornelio ANN. DCXCVI. Cicero *pro Domo*, in *Pisonem*, Plin. l. VII. c. XII. Dio lib. XXXIX. Qui tabulas Capitolinas supplēt L. N. hunc appellant. ego Cic. secutus sum, qui lib. Epist. v. Metelli Celeris fratrem hunc vocat.

** Q. CAECILIVS. Q. F. Q. N. CELER. PR. AN. DCXCV. Cicero *pro Sulla*. COS. cum L. Afranio. AN. DCXCIII. Cassiodor. Cicero l. I. ad Atticum, Dio libro XXXVII.

L. CAECILIVS. E. F. Q. N. METELLVS. PR. AN. DCXXCIII. ex Prætura Siciliam provinciam obtinuit. Cicero *in Verrem*. COS. DES. cum Q. Marcio AN. DCXXCV. antequam iniret mortuus est. Dio libro XXXV.

* Q. CAECILIVS. L. F. Q. N. METELLVS, QVI POSTEA CRETICVS. AP. E. cos. cum Q. Hortensio. AN. DCXXCIV. Cassiod. Meminit Cicero in *Verrinis actionib.* Cretam insulam subegit, & triumph. Epit. XCIX. Dio l. XXXVI.

Q. CAECILIVS. Q. F. L. N. METELLVS. CRETICVS. De quo nihil accepimus.

Q. CAECILIVS. Q. F. Q. N. METELLVS. CRETICVS. cos. cum A. Licinio. AN. DCCLIX. Cassiod. Dio lib. LV.

* M. CAECILIVS. L. F. Q. N. METELLVS. PR. REPETVNDARVM. AN. DCXXCIV. Cicero *in Verrem*, & Asconius.

ÆLIA GENS.

POMPONIVS IC. in tit. Pandect. *De orig. juris*, Æliam patriciam gentem appellat. Verum sicut aliis in locis parum firmamenti tota illa Pomponii disputatio habet, sic in hoc loco cum Ælium Tuberonem patricium fuisse scribit, perspicue falsum tradit. Nam ut hoc omittam, Tribunos pl. ex Æliis complures fuisse, (quod sane hac in re solet valere plurimum) illud certe satis magno argumento nobis esse debet, quod cum Consulum alter e plebe, alter e Patriciis crearetur, auctore Livio, Ælii cum Patriciis semper, nunquam cum plebejis comparati sint. Qui enim primus Æliorum Consulatum est adeptus, collegam Sulpicium habuit, secundus Fabium, tertius Servilium, quartus Valerium, usque ad annum DXXCI. quo quidem anno duo primum e plebe Coss. creati sunt, C. Popillius, & P. Aelius: ut in tabulis Capitolinis notatum videmus. Aeliorum autem alii Pæti sunt, alii Tuberones, Ligures, Cati, & Lamiæ. Pæti cognomen, qui primus tulit, quod oculis leviter declinatis esset, sic dictus est, teste Porphyrione in Horatii Satyr. III. Acro tamen eum, cujus oculi huc & illuc celeriter moverentur, Pætum nominatum existimat. Hoc Aeliorum fuisse cognomen Cicero tum in *Sextiana*, tum etiam in *Cluentiana* demonstrat, cum ait: *Quid tu*, inquit, *Pæte. hoc enim sibi Stalenus cognomen ex imaginibus Æliorum delegerat: ne, si se Ligurem fecisset, nationis magis suæ, quam generis uti cognomine videretur*. Ubi tamen in omnibus, quos ego quidem viderim libris, *Pacete* pro *Pæte* corrupte legitur. *Cati* a P. Ælio dicti sunt, quem Ennius, quia Juris civilis omnium peritissimus esset, catum, id est, sapientem, auctore Varrone, appellavit. *Lamiæ* vero a Lamo Formiarum tyranno. Horatius libro *Carminum* III.

Æli vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastos)
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lyrim
Late tyrannus.

AELII PAETI.

P. AELIVS. *PAETVS. QVAESTOR. Cornelio, Furio coss. Livius lib. IV.

I

P. AELIVS. P. F. *N. PAETVS. cos. cum C. Sulpicio. ANN. CDXVI. Cassiodor. Livius lib. VIII. Diodorus lib. XVII. *Papirium* perperam appellat.

I

P. AELIVS. P. F. P. N. PAETVS. AVGVR. Livius X. MAG. EQ. Q. Fabio Dictat. AN. CDXXII. Livius lib. IX. Quamquam *Aemilius* ibi pro *Ælio* mendose librariorum, opinor, vitio legitur.

I

Q. AELIVS. P. F. P. N. PAETVS. cos. cum M. Valerio. AN. CDLXVII. Cassiodorus.

P. AELIVS. Q. F. P. N. PAETVS. ÆDILIS. PL. Livius lib. XXIX. PR. AN. DL. Livius XXX. MAG. EQ. C. Servilio Dictat. AN. DLI. Livius lib. XXX. cos. cum Cn. Cornelio. AN. DLII. His coss. pax Carthaginensibus data. Livius eod. Appianus in *Punicis*. Meminit Plinius lib. XVIII. cap. XVIII. Orosius lib. IV. cap. XIX. CENS. cum P. Cornelio. AN. DLIV. Livius lib. XXXII. Plutarchus in *Africano*. PR. II. AN. DLXXVI. Livius lib. XLI. Meminit Pomponius in tit. *De orig. juris*.

I

Q. AELIVS. P. F. Q. N. PAETVS. Legatus Paulli bello Macedonico. Livius lib. XLIV. Plutarchus in *Paullo*. cos. cum M. Junio. AN. DXXCVI. Livius lib. XLV. Cassiodorus. Meminit Cicero in *Bruto*, & *Catone*, & Julius Obsequens: sed ibi depravata sunt coss. nomina. Valerius quoque lib. IV. cap. III. & IV. Paulli filiam in matrimonio habuit. Plutarch. in *Paullo*. *

SEX. AELIVS. Q. F. P. N. PAETVS. CATVS. cos. cum T Quinctio. ANN. DLV. Livius lib. XXXII. Plutarchus in *Flaminio*. CENS. cum C. Cornelio. AN. DLIX. Livius lib. XXXIV. Asconius in *Cornelianam*. Hic civilis scientiæ omnium peritissimus habitus est, ob eamque causam *Catus* ab Ennio est appellatus. Cicero in *Bruto*, lib. *de Oratore* I. *Tusculana* I. & *Catone*, ubi pro *Sex. Aimilio*, *Ælio* reponendum arbitror. Varro lib. *de lingua Latina* VI. Pomponius titulo *de origine juris*.

P. AELIVS. P. F. P. N. LIGVS. cos. cum C. Popillio. AN. DXXCI. Livius lib. XLII.

L. AELIVS. P. F. *N. LAMIA. cos. cum M. Servilio. AN. DCCLIV. Cassiodor. Dio lib. LV.

SEX. AELIVS. Q. F. *N. CATVS. cos. cum C. Sentio. AN. DCCLVI. Cassiodorus, Dio lib. LV. Auctor hic fuit legis Æliæ Sentiæ.

AELII TVBERONES.

*I

Q. AELIVS. Q. F. P. N. TVBERO. Hunc vita & oratione durum, incultum, horridum fuisse, eamque ob causam honoribus suorum majorum respondere non potuisse, Cicero *de claris Oratoribus* scribit. Apparet ergo Pomponium IC. cum cos. Tuberonem fuisse tradit, rerum Rom. (ut levissime dicam) inscitia lapsum esse. Tantum enim abest ut Consul fuerit Tubero, ut ne quidem Præturam sit adeptus. Cum enim in epulo Q. Maximi, pelliculis hædinis Punicanos lectulos stravisset, & vasa Samia exposuisset, graviter tulit populus hanc perversam sapientiam Tuberonis. Itaque cum esset L. Paulli nepos, P. Africani sororis filius, Prætura dejectus est, ut Cicero in *Muræniana* testatur: & Valerius lib. VII. cap. V.

I

L. AELIVS. Q. F. Q. N. TVBERO. Græcis & Latinis litteris eruditissimus, antiquitatisque, & in inventis rebus & in actis, scriptorumque veterum litterate peritus habitus est. Cicero in *Bruto*.

I

L. AELIVS. L. F. Q. N. TVBERO. PR. Iberiam provinciam obtinuit. Plutarchus in *Cæsare*.

I

L. AELIVS. L. F. L. N. TVBERO. Legatus Q. Ciceroni in Asia. Cicero libro ad Q. Fr. I. & *pro Plancio*. Hunc, cum in Africam bello civili Pompejano, cum imperio missus a Senatu esset, & Uticam venisset, Actius Varus portu atque oppido prohibuit, neque affectum valetudine filium exponere in terram passus est, sed sublatis anchoris excedere eo loco coegit. Cæsar lib. *de Bello civili* I. Cicero *pro Q. Ligario*.

I

Q. AELIVS. L. F. L. N. TVBERO. Q. Ligarium apud Cæsarem Dictatorem accusavit, defendente Cicerone. a causis agendis ad jus civile se contulit. Pompon. *de origine juris*, Cicero *pro Q. Ligario*.

I

Q. AELIVS. Q. F. L. N. TVBERO. cos. cum Paullo Fabio. AN. DCCXLII. Cassiodorus, Dio lib. LIV. Plinius lib. VIII. cap. VII.

DO-

DOMITIA GENS.

DUAS Domitiæ gentis fuisse familias, auctor est in *Nerone* Suetonius: quarum una Calvinorum est, Ahenobarborum altera. Ex Calvinis quatuor omnino curules magistratus gesserunt. Ahenobarbi vero maximis amplissimisque perfuncti honoribus, multis ætatibus summa cum laude in Republica floruerunt. Hi suæ familiæ principem ac cognominis auctorem L. Domitium nuncupant: cui rure reverteṅti juvenes gemini imperasse dicuntur, nuntiaret Senatui ac populo Rom. victoriam, qua de incertum adhuc erat, atque in fidem majestatis adeo permulsisse malas, ut e nigro rutilum, æriquе assimilem capillum redderent: quod insigne mansit in posteris ejus, quamobrem etiam *Ahenobarbi* nominati sunt. Id bello Latino quod cum Tarquiniis Romani gesserunt, Plutarchus in *Paullo*, Dionysius lib. VI. Cicero *de Natura Deorum* II. & *Tusculana disputatione* I. accidisse scribunt. Hanc Ahenobarborum familiam Suetonius inter patricios allectam tradit, quod (pace tanti viri dixerim) vereor ut satis exploratum sit: cum inter omnes satis constet Trib. pleb. Ahenobarbos fuisse, quo quidem honore Patricii, sacratis legibus, excludebantur. Errat quoque, cum septem Consulatus Ahenobarbis attribuit: novem enim sunt, quod fasti declarant. De hac familia sic Vellejus lib. II. loquitur, *Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, & ut clarissima, ita artata numero felicitas, uti ante hunc nobilissimæ simplicitatis juvenem Cn. Domitium, fuere singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad Consulatum sacerdotiaque, ad triumphi autem pene omnes pervenerunt insignia*. Mirum sane quod triumphi insignia pene omnes consecutos scribit, quæ tamen ante oppressam ab Imperatoribus Rempublicam concedi moris non fuisse, nemo est paulo eruditior, qui dubitare possit. Sed ut hoc relinquam, ne triumphasse quidem quemquam ex Domitiis, præter eum, quo de agit Paterculus, veteres, quod quidem sciam, tradiderunt.

CALVINORVM FAMILIA.

CN. DOMITIVS *CALVINVS. COS. cum A. Cornelio. AN. CDXXI. Livius lib. VIII.

CN. DOMITIVS CN. F. *N. CALVINVS. CENS. cum Q. Fabio. AN. CDLXXIV. PRIMVS E PLEBE LVSTR. F. Epitome XIII.

C. DOMITIVS CN. F. *N. CALVINVS. ÆDILIS CVRVL. Livius lib. X. Plinius lib. XXXIII. cap. I. cos. cum P. Cornelio. AN. CDLXX. Cassiodorus.

*

FVIT SINE HONORE CONSVLARI CALVINORVM FAMILIA ANNIS AMPLIVS DVCENTIS.

*CN. DOMITIANVS M. F. M. N. CALVINVS. COS. cum M. Valerio. AN. DCC. Dio lib. XL. Legatus Cæsaris bello civili, Scipionem duobus præliis vicit. Gomphos Thessaliæ oppidum vi cepit. A Pharnace bello Alexandrino superatus est, & profligatus. Dio lib. XLI. & XLII. Cæsar lib. *de Bello civili* III. Hirtius lib. IV. ubi P. mendose scriptum est. cos. II. cum C. Asinio. AN. DCCXIII. Cassiodorus, Dio lib. XLVIII.

AHENOBARBORVM FAMILIA.

CN. DOMITIVS L. F. L. N. AHENOBARBVS. PR. AN. DLIX. Livius lib. XXXIV. cos. cum L. Quinctio. AN. DLXI. Livius lib. XXXV.

I

CN. DOMITIVS CN. F. L. N. AHENOBARBVS. COS. cum P. Cornelio. AN. DXCI. Hos coss. prioribus abd. suff. in tabulis Capitolinis reperio.

I

CN. DOMITIVS CN. F. CN. N. AHENOBARBVS. TR. PL. Cicero *pro Scauro*, & Asconius. cos. cum C. Fannio. AN. DCXXXI. Cassiodorus, Cicero in *Bruto*. Allobrogibus, Arvernisque superatis, elephanto per provinciam invectus est, turba militum quasi inter solennia prosequente: deque iis triumphavit. Vellejus lib. II. Epitome LXI. Florus lib. III. cap. II. Eutropius lib. IV. Ubi *Sex. Calvinus* mendose scriptum est. Valerius lib. IX. cap. VI. Suetonius in *Tiberio* hoc CN. hujus filio perperam tribuit. CENS. cum L. Cæcilio. AN. DCXXXVIII. Cassiodorus, Epitome LXII.

CN. DOMITIVS CN. F. CN. N. AHENOBARBVS. PONT. MAX. Epit. LVII. TR. PL. C. Mario. III. L. Aurelio. coss. legem de Sacerdotiis tulit. Cicero *in Rullum*, orat. II. ad Brutum, Epist. V. Vellejus lib. II. Suetonius in *Nerone*, Dio lib. XXXVII. Meminit Valerius lib. VI. cap. V. cos. cum C. Cassio. ANN. DCLVII. Cassiodorus. CENS. cum L. Licinio. AN. DCLXI. Cicero lib. *de Orat.* II. Gellius lib. XV. cap. XI. Valerius lib. IX. cap. I.

*I

L. DOMITIVS. CN. F. CN. N. AHENOBARBVS. PR. Siciliam provinciam obtinuit. Cicer. *de Suppliciis*. Valer. lib. VI. cap. III. cos. cum C. Cœlio. AN. DCLIX. Cassiodorus, Obsequens, Asconius *in Cornelianam*.

*I

L. DOMITIVS. CN. F. CN. N. AHENOBARBVS. ÆDILIS. CVRVLIS, urſos Numidicos centum, & totidem Æthiopas venatores in circo Romano edidit M. Meſſalla, M. Piſone coſs. atque ſic legendum exiſtimo Solini locum cap. XXVIII. Idem ſcribit Plinius lib. VIII. cap. XXXVI. PR. ANN. DCXCV. cos. cum Appio Claudio. AN. DCXCIX. Caſſiodorus, Cæſar lib. *de Bello Gallico* V. Ex Conſulatu in Galliam ulteriorem profectus proconſulari imperio, Corfinii a Cæſare obſeſſus, captus, atque incolumis dimiſſus, ad Pompejum ſe contulit: poſt Pharſalicam pugnam, ex caſtris in montem refugiens, ab equitibus eſt interfectus. Cæſar lib. III. Dio lib. XLI. Suetonius in *Nerone*, Appianus II. Lucanus VII. Cicero ad Atticum VIII. & XVI. *Familiar.* in *Bruto*, *Philipp.* XIII. Aſconius *pro Scauro*, Plutarch. in *Catone*. Meminit Plinius lib. VII. cap. LIII.

I

CN. DOMITIVS. L. F. CN. N. Lege Pedia damnatus, ad Caſſium & Brutum fugit, poſt utriuſque interitum cum Antonio ſe conjunxit. cos. fuit cum C. Soſio AN. DCCXXI. Caſſiodorus. Bello vero civili Antoniano tranſiit ad Auguſtum, & paucis poſt diebus mortuus eſt. Suetonius in *Nerone*, Vellejus lib. II. Appianus lib. V. Plutarchus in *Antonio*, Dio lib. XLVIII. & L.

CN. DOMITIVS. CN. F. L. N. AHENOBARBVS. Arrogans, profuſus, immitis. ÆDIL. CVRVL. L. Plancum Cenſorem, via ſibi decedere coegit. Sueton. in *Nerone*.

I

CN. DOMITIVS. CN. F. CN. N. AHENOBARBVS. COS. cum M. Furio. AN. DCCXXCIV. Suetonius, Tacit. lib. V. Dio lib. LVIII.

I

CN. DOMITIVS. CN. F. CN. N. AHENOBARBVS, adoptatus ab Imp. Claudio. IMP. NERO. CLAVDIVS. DOMITIANVS. E. APP. De quo ſuo loco.

L. DOMITIVS. CN. F. L. N. AHENOBARBVS. COS. cum P. Cornelio. AN. DCCXXXVII. Caſſiodorus, Dio lib. LIV. Vellejus lib. II.

I

CN. DOMITIVS. L. F. CN. N. AHENOBARBVS. Meminit Paterculus lib. II.

CLAVDIA MARCELLORVM GENS.

ALTERA hæc Claudiorum gens eſt, & quidem plebeja. Regillenſes enim Claudii, item Pulchri, & Nerones patricii ſunt, plebeii Marcelli. Licet autem conditio harum gentium diverſa ſit, originem certe utriuſque gentis eandem prorſus eſſe opinor. Hoc vero quid ſit, breviter aperiendum cenſeo. Tres potiſſimum cauſas reperio, quare unius gentis ac nominis familiæ, patriciæ aliæ ſint, aliæ plebejæ. Prima eſt, diverſa & diſſimilis generis origo. Sic Tullii alii a Ser. Tullio, alii a Tullo Actio Volſcorum rege orti ſunt & procreati: illi Patricii, hi Plebeii: illi *Longi*, hi *Cicerones* cognominati ſunt. qua de re Cicero *de claris Oratoribus*: quod idem de Sulpiciis libro III. Tacitus tradit. Hæc prima cauſa eſt. Altera, crebræ familiarum ad plebem tranſitiones: cujus rei Suetonius auctor eſt, qui Octaviam gentem inter Patricios allectam, ad plebem tranſiſſe ſcribit. Parem & ſimilem Calpurniæ, Pomponiæ, Marciæ, Muciæ, eandem quoque hujus Claudiæ gentis rationem eſſe duco: ut quæ ex Sabinis oriunda, cum Actio Clauſo in urbem migrarit, longo deinde temporis intervallo ad plebem ſe contulerit: cujus quidem rei cauſam nemo adhuc tradidit, ego hanc eſſe veriſſimam exiſtimo, quam licet perſpicere, ſi & memoriam temporum replicare, & reipublicæ Romanæ ſtatum diligenter perpendere velimus. Perſpicuum enim eſt, conſtatque inter omnes, honores, magiſtratus, imperia, in populi fuiſſe poteſtate: eaque omnia ad nutum & arbitrium multitudinis adminiſtrata eſſe, nemo eſt qui vel primis (ut dicitur) labris hiſtoriam populi Romani attigerit, qui ignoret: & exempla hujus rei clara & illuſtria paſſim apud auctores extant. Hinc factum eſt, ut qui honores & magiſtratus peterent, plebi ſe venditarent, a patrum gravitate ad imperitæ multitudinis potentiam deſciſcerent, gentes denique, familias, ſacra, qui maxime populares haberi vellent, miſcerent & perturbarent. Accedit eodem illud quoque, ut qui populari luce, qui magiſtratibus & honoribus, multis ætatibus, caruiſſent, non ii jam in patriciis, ſed plebeiis numerarentur: quod quidem certe Pomponiis, quorum clariſſima origo eſt, accidiſſe video. Hoc etiam, opinor, eſt, quod Scaurum *plebejum* & *novum hominem* Pædianus & Plutarchus appellant, quum & nobilis ſit, & majorum gentium patricius. Tertia vero & ultima cauſa eſt, civitatis beneficium. Qui enim civitate donati ſunt, cum liberti, tum etiam ii quibus virtutis cauſa id tributum eſt, patricii non fiunt, ſed plebeii. Sic Cornelius Balbus Hiſpanus vir conſularis & triumphalis plebejus eſt, non autem patricius, & ſic de reliquis omnibus, qui a Sulla civitate donati ſunt, judicandum videtur. Has tres omnino cauſas reperio, quare unius nominis familiæ patriciæ ſint & plebejæ. Neque tamen ignoro etiam adoptionem cauſam hujuſce rei a quibuſdam numerari, haud ſcio an recte. Neque enim M. Brutus plebejus a Q. Cæpione patricio adoptatus, neque item P. Scipio patricius a Q. Metello plebejo adoptatus, patriciam Brutorum, aut Scipionum plebejam familiam conſtituunt. Solus enim is qui adoptatur, adoptantis conditionem ſequitur, non autem gens univerſa aut familia aliqua. Hæc eo pertinent, ut intelligamus Claudios Pulchros a Marcellis nulla alia niſi conditionis ratione differre, origine plane eoſdem eſſe. Plutarchus Poſidonium ſecutus, Marcellum a Marte deducit, quod facile concedo, vel antiquitatis cauſa. Illud ſane permirum mihi videtur, quod idem M. Claudium, qui quintum Cos. fuit, *Marcellum*, propter egregiam rei militaris ſcientiam, primum nominatum ſcribit. Veterum enim annalium monumenta, quæ & Livius & re-

liqui secuti sunt, patrem & avum *Marcellum* appellant. Atque unicum hujus gentis cognomen hoc est, quod in aliis fortasse gentibus non item: rectius certe *familiam* quam *gentem* appellabimus, quum gens ex multis familiis constet. Et hæc causa est cur de transitione Marcellorum ad plebem, suspicari mihi primum in mentem venerit, rectene an secus, doctiorum esto judicium.

M. CLAVDIVS. *F. *N. MARCELLVS. cos. cum C. Valerio. AN. CDXXII. Livius lib. VIII. DICT. COMIT. HABEND. C. AN. CDXXVI. Vitio fact. abd. Livius lib. VIII.

I

M. CLAVDIVS. M. F. *N. MARCELLVS. cos. cum C. Nautio. ANN. CDLXVI. Cassiodorus.

I

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. cos. cum Cn. Cornelio. AN. DXXXI. Gallos acie vicit, occiso eorum rege Virdumaro, tertia post Romulum Feretrio Jovi arma suspendit. Polybius lib. II. Epitome XX. Eutropius lib. III. Valerius lib. III. cap. II. Virgil. lib. VI. cos. II. cum Ti. Sempronio. AN. DXXXVIII. Vitio fact. abd. Liv. lib. XXIII. cos. III. cum Q. Fabio. AN. DXXXIX. Livius l. XXIV. In Siciliam cum imperio profectus, Syracusas triennio expugnavit, atque Siciliam in pop. Rom. potestatem redegit. Triumphus ei a Senatu negatus. in Albano monte triumphavit. Liv. lib. XXV. Cic. *Accusat.* IV. & V. Valer. lib. II. cap. III. & lib. IV. & V. cap. I. cos. IV. cum P. Valerio. AN. DXLIII. Salapiam oppidum in Italia per proditionem recepit, & alia in Samnitibus oppida occupavit. Livius lib. XXVI. cos. V. cum T. Quinctio. AN. DXLV. Ab Hannibale insidiis circumventus, occisus est. Livius lib. XXVII. Cic. in *Catone*, Valer. lib. I. cap. VI. & lib. V. cap. I. Plutarch. in vita: qui tamen hac in re tradenda, non solum temporum ordines, verum etiam res gestas, suo more confundit & perturbat.

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. PR. AN. DLV. Livius lib. XXXII. cos. cum L. Furio. AN. DLVII. Gallos transpadanos vicit. De Insubribus & Comensibus triumphavit. Livius lib. XXXIII. CENS. cum T. Quinctio. AN. DLXIV. Liv. lib. XXXVII. Cicero in *Catone*.

I

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. PR. AN. DXXCIV. Livius lib. XLIII. COS. cum C. Sulpicio. AN. DXXCVII. Livius lib. XLV. Gallos Alpinos subegit. Epitome XLVI. cos. II. cum P. Cornelio. AN. DXCVIII. Cassiodorus. cos. III. cum L. Valerio. AN. DCI. Cassiodorus. Naufragio in Africa periit. Epitoma L. Cic. *de Natura Deorum* II. & *de Divinat.* II. Idem *de Fato*, *in Pisonem*, & Asconius.

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. PR. AN. DLXV. Livius lib. XXXVIII. cos. cum Q. Fabio. AN. DLXX. Livius lib. XXXIX.

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. Nullum magistratum gessit.

C. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. De quo nihil tradunt auctores.

I

C. CLAVDIVS. C. F. M. N. MARCELLVS. cos. cum L. Aimilio. AN. DCCIII. Cassiodorus, Hirtius lib. VIII. Dio lib. XL. Meminit Sueton. in *Cæsare*.

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. cos. cum Ser. Sulpicio. AN. DCCII. Cassiodor. Cic. ad Atticum VIII. Cælius lib. VIII. Epist. Dio lib. XL. Post bellum Pomp. deprecante Senatu, a Cæsare in gratiam receptus, antequam in urbem rediisset, Athenis in Piræo a P. Magione occisus est. Cicero *pro Marcello*, Ser. Sulpicius, lib. IV. Epist. ad Ciceronem, Valerius lib. IX. cap. XI.

I

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. COS. cum L. Arruntio. AN. DCCXXXI. Cassiodorus, Dio lib. LIV.

I

M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. Octaviani ex sorore nepos. Ædilis pl. in magistratu mortuus est. Plutarch. in *Marcello*, Epitome CXL.

C. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS. COS. cum L. Cornelio. AN. DCCIV. Appianus lib. II. Plutarchus in *Pompejo* & *Cæsare*, Dio lib. XLI. Meminit M. Marcellus lib. IV. Epist. ad Ciceronem.

MVCIA GENS.

Q. MVCIVS. P. F. *N. SCAEVVLA. De quo nihil accepimus.

Q. MVCIVS. Q. F. P. N. SCAEVVLA. PR. AN. DLXXIV. Liv. lib. XL. cos. cum Sp. Postumio. AN. DLXXIX. Cassiodorus, Liv. lib. XLI.

I

Q. MVCIVS. Q. F. Q. N. SCAEVVLA. AVGVR. Cic. in *Lælio*. cos. cum L. Cæcilio. AN. DCXXXVI. Cassiodor. Meminit Cic. lib. *de Oratore* I.

P. MVCIVS. Q. F. P. N. SCAEVVLA. PR. AN. DLXXIV. Liv. lib. XL. cos. cum M. Aimilio. AN. DLXXVIII. Cassiodor. Plinius lib. II. cap. XXXI.

I

P. MVCIVS. P. F. Q. N. SCAEVVLA. PONT. MAX. TR. PL. Cæpione, Pompejo coss. Cic. lib. *de Finibus*, II. PR. AN. DCXVII. Cic. ad Attic. XII. cos. cum L. Calpurnio. AN. DCXX. Cassiod. Cic. *Accusat.* IV. His coss. Ti. Gracchus occisus est. Asconius *Verrina* II. Cic. *pro Domo*, & *in Catilinam*. meminit idem *Accusat.* IV. & *de Oratore* I. Pomponius tit. *de origine juris*. Hunc Plutarch. in *Sulla* phthiriasi interiisse scribit. *

*I

Q. MVCIVS. P. F. P. N. SCÆVVLA. PONTIFEX. Quæſtor in Aſia fuit. Cicero *de Oratore* I. & III. TRIB. PLEB. Q. Servilio, C. Atilio coss. Cicero in *Bruto*. ÆDILIS CVRVL. Spectaculum ex leontophonis exhibuit. Solinus cap. XXIX. Meminit Cicero *de Officiis* II. *Accuſationis* IV. cos. cum L. Craſſo. ANN. DCLVIII. Caſſiodorus, Cicero in *Bruto*. Aſiam provinciam tam ſancte adminiſtravit, ut Senatus deinceps in eam provinciam ituris, exemplum officii Scævulam decreto proponeret, in cujus honorem Aſiani diem feſtum *Mucia* nominarunt. Valerius lib. VIII. cap. XVI. Aſconius in *Divinat.* Cicero *Accuſationis* II. Ad Atticum V. Bello civili a Marianis in veſtibulo ædis Veſtæ occiſus eſt. Epitoma LXXXVI. Lucanus lib. II. Florus lib. III. cap. XXI. Vellejus lib. II. Cicero ad Atticum VIII. Hunc Cicero Juriſperitorum eloquentiſſimum, & eloquentium jurisperitiſſimum *de Oratore* I. nominat. Meminit Pomponius *de Origine juris*.

PORCIA GENS.

EA fuit reipublicæ Romanæ ratio & conſuetudo, ut peregrinas nationes ſocietatis fœdere, Italicas vero gentes civitatis jure ſibi conjungeret. Nunquam enim a Romanis (ut Cicero *pro Balbo* ſcribit) intermiſſa eſt largitio & communicatio civitatis: quæ res, & ad conciliandos animos hominum, & ad augendam potentiam, maximo in imperio adjumento eſſe ſolet. Quorum igitur ſpectata in rempublicam & cognita fides eſſet, iis civitatem populus Rom. largiebatur, non tamen eadem ratione omnibus. Nam aliis cum ſuffragio, aliis vero ſine ſuffragio, civitas beneficium tribuebat. illi *municipes*, hi *cærites* dicebantur. Municipes ſuo jure & ſuis legibus vivebant: muneris tantum cum populo Romano honorarii participes erant: a quo munere capeſſendo *municipes* appellati videntur. Cærites vero, cives quidem illi erant, & onera civium ſuſtinebant, nullo tamen honore fungebantur, nec ſuffragii jus habebant. Dicti autem *Cærites* ſunt a Cære oppido, quod primum, pro ſacris bello Gallico receptis cuſtoditisque, civitatem ſine ſuffragio accepit. Hinc *tabulæ Cærites* recte non verſa vice, ut Gellius lib. XVI. cap. XIII. de eadem re contrarie ſcribit, appellatæ, in quas Cenſores referri jubebant, quos notæ cauſa ſuffragiis privabant. Hanc differentiam uſque ad bellum Marſicum duraſſe, quo univerſa fere Italia civitate donata eſt, licet promiſcue ab auctoribus etiam ii, qui ſuffragii jus non haberent, *municipes* nominarentur, teſtis eſt lib. II. Vellejus Paterculus. Itaque vere municipes & cives Romani erant, & ſuffragia ferebant, atque magiſtratus petebant. Quare Curii, Coruncanii, Porcii, Pompeii, Marii, Tullii, & reliqui ex municipiis oriundi ampliſſimos Romæ honores conſecuti ſunt. Hæc autem, qua de agimus, Porcia gens, Tuſculana eſt, auctore Plutarcho in *Cenſorino*, & Tacito lib. XI. quomodo etiam Cicero lib. *de Legibus* II. ſcribit: *Ego mehercule*, inquit, *& illi, & omnibus municipibus duas eſſe cenſeo patrias: unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Cato, cum eſſet Tuſculi natus, in populi Romani civitatem ſuſceptus eſt:* itaque cum ortu Tuſculanus eſſet, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris. Eſt autem hic M. Porcius Cato princeps hujus gentis, qui *Priſcus* primo, deinde, quia multarum rerum uſum haberet, *Cato*, teſte Plutarcho, appellatus eſt, quod cognomen poſteri retinuerunt. Idem quoque a cenſura ſevere adminiſtrata, *Cenſorius* dictus eſt: & in ſumma ſenectute, quia multa ejus in Senatu, multa in foro, vel proviſa prudenter, vel acta conſtanter, vel reſponſa acute ferebantur, *Sapientis* cognomen adeptus eſt, teſtis Cicero *de Officiis* III. & in *Lælio*. Cujus præclarum in Hiſpania monumentum tali quam ſubjiciam inſcriptione exſtare, refert Auguſtinus Nerrucius:

PALLADI VICTRICI SACRVM.
HIC HOSTIVM RELIQVIAS PROFLIGAVIT CATO, VBI SACELLVM MIRO ARTIFICIO CONDITVM, ET AEREAM PALLADIS EFFIGIEM RELIQVIT.
PAREANT ERGO ET NOSCANT OMNES, SENATVS ET POPVLI ROMANI IMPERIVM DEORVM NVMINE ET MILITVM FORTITVDINE ET TVERI ET REGI.

M. PORCIVS. *CATO. Plutarchus in *Cenſorino*.

I

M. PORCIVS. M. F. *N. CATO. CENSORIN. AVGVR. Quæſtor. AN. DXLI. ÆDILIS. AN. DXLV. PR. AN. DXLIX. Cicero in *Catone*. cos. cum L. Valerio. AN. DLVIII. Livius lib. XXXIII. Plutarchus, Cicero in *Catone* & *Bruto*. Hiſpaniam citeriorem provinciam ſortitus, quæ rebellaverat, pacavit, atque ex ea triumph. Appianus in *Hiſpanienſibus*. CENS. cum L. Valerio. AN. DLXIX. Livius lib. XXXIX. Cicer. in *Catone*, Valer. lib. II. cap. IV. & lib. IV. cap. V. & lib. III. cap. IV. Plutarch. Virgil. lib. VI. Vixit AN. LXXX. Cicero in *Bruto*.

L. PORCIVS. L. F. L. N. LICINVS. PR. AN. DLX. Livius lib. XXXIV. COS. cum P. Claudio. AN. DLXIX. Livius lib. XXXIX.

M. PORCIVS M. F. M. N. CATO. PR. DES. vivo patre moritur. Epitome XLIIX. Gener L. Paulli fuit. Cicer. in *Catone*, lib. *de Orat.* II. & *Offic.* I. Egregios de juris disciplina libros reliquit. Pompon. lib. II. *de Orig. juris*.
*

*

M. PORCIVS M. F. M. N. CATO SALONIANVS. Mortuus est dum esset Imperator. Plutarch. in *Censorino*.

I

M. PORCIVS M. F. M. N. CATO TR. PL. Præturam petens mortuus est. Gellius lib. XIII. cap. XIIX. Hunc Consularem Plutarchus in *Censorino* vocat: quod quam verum sit ex fastis Consulum apparet. Hujus meminit Valerius lib. IIX. cap. IX.

I

M. PORCIVS M. F. M. N. CATO TR. PL. Silano, Muræna coss. Plutarchus, Cicero *pro Muræna*. Rogatione Clodia, Pisone, Gabinio coss. pecuniæ Ptolomæi regis Cypri deportandæ præfectus. Epitome CIV. Valerius lib. IIX. cap. XVI. Ammianus Marcellinus lib. XIV. Cicero *pro Sextio*, & *pro Domo*. Dio lib. XXXIX. Appianus tamen *de Bellis civilibus* secundo, post Pompeii tert. Consulatum hoc factum scribit. Verum illorum locorum collatione, Appianum graviter peccasse, nemo paulo eruditior, ut opinor, dubitaverit. PR. AN. DCXCIX. Valerius lib. III. cap. VI. Asconius *pro Scauro*, Plutarch. Bello civili Cæsariano Uticæ se interemit. Epitome CXIV. Hirtius lib. V. Appianus lib. II. Plutarch. in vita. Dio lib. XLIII. Meminit Cicero in *Bruto*, *de Finibus*, alibi. Virgilius lib. IIX. Valer. lib. II. cap. ult. & lib. IV. cap. I. & III. & lib. VI. cap. II. & lib. IIX. cap. VII.

I

M. PORCIVS M. F. M. N. CATO. A Cæsare post patris interitum in gratiam receptus, pugna Philippensi fortiter pugnans cecidit. Dio lib. XLIII. Appianus lib. IV. Plutarch. in *Bruto*, Vellejus lib. II.

*

M. PORCIVS M. F. M. N. CATO. COS. cum Q. Marcio. AN. DCXXXV. Cassiodorus, Obsequens, Plinius lib. II. cap. XXXI. In Africam cum imperio profectus, in provincia mortuus est. Gellius lib. XIII. cap. XIIX. Meminit Vellejus lib. I. Valerius lib. V. cap. X. Ubi non recte superiorem Catonem hunc nominat: id enim *Censorino* eodem auctore tribuitur.

I

L. PORCIVS M. F. M. N. CATO. PR. Marsos prælio vicit. Epitome LXXIV. cos. cum Cn. Pompejo. AN. DCLXIV. Cassiodorus, Asconius in *Cornelianam*. Quum ad lacum Fucinum contra Marsos bellum gereret, a filio C. Marii occisus est. Orosius lib. V. cap. XVII. Alii ab hostibus occisum tradunt. Epitome LXXIV. Appianus lib. I. Vellejus II. Meminit hujus Plin. lib. III. cap. V. Ubi tamen quum *L. Carbo* mendose scriptum esset, Cuspinianus optima conjectura *L. Catonem* reposuit.

C. PORCIVS M. F. M. N. CATO. cos. cum M. Acilio. an. DCXXXIX. Cassiodor. Repetundarum ex Macedonia damnatus, & in exilium profectus, civis Tarraconensis factus est. Cicer. in *Prætura Siciliensi*. Item *de Signis*, & *pro Balbo*. Vellej. l. II. litem IV. M. æstimatam scribit. Cic. HS XIIX. M. Meminit Plinius lib. III. cap. LVI.

CVRII, FABRICII, CORVNCANII.

QUONIAM eorum, qui ex municipiis honores essent & magistratus Romæ adepti, proxime meminimus, haud alienum visum est a proposito nostro, si Curios hic, Fabricios & Coruncanios subjiceremus. Nam & municipes hi sunt, & æquales illorum temporum, ita vere plurimis maximisque virtutibus atque omni laude cumulati: ut quamvis neque familiam, neque stirpem constituant, sine tamen justa reprehensione præteriri posse non videantur. Curios municipes fuisse, Cicero *pro Muræna* & *Sulla* demonstrat, municipii mentionem facit nullam. item de Fabriciis. Coruncanios in XI. apud Tacitum Claudius Imp. Camerio Italiæ municipio oriundos testatur. Cicero vero *pro Plancio*, Tusculanos fuisse satis dilucide ostendit.

M. CVRIVS M. F. M. N. DENTATVS. TR. PL. AN. CDLIV. Cicero in *Bruto*. cos. cum P. Cornelio. AN. CDLXIII. Cassiodorus, Eutropius lib. II. Cicero in *Catone*, Plutarchus in *Censorino*, Valerius lib. IV. cap. III. Plinius lib. XV. cap. V. Bellum Samniticum gessit: omnem eum tractum, qua Nar ambit, fontesque Velini, Hadriatico tenus mari, igne ferroque vastavit. Qua victoria tantum agrorum, tantum hominum redactum in potestatem, ut in utro plus esset ne ipse quidem posset existimare, qui vicerat. De Samnitibus, Sabinis, Lucanis triumphavit. Florus lib. III. cap. XV. Eutropius secundo, Orosius lib. III. cap. XIX. CENS. cum L. Papirio. AN. CDLXIV. cos. II. cum L. Cornelio. AN. CDLXXIIX. Epitome XIV. Valerius lib. VI. cap. III. Cicero *pro Muræna*, & in *Catone*. Contra Pyrrhum missus, cum eo pugnavit, exercitum ejus cæcidit, ipsum Tarento fugavit, castra cepit, de rege Pyrrho & Samnitibus II. triumphavit. Plutarchus in *Pyrrho*, Eutropius II. Florus lib. I. cap. XIIX. cos. III. cum Ser. Cornelio. AN. CDLXXIX. Cassiodorus.

C. FABRICIVS C. F. C. N. LVSCINVS. COS. cum Q. Aimilio. AN. CDLXXI. Cassiodorus, Cicero in *Lælio*. De Etruscis & Gallis triumphavit. cos. II. cum Q. Aimilio. AN. CDLXXV. Bellum cum Pyrrho gessit. Ad quem cum Pyrrhi medicus nocte venisset, promittens veneno Pyrrhum occisurum, vinctum cum Pyrrho reduci jussit. Cum Bruttiis & Lucanis prospere pugnavit, de iis, Tarentinis, & Samnitibus II. triumphavit. Epitome XIII. Eutropius lib. II. Florus lib. I. cap. XIIX. Cicero in *Bruto*, *in Cato-*

ne, *Officiorum* tertio, Gellius lib. III. cap. IIX. Plut. in *Pyrrho*, Virgilius *Æneid.* lib. VI. Meminit Valerius lib. IV. cap. III. & IV. Ubi mendose *Luſcitius* pro *Luſcinius* ſcriptum eſt. Idem lib. VI. cap. V. CENS. cum Q. Aimilio. AN. CDLXXIIX. Gellius lib. XVII. Valerius lib. II. cap. IV.

TI. CORVNCANIVS TI. F. TI. N. PRIMVS PONTIFEX. MAX. e plebe creatus. Epitome XIIX. Cicero *pro Domo*, *De natura Deorum* primo, *de Legibus* ſecundo. cos. cum P. Valerio. an. CDLXXIII. Caſſiodorus. De Vulſinienſibus triumphavit. CENS. cum C. Claudio. AN. CDXXCV. DICT. COMIT. HABEND. C. AN. DVII. Meminit Cicero in *Bruto*, *de Oratore* tertio, Pomponius *de origine juris*. Meminit præterea C. & L. Coruncaniorum, qui legati ad Teucam Illyriorum reginam miſſi ſunt, Polybius lib. II. & minorem natu a regina occiſum refert: quos tamen Plinius lib. XXXIV. cap. VI. P. Junium & Ti. Coruncanium nominat, atque ambos a regina interfectos, ſtatuas illis in foro tripedaneas ſtatutas ſcribit: quem ſecutus videtur Florus lib. II. c. V. Præter hos nullum apud veteres Coruncanium reperire licet.

ACILIA GENS.

ACILIAM gentem a Trojanis oriundam Herodianus auctor eſt: abjectam vero fuiſſe & obſcuram vel hinc apparet, quod poſtremos omnium eorum quorum originem veteres ad Æneam referunt, honores Acilios adeptos ſatis conſtet. Primus enim M. Acilius C. F. DLVII. poſt urbem conditam anno, curules geſſit magiſtratus. Unde a Livio lib. XXXVII. *novus homo* appellatur. Hi *Glabriones* dicti ſunt, quod glabri & ſine pilis eſſent: teſtis Varro libro *de vita populi Romani* primo, auctore Nonio Marcello. Atque huc referri debet illud Plauti in *Aulularia*, *Tu iſtum gallum, ſi ſapis, glabriorem reddis, quam vulſus ludius.*

M. ACILIVS C. F. L. N. GLABRIO. TR. PL. Cornelio, Ælio coss. Livius lib. XXX. XVIR. SACR. Livius lib. XXXI. PR. AN. DLVII. Livius lib. XXXIII. cos. cum P. Cornelio. AN. DLXII. Caſſiod. Cicero in *Catone*. Quanquam ibi pro *M. Acilio*, *M. Atilio* mendoſe ſcriptum videtur. Livius lib. XXXV. Antiochum regem Ætoloſque ad Thermopylas vicit, deque iis Procoſ. triumphavit. Livius lib. XXXVI. Ædem Pietatis dedicavit, primuſque auratam ſtatuam patri poſuit. Val. l. II. cap. I. ubi tamen *Atilius* pro *Acilio* perperam legitur.

I

M. ACILIVS M. F. C. N. GLABRIO. COS. cum Q. Opimio. AN. DXCIX. Hunc in locum L. Poſtumii ſuffectum docent Capitolinarum tabularum auctores.

M. ACILIVS L. F. L. N. BALBVS GLABRIO. COS. cum L. Quinctio. AN. DCIII. Caſſiod. Plinius lib. VII. cap. XXXVI. Cicero in *Catone*, & ad Atticum XII.

I

M. ACILIVS M. F. L. N. BALBVS GLABRIO. COS. cum C. Porcio. AN. DCXXXIX. Caſſiodorus, Plinius lib. II. cap. LVI. Legem de pecuniis repetundis tulit. Cicero in *Verrinis actionibus* & Aſconius.

I

M. ACILIVS M. F. M. N. GLABRIO. PR. REPETVND. AN. DCXXCIII. Apud quem Cicero Verrem accuſavit, Aſconio & Cicerone auctoribus. cos. cum C. Calpurnio. an. DCXXCVI. Caſſiod. lib. XXXV. Cic. ad Atticum lib. XII. & *pro lege Manilia*.

MARIA GENS.

CAIUS Marius, municeps Arpinas, humili atque obſcuro loco natus, nulla majorum commendatione, ampliſſimos honores eſt conſecutus. Contigit illi, quod haud ſcio an nemini, ut duabus in Ædilitate acceptis repulſis, ſepties tamen Conſul ſummo populi ſtudio crearetur. vir quem neque propter dignitatem laudare ſatis quiſquam commode, neque propter crudelitatem abunde vituperare poteſt. Nemo unquam tanto metu & periculo rempublicam liberavit, nemo majori calamitate eandem affecit. Qui enim gladios Cimbrorum & Teutonum in rempublicam diſtrictos a jugulis civium rejecerat: qui faces jam accenſas ad urbis excidium, extinxerat: qui urbem & Italiam ex ore atque faucibus hoſtium eripuerat, ipſe ille libertatis Romanæ vindex, primus in Rempublicam gladium diſtrinxit, primus ſceleratas faces patriæ intulit; vaſtitate denique Italiam; cædibus, incendio, ruina, urbem replevit. Juſtas ergo & debitas pœnas Reipublicæ perſolvit. Armis Sullanis urbe ejectus, in Minturnenſium paludibus latuit: terra marique jactatus, in oris Africæ deſertiſſimis jacuit. Filius non ita multis poſt annis in cuniculis Præneſte trucidatus, memoria ſimul & nominis & generis interiit. Extat Epigramma vetus in libro urbis antiquæ, quod res ejus geſtas indicat, ejuſmodi:

C. MARIVS TR. PL. Q. AVGVR. TR. MIL. EX SORTEM BELLVM CVM IVGVRTHA REGE NVMID. VEL. PROCOS. GESSIT, EVM CEPIT, ET TRIVMPHALIS IN IOVIS AEDEM SECVNDO CONSVLATV ANTE CVRRVM SVVM DVCI IVSSIT. III. CONSVL ABSENS CREATVS EST. IIII. TEVTONORVM EXERCITVM DELEVIT. V. CONSVL CIMBROS FVGAVIT EX IEIS ET TEVTONIS ITERVM TRIVMPHAVIT. REMPVB. TVRBATAM SEDITIONIBVS, ET TR. PL. ET PRÆTOR. QVI ARMATI CAPITOLIVM OCCVPAVERANT, VI. COS. VINDICAVIT. POST LXX. ANNVM PATRIA PER ARMA CIVILIA PVLSVS, ARMIS RESTITVTVS. VII. COS. FACTVS EST. DE MANVBIIS CIMBRICIS ET TEVTONICIS AEDEM HONORI, ET VIRTVTI VICTOR VESTE TRIVMPHALI CALCEIS PVNICEIS.

C. MARIVS C. F. *N. Bello numantino Scipione imperatore in Hiſpaniam meruit, hoſtem ex provocatione occidit, Plutarchus, Cicero *pro Cornelio Balbo*. TR. PL. Cotta, Metello coss. legem de ſuffragiis tulit, Plutarchus, Cicero *de Legibus* III. In Ædilitate bis repulſam tulit. Cicero *pro Plancio*. Ex Prætura Hiſpaniam ſortitus, provinciam Iberorum latrociniis liberavit. Legatus cum Metello imperatore ad Numidicum bellum profectus, a quo cum Romam miſſus eſſet, criminatus eſt, bellum illum producere, ſe, ſi Conſulem feciſſent, brevi tempore aut vivum aut mortuum Jugurtham in pop. R. poteſtatem redacturum. Itaque cos. factus eſt cum L. Caſſio. AN. DCXLVI. Caſſiodorus, Cicero lib. *de Officiis* III. in Africam cum exercitu profectus, Jugurtham & Bochum Maurorum regem multis præliis vicit: Jugurtham vivum a Bocho, Sullæ opera, accepit deque eo triumphavit. Saluſtius in *Jugurth.* Epitome LXVI. Florus libro III. Eutropius libro IV. Oroſius lib. V. cap. XIV. cos. iterum abſens creatus cum C. Flavio. AN. DCXLIX. Caſſiodorus, Aſconius in *Cornelianam*. cos. III. cum L. Aurelio. AN. DCL. Caſſiodorus, Epitome LXVII. Plinius libro II. cap. LIX. cos. IV. cum Q. Catulo. AN. DCLI. Bellum Cimbricum geſſit, ſumma vi oppugnata a Teutonis & Ambronibus caſtra defendit: duobus deinde præliis circa Aquas Sextias eos delevit, in quibus cæſa traduntur hoſtium ducenta millia, capta nonaginta. Epitome LXIIX. Eutropius libro V. Florus libro III. cap. III. cos. V. cum M. Aquillio. AN. DCLII. Caſſiodorus. Cimbros qui per Noricum profligato Q. Catulo procoſ. irruperant in Italiam, collatis ſignis funditus delevit; cæſa traduntur hoſtium centum quadraginta millia, capta ſexaginta. Marius totius civitatis conſenſu exceptus, pro duobus triumphis, qui offerebantur, uno contentus fuit. Epitome LXIIX. Vellejus lib. II. cos. VI. cum L. Valerio. AN. DCLIII. Caſſiodorus. His coss. Saturninus Trib. pl. qui ſeditionem concitavit, & Glaucia Prætor a Rabirio occiſi ſunt. Epitome LXIX. Cicero *pro Rabirio* perduellionis reo. L. Sulla, Q. Pompejo coss. civitate a Sulla pulſus, in Minturnenſium paludibus latuit, a Minturnenſibus captus & dimiſſus, in Africam delatus eſt. Acceſitus a Cinna cos. urbem cepit, eam cædibus & rapinis vaſtavit. Epitome LXXVII. & XXC. Appianus lib. I. Vellejus lib. II. Florus lib. III. cap. XXI. cos. VII. cum L. Cornelio. AN. DCLXVII. Idibus Martiis in magiſtratu mortuus eſt. Appianus, Plutarchus in vita & *Sulla*, Cicero libro *de Natur. Deor.* III.

I

C. MARIVS C. F. C. N. Cum patre in Africam profugit, quo mortuo cos. creatus eſt admodum adoleſcens cum Cn. Papirio. AN. DCLXXI. Ejus juſſu Damaſippus Pr. cum Senatum convocaſſet, omnem nobilitatem, quæ in urbe erat, trucidavit. Ipſe a Sulla, exercitu ejus fuſo deletoque, Præneſte obſeſſus, cum per cuniculum captaret evadere, ſeptuſque ab exercitu eſſet, mortem ſibi conſcivit in ipſo cuniculo. Epitome XXCVI. & ſequentibus, Appianus lib. I. Plutarchus in *Sulla* & *Mario*, Vellejus lib. II. Florus libro III. capite XXI.

POMPEIA GENS.

VELLEJUS Paterculus, auctor antiquitatis ſane luculentus, tres Pompejæ gentis fuiſſe familias lib. II. tradit: quæ vero hæ ſint non explicat. Mihi diligentiſſime hæc perpendenti, duæ omnino hujuſce gentis familiæ diverſæ occurrunt. Prima Ruforum eſt, quorum quidem tres ante bellum civile Sullanum, tres poſt Pompejanum, curules geſſiſſe magiſtratus reperio. Neque tamen ignoro quoſdam ex his *Bithynicos* appellari. Eos enim, quia ejuſdem plane ſunt ſtirpis, cum cæteris conjunximus. Hujus familiæ auctor eſt & princeps Q. Pompejus, is qui rem ad Numantiam male geſſit: unde a Cicerone *de Claris oratoribus*, *homo per ſe cognitus*: *pro Muræna*, *novus homo* appellatur: atque etiam in *Accuſationis* V. *humili & obſcuro loco natus* dicitur. Altera familia Pompeii Magni eſt, cujus pater, quia perverſis eſſet oculis, *Strabo* nominatus: ipſe vero propter res in prima ætate præclare fortiterque geſtas, primus omnium *Magni* cognomine eſt a Sulla decoratus, omnium certe ſeculorum & nationum facile princeps, qui fines imperii Romani (ut Cicero *in Catilinam* ſcribit) non terræ, ſed cæli regionibus terminavit, cujus extat monumentum apud Plinium lib. VII. & in libro Epigram. urbis, quod apponam:

P. VRB. RO. S. P. Q. R. CN. POMPEIVS MAGNVS IMP. BELLO XXX. ANN. CONFECTO FVSIS, FVGATIS, OCCISIS, IN DEDITIONEM ACCEPTIS HOMINVM CENTIES VICIES SEMEL LXXXIII. M. DEPRESSIS AUT CAPTIS NAVIBVS DCCCXLVI. OPPIDIS, CASTELLIS MDXXXVIII. IN FIDEM ACCEPTIS TERRIS A MEOTI AD RVBRVM MARE SVBACTIS QVVM ORAM MARITIMAM PRAEDONIBVS LIBERASSET, ET IMPERIVM MARIS POPVLI ROMANI RESTITVISSET. EX ASIA, PONTO, ARMENIA, PAPHLAGONIA, CAPPADOCIA, CILICIA, SYRIA, SCYTHIS, IVDAEIS, ALBANIS, IBERIA, INSVLA CRETA, BASTERNIS, ET SVPER HAEC DE REGIBVS MITHRIDATE ATQVE TIGRANE TRIVMPHAVIT.

POMPEIÆ GENTIS FAMILIA PRIMA.

A. POMPEIVS. *RVFVS.

I

Q. POMPEIVS. A. F. *N. RVFVS. cos. cum Cn. Servilio. AN. DCXII. Cassiodorus, Cicero ad Atticum XII. In Hispaniam profectus procos. imperio, Termestinos subegit, cum eisdem & Numantinis pacem ignobilem fecit. Romam reversus a clarissimis viris accusatus, absolutus est. Cassiodorus, Vellejus lib. II. Cicero *pro Muræna*, *pro Fontejo*, libro *Accusationis* V. & *de Finibus* II. *Officiorum* III. Appianus in *Hispaniensibus*, Eutropius lib. IV. Valerius Max. capite V. libri VIII. Aufidium appellat. Est autem Aufidius familiæ nomen: quare eorum sententiam sequor, qui *A. F.* pro *Aufidio* legendum existimant.

Q. POMPEIVS. Q. F. A. N. RVFVS. PR. VRB. AN. DCLXIII. Cicero lib. *de Oratore* I. Valerius libro III. capite V. cos. cum L. Sulla. AN. DCLXV. In Magistratu a militibus occisus est. Appianus lib. I. Asconius in *Cornelianam*, Cicero in *Bruto*, & *contra Rullum* oratione I. & II.

I

Q. POMPEIVS. Q. F. Q. N. RVFVS. Gener Sullæ ab emissariis P. Sulpicii Trib. pl. occisus est. AN. DCLXV. Vellejus Paterc. lib. II. Epitoma LXXVII. Appianus I. Plutarchus in *Sulla*.

I

Q. POMPEIVS. Q. F. Q. N. RVFVS. TR. PL. AN. CCC. In carcerem, quod comitia impediret, jussu Senatus conjectus est. Dio libro XL. τῶ Σύλλα θυγατριδῶν appellat. Lapsus videtur interpres, qui Sullæ sororis filium convertit.

SEX. POMPEIVS. SEX. F. *N. RVFVS. cos. cum L. Cornificio. an. DCCXIIX. Cassiodorus, Dio libro XLIX. Hunc, Cuspinianus, & literarum & antiquitatis alioqui peritissimus, Cn. Pompeii minorem natu filium falso credidit. Ille enim cos. DES. antequam iniret occisus est. Appianus libro V.

I

SEX. POMPEIVS. SEX. F. SEX. N. RVFVS. cos. cum Sex. Appulejo. an. DCCLXVI. Cassiodorus, Dio libro LVI.

A. POMPEIVS. Q. F. Q. N. RVFVS. Obiit in Capitolio, quum deos salutasset, Plin. lib. VII. cap. LIII.

I

A. POMPEIVS. A. F. Q. N. BITHYNICVS. Hunc in *Bruto* Cicero summo studio dicendi, multaque doctrina, incredibili labore ac industria fuisse scribit.

I

A. POMPEIVS. A. F. A. N. BITHYNICVS. PR. in Sicilia a Sex. Pompejo Magni filio occisus est. Appianus libro IIII. Epitome CXXIII. Dio l. XLIX.

SECVNDA POMPEIÆ GENTIS FAMILIA.

SEX. POMPEIVS. CN. F. *N. Nullos honores est adeptus.

SEX. POMPEIVS. SEX. F. CN. N. Præstantissimum ingenium contulit ad summam juris civilis & ad perfectam geometriæ ac rerum Stoicarum scientiam. Cicero in *Bruto*, *de Oratore* III. & *Philippica* XII. Pomponius libro II. *De origine juris*.

CN. POMPEIVS. SEX. F. CN. N. STRABO. PR. A Picentibus victus, non ita multo post eosdem fudit. cos. cum L. Porcio. AN. DCLXIV. Cassiodorus. Proconsul Marsos acie vicit, Vestinos & Pelignos in deditionem accepit, Asculum cepit & triumphavit. Octavio, Cornelio coss. fulmine extinctus est: lectum ejus populus diripuit, corpus unco traxit. Appianus lib. I. Plutarchus in *Pompejo*, Cicero *in Pisonem*, & *Philipp.* XII. Epitome LXXIV. & sequentibus, Vellejus lib. II.*

CN

*I

CN. POMPEIVS CN. F. SEX. N. QVI POSTEA. MAGNVS. APP. EST. AVGVR. Eques Roman. nullo honore functus, Sulla Dictatore ex Africa de Hiarba Mauritaniæ rege triumphavit. an. DCLXXII. Triumphavit iterum, ex Hispania profligato Sertorio, antequam iniret Consulatum. cos. cum per ætatem fieri non posset legibus solutus est, creatus cum M. Crasso. AN. DCXXCIII. Post Consulatum M. Acilio, C, Pisone coss. bellum Piraticum cum XV. legatis gessit, intra XL. diem confecit. Manilia lege ad bellum Mithridaticum extra ordinem profectus. AN. DCXXCVII. Mithridatem Asiæ, Tigranem Armeniæ, Atrocem Iberiæ, Aristobulum Judææ regem maximis præliis vicit, multasque gentes in potestatem populi Romani redegit, De orbe terrarum Messalla, Pisone coss. triumphavit, pridie Kal. Octobris die natalis sui. coss. II. cum M. Crasso. AN. DCXCIIX. cos. III. solus. an. DCCI. Nec plures Consulatus gessit. Mendum est apud Plinium libro XV. cap. V. ubi quarto Consulatu pro tertio scriptum est, librariorum, opinor, vitio. Pugna Pharsalica a Cæsare victus & profligatus, in Ægyptum fugiens a Ptolomæo rege interfectus est. AN. DCCV, ætatis suæ LIX. Hæc Cassiod. Appianus in *Mithridaticis*, & lib. *de Bellis civilibus* I. Plutarchus in vita & *Cæsare*, Cicero ad Atticum, *pro lege Manilia* ubique. Plinius VII. & XXXVII. cap. II. Cæsar *de Bello civili*, Vellejus Paterculus lib. II. Dio lib. XXXV. VII. VIII. XL. & XLII. Eutropius, Florus, alii.

CN. POMPEIVS CN. F. CN. N. MAGNVS. Bello Pompejano classis Ægyptiæ præfectus, Cæsaris ad Oricum naves partim abduxit, partim incendit. Cæsar *de Bello civili* III. Post patris cædem in Hispaniam a Catone missus, bellum cum Cæsare gessit, ab eo IIII. cos. ad Mundam victus, & in fuga occisus est. Appianus lib. II. Plutarch. & Zonaras in *Cæsare*, Cicero ad Atticum XVI. Dio lib. XLIII. Hirtius lib. V. & VI. Florus lib. IV. cap. II. Eutropius lib. VI. Vellejus lib. II.

SEX. POMP. CN. F. CN. N. MAGNVS. Bello Hispaniensi præsidio Cordubam tenuit. Hirtius libro VI. post Cæsaris cædem a Senatu revocatus, præfectus totius oris maritimæ constitutus, armis Siciliam occupavit, Augustum navali prælio vicit. Ab Agrippa, Cornificio, Pompejo cos. profligatus, in Asiam fugiens, jussu Antonii interfectus est. Appianus lib. IV. & V. Cicero *Philip.* V. & XIII. Dio lib. XLIIX. & seq. Eutrop. lib. VII. Florus libro IV. cap. IIX. Zonaras in *Octaviano*.

LIVIA GENS.

LIVIORUM gentem plebejam fuisse, Suetonius in *Tiberio* tradit, eamque admodum floruisse, octo Consulatibus, censura duplici, triumphis tribus, censura etiam ac magisterio equitum honoratam fuisse refert: claram præterea & insignem viris, ac maxime Salinatore Drusoque, quorum alter ob commentum in censura salis vectigal, *Salinatoris*, alter vero hostium Duce Drauso cominus trucidato, sibi posterisque suis *Drusi* cognomen invenit. Quo tamen in loco magistratuum numerum non satis attendisse videtur vir ille, ut ex gentis descriptione facile cuivis apparebit.

C. LIVIVS *DENTER. MAG. EQ. C. Claudio Dictatori. AN. CDV.

I

M. LIVIVS C. F. *N. DENTER. Nullum magistratum gessit.

I

M. IVLIVS M. F. C. N. DENTER. PONTIFEX. COS. cum M. Aimilio. AN. CDLI. Livius X. Diodorus lib. XX.

I

M. LIVIVS M. F. M. N. SALINATOR. COS. cum L. Aimilio. an. DXXXIV. Cassiodorus, Plinius libro XXXIX. cap. I. de Illyriis triumphavit. Damnatus autem populi judicio, quod prædam non æqualiter diviserat militibus. Frontinus libro IV. cos. II. cum C. Claudio. AN. DXLVI. Livius libro XXVII. Asdrubalem cum toto exercitu ad Senam oppidum delevit. De Pœnis II. triumphavit. Livius XXIIX. Valerius lib. IV. cap. II. & lib. VII. cap. IV. Item IX. capite III. DICT. COMIT. HABEND. C. AN. DXLVI. Livius libro XXIIX. CENS. cum C. Claudio. AN. DXLIX. Præter Metiam tribum, populum Romanum omnem triginta & quatuor tribus in Censura notavit levitatis nomine, quod quum se post priorem Consulatum multa irrogata condamnassent, cos. iterum Censoremque fecissent. Livius libro XXIX. Suetonius in *Tiberio*. Valerius libro IV. cap. II. Sex. Salinatorem perperam appellat.

I

C. LIVIVS M. F. M. N. SALINATOR. PR. AN. DLXII. Livius libro XXXV. cos. cum M. Valerio. AN. DLXV. Livius lib. XXXIIX. Meminit Cicero in *Catone*.

I

M. LIVIVS M. F. M. N. DRVSVS. Hic opinor est, qui duce hostium Drauso cominus trucidato, sibi posterisque suis cognomen invenit PROPR. ex provincia Gallia aurum retulit, Senonibus olim in obsidione Capitolii datum, auctor Suetonius.

I

C. LIVIVS M. F. C. N. DRVSVS. COS. cum P. Cornelio. AN. DCVI. Cassiodorus, Appianus in *Hispaniensibus*, Jul. Obsequens, ubi mendose est, *Lælius*, pro *Livius*.

*

M. LIVIVS *PACATVS. PRÆFECTVS Tarentinus, oppidum proditione amisit, arcem per quinquennium tutatus est. Huic glorianti ac dicenti, *Mea opera, Q. Fabi, Tarentum recepisti: Certe*, inquit, *nam nisi tu amisisses, nunquam recepissem*. Livius libro XXV. & XXVII. Cicero in *Catone*, & eum secutus Plutarchus in *Fabio*, Salinatori hoc tribuit. Lapsum hac in re Ciceron. Hen. Glareanus præstantissimo studio atque doctrina vir, jampridem ostendit: quod quum alii sibi arrogant, faciunt, me hercule, impudenter.

M. LIVIVS C. F. M. N. DRVSVS. TR. PL. AN. DCXXXI. Ob eximiam adversus Gracchos operam, *Patronus Senatus* appellatus est. Suetonius in *Tiberio*, Plut. in *Gracchis*, Cic. in *Bruto*, Plin. lib. XXXIII. Asconius in *Cornelianam*. PR. VRB. AN. DCXXXIIX. Cicero ad Atticum VII. Auctor ad Herennium lib. II. COS. cum L. Calpurnio. AN. DCXLI. Cassiodorus. Scordiscos in Thracia vicit, deque iis triumphavit. Epitoma LXI. CENS. cum M. Aimilio. AN. DCXLIV. In magistratu mortuus est.

C. LIVIVS C. F. M. N. DRVSVS. Meminit Cic. in *Bruto*. Hunc opinor esse, cujus domum Cic. Tusculana quinta consultoribus compleri solitam, & cæcum fuisse scribit. Idem tradit Val. l. IIX. c. VII.

I

M. LIVIVS M. F. C. N. PONTIFEX. Cicero *pro Domo*. TR. PL. AN. DCLXII. Nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, a Paterculo dicitur. Senatui judicia, quæ Sempronia lege ad equites translata erant, restituere conatus est. quod beneficium quum sperni a Senatu videret, ad plebem se contulit, & legem de civitate sociis danda promulgavit. Reversus e foro in atrio domus suæ cultello percussus, intra paucas horas decessit: leges ejus omnes sc. abrogatæ. Vellejus lib. II. Suetonius in *Tiberio*, Appianus lib. I. Cicero in *Bruto*, *pro Domo*, *de Finibus* IV. *de Legibus* II. *de Natura deorum* III. A Q. Vario ferro sublatum scribit. Plinius lib. XXIIX. cap. IX. caprinum sanguinem bibisse refert. Meminit idem lib. XXV. cap. V. & lib. XXXIII. cap. I. Gellius lib. XVII. cap. XV. Valerius lib. IX. cap. V. Florus lib. III. cap. XVII.

I

L. LIVIVS C. F. C. N. DRVSVS. Nullum Magistratum gessit. Bello civili Octaviano Brutum & Cassium sequutus, post pugnam Philippensem in tabernaculo sibi ipsi mortem conscivit. Pater hic fuit Liviæ Augustæ. Vellej. lib. II. Dio lib. XLIIX.

I

L. LIVIVS L. F. C. N. DRVSVS. COS. cum L. Calpurnio. AN. DCCXXXIIX. Cassiodorus, Dio lib. LIV.

TVLLIA GENS.

TULLII, qui *Cicerones* dicuntur, municipes Arpinates sunt, orti a Tullo Attio Volscorum rege. Auctorem hujus rei habeo (ut omittam Plutarchum & Eutropium) Silium Italicum, qui libro octavo *Punicorum* sic scribit,

Tullius æratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo sanguis ab alto.

Ipse quoque Cicero stirpem suam, antiquissimam lib. *de Legibus* II. prædicat. Sunt tamen qui a *tullis*, id est, aquæ ductibus, *Tullios* deducere malunt. a quibus ut dissentiam, cum illorum quos dixi facit auctoritas, tum vero quod in cognominibus, vocabulorum ejusmodi derivationes locum quidem habere aliquem posse videantur, in nominibus certe gentium non item. Atque haud scio an *Tullum*, quod Volcatiorum cognomen est, quam *Tullium*, quod gentis est nomen, a tullis rectius deducamus, accommodatius sane ad horum nominum rationem. Unica vero hujus Tulliæ gentis familia magistratibus & honoribus floruit, ea quæ *Ciceronum* cognomen tulit, a ciceribus ferendis, ut ait Varro. Illud enim quod de verruca, quam *cicerem* Latini vocant, Plutarchus narrat, eo mihi minus verisimile fit, quod patrem & avum suum Cicero eodem plane usos esse cognomine *de Legibus* III. & II. *de Oratore* satis dilucide ostendat. Ac ex his quidem primus M. Cicero orator honores est adeptus. Nam de avo sic libro *de Legibus* III. loquitur, *Et avus noster singulari virtute in hoc municipio, quoad vixit, restitit M. Gratidio, cujus in matrimonio sororem aviam nostram habebat, ferenti legem tabellariam.* Excitabat enim fluctus in simpulo (ut dicitur) Gratidius, quos post filius ejus Marius in Ægæo excitavit mari ac nostro quidem. Quæ cum res esset ad se delata, Scaurus consul, *Utinam*, inquit, *M. Cicero, isto animo atque virtute in summa Republica nobiscum versari, quam in municipali maluisses.* Hæc ille.

M. TVLLIVS *CICERO. Meminit Cicero lib. *de Legibus* tertio.

M. TVLLIVS M. F. *N. CICERO. In filii Consulat. petitione moritur. Cicero ad Atticum lib. I. Plutarchus. Meminit libro *de Oratore* secundo.

L. TVLLIVS M. F. *N. CICERO. cum M. Antonio Proconsule in Ciliciam est profectus. Cicero lib. II. *de Oratore*.

I

L. TVLLIVS L. F. M. N. CICERO. Meminit Cicero lib. *de Finibus* V. & *Accusationis* IV.

*

M. TVLLIVS M. F. M. N. CICERO AVGVR. In *Bruto*. *de Divinat.* I. QVÆSTOR. in Sicilia Sex. Peduceo Prætori. an. DCLXXIIX. Asconius in *divinat.* Cicero *post reditum in Senatu*, *in Pison. pro Plancio*, in *Bruto*. ÆDILIS CVRVL. AN. DCXXXIX. Verrem de pecuniis repetundis accusa-

Q. TVLLIVS M. F. M. N. CICERO. ÆDIL. CVR. Cicero Epist. ad Q. Fr. I. Legatus Cæsaris in Gallia. Cæsar lib. *de Bello Gallico* V. & VI. Dio lib. XXXIX. PR. AN. DCXCI. Asiam Proconsule tricenium obtinuit. Plutarchus in *Cicerone*, Cicero ad Q. Fr. a Triumviris proscriptus occisus est. Appianus lib. IV. Dio libro XLVII.

I

Q. TVLLIVS Q. F. M. N. CICERO. Meminit Cicero sæpius in Epistolis ad Atticum. a IIIVIRIS proscriptus, patrem abscondit, nec ullis tormentis cogi potuit, ut illum indicaret: quod cum pater ferre non posset, & se prodidisset, ambo interfecti sunt. Dio lib. XLVII. Paulo aliter Appianus libro IV. Dionem secutus est Zonaras in *Octaviano*.

vit. Ludos trinos fecit. *Accusationis* v. & *pro Muræna*. PR. REPETVND. AN. DCXXCVII. *pro Cluentio*, in *Bruto*, *in Pisonem*. Legem Maniliam suasit. Dio l. xxxvi. Extat oratio pro lege Manilia. Cluentium veneficii, & Cornelium majestatis defendit. Asconius in *Cornelianam*. cos. cum C. Antonio. an. DCXC. Agrarias Rulli leges abrogavit, Rabirium perduellionis reum defendit, proscriptorum liberos magistratus petere vetuit, Legem de ambitu tulit, Murænam COS. DES. ambitus reum defendit, Catilinam urbe ejecit, de conjuratis supplicium sumpsit, *Pater patriæ* a Catone appellatus, ipsi primo omnium supplicationes togato decretæ, a Campanis aurea statua donatus est. Dio l xxxvii. Epit. cii. Salust. & Cic. *in Catil. in Pisonem*, *in Vatinium*, *pro Sextio*, ubique. Gabinio, Pisone coss. rogatione Clodia, quod indemnatos cives occidisset, in exilium pulsus, ejus domus eversa, bona sub hasta vendita: revocatus Lentulo, Metello coss. xvi. post exilium mense, pridie Non. Sextiles, ingenti omnium ordinum studio Romam reversus, domus sumptu publico ædificata. Dio l. xxxiix. & xxxix. Epit. ciii. & civ. In orationibus *post reditum*, *pro Sextio*, *in Pisonem*, *pro Plancio*, *de Legibus* iii. Ad Atticum iii. & iv. Marcello, Sulpicio. coss. In Ciciliam Proconsul profectus, Eranam, itemque Sepyram, Ceminorim, Eleutherocilcium & Pindenissum magna hostium multitudine occisa cepit. Tibaranos in deditionem accepit, quamobrem Imperator app. supplicationesque absenti decretæ, & triumphus. lib. xv. Epist. ad Catonem, & ad Atticum v. Bello civili Pompejanas partes secutus, his profligatis, a Cæsare in gratiam receptus. Dio XLI. & XLII. ad Atticum vii. & sequentibus. Post cujus cædem, cum multa præclare in republica gessisset, a IIIVIRIS proscriptus, occisus est anno ætatis LXIII. ejus caput cum manu dextra pro rostris positum. Epit. CXX. Plut. in vita, Appianus lib. iv. Dio lib. XLVII. Vellejus lib. ii. Florus lib. iv. cap. v. Eutropius lib. vii. Valerius lib. i. cap. iv. & lib. v. cap. iii.

I

M. TVLLIVS M. F. M. N. CICERO PONTIFEX. COS. cum C. Julio. AN. DCCXXIII. Imagines Antonii sc. sustulit, ac ne quis Antoniorum *Marcus* appellaretur, edixit. Plutarchus in *Cicerone*, Dio lib. LI. Proconsul Syriam obtinuit. Appianus libro iv.

IVNIA GENS.

D. IVNIVS *BRVTVS SCÆVA. MAG. EQ. Q Publilio Dict. an. CDXIV. cos. cum L. Furio. an. CDXXIIX. Cassiod. Livius libro IIX. Diodorus lib. XIIX.

I

D. IVNIVS D. F. *N. BRVTVS SCÆVA. cos. cum Q. Fabio. an. CDLXI. Cassiodorus, Livius lib. X.

I

D. IVNIVS D. F. D. N. PERA. COS. cum N. Fabio. an. CDXXCVII. Cassiod. de Sassinatibus & Sallentinis triumphavit. CENS. cum L. Postumio. an. D. collega mortuo abd.

I

M. IVNIVS D. F. D. N. PERA. COS. cum M. Aimilio. an. DXXIII. Cassiodor. CENS. cum C. Claudio. an. DXXIIX. DICT. R. G. C. AN. DXXXVII. Livius libro XXII. Valerius libro vii. cap. vi.

C. IVNIVS C. F. C. N. BVBVLCVS BRVTVS. COS. cum Q. Aimilio. an. CDXXXVI. Livius lib. IX. Diodor. XIX. cos. II. cum L. Papirio. an. CDXL. MAG. EQ. C. Sulpicio Dict. AN. CDXLI. cos. III. cum Q. Aimilio. anno CDXLII. Cassiod. Diodor. lib. xx. ubi pro *Julio*, *Junio* legendum recte Cuspinianus præstanti vir ingenio admonuit. MAG. EQ. II. AN. CDXLIV. CENS. cum M. Valerio. an. CDXLVI. Valer. lib. II. c. IV. DICT. R. G. C. an. CDLI. Æquos subegit, ac die octavo triumphans in urbem redit, ædemque Salutis quam Consul voverat, Censor locaverat, Dictator dedicavit. Livius lib. x. Valerius lib. IIX. cap. XV.

I

C. IVNIVS C. F. C. N. BVBVLCVS BRVTVS. COS. cum L. Postumio. an. CDLXII. Cassiod. Liv. lib. XXVII. cos. II. cum P. Cornelio. an. CDLXXVI. Cassiod. De Lucanis & Brutiis triumphavit.

L. IVNIVS C. F. L. N. PVLLVS. COS. cum P. Claudio. an. DIV. Adversum Pœnos in Siciliam missus, tempestate classem amisit, quum auspiciis non paruisset, damnatusque ignominiam voluntaria morte prævenit. Cicero *de Divinat*. I. & *natura deorum* II. Valer. lib. I. cap. IV. Polybius lib. I. Eutropius lib. II. *

*

M. IVNIVS L. F. C. N. BRVTVS. Sine magistratibus fuit.

I

M. IVNIVS M. F. L. N. BRVTVS. PR. AN. DLXII. Livius libro XXXV. cos. cum L. Manlio. an. DLXXV. Livius lib. XL.

I

M. IVNIVS M. F. M. N. PENNVS. PR. AN. DXXCI. Liv. l. XLII. cos. cum Q. Ælio. AN. DXXCVI. Cassiod. Liv. lib. XLV. *

T. IVNIVS L. F. C. N. BRVTVS. Tribunitium Cicero in *Bruto* appellat, facilem & expeditum ad dicendum: & vitæ splendore multo, & ingenio probabili fuisse refert, neque longius honoribus processisse, quod infirma atque etiam ægra esset valetudine.

*

M. IVNIVS M. F. M. N. PENNVS. TR. PL. M. Lepido, L. Oreste coss. Ædilitius est mortuus. Cic. in *Bruto*.

I

M. IVNIVS M. F. M. N. SILANVS. COS. cum Q. Cæcilio. an. DCXLIV. Cassiod. Adversum Cimbros infeliciter pugnavit. Epit. LXV. A Cn. Domitio apud populum accusatus, absolutus est. Asconius *in Cornelianam*. Cic. in *Divinatione*, propter Egritomari paterni amici & hospitis injurias, a Domitio accusatum memorat. Idem in *Accusat*. II. & *Bruto*.

I

D. IVNIVS M. F. M. N. SILANVS. COS. cum L. Muræna. an. DCXCI. Cassiod. Dio l. xxxvii. Sal. in *Catil*. Plut. in *Cicerone*.

I

M. IVNIVS D. F. M. N. SILANVS. COS. cum C. Julio. an. DCCXXIIX. Cassiodor. Dio lib. xxxiii.

D. IVNIVS M. F. M. N. PENNVS. QVI POSTEA GALLAICIVS EST APP. AVGVR. Cic. in *Lælio*. cos. cum P. Cornelio. an. DCXV. Cassiod. Hispaniam ulteriorem sortitus, Lusitaniam urbium expugnationibus usque ad Oceanum perdomuit, & cum flumen Oblivionis milites transire nollent, raptum signifero signum ipse transtulit. Triumph. Popillio, Rupilio coss. Epit. LV & seq. Strabo l. iii. Florus l. ii. c. xvii. Vellejus l. ii. A mendose nominat. Meminit Cic. in *Bruto*, *de LL*. iii. Val. l. vi. c. iv. & ixx. c. xv.

I

D. IVNIVS D. F. M. N. BRVTVS. cos. cum M. Aimilio. an. DCLXXVI. Cassiod. Jul. Obseq. Meminit Cic. in *Bruto*, Ascon. in *Cornelianam*.

FVLVIA GENS.

L. FVLVIVS L. F. L. N. CVRVVS. COS. cum Q. Fabio. AN. CDXXXI. Caſſiodorus, Livius libro IIX. de Samnitibus triumphavit. MAG. EQ. L. Aimilio Dict. AN. CDXXXVII. Livius lib. IX.

I

M. FVLVIVS L. F. L. N. CVRVVS PAITINVS. COS. cum L. Poſtumio. AN. CDXLIIX. ſuffectus in locum Ti. Minucii, Bovianum cepit, de Samnitibus triumphavit. Livius auctor lib. IX.

CN. FVLVIVS CN. F. *N. PAITINVS. De quo nihil tradunt auctores.

CN. FVLVIVS CN. F. CN. N. MAXVM. CENTVMALVS. cos. cum L. Cornelio. AN. CDLV. Livius lib. X. de Samnitibus & Etruſcis triumphavit.

I

CN. FVLVIVS CN. F. CN. N. MAXVM. CENTVMALVS. DICT. CL. FIGENDI C. AN. CDXC. cos. cum L. Poſtumio. AN. DXXIV. Caſſiodorus. Bellum cum Illyriis geſſit. Corcyram in poteſtatem populi Romani redegit, Dyrrhachium in deditionem accepit. Apolloniam cepit, de Illyriis triumphavit. Florus l. II. c. V. Epitome XX. Oroſius l. IV. cap. XII. Eutropius lib. II. Polybius libro II. ubi mendum eſt in prænomine.

I

CN. FVLVIVS CN. F. CN. N. MAXVM. CENTVMALVS. ÆDIL. CVRVL. PR. an. DXL. Livius lib. XXIV. cos. cum P. Sulpicio. an. DXLII. Livius lib. XXV. Oroſius lib. IV. cap. XVI. Proconſul cum exercitu cæſus ab Annibale ad Herdoneam eſt. Livius libro XXVII.

M. FVLVIVS CN. F. CN. N. PATINVS. COS. cum T. Manlio. an. CDLIV. Livius lib. X. De Nequinatibus triumphavit.

I

M. FVLVIVS M. F. M. CN. N. PAITINVS NOBILIOR. Sine magiſtratu fuit.

I

SER. FVLVIVS M. F. M. N. PAITINVS NOBILIOR. cos. cum M. Aimilio. an. CDXCIIX. Caſſiodorus. Hic quum proſpere terra marique cum Carthaginienſibus bellum in Sicilia geſſiſſet, naufragio claſſem amiſit, Epitome XIIX. Polybius libro I. Eutropius lib. II. Oroſius lib. IV. cap. VII.

I

M. FVLVIVS SER. F. M. N. NOBILIOR. De quo nihil accepimus.

I

M. FVLVIVS M. F. SER. N. NOBILIOR. PR. AN. DLX. Livius lib. XXXIV. Hiſpaniam ulteriorem ſortitus, re bene geſta, urbem ovans eſt ingreſſus. Liv. lib. XXXV. cos. cum Cn. Manlio. an. DLXIV. Caſſiod. In Cephalleniam tranſgreſſus omnes civitates in deditionem ſine prælio accepit, de Ætolis triumphavit. Liv. l. XXXVII. & ſeq. Oroſius lib. IV. c. XIX. CENS. cum M. Aimilio. an. DLXIV. Liv. lib. XL. Val. l. IV. c. II. Gellius lib. XII. cap. IIX. Meminit Cicero *Tuſculana* prima. *

*

M. FVLVIVS M. F. M. N. NOBILIOR. cos. cum Cn. Cornelio. an. DXCIV. Caſſiodorus. His coſs. Terentium mortuum eſſe in Arcadiæ Stymphalo, auctor eſt Donatus.

Q. FVLVIVS M. F. M. N. NOBILIOR. COS. cum T. Annio. an. DC. Hi primi coſs. Kal. Jan. magiſt. inierunt. Caſſiodorus, Epitome XLVII. CENS. cum Q. Fabio. an. DCXVII. IIIVIR COL. DEDUCENDÆ. Ennium, qui cum patre ejus Ætoliæ militaverat, civitate donavit. Cicero in *Bruto*.

FVLVII FLACCI.

M. FVLVIVS Q. F. M. N. FLACCVS. COS. cum App. Claudio. AN. CDXXCIX. Caſſiodorus, Gellius lib. XXVII. cap. XXI. Vellejus libro II. Florus libro II. De Vulſinienſibus triumph. MAG. EQ. Ti. Coruncanio Dict. an. DVII.

Q. FVLVIVS M. F. Q. N. FLACCVS. cos. cum L. Cornelio. an. DXVI. Caſſiodor. Eutropius lib. III. CENS. cum T. Manlio. an. DXXII. Vitio fact. abd. Livius XXXIII. cos. II. cum T. Manlio. an. DXXIX. Caſſiodorus. Hi coſs. primi trans Padum Romanas duxerunt legiones, ibi cum Inſubribus Gallis pugnatum eſt, quorum interfecta ſunt XXIII. millia, capta V. millia. Oroſius l. IV. c. XII. Polyb. l. II. Epit. XX. MAG. EQ. C. Claudio Dict. an. DXL. Liv. l. XXV. cos. III. cum Ap. Claudio. an. DXLI. Liv. eodem Florus l. II. c. VI. Anno inſequenti proconſul Fulvius Capuam recepit, Senatum Campanorum ſecuri percuſſit. Livius lib. XXVI. Val lib. III. cap. II. & IIX. DICT. COMIT. HABEND. C. an. DXLIII. Livius XXVII. Plutarch. in *Marcello*. cos. IV. cum Q. Fabio an. DXLIV. Livius XXVII. Plutarchus in *Annibale*.

C. FVLVIVS M. F. Q. N. FLACCVS. Legatus Q. Fr. conſulis. AN. DXLIV. Livius libro XXVII.

CN. FVLVIVS M. F. Q. N. FLACCVS. PR. AN. DXLI. Male adverſus Annibalem in Apulia pugnavit, in quo prælio hominum ſexdecim millia ciciderunt: ipſe cum equitibus ducentis effugit. Livius lib. XXV. Accuſatus a C. Bleſo Trib. pl. ante judicii diem Tarquinios exulatum abiit, id ei juſtum exilium eſſe ſcivit plebs. Liv. lib. XXVI.

I

Q. FVLVIVS CN. F. M. N. FLACCVS. PR. AN. DLXVI. Liv. lib. XXXIIX. cos. ſuffectus in locum C. Piſonis. an. DLXXIII. Liv. lib. XL.

I

SER. FVLVIVS Q. F. CN. N. FLACCVS. cos. cum C. Calpurnio. AN. DCXIIX. Caſſiod. Vardæos in Illyrico ſubegit. Epit. LVI. Appianus in *Illyricis* meminit. Oroſius lib. IV. cap. III. Cicero in *Bruto*.

Q. FVLVIVS. Q. F. M. N. FLACCVS. PR. AN. DLXXI. Livius lib. XXXIX. Hispaniam citeriorem sortitus, Celtiberos vicit, cæsa sunt in prælio XX. millia hominum, IV. millia capta, de iis triumphavit. Livius lib. XL. cos. cum L. Manlio. AN. DLXXIV. Ligures subegit, deque iis triumphavit. Livius lib. XL. Plinius lib. XXXV. cap. III. CENS. cum A. Postumio. AN. DLXXIX. Livius lib. XLIII. Valerius lib. II. cap. II. Vellejus lib. I.

I

Q. FVLVIVS. Q. F. Q. N. FLACCVS. cos. cum P. Cornelio. AN. DCXIX. Cassiodorus. Bellum servile in Sicilia gessit, ut est in Epitoma LVI.

CN. FVLVIVS. Q. F. M. N. FLACCVS. Hic quod cohortem legionis in qua Trib. militum erat, injussu Consulis domum dimisisset, a Q. Fr. Censore Senatu motus est. Valerius lib. II. cap. II. Vellejus I.

M. FVLVIVS Q. F. M. N. FLACCVS. magistratum nullum gessit. Meminit Livius libro XL. *

M. FVLVIVS. M. F. Q. N. FLACCVS. cos. cum M. Plautio. AN. DCXXVIII. Cassiodor. Jul. Obsequens. Leges de provocatione, & de civitate Italis danda promulgavit. Appian. I. Valerius lib. IX. cap. V. Hic primus omnium Transalpinos Ligures bello domuit. Epitome LX. De Liguribus & Voconticis triumphavit. Plutarchus in *Gracchis*, Vellejus lib. II. Hunc C. Gracchus in Ti. fratris locum IIIVIRVM. AGR. DAND. nominavit, & socium potentiæ assumpsit. Ab Opimio cos. quum Aventinum montem armatus occupasset, interemptus est, ejus domus eversa & publicata. Epitome LXI. Appianus I. Plutarchus in *Gracchis*, Vellejus lib. II. Valerius lib. VI. cap. III. Cic. *Catil.* I. & IV. & *pro Domo*. *

Q. FVLVIVS. M. F. Q. N. FLACCVS. IIIVIR. EPVLONVM. Liv. lib. XL.

M. FVLVIVS. M. F. M. N. FLACCVS. Una cum patre in Aventino dimicans cecidit. Plutarchus in *Gracchis*.

Q. FVLVIVS. M. F. M. N. FLACCVS. A patre ad Opimium cos. legatus de conditionibus missus, in carcere necatus est. Cicero *Catilina* IV. Plutarchus, Appianus, Vellejus lib. II. juvenem specie excellenti fuisse tradit, necdum duodevigesimum annum egressum: Cicero impuberem appellat. Mortis quoque genus aliud profert Paterculus, quod Valerius cap. XII. libri noni, M. Herennio tribuit.

SEMPRONIA GENS.

SEMPRONII SOPHI.

P. SEMPRONIVS. P. F. C. N. SOPHVS. PONTIFEX. Livius lib. X. TRIB. PL. AN. CDXLIII. Appium Claudium Censorem in vincula duci jussit. Livius lib. IX. PR. AN. CDXLVII. Livius IX. cos. cum P. Sulpicio. AN. CDXLIX. Livius eodem, Diodorus lib. XX. Plinius lib. XXXIII. cap. I. *P. Sempronium Longum* appellat: quod ut falsum esse credam, cum aliorum tum Livii facit auctoritas. MAG. EQ. App. Claudio DICT. AN. CDLII. CENS. cum P. Sulpicio. AN. CDLIV. Livius lib. X. Meminit Valerius lib. VI. cap. III. Pomponius *de orig. juris*.

I

P. SEMPRONIVS. P. F. P. N. SOPHVS. cos. cum Ap. Claudio. AN. CDXXCV. Cassiodorus, Vellejus lib. I. Adversus Picentes duxit exercitum, & quum subitus terræ motus utrasque acies confudisset, exhortatione confirmavit suos, & impulit, ut consternatum superstitione hostem invaderent, unde victoriam reportavit, deque Picentibus triumphavit. Eutropius lib. II. Florus I. cap. XIX. Orosius lib. IV. c. IV. CENS. cum M. Valerio. AN. DI. Epitome XVIII. Valerius lib. II. cap. IV.

SEMPRONII LONGI.

C. SEMPRONIVS. TI. F. TI. N. BLAESVS. cos. cum Cn. Servilio. AN. D. Cassiodorus. In Africam trajecit, universam oram maritimam depopulatus est. Romam reversus, triumphum meruit. Polybius lib. I. Eutropius lib. II. Orosius lib. IV. cap. VII.

I

TI. SEMPRONIVS. C. F. TI. N. LONGVS. cos. cum P. Cornelio. AN. DXXXV. Cassiodorus. His coss. bellum Punicum secundum initum est. Livius lib. XXI. Polybius III. Florus lib. II. Orosius lib. IV. cap. XIV. Asconius in *Cornelianam*.

I

TI. SEMPRONIVS. TI. F. C. N. LONGVS. XVIR. SACR. Livius lib. XXVII. PR. AN. DLVII. Livius lib. XXXIII. cos. cum P. Cornelio. AN. DLIX. Livius lib. XXXIV. Orosius lib. IV. cap. XIX.

SEMPRONII TVDITANI.

C. SEMPRONIVS. M. F. *N. TVDITANVS. De quo nihil accepimus.

C. SEMPRONIVS. C. F. M. N. TVDITANVS. Fuit sine honoribus. *

M. SEMPRONIVS. C. F. M. N. TVDITANVS. cos. cum C. Claudio. AN.DXIII. His coss. Ludis Romanis primum Tragœdia & Comœdia ad scenam data, a Livio Andronico. Cassiodorus, Cic. in *Bruto*, in *Catone, Tusculana* I. Gellius lib. XVII. Meminit Livius lib.VII. CENS. cum Q. Fabio. AN. DXXIII.

I

M. SEMPRONIVS. M. F. C. N. TVDITANVS. PR. AN. DLXIV. Livius lib. XXXVII. COS. cum Ap. Claudio. AN. DLXVIII. Cassiodorus, Livius lib. XXXIX.

C. SEMPRONIVS. C. F. C. N. TVDITANVS. De quo nihil auctores.

I

C. SEMPRONIVS. C. F. C. N. TVDITANVS. PR. AN. DCXXI. Cicero ad Atticum XIII. cos. cum M. Aquillio. AN. DCXXIV. Cassiod. Hic contra Japudas missus, primo rem male gessit, mox victoria cladem emendavit, virtute D. Junii, qui Lusitanos subegerat. Epitome LIX. Cicero in *Bruto*.

*

P. SEMPRONIVS. C. F. C. N. TVDITANVS. PR. AN. DXL. Livius lib. XXIV. CENS. cum M. Cornelio. AN. DXLIV. Livius lib. XXVII. cos. cum M. Cornelio. AN. DXLIX. Livius lib. XXIX. Meminit Cic. in *Bruto* & *Catone*.

SEMPRONII GRACCHI.

TI. SEMPRONIVS. TI. F. C. N. GRACCHVS. cos. cum P. Valerio. AN. DXV. Cassiodorus, Orosius lib. IV. cap. IX. his coss. cum Faliscis bellatum scribit.

I

TI. SEMPRONIVS. TI. F. TI. N. GRACCHVS. ÆDIL. CVRVL. MAG. EQ. factus M. Junio Dict. AN. DXXXVII. Livius lib. XXII. cos. cum L. Postumio. AN. DXXXVIII. In Campania, Cumis rem feliciter gessit. Livius lib. XXIII. Eutrop. lib. III. cos. II. cum Q. Fabio. AN. DXL. Livius lib. XXIV. Appianus in *Punicis*. PROCOS. ab hospite Lucano in insidias deductus, a Magone interemptus est: ejus ossa Hannibal militibus in patriam deportanda tradidit. Livius lib. XXXV. Valerius lib. V. cap. I.

I

P. SEMPRONIVS. TI. F. TI. N. GRACCHVS. Nullum magistratum est adeptus.

I

TI. SEMPRONIVS. P. F. TI. N. GRACCHVS. AVGVR. Cicero *de Divin.* I. Epi. ad Q. Fr. II. TR. PL. AN. DLXIII. Livius lib. XXXVIII. Gellius lib. VII. cap. XIX. Valerius lib. IV. cap. I. & II. Cicero *de Provinciis cons.* PR. AN. DLXXIII. Celtiberos vicit. CCC. eorum oppida delevit, monumentumque suorum operum Gracchurim oppidum in Hispania constituit: de Celtiberis triumphavit. Livius lib. XLI. Appianus in *Iberica*, Orosius lib. IV. cap. X. cos. cum C. Claudio. AN. DLXXVI. Exercitum in Sardiniam duxit, omnes Sardorum populos qui defecerant, in deditionem redegit, deque iis II. triumphavit. Livius lib. XLI. CENS. cum C. Claudio. AN. DLXXXIV. Livius lib. XLIII. Valer. lib. VI. cap. V. Cicero lib. *de Oratore*, & *Rhetoricωn* I. cos. II. cum M. Juventio. AN. DXC. Cassiodor. Meminit Cicero in *Bruto*, de *Nat. Deorum* II. Plutarch. in *Gracchis*, Valerius lib. I. cap. I. & IV. & cap. VI.

TI. SEMPRONIVS. TI. F. P. N. GRACCHVS. AVGVR. Quæstor in Hispania, C. Mancino cos. AN. DCXVI. Cicero lib. II. *Rhetoricωn*, Plutarchus, Vellejus lib II. TR. PL. AN. DCXX. Rempub. perniciosis legibus labefactavit, contra voluntatem Senatus M. Octavio collegæ magistratum abrogavit: & cum iterum Trib. pl. creari vellet, auctore P. Nasica in Capitolio subselliorum fragmentis occisus est, corpus in Tiberim projectum. Epitome LVIII. Plutarch. in vita, Appianus I. Cicero *de Legibus* III. *pro Sextio*, *pro Milone*, *de harusp. responsis*. Meminit etiam in *Bruto*, Vellejus lib. II. Florus, Eutropius, alii.

C. SEMPRONIVS. TI. F. TI. N. GRACCHVS. QVÆSTOR. M. Lepido L. Oreste coss. Cicero in *Bruto*. TR. PL. AN. DCXXX. Leges agrarias & frumentarias tulit: & in alterum annum continuato tribunatu. IIIVIR. colonias in Italiam & Carthaginem deduxit, cumque armatus Aventinum occupasset, ab Opimio cos. convocato ad arma populo, pulsus est, & interemptus, corpus in Tiberim projectum. Valerius & Plutarch. auctores sunt, Gracchum, ne in inimicorum potestatem deveniret, Philocrati servo cervices incidendas præbuisse. De hac re scribunt Vellejus lib. II. Appian. I. Plutarch. in vita, Epitome LX. & seq. Valer. I. c. VII. & I. VI. c. VIII. & lib. VIII. c. X. Cic. *de Divinat.* I. *Catil.* II. *de harusp. respons. pro Domo*, *pro Sextio*, *pro C. Rabirio perduell.* & *de Finibus* V.

ATILIA GENS.

ATILII REGULI.

L. ATILIVS. *VVLSO. TR. MIL. AN. CCCLIV. Livius lib. v. TR. MIL. II. AN. CCCLVII. Livius eod.

M. ATILIVS. M. F. *N. REGVLVS. cos. cum M. Valerio. AN. CDXVIII. Livius lib. VIII. Diodor. lib. XVII.

I

M. ATILIVS. M. F. M. N. REGVLVS. cos. cum L. Postumio. AN. CDLIX. De Samnitibus & Volsonibus triumphavit. Livius lib. x.

M. ATILIVS. M. F. L. N. REGVLVS. cos. cum L. Julio. AN. CDXXCVI. Cassiodorus, Eutropius lib. II. Bellum cum Sallentinis gessit, deque iis triumphavit. Florus lib. I. cap. XX. cos. II. cum L. Manlio. AN. CDXCVII. Amilcare Carthaginensium duce navali prælio victo, in Africam exercitum trajecit. Duos Hasdrubales & Amilcarem acie vicit. PROCOS. a Carthaginensibus, Xantippo Lacedæmonio duce, ultima pernicie victus, captus est. Ab iis de captivis redimendis juratus ad Senatum missus, reddi captivos negavit utile esse. Ipse cum Carthaginem rediisset, vigilando crudelissime est necatus. Epitome XVIII. Polyb. I. Appianus in *Punicis*, Florus lib. II. cap. II. Gellius lib. VI. cap. IV. Cicero *de Finibus* II. & *Officiorum* III. in *Pisonem*, in *Catone*, Valerius lib. I. cap. I. & lib. IV. cap. IV. & lib. IX. cap. II. Meminit Livius lib. XXVIII. & XXX.

M. ATILIVS. M. F. M. N. REGVLVS. cos. cum P. Valerio. AN. DXXVI. Cassiodorus, Gellius lib. IV. cap. III. cos. II. ANN. DXXXVI. Suffect. in locum C. Flaminii. Livius lib. XXII. CENS. cum P. Furio. AN. DXXXIX. Livius lib. XXIV. Valerius lib. II. cap. IV. Quod si verum est, lapsus Polybius videtur, qui pugna Cannensi hunc cecidisse lib. III. tradit.

I

C. ATILIVS. M. F. M. N. REGVLVS. cos. cum L. Aimilio. AN. DXXVIII. Cassiodorus. In Sardiniam navigavit, inde reversus cum Gallis acie conflixit, ipse dimicans occiditur, collega exercitum Gallorum delevit. Polybius lib. II. Plinius lib. III. cap. XIX.

C. ATILIVS. M. F. M. N. REGVLVS. SERRANVS. cos. cum Cn. Cornelio. AN. CDXCVI. Cassiod. Polybius I. Valerius lib. IV. cap. IV. cos. II. cum A. Manlio. AN. DIII. Cassiodorus, Polybius, Orosius lib. IV. cap. VIII. Meminit Cicero *pro Sex. Roscio.*

I

C. ATILIVS. C. F. M. N. SERRANVS. Nullum magistratum est adeptus.

I

C. ATILIVS. C. F. C. N. SERRANVS. PR. AN. DXXC. Livius lib. XLI. cos. cum C. Hostilio. AN. DXXCIII. Cassiodorus, Livius lib. XLIII.

SEX. ATILIVS. *SERRANVS. cos. cum P. Furio. AN. DCXVII. Cassiodorus, Cicero *Officior.* III. ad Atticum XII.

I

C. ATILIVS. SEX. F. SERRANVS. cos. cum Q. Cæpione. AN. DCXLVII. Cassiodor.

ATILII CALATINI.

A. ATILIVS. A. F. C. N. CALATINVS. cos. cum Q. Sulpicio. AN. CDXCV. Cassiodorus, Polybius lib. I. cos. II. cum Cn. Cornelio. AN. CDXCIX. Cassiodorus, Polybius. DICT. R. G. C. AN. DIV. Primus exercitum extra Italiam Dictator duxit. Dio lib. XXXVI. CENS. cum A. Manlio. AN. DVI. Epitome XIX. In cujus sepulchro Cato apud Ciceronem hoc elogium incisum fuisse refert. VNICVM. PLVRIMÆ. CONSENTIVNT. GENTES. POPVLI. PRIMARIVM. FVISSE. VIRVM. Meminit Cicero *de Natura Deorum* secundo.

I

C. ATILIVS. A. F. A. N. CALATINVS. BVLBVS. cos. cum M. Fabio. AN. DVIII. Cassiodorus, Vellejus lib. I. cos. II. cum T. Manlio. AN. DXVIII. Cassiodorus, Orosius lib. IV. cap. X. His coss. Janus II. clausus est. Plutarchus in *Numa*, Florus lib. II. cap. III. CENS. cum A. Postumio. AN. DXIX.

CALPVRNIA GENS.

PLUTARCHUS Calpurniam gentem & nominis & generis originem a Calpo Numæ regis filio accepiſſe in *Numa* tradit, quod idem Feſtus lib. III. ſcribit, & ad Piſonem his verbis oſtendit Ovidius:

— — — *Nam quid memorare neceſſe eſt*
Ut domus a Calpo nomen Calpurnia ducat?

Cum igitur antiquiſſima ſit hujus gentis & regia origo, a Patriciis ad plebem deſciviſſe Calpurnios, ut plerosque alios, exiſtimare licet. Hujus gentis familiæ præcipuæ duæ ſunt, una Piſonum, altera eorum qui *Frugi* appellati ſunt. *Piſones* non a piſis, ſed a *pinſendo* dictos, Plinius cap. III. lib. XVIII. docet; & Ovidius hoc verſu ſatis aperte indicat,

Claraque Piſonis tulerit cognomina prima
Humida calloſa cum pinſeret hordea dextra.

C. CALPVRNIVS. C. F. C. N. PISO. PR. AN. DLXVII. Livius lib. XXXIX. cos. cum A. Poſtumio. AN. DLXXIII. In magiſtratu mortuus eſt. Livius lib. XL.

I

L. CALPVRNIVS. C. F. C. N. PISO. CAESONINVS. cos. cum Sp. Poſtumio. AN. DCV. Caſſiodorus, Appianus in *Punicis*.

I

L. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO. CAESONINVS. cos. cum M. Livio. AN. DCXLI. Caſſiodorus. Legatus C. Caſſii cos. a Tugurnis occiſus. Cæſar *de bello Gallico* I.

I

L. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO. FRVGI. Nullos eſt honores adeptus.

L. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO FRVGI. TR. PL. AN. DCIV. Legem de pecuniis repetundis primus tulit. Cic. *Officiorum* II. & in *Bruto*. cos. cum P. Mucio. AN. DCXX. Caſſiod. Aſconius *Verrina* II. ubi *Cn.* vulgo mendoſe legitur. CENS. cum Q. Fabio. AN. DCXLV.

I

L. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO. FRVGI. PR. AN. DCXLII. In Hiſpania occiſus eſt. Cicero *de Signis*.

I

L. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO. FRVGI. Hunc Prætorium Cicero *Accuſationis* IV. nominat.

L. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO. FRVGI. IIVIR. CAPVÆ. Cicero *pro Sextio*. cos. cum A. Gabinio. AN. DCXCV. Caſſiodorus, Plutarchus in *Cæſare*, & Suetonius, Dio lib. XXXVIII. Cæſar *de bello Gallico* I. His coss. Cicero rogatione Clodia in exilium pulſus eſt. *In Piſonem, pro Sextio, pro Domo, de provinciis Conſularibus*. CENS. cum Ap. Claudio AN. DCCIII. Dio lib. XL. Cæſar *de bello Civili* I. Vellejus lib. II.

I

L. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO. FRVGI. cos. cum M. Druſo. AN. DCCXXXVIII. Caſſiodorus, Dio lib. LIV. PRÆF. URB. ab Auguſto conſtitutus. Tacitus lib. V. Vellejus lib. II.

I

CN. CALPVRNIVS. CN. F. CN. N. PISO. AVGVR. cos. cum C. Julio. AN. DCCXXX. Caſſiodorus, Dio lib. LIII. cos. II. cum Ti. Claudio. AN. DCCXLVI. Caſſiodorus, Dio lib. LV.

I

L. CALPVRNIVS. CN. F. CN. N. PISO. AVGVR. cos. cum Coſſo Cornelio. AN. DCCLII. Caſſiodorus, Dio lib. LV.

C. CALPVRNIVS. L. F. L. N. PISO. FRVGI. cos. cum M Acilio. ANN. DCLXXXVI. Caſſiodorus, Dio lib. XXXV. Legem de ambitu tulit. Cicero *pro Muræna*, Aſconius in *Cornelianam*, Dio lib. XXXVI. Meminit Valerius lib. III. cap. VIII.

CN. CALPVRNIVS. *PISO. COS. cum M. Popillio. AN. DCXIV. Caſſiodorus.

C. CALPVRNIVS. *PISO. cos. cum Ser. Fulvio. AN. DCXVIII. Caſſiodorus.

L. CALPVRNIVS. *BESTIA. cos. cum P. Cornelio. AN. DCXLIII. Caſſiodorus, Valerius lib. I. cap. V. Saluſtius in *Jugurtha*.

M. CALPVRNIVS. L. F. *N. BIBVLVS. ÆDIL. CVR. AN. DCLXXXIX. Cæſar *de Bello Civili* III. Dio lib. XXXVII. PR. AN. DCXCI. Cæſar eodem. cos. cum C. Julio. AN DCXCIV. Caſſiodorus, Dio lib. XXXVIII. Plutarchus in *Cæſare*, Cicero in *Vatinium*. PROCOS. Marcello, Sulpicio coss. Syriam provinciam obtinuit. Dio lib. XL. Cicero ad Atticum VI. & VII. Bello civili mari a Pompejo præfectus, multis laboribus confectus mortuus eſt. Dio lib. XLI. Cæſar lib. III.

MARCIA GENS.

C. MARCIVS. L. F. C. N. RVTILVS. PONTIFEX. Liv. lib. X. cos. cum Cn. Manlio. AN. CCCXCVI. Liv. lib. VII. De Privernatibus triumph. Idem PRIMVS. E. PLEBE. DICT. AN. CCCXCVII. Sine patrum auctoritate, populi juſſu de Tuſcis II. triumph. Liv. l. VII. & X. cos. II. cum P. Valerio. AN. CDI. Caſſiodor. Livius lib. VII. CENS. PR. E PLEBE. cum Cn. Manlio. AN. CDII. Idem cos. III. cum T. Manlio. AN. CDIX. Caſſiod. Livius, Diodorus lib. XVI. cos. IV. cum Q. Servilio. AN. CDXI. Caſſiodorus, Livius, Diodorus.

C. MAR-

I

C. MARCIVS. C. F. L. N. RVTILVS. QVI. POSTEA. CENSORINVS. EST. APP. COS. cum Q. Fabio. AN. CDXLIII. Cassiodorus, Livius lib. IX. CENS. cum P. Cornelio. AN. CDLIX. Liv. lib. X. CENS. II. cum Cn. Cornelio. AN. CDLXXXVIII. Valer. lib. IV. cap. I. Plutarchus in *Coriolano*.

Q. MARCIVS. Q. F. Q. N. TREMVLVS. cos. cum P. Cornelio. AN. CDXLVII. Cassiodorus, Diodorus lib. XX. De Hernicis triumphavit, eique statua equestris togata ante templum Castoris posita est. Livius lib. IX. Plin. lib. XXXIV. cap. VI. Cicero *Philippica* VI. cos. II. cum P. Cornelio. AN. CDLXV. Cassiodorus.

I

Q. MARCIVS. Q. F. Q. N. PHILIPPVS. cos. cum L. Aimilio. AN. CDLXXII. Cassiodorus. De Etruscis triumphavit. Atque his coss. bellum Tarentinum initum est. Epitome XII. Orosius lib. IV. cap. I. MAG. EQ. Cn. Fulvio Dict. AN. CDXC.

L. MARCIVS. Q. F. Q. N. PHILIPPVS. De quo nihil accepimus.

I

Q. MARCIVS. L. F. Q. N. PHILIPPVS. PR. AN. DLXV. Liv. lib. XXXVIII. cos. cum Sp. Postumio. AN. DLXVII. Livius lib. XXXIX. Meminit Plinius lib. XXXIII. cap. X. Valerius lib. VI. cap. III. cos. II. cum Cn. Servilio. AN. DXXCIV. Livius lib. XLIII. His coss. Ennium mortuum scribit in *Bruto* & *Catone*. Cicero. CENS. cum L. Aimilio. AN. DXXCIX. Plutarch. in *Paulo*, Plinius lib. VI. cap. XVI.

L. MARCIVS. Q. F. Q. N. PHILIPPVS. cos. cum Sex. Julio. AN. DCLXII. Cassiodorus, Cicero *pro Cornelio*, Appianus I. & J. Obsequens *Lupum* mendose appellant. Meminit Plin. lib. II. cap. XXX. His coss. bellum sociale cœptum auctor est Plinius lib. XXXIII. & Paterculus lib. II. CENS. cum M. Perpenna. AN. DCLXVII. Cicero in *Prætura urbana, pro Domo*, Valerius lib. VIII. cap. XIV. Hunc gloriari solitum se sine ullo munere adeptum esse omnia, quæ haberentur amplissima, Cicero *Officiorum* scribit, ubi cum *Q. Fabii* F. vulgo legitur, *Fabii* imperiti alicujus glossam existimarem. Hunc a Druso in carcerem conjectum, auctor est Valerius lib. IX. cap. V. Meminit Cicero *de Oratore* III. in *Bruto*, *Muræna*, *pro Plancio*.

Q. MARCIVS. *REX. cos. cum M. Porcio. AN. DCXXXV. Cassiodorus, Plinius lib. II. cap. XXX. Vellejus lib. I. Meminit Valerius lib. V. cap. X.

I

Q. MARCIVS. Q. F. * N. REX. cos. sine collega. AN. DCLXXXV. Cassiodor. Dio lib. XXXV. Pædianus in *Pisonem*.

C. MARCIVS. Q. F. L. N. FIGVLVS. Fuit sine honoribus.

I

C. MARCIVS. C. F. Q. N. FIGVLVS. PR. AN. DXXCIV. Livius l. XLIII. cos. cum P. Cornelio. AN. DXCI. Cassiod. Cicero *de Natura Deor.* II. Adversus Dalmatas parum prospere primum, deinde feliciter pugnavit. Epitome XLVII. cos. II. cum L. Cornelio. AN. DXCVII. Cassiodor. Cicero in *Bruto*. Meminit Valer. lib. IX. cap. III. sed falsum tradit, quum filium Q. Marcii appellat, ejus qui cos. iterum & CENS. creatus est, ut ex tabulis Capitolinis perspicue apparet. *

C. MARCIVS. C. F. C. N. FIGVLVS, de quo nihil tradunt auctores.

I

C. MARCIVS. C. F. C. N. de quo nihil invenio.

I

C. MARCIVS. C. F. C. N. FIGVLVS. cos. cum L. Julio. AN. DCLXXXIX. Cassiod. Dio lib. XXXVII. Cicero *pro Sulla*.

*

L. MARCIVS. C. F. C. N. CENSORINVS. cos. cum M. Manilio. AN. DCIV. Cassiodorus, Cicero in *Bruto*, ad Atticum XII. Epitome XLIX. His coss. bellum Punicum III. initum est. Appianus in *Punicis*. CENS. cum L. Cornelio. AN. DCIV. Valerius lib. VI. cap. XI.

I

L. MARCIVS. L. F. C. N. CENSORINVS. De quo nihil.

I

L. MARCIVS. L. F. L. N. CENSORINVS. cos. cum C. Calvisio. AN. DCCXIV. Cassiodorus, Dio lib. XLVIII.

I

C. MARCIVS. L. F. L. N. CENSORINVS. cos. cum C. Asinio. AN. DCCXLV. Cassiodorus, Dio lib. LV. Meminit Plinius lib. XXXIII. cap. X.

POPILLIA GENS.

M. POPILLIVS. M. F. C. N. LAENAS. FL. CARMENTALIS. cos. cum C. Manlio. AN. CCCXCIV. Cassiodorus, Livius lib. VII. Diodor. XVI. Hic cum cos. esset, eodemque tempore sacrificium publicum cum Læna faceret, quod erat flamen Carmentalis, plebis contra patres concitatione nunciata, ut erat Læna amictus, ita venit in concionem, seditionemque cum auctoritate, tum oratione sedavit. Cicero *de claris Oratorib.* cos. II. cum M. Fabio. AN. CCCXCVII. Cassiodorus. In Tiburtes profectus, rem prospere gessit. Livius eod. cos. III. cum L. Cornelio. AN. CDIII. Cassiodor. Diodorus lib. XVI. Gallorum exercitum, qui in agro Latino consederat, profligavit, deque iis triumph. Liv. lib. VII. cos. IV. cum M. Valerio. AN. CDV. Cassiodor. Livius, Diodor. CENS. cum M. Fabio. AN. CDVII. Meminit Valerius lib. VIII. cap. VI.

I

M. POPILLIVS. M. F. M. N. LAENAS. cos. cum Sp. Nautio. AN. CDXXXVII. Caſſiodorus, Livius lib. IX.

FVIT SINE MAGISTRATIBVS POPILLIORVM GENS ANNIS PLVS MINVS CXL.

P. POPILLIVS. P. F. *N. LAENAS.

M. POPILLIVS. P. F. P. N. LAENAS. PR. AN. DLXXVII. Livius lib. XLI. Valerius lib. VIII. cap. I. COS. cum L. Poſtumio. AN. DXXC. Caſſiodorus. Adverſus Ligures bellum geſſit. Statellates in deditionem accepit. Livius lib. XLI. Floralia his coss. inſtituta docet lib. *Faſtorum* V. Ovidius. CENS. cum P. Cornelio. AN. DXCIV. Plinius lib. XXXIV. cap. VI.

I

M. POPILLIVS. M. F. P. N. LAENAS. cos. cum Cn. Calpurnio. AN. DCXIV. Caſſiod. Appianus in *Hiſpanienſibus*.

C. POPILLIVS. P. F. P. N. LAENAS. cos. cum P. Ælio. AN. DLXXXI. Caſſiodor. Livius lib. XLII. Hi primi e plebe coss. ambo creati ſunt. cos. II. cum M. Aimilio. AN. DXCV. Caſſiodorus.

I

P. POPILLIVS. C. F. P. N. LAENAS. cos. cum P. Rupilio. AN. DCXXI. Caſſiodorus, Epitome LIX. Cicero *Accuſationis* IV. ad Atticum XIII.

PLAVTIA GENS.

P. PLAVTIVS. P. F. PROCVLVS.

C. PLAVTIVS. P. F. P. N. PROCVLVS. cos. cum M. Fabio. AN. CCCXCV. Caſſiodorus, Diodorus lib. XVI. Hernicos vicit. Livius lib. VII. MAG. EQ. C. Marcio Dictat. AN. CCCXCV. Idem.

I

C. PLAVTIVS. C. F. P. N. PROCVLVS. cos. T. Manlio. AN. CDVI. Caſſiodorus, Diodorus lib. XVI. Livius lib. VII. cos. II. cum L. Aimilio. AN. CDXII. Caſſiodorus, Diodorus. Privernates acie vicit, eorum urbem expugnavit. Livius lib. VIII. Valer. lib. VI. cap. II.

I

C. PLAVTIVS. C. F. C. N. PROCVLVS. COS. cum P. Cornelio. AN. CDXXV. Caſſiodorus, Diodorus lib. XVII. Livius lib. VIII. CENS. cum Ap. Claudio. AN. CDXLI. IN HOC HONORE VENOX E. APP. Frontinus.

P. PLAVTIVS. P. F. P. N. PROCVLVS. De quo nihil accepimus.

I

C. PLAVTIVS. P. F. P. N. DECIANVS. cos. cum L. Aimilio. AN. CDXXIV. Caſſiodorus. Privernum cepit, deque Privernatibus triumphavit. Livius lib. VIII.

L. PLAVTIVS. L. F. *N. VENNO. cos. cum L. Papirio. AN. CDXXIII. Caſſiodorus, Diodorus lib. XVII. Bellum Privernum hoc anno initum. Livius lib. VIII.

I

L. PLAVTIVS. L. F. L. N. VENNO. cos. cum M. Foſſio. AN. CDXXXV. Caſſiodorus, Diodor. lib. XIX. Livius lib. IX.

M. PLAVTIVS. *HYPSAEVS. cos. cum M. Fulvio. ANN. DCXXVIII. Caſſiodorus, Jul. Obſequens. Oroſius lib. V. cap. X. Meminit Valerius lib. IX. cap. V. quanquam ibi *Planci* mendoſe ſcriptum eſt.

M. PLAVTIVS. M. F. A. N. SILVANVS. cos. cum C. Julio. AN. DCCLI. Caſſiodorus, Dio lib. LV.

LUTATIA GENS.

C. LVTATIVS. C. F. *N. CATVLVS. Fuit ſine magiſtratibus.

C. LVTATIVS. C. F. C. N. CATVLVS. PONTIF. MAX. cos. cum A. Poſtumio. AN. DXI. Pœnos in Sicilia navali prælio vicit, quinquaginta naves Carthaginenſium demerſæ, ſeptuaginta captæ, de Pœnis triumph. Caſſiodor. Epitoma XIX. Valerius lib. II. cap. III. Oroſius lib. IV. cap. VIII.

*I

Q. LVTATIVS. C. F. C. N. CATVLVS. cos. cum A. Manlio. AN. DXII. Caſſiodorus, Oroſius lib. IV. cap. IX. His coss. Pœnis pax data. Liv. lib. XXX. CENS. cum L. Cornelio. AN. DXVII. In magiſtr. mortuus eſt.

I

Q. LVTATIVS. Q. F. C. N. CATVLVS. De quo nihil accepimus.

I

Q. LVTATIVS. Q. F. Q. N. CATVLVS. cos. cum C. Mario. AN. DCLI. Caſſiodorus, Obſequens. PROCOS. Cimbros, a quibus ab alpibus repulſus erat & fugatus, cum Mario vicit, deque iis triumphavit. Epitoma LXVIII. Plutarchus in *Mario*, Valerius lib. VI. cap. III. Cicero *pro Domo*. Marianis armis oppreſſa Republ. quum deprecantibus neceſſariis Catuli, *Marius non ſemel*, reſpondiſſet, *ſed ſæpe*, *moriatur*, mortem ſibi conſcivit. Appian. I. Cicero *Tuſculana* V. Vellejus II. Valerius lib. IX. cap. XII.

**I

*I

C. LVTATIVS. C. F. C. N. CATVLVS. cos. cum L. Veturio. AN. DXXXIII. His coss. viam Flaminiam munitam, & circum factum, qui *Flaminius* appellatur, scribit Cassiodorus.

**I

Q. LVTATIVS. Q. F. Q. N. CATVLVS. cos. cum M. Aimilio. AN. DCLXXV. Cassiodorus, Plinius lib. XXXV. cap. III. Cicero *pro Balbo*. M. Lepidum, qui patriæ bellum nefarium intulerat, profligavit. Epit. XC. Appian. I. Cic. *Catil.* III. Valerius lib. II. cap. III. Plutarch. in *Sulla*. Capitolium, quod Scipione, Norbano coss. custodum negligentia conflagrarat, restituit & dedicavit. Cic. *Accusationis* IV. Plutarch. in *Poplicola*, Valer. l. VI. cap. IV. Plinius lib. XIX. cap. I. Dio lib. XLIII. CENS. cum M. Licinio. AN. DCLXXXVIII. Dio lib. XXXVI. Plutarch. in *Crasso*. Meminit Cic. *pro lege Manilia*, lib. *Accusationis* I. *in Pisonem*, *pro Sextio*, *post reditum in Senatu*, in *Bruto*, Valerius lib. VIII. cap. XVI. Vellejus lib. II. Mortuus est M. Messalla, M. Pisone coss. Dio lib. XXXVII.

FRANCISCI ROBORTELLI UTINENSIS

DE

COGNOMINIBUS

ET

APPELLATIONIBUS IMPP.

ÆSARIS cognomen primus Augustus a Julio Cæsare adoptatus assumpsit, jure testamenti, & adoptionis; inde factum, ut postea Cæsares dicerentur, qui erant successuri Imp. ut postea dicemus. Sed id fluxit primum e consuetudine assumendorum nominum in adoptionibus, quæ quidem varia fuit. Nam aliquando suum nomen gentile mutabant, in *anus*, assumpto gentili nomine ejus, a quo adoptati fuerant; ut est apud Cicer. lib. 3. ad Att. de Pomponio Attico, qui dictus est Cæcilius Pomponianus Atticus: idem afferit Dion l. 46. de Octaviano itidem factum in nominibus Scipionis Æmiliani: aliquando secus est factum, ut in Cornelii Scipionis adoptione per Q. Cæcilium Metellum, qui dictus est Q. Cæcilius Metellus Scipio. Vide Dionem lib. 40. Et hoc veteres dicebant adscifcere in nomen familiæ. Sueton. in *Divo Claudio* num. 39. Adsciturus in nomen familiæ Neronem Suetonius in *Nerone*, num. 7. ubi ait, post adoptionem ægre tulit se Ænobarbi nomine salutatum a Britannico, & Julius Capitolinus in *vita Veri* 193. sub initium. Post septimum annum in familiam Aureliam traductus. Ibidem etiam vide alia. Atque hoc quidem modo Cæsaris nomen assumptum ab Octavio, sed postea qui hæredes erant veluti quidam Imperii constituti ab Imp. adhuc vivente, ita dici cœperunt. Capitolinus in *Severo* pag. 227. filium suum majorem Bassianum apposito Aurelii Antonini nomine Cæsarem appellavit, & 229. Cæsarem deinde Bassianum Antoninum a Senatu appellari jussit, decretis Imperatoriis insignibus, & ibidem, Bassianum, qui Cæsar appellatus jam fuerat. Getam quoque minorem filium Cæsarem dixerunt, & 192. in M. Ant. Philosopho petiit L. ut filii Marci Cæsares dicerentur. Dion vero lib. 52. sub finem concionis a Mæcenate habitæ de non deponendo imperio. τὸ δ' ὄνομα τῆς βασιλείας ὡς ἐπάρατον φοβηθεὶς τῇ τοῦ Καίσαρος προσηγορίᾳ χρώμενος αὐτάρκει. id est, *cum nomen Regis detestaretur, & horreret ut invisum, Cæsaris appellatione contentus fuit*; ex quibus verbis patet, quam vim habeat illa appellatio; & Idem lib. 53. ἡ γὰρ δὴ τοῦ Καίσαρος πρόσρησις δύναμιν οὐδεμίαν αὐτοῖς οἰκείαν δίδωσι. δηλοῖ δὲ τοῦ γένους σφῶν διαδοχήν. id est, *Cæs. appellati nullam potestatem ipsis tribuit, sed generis successionem significat*.

ROMULUS aliquando dici cupivit Augustus, ut Dion scribit lib. eodem, sed cum sensisset se in regis suspicionem venire apud populum tale cognomen non assumpsit.

AUGUSTUS postea dictus est. Dion eod. lib. pag. 344. & quidem a Senatu, & a populo quasi quidpiam divinum inesset illi, supra hominis naturam, quæ etiam persequitur copiose Suetonius in *Aug.* Julius Capitolinus in *Severo* 230. refert, Severum ægre tulisse, quod milites se vivo adhuc Bassianum filium Augustum vocassent, ac prope in milites animadvertit. Idem in *Pertinace* 214. eadem die, qua Augustus est appellatus, & Flavia Titiana uxor ejus Augusta est appellata, & 215. ibidem, Senatus filium ejus Pertinacem Cæsarem appellavit, sed Pertinax nec uxoris Augustæ appellationem recepit, & de filio dixit, cum meruerit, de Augusta Suetonius num. 9. de matre ipsius, itidem in *Domit.* de uxore num. 3. Senatus, & Populus appellationes dabat Impp. at non omnes recipiebant Impp. ut patet. Mulieribus etiam, quæ aut filiæ essent, aut uxores, aut matres Impp. indi solitas has appellationes declarat Spartianus in *Juliano Didio*. Manlia, & filia ejus Didia Augustæ sunt appellatæ, & Cornelius Tacitus lib. 12. Augetur Agrippina cognomento Augustæ, de Augusto etiam vide Julium Capitolinum in *M. Antonino Philosopho* 190. L. Aurelium Verum Commodum appellavit, Cæsaremque dixit, & Augustum, atque ex eo Remp. regere pariter cœperunt; tuncque primum Romanum Imperium duos Augg. habuit.

IMPERATORIS etiam nomen magnam vim habebat, sicuti declarat Dion lib. 53. pag. 344. ubi

narrat, cum omnium rerum arbitrium, & potestatem in se transferre vellent olim Cæsares, ne invisi essent, id sibi arrogasse, indendo nomina illa, quæ vigebant Repub. florente. Vis autem hæc erat in tali appellatione, habere delectum; pecuniam colligere, & imperare; de bello, & pace statuere; in provinciis summum jus habere; cives perimere posse, & intra, & extra pomœrium: quo loco sciendum non fuisse hanc potestatem ulli Imp. qui duceret exercitum, vigente Rep. datam intra pomœrium, nam ubi primum urbem ingrediebantur, imperium deponebant, & ideo ad urbem veniebant, & ad urbem esse dicebantur. Vide Ascon. in II. *in Verrem* pag. 48. Imperium autem olim proprie erat jus gerendi belli, hinc inscriptiones illæ in Ep. Cic. Imp. & lib. 2. fam. ep. se Imperatorem ait Cicero ad Issum fuisse appellatum. Imperatoris appellatio, post Cæsaris appellationem indebatur. Capitolinus in *M. Antonino Philosopho* 193. in filium Commodum, quamvis scelestum, contulit nomen Cæsaris, mox sacerdotium, statimque nomen Imperatoris, participationem triumphi, & consulatum. IMPERATOR. prænomen fuisse Suetonius in *Tiberio* demonstrat, pag. 59. num. 26. prænomen quoque Imp. & cognomen vocat, in *Nerone* num. 8. Imperatoris nomen a Nerone assumptum, cum primum Remp. regere cœpit, & ibidem; proque palatii gradibus Imperator consalutatus, lectica in castra, inde raptim appellatis militibus in curiam delatus est: Spartianus quoque in *Juliano Didio* 204. factoque S. C. Imperator est appellatus. Interdum etiam filio vivente patre dabatur hoc nomen. Vide Aelium Lampridium in *Commodo* 207. ubi ait, cum patre Imp. est appellatus, & triumphavit cum patre, nam hoc patres decreverant, & cum patre erat profectus ad bellum Germanicum. DIVI etiam appellatio indebatur Imp. sed post mortem facta consecratione. Volcatius in *Avidio Cassio* 221. nam & Divum eum appellasse dicitur, & Corn. Tacit. lib. I. pag. 5. solam Divi Augusti mentem, & idem pag. 4. Divi Julii funus turbassent. Flamines, & Sodales Augustales instituti, itidem & ludi. Vide Cornel. Tacit. lib. I. pag. 19. ex primoribus civitatis, imo ipse Tiberius Germanicus, Drusus, & Claudius adjecti; PATRIS PATRIÆ etiam cognomen indi solitum Impp. Capitolinus in *M. Antonino* 192. Patris Patriæ nomen ambobus decretum, & Suetonius in *Nerone* num. 8. tantum patris patriæ nomine recusato propter ætatem; erat enim natus annos septemdecim, & Spartianus in *Didio Juliano* pag. 204. patris patriæ quoque nomen recepit; MATER PATRIÆ quoque Augusta dici solita. Tacitus lib. I. pag. 6. alii matrem patriæ appellandam censuerunt. PRINCEPS JUVENTUTIS etiam dici solitus Imp. filius, & alii consanguinei adhuc adolescentes. Lampridius in *Commodo* pag. 207. inter tres solos principes juventutis cooptatus. & Tacitus lib. I. sub initium pag. I. Princeps juventutis nondum posita prætexta puerili appellari cupiverat Agrippa. de Caio autem, & Lucio adolescentibus filiis Agrippæ loquitur, quos adoptaverat Augustus. Principem juventutis Imp. filium, honoris causa, dici solitum. Vide Suetonium in *Caligula* num. 15. PARTHICUS. GERMANICUS. BRITANNICUS, & similia cognomina a victis populis deducta Impp. Senatus dabat. Spartianus in *Severo* 229. & Parthici nomen meruit; de cognomine itidem Parthici, & Germanici Capitolinus in *M. Antonino Philosopho* 129. Præterea & Suetonius in *Domitiano* num. 13. post duos triumphos Germanici cognomine assumpto. Parthicus etiam Trajanus dictus. Vide Dionem in *Trajano* 157. DOMINUS Domitianus solus dici voluit. Vide Suet. in *Domitiano* num. 13. Ipse cum dictaret epistolam, sic cœpit: Dominus, ac Deus noster. & idem Imp. uxorem suam Dominam jussit vocari, idem Suetonius num. 39. quam quidem appellationem, ut plenam arrogantiæ rejecit Imp. Tiberius. Vide eundem Suetonium num. 67. OPTIMUS. laudatissima omnium fuit appellatio ex S. C. olim Imp. Trajano attributa. Dion in *Trajano* 157. in honorem ejus Senatus decrevit, ut optimus diceretur. CALIGULA cognomentum fuit in castris puero a militibus inditum, ut Suetonius scribit, nec debet connumerari inter illa, quæ recensuimus, quale illud, quod inditum fuit Augusto adhuc infanti, nam THURINUS dictus est, nec tamen Lustrico die id factum, nam gentilia nomina eo die infantibus imponebantur, declarat enim Sex. Pompejus lustricos dies dictos, quibus nomina imponerentur, octavo scil. & nono die post ortum, ut etiam declarat Plutarch. in *probl. Rom.* locus est Suetonii adnotandus in *Claudio Nerone*, qui huc spectat, num. 5. Ejusdem futuræ infelicitatis signum ejusdem die lustrico extitit; Nam C. Cæsar rogante sorore infanti ei, quod vellet, nomen daret; intuens Claudium patruum suum, a quo mox principe Nero adoptatus est, ejus se dixit dare; ergo lustrico die est appellatus infans Claudius. Ecce, ut non addebatur prænomen, nam quo die virilis toga dabatur, assumebant prænomina, ut alibi ex Valerio a me contra nonnullorum sententiam declaratum fuit. Hæc a me hactenus de cognominibus, & appellationibus Impp. dicta sint.

DE
ROMANORUM
GENTIBUS ET FAMILIIS
SCRIPTORES DUO
PRÆSTANTISSIMI,
ANTONIUS AUGUSTINUS,
ET
FULVIUS URSINUS. C. R.

ANTONII AUGUSTINI
DE
FAMILIIS ROMANORUM
LIBER SINGULARIS.

ACILIA.

CILIA familia plebeja, sed nobilis consulatibus quinque, & triumpho uno ante Imperatores fuit, neque postea minus floruit. Urgente republica ejus stirpes duæ, Glabrionum, & Balborum: consulares ambæ fuerunt. Primus Glabrionum M. Acilius C. F. L. N. Consul fuit an. DLXII. & Proconsule triumphavit de Ætolis, & rege Syriæ Antiocho anno proximo. Ejus filius Manius Consul suffectus L. Postumio Albino anno fere DC. Hic avus, vel proavus M. Glabrionis fuit, apud quem Prætorem de repetundis cognoscentem Cicero C. Verrem accusavit, eique in memoriam redigit legis paternæ Aciliæ, avique materni P. Scevolæ, ac Soceri M. Scauri. Asconius in *Verr.* II. & *pro Scauro*. Hic M. Acilius M. F. M. N. Consul fuit an. DCLXXXVI. cum C. Pisone Frugi. Ex Æmilia uxore liberos procreavit. Balborum primus M. Acilius L. F. K. N. consul fuit anno DCIII. cum T. Quinctio. T. F. Flaminio. Ejus filius Manius post sex & triginta annos cum C. Catone. Sub Imperatoribus patricii Glabriones sex consules fuerunt, Aviolæ tres, Rufus, Faustinus, Severus singulares. Glabrionum primus sub Domitiano consulatum cum M. Ulpio Trajano, qui postea Imp. dictus est, cepit, in eo occisus est an. DCCCLIII. Alter illius, ut creditur, filius, cum paterno Manii prænomine cos. fuit cum C. Bellicio Torquato an. XXXIII. post patrem sub Hadriano Imperat. Tertius sub Pio Antonino Sex. Acilius Glabrio cum C. Valerio Omollo Veriano Cos. an. DCCCCIV. Quartus Manius bis consul fuit, sed alterius anni tempus ignotum; atque ideo suffectum fuisse credendum est, iterum consul fuit collega Commodi Imperat. in quinto consulatu an. CIↃXXXIIX. Hic ille est, quem Pertinax dignum imperio orbis terrarum judicabat, quem omnium patriciorum nobilissimum esse dicebat: originemque generis ab Ænea Veneris filio duxisse. Hunc quidem Manii filium, Manii nepotem esse credendum est; patrem vero fuisse Acilii Faustini consularis duo tituli duarum clarissimarum feminarum significant. Quintus M. Glabrio consul cum M. Valerio Maximo, iterum sub Valeriano, & Galieno Impp. anno CIↃVIII. illius, ut arbitror, nepos fuit. Ultimus Anicius Acilius Glabrio Faustus collega Theodosii Jun. in XVI. consulatu anno CIↃCXXXIX. Christi CCCCXXXVII. Hic etiam sub Honorio, & Theodosio præfectus urbis fuit. Hic videtur in Aniciorum nobilem quoque familiam insertus utriusque nomina usurpasse. Aviolarum primus collega in consulatu Q. Asinii Marcelli, sub quibus Ti. Claudius Imp. mortuus est. an. DCCCVI. Hunc memoriæ proditum est in rogo positum se vivum comburi ostendisse, sed subveniri non potuisse, ut Plin. lib. VI. Val. Max. lib. I. referunt. Alter ejus, ut credibile est, nepos sub Hadriano Imp. consul fuit cum C. Corellio Pansa an. DCCCLXXIIII. Tertius hujus fortasse filius cum M. Antonio Gordiano Imp. cos. an. DCCCC. Quartus Rufus Acilius ante hos duos non ordinarius, sed suffectus cos. fuit ex Kal. Jul. sub Trajano Imp. cum C. Cæcilio Classico, ut Plinius minor in epistola quadam refert, anno DCCCLIV. Fortasse is est, cujus titulus extat Panhormi L. ACILIO. L. F. Q. N. RUFO Faustinus Glabrionis bis consulis filius, atque Glabrionis senioris nepos, ut diximus, consul fuit sub Severo cum C. Cæsonio Marco Rufiniano an. DCCCCLXII. Hujus filius C. Acilius, filia Acilia Maniliola, neptis ex filio Acilia Gavinia Præstana Severus Acilius cos. sub Constantino Imp. fuit cum FL. Junio Rufino anno CIↃLXXIX. & post alterum annum Præf. urbi. De Fausto diximus, cum de Glabrione ultimo dictum est.

ÆLIA.

ÆLIA familia, sive Ailia plebeja, sed non ignobilis multis ex consularibus viris, & duobus censoriis, ac duobus, qui Magistri Equitum fuere. Antiquiores cognomento *Pati*, sive *Paeti* dicti, deinde *Cati*, *Tuberones*, *Ligures*, *Lamiæ* vigente libertate. Postea ex eadem Imperatores fuerunt P. Ælius Hadrianus, T. Ælius Antoninus Pius, L. Ælius Aurelius Commodus, Cæsar vero tantum L. Ælius Hadriani filius L. Aurelii Imp. pater. Pætos consules quinque, censores duos, Magistros Equitum item duos ante C. Cæsaris Dictaturam fuisse video. Nam primus P. Ailius Paitus cos. fuit cum C. Sulpicio Longo anno CDXVI. ejus filius P. Paitus Magister Equitum fuit Q. Fabio Ambusto Dictatori comitiorum caussa, sed vitio facti abdicarunt, & in eorum locum facti sunt M. Æmilius Barbula Dict. L. Valerius Potitus Flaccus II. Mag. Eq. quo anno Caudina nota inusta est Ti. Veturio Calvino II. Sp. Postumio Regillensi Albino II. cos.

anno CDXXXII. Post annos XXXV. C. Paitus cos. fuit cum M. Valerio Maximo Potito, quo anno plebs in Janiculum secessit: quam Q. Hortensius Dictator placavit. Postea P. Ailius Q. F. Q. N. Paitus Magister Equitum fuit C. Servilio Dictatore an. DLI. Comitiorum habendorum caussa, quibus comitiis consules creati sunt CN. Cornelius Lentulus, & P. Ailius, Q. F. P. N. Paitus. Fuit hic jurisperitus, & frater ejus Sextus, quam scientiam Tuberones quoque illustrarunt. Nec Mucia familia plures Jurisconsultos habuit, quam Ælia. Censores quoque ambo fratres fuerunt, Publius collega P. Scipionis Africani post biennium, quam consul ipse fuerat, Sextus sequenti lustro cum C. Cornelio Cethego; lustrumque fecere XLVI. & XLVII. Sextus consul fuerat cum T. Quinctio Flaminio an. DLV. Hic ille est, qui primus *Catus* appellatus est, de quo Ennius.

Egregie cordatus homo Catus Ælius Sextus.

Catum Varro interpretatur *acutum* potius, quam *sapientem*. Ab hoc actiones compositæ sunt, quod *jus Ælianum* dicebatur, & liber *Tripertita* inscriptus, ut Pomponius refert. Publii filius Q. Paitus consul fuit cum M. Junio Penno an. DXXCVI. Hunc sunt, qui existiment primum *Tuberonem* appellatum L. Æmilii Paulli, qui hoc anno triumphavit Proconsule ex Macedonia, & rege Persa, generum. Memoriæque proditum est, sexdecim Ælios in una domuncula habitasse, ubi postea Mariana monumenta fuerunt, unum eos in agro Vejente fundum aluisse, unum eis in circo spectaculi locum fuisse. nullum apud eos argenti scrupulum ante, quam Paullus genero ex præda quinque pondo donasset. Natus ex his est Publius Tubero, & Q. Tubero ille Stoicus, qui in Triumviratu judicavit contra avunculi sui minoris Africani testimonium: quique rogatus a Q. Fabio Maximo consobrino suo, cum epulum Africani mortui nomine populo daret, ut triclinium sterneret, pelliculis hædinis lectulos punicanos stravit, & exposuit vasa Samia, ut Cicero auctor est. Quibus rebus vir integerrimus, atque eruditissimus, & L. Paulli nepos in Præturæ petitione repulsam tulit. Hic juris quoque civilis peritissimus fuit, & alius Q. Tubero, qui Ligarium accusavit, nec obtinuit apud C. Cæsarem. Nam cum pater ejus L. Tubero Africam ex Senatus decreto obtinere deberet, a P. Attio Varo, & Q. Ligario prohibitus est, qui nec aquam haurire, nec filium affectum valetudine in terram exponere passi sunt. Extat de re Ciceronis Ligariana oratio, qui initio orationis propinquum Q. Tuberonem appellat. Hic doctissimus fuit non solum juris publici, & privati, sed totius antiquitatis, librosque plurimos reliquit, sed propter antiquorum verborum usurpationem parum gratos. Fuit autem patricius, ut Pomponius asserit, & ex Sulpitia Servii filia, qui princeps juris consultorum eo tempore fuit, matrem Caii Cassii Longini juris etiam consulti doctissimi suscepit. Sed hæc posteriora sunt. Redeo ad superiora tempora libertatis reip. Romanæ.

Ligurem Consularem unum reperio P. Ælium P. F. P. N. qui cum C. Popillio P. F. P. N. Lænate consul fuit an. DXXCI. notatumque est tum primum ambos coss. plebejos fuisse. Hæc de consularibus Æliis. Apud Livium autem legi quemdam P. Ælium Quæstorem an. CCCXLIV. necnon apud Plinium Thurinos C. Ælium TR. PL. statua & corona aurea donasse, quod legem pertulisset in Stennium Statilium Lucanum, qui Thurinos bis infestaverat. Sub Imperatoribus quatuor ante Hadrianum Augustum consules video cognominibus inter se distinctos, Q. Tuberonem, L. Lamiam, Sex. Catum, & L. Sejanum: tres primos sub Augusto, ultimum sub Ti. Cæsare. Tubero cum a Dione Q. F. dicatur. non is est, de quo antea diximus, Q. Tubero L. F. sed ejus filius, quamvis Pomponius eumdem esse videatur affirmare. Fuit quidem certe cos. cum Paullo Fabio Q. F. Maximo an. DCCXLII. At L. Lamia L. F. cos. fuit cum M. Servilio M. F. Gemino post XIII. annos, quam superiores. *Lamias* a *Lamo* dictos, qui Formias condidit, Horatius auctor est, eosque & vetustos, & nobiles appellat. Cicero L. Lamiam equitem Ro. prodidit in exilium missum a Gabinio cos. quod Ciceroni faveret. eundem Ciceronis cadaver, vel cineres sepulcro condidisse traditum est carminibus non ineruditis. Val. Max. libro I. cap. VIII. & Plin. lib. VII. cap. LII. memoriæ prodiderunt L. Lamiam virum Prætorium vocem in rogo edidisse, & C. Ælium Tuberonem Prætura functum a rogo relatum. Sex. Ælius Q. F. Catus, ab illo cordato viro Cato Ælio, ut Ennius scripsit, ducens originem successor Lamiæ fuit, cum C. Sentio C. F. Saturnino. Ab his lex Ælia Sentia perlata est auctore Augusto. Ultimus L. Ælius Sejanus L. Seii Strabonis equitis Ro. filius temporibus Ti. Cæsaris plurimum potuit. natus Volsiniis, Præfectus prætorio fuit, & consulatum adeptus est, quo anno Tiberius quintum consulatum solus cepit; sed post mensem Sejanum collegam ascivit. anno DCCLXXXIII. ex uxore Apicata tres liberos habuit; sed is cum liberis oppressus est, conjurasse adversum Imp. convictus. Avunculum habuit Junium Blæsum Procos. Africæ. P. Ælius T. F. T. N. Hadrianus Italicensibus parentibus natus, qui ex Hadria Scipionum tempore in Hispaniam migrarunt. Ejus pater Hadrianus Afer consobrinus Trajani Imp. avus Marillinus primus in ejus familia senator, ut Ælius Spartianus refert. Ante imperium cos. suffectus ex Kal. Jul. cum L. Publilio Celso an. DCCCDLXI. Iterum, ac tertio consul initio principatus, quem adoptione vera, vel ficta moriente Trajano suscepit, Ulpiæ familiæ nomen recusasse videtur: *Trajani* cognomen usurpasse: filios, atque libertos *Ælios* appellavisse. Extant plerique tituli libertorum Hadriani; qui P. ÆLII, AUG. LIB. notantur: ut Antonini Pii liberti, T. ÆLII. AUG. L. Colonias quoque *Ælias* dictas constat, aliasque urbes restauratas; in quibus Hierosolymorum urbs *Ælia Capitolina* dicta deinceps est. Tribuniciam potestatem semel, ac vicies suscepit, Imperator bis appellatus est; cæterosque titulos vivus obtinuit, & post mortem *Divus Hadrianus* dictus. Filios adoptavit L. Cejonium L. F. L. N. Commodum Verum, qui postea *L. Ælius* Cæsar appellatus fuit, & T. Aure-

Aurelium Fulvium Bojonium Antoninum ,
qui postea *Imp. Cæsar. T. Ælius Antoni-
nus Pius* dictus est. L. Ælius ante adoptio-
nem consul fuit cum Sex. Vetuleno Civi-
ca Pompejano ann. DCCCCXCIIX. eodem-
que anno adoptatus nomen mutavit , &
Tribuniciam potestatem accepit , & con-
sul iterum designatus in proximum annum
est. Ipsis vero Kalend. Januar. mortuus est
COS. II. TR. POT. II. Filium reliquit L. Ce-
jonium Commodum, qui a T. Antonino
adoptatus *L. Aurelius Verus* appellatus est ,
& cum fratre adoptivo M. Aurelio Anto-
nino, eodemque socero suo imperium ob-
tinuit. Hi vero secuti sunt Aurelii nomen :
propterea quod Pius ex ea familia fuerit :
quamvis adoptione Hadriani in Æliam
translatus sit . Summo quidem certe jure
omnes hi in Coccejam familiam erant infe-
rendi. Nam Coccejus Nerva Ulpium Traja-
num, Ulpius Ælium Hadrianum , Ælius
Cejonium Commodum , & Aurelium An-
toninum , Aurelius Annium Verum , &
Cejonium Commodum adoptavit. T. An-
toninus Pius consul quater fuit , Tribuni-
ciam potestatem quater & vicies accepit,
Imperator bis appellatus est. Faustinam fi-
liam Marco filio adoptivo conjunxit. ex his
L. Commodus natus est, qui patre vivo *Au-
gustus* appellatus, & post ejus mortem pa-
ternas, & avitas virtutes non est imitatus.
Hunc video & *L. Ælium* , & *M. Aure-
lium*, & *L. Ælium Aurelium* dictum esse.
Consul septies fuit, Trib. Pot. XIX. Imp.
VIII. Post hos Imperatores tres tantum
Ælios consules invenio : C. Ælium , sive
Allium C. F. Fuscianum , qui sub eodem
Commodo consul fuit cum Dullio Silano
ann. DCCCCXL. & Q. Ælium vel Allium
Maximum, collegam M. Flavii M. F. Apri
post annos XIX. sub Severo, & Antonino,
nec non Ælium Scorpianum consulem suf-
fectum ex Kal. Jul. an. MXXIIX. sub Flo-
riano Imp.

ÆMILIA.

ÆMILIA, sive Aimilia familia patricia
clarissima fuit, ab ipsis initiis libertatis rei-
pub. Rom. ad Augusti tempora multis illu-
stribus viris domi , militiaque decorata ,
IV. Pontificatu maximo , Dictaturis , Trium-
phis , Principatibus Senatus , Censuris ,
Consulatibus , Magisteriis Equitum , &
Tribunatibus . Militum consulari potesta-
te, & Triumviratu reipublicæ constituen-
dæ, ita sæpe, ut paucæ eam numero vin-
cant, exornata est. Dividitur in has quin-
que præcipuas stirpes, quæ cognominibus
distinguuntur , Mamercinorum , Barbula-
rum, Paullorum, Paporum, Lepidorum .
Sunt etiam aliæ singulares, aut raræ , ex
quibus unus aut alter consul fuit , ut Re-
gillorum, Scaurorum, de quibus posterius
dicemus . Mamercini novem obtinuerunt
consulatus XII. Dictaturas V. Tribunatus
Militares cum consulari potestate IX. Ma-
gisteria Equitum III. Triumphos III. Nam
I. primus L. Aimilius Mamerci filius ter con-
sul fuit primo cum Kæsone Fabio K. F. Vi-
bulano anno CCLXVIIII. deinde sexto
anno cum C. Servilio Structo Ahala, ter-
tio post annos quinque cum Vopisco Ju-
A lio Julo . Hujus Lucii filius Tiberius Ma- II.
mercinus bis consul fuit , prius anno ter-
tio post ultimum patris consulatum cum
L. Valerio Voluso Potito II. posterius cum
Q. Fabio Vibulano anno CCXCVI. Tertius
Mamercus fuit M. F. Lucii ter consulis, ut III.
suspicor, nepos . Hic ter Dictator fuit ,
ac bis triumphavit . Tribunus antea Mili-
tum fuerat ann. CCCXV. cum L. Quinctio
Cincinnato, & L. Julio Julo. Anno pro-
ximo Dictator de Fidenatibus Idib. Sept.
triumphavit . Ac tertio postea anno ite-
rum Dictator rei gerundæ caussa fuit. Post
B undecim vero annos iterum triumphavit
Dictator tertium de Vejentib. & Fidenati-
bus . Quæsitor biennio antea fuerat ; hoc
est , anno CCCXXV. Mamerci filius Manius IV.
ter Tribunus Militum fuit post consulatum,
quem gessit anno CCCXLIII. cum C. Vale-
rio Potito Voluso. Namque quinquennio
post cum aliis quinque patriciis , & an-
no CCCL. iterum cum totidem, ac biennio
proximo, cum totidem collegis patriciis ter-
tio Tribunatum gessit. Hunc aperte Ver-
rius Flaccus *M. Aimilium Mam.* F. M. N.
C *Mamercinum* in fastis notat. At C. Mamer- V. VI.
cinus, qui bis Tribunus Militum , & M.
Mamercinus , qui semel creati sunt , ille
annis CCCLIX. & CCCLXII. hic hoc eodem
postremo relato anno : quibus parentibus
orti fuerint, nullum habemus auctorem .
Mihi probabile videtur, Manii fratres fuis-
se . Septimus Mamercinus quinquies Tri- VII.
bunus Militum , bis consul, semel Magi-
ster Equitum creatus est . Hunc *L. Aimi-
lium* L. P. appellatum video, adderem libens
Mam. N. Primus Tribunatus actus est an-
no sequenti post captam urbem a Gallis ,
D hoc est, anno CCCLXIV. Secundus biennio
post primum, tertius quadriennio post al-
terum, quartus continuatus est post ter-
tium, inter quartum & quintum anni qua-
tuor medii interfuerunt . Post hos magi-
stratus ob maximas contentiones plebis cum
patribus de plebejo consule M. Furius Ca-
millus IV. Dictator dictus L. Aimilium Ma-
gistrum Equitum fuit, sed ambo re infecta
abdicarunt, fuit is annus CCCLXXXV. Tan-
dem biennio post pacata seditione primus
L. Sextius plebejus, qui diu Tribunus Ple-
E bis fuerat , consul collegam habuit ex pa-
tribus eundem L. Mamercinum : Iterum
consul fuit post annos tres cum CN. Ge-
nucio Aventinensi. Hujus filius L. Aimilius VIII.
aperte a Verrio L. F. L. N. *Mamercinus Pri-
vernas* appellatur. Bis Dictator, bis Ma-
gister Equitum , & bis Consul fuit, & in
secundo consulatu triumphavit de Priver-
natibus, unde cognomen accepit Kalend.
Mart. an. CDXIV. cum collega C. Plautio
P. F. Deciano Hypsæo. Magister Equitum
fuit C. Julio Julo Dictatore in castris novo
more dicto ann. CDI. Iterum decennio post
F M. Valerio Corvo Dictatori. & anno se-
quenti consulatum gessit cum C. Plautio C.
F. Vennone II. Dictator comitiorum ha-
bendorum caussa ann. CDXIIX. Magistrum
Equitum dixit Q. Publilium Philonem ple-
bejum . Iterum Dictator rei gerundæ caussa
Magistrum Equit. habuit L. Fulvium Cur- IX.
vum item plebejum anno CDXXXVII. Po-
stremus Mamercinus *Tiberii* prænomine ,
quo nemo alius usus est , quod memine-
rim, ex hac familia: Consul fuit cum Q.

Publilio Philone ann. CDXIV. ejus parentes A
ignorantur. Possumus hunc suspicari esse
Privernatis fratrem.

Barbulæ quatuor, totidem Consulatus,
IX. Dictaturam unam, triumphos duos con-
secuti sunt. Primus M. Aimilius Q. F.
X. L. N. Dictator fuit comitiorum habendo-
rum caussa ann. CDXXXII. quo anno tur-
pis Caudina pax inita fuit. Magistrum
Equitum dixit L. Valerium Potitum Flac-
cum II. Hunc quidam M. F. appellant,
sed ego titulum sequor, & denarium, in
quo M. Aimilius Q. F. Barbula Consul fuis-
se dicitur. annum tamen consulatus non- B
II. dum reperi. Hujus frater Q. Aimilius a
Verrio Q. F. L. N. appellatur. Consul fuit
quadriennio post cum C. Junio Bubulco
Bruto. eundem collegam habuit tertium
consulem in secundo consulatu anno CD-
XLII. Amboque eodem mense triumpha-
runt, Brutus Nonis Sextil. de Samnitibus,
Barbula Idibus de Etrusceis. Secutus est
III. L. Barbula Q. F. Q. N. cos. anno primo bel-
li Tarentini, cujus collega fuit Q. Mar-
cius Philippus. Amboque triumpharunt:
Philippus eodem anno de Etrusceis, Bar- C
bula proximo anno Proconsule de Taren-
tineis, Samnitibus, & Sallentineis VI. I-
IV. dus Quinctil. ann. CDLXXIII. Quartus fuit
M. Aimilius, quem Verrius L. F. Q. N. no
tat consulem cum M. Junio Pera an. DXXIII
Hic fortasse est in denario Q. F. dictus, con
venit enim prænomen. Nec displiceret, ut
hunc Q. F. L. N. appellaremus: ut tempo-
ra consulatuum quadrarent aptius. Hæc de
Barbulis.

Paullorum gens quatuor habuit veteres
III. insignes viros, qui consulatum sexies, Ma-
gisterium Equitum semel, Censorium ho- D
norem item semel, & triumphos quinque
sunt consecuti. Post annum septingente-
simum quatuor reperio Paullos Consula-
res, ex quibus unus censorius fuit. Sed
hi inter Lepidos erunt referendi, nam
utrumque nomen usurparunt, uno exce-
pto L. Æmilio M. F. qui Consul fuit cum
C. Claudio C. F Marcello anno DCCIII.
I. Primus igitur M. Aimilius L. F. L. N. Paul-
lus Consul fuit cum M. Livio Dentre an-
no CDLI. & sequenti anno Magister Equi-
tum Q. Fabio Maximo Rulliano Dictato- E
II. re iterum rei gerundæ caussa. Hujus fi-
lius Marcus Consulatum gessit cum Ser.
Fulvio Pætino Nobiliore. amboque anno
proximo Proconsulibus de Cossurensibus,
& Pœneis navales triumphos egerunt:
Nobilior XIII. Kalend. Febr. Paullus XII
Kal. ann. CDXCIX. decimo anno belli Pu-
III. nici primi. Tertius fuit L. Paullus supe-
rioris filius. Hic Consul fuit cum M. Li-
vio Salinatore anno DXXXIV. uterque in
consulatu de Illuricis triumphavit. Sed
ambo postea accusati, Salinatorque solus
damnatus est. Iterum consul triennio post, F
qui tertius annus fuit belli Punici secun-
di, propter collegæ C. Terentii Varronis
temeritatem in Cannensi pugna occisus est.
IV. Filium reliquit L. Æmilium clarissimum vi-
rum, qui ter triumphavit, bis Consul &
Censor, & Augur fuit. Namque ante
Consulatum Proprætore triumphavit ex
Hispania anno DLXIV. post septem annos
consul fuit cum CN. Bæbio Pamphilo, &
anno proximo iterum triumphavit de Li-
guribus Ingauneis. Iterum consul anno
DXXCV. cum C. Licinio Crasso fuit. Per-
sem ultimum Macedonum Regem prælio
vicit, atque captivum cum liberis in tri-
umpho duxit, quem triduo egit quarto,
tertio, & pridie Kalend. Decembr. Pro-
consule anno proximo. Eodem tempore
duos filios amisit, quos sui nominis, & fa-
miliæ heredes relinquere cogitabat. Nam
duos majores alterum P. Cornelio Scipio-
ni Africani majoris, & Æmiliæ sororis
filio in adoptionem dedit, qui postea *A-
fricanus minor*, Carthagine diruta, appel-
latus est; alterum Q. Fabio Maximo quin-
quies consuli. Itaque alter dictus est *P.
Cornelius P. F. Scipio Æmilianus*, cujus
liberos nullos extitisse meminimus, alter
Q. Fabius Q. F. Maximus Æmilianus, a
quo plures Fabii extiterunt. Filias reli-
quit tres, ex quibus una Q. Ælio Tube-
roni, altera M. Catoni Liciniano M. Ca-
tonis Censorii filio nupsit, ex quibus libe-
ri nati sunt. Mater horum omnium Papi-
ria fuit C. Papirii Masonis consularis, &
triumphalis viri filia. Censuram denique
Paulus obtinuit anno tertio post triumphum
cum Q. Marcio Philippo lustrumque fece-
runt LIII.

Paporum gens duos habuit clarissimos IV.
viros, quorum alter consul bis, & cen-
sor; alter etiam censorius, & triumphalis,
ac consularis fuit. Ante hos a Livio M. Æ-
milius Papus Dictator refertur, quem nos
Barbulam appellavimus, alios annales secu-
ti. Sed sine controversia Q. Aimilius Papus
consul fuit cum C. Fabricio Luscino anno
proximo ante bellum Tarentinum, quod
L. Aimilio Barbula, & Q. Marcio Phi-
lippo cos. inchoatum est anno CDLXXII.
Secundum consulatum, & censuram cum
eodem collega egit an. CDLXXV. & CDLXXX-
IIX. lustrum fecerunt XXXIII. Post hunc
L. Aimilius Q. F. L. N. post illius censuræ
annum I. consul fuit cum C. Atilio Regu-
lo anno primo belli Gallici Cisalpini, & de
Galleis triumphum egit III. Nonas Mart.
in consulatu. Censor fuit cum C. Flaminio
anno DXXXIII. qui circo Flaminio, & viæ
Flaminiæ nomen reliquit. Paporum cogno-
men videtur ex eo sumptum, quod papi
carduorum flores sint, ut ait Festus, de
quibus Lucretius:

*Vestem nec plumas avium, paposque vo-
lantes.*

Ad Lepidorum stirpem ventum est, ex
qua decem ad M. Lepidum Triumvirum, V.
post eum ad obitum Augusti septem insignes
magistratus, honores, ac sacerdotia obti-
nuerunt. Duo Pontifices Maximi fuerunt,
unus semel, alter sex lustris Princeps Sena-
tus, unus Triumvir bis reipub. constituen-
dæ, unus Magister Equitum bis, Censo-
res tres, duo triumphales, ex quibus al-
ter bis, unus triumphalia ornamenta acce-
pit. Consules XV. consulatus obtinuere
XVIII. ex quibus IV. tantum suffectorum
fuerunt. Primus M. Lepidus cos. fuit cum I.
C. Claudio Canina an. CDLXVIII. Alter Mar- II.
cus Marci filius Marci nepos, quem Livius
ait bis consulem, atque Augurem fuisse, ac
patrem Marci, Lucii, & Quincti Lepido-
rum, consul fuit cum M. Publicio Malleolo

anno DXXI. Iterum consul cum M. Valerio Lævino post duodecim annos, quo anno L. Veturius Philo, & C. Lutatius Catulus vitio facti abdicarunt, ut quidam
III. scripserunt. Tertius Marcus superioris filius indolis suæ specimen prætextatus dedit, qui annos natus XV. hostem occidit, civem servavit, quamobrem statua ei statuta est in Capitolio. quod Valerius Maximus refert, & de ea re denarius extat cum his literis, M. LEPIDVS AN. XV. PR. H.O.C.S. Alter quoque denarius insignem honorem habitum eidem M. Lepido significat, cujus multi meminerunt, ut cum Ptolemæus Rex tutorem filio suo populum Romanum reliquisset; Lepidus hic, qui Pontifex Maximus, ac bis consul fuit, ad Regis pueri tutelam gerendam Alexandream missus sit. Primum consulatum gessit cum C. Flaminio C. F. ann. DLXVI. Pontifex Maxim. octavo postea anno in locum C. Servilii Gemini factus est, item censor eodem anno cum M. Fulvio Nobiliore, cum quo inimicitias gesserat, quas reipub. caussa censor designatus deposuit, lustrum fecerunt L. & ipse Lepidus princeps senatus dictus est. Iterum consul cum P. Mucio Scevula, de Liguribus triumphavit ann. DLXXVIII. Hic sex lustris princeps senatus lectus est. Sexti censores fuere M. Valerius Messalla, C. Cassius Longinus, qui lustrum LV. fecerunt ann. DXCIX. M. Lepidus mortuus est an-
IV. no postea tertio, aut quarto. Quartus M. Lepidus M F. M. N. ac consul anno DXCV.
V. cum C. Popillio Lænate II. Quintus M. Lepidus, *Porcina* dictus est principis Lepidi filius. Consul autem fuit anno DCXVI.
VI. cum C. Hostilio Mancino. Sextus *Mamerci* prænomine superioris, ut creditur, frater undecimo postea anno consul fuit cum L. Aurelio Oreste, quo tempore quarti ludi sæculares facti sunt, ut plures scripse-
VII. runt. Septimus *M. Aimilius* Q. F. M. N *Lepidus* a Verrio appellatur, consul autem fuit cum Q. Lutatio Catulo, Sullæque & Catuli adversarius extitit in consulatu ann. DCLXXV. Hunc esse arbitror Triumviri patrem, quem pronepotem principis senatus fuisse Cicero auctor est. Erit
VIII. igitur hic Porcinæ nepos. Octavus Mamercus Aimilius Mam. F. M. N. Lepidus Livianus, qui D. Livii Drusi filius fuisse dicitur, adoptatus a Mamerco principis Lepidi filio. Consul autem fuit anno post superiorem CN. Octavio. Censor post consulatum an. XVI. cum P. Servilio Isaurico fuit, lustrum fecerunt LXIX. & proximo lustro princeps senatus lectus est ann. DCXCIIX. Ad hunc, ejusve liberos pertinet denarius ita inscriptus M. MAMERC. LE-
IX. PIDVS. LIVIANVS. Nonus M. Lepidus, qui cum L. Volcatio Lullo consul fuit ann. DCXXCVII. Hujus parentes ignorantur. Verisimile est ab eo, quem quarto loco re-
X. tulimus, originem traxisse. Pervenimus ad M. Lepidum Triumvirum, qui a M. Verrio M. F. Q. N. dicitur: hoc est septimo loco constituti filius. Hic prætor Cæsarem dict. dixit novo more, cæteros enim consules dixerunt. Proprætore ex Hispania triumphum egit. an. DCCVI. Sequenti anno consul fuit cum C. Cæsare III. consule, & in tertia, & quarta dictatura ma-

A gister equitum, eas gessit Cæsar duobus proximis annis. Occiso Cæsare Eidibus Martiis Pontifex Maximus factus est an. DCCIX. Sequenti anno triumvir reipubl. constituendæ cum M. Antonio, cujus filiam filio suo collocavit, & C. Cæsare Octaviano, qui postea *Augustus* appellatus est. Susceperunt autem hoc genus imperii ex ante diem quintum Kal. Decembr. ad Pridie Kal. Januar. sextas, hoc est, in quinquennium. Eodem anno pridie Kalend. Januar. procos. ex Hispania iterum triumphavit. Kalendis ipsis consul iterum
B fuit cum C. Munatio Planco, qui IV. Kalend. Januar. de Galleis triumphum egerat. Jactatus est in triumpho ex licentia militari versus:

De Germaneis, non de Galleis duo triumphant consules.

Propterea quod nomina duorum fratrum eorundem in proscriptorum tabulis legerentur. Fratrem Lepidi arbitror fuisse Paulum Lepidum, qui servatus est. Plan-
C ci frater *L. Plotius* dicebatur. Iterum triumvir in alterum quinquennium cum eisdem collegis creatus anno secundo a C. Cæsare collega abdicare coactus est. erat is annus DCCXVII. vixit autem usque ad DCCXL. annum Pontifex maximus. Uxor ejus Junia M. Bruti soror, ex qua liberos suscepit. Post hunc primus Paulus Aimi- I.
lius M. F. L. N. consul suffectus ex Kal. Jul. cum C. Memmio ann. DCCXIX. Hic etiam censor fuit cum L. Munatio Planco post annos XII. lustrum tamen non fecerunt. Hunc quidam P. Aimilium Paulum, alii
D M. F. Q. N appellant. nos verisimiliora secuti sumus. Hujus censoris filius L. Paulus Juliam Juliæ, & M Agrippæ filiam Augusti neptem duxit, Æmiliamque Lepidam ex ea suscepit, quæ fuit Ti. CL. Imp. sponsa. Alter Paullus Triumviri frater consul II.
etiam suffectus fuit ex Kal. Jul. cum L. Cornelio an DCCXXI. Hic porticum Pauli ædificavit, & dedicavit. Tertius Q. Lepi- III.
dus est Manii filius, qui consul cum M. Lollio M. F. fuit ann. DCCXXII. ut ex titulo pontis Fabricii constat. Quem enim L. Fabri-
E cius curator viarum faciendum curaverat, hi consules ex S C. probaverunt. Quartus L. IV.
Aimilius L. F. Paullus. Hunc putant filium fuisse L. Paulli M. F. qui cos. fuit anno DCIII. esseque inter Paullorum gentem constituendum. Mihi magis placet, ut hoc loco relinquatur. Consul fuit ann. DCCLIII. cum C. Cæsare Augusti filio post Christum natum anno secundo. Quintus erit M. V.
Lepidus L. F. qui cum L. Arruntio consul fuit, quinto post superiorem anno. Sextus VI.
Manius Aimilius. Q F. M N. Lepidus, qui consul cum T. Statilio Tauro fuit an. DCC-
F LXIII. Præter hos invenio M. Æmilium VII.
Q. F. M. N. Lepidum obtinuisse triumphalis ornamenta legatum Augusti ann. DCCLXI. ex Delmatia. Ad extremum de Lepidi cognomine non reticebo, videri eo voluisse exprimere, quid Aimilii nomine significaretur. ut cum Vergilius *armisonam Palladem*, *Plemmyrion undosum*, *clarum Olympum* dixit. Sic felix Sylla *Faustum* filium appellavit, & filiam *Faustam*; quod usurpari soleret: (*Quod felix, faustumque sit*)

ac non multum significatione differrent. A
Nunc de reliquis Æmiliis videamus. *Regil-*
VI. *li* cognomine unum triumphalem L. Aimi-
lium M. F. reperio proprætore navalem egis-
se de rege Antiocho Kal. Febr. Ann. DLXIV.
Scaurum item unum insignem virum M.
Aimilium M. F. L. N. qui consul cum M.
Cæcilio Q. F. Metello anno DCCXXVIII. De
Galleis Karneis triumphavit. Censor post
sex annos fuit cum M. Livio, C. F. M.
Aimiliani Nepote Druso, qui in eo hono-
re mortuus est, & Scaurus abdicavit more
majorum, ante tamen viam Æmiliam stra-
vit, pontemque refecit Æmilium. Proxi- B
mo anno censores creati Q. Fabius Max. Al-
lobrogicus, & C. Licinius Geta, hunc prin-
cipem senatus legerunt, & tribus aliis lu-
stris alii censores, quoad mortuus est. Au-
gurem quoque fuisse proditum est. Hujus
uxor fuit Cæcilia L. Metelli Delmatici filia,
quæ postea L. Sullæ Felici Dictatori nup-
sit, neque satis pudica credita est. Filios
ex ea reliquit M. Scaurum, qui insignem
Ædilitatem curulem obiit, ac prætor Sar-
diniam obtinuit, quem Cicero reum repe-
tundarum defendit, & filiam Æmiliam, C
quæ prius ex M. Acilio Glabrione viro con-
sulari ejusdem nominis filium procreavit;
& postea CN. Pompejo Magno nupsit.
Tertiam verò Muciam ejusdem Pompeii
uxorem, quæ soror Q. Metelli Nepotis
dicta est, duxit M. Scaurus filius, & ex ea
filium procreavit, qui frater filiorum Pom-
peii fuit: ut ipse frater filiorum L. Sullæ
Fausti & Faustæ, de quibus paullo ante
dictum est, fuit. Præter hos omnes, in fa-
stis Verrii Flacci tertiis ludis sæcularibus,
qui an. DXVII. facti sunt, M. Aimilius M.
F. Magister X. vir cum M. Livio Salina- D
tore fuit. Hæc de his Æmiliis, qui ante
Ti. Cæsarem claruerunt. Post quæ tempo-
VII. ra vix quinque aut sex hujus tam illustris
familiæ nomen retinuere, qui consulatus
I. adepti sint. Primus M. Lepidus consul cum
L. Nonio fuit. hos existimo fuisse anno
DCCCXLVI. quo anno alii L. Nonium Aspre-
natem Torquatum, & Clementem, vel
Lateranum sub Domitiano Imp. produnt.
II. Alter est Æmilius Ælianus, qui cum L.
Antistio vetere cos. fuit ann. DCCCLXVIII.
III. sub Nerva Imp. Tertius Æmilius Juncus,
qui cum Julio, vel Atilo Severo consul E
suffectus fuit ex Kal. Jul. sub Commodo
IV. Imp. ann. DCCCCXXXIV. Quartus Æmilius
Lætus, qui bis consul fuit, prioris consu-
latus tempus ignoratur, credendum est suf-
fectum fuisse. Iterum consul cum Anicio
Cereali fuit an. XXXIII. post superioris con-
sulatum sub M. Antonino Severi Imp. filio.
V. Quintus Æmilius Papus consul fuit cum
C. Julio Arriano sub Gordiano Imp. ann.
VI. DCCCCXCV. Sextus FL. Æmilius cos. fuit
cum FL. Viatore an. MCCXLVI. sub Anasta- F
sio Imp His Æmilius Papinianus præfectus
prætorio jurisconsultorum princeps, qui a
M. Antonino Severi filio occisus est, adda-
tur. Is solus Æmiliæ familiæ gloriam sene-
scentem retinuit, & decoravit.

ANTONIA.

ANTONIA familia in duas gentes divisa patriciorum, & plebejorum paucos habuit, qui magistratus majores, & honores fuerint adepti. Patricii duo *Merendæ* cognomento dicti, quorum alter T. Antonius Decemvir legibus scribendis fuit anno urbis CCCIII. Iterum anno proximo factus, propter scelus Appii Claudii collegæ abdicavit. Leges tamen XII. tabularum ab his, & aliis Decemviris conscriptæ sunt. Alter Q. Antonius hujus, ut creditur, filius tribunus militum fuit consulari potestate an. CCCXXXI. collegæ ejus fuerunt L. Manlius Vulso Capitolinus, L. Papirius Mugillanus, L. Servilius Structus. Sequutus est magister equitum M. Antonius, P. Cornelio Rufino Dictatore ann. CCCCXIX. quem superioribus patriciis connumerassem, nisi me cognominis defectus, & prænomen *Marci* retardaret. & quod jam tum plebeii magistri equitum fierent post C. Licinium Calvum, qui primus e plebe magister equitum fuit an. CCCLXXXV. Hic quoque Antonius, & Rufinus Dictator vitio creati abdicarunt. Plebeii post hunc sex, consulatus obtinuerunt septem, censuras duas, triumphos duos, ovationem unam, magisterium equitum unum, triumviratus reip. constituendæ duos. Hæc ante obitum Augusti. Postea tres Imperatores Antonii Gordiani fuerunt, una Antonia Augusta Ti. Claudii Imperatoris mater. Antonini Imperatores plures, sed hi Æliam, & Aureliam familias exornarunt. Princeps hujus familiæ florente repub. M. Antonius fuit vir disertissimus, quem Cicero multis laudibus exornat. hic prætor de piratis triumphavit ann. DCLI. consul triennio post cum A. Postumio Albino, censor biennio sequenti cum L. Valerio Flacco, occisus est a L. Cinna consule ann. DCLXVI. duos filios reliquit Marcum Triumviri patrem, & C. Antonium M. Tullii Ciceronis in consulatu collegam an. DCXC. qui quamvis Catilinam detecta conjuratione armis est persecutus; tamen, ut conjurationis conscius, & particeps damnatus est. Hic duas filias reliquit, quarum alteram duxit M. Antonius frater patruelis, alteram Caninius Gallus ejus accusator. M. Antonius Quæstor C. Cæsaris in Gallia, postea Augur creatus est, ac paullo post Tribunus plebis C. Claudio Marcello L. Lentulo coss. an. DCCIV. partes Cæsaris acriter defendens confugit ad ejus exercitum, quod initium fuit belli civilis. biennio post eidem Cæsari Dictatori magister equitum fuit. & in quinto consulatu, tertio deinde anno collega diadema regium Lupercalibus eidem obtulit, Lupercus ipse, & consul, Cæsar recusavit. Occiso Cæsare Idibus Martiis P. Cornelio Dolabella suffecto præclara decreta de abolenda dictatura, de oblivione rerum præteritarum, de actis Cæsaris confirmandis per senatum obtinuit. Sed postea potentiæ C. Cæsaris, & tyrannidis successor esse concupivit, ac provincias Gallias cum exercitu obtinere. Tandem triumvir reip. constituendæ in quinquennium cum M. Æmilio Lepido, & C. Julio Cæsare hærede Dictatoris factus est. Brutum, &

Cassium interfectores Cæsaris persecutus, Ovans urbem ingressus est, hoc titulo, quod pacem cum C. Cæsare fecisset anno DCCXIV. Iterum in quinquennium renovatus est ei triumviratus, mox consul iterum factus cum L. Scribonio Libone an. DCCXIX. ipsis Kal. Jan. abdicavit, & in ejus locum factus est L. Sempronius Atratin. Designatus tertio consul in an. DCCXXII. hostis a Cæsare judicatus non iniit, tandemque cum Cleopatra Ægypti regina, ex qua liberos susceperat, eodem anno apud Actium victus se ipsum interemit. Fratres habuit Cajum, & Lucium, Lucio soli *Pietatis* cognomen inditum. Consul fuit cum P. Servilio Vatia Isaurico II. ann. DCCXII. Kalend. Jan. triumphum egit ex Alpibus. Censor fuerat anno proximo cum P. Sulpicio Quirino, lustrum tamen non fecerunt. Fuit etiam Publius Antonius consul suffectus C. Cæsari Octaviano in secundo consulatu, cum Kal. Jan. abdicasset, post consulatum Lucii an. VIII. Ejus collega fuit L. Volcatius Tullus. Hunc suspicor Marci filium, ut etiam Julus Antonius fuit, qui consulatum adeptus est cum Q. Fabio Max. ann. DCCXLIII. & propter adulterium cum Julia Augusti filia occisus est. Uxores Marci fuerunt tres, Antonia C. Antonii consularis patrui sui filia, quæ parum pudica fuit: Fulvia, ex qua liberos procreavit, P. Clodii Pulchri prius inimici Ciceronis uxor, deinde C. Curionis filii. Tertia uxor Octavia major soror Augusti, quæ prius C. Marcello nupsit, & liberis susceptis ex ea, nupsit Antonio. Duæ natæ filiæ Antonia major, quæ L. Domitio Ahenobarbo avo Neronis Imp. nupsit: & Antonia minor, uxor Neronis Claudii Drusi Augusti privigni, ex quibus Ti. Claudius Imperator natus, qui matrem, ut diximus, Antoniam Augustam appellavit, & ejus nomine plerosque nummos signari jussit. Filiam quoque suam is eodem nomine appellavit uxorem CN. Pompeii Magni, ac postea Fausti Syllæ nobilissimorum adolescentium. Mater Marci, & fratrum Julia soror L. Cæsaris viri consularis post mortem viri P. Cornelio Lentulo Suræ nupsit, quem prætorem Cicero consul propter conjurationem Catilinæ ex s. c. occidi jussit. Hac de caussa Cicero eum malle dicit vitrici sui, quam avunculi similem esse. Julus Antonius, de quo paullo ante diximus, is est, ad quem Horatius carmen illud misit, cujus initium est,

Pindarum quisquis studet æmulari
Jule ceratis, &c.

Is vero, aut alius Marci filius, & Fulviæ, uxorem duxit Marcellam C. Marcelli & Octaviæ majoris sororis Augusti filiam, quam M. Agrippa, ut Juliam duceret Augusti filiam, post obitum Marcelli prioris viri repudiavit. Erat autem Marcellus ejusdem Marcellæ frater germanus. Cleopatra quoque M. Antonii & Cleopatræ reginæ filia nupsit Jubæ regi Mauritaniæ, ex qua Ptolemæus natus est. Alia filia Marci occiso Cæsare filio M. Lepidi nupsit. Mortuus est Marcus annos natus LVI. sive LIII. ut Plutarchus asserit. Julus filium reliquit L. Antonium. Post Augusti mortem ante Gordianos Imperatores duos tantum consules Antonios invenio *Rufinos* cognomento. Alter M. Antonius, qui consul fuit Ser. Octavio Lænate Pontiano sub Hadriano Imp. an. DCCCLXXXIII. Alter collega fuit Bruttii Præsentis II. cos. an. DCCCCV. sub Pio Aug. quem *Antonium* dictum fuisse non possumus certos testes afferre. Gordiani Imperatores tres fuere Maximi Imp. successores, vel potius ejus tyrannidis vindices. Ex his duos *Africano* cognominatos scimus], patrem, & filium, pecuniamque eorum nominibus signatam, in qua M. ANT. GORDIANUS. AFR. conscriptum esse videmus. Seni pater fuit Mettius Marullus, mater Ulpia Gordiana, ex Gracchorum genere patrem, ex Trajani cognatione matrem esse dicebat. Uxor Fabia Orestilla Antonii proneptis esse dicebatur. Ipse multis voluminibus Antoninorum Augustorum res gestas versibus, atque soluta oratione conscripsit, seque & liberos suos modo *Antoninos*, modo *Antonios* appellabat. Consulatus duos pater gessit, filius unum, omnes suffectorum fuisse credimus. Neque enim aliud expressum est, quam patrem priore consulatu collegam Antonini Caracallæ, posteriore Alexandri Imperat. fuisse. Imperium paucis diebus in Africa tenuerunt, filiusque in prælio occisus, pater octogenarius se ipsum laqueo suffocavit. Tertius Gordianus senioris Africani ex filia nepos cum D. Cælio Balbino, & M. Clodio Pupieno Max. Augustis *Cæsar* dictus, illis occisis, & Maximino Aug. ac Julio Maximo Cæsare *M. Antonius Gordianus Augustus* appellatus est. Tribuniciam potestatem sexies, consulatum bis obtinuit. Post Gordianos duos solum consulares invenimus, FL. Antonium Marcellinum, qui cum Cœlio Probino cos. fuit an. CIↃXCII. sub tribus filiis Constantini Imp. & FL. Antonium, qui cum Postumo Syagrio II. cos. fuit an. CIↃCXXXIII. Sub Gratiano, Valentiniano, & Theodosio. anno autem Christi CCCLXXXII. Addam ad extremum, *Antonios* ab *Anteone*, quem Vergilius *Antorem*, *Antonem* videtur appellasse, Herculis filio, aut socio originem duxisse, jactatum illis temporibus esse. Is erat illorum temporum error: ut suæ nobilitatis principes aut in deos, aut in heroas deorum nothos filios referrent.

AQUILLIA.

AQUILLIA duplex familia patriciorum, & plebejorum paucos habuit consulares, & triumphales, aut aliis maximis honoribus usos. Patriciorum vetustissima memoria est, M. Aquillium Quartumvirum, vel potius Duumvirum sacris faciundis a Tarquinio Superbo insui culeo jussum ob libros Sibyllinos evulgatos, ut Dionysius scribit. Post hanc Aquilliorum, & filiorum L. Junii Bruti primi consulis conjuratio, ut reges restituerentur. Primus consul C. Aquillius Tuscus, cujus collega fuit T. Sicinius Sabinus anno CCLXVI. Ovans de Herniceis in urbem rediit. Post centum uno minus annos L. Aquillius Corvus tribunus militum fuit consulari potestate cum aliis quinque

patriciis. Plebeii tres consulares, & triumphales fuerunt. Primus C. Florus M. F. C. N. cos. fuit cum L. Cornelio Scipione amboque consules de Pœneis triumpharunt Scipio cos. Florus procos. IIII. Non. O-
II. ctob. an. CDXCV. Post hunc M. Aquillius M. F. M. N. cum C. Sempronio Tuditano an. DCXXIV. consul fuit. Ambo etiam triumpharunt, Sempronius in consulatu de Japudibus, Aquillius ex Asia III. Nonas Novemb. an. DCXXVII. proconsule. Hujus filius M. Aquillius consul fuit cum C. Mario quintum cos. an. DCLI. Ovans rediit procos. de serveis fugitiveis ex Sicilia post biennium M. Antonio cos. qui ejus patrocinium postea suscepit, atque cum defensione accurata a magnis criminibus liberavit. Pater hic fuit, ut Asconius ait P. Cornelii Lentuli Suræ, qui consul fuit cum CN. Aufidio Oreste an. DCXXCII. Sed postea senatu a censoribus motus iterum prætor fuit Cicerone consule, & a senatu abdicare coactus ob conjurationem Catilinæ occisus est. Uxorem habuit Juliam L. Cæsaris sororem M. Antonii Triumviri matrem. Sed de hoc in Cornelia dicemus, insertus enim est adoptione in eam fami-
III. liam. Addendus est his C. Aquillius Gallus juris consultus clarissimus, qui prætorius fuit, apud quem Cicero causas egit. Tempore Augustorum duos, tresve consulares invenio, M. Aquillium C. F. Julianum, qui cos. fuit cum P. Nonio Asprenate Torquato sub Caligula an. DCCXCI. & Q. Aquillium Sabinum, qui bis consul fuit sub Caracalla, prioris consulatus collega fuit Silius Messalla anno DCCCCLXVI. posterioris Sex. Aurelius Anullinus post biennium. Tertius est Aquillius Orfitus, qui cum Sex. Laterano cos. fuit anno..... Fuit etiam unica Augusta Julia Aquillia Severa Elagabali Antonini uxor, quam virginem Vestalem fuisse Dion testatur.

ATILIA.

ATILIA duplex familia patriciorum, qui *Longi* dicti sunt; & plebejorum, qui *Reguli* & *Serrani*, & *Calatini*, & *Balbi* sunt appellati. Longi duo, tantum ambo eodem prænomine, tribuni militum consulari potestate; quorum alter primus creatus est in eo magistratu cum collegis A. Sempronio Atratino, T. Clœlio Siculo, sed ut vitio facti abdicarunt, & pro eis consules facti L. Papirius Mugilanus, L. Sempronius Atratinus an. CCCIX. Alter L. Atilius K. F. K. N. bis tribunus mil. fuit, an. CCCLIV. & CCCLVII. Reguli sex, consulatus obtinuerunt novem, censuram unam, trium-
I. phos tres. Primus M. Atilius M. F. consul fuit cum M. Valerio Corvo IV. anno CDXVIII. Hujus filius esse creditur M. Atilius M. F. M. N. qui consul fuit an. CDLIX. cum L. Postumio Megello II. amboque con-
II. sules triumpharunt, Postumius de Samnitibus, & Etrusceis VI. Kal. April. Regulus de Volsonibus, & Samnitibus V. Kal.
III. Tertius fuit princeps ille familiæ M. Atilius M. F. Lucii, vel Auli nepos; Verrius enim inconstans in hoc est. hunc bis consulem, & triumphalem Cicero appellat, qui captus a Carthaginiensibus, & missus ab eis, ut captivi redimerentur, aut per mutarentur, suasit senatui, ut neutrum facerent, & ad certam mortem, atque cruciatus in Africam reversus est. Primum consulatum gesserat cum L. Julio Libone, & ambo cos de Sallentineis triumpharunt VIII. Kal. Feb. an. CDXXVI. In secundo consulatu suffectus est Q. Cædicio in eo magistratu mortuo, cujus collega fuit L. Manlius Vulso Longus, undecimo anno post priorem consulatum: in quo insignem victoriam sæpius in Sicilia, & Africa de Pœneis reportaverat. Hujus uxor *Marcia*, filius *Serranus* a Silio Italico appellantur: quos ait dure atque aspere ab eo fuisse rejectos. veritus enim est, ne eorum caritate fidem, ac jusjurandum violaret. Quar-
tus est C. Atilius M. F. M. N. illius, ut cre- IV.
ditur filius, quem etiam *Serranum* appellant, qui cos. fuit anno proximo ante superioris secundum consulatum, cum CN. Cornelio Blasione II. navalemque egit de Pœnis triumphum in consulatu. Iterum consul fuit an. DIII. cum L. Manlio Vulso-
ne Longo. II. Quintus M. Atilius M. F. M. V.
N. superioris fortasse frater consul fuit cum P. Valerio Flacco an. DXXVI. iterum consul suffectus C. Flaminio ab Hannibale occiso anno secundo belli Punici secundi, post alterum consulatum anno X. eorum collega fuit CN. Servilius Geminus. Censor triennio post cum P. Furio Philo, qui in hoc honore mortuus est, Regulus abdicavit. M. Metellum Quæst. aliosque equites Romanos, qui deserere Italiam juraverant post Cannensem pugnam ærarios
retulerunt. Sextus est C. Atilius M. F. M. VI.
N. quem superioris filium fuisse arbitror. Hic consul fuit an. DXXVII qui primus fuit belli Gallici Cisalpini, cum L. Aimilio Pappo. Serranorum gens tres habuit consulares, quos etiam invenio *Sarranos*, & *Saranos* appellatos, quasi *Tyrios*, vel *Punicos* dixeris. Pœnos Sarra oriundos Ennius dixit, hoc est, Tyro. Inde *Sarranæ tibiæ*, *Sarranum ostrum*. Sic ortos a Regulo captivo, qui apud Pœnos occidi maluit, quam apud suos vivere, *Sarranos* fortasse
dixerunt. De Cajo filio in Regulis dictum VII.
est. Ejus, ut arbitror, nepos A. Atilius C. F. C. N. consul fuit cum A. Hostilio Mancino an. DXXCIII. belli Persici anno secundo. Post hunc Sex. Atilius, qui cos. fuit an. DCXVII. cum P. Furio Philo. Sunt, qui putent hunc M. F. quod titulus inveniatur cujusdam Sex. Serrani M. F. procos. sed quia incertum est eundem esse, pro cer-
to non accipio. Sequitur C. Serranus, qui VIII.
consul fuit cum Q. Servilio Cæpione an. DCXLVII. quibus consulibus M. Cicero natus est III. Non. an. ut Gellius scribit. Calatinum unum insignem virum consularem bis invenio, & triumphalem. idem dictator, & censor fuit tempore belli Punici primi. A. Atilius A. F. C. N. a Verrio appellatur. Priorem consulatum egit cum Q. Sulpitio Paterculo an. CCCCXCV. ambo triumpharunt, Sulpitius in consulatu de Pœneis, & Sardeis, Atilius PR. vel procos. ex Sicilia de Pœneis XIV. Kal. Febr. post consulatum. Iterum cos. fuit cum CN. Cornelio Scipione Asina iterum cos. an. CDXCIX. & post quinquennium dictator rei gerundæ caussa Magistrum equitum dixit L. Cæcilium Metellum. Censor biennio

post factus est cum A. Manlio Torquato, lustrum fecerunt XXXIIX. Uxor hujus existimatur Fabia Q. Fabii Max. Rulliani filia. Paupertas ejus maxima; ex aratro ad honores vocatus est; unde fortasse cognomen inditum, *Calare* enim *vocare* est, ut ex Kalendis, & calatis comitiis cognoscimus. Huic positum fuisse elogium ad portam Capenam Cicero refert. *Uno ore cui plurimæ consentiunt gentes populi primarium fuisse virum*. Bulbus unus C. Atilius A. F. A. N. cos. fuit an. DVIII. cum M. Fabio Buteone. Iterum cos. decennio post cum T. Manlio Torquato. Quibus consulibus pace populo Rom. ubique parta Janus iterum clausus est. Primum vero Numa rege claudi cœpit. Tertio Augusto Imperatore V. cos. quarto Aug. IX. cos. quinto Nerone Imp. III. cos. sexto Vespasiano Aug. III. cos. Sed nos ad Atilios revertamur. Imperatorum temporibus quatuor tantum reperio consulares Atilios. Primus est M. Regulus cos. suffectus ex Kal. Jul. cum C. Fontejo Capitone an. DCCXX. secundo Augusti consulatu. Alter est M. Atilius Metilius Bradua, qui cos. fuit cum Appio Annio Trebonio Gallo an. DCCCLX. sub Trajano Imperat. Ejusdem nominis alter Brauda cum Triario Materno cos. fuit an. DCCCCXXXVII. sub Commodo Imperat. Iterumque post sex annos cum Cassio Aproniano. Quartus Atilius est, quem alii *Julium* appellant *Severi* cognomento cos. suffectus fuit cum Æmilio Junco an. DCCCCXXXIV. Sub eodem Imp.

AURELIA.

AURELIA familia prius *Ausel.a* dicta a Sole, Sabina origine, & plebeja tribus cognominibus distincta est: Cottarum, Orestarum, & Scaurorum. Cottæ ab anno D. urbis ad DCC. septem habuit consulares, quorum unus bis consul fuit, duo censores, unus magister equitum, unus triumphalis. Orestæ eisdem temporibus tres consulares; unus etiam triumphalis. Scaurus unus consularis. Hæc florente republica. Postea multis imperatoribus illustris reddita est. Nam propter adoptionem Hadriani T. Aurelius Antoninus, qui postea *Pius* appellatus est, *T. Ælius Antoninus* dictus, & quos ipse adoptavit, M. Annius, & L. Cejonius *Aurelii Antonini* appellati sunt, & post eos Commodus M. F. item Caracalla Septimii Severi filius, & Elagabalus *M. Aurelii Antonini* dicti sunt. Severus quoque Alexander, Valerianus, Claudius, Quintillus, Aurelianus, Probus, Carus, Carinus, Numerianus, Diocletianus, Maximianus, Constantius, Severus, Maxentius, Constantinus Max. & Licinius *Aurelii* fuerunt appellati. I. Primus C. Cotta L. F. C. N. cos. fuit cum P. Servilio Gemino, & solus triumphavit Idibus April. an. DI. de Pœneis, & Siculeis. Iterum cum eodem collega post quadriennium cos. fuit. Censor cum N. Fabio Buteone septimo deinde anno, lustrum fecerunt XXXIX. Magister equitum fuit C. Diulio dictatore II. comitiorum habendorum caussa an. DXXII. Alter C. Cotta C. F. C. N. superioris, ut creditur, filius cos. fuit cum P. Sulpicio Galba Max. II. anno primi belli Philippici, hoc est, an. DLIII. Post hunc L. Cotta fuit, III. cujus parentes ignoramus, cos. cum Ser. Sulpicio Galba an. DCIX. Quartus L. Cotta IV. superioris, ut creditur, filius cos. fuit cum L. Cæcilio Metello Calvo an. DCXXXIV. V. Quintus C. Aurelius M. F. cos. cum L. Octavio an. DCLXXIIX. Huic triumphus decretus erat, sed ob resciſſam cicatricem prius mortuus est. Laudatur, ut disertus a Cicerone, ejusque leges aliquot fuerunt. Hujus mater Rutilia P. Rutilii consularis viri soror etiam laudatur. VI. Sextus Marcus superioris frater cos. fuit anno sequenti cum L. VII. Licinio Lucullo. Septimus L. Cotta superiorum duorum frater cos. an. DCXXCIIX. cum L. Manlio Torquato, damnatis competitoribus jam designatis P. Cornelio Sulla, & P. Autronio Pæto. Censor idem anno proximo cum Q. Cæcilio Metello Pio, quo mortuo, Cotta abdicavit. Orestæ omnes eodem prænomine usi sunt. ex quibus primus L. Orestes L. F. L. N. cos. fuit an. DXCVI. cum Sex. Julio Cæsare. Alter cos. anno DCXXVII. cum Mam. Aimilio Lepido. quibus cos. ludi sæculares quarti facti sunt, Hic superioris filius fuit, triumphavit Procos. ex Sardinia VI. Id. Decembr. post triennium. Tertius superioris filius in consulatu collega fuit C. Marii III. cos. & in eo magistratu mortuus est an. DCL. Scaurus unicus M. Aurelius cos. suffectus fuit anno DCXLV. collegæ Ser. Sulpicii Galbæ, quem quidam arbitrantur fuisse L Hortensium patrem Q. Hortensii oratoris, eundemque antequam iniret consulatum, damnatum esse. Hactenus Aurelios consulares retulimus, qui ante Cæsarum imperium vixerunt. Nunc de iis, qui sub eis, aut de ipsis Aureliis Augustis paucis perstringam. Ante T. Antonini Pii tempora unum tantum reperio, qui non fuerit ex ejus parentibus M. Aurelium M. F. M. N. Cottam cos. is consul fuit cum M. Valerio Messalla anno DCCLXXII. sub Ti. Cæsare. Hunc Messallam matre Aurelia fuisse ex Cottarum stirpe Ovidius auctor est. Aurelia quoque matre natus est C. Julius Cæsar Dictator C. Cottæ filia M. Cottæ avus M. Cotta consul, de quo supra diximus. Cæteri consulares ex Fulvorum familia, quæ in Gallia Transalpina in Colonia Nemausense fuerat ex ea ortus T. Aurelius Fulvus avus Pii Antonini Imperatoris, bis consul, & Præfectus Urbi fuit. Priore consulatu collega Domitiani Imp. in undecimo ejus consulatu an. DCCCXXXVII. posteriore A. Sempronii Atratini post quadriennium sub eodem Imper. Hujus filius eodem nomine consul etiam fuit, sed quo tempore incertum est, suffectus fortasse, aut honoris titulo contentus homo, ut ait Capitolinus, tristis, & æger. Hic Arriam Fadillam duxit Arrii Antonini bis consulis, & Boviniæ, vel Biojoniæ Procillæ filiam. Ex hac natus est T. Aurelius Fulvus Bojonius Antoninus, qui antequam adoptaretur ab Hadriano Imperat. cos. fuit cum L. Catilio Severo an. DCCCLXXII. adoptatus est post obitum L. Ælii Cæsaris ea conditione, ut filium Lucii, & M. Annium Verum sibi filios adoptaret. is fuit an. DCCCXC. ultimus Imp. Mater

poſt patris obitum Julio Lupo conſulari vi- A
ro nupſit, ex ea Julia Fadilla nata eſt ſo-
ror uterina Pii. Uxorem habuit Anniam
Fauſtinam, quæ poſtea *Auguſta*, & poſt
obitum *Diva Fauſtina* dicta eſt, filiam An-
nii Veri avi Marci Imperatoris, qui etiam
gener, & filius Pii fuit. Nam Fauſtina
minor, quæ etiam *Auguſta*, & *Diva Fau-
ſtina Pia* appellata eſt, Pii filia fuit, Mar-
ci uxor. major Pii filia Lamiæ Silano nu-
pſit. De Tito, quod in Æliam familiam
inſertus ſit, in Ælia diximus. Marcus ex
Annia familia in Aureliam translatus, ſub
Pio *Cæſar* dictus tres conſulatus obtinuit, B
ac Tribuniciam poteſtatem xv. Pontifica-
tum, & Proconſulatum. Poſt obitum Pii
cum L. Aurelio Vero fratre adoptivo, eo-
demque genero ſuo Lucilla filia, quæ po-
ſtea *Auguſta* dicta eſt, ei collocata annos
VIII. & amplius imperavit. poſtea Com-
modum filium Cæſarem Auguſtum appella-
vit, & cum filio, aut Cæſare, aut Augu-
ſto ultra annos decem imperavit. Imper.
decies dictus eſt Trib. poteſt. XXXIIII. ac-
cepit. L. verus vivo Pio Aug. patre ado-
ptivo bis conſul fuit, & *Cæſar* dictus eſt. C
Poſt obitum Pii cum Marco *Auguſtus* di-
ctus, Pontifex fuit, Imperator quinquies,
Tribuniciam poteſt. novies accepit, con-
ſulatumque tertium obtinuit. Ambo fra-
tres poſt obitum *Divi* appellati ſunt. M.
Aurelius Commodus Marci filius *Cæſar* vi-
vo L. Vero appellatus eſt. Poſt obitum Ve-
ri annis aliquot exactis Tribuniciam pote-
ſtatem, ac deinde *Auguſti* nomen accepit,
conſul bis fuit vivo patre, Pontifex, Im-
perator quater, Trib. poteſt. ſexies acce-
pit. Poſt mortem patris Pont. Max. con-
ſul. VIII. Trib. poteſt. XVIII. Imp. VIII. D
dictus occiſus eſt. Indignus tanto patre
filius. His temporibus duos conſulares Au-
relios invenio, quorum alter M. Aurelius
Severus Cethegus cos. fuit cum L. Junio
Claro an. DCCCCXXII. poſt obitum L. Ve-
ri ſub Marco ſolo. Imperat. alter M. Au-
relius Claudius Pompejanus poſt annos tres
cos. fuit cum CN. Claudio Severo II. Hic
gener Marci fuit. Non longe ab interitu
Commodi L. Septimius Severus imperium
obtinuit, hic ſe Marci filium mentitus eſt,
& filium ſuum *M. Aurelium Antoninum*
appellari voluit, ac Cæſarem, Pontificem, E
& mox Auguſtum fecit, cos. III. Imp.
II. TR. POT. XIIII. vivo patre. eo de-
functo cum fratre P. Septimio Geta men-
ſes fere tredecim, & poſtea ſolus annis v.
& amplius imperavit. Hoc tempore Pont.
Max. cos. IIII. TR. Poteſt. XIX. Imperat.
III. appellatus eſt. Hic a multis ſcripto-
ribus *Caracalla* dicitur, ab aliquibus *Ma-
gnus Antoninus*. Hoc tempore duos con-
ſulares fuiſſe Aurelios reperi, M. Aurelium
Claudium M. F. Pompejanum, qui cos
fuit cum Lollialo Avito an. DCCCLXI. ſub
Severo, & Antonino Impp. Hic nepos M. F
Aurelii philoſophi fuit ex Lucilla filia ma-
jore. De patris conſulatu ſupra dictum eſt.
Iterum conſul fuit, ſed tempus incertum
eſt. Alterum Aurelium invenio Sex. A-
nullinum cos. cum Q. Aquillio Sabino II.
an. DCCCCLXIX. ſub eodem Antonino
Imperat. Occiſo Antonino, & paullo poſt
Macrino Sacerdos dei Elagabali *Imperator
M. Aurelius Antoninus* appellatus eſt. is ſe
Antonini filium finxit. Pont. Max. TR.
Pot. IIII. cos. IIII. occiſus eſt. Succeſſor
ejus fuit M. Aurelius Severus Alexander
frater conſobrinus ſuperioris, quamvis hic
etiam ſe Antonini Magni filium diceret.
mater huic Julia Mamæa Auguſta, vel
Chriſtiana, vel Chriſtianorum patrona.
matertera Julia Sœmias Auguſta mater E-
lagabali, avia Julia Mæſa Auguſta vivo fra-
tre *Cæſar* appellatus eſt, & conſul fuit,
poſtea Pont. Max. TR. POT. XIV. cos. III.
occiſus eſt, optimuſque Imp. fuit: ut fra-
ter omnium turpiſſimus. His temporibus,
& ſequentibus uſque ad Valerianum Im-
perat. cos. conſulares invenio. Primus eſt
M. Aurelius Auguſtus Lib. Eutychianus
Comazoa, qui ter conſul fuit. primo con-
ſulatu ſuffectus cum Elagabalo Imper. an-
no DCCCCLXX. Iterum cos. cum eodem
III. cos. poſt biennium. Tertii conſula-
tus tempus incertum eſt. Alter M. Aure-
lius Claudius Pompejanus, ejus, ut credi-
tur, de quo antea locuti ſumus, filius cos.
fuit anno DCCCCXXCIII. ſub Alex. Imper.
Iterum cos. decennio poſt collega Gordia-
ni Tertii Imp. in ſecundo conſulatu. Va-
lerianus Imp. multis nominibus appellatus
eſt, *P. Aurelius Licinius Valerius Valeria-
nus*, Cenſor fuit ſub Decio Imp. ſine col-
lega, luſtrum non fecit. cum Gallieno fi-
lio anno VII. imperavit. Pont. Max. Trib.
pot. VII. cos. IIII. captus a Perſis eſt.
Filios ſunt, qui etiam *Aurelios* appellent;
ſed eos in Licinia, ut Licinios referemus.
Eodem tempore M. Aurelius Memmius
Fuſcus cos. fuit cum Pomponio Baſſo an-
no CIƆX. Marcus Aurelius Victorinus pa-
ter, & Victorinus filius Imperatores dicti
tyrannis recenſentur. M. Aurelius Flavius
Claudius Imperator in Claudia referendus.
M. Aurelius Quintillus Imperat. Claudii
frater dies XVII. imperavit. L. Domitius
Aurelius Valerius Aurelianus Imperat. in
Domitia collocandus. M. Aurelius Gor-
dianus cos. ſuf. ſine collega ex Kal. Febr.
in interregno occiſo Aureliano Imperat.
anno CIƆXXVII. M. Aurelius Valerius Pro-
bus, hic ſe Aurelium in ære ſignato aſſe-
rit. Pont. Max. Trib. pot. VI. cos. V. oc-
ciſus eſt. M. Aurelius Carus Imperat. a
quibuſdam etiam *Manlius Aurelianus* dici-
tur, Carinum, & Numerianum filios Cæ-
ſares fecit cos. II. Trib. pot. II. Pont. Max.
mortuus eſt. Filii Imp. an. I. eodem, quo
pater prænomine Aurelii cos. II. Carinus
Pont. Max. fuit, Numerianus Pontif. am-
bo Trib. pot. ſemel obtinuerunt. C. Au-
relius Valerius Diocletianus imperavit ſo-
lus annos duos, & cum M. Aurelio Va-
lerio Maximiano an. XVII. & Diocletia-
nus Pont. Max. Trib. pot. XX. cos. IX. ac
Maximianus Pontif. Trib. pot. XIIX. cos.
VIII. abdicarunt relicto imperio M. Aure-
lio Flavio Valerio Conſtantio, & C. Ga-
lerio Valerio Maximiano, quos antea Cæ-
ſares creaverant. Conſtantius Pont. Max.
Trib. pot. XVI. cos. VI. mortuus eſt. His
temporibus duo conſulares fuerunt, M.
Aurelius Maximus, qui conſul fuit cum
Pomponio Januario anno CIƆXXXIX.
ſub Diocletiano, & Maximiano Impp.
& M. Aurelius Aſclepiodotus, qui cum
Afranio Hannibaliano cos. fuit anno CIƆ-
XLIII. eiſdem Auguſtis. Hic præfectus
Præto-

Prætorio Britannias recuperavit. Conſtan-
tii, & Maximiani Jun. tempore C. Galerius
Maximinus & M. Aurelius Severus *Cæſares*
appellati ſunt. Mortuo Conſtantio Conſtan-
tinus filius cum Maximiano, & M. Aure-
lio Maxentio Maximiani Sen. filio imperi-
um tenuerunt. Conſtantinum ſunt, qui C.
Aurelium Valerium Flavium Conſtantinum
appellent, ac Licinium ejus collegam C.
I. *Aurelium Valerium Licinianum Licinium*.
Hoc tempore L. Aurelius Symmachus cos.
fuit cum Ovinio Gallicano an. CIↃXXCI. ſub
II. Conſtantino Imp. & M. Aurelius Xeno-
philus cos. cum Fl. Valerio Delmatio, qui
poſtea *Cæſar* appellatus eſt triennio poſt
III. ſuperiorem. Poſt quem Sex. Aurel. Vi-
ctor, cujus extat epitome hiſtorica Cæſa-
rum, cos. fuit cum Julio Felice Valenti-
niano an. CIↃCXX. ſub Valente, Valentinia-
IV. no & Gratiano Imperatoribus. Secutus eſt
L. Aurelius L. F. Avianus Symmachus inſi-
gnis orator, cujus exſtant epiſtolæ, & ora-
tiones aliquot illis temporibus diſertiſſimæ,
hoc tempore parum gratæ. Cos. fuit cum
Ti. Fabio Titiano an. CIↃCXLIII. ſub Theo-
doſio, & Arcadio Impp. Hic Præf. Urbi, &
annonæ & Propræf. Præt. Pontifex Major,
& XV. Vir ſacris faciundis etiam fuit. Hu-
V. jus filius Quinctus Aurelius Symmachus
cos. fuit in Occidente cum FL. Ætio ma-
giſtro utriuſque militiæ III. an. CIↃCXCIIX.
ſub Placidio Valentiniano tempore Theo-
VI. doſii Jun. Imp. Superioris deinde filius Q.
Symmachus cos. fuit in occidente anno
CIↃCCXXXVII. ſub Odovacre tempore Ze-
VII. nonis Imp. Secutus eſt M. Aurel. Caſſio-
dorus Senator, cujus extant præclara mo-
numenta. cos. fuit in occidente ſub rege
Theoderico anno CIↃCCLXVI. hoc eſt,
VIII. Chriſti DXIV. tempore Anaſtaſii Imp. Po-
ſtremus Q. Aurelius Anicius Symmachus
anno CIↃCCLXXIV. cos. fuit cum genero
Anicio Manlio Severino Boetio, viri am-
bo doctiſſimi habiti ſunt tempore Juſtini
Imp. in occidente ſub dicto Rege.

CÆCILIA.

CÆCILIA gens plebeja, ſed nobi-
lis, ex qua Metellorum familia non ante
CDLXX. fere annum conſulatum adepta,
intra annos CCXC. Pontificatus Maximos
quatuor, Dictaturas duas, Principatus
ſenatus tres, Cenſuras ſeptem, Trium-
phos novem, Conſulatus XX. Magiſteria
equitum duo, viri XIX. adepti ſunt. An-
te hæc tempora Caja Cæcilia Tanaquil
Tarquiniis cum Priſco Damarati Corin-
thii filio Romam migravit, Etruſcæ di-
ſciplinæ perita viro regnum augurata eſt.
Ab ea boni ominis cauſſa mulieres omnes
Cajæ dictæ ſunt. Qua de cauſa omnes li-
berti mulierum, ſe *Cajæ libertos* in titulis
monumentorum his notis aſſerunt. C.
CÆCILIUS Ↄ.L. EROS. Poſt Reges e-
xactos Q. Cæcilius anno CCCXIV. tribu-
I. nus plebis fuit. Primus conſul L. Metel-
lus C.F. cum C. Servilio Gemino Tucca
ante bellum Tarentinum anno tertio. in
magiſtratu a Senonibus Gallis occiſus eſt,
& in ejus locum M. Curius Dentatus
II. cos. factus. Hunc *Dentonem* vel *Den-
tricem* quidam appellant, quod cognomen
ab aliis Cæciliis aliquando uſurpatum eſt.

A Alter princeps familiæ ſine nulla dubita- II.
tione L. Metellus L. F. C. N. bis conſul,
dictator, Pontif. Max. magiſter equitum,
decemvir agris dandis, vir triumphalis
clariſſimum Metellorum nomen reddidit.
Priori conſulatu, quem cum C. Furio Pa-
cilo egit, anno DII. inſignem victoriam in
Sicilia de Pœneis adeptus eſt, ac de eis
triumphavit procos. VII. Idus Septemb.
anno proximo. Primus elephantos duxit
in triumpho, neque quiſquam plures.
erant autem CXL. Biennio poſt magiſter
equitum fuit A. Atilio Calatino Dictato-
B re. Tum primum dictator extra Italiam
profectus eſt. Iterum cos. fuit cum N.
Fabio Buteone anno DVI. poſt quadrien-
nium Pontifex Max. factus eſt, eique ſa-
cerdotio duos, & viginti annos præfuit.
Dictator comitiorum cauſſa an. DXXIX.
Numerium Fabium collegam magiſtrum
equitum dixit. Palladium ex incendio in
templo Veſtæ exorto eduxit, cæcuſque
factus eſt. Curru in ſenatum veniens u-
tebatur. Centeſimum annum agens mori-
tur. Hujus filius Q. Cæcilius, qui pa- III.
C trem in funere laudavit, & orator aliquo
in numero fuit, ſed & L. Metellus, qui
Quæſtor fuit anno DXXXIX. & anno pro-
ximo tribunus plebis, quique poſt Can-
nenſem cladem auctor deſerendæ Italiæ
fuerat, niſi a Scipione Africano interpel-
latus fuiſſet: nec non M. Metellus, qui
prætor fuit anno DXLVII. ejuſdem filii eſ-
ſe creduntur. Quinctus eodem anno cos.
fuit cum L. Veturio Philone, magiſter
equitum fuerat M. Livio Salinatori eo-
rundem comitiorum habendorum cauſſa.
Proximo anno poſt conſulatum dictator
D comitiorum cauſſa dictus Philonem colle-
gam magiſtrum equitum fecit. Hujus fi-
lii duo, major paterno prænomine po- IV
ſtea *Macedonicus* dictus eſt, minor *L. Me-
tellus Calvus*. Fuit etiam eiſdem tempori- V.
bus L. Cæcilius Metellus Dentrix, qui præ-
tor fuit an. DLXX. cujus parentes ignoramus,
ſed potuit illius L. Metelli filius eſſe, qui
TR. PL. fuit ante an. XXX. Macedonici feli-
citatem multi laudarunt. Nam conſul, cen-
ſor, augur, ac triumphalis, & duobus lu-
E ſtris princeps ſenatus, filius, & nepos
conſularium, atque illuſtrium virorum fi-
lios, & nepotes habuit conſulares, & tri-
umphales multos. Ante conſulatum pro-
prætore triumphavit ex Macedonia de An-
driſco Pſeudophilippo an. DCVII. quo anno
Africanus Æmilianus ex Africa procos.
conſulatum triennio poſt adeptus eſt cum
AP. Claudio Pulchro. anno proximo Cal-
vus frater cum Q. Fabio Maximo Servilia-
F no. Cenſuram ambo fratres obtinuerunt,
Macedonicus cum Q. Pompejo Rufo, ple-
bejuſque tum primum uterque cenſor fuit
ann. DCXXII. Calvus poſt quinquennium
cum L. Calpurnio Piſone Frugi, qui luſtrum
non fecerunt. illi fecerunt LIX. unum in vi-
ta periculum cenſor ſubiit Macedonicus,
quod C. Atinium Macerionem TR. PL. ſena-
tu moverit; ab eodem enim comprehenſus
eſt, & obtorto collo in Capitolium duceba-
tur ut e ſaxo præcipitaretur, niſi collegæ au-
xilium tuliſſent. uxores ducendas eſſe diſerte
in cenſura populum admonuit. Cum Afri-
cano minore inimicitias geſſit. Princeps ſe-
natus duobus luſtris lectus eſt an. DCXXXIII.

Baliarico filio Censore , & quinquennio A
proximo L. Metello Calvi F. Censore .
Hujus filii quatuor Quintus , Lucius , Mar-
vi. cus , Cajus . filiæ tres , quarum una P. Cor-
nelio Scipioni Nasicæ nupsit , qui cos. bel-
lo Jugurthino in magistratu mortuus est .
Horum nepos fuit Q. Metellus Scipio , de
quo paullo post dicemus . Alteram duxit
C. Servilius , ex qua P. Servilius Isauricus
princeps senatus , & bis triumphalis na-
tus est . Q. Metellus Q. Macedonici filius
ex triumpho , ut pater , cognomen *Balia-*
rici consecutus est , quem egit post consu-
latum , in quo habuit collegam T. Quin- B
ctium Flaminium an. DCXXX. Censor trien-
nio post fuit cum Q. Servilio Cæpione , &
lustrum fecerunt LXI. Hujus filii Q. Metel-
lus Nepos , de quo postea , & Cæcilia Ap-
pii Claudii viri consularis uxor , ex qui-
bus orti sunt AP. Claudius vir consularis ,
& censorius , & P. Claudius Trib. Ple-
bis . Alter Macedonici filius Lucius cogno-
vii. men ex triumpho *Delmatici* assecutus est ,
patrem , & fratrem imitatus , antea *Dia-*
dematus dictus , ut quidam asserunt , ob
frontem diu vitta vel diademate obligatum . C
Consul fuit cum Q. Mucio Scævula , &
procos . triumphum egit de Delmateis an.
DCXXXVII. Pontifex Maximus fuit anno
DCLXIII. post CN. Domitium Ahenobar-
bum . Hujus filii fuerunt Q. Metellus Cre-
ticus , & Cæcilia M. Æmilii Scauri . qui
princeps senatus quater lectus est , uxor-
que mortuo viro , filio , & filia prius ex
eo susceptis nupsit L. Cornelio Sullæ Fe-
lici Dictatori . & ex eo etiam filios pe-
perit . Tertius Marcus Macedonici filius
viii. cos. fuit cum M. Aimilio M. F. Scauro ,
quem generum fuisse diximus L. Delmati- D
ci an. DCXXXIIX. Ambo consulares trium-
pharunt , Scaurus in consulatu de Gal-
leis Karneis , M. Metellus post biennium
ix. ex Sardinia . Quartus frater horum fuit C.
Metellus *Caprarius* cognomento , quem non
consulem , sed designatum vidit moriens
pater cum CN. Papirio Carbone . Hic et-
iam triumphavit in consulatu eodem die ,
quo Marcus frater ex Græcia . Quod tum
primum accidit , idque solum defuit pa-
ternæ felicitati , ut id videre posset . Hic
etiam Censor fuit , ut quibusdam placet
an. DCLI. cum Q. Metello Numidico fra- E
tre patruele , lustrum fecerunt LXIV. Nunc
Calvi ejus fratris liberos persequamur . L.
Metellus Calvus L. Calvi filius Pontifex
x. Max. Censor , & consul fuit . collegam
in consulatu habuit L. Aurelium Cottam
anno DCXXXIV. in Censura , quam quadri-
ennio post gessit , CN. Domitium Aheno-
barbum . lustrum fecerunt LXII. in quo
princeps senatus lectus est Macedonicus ,
ut antea retulimus . Pontificatum obtinuit
mortuo P. Mucio Scævula anno DCXXXIX.
xi. Hujus frater fuit Q. Metellus , *Numidicus* F
post victoriam , & triumphum dictus bel-
lo Jugurthino . Consul hic fuit quinquen-
nio post eum annum , quem proxime re-
tulimus Pontificatus fratris , cum M. Ju-
nio Silano : de Jugurtha , & Numideis
Procos . biennio post triumphavit . Claris-
simus vir domi , militiæque Censor quin-
quennio post triumphum cum C. Capra-
rio fratre patruele , ut antea diximus .
Jurare in Appuleii Saturnini TR. PL. le-
ges noluit , ob quod exilium fortiter tu-
lit . Saturnino occiso lacrymis filii , qui *Pius*
hac de causa dictus est , revocatus est . So-
rorem habuit Cæciliam parum pudicam ma-
trem L. Licinii Luculli , qui de Mithridate
triumphavit . Q. Metellus Pius clarissimus xii.
etiam vir consul , censor , Pontifex Max.
& princeps senatus , ac triumphalis fuit .
L. Sullæ Felicis in secundo consulatu col-
lega an. DCLXXIII. propter affinitatem ejus
partes secutus , nam Sulla Delmatici , aut
L. Calvi filiam , & ex ea liberos suscepe-
rat . Q. Sertorium in Hispania persecutus
est adjutore CN. Pompejo Magno , mor-
tuo Sertorio a suis , Romam reversi ambo
ex Hispania triumpharunt an. DCXXCII.
Pontificatum ante undecim annos assecu-
tus fuerat mortuo Q. Mucio Scævula .
Princeps senatus lectus est LXVIII. lustro .
Septimo post triumphum anno sine liberis
mortuus est . Adoptivum filium heredem
nominis , & familiæ reliquit nobilissimum xiii.
virum P. Cornelium Nasicam P. Scipionis
Nasicæ viri consularis , & Cæciliæ Q. Ma-
cedonici filiæ nepotem , cujus mater Lici-
nia L. Crassi oratoris consularis , & cen-
sorii filia fuit . Hic post adoptionem Q.
Cæcilius Q. F. *Metellus Pius Scipio* appella-
tus est . Uxor huic Lepida , de qua cum
M. Catone contendit . Filia Cornelia an-
te adoptionem nata clarissimis nuptiis bis
celebratis infelici exitu virorum superstes .
Nam P. Crasso prius , qui cum patre M.
Licinio Crasso Divite a Parthis occisus
est , postea CN. Pompejo Magno , qui pa-
tris in consulatu tertio collega fuit , nu-
psit . Hunc consulatum Magnus sine col-
lega iniit dilatis comitiis contentionibus
candidatorum T. Milonis , & Metelli Sci-
pionis , & P. Plautii Hypsæi , quique eo-
rum partes non sine ferro agebant . Tunc
P. Clodius Seditionum princeps a Milone
occisus est . Ab Interrege Ser. Sulpicio
Pompejus primus creatus consul sine col-
lega V. Kal. Mart. iniit . collegam socerum
Scipionem habuit Kal. Sextil. Milo da-
mnatus est . Bellum paullo post inter Cæ-
sarem , & Pompejum exarsit . Metellus ge-
nerum secutus , eique superstes in Africa ,
ne in manus inimici veniret , se ipsum in-
teremit . Moriens cum a militibus Impera-
tor quæreretur , dixit , *Imperator bene se ha-*
bet . Redeo nunc ad Macedonici nepotes .
Q. Metellus Nepos Baliarici filius cogno- xiiii.
men id retinuit , quod nepos esset Mace-
donici . Consul is fuit cum T. Didio T. F.
an. DCLV. ab his lex *Cæcilia* , & *Didia* ap-
pellata est . Hujus filius Q. Metellus Ne-
pos , qui Tribunus Pl. Ciceronem consu- xv.
latu abeuntem concionem habere prohi-
buit , jurare tantum veteri more permisit
prid. Kal. Jan. anno DCXC. consul postea
fuit cum P. Cornelio Lentulo Spinthero
quinquenio post atque æquiorem se M.
Ciceroni ab exilio redeunti præbuit . Hu-
jus uterina soror Mucia *Tertia* dicta est
CN. Pompeii , & postea M. Scauri uxor .
L. Delmatici Q. Metellus filius *Creticus* po- xvi.
stea dictus consul fuit an. DCXXCIV. cum Q.
Hortensio oratore , triumphum egit post se-
ptem annos Procos . ex Creta . Hujus , ut cre- xvii.
ditur , frater , & in consulatu successor L. Me-
tellus consul designatus mortuus est , Q Mar-
cius Rex solus consulatum gessit . In Præ-

tura succeſſor C. Verris in Sicillia fuit. Horum etiam frater M. Metellus de repetundis Prætor cognovit Cretico fratre conſule.
XVIII. His etiam temporibus Q. Metellus Celer frater poſterioris Nepotis fuit, ſed germanus, an uterinus, an patruelis incertum eſt. Mihi uterinus fuiſſe videtur, quod eo tempore duo germani non eiſdem prænominibus utebantur. tum etiam, quod cognomen ob celeritatem ludorum poſt mortem patris accepit. id magis Q. Nepoti debebatur, qui paternum cognomen retinebat, utpote heredi, aut unico, aut maximo. Patrueles non fuiſſe indicat, quod ambo Q. F. dicuntur. Prætor hic fuit Cicerone conſule, & conjurationis vindex. Conſul triennio poſt cum L. Afranio ann. DCXCIII. Sunt, qui putent hunc Q. Metelli Celeris filium fuiſſe, qui Tribunus PL. fuit cum Q. Vario, ut Cicero in *Bruto* ſignificat. idem, & Pontifex, & Augur fuit. Hujus uxor Clodia, ſive Claudia Appii, & Publii ſoror, de cujus impudicitia multa Cicero in oratione pro M. Cælio Rufo. Eam Appulejus a Catulo *Lesbiam* appellari ait, Plutarchus *Quadrantariam* vulgo cognominatam. Fuit eiſdem temporibus L. Metellus, qui C. Cæſari pecuniam ex ærario publico efferenti Tribunicia poteſtate impedire conatus eſt. Cujus parentes ignoramus.
XIX. Poſtremus Metellus ſub Auguſto fuit Q. Creticus Silanus Q. F. Q. N. cos. cum A. Licinio Nerva Siliano an. DCCLIX. Hæc de Metellis, quorum cognomen militaris miniſterii eſſe docet Feſtus Attii carmine,

Calones, famulique metellique caculæque.

Alii Cæcilii non conſulares fuerunt, ut Q. Cæcilius Niger Siculus Quæſtor C. Verris, de quo multa Cicero in *Divinatione*, in Verrem. & Q. Cæcilius T. Pomponii Attici avunculus, ejuſque ex teſtamento pater, vir avarus, & populo odioſus, ob cujus hereditatem Atticus *Q. Cæcilius Pomponius Atticus* dictus eſt, & filia Attici poſtea nata *Cæcilia Attica*, uxor M. Agrippæ ter cos. ex qua Agrippina nata eſt uxor Ti. Claudii Neronis, qui *Ti. Cæſar* paullo poſt dictus eſt, & poſtea C. Aſinii Galli. De Q. Cæcilio Baſſo in *Philippica* XI. Ciceronis fit mentio. fortis is vir fuit adverſus barbaros. His omnibus antiquior fuit Q. Cæcilius Statius poeta comicus, cui primas præſertim in argumentis veteres detulerunt. Servus is fuit Ennii, & Plauti tempore. Poſt Auguſti obitum conſulares Cæcilios tres reperio omnes ſuffectos. Nam CN. Cæcilius ſimplex cum G. Quinctio Attico ex Kal. Novemb. cos. an. DCCCXXI. ſub Vitellio Imp. C. Cæcilius Plinius C. F. C. N. Secundus cos. ſuf. cum Cornuto Tertullo ex Kal. Sept. ſub Trajano Imp. an. DCCCLII. Hic eſt, cujus Epiſtolæ, & Panegyricus ad eundem Imperatorem extant. patria Novocomenſis fuit. ejus avunculus C. Plinius ſecundus, qui naturalem hiſtoriam conſcripſit. Tertius eſt C. Cæcilius Claſſicus, qui biennio poſt cum Acilio Rufo ex Kalendis Juliis cos. ſuffectus fuit ſub eodem Imperatore.

CALPURNIA.

CALPURNIA familia origine Sabina,

A plebeja fuit, multoſque habuit conſulares viros, cenſorios tres, triumphalem unum. Tribus cognominibus diſtinguitur, Piſonum, Beſtiarum, & Bibulorum. Piſonum alii *Frugi*, alii *Cæſonini*, alii *Piſones* tantum, ſine alio cognomine dicuntur. Ante obitum Auguſti undecim conſulares Piſones invenio. Antiquiſſimus C. Piſo C. F. I.
C. N. Hic Prætor de Luſitaneis, & Celtibereis ex Hiſpania triumphavit an. DLXIX. Conſul fuit quadriennio poſt cum A. Poſtumio Albino. & in magiſtratu mortuus eſt, in ejus locum Q. Fulvius CN. F. M. N.
B Flaccus Piſonis privignus ſuffectus eſt. Ea de cauſſa ſuſpicio orta eſt Quartam Hoſtiliam uxorem matrem Fulvii, Piſonem occidiſſe, & ob id damnatam fuiſſe ferunt. Poſt hunc L. Piſo Cæſoninus C. F. C. N. II.
cos. fuit an. DCV. cum SP. Poſtumio Albino Magno. Hic ſuperioris filius, aut nepos, & ut ex Ciceronis, & Aſconii verbis elicitur, adoptivus potius, quam naturalis. Nam Cæſonium quendam Gallum Placentiam veniſſe, ejuſque filium Calventii Mediolanenſis filiam duxiſſe, ex quibus L. Piſo nepos, aut pronepos hujus natus
C ſit, in quem tota illa oratione, quæ *in Piſonem* inſcribitur, invehitur. Tertius III.
CN. Piſo cos. cum M. Popillio Lænate an. DCXIV. Quartus Q. Piſo cos. quadriennio IV.
poſt ſuperiorem cum Ser. Fulvio Flacco. Quintus L. Piſo Frugi, hic primus cognomen id ob frugalitatem accepit. Tribunus V.
Pl. fuit an. DCIV. cos. poſt XVI. annos cum P. Mucio Scævula. Cenſor cum L. Metello Calvo an. DCXXVII. luſtrum non fecerunt. Legem Calpurniam de repetundis primam in tribunatu hic tulit. Sextus VI.
D L. Piſo Cæſoninus ſuperioris Cæſonini filius cos. fuit cum M. Livio Druſo ann. DCXLI. Hic legatus occiſus eſt a Galleis cum L. Caſſio Longino cos. poſt annos quinque. Septimus C. Piſo Frugi, qui filius, vel nepos fuit L. Piſonis Frugi, de VII.
quo antea diximus. cos. fuit an. DCXXCVI. cum M. Acilio Glabrione. His temporibus L. Piſo Frugi filius primi L. Piſonis Frugi Prætor in Hiſpania obiit, & CN. Piſo CN. F. qui conjurare cum Catilina, & P. Autronio anno DCXXCVIII. auſus eſt, Quæſtor Pro PR. in Hiſpania occiſus
E eſt. Fuit alius L. Piſo Frugi L. F. L. illius primi N. Prætor ante ann. DCLXXXIV. Octavus Conſularis fuit L. Piſo Cæſoni- VIII.
nus, qui nepos fuit ejus, qui a Gallis occiſus eſt, ut C. Cæſar gener teſtatur, ultum ſe privatas inimicitias familiæ, quod avum ſoceri occiderint. cos. fuit cum A. Gabinio anno DCXCV. quibus cos. M. Cicero in exilium miſſus eſt, quamobrem cum eo inimicitias exercuit. quamvis gener Ciceronis C. Piſo L. F. Frugi propinquus eſſet L. Piſonis. Poſt conſulatum in Macedoniam profectus eſt. Inde revoca-
F tus poſt biennium ex ſententia Ciceronis, quæ extat in oratione *de provinciis conſularibus* inſcripta. Cenſor fuit anno DCCIII. cum AP. Claudio Pulchro. luſtrum fecerunt LXXI. Calpurnia filia C. Cæſari nupſit, quo anno in Gallias profectus eſt, eaque Cæſari ſuperſtes fuit. Laudatur a Cicerone hic Piſo in *Philippicis*, quod primus in M. Antonium cos. invectus ſit. Hoc tempore M. Pupius Piſonem quendam

adoptavit, qui M. Pupius M. F. *Piso Calpurnianus* dictus cos. & triumphalis fuit, in cujus domo Cicero discere solebat. biennio post Ciceronem cos. fuit cum M. Va-
IX. lerio Messalla Nigro. Nonus CN. Piso CN. F. CN. N. collega Augusti in XI. consulatu in locum A. Terentii Varronis Murenæ, qui antequam iniret, mortuus est. anno DCCXXX. iterum cos. fuit cum Ti. Claudio
X. Nerone II. post XVI. annos. Decimus L. Piso Cæsoninus L. F. L. N. filius, ut creditur, Censorii cos. fuit cum M. Livio Druso Libone post annos octo; quam superior. Hic triumphalia ornamenta accepit legatus Augusti an. DCCXLIII. de Besseis, & Scordi-
XI. sceis ex Thracia. Postremus L. Piso Augur CN. F. CN. N. cos. fuit cum Cosso Cornelio Lentulo *Isaurico* postea dicto anno DCCLII. qui annus primus post Virginis partum fuit. Hic CN. Pisonis bis cos. filius fuisse creditur. Bestiam Calpurnium consularem unum reperio, cujus collega fuit in consulatu P. Scipio Nasica belli Jugurthini anno I. qui fuit urbis DCXLII. is L. Calpurnius *Bestia* dictus, eodem nomine alter inter sodales L. Catilinæ a Sallustio nominatus: & postea Tribunus plebis fuisse dicitur eodem anno. Hunc crediderim a Cicerone defensum fuisse in ea oratione, quæ inscribebatur *pro Bestia*, quæ non extat. Laudatur a Paterculo Calpurnia Bestiæ filia, quæ P. Antistio Ædilicio viro suo a Damasippo PR. occiso se ipsam gladio trajecit an. DCXXXI. Horum filia Antistia a CN. Pompejo repudiata, ex abortu mortua est. Bibulum quoque unum consularem video, qui cum C. Cæsare cos. fuit, M. Calpurnium an. DCXCIV. quem Cæsar domo sua exire non sinebat, sed edictis fortitudinem animi contra insolentiam armatorum ostendebat. Censor post quadriennium fuit cum M. Valerio Messalla Nigro. lustrum fecerunt LXX. ut quibusdam placet. Bello civili mortuus est. Hujus filios in Ægypto occisos fuisse video, eumque M. Catonis generum fuisse. Porcia uxor M. Bruto Cæpioni nupsit. Post mortem Augusti quinque Pisones consules invenio, Cæsarem unum paucis diebus, adoptatum a Galba Imperatore; Augustum unum appellatum a paucis in Thessalia tempore Gallieni Imp. cui a senatu statua post mortem inter triumphales, & quadriga decreta est. His duobus Lucii prænomen fuit, Cæsar M. Licinii Crassi filius a L. Pisone Frugi adoptatus est, postea in Sulpiciam familiam a Galba translatus, occisus est cum patre adoptivo eodem men-
I. se. Primus Piso L. Calpurnius L. F. L. N. cos. fuit cum M. Licinio Crasso an. DCCLXXIX.
II. sub Ti. Cæsare Imp. Secundus C. Piso Magnus cos. suffectus ex Kal. Juliis cum L. Vitellio Paullo an. DCCC. sub Ti. Claudio Imp.
III. Tertius L. Piso L. F. primi illius, ut creditur, filius collega fuit Neronis Imp. in secundo consulatu nono anno post superioris consulatum. Quartus L. Piso cos. fuit cum
IV. Vettio Rustico Bolano an. DCCCLXIII. sub Trajano Imp. Quintus Calpurnius Piso cos.
V. fuit cum M. Salvio Juliano an. DCCCCXXVII. sub M. Philosopho Augusto. Præter hos Pisones unum consularem reperi Calpurnium Agricolam, qui sub Alexandro Imper. cos. fuit cum Clementino an. DCCCCXXCII.

A

CASSIA.

CASSIA familia duplex Patriciorum, & Plebejorum. Patricius unum consularis, cujus cognomen varie scribunt, alii *Vitellinum*, alii *Viscellinum*, alii *Bucellinum*. Hic ter consul fuit, bis triumphavit, primus Magister Equitum fuit. Plebeii septem, consulatus totidem, censuras duas ante Cæs. Dict. obtinuerunt. cognomen omnibus *Longinus*, uno Varo excepto, & altero Longino *Ravilla* dicto. Patricius SP. Cassius clarissimus vir, primis illis libertatis temporibus post
B reges exactos, consul fuit cum Opitre Verginio Tricosto anno CCLI. Ambo consules triumpharunt, Cassius de Sabineis, Opiter de Camerineis, & Aurunceis. Quadriennio post Magister equitum primus factus est, Dictatore quem tunc Magistrum populi dicebant, primo seditionis sedandæ, & rei gerundæ caussa dicto T. Lartio Flavo. Iterum cos. fuit cum Postumo Cominio Aurunco II. anno nono post alterum consulatum, lustrum fecerunt VII. nondum enim Censores instituti fuerant, & censendi of-
C ficium consulum erat. Tertio consul cum Proculo Verginio Tricosto Rutilo septennio post factus agrariam legem primus tulit. ac de Volsceis, & Herniceis iterum triumphavit. Ex lege Agraria tyrannidis affectatæ crimine offensi senatores post consulatum damnarunt, ei interempto domus diruta est, in solo ædes Telluris facta. a patre de consilio propinquorum damnatum, & interemptum fuisse aliqui historici prodiderunt, peculiumque Cereri consecratum.
Primus ex plebeiis C. Cassius Longinus C. F. I.
D C. N. anno DXXCII. belli Persici anno primo consulatum adeptus est cum P. Licinio Crasso. Censor post XVII. annos cum M. Valerio Messalla. lustrum fecerunt LV. Post hunc Q. Longinus Q. F. L. N. cum A. Manlio Torquato cos. fuit anno DXXCIX. & II.
in magistratu mortuus est. Hujus filius fuisse creditur L. Longinus Ravilla, qui III.
an. DCXXVI. cos. fuit cum L. Cornelio Cinna, & biennio post censor cum CN. Servilio Cæpione, qui lustrum fecerunt LX. Post hunc C. Longinus C. Longini, IV.
E de quo primo loco dictum est, ut creditur, filius cos. fuit cum C. Sextio Calvino post Ravillæ consulatum anno tertio. Ambo consules plebeii triumphasse dicuntur, sed de Sextio certius est, Procos. de Liguribus Vocontieis, Salluveisque triumphasse. Sequitur L. Cassius L. F. Q. N. Ra- V.
villæ, ut creditur, filius in consulatu a Gallis occisus est, cum L. Pisone Cæsonino legato an. DCLVI. cui CN. Cornelius Do-
F labella suffectus est. Ejus collega fuit C. Marius in primo consulatu. Hujus frater esse potuit C. Cassius Longinus, qui cum CN. VI.
Domitio Ahenobarbo cos. fuit post undecim annos. Præter hos Crispus Sallustius L. Cassium Longinum Senatorii ordinis enumerat in conjuratis cum L. Catilina, & ab VII.
Asconio competitor Ciceronis, & conjurationis particeps. Postremo an. DCXXC. C. Cassius Varus cos. fuit cum M. Terentio Varrone Lucullo. Ab his lex Terentia, & Cassia, de qua Cicero in Verrinis, nomen accepit. Aliæ leges *Cassiæ* dictæ sunt, quod a L. Cassio L. F. Longino Tribuno PL. latæ fuerunt, quas Asconius enumerat in Corneliana C.

Mario VI. L. Valerio Flacco cos. ait latas A
fuisse, hoc est, an. DCLIII. Potuit hic
Tribunus ejus consulis fuisse filius, qui a
Gallis occisus est. Ab eodem mentio fit P.
Cassii Prætoris, qui de Majestate cognos-
cebat M. Lepido L. Volcatio cos. hoc est,
an. DCXXCVII. Sæpius quoque a Cicerone
& aliis refertur illud Cassianum, *cui bono
fuerit*, dictum optimi judicis L. Cassii, qui
ab eo crimen ortum fuisse dicebat, cui bo-
no erat id fieri.

Addendus est C. Cassius unus ex inter-
fectoribus Cæsaris, qui cum D. Bruto
cos. designatus fuerat in annum DCCXI. B
Hic puer Fausto puero Sullæ filio cola-
phum impegit, quod laudaret patris do-
minationem. Uxor Junia M. Bruti soror,
Filio togam virilem Idib. Martiis, quibus
Cæsarem occidit, dedit. Victus a M. An-
tonio seipsum interemit, aut a servo oc-
cisus est. Sub Augusto unicum consula-
rem L. Cassium L. F. L. N. Longinum in-
venio. Cos. suffectus fuit ex Kal. Julii
an. DCCLXIII. Sub Tiberio ultimus Lon-
ginus C. Cassius L. F. L. N. superioris, ut
creditur, filius. hic cos. fuit cum M. Vi-
nucio Quartino anno DCCXXCIII. Optimus C
Jurisconsultus, natusque ex filia Q. Ælii
Tuberonis juriscon. quæ neptis erat claris-
simi jurisconsulti Ser. Sulpitii Rufi. Hic
familiam discipulorum duxit; quæ *Cassia-
na* dicebatur: ut a Proculejanis distingue-
retur. Post hæc sub M. Aurelio Antoni-
no Imp. Avidius Cassius Cyprius genere,
cujus avus maternus Avidius Severus, in
oriente ementita morte Marci se Imperato-
rem appellavit. Occisus tamen est, &
Mæcianus filius, cui Alexandria erat com-
missa. Alter filius Heliodorus deportatus D
est. Aliis filiis liberum exilium permissum,
& Drunciano genero, cui Alexandria fi-
lia nupta erat. Alios Cassios reperio sub
Gallieno Imp. sese *Augustos* in Gallia ap-
pellasse, quorum extant signati nummi.
M. Cassius Postumius, & M. Cassius Hosti-
lius; sunt qui etiam *Labienos* appellent.
Cassios consulares sub aliis Imperatoribus
eos solum reperio, qui *Dionis*, aut *Apro-
niani* cognomine significantur. Fuit autem
Dion Cassius historicus cujus pars histo-
riarum Romanarum extat, & epitome Cæ-
sarum a Xiphilino conscripta: Aproniani E
filius, qui consul sub Commodo Impera-
tore fuit cum M. Atilio Metilio Bradua II.
an. DCCCCXLIII. Ipse Dion bis consul fuit:
secundum consulatum cum Alexandro
Imp. III. egit ann. DCCCCXXCI. Prioris
consulatus tempus ignoratur. Hic ex Ni-
cæa Bithyniæ originem duxit, Præfectus
Ægypti fuit, & postea Delmatiæ, ac Pan-
noniarum. Alter Dion cos. fuit cum C.
Junio Tiberiano an. CIƆXLII. II. sub Diocle-
tiano, & Maximiano Imperatoribus, quem
putant Dionis historici filium, vel nepotem
fuisse, F

CLAUDIA.

CLAUDIA gens origine Sabina duplex
fuit Patriciorum, & Plebejorum. Patri-
cii, minorum gentium fuerunt, utpote
post exactos Reges adscripti; in quatuor
stirpes præcipuas cognominibus dictinctas
dividuntur. Regillensium, quorum aliqui
Crassini etiam dicuntur, Pulchrorum, Cen-
thonum, & Neronum. Plebeii clariores
Marcelli cognominati sunt. Unaquæque
familia plurimos habuit ornatissimos vi-
ros, qui Remp. Romanam illustrarunt, &
auxerunt usque ad Neronem Imp. Regil-
lenses, & Crassinos novem invenio ob-
tinuisse Dictaturas tres, Decemviratus le-
gibus scribendis tres, Triumphos duos,
Consulatus sex, Tribunatus militares con-
sulari potestate duos. Inter omnes con-
stat venisse Clausum quemdam Sabinum I.
ex Regillis Romam cum ita magna mul-
titudine propinquorum, & clientium, ut
ex eis Claudia tribus aucta fuerit, & no-
men acceperit, vel, ut quidam arbitran-
tur, cœteris addita fuerit. Clausum ap-
pellatum fuisse asserunt, cum inter patri-
cios adscriptus fuit, *Appium Claudium
Regillensem*, anno urbis CCXLIX. Hunc vi-
detur Verrius Flaccus *Marcum Claudium*
appellare, cum eum avum esse asserat Ap-
pii Decemviri. Hic consul fuit post an- II.
nos novem cum P. Servilio Prisco. Hujus
filius consul fuit cum T. Quinctio Capi-
tolino Barbato an. CCXCII. ejusdem cum
patre nominis. Alter filius C. Regillensis III.
cos. etiam fuit post XI. annos cum P. Va-
lesio P. F. Poplicola II. qui in eo magi-
stratu occisus est. Hos tres etiam *Sabinos*
cognominatos ab scriptoribus animadverti-
mus. Post hos tertius Appius Claudius IV.
Crassinus AP. F. M. N. a Verrio appella-
tur, quem alii, ut diximus, Appii nepo-
tem, de quo initio locuti sumus, tradi-
derunt. Hic consul fuit cum T. Genucio
Augurino an. CCCII. sed abdicarunt, ut
iidem cum aliis Decemviri legum scribenda-
rum caussa crearentur. Hi primum decem
tabulas conscripserunt, postea duabus aliis
scribendis iterum, ac tertio idem Appius
cum aliis, quos ipse voluit, eundem magi-
stratum sine provocatione retinuerunt. Hoc
initium legis duodecim tabularum. Sed cum
potestate in libidinem, & malos mores abu-
terentur: seditione in eos mota cum Ver-
ginia a parte fuisset occisa, quam M. Clau-
dius cliens Appii in servitutem vindica-
bat, coacti sunt Decemviri abdicare, mul-
tique ex eis damnati, alii in carcere,
aut in exilio perierunt. Sequitur alius
AP. Crassinus Regillensis AP. F. AP. N. su- V.
perioris, ut creditur, filius, qui Tribu-
nus militum consulari potestate fuit cum
L. Sergio Fidenate II. Sp. Nautio Ruti-
lo, & Sex. Julio Julo anno CCCXXIX. Hu-
jus filius P. Crassinus Regillensis Trib. VI.
Mil. cum aliis quinque patriciis an. CCCL.
fuit. Hujus deinde filius AP. Claudius
eisdem cognominibus usus Dictator fuit VII.
primus ex hac familia rei gerundæ caus-
sa an. CCCXCI. Magistrum equitum dixit
L. Cornelium Scipionem. primus ex ea-
dem triumphavit de Herniceis. Cos. fuit
post XIV. annos cum L. Furio Camillo,
& in magistratu mortuus est. Secutus est VIII.
C. Crassinus Regillensis, quem quidam
bis Dictatorem asseverant, & AP. F. P. N.
Cæcique patrem. prior dictatura anno CDV.
comitiorum habendorum caussa, posterior
rei gerundæ caussa an. CDXVI. in qua Ma-
gister equitum fuit C. Claudius Hortator,
quem patricium, aut plebejum fuisse affir-

IX. mare non possumus. Postremus Appius Cl. Crassinus Rufus Ap. f. c. n. a quibusdam appellatur Appii Cæci filius, is qui consul fuit cum P. Sempronio Sopho an. CDXXCV. Cum apud Suetonium inveniam Appium Cæcum duos filios habuisse P. Pulchrum, & Ti. Neronem, ex quibus duæ familiæ Pulchrorum, & Neronum ortæ sint: cumque aliis placeat, Cæcum ipsum ex Regillensibus ortum fuisse, de Appio Cæco tanquam communi pariete, in quem tres hæ familiæ tigna sua immiserint, separatim agendum videtur.

Verrius Flaccus in censura, & consulatu aperte Ap. Claudium C. f. Ap. n. *Cæcum* appellat. Censuram constituit an. CDXLI. collegam in ea adscribit C. Plautium, qui in eo honore *Venox* appellatus est. lustrum fecisse ait XXVI. Ab hoc censore Appia via strata est, aqua Claudia in urbem ducta, ut multi prodiderunt. Consulatus collega L. Volumnius Flamma Violens an. CDXLVI. cum quo iterum post XI. annos consulatum gessit. Dictator fuit, sed quo anno incertum est, quidam divinando in anno CDLXVI. retulerunt: in veteri titulo hi magistratus enumerantur. *Appius Claudius C. F. Cæcus Censor. Consul bis. Dictator. Interrex ter. Prætor bis. Ædilis Curulis bis. Questor. Tribunus Militum ter.* Quid vero egerit, ita recensetur. *Complura oppida de Samnitibus cepit. Sabinorum, & Tuscorum exercitum fudit. Pacem fieri cum Pyrrho Rege prohibuit. In censura viam Appiam stravit. & aquam in urbem adduxit. Ædem Bellonæ fecit.* A Cicerone ejus quatuor filii, filiæ vero quinque enumerantur. Filios fuisse credimus Ap. Crassianum, de quo antea diximus, P. Pulchrum, C. Centhonem, & Ti. Neronem. Nunc igitur primum de Pulchrorum stirpe, postea de reliquis dicemus.

Pulchros decem invenio, totidem consulatus habuisse, censuras tres, triumphos duos assecutos, principem senatus unum
I. lectum fuisse. Primus is, de quo diximus, P. Pulcher cos. fuit an. DIV. cum L. Junio Pullo. Hic temere cum Carthaginiensibus congressus bello Punico primo magnam cladem accepit, jussus Dictatorem dicere M. Claudium C. f. Gliciam dixit viatorem suum, qui scriba fuerat, sine Magistro equitum, nam antequam eum diceret, coactus est abdicare. tum A. Atilius Calatinus Dictator factus est, & L. Metellus Magister equitum. Soror Publii Claudia cum a populo in turba premeretur, optavit, ut frater sæpius consul fieret, ut minor esset populi multitudo. Ea de caussa damnata est, alterius criminis rea innocens. Hic auspicia ita contempsit, ut pullos in mare projecerit, ut biberent, quan-
II. do esse pultem nollent. Hujus filius Ap. Cl. Pulcher cos. fuit. an. DXLI. cum
III. Q. Fulvio Flacco II. Hujus tres filii fuis-
IV. V. se videntur Appius, Publius, & Cajus. Appius cos. fuit XXVII. anno post patrem cum M. Sempronio Tuditano, Publius anno proximo cum L. Porcio Licino, Cajus cum Ti. Sempronio Gracco an. DLXXVI. Ambo consules triumpharunt, Pulcher in consulatu de Istreis, & Liguribus, Gracchus bienuio post de Sardeis. Ambo censores fuerunt octavo anno post consulatum, lustrumque LII. fecerunt. Appii filius Ap-
pius, ut creditur cos. fuit cum Q. Metel- VI.
lo Macedonico an. DIX. suis sumptibus triumphavit de Sallesseis ex Alpibus. Censor quinquennio post cum P. Cornelio Lentulo. lustrum non fecerunt. Biennio post Princeps senatus lectus est lustro LVIII. Hic ex Antistia uxore Claudiam procreavit, quam duxit Ti. Sempronius Gracchus, qui in Tribunatu plebis a P. Scipione Nasica occisus est; & ex ea liberos reliquit. Caii filius, quem consularem, censorium, & triumphalem diximus, C. Pul- VII.
cher fuit. consulque an. DCXXIII. cum M. Perperna. quamvis Pulcher hic, an Lentulus Appius, an Cajus fuerit incertum sit. Alter C. Pulcher hujus filius fuis-
se creditur, collega alterius M. Perpernæ VIII.
consul fuit ann. DCLXI. Hunc Verrius C. n. appellat. Secutus est Ap. Pulcher superio-
ris, ut creditur, filius, aut frater, qui IX.
cum P. Servilio Vatia, qui postea *Isauricus* dictus est, consul fuit anno DCLXXIV quo anno L. Sulla Dictatura se abdicavit. Cinnæ tempore exul fuit, & ei magistratus abrogatus. Hujus soror Clodia mater fuit, L. Marcii Philippi consularis & censorii. uxor Cæcilia Q. Metelli Ba-
liarici filia ex qua filii tres Appius, Pu- X.
blius, & Cajus, filiæ totidem natæ sunt: ex quibus duas L. Licinius Lucullus, qui de Mithridate triumphavit, & Q. Metellus Celer duxerunt: quas parum pudicas fuisse constituit. Tertiam Q. Marcius Rex, vir consularis. Appius consul, & censor fuit, duas filias procreavit, quas filio Pompeii Magni GN. ut suspicor, & M. Bruto collocavit. Publius Clodius cum adolescens in domo C. Cæsaris Pont. Max. in sacris Bonæ deæ deprehensus esset, ejusque criminis reus corrupto judicio absolutus, ut noceret Ciceroni testi Tribunatum plebis obtinuit; cum se prius P. Fontejo Plebejo minori natu in adoptionem dedisset. Ciceronem exulare coegit. sed restituto Cicerone cum Præturam peteret, a T. Annio Milone occisus est. Hujus uxores Pinaria, & Fulvia, hæc postea C. Curioni, atque eo interfecto M. Antonio nupsit. Socrus Sempronia Tuditani filia fuit. Filium Sex. Clodium, & filiam Clodiam Augusti sponsam reliquit. Cajus filios duos reliquit eisdem cognominibus, Appium majorem, & Appium minorem, quorum Asconius in *Miloniana* meminit. Appius Pulcher, de quo dicebamus, consul fuit an. DCCXCIX. cum L. Domitio Ahenobarbo, censor quadriennio post cum L. Calpurnio Pisone Cæsonio. Post consulatum procos. in Cilicia fuit, cujus M Cicero successor fuit. Admonet eum Cicero, *ut de proavo suo in censura cogitet*, ex quibus verbis apparet ejus proavum fuisse Censorium, vel Appium, vel C. Pulchrum Censorium, de quibus ante diximus. Hic Augur fuit, & libros *de augurali disciplina* edidit. Hæc de Pulchris.

Centhonum cognomine duos solos reperio C. Centhonem Cæci filium, qui con- I.
sul, censor, & dictator fuit, neque Appium qui Proprætore ovationem obtinuit, ejus filium, Caii consulatus fuit an. DXIII.

cum P. Sempronio Tuditano, quibus con-
sulibus Livius Andronicus primus poeta
Latinus fabulam dedit. Censuram post
XV. annos gessit cum M. Junio Pera, lu-
strum fecerunt XLII. Dictator fuit comi-
tiorum causa an. CXL. Magistrum equitum
dixit Q. Fulvium Flaccum, Appius Pro-
prætore ovans ex Celtiberia reversus est
III. an. DLXXIX. Nerones duos consulares vi-
deo, quorum alter censuram, & ovatio-
nem obtinuit. Nam C. Claudius TI. F. TI. N.
Nero cos. fuit cum M. Livio Salinato-
re II. an. DXLVI. insignem victoriam ambo
consules Asdrubale occiso de Pœneis obti-
nuerunt. de quibus Salinator, in cujus
provincia res gesta est, Triumphum egit;
Nero majorem laudis partem ovans tan-
tum obtinuit. Censor cum eodem Salina-
tore triennio post: lustrum fecerunt XLV.
inimicitias se non depofuisse ostende-
runt, notis collegæ unusquisque eorum
notatus. Alter Nero fuit Ti. Clodius P. F.
TI. N. consul cum M. Servilio Pulice Ge-
mino an. DLI. His coss. Scipio Affricanus
Hannibalem vicit, & finis bello Punico
secundo impositus. Cum hi duo Nerones
Tiberii nepotes a Verrio dicantur, & Ti
Nero Cæci filius fuerit, verisimile est, hos
pronepotes Appii Cæci fuisse. *Neronem*
lingua Sabina *fortem* significari veteres te-
stantur. ex hac stirpe pater Tiberii Cæsa-
ris Augusti, & pater Ti. Claudii Augu-
sti, qui Neronem adoptavit, fuit. Præter
jam dicta cognomina unum relictum est
patriciorum cognomen *Caudex*, quod con-
sularis vir, & ut quidam asserunt, tri-
umphalis Ap. Claudius C. F. AP. N. obti-
nuit initio primi belli Punici. Ejus colle-
ga fuit M. Fulvius Flaccus an. CDXXCIX.
insignem victoriam in Sicilia consecutus
est. Sed de triumpho relato varietas est
inter Scriptores, & Verrius Flaccus in
fastis omisit. Hunc fratrem fuisse AP. Cæ-
ci sunt qui affirment, ego vel uterinum,
vel consobrinum esse crediderim potius,
quam germanum. Plebejos Marcellos fuis-
se diximus, sed clarissimos, & ornatissi-
mo viros fuisse constat. Novem enim vi-
ri obtinuerunt. Dictaturam unam, con-
sulatus XV. Censuram unam, triumphos
publicos IV. opima spolia semel, ovatio-
nem unam, in monte Albano semel. se-
ptem primi M. Marcelli dicti sunt. Primus
I. consul fuit cum C. Valerio Potito Flac-
co an. CDXXII. Dictator quadriennio post
comitiorum caussa Magistrum equitum di-
xit Sp. Postumium Regillensem Albinum
vitio facti abdicarunt. Alter Marcellus
II. cos. an. CCCCLXVI. cum C. Nautio Ruti-
III. lo. Tertius insignis vir, qui primus post
Cannensem pugnam Hannibalem vicit,
& quinquies consul fuit. Ante secun-
dum bellum Punicum cos. fuit cum CN.
Scipione Calvo ann. DXXXI. Kal. Mart.
triumphum egit de Galleis Insubribus, &
Germaneis, atque spolia opima retulit
duce hostium Virdumaro ad Clastidium
interfecto. II. consul suffectus fuit L. Po-
stumio Albino III. qui ante quam ini-
ret, occisus est, sed victio factus abdica-
vit, & in ejus locum Q. Fabius Maxi-
mus Verrucossus III. cos. fuit cum Ti.
Sempronio Graccho, post pugnam Cannen-
sem anno primo, hoc est an. urb. DXXXIIX.

A Sed anno proximo cum eodem Q. Fa-
bio IV. ipse III. creatur. Triennio post
captis Syracusis in monte Albano II.
triumphum egit, atque ovationem III.
Procos. Quartum cos. fuit an. DXLIII. cum
M. Valerio Lævino II. in quinto consu-
sulatu, quem cum T. Quinctio Crispino
gessit biennio post ab Hannibale occisus
est. Quartus Marcellus cos. fuit an. DLVII.
cum L. Furio Purpureone, triumphum egit IV.
de Comensibus, & Insubribus III.
Non. Mart. Censor cum T. Quinctio Fla-
minino post septem annos lustrum fecit
B XLVIII. Quintus cos. cum Q. Fabio La- V.
beone an. DLXX. Sextus vir insignis, qui
ter consul fuit, & ter triumphalis. Hic
nepos Marcelli quinquies consulis fuit, VI.
de quo Asconius ait, cum ad ædem Ho-
noris, & Virtutis suam, & patris, &
avi statuas posuisset subscripsisse, TRES.
MARCELLI. NOVIES. cos. In mari periisse
Cicero auctor est. In primo consulatu,
quem gessit cum C. Sulpitio Gallo trium-
phavit de Galleis Contrubeis, & Ligu-
ribus, Veleatibusque Idibus intercalaribus
ann. DXXCVI. Iterum cos. fuit cum P. Sci-
C pione Nasica II. & de Liguribus, &
Veleatibus iterum post annos XI. trium-
phavit. Tertium cos. fuit triennio post
cum L. Valerio Flacco, & procos. ter-
tio triumphavit de Celtibereis an. DCII.
Septimus M. Marcellus M. F. M. N. cos. VII.
fuit cum Ser Sulpicio Rufo jurisconsul-
to an. DCCII. Hic ille est, quem magnis
laudibus exornat Cicero, tum in *Bruto*,
tum in oratione *pro M. Marcello* inscri-
pta, qua gratias agit in Senatu Cæsari,
quod se facilem in restituendo eo præbue-
D rit. Sed a P. Magio Chilone in portu At-
tico interfectus est, ut ex Ser. Sulpitii lit-
teris ad Ciceronem missis constat. An-
no proximo C. Marcellus C. F. M. N. fra- VIII.
ter patruelis superioris cos. fuit cum L. Ai-
milio Paullo. Hujus mater *Junia* diceba-
tur. Postremus cos. fuit anno sequenti, IX.
quo bellum civile inter Cæsarem, & Pom-
pejum exarsit C. Marcellus M. F. M. N. Hic
ultimi Marci frater germanus, ejus col-
lega fuit L. Cornelius Lentulus Crus Fla-
men Martialis. Ferunt Octaviam majo-
rem sororem Augusti C. Marcelli uxorem
E fuisse; ex qua natus est ille Marcellus pri-
mus gener Augusti, quem deflet Virgi-
lius pulcherrimis versibus, & Marcellæ
duæ, quarum alteram duxit M. Agrip-
pa, & postea Antonius M. Antonii trium-
viri filius. Octavia mortuo C. Marcello nu-
psit M. Antonio Triumviro. Hunc C. Mar-
cellum eundem esse arbitrantur, quem C. F.
cos. fuisse diximus. A Marcellis Corne-
lii Lentuli Marcellini originem ducunt
translato aliquo Marcello in Corneliorum
familiam: adoptione Plebejum fuisse C.
Claudium Caninam, qui bis consul, Cen-
F sorius, & triumphalis fuit, collegæ patri-
cii indicant. ejus parentes ignoti, uno tan-
tum avo C. prænomine excepto. Prior con-
sulatus cum M. Aimilio Lepido gestus est
anno CDLXIIX. Posterior cum C. Fabio
Dorsone post XII. annos. in eo triumphum
egit de Lucaneis, Samnitibus, Bruttieis-
que Quirinalibus. Censor triennio post fuit
cum Ti. Coruncanio, lustrum fecerunt
XXXIV. Antiquissimus C. Claudius Cicero

Trib. plebis anno ccxcix. apud Livium lib. iii. Ventum est ad Cæsaris, & Augusti tempora, quibus gens utraque Claudia patriciorum, & plebejorum Augusti affinitate locum suum tenuit. De plebeiis Marcellis dictum est, de patriciis videamus. Etenim Livia Augusta, quæ etiam *Drusilla* dicta est Livii Drusi Claudiani filia origine gentis a Pulchris Claudiis genus duxit. virum habuit Ti. Claudium Neronem, virum Prætorium, qui partes Antonii adversus Augustum defendit. ex eo Ti. Neronem peperit, cumque prægnans esset, Augusto nupsit viro priori consentiente, tertioque post nuptias mense Neronem Claudium Drusum edidit. Tiberius in Juliam familiam adoptatus ab Augusto, translatus est, ejusque liberos in Julia referemus. Nero Drusus, qui etiam *Germanicus* dictus est, ex Antonia minore Germanicum, & Ti. Cn. Drusum; qui postea *Ti. CL. Augustus Germanicus* appellatus est, procreavit, & Liviam, quam duxit Drusus Cæsar Ti. Cæsaris filius. Germanicus a Tiberio patruo adoptatus in Juliam familiam transfertur.
I. De Tiberio Claudio postea dicemus. Consulares Claudii hoc tempore fuerunt Ap. Claudius C. F. Pulcher, qui an. DCCXV. cos. fuit cum C. Norbano Flacco. M. Claudius M. F. M. N. Marcellus Æserni-
II. nus, qui cos. fuit cum L. Arruncio an. DCCXXXI. Idem, ut arbitror, est Magister xv. vir sacris faciundis ludis sæcularibus quintis post annos v. quamvis cognomen *Æsernini* taceatur. Ti. Clau-
III. dius Ti. F. Nero privignus Augusti ante adoptionem cos. fuit an. DCCXL. cum P. Quinctilio Varo. post quinquennium abjecto *Germanici* cognomine procos. ovans de Delmateis, Pannonicis, & Daceis ex Illyrico. Iterum cos. fit proximo anno cum Cn. Pisone ii. & in consulatu Kal. Jan. de Germaneis iterum triumphat. Proximo anno Tribuniciam potestatem in quinquennium accepit, triumphalia ornamenta bis assecutus est an. DCCXLII.
IV. & proximo anno. Anno deinde DCCLVI v. Kal. Jul. adoptatus est ab Aug. Cæs. Quartus consularis fuit Nero CL. Drusus Germanicus frater superioris privignus August. Consul fuit ann. DCCXLIV. cum T. Quinctio Crispino, & in magistratu mortuus est. Triumphalia ornamenta assecutus est Prætor legatus Aug. an. DCCXLIII. Post obitum Augusti ante Ti. Claudii Aug. initium neminem Claudium consulem video, excepto ipso Ti. Claudio Drusi F. TI. N. Germanico, qui cos. fuit cum C. Julio Cæsare Aug. Germanico ex Kal. Juliis anno DCCXCIX. Ipse Tiberius Pont. Max. Trib. Potest. xvi. cos. v. Imp. xxvii. mortuus est. Triumphalia ornamenta acceperat ann. DCCXCI. de Mauritaneis ex Africa. Huic sponsæ duæ, uxores quatuor collocatæ sigillatim sunt. Æmilia Lepida L. Paulli, & Juliæ filia, & Livia Medullina Camilla sponsæ, prima uxor Plautia Herculanilla triumphali patre nata, ex hac suscepit Drusum, & Claudiam. Secunda Ælia Pætia consularis filia, quæ ei Antoniam perperit, Cn. Pompeii Magni, & postea Fausti Sullæ uxorem. tertia Valeria Messallina Messallæ Barbati, qui consobrinus Ti. CL. Imper. fuit filia. ex hac Octavia nata est, postea *Augusta* dicta uxor Neronis Imp. & Germanicus prius, postea *Britannicus* dictus. quarta Agrippina Augusta Germanici fratris, & Agrippinæ filia, quæ duobus antea viris nupserat Crispo Passieno, & Cn. Domitio Ahenobarbo, ex hoc Neronem susceperat. Hunc Neronem Tiberius ex Domitia familia in Claudiam adoptione transtulit, cum filium Britannicum haberet, & affirmaret neminem in Claudiam adoptatum. veneno ab uxore, eademque filia fratris divus factus est. veneno etiam Nero Britannicum sustulit. Drusus puer puerili joco se ipsum interemit, dum pirum in altum jactatum hianti ore excipit. Nero Claudius Cæsar Aug. Germanicus P. M. TR. POT. XIV. cos. v. Imp. iii. occisus est. Inter Neronem, & D. Clodium Albinum, sive Severum Imp. hos consulares invenio. Sub Trajano Imp. tres consulatus Clodii Crispini, vel potius trium Crispinorum invenio. primo consulatu ex Kal. Jul. cum C. Julio Affricano an. DCCCLX. Secundum post biennium cum Soleno Orfito. Tertio C. Clodius Crispinus post quadriennium a superiore cum L. Publilio Celso ii. Post hos Ti. Claudius Ti. F. Fuscus Salinator collega fuit Hadriani Imp. in secundo consulatu an. DCCCLXX. Hic patricius fuit, & Serviani ter consulis filiam uxorem duxit: ex qua Fuscus natus est, quem cum avo suo Serviano Hadrianus interfecit. Ti. Claudius Atticus Herodes vir doctus Marci Imperatoris præceptor cos. fuit an. DCCCXCV. cum C. Bellicio Torquato sub Pio Antonio Imp. Post triennium Cn. Claudius Severus cos. fuit cum Sex. Erucio Claro ii. Hic philosophus peripateticus Marci Imp. præceptor fuit. iterum cos. sub eodem Imp. an. DCCCXXVI. cum M. Aurelio Claudio Pompejano Antiocheno, cui nupta erat major Lucilla filia Marci Imp. Ante hunc annum Claudius Maximus vir doctns ejusdem Imp. præceptor cos. fuit cum Cornelio Scipione Orsito. D. Clodius Albinus occisis Commodo, Pertinace, & Juliano Imperator in Gallia appellatus est. Britannias tenuit, nam Septimius Severus ei *Cæsaris* nomen concessit. pecuniamque ea appellatione signari permisit. Sed occiso Pescennio Nigro in eum invectus est: & occidi curavit. Consul iterum fuit, & patricius ab Herodiano appellatur. *Septimii* nomen accepit, cum *Cæsar* appellatus est, quasi filius Severi esset. Ex hoc tempore usque ad Marcum Clodium Pupienum, qui cum D. Balbino Imperator factus est, hi consules fuerunt Claudii, vel Clodii. Primus FL. Claudius Sulpitianus Pertinacis Imp. socer Præf. urbi, & cos. suf. ex Kal. Mart. cum L. Fabio Cilone Septimino an. DCCCCXLV. sub eodem Pertinace. Secundus AP. Claudius Lateranus, qui cum M. Mario Titio Rufino post iv. annos a superiore cos. fuit sub Severo Imp. Tertius Ti. Claudius Severus, qui cum C. Aufidio Victorino triennio post superiorem cos. fuit sub eodem Severo, & Antonino Augg. Quartus, & quintus Claudius Julianus, & Clodius Crispinus, qui eodem anno sub Alex. Imp. cos. fuerant an. DCCCCXXVI.

Sequitur M. Clodius Pupienus Maximus, A
qui cum D. Cælio Balbino II. post trien-
nium cos. fuit sub eodem Alex. & postea
ambo collegæ *Augusti* appellati sunt, oc-
cisis duobus Gordianis Africanis, contra
Maximinum Imp. Gordianusque nepos *Cæ-
sar* appellatus est. Hic vir fortis fuit ob-
scuro genere natus, patruus Pinarius Va-
lens, pater Maximus faber ferrarius, aut
rhedarius. Hi occiso a militibus Maximi-
no, & filio, a Prætorianis occisi sunt. Eo-
dem tempore cos. suffectus ex Kal. Se-
ptemb. fuit Ti. Claudius Julianus cum Cel-
so Æliano an. DCCCCXXCIX. Sub Gal- B
lieno Imp. Claudius Censorinus *Augustus*
appellatus in Italia est. Hic scurrarum a-
dulatione *Claudius* appellatus est. bis con-
sul, bis præfectus prætorio, ter præfe-
ctus urbi, quater proconsul, ter consula-
ris fuit. Senex, & aliud agens in agro
suo a militibus Imp. salutatus, ab eisdem
ob severitatem disciplinæ occisus est. M.
Aurelius Claudius Imp. quem etiam Fla-
vium Trebellius Pollio appellat, fratres
habuit Quinctillum, & Crispum. Crispi
filia Claudia uxor Eutropii nobilissimi Dar-
danorum, ex quibus Constantius major C
natus est. Ipse Claudius post Gallienum
Pont. Max. Trib. Pot. II. cos. II. mor-
tuus est. frater Aurel. CL. Quinctillus Imp.
dies XVII. superstes occisus est. Claudius
in Divos relatus auctor generis Constan-
tini, ob quem Flavii multi ex eis dicun-
tur, ac posteriores omnes Imperatores. An-
te hunc Imp. Gallieni fratrem Claudium
Valerianum Cæsarem appellatum fuisse a-
nimadverti. M. Claudius Tacitus sub Imp.
Aureliano cos. fuit cum M. Mæcio Mem-
mio Furio Placido an. CIϽXXV. sed bien- D
nio post occiso Aureliano successor fuit,
& cos. II. Augustus menses sex, dies XX.
Post quem frater Florianus menses duos, dies
XX. Hunc M. Annium Florianum in assi-
bus video signatum. quidam *M. Annium
CL.* appellaverunt. Ab his ad FL. CL. Ju-
lianum neminem, aut Imp. aut cos. inve-
nio. Hic sub Imp. FL. Jul. Constantio ter
consul fuit ejus collega in VIII. IX. &
X. consulatu ab eodem *Cæsar* appellatus
occiso Constantio Gallo Cæsare Juliani fra-
tre. qui ambo fratres patrueles Constantii
Imp. fuerunt, nati Constantio patre, qui E
frater germanus fuit Constantini Maximi
Imp. Mortuo Constantio Julianus impera-
vit annos duos, consulque quater factus
est. Post hunc Imp. consulares tres vi-
deo Clodios, vel Claudios. Primus fuit
Q. Clodius Hermogenianus Olybrius, qui
cum D. Ausonio Magno Pœonio Gallo
poeta cos. fuit an. CIϽXXX. sub Valen-
te, Gratiano, & Valentiniano Impp.
in occidente. Alter Clodius Adelphius,
qui cum Imp. FL. Marciano cos. fuit an.
urbis CIϽCCIII. Christi CCCCLI. Ter- F
tius CL. Julius Ædesius Dynamius, qui
cum FL. Sifidio cos. fuit an. Christi
CCCCXXCIIX. sub Zenone Imperato
re.

CORNELIA.

CORNELIA gens patricia in alias, at-
que alias stirpes derivata multos insignes
viros, & omni honorum genere ornatos ha-
buit. Plebeii vix aliquo numero fuerunt.
Quod in multis familiis aliter evenit. Præ-
cipui patricii in tres quatuorve stirpes di-
rimi possunt: Cossorum, qui etiam *Ma-
luginenses*, & aliqui *Rutili*, aut *Arvinæ*
appellantur, & Scipionum, qui alia et-
iam cognomina acceperunt, ut Asinæ,
Calvi, Nasicæ, Africani: necnon Lentu-
lorum, qui plura aliis cognomina sumpse-
runt. Addentur his, qui propter paucos
consulares viros non ita nobiles sunt: ut
Rufini, Sullæ, Dolabellæ, Merulæ, Ce-
thegi. Cossi viginti consecuti sunt Ponti-
ficatum Maximum semel, opima spolia se-
mel, dictaturas tres, censuras duas, trium-
phos tres, decemviratum legibus scribendis
bis, consulatus decem, tribunatus mili-
tares consulari potestate duos, & viginti,
magisteria equitum quatuor. Primus Ser. I.
Cornelius L. F. Maluginensis Cossus cos.
fuit cum Q. Fabio Vibulano an. CCLXVIII. II.
Hujus filius esse creditur L. Maluginensis
Cossus SER. F. L. N. qui cos. fuit cum a-
lio Q. Fabio Vibulano III. an. CCXCIV.
Lustrum fecerunt X. nondum enim Censo-
res creati erant. Hoc vero fuit postremum
consulum lustrum. In hoc consulatu am-
bo consules triumpharunt, Fabius de Æ-
queis Non. Maii, Cossus de Volsceis An-
tiatib. IV. Id. Maii. Hujus frater M. Cor- III.
nelius Decemvir legibus scribendis an.
CCCIII. & CCCIV. Hic cum cæteris
duodecim tabularum leges conscripsit, &
coactus est abdicare, quod imperio abu-
teretur. Secutus est alter M. Cornelius, IV
quem quidam superioris filium existimant.
Cos. fuit cum L. Papirio Crasso an. CCCXVII.
Post hunc A. Cossus superioris, ut credi- V.
tur, frater, insignis vir Pontifex Max.
an. CCCXXII. Cos. cum T. Quinctio
Cincinnato II. triennio post triumphum
egit de Vejentibus, & spolia opima tu-
lit post Romulum primus hostium duce
Larte Tolumnio rege interfecto. Incer-
tum tamen est an cos. vel Dict. vel Mag.
equ. ea tulerit. Tribunus militum fuit
post biennium, & eodem anno Mag. e-
quitum Mamerco Aimilio Mamercino III.
Dictatore rei gerundæ caussa. Paullo post
A. Cossus Dictator seditionis sedandæ, &
rei gerundæ caussa reperitur an. CCCLXIIX.
cum de M. Manlii Capitolini seditone agere-
tur, quem eundem esse cum superiore non
videtur verisimile. Sextus P. Cossus Tribu- VI.
nus mil. fuit an. CCCXXIIX. Hunc Ver-
rius P. N. appellat. Proximo anno Trib. VII.
mil. CN. Cossus, cujus parentes ignoran-
tur. Iterum post decennium creatus est VIII.
cum P. Maluginense. Octavus M. Cornelius
Cossus cos. fuit cum L. Furio Medullino an- IX.
no CCCXL. Nonus CN. Cossus, quem qui-
dam A. F. M. N. vocant, cos. fuit cum eodem X.
L. Furio Medullino II. Trib mil. fuit trien-
nio post consulatum cum P. Rutilo Cosso. XI.
Iterum deinde Tribunus an. CCCLII. De-
cimus P. Cossus A. F. M. N. superioris fortas-
se frater Trib. mil. fuit an. CCCXLV. Alter P.
Cornelius M. F. L. N. *Rutilus Cossus* appel-
latur a Verrio Flacco, qui eodem anno
Dictator fuit rei gerundæ caussa Mag. equit.
dixit C. Servilium Ahalam. Tribunus mi-
litum fuit biennio post cum CN. Cosso,

XII. ut antea diximus. Duodecimus est P. Cor- A
nelius Maluginensis, qui Trib. mil. fuit
cum Cn. Cosso II. an. CCCXLIX. Iterum
vero post septem annos, sed vitio fa-
XIII. ctum cum aliis quinque abdicavit. Ter-
tiusdecimus P. Cossus, qui cum P. Cor-
nelio Scipione, & aliis quatuor Trib. mi-
lit. fuit an. CCCXIIX. Quartusdecimus M.
XIIII. Cornelius Maluginensis triennio post cen-
sor suffectus C. Julio Julo mortuo, colle-
ga eorum fuit L. Papirius Cursor, lustrum
fecerunt XVII. Sub eo lustro urbs capta
est a Gallis. Quamobrem, ne quis Cen-
sori mortuo sufficeretur, decretum est. Se- B
XV. quitur Ser. Maluginensis, qui septies Trib.
mil. fuit, quod paucis accidit. Hic M. F.
a quibusdam appellatur parum certis con-
jecturis. Anno urbis captæ, hoc est,
CCCLXIII. Tribun. militum fuit, ite-
rum quadriennio post III. an. CCCLXIX.
quarto post biennium, V. item post bien-
nium, hoc est, uno solo interjecto, in
quo privatus fuit. Sextum Tribunus fuit
an. CCCXXII. biennio post VII. His
temporibus victis Gallis magnæ seditiones
ortæ sunt de consule altero plebejo crean- C
do, ob quas Tribuni plebis sine curuli ma
gistratu popularem statum quinquennio re-
XVI. xerunt. Sextusdecimus M. Maluginensis
superioris, ut putant, frater bis Tribu-
XVII. nus Militum fuit cum A. Cornelio Cosso
an. CCCXXIII. & triennio post. Post
XIIX. hos duos, invenio Ser. Cornelium Malu-
giensem, quem M. N. appellat Verrius
Magistrum equitum fuisse T. Quinctio Ca-
pitolino Crispino Dictatore rei gerundæ
caussa anno CCCXCII. Hunc suspican-
tus Servii septies Tribuni filium. Se-
XIX. quuntur Arvinæ duo, quorum alter Ma- D
gister eq. bis, consul bis, dictator, &
XX. triumphalis, alter consul bis, & cen-
sor fuerunt. Prior A. Cornelius P. F.
A. N. Cossus Arvina Magister equitum fuit
T. Manlio Imperiosso Torquato an. CD. Di-
ctatore rei gerundæ caussa. Iterum eodem
Dictatore post quadriennium comitio-
rum caussa. Consul fuit anno CDX.
cum M. Valerio Corvo III. Ambo de Sa-
mnitibus triumpharunt, Corvus X. Kal.
Octob. Arvina VIIII. Kal. Iterum con-
sul fuit cum CN. Domitio Calvino an.
CDXXI. Dictator decennio post ludorum E
Romanorum, & rei gerundæ caussa. Non
desunt scriptores, qui Dictatorem trium-
phasse affirment, sed Verrius in his non
est, quem sequimur. Hujus filius P. Arvi-
na A. F. P. N. cos. fuit cum Q. Marcio
Tremulo an. CDXLVII. Censor post
XII. annos cum C. Marcio Rutilo Cen-
sorino. lustrum fecerunt XXX. Iterum
cos. cum Q. Marcio collega an. CDLX.
Cossos *rugosos* dictos Festus ait a vermibus
ejusdem nominis, qui ligni materiam e-
dunt, ab hoc cognomine credo *Corne-* F
lios dici, non a cornu, vel corno: ut
a Clauso *Claudii*, a Voleso *Valerii*,
a Fuso *Furii*, qui antea *Fusii* dicti
sunt.

—— Scipionum gentem Africani duo nobi-
II. lem alioqui, multo cæteris illustriorem red-
diderunt. De his ita agendum videtur,
ut prius eos, qui ante Africanum ma-
jorem Scipiones magistratus majores, aut
honores consecuti sunt, enumeremus, po-
stea de Africano, & aliis tractemus. Un-
decim invenio ante Africanum consecu-
tos fuisse Pontificatum Max. duos Dicta-
turam unam, Triumphos tres, Censuram
unam, Consulatus novem, Tribunatus
consulari potestate duos, Magisteria equi- I
tum tria. Primus P. Cornelius an. CCCLVII.
Magister equitum fuit M. Furio Camillo
Dictatori rei gerundæ caussa, a quo Veii
capti sunt, & de Ieis triumphavit. An-
no proximo Trib. Militum factus est, &
iterum continuato in alterum annum ma-
gistratu, Interrex biennio post fuit. Hu-
jus filius Publius Scipio primus Ædilis cu-
rulis fuit an. CCCXCVII. & Magister equi- II.
tum L. Furio M. F. Camillo dictatori co-
mitiorum caussa anno CDIII. Ejus fortasse
frater L. Scipio eodem an. cos. fuit cum III.
M. Popilio Lænate III. Magister etiam e-
quitum fuerat AP. Claudio Crassino Regil-
lensi Dictatore rei gerundæ caussa an. CCCXCI.
Quartus est P. Scipio Scapula Pontif. Max. IV.
an. CDXXI. quadriennio post cos. cum C.
Plautio Proculo. Hunc sequitur P. Sci-
pio Barbatus, qui Dictator fuit comitio- V.
rum caussa Mag. equit. dixit P. Decium
Murem an. CDLXVII. biennio post Pont.
Max. fuit. Post hos L. Scipio cos. fuit
an. CDLV. cum CN. Fulvio Max. Centu- VI.
malo. Hunc CN. F. quidam fuisse suspi-
cantur. Septimus CN. Cornelius L. F. CN. N.
Scipio Asina cos. fuit cum C. Duilio an- VII.
no quinto primi belli Punici, hoc est,
anno urbis CDXCIII. Iterum cos. post
sex annos cum A. Atilio Calatino II. an.
proximo triumphum egit Procos. de Pœ-
nis X. Kal. April. quorum omnium Ver-
rius in fastis testis est. Censor fuit cum
eodem C. Duilio an. CDXCV. lustrum
XXXVI. fecerunt. Hujus filius P. Scipio A-
sina cos fuit cum M. Minucio Rufo an. VIII.
DXXXII. & triumphum egit de Istreis. *A-
sinæ* cognomen cur primo ex hac familia hæ-
serit, docet Macrobius in *Saturnalibus*.
Patruus superioris esse potest L. Scipio L.
F. CN. N. qui cos. fuit anno proximo post IX.
Asinæ, & Duilii consulatum, teste Ver-
rio. Cujus collega fuit C. Aquilius Florus.
triumphum egit de Pœnis, Sardinia,
& Corsica V. Id. Mart. Hic Africani a-
vus fuit, cujus filii duo fuerunt CN. Scipio
Calvus pater Nasicæ, & P. Scipio, pa- X.
ter Africani, & Asiatici CN. Calvus
cos. fuit cum M. Marcello, qui opima tu-
lit an. DXXXI. P. Scipio cos. fuit qua- XI.
driennio post cum Ti. Sempronio Longo
anno primo belli Punici secundi. Ambo
fratres in Hispania occisi sunt Proconsu-
les. Ventum est ad P. Cornelium Scipio-
nem Africanum, qui bis consularis,
& censorius, ac triumphalis ter, prin-
ceps senatus, fratrem habuit consula-
rem & triumphalem, nepotem vero fi-
lii adoptione bis consularem, bis trium-
phalem, & censorium & Augurem, ex
fratris liberis unus consularis fuit. Scipio-
nes Nasicæ patruo Africani orti obtinuerunt
Pontificatus Maximos duos, triumphos
duos, principes senatus lecti sunt bis, cen-
sor unus, consules quinque fuerunt, u-
nus vir optimus, quod cæteris honori-
bus majus est, omnium consensu judica-
tus. Africanus matre natus est Pomponia,
quam ferunt pariendo, aut paullo post mor-

tuam. quamvis Polybio adscribuntur fragmenta historiarum, in quibus Lucius, qui postea *Asiaticus* appellatus est, frater major Africano dicitur, cum peteret Ædilitatem, Africanum habuisse competitorem matre consentiente, & ambos designatos Ædiles curules. Patrem consulem servasse dicitur in prælio saucium annos natus XVII. In Hispaniam profectus est an. XXIV. consulatum priorem gessit cum P. Licinio Crasso Divite Pont. Max. an. DXLIIX. Post quadriennium de Hannibale, & Syphase Numidarum rege ex Africa Procos. triumphavit. Iterum cos. cum Ti. Semproni oLongo an. DLIX. Quadriennio post L. Scipio Africani frater cos. cum C. Lælio fuit, legatus fratris Africanus in Asiam profectus est, ex ea de Rege Antiocho Syriæ Procos. L. Asiaticus anno proximo triumphavit. pro Asiatico *Asiagetem* existimo initio in Græcia dictum. cujus nominis exrant vestigia in nummis, & in veteribus libris Livianis, & in carmine Sidonii Apollinaris. Censor Africanus fuit cum P. Ailio Paito an. DLIV. lustrum fecerunt XLVI. Ter Princeps senatus lectus est lustro XLVII. XLVIII. & XLIX. nova ratione electus, non quia antiquior censorius esset, sed quia dignior. Uxorem habuit Tertiam Æmiliam L. Aimilii Paulli bis consulis, & triumphalis, qui in Cannensi prælio obiit, filiam ex qua filios duos, filias totidem procreavit. Major Cornelia P. Nasicæ viro optimo, aut viri optimi filio nupsit: Minor Ti. Sempronio Graccho bis consuli, & Censorio. ex his nati sunt Ti. Gracch. & C. Gracc. ambo Tribuni plebis, ac disertissimi, sed ab optimatibus occisi. Horum soror Sempronia Africani minoris uxor fuit. CN. & Publius, Africani filii sine liberis decesserunt. Publius tamen Prætorius fuit & L. Paulli, qui ter triumphavit, & bis cos. fuit & censor, filium in adoptionem accepit. Erat autem Paullus frater Æmiliæ uxoris Africani. Cujus uxor Papiria C. Masonis Consularis, & triumphalis viri filia fuit. Ex adoptione P. Cornelius P. F. *Scipio Æmilianus* appellatus est, qui postea *minor Africanus* dictus. Hic cos. fuit an. DCVI. cum C. Livio Druso. Procos. anno proximo de Pœnis, & Asdrubale ex Africa triumphum egit, eversa Carthagine. Censor fuit cum L. Mummio Achaico post quadriennium. Lustrum fecerunt LVII. Iterum cos. fuit an. DCXIX. cum C. Fulvio Flacco. Procos. iterum triumphavit biennio post de Numantineis ex Hispania Citeriore. Obscurum exitum vitæ uterque Africanus habuit, major exul voluntarius Literni, minor Romæ, ut creditum est, a C. Carbone suffocatus. Ex liberis fratris Africani majoris unicum nomen in fastis reperitur. L. Agatici, qui cos. fuit an. DCLXX. cum C. Norbano Flacco. Is L. F. L. N. appellatur a Verrio. Capitolium eo anno conflagravit. Hujus filiam duxit P. Sextius P. F. qui TR. PL. Ciceronis partes defendit, & ab eodem judicio de vi defensus. est extatque oratio, quæ inscribitur *pro P. Sextio*, in qua ad exulem L. Scipionem socerum Massiliam uxorem deduxisse refert. Sextii mater Postumia C. Albini filia fuit. Nunc Scipiones Nasicas

A persequamur; omnes eisdem prænominibus.
usos videmus. Primus P. Cornelius CN. I.
Calvi filius vir optimus appellatus est admodum adolescens nondum Quæstor, ut Pessinuntiæ deæ hospes esset, cos. fuit anno primo belli Antiochini, hoc est, anno DLXII. cum M. Acilio Glabrione. De Bojeis Galleis triumphavit in consulatu. Sunt qui hunc Pontificem Max. fuisse dicant an. DCIII. sed id de filio Nasica dictum ratio temporum exposcit, ut probabilius judicemus. Alter Nasica, qui a quibusdam *Corculum* appellatur, fratrem
B habuisse dicitur Marcum Cos. designatus II.
est cum C. Marcio Figulo an. DXCI. sed vitio facti abdicarunt, in eorum locum facti sunt P. Cornelius Lentulus, & CN. Domitius Ahenobarbus. Post septem annos II. cos. cum M. Claudio Marcello II. de Delmateis triumphum egit. Censor fuit an. DXCIV. cum M. Popillio Lænate. Lustrum fecerunt LIV. Princeps senatus duobus lustris lectus est, lustro LVI. &
LVII. Tertius *Serapion* ob similitudinem III.
formæ cujusdam victimarii appellatus est. consul fuit an. DCXV. cum D. Junio Bru-
C to Callaico. Pontifex Max. quinquennio post. Ti. Gracchum propinquum suum, & Tribunum plebis, ut seditiosum pri-
vato consilio interfecit. Quartus Nasica IV.
cos. fuit anno primo belli Jugurthini cum L. Calpurnio Bestia; hoc est, an. DCXLII. In consulatu mortuus est. Hic Serapionis filius Corculi nepos, viri optimi pronepos fuit. Filium consularem non habuit. Uxor ejus Cæcilia Q. Metelli Macedonici filia. Filius Liciniam duxit L. Crassi oratoris consularis, & Censorii filiam, &
D Muciæ Q. Scævulæ Auguris, & Læliæ filiæ. His parentibus ortus est P. Cornelius *Nasica* postea dictus Q. Metellus Pius Scipio, a Q. Cæcilio Metello Pio adoptatus. cujus frater a L. Crasso avo adoptatus est. Uxor Scipionis Metelli fuit Lepida, quam sponsam dimisit, sed cum ea M. Catoni promissa fuisset, recuperavit. Quod iniquo animo tulit Cato, & Jambicis versibus in eum invectus est. Filia Cornelia P. Crassi M. F. a Parthis cum patre interempti, & postea CN. Pompeii Magni uxor. Addatur superioribus CN. Scipio Hispallus
E L. F. L. N. qui cos. fuit an. DLXXVII. cum Q. Petillio Spurino. Ambo consules in magistratu mortui sunt. *Scipionis* nomine baculum significari Plautus docet. in hanc familiam id cognomen venisse ferunt, quod senex cæcutiens, aut infirmus pro baculo uteretur filio.

Vidimus Cossorum, & Scipionum stir-
pes: nunc Lentulorum persequamur. His III.
varia cognomina adduntur, *Caudinus*, *Lupus*, *Sura*, *Spinther*, *Marcellinus*, & si qua alia sunt. Sexdecim Lentulos invenio
F consecutos fuisse Pontificatum Maximum, & Dictaturam semel, censuras quatuor, triumphos duos, ovationes duas, principatum senatus bis, consulatus sexdecim. Pri- I.
mus L. Lentulus cos. fuit cum Q. Publilio Philone II. an. CDXXVI. Dictator fuit
post annos septem rei gerundæ caussa. Alter II.
est Ser. Lentulus CN. F. CN. N. ut Verrio placet. cos. fuit an. CDL. cum L. Genucio Aven-
tinensi. Tertius L. Lentulus Ti. F. Ser. N. III.
cos. an. CCCCLXXIIX. cum Manio Curio

Dentato III. triumphum egit de Samni-
IV. tibus, & Lucaneis Kal. Mart. Quartus L.
Lentulus Caudinus superioris filius cos.
cum Q. Fulvio Flacco an. DXVI. Censor
anno proximo cum Q. Lutatio Cercone,
qui in magistratu mortuus est, & Len-
tulus abdicavit. Pontifex Max. fuit ann.
V. DXXXII. post L. Metellum. Hujus frater P.
Lentulus Caudinus L. F. Ti. N. cos. fuit
cum C. Licinio Varo. Successor fratris fuit
in consulatu. quo anno Ludi sæculares
tertii facti sunt. Caudinus de Liguribus
Idibus intercal. triumphavit. Post hunc
VI. Cn. Lentulus L. F. L. N. cos. fuit cum P.
Ailio Paito an. DLII. Procos. ovans re-
versus est ex Hispania Citeriore post quin-
quennium. Hujus frater L. Lentulus Pro-
cos. ovans ex Hispania an. DLIII. & anno
VII. proximo cos. fuit cum P. Villio Tappulo.
Octavus P. Lentulus L. F. L. N. superio-
ris filius, ut creditur, cos. suffectus fuit
cum Cn. Domitio Ahenobarbo in locum
P. Cornelii Scipionis Nasicæ Optimi filii,
& C. Marcii Figuli, qui vitio facti abdi-
carunt an. DCXI. Censor fuit, ut quibus-
dam placet, an. DCXV. cum Ap. Claudio
Pulchro. Lustrum non fecerunt Princeps
senatus lustro LIX. & LX. lectus est.
Avus hic P. Suræ fuit, ut ex Cicerone di-
IX. dicimus. Nonus L. Lentulus Lupus Cn.
F. L. N. ut Verrius testatur, cos. fuit cum
C. Marcio Figulo an. DXCVII. Censor cum
L. Marcio Censorino post novem annos fuit.
Hic ille Lupus est, ut arbitror, quem Lu-
cilius vexat. qui eisdem temporibus fuit,
eundemque post consulatum damnatum
fuisse lege Cæcilia repetundarum, ac postea
X. Censorem fuisse Val. Max. lib. VI. c. XI.
scribit. Post hunc frater hujus Cn. Len-
XI. tulus cos. fuit cum L. Mummio anno DCVII.
Undecimus alter Cn. Lentulus, cujus pa-
rentes ignoramus, cos. fuit an. DCLVI.
XII. cum P. Licinio Crasso. Duodecimus Cn.
Lentulus Cn. F. Clodianus cos. fuit cum
L. Gellio Poplicola an. DCXXCI. Iidem Cen-
sores fuerunt post biennium. lustrum fece-
runt LXIIX. Hic Lentulus ex cognomine
videtur a Clodio in Corneliam familiam ado-
ptione transiisse, cujus rei incerta historia
est. nisi forte primus Marcellinorum sit. Ter-
XIII. tiusdecimus P. Lentulus Sura P. F. P. N. cos.
fuit anno proximo post superioris consu-
latum, cum Cn. Aufidio Oreste. Hujus
pater naturalis Manius Aquillius vir con-
sularis, & triumphalis fuit, quem M.
Antonius orator defendit, a P. Lentulo Pu-
blii principis senatus filios adoptatus P. Cor-
nelii Lentuli nomen accepit. *Sura* dictus
est, quod Quæsturæ pecunia interversa,
cum rogaretur a L. Sulla, cujus Quæstor e-
rat, *quam esset rationem redditurus, præ-
bebo*, inquit, *Suram.* illic enim pueri, &
tyrones peccantes percuti solebant. Id si-
gnificat, qui dixit,

*Ferimur, inque vicem præbemus crura sa-
gittis.*

Hic post consulatum senatu motus a Cen-
soribus iterum magistratus eosdem obtinuit,
& Prætor iterum fuit consule Cicerone,
& in conjuratione Catilinæ, cum C. Ce-
thego, & Publio, ac Servio Sullis Servii fi-
liis, qui omnes Senatorii ordinis Cornelii
A fuerunt, & equestris ordinis C. Corne-
lius fuit. detecta conjuratione coactus ab-
dicare se Prætura interfectus est. Uxor
Suræ Julia mater M. Antonii Triumviri,
soror L. Cæsaris consulis an. DCXXCIX. cui
successit M. Tullius Cicero cos. Quartusde- XIIII.
cimus P. Cornelius P. F. Lentulus Spin-
ther. cos. fuit Q. Cæcilio Metello Nepo-
te. sexto anno post Ciceronis consula-
tum, quo anno ipse Cicero ab exilio re-
vocatus est. Cognomen Lentulus ab Spin-
there histrione, cui erat simillimus, acce-
pit, ut Valerius Maximus, & Plinius re-
B tulerunt. Procos. ex Cilicia triumphum egit
an. DCCII. Sequitur Cn. Lentulus Marcelli- XV.
nus P. F. cos. fuit cum L. Marcio Philippo
anno proximo post superioris consulatum.
Cicero in *Bruto* auctor est M. Marcellum
veterem duorum filiorum patrem fuisse,
quorum alter *Marcellus Æserninus*, alter *P.
lentulus Marcellinus* appellatus sit. ab hoc
Marcellini originem duxere, ex quibus hic
primus consularis fuit. Postremus L. Lentu-
lus Crus P. F. Flamen Martialis, qui ultimo XVI.
anno libertatis reip. Rom. cos. fuit cum C.
Marcello M. F. qui fuit urbis annus DCCIV.
C Huic uxorem fuisse Publiciam, socrum Sem-
proniam invenio. Alios Lentulos consu-
lares, qui Augusto vixerunt postea refere-
mus.

Quartus hic locus postulat, ut de a-
liis Corneliis dicamus, qui cognominibus IV.
a superioribus Cossis, Scipionibus, & Len-
tulis distinguuntur, ut Rufini, Sullæ,
Cethegi, &c. Rufini duos habuerunt Di-
ctatorios, alterum bis Consularem, &
Triumphalem. Nam P. Cornelius Ru-
finus Dictator rei gerundæ caussa dictus an.
D CDXIX. M. Antonium Magistrum equitum
dixit. sed ambo vitio creati abdicarunt.
Alter ejusdem nominis superioris filius for-
tasse, cos. fuit cum M. Curio Dentato an.
CDLXIII. Ambo consules de Samnitibus
triumpharunt. Iterum cos. post annos
XIII. cum C. Junio Bubulco Bruto II.
Dictator anno proximo, sive quo alio.
res enim obscura est. Hic tamen fortissi-
mus, ornatissimusque vir a C. Fabricio,
& Q. Aimilio Papo Censoribus senatu mo-
tus est, quod decem argenti facti pondo
haberet. furacem fuisse jocus ille ejusdem
E Fabricii in eum dictus ostendit apud Cice-
ronem; cum is gratias ageret, quod
cum consulem fecisset bello præsertim ma-
gno, & gravi; *malui*, inquit, *compila-
ri, quam venire, non est, quod gratias
agas*. Ab hoc ortus est L. Cornelius Sulla,
qui Sextus ab illo dicitur fuisse. cogno-
men mutasse majores dicuntur ob libros
Sibyllinos, quibus interpretandis unus ma-
jorum præfuit, Decemvir sacris faciundis.
ab eo munere *Sybilla*, vel *Sibulla*, postea
Sulla, vel *Sylla* dictus est. quamvis aliqui,
F quod flavo, comptoque capillo fuerit, ita
appellatum asserant. P. Cornelius is dice-
batur, Flamenque Dialis fuit, ut apud
Gellium L. Sullam libro *rerum gestarum* se-
cundo scripsisse invenio. Duos solos consu-
lares invenio Sullas, quorum alter cos. desi-
gnatus ambitus damnatus est, alter Sulla Fe-
lix, qui Dictator, bis consul, ac triumpha-
lis fuit. Vir fortis, sed tyrannus, & sanguina-
rius. L. F. P. N. a Verrio appellatur. Quæstor
C. Mario consuli Jugurthino in bello fuit;

cumque Jugurtha deditionem fecisset, a Sulla Mario datus est; quam speciem in anulis, & nummis exprimendam curavit. unde initium partium, & multorum malorum seminarium exortum est. Tribus tamen trophæis postea usum, quod etiam Pompejo Magno placuit, Dion refert. Consul cum Q. Pompejo Rufo genero patre fuit anno DCLXV. cum bellum Mithridaticum suscepisset, contentione orta inter C. Cæsarem L. F. Strabonem, & P. Sulpicium adolescentes disertos, provincia consularis C. Mario ex lege Sulpicii tribuitur. Hinc maximum ortum inter Marianos, & Sullanos bellum civile. Victor Sulla in Asiam profectus est. Ubi fortem se, atque felicem multis, magnisque rebus gestis ostendit. Inde reversus Samnites ad internecionem delevit, Marianos occidendos, proscribendosque curavit. Dictator ab Interrege L. Valerio Flacco Reip. constituendæ longo intervallo Dictaturæ nomine inaudito, dictus est ann. DCLXXI. anno proximo triumphum per biduum egit ex Græcia, Asia, Ponto, & rege Mithridate IV. & III. Kal. Febr. In sequentem annum cos. designatus est cum Q. Cæcilio Metello Pio. Altero post consulatum anno se Dictatura abdicavit: quod C. Cæsar reprehendere solebat, ac dicere eum *magistrum populi*, sic enim veteres Dictatorem appellabant, litteras nescisse. non quod Sulla indoctus esset, sed quod tyrannorum jura, sive artem tyrannidis retinendæ, quas litteras reconditas appellabat, ignoraret. In quibus illud erat ex Euripide, *Si violandum jus est, regnandi caussa*, &c. in quo Cæsar a Cicerone jure notatur. Uxores L. Sullæ quinque fuerunt, Ilia prima, ex qua filiam suscepit; Ælia secunda; tertia Cœlia, quam ut sterilem repudiavit; quarta Cæcilia L. Metelli Delmatici filia, quæ parum pudica credita est, geminorum Fausti, & Faustæ mater. hæc prius M. Æmilio Scauro principi Senatus nupserat, ex qua filium, & filiam susceperat. Quinta uxor Valeria Messallæ filia Q. Hortensii soror, ex qua Postuma nata est. Faustus Pompejam CN. Magni filiam duxit, Fausta nupsit T. Annio Miloni, cum qua C. Sallustius Crispus historicus deprehensus loris cæsus est, altera Fausta, sive eadem nupsit C. Memmio, ex qua C. Memmius natus est, & ab eo repudiata nupsit C. Apronio Limoni. Alia Sullæ filia nupsit Q. Pompejo Rufo, Q. Rufi, de quo supra diximus, filio, ex qua Q. Rufus TR. PL. & Pompeja C. Cæsaris Dictatoris uxor, quam P. Clodius adamavit, procreati sunt. Alter Sulla consul designatus P. Cornelius Ser. F. L. N. appellatus, filius fratris Felicis Dictatoris cum L. Autronio Pæto damnatus est ambitus. in eorum locum accusatores successerunt, L. Aurelius Cotta, L. Manlius Torquatus an. DCXXCIIX. Hunc defendit Cicero in oratione, quæ *pro P. Sulla* inscribitur. Accusabat L. Torquatus Lucii, de quo dictum est, filius Sullam cum Autronio, & Catilina conjurasse. eum in conjuratis cum fratre Servio nominat Crispus Sallustius, Cicero negat ullam unquam de eo suspicionem habuisse: sed vixisse Neapoli otiosum. Sullas sequantur Cethegi, ex quibus quatuor consulares, totidem consulatus, censuras duas, duos etiam triumphos obtinuerunt. Primus M. Cethegus M. F. M. N. cum P. Sempronio Tuditano Censor fuit an. DXLIV. lustrum fecerunt XLIV. cum neuter consul fuisset. Nam consules fuerunt quadriennio post. Hic *suaviloquens* appellatur ab Ennio. Alter C. Cethegus L. F. M. N. cos. fuit cum Q. Minucio Rufo an. DLVI. triumphum egit de Insubribus, & Cœnomaneis Galleis. Censor triennio post fuit cum Sex. Ailio Paito Cato. lustrum fecerunt XLVII. Tertius P. Cethegus L. F. P. N. cos. fuit cum M. Bæbio Tamphilo ann. DLXXII. anno proximo Procos. triumphavit de Liguribus. Quartus M. Cornelius C. F. C. N. Cethegus cos. fuit cum L. Anicio Gallo anno DXCIII. Si quis horum parentes conjungere velit, quos M. Verrius Flaccus diligenter enumerat, vix ullam propinquitatem eliciat exceptis duobus prioribus, quos fratres patrueles esse idem prænomen avi ostendit. Quartus secundo conjungetur, si ejus nepotem fuisse credideris. Ita fiet, ut Marcus sit pater Marci, & Lucii, secundus Marcus pater Marci Cens. & cos. Lucius vero pater Caii consularis, hic Cajus Caii pater sit, & Caii consularis avus. Si tertium addere velis, fingendus est aliquis ex parentibus Marci Censorii habuisse etiam Publilium filium, qui pater Lucii fuerit, Lucium Publii consularis patrem.

De Merulis pauca dicenda, duos enim solos consulares inveni, quorum alter Flamen Dialis fuit. L. Cornelius L. F. Merula an. DLX. cos. fuit cum Q. Minucio Thermo. Alter ejusdem nominis Flamen Dialis cos. suffectus fuit L. Cornelio Cinnæ, cui imperium abrogatum est, collega CN. Octavius occisus est, & ipse Merula cos. coactus a Marianis sibi manus intulit ann. DCLXVI. Dolabellæ sex, consulatus quinque, triumphos tres obtinuerunt. Primus P. Cornelius Dolabella Maximus cos. fuit cum CN. Domitio Calvino ann. CDLXX. triumphum egit de Etrusceis, & Galleis Senonibus. Alter CN. Dolabella CN. F. CN. N. cos. fuit cum M. Fulvio Nobiliore an. DXCIV. Tertius CN. Dolabella cos. suffectus, ut quidam arbitrantur, L. Cassio Longino, qui a Gallis occisus est ann. DCXLVI. Alter consul C. Marius fuit, qui postea septies consul appellatus est. Hinc putant quidam, Asconium in *Verrinis*, atque alibi secuti, a M. Æmilio Scauro fuisse accusatum, & damnatum. sed mihi non fit verisimile, de eo Ciceronem in *Verrinis* locutum; cum si de patre Scauro loquimur, jam Scaurus mortuus erat, cum Verres Prætor, aut Quæstor fuit; si de filio non hic Dolabella est, de quo Cicero in *Prætura urbana* libro III. *in Verrem* ait, Verrem defendisse legatum Pro quæstore suum. Additque: *Nemo jam Dolabella, neque tui, neque tuorum liberorum, quos tu miseros in egestate, atque in solitudine reliquisti, misereri potest*. Ille Dolabella, Carbonis successor in consulatu fuit. hic XXV. annis antiquior est. Quartus L. Dolabella L. F. L. N. quinto Kal. Feb. ann. DCLV. Procos. ex Hispa. ulteriore de Lusitaneis triumphum egit. Quintus CN. Dolabella, de quo Ciceronem locutum esse dicebamus. is cos. fuit cum M. Tullio Decula ann. DCLXXII.

A Procos. quadriennio post ex Macedonia triumphum egit. Sextus est P. Dolabella P. F. P. N. gener Ciceronis, qui C. Cæsari cos. V. Idib. Martiis interfecto suffectus est ann. DCCIX. collega eorum M. Antonius. Hic modo laudatur, modo vituperatur a Cicerone, quod enim egerat adversus eos, qui columnam Cæsari statuerant, aut contra M. Antonium, effert summis laudibus; quod vero contra Trebonium, aut alios percussores Cæsaris maxime vituperat. Hostis judicatus est occiso Trebonio, isque paullo post a Cassio obsessus B se ipsum interfecit. Cinnæ duo consulatus obtinuerunt quinque. Nam L. Cornelius L. F. Cinna cos. fuit cum L. Cassio Longino Ravilla an. DCXXVI. Hujus, ut creditur, filius cos. cum CN Octavio post annos XL. a collega urbe expulsus cum C. Mario urbem ingressus, & collegam, & qui ei suffectus fuerat, L. Merulam occcidit. triennio consulatum continuavit. collegam habuit in secundo consulatu C. Marium Septimum consulem, quo Idib. Jan. mortuo L. Valerius Flaccus suffectus est. In tertio, & C quarto CN. Papirius Carbo collega fuit. In hoc quarto Cinna seditione orta se consulatu abdicavit, & ab exercitu suo occisus est. Solus Carbo sine collega cos. fuit. Cinnæ filii fuerunt L. Cinna & Cornelia C. Cæsaris Dictatoris uxor, ex qua Juliam procreavit CN. Pompeii Magni uxorem. Hanc ita adamavit Cæsar, ut magno periculo eam retinuerit invito L. Sulla Dictatore. Nunc de Merenda, & Blasione, quos consulares fuisse scimus a superioribus separatos, dicendum est. Ser. Cornelius Merenda cos. fuit ann. CDLXXIX. cum M. Curio Denato VI. D CN. Cornelius L. F. CN. N. Blasio cos. fuit cum C. Genucio Clepsina II. post quadriennium a superiore. Triumphum egit de Sassinatibus. Censor fuit cum C. Marcio Rutilo Censorino II. quinquennio post consulatum. Lustrum fecerunt XXXV. Iterum consul fuit ann. CDXCVI. cum C. Atilio Regulo. Sine cognomine ullo Cornelios aliquot invenio. Nam Servio Tullio Rege Cornelius sacerdos fuit. & Ser. Cornelius Flamen Quirinalis mortuus est anno urbis CCC. & A. Cornelius Quæsitor de falso fuit anno sexto ante eum annum, ut E Livius testatur. P. Cornelius Trib. Mil. fuit ann. CCCLXIV. Alter ejusdem nominis quadriennio post, C. Cornelius ann. CCCLXVII. Hæc tempore libertatis reip. Romanæ. Postea ante Augusti mortem hos consulares invenio. Lentuli septem totidem consulatus, triumphalia ornamenta duo obtinuerunt. Namque eodem anno P. Cornelius P. F. Lentulus Marcellinus, & CN. Cornelius L. F. Lentulus consules fuerunt an. DCCXXXV. & CN. Cornelius CN. F. Lentulus Augur postea *Getulicus* dictus cos. fuit cum M. Licinio Crasso post quatuor annos. Hic F legatus Augusti triumphalia ornamenta accepit de Getuleis ex Africa ann. DCCLIX. & anno DCCL. CN. Cornelius Lentulus L. F. Flamen Martialis cos. fuit cum M. Valerio Messalino Cotta. Et biennio post Cossus Cornelius CN. F. Lentulus postea *Isauricus* dictus cos. fuit cum L. Calpurnio Pisone Augure. Hic etiam legatus Aug. an. DCCLIX. triumphalia accepit de Isaureis ex Cilicia. Eodem anno P. Cornelius CN. F. Lentulus Scipio ex Kal. Juliis cos. fuit cum T. Quinctio Crispino Valeriano. Necnon anno DCCLXII. ex Kal. Jul. Ser. Cornelius CN. F. CN. N. Lentulus Maluginensis Flamen Dialis cos. fuit. *Scipionis* cognomine unum reperio P. Cornelium P. F. P. N. qui cos. fuit cum L. Domitio Ahenobarbo ann. DCCXXXVII. Sulla quoque unus est L. Cornelius P. F. qui collega Augusti fuit in XII. consulatu ann. DCCXLVIII. VII. vir epulonum. Hunc credunt aliqui P. Sullæ cos. des. filium, qui Ser. filius fuit. Cinna unus L. Cinnæ quater consulis nepos CN. Cornelius L. F. L. N. Cinna Magnus cos. fuit cum L. Valerio Messalla Voluso ann. DCCLVII. Dolabella unus P. Cornelius P. F. P. N. cos. fuit anno DCCLXII. cum C. Junio Silano Flamine Martiali. Ipse Septemvir epulonum, & sodalis Titiensis fuit. Præter hos, qui ex veteribus nobilissimis familiis patriciis fuerunt: reperio Balbos Cornelios consulares, quorum origo Gaditana. Primus Balbus a CN. Pompejo civitatem Romanam accepit, de qua postea periclitatus est, & defensus a Cicerone. Hujus filius, ut arbitror, cos. suffectus fuit, primus ex provinciis ad Oceanum constitutis, ut Plinius animadvertit, L. Cornelius L. F. Balbus cum P. Canidio Crasso ann. DCCXIII. Alter Balbus fuit L. Cornelius P. F. qui Procos. ex Africa VI. Kal. Apr. an. DCCXXIV. triumphavit. Hunc existimo cos. suffectum fuisse ante annum XIII. cum Paullo Æmilio Lepido ex Kal. Juliis. quamvis *Balbi* nomen in fastis desit. Quod si non is est, inter eos, qui sine cognomine Cornelii fuerunt, collocetur. Julius Capitolinus auctor est D. Cælium Balbinum, qui cum M. Clodio Pupieno Maximo Imperator factus est, adversus Maximinum Imperatorem, patricium nobilissimumque fuisse, quod originem suam a Cornelio Balbo Theophane deduceret. Theophanem Pompeii Magni libertum fuisse credo, aliumque a Cornelio Balbo. propinquum tamen fuisse indicat Cicero in oratione *pro Balbo*, & ab eodem Theophane adoptatum. Recte igitur idem Theophanes *Balbus* dici potuit. *Balbinos* vero a Balbis dictos verisimile est. Itaque potuit aliquis Cornelius Balbus a Cælio adoptatus *Cælius Balbinus* dici, ut Claudius Marcellus a Lentulo adoptatus *Cornelius Lentulus Marcellinus* dictus est. Post Augustum, & ante Vespasianum Imp. adhuc retinuerunt antiqua cognomina hi consulares. Ser. Cornelius Ser. F. Cethegus cos. an. DCCLXXV. cum L. Visellio Varrone. Cossus Lentulus Cossi F. CN. N. Isauricus cum M. Asinio Agrippa cos. anno sequenti. CN. Lentulus CN. F. CN. N. Getulicus cum C. Calvisio Sabino cos. anno proximo. L. Cornelius L. F. P. N. Sulla cos. cum Ser. Sulpicio Galba, qui postea *Augustus* appellatus est anno urbis DCCXCV. quo anno JESUS CHRISTUS dominus noster cruci affixus est. Superiores sub Ti. Cæsare Imp. fuerunt. Ser. Cornelius Scipio Orfitus collega Ti. Claudii Imp. in V. consulatu ann. DCCCIII. Ab hoc plures Orfiti consulares. P. Cornelius L. F. N. Sulla Faustus cum L. Salvio Othone patre Imp. Othonis cos. anno sequenti. Eodem anno ex Kal. Juliis suffectus est

L. Sulla frater conſulis ordinarii cum M.
Licinio Craſſo Muciano, ſub eodem Ti.
CL. Imp. Sub Nerone P. Scipio P. F. cos.
fuit cum Q. Voluſio Saturnino an. DCCCVIII.
Coſſus Cornelius F. Coſſi N. Lentulus col-
lega fuit Neronis Imp. in IV. conſulatu an.
DCCCXII. P. Cornelius P. F. Scipio Aſiati-
cus cos. ex Kal. Sept. an. DCCCXX. cum C.
Bellico Natali ſub Galba Imp. At homo no-
vus Cornelius Laco Præf. Prætorio a Ti.
CL. Aug. triumphalia ornamenta accepit
anno DCCXCVII. de Britanneis. A Veſpaſia-
no ad Gallienum Imp. unum Scipionem
Aſiaticum, plures Scipiones Orfitos, cæ-
teros Cornelios variis cognominibus conſu-
lares appellatos invenio. Omnes temporum
ordinem ſecutus referam. C. Priſcus ſub
Veſpaſiano cos. fuit cum L. Cejonio Com-
modo Vero avo L. Ælii Cæſaris, quem Ha-
drianus Imp. adoptavit, annus conſulatus
fuit DCCCXXX. Alter Cornelius Priſcus cum
Pompejo collega poſt XV. annos cos. ſub Do-
mitiano Imp. Poſt hunc P. Cornelius Taci-
tus hiſtoricus cos. ſuffectus T. Verginio Ru-
fo III. qui recuſavit occiſo Vindice impe-
rium, collegæ Nervæ Aug. in tertio conſu-
latu an. DCCCXLIX. Ab hoc Tacito Imp.
M. Claudius Tacitus gloriabatur ſe originem
ducere, ejus libros ſæpius quotannis de-
ſcribi, & in omnibus bibliothecis conſerva-
ri juſſit. Eodem anno M. Cornelius Fronto
II cos. cum Fabio Poſtumo ex Kal. Juliis,
cos. III. fuit cum Imp. Trajano III. cos.
poſt triennium. Hujus filius M. Cornelius
Fronto orator, & cos. Magiſter fuit Im-
peratorum Antonini, & Lucii, ejus etiam
nepos Fronto cos. fuit, qui ex Aufidia Au-
fidii Victorini bis Præfecti urbis, & conſu-
lis filia M. Aufidium Frontonem procreavit.
A. Cornelius Palma bis conſul fuit ſub eo-
dem Trajano. Namque anno DCCCLI. cum
C. Soſio Senecione II. & decennio poſt cum
C. Calviſio Tullo II. occiſus eſt ab Imp. Ha-
driano. Cornelius Scipio Orfitus ex Kal.
Mart. cos. ſuffectus an. DCCCLIII. Sub Ha-
driano Imp. P. Cornelius P. F. Scipio Aſia-
ticus II. cos. cum Q. Vettio Aquilino an.
DCCCLXXVII. Prioris conſulatus tempus
incertum eſt. Ser. Cornelius Scipio Or-
fitus cos. fuit cum Q. Nonio Priſco an.
DCCCCI. ſub Pio Imp. L. Cornelius C. F.
Gal. Celſus cos. fuit ſub Marco, & Lu-
cio fratribus. Imp. cum C. Julio Macrino
ann. DCCCCXVI. Ejuſdem cognominis Au-
guſti tempore Cornelius Celſus *de Rheto-
rica, de re medica, de agricultura*, & *de
re militari* ſcripſit elegantiſſime. Corneli-
us Scipio Orfitus, & Servilius Pudens
conſules fuerunt anno ſequenti. Alter
Scipio Orfitus cum CL. Maximo cos. fuit
anno DCCCCXXIV. ſub Marco Imp. Terti-
us Orfitus poſt annos ſex cos. cum Vettio
Rufo ſub eodem Marco, & Commodo
Imp. P. Cornelius Anullinus II. cos. fuit
cum M. Aufidio Frontone an. CCIↃLI
ſub Severo, & Antonino Imp. Alterius
conſulatus tempus ignoratur. Alter Anul-
linus, qui cos. fuit cum Q. Aquillio Sa-
bino II. ſub Caracalla Imp. an. DCCCC-
LXIII. non *Sex. Cornelius* P. F. appella-
tur, ut quidam ſcripſerunt, ſed *Sex. Au-
relius Anullinus* ex tubulo aquæ Marciæ.
Pervenimus ad P. Licinium Gallienum
Imp. cujus uxor *Cornelia Ballonia Augu-*

A *ſta* appellata eſt; filii vero *P. Licinius Cor-
nelius Saloninus Valerianus Cæſar*, & *Q. Ju-
lius Licinius Saloninus Gallienus Cæſar*. Sed
Valerianus Cæſar ſex annis ante patrem,
Gallienus Cæſar cum patre occiſi ſunt.
Poſt hæc tempora unum tantum conſula-
rem inveni P. Cornelium Anullinum cos.
ſuffectum ex Kal. Jul. occiſum a Maxen-
tio Cæſ. anno CIↃLVII. ſub Conſtantio
Sen. & Galerio Maximiano Impp.

DOMITIA.

B DOMITIA plebeja gens Conſulares
viros, & Cenſorios aliquot habuit, aliiſ-
que honoribus, & ſacerdotiis uſos, qui
eam nobilem reddiderunt. In duas ſtirpes
Calvinorum, & Ahenobarborum diſtin-
guitur. Calvini tres, quatuor conſulatus,
Cenſuram, & Triumphum, & Magiſte-
rium equitum deſtinatum aſſecuti ſunt.
Primus CN. Domitius, ſive Cajus, cos.
fuit cum A. Cornelio Coſſo Arvina II.
an. CCCCXXII. Alter CN. Calvinus ſupe-
rioris, ut creditur, filius cos. fuit ann.
C CDLXX. cum P. Cornelio Dolabella Ma-
ximo. Cenſor triennio poſt cum Q. Fa-
bio Maximo Gurgite. luſtrum fecerunt
XXXII. Calvinus plebejus Cenſor primus
luſtrum condidit. Tertius longo intervallo
CN. Domitius M. F. M. N. cos. fuit cum
M. Valerio Meſſalla an. DCC. Notatum in
faſtis eſt poſt VIII. annos, hunc in inſe-
quentem annum deſignatum non iniiſſe,
ſed an de Magiſterio equitum, vel de con-
ſulatu dictum ſit, incertum eſt. Iterum
conſul fuit cum C. Aſinio Pollione anno
DCCXIII. Triumphum egit ex Hiſpania
D XVI. Kal. Sextil. poſt quatuor annos ſub
Auguſto Cæſare. Præter hos invenio C.
Domitium CN. F. Calvinum Ædilem Cu-
rulem fuiſſe cum Sp. Carvilio Q. F. Maxi-
mo an. CDLIV. Ahenobarbi novem, totidem
conſulatus, cenſuras duas, triumphos to-
tidem, triumphalia ornamenta, & Ponti-
catum Maximum ſemel obtinuerunt. Hos
patriciis allectos Suetonius appellat. Pri-
mus CN. Domitius L. F. L. N. L. Pron. cos. I.
fuit ann. DCXI. cum L. Quinctio Flamini-
no. Hujus filius CN. Domitius CN. F. L.
N. cum P. Cornelio Lentulo ſuffectus eſt II.
E in locum P. Scipionis Naſicæ Corculi,
& C. Marcii Figuli trigeſimo poſt ſuperio-
ris conſulatum anno. Hic etiam Augur
fuit. Tertius ſuperioris filius CN. Aheno- III.
barbus CN. F. CN. N. cos. fuit ann. DCXXXI.
cum C. Fannio C. F. Strabone. Hunc ata-
vum Neronis Imp. Suetonius appellat. Pro-
cos. triumphum egit de Galleis Arverneis
anno proximo, vel biennio poſt. Cenſor
fuit cum L. Metello Calvo anno DCXXXIIX.
luſtrum fecerunt. LXII. acerba duorum ple-
bejorum cenſura fuit, duos & triginta ſe-
natu moverunt. Quartus CN. Domitius
F CN. F. CN. N. ſuperioris filius cos. fuit IV.
cum C. Caſſio Longino anno DCLVII. cen-
ſor poſt quadriennium cum L. Licinio Craſ-
ſo oratore. luſtrum fecerunt LXVI. Idem
Craſſus parum collegæ benivolus dicere ſo-
lebat, non mirum ſi barba ahenea eſſet, cui
os ferreum, cor plumbeum eſſet. Ponti-
fex Maximus fuit anno DCLI. Hic tribunus
plebis, quod in locum patris alium Augu-
res cooptaſſent, jus ſacerdotum ſubrogan-

dorum a collegiis ad populum transtulit. Hunc avunculum Q. Catuli minoris fuisse Cicero significat. Paterculus eam legem tulisse ait C. Mario III. cos an. DCL. Idem diem dixit M. Æmilio Scauro ad populum; quod sacra multa ejus opera deminuta esse diceret: cumque servus Scauri indicium professus ad eum venisset; comprehendi jussit, & ad Scaurum deferri. Hunc Ci-
V. cero se puerum vidisse refert consulem, Censorem, ac Pontificem Max. Quintus L. Domitius CN. F. CN. N. frater superioris cos. fuit cum C. Cœlio Caldo an. DCLIX. Sextus L.
VI. Ahenobarbus CN. F. quem Suetonius abavum constituit Neronis Imp. aitque cum Prætor esset, Cæsarem abeuntem consulatu ad disquisitionem senatus vocasse: consulem e Gallia revocare tentasse. tandem successorem a Senatu eundem Domitium datum fuisse, sed captum a Cæsare Corfinii, ac liberatum Massilienses labantes confirmasse, & in acie Pharsalica occidisse. Ejus consulatus fuit an. DCXCIX. cum AP. Claudio Pulchro. Uxor ejus Porcia M. Ca-
VII. tonis soror germana. Septimus CN. Domitius L. F. CN. N. superioris filius cos. fuit cum C. Sosio ann. DCCXXI. sub Augusto. Hunc maxime laudat Suetonius, damnatum lege Pedia, ut Cæsaris percussorem, sed insontem, Bruti, & Cassii partes secutum, & post eorum interitum classem retinuisse, eamque postea tradidisse M. Antonio; restitutum in patria amplissimos honores assecutum. Iterum oborta dissensione cum Antonio fuisse legatum, sed postea reversum ad Cæsarem Augustum. Triumphum egit Procos. ex Hispania post consu-
VIII. latum anno proximo. Octavus L. Domitius CN. F. L. N. superioris filius. Hic consul fuit cum P. Cornelio Scipione anno DCCXXXVII. Avus hic Neronis Imp. aurigandi artem, atque sævitiam eidem reliquit. Triumphalia ornamenta ex Germanico bello tulit, an. DCCXLVII. legatus Imp. Cæs. Aug. Uxor Antonia major M. Antonii Triumviri, & Octaviæ majoris sororis Augusti filia. Ex ea suscepit CN. Domitium Ahenobarbum Neronis patrem, quem ex Agrippina Germanici, & Agrippinæ filia procreavit. Confessus est pater nato Nerone, nihil ex se, & Agrippina posse, nisi detestabile procreari. Cum verba Suetonii cum fastis Verrii confero, magnam video varietatem. Nam Suetonius septem consulares, Verrius novem enumerat: Suetonius post tres Lucios tres Cnæos, cæteros varie Lucium, & CN. alternando constituit. Verrius duobus tribusve Luciis quatuor Cnæos, duos Lucios statuit, cæteros alternando variat. Sustulisse videtur Suetonius quartum Cnæum, & quartum Lucium, Calvinorum fortasse familiæ esse existimans. Censura tamen erit alteri addenda, cum Suetonius duos Censorios in his septem enumeret. Paterculus septem ante CN. Neronis, ut arbitror, patrem ait fuisse singulos parentibus suis natos, consulares, sacerdotes, & pene omnes triumphales. Sed ut hoc, quod de triumphis dicit, falsum est, ita cætera falsa esse possunt. Pater Neronis consulatum gessit cum A. Vitellio patruo A. Vitellii Imp. anno DCCLXXXIV. sub Ti. Cæsare Aug. Paullo post CN. Domitius CN. F. Corbulo cos. suffectus fuit ex Kal. Febr. anno DCCXC. sub Caligula Imp. eidem post decennium ornamenta triumphalia data sunt de Chauceis ex Germania legato Ti. CL. Imp. Anno proximo post superioris consulatus annum cos. fuit CN. Domitius Sex. F. Afer, cum Q. Curtio Rufo ex Kal. Juliis sub Caligula Imp. A Vespasiano ducta est FL. Domitilla FL. Liberalis filia, ex qua Titum, & Domitianum postea Imperatores, & Domitillam suscepit; & uxorem, & filiam adhuc privatus amisit. Domitianus matris nomen videtur accepisse, ut pater Vespasianus a Vaspasia Polla matre dictus est. Domitiani uxor Domitia Longina, quæ Ælio Lamiæ nupserat, postea *Augusta* appellata est. Post hæc tempora ante L. Domitium Aurelianum Imp. duos tantum consulares invenio; Domitium Apollinarem, qui cum Fabricio Vejentone cos. suffectus fuit ex Kal. Iul. anno DCCCXLIX. sub Nerva Imp. & C. Domitium Dextrum, qui in secundo consulatu collegam habuit L. Valerium Messallam Thrasiam Priscum an. DCCCCXLVIII. sub Severo Imp. Prioris consulatus tempus ignoratur. Imp. L. Domitius Aurelius Valerius Aurelianus humili genere Sirmii, vel in Dacia Ripensi natus Pont. Max. TR. POT. V. cos. III. Imp. III. occisus est, filiam reliquit, ex qua senator Aurelianus, & alii orti sunt, Post hunc Imp. neminem consularem uno excepto reperi, Domitio sive Dometio Leontio, qui cum Sallustio cos. fuit anno CIƆXCV. sub filiis Constantini Max.

FABIA.

FABIA familia patricia majorum, ut opinor, gentium, quæ clarissimos viros habuit, & omni honorum genere ornatissimos: in sex stirpes dividitur, quarum tres frequentes sunt, Vibulanorum, Ambustorum, & Maximorum; tres minus frequentes, Dorsonum, Pictorum, & Buteonum. Vibulani septem consulatus obtinuerunt XIIII. Tribunatus Militares consulari potestate V. Decemviratum legibus scribendis bis, triumphum, & ovationem semel. Primus Q. Fabius K. F. Vibulanus consul fuit
an. CCLXIIX. cum Ser. Cornelio Malugi- I.
nensi Cosso. Hujus pater Kæso, sive Cæso Quæstor perduellionis fuerat proximo anno. Iterum cos. fuit cum C. Julio Julo triennio post priorem consulatum. bien- II.
nio proximo occisus est. Hujus frater K. Fabius cos. fuit cum L. Aimilio Mamercino anno proximo post priorem fratris consulatum. Iterum cos. fuit anno proximo post posterioris consulatus fratris annum cum Sp. Furio Medullino Fuso. Tertio consul fuit anno CCLXXII. cum T. Verginio Tricosto Rutilo, Superiorum frater M. Fabius consul fuit proximo anno post primi consulatus Kæsonis fratris annum cum L. Valerio Voluso Potito. Iterum consul fuit
proximo anno post secundi consulatus ejus- III.
dem fratris annum cum CN. Manlio Vulsone. Ita factum est, quod nunquam amplius evenit, ut tres fratres septem annis semper consulatus obtinuerint. Biennio tamen post, sive anno proximo CCCVI. Fabii cum familiis, & clientibus ad Cremeram cæsi sunt a Vejentibus, diem atrum, & por-

& portam Carmentalem , qua exierunt ,
sceleratam Romani vocaverunt . Falsum-
que est , unum tantum impuberem domi
IV. relictum , idque jure reprehendit Diony-
sius . Post horum cædem Q. Fabius M. F.
K. N. consul fuit anno CCXCVI. cum T.
Aimilio Mamercino II. & Iterum consul
cum T. Quinctio Capitolino Barbato III.
biennio post fuit , & in consulatu lustrum
fecerunt IX. nondum ad id munus Cen-
soribus creatis . Tertium consul cum L. Cor-
nelio Maluginensi Cosso sexto post superio-
rem anno , lustrum etiam fecerunt X. & tri-
umpharunt Fabius Nonis Maii de Æqueis ,
Cossus IV. Idus de Volsceis Antiatibus .
Quartum consulatum obtinuit suffectus L.
Minucio Augurino , cujus collega fuit C.
Nautius Rutilus II. anno proximo post
tertium consulatum . Decemvir legibus scri-
bendis fuit ann. CCCIII. Iterumque anno
proximo , sed cum cæteris legibus XII. ta-
bularum conscriptis abdicavit . Hunc secu-
V. tus est M. Vibulanus filius cos. fuit anno CCC-
XI. cum Postumo Æbutio Helva cornicine .
Tribunus Militum post annos IX. cum M.
VI. Fossio Flaccinatore , & L. Sergio Fidenate.
Sextus Q. Vibulanus superioris frater cos.
fuit cum C. Sempronio Atratino anno CCC-
XXX. Septennio post Trib. Mil. fuit . Ite-
VII. rumque post biennium . Septimus Nume-
rius Vibulanus superiorum frater Q. F. M. N.
cos. fuit cum T. Quinctio Capitolino Bar-
bato anno CCCXXXII. ovans de Æqueis re-
versus est . Trib. Mil. fuit post sex annos
inter duos Quinctii fratris Tribunatus .
Iterum Tribunus anno CCCXLVI. De hujus
Fabii prænomine multi scripserunt , eum
Fabium , qui occisis CCCVI. superstes fuit ,
duxisse filiam Numerii Otacilii Maleventa-
ni viri locupletis ea conditione , ut qui
primus nasceretur , prænomen avi ferret .
natoque filio *Numerium Fabium* eum es-
se appellatum : neminemque patricium
antea eo nomine vocatum esse . Ego hunc
aliis fratribus minorem fuisse credo , cum
post eos fuerit magistratus affecutus . Vi-
bulanos sequuntur Ambusti , Ambustos
Maximi . Ambusti XII. obtinuerunt Pon-
tificatum Maximum , & Dictaturas duas ,
Principatus senatus tres , Magisteria equi-
tum tria , Censuras duas , triumphum , &
I. ovationem , Consulatus V. Tribunatus
militares IX. Primus Q. Fabius Ambu-
stus , quem putant M. F. Q. N. fuisse , ut
Numerium , & Kæsonem Ambustos , quos
hujus fratres fuisse arbitrantur . Quæ si
vera sunt , addamus horum patrem fuis-
se M. Vibulanum , de quo supra diximus .
Ita Vibulanos Ambustis conjungemus .
Illud certum est Q. Ambustum cos. fuisse
cum C. Furio Pacilo anno CCCXLI. In-
terrex anno proximo fuerat , quod solis
patriciis concessum est , etsi cæteri Magi-
stratus postea plebeiis fuerint communi-
cati . N. Ambustus post hunc Trib. Mil.
II. fuit sexto postea anno . Hunc Verrius af-
III. firmat fuisse M. F. Q. N. Tertius K. Am-
bustus superioris frater Trib. Mil. fuit bien-
IV. nio post superiorem . Iterumque post tres
annos , & tertio anno CCCLVIII. Tres po-
V. stea fratres Q. K. M. Fabii M. F. cum lega-
ti ad Gallos Clusium obsidentes de pace
VI. missi essent , Clusinis opem tulerunt : Gal-
los irritarunt , ut arma contra urbem Ro-

A mam moverent . prælio ad Alliam victores
urbem ingressi sunt . tres Fabii Tribuni
Militum eodem anno CCCLXIII. proximo
anno occisi sunt . Hos Marci nepotes esse
quidam suspicantur , ut sint Q. pronepo-
tes , nati ex fratre superiorum . Sequitur VII.
M. Ambustus K. F. M. N. Tribunus Mil. fuit
anno CCCLXXII. Iterumque post XI. annos.
ac Censor anno CCCXC. cum L. Furio Me-
dullino . lustrum fecerunt XX. Hunc , sive
alium , M. Ambustum constat Pont. Max.
fuisse anno CCCLXIII. cum capta urbs fuit.
fortasse is est , cujus eo anno tres filii Tri-
B buni militum fuerunt . Hujus vero M.
Censorii duæ filiæ Fabia Major nupta Ser.
Sulpitio Prætextato patricio Minor C. Li-
cinio Calvo Stoloni plebejo occasionem
præbuerunt petendi consulem plebejum ;
quod exercuit multos annos civitatem Ro-
manam . Ejusdem fortasse filius fuit C. Am- VIII.
bustus , qui cos. fuit ann. CCCXCV. cum C.
Plautio Proculo . Nonus M. Ambustus ter
consul fuit . Hunc Verrius N. F. M. N. ap-
pellat . primo consulatu ejus collega fuit IX.
C. Pœtelius Libo Visolus biennio ante su-
C perioris consulatum . secundum quadrien-
nio post primum gessit cum M. Popillio
Lænate II. tertium biennio post cum T.
Quinctio Capitolino Crispino . In primo
consulatu ovans rediit de Herniceis Nonis
Septemb. ann. CCCXCIII. in tertio trium-
phans de Tiburtibus III. Non. Jun. an-
no CCCXCIX. Dictator fuit comitiorum caus-
sa triennio post triumphum . Censorem
fuisse necesse est , cum ter tribus lustris
princeps senatus fuerit , hoc est , XXV.
XXVI. & XXVII. Censura fortasse ea est ,
quam M. Ambusto fratri patrueli tribui-
D mus anno CCCXC. & quam aliqui huic tri-
buunt quinquennio post , eam illi M. Am-
busto , sive alii conferrem , aut totam ab-
jicerem . Cum enim princeps senatus le-
geretur antiquissimus Censorius , quo eum
antiquiorem constituamus , magis ad veri-
tatem , aut veritatis imaginem accedemus .
Hujus filius Q. Maximus Rullianus fuit , qui
septies princeps senatus lectus est . de quo
paullo post dicemus . Est etiam alius M. X.
Ambustus superioris , ut creditur , Marci
filius , qui Magister equitum fuit A. Cor-
E nelio Cosso Arvina Dictatore ludorum ,
vel rei gerundæ caussa ann. CDXXXI. quo
anno Q. Fabius Rullianus cos. fuit . An-
te hunc Q. Ambustus , cujus parentes XI.
ignoramus , Magister equitum fuit P. Va-
lerio Potito Poplicola Dictatore Latinarum
feriarum caussa anno CCCCIX. & Dictator
anno CCXXXII. Comitiorum caussa . Duo- XII.
decimus est C. Ambustum Mag. equitum
in locum Q. Aulii Gerretani in prælio oc-
cisi , Dictatore Q. Fabio Max. Rulliano
anno CDXXXIIX. Hunc M. F. M. N.
Verrius appellat , ut ipsum Q. Rullianum ,
F cujus fratrem esse credendum est . Am-
bustos sequuntur Maximi , vel potius
Maxumi , ita enim tunc dicebantur , ex
quibus originem ducunt ; qui fere omnes
aliis cognominibus singularibus inter se
singuli distinguuntur , cum omnes fere
Q. Fabii Maximi appellarentur . XI.
reperio ante Augusti mortem his ho-
noribus , & magistratibus usos fuisse .
Dictaturas enim quatuor , triumphos de-
cem , censuras quinque , principatus se-

natus XIII. consulatus XXI. & magisterium equitum obtinuerunt. Hoc singulare accidit huic familiæ Fabiæ, ut quatuor Principes senatus essent, tres Maximi, & unus Ambustus, pater, filius, nepos, ac pronepos, sive abnepos, & ex his tres primi XIIII. lustris lecti fuerint sine ulla interpolatione, pronepos post duos, quorum
I. alter Fabius etiam fuit. Primus Q. Fabius M. F. M. N. Rullianus fuit, qui cognomine a Rullis originem ducere videretur, in adoptionem datus Fabiis; quod minime scriptum reperi, Rullos tamen Servilios plebejos appellatos fuisse certum est, vel ex eo, qui legem Agrariam promulgavit TR. PL. Cicerone cos. Maximi cognomen ex Censura obtinuit, in qua turbam forensem in Tribus urbanas coegit, quæ plurimum in Comitiis poterant. Verrius tamen id cognomen ante Censuram eidem tribuit. Hic quinquies cos. fuit, ter triumphalis, bis Dictator, quod pauci Romæ obtinuerunt, septies princeps senatus lectus est, quod nemini datum est. Magister equitum fuit, L. Papirio Cursore Dictatore rei gerundæ caussa ann. CDXXVIII. coactus est abdicare, honesta de caussa, quod absente Dictatore Samnites hostes vicisset. Consul fuit post triennium cum L. Fulvio Curvo. Ambo cos. de Samnitibus triumpharunt: Fulvius Quirinalibus, hoc est, XIII. Kal. Mart. Fabius postridie. Dictator rei gerundæ caussa ann. CDXXXIIX. Magistrum equitum dixit Q. Aulium Cerretanum, eo occiso a Samnitibus C. Fabium Ambustum fratrem. Consul iterum fuit post quinquennium cum C Marcio Rutilo, postea *Censorino* appellato, iterumque Procos. triumphavit Idibus Novemb. anno proximo de Etrusceis. Insequenti anno tertium consulatum gessit cum P. Decio Mure II. cos. & cum eodem Censor fuit ann. CCCCXLIX. lustrum fecit XXVIII. a quo lustro princeps senatus in septimum lectus semper est. Iterum Dictator fuit triennio post rei gerundæ caussa, M. Aimilium Paullum Magistrum equitum dixit, eoque anno sine consulibus duo Dictatores fuerunt, Rullianus, & post eum M. Valerius Corvus, senis mensibus, quod tempus omnibus Dictatoribus ante L. Sullam constitutum fuit. Quartus consulatus datus est quadriennio post cum eodem P. Decio, cum quo tertium, & Censuram gesserat. uno postea anno interjecto vacuo iidem consules refecti sunt, Fabius V. Decius IV. Hoc consulatu Decius exemplo paterno se devovit, & occisus est: Fabius triumphum egit tertium de Samnitibus Etrusceis, & Galleis
II. pridie Non. Sept. ann. CDLVIII. Hujus filius Q. Gurges ter consularis, bis triumphalis, & Censorius, ac princeps senatus quater a paternis virtutibus non longe abfuit. Consul fuit cum D. Junio Bruto Scæva ann. CDLXI. triumphum egit Procos. de Samnitibus ann. proximo patre legato in equo currum sequente. Iterum cos. fuit cum C. Genucio Clepsina post XVI. annos, iterumque triumphavit de Samnitibus, Lucaneis, Bruttieis Quirinalibus ann. CDLXXVII. Tertium consularum egit cum L. Mamilio Vitulo post XI. annos. Censor creditur fuisse, quod princeps senatus lectus sit, anno CDLXXIII. cum CN. Domitio Calvino, qui primus e plebe lustrum XXXII. condidit. Lustro XXXV. & tribus
proximis lustris Gurges princeps senatus le- III.
ctus est. Tertius Q. Maximus Verrucossus a Plutarcho pronepos Rulliani Maximi appellatur, sed cum Q. F. Q. N. a Verrio appelletur, credendum est Gurgitis nepotem fuisse, patrem vero Quinctum nullis majoribus magistratibus usum fuisse. Ipse quinquies cos. bis Dictator, bis triumphalis, bis etiam princeps senatus, semel Censor, Pontifex, Augur, & quod omnium maximum fuit, conservator populi Romani creditus est, secundo bello Punico, quod magis prudenti cunctatione, & constanti patientia assecutus est, quam aliis virtutibus. de quo Ennius:

Unus homo nobis cunctando restituit rem;
Non ponebat enim rumores, ante salutem:
Ergo postque, magisque viri nunc gloria claret.

Primum consulatum obtinuit anno DXX. cum Manio Pomponio Mathone. Ambo cos. triumpharunt, Maximus de Ligurib. Kal. Feb. Matho de Sardeis Idib. Mart. Censor triennio post fuit cum M. Sempronio Tuditano. lustrum fecerunt XLI. post biennium iterum cos. fuit cum SP. Carvilio Maximo II. Ex hoc apparet censuræ honorem quinquennio non durasse, sed XVIII. menses. Hic enim & Censor, & cos. fuisset, quod numquam accidit. Dictator ann. DXXXII. Magistrum equitum dixit C. Flaminium Comitiorum caussa, sive alterius rei urgentis; sed ridicula superstitione abdicarunt, quod vitio creati essent soricis occentu audito. tantis tenebris maximi viri tenebantur. Hujus rei Valerius Maximus auctor est, & Plutarchus idem Minucio Dictatori contigisse affirmat. Iterum Dictator, vel potius pro Dictatore a populo creatus fuit anno DXXXVI. occiso ab Hannibale C. Flaminio II. cos. apud Trasimenum, Magistrum equitum dixit M. Minucium Rufum, qui primus obtinuit, ut ei imperium æquaretur Dictatori, quod obtrectatione militum, & ambitione Minucii, neque intellecta prudenti Fabii cunctatione factum est. Sed Minucius temere usus imperio partem exercitus, cui præerat, in summum periculum adduxit, Fabius utrumque exercitum servavit; idque Minucius agnovit, patremque appellavit, eique fasces submisit. Biennio post cos. tertio suffectus M. Marcello II. qui vitio factus fuerat, isque creabatur in locum L. Postumii Albini III. qui occisus fuit, antequam iniret. Eorum collega fuit Ti. Sempronius Gracchus. Refectus est proximo anno cum M. Claudio Marcello III. & gladius, & clypeus populi Rom. ambo cos. dicti sunt. Quintum consulatum gessit cum Q Fulvio Flacco IV. an. DXLIV. iterumque triumphavit de Tarentineis, & Pœneis. Princeps Senatus lectus est XLIV. & XLV. lustro. Tantam gloriam major splendor Scipionis Africani imminuit. Sed alter alterius ope adjutus est, & ci-
vitas utrique obnoxia fuit. Filium amisit IV.
consularem Q. Fabium Maximum, qui Ti. Sempronii Gracchi II. cos. collega fuit ann. DXL. post duos patris consulatus. Proditum est patrem Proconsulem filo consuli obviam venisse, jussumque a filio, ut equo descenderet: id patri gratissimum fuisse.

Ex liberis L. Æmilii Paulli, qui de Perse Re-
ge triumphum egit, paterque Africani Mi-
noris fuit, majorem filium Verrucossus ado-
ptavit, natum Papiria C. Masonis consularis,
& triumphalis viri filia. Is cos. fuit cum L.
Hostilio Mancino an. DCVIII. Sunt qui ad-
optionem in filium transferant. Hic Q. Fa-
bius Max. *Aimilianus* appellatus est Allobro-
VI. gici pater. Sextus est Q. Fabius Servilianus,
quem putant Æmiliani fratrem adoptivum
fuisse adoptatum a Verrucosso, vel ab ejus
filio Q. Maximo, filiumque fuisse afferunt
CN. Servilii Cæpionis, cujus filii CN. Cæ-
pio & Q. Cæpio duobus proximis annis con-
sulatum Q. Fabii Serviliani subsecuti sunt.
Consul autem is fuit cum L. Metello Calvo
an. DCXI. Censor sexto postea anno cum Q.
Fulvio Nobiliore. lustrum fecerunt LVIII.
VII. filium minus castum occidit, seque e con-
spectu patriæ privavit. Allobrogicus secu-
tus est, quem Aimiliani fuisse filium certum
est. Is cos. fuit cum Q. Opimio an. DCXXXII.
triumphum egit anno proximo. Procos. de
Allobrogibus, & Rege Arvernorum Betul-
to, ut Verrius notat. Censor fuit an. DCXLV.
cum C. Licinio Geta. lustrum fecerunt LXIII.
Tum fornix Fabianus dictus est arcus juxta
regiam in sacra via ab eo Censore constru-
ctus, ibique ejus statua posita est. Hujus fi-
VIII. lius fuit Q. Max. cui *Eburnus* ob candorem
cognomen fuit, quam etiam *pullum Jovis* vo-
cabant. Consul fuit cum C. Licinio Geta an.
DCXXXVII. Huic proditum est a Q. Pompejo
Prætore Urbano bonis interdictum fuisse.
Superiores Maximi reip. Romanæ tempore
IX. fuerunt. Sub C. Cæsare Q. Fabius Q. F. Q. N.
consul suffectus fuit an. DCCVIII. qui tribus
mensibus consul fuit uno, aut altero minus
die. namque III. Kal. Jan. mortuus est, cui
C. Caninius Rebilus in unum diem suffectus
est. In quem pleraque Ciceronis joca sunt.
*Vigilantem consulem fuisse, qui toto consula-
tu suo somnum non ceperit. Antea Flamines
Diales babueramus, nunc babemus consulem.
Dum ad gratulandum festinarem, nox me*
X. *oppressit*. Atque alia id genus. Sub Augu-
sto Paullus Fabius Q. F. Q. N. Maximus cos.
fuit cum Q. Ælio Tuberone an. DCCXLII. &
XI. anno proximo Q. Fabius Q. F. Q. N. Maxi-
mus Africanus cum Julo Antonio. Hos duo
Fabios fratres fuisse verisimile est. *Maxu-
mos* veteres non *Maximos* dicebant. Primus
C. Cæsar traditur *optimum Maximum* scri-
psisse. *Maxsumos* etiam scribere veteres sole-
bant, quod usus postea mutavit. Tres fa-
milias frequentiores Fabiorum peregimus,
Vibulanorum, Ambustorum & Maximo-
rum: minus frequentes facilius perseque-
mur. Dorsonum antiquissimus is est, qui
capta urbe ex Capitolio in collem Quiri-
nalem ritu Gabino accinctus ad statum sa-
crificium Fabiorum accessit: & inde in Ca-
pitolium reversus est an. CCCLXIII. Is C.
Fabius Dorso appellatus est. Ejus gentis
duos tantum consulares invenio, M. Fa-
bium, qui cos. fuit an. CDVIII. cum Ser. Sul-
picio Camerino. & C. Fabium illius fortasse
filium, qui an. CDXXC. cos. fuit cum C. Clau-
dio Canina iterum. Pictorum duos etiam
consulares legi. Alter est C. Fabius C. F.
M. N. qui cos. fuit cum Q. Ogulnio Gallo
anno CDXXCIV. Hunc *Q. Fabium* appellat
Plinius, eoque cos. ait argentum signatum
primo fuisse Romæ quinto anno ante pri-

A mum bellum Punicum. Alter Caii frater
N. Pictor, qui triennio post cos. fuit cum
D. Junio Pera. triumphum egit bis III.
Nonas Oct. de Sassinatibus, & Kal. Febr.
de Sallentineis, Messapieisque. Pictores
historiarum scriptores referuntur Q. N. SER.
Græceque eas scripsisse constat. Servius
etiam, ut jurisperitus a Cicerone laudatur,
pingendi artem didicisse primum ejus co-
gnominis constat, ejus opera a Plinio re-
feruntur. Buteonis familia duos etiam ha-
buit consulares, quorum alter multis aliis
B honorum titulis ornatus fuit. nam Dicta-
tor, Censor, & Magister equitum, & bis
Princeps Senatus fuit Numerius Fabius M.
F. M. N. Buteo. Is cos. fuit anno DVI. cum
L. Cæcilio Metello II. Censor cum C. Au-
relio Cotta post sex annos. lustrum fece-
runt XXXIX. Magister equitum an. DXXIX.
L. Metello collega Dictatore comitiorum
caussa. Dictator sine Magistro equitum
senatus legendi caussa fuit post pugnam
Cannensem, quod nunquam amplius acci-
dit an. DXXXVII. Princeps senatus lustro
XLII. & XLIII. lectus est. Alter Buteo su-
C perioris frater biennio post fratris consula-
tum cum C. Atilio Bulbo consul fuit. *Bu-
teonis* nomine accipitris genus significari,
a quo huic familiæ id cognomen hæsit, Pli-
nius auctor est. Apud Appianum quoque
legi Buteonem quendam fratrem patruelem
Africani Minoris fuisse. Addam hoc loco
Q. Fabium Q. F. Q. N. Labeonem, qui Præ-
tor ex Creta navalem egit anno DLXIV.
& post sex annos cos. fuit cum M. Clau-
dio Marcello. Hunc ferunt arbitrum dece-
pisse Nolanos, & Neapolitanos de finibus
D agrorum contendentes, & regem Antio-
chum bello victum. illorum enim agrum,
de quo lis erat, adjudicavit populo Rom.
hujus naves dimidias pollicitus ei se reli-
cturum, secari jussit, ut dimidiatæ relin-
querentur. Unum etiam consularem repe-
ri, cognomine *Licinum*, cujus in superio-
ribus haberi ratio non potuit. Is est M.
Fabius C. F. M. N. Licinius, qui cos. fuit
anno DVII. cum M. Otacilio Crasso II. Hu-
jus fortasse pater is est, quem paullo an-
te in Dorsonibus retulimus, C. Fabius M.
F. quem Eutropius antiquus, & fasti Græ-
E ci *Licinium* appellant, alii *Luscinum*. A
Licinio *Licinia* familia dicta est. Veteris
poetæ carmen legi in Porcium Licinium:

*Marmoreo in tumulo Liscinus jacet, at
Cato nullo,
Pompejus parvo: credimus esse deos?*

Vetustissima memoria Fabiorum est, ut fa-
bulam Herculis, & nymphæ negligamus,
sub Romulo apud Ovidium l. II. *Fastorum*:
*Risit, & indoluit Fabios potuisse Remum-
que
Vincere, Quinctilios non potuisse suos.*
F Hos Festus *Lupercos Fabianos*, & *Quincti-
lianos* videtur appellasse a Fabio, & Quin-
ctilio præpositis. Alibi legi Fabium Cele-
rem Centurionem Remum occidisse, quod
muros urbis transgredi ausus fuerit. Ro-
mulum Celeres quosdam satellites habuis-
se notum est. Post mortem Augusti ali-
quot Fabii consules fuerunt, unus tamen so-
lus ex patriciis esse videtur Paullus Fabius
Persicus, qui cos. fuit cum L. Vitellio pa-

tre A. Vitellii Imp. an. DCCLXXXVI. poſt A
reſurrectionem Chriſti domini an. primo
ſub Ti. Cæſare. Cæteri novi homines fue-
runt, quos ordine temporum ſervato refe-
remus. C. Fabius Valens cos. ſuffectus fuit
cum A. Licinio Cæcina ex Kal Sept. ann.
DCCCXXI. ſub Vitellio Imp. Fabius Poſtumus
cos. ſuf. ex Kal. Jul. cum M. Cornelio Fron-
tone II. an. DCCCXLIX. ſub Nerva Imp. L.
Fabius Juſtus cum C. Julio Urſo Servilio
Serviano II. cos. ſuf. ex Kal. Jul. an. DCCC-
LXIII. ſub Trajano Imp. Q. Fabius Catulli-
nus cum M. Flavio Apro cos. fuit an. DCCC-
XXCII. ſub Hadriano Imp. L. Fabius M. F. B
Gal. Cilo Septiminus Catinius Acilianus Le-
pidus Fulginianus bis cos. fuit priori conſu-
latu cum FL. CL. Sulpiciano ex Kal. Mart.
ann. DCCCCXLV. ſub Pertinace Imp. Ite-
rum cum M. Annio Libone poſt XI. annos
ſub Severo, & Antonino, quo anno ludi
ſæculares VIII. facti ſunt. Hic alios Magi-
ſtratus obtinuit in titulis ſtatuarum enume-
ratos. Præfecturam urbis, Legationes Au-
guſtales, pro Præfectis multarum provincia-
rum, Præf. ærarii militaris, Procos. pro-
vinciæ Narbonenſis, X. Viratum Stlitibus C
judicandis, ſodalit. Hadrian. atque alia mu-
nera. Ti. Fabius Titianus cos. fuit cum Imp.
M. Julio Philippo ann. DCCCCXVII. Hoc
nomine alii quatuor cos. fuerunt. Fabius
Juſtus cum FL. Magno Januario cos. fuit
anno CIƆLXXIX. ſub Conſtantino Imp. Al
ter Ti. Fabius Titianus cos. fuit cum Fe-
liciano cos. an. CIƆXXCIIX. quo anno Con-
ſtantinus Imp. mortuus eſt. Tertius cos. cum
Neratio Cereali anno CIƆCIX. ſub Conſtan-
tio Jun. Imp. Quartus cum Q. Aurelio Avia-
nio Symmacho anno urbis CIƆCXLII. Chriſti
CCCXCI. ſub Valentiniano Jun. Theodoſio, D
& Arcadio Impp. Quintus Ti. Fabius Ti-
tianus cos. fuit cum Imp. Leone III.
cos. ann. urbis CIƆCCXVII. CHRISTI CCCC.
LXVI.

FULVIA.

FULVIA plebeja gens, ſed quæ
non paucos habuit claros viros omni ho-
norum genere ornatos; in tres familias
cognominibus diſcretas dividitur. Nam E
Curvi, Pætini, & Nobiliores unam, Cen-
tumali alteram, tertiam Flacci obtinent.
Curvos duos, Pætinos tres, Nobiliores qua-
tuor invenio, ſed ſeptem tantum viri omnes
fuerunt; quod duo bis numerantur; pro-
pterea quod alter, & *Curvus*, & *Pætinus*,
alter & *Pætinus*, & *Nobilior* appellati ſint.
Hi igitur ſeptem totidem conſulatus, cenſu-
ram unam, triumphos ſex, ovationem unam,
magiſterium equitum item unum aſſecuti
ſunt. Centumali tres conſulatus totidem, F
Dictaturam unam, triumphos duos obtinue-
runt. Flacci ſeptem conſulatus decem, cen-
ſuras duas, Dictaturam, Magiſteria equi-
tum duo, triumphos ſex conſecuti ſunt.
I. Primus L. Fulvius L. F. L. N. Curvus cos.
fuit anno CDXXXI. cum Q. Fabio Max.
Rulliano. Ambo conſules de Samnitibus
triumpharunt. Curvus Quirinalibus, Fa-
bius poſtridie, hoc eſt, XII. Kal. Mart. Ma-
giſter equitum fuit dictus a L. Aimilio Ma-
II. mercino Privernate II. Dictatore rei gerun-
dæ cauſſa poſt ſex annos a conſulatu. Hu-
jus filius, vel frater fuit M. Curvus Pæti-
nus L. F. L. N. qui cos. ſuffectus fuit Ti.
Minucio Augurino in magiſtratu occiſo, cu-
jus collega L. Poſtumius Megellus erat. tri-
umphum egit in conſulat. de Samnitibus III.
Non. Oct. ann. CDXLIIX. *Pætini* cognomen
adoptionis indicium eſt a Pæteis, quod co-
gnomen Æliorum fuit. Oculorum vitium
ſignificat amantibus ſuave, quamobrem Ve-
nerem *pætam* dixere, ut *cæſiam* Minervam.
Tertius eſt M. Pætinus CN. F. CN. N. qui cos. III.
fuit cum T. Manlio Torquato, qui in magi-
ſtratu mortuus eſt anno CCCCLIV. & trium-
phum egit de Samnitibus, Nequinatibuſ-
que. Hunc ſuperioribus conjungere non poſ-
ſumus, niſi fingamus, aliquem Lucium duos
filios habuiſſe Lucium, & CN. ex Lucio ſu-
periores natos eſſe filios, aut nepotes, ex
CN. hunc nepotem. Quartus Ser. Pætinus
Nobilior M. F. M. N. cos. fuit cum M. Ai- IV.
milio Paullo an. CDXCII. Ambo navales ege-
runt triumphos de Coſſurenſibus, & Pœ-
neis, Fulvius XIII. Kal. Feb. Paullus XII.
Kal. Feb. anno proximo Procos. Quintus V.
poſt hos conſulares, & triumphales ovatio-
nem ſupra triumphum, & conſulatum ad-
jecit, ut jure nobilior cæteris diceretur, M.
Fulvius M. F. Ser. N. Nobilior. In Prætu-
ra ovans ex Hiſpania reverſus eſt an. DLXII.
conſul biennio poſt fuit cum CN. Manlio
Vulſone, & poſt biennium a conſulatu tri-
umphum egit X. Kal. Mart. de Ætoleis Am- VI.
bracibus, & Cephalenia. Secutus eſt alter
M. Nobilior M. F. M. N. ſuperioris, ut cre-
ditur, filius, qui etiam poſt conſulatum tri-
umphum egit. Conſul fuit cum CN. Corne-
lio Dolabella Procos. triumphavit anno pro-
ximo de Liguribus, & Veleatibus XII. Kal.
Sept. an. DXCV. Hujus frater Q. Fulvius an-
no ſexcenteſimo primus Kal. Jan. conſula-
tum iniit cum T. Annio Luſco. Cenſor fuiſ-
ſe dicitur cum Q. Fabio Max. Serviliano poſt
XVII. annos luſtrumque feciſſe LVIII. Luſit
aliquando in hoc nomine M. Cato Cenſorius,
qui paullo poſt conſulatum Q. Fulvii mortuus
eſt; & eum, de quo loquebatur, non *No-
biliorem* dicendum eſſe affirmabat, ſed *mo-
biliorem*. Centumalus primus CN. Fulvius I.
CN. F. CN. N. Maximus cos. fuit cum L.
Scipione anno CDLV. anno proximo poſt
conſulatum M. Fulvii CN. F. CN. N. Paitini,
qui videtur frater ejuſdem fuiſſe. Hic etiam
triumphum egit de Samnitibus, Etruſceiſ-
que Idib. Novemb. Dictator fuit clavi fi-
gendi cauſſa an. CDXC. ut Verrius hæc o-
mnia diligentiſſime in faſtis conſcripſit. Se- II.
cutus eſt alter CN. Centumalus item CN. F.
CN. N. ſuperioris, ut creditur, filius. Con-
ſul fuit anno DXXIV. cum L. Poſtumio Al-
bino II. Anno proximo Procos. ex Illureis
navalem egit X. Kal. Quinct. Tertius CN. III.
Centumalus CN. F. CN. N. conſul fuit cum
P. Sulpicio Galba Maximo anno DXLII. Suc-
ceſſorque fuit Q. Fulvii Flacci quater conſu-
lis, poſt ejus tertium conſulatum. Cogno-
minis hujus origo mihi ignota eſt. Legi in
Pandectis Florentinis *Centemmanum* appel-
latum fuiſſe Appium Claudium Cæcum. Ab
eo nomine potuit hoc deduci, hoc eſt, a
centum manibus. Litteram vero N. in L. mu-
tari *Mallii* pro *Manliis*, *gemelli* pro *geminis*
exemplo ſunt. Flaccorum primus M. Ful- I.
vius Q. T. M. N. cos. fuit anno primo belli

Punici primi, post urbem conditam anno A
CDXXCIX. cum AP. Claudio Caudice. tri-
umphum egit de Vulsiniensibus Kal. No-
vemb. Magister equitum fuit Ti. Corun-
II. canio Dictatore Comitiorum habendorum
caussa an. DVII. Hujus filius Q. Fulvius
M. F. Q. N. quater cos. Dictator, Censor,
Magister equitum, & triumphalis, prin-
ceps hujus gentis fuit. Primum consulatum
egit nono post superioris Dictaturam anno,
cum L. Cornelio Lentulo Caudino, in eo
de Liguribus triumphavit. Censor fuit cum
T. Manlio Torquato ann. DXXII. vitio ta-
men facti abdicarunt. Iterum cos. fuit post B
septem annos cum eodem Torquato II.
etiam cos. Magister equitum ann. DXL. Di-
ctatore C. Claudio Centhone Dictatore Co-
mitiorum caussa. His comitiis cos. III. de-
signatus est cum AP. Claudio Pulchro. ab
his cos. & urbs obsidione Hannibalis libe-
rata, & Capua capta est anno proximo,
& Flaccus invito collega, & senatus lite-
ris non lectis supplicium de senatoribus
Campanis sumpsit. Dictator fuit comitio-
rum caussa biennio post consulatum, &
his comitiis IV. cos. designatur cum Q. Fa- C
III. bio Max. Verrucosso V. cos. Hujus tres fi-
lii fuisse dicuntur Q. & L. Flacci, tertius
datus est in adoptionem L. Manlio Acidi-
no. Duo fratres tum primum consules eo-
dem anno fuerunt Q. Fulvius Q. F. M. N.
Flaccus, & L. Manlius L. F. L. N. Acidinus
Fulvianus ann. DLXXIV. Ambo etiam ante
consulatum triumpharunt, Fulvius anno
proximo cos. des. Proprætore ex Hispania
citeriore, Fulvianus ann. DLXIIX. Propræ-
tore ex eadem provincia ovans rediit. Ite-
rum etiam in consulatu Fulvius de Liguri-
bus triumphavit. Censor postea fuit anno
DLXXIX. cum A. Postumio Albino. lustrum D
fecerunt LI. in Censura L. Fulvium fratrem
senatu movit, quod Tribunus Militum co-
IV. hortem suam injussu consulis domum dimi-
serit. Quartus est Q. Flaccus CN. F. M. N.
qui cos. suffectus fuit in locum C. Calpur-
nii Pisonis vitrici sui, qui in magistratu
mortuus est anno DLXXIII. Eorum collega
fuit A. Postumius Albinus. Hujus mater
Quarta Hostilia damnata est, quod virum
V. suum occidisse diceretur. Quintus Ser. Flac-
cus, cujus parentes ignoramus, cos. fuit
cum Q. Calpurnio Pisone anno DCXIIX. E
triumphum egit de Vardeis ex Illurico.
VI. Anno proximo C. Flaccus collega fuit P.
Scipionis Africani Æmiliani in secundo
consulatu. Hujus etiam parentes ignoran-
tur. Septimus M. Flaccus M. F. Q. N. cos.
VII. fuit ann. DCXXIIX. cum M. Plautio Hu-
psæo. Procos. biennio post de Liguribus,
Vocontieis, Salluvieisque triumphavit. Hic
cum M. Flacco Prætore filio, alioque præ
textato an. DCXXXII. occisus est cum C.
Graccho TR. PL. a L. Opimio cos Horum
soror fuit Fulvia L. Cæsaris consularis, & F
Censorii uxor mater L. Cæsaris consularis,
& Juliæ matris M. Antonii Triumviri
reip. constituendæ, cujus uxor Fulvia,
quæ C. Curionis antea, & P. Clodii uxor
fuerat, & ingentes spiritus in Ciceronem,
& postea in Augustum generum ostendit
Sub Domitiano Aug. C. Fulvius Valens
annos natus XC. Cos. fuit cum C. Anti-
stio Vetere, & in magistratu mortuus est
ann. DCCCXLVIII. Sub Severo, & Antoni-

no Impp. Fulvius Æmilianus consul fuit
cum M. Nummio Cejonio Annio Albino
ann. DCCCCLIIX. Alter ejusdem nominis ul-
timo Gordiani Imp. anno cos. fuit cum Pe-
regrino anno urbis DCCCCXCVI. Iterum post
quinquennium cum Vettio Aquilino sub
Philippis Augg. Tertius Æmilianus cos.
fuit post decennium a posteriore consulatu
superioris cum Pomponio Basso II. sub Va-
leriano, & Gallieno Impp. Sub eodem Gal-
lieno Imperatores Augusti appellati sunt
tres Fulvii, Macrianus Junior, & Quietus,
pater cum duobus filiis, sed ab Aureoli du-
ce Domitiano victi, occisi sunt: ex eorum
genere superstites Alexandri Magni ima-
gine in omnibus ornamentis, & poculis
utebantur, eam Macrianorum familiam ap-
pellat Trebellius Pollio, & ex ea Corne-
lium Macrum. Postea collega M. CL. Ta-
citi Imp. in secundo consulatu fuit Fulvius
Æmilianus an. CIƆXXIX.

FURIA.

Furia gens patricia, vel unico M. Ca-
millo illustris, aliis etiam clarissimis viris
exornata est. Dividitur in Fusorum, sive
Medullinorum, vel Pacilorum, atque in
Camillorum stirpes frequentiores. Phili
quoque & Purpureones ejusdem gentis
sunt, sed pauci ex eis consulares fuerunt.
Hos omnes constat *Fusios* primum dictos,
ut *Valesios*, & *Auselios*, postea *Fourios*, si-
ve *Furios*. Idque *Fusorum* cognomen indi-
cat a Fuso *Fusios* dictos, ut ab Julo *Julios*, a
Clauso *Claudios*, a Voleso *Valerios*, a Cosso
Cornelios, a Licino *Licinios*, a Plauto *Plau-
tios*, a Tullo *Tullios*. Lusit in hoc nomine
eleganter Ovidius,

Cur ego non dicam Furia te Furiam?

Sub Tullo Rege SP. Fusius pater patratus
reperitur, Livio teste, quem ex hac fami-
lia fuisse certum est. Fusos, & Medulli-
nos, ac Pacilos XVII. invenio obtinuisse
Pontificatum Max. Consulatus XI. Tribu-
natus Militares XVII. Censuras duas, Ca-
millos quinque assecutos fuisse invenio Di-
ctaturas VII. Triumphos quinque, consu-
latus quinque, Tribunatus militares VI.
Censuram. Interreges fuisse ter. Philos du-
os totidem consulatus, Censuram, & tri-
umphum adeptos fuisse. Purpureonem u-
num consulatum, & triumphum consecu-
tum. Primus Sex. Furius Medullinus Fu- I.
fus cos. fuit cum SP. Nautio Rutilo ann. II.
CCLXV. Secundus SP. Furius cos. fuit post
annos VII. cum K. Fabio Vibulano II. III.
Tertius L. Furius cos. fuit ann. CCLXXIX.
cum A. Manlio Vulsone. lustrum fecerunt
VIII. ante primos Censores anno XLI. IV.
Quartus P. Furius biennio post cos. fuit V.
cum L. Pinario Mamercino Rufo. Quintus
SP. Furius cos. fuit cum A. Postumio Albo
Regillensi anno CCXCIX. Hoc eodem anno
P. Fusus consularis frater consulis occisus
est. Iterum cos. fuit suffectus Sex. Quincti-
lio Varo, qui in hoc magistratu occisus est
anno CCC. eorum collega fuit P. Curiatius
Trigeminus. Sextus Q. Fusius Fusus Pont. VI.
Max. post quadriennium a superiore secun-
do consulatu. Septimus Agrippa Medullinus VII.

Fufus cos. fuit cum T. Quinctio Capitoli- A
VIII. no Barbato III. ann. CCCVII. Octavus C.
Fufus Pacilus, qui poft quinque annos cos.
fuit cum Manio Papirio Craffo. Cenfor
feptennio poft confulatum cum M. Gega-
nio Macerino. luftrum fecerunt XII. Tri-
bunus militum fuit ann. CCCXII. Nonus
IX. L. Furius SP. F. Medullinus Trib. Mil.
fuit fexennio ante fuperiorem. Iterum crea-
tus eft anno proximo poft fuperioris Tribu-
natum. Tertio ann. CCCXXXIII. Decimus
X. L. Furius L. F. SP. N. Medullinus, fic enim
a Verrio appellatur, cos. fuit ann. CCC-
XL. cum M. Cornelio Coffo. Iterum qua- B
driennio poft cum CN. Cornelio Coffo.
Septies Tribunus Militum fuit, quod huic,
& Ser. Cornelio Maluginenfi tantum con-
ceffum eft. Primus Tribunatus fuit anno
CCCXLVI. biennio poft confulatum. Secun-
dus poft alterum biennium. Tertius ann
CCCLV. Quartus anno proximo. Quintus
biennio poft quartum. Sextus anno fe-
XI. quenti. Septimus anno CCLXII. Undeci-
mus eft C. Furius Pacilus, qui fuperioris
C. Fufi Pacili filius, ut creditur, fuit. Con-
fulatum geffit cum Q. Fabio Ambufto an- C
no CCCXLI. Hujus nepos, aut pronepos
XII. fuit C. Furius C. F. C. N. Pacilus, qui cos.
fuit cum L. Cæcilio Metello anno DII. Ter-
XIII. tiufdecimus fuit M. Furius Fufus Tribunus
Mil. ann. CCCL. Quartufdecimus SP. Furius
XIIII. L. F. SP. N. Medullinus Lucii bis cos. fepties
Tribuni frater, quamvis hunc etiam *Luci-
um* Livius appellet, Tribunus Mil. fuit an.
XV. CCCLIII. Quintufdecimus Agrippa Furius
Medullinus Fufus alterius Agrippæ, ut cre-
XVI. ditur, filius Trib. Mil. fuit cum L. Medul-
lino VII. anno CCCLXII. Sextufdecimus eft
L. Furius SP. F. L. N. Medullinus, qui Trib. D
Mil. fuit anno decimo poft fuperiorem cum
M. Furio Camillo VI. Iterum decennio poft,
Cenfor fuit cum M. Fabio Ambufto anno
XVII. CCCXC. luftrum fecerunt vicefimum. Septi-
mufdecimus SP. Furius fuperioris, ut cre-
ditur, frater, Trib. Mil. fuit ann CCCLXXV.
Hanc numerofam familiam nimis jejune
perfecuti fumus; quod de ea hiftorici non
fatis certa fcripferint, & Verrii Fafti in his
tradendis defiderentur. Camillorum pri-
I. mus ille princeps Romanæ Reip. *alter Ro-
mulus* dictus, cujus parentes ignoramus,
M. Furius Camillus, cujus honores maxi- E
mi, & frequentes fuerunt. nam quinquies
Dictator, fexies Tribunus militum ...,
quater triumphum duxit, femel Cenfor,
ter Interrex factus eft. Hic tamen tantus,
ac talis vir numquam conful fuit, & exi-
lium paffus eft. Sed ex relegatione major
ei gloria nata eft, & patriam liberandi exi-
lium ei occafio fuit. Primus ei magiftratus
Cenfura fuit, quam cum M. Poftumio Al-
bino Regillenfi egit ann. CCCL. luftrum
fecerunt XVI. Primus Tribunatus fuit bien-
nio poft, fecundus tertio poftea anno, F
anno proximo Interrex. Dictator anno
CCCLVII. triumphum de Vejentibus egit qua-
drigis albis, biennio poft tertio Trib. Mil.
fuit, & an. CCCLXI. Interrex II. Poftea
in exilium ob invidiam miffus capta a Gal-
lis Senonibus urbe ann. CCCLXIII. reftitu
tus, & abfens Dictator II. factus Gallos
vicit, & de Ieis triampavit. Anno pro
ximo Dictator III. fuit rei gerundæ cauf
fa III. triumphum egit de Volfceis, Æ-

queis, Etrufceifque eodem anno Interrex
III. fuit. Quartum Tribunatum egit ann.
CCCLXVII. quintum poft biennium, fextum
anno tertio poft quintum. Dictator IV.
fuit ann. CCCXCV. rei gerundæ cauffa;
fed magis, ut feditio de plebejo confule
fedaretur; tamen cum videret majoris fe-
ditionis occafionem ex delectu, & edictis
oriri, abdicavit. Anno proximo Dictator
V. triumphum quartum egit de Galleis
Senonibus. & confule plebejo accepto a
patribus, ac Prætore urbano, & duobus
Ædilibus Curulibus patriciis creatis, fedi-
tio fedata eft. Primus Prætor urbanus fuit I.
SP. Camillus M. F. Alter L. Camillus M.
F. bis Dictator, femel cos. fuit. Priorem II.
dictaturam egit ann. CDIII. comitiorum ha-
bendorum cauffa, & eifdem comitiis cos.
defignatus eft cum AP. Claudio Craffino
Regillenfi, ambo patricii fuerunt. Iterum
Dictator fuit quarto anno poft confulatum
rei gerundæ cauffa. Tertius Camillus L. III.
Furius SP. F. M. N. conful fuit ann. CDXV.
C. Mainio. Triumphum egit de Pedaneis,
& Titurtibus IIII. Kal. Octob. Iterum
cos. fuit ann. CDXXVIII. cum D. Junio
Bruto Scæva. Quartus longo intervallo IV.
M. Furius P. F. P. N. cos. fuit cum Sex.
Nonio Quinctiliano an. DCCLX. fub Au-
gufto. Suetonius etiam auctor eft Ti. Clau-
dium Cæfarem habuiffe admodum adole-
fcentem fponfas duas, Æmiliam Lepidam
Augufti proneptem, & Liviam Medulli-
nam Camillam e genere antiquo Camilli
Dictatoris, quam ipfo die nuptiis deftina-
to amifit. Sed & fub Ti. Cæf. Aug. M. Fu-
rius M. F. P. L. Camillus Scribonian. cos.
fuit fuffectus ex Kal. Jul. ann. DCC. Nunc
de Philis videndum eft. Duos confulares
reperio eodem nomine utrumque *P. Furi-
um Philum* appellari. prior cos. fuit anno
DXXX. cum C. Flaminio. Hic SP. F. M. N.
a Verrio notatur. Triumphum egit in con-
fulatu de Galleis, & Liguribus IIII. Idus
Mart. Cenfor fuit poft annos novem cum
M. Atilio Regulo, fed in eo honore mor-
tuus eft, & Regulus abdicavit. Alter Phi-
lus cos. fuit cum Sex. Atilio Serrano ann.
DCXVII. Hic laudatur, quod Q. Metellum,
& Q. Pompejum confulares inimicos fuos
in provinciam Hifpaniam duxerit legatos
invitus, teftes fuarum actionum. Purpu-
reo unus L. Furius SP. F. SP. N. ante con-
fulatum triumphum egit Prætor de Galleis
ann. DLIII. quadriennio poft cos. fuit cum
M. Claudio Marcello. Sub Imp. Claudio
ann. CIƆXXII. confulem invenio Furium
Orfitum cum FL. Antiochiano. Idem Or-
fitus poft triennium Præfectus urbi fuit.
quo anno confules fuerunt M. CL. Tacitus,
qui poftea Imp. fuit, & M. Mæcius Mem-
mius Furius Balburius Cæcilianus Placidus
fub Aureliano Imp. Poft quadriennium
Furius Lupus Præf. urbi, & cos. collega
Imp. Probi in fecundo confulatu. Præfe-
cturam tenuit eo, & aliis duobus poftea
annis. Ante fuperiores confules Furia Sa-
binia Tranquillina Augufta uxor Gordiani
III. Imperatoris fuit.

J U L I A.

J U L I A Patricia majorum gentium
in duas præcipuas stirpes scinditur Julo-
rum, & Cæsarum. Alia cognomina minus
frequentia usurparunt, ut *Mento*, & *Li-
bo*, de quibus posterius dicemus. Julorum
familia duodecim majoribus honoribus usos
habuit, qui Decemviratum legibus scriben-
dis, Dictaturam, Censuram, Magisterium
equitum, Consulatus VII. Tribunatus Mi-
litares consulari potestate IX. consecuti sunt.
Cæsares ante Augustum quinque, Dicta-
turas quatuor, Censuram, triumphos sex,
Pontificatum Max. consulatus IX. obtinue-
runt. Mento unus consul. Libo alter con-
I. sularis, & triumphalis. Julorum primus
C. Julius L. F. cos. fuit ann. CCLIV. cum P.
II. Pinario Mamercino Rufo. Hujus filius
fuisse creditur C. Julus C. F. L. N. qui cos.
fuit post septem annos cum Q. Fabio Vi
bulano II. Decemvir legibus scribendis
fuit ann. CCCII. legatus occisus est anno
III. deinde XIII. Tertius fuit Vopiscus Julius
Julus, qui cos. fuit ann. CCXXC. cum L.
Aimilio Mamercino III. Hic fortasse su-
IV. perioris frater fuit. Quartus C. Julius cos.
fuit cum M. Geganio Macerino ann. CCC-
VI. Hic fortasse X. viri filius fuit. II. cos.
fuit post annos XII. cum L. Verginio Tri-
costo, qui anno proximo refecti fuisse di-
cuntur, quod alii historici negant. Quin-
V. tus L. Julus, qui Vopisci filius fuisse cre-
ditur, Tribunus Militum fuit cum Mamer-
co Aimilio, & L Quinctio Cincinnato
anno CCCXV. Magister equitum fuit A. Po-
stumio Tuberto Dictatore rei gerundæ caus-
sa. Anno proximo cos. cum L. Papirio
VI. Crasso II. ann. CCCXXIII. Post hunc Sex
Julius post sex annos Trib. Militum fuit:
VII. hujus parentes ignoramus. Septimus C.
Julus L. F. Vopisci N. Trib. Mil. fuit an.
CCCXLV. & triennio post iterum. Censor
mortuus est ann. CCCLXI. eique suffectus
est M. Cornelius Maluginensis, qui cum
L. Papirio Cursore lustrum fecerunt XVII.
eo lustro urbs a Gallis capta est. Religio
fuit deinceps aliquem in demortui locum
VIII. sufficere; quasi vero aliquid ad eam rem
pertinuisset. Hujus frater fuit L. Julius,
qui Tribunatum militum gessit anno CCC-
IX. LII. & iterum post quadriennium. Ante
hunc alter L. Julius eundem magistratum
gessit biennio ante priorem superioris Tri-
X. bunatum. ejus parentes ignoramus. Deci-
mus eodem nomine appellatus est. Tribu-
XI. nus Militum fuit anno CCCLXV. Undeci-
mus ejusdem nominis similem Tribunatum
XII. gessit anno CCCLXXIV. Duodecimus C. Ju-
lius Julus Dictator rei gerundæ caussa in
I. Castris dictus ann. CCCCI. Cæsarum primus
Sex. Julius Sex. F. L. N. cos. fuit an. DXCVI.
II. cum L. Aurelio Oreste. Post hunc alter
Sex. Cæsar C. F. SEX. N. a Verrio appel-
latur. cos. fuit anno DCLXII. cum L. Mar-
III. cio Philippo. Ejus successor L. Cæsar L.
F. Sex. N. superioris frater patruelis cum
P. Rupilio Lupo anno primo belli Mar-
sici consul fuit. Ab eo lex *Julia* appellata
est, qua civitas data fuit sociis, qui in
officio manserunt, aut qui cito redierunt.
Censor fuit anno proximo post consulatum

A cum P. Licinio Crasso, lustrum non fece-
runt. biennio post occisus est cum fratre
C. Cæsare Strabone, qui Ædilis Curulis
fuit, Quæstor Trib. Milit. bis, X. vir agris
dandis, adtribuendis, judicandis, & Pon-
tifex. Horum mater fuit Popillia, quam
mortuam laudavit publice Q. Lutatius Ca-
tulus major, horum frater uterinus, ei-
que mulieri tum primum is honos datus
est, qui antea tantum viris haberi solebat.
Uxor L. Cæsaris Fulvia M. Fulvii Flacci
viri consularis filia, qui cum C. Graccho
occisus est a L. Opimio cos. Hujus filius
B L. Cæsar cos. fuit cum C. Marcio Figulo
anno DCXXCIX. cujus soror Julia ex M. IV.
Antonio Marci oratoris filio Marcum An-
tonium Triumvirum, & Cajum, & Lu-
cium Antonios suscepit, postea P. Corne-
lio Lentulo Suræ consulari nupsit, qui in
conjuratione Catilinæ Cicerone cos. occi-
sus est anno proximo post L. Cæsaris con-
sulatum. Hic semper optimarum partium
fuit, nulla propinquitatis C. Cæsaris, vel
M. Antonii habita ratione. Qua de caus-
sa proscriptus est a Triumviris, conserva-
C tus a sorore invito filio ejus Antonio. Hu-
jus filius fuit alter L. Cæsar, qui cum man-
datis de pace missus est ad Cæsarem initio V.
belli civilis. Sequitur C. Julius C. F. C. N.
Cæsar. cujus pater Prætor repentino mor-
tuus est an. DCLXVIII. Avia paterna fuit Mar-
cia Marcii Regis filia. Amita Julia C. Ma-
rii septies cos. uxor, quam mortuam lauda-
vit. In ea oratione dixit Julios a Venere,
& Ænea; Marcios a Numa Rege ortos.
Mater ei fuit Aurelia, quæ cum Pontifi-
cem Max. vidit, & nescio an cos. Initium
Pontificatus fuit idem ille annus conjura-
D tionis Catilinæ, in qua consensisse insimula-
tus est. Quadriennio post cos. fuit cum M.
Calpurnio Bibulo an. DCXCIV. Omnia so-
lus per vim, & populum egit. L. Calpur-
nii Pisonis successoris in consulatu filiam
duxit, Pompeja repudiata, ob P. Clodii
Pulchri amorem, cum in Bonæ deæ sacris
domi suæ Aurelia mater reperit Clodium
veste muliebri indutum, Pompeja L. Sullæ
Felicis neptis fuit, Q. Pompejo Rufo, &
Cornelia nata. Habuerat ante hanc uxorem
Corneliam L. Cinnæ quater cos. filiam,
ex qua Juliam susceperat CN. Pompeii Ma-
E gni uxorem. Ante Corneliam Cossutia E-
quitis Romani filia Cæsaris sponsa fuit. Post
consulatum decem annos Gallias tenuit, po-
stea cum exercitu adversus CN. Pompejum,
& consules Romam venit. Dictator a M.
Lepido Prætore urbano dictus est anno
DCCIV. Iterum cos. anno proximo cum P.
Servilio Vatia Isaurico. quo anno victo
Pompejo II. Dictator reip. constituendæ,
M. Antonium Mag. Eq. dixit. III. cos.
cum M. Aimilio Lepido an. DCCVII. fuit
F & III. Dictator anno proximo cos. IV.
sine collega, censum vicatim egit. Eo-
dem anno IV. Dictaturam iniit, quæ ei
postea perpetua concessa est. In tertio con-
sulatu quater triumphum egit. primum de
Galleis & Germaneis, secundum de Phar-
nace Ponti Rege ex Asia, tertium ex Æ-
gypto de Rege Ptolemæo, quartum de Ju-
ba Mauritaniæ Rege ex Africa. In quarto
consulatu quintum egit ex Hispania. Anno
DCCIX. Dictator IV. vel potius perpetuus,
consul V. occisus est Eidibus Martiis. Ejus

collega fuit M. Antonius. In hac quarta Dictatura ovans ex monte Albano VII. Kal. Febr. reversus est. Sororem habuit Juliam nuptam M. Attio Balbo viro Prætorio, ex quo Attiam peperit. Attia C. Octavio C. F. C. N. Pron. nupta est, postea L. Marcio Philippo. C. Octavius Prætor fuit, & Procos. provinciam Macedoniam rexit, in qua Imperator appellatus est. ex priore uxore Ancharia Octaviam Majorem, ex Attia Octaviam Minorem, & C. Octavium, quem heredem C. Cæsar testamento reliquit. Quamobrem *C. Julius* C. F. *Cæsar* appellatus est, quem etiam jure *Octavianum* aliqui vocant. Post Cæsares quinque de Mentone, & Libone agere polliciti sumus. CN. Julius Mento fuit anno CCCXXII. cum T. Quinctio Penno Cincinnato L. Julius L. F. L. N. Libo cum M. Atilio Regulo anno CCCCXCVI. & triumphum egit de Sallentineis VIII. Kal. Febr. cum M. Regulo collega. Sine cognomine antiquissima mentio est Proculi Julii Senatoris, qui Romulo a Senatoribus, ut creditur, occiso juravit se eum vidisse postea mandantem patribus, & populo, ut *Quirinum* appellarent, seque ut Deum colerent. Julios etiam plebejos fuisse video, ex quibus Tribuni plebis fuerunt Ap. Julius an. CCCIV. C. Julius an CCCXXX. L. Julium Annalem, qui proscriptus est a Triumviris, & Q. Julium Candidum, qui patrem proscriptum prodidit, plebejos fuisse existimo. De Sexto Annali teste producto in reum, quem Cicero defendebat, notus est jocus; cum enim læsisset reum, & accusator, *dic aliquid M. Tulli si potes, de Sexto Annali*, tum Cicero versum ex sexto Annali Ennii recitavit,

Qui potis ingentes caussas evolvere belli.

Primus ex his cognomen ex lege Julia Annali, quam pertulit, invenit. Sunt qui putent Annales non Julios sed Villios fuisse, legemque *Villiam* non *Juliam* appellandam. Hæc de Juliis ante Augustum. a quo, & a majori avunculo C. Cæsare hæc familia super alias omnes excelluit. Nam, ut verum fateamur, libertatis tempore non a patriciis solum, Valeriis, Corneliis, Fabiis, Æmiliis; sed etiam a plebeiis, Cæciliis, & Fulviis personarum, & honorum dignitate Julia familia victa est. A Cæsare, & Augusto menses duo, qui antea *Quintilis*, & *Sextilis* dicebantur; *Julius* & *Augustus* appellati sunt. Ab eisdem omnes Imperatores *Cæsares*, & *Augusti* dicti sunt. Inter divos falsos hi relati sunt, Divus Julius, Divus Augustus, Diva Augusta, quæ *Julia* post mortem Augusti appellata est, ut ex parte hæres. Diva Drusilla C. Cæsaris Caligulæ soror. Diva Julia Divi Titi filia. Diva Julia Augusta Severi Imp. uxor. Diva Julia Mæsa Elagabali, & Alexandi avia materna. Diva Julia Mamæa Alex. Imp. mater. Divus Philippus Senior. Divus Philippus Junior. & quæ vere Diva dicta est, FL. Julia Helena, quam *Sanctam Helenam* dicimus, & veneramur. Ex hac familia præter supradictos Imperatores & Augustas fuerunt: Ti. Julius Cæsar Augusti Cæsaris filius adoptivus, C. Julius Cæsar Germanici filius TI. N. Augusti pronepos,

A Agrippina Augusta ejusdem Germanici filia Ti. Claudii Imp. uxor mater Neronis Imp. Julia Sœmias Augusta mater Elagabali Imp. Julia Aquilia Severa Augusta uxor ejusdem Imp. Julia Paula Augusta, cujus cognationem ignoramus. Maximus Imp. & C. Julius Verus Maximus Cæsar ejus filius. C. Julius Æmilianus Imp. & Q. Julius Gallieni Imp. filius. FL. Julius Crispus Cæsar Constantini Max. filius, & FL. Julius Constantius Jun. Imp. Ex tanta gloria iterum in obscuras tenebras deciderunt: & vix fumi præte- B reuntis umbra quasi in somnis visa sit, levem quandam sui memoriam reliquit.

Nunc de Augusto, & ejus liberis videamus; postea de iis, qui sub eo, & cæteris consulatus gesserunt. C. Octavius, ante adoptionem Magister equitum designatus fuit in locum M. Lepidi C. Cæsare IV. Dictatore anno DCCIX. post adoptionem cos. suffectus anno proximo, & III. vir Reip. constituendæ cum M. Aimilio Lepido, & M. Antonio ex ante diem V. C Kal. Decemb. ad pridie Kal. Jan. sextas II. Triumvir in alterum quinquennium cum eisdem fuit, sed Lepidum abdicare coegit. M. Antonium hostem Reip. declaravit, & vicit, terdecies cos. fuit, duas ovationes, tres triumphos egit, Tribuniciam potestatem XXXVII. accepit, Imperator XXI. appellatus est, Pontifex Max. fuit mortuo M. Lepido ann. DCCXL. Post Actiacam victoriam, quæ DCCXXII. anno urbis accidit, solus imperium tenuit, optimusque Imperator fuit ad ann. DCCLXVI. quo mortuus est. Priores XII. an. tyranni D instar egit. Sponsas habuit duas, Serviliam P. Isaurici filiam, hanc reliquit ut privignam M. Antonii duceret, Claudiam Fulviæ ex P. Clodio Pulchro filiam: sed eam intactam dimisit mores socrus exosus. Mox Scriboniam L. Libonis soceri Sex. Pompeii Magni sororem, quæ duobus antea consularibus nupserat, & ex altero mater erat, duxit. Cum hac etiam divortium fecit. Tandem Liviam Drusillam, quæ postea *Livia Augusta* dicta est, prægnantem ex Ti. Neronem duxit. quæ post tres menses Neronem Claudium Drusum Imperatoris Ti. E Claudii patrem peperit. Ex Scribonia Juliam susceperat, quæ prius M. Marcello Octaviæ sororis Augusti filio, eoque mortuo M. Agrippæ nupsit, qui tunc Marcellam ejusdem Octaviæ filiam habebat in matrimonio, & ex ea liberos: sed eam repudiatam Octavia Antonio M. F. collocavit. Agrippa mortuo Julia T. Claudio Neroni privigno Augusti nupsit, qui uxorem prægnantem, & ex qua Drusum filium habebat, dimittere coactus est. Ea autem erat Agrippina M. Agrippæ, de quo diximus, filia ex Cæcilia Attica Q. Cæcilii Attici Pomponiani, F & Piliæ filia: quæ post divortium abortum fecit; & nupsit C. Asinio Gallo Pollionis F. qui Salonini ex eadem pater fuit. Nepotes Augusti ex M. Vipsani Agrippa, & Julia filia fuerunt tres, Cajus, Lucius, & Agrippa Postumus: neptes duæ, Julia, & Agrippina. Cajum, & Lucium adoptavit emptos per æs, & libram a M. Agrippa patre. Ita ex Vipsaniis Julii facti sunt. Juliam duxit L. Paullus Cen-

Censoris filius, ex his Æmilia Lepida na- A
ta est Ti. Claudii Imp. sponsa, postea
repudiata, quod parentes Augustum of-
fenderant. Agrippinam duxit Germanicus
Neronis Drusi, de quo diximus, & An-
toniæ Minoris filius. Erat autem Anto-
nia M. Antonii Triumviri, & Octaviæ
majoris minoris sororis Augusti, de qua
diximus, filia. C. & L. Cæsares Pontifi-
ces, consules designati, quamvis aliqui
Cajum cos. fuisse tradiderint, & princi-
pes juventutis mortui sunt, Cajus in Ly-
cia, Lucius Massiliæ. Tunc Agrippam Po-
stumum tertium nepotem, quem mox ab- B
dicavit, & Tiberium Neronem privignum
in foro per legem Curiatam adoptavit.
Sic Nero ex Claudia familia in Juliam ve-
nit prænomine retento. Ti. Julius Augu-
sti F. *Cæsar* appellatus est. Duas Julias,
filiam, & neptem Augustus relegavit. na-
tum ex nepte filium ali, adgnoscique ve-
tuit. A Tiberio Cæs. Germanicus fratris
filius adoptatus est, ita is quoque ex Clau-
dio Julius effectus est. Ti. Cæsar vivo Au-
gusto patre adoptivo Tribuniciam potesta-
tem XVI. accepit, Pontifex, & bis con-
sul fuit, Imperator VII. appellatus est. C
Post mortem Pontifex Max. consulatum
ter amplius accepit, Tribunic. potest. ad
XXXVIII. auxit, Imperator octavum ap-
pellatus est. triumphos duos egit, ovatio-
nem unam, triumphalia ornamenta bis
consecutus est. Uxores duas habuit, quas
paullo ante retulimus, Agrippinam, ex
qua Drusum suscepit, & Juliam Augusti
filiam; ex hac nullos liberos habuit. Dru-
sus Livillam sive Liviam duxit Neronis
Claudii Drusi, & Antoniæ Minoris filiam
Ti. Claudii Augusti, & Germanici Cæsa-
ris sororem, quæ ei Tiberium, & alios D
peperit. Sed a Sejano adultero persuasa
virum veneno sustulit. Tiberium Drusi
filium C. Cæsar Imperat. necari jussit.
Germanicus Cæsar Ti. Cæsaris adopti-
vus filius ex Agrippina Juliæ filia, Au-
gusti vero nepte, ut antea dictum est,
novem liberos procreavit. ex quibus tres
infantes perierunt: tres mares, Nero,
Drusus, & Cajus, quem *Caligulam* di-
cebant; tres feminæ fuerunt, Agrippi-
na, Livilla, Drusilla, pro *Livilla* alii
Juliam scribunt, quod ipsum denariis,
& affibus C. Cæsaris confirmatur. Agrip- E
pinam duxit CN. Domitius Antoniæ Ma-
joris filius Ahenobarbus, quæ ei Nero-
nem peperit Imp. & postea Ti. Claudio
Augusto patruo nupsit, Nerone filio a-
doptato, a quo postea occisa est. Julia
M. Vinicio, Drusilla L. Cassio Longino,
sive M. Lepido nupsit. Has tres sorores
dicitur Caligula vitiasse, Drusillam in
divos retulisse, duas alias relegasse. Agrip-
pinam Germanici uxorem, & duos filios
Neronem, & Drusum Tiberius Cæsar F
Imp. variis criminibus excogitatis mori
coegit. Ipsum Germanicum per CN. Pi-
sonem sustulisse creditum est. Piso damna-
tus pœnas dedit. Cajus successor Tiberii,
cujus mortem accelerasse dicitur, ejus cru-
delitatis heres, quadriennium fere in im-
perio debacchatus est. Pontifex Max. cos.
IV. Imp. II. Trib. potest. IV. & trium-
phalis occisus est. Uxores habuit ante im-
perium Juniam Claudillam M. Silani fi-

liam, postea Liviam Orestillam C. Pisonis,
Lolliam Paulinam C. Memmii uxores ab-
reptas, & mox dimissas: & Cæsoniam
impudicam trium filiarum matrem duxit,
ex qua filiam procreavit Juliam Drusillam.
Sed hanc cum matre percussores Caligulæ
occiderunt. Hic finis Cæsarum fuit. Con-
sules sub Augusto tantum reperio, Julios,
ipsum Augustum, & Ti. Cæsarem, de
quibus antea diximus, & Cajum, ac Lu-
cium M. Agrippæ filios, nepotes Augu-
sti: quos a patre emptos adoptavit. Ex
quibus C. Julius Aug. F. Cæsar cos. desi-
gnatus fuit, sed non iniit an. DCCXLVII.
Consul vero fuit an. DCCLIII. cum L. Æmi-
lio Paullo, L. Julius Aug. F. Cæsar superio-
ris frater cos. designatus est an. DCCXLIX.
sed non iniit. Tertius post hos Germanicus
Cesar fuit, cujus pater naturalis Nero
Claudius Drusus fuit, adoptivus Ti. Julius
Cæsar hic consul fuit an. DCCLXIV. cum
C. Fontejo Capitone. triumphum egit Pro-
cos. de Cherusceis, Catteis, Angrivari-
eisque Germaneis VII. Kal. Jul. an. DCC-
LXIX. Iterum sub Tiberio patre, ejusdem
in tertio consulatu collega fuit anno pro-
ximo, sed aut non iniit, aut statim ab-
dicavit. Sub eodem Tiberio Drusus Cæ-
sar filius non adoptivus sed naturalis cos.
fuit cum C. Norbano anno DCCLXVII.
Iterum cos. post sex annos cum ipso Ti.
Augusto IV. & anno proximo Tribuni-
ciam potestatem in decennium accepit:
sed post annum mortuus est. Hic etiam
Germanicus appellatus est, & ovans Pro-
cos. de Germaneis rediit an. DCCLXXIIII.
Post Caligulam ante Maximinum Imp.
hos consules invenio. Primus est C. Ju-
lius Atticus Vestinus, qui cos. occisus
est anno DCCCXVII. sub Nerone Imp. E-
jus collega fuit P. Silius Nerva, quem et-
iam *Silianum* appellarunt. Sub eodem Imp.
C. Julius Rufus cos. fuit biennio post cum
C. Fontejo Capitone. Eisdem coss. C. Ju-
lius Vindex Proprætore in Galliis primus
adversus Neronem cum exercitu se in li-
bertatem vindicavit, Galbamque ut idem
faceret, exhortatus est. Sub Vespasiano
Imp. CN. Julius Agricola Julii Græcini
eruditi viri filius cos. suffectus fuit cum
Domitiano Vesp. Aug. F. VI. an. DCCC-
XXIX. Hujus Agricolæ vitam conscripsit
P. Cornelius Tacitus ejus gener. ortum
fuisse ait ex Forojuliensi Colonia, patre,
quem diximus, Græcino, quem C. Cæ-
sar Caligula, quod noluerit M. Silanum
accusare, interfecit; matre Julia Procilla,
utroque avo equite procuratore Cæsaris.
uxor ejus Domitia Decidiana. allectus est
a Vespasiano inter patricios. post consu-
latum filia collocata in Britanniam mis-
sus. ex victoria Britannica ornamenta ei
triumphalia a Domitiano Imp. decreta,
& statua. successore misso, annos natus
sex & quinquaginta Romæ mortuus est.
sub eodem Domitiano C. Antius, Julius
Quadratus cos. fuit ex Kal. Juliis cum M.
Lollio Paulino Valerio Asiatico Saturni-
no an. DCCCXLV. Sequitur Julius Ferox
cos. suffectus cum Acutio Nerva an. DCCC-
LII. sub Trajano Imp. Quinto deinde
anno Ti. Julius Candidus II. & A. Julius
Quadratus II. cos. fuerunt. quorum consu-
latus priores conscripti non sunt. Quamo-

brem suffectos fuisse credidimus. Biennio post C. Julius Servilius Ursus Servianus cos. fuit ex Kal. Juliis cum Surano II. Iterum an. DCCCLXIII. etiam ex Kal. Juliis cum L. Fabio Justo sub eodem Trajano. Tertium cos. fuit sub Hadriano, cujus sororem duxerat, & ab eo XC. annos natus occisus est. Hic etiam appellatur *Ser. Servianus*. ejus collega fuit C. Vibius Juventius Verus consules fuerunt an. DCCCXXCVI. Sub Trajano C. Julius Africanus bis cos. fuit. Priori consulatu an. DCCCLX. cos. suffectus cum Clodio Crispino ex Kal. Jul. in secundo collega fuit Imp. Trajani in sexto consulatu post quadriennium. Secutus est Ti. Julius Alexander, qui cos. suffectus fuit ex Kal. Jul. an. DCCCLXIX. cum M. Erutio Claro, sub eodem Trajano. Sub Hadriano Q. Julius Balbus cos. fuit cum P. Juventio Celso an. DCCCLXXX. Et sexto postea anno L. Julius L. F. Atticus Acilianus cum Pompejano Luperco. Sub Pio Imp. C. Julius Severus, & M. Rufinus Sabinianus coss. fuerunt an. DCCCCVII. Sub Marco & L. Vero Impp. C. Julius Macrinus cos. fuit cum L. Cornelio Celso post annos IX. Et sub Imp. Pertinace C. Julius Fructus Clarus cos. fuit cum Q. Sofio Falcone an. DCCCCXLV. Sub Alex. Imp. Julius Lupus cos. fuit cum Maximo an. DCCCCXXCIV. Maximinus Imp. patre Micea matre Ababa altero Gotho, altera Alana in Thracia natus a magnitudine corporis appellatus esse videtur. Cujus filius *C. Julius Verus Maximus* appellatus est. barbaris ferisque moribus pater biennio Imp. fuit P. M. Trib. Pot. III. cos. II. Pater patriæ occisus est cum filio Cæsare. Sub eodem Imp. cos. fuit C. Julius Africanus collega ejusdem Imperat. anno DCCCCXXCIIX. & anno proximo cos. suffectus ex Kal. Maii Julius Silanus cum Messio Gallicano. Sub Gordiano C. Julius Arrianus, & Æmilius Papus cos. fuerunt an. DCCCCXCV. Imp. M. Julius Philippus Pont. Max. Trib. Pot. VI. cos. III. cum filio ejusdem nominis Pontifice Trib. Pot. III. cos. II. Procos. occisi sunt. C. Julius Æmilianus Imp. Pont. Max. Trib. Pot. cos. occisus est. Q. Julius Licinius Saloninus Gallienus Cæsar Gallieni Imp. filius cum patre occisus est. Jam vero C. Julius Capitolinus collega fuit in consulatu, secundo L. Domitio. Aureliano Imp. an. CIↃXXVI. FL. Julius Crispus Cæs. Imp. Constantini Maximi nothus filius post triennium Cos fuit. cum Imp. C. Aurelio Licinio V. & II. cum FL. Valerio Constantino Juniore II. an. MLXXII. sub Constantino Max. & eodem Licinio Impp. FL. Julius Constantius Imp. annis XXV. imperavit. Cos. fuit decies. triumphum egit Cos. VI. de Magnentio, Decentioque tyranneis ex Gallia pridie Kal. Maii an. CIↃCVI. Consulem postea unum tantum invenio Julium Felicem Valentinianum, qui cum Sext. Aurelio Victore Cos. fuit an. CIↃCXX. sub Valentiniano Valente & Gratiano Augustis.

JUNIA.

JUNIA duplex & patricia, & plebeja utraque nobilis fuit. Sed illa unico viro Consulari præfulsit L. Junio Bruto, qui & primus Consul fuit, & auctor libertatis populi Romani: plebeja in plures stirpes propagata XIII. Consulares viros ante Augusti imperium habuit. Eorum cognomina hæc sunt: Bruti, Scævæ, Bubulci, Peræ, Pulli, Silani, & Penni. Lucius ille Brutus M. Junii, & Tarquiniæ sororis L. Tarquinii cognomento Superbi Regis filius, stultitiæ simulatione, ne a Rege Superbo, ut Marcus frater, & pater occideretur, *Bruti* cognomen accepit. Sed post illud Sex. Tarquinii facinus, qui Lucretiæ Sp. Tricipitini filiæ, L. Tarquinii Collatini uxori vim intulit, sapientiam detexit, & primus Regibus exigendis auctor fuit. quamvis jam tum Tribunus Celerum esset, quo magistratu usus est in abrogando Regibus imperio. Primus Consul fuit; sive Prætor, sic enim a *præeundo* dicebatur; cum eodem L. Collatino, quem tamen abdicare se magistratu coegit, & in exilium abire extra urbem propter odiosum Tarquinii nomen; collega subrogato P. Valerio Publicola, quem tunc *Valesium Poplicolam* dicebant, in prælio occisus est. Aruntem enim Superbi filium ita invasit, ut ambo ictu contrario ceciderint, ut Cicero in *Tuscul.* auctor est. Id prælium fuit pridie Kalendas Martias anno post urbem conditam ducentesimo quadragesimo quarto. Eum mortuum matronæ annum luxere. Uxor ejus fuit Vitellia, sive Gellia, cujus fratres Marcum & Manium cum duobus filiis suis, Tito, & Tiberio, & fratris filiis, ut quibusdam placet, atque sororis Collatini Lucio, & Marco filiis, & Aquiliis ob conjurationem interfecit. statua ei decreta est, atque statuta in Capitolio ex ære inter regum statuas gladium distringentis habitu, ut Plutarchus affirmat. Idem Possidonium refert asserere ex tribus filiis duos securi interfici jussisse, tertium infantem relictum, a quo familia Brutorum deducta sit. Alios ex Bruti dispensatore ortos fuisse dixisse, eos præsertim qui M. Bruti odio, qui C. Cæsarem cum D. Bruto, & C. Cassio, ac cæteris conjuratis interemit, flagrarent. Hanc vero patriciam L. Bruti familiam Dionysius a quodam Æneæ socio progenitam scribit. Plebejus vetustissimus L. Junius C. F. Paterculus, qui primus Tribunus plebis fuit cum L. Sicinio L. F. Veluto anno XVI. post Reges exactos, hoc est, an. CCLIX. ut ex Asconio in *Corneliana* didicimus. quamvis pro *L. Junio Lavinium* quidam scripsere. hos, *C. Licinium*, *L. Albinum* Livius appellat: Dionysius *L. Junium Brutum*, *& C. Sicinium Bellutum*, & his tres alios additos, *C. & P. Licinium*, *& C. Jusillium Rhinganum*. Brutum illum *Tribunum* appellatum fuisse, non quod sanguine cum L. Junio Consule conjungeretur; sed quod eo nomine ab amicis laudaretur, ab inimicis irrideretur. Post hunc Q. Junius Tribunus Plebis fuit anno CCCXIV. consul primus D. Junius Brutus Scæva cum L. Furio Camillo, iterum an. CCCCXXIIX. fuerat Magister equitum ante quatuordecim annos Q. Publilio Philoni Dictatori rei gerundæ caussa. Alter eodem nomine D. Brutus,

Scæva consul fuit anno CCCCLXI. cum Q. Fabio Maximo Gurgite. Hunc superioris filium fuisse probabile est. Utrumque *Sævam* non *Scævam*, quidam appellant, sed plerique omnes *Scævam*, quod placet; cum videam *Scævolam* sive *Scævulam* cognomen Muciorum ab hoc deductum; sive a sinistra, sive ab omine, aut augurio bono. Sinistra enim auspicia Romanis meliora fuere; ut pote quæ finerent rem fieri, sic enim interpretabantur. Ea Græce σκαιὰ dicuntur. Sic Festus ait *Scævam* & in bona, & in mala re vocari. Et Varro lib. VI. *de lingua Latina* pueris refert turpiculam rem suspendi in collo, ne quid obsit bonæ Scævæ causa, unde *Scævola* appellatus est, *Scævumque* bonum esse omen dicit, quod sinistra bona auspicia existimarentur. Bubulci Bruti duo item consulares fuerunt, quorum alter ter Consul, bis triumphalis, Dictator, censorque semel, ac bis, Magister Equitum: alter iterum consul triumphavit, ambo *C. Junii* dicti Cajo patre, Cajoque avo prognati Verrio Flacco auctore sunt. Prior enim consul fuit an. CDXXXVI. cum Q. Aimilio Barbula, iterum quarto demum anno cum L. Papirio cursore quintum consule. anno proximo Magister Equitum fuit C. Sulpitio Longo Dictatore rei gerundæ caussa. Tertium consul cum collega suo Q. Barbula iterum eodem anno designatus est, & de Samnitibus Nonis Sextilibus in consulatu triumphum egit. Barbula de Etrusceis Idibus Sextil. Biennio post iterum Magister Equitum L. Papirio Cursore iterum Dictatore rei gerundæ caussa, quo anno, ut Verrius asserit, Dictator, & Magister Equitum sine consulibus fuerunt. Censor cum M. Valerio Maximo an. CDXLVII. lustrum fecit XXVII. L. Antonium senatu movit, quod virginem repudiasset sine amicorum consilio. Dictator de Æqueis III. Kal. Sextil. an. CDLI. iterum triumphum egit. Ædem salutis, quam consul voverat, censor locaverat, Dictator dedicavit. Eam ædem qui primus ex Fabiis *pictor* appellatus est, pinxit. Hujus filius, ut creditur, Consul fuit an. CDLXII. cum L. Postumio Megello tertium, qui Interrex erat. Iterum Consul de Lucaneis, & Bruttieis, Non. Jan. an. CDLXXVI. triumphum egit. Ejus collega fuit P. Cornelius Rufinus iterum Consul. Post hos tres consulares Brutos accepimus fuisse, nullo alio cognomine distinctos. Quorum primus M. Junius M. F. L. N. consul fuit cum A. Manlio Vulsone anno post urbem conditam DLXXV. Hujus, ut arbitror, pater Prætor Urbanus fuit tertio decimo antea anno. annoque ei proximo P. Junius Brutus Prætor Tuscos provinciam obtinuit, & postea Proprætore in Ulteriorem Hispaniam profectus est. His temporibus, ut Valerius Max. scribit, Marcus, & Decimus Bruti primi in funere patris gladiatores dederunt anno DXLI. sed Florus lib. XVI. id D. Bruto soli defert bello Punico primo. Alter consularis D. Brutus, quem M. F. Cicero in *Bruto* fuisse scribit, in consulatu collega fuit P. Cornelii Scipionis Nasicæ *Serapionis* cognomento appellati anno urbis DCXV. Post consulatum *Callaicus* appellatus est, & triumphum gessit Proconsule de Lusitaneis, & Callaiceis ex Hispania Ulteriore. De hoc Plutarchus, post Ciceronem refert non ut cæteros mense Februario, sed Decembri parentasse. Eundem Attio familiarem fuisse, & ab eo templa de manubiis ornata versibus Attii decorasse alii conscripserunt. Hujus filius ex Clodia uxore D. Brutus D. F. M. N. a Verrio censetur, collega Mamerci Lepidi Liviani an. DCLXXVI. Non desunt, qui supra scriptis inserant M. Junium Pennum, quem M. F. M. N. Verrius appellat, & fuisse existiment M. Bruti consularis filium, ac patrem D. Bruti Callaici. Hic consul fuit cum Q. Ailio sive Allio Paito anno urbis DXXCVI. Hujus filius M. Pennus laudatur a Cicerone, utpote qui in tribunatu plebis C. Gracchum exagitarit Quæstorem an. DCXXVI. Eumque Ædilicium mortuum fuisse asserit. Ante hos tamen M. Junius Pennus Prætor Urbanus fuit anno DLII. & post annos XXIX. alter M. Pennus Hispaniam Citeriorem Prætor obtinuit. quem illius filium esse existimo, hunc vero eundem illum consulem. *Peræ* cognomine duos Consulares reperio, quorum alter Censorius, & bis triumphalis; alter Dictator, & Censor fuit. Prior D. Junius D. F. D. N. Consul fuit anno CDXXCVII. cum N. Fabio Pictore, & in eodem consulatu bis triumphum egit V. Kal. Octob. de Sassinatibus, & Non. Febr. de Sallentineis, Messapieisque. Censor fuit anno quingentesimo cum L. Postumio Megello, qui Prætor etiam erat, & eo in magistratu mortuo D. Pera abdicavit. Sunt, qui suspicentur hunc Peram D. Scævæ consularis filium fuisse, & alterius Scævæ consularis nepotem. quod a temporum ratione alienum non est. Sed id ut incertum omittamus. Alter Consularis M. Pera D. F. D. N. superioris, ut arbitror, filius, consul fuit cum M. Aimilio Barbula anno DXXIII. & Censor quinquennio post cum C. Claudio AP. F. Centhone, lustrum fecerunt XLII. Dictator vero rei gerundæ caussa post pugnam Cannensem anno DXXXVII. Magistrum Equitum dixit Ti. Sempronium Gracchum Ædilem curulem. Eisdem temporibus *Pulli* cognomine L. Junium C. F. L. N. consulem fuisse invenio cum P. Claudio Pulchro anno urbis DIV. urgente bello Punico primo: sed ambo consules classem amiserunt, & Pulcher damnatus a populo est, Pullus necem sibi conscivit. Eisdem consulibus tertii ludi Sæculares acti Antiate, & Livio auctoribus. In hæc etiam tempora incidit, quod Plinius lib. XXXIV. cap. VI. scribit P. Junio, & T. Coruncanio interfectis a Teuca Illyriorum regina tripedaneas statuas positas fuisse. sed Polybius lib. II. eos C. & L. *Coruncanios* appellat, & unum tantum ex his occisum fuisse an. DXXIII. Ad Silanos consulares ventum est, quos ex Manliis Torquatis originem duxisse indicant Ciceronis verba libro primo *de Finib.* cui Valerius Max. lib. V. cap. VIII. & Florus lib. LIV. subscribunt. Nam T. Manlius A. F. T. N. Torquatus, qui cum CN. Octavio Consul fuit anno

urbis DXXCIIX. cum Decimo Silano filium in adoptionem dedisset, isque Prætor Macedoniam obtinuisset, de provincialium querelis domi audivit. erat autem juris civilis, & Pontificii peritissimus; cumque contra filium pronuntiasset, in conspectum suum venire vetuit, filius eadem nocte laqueo sibi necem intulit. at pater adolescentis funeri non interfuit, & se consulentibus aditum patere jussit. Hac de causa titulum extare scio cujusdam sepulchri Virginis Vestalis Maximæ, cujus apud Tacitum lib. III. mentio fit, ut C. Silani Proconsulis Asiæ sub Tiberii Cæsaris sororis, quæ cum C. Silani filia esset Junia Torquata dicta sit. Ex veteribus Silanis M. Junium Prætorem fuisse cognovimus anno urbis quingentesimo quadragesimo primo. Hunc arbitror a Boiis occisum fuisse post annos XVI.

Primus M. Silanus Consul fuit anno sexcentesimo quadragesimo quarto cum Q. Metello Numidico. Hic male cum Cimbris pugnavit, & accusatus est a CN. Domitio Tribuno plebis quinquennio post, apud populum duæ tantum Tribus, Sergia, & Quirina damnarunt. Hujus filius, ut arbitror, D. Silanus M. F. Consul fuit cum L. Licinio Murena anno Urbis quingentesimo nonagesimo primo. Hic primus in Senatu a Cicerone Consule rogatus, cum designatus esset, sententiam in P. Cornelium Suram & Cethegum Catilinæ socios dixit. Hujus uxor Servilia fuit Soror M. Catonis, mater M. Bruti, qui adoptione in Serviliam gentem insertus est. Itaque appellatur in *Philippicis*, & in denariis ejus nomine signatis, *Q. Servilius Q. F. Cæpio Brutus*. Hujus sorores tres fuere *Juniæ* dictæ ex Silano, ut arbitror, patre natæ, quarum una M. Aimilio Lepido Pontifice Maximo, & postea Triumviro reipublicæ constituendæ nupsit, altera C. Cassio percussori Cæsaris, quam *Tertiam*, sive *Tertullam* cognominatam fuisse accepimus, de qua notus est Ciceronis jocus. Nam cum male audiret Servilia, quod a Dictatore prædia emeret minimo pretio: *nil mirum*, inquit ille, *Tertia deducta est*. De alia Junia sorore nihil accepimus. Tacitus in calce libri tertii, Juniam C. Cassii uxorem obiisse ait sexagesimo quarto post Philippensem pugnam anno. Viginti clarissimarum familiarum imagines antelatas, Manlios, Quinctios, aliaque ejusdem nobilitatis nomina. Serviliæ, & Catonis mater fuit Livia M. Drusi Tribuni plebis soror. M. Bruti percussoris Cæsaris pater post mortem Syllæ bellis civilibus a Pompejo occisus est, eum Florus *M. Brutum* appellat libro nonagesimo.

Alii duo eodem prænomine. & cognomine fuerunt, M. Brutus pater vir Prætorius, juris civilis peritissimus, qui multis in locis a Cicerone, & a Pomponio in *Digestis* laudatur; & M. Brutus filius accusator dictus, quem L. Crassus multis jocis vexavit. Fuit etiam percussor Cæsaris D. Brutus Marci propinquus. hic ab A. Posthumio Albino adoptatus *A. Postumius Bruti filius Albinus* appellatus est. Consul designatus Mutinæ a M. Antonio obsessus est. Ab eodem postea occisus est, & parum viriliter collum percussori præbuit, ut Valerius objicit. At M. Bruti uxores duæ, Claudia Appii Pulchri filia, & Porcia Catonis avunculi filia, quæ ex M. Calpurnio Bibulo Cæsaris in Consulatu collega filium habuit. Porciæ, Bruti interitus a multis laudantur; quos ego minime laudo. At eorum igniculos virtutis suspicio. Fuerunt enim in Bruto magna quædam animi, ingenii, & eruditionis atque eloquentiæ bona. Reliquit orationes, & de philosophia libros, qui non extant.

Ad Silanos redeo, quorum cognomen a Silo deductum esse censeo, non ut quidam existimant a Sylla, qui eos *Sillanos* conscribunt. *Silus* Sergiorum, & Liciniorum cognomen, eum significat, ut Festus refert, qui naso sursum versus repando sit, & galeæ *Silæ* dicebantur ab eadem similitudine. Hos patricios fuisse, ut Torquatos, a quibus originem ducunt, quærendum censeo. auget suspicionem, quod collegas habuerint plebejos in Consulatu: alter Metellum Numidicum, alter Murenam.

Sub Augusto tres Consules Silanos invenio. M. Silanum collegam Augusti nono Consulatu, anno septingentesimo vigesimo octavo, quo anno Janus clusus est. Hunc D. F. M. N. quidam appellant, ut cæteris Consularibus conjungant. C. Silanum C.F. qui post octo annos Consul cum C. Furnio fuit, quo anno ludi sæculares quinti acti sunt. C. Silanum Caii filium Marci Nepotem Flaminem Martialem, qui anno septingentesimo sexagesimo secundo Consul fuit cum P. Cornelio Dolabella. Sub Tiberio Cæsare duo Consules Silani fuerunt, M. Junius M. F. qui cum L. Norbano Balbo Cos. fuit anno septingentesimo septuagesimo primo & AP. Silanus, qui nono postea anno Consul fuit cum P. Silio Nerva. Marci Silani filia Junia Claudilla nupsit C. Caligulæ ante adeptum imperium, quæ ex partu mortua est. Socerum idem Imperator ad necem compulit. Marci frater D. Silanus Juliæ neptis Augusti adulter exilium voluntarium suscepit, ut Tacitus libro tertio scribit. Temporibus Ti. Claudii Imperatoris D. Silanus Appii filius consul fuit cum Q. Haterio Antonino anno octingentesimo quinto. Hunc Proconsulem Asiæ, & fratrem Lucium generum Ti. Claudii Imperatoris Agrippina Neronis mater occidi jussit, ne filio præferretur in imperio. Eos Tacitus initio libri decimitertii appellat Divi Augusti abnepotes. Plinius vero libro septimo, capite decimotertio naturalis historiæ, *Marcus Silanus*, inquit, *nepos neptis Augusti, natus quo anno excessit e vita Augustus, Asiam obtinuit post Consulatum, a Nerone veneno sublatus*. Idem Tacitus libro decimo quinto refert Torquatum Silanum mori coactum a Nerone, qui Divum Augustum atavum ferebat. & libro decimo sexto hujus sororem Lepidam C. Cassii uxorem, & amitam L. Silani, quem etiam occidi jussit.

Sub Hadriano Imperatore Junius Silanus Sisenna cum Hibero Consul fuisse dicitur anno DCCCXXCV. In titulo tamen quodam Prænestini monumenti exstat mentio horum

Coss. Q. Junii Silani, & L. Septimii Va- A
leriani, in quo titulo mentio fit Ælii Au-
gusti liberti. Sub Commodo duo Silani eo-
dem anno consules fuerunt Cassiodoro an-
no DCCCCXLI. alterum *Junium*, alterum
Servilium quidam appellant. Maximini ve-
ro temporibus consules suffecti ex Kal.
Maii Junius Silanus, & Messius Gallica-
nus anno DCCCCXXCIX. Sub quibus Ma-
ximino abrogatum imperium est, & Gor-
diani Africani Imperatores appellati sunt.
Maximio filio C. Julio Maximo Cesari Junia
Fadilla proneptis Antonini Imp. sponsa con-
juncta non est, sed post ejus cædem To- B
xotio nupsit ejusdem familiæ Senatori, &
postea Prætori, cujus poemata legit Julius
Capitolinus. Enumerat idem ex Junii Cor-
di indagatione arras, & munera regia spon-
sæ data. Sed nos cæteros consulares Junios
persequamur, quorum varia cognomina
I. fuerunt. Primus sub Caligula Sex. Ju-
nius Celer cum Sex. Nonio Quinctiliano
consul suffectus ex Kal. Juliis fuit anno
II. DCCXCII. Alter Q. Rusticus collega Impe-
ratoris Hadriani in tertio consulatu anno
DCCCLXXI. Tertius ejusdem nominis, quem C
etiam Præfectum Urbis fuisse sub M. An-
III. tonino, & L. Vero Ulpianus significat,
ejus collega in consulatu Vettius Aquili-
nus, vel ut in titulo cujusdam monumen-
ti est, Q. Flavius Tertullus Kal. Jul. an-
no DCCCCIV. Hunc existimo bis consulem
fuisse, eumque esse, quem Julius Capito-
linus ait summum philosophum Stoicæ di-
sciplinæ, cujus adjutor Marcus Imperator
fuit eique mortuo statuas a Senatu postu-
lavit. Anno proximo A. Junius Pastor
IV. Consul fuit cum L. Papirio Æliano, si-
ve cum M. Pontio Læliano. Quinquen- D
V. nio post T. Junius Montanus cum L. Vet-
tio Paullo. Altero anno, hoc est, DCCCC-
VI. XXII. sub eodem Marco Imp. L. Junius
Clarus cum M. Aurelio Severo, quem et-
iam *Cethegum* quidam vocant. At sub Va-
VII. leriano, & Gallieno Junius Donatus cum
Cornelio Sæculari iterum Consule anno
CIƆXII. quo anno Valerianus Imp. a Per-
sis captus est. Sub Probo Junius Messala
VIII. Consul fuit cum Grato anno CIƆXXXI.
IX. Item C. Junius Tiberianus anno proximo
collega Imp. Probi IV. Secundus ejusdem
X. consulatus fuit cum Cassio Dione anno E
CIƆXLII. sub Diocletiano, & Maximinia-
no, quo tempore idem Tiberianus Præfe-
XI. ctus Urbi fuit. Inter hos duos consulatus
M. Junius Maximus, qui etiam Urbis Præ-
fectus fuit, bis Consul fuit. Namque an-
XII. CIƆXXXV. Consul suffectus ex Kal. Jul. cum
M. Aurelio Maximiano, qui postea impe-
rium obtinuit, & biennio post Consul or-
dinarius fuit cum Vettio Aquilino sub Dio-
XIII. cletiano Imp. Fuit alter Junius Maximus
cum Imp. Maxentio IV. Consul suffectus
an. CIƆLX. Sub Constantino, & Licinio
XIIII. Flavius Junius Rufinus Cos. fuit quarto- F
decimo anno post superiorem cum Acilio
XV. Severo. Postremo Junius Quartus Palladius
collega fuit in Consulatu Septimo Imper.
Theodosii Minoris an. CIƆLXIX. & eisdem
temporibus idem Palladius Præfectus Ur-
bis, & Præfectus Prætorio fuit. Hæc de
Consularibus Juniis. Triumphalia orna-
menta C. Junius Blæsus tulit anno urbis
DCCLXXV. Proconsul Africæ permittente

Tiberio Cæsare quod avunculus Ælii Sejani Præfecti Prætorio esset, qui tum plurimum poterat eidemque permissum est, ut Imp. more majorum salutaretur a militibus post victoriam de Tacfarinate & Numidis, ut Tacitus lib. III. & IIII. refert. Hujus fortasse filius fuit a Vitellio Imp. occisus Juniis, & Antoniis avis clarus, ut Tacitus lib. XIX. refert, de quo fortasse Suidas in *Apicio*. Tulit etiam similia ornamenta L. Silanus Appii filius, cui Octavia Ti. Claudii Imp. filia destinata fuit, quam Nero Imper. duxit uxorem, cum legatus de Britanneis victoriam obtinuit anno CCCXCVI. Hunc ejusque patrem de medio sustulit. idem Claudius Imperator, ejusque fratrem Decimum Silanum Asiæ Pronconsulem Agrippina post Tiberii mortem, ut supra diximus.

LICINIA.

LICINIA Familia plebeja, sed clara, ac nobilis, in quatuor consulares præcipuas cognominibus distinctas stirpes propagata est: Calvorum, Crassorum, Lucullorum, & Murenarum. Sed & Vari, & Getæ, & Nervæ, aliique minus clari extitere, de quibus postea dicemus. Primus Tribunus plebis C. Licinius fuit an. CCLIX. ut Livius scribit, C. & P. Licinii cum aliis tribus ut Dionysius, ac post XIII. annos Sp. Licinius. Primus quoque Tribunus militum consulari potestate de Plebe Licinius Calvus anno CCCLIII. ita cæteri plebeii cedere debent Liciniis, quod primi & plebejos, & patricios magistratus fue-
rint consecuti. Magister Equitum e ple- I.
be primus C. Calvus, consul plebejus secundus fuit C. Licinius Calvus Stolo, quem constat auctorem fuisse, ut alter Consul plebejus esse posset. Namque, ut Livius refert, M. Fabio K. F. M. N. Ambusto, qui Tribunus militum bis, Censor, & Pontifex Maximus fuit, duæ filiæ natæ sunt, quarum alteram duxit Ser. Sulpicius Rufus prætextatus, qui Tribunus militum fuit an. CCCLXII. Minor huic C. Calvo Stoloni nupsit. Hanc ferunt invidia sororis, quæ patricio nupta amplissimis magistratibus domum exornatam cerneret, impetrasse a patre, & a viro, ut in hanc rem maxime incumberent: ut plebeii patricios magistratus consequi possent. Tum Calvus Tribunus plebis leges promulgavit, quarum alteram facile pertulit, ne quis civis Romanus supra quingenta jugera possideret: alteram de plebeiis consulibus, de qua magnæ contentiones ortæ sunt. Sed ita in ea re perstitit Calvus, ut non permiserit comitia ulla haberi, nisi hac lege perlata. Ita idem Calvus cum L. Sextio Laterano refectus quinquies Tribunus plebis fuit, & curulibus magistratibus toto eo quinquennio Roma caruit. quorum primus fuit post urbem conditam annus CCCLXXVII. Consul fuit anno CCCXXCIX. cum C. Sulpicio Petico, iterumque triennio post cum eodem collega. Sed quarto post alterum consulatum anno sua lege Licinia damnatus est, quod ultra quingenta jugera cum filio emancipato, cui donationem in fraudem legis fecerat, possideret: Hunc primum *Stolonem* dictum fuis-

se Varro ait : quod nullus stolo in ejus agris reperiretur , eosque identidem tolli juberet . Sunt autem stolones arborum stirpes , ac radices , quæ arantibus obsunt . Verrius hoc ei cognomen non adscripsit , qui eum dixit fuisse C. F. P. N. suspicor ejus avum fuisse eum , qui primus Tribunus militum e plebe fuit cum quinque patriciis. Cujus filius P. Calvus quadriennio post patrem eundem magistratum obtinuit. Post quem alter C. Calvus P. F. P. N. anno CCCLXXV. Tribunus etiam Militum fuit , & decimo postea anno Magister Equitum primus e plebe P. Manlio Capitolino Dictatori seditionis sedandæ , & rei gerundæ caussa , qui M. Furio Camillo Dictatori abdicanti suffectus est ; & eo anno duo Dictatores, & duo Magistri Equitum sine aliis Curulibus magistratibus fuerunt. Ita quatuor Calvi duos Consulatus, Tribunatus Militares tres, ac Magisterium Equitum obtinuerunt . Celebris longo postea intervallo fuit C. Licinii Calvi optimi oratoris & poetæ fama , cujus pater C. Licinius Macer vir Prætorius accusatus Cicerone Prætore repetundarum , cum damnaretur, se ipsum interemit. Erat tum Calvus filius annos natus XVII. Macri autem historia a veteribus celebratur, sed oratio Calvi in P. Vatinium illustrior fuit. Quæ cum haberetur, dum multi exclamarent ; surgens Vatinius , *num* , inquit , *quia hic disertus est , ego innocens damnandus sum*? Fuit autem Calvus Atticorum imitator, verbis, & sententiis valde pressus , quod Cicero improbare videtur non sine aliqua molestia , ne dicam invidia , quod a multis doctis viris id ge-
II. nus orationis Tullianæ præferretur. Crassi feliciores Calvis fuerunt . Nam septem Consulares viri , octo Consulatus , Censuras quatuor , Pontificatus Maximos duos, triumphum , & ovationem , & Magisterium Equitum ante Cæsarem Dictatorem
I. obtinuerunt . Primus P. Crassus Dives P. F. P. N. Pontifex Maximus anno DXLI. in locum L. Cornelii Lentuli cooptatus est , biennio post Magister equitum Q. Fulvio Flacco Dictatori comitiorum habendorum caussa, & eodem anno Censor cum L. Veturio Philone , qui in eo magistratu mortuus est : quamobrem Crassus abdicavit : ut post urbem captam a Gallis factum semper est. Consul cum P. Scipione Africano majore fuit anno DXLIIX. duobus & viginti annis post Consulatum vixit. Ejus funeris caussa visceratio data, & gladiatores CXX. & ludi funebres triduo , & post ludos epulum , ut Livius lib. XXXIX. scribit. Alter P. Crassus C. F.
II. P. N. Cos. fuit anno primo belli Persici cum C. Cassio Longino , hoc est , anno DXXCII. Prætor is fuerat ante quinquennium , & in Hispaniam provinciam ire
III. recusavit . Tertio postea anno C. Crassus eisdem parentibus natus, ut fratrem germanum esse non dubites ; M. Verrio teste , cum L. Aimilio Paullo iterum Consul fuit. qui ante quadriennium Prætor
IV. Urbanus fuerat . Tertius P. Crassus , quem Verrius P. F. P. N. appellat , Paterculus *Nucianum* cognomento , alii *Divitem*, Pontifex Maximus in locum P. Scipionis Nasicæ Serapionis anno DCXXI. cooptatus

A est. proximo anno Consul fuit cum L. Valerio Flacco Flamine Martiali . cum quo postea de provincia contendit , & Flaminem vetuit a sacris discedere. Sed ipse in Asia occisus est ab Aristonico, primus extra Italiam Pontifex Maximus profectus. Hunc ferunt P. Muccio Scævola Consulari , & triumphali viro natum a P. Crasso Divite adoptatum fuisse , fratremque germanum fuisse P. Scævulæ Pontificis Maximi & Consularis viri , qui juris civilis peritissimus fuit . De hoc Sempronius A-
B sellio , *quinque maxima consecutus est Mucianus , quod esset ditissimus , nobilissimus , eloquentissimus , jurisconsultissimus, & Pontifex Maximus* . Ejus duæ filiæ fuerunt , quarum alteram C. Sulpicius Servii Galbæ oratoris, & Consularis filius, alteram C. Gracchus optimus orator duxit . Hujus filium videtur Cicero appellare P. Crassum Vinuliæ filium , & vivo patre mortuum esse suspicari . Quartus P. Crassus V.
M. F. P. N. ex fastis Capitolinis, Consul fuit anno DCLVI. cum CN. Cornelio Lentulo. Hujus pater M. Crassus, is est, quem
C semel in vita risisse Lucilius scripsit, avum fuisse eum existimo , quem secundo loco constituimus P. Crassum . Proconsule de Lusitanis triumphavit IV. an. post Consulatum pridie Idus Junias. Censor quadriennio post triumphum cum L. Julio Cæsare factus est. adversus unguenta exotica, & sumptus ambo edixere. Iidem a C. Mario , & L. Cornelio Cinna occisi sunt anno DCLXVI. quamquam hic sibi manus intulit. Occisus etiam est P. Crassus filius , &c. Cæsar frater L. Cæsaris, & alii insignes viri . Superstes patris fuit M. Cras-
D sus, quem *divitem* plerique appellant, CN. VI.
Pompeii Magni in duobus consulatibus collega. Eos gessit anno DCXXCIII. & DCXCVIII. Ante consulatum priorem anno proximo Proprætore de Spartaco , & fugitivis ovans laurea , non myrtea corona ut cæteri ex Senatusconsulto urbem ovans ingressus est. Hujus divitiæ, & potentia a multis celebratur, quæ fere in tyrannidem evasit trium virorum clarissimorum CN. Pompei, C. Cæsaris, & M. Crassi. Censor fuit quinto anno post priorem Consulatum cum Q. Lutatio Catulo , sed
E dissensione inter eos orta abdicarunt . A Parthis cum P. filio magnæ spei adolescente occisus est, adversus quos cum exercitu profectus Proconsule est . Uxor ejus Tertulla , M. Luculli consularis viri , & triumphalis filia, parum pudica C. Cæsari fuisse traditur. Sunt etiam , qui suspicentur Cæciliam Metellam Q. Cretici filiam ejusdem uxorem fuisse, quod in titulo ejusdem monumenti *Crassi* nomen adscriptum sit . Venio nunc ad L. Crassum VII.
dissertissimum illum oratorem , quem maxime laudat M. Cicero. Consul is fuit cum
F Q. Mucio P. F. Scævula Pontifice Maximo anno urbis DCLIIX. Hic ne triumpharet, collega impedimento fuit, ut ex Cicerone , & Asconio in *Pisoniana* didici . Censor triennio post cum CN. Domitio Ahenobarbo , cum quo sæpe contendit. Anno proximo L. Philippo consule annos natus fere quinquaginta mortuus est, ut Cicero initio libri tertii *de Oratore* , & in *Bruto* significat . Tribunum plebis fuisse

Lucilius refert. Hujus parentes ignoramus. uxor ejus fuit Mucia Q. Scævulæ Auguris, qui Consul fuit anno DCXXXVI. filia, & Læliæ Majoris C. Lælii sapientis filiæ. Filias duas reliquit, ex quarum altera, quam P. Scipio Nasica duxit, nepotem testamento in filium adoptavit, qui *L. Crassus* dictus est; fraterque fuit Q. Metelli Scipionis Corneliæ patris, quæ prius uxor P. Crassi M. F. a Parthis occisi fuit, mox Cn. Pompeii Magni. Alteram duxit C. Marius C. Marii septies Consulis filius. Sed & idem Marius pater alteram Muciam ejusdem Q. Scævulæ Auguris filiam uxorem habuit. Antequam ab hac Crassorum gente discedo, commemorare libet, quæ Valerius Max. lib. VI. cap. XI. scriptum reliquit, Crassum quendam cognomine *Divitem* decoxisse, bonaque ejus a creditoribus fuisse divendita, ita non sine risu veteri divitis nomine postea salutatum. Eodem fortasse pertinet, quod Cicero Attico scripsit, *Noster amicus magnus, cujus cognomen una cum Crassi divitiis cognomine consenescit*.

LUCULLORUM.

III. LUCULLORUM tres tantum consulares fuisse invenio, duos ex his etiam triumphales. Ante hos L. Lucullus, & Q. Fulvius Ædiles curules ludos Romanos anno DLI. ter instaurarunt. Pecuniam ex ærario non sine Luculli infamia scribas, & viatores sumpsisse compertum est. Sexto postea anno C. Lucullus T. Romulejus, & P. Porcius Læca primi Triumviri Epulones facti sunt. & post XII. annos M. Lucullus Prætor inter cives, & peregrinos jus dixit. Est etiam apud Sallustium P. Luculli TR. PL. mentio, qui Jugurthini belli tempore continuare magistratum nitebatur, an. DCXLIII. Primus L. Lucullus consul fuit anno DCII. cum A. Postumio Albino biennio ante bellum Punicum tertium. Sub hoc in Hispania Scipio Africanus minor militavit. Hujus filius Lucius Cæciliam Q. Metelli Numidici sororem L. Metelli Calvi filiam duxit, qui anno nono post Luculli consulatum consul fuit: ex ea Lucium, & Marcum filios reliquit. Sed ambo conjuges infami nota famosi vixerunt. alter furti, seu repetundarum Servilio augure accusante damnatus, Cæcilia parum pudica vulgo credita. His parentibus ortus L. Lucullus præstanti vir ingenio clarissimus, & fortissimus fuit. Litterisque tam Græcis, quam Latinis in primis eruditus, philosophiæ quoque, ut Cicero, & Plutarchus conscribunt, operam dedit. consul fuit anno DCLXXIX. cum M. Aurelio Cotta. post undecim annos M. Cicerone consule de Regibus Mithridate, & Tigrane triumphum Proconsule egit. Uxores habuit duas, Clodiam AP. Pulchri filiam, & Serviliam M. Catonis sororem, ex qua pupillum reliquit Catonis tutelæ commissum. quamvis ita post triumphum vixit, ut parum gratus Catoni esset, in omni genere luxus, & deliciarum sumptus effundens. Hujus & cœnæ, & piscinæ, & villa ut regii splendoris, & magnificentiæ celebrantur. Lucii Luculli frater patruelis, ni fallor, fuit M.

A Lucullus M. F. quem adoptatum fuisse constat a M. Terentio Varrone. Ita a quibusdam *M. Licinius Lucullus*, ab aliis *M. Terentius Varro Lucullus* appellatus est. consul is fuit cum C. Cassio Varo anno proximo post L. Luculli fratris consulatum. & biennio post suum consulatum triumphum de Thracibus, & Dardanis egit ex Macedonia. Eum Cicero in *Bruto* videtur juris publici, & privati peritum appellare. Hujus filiam, ut antea diximus, M. Crassus Dives uxorem duxit. quæ de C. Memmii cum uxore ejus adulterio prodita sunt, sileamus. Occisum a

B M. Antonio Triumviro Valerius ait, ejusque amicum summum C. Volumnium. Nunc ad Murenas venio, quos *Murænas* Græci, ut pisces ejusdem nominis appellant. Triumphalis, & Consularis familia fuit. Namque anno DCLXXIII. L. Licinius Murena Proprætore de Rege Mithridate, ex Ponto & Asia triumphum egit. Hujus filii duo fuere, Lucius, & Cajus. Lucius Murena Consul fuit cum Divo Junio Silano anno DCXCI. Hunc Cos. designatum ambitus accusatum a Ser. Sulpi-

C cio, & M. Catone defendit M. Cic. Consul. extatque pulcherrima ejus defensio. Vitricus hic fuit L. Pinarii Nattæ, & Pinariæ uxoris P. Clodii AP. F. Pulchri Tribuni plebis, eumdem Ciceronem aqua, & igni interdicendum sua rogatione curavit. Incerti temporis est, quod D. Murena Valerio teste adversus Libertinos Volsinienses fecit, qui cum omnem publicam disciplinam corrumperent, a Senatu Romano missus Murena omnes aut in carcere necari, aut veteribus dominis restitui

D jussit. Atque etiam P. Murena, cujus Cicero in *Bruto* mentionem facit, bello civili Mariano occisus. Ante hos omnes V.
Crassos, Lucullos, Murenas, C. Licinius Varus P. F. P. N. Consul fuit anno DXVII. cum P. Lentulo Caudino. quo tempore ludi sæculares tertii facti sunt. Anno vero DXLIII. P. Licinius Varus, & L. Veturius Ædiles Curules ludos Romanos diem unum instaurarunt. Biennio post Prætor urbanus idem P. Varus fuit. Post centum & viginti annos a C. Vari Consulatu C. Licinius Geta Consul fuit cum Q. Fabio

E Maximo Eburno, & post Consulatum anno octavo Censor fuit cum Q. Fabio Allobrogico, lustrumque fecerunt LXIII. Cum tamen proximo lustro fuisset post Consulatum Senatu motus a L. Cæcilio Metello Calvo, & CN. Domitio Ahenobarbo censoribus. Hactenus consulares Licinios enumeravimus ante Cæsarum imperium. Ipsum *Licinii* nomen a Licinio deductum esse arbitror, ut *Julii* ab Julo, *Postumii* a Postumo, *Planci* a Planco, atque alia nomina eadem ratione. *Licini* & *Fabii*, &

F *Porcii* dicti sunt a Liciis fortasse quibus telæ texuntur. Porcii quoque *Liciniani* dicti Lucinia priore uxore Marci Catonis Censoris orti, *Saloniani* vero Salonina posteriore. Nervas Licinios duos Prætores invenio, quorum alter C. Nerva Hispaniam Ulteriorem anno DXXCVI. & proximo anno A. Nerva Prætor aut eamdem, aut Citeriorem Hispaniam provinciam obtinuit. M. Cicero in *Bruto* C. Licinium Nervam Tribunum plebis cum L. Calpur-

nio Bestia conjunxit, utrumque non indisertum appellat, sed Nervam civem improbum fuisse, alterum bonis initiis orsum Tribunatum, quod P. Popillum a C. Graccho expulsum sua rogatione restituerit, tristi eventu consulatum gessisse; damnatus enim est Mamilia lege, quod a Jugurtha corruptus pecunia fuerit. *Pollionis* cognomine Livius L. Licinium quendam appellat a Senatu missum cum Sex. Cæsare, & L. Cincio Alimento ad consulem T. Quinctium Crispinum post obitum M. Claudii Marcelli collegæ anno DXLV. L. Damasippi Prætoris crudelitas celebrata est, qui partes Marianas secutus adversæ partis nobilitatem trucidare jussit, in quibus Q. Scævulam Pont. Max. ad ædem Vestæ, C. Carbonem Prætorium, Antistium Ædilicium, cujus uxor Calpurnia Bestiæ filia se ipsam interemit. Acta hæc an. urbis DLXXI. Sacerdotis cognomen C. Licinius Prætor habuit, qui ante C. Verrem Siciliam obtinuit. Apud Florum quoque invenio Sex. Licinium Senatorem a C. Mario VII. cos. de saxo ejici jussum esse. & apud Valerium Liciniam virum suum Claudium assellum necasse, & a propinquis strangulatam, cujus rei Florus quoque lib. XLVIII. mentionem facit. Liciniam quoque Vestalem absolutam postea incestus esse damnatam a L. Cassio, alii tradiderant. Vide Flor. lib. LXIII.

CRASSORUM.

CRASSORUM familia quinque Consulares eodem prænomine sub Cæsaribus habuit, quorum unus cognomento *Mucianus* ter consul fuit. Primus M. Crassus M. F. M. N. collega Augusti fuit in quarto
I. consulatu anno DCCXXIII. biennio post Proconsule ex Thracia, & Geteis IV. Nonas
II. Jul. triumphum egit. Alter eodem prænomine Crassus M. F. consul fuit cum CN. Cornelio Lentulo anno DCCXXXIX. sub Augusto. Hunc superioris esse filium suspicantur. Tertius post annos XL. consul
III. fuit cum L. Calpurnio Pisone sub Tiberio Cæsare. Hunc etiam proximi filium
IV. esse existimant. Quartus M. Crassus Mucianus ter consul suffectus ex Kal. Jul. fuit, in primo consulatu cum L. Cornelio Sulla anno DCCCIV. sub Ti. Claudio Imp. in secundo collega Domitiani Cæsaris, temporibus Vespasiani anno DCCCXXII. in tertio vero consulatu collega ejusdem Domitiani quinquennio post fuit. quamquam hæc non certis indiciis, sed suspicionibus
V. quibusdam collecta sunt. Quintus M. Crassus Frugi cos. fuit cum C. Lecanio Basso an. DCCCXVI. sub Nerone. Hic ex Calpurniis Frugi in Liciniam familiam adoptione translatus est. Hujus, ut arbitror, filia Licinia Magna L. Pisonis Pontificis uxor fuit. Nam se in titulo cujusdam monumenti Crassi Frugi Pontificis filiam appellat. Eisdem temporibus L. Piso Frugi M. Crassi filium adoptat, qui *L. Piso Frugi Licinianus* dictus est. Hunc postea Ser. Galba Imp. adoptavit. Reliqui Consulares Licinii ante Imp. Valerianum, qui ex eadem familia fuit, sex fuerunt. quorum unus Nerva Silianus, duo Cæcinæ, ex quibus alter etiam *Largus*, unus *Sura*, qui ter consul fuit, duo Sacerdotes appellati sunt. Primus A. Licinius A. F. I.
Nerva Silianus cum Q. Metello Cretico consul ann. DCCLIX. sub Augusto. Hic P. Silii filius ab A. Nerva adoptatus est,
ut Paterculus asserit. C. Cæcina Largus, II.
quem Asconius *Longum* appellat, consul fuit cum Ti. Claudio Imp. iterum cos. an.
DCCXCIV. Hic in magistratu mortuus est. III.
At vero A. Cæcina consul suffectus ex Kal. Sept. an. DCCCXXI. cum C. Fabio Valente. Sed ultimo die bimestris consulatus magistratus ei abrogatus est, quod a Vitellio Imp. ad Vespasianum defecisset, & in eum diem consul Dialis, ut Cicero lusit, cum de C. Caninii Rebili simili consulatu ornati a C. Cæsare ageret, Rossius Regulus creatus est. Anno proximo C. Cæcina Pætus, & L. Annius Bassus mense Novembri consules fuerunt sub Vespasiano Imp. Sed an hic Cæcina Licinius fuerit,
incertum est. Quartus L. Sura ter consul IV.
cum C. Sosio Senecione fuit sub Trajano Imp. Primo consulatu suffecti fuerunt ex Kal. Jul. an. DCCCL. Alter consulatus Suræ, tertius Senecioni fuit quadriennio post. & postea quinto ab hoc anno tertius consulatus Suræ, quartus Senecioni. Hoc *Suræ* cognomen P. Cornelio Lentulo accessit, qui a Cicerone consule ob conjurationem Catilinæ ex S. C. occisus est. Fieri potest, ut adoptione a Corneliis in Licinios venerit. Sacerdotum alter cum Ter- V.
tullo temporibus Pii Antonini anno DCCCCX. alter collega M. Antonini Elagabali Imp. VI.
in secundo consulatu post annos unum & sexaginta. Triumphalia ornamenta hostibus devictis acceperunt. A. Cæcina Severus legatus Ti. Cæsaris Imp. de Germaneis an. DCCLXIIX. M. Licinius Crassus Frugi legatus Ti. Claudii Imp. bis ante annum DCCXCVI. ex Britannia, & M. Crassus Mucianus legatus Vespasiani Imp. de Sarmateis anno DCCCXXII. Valerianus Imperator, ejusque filii Valerianus minor, & Gallienus Licinii fuerunt, quamvis adoptione ex Valeria familia, ut ipsum *Valeriani* nomen significat, & quod pater Valerius fuerit, ut Trebellius Pollio testatur. Victor cognomen *Colobii* addit Valeriano; alii nomen *Aurelii* & *Valerii*. Sed in nummis eodem tempore signatis *P. Licinium Valerianum* tantum legimus. Censor ante Imperium fuit sub Decio Imper. anno urbis MIII. sine collega, & lustrum non fecit. quater consul fuit, Tribuniciam potestatem septies accepit, annos LXXVII. natus in prælio victus a Persis captus est. Ex duabus uxoribus duos filios habuit, quorum alter *P. Licinius Gallienus Aug.* Alter *P. Licinius Valerianus Cæsar* dictus est. Gallieni uxor fuit Cornelia Salonina Pipa Marcomannorum Regis filia: ex hac duos filios procreavit. quorum alter *P. Licinius Cornelius Saloninus Valerianus Cæsar* appellatus, alterum sunt qui *Q. Julium Licinium Saloninum Gallienum Cæsarem* appellent. Gallienus cum patre Imperium adeptus est, posteaque filios *Cæsares* appellavit, consul septies fuit, Tribuniciam potestatem XV. accepit. Triumphum de Persis egit. Valerianum fratrem & Cæsarem, & consulem iterum, & deinde Augustum fecit. Ambo fratres,

& Q.

& Q. Julius filius Gallieni simul occisi sunt, Cornelius Saloninus ante sex annos occisus fuerat. Post horum cædem quadragesimo anno Galerio Maximiano & Constantino Maximo, &, Maxentio Augustis, adjectus est Valerius Licinianus Licinius. Hic inter agricolas natus fortis miles fuit, bonarum litterarum non solum expers, sed etiam hostis, ut spadonum, & palatinorum, quos tineas & mures palatii appellabat. Uxorem duxit Constantiam Constantini Imp. sororem; filium habuit Valerium Licinianum Licinium Cæsarem. Consulatus quatuor obtinuit, Tribuniciam potestatem XV. coactus est abdicare se imperio a Constantino, & postea occidi jussus; nec multo post Licinianus Cæsar filius, qui semel tantum consul fuit. Post hos neminem Licinium Imperatorem aut consulem fuisse accepimus.

LIVIA.

LIVIAM familiam quamvis plebejam olim floruisse admodum, octo consulatibus, censuris duabus, triumphis tribus, dictatura ac magisterio Equitum honestatam Suetonius in *Tiberio Cæsare* auctor est. Sed cum ejus verba cum his fastis consularibus, qui hodie circumferuntur, contuli, ante ejusdem Imp. tempora septem consulatus, Magisteria Equitum duo invenio, cætera eodem modo. Quo fit, ut existimem alterum Magistrum Equitum, non Magistrum sed consulem in illis fastis, quos Suetonius secutus est, proditum fuisse. Liviorum cognomina fuerunt Denter, Salinator, Drusus, Libo, Æmilianus, Claudianus. C. Denter incertis suspicionibus Magister Equitum fingitur C. Claudio Crassino Regillensi dictatori comitiorum habendorum caussa anno CDV. Hujus nepos M. Denter consul fuit anno CDLI. cum M. Aimilio Paullo. Hic etiam ornatur a quibusdam Magisterio Equitum post annos XVI. Q. Hortensio dictatore seditionis sedandæ caussa, a quo lex Hortensia de plebiscitis lata est. Sed nos in incertis hærere nolumus. Ad Salinatores venio, quorum primus M. Livius M. F. M. N. Magister decemvir sacris faciendis fuit cum Manio Aimilio Manii filio ludis sæcularibus tertiis anno DXVII. ex Verrio Flacco. Idem, aut alius ejusdem nominis patre & avo ortus, simili etiam prænomine appellatis, consul fuit cum L. Aimilio Paullo anno DXXXIV. qui proximus fuit ante secundum bellum Punicum: ambo consules de Illurieis triumphum egerunt. Peculatus accusatus ob invidiam multa ei irrogata est omnium tribuum, una excepta Mæcia, suffragio. Iterum consul post duodecim annos urgente Hannibale creatus cum C. Claudio Nerone, cum quo inimicias gesserat, eas reip. caussa deposuit. Maximamque rem ambo gessere victo Asdrubale, & Pœnis, de quibus triumphum iterum Salinator, in cujus Provincia res gesta fuit, egit; Nero o-

A vans Urbem ingressus est. Eodem anno Dictator comitiorum caussa a collega dictus est. Triennio post Censores ambo fuerunt, qui cum equitum centurias recognoscerent, in quibus adhuc ambo censeri soliti fuerant, in Pollia tribu Salinator a collega equum vendere jussus est, quod olim populi judicio fuisset damnatus. At is omnes tribus una excepta Mæcia ærarias reliquit, quod magna inconstantia in se usæ fuerint, quem & damnaverint, & iterum consulem, atque Censorem fecerint. De collega questus est,
B quod non sincera fide cum eo in gratiam redierit, & quod falsum in se testimonium dixisset. Ob quas causas eum vendere equum jussit. Ambo Censores cum a CN. Bæbio Tribuno PL. rei agerentur ob nimis aspere actam censuram, Senatus ne causam dicerent, decretum interposuit. *Salinatoris* cognomen in censura invenisse Livius existimat vectigali novo ex salaria negotiatione inducto. Sed aliis antiquum cognomen fuisse videtur. Post hunc C. Salinator M. F. M. N. superio-
C ris, ut arbitror, filius, consul fuit cum M. Valerio Messalla anno DLXV. Ante consulatum anno XIV. Prætor Brutios provinciam obtinuit, hujus, ut arbitror, patruus eodem prænomine; at hic idem triennio ante Prætor classem provinciam sortitus est. Drusorum primus Consularis C. Livius, quem Verrius M. Aimiliani filium, Marci nepotem fuisse affirmat. Consul is fuit cum P. Scipione Africano Aimiliano anno DCVI. *Drusi* cognomen a Drauso hostium duce occiso primum invenisse Suetonius scribit. eundemque
D Proprætore ex provincia Gallia aurum retulisse Senonibus Capitolium obsidentibus datum. Hujus abnepotem ob eximiam adversus Gracchos operam patronum Senatus dictum. Hunc ipsum patronum M. Cicero *M. Drusum C. F.* appellat, qui in Tribunatu C. Gracchum collegam iterum fregerit, eumque & C. Drusum fratrem laudat. Fuit autem C. Drusus, ni fallor, juris peritissimus, cujus senis, & cæci domum multi frequentabant, ut Cicero lib. V. *Tuscul.* & Valer. lib. VIII. scripserunt. Nec displicet nobis eorum o-
E pinio, qui eundem ipsum esse arbitrantur M. Drusum, qui consul fuit cum L. Calpurnio Pisone Cœsonino anno DCXLI. & superioris Consularis C. Drusi filium. Idem M. Drusus triumphum anno proximo post consulatum Proconsule egit de Scordisceis ex Thræcia. Censor biennio post fuit cum M. Aimilio Scauro. lustro mors Drusi impedimento fuit. Ex Cornelia uxore M. Drusum, qui Tribunus Pl. occisus est anno DCLXII. & Liviam matrem M. Catonis, & duarum Serviliarum, & Q. Servilii Cæpionis procreavit.
F Serviliarum altera M. Bruti, & trium Juniarum mater, altera L. Luculli Consularis, & triumphalis viri uxor fuit. Hos Drusos ab Æmiliis ortos fuisse *Æmiliani* nomen docet, & pro senatu Tribunos plebis ea de causa stetisse credimus. Gratior tamen patris Drusi Tribunatus fuit, ob quem filius prætextatus diligebatur. Parva de re ob annulum forte orta cum Q. Cæpione sororis ejus viro conten-

tio maximas tragedias in perniciem reipublicæ excitavit. Plurimas leges promulgavit, quas omnes L. Philippo consule auctore eo prætextu, quod adversus auspicia latæ essent, Senatus abrogavit. Dum civitatem Latinis pollicetur, caussa belli socialis extitisse creditur. Hunc existimo aut ejus filium adoptasse aliquem ex Claudia Pulchrorum familia, qui *Livius Drusus Pulcher Claudianus* appellatus sit. Namque Tranquillus refert Tiberium Cæsarem paternum genus a Tiberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro ducere, qui ambo Appii Claudii Cæci filii fuerint. Insertumque Liviorum familiæ adoptato in eam materno avo. Mater Tiberii Livia Drusilla filia fuit Livii Drusi, quem nobilissimum & fortissimum virum appellat Paterculus, licet falso *Calidianum*, pro *Claudiano*, eumque victis Bruto, & Cassio se ipsum interemisse, & Aufidiæ Lingonis filiæ. Hanc cum ex Tiberio Nerone priori viro Tiberium, quem diximus, filium haberet, & prægnans esset, Augustus duxit; quam semper unice dilexit. Hunc Tiberium adoptavit, & Germanicum Drusi Neronis filium, quem Livia in domo Augusti peperit post tres menses a die nuptiarum, Tiberius idem adoptavit. Hæc Livia post obitum Augusti *Julia Augusta* appellata est ob testamenti conditionem, post obitum vero ob consecrationem *Diva Augusta* dicta. Tertius Drusus consularis fuit temporibus Augusti M. Livius L. F. Drusus Libo, qui cum L. Pisone Cos. fuit anno DCCXXXVIII. Ex Scribonia familia adoptatum *Libonis* nomen indicat, & Tacitus lib. II. refert mortem Libonis Drusi, cujus proavus Pompejus, amita Scribonia Augusti uxor, consobrini Cæsares essent, anno DCCLXIIX. *Drusi* cognomen Claudio cuidam Suetonius addit, quem refert statua sibi cum diademate ad Appii forum posita Italiam per clientelas occupare tentasse. Antiquissimam Liviorum memoriam reperio apud T. Livium lib. IX. cum de Caudinæ pacis expiatione ageretur anno CCCCXXXIII. Nam L. Livius, Q. Mælius Tribuni plebis impedire deditionem consulum cœperunt. Sed Cicero lib. III. *Officiorum* eosdem Tribunos T. Numitium Q. Æmilium appellat. At cum se P. Decius P. F. Mus Cos. devovit, M. Livius Pontifex verbis sollemnibus præivit anno CDLIIX. & cum littoribus Decii Proprætore Gallos vicit. Ex Liviis Mamercus Aimilius Lepidus ortus est. qui consul fuit anno DCLXXVI. ac postea Censor, & princeps Senatus. Quem a M. Verrio *Lepidum Livianum* appellari didicimus. An autem is D. Drusi filius fuerit, nobis incertum est, quamvis id alio loco retulerimus. Non omittam primum illum Latinum Poetam L. Livium Andronicum, & T. Livium Patavinum optimum historicum huic familiæ decus adjecisse. Ille primus fabulam dedit anno DXIII. Sed ejus scripta vix digna judicantur a Cicerone, ut iterum legantur: hujus eloquentiam mirantur omnes. Nunc Livias quasdam referam, quæ aut Imperatorum uxores fuerunt, aut celebres. Nero Claudius Drusus Germanicus Liviæ, & Ti. Neronis, ut supra scripsimus, fi-

A lius ex Antonia Minore M. Antonii filia Germanicum Cæsarem, & Ti. Claudium Drusum, qui postea *Augustus* quoque appellatus est, & Liviam sive Livillam, quæ Druso Tiberii Cæsaris Imp. filio, & Agrippinæ Atticæ filiæ nupsit, eique filium Tiberium peperit. Hæc Livia ab Ælio Sejano corrupta virum veneno sustulit, ut Sejano nuberet: sed pœnas ambo dedere: ut Tacitus, & alii scripserunt. Germanicus Cæsar ex Agrippina Juliæ filia C. Caligulam Imp. & quinque Sorores, B quarum una *Livilla* dicta est, procreavit. Inter Caligulæ uxores Livia Orestilla fuit, quam is C. Pisoni nubentem sibi vindicavit. & post paucos dies repudiatam biennio post relegavit. At Tiberii Claudii Imp. sponsa fuit Livia Medullina Camilla, quæ genus ducere a M. Furio Camillo dicebatur; hanc ipso nuptiarum die amisit. Ad hæc Livia Rutilii uxor septimum & nonagesimum annum vixisse memoriæ proditum est. Denique Livia Ocellina Ser. Sulpitii Galbæ Imperat. noverca eundem adoptavit, & L. Livius O- C cella usque ad imperii tempus appellatus est.

LUCRETIA.

LUCRETIA patricia familia cum Tarquiniis Regibus propinquitate conjuncta, & ab eis propter injuriam desciscens vindicandæ libertati caussam præbuit, & exactis Regibus intra CXXX. annos septem viri consulatus sex, Tribunatus consulari potestate totidem, Triumphos duos obti- D nuerunt. Omnes cognomine *Tricipitini*, uno excepto Flavo, sunt appellati. Primus consul SP. Lucretius pater illius castissimæ & infelicissimæ feminæ Lucretiæ L. Tarquinii Collatini uxoris, quæ vim I. passa a Sex. Tarquinio superbi Regis filio, etsi infamiam timens consensit, ne servum cum ea simul occideret, ut Sextus minabatur; se ipsam in viri, & patris, & aliorum conspectu interemit. Erat tum Præfectus urbis a Rege constitutus idem Sp. Tricipitinus, Tribunus Celerum E L. Junius Brutus. imperio Regibus abrogato, ab eodem Præfecto comitia centuriata habita sunt, & primi consules, quos tunc *Prætores* appellabant, creati idem L. Brutus, & L. Collatinus Lucretia conjuge orbatus. quorum alter Tarquinia sorore Regis natus erat. Collatinus fratris patruelis, ut multi, aut sobrini ejusdem Regis filius, ut Dionysius affirmat, & altera sorore Superbi natus. Sed abdicanti Collatino & Lavinium abeunti P. Valesius Poplicula sufficitur, & L. Bruto in prælio occiso SP. Lucretius magnus na- F tu, & infirmis viribus, qui paullo post moritur; cui M. Horatius Pulvillus successit. II. Erat is annus CCXLIV. post Urbem conditam M. Verrio Flacco, quem libens sequor, teste. Alter T. Lucretius anno proximo cum eodem P. Valesio iterum consul fuit, & lustrum quintum condiderunt. Tunc enim consulum munus erat, quod postea Censoribus, quos *Magistros morum* dixerunt, proprium fuit. Antea Ser. Tullius Rex qua-

ter lustrum condit, & primus centuriata comitia instituit. Iterum Consul fuit post quadriennium cum eodem Poplicula IV. consule. Ambo consules de Sabineis, & Vejentibus triumphum egerunt. Ter-
III. tius L. Tricipitinus T. F. T. N. consul fuit cum SP. Vetusio Crasso, anno urbis CCXCI. Hunc superioris filium fuisse existimant, ex patris, & avi prænominibus a Verrio adjectis. Triumphum consul de Volsceis, & Æqueis egit. Sequitur Ho-
IV. stus Lucretius, sive Hostius, incertum enim vetustas facit, & in hoc fere singulare prænomen, quo ex Valerio Julius Paris ait vocatos eos, qui peregre apud hospites, quos tunc *hostes* dicebant, nascerentur. *Perduelles* enim a *duello*, hoc est, bello dicti sunt, quos nunc *hostes* dicimus: unde *perduellionis crimen* nomen accepit. quamvis ea nomina una tantum *L.* littera tunc & scriberentur, & proferrentur. Hic igitur Lucretius consul fuit cum L. Sergio Fidenate iterum anno CCCXXIV. Hujus filius P. Lucretius decimo postea
V. anno Tribunus Militum fuit cum Agrippa Menenio Lanato, SP. Nautio, Rutilo & C. Servilio Axilla, & post unius anni otiosi intervallum iterum cum eodem Agrippa, & L. Servilio iterum, atque SP. Vetusio Crasso. Post hunc quater Tribunus Militum fuit L. Lucretius Tricipiti-
VI. nus ab anno CCCLXII. ad septuagesimum secundum, inter primum & secundum Tribunatum vacui honoribus anni duo; inter secundum & tertium anni quatuor, inter duos postremos annus relictus est. Collegas enumerare operosum,
VII. & molestum est. Unus *Flavi* cognomine L. Lucretius consul fuit cum Ser. Sulpicio Camerino anno urbis CCCLX. Præter hos sine aliquo cognomine P. Lucretium Præfectum Urbis fuisse invenio anno CCXCIV. & SP. Lucretium Ædilem Plebis creatum Prætorem in an. DXLIIX. Ariminum, sive Galliam ei provinciam obtigisse. nec non alterum SP. Lucretium Prætorem Hispaniam Ulteriorem anno DXXCI. provinciam obtinuisse. Anno proximo C. Lucretius Gallus Prætor etiam fuit. Paullo ante idem, sive alter C. Lucretius cum C. Matieno Duumvir navalis creatus est anno DLXXII. Sed hic Gallus Prætor, cui classis provincia etiam fuit, cum ea in Asia, & Græcia avare versatus magistratu exacto a populo damnatus est, multaque ei decies æris dicta. Ante hæc tempora anno primo belli Punici secundi, hoc est, urbis DXXXV. duo Quæstores Romani a veniente in Ligures Hannibale incercepti sunt C. Fulvius, & L. Lucretius. Sub Augusto Q. Lucretius Q. F. Vespillo Cos. fuit cum C. Sentio Saturnino anno DCCXXXIV. Fuerat autem is a Triumviris proscriptus. Primus ex ea familia hoc cognomine appellatus est is Lucretius Ædilis, qui Tiberii Gracchi occisi a P. Scipione Nasica corpus in Tiberim projecit. Vespæ, & *Vespillones* Festo dicuntur, qui vesperi eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. Annus Gracchanæ cædis fuit DCXX. A Cicerone in *Bruto* Q. Lucretius Vespillo inter oratores enumeratur, qui in privatis caussis versaretur, & laudatur, ut actus, & juris peritus. *Offellæ* cognomine Lucretium quendam legi fuisse, occisum a L. Sulla Felice dictatore, sive a L. Bellieno avunculo L. Catilinæ ex ejus auctoritate, quod ausus esset petere consulatum contra ejus voluntatem; quod cum populus Romanus indigne tulisset, advocata concione omnes se id jussisse certiores fecit: ut verba a tyranni facto non discreparent. Hunc Florus & Asconius *Asellam* appellant non sine mendo, ut credimus. Sed ego eos omnes, quos post Tricipitinos, & Flavum primo excepto enumeravi, suspectos habeo, ut ex patriciis Lucretiis non fuerint; & in eam opinionem propensior sum, ut credam plebejos fuisse. Quamobrem duplicem Lucretiam, ut plerasque, facere oporter patriciorum & plebejorum familiam.

LUTATIORUM.

LUTATIORUM plebeja familia, sed nobilissima fuit, clarissimis viris atque ornatissimis illustris. Consulatus quinque, Censuras duas, Triumphos tres, & Principatum Senatus quinque tantum viri consecuti sunt. Omnes *Catuli* cognomine, uno excepto Cercone, & ipsi eorumque parentes solo *Caii*, aut *Quincti* prænomine nun- I.
cupati. Primus C. Lutatius C. F. C. N. Catulus consul cum A. Postumio Albino Flamine Martiali anno urbis conditæ DXI. insignem victoriam de Pœnis obtinuit, & finem bello Punico primo post XXIII. an. imposuit. Anno proximo, IIII. Nonas Octob. Proconsule navalem triumphum egit. Cum Q. Valerio Prætore contendit, Atilio Calatino sponsionis judice; & facile vicit; ut quamvis, dum prælium commissum esset, consul in lecto Claudius accubuerit, Prætorque pugnaverit: tamen cum imperium consulis fuerit, & auspicium, eidem jus triumphandi competiisset. Eodem anno Q. Cerco frater & consul fuit cum A. Manlio Torquato iterum, & triumphavit II.
de Falisceis Kal. Mart. Quinquennio post idem Quinctus Censor fuit cum L. Cornelio Lentulo Caudino, & in magistratu mortuus est. *Cerconis* cognomen a cauda dictum credimus, unde *cercalopex*, & *cercopithecus*. Eodem cognomine CN. Lutatius ad Regem Persen cum aliis legatus profectus est an. DXXC. Sequitur C. Catulus, III.
qui cum L. Veturio Philone consul fuit an. DXXXIII. Hujus parentes ignoramus, sed ex superioribus fuisse credimus. Post hos fuere duo Q. Catuli insignes viri, quos Ci- IV.
cero ita distinguit, ut alterum patrem, alterum filium appellet. Pater collega C. Marii in quarto consulatu fuit an. DCLI. & ambo consules de Cimbreis, aliisque barbaris gentibus præclarissima victoria potiti, anno proximo Proconsulibus triumphum egerunt. Hujus mater Popillia post mortem Q. Catuli prioris viri L. Julio Cæsari nupsit, ex quo liberos duos L. Cæsarem, & C. Cæsarem Strabonem suscepit. Laudata Popillia est a Q. Catulo filio suo post mortem exemplo singulari. Hic est ille Q. Catulus, quem Cicero cum C. Cæsare fratre finxit l. II. *de Oratore* interfuisse illi sermoni, quo L. Crassus, & M. Antonius de ratione dicendi

usi sunt. Ejus uxor Domitia CN. Domitii Ahenobarbi filia, CN. Domitii soror, qui Tribunus plebis legem de sacerdotiis tulit, Ex ea Q. Catulum, & Lutatiam procreavit, quam L. Hortensius orator duxit. Sunt qui hanc Servilia matre fuisse credant. Mortem sibi conscivit cubiculo inclusus nuper calce illito, & igne admoto, cum L. Cinna, & C. Marius Cæsares fratres, & alios Senatores occidi jussissent, & a militibus a collega Mario missis quæreretur anno DCLXVI. Post quatuor annos Capitolium conflagravit, quem Q. Catulus filius curavit restituendum, quamobrem *Capitolinus* a Suetonio appellatur. Consul fuit cum M. Aimilio Lepido anno DCLXXV. cum L. Sulla se Dictatura perpetua abdicasset; maximis contentionibus hi duo consules inter se, utpote diversarum factionum homines contenderunt, & Lepidum Catulus ex Italia ejecit. Censuram cum M. Licinio Crasso post XIII. annos gessit, sed discordiæ caussa lustrum non fecerunt. quadriennio post principem Senatus a Censoribus lectum, & eodem anno mortuum esse ferunt. ejus adolescentia delicatior, quam par erat, fuit. Sed cum de mittendo in Asiam adversus Mithridatem duce ageretur, & Manilius Tribunus plebis legem promulgasset, ut CN. Pompejus mitteretur, dissuasit hic idem Q. Catulus, qui cum in concione diceret, non in uno Pompejo omnia esse ponenda, neque eum omnibus periculis objiciendum esse: quem enim haberent, si quid ei accidisset, in quo spem essent habituri, una voce populus exclamavit, *in te*. *Cepit*, inquit Cicero, *qui tunc Prætor erat, & Maniliæ rogationis suasor, cepit magnum suæ virtutis fructum, atque dignitatis: cum omnes prope una voce in eo ipso vos spem habituros esse dixistis. Etenim talis est vir, ut nulla res tanta sit, ac tam difficilis, quam ille non & consilio regere, & integritate tueri, & virtute conficere possit*. Uterque Q. Catulus & pater, & filius eruditissimi tum Græcis, tum Latinis litteris fuerunt. pater libros scripsit de rebus gestis & consulatu, ejusque carmina ut mollia, & delicata laudantur. Filius non fuit in oratorum numero. sed elegans quoddam, & eruditum orationis genus sequebatur. Hujus filiam duxit Mummius L. Mummii Achaici, qui Corinthum evertit, nepos; ex qua Mummiam Achaicam suscepit Ser. Sulpicii Galbæ Imperatoris matrem. Itaque Galba statuarum titulis se pronepotem Q. Catuli Capitolini semper adscripsit: & cum generis sui imagines longo ordine in atrio collocaret, paternam originem ad Jovem; maternam ad Pasiphaen Minois uxorem retulit. Tanta erat illis temporibus cæcitas; ut nobilissimum hic se esse putaret, si genus duceret vel ab illo omnium cubilium adultero, vel ab hac suæ pudicitiæ supra sexum, atque fœminæ conditionem prodiga.

MANLIA.

MANLIA gens patricia clarissima fuit, & ab ipsis initiis libertatis ad CN. Pompeii, & C. Cæsaris consulatuum tempora mul-
A tis præclaris viris effloruit. Initio *Vulsonis*, & *Capitolini* cognomine, postea *Imperiossi*, & *Torquati* multi usi fuerunt, unus atque alter *Atticus*, *Acidinus*, *Fulvianus*, *Longus* appellatus est. Fuerunt etiam Vulsones posteriores a Torquateis, & Imperiosseis distincti. Nos igitur prius de iis agemus, qui ante primum Imperiossum in majoribus magistratibus fuerunt, hos sequentur Imperiossi, illos Torquati, Torquatos Vulsones posteriores, & Acidinus Fulvianus. Novem igitur Manlii fuerunt, pri-
B mo loco a nobis constituti, qui consulatus tres, Tribunatus consulari potestate duodecim, Dictaturam, Decemviratum legibus scribendis, & ovationes duas obtinuerunt. At Imperiossi tres consulatus duos, Dictaturam, Censuram, & Magisterium Equitum. Torquati autem septem consulatus undecim, Dictaturas quatuor, Censuras duas, Triumphos tres consecuti sunt. Postremo Vulsones posteriores tres consulatus quatuor, triumphos duos. Acidinus novo exemplo consul cum fratre germano fuit, & ante con-
C sulatum ovans urbem ingressus est. Tot
præmiis secunda virtus Manliorum exor-
nata annos quadringentos & amplius e-
micuit. Primus consul, vel ut tunc ap- I.
pellabant, Prætor Cn. Manlius fuit, cu-
jus cognomen ignoramus, cum M. Fabio
Vibulano iterum anno urbis CCLXXIII.
post Reges exactos anno XXIX. Fortiter
adversus Etruscos pugnans cum Q. Fabio
collegæ fratre occisus est. M. Fabius vi-
ctor, quamvis saucius, & triumphum
recusavit, & se consulatu abdicavit. Sex- II.
to abhinc anno A. Manlius Cn. F. P. N.
D consul fuit cum L. Furio Medullino, &
lustrum octavum fecit; non enim Censo-
res adhuc creati erant. Idibus Martiis o-
vans ingressus est, quod inducias cum
Vejentibus fecerit. Anno CCXCIX. missus
legatus est ad leges Græcorum conscri-
bendas cum SP. Postumio Regillensi, &
Ser. Sulpicio Camerino: eas cum attulis-
sent, consulibus abdicantibus Decemviri
cum aliis collegis creati sunt legibus scri-
bendis anno urbis trecentesimo secundo.
His duodecim tabularum lex, fons, & o-
rigo totius juris civilis Romanorum debe-
E tur. Hujus cognomen *Bassi* vel *Vulsonis*
fuisse, ut superioris *Cinncinati*, aut *Cæci-
nati* alicubi inveni; sed parum tutum esse
existimavi eorum librorum fidem sequi. III.
Tertius L. Manlius est, quem *Capitolinum*
Livius appellat, Tribunus militum fuit
anno CCCXXXI. Hunc sequitur M. Man-
lius eodem magistratu functus post alte- IV.
rum annum, cujus & parentes, & co-
gnomen ignoramus. Post hunc M. Verrio
debemus A. Manlium A. F. Cn. N. Vul- V.
sonem Capitolinum, qui cum aliis quin-
que Trib. Mil. fuit an. CCCXLIIX. & bi-
F ennio interjecto iterum. Additurque a
quibusdam tertius Tribunatus anno CCC-
LVI. quod Livio A. Manlius hoc anno
Tribunus nuncupetur. Sed eundem esse
non significat, cum is numerum tertium
non addat. Ventum est ad M. Manlium VI.
Capitolinum, qui bonis initiis, dum altis-
simum gloriæ gradum consecutus altiora
secum cogitat, ex eodem Capitolino sa-
xo, quod servarat, dejectus est. consul is

fuit anno CCCLXI. Cum L. Valerio Potito, ovans de Æqueis urbem ingressus est. Biennio post urbe capta a Galleis, in arce Capitolina, dum anseres obrepunt, hostes adesse intelligens, eos dejecit ex cuniculo, qua aggressi arcem erant. Interrex fuit triennio post, damnatus est anno CCCLXX. Post hunc nemo Manlius *Marci* prænomine est usus. Hujus fratres fuerunt Aulus, & Titus Manlius, quorum alter fortasse est is, de quo locuti sumus, A. Vulso Capitolinus. Sex civicas tulisse hunc M. Capitolinum, in quibus unam de duce Servilio, Plinius lib. XVI. auctor est. Sed Livius spolia hostium cæsorum triginta, dona imperatorum XL. in quibus insignes duas murales coronas, civicas octo: inter servatos Cives Servilium Mag. Eq. nominatum. *Capitolini* nomen non hunc primum adeptum ostendunt alii, quos retulimus, quod in Capitolio habi-
VII. tarent, ita appellati: id deinde patriciis prohibitum. Septimus est A. Manlius, quem ter Tribunum Militum fuisse Livius affirmat anno urbis CCCLXV. & CCCLXIIX. & CCCLXX. Sunt qui quartum Tribunatum addant post annos duodecim, quo an-
VIII. no Livius A. Manlii Tribuni mentionem facit. Octavo loco C. Manlii Tribunatus cum P. Manlii tribunatu conjungitur anno CCCLXXIV. Publius hic *Capitolinus* cogno-
IX. mento Dictator fuit suffectus M. Furio Camillo abdicanti seditionis sedandæ, & rei gerundæ caussa an. CCCXXCV. Is C. Licinium Calvum primum plebejum Magistrum Equit. dixit. Anno huic proximo idem P. Manlius sive alter ejusdem nominis Tribunus Militum fuit, quem Verrius Flaccus A. F. A. N. Capitolinum appellat, nec addit notam, quam solet secundis magistratibus. *Imperiosi* cogno-
I. men primus habuit L. Manlius A. F. quod nimis severe delectum habuerit Dictator anno urbis CCCXC. Clavi figendi caussa creatus. Cui M. Pomponius Tribunus plebis diem dixit, quod aliquot sibi dies ad Dictaturam gerendam addidisset, quodque Titum filium, qui postea *Torquatus* appellatus est, rus ab hominibus relegasset. Sed filius Pomponium coegit jurare se ab accusatione discessurum. Alter Tor-
II. quati frater is est, ut arbitror, quem M. Verrius *Cn. Manlium L. F. A. N. Capitolinum Imperiosum* appellat. Consul is fuit cum M. Popilio Lænate anno quarto post patris Dictaturam. Iterumque anno interjecto cum C. Marcio Rutilo, ut quidam arbitrantur: neque enim a veteribus proditum est eundem iterum creatum. Interrex biennio post fuit. Censor cum eodem Rutilo primo e plebe fuit anno CDII. lustrum fecisse dicuntur XXII.
III. Tertius alter Cn. Manlius superioris, ut creditur, filius, nisi forte idem ipse est, Magister Equitum fuit a Dictatore L. Furio Camillo dictus anno CDVIII. *Torquati* cognomen invenit T. Manlius L. F. A. N.
II. Imperiossus cum anno CCCXCII. cum Gallo pugnat, & ei torquem aureum detrahit, eoque se induit. Hic ter Dictator, ter consul fuit, & in tertio consulatu triumphavit. Primam Dictaturam gessit anno urbis quadringentesimo rei gerundæ caussa Magistrum Equitum dixit A. Cornelium

A Cossum. Iterum Dictator quarto deinde anno comitiorum habendorum caussa eundem Mag. Equ. dixit, & biennio post consul fuit cum C. Plautio Vennone. iterumque consul cum C. Marcio Rutilo tertium an. CDIX. Tertium consulatum gessit cum P. Decio Mure quadriennio post; & urgentibus Latinis insignem victoriam obtinuit. Collega se devovit, & occisus est. Hic Titum filium, quod ejus injussu pugnavit, licet victorem, occidi jussit. Quamobrem odiosum se juventuti Romanæ fecit, nemoque ei adolescens nobilis obviam
B processit urbem ingredienti, dum triumphum egit XV. Kal. Junias de Latineis, Campaneis, Sidicineis, & Aurunceis. Tertia Dictatura fuit anno DXXXIII. comitiorum, ut creditur, caussa. Alter Tor- II.
quatus superioris fortasse nepos in consulatu, quem cum M. Fulvio Paitino gessit an. CDLIV. ex equo lapsus, dum se exercet, mortuus est. Tertius a Verrio Flac- III.
co *A. Manlius T. F. T. N. Torquatus Atticus* appellatus, Censor fuit anno DVI. cum A. Atilio Calatino, & lustrum fecerunt XXXVIII. Consul triennio post cum C.
C Sempronio Blæso iterum factus est. iterumque consul cum Q. Lutatio Cercone an. DXII. cum eodem de Falisceis triumphum egit. Cerco Kal. Martiis, Atticus IV. Nonnas. Quartus T. Torquatus T. F.
T. N. proximi frater, aut fratris filius, ut IV.
suspicamur, consul fuit cum C. Atilio Bulbo, iterum sexennio post illum triumphum, & de Sardeis VI. Idus Martias hic quoque triumphavit. eodem anno pace ubique parta templum Jani iterum clusum fuisse veteres prodiderunt. Sub Numa Rege antea solum clusum fuerat. Tertio tem-
D poribus Augusti Cæsaris. Censuram gessit cum Q. Fulvio Flacco anno DXXII. Sed lustrum non fecerunt, quod vitio facti fuisse dicerentur. Itaque abdicarunt Verrio teste. Septimo postea anno cum eodem Flacco iterum consule iterum hic ipse Torquatus consul fuit. Dictator quoque anno DXLV. tum comitiorum habendorum, tum ludorum caussa fuit. Triennio antea cum Comitiis consularibus prærogativa centuria eum consulem faceret, & aliæ idem facturæ esse viderentur: oculorum valetu-
E dinem excusavit, quæ cum excusatio recepta non esset; *neque ego vestros*, inquit, *mores consul ferre potero, neque vos imperium meum*. Hunc filius, ut opinor, Auli sequi- V.
tur *T. Manlius A. F. T. N.* a Verrio dictus, quem Valerius juris civilis, & Sacrorum Pontificalium peritissimum appellat. Consul hic fuit cum Cn. Octavio anno Urbis DXXCIIX. filium D. Junio Silano in adoptionem dedit, in quem auditis Macedonum legatis sententiam tulit pecunias eum a sociis accepisse, eaque de caussa & republ. & domo sua indignum esse.
F Eam notam filius tam acerbe tulit, ut eadem nocte se ipsum laqueo interemit. Pater funeri noluit interesse, sed consultoribus eodem tempore vacare. Proximo anno A. Torquatus fratri in consulatu successit, VI.
cujus collega fuit Q. Cassius Longinus. Prætor triennio ante fuerat, de rebus capitalibus quæstiones exercuit. Septimus L. Tor- VII.
quatus consul fuit cum L. Aurelio Cotta anno DCXXCIIX. Hi videntur præmio legis

A consules facti, cum accusassent ambitus P. Sullam, & P. Autronium competitores consules designatos, & obtinuissent: sed maximum periculum Kal. Jan. & Nonis Febr. subierunt ab eisdem, quos accusaverant, inita conjuratione cum L. Catilina, & CN. Pisone. Sed detecta conjuratio est, & CN. Piso in Hispaniam missus, Catilina consulatum cum obtinere non potuisset, Cicerone consule biennio post, iterum conjurationem instituit. Extat Ciceronis oratio *pro P. Sulla*, ex qua apparet L. Torquatum L. Torquati consularis viri filium, cujus mater Asculana fuisse dicitur, B Sullam accusasse, ut utriusque conjurationis non expertem. Hic est L. Torquatus filius, quem ut Epicureum fingit idem Cicero lib. I. *de Finibus* cum eo longum habuisse sermonem. ·III.· Fuit eodem tempore A. Torquatus quæsitor in Milonem de ambitu. Nunc ad Manlios Vulsones posteriores venio. Primus L. Manlius A. F. P. N. Vulso Longus consul fuit anno CCCCXCVII. cum Q. Cædicio, & eo mortuo cum M. Atilio Regulo iterum. bello Punico primo in consulatu navalem de Pœneis triumphum egit. C Iterum consul fuit sexto anno a priore, ejusque collega C. Atilius 81. Regulus iterum. Alter *Cn. Vulso Cn. F. L. N.* a Verrio dictus, superioris, ut credimus, nepos, consul fuit cum M. Fulvio Nobiliore anno DLXIV. triumphum egit III. Nonas Martas biennio post de Galleis Asiaticeis. Hujus res gestas Hannibal Græce scripsit. III. Tertius A. Vulso superioris frater, ut existimamus, cum a Verrio Flacco CN. F. L. N. ut ille appelletur, consul fuit cum M. Junio Bruto D anno DLXXV. Præter hos P. Manlius Vulso Prætor Sardiniam obtinuit anno DXLIII. & anno postea XIII. L. Vulso PR. Siciliam eandem provinciam biennio post C. Vulso Prætor sortitus est. Reliquum est, ut de Acidino Fulviano agamus. Q. Fulvius Flaccus, qui quater consul, semel Dictator, Censor, Magister equitum, & Triumphalis fuit, filium in adoptionem dedit L. Manlio L. F. Accidino. Itaque ·IV.· filius, qui antea, ut credimus, *M. Fulvius Flaccus* dicebatur, postea *L. Manlius L. F. L. N. Acidinus Fulvianus* appellatus est. ἀκιδνὸς Grecis *imbecillum* significat, E an *tenuem*: inde fortasse *Acidini* cognomen deducitur. nisi potius ab *acido Acidinus* est. Hic cum fratre germano Q. Fulvio Q. F. M. N. Flacco, quod numquam alias ante Cæsarum imperium accidit, consul fuit anno urbis DLXXIV. Triumpharunt duo fratres germani Metelli eodem die, duo etiam Censores eodem anno fratres patrueles fuerunt, & ut Paterculus refert, duo quoque Censores fuerunt Scipiones, sive Cæpiones fratres germani, quod, ut alia multa, quo anno acciderit, ignoramus. F Accidimus biennio ante consulatum cum P. Scipione Nasica, & C. Flaminio Aquilejam Coloniam Latinam Triumvir deduxit. ex Hispania Citeriore Proprætore fuisse reversum ovantem constat anno urbis DLXVIII. Prætor is fuerat ante triennium. Alius quoque L. Acidinus Prætor fuit an. DXLIII. M. Marcello IV. Consule. Idemque, ut arbitror, post undecim annos ex Hispania reversus a senatu, ut ovans ingrederetur, impetraverat; sed a M. Porcio Læca TR. PL. prohibitus est. magnum tamen auri & argenti pondus in ærarium tulit. Præter hos omnes P. Manlius Cos. fuisse dicitur cum C. Papirio Carbone anno DCXXXIII. sed is Mallius, aut Manilius fortasse est, quæ ambæ consulares familiæ fuerunt; quamvis a multis tam Græcis, qua Latinis & inter se, & cum hac Manlia confundantur. ut in collega P. Rutilii Rufi Cos. an. DCXLIIX. quem *Cn. Mallium* in titulo veteris monumenti appellatum esse scio, & in collega L. Marcii Censorini, qui consul fuit ann. DCIV. quem *Manium Manilium P. F. P. N.* Verrius appellat. Prætorem quoque L. Manlium fuisse scimus anno primo belli Punici secundi, urbis conditæ DXXXV. & post undecim annos C. Manlius Prætor Siciliam obtinuit. Nec dubito, quin apud Livium lib. XXVIII. Q. Manlius Thurinus fuerit is, qui Ædilis Plebis cum M. Pomponio Mathone ludos plebejos instauravit anno DXLVI. & anno proximo Prætor peregrinus fuit. quamvis *Q. Manlius* mendose legatur. At P. Manlius anno DLVIII. Prætor Hispaniam Citeriorem provinciam obtinuit adjutorque M. Porcio Catoni consuli datus est. Idem iterum Prætor eandem provinciam obtinuit post annos tredecim. Quærendum quoque est, quisnam L. Manlius fuerit, qui cum L. Minucio Myrtilo jussu M. Claudii Prætoris Urbani, quod legatos Carthaginensium pulsasent, traditi legatis sunt, ut Carthaginem ducerentur.

MARCIA.

MARCIA gens duplex, patriciorum, & plebejorum, utraque nobilissima: illa vetustate, atque origine a duobus Romanorum Regibus orta, atque decorata, & Coriolano clarissimo viro, atque fortissimo illustris, hæc in varias stirpes divisa multis insignibus viris eluxit. Nam & Rutili, & ex his orti Censorini, & Philippi, & Figuli, ac Reges, & si qui aliis cognominibus distinguntur, omnes plebeii fuerunt. At patricii, quos majorum gentium dicere possumus, si eorum opinionem sequamur, qui credunt a L. Junio Bruto primo Consule adscitos ex equestri ordine, primos patricios minorum gentium fuisse appellatos, ex Sabinis Romam cum Numa Pompilio Rege migrarunt. *Numa Marcius* princeps gentis appellatus est, quod Marci filius esset, ut Numa Rex, quod Pomponis esset, Pompilium gentis nomen invenit. Hunc Numam Marcium Præfectum Urbis fuisse, & Pontificem Maximum sub Numa, & Tullo Hostilio invenio. ex uxore Pompilia Numæ Regis filia Ancum Marcium Regem quartum Romanorum suscepit. Numæ Regis uxor Tatia Titi Tatii Regis Sabinorum filia fuit, qui Romæ cum Romulo regnavit. Ex ea Pompilia nata fuerit, nec ne, ignoramus. Sunt, qui affirment eundem Regem quatuor præterea filios procreasse, Pomponem, Pinum, Calpum, & Marcum sive Mamercum, utroque enim nomine idem significatur, ut cum *Mamers* Mars dicitur. Ab his ortos

fuisse Pomponios, Pinarios, Calpurnios, & Marcios, quos falso *Mamercios* Plutarchum appellasse quidam arbitrantur. Ita duplex origo Marciorum, aut a Numæ Regis filio, aut ab Anco Rege, & a Numæ filia, orationibus, & laudationibus funerum jactabatur. Quibus affirmat Cicero historiam rerum Romanarum effectam esse mendacem. *Multa enim*, inquit, *scripta sunt meis quæ facta non sunt. falsi triumphi, plures Consulatus, genera etiam falsa, & a plebe, vel ad plebem transitiones, cum homines humiliores in alienum ejusdem nominis infunderentur genus.* Anci prænomen Marcii Regis Sabinum esse Varro significat, quidam Græcum esse putant a vitio brachii nimis adunci. Regnavit annos XXIV. triumphum bis egit de Vejentibus, & Sabineis, Ostiam Coloniam deduxit. Duos filios, qui postea L. Tarquinium Priscum Regem occiderunt, reliquit, quos Servius Tullius Rex in exilium misit. Tarquinius annos XXXIIX. regnavit. occisus est anno urbis conditæ CLXXV. Ab hoc anno ad CCLX. nulla Marciorum mentio, quod sciam, fuit. Tum Cn. Marcius, quem *Cajum* Plutarchus appellat, a Postumo Cominio consule laudatus, quia fortem se, dum Corioli Volscorum oppidum caperetur, ostenderat, qui cum ei multa dona optare concederet, equum, & hospitem tantum Marcius Coriolanus, sic enim appellatus postea est, optavit. Anno proximo cum repulsam in consulalatus petitione tulisset, & de Tribunorum PL. potestate abroganda in Senatu consilium dedisset, ne damnaretur præsens, solum vertit: in patriam magnum Volscorum exercitum quadriennio post duxit; sed Vetusiæ matris, & Volumniæ uxoris, & aliarum matronarum precibus ab incepto destit. Matronis multa concessa a Senatu enumerantur, aram Fortunæ muliebri eodem loco faciendam curarunt, quo id impetraverant. Coriolani mortem varie veteres scripserunt. Alii a Volscis proditionis crimine invisum occisum esse, alii se ipsum interemisse, ut Themistoclem, tertii senem admodum in exilio esse mortuum.

.:.II.:. Plebejorum vetustissimus C. Marcius, qui Tribunus plebis fuit anno post urbem conditam CCCLXIV. Rutilorum, & Censorinorum tres Consulares ante Augusti tempora fuerunt, quorum primus quater consul, bis triumphum egit, idemque primus e plebe Dictator, primusque plebejus Censor fuit. Alter cum bis Censor fuisset, quod nemo unquam obtinuit, *Censorini* cognominis caussa fuit. Tertius

I. & consulatum, & Censuram consecutus est. Primus igitur C. Marcius L. F. C. N. Rutilus in primo consulatu, quem cum Cn. Manlio Imperiosso II. gessit an. CCCXCVI. de Privernatibus triumphavit Kal. Juniis & anno proximo de Tusceis pridie Nonas Maii Dictator. Quarto postea anno iterum consul fuit cum P. Valerio Potito Poblicola. Anno vertente censor cum Cn. Manlio Imperiosso, lustrum fecerunt XXII. Tertium consul fuit anno CDIX. cum T. Manlio Torquato II. & cum Q. Servilio Ahala quartum consul, uno anno interjecto honoribus vacuo. Ex hoc clarissimo principe familiæ natus est

C. Rutilus, qui cum Q. Fabio Maximo II.
Rulliano iterum an. CDXLIII. consul fuit. Censuram priorem gessit post annos XVI. cum P. Cornelio Arvina. lustrum fecerunt trigesimum. Iterum Censor post annos novem & viginti, hoc est, anno CCCCXXCIIX. cum Cn. Cornelio Blasione fuit, lustrumque fecerunt XXXV. Tunc *Censorini* nomen accepit, quod posteris quoque accessit. Populum increpuisse dicitur, quod bis eidem tantam potestatem detulerit: & ne aliquis bis Censor fieret, legis promul- III.
gandæ auctorem fuisse. Tertius L. Marcius C. F. C. N. Censorinus Manii Manili in consulatu collega anno primo tertii belli Punici, hoc est, anno urbis DCIV. biennio post Censor fuit cum L. Cornelio Lentulo Lupo. lustrum fecerunt LVI. Hunc nepotem, aut pronepotem superioris fuisse credimus.

PHILIPPI.

PHILIPPI quatuor, Consulatus quinque, .:.III.:.
Censuras duas, Magisterium Equitum, & triumphum obtinuerunt. Primus Q. Mar- I.
cius Q. F. Q. N. in consulatu, quem cum L. Aimilio Barbula gessit, triumphavit de Etrusceis Kal. Aprilis anno CDLXXII. Magister Equitum fuit an. XIIX. Cn. Fulvio Maximo Centumalo Dictatore clavi figendi eaussa. Sequitur Q. Philippus II.
L. F. Q. N. Verrio teste, quem proximi nepotem fuisse suspicamur. Consul fuit cum SP. Postumio Albino an. DLXVII. ob Bacchanalia ex Senatus consulto consules quæstiones exercuerunt in plerasque feminas non viles; quæ sacrorum prætextu turpiter vixerant. ante biennium Prætor Siciliam obtinuit. Iterum consul fuit cum Cn. Servilio Cæpione an. DXXCIV. quinquennio post Censor cum L. Aimilio Paullo. Lustrum fecerunt LIII. Hujus filius Q. a Livio commemoratur. Tertius L. Philippus Q. F. Q. III.
N. cujus mater Clodia soror fuit Appii Pulchri C. F. Consularis viri, clarissimus vir fuit, & post L. Crassum, & M. Antonium eloquentissimus: in Tribunatu plebis legem Agrariam promulgavit, sed eam non pertulit, in Tribuni Militaris, & consulatus petitione repulsam tulit, consul tamen factus est cum Sex. Julio Cæsare anno proximo ante Marsicum, sive sociale bellum: hoc est, urbis an. CDLXII. in eodem consulatu M. Drusi TR. PL. conatus fregit, ejusque leges Livias neminem tenere decernendi senatui auctor, ut consul & Augur fuit, utpote contra auspicia latas. Censor cum M. Perperna quinquennio post lustrum condidit LXVII. Quartus L. Philippus L. F. hoc est, superioris L. Philippi IV.
filius consul fuit cum Cn. Lentulo Marcellino an. DCXCVII. Hic vitricus fuit C. Octavii, qui postea adoptione majoris avunculi C. *Cæsar Octavianus* appellatus est, & postea *Augusti* cognomine imperium tenuit. Namque Attia Augusti mater post C. Octavii Prætorii viri mortem L. Philippo nupsit ex qua L. Philippum procreavit, ut Dion scribit. Ovidius vero in calce lib. VI. *Fastorum* materteram Cæsari Augusti Philippo nupsisse ait, & ex eo natam Marciam,

quem tum ab Anco Rege, tum ab eo Philippo, qui templum Herculis Musarum ædificavit, genus duceret. Hunc autem Augusti tempore fuisse, qui id templum construxerit, Suetonius auctor est. Ex alia uxore Philippi Marcia nata est M. Catonis, & Q. Hortensii uxor, quæ vivo Catone ab Hortensio expetita esse dicitur, & mortuo Hortensio ad Catonem rediisse. L. Philippum patrem invenio Gellii vitricum fuisse, & Gelliæ Postumii matris. est autem is Gellius quem Catullus turpissimis verbis proscidit, in quem Cicero in *Sextiniana* invehitur, frater, ut arbitror, L. Gellii Publicolæ viri Censorii. Figulos duos tantum consulares reperio ambos eodem prænomine. Prior C. Marcius C. F. Q. N. consul cum P. Cornelio Scipione Masica, qui *corculum* dictus est, anno DXCI. Sed Figulus e Gallia, Nasica e Corsica redierunt, & abdicarunt se consulatu, quod vitio facti esse dicerentur. In eorum locum facti sunt P. Lentulus, & Cn. Domitius Ahenobarbus. Iterum tamen consul sexto postea an. fuit cum L. Lentulo Lupo. cum Delmatis varie pugnavit, victoria tandem potius est C. Figulum Prætorem fuisse invenio anno DXXCIV. eum hunc ipsum fuisse arbitror, & Classi præfectum fuisse. Hujus filius C. Figulus jurisconsultus cum in petitione consulatus repulsam tulisset, postridie fertur consulentibus dixisse, *Vos consulere scitis*, *Consulem facere nescitis*. Alter consularis *C. Figulus C. F.* a Dione appellatur, Figuli jurisconsulti, ut arbitror, filius, aut nepos Consul fuit cum L. Julio Cæsare anno DCXXCIX. Ante hos T. Marcius Figulus anno DXXIV. nuntiavit Senatui palmam enatam in impluvio suo.

REGES.

REGES duos etiam Consulares invenio, & alterum triumphalem. Prior Q. Marcius Q. F. Q. N. consul fuit cum M. Catone Liciniano anno DCXXXV. Proconsule anno proximo triumphum egit de Liguribus Stœneis III. Nonas Decembres. Hic in consulatu unicum filium amisit magnæ spei adolescentem; eodem die Senatum habuit. Alter Q. Rex superioris, ut creditur, fratris consul fuit an. DCXXCV. majoreque parte anni solus consulatum gessit, propterea quod cum L. Metellus collega initio anni mortuus fuisset, & eum qui ei suffectus fuerat, antequam iniret, mortuum fuisse audirent, religioni habitum est Regi collegam creare. Ex hac familia Marcia fuit avia paterna C. Cæsaris Dictatoris. Nam cum is funebri oratione Juliam amitam, quæ C. Marii septies consulis uxor fuit, laudaret, ejus paternum genus cum diis immortalibus conjunctum esse dicebat, cum a Venere Julii essent, & maternum ab Regibus ortum; cum ab Anco Marcio Marcii Reges essent, quo nomine fuisset mater amitæ. Captasse quoque P. Clodium AP. F Pulchrum constat Q. Marcii Regis consularis hereditatem, qui Tertiam Clodiam ejus sororem duxerat, ex Ciceronis joco discere quis potest. sed ad consules revertamur. Ante hos omnes, quos diximus Philippos, Figulos, Reges, Q. Marcius Tremulus fuit, qui bis consul, & triumphalis Marciæ genti maximum ornamentum addidit. Priori consulatu, quem cum P. Cornelio Arvina gessit, triumphum egit de Anagnineis, Herniceisque prid. Kal. Quintiles anno CDXLVII. statua ei equestris togata ante ædem Castorum statuta est, quod Samnites bis devicerat, & Anagnia capta populum stipendio liberaverat. Prætorem invenio urbanum fuisse M. Marcium Rullam anno DXLIX. & biennio post legatum Carthaginem missum cum L. Veturio, & L. Scipione. sine cognomine insignis vir L. Marcius fuit Septimii filius eques Romanus, qui morte Publii, & CN. Scipionis, quorum alter Africani, alter Nasicæ pater fuit, perditas res in Hispania collecto exercitu restauravit, & maximos hostium exercitus vicit. Senatum tamen offendit, quod se *Proprætore* appellaverit in litteris, quibus de rebus gestis eum certiorem fecit. A militibus enim novo exemplo fuerat dux electus, & *Proprætore* salutatus. Eidem ferunt concionanti caput ardere visum; clypeumque in Capitolino templo positum esse, quod *Marcium* diceretur, cum imagine Asdrubalis ab eo victi. M. Marcius Tribunus Militum secundæ legionis occisus a Gallis anno DLX. M. Marcius Rex sacrorum moritur anno DXLIII. quem arbitror patricium fuisse. Nam Cicero in oratione ad Pontifices Regem Sacrorum, Flamines, Salios, & ex parte dimidia sacerdotes, & Interregem, & eum, a quo is proditur, patricios esse oportere affirmat. L. Marcius cum Q Fulvio Ædilis Curulis fuit anno DXXCIIX. cum Hecyra Terentii tertio relata est, potuit is esse L. Marcius Censorinus, quem Consulem fuisse diximus post annos XVI. De aqua Marcia varietas inter scriptores est, a quo nomen sumpserit. Plinius, *Marcia*, inquit, *quondam Aufeia, fons ipse Piconia. Primus eam in urbem ducere auspicatus est Ancus Marcius unus e Regibus: postea Q. Marcius Rex in Prætura rursusque restituit M. Agrippa*. Plutarch. *Marcii*, inquit, *fuere Publius, & Quinctus, qui maximum, pulcherrimumque Romæ aquæ ductum fecere*. Julius Frontinus anno ab urbe condita DCVIII. *Ser. Sulpitio Galba, L. Aurelio Cotta Coss. datum est a Senatu negotium Marco Titio, qui tum Prætor inter cives, & peregrinos jus dicebat, aquæ ductuum reficiendorum, & ut alias aquas duceret. Is hanc aquam a tertio milliario duxit, cui ab auctore* Marciæ *nomen est*. Fenestella quoque refert Marco decreta in hæc opera HS. DCCCIV. & Præturam in alterum annum prorogatam. Sed in verbis Frontini mendum esse potest, ut pro *Marcio*, vel pro *Marcio Tito M. Titus* scribatur. nam cur a prænomine *Marco Marcia*, non a *Titio* nomine gentis *Titia* dicta est? quamvis *Appia* & via, & aqua a prænomine Appii Claudii dicitur; sed nonnulli *Claudiam aquam* dixere, & *Appii* prænomen genti Claudiæ ita hæsit ut raro apud alias inveniatur. Augent opinionum varietatem denarii Philippi Monetalis, qui adhuc extant, in quibus Anci Regis imago cernitur ejus prænomine adscripto, & aquæ ductus his literis inscriptus.

AQUA.

AQUA. MARC. & in eo statua equestris
cum his litteris, PHILIPPUS. Non du-
bito, quin is Triumvir Monetalis, qui
denarium signavit, voluerit gentis suæ mo-
numenta celebrare, & se originem duce-
re ab Anco Rege significare, & ab eo,
qui aquam duxerit, & cui statua eque-
stris donata sit, quem fortasse antea *Tre-
mulum* cognomento appellavimus. Lauda-
tur præterea a Plinio Manius Marcius Æ-
dilis plebis, qui primus frumentum popu-
lo in modios assibus donavit. Nec est o-
mittendus Marcius vates a veteribus Ro-
manis celebratus, quisquis ille fuit. Sub
Augusto Cæsare duos Consulares fuisse vi-
deo ex Censorinorum familia; quorum al-
ter triumphalis etiam fuit. Prior L. Mar-
cius L. F. C. N. Cos. ex Macedonia tri-
umphum egit Kal. Jan. anno DCCXIV. e-
jus collega fuit C. Calvisius C. F. Sabinus.
Alter superioris filius C. Censorinus L. F.
L. N. Consul fuit anno DCCXLV. Tiberii
Cæsaris temporibus unus Q. Marcius Ba-
rea cum T. Rustio Nummio Gallo Cos.
suffectus fuit anno DCCXXCIIX. Neque
post hæc tempora alium Consularem Mar-
cium invenio. Marciæ Augustorum uxo-
res, aut concubinæ hæ a nobis collectæ
sunt. Marcia Furvilla Titi Vespasiani filii
uxor splendidi generis, ut ait Suetonius,
ex qua filia nata est Julia, quam Domi-
tianus patruus adamavit. Marcia item Com-
modi Imper. concubina, quam Amazo-
nis habitu diligebat, & *Amazonium* se,
mensemque Decembrem, vel Januarium
appellabat. Hanc dum occidere medita-
tur, ejus consilio occisus est. Marcia quo-
que L. Septimii Severi uxor prior appel-
lata est, cui Imperator factus statuas po-
suit. Marciæ Otaciliæ Severæ Augustæ
uxoris Philippi Imperatoris multa mo-
numenta extant, & pecunia ejus nomi-
ne, & imagine signata. Fuit præterea
Marcia Fabii Maximi uxor Liviæ Augustæ
valde familiaris. & Marcia Vestalis cum
Licinia prius absoluta, postea damnata L.
Cassio Quæsitore, cum Sex. Peduceus Tri-
bunus PL. L. Metellum Pont. Max. & to-
tum collegium Pontificum criminatus est
male judicasse Æmiliam tantum condem-
nando, cæteras absolvendo, ut Asconius
testatur in *Miloniana*.

MINUCIA.

MINUCIÆ gentis familia duplex pa-
triciorum, & plebejorum, utraque con-
sularis. Namque Augurini patricii con-
sulatus quinque, Decemviratum legibus
scribendis, & Pontificatum Maximum ob-
tinuerunt. Rufi plebeii Consulatus tres,
triumphos duos, & Magisterium Equitum,
cujus imperium cum Dictatore novo ex-
emplo est æquatum. Præter hos Thermo-
rum familia, quam plebejam fuisse existi-
I. mo, Consularis & triumphalis fuit. Primus
M. Minucius Augurinus consul fuit cum A.
Sempronio Atratino anno urbis CXLVI.
post Reges exactos anno XIII. Iterum
cum eodem collega consul fuit, vel ut tunc
dicebatur, Prætor an. post superiorem sex-
to. Anno proximo, hoc est, anno CCLXI.

A Consul fuerat P. Augurinus cum T. Gega- II.
nio Macerino. Tertius L. Minucius eodem
cognomine cæteris & virtute, & præ-
miis præcellens consul fuit anno CCXCV.
cum C. Nautio Rutilo iterum coactus est
abdicare a L. Quinctio Cincinnato Dicta-
tore. Decemvir legibus scribendis fuit an-
no CCCIII. & proximo, quo abdicare cum
reliquis est coactus propter Appii Claudii
collegæ libidinem, atque potentiam. Idem
tamen sive alius ejusdem nominis præfe-
ctus Annonæ fuit anno CCCXIII. & pro-
B ximo, quibus SP. Mælii facinus tyranni-
dem captantis, quem C. Servilius Ahala
interemit, detexit, & farris pretium tri-
nis nundinis ad assem redegit. ob quas
res undecimus Tribunus plebis creatus est,
& ei statua, atque columna stipe a popu-
lo collata extra portam Trigeminam statu-
ta est non ex Senatusconsulto, sed tum pri-
mum ex populi decreto, ut Plinius auctor
est. Livius tantum bove aurato extra por-
tam Trigeminam donatum asserit, falsum-
que esse imaginis titulum, quo diceretur
undecimum TR. PL. cooptatum; cum
C patricius fuerit, & patres non sinerent
augeri numerum. Extant hodie Auguri-
norum denarii cum columnæ, & Augu- IV.
ris imagine. Quartus Q. Augurinus Cos.
fuit anno CCXCVI. cum C. Horatio Pulvil- V.
lo. Quintum invenio SP Augurinum Pon-
tificem Maximum fuisse anno CCCXXXV. VI.
Postremo TI. Minucium reperio Consu-
lem L. Postumii Megelli in consulatu
collegam anno CDXLIIX. mortuum
esse, eique suffectum M. Fulvium Cur-
vum plebejum. Quod facit, ut dubitent
quidam, num ipse Minucius plebejus
D fuerit. Sed mihi non mirum esse vide-
tur, ut initio anni duo patricii consules
fuerint, & postea altero mortuo plebejus
fuerit suffectus. Venio nunc ad Minu-
cios plebejos, quorum vetustissimus est M.
Minucius Tribunus plebis anno CCCLII.
Ruforum vero primus Marcus ille Minu-
cius, qui Cos. anno DXXXII. cum P.
Scipione Asina, & quarto postea anno Ma- I
gister equitum fuit Q. Fabio Maximo Ver-
rucosso II. Dictatori, qui cum victorem
Hannibalem cunctando coercuisset, eam
cunctationem milites ignaviam, & socor-
E diam appellantes a populo Romano ob-
tinuerunt, ut Minucio cum Dictatore
æquaretur imperium. Sed cum id in
perniciem cessisset, nisi Minuciani a Fa-
bianis fuissent summo periculo liberati,
iterum se omnes Dictatori subjecerunt,
eumque patrem appellarunt. Alter est *Q.* II.
Minucius C. F. C. N. Rufus a Verrio di-
ctus. is consul anno DLVI. cum C. Cor-
nelio Cethego, triumphum egit de Ligu-
ribus, & Boiis in monte Albano. Prætor
Brutios provinciam ante triennium obti-
F nuit. & M. Rufus Prætor peregrinis jus
dixit, anno Consulatus Q. Rufi. Tertius III.
Q. Rufus, quem aliqui M. appellant,
consul fuit cum SP. Postumio Albino an-
no secundo belli Jugurthini, hoc est,
urbis DCXLIII. triumphum egit anno pro-
ximo de Scordisceis, & Tribelleis ex Thræ-
cia. Thermum Consularem unum inveni
Q. Minucium Q. F. L. N. qui Propræto-
re anno DCXLIIX. ex Hispania Cite-
riore triumphum egit, consul fuit biennio

post cum L. Cornelio Merula. Hic Ædilis Curulis cum T. Sempronio Longo anno DLV. fuerat. & ab his ludi Romani quater instaurati fuerunt. Præturam biennio post gessit in Hispania Citeriore, ex qua, ut diximus, triumphum egit. Occisus est anno DLXV. a Thracibus. Prætor M. Thermus fuit, sub quo C. Julius C. F. Cæsar postea Dictator prima stipendia in Asia fecit. & ab eo in expugnatione Mytilenarum civica donatus est anno plus minus DCLXXIII. Præter hos invenio T. Minucium Melliculum Prætorem inter cives, & peregrinos mortuum esse anno DLXXIII. C. Minucium Numatium occisum Cannensi prælio, quem Magistrum equitum fuisse anno proximo, hoc est, anno urbis DXXXVI. aliquot dies Livius asserit. Minucia Vestalis viva defossa extra portam Collinam campo scelerato nomen dedit anno CDXVI. Lucius Minucius legatus a Q. Fulvio Flacco missus ex Hispania Citeriore anno DLXXIII.

MUCIA.

MUCIA gens plebeja quidem, & quæ sero ad consulatum pervenerit, tamen clarissimos viros habuit, & tum juris civilis scientia, tum gravitate morum insignes: Consulatus quinque, Pontificatus Maximos duos, & triumphum obtinuit. Omnes eodem cognomine *Scævolæ* sive *Scævulæ* usi sunt, eo excepto, qui primus id cognomen invenit, quem *Cordum* a multis, ab Athenodoro *Opsigonum* appellatum fuisse accepimus. *Cordi* agni, & *Cordum* frumentum, aut fœnum dictum est, quod sero nasceretur, aut maturesceret. Idem *Opsigonus* significat. *Scævola* is dictus est, quod dexteram in ignem miserit, cum Porsenam Regem urbem obsidentem interimere putans, purpuratum ejus sive scribam occidit: & postea sinistra usus necessario est. *Scæva* Græca origine sinistram significat, & *Scævula* deminutionis caussa dicitur, ut *sportula*, & *animula*. Quod vero O littera pro V posteri in eo nomine usi sint, mirandum non est, tum propter earum literarum in multis aliis facilem permutationem, tum propter usum ejus vocalis post digamma, quæ raro ab eruditioribus veteribus retinebatur, sed in O mutabatur. Unde in nummis paullo post Cædem C. Cæsaris signatis DIVOS. JULIUS. sic in veteribus Plauti, & Terentii & aliorum libris VOLGUS, VOLT, VOLTIS, VOLTUS, & cætera eadem ratione. Sed antiquius esse arbitror *Scævulæ* usum, ut *Poblicolæ* & *epistulæ*, quorum alterum in *Publicolam* mutatum est, alterum licet ut origine Græcum, *O* littera scribendum esset, non nisi post Justiniani tempora eam litteram accepit. Prænomen Cordi varie scriptum video. Sunt, qui Cajum Mucium, quo prænomine Consulares usi non sunt, alii Quinctum, vel Publium, quibus frequentius gentiles usos video, prodiderunt. Ab hoc *Mucia prata* dicta sunt ea, quæ virtutis ergo ei donata cum statua esse dicuntur.

A Fuit is annus post Reges exactos alter, post urbem vero conditam CCXLV. Hunc patricium fuisse non nemo scripsit, sed cum neque is, nec posteri magistratus obtinuerint ante, quam cum plebeiis communicarentur, id mihi non sit verisimile. Primus consul P. Mucius Q. F. P. N. Scævula triumphum egit de Liguribus anno DLXXIIX. I. ejus collega fuit M. Aimilius Lepidus in secundo consulatu. Hujus pater, ut arbitror, Prætor anno DXXXIIX. Sardiniam obtinuit. Publii frater germanus Q. Scævola consul proximo anno post fratris Consulatum fuit II. B cum SP. Postumio Albino Paullulo. Tres Soles eo anno visi. Prætores ambo fratres eodem anno fuerunt anno DLXXIV. Publius PR. urbanus fuit, & quæstionem de veneficiis exercuit. Quinctus Siciliam obtinuit. III. Tertius P. Scævola P. F. maximus vir, & juris peritissimus Tribunus plebis anno DCXII. adversus L. Tubulum, qui prætor quæstionem de sicariis anno proximo exercuerat, & pecunias accepisse dicebatur, rogationem pertulit, qua CN. Cæpioni Cos. ea quæstio deferebatur. Sed Tubulus C in exilium profectus est. Prætor fuit quinquennio post, & Consul anno DCXX. cum L. Calpurnio Pisone Frugi. In consulatu TI. Gracchi TR. PL. conatus non solum non repressit, verum etiam adjuvisse cum fratre germano P. Licinio Crasso Muciano jurisconsulto, & anno proximo Pontifice Maximo creato dictus est. Quamobrem nobilitas exarsit, & duce P. Scipione Nasica Triberius occisus est. Pontifex Maximus frater in Asia mortuo cooptatus est anno tertio post Consulatum. Quartus est Q. Mucius Q. F. quem Augurem IV. D Cicero appellat, Consulatum gessit cum L. Metello Delmatico anno DCXXXVI. Hic ex Lælia Majore C. Lælii sapientis filia duas Mucias procreavit, quarum alteram L. Crassus duxit, alteram C. Marius septies Consul. Crassus duarum Liciniarum pater fuit, quæ P. Scipioni Nasicæ, & C. Mario filio nupserunt. C. Lælius minorem filiam C. Fannio M. F. collocavit: qui cum major natu esset, quam Q. Scævola, moleste admodum tulit sibi illum in Auguratus collegio prælatum. Horum omnium nomina leguntur in dialogis E Ciceronis, qui inscribuntur *Cator major* sive *de Senectute*, & *Lælius* sive *de Amicitia*, & *de Oratore ad Q. fratem*. Hunc etiam Q. Mucium juris consultum fuisse accepimus. quamvis a Pomponio omissus sit, cujus historia minus vera, & plena est. Sequitur Q. Mucius P. F. quem *Pon-* V. *tificem*, aut *Pontificem Maximum*, ut ab Augure distinguant, appellant. Hic paternam disciplinam exornavit, majoresque progressus in ea fecit, cujus hodie extant aliquot capita in *Digestis* ex libro *definitionum*. Consul fuit anno DCLIIX. cum L. F Licinio Crasso Auguris genero, cum quo alios magistratus gessit excepto Tribunatu Plebis, in quo Scævola Crasso successit. Et Scævola Tribuno in rostris sedente legem Serviliam Q. Cæpionis consulis Crassus suasit anno DCXLVII. quo anno Cicero natus est. Ambo Consules legem Liciniam, & Muciam pertulerunt, de civibus regendis, ut in suæ quisque civitatis jus redigeretur, neque jus civi-

A tatis Romanæ usurparet; quam Cicero in
Corneliana perniciosam Reipublicæ fuisse
dixit. Ex ea enim alienati sunt animi Ita-
licorum, & belli socialis occasio quin-
quennio post exorti fuit. Provinciam A-
siam novem menses Prætor, ut arbitror,
rexit, ea justitiæ, æquitatis, & integri-
tatis, ac diligentiæ fama; ut exemplum
provinciarum rectoribus reliquerit, ejus-
que edicta Asiatica in alias provincias trans-
ferrentur: & festos dies singulis annis de-
inceps ageret Asia, quæ *Mucia* diceren-
tur, ut tanti viri memoriam quotannis
B renovarent. Pontifex Maximus fuit anno
DCLXIV. triennio post in funere C. Marii
septies Consulis, C. Fimbriæ perditissimi
civis jussu vulnus accepit, ab eodem paul-
lo post accusatus est. quadriennio post
ante Vestæ templum occisus L. Licinii
Damasippi Prætoris, qui Marianarum
partium erat, auctoritate. Hic non so-
lum jurisconsultus, sed etiam orator ha-
bitus est non contemnendus. Hujus so-
ror Mucia Manio Acilio Glabrioni nu-
psit, ex quo Manium Glabrionem pepe-
rit, qui consul fuit anno DCXXCVI. apud
C quem Prætorem C. Verres accusatus est.
Apud Pomponium mentio extat Q. Mu-
cii Volusi, qui Auli Cascellii præceptor
fuit, a quo P. Mucius Quincti nepos he-
res institutus est. Eum Volusum Plinius
libro octavo *Volcatium* appellasse videtur,
defensumque esse a cane narrat, ne a
grassatore occideretur. Sed in utroque li-
bro mendosus locus est. Apud Asconi-
um legi Q. Mucium Orestinum Tribu-
num plebis fuisse anno DCXXCIX. quem
Cicero furti a L. Fussio Caleno accusa-
D tum privato judicio defenderat, sed Ca-
tilinæ in petitione Consulatus favebat,
& in senatu intercesserat, ne lex ambi-
tus aucta pœna ferretur. De Tertia Mu-
cia CN. Pompeii ter Consulis tertia uxo-
re, ex qua tres liberos procreavit, quam
non sine adulterii suspicione dimissam M.
Æmilius Scaurus duxit, Scauri principis
senatus filius, ex qua etiam filium susce-
pit, alio loco diximus fuisse quidem Scæ-
volæ alicujus filiam, sororemque uterinam
Q. Metelli Nepotis, & fortasse Q. Metel-
E li Celeris, qui ambo consulares fuerunt.
Ob hanc eandem Muciam Pompeio obje-
ctum est a C. Curione patre, & filio,
cur ejus, quem *Ægisthum* solitus erat ap-
pellare, filiam uxorem acceperit, hoc de
C. Cæsare dixisse aliquando Pompejum in
memoriam redigebant, regnandique cu-
piditatem utrique exprobrantes, quæ am-
bos simul cum republica transversos e-
git.

NAUTIA.

F NAUTIÆ gentis origo a Naute co-
mite Æneæ Trojano fuit, cui Palladium a
Diomede traditum fuisse, & posteris Mi-
nervæ sacra semper commissa, Varro in
libris *de familiis Trojanis* prodidit. Itaque
ex his patricia familia Rutilorum, majo-
rum, ut arbitror, gentium septem habuit,
qui consulatus quinque & Tribunatus Mi-
litares cum consulari potestate quatuor con-
secuti sunt. Primus SP. Nautius consul
I. fuit cum Sex. Fusio Fuso Medullino anno
CCLXV. Hunc Dionysius ut nobilissimum
adolescentem, & Minervæ sacerdotem,
Palladiique custodem, & mox futurum
consulem sexto antea anno laudat. Pa-
trem ejus *Spurium* appellant, qui existi- II.
mant ejus filium fuisse C. Rutilum bis con-
sulem, quem Verrius Flaccus SP. F. SP.
N. appellat. Ejus in priore consulatu,
quem gessit ann. CCLXXIIX. collega fuit
P. Valesius P. F. Poplicola, in posteriore
L. Minucius Augurinus anno CCXCV. An-
no vicesimo ab hoc consulatu SP. Nautius
legatus Populi Romani a Fidenatibus jus-
su Lartis Volumnii Vejentum Regis cum
aliis tribus, C. Fulcinio, & L. Roscio,
& Tullo Cluvio, sive Cœlio, aut C. Ju-
lio Julo occisus est. Pro *SP. Nautio*, quem
Livius, & Plinius produnt, Cicero in
Philippicis, nisi mendosus liber sit, *SP.
Antium* refert. Horum in rostris statuæ III.
ex S. C. positæ sunt. Primus post hos
Tribunus Militum fuit SP. Rutilus an- IV.
no CCCXXIX. Alter Spurius ter eodem ma-
gistratu functus est annis XXXIV. XXX-
VII. & XLIX. supra trecentesimum. Hunc
etiam Verrius SP. F. SP. N. appellat. V.
Quintus C. Rutilus consul fuit cum M.
Papirio Mugillano anno CCCXLII. Sex-
tus SP. Nautius SP. F. SP. N. Rutilus, VI.
ut Verrius notat, Cos. fuit cum M. Po-
pillio Lænate anno CCCCXXXVII. Postre- VII.
mus C. Nautius in consulatu, quem ges-
sit anno CDLXVI. Collegam habuit M.
Claudium Marcellum.

OCTAVIA.

OCTAVIOS Velitris ortos Romam a
Tarquinio Prisco translatos, in Senatum-
que adscitos, a Ser. Tullio patricios factos
esse, Suetonius auctor est. Velitris vicum
Octavium celebrem fuisse, & aram Octa-
vio consecratam, qui belli cum finitimis
dux Marti sacrificans nuntio accepto ho-
stes adesse, sacrum imperfectum reliquit,
hostesque vicit, ex quo decreto publico
singulis annis exta Marti semicruda reddi,
reliquias ad Octavios referri solitas fuisse
dicebant. Romæ ad plebem translati con-
sulatus quinque, triumphum unum obti-
nuerunt. Iterum a C. Cæsare Dictatore pa-
tricii facti sunt, ut sororis suæ nepoti,
quem postea testamento adoptavit, gratifi-
caretur. Is fuit C. Octavius C. F. C.
N. C. PRON. C. ABN. qui postea
C. Julius C. F. Cæsar. Octavianus Augustus
appellatus est. Primus populi suffragio
magistratum adeptus est C. Octavius Ru-
fus, cui Quæstorio Cnæus, & Cajus filii
nati sunt. Cnæus, & qui ab eo orti sunt,
summos honores obtinuerunt. Cajus ejus-
que liberi in equestri ordine permanserunt
usque ad C. Octavium Augusti patrem, qui
primus Senator fuit, & post Præturam Pro-
consule Macedoniam provinciam optime
rexit. Primus Cn. Octavius Cn. F. Cn. N. I.
ut Verrius ait, cum Proprætore Kal. De-
cemb. anno DXXCVI. triumphum na-
valem egisset ex Macedonia, & Rege
Perse, biennio post cum T. Manlio Tor-
quato consul fuit. Hic postea missus ad Re-
gem Antiochum, cum Rex responsum dare

differret, Regem, circulo facto circumscripsit virga, quam gerebat, & statim dare responsum coegit, quod ipsum ab aliis CN. Popillio tribuitur, sed huic quidem certe in legatione mortuo statua in rostris ex Senatus consulto posita est. Eidem in palatio domum præclare ædificatam ad Consulatum suffragium attulisseCicero scribit. Hunc existimo C. Rufi pronepotem fuisse. Hunc Festus ait porticum Octaviam fecisse theatro Pompeii proximam, quam combustam reficiendam curasse Cæsarem Augustum, eumque fuisse refert Ædilem Curulem, Prætorem, Consulem, Decemvirum sacris faciundis, & Triumphalem.
II. Alter CN. Octavius superioris, ut creditur, filius consul fuit cum T. Annio Lusco ann. DCXXV. Tertius eodem prænomine in-
III. felicem consulatum gessit cum L. Cornelio Cinna anno DCLXVI. nam licet seditione cum collega orta, eum ex urbe abrogato ei magistratu ejecerit, & in ejus locum suffectus fuerit L.Cornelius Merula Flamen Dialis: Cinna tamen cum C. Mario exule, magnoque exercitu advocato urbem ingressus est. & Octavium collegam, M. Antonium, L. & C. Cæsares occidi jussit. Merula quoque Dialis Cos. & Q. Catulus, & P. Crassus Marci divitis pater sibi manus intule-
IV. runt, ut crudeliorem mortem effugerent. Quartus CN. Octavius M. F. CN. N. proditur a Verrio, qui cum C. Scribonio Curione consul fuit anno DCLXXVII. Hunc magnos cruciatus fortiter pertulisse, cum omnes ejus artus ardere viderentur, Cicero libro secundo *de Finibus* refert. Postremus L. Octavius CN. F. CN. N. anno proximo
V. consul fuit cum C. Aurelio Cotta. Apud Livium primus Prætor CN. Octavius, qui anno proximo Ædilis plebis fuerat, Sardiniam provinciam obtinuit anno DXLVIII. navesque onerarias LXXX. Pœnorum cepit. Sed biennio post cum CC.onerariis, & XXX. longis navibus ex Sicilia in Africam trajiciens adversa tempestate classem amisit. Hunc existimo patrem fuisse ejus, qui primus ex hac familia consul factus est. Redeo nunc ad Augusti majores. Proavus Augusti secundo bello Punico stipendia in Sicilia Tribunus militum fecit Æmilio Papo Imperatore. Avus Velitris locuples consenuit, quidam argentarium fuisse dixerunt. Pater, ut ex titulo ejus statuæ didicimus, Tribunus militum fuit bis, Quæstor Ædilis plebis cum C. Toranio, quem tutorem filio suo reliquit, a quo Triumviro proscriptus est. Judex etiam quæstionum fuit, & Prætor, & Proconsule Imperator appellatus est ex provincia Macedonia Bessis & Thracibus magno prælio fusis. fudit quoque in itinere fugitivos, qui agrum Turinum occuparant. quamobrem fortasse filio cognomen *Turini*, dum puer esset, hæsit. quamvis M. Antonius proavum ejus Restionem ex agro Turino libertinum exprobraret, eaque de causa identidem eum *Turinum* appellaret. *Restionis* cognomen Antiorum familiæ fuit. Apud Dionem, & Xiphilinum *Cæpias* non sine mendo scriptum cognomen Augusti est. Pater, dum ad petitionem Consulatus venit, Nolæ mortuus repentino est in eodem cubiculo, in quo postea Augustus filius, quem tum quadrimum reliquit anno DCXCIV. Uxores duas habuit Ancchariam, ex qua Octavia major, & Attiam M. Attii Balbi, & Juliæ C. Cæsaris postea Dictatoris sororis filiam, ex qua Octavia minor, & Augustus nati. Balbus paterna stirpe Aricinus ex senatoria familia, quam Vergilius ab Æneæ comitibus ortam significat illis versibus:

Alter Atys, genus unde Atti duxere Latini,
Parvus Atys, pueroque puer dilectus Julo.

Maternum Balbi genus CN. Pompeio magno propinquum fuit. De Octavia minore nihil accepimus. Octaviam majorem C. Marcellus duxit, ex qua tres liberos procreavit, & Marcellum generum Augusti, & filias duas. Mortuo Marcello M. Antonio Triumviro intra decem menses nupsit, & ex eo duas Antonias peperit; major Neronis Augusti avia fuit; minor Tiberii Claudii Augusti mater, C. Cæsaris Caligulæ avia, Neronis Augusti proavia. Octavia porticus theatro Marcelli proxima ab hac Octavia majore sorore Augusti facta est. Laudavit aviam Juliam mortuam Augustus annos natus duodecim, matrem Attiam amisit in primo consulatu viginti annos natus, Octaviam sororem post XXXIV. ann. Attia mater L. Marcio Philippo consulari viro nupsit, ex quo liberos suscepit, ut Dion significat. *Octavia* quoque appellata est Tiberii Claudii Augusti, & Messalinæ filia Neronis Augusti uxor, a quo occisa est. Præter hos laudantur a Cicerone in *Bruto* M. Octavius TI. Gracchi in tribunatu plebis collega, qui dum perseveraret in intercessione adversus leges Sempronias, quas Gracchus ferebat, ei abrogatus est Tribunatus an. DCXX. Alter M. Octavius CN. F. qui tantum auctoritate, dicendoque valuit, ut idem scribit, ut legem Semproniam frumentariam C. Gracchi populi frequentis suffragiis abrogaverit. Cædes C. Gracchi post XII. annos fuit, quam Tiberii fratris Tribunatus & cædes. Sed eodem an alio anno hic M. Octavius eam legem abrogaverit, nobis incertum est. Tertius M. Octavius M. F. laudatur a Cicerone, ut optimus Senator cum M. Catone patre, & Q. Catulo filio. Sed & L. Octavius Balbus juris consultus Senator tam in *Verrinis*, cujus quæstionis in consilio fuit, quam etiam in *Cluentiana*, in qua tamen P. dicitur, maximis laudibus extollitur. Et in eisdem *Verrinis* M. Octavius Ligus *senator ornatissimus* dicitur *loco, ordine, nomine, virtute, ingenio, & copiis*. Antiquissimus Octavius Mamilius Tusculanus, qui genus ab Ulyssis filio Tusculi conditore ducere se jactabat, Superbis Regis gener, a quo Mamilia gens Romæ orta. Sed mihi is *Octavus Mamilius* dicendus videtur, ut simile prænomen sit Quincto, & Sexto, & Decimo a numero liberorum. & ut ab illis *Quinctia*, *Sextia*, & *Decia*, ac *Decima* familiæ deducuntur, sic ab *Octavo* prænomine *Octavia* gens est.

PAPIRIA.

PAPIRIA gens, quam veteres PAPISIAM vocabant, & patriciorum & plebejorum fuit. Patricii, quos Cicero minorum gentium fuisse testatur, his cognominibus distinguuntur: Mugillani, Crassi, Cursores, Masones. Plebeii consulares Carbones tantum fuerunt, non consulares alii, ut Turdi, Pæti, atque alii minus frequentes. Patricii multi insignes viri, & qui ab ipsis initiis libertatis ad annum DXXIII. annis trecentis fere clarissimi floruerint. Plebeii Carbones viri Seditiosi, & partium minus bonarum habiti sunt extremis temporibus Reipublicæ, quibus jam omnia bellis civilibus, & ambitione, ac dominandi cupiditate flagrabant. Antiquissima Papisiorum memoria est apud Pomponium, qui refert Sextum Papisium aut Publium, temporibus Superbi Tarquinii Regis leges Regias collegisse, eumque librum *Jus Papirianum* a posteris appellatum. Sed & ab aliis, quo anno Reges exacti sunt, & C. Papisius Pontifex Maximus, & Manius Papisius Rex sacrorum primus appellatur: & post annos IX. M. Papisium item Pontificem maximum Asconius, quem Livius *Q. Fusium Fusum* appellat. Mugillani tres consulatus, & Tribunatus militares cum consulari potestate totidem, & Censuram consecuti sunt. Primus L. Papisius anno post
I. Romam conditam CCCIX. cum L. Sempronio Atratino consul suffectus fuit Tribunis Militum, qui eo anno primum cum consulari potestate, creari cœpti, quod vitio creati fore dicerentur. Censor anno proximo cum eodem factus est, quem veteres *Magistrum morum* dicebant, ut Consulem *Prætorem* prius, & postea *Judicem*, ac Dictatorem *Magistrum populi*. Hi primi Censores quinquennio fuerunt, lustrumque fecerunt undecimum. Id munus a Rege Ser. Tullio quater administratum, sexies a Consulibus fuit. Iterum consul fuit cum C. Servilio Ahala anno CCCXXVI. Cicero unius tantum consulatus collega Atratino mentionem facit, eumque gessisse refert anno CCCXII. anteaque eosdem Censores simul fuisse, & ab hoc ad L. Papirium Crassum Dictatorem tradem Sellam curulem Papisios obtinuisse. Hunc eun-
II. dem invenio Interregem fuisse anno CCCXXXIII. Alter L. Mugillanus Tribunus Militum fuit biennio ante eum annum,
III. qui fortasse idem Interrex fuit. Tertius M. Mugillanus bis Tribunus Militum fuit annis XXXV. & XXXVII. supra trecentesimum, & consul quinquennio post Tribunatum posteriorem cum C. Nautio Rutilo. Occisus est urbe a Gallis capta anno CCCLXIII. cum in Sella curuli sedenti Gallus barbam pris demulcere cœpisset, isque scipione eburneo Gallum percuississet. Hunc Manium Papirium Plutarchus appellare videtur, licet mendose *Marius* scri-
.·.II.·. ptum sit. Crassi novem sunt consecuti quinque Consulatus, Tribunatus Militares quatuor, Dictaturas duas, Censuras, & Magisteria equitum totidem. Primus Mar-
I. cus sive Manius Papisius Cos. fuit cum C Fusio Pacilo an. CCCXII. Sequitur L. Cras-
II. sus bis Consul, & Censor. priorem consu-
A latum gessit cum M. Cornelio Maluginensi quinquennio post superiorem, & post quinquennium alterum otiosum posteriorem gessit cum L. Julio Julo. Censor fuit anno CCCXXXV. lustrumque fecit XIV. ejus collega incertus est. Hunc superioris filium fuisse ex fragmentis Verrii suspican-
tur. Tertius C. Crassus Tribunus Militum III.
fuit cum consulari potestate an. CCCLXIX. quo & M. Manlius Capitolinus necatus est & Aristoteles philosophus natus, ut Gellius affirmat. Quartus biennio post Tri- IV.
B bunus etiam militum fuit SP. Crassus cum V.
L. Papisio Crasso. Hos sequitur alius *L.* VI.
Crassus SP. F. C. N. a Verrio Flacco dictus, ut Spurii Crassi filium, Caii Crassi nepotem, de quibus paullo ante diximus, fuisse suspicemur. Hic Tribunus militum fuit anno CCCXCIV. Ventum est ad illum L. Papirium Crassum, qui primus est *Pa-* VII.
pisius vocari desitus, ut Cicero testatur. Hunc L. F. M. N. Verrius appellat, illius fortasse L. Crassi filius fuit, quem quinto loco retulimus. Hic & Dictator, & Magister equitum & Censor & bis Consul fuit. Nam cum Prætor esset anno CDXIII. Di-
C ctator rei gerundæ caussa factus Magistrum equitum dixit L. Papirium Cursorem, de quo paullo post agemus. quadriennio post consul fuit cum K. Duilio iterumque cum L. Plautio Vennone post sex annos, & Censor anno CDXXXV. cum C. Mainio, lustrum fecerunt XXV. tunc Oufentina, & Falerna Tribus auctæ, & Mæniana ædificia ab Mænio Censore nomen acceperunt. Is enim primus in foro ultra columnas tigna proiici jussit, ut superiora spectacula ampliora fierent. Magister e-
D quitum fuit suffectus Q. Fabio Rulliano, cui imperium abrogavit L. Papirius Cursor Dictator, propterea quod pugnam adversus Samnites commiserit contra ejus imperium eo absente, quamvis vicerit. Erat is annus CDXXIIX. & annum proximum idem Dictator, & Magister equi- VIII.
tum sine consulibus egerunt. Eisdem temporibus M. Crassus Dictator rei ge- IX.
rundæ caussa Magistrum equitum dixit P. Valerium Poblicolam anno CDXXI. Postremus L. Papirius, qui a Verrio T. Manlio Dictatori Magister equitum fuit
E anno CDXXXIII. comitiorum, ut credimus, caussa. Hunc tamen Crassum fuisse, & L. F. L. N. nobis incertum est. Mugillanos, & Crassos Cursores sequuntur. Hi quatuor fuerunt, Dictaturis, & Ma- .·.III.·.
gisteriis equitum duobus, consulatibus septem, Tribunatibus militaribus tribus, Censuris duabus, & triumphis quinque honorati. Primus L. Papisius Censor cum I.
C. Julio Julo, & eo mortuo cum M. Cornelio Maluginensi anno CCCLXI. lustrum intra XVIII. menses fecerunt septimum decimum. Sed cum biennio post urbs ca-
F pta fuisset, religioni fuit Censori mortuo alterum sufficere, quod a suffecto lustrum conditum ita infelix tunc fuisset, quasi vero id Galli expectassent, ut ante Alliensem pugnam id lustrum conderetur. Sic etiam dies atri fuerunt omnibus rebus agendis postridie Kalendas, Nonas, & Idus, quod Alliensis pugna cum Gallis postridie Idus Quinctiles commissa foret. In tantis tenebris gens illa versabatur. Sed ad

II. L. Crassum redeo. Tribunus Militum bis
idem fuit anno CCCLXVI. & LXIIX. Quin-
III. quennio post Sp. Fusius quem patrem L.
Cursoris quinquies consulis esse suspican-
tur. Quod non rejicio. Is enim Sp.F.L. N.
teste Verrio fuit. Idem Dictator bis, ter
triumphalis, & Magister equitum fuit,
fortissimus vir, & veteris disciplinæ seve-
rus observator. quem non dubitat Titus
Livius Alexandro Magno, qui eodem tem-
pore vixit, conferre, excepta singulari
illa felicitate, & regni fastigio. Sed ma-
gnis scriptoribus omnia licent, dum pa-
triam præsertim exornant. Magistrum
equitum fuisse L. Papirio Crasso Dictato-
ri an. CDXIII. antea diximus: Prætorem
fuisse existimo anno CDXXI. ejusque le-
ge Acerranis civitatem esse datam sine
suffragio. post annos deinde sex consul
fuit cum C. Pœtelio Libone Visolo iterum;
anno deinde proximo Dictator rei gerundæ
caussa duos Magistros equitum habuit in-
signes viros Q. Fabium Rullianum, & L.
Papirium Crassum, cui antea Dictatori
Magister equitum fuerat. In Fabium ira-
tus, quod absente eo, & interdicente præ-
lium commiserat, more majorum animad-
vertere voluit, exercitu primum, deinde
Senatu veniam impetrante vix cessit. An-
num sine consulibus alterum in Dictatura
exegit, & tertio Non. Mart. an. CDXXIX.
de Samnitibus triumphum egit. Triennio
mox interjecto biennium iterum, & ter-
tio consul fuit cum Q. Publilio Philone III.
& cum Q. Aulio Cerretano II. collegis, ite-
rumque de Samnitibus consul tertium X.
Kal. Sept. an. CDXXXIV. triumphat. Qua-
driennio post cum eodem Philone quartum
consulatum gerit; Collega item quartum
consule, quod tum primum visum est, ne-
que unquam alias, ut opinor, vigente Re-
publica accidit. In quinto consulatu colle-
gam habuit C. Junium Bubulcum Brutum
II. inter quintum, & quartum consulatum
annus tantum interjacet. Mox quadrien-
nio post iterum Dictator eundem C Bubul-
cum iterum Magistrum equitum habuit, is
etiam annus consulibus caruit, & tertio
triumphum egit de eisdem Samnitibus Idi-
IV. bus Octob. an. CDXLIV. Hujus filius L. Pa-
pirius L.F.SP.N. Cursor Magister equitum
fuisse dicitur L. Cornelio Lentulo Dictato-
ri rei gerundæ caussa an. CDXXXIII. & con-
sul post XXVII. annos cum Sp. Carvilio
Maximo de Samnitibus triumphum egit
Idib. Feb. an. CDLX. Hinc ædem Quirini,
quam pater voverat, dedicavit, & hostium
spoliis exornavit, & in ea Solarium horo-
logium tunc primum Romæ visum statuit.
Prætor anno proximo post consulatum
fuit, ut Livius testatur. qui Sp. Papirii
fratris consulis filii mentionem facit, dum
de ementitis auspiciis in prælio renuntia-
tis commemorat: Censor cum Manio Cu-
rio Dentato fuit, ut Frontinus refert,
sed quo anno incertum est. sunt qui pu-
tent anno CDLXV. lustrumque fecisse XXXI.
iterum consul cum Sp. Carvilio II. post
XVI. iterum triumphum egit de Tarenti-
neis, Lucaneis, Samnitibus. Bruttieis-
que: *Cursoris* cognomen Livius L. Papi-
rium patrem velocitate cursus assecutum
testatur, sed nos majoribus hæsisse animad-
.·.IV.·. vertimus. Masones multos fuisse post L.

A Masonem Ædilicium Cicero autor est. nos
unum consularem agnoscimus C. Papi-
rium C. F. L. N. collegam M. Pomponii
Mathonis, qui de Corseis Cos. III. No-
nas Martias anno DXXII. in monte Albano
primus suis sumptibus myrtea corona cin-
ctus triumphum egit. Hunc existimo Pon-
tificem minorem mortuum fuisse anno
DXL. quo etiam anno C. Maso L. F. De-
cemvir sacrorum mortuus est. Hic post
triumphum fonti delubrum dedicavit: ut
Cicero lib. III. *de natura Deorum* refert.
B Hujus cognominis origo mihi incerta est.
Sed arbitror *Masones* quasi *Mansones* dictos
a *mandendo*, ut *edones, comedones, gulones,*
epulones. fieri etiam potest, ut *a mari* di-
cantur, quod male fortasse dictum prius,
ut *asa* pro *ara*, *eso* pro *ero*, & *Fusii*, *Va-
lesii*, *Papisii* pro *Papiriis*, *Valeriis*, *Furiis*.
Inde etiam P. Vergilii cognomen *Ma-
ro*, quod alios obtinuisse non memini.
Maximum ornamentum accessit huic fami-
liæ, cum Papiria hujus C. Masonis filia
L. Æmilio Paullo ter triumphali nupsit,
quorum filii duo, filiæ tres fuerunt. fi-
C lii Corneliæ, & Fabiæ familiis per ado-
ptionem inserti sunt. Namque P. Corne-
lius Scipio Æmilianus, postea Africanus
minor, alter est: alter Q. Fabius Maxi-
mus Æmilianus. Filias in Æmilia retu-
limus. Apud Livium invenio L. Masonem
Prætorem urbanum fuisse an. DLXXVII.
Carbones, quos solos plebejos consulares .·.V.·.
libertatis Reipu. tempore invenimus, tres
tantum fuerunt. Primus C. Carbo vir I.
maximi ingenii, & eloquentiæ Tribunus
plebis fuit anno DCXXIII. legem promul-
gavit de Tribunis reficiendis, quam dis-
D suasit minor Africanus, & C. Lælius, qui
obtinuerunt, ne lex reciperetur. Sed
Africanus anno proximo mortuus domi
suæ inventus est, non sine suspicione do-
lo malo Carbonis interemptum. Legem
tabellariam pertulit de jubendis legibus,
ac vetandis; & Triumvir agris dividendis
cum C. Graccho, & Fulvio Flacco fuit.
Consul mox cum P. Manilio an. DCXXXIII.
L. Opimium interfectorem C. Gracchi
consul defendit. Ita varius, & incon-
stans fuit, ut modo popularis, modo in
E partibus optimatium esse diceretur. Sed a
L. Licinio Crasso maximo oratore tunc an-
nos nato unum & viginti accusatus est pro-
ximo anno post consulatum, & canthari-
das sumpsisse Cicero refert, ne damnare-
tur. Hujus filius C. Carbo in Galliam pro-
fectus, ut specularetur, quæ L. Crassus
perperam in provincia ageret, magno ta-
men ille animo inimici filio locum in tribu-
nali assignavit, & nihil, nisi eo in consi-
lium adhibito decrevit. Alter consularis
Cn. Carbo fuit collega C. Metelli Caprarii
anno DCVL. Is a Cimbreis cum exercitu fu- II.
F sus, fugatus est. Tertius ter consul fuit
collega L. Cornelii Cinnæ in tertio, & quar-
to consulatu, & C. Marii Caii septies con-
sulis filii. cum enim morte C. Marii pa- III.
tris L. Cinna consul iterum in urbe anno
DCLXVII. tyrannidem exerceret in proxi-
mum annum se, & Cn. Carbonem consu-
les designavit, cumque anno vertente con-
sules creari oporteret, eosdem consules edi-
dit. Sed cum is quartum consul ab exerci-
tu fuisset occisus, solum Cn. Carbo nullo

suffecto collega consulatum gessit. Tertium postea consulatum anno interjecto cum C. Mario, ut diximus, iniit. Sed adventu Syllæ hostis Italiam deserere coactus est, & persequente Cn. Pompejo Lilybæi in Sicilia occisus consul est in secreto, turpique loco, dum ventrem exonerare se simulat, ut vitam prorogaret. eodem anno consulis fratrem C. Carbonem Prætorium L. Licinius Damasippus jussu C. Marii Cos. interimi curavit. Hos fratres Cn. filios, C. nepotes fuisse Verrius auctor est. Patrem a M. Antonio maximo illo oratore accusatum sutorio atramento absolutum Cicero in Epistola ad L. Papirium Pætum scribit. In eadem tres fratres enumerantur, Cajus, Cnæus, & Marcus Carbones. ex his Marcum repetundarum redeuntem ex Sicilia a P. Flacco accusatum, Cajum a L. Crasso, ut antea scripsimus: Cnæum existimo non eum esse, quem Cn. Pompejus interfecit, sed quem M. Antonius accusavit, & fortasse is est, quem fusum a Cimbreis consularem diximus. ut illi duo consulares C.& Cn. fuerint C. filii, & ex Cn. alter Cn. ter consul natus sit. Alii quoque Carbones enumerantur a Cicerone nobis ignoti, Cn.Carbo, & frater ejus scurra, & Rubriæ filius, qui tunc vivebat, atque amicus ejus erat. Omnes contemnendos esse judicat, neminemque laudari posse præter eum, quem Damasippus occiderit. In *Verrinis* C. Verrem Quæstorem Cn. Carbonis ter consulis fuisse, eumque Arimini deseruisse, & ad Syllam transisse criminatur. Ante hos omnes C. Carbo Prætor Sardiniam provinciam obtinuit anno DXXCV. cujus filius, aut nepos fortasse is est, qui primus ex hac familia consul a nobis commemoratur. Aliorum Papiriorum ex plebe antiqua memoria extat: ut L.Papirii fœneratoris, cujus cognomen vel nullum fuit, vel dedita opera ab historicis omissum est. Is in C. Publilium nexum a patre ob æs alienum verbera admovit: quamobrem lege cautum est, ne postea necterentur anno post Romam conditam CDXXVII. & ante sex & viginti annos, Quimquevirum mensalem M. Papirium creatum invenio, cumque tres collegæ plebeii fuerint, unus Æmilius, qui patricius esse potuit, incertum est, an is quoque plebejus fuerit. Papiriam tribum rusticam fuisse certum est, causam nominis ignotam. *Vapula Papiria* vetus proverbium cur diceretur, a Festo discere poteris. Sub Cæsaribus tres tantum consules invenio Papirios Ælianos. Primus cum M. Eggio Marullo N.Papirius Cos. fuit an.DCCCCXXXVI. Alter Ælianus triennio post cum Julio Crispino, quem Papirium fuisse incertum est. Hi duo temporibus Commodi Imp. Tertius sub Alexandro cum Maximo consul fuit anno DCCCCLXXVI. Sed hic quoque incertus est.

PINARIA.

PINARIÆ gentis originis duplex est fama. alii eos ante urbem conditam hospites Herculis fuisse, & ab eo cum Potitiis, qui in sacrificiis sunt prælati Pinariis, sacerdotes constitutos: cum ad aram, quæ
A postea *maxima* dicta est, decimam boum,
quos ex Hispania attulerat, sacrificasset:
alii a Pino Numæ Regis filio ortos. Patri-
cios fuisse constat cognomento Mamercinos,
Rufos, & Nattas. Ex quibus duo tantum
consules fuerunt, unus Tribunus militum
consulari potestate, unus quoque Magi-
ster equitum fuit. Primus P. Rufus cum I.
C. Julio Julo consul fuit anno post Romam
conditam CCLXIV. Hunc etiam *Mamerci-*
num quidam appellant. Alter L. Rufus II.
Mamercinus Cos. fuit anno CCXXCI. cum P.
Fusio Fuso Medullino. Hunc superioris fi-
B lium fuisse credibile est. Tertius eisdem no- III.
minibus Tribunus Militum fuit an. CCCXXI.
cum L. Fusio Medullino & Sp. Postumio
Albo Regillensi. Quartus L. Natta Magi-
ster equitum fuit L. Manlio Capitolino Im- VI.
perioso Dictatori clavi figendi caussa anno
CCCXC. Post XIV. annos L. Pinarium Præ-
torem fuisse invenio, cujus cognomen igno-
ramus. & anno DLXXII. M. Pinarius Po-
sca Prætor Sardiniam obtinuit, & in ea ho-
stes vicit, & anno DXXXIX. L. Pinarius in
Sicilia præfectus a M. Marcello Cos. Ennæ
C urbi ne Carthaginensibus proderetur, op-
pidanos a militibus trucidari curavit. De-
nique apud Ciceronem L. Pinarius Natta
Pontifex frater uxoris P. Clodii Pulchri au-
ctor fuit adoptionis a P. Fontejo factæ ejus-
dem Pulchri, ut Tribunus plebis creari
posset. Eundem privignum fuisse ait L. Li-
cinii Murenæ consularis.

PLAUTIA.

D PLAUTIA gens plebeja quidem fuit, sed
consularibus octo, triumphis duobus, Cen-
sura, & Magisterio equitum ante Augu-
stum ornata. cogomina hæc habuit: Pro-
culus, Venno, Venox, Decianus, Hyp-
sæus, Silvanus. Primus C. Proculus, quem I.
P.F.P.N. appellat M. Verrius, anno urbis
CCCXCV. consul fuit cum C. Fabio Ambusto
& Idibus Maii triumphum egit de Herni-
ceis. biennio post Magister equitum fuit
C. Marcio Rutilo primo plebejo Dictatori
rei gerundæ caussa, qui de Tusceis tunc
egit triumphum. Alter C. Plautius cum II.
E T.Manlio Torquato consul fuit anno CDVI.
quem *Vennonem*, sive *Venocem* appellant
nonnulli. Sed Flaccus Verrius, & Fron-
tinus *Venocis* cognomen postea Censori im-
positum esse affirmant. Iterum consul fuit
sexto postea anno cum L. Aimilio Mamer-
cino. Tertius L. Venno L. Papirii Craf-
si in secundo consulatu collega fuit an. III.
CDXXIII. tum domus diruta M. Vitruvii
Vacci Fundani in Palatio, quod cum Fun-
danis & Privernatibus conjurasset. id solum
F postea *Vacci prata* dixerunt. Quartus anno IV.
proximo consul C. Plautius P. F. P. N. De-
cianus Hypsæus cum L. Aimilio Mamerci-
no secundo, de quo paulo ante diximus, qui-
que in hoc honore *Privernas* appellatus
est. Ambo autem consules Kalend. Mar-
tiis de Privernatibus triumpharunt. *Hypsæi*
cognomen Verrius omisit, ex denariis his
litteris signatis non addidimus. C. YPSÆ.
COS. PRIV. CEPIT. & in aliis C.
HVPSÆ. COS. PREIVE. CAPTVM,
quibus significatur, *Cajus Hypsæus Consul*

Privernum cepit: & *Cajo Hupſæo Conſule*
Privernum captum. *Deciani* cognomen o-
ſtendit hunc adoptione ex Deciis ad Plau-
tios perveniſſe : ſed cum prænomine a pa-
tre diſtinguatur: hic enim *Cajus*, ille *Pu-
blius* dicitur : ſuſpicor *Deciani* cognomen
fuiſſe hereditarium , & patrem potius ,
qui eodem prænomine eſt cum avo , ado-
ptatum fuiſſe . Omnes enim adoptivos
filios eo tempore adoptantis prænomen ,
& nomen accepiſſe novimus . Fuit eiſ-
dem temporibus P. Decius Q. F. Mus Col-
lega T. Manlii Torquati in tertio conſula-
v. tu anno quadringenteſimo decimo tertio .
is qui primus ſe devovit pro Republ. Ro-
mana . Sequitur C. Plautius C. F. C. N.
qui cenſor cum App. Claudio Cæco fuit
anno quadringenteſimo quadrageſimo pri-
mo . & propter venas aquarum ab eo re-
pertas, aqua quidem *Appia* ſive *Claudia*
dicta eſt, Plautius autem *Venox* . Hic a
collega deceptus eſt, nam cum finxiſſet
ſe velle poſt decem & octo menſes abſti-
nere munere Cenſuræ, ut cæteros Cenſo-
res; poſt abdicationem Plautii variis arti-
bus uſus Appius viam Appiam, & aquæ-
ductum perfecit . Conſul Plautius hic Ve-
nox fuerat anno quadringenteſimo vigeſi-
mo quinto cum P.Cornelio Scapula Scipio-
ne . Sunt qui *Venocem* antea cognomento
Proculum dictum fuiſſe contendant, & præ-
nomine *Publium*. nos Verrii Cenſuram ſe-
cuti ſumus . Ex his apparet tres Plautios
tribus continuis annis conſulatum obtinuiſ-
ſe nemine alio plebejo interjecto L. Ven-
vi. nonem, C. Decianum . & C. Vennocem .
Sextus conſularis L. Venno fuit , quem
Verrius L. F. L. N. appellat, ejuſque col-
legam M. Foſſium C. F. Flaccinatorem an-
vii. no quadringenteſimo trigeſimo quinto .
Poſtremus M. Hypſæus conſul fuit cum
M. Fulvio Flacco anno ſexcenteſimo vi-
geſimo octavo longo quidem certe a ſu-
perioribus intervallo . Medio tempore in-
venio Lucium Plautium Hypſæum
Prætorem Hiſpaniam Citeriorem obtinuiſ-
ſe anno quingenteſimo ſexageſimo quarto .
Poſtea vero anno urbis ſeptingenteſimo
P. Plautius Hypſæus cum T. Annio Mi-
lone Q. Metello Scipione conſulatum
tanta contentione petiiſſe traditur : ut in
alterum annum comitia conſularia fuerint
dilata . quoad P. Clodius Pulcher , qui tum
etiam Præturam petebat, & Hypſæo fa-
vebat , a Milone occiſus decimo tertio Ka-
lend. Febr. cauſam dedit, ut Cn. Pompe-
jus ſolus ex S. C. ab Interrege v. Ka-
lend. crearetur . ejus Quæſtor idem Hyp-
ſæus fuerat, eique in petitione favebat,
ſed damnato Milone Scipionem ſocerum
collegam Kal. Sextil. accepit . Sub Cæſari-
bus quinque Silvanos Plautios conſulares
fuiſſe video, quorum unus bis conſul duo
triumphalia ornamenta aſſecuti ſunt . Pri-
I. mus M. Plautius M. F. A. N. ſeptemvir
Epulonum in conſulatu [collega fuit Im-
peratoris Auguſti in decimo tertio con-
ſulatu anno urbis DCCLI. quo anno Sa-
lus generi humani nato Chriſto domino
exorta eſt . in titulo cujuſdam monumenti
hujus M. Silvani in Tiburtio argo reper-
to, quem Lartia Cn. F. uxor, & A. Plau-
tius M. F. Urgulanius poſuerunt, adje-
ctum eſt . Huic Senatus triumphalia or-

A namenta decrevit ob res in Illyrico bene
geſtas: id obtinuiſſe creditur an. DCCLXI.
Ejus filium eundem illum A. Plautium fu-
iſſe arbitror, cui ovationem Tiberius Clau-
dius Imperator decrevit ex Britannia re-
deunti anno plus minus DCCXCIX. A-
pud Tacitum eiſdem temporibus inve-
nio Plautium Silvanum Prætorem anno
DCDLXXVI. accuſatum apud Ti. Cæſarem
a L. Apronio ſocero, quod uxorem Apro-
niam præcipitem egiſſet, atque ita inte-
remiſſet , eique Urgulaniam aviam pugio-
B nem miſiſſe quæ ob amicitiam Liviæ
Auguſtæ plurimum eo tempore poterat ;
Plautium fruſtra ferro tentato venas ex-
cidendas præbuiſſe . Ejus priorem uxo-
rem Numantiam, quod veneficiis ei men-
tem abſtuliſſet , accuſatam abſolutam
fuiſſe . Alter conſularis Ti. Platius M. F. II.
M. N. Silvanus Ælianus bis conſul fuit .
Priori conſulatu ſuffectus ex Kal. Mar-
tiis an. DCCXCIX. ſub Ti. Claudio Impe-
ratore poſteriori ex Kal. Juliis ſuffectus
cum Domitiano Cæſare ſub Veſpaſiano
poſt annum vigeſimum nonum : quam-
C vis non ſatis certa ſint uriuſque temporis
conſulatus teſtimonia . Hunc ſuperioris M.
Silvani filium fuiſſe credimus extatque ti-
tulus etiam in agro Tiburtino alterius
monumenti, ex quo apparet hunc in Præ-
fectura urbis iterum conſulem a Veſpa-
ſiano Imperatore factum eſſe . Sed & Pon-
tificem fuiſſe , & ſodalem Auguſtalem ,
& Triumvirum Montalem Quæſtorem-
quem Ti. Cæſaris, legatum legionis quin-
tæ in Germania , legatum, & comitem
Claudii Cæſaris in Britannia . Procon-
D ſulem Aſiæ , Legatum Proprætore Mœ-
ſiæ , & poſt alia ab eo geſta ita ſcri-
ptum eſt . *Hunc legatum in Hiſpaniam ad
Præfecturam urbis remiſſum Senatus in Præ-
fectura triumphalibus ornamentis honora-
vit auctore Imp. Cæſare Auguſto Veſpaſiano
verbis ex oratione ejus* Q. I. S. S. hoc eſt,
quæ infra ſcripta ſunt . *Mœſiæ ita præ-* III.
*fuit , ut non debuerit a me differri honor
triumphalium ejus ornamentorum* . Tertius
M. Silvanus qui cum M. Salvio Otho-
ne, qui poſtea imperium tenuit, ex Ka-
lend. Juliis ſuffectus eſt anno octingente- IV.
E ſimo vigeſimo ſub Ser. Galba Imp. Quar-
tus M. Silvanus cum M. Annio Vero
Pollione anno octingenteſimo triceſimo
tertio ſub Tito Veſpaſiani F. conſul fuit . V.
Quintus , cujus prænomem ignoramus,
conſul fuit cum Sentio Augurino an-
no DCCCCIX. ſub Pio Aug Præter hos
invenio P. Plautium Pulchrum Plau-
tiæ Herculanillæ uxoris Ti. Claudii Imp.
fuiſſe Triumphalis viri filium , & ab
eodem Claudio Cenſore inter patricios
lectum, eundem Augurem, Triumvirum
Monetalem , & Quæſtorem Ti. Cæſa-
F ris Auguſti quinto conſulatu . Plautia
Druſum, & Claudiam ex Claudio pepe-
rit : mox ab eo repudiata multa adver-
ſus eam criminato . Filiam ante quintum
menſem divortii natam , alique jam cœ-
ptam, exponi ante matris januam nudam
juſſit; cum a Liberto ſuo Botere conce-
ptam diceret . Druſus puer ludens a py-
ro ſtrangulatus eſt . Antiquior his Plau-
tius Rufus, qui in iis, qui adverſus Au-
guſtum conjurarunt , enumeratur . Con-

ſularem quoque ſub Tiberio Cæſare invenio Q. Plautium Q. F. Lælianum, qui anno urbis DCCXXCIIX post Chriſti mortem anno tertio conſul fuit cum Sex. Papinio Q. F. Gallieno. Sub Nerone autem Plautius Lateranus conſul ſuffectus occiſus eſt anno DCCCXVII. Ab eodem Nerone An. Plautius nobilis puer, quod a matre Agrippina diligeretur, & injuria affectus, & occiſus eſt. Denique duos Plautios Quinctillos conſulares fuiſſe conſtat, alterum ſub Pio Auguſto cum Statio Priſco anno DCCCCXI. alterum ſub Marco, & Commodo poſt annos XVIII. cum eodem Commodo Imp. quem etiam Augurem fuiſſe affirmant. Ad extremum addam Plautillam Auguſtam M. Aurelii Antonini Severi filii Auguſti uxorem. Plautiani Præfecti Prætorio, & bis ter conſulis, qui multum Severi temporibus potuit filiam fuiſſe. ſed a genero ſocer, & a viro uxor, & frater uxoris Plautus occiſi ſunt. Afer is fuit ſordidis natalibus ut Severus Imperator ejus vel propinquus, vel municeps, & a pueritia carus. *Plautiorum* nomen, ut aliarum quarundam familiarum a cognomine *Plauto* ductum eſt, ſic *Planciorum* a *Planco*, *Variorum* a *Varo*, *Juliorum* ab *Julio*. *Plauti* autem ſive *Ploti* dicebantur, qui planis ſupra modum pedibus eſſent: quamobrem M. Attius Sarſinas Umber, cujus extant comœdiæ, initio *Plotus*, poſtea *Plautus* appellatus eſt. Hinc etiam *Plotii* dicti ſunt, qui a *Plautiis* non diſtinguuntur, ut nec a *Claudiis Clodii*: Sic *Paula* Polla, & *aula olla*, & *Plauſtrum ploſtrum*, unde *ploſtellum* dicitur. Cn. Plotii Planci proſcripti a Triumviris Lepido, Antonio, & Octaviano a Paterculo mentio fit, cujus frater L. Munatius Plancus cos. triumphum egit de Galleis cum M. Æmilio Lepido II. anno DCCXI. cumque diceretur uterque conſul fratrem proſcribendum curaſſe, celebratum eſt a militibus carmen non infacetum. *De Germaneis, non de Galleis, duo triumphant conſules*. Hunc proſcriptum odore unguenti detectum fuiſſe ferunt, cumque ejus ſervi torquerentur, ut indicarent dominum, & pernegarent, non paſſum ſervorum fidelium cruciatus, & ſe jugulandum militibus obtuliſſe. Eſt etiam celebris duorum Plautiorum erga conjuges amor, M. Plautii, qui cum a Senatu juſſus eſſet claſſem ſociorum ſexaginta navium in Aſiam ducere, & Tarentum cum uxore Oreſtilla veniſſet, uxore illic defuncta cum eam in rogum impoſitam oſculatur, ſtricto ferro ſe ipſum interemit. Et ambo combuſti conjuges ſimul ſunt, ſepulchrumque amantium id a Tarentinis poſtea fuit appellatum. Necnon C. Plautii Numidæ, qui morte uxoris audita, pectus gladio transfixit: cumque a domeſticis curaretur, ruptis faſciis, & diſciſſo vulnere periit. Laudandus quidem utriuſque amor, ſed præter modum uterque dolore vexatus eſt.

POMPEIA.

Pompeia gens plebeja, ex qua ne-
V. mo ante annum ſexcenteſimum duodecimum conſulatum fuerat adeptus, poſtea conſulatus ſex, triumphos quatuor, Cenſuram unam conſecuta clariſſima extitit. Eam Cn. Pompejus cognomento *Magnus* præſtantiſſimus vir totius civitatis Romanæ illuſtriorem reddidit, quem libertatis unicum aſſertorem ac vindicem reſpublica habuit adverſus C. Cæſaris potentiam nimis excreſcentem, e qua ſuperatus cum ipſa libertate extinctus eſt. Primus Q. I.
Pompejus, quem quidam *Rufum* alii *Aufidum*, alii *A. F.* appellant, obſcuris parentibus natus, tibicinem patrem ei exprobrabant inimici, conſulatum adverſus conatum Africani minoris, qui C. Lælio amico ſuffragabatur, adeptus eſt cum Cn. Servilio Cæpione anno ſupraſcripto. In Hiſpania victis Thermiſtinis, ſive Termantinis cum eiſdem, & Numantinis iniquum fœdus iniit. Cenſor fuit cum Q. Metello Macedonico anno DCXXII. Luſtrum fecerunt ambo tum primum Cenſores plebeii LIX. Multum dicendo potuit, & inimicitias cum clariſſimis viris Cæpionibus & Metellis geſſit. ejus orationes ut plenas prudentiæ Cicero laudat. ejus ex filia nepos fuit C. Sicinius, qui Quæſtorius mortuus eſt, & aliquem locum in patronorum numero tenuit. II.
Sunt qui putent Q. Pompejum Q. F. Rufum, qui conſul cum L. Cornelio Sulla fuit anno DCLXV. illius conſularis, & Cenſorii filium fuiſſe. Id nobis incertum eſt: certum vero ejus filium Q. Rufum duxiſſe Corneliam L. Sullæ alterius conſulis filiam, ex qua Q. Rufum, & Pompejam C. Cæſaris C. F. uxorem ſuſcepit. Sed gener Sullæ eodem anno a C. Mario, & ipſe Rufus conſul ab exercitu Cn. Pompeii Strabonis, quem invito Senatu obtinebat, in ſacrificio occiſus eſt. Pompejam Cæſar dimiſit, cum comperiſſet P. Clodium Pulchrum domi ſuæ muliebri veſte deprenſum, dum ſacra Bonæ deæ in ejus domo fierent. Teſtis in Clodium productus dixit ſe nihil ſcire, & divortium feciſſe, quod uxorem Cæſaris ſuſpicionibus non minus, quam criminibus carere oporteret. De Cn. Strabone patre Cn. Magni nunc dicendum eſt. Hunc Verrius Flaccus Sex. F. Cn. N. appellat. Ejus frater Sextus & ut ju-
ris peritiſſimus, & ut optimus philoſo- III
phus laudatur Stoicæ diſciplinæ & Geometriæ ſcientiæ deditus. Prænomen patris ſimile oſtendit majorem fuiſſe Strabone fratre. honoribus videtur prætuliſſe earum rerum, quas diximus, ſcientiam. Strabo bello Marſico prætor a Picentibus victus, mox conſul eoſdem alioſque vicit VI. Kalend. Jan. anno DCLXIV. de Aſculaneis Picentibus triumphum egit. ejus collega fuit L. Portius Cato, qui in prælio occiſus eſt. Multæ tranſpadanæ Coloniæ ab eodem deductæ ſunt, quibus jus Latii dedit, ut qui in eis magiſtratus gererent, jus civitatis Romanæ adipiſcerentur. Biennio poſt conſulatum bello civili Octaviano, dum utramque partem fovet, utriſque inviſus fulmine ictus interiit. Ex Lucilia uxore Senatoria familia orta, fratre C. Lucilii poetæ, cujus Satyræ veteribus placuerunt, nata Cneium Pompejum, & Pompejam uxorem ſuſcepit. C. Memmius

Quæſtorius vir C. Memmii C. Memmium Tribunum plebis procreavit, qui ex Fauſta Sullæ Dictatoris filia tertium, C. Memmium ſuſcepit, cujus in oratione *pro Scauro* ab Aſconio fit mentio. CN.
IV. Pompejus annos natus tres & viginti Sullanas partes ſecutus, exercitu privato conſilio ex agro Piceno propter paternas clientelas ei addicto coacto, ad Sullam redeuntem in Italiam venit, a quo magno honore ſuſceptus eſt. Ei enim ſoli ex equo deſcendere, caput aperire, & aſſurgere ſolitus, cum omes Marianos ex Italia profligaſſet, ut reliquias perſequeretur, in Siciliam adverſus CN. Carbonem conſulem, in Africam adverſus CN. Domitium Ahenobarbum, in Galliam Togatam adverſus M. Brutum Bruti Cæpionis patrem, & poſtea in Hiſpaniam contra Q. Sertorium, & M. Perpernam miſit. Hos omnes vicit, & interfici curavit. Triumphum bis eques Romanus egit, nullo prius honore publico ſuſcepto a populo, ex Africa de Hiarba Mauritaniæ Rege anno DCLXXII. & decennio poſt ex Hiſpania pridie Kal. Jan. conſul deſignatus in proximum annum cum M. Licinio Craſſo. eodem tempore Tribuniciam poteſtatem a L. Sulla Dictatore deminutam reſtituit, hoc eſt, ut concilium habere, & plebem rogare Tribunus plebis poſſet: Sulla enim intercedendi tantum poteſtatem reliquerat. Poſt conſulatum in Aſiam profectus Mithridatem, & Tigranem Reges domuit, multaſque barbaras nationes ſubegit. de quibus omnibus, & de piratis biduo triumphavit tertio & pridie Kal. Octobres decennio poſt alterum triumphum, hoc eſt, anno DCXCII. pridie & die natalis ſui. Sexto dein anno iterum conſul cum eodem M. Craſſo collega fuit. Tertium conſulatum ſine collega occiſo P. Clodio a T. Annio Milone, novo more a Senatu accepit, V. Kal. Martias anno DCCI. ſed Kalend. Sextilibus Q. Metellum Scipionem ſocerum collegam habuit. Hujus filia uxor ejus quinta fuit nomine *Cornelia*, quæ prius P. Craſſo M. Craſſi collegæ ejus filio nupſerat. Duxit adoleſcens Antiſtiam P. Antiſtii viri prætorii filiam, & Calpurniæ L. Beſtiæ filiæ. Hanc duxit ut ſocero gratificaretur, qui de magna re pecuniaria ejus judex erat. peculatus enim, ſive de reſiduis accuſatus fuiſſe dicitur propter patris rapinas eo mortuo, & defenſus a Q. Hortenſio. Abſoluto eo plerique adoleſcentes *Thalaſſium* acclamaverunt, ut in nuptiis tunc ſolebat. Antiſtiam dimittere coactus eſt, ut Sullæ privignam ex altero viro gravidam duceret Æmiliam. M. Scauri principis Senatus filiam, & Metellæ uxoris Sullæ Dictatoris. parentes Antiſtiæ tragœdiæ argumentum fuerunt. namque patrem L. Licinius Damaſippus occidi juſſit, Calpurnia audita viri cæde, & divortio filiæ ſe ipſam interemit. neque Æmilia diu læta his nuptiis fuit, ſed ex abortu periit. Mucia Tertia Scævolæ, cujus prænomen ignoramus, filia ſucceſſit, ex qua Magnus liberos procreavit, ſed eam ut parum pudicam etiam dimiſit; quam duxit M. Scaurus vir prætorius Æmiliæ alterius uxoris frater. Quarta uxor Julia fuit C. Cæſaris tunc conſulis filia ex Cornelia Cinnæ quatuor conſulis filia, quam Servilio Cæpioni collocatam abſtulit pater. Hæc dum vixit, vinculum conjunctionis inter Cæſarem, & Pompejum fuit, quo ſublato morte Juliæ ex abortu, & mox filiæ formidabilis Cæſar Pompejo effectus eſt. Is quoque dum timet damnationem, ſe non ſolum tutari, ſed etiam armis arreptis imperare civibus conatus eſt. Multa tunc Pompejum fefellerunt, neque enim credidit auſurum Cæſarem cum exercitu in Italiam venire, & majori exercitu putavit ſe oppreſſurum ejus conatus. Cum ea mira Cæſaris celeritate fuiſſent occupata, ex Italia cum magiſtratibus profuſus magnam ex provinciis manum coegit. Victus tandem eſt anno DCCIV. in acie Pharſalica, & in Ægyptum fugiens, ut Ptolemæi auxiliis bellum repararet, a Satellitibus Regis occiſus die proximo poſt ejus natalem annos natus unde ſexaginta in oculis uxoris Corneliæ, & alterius filii. Caput, & annulus in quo ſculptus leo gladium tenens, ut Plutarchus ait, ſive tria trophea, ut Dion prodit, Cæſari dati ſunt. is collacrymans percuſſores occidi juſſit. Filios reliquit CN. & Sex. & Pompejam L. Cornelii Felicis filii Fauſti uxorem. Cnæus, ut arbitror, Appii pulchri Conſularis & Cenſorii viri filiam duxit, Sextus Scriboniam L. Libonis filiam, cujus Libonis ſoror Auguſti uxor fuit, & ex ea Julia nata eſt. Ambo fratres in Hiſpania adverſus Cæſarem acriter pugnarunt, victique ſunt non ſine magno Cæſaris periculo, qui cum aliis de gloria, cum his de ſalute ad Mundam contendit. Cnæus captus, occiſuſque eſt, Sextus, quem *Magnum*, & *Pium* appellatum fuiſſe, & *Neptuni filium* conſtat, ſuperſtes Cæſaris fuit. cum Octaviano varie pugnavit, pacemque cum eodem, & M. Antonio Triumviris fecit. Præfectus Claſſis, I.
& oræ maritimæ ex S. C. & Imperator iterum dictus diu Siciliam tenuit. Tandem a M. Antonio in Ægypto occiſus eſt, conſul deſignatus in annum DCCXX. Dubitat Paterculus duæ ne, an tres fuerint Pompejorum familiæ: neque enim Pompejus Magnus, & Rufus ex eadem familia fuerunt, & præter hos fuerunt alii *Bithynici* cognomento. Nam Cicero in *Bruto* ita ſcribit: *Q. Pompejus A. F. qui Bithynicus dictus eſt, biennio quam nos fortaſſe major, ſummo ſtudio dicendi, multaque doctrina, incredibili labore, atque induſtria*. De eo ut mortuo loquitur, occiſus autem fuerat cum Cn. Pompejo Magno. Ejus filius A. Bithynicus a Sex. Pompejo Cn. F. poſtea occiſus eſt. Quod vero Plinius ſcribit, mortuum fuiſſe repentino A. Pompejum in Capitolio Jovem ſalutantem; ſunt, qui ad patrem Q. Bithynici referant, quod incertum eſt. Conſulares ſub Auguſto tres invenio ſine cognomine. Sextum Pompejum. Sex F. qui cum L. Cornificio L. conſul fuit anno DCCXIIX. Cn. Pompejum ſuffectum ex Kalendis Octobribus poſt quadriennium, & Sextum Pompejum Sex. F. qui cum Sex. Appulejo Sex. F. conſul fuit anno

DCCLXI. quo anno Auguſtus mortuus eſt. Poſt Auguſtum ante Hadrianum quinque, quorum unus bis conſul fuit. ex his duo *Silvani* cognomine, unus Conlega bis conſul, unus Longinus Gallus, unus Paullinus fuerunt. Silvanus prior conſul ſuffectus cum M. Cluvio Rufo anno DCCXCVII. ſub Ti. Claudio Imp. Poſterior Vopiſcus Silvanus cum Ti. Verginio Rufo cos. ſuffectus ex Kalend. April. anno DCCCXXI. ſub Vitellio. Medio tempore C. Pompejus Longinus Gallus cum Q. Verannio Coſ. fuit anno DCCCI. ſub Claudio, quo anno Olympias CCVII. Solino teſte actis publicis notata. Octavo deinde anno conſul ſuffectus Pompejus Paullinus cum Ducennio Gemino ex Kalend. Juliis ſub Nerone. Conlega bis conſul fuit, ordinarius ſub Domitiano anno DCCCXLV. cum Cornelio Priſco, ſuffectus quadriennio poſt ſub Nerva. Hunc etiam *Silvanum* appellatum invenio. Incerti temporis conſul fuit CN. Pompejus Ferox Licinianus cum C. Pomponio Rufo, ut ex titulo cujuſdam monumenti Idibus Octobris dedicati conſtat. Antiquior memoria eſt CN. Pomp. Mag. nobiliſſimi adoleſcentis, cui Ti. Claudius Imp. Antoniam filiam collocavit, & poſtea Fauſto Sullæ, priori genero interempto. Item Scribonii Libonis Druſi, cujus proavus Pompejus, amita Scribonia Auguſti uxor, conſobrini Cæſares, quem Tiberius Cæſar, ut ſe interimeret, coegit Idibus Sept. an. DCCLXIIX. Hunc exiſtimo filia Sexti Pompeii Magni natum fuiſſe.

DECIORUM FAMILIA.

AMPLISSIMA fuit & clariſſima Romæ Deciorum familia, cum propter res domi militiæque præclare fortiterque geſtas, tum vero propter ſingularem erga patriam pietatem & amorem. Nam P. Decius parens hujus familiæ, qui (ut Cicero & Valerius teſtantur) primus e Deciis conſul fuit, Codri Athenienſium regis exemplo, devovit ſe, & voluntariam mortem pro patria oppetiit: cujus mors ita glorioſa fuit, ut eandem concupiſceret filius, & ampliſſimis perfunctus honoribus, & quartum tum conſul. Nepos vero haud ipſe majorum ſuorum virtute indignus, & quidem certe laudem quæ in hac familia floruit, cupidiſſime eſt perſecutus, diſſimili tamen ratione: neque enim ſe devovit (ut quidam exiſtimant) ſed conſul, in prælio contra Pyrrhum fortiter pugnans cecidit. Præclara ſane hujus familiæ & immortalis ad laudem & gloriam poſteris fuiſſet memoria, niſi eam, quæ nihil habet perpetuum, nihil firmum, fortuna, e medio quaſi curſu revocaſſet, ut quam ſecundiſſimo vento in altum provexiſſet, eandem ante obrueret, quam portum conſpicere poſſet. Neque enim quemquam e Deciis poſt hos, aut honores adeptum, aut magiſtratus geſſiſſe, aut virtute aliqua vel mediocri floruiſſe accepimus. Plebejam vero hanc eſſe familiam omnibus, opinor, perſpicuum eſt: & Livius lib. IX. & X. ſatis dilucide oſtendit: atque etiam probant iſti Juvenalis verſiculi, quos adſcribere libuit:

Plebejæ Deciorum animæ, plebeja fuerunt
Nomina: pro totis legionibus attamen, & pro
Omnibus auxiliis, atque omni plebe Latina
Sufficiunt diis infernis, terræque parenti.

Extat inſcriptio vetus P. Decii ejus qui quartum Cos. fuit, in lib. Epigram. urbis antiquæ: quam, quia ejus de Samnitibus triumphum indicat, de quo non ſatis inter omnes conſtat, ſubjiciendam exiſtimavit:

P. DECIVS. P. DECII. F. PRIMO. COS. DE. SAMNITIBVS. TRIVMPHANS. SPOLIA. EX. HIS. CERERI. CONSECRAVIT. ITERVM. ET. TERTIO. CONSVL

HORATIA GENS.

NOBILIS eſt apud veteres hiſtoricos trigeminorum pugna, clariſſimaque Horatiorum de Curiatiis victoria, quæ libertatem ac imperium Romano populo, Albanis perpetuam ſervitutem peperit. Qui enim ante rerum præclare geſtarum magnitudine invicti exiſtimabantur, ii virtute & induſtria Horatiorum victi, debilitati depreſſique ſunt. Ad his Horatiis (ne in re notiſſima diutius hæream) Horatiam gentem ortam Dionyſius lib. quinto tradit: neque ſane dubium eſt quin majorum gentium Patricii Horatii ſunt, ut qui cum Romulo primum in urbem migrarunt. Dividitur hæc gens in Pulvillos, Barbatos, Coclites. Illorum quidem nominum ratio reddi certe nulla poteſt: *Coclitem* veteres appellabant, qui altero oculo careret: unde *Cyclopas* pro *coclytas* antiquos dixiſſe, auctor eſt lib. octavo *Æneid.* Servius, quomodo etiam Varro lib. *de ling. Lat.* V. ſcribit. Hinc illud Plauti eſt in *Curculione*, *de Coclitum proſapia te eſſe arbitror: nam hi ſunt unoculi.*

HORTENSIA GENS.

SEBASTIANUS Corradus, ſcriptorum veterum & antiquitatis bene peritus, quem nos, ut ejus in litterarum ſtudia merita poſcunt, honoris cauſſa nominamus, Hortenſios plebejos fuiſſe exiſtimat, tum quod Q. Hortenſius Dictator legem de plebiſcitis tulerit, tum etiam quod complures Hortenſios Tribunatum pl. geſſiſſe in veterum monumentis reperiat. Ego ut Hortenſios inter Patricios referrem, hac potiſſimum cauſa adductus ſum. Video enim Q. Hortenſium oratorem, cum in Quintiana oratione, tum vero in Verrinis actionibus nobilem a Cicerone appellari: quod qua ratione verum ſit, niſi Patricium fuiſſe dicamus, conjectura aſſequi certe nullo modo poſſum. Neminem etiam Hortenſiorum, præter Lucium, (quem LXLIII. Livius prætorem fuiſſe ſcribit) ante hunc curulem geſſiſſe magiſtratum reperio. Quum igitur conditione nobilis non ſit, origine nobilem eſſe neceſſe eſt: cujuſmodi Patricios fuiſſe jam ante dilucide perſpicueque, opinor, demonſtravimus. Nec vero aut quia Dictator

Hortensius legem de plebescitis tulit, aut quia Tribunipl. Hortensii fuerunt, plebeii existimandi sunt. Ille enim benevolentiam & voluntates plebis hac sua lege captabat, quod Poplicolas, Horatios, quod complures alios factitasse animadvertimus. Hi vero quod diversæ essent gentis, Tribunipl. creati sunt, ut etiam in Corneliis, Claudiis, Semproniis. Uterer plurimis exemplis, nisi rem perspicuam arbitrarer & apertam. Ipsum quidem certe Hortensium magistrum plebejum adeptum, nulli, quod sciam, veterum tradiderunt. Hoc sane miror, Ortalum Hortensii oratoris nepotem apud Tacitum in secundo ita loqui, *En stirps & progenies tot Consulum, tot Dictatorum*, quum unus ex Hortensiis fuerit Dictator, unicus etiam Consul. Hoc nimirum est quod in *Bruto* Cicero queritur, *Laudationibus historiam factam esse mendosiorem*. Multa enim scripta sunt in eis quæ facta non sunt, falsi triumphi, plures consulatus, genera etiam falsa, & a plebe transitiones, quum homines humiliores in alienum ejusdem nominis infunderentur genus, quod ex stemmate liquido constabit.

MARIA GENS.

CAIUS Marius municeps Arpinas, humili atque obscuro loco natus, nulla majorum commendatione, amplissimos honores est consequutus. Contigit illi quod haud scio an nemini, ut duabus in Ædilitate acceptis repulsis, septies tamen consul summo populi studio crearetur. vir quem neque propter dignitatem laudare satis quisquam commode, neque propter crudelitatem abunde vituperare potest. Nemo unquam tanto metu & periculo rempublicam liberavit, nemo majori calamitate eandem affecit. Qui enim gladios Cimbrorum & Teutonum in rempublicam districtos a jugulis civium rejecerat: qui faces jam accensas ad urbis excidium, extinxerat: qui urbem & Italiam ex ore atque faucibus hostium eripuerat, ipse ille libertatis Romanæ vindex, primus in Rempublicam gladium distrinxit, primus sceleratas faces patriæ intulit, vastitate denique Italiam, cædibus, incendio, ruina, urbem replevit. Justas ergo & debitas pœnas Reipublicæ persolvit. Armis Sullanis urbe ejectus, in Minturnensium paludibus latuit: terra marique jactatus, in oris Africæ desertissimis jacuit. Filius non ita multis post annis in cuniculis Præneste trucidatus, memoria simul & nominis & generis interiit. Extat epigramma vetus in libro Urbis antiquæ, quod res ejus gestas indicat, ejusmodi:

C. MARIUS. C. F. COS. VII.
PR. TR. PL. Q. AVGVR. TR. MIL. EXTRA
SORTEM. BELLVM. CVM. IVGVRTHA. REGE. NVMID
GESSIT. EVM. CEPIT. ET. TRIVMPHALIS. IN. IOVIS. ÆDEM. IN. SECVNDO
CONSVLATV. ANTE. CVRRVM. SVVM DVCI. IVSSIT
III. CONSVL. APSENS. CREATVS. EST. IIII. CONSVL
TEVTONORVM EXERCITVM. DELEVIT. V. CONSVL
CIMBROS. FVGAVIT. EX. IEIS ET. TEVTONEIS. ITERVM
TRIVMPHAVIT. REM. P. TVRBATAM. SEDITIONIBVS
TR. PL. ET. PRÆTOR. VI. QVI. ARMATI. CAPITOLIVM
OCCVPAVERANT. VI. CONSVL. VINDICAVIT
POST. LXX. ANNVM. PATRIA. PER. ARMA. CIVILIA
PVLSVS. ARMIS. RESTITVTVS. COS. VII. FACTVS. EST
DE. MANVBIIS. CIMBRICIS. ET. TEVTONICIS. ÆDEM
HONORI. ET. VIRTVTI. VICTOR. FECIT. VESTE. TRIVMPHALI
CALCEIS. PVNICEIS

C. MARIUS C. F. * N. Bello Numantino Scipione imperatore in Hispania meruit, hostem ex provocatione occidit. Plutarchus, Cicero *pro Cornelio Balbo*. TR. PL. Cotta, Metello coss. legem de suffragiis tulit. Plutarchus, Cicero *libro de Legibus* III. In Ædilitate bis repulsam tulit. Cicero *pro Plancio*. Ex prætura Hispaniam sortitus, provinciam Iberorum latrociniis liberavit. Legatus cum Metello Imperatore ad Numidicum bellum profectus, a quo quum Romam missus esset, criminatus est, bellum illum producere, se, si Consulem fecissent, brevi tempore aut vivum aut mortuum Jugurtham in pop. R. potestatem redacturum. Itaque cos. factus est cum L. Cassio AN. DCXLVI. Cassiodorus, Cicero lib. *de Officiis* tertio. In Africam cum exercitu profectus, Jugurtham & Bochum Maurorum regem multis præliis vicit: Jugurtham vivum a Bocho, Sullæ opera, accepit, deque eo triumphavit. Salustius in *Jugurth*. Epitome LXVI. Florus libro III. Eutropius libro IV. Orosius libro V. cap. XIV. cos. iterum absens creatus cum C. Flavio. AN. DCXLIX Cassiodorus, Asconius in *Cornelianam*. cos. III. cum L. Aurelio. AN. DCL. Cassiodorus, Epitome LXVII. Plinius libro II. capite LIX. cos. IV. cum Q. Catulo. AN. DCLI. Bellum Cimbricum gessit, summa vi oppugnata a Teutonis & Ambronibus castra defendit: duobus deinde præliis circa Aquas Sextias eos delevit, in quibus cæsa traduntur hostium ducenta millia, capta nonaginta. Epitome LXIIX. Eutropius libro V. Florus libro III. cap. III. cos. V. cum M. Aquillio. AN. DCLII. Cassiodorus. Cimbros qui per Noricum profligato Q. Catulo Procos. irruperant in Italiam, collatis lignis funditus delevit: cæsa traduntur hostium centum quadraginta millia, capta sexaginta. Marius totius civitatis consensu exceptus, pro duobus triumphis qui offerebantur, uno contentus fuit. Epitome LXIIX. Vellejus libro II. cos. VI. cum L. Valerio. AN. DCLIII. Cassio-

dorus. His coss. Saturninus Trib. pl. qui se- A
ditionem concitavit, & Glaucia Prætor a
Rabirio occisi sunt. Epitome LXIX. Cicero
pro Rabirio perduellionis reo. L. Sulla, Q.
Pompejo coss. civitate a Sulla pulsus, in
Minturnensium paludibus latuit, a Mintur-
nensibus captus & dimissus, in Africam de-
latus est. Accersitus a Cinna cos. urbem ce-
pit, eam cædibus & rapinis vastavit. Epito-
me LXXVII. & XXC. Appianus libro primo,
Vellejus libro II. Florus libro III. cap. XXI.
cos. VII. cum L. Cornelio AN. DCLXVII. Idi-
bus Martiis in magistratu mortuus est. Ap-
pianus, Plutarchus in vita & *Sulla*, Cicero B
lib. *de Nat. deor.* III.

PORCIA GENS.

EA FUIT reipublicæ Romanæ ratio &
consuetudo, ut peregrinas nationes socie-
tatis fœdere, Italicas vero gentes civitatis
jure sibi conjungeret. Nunquam enim a Ro-
manis (ut Cicero *pro Balbo* scribit) inter-
missa est largitio & communicatio civitatis, C
quæ res, & ad conciliandos animos homi-
num, & ad augendam potentiam, maximo
in imperio adjumento esse solet. Quorum
igitur spectata in rempublicam & cognita
fides esset, iis civitatem populus Rom. lar-
giebatur, non tamen eadem ratione omni-
bus. Nam aliis cum suffragio, aliis vero si-
ne suffragio, civitatis beneficium tribue-
bat. illi *municipes*, hi *cærites* dicebantur.
Municipes suo jure & suis legibus vivebant:
muneris tantum cum populo Romano ho-
norarii participes erant: a quo munere ca-
pessendo *municipes* appellati videntur. *Cæ-* D
rites vero, cives quidem illi erant, & one-
ra civium sustinebant, nullo tamen hono-
re fungebantur, nec suffragii jus habebant.
Dicti autem *Cærites* sunt a *Cære* oppido,
quod primum, pro sacris bello Gal-
lico receptis custoditisque, civitatem sine
suffragio accepit. Hinc *tabulæ Cærites* recte
non versa vice, ut Gellius lib. XVI cap. XIII
de eadem re contrarie scribit, appellatæ,
in quas Censores referri jubebant, quos no-
tæ causa suffragiis privabant. Hanc diffe-
rentiam usque ad bellum Marsicum durasse,
quo universa fere Italia civitate donata est, E
licet promiscue ab auctoribus etiam ii qui
suffragii jus non haberent, *municipes* no-
minarentur, testis est libro secundo Velle-
jus Paterculus. Itaque vere municipes &
cives Romani erant, & suffragia ferebant,
atque magistratus petebant. Quare Curii,
Coruncanii, Porcii, Pompeii, Marii,
Tullii, & reliqui ex municipiis oriundi am-
plissimos Romæ honores consecuti sunt
Hæc autem, qua de agimus, Porcia gens,
Tusculana est, auctore Plutarcho in *Cen-*
sorino, & Tacito libro undecimo: quomo- F
do etiam Cicero libro *de Legibus* secundo
scribit: *Ego me hercule*, inquit, *& illi*, *&*
omnibus municipibus duas esse censeo patrias:
unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Ca-
to, quum esset Tusculi natus, in populi Ro-
mani civitatem susceptus est: itaque quum or-
tu Tusculanus esset, civitate Romanus, ha-
buit alteram loci patriam, alteram juris. Est
autem hic M. Porcius Cato princeps hujus
gentis, qui *Priscus* primo, deinde, quia mul-
tarum rerum usum haberet, *Cato*, teste
Plutarcho, appellatus est. quod cognomen
posteri retinuerunt. Idem quoque a censura
severe administrata, *Censorius* dictus est: &
in summa senectute, quia multa ejus in Se-
natu, multa in foro, vel provisa pruden-
ter, vel acta constanter, vel responsa acu-
te ferebantur, *Sapientis* cognomen adeptus
est. testis Cicero *de Officiis* tertio, & in *Læ-*
lio. Cujus præclarum in Hispania monumen-
tum tali quam subjiciam inscriptione exta-
re, refert Augustinus Nerrucius:

PALLADI. VICTRICI. SACRUM.

HIC. HOSTIUM. RELIQUIAS.
PROFLIGAVIT. CATO. UBI.
SACELLUM. MIRO. ARTIFI-
CIO. CONDITUM. ET. AERE-
AM. PALLADIS. EFFIGIEM RE-
LIQUIT
PAREANT. ERGO. ET. NOS-
CANT. OMNES. SENATUS.
ET. POPULI. ROMANI. IM-
PERIUM. DEORUM. NUMI-
NE. ET. MILITUM FORTI-
TUDINE. ET. TUERI. ET.
REGI

CURII, FABRICII, CORUNCANII.

QUONIAM eorum qui ex municipiis
honores essent & magistratus Romæ adepti,
proxime meminimus, haud alienum visum
est a proposito nostro, si Curios hic, Fabri-
cios & Coruncanios subjiceremus. Nam &
municipes hi sunt, & æquales illorum tem-
porum, ita vere plurimis maximisque virtu-
tibus atque omni laude cumulati: ut quam-
vis neque familiam, neque stirpem consti-
tuant, sine tamen justa reprehensione præ-
teriri posse non videantur. Curios muni-
cipes fuisse, Cicero *pro Murena* & *Sulla* de-
monstrat, municipii mentionem facit nul-
lam. item de Fabriciis. Coruncanios in un-
decimo apud Tacitum Claudius Imp. Came-
rino Italiæ municipio oriundos testatur. Ci-
cero vero *pro Plancio*, Tusculanos fuisse sa-
tis dilucide ostendit.

M. CURIUS M. F. M. N. DENTATUS.
TR. PL. AN. CDLIV. Cicero in *Bruto* cos.
cum P. Cornelio. AN. CDLXIII. Cassiodo-
rus, Eutropius libro II. Cicero in *Catone*,
Plutarchus in *Censorino*, Valerius lib. IV.
capite III. Plinius libro XV. capite V. Bel-
lum Samniticum gessit: omnem eum tra-
ctum, qua Nar ambit, fontesque Velini
Adriatico tenus mari, igne ferroque vasta-
vit. Qua victoria tantum agrorum, tan-
tum hominum redactum in potestatem,
ut in utro plus esset ne ipse quidem posset
existimare qui vicerat. De Samnitibus,
Sabinis, Lucanis triumphavit. Florus li-
bro III. cap. XV. Eutropius secundo, O-
rosius libr. III. cap. XIX. CENS. cum L. Papi-
rio. AN. CDLXIV. cos. II. cum L. Corne-
lio AN. CDLXXIIX. Epitome XIV. Valerius
lib. VI. cap. III. Cicero *pro Muræna*, &
in *Catone*. Contra Pyrrhum missus, cum

ſus, cum eo pugnavit, exercitum ejus occidit, ipſum Tarento fugavit, caſtra cepit, de rege Pyrrho & Samnitibus II. triumphavit. Plutarchus in *Pyrrho*, Eutropius libro I. capite XIIX. cos. III. cum Ser. Cornelio. AN. CDLXXIX. Caſſiodorus.

C. FABRICIUS. C. F. C. N. LUSCINUS. cos. cum Q. Aimilio. CDLXXI. Caſſiodorus, Cicero in *Lælio*. De Etruſcis & Gallis triumphavit. cos. II. cum Aimilio. Ad quem quum Pyrrhi medicus nocte veniſſet, promittens veneno Pyrrhum occiſurum, vinctum eum Pyrrho reduci juſſit. Cum Bruttiis & Lucanis proſpere pugnavit, de iis, Tarentinis & Samnitibus II. triumphavit. Epitome XIII. Eutropius libro II. Florus libro I. capite XIIX. Cicero in *Bruto*, in *Catone*, *Officiorum* tertio, Gellius libr. III. capite IIX. Plutarchus in *Pyrrho*. Virgilius *Æneid.* lib. VI. Meminit Valerius libro IV. cap. III. & IV. ubi mendoſe *Luſcitius* pro *Luſcinius* ſcriptum eſt. Idem libro VI. capite V. CENS. cum Q. Aimilio AN. CDLXXIX. Gellius libro XVII. Valerius lib. II. cap. IV.

TI. CORUNCANIUS. TI. F. TI. N. PRIMUS. PONTIFEX. MAX. e plebe creatus. Epitome XIIX. Cicero *pro domo*, *De natura Deorum* primo, *De Legibus* ſecundo. cos. cum P. Valerio. AN. CDLXXIII Caſſiodorus. De Vulſinienſibus triumphavit. CENS. cum C. Claudio. AN. CDXXCV. DICT. COMIT. HABEND. C. AN DVII. Meminit Cicero in *Bruto*, *de Oratore* tertio, Pomponius *De origine juris*. Meminit præterea C. & L. Coruncaniorum, qui legati ad Teucam Illyriorum reginam miſſi ſunt, Polybius lib. II. & minorem natu a regina occiſum refert: quos tamen Plinius libro XXXIV. cap. VI. *P. Junium* & *Ti. Coruncanium* nominat, atque ambos a regina interfectos, ſtatuas illis in foro tripedaneas ſtatutas ſcribit: quem ſecutus videtur Florus libro II. cap. V. Præter hos nullum apud veteres Coruncanium reperire licet.

SERGIA GENS.

SERGIA GENS a Sergeſto comite Æneæ. Virgil. *Æneid.* quinto,

Sergeſtuſque, domus tenet a quo Sergia nomen.

Floruit annis plus minus LXXI.

EX HAC gente L. Sergius Catilina fuit, Saluſtio & Aſconio auctoribus. Homo, ut Cicero *pro Cælio* ſcribit, ex contrariis diverſiſque inter ſe pugnantibus naturæ ſtudiis cupiditatibuſque conflatus, in quo permulta maximarum, non expreſſa ſigna, ſed adumbrata virtutum erant, quæ multis maximiſque obſcurata & deformata vitiis eluceſcere nullo modo poterant. Accuſatus bis & abſolutus eſt. Ter Conſulatum petit, bis repulſam rulit. In Senatum ſemel atque iterum conjuravit. qua de re verbum non eram facturus, niſi a pleriſque ita perturbari hæc & confundi animadverterem, ut dijudicari difficillime poſſent. Bis accuſatum Cicero *in Piſonem* oſtendit. Semel repetundarum a P. Clodio, cum Proprætor Africam provinciam, ſuperbe, avare, crudeliter adminiſtraſſet, ſocios ſpoliaſſet & diripuiſſet, abſolutus eſt prævaricante Clodio: teſtis Aſconius, quod idem Saluſtius in *Catil.* tradit. Iterum inter ſicarios a L. Lucullo, Cæſare Figulo Coſſ. quod Sulla dominante complures peremiſſet. Aſconius Q. Cæcilium nominat, M. Volumnium, L. Tantaſium, M. Marium Gratidianum, cujus caput abſciſſum per urbem ſua manu tulerat. Idem Q. Fr. de petitione Conſulatus ſcribit, & Dio libro XXXVII. Oroſius tamen cap. tertio libri ſexti, quem Seb. Corradus præſtantiſſimo vir ingenio ſequitur, tertiam accuſationem Catilinæ de inceſtu profert, quod cum Fabia Veſtali virgine commiſiſſe arguebatur. Quod falſum eſſe Plutarchus & Aſconius aperte indicant. Neque enim Catilina ejus criminis eſt accuſatus, ſed Fabia, virgo Veſtalis, cauſam inceſti dixerat, cum ei Catilina objiceretur. Conſulatum ter petiit Catilina. Primo Tullo, Lepido Coſſ. ratio tamen ejus habita non eſt, quod cum repetundarum reus eſſet, intra legitimos dies profiteri nequiverit, auctore Saluſtio. Secundo, cum Curione, Figulo Cæſare Coſſ. Tertio, Cicerone, Antonio Coſs. ac tum quoque Muræna & Silano Coſſ. deſſ. repulſam tulit. Conjuravit in Rempub. cum Cn. Piſone primo, Tullo, Lepido Coſſ. Suetonius in *Cæſare*, Salluſtius, Cicero *pro Sulla*, Dio lib. XXXVI. Deinde Cicerone, Antonio Coſſ. quæ quidem conjuratio, virtute & mirifica Ciceronis vigilantia oppreſſa eſt & extincta. Ipſe Catilina a M. Petreio Antonii Cos. Legato in agro Piſtorienſi cum exercitu deletus eſt. Epitom. CII. & ſequenti, Appianus primo, Plutarch. in *Cicerone*, Dio lib. XXXVII. Salluſtius in *Catilinario*, Virgilius lib. IIX.

SERVILIA GENS.

TULLUM Hoſtilium diruta & everſa Alba, cum multas alias gentes, tum etiam Serviliam Romam tranſtuliſſe, & in Senatum ac Patriciorum ordinem legiſſe, Livius libro primo, & in ſecundo *Antiquitatum* Dionyſius, ſcribunt. Floruit hæc gens Romæ, ut quæ maxime Familias habuit quatuor præcipuas. Nam & Priſci Servilii numerantur ab auctoribus, qui Axillas & Ahalas complectuntur: & Cæpiones, & Vatiæ quoque, & Gemini. Legitur inſcriptio in antiquitatibus Veronenſibus perantiqua, ut mihi quidem videtur, quæ haud ſcio an huc referri debeat. Eſt autem hæc:

C. SERVILIO. CN. F
CÆPIONI. COS
CENS. TRIUM
PH. PATRIÆ
LIB DECUR
VERONEN
OB. IUDICIA RESTITUTA
S. M.

SILVIA GENS.

SILVIÆ gentis tres omnino familias in veterum annalium monumentis reperio. Quarum prima Æneæ est, qui Anchise patre natus, post mortem Latini soceri, Latinorum regnum obtinuit. Hic duos reliquit filios superstites, Ascanium Creusa matre, Ilio adhuc incolumi natum, & Silvium Latini regis ex Lavinia filia nepotem. Æneæ in regno successit Ascanius major natu filius. Ascanio Silvius Fr. excluso Julo Ascanii F. quem Julii gentis suæ auctorem, & familiæ principem nuncupant. Silvio autem Æneas Silvius successit: Æneæ, Latinus Silvius, Laviniæ & Melampodis filius, Silvii primi frater uterinus. Hæc prima Latinorum regum familia est. Altera Albæ Silvii traditur ab antiquis. ex Alba Atis ortus est, Ati Capis, Capi Capetus, Capeto Tiberinus, Tiberino Agrippa, cui Romulus filius, Romulo Aventinus in regni hæreditatem successit. Hinc tertia familia initium sumpsit, ubi ad Procam Silvium Latinorum regnum translatum est, a quo rerum Romanarum auctores historiam suam pene omnes exordiuntur. Proca filios habuit Numitorem & Amulium. Amulius regnum vi occupavit, quo occiso Numitor in regnum est restitutus, avus maternus Romuli & Remi. Hæc fere tradunt Dionys. Halicarnasseus, Livius, Virgilius, & reliqui quasi minorum gentium historici, Vellejus Paterculus, Messala Corvinus, Cassiodorus, Orosius, Zonaras. Gentem hanc *Silviam* appellavimus, non tam ex consuetudine aliarum gentium Romanarum, quam quod antiquitati aliquid hac in re concedendum arbitraremur. Licet enim incertum Romuli & Remi paternum genus sit, maternum tamen ad Latinorum reges antiqui retulerunt, quos libenter secuti sumus.

TARQUINIA GENS.

DAMARATUS Corinthius, homo locuples in primis & honestus, armis civilibus in exilium pulsus, Tarquinios Corintho fugavit, ibique suarum fortunarum sedem constituit. Causam exilii hanc Livius adfert libro primo. Cicero vero Tusculana disputatione quinta, & in tertio *Antiquit.* Dionysius, Corintho Damaratum, quod Cypselum tyrannum ferre non posset, profugisse scribunt: quorum sententiæ Plinius cap. tertio libri xxxv. subscribere videtur. Duxit autem uxorem Tarquiniis nobilem & summo loco natam, ex qua duos suscepit filios, quorum alterum *Aruntem*, *Lucumonem* alterum Etrusco more nominavit. Et Aruns quidem vivo parte mortuus est, quem Damaratus pater paulo post, cum ætate & corporis morbo, tum animi doloribus ex morte filii confectus, secutus est. Lucumo vero ex asse hæres a patre, præterito postumo institutus, ubi locum inter suos honestum tenere non posset, Romam cum universa familia & uxore Tanaquili est profectus, commutatoque nomine pro *Lucumone L. Tarquinius* dici voluit: ab Anco deinde rege in Patriciorum ac Senatorum

A ordinem ascitus, mox rex Romanorum creatus est. Hæc sunt breviter quæ de gentis Tarquiniæ origine veteres tradidere. Magna autem opinionum varietas est & dissensio eorum qui genealogiam Tarquiniorum scripserunt. Fabius enim Pictor Tarquinium Colatinum Egerii F. appellat. Dionys. nepotem esse contendit. Sic Livius Tarquinium Superbum Prisci F. Damarati nepotem fuisse scribit. Dionysius eundem Damarati nepotem esse probat. Libenter autem assentior Halicarnasseo, auctori rerum Romanarum, judicio doctissimorum

B hominum, cum primis bono & religioso. Utcunque autem se res habeat, apparet certe Pomponii JC. erratum, qui in L. 11. D. *de origine juris*, sic scribit, *Qui fuit illis temporibus quibus Tarquinius Superbus Damarati filius*: cum nepos sit, si Livio, si Dionysio credimus, pronepos. Neque enim quod Zasius Juriconsultorum illius ætatis facile princeps, cui suffragari videtur Alciatus, scribit, filii appellatione nepotem contineri, locum hoc in genere ullum habet. Nam ut illud omittam, quod sæpe ne

C in Jure quidem civili hoc verum est, quis non videt historiæ scriptionem ab isto subtilitatis genere plane alienam esse, in qua solida & expressa rei effigies desideratur, nec fictis & adumbratis rebus loci quicquam esse potest?

TULLIA GENS.

TULLII, qui *Cicerones* dicuntur, municipes Arpinates sunt, orti a Tullo Attio Volscorum rege. Auctorem hujus rei habeo (ut omittam Plutarchum & Eutropium)

D Silium Italicum, qui libro octavo *Punicorum* sic scribit:

Tullius æratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo sanguis ab alto.

Ipse quoque Cicero stirpem suam antiquissimam libro *de Legibus* secundo prædicat. Sunt tamen qui a *tullis*, id est, aquæ ductibus, *Tullios* deducere malunt. a quibus ut dissentiam, cum illorum quos dixi facit auctoritas, tum vero quod in cognominibus, vocabulorum ejusmodi derivationes locum

E quidem habere aliquem posse videantur, in nominibus certe gentium non item. Atque haud scio an *Tullum*, quod Volcatiorum cognomen est, quam *Tullium*, quod gentis est nomen, a *tullis* rectius deducamus, accommodatius sane ad horum nominum rationem. Unica vero hujus Tulliæ gentis familia magistratibus & honoribus floruit, ea quæ *Ciceronum* cognomen tulit, a *ciceribus ferendis*, ut ait Varro. Illud enim quod de verruca, quam *cicerem* Latini vocant. Plutarchus narrat, eo mihi minus verisimile fit, quod patrem & a-

F vum suum Cicero eodem plane usos esse cognomine *de Legibus* tertio, & secundo *de Oratore* satis dilucide ostendat. Ac ex his quidem primus M. Cicero orator honores est adeptus. Nam de avo sic libro *de Legibus* tertio loquitur: *Et avus noster singulari virtute in hoc municipio, quoad vixit, restitit M. Gratidio, cujus in matrimonio sororem aviam nostram habebat, ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in simplo (ut*

dicitur) Gratidius, quos post filius ejus Marius in Ægeo excitavit mari ac nostro quidem. Quæ quum res esset ad se delata, Scaurus consul, Utinam, *inquit*, M. Cicero, isto animo virtute in summa Republica nobiscum versari, quam in municipali maluisses. Hæc ille.

VALESIA GENS.

SEQUUNTUR nunc Latinarum gentium familiæ, quo nomine & Sabinas, & omnes eas quæ ex Italicis municipiis in urbem migrarunt, comprehendimus. Quæ vero ex his majorum, quæ minorum gentium Patriciæ familiæ sint, in tanta antiquitatis ignorantiæ constituere nullo modo possumus. Sunt illæ quidem majorum gentium, quas Romulus, quas cæteri reges usque ad Tarquinium Priscum, siquidem Livium sequamur, inter patricios cooptarunt: reliquarum eadem opinor ratio est, incerta & oscura. Prima autem & præcipua Latinarum gentium Valeria est, cum propter generis antiquitatem, tum etiam propter summam nobilitatem, eximiasque virtutes, quibus hæc gens facile cæteris antecelluit. Dionysius lib. IV. & V. auctor est, gentem Valeriam ex Sabinis oriundam, cum Tatio rege, quicum Romulus imperii societatem communicaret, in urbem migrasse. Plutarchus Valesium gentis principem appellat, quem etiam auctor pacis inter Sa- A binos & Romanos fuisse scribit. Hinc *Valesia* hæc gens primum, post *Valeria* dicta est, ut etiam *Fusia*, *Papisia*, *Auselia*, *Vetusia*: neque enim ante Appii Cæci ætatem, qui primus literam R protulisse dicitur, *Valerii*, *Furii*, *Papirii*, *Aurelii*, *Veturii* dicti sunt. qua de re Livius lib. III. Cicero Epist. IX. ad Papirium Pætum. Varro *de ling. Lat.* VI. Macrobius cap. II. libri tertii *Saturnalium*, & Festus primo: Pomponius quoque JC. *de origine juris*. Meminit etiam cujusdam Valesii libro II. Valerius Maximus, qui Diti patri & Proserpinæ ara B sub terra reperta, sacra primus furvis hostiis fecit: cujus exemplum secutus Valerius Poplicola, apud eandem aram publice nuncupatis votis, cæsisque atris bobus Diti maribus, fœminis Proserpinæ, lectisternioque ac ludis trinoctio factis aram terra obruit. Atque hæc quidem Valeriæ gentis sacra fuisse gentilicia opinor. Universa vero hæc gens in quatuor familias distributa est. In prima, Poplicolas, Maximos, Potitos, Corvinos, Messalas, collocamus: ea ratione, quia ejusdem sunt stirpis. His autem, C ut Cicero *de Legibus* secundo, & Plutarchus in *Poplicola* scribunt, virtutis causa, ut in urbe sepelirentur, a Senatu tributum erat & permissum, quod posteri eorum jure tenuerunt. In secunda, Flaccos: in tertia, Falcones: in quarta, Lævinos constituimus.

ANTONIUS AUGUSTINUS

EP. ILERDENSIS

DE IIS QUI PROCONSULIBUS ET PROPRÆTORIBUS ET PROQUESTORIBUS DICEBANTUR.

OTA res est magistratuum nomina fuisse Consulum, Prætorum, & Quæstorum: aliqui intra Urbem, aliqui extra magistratus gerebant: cumque tempus magistratuum annuum esset, post annum desinebat nomen id magistratus habere: quoad inventa est hæc appellatio, ut qui fungerentur munere magistratuum, post illud annuum tempus Proconsulibus, vel Proprætoribus provincias obtinere, aut exercitum, aut imperium, aut potestatem dicerentur. Initium hujus rei cœpit cum Q. Poblilius Philo post consulatum provinciam obtinuit, prorogata ei potestate sive imperio: itaque is primus *Proconsule* sive *Proconsul* appellatus est, anno V. C CDXXVII. eodem exemplo postea, quotiens post annum aut Consules aut Prætores provincias obtinebant, Proconsulibus aut Proprætoribus eas obtinere dicebantur. Post hæc paulatim factum est, ut ii, qui ex urbe discederent in provincias, cum magistratus tempus jam exactum esset, Procon- E sulibus Consulares viri, & Proprætoribus Prætorii mitti dicerentur: item illud, ut quædam provinciæ Consulares, quædam Prætoriæ dicerentur: in quas Consulatu aut Prætura functa, aut etiam qui tum fungerentur mittebantur. Sic Cicero in Ciliciam profectus est, sic Cæsar in Gallias, sic alii plerique. Extraordinaria quoque imperia his nominibus ornabantur: ut cum L. Marcio in Hispania ab exercitu potestas data est post occisos P. & CN. Scipiones novo exemplo, quod a Senatu est reprehensum, ut L. Marcius Proprætore res gerere diceretur, sine ulla Senatus aut populi Romani auctoritate: F sic etiam adversus M. Antonium cum exercitum Veteranorum coegisset C. Cæsar Octavianus privato consilio, ei rei Senatus auctoritatem concessit, & auctore M. Cicerone, adulescens, qui nullum tunc gerere magistratum poterat, Proprætore ex auctoritate Senatus exercitum obtinuit. Exstat ea de re Ciceronis oratio, quæ inscribitur *Philippica V.* Eadem ratione extra ordinem P. Scipio in Hispaniam missus est: item CN. Pompejus, cum ex sententia L. Philippi diceretur non Proconsule, sed Proconsulibus fuisse missus. in eandem sententiam afferri potest quod Cicero libro II. *de*

de Divinatione scribit, *periisse auspicia magistratuum, cum omnia fere bella gererentur non a magistratibus ipsis, sed a Proconsulibus, & a Proprætoribus*. de ProQuæstoribus nunc dicendum est. Quæstores aut Urbani, aut Provinciales fuerunt: *Provinciales* appello, quibus necesse erat sequi magistratus, quibus provinciæ committebantur: & ut sæpe Cicero scribit, more majorum Quæstor Prætori vel Proconsuli filii loco habebatur. Quæstoribus pecunia, quæ magistratibus, aut legatis, aut exercitui erat attributa, committebatur. Si in provincia Quæstor ultra annum fuisset, Proquæstore id officium obtinere dicebatur: sed & si mortuo Quæstore, aut de provincia decedente id officium alteri committeretur, puta legato Proconsulis aut Prætoris Prove Prætore, is legatus Proquæstore erat. Legatorum munus totum provinciale fuit: & ex mandata jurisdictione pendebat, non ex jure magistratus: neque enim Legati, ut cæteri magistratus intra Urbem in comitiis, aut in Senatu eligebantur: sed erant comites eorum, qui provincias administrabant, sæpe Prætorii viri, & nonnunquam Consulares. His legatis mandabatur jurisdictio, cum in provinciam venerant Proconsules, aut Prætores Prove Prætoribus. Ad hanc rem probandam afferri potest, quod Cicero III. *in Verrem* ait de Verris Quæstura & legatione: & ut mortuo Malleolo, Proquæstore fuerit: & quod in epistolis de C. Cælio Caldo Quæstore, quem in provincia reliquit cum Imperio. Ex his apparet, quid sit, quod in plerisque denariis, & titulis monumentorum adscriptum est, *legatum Pro Quæstore* sive *Quæstorem Pro Prætore eam pecuniam signasse*, aut *eam rem gessisse*: sic enim interpretor. cum enim dicitur, *Quæstorem Pro Prætore illum esse*, significat eum qui Quæsturam obtineret, Pro Prætore magi-

A stratu fungi, & Prætoriam provinciam regere. at si adscriptum est aliquem *legatum pro Prætore esse*, significat, eum qui venerit in provinciam Prætoris legatus, decedente Prætore, ejus munere fungi. Quod si dicatur, *legatum pro Quæstore esse*: significatur eum legatum Quæsturam exercere pro aliquo Quæstore, qui aut absens esset, aut mortuus. Est autem frequens hoc in denariis, quia pecunia signabatur sæpe in provinciis, ut exercitui stipendia solverentur. Et cum bellis civilibus multa extra ordinem, & novo exemplo fierent: cumque hodie exstet pecunia signata, aut a percussoribus Cæsaris, aut ab iis qui sequebantur partes Sexti Pompeii,
B aut a cæteris Cæsarianis aut a Pompejanis: minus mirum est, pecuniam referre eorum nomina, qui non veros magistratus, sed extraordinarios obtinerent. Cæsaris vero percussoribus datas fuisse provincias extra ordinem, constat ex Cornelii Nepotis verbis in Attici vita. Ex his facile intelligimus quid sit, quod in nummis M. Antonii adscriptum sit, M. SILANVS. AVG. Q. PROCOS. id est, *M. Silanus, Augur, Quæstor Proconsule*. & in denariis Metelli Scipionis, P. CRASSVS. IVNI. LEG. PROPR. id est, *P. Crassus Junior legatus Pro Prætore*. & in nummis Pompeii, MAGN. PRO. COS. CN. PISO. PRO. Q. hoc est, *Magnus Proconsule CN. Piso Pro Quæstore*. &
C in denariis Augusti: P. CARISIVS. LEG. PRO. PR. MARIVS. C. F. PRO. III. VIR. Est etiam in denariis Cæsaris Dictatoris, Q. DESIG. hoc est, *Quæstor Designatus*. Q. VOCONIVS. VITVLVS. vel TI. SEMPRONIVS. GRACCVS. item Q. P. quod interpretor *Quæstor Publicus*: in nummis Antonii, M. BARBAT. Q. P. & M. NERVA. PRO. Q. P. id est, PRO. QVAESTORE. PVBLICO. Quæstores argentum in provinciis signasse constat ex epist. Ciceronis ad Plancum lib. XIII. Fam.

FAMILIÆ ROMANÆ
NOBILIORES,
E FULVII URSINI COMMENTARIIS.

A

BURIÆ gentis, ut opinor, plebejæ, unus (quod sciam) Livius facit mentionem lib. XLI. & XLII. nullo tamen adjecto cognomine, sive *Geminus* illud sit, sive *Gemellus*, aut aliud, quod tribus literis *Gem.* in nummis expressum est.

ACCOLEIÆ gentis, ut arbitror, plebejæ, nulla extat mentio nisi in duabus antiquis inscriptionibus: una in qua *Ordo corporat.* descriptus est, *Qui. pecuniam. ad ampliand. templum. contuler.* IMP. *Cæsare. T. Ælio. Hadriano. Antonino. Aug. pio. P. P. III. M. Ælio. Aurelio. Cæsare.* COSS. in quo quidem ordine nominatur *P. Acculejus* quidam *Euhemer.* qui P. Accoleii hujus qui in denario quodam notatus est pronepotis libertus fuisse credi potest. Altera, in qua nomina eorum incisa sunt, qui ad ponendam statuam Vespasiano Imp. pecuniam contulerunt. *L. Annio Basso, C. Cæcina Pæto* COSS. inter eos enim numerantur *L. Acculejus* quidam *Abascantus*. *Acculejus* autem in veteribus monumentis pro *Accolejus* eadem ratione

D scriptum est, qua *Agricula*, *Poplicula*, pro *Agricola*, *Poplicola*.

ACILIAM gentem plebejam fuisse satis constat ex veterum scriptorum auctoritate; apud quos corrupte multis locis *Atilia* pro *Acilia* scriptum reperitur. Opinor autem *Acilios* a Græco verbo ἀκέομαι, quemadmodum Æmilii ἀπὸ τῆς αἱμυλίας, ut Plutarchus inquit, gentis nomen traxisse.

ÆLIAM gentem, sive *Ailiam* eandem esse cum
E *Allia*, ex Capitolinis monumentis aperte satis intelligimus. Fuit autem plebeja, sed antiqua maximisque gestis magistratibus nobilis.

ÆMILIÆ gentis patritiæ *Scauri* tantum, *Paulli*, *Lepidi*, & *Bucæ*, in nummis, quos ipsi vidimus, reperiuntur: cum *Mamercini* quoque, *Barbulæ*, & *Papi* in veteribus & scriptorum & lapidum monumentis inveniantur.

AFRANIÆ gentis frequens est mentio apud scriptores: ex eis autem patritiane an plebeja fue-
F rit, colligi non potest. Plebejam tamen fuisse suspicari possumus ex eo quod Q. Cæcilius Metellus Celer, qui consulatum anno DCXCIII. gessit, patricius cum fuerit, ejus collegam L. Afranium plebejum fuisse necesse sit.

ALLIENÆ gentis nomen ab *Allia* deductum esse, ut a *Nasidia*, *Cluvia*, *Satria*, *Nasidienam*, *Cluvie-*

nam, *Satrienam* credendum est. Inter plebejas vero numeratam fuisse vel ex eo constat, quod *Allienus* is qui legem de terminis tulit, plebejus fuit. Mentio Allienæ gentis extat in veteri inscriptione, cujus exemplum subjecimus:

ALLIENAE. T. F
BERENICAE
C. VETTIVS. POLVS
VXORI
SANCTISSIM. ET
C. VETTIVS. POLVS
MATRI
PIISSIMAE. PATR
COL. FABR. ET. CENT
L. D. D. D

ANNIAE gentis plebejæ ita multi ex antiquis scriptoribus meminerunt, ut eorum indicandis locis supersedendum mihi fit.

ANTESTIAM gentem, eandem esse cum *Antistia* ex veteribus inscriptionibus manifeste intelligere possumus: quarum unius exemplum extat Romæ hujusmodi:

L. ANTESTIVS. CN. F. HOR
SARCVLO. SALIVS. ALBANVS
ANTESTIA. L. L. PLVTIA
FVFIA. P. F. TERTIA. SOROR
L. ANTESTIVS. L. L. QVINCTIO

L. ANTESTIVS. L. L. RVFVS. L. ANTISTIVS. L. OL. THAMYRVS
L. ANTISTIVS. L. D. L. ANTHVS. L. ANTISTIVS. L. L. EROS. CAPPADOXS

Cæterum *Antistiæ* gentis plebejæ, *Rheginorum* & *Veterum* familiæ fuere, de quibus frequens est mentio, cum apud Latinos, tum apud Græcos rerum Romanarum scriptores. Antistiorum Veterum & consularium & sacerdotum meminit Vellejus Paterculus: cum quo vetus inscriptio convenit, quam Præneste vidimus:

L. ANTISTIVS
C. F. AEM. VETVS
AVGVR
FORTVNAE. PRIMIG
EX. VOTO. SVSCEPTO

ANTIAE gentis mentionem facit Cicero, Livius & alii.

ANTONIAE gentis duæ familiæ fuerunt, patricia una *Merendarum*: altera plebeja, quæ cognomine caruit, ex qua ortus est M. Antonius triumvir, & ejus fratres L. & C. Antonii.

APRONIAE gentis, ut arbitror, plebejæ, mentio est apud Valerium Max. lib. VII. cap. VIII. & Pædianum in *Miloniana*, in qua meminit L. Apronii, qui Sex. Clodium accusavit, quod eo auctore corpus Clodii in curiam illatum fuerat: item Cn. Apronii Cn. F. qui M. Saufejum M. F. accusavit, quem defendit Cicero. Fuit & *Apronius Gallus* sub Augusto triumvir A. A. A. F. F. cujus nummus extat.

AQVILIA gens familias habuit & patricias & plebejas, sed cognominibus non semper usas, ut ex veteribus monumentis intelligi potest.

ARRIAM gentem plebejam fuisse suspicari possumus ex iis quæ de Q. Arrio scripta sunt a Cicerone in *Bruto*. Sunt autem hæc. Quod idem faciebat Q. Arrius, qui fuit M. Crassi quasi secundarius: is omnibus exemplo debet esse, quantum in hac urbe polleat multorum obedire tempori, multorumque vel honori vel periculo servire: his enim rebus, infimo loco natus, & honores, & pecuniam & gratiam consecutus, etiam in patronorum sive doctrina sive ingenio, aliquem numerum pervenerat. M. autem *Arrius Secundus* (cujus extat nummus) incertum mihi fuerit, ne is, cujus Præturæ meminit Pædianus in argumento *Divinationis* (quem tamen *Quintum* prænominatum fuisse ex Ciceronis lib. IV. *in Verrem* colligo) an is, qui Suriæ præfectus fuit, in quem extat nobile hoc Catulli epigramma:

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere; & hinsidias, Arrius, insidias.
Credo sic mater, sic liber avunculus ejus,
Sic maternus avus dixerat, atque avia.
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum quantum poterat dixerat hinsidias.
Hoc misso in Suriam requierant omnibus aures
Audibant eadem hæc leniter, & leviter.
Nec sibi post illa metuebant talia verba,
Cum subito affertur nuntius horribilis.
Ionios fluctus postquam illuc Arrius isset,
Jam non Ionios esse, sed Hionios.

Ad hunc fortasse, vel ejus filium, spectat vetus hæc inscriptio:

M. ARRIVS. M. F
M. SEXTIVS. M. F
DVOVIRI. DE. S. VIAM
FACIVND. ET. REFICIVND
COERAV

Imperatorum quoque temporibus Arriam Secundorum familiam floruisse, ex alia inscriptione intelligimus, quæ extat hujusmodi:

L. ARRIO
PRIMO
L. ARRIVS
SECVNDVS
PROC. AVG
FRATRI. PIISSIM.

ASINIAE gentis, ut puto, plebejæ scriptores multi meminerunt. *Pollio* hujus gentis cognomen.

ATILIAM gentem patricias habuisse familias & plebejas inter veteres scriptores satis constat. *Seranorum* autem familia fuit plebeja, a serendo id cognominis sortita, ut scribit Plinius lib. XVIII. cap. III. his verbis, *serentem invenerunt, dati honores, Seranum unde cognomen.* eodem respiciens Virgilius dixit in lib. *Æneid.* VI.

—— *& te sulco Serane serentem.*

In argenteis tamen denariis, & in antiqua inscriptione, cujus exemplum infra descripsimus, item in Obsequentis libro *de prodigiis*, *Saranus* scriptum pro *Seranus* reperitur; quod fortasse ea familia *Serani* cognominis aliam haberet originem, non autem eam, quæ a serendo ducta fuisset. M. Atilii Serani triumviri coloniæ deducendæ ann. DLXVIII. mentio est apud historicos: itemque C. Atilii, qui consul cum Q. Servilio Cæpione fuit anno DCXLVII. quibus Consulibus natus est Cicero:

SEX. ATILIVS. M. F. SARANVS
PRO. COS. EX. S. C
INTER. ATESTINOS. ET. VEIECETINOS
FINIS. TERMINOSQVE. STATVI
IVSSIT

EX AVRELIA gente plebeja, fuerunt *Cottæ* & *Scauri*.

AXSIAE gentis, ut arbitror, plebejæ facit mentionem M. Varro lib. III. *de re rustica*, cap. II. Cicero quoque lib. I. ad Attic. ep. VII. in qua nominat Axium quendam, qui erat, ut opinor, fenerator. *Axsius Naso* quidam nominatur in denariis. *Axsius* autem pro *Axius*, ut *Maxsumus* pro

A Maxumus, Alexsandrea pro Alexandrea, antiqua fuit scribendi ratio, cujus veteres Grammatici meminerunt. AXSIAE gentis unicus qui extat denarius videtur signatus a L. Axsio Nasone, quem Tribunum plebis fuisse intelligimus ex fragmento lapidis Tiburtini, quod est apud me ita inscriptum:

. . . . SPRENAS
. . . . ASIVS. NASO. TR. PL
. . . . CILIVS. CORNVTVS
. . . . TIVS. CATVLVS
. . . . NIVS. STOLO
. . ATORES. LOCORVM. PVBLICORVM
DICANDORVM. EX. S. C. EX. PRIVATO
IN. PVBLICVM. RESTITVERVNT

Ex Tribunatu autem L. hujus Axsii Nasonis satis intelligimus, Axsiam gentem fuisse plebejam.

B

BÆBIAE gentis plebejæ frequens est mentio, cum apud antiquos rerum Romanarum scriptores, tum in veteribus lapidum monumentis, quæ extant hujusmodi:

L. BAEBIO. L. F
GAL. AVITO
PRAEF. FABR. TRIB
MIL. LEG. X. GEM. PROC
IMP. CAESARIS. VESPASIANI
AVG. PROVINCIAE LVSITANIAE
ADLECTO. INTER. PRAETORIOS
&
L. BAEBIVS. L. F
GAL. IVNCINVS
PRAEF. FABR. PRAEF
COH. IIII. RAETORVM
TRIB. MILIT. LEG. XXII.
DEIOTARIANAE
PRAEF. ALAE. ASTYRVM
PRAEF. VEHICVLORVM
IVRIDICVS. AEGYPTI

Reperitur inter hujus gentis cognomina etiam *Tampilus*. Ac cum in Capitolinis tabulis & vulgatis omnibus libris *Tamphili* cognomen cum aspirationis nota scriptum reperiatur, in argenteo denario, sine aliqua aspiratione, ut in aliis, *Graccus*, *Pilippus*, & *Triumpus* notatum est.

C

CÆCILIÆ gentis plebejæ, sed multis gestis nobilis, sola *Metellorum* familia in antiquis denariis reperitur. In primis autem nobiles quatuor illi *Macedonici* filii, *Marcus, Cajus, Quinctus*, & *Lucius Marcus* consul fuit cum M. Æmilio Scauro ann. DCXVIII. triumphavitque Proconsule ex Sardinia, anno DCXL. *Cajus*, *Caprarius* cognominatus est, Consulque fuit cum Cn. Papirio Carbone, anno DCXL. de quo extat fragmentum veteris inscriptionis:

C. CAECILIVS. Q. F....
METELLVS. IMP....

Quinctus Baliarici nomen ex triumpho quem egit, consecutus est, & consul cum T. Quinctio Flaminio fuit anno DCXXX. ac triennio post censor cum Q. Servilio Cæpione lustrum fecit LXI. *Lucius* quum *Diadematus* antea ob frontem vitta vel diademate obligatum diceretur, *Delmaticus* postea ex triumpho cognominatus est, quem egit Procos. de Delmateis anno DCXXXVII. celebratur & *Q. Metellus Creticus*. de quo extat inscriptio:

CAECILIAE
Q. CRETICI. F.
METELLAE. CRASSI

CAECINA gentis nomen est, ut *Perperna*, ejus in duabus inscriptionibus mentio extat: una, in qua Neronis temporibus C. *Cæcina Largus* nominatur: altera in qua Vespasiano imperante C. *Cæcina Pætus* consul cum L. Annio Basso descriptus est.

CAESIAE gentis, incertum patriciæne an plebejæ, frequens extat mentio in veteribus cum lapidum tum scriptorum monumentis.

B CALIDIAM gentem, ex scriptoribus, qui ejus meminerunt, patritiam fuisse intelligimus.

CALPURNIÆ gentis plebejæ, *Pisonum* tantum familia, & *Bibulorum*, atque *Pisonum Frugi* in antiquis denariis reperitur. Ad *M. Pisonem* M. F. prætorem pertinet, quæ Romæ extat in Capitolio inscriptio hujusmodi:

M. CALPVRNIVS. M. F. PISO. FRVGI.
PR. EX. S. C
FACIVNDVM. CVRAVIT. EIDEMQVE PROBAVIT
C IMP. CAESAR. DIVI. NERVAE. F. NERVA
TRAIANVS. AVGVSTVS. GERMANICVS
DACICVS. PONTIF. MAXIM. TRIB. POTEST. XII
IMP. VI. COS. V. P. P. OPERIBVS. AMPLIATIS. RESTITVIT

Cæterum gentem Calpurniam a Calpo Numæ Pompilii regis filio duxisse originem scribit Plutarchus in *Numa*: idemque Horatius in *Arte poetica* Pisones Pompilium sanguinem dixit, & Ovidius
D *ad Pisonem*:

—— nam quid memorare necesse est
Ut domus a Calpo nomen Calpurnia ducat?

Extat & hujusmodi inscriptio Romæ:

CN. CALPVRNIVS
CN. F. PISO
QVAESTOR. PROPR. EX. S. C.
PROVINCIAM. HISPANIAM
CITERIOREM. OPTINVIT

Hic est CN. Piso CN. CN. F. qui cum Catilina & P. Autronio conjuravit anno DCLXXXVIII. & in Hispania Quæstor Propr. occisus est.

E CANINIA, sive (ut est in antiquis lapidibus) *Kaninia*, quatuor habuit familias, quarum in antiquis monumentis extat memoria: *Rebilos*, quorum meminit Livius lib. XLII. *Regulos*, qui reperiuntur apud Cæsarem in lib. VII. *de bello Gallico*. *Gallos*, qui habentur in antiquis denariis. *Labeones*, qui in *Arniensi* tribu censebantur, ut ex hac inscriptione intelligimus, cujus exemplum subjecimus:

C. CANINIVS. C. F
ARN. LABEO. PATER
OMNES. HEI. MEI. SVNT. FILIVS. ILLVM. MANV
F ILLE. ILLAM. MERITO. MISIT. ET. VESTEM. DEDIT
QVOAD. VIXSI. VIXSERE. OMNES. VNA. INTER. MEOS
EVNDEM. MI. AMOREM. PRAESTAT. PVERILEM. SENEXS
MONVMENTVM. INDICIOST. SAXO. SAEPTVM. AC. MARMORE
CIRCVM. STIPATVM. MOERVM. MVLTEIS. MILIBVS

A

CARISIA gens a nullo veterum scriptorum, quod ego sciam, nominatur, præterquam a Dione, qui lib. 53. & 54. facit mentionem T. *Carisii*, fratris, ut opinor, P. *Carisii*; quorum utriusque nomina extant in antiquis denariis.

CASSIA gens in duas fuit divisa familias, patriciam unam, *Bicellinorum*: alteram plebejam, *Longorum* & *Longinorum*.

CESTIA gens fuit plebeja, ut ex antiqua inscriptione colligitur, cujus exemplum extat hujusmodi:

C. CESTIVS. L. F. POB. EPVLO. PR.
TR. PL.
VII. VIR. EPVLONVM
OPVS. ABSOLVTVM. EX. TESTAMENTO. DIEBVS. CCCXXX.
ARBITRATV
PONTI. P. F. CLA. MELAE. HEREDIS. ET. POTHI. L.

B

Cicero in oratione *pro L. Flacco*, & in lib. *Philipp.* III. (licet corrupte in vulgatis codicibus *Cæsetius* legatur pro *Cestius*) & Appianus lib. IV. *belli civil.* faciunt Cestii cujusdam mentionem. C. autem *Cestius*, qui in veteri inscriptione notatus est, potest is esse, cujus Tacitus meminit lib. v. Quia vero L. F. in ea describitur, credi potest filius fuisse L. Cestii, a quo extat cusus denarius.

C

CIPIAE gentis nullus (quod sciam) veterum scriptorum facit mentionem: ego vero opinor eandem esse cum Cispia, quæ sine S. litera, antiquo scribendi more, in antiquis quoque lapidibus aliquando reperitur:

M. CISPIVS
M. L. EVRYPON
M. CISPIVS. M. M. L.
ROMANVS. V. A. XV. PIE
CISPIA. M. M. BVSCA
M. CISPIVS. FELICIO
&
C. CISPIVS. C. F
SCAPT. SEVERVS
FLORENTIA
MILES. COH. III. PR
VIX. ANN. XLIII.
MILITAVIT. ANN. XVII
&
CIPIA. P. F
SECVNDA
FIEREI. IVSSIT
LOCVS. IN. FRONTE
E. P. XX.
IN. AGRVM. P. XXV

D

CLAUDIA gens familias habuit duas, patritiam unam minorum gentium, ex qua fuerunt *Pulchri*: alteram plebejam, quæ clarior fuit *Marcellorum*.

E

CLOVIA gens sive *Cluvia* & *Cluia* (utroque enim modo in antiquis monumentis scripta reperitur, quemadmodum *Voltejus* pro *Vultejus*, & *Volcanus* pro *Vulcanus*, & *Fluius* pro *Fluvius*) incertum patritiane an plebeja fuerit: quamvis frequens ejus extet mentio, cum apud scriptores, tum in veteribus inscriptionibus, quarum exempla sunt hæc:

F

L. CLVIVS. L. L. AESCHINVS. FECIT. SIBI. ET
VXORI. ET. LIBERIS. ET. LIBERTIS
Θ CLVIA. L. L. FAVSTA. VIX. ANNOS. XXXV
Θ L. CLVIVS. L. F. LVPERCVS. VIX. ANNOS. II
V. L. CLVIVS. L. F. MAXIMVS
V. L. CLVIVS. L. L. MVSAEVS

&
MINERVAE
SACR
C. CLVVIVS. C. F. OVF
PATERNVS
V. S
Item
C. CLVVIVS. M. F
IIII. VIR
IVRI. DIC. II. VIR. NOLAE
IIII. VIR. QVINQVENNAL
DE. SVO. FACIVND. COERAVIT
IDEMQVE. RESTITVIT
IOVI. O. M. SACR

CLOVLIAM gentem sive *Clœliam* (eadem enim est) patritiam fuisse intelligere possumus ex eo quod scribit Livius de Canulejo tribuno plebis, qui cum legem promulgasset, ut consul alter ex plebe crearetur, in quo patriciorum dignitas minuebatur, patres, ne se invitis lex perferretur, in eam sententiam ivisse, cujus auctor fuisse C. Claudius dicitur, ut pro consulibus crearentur tres Tribuni militum ex patriciis, totidemque ex plebe, iique consulari potestate ornati remp. regerent. quibus rebus decretis, in magno plebejorum & patriciorum petentium studio, tres ex patriciis tantum creatos esse, A. Sempronium Atratinum, T Clœlium Siculum, L. Atilium Longum, anno CCCLX. Scribit autem Dionysius libro III. Clœliam familiam Alba oriundam, ea diruta a Tullo rege in Senatum allectam fuisse, eique ut magistratus gerere posset, ab eodem rege concessum esse. *Siculi* cognomen unde traxerit ignoratur. verisimile tamen est, ob aliquod hujus familiæ contra Siculos insigne factum: sive quod primum e Sicilia oriunda Albam postea commigrarit, id nomen Clœlios sortitos esse.

COCCEIA gens non satis constat patritiane fuerit an plebeja. ex ea certe Nerva Imp. qui Domitiano successit, ortus est. Fuit inter alios & M. Nerva consul suffectus cum C. Vibio Rufino anno DCCLXXIV. de quo mentio extat in antiqua inscriptione ad radices Capitolii:

C. VIBIVS. C. F. RVFINVS. M. COCCEIVS
M. F. NERVA. COS. EX. S. C.

COELIÆ gentis plebejæ frequens est mentio apud scriptores. Ex ea autem fuit *Caldorum* familia, cujus reperiuntur argentei denarii.

CONSIDIÆ gentis plebejæ meminit Liv. lib. II. Dionys. lib. IX. Cæsar lib. II. *de bello civili*, Cicero lib. XII. ep. XXVI. ad Cornificium, & Valerius Maxim. lib. IV. cap. VIII. ex ea fuerunt *C. Considius Pætus*, & *C. Considius Nonianus*.

COPONIA gens Tibure orta & in civitatem Romanam adscita, plebejane an patricia fuerit, incertum.

CORDIÆ gentis, (nisi pro *Cadius Rufus* apud Tacitum lib. XII. ut aliquibus placet, scribatur *Cordius Rufus*) preter unum Ciceronem haud scio an alius veterum scriptorum faciat mentionem: is enim lib. IV. *in Verrem*, *L. Cordium* nominat honestum hominem, qui testimonium in Verrem dixit.

CORNELIA gens in patritias divisa fuit familias, & plebejas. patriciæ, *Blasiones*, *Lentuli*, *Scipiones*, *Cinnæ*, *Sisennæ* & *Sullæ* in argenteis denariis, quos ipsi vidimus, reperiuntur. In multis autem denariis, quos ego vidi, *Sula* unico *L.* scriptum est, ea scribendi ratione, quam antiquissimam fuisse tradit Quinctilianus his verbis in lib. I. *Semivocales non geminare usitatissimi moris diu fuit.* Itaq; *Luculus*

A pro *Lucullus*, & *Cina* pro *Cinna* in veteribus monumentis notatum reperitur. Sic & *Sisena* pro *Sisenna*.

Cornuficiæ gentis plebejæ scriptores multi meminerunt: ex ea fuit Q. *Cornuficius*, *Augur*, *Imp.* Ciceronis in consulatu competitor, & in Auguratu collega, ut ex epistolis xvii. xviii. xx. xxii. libri ad eum scriptis, intelligimus.

Cosconia gens, incertum est patriciane an plebeja fuerit: ejus quidem mentio extat in antiqua inscriptione, in qua M. Cosconius Epicurus nominatur:

COSCONI. EPICURI. FILII. PIISSIMI
B QUI. VIX. AN. XIX. M. IIII. D. XXII.
CAETONICUS. ET. PIA. PARENTES.
FECERUNT

Cossutia gente, ex equestri familia, orta fuit Cossutia, qua Cæsar dimissa, Corneliam Cinnæ quartum Consulis filiam duxit uxorem, ut scribit Suetonius in *Cæsare* cap. i. Extant nummi C. *Cossutii* cujusdam, & *L. Cossutii Sabulæ* C. F. Præterea M. Cossutii cujusdam mentio est apud Ciceronem lib. iii. *in Verrem*: & Q. Cossutii in veteri quodam lapide in Sabinis, cujus ipsi exemplum hujusmodi descripsimus:

DIS. MANIBUS
C AEMILIAE. SP. F
VIX. ANN. XV
MENSES. VI. D. II.
Q. COSSUTIUS. Q. F

Creperejæ gentis facit mentionem Cicero lib. i. *in Verrem*, ex qua natum scribit M. Crperejum equestri familia. Crepereii cujusdam Galli sub Nerone meminit Tacitus lib. xiiii.

Crepusiæ gentis nulla est mentio apud eos scriptores, quos ego quidem legerim. extat autem in nummis. unde suspicari licet gentem plebejam fuisse, ex qua L. Crepusius Ædilis plebis fuerit.

D Cupiennia gente ortus fuit C. Cupiennius, ad quem extat Ciceronis epistola xx. lib. xvi. ad Atticum: cujus fortasse filius fuit C. Cupiennius Libo Cumanus, Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentissimus. Vide Porphyrionem ad Horatii Satyram ii. lib. i.

Curiatiam gentem plebejam, Alba oriundam, a Tullo rege in civitatem Romanam adscitam fuisse, scribit Dionysius lib. iii. Ejus gentis familia fuit Trigeminorum, cujus meminit idem scriptor in eodem lib. ex qua ortus est *C. Curiatius*, cujus extant nummi. Livius lib. i. & in epit. lib. lv. & Valerius Max. lib. iii. cap. vii. C. Curiatii cujusdam, qui Tribunus plebis fuit, faciunt mentionem. In vetere quoque lapide, qui extat Nolæ, C. quidam Curiatius Divi Augusti flamen notatus est:

C. CURIATIO. L. F
FLAMINI. DIVI. AUGUSTI
PRIMIPIL. TRIB. MILIT. II
PRAEFECT. CASTROR
PRAEF. FABR
ARBITRATU. HYACINTHI. LIB.

Curtia gens, patritiane an plebeja fuerit, ex veteribus non satis constat. M. Curtii, a quo *Lacus Curtius* in foro Romano dictus est, meminit Dionysius Halicarnasseus lib. ii. Livius lib. vii. Valerius Max. lib. v. cap. vi. & Orosius lib. iii. c. v. P. Curtii Salassi facit mentionem Cicero in epistola xviii. ad Leptam lib. vi.

D

Didia gens (sive *Deidia*, ut in quibusdam monumentis legitur) incertum patriciane an plebeja fuerit: plebejam tamen fuisse suspicari possumus ex eo, quod qui Didiam legem Sumptuariam tulit, Tribunus pleb. fortasse fuit: ejus meminit Macrobius lib. iii. *Sat.* Livius libr. cxxvii. facit mentionem Didii Saxæ M. Antonii legati in Suria, qui a Labieno Pompejanarum partium victus est.

Domitia gens plebeja, in duas fuit divisa familias, quarum altera *Calvinorum*, altera *Ahenobarborum* cognomine usa fuit. ex hac fuit Cn. Domitius Ahenobarbus is, qui cum L. Licinio Crasso censor fuit anno DCLXI. quique consul fuerat anno DCLVII. cum Cassio Longino: cujus consulatus memoria extat Interamnæ in vetere inscriptione:

GENIO. MUNICIPI. ANNO. POST.
INTERAMNAM. CONDITAM
DCCIIII. AD. CN. DOMITIUM
AHENOBARBUM. COS

Durmiæ gentis, itemque M. Durmii, qui sub Augusto triumvir monetæ cudendæ denarios eos signavit, qui hodie extant, mentio nulla apud scriptores, quos ego viderim, reperitur.

E.

Egnatiæ gentis plebejæ, & C. Egnatii Maxsumi, cujus extant denarii, facit mentionem Cicero lib. iii. ad Atticum, epist xxxiv. In libro autem xiii. ad Memmium ep. XLIII. XLV. & LXIII. meminit L. Egnatii Rufi: cujus fortasse filius fuit M. Egnatius is, quem in Augustum conspirasse Vellejus, Suetonius, & Dio commemorant. Egnatiæ gentis mentio est in antiqua hac inscriptione:

HONORIS
IMP. CAESARIS. DIVI. F
AUGUSTI. PONT. MAXIM
PATR. PATRIAE. MUNICIP
MAGISTRI. AUGUSTALES
C. EGNATIUS. M. L. CLYCO
C. EGNATIUS. C. L. MUSICUS
C. IULIUS. CAESAR. L. ISOCHRYSUS
Q. FLORONIUS Q. L. PRINCEPS
VIAM. AUGUSTAM. AB. VIA
ANNIA. EXTRA. PORTAM. AD
CERERIS. SILICE. STERNENDAM
CURARUNT. PECUNIA. SUA
PRO LUDIS

Egnatuleiæ gentis, unus, quod sciam, Cicero facit mentionem lib. iii. *Philipp.* in quo nominat *L. Egnatulejum* quendam filium fortasse C. *Egnatuleii*, qui victoriatum nummum percussit, quales hodieque cernere est. Extat Cordubæ, quæ fuit Lucani & Senecæ patria in Hispania, fragmentum quoddam inscriptionis antiquæ, in qua fit mentio *C. Egnatulejæ* C. F. quæ fortasse Egnatuleii hujus filia fuit. in inscriptione quoque basis statuæ Vespasiano Imp. dedicatæ, nominatur C. quidam *Egnatulejus Laurus*.

Eppia gens in tribu Cornelia censebatur & Fabia, ut ex antiquis inscriptionibus intelligere possumus, quarum exempla subjecimus:

Q. EPPIUS. Q. F. COR. RVF
Θ CLODIA. C. L. SILENIO
Θ EPPIA. L. F. PAVLLA. VOTE
NNIANA. MATER
EPPIA. M. F. POLLA
&
P. EPPIUS. B. F. FAB
RUFUS MIL. COHOR
II. PRAET. T. F. I.
ARBITR

F

FABIAE gentis patriciæ *Labeones* tantum, *Maximi*, & *Pictores* in denariis, quos nobis videre licuit, reperiuntur.

FABRINIAE gentis mentio est in nummo quodam æreo, nisi sit erratum ab eo qui nummum eum cusit.

FANNIAM gentem plebejam fuisse, vel hoc uno Ciceronis testimonio ex epist. XIII. l. XVI. ad Att. constat: *In præsentia*, inquit, *mihi velim scribas, quibus censoribus C. Fannius M. F. Tribunus pleb. fuerit: videor mihi audisse P. Africano L. Memmio censoribus*.

PONTIFICES. A. COLONIA
CONIVNC. IVLIA. SVTRIN
IN. ORD. RELAT.....

Inter eos autem numeratur *M. Valerius Ferox* in locum *L. Farsuleii Rufi*: *Q.* autem *Farsulejus* quidam *Vesper* nominatur in basi statuæ Vespasiani Imperatoris, in qua incisa sunt nomina eorum, qui ad eam dedicandam Imperatori statuam, pecuniam contulerunt, L. Annio Basso, C. Cæcina Pæto Coss. Extat & L. Farsuleii Mensoris mentio in antiquis nummis.

FLAMINIAE gentis plebejæ meminit Cicero in *Bruto*, & ad Atticum ep. XIIII. & XI. lib XIV. & ep. I. & II. lib. XV. Livius lib. IX. & alii. L. autem *Flaminius Chilo*, sive *Cilo* (utroque enim modo, cum ejus denariis, tum in veteribus quoque lapidibus, & Scriptorum codicibus, notatum hoc cognomen reperitur:, ut Semproniæ gentis cognomen, in aliis cum aspiratione *Gracchus*, in aliis sine aspiratione *Graccus*) III vir auro, argento, ære feriundo sub Cæsare Dictatore, ac ejusdem fortasse primus flamen fuit. Nam C. Julio Cæsari dictatori, inter alios honores, quos ei viventi senatus tribuit, Flaminem quoque qui Divi Julii Flamen dictus est, decretum fuisse, tradit Suetonius in *Cæsare*. Hujus flaminis merito quoque extat in antiquis inscriptionibus, quarum exempla sunt hujusmodi:

M. POBLICIO
M. F. SAB. SEXTIO
CALPVRNIANO
EQVO. PVBLICO
FLAM. DIVI. IVLI
PRAEF. AEDIL. POT.
QVAESTOR. AERAR
SACERD. IVVEN. BRIX
DEFENSOR. REIP. BRIX
COLLEGIA
CENTON. ET. FABROR
L. D. D. D.
&
L. ACVTIO
L. F
FAB. PRIMO
EQVO. PVB
II. VIR. I. D
AEDIL. Q. ALIM
FLAM. DIVI. IVLI
D. D

FLAVIAE gentis plebejæ frequens est mentio apud veteres scriptores. Extant nummi in quibus *Flaus* literæ notatæ sunt, quibus existimarim cognomen potius *Flavus* (quod *Flavos* & *Flaus* antiqui vocali non geminata scribebant) indicari, quam *Flavius* nomen. Est autem *Flavos*, sive *Flaus* Largiæ familiæ cognomen apud Dionysium lib. v. Decimiæ apud Livium lib. XXVII. Cæseciæ in epitoma libri CXV. Sulpiciæ apud Suetonium in *Claudio* cap. XLI. Octaviæ in antiqua quæ Tiburi extat inscriptione, & Lucretiæ in æreo Augusti nomismate. Nominatur & C. *Flavius Hemis* in denariis antiquis, Bruti Legatus Proprætore, cujus meminere Cornelius Nepos in vita Pomponii Attici, & alii.

FONTEIAM gentem plebejam fuisse, vel ex hoc intelligere possumus, quod P. Clodius Ciceronis inimicus, qui ut Tribunus plebis fieret, ad plebem traduci volebat, P. Fontejo plebejo homini adoptandum se dedit. Cognomen multorum hujus gentis fuit Capito.

FUFIA gens plebeja, ex qua *Q. Fufius Kalenus* originem duxit, qui Tribunus plebis fuit anno DCXII. D. Junio Silano, L. Licinio Murena coss. atque idem consul cum P. Vatinio anno DCCVI. In bello autem civili Pompejano Cæsaris partes secutus est. Vide Ciceronis *Philippicam* VIII. & Dionem.

FULVIAE gentis plebejæ in multas divisæ familias, unius tantum *Cn. Fulvii* in argenteis denariis memoria reperitur. *Foulvius* autem veteres scribebant, ut *Fourius*, & multa hujusmodi Græcam scripturam imitati.

FUNDANIAM quoque gentem plebejam fuisse, cum ex aliis, tum ex Livio constat in lib. XXV. in quo M. Fundani facit mentionem Ædilis plebeii. In tabula etiam ænea apud Alexandrum Farnesium Cardinalem, in qua plebiscitum pro THERMESIBUS MAIORIBUS PISIDIS perscriptum est, mentio fit C. FUNDANI. C. F. TR. PL. DES. QUI. PLEBEM. PREIMUS. SCIVIT.

FURIA gens in patricias divisa fuit familias & plebejas, ut ex Livio colligimus, qui lib. IX. L. Furii tribuni pl. facit mentionem, & lib. XXXIX. M. Furii Lusci Ædilis, a quo ludi plebeii diem unum instaurati sunt. Nobis patriciæ *Purpureonum*, *Crassipedum*, & *Philonum* denarios videre licuit. Nam *Furius Brocchus*, incertum est, Patriciusne fuerit an plebejus. extat hujus argenteus denarius.

G

GALLIA gens inter patriciasne an plebejas numeranda sit, ex iis scriptoribus qui circumferuntur elici non potest. Cicero *in Verrem* libro v. C. Gallium senatorem hominem equestrem appellat: patrem fortasse C. *Gallii*, cujus extat nummus æreus ab eo signatus, cum esset Triumvir sub Augusto. Idem Cicero meminit Q. Gallii Prætoris an. DCLXXXVIII. L. Cotta & L. Torquato coss. quemque anno sequenti de ambitu accusatum, defendit ea oratione quæ non extat. Meminere & alii multi hujus gentis.

GELLIAE gentis duos tantum denarios nobis videre licuit. Eorum alter visus pertinere ad Gellium Cn. Pompeii legatum in bello maritimo contra piratas, cujus meminit Florus lib. III. Alter sine dubio ad *L. Gellium Poplicolam* spectat, qui eum signavit cum esset Antonii Quæstor Proprætore: postea cum M. Coccejo Nerva consulatum gessit anno DCCXVII. Vide Dionem lib. XLVII. Hujus pater L. Gellius consul fuit cum Cn. Lentulo Clodiano, anno DCLXXXI. Cicero *in Pisonem* & in oratione *ad Quirites post reditum*.

H

HERENNIA gens plebeja in *Balborum* familias & *Gallorum* divisa fuit. L. Herennii Balbi meminit Pædianus in *Miloniana*: Galli, Asinius Pollio in ep. XXXII. lib. IX. ad Plancum. C. Herennii Tribuni Pl. qui P. Clodium ad plebem traduxit, facit mentionem Cicero ep. XV. & XVII. lib. I. ad Atticum.

HIRTIA gens incertum patriciane an plebeja fuerit. Ejus extat mentio in antiqua inscriptione, cujus exemplum subjecimus:

A. HIRTIVS. A. F. M. LOLLIVS. M. F
FVNDAMENTA. FORNICIS. FACIVNDA. COERAVERE
EIDEMQVE. PROBAVERE. ETC.

HORATIÆ gentis patriciæ unus tantum reperitur denarius, ab aliquo ex ea gente in Horatii Coclitis memoriam primum signatus, deinde a Trajano Imp. restitutus. De Horatio Coclite Livius, Dionysius, Valerius Maximus, alii.

HOSIDIA gens ab Appiano quidem & Dione nominatur, non tamen ex eorum verbis elici quicquam potest, unde, plebejane an patricia fuerit, scire possimus. Appianus lib. III. *de bello civili*, & Dio lib. XLVII. facit mentionem Hosidii Getæ, proscripti a Triumviris, & a filio servati. Idem Dio lib. LX. meminit C. Hosidiæ Getæ, qui Claudio jam imperante floruit. Hosidiæ familiæ mentio est in basi marmorea ita inscripta:

C. HOSIDIVS. MAR
CIANVS. CVM. SVIS
PANTHEO
SACRVM

HOSTILIÆ gentis, quæ ab Hosto quodam Hostilio Medullino, ut creditur, originem duxit, qui Romulo regnante Romanam civitatem adeptus fuit, crebra est mentio apud scriptores: ejus autem gentis familiæ reperiuntur in monumentis Capitolinis *Tulli Regis*, & *Mansinorum*: apud Livium lib. XXXVII. *Tubulorum* & *Catonum*: apud Varronem & in nummis *Safernarum*.

I

ITIÆ gentis unus tantum denarius reperitur, atque is quidem a *L. Itio* signatus, ut opinor, ad quem Horatii extat ode XXIX. lib. I. inscripta ad L. Icium. sic enim in vetustissimis codicibus pro *Iccium*, scriptum reperiri, admonuit me vir eruditissimus, idemque humanissimus Carolus Langius. Cicero in lib. III. *Philipp.* nominat *M.* quendam *Iccium* corrupte (ut opinor) *pro M. Itium* qui quidem error in Atiæ quoque familiæ nomen irrepsit. *Portum* etiam *Itium* in lib. V. *de bello Gallico* pro *Iccium* ex vetustissimo exemplari apud Cæsarem jampridem reposuimus.

JULIAM gentem familias habuisse patricias & plebejas inter scriptores satis constat. *Patriciæ Cæsares* tantum in denariis qui circumferuntur, habemus. *Bursionum* enim nulla apud scriptores extat mentio, unde patricii an plebeii fuerint, scire possimus. Origo gentis Juliæ ad Venerem refertur. Hujus gentis nummi extant hodieque plurimi, & creberrima mentio est apud veteres scriptores, necnon in aliis innumeris antiquitatis monumentis. Nos unum hic adscribemus. id est fragmentum quoddam Kalendarii quod extat Præneste, in quo fit mentio de titulo *Parentis* sive *Patris Patriæ*, qui C. Julio Cæsari Octaviano Augusto a senatu est tributus:

A NON. N. CONCORDIAE
IN. ARCE. FERIAE. EX
S. C. QVOD. EO. DIE
IMPERATOR. CAESAR
AVGVSTVS. PONTIFEX
MAXIMVS. TRIB. POTEST
XXI. COS. XIII. A. SENATV
POPVLOQVE. ROMANO. PATER
PATRIAE. APPELLATVS

JUNIÆ gentis cum multæ a scriptoribus familiæ nominentur, Brutorum tantum & *Silanorum* in denariis reperiuntur. Brutorum autem familiam
B duplicem fuisse, patriciam unam, ex qua L. Brutus qui reges ejecit, ortus sit. alteram plebejam, multiplicem, cujus princeps L. Brutus primus Tr. Pl. extiterit, scribit Dionysius lib. V. Ex hac gente fuit D. Junius Silanus in Manliam Torquatorum familiam adoptatus: cujus mentio apud veteres multis locis. Sed ex antiquis inscriptionibus, quarum exempla infra subjecimus, Manlium aliquem similiter per adoptionem in Juniam familiam insertum aliquando fuisse intelligere possumus:

IVNONI
IVNIAE. C. SILANI. F
C TORQVATAE
SACERDOTI. VESTALI
ANNIS. LXIIII
CAELESTI. PATRONAE
ACTIVS. L
&
IVNIAE. C. SILANI. F.
TORQVATAE. VIR. VEST
MAXIMAE
IVVENIO. L

Hujus autem Torquatæ mentio extat apud Ta-
D citum in lib. III.

L

LABIENÆ gentis plebejæ scriptores multi meminerunt. ex ea fuit T. Labienus Tribunus Pl. qui C. Rabirium a Cæsare subornatus perduellionis accusavit. quod ejus patruus Q. Labienus cum Saturnino occisus fuerat. Cicero *pro Rabirio*. Orosius lib. XV. cap. XVII. & Dio libr. XXXVII.

LICINIÆ gentis plebejæ, *Murenæ* tantum,
E *Crassi*, *Nervæ* & *Stolones* in nummis, quos ipsi vidimus, reperiuntur. Porro *Murenæ* cognomen cum a pisce nobilissimo, quem Græci μυραιναν appellant, deductum esse Varro dicat, miror cur non *Muræna* potius servata Græca vocis orthographia scriptum ab antiquis fuerit: cum *Scæna* pro *Scena* quæ Græcis est σκηνὴ, contra Græcam scribendi rationem notatum in veteribus cum libris tum lapidibus reperiatur. Varronis verba sunt ex libr. III. *De re rustica* cap. III. *Sic nostra ætas in quam luxuriosa propagavit leporaria, ac piscinas protulit ad mare, & in eas, pelagios greges piscium revocavit, non propter hos appellati Sergius Orata, & Licinius*
F *Murena. quis enim propter nobilitatem ignorat piscinas Philippi, Hortensii & Lucullorum.*

LIVINEIÆ gentis una tantum *Regulorum* familia apud scriptores reperitur: nam L. Livinejus Trypho qui nominatur a Cicerone in ep. LX. libr. XIII. libertus fuit L. Reguli, cujus extant nummi.

LIVIÆ gentis plebejæ, unius tantum *Salinatorum* familiæ, in æreo nummo mentio reperitur.

LOLLIAM gentem plebejam fuisse constat : ex ea enim ortus est *M. Lollius Palikanus*, quem hominem seditiosum appellat Valerius Maximus libro VIII. cap. I.

LUCILIÆ gentis plebejæ, familiæ plures variis distinctæ cognominibus apud scriptores reperiuntur. *Balbi* nominantur a Cicerone in *Bruto*: *Bassi* in lib. XII. ad Atticum. *Longi* & *Capitones* a Tacito lib. IIII. *Blæsi* lib. XVII. *Ruforum* autem nulla quod sciam mentio extat. nisi forte M. Lucilius Rufus qui in argento quodam denario descriptus est, is fuit quem Plutarchus in *Pompejo* scribit cum Tribunus plebis esset de Pompejo Dictatore creando, multum repugnante Catone, ad populum tulisse.

LUCRETIA gens in familias divisa fuit patricias & plebejas. *Triones* autem qui in nummis antiquis expressi reperiuntur, licet ex scriptoribus non constet, plebejos tamen fuisse opinor. *Trio* apud Dionem & Tacitum lib. V. cognomen est Fulcinii consulis anno DCCLXXXIII.

LURIAE gentis Cornelius Tacitus meminit lib. XII. & Dio lib. LVIII. in quo M. Lurium qui III. vir sub Augusto æneos nummos cusit, quales hodieque extant: Sardiniæ præfectum fuisse scribit. M. Lurius Triarius, & M. Lurius Treptus nominantur in antiqua basi marmorea, in qua descripta sunt nomina eorum qui ære conlato statuam Vespasiano Imperat. dedicaverunt. L. Annio Basso, C. Cæcina Pæto Coss. In inscriptione etiam basis statuæ a collegio Fabrum Tignariorum Caracallæ Imper. dedicatæ Lurius quidam *Martialis* numeratus inter eos, qui pecuniam ad ponendam eam statuam contulerunt.

LUTATIAE gentis plebejæ unus tantum extat denarius. in quo *Cerconis* cognomen ei tribuitur. Livius libro XLII. facit mentionem C. Lutatii Cerconis, qui anno DLXXX. L. Postumio Albino, M. Popilio Lænate Coss. legatus Alexandriam ad Ptolemæum renovandæ amicitiæ causa missus est.

M

MAECILIAM gentem Albanam, Tullo Hostilio Romæ regnante, Alba diruta civitatem Romanam adeptam fuisse, & in senatorium, patriciumque ordinem allectam scribit Dionysius lib. III. Fuit autem familia ex hac gente alia patricia, alia plebeja. In nummis nominatur M. Mæcilius Tullus quidam.

MAIANIAM gentem, quæ in aliquot nummis antiquis notata est, opinor eandem esse cum ea, quæ in tabulis Capitolinis modo *Mainia*, modo *Mænia* nominatur. ejus extat mentio in antiqua inscriptione Cæretana, cujus exemplum est hoc :

D. M. SVRIAE. SACRVM
L. MAIANIVS. HOMER. CVM
MAIANIA. HOMERIDE. FIL
V. S. P. L. D. D. D
CVRANT. L. MAIANIO. ET
IVL. MAXIM. TAVRIN
FRAT

MAMILIAM gentem plebejam a Mamilia Telegoni filia originem & nomen duxisse, omnes fere scriptores tradunt. Ipse autem Telegonus Ulyssis fuit & Circes filius. qui Tusculum oppidum in Latio condidit, ut scribit Sex. Pompejus, Plutarchus, Acro, & Pomponius Porphyrio Horatii interpretes. Cognomen huic genti *Limetanus* & nummi tribuunt & historici.

MANLIAM gentem duplicem fuisse patriciam unam, alteram plebejam, ex iis quæ scribit Cicero in lib. I. *Philipp.* conjicere possumus: sunt autem hæc. Propter unius M. Manlii scelus decreto gentis Manliæ, neminem patricium vocari *M. Manlium* licet.

MARCIA quoque gens patricias habuit familias, & plebejas. Sed patriciorum nulla in antiquis denariis extat memoria. plebejorum, *Philippos* tantum, & *Libones*, in iis qui circumferuntur numismatibus, notatos animadvertimus : quos ab Anco Marcio rege originem duxisse & alii scriptores testantur & Ovidius lib. VI. *Fastorum* illo versu,

Marcia sacrifico deductum nomen ab Anco.

Verum Marciam gentem a duobus Romanorum regibus Numa & Anco originem traxisse omnes fere scriptores tradunt : Numam enim Marcium, qui primus Pontifex Maximus fuit, & sub Tullo Hostilio Urbis præfectus, ex Pompilia Numæ regis filia Ancum Marcium Regem procreasse ferunt, a quo deinceps Marcii genus duxerunt. Hujus gentis & in aliis antiquitatis monumentis extat mentio, tum in duabus antiquis inscriptionibus quæ Romæ extra portam Flumentanam repertæ sunt hujusmodi :

C. MARCIVS. L. F. L. N
CENSORINVS. ET. C. ASI
NIVS. C. F. GALLVS. COS
EX. S. C
FIN. POMER. TERMIN
&
C. MARCIVS. L. F. L. N
CENSORINVS
C. ASINIVS. C. F. GALLVS
COS
EX. S. C. TERMIN

item in hac veteri inscriptione quæ Aquini extat :

C. MARIO. L. F
CENSORINO. COS
AVGVRI. PATRONO. D. D

Inter cognomina familiarum gentis hujus, fuit *Libo* : quanquam id non tantum Marciæ, sed Juliæ quoque familiæ aliarumque cognomen fuit.

MARIAM gentem plebejam fuisse vel ex eo constat, quod C. Marius C. F. qui nullo est usus cognomine, & M. Marius Gratidianus Tribuni Pl. cum essent, alter de suffragiis, alter de re nummaria leges tulerunt.

MEMMIA gens, ut ex veteribus scriptoribus, & antiquis denariis colligere possumus, inter plebejas numerata fuit: ex ea enim extitit Memmius Ædilis plebejus, qui ludos Cereris *Cerealia* dictos, quibus equorum cursus in circo exhibebantur, primus fecit. itaque Dio libro XLVII. memoriæ prodidit, ante devictum Brutum evenisse, ut Ædiles plebeii gladiatorum certamina pro equorum cursibus exhibuerint. Extat in quodam veteri denario inscripto hæc *L. C. Memiesi* : qua inscriptione nisi duo fratres C. & CL. Memmii C. filii designentur, C. aliquis *Memiesius* ignotæ gentis homo, in quo alterum cognomen L abundat, fortasse notatus est.

MESCINIAM gentem plebejam fuisse ex eo constat, quod C. Mescinius quo Tr. Pl. anno DCXCVI. ab exilio revocatus est Cicero, ex ea natus fuit. Cicero in oratione *pro P. Sextio*, & *post reditum in senatu*. L. autem Mescinius Rufus, cujus extant denarii, sub Augusto cudendæ monetæ præfectus fuit. Hic est, qui Ciceroni Procos. in Cilicia Quæstor fuit, cuique e provincia decedenti C. Cælius Caldus successit. Cicero ep. XXVI. lib. XIII.

xiii. epist. vi. lib. xvi. Ad eundem scriptæ sunt epistolæ xx. & xxi. lib. v. quarum prima Rufo L. Mescinio inscripta est. Is igitur Mescinius cum Augusti postea temporibus cudendæ monetæ præesset, vota quæ S. P. Q. R. Jovi Optimo Maximo pro salute Imp. Cesaris solvisset, quod per eum Resp. in ampliori atque tranquilliori statu esset, in nummis notavit.

METTIAM gentem e Lanuvio municipio oriundam fuisse suspicari possumus ex eo, quod M. Mettii nummi extent in quibus Junonem Sospitam, quæ Lanuvii cum hasta, scutulo, calceolis repandis, & pelle caprina colebatur, signavit. item alii, in quibus ea quæ de Lanuvino serpente a Propertio narrantur, expressit. De Mettio quodam meminit Cicero, in epist. xxvi. lib. xv. & M. Metii Epaphroditi grammatici Græci, quem puto libertum fuisse M. Metii, cujus extant denarii, extat mentio in antiqua hac inscriptione:

M. METTIVS
EPAHPRODITVS
GRAMMATICVS. GRÆCVS
M. METTIVS. GERMANVS. FEC

MINATIÆ gentis facit mentionem Valerius Maximus lib. iii. cap. iv. in quo nominat Minatium Rufum, qui M. Catonis, ut ipse inquit, in Cypriaca expeditione fidissimus comes fuit. Scio etiam a Vellejo Minatium Magium nominari atavum suum Asculanensem, qui nepos fuit Decii Magii Campanorum, (ut ipsius verbis utar,) principis celeberrimi, sed nihil is cum Minatia hac gente commune habet, quæ in tribu Sabatina censebatur, ut ex inscriptione quam nos Bisenti Etruriæ oppido descripsimus, intelligere possumus:

VIRTVTI. VISENT
SACR
M. MINATI. M. L. SAB. GALLF
II. VIR. I. D. QVINQ.
MATERNVS. FRATRIS
SVI. H. C. ET. OB. DEDICA
TIONEM. HONORARIAM
VICANIS. FLVIVM. POPV
LO. CRVSTVLVM. ET
MVLSVM DEDIT

MINUCIA gens patricia primum, postea plebeja fuit. Reperiuntur nummi ex hac gente familiæ *Augurinorum & Thermorum*.

MUCIAM gentem plebejam fuisse inter scriptores constat. Ejus autem familiæ duæ reperiuntur. *Cordorum* scilicet, & eorum qui vocati sunt *Scævolæ*. Cordorum facit mentionem Dionysius l. iv. & Quintilianus lib. i. cap. vii. quos ex casu nascentium cognomen invenisse scribit. eumque qui primus ita cognominatus est, a quibusdam *Cordum*, ab Athenodoro autem *Opsigonum*, quod idem est, appellatum fuisse testatur. *Cordos* enim agnos, *cordum* item frumentum & fenum dicebant antiqui, quod sero nasceretur, aut maturesceret.

MUNATIÆ gentis *Plancorum* tantum familia in antiquis denariis reperitur: cum *Rufi* etiam a Cicerone in lib. vi. *in Verrem*, & Val. Maximo, lib. iiii. cap. iii. aliique a scriptoribus nominentur. De L. Munatio Planco mentio est præter scriptores in nummis quoque antiquis, & inscriptione, quæ Cajetæ extat hujusmodi.

L. MVNATIVS. L. F. L. N. L. PRON
PLANCVS. COS. ACENS. IMP. ITER.
VII. VIR
EPVL. TRIVMPH. EX. RAETIS. AEDEM.
SATVRNI
FECIT. DE. MANIBIS. AGROS. DIVISIT.
IN. ITALIA
BENEVENTI. IN. GALLIA. COLONIAS.
DEDVXIT
LVGDVNVM. ET. RAVRICAM

De Lugduno colonia a Planco deducta Galliæ Comatæ Prætore, meminerunt Eusebius, & Dio. Saturni autem ædem de manubiis Plancum fecisse, alterius quoque inscriptionis fragmentum, quod Romæ prope ipsam ædem Saturni superioribus annis repertum est, confirmat. Ejus exemplum subjecimus.

L. PLANCVS L. F. COS.....
IMP. ITER. DE. MANIB....
. . . .

MUSSIDIÆ gentis e Sabinis, ut arbitror, oriundæ facit mentionem Cicero ep. i. lib. iii. ad Q. Fratrem, in qua pro *Mussidius* librariorum errore scriptum est *Messidius*: quamvis *Messidius* etiam ferri possit, quod id nomen a Messiis deductum sit, ut a Mussiis *Mussidius*. In antiqua basi statuæ Vespasiani Imp. cujus alibi meminimus, *D.* quidam *Mussidius Januarius* notatus est inter eos qui ad eam ponendam Imp. statuam, pecuniam contulerunt.

N

NÆVIAM gentem plebejam fuisse, vel ex hoc intelligere possumus, quod ex ea extitit M. Nævius Trib. Pl. qui P. Scipioni diem dixit, ut scribit Valer. Max. lib. iii. cap. viii. Ejus gentis in nummis reperiuntur familiæ *Balborum & Surdinorum*. L. Nævii Balbi facit mentionem Livius lib. xlv. In veteri autem inscriptione, quæ proximis annis in Foro Romano reperta, in Capitolium translata fuit, in cujus altera parte equestris statua Curtii ejus expressa est, a quo *latus Curtius* dictus fuit, mentio fit *L. Nævii L. F. Spurini Prætoris inter cives & peregrinos*.

NASIDIÆ gentis incertum patriciæne an plebejæ scriptores multi meminerunt.

NERIÆ gentis facit mentionem Horatius in lib. ii. *Serm.* Satyra iii. illo versu,

Scribe decem a Nerio.

in quem versum ita scribit Porphyrio. Nerium Catienum (ita enim est in vetustissimo libro) juris studiosum fuisse, & ab Horatio ut avarum tangi. Cicero in epist. iii. lib. ii. ad Q. Fratrem, his verbis, *Sestius ab Judice Cn. Nerio Pupinia, de ambitu est postulatus, & eodem die a quodam M. Tullio de vi*. Censebatur autem Neria gens, ut ex hoc loco colligitur, in tribu Pupinia, quæ inter Rusticas numerabatur, ab agro Pupinio, ut scribit Festus, nuncupata.

NONIAM gentem plebejam fuisse, satis ex scriptoribus constat: ex ea enim ortus est Nonius Balbus Tr. Pl. qui edicto, quod Sosius in Antonii gratiam contra C. Cæsarem fecerat, intercessit, ut scribit Dio lib. L. Reperitur in antiquis denariis *Sex. Nonius Sufenas* qui Prætor ludos Votivos fecerit. Ac fortasse is est cujus meminit Catullus illo versu ad Varum,

Sufenas iste Varus, quem probe nosti.

Ita enim legendum est, non ut in vulgatis libris, *Sufenus*. Cicero ep. xiv. lib. ad Att. *Nonis Quintilibus*, inquit, *Sufenas & fato absoluti sunt*. Valerius etiam Maximus lib. vii. cap. viii. Sufenatis cujusdam meminit. Extat & æreus nummus, in quo *Sex. Nonius Quinctilianus* notatus est, qui fuit consul an. DCCLV. cum M. Furio Camillo. Dio lib. LV.

NORBANA quoque gens inter plebejas numerata fuit, ex qua C. Norbanus Trib. Pl. extitit an. DCCLXIII. cujus rogatione Q. Servilio Cæpioni Procos. imperium abrogatum est.

NUMITORIAM gentem plebejam fuisse vel ex uno L. Numitorio constat. qui Trib. Pl. a Livio describitur lib. II. & Dionys. lib. XII. Cicero in lib. II. *de Inventione* meminit Q. Numitorii cujusdam qui *Pullus* cognominatus fuit. A

NUMONIÆ gentis facit mentionem Vellejus lib. II. in quo *Numonii Vaalæ* ejus, qui legatus Quinctilii Vari in Germania fuit, mentionem his verbis facit: *At Vala Numonius, legatus Varii, cætera quietus & probus, diri auctor exempli, spoliatum equite peditem relinquens, fuga cum aliis Rhenum petere ingressus est: quod factum ejus fortuna ulta est. non enim desertis superfuit, sed desertor occidit*. Sic enim legendum isto Velleii loco. Opinor B autem hunc esse Nonium in Valam, ad quem Horatius scripsit epistolam XV. lib. I.

Quæ sit hiems Veliæ, quod cælum Vala Salerni. Ita enim in vetustissimis libris hæc epistola inscripta circumfertur. Videtur autem Numonia gens *Vaalæ* cognomen accepisse ab aliquo qui vallo defenso id cognomen primus invenerit. Nam & antiquus denarius extat, in quo expressus est (ut videtur) vir quidam pugnans pro vallo. *Vaala* vero antique scriptum in eo denario pro *Vala*, ut *Fœlix* in Fausti denario, pro *Felix*, & *Vaarus* pro *Varus* in Alatrina hac inscriptione: C

L. BETILIENVS. L. F. VAARVS
HÆC. QUÆ. INFRA. SCRIPTA
SONT. DE. SENATV. SENTENTIA
FACIENDA. COIRAVIT. SEMITAS
IN. OPIDO. OMNIS. PORTICVM. QVA
IN. ARCEM. EITUR. CAMPVM. VBEI
LVDVNT. HOROLOGIVM. MACELVM
BASILICAM. CALECANDAM. SEEDES
... CVM. BALINEARIVM. LACVM. AD
PORTAM. AQVAM. IN. OPIDVM. ADOV
D ARDVOM. PEDES. CCC XCIↃ. FORNICESQ
FECIT. FISTVLAS. SOLEDAS. FECIT
OB. HASCE. RES. CENSOREM. FECERE. BIS
SENATVS. FILIO. STIPENDIA. MERETA
ESE. IOVSIT. POPVLVSQVE. STATVAM
DONAVIT. CENSORINO

O.

E OGULNIÆ gentis plebejæ facit mentionem Livius l. X. & Valerius Maximus l. I. c. VIII. Extant & signati ab Ogulnio nummi. Eum autem opinor esse, qui Consul in Fastis descriptus est an. CDLXXXIV. cum C. Fabio Buteone, & anno CDXCVII. Dictator cum M. Lætorio Planciano Magistro equitum Latinarum feriarum caussa Livius lib. X. Q. & CN. Ogulnios Tribunospl. nominat, qui anno CDLIII. legem Ogulniam de sacerdotiis tulerunt. Ogulniæ gentis mentio quoque extat in veteri hac inscriptione.

F N. OGVLNIO
APOLLONIO
CONIVGI. CARISSIMO
ET N. OGVLNIO
AMPLIATO. FILIO
PIENTISSIMO
VIX. ANN. VI. MEN. X
DIEB. VI
OGVLNIA. CALE
B. M. FECIT

In nummis *Occulnius* pro *Ogulnius* scriptum est: unde intelligere possumus, antiquos C, littera pro G, usos esse. Confirmat hoc antiquissima C. Duilii rostratæ columnæ inscriptio, in qua est, *Macistratod, Pucnandod, cessit, Cartacinensis*, pro *Magistratos, pugnandod, gessit, Cartaginensis*.

OPIMIÆ, vel ut est in argenteis denariis, *Opeimiæ* gentis plebejæ frequens est mentio apud veteres scriptores.

OPPIÆ gentis plebejæ facit mentionem Livius lib. XXXIII. in quo nominat C. Oppium Tr. Pl. qui legem Oppiam de matronarum habitu tulit anno DXL. in lib. autem XXXV. L. Oppii Salinatoris meminit, qui anno DLX. Ædilis plebis fuit.

P.

PAPIAM gentem, plebejam fuisse, satis inter scriptores constat. Ejus extat mentio in antiqua hac inscriptione Casinati:

M. PAPIVS. M. F. L. MATRIVS. L. F
DVOVIRI. I. D
SIGNVM. CONCORDIÆ. EX S. C. RESTITVENDVM
COERAVERVNT. EIDEMQ. DEDICAVERVNT
ET. BASIM. GRADVM. ARAM. SVA. PECVNIA
FACIUNDA. COER. EIDEMQ. PROBAVER
AD. IIII. EID. OCT. CN. DOMIT. C. ASINIO. COS

In nummis *L. Papius Celsus* nominatur.

PAPIRIAM gentem duplicem fuisse ex Ciceronis epistola ad Pætum, cujus verba subjecimus, intelligere possumus. *Sed tamen*, inquit, *mi Pæte, qui tibi venit in mentem negare Papirium quenquam unquam nisi plebejum fuisse? Fuerunt enim patritii minorum gentium: quorum princeps L. Papirius Mugillanus, qui Consul cum L. Sempronio Atratino fuit anno post Romam conditam* CCCXII. *Sed tum Papirii dicebamini: post hæc* XIII. *fuerunt sella curuli ante L. Papirium Crassum, qui primus Papisius est vocari desitus: hunc secutus esse Cursor: deinde L. Maso Ædilicius, inde multi* Masones. *deinde* Carbones & Turdi *sequuntur*. *Hi plebeii fuerunt*. Hujus igitur gentis in nummis, quos ipsi vidimus, soli *Carbones* reperiuntur.

PÆDANIÆ gentis, cujus cognomen est *Costa*, mentionem facit Livius lib. XXV. & Valerius Maximus lib. III. cap. II. Cornelius Tacitus l. XIIII. & XVII. Plutarchus etiam in *Cicerone* P. Costæ cujusdam meminit.

PETILLIÆ gentis plebejæ frequens est mentio apud scriptores. Livius lib. VII. facit mentionem C. Petillii Balbi TR. PL. qui primus patribus auctoribus de ambitu ad populum tulit. & l. XXXVIII. meminit Q. Petillii Spurini Tr. Pl. qui legem Petilliam tulit de peculatu anno DLXVI. M. Æmilio, C. Flaminio Coss. Horatius meminit C. Petillii Capitolini, cujus extant denarii.

PETRONIAM gentem plebejam e Sabinis oriundam fuisse conjicere possumus cum ex iis qui hodieque supersunt ejus gentis denariis, tum ex ejus *Petronii* cognomine, qui *Sabinus* a Valerio Max. appellatur lib. I. c. I. Idem lib. IIII. cap. VII. L. Petronium humili loco natum P. Cælii beneficio ad equestrem ordinem & splendida militiæ stipendia pervenisse scribit. C. etiam Petronius Consul anno DCCCXIII. P. hujus Petronii qui Triumvir sub Augusto fuit, filius Sabinus Turpilianus in Fastis descriptus est: & in inscriptione Anconitana

L. Petronii Sabini mentio extat, cujus exemplum subjecimus:

PETRONIAE
SABINAE
FILIAE
L. PETRONII. SABINI
P. P. BIS
PROCVRATOR. AVGG
STATIONIS. HEREDITATVM
ITEM. PROVINCIAE
NARBONENSIS
PATRON. COLONIAE
DECVRIONES

Trebulæ etiam sive Metuscæ, quod Sabinorum oppidum fuit, fragmentum repertum est inscriptionis, in qua *T. Petronius Sabinus* nominatur:

T. PETRONIO
T. F. SERG. SABINO
TR. MIL. MAG. IVVENT
. . . .

PINARIAM gentem patriciam a Pino Numæ Pompilii filio duxisse originem, scribit Plutarchus in *Numa*: quamvis Livius lib. I. & Dionysius lib. VIII. a Pinariis qui Aerculi sacra anniversaria faciebant genus traxisse malunt: quibus assentitur Virgilius lib. VIII. illo versu,

Et domus Herculei custos Pinaria sacri.

Hujus autem gentis familiæ cum plures fuerint, duarum tantum quibus cognomina *Nattæ* & *Scarpi*, in antiquis denariis extat memoria, quorum & in aliis vetustatis monumentis mentio reperitur. Puto autem *Scarpi* cognomen ductum esse a Græca voce καρπὸς, qua cavum manus sive vola significatur: eoque pertinere quod in nummorum gentis hujus altera parte manu extat signata. multa enim a corporis partibus tracta cognomina in veteribus monumentis reperiuntur: ut *Chilones*, sive *Cilones*, *Capitones*, *Frontones*, *Nasones*, & cætera hujusmodi, quæ symbolis quibusdam in earum gentium monumentis indicari solent. Sed & nomina ipsa gentium a Græcis vocibus nonnulla, ut *Æmiliæ*, & *Aciliæ* aliarumque ducta fuisse constat. *S* literam, quæ detrahendi vim habet, Græcæ voci Καρπὸς adjectam opinor, quod qui primus *Scarpi* cognomine usus est, aliqua in ea manus parte quæ καρπὸς dicitur, vel a natura, vel a fortuna labem acceperit, cum contra, qui nullum in ea detrimentum passi fuerint, Εὔκαρποι (sive *Carpi*) victi sunt. Utriusque cognominis exempla in veteribus inscriptionibus reperiuntur.

L. SILIVS. CARPVS
M. FABIVS. CARPVS
L. CORNELIVS. CARPVS.

&

CARPVS. AVG. LIB. PALLANTIANVS

&

IMP. CAES. M. AVR. ANTONINO
AVG. PIO. FELICI INVICTO. PAR
THIC. MAXIMO. BRITANNICO. MAX
TR. POT. VII. COS. III. P. P. PROCOS
FORTISSIMO PRINCIPI
MAG. QVIN. COLL. AVRIFICVM
D. D.
CVR. P. VALERIVS. P. F. BENEDI
TVS. ET C. AVRELIVS. CARPVS.
Q. Q. II. S.

&

D. M
CN. POMPEIO. EVCARPO
CN. POMPEIVS. ZMARAGDVS
PATRONO. OPTIMO

A BENEMERENTI
FECIT

PLAETORIAM gentem sive *Lætoriam* (utroque enim modo, ut infra ostendam, apud scriptores reperitur) plebejam fuisse satis constat. Fuerunt enim ex ea Tribuni & Ædiles plebis, de quibus meminerunt Varro libro V. *de Lingua Lat.* Livius libro XXX. Censorinus *de die natali* capite XIX. in quo Plætoriæ legis facit mentionem, quam tulit M. Plætorius Tr. Pl. de jure dicundo. E Sabinis vero originem duxisse, possumus ex his inscriptionibus colligere, quarum exempla subjecimus:

B IOVI. CONSERVATORI. ET. IVNONI.
SANCTAE
SACRVM
C. PLAETORIVS. C. F. STEL. PHOE-
BVS. VI. VIR
AVGVSTAL
SODAL. TRAIANAL. ET. HADRIA-
NAL. IIII. VIR
QVINQVEN
PATR. IVVEN. TREBVL. MVTVESC.
VOT. SOL. LIB
MER

&

C L. PLAETORIO. L. F. CLAVDIA. SABI-
NO
SACERD. AESCVLAPI. VIX. ANN.
LXXV
M. PLAETORIVS. NVMISIANVS. SABI-
NVS
F. C

&

M. PLAETORIVS. HERCVLANIVS
SACERDOS. M. D. M. I
FECIT. OLLAR. N. XXXIIII
CVM. SARCOPHAGO. MARM

D Quod autem Plætoria familia eadem cum Lætoria fuerit, vel ex eo conjicere possumus, quod M. Plætorius primipili centurio, cui populi suffragiis, ut scribit Valerius Maximus libro IX. cap. III. dedicatio ædis Mercurii data est, a Livio libro II. *M. Lætorius* appellatur, his verbis: *Populus dedicationem ædis dat M. Lætorio primipili centurioni.* M. autem Plætorius Rustianus, qui Scipionem in Hispania secutus est, in manuscriptis Hirtii codd. de bello Africo, modo *Plætorius*, modo *Lætorius* nominatur. Leges quoque quæ ab hac familia latæ sunt, modo *Plætoriæ* a scriptoribus, modo *Lætoriæ* nominantur.

E PLANCIAM gentem plebejam fuisse vel ex eo constat, quod CN. Plancius, cujus denarii extant, Trib. Pl. fuit anno DCXCVI. P. Lentulo, Q. Metello coss. ejusque in primis opera M. Cicero ab exilio revocatus est. Cic. l. II ad Q. Fratrem. & lib. I. ad P. Lentulum, & Dio l. XXXIX. Fuit & Macedoniæ quæstor, itemque Ædilis. Vide Ciceronem.

PLAUTIAM gentem plebejam fuisse, inter veteres scriptores satis constat. Nomen vero a *Plauto* cognomine duxisse, ut *Planciam* a *Planco*, *Variam* a *Varo*, & *Juliam* a *Julo* in suis familiis annotavit vir doctiss. Antonius Augustinus. Cum autem *Plauti* F *Ploti* etiamdicti sint, ut M. Attius Sarsinas, qui comœdias scripsit, initio *Plotus*, postea *Plautus* appellatus est) *Plautiam* quoque gentem non modo *Plotiam* (ut Claudiam Clodiam) sed *Plutiam* in veteribus monumentis nominatam esse animadvertimus.

POBLICIAM gentem sive Publiciam (utroque enim modo in veteribus monumentis reperitur, & ab antiquis *Poblii* antea dicti sunt, qui postea *Publii*, & *Poblicii* qui deinde *Publicii*) plebejam fuisse ex Livii libro XXVII. constat, in quo C.

Poblicii meminit, qui fuit Tr. Pl. anno DXLV. cui a Senatu populoque Ro. ut ipse posterique ejus in urbe sepelirentur, concessum est: ut ex hac inscriptione, quæ sub Capitolio in monumento quadrato ex lapide Tiburtino incisa est intelligimus.

C. POPLICIO. L. F. BIBVLO. AED. PL. HONORIS
VIRTVTISQVE. CAVSSA. SENATVS
CONSVLTO. POPVLIQ. IVSSV. LOCVS
MONVMENTI. QVO. IPSE. POSTERIQVE
EIVS. INFERRENTVR. PVBLICE. DATVS. EST

POMPEJÆ gentis plebejæ, tres in antiquis qui supersunt, denariis, familiæ reperiuntur *Magni* scilicet, *Rufi*, & *Fostli*. Cæterum de hac gente omnis generis monumenta antiqua loquuntur.

POMPONIAM gentem plebejam a Pompone Numæ Pompilii filio duxisse originem, & Plutarchus scribit in *Numa*, & arguunt, qui supersunt hujus gentis denarii. Nominatur autem in illis *Q. Pomponius Molo*: nec non *Q. Pomponius Rufus* qui avus esse potuit Q. Pomponii Rufi, de quo extat mentio in ænea tabula ita inscripta:

IMP. CAESAR. DIVI. VESPASIANI. F
DOMITIANVS. AVGVSTVS. GERMANICVS. PONTIFEX. MAXIMVS
TRIBVNIC. POTEST. XII. IMP. XXII. COS. XVI. CENSOR. PERPETVVS. P. P
PEDITIBVS. ET. EQVITIBVS. QVI. MILITANT. IN. COHORTE. III. ALPINORVM
ET. IN. VIII. VOLVNTARIORVM. CIVIVM. ROMANORVM. QVI. PEREGRINAE
CONDITIONIS PROBATI. ERANT. ET SVNT. IN. DALMATIA
SVB. Q. POMPONIO. RVFO. QVI. QVINA. ET. VICENA. STIPENDIA
AVT. PLVRA. MERVERVNT. *&c.*
in fine tabulæ est,
DESCRIPTVM. ET. RECOGNITVM. EX. TABVLA. AENEA. QVAE. FIXA. EST
ROMAE. IN. MVRO. POST. TEMPLVM. DIVI. AVGVSTI. AD. MINERVAM

Ab hoc autem Q. Pomponio, qui in veteri inscriptione nominatur, genus duxisse potest C. Pomponius Rufus, qui Consul describitur cum Cn. Pompejo Feroce in antiquo lapide, qui Romæ extat hujusmodi:

LIBERO. PATRI
SANCTO. SACR
CEX. CAELIVS
PRIMITIVVS. ET
PVBLICIA. ANTVLLA
VOTO. SVSCEPTO
D. D.

In lateribus, caper erectus vitem rodit, a tergo incisum est,

DEDICAVERVNT
IDIB. OCTOBR
CN. POMPEIO. FEROCE
LICINIANO. COS
C. POMPONIO. RVFO

Porro videntur qui hodie supersunt nummi hujus gentis ad duas familias referendi, quarum altera cognomen habuit *Rufus*, altera *Musa*.

PORCIÆ gentis plebejæ M. Catonem qui *Censorius* appellatus est, Tusculo municipio oriundum, auctorem extitisse, inter scriptores satis constat: de eo enim ita scribit Cicero in II. *de Legibus*: *Ut ille Cato cum esset Tusculis natus, in populi Romani civitatem susceptus est: itaque cum ortu Tusculanus esset, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris*. Catonis extat Hermes, inscriptus *M. Porcius M. F. Cato Censorius* de quo in libro *Imag'num* abunde scripsimus. Porciæ autem gentis reperiuntur *Licinorum*, *Læcarum*, *&* *Catonum* familiæ.

POSTUMIA gens patricia Romæ floruit post exactos reges, in plures divisa familias, quarum nobilissima fuit quæ in denariis reperitur *Albinorum*. Illud autem in hac gente memoratu maxime dignum, quod ad interitum usque Reip. nullus in ea plebejus fuerit, sed in patriciorum ordine constanter permanserit.

PROCILIAM gentem a Lanuvio municipio oriundam fuisse videtur posse intelligi, ex iis qui supersunt ejus gentis denariis, in quibus Junonis Sospitæ simulacrum, quæ Lanuvii colebatur, quale describit Cicero in oratione *pro L. Murena* & lib. I. *de Legibus*, est signatum.

Q.

QUINCTIAM gentem, Alba diruta, Romam a Tullo rege translatam fuisse, & inter patricios cooptatam scribit Livius lib. I. & Dionysius lib. I. apud quem pro Κοιντιλίως, ut est in vulgatis libris, corrigendum Κοιντίως. Alterius autem Quinctiæ quæ fuit plebeja, facit mentionem Cicero in oratione *pro A. Cluentio*, & Livius lib. XXIII. inter gentis hujus cognomina fuit *Crispinus*.

R.

RENIÆ gentis nulla apud scriptores quos ipse legerim mentio reperitur. C. *Renius* tamen nominatur quidam in veteri nummo. Præterea in antiqua quadam inscriptione nominatur *M. Rhenius Ti. Cæsaris Servus*, cujus exemplum est hujusmodi:

M. RHENIVS. LIBER. XYSTVS. TI. CAESARIS. SER
GERMANIC. APOLLONIO. VICARIO.
SVO. AMICO. XX.
C. LVRIVS. IVCVNDVS. ESSEDARIVS.
V. A. XXV.
FILIA. MATRI
HVIC. MONIMENTO. VSTRINVM. APPLICARI. NON. LICET.

ROSCIAM gentem plebejam fuisse vel ex eo constat, quod L. Roscius Otho, qui Tr. Pl. legem theatralem tulit, ex ea ortus fuit. E Lanuvio vero municipio venisse, colligere possumus ex antiquis ejus gentis denariis.

RUBRIÆ gentis plebejæ facit mentionem Cicero in libro *de claris oratoribus*, Appianus libro I. *bell. civil.* & Plutarchus in *Ti.* & *C. Gracchis* in quo quidem libro nominat Rubrium Tr. plebis Gracchi in Tribunatu collegam, qui rogationem tulit de Colonia Carthaginem a Scipione versam deducenda. Nominantur & alii ab aliis: ac fuit unius familiæ ex hac gente cognomen *Dorsenus*, sive *Dossenus*: (*dossum* enim antiqui dicebant pro *dorsum*) alterius *Rex*.

RUSTIAE gentis mentio est in hac antiqua inscriptione cujus exemplum Tiburi descripsimus:

C. RUSTIUS. C. F. FLAVOS. ITER
L. OCTAVIUS. L. F. VITULUS
IIII. VIR. D. S. S
VIAM. INTEGENDAM
CURAVER

& in tabula Sutrina in qua:

PONTIFICES. A. COLONIA. CONIUNC.
IULIA. SUTRIN. IN. ORD. RELAT.

inter eos enim pontifices descriptus est *L. Rustius L. F.* Plutarchus autem & Appianus mentionem faciunt Rustii, qui sub Crasso contra Parthos militavit, in cujus impedimentis Aristidis *Milesiaca* lascivos libros fuisse repertos scribunt.

RUTILIA gens duplex fuit, patritia scilicet & plebeja. Ejus autem cum plures a scriptoribus familiæ nominentur, *Flacci* tamen qui in veteri denario nominatur, nullam in veteribus vel scriptorum, vel lapidum monumentis invenire mentionem potui. *Rutilii Crassi* meminit Livius libro IIII. *Calvi*, lib. XLV. *Rufi* Cicero in oratione *pro Plancio*. *Lupi* Cæsar *de bello civili* lib. I. & Quinctilianus libro I. cap. II. *Censorini* Valerius Max. l. IIII. c. I. *Flacci*, ut dictum est nullus quod sciam, facit mentionem.

S.

SALVIAM gentem Ferentino oppido atque ex principibus Etruriæ, ut inquit Suetonius in *Othone*, oriundam, plebejam principio fuisse, vel ex eo intelligere possumus, quod ut tradit Appianus lib. III. *bel civil.* ex ea natus est Salvius is, qui Tribunus Pl. anno DCCX. Ciceronis sententiæ de M. Antonio hoste judicando intercessit. Q. autem Salvium qui in antiquis denariis nominatur, opinor eum esse qui a Vellejo, Suetonio, & Dione *Salvidienus Rufus* appellatur. propterea quod Consul designatus & Imperator in denario describitur: qui quidem honos ab iisdem scriptoribus uterque ei tributus est. Sed cur *Salvius* pro *Salvidienus* in denariis nominatus sit, ut libere dicam, fateor me nescire: nec enim placent ea, quæ de ejus adoptione a quibusdam licet antiquitatis bene peritis, allata sunt. quia a Salvia gente *Salvidiam*, & a Salvidia *Salvidienam* gentis item nomen, non autem adoptionis cognomen, quemadmodum a Nasidia, Cluvia, Titia, Clodia, *Nasidienam*, *Cluvienam*, *Titienam*, *Clodienam* dictam esse, cum ex lapide tum ex scriptorum monumentis constat. Sane *Salvidienum* gentis nomen fuisse sexcentis confirmare exemplis possumus. De M. Salvio Othone, Othonis Imp. avo, vide Suetonium, & Tacitum.

SANQUINIAE gentis unus, quod sciam, Tacitus facit mentionem lib. v. in quo M. Sanquinii Maximi meminit, qui Consul ex Kal. Martiis suffectus fuit, anno DCCLXXXI.

SATRIENAE gentis in uno tantum denario nec alibi, quod sciam, in veteribus monumentis mentio extat. Quemadmodum vero ab Allio *Allienus*, a Nasidio *Nasidienus*, & a Salvidio *Salvidienus*: ita a Satrio, *Satrienus* nomen deductum est.

SAUFEIAE gentis & in nummis veteribus mentio est, & apud Ciceronem sæpe.

SCRIBONIAM gentem plebejam fuisse inter veteres scriptores satis constat. Ejus duæ tantum familiæ *Curionum*, ut arbitror, & *Libonum*, in denariis reperiuntur.

SEMPRONIA gens, patricia primum fuit, postea ad plebem traducta, plebeja facta est. Ejus in nummis quos habemus familiæ tres reperiuntur, *Atratinorum*, qui patricii fuerunt: *Gracchorum* qui plebeii: & *Pitionum* quos plebejos item fuisse opinor.

SENTIA gens, incertum patriciane an plebeja fuerit. Neque vero rerum Romanarum scriptores aliquem ex hac gente nominant, qui *Lucii* prænomen habuerit: cum tamen extet descriptus in veteri nummo *L. Sentius C. F.* Vellejus lib. II. meminit C. Sentii Saturnini, qui a Triumviris R. P. C. proscriptus, Augusti postea legatus in Germania fuit, & Consul cum Q. Lucretio Vespillone
B anno DCCXXXIV. cujus filius credi potest Lucius ille quem diximus.

SEPULLIAE gentis nullus, quod sciam, veterum scriptorum facit mentionem. Ejus autem memoria, quamvis fuerit sub Cæsare Dictatore, & Triumvirorum etiam temporibus non obscura, nulla pene extaret, nisi antiqui aliquot denarii superessent: quibus *P. Sepulli* nomen inscriptum est. Ac licet colligere P. Sepullium Macrum illis omnino quæ diximus temporibus floruisse.

SERGIAE gentis patriciæ, vel unius Virgilii
C testimonio nobilis, *Silonum* tantum extat in denariis familia, cum plures & quidem claræ, & illustres a scriptoribus nominentur. Virgilii versus est, ex lib. v. *Æneidos*,

Sergestusque, domus tenet a quo Sergia nomen.

SERVILIAM gentem (vel ut in nummis notatum extat, *Serveiliam*) Albanam, a Tullo rege, Alba diruta, Romam translatam fuisse, inque patriciorum ordinem allectam, scribit Livius lib. I. & Dionysius libro II. Ejus autem in antiquis denariis, familiæ reperiuntur patriciæ & plebejæ: in utrasque enim fuisse hanc gentem divisam, satis inter scriptores constat. Inter hujus gentis cognomina
D fuerunt *Abala* & *Casca*.

SESTIAM gentem patriciam fuisse, (nam Sextiæ Plebejæ nulla est in denariis mentio) satis ex Livio constat: qui in libro III. nominat P. Sestium Capitolinum, patriciæ, ut ipse inquit, gentis virum, qui cum T. Menenio Lanato consul fuit anno CCCI. & CCCII. decemvir consulari potestate legum ferendarum caussa.

SICINIAE gentis plebejæ frequens est mentio apud scriptores: extantque ejus gentis hodie nummi.

SILIAM gentem plebejam fuisse constat ex Livii verbis, quæ sunt in lib. IV. *Non alias*, inquit,
E *ægrius plebs tulit Tribunicia sibi comitia non commissa: eum dolorem Quæstoriis comitiis simul ostendit, & ulta est; tunc primum plebeiis Quæstoribus creatis, ita ut in quatuor creandis, uni patricio C. Fabio Ambusto relinqueretur locus: tres plebeii Q. Silius, P. Ælius, P. Pipius clarissimarum familiarum juvenibus præferrentur.*

SPURILIAE gentis plebejæ facit mentionem Livius libro IIII. in quo Spurilium Tribunum plebis nominat, cum inquit, *Plebs Tribunos Pl. absentes Sex. Tempanium, Agellium, & Antistium, & Spurilium fecit: quos & pro centurionibus sibi præfecerunt Tempanio auctore Equi-*
F *tes.*

STATIAE gentis plebejæ Cicero meminit in ep. II. ad Q. Fratrem libro I. Livius libro II. & Dionysius lib. IX. ex ea *Murcus* ortus est, cujus extat denarius, quique a scriptoribus appellatur *L. Statius Murcus*.

STATILIAE gentis aliquot a scriptoribus familiæ nominantur. ex eis autem *Taurorum* novam fuisse ex Velleii verbis intelligere possumus, quæ leguntur in libro II. *Raro*, inquit, *eminentes viri*

non magnis adjutoribus ad gubernandam Fortunam suam usi sunt: ut duo Scipiones duobus Læliis, quos per omnia æquarunt sibi: ut Divus Augustus M. Agrippa, & maxime ab eo Statilio Tauro. quibus novitas familiæ haud obstitit, quominus ad multiplices consulatus triumphosque, & complura eveherentur sacerdotia.

A SULPICIAM gentem Camerio oppido oriundam fuisse, conjicere possumus ex *Ser. Sulpicii* cognomine, qui primus ex ea gente Romam venisse creditur, & e patriæ nomine *Camerinus* dictus esse. Ita enim Claudia quoque gens e Sabinis profecta, *Sabini* cognomen adepta fuit. Nullus autem in gente Sulpitia antiquior reperitur eo, qui Consul ann. CCLIIII. cum M. Tullio Longo fuit, quique ut diximus primus *Camerini* cognomine usus est: quamvis Ser. Galba Imp. ex hac gente natus, ejus originem ad Jovem retulerit, ut Suetonius scribit in lib. VII. cap. II. Gens autem Sulpitia fuit duplex, sive, ut quibusdam placet, triplex, patriciorum scilicet, plebejorum, & equestrium. Patriciorum *Galbæ* in antiquis denariis: Equestrium *Rufi* reperiuntur. Illud autem in hac gente maxime notandum, Sulpiciam Ruforum familiam duobus simul prænominibus usam fuisse. Itaque in antiquis denariis nominatus *L. Servius Rufus*, & apud Cornelium Nepotem in Attici vita, *M. Servius Sulpitius*. sic apud Livium, *P. Servius Sulpitius*.

T.

TARQUITIAE gentis patriciæ mentio frequens est cum in Fastis Capitolinis, in quibus L. Tarquitius Flaccus L. Quinctio Dictatore Mag. Eq. anno CCXCV. describitur, tum in antiquis inscriptionibus, quarum exempla sunt hæc:

L. TARQUITIO
L. F. POM
ETRUSCO
SULPICIANO
SCRIBAE. QUAESTORI
EX. TESTAMENTO
D. H-S. XX

&

DIS. MANIBUS
L. TARQUITIO. MARCIANO.
FILIO. DULCISSIMO
QUI VIXIT. ANNIS. VIIII. MENS.
VI. DIEBUS. XVIIII. HORIS. XI

&

L. TARQUITIUS. TROPHIMUS. ET
TARQUITIA. EUTYCHIA. PARENTES
FILIO. DULCISSIMO. FECERUNT
CUIUS. CORPUS. CAUSA. PONDERIS
ANTE. ARA. POSITU. EST.

Corn. Tacitus libro XV. facit Tarquitii Crescentis mentionem.

TERENTIA gens inter plebejas ab antiquis scriptoribus numeratur, ex ea enim extitit C. Terentius Tr. Pl. qui anno CCXCI. legem tulit, ut Quinqueviri crearentur, legibus de imperio consulari scribendis, ne ipsi libidinem ac licentiam suam pro lege haberent. Livius libro III. Dionysius libro X. Reperiuntur in antiquis denariis gentis hujus familiæ duæ *Lucanorum* & *Varronum*. de quibus fit mentio apud scriptores multis locis.

THORIAM gentem fuisse plebejam inter omnes fere scriptores constat. L. Thorii Balbi meminit Cicero lib. II. *de finibus*.

TITINIA gens familias habuit patricias & plebejas. Patriciæ meminit Livius lib. V. cum inquit: *Non tamen ultra processum est, quam ut unus ex plebe usurpandi juris causa P. Licinius Calvus Tr. militum Consulari potestate crearetur: cæteri patricii creati P. Mævius, L. Titinius, P. Mælius, S. Furius Medullinus, L. Publilius Vulsus*. Plebejæ idem Livius l. III. facit mentionem, in quo M. Titinium nominat Trib. Pleb. creatum an. CCCIII. quo tempore plebs in Aventinum ob facinus Ap. Claudii Crassini xviri secesserat.

B TITIAM gentem plebejam fuisse, vel ex hoc maxime constat, quod multi ex ea Tribuni plebis extiterunt: a quibus latæ sunt leges, quæ de vectigali agrorum, de lusu, de Triumviratu quinquennali, de donis & muneribus, inscriptæ sub Titiæ gentis nomine circumferuntur. Hujus gentis mentio est in antiqua inscriptione hac:

CIVIUM. ROMANORUM
QUI MITYLENIS. NEGOCIANTUR
M. TITIO. L. F. PRO. COS. PRAEF.
CLASSIS. COS. DESIG. PATRONO
HONORIS. CAUSA

C TITURIAM gentem e Sabinis Roman venisse satis constat, cum ex ejus cognomine, tum ex imagine, quæ est in ejus gentis denariis impressa T. Tatii Sabini, quem Romæ annos quinque cum Romulo regnasse, cum esset ab eo in regni consortium ascitus, notum est. Eodem pertinet Sabinarum expressus in denariis raptus, & Tarpeja conjectis scutis a Sabinis necata, Tituriæ autem familiæ mentio fit etiam a Cicerone in oratione *pro M. Fontejo*, & in veteri inscriptione, quæ reperta Romæ in Aventino monte fuit, in quo T. Tatii Sabini sepulchrum fuisse scribit Dionysius Halicarnasseus;

D T. TITURIUS. T. F. SABINUS
T. TITURIUS. T. F. PAL. MAMERCUS. TITURIA. SABINA
TITULUM. FECERUNT
H. M. D. M. ABEST.

TREBANIAE gentis nulla reperitur mentio apud eos scriptores, quos ipse viderim. veruntamen & in argenteo quodam nummo, & in alio æreo *L. Trebanius* quidam est descriptus. nisi tamen errore ita incisum sit, pro *L. Trebatius*. ut in æreo quodam nummo *Fabrini* pro *Frabici* errore incisum quidam suspicantur. Trebatiæ quidem gentis meminerunt cum alii, tum Cicero sæpe. Trebaniæ vero, nullus, ut dixi, veterum scriptorum facit mentionem.

E TULLIAM gentem inter patricias numeratam fuisse, satis ex scriptoribus constat. Fuerunt autem plurimæ Tulliæ gentis familiæ cognominibus distinctæ. *Longorum* mentio extat apud Ciceronem in libro *de claris oratoribus*. *Cimbrorum* in lib. II. *Philipp.* & Plutarchum in *Bruto*. *Montanorum* apud eundem Ciceronem lib. X. ad Atticum. *Ruforum* apud Hirtium l. V. *Annalium*. apud Valerium Max. lib. IX. cap. II. *Seneciorum* & *Fabianorum* libro XV. & XIX. Nobilissima vero, *Ciceronum*. Memoratur & M. Tullius *Decula*, qui consul fuit cum CN. Cornelio Dolabella anno DCLXXII.

F

V.

VALERIAM gentem e Sabinis oriundam, cum T. Tatio rege Romam venisse tradit Dionysius l. IV. ejus vero principem Volusum Valerium, vel, ut tum dicebant, *Valesium*, nominat Plutar. in *Poplic.* Cum autem multas hæc gens habuerit familias patricias & plebejas, quarum extat mentio apud scriptores, soli in denariis *Acisculi, Flacci, Mes-*

fallæ, & *Catulli* reperiuntur, Extat & denarius cusus a *M. Valerio Barbato* M. Antonii Triumviri R. P. C. *Quæstore Provinciali*: ita enim notas illas interpretor, *Q. P.* non autem *Quæstor Publicus*, ut faciunt alii.

VARGUNTEIA gens, incertum patriciane fuerit an plebeja: opinor tamen patriciam fuisse: ejus mentio extat in antiquis inscriptionibus, quarum exempla sunt hæc:

FORTUNÆ. EQ
SACR
M. VARGUNTEIUS
M. F. STEL. APITIUS
7. COHOR. X. PRAE Γ. ET
VARGUNTEIA. HILA
RA. L. SUA. SUA. PECUN
V. S. L. M

&

SILVANO. SANCTO
ET MERCURIO
ET LIBERO. PATRI
SACRUM
M. VARGUNTEIUS. M. F.
PAL. AUGURINUS
SUA. PECUNIA. D. D.
III. IDUS. AUGUST.
PETRONIO. TURPILIANO
ET. CAESONIO. PAETO. COS.

VERGILIA gens fuit plebeja, ejus historici faciunt mentionem. *Vergilium* autem, & *Virgilium* antiquos scripsisse, quemadmodum *Verginium* & *Virginium*, testimonio nobis sunt veteres inscriptiones, in quibus *C. Verginius Martanus*: *N. Vergilius Narciscus*, & *C. Verginius Rufus* consul cum C. Memmio Regulo nominantur. Vetus autem in Claudianum epigramma, cum Calvi carmine consentit:

Et vates cui virga dedit memorabile nomen
Laurea.

Est enim in eo epigrammate ita incisum:

Εἰν ἑνὶ Βιργιλίοιο νόον καὶ Μοῦσαν Ὁμήρου
Κλαυδιανὸν Ῥώμη καὶ βασιλεῖς ἔθεσαν.

VETTIAM gentem Sabinam fuisse, ex T. Tatii Sabini imagine, quæ in ejus gentis denario impressa est, intelligere facile possumus. opinor autem cum ipso Tatio tum primum Romam venisse, cum a Romulo in regni consortium adscitus fuit: propterea quod Vettius quidam Interrex a Plutarcho nominatur, quando Numa rex creatus fuit. hujus gentis cognomen *Judex* sæpe apud scriptores depravatum est in *Index*.

VETURIAM gentem patriciam fuisse ex veteribus scriptoribus satis constat. Eam autem regibus adhuc regnantibus Romæ domicilium habuisse, vel ex eo intelligi potest, quod Veturius Mamurius ancilium opifex, sub Numa rege vixit.

VIBIAE gentis plebejæ, cum multæ a scriptoribus familiæ nominentur in antiquis denariis *Vari* tantum & *Pansæ* reperiuntur. Hujus autem familiæ memoria extat in antiquo lapide, in quo T. Vibius Barus consul notatus est cum Ap. Annio Bradua, cujus exemplum est hujusmodi:

APPIO. ANNIO BRADUA
TIT. VIBIO. BARO. COS
MAGISTRI. FONTIS. LOLLIANI
M. ULPIUS. FELIX
N. CONFLONIUS. VITALIO *&c.*

A Vibone autem oppido *Vibia Familia* nomen fortasse accepit, ut a Gabinis *Gabinia*, & a Tarquinis *Tarquinia*: unde Siciliam profecta atque inde in Romanam postea civitatem ascita, in Clustumina tribu censeri cœpit, ut ex inscriptione apparet, cujus exemplum extat hujusmodi:

C. VIBIUS. C. F. CLU
PANSA. TR. MIL. BIS
DOMITIÆ. L. F. MAXIMÆ
UXORI. ET. L. DOMITIO. L. F.
OVF
LIBERALI FRATRI. UXORIS.

VINICIAM gentem plebejam fuisse, vel ex uno L. Vinicio constat, qui cum C. Vibio Pansa Trib. Pl. cum esset, ei S. C. intercessit, quod M. Cælius recitat, in epist. VIII. ad Ciceronem lib. VIII.

VIPSANIAE gentis, cujus mentio frequens est in veteribus monumentis, familiæ plures nominantur ab iis, qui Vipstanam cum ea confundunt, eandem esse cum Vipsania arbitrati. Ejus autem erroris causam dedit mendosus Taciti codex, in quo male *Vipsanus* in libro X. & alibi scriptum est, cum *Vipstanus* scribi debuerit. C. enim Vipstanus Apronianus in veteribus inscriptionibus inter fratres Arvales numeratur eos, qui Neronis Imp. tempore fuerunt. M. autem Vipsanius Agrippa, cujus multi supersunt denarii, familia ortus est equestri, ut indicat Cornelius Nepos in Attici vita.

VOCONIAM gentem plebejam fuisse satis constat, vel ex uno Q. Voconio Saxa, qui Tr. Pl. legem de mulierum hereditatibus tulit, cujus meminit Cicero lib. III. *in Ver.* in oratione *pro Balbo*, & alibi, itemque alii. In antiqua etiam inscriptione Voconiæ gentis extat mentio, cujus exemplum subjecimus:

D. M
C. VALERIVS. C. F. FLAV.
SPECV........ SISCIA
MIL. COH. VIII. PR
7. VOCONI. Φ
MIL. ANN. VIII
VIX. ANN. XXXII. M. II.
H. F. C

In tres autem hæc gens divisa familias apud scriptores reperitur: nam præter *Saxam*, quem supra nominavi Q. Voconius *Naso*, ex ea genus duxit, qui cum Cicerone Prætor designatus est ann. DCLXXXVI. Fuit & *Vitulorum* familia, quæ sola in antiquis denariis reperitur. extat ejus mentio & in hac inscriptione:

MARTI. LEUCETIO
PRO. SALUTE. IMP.
DOMINI. N. AUG PII
Q. VOCONIUS. VITU
LUS LEG. XXII. P. R.
P. F. PONENDUM
CURAVIT

VOLTEIA gens (ita enim antiqui scribebant pro *Vulteja*, ut *Vulcanus* & *voltus* pro *Vulcanus* & *vultus*) incertum patriciane fuerit an plebeja. De ea extat mentio apud Ciceronem lib. V. *in Verr.* in epistola Timarchidis, qui fuit Verris libertus, in qua L. Vultejus quidam nominatur. Vulteii Me- A næ præconis facit mentionem Horatius in ep: ad Mœcenatem libro I.

—— *& narrat Vultejum nomine Menam*
Præconem tenui censu sine crimine notum.

In veteribus autem denariis nominantur *L. Vultejus* quidam, & *M. Voltejus*; de quibus nihil reperi.

NOTI-

NOTITIA
DIGNITATUM,
UTRIUSQUE IMPERII
ORIENTIS SCILICET
ET OCCIDENTIS
ULTRA ARCADII HONORIIQUE TEMPORA.

ET IN EAM G. PANCIROLI I.V.D.
Celeberrimi, ac in Patauina Academia interpretis
Legum primarii

COMMENTARIUM.

SERENISSIMO

CAROLO EMANUELI,

SABAUDÆ DUCI,

E T

SUBALPINORUM PRINCIPI

AMPLISSIMO.

MAGNA mihi ſemper admiratione viſa ſunt digna in re bellica Romanorum ingenia, Sereniſſime Princeps, quæ miram in inſtruendis caſtris prudentiam, explorandiſque hoſtium conſiliis induſtriam, ac denique in omnibus ſuperandis difficultatibus animum, atque incredibilem ſolertiam oſtenderunt, in aptandis teſtudinibus, ac vineis, erigendis turribus, atque arietibus, aliiſque innumeris tormentorum generibus parem diligentiam exhibuerunt, quibus magnam orbis terrarum partem ſubegerunt. Sed cum ſapientiam intueor, qua tot moribus, & linguis diſſonas ſub Imperio gentes prudenter rexerunt, & partas opes ac Regna contra imminentes, & futuras procellas munierunt, & gravi judicio cuncta diſpoſuerunt, non minorem hinc laudem mihi videntur promereri. Quemadmodum enim ferventes aquæ ſemper ebulliunt, nec vaſe queunt contineri, ſic tot populorum æſtuantia ingenia difficillimum fuit cohibere: ſed quæ in domandis, eadem in continendis quoque in officio gentibus, & clarior etiam virtus enituit, quod & Poeta Romanorum proprium eſſe his verſibus ſignificavit;

Tu regere imperio populos, Romane, memento,
(Hæ tibi erunt artes) pacique imponere morem.

Singulis enim provinciis ad efferos animos frænandos, jura & magiſtratus cum armatis militibus præfecerunt, in limitibus Imperii, Duces cum validis præſidiis locarunt. Alios exigendis vectigalibus, ac tributis præpoſuerunt, quibus attenuati populi viribus deſtituebantur, & fiſcus adauctus in dies potentior fiebat. His nixum totum ſtetit, ac crevit Imperium, quibus confirmandis, atque adeo ampliandis, omnem diligentiam & ſtudium Romani Principes adhibuerunt. Neque hæc vigilanter exercuiſſe contenti, ad ſucceſſorum eruditionem, & omnia in officio facilius continenda, cuncta in libro deſcripta habuerunt, qui prius *Breviarium*, ſeu *Ratiocinarium Imperii*, mox *Notitia* eſt appellatus, in quo civiles magiſtratus, & militares, legiones, auxilia, cohortes, vexillationeſque ſingulæ cum ſuis ſymbolis, & inſignibus, officiiſque poſitæ comprehendebantur. Pecuniæ etiam publicæ, ac privatæ Principis exactores, ac cæteræ Palatinæ dignitates quæque cum ſcriniis, ac codicibus annotabantur, in quibus argentum, veſtis,

ſupellex, ac reliqua Principis eo ordine ac diligentia deſcripta conſervabantur, ut nihil inde poſſet deperire. Hæc omnia utriuſque Romani Imperii tum in duo diviſi, id eſt, Orientis & Occidentis continet Notitia, ſed ita jejune poſita, ut indicis tantum vice fungatur. Itaque res vetuſtæ, altaque caligine conditæ obſcuræ relinquuntur, ut legentes incerti & perturbati diſcedere cogantur, & ut ait Poeta:

Inconſulti abeunt, ſedemque odere Sibyllæ.

Opus tamen ut res excelſas, & Romani Imperii magnitudinem complectens, ingens cunctis ſui deſiderium excitat. Id ſemel Celſitudo tua mihi exhibuit, & ut eſt rerum antiquarum ſtudioſiſſima, aliquem ejus interpretem poſtulabat, ac tandem poſt multos varioſque ſermones, mihi ipſius explicandi onus impoſuit, quod tanquam omnium difficillimum, humeriſque meis impar primo recuſavi. Hic enim jam antiquati magiſtratus, & eorum officia, quorum nullum amplius extat veſtigium, & vix nomen retinetur, erant declaranda. Elucidanda dignitatum inſignia, militum ordines, & ſymbola explicanda, quæ ut alibi nunquam viſa, ita eorum ſenſum exprimere vatis potius eſſe videbatur, quam Jureconſulti. Vectigalium quoque & tributorum rationes immutatas, & palatina officia penitus extincta, & incognita, renovare immenſi laboris res proponebatur, vetuſtos Imperii limites, & loca cum præſidiis declarari poſſe animum deſpondebam. Itaque qua poteram modeſtia deprecabar, ut in alium me doctiorem hæc provincia demandaretur. Sed cum acrius ad hoc onus ſubeundum urgerer, nec tanti Principis deſiderio reſiſtere auderem, omnem difficultatem obtemperandi cupido ſuperavit. Auſus itaque ſum, quod nunquam a me fieri poſſe putabam, & hujus Notitiæ incognita & obſcuriſſima e tenebris in lucem educere ſum conatus, in quibus ubi defuero, Celſitudini tuæ parendi neceſſitas me excuſabit, cujus imperio non obſequi cum mihi fas non eſſet, malui obtemperando culpæ periculum ſubire, quam ea vacando, contumax videri. Ut juſſa igitur exequar, imperatumque debitum ſolvam in Notitiam utriuſque Romani Imperii Commentarium ei meum offero: in quo Romanorum Principum magnitudinem, opulentiam, vires, & inſignem in cunctis ſolertem prudentiam ſpectabit. Hoc munus Amplitudini tuæ exiguum eſt, ſed animi promptitudinem majora, ſi poſſet, daturi reſpiciet. Interea hoc etſi levidenſe, & craſſo filo contextum opus, non aſpernabitur. Nam

A te principium, tibi deſinet, accipe juſſis
Ardua cœpta tuis, atque hanc ſine temporra cicum
Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros.

Ac nobis Celſitudinem tuam Deus optimus Maximus diu incolumem ſervet.

Celſit. Tuæ

Deditiſſ. Ser.

Guidus Pancirolus.

INDEX CAPITUM,
QUÆ IN HOC UTRIUSQUE
IMPERII NOTITIÆ COMMENTARIO
CONTINENTUR.

INDEX DIGNITATUM

OCCIDENTIS.

PRÆFATIO IN NOTITIAM DIGNITATUM UTRIUSQUE ROMANI IMPERII.

OMNIUM, quot multis abhinc seculis in lucem prodierunt operum, speciosissima est DIGNITATUM UTRIUSQUE ROMANI IMPERII NOTITIA, in qua illius opes, præsidia, magistratus, ornamenta, vires, ac denique tota ejus temporis Principum magnitudo continentur. Ipsa autem luculentam quidem in fronte tantarum rerum cognitionem promittens, ingens apud omnes sui desiderium excitat: sed in recessu recondita & obscura paucis se agnoscendam exhibet. Cum vero nullus etiam ejus certus auctor appareat, sunt qui non minus de ipsius veritate dubitent, quam illius scientiæ habendæ animum despondeant. Hic enim ignota ostenduntur insignia, quæ non veræ, sed falsæ imagines, & ad oblectandum ab aliquibus excogitatæ credi possunt: varia præterea militum symbola, velut ex animi impetu inventa nihil significare, aut si quem forte mysticum latentemque sensum occultant, inexplicabilia infructuosaque ænigmata existimantur. Idem de notis quorundam codicum tergo inscriptis suspicantur, quæ ob nimiam obscuritatem Oedipos interpretes desiderant. Multa deinde inusitata magistratuum nomina ad libidinem efficta, aut si qua veritate nituntur, tamquam incognita & inania relinquenda putant. Quis enim, inquiunt, Consulares nullo Consulatu functos pro rectoribus provinciarum, qui plures hic recensentur, apud Jureconsultos, aliosve auctores legit? Quis magistros militum in præsenti, Comites domesticorum & protectorum, legiones Comitatenses & Pseudo-Comitatenses unquam nominari audivit? Inter magistratuum officia, principes, cornicularios, numerarios, ab actis, singularios & alia hujusmodi insueta nomina intellexit? Hæc & similia, quæ in hac Notitia occurrunt, non parum ejus fidei detrahunt, nec paucos ab ejus lectione avertunt. Sed qui Romani Imperii provincias, ac magistratus, miro ordine hic digestos diligentius inspexerit, & cum his, qui in Jure Civili explicantur, studiose contulerit, hoc opus non suppositum, aut fictum, sed verum legitimumque deprehendet, & pro magno antiquitatis monumento, ac pretioso thesauro conservabit. Nihil enim fere hic reperitur, cujus Jus nostrum non meminerit, in quo non solum dignitates hic recitatæ referuntur. tit. C. de off. P. P. Orientis usque ad tit. C. ne rei mili. comi. & alibi. Sed & earum insignia a paucis animadversa ponuntur, l. 5. C. de offic. rect. provin. l. 4. C. de injur. l. 12. C. de dignitatib. §. ult. Novell. 24. §. ultim. Nov. 26. §. 1. Novella 27. & aliis in locis. Symbola quoque militum hic repræsentata velut pugnantibus necessaria Vegetius lib. II. c. XVIII. commendat: sed & præsidum officia in Theodosii ac Justiniani Codicibus eodem ferme, quo in Notitia ordine disponuntur, in Rubr. C. de numer. actua. adjutorib. & excepto. & l. ult. C. de apparitorib. Præf. Præt. Rubri. C. de cohort. principib. cornicular. l. ultim. C. de divers. offic. ut non modo de ejus veritate non sit hæsitandum, sed pro magno juris & antiquitatis lumine sit habenda. Multarum enim legum hinc sensus pendet: multorum etiam auctorum, & historiographorum ignotos locos hic latuisse apparebit. Sed quia opus per se obscurum, alia illustrare nequit, ipsum prius elucidandum fuit: quod cum res cœca altaque caligine mersas contineat, nullus adhuc facere curavit. Cum vero Serenissimus Sabaudiæ Dux de hoc mecum aliquando contulisset, tandem jussit, ut aliquod in id Commentarium ederem. Ego ingenio & doctrina me aliis longe inferiorem agnoscens, tanti oneris provinciam tentare non audebam. Res enim ardua est, inquit Plinius in præfatione natur. histor. vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem. Tandem Excelsi Principis, cui pro viribus obtemperare cupiebam, mandatis repugnare non ausus, parendum esse censui. Itaque Divino fretus præsidio, profundi hujus Fluminis vadis exploratis, verticosis fluctibus me commisi; difficilemque hunc nodum Gordianum non ense recidendum, sed magna arte & industria explicandum, aliqua ratione solvere sum aggressus: in quo si defecero obtemperandi necessitate excusabor, qua coactus A. Albinii exemplo culpam deprecari, quam culpa carere malui. Certe ardens Jurium cupidos juvandi in me laudandum erit desiderium. Nam etiam votum non assecutis, voluisse, abunde pulchrum & magnificum apud graves viros, Plinius in dict. præfatione, existimatur. Hanc igitur adhuc inaccessam & præruptis rupibus asperam viam primus ingredi ausus, non paucis sentibus recisis, saltem aliis ad sequendum planius iter aperiam. Quare cum in hoc satis laboraverim, ista qualiacunque Commentaria inprimis Legum studiosis non parum profutura spero. Hinc enim Romani Imperii magistratuum, qui nudi a Notitia recitantur, originem & historiam intelligent, Proconsulum, Consularium, Correctorum, Præsidumque differentias cognoscent, Palatinorum & cohortalium ordines, non paucas leges, pluraque in his obscura vocabula, & quandoque integros tractatus, antea ignotos, explicatos invenient. Multi præterea non solum Marcellini, sed & Tranquilli, Tacitique & aliorum de Legionibus auxiliariisque militibus, & Palatii dignitatibus, differentiam

loci illustrabuntur. Deinde plures, ut puto, oblectabit, publicorum veredorum cursum & ordinem inspicere, præsidum salaria, ministros, insignia, pompam ac majestatem cernere, varios militum numeros & nomina, eorum dogmata seu emblemata explicata invenire: jucundum erit aurea, argenteaque Principis vasa, pretiosas vestes, gemmas, ac totam denique regiam supellectilem, eo ordine ac diligentia descripta videre, ut singula statim sciri, & ad manum haberi possent: juvabit legum ferendarum solennitatem, salutandi Principis usum, exigendorum tributorum ritum, aulicorum varietates, ministeria, & multa hujusmodi e tenebris in lucem emissa spectasse: cæteros denique dignitatum titulos, & alia, vetustate recondita, hic explicata intueri. Cæterum ut plenius cuncta cognoscantur, ac ne quid ad perficiendum hoc opus desit, Magistratus municipales, ac Decurionum ordinem, & munera proprio opusculo comprehensa, adjeci, quod & ipsum Jurium studiosis aliquid profuturum, atque aliis non ingratum fore existimavi. Ut igitur hanc Notitiam e tenebris in lucem aliquam extrahere, & clarius adspiciendam exhibere incipiam, ante omnia ejus originem & auctores, quove tempore, & ordine scripta fuerit, exponam. Deinde titulum seu inscriptionem cum indice interpretatus, ut tota ejus facies uno aspectu videri possit, summam ac totius operis Breviarium subjiciam.

Id opus Imperio necessarium, primum ab Augusto inventum, mox a sequentibus Principibus retentum, & per continuata secula conservatum fuit: sed pro rerum ac temporum varietate in quibusdam est immutatum. Tacitus loquens de Augusto: Ille, inquit, libellum composuit, quo opes publicæ continebantur, quantum civium sociorumque in armis, quot classes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia, necessitates, ac largitiones: quæ cuncta sua manu perscripserat Augustus. Idem cum Dione Tranquillus c. XXVIII. affirmat, qui eum librum rationarium ac breviarium totius Imperii appellat, quod Augustum de resignando Imperio cogitantem magistratibus ac Senatoribus domum accitis tradidisse, scribit. Demum in fine complexus est, inquit, breviarium totius Imperii, quantum militum sub signis ubique esset; quantum pecuniæ in ærario, & fisco, & vectigalibus residuis. Breviarium autem, quod nunc vulgo dicitur, ait Seneca, lib. v. ep. XXXIX. olim cum Latine loqueremur, Summarium vocabatur. Eum codicem sequentes Imperatores retinuerunt, sed prout Imperii tempora atque usus exigebant, sub nomine Notitiæ minuerunt, ampliarunt, & immutarunt. Itaque præsens opus perpetuos cæterosque provinciarum atque alios magistratus, ac militum copias, palatinasque dignitates complectitur, quæ semper in Imperio esse consueverant. His adduntur officia, id est, apparitorum ordines, quorum aliqui ex memoriæ, epistolarum, & libellorum scriniis prodibant, l. ult. §. ult. C. de div. offi. Vectigalia vero & tributa, fiscique rationes, ac diversis faciendæ largitiones, quæ in Augusti breviario continebantur, in scriniis canonum, & tabulariorum sub Comitibus largitionum & rerum privatarum scribebantur. Quare hæc Notitia alium quam Augustum & sequentes Principes auctores non habet, in qua Imperii magistratus, aliæque dignitates cum suis insignibus, & officia conservabantur. Simile opus Constantinus Imp. ex Leone Philosopho genitus Romano filio, & successori reliquit, in quo summam totius Imperii, sociorum omnium fœdera, hostium vires, rationes & consilia explicuit. Id apud se in bibliotheca tanquam thesaurum servatum fuisse Egnatius scribit in Constantino: quod etsi diligenter perquisitum nunquam potuit inveniri. Alius huic ferme similis compositus est codex, in quo viri ad obeundas dignitates in Notitia comprehensas ad tempus electi scribebantur, ac prout magistratu decedebant, in annos successores renovabantur. Hunc Jureconsulti Commentarium Principis appellarunt. Modestinus, in l. abesse 32. ex quib. caus. majo. Abesse, inquit, Reip. causa videntur Proconsules, legatique eorum, & qui Provinciis præsunt, Procuratoresve Principum, qui in Provinciis tenentur, & tribuni militum, & præfecti, & Comites legatorum, qui ad ærarium delati, aut in Commentarium Principis relati sunt. Non solum enim in Commentarium, quod apud sese Principes habebant, sed & in ærarium magistratuum nomina referri consueverant, ubi rationes & tabulæ publicæ, Senatusque consulta conservabantur. Cicero in Pisonem: Rationes in ærarium retuli continuo. Fuerat hic locus in æde Saturni, in qua, Regibus exactis, Valerius Publicola ærarium constituit. Auctores Plutarchus, in Publicola & Problemat. & Macrobius, in primo Saturnali. Hæc est provinciarum memoria, quam, in Antoniniana bibliotheca in x. urbis regione conservatam fuisse P. Victor scribit. Postremo hic liber Laterculum est dictus, quod laterculi formam haberet. Geometræ enim corpus quadrum altius surgens, non tamen ad cubum perveniens πλίνθιον, id est, laterculum vocant. Ejus forma in insignibus Primicerii notariorum, a quo tractabatur, infra conspicietur: illius Tertullianus adversus Valentinianos, & Jura sæpius meminerunt, l. 1. §. jubemus. l. 2. §. ult. C. de offic. Præf. Præt. Afric. l. ult. de off. mag. off. aut. de mandat. Princip. seu Novell. 17. §. 1. §. ult. Novell. 25. & in Notitia Novella. 8. Demum Provinciis in plures divisis, cum aucti essent magistratus, novæque Palatinæ dignitates inventæ, ac propter hostes undique surgentes, alias veteribus militum copias addi oportuisset, omnes unum laterculum capere non potuit. Itaque præfecturæ ac tribunatus, castrorumque præposituræ limites Imperii tuentes in alium codicem Laterculum minus nuncupatum, sunt translatæ, quod in scrinio memoriæ sub Quæstoris dispositione conservabatur, l. 1. 2. & 3. C. de offic. Quæstor.

Sub finem vero Principatus Theodosii Junioris hanc Notitiam scriptam fuisse censeo: Sub Duce enim Ægypti meminit Alæ Theodosianæ nuper, id est, illo imperante, constitutæ, & limitis Saxonici per Britanniam, quod nomen eo tempore, scilicet an. salutis CCCCXL. inventum fuit, Saxonibus tum Britannicum littus invadentibus, Pau. Diac. lib. XIV. ad fin. Beda in 1. Eccl. Histor. cap. XII. XIV. & seq. Polyd. Virg. III. Angli. hist. & ut antiquiorem hunc librum non putem, id me etiam movet, quod nullus in eo legitur Illyrici Vicarius: ea enim regio tum ab Hunnis circa annum humanæ salutis CCCCXLV. sub eodem Theodosio, & Valentiniano III. fuerat devastata, ut auctor est Zosimus, Jornandes, D. Prosper, Paulus Diaconus, & alii. Sed & ipsa operis inscriptio hanc Notitiam ultra Arcadii, & Honorii tempora scriptam esse indicat, quod post annum salutis CCCCXXV. quo Honorius decessit, fuisse oportet. Nec post annum CCCCLIII. quo Auctore Cassodoro, & Comite Marcellino, Concordia, & Aquileja ab Attila sunt eversæ, scribi potuit; quia Concordiensis fabricæ, & thesaurorum Aquilejæ tunc extantium, monetæque ibi percussæ meminit. Itaque sub finem Imperii Theodosii Junioris eam scriptam fuisse arbitror, & Alciatus (ubi legerit, nescio) id Breviarium Theodosii Junioris appellat, lib. v. Parerg. cap. XIII. Opus sane aureum, quod dilucidatum magnum Juri nostro lumen, & perspicuam rerum Imperii Rom. cognitionem affert. Neque enim antea Præfectorum aut Vicariorum, non Magistrorum militum, aut Comitis Orientis,

non Proconsulum, vel Consularium, aliorumque A *jurisdictio, aut officia plene sciri poterant. Laterculi, ac Magistri officiorum, Comitis Largitionum, aut rerum privatarum, Magistrorum scriniorum, aliorumve plurium ignorabatur auctoritas. Militum etiam copiæ, classes, præsidia, fabricarum loca hinc noscuntur. Denique non pauca oppida, in quibus Principum Romanorum jura condita leguntur, prius incognita, & forte nunquam audita, hic in suis provinciis collocata reperiuntur, ita ut huic Notitiæ multarum rerum acceptam ferre cogamur notitiam.*

Ante hunc Codicem utraque Roma vetus, & no- B *va in* XIV. *regiones divisæ cum vicis, & ædificiis, operibusque insignioribus descriptæ inveniuntur. Quæ hujus libri partes non sunt, sed in officio Præfecti urbis conservatas, & inde extractas fuisse arbitror, & pro re insigni huic operi præpositas. Eandem Romæ descriptionem ab hac tamen in multis diversam P. Victor, & Sext. Rufus fecerunt. Post tergum hujus voluminis tormenta quædam bellica & alia ad nummos pertinentia ponuntur, quæ nec ipsa ad rem nostram faciunt, sed ex fabricis Magistri officiorum & scriniis Comitis largitionum, ad quos pertinebant, excerpta, & huc translata fuisse puto. Hæc* C *tamen omnia, ne quid desideretur, propriis annotationibus pro virium tenuitate illustrare conabor. Quibusdam Notitiis etiam* Itinerarium, Antonini *nomine editum, est adjunctum, quod oppidorum distantiam, præsidia, & aliquas mansiones, seu veredorum stationes, & loca legionum notat. Quod opus nunc adauctum, ac pene totum est immutatum. Constantinopolim enim Constantiam, Maximianopolim legiones Jovias, & Herculeas a Diocletiano, & Maximiano inventas, & alia hujusmodi nominat, quæ diu post Antoninum addita fuere. Id in memoriæ aut alio scrinio olim conservatum, & huic libro additum fuisse arbitror. Neque enim rem tam utilem ac pene necessariam neglectam permansisse est verisimile.*

Sed ut ad Notitiam nostram revertamur, cum multo tempore latuisset, tandem quæ a Mariano Scoto Monacho Fuldensi scripta fuerat, in ultimis Britanniis annis ab hinc XXXVI. *inventa, in lucem prodiit: Sed multis mendis scatens, & aliquot, ut puto, membris trunca, quam ex collatione duorum exemplarium manuscriptorum in quibusdam restitui, neque enim impresso codice multo meliora inveni. Horum alterum illius est exemplar, quod apud Maphæos Romæ se legisse Pierius Valerianus scribit, ex eoque aliquot militarium ordinum signa recitat, quæ in nonnullis ab aliis differunt. Fuit is liber anno salutis* MCCCCXXXVI. *ex vetustissimo codice Spirensis bibliothecæ a Petro Donato Patavii Episcopo extractus, cum ipse Basiliensi Synodo nomine Eugenii IV. præsideret, ut in ejus voluminis fine ipse testatur, quod provinciarum, ut credo, magistratibus & pictis imaginibus deceptus parum scite* Scoti Cosmographiam *appellat. Ex hoc aliud Fulvii Ursini viri doctissimi exemplar est descriptum, quod precibus Jo. Vicentii Pinelli viri nunquam satis laudati ad me transmisit. Alterum apud Illustriss. Fridericum Madrucium, tum Romæ Cæsareum Legatum, fuit, quod mihi pro sua, qua erga omnes utebatur, singulari humanitate exhibuit. Ex his aliqua emendavimus, plura ut depravata omisimus. Sed jam ad hujus operis tituli interpretationem accedamus.*

De quatuordecim Regionibus urbis Constantinopolitanæ, ejusdemque Ædificiis tam publicis, quam privatis,

Cum notis Panciroli.

OMAM in regiones XII. divisam fuisse ex Plinio & Tacito constat, ubi urbis incendium a Nerone factum recitat. eas breviter Sex. Rufus & P. Victor viri Consulares descripserunt: hic quoque ante Notitiam utriusq; Romani Imperii ab ignoto auctore ponuntur, Constantinopolis Romæ veteris simulachrum facta, & nova Roma appellata, ipsa quoque illius exemplo in regiones XIV. est divisa, ut auctor est inter alios Ju- E stinianus, *Novell.* 43. quæ eas κλίματα appellat, nonnullaque Roma monumenta eo translata, & nova plura sunt fabricata, quæ velut Notitiæ utriusque Rom. Imperii affinia non omnino prætereunda esse duxi: Itaque quasdam ad ea clarius explicanda annotationes apposui, etsi nonnulla etiam in ejusdem Notitiæ commentario, prout occurrebant, suis locis sunt declarata. Horum descriptionis auctor id observat, ut ecclesias & digniora præmittat, mox quæ omnibus sunt communia, eodem semper ordine recitat, vicos, domos, balneas, pistrina, gradus, curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos, postremo vicomagistros. In XIII. regione per erro- F rem vici omittuntur, & in XIV. Curator, Vernaculus, Collegiati, Vicom. pariter desiderantur, quos reponemus. Ecclesiæ XIV. in VII. tantum reg. inveniuntur. At Romæ nullus vicus sua carebat ædicula, & aliqui duas habebant. In quaque igitur regione sigillatim insignia opera attingemus.

D REGIO I.

DOMUS *Gallæ Placidiæ Augustæ*.] fuit filia Theodosii Magni, & soror Arcadii Honoriique. Hæc Roma capta ab Alarico Vandalorum seu Gothorum Rege abducta, Athaulfo Alarici affini & ejus successori nupsit, quo extincto, restituta & Constantio, qui mox imperavit, nupta, Valentinianum & Honoriadem filios suscepit, ut Eutropius, Zonaras, Cedrenus, & alii.

DOMUS *Nobilissimæ Marinæ*.] Arcadii filiæ, quæ nobilissimæ titulo insignita innupta mansit, ut auctor est Cedrenus; dignitas nobilissimi in antiqua inscriptione primum Valeriano Juniori tributa invenitur circa annum salutis CCLX. Mox Severino & Maximinio Cæsaribus, l. 1. C. *de feriis*, & deinceps aliis, l. 2. Cod. *de mag. munic.* l. 5. Cod. *de feriis*. donec ad fœminas quoque pervenit. Hæc erat quædam participatio Imperii, nam hoc titulo honestatus purpuream vestem aureo limbo circundatam gerebat, & supra præfectos sedebat, ut auctor est Zosimus lib. II. qui vult hunc honorem a Constantino excogitatum, sed constat longe ante fuisse.

THERMÆ ARCADIANÆ.] Ab Arcadio extructæ: Procopius Orat. I. *de ædificiis Justiniani*: *Ex Propontide*, inquit, *ad Orientalem plagam urbem naviganti occurrit publicum balneum, quod Arcadianæ dicitur, Constantini urbem alias variam exornans. Hic atrium Justinianus extruxit, quod urbi prætenditur, & leniter alluitur mari, ut qui hic deambulant cum præternavigantibus loqui possint. Hic igitur in confinio maris in prædicto atrio sic habent: est enim atrium aspectu pulchrum, quod leves venti perflant,*

cujus inferna pavimenta columnarum, & marmorum præcipua venustate integuntur; Tantum enim splendorem effundunt, ut Solis radiis concertare videantur. Multa quoque atrium exornant: partim ænea, partim lapide cælata præbentia spectaculum multa ratione dignum. Hactenus Procopius. Hæ Thermæ forte sunt, quæ Xerolophus vocantur, quas ab Arcadio fabricatas fuisse auctor est Cedrenus: *Xerolophus*, inquit, *opus est Arcadii columnæ Theodosii Tauro positæ omnia simile*. Hoc opus in foro Arcadii fuisse Socrates l.VII.c.I.scribit, loquens enim de Sabatio hæretico, ait: *Faciebant collectas contra Sesonn'cum suum Episcopum in loco civitatis, quæ ξηρόλοφος appellatur, in Arcadii foro*. Hæc ille. Ædificium erat plures cellas continens, unde thermas fuisse conjicio. Nicephorus enim Gregoras lib. VII.c I. Athanasium Patriarcham Constant. in cellis Xerolophi recedisse scribit; sonat autem hæc vox, inquit Suidas, siccam inunctionem sine lotione, quod ibi ungerentur non lavarentur: & addit olim fatidicum hunc locum fuisse, in quo e tripode responsa reddebantur, & LVI. temporum Astronomica erat revolutio, ibique XVI. cochleati, & reconditi erant secessus. Ego quoque in vetusto codice Græco XII. cochleas ibi fuisse legi, & Dianæ, Severique, & Marciani columnas, ac minoris Theodosii, & Valentiniani statuas. Ibidem scriptum epigramma Justinianus citat *in §. item lex Cornelia. Instit. de publ. jud.* quod ex Xenophonte fuerat desumptum in quinto ἀναβάσεως. Zonaras quoque Leone Isauro imperante, Arcadii statuam in Xerolophi columna positam terræ motu concidisse scribit. Thermæ vero hic publicæ vel a Principibus ædificatæ appellantur, balnea erant privatorum.

DOMUS CXVIII.] intelligo insignia ædificia, quemadmodum Romæ domus ab insulis distinguuntur. Alioquin Vici XXIX. vix singuli quaternas domos habuissent. Nec dignus mediocri civitati hic numerus ædificiorum fuisset. Nobiles ergo domus hic tantum recensentur, cætera ædificia omittuntur.

PORTICUS *perpetuæ duæ*.] longas & perpetuas. Hæ non erant, ut hodie, ædibus conjunctæ, ut pars earum censerentur, sed separatæ ad spaciandum, & animi gratia ædificatæ: unde Strabo lib. V. *Geogr.* ubi Romæ loca describit, Liviæ porticum περίπατον, id est, *deambulationem* appellat, cui & Plinius consentit lib. XIV. c. I. item Strabo auctor est Cumanos Æolas mutuo pecuniam ad extruendam porticum accepisse, & cum præstita die non restituerent, a creditore prohibitos fuisse, ne sub ea deambularent; cum vero plueret, præ pudore edicto permisisse ut eam subire possent: & cum præco clamaret, ut porticum subirent, ivisse in proverbium Cumanos nescire ob pluviam porticum subire, nisi a præcone admonerentur. Has Ulpianus intelligit, cum porticus sine ædibus fuisse scribit, in l. *cætera* 41. *§. hoc Senatusconf. de leg.* I. Tacitus lib. XV. *Ann.* loquens de Neronis incendio: *Porticus*, inquit, *amœnitati dicatæ latius procidere*. Talis fuit porticus Athenis, cujus partem a Mycone mercede, partem a Polygnoto gratuito pictam Plinius memorat, lib. XXXV. c. III. quæ ob id varia est appellata, in qua Zeno docuit, ob id Stoicus nuncupatus, Suidas DI. imaginibus argenteis, & marmoreis hujusmodi porticus exornari consueverant, ut ex testamento apud Marcellum in l. *Seja §. ultim. l. Lucius de aur. arg. leg.* deprehenditur: *Hæredem meum*, inquit, *volo, ut in patria mea faciat porticum publicam, in qua poni volo imagines argenteas, item marmoreas*. Hic duas porticus intelligi puto a palatio usque ad Forum Constantini, quæ per longum spacium sunt perpetuæ, nec interrumpuntur, Procopius etiam scribit *De ædific. Justina.* orat. I. Justiniano imperante palatium, ædem Sophiæ & utrasque porticus magnas usque ad Forum Constantini arsisse. Idem & Cedrenus, qui easdem ambas porticus Basilisco imperante flagrasse memorat, & hæ semper sunt restitutæ. Quælibet autem Regio Constant. aliquot porticus habebat, quod Romæ erat secus.

GRADUS IV.] tribunal intelligitur ad quod per gradus marmoreos ad accipiendum panem plebi dandum ascendebatur, qui panis *gradilis* a gradibus vocatur. Valentinianus in l. Cod. Theod. *de anno civi. Panis*, inquit, *gradilis in alium gradum translatio inhibetur*. Idem in dict. leg. II. Cod. Theod. cod. *Universi panem gradilem de gradibus adspicantur*: Ex quibus constat gradum eminens tribunal fuisse, unde panis capiebatur. Constantinus enim, ut auctor est Metaphrastes, quotidie octuaginta millia panum in pauperes elargiebatur, Socrates l. II. cap. XIII. octuaginta millia modiorum frumenti fuisse scribit, quibus vinum, carnem & oleum addidisse Suidas tradit. Erant ergo IV. gradus seu tribunalia in prima regione ad hæc distribuenda erecta.

CURATOR *unus, qui totius regionis sollicitudinem gerat*.] Hi ab Augusto primum inventi, magistratus a Tranquillo appellantur in *eod.* cap. XXX. *Spacium*, inquit, *urbis in regiones, vicosque divisit, instituitque, ut illas annui magistratus sortito tuerentur; hos magistri e plebe electi*. Illorum loco curatores XIV. postea Alexander Augustus instituit: Lampridius: *Fecit Romæ*, inquit, *curatores* XIV. *sed ex Cos. Viros, quos audire negocia urbana cum P. V. jussit, ita ut omnes aut magna pars adesset, cum acta fierent*. Hi videntur lites suæ regionis curasse, & pupillorum, inopumque curam habuisse.

VERNACULUS *unus, velut servus in omnibus, & internuncius regionis*.] Hunc credo fuisse velut ministrum curatoris, qui nuncia perferebat ad homines suæ regionis pertinentia. Hi sunt, qui a Sext. Rufo & P. Victore in regionibus Romæ *denunciatores* vocantur, quorum bini qualibet regione erant constituti.

COLLEGIATI XXV. *qui ex diversis corporibus ordinati incendiorum solent casibus subvenire*.] Romæ Præfectus vigilum VII cohortibus libertinorum hominum imperabat, quos Augustus ad arcenda incendia instituit, singulasque cohortes binis regionibus præposuit, ut Paulus in leg. III. *de offic. præfect. vigil.* Tranquillus, & Dion l. LV. memorant. Constantinopoli vero DLXIII. Viri ex diversis artificum corporibus extracti, per XIV. urbis regiones, & ipsi nocte ad arcenda incendia excubabant, qui *Collegiati* vocabantur. Hic numerus nec minui nec augeri poterat, & uno moriente, Præfectus urbi alium ex ejus corpore substituebat, Honorius & Theodosius in l. penult. Cod. *de commerc.* ad Ætium P.V. & non P.P. in l. ultim. Cod. Theod. *de calcis coctor.* ut vulgo legitur, & ita ex Cod. Theodosiano emendandum. *Quingentorum*, inquit, *sexaginta trium Collegiatorum numerus maneat, nullique jus addendi, mutandive, vel in defuncti locum substituendi pateat copia, ita ut judicio tuæ sedis sub ipsorum præsentia corporatorum in eorum locum, quos humani subtraxerint casus, ex eodem quo illi fuerant corpore subrogentur*. Hæc illi. Eligebantur autem Collegiati ex XXXV. corporibus artificum, quos Constantinus in epistola ad Maximum recenset in leg. I. Cod. *de excus. artif.* qui ab omnibus muneribus personalibus, præterquam ab arcendo incendio immunes erant, l. I. Cod. *de privil. corpora*. In prima hac regione erant tantum Collegiati XXV. in aliis alii, qui complebant numerum DLX. ad quem explendum in XIV. regione XXXVII. aut XL. ut legitur apud Zenonem leg. I. C. *de collegiat.* desiderantur. Alibi Collegiati pro decanis defunctos humantibus accipiuntur, in l. IX. C. *de sacr. sanct. eccle.* Ali-

quando pro municipibus, in l. XLI. C. Th. *de op. publ.*

VICOMAGISTRI *quinque, quibus per noctem tuendæ urbis cura mandata est.*] Hi primum ab Augusto inventi, Tranquillus *in Augusto* cap. XXX. *Spacium,* inquit, *urbis in regiones, vicosque divisit, instituitque ut illas annui magistratus sortito tuerentur; hos magistri e plebe cujusque viciniæ electi.* Itaque singuli curatores singulas regiones tuebantur, vicos plures Vicomagistri appellati, quos credendum est aliquot milites habuisse, quibus noctis latrocinia, & alias injurias prohiberent, sicut erant Romæ Vigiles dicti, l. *si maritus*, C. *de adult.* qui id curabant, & custodes urbis quandoque vocantur, l. *sed & miles §. qui autem. de excus. tutor.* Romæ pro singulo vico bini, terni, & quaterni statuebantur Vicomagistri. Hic vero quælibet Regio v. tantum habet, ita ut universi sint LX. etsi infra in Collectione Civitatis LXV. numerantur.

REGIO II.

ECCLESIA *magna*.] ita templum S. Sophiæ, id est, *Dei Sapientiæ*, a Constantino, vel, ut alii, a Constantio conditum appellabatur, quod incendio exustum postmodum Justinianus omnium orbis terrarum splendidissimum fecit, de cujus nobili architectura Periandri liber & alii extant. Evagrius scribit, templi longitudinem fuisse pedum CXC. latitudinem pedum CXV. altitudinem a pavimento ad centrum hemisphærii pedum CLXXX.

ECCLESIA *antiqua*.] forte aliquam ex illis intelligit, quæ a Constantino conditæ fuerant, & aliquot Procopius recenset *de ædific. Justin.* orat. I.

SENATUS.] locus in quo Senatus habebatur, quem, ut auctor est Sozomenus, Constant. Magnus ædificavit, ubi eandem celebritatem Kalend. Januarii quotannis fieri voluit, quam Romæ Senatus habebat, incendio combustum ob seditionem ortam de ejiciendo D. Jo. Chrysostomo, splendidiorem Justinianus restituit, ait Procopius.

TRIBUNAL *purpureis gradibus extructum.*] id erat ex marmore porphyrite, quæ vox Latine purpureum sonat, quia purpuram hic lapis imitatur.

THERMA *Zeusippi*.] insignes erant porticu domos, & officinas circundante; illis annui reditus ad accendenda balnei lumina, & farta tecta habenda assignati erant: Theodosius in l. *quia plurimæ*. C. *de op. publ. Quia*, inquit, *plurimæ domus cum officinis suis in porticibus Zeusippi esse memorantur, reditus memoratorum locorum pro quantitate, quæ placuit, ad præbenda luminaria, & ædificia ac tecta reparanda. Regiæ urbis lavacro sine aliqua jubemus excusatione conferri*. Hæc ille. Scribit autem ad Severinum P. V. non Prætorio, ut recte legitur in Codice Theodosiano, l. LIII. C. Theo. *de oper. pub.* Hoc balneum palatio Principis vicinum fuisse, & postea Numerorum vocatum Nicephorus lib. IX. cap. IX. *Eccles. Hist.* scribit. Ejusdem Sozomenus, & Socrates meminerunt. Id credo primum a Zeusippo conditum, qui circa Neronis tempora Byzantii Christianos afflixit, Nicephor. lib. VIII. c. VII. & inter alios Divum Andream Apostol. Argyropolim fugere compulit. Erat tum, ut puto, Macedoniæ, & Thraciæ Præfectus: Hoc balneum postmodum Severus Imperator auxit, & ornavit, unde Severi est appellatum; verum Cedrenus ab ipso conditum affirmat. Numerorum deinde balneum est nuncupatum, quia milites ibi lavabantur. Zosimus lib. II. in peninsula id fuisse scribit: *Olim quidem*, inquit, *eo loco portum habebat, quo porticus illæ desinunt, quas Severus Imperator destruxit, cum suas adversus Byzantios iras deposuisset, qui hostem ipsius Nigrum in urbem admisissent*. Hæc ille. Suidas auctor est Christodorum poetam statuas & imagines Zeusippi carmine celebrasse; inter quas laudatur, quæ Hesiodo poetæ posita fuit. Procopius lib. I. *de ædif. Just.* id balneum esse affirmat a Justiniano restauratum, sed Zeusippum dici, quia ibi equorum junctorum cursus exercebatur, quod Græca hæc dictio sonat, ejus meminit D. Gregorius Nazianzenus in *oratione ad Arrianos*, & de se ipso: *Nec novam*, inquit, *illam Hierusalem, hoc est, Zeusippum inviso, imperante Justiniano incendio consumptum est*. Cedrenus: Incendio, inquit, consumptum est balneum Severi, quod Zeusippi nomen gessit, in quo varium inerat spectaculum, artiumque splendor, & marmor, & lapidum, & ex ære imaginum & opera virorum, quæ a multis sæculis fabricata erant, quibus hoc unum deerat; quod animæ non inerant illorum, quos referebant, inter præcipua, & ingenium superantia opera. Stabat & Homerus qualis fuerat cogitabundus, manibus insertis infra pectus, barba sine cultu demissa, capilli capitis æquales, rari ab utraque sincipitis parte, facies præ senio hirsuta, ac curis de universo, nasus ad reliquas partes proportione æquali: oculi palpebris affixi, ita ut cæci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse fama fert: Supra tunicam palliolo erat amictus, & ad basim infra pedes ejus lorum quoddam æneum subjectum: Erant porro æneæ columnæ omnium sapientia, poesi, arte discendi, ac fortitudine clarorum virorum.

AMPHITHEATRUM.] secundum littus maris, per quod ad palatium Principis, & portum Juliani ibatur, in quorum medio fornaces esse consueverant, quæ a Theodosio juniore tolli sunt jussæ, in l. ult. C. Th *de calcis coctor. Omnes*, inquit, *fornaces per omne spacium, quod inter amphitheatrum & D. Juliani portum & littus maris extenditur, tolli præcipimus, propter salubritatem urbis amplissimæ, & nostrarum ædium vicinitatem, nec ulli his in locis coquendi calcis præberi licentiam*.

REGIO III.

DOMUS *Pulcheriæ Augustæ*.] sororis Theodosii junioris, quæ virgo permansit, etsi mortuo Theodosio fratre, Martiano, quem creavit Imperatorem, nupsit. De hac multa Zonaras, Cedrenus, Zosimus, Nicephorus, & alii. Aliam domum in XI. regione habuit.

PORTUM *novum*.] est forte ille a Juliano Apostata fabricatus. Alius fuit in VI. regione Neorius vocatus, ubi erat navale.

PORTICUM *semirotundam, quæ a similitudine fabricæ sigma Græco vocabulo nuncupatur*.] A similitudine Græcæ literæ C. Hujus sæpe Zonar. & Cedren. in *Michaele monacho, Basil. Macedonio*, meminerunt.

REGIO IV.

MILIARIUM *aureum*.] De hoc ita Cedren. scribit: *Supra miliarii fornicem duæ statuæ Magni Constantini & matris ejus, & in harum medio crux: a tergo earum Trajanus, & juxta hunc Ælius Hadrianus eques, & horologium a Justiniano ibidem collocatum*. Erat hæc columna Romæ in foro ab Augusto posita, a qua omnes viæ Italiæ initium & finem accipiebant, ut Plutarch. Dion, P. Victor, & alii tradunt; non tamen ab ea milliaria numerari cœpisse Æmilius Macer monet in l. *mille de ver. sig. Mille passus*, ait, *non a milliario urbis, sed a continentibus ædificiis numerandi sunt*. Sicut ergo Romæ erat miliarium aureum, ita & Constantinopoli, quæ nova Roma appellata, in omnibus veterem imitabatur. Sed ibi non columna, ut Romæ fuisse videtur, sed ædificium, ut ex prædictis Cedreni verbis, & ex Suida deprehenditur, qui sub ejus testudine Constantini & Helenæ columnas, & crucem, ac simulachrum fortunæ, pluresque alias statuas fuisse scribit, & illud *Milium* non miliarium appellat.

AUGUSTEUM.] erat ingens ærea columna a Justiniano fabricata. Cedrenus: *Absoluta est*, inquit, *an. XVI. Imperii Justiniani ærea columna magna, quæ*

vocatur Augusteum, eique imposita est Justiniani statua equestris, sinistra manu tenens pomum rotundum, quo indicatur Orbis Imperium penes ipsum esse: dextram autem intendebat, quasi Persas juberet stare, & Romanorum ditionem non invadere: omnes vero æreæ circa columnam tegulæ erant auratæ, introitum palatii Constantini Magni tegentes, qui etiamnum æreus dicitur, columna vero Augusteum vocatur. De hac late & Procopius *De æd.Just.* I. orat. ubi Augusteum non columnam, sed locum, in quo erat columna, vocatam fuisse scribit, quod & macellum appellabatur: *Columna*, inquit, *præcipua magnitudine admiranda, non tamen simplex & uniformis, sed grandibus in circuitu lapidibus composita. Hanc æs optimum in* B *tabulis & verticibus circumfusum undique vestit, lapides ipsos suo robore vinciens, & ornatu tegens, colore quidem auro puro obscurius, dignitate vero non multo inferius, par plane & æquiparandum argento. In hujus columnæ vertice stabat prægrandis æquus ære conflatus, versus ad auroram admiratione dignus, similis ituro, & ante pulchre proclinato. Nam inter priores pedes sinistrum levat, tanquam terram pulsaturus. Posteriores vero pedes ita contrahit, ut si stare prohibeatur, in parato sit. Huic equo insidet æreum regis simulachrum. Achillem vocant, propter figuram, quam refert, etenim soleas subligatus habet, absque ocreis.* C *Pectus heroico thorace munitum est, & caput galea, splendorem quendam projicit, spectans ad orientem, iter, ut opinor, arrepturus ad Persas. Gerit sinistra manu orbem, quo innuit terram & mare sibi subditum esse: Nihil armorum tenet, neque ensem, neque hastam, sed tantum crucem orbi impositam, per quam regnum & belli victoria illi obvenit. Dextram manum ad orientem extendit, & porrectis digitis jubet, ut Barbari ultro non progrediantur.* Infra vero locum hunc *Augustum forum* appellat: *Est forum*, inquit, *ante regias, columnis circummunitum, Augustum vocant Byzantii: in hoc ad auroram curia seu prætorium ex-* D *structum est. Justiniani regis opus, quo Romanorum Senatus conveniens initio anni solennem festivitatem peragit.* Idem & Suidas tradit. Phavorinus forum obsoniorum Augusteum fuisse tradit, ita appellatum, inquit Suidas, quod idibus Octobris singulis annis regionum curatores & Sebastophori in Augusti honorem ibi saltarent, vel quod Constantini & Helenæ ejus matris statuæ eo in foro essent locatæ.

BASILICA quoque omnium insignis ibidem erat ædificata, de qua hæc Cedrenus: *Ortum a mediis chalcopratiis incendium cum utranque porticum, tum contigua omnia, & Basilicam devoravit, in qua fuit bibliotheca librorum* CXX. *continens, inter quos libros fuit etiam draconis intestinum, pedes* CXX. *longum, cui* E *Homeri poemata Ilias, & Ulyssea aureis literis fuerant inscripta, cum historia rerum ab Heroibus gestarum. Erat Basilicæ testudo multis columnis suffulta, qualia hodie visuntur templa, ordinibus columnarum sustentata, quæ etiam Basilicæ appellantur, quod instar basilicarum sint fabricata.* Eam in VII. *Æneid.* Virg. describit:

Templum Augustum ingens tantum sublime columnis,
Urbe fuit summa Laurentis Regia Pici.
Hic sceptra accipere primosque attollere fasces,
Regibus omen erat.

F Ibi causæ agitabantur, Legati civitatum audiebantur, publicaque negocia tractabantur. Hæc inaurata marmoribus splendebat. Theodosius Cyro P. V. Constantinopolitanæ, *L. basilicam* C. *de oper. publ. Basilicam*, inquit, *auratam, & marmoribus decoratam in nullius imaginis, aut pictarum tabularum obumbratione fuscari jubemus*, cum vero Constantinopoli & ejus urbis præfecto scribat, hanc significat. De eadem, credo, intelligit Zonaras in *Leone Magno*, cum flagrasse maximam domum vocatam scribit, in qua & Senatus, & delecti cives deliberatum convenire solebant, atque ipse Imperator Consularem vestem sumpturus: Opus illustre & splendidissimum, in quo pedaneos judices in cellulis judicasse Justinianus scribit, *in §. sedebant aut. de judic. Novel.* 81. Hanc basilicam a tergo miliarii fuisse Suidas scribit, in ver. βασιλική, & in ea statuam inauratam & alias, inter cætera ibi erat elephas a Severo ob hanc causam factus, quod argentarius quidam illius custodem interfecisset, & cadaver belluæ manducandum objecisset, ob id iratus elephas eum occidit. Ad facti memoriam Severus elephantem cum custode æneum fundi fecit, qui Cos. Juliano Constantinopolim translati in basilica locati fuere.

NYMPHÆUM.] id erat amplum ædificium, in quo nuptias celebrabant, qui ædes ad hoc idoneas non habebant, ut auctor Zonaras in *Leone Magno*, & Cedrenus. Eo ex fonte, qui erat in foro, aquam derivatam fuisse Suidas scribit, quæ Nymphæum lavacrum vocabatur. Theodosius ad eundem Cyrum, *in l. si quis.C. de aquæduct. Tua*, inquit, *sedes disponet, quantum aquæ publicis Thermis, quantum in Nymphæis conveniat deputari.*

PORTICUS *Fanionis.*] Suidas Fanionem esse dicit locum, in quem purgamenta projiciebantur. Ea forte est porticus, quam Zeno Imp. a miliario usque ad Capitolium cum quatuor columnarum ordinibus excurrisse scribit, inter quas tabernulas marmoribus incrustatas prope viam publicam ædificari permittit, *in l. pen. §. præterea, C. de ædifi. priva.*

LIBURNA *marmorea.*] navalis victoriæ est monimentum. Eam enim victoriam significari puto, qua Frajutus Mag. militum Arcadii contra Gainam liburnis instructis ad Chersonesum potitus est, ut Zosimus l. v. scribit.

ECCLESIA *seu martyrium S. Mennæ.*] Ægyptius miles fuit sub Diocletiano passus in Phrygia. Hanc ædem Constantinus ædificavit, quem plures in honorem martyrum ecclesias fabricasse, Eusebius in *ejus vita* scribit lib. III. cap. XLVII.

STADIUM.] hæc erat area quadrata ad pugillatum destinata, ut ait Suidas, quam Græci cc. pedibus metiebantur, quandoque pluribus: undique porticibus, seu peristyliis claudebatur: ubi lucta, jactu, saltu, testibusque Græcis certabant. Porticus ad meridiem erat duplex, ne pluviis a septentrione venientibus læderetur: Intus ultra porticum continebat ephebæum seu exedra, sedibus undique circundantibus, ubi disputabant philosophi, & juvenes erudiebantur. Olim enim in librorum inopia disputando, & arguendo se exercebant, ut auctor est Suidas, in ver. γυμνάσια. A dextra vero, & sinistra Ephebæi stabant balnea, in quibus oleo luctantes ungebantur. Et ideo Cajus Jureconf. scribit stadium propriam formam ex consummatione accipere, *l. si iis qui quadringenta. ad fin. ff. ad leg. Falcid.* Hoc stadium spectabat mare, Procop. *de Æd. Justin.* I. orat. in fin. *In loco*, inquit, *mari proximo, quod nunc stadium vocatur, certaminibus quibusdam opinor locum olim dedicatum. Ampla Xenodochia Justinianus, & Theodora uxor exstruxerunt.* Hæc ille.

SCALA *Timasii.*] erant hi gradus per collem ac mare descendentes a Timasio facti, vel locus ad commode descendendum paratus, ita nuncupatur; nam scalam etiam descensum ex navi vocant. Gyllius l. II. c. XI. de bosphoro Thracio scalam molis brachium ponticuli vicem præstans interpretatur. Credendum tamen est hic marmoreas scalas fuisse, cum locus pro insigni nominetur. Ex his aliquod vectigal colligebatur, quod ad aquæductus reparationem impendebatur: Theodosius in l. *ad reparationem. C. de aquæduct. Ad reparationem*, inquit, *aquæductus hujus almæ urbis omnia vectigalia, quæ colligi possunt ex universis scalis hujus inclytæ urbis, ad refectionem e-*

A *iisdem aquæductus procedunt*. Hæc ille. Naves credo, quæ merces exonerabant, aliquid solvebant. Justinianus quoque recitat codicillos Hierii, in quibus nepoti Hierio suburbium coparium cum omnibus scalis reliquit, *Novell.* CLIX. item Cedrenus auctor est Copronymo imperante sævissimo frigore mare concretum fuisse. Mox tepescente aere, inter alia frustum glaciei arcis scalas Constantinopolis attrivisse. Fuit Timasius magister peditum magni Theodosii, qui a Valentis temporibus militare cœperat. Ab Eutropio Arcadii cubiculario per calumniam accusatus in Oasim est relegatus. Syagrii P. P. pater, ut Zosimus in v. scribit.

B
REGIO V.

CISTERNA *Theodosiana*.] locus est infra terram concameratus, non vivam nec perpetuam, sed imbribus conceptam aquam continens, *§ hoc interdictum, ff. de fonte*. Petrus Gyllius in *Topographia Const.* scribit, se Constantinopoli inventam sub terra cisternam, ignorantibus dominis indicasse. *Erat*, inquit, *longitudinis pedum* CCCXXVI. *latitudinis* CLXXX I. *ambitus* CCXXIV. *passuum; concameratio sustinebatur marmoreis columnis* CCCXXXVI. *pedes* XII. *inter se distantibus: singulæ* XI. *dodrantum altitudinem superabant. In longitudinem per* XII. *ordines, in*
C *latitudinem per* XXVIII. *erant dispositæ. Hyeme irruente aquæductu ad media columnarum capitula implebatur cisterna, piscesque innatabant, quos ædium dominus æstate navicula circumvectus tridente transfigebat*.

PRYTANEUM.] Athenis erat arx Prytaneum vocata, in quam Senatores ac sapientes conveniebant, & viri de Republica benemeriti publice alebantur, Cic. lib. I. *de orat*. Suid. in Πρυτανεῖον. cujus exemplo prope cisternam regiam erat Constantinopoli palatium, in quo vir doctissimus XII. discipulos erudiebat, qui postea Reipublicæ utiles futuri essent. Cedrenus in *Leone Isauro Iconomacho*: *Apud regiam*,
D inquit, *cisternam palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam Occumenicus magister sedebat*, XII. *habens discipulos eruditione & vita graves. Hi cum omnem discendi scientiam celeritate & amplitudine ingenii percepissent; Ecclesiasticam divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant. Absque eorum consilio quicquam agi, ipsis quoq; Imperatoribus nefas putabatur, quos Leo sustulit*: Id Zonaras clarius exprimit: *Domus*, inquit, *erat in Basilica proxime forum ærarium regia, in quas multi codices & humanæ ac divinæ sapientiæ asservabantur ab antiquis temporibus, & ad habitandum attributa, qui eruditione excelleret, quem Oecumenicum Doctorem appellabant: Is* XII. *contu-*
E *bernales habebat excellenter eruditos. His publicus victus præstabatur, quos eruditionis avidi adibant. Hos etiam Imperatores ad rerum gerendarum consilia adhibebant; quos cum Leo in suam sententiam, ut imagines impugnarent, trahere nequivisset, nocte cum libris combussit*. Quemadmodum ergo Athenis viri de Republica benemeriti in Prytaneo alebantur, ita & hic eruditi, & ob id Prytaneum hanc domum vocatam fuisse puto, quæ instar Atheniensis erecta fuit.

THERMÆ *Eudociana*.] ab Eudocia uxore Theodosii Junioris, quæ antequam Christiana fieret, *Athenais* vocabatur, de qua plura Zonaras, Nicephorus, & alii. Alias habebat ædes in x. regione
F ubi de ea aliquid dicitur.

STATEGIUM.] Hæc interpretor castra prætoriana, ubi degebant prætoriani milites. Eo in loco erat forum Theodosianum, & Obeliscus Thebæus quadrus Thebis Ægypti Constantinopolim advectus, qui in quadrum erat formatus.

HORREA *bolearia*.] credo legendum olearia sine aspiratione, ubi oleum condebatur.

HORREA *Troadensia*.] e Troadensi advectas merces, vel frumenta continentia, quemadmodum in IX. regione sunt horrea Alexandrina, in quibus frumenta Alexandria advecta conservabantur. Troas vero regio est Phrygiæ ad Helespontum sita, non longe a Constant.

HORREA *Valentiniana*.] a Valente Imperatore facta. Forte hoc est illud horreum, in quo Suidas in V. *Manaim*, scribit Manaimi statuam fuisse, qui adversus Scythas exercitum duxit, & ibi erat æneus modius, ut secundum justam ejus mensuram frumentum emeretur & venderetur, pretio aurei a Valente in modios XII. præstituto (pro Valentiniano enim lego *Valente*, qui Constantinopoli imperavit) is nautæ manum præcidi jussit, qui ejus legi fraudem fecit, & ob facti memoriam manus æreæ ibi sunt affixæ.

Erant & HORREA, in quæ aurum, argentum, & gemmæ deferebantur. Nam Paulus Jureconsf. homines in horreis preciosissimam partem fortunarum reposuisse scribit, *l. 3. §. effracturæ. ff. de offi. præf. vigil.* Lampridius quoque refert horrea Alexandro fabricata fuisse, in quæ privati homines, qui domi loca non habebant, aut custodia carebant, aurum, argentum, gemmas, aut grana convectarent. Domini vero horreorum illata suo periculo custodiebant, *l. cum plures. §. locator. locati*.

PORTUS *Prosforianus*.] in quo edulia exonerabantur. Προσφοράν enim Græci esculenta vocant.

SCALAM *Chalcedoniensem*.] commodum descensum e regione Chalcedonis, ut eo trajiciatur, nec amplius stadiis v. ab Europa dividitur.

MACELLA *duo*.] Duo loca ampla intelligit, in quibus obsonia vendebantur.

REGIO IV.

COLUMNA *purpurea Constantini*.] Hæc erat in foro Constantini, lapideis tabulis strato: Zonaras in *Nicephoro Phoca: Imp. Nicephorum*, inquit, *maledictis usque in forum lapideis tabulis stratum prosequuntur; in quo columna rotunda porphyretica sita est*. De hoc ita Cedrenus in *Theodosio*: *Constantinus anno sui Imperii* XXIV. *forum condidit cum duobus amplis rostris, in eoque foro columnam Roma allatam posuit, uno solidoque lapide constantem, qui totus erat purpureus, id est, ex porphyrite constans, atque eam æreis fasciis unxit inscriptis: In ejus summo statuam sibi collocavit cum hac inscr.* CONSTANTINUS. *Splendebat solis instar. Opus fuit Phidiæ Athenis advectum. Sub basim columnæ* VII. *posuit sportas, ac* XII. *cophinos Christi miraculis insignes, infrascriptosque versus apposuit*:

Tibi Christe mundi domine, Rectorq; optime urbem hanc, tibi quæ serviat, modo subinde & sceptra, Romanamque omnem potentiam. Hæc tu malis defende semper ab omnibus.

Idem ferme aliis verbis Zonaras narrat. *Teretem*, inquit, *columnam Porphyreticam Roma, ut ferunt, allatam, in foro lapideis tabulis instrato locavit, unde a Græcis placoton nominatur, supraque æneam statuam arte & magnitudine admirabilem erexit, antiqua enim manu pene vivens expressa erat. Id Apollinis simulachrum fuisse ferunt ex Ilio Phrygiæ translatum; sed Constantinus suum illi nomen indidit clavis quibusdam capiti insertis, qui corpus Domini salutiferæ cruci affixerant. Ea ad nostram ætatem permansit integra columnæ insistens: sed sub Alexio Comneno vehementi venti impetu dejecta concidit, & multos contrivit*: Statuam illam Nicephorus lib. *Eccles. Histo.* VIII. c. IV. melius exprimit: *Maximam*, inquit, *illam porphyretici marmoris columnam construxit, in qua statuam quoque suam collocavit in polo seu vertice mundi, crucem infixam manu tenentem. Quo ille symbolo indicavit, virtute invicti ejus trophæi & signi terram omnem, mare ipsum a se subactum*. Gyllius scribit illam ex VIII. lapidibus constructam æreis laureatisque zonis commissuras, ut videri non

possent, cingentibus. Sed his dissolutis, hodie structura quadam intercisa marmora colligantur; columna est altitudinis pedum LXXXVI. & dodrantis, præter gradus, spiram, & stylobatem. Sita est in foro Constantini.

SENATUS *ejusdem loci*.] erat in foro Constantini ad boream domus Senatus nuncupata, æneis statuis, marmoribus porphyreticis ornata, in quam Senatus, & præcipui cives deliberandi causa convenire consueverant, & Imperator consularem vestem accipere solebat. Leone magno imperante flagravit, ut Zonaras & Cedrenus memorant.

NEORIUS *portus*.] id est, Navale, ubi naves fabricabantur; a quo porta illi proxima secundum aliquos *Neorii* dicitur: Sed a Cedreno & Zonara infra in XII. regione aurea vel pulchra vocatur. Alii Imperialem nominarunt, quia arci Principi proxima erat.

SYCENA SCALA.] id est, gradus, quibus ad littus descendebatur, ut in Sycenam proximam insulam trajiceretur, quæ nunc Pera vocatur: in toto hoc sinu multa navicularum millia, pluresque quam Venetiis cymbæ ad transferendos homines, comparata reperiuntur. *Peramæ* vulgo dicuntur, quod ultro citroque transferant.

PORTICUS *magna una*.] Hæc usque ad forum Constantini extendebatur, quam ob seditionem Justiniano imperante crematam Procopius lib. I. *de B. Persico* scribit.

REGIO VII.

IN Septima regione in loco, qui Taurus appellatur, erat TEMPLUM S. IRENÆ, id est, Pacis, quam, ut inquiunt Socrates & Cedrenus, Constantinus magnus condiderat, & imperante Justiniano conflagravit, & S. ANASTASIÆ, cujus reliquiæ primo anno imperii Leonis magni Syrmio Constantinopolim allatæ fuere, & in ejus templo repositæ, quod erat apud rostra Domini. Anastasiæ templum a Catholicis est ædificatum: quia D. Gregorius Nazianzenus ibi S. Trinitatis dogmata suscitavit, templumque Anastasiæ est appellatum: vel quod, inquit, Sozomenus, mulier gravida, quæ ex ejus porticu cadens interiit, precibus populi revixit.

Sed verius est duas Constantinopoli fuisse Ecclesias Anastasias dictas. Alteram Novatianorum ab Arianis dirutam, ab ipsis vero denuo excitatam, ut ait Sozomenus lib. IV. c. XIX. & ob id Anastasiam dictam. Altera fuit a Gregorio Nazianzeno denominata, fuerat hæc domus Nicobuli, in qua Gregorius Constantinopolim veniens hospitio est receptus, atque ibi S. Trinitatis dogmata jam extincta renovavit, unde locum Anastasiam vocavit; Greg. Nazianz. in oratione *ad* CL. *Episcop.* & in *cantico Anastasiæ*. Et domus in Ecclesiam versa in magnificam Basilicam excrevit. Sozomenus vero id nomen eum locum habuisse scribit lib. V. c. V. quod mulier gravida ex sublimi porticu, cum Dei verbum audiret, deorsum delapsa, & mortua, omnium precibus vitam recepit. Martianus nobilis civis & dives amplum & speciosum ibi extruxit templum. Metaphrast. X. Januarii, ob nomen vero D. Anastasiæ reliquiæ ibi fuere repositæ. Theodorus Lector in *Collectaneis*.

COLUMNA *Theodosii intrinsecus usque ad summitatem gradibus pervia*.] De hac ita Zonaras in *Justiniano: Anno*, inquit, *Imperii ejus* XVII. *magna columna in vestibulo magni templi collocata absoluta est, cui equestrem suam statuam imposuit. Eo loco prius steterat columna Magni Theodosii statuam argenteam sustinens a filio ejus Arcadio factam pondere* VII. *millium &* CCCC. *librarum, quam ille cum columna demolitus, argento direpto, reposuit, quæ adhuc cum ejus imagine visitur*. Cum stante hac columna hæc Constantinopolis facta sit descriptio, ante Justinianum

A scriptam esse oportet. De hac columna aliter Cedrenus in *Zenone* loqui videtur, aut de alia intelligit: *In Tauro*, inquit, *columnam posuit Magnus Theodosius, suas contra Scythas continentem pugnas, & de iis statuta trophæa habet intus viam sursum ferentem. In bivio eques positus est ipse Magnus Theodosius, dextram versus urbem intendens & columnæ inscripta trophæa demonstrans. Hæc quarto Zenonis Imperii anno terræmotu concussa cecidit, quæ statuam Theodosii habebat*. Idem loquens de Anastasio: *Multa*, inquit, *Constantini magni opera conflavit, suamque statuam inde confecit, & in columna Tauri constituit:*
B *Namque prius ibi posita fuerat Theodosii Magni, ea terræmotu dejecta & comminuta fuerat*.

EQUITES *magni duo*.] Horum alter fuit Theodosius Magnus, quem prope columnam dextram versus urbem intendisse, & trophæa columnæ inscripta monstrasse Cedrenus scribit.

THERMÆ *Corosianæ*.) a Corosia Valentis Imperatoris filia nominatæ, ut Sozomenus explicat lib. VI. cap. IX. *Martianus*, inquit, *cum vita, tum doctrina admirabilis, qui jam olim quidem in regia satellitem egerat, at jam tum presbyter, sectæ Novatianæ erat, docebatque filias Valentis Imperatoris Anastasiam & Carolam præcepta Grammaticæ, quorum nominibus sunt balnea Constantinopolis etiamnum ap-*
C *pellata*.

REGIO VIII.

HÆC regio tota mediterranea partem Tauri, qui erat vicus Constant. continet; cujus etiam Zonaras in *Nicephoro Botoniata* meminit, & partem fori Constantini; Porticum sinistram Taurum usque, Basilicam Theodosianam, & Capitolium comprehendit: supra diximus Constantinopolim Romæ simulachrum fuisse; unde illius exemplo regiones XIV. miliarium, Capitolinum, & alia supra exposita habuit.

REGIO IX.

D ECCLESIÆ *duæ Cœnopolis & Omonœa*.) Primam a loco urbis ita vocato denominatam puto; forte illa ecclesia a fonte extra portam auream, qui postea in cœnum & uliginem conversus est, nomen habet. Leo antequam rerum potiretur eo luto cœci oculis illito, lumen restituit, postea factus Imperator ibi Deiparæ Virgini, quæ illi Imperium prædixerat, templum dedicavit, quod forte *Cœnopolis* a loco urbis cœnoso est appellatum, Niceph. l. *Eccle. Hist.* XV. cap. XXV. Procopius in hoc suburbio Fons dicto, Justinianum Deiparæ templum condidisse scribit, verum non ex novo fecit, sed renovavit. Altera ecclesia a concordia est dicta, cujus for-
E te antea illud templum fuerat, sicut & Romæ tria ferme Concordiæ templa fuisse legimus, unum a M. Furio Camillo ob seditionem militarem dicatum, alterum a M. Manlio Prætore ob seditionem & ipsam militarem in Gallia. Tertium in foro Rom. prope Græcostasim a L. Opimio Cos. deletis partib. Grachanis magna populi indignatione conditum, cui inscriptum est, opus vecordiæ pro concordiæ: Aliam Livia Augusta ædem Concordiæ fecit, aut instauravit, D. Aug. *de C. D.* l III. c. XXV. quorum unum a Constant. splendidius est restitutum, quemadmodum in Basilica Lateranensi vetus indicat inscriptio.

F HORREA *Alexandrina*.) Quotannis Alexandria DCCC. myriades artabarum, seu medimnorum Atticorum frumenti Constantinop. mittebantur, pro quibus nomine nauli nautis XC. mill. aureorum imperante Justiniano solvebantur. *Edicto Justin.* XIII. Erat autem antiquitus liberalitate Senatus & ditiorum civium coacta pecunia sexcentorum & undecim librarum auri, quæ apud Præfectum urbi vel annonæ reponebatur, & aliam Princeps addiderat, qua hoc frumentum emebatur, l. 3. C. Theo.

efrum. urb.Conftant. & vectum Conftantinopolim in horreis recondebatur, quæ a loco, unde advehebatur, Alexandrina vocabatur.

DOMUS *Nobiliffimæ Arcadiæ.*] filiæ Arcadii, ut auctor eft Cedrenus, nobiliffimæ titulo infignitæ. Habebat & in fequenti regione aliam domum. Tres filias Arcadius ex Eudocia uxore reliquit, Pulcheriam, Marinam, Arcadiam, quæ cœlibes, virginefque manferunt. Niceph l. XIII. cap. VIII. & Cedrenus.

THERMÆ *Anaftafianæ.*] dictæ ab Anaftafia Valentis Imper. filia, ficut Carofianæ ab hujus forore fupra in VI. regione, quarum nominibus, inquit Sozomenus l. VI. c. IX. funt balnea Conftantinopoli etiamnum appellata. Marcellin. vero lib. XXVII. ab Anaftafia forore Conftantini has Thermas cognominatas fuiffe fcribit. De hac ita Paul. Diaco lib. XIII. *In urbe*, inquit, *Conftantinopoli domus eft maxima, nomen habens caryæ, id eft, nucis. Eft enim in ejus domus veftibulo arbor nucis, in qua (ut fermo eft) fuerat appenfus martyr Acarius, & defunctus; ob quam rem etiam oratorium illic eft ædificatum.* Hæc ille. Procopius ait, Anaftafias balneas a forore Conftantini cognominatas.

REGIO X.

MARTYRIUM *S. Acatii.*] Is Conftantinopoli ad nucem excruciatus fuit, quam Nicephorus in medio templo in ejus memoriam condito, Arcadio imperante, extitiffe memorat, l. XIII. c. XXXVIII. cum ille fub Diocletiano centum annis ante paffus effet. Loquens enim de Procopio Tyranno, Templum illud vetuftate collapfum Juftinianus pulcherrimum reftituit, quod collapfum, inquit Procopius *De ædifi. Juftinia. 1. orat.* a fundamentis refticuit admiratione plane dignum tale ac tantum fplendere, ut eam de fe opinionem præbeat, quafi totum nivibus perfluat. Martyrium vero ædem appellat, in qua humatus eft hic martyr. de quo Martyrol. VI. *Maii.*

THERMAS CONSTANTINIANAS.] Gyllius l. III. *Topogr. Conftant.* legit *Conftantinianas*, quarum fæpe apud Sozomenum, Socratem & Suidam fit mentio: Sed verifimile eft etiam a Conftantino, qui fuam urbem tot ornamentis decoravit, thermis honeftatam fuiffe.

DOMUS *Auguftæ Placidiæ.*] Theodofii Magni filiæ, Zofimus in fi. lib. VI. quæ aliam domum in I. regione habebat: & cum Honorio refedit in Italia.

DOMUS *Auguftæ Eudociæ.*] Hæc fuit Theodofii Junioris uxor, antea *Athenais* dicta, & poftea Chriftiana facta, fæmina omnium fui temporis eruditiffima. Vitam Chrifti carmine Homerocentonæ compofuit. Demum fufpecta adulterii, a viro ejecta, Hierofolyma migravit, & Theodofio defuncto, Conftantinopolim rediit. Zonaras, Nicephorus.

REGIO XI.

MARTYRIUM *Apoftolorum.*] Conftantinus hoc ædificaverat, inquiunt Cedren. & Eufeb. qui de hoc ita fcribit *De vita Conft.* l. IV. c. LVIII. *Apoftolorum templum in urbe fui cognomine ad perpetuam illorum memoriam confervandam ædificare cœpit.*

Illud vero cum in infinitam extruxiffet altitudinem, lapidumque omnis generis, ac cruftarum varietate ab ipfo folo ad fuperiorem contignationē colluftraffet, fummo artificio factis laquearibus tectum intus complexus eft, auroque univerfum contexit. Supra vero pro tegula inductum æs a toto opere imbrium injurias arcebat. Quod ipfum etiam multo auro fulgebat, ita ut longe contemplantibus per reciprocatos folis radios incredibilis fplendor effundi videretur. Interiorem ædis partem undique in ambitum circumductam reticulari opere ex ære & auro affabre facto conveftivit. Ac templum quidem hunc in modum permagna Imperatoris & cura & ftudio exornatum eft. Huic autem atrium ingens & fubdiale circumdatum, in apertum purumq; aerem explicabatur. Hujus per quattuor latera porticus erant difpofitæ, quæ medium atrium cum templo ipfo complectebantur. Porticibus accommodabantur regia domus, balnea deambulatoria, aliæ habitationes plurimæ ad neceffitatem illorum, qui locum cuftodirent, conftructæ. Hæc omnia dedicavit Imperator, ut Servatoris noftri Apoftolorum memoriæ apud omnes gentes æternitatem compararet. Subdit c. LXVI. Conftant. ibi in aurea arca fepultum fuiffe, quam utrinque fex ftipant Apoftoli, idem affirmat Socrates. Juftinianus id poftea fplendidius fecit. Procopius enim *de ædificiis Juftiniani* dicta orat. I. ita fcribit: *Erat antiqua apud Byfantium ædes, Apoftolis confecrata, longitudine temporis jam collabens, & quæ, ut timebatur, amplius ftare non poterat. Hanc Juftinianus pro dignitate inftauravit, ubi Latomi & artifices effoffo fundamento invenerunt tres arcas ligneas infculptis literis indicantes trium fanctorum ibi effe corpora, fcilicet Andreæ, Lucæ, & Timothei, quæ Juftinianus & omnes Chriftiani maximo cum tremore confpexerunt.* Zonaras vult hoc templum a Theodora Augufta inftauratum.

PALATIUM *Facilianum.*] fi legamus *Falcillianum*, derivabitur a Falcilla altera Arcadii filia, aut apud Cedrenum reponendum nomen *Facillæ*. Gyllius legit *Placillianum* a Placilla uxore Magni Theodofii, quam Paulus Diaconus appellat Flacillam, fed hæc fuit filia Theodofii Junioris, ut auctor eft Marcellinus Comes; cujus, inquit Gyllius, hoc palatium effe potuiffet, & Facillianum vocaretur.

BOS ÆREUS.] quem Pergamo allatum fuiffe Cedrenus fcribit: *Caminus*, inquit, *fuit, in qua uftus eft S. Antipas martyr.* Sunt qui hunc bovem effe autumant, qui a Perillo inventus, & a Phalaride Agrigenti tyranno primus illud tormentum experiri coactus eft. Zonaras Phocam tyrannum in Bove crematum effe fcribit, ubi caminus, inquit, fuiffe perhibetur æreus forma bovis Pergamo translatus, qui & loco Conftantinopolis nomen dedit.

CISTERNAM *Modeftiacam.*] Modeftus fuit primo Comes Orientis, mox Præfectus Prætorio Valentis, *l. quinque C. de cohorta.* & cum effet Arrianus Catholicos afflixit: Demum gravi morbo precibus Divi Bafilii eft liberatus, ut Gregorius Nazianzenus eft auctor *in oratione funebri in Bafilium.* Hunc cifternæ, de qua agitur, auctorem fuiffe puto.

REGIO XII.

PORTA *Aurea.*] Græci ὡραῖαν ab ipfius & proximorum ædificiorum pulchritudine vocant; unde patet falli eos, qui Neoriam a vicino navali appellare maluerunt, ita etiam Cedrenus, Zonaras in *Leone Ifauro*, & alii. Niceta in *Alexio Duca*, Marzulfo, *& de geftis poft expugnatam urbem*, Nicephorus Gregoras *de ingreffu Michaelis Palæologi in urbem*, appellant, eam puto, quam idem Zonaras in *Leone Philofopho* Occidentalem aurei triclinii portam appellat, & unde aurea eft dicta. In ea elephanti erant collocati, quos illis ferebant fimiles fuiffe, quibus infidens Theodofius olim urbem ingreffus eft: Cedrenus. Hos Theodofium parvum eo ex æde Martis Athenienfis deportaffe tradunt. Hæc porta mari oppofita ad Occidentem, ad mediterranea, ad arcis finem tranfmittebat. Nicephor. lib. I. cap. XXV. Et mediterranea refpiciebat, a qua ad littus maris directa linea menfura erat pedum XIV. M. LXXV. quæ erat urbis longitudo. Erant plus minus tribus millibus paffuum.

PORTICUS *Troadenfes.*] credo a Troadenfibus Conftantinopoli morantibus ædificatas; aut illa pars urbis ita vocabatur, quod merces Troadenfium eo importabantur, quemadmodum fupra dictum eft de horreis Troad.

COLUMNA *itidem intra fe gradibus pervia.*) Hanc fupra erat ftatua Theodofii, quam in aurea porta fitam fuiffe, & Leone Ifauro imperante concidiffe

auctor est Zonaras. Hanc columnam Gyllius opinatur Arcadii fuisse, lib. IV. *Topogr. Constant.* cap. VII. & XXI. lapidibus, scapum cum spira & capitulo constituisse narrat; ubi pugnas Theodosii sculptas contineri asserit.

REGIO XIII.

SICÆNA.) Peninsula sinu maris angusti divisa. Hæc hodie Galata seu Pera vocatur peninsula angusto freto ab urbe divisa. Stephanus *de Urbibus. Sycæ*, inquit, *est civitas e regione novæ Romæ, nunc Justiniana dicta*, sed intra novos urbis muros seu Sycas Justinianus collocat, *Novell.* 59. *cap.* 5. ut ejus pars esse meruerit. Sicæna a laudatissimorum ficuum proventu Græcis est nuncupata, Dionysius Bysantius, Cedren. A Francis (ita Latinos vocant) nunc inhabitata. A Breno Gallorum Duce, quos Græci Galatas vocant, eo profecto Galatam nuncupatam Gill. opinatur lib. IV. *Topogr. Const.* c. XI. item Peram, idest, trajectum vel Peræam dictam, quemadmodum Josephus Judæam Transjordanam, & Strabo Transeufratensem appellat: Sicam seu Sycarum trajectū Anastasius vocat in constitut. qua mortuos gratis sepeliri mandat: *leg.* 18. *magna, C. de Sacrosf. Eccles.* colle a Septentrione ad Meridiem intersecatur, quem utrinque valles longitudinis unius milliarii claudunt. Ejus muri circuitus est quatuor mill. & CCCC. passuum; ibi coparium suburbium statuere Justinian. videtur, *Nov.* 159. *§. volo igitur.* Socrat. lib. *Eccl. hist.* XI. cap. XXX. *Locus*, inquit, *e regione urbis jacet, Sicæque dicitur*, ac regio XIII. est urbis Constantinop. quo Novatianorum ecclesia Constantino imperante est translata. SOCIETATEM URBIS navigiis frequentibus promeruit, ait descriptio: Multa enim ibi navicularū millia, & longe plures quam sint Venetiis cymbæ, quæ ultro citroq; homines transmittunt, esse dicuntur, unde peninsula pars civitatis esse potuit: Montibus magna ex parte circundata, æqualem ad aliud littus planiciem habet, Ecclesiam, Forum, Theatrumque, Honoriana, & alia ceterarum regionum ornamenta continet, ibi Pertinax Jurisconsularis Patriarcha egregium pacis templum extruxit, ac locum nobilibus ædificiis ornatum Constantinus mœnibus munivit, ait Cæsar Baronius in *Annal.* ad ann. CCCXIV. in fin.

NAVALIA.) etiam hic naves fabricabantur.

Hic desunt vici duo: qui huic peninsulæ sufficiebant in longum porrectæ, & complent numerum vicorum, qui infra in epilogo recensentur, omnes CCCXXII. & his ademptis essent CCCXX.

REGIO XIV.

DEcimaquarta regio propriis undique clausa mœnibus, alterius civitatis speciem exhibet, quia, ut puto, ibi habitans Imperator sibi arcem quandam condere voluit, & ipsa montuosa ad mare descendens in planiciem quandam desinit; cōtinet ecclesiam, sed quæ hæc sit, non exprimitur.

PALATIUM.) ita appellatur Principis habitatio, quia Augustus in Palatino monte habitabat, inde ejus domus palatium est vocata, & ita etiam Romuli domus appellabatur. Quare, inquit Dion in *Augusto*, etiamsi alibi degat Imper. locus, ubi habitat, semper palatium nominatur.

LUSORIUM.) forte idem quod ludus venatorius, in quo cum feris pugnaturi se exercebant, cujus Jura meminerunt, *l. aut damnum, §. quicumque, de pœnis*. Forte rectius e navibus lusoriis dictis, quæ ibi fabricabantur, hic locus nomen habuit. De quibus Marcellinus lib. XVI. & in Cod. Theod. lib. 7. est titulus 17. *de lusoriis Danubii*.

PONTEM SUBLICIUM, *sive ligneum.*) Suidas scribit apud D. Mamantem pontem fuisse XII. fornicibus constantem, eo enim multæ confluebant aquæ. Is forte ante sublicius postea lapideus est factus.

In fine hujus regionis post gradus V. addidimus sequentia, quæ desunt, & ex collatione aliarum regionum sunt restituta. CURATOREM unum. Vernaculū unum. Collegiatos XXXVII. Vicomagistros V. Collegiati infra in Collectione sunt DLX. quibus hic desunt XXXVII. sed Theodos. Junior tres addidit, & eos LXIII. statuit, *leg. penult. de commerc. & mercat.*

COLLECTIO CIVITATIS.

HAbet *Palatia* V.) Roma pro his domos 1180. Ecclesias 14.) Roma ædes 424.

DOMOS *Divinas Augustarum* VI. *Domos nobilissimas* III.) Divinæ vocantur domus illarum, quibus Augustarum titulus dabatur, & ignem procedentes præmittebant, ut apparet ex Herodiano, & alia Imperatoris habebant insignia. Erant autem hæ domus V. non VI. ut errore librarii est scriptum, scilicet binæ Placidiæ, & Pulcheriæ, & unæ Eudociæ uxoris Theodosii. Aliæ vero domus nobilissimæ erant III. Marinæ unæ, duæ Arcadiæ nobilissimæ nuncupatæ, quia fœminarum erant, quæ nobilissimæ titulum obtinuerant.

THERMAS VIII.) Romæ erant XI. VICTOR scribit XVI.

BASILICAS II.) Romæ X. Victor XIX.

FORA IV.) Romæ XI. Victor XVII.

SENATUS II.) Romæ tria erant loca, in quibus Senatus habebatur, ut auctor est P. Victor, unum ponit inter Capitolium & forum, ubi erat ædes Concordiæ. Alterum ad Portam Capenam. Tertium ædem Bellonæ in Circo Flaminio, ubi dabatur Senatus Legatis exterarum nationum, quos in urbem admittere nolebant.

HORREA V.) Romæ CCXCII.

THEATRA II.) Romæ III.

LUSORIA II.) Romæ ludi IV. apud P. Victorem VI.

PORTUS IV.) Romæ I.

CIRCUM I.) Romæ II. penes P. Victorem VIII.

CISTERNAS IV.) Romæ non sunt.

NYMPHAEA IV.) Romæ XV.

VICOS CCCXXII.) Romæ CCCCXXIV.

DOMOS IV. *millia* CCCLXXXVIII.) Romæ Insulæ XLVI. millia DCII. Domus MDCCLXXX. Domus erant majores & testudinatæ, a quatuor partibus pluentes. Insulæ fastigiatæ a duobus lateribus pluentes. Unde intelligit hic ædificia magnifica, non alias ædes, quæ numero IV. millia CCCLXXXVIII. tantæ urbi paucæ fuissent, plures enim mediocres habent civitates.

PORTICUS LII.) Romæ XI.

BALNEAS privatas CLIII.) Romæ DCCCLVI.

PISTRINA Publica XX. Privata CXX.) Romæ omnia CCLIV.

GRADUS CXVII.) Romæ non inveniuntur.

MACELLOS V.) Romæ Macella II.

CURATORES XIII.) legendum XIV.

Licet regio ultima supra per errorem millium haberet curatorem, nec vernaculum, nec collegiatum, nec vicomagistros, constat tamen ex breviario his apposito eos per incuriam omissos. Romæ erant Curatores XXIV.

COLLEGIATOS DLX.) Theodosius *l. pen. C. de commerc.* ponit DLXIII. tres amplius addens. Ex hoc numero apparet regioni XIV. XXXVII. deesse. Hi Romæ non erant, sed loco eorum vigiles in VII. cohortes divisi, *l.* 3. *ff. de off. præf. vigil.* Dion. Tranquill.

VICOMAGISTROS LXV.) legendum LX. Quini erant in quaque regione, unde V. desiderantur: Romæ erant DCLXXII.

COLUMNAM *purpuream.*) Romæ non extat, quia inde Constantinop. deducta, ut auctor est Cedrenus. Hanc Petrus Gyllius ex lapidibus quadratis factam in hippodromo esse scribit.

COLUMNAS *intra pervias* II.) Totidem Romæ Columnæ cochlides.

COLOSSUM I.) Romæ II. per errorem, ut & alia, omissus est in regionibus.

TETRAPYLUM *aureum* I.) Petrus Gyllius in *Topogr. Conſt.* lib. III. cap. VI. ignotum ſcriptorem citat, qui vult hanc fuiſſe aream quadrilateram undique porticibus circundatam quatuor portus habentem, prius quadrivium nominatum; Latini hoc ſtadium vocant: ſed hoc in Regionibus Urbis non invenitur, niſi ſit ſtadium in IV. regione ſitum, quod in hoc epilogo omittitur. Tetrapyli in *Leone Magno* meminit Cedrenus. Evagrius lib. II. cap. XXVIII. a Mammiano Senatore, Zenone imperante, extructum refert: *In urbe*, inquit, *duas regales porticus cum ob eximiam ædificationem valde magnificas, tum ob lapidum concinnitatem & ſplendorem in primis ornatas ædificavit. Erexitque Tetrapylon velut inteſtinum inter illas duas porticus interjectum columnis, & ænea materia perelegante & exquiſite elaboratas.* Quod ad Tetrapylon a Mammiano ædificatum attinet, ne veſtigiũ quidem illius reliquũ vidimus, inquit Gyllius. P. Victor in X. regione Romæ ponit pentapylon.

AUGUSTEUM.) Forum ita dictum Conſtantinopoli.

CAPITOLIUM.) ut Romæ, ubi VICTOR II. ponit vetus & novum.

MONETA.) Romæ erat, ſed non ponitur pro loco inſigni.

SCALAS *maritimas* III.) Romæ non erant, ſed pro his alia, quæ hic deſunt, ut Naumachia, Arcus, Lacus, & ſimilia.

Habet longitudo urbis a porta aurea uſque ad littus maris directa linea pedum XIV. millia LXXV. ſunt plus minus quatuor milliariis, ſtatuendo quinque pedes in paſſum.

Latitudo pedum VI. millia CL. id eſt, unius, & plus minus quartæ partis milliarii. Circumibat circiter decem milliaria cum dimidio. Fertur portas XXIII. habuiſſe. Laonicus Chalcondylus in *Othomannorum hiſtoria*, Conſtantinop. CXI. ſtadia complecti ſcribit, eſſent plus XIII. milliaribus Italicis; vulgo fertur XVIII. mill. circumire.

Præter prædicta celebratur in Jure Aquæductus Hadriani, qui palatio Principis, & Nymphæis, balneisque urbis deſerviebat, quemadmodum Theodoſius minor Cyro P. P. aut P. V. ſcribit, *l. omnes, C. de aquæduct.*

THERMÆ ACHILLIS ab eodem citantur, in quas ex memorato aquæductu aquæ per plumbeas fiſtulas derivabantur, dict. *l. omnes*. Has Thermas prope Strategium fuiſſe Cedrenus ſcribit, ab ara Ajaci & Achilli ibi dedicata nuncupatas. Caſſiodorus incendium Conſtantino imperante ortum ad Thermas, quæ vocantur Achilleæ, perveniſſe memorat *Trip.* lib. X. cap. XII.

Suburbia Conſtant. quorum Jura meminerunt.

HEBDOMUM ſuburbium Conſtantinopolis fuiſſe auctor eſt Procopius lib. I. *de ædificiis Juſtiniani* in I. orat. *Alterum*, inquit, *templum ædificavit D. Theodoræ in ſuburbio, quod Hebdomon,* id eſt, *Septimum vocatur.* idem Zonaras in *Phoca*. Cedrenus in *Arcadio* & *Juſtino*, & plures alii. Ibi plura Jura condita fuerunt, in quibus perperam legitur *ſepties* pro ſeptimi, *l. penult. C. de ſacroſ. Eccleſ.* l. XIX. Cod. *de jur. deliber.* l. XXX. Cod. *de fideicom.* l. XXXIV. Cod. *de donat.* De quo in *Commentariis ad Notitiam*. Ibi ædem D. Jo: Baptiſtæ Theodoſium Magnum ædificaſſe, Zonaras ſcribit. Gyllius nunc intra urbem eſſe vult in VI. colle, & a numero ſuburbiorum Septimum vocatum.

BLACHERNÆ. recitat Juſtinianus *Novell.* CLIX. §. I. teſtamento Hierii ſuburbium in Blachernis Anthemio filio relictum fuiſſe. Auctor eſt Zonaras Pulcheriam ſororem Theodoſii minoris ibi ædem B. Virginis ædificaſſe, quam Juſtinianus auctore Procopio inſtauravit. Cedrenus ſcribit Juſtinum nepotem Juſtiniani illi duos arcus addidiſſe: Anaſtaſius Imperator triclinium magnum ibidem fecit, ut auctor eſt Suidas, & Tiberius balneum, Zonaras. Blachernarum nomen a quodam eo in loco regnante inditum fuiſſe ex Dionyſio Byſantio Gyllius autumat. Jacebat ad littus maris, ubi etiam Leo Magnus Deiparæ templum extruxit: Nicephor. lib. XV. cap. XXV. *hiſtor. Eccleſ.*

STUDII Monaſterium aliud Conſtantinopolis ſuburbium fuit, in quo majorem lectum ad ſepeliendos mortuos ſervatum fuiſſe Juſtinianus refert, *Novel.* LIX. cap. VI. Hujus originem ita Nicephorus recitat lib. XV. *Eccl. hiſtor.* cap. XXIII. *Studius vir quidam præclarus Roma Conſtantinopolim pervenit, ubi Divo Præcurſori templum erexit, in quod ex domicilio corũ, qui ἀκοίμητοι, id eſt, inſomnes dicuntur, monachos induxit. Horum domicilium Marcellus diviniſſimus conſtruxerat, in quo perpetuis carminibus hymni Deo canerentur. Sodalitate monachorum eam ob rem in tres cœtus diviſa. Propter hoc Coſ. factus eſt Studius, ut hoc fronti Cœnobii inſcriptum carmen ſignificat, quod Latine ita verſum eſt:*

Magnificam poſtquam conſtruxit Studius ædem,
Conſulis accepit mercedis nomine honorem.

Id Leone Magno imperante contigit.

COPARIA aliud erat Conſtantinopolis ſuburbium, quod ab Hierio codicillis nepti relictum fuiſſe Juſtinianus narrat, *d. Novel.* CLIX. §. I.

SUBURBIUM in promontorio ſinus SOSTHENII, hoc ultra mare in Aſia fuerat Arbadurii Magiſtri militum Theodoſii minoris, poſtea venit in prædictum Hierium, qui Præf. Prætor. Zenonis fuerat, *l. ſcriniarios, C. de milit. teſt.* Nominis Soſthenii cauſam hanc Nicephorus tradit, lib. *Eccleſ. hiſt.* VII. c. I. *Memoriæ*, inquit, *proditum eſt Argonautas Græcorum, cum ad eum locum perveniſſent prædari eam regionem cœpiſſe, & ab Amyco, qui ibi tum rerum potiebatur, in fugam verſos, ac palantes in quendam nemoroſum & incultum locum propter denſitatem arborum profugiſſe, ibique eis latitantibus virtutem cœlitus adveniſſe, viri ſpecie, alas veluti aquilæ in humeris habentes, victoriamque adverſus Amycum oraculo denunciaſſe. Illos porro id ſequutos, cum illo conflixiſſe, victoriam reportaſſe, & ipſum una cum copiis ſuis concidiſſe. Atque ut gratiam viſioni ei referrent, fanum eos, & ſtatuam, ea quæ eis apparuerat forma in loco eo excitaſſe, nomenque regioni Soſthenium indidiſſe, quod ſcilicet robore accepto ſalvi evaſiſſent.*

BYTHARIUM, ſeu PHILOTHEI ſuburbium nuncupatum, *Novell.* CLIX. §. I.

SUBURBIUM in VENETIS *d. Novell.* in quibus idem Hierius prædia poſſidebat, *d. Novell.* VENETAM PORTAM Procop. l. I. *de bello Perſico*, nominat: *Poſtquam*, inquit, *ad* VENETAM *portam conſtitit, quæ dextrorſus imperatorio throno eſt, in Hypalium ire conſtituit, a ſuburbio in Venetis dicto vocata videtur*; forte Venetæ factionis homines ibi degebant.

PONTICHIUM in trajectu & RUFINIANUM ſuburbia, in quibus Belliſarium prædia poſſediſſe Procopius lib. I. *de bello Perſico*, memorat, & Sozomenus lib. VIII. cap. XXI. meminit, & alia ſuburbia prætermittuntur, quia de his tantum, quorum Jura meminerunt, agere voluimus.

De ædificiis præſentibus Conſtantinopolis.

TOtam urbem Conſtantinop. hodie deformatam eſſe Gyllius ſcribit, in *Topogr. Conſtantin.* ibi ædibus depreſſis fabricatis, nihil priſtini ſplendoris retinuit: Exceptis paucis purpuratorum domibus, templis, thermis & Xenodochiis, quæ magnifice extructa viſuntur, & ſunt ſequentia:

Tẽpla marmorea omnia plumbo tecta, & columnis ſplendentibuſque marmoribus exornata ultra CCC.

Thermæ publicæ, quarum L. magnæ & geminæ, alteræ pro viris, alteræ pro mulieribus ultra C.

Xenodochia publica, quorum illuſtria aquas in media atrii area ſalientes habent, ex agris ſuburbanis du[illegible] ultra C.

DE NOTITIÆ INSCRIPTIONE

AC DE IMPERII, EJUSQUE DIGNITATUM DIVISIONE.

IBRI inscriptio est, NOTITIA DIGNITATUM OMNIUM TAM CIVILIUM QUAM MILITARIUM IN PARTIBUS ORIENTIS, & OCCIDENTIS. *Notitiæ* verbum summariam cognitionem Magistratuum, ac Palatinorum significat: in quo sensu hæc vox a posterioribus legum latoribus accipitur. Constantinus enim Notitiam artificum pro eorum indice ponit, *l.* 1. *C. de excus. artif.* Theodosius *in l. ult. C. de indictio.* pro brevi scriptura, quæ continet quantum quæque provincia ex indicto auro solvere debeat. Leo *in l. fin. §. & est notitia. C. de divers. offic.* pro catalogo officiorum, quæ in scriniis memoriæ epistolarum & libellorum scribenda, & a Principe probanda erant. Justinianus pro albo, vel, ut alibi nuncupatur, matricula scholarium accipit, *in l. ult. C. de offic. mag. offic.* quam aliquando notitia, *l.* 1. *§. in officiis vero l.* 2. *§. ad hæc jubemus. C. de off. PP. Afr.* quandoque catalogum appellat, *§. ult. Nov.* 28. hæc enim ut synonyma profert græce γνῶσις, *post Novel.* 8. alio nomine Brevis vocatur, *l. ult. C. de conve. fisc. debito. l. scriniis, C. de palat. sacr. larg.* & ideo Tranquillus in *Augusto* cap. XXV. in fin. nostram Notitiam *breviarium*, in *Augusto* c. ult. vel *rationarium* in eod. *August.* cap. XXVIII. Imperii nominat. DIGNITATUM vero non magistratuum dixit, quia non tantum jus dicentes, sed & aliis honoribus præditos continet, ut primicerios sacri cubiculi, notariorum, castrensem palatii, & scriniorum magistros, qui jurisdictione carent, & spectabilium dignitate honestantur.

Separantur autem Orientis & Occidentis dignitates, quia hoc tempore duo in his partibus singuli Principes imperabant. Hæc divisio a Probo & Floriano, Zonaras in *Probo.* mox Maximino, & Constante, Constantino atque Galerio originem habuit, qui primi Romani Imperii provincias sunt partiti: antea enim etsi M. Antoninus cum fratre Vero, & Severus cum Antonino filio simul imperaverint, nullam tamen orbis divisionem fecerunt. Constantini quoque Magni filii & ipsi Romanum orbem in tres partes diviserunt. Sed brevi rebus in solum Constantium translatis, totum in unum coaluit Imperium. Postea Valentinianus cum fratre Valente Oriente Occidenteque diviso, hunc sibi retinuit, illi socio Imperii facto Orientem concessit, & militum etiam copias cum eo est partitus, ut Marcellinus lib. XVI. scribit. Sed hic cum liberis extinctis, post paucos annos ad solum Theodosium universum rediit Imperium, qui & ipse rursus filiis Arcadio Orientem, & Honorio Occidentem reliquit. Itaque Ægypto, & utraque Libya usque ad Syrtes majores, & Europa usque ad Drilonem fluvium Arcadio traditis, ibi utriusque Imperii fines fecerunt. Reliqua in Occidente cum Africa, Hispaniis, & Britannia Honorius obtinuit: cuncta tamen communi nomine velut unum esset Imperium administrabant. Continuata est hæc divisio usque ad Valentinianum III. & Martianum, sub quibus Barbari Britanniis, Hispaniisque prius occupatis, demum Gallias, ac tandem Italiam cum Illyrico & Africa tenuerunt; Occidentisque extinctum est Imperium, solum Orientis, etsi multis agitatum fluctibus, aliquot sæculis incolume permansit. Hujus tanquam eo tempore dignioris & integrioris dignitates Occidentalibus præmittuntur. Itaque totius Imperii Romani typum præmittemus: postea Imperii Orientalis typum specialem subjiciemus, novæ veterisque Romæ situm & descriptionem addemus.

Orientalis Imperii typus.

DESCRIPTIO URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

Regio I.

REGIO prima continet in se domum Placidiæ Augustæ, Domum nobilissimæ Marinæ, Thermas Arcadianas, Vicos sive Angiportus viginti novem, Domos centum decem & octo, Porticus perpetuas duas, Balneas privatas quindecim, Pistrina publica quatuor, Pistrina privata quindecim, Gradus quatuor, Curatorem unum, qui totius regionis sollicitudinem gerat, Vernaculum unum, velut servum in omnibus & internuncium regionis, Collegiatos vigintiquinque, qui e diversis corporibus ordinati, incendiorum solent casibus subvenire, Vicomagistros quinque, quibus per noctem tuendæ urbis cura mandata est.

Regio II.

Regio secunda, ab initio Theatri minoris per æqualitatem sui latenter molli sublevata clivo, mox ad mare præcipitiis abrupta descendit. Continet in se Ecclesiam magnam, Ecclesiam antiquam, Senatus Tribunal purpureis gradibus extructum, Thermas Zeuxippi, Theatrum, Amphitheatrum, Vicos sive Angiportus triginta quatuor, Domos nonaginta & octo, Porticus magnas quatuor, Balneas privatas tredecim, Pistrina privata quatuor, Gradus quatuor, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XXXV. Vicomagistros V.

Regio III.

Regio tertia, plana quidem in superiori parte, utpote in ea Circi spatio largius explicato, sed ab ejus extrema parte nimis prono clivo, mare usque descendit, continet in se eundem Circum maximum, Domum Pulcheriæ Augustæ, Portum novum, Porticum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ *Sigma* Græco vocabulo nuncupatur, Tribunal fori Constantini, Vicos septem, Domos nonaginta quatuor, Porticus magnas quinque, Balneas privatas undecim, Pistrina privata novem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XXI. Vicomagistros V.

Regio IIII.

Regio quarta, a Milliario aureo collibus dextra lævaque surgentibus, ad planitiem usque valle ducente perducitur, continet in se idem Milliarium aureum, Augusteum, Basilicam, Nymphæum, Porticum Fanionis, Liburnam marmoream, naturalis victoriæ monimentum, Ecclesiam sive martyrium sancti Menæ, Stadium, Scalam Timasii, Vicos XXXII. Domus trecentas septuagintaquinque, Porticus magnas quatuor, Balneas privatas septem, Pistrina privata quinque, Gradus septem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XL. Vicomagistros quinque.

Regio V.

Regionis quintæ non modica pars, in obliquioribus posita locis, planitie excipiente producitur, in qua necessaria civitatis ædificia continentur, continet in se Thermas Honorianas, Cisternam Theodosianam, Prytaneum, Thermas Eudocianas, Strategium, in quo est Forum Theodosianum, & obeliscus Thebæus quadra, Horrea holearia, Nymphæum, Horrea Troadensia, Horrea Valentiniana, Horrea Constantiaca, Portum habet pros-

A forianum, Scalam Chalcedonensem, Vicos XXIII. Domos CLXXXIV. Porticus magnas VII. Balneas privatas undecim, Pistrina publica septem, Pistrina privata duo, Gradus novem, Macellos duos, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos quadraginta, Vicomagistros quinque.

Regio VI.

Regio sexta, brevi peracta planitie, reliqua in devexo consistit, a foro namque Constantini, Scalam usque sive trajectum Sycænum, porrigitur spaciis suis, continet in se, Columnam purpuream B Constantini, Senatum ejusdem loci, Neorium portum, Scalam Sycænam, Vicos XXII. Domos quadringentas octoginta quatuor, Porticum magnam unam, Balneas privatas novem, Pistrinum publicum unum, Pistrina privata decem & septem, Gradus XVII. Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XLIX. Vicomagistros quinque.

Regio VII.

Regio septima in comparationem superioris planior, quamvis & ipsa circa lateris sui extremita- C tem habeatur in mare declivior. Hæc a parte dextera Columnæ Constantini usque ad Forum Theodosii, continuis extensa porticibus, & de latere aliis quoque pari ratione porrectis, usque ad mare velut se ipsam inclinat, & ita deducitur. Habet autem in se Ecclesias tres, hoc est, Irenen, Anastasiam, & Sancti Pauli, Columnam Theodosii, intrinsecus usque ad summitatem gradibus perviam, Equites magnos duos, Partem ejusdem fori, Thermas Carosianas, Vicos LXXXV. Domus DCCXI. Porticus magnas sex, Balneas privatas XI. Pistrina privata XII. Gradus XVI. Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos octoginta, Vico- D magistros quinque.

Regio VIII.

Regio octava, ex parte Tauri, nulla maris vicinitate conterminata, angustior magis quam lata, spatia sua in longitudinem producta compensat. Continet in se partem Fori Constantini, Porticum sinistram Taurum usque, Basilicam Theodosianam, Capitolium, Vicos XXII. Domos centum octo, Porticus majores quinque, Balneas privatas decem, Pistrina privata quinque, Gradus V. Macellos E duos, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XVII. Vicomagistros quinque.

Regio IX.

Regio nona, prona omnis, & in totum deflexa, extensi maris littoribus terminatur. Continet in se Ecclesias duas, Cœnopolim, & Omonœam, Horrea Alexandrina, Domum nobilissimæ Arcadiæ, Thermas Anastasianas, Horreum Theodosianum, Vicos XVI. Domos centum sexdecim, Porticus majores duas, Balneas privatas XV. Pistrina privata XV. Pistrina publica IV. Gradus IV. F Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XXXVIII. Vicomagistros VI.

Regio X.

Regio decima, in aliud civitatis latus a nona regione platea velut magna fluvio interveniente dividitur. Et vero tractu planior, nec usquam præter maritima loca inæqualis, longitudini ejus latitudine non cedente. Continet in se Ecclesiam sive Martyrium Sancti Acatii, Thermas Constantinianas,

Domum Augustæ Placidiæ, Domum Augustæ Eudociæ, Domum nobilissimæ Arcadiæ, Nymphæum majus, Vicos viginti, Domus DCXXXVI. Porticus majores sex, Balneas privatas, Pistrina publica duo, Pistrina privata sexdecim, Gradus XII. Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos nonaginta, Vicomagistros quinque.

A

Regio XI.

Regio undecima, spacio diffusa liberior, nulla parte mari sociata est. Verum ejus extensio, tam plana, quam etiam collibus inæqualis. Continet in se Martyrium Apostolorum, Palatium Faccilianum, Domum Augustæ Pulcheriæ, Bovem æreum, Cisternam Arcadiacam, Cisternam Modestiacam, Vicos VIII. Domos quingentas tres, Porticus majores quatuor, Balneas privatas quatuordecim, Pistrinum publicum unum, Pistrina privata tria, Gradus septem, Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XXXVII. Vicomagistros V.

B

Regio XII.

Regio duodecima Portam a civitate petentibus in longum plana omnis consistit, sed latere sinistro mollioribus clivis deducta maris confinio terminatur, quam mœnium sublimior decorat ornatus. Continet in se portam auream, Porticus Troadenses, Forum Theodosianum, Columnam itidem intra se gradibus perviam, Monetam, Portam Theodosianam, Vicos undecim, Domos CCCLXIII. Porticus majores tres, Balneas privatas quinque, Pistrina privata quinque, Gradus IX. Curatorem unum, Vernaculum unum, Collegiatos XVII, Vicomagistros quinque.

C

Regio XIII.

Tertia decima regio, Sycæna est, quæ sinu maris angusto divisa, societatem urbis navigiis frequentibus promeretur, tota lateri montis affixa, præter unius plateæ tractum, quam subjacentium eidem monti littorum tantum præstat æqualitas. Continet in se Ecclesiam, Thermas Honorianas, Forum Honorianum, Theatrum, Navalia, Domos quadringentas XXXI. Porticum majorem unam, Balneas privatas V. Pistrinum publicum unum, Pistrina privata IV. Gradus octo, Curatorem unum, Vernaculum I. Collegiatos XXXIV. Vicomagistros quinque.

D

Regio XIIII.

Regio sane licet in urbis quartadecima numeretur parte, tamen quia spatio interjecto divisum est muro proprio vallatum, alterius quodammodo speciem civitatis ostendit: est vero progressus a porta modicum situ planum, dextero autem latere in clivum surgente usque ad medium fere plateæ spatium, nimis pronum; unde mare usque mediocris, hæcque civitatis continet partem. Explicatur æqualitas. Continet in se Ecclesiam, Palatium, Nymphæum, Thermas, Theatrum lusorium, Pontem sublicium sive ligneum, Vicos XI. Domos centum sexaginta septem, Porticus majores duas, Balneas privatas V. Pistrinum privatum unum, Gradus quinque.

Collectio civitatis.

Cognita urbe per partes, fas est etiam situm conclusæ jam universitatis aperire, ut magnificentiæ unicum decus non solum videatur opere & manu confectum, sed etiam conspirantibus elementis, naturæ felicitate munitum. Providentia ergo divina tot futurorum hominum domiciliis consulente longo tractu, in promontorii qualitatem spaciosior terra faucibus Pontici maris opposita, sinuosis portuosa lateribus, angustior latitudine, circumflui maris tutela vallatur. Hoc quoque spacium, quod solum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro acies turrium extensa custodit; intra quas septa civitas continet in se omnia sigillatim memorata; quæ nunc ad firmioris memoriæ qualitatem summatim collecta referemus. Habet ergo urbs Constantinopolitana, Palatia quinque, Ecclesias XIV. Domos divinas Augustarum VI. Domos nobilissimas III. Thermas VIII. Basilicas II. Fora quatuor, Senatus II. Horrea V. Theatra II. Lusoria II. Portus IV. Circum I. Cisternas IV. Nymphæa IV. Vicos CCCXXII. Domus IV. millia CCCLXXXVIII. Porticus LII. Balneas privatas CLIII. Pistrina publica XX. Pistrina privata CXX. Gradus CXVII. Macellos V. Curatores XIII. Vernaculos XIV. Collegiatos DLX. Vicomagistros LXV. Columnam purpuream. Columnas intra se per vias duas, Colossum unum, Tetrapylum aureum unum, Augusteum, Capitolium, Monetam, Scalas maritimas tres. Habet sane longitudo urbis, a porta aurea usque ad littus maris directa linea, pedum quatuordecim millia septuaginta quinque. Latitudo autem, pedum sex millia centum quinquaginta.

De Præfecto Urbis Constantinopolitanæ

vide infra cap. XXV.

DE PRÆFECTO
ILLYRICI ORIENTALIS.

Præfectus Prætorio Illyrici Orientalis.

Illyrici Orientalis diœceses duæ, Macedonia & Dacia, quæ erant sub dispositione illustris Præfecti Prætorio per Illyricum.

- Macedoniæ erant Provinciæ sex.
  - Achaja habebat Proconsulem.
  - Macedonia habebat Consularem.
  - Thessalia habebat Præsidem.
  - Creta habebat Consularem.
  - Epirus vetus habebat præsidem.
  - Epirus nova & pars Macedoniæ Salutaris habebat Præsidem.
- Daciæ Provinciæ quinque.
  - Dacia mediterranea habebat Consularem.
  - Dacia ripensis habebat Præsidem & ducem limitaneum.
  - Mœsia prima & secunda, habebat Præsidem.
  - Dardania habebat Præsidem.
  - Prævalitana & pars Macedoniæ habebat Præsidem.

De Præfecto Prætorio per Orientem.

Orientis diœceses quinque.

- Orientis XV. provinciæ
  - Palæstina, Phœnice.
  - Syria, Cilicia.
  - Cyprus, Arabia, Isauria.
  - Palæstina salutaris, Palæstina secunda.
  - Phœnice Libani, Euphratensis, Syria salutaris.
  - Osrhoena, Mesopotamia, Cilicia secunda.
- Ægypti VI.
  - Libya superior, Libya inferior.
  - Thebais, Ægyptus.
  - Arcadia, Augustanica.
- Asianæ X.
  - Pamphylia, Hellespontus.
  - Lydia, Pisidia.
  - Lycaonia, Phrygia Pacatiana.
  - Phrygia salutaris.
  - Lycia, Caria, Insulæ.
- Ponticæ XI.
  - Galatia, Bithynia, Honorias.
  - Cappadocia prima, Cappadocia secunda, Paphlagonia.
  - Pontus Polemoniacus, Hellenopontus.
  - Armenia prima, Armenia secunda. Galatia salutaris.
- Thraciæ VI.
  - Europa, Thracia.
  - Hæmimontis Rhodope.
  - Mœsia secunda, Scythia. Officium viri Illustris.

A
Notitia
DIGNITATUM OMNIUM
TAM CIVILIUM QUAM MILITARIUM
IN PARTIBUS
B
Orientis & Occidentis.

RÆFECTUS Prætorio Orientis.
Præfectus Prætorio Illyrici.
Præfectus urbis Constantinopolitanæ.
Magistri Equitum, & peditum in præsenti II. Alii III. Equitum, &
C peditum per Orientem. Equitum, & peditum per Thracias. Equitum, & peditum per Illyricum.
Præpositus sacri cubiculi.
Magister Officiorum.
Quæstor.
Comes Sacrarum largitionum.
Comes rerum privatarum.
Comites domesticorum duo. Equitum, & Peditum.
Primicerius sacri cubiculi.
Primicerius Notariorum. Castrensis sacri Palatii.
D Magistri Scriniorum, Memoriæ, Epistolarum, Libellorum Græcorum.
Proconsules duo, Asiæ, Achaiæ.
Comes Orientis.
Præfectus Augustalis.
Vicarii IV. Asianæ Diœceseos, Ponticæ, Thraciarum, Macedoniæ.
Comes rei militaris II. Ægypti, Isauriæ.
Duces per Ægyptum II. Libyæ, Thebaidos.
Per Orientem VI. Phœnices, Euphratensis Syriæ, Palæstinæ, Osrhoenæ, Mesopotamiæ, Arabiæ.
Per Ponticam unus, Armeniæ.
Per Thracias II. Mœsiæ secundæ, Scythiæ.
E Per Illyricum II. Daciæ Ripensis, Mœsiæ primæ.

Consulares quindecim.

Per Orientem V. Palæstinæ, Phœnices, Syriæ, Ciliciæ, Cypri.
Per Asianam III. Pamphyliæ, Hellesponti, Lydiæ.
Per Ponticam II. Galatiæ, Bithyniæ.
Per Thracias II. Europæ, Thraciæ.
Per Illyricum III. Cretæ, Macedoniæ, Daciæ mediterraneæ. Ægyptus autem Consularem
F non habet.

Præsides provinciarum quadraginta.

Per Ægyptum quinque, Libyæ superioris, Libyæ inferioris, Thebaidos, Ægypti, Arcadiæ.
Per Orientem VIII. Palæstinæ salutaris, Palæstinæ secundæ, Phœnices Libani, Euphratensis, Syriæ salutaris, Osrhoenæ, Mesopotamiæ, Ciliciæ secundæ.

CONSTAN TINOPOLIS
De Praefecto Urbis Constantinopolitana
vide infra Cap. XXV

Per Asianam VII. Pisidiæ, Lycaoniæ, Phrygiæ Pacatianæ, Phrygiæ salutaris, Lyciæ, Cariæ, Insularum.
Per Ponticam VIII. Honoriados, Cappadociæ primæ, Cappadociæ secundæ, Hellenoponti, Ponti Polemoniaci, Armeniæ primæ, Armeniæ secundæ, Galatiæ salutaris.
Per Thracias IV. Hæmimontis, Rhodopes, Mœsiæ secundæ, Scythiæ.
Per Illyricum VIII. Thessaliæ, Epiri veteris, Epiri novæ, Daciæ Ripensis, Mœsiæ primæ, Prævalitanæ, Dardaniæ, Macedoniæ salutaris.
Correctores II. Augustanicæ, Paphlagoniæ.

CAP. I.

COMMENTARIUM.

PRÆMITTITUR index Imperii Orientalis dignitatum, quæ cum suis insignibus & officiis, aliquibus exceptis, infra clarius ostendentur. Orientalis enim & urbis Constantinopolitanæ præfecti, primiceriique ac præpositi sacri cubiculi cum Duce Libyæ prætermittuntur, plurium etiam numerorum militum symbola, & aliquorum insignia desunt. Itaque præter mendas, quæ non paucæ reperiuntur, aliquot folia hic desiderari suspicor. Milites vero palatinosque civilibus magistratibus Notitia commiscens, dignitates confundere videtur. Sed hoc non temere, nec sine ratione: cum enim quinque dignitatum gradus inveniantur, Illustrium, Spectabilium, Clarissimorum, Perfectissimorum, & Egregiorum, Illustrium ordines præmittit, mox Spectabilium sequuntur, prout sunt digniores, & in Laterculo descripti reperiebantur quo ordine hinc sumpto, Justinianus quosque sub suis titulis digestos, in suo Codice disponit: & eadem ferme serie in quadam constitutione singulos Zeno recitat, *in l. ult. scilicet. C. ubi Senat. vel clariss.* ut illos ex hac Notitia hausisse videatur, quæ Egregios, velut infimos, ac omni ditione carentes omittit. In quocunque vero dignitatis gradu tres classes fiunt, una Magistratuum civilium, alia Militarium, tertia Palatinorum. Inter Illustres civiles præcedunt Præfecti, his Magistri militum succedunt, deinde Palatini, nempe officiorum Magister, Quæstor, Præpositus Cubiculi, Comites largitionum, & rerum privatarum. Ultimum Comites domesticorum equitum & peditum locum tenent, & omnes cum suis insignibus repræsentantur, nec alii præter hos, & Senatores seu patricios hoc titulo gaudebant. Spectabilium similes ordinantur Classes: sed in his primi sunt Palatini, videlicet, Castrensis, Primicerii Cubiculi, & Notariorum, qui Laterculo præerant, & Magistri scriniorum. His civiles, id est, provinciarum magistratus sunt proximi, nempe Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis, & Vicarii. Postremi Spectabilium sunt Comites, Ducesque rei militaris in limitibus degentes. Ultimus est ordo Clarissimorum, inter quos præcipui erant tres provinciarum civiles magistratus, id est, Consulares, Correctores & Præsides, quorum singulas provincias, sub Spectabilibus quidem magistratibus civilibus, Notitia repræsentat. Ipsorum vero Rectorum insignia aut officia non ostendit, sed ea in Consulari Palæstinæ, & Præside Thebaidis, velut omnium typis in Oriente demonstrantur. Cæteri, inquit Notitia, Consulares & Præsides ad similitudinem Consularis Palæstinæ & Præsidis Thebaidis officium habent; Perfectissimi vero incuria, ut puto, librariorum hic sunt prætermissi.

A Idem ordo in Occidente observatur, in quo nec P. P. Galliarum, nec Primicerii præpositive sacri cubiculi insignia apparent. Aliquid tamen ibi cernitur, quod in Oriente omissum fuerat. Correctoris enim Apulejæ & Calabriæ, item Perfectissimi Præsidis Dalmatiæ, velut aliorum Correctorum, & Perfectissimorum exemplar, officia, & insignia repræsentantur, quæ in Orientis Notitia prætermittuntur, ubi Præsidem Arabiæ Perfectissimum fuisse constat. Constantino enim imperante Theodorus Præses Arabiæ vir Perfectissimus appellatur *in l. 18. C. de pœnis*. Idem, arbitror, & B de Isauriæ Præside, qui tempore hujus Notitiæ ab earum Ducibus & Comitibus Præsidum vices agentibus regebantur. Et ideo hi in catalogo aliorum Præsidum, qui erant Clarissimi, non reperiuntur. Ubique vero observatur, ut semper digniores in quoquo ordine præmittantur, id est, ut non modo Illustres Spectabilibus, & hi Clarissimis, & rursus hi Perfectissimis præferantur, sed & in quaqua horum Classe præstantiores semper præcedunt. Nam inter Illustres prius Præfecti, deinde militum Magistri, mox Palatini nominantur. Idemque in Spectabilibus observatur. Senatores vero Patricii Coss. Prætores, & Ædiles o- C mittuntur, nam Patricii administrationem non habebant: Consules præter inane dignitatis nomen nullam fere auctoritatem retinebant: Prætores tunc temporis, & Ædiles, nulli in provinciis erant, & in urbe modicum jus habentes, inter eos qui imperio utebantur, recensendi non erant, & ideo hic reticentur.

NOTITIA.

D SUb dispositione virorum Illustrium Præfectorum Prætorio per Orientem Diœceses infra scriptæ.
Oriens, Ægyptus, Asiana, Pontica, Thracia.

Provinciæ Orientis XV.

Palæstina, Phœnice, Syria.
Cilicia, Cyprus, Arabia. Et Dux & Comes rei militaris.
Isauria, Palæstina salutaris, Palæstina secunda, Phœnice Libani, Euphratensis, Syria salutaris, Osrhoena, Mesopotamia, Cilicia secunda.

E *Ægypti VI.*

Libya superior, Libya inferior.
Thebais, Ægyptus.
Arcadia, Augustanica.

Asianæ X.

Pamphylia, Hellespontus.
Lydia, Pisidia.
Lycaonia, Phrygia Pacatiana.
Phrygia salutaris.
Lycia, Caria, Insulæ.

F *Ponticæ XI.*

Galatia, Bithynia, Honorias.
Cappadocia prima, Cappadocia secunda, Paphlagonia.
Pontus Polemoniacus, Hellenopontus, Armenia prima.
Armenia secunda, Galatia salutaris.

Thraciæ VI.

Europa, Thracia.
Hæmimontis Rhodope.
Mœsia secunda, Scythia. Officium viri Illustris Præfecti Prætorio Orientis.
Princeps.
Cornicularius.
Adjutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarii.
Subadjuvæ.
Cura Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adjutores.
Singularii.
Præfect. P. evectiones annuales non habet, sed ipse emittit.

COMMENTARIUM.

ILLUSTRIUM & spectabilium magistratuum præmisso ordine, quo a Notitia sunt repræsentandi Consulares, Præsidiales, Correctoriæque provinciæ sigillatim recitantur; nec enim plures earum hoc tempore reperiebantur differentiæ. Hic vero duorum Præfectorum Prætorio, Orientis & Illyrici diœceses cum cujusque provinciis & præcipuis officiis explicantur; quæ ut facilius intelligantur, ego non servata Illustrium & Spectabilium serie, sed civilibus magistratibus a militaribus & palatinis distinctis, alio ordine ita utriusque Imperii dignitates summatim colligendas esse putavi.

Erant in Oriente duo Præfecti Prætorio, alter Orientis, alter Illyrici, quibus LX. provinciarum magistratus parebant. Præfecto Orientis suberat Proconsul Asiæ cum II. Præsidibus, Comes Orientis cum XV. Præfectus Augustalis cum XL. Tres Vicarii, videlicet Asianæ cum VIII. Ponticæ cum XI. Thraciæ cum VI. Qui cum Asiæ Proconsule sunt XLIX. provinciarum rectores. Præfectus vero Prætorio Illyrici Proconsuli Achajæ imperabat, & duobus Vicariis Macedoniæ, cum VI. provinciis, & Daciæ cum aliis V. Itaque omnes Orientis computatores Proconsules erant provinciæ LX. Porro hic est animadvertendum, cum inter XV. Orientis provincias scribitur DUX & COMES REI MILITARIS ISAURIÆ, legendum esse PRÆSES & COMES REI MILITARIS Isauriæ, quemadmodum infra in eo Comite & Præside habetur. Nec facile eundem Ducem & Comitem appellatum reperiemus, sicut nec Ducis nomen Comiti præpositum. Ideo autem hic civilibus magistratibus inseritur, quia cum Isauria Præsidis esset provincia, a Comite tamen rei militaris regebatur, qui idem officio Præsidis fungebatur. Quoniam vero inter Comites recensetur ea ratione supra in Indice, inter XV. provinciarum Præsides non connumeratur.

In Occidente quoque erant duo Præfecti Prætorio, alter Italiæ, alter Galliarum; Ille provinciis XXIX. cum Proconsule imperabat, scilicet XV. in Italia. VI. in Africa. VI. in Illyrico. Præfecto Galliarum suberant provinciæ XXIX. nempe Vicari III. Hispaniarum cum Præsidibus VII. Galliarum seu provinciarum XVII. & Britanniarum cum V. Quæ sunt provinciæ Occidentis LVIII. & juncta aliis Orientis efficiunt CXVIII. provincias. Rursus in Oriente V. Magistri equitum peditumque reperiebantur II. Præsentales, alii III. per Orientem, Thracias, & Illyricum, cum vexillationibus Equitum XLI. Legionibus peditum XLI. & auxiliis item peditum LXXI. Præterea duo Comites domesticorum, alter scholæ peditum, alter equitum, qui Principem semper comitabantur. In limitibus vero erant Comites rei militaris duo, & Duces XIII. qui plures equitum peditumque copias ex his, quæ Magistris militum parebant, & alias secum habebant; in Occidente tres tantum magistri reperiebantur, duo in præsenti, alter peditum, alter equitum, tertius item Equitum per Gallias cum vexillationibus Equitum XLII. & auxiliis LXV. Duo quoque ut in Oriente, Comites protectorum Equitum & peditum. In limitibus Occidentis, Comites VI. & Duces XII. excubabant. In palatiis vero utriusque Imperii Comes officiorum; largitionum, rerum privatarum; Quæstor, Præfectus sacri cubiculi, Castrensis: Primicerius notariorum, & scriniorum magistri morabantur, de quibus suo loco differetur.

Hæ sunt Notitiæ dignitates utriusque Romani Imperii, quæ ex majore laterculo prodeuntes, illius magnitudinem ac vires patefaciunt, quæ cum in Illustres, Spectabiles, Clarissimos & Perfectissimos digerantur, horum origo altius repetenda ac plenius est explicanda. Sed, ut initio totius Notitiæ apertior facies appareat, universum ejus argumentum in quosdam ramos seu capita summatim distincta ante præfixi.

De Officio Præfecti Prætorio per Illyricum

habebis infra cap. XXIV.

Præ-

Dignitates Orientalis Imperii Romani.

- *Illustres.*
  - *Præfectus Prætorio Orientis, sub quo Provinciæ* XLVIII. *pag.* 10.
  - *Præfectus Prætorio Illyrici, sub quo Provinciæ* XI. *pag.* 11.
  - *Præfectus urbi Constantinopolis.*
  - *Magistri militum.* V.
    - *Præsentales* II.
    - *Per Orientem.*
    - *Per Thracias.*
    - *Per Illyricum.*
  - *Præpositi sacri cubiculi.*
  - *Magister officiorum.*
  - *Quæstor.*
  - *Comes Largitionum.*
  - *Comes rerum privatarum.*
  - *Comes domesticorum equitum.*
  - *Comes domesticorum peditum.*
- *Spectabiles.*
  - *Primicerius Cubiculi.*
  - *Castrensis Palatii.*
  - *Primicerius Notariorum.*
  - *Magistri Scriniorum* IIII.
    - *Memoriæ.*
    - *Epistolarū.*
    - *Libellorum.*
    - *Epistolarum Græcarū.*
  - *Proconsules* II.
    - *Asiæ.*
    - *Achajæ.*
  - *Comes Orientis.*
  - *Præfectus Augustalis.*
  - *Vicarii* V.
    - *Asianæ.*
    - *Ponticæ.*
    - *Thraciæ.*
    - *Macedoniæ.*
    - *Daciæ.*
  - *Comes rei militaris* II.
    - *Ægypti.*
    - *Isauriæ.*
  - *Duces* XIII.
    - *Per Ægyptum* II.
      - *Libiæ.*
      - *Thebaidis.*
    - *Per Orientem* VI.
      - *Phœnices.*
      - *Euphratensis & Syriæ.*
      - *Palæstinæ.*
      - *Osrhoenæ.*
      - *Mesopotamiæ.*
      - *Arabiæ.*
    - *Per Ponticam* I.
      - *Armeniæ.*
    - *Per Thracias* II.
      - *Mœsiæ secundæ.*
      - *Scythiæ.*
    - *Per Illyricum* II.
      - *Daciæ ripensis.*
      - *Mœsiæ primæ.*
- *Clarissimi.*
  - *Consulares* XV.
    - *Per Orientem* V.
      - *Palæstinæ.*
      - *Phœnices.*
      - *Syriæ.*
      - *Ciliciæ.*
      - *Cypri.*
    - *Per Asianam* III.
      - *Pamphyliæ.*
      - *Hellesponti.*
      - *Lydiæ.*
    - *Per Ponticam* II.
      - *Galatiæ.*
      - *Bithyniæ.*
    - *Per Thracias* II.
      - *Europæ.*
      - *Thraciæ.*
    - *Per Illyricum* III.
      - *Cretæ.*
      - *Macedoniæ.*
      - *Daciæ mediterraneæ.*
  - *Correctores* II.
    - *Augustanicæ.*
    - *Paphlagoniæ.*

Dignitates Orientalis Imperii Romani.

- *Clarissimi.*
  - *Præsides* XLII.
    - *Per Ægyptum* V.
      - *Libyæ superioris.*
      - *Libyæ inferioris.*
      - *Thebaidos.*
      - *Ægypti.*
      - *Arcadiæ.*
    - *Per Orientem* VIII.
      - *Palæstinæ salutaris.*
      - *Palestinæ secundæ.*
      - *Phœnices Libani.*
      - *Euphratensis.*
      - *Syriæ salutaris.*
      - *Osrhoenæ.*
      - *Mesopotamiæ.*
      - *Ciliciæ secundæ.*
    - *Per Asianam* VII.
      - *Pisidiæ.*
      - *Lycaoniæ.*
      - *Phrygiæ Pacatianæ.*
      - *Phrygiæ salutaris.*
      - *Lyciæ.*
      - *ariæ.*
      - *Insularum.*
    - *Per Ponticam* VIII.
      - *Honoriados.*
      - *Cappadociæ primæ.*
      - *Cappadociæ secundæ.*
      - *Hellenoponti.*
      - *Ponti Polemoniaci.*
      - *Armeniæ primæ.*
      - *Armeniæ secundæ.*
      - *Galatiæ salutaris.*
    - *Per Thracias* IV.
      - *Hæmimontis.*
      - *Rhodopes.*
      - *Mœsiæ secundæ.*
      - *Scythiæ.*
    - *Per Illyricum* VIII.
      - *Thessaliæ.*
      - *Epyri veteris.*
      - *Epyri novæ.*
      - *Daciæ ripensis.*
      - *Mœsiæ primæ.*
      - *Prævalitanæ.*
      - *Dardaniæ.*
      - *Macedoniæ salutaris.*
- *Perfectissimi.*
  - *Præses Arabiæ.*
  - *Præses Isauriæ.*

CAP. II.

DE ILLUSTRIBUS, SPECTABILIBUS, ET CLARISSIMIS.

QUINQUE dignitatum gradus sibi proxime succedentes sub Principibus Rom. inventi fuere, Illustris, Spectabilis, Clarissimi, Perfectissimi, & Egregii, cujus tanquam infimi Notitia non meminit. Hi tempore Romanæ Reipublicæ in usu non fuere, sed postea ad distinguendas sublimiores personas sunt instituti. Clarissimi

nomen primum Senatoribus est attributum, quod jam imperante Tiberio introductum erat. Siquidem Cajus Cassius Longinus, qui eo tempore vixit, *l.2. §. pen. de origine juris*, claras personas senatoris uxores, aut filias vocat, *l. curator*, 5. *de curatorib. furio.* Ælius quoque Marcianus, qui sub Pio floruit, *l. 2. de his qui sunt sui, vel alien. jur.* Senatores Clarissimos viros dicit, *l. deferre*, 18. *in princ. de jure fisci.* Marcus Antoninus Salvium Julianum, *l. Divi. 17. de jure patron* Severus & Antoninus Proconsules & Præsides, eodem nomine appellant, *l. 3. C. ex quib. caus. infam. irrogat. l* 1. *C. si ex fals. instrum.* Illustris vero epitheton, quando inventum sit, non constat: id serius institutum esse videtur, quia neque Plinius Plutarchusve, aut alii illius seculi scriptores, hujus tituli meminerunt. Quin Plin. Junior Consules Clariss. Epist. ult. lib. VII. appellat, quos inter primos illustres fuisse constat: *Vereor*, inquit, *clarissimi Consules, ne mihi Massa silentio suo prævaricationem objecerit.* Unius vero Ulpiani legis verba, *l. ult. de Senat.* de Illustribus tractantia a compilatoribus addita non ejus esse credi potest. Patricios primum Illust. denominatos fuisse Isidorus sentit, lib. IX. *Orig.* cap. IV. Erat hæc summa in Imperio dignitas, quæ a Patriciis ab Augusto inventis originem habuit. Is jam senex, quindecim Senatores singulis mensibus elegit, quorum consilio in expediendis negotiis utebatur; postea viginti annuos a Senatu accepit, & ab eo obtinuit, ut quicquid cum iis, & Tiberio, & Consulibus nepotibusque & aliis ab eo convocandis statuisset, ratum esset, ac si a toto Senatu decretum fuisset, Dion. lib. LV. Hi postea summi Senatores, & Patricii fuere, qui arbitrio Principis electi, soli sententiam in Senatu dicebant, eos Hadrianus eximios ad hoc munus eligebat, Spartian. in *Hadriano*: *Optimos*, inquit, *quosque de Senatu in contubernium Imperatoriæ majestatis adscivit*; quos secum habitare voluit. Itaque in duas classes Senatus dividi cœpit, Illustrium & Clarissimorum; proprie Senatores erant Patricii, qui præcipuus in Imperio gradus habebatur, Dion. lib. LV. Unde patriciatus dignitas a Suida, & legibus summa vocatur, *l. 3. & ult. C. de consul. §. filiusfam. Instit. quib. mod. jus patr. pot. sol.* Hi publica negocia tractabant, & de criminibus judicabant. Tacitus, lib. IV. *Annal. Jam primum*, ait, *publica negocia, & privatorum maxima, apud patres tractabantur; dabaturque primoribus disserere.* Idem, *Priores Senatus infimas delationes exercebant.* *Alexander Imp.* inquit Lampridius, *doctissimos, & sapientissimos Jureconsultos non minus quinquaginta in consilio habuit, quorum sententiis S. C. conficiebantur*: & istud consistorium Principis vocabatur, *l. ultim. C. de offic. divers. jud.* postea consistoriana dignitas est dicta, *l. quicunque. C. de procur.* & ipsi Senatores Patricii Comites consistoriani, quam dignitatem a Constantino inventam Zosimus autumat, lib. V. & lege cautum, ut supra præfectos prætorio sederent, *d. l. ult. C. de Consulib.* A Principe codicillis creabantur, quod non solum Jura, *d. l. ultim.* sed & Tacitus lib. II. significat. Loquens enim de Claudio, ait: *Iisdem diebus in numerum patriciorum adscivit Cæsar vetustissimum quemque e Senatu, aut quibus clari parentes fuerant, paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus majorum, & L. Brutus minorum gentium appellaverat.* Hæc ille. Quod vero Principi in arduis rebus consulerent, & ei vice parentis essent, patricii sunt nuncupati, *l. ult. C. de cons.* Quorum loco hodie Cardinales Romæ successisse videntur, qui & ipsi Summo Pontifici assistentes, magnis in negociis consulunt. Cæteri vero inferiores Senatores Clarissimi sunt vocati, Ulpianus, *l. fœminæ*, 8. *de Senatoribus. Clarissimarum*, inquit, *fœminarum nomine, Senatorum filias non haberi, nisi clarissimos viros sortitæ sunt: tam diu enim clarissima fœmina erit, quamdiu Senatori nupta est, vel clarissimo.* Senatorem hic non patricium intelligit, sed alios inferiores in senatu clarissimos, *l. 2. C. de his qui ven. ætat. impet. l. ult. C. ubi Senat. vel clariss.* Unde clarissimatus dignitas pro senatoria accipitur. Valentinianus A. *in l. 1. C. de equestri dignit. Equites*, ait, *Romanos, secundum gradum post clarissimatus dignitatem obtinere jubemus.* Sed etsi hi duo tituli, initio Senatum distinxerunt, ejusque proprii fuerunt, in alios postea transierunt, ac demum decem magistratuum, seu dignitatum ordines, quanquam non patricii Illustris titulo, sunt honestati, nempe Consules, Præfecti Prætorio, Urbi, Magistri militum, & officiorum, Quæstores, Præpositus sacri cubiculi, Comites largitionum, & rerum privatarum, & domesticorum, quos eodem fere ordine Notitia & Jura, *d. l. ult. C. ubi Senator. vel Clariss. & l. 1. & 2. C. de Præf. Præt. urb.* recensent, ut ex eodem fonte manare agnoscantur. Hi quanquam non Patricii in Illustrium tamen Senatorum numero censebantur. Ulpianus *in l. ult. de Senatoribus*: *Senatores*, inquit, *accipiendos esse eos, qui a Patriciis, & Consulibus, usque ad omnes Illustres viros descendunt, quia hi soli in Senatu sententiam dicere possunt.* Significat incipiendo a Patriciis, qui sunt summi, & Consulibus descendendoque ad Præfectos, & magistros officiorum omnes esse illustres, & Senatores, quæ verba forte a compilatoribus addita fuere. Eas autem dignitates patriciis minores fuisse Zeno significat *in l. 3. C. de Consulibus.* qui statuit neminem creari posse patricium, qui prius Consul, Præf. Prætorio vel urbis aut magister militum non fuisset. Illustres his notis significantur V. I. aut INL. vir illustris, aut inlustris, ut veteres scribebant.

Cæteri qui a Senatoribus descendebant, aut ob aliam causam Senatum ingrediebantur, omnes erant Clarissimi. Quemadmodum vero Illustris nomen a Patriciis in alios fuit propagatum, ita & de clarissimi titulo evenit, qui cum proprius minorum Senatorum esset, in provinciarum magistratus, & alios transiit, in primisque Consules, mox Proconsules Clarissimi dici cœperunt, ita enim eos Pius Antoninus *in coll. l. Rom.* & Severus appellant. *in l. 3. C. de his qui no. infam. l. 1. C. si ex fals. instrum.* quod argumentum est tum spectabiles inventos non fuisse, inter quos postea Proconsules primi fuere. In clarissimos quoque recepti sunt Consulares, id est, præsides Consularibus ornamentis decorati, quorum dignitas *Clarissimatus* vocatur, *l. 2. C. de domest. & protector.* Eodem titulo Correctores provinciarum, *l. 1. C. ut omnes tam civil. l. si post.* 4. *C. de jur. & fact. ignor.* & præsides *d. l.* 1. *C. ut omnes tam civil. l. præses.* 5. *C. de pign. l. 2. C. de ordine judicior.* sunt honestati. Denique & Comites ordinis secundi, veluti Primicerii scholarum, *l. 2. C. de privileg. scholar.* quæ erant num. undecim, *l. ult. C. de loc.* Silentiarii, *l. ult. C. de silentiar.* & alii. Scribebatur autem vir Clarissimus his notis V. C. cujus rei multa ex legum subscriptione patent exempla, *l. 6. C. de jur. omn. jud. l. ult. C. de fisca. usuris.* Idem speciosi vocantur. Ulpianus, *l. speciosas*, 100. *de verbor. signif. Speciosæ*, inquit, *personæ accipiuntur clarissimæ, vel quæ ornamentis senatoriis utuntur*: nobiles quoque appellantur *l. ult. §. sin autem testa. C. de cur. fur. l. nimium, C. de testa.* tanquam notabiles, & honorum luce conspicui, *l. 3. C. de mercatoribus.* Postremo medius & tertius ordo Spectabilium, senatui est insertus, tresque senatorum ordines Illustrium, Spectabilium, & Clarissimorum facti fuere. Isidorus l. IX. *Etymolog* c. IV. *Primi*, inquit,

ſenatorum dicuntur Illuſtres, ſecundi Spectabiles, tertii Clariſſimi: Nam inferius quartum aliquod genus non eſt, ſcil. ſenatorum, ſed extra ſenatum alii gradus Perfectiſſimi, & Egregii fuere. Porro ſicut Illuſtrium, ita & Spectabilium decem aliæ factæ ſunt dignitates, ut Primicerius ſacri cubiculi, & notariorum, Comes Caſtrenſis, magiſtri ſcriniorum, Proconſules, Comes Orientis, Præfectus Auguſtalis, Vicarii, Comites, Ducesque rei militaris, qui eodem quo a Notitia ordine a Zenone *in d. l.* 1. *C. ut omnes tam. civ.* recenſentur. Notarii quoque tribuni, qui laterculum majus tractabant, a Zenone *l.* 2. *C. de primicer.* Spectabiles vocantur. Hisque notis Spectabilis ſignificabatur V. S. quod nomen etiam nunc in quibuſdam Germaniæ regionibus eſt in uſu; in Italia ſordeſcit, quo vix viliſſimi hodie dignantur. Hos Græci περιβλέπτυς appellant *Novella* 23. & ſeq. Clariſſimos vero λαμπροτάτυς *Novella* 71. quæ vox Latine *ſplendidiſſimum* ſonat. Spectabiles quandoque clariſſimi vocantur, quod inde evenire arbitror, quia in Senatum recepti duplici titulo gaudebant. Sic Duces Clariſſimi dicuntur *in l.* 2. *§. ita Clariſſimo Duci, & ſeq. C. de off. P. P. Africæ.* qui ſunt ſpectabiles, *l. penult. C. de appellat.* & Silentiarii ab Anaſtaſio Clariſſimi appellantur, *l. ult. C. de ſilentiar.* qui etiam ſpectabiles erant, *l. omnimodo*, 30. *§. fin. C. de inoff. teſtamen.* & tribuni notarii laterculum majus tractantes. Nomen ſpectabilis ſemel uſurpatur a Paulo Jureconſulto, qui Præfectum vigilum ita vocat, *l.* 2. *C. de primicer. l. neque*, 16. *C. de decurion.* Sed ibi gradus qui eſt ſupra clariſſimum non ſignificatur, quicquid ſenſerit Accurſius: neque enim præfectus vigilum erat magiſtratus, *l.* 2. *§. deinde Cornelius, de orig. jur.* nec pluris quam præſes ut Spectabilis poſſet nominari, quod & Placentinus animadvertit: præterea proconſul poſtea ſpectabilis, *l. raptores*, 54. *C. de Epiſc. & cler.* tum clariſſimus, *l.* 3. *C. de his, qui not. infam.* fuit. Itaque conſtat nondum Spectabilis dignitatem tum inventam fuiſſe, & illud verbum vel a compilatoribus additum, vel ad honeſtandum Præfectum vigilum, non denotandum honoris gradum poſitum.

Illuſtres, Spectabiles, & Clariſſimi hoc privilegio fruebantur, ut per ſe ipſos lites civiles, aut criminalem injuriarum actionem exercere non poſſent, ſed per procuratores id agere compellebantur. Indignũ enim videbatur ſpecioſas perſonas cum inferioribus cauſam dicendo ante judices ſtare, *l. pen. C. de procuratorib.* Poſtea ſpectabilibus & clariſſimis conceſſum eſt, ut ipſi per ſe litigare poſſent, *Authen. ut ab illuſtrib. & qui ſupra eos ſunt.* Habebant & Illuſtres, ſed non Spectabiles, aut Clariſſimi, hoc præcipuũ, ut rei criminum facti, a nullo quam a Principe, vel eo cui Princeps cauſam delegaſſet, poſſent judicari. Quo tempore etſi præſentes, cum judicibus tamen in inferiore auditorii parte ſedebant, ne litigantiũ modo ſtare cogerentur. A judicibus quoque inconſulto Principe condemnari non poterant, ſed tantum abſolvi, *l. ult. C. ubi Senatores, vel clariſſ.* nec niſi ex ſcripto in judicium vocari, vocatique ſe judicio ſtaturos, aut judicatum ſoluturos, ſatisdare non compellebantur, ſed ſatis erat etiam criminaliter accuſatos id juramento promiſiſſe, *l. pen. C. de dignitatib.* Cum præſidibus provinciarum honoris gratia in tribunali ſedere poterant etiam qui honorarias has dignitates obtinuiſſent, niſi ipſi litigaſſent: nam quo tempore illorum cauſæ agitabantur, ab eo loco abſtinebant. Valentinianus A. *in l. ult. C. de off. div. jud. & l.* 1. *C. de off. civ. jud. Sciant*, inquit, *Principes & cornicularii, & primates officiorum, & judices etiam ternas libras auri a ſuis facultatibus eruendas, ſi honoratis viris, quibus etiam conſiſtorium noſtrum ingrediendi facultas præbetur, ſecretarii judicum non patuerit ingreſſus, aut reverentia non fuerit in ſalutatione delata, aut ſedendi cum judice ſocietas denegata:* Hæc ille. Ex cujus verbis apparet eos etiam reverenter ſalutatos fuiſſe; poſſunt etiam Illuſtres quas ferunt ſententias, per officiales ſuos recitare: cæteri ex ſcripto legere tenentur, *l. ult. C. de ſent. ex peric. reci.* Aliis præterea perfectiſſimorum immunitatibus gaudebant, de quibus infra dicetur. Turpibus quoque lucris Illuſtres abſtinere oportebat, nec ultra trientem uſurarum capere, *l. eos*, 26. *§.* 1. *C. de uſuris.* nec vilem uxorem ducere, *l.* 1. *C. de naturalib. liber.* quod ultimum poſtea eſt ſublatum, *§. ult. in Auth. quib. mo. natu. effic. ſui. §. quia vero. in Auth. ut liceat matri & aviæ.* Illuſtres etiam illuſtriſſimi promiſcue vocabantur, *d. l. fin. C. ubi ſenat. vel clariſſ.* aliiſque ſpecioſis nominibus honeſtabantur, ut SUBLIMISSIMI atque EXCELLENTISSIMI, *l. tam dementis*, 28. *C. de epiſc. aud.* ſic nominatus Quæſtor Palatii, quem illuſtrem eſſe conſtat, *l. præcipimus*, 32. *& l. jubemus*, 34. *C. de appel.* Item EXCELSI GLORIOSISSIMIQ. *d. l. raptores*, 54. *C. de epiſ. & cler. in Nov.* 1. *ſeu Auth. de hære. & Falc. Nov.* 2. 4. & multis aliis. ET MAGNIFICI *§.* 1. *in Auth. ut juſjurandum. d. l. præcipimus*, 32. *l. eo caſu*, 33. *C. de app. d. l. ult. C. ubi ſenator. vel clariſſimi.* dicebantur, quo nomine & ipſi Principes gaudebant, *l.* 1. *C. de veteranis; & in proœmio inſti. in princ. cap. venerabilem*, 34. *§.* 1. *de elect.* Si quis cum Illuſtri viro, & præcipue Præfecto Prætorio, vel urbi loquebatur, vel ad eum etiam Princeps ipſe ſcribebat, his verbis appellabat, VESTRA MAGNIFICENTIA, *l. ult. C. de off. ejus qui vic. alter. gerit.* vel ILLUSTRIS MAGNIFICENTIA TUA, *l.* 2. *C. de offic. mag. milit.* aut CELSITUDO, *l. ult. C. de nume. §. ſcriptum, in Auth. ut jud. ſine quoquo ſuffragio fiant, & in Auth. ut ordin. præfectur. in fin. quæ eſt Nov.* 70. quo titulo hodie Principes paulo Regibus inferiores honeſtantur. item SUBLIMITAS, *l. actuar.* 7. *C. de num.* & MIRANDA SUBLIMITAS, *l.* 9. *C. T. de curſu pub.* MAGNITUDO, *l. pen. C. de num.* EMINENTIA, *in Auth. ut ab Illuſtribus.* Græce ὑπεροχὴ, quod verbum interpres vertit EXCELLENTIA, *in Auth. de trien. & ſemiſſe, in fin. & in Auth. & non fiant pign. in fin.* AUCTORITAS TUA ſcripſit Julianus *in l* 26. *C. T. de curſ. publico.* SINCERITAS TUA erga P. V. Valentianus *in l.* 22. *C. T. eod. tit.* & erga P. P. Valens *in l.* 35 *C. T. eod. tit.*

Sedes quoque Præfecti Prætorio AMPLISSIMA vocatur, *l.* 3. *C. de nu.* quandoque MAGNIFICA, *d. l. fin. C. ubi ſenator. vel clariſſ. l.* 16. *C. T. de curſu publico.* nonnunquam EXCELSA, *Rubr. C. de nu. Sedis excel.* & EMINENTISSIMA, *l.* 2. *C. de præpoſ. ſacr. cubic.*

Cum Spectabili loquens, dicebat VESTRA SPECTABILITAS, *l.* 2. *C. de apoc. publ.* cum clariſſimo VESTRA CLARITAS. Ita ad Agerochium clariſſimum præſidem Hæmimontis in Thracia Juſtinianus ſcribit, *in Auth. ne quis mutuum dans agricolæ, quæ eſt Novella* 32. Aliquando VESTRA SINCERITAS, *l. univer.* 9. *C. ubi cauſæ fiſc.* VESTRA GRAVITAS, ut Valentinianus Honoratum Conſularem Byzantii appellat, *l.* 1. *C. de off. comi. rer. privat.* Diocletianus Serapionem, *l.* 3. *C. de pedan. judicibus.* qui ex hoc deprehenditur præſes fuiſſe, ut voluit Azo, non præfectus prætorio, ut credidit Accurſius. Nam & ibi diſerte prædiale judicium nominatur. VESTRA REVERENTIA, & VENERATIO dixit D. Baſilius Terentio Comiti ſcribens: & VESTRA POTESTAS, Opt. *ad Parmen. l.* 1.

Tantum vero his dignitatibus præditos honorandi ſtudium fuit, ut tribus auri libris multarentur, qui eos ſuo titulo, vel honorifico nomine non appellaſſent, aut colloquendo vel ſcribendo reverenter non ſalutaſſent, *l.* 2. *C. de off. div. jud. l. potioris*, 5. *C. de off. rector. provin.* Valentinian. *in l. ult. C. de off. diverſ. jud.*

& l. 2. *C. de prox. sacr. scrinio. Ternas*, inquit, *auri libras pendent, si honoratis viris reverentia non fuerit in salutatione delata*. Sed nec inferiores magistratus majoribus se æquare poterant. Præsidibus enim provinciarum Illustres viros fratres appellare non licebat; multa in eum qui hoc ausus esset imposita, *d. l.* 2. *C. de off. diver. jud. l. potioris*. 5. *C. de offic. rect. provinc. C. de perfectissimatus dignitate*. A

CAP. III.

DE PERFECTISSIMIS.

TRES præmissi tituli ad Senatorum ordines honestandos inventi fuere, sequentes extra Senatum ad alios exornandos sunt excogitati. *Constantinus enim ut plures extolleret*, inquit Eusebius, lib. IV. cap. IV. *multa honorum genera adinvenit*. Primi ergo post clarissimos instituti sunt equitibus digniores Perfectissimi. Constantinus *l.* 1. *C. T. de his qui ven. ætat. impetrat. Senatores*, ait, *veniam ætatis impetrantes apud officium P. V. de suis moribus, & honestate perdoceant, perfectissimi apud vicariam præfecturam: equites Romani apud Præfectum vigilum*. Hæc ille. Equites enim secundum post clarissimos locum habebant, *l.* 1. *C. de equestr. dignit.* eos perfectissimi præcedebant, a quibus proprio titulo distinguuntur. Et licet Macrobius lib. VI. *Saturnal.* M. Valerium Probum, qui diu eques militaverat, virum perfectissimum appellet, is non ab equestri militia, sed a Principe hunc honorem obtinuerat, qui codicillis ab Imperatoribus concedebatur, *l.* 1. *C. de perfectiss. dignit.* Hic est ille Probus, qui marmorum vetustiorum notas interpretatur, & P. P. Illyrici fuit, *l.* 2. *C. de defensorib. civitatum.* ad quem Jura extant, & Ausonii epigrammata. Perfectissimi etiam honore decorabantur, qui minimas provincias regebant, ut erat Præses Arabiæ, *l.* 18. *C. de pœnis.* & Dalmatiæ, quem inter perfectissimos Notitia locat. Idem credo de Præside Isauriæ, qui in Præsidum Clarissimorum catalogo non legitur. Rationales etiam perfectissimi dicebantur, ita Bassianum vocat Symmachus, epist. XLI. lib. I. Eodem honore ornabantur capita scriniorum, Comitis largitionum, *l. scriniis*, 7. *C. de palatin. sacr. largit.* & ejus Comites per diœceses. Constantinus enim Tertullianum Comitem largitionum diœceseos Asianæ virum perfectissimum appellat, *l.* 3. *C. fin reg. l.* 1. *C. T. eod.* & Leo, *in l. orphanotrophos*, 31. *C. de Episc. & cler.* magistrum census, qui postea est factus clarissimus, *l. ult. C. de jur. emphyt. l. consulta*. 23. *C. de testam. l. secundum*. 32. *C. de donat.* Perfectissimos his verbis appellabant etiam Imperatores GRAVITAS TUA, *l.* 1. *C. de his, qui se defer.*

Quando inventi fuerint perfectissimi non constat, sed vetustior eorum videtur origo. Narrat enim Diocletianus *l. Divo*, 11. *De quæstionib.* M. Antoninum dispósuisse, ne eminentissimorum, & perfectissimorum liberi pœnis plebejorum afficiantur. Nullibi tamen de his in *Pandectis* fit mentio. Quemadmodum vero tres Comitum ordines invenit Constantinus, totidem credendum est ab eo perfectissimorum classes divisas fuisse. Erant enim primi, secundi, & tertii ordinis perfectissimi: quales multi in scriniis largitionum nominantur, *in l. ult. C. d' diverf. off. d. l. scriniis*, 7. *C. de palat. sacr. larg.* Hæc dignitas his notis scribebatur V. P. ideft, vir perfectissimus, cujus rei exemplum est in inscriptione cujusdam rescripti Constantini, *l. cum reis*, 18. *C. de pœnis*. quæ est hujusmodi:

CONSTANTINUS. A. THEODORO.

V. P. PRÆSIDI. ARABIÆ.

Perfectissimorum meminit & Ammianus lib. XXI. cap. XVI. Loquens enim de Constantio ait: *Nec sub eo Dux quisquam cum clarissimatu provectus est, erant enim Perfectissimi*, id est, neminem copiis militum præfecit, qui esset Senator: sed eos tantum, qui essent Perfectissimi. Hodie eos qui in minoribus oppidis jus dicunt, inter perfectissimos connumerari posse crediderim, cum nunc, quoad jus dicendum, quælibet civitas sit instar provinciæ, *glo. in l. ult. in verb.* I. *una provincia. C. de longi temp. præscript.* Sunt
B enim ut olim Præsides Arabiæ, & Dalmatiæ. Maximis vero civitatibus, & Metropolitanis præfecti velut locum Proconsulum tenentes, Spectabiles vocari possent: Qui vero mediis jus dicunt, Clarissimi.

Privilegium habeant V. P. ne ipsi, vel eorum liberi, usque ad pronepotes criminis causa torqueri possent, nec plebejorum pœnis subjici, *d. l. Divo*. 11. *C. de quæstionib.* quare nec in metallum damnari, nec furcæ affigi, nec vivi exuri consueverant, *l. mortis*, 9. *§. istæ. de pœnis.* nec fustibus cædi, *glo. in d. l. Divo*. Hodie hic titulus penitus in desue-
C tudinem abiit.

CAP. IV.

DE EGREGIIS.

INTER ordinarias dignitates est & Egregiorum, quam, etsi a Notitia omissam, præterire nolui, cum ejus Jura meminerint. Hoc honore infra perfectissimos fungebantur, qui eum codicillis a Principe obtinuissent, quemadmodum in aliis dignitatibus observabatur. Constantius, *leg.* 42. *C.*
D *Theod. de decurionibus.* scribens ordini Cæsenatium: *Si quis*, inquit, *clarissimæ meruerit infulas dignitatis, nec indulti muneris gratiam codicillorum allegatione percepit, impetratæ fructum dignitatis amittat.* Hæc ille. Itaque sicut sine codicillis nemo se clarissimum, ita nec egregium, perfectissimumve dicere poterat. Hæc dignitas sordidis aut vilibus non dabatur. Constantinus *l.* 1. *C. Theod. de murileg.* ad Bithynios: *Monetariis*, ait, *nec dignitas perfectissimatus tribuitur, nec ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus*.

Egregii in primis erant Scriniarii Principis, qui postea tribuni notarii palatii creabantur. Cassiodo-
E rus, lib. I. *Variar.* ad Senatum urbis loquens de patre Cassiodoro: *Pater*, inquit, *candidati, sub Valentiniano Principe gessit Tribuni & Notarii laudabiliter dignitatem. Honor qui tum dabatur Egregiis, cum ad Imperiale secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium nequeat inveniri*. Hæc ille. Quarundam etiam provinciarum administratores, egregii dicebantur. Constantinus enim *l.* 5. *C. Theod. de decurionibus. Eos*, ait, *quibus provinciæ commissæ sunt, quique merito amplissimarum administrationum, honorem perfectissimatus, vel egregiatus adepti sunt, frui oportet dignitate indulta*. Sed
F & hic titulus hodie ab usu recessit, ut vix infimæ conditionis, & ex ima plebe homines, hoc nomine dignentur. Cum vero a veteribus Jureconsultis egregiæ personæ nominantur, *l. ad personas*, 15. *de jurejurand.* speciosas & sublimes, non autem hujus gradus homines significari puto. De egregiis & aliis titulis Lactantius, qui Crispi filii Constantini præceptor fuit, ita scribit, *Divin. Instit.* lib. XV. *Nemo egregius, nisi qui bonus, & innocens fuerit: nemo clarissimus, nisi qui opera misericordiæ largiter fecerit: nemo perfectissimus, nisi qui*

omnes gradus virtutis impleverit. Ad has, & alias honestas personas scribens D.Basilius, *Prudentiam* vestram, *Dilectionem*, *Honestatem*, *Gravitatem*, & similia dixit, cujus observationis tam Græci quam Latini studiosiores fuerunt.

Egregiarum personarum eadem sunt privilegia, quæ & perfectissimarum; nam in Jure æquiparantur, *dict. l. Divo*, 11. *C. de quæstionibus*. & ideo sicut illi, neque hi torqueri, nec plebejorum suppliciis puniri possunt. Additur vulgo, ut pro dicendo testimonio, vel præstando juramento, ad judicem non vocentur; sed ipsi in propriis ædibus examinentur, & juramentum præstent, *dict. l. ad personas* 15. *de jurejurand*. Verum id non de hoc gradu egregiorum, sed de omnibus eminentissimis personis puto intelligi.

Immunitatem etiam præbendi tyrones, & munerum personarum sordidorum egregii habent, *l.* 10. *C. de pala. sacr. largit.* Inter egregias personas a nostris interpretibus recensentur saccrdotes, *glos. Alberi. Aret. Jas. num.* 19. *ad dict. l. ad personas.* 15. *Felin. in cap. si quis.* 8. *num.* 3. *&* 5. *de testib.* advocati fisci, vel Reipublicæ, *Bart. in l.* 1. *C. de advoc. divers. judic.* auditores sacri palatii Romæ, Doctores, & Equites aurati, *Rota conclus.* 88. *in novis, Jas. in dict. l. ad personas.* 15. *in princip. numer.* 10, *Felin. in dict. cap. si quis.* 8. *numer.* 6. His addo juridicos castrorum, qui egregiis, minimas provincias regentibus, possunt comparari, *l.* 5. *C. Theod. de decurionibus*. Decuriones egregii non sunt, eorum tamen gaudent privilegiis, *dict. leg. Divo*, 11, *& l. decuriones*. 6. *C. de quæstionibus*, Hi sunt civitatum curiales, consilii publici causa descripti, in quo Cynus *in dict. l. Divo*. 11. & Salicetus hallucinantur. Decuriones enim Reipub. consulunt, *l. pupillus*. 249. *§. decuriones, de verborum significat.* & sunt velut Romæ Senatores, & ideo nec torquentur, nec plebejorum pœnis subjiciuntur; quamvis hoc in Æmilia seu Longobardia servari Salicetus *in dict. l. Divo*, 11. neget. Hi velut quædam Rom. Senatus simulacra clari vocabantur, ut innuit Juvenalis *Satyr.* III. inquiens;

——— Clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis ædilibus albæ.

Præter supradictos inventus est & Nobilissimi titulus omnibus antecellens, & paucis attributus, qui quodammodo Imperii participem faciebat, & quasi Cæsarem. Eo honestatus vestem purpuream, aureo limbo circumdatam gestabat, ut in II. auctor est Zosimus. Herodianus Commodum Imp. nobilissimum appellat, sed titulum dignitatis non puto apud eum significari.

Primus circa annum salutis CCLXIX. Licinius Valerianus in marmore Vindobonæ, mox Carinus & Numerianus ejus filius in aliis vetustis monumentis nobilissimi Cæsares sunt appellati, Deinde Severus, & Maximinus, *l.* 1. *C. de feriis*. post hos Gratianus & Valentinianus adhuc infantes Nobiles pueri sunt nuncupati, *in l.* 2. *de magistr. municip. l.* 5. *C. de feriis*. Justinianus quoque velut Imperii successor a Justino nobilissimus est appellatus, inquit Zonaras, sed & fœminæ hoc titulo honestabantur, Nam Marina Arcadii filia in prima regione Constantinopolis, & Arcadia in decima regione, ubi earum erant ædes nobilissimæ vocantur. Hunc honorem a Constantio excogitatum Zosimus scribit, lege lata, ut ante Præfectos Prætorio federent. Sed hæc dignitas ab eo aucta non inventa esse potest, quam antea fuisse ostendimus Verum Notitia quatuor tantum dignitatum titulos, Illustrium, Spectabilium, Clarissimorum, & Perfectissimorum cum insignibus repræsentat, ab illustribusque exordiens, Præfectos Prætorio Orientis, & Illyrici præmittit. Sed, ut clarius eorum origo & historia intelligatur, prius generaliter de Præfectis differam; mox singillatim de eo, qui Orienti, & alio, qui Illyrico præerat, verba faciam.

CAP. V.

DE PRÆFECTIS PRÆTORIO.

INTER illustres primum locum Præfecti Prætorio a Prætoribus denominati obtinent: olim enim quoscunque militares magistratus prætores vocatos Asconius, Justinianus, *Nov.* 25. *&* 28. & Festus scribunt. Ab his tentoria exercituum Ducumque prætoria sunt nuncupata, & prætoria cohors, quæ ante eorum tentorium excubabat. Navis quoque, qua præfectus classis vehebatur, prætoria est appellata. Qui igitur principis prætorio, seu tentorio, & militibus prætorianis illud custodientibus præerat, Præf. Præt. est vocatus: illis tanquam stipatoribus Scipio Africanus sescuplum stipendii, id est, integrum & dimidium ejus quod alii accipiebant, præstitit. Augustus vero Senatusconsulto duplum dedit ut Dion lib. xxxv. scribit, iisdemque quinque millia dragmarum, cum annis XVI. militassent: id est, ferme CC. aureos donavit, aliis tria millia, seu CXX. aureos, cum annis XX. meruissent. Eorum numerus erat X. millium, quos in X. partes seu cohortes sub totidem Tribunis divisos fuisse Dion scribit, lib. LV. Hæ sunt prætorianæ cohortes X. quas in epilogo regionum urbis P. Victor ponit, singulæ mille continentes milites, Erant hi majoris staturæ quam cæteri, splendoribusque armis ac vestibus ornati, Herodianus lib. V. *A Macrino*, inquit, *pugnabant corporis custodes, ac stipatores, quos Prætorianos vocant, fortiter stantes, reliquum omnem exercitum soli sustinebant, videlicet proceri homines, atque ex omni numero electi*, Idem lib. II. loquens de prætorianis Didii Juliani exauctoratis: *Breves*, ait, *illis gladiolos detrahunt, quos auro argentoque ornatos, in usum pompæ suspensos habebant; tum zonis, vestituque, ac cæteris militiæ insignibus per vim ablatis, nudos ad unum exauctoratosque dimiserunt*. His postea successerunt 3500. præstantissimorum Armeniorum; qui in scholas IX. sunt divisi, de quibus infra in magistro officiorum dicetur. In hos Prætorianos Præfectus Prætorio summum habebat Imperium, cujus consilio cuncta Principes gubernabant. Erat enim illi, qui Romulo Tribunus celerum, Consuli legatus, Quæstor Prætori, Magister equitum Dictatori, *l.* 1. *de off. P. P.* Tantam denique Præfecti Prætorio auctoritatem obtinuerunt, ut non modo res belli, & arma administrarent, sed & causas appellatione suspensas judicarent, & cuncta imperii negocia tractarent.

Augustus primus hujus magistratus auctor, duos ex equestri ordine Præfectos Prætorio creavit, ut sibi invicem obstarent, si quid novi alter moliretur, Dion lib. LV. Tiberius vero unum fecit Ælium Sejanum, quem etiam consiliarium, atque omnibus in rebus ministrum habuit. Tantum denique ipsum extulit, ut ob nimiam potentiam suspectum coactus fit occidere, Is Tiberio suasit, ut per urbem dispersos milites unis in castris contineret. Tacitus lib. IV. ab initio: *Vim*, inquit, *præfecturæ modicam antea intendit, dispersasque per urbem cohortes una in castra conducendo, ut simul imperia acciperent, numeroque & robore, & visu inter se fiducia ipsis, in cætero metus crearetur*. *Prætendebat lascivire militem diductum*: *si quid subitum ingruat*,

majore auxilio pariter ſubveniri, & ſeverius acturos, ſi vallum ſtatuatur procul urbis illecebris. Idem Tranquillus tradit in *Tiberio* c. XXXVI. *Romæ*, ait, *caſtra conſtituit, quibus prætorianæ cohortes, vagæ ante id tempus, & per hoſpitia diſperſæ, continerentur*. Hæc *caſtra prætoria* pro prætorianis Plinius lib. III. cap. v. appellat, quibus Præfecti initio nullas cauſas tractabant, ſed res bellicas tantum curabant. *Auguſtus enim*, inquit Tranquillus in *Auguſto*, cap. XXXIII. *appellationes quotannis urbanorum quidem litigatorum Prætori delegabat urbano, at provincialium conſularibus viris, quos ſingulos cujuſque provinciæ negociis præpoſuiſſet*. Idem refert Neronem ſtatuiſſe, ut appellationes a judicibus ad Senatum fierent. Spartianus quoque imperante Hadriano, moris fuiſſe ſcribit, ut cum Princeps cauſas cognoſceret, & Senatores, & Equites Romanos in conſilium vocaret, & ſententiam ex omnium deliberatione proferret, nulla Præfectorum mentione facta, primus Marcus Antoninus cœpit ſecum Præfectos habere, quorum auctoritate & periculo jura dictabat, ait Capitolinus in *M. Antonino*. Tandem Commodus, ut ipſe delitiis vacaret, Perennio Præfecto omnes curas commiſit, ut auctor eſt Lampridius; itaque demum judicia, & appellationes in Præfecturam ſunt translatæ, *l. præcipimus*. 32. *§. huic. C. de appell.* Alii poſt Tiberium exemplo Auguſti duos Præfectos Prætorio creaverunt, Commodus tres; ut idem Lampridius ſcribit. Poſteriores vero invadentibus fines Romani Imperii Barbaris, certis regionibus Præfectos aſſignarunt. Sub Decio enim Vectium Aquilium P. P. Orientis fuiſſe Metaphraſtes, & Martyrologium affirmat. Sub Valeriano Q. Vicarium, & Ragonium Clarum P. P. Illyrici, & Galliarum, Spartianus in *Balliſta* nominat. Sed hi certi non erant, nec perpetui, ſed pro temporum ac belli neceſſitate creati.

Conſtantinus vero immenſa Præfectorum poteſtate diviſa ac diminuta pro duobus quatuor conſtituit, unumque Orienti; alium Illyrico; tertium Italiæ, & Africæ; quartum Galliis, Hiſpaniiſque & Britanniæ præfecit, & civilia tantum negocia tractare juſſit, ac militibus quibus antea imperabant, magiſtros militum præpoſuit. Zoſimus lib. II. *Cum eſſent*, inquit, *duo Præfecti Prætorio, qui hoc officium communiter gerebant: nec palatini tantum ordines eorum cura poteſtateque gubernabantur, ſed etiam ii, quibus urbis erat commiſſa cuſtodia, & quotquot in omnibus limitibus erant collocati. Hic enim Præfectorum prætorio magiſtratus, qui poſt Imperatorem ſecundus exiſtimabatur, annonas erogabat, & contra militarem diſciplinam admiſſa convenientibus pœnis corrigebat. Conſtantinus autem hunc magiſtratum in quatuor Imperia diſcerpſit. Nam uni Præfecto Prætorio totam Ægyptum cum Libyæ Pentapoli, & Orientem ad Meſopotamiam uſque; & præterea Cilices, Cappadoces, Armenios, oramque maritimam totam, a Pamphylia Trapezuntem uſque, & uſque ad Caſtella prope Phaſidem ſita, tradidit: eidem & Thracia commiſſa, & Myſia, Æmi ac Rhodopes ac Doberi oppidi finibus circumſcripta: præterea Cyprum adjecit, & Cycladas inſulas; Lemno & Imbro, & Samothracia exceptis. Alteri, Macedones attribuit, & Theſſalos atque Cretenſes, ac Græciam, ac circumjacentes inſulas, & Epirum utramque; præter has & Illyrios, Dacos, Triballos & Pannonios ad Valeriam uſque, & Myſiam ſuperiorem. Tertio, totam Italiam, & Siciliam, & circumjacentes inſulas, & Sardiniam, Corſicam, Africam a Syrtibus Cyrenem uſque. Quarto, Tranſalpinos Celtas, & Hiſpanos cum inſula Britannica commiſit. Hac ratione diviſo Præfectorum imperio, ſtudioſe conatus eſt aliis quoque modis eorum poteſtatem imminere. Nam cum præeſſent ubique locorum militibus non modo centuriones & tribuni, verum etiam Duces: (ſic enim appellabantur, qui quolibet in loco prætorum vicem obtinebant) Magiſtris militum inſtitutis, altero equitum, peditum altero, & in hos translata poteſtate militum ordinandorum, & coercendi delinquentes; hac etiam in parte Præfectorum auctoritati detraxit*. Hæc Zoſimus. Sed etſi a Conſtantino militum cura Præfectis eſſet adempta, magnam tamen ſemper auctoritatem retinuerunt: edicta enim perpetuo obſervanda promulgabant, niſi a Principe revocata fuiſſent, *l. formam*. 2. *C. de offi. P. P. Orient. & Illyrici.* regionum ſibi commiſſarum præſidibus imperabant, *l. 1. C. de offic. P. P. Africæ* eos delinquentes puniebant, aut inhabiles removebant, *l. 3. & 4. C. de offic. P. P. Orient. & Illyrici.* ipſiſque ſalarium a Fiſco debitum ſolvebant, *l. 1. C. de annon. & capitat.* Quare illi magiſtratus codicillos in præfecti actis inſinuabant, pro quibus præfecti officio plerumque aureos XL. *Nov.* 8. *in Notitia.* quandoque minus pendebant, *l. 1. § ult. l. 2. in prin. C. de offic. P. P. Africæ*. A præſidibus etiam ad præfectos appellabatur, *l. præcipimus* 32. *C. de appell.* Spectabilium vero ſententias præfectus prætorio, qui erat in Principis comitatu, & Quæſtor palatii cognoſcebat, *§. illud, & §. ille. in Aut. de appellat. d. l. præcipimus*. 32. Sed poſtea in milites aliquod imperium præfectum recepiſſe Caſſiodorus lib. VI. *Variar.* ſcribit, qui ita de ejus poteſtate diſſerit: *Magna quantitate mulctat errantes, fiſcum pro ſua deliberatione diſtribuit, evectiones ſimili poteſtate largitur, vacantia bona proſcribit, delicta provinciarum judicum punit, verbo ſententiam dicit*: quam ex ſcripto, ut alii, recitare non tenetur, *l. pen. & ult. C. de ſent. ex peric. recit.* & paulo poſt, bene eſt ut leges poſſit condere, *l. 2. C. de offic. P. P. Orient. & Illyrici.* quando ejus reverentia poteſt negocia ſine appellatione finire, *l. 1. C. de ſent. P. P. & l. 1. §. de offic. P. P. Poteſtate igitur nulla dignitas illi eſt æqualis: vice ſacra ubique judicat, nullus ei miles de fori ſui auctoritate præſcribit, excepto officiali magiſtri militum. curiales etiam verberat, qui appellati ſunt legibus; minor ſenatus, & licet aliæ dignitates habebant titulos præfinitos, ab iſta tamen pene geritur, quicquid in noſtro Imperio æquabili moderatione tractatur*. Hæc ille: quod vero Caſſiodorus ſcribit magna quantitate Præf. Præt. mulctare, ea eſt uſque ad quinquaginta libras auri. Gratianus *in l. 4. C. de modo mul. Illuſtres*, inquit, *viros Præfectos prætorii, uſque ad* L. *librarum auri mulctam cum peccatum graviſſimum erit, pervenire ſinimus*. ea erat ſumma 3600. aureorum noſtrorum fere 5500. Commeatum quoque militibus ſuppeditabant, vias eunti in expeditionem exercitui complanabant, & tentoria diſponebant. Conſtantinus Porphyrogeneta *de thematib. Præfecti*, inquit, *prætorio, Principibus expeditionem facientibus commeatum exercitui prompte procurabant, tentoria componebant, & vias purgabant*. Suidas in *verb.* ἔπαρχος πραιτ. Præfectis P. ſummam, & imperium vectigalium fuiſſe commiſſum ſcribit. Pro quibus erigendis forma obſervabatur, quam Juſtinianus præſcribit *Novel.* 128. ſignificabat Princeps præfectis quanta ſibi ſequente anno pecunia opus eſſet, illi facta ejus diviſione inter populos, menſe Julio vel Auguſto apud acta ſcribebant, quantum quæque provincia, vel civitas, pro indicto a Principe tributo, ſequente anno ſolvere teneretur, quæ adærandæ ſpecies, quid in arcam largitionum inferendum, quantum in milites eſſet inſumendum. Hæc deſcriptio initio cujuſque indictionis, id eſt, menſe Septembri ad præſidum provincias mittebatur, *l. ult. C. de can. largi. tit. l. ult. C. de annon. & trib. l. 1. C. de milit. veſte.* Leo A. *d. l. ult. C. de canon. largi. tit. Delegatio*, inquit, *ab*

amplissima præfectura, in diversas provincias ex more quotannis emittitur. Hæc delegatio appellabatur, *in l.* 1. *&* 2. *C. de indict. l. nulla* 7. *l. annonas.* 15. *C. de erog. milit. annon. l.* 1. *C. de annon. & capitat.* quam Præsides in singulis civitatibus legendam publice proponebant: ipsi vero omne damnum fisci, ob non servatam hanc formam, si quid minus solutum fuisset, ex suo sarciebant. Summa autem solvendorum tributorum hæc fuit; Tenebantur cujusque provinciæ homines quotannis tributum, vestem militarem, & indictum solvere, *l. ult. C. si propter pub. pensit.* pro tributo quinquagesimam tritici, quadragesimam hordei, & vini, laridique quod collegissent vicesimam: fœnum præterea ac paleas conferebant, *l. modios.* 9. *de suscep. & arc.* quæ omnia in horreo publico condebantur, *l. frumenta.* 6. *cum l. seq. eo. tit. l. fortissimi.* 6. *C. de ero. mil. ann.* quorum præcipua erat Præfect. Prætorio cura, *l.* 1. *C. de indi. l.* 1. *C. de superindic. Nov.* 128. Capitolinus enim in *Gordiano Juniore* scribit, Mesitheum Gordiani P. P. & socerum tam diligentem fuisse, ut in majoribus civitatibus tantum frumenti, aceti, hordei, laridi, ac palearum esset, quantum toto anno ad alendum exercitum sufficeret, in minoribus urbibus XXX. aut XL. dierum, in aliquibus duorum mensium, ubi minimum XV. Hæc jussu Præfecti in oppida inferebantur: ob id pondera, & mensuras, id est, modios æneos, vel lapideos, & sextarios in civitatibus publice propositos habebant, *d. l. modios.* 9. *& d. Nov.* 128. Severus Imp. hæc ipse curabat, *qui*, ut scribit Spartianus, *moriens septem annorum canonem ita ut quotidiana* LXXV. *millia modiorum expendi possent, reliquit: Olei vero tantum, ut per quinquennium non solum urbis usibus, sed & totius Italiæ, quæ oleo egeret, sufficeret*. Hæc ille. Trajanus quoque providerat, ut per VIII. annos canon frumentarius semper Romæ essent. Lampridius in *Heliogabalo*: Aliquæ vero provinciæ oleum, aliæ diversas species solvebant, ut Leptitani in Mauritania oleum, quos Cæsar in lib. VIII. *de bello civili*, sub fin. scribit, centum triginta millia pondo olei Romanis pensitasse: Galli, & Hispani equos, Strabo lib. V. Tacitus lib. II. Lucani sues, Brutii boves præstabant, pro quibus postea MCC. aureos pensitarunt. Cassiodorus in lib. II. *ad Vitalianum*. Siculi decimam tritici, quæ erat DCCC. millium modiorum, & si opus fuisset, aliam decimam solutis a fisco in singulos modios ternis H-S. & rursus aliam, solutis quaternis H-S. in singulos modios conferebant. Cicero VIII. *actio. in Verrem*. Ægyprii quintam omnium fructuum. Orosius lib. I. cap. VIII. Quare Constantinopolim 800. myriades medimnorum tritici mittebant. Ut in *edicto* Justiniani 13. Quæ omnia P. P. procurabant. Exigebant & singulas chlamydes, a provincialibus in XX. aut XXX. juga seu jugera pro regionis consuetudine militibus danda, vel pro singulis vestibus aureum, *l.* 2. *&* 3. *C. de milit. veste*. Indictam præter hæc a Principe provinciis quotannis auri summam exigi curabant, *l.* 1. *C. de indic. l.* 1. *C. de superindic. l.* 3. *C. de annon.* Capitationem quoque, id est, didrachmum pro cujusque capite ab Augusto impositum, D. Hieronymus in XVII. *Matth.* arcæ suæ inferebant, *l.* 1. *cum antea.* 10. *C. de agric. & censit.* quod onus postea civibus est remissum, *l.* 1. *C. de capi. civi. cens. eximen.* Omnia denique vectigalia, portoria, salinæ, *l. inter publica.* 17. *infi. de verb. sign.* annonæ, ac classes ad species transvehendas, sub eorum erant dispositione, *l.* 8. *l.* 10. *& seq. C. de vectig. l.* 1. *C. de classicis*. Cassiod. in præf. lib. *rer. variar.* solvebant autem negotiatores pro rebus importatis, vel exportatis octavam mercium, *l.* 1. *universi.* 2. *l. ex præstatione.* 7. *C. de vectig. & commissis*. Iidem veredis currebant, & aliis currendi facultatem concedebant, quod nulli majorum judicum præter magistrum officiorum facere licebat. Gratianus A. *in l. judicib.* 9. *C. de cursu publico*. *Jus*, inquit, *concedendi evectionem, id est, facultatem currendi, soli Principi, magistro officiorum, & P. P. competit*. Et ita interpretanda est Notitia in P. P. Illyrici, dum ait, *uterque P. P. evectiones annuales non habet*, id est, non impetrat quotannis a Principe, ut utatur cursu publico, quemadmodum Vicarii, qui denas aut duodenas evectiones obtinebant, & Præsides binas, *l.* 12. *C. de cursu publico*. Sed ipsi PRÆFECTI, inquit, EMITTUNT, id est, suo jure currunt; & aliis etiam concedunt currendi facultatem. Legendum est autem PRÆFECTI non PRÆFECTOS, ut in impresso, quæ vox nihil significat. In Codice Ursini de P. P. Orientis legitur PRÆFECTURA. PRÆFECT. EVECTIONES ANNUALES NON HABET, SED IPSE EMITTIT. in fine officii P. P. Illyrici habet, PRÆFECTUS PRAETORIO ILLYRICI, IPSE EMITTIT. Unde constat mendosum esse Codicem impressum.

Creatum Præfectum Prætorio, primum Princeps parazonio accingebat, (ita ensis zona alligatus, magistratus insigne vocabatur.) Trajanus enim, ut auctor est Dion, suo Præfecto prætorio nudum gladium porrexit, dicens, *accipe hunc ensem, quo si recte imperavero, pro me uteris; sin minus, contra me vertes*. Olim ex equestri tantum ordine eligebantur, Senatores enim esse non poterant, forte ne nimia potentia extollerentur. Quare Paternum ab administratione præfecturæ per honorem laticlavii a Commodo submotum fuisse, Capitolinus scribit. Condoluit & Marcus Antoninus quod Pertinacem, qui postea imperavit, Præfectum facere non posset, quia Senator erat. Sed hoc usque ad Alexandrum permansit, ipse primus suis Præfectis prætorio Senatoriam dignitatem addidit, ut clarissimi dicerentur, & ne non Senator Senatores judicaret. Quare postea Clarissimi, & Illustres sunt appellati, sic Constantinus, *l.* 6. *C. T. de anno. & trib.* Rufinum, Valentinianus, *l.* 19. *C. Th. de petit.* Cynegium P. P. vocant: quod vero legitur P. P. a Severo clarissimos vocatos fuisse, id a compilatoribus additum puto, *in l.* 1. *C. de sent. pass.* Quadrijugo curru & aurato vecti Præfecti in publicum prodibant faustis præconum vocibus, & acclamationibus excepti, *l.* 1. *C. de quæstorib. §.* 1. *Auth. ut ordina. Præf. seu Novel.* 70. acclamabant vero, ipsos esse patres Imperii, monebanturque ut se tales præstarent. Cassiodorus in *formula Præfecti Præt. Pater*, inquit, *appellatur Imperii, ipsumque hodie resonat vox præconis instruens judicem, ne se patiatur esse dissimilem*. Theodosius quoque & Valentinianus Florentium Præf. Præt. *parentem* appellant, *tit.* 12. 13. *&* 14. *in Nov. Florenti*, inquiunt, *parens charissime, & amantissime, illustris & magnifica auctoritas tua, quæ constituta sunt, edictis publicari præcipiat*. Aliis quoque titulis eos honorabant, ut MAGNITUDO TUA, CULMEN, AMPLITUDO, *l. Novella Valent. tit.* 1. PRÆCELSA MAGNIFICENTIA, *tit. seq.* & similibus. Scribentes autem ad eos Principes plerumque ita incipiebant HAVE HYPATI K. N. B. *l.* 7. *C. de susc. & arcar. l.* 2. *C. de his quæ ex public. colla* id est, charissime nobis. in fine vero subjiciebant: DIVINITAS TE SERVET PER MULTOS ANNOS PARENS CARISSIME. *Novel. Valent. tit.* 1. CELSITUDINIS quoque titulo honorabantur, *l. ult. C. de numerar.* & SUBLIMITATIS, *l. actuarios*, 7. *C. eod. tit. l. ult. C. de fabricensib. l.* 9. *C. T. de cursu publico* Græci ἐνδοξότητα dicunt *Novel.* 93 *§.* 1. *seu Auth. de appell.* Ejus sedes, sublimissima & excelsa vocabatur, *In rubr. C. de numer. actio. l.* 2. *C. de*

cursu publ. quæ a Curiæ fortuna liberabat, inviti enim P. P. patriæ curiales esse non cogebantur, *Novel.* 60. *seu Authen. ut ad P. præt. Afr.* Amplum his a fisco honorarium persolvebatur, siquidem Justinianus *l.* 1. *§. hoc etiam C. de offic. præf. præt. Africæ*. P. P. Africæ centum libras auri assignavit, æquat ea summa undecim millia nostrorum aureorum.

In foro P. P. olim erant CL. advocati, *l.* 8. 13. & 17. *C. de advo. diverso. judic.* inter quos LXIV. primates pluribus honestati privilegiis eminebant, *l. post duos.* 15. *C. eo. l. per hunc* 7. *C. tit. seq.* ex his duo singulis annis aut biennio fisci patroni eligebantur, *l. binos*, 10. *l. sancimus*, 12. *C. eo. tit.* qui LX. auri libras Kalend. Octobris pro salario inter se dividebant, *l. restituendæ*, 6. & *l. seq. C. de advo. diver. jud.* excedit ea summa 6600. nostrorum aureorum. Iisdem, Kalend. Januarii Præfect. præt. strenam tanquam Comitibus consistorii solvebant. Anastasius ad Eustachium P. P. *l. C. eod. tit. Jubemus*, ait, *viros clarissimos fisci pro tempore patronos fori tuæ celsitudinis solenni die festivitatis Kalendarum Januariarum ipsius tantummodo anni, per quem tale peragunt officium, inter Spectabiles sacri nostri consistorii Comites divina nostræ serenitatis manu punctos consequi solatia*: Hæc ille. Cum autem dicit *punctos*, intelligit, notis manu nostra scriptis inter Comites consistorii relatos. Unde Zosimus historiographus exadvocatus fisci Comes nuncupatur.

Qui hodie Præfectis Prætorio comparentur haud facile invenio. Apud Turcas duo *Beglerbei*, alter Thraciæ, id est, Romaniæ; alter Asiæ, id est, Anatoliæ, præfectis possunt esse similes. Quos autem nos vocamus Præfectos, aut provinciarum urbiumve gubernatores, minores sunt, quam ut his possint conferri. Nostri Jurium interpretes (quam apte ipsi viderint) illis reges æquant, Bartol. in *l. omnes populi, numer.* 8. *ff. de just. & jur. in l.* 1. *in princip. ff. quod quisque jur.* Jas. *in l.* 1. *numer.* 8. *de offic. ejus, cum aliis*. quos Imperatoribus antiquiores, & nemini subditos, ipsis præfectis longe digniores esse non dubito; & alias Bartholi sententia est, *in l. infamem*, 7. *de public. judic.* potius in suo regno Imperatoribus, quam Præfectis comparandos. Cæterum, quia sicut monet Notitia, P.P. auctoritas erat, ut non solum ipsi cursu publico, & veredis uterentur, sed etiam aliis currendi facultatem concederent, *l. judic.* 9. *C. de cursu publico*. hoc loco de cursu publico non omnibus noto differendum esse censui.

CAP. VI.

DE CURSU PUBLICO,

Angariis, & parangariis.

CURSUM publicum primum a Persis inventum Herodotus lib. VIII. memorat, Xenophon lib. VIII. *Pediæ* a Cyro institutum fuisse scribit; is certas stationes in via publica dimensis itineribus statuit, ubi equi & homines collocati unius diei iter celerrime conficiebant. Cum vero ad proximam stationem pervenissent, quæ evenerant, ibi manentibus nunciabant, & illi statim aliis sequentibus, donec celeriter nuncius ad regem perveniret. Id genus currendi *angariam* Persæ vocabant. Horum exemplo Augustus primo juvenes, qui acta in provinciis ad se cito perferrent, modicis intervallis per vias militares disposuit: deinde vehicula, quibus idem semper currens ad se nun-

A cium perferret. Tranquillus cap. XLIX. *Quo*, inquit, *celerius ac sub manum annunciari cognoscique posset, quid in provincia quaque gereretur, juvenes primo modicis intervallis per militares vias, dehinc vehicula, disposuit: commodius id visum est, ut qui a loco eidem perferrent litteras, interrogari quoque, si quid res exigerent, possent*: Hæc ille. Idem cæteri Principes Romani observarunt, ut *in Gal.* c. VIII. auctor est Plutarchus, singulis enim circiter L. milliariis veredos & rhedas ad currendum certis locis disposuerunt, ut iter diei conficerent: in Italia tamen remanserunt, qui pedibus currebant.
B Tranquillus in *Vespasiano* cap. VIII. *Classiarios*, ait, *qui ab Hostia & Puteolis Romam pedibus per vices commeant, petentes constitui aliquid sibi calcearii nomine, quasi parum esset sine responso abegisse*. Vespasianus *jussit post hæc excalceatos cursitare, & ex eo ita cursitant*. Cursum vero equorum ita instituerunt, ut provincialium pecunia equi, cum hominibus ad currendum destinatis alerentur. Quod Severus Imperator postea abolevit, id fisci onus esse jubens: Spartianus in *Severo*: *Posthæc*, inquit, *cum se vellet commendare hominibus, vehicularium munus a privatis ad fiscum traduxit*. facit *l.* 2. *C. de lucr. advoc.* Stabula tamen, in quibus equi alebantur,
C provincialium sumptibus reficiebantur, *l. in omnibus*, 7. *l. comperimus*, *C. de curs. publ.*

De cursu publico Procopius in ἀνεκδότοις, mihi a Joan. Vincentio Pinello viro doctissimo exhibitis, ita Latine versis scribit: *Romani Imperat. qui antea fuerunt modum excogitarunt, quo cuncta sibi quam celerrime possent nunciari, & ut scirent, quæ ubique inter hostes agerentur, & si qua in civitatibus seditio, vel quid aliud improvisum a Præsidibus, vel aliud quomodocunque oriretur, & ut annua tributa velociter & tuto transmitterentur*: *Publicum ergo & celerem quendam ubique cursum hoc modo instituerunt. viro expedito ad iter diei stationes constituerunt quando-*
D *que octo, quandoque pauciores, non tamen minus quinque, quod plurimum eveniebat, quadraginta vero equi in singula mansione stabulabantur; & ibidem hippocomi ad curandos quot poterant equos erant destinati: succedentibus vero sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebant, decem ferme dierum iter vicissim conficiebant, agentes quo modo significavimus.* Hæc ille. Nec solum equi, sed & vehicula, ac varia animalia, ad cursum publicum sunt inventa. Primo in usu fuere rhedæ, hæc erant vehicula quatuor rotarum, in hoc a Birotis differentes; nec plus mille pondo ferebant, Birotæ ducenta: Hæ a tribus mulis trahebantur: illæ æstate ab octo, hye-
E me a decem, quod Constantinus constituit, *l.* 8. *C. Theod. eod. Rhedæ*, inquit, *mille pondo tantummodo superponi jubemus, birotæ ducenta, veredo triginta, non enim ampliora onera perpeti videntur. Octo mulæ jungantur ad rhedam videlicet æstivo tempore, hiemali decem, birotis trinas sufficere judicavimus.* Idem Valentinianus confirmavit, *l.* 17. *l.* 28. & 30. *C. Th. eo.* qui etiam plures duobus aut tribus in his sedere prohibuit, *in l.* 20. *C. Th cod.* Sed etsi multæ in eodem loco rhedæ essent, singulæ tantum uno die emitti poterant, *l.* 35. & 40. *C. Th. eod.* Hanc opinor esse rhedam currentem, a qua res
F cadentes dominorum permanere apud Justinianum leguntur, *§. ult. Insti. de rer. divis.* Carpentarii vocabantur qui carpenta seu rhedas agebant, *l.* 31. *C. Th. eod.* Præter has erant & veredi, velocissimi cursus equi, *l. in omnib.* 7. & *l. seq. C. eod.* a *vehenda rheda* dicti, ut ait Festus. Procopius *de bello Persico* lib. II. *Equis*, inquit, *publicis vectus, quos veredos vocant*. Unde apud Arcadium Jurecons. in Pandectis Florentinis *l. ult. §. pen. de munerib. & hon.* legitur, VERHEDO, cum aspiratione. Sed & qui sine rheda currunt, veredi vocantur, hinc

hinc veredarii veredis vecti, *l.* 50. *C. Th. eo.* Qui vero hos curabant hippocomi dicebantur, *l. non patimur.* 13. *C. eod. l.* 37. & 50. *C. Th. eod.* Veredorum sella cum freno, pondus LX. librarum excedere non poterat, alias in frusta concidebatur. Averta quoque hoc pondus excedere non debet, alioquin fisco vindicatur, *l. quoniam* 12. *C. eod. Avertam* Budæus interpretatur lora per tergum equi excurrentia: sed verius est, peram seu manticam fuisse ad vestes viatorias, aliave necessaria condenda, *l.* 12. 48. *C. Th. eod.* Ita interpretatur antiquus Horatii commentator, in VI. *Satyr.* Horatii lib. I. *Pera*, inquit, *mantica*, *averta. hoc modo tum loquebantur*. Theodosius quoque *avertis* nos pro itineris necessitate instrui scribit, *d. l.* 48. *C. T. eo. Sint*, ait, *duo palatini prosecutores singularum rhedarum, habentes quinquagenarum librarum avertas & saga, quibus par est pro itineris necessitate muniri.* Hic notandum eo primum tempore sellarum equestrium a Theodosio Magno mentionem fieri: antea enim in usu fuisse non reperiuntur.

Viceni circiter veredi, in singulis stationibus fuere, *l.* 3. *C. T. eo.* quorum non nisi deni singulis diebus emitti poterant, *l. ut agendi* 8. *C. eod.* ne publica necessitate superveniente equi deessent. Hi quia turmatim incedebant, *agminales* vocabantur, *l.* 3. *tit.* 6. *C. T. eod.* nec eos fustibus, sed flagellis tantum verberare licebat, *l.* 1. *C. eo.* Hos arbitror esse equos, qui *publici* ab Ulpiano *l.* 2. *de in jus vocando* appellantur: *Vocari*, inquit, *in jus non potest, qui equo publico in causa publica transvehitur*: etsi Budæus aliter interpretetur, & Coras. lib. I. *Miscell.* cap. XI.

Muli quoque & mulæ ad usum cursus publici destinabantur, quæ vulgo carrucis & plaustris adjungebantur, *l. si ex plagis* 52. *§. in clivo ad l. Aquil.* Nero enim, inquit Tranquillus in *Nerone* capite XXXI. *Nunquam carrucis minus mille iter fecisse traditur, soleis mularum argenteis*: & Sabina Neronis uxor, mulas quibus agebatur, aureis funibus subligabat. Harum custodes *muliones* appellabantur, *l.* 10. & *l.* 31. *C. T. eod.* Ternis vero veredis aut mulis, unus hippocomus seu mulio assignabatur, *l.* 34. *C. T. eod.* & eorum morbis medentes, *mulomedici* dicti, qui annonas, id est, cibaria, & vestes ex publico accipiebant, nec aliud nomine mercedis, petere poterant, *d. l.* 31. *C. Th. eod.*

Boves etiam cursui publico inserviebant, *l.* 1. 2. & 53. *C. Th. eod.* plaustra sarcinis onusta vehentes, sicut & asini, *l.* 38. & 53. *C. Th. eod.* Julianus vero Apostata, mulos, boves, & asinos, a vectura publica amovit, solum equis ad currendum usus, ut auctor est Socrates, lib. III. cap. I. ad fin. Sed eos alii Principes ad usum publicum restituerunt.

Quotannis veredorum quarta pars reparabatur, id est, senioribus venditis, totidem juniores substituebantur, *l. omnibus* 7. *C. eod.* & si pecunia deerat, provinciales supplebant, ut Pyrrhus *in l.* 1. *C. quemadm. civit. mun.* & Antonius Augustinus *in l.* 6. *§. philosophos*, *de excus. munerum.* censent, quod etiam aliquot Jura probare videntur, *l. si. C. T. eod. l. maximum* 12. *C. de excus. muner.* Pabula quoque, fœnum, paleæ, & hordeum, a provincialibus pretio accepto ad id exhibebantur, *l.* 2. *C. de lucris advoc. l.* 23. *C. Th. eod.*

Cursus publicus aliquando vehicularis vocatur, nonnunquam ambularis, *l. ult. §* 1. *de muneri. & bonor.* quandoque clabularis, *l. pen. C. T. eod.* a clabulo, vehiculo, *l.* 23. & 26. *C. Th. eod. Clavularem* Marcellinus lib. XX. appellat. *Eos*, inquit, *ad Orientem proficisci præcepit clavularis cursus facultate permissa.*

A Loca animalium cursus publici mutationes dicebantur, *l. si quis*, 15. *l. nemo*, 17. & *seq. C. eod. l.* 36. & 60. *C. T. eod.* ab equis qui mutabantur. Cassiodorus in VI. *tripart.* cap XLV. scribit Julianum Sabam cognovisse mortem Juliani apostatæ, licet, plus quam viginti mutationes ab eo loco usque ad illius exercitum esse viderentur. Theodoretus, lib. III. cap. XIX. illud appellat *iter viginti dierum.* itaque veredi, & rhedæ, iter diei unius facere consueverant. Marcellinus, lib. XXI. ipsos veredos *mutationem* vocat. *Præfectus*, inquit, *prætorio Taurus mature discessit vectus mutatione celeri Cursus publici.* Quandoque ea loca *stationes* vocan-

B tur. Arcadius A. *in l. pen. C. T. eod. Per stationes singulas*, inquit, *idoneos mancipes volumus collocari*: Græci Σταθμοὺς appellant. Suidas, diversoria sunt, currentium de civitate ad civitatem. Nonnunquam & *mansiones* dicuntur. Constantinus *in l.* 9. *C. T. de ann. & tributis. Tabula*, inquit, *ad mutationes mansionesque singulas animalibus cursui publico deputatis, certo & denunciato tempore devebantur.* De his intelligit Arcadius Jureconf. *in l. ult. §. hi quoque. de munerib. & bonor.* dum dicit, *qui ad mansiones destinantur, muneribus personalibus adstringuntur.* & Valentinianus, *l. nemo*, 8. *C. de ann. & tribut. Nemo*,

C inquit, *possessorum ad instruendas mansiones, vel conferendas species, longius delegetur.* Idem *l.* 2. *C. de cond. in publ. horreis.* Anthemio Præsidi: *Cum ad aliquam*, ait, *urbem, mansionemve accesseris, protinus horrea te inspicere volumus.* In his enim frumenta & pabula inter milites dividenda servabantur. Lampridius in *Alexandro: Milites*, inquit, *expeditionis tempore sic disposuit, ut mansionibus annonas acciperent, nec portarent cibaria decem & septem (ut solent) dierum, nisi in Barbarico.* Ob id modios ad metiendum in mansionibus æneos, vel lapideos, cum sextariis, & ponderibus teneri, ac per singulas etiam civitates collocari Valentinianus jussit, *l. modios* 9.

D *C. de susceptorib. & arcar.* Ibi etiam hordeum, & laridum pro usu militum reponebatur. Constantinus ad Eubulidem Vicarium Africæ, *l.* 2. *C. de lucr. advoc. & l.* 119. *C. T. de decur. Multa*, ait, *a provincialibus indigne postulantur, non modo in civitatibus, sed etiam mansionibus, dum animalibus alimoniæ sine pretio ministrantur.* A numeris autem prima, secunda & tertia mansio denominabatur. Tranquillus enim in *Tito* primam mansionem prope Romam, & Marcellinus in fi. lib. XVI. quadragesimam Argentorati fuisse scribunt. Unde forte quædam hodie castra Tertii, Quarti, Quinti, Sexti, Septimi, Noni, Decimi, Vicesimi, Tricesimi, Quadraginta, Nonaginta, Cen-

E tum, Quadrigenta, Millesimi, & alia hujusmodi nomina in Italia retinent. Itinerarium Antonini Imperatoris nomine editum, itinera, & plurium regionum mansiones, tam maritimas, quam terrestres dinumerat, & Plinius lib XII. cap. XIV. thuriferam regionem per mansiones metitur, quæ plurimum inter se circiter stadiis CL. seu miliaris XX. Italicis distabant. Herodotus quoque in sexto, iter a mari Græco ad Susa Persarum regiam per mansiones CXI. dividit: *Ubique*, inquit, *sunt regii stathemi, id est, mansiones, ac diversoria pulcherrima*: idem vult esse spatium castrametationum. Hoc etiam legitimum tempus visum est prætori diurni iti-

F neris faciendi, *l.* 1. *§. si quis cautio.* In has mansiones Imperatores divertere consueverant. Tranquillus enim in *Tito* cap. IX. Titum ad primam mansionem febri correptum fuisse scribit. Lampridius in *Alexandro*: *Itinerum*, ait, *dies publice proponebantur, ita ut edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum esset: Illa die, illa hora ab urbe sum exiturus, in prima mansione mansurus: deinde per ordinem mansiones, deinde stativæ, deinde ubi annona esset accipienda:*

Hæc ille. Vopiſcus Aurelianum Imperatorem apud Zenophorium manſionem, quæ eſt inter Heracleam, & Byzantinum, occiſum fuiſſe ſcribit. Id etiam D. Ambroſius de obitu Valentiniani Imperatoris clarius explicat. *Ecce*, dicit, *litteræ de inſtruendis manſionibus, invectio ornamentorum regalium, aliaque ejuſmodi, quæ ingreſſurum iter Imperatorem ſignificarent*: Hactenus D. Ambroſius. Ex cujus verbis apparet, iter facturum Principem, aulæa, & alia ad inſtruendas manſiones, ad quas erat diverſurus, præmiſiſſe. Præſides quoque provincias obeuntes, cum ad privatos ire non poſſent, ad manſiones divertebant. Valentinianus *in lib.* 4. *C. Th. de offic. rect. provin. Quiſquis*, inquit, *provinciæ præſidentem propria poſſeſſione ſuſceperit, ager, quem diverſorium habuerit, prædictus in tranſitu fiſci juribus vindicetur, ita enim judices manſiones inſtruere, & inſtaurare nitentur*. Hæc ille, qui indicat præſides inſtruendarum, & reparandarum manſionum curam habuiſſe. Multa ex his loca in Italia, & Galliis etiam hodie antiquum nomen retinent: *Manſiones* enim ſeu *maſiones* vocantur. *Bona manſio* quoque olim oppidi nomen fuit, ubi Valentinianus ad Victorem magiſtrum militum ſcripſit, *lib.* 12. *C. T. de erogat. milit. annonæ. lib.* 3. *C. eod. titu.* Curſus publici exercitatio *mancipium*, vel *mancipatus* dicebatur, *lib.* 3. *& lib.* 15. *C. Theod. h. tit.* & mancipes qui ſtationibus præficiebantur, *lib.* 24. 26. 36. *& pen. C. Theod. eod.* Hi ex Proconſulis aut alterius præſidis officio ſinguli, ſingulis curſus publici manſionibus per quinquennium præponebantur, *lib.* 34. 46. *C. Theod. eod.* poſtea perfectiſſimatus dignitate honeſtati abire permittebantur. Interea XXX. tantum diebus, quoque anno, a ſtatione ſeu mutatione poterant diſcedere, *lib.* 36. 22. *cap.* C. *Theod. eod* Horum cura erat evectiones inſpicere, an eſſent legitimæ, ut alimenta animalibus neceſſaria ſubminiſtrarentur, nec permittere, uni rhedæ deſtinata animalia, alii adjungi, *lib.* 24. *C. Theod. eod.* Præter hos ex Schola agentium in rebus, curioſi vocati, crebro ad inſpiciendas evectiones mittebantur, ne quis earum modum excederet, *lib.* 2. *& ſeq. C. de curioſis.* Erant & alii, qui animalia publica curabant, & currentia comitabantur, *catabulenſes* vocati, quorum officium *catabulum* dicebatur. Damaſus de Marcello Papa loquens: *Damnatus eſt*, ait, *in catabulum, cumque diebus multis ſerviret in catabulo, juſſit Maxentius plancas extrahi, ut ibidem animalia catabuli congregata ſtarent, & ipſis Beatus Marcellus deſerviret*. Hoc idem ſenſit Martyrologium XVII. *Kalend. Febr.* narrans Marcellum jubente Maxentio ad ſervitium animalium, cum cuſtodia publica fuiſſe deputatum. De his qui hoc onere adſtringebantur ita Caſſiodorus lib. III. *Var.* epiſt. X. & lib. IV. epiſt. XLVII. *Marmora*, inquit, *ad Ravennatem urbem per Catabulenſes dirigantur. Iſti cum ad manſionem perveniſſent, pecuniam Principis, quam ibi inveniebant, revertentes ad ſuam manſionem portabant, ut ad locum theſauri, vel Comitum largitionum mitteretur*. Hæc in ſacculis qui tot centenaria capiebant, condebatur, *l. quoniam.* 12. C. *eod.* In Codice Theodoſiano, *libr.* 14. *titul.* 3. Catabulenſes aliud ſunt.

Uſus curſus publici a Principe, vel Præfecto Prætorio codicillis impetrabatur, qui, quod duplicata charta ſcriberentur, *duplomata* vocabantur. Unde Modeſtinus eum, qui falſo duplomate vias commeavit, pro facti qualitate puniri ſcribit *in l. eos* 27. *§. ultim. ad l. Corn. de falſis.* eodem duplomate diebus ac noctibus iter continuari dicit Venulejus, *l. continuus.* 137. *§. cum ita. de verbor. obligationibus*. Plinius quoque Bithyniæ A præſes Trajano ſcripſit, ſe duplomata nulli commodaſſe, neque in rem alicujus, præterquam Principis, miſiſſe; ſe tamen neceſſitate coactum uxori ad amitam ob mortem avi excurrere volenti, eorum uſum dediſſe, quia hoc officii gratia in celeritate conſiſtebat. Capitolinus in *Pertinace*: *A Præſide*, inquit, *Syriæ, quod ſine duplomatibus curſum uſurpaverat, pedibus ab Antiochia ad legationem ſuam iter facere coactus eſt*. Has indulgentias poſteriores Principes, *evectiones* nominarunt, quibus evehendi facultas dabatur, *l. evictiones* 3. *C. eod.* Diem certum continebant, intra quem veredis uti licebat, eoque B termino elapſo irrita erant, ut ad Plinium Trajanus ſcribit, epiſt. VI. lib. X. D. Auguſtinus libr. V. *Confeſſ.* capite penultimo, ad docendam Rhetoricam Mediolanum conductus evectionem publicam a Symmacho P. V. obtinuit. Dioſcorus epiſtol. LV. inter D. Auguſtini epiſtolas: *Zenobius*, inquit, *magiſter memoriæ factus eſt, & miſit mihi evectionem cum annonis*. Qui evectionem obtinebat, eam Præſidi provinciæ, per quam tranſiturus erat oſtendere tenebatur, & ille ſubnotabat ſeu ſubſcribebat, *lib.* 22. *C. Theod. eod.* Conceſſa evectione, una aut C duæ angariæ, id eſt, unus aut alter equus permitti cenſebatur, *lib.* 45. *C. Theod. eod. & lib. ultim. C. eod.* Cum vero tertius veredus indulgebatur, parhippus, aut paraveredus dicebatur, *l. parhippum*, 4. *C. eod. & clarius in l.* 14. *C. Theod. eod.* Comitibus quatuor veredi cum parhippo, Tribunis militum tres concedi conſueverant, *l.* 49. *C. Theod. eod.* Vicariis aſini XXX. veredi X. *l.* 38. *C. Theod. eod.* Sed ſi præter equos, etiam viaticum Princeps elargiebatur, quod iis fiebat, quos ipſe evocabat, hæc *duplomata tractatoria* appellabantur, *lib.* 1. *de tract.* quorum formulam in Marculphi monachi libro inventam Cujacius vir D doctiſſimus recitat, *in lib.* 1. *C. de tracta. & an.* & eſt ſequens:

ILLE PRINCEPS OMNIBUS AGENTIBVS IN ILLO LOCO. NOS GAIVM. I. V. PARTIBVS ILLIS LEGATIONIS CAUSA DIREXIMUS, IDEO IVBEMUS VT LOCIS CONVENIENTIBUS EIDEM A VOBIS EVECTIO SIMUL ET HUMANITAS MINISTRETUR, HOC EST VEREDI SIVE PARAVEREDI TOT, PANES TOT, VINI MOD. TOT, CEREVISIÆ MOD. TOT, LARDI LIB. TOT, CARNIS TOT, POR- E CI TOT, PORCELLI TOT, VERVECES TOT, AGNI TOT, ANSERES TOT, PHASIANI TOT, PULLI TOT, OVA TOT, OLEI LIBRAS TOT, GARI LIBRAS TOT, MELLIS TOT, ACETI TOT, CVMINI TOT, PIPERIS TOT, COSTI TOT, CARYOPHYLI TOT, SPICI TOT, CINAMOMI TOT, GRANI MASTICIS TOT, DACTYLÆ TOT, PISTACIÆ TOT, AMYGDALÆ TOT, CERÆ LIB. TOT, SALIS TOT, OLERUM, LEGUMINUM CARRA TOT, FACULAE TOT, PABULI F EQVORUM CARRA TOT, HÆC OMNIA TAM EVNDO, QUAM REDEUNDO EIDEM MINISTRARI IN LOCIS SOLITIS, ET IMPLERI SINE MORA PROCURATE.

Præſides provinciarum euntes ad aliquam civitatem unam tantum angariam, & duos paraveredos, & totidem officium petere poterant, *Novell. Majorani tit.* 1. *de curialib.*

Budæus *in d. l. eos.* 27. *§. ult. de falſis.* ſynthema evectionem fuiſſe putat: locus tamen D. Hierony-

mi in epist. xxxiv. *ad Julianum* aliud innuit: *Jam demisso*, inquit, *synthemate equus publicus sternebatur*; quæ verba stragulam, equis impositam, non duploma significant. Trajano imperante, Præsides provinciarum evectiones dabant: sed Constantinus omnibus magistratibus eas prohibuit, *l. 5. C. Theod. eod.* Unde post ipsum a solo Pr incipe, vel P. P. aut magistro officiorum, & non ab aliis impetrabatur, *l. judicibus*, 9. *C. eod.* Quibusdam tamen personis dabatur, ut legatis, qui ex diversis gentibus ad Principem mittebantur, *leg. bis tantumodo.* 16. *C. eodem*. Vicariis Julianus Apostata duodenas singulis annis evectiones, & Præsidibus provinciarum binas, annuas vero ob publicas functiones permisit, *l. 12. C. Theod. eod.* Tributa etiam & species ex provinciis exactæ ad aulam Principis, aut exercitum rhedis, & jumentis cursus publici transferebantur, *l. ult. C. de cur. publ. l. 13. 18. 20. & 23. C. Theod. eod.* Agentes quoque in rebus ad negotia publica, & Principis expedienda missi, veredis, sed binis vehebantur, *l. 7. 9. 14. 49. C. Theod. eod.* Hodie cursus publici ratio aliter se habet. Caupones enim suos equos ad currendum cuicunque volenti locant, & privatam rem potius, quam publicam curant, solam currendi facultatem a Principibus emunt, vel gratuito obtinent.

Angarias plerique cursum vehicularem esse existimant, quoniam ita cursum publicum Persæ vocabant, & id etiam Areta tradit, *in cap.* XVIII. *Apoc.* ἵπποις δὲ, inquit, καὶ τοῖς διὰ τούτων ὀχήμασι ἃ ἡ παλαιὰ μὲν φωνὴ ἀγγαρὰς, ἡ δὲ τῶν Ἑλλήνων δημοσίους ἱπποστάθμους, ἡ δὲ τῶν Ρωμαίων ῥαίδην, ἀφ᾽ οὗ καὶ ῥαιδάριος. hoc est, *Equis autem, & his similibus quos veteres angarios Græci equos stationarios, Romani vero rhedam appellant, a qua rhedarius derivatur*. Idem tenet Budæus, *ad d. l. eos. 27. § ult.* Anton. Augustinus *in dict. l. 6. §. philosophos. de excusat. tut.* Pyrrhus, *in dict. l. 1. C. quemadm. civit. mun. indic.* Cælius Rhodiginus, lib. XVIII. cap. VIII. & alii. Sed hæc Arcadius Jureconsf. ut diversa ponit, *in dict. l. ultim. §. 1. de muneribus & honoribus*: *Cursus*, ait, *vehicularis solicitudo, item angariarum præbitio, personale munus est*: & infra, *dict. l. ult. §. penult. Si immunitas aliquibus concedatur, neque ab annona, neque ab angariis, neque a veredo excusari possunt*. Et titulus de cursu publico, angariis, & parangariis hæc differre demonstrat. Julianus quoque, *in l. 16. Theod. eod.* non idem significare innuit: *Sardiniæ*, inquit, *cursus publici necessitas, sed non angariarum remittitur*: & Valentinianus, *l. 48. C. Theod. eod. Lineæ*, ait, *vestes Principis, non rhedis, sed angariis ad Comitatum dirigantur*. Angaria itaque erat transvehendarum rerum Principis, armorum, vestium militarium, & similium necessitas, ob quas provinciales, boves, plaustra, Nautæ, naves præstare tenebantur, nullusque ab hoc onere, nec Ecclesia excusabatur, *l. Nullus. 21. C. eod. l. jubemus. nullam* 10. *C. de sacros. eccl. repetita in l. 2. C. de navibus non excusan. l. ultim. C. de fabri. & l. Maximarum. 12. C. de excusat. muner.* Imperabantur enim tot jumenta, & animalia ad trahenda plaustra, quot & ad transvehendas species pro locorum situ, atque itineris qualitate erant necessaria, *dict. l. 16. C. Theod. eod.* In primis ergo rhedis publici cursus per vias militares transferebantur, sed cum hæ satis non erant, aut extra cursus publici limites eundum erat, privatorum plaustris, & jumentis vehebantur, quæ *angariæ* vocabantur. Hinc naves veteranorum angariari posse Ulpianus *in l. penultim. de veter.* scribit, & in sacris Literis legitur angariatum esse Simonem Cyrenæum, ut Domini crucem tolleret. At Græci *angariam*, quæ per viam basilicam, & cursum publicum ducitur, appellant. *Perangariam*, quæ per alias vias, vel tramites vehitur, quæ ex Juliani præcepto ad viam cursus publici temere agenda non erat, *l. 15. C. Theod. eod.* Ob nominis tamen similitudinem quandocunque cursus publicus *angaria* vocatur, sed proprie aliud est. Qui veredis currebant a recta cursus publici via quingentis passibus divertere non poterant, *l. 25. C Theod. eod.* Plaustris angariarum MD. pondo imponebantur, equo tantum triginta, *l. 28. & 30. C. Th. eod.* Turcæ veredis non utuntur, sed præcones habent citissimo gradu maximos cursus peragentes: hi quemcunque obvium equitantem habent, descendere jubent, ejusque equum conscendentes quantum possunt impellunt, si alium invenerint, idem agunt, & illi fatigatum equum tradunt, ut Laonicus Chalcocondila scribit, lib. IX. Hæc de antiquo cursu publico breviter percurrere volui: Nunc ad Præfectum Prætorio Orientis est veniendum.

CAP. VII.

DE PRÆFECTO PRÆTORIO *Orientis*.

DE Præfectis generaliter dictum est, jam vero de singulis tractandum, & primo de P. P. Orientis, qui numero provinciarum & auctoritate eminens primus appellatur. Marcellinus lib. XVI. *Inter ordinarios judices*, inquit, *Rufinus primus Præfectus prætorio*. Is autem præerat Orienti, quare plurimum in Principis comitatu residebat, *l. raptores*, 54. *C. de episc. & cle. l. præcipimus* 32. *C. de appellationib.* Nulla tamen ejus insignia, aut Diœceseon provinciarum effigies repræsentantur, unde aliquod folium deesse censeo: aut Præfecti Illyrici insignia ad utriusque ornamenta ostendenda satis esse Notitia credidit, quemadmodum unius Consularis Palestinæ, & Præsidis Thebaidis insignia, & officia demonstrantur, ut aliorum Consularium, & Præsidum sint exemplar. Sed magis est, ut aliqua hic deesse existimem, quia si unus eorum alterius typus esse debuisset, eum Præfectum Prætorio Orientis, tanquam priorem, & digniorem esse oportuit. Nos vero quæ legimus de eo exponemus. Is a Constantino, Auctore Zosimo, inventus, Provinciis Orientis, a me supra memoratis præpositus fuit, & quinque latas Diœceses, id est, quinas plurium simul provinciarum regiones regebat. videlicet, Orientem, Ægyptum, Asiam, Pontum & Thracias, quibus Præfecti vice totidem majores præerant magistratus, *l. 1. C. ut nemo ad suum patrocin. suscip. rustic. l. nulli*, 10. *C. de numerar.* Comes enim Orientis Provinciis XV. imperabat, Præfectus Ægypti aliis VI. Vicarius Asianæ VIII. Asiæ Proconsul aliis III. Vicarius Ponticæ XI. Thraciæ VI. quæ omnes erant Provinciæ XLIX. & tot a Notitia sub dispositione hujus Præfecti recensentur: quemadmodum etiam sub P. P. quinque Orientis Diœceses recitat Leo A. ad Nicostratum Præfectum Orientis scribens, *in dict. l. 1. C. ut nemo ad suum patrocin.* & Valens *in l. 2. C. de militari veste*. ad Modestum Zeno, *in dict. l. nulli* 10. *C. de numerar.* & alii. Sed hic non leve oritur dubium, nam in primo indice, id est, catalogo, sub hoc Præfecto provinciarum XII. Consulares nominantur. & XXXII. Præsidum, duæ vero Correctorum: nam reliquæ adscribuntur Illyrico. ergo non sunt nisi XLVI. provinciæ. Sed inde error provenit, quod in eo catalogo Asia particularis ut Pro-

consularis omittitur : Arabia vero & Isauria etsi infra Asianæ attributæ hic non ut arbitror, per oblivionem, sed quia nec Consulares, nec clarissimorum Præsidum, aut Correctorum, erant provinciæ, sed perfectissimorum, qui hic reticentur, & ideo in illorum numerum non sunt relatæ. De Arabia enim hoc constat ex inscriptione rescripti Valentiniani A. ad Theodorum V. P. hoc est, virum perfectissimum, Præsidem Arabiæ, *l. cum reis*, 18. *C. de pœnis*. Et idem de Isauria opinor, quod esset exigua, & tum a Barbaris oppressa, ut infra dicetur. Itaque P. P. Orientis XLIX. provinciæ numerantur. Imperabat præterea hic præfect. XI. Classibus Orientis, & Classicorum numerum, ut Valentiniani *l. unic. C. de offic. classic.* verbis utar, ex incensitis, id est, inopibus, atque accrescentibus, seu filiis remigum complebat. Inter eas insignis erat Classis Seleuciæ in flumine Oronte quæ in Comitis Orientis usu erat, *d. l. unica.* alia erat in Ponto Euxino navium quadraginta, ait Hegesippus *de excidio urbis Hyerosolymitanæ*, lib. XII. cap. XIX. Tacitus lib. XVIII. *Classem*, inquit, *e Ponto Byzantium adigi jusserat.* Tertia a Trajano in mari rubro fuit instituta. Sex Ruffus. Quarta erat Alexandrina. Quinta Carpatia per Carpatium mare excurrens, *l. 4. C. de navicular. seu naucler.* Alias VI. in Danubio Notitia recenset & unam Thesaurensium, Leo A. *l. ultim. C. de divers. offic.* Sed ibi forte ita multitudo thesauros custodientium appellatur. Justiniano imperante in ejus Comitatu hic Præfectus degebat, *l. raptores.* 54. *C. de episc. & cler.* Numerus advocatorum fori hujus Præfecti erant centum, qui Clarissimi & Spectabilis titulo gaudebant, immunesque erant ab onere inspiciendi, peræquandi, extruendi operis & ratiocinandi, *Novell. Theod. tit.* 16. PRÆFECTUS PRÆTORIO, inquit Notitia in manuscriptis, EVECTIONES ANNUALES NON HABET, SED IPSE EMITTIT, id est, diplomata currendi non impetrat quotannis a Principe, ut Vicarii, qui denas vel duodenas evectiones singulis annis obtinebant, *l. 12. C. Th. de cursu publico.* & Præsides binas. SED IPSE EMITTIT, id est, suo jure currit, & hoc aliis permittit, ut in P. P. Illyrici explicabitur. Evectiones enim esse diximus, duplomata seu codicillos, quibus cursu publico utendi facultas datur. Constantinus ad Taurum P. P. *l. 3. de cursu publ.* Evectiones, scribit, ab omnibus postulentur, & tam judices, quam custodes publici cursus minime transire patiantur, antequam seriem evectionis aspexerint. Julianus A. *l. 4. C. eod.* Evectionis datæ formam & licentiam non excedat, & alibi *in l. 6. quæst.* 10. & 11. *C. eodem. titul.* sæpe in hoc sensu accipitur. Quod igitur subjicit, EMITTIT, subauditur scilicet evectiones, quæ emitti dicuntur, cum alicui conceduntur. *l. 33. C. Theod. eodem titu.* Valentinianus ad Constantium Præsidem, *Evectionum*, inquit, *emittendarum etiam per cæteras provincias dumtaxat in translationem vestium tua sinceritas habeat facultatem.*

Aliquando P. P. dicitur facere evectiones pro emittere, *l. 56. 57. 61. C. T. eod.*

Notitia impressa officium hujus præfecti, quemadmodum & insignia prætermittit, sed manuscripti illud recitant, ideo hic totum est explicandum, at prius aliquid de ejus assessoribus est dicendum, quorum etsi nulla hic fit mentio, quia extra officium erant, nec a Principe confirmabantur, nec ex laterculis, aut ex scrinis prodibant, primi tamen apud Præfectum censebantur.

CAP. VIII.

DE ASSESSORIBUS.

OMNES provinciarum magistratus unum, aut plures Jureconsultos secum ducebant, *l. 1. de off. Assess.* quorum consilio secundum Jura causas definiebant : Hi *assessores* & *consiliarii* vocabantur, quia judicanti assidebant, & consulebant, [illegible] *l. & ultim. eodem titul.* Unde Ulpianus & Paulus in Papiniani P. P. consilio, id est, ejus assessores fuisse dicuntur. Quandoque *Juris studiosi* appellantur, *l. 4. de var. & extraord. cognit.* eorum erat officium causas cognoscere, expostulationes audire, libellos supplices legere, & his respondere, circa edicta & epistolas scribendas, ac decreta interpretanda versari, *l. 1. in fi. & §. 1. in Auth. de judicibus*. Criminales vero causas, audiebant quidem, sed non definiebant, verum Præfectis decidendas remittebant, sententias tamen a Præfecto ferendas dictabant, *l. solent. 6. de off. proconsul.* Denique quæcunque a Præfecto negociis impedito explicari nequibant assessores expediebant, *dict. §. 1. in Authent. de judicib.* his a Præfectis vel Præsidibus olim salarium dabatur. Papinianus, *l. diem funct.* 4. *de offic. assess. l. 4. de variis, & extraord. cog. Diem functo*, inquit, *legato Cæsaris, salarium Comitibus legatis præstitutum debetur*. Pescennius vero Niger qui se in Oriente Imperatorem fecerat, & a Severo occisus est, instituit, ne a fisco salarium assessores acciperent. Spartianus in *Pescennio Nigro*: *Addidit consiliariis salaria, ne eos gravarent quibus assidebant : dicens, Judicem nec dare debere, nec accipere*. Id prius pro annonis & capitationibus in speciebus præstabatur. Theodosius vero Junior, & Valentinianus, illud in ære dari jusserunt, *l. 1. C. de annon. & capitat*. Idem observari Justinianus in Novellis, *§. festinabis Authent. de mandat. princip. seu Novell.* 17. præcepit. *Festinabis*, inquit, *assessorem assumere virum optimum, & purum, & his contentum quæ a fisco dantur*. Sed diversa pro assessorum qualitate constituit salaria, *Novell.* 25. *& sequent.* Assessori enim P. P. Africæ viginti libras auri præstitit, *l. 1. §. hoc etiam C. de offic. P. P. Africæ.* efficerent ferme duo millia, & ducentos nostros aureos. Aliis plus aut minus elargitus est, ut infra dicetur. Pescennius Niger voluit præterea, ut assessores quibus in provinciis assedissent, in iisdem postea administrarent & præessent. Quod & Severus, & alii Principes observarunt. Assessores P. P. deposito officio, a nullo magistratu personali munere onerari poterant, *l. nemo minus*, 11. *C. eod.*

CAP. IX.

DE APPARITORIBUS, ET OFFICIO *P. P. Domesticis, & Cancellariis.*

IMPRESSAM Notitiam hujus Præfecti officium non habere diximus : sed in manuscriptis reperitur, ideo hoc loco de eo prius generaliter disseretur : demum singulos ejus gradus pro ingenii mei tenuitate explicabo : in re enim tam obscura, & jam multis annis extincta, non parum laborandum erit, ut luci restituatur. Eadem fere erant Præsidum & Præfectorum officia, idcirco quæ de his dicentur omnibus erunt communia.

In officio P.P. plures militabant, quorum certus numerus sciri non potest. Statuit Justinianus ut officium P.P. Africæ esset CCCXCVIII. virorum, qui in X. scrinia, & XI. scholas dividebantur, *l. 1. §. item officiis, C. de off. P. P. Africæ.* Sed aliorum numerus longe

amplior fuisse credendus est, cum Comes Orientis DC. in officio homines haberet, *l.* I. *C. de appa. Com. orie.* hi *officiales* seu *apparitores* dicebantur, & officium *apparitio*, *l.* 2. *C. de comi sacr. larg. l.* I. *C. de filiis. offic. qui in bell. mort.* & pluribus in locis. Hoc nomen etiam tempore Jureconsultorum fuit: nam & tum præcepta judicum, & sententias exequebantur: Scævola, *in l. ult. §. ult. de pign. act. Missus*, inquit, *ex officio annonæ centurio, culleos ad annonam sustulit*. Hermogenianus, *l. antepenul. de evectionib. Si jussu*, ait, *judicis rei judicatæ pignus per officium distrahatur post evincatur, ex empto contra eum qui liberatus est, actio datur*. Ulpianus *in l.* I. *§. si quis ultro. de quæst. Potes*, inquit, *servum per officium distrahi jubere.* Hæc sunt officia, quæ etiam diebus feriatis admoneri posse a Præside Ulpianus scripsit, *l.* 2. *de feriis.* ipsi ab officio, officiales, *in l. præsidis*, 34. *de reb. credi.* vel apparitores vocabantur. Idem *l. si pignora.* 50. *de evectionib. Si pignora*, ait, *veneant per apparitores prætoris danda non est in eos actio re evicta*. Iidem *cohortales* dicebantur, *in tit. & rub. C. de cohortalib. princip. cornic.* quia formam cohortis seu legionis, & privilegia habebant, *l. officia* 4. *C. eod. tit.* Unde nomina ordinum, & promotionum in militia ad hos sunt translata, ut Asconius monet, *in* III. *oration. contra Verrem. Accensus*, inquit, *nomen est ordinis, & promotionum in militia, ut nunc dicitur Princeps, vel Commentariensis, aut Cornicularius: hæc enim nomina de legionaria militia sunt*. Hæc ille. Accensus autem proprie scribæ fuisse videtur. Cicero *in* V. *Act. in Verrem*: *Non reprebendo*, ait, *quod adscripsit, accensus: cur enim sibi hoc scribæ soli assumant?* cohortem, apparitores intelligit etiam Horatius, *Satyra* VII. lib. I.

Persius exponit causam, ridetur ab omni
Conventu, laudat Brutum, laudatque cohortem.

Erat autem Brutus Asiæ prætor, cujus cohortem sive officium Persius laudabat. & Cicero *in* IV. *actione*, refert Verrem cohortem habuisse, in qua tum erant præfecti, scribæ, medici, aruspices, præcones. De hac intelligunt Evangelistæ, cum scribunt, ad necem Domini cohortem congregatam fuisse, *Matth.* XVII. *Marc.* XV. Quandoque etiam *Beneficiarii* appellantur, *l. officiales C.* 4. *de ep. & cler. quæ est l. beneficiarii*, 7. *C. Theod. de cohortalibus & inde emendanda.* quod nomen & ipsum a militibus legionariis descendit, in quibus beneficiarii vocabantur beneficio Tribuni ad aliquod officium promoti. Vegetius, lib. II. cap. VII. *Sic omnes*, inquit, *consequuti aliquot munus in officio Præfectorum, beneficiarii, vel ordinarii vocantur.* ita emendandus, & intelligendus est Tacitus, libr. XX. loquens de Proconsule Africæ & legato legionis: *Æquatus est*, ait, *inter duos beneficiariorum numerus*: sic legendum, pro *beneficiorum*.

Ita etiam eos Tertullianus appellat, *de persecutione in fuga*: *Nescio*, inquit, *dolendum, an erubescendum sit, cum in matricibus beneficiariorum, & curiosorum inter tabernarios, & lanios, & fures, balnearios, & aleones, & lenones Christiani quoque vectigales continentur*: eos intelligit, qui pecuniam dabant apparitoribus, ne tanquam Christiani apprehenderentur. In hoc quoque sensu in actis D. Fructuosi *apud Sur.* XXI. *Janua.* accipiuntur: *observantibus*, inquiunt, *ex officio beneficiaris*.

Nonnunquam iidem *scriniarii* nuncupantur, quia chartas ad se quisque spectantes in scriniis scribebant, & custodiebant, *l. scriniarios* 16. *C. de test. milit. l. nulli*, 10. *C. de munerib.* Officiales Præfectorum Prætorio, & aliorum illustrium, & spectabilium magistratuum, codicillis Principis creabantur. Hæ probatoriæ vocabantur, quæ a Principe, ac magistratu, cui inserviebant, subscriptæ in officio relinquebantur: Theodosius A. *l. in his C. de diver. offi. In officiis*, ait, *virorum spectabilium Proconsulis Asiæ, Comitis Orientis, Præfecti Augustalis, Vicariorum nemo admittatur, nisi cum emissa probatoria sacri scrinii consecraverit, l. penultim. & ultim. C. eod. de diver. offic.* Hæc exemplaria seu probatoriæ non ex laterculo majore, quemadmodum magistratuum codicilli, seu ex scrinio Epistolarum prodibant, sicut & officia Vicariorum, *l. ultim. §. item scrinii, C. d. titu. de divers. offic.* Præsidium vero cohortales perpetui erant, *l. præsidis*, 34. *si cert. petat.* & officio obnoxii, *l. antepen. pen. & ultim. C. de cohor.* quos satis erat in matriculis, seu albo officialium describi, *l.* 10. *C. de coborta. dict. l.* 16. *C. de test. milit.* Die Natalis Domini quotannis Prætoriani apparitores mutabantur; ad gradum enim vel Cornicularii, vel Commentariensis, prout erat opus, promovebantur, ut auctor est Cassiodorus, in II. *formula promotionis officii prætoriani*. Horum munus erat jussa Præfecti implere, litigantes in judicium introducere, acta scribere, recitare, & partibus edere, sententias scribere, atque exequi, & alia necessaria judiciorum peragere, *l.* I. *& 2. C. de prin. agen. in reb. l. per Illyricum* 9. *C. de cohor. l. ultim. C. de jur. dom. imper.* Justinianus ad Mennam P. P. *l. ultim. C. ut intr. cert. temp.* loquens de judicum officiis: *Si litis*, inquit, *introductionem, vel examinationem distulerint, pœna vicenarum librarum auri feriantur.* & infra clarius patebit. Iidem infirmis mulieribus, & egregiis viris domi juramentum deferebant. Justinianus, *Novell.* 124. *§.* I. *& §. sin autem, Authent. ut litigan. jurent. Si aliqui litigantium nequeunt ad judices venire, jubemus dirigi ex officiis ministrantibus aliquos, ut eis præsentibus sacramenta præbeantur.*

Cum vero in aliquem locum ob publicas, vel privatas necessitates mittebantur, lumine, & brevi, id est, necessaria suppellectili instruebantur. Ulpianus, *in l. illicitas*, *§. ne tenuis, de offi. præsid. Ne tenuis*, inquit, *vitæ homines sub pretextu adventus officiorum lumine unico, vel brevi suppellectile ad aliorum usum translatis injuriis vexentur, Præses provinciæ providebit*. Præterea in via Præfectum antecedebant, quemadmodum Lictores Consulem: & hodie multis in locis apparitores Magistratus præcedunt. Lampridius in *Alexandro*, loquens de Ducibus militum: *Apparitores*, ait, *nullos esse passus est. Tribunis, & Ducibus nisi militem anteire voluit, jussitque, ut ante Tribunum quatuor milites irent, ante Ducem sex, ante Legatum decem*. Cursus quoque publici curam habebant, tributa, resque fiscales exigebant, *l.* 2. *C. de cohortal. dict. l. officiales*, 4. *C. de episcopis & cleric.* latrones sibi a stationariis indicatos capiebant: solebant enim hoc tempore in certis urbis, aut territorii locis milites collocare, qui ortos tumultus sedarent, factiosos vincirent, criminaque patrata Præsidi indicarent, *l.* I. *de offic. præf. urb.* Id ab Augusto institutum fuit. Tranquillus in *eod.* cap. XXXII. *Grassatores*, ait, *dispositis per opportuna loca stationibus inbibuit*. Eas postmodum Tiberius auxit: idem in *Tiberio* cap. XXXII. *In primis*, inquit, *tuendæ pacis a grassaturis, & latrociniis, seditionumque licentia curam habuit*: *stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit*. Hi a statione, in qua degebant, *stationarii* dicebantur, *dict. l.* I. *§. fin.* Tertullianus in *Apologetico*: *Latronibus*, ait, *investigandis per universas provincias militaris statio for-*

titur. Item Constantinus, *l. 1. C. de cur. Curiosi, vel stationarii, vel quicunque funguntur hoc munere, crimina judicibus nuncianda meminerint, & sibi necessitatem probationis incumbere, nec circa periculum sui, si insontibus eos calumnias nexuisse constiterit. Cesset ergo prava consuetudo, per quam carceri aliqui immittebantur*. Hactenus ille Tantum enim indicandi, non etiam custodiæ reos tradendi facultatem habebant, in fuga tamen deprehensos in carcerem detrudebant. Paulus *in l. Limenarchæ, 4. C. de servis fugit. Limenarchæ*, inquit, *& stationarii fugitivos deprehensos recte in custodia retineant*. Hos postea apparitores suscipiebant aut ipsi inventos capiebant, & carceri mancipabant: Martyrolog. XXVII. *Maii.* Dorostorus in Mysia veteranus, & emeritæ militiæ comprehensus ab officialibus Maximo Præsidi offertur, cum tormentis sontes urgendi erant, apparitores cruciabant. Gratianus *in l. 80. C. Theod. de decur. Ordo curialis*, ait, *ab ictibus plumbatarum habeantur immunes scituro judice, si ipse vel ejus officium contra legem aliquid usurpare tentaverit, gravissimo supplicio esse subdendum.* Hæc ille. Denique quicquid illicitum publice fieri videbant, prohibere tenebantur, veluti ne hæretici ad cœtum piorum, Litaniasve convenirent, *l. 3. C. de hæret.* ne quis alteri etiam impio injuriam inferret, *l. 6. de pagan.* ne idolis sacrificaretur, *l. 7. C. eod tit.* & alia hujusmodi interdicta vetabant. Illud in primis in cohortalibus observabatur, ut gradum, quem semel obtinuissent, repetere non possent, alioquin deportabantur. Arcadius & Honorius, *in l. 1. C. ad legem Juliam, de ambit. Nullus*, inquiunt, *Principatum, vel numeratum, vel Commentariensis gradum, vel cætera officia repetere audeat*. Officium Græce τάξις & ipsi officiales ταξεωταὶ vocantur. Specialiter vero *Præfectiani* in Præf. Præto. officio merentes dicebantur, quibus ab intestato sine successore morientibus Præfecti Prætorio arca succedebant, *l. 3. C. de appar. præf. præt. libro* 12. Magna vero commoda accipiebant: nam a provinciis annonas, id est, cibaria habere consueverant, pro quibus postea pecunia a Principe quandoque DCC. & plurium aureorum est constituta, *l. annonam, C. de erog. mil. anno.* præterea pro ingressu litis ternos, quaternosve aut plures aureos pro locorum consuetudine, aut privilegio personarum a litigantibus exigebant, *l. pen. §. pen. & ultim. ff. de legat. 3. l. omnes. §. executoribus. C. de episcopis & cleric.* pro his citandis, pro actis scribendis, edendis, recitandis, instrumentis exhibendis, ac denique pro singulis actibus totidem aut plures aureos, minusve pro hominum conditione, locorumve usu percipiebant: similiter cum sententias exequebantur, & pignora capiebant, & vendebant, mercedem seu sportulas accipiebant, *l. 1. C. de sport.* ubi vero sine scriptis res agebatur, aureum tantum executor consequebatur, *l. in sacris, C. de proxim. sacr. scrin. l. ult. C. de princ. agen. in reb.*

Huic officio singuli Consulares Orientis pro insinuandis codicillis magistratus XL. solidos solvebant singuli. Præsides & Correctores XXXVI. Comes Orientis, & Proconsul. Asiæ LXXX. Comites Phrygiæ Pacatianæ, & Gallatiæ L. *Novel. 8. seu Auth. in jud. sine quoquo suffrag. fiant.* cum igitur XLIX. provinciarum magistratus, præter Comitem Orientis, Præfectum Augustalem, & IV. Vicarios, qui plus solvebant, pro insinuandis magistratus Codicillis præscriptam pecuniam penderent, exigebat id officium hoc nomine plus minus quatuor millibus aureorum. Novella vero octava non nisi XLVIII. Orientis, & Illyrici magistratus has sportulas pendentes recenset, quia tum Imperio diminuto veterem formam non servabant.

Defensores quoque cujusque Metropolis officio Præfecti quaternos aureos, alii minorum civitatum ternos pendebant, qui simul congesti magnam summam colligebant. Nam cum XLIX. provinciæ sub Præfecto Prætorio Orientis, & totidem Metropoles fuerint, ab harum defensoribus quotannis plus minus CC. aureos capiebant. Ab aliarum vero civitatum præfectis aureorum circiter duo millia. Quælibet enim provincia minimum XIII. civitates, sed sæpe plures continebat, *Novell. 28. & c. scitote, 6. quest.* 3. annonam præterea a fisco, sicut & alii officiales habebant. Et cum officium P. P. Africæ aureorum 4253. a fisco perciperet, nec minus his Præfecti Orientis officium consecutum fuisse est credendum. Nummi quoque & annuli eorum, qui ultimo supplicio affecti fuerant, quinque aureorum precium excedentes in chartam officialibus emendam impendebantur. *l. divus, ad fin. ff. de bon. damn. Cod. de adsess. domesticis, & cancellariis.*

Cohortales extra ædes Præfecti aut Præsidum habitabant. Alii erant ipsi conviventes domestici appellati, *C. de offic. asse. & domest. l. 3. l. 1. C. ad legem. Jul. repetund.* qui privata judicum negotia obibant, ac rationes tractabant. Ex his quidam erant Cancellarii dicti, qui ad privatos homines Præfecti seu Præsidum nomine Epistolas scribebant, a cancellis, intra quos degebant, nominati, Cassiodorus lib. XI. Joanni Cancellario: *Latere*, inquit, *non potest, quod intra cancellos egeris. Tenes lucidas fores, claustra patentia, fenestratas januas, & quamvis studiose claudas, necesse est, ut te cunctis aperias, undique conspiceris, qui in illa claritate versaris. Ad nostra monita aures animumque converte: fige menti omnia, quæ jubemus*. Hactenus Cassiodorus. Procopius in 1. *de bello Vandalico: Domesticum*, inquit, *Romani arcanorum socium appellant, is hodie Secretarius vocatur*. Hi actibus publicis officialium aut cohortalium se immiscere non poterant, quod si fecissent, a majori judice puniebantur, *l. 3. de assess. & domest. & cancell.* Lictoribus tamen, & officialibus Præfecti mandata significabant. Cassiodorus diversis cancellariis provinciarum lib. XII. *Variar.* prima formula: *Fasces*, inquit, *judicum tibi parent, & dum jussa prætorianæ sedis portare crederis, ipsam quodammodo potestatem reverendus assumis*. Hæc ille. Honorius postea prohibuit cancellarios a Præsidibus in provincias duci, sed illos ex officiis eligi præcepit, *l. nullus C. eodem titul.* qui deposito a judice magistratu, quinquaginta diebus, & ipsi in provincia morari tenebantur, accusationibus responsuri, *l. 3. C. eodem titul.* nec sub alio officium continuare poterant, *l. 5. & 6. eod. tit.*

Cohortalium officia cum imperio Romano ferme universa sunt extincta, aliqua tantum eorum permanent vestigia: pauci enim hodie relicti sunt nuncii seu viatores, qui olim Principis ministri, litigantes citabant: neque hi hodie semper a magistratibus, sed a Decurionibus civitatum plerumque eliguntur. Permanserunt & satellites, qui delinquentes capiunt, & in carceres detrudunt. Commentariensis quoque carcerum custos est in usu: sed magnam pristinæ auctoritatis partem amisit. Numerarii cum Singulariis, & Cornic
ulariis Adjutoribusque, omnino in desuetudinem abiere. Et alii ab actis, hodie inventis nostris tabulariis, parum frequentantur. Exceptores etiam, qui litigantium acta scribebant, nunc extra magistratuum officia ex collegiis tabulariorum civitatum eliguntur,

& ipsi inter se hoc munus partiuntur, unde solum executorum litium, & quorundam apparitorum, & Commentariensis vestigia permanent. Nunc singula officii capita sunt explicanda.

CAP. X.

DE PRINCIPE.

IN officio Præfectorum Prætorio hos gradus Notitia recenset, videlicet, Principem, Cornicularium, Adjutorem, Commentariensem, Ab actis, Numerarios quatuor, in his auri unum, operarum alterum, Subadjuvam, Curam Epistolarum, Regendarium, Exceptores, Adjutores, & Singularios, quorum plures sæpe in jure nominantur, *l.* 1. *C. ad l. Jul. de amb. & tit. C. de num. chartular. Adjutor. scrinior. & except. in l.* 1. *& ult. C. de appar. præf. prætor. & C. de princip. agen. in reb. lib.* 12. & alibi. Princeps ipse est caput officii, ut ait Suidas, qui omnibus imperat, & quid agendum sit ubique disponit; Hunc Primicerium, in officio Præfectorum esse, Vegetius scribit, lib. II. cap. XXI. Loquens enim de Primipilo primæ cohortis militaris, ait. *In prima cohorte ad hanc pervenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda consequitur, sicut Primicerius in officio Præfectorum Prætorio ad honestum, quæstuosumque militiæ pervenit finem.* De hoc autem officii Principe intelligit. Marcellinus quoque, lib. XV. Rufinum apparitionis præfecturæ Prætorianæ Principem appellat. Quandoque Primiscrinius officii vocatur: cum enim quisque primas cohortalium proprium scrinium haberet, hujus primum dicebatur scrinium, *l.* 1. *§. in scrinio primo, & seq. C. de off. præfect. prætor. Africæ.* Gratianus, *l.* 3. *C. de diu. offic. Primiscriniis*, inquit, *officii tres libras auri persolvet.* Idem *l.* 1. *C. de sportul.* ad Potitum Vicarium: *Exhibitus*, ait, *ab eo apparitore cui primum traditus fuit, observari eum decernimus, primiscrinio, qui jussa temeraverit, quinque librarum auri condemnatione multando*: ita vulgo accipitur, sed adjutorem ibi Primiscrinium dici puto. Alias pro numerario primiscrinius accipitur.

Princeps vero hic appellatur exemplo Principis primæ cohortis, qui præerat centum quinquaginta militibus, eum Pædianus Accenso legionis comparat, *in* III. *contra Verrem*: *Accensus est*, inquit, *nomen ordinis, ac promotionis in militia, nunc dicitur Princeps, vel Commentariensis, aut Cornicularius. Hæc enim nomina de legionaria militia sumpta sunt.* Hæc ille. Exemplo ergo Principis legionis, prope omnia, quæ in judiciis ordinanda sunt, ad hunc pertinent. Vegetius lib. II. cap. VIII. *Ab hoc Princeps*, inquit, *in officio nomen habuit, quia & ipse omnia, quæ ab officialibus agenda erant, ordinabat: illi enim sine ipso nihil exequebantur. Nullus in carcerem detrudi, nullus advocatus introduci, ipso inscio potest.* Gratianus in *l.* 1. *C. de princip. agen. in reb. Agentes*, inquit, *in rebus post palmam laboris emeriti Principatus honore muneramus, atque ideo officiales, qui agenda erant, ordinabat: illi enim sine ipso nihil exequebantur. Nullus in carcerem detrudi, nullus advocatus introduci, ipso inscio potest.* Gratianus in *l.* 1. *C. de princip. agen. in reb. Agentes*, inquit, *in rebus post palmam laboris emeriti Principatus honore muneramus, atque ideo officiales, tam ad necessitates publicas, quam privatas, non nisi Principe mittantur auctore, nullarum sine ipso cuiquam mandetur exhibitio personarum.* Hæc ille. Ex agentibus in rebus Principes quorundam officiorum creabantur, ut Vicariorum, *l. eos C. de princip. agen. in reb.* Comitis Orientis, Proconsulis Achajæ, Præfecti Augustalis, & Limitaneorum Ducum. Hic ergo Princeps litigantes ad Præfectum citari jubebat, omniaque judiciorum acta exequebatur, *l.* 1. *&* 2. *C. eodem tit. de princ. agen. in reb. libr.* 12. Symmachus, lib. I. epist. XXII. *Cum*

A *ad ejus ædes*, inquit, *Princeps officii commeasset, & obstinatam hominis contumaciam non posset inflectere, inanem Syngrapham reportavit.* Et paulo post: *Hoc ubi Princeps officii comperit, paucis comitatus excurrit, retinet Felicem celebri urbis loco, nec tamen eripit: Deinde a Principibus utriusque officii perducitur.* Hæc ille ex quibus constat reos criminis jussu hujus Principis solitos comprehendi. Idem judicia actori dictabat, & libellum reo edendum componebat. Martianus *in l. ultim. de sep. Qui*, inquit, *judicium dictaverint hæredi, separationem, quasi hæreditarii possunt impetrare, quia ex necessitate hoc fecerunt, scilicet cum essent* B *officiales, vel hujus Principis ministri.* Sed præcipua exigendorum tributorum illi cura incumbebat, ut Cassiodorus in XI. *in delegatoria principis*, refert. Multa vero consequebatur commoda. Nam præter superius dicta omnium sportularum, quæ a litigantibus solvebantur, particeps erat, *l. ultim. C. de re milit. l. ultim. Cod. de princ. agen. in reb.* ipse vero cum litigabat, leviores sportulas solvebat, *dict. l. fin. C. de princip. agent. reb.* Majus etiam stipendium, quam cæteri officii summates percipiebat. In officio enim P. P. Africæ sex annonas, id est, alimenta pro totidem personis, & C quatuor capita, id est, pabula pro totidem equis capiebat: Pro singulis vero annonis quinos solidos, pro singulis capitibus quaternos Justinianus *l.* 1. *C. de offic. præf. prætor. Afric.* taxavit. Alii cohortales pauciores annonas, & capita consequebantur. Proprium hic Princeps scrinium habebat, cui plures serviebant, qui singulis diebus ab eo acta, ut rerum gestarum veritas appareret, diligenter scribebant. Hi in officio P. P. Africæ erant numero X. inter quos Primicerius, secundo, tertio, & quartocerius præ cæteris annonarum & capitationum numero, auctoritateque eminebant, *l.* 1. *in Notitia, C. de offic. præfect. prætor. Afric.* Domesti- D cum etiam cancellarium Princeps habebat, cui secretiora scribenda committebat, *l.* 4. *C. de princ. agent. in reb.* clarissimusque vocabatur, *l. ultim. C. eodem tit.* & aliis gaudebat honoribus, de quibus in Principe Officiorum Comitis Orientis dicetur. Hic hodie non est in usu, solum quædam ejus, ut diximus, ministrorum vestigia exstant. Viatores enim seu Nuncii nunc litigantes citant, sententiasque exequuntur.

CAP. XI.

E

DE CORNICULARIO.

PRINCIPEM sequitur Cornicularius, quem Accursius *in l.* 2. *C. de proxim. sacro. scrinior.* simplicem Prætorium apparitorem esse opinatur. Alciatus Principis ministrum. Sed eum inter primates officii tam Notitia quam Jura collocant. Valentinianus *in dict. l.* 2. *& in l. fin. C. de offic. divers. judic. Sciant*, inquit, *Principes, Cornicularii, & primates officiorum, trenas libras auri e suis facultatibus eruendas, si honoratis viris secretarii in judicium non patuerit ingressus.* Ego illum fuisse F puto, qui jussa, sententias, & decreta Præfecti Prætorio, aut Præsidis scribebat & publicabat. Cassiodorus libr. XI. *Variarum* ad Anatolicum loquens de Corniculario: *Præfuit*, ait, *juribus secretarii Prætoriani*: ita enim legendum est, pro *curribus*, ut vulgo habetur. Secretarium vero pro usu illorum temporum tribunal appellat, in quo sensu & Jura posteriorum Principum accipiunt, *l. ultim. C. ubi senat. vel. clariss. l.* 2. *&* 5. *C. de proxim. sacror. scrin. l. ultim. C. de offic. diversi. judic.*

Cornicularii nomen est antiquum: Tribuni enim plebis illum apud se habebant, quorum acta, plebiscita, jussaque scribebat, & servabat. Valerius namque lib. VI. cap. I. auctor est, Letorio Tribuno militari a Caninio Tribuno plebis diem dictam, quod Cornicularium suum stupri causa appellasset, diuque hoc nomen permansit. Hunc esse arbitror, qui scriba vocatur. Gn. enim Flavius, qui fastos publicavit, Annii libertini filius a Valerio lib. II. cap. I. scriba nuncupatur, & Gellius, lib. VI. cap. IX. qui ejus historiam narrat, eum scriptum fecisse, & Ædili Curuli apparuisse, seu ejus apparitorem fuisse scribit: ejus enim jussa & decreta notabat. eundem Pomponius Appii Claudii Decemviri, cum jus redderet, scribam fuisse narrat, *in l. necessariam. §. postea cum Appius, de origine juris*, illius sententias & decreta scripsisse significans. Scribarum & Quæstorum audaciam M. Cato Quæstor creatus compescuit. Plutarchus in eo: *Magnam*, inquit, *fecit conversionem Ministrorum & Scribarum, qui cum leges & publicas scripturas in manibus haberent, adolescentes, qui eum Magistratum gerebant, ita gubernare soliti erant, ut ipsi plane Magistratus essent*: sed Cato Scribas Ministrorum tenere coegit, fraudes eorum redarguens: & subdit salarium his persolutum fuisse. Cato quoque major, Salonis Scribæ filiam uxorem duxit. Diocletianus quoque Imperator Scribæ filius fuisse creditus est, inquit Eutropius. Scribæ tamen nomen generalius est quam Cornicularii. Græci *Grammatea* vocant. Unde Plutarchus Bumenem Cardianum archigrammatea Alexandri Magni appellat. Cornicularius, quandoque Cancellarius est dictus, *in l. 2. §. & est Notitia, C. de offic. P. P. Afric.* quamquam is proprie erat, quem extra cohortem secum in provinciam præses scribendi causa ducebat, qui enim decreta scribebat, ab officio, ut apparitor esset, eligendus erat, *l. nullus* 8. C. *de assessor*. Cornicularius autem quod pro insigni cornu uteretur, vel forte ex eo silentium litigantibus indiceret, denominari potuit. Julius Firmicus lib. I. *Mathesil.* cap. VI. eum sententias in delinquentes latas scripsisse innuere videtur. *Erant* inquit, *Cornicularii aut Commentarienses, quibus damnatorum cura committebatur, seu Clavicularii vel carcerum custodes, & quibus publicarum catenarum cura mandatur*. Hæc ille. Intererant & quæstionibus, quæ de reis criminum habebantur, & forte torquebant, ut ex actis martyrum constat. Cæsar Car. Baron. in *Annal* CCXC. *Maximus*, inquiunt, *præses dixit, tangite corpus ejus. Anaxius Cornicularius dixit, consenti præsidi.* Hactenus acta. Maternus quoque libr. II. eos sententiis damnatorum exequendis præfuisse scribit. Corniculario præconem paruisse puto, per quem statuta judicum publicabat, & in judiciis necessarius erat: per ipsum enim absentes vocabantur. Marcellus *in l. divus, in princ. de in integrum restit. minor.* si citatus non respondit, confestim autem judicem pro tribunali sedentem adiit, existimari potest, parum exaudita voce præconis defuisse. Justinianus A. *Novella* 122. *seu §. jubemus, in Auth. de litigio. Jubemus*, ait, *ordinarios judices non solum voce præconis, sed & propositis edictis absentem vocare in judicium, quia vox præconis paucis innotescit*. Edictum autem citationem appellat, quia secundum edicti ritum fiebat: & ita appellant Jureconsulti. Ulpianus *in l. ad peremptorium, cum seq. de judic. Ad peremptorium*, inquit, *edictum hoc ordine pervenitur*. Hac ratione & litteræ, quas de adventu suo Proconsul in provinciam per præconem mittit edicta vocantur. Ulpianus, *in l. observare, §. 2. de offic.*

A *proc. Antequam*, ait, *provinciæ sibi decretæ fines Proconsul ingrediatur, edictum debet de adventu suo mittere*: & post pauca: *Recte & ordine faciet, si edictum decessori suo miserit, significetque qua die fines suos sit ingressurus*: quod per præconem, quemadmodum & alia multa facta fuisse verisimile est. Asconius *in* III. *orationem in Verrem* in princip. *Apud veteres*, inquit, *& judices, & reus, & accusatores, & defensores dicebantur a præcone*, id est, alta voce enunciabantur. Officium præconis egregie Apulejus in *Floridis* lib. I. in fi. describit. *Præco*, inquit, *cum Proconsule, & ipse tribunal ascendit, & togatus illic videtur, & quidem perdiu stat, aut ambulat, aut*
B *plerumque attentissime clamitat. Enimvero ipse Proconsul moderata voce rarenter, & sedens loquitur, & plerumque de tabella legit, quippe præconis vox garrula ministerium est Proconsulis*. Hæc Apulejus. Solebat & præco tempore, quo sontes plectebantur, supplicii causam enunciare. Gordianus A. *in l. fustibus*. C. *ex quibus causis infa. irrog. Fustibus*, inquit, *cæsum, cui per præconem dictum est*, ἐσυκοφάντησας, id est, *calumniatus es*, ut calumniatorem videri notatum. Spartianus quoque auctor est Severum, cum Africæ Proconsu-
C lis legatus esset, quendam Leptitanum olim suum contubernalem, qui se amplexus fuerat, fustibus jussisse cædi cum hoc Præconis elogio, LEGATUM POP. ROM. HOMO PLEBEIVS TEMERE AMPLECTI NOLI. D. Ambrosius sermone XC. *Jussit*, inquit, *ad lupanar duci sub voce Præconis dicentis Agnem sacrilegam virginem diis blasphemiam inferentem, scortum lupanaribus datum*. Et istud est superdicere, *l. si duo, §. ultim. ff. de jurejur.* Ulpianus, *Si quis*, inquit, *pejeraverit, fustibus eum castigandum, & ita ei superdici.* προπετῶς μὴ ὄμνυε. Hæc de Præcone latius disserui, quia ipsum Cornicularii ministrum fuisse puto.

D Sed, ut ad Cornicularios revertamur, Magistri militum, aut Comites, vel Duces eis carebant, quod paucis decretis, aut sententiis inter milites ferendis non essent necessarii. Sed Princeps officii eo munere facili posset fungi. Anno tantum Cornicularius usque ad festum Domini Nativitatis manebat in officio, tum pro strena VII. solidis acceptis exibat. Cassiodorus in XI. *Variar. Illi*, inquit, *qui inculpabiliter Cornicularii est perfunctus officio*, VII. *solidos longæva consuetudo deputavit*. Emeritus etiam Comitis dignitate honestabatur, *l. ultim. C. de numerar. & actuar.* & immunitatem a judicum indictionibus habebat,
E *l. Cornicularii*. C. *de apparitor. præf. prætor*. Hic, ut alii apparitores Præfecti Prætorio, proprium habebat scrinium, in quo plures ministrabant, qui judicum sententias, decreta, jussa, & edicta scribebant & conservabant. Apud P. P. Africæ in Cornicularii scrinio erant decem, quibus ex publico annonæ dabantur. Hic ab Imperatore, ut alii hujus officii homines in scrinio epistolarum probandus erat. Symmach. *epistol.* XLII. lib. I. *l. ult. C. de divers. offic.*

F

CAP. XII.

DE ADJUTORE.

POST Cornicularium erat Adjutor, is vulgo intelligitur, qui alterius vices seu locum implet. Cassiodorus, lib. VI. *Variar. in magisteriæ dignitat. for. Adjutor*, inquit, *etiam nostris præsentatur obtutibus, ut vicaria sorte beneficii, eligamus ejus præsidium, qui nobis præstat fidele solatium*: Hæc ille: sic Scævola *l. Sticho, §. item quæro, an ea*

quæ exacta sunt ff. de statu lib. Adjutores actoris servi appellat, qui ejus vice fungebantur, & illum adjuvabant. Livius in VI. *decadis* III. *Marcus Tullius*, inquit, *Syllanus Proprætor ad res gerendas, adjutor datus*. Cæsar. in III. *de bello civili*: *Huic, quod valetudine minus commoda utebatur, Fulvium Posthumium adjutorem submiserat*: erat velut qui datur coadjutor Episcopo, *can. scribit* 7. *q.* 1. Id clarius significat Valentinianus *l. ad Commentariensem, C. de custod. reor.* Ad Commentariensem, inquit, *receptarum personarum custodia observatioque pertineat: Si Commentariensis necessitate aliqua procul ab officio egerit, adjutor ejus pari cura invigilabit*: Ibi adjutor aliud quam vices Commentariensis gerentem significare non potest. In hoc sensu accipit & Paternus, *l. fin. ad fin. ff. de jur. immunit. Adjutores*, ait, *Corniculariorum graviorum munerum immunitatem habent*. Adjutorem etiam appellat Paulus actorem, qui tutoris infirmi, vel absentis vices implet, *in l. solet, in fin. de tutel. Est etiam*, inquit, *Adjutor tutelæ, quem solet Prætor permittere tutoribus constituere, qui non possunt sufficere administrationi tutelæ*. Sed etsi negandum non est Cornicularium adjutorem habuisse, hic tamen, ut apud alios magistratus adjutor totius officii intelligitur, cujus capita tantum in Notitia nominantur. Nec statim post Cornicularium adjutor semper ponitur, sed sæpe post Commentariensem & alios locatur. Hunc Gratianus adjutorem officii vocat, *in l. 3. in fin. C. de divers. offi. Adjutores*, inquit, *officiorum libram auri fisci juribus solvent, nisi statuta fuerint custodita*: Theodosio *l. ultim. C. de offic. Præfect. urb.* Primicerius adjutor officii P. V. tanquam in eo præcipuus vocatur, ita enim *in d. l. ultim.* ad Constantinum P. urbi scribit: *Primicerius, adjutor tuæ sedis officii curam personarum suscipiat*, id est, reorum: sic etiam Constantinus personam pro reo accipit *in l. 1. C. de cohortal. b. Ne quis*, inquit, *personam licet pro manifesto crimine apud se habeat in custodia*. hic Adjutor delinquentes plerumque capiebat, & carceri damnabat, torquebat, & forte supplicio afficiebat: Non solum enim officii, sed & Commentariensis plerumque erat adjutor, *d. l. ad Commentariensem*. olim *Optio* est dictus, ab optionibus, qui erant in Legione, Vegetius lib. II. cap. VII. *Optiones*, inquit, *ab optando appellati, quod antecedentibus ægritudine præpeditis, hi tanquam adoptati eorum, atque vicarii solent universa curare*. Hæc ille. Adjungebantur autem Centurionibus, & ordinariis quibusque optiones in legione, ut eorum vicem subirent. Festus: *Optio*, inquit, *qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus*. Hic adjutor dabatur Centuriori a Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, permissum est Centurionibus optare, & nomen ex facto sortitus est. Translatis vero in officia magistratuum nominibus præcipuorum legionis, etiam Commentariensis & officii adjutor, *Optio* est nuncupatus Ulpianus *in l. divus, §. 1. ff. de bonis damnator.* loquens de nummis, annulis, quos habent damnati ad ultimum supplicium. *Nec spiculatores*, inquit, *ultro sibi vendicent, nec optiones ea desiderent, quibus spoliatur, quo momento quis punitus est*. Hanc rationem non in compendium suum debent Præsides vertere, sed nec pati optiones, seu Commentarienses ea pecunia abuti, optiones hic Commentariensium adjutores appellat: sic optiones auxiliares milites quasi exercitus adjutores vocantur *in l. ultim. C. de locatio. Nov.* 116. *ad medium, in nomocan. tit.* 13. cap. 3. Hi a Gratiano *in d. l. 1. C. de sportul.* & Theodosio, *in l. 31. C. de* *apparit. P. P.* adjutores Primiscrinii in officiis magistrorum militum nominantur: cum vero in torquendis reis eorum opera versaretur, non abs re fuerit quædam circa hoc breviter percurrere. Non etiam antiquitus, ut nunc, rei olim quæstionis habendæ gratia torquebantur, cum prohibiti essent cruciatus, quibus articuli, aut membra dissolvuntur, *§. quia veritas, Auth. ut nulli jud. seu Novel.* 134. sed unguibus ferarum reorum latera persecabant, aut laminas ferreas, ignitasque carni admovebant, *l. 2. C. de emendat. servor. l. 7. C. de malefic.* Quandoque nervo, fustibusve, *l. nullam. C. ex quib. caus. infam. irrog.* aut plumbatis, *l. quilibet* 40. *C. de decurio. l. 2. C. de exacto. tributo.* cædebant: sunt autem plumbatæ virgæ pilis plumbeis, aut *Martiobarbulis*, ut appellat Vegetius lib. 1. cap. XVII. infixæ. Zosimus, in v. *H.st.* post prin. *Plumbeis*, inquit, *pilis in cervicem verbera dari jubet*. Metaphrastes *in dict. l. Cæcilia* jussit eum verberari globis plumbeis. Alibi has virgas plumbeas vocat. Fidiculis quoque membra constringebant, *l. 4. C. de leg. Jul. Majest.* ex nervis hæ fiebant, quibus citharæ ad pulsandum instruuntur. Tranquillus in *Tiberio*, cap. LXII. *Veretris*, inquit, *deligatis reos fidicularum, simul utrinque tormento distenderet*: Eculeo etiam rei cruciabantur, *l. 1. C. de num.* Id erat lignum in summo acutum, quo nudi insidentes distindebantur: Divus Aug. ad Marcellianum Comitem, *C.* 11. XXIII. *q.* V. *Tantorum*, inquit, *scelerum confessionem, non extento eculeo, non sulcantibus ungulis, non urentibus flammis, sed virgarum verberibus eruisti*. Hæc sunt tormenta in Jure nominata. Josephus vero de Machabæis recitat rotas, radios, ungulas, rotabula, catapultas, lebetes, catastas, frixoria, digitaria, pugillaria, manus ferreas, subulas, succensoria, ollas æneas, & sartagines: sed hæc raro in usu fuisse censeo. Quæ vero supra ex Jure recensuimus, plurimum usitata fuisse puto. *Succensorium* autem Josephus appellat quoddam ad flammam excitandam ferrum. Quandoque etiam plumbum liquefactum axillis infundebant, quod ad intestina usque perveniebat, ut in Samona Metaphrastes tradit. Impuberes vero ad eruendam veritatem habena vel ferula cædebantur, *l. 1. §. impuberi. ff. de Senatusc. Syllanian.* Eodem modo in Clericos, & Doctores quæstio exercetur, *c. 1. §. pen.* 23. *q.* 5. *Abb. in c. in contemplatione. q.* 5. *de reg. jur.*

Inter homines Adjutoris speculatorem fuisse existimo, qui carnificis officio fungebatur, ut ex Divo Matthæo constat, cap. VII. *Misso*, ait, *speculatore, jussit afferri caput ipsius, & ille abiit, & decollavit eum in carcere*. Divus Chrysostomus ibi: *Speculator*, inquit, *miles est carnifex deputatus ad hoc, ut occidat*: & hic gradus erat in officio. Valentinianus, *in l. 7. C. de cohortal. Ordinariorum*, inquit, *judicum apparitores, qui vel speculatorum, vel ordinariorum attigerint gradum, nullo annorum numero laxentur, priusquam primipili pactum compleverint*. Hæc ille: dictus autem videtur *speculator*, quia armis speculatorum utebatur, hi erant milites legionis I. & II. hastis utentes. Tranquillus in *Claudio*: *Neque convivia inire ausus est, nisi & speculatores cum lanceis circum starent*. Et in *Galba*: *Descendentem Galbam speculator impulsa turbæ lancea prope vulneravit*: & Tacitus lib. XVII. loquens de Othone: *Tres & viginti speculatores consalutatum Imperatorem sellæ festinanter impositum, strictis mucronibus rapiunt*. & in marmore antiquo legitur: SCHOLA SPECULATORUM LEGIONUM I. & II. ADIUTRICUM PIARUM FIDELIUM.

Hic Adj utor ſuum habebat ſcrinium, in quo decem homi n es apud Præfectum Prætorio Africæ militabant, *l.* I. *C. de offic. P. P. Afr. in Notit.* qui delin quenti um nomina, ſtatum, exitumque notabant, & in ſcrinio ſervabant. Alibi Adjutores pro Quæſtoris miniſtris accipiuntur, *in l. comperimus*, *C. de prox. ſacr. ſcrin.* quos ille ex diverſus ſcriniis ſumebat, *in l nulli. C. de numer. lib.* 12. Horum exemplo inductum, ut infirmis epiſcopis coadjutores vocati dentur, *c.* I. *cum ſeq.* 7. *q.* I.

CAP. XIII.

DE COMMENTARIENSI.

SEQUITUR in officio Commentarienſis, qui carceribus præerat, *l. carceri. C. de cuſtod. reor*, Ulpianus *in l. Divus*, *§.* I. *ff. de bon. damnator.* de pannicularia, & veſtibus damnatorum ad mortem loquens: *Hanc*, inquit, *rationem non in compendium ſuum, debent Præſides vertere, ſed nec pati Optiones, ſive Commentarienſes ea pecunia abuti.* Id clarius explicat Valentinianus, *in l. ad Commentarienſ. C. de cuſtodia reor. ad Commentarienſem*, inquit, *receptarum perſonarum cuſtodia obſervatioque pertineat.* Julius Firmicus lib. III. *Matheſeos*, cap. VI. *Erunt*, inquit, *Cornicularii, aut Commentarienſes, quibus damnatorum cura committitur.* D. Athanaſius in *Apologia ad Conſtantium* carceres *Commentaria* dicit appellari: *Dencio*, inquit, *allabitur fama, ut me ad cuſtodias Præfectum, quæ Commentaria nominantur, deportarent.* Hi vero, quos Commentarienſis carceri includebat, ſi criminis qualitas vincula exigebat, latioribus catenis, ut cruciatio deeſſet, vinciebantur. Nec manicis ferreis oſſibus inhærentibus conſtringebantur, *l.* I. *C. de cuſtod. reor.* Nervo etiam, id eſt, vinculo ferreo, ut Feſtus interpretatur, pedes, & quandoque cervicem impediebant. Sed verius eſt hunc Nervum bubulum fuiſſe, ſiquidem Metaphraſtes auctor eſt Divum Chryſanthum a militibus, nervis madefactis vinctum fuiſſe, ut illis areſcentibus, & ad oſſa uſque penetrantibus angeretur. Ii uſque ad ſeptem foramina habuiſſe dicuntur, & quem maxime torqueri volebant, uſque ad ſeptimum punctum arctabant. Euſeb. lib. v. *Hiſtor. Eccl.* cap. I. *& in vita S. Vectii pagati ſecundæ chariæ presbyteri, & Diaconi Mar.* Carceri incluſis, Commentarienſis, ſi erant inopes, duas, aut tres diurnas libellas pro alimentis dabat, ex annona, qua pauperes alebantur, *l. judices*, 9. *C. de epiſcop. audient.* libella vero eſt argenteus nummus ferme aſſem æquans, & decima denarii, inquit Varro libro v. *de lingua Latina:* de qua Cicero in III. *in Verrem*, Bud. in lib. I. & II. *de aſſe.* Proſpicere etiam Commentarienſem oportebat, ne in carceribus viri cum fœminis permiſcerentur, *l.* 3. *C. de cuſto. rer.* Item triceſimo quoque die numerum perſonarum carceri incluſarum, varietatem delictorum, clauſorum ordines, ætatemque vinctorum Præfecto aut judici ſuggerere tenebatur, ne rei diu in carcere macerarentur, *l. de his, S. C. de cuſto. rer.* Plures vero miniſtros ſub ſe habebat *Stratores* nuncupatos, qui carceribus mancipatos cuſtodiebant, illiſque neceſſaria præbebant. Ulpianus, *in l.* 10. *ex quibus cau. majo. In eadem cauſa ſunt*, inquit, *ut reſtituantur, qui a militibus, ſtratoribuſque adſervantur.*

In actis quoque D. Cypriani legitur, eum a Stratore, & equiſtratore ex cuſtodiis officii currui impoſitum, & ad Proconſulem Africæ Galerium Maximum perductum. Hi ex domeſticis Proconſu-
A lis eſſe non poterant, ut Ulpianus ſcribit, *in l.* 4. *§.* I. *de off. procoſ. Nemo*, inquit, *Proconſulum ſtratores ſuos habere poteſt*, id eſt, ex ſuis, ſeu domeſticos, ut ego interpretor; & hoc, ne corrupti pecunia eos dimittendi occaſionem quærant, aut aliam ob cauſam pecuniam extorqueant. His ad comprehendendos delinquentes utebatur; nam & quandoque hoc fuit Commentarienſis officium; Juſtinianus enim *Edicto* XIII cap. XII. XVII. & XXIII. præcipit Præfecto Auguſtali, ut Commentarienſem ad comprehendendos delinquentes mittat, idem Metaphraſtes teſtatur, XXVI. *Februa. in S. Porphyrio; Cum co-*
B *gnoviſſet*, inquit, *Proconſul, quæ facta erant in Civitate, mittit Commentarienſem cum magno auxilio, & conjicit eos in cuſtodiam, qui gerebant res publicas, & adducit Cæſaream ad P. P. Africæ.*

Cum autem examinandi erant criminum rei, Commentarienſis eos ad Tribunal Præfecti, vel Præſidis ducebat, ut ex actis D. Claudii, Aſterii, & Neonis martyrum ſub Diocletiano Imperatore apparet. Sur. XXIII. *Auguſt.* Cæſ. Card. Baro. in *Annal.* CCLXXXV. *Lyſias*, inquiunt, *Achajæ Proconſul ſedens pro tribunali dixit, ad-*
C *ducantur examini meo Chriſtiani, qui hujus urbis Ægeæ magiſtratibus traditi ſunt ab officio.* Eulalius Commentarienſis dixit; *Juxta præceptum tuum domine, quos hujus Urbis magiſtratus comprehendere potuit Chriſtianos, offert tres pueros fratres, & duas fœminas atque infantulum; ex his unus aſtat in conſpectu claritatis tuæ;* poſtea ſequitur: *Cum D. Claudius interrogatus, & tortum eſſet*, Lyſias dixit, *deponite, & in carcerem ducite, & alium adhibete.* Eulalius Commentarienſis dixit: *Quemadmodum præcepit poteſtas tua, Aſterius adſtat frater ſecundus.* Et infra: *Perducta eſt a Commentarienſi Domina,*
D dixitque Eulalius Commentarienſis, *Adſtat Domina.* & paulo poſt Eulalius Commentarienſis ait; *Theonilla adeſt.* Acta etiam delinquentium, & eorum ſponſiones ſcribebat, in Commentariaque referebat, & ob id *Commentarienſis* vocabatur. Id ex epiſtola Aſterii Amaſeæ Epiſcopi, in VII. *Synodo actio.* IV. liquet; loquens enim de D. Euphemiæ martyrio, ait: *Adſunt & Commentarienſes tabulas, & ſtylos geſtantes manibus, quorum alter abducta a cera manu ſerio admodum Virginem aſpicit, faciem ad illam inclinans, quaſi juberet, ut altius loquatur, ne auſcultatione impeditus vitioſe ſcribat, falſave aut dubia.*
E Hæc ille. Heſychius Græcus Juris interpres: *Commentarienſis*, inquit, *eſt, qui inſcriptiones ſeu titulos criminum recipit:* & ideo Paulus, *in l. fraudem. §. quoties, ff. de jure fiſci: Quoties*, ait, *apud fiſcum agitur, actorum poteſtatem petendam eſſe, ut his uti liceat, eaque manu Commentarienſis adnotanda eſſe. Quod ſi aliter proferantur, is qui ita protulit, cauſa cadat.* Commentarium vero liber eſt, in quo res ſummatim, & quaſi per capita deſcribuntur. Cicero in *Bruto; Non eſt oratio, ſed quaſi rerum & orationis Commentarium.* Paulo plenius Seneca, l. III. *Declamatio. Nunquam ſine Commentario dixit Severus*
F *Caſſius, nec hoc contentus erat, in quo res nudæ ponuntur.* Quintilianus; *Vix diſplicet mihi quæ ſcripſerimus in ſummas ſive commentaria, & capita referre.* Torquebat & quandoque ipſe Commentarienſis ſontes, ut ex actis D. Guriæ, & Sonnonæ martyrum apud Metaphraſtem conſtat, XV. *Nov.* & Surium. damnatos quoque puniri curabat, nam aſtans ſpiculatori jubebat, ut judicis ſententiam exequeretur, ut ſuperiora acta oſtendunt, XXIII. *Augu.* apud Surium: *Lyſias*, inquiunt, *introgreſſus ob-*

duxit velum, & post exiens ex tabella recitavit sententiam, dicens, Claudius, Asterius, Neon, fratres Christiani, Deos blasphemates, & sacrificare renuentes, ante atrium cruci affigantur, & corpora eorum avibus laceranda relinquantur: & subjicit: *Curent hæc Claudius Commentariensis, & Archesilaus spiculator*. Is vero erat, qui criminales sententias exequebatur, & condemnatos puniebat, ut alias diximus. Adjutorem Commentariensis habebat, qui ejus absentis officium implebat. Valentinianus, *in l. ad Commentariensem. C. de custod. reor. Si Commentariensis*, inquit, *procul ab officio egerit, adjutorem ejus pari jubemus vigilare cura*. Idem scrinium habebat, in quo erant XII. homines qui singulas ex publico annonas percipiebant. Exceptores peracto tempore officii sui, Commentarienses fiebant, *l. 2. C. Theod. de numer.* Hi hodie ab aula recesserunt, solus permansit minister carcerem custodiens. Acta criminalia recitat Simeon Metaphrastes, *primo April.*

CAP. XIV.

AB ACTIS.

PRÆCIPUUS ac necessarius in Præfecti aliorumque magistratuum officiis erat *Actuarius*, vel *ab actis* dictus, *l. per hanc. §. quorum. C. de advo. diver. jud.* qui non litigantium acta in judicio scribebat, illa enim ab exceptoribus notabantur, *l. in sacris scriniis militantes, C. de prox. sacro. scrinio*. sed diversa contrahentium & aliorum negocia coram judice fidem apud omnes factura chartis mandabat. Necessarius autem fuit antiquitus horum usus, quia etsi tabelliones rerum periti contractus scribebant, *Auth. de tabel. §. 1. seu Nove. 44.* nondum tamen eam auctoritatem, quam nunc habent, obtinuerant, ut testibus non interrogatis, ipsorum instrumentis crederetur, quod ex nostris legum interpretibus aliqui, ut Bal. & Jason recte senserunt, *in l. prætor, in princ. ff. de eden.* id etiam a Justiniano *in §. si vero nullus. Auth. de instr. caut. & fid. sive Novell. 73.* aperte declaratur, qui testes instrumentis a forensibus conditis subscriptos vult de illorum veritate interrogari, & si mortui sint, scripturam carere fide, & alios qui haberi potuerunt, examinari, ac comperta veritate, rem actis insinuari, quæ perpetuam fidem facient. Inventi ergo sunt actuarii, ut eorum scripturis publica, id est, judicis præsentia munitis, *l. 2. C. de custo. reor. l. in hac C. de don. glo. in l. acta, C. de re jud.* firma, indubitataque fides abhiberetur, *l. ult. C. de re jud.* unius enim hominis scripturæ extra judicium factæ fidem adhibere minus tutum videbatur; Constantinus *in l. 2. C. Theod. de denuncia. Denunciari*, inquit, *apud provinciarum rectores, vel apud eos quibus conficiendorum actorum jus est, decernimus, ne privata testatio mortuorum aut in diversis terris absentium, aut eorum, qui nusquam gentium sint, scripta nominibus falsam fidem rebus non gestis affigant*. Hæc ille. Itaque testamenta, contractus, aliique actus, & instrumenta ab actuariis publice conscripta, etiam mortuo judice ubique plenam, & indubitatam fidem faciebant, *l. testamenta 28. C. de testa. l. in hac in fin. C. de don. l. ult. C. de re jud.* Honorius *l. ult. C. de re judic. Gesta*, inquit, *quæ sunt translata in publica monumenta, habere volumus perpetuam firmitatem, neque enim morte cognitoris perire debet publica fides*. Hinc legimus donationes actis insertas etiamsi amplæ sint, & quingentos aureos excedant, non posse amplius, ut fictas & simulatas argui, cum firmum robur ex publicis gestis acceperint, *l. donatio, in fi. l. lata l. in hac, in fi. C. de donat.* sic multi de injuria sibi illata, vel dolo apud acta contestabantur, *l. jubemus, C. de defensor. civi. l. honores, §. ult. ff. de decurio l. 4. C. de numerar.* judicem suspectum recusabant, *l. ult. C. de jud.* se falsa spe pecuniam sibi numeratam confessos querebantur, *l. in contractibus, §. ultim. C. de non num. pec.* ut perpetuum, & inconcussum rei testimonium permaneret. Nautæ etiam Romam frumentum vehentes, se id incorruptum accepisse in actis Præsidum testabantur, ut perpetuum facti monumentum semper appareret, *l. 1. C. de cano. frum. urb. Rom.* Episcopus quoque qui pecuniam ad redimendos captivos relictam exigebat, id in actis manifestabat. Leo A. *in l. nulli, C. de Episc. & cler. Cum Episcopus*, inquit, *pecunias fuerit consecutus, statim gestis intervenientibus, earum quantitatem, & tempus quo susceperit, apud Rectorem provinciæ publicare debebit*, similiter nomina cujusque fori advocatorum, quorum certus erat numerus, in actis scribebantur, *l. per hanc §. quorum, C. de advo. diver. jud.* testamenta revocabantur, *l. sancimus, C. de testam.* leges insinuabantur *l. 4. in fi. C. fini. reg. l. 23. C. de procur.* & alia plurima ad æternam memoriam conservandam in eis fiebant, quæ passim in Jure occurrunt.

Hæc acta aliquando gesta, *l. 27. 31. pen. C. de don. int. vir. & ux.* quandoque publica monumenta, *l. ult. C. de re ju. l. 31. C. de don. l. census, ff. de probat.* nonnumquam instrumenta forensia, vel simpliciter publica, *l. 10. C. de fid. instrum.* aut publica testificatio, *l. 3. C. de bon. vacan.* vel publicæ chartæ tabulæve appellantur, *l. 3. C. de tab. l. 2. ff. ad l. Jul. maj. st.* quoniam coram magistratibus, quæ publicæ erant personæ, conficiebantur: unde & acta publice fieri dicebantur, *l. 2. in fi. ff. de fer. fug. l. 1. C. de his qui per met. jud. non appel. l. scripturas, cum auth. subseq. C. qui pot. in pign. hab.* & ob id qui acta scribebant, *personæ publicæ* nuncupabantur, *l. 32. C. de Episc. & cle. l. ul. C. de dona. cau. mor. §. cum autem. Inst. de adopt.* Hinc *publicare* erat acta scribere. Leo A. *l. 30. in hac. C. de donat. Donator*, inquit, *habeat facultatem donationes rerum suarum ubicumque positarum apud magistratus publicare*, id est, insinuare, & subdit: *Hæ donationes, quæ fuerint publicatæ, obtineant inconcussam, & perpetuam firmitatem*: idem Nicostrato P. P. *l. 28 nulli, C. de episc. & cler.* scribit Episcopum pecunias pro redimendis captivis exactas apud rectorem provinciæ publicare, id est, actis inserere teneri. In eodem sensu Accadius *l. 18. testamenta. C. de testam.* ancipit ad Africanum P. V. *Testamenta*, inquit, *ac cætera, quæ apud officium censuale publicari solent, in eodem loco reserventur*: unde in acta relata dicuntur publicata: Alexander A. *in l. 1. C. de testam. Publicati*, inquit, *semel testamenti fides quamvis ipsa materia interdicit, nihilominus valet*: Leo *in l. 30. in hac C. de donat.* quoque donationes apud magistratus publicatas inconcussam, & perpetuam firmitatem obtinere scribit, ita in actis insertas appellans: ita etiam *in l. nulli. C. de episc. & cler.* Hujus scripturæ solennitas vocabatur etiam *insinuatio, l. 32. l. penul. in fin. C de don. § perficiuntur, inst. eod.* insinuare enim est in acta referre, Leo A. *d. l. 30. in hac. Donationes*, inquit, *apud magistrum census insinuentur*, id est, actis inserantur, quod & sæpe alibi reperitur, *l. 32. C. de don.* idem dicebatur *intimari*. Leo A. Constantino PP. *in d. l. 30. Donanti liceat donationem suam apud*

quemcunque voluerit magistratum intimare. Justinianus *in l.* 19. *illud*, *C. de sacros. ecc.* & ipse scribit, donationes piis causis factas, licet non fuerint intimatæ, tamen valere. Idem *in l. contractus*, *C. de fi. instrum. Contractus*, ait, *donationum*, *quas intimari non est necesse*, *vires non habeant*, *nisi in mundum recepti*: & alibi, *in l. consulta*, 23. *C. de test.* in eodem sensu accipit: Hinc *intimatio* vocatur ipsi insinuatio, *d. l. consulta*. Acta Græce ὑπομνήματα vocantur, *§. si vero nullus*, *auth. de inst. cau. Nov.* 73. & actuarius Hypomnimatarius.

Forma vero in scribendis actis hæc observabatur: in primis necessaria erat scriptura, *c. quoniam contra*, *de prob. l. comparationes*, *C. de fide instrument.* in qua nomen contrahentis, vel testantis, sive aliud agentis ponendum erat, tempusque actus gesti, denique ipse actus totus, vel contractus ordine scribendus, *l. nulli*, *C. de episc. & cleric. l. donatio. C. de donat.* Hæc omnia coram judice agenda erant, aut saltem legenda: Constantinopoli apud magistrum census, *l. testamenta*, *C. de testam. l. in hac*, *& l. secundum*, *C. de donat.* in Provinciis apud earum Præsides, vel magistratus municipales; *dict. l. nulli*, *C. de episc. & cleric. l. donatio*, *l. dict. in hac l. ult. C. de adopt. §. sed etsi instit. quibus mod. jus patr. potest. solvit.* cum enim Præfecti Prætorio, aut Præsides, eorumque actuarii omnibus, quæ in provincia gerebantur, interesse non possent, nec facile esset longe degentibus eos adire, data est Duumviris, ac civitatum defensoribus actorum conficiendorum potestas, *l. ult. C. de mag. municip. l.* 1. *C. de offic. jurid. Ale. l. jubemus. C. de defens. civit.* quorum forma tum observata a Venulejo traditur, *in l. curent. ff. de test.b. Curent*, inquit, *magistratus cujusque loci testari volentibus*, *& se ipsos*, *& alios testes*, *& signatores præbere*, *quo facilius negocia explicentur*, *& probatio rerum salva sit*. Hæc verba innuunt, in actis testes, & signatores tum adhiberi solitios fuisse, quod postea Zeno sustulit, *in l. in donationib. C. de donat.* statuens testes actis non esse necessarios, cum publica monumenta sufficiant: ob magistratuum itaque præsentiam hæc acta quasi in forma judicii scribi dicebantur, *l.* 1. *§ similique modo*, 2. *C. de Latin. libert. toll.* Non tamen requiritur, ut in loco judicii, vel pro tribunali legantur, sed quocunque in loco id fieri potest: quia hic non est actus contradictorii judicii, qui causæ cognitionem desiderat, ut apud Jurium interpretes est receptum, Jo: Andr. *in addit. ad Spec. de donat. §. porro. sub num.* 4. *in fin.* Imol. *in cap. cum contingat*, *sub num.* 93. *de jurejur. Clar. in §. donatio. quæst.* 15. *vers. ulterius.* qui nullum etiam in hoc judicis decretum requiri existimant, Barr. *in l. Modestinus sub num.* 3. *ff. de donat. Corn. consil.* 36. *in* 3. *Clar. in loco supra cit.* consuetudineque observari asserunt, ut actus insinuandus in scripta redigatur: tum coram judice palam legatur, demum tota illa scriptura rursus describatur, & aliis actis annectatur, quamquam hoc ultimum nolunt esse necessarium, sed solam primam scripturam sufficere, idque dicunt longo usu servatum, & vulgo receptum esse: Joan. And. *in add. ad Spec. de donat. d. §. porro*, *sub num.* 4. Guid. Pap. *cons.* 23. *sub num.* 11. Imol. *in cap. cum contingat. num.* 93. *de jurejur.* Corn. *cons.* 36. *in* 3. Anto. Canai *de insinuatio. in* 1. *part. num.* 4. *clarus in dict. §. donatio*, *q.* 15. *vers. quæro etiam*. Verius tamen esse videtur, authenticam & originalem, ut vocant, contractuum scripturam monumentis esse describendam, *l.* 3. *C. de diverf. rescript.* ubi vero

A nulla apparet, satis est res gestas in publica gesta retulisse, sed ut hoc clarius pateat, formulam testamenti actis inserti subjiciam, quam ex Marculphi monachi libro *de formulis publicorum privatorumque negociorum* Cujacius in lib. 4. *sent. Pauli. tit.* 6. recitat, & est sequens. *Anno illo*, *sub die illa*, *civitate illa*, *adstante defensore*, *& omni curia illius civitatis*, TITIUS prosecutor dixit, *Peto optime defensor*, *vosque laudabiles curiales atque municipes*, *ut mihi codices publicos patere jubeatis*. *Quædam enim in manibus habeo*, *quæ gestorum cupio allegatione roborari*. DEFENSOR & Curiales dixerunt, *Patent tibi codices publici*, *prosequere quæ optas*. PROSECUTOR dixit, *Cajus vir illustris mihi mandavit*, *testamentum*, *ut mos est gestis municipalibus insinuarem*. DEFENSOR dixit, *Amanuensis mandatum accipiat*, *& recitet*. POST recitationem mandati, Defensor dixit, *Mandatum quidem recitatum est*, *sed testamentum*, *quod præ manibus te habere dicis*, *etiam nobis præsentibus recitetur*, *&*, *ut postulas*, *gestis publicis firmetur*. POST recitationem testamenti, Defensor, & Curiales dixerunt, *Testamentum quod recitatum est*, *gestis publicis inferatur*. PROSECUTOR dixit, *Hoc amplius peto*, *optime defensor*, *ut mihi gesta publice edantur*. DEFENSOR & ordo curiæ dixerunt, *Quia testamentum & mandatum rite condita*, *& bonorum virorum subscriptionibus firmata cognovimus*, *æquum est*, *ut gesta cum a nobis fuerint subscripta*, *& ab Amanuensi edita*, *tibi ex more tradantur*, *eademque in archivis publicis conserventur*. Hæc ille: parique modo acta in donationum insinuatione conficiebantur: cum vero hæc gesta omnem probationem habeant, atque apud omnes fidem faciant, *testificationes* appellantur, *l. lata*, *C. de donat.* & ideo qui res aliter atque gestæ sunt, conscripserit, vel falsum recitando scribi fecerit, læsæ majestatis crimen incurrit. Ulpianus *in l.* 2. *ad legem Jul. majest.* *Qui sciens*, inquit, *falsum conscripsit*, *vel recitaverit in tabulis publicis*, *capite primo læsæ majestatis enumeratur*. Accursius vim publicarum tabularum non percipiens, de notario illud dici putat, qui in instrumento aliquid contra Rempublicam scripserit: quod a vero alienum esse arbitror, majus enim delictum est circa acta publica, quam tabulariorum instrumenta. Cum vero scribendis actis soli sufficere actuarii non possent, adjutores habebant, *d. l. per hanc §. pen. C. de adv. diverf. judic.* quibus merces pro labore solvebatur, exceptis quibusdam piis causis, *d. l. nulli*. *§. post unius*. *C. de episc. & cler.* quibus operam gratuito præstabant, inter has erant testamenta de hæreditatibus, quæ centum aureorum summam non excedebant, *l. consulta* 23. *C. de testam.* aut alia leviora negocia, *in d. l. consulta. C. de testam.* Justinianus: *Ne*, inquit, *in hæreditate*, *cujus summa centum aureorum pretium non excedit*, *mercedis quicquam aut sumptuum censum administrantes aut censualis apparitio super insinuandis elogiis audeat adsequi*.

Magistri Militum, aut Comites Ducesve, quia jurisdictionem in populos non habebant, actuariis carebant: & ideo in eorum officiis non leguntur. Cæterum inventis nostris tabulariis, quorum instrumentis coram duobus testibus scriptis fides adhibetur, hæc acta frequentari desierunt, & loco actuariorum illi successerunt, quorum instrumenta eandem fidem obtinent, quæ olim actis habebatur. Hi contractus quidem semper scripserunt, qui negociorum periti stationes in foro habebant, & suam postulantibus operam præstabant, sed scripturas ab illis factas viva testium voce confirmari oportebat, ex se enim nihil probabant,

Auth. de tabellio. seu Novel. 44. *§.* 1. *&* 2. *de inst. caut. & fid. seu Novel.* 73. Actuarii P.P. Africæ scrinium habebant decem hominum, quibus a fisco annonæ præstabantur, *l.*1. *C. de offic. P.P. Afric. in Not.*

Alibi Actuarius accipitur pro eo, qui excipit, quæ ab alio proferuntur, vel dictantur. Tranquillius in *Cajo Jul. Cæsare*: *Orationes*, inquit, *aliquot reliquit, inter quas temere quædam fertur pro Q. Metello, quem non immerito Augustus extenuabat, magis ab actuariis exceptam, male subsequentibus verba dictantis, quam ab ipso editam.* Seneca: *Multum*, inquit, *viva vox facit, non quidem quæ alienis verbis commendatur, & actuarii vice fungitur.* Erant & alii actuarii, qui nomina militum in pyctatio describebant, quantum cuique annonæ, quodque præmium esset, ut Vegetius scribit lib. II. cap. XIX. qui ad hunc locum non pertinent.

CAP. XV.

DE NUMERARIIS.

PROXIMI Actuariis sunt Numerarii, qui in Præfecti officio quatuor reperiebantur, in Provinciis bini, *tabularii* vocati, *d.l.*2.*C. de num. l.*12. *l.*1. *C. Theod. eod.* qui cum his easdem rationes tractabant. Eorum unus bonorum, quæ ex delictis vel successionibus, aliisque hujusmodi causis ad fiscum deferebantur, & ad Comitem rerum privatarum spectabant, rationes tractabat. Alius res tributorum notabat, quæ ad largitiones pertinebant, *l. in provinc. eodem tit. & l. duos. C. de suscepto. & arcar.* Duas enim Princeps arcas habebat, quibus duo Illustres Comites erant Præfecti, scilicet Comes largitionum, & alter rerum privatarum, Romæ antea Præfecti ærarii vocati, *l.*1. *C. de quæst.* Largitionibus assignata erat ex tributis & vectigalibus certa auri, argentique quantitas, & aliæ species, quæ canones Largitionum dicebantur, *l* 1.*C. de cano. largit. tit.* Eas rationes in primis Numerarii apud Præsides in provinciis tractabant. Orientis vero Præfecti numerarius ad se transmissas recognoscebat, & ne quid debitæ summæ deesset, prospiciebat, aurique ad thesauros provinciarum delati partem ad arcam Prætorianam spectantem, reliquam ad Comitem Largitionum transmitti curabat. Alter Comes privato Principis patrimonio, id est, prædiis & domibus præerat, & aliqua etiam pauca tributa sibi assignata exigebat, & quicquid ex causis fiscalibus & bonis publicatis percipiebatur, & si qua alio modo ad fiscum cadebant, quorum rationes alteri in provinciis Numerarii conficiebant, scribebantque bonorum genera, & quantitates publicatas, quantum ex prædiis Principis exactum esset, quæ omnia Orientis Præfectus Numerarius diligenter colligebat. Gratianus, *l. in provinc. C. de numer. In provinciis*, inquit, *singulis duo Numerarii, qui & tabularii, collocentur; quo ad unum fiscalis arcæ ratiocinium, ad alterum largitionales pertinere tituli jubeantur.* Numerarii vero sunt appellati, quia numeros supputabant, ut in secundo *de libero arbitrio*, cap. XI. D. Augustinus significat, *Multos*, inquit, *novi Numerarios, aut numeratores, aut si quo alio nomine vocandi erant, qui summas mirabiliter computant*: eorum enim officium erat publicas rationes scribere, *l. numerar. C. Theod. eodem tit. de numerar.* Isidorus vero vult in IX. *Orig.* Numerarios dictos, quia publicum nummum ærario inferunt. Hi duo Præfecti Numerarii quemadmodum & alii provinciarum rationes tantum & scripturas tractabant. Tertius Numerarius auri nuncupatus, *l. duos C. de suscepto. & arca.* aurum ex provinciis exactum, & ad largitionum arcam destinatum suscipiebat, *l. ultim. C. de numerar.* vel monetam argenteam in aurum permutari curabat: item auri fodinarum rationes tractabat, a singulisque aurilegulis septenos scrupulos auri exigebat, *l. per annos, C. de metallis.* colligit hæc summa plus minus tertiam unciæ auri, siquidem XXIV. scrupuli unciam æquant. Legebatur vero in Asiana, a volentibus aurum ex Pactolo flumine, & in Pontica sub hoc Præfecto, *dict. l. per annos.* Ultimus Numerarius erat operum publicorum, inter quæ Prætoria, domus publicæ, *l.* 3. *C. de oper. pub.* portus, aquæ ductus, mœnia, *l.* 6. *C. eodem tit.* thermæ, *l.* 10. *C. eod.* recensentur, ad quæ extruenda tertia pars reddituum civitatum erat destinata, *dict. l.* 10. si ea non sufficiebat, cives pro modo jugerum ad opus conferebant, *l.* 11. *C. eodem tit.* Hæc opera ædificari, aut instaurari Præf. Prætorio jubebat, *toto tit. C. de oper. pub. & tit. seq. inscript.* quorum impensas & rationes hic Numerarius scribebat, & ita interpretatur Justinianus *Novell.* 128 *seu Auth. de collatio. §. ac cum de urbibus. §. Ad hæc.* scriniarios operum hujus P.P. veluti, inquit, aquæductus. Legendum est autem Numerarius operum, ut appellat hunc scriniarium Anastasius *in l. ult. C. de numer.* non operarum, ut habet Notitia in officio P.P. Illyrici, quia opera est diurnum operantis officium, *in l.*1. *ff. de oper. liber.* Posset etiam intelligi de operibus, quæ terra effossa fiebant, nam & id opus publicum vocabatur, ad quod delinquentes damnabantur, *l. annonam in fin. ff. de extraordin. crimin. & l. ult. de effractorib. l. in servorum §.*1. *de pœnis*, diversimodeque fiebat. Quandoque enim metalla effodiebant, & id opus metalli vocabatur, *l. quidam sunt servi, l. aut damnum. §. inter eos, de pœnis*, & si aliqua sit inter eos, qui in metallum, & opus metalli damnantur differentia. Aliquando saxa ad coquendam calcem cædebantur, quod calcarium opus dicebatur, *d. l. aut damnum, §. in calcariam. l. Cæsar. de publican.* Nonnunquam sulphur extrahebatur, quod erat sulphurarium opus, *d. §. in calcariam, l. si cujus, alias incipit, si usufr. §. inde quæsitum est, ff. de usufr. l. si quis uxori. §. si sulphurariæ, de furtis.* Lapides etiam cædebantur, vel creta, aut arena fodiebatur, *d. §. inde quæsitum est.* Erat & opus salinarum, seu salis conficiendi, ad quod mulieres damnari consueverant, *l. mulier de captiv. & postlim. rever. dict. l. aut damnum, §. in ministerium.* Qui marmora in privato alterius solo cædebant, & ipsi decimam fisco solvebant, *lib.* 3. *C. de met.* quæ in hujus numerarii rationes referebatur. Opus quoque publicum erat, cum quis fabricis inservire cogebatur, ut dendrophori, carbonarii, & similes. Valentinianus, *lib. ultim. C. de serv. fugit. Qui*, inquit, *publicorum servorum fabricis, aliisve operibus publicis deputati.* Hæc sunt opera, quorum rationes hic Numerarius scribere poterat, *d. l. ultim. C. eod. & meminit Nov.* 128. πρὸς τῆς ἔτης. In scrinio operum Præfecti Prætorio Africæ erant homines XX. qui salarium ex publico percipiebant, *lib.* 1. *§. in scrinio operum. C. de offic. Præf. Præt. Afric.* Cum vero magnus esset numerariorum labor, nec possent tanto oneri sufficere, poterant ex aliis scriniis ejusdem officii adjutores accipere, modo ex numero XXX. primorum eos extraherent. In Asiana ex primis L. accipiebant, alibi ex toto corpore, nec nisi quaternis vicibus, in singulis intermisso biennio, adjutores esse poterant, ne longior apud Numerarios mora fraudis occasionem daret, *l. nulli, C. de numerar.* Numerarii peracta militia a functionibus personalibus erant immunes, *l.*3. *C. de appar. P.P. l.*12. & Comitum primi ordinis dignitate honestabantur,

ita Præfecto Prætorio pronunciante, *l. ultim. C. eod.* Neque hi hodie apud nostros magistratus frequentantur.

CAP. XVI.

DE SUBADJUVA.

ETSI Numerariis adjungatur Subadjuva, non tamen illorum, in rationibus pertractandis minister erat, sed Adjutoris officii adjutor, & ob id *Subadjuva* est appellatus, quasi adjutorem adjuvans: in officiis magistrorum militum a Notitia Primiscrinius vocatur & a Gratiano, *in l. 1. C. de sportulis*, & Theodosio *in l. 3. C. de appar. P.P.* in cujus scrinio Subadjuvam Justinianus de officio P. P. Africæ tractans, *l. 1. §. in scrinio primiscrinii, Cod. de offic. P.P. Afric.* statuit, sic in officio Magistri officiorum adjutor de schola Agentium in rebus Subadjuvas duos habebat. In singulis quoque fabricarum scriniis, quaterni Subadjuvæ reperiebantur, adjutoris Magistri officiorum locum obtinentes. Synesius etiam, epist. CXLV. Subadjuvam exponit pro eo, qui adjutori opitulatur. *Harpocration*, inquit, *quidam est, ex Heracliani satellitibus, ordinem habens, ut adjutori opituletur: nam dictio, subadjuva, hoc interpretari creditur.* Hæc ille. Sed in Notitia credo legendum, *f. badjuvæ*, in plurali, ut habent codices manuscripti, quia cum adjutor criminosos custodiret, pluribus subadjuvis indigebat, & in Occidente in Officio P.P. Italiæ, & Galliarum, & Præfecti Urbi legitur, subadjuvæ, & eodem modo in Ducibus tam Orientis, quam Occidentis. Adjutores adjutorum vocantur a Suida in verbo *ῥουβαίουβος*, quæ dictio est corrupte scripta pro *σοβα᾽ίυβα*. Sic subcurator appellatur curatoris adjutor, *in l. ex facto. ff. de negot. gest.* Post Numerarios adjutoris Subadjuvæ ponuntur, quia illi, ut puto, dignitate præcedebant. In officio P.P. Africæ Subadjuva seu Primiscrinius decem ministros habebat, quibus annonæ a fisco solvebantur, *dict. l. 1. §. in scrinio primiscrinii. C. de offic. Præfect. Prætor. Afric.*

CAP. XVII.

DE CURA EPISTOLARUM.

ALIUS post hos erat, cui cura epistolarum demandabatur: sæpe enim ob occurentes necessitates, epistolas Principi, vel aliis scribere Præfecti cogebantur, aut causa evectionum, ubi alicui equis publicis currendi facultatem dabant, vel ubi quis munere officii functus cum honorariis epistolis mittebatur, quæ *testimoniales* vocabantur, *l. 2. C. desertorib. l. ultim. C. de profess. & me. lib. 12.* vel ubi ad annonam, tributave publica spectantia, aut alia ad Rempublicam pertinentia ordinabant. Cassiodorus in XI. *Variar.* epistolas canonicas nominat ad canonem tributorum pertinentes. Qui harum curam habebant, *Epistolares* sunt vocati: Hi introducta ad Præfectum causarum appellatione, gesta coram priore judice accipiebant, & sequentia acta scribebant, *l. ultim. §. in his, C. de temp. appel.* Horum loco successere apud Venetos magistratuum cancellarii, qui quandoque etiam exceptoris officio funguntur.

CAP. XVIII.

DE REGERENDARIO.

REGERENDARIUS quoque in Præfecti officio reperiebatur, quem dubitandum non est a li-
A bellis fuisse, ut sæpe Notitia indicat: quem in officio Ducum Orientis *Subscribendarium* appellat. Libellis enim supplicibus Præfecto porrectis subscribebant. *Regerendarius* dicebatur, quod ea scripta regereret, seu in codicem referret: a *regerere*, quod est loco subtracti aliud reponere. Jabolenus *in l. cum usumfructum in fin. ff. quibus modis usufruct. amitt. Nec, si summa terra*, inquit, *sublata ex meo fundo, & alia regesta esset, idcirco meum solum esse desinit*: Unde *registrum* vocatur codex, in quem scripta referuntur, *ut registrum D. Gregorii*. Regerendarius etiam a Cassiodoro in XI. *Variar.* appellatur, forte legendum *Referendarius*,
B quem Procopius lib. II. *de bello Persico*, eum esse ait, qui supplicantium preces Principi explicat, & ejus responsionibus præest. Ita etiam interpretatur Justinianus *Novella* XI. de *referendariis* tractans.

Idem apud Magistrum militum Orientis *Scriniarius* vocatur, a Theodosio *Libellensis*, *in l. præcipimus. §. ultim C. de appellat.* ab aliis, *a libellis*: *libellus* vero inde dictus videtur, quia in pagellas, & parvi libri formam complicabatur: Suetonius in *C. Julio Cæsare* cap. LVI. *Epistolæ*, inquit, *ejus ad Senatum extant, quas primus videtur ad paginas & formam materialis libelli convertisse, cum antea*
C *Consules, & Duces non nisi transversa charta mitterent scriptas.* Per libellum autem supplicem lites expediebantur, quæ de plano, id est, extra tribunal causæ cognitionem non desiderabant, & ubi adversarius non contendebat. Ulpianus, *in l. nec quicquam. §. 1. C. de offic. proconf. Ubi decretum*, inquit, *necessarium est per libellum id Proconsul expedire non poterit, quæcunque enim causæ cognitionem desiderant, per libellum non possunt expediri.* Multa vero per libellum expediebantur, ut excusatio tutoris dati: Modestinus, *in l. scire etiam oportet. §. oportet. de excusat. tutor. Oportet*, inquit, *excusari tutorem, vel ante tribunal, vel a-*
D *pud acta: potest autem, & libellos dare.* Hæc ille. Similis excusatio ex numero liberorum in libello facta est apud Callistratum, *in l. semper. §. 2. de jure immunitat.* Et hæc per assessores plerunque expediebantur. Papinianus: *Quoniam*, inquit, *in l. miles. §. sexaginta, de adulter. de plano quoque libellus dari potest: in his perpendendis studium assessorum versabatur, l. 1. ff. de offic. assessor.* Scrinium libellorum P.P. Africæ sex scribas habebat, quibus ex publico annonæ solvebantur, *l. 1. C. de offic. P. P. Afric.* His carebant Præfectus Augustalis, Vicarii, Correctores, & Præsides, qui per se libel-
E lis subscribere tenebantur. Constantinus, *in l. 2. C. de assess. Præsides*, inquit, *non per assessores, sed per se subscribant libellis*: & licet *Præsidis* vocabulo utatur, illud latius intelligitur, & ad alios magistratus extenditur. Consulares tamen Orientis ministros a libellis habebant, ut aliquid ex Consulum imagine haberent, etsi aliud in Occidente observabatur, ubi his non utebantur.

CAP. XIX.

DE EXCEPTORIBUS, ET

eorum adjutoribus.

F ERANT & Exceptores in P.P. officio, qui acta judiciorum coram eo in causis appellationum scribebant. Anastasius, *l. in sacris scriniis 12. §. modum insuper sportularum. C. de proxim. sacro. scrin. l. 12. Jubemus*, inquit, *pro editione actorum exceptoribus dimidiam solidi partem dari.* Loquitur de scriniariis Palatinis, quos vult exceptoribus, qui acta scripserunt, tenues sportulas solvere. Alii pin-

guiores, dabant: Nam pro actis, vel scribendis, A aut edendis, recitandove instrumento sæpe solidum, quandoque plus, aut minus pro hominum conditione, & usu locorum, solvebant, *dict. l. in sacris*, *l. ult. C. de Castrensianis*, *l. ult. C. de privil. schola*.

Actorum formam sæpe recitant Jureconsulti, ut Scævola, *in l. penult. de auctor. tut. Inter curatorem minoris*, inquit, *& creditorem acta facta sunt apud procuratorem Cæsaris infrascripta*. Priscus Procurator Cæsaris dixit, *Facias judicata*. Novellus curator dixit, *Abstineo pupillum*. Priscus Procurator Cæsaris dixit, *Responsum habes, scis quid facere debeas*. Aliaque plura hujusmodi in B Jure breviter recitata reperiuntur, *in l. 1. ff. de his quæ in testam. delent. in l. 1. C. de veteran. in l. extat. ff. de eo quod metus caus. in l. creditores. ff. ad legem Juliam, de privat.* quorum hodie immensa, & verbosa scribuntur volumina. Nec integris dictionibus solum acta judiciorum coarctabantur, sed ut celerius expedirentur, notis scribebantur. Modestinus *in l. inter eos. §. 1. ex quibus caus. major. Eos*, inquit, *qui notis scribunt acta præsidum, Reipubl. causa non abesse certum est*. Metaphrast. XXVI. *Februar. in v. Porphyrio episcopo; Cornelius*, ait, *Diaconus sciens notis scribere, quibus utuntur in judicio, notabat omnia, quæ dice-* C *bantur, & opponebantur*. Cum vero causa examinabatur, exceptores acta, quæ scripserant, Præfectis aut præsidibus recitabant, ut ex actis cujusdam judicii relatis a D. Augustino *contra Cresconium* lib. V. cap. XXIX. apparet. *Constantino Maximo Augusto*, ait, *& Constantino juniore nobilissimo Cæsare Consulibus Idibus Decembris, ex tota Meciaciensi inducto, & applicito Victore Grammatico, astante etiam Nundinario Diacono*, Zenophilus Consularis dixit; *Quis vocaris?* Respondit, *Victor*; & paulo post alio loco respondit Nundinarius, *legantur acta*, Zenophilus Consularis dixit, *legantur*, D *& legit N. exceptor ea, quæ Diocletiano imperante acta fuerant, quæ longum nimis esset referre*. Hæc acta exceptores conservabant, & tunc dicebantur in memoriam redigi, ut apparet ex actis recitatis a Surio, XI. *Februar.* & Cæsare Card. Baronio his verbis: *Proconsul parce, ejusque confessionem in memoriam cum cæteris confessionibus rediges, id est, servabis*. Sic P. Victor memoriam provinciarum in Basilica Antoniniana in X. urbis regione fuisse scribit. Alii volunt memoriam locum esse, ubi acta conservabantur; Solebant & Principum edicta exceptores describere. Hi neque apud Præsides erant E cohortales, neque illorum conditionis obstricti, nullasque a fisco annonas capiebant. Gratianus *in l. exceptores. C. de numer. Exceptores*, ait, *omnibus provincialibus obsequentes, qui nec cohortalem militiam sustinere videntur, nec a fisco ullam consequuntur annonam, absque metu cœptis dare operam etiamsi Decuriones sint, minime prohibemus, dummodo munera propriæ Civitatis agnoscant, & peracto secundum morem exceptionis officio, ad propriam sibi curiam redeundum esse non nesciant*. verum Justiniano imperante, a Principe annonas perceperunt, *l. 1. §. in schola exceptorum. C. de offic. Præ-* F *fect. Præt. Afric.* Dicti autem sunt *Exceptores* quod acta excipiant, Zeno *in l. ultim. C. de princ. agen. in reb. l. 12. Gestorum*, inquit, *excipiendorum causa agentes in rebus duos tantum solidos dabunt*. Aliquando ab actis videntur appellari, *l. per hanc C. de advoc. diversorum judic.* Exceptores uni parebant Primicerio, ita enim Cassiodorus in XI. *Variarum* appellat, qui adjutores habebat absentis, aut alias impediti vices implentes, vel ipsum etiam scribendo adjuvantes, *dict. l. per hanc*. Græce βοηθοὶ dicuntur, *l. Boethos. C. de tabular. lib.* 10. unde nomen traxisse Boethium Accursius opinatur. Metaphrastes in Mena martyre: *Symmachus*, inquit, *Boethius actorum Præfectus*. Quidquid ex hoc officio filiifamilias acquirebant, Castrense erat peculium, perinde ac si in legione prima adjutrice militassent, *l. ultim. C. de castrens. pecul. milit. lib.* 12. Quod & in omnibus apparitoribus locum habere legum Interpretes opinantur. Schola exceptorum P. P. Africæ erat hominum sexaginta. Hi hodie ex tabulariis Civitatum, non ex Magistratuum officio eliguntur.

CAP. XX.

DE SINGULARIIS, DUCENARIIS, *Centenariis, & Sexagenariis.*

HACTENUS de Scriniariis, qui chartas tractabant, & scribebant, est dictum, nunc de cohortalibus est videndum, qui in Prætoriano officio nominantur *Singularii*, vel *Singulares*, utroque enim modo in Notitia legitur. Hi sunt qui a Justiniano a scriniariis distinguuntur, *l. 1. in fin. C. de offic. Præt. Afric.* his verbis. *Hæc statuimus pro officiis, id est, tam Scriniariis amplissimæ præfecturæ, quam cohortalibus*. Cassiodorus lib. XI. *Variar.* illos militares excubias peregisse scribit: unde milites, ac stipatores P.P. aliorumque magistratuum fuisse videntur, & forte præfectos ambulantes præcedebant, erantque velut milites, & illos fuisse puto, qui *Tribuni Prætoriani partis militaris* a Theodosio appellantur, *l. penult. C. de apparitor. magistr. milit.* & alio nomine *Frumentarii* vocabantur, exemplo enim frumentariorum Principis, mandata Præfecti per provincias nunciabant, & delinquentes inquirebant, inventosque in carcerem ducebant. Eusebius enim lib. IV. cap XXXIII. epistolam Dionysii Alexandriæ Episcopi recitat, qua ille narrat sub Decio Imperat. a Sabino Præfecto Augustali frumentarium ad se perquirendum missum. D. quoque Cyprianus epist. LXXXIII. scribit a Proconsule Africæ frumentarios missos, qui eum Uticam perducerent. Nomen habuerunt a frumentariis militibus frumenta procurantibus, quorum creba in antiquis monumentis est mentio: nam quemadmodum illi frumenta perquirebant, ita isti sontes quærebant, eosque ad carcerem comitabantur, quos Macer *prosecutores* vocat, *in l. solent, de custod. reor. Solent*, inquit, *Præsides provinciarum, in quibus delictum est, scribere ad collegas suos, ubi factores agere dicuntur, ut cum prosecutoribus ad se remittantur*. ita etiam Tertullianus appellat, *de virginibus velandis*. Nullus in Oriente, præter Præfectos, Singularios habebat. In Occidente vero omnes provinciarum magistratus spectabiles sive civiles, sive militares, sed non clarissimi. Ordo Singulariorum Præfecti Prætorio Africæ Schola vocabatur, *l. 1. §. in schola singulariorum C. de offic. P. P. Afric.* qui erant homines L. a Principe annonas percipientes. Horum caput erat Primicerius, Cassiodorus in ultim. *Variar.* eum gradum sequebatur secundo, post tertio, ac quartocerius *dict. §. in schola singulariorum*, qui duo Ducenarii vocabantur, *l. scriniis §. 1. de palat. sacr. larg.* post hos erant & centenarii, deinde sexagenarii, *l. 1. C. de exactor. tributor.* Hi etiam tributa exegisse videntur, quod munus erat Ducenariorum & Centenariorum, *dict. l. 1. C. de exactor. tributo*. Singulares vero forte ab ala Equitum singularium appellata, sunt dicti. Tacitus *Histor.* lib. IV. *Accessit* inquit, *Ala Singularium excita olim a Vitellio, deinde in partes Vespasiani transgressa*. Hæc ille. Ala secunda Valeria singularis in Occidente sub Duce

Rhetiæ primæ, & secundæ reperitur, quæ Vallatum oppidum tuebatur. Aliqui volunt hos singulis, seu singlis, id est, singulis literis scripsisse, veluti R. P. de quo Gellius, quod mihi non placet, quia non video, quem usum genus hoc scribendi efficere posset, ut hi pars officii PP. esse debuerint. Forte dicti sunt *Singulares*, quod a cæteris omnibus Scriniariis essent disjuncti, quemadmodum *Singulares* in *Pandectis* vocantur libri, qui nullam cum præcedentibus habent conjunctionem, *§. 2. in proœm. ff. l. 2. §. post hæc, & seq. C. de vet. jure enucl.* Sic notas in epistolis C. Cæsaris Gellius lib. XVII. cap. IX. *Singulares* nominat, quia dictiones ex illis confici non poterant. Sed cum non tantum in hac schola, sed & aliis Ducenarii, Centenariique continerentur, de his aliquid est dicendum. Præfectorum aliorumque magistratuum officia, imaginem militaris cohortis, & nomina habuere, cujus exemplo ad gradus promovebantur. Asconius *in* III. *contra Verrem: Accensus*, inquit, *nomen est ordinis & promotionis in militia, ut nunc dicitur Princeps, vel Commentariensis, aut Cornicularius: hæc enim nomina de legionaria militia sumpta sunt*. Hæc ille. Erant autem in quaque legione X. Cohortes, quarum prima MCV. pedites continebat, CXXXII. loricatos equites. Aliæ DLV. pedites: equites loricatos LXVI. Ut Vegetius in lib. II. *de re militar.* cap. VII. scribit. Hinc cohortes, magistratuum officia dicta esse arbitror, quod ad exemplum primæ cohortis, quæ in legione militabat, eosdemque habebat Præfectos, essent instituta. Illa a quinque *ordinariis* regebatur. Ita appellabantur qui in prælio primos ordines ducebant. Vegetius eod. lib. cap. VII. *Ordinarii*, inquit, *dicuntur, qui in prælio præsunt, & primos ordines ducunt*. Et cap. seq. *Primus erat, qui Centurio Primipili vocabatur, is non solum Aquilæ præerat, verum etiam quatuor centurias, hoc est quadringentos milites gubernabat in prima acie. Hic tanquam caput totius legionis merita consequebatur, & commoda. Secundus erat primus hastatus, qui duas centurias, id est, ducentos homines ducebat in acie secunda, quem nunc Ducenarium vocant. Tertius erat Princeps centuriam & semis, hoc est, centum quinquaginta hominès gubernans, ad quem in legione prope omnia, quæ ordinanda sunt, pertinent. Post hunc secundus hastatus centuriam & semis, hoc est, centum quinquaginta homines regebat. Ultimus centum homines. Sic decem centuriæ cohortis primæ a quinque ordinariis regebantur, quibus magnæ utilitates, & magnus honor est a veteribus constitutus, ut cæteri milites ex tota legione, omni labore & devotione contenderent ad tanta præmia pervenire. Erant & Centuriones, qui singulas curabant centurias, qui nunc Centenarii nominantur. Erant Decani, qui decem militibus præpositi, nunc caput contubernii vocantur*. Hæc Vegetius. Horum instar erant Præfectorum aut Præsidum cohortes in quibus sua capita, alii gradus sequebantur, veluti Ducenarius, mox Centenarius, & Sexagenarius. Constantinus, *l.* I. *C. de exactorib. tribut. l.* 10. *Ducenarii*, inquit, *& Centenarii sive Sexagenarii non prius debent aliquem ex debitoribus convenire, quam a Tabulario Civitatis nominatim Breves accipiant debitorum*. Ab eo, qui CC. militibus in prima cohorte præerat, *ducenarius* est appellatus, sic exemplo Centurionis *centenarius*. Hunc Scævola *in l. ult. §. 2. l. de pignor. actio.* in officio Præfecti annonæ Centurionem vocat: *Missus*, inquit, *ex officio annonæ Centurio culleos ad annonam sustulit*. Sexagenarius illum imitatur, qui sexaginta milites regebat, & hi in P.P. aut Præsidis cohorte suis cohortalibus imperabant. Ducenarii & Centenarii in omnibus officiis Palatinorum, & aliis reperiebantur, ut & ipsi milites viderentur. A Justiniano *in l. 2. in Notitia C. de offic. P.P. Afric.* secundo, tertio, & quartocerii vocantur. Gratianus quoque *l. scriniis omnibus, C. de palatin. sacr. largit.* Ducenarios esse tertiocerium, & quartocerium in officio largitionum interpretatur, nec plures tribus aut quatuor erant, Centenarii quandoque sex vel octo. Sed plures *d. l. 2. in Notitia C. de offic. P.P. Afric.* in officio Ducum Africæ. Ad primos vero gradus promoti ordinarii nuncupabantur, *l. ordinariorum C. de cohortal. lib.* 12. sicut & in cohorte militari eveniebat. Vegetius lib. II. cap. VIII. *Sic decem*, inquit, *centuriæ cohortes primæ a quinque ordinariis regebantur*. Hi erant, Primipilus, Primus hastatus, Princeps, secundus hastatus, & qui magnus Prior dicebatur, eodem modo primates officiorum ordinarii nuncupabantur, a Valentiano *l. ordinariorum C. de cohortal. lib.* 12. *Ordinariorum*, ait, *judicum apparitores, qui vel speculatorum, vel ordinariorum gradum attigerint*, id est, officii hominibus præfuerint, nullo annorum numero laxentur, priusquam primipili pastum digesta ratione compleverint, quia non possunt ante ab officio liberari. *Speculatores* autem videntur dicti, quasi in specula ante alios positi, vel quod aliorum gesta, tanquam Præfecti speculentur, nisi malimus legere *spiculatorum*, qui ad mortem damnatos occidêtes carnificis officio fungebantur, *l. divus §. 1. ff. de bonis damnat.* spiculatorque a spiculo, quod gerebat, est dictus. Id fuit hastile pedum quinque & semis, cum ferro triangulo unciarum IX. Quod *pilum* veteres appellabant, ut ait Vegetius lib. II. cap. XV.

CAP. XXI.

DE PRIMIPILO.

INTER cohortales Notitia *Primipilum* nullibi nominat, nec Justinianus in Africæ officiis ordinandis, *in l. 1. C. de off. P. P. Afric.* quia apparitor non erat, sed in provinciis præcipuam annonæ militaris curam habebat. Præsidum apparitores, etiam omnibus officii gradibus completis, a cohortalium necessitate, qua adstringebantur, liberari non poterant, nisi Primipili officium peregissent: Præfectorum vero, aut majorum judicum apparitores hoc onus subire non compellebantur, *l. ordinariorum, l. si cohortalis, l. pen. & ult. C. de cohortal. lib.* 12. *l. 6. C. Theod. de divers. offic.* Primipilum præfecti Prætorio præceptis & publicis utilitatibus perpetuo obnoxium esse oportebat, *l. quisquis. C. de episc. & cler.* is ab armatæ legionis primipilo nomen habet, qui primæ cohorti, id est, millliariæ præerat, & a *pilo*, id est, hasta, quam manu gerebat, est dictus, id postea spiculum est vocatum, Veg. lib. II. cap. XV. Quemadmodum ergo Primipilus annonam inter milites dividebat, ita hujus erat munus, annonam ad exercitum ferre, & inter milites dividere, Modestinus, *in l. non solum §. qui Primipilum, de excusa. tutor. Qui primipilum*, inquit, *explevit, si cum tutelam suscepisset unius filii, rursus in militares necessitates assumptus erit, deponet solicitudinem tutelæ*. Sed clarius id explicat Constantius, *in l. 6. C. Th. de cohortal. Primipilaribus*, inquit, *qui ad pascendos milites ad limitem destinantur, gravia sustinentibus detrimenta credidimus esse consulendum, ita ut species a Primipilaribus præstentur, nec in nummum aureum redigantur, actis apud Rectorem provinciæ conficiendis, per quæ designabitur: quatenus specierum modus in usum alimoniæ militaris a Primipilaribus præbeatur; & qui ob munera Ducibus mittenda, sportulamve, cujus habet notitiam, officium

A *officium Præsidiale*. Hactenus Constantius. Sportulæ autem, de quibus loquitur, erant argenti libræ quinquaginta, quas ducibus dari nomine doni Julianus Apostata permiserat, *l. secundum. C. Theod. eod. de cohortal.* aut quaternos aureos pro singula libra argenti, *l. pro singulis. C. Theod. eod. de cohortal.* quæ summa colligit aureos cc. Species vero, quæ militibus exhibebantur, erant duobus diebus, bucellatus, tertio panis, alternis vinum, & acetum, uno die laridum, biduo vervecina, sal, & oleum, *l. 1. C. de erogat. milit. annon.* Hæc ex horreis publicis militibus Comitatensibus in speciebus B dabantur. Limitaneis in auro, nempe pro octogenis libris laridi, & olei, duodenis modiis salis, singuli aurei, *l. 17. C. Theo. eod. de cohortal.* Hæc annona quandoque *Primipilus*, aliquando *pastus Primipili* vocabatur, *in l. 3. ordinariorum, cum seqq. C. eo. de cohort.* Cum vero omnium gravissima esset hæc causa, statutum est, ut etiam dotes conjugum primipilorum pro ea in subsidium sint obnoxiæ, *in l. 3. & 4. C. de primipil. l. 4. C. in quib. cau. pign. vel hypo. tacite contrahatur.* causa enim publica privatæ præfertur. Debitores quoque primipili in diem ob hanc causam ejus deficientibus facultatibus statim solvere compellebantur, *l. 1. C. de condict. ex* C *lege.* Plures annonæ & capitationes Primipilo, & alia commoda tribuebantur, *l. 1 C. de primipil.* Unde Licinius Rufinus *in l. pater, de ad m. legat.* proponit quendam ex commodis Primipili ccc. aureos filiæ reliquisse, quæ erat portio ejus, quod ex primipilaris officii administratione debebatur. Quantum vero id esset, sciri non potest. Primipilaris vero dicitur, primipili officio functus, sic Julius Agrippa patruus major Juliæ Mammeæ Augustæ a Scævola primipilaris nominabatur, *in l. pater §. Julius Agrippa, de leg. 3.* & alii plures, *in l. pediculis, § quidam, ff. de aur. & arg. leg. l. ul. §. patrimoniorum, ff. de mun. & honor.* Officio D Præfecti prætorio Orientis explicito, nunc ad ejus insignia est veniendum: sed prius generaliter de insignibus differendum.

CAP. XXII.

DE INSIGNIBUS DIGNITATUM
& Præfecti Prætorio Orientis.

PRÆCIPUA Notitiæ intentio est, non solum distinctas dignitates recensere, sed & cujusque insignia graphice repræsentare, & ideo E antequam ad eorum interpretationem accedam, de his quædam generaliter sunt percurrenda. *Insignia sunt propria alicujus ornamenta, quibus ab aliis distinguitur*, quemadmodum definit Accursius in hoc non contemnendus, *in l. 2. in princ. in versi. insignib. ff. de his qui not. infam.* *Consularia*, inquit, *insiggnia sunt, quibus Consul ab aliis discernitur*: ideo autem inventa sunt, ut his honestatus, cæteris spectabilior videatur. Quare qui aliis excellit ab insignibus insignis dicitur, *l. quicumque. C. de procura.* insignia Græci σύμβολα & σημεῖα dixerunt, *Novel. 24. & seq.* Appianus in *Syriaca* F παράσημα, Dion ἐπίσημα ϗ κοσμήματα. Valerianus A. *in l. 4. C. de injuriis.* ornamenta. Insignia vero magistratuum in primis fuere toga prætexta, id est, purpura circumtexta, & cum securibus fasces prælati, & sella curulis; Cicero in *L. Pisonem*: *Tu in Lictoribus in toga & prætexta Consulatum esse putas? quæ ornamenta in Sex. Clodio te Consule esse voluisti. Hujus tu Clodiani canis insignibus Consulatum declarari putas?* Id & Virgilius in XI. *Æneid.* significavit, dum dicit:

Et sellam regni, trabeamque insignia nostri.

De his intellexit Ulpianus *in l. 1. §. casum. de postulan.* scribens: *Luminibus orbatum a postulando Prætor repellit, quod insignia magistratus videre, & revereri non possit.* Et alibi *in l. 1. ff. de offi. proconsf.* *Proconsul*, inquit, *ubique Proconsularia insignia habet.* sed de his Notitia non agit; verum de illis, quæ depicta in codicillis dignitatis a Primicerio notariorum magistratibus exhibebantur. Justinianus enim *Novel. 24. § ult.* loquens de Prætore Pisidiæ, ait: *Ut autem cognoscant, quomodo provincias gubernare conveniat, visum est nobis non tantum symbola præbere administrationis in codicillis, sed modum præscribere, quo provincias administrent, scilicet in libro mandatorum.* Symbola administrationis in codicillis magistratus delineata insignia appellat, *Novel. 25.* Idem *in d. Nov. 25.* instituens Lycaoniæ Prætorem: *Nobis*, inquit, *studium fuit, non tantum administrationis symbola ex codicillis, sed & mandata Principum exhiberi.* Idem de Prætore Thraciæ § 2. *Novell. 26.* tractans: *Symbola*, ait, *magistratus erunt codicilli a nobis prodeuntes more spectabilium magistratuum.* Et alibi *in Novel. 27. §. 1.* vult novum Comitem Isauriæ civili ac militari potestate præditum duplicis magistratus symbolis uti, ut habeat civilis magistratus appellationem: *Sumat vero*, inpuit, *militaris potestatis signa*: quæ ibi appellaverat *symbola*, mox vocat σημεῖα. itaque minus recte vertit, qui pro symbolis codicillos, & probatorias interpretatur. De his etiam insignibus Justinianus *§. ult. duarum Novel. seqq. & §. antepen. seu c. 9. Novell. 30.* intelligit loquens de Proconsule Cappadociæ: *Dedimus*, inquit, *illi symbola magistratus*: & alibi, *in Novell. 70. §. 1. & Novell. 8. §. 1. seu Auth. ut judic. sine quoquo suffragio fiant.* *Sancimus, ut judices modicum dent pro symbolis, & chartis, subjecimus etiam descriptionem declarantem, quid dandum sit in sacro nostro laterculo causa codicillorum, vel symbolorum, vel mandatorum*: ex quibus verbis apparet codicillos a symbolis distingui. Idem alibi, *Novel. 70.* *Si dentur*, inquit, *symbola magistratus Præfectis, liberantur a curia: secus si nudi præbeantur codicilli honoris tantum gratia sine administratione.* Nudos appellat codicillos, qui his insignibus carent, & idem ex aliis Novellis constat. Quæ vero in codicillis depingebantur, a Gratiano, *l. judices 12. C. de digni. lib. 12.* codicillorum insignia appellantur: *Judices*, inquit, *qui se furtis, & sceleribus maculasse fuerint convicti, ablatis codicillorum insignibus, & honore exuti, inter pessimos quosque plebejos habeantur.* De his etiam Valentinianus intelligit, *in l. quicunque C. de procur.* *Quicunque*, ait, *Prætorianæ vel Urbanæ præfecturæ sublime fastigium, vel magisterium militare, vel consistorianæ comitivæ insignia meruerit dignitatis, si quod ab eo infertur jurgium, vel refertur, procuratoris personam substituat.* Et alter Valentinianus, *in l. 5. C. de offi. rector. provin.* qui insignia dignitatis ad hoc exercet, ut injuriis adficiat eos, qui officia cum potestate moderantur, non declinabit nostræ indignationis aculeos. Tria vero ut plurimum hæc insignia continebant. Nam si erant majores magistratus provinciarum ut Præfecti, Proconsules, & Vicarii, mulierum imagines habebant, quæ provincias ipsis subjectas insinuabant: alii oppidorum. præterea Codices, qui librum mandatorum repræsentabant, & vultus Principum auratæ pilæ præfixos præferebant. Alii signa rerum tenebant quas tractabant, puta magistri officiorum scuta, lanceas, gladios, & thoraces, quæ illum fabricis, in quibus arma fabricabantur, præesse significabant. Magistri largitionum, & rerum pri-

vatarum, aureos, arcas, & ſimilia. Comes caſtrenſis menſas, & abacos, vaſis vinariis & panibus onuſtos. Primicerius Notariorum & Magiſtri ſcriniorum laterculum, codices, & codicillos, quos tractabant, pro inſignibus geſtabant. In codicibus vero mandatorum, viri illuſtres in hoc ab aliis differebant, quod ipſi in libri dorſo vultus Principum ſculptos tenebant, quibus alii carebant. Eorundem codicum terga manuſcriptæ Notitiæ in Illuſtribus argento tecta aureiſque faſciis cincta, aut in angulis auro ornata repræſentant; Spectabilium vero tota aurata oſtendunt, exceptis Proconſulibus, Comite Orientis, & Auguſtali, in quibus argentata, ut Illuſtrium apparent. Alia, præſertim in Ducibus, ſunt varia. Clariſſimi plurimum auro tecta habent; Comites rei militaris, & Duces, Primicerius Notariorum, Vicarius Ponticæ, & Thebaidis Præſes, quaſdam notas his inſcriptas habent, quæ infra explicabuntur.

Magiſtris militum, non tantum ipſorum magiſtratuum inſignia tradebantur, ſed & legionum, cohortium, & vexillationum equitum ſymbola, quæ ipſi in clypeis aut vexillis depicta gerebant, nec mutare, aut deferere poterant. A Principe enim inventa ex Laterculo mittebantur. Hæc Vegetius l. II. c. XVIII. *δείγματα* vocat, quæ diverſis imaginibus deſcripta velut ænigmata myſticum ſenſum continent. Hæc pro teſſeris Honorius uſurpat: *Clandeſtinum*, inquit, *ad collegas digma mittat*; *in l. 6. C. Th. de ſuariis*. Ab his inſignibus Itali militum vexilla hodie *inſignia* appellant. Hæc vero in codicillis magiſtratus depicta illos eſſe legitimos faciunt, ac vere a Principe prodire, probant, quemadmodum hodie plumbo, aut cera impreſſa ſigna chartis auctoritatem tribuunt.

Vultus Principum magiſtratibus in publicum prodeuntibus præferebantur, quemadmodum ſacerdotibus provinciarum, eorum dignitatis ornamenta prælata fuiſſe Valerianus A. *in l. 4. C. de inju.* ſcribit, & illos aliis, ut a potentum injuria ſe tuerentur, præmittebant, *l. capitalium. §. ad ſtatuas. ff. de pœn.* Caſſiodorus l. VI. *Var. in formul. Conſularitatis*: *Vultus etiam*, inquit, *regnantium geniata obſequii pompa præmittit*. Codices etiam mandatorum Magiſtratibus prælatos fuiſſe credendum eſt, certe in adjutoriis judicantium ſemper adſtabant, prout in Palæſtinæ & Campaniæ Conſularium tribunalibus cernuntur. Martyrologium *prid. Kal. Aug.* hæc inſignia *vexilla præſidialia* appellat, quæ cum D. Fabius ante Præſidem geſtare noluiſſet, tanquam Chriſtianus capite punitus fuit: illi forte religio fuit vultus principum conſecratos, qui adorabantur, aut alias idolorum effigies geſtare.

Quando inventa fuerint hæc inſignia, non conſtat: nullibi enim eorum, quod ſciam, in *Pandectis* fit mentio. Primus Gratianus illorum meminit, *in d. l. judice 12. C. de decur.* & Vegetius l. II. c. XVIII. ſymbolorum, quæ in ſcutis depicta milites geſtabant. Quare prope eſt, ut ſub Valentiniani, & forte Conſtantini tempora illa introducta fuiſſe exiſtimem. Præter hæc faſces cum ſecuribus argento cælatis Præfectis præferebantur, quibus etiam Proconſules, & Prætores ipſis inferiores utebantur, *l. antep. ff. de off. proconſ.* Sidonius Apollinaris l. VIII. *ad Viventium*: *Confeſtim*, inquit, *privilegiis geminæ præfecturæ, quam per quinquennium repetitis faſcibus rexerat, exauctoratus*. Claudianus quoque lib. II. Præfectos ſecuribus uſos fuiſſe memorat, de quibus in provinciarum magiſtratibus latius diſſeretur. Trabeas etiam Præfecti gerebant, Sidonius lib. VIII. *ad Syagrium*, qui Præfectus fuerat: *Elaboratas*, inquit, *curules, & geſtatorias trabeas, & faſtos recolis purpuriſſatos*. Auſonius in *Potreptico ad Heſperium filium*:

Ut præfecturam duplicem, ſellamque curulem,
Ut trabeam, pictamque togam, mea præmia Conſul
Induerer:

Erat autem trabea toga auro purpuraque intexta, Auſonius in *Panegyrico ad Gratianum*, a quo Præfectus Illyrici creatus fuerat, in ejus perſona ita loquitur, *Ut ſellam*, ait, *curulem, cujus ſedem frequenter ornabis, ut prætextam meam purpuræ tuæ luce fucatam, ut trabeam non magis auro ſuo, quam munere tuo ſplendidam præſtes*. Hæc ille. Scipionem quoque eburneum pro ſceptro, quemadmodum alii magiſtratus, Præfecti Prætorio gerebant. Nam Conſulares, & Duces apud majores cum ſceptis curiam ingrediebantur, ut auctor eſt Servius, *in XI. Aenei. Et primus ſceptri haud læta*. Hæc inſignia Tarquinius Priſcus a Tuſcis ſumpſit. Jornandes *de regno. & tempor. ſucceſſio*. *Tarquinius*, inquit, XII. *Tuſciæ populos frequentibus armis ſubegit; Inde faſces, trabeæ, curules, annuli, faleræ, paludamenta, prætextæ; Indeque aureo curru quatuor equis triumphator, togæ pictæ, tunicæque palmatæ, omnia denique decora, & inſignia, quibus Imperii dignitas eminet, ſumpta ſunt*. Hæc Jornandes. Sed & aureo torque collum circundati, & cingulo purpureo, aureis bullis diſtincto Præfecti conſpicui incedebant, quemadmodum in provinciarum rectoribus dicetur. Verum hæc inſignia, ut vetuſta, Notitia prætermittit, ſed ea tantum repræſentat, quæ in Codicillis depicta, a Laterculo proveniebant.

Præfecti Prætorio Orientis apud Notitiam nulla apparent inſignia, ſed dubitandum non eſt fere eadem fuiſſe quæ & Præfecti Illyrici, nempe librum mandatorum, inter quatuor ardentes cereos, ſuper abaco mappa inſtrato erectum, vultus Principum, & ſellam curulem a quatuor albis equis tractam. Ab altera parte quinque mulierum imagines, vaſa aureis plena tenentes, quæ totidem Diœceſes ejus nomine adminiſtratas referebant, ſcilicet Orientem, Ægyptum, Aſianam, Ponticam, & Thraciarum. Ipſe in publico quadriga inſigni, & aurato vehebatur, fauſta præconibus acclamantibus, *Auth. ut ordo Præf. Nov.* 60. Cætera magiſtratus inſignia in ejus auditorio conſpiciebantur, & illi prodeunti præmittebantur; egrediens cum inſignibus in publicum Præfectus, dicebatur procedere, ſicut & Imperator, quando prælato igne cum pompa exibat, nam in actis Antonini legitur, cum ipſe ſalutatus eſſet, & proceſſiſſet, oblatus eſt ei Julianus Licinius. Hinc Licinius, Ruffnus, ad proceſſus, inquit, *in l. 1. C. de ſenten. paſſ. & reſt.* viri uxor ei donare poteſt, id eſt, ad parandam pompam in procedendo. Hæ magiſtratuum & Conſulum proceſſiones *l. 41. nam & Imperator de dona. inter vir. & ux.* etiam a Juſtiniano, & Græcis *πρόοδοι* appellantur, *in l. de his. 41. §. ſin autem, C. de epiſ. & cler. & Novel.* 105. *§. 1. ſeu Auth. de Conſulib.* Alia vero ad præfectorum inſignia pertinentia in ſequente Præfecto cum Notitia oſtendentur. De his enim, quæ non apparent, hoc loco diffuſius diſſerere nolui. Nunc igitur ad Præfectum Prætorio Illyrici eſt veniendum.

NOTITIA.

SUB diſpoſitione virorum illuſtrium Præfectorum Prætorio per Illyricum Diœceſes infraſcriptæ.

Macedonia, Dacia.

Provinciæ Macedoniæ. VI.

Achaja, Macedonia, Creta.
Theſſalia, Epyrus vetus, Epyrus nova, & pars Macedoniæ ſalutaris.

Provinciæ Daciæ. V.

Dacia Mediterranea, Dacia Ripensis, Mœsia prima.

Dardania, Prævalitana, & pars Macedoniæ salutaris.

CAP. XXIII.

DE PRÆFECTO PRÆTORIO *Illyrici, & Justiniana prima.*

COMMENTARIUM.

SECUNDUM in Septentrionali regione Præfectum Prætorio Constantinus instituit, Illyrici dictum. Id olim erat, quicquid est a Danubio ad Italiam, usque ad oram Istri, nunc Sclavonia vocatur. Zonaras scribit Illyrici nomen prius aliis locis attributum, post in superiorem continentem supra Macedoniam, & Thracias, intra Hemum & Rhodopen transiisse. Deinde situm fuit Illyricum inter dictos montes citra Hemum atque Istrum, usque ad Pontum Euxinum. Tempore vero Claudii secundi, ut in eo Pollio scribit, Illyricum, Thracias, Mysos, Dalmatas, Pannonios, & Dacos continebat. *Huic Præfecto*, inquit Zosimus lib. II. *Constantinus ejus institutor Macedones attribuit, Thessalos, Cretenses, Græciam, & circumjacentes insulas, Epyrum utranque, præter has & Illyrios, Dacos, Triballos, & Pannonios, Valeriam usque & Mysiam superiorem*: Itaque Illyrici factæ sunt octodecim provinciæ, ait Jornandes *de regnor. & temp. successio*. Norici duæ, Pannoniæ duæ, Valeriæ duæ, Savia, Dalmatia, Mœsia superior, Dardania, Daciæ duæ, Macedonia, Sext. vero Rufus universum Illyricum in septemdecim provincias dividit. *Habet*, inquit, *Illyricus* XVII. *provincias, Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Saviam, Dalmaticam, Mœsias, Daciæ duas. In ditione vero Macedoniæ sunt septem, Macedonia, Thessalia, Achaja, & Epyri duæ, Prævalis, & Creta*. Cæterum diviso inter posterios Principes Imperio, duplex factum est Illyricum, Orientale, quod Macedoniam, & Daciam in XI. provincias divisas continebat, & Occidentale, quod Italiæ Præfecto attributum Dalmatiam, duas Pannonias, Noricum Ripense, Saviamque complectebatur. Adrius mons, medium Illyricum dividit, quemadmodum Apenninus Italiam, qui tamen pro varietate regionum mutat nomina, ut ait Strabo.

Illyricum inter alia pro tributo vinum in usum militum præstabat, & equos quos præstantissimos generabat, quod significat Claudianus in secundo *Panegyrico in laudem Stiliconis*:

Restituit teneras, & opacum vitibus Istrum
Conserit, & patrium vectigal solvere gaudet.

Et *in laudem Serenæ uxoris Stiliconis*:

Illyricis sudant & equitibus alæ.

Solvebant præterea Illyrii, pro singulis triginta jugeribus agri, solidum, ob vestem seu chlamydem militibus debitam, *l. 3. C. de milit. veste. libro 12. juncta l. 2.*

Sub hoc Præfecto duæ erant diœceses, seu binæ plurium provincialium administrationes, quibus duo præerant Vicarii, Macedoniæ alter, alter Daciæ, ille VI. provincias regebat, Achajam, Macedoniam, Cretam, Thessaliam, Epyrum veterem, Epyrum novam, & partem Macedoniæ salutaris. Sub Vicario Daciæ erant: Dacia mediterranea, Dacia Ripensis, Mœsia prima, Dardania, Prævalitana, & pars Macedoniæ salutaris, quæ inter ipsum, & alium Vicarium divisa erat. Itaque hic Præfectus provincias XI. regebat, & si duas partes Macedoniæ salutaris inter duos Vicarios divisas conjungamus, erunt provinciæ XII. quæ junctæ provinciis Præfecti Orientis, constituent provincias Imperii Orientalis LXI. sed ob numeri æqualitatem, eas LX. posuimus. Cæterum Achaja, etsi Macedoniæ sub Illyrico attribuitur, ejus tamen Proconsulem Notitia, Asiæ Proconsuli conjungit, non ut eam regionem Orienti adscribat, sed ut spectabilium & Proconsulum ordinem continuet. Certum enim est, Achajam ad Præfectum Illyrici, & non Orientis pertinuisse, sicut nec Creta, quæ non longe ab ea distat. Nec poterat ea Europæ pars ab Asia distans, & a mari Mediterraneo divisa, Orienti applicari.

Daciæ & Macedoniæ Vicarii insignia, aut officia a Notitia non ponuntur, sed tantum provinciæ recitantur, quod tum a Barbaris essent devastatæ, ut Illyrici Præfectus coactus esset retrocedere. Is habebat antea sedem Firmi, vel, ut ego lego, *Sirmii*. Verum cum Attila Gothus, ex Gepidarum gente Numidii filius, Illyricum fœde incendisset, Pennius tum ejus regionis Præfectus Thessalonicam se recepit, quæ urbs est Mygdoniæ partis Macedoniæ, inter Ethedoram & Dhabrium fluvios, non longe a mari, vulgo *Seloniche* vocatur. Ea tum caput provinciæ facta fuit, *Novell.* II. prius *Halis* dicta, inquit Stephanus, & a Cassandro condita: Aliqui volunt a Philippo Amynthæ filio ædificatam: Græca inscriptio indicat Pennium fuisse tum Præfectum Prætorio; sed forte legendum Aetium, qui fuit P. P. Honorio & Theodosio Juniore imperantibus, *l. pen. C. de commer. & mercat.* Nicephor. *Eccles. Hist.* lib. XII. cap. XVII. & alii. quo tempore hæc clades est accepta. Multa itaque Thessalonicensi Ecclesiæ, tanquam omnium ejus regionis Metropoli, indulta fuerunt privilegia & immunitates, *l. id ab unaquaque. C. de anno. & tribut. lib.* 10. *l. sacrosancto. C. de sacr. san. eccles.* Prædictam Illyrici cladem D. Ambrosius deplorat, lib. II. *de officiis*: *Nota sunt*, inquit, *hæc nimis Illyrici vastitate & Thraciæ, quanti ubique venales erant toto captivi orbe, quos si revoces, totius provinciæ numerum explere non possint*. Cum vero Justinianus Sclavis in Illyrico devictis, utranque Daciam & Pannoniam recuperasset, *Novell.* II. patriam suam Metropolim totius regionis fecit, ac *Justinianam primam* ad alterius, quam prope extruxit, differentiam appellavit, nunc *Acreda* dictam, ac mirifice exornatam auxit, forma quadrangulari, mœnibus extructis, munitissimisque turribus in angulis cingens, & eam Præfecti Illyrici sedem esse voluit, ut ait Procopius, lib. IV. *de ædif. Justiniani*, & *d. Novella* II. Eidem Archiepiscopum dedit primatem Episcoporum Daciæ Mediterraneæ Ripensis, Prævalitanæ, Dardaniæ, Mysiæ superioris, & Pannoniæ; quarum Antistites ab ipso, illum vero a proprio provinciarum concilio ordinari jussit, ac locum Romanæ Sedis apud illos tenere, *§. 1. in Auth. de eccles. tit. quæ est Novella* 131. Multi vero contendunt, quænam esset patria Justiniani, Bartholomæus Brixiensis, *in can. scripsit 7. q. 1. in glo.* 1. eam esse Sclavonicam affirmat, quæ est urbs Dalmatiæ prope Daciam, & Pannoniam secundam, quæ Bulgaria vocatur, & id audio ex pluribus marmoribus ibi adhuc extantibus deprehendi. Verum Agathius l. V. eam Bederinam Illyrici urbem fuisse asserit, Nicephorus autem l. XVI. c. XXXVII. & lib. XVII. cap. XXVIII. Achrido: *Patriæ quoque suæ*, inquit, *Achrido præcipuum honorem habens Justinianus, Archiepiscopali dignitate eam decoravit, Ecclesiamque ibi*

liberam, quæ ipsa sibi caput esset, cum plena potestate constituit, & primam Justinianam *vocavit, quemadmodum & in insula Cypro postea* secundam Justinianam, *eandem Archiepiscopalem, parem ei cum Achrido honorem tribuens fecit, in conjugis suæ Theodoræ Augustæ inde ortæ favorem. Porro Achrido urbs est in excelso tumulo constructa, prope lacum maximum, qui Lychnedus appellatur; antiquitus autem Bassaritis vocatus est*. Hæc ille. Locus, quem Nicephorus describit, Salonianæ convenit, quam variis nominibus appellatam fuisse arbitror. Est enim prope Drinum circa Liburniam, & Dalmatiam, ubi postremo P. P. sedes fuit. Eadem Cedrenus in Basilio Romani filio, ubi hanc Bulgariæ regiam vocat. Verum ipse Justinianus *in d. Novel.* 11. dicit eam esse in Pannonia secunda seu inferiore. Sed forte ita appellat Dalmatiam. Nicephorus vero Gregora lib. secundo scribit Justiniani patriam fuisse Bulgariam a flumine Bulga, quod totam regionem intersecat, dictam, & provinciæ Bulgariæ caput constitutam. Guilielmus etiam Tyri Archiepiscopus *sacr. belli* lib. XX. capite IV. testatur eam suo tempore Acredam vocatam, & tum erat annus salutis MCLXVII. Sophoratus quoque Curopalata de officialibus palatii, in patriarchæ designatione Archiepiscopum Justinianæ primæ, id est, Achridos, & totius Bulgariæ vocat, *nam Justiniana secunda*, inquit, *est Cyprus, & tertia Calcedon*. Achridon Regiam Bulgarorum Zonaras in *Basilio Porphyrogenneto* appellat. Verum Procopius lib. IV. *de ædific. Justin.* & Joannes Langus interpres ad finem lib. XVII. Justinianam primam in Dardania Europea ponit: *Apud Dardanos, inquit, Europeos, qui ad Epidamni fines accolunt, regio Tauresia dicta fuit, ubi Justiniani, qui orbem terræ ædificiis exornavit, patria: locum eum brevi muro circumdedit, in quadranguli formam structura redacta, atque in angulo quoque turri excitata* τετραπυργίαν, *hoc est, quatuor turres habentem effecit, & a se nominari curavit, atque hanc præclarissimam condidit, quam Justinianeam primam vocavit, Nutritia hæc præmia altrici suæ tribuens. Ibi vero & aquæductum, ut civitas lymphis affatim abundaret, fieri fecit. Addidit alia insuper egregia opera, Dei templa, plurima domicilia, Principum virorum magnifica, porticus amplas, Judicum curias pulchras, pontes, plateas, vicos, balnea, rerum venalium fora; urbs ipsa ingens & frequens, & tractus ejus totius metropolis, ut quæ Illyrici universi Archiepiscopum sit sortita, cuique oppida ejus gentis, reliqua omnia pro magnitudine sua debitum exhibuerint honorem. Et auxit illa Imperatori ei gloriam, quæ alumno tanto celebretur, atque ipse ambitione, & liberalitate quadam illi, qui eam ita ædificiis excoluisset, gratiam referre contendit. Erat præterea in Dardania oppidum vetus Ulpianum nomine. Hujus mœnia, quod nulli usui essent, demolitus ad eam, quæ nunc spectatur, pulchritudinem perduxit. Urbem hanc secundam Justinianam appellavit, non longe ab hac urbe aliam, ubi nulla antea fuerat, condidit, quam de avunculi nomine Justinopolim vocavit*. Hactenus Procopius. Hæc de postrema Metropoli Illyrici, & sede ejus Præfecti. Nunc reliqua Præfecti Prætorio Illyrici prosequamur.

NOTITIA.

OFFICIUM virorum Illustrium, Præfectorum PRÆTORIO PER ILLYRICUM.

PRINCEPS.
Cornicularius.
Adjutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarii quatuor. In his auri unus, Operarum alter.
Subadjuva, Cura epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adjutores.
Singularii.

UTERQUE Præfectus Prætorio evectiones annuales non habet, sed ipsi præfecti emittunt.

COMMENTARIUM.

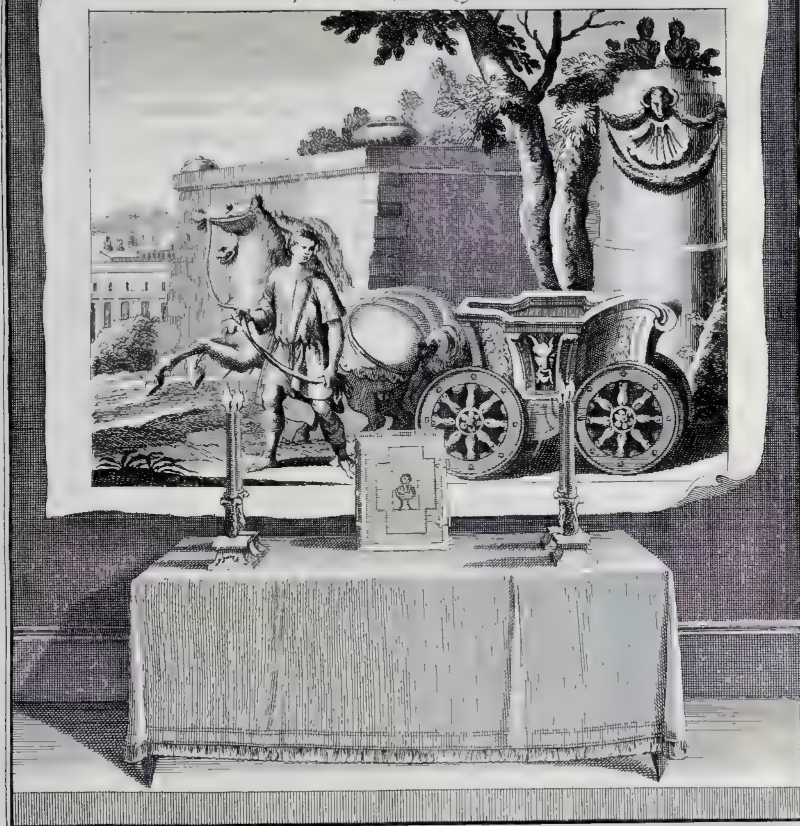
OFFICIUM habet P. P. Illyrici, Principem, Cornicularium, Adjutorem, Commentariensem, Ab actis, Numerarios quatuor, Exceptores, Adjutores, Singularios, quorum septem finito officio sunt Comites ordinis primi ex Anastasii rescripto, *in l. ult. C. de Numer. actua. & chartular lib.* 12. nempe Cornicularius, Chartularius sive Adjutor, Primiscrinius, seu Subadjuva, & quatuor Numerarii, unus scrinii Macedoniæ, alter scrinii Daciæ, tertius scrinii operarum, quartus scrinii auri. Illud vero rescriptum ad P. P. Illyrici missum explicat, quid sentiat Notitia, dum nominat Numerarios quatuor; inter quos auri unum, operarum alterum: Alios vero duos reticet, quos Anastasius aperit esse duorum Numerarios scriniorum Macedoniæ, & Daciæ: & loco *operarum* legit *operum*, & rectius, ita enim Novella 128. *seu auth. de collatoribus. §. civitatum, & §. ad hoc jubemus*. appellat scriniarios operum Præfecti Prætorio, veluti aquæ ductus, aliorum operum publicorum: Qui vero hi essent in P. P. Orientis exposui, sicut & sequentia etiam verba Notitiæ, quæ sunt, UTERQUE P. P. EVECTIONES ANNUALES NON HABET SED IPSI PRÆFECTI EMITTUNT. quæ significant P. P. quotannis non impetrare a Principe facultatem currendi, ut ipsorum Vicarii, qui duodenas annuas evectiones habent, *l.* 12. *C. Theod. de curs. public.* & præsides qui binas, sed ipsi currunt, & aliis currendi facultatem concedunt. Legendum est enim Præfecti non Præfectos Prætorio, ut antea in impresso habebatur: in manuscripto codice Ursini, post enumeratos officiales legitur PRÆFECTUS PRÆTORIO ILLYRICI IPSE EMITTIT. Ejus insignia sequuntur.

DE INSIGNIBUS PRÆFECTI

Præt. per Illyricum.

COMMENTARIUM.

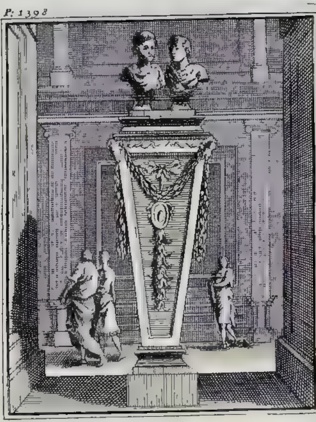
HUJUS Præfecti præcipuum insigne fuit *eburnea sella curulis & deaurata, atque in Hemicyclum incurva, quæ quadriroto currui imposita a quatuor equis albis trahebatur: pedes Auriga rubentes ocreas alte indutus, coccineoque pallio supra prasinum sagum, in sinistrum humerum rejecto, flagello equos agebat*. Quemadmodum in mea Notitia impressa spectatur, in manuscriptis *auriga deest*: sed in his *ab anteriori parte summi currus, latum lorum in dextrum equi latus descendit, & fasciæ pectus cingenti conjungitur. Aliæ purpureæ tæniæ dorsa, ac pectora, collaque equorum complectuntur*. In Impresso *pro fasciis aureæ phaleræ cernuntur hæ; sunt ovales orbiculi, & auro distincta lora. A pectore aureus nodus densis filis demissis pendet*. Proprium autem hoc insigne Præfectorum fuit,

Pag. 1305.
NOTITIA.
Insignia Virorum Illustrium præfectorum.
prætorio per Illyricum.

MACEDONIA.
DACIA.

ut curru aurato uterentur. Aliis enim magiſtratibus intra urbem quidem carrucis uti concedebatur, ſed argentatis, *l. ult. C. de honorator. vehic. l. 1. C. de quæſtor.* ut Piſidiæ Prætori, qui curru argento cælato vehebatur, *Novell.* 25.

Præfecti *vultus etiam Imperatorum auratos* præmittebant, ſub quibus *mulieris cornu copiæ ſiniſtra gerentis imago ſculpta erat*. Ea eſt Imperii felicitas, quæ hac forma deſcribebatur. Caſſiodorus in VI. *Var. de formula conſularit. Vultus etiam*, inquit, *regnantium geniata obſequii pompa præmittit, ut non ſolum ſummi Judicis, ſed & dominorum reverentia cumulatus orneris*. Hæc ille. Spectatur etiam *abacus, alba mappa, aureo limbo circumdata inſtratus, qui librum erectum ſuſtinet, cujus in medio Auguſti imago cernitur, cum binis utrinque ardentibus cereis auratis candelabris infixis*. Is eſt mandatorum liber, quem princeps magiſtratibus dare conſueverat. Ea ab Auguſto inventa fuiſſe Dion lib. LIII. ſcribit, quæ intermiſſa Juſtinianus *in Novel. 17. ſeu auth. de mandat. princ.* renovavit: & ſex capitibus explicata Græce & Latine ſcribi, ac laterculo inſeri juſſit, inde deſcriptus Præfectis tradebatur, ut ab ipſis inſtruerentur, quid ſibi in adminiſtrando officio agendum eſſet, *d. authent. de mandat. princip. §. penultim. & l. ultim. C. eodem.* Juſtinianus, *Novell. 24. §. 1. & Novell. 26. §. 2. Ut autem ſciant*, inquit, *magiſtratus, quomodo oporteat eos provincias gerere, viſum eſt nobis non ſolum illis tradere ſymbola*, id eſt, inſignia magiſtratus, *in codicillis*, ut vocant, *ſed etiam præſcribere, quomodo magiſtratum adminiſtrare deberent*: (hæc anteriores legum latores *mandata Principis* appellabant) *ut ipſi ad hæc reſpicientes recte ſuum adminiſtrarent magiſtratum, & undique noſtris ſubditis proſint. Igitur hæc ſacra mandata juſſimus in ſacro noſtro Laterculo reponi, ut una cum codicillis, Præſidibus exhiberentur*. Idem in aliis Novellis, *Nov. 25. §. ult. & Nov. 26. §. 2. & 25. §. 1.* repetit. Pars mandatorum ab Ulpiano, *in l. ſolent. in fi. de off. proconſ.* & aliis recitatur, ſed ferme univerſa in Novellis a Juſtiniano explicantur *in Novel. 24. ſeu auth. de manda. princ. & d. l. ult. C. eod.* Pierius lib. XLVI. *de igne Auguſtali*, hanc aram ex ære non abacum fuiſſe credidit, quo liber hic ſuſtinetur. Pro cereis quatuor lampades ſuo ære idem Juſtinianus Vicariis præfectorum & aliis exhibebat, *ut in edicto 8. Juſt. de Vicar. Ponticæ Nov. 41. Julian. Nov.* 38. quæ pro ejus inſignibus recenſentur, & in auditorio tempore, quo cauſas audiebant, ad augendam Principis & magiſtratuum majeſtatem accendebantur. Notitia enim in Conſulari Palæſtinæ & Campaniæ prope eorum tribunal Codicem mandatorum alto tapeto ſubnixum, ſed ſine cereis, quibus minores magiſtratus carebant, repræſentat. Simile eſt, quod juſſit Juſtinianus, ut ante ſedem judicialem ſacroſancta deponerentur Evangelia, & ibi ab initio litis in omnibus cognitionibus uſque ad terminum & definitionem ſententiæ permanerent, *l. rem non novam in fi. princ. C. de judic. Duarum* præterea *mulierum effigies* P. P. Illyrici habebat, *quæ vaſa aureis plena in manibus, & in capite coronam ſeu tutulum prominentibus pinnis gerebant*: *earum capitibus* inſcriptum eſt, alteri MACEDONIA, alteri DACIA, illa *nudis pedibus*, hæc *cum calceis more veterum, ligulis pedibus alligatis incedit*, utraque *tunicam*, illa *albam*, hæc *purpuream auro limbo circumtextam, & infra crura demiſſam, coccineo brevique ſuperinjecto palliolo geſtat*. Urſini codex utramque *rubentibus calceis alte indutam, cum talaribus tunicis longiſque palliis* repræſentat. Sed quia omnium præcipuum inſigne Principum vultus fuerunt, proprium his caput dicandum eſſe cenſuimus.

CAP. XXIV.

DE IMAGINIBUS PRINCIPUM

AUrati quoque *Principum vultus auratæ pilæ impoſiti*, quemadmodum provinciarum magiſtratibus, ita & P. P. pro inſignibus præferebantur: Hi in foro vel alio loco publico ac privatis ædibus alias locabantur, quod ab Auguſto initium habuit; hunc enim honorem antea in uſu poſitum in principio ſui principatus Tiberius ſibi fieri vetuit: Tranquillus in *Tiberio* cap. XXVI. *Prohibuit*, inquit, *etiam ſtatuas, atque imagines, niſi permittente ſe poni: permiſitque ea ſola conditione, ne intra ſimulachra Deorum, ſed intra ornamentum ædium ponerentur*. Joſephus lib. II. *de bello Judaic.* cap. VIII. ſcribit, Pilatum, cum in Judæam veniſſet, circa annum nati Domini XXVII. nocte intempeſta opertas Hieroſolymam intuliſſe imagines Cæſaris, quæ res poſt triduum ingentem inter Judæos excitavit tumultum: etſi Philo *de legatione ad Cajum* illos aureos clypeos nulla imagine inſignes fuiſſe tradit. Principum imagines poſtea per totum Imperium circumferri ſolemne fuit, cum quis Auguſtus creabatur. Zoſimus lib. II. *Maxentius*, inquit, *ſe jam conſtabilitum putans habere imperium, mittebat in Africam & Carthaginem, qui ejus imaginem circumferrent*: & lib. IV. Theodoſius dat in mandatis Cynegio, *ut imaginem Maximi conſpiciendam Alexandrinis exhiberet, publiceque reponeret, & populo indicaret conſortem Imperii hunc factum*. Idem ſcribit Conſtantini imagines Romæ pro more exhibitas: Herodianus lib. VIII. *Aquileienſium*, ait, *Duces proponunt Maximi & Balbini, ac Gordiani Cæſaris imagines coronis & lauro redimitas, quibus ipſi acclamantes etiam hortabantur exercitum, ut agnoſcerent, ſalutarentque, & latis exciperent vocibus, quos S.P.Q.R. Imperatores elegiſſet*. Idem lib. VII. *civitates pleræque imagines Gordiani ſtatuaſque poſuere*. Similiter Capitolinus Maximini ſtatuas atque imagines depoſitas fuiſſe ſcribit: *Deinde milites*, inquit, *recepti ſunt ab oppidanis, ita ut ante imagines Maximi, Balbini, & Gordiani adorarent*. Blondus libr. IX. Decadis I. quoque auctor eſt, cum Imperator creatus eſſet Focas in Oriente, ejus & uxoris Leontiæ imagines in oratorio S. Cæſarei inter alios Auguſtos

Romæ locatas fuisse, quod signum erat ipsum pro Principe recipi. Imagines Principum a Gratiano A. *sacri vultus* appellantur, *in leg. 1. Cod. pub. lætitiæ*. *Si sacros*, inquit, *vultus inbiantibus populis inferimus, hoc sine immodico pretio nunciari excipique sancimus*. Quælibet legio easdem cum aquila pro insigni habebat, & signo militari præfixas venerabantur. Herodianus in VIII. loquens de Maximino: *De signis militaribus*, inquit, *illius imagines detraxerunt*: & in II. loquens de Didio Juliano creato Imperatore: *Signis*, ait, *sublatis, impositisque illius imaginibus deducere hominem tendunt*. Modestus *de vocabulis rei militaris*: *Totius*, inquit, *legionis insigne sunt imagines Imperatorum, quas tanquam divina & præsentia signa singuli venerantur*. Vegetius lib. II. cap. VI. *In secunda acie*, inquit, *post aquilam & imagines cohors sexta consistit*: Et capite seq. subjicit: *Imaginarii, vel imaginiferi sunt, qui imagines Imperatoris portant*. Tranquillus *in Tiberio* cap. XLVIII. *Largitus est*, ait, *quædam munera Syriacis legionibus, quod solæ nullam Sejani imaginem inter signa coluissent*; Sejanus enim pro Imperatore haberi voluerat. Idem in *Caligula* cap. XIV. *Artabanus*, ait, *aquilas & signa Romana Cæsarumque imagines adoravit*. E diverso, qui a Principe deficiebant, primum ejus imagines dejiciebant, & comminuebant. Tacitus *Hist.* lib. I. *Primani*, inquit, *quintanique turbidi adeo, ut quidam saxa in Galbæ imagines jecerint*. Et paulo post: *Quarta & duo & vicesima legiones iisdem hibernis tendentes, ipso Kal. die Jan. die dirumpunt imagines Galbæ*. Herodianus in VII. *Statuæ*, inquit, *atque imagines Maximini, cæterique honores statim convulsi*: ut vero honestius colerentur, velut idola Diis dicata conceptis verbis consecrabantur, nec eas amplius cuique vendere licebat, qui læsæ majestatis crimen incurrere nolebat, cum alias a statuariis publice venire possent, Martianus, *in l. 5. ad leg. Juliam majest. Non videtur*, inquit, *contra majestatem fieri, ob imagines Cæsaris nondum consecratas, venditas*.

Illas autem imagines his similes fuisse credendum est, quæ a Notitia repræsentantur, & magistratibus præmittebantur, non secus ac hodie Archipræsules & Patriarchæ crucem auream vel argenteam præferunt. Solebant & privati has imagines secum ferre, aut ad eas confugere, ut se ab alicujus potentis vi tuerentur, quod in alicujus invidiam, vel ad aliquem sugillandum fieri prohibetur. Callistratus *in l. capitalium §. ad statuas. ff. de pœnis*: *Ad statuas*, inquit, *confugere, vel imagines Principum in injuriam alterius prohibitum est: eumque qui imagines Cæsaris in invidiam alterius prætulisset, in vincula publica conjici*. Nec de aliis imaginibus quam hic a Notitia repræsentatis intelligit, de quibus multa Imperatorum extant rescripta, *toto titul. C. de statuis & imaginibus*. Ex ære inaurato, ut Notitia ostendit, & quandoque auro & argento conflari solebant. D. Ambrosius, lib. VI. cap. IX. in *Examero*. *Sola*, inquit, *ære sua Principum capita, & ducti vultus de ære adorantur*. Lampridius in *Diadumeno*: *Fecitque Bassiani simulachra ex auro & argento*. Hæc ille. Quandoque etiam ex cera fingebantur, Nazarius in *Panegyrico Constantini* loquens de ejus imaginibus, a Maxentio tyranno dejectis: *Aboleri*, inquit, *hic vultus non potest, universorum pectoribus infixus est, nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fucis renitet*. Prædictæ effigies propria fisci pecunia, non provincialium fundebantur, *l. pen. C. de statuis & imaginib.* Diebus vero festis, & Præside præsente erigebantur: ita tamen, ut adorationis fastus abesset, quam Theodosius A. ad Aetium P.P. prohibuit, *in l. 2. C. eod. tit. Quando*, inquit, *nostræ statuæ, vel imagines eriguntur, sive diebus (ut adsolet) festis, sive commutibus, adsit judex, sine adorationis ambitioso fastidio*. Lego *fastu*. Hoc autem statuitur, quia Julianus Apostata eas adorari jussit, ut ait Cedrenus, & ethnici adorabant. In Notitia ostenduntur duorum Principum aurati vultus se respicientes usque ad Lumbos formati, quos P. P. aliique civiles provinciarum magistratus præferebant, non militares, ut Magistri militum, Comites, Duces & Palatini judices, qui pro illis capita Principum dorso libri insculpta tantum habebant, collumella imagines Principum sustinebat: in imo erat tripus ut solo posset consistere. Sed & porticibus aut aliis ædificiis publicis atque adeo privatis eædem imagines affigi consueverant. Arcadius A. *in l. si quando C. de oper. publ.* ad Æmilianum P. P. *Si quando*, inquit, *usus exegerit, vel porticus, vel quaslibet ædes ætatis senio, seu fortuitis concussas casibus reparari liceat, etiam inconsulta clementia nostra cum reverentia sui imaginem deponere, vel nostram, vel retro Principum, reportatamque post refecta ædificia, loco proprio denuo collocare*. Has imagines transeuntes venerabantur, honoremque exhibebant. D. Gregorius Nazianzenus in prima *in Julianum* oratione: *Parum*, ait, *Imperatores sibi habent adorari, nisi idem quoque in imaginibus, picturisque præstetur, quo cumulatior & perfectior ipsis sit veneratio*.

Plinius Minor ad Trajanum scribens: *Cum imagini tuæ*, inquit, *quam propter hoc jusseram cum simulacris numinum afferri, thure ac vino supplicarent*. Et infra: *Omnes & imaginem tuam Deorum simulacra venerati sunt*. Unde honorem iis exhibitum fuisse constat. Hodie loco imaginum arma Principum sunt. Paleologis imperantibus, magistratus, imaginem Principis in tunica ante pectus, & a tergo auro depictam gestabant, aliquando stantis, quandoque throno aut equo insidentis. Ac tum capitiis, auro, gemmisque ornatis, ac varie pro dignitatum diversitate uti cœperunt, ac sceptrum ligneum nodis aureis, & quandoque nigris, coccineisve exornatum gerere: ut Sophotatus Curopalata in *officiis palatinis* recitat.

Nobiles privati & ipsi quandoque suas, aut aliorum imagines publice ponebant. Pomponius in *l. 7. Quintus de annu. legat*. *Cum quis*, ait, *jussit in municipio imagines poni, si non honoris municipii gratia id fecisset, sed sua, actio ea nomine nulli competit*. certe majorum imagines muris ædium affixas nobiles habebant. Constantinus ad populum, *in l. lex quæ tutores, §. ne autem & §. ne vero, C. de admin. tutor*. *Ne vero domum*, inquit, *vendere liceat, in qua pater deficit, minor crevit, in qua majorum imagines aut non videre fixas, aut revulsas videre satis lugubre est*. Marcellus *in l. Seja §. ultim. de aur. & argen. leg. Hæredem meum volo in patria faciat porticum publicam, in qua poni volo imagines argenteas*: item marmoreas: Plinius epist. VII. lib. IV. *Placuit ei lugere filium*: *luget ut nemo*. *Placuit statuas ejus & imagines quam plurimas facere; hoc omnibus officinis agit. Illum coloribus, illum cera, illum ære, illum argento, auro, ebore, marmore effingit*. Viris illustribus, & bene, de Republica meritis in publico imagines poni solebant & domi privatim conservari. Plinius *Natur. Hist.* lib. XXX. cap. II. *Apud majores*, inquit, *hæc erant, quæ spectarentur, non signa externorum artificum, nec ærea aut marmorea: expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilicia funera, semperque defuncto aliquo aderat totus familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus .... Aliæ in foribus, & circa limina animorum ingentium imagines erant, affixis hostium spoliis quæ nec emptori refringere lice-

ret, *quæ etiam dominis mutatis domus ornamenta erant*. Has in publico viventibus Caligula poni prohibuit. Tranquillus *in Caligula*, cap. XXXIV. *Vetuit posthac*, inquit, *viventium cuique usquam statuam, aut imaginem, nisi se consulto & auctore, poni*.

Alia præterea P. P. habebat ornamenta, quibus & Proconsules, & Præsides utebantur, excepta purpura, quam non induebant, ut in *Proæresio* Eunapius scribit. Annonas, ut alii magistratus, ex publico, sed longe pinguiores, qualem in Claudio Trebellius Pollio olim fuisse scribit, videlicet frumentum, vinum, oleum, laridum, acetum, olera, hordeum, fœnum, ligna, paleas, ceram, aurum, argentum factum, vestes, mulos, equos, & alia, quæ ibi referuntur, Sed pecunia postea pro his dari jussa. Justinianus P. P. Africæ centum libras auri præstitit, *in l. 1. C. de offic. P. P. Africæ*. Nunc ad alium illustrem, id est, Præfectum Urbi secundum Notitiæ, & Codicis Justiniani ordinem, qui eum P. P. subnectunt, est veniendum.

CAP. XXV.

DE PRÆFECTO URBIS *Constantinopolitanæ*.

CONSTANTINOPOLIS, antea Byzantium dicta, quod Pescennio Nigro favisset, a Severo Imp. ut ait Herodianus lib. III. *plane diruta, ac theatro, thermisque, at omni cultu atque honore detracto, in vici formam redacta fuerat, & Perinthiis adjudicata*. Postea vero imperii sede eo translata, in antiquum splendorem restituta, & nova Roma a Constantino est appellata, *l. 5. C. de operibus publ. l. generaliter, in fi. C. de episc. & cler.* omnibusque Romæ veteris privilegiis est potita, *l. 6. C. de sacrosan. eccle. l. 2. C. de privileg. urb. Constant*. Id constituit secunda Synodus Constantinopolitana, *can.* III. imperante Theodosio Magno, & Chalcedonensis, *can.* XXVIII confirmavit, quod & Suidas, Eustachiusque memorant. In omnibus igitur Romam æmulata, quemadmodum illa, & ipsa in regiones XIV. est divisa, *§. antep. Novel.* 43. Aureum quoque milliarium pro urbis umbilico habuit Capitolium, pontem sublicium, obeliscum, theatra, Circum maximum, horrea, amphitheatra, pistrina, thermas, columnas intus pervias, duas Basilicas, porticus, & multa alia, quæ Romæ insignia reperiebantur. Itaque & urbi Præfectum exemplo Romæ obtinuit, qui civiles, & criminales causas in urbe, & extra, intra aliquot stadia etiam Senatorum judicaret, *l. 1. in prin. ff. de off. Præf. urb. l. 4. C. Th. de jurid.* ex provinciis etiam ad eum provocabatur, quemadmodum a Præsidibus, & Proconsulibus ad Præfectum urbis Romæ appellari ex Mœcenatis sententia Augustus induxit, ut auctor est Dion lib. LII. & Cassiodorus: Vopiscus in *Floriano*; *Omnis provocatio*, inquit, *Præfecti urbis erit: quæ tamen a Proconsulibus & ordinariis judicibus emerserit*: Idem paulo post: *Præfecturæ urbanæ appellatio universa decreta est*. Et rursus: *Redierunt ad Præfectum urbis appellationes omnium potestatum & dignitatum*. Verum pluribus Præfectis prætorio inventis, ad ipsos provinciarum causæ sunt devolutæ, *l. a Proconsulibus. l. addictos, l. præcipimus. C. de appellatio.* eas tantum, quæ Romæ a Prætoribus cognitæ fuerant, urbi Præfectus retinuit, *l. si apud, C. de appellatio*. At Constantinpoli, quo majorem ejus Præfecto auctoritatem adderet Constantius, statuit, ut a duobus Ponticæ Diœceseos rectoribus, id est, Bithyniæ & Paphlagoniæ, & totidem Asianæ, id est, Lydiæ, & Phrygiæ salutaris, & duobus Proconsulibus Asiæ, Hellesponti, & Insularum, & a tribus Thraciarum Diœceseos, Europe, Rhodope, & Hemimonti, quæ sunt novem provinciæ, ad ipsum appellaretur, *l. cum appel. C. de appellat. 23. C. Th. eo l. ul. C. de his qui per met. jud. non appella*. Exemplo etiam Præfecti Romæ idem paucos milites in urbis stationibus ad sedandos tumultus disponebat, *l. 1. §. ult. ff. de off. præfe. urb.* & Dion. Ad eundem disciplina & editio spectaculorum pertinebat, & ideo mulctæ sæpe arcæ theatrali Præf. urbi applicabantur, *l. Novel. 63. in fine*. Ad ipsum & cura carnis, ut justo pretio venderetur, & fori animalium spectabat, *d. l. 1. §. cum carnis*. Imo totius annonæ providentia ipsi, & Præfecto annonæ erat commissa, *d. l. 1.* Liberalium quoque studiorum disciplinam Constantinopoli exerceri curabat, ubi tres Rhetores, decem utriusque linguæ Grammatici, quinque sophistæ, unus philosophus, & duo legum interpretes, quemadmodum Romæ a Præfecto conducti docebant, *l. 1. C. de stud. lib. de urb. Romæ & Constant*. Procurabat etiam, ut mille centum tabernæ ecclesiæ magnæ a Constantino & Anastasio donatæ sarcirentur, *Novel. 59. §. 1.*

Primus Honoratus ex Præfecto Galliarum Constantinopoli Præfectus est, Anno salutis CCCCLXII. & penultimo Constantii Imperii, ut D. Hieronymus in *chronicis*, Cassiodorus, Socrates, & Sozomenus tradunt. Is consularis Byzantii est appellatus, quod nomen aliquot annis, usque ad Valentiniani, & Valentis Imperium permansit, *l. 1. C. de offic. comit. rer. priva.* scribit enim Gregorius Presbyter D. Gregorium Nazianzenum, dum ecclesiæ Constantinopolitanæ præesset, per calumniam accusatum, ad Consularem urbis perductum, absolutumque fuisse. Itaque constat eum magistratum tum Consularem vocatum, quare inscriptio Rescripti Valentiniani *in d. l. 1.* ad Honoratum recte habet *Consularem Bysantii*, ut olim legebantur, non *Byzatii*, ut postea est mutatum, quæ urbs Byzazenæ provinciæ erat caput, cujus universæ Consularis, non unius Bizatii urbis, fuisset appellandus.

Uterque Præfectus urbi P. P. dignitate æqualis censebatur *l. 1. C. de P. P. sive urb. lib.* II. & illustris erat, *l. ult. C. de apparitorib. præf. urb.* In senatu tamen supra illos sedebat, *l. 1. & 2. C. de P. P. sive urb.* & in urbe omnibus antecellebat, *l. 3. C. de offic. præf. urb.* deposito vero officio ex Præfectis prior magistratu functus præcedebat, *d. l. 1. & 1.* Præerat senatui, in quo etiam primus sententiam dicebat, jura a principe condita ibidem legi curabat, *l. 1. C. de bon. mater*. Sedebat autem Constantinopoli Senatus plerumque eo in loco, qui *septimus* vocabatur. Nicephorus enim lib. XIV. cap. LVIII. scribit Pulcheriam Theodosio fratre defuncto, convocatis ad septimum Senatoribus Martianum Imperatorem creasse. Unde plura in septimi consistorio jura recitata dicuntur, *ut l. pen. de sacrosanct. eccles. l. 19. Cod. de jure delict. l. sancimus. C. de donat. l. 30. C. de fideicom.* Sed vitio librariorum, sæpe scriptum est *septies*, pro *septimi*. In eo vero Præfectus urbi Præfecto Prætorio erat inferior, quod *l. 1. de sent. Præfect. Præt. l. 17. præfecti, ff. de minor. l. 1. ff. de offic. Præfect. Præt.* ab eo non a prætorianis sententiis appellabatur, *l. Æmilius 38. ff. de minoribus l. ultima C. de his qui per metum judicum non appel.* Insignia eadem quæ Romæ Præfectus habebat, nempe

vultus Principum, librum mandatorum inter quatuor ardentes cereos abaco impositum, quadrijugum currum auratum, quo per urbem vehebatur, præconibus eum imperii patrem acclamantibus, *l.* I. *C. de quæstorib. Novel.* 70. Cassiodorus lib. VI. *Variar. in formula præfecturæ urbanæ*, de præf. urbi loquens: *Carpento*, inquit, *veheris per nobilem plebem: publica te vota comitantur: favores gratissimi, consona tecum voce præcedunt*: Hæc ille. Non tantum enim præcones, sed & plebs eum faustis manibus excipiebat. Alii quoque majores magistratus, ut Magistri militum, Magister officiorum, & alii Illustres curru intra urbem vehebantur. Gratianus, *l.* I. *C. de honora. vehicul. Omnes*, inquit, *honorati, sive civilium seu militarium vehiculis dignitatis suæ, & carrucis intra urbem sacratissimi nominis semper utantur*. Appellat autem *vehicula dignitatis*, quia ob dignitatem ita in publicum prodibant, qui mos hodie ab aula recessit. Cetera hujus magistratus insignia, in Præfecto Romæ explicabuntur. Alexander A. *in l.* I. *C. si mancip.* P. V. urbi amicum vocat. Alii Imperatores hac appellatione ad eum scribebant, TUA MAGNITUDO, *l. ad similitudinem. C. de advo. diver. judicio*. SINCERITAS, *l.* 2. *C. de offic. præf. urb.* ILLUSTRIS AUCTORITAS TUA, *l.* 3. *C. de spe spect. & scenic. & lenonib.* SUBLIMITAS, *l.* I. *C. de stud. liber. urb. Romæ*. & similia quibus erga Præfectum prætorio utebantur. Ejus etiam sedes AMPLISSIMA vocabatur, quemadmodum & Prætoriana, & ipse GLORIOSISSIMUS, *l.* I. *C. de rapto. virgin.* est dictus. Ejus fori advocatorum numerus octuaginta fuisse videtur, ita enim Justinus deffinivit ad Theodorum P. V. scribens *in l. antepe. C. de advoc. diver. jud. l.* 3. *C. de non num. pecu.* quem alii P. P. fuisse volunt, quorum XV. eminebant, & Primates vocabantur, istorum primus fisci advocatus cum salario publico fiebat, & hi omnes iisdem privilegiis, quibus Fisci patroni gaudebant, *d. l. ad similitudinem*. Clarissimique vocabantur.

Nulla hujus Præfecti extant insignia, cum tamen usque ad tempora Notitiæ, & Justiniani & ultra hic magistratus continuaverit, Theodosius enim minor, & Valentinianus circa annum salut. CCCCXXVII. Theophilo P. V. Constantinop. scribit, *in l.* I. *C. de professo. qui in urbe Const.* & Justinianus sæpe eundem Præfectum nominat, *in l.* I. *C. in de rap. virg.* forte existimaverunt ea, quæ in Occidente in Præfecto Romæ repræsentantur, pro hoc sufficere. Aut aliquod folium deest. Ejusdem officium omittitur. Idem tamen fuisse arbitror, quod erat Præfecti urb. Romæ, nempe habuisse Principem, Cornicularium, Adjutorem, Commentariensem, & alios. Adjutor primicerii titulo honestabatur, & privilegium habebat, ut captarum personarum delinquentium curam susciperet, biennioque tantum in officio permanebat. Theodosius *in l. ult. C. de offi. præf. urb. Primicerius*, inquit, *adjutor tuæ sedis officii curam insuper personarum suscipiat*. De aliis non potest intelligi, quam de custodiæ traditis, & erat adjutor totius officii, & Commentariensis, delinquentesque capiebat. Vult autem Theodosius, ut non tantum sontes capiat Adjutor, sed & eorum curam habeat, ex consuetudine Constantinopolis, cum alias hæc cura esset Commentariensis. Præter officium alios sub se hic Præfectus habebat, qui in Præfecto urbi Romæ a Notitia recensiti commodius explicabuntur. Duos tamen Præfectos, videlicet annonæ, & vigilum, non otiose hic repetemus, quorum usus ab Occidentalibus diversus reperiebatur. Vicarium urbis Constantinopolis, qui Romæ erat, Notitia nullum nominat. Quod vero Valentinianus, & Valens ad Volusianum V. C. Vicarium scripsisse leguntur, *l.* 3. *C. Theod. de calcis coctorib.* suspectum est: iis enim Imperantibus Præf. urb. non Vicarius fuit, *l.* 28. *C. de decurionib.* Aut certe de urbis Romæ Vicario est intelligendum, ubi illud *l.* 2. *C. Theod. de incest. nup.* rescriptum est conditum, *dict. l.* 3. *C. Theod. de calcis cocto*. quod cum Taracinenses & Tuscos calcem in urbem vehere jubeat ad Constantinopolim longe ab eis populis distantem non potest referri.

CAP. XXVI.

DE PRÆFECTO ANNONÆ.

PRæcipua cura P. V. erat annonæ, qui cum pluribus negociis occupatus, huic commode intentus esse non posset, proprius ejus rei gratia creatus est magistratus, Præfectus annonæ vocatus. Is inter alia, quæ in Præfecto Romæ dicentur, panes inter pauperes dividebat. Constantinus enim, diversis hominum generibus eos est elargitus, *l.* 8. *&* 9. *C. Theod. de anno. civit.* Primo illis, qui domos Constantinopoli habuissent, *l.* 12. *&* 13. *C. Theod. eod.* & hi panes Palatini dicebantur, *l.* 7. *C. T. d. tit.* Suidas vero in verb. *παλατῖνοι*, quemcumque panem ex Principis palatio exeuntem, Palatinum vocatum fuisse autumat. De his interpretandum est Theodosii rescriptum *in l.* I. *C. de annon. civil. l.* 12. ad Proculum P. V. *Annonas*, inquit, *publicas, non tam titulis dignitatum, quam singulorum meritis attributas Constantini liberalitate claruit, ideoque nihil ex his scholarum nomine vendicetur, sed pro cujusque merito concessa serventur*. Merita autem eorum intelligit, qui ædificassent, & ob id *civicæ annonæ* appellantur, *l.* I. *& seq. C. Th. de anno civil.* vel publicæ. Hæc enim vocabula confunduntur, *in l.* I. *C. eod. tit. & l.* 10. *C. eo.* Alios panes Constantinus assignavit militibus, qui & ipsi urbem ædificiis exornassent, *l.* 2. *C. Th. eo tit.* Hi in pane cocto exhibiti domibus assignabantur, *l.* I. *C. de cano. frum. urb. Constant. lib.* II. *in l.* 5. *C. Theod. d. titul.* & panes ædificiorum dicebantur, *de anno. civil.* Alios præterea panes quo anno Consul fuit Constantinus, singulis diebus inter plebem divisit, quibus etiam vinum, carnem, & oleum addidit, ut ait Suidas, in dict. verb. *παλατῖνοι*, & id per multos annos observatum fuit. Octuaginta millia panum, eum quotidie pauperibus elargitum. Metaphrastes 6. *Novemb. in Paulo Patriarcha Constantinopolitano*, scribit: Socrates octuaginta millia modiorum frumenti, lib. II. cap. III. Sordidus erat hic panis, duas uncias, & semis pendens. Valentinianus vero buccellas mundas sex unciarum dedit, l. 5. *C. Theod. d. titul.* His alios addidit Theodosius Magnus, *l. penultim. C. Theod. eod.* & alius Martianus, *l. ultim. C. eod. titu.* Tribunalibus autem variis in locis civitatis erectis illos per gradus ascendentes pauperes accipiebant. Cum enim unus locus ad dividendos inter tantam plebem panes, non sufficeret, centum & decem septem per XIV. Constantinopolis regiones, marmorei gradus sunt constructi, ut in antiqua Constantinopolis descriptione ante Notitiam legitur: unde hic panis *gradilis* appellabatur, quem aliunde quam a gradibus cuique assignatis populus accipere, non poterat, *l.* 3. *&* 4. *C. Th. eo. ti.* Valentinianus: *Ne quid*, inquit, *super gradili pane fraudis oriatur, jussimus omne*

omne illud, quod populo penditur, palam in gradibus, non clam a piſtoribus miniſtrari. Erant igitur ſui cuique Tribui gradus deſtinati, quos mutare non licebat, nec alter ad alterius gradum tranſire poterat, idque officiales Præfecti annonæ prohibebant. Idem Valentin. *lib. 2. C. T. eo tit. Panis*, ait, *gradilis in alium gradum tranſlatio inhibetur, & cognoſcat officium Præfecti annonæ, ſeveriſſima ſibi imminere ſupplicia, ſi ulterius tranſlationem per gradus permiſerit commutari. Civiles* etiam hi panes vocantur, *d. l. §. ult. §. præterea. C. de ju. dot. l. ult. §. & nemo, C. de quadrien. præſcr.* quia civibus dabantur, ad palatinorum differentiam, & aliorum, qui quibuſdam ſcholarum hominibus præſtabantur, *l. 2. C. de annon. civil.* Hæ *populares* etiam annonæ, & *civicæ* ſunt dictæ, *d. l. 2.* Eandem olim Romæ liberalitatem, ſed non tanta largitate Trajanus exercuerat. Plinius in *Panegyrico*, quinque millibus enim puerorum, & puellarum inopum alimenta decreverat, Dion & Capitolinus in *Pertinace*. Eorum numerum Aurelianus auxit, ut ait Vopiſcus. Quare in pluribus numiſmatis Trajani, & Hadriani hi gradus viſuntur, per quos populus aſcendit panem accepturus. In ſummo eſt ſcriba, & alius cum teſſera, qui panes dividit: Hi olim neque alienari, neque in alium transferri poterant, *l. 6. & . C. T. eo. ti.* Sed illis a multis alienatis, Theodoſius eos contractus confirmavit, & diſtrahi permiſit, *in l. ult. C. de annon. civilib.* Quare poſtea alienari, & in dotem dari potuerunt, *d. l. ult. §. præterea, C. de jur. do.* Nunc alios ſub hoc Præfecto magiſtratus proſequemur, qui etſi ſub Romæ Præfecto erunt explicandi, diverſam tamen Conſtantinopoli formam habebant; & ideo hic de ipſis neceſſario eſt dicendum.

CAP. XXVII.

DE PRÆFECTO VIGILUM.

QUEMADMODUM ſub Romæ Præfecto erat Præfectus vigilum ſeptem cohortibus imperans, quæ incendia in urbe orta arcerent, ita & ſub Conſtantinopoli Præfecto, alter vigilum, quingentis ſexaginta tribus collegiatis nuncupatis imperabat. Erant hi ex diverſis artificum corporibus delecti, per XIV. urbis regiones, ad arcenda incendia diſpoſiti, in quibus plures, vel pauciores locabantur, prout amplæ, anguſtæve regiones erant, ut docet antiqua urbis Conſtantinopolitanæ deſcriptio, quæ collegiatos in quaque urbis regione XXV. LXXX. aut XC. pro cujuſque latitudine recenſet. In ultima regione errore librarii deſunt XXXVIII. qui aliarum regionum collegiatis aggregati, numerum DLXIII. conſtituunt, quot ab Honorio, & Theodoſio in Reſcripto ad Aetium, *l. pen. C. de commer. & mercat.* P. V. recenſentur. De his in prima Conſtantinopolis regione ita legitur. Prima regio continet collegiatos XXV. qui e diverſis corporibus ordinati incendiorum ſolent caſibus ſubvenire. Secunda regio continebat collegiatos XXXV. Aliæ plures vel pauciores alios. His ergo imperabat Præfectus vigilum, quorum opera arcebantur incendia, & in defuncti locum præſentibus corporatis, alium ſubrogabat, nec his alii addi, nec ipſi mutari poterant. Honorius, & Theodoſius, *in d. l. pen. Ceſſante*, inquiunt, *omni ambitione, omni licentia, quingentorum ſexaginta trium collegiatorum numerus maneat, nullique his addendi, mutandi, vel in defuncti locum ſubſtituendi pateat copia, ita, ut judicio tuæ ſedis, ſub ipſorum præſentia corporatorum in eorum locum, quo humani ſubtraxerint caſus, ex eodem, quo illi fuerant corpore, ſubrogentur, nulli alii corporatorum præter dictum numerum per patrocinia immunitate conceſſa.* Ad Aetium P. P. eſt illud Reſcriptum, ſed legendum eſt P. V. ut habent emendati Codices, nam ipſe functus eſt hoc magiſtratu Conſtantinopoli, *l. ult. C. Th. de calcis coctorib.* Deligebantur vero hi collegiati, ex XXXV. corporibus artificum qui a Conſtantino in Reſcripto ad Maximum *in l. 1. C. de excuſ. artifi.* recenſentur, eoſque ab aliis muneribus perſonalibus, præterquam ab arcendo incendio immunes facit, *l. 1. C. de privi. corp. & l. 1. C. de colleg. li. 11.* Corporati autem artifices ſunt architecti, *l. 1. C. de excu. artif.* medici, pictores, ſtatuarii, marmorarii, lectarii, ſeu arcarii, id eſt qui lectos ſive fulcra lectorum, & arcas fabricant, clavicularii, qui claves, quadrigarii, qui currus, vel quadratarii, quos Græco vocabulo πήκτας appellant, vermiculatum opus facientes, ſtructores, id eſt, ædificatores, ſculptores ligni, muſarii, deauratores, albini, quos Græci κεραμεῖς, appellant, id eſt, parietum dealbatores, argentarii, barbaricarii, qui ex filis aureo elaboratis hominum, brutorumve imagines effingunt, ait Donatus, *in* XI. *Ænei.* Diatretarii, margaritas perforantes, vel calices torno polientes, aut cælantes, *l. ſi ſervus. §. ſi calicem, ff. ad leg. Aquil.* ærarii, fuſores, tignarii, fabri, bracarii, aquæ libratores, figuli, qui Græce κονίατας artifices, vitriarii, plumbarii, ſpecularii, pelliones, fullones, carpentarii, id eſt, ſculptores, dealbatores, cuſores, linarii qui linum curant, tignarii, bractearii, Græce πεταλοῦργοι. His omnibus P. V. imperabat, ex eorumque corporibus DLXIII. ad arcenda Conſtantinopoli incendia eligebat. Symmachus P. V. lib. 1. *Epiſt* Valentinianum A. rogat, ne nova equorum collatione ad uſum exercitus, plebem Romanam oneret. *Hi ſunt*, inquit, *qui fabriles manus Auguſtis operibus accommodant, per alios fortuita arcentur incendia*: quibus verbis motus Imperator indictum onus remiſit, *l. 1. C. Theo. de priv. corporat.* Sed quod ad Præfectum Vigilum pertinet, is magiſtratus vilioribus dari cœptus, conſpirantibus etiam cum eo furibus, paulatim deſpectus eſt. Quare Juſtinianus ejus loco Prætorem plebis creavit, cui etiam in eos, qui nocte mœchando, vel furando, vel alio modo deliquiſſent, gladii jus dedit, *in Novell. 13.* Imperabat hic Præfectus, & Vicomagiſtris, quos ab Auguſto inventos Tranquillus in *Auguſt.* c. XXX. ſcribit: *Spacium urbis*, inquit, *in regiones, vicoſque diviſit: inſtituitque, ut illas annui magiſtratus ſortito tuerentur, hos magiſtri e plebe cujuſque viciniæ electi.* Hi Conſtantinopoli numero LXX. inſtituti per noctem quini XIIII. urbis regiones cuſtodiebant, quemadmodum in deſcriptione urbis Conſtantinopolitanæ legitur.

CAP. XXVIII.

DE DECANIS SEU *Lecticariis*.

DECANORUM etiam, ſeu Lecticariorum, qui lectis *Novel. 59. c. 4.* impoſitos mortuos efferebant, curam Præfectus urbi habebat. Hi a ferendis lectis nomen traxerunt. Alio nomine Decani ſunt dicti, forte quod in decades eſſent diviſi. A Conſtantino Pio Principe ſunt inventi, ut gratuitam exportandis defunctis operam præſtarent, eamque ob cauſam majori Eccleſiæ Conſtantinopolis DLCCCC. ergaſteria donavit, alia CL. Anaſtaſius cum

quibusdam aliis reditibus addidit, quæ numerum A
MC. ergasteriorum efficiebant, ex quorum pensionibus sumptus funerum fiebant, *Novel.* 59. §. 1. *Leonis Nov.* 12. Itaque Justinianus mandavit Præfecto urbi, ut præfata ergasteria ab aliquibus usurpata Ecclesiæ memoratæ restitueret, octingentaque ejus defensoribus, trecenta Oeconomis assignaret, qui ex eorum reditibus aureos CCCC. singulis mensibus religiosis darent, videlicet Decanis CLXXXII. asceteriis, id est, Monialibus VIII. quæ psallentes lectum sequebantur, aureos XCI. Acolythis lumina præferentibus aureos XCI. canonicis mulieribus, quæ serviebant Xenodochio, & ipsæ B
quoque psallebant, aureos XXXVI. ascendit annua hæc summa ad quatuor millia, & octingentos aureos. Qui vero volebat plures lectos, & speciosiores, pluraque asceteria, pecuniam in Novella Justiniani definitam solvebat: Asceterium autem vult constare ex octo Monialibus, & tribus Acolythis.

Lecticarii vero seu Decani a defensore Ecclesiæ ex DCCC. ergasteriorum pensione alebantur. Horum numerus cum in immensum excrevisset; statutum est a Theodosio Juniore, *l.* 4. *C. de sacrosan. ecc.* ne DCCCCL. excederent, postea ad MC. C
excreverunt: & Justinianus *Novel.* 43. *in pri. d. Nov.* 59. DCCC. pauciores non esse statuit. Hi ferebant cadaver, sepulchrum extruebant, & in aliis hujusmodi laborabant, unde *κοπιαταὶ*, id est, *laborantes* vocantur, *in d. Nov.* 59. *cap.* 2. a Præfecto urbi creabantur. Nullum tamen ipsis certum locum Constantinopoli destinatum fuisse invenio; sed ut facile inveniri possent, credendum eos in certo loco congregatos mansisse, quemadmodum Romæ: ubi in unis castris degebant in XIIII. urbis regione, quæ *castra Lecticariorum* appellabantur, sed illorum numerus non apparet.

CAP. XXIX. D

DE CURATORIBUS OPERUM *Constantinopolis*.

QUEMADMODUM Romæ, ita & Constantinopoli credendum est Curatorem operum fuisse, quæ ante Notitiam in Constantinopolis descriptione in XIIII. regiones divisæ incerto auctore recitantur, ut Fora IIII. Theatra II. Circus I. Thermæ VIII. Basilicæ II. Horrea V. Lusoria II. Cisternæ IIII. Nymphæa IIII. Porticus LII. Pistrina publica XX. Gradus CXVII. E
de quibus supra; Columna purpurea I. Aliæ intus perviæ II. Colossus I. & plura alia: quæ proprio opusculo me interpretaturum spero: eorumque omnium sollicitudo apud hunc curatorem fuit. Alios quoque magistratus, qui nume. XV. Præfecto urbi Romæ parebant, sub hoc Constantinop. Præfecto fuisse credendum est, ut magistrum census, qui ibi acta scribi jubebat, *l. testamenta, l. consulta. C. de testa. l. in hac sacratissima, l. secundum C. de dona.* sed & agitatores, ac scenici, omniaque ad ludos spectantia sub hoc Præfecto fuere, *l.* 1. 4. *& sequ. C. Theo. de scenic. l. ul. C. Theod. de expen. lud. l.* 1. *&* 2. *C. Theo. de equis curul.* Denique lenones, *l.* 1. *C. Theo. de lenon.* & tota civitatis politia ei committebatur; ut in Præf. Romæ dicetur, *l.* 1. *C. The. de usu. Cod. de officio prætoris, de prætoribus li.* 12. Verum quoniam aliquod jus in Prætores Constantinopolitanos ejus urbis Præfectus habebat, & eorum Jura meminerunt, de his est videndum.

CAP. XXX.

DE PRÆTORIBUS. *Constantinopolis*.

ROMÆ Constantino imperante duo tantum Prætores erant, a quibus ad Præfectum urbi appellabatur, *l. si apud. C. de app.* Byzantium vero sede Imperii translata, Constantinus nullum ibi urbi Præfectum, sed tres Prætores dedit, primum a se *Flavium* nuncupatum, quem in ludos, & theatra viginti quinque millia follium, & libras argenti quinquaginta ad oblectandum populum impendere voluit: quæ summa est plus minus nostrorum D. Aureorum. Follis autem secundum Suidam æquat ferme dimidium nostrum quadrantem. Secundum Prætorem etiam a se *Constantinum* appellavit, quem viginti millia follium, & quadraginta argenti libras insumere jussit, *l.* 5. *C. The. de præto.* hic est Prætor Constantinus, qui alienantibus prædia minoribus decretum interponebat, *l. ul. C. de præd. minor.* Tertium Prætorem vocavit *triumphalem* a victoriis, quas sæpius obtinuerat: & hunc XV. millia follium, & triginta argenti libras erogare præcepit, lib. 5. Nec nisi Senatores, & a Senatoribus eligebantur, *l. ult. C. de offi. præt. lib.* 12. *C. Th. de præto.* Postmodum sub Constantino quinque facti sunt Prætores, quorum primus fuit Constantinus, qui in honorem magistratus libras argenti mille in aquæductus seu fabricas impendebat. Alter erat Flavialis, qui & ipse in easdem fabricas libras D. erogabat, *l.* 13. *C. Theo. de præto.* Alii ludos edebant. Hæc autem officium Præfecti urbi exequebatur, *d. l.* 13. *&* 20. Deinde sub Valentiniano ad numerum quatuor redacti sunt Prætores, qui Kal. Januarii magistratum inibant, *l.* 20. *C. Theo. de prætor.* Gratianus alios quatuor addidit. Demum Valentinianus III. & Martianus tres tantum ex Senatoribus Constantinopoli habitantibus creari mandarunt, *l. ul. C. de offi. præto.* qui causas liberales, & liberorum cognoscebant, ac decreta minoribus prædia alienantibus interponebant, *l.* 1. *C. eo ti. in prin. ff. de ventre inspiciendo.* minoresque deceptos in integrum restituebant; eos forte tum intermissos Notitia prætermittit. Imperante Justiniano unus Constantinopoli Prætor plebis nuncupatus fuisse videtur, quem ipse magnificentissimum appellat, & apparitorem habuisse dicit, *l. Novel.* 89. §. 2. *seu auth. de testibus.* His, quæ ad Præfectum urbis Constantinopolis pertinent, explicatis, cum huic ordini illustrium continuato tam Notitia quam Codex Justiniani magistros militum subnectant, de his est videndum.

CAP. XXXI.

DE MAGISTRIS MILITUM.

PRIMA pars Breviarii, Imperii, quod Augusti manu scriptum fuisse Tacitus, Tranquillusque scribunt, continebat res militum, F
& quot sub signis ubique essent, quotque classes reperirentur. Hæc postmodum per latercula divisa rursus in Notitia sunt transcripta. cum de his igitur atque eorum Præfectis sit dicendum, illorum origo hic altius est repetenda. Ante inventos magistros militum, Consulares vocati tanquam Imperatoris legati, ad regendum exercitum mittebantur, quibus milites tam pacis, quam belli tempore obtemperabant. Tranq. in *Tiberio* C. XXXII. *Corripuit*, inquit, *Consulares exerciti-*

bus præpoſitos, quod non de rebus geſtis Senatui ſcriberent: & in *Domitiano* cap. VI. Oppium Sabinum Conſularem a Dacis oppreſſum ſcribit, *Conſularem* appellatum Ulpianus tradit, *in l.* 2. *in prin. de his qui not. infam.* quia conſularibus inſignibus utebatur: *Etiam is*, ait, *qui exercitui præeſt licet Conſularibus inſignibus utatur, ignominiæ cauſa ab imperatore miſſus, hac nota laborat.* Vegetius vero, quia ex Conſularibus viri exercitibus præfici ſolebant, *Conſulares* appellatos fuiſſe innuit, lib. II. cap. IX. *Legati* nomen adhuc Alexandro imperante erat in uſu, Lampridius, in *eod. Apparitores*, inquit, *nullos eſſe paſſus eſt: juſſitque ut ante tribunum milites quatuor ambularent, ante Ducem ſex; ante Legatum decem*: legatis Magiſtri militum ſucceſſerunt. Vegetius lib. II. *de re milit.* cap. IX. *Legati* ait, *Imperatoris ex Conſularibus ad exercitum mittebantur, quibus legiones & auxilia univerſa obtemperabant in ordinatione pacis, vel neceſſitate bellorum, quorum loco nunc illuſtres viros conſtat Magiſtros militum ſubſtitutos, a quibus non binæ tantum legiones, ſed & plures gubernabantur.* Hæc ille. A quo vero Magiſtri militum inventi fuerint, non conſtat. Certum eſt, poſt Alexandrum a poſterioribus Principibus introductos. Metaphraſtes Theophilum Magiſtrum Equitum ſub Decio, & Veturium ſub Diocletiano nominat Magiſtrum peditum. Aurelianum quoque, qui mox imperavit, Magiſtrum militum per Thracias Fl. Claudii fuiſſe Vopiſcus ſcribit. Et Euſebius Cæſarienſis Saturninum unum ex XXX. tyrannis Carino imperante. *Magiſtri* autem dicti ſunt, quibus alicujus negocii cura præcipue demandatur, *l. quibus. ff. de verb. ſign.* Indeque *magiſteria* hæc poteſtas eſt appellata, *l.* 3. *C. de appa. mag. mili. l.* 3. *C. de offic. mag. mil.* Ita etiam Paulus Diaconus vocat. Cæterum cum Præfecti Prætorio ubique ordinandi, & puniendi milites poteſtatem haberent, Conſtantinus militari Imperio ipſis adempto, quos magiſtros militum inſtituit, alterum equitum, alterum peditum, qui omne jus in milites haberent, ut auctor eſt Zoſimus lib. II. quod in Occidente ſemper eſt obſervatum. Magnus vero Theodoſius, ut omnibus ex partibus hoſtibus occurreret, plures Magiſtros militum creavit, ut in quarto Zoſimus ſcribit, qui mox ad numerum quinque in Oriente ſunt redacti. In Occidente duo permanſerunt, alter equitum, peditum alter, qui in Principis comitatu degebant, & tanquam apud eum manentes, *in Præſenti* ſunt vocati, *l. pen. C. de apparitor. mag. milit.* His Juſtinianus in Polemoniaco Ponto, Armeniis, aliiſque adjacentibus regionibus, Zetam magiſtrum militum addidit, *in l. ult. C. de offic. mag. milit.* Horum ferme eadem poteſtas erat in milites quæ Præfectorum Prætorio remanſit in provinciales, *l. pen. C. de off. P. P. Orient. d. l.* 1. *&* 2. *C. de offic. mag. milit.* Civiles enim criminaleſque illorum cauſas audiebant, *l.* 1. *&* 2. *& tot. titul. Cod. eod.* & terminabant, *l. de militib. Cod. de cuſtod. & exhib. reor.* Ab ipſis tamen provocare licebat, *l. ult. C. de his qui per metum jud. non ap.* Qui vero eorum vice exercitibus imperabant, in caligatos tantum, ſeu gregarios milites, non tribunos aut Centuriones, jus gladii exercebant. Hanc ſecundam poſt Principem dignitatem fuiſſe D. Hieronymus *in* XXIII. *Ezech.* ſcribit: *Triſtatæ*, inquit, apud Græcos nomen eſt, ſecundi gradus poſt regiam dignitatem, quos nos Magiſtratus utriuſque militiæ, & Præfectos annonarii tituli vocamus: inter alia Comitibus, & Magiſtris militum indultum erat privilegium, ut gratis in balneis publicis civitatum lavarentur, *C. l.* 1. *cap. in rei militaris. cani. vel trib. lava. præf.* Ad Magiſtrum militum ſcribens Imperator hoc titulo eum alloquebatur, INSIGNIS AUCTORITAS TUA, *l.* 56. *C. Th. de curſu pub.* vel PRÆCLARA, vel ILLUSTRIS MAGNIFICENTIA TUA, *Novel. Theo. tit.* 14. *l.* 2. *C. de offic. mag. milit.* aut MAGNITUDO TUA, *l. ult. C. de offic. mag. milit.* 2. §. 1. *C. de offi. Præf. præt. Africæ.* vel GLORIA TUA, *d. l.* 2. *in fi.* vel ſimili appellatione.

Milites antea a Magiſtris Ducibuſque eligebantur, & probabantur. Poſtea Zeno hoc ſibi reſervavit, atque omne militum genus a ſe probari voluit, *l. pen. C. de re milit.* Magiſtris ſucceſſere, qui hodie *Generales exercitus* vocantur: Magiſtrorum enim nomen hodie ab uſu receſſit, & ad publice docentes eſt tranſlatum, qui vulgo a Summis Pontificibus, magiſtri vocantur, *eo tit. de magiſtris. c. litteris, de conſtitutionib. c. penul. & ult. de judic.* ſicut & doctores. *c. olim. de ref.* Eodem nomine equitum religioſorum Præfecti appellantur.

Notitia quinque Magiſtros militum in Oriente recenſet, qui mixtim equitibus, peditibuſque imperabant, etſi ſecutus eſſet in Occidente, ut dixi. Horum duo erant in præſenti, unus per Orientem: Quartus per Thracias: Quintus per Illyricum. Sed juxta Notitiæ ordinem, prius de Præſentalibus eſt differendum. Ut vero Orientis collectæ vires appareant, in fronte prius totius Orientalis militiæ, numeros hoc compendio deſcriptos repræſentabo.

IN ORIENTE.

Magiſter Militum. Præſentalis I.	*Legiones Palatinæ*	VI.
	Vexillationes Palatinæ Equitum	V.
	Vexillationes Comitatenſes Equitum	VII.
	Auxilia Palatina	XVII.
Magiſter Militum in præſenti II.	*Legiones Palatitæ*	VI.
	Vexillationes Palatinæ Equitum	VI.
	Vexillationes Comitatenſes Equitum	VI.
	Auxilia Palatina	XVII.
Magiſter per Orientem.	*Legiones Comitatenſes*	IX.
	Legiones Pſeudo-Comitatenſes	X.
	Vexillationes Comitatenſes Equitum	X.
	Claſſes.	VI.
Magiſter Militum per Thracias.	*Legiones Comitatenſes*	XXV.
	Vexillationes Palatinę Equitum	III.
	Vexillationes Comitatenſes Equitum	IV.

Seleucia hæc ſub Comite Orientis.
In ponto Euxino navium XL.
In mari rubro.
Syriaca.
Alexandrina.
Carpatia.

Magiſter Militum per Illyricum.	*Legiones Comitatenſes* VIII.	
	Legiones Pſeudo-Comitatenſes IX.	
	Legio Palatina I.	
	Auxilia Palatina VI.	
	Claſſes VI.	*In Scythia* I. *navium* CXXV.
		In Mœſia prima II.
		In Mœſia ſecunda I. *navium* C.
		In Dacia II.

Sunt omnes Legiones	LXX.
Vexillationes Equitum	XLI.
Auxilia	XLI.
Claſſes	XII.

CAP. XXXII.

DE PRIMO MAGISTRO *Militum in præſenti.*

EXEMPLO duorum P. P. initio duo Magiſtri Militum in præſenti creati ſunt, ut ſi unus nova moliretur, alter obſtaret. Hi non ſimul, ſed diviſis inter ſe copiis, militibus imperabant, *l. nemo. C. de re milit.* Hanc utramque militiam *in præſenti* Leo A. vocat, *in l. ul. C. de diver. offic. lib.* 12. quia in Comitatu Principis degebant. Sic magiſtratus qui ſunt in Urbe. Arcadius Jureconſultus, *in præſenti* eſſe dixit, *in l. ob carmen. de teſtib. Non tantum*, inquit, *privati, ſed & magiſtratus, ſi ſunt in præſenti teſtimonium dicunt.* Vocabantur & *præſentes, in d. l. nemo. C. de re milit.* Arcadius & Honorius: *Nemo*, inquiunt, *miles ex his, qui præſentes divino obſequio noſtræ clementiæ deputati ſunt, & qui in hac eſſe urbe, præſente Comitatu ſunt conceſſi, ad aliena obſequia ſine nutu principali accedere audeat.* De his intelligere Tacitus poteſt, cum ait lib. IV. *Hiſtor. Lupercus, legionarios è præſentibus. Ubios è proximis Trevirorum equites haud longe agentes, raptim tranſmiſit.* Aliquando *præſentes numeri* nuncupantur. *in l. ult. C. eo. ti. l.* 4. *C. de apparitorib. Mag. Mil.* Hinc Prætorium, in quo hi Magiſtri Militum controverſias, aut delicta cognoſcebant, *præſentum* Juſtinianus vocat, *Novel.* 22. *in fine.* Ex his domeſtici, qui ſemper Principem comitabantur, quandoque *Præſentales* nominabantur *l. reſtituendæ, C. de adv. diver. judi. l. ult. C. de dom. & protect. l.* 2. *C. de curioſis.* Hos *maximos ordines* appellat Nicephorus lib. XVII. cap. I. olim *ſtipatores* ſeu *Prætoriani* nuncupabantur, Herodianus lib. V. *A Macrino*, inquit, *corporis cuſtodes, ac ſtipatores, quos Prætorianos vocant, fortiter ſtantes, reliquum omnem exercitum ſoli ſuſtinebant: videlicet proceri homines, atque ex omni numero delecti.* His duplum ſtipendium ejus quod aliis dabatur, a Senatu olim fuit decretum, Dion lib. LIII. Binos enim denarios diurnos accipiebant, cum alii nec unum quidem haberent, ut Tacitus lib. I. *Ann.* refert. Hos Auguſtus decem millium conſtitutos in decem cohortes ſub totidem Tribunis diviſit, ut lib. LV. Dion refert, quibus poſtea 3500. electorum Armeniorum ſucceſſere, qui in ſcholas IX. ſub totidem Præfectis diviſi palatium Principis cuſtodiebant, & ob id Magiſtrum officiorum illi Præfectum judicem habebant, in cæteris Magiſtris parebant, qui præter hos,

A plures copias infra ſcriptas *Præſentales* nuncupatas regebant. Cum vero Magiſtris Præſentalibus rei bellicæ onus incumberet, ad alios Magiſtros, & Duces limitaneos, aliquem ex ſuis apparitoribus mittebant, qui a ſe miſſa mandata impleri curarent. Hæc *reſponſa* vocantur, *l. ult. C. de re milit.* & qui mittitur, *ad reſponſum*, vel *reſponſalis*: ſic Prætores Piſidiæ, *Novel.* 24. *c.* 4. Lycaoniæ, *Novel.* 25. *§.* 1. Thraciæ, *Novel.* 26. *c.* 2. Moderator Hellenoponti, *Novel.* 28. *c.* 3. & alii copiarum duces *edict.* 8. *Juſti. §. pen.* inter milites reſponſalem tenebant, qui a ſe

B juſſa exequeretur, quæ & *mandata* vocabantur. Procop. in III. *de bello Vandalic.* Zoſimus in primo. Hi erant, ut ſunt nunc apud Principes Nuncii Summi Pontificis, *Apocriſarii* a Græcis dicti, *c. cavendum. §.* 1. *prima q.* 7. ſic D. Gregorius Conſtantinopoli apud Tiberium Imper. pro Pelagio Reſponſalis fuit. D. Gregorius lib. XIV. *moral.* cap. XXXI. & lib. III. *dialog.* cap. XXXII. *Tempore*, inquit, *quo pro explendis reſponſis ad Principem ipſe tranſmiſſus*; & *in dialogis*, c. XXXV. dum ait: *Juſſione Pontificis mei in Conſtantinopolitanæ urbis palatio reſponſis eccleſiaſticis deſervirem.* Idem epiſt. CXCI. *Anatolium, quem ad facienda*

C *reſponſa eccleſiæ in urbem regiam tranſmiſi, charitas veſtra viſitet, ut labores, quos in cauſis ſecularibus patitur, nobiſcum requiem inveniant.* Hæc ille. Hi quandoque Vicarii Summi Pontificis ſunt appellati. Innocentius enim III. Conſtantinopoli Vicarium habuit apud Baldovinum, qui Romam nunciabat, quæ ibi agebantur, cap. IV. *de conſuet.* Præſentalibus militibus Anaſtaſius *in d. l. ult. C. de re milit.* privilegium indulſit, ut litigantes pro ſportulis executoribus ſolum aureum ſolverent. Hos, ut ſupra diximus, per cohortes antea in Urbe diviſos Sejanus Præfectus Prætorio Tiberii ſeorſum muro incluſit,

D Dion in lib. LVII. Tranquillus in *Tibe.* Hæc *caſtra Prætoriana* vocat Plinius *Hiſt. Natur.* cap. III. cap. V. *Ad exrema*, inquit, *tectorum in caſtris Prætorianis ab eodem mu[illegible]o per vicos omnium viarum menſura colligit pa[illegible]o plus ſeptuaginta millia paſſuum.*

NOTITIA.

SUB diſpoſitione viri Illuſtris Magiſtris Militum Præſentalis Vexillationes.

E

Palatinæ V.

Equites promoti ſeniores.
Comites Clibanarii.
Comites Sagittarii juniores.
Comites Taifali.
Equites Arcades.

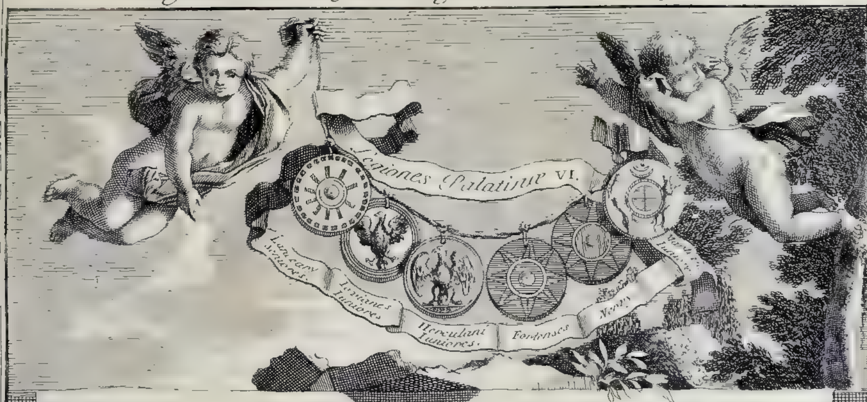
F

Vexillationes Comitatenſes VII.

Equites Cataphractarii Biturigenſes.
Equites Armigeri ſeniores Gallicani.
Equites quinto Dalmatæ.
Equites nono Dalmatæ.
Equites primi ſcutarii.
Equites promoti juniores.
Equites primi Clibanarii Parthi.

NOTITIA

Insignia viri Illustris Magistri Militum Præsentalis.

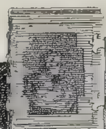
Auxilia Palatina XVIII.

XVI. XVII. XVIII.

I. Batavi Seniores.
II. Braccati juniores.
III. Saly.
IV. Constantiniani.
V. Mattiaci Seniores.
VI. Sagittarii Seniores Galliciani.
VII. Sagittarii juniores Galliciani.
VIII. Tert. Sagittarii valentis.
IX. Defensores.

X. Retobarii.
XI. Anglevarii.
XII. Hiberi
XIII. Visi
XIV. Felices Honoriani jun.
XV. victores.
XVI. Primi Theodosiani
XVII. Felices Theodosiani Isauri
XVIII. Tert. Teodosiani

Legiones Palatinæ VI.

Lancearii ſeniores.
Joviani juniores,
Herculiani ſeniores.
Fortenſes.
Nervii.
Martiarii juniores.

Auxilia Palatina XVIII.

Batavi ſeniores.
Braccati juniores.
Salii.
Conſtantiniani.
Mattiaci ſeniores,
Sagittarii ſeniores Gallicani.
Sagittarii juniores Gallicani.
Tertii Sagittarii Valentis.
Defenſores.
Retobarii.
Anglevarii.
Hiberi.
Urſi.
Felices Honoriani juniores.
Victores.
Primi Theodoſiani.
Tertii Theodoſiani,
Felices Theodoſiani Iſauri.
Officium autem ſupra ſcriptæ Magiſteriæ in Præſenti poteſtatis, in numeris militat, & in officio deputatur.

DE INSIGNIBUS VIRI ILLUSTRIS

Magiſtri Militum Præſentalis.

COMMENTARIUM.

INSIGNE hujus magiſtri fuit *liber ſupra abacum, albo tapeto inſtratum, erectus, cujus tegumentum ferrugineum ejuſdem coloris, faſciis in capitibus, & medio cingitur, in umbilico aurea tabella, aureos duorum Principum vultus ſculptos tenet*. In manuſcriptis *longus codex, cum argenteo tegumento, & faſciis aureis cincto, ſuper abaco cœruleo tapeto inſtrato viſitur: in medio Principum imagines includuntur*, quibus Urſini exemplar caret. Hic Magiſter Vexillationes quinque equitum Palatinas habebat, Comitatenſes VII. Legiones vero Palatinas VI. Auxilia Palatina XVIII. quæ ut planius intelligantur, aliqua de Vexillationibus ſunt præmittenda.

A

CAP. XXXIII.

DE VEXILATIONIBUS

Magiſtri Militum in præſenti.

VEXILLA tam peditum, quam equitum fuere. Veget. lib. II. c. XIII. & ſeq. his enim Romani, & ſignis in legionibus utebantur. Romulus pro ſignis manipulos fœni in ſummitate haſtæ ligatos habuit, poſtea pro his Aquilam, Lupum, Minotaurum, & Aprum geſtarunt, Plin. B lib. X. cap. XIV. & Iſidorus lib. XIII. cap. III. qui in acie ſimul ordines præibant: Sed Marius in ſecundo Conſulatu, Aquilam univerſæ legioni præfecit, ut Plinius lib. X. cap. IV. & Vegetius lib. II. cap. VI. referunt. Cætera animalia cohortium ſigna fuere, quibus additus eſt Draco: manus, & pila ab Auguſto inventa, ut orbem Romano Imperio hoc typo ſubeſſe indicaret, Iſidor. lib. XVII. cap. III. *Orig.* Aquila primo argentea, & ſacello incluſa, longæ haſtæ eſt præfixa, Salluſtius in *Catilina*. poſtea aurea facta, Dion lib. XL. fulmen aureum pedibus, tanquam Jovis armiger tulit. C Demum facta eſt imperii inſigne; Vexillum vero tam centuriæ peditum, quam equitum turmæ fuit, ait Vegetius lib. II. cap. IV. Hic tamen vexillatio pro equitum tantum turma, aut cuneo ſub uno vexillo militante, accipitur. *Vexillum* diminutivum eſt a *velo*, quaſi parvum velum, ut ait Feſtus. Id erat quadratum, auro & purpura contextum, quod longo conto ſuſpenſum, circa Principem ferebatur. Georgius Cedrenus: *Vexillationes*, inquit, *Romani equites appellantur, & vexilla, vela purpura & auro quadrata forma facta. Hæc longis haſtis ſuſpendentes, circum Principem geſtant, & eum protegunt*. Simile habebat D Imperator exercitus, quod *bandum* vocabant. Procopius in II. *de bello Vandalico* poſt princip. *Belliſarius*, inquit, *inſigne, quod Romani bandum vocant, Joanni Armenio commiſit, & ſi fuerit occaſio, jaculari mandavit*; id infra *vexillum* appellat. *Flammulæ* etiam vocantur, Vegetius lib. II. cap. I. *Equitum*, inquit, *Alæ dicuntur ab eo, quod ad ſimilitudinem alarum ab utraque parte protegant acies, quæ nunc Vexillationes dicuntur, a velo, quia velis, hoc eſt, flammulis utuntur*. Hæc ille. Flammulæ autem dicuntur, quia erant flammei, id eſt, violacei coloris, ait Feſtus. In his vexillis ſcribebatur quæ turma, *ex qua cohorte, & quota eſſet* E *centuria*, Vegetius lib. II. cap. XIII. Principis etiam nomen, & forte imago depicta ſpectabatur, ut auctor eſt Dion libro XL. Tacitus *Hiſt.* libro II. *Laceratis*, inquit, *vexillis nomen Vitellii præferentibus*. Tranquillus in *Veſpaſiano* cap. VI. *Cum Veſpaſianum*, ait, *laudibus ferrent: aſſenſere cuncti, nomenque ejus vexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt*. Lampridius in *Diadumeno*: *Vexilla fieri Antoniniana juſſit, fecitque Baſſiani ſimulacra, ex auro atque argento*. Stante vero Republica in vexillis animalia pingebantur, Appianus enim in II. *de bello civili* ſcribit, V. Legionem Cæſaris vexillo elephantem depinxiſſe, quod his animantibus in præ- F lio occiſis, victoriam retuliſſet. Conſtantinus vero ſignum crucis, quod in cœlo viderat, in militaria vexilla tranſtulit, ut ait Eutropius. Inde Eccleſia poſtea venerando crucis ſigno vexillum appendit, duobus ſignis militaribus ſeu ceroferariis cum ardentibus cereis mediam comitantibus. Hæc ſunt ſigna quæ militantem eccleſiam repræſentant. Vexillario in legione XXXII. equites continebat. Vegetius lib. II. cap. XIV. *Quemadmodum*, inquit, *inter pedites centuria vel manipulus appellatur*,

ita inter equites turma dicitur. Et habet una turma equites XXXII. *Huic qui præest, Decurio nominatur. Ut enim Centum & decem pedites sub uno Centurione, sub uno vexillo gubernantur; similiter* XXXII. *equites sub uno Decurione, sub uno vexillo reguntur.* Sed Vegetius de legionariis turmis loquitur. Vexillatio vero extra legionem vix CCC. continuisse potest: Cum enim Magister militum in præsenti XXIV. Legiones regeret, & XII. Vexillationes, proportione peditum pauciores quatuor millibus vix credendum est habuisse; secundum quam rationem, vexillatio circiter CCC. continuisset. certum tamen earum numerum non fuisse puto. Ala proprie erat in legione, quam velut ala tuebatur. Unde in Germania 2. itinerarium VI. VII. VIII. IX. & X. legionum alas fuisse dicit: extra legionem etiam & cohortes sæpe repeiuntur, *l. 2. in princip. ff. de his qui not. infam.* Nam quæ de minore laterculo emittuntur, omnes sunt alæ sine legione, Veget. lib. II. cap. I. *l. pen. C. quando provocare non est neces.* sed tum plures equites continebat, Livius enim lib XXXIX. alam CCC. equitum fuisse scribit. Et l. VIII. CLXXX. Zosimus lib. II. Julianum contra Germanos alam DC. equitum duxisse refert. Unde patet eas certum numerum non habuisse.

Alam in turmas divisam fuisse Tacitus *Hist.* l. II. significat. Universam enim Trevirorum Alam cum Julio Classico præfecto in Coloniarum auxilium missam fuisse scribit. Et paulo post: *Trevirorum*, inquit, *turmæ obtulere se hosti incaute*. Hæc quandoque CCCL. equites continebat. Marcellinus lib. XVIII. cap. VIII. *Duarum*, inquit, *turmarum equites circiter septingenti, ad subsidium Mesopotamiæ recens ex Illyrico missi*. Vexillationem *cuneum* Constantinus appellare videtur, *in l. 2. C. de hæred. Decur. ne vi. cohor. milita. Vexillationibus*, ait, *seu cuneis insinuare debebis*: Sed ibi pro equitum numeris utrosque promiscue accipit. Ego tamen Vexillationem in cuneos divisam fuisse puto: Vexillatio enim Stablasianorum sub Magistro militum per Orientem, in cuneos divisa reperitur, quorum duo Duci Scythiæ obtemperabant, & alii Comiti Ægypti. Vegetius alam vexillationem suo tempore appellatam scribit, lib. II. cap. I. coitio in unum *cuneus* nominatus est, quasi *couneus*, inquit Divus Augustinus, l. II. *de ordine cap.* XVIII.

Equitum porro alii Cataphracti, alii levis armaturæ dicebantur, Ælianus *de instruen. aciebus* cap. II. Cataphracti erant, qui seipsos, & totos equos loricis, & squamnis ferreis contegebant. Levis armaturæ, aut hastati, aut ferentarii, vel scutati vocabantur. *Hastati* seu *contati* sunt dicti, qui adversis hastis cominus pugnabant: qui vero præter lanceas scuta ferebant, *scutati* appellabantur. *Ferentarii*, qui procul jaculis sagittisve hostes feriebant, Varro in VI. *de lingua Latina*. Horum alii *Scythæ*, vel *Sagittarii*, alii *Tarentini*, nonnulli *Jaculatores* nuncupabantur: *Sagittarii* vel *Scythæ* erant, qui sagittis feriebant, hos Italicum vulgus *Arcerios* nominat: *Tarentini* vero qui jaculis procul dimicabant. Qui bis terve jaculati, mox cominus pugnabant, *Jaculatores* dicebantur. Universæ Alæ præerat Tribunus, quandoque *Sevir* dictus. Capitolinus in *M. Antonino*: *Pius*, inquit, *Marcum Sevirum turmis equitum Romanorum creavit*. Hunc sequebatur senator, mox Ducenarius, dein Centenarius, Biarcha, Circitor, Eques, Tiro, ut ait D. Hieronymus, epist. LXI. *ad Pammachium*, quæ nomina ad gradus officiorum Ducum militarium sunt translata, de quibus infra dicetur.

CAP. XXXIV.

DE VEXILLATIONIBUS

Palatinis.

INVENTIS a Constantino Magno Comitibus, quorum tres ordines sunt facti, ut Eusebius Cæsariensis memorat lib. IV. *de civ. Constant.* c. I. tres etiam militum ordines sunt instituti, & novis titulis insigniti. Omnes enim, tam equitum, quam peditum numeri aut Palatini, aut Comitatenses, vel Pseudo Comitatenses vocati, *l. 10. C. Th. de numer.* Sed hoc nomen tantum in legionibus reperitur. *Palatini* sunt dicti, tanquam custodiendi palatii Principis honorem consecuti, & ideo cæteris digniores habiti. *Comitatenses* a comitatu, id est, aula Principis, in qua degunt, sunt appellati, & in prætorianorum, quibus successerunt, numero habiti, ut infra dicetur. Ultimi sunt *Pseudo-Comitatenses*, id est, falsi Comitatenses, quos imitantur. eosdem enim præfectos, ordines, & symbola, ut illi, habebant. Sed non iisdem honoribus aut privilegiis gaudebant. Palatini enim & Comitatenses, majus his stipendium percipiebant. Nam & eorum actuarii sex annonas, id est, sex hominum cibaria, & totidem capita seu equorum pabula, a Principe consequebantur, *in d. l. 10. C. T. de numer.* Pseudo-Comitatensium vero actuarii, quaternas tantum annonas capitationesque capiebant. Comitatensi quoque sine legitimo hærede intestato defuncto, sua vexillatio, non fiscus succedebat, *l. 2. de hær. decurion.* quod in Pseudo-Comitatensibus non observabatur. Et ne fraus committeretur, nulli ab uno ordine ad alium sine Principis jussu licebat transire, *l. 14. C. de re milit.*

In Notitia Auxilia tantum Palatina reperiuntur. Equitum vero vexillationes tam Palatinæ, quam Comitatenses, legiones, Palatinæ, Comitatenses, & Pseudo-Comitatenses recensentur.

In Oriente vexillationes Palatinæ erant XIV. in Oriente IX. Comitatenses Orientis XXIX. Occidentis XXXII. pluresque utrobique suum nomen conservasse reperiuntur. Quandoque tamen quæ in Oriente vocantur Palatinæ, in Occidente inter Comitatenses sunt commixtæ. Causam vero, quod eadem copiarum nomina in utroque Imperio inveniantur, hanc esse puto: Cum Valentinianus Valentem fratrem collegam Imperii fecisset, atque illi Orientem concessisset, cum ipso etiam numeros militum divisit, ut auctor est Marcellinus, lib. XXVI. In eaque partitione evenit, ut plura vexillationum corpora, & legionum separata, utrobique pristinum nomen retinuerint: unde equitum Symbola, quæ in Oriente desunt, ab Occidentis sociis sumi possunt. itaque plures ejusdem nominis vexillationes divisæ, in duo imperia cum suis nominibus transiere. Veluti comites, quorum seniores sub secundo magistro præsentali in Orientem abductis, juniores in Occidente permanserunt. Idem Jovianis legionibus Palatinis evenit, juniores enim Occidentis, seniores Orientis partes tenuerunt. Sic equites armigeri seniores sub primo magistro militum præsentali in Orientem transierunt, armigeris junioribus in Occidente relictis: idem in Herculianis, Braccariis, Ascariis, aliisque legionibus, & auxiliis evenit.

Habebat hic Magister quinque vexillationes Palatinas, & VII. Comitatenses. A palatio, quod tuebantur dictæ sunt *Palatinæ*, palatium autem primum vocata est domus Augusti, a monte Palatino, in quo habitabat, idque nomen postea inditum est

cuicunque loco in quo Princeps habitasset, ut auctor est Dion lib. XLII. Vexillationes autem Palatinæ sub hoc Magistro erant istæ;

EQUITES PROMOTI SENIORES.
COMITES CLIBANARII.
COMITES SAGITTARII. IUNIORES.
COMITES TAIFALI.
EQUITES ARCADES.

Hi & legionarii, ut ab honore in eos collato nomen habuere, ut promoti, & comites fœlices: Aut ab armorum genere quo utebantur, ut Clibanarii, Sagittarii, Cataphractarii, Armigeri, Scutarii, Balistarii, Funditores, & similes: Vel a loco unde sunt desumpti, seu quem tuebantur, ut Arcades, Batavi, Armeni, Persæ, Nervii, Isauri, Transtigritani, & alii hujusmodi: Vel ab ordine temporis, quo sunt electi, ut Primi seu Primani, Secundi, Quarti, Undecimani, Tertio Dalmatæ, Quinto, Sexto, & Nono Dalmatæ, Tertiodecimani, Quartodecimani, seniores, juniores, & similes. Aut ab eorum auctore, ut Augustenses, Constantini, Valentinianenses, Theodosiani, Arcadiani, Honoriani, Joviani, Herculiani, Gratianenses & hujusmodi. Vel a virtute, ut Victores, Invicti, Rapaces a rapiendis hostium signis, Martiarii, Vindices. Aut ab officio, ut Defensores, Propugnatores, Præventores, Superventores. Quandoque a moribus, ut petulantes, Legio pia, fidelis.

PROMOTI forte dicti, quia ad hanc vexillationem non nisi per quosdam alios gradus promonti ascendebant, quod in aliis non semper ita observabatur: ipsi vero inter se sibi gradatim succedebant. Vegetius, l. II. c. III. *Legionum*, inquit, *nomen in exercitu manet hodie, sed per negligentiam superiorum temporum, robur infractum est, cum virtutis præmia occuparet ambitio, & per gratiam promoverentur milites, qui promoveri consueverunt per laborem.* Et c. XXI. *Quasi enim in orbem quendam per diversas cohortes, & diversas scholas milites promoventur, ita ut ex prima cohorte ad gradum quempiam promotus, vadat ad decimam cohortem; & rursus ab ea crescentibus stipendiis, cum majore gradu per alias recurrat ad primam. Ideoque Primipili Centurio post quam in orbem omnes cohortes per diversas administraverit scholas, in prima cohorte ad hanc pervenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda consequitur*: inde ad equestrem militiam transibat: Et subjicit: *Ita legionarii equites cohortes suas contubernali affectione venerantur*. Hæc ille. Promotos eos, qui aliquem gradum obtinuerunt vocat Arcadius, *in l. 1. C. ad l. Juliam de ambitu*. Suidas promotum, & procedentem apud Romanos idem esse scribit: sed forte a FL. Promoto, P. P. & Magistro equitum Theodosii Magni, eorum auctore, nomen habuere. Is fuit consul Anno salutis CCCXCI.

SENIORES vero hi appellantur, quia prior hæc vexillatio, alia juniore instituta fuit, quæ una est ex VII. Comitatensibus sequentibus. Ad altiorem gradum promotis augebatur stipendium, Lampridius in *Diadumeno*; *Habete*, inquit, *commilitones pro Imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & solitas promotiones, sed geminatas*. De Promotis ita Marcellinus l. XXXI. c. XIII. *Inter hos etiam Promotorum tribunus Potentius cecidit, in primævo ætatis flore, bono cuique spectatis meritis Ursicini patris Magistri quondam armorum, suisque commendabilis*. Hi sub Ducibus Palæstinæ, & Mœsiæ primæ, in limitibus earum regionum excubabant. Nulla vero hujus aut sequentium vexillationum Symbola hic apparent: Sed in Occidente apud eos, qui ibi hujus nominis sunt, reperiuntur.

CLIBANARII apud Persas, a Latinis Cataphracti dicuntur. Hi se, & equos undique ferro tegebant, gravisque armaturæ milites erant. Lampridius in *Alexandro*: *Centum & viginti millia equitum fudimus: Cataphractarios, quos illi*, scilicet Persæ, *Clibanarios vocant*, Marcellinus l. XVI. c. X. *Sparsique Cataphracti equites, quos Clibanarios dictitant Persæ, thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti, ut Praxitelis manu polita crederes simulachra, non viros: quos laminarum circuli tenues apti corporis flexibus ambiebant, per omnia membra deducti; ut quocunque artus necessitas commovisset, vestitus congrueret, junctura cohærenter aptata*. Hæc ille. Vegetius, lib. III. cap. XXIV. *Bini*, inquit, *Cataphracti equi jungebantur ad currum, quibus insidentes Clibanarii, id est, sarissas, longissimos contos in elephantos dirigebant*. *Clibanus* vero Latinis est vas æneum, sub quo flamma ardet. D. Hieronymus, in *oratione Hierem*. *Clibanus*, ait, *est coquendis panibus ænei vasculi deducta rotunditas, quæ sub urentibus flammis ardet intrinsecus*. Comitis autem titulo tertii, ut credo, ordinis hi honestabantur. Constantinum enim Comites primi, secundi & tertii ordinis ad plures honestandos homines invenisse, ex Eusebio Cæsariensi lib. III. *de vita Costantini* cap. I. diximus.

COMITES SAGITTARII IUNIORES, ita nuncupati, quia post alios seniores sagittarios inventi.

Hi sunt Scythæ, ex genere Ferentariorum, sagittis utentes: Marcellinus lib. XVIII. sub finem: *Aderat*, inquit, *Comitum sagittariorum pars major, equestres videlicet turmæ ita cognominatæ, ubi merent omnes ingenui Barbari, armorum, viriumque firmitudine inter alios eminentes*. Idem lib. XVI. cap. XII. *Pedestres*, inquit, *copiæ lentis incessibus educuntur, earumque lateri equestres conjunctæ sunt turmæ, inter quas cataphracti erant, & sagittarii, formidabile genus armorum*. Hypotoxotæ Græce appellantur a Cæsare, in III. *de bello Civili*, & alibi. *Nunc sagittarii*, inquit Procopius in I. *de bello Persico*: ab initio *bellum thoracati procedunt, tibialia usque ad genu induti. Ab uno latere pharetra, ab altero ense adcincti sunt, & qui hastam ferant & parvum supra humerum scutum; ut ora cervicemque tueantur. Equitant insuper peritissime, ut vel equo currente obiter hostem & persequendo possint & fugiendo ferire. Arcum ipsum longe validiorem usque in dextram tendunt aurem*. Hæc ille. Hi sub Ducibus in limitibus excubabant. A Cereali Magistro militum Honorii, hos equites pedites factos fuisse Synesius, epistola CXXX. & CXXXIII. affirmat. Reperiuntur etiam alii sagittarii sub aliis Magistris militum. Et sagittarii Parthi juniores in Occidente.

TAIFALI Septentrionales populi sub Farnobio Duce Thraciam populati, cum Frigerido Gothorum Principe conferta manu sunt magna ex parte trucidati: reliqui in hostis potestatem vivi pervenere; captos Valens circa Mutinam, Regiumque, & Parmam, Italica oppida, rura culturos exterminavit, quemadmodum Marcellinus lib. XXXI. cap. IX. scribit. Id fuit circiter anno CCCLXXIX. Et subdit: *Hanc Taifalorum gentem, turpem, obscœnæ vitæ, flagitiis ita accepimus mersam, ut apud eos nefandi concubitus fœdere copulentur maribus puberes ætatis viriditatem in eorum usibus consumpturi: porro si quis jam adultus aprum exceperit solus, vel interemerit ursum immanem, colluvione liberatur incesti*. Hæc ille. Ex his postea Equites Comites factos Gratianus stipendio aluit, & Comites Taifalos vocavit. Inter Vexillationes Comitatenses in Occidente sunt Taifali juniores: Hodie extare audio

in Germania nobilem Taifalorum familiam, quæ etiam quibusdam in castris jurisdictionem exercet.

ARCADES, a loco unde conducti, nomen obtinuerunt: Est autem Arcadia Peloponessi regio, ex qua hi equites sunt electi, & ipsi Comites dicti, ut honestiores apparerent. Est & Arcadia Ægypti provincia, unde hi contrahi potuerunt: sub Duce Scythiæ in oppido Telamonii degebant. Comitatenses Vexillationes sequuntur.

CAP. XXXV.

DE VEXILLATIONIBUS VII. *Comitatensibus*.

HÆ Vexillationes a Principis comitatu, ubi degebant, & unde evocabantur, dictæ sunt *Comitatenses*, sicut & alii milites, *l. 2. §. pro limitaneis, C. de off. P. P. Africæ*. Arcadius & Honorius *l. contra. C. de re milit. lib. 12. Comitatenses*, inquiunt, *ac Palatini numeri, ad alios numeros transferri non possunt*: Palatinos vocat, qui palatium custodiunt, Comitatenses qui in comitatu Principis, & urbe degunt. Iidem Principes, *in l. nemo, C. eod. tit. Nemo*, ajunt, *miles ex his, qui præsentes divino obsequio deputati sunt, & qui esse in urbe præsente comitatu concessi sunt, quive de aliis numeris, vel legionibus sunt, sibi vacet, vel aliena obsequia peragere audeat*. Petrus quoque Alexandrinus apud Theodoretum lib. IV. cap. XX. & Nicephorum lib. XI. cap. XXVIII. Magnum Comitem largitionum ex Comitatensibus fuisse dicit, id est, ex Principis comitatu. Comitatus autem est aula Principis, vel ubi ipse est. Æmilius Macer, *in l. milites. §. ignominiosa. ff. de re militar. Qui*, inquit, *ignominia missus est, neque Romæ, neque in sacro comitatu agere potest*. Et *l. 2. C. quib. non obst. long. temp. præscript.* Græcus interpres quem citat Alciatus, *C. de palat. sacra. largit. Palatini*, inquit, *communi nomine dicuntur omnes habitantes in palatio: Alii semper in domo Augusti perseverantes Comitatenses. Comitatum autem locum appellant, in quo vitam ducebat Imperator*. Hæc ille. Sic & *Argentarii* Comitatenses dicti sunt, qui stant in Principis comitatu, *l. scriniis. in fi. C. de palat. sacra. largit.* Vexillationum Comitatensium meminit Constantinus, *in l. 2. de hære. decurio. seu l. 1. lib. 5. tit. 4. C. Theodosiani*. sub magistro militum præsentali erant VII. sequentes.

EQVITES CATAPHRACTARII, Biturigenses, qui sunt populi Galliæ, in Aquitania, non longe a Ligeri fluvio, eorum Metropolis nunc *Bourges* appellatur. Quemadmodum hodie conducuntur Helvetii pedites, Albani equites, & qui *Vallones* appellantur, ita & Biturigenses equites alebantur ab Imperatoribus Roman. Cataphractarii vero sunt dicti, id est totis armis tecti cum equis, ut supra dictum fuit. Quot essent, sciri non potest. Legitur apud Vopiscum in *Aureliano* ei Valerianum dedisse equites Cataphractarios DCCC.

EQVITES ARMIGERI GALLICANI seniores, quos ab armis quibus utebantur, *armigeros* dictos fuisse arbitror, quemadmodum enim gravis armatura dicebatur peditum, qui rotundo Clypeo, Galea, & Sarissa, id est, longa hasta more Macedonum pugnabant, ut auctor est Suidas, in verb. ὅπλιτ. ita hos equites, quod capite & thorace ipsi, sed non equi armati essent, armigeros vocatos fuisse censeo. *Gallicani* vero a *gallica*, quod genus est calceamenti, vel a *Galliis* sunt nuncupati, *seniores* dicti, quia ante juniores sunt instituti. Horum aliquot cunei sub Duce Scythiæ, & Mœsiæ

A secundæ militabant. In Occidente reperiuntur inter Vexillationes Comitatenses equites armigeri seniores. Schola armaturarum juniorum subest Magistro officiorum, & una est ex XI. scholis, quæ ab his differt.

EQVITES QVINTO DALMATÆ, & EQVITES NONO DALMATÆ. Primus ex Dalmatia Marcus Antoninus milites delegit. Capitol. *Dalmatiæ*, inquit, *atque Dardaniæ milites fecit*; quos natura feroces fuisse ex Sallustii sententia Tertullianus in lib. *de anima* scribit. Hi vero *quinto Dalmatæ* sunt appellati, quia cum ex Dalmatia multoties equitum cunei essent extracti, qui tertio loco, quinto, sexto & nono collecti erant,

B Tertio, quinto, sexto, & nono Dalmatæ vocabantur: vel potius IX. eorum scholæ fuerunt; quæ a numero nomen habuerunt. Nam qui secundi *scutarii juniores* sub magistro equitum præsentali Occidentis appellantur, apud Comitem Africæ, sub quo merebant, *scutarii secundæ scholæ* vocantur, sub Magistro militum per Orientem merebant tertio Dalmatæ, & sub alio Magistro præsentali sexto Dalmatæ, & equites octavo Dalmatæ sub magistro equitum præsentali Occidentis.

EQVITES PRIMI SCVTATI, ordine præcedunt secundos scutatos, qui alii Magistro militum præsentali parebant, aut quod essent primæ

C scholæ, ut dixi. *scutati* autem vocantur, quod scutis grandioribus uterentur. Sicut enim scutati nuncupabantur pedites, qui scutis tecti, plumbatis vel gladiis & missilibus accincti pugnabant, ut lib. II. cap. XIII. Vegetius memorat. Sic equites, qui thorace, ocreis, galea, hastaque armati, Suidas in verb. ὅπλιτ, etiam scuto se muniebant, scutati nominabantur. Scuta autem sunt oblonga, sicut clypei rotundi. Virgilius in VIII. *Æneid.*

—— *Scutis protecti corpora longis*.

D Ovidius in VI. *Fastor.* vers. 392.

Jacta super galeas, scutaque longa sonant.

Hi equites etiam sub magistro militum per Orientem reperiuntur, & in Occidente inter Vexillationes Comitatenses. Scutatorum schola sub magistro Officiorum est ab his diversa.

EQVITES PROMOTI JVNIORES, post promotos seniores ad militiam lecti, quos vidimus esse unam ex V. Vexillationibus Palatinis. Reperiuntur equites promoti juniores & in Occidente, cum suis insignibus.

EQVITES PRIMI CLIBANARII PAR-

E THI, e Parthis acciti. *Primi* & ipsi sunt dicti, quia equites secundos Clibanarios Parthos, tempore præcedebant, qui sub alio Magistro militum Præsentali merebant. Hæ sunt Vexillationes V. Palatinæ, & VII. Comitatenses, quarum nulla nec in impressa, nec in manuscripta Notitia apparent insignia, quod forte equitibus minus essent necessaria, qui facilius conspici, & ad signa post conflictum reverti poterant. Legiones vero & Auxilia quæ sequuntur, illis ut sibi necessariis utebantur, de quibus priusquam dicatur, de legionibus aliquid est differendum.

F

CAP. XXXVI.

DE LEGIONIBUS.

LEGIONEM ex sex millibus peditum, & DCCXXXVI. equitibus constare Vegetius l. II. c. VI. Gl. in *l. 2. in prin. in ver. cohortis. ff. de his qui no. infam.* refert. etsi majorem aliquando numerum, quandoque minorem reciperet. In X. autem cohortes dividebatur, quarum prima *Milliaria* vocabatur, quæ

quæ censu, genere, literis & virtute præstabat. Huic *Aquila*, quod præcipuum erat in exercitu signum, & Romanorum Principum vultus committebantur, pedites mille centum quinque: equites vero loricatos centum & triginta sex continebat. Reliquæ, pedites quingentos LV. & equites loricatos LXVI. habebant. Unde quingenariæ cohortes dicebantur, præter quartam & septimam, quæ DC. pedites continebant, quod & Accursius novit, *in l. 2. in prin. ff. de his qui not. infam.* Ita legionem C. Marius dispofuisse dicitur: ante ipsum enim erat quatuor millium, unde *quadrata* vocabatur. Verum Constantinus Porphyrogenneta *de thematibus* legionem vel exercitum circa hæc tempora in præfecturas divisum fuisse scribit, quarum singulæ ex mille, aut D. capitibus constabant. Legio autem dicta est, quod viritim milites & tantum cives Romani, & Classici legerentur, ut Varro, & Nonius scribunt. Capite enim censi a militia immunes erant. Cohors a cohorte villæ est dicta, sicut enim illa ex pluribus tectis conjungitur, sic cohors ex pluribus manipulis copulatur, inquit Varro. Solebant autem Coss. ut plurimum, cum binis legionibus militare, quibus, ubi opus erat, auxiliares copias addebant. A Cajo vero Iulio Cæsare legionum numerus & nomina originem traxere: Is enim functus Consulatu, cum Illyricum & Galliam Cisalpinam, cum tribus legionibus, & Transalpinam cum una in quinquennium obtinuisset, alias addit. Auctores Dion, Appianus in II. *de bello civili*, & Plutarch. Tranquillus in *Jul. Cæs.* cap. XXIV. *Qua fiducia*, inquit, *ad Legiones, quas a Republica acceperat, alias privato, alias publico sumptu addidit*. Hæc ille. Sex. Ruffus Cæsarem cum X. legionibus quaternorum millium Italicorum Gallias, per annos IX. subegisse scribit, & decimo fecisse tributarias: pro temporis vero quo legebantur ordine secundam, tertiam, & quartam legiones appellavit. Nam & Decimanos vocavit, quos post nonam legionem elegit, & cæteris semper chariores habuit: Dion lib. XXXVIII. cap. LV. *Præcipuam vero*, inquit, *Decimam legionem (ita enim civiles legiones, secundum delectum ordinem nominabantur; unde quæ nunc sunt legiones denominationem habent) fecit, quia benevole erga ipsum Cæsarem se habebant*. Hæc Dion. Decumani non tantum apud Cæsarem, sed & alios Principes semper in præcipuo honore fuere: Vopiscus in *Probo*: *Ut scias*, inquit, *quanti te faciam, Decumanos meos sume, quos Claudius mihi credidit. Isti enim sunt, qui quadam felicitatis prærogativa præsules, nisi futuros Principes habere non norunt*. Hactenus ipse. Sed & alia legionibus cognomina addita fuerunt, ut MARTIA, quam & quartam legionem a Pompeii partibus ad Cæsarem transiisse Dion lib. XLIII. scribit. Hæc autem, quod bellicosa videretur a Marte cognomentum tulit. Appianus lib. IV. *de bello civili* dicit duas legiones *Martias* ob audaciam dictas, quæ Cæsarem sunt sequutæ. Hæ, etsi magna ex parte consumptæ, postea renovatæ, antiquum nomen retinuerunt. Cæsar alii legioni, quam in Gallia Transalpina conflavit, ALAUDÆ nomen imposuit, quod galeam instar capitis illius avis erectam haberet, quam etiam olim *Galeritam* appellavere. Hæc enim avis in capite plumam elevatam cristæ, galeæ similem tenet: Galli *Alaudam* nominant: Plinius, lib. XI. cap. XXXVII. *Galerita*, inquit, *appellata quondam, postea Gallico vocabulo etiam Legioni nomen dederat Alaudæ*. Tranquillus in *Jul. Cæs.* cap. XXIV. *Addidit*, ait, *unam ex Transalpinis conscriptam, vocabulo quoque Gallico, (Alauda enim appellabatur) quam disciplina cultuque Romano institutam & ornatam, postea universam Civitate donavit*. Cicero ad *Atticum* lib. XVI. epist. VIII. *Antonius cum legione Alaudarum ad urbem pergit*. Et iterum: *Huc accedunt Alaudæ, cæterique veterani*. Et in *Philippicis act.* I. accusat M. Antonium, quod judicum Decuriam ex legione Alaudarum fecisset. *Antonini* vero nomine emissum *itinerarium*, tres legiones Alaudarum recenset, videlicet, quintam, nonam, & decimam; sed decima Pannonica & Germanica, Pia, Fidelis, Alauda, Prætoria, & Fabiana est nominata. Sunt qui volunt Alaudam legionem vocatam fuisse, quia signum Alaudæ avis gestabat, quod non recipio. Nam Aquilam semper generale signum legionum fuisse Vegetius tradit. Cicero vero *in Antonium*, ab auspicio avis, eam legionem vocatam sentit.

Erat & Gemella legio, ita a Pompejo Magno nominata, quod ex duabus facta esset, auctor Cæsar in tertio *de bello civili*, paulo post principium. Aliæ legiones alia habuere nomina, de quibus infra dicetur.

Augustus vero rerum potitus XXIII. civiles legiones, vel ut alii malunt XXV. aluit: quarum nomina Dion lib. LV. ponit: *Et nunc*, inquit, *solæ novendecim ex illis permanent. Earum secunda Augustalis nominata, hybernans in superiore Britannia: tertia tripartita; una enim Gallica dicta in Phœnicia: altera Cyreniaca in Arabia: tertia Augustalis in Numidia. Quarta Scythica in Syria.* V. *Macedonica in Dacia.* VI. *in duas dividitur, quarum altera Victrix appellata est in inferiore Britannia; altera Ferrea in Judæa.* VII. *in Mysia superiore: Huic Claudiana nomen, quæ Claudium Cæsarem a conjuratione Camilli defendit.* VIII. *Augustalis in Germania superiore.* X. *in superiore Pannonia, ea Gemina appellata*, quæ constat ex duobus exercitibus permixtis inter se, & confusis. XI. *Claudiana in Mysia inferiore*. (Habuere enim duæ legiones nomen a Claudio, propterea quod, ut dixi, illi in conjuratione Camilli affuerunt) XII. *Fulminatrix in Cappadocia*. (Hæc legio a Vespasiano instituta, postea Christiana facta, *Fulminatrix* imperante M. Antonino est cognominata. Cum enim a Quadis obsessus esset, & siti cum exercitu conficeretur, precibus a Christo pluviam impetravit, & viginti millibus hostium fulmine extinctis, *Fulminatrix* est appellata: ut auctor est Eusebius, Nicephorus, & ipsius Antonini epistola. Inde Christianos Marcus persequi desiit.) XIII. *in Dacia. Gemina* XIV. *in superiori Pannonia.* XV. *Apollonia in Cappadocia. Postrema est vicesima, quæ & Valeriana, Victrixque appellabatur. Hæ restant ex Augusti legionibus, cæteræ dispersæ, aut omnino sublatæ, aut cum aliis, tum ab Augusto, tum aliis principibus permixtæ sunt: quæ ob hanc causam dicuntur duplices*. Hæc ille: qui XVI. tantum nominat legiones. *Postea Nero primam Italicam legit: in inferiore Mysia hybernantem: & Galba primam Adjutricem in Pannonia inferiore, & septimam in Iberia. Vespasianus secundam adjutricem in Pannonia inferiore; & quartam Flaviam in Syria. Domitianus primam Minerviam in Germania inferiore. Trajanus secundam Ægyptiam Trajanam: & Tricesimam Germanicam Ulpiam. M. Antoninus secundam in Norico, & tertiam in Rhetia, quæ Italicæ cognominantur. Severus primam, secundam & tertiam Parthicam in Mesopotamia. Hæ sunt legiones præter civicas & stipatrices: quæ erant cohortes Prætorianæ* X. *Millium. Urbanæ* IV. *sex millium, & Vigilium* VII. quæ simul excedebant numerum 20000. militum. *Præter legiones* XXIII. *aut* XXV. *quas Augustus alebat, & auxiliares copias peditum, & equitum, ac navium, quæ præcise dici non possunt: delecti etiam erant equites externi Batavi dicti a Batavia, quæ insula est ad exitum Rheni fluminis*: (nunc Hollan-

dia vocata) *hi sunt equites optimi*. Hæc Dion l. LV. Primæ legionis adjutricis meminit Theodosius *in l. ult. C. de Castrensi pecu. & l. ult. C. de apparitorib. P. P.* Tacitus quoque de his late disserit *Ann.* lib. IV.

Præter supradictos Julius Capitolinus in *M. Antonino*, Bucolicos milites in Ægypto nominat: *Ingruente peste*, inquit, *servos, quemadmodum bello Punico factum fuerat, ad militiam paravit, quos* Voluntarios *exemplo Volonum appellavit, Armavit etiam gladiatores, quos* Obsequentes *vocavit; Latrones etiam Dalmatiæ atque Dardaniæ milites fecit. Armavit & Diocmitas. emit & Germanorum auxilia contra Germanos*. Erat & XXII. legio in Germania *Primigenia* appellata, cui præfuit Didius Julianus antequam imperaret. Quartanæ etiam, & Primanæ legioni præfuit Clodius Albinus, ut Spartianus & Capitolinus referunt. Erant quoque Ostensionales milites, qui speciosis vestibus induti olim Imperatorem comitabantur. Lampridius in *Alexandro*: *Milites*, inquit, *quos* Ostensionales *vocant, non preciosis, sed speciosis clarisque vestibus ornabat: nec multum insignibus, aut apparatum regium auri & serici deputabat, dicens*, Imperium in virtute esse, non in decore. Ofroenorum item sagittariorum meminit Capitolinus in *Maximino*: & Voccuntiorum Pollio in *Posthumio Tyranno*. Degebant & duæ legiones senum millium in Illyrico, Martiobarbuli vocati, quod plumbatis, quos Martiobarbulos appellabant, scienter & ferociter uterentur, auctor Vegetius, lib. I. cap. XVII. Erant & Herculeani seniores, & juniores.

Tertiam legionem Felicem nuncupatam fuisse, in *Probo* Vopiscus tradit. Aliæ erant legiones Solenses, Cornutæ, Prætextatæ, Fortenses, aliisque nominibus appellatæ, de quibus infra dicetur. Sed hic satis est, insigniores, vetustioresque indicasse, quæ non omnes permansere, sed plures ex his esse desiere.

Peditum vero alii gravis armaturæ dicti, Macedonum more Clypeos rotundos, & sarissas, seu longiores lances gerebant. Hi erant in legione numero DC. grandiores natu *Triarii* vocati, qui in ultima acie, & tertio ordine locabantur, & inde *Triarii* dicti, Var. lib. IV. *de lingua Latina*. Alii erant velites juniores numero MC. qui nec thoraces nec arcus, nec scuta habentes, procul jaculabantur, aut lapides funda vel manu contorquebant. Hi in Legione *Pilani*, extra legionem *Auxilia* dicebantur, alias nudi, & inermes, & ob id expediti, in prima acie collocabantur: Infimæque conditionis homines primi cædebantur, ut ait Suidas in verb. ψιλός. *Hos*, inquit, *Auxilia Romani vocant, a sociis & fœderatis gentibus contracta*; de quibus & Vegetius lib. II. c. I. Eos Poeta in VII. *Æneid.* graphice describit:

> —— *Non illis omnibus arma,*
> *Nec clypei, currusve sonant: pars maxima glandes*
> *Liventis plumbi spargit: pars spicula gestat*
> *Bina manu, fulvosque lupi de pelle galeros*
> *Tegmen habet capiti: vestigia nuda sinistri*
> *Instituere pedis; crudus tegit altera pero.*

Alii erant in legione *Peltati*, & ipsi numero circiter MDCCC. adultiores, Erulos, Batavosque & Mœxicos velites fuisse Ammianus refert, qui pelta, id est, parva levique parma, & contis, id est, sarissis brevioribus pugnabant, prout tradit Ælianus *de instruendis aciebus* in princ. & Suidas in verb. ὁπλῖται. Romani *hastatos* vocabant. Posteriores *lancearios* dixerunt, de quibus infra tractabitur. Alii vocabantur Principes ætate ac robore præstantes, & ipsi numero fere MDCCC. Horum primus Princeps, sequens secundus Princeps, & deinceps tertius & quartus nominabantur, sicut primus, secundus, & tertius hastatus. Sic centurio primi pili, & centurio primi hastati dicebatur, & in Triariis primum pilum, secundum & tertium appellabant. Ab his principibus capita officiorum Præsidum, qui militum imaginem referebant, Principes sunt vocati. Hic non omittendum olim neminem in militem potuisse eligi, cujus statura quinque pedum, & septem unciarum non fuisset, *l. 3. C. de Tironib.* Valentinianus: *In quinque*, inquit, *pedibus & septem unciis, delectus habeatur*: quod ab urbe condita observatum fuisse fertur. Vegetius lib. I. c. V. dixit X. uncias. Hinc colligitur, quid sibi velit Lampridius scribens Alexandrum Imp. militaris staturæ fuisse, intelligit enim quinque pedum & unciarum VII. altitudinis fuisse. Ut vero facilius legionum numerus, & nomina cognoscantur ex vetusto marmore, earum catalogum Romæ inventum subjeci, cui aliam ego tabulam apposui, ut quo tempore singulæ, & a quibus inventæ fuerint clarius appareat.

ROMÆ IN AREA CAPITOLII IN MARMOREA COLUMNA Legionum nomina leguntur post Diocletianum.

NOMINA LEGIONUM.

II. AVGVSTA.	V. MACEDONICA.	XII. FVLMINATRIX.
II. ADIVTRIX.	III. CYRENENSIS.	VII. GEMINA.
IV. SCYTHICA.	I. MINERVIA.	X. GEMINA.
VI. VICTRIX.	I. ITALICA.	XV. APOLLINEA.
IV. FLAVIA.	PRIMANA.	III. ITALICA.
XVI. FLAVIA.	MARTIOBARBVLI.	XIV. GEMINA.
XX. VICTRIX.	VI. CLAVDIA.	III. GALLICANA.
VII. CLAVDIA.	II. TRAIANA.	III. PARTHICA.
VI. FERRATENSIS.	XXX. VLPIA.	I. PARTHICA.
VIII. AVGVSTA.	XIII. GEMINA.	II. PARTHICA.
I. ITALICA.	III. AVGVSTA.	CLAVDIA, PIA, FELIX, FIDELIS.
X. FRETENSIS.	I. ADIVTRIX.	III. FELIX.
XXII. PRIMIGENIA.		

LEGIONES XXV. A CÆSARE AUGUSTO per Romanum orbem constitutæ.

IN *Hispania legiones* III.
Legio III. *Gallica*.

Legio VI. FERRATA.
Legio X. *Fretensis*.

IN GERMANIA INFERIORE LEGIONES IIII.
Legio prima Julia.
Legio V. *Macedonica.*
Legio XIX.
Legio XX. *Valeria victrix.*

IN GERMANIA SUPERIORE LEGIONES IIII.
Legio II. *Augusta.*
Legio XIII. *Gemina, Pia, Fidelis.*
Legio XIIII. *Gemina, Martia, Victrix.*
Legio XVI.

IN DALMATIA LEGIONES II.
Legio II. *Adjutrix, Pia, Fidelis.*
Legio VII. *Gemina, Pia, Felix.*

IN PANNONIA LEGIONES III.
Legio VIII. *Augusta.*
Legio IX. *Hispaniensis.*
Legio XV. *Apollinaris.*

IN MOESIA LEGIONES II.
Legio VII.
Legio XI. *Claudia postea dicta.*

IN SYRIA LEGIONES IIII.
Legio IV. *Scythica.*
Legio VI. *Victrix.*
Legio X. *Gemina, Pia, Fidelis.*
Legio XII. *Fulminatrix.*

IN ÆGYPTO LEGIONES II.
Legio III. *Cyrenaica.*
Legio XXII. *Primigenia, Pia, Fidelis.*

IN AFRICA LEGIO I.
Legio III. *Augusta.*

MARI SUPERO.
Classis Ravennas.

MARI INFERO.
Classis Misenas.
Classis Actiaca in Gallia Narbonensi apud forum Julii.

ROMÆ.
Cohortes Urbanæ IV.
Cohortes vigilum VII.
Cohortes prætoriæ X.

Legiones IV. *additæ a Claudio.*
- *Legio Claudia in Mœsia.*
- *Legio* XV...... *in Germania.*
- *Legio* XIX. *Victrix in Germania superiore.* Tacitus.
- *Legio* XXI. *Rapax in Germania superiore.* Tacit.

Legiones III. *additæ a Nerone.* Tacit.
- *Legio* I. *Italica in Lugdunensi.* Dion.
- *Legio* I. *Classica in Gallia Narbonensi.* Tacit. *Hist.* lib. I. *Nero quoque ex remigibus justos milites fecit*, Tranquil. *in Galba* cap. XII.
- *Legio Hispanica Romæ, a Galba exauctorata*, Tacitus lib. I. *Hist.*

Legiones II. *a Galba institutæ.*
- *Legio* I. *Adjutrix, Victrix, Pia, Fidelis, Romæ*, Tacit. Dion.
- *Legio* VII. *Galbiana in Pannonia.* Tacit. in I. II. III. *Hist.*

Legiones V. *a Fl. Vespasiano additæ.*
- *Legio* XII. *Fulminatrix.*
- *Legio* XV. *Apollinaris Cappadocia.* Tranquil. Dion.
- *Legio* II. *in Germania.* Tacit. IV. & V. *Hist.*
- *Legio* IV. *Flavia, Felix, Fidelis, in Syria.*
- *Legio* XVI. *Flavia, Fidelis, in Syria.*

Legio I. *addita a Domitiano.*
- *Legio* I. *Minervia, Pia, Fidelis, in Germania.* Spart. in *Hadriano.*

A

Legiones II. *a Trajano additæ.*
- *Legio* II. *Trajana Fortis in Ægypto.* Dion lib. LV.
- *Legio* XXX. *Ulpia, Victrix, in Germania.* Dion *ibid.* Marcell. XVIII.

Legiones II. *a M. Antonino additæ.*
- *Legio* II. *Italica Divit. in Norico.* Dion *ibid.*
- *Legio* III. *Italica in Rhetia.* Dion.

B

Legiones III. *additæ a Severo.*
- *Legio* I. *Parthica in Mesopotamia.* Dion *ibid.* Marcell. XX.
- *Legio* II. *Parthica in Italia.* Dion *ib.*
- *Legio* III. *Parthica in Mesopotamia.* Dion. *ibid.*

Legio I. *ab Alexand. addita.*
- *Julia Alexandria, ex Comitatensibus* XXI. *sub Magistro militum per Thracias* — *Cohortes vigilum* VII. *Prætorianæ* XII. *Urbanæ* XIV.

C

Legiones V. *additæ a Diocletiano, & Maximiano.*
- *Joviani seniores in Occidente ex* XII. *legionibus Palatinis.*
- III. *Diocletiana Thebanorum ex* XXI. *Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.*
- *Maximiana Thebæorum ex* XXI. *Comitatensib. sub magistro militum per Thracias.*
- *Herculiani seniores ex* XII. *Palatinis in Occidente.*
- III. *Herculea ex* XXXII. *Comitatensibus in Occidente.*

D

Legiones X. *additæ a Constantino.*
- *Constantini seniores ex* XXI. *Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.*
- *Constantini Daphnenses ex* XXI. *Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.*
- I. *Flavia Gemina ex* XXI. *Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.*
- II. *Flavia Gemina ex* XXI. *Comitatensibus sub eodem magistro in Oriente.*
- *Flaviæ Victricis Constantinæ, id est, Constantiniani ex* XXXII. *Comitatensibus in Occiden.*
- II. *Flaviæ Constantinianæ tertio, ex* XXXII. *Comitatensibus in Occidente.*
- I. *Flavia pacis ex* XXXII. *Comitatensibus in Occidente.*
- II. *Flavia virtutis, ex iisdem in Occidente.*
- III. *Flavia salutis, ex iisdem in Occidente.*
- I. *Flavia Mitis ex iisdem in Occidente.*

E

Legiones V. *additæ a Constante.*
- I. *Flavia Constantia ex* IX. *Comitatensib. sub magistro militum per Orientem.*
- II. *Flavia Thebæorum ex iisdem, sub eod.*
- *Martiarii Constantes ex* VIII. *Comitatensibus sub magistro militum per Illyricum in Oriente.*
- I. *Flavia Gallicana Constantia ex* XVIII. *pseudo-Comitatensibus in Occidente.*
- *Constantiaci ex iisdem in Occidente.*

F

Legio I. *addita a Valentiniano.*
- *Valentinianenses ex* XXI. *Comitatensib. sub magistro militum per Thracias in Oriente.*

Legio I. *addita a Valente.*
- II. *Felix Valentis Thebæorum ex* IX. *Comitatensibus sub magistro militum per Orientem.*

Legio I. *addita a Gratiano.*
- *Gratianensis ex* XXI. *Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.*

Legiones v. additæ a Theodosio.
- *I. Flavia Theodosiana ex* IX. *Comitatensibus, sub magistro militum per Orientem.*
- *Balistarii Theodosiani ex* X. *pseudo-Comitatensibus sub eodem magistro.*
- II. *Theodosiani ex* IX. *pseudo-Comitatensibus sub magistro militum per Illyricum in Oriente.*
- *Felices Theodosiani juniores ex iisdem, sub eodem magistro in oriente.*
- *Balistarii Theodosiani juniores ex iisdem, sub eodem in oriente.*

[illegible]
- *Lancearii, Gallicani, Honoriani ex* XXXII. *Comitatensibus in Occidente.*
- *Honoriani, Felices, Gallicani ex iisdem in Occidente.*

CAP. XXXVII.

DE PRÆFECTIS LEGIONUM.

LEGIONUM numero, ac nominibus expositis, de earum Præfectis est dicendum, qui plures in Limitaneis Ducibus a Notitia referuntur. Universæ Legioni olim Tribunus præfuit. Alis equitum Præfectus. Augustus adolescentibus Senatoribus, cum virilem togam induerent, non modo legionum tribunatus, sed & alarum præfecturas dedit. Tranquillus in *Aug.* cap. XXXVIII. *Liberis*, inquit, *Senatorum, quo celerius Reipublicæ assuescerent, protinus virilem togam, latum clavum induere, & Curiæ interesse permisit: militiamque auspicantibus non tribunatum modo Legionum, sed & præfecturas alarum dedit. Ac ne quis expers castrorum esset, binos plerunque laticlavios præposuit singulis alis.* Hactenus Tranquillus. Hi sunt, qui *tribuni lati clavi* in ure appellantur, *in l. si Rufinus C. de milit. testam.* & in hoc marmore Tiburi ædi Sancti Pauli affixo C. POPILIO TR. LATICLAVIO LEG. III. CYRENAICÆ. ita vocabantur, quia Tribuni Senatores gerebant latum clavum, id est, tunicam purpuream, quæ erat insigne Senatoriæ dignitatis, *l.* 42. *nuper. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Tribunos Legionum vocat & Marcellus, *in l. Titius. ff. de milit. testam. Titius*, inquit, *priusquam Tribunus Legionis factus esset testamentum fecit.* Et Ulpianus *in l.* 2. *in princ. ff de his qui not. infam. Dimissum*, ait, *accipere debemus tribunum, sive cohortis, sive Legionis.* Papinianus, *in l. præf. ff. de ritu nuptiar. Præfectus*, inquit, *cohortis, vel equitum, aut Tribunus si contra interdictum ejus provinciæ, in qua officium gerebat, duxit uxorem, matrimonium non erit.* Postea is Præfectus est dictus. Notitia enim in Ducibus limitaneis Legionum, & alarum equitum, vel earum partium, & classium præfectos appellat: Tribunus vero cohortium Justinianus & ipse Præfectos legionum vocat, *in l. ult. C. de inoff. testa. d. l.* 1. *C. de off. quæst.* Hi civiles militum causas diffiniebant, & crimina etiam leviter castigabant, flagellisque cædi jubebant. Nam Tribunus D. Paulum flagellari jussit *Act. Apost.* cap. XXII. capitaliter vero non puniebant. Absente tamen Magistro militum, vel generaliter exercitus Præfecto, si Comites primi ordinis erant, in milites animadvertebant. Vegetius lib. II. cap. IX. *Proprius autem*, inquit, *judex militum erat Præfectus legionis, habens comitivam primi ordinis dignitatem, qui absente legato, tanquam Vicarius ipsius potestatem maximam retinebat. Tribuni vel Centuriones, cæterique milites ejus præcepta servabant.*

A *Vigiliarum seu profectionis tessera ab eodem petebatur. Si miles crimen aliquod admisisset, auctoritate Præfecti Legionis deputabatur a Tribuno ad pœnam. Arma omnium militum, item equi, vestes & annona, ad curam ejus pertinebant. Disciplinæ jus & severitas, exercitio, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum præcepto ejus quotidie curabatur. Ipse autem custos diligens, & sobrius legionem sibi creditam, assiduis operibus, ad omnem devotionem formabat, & industriam, sciens ad Præfecti laudem subjectorum redundare virtutem:* Hæc ille. Quia ergo vices Magistri militum gerebant Tribuni, *Vicarii* appellantur ab Arcadio, *in l. in crim.*
B *C. de jurisdict. omn. judic.* Constantino & Constante, *in l.* 1. *C. de commeatu, lib.* 12. *& l. ultim. Græca constit. C. de erogat. milit. anno.* Præfecti itaque limitum, quia Comites primi ordinis erant, jus animadvertendi in milites habebant: eo enim titulo supremam in milites potestatem nanciscebantur. Hi sunt qui *Comites rei militaris* appellantur, *in l.* 1. *C. de comit. rei milit.* vel *Comites militum, in l.* 1. *C. de offic. vicar. l. nemo C. de assessor.* Cæteri verò Tribuni, qui primi ordinis Comites non fuissent, causas quidem civiles militum terminabant, & modice coercebant, sed in eorum caput jus animadvertendi non habebant. Alia præterea militiæ
C necessaria curabant, quæ ab Æmilio Macro *in l. offic. §. ultim. de re militar.* referuntur: *Officium*, inquit, *Tribunorum est, vel eorum qui exercitui præsunt milites in castris continere, ad exercitationem perducere, claves portarum suscipere, vigilias interdum circuire, frumentationibus commilitonum interesse, frumentum probare, mensuræ fraudem coercere, delicta secundum suæ auctoritatis modum castigare, principiis frequenter interesse, querelas commilitonum audire, valetudinarios inspicere.* Hactenus ille. Quod autem dicit, *principiis interesse*, significat eos qui sunt in legione præcipui. *Principia* e-
D nim principales appellantur: Vegetius, lib. II. c. VII. *Principalium*, inquit, *militum*, & ut proprio verbo utar, *principiorum nomina, ac dignitates secundum præsentes matriculas indicabo.* Sub quibus ferme viginti quatuor militum gradus comprehendit, nempe Tribunos, Majorem & Minorem ordinarios, qui primos ordines ducunt, Augustales, & Flaviales his adjunctos, Aquiliferos, Imaginiferos, qui imaginem Imperatoris portant, Optiones, Prædictorum adjutores, Signiferos, & alios quos sub Principiis comprehendit. Ita & Principia Anastasius intelligit, *in l. jubemus*, 2. *C. de erogat. milit. annon.*

E Et quia de Signiferis incidit sermo, non abs re fuerit monere, eos torque ornatos solitos fuisse incidere. Marcellinus lib. XX. cap. IV. *Maurus*, inquit, *nomine quidam, postea Comes, Petulantium tunc Hastatus, abstractum sibi torquem, quo ut Draconarius utebatur, capiti Juliani imposuit.* Hi etiam a muneribus militiæ erant immunes. Tribuni auctoritatem dimittendi ad tempus milites habebant, *l. nemo, C. de re milit.* præterquam expeditionis tempore imminente, *l.* 1. *de commeatu.* tunc enim capitis periculum subibant, si militem abire permisissent. Sed nec nisi triginta militibus commeatum
F dare poterant, quibus interim stipendium debebatur, *l. jubemus*, 2. *C. de erog. milit. anno.*

Tribuni majores legionum præfecti vocabantur, ad minorum qui cohorti legionis, id est, peditibus D. præerant differentiam, & per gradus promovebantur. Hi a scrinio epistolarum codicillos magistratus accipiebant. Vegetius dict. lib. II. cap VII. *Tribunus Major*, inquit, *per epistolam sacram Imperatoris judicio destinatur. Minor Tribunus provenit ex labore. Tribunus autem vocatur a Tribu*, tribuendoque jure: *præest enim militi-*

bus, quos ex Tribu primus Romulus legit. Hæc ille. Itaque Tribuni majoris nomen, in Principis commentario, seu scrinio epistolarum scribebatur, & conservabatur. Ulpianus, *l. abesse. ff. ex quibus causis major*. *Abesse*, inquit, *Reipublicæ causa intelligimus, & Tribunos militum, & Præfectos, qui ad ærarium, aut in Commentarium Principis delati sunt*. Tribuni vero minores gradum non a Principe, sed ex labore & ordine proximis succedendo acquirebant. Nam ut Vegetius libro II. cap. XXI. scribit: *In orbem quendam per diversas cohortes promoventur milites, ita ut ex prima cohorte, ad gradum quempiam promotus, vadat ad decimam cohortem: & rursus ab ea, crescentibus stipendiis, cum majore gradu per alias recurrit ad primam*: atque hoc modo per labores pervenitur ad hunc Tribunatum. Decem itaque in qualibet legione erant minores Tribuni, quot erant cohortes: *Primæ Milliariæ*, inquit Vegetius lib. II. cap. XII. *Tribunus præerat, armorum scientia, virtute corporis, morum honestate præcipuus. Reliquæ cohortes, prout Principi placuisset, a Tribunis vel Præpositis regebantur. Præcipua vero eorum cura erat, ut sibi creditos milites exercerent, & sub oculis suis juberent quotidie meditari. Sed & ipsi armorum arte perfecti, cæteros ad imitationem, proprio cohortarentur exemplo. Tribuni autem sollicitudo per hanc laudatur industriam: cum miles veste nitidus, armis bene munitus ac fulgens, exercitii usu, ac disciplina eruditus incedit*. Hæc ille. Præerant autem plurimum D. militibus, ex quot cohors constabat, itaque Zosimus lib. III. mille quingentos exploratores, tres Tribunos habuisse scribit. Sed Theodosius Magnus, inquit Zosimus libro IV. cap. XXVII. *Præfectos alarum, turmarumque duces & legionum Tribunos ita adauxit; ut duplo plures quam prius essent, post se reliquerit*. Eo vero defuncto præfecturæ mille & quandoque D. militum fuere, ut auctor est Constantinus Porphyrogenneta *de themat*. *Agmen*, inquit, *militum dividebatur in præfecturas, quarum aliæ mille, aliæ D. capitibus constabant*: & de Arcadii tempore loqui videtur. Quantum Tribunis legionum olim solveretur, Valeriani epistola apud Vopiscum in *Probo* declarat: *Miraris*, inquit, *quod imberbem Tribunum fecerim contra constitutum D. Hadriani; sed non multum miraberis, si Probum cogitas adolescentem vere probum, huic igitur dari jubebis*,

Tunicas russulas II.
Pallia Ganica fibulata II.
Interulas paragaudas II.
Patinam argenteam librarum X. *specillatam*.
Aureos Antonianos C.
Argenteos Aurelianos M.
Æreos Philippeos decem millia.
Carnis bubulæ diurnæ pondo I.
Porcinæ pondo VI.
Caprinæ pondo X.
Gallinaceum per biduum.
Olei per biduum sextarium I.
Vini veteres sextarios diurnos X.
Laridi bubalini, salis, holerum,
Lignorum quantum satis est.
Hospitia præterea eidem ut
Tribunis legionum præberi ei
Jubebis. Hæc ille.

Horum exemplo decem Notarii, qui sub Primicerio Laterculum majus tractabant, Tribuni sunt vocati, *l. pen. C. de metal. lib.* 12. aliis enim sub se scriniariis quemadmodum cohortium præfecti præerant; unde hæc *literata militia* vocatur, quia armatam imitatur; *l. 2. Cod. de primi*. Hæc de legionum Præfectis. Cum vero infra scriptorum numerorum peditum obscura symbola Notitia repræsentet, ut faciliora appareant, aliqua de his generaliter præmisi, cætera suo loco infra opportunius exponentur.

CAP. XXXVIII.

DE NUMERORUM MILITUM *symbolis, & eorum coloribus*.

LEGIONIBUS cohortibusque peditum, & auxiliis a Principibus Romanis sua quibusque data sunt symbola, ut prælio turbatis aciebus, se invicem agnoscentes, facilius unirentur universaque legio, aut cohors, eodem symbolo, & ab aliis numeris diverso clypeum pingebat. In his primo veteres præclara a se, vel parentibus gesta repræsentarunt, quod Virgilius in nono *Æneid.* significat:

—— *Parmaque inglorius alba*.

Et in septimo:

—— *Clypeoque insigne paternum*,
Centum angues, cinctamque gerit serpentibus hydram.

Hinc descendit familiarum insignia in scutis depingendi usus. Postremo Romani Principes quædam militibus symbola hic repræsentata tradiderunt. Vegetius libro II. cap. XVIII. *Sed ne milites*, inquit, *aliunde in prælii tumultu a suis contubernalibus aberrarent, diversis cohortibus, diversa in scutis signa pingebant, quæ ipsi nominant δείγματα, sicut etiam nunc moris est fieri. Præterea in adverso scuto uniuscujusque militis erat literis nomen adscriptum, addito, & ex qua esset coborte, & ex qua centuria*. Hæc ille. Claudianus in *bello Gild.*

—— *Nomenque probantes*
Invicti, clypeoque animosi teste Leones.

In Notitia tota legio clypeum eodem modo pictum habebat. Aliæ quoque extra legiones cohortes, & peditum Auxilia idem observarunt, & forte etiam in vexillis depinxerunt. *Fabricenses*, qui clypeos & scuta fabricabant, hæc pingebant quæ in insignibus Magistri officiorum fabricas referentibus, cum suis symbolis spectabantur. Itaque hæc a Principe, non ex se milites accipiebant, quæ magna conservata diligentia, ex Laterculis emittebantur, *§. ultim. Novell.* 24. 25. & *§. penult. Nov.* 26. & latentem sensum continebant. Id enim apud veteres non modo Ægyptios, sed omnes alios populos & Principes observatum fuisse videmus, ut animali, fructu, vase, aliove signo depicto, occultum aliquid significarent. Sic Byzantii uvæ racemum nummis imprimebant, Ilienses suem, Thebani testudinem, Chii & Africani spicam, his se abundare indicantes. Augustus gubernaculum pilam sustinens, aut capricornum cudebat, cujus beneficio orbis Roman. administrationem sibi creditam esse insinuabat: aliaque hujusmodi sexcenta extant exempla, ex quibus mystica esse symbola, potest intelligi. Notitia vero ea diligenter exprimens, firma ac perpetua Numerorum symbola fuisse significat, quæ nec mutari, nec in alia transferri poterant. Unde temere aut sine ratione, excogitata dici non possunt, tanquam enim tacita ænigmata instar Ægyptiorum hieroglyphicorum, mysticum sensum occultant, multisque emblemata confingendi argumentum possunt suggerere. Hæc mihi tenuis ingenii homini interpretari diffi-

ostendere tentabo, aut saltem aliis aptiora dicendi viam aperiam. In primis igitur generaliter quibusdam præmissis velut prima quædam delineamenta ducam, ex quibus plurium, quæ sæpe occurrunt, facies & sensus cognosci poterit, postmodum singula, & Numerorum propria suo loco interpretabor.

Præcipua Principum in his symbolis intentio est, ut Romani Imperii perpetuitatem, ac firmum adversus hostes robur, arctamque Orientalis, atque Occidentalis Imperatorum concordiam, eorumque in Orbem providentiam insinuent, quæ multis formis ac typis repræsentant, veluti cippis seu columellis quæ globum præfixum tenent, sæpe cum circulis & animalibus, hisque interdum dimidiatis, orbem regentibus, sed quia pila omnium symbolorum est frequentissima, ab ea exordiemur: Hæc orbem Romani Imperii significabat, quod ab Augusto inventum fuisse Isidorus lib. XVIII. *Etymolog.* cap. III. scribit: *Ut nationes*, inquit, *sibi in toto Orbe subjectas figura orbis ostenderet*. Globus plerumque, uno aut altero circulo includitur, qui duo unius Orbis Romani connexa Imperia declarant. Idem insinuant sub Magistro militum per Illyricum, Ascarii seniores duos purpureos hemicyclos conjunctos pro insigni gestantes, qui haud dubie duo dimidia, sed ea conjuncta demonstrant Imperia. Vallo acutisque cuspidibus, Rom. Orbis septus, undique ab hoste tutus esse indicatur: Plerumque cippo, seu columellæ præfixus, firmus, inconcussusque ostenditur. Stipes enim firmum solidumque insinuat. Divisus aut decussatus, inter duos quidem Principes scissum videri Imperium, sed concordibus animis administratum, unum esse denotatur. Idem inter duo gubernacula positus, aut duobus funibus constrictus portendit. Dimidiati serpentes, aut in cippo juncti, globum includentes. Duo dimidiati equi, gemini accipitres feles, aut cornua orbiculum circumdantia, & similia, eundem sensum occultant. Duæ stellæ Orbi imminentes, duorum Principum genios indicant. Huc pertinent & dimidiatæ lunæ, quæ ad complendum orbem tendunt, & hujusmodi multa alia, quæ suo loco explicabuntur. Circuli vero clypeorum, marginem complexi, & ipsi perpetuitatem, unitatemque Imperii denotant. Iidem duplicati, arctam duorum Principum connexitatem, Triplicati arctissimam, ob ternarium numerum, conjunctionem insinuant. Vultus cippis præfixi, eorumdem in orbem providentiam, quemadmodum interpretatum invenitur in armariis in medio Notitiæ, inter utrumque Imperium depictis. Animantia vero fere ubique Principes Romanos repræsentant, sicut & apud Danielem Prophetam. Sed ne præcoce diligentia, quæ suis locis erunt dicenda, prævertere videar, hæc frequentiora adumbrasse, & rudius delineasse sufficiet, ut aliquo prævio lumine sequentia clarius illustrentur. Nunc de coloribus, quibus depinguntur, aliqua sunt proponenda: nam etsi ad distinguenda inter se symbola adhibiti possunt videri, id tamen non semper nec temere, sed proprie ad aliquid significandum appositi fuisse apparebunt.

Appelles, aliique insignes pictores, ut auctor est Plinius lib XXXV. cap. VII. antiquis quatuor tantum coloribus, albo, silicæo, rubro, & nigro, nobilissima quæque opera pinxerunt, postea inventa purpura, cinnabaro, aliisque coloribus, ars latius evagari cœpit. In hoc opere militum scuta, decem coloribus depicta reperiuntur, qui sunt aureus, argenteus seu albus, luteus, puniceus, viridis, cœruleus, niger, purpureus, rubeus, ferrugineus: In his aurum & argen-

A tum, inter metalla potius, quam colores numerantur.

AUREUS fœlix sæculum, aureumque repræsentat. Virgilius *Ecloga* IV.

— *Toto surget gens aurea mundo.*

Et in VI. *Æneid.*

— *Aurea condet*
Secula.

Aurum Soli assimilatur, & gemmis Topatio & Chrysolito. Ex signis Leoni, & Julio mensi respondet, roburque & adolescentiam denotat.

B ALBUS seu argenteus, animi candorem puritatemque, vel ut alii, fidem insinuat. Virgilius enim ait, *cana fides*. Ex planetis Lunam, ex signis Cancrum, ex lapillis margaritam, berillumque, ex elementis aquam flegma, infantiamque refert.

LUTEUS lætum sæculum significat: est enim color velut croceus, qui in rosarum medio micat. de quo Plinius. Hic color oculorum aciem lædit ut & croceus: unde peritiores Architecti, inquit Isidorus lib. VI. *Orig.* neque aurea lacunaria ponenda in bibliothecis putant, neque pavimenta alio, quam Carystio marmore, quod auri fulgor hebetet, & Carysti viriditas reficiat o-

C culos.

PUNICEUS honorem indicat, & victoriam, quod & Virgil. in V. *Æneid.* innuit:

Jamque adeo donati omnes, opibusque superbi
Ibant puniceis evincti tempora tæniis. ubi Servius.

VIRIDIS qui ex fulvi nigrique temperie nascitur, Plato in *Timæo*, spem, vel, ut alii volunt, robur & vigorem portendit. Virgilius in VI. *Æneid.*

— *Sed cruda Deo, viridisque senectus.*

D Quod tractum est ab herbis, quæ dum virent, vigent. Planetam Mercurium, signa Geminos, & Virginem refert, ac ver, juventutemque & smaragdum, qui plus cæteris oculorum aciem recreat, & argentum vivum, ex quo hic color producitur.

COERULEUS ex splendido, albo, nigroque creatus, Plato in *Timæo*, justitiæ, & claritatis, famæque est symbolum, planetæ Veneris respondet, & signis cœlestibus Tauro & Libræ, & elemento Aeris, item sanguini, pueritiæ, æstati, & æri, ac sapphiro, qui post smaragdum mirifice

E aciem oculorum recreat, & clarificat, eumque gerentem castum, fortem, mitemque efficit: & ad obtinendam ab aliquo gratiam efficax est.

NIGER est prudentiæ firmitatisque signum, quod is color in alios amplius non vertatur: planetæ Saturno respondet, signis cœlestibus, Arieti & Aquario, & Geminis, item Adamanti, Agathæ & Chelidoniæ, Elemento terræ, hyemi, melancholiæ, ætatique decrepitæ, & plumbo, ex quo fit color niger.

PURPUREUS ex rubro, albo, nigroque commixtis generatus, Plato in *Timæo*, vim Imperii ob purpuram, quæ Principis est propria, signifi-

F cat: Refert hic color Jovis planetam, Sagittarium, & Pisces, stannum, gemmam, opalum, irim florem, senectutem, & fulgur.

FERRUGINEUS roboris duritiem portendit.

RUBEUS magnanimitatem, & Marti, Arieti, & Scorpio, carbunculo & coralio, igni, autumno, bili, ætati virili, rubentibus rosis, & ferro respondet. In symbolis amoris ardorem plerumque indicat, aliquando sanguinem, ut in Cruce rubea, Christi sanguine tincta.

Generaliter observandum est, animantia quæ fere omnia Principes referunt, cum suis coloribus non repræsentantur, vel purpureo, vel aureo, luteove, vel candido depingi: priora regium Principis habitum indicant, ultimus animi candorem. Ubi alio colore exprimuntur, quod raro evenit, aliud insinuant. Eodem modo inanimata Imperium referentia, veluti duo funes Orbem constringentes, trabes eum munientes, aut peltæ tuentes, purpureo colore tinguntur. idem in aliis similibus plerumque accidit. Clypei, orbes, & circuli, coloribus pro arbitrio variis pinguntur, & forte ut alii ab aliis differant: quandoque tamen non sine ratione ponuntur circuli & orbes rubei sæpe connexi, ob purpureum colorem Principis proprium, utrumque Imperium perpetuo conjungi significant: Virides, illud semper vigere: Albi, singulari animorum candore gubernari; Nigri, stabile ac firmum fore insinuant. Cæteri colores suam significationem retinent.

Hinc armorum, seu familiarum insignium colores, & ex metallis aureus, argenteusque emanarunt. Neque enim vera insignia pluribus depinguntur. Hinc etiam prodiit, ut in scutis cœruleis, aut albis, luteisve, prout Romani milites habebant, hodie serpens, aquila, equus, vel aliud animal signumve depingatur, forte etiam aliqui ex his militibus descendunt, qui adhuc iisdem insignibus, & nominibus utuntur. Nunc legiones VI. Palatinas Magistri militum Præsentalis cum earum insignibus, pro exigui ingenii mei viribus exponam; deinde XVIII. ejus auxilia item Palatina explicabo.

CAP. XXXIX.

DE VI. LEGIONIBUS PALATINIS *Magistri militum præsentalis.*

LANCEARII, seniores primi sub Magistro militum Præsentali in *luteo Clypeo, luteum item globum, luteo circulo inclusum tenent*: quod orbem Romanum uno Imperio contineri significat. Idem ubique color ejusdem Imperii unitatem denotat. Manuscripti *duos globos circulo cinctos tenent, & coloribus variant. Circulum* X. *purpurei stipites circumfixi firmant*, quod tutum esse a vi hostium Rom. orbem indicat. *Purpureus color in trabibus* ad Imperium, & ejus robur refertur. *Marginem duplex circulus cingit, quorum interior* XXIV. *circum, densas tesserulas ordine dispositas continet*, quæ plumbatas seu Martiobarbulos referre possunt, quibus hæc legio pugnabat, & de his in Jovianis subsequentibus, & Scythis sub altero Magistro in præsenti differam.

In manuscriptis plumbatæ desunt: Duorum quoque circulorum connexitas, utriusque Principis, arctam, æternamque conjunctionem indicat. Simile emblema gerunt Lancearii juniores, & Solenses Gallicani. *Lancearii* dicti sunt, quia sarissis, id est, hastis more Macedonum longis, iisque levioribus utebantur: De quibus Marcellin. lib. XXXI. cap. XIII. loquens de Valente cum Gothis pugnante: *Ad lancearios*, inquit, *confugit & Mattiarios*. Erant in legione Lancearii circiter MDCCC. quos peltatos, vel hastatos vocatos fuisse diximus, ut ait Suidas. Appianus in II. *de Bello civili: Numidas*, ait, *equites, ad viginti millia, Lancearios quoque multos, Elephantes sexaginta alios etiam habebat*. Item Marcellinus lib. XXI. *Iter suum*, inquit, *Lancearis, & Mattiariis, & catervis expeditorum præcepit*. Alii sunt Lancearii juniores in Thracîis.

A JOVIANI juniores post seniores qui degebant in Illyrico Occidentali, lecti a Diocletiano, qui se Jovem cognominabat, sunt appellati. Sozomenus enim lib. VI. cap. VI. scribit, Jovianos, & Herculianos, duas fuisse cohortes, ex primariis militibus constitutas, a Jove & Hercule nominatas, quæ Imperatorem proxime a tergo, præsidii causa sequebantur. Idem & Nicephorus lib. XI. cap. I. *Vetus*, inquit, *consuetudo erat, ut qui Jovianæ, atque Herculianæ, ita ab Jove, & Hercule dictis Legionibus præessent, Principem a tergo sequerentur*. Zosimus & ipse, lib. III.

B cap. XXX. de Jovianis & Herculianis hæc scribit: *Sunt*, inquit, *a Diocletiano & Maximiano profectæ legionum appellationes, habentium cognomina Principum illorum, quorum alter Jovis, alter Herculis cognomentum usurpavit*. His sub Juliano Apostata præfuit Valentinianus, qui postea imperavit. Vegetius lib. I. cap. XVII. quoque scribit, hos cunctis prælatos Martiobarbulosque vocatos, quod plumbatis dictis Martiobarbulis telis scite uterentur; *Plumbatarum quoque*, inquit, *exercitatio, quos Martiobarbulos vocant, est tradenda junioribus: Nam in Illyrico dudum duæ Legiones fuerunt, quæ sena millia militum habuerunt, quæ*

C *quod his telis scienter uterentur, & fortiter, Martiobarbuli vocabantur. Per hos longo tempore strenuissime constat omnia bella confecta, usque adeo, ut Diocletianus & Maximianus, cum ad Imperium pervenissent, pro merito virtutis hos Martiobarbulos, Joviarios, atque Herculianos censuerit appellandos, eosque cunctis legionibus prætulisse dicuntur. Quinos autem Martiobarbulos scutis insertos portare consueverunt; quos si opportune milites jacerent, prope sagittariorum scutati mutuari videntur officium. Nam hostes, equosque consauciant, priusquam non modo manu ad manum, sed*

D *ad ictum missilium potuerit perveniri*. Hæc ille: apud quem pro *Joviarios*, legendum *Jovianos*, quod nomen fuit uni legioni ex duabus, quæ in hoc genere pugnæ strenue se gesserunt.

Horum insigne erat *Aquilæ apotheosis redimiculo supra caput imposito. Ales ipsa nativi coloris*, alii dicunt *aurei*, Alciatus *flavi*, lib. V. *parerg.* cap. XIII. In *parma lutea, quæ rubro primum circulo claudebatur*: Inde alter *sapphirei coloris totam marginem complectebatur, e pectore autem aquilæ aureus extabat umbilicus*: Hæc Pierius, ex Maffæorum codice, qui parum ab impresso differt. Aquila Principem, qui orbem tuetur, de-

E notat, ob id auro exornatur. Duo circuli duplicis Imperii conjunctionem, perpetuitatemque demonstrant. colorum significationes exposuimus, quos aliquando pro arbitrio, & ad symbola distinguenda positos fuisse non inficior, sæpe tamen apposite adhibiti, aliquid insinuant. Aurum in umbilico, aureum ejus temporis seculum in orbe demonstrat. Jovianorum seniorum legio, & ipsa palatina erat in Occidentis Imperio, cujus Marcellinus meminit.

HERCULIANI juniores a Maximiano vocati, qui se Herculem ab ejus cultu nominabat. Sext. Aurelius Victor loquens de Maximia-

F no: *Huic*, inquit, *postea cultu numinis Herculei cognomentum accessit, uti Valerio Jovii. Unde etiam, militaribus auxiliis longe in exercitu præstantibus nomen impositum*. Hæc Victor de Cæsaribus. *Herculiani luteam Aquilam, luteo item trunco insidentem gestabant in parma lutei sapphirei, cujus marginem eodem colore, sed admodum dilutiore, circulus ambibat*: ita Pierius in *Hieroglyph.* Truncus firmitatem Aquilæ, id est, Imperii significat. In aliis Codicibus parma rubet, in aliis intercurrentibus lineis viret. In meo impresso,

Aquila luteo baculo pedibus nititur. Joviani, & Herculiani sub magistro peditum in Occidente, eadem gestant Aquilæ insignia. Hi in Illyrico Occidentali prius residebant, quorum sæpe Marcellinus meminit.

FORTENSES, a Fortia oppido Sarmatiæ Asiaticæ denominati, alias FRETENSES sunt dicti. Quidam Comagenos Eufratenses esse putant: & prima dempta syllaba Fratenses, seu Fretenses appellatos. Sed Marcellinus Fortenses vocat lib. XVIII. sub fin. *Tricesimani*, inquit, *Decimanique Fortenses*.

Fortensis etiam, est limes Mauritaniæ, ab his forte denominatus. In *cærulei clypei umbone, rubrum globum vinculo luteo cinctum gestabant, qui octo acutos mucrones cæruleos emittit*. In codice impresso, subtus, *plures aquæ glomerantur in orbem. Marginem luteus & viridis circuli cingunt*. Hostes in Romanum orbem duplici, unicoque Imperio munitum irruentes confodiendos esse indicat, idque terra ac mari eventurum. Duo conjuncti circuli, fere ubique, duplicis Imperii perpetuam connexitatem ostendunt. Alciatus mucrones rotam interpretatur, lib. V. *parerg*. cap. XIII. quod symbolo impressi exemplaris, & aliorum quæ vidi, non convenit.

NERVII, prope Scythas sunt. Marcellinus lib. XXXI. cap. II. eos ad Tanaim locat. *Inter hos*, inquit, *Nervii Mediterranea incolunt loca, vicini verticibus celsis, quos præruptos, geluque torpentes Aquilones adstringunt*.

Sed hic Galliæ Belgicæ populos Nervios intelligi arbitror, ex quibus delecta est hæc legio. *Depictum* fere, ut Forenses, *habent clypeum, exceptis quibusdam coloribus*, qui alterutros distinguunt. Hi enim *parvum luteum umbilicum, rubro latoque circulo inclusum, quem alius luteus cingit, in cærulea parma*, vel, ut apud alios, *viridi gestant. Marginem luteus circulus ambit*. In impresso, sub mucronibus mare videtur. Portendunt duo circuli duo in unum orbem Romanum Imperia, quæ in terras, & mare extenduntur. Luteus color in exteriore circulo, luteo umbilico respondet. Duplex circulus luteus & viridis, qui clypeum ambiunt, duplicis Imperii connexitatis sunt typus.

MARTIARII juniores, vel potius Mattiarii sequuntur, quorum etiam infra inter auxiliares fit mentio. Zosimus lib. III. Mattiarios cohortem sub Juliano Apostata fuisse scribit. Erant ex Mattio oppido, Metropoli Cattorum, ubi hodie est Marpurgum, olim Hassia, paucis literis mutatis, antiquum servans nomen. Tacitus *Annal*. lib. I. *Cattis*, inquit, *improvisus advenit Cæsar . . . . incenso Mattio (id genti caput est) aperte populatus vertit ad Rhenum*. Ita etiam Marcellinus lib. XXXI. cap. XIII. appellat, loquens de Valente: *Ad lancearios*, inquit, *confugit & Mattiarios*. Si legamus *Martiarios*, a Martia legione, de qua supra dixi, derivabuntur. Sed teneo legendum MATTIARII.

In horum *luteo clypeo rubrum pedamentum orbem cæruleum & decussatum, rubroque circulo cinctum sustinet, in cujus summo, duæ dimidiæ, luteæque lunæ cornibus sursum versis, crucem amplectuntur, duo utrinque ad dexteram, & sinistram erecti canes terga orbi vertunt, inversisque capitibus se invicem respiciunt*. Hi referunt duos Principes Imperium orbis tuentes, & se respiciendo mutuum sibi auxilium promittentes. Orbis Cruce divisus, & rubro circulo circumductus, terrarum, marisque imperium insinuat, quod etsi divisum, unum tamen est & unitum, quod globum ambiens circulus rubeus innuit. Dimidiæ Lunæ, &

A ipsæ symbolum sunt duplicis Imperii, quod etsi dimidium videtur, integrum tamen est permansurum, quemadmodum Luna primo visa deficere in orbem completur. Crux superior, id Christi ope futurum pollicetur: Romani vero Imperii stabilitatem columna significat. Alias Luna cruci juncta, Ecclesiæ Christi sponsæ est typus. Simile emblema gerunt Martii seniores. Sequuntur XVIII. auxilia Palatina.

CAP. XL.

B DE XVIII. AUXILIIS PALATINIS.

INTER legiones & auxilia, olim hoc interfuisse Veget. lib. II. cap. II. scribit, quod legiones ex Romanis ipsis scriberentur, Auxilia vero a sociis, & fœderatis gentibus mittebantur, legionibusque tanquam leves armaturæ adjungebantur. Sed rebus in Principem translatis, etiam extraneis ex gentibus Legiones fieri cœperunt, aliquando *adjutrices* nuncupatæ tanquam ex auxiliis completæ. *Quid autem*, inquit Vegetius dicto loco, *inter legiones & auxilia videatur interesse, expediam.* C *Auxiliares conducuntur ad prælium ex diversis locis, ex diversis moribus venientes: nec disciplina inter se, nec notitia, nec affectione consentiunt*. Suidas in verb. ψιλός, vult, auxilia esse expeditos milites, qui nudi & inermes in prima acie collocabantur, primique cædebantur. Erat enim gregaria & ignobilis manus. Legiones vero ex decem cohortibus constabant, quæ in centurias divisæ, singulæ sua cum suis centurionibus habebant vexilla. cohortes enim singulæ Dracones, vel aliud animal cum suis Tribunis præferebant. Universa vero legio Aquilam, quæ a Præfecto, vel Comite regebatur. At Auxiliorum una erat multitudo, quæ soli Tribuno D parebat, puta mille, vel plures. Alias inter hos differentias Plinius lib. XXXIII. cap. II. tradit: *Sunt adhuc*, inquit, *aliquæ in auro non omittendæ differentiæ. Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donavere, at cives non nisi argenteis; præterquam quod armillas civibus dedere, quas non habent externi. Iidem, quod magis miremur, coronas ex auro dedere civibus*. Cicero cum Ciliciæ præesset, de Auxiliis *ad Atticum* lib. VI. epist. V. ita scribit: *Exercitum infirmum habebam; Auxilia sane bona, sed ea Galatarum, Pisidarum, Lyciorum. Hæc enim sunt nostra robora*. Probus Imperator, sexdecim millia Tyronum Germanorum, per diversas provincias sparsit, ita ut E Numeris vel Limitaneis, sexagenos, aut quinquagenos intersereret, quæ *Auxilia Barbara* esse appellata, Vopiscus refert. Auxilia videntur a Justiniano *l. ult. C. loc. & in Nov.* 116. nominari optiones, a quo jubentur fœderati in privatorum prædiis degentes, ad suas redire optiones, id est, ordines seu auxilia. Ab optionibusque militibus denominata videntur, quos tribuni sibi adjutores & Vicarios eligebant, ut Vegetius lib. II cap. VII. & Festus tradunt. Horum Præfectus quandoque Tribunus, quandoque Phylarcha appellatur, ut *Novel.* 103. Procopius lib. I. *de bello Persico*: *Nullus autem*, in- F quit, *Romanorum militum Præfectus, quos Duces vocant, nullusque Saracenis, qui Romanis fœderati sunt, Præpositus, qui Phylarchi vocantur*. Quot milites singula continerent Auxilia non constat: Vopiscus quandoque quinquagenis, aut sexagenis, quos Probus Numeris Limitaneis inserebat, Auxilia constasse scribit. Sub Magistro in præsenti hæc merebant Auxilia.

BATAVI seniores, ex Batavia, quam nunc Hollandiam vocant, acciti, equites Batavos præstantissimos inde sumpsisse Augustum Dion scribit: sed hæ

hæ fuere VIII. Cohortes, aut Auxilia legionis XIV. quæ discordia Ducum a legione digressa contra Vitellianos infœliciter pugnarunt. Postea missa in Britanniam in itinere Augustæ Taurinorum, ob odium antiquum rixati sunt. Legio in Britanniam est missa. Batavos agmini suo Vitellius junxit, mox in Germaniam ire jussit, Tacit *Ann.* lib. XVI. Velitaria auxilia Herulos, & Batavos Marcellinus lib. XX. paulo post principium vocat

In *parma cœrulea, globum rubrum gerunt, pedamento ejusdem coloris conjunctum, quem cœruleus limbus densis orbiculis circumdatus complectitur. In umbone luteus globulus, acutam cuspidem* emittit, ut manuscriptis clarius ostendunt. *Supra duplex dimidia, & lutea Luna cornibus sursum versis crucem lutei coloris amplectitur*: Orientis Occidentisque Imperium crucis ope, instar Lunæ in plenum orbem qui dimidius videtur, compleri insinuat: ex medio globi exiens cuspis telum Principis Rom. refert, quo tantam hostibus cladem minatur, ut orbem sanguis sit inundaturus, quos forte rubeus color, quo tingitur, portendit: Cœruleum limbum orbiculi stipantes; sunt milites undique orbem Rom. adversus Barbaros defendentes: vel forte plumbatæ, quibus hæc auxilia hostes erant feritura, de his supra in Lancerariis, & infra in Scythis sub altero Magistro presentali dicetur. In Madruciano videtur agger globum sepiens. Ursini codex pro dimidiis Lunis, dimidios orbes luteos habet alterum alteri inclusum. Typus est duplicis, sed conjuncti & in unum coeuntis Imperii. De dimidia luna in præcedenti dictum fuit.

BRACCATI juniores. Notissimum est, olim Galliam Narbonensem Braccatam vocatam, ut auctor est Plinius lib. III. cap. IV. quod braccis uteretur, unde *Braccata* hæc auxilia videntur denominata. Braccas inter militares vestes Lampridius in *Alex.* recenset: *Donavit*, inquit, *& ocreas & braccas & calceamenta, inter militaria uestimenta.* Sed & paulo infra scribit, ipsum Alexandrum fasciis semper usum fuisse, & braccis albis, non coccineis, ut prius solebant. Pomponius Mela Sarmatas totum corpus braccatos esse memorat. Milites Braccati, ut fluxæ fidei & mercede versabiles a Marcellino lib XV. cap. V. notantur: *Braccati*, inquit, *sollicitantur, atque Cornuti fluxioris fidei, & ubertate mercedis ad momentum omne versabiles.*

Clypeum *cœruleum* gestant, *in quo duplex rubra, & lutea columella, globum luteum in summo, manu retentum sustinet; utrinque duo purpurei corvi, ad crucem supra globo infixam, & nigris lineis decussatam clamare videntur*, qualem Constantino ostensam fuisse ferunt, *cœruleus circulus clypei marginem circundat*. Hi duo sunt Principes, qui a Christo pro Romano orbe opem implorant. Crucem autem littera X. intersecans, Christum in ea passum significat: cujus nominis Græce scripti, prima est litera X. Plerumque autem superiorem ejus crucis partem in literam P. flectebant, ut apertius Χριστὸν exprimerent, ita ut X.P.& ☧ innecterentur. Purpureæ cornices, duos Principes denotant ob purpuram, & sunt concordiæ symbolum. Duo enim ova cornix parit, unde mas, & fœmina excluduntur, quorum alter si moriatur, superstes semper cœlibem vitam agit: quare hæc avis typus est concordiæ in Faustinæ nummis, in quibus huic aliti inscriptum est, CONCORDIA.

Manus autem orbem retinens, firmitatem Imperii Romani portendit. At Pierius lib. LVI. cap. V. loquens de spica, diversum hoc insigne ponit: *Gestamen*, ait, *cœruleo colore, subobscuro depictum fuisse, circulo nigro juxta marginem circumducto, in cujus summa parte stella adpicta est, octo radiis prædita: in medio orbiculus est, cum umbilico, uterque coloris aurei: ab eo orbiculo usque ad circulum, qui juxta marginem est, columella submissa coloris rubri: a lateribus columellæ, spicæ duæ utrinque surgunt singulæ, quas aviculæ totidem, volatu suspensæ impetunt.* Quæ affluentiam annonæ significant. At in manuscripto Ursini, in summo, est *crux purpurea, orbem purpureum in medio continens*, quem tueri videtur: ipsa vero, & orbis propter Christi sanguinem, ob mundum effusum rubent: corvi purpurei, id est, Principes, utrinque ad crucem clamant, quod symbolum mihi maxime placet. In Madruciano ex globo acuta cuspis, ut in præcedente symbolo, exit, & pedamentum eum sustinens, aggere utrinque munitum videtur. Alciatus vero pro globo *glandem* exponit lib. V. *Parerg.* cap. XXIII. quod ab omnibus his symbolis longe distat.

SALII sunt Germaniæ populi, ubi nunc est Franconia, a Sala flumine nuncupati, ex quibus hæc Auxilia sunt contracta. Marcellinus lib. XVII. cap. VII. de Constantio loquens: *Petit*, inquit, *primo omnium Francos, eos videlicet, quos consuetudo Salios appellavit.* Zosimus lib. III. cap. VI. *Saliorum*, ait, *nationem a Francis profectam, & vi Saxonum suis sedibus expulsam, in Bataviam venisse, quæ insula cum prius Romanis in universum pareret, a Saliis est possessa.* Sed inde ejecti, postmodum Romanis sunt adjuncti: Julianus enim Apostata eos legionibus Romanis adscripsit. Alii auxiliares sunt facti. Sunt & Salii Ligurum populi, testante Plinio.

In horum *parma cœrulea, orbem luteum circulo rubro circundatum, luteus cippus sustinet, marginem clypei rubeus limbus claudit*, unum esse orbis Romani Imperium denotat. Rubeum enim vinculum, globum cingens, purpuramque referens, imperium insinuat. Idem exterior rubeus circulus portendit. In manuscripto Ursini, duo dimidii equi lutei hinc inde globum sustinent, qui referunt duos dimidiati imperii Principes orbem regentes. Equum vero esse bellicæ virtutis typum notum est. Virgilius in I. *Æneid.*

Monstrarat caput acris equi: sic nam fore bello
Egregiam, & facilem victu per secula gentem.

Et lib. III.

Bello armantur equi.

Hi milites & in Occidente reperiuntur, cum symbolo huic simili.

CONSTANTIANI a Constantio Magni Constantini filio denominati. Marcellinus lib. XXI. cap. XI. *Constantiacos* vocat legionarios ab eodem inventos: *Duas*, inquit, *Constantiacas legiones, addita una sagittariorum coborte, quas invenerat apud Sirmium, ut suspectæ adbuc fidei per speciem necessitatum urgentium misit in Gallias.*

In *parma album globum gestant, supra quem cœruleus globulus fascia rubra clauditur.* Is est regii diadematis typus, Orientemque, & Occidentem uno Rom. cingi imperio portendit. In manuscriptis octoni aut noveni parvi orbiculi a quatuor mundi regionibus in unum glomerati exercitus referunt, a quatuor partibus orbem Romanum adversus Barbaros tuentes, vel potius plumbeæ grandes, quibus hoc auxilium pugnabat, insinuantur.

MATTIACI seniores ex Mattio Metropoli Cattorum veniebant, ubi nunc est Marpurgum Hassiæ, ut supra dixi, de quibu. Tacitus, in I. *Annal.* *Cœruleum clypeum gestant, lutea cruce usque ad marginem divisum, quæ cœruleum globum in medio continet, ipse apside lutea, & alia exteriore rubra cingitur. Hinc inde supra utriusque crucis brachium*

duæ aviculæ nigræ seu corvi cœlum suspicientes clamare videntur; Aliæ duæ similes infra pascuntur. Symbolum est duorum Principum, qui a Domino ob merita Christi crucifixi pro Orbe Romano opem implorant: & quasi illam invenerint, infra per ocium pascuntur. Simile est apud Psalmistam, *Ps.* CXLVII. *Dat escam pullis corvorum invocantibus eum*. Per septem enim dies a matre destituti rore pascuntur, donec plumis vestiti & ab ea agnoti postmodum aluntur. Corvos autem esse concordiæ typum supra exposui. S. Paulinus epist. XII. scribit olim supra crucem rubentem duas columbas in templis depingi consuevisse, quo symbolo significabatur simplicibus cœlum patere, ut Epigramma cruci inscriptum aperit:

Ardua floriferæ crux cingitur orbe coronæ
Et domini fuso tincta cruore rubet.
Quæque super signum resident cœleste columbæ,
Simplicibus produnt signa patere Dei.

Qui hic pinguntur nigri sunt corvi, non columbæ. In Occidente hi milites simplicem crucem gestant.

SAGITTARII Juniores Gallicani. Sagittariorum tres hic ordines referuntur. Primi sunt sagittarii juniores Gallicani, cassidibus, cataphractis, gladiis, sagittis, arcubusque armati, de quibus Vegetius lib. II. c. XV. Ex Galliis lecti *Gallicani* sunt dicti, idem sunt quod *Gallici*, Ulpianus *l. si quis in fundi. §. ultim. ff. de leg.* I. *Institutus*, ait, *in rebus Gallicanis in Gallicis hæres erit*. In Illyrico quandoque Gallicani resederunt. Marcellinus lib. XXIX. sub fin. *Ad tutelam*, inquit, *Illyrici Gallicani militis validum accesserat robur*.

In *clypeo cœruleo rubrum globum circulo albo contentum habent, quem utriusque aquilæ regunt, supra duo Imperatores visuntur: Marginem duo circuli, interior luteus, & exterior rubeus, cingunt*. Hæc Romanum orbem a duobus Principibus concorditer defendi monet. Aquila Imperii symbolum est, circuli cum coloribus supra sunt expositi. In manuscripto Ursini tabella est sine Principibus, a quibus leges orbi dari portenditur.

SAGITTARII quoque seniores Gallicani *eodem fere modo pictum scutum* gerunt. In hoc *differunt, quod hi globulum luteum albo, & rubro circulis inclusum gestant*, quod orbem Romanum duplici imperio regi denotat. Utrinque *duæ aquilæ* eundem a duobus Principibus gubernari demonstrant. supra *tabella rubro limbo cincta in medio album nigris notis interpunctum continens*, Lex est utrique orbi a duobus Principibus concorditer data. Madrucianus duos Principes includit. In Ursini exemplari alba est parma, aquilis carens. Duplex circulus margini circumductus, duplicis conjuncti Imperii est symbolum. In Occidente sub Magistro peditum, Gallicani tres orbes distinctos gestant, quorum medius aliis est major, quod idem argumentum insinuat.

TERTII SAGITTARII Valentis, ab eo inventi, & ipsi in *parma cœrulea luteum orbem duplici vinculo rubro & luteo cinctum tenent, supra suspensus est alius dimidius orbis albus rubro circulo clausus*, significat orbem, qui ob divisum Imperium dimidius videtur, unum esse, duplici Imperio compressum.

DEFENSORES ad oppida defendenda præcipui, ita defensores mœnium Marcellinus appellat, lib. XX. cap. VII. *Quibus*, inquit, *adire propius ausis, defensores mœnium properarunt*. Et cap. XI. *Defensores nisi vigilassent, in audaciam ruere præcipitem*. & sæpe alibi. Constantinus vero Porphyrogenneta *de thematibus*, dicit defensores eos esse, qui currentes post hostes sequuntur, ipsi non currunt, sed ordine simul progredientes, eos, qui hostes sequebantur, excipiunt: & defendunt, si forte in fugam vertantur, & inde nomen habuerunt. Hi *duos angues luteos, in caducei speciem complicatos, capitibus ad osculum coeuntibus in parma cœrulea gestabant, quam ruber ambitus late circuibat; Juxta marginem in medio est globus rubeus, columellæ luteæ præfixus, unde ipsi angues exire videntur*. ita Pierius lib. XV. c. XXVIII. *Hieorog.* describit. Id duorum orbis Principum concordia significat, pro serpente enim poni Imperium, idem Pierius refert, & vetus numisma duos habens similes serpentes caudis complicatis, est typus, unius duorum coss. potestatis unicique Imperii, inscriptum est ΔΥΝΑΡΧ. ΕΧ ΥΠΑΤ. Β. id est, *δυναρχία ἐξ ὑπάτορ. δυῶ*, id est, *duplex potestas ex duobus Consulibus*, quasi hoc duplicatum Imperium sit fortius.

RETOBARII, in *cœruleo clypeo rubrum globum luteo vinculo constrictum ferunt. Marginem duo circuli, luteus, & exterior rubeus cingunt*. Orbem Romanum unico & utriusque principis conjuncto imperio contineri denotant. RUTUBABIOS legendum censeo a Rutuba fluvio Ligurum prope Albium, ut auctor est Plinius, lib. III. cap. V.

ANGELEVARII Defensorum symbolo simile insigne gerebant, nempe *rubrum caduceum, in cujus baculi summitate, alba pila erat, unde angues prorumpebant, & ad osculum juxta parmæ medium deflectebantur. Parma erat sapphirei coloris, & dilutioris, quam purpureus ambitus circuibat*, ut Pierius describit. Erant Anglevarii Germaniæ populi prope Rhenum, non longe a Batavia, quos Tacitus *Ann.* lib. II. *Angrivarios* nominat: *Metanti*, inquit, *castra Cæsari Angrivariorum defectio a tergo nunciatur: missus ilico Stertinius cum equite & armatura levi, igne & cædibus perfidiam ultus est*. Degebant ultra Albim confines Cheruscis. Idem eodem libro: *Latus unum Angrivarii lato aggere extulerant, quo a Cheruscis dirimerentur: &* postea: *Mox bellum in Angrivarios Stertinio mandat*. Et in libro *de moribus Germanorum*: *Juxta Tencteros*, inquit, *Bructeri olim occurrebant: nunc Chamavos, & Angrivarios immigrasse traditur, pulsis Bructeris, ac penitus excisis*.

HIBERI, Armeniæ populi, nunc Georgiani vocantur; *Leonem luteum in parma item lutea, dextram alte tollentem, cauda in caput sublata gestant, quem rubeus circulus ambit*. Id fortitudinis est insigne, Principem hostes feriturum innuit. In manuscriptis leo duplicem luteum orbiculum dorso infixum habet, quale Thraces sub sequenti Magistro Præsentali, & invicti, robur Principum, duos orbes, id est Orientem Occidentemque sustinere vel tueri indicat, Claudianus:

—— Nomenque probantes
Invicti clypeoque animosi teste leones.

Sunt etiam Iberi Hispaniæ populi, de quibus posset intelligi.

URSI ab Ursa Picenorum oppido vocati, hoc habebant insigne: *In parma lutea rubrum pedamentum pilam luteam sustinet, unde duo dimidiati canes lutei aversi, & latrantes committuntur, supra est luteum caput fœminæ*. Hi sunt duo Principes, qui concordi prudentia per muliebre caput demonstrata, orbem Romanum regunt, Barbarisque eum impetentibus allatrant. In armariis inter utramque Notitiam positis, muliebre caput, pro providentia depingitur. Idem plane insigne in cœrulea parma gestant TERVINGI sub sequente

Magiſtro militum, in quibus Pierius lib. XIII. cap. XI. pro canibus lepores nominat.

FELICES HONORIANI juniores, ab Honorio vocati. Felicis titulo aliqua auxilia & legiones ſunt honeſtatæ, ut tertia quæ Felix nuncupata, in Norico Ripenſi degebat, prout in *Itinerario Antonini* nomine edito legitur. Vopiſcus in *Probo*: *Recipe*, inquit, *in fidem tuam legionem tertiam felicem*. Claudianus in bello *Gildonico*:

Nervius inſequitur, merituſque vocabula felix. Ita appellata eſt ab Auguſta hæc legio. Sed hi ab Honorio denominati, ab illa ſunt diverſi. Auctor eſt Oroſius li. VII. c. XL. Æneas Sylv. in *epit. Dolondi* l. I. quoſdam barbaros ab Honorio in fœdus receptos & in militiam allectos *Honoriacos* fuiſſe vocatos, credo legendum, *Honorianos*.

In horum *rubro ſcuto, vir alatus, duas dimidias lunas lutei coloris, utraſque manu ſupra caput ſuſtinet*: Victoria eſt Rom. Imperium extollens, quod etſi propter duos Principes dimidiatum videtur, ob eorum concordiam in unum plerumque coaleſcit Imperium, cujus typus eſt Dimidia luna quæ in orbem completur. In manuſcriptis, pro viro, eſt mulier alata.

VICTORES, a Victoria, ut credo, oppido in Britannia appellati. Alia eſt in Hiſpania, alia in Mauritania Cæſarienſi. Victrices quæ erant in Britannia legiones vocabantur, videlicet VI. XIII. XXIII. Dion in lib. LV. etiam Victricem in Britannia legionem nominat. At hæ non ſunt legiones ſed auxilia, de quibus Marcellinus, lib. XXVI. cap. XII. agmina duo præcedebant, quibus nomina fuere Jovii atque Victores, & lib. XXVII. cap. VIII. Hos lib. XV. *Nicetorios* Græce appellat.

In *alba parma, orbem luteum, duplici vinculo, item luteo, circundatum geſtant, quem vallum in ſummo prominentibus orbiculis interlunatum ſepit, ſupra rubra crux* velut ſanguine Chriſti tincta *eminet*. cujus ope, Orbem Romanum undique tutum eſſe ſignificatur, prominentes enim orbiculi munitiones, orbem tuentes referunt. In Madruciano, vallum, undique acutas cuſpides emittit. Feriendi hoſtis argumentum. Globus eſt mundus Rom. duplici conjunctoque Imperio rectus, qui ope Crucis ſanguine Chriſti aſperſæ, munitur. Madrucianus, duos implicitos globos cœruleo circulo, & alio majore luteo junctos habet, quod idem argumentum eſt. Orientem & Occidentem duplici, ſed uno Imperio contineri.

PRIMI THEODOSIANI: hi & ſequentes a Theodoſio eorum auctore, nomen habuere: quemadmodum & Felices Theodoſiani ab eodem inventi, qui ſub alio Magiſtro militum Præſentali merebant.

In *parma lutea, urbem luteum, duobus vinculis luteo & rubro conſtrictum ferunt, quem currens & latrans canis, dorſo ſuſtinet, ſuperne rubens Aquila alas expandit*. Hi duo ſunt Principes orbem Roma. tenentes, quorum alter orbem ſuſtinens hoſtibus allatrat: Aquila, Romani Imperii ſymbolum, alterum refert, qui orbem tueri videtur. In manuſcriptis pro aquila eſt alata victoria, & bos pro cane, robur Imperii portendens.

FELICES THEODOSIANI ISAURI, ex Iſauria lecti. Horum in *parma cœrulea inſigne* fuit *Taurus, ad cœrulei collis radices incedens, cui altus lutei coloris mons iniminet: In ejus ſummo nigra aquila alas expandit*. Hoc ſymbolum Iſauros milites, radices Tauri montis, per Taurum animal ſignificati, incolere indicat. Collis autem ab alto monte, qui Taurus eſt, diſtinguitur. Aquila typus eſt Romani Imperii orbem protegentis. Pierius vero lib. II. cap. VII. ita hoc emblema deſcribit: *Luteus taurus, ad viridantis monticuli radices pictus, in ſummo vero collis vertice dimidius inſidet Æthiops, dextra manu lorumi, læva pileum prætendebat, paſſis hinc & inde manibus, indicabat in ſua manu eſſe, captivos facere, & libertatem indulgere*. Hæc Pierius. Ego illum non Æthiopem ſed unum ex Principibus eſſe puto, qui ob dimidium Imperium, & ipſe dimidius apparet, dextra flagellum oſtendit, quo ſe Barbaros verberaturum minatur. Læva pileum tenet, populos ſe liberaturum ab eorum tyrannide promittens.

ISAURI ad montis Tauri radices, Ciliciæ finitimi, latrocinari conſueverant, ut ait Leo, *in* poteſt, etſi Accurſius & alii, latrones eſſe arbi. *l. ult. C. ad leg. Juliam de vi publ.* qui de loqui militibus trentur. Nam Iſauros latrociniis infames fuiſſe Strabo lib. XII. ſcribit: Unde etiam diebus Paſchæ ſupplicio affici poſſunt, l. *penultim. C. de fer.* Zoſimus lib. IV. cap. XX. *Iſauros*, ait, *alii Piſidas, alii Solymos, alii Cilices montanos vocant, qui oppida Lyciæ Pamphyliæque, uno duce ſibi conſtituto vaſtabant*. Probus Imper. Iſauris latronibus domitis, juniores militiæ adſcripſit, qui poſtea inter auxilia Palatina a Theodoſio ſunt relati, indeque felices Theodoſiani Iſauri appellati: Vopiſcus in *Probo*.

TERTII THEODOSIANI, in *rubro clypeo duos dimidios, luteoſque globos, duplici alboque cippo præfixos geſtant, qui alium cœruleum luteo circulo vindictum ſuſtinent, Marginem luteus ambit circulus*: id, ut ſæpe, terræ mariſque in Oriente & Occidente, duplex denotat Imperium, quod etſi dimidium videtur, ex typo dimidiorum globorum, unum tamen manet. Cæterum Pierius, lib. XL. loquens de *pileo*, aliud ipſis ſymbolum tradit: *In parma*, inquit, *eſt margo hyacinthini coloris circulo aliquantulum lato circumductus, ſub quo alter contiguus anguſtioris ſpacii, inde facies media rubra: Ab ima ejus parte albus erigebatur cippus in anguſtum ſuperne deſinens, qui lunæ ſpeciem cornibus ſurſum verſis ſuſtentabat. In medio parmæ inſidebat lunæ albus identidem circulus, cujus centrum late fuſum, nigri coloris erat; ſupra circulum hunc album oſtentabatur, a medio ſurſum Æthiops eodem modo quo ſuperior manibus exporrectis, eadem dextra loro, ſiniſtra pileo munitis*. Sed in impreſſo, hæc imago non viſitur, nec in manuſcripto Urſinis. Madrucianus, nigram victoriam alatam oſtendit.

Hi ſunt milites, qui ſub primo Magiſtro Præſentali merebant, in quibus eadem ſymbola quinquies repetuntur. Aquila enim apud Jovianos & Herculianos utroſque juniores reperitur. Globus cuſpidibus munitus penes Nervios, & Fortenſes. Lutei globi rubeis circulis incluſi penes Conſtantianos & alios. Sagittarii ſeniores & juniores, idem & ipſi fere ſymbolum geſtant. Octo præterea apud hunc Magiſtrum ſymbola ſub alio Præſentali repetuntur. Lancearii enim ſeniores ſub hoc, & juniores ſub ſequente eodem inſigni utuntur, & Britones ſeniores ſub magiſtro per Illyricum. Mattiaci ſeniores ſub hoc & Conſtantiniani ſub ſequente. Martiarii juniores ſub hoc & ſeniores ſub ſequente. Hiberi ſub hoc & Thraces ſub ſequenti eodem ſymbolo ornantur. Idem in Urſis, Tervingis. Anglevariis, Defenſoribus, & Vindicibus, Primis, & Secundis Theodoſianis ſpectantur, quorum illi ſub hoc, hi ſub ſequenti idem inſigne habent. Sed & Tertia Decimani, & Divitenſes Gallicani ſub Magiſtro militum per Thracias, Primorum, Secundorumque Theodoſianorum ſymbola fe-

runt. Victores sub hoc, & Felices Arcadiani juniores sub sequenti idem insigne gerunt, quod & Martiarii, Constantes, & Arecotti per Illyricum sumpserunt. Nunc de hujus Magistri Præsentalis officio est dicendum.

NOTITIA.

HABET autem dignitates infrascriptas.

Principem, Numerarios duos.

Commentariensem, Primiscrinios, qui numerarii fiunt.

Scriniarios, Exceptores, & cæteros apparitores Magistri militum in Præsenti quindecim.

CAP. XLI.

DE OFFICIO MAGISTRI *militum in præsenti*.

COMMENTARIUM.

OFFICIUM habet hic Magister Principem, Numerarios duos, Commentariensem, Primiscrinios, qui Numerarii fiunt. Hi in officio Magistri per Orientem, & Magistrorum peditum, equitumque Occidentis, & Comitum ac Ducum tam Orientis quam Occidentis adjutores vocantur. Habet & scriniarios, id est, epistolarum & libellorum scriptores & custodes, *l. in scriniis, & l. sequent. C. de prox. sacr. scrini. lib.* 12. qui subadjuvæ in officiis Comitum & Ducum Occidentis appellantur. In eodem officio erant & Exceptores, qui acta militum litigantium scribebant & officiales cæteri quindecim. In Officio Ducum Africæ Justinianus homines XI. statuit, *l. 2. in Notitia, C. de offi. P. P. Afri.* qui nullum gradum tenentes, erant simplices apparitores, forte anteambulones Magistrorum, de quibus supra diximus.

PRINCEPS eo officio fungitur, quo alius ejusdem nominis apud Præfectos Prætorio, causas enim militum coram magistro motas instruit, & exequitur. Numerarii notabant in libro, qui singulis diebus excubassent, nocte vigilias egissent, vel alia munia obiissent, ut sciri posset, qui in muneribus degebant succedere: Vegetius lib. II. cap. XIX. *in quibusdam*, inquit, *militibus notarum peritia, calculandi computandique usus exigitur. Totius enim legionis ratio, sive obsequiorum, sive militarium munerum, sive pecuniæ quotidie adscribitur actis, majore prope diligentia, quam res annonaria vel civilis annotatur. Quotidianas enim in pace vigilias, item excubitorum, sive angarias de omnibus centuriis & contuberniis, quæ vicissim milites faciunt, ut ne quis injuste prægravetur, aut alicui præstetur immunitas. Nomina eorum, qui vices suas fecerunt, brevibus inseruntur. Quando quis commeatum accepit, vel quot dierum, annotatur in brevibus: tunc enim difficile commeatus dabatur: nisi justissimis causis approbatis.* Hæc ille. Stipendia etiam militibus soluta notabant, quemadmodum Præfectorum numerarii, vectigalium, & tributorum rationes, *Rationarii* a Marcellino lib. XV. cap. V. appellantur ob prædictas rationes quas scribebant: *Interrogato*, inquit, *Remigio etiam tum Rationario ap-*

A *paritionis armorum Magistri.* Et lib. XIX. cap. IX. *Numerarii*, ait, *apparitionis magistri equitum.* Eorum officium idem plenius lib. XVIII. cap. V. describit: *Antoninus quidam*, inquit, *Rationarius apparitor ..... circa ratiocinia versabatur, qui vel quarum virium milites, ubi agant, vel procinctus tempore quos tuentur describens, itidem armorum, & commeatuum copiæ, aliaque usui bello futura, an abunde suppetant, indefessa sciscitatione percontans.* Hæc ille. Numerarios Comitum rei militaris *actuarios* Gratianus *in l. 3. in fi. C. de divers. off.* vocat. *Numerarii*, inquit,

B *Comitum illustrium virorum sive actuarii libram auri fisci viribus solvant, nisi statuta fuerint custodita.*

Eos numeri seu ordinis militaris ratiocinia tractare, & illi annonam erogare Valentinianus ad Probum P. P. scribit *in l. actuarii. C. de eroga. mil. an. Actuarii*, ait, *nisi expleto triginta dierum spacio pyntatia auctentica confestim tradiderint, species, quas ex fiscalibus conditis dissimulaverunt excludere, vel numero militum, cujus ratiocinia peractant, supersederint erogare, de propriis facultatibus vel militibus ipsis, vel fiscalibus horreis adigantur inferre.* In publicis enim civitatum horreis

C species annonariæ, *l. 1. 2. & pe. C. de navic. seu navel. pub. species, transpor.* militibus exhibendæ conservabantur, *l. nulli C. de off. rector. provin. l. fortissimi. C. de erog. milit. anno.* Duobus diebus bucellatus, ut supra diximus, tertio panis. Alternis diebus caro vervecina militibus dabatur, *l. 1. C. eod. tit.* Bucellatus autem erat, quem vulgo *biscoctum* appellant. Marcellinus lib. XVII. cap. VIII. *Firmato*, inquit, *consilio viginti dierum frumentum, ex eo quod erat in sedibus consumendum ad usus diuturnitatem excoctum, buccellatum, ut vulgo appellant humeris militum imposuit.* Hæc ille. Horum Numerarii seu Actuarii

D rationes scribebant, & capitum, id est, pabulorum quæ pro alimentis equorum exhibebantur, *d. l. fortissimi.* sed quia annonam, & stipendia, quæ tempore Romanæ Reipublicæ militibus dabantur, & a Numerariis annotabantur, egregie Polybius explicat, ejus verba Latine subjeci lib. VI. *de castrametatione Rom. Obsonium*, inquit, *pedites duos obolos accipiunt singulis diebus, Ductores ordinum duplum. Equites drachmam. Triticum datur peditibus Attici medimni, ex tribus duæ ferme partes. Equitibus hordei septem medimni singulis mensibus; Tritici duo, sociis peditibus æqua portio, Equiti tritici medimnus & tertia pars. Hordei medimni quinque,*

E *daturque id sociis muneri. Romanis tam frumenti quam vestis, armorumque, si quis hujusmodi rerum indiguerit, horum omnium quæstor certum ordinatum precium eorum obsoniis subtrahit.* Hæc ille.

Medimnus autem Atticus, inquit Suidas, pendet libras CVIII. obolus ferme VIII. nostros quadrantes. Actuariis duplex annona, & una capitatio dabatur, *l. 3. C. T. de numer. lib. 8. tit. 1.* erat autem annona quantum hominum ad victum sufficit, capitatio pabulum pro uno equo: Ammianus enim scribit lib. XXII. cap. IV. tonsorem Constantii Imper. vicenas diurnas annonas, & totidem jumentorum pabula habuisse,

F *quæ vulgo*, inquit, *capita dicuntur.* Præter hos erant & Actuarii civitatum, qui eandem annonam ad milites transferendam ab horreis publicis accipiebant, *l. actuarios. C. de numer.* & hæc quoad Numerarios Magistri Militum Præsentalis: nunc Commentariensi, de quo supra dictum est prætermisso, ad alios, id est, Primiscrinios veniendum.

PRIMISCRINIOS supradictis addit Notitia, qui numerarii fiunt: Hos adjutores & subadjuvas

Commentariensis & officii esse puto, qui delinquentes carceri mancipatos observabant, ut supra in adjutore P.P. Orientis diximus, qui enim hic & in aliorum magistrorum officiis primiscrinii dicuntur, in magistri militum per Orientem officio Adjutores vocantur, & ita etiam in Jure nominari videntur, *in l. 3. C. de appa. P. P.* Adjutoris quoque subadjuvas Justinianus officium Præf. Præto. explicans, Primiscrinios appellat, *in l. 2. §. in scrinio primiscrinii. Cod. de offic. Præfector. Prætorio Afr. In scrinio*, inquit, *Primiscrinii, quod est subadjuvæ, hominibus* x. *annonæ* XIV. *capitationes* XII. ita etiam intelligi censeo rescriptum Gratiani ad Potitum Vicarium, *in l. ult. Cod. de sportul.* quod jubet reum ab eo apparitore usque ad finem negocii observari, cui primum exhibitus fuit, quod si secus factum fuerit, Primiscrinius in quinque libris auri mulctabitur; ita adjutorem appellat, cujus onus erat carceri traditos custodire, itaque *l. ultim. Cod. de off. Præfect. urb. l. 4. Cod. de custod. reo*. Gratiani rescriptum de criminosis custodiendis, non autem ut vulgo, de civiliter litigantibus intelligo, proprie enim delinquentes exhibentur, *l. 1. C. de cust. reo. l. 1. C. de exhib. reis.* & custodiæ traditi observantur, *l. 4. C. de custo. reor.* Primiscrinios vero dictos puto, quia præcipuo officii scrinio præerant. Quandoque tamen Primiscrinius officii princeps nuncupatur, *l. 3. C. de appa. P. P. ad fi. l. 3. C. de diver. offic.* sed hic ab eo distinguuntur, ut nequeant commisceri. Aliquando & Numerarii Primiscrinii vocantur apud Notitiam in officio Præf. urbis, in Occidente, ac Comitem rerum privatarum, penes quem præter primicerios officiorum, alii omnes Primiscrinii appellantur, quia erant numerarii varias rationes privatas scribentes, HI PRIMISCRINII NUMERARII FIUNT, inquit Notitia, quoniam numerum delinquentium, varietatem delictorum, clausorum ordines, ætatem, sexum, & nomina condemnatorum, & absolutorum scribebant: quod etsi onus esset Commentariensis, *l. pen. vel ult. C. de cust. reor.* etiam adjutori incumbebat, quod præsertim Notitiæ tempore observari potuit. Non ergo intelligo primiscrinios numerarios factos fuisse, quia si aderant numerarii, ipsi frustra eum locum tenuissent, sed interpretor reos in delinquentium & criminum rationibus, & aliis hujusmodi annotandis numerarii officio functos fuisse.

SCRINIARII sequuntur, qui *Regerendarii* in officiis magistrorum peditum, & equitum Occidentis, ac Ducum vocantur. Eos Notitia in officio Ducis Arabiæ *Libellenses* interpretatur, quos in aliis Ducibus *subscribendarios* appellat. Hic ergo scriniarii pro libellensibus atque etiam epistolaribus accipiuntur, ut quandoque in hoc sensu Jura usurpant, *l. 3. C. de appa. Præf. præt. ad fi.* in officio quoque Proconsulis Asiæ eos Notitia pro epistolaribus sumit & a libellensibus separat. Alibi Scriniarios generaliter omnes magistrorum militum apparitores Anastasius Imperator appellat, quos etsi militum matriculis inscriptos militari juri testari posse negat, *l. scriniarios. C. de milit. testa*.

Cæteros vero apparitores XV. hujus magistri militum singularios esse existimo, quos omnes magistri militum habebant: Scribis vero, Ab actis, quemadmodum Comites, & Duces, rei militaris carent, quia apud eos instrumenta aut probationes rerum actarum robur non accipiebant, sed ab illis, qui populis jus dicebant: Magistri militum apparitores erant veri milites, nullis officiorum conditionibus obnoxii, *l. 1. & 2. C. de appar. mag. milit.* Quibusdam etiam pri-

A vilegiis, qui intra statutum numerum erant, potiebantur, *l. 1. & ultim. C. eod. titu.* Inter alia expletis militiæ stipendiis Tribuni prætoriani fiebant, & ab omnium judicum indictionibus erant immunes, *in l. penultim. C. de appar. mag. milit.* Principis quoque hujus officii munere functus Tribunus vigilum militaris *in dict. l. penultim.* creabatur. Ejus Primates nomina ex militia equestri mutuabantur, quæ D. Hieronymus in epist. LXI. *ad Pammachium*, ordine recenset: *Finge*, inquit, *aliquem Tribunitiæ potestatis suo vitio regradatum, per singula militiæ equestris officia, ad tyronis vocabulum devolutum: Nunquid ex*
B *Tribuno statim fit tyro? Non, sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques, postea tyro.* Hæc D. Hieronymus. His etiam nominibus vocantur a Justiniano, *in l. 2. in Notitia. C. de off. P. P. Afri.* qui Primicerium pro Principe seu officii capite ponit. Is erat ut Tribunus in ala equitum. item pro Senatoribus Numerarios, pro Commentariensi Ducenarium, pro Primiscriniis Centenarios, pro Scriniariis Biarchas, pro Exceptoribus Circitores nominat. Reliquos XI. vel XV. tanquam gradu carentes omittit: Erant enim simplices equi-
C res: Hi gradus in omnibus scholis reperiebantur, ut apud Constantinum, *in l. 1. C. de offi. mag. offic.* & Theodosium, *l. 3. C. eod. titu. & l. 1. C. de privileg. scholar.* legitur. Senatores erant qui cæteris auctoritate præstabant, & agenda consulebant. Ducenarii & Centenarii dicti sunt, qui CC. ac C. equitibus in ala seu Cuneo imperabant, quemadmodum & in legione Biarchus annonam custodiebat: Eratque ut signifer in legione, apud quem donativi militum pars servabatur. Circitor circumibat vigilias. Eques gradum non habebat, tantum tyronem præcedebat, & ideo raro nominatur. Plus autem erant Senatores, & qui
D Ducenariorum, Centenariorumque Biarchorum, & Circitorum nomine in officio honestabantur, quandoque III. V. aut VIII. ut apud Justinianum *in dict. l. 2. in Notitia. C. de offi. P. P. Africæ* legitur. Hujus officii Primates codicillis a Scriniario libellorum conscriptis, ac a Principe, & demum Magistro ipso subscriptis, probari oportebat, *l. ultim. C. de divers. offi. libr.* 12. Omnium enim Magistrorum, Ducum & Comitum militarium officia a Principe pendebant, & codicillis creabantur, quæ *probatoriæ* vocabantur, & in scrinio libellorum cum eorum nominibus & stipendiis conservabantur, *dict. l. ultim. & §.*
E 1. *Novell.* 25. CCC. apparitores, qui magistri militum præcepta & sententias exequebantur, coram eo tantum conveniri poterant. Cæteri apud P. P. vel P. V. vel Præsidem cogebantur respondere, *l. ultim. titu. 14. Novell. Theod.* Nunc ad alium Magistrum militum in præsenti est transeundum.

NOTITIA.

F

SUB dispositione viri illustris Magistri Militum Præsentalis.

Vexillationes.

Palatinæ sex.

Comites seniores.

Equites Braccati juniores.

Equites Batavi juniores.

Comites Sagittarii Armeni.

Equites Persæ Clibanarii.

Equites Theodosiani seniores.

Vexillationes Comitatenses VI.

Equites cataphractarii.
Equites cataphractarii Ambianenses.
Equites sexto Dalmatæ.
Equites secundi scutarii.
Equites scutarii:
Equites secundi Clibanarii Parthi.

Legiones Palatinæ VI.

Martiarii seniores.
Daci.
Scythæ.
Primani.
Undecimani.
Lancearii juniores.

Auxilia Palatina XVII.

Regii.
Cornuti.
Tybantes.
Constantiniani.
Martiarii juniores.
Sagittarii seniores Orientales
Sagittarii juniores Orientales.
Sagittarii dominici.
Vindices.
Buccinobantes.
Falconarii.
Thraces.
Tervingi.
Felices Theodosiani.
Felices Arcadiani juniores.
Secundi Theodosiani.
Quarti Theodosiani.

Item Pseudo-Comitatenses Auxiliarii sagittarii.
Officium autem suprascriptæ Magisteriæ in præsenti potestatis, cardinale habetur.
Habet autem dignitates infrascriptas.
Principes duos.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Primiscrinios, qui Numerarii fiunt.
Scriniarios.
Exceptores, & cæteros apparitores Magistri Militum in præsenti quindecim.

CAP. XLII.

DE ALIO MAGISTRO MILITUM *in præsenti.*

COMMENTARIUM.

SICUT duo Præfecti Prætorio initio instituti fuere, ita & duo magistri militum in præsenti, ut alter alteri posset resistere, si quid contra Principem ausus esset moliri. Hic, de quo agimus, sex vexillationes Palatinas, totidem Comitatenses, Legiones item sex Latinas, & auxilia Palatina XVIII. regebat, quæ palatium, & Prin-
A cipem tuebantur. Eadem habet insignia, quæ alter militum Magister, excepto libro mandatorum in cujus rubro dorso unius tantum Principis vultus exprimitur, in alterius duo. In manuscriptis liber longus cœruleo, & surrecto tapeto nixus, argento tegitur, aureis fasciis in capitibus, ac medio cinctus, ut in alio Magistro est visum. Hic superiore aliquanto major fuisse videtur, cujus officium cardinale, id est, principale, & præcipuum dicitur. Sic D. Gregorius epist. LXXXI. lib. I. Diaconum *Cardinalem* vocat, qui est primus. *Liberatus*, inquit, *quia diaconi fungi prohibetur officio, si a decessore tuo non est factus Cardinalis, ordinatis*
B *a te Diaconibus, nulla debet ratione præponi*. Et epist. LXXVII. & LXXIX. ejusd. libro Martinum Salonæ Cardinalem, sacerdotem creat, id est, Episcopum, ut supra alios sacerdotes vocat. Plinius quoque octo ventos *Cardinales* appellat, qui sunt principales.

Duos etiam sui officii Principes hic magister habet. Superior unum tantum, in cæteris conveniunt: Omnes codicillis scriptis a scriniariis libellorum, & ab Imperatore, ac Magistro subscriptis probantur, *l. ult. C. de diver. offic.*

C

CAP. XLIII.

DE VI. VEXILLATIONIBUS *Palatinis, alterius Magistri militum in præsenti.*

HÆ erant hujus Magistri militum in præsenti vexillationes.

COMITES SENIORES eodem titulo honestati, quo & ipsi militum Præfecti, & Legionum. Hi etiam sub Magistro equitum in Occidente intra
D Italiam militabant, ubi eorum symbola repræsentantur, quæ hic omittuntur, ad differentiam Comitum juniorum, qui inter Occidentis Comitatenses recensentur, seniores sunt dicti.

BRACCATI JUNIORES. Hi in Occidente non reperiuntur, sed tantum Braccati seniores.

BATAVI JUNIORES. Hi in Occidente sunt ex IX. Palatinis Vexillationibus, ubi cum suis symbolis visuntur. Hi primum sub C. Julio Cæsare militarunt, postea ab Augusto vocati sub duobus vexillis manserunt. Dion libro LV. *Delecti sunt*, inquit, *equites externi nominati Batavi, a Batavia,*
E *quæ est insula in Rheno flumine. Hi sunt equites præstantissimi, quorum certum numerum dicere non possum: quia nondum statam formam habent, sed Augustus cœpit eos censere, & ipsorum rationem habere ab eo tempore, quo cum patre militarunt, illosque contra Antonium pugnaturus vocavit & retinuit. Nunc sunt proprius globus seu ordo, virgamque ut Centuriones gestant.* Hæc Dion. Horum puto esse, quæ P. Victor in epilogo regionum urbis duo vexilla communia appellat, his postea aliæ Palatinæ vexillationes sunt adjunctæ.

COMITES sagittarii Armeni ex Armenia lecti, quorum magnus erat numerus, scribit Vopi-
F scus in *Aureliano* ei DC. Armenos assignatos fuisse. M. vero Antoninus CCC. Pescennio committit, Spartian. in *Pescennio*.

EQUITES Persæ Clibanarii,

THEODOSIANI seniores, de quibus supra dictum fuit.

CAP. XLIV.

DE VI. VEXILLATIONIBUS *Comitatensibus.*

SEX aliæ Vexillationes Comitatenses appellatæ eidem magistro parebant, videlicet;

EQUITES CATAPHRACTARII, quorum DCCC. Aureliano Valerianum dedisse apud Vopiscum legimus.

EQUITES CATAPHRACTARII AMBIANENSES, ex Galliæ populis in Belgis prope Morinos lecti, in Occidente non sunt.

EQUITES SEXTO DALMATÆ.

Octavo Dalmatæ in Occidente reperiuntur inter Vexillationes Comitatenses.

SECUNDI SCUTARII, juniores in Occidente inveniuntur. Hos a scutariis differre arbitror, qui in scholis Magistro officiorum parebant, & quos Valentinianus regebat, cum Imperator est creatus, ut Marcellinus lib. XXVI. refert.

EQUITES SCUTARII sunt inter Comitatenses Occidentis. Scutariorum prima & secunda schola Magistro officiorum parebat. Hi forte erant ex prima schola, quæ infra sub Magistro militum per Orientem inveniuntur.

EQUITES secundi Clibanarii Parthi, de quorum nominibus supra dixi, in Occidente non reperiuntur. Horum symbola neque in impresso, neque in manuscriptis codicibus apparent, sed multa ex his quæ sunt in Occidente, apud ejusdem nominis numeros accipi possunt. Nunc ad pedites & Legiones, Auxiliaque est veniendum.

CAP. XLV.

DE VI. LEGIONIBUS PALATINIS, *sub alio Magistro militum in præsenti.*

SUB eodem Magistro erant sex aliæ Legiones Palatinæ appellatæ, videlicet:

MARTIARII seniores. Hi habebant fere *idem insigne*, quod Martiarii juniores, sub præcedente Magistro Præsentali: In hoc tantum *differebant*, quod in horum *clypeo orbis oblique decussatus duobus conjunctis circulis cingitur*, qui duplici, junctoque Imperio regi insinuatur: colores etiam in aliquo variant, & nulla hic crux apparet: Duplexque luteus circulus clypei marginem ambit; eadem utrorumque est significatio.

DACI, ex Dacia adducti, in *rubeo clypeo, rubrum globum luteo circulo inclusum tenent*, quem *densæ viridesque cuspides undique protegunt. Luteus prasinusque limbi marginem ambiunt.* Id perpetuam duplicisque conjuncti Imperii munitionem contra hostes & cladem per mucrones indicat, quorum sanguis per rubrum significatus, campos inundat. Simile gestant Regii sub hoc Magistro; Nervii & Fortenses, sub alio Magistro militum Præsentali, nisi quod horum parma rubet, & densiores cuspides apparent.

SCYTHÆ ex Scythia, nunc Tartaria dicta, profecti erant sagittarii, Ælian. *de instr. acieb.* In *parma cœrulea rubrum globum luteo circulo cinctum ferunt*, *quos* XIV. *acuti rhumbi circumstant*, qui acuta ferri acie, hostes Rom. Orbis, uno, seu conjuncto Imperio recti jugulandos minantur: ego has plumbatas, seu martiobarbulos fuisse existimo, quibus hæc legio pugnabat; de hoc genere telorum late Vegetius disserit lib. I. cap. VII. Innumeræ apud Esculum prope Truentem flu-

A vium hujusmodi plumbatæ hac forma oblonge reperiuntur, & quandoque literis incisæ, quas apud me habeo. Extrema duplex circulus luteus & viridis circumdant. In manuscripto Ursini duplex cuspidata corona: altera cœrulea, altera alba duos orbes tuetur.

PRIMANI, ex prima legione contracti, de quibus ita Marcellinus lib. XVI. cap. XII. loquens de Constantio: *Iter sibi aperiendo ad usque Primanorum legionem pervenit locatam in medio*; Festus ait, *Primanum* esse primæ legionis Tribunum, qui ejus tributum describit. Quinque legiones primæ sunt appellatæ, Italica, Minervia, B Adjutrix, & Parthica, ac prima Classica a Claudio inventa. Ex qua harum hi sint contracti, non constat.

In eorum *luteo clypeo rubeus orbis, duobus contortis, rubentibusque funibus arcte constringitur, qui latius extensus alium exteriorem majoremque globum, partim cœruleum, partim luteum complectitur.* Orientalis Occidentalisque Imperii arctam conjunctionem, & unitatem indicat, non secus ac si crasso arctoque fune colligata essent. Ex *Ecclesiast.* cap. IV. id sumptum videtur; *Funis*, inquit, *triplici nexu contextus, haudquaquam facile perfrin-* C *gitur*: Primus globus orbem Rom. duplici connexoque Imperio, non secus ac pluribus filis funis connectitur, regi insinuat. Alius major orbis, coloribus distinctus & ipse portendit orbem Rom. etsi divisum, uno arctoque Imperio conjungi. Rubeus color in funibus purpuram referens, Imperii est proprius. Duobus quoque circulis, luteo & rubro clypeus cinctus; duo orbis divisa imperia in unum coire significat.

UNDECIMANI ex undecima legione conflati, *idem tenent insigne.* XI. legio, Claudia, Pia, Felix est cognominata, quia a Claudio, Camillo contra eum conspirante, non defecit. Hæc & ve- D terana legio, pro Othone adversus Vitellium stetit. Tacitus lib. II. *Hist.*

LANCEARII juniores fere idem symbolum quod seniores sub alio Magistro Militum Præsentali gestabant. Nempe *in medio albæ parmæ, globulum luteum, rubro luteoque circulis cinctum præferebant, quem* XIII. *stipites seu trabes rubeæ undique firmabant*; Rom. orbem duplici conjunctoque Imperio administratum, adversus vim hostium munitum esse indicant. Aquæ subtus inundant, quæ eandem in maris Imperio conjunctionem esse ostendunt. Marginem cingunt circuli luteus & cœruleus, qui & ipsi, duplicis Imperii perpetui- E tatis sunt symbolum.

CAP. XLVI.

DE XVIII. AUXILIIS PALATINIS *alterius Magistri militum Præsentalis.*

PRÆTER sex Legiones Palatinas XVIII. Auxilia hic Magister militum regebat, quæ erant:

REGII Hyperboreorum Sarmatarum, auctore Ptolemæo, sunt populi Græce *Basilici* dicti. *Rubro in clypeo, album orbem, cæruleo al-* F *boque circulis inclusum gestabant: Hos rubens corona, densis cuspidibus armata, undas supernatans munit*; quemadmodum in Dacis est dictum. In Codice Ursini cuspides, & medius circulus sunt cœrulei.

CORNUTI, ex oppido Illyrici Cornuto contracti. In fabricis enim Illyrici Notitia Cornutensem scutariam nominat, a loco Cornuti dictam. Horum insigne ita Pierius lib. XV. cap. XXXI. describit: *Cornutorum gestamen erat parma lutea, sed*

nigro circulo aliquantulum interius circunducto, in cujus medio, angues rubri duo, non e baculo, sed velut e cippo quodam identidem rubro emissi, ad osculum incurvabantur: in cippi medio ancile parvum erat colore perpictum luteo, duabus in medio lineis nigris, a dextra ad lævam in parallelum dissecantibus, in superiore ejus parte T. centurionis signum notatum erat; ita Pierius. Ancile cum lineis, & T. in impresso non apparent. In manuscripto Ursini, quod Pierius ancile esse putat, est typus pene hujusmodi, quo orbis Romani divisionem, sed unum permansisse Imperium, indicari puto, ut ubique fere significatur. in Madruciano est albus globus a duobus Principibus rectus. Literam vero T. Centurionis notam esse non arbitror, potius enim Tribunum denotaret, quem Præfectum Cornuti habebant. Marcellinus libro XVI. cap. XI. *Velites*, inquit, *cum Bainobaude Cornutorum Tribuno misit*: Illud itaque sanctissimæ Crucis signum esse censeo, sub cujus præsidio tutum Romanum vivebat Imperium, ut in Martiariis junioribus, & Batavis senioribus est visum. Per angues ad osculum inflexos summa duorum Principum concordia denotatur. Nigra linea quandam quidem divisionem, sed firmitatem Rom. Imperii significat. *Colores enim alii, ex uno in alium transeunt, obscuriorisque corporis admixtione densiores fiunt: sed ubi ad nigrorem perventum est, ibi color consistit*: ut Pierius lib. XXII. cap. I. monet. Alciatus pro anguibus duo cornua ponit, lib. V. cap. XIII. *Parerg.* Cornutorum sæpe Marcellinus meminit in lib. XV. *quos fluxioris fidei, & ubertate mercedis ad momentum omne versabiles fuisse* scribit. Idem lib. XVI. c. XII. *Cornuti*, ait, *& Braccati diuturno præliorum usu firmati excipiunt eos*, id est, elephantes. In Occidente seniores, & juniores Cornuti, inter Auxilia Palatina merent.

TUBANTES ex Germania collecti. Cornelius Tacitus lib. I. *Annal. Excivit*, inquit, *ea sedes Bructeros, Tubantes, Usipetes*. Et libro XIII. *Chamavorum quondam ea arva, mox Tubantum, & post Usipiorum fuere*. Et postea: *Sola Ansibariorum gens retro ad Usipios, & Tubantes concessit*. Hi etiam in Occidente militabant. In *rubra parma globum luteum cippo cœruleo præfixum gestabant*, ad stabilitatem Rom. Imperii denotandam. *In summo vero parmæ erat cœrulea tabella*, quæ lex a Principe, velut ejus domino data alte spectatur. In manuscriptis pro tabella est dimidius orbis cœruleus supra luteum, qui alii junctus, plenum orbem Romanum efficit, qui dimidiatus a duobus Principibus regitur.

CONSTANTINIANI a Magno Constantino dicti, *eadem* habent *insignia*, quæ & Mattiaci seniores, sub alio Magistro Præsentali, *coloribus tantum differunt*. Hi enim *orbem album, duobus rubro luteoque vinculis constrictum* tenent, forte ut alter utri distinguerentur. In manuscriptis, globus duabus nigris lineis est decussatus: In Codice Ursini, corvi sunt lutei; in Madruciano albi; in meo utrobique nigri apparent.

MATTIACI juniores in umbone *cœrulei clypei album globum, duobus circulis, rubro, & albo clausum præferunt, supra sunt duorum Principum imagines, a duobus angelis, seu geniis alte sublatæ*: Typi sunt victoriæ eos extollentis, siquidem alæ gloriam, victoriamque alte volantem significant. Pierius lib. XXI. In Ursini codice id deest, sed globulum quinque circuli, niger, albus, cœruleus, rubeus, & luteus, circumplectuntur, Romanum orbem quinquies conjunctum, munitumque portendit. codex impressus habet, *Martiarii*, sed alii *Mattiaci*, de quibus supra.

SAGITTARII seniores Orientales dicti, ad eorum, qui sunt in Occidente, differentiam: *sagittarios ex Oriente* Herodianus in VIII. in prin. appellat. Horum insigne ita describit Pierius libro IV. capite XVII. *Equi duo dimidiati coloris lutei in cœruleo clypeo, quem ruber circulus ambibat, aversi prosilientes a centro, quod luteum, in medio rubræ peltæ, pro umbilico appositum erat, ita ut ab ipsa pelta trames coloris ejusdem ad rubrum usque ambitum protenderetur, ejus ordinis erat insigne, qui Sagittarii seniores Orientales appellabantur*. Hæc ille. Duo dimidii equi, duo sunt Principes dimidium in orbe Romano Imperium tenentes. Hi velut contra diversos hostes, alter ab Oriente, alter ab Occidente impetum faciunt; Victoriam vero aversi equi significant, ut Pierius censet, eod. libro. Pelta autem orbem inclusum a Principibus defendi indicat. In impresso a duplici columna rubea, duplex pelta tegitur, quod a duobus Principibus orbem Romanum firmo robore defendi insinuat; Marginem fascia rubens cingit.

SAGITTARII juniores Orientales post supradictos lecti, & in Oriente degentes. In *parma alba globum*, ut Mattiaci juniores, *luteum, albo luteoque circulis cinctum tenent. Superne duo viri*, id est, Principes *in tabella* sunt depicti, *qui se respicientes dextra typum concordiæ elevant*, velut mutuum sibi auxilium pollicentes. *Extrema albus & rubeus circuli ambiunt*. Referunt duos animis vinctos Principes orbem duplici conjunctoque Imperio regentes. In Ursini codice tabella sine Principibus in parma rubea visitur. Eam albam habet Madrucianus. De Auxiliis Sagittariorum, Capitolinus in *Maximino* ita scribit: *Orientalia secum trahebant auxilia, quia nulli magis contra Germanos, quam expediti Sagittarii valent*. Reperiuntur Armeni inter sagittarios militasse, qui & ipsi sunt Orientales, & Iturei, quorum non magnus erat numerus. Vopiscus in *Aureliano In tua potestate erit militiæ magisterium: habes sagitarios Ityreos trecentos, Armenios sexcentos*. De his supra dictum fuit.

SAGITTARII Dominici, credo legendum *Domanici*, a Domano oppido Armeniæ, vel Arabiæ Felicis. Utrobique enim hujus nominis Civitas reperitur.

In *clypeo cœruleo luteum orbem, rubro circulo inclusum gestant: superne duo genii mulieris caput sustinent*, quod Principum providentiam referre supra dixi, ab eorum geniis rectam. Manuscripti coloribus variant.

VINDICES a C. Julio Vindice forte dicti, qui in Galliis Prætor primus a Nerone defecit: *Gallus fuit*, inquit Dion, *ex regia stirpe, & patre Senatore descendens, Vir magnis viribus corporis, ac multa præditus providentia, peritus rei militaris, & ad omne præclarum facinus audax*. Hæc ille. Pars ejus militum *Vindices* appellati, diu id nomen retinuisse videntur. Puto tamen a *vindicando* hos dictos, sicut *Defensores* a *defendendo*. Et idem fere utrique gestant insigne, quod ita Pierius l. XV. c. XXXIII. describit: *Iis proximi erant, & ordine, & præfectura vocati Vindices, qui cœruleas, Mori instar, colubres in caducei morem flexas pro insigni habebant; in parma tota lutea, ubi angues pedamento committebantur appliciti, coalitique. Aureus erat umbilicus*. Ad concordiam Principum orbis Romani, & unitatem firmitatemque pertinet hoc insigne, simile est Defensorum alterius Magistri militum Præsentalis: sed horum clypeus limbo caret. In Madruciano supra anguium capita lorum nodo est constrictum: Quod arctam utriusque Principis conjunctionem insinuat: elegans est ænigma, figuraque nodi est hujusmodi. 8

BUCCI-

BUCCINOBANTES sunt Alemani juxta Moguntiacum: Ammianus lib. XIX. cap. IV. loquens de Valentiniano: *In Macriani*, inquit, *locum Buccinobantibus, quæ contra Moguntiacum gens est Alemanna, Regem Fraomarium ordinavit*. Horum *parma rubra, globum luteum duobus circulis cœruleo & luteo circundatum præfert*: Orbem Romanum duplici junctoque Imperio rectum portendit. Duplex item circulus, albus & rutulus marginem cingunt, qui idem significant.

FALCONARII a Falconara fluvio Siciliæ appellati: *Horum*, inquit Pierius lib. XV. *gestamen erat, in parma tota purpurea, angues duo cœrulei colore tamen dilutiore, binæ utrinque aures acutæ longeque surrectæ. Hi non baculo, sed lato cuidam pedamento committebantur, (liceat ita collumellam appellare, quæ sustinebat angues,) unde mox in superiorem caducei partem curvabantur: fulcrum illud lato satis spacio binas hinc inde plicas acutis angulis porrigebat. Medium hujus spacii umbilicus aureus occupabat: Qui id præferebant milites Falconarii nuncupabantur*. Hactenus Pierius. Hoc signum concordiam duorum imperantium denotat, quæ per angues repræsentatur: Aureus umbilicus typus est orbis aurei sæculi a Principum conjunctione producti. Meus codex cœruleam parmam ostendit, & inter medias utriusque anguis squammas luteus orbis, luteo circulo cinctus clauditur. Idem fere gestamen erat Cornutorum sub hoc Magistro.

THRACES in *clypeo cœruleo, luteum leonem, elato sinistro pede, & cauda erecta*, Principis hostes scrituri argumentum habebant, velut Iberi sub præcedente Magistro: Fortitudinem etiam hoc animal refert. In manuscriptis utrobique Leo in dorso globum luteum gerit, orbis est, quem suis viribus Romanus Princeps sustinet.

TERVINGI, vel, ut legit Pierius, *Teriungi*, forte Turingi, aut Trugi, ab his Germaniæ populis collecti, quorum insigne idem Pierius lib. XIII. ita describit: *Observes alicubi duos dimidios lepores, coloris lutei in punicea parma, cujus medium rubra occupat collumella, supra quam pila lutea, faciem insignem humanam coloris identidem lutei sustinet*. Lepus significat vigilantiam, siquidem hoc animal est vigilantissimum, quod oculos inter dormiendum apertos tenet: Unde in proverbium abiit, *Leporinus somnus*. Hi ergo duo Orientis, & Occidentis vigilantes Principes referunt. Caput vero humanum, eorum prudentiam cum vigilantia conjunctam. In simili Ursorum symbolo, canes pro leporibus sunt depicti.

FELICES THEODOSIANI, in *cœrulea parma duplicem luteum globum rubro pedamento præfixum habent, quos Sol radiis illustrat*; Orientis Occidentisque velut gemini orbis, unum Imperium repræsentatur, quem Imperatorum circumfusa virtus illustrat, per Solem significata, ut Pierius libr. XLIV. explicat. Sed melius ad Divini numinis auxilium refertur. In Ursini Codice Luna Soli conjunta orbem respicit; Principis providentiam Divino numini afflatam insinuans. Luna pro Ecclesia solet poni, Sol pro Christo eam illustrante.

FELICES Arcadiani juniores, post alios Arcadianos ab Arcadio inventi, in *clypeo purpureo album globum cœruleo & luteo circulis cinctum gestant. Hos vallum cœruleum rostris in summo prominentibus interlunatum undique munit*: Id Roman. orbem duplici Imperio rectum, ab omni parte ita munitum esse innuit, ut cladem hostibus minetur. Simile est symbolum Victorum sub præcedenti Magistro, & Martiariorum Constantum, atque Attecotorum sub Magistro militum per Illyricum.

SECUNDI THEODOSIANI post primos a Theodosio instituti eo insigni honestantur, quod Pierius lib. IV. ita describit: *Luteus equus erat in imo parmæ ferrugineæ coloratioris, cujus umbilicus albus rubro continebatur. circulo, quem alter coloris lutei circumibat*. Hactenus ille. Hoc animal Principis ferocitatem ostendit, qui supra dorsum orbem duplici junctoque Imperio unitum sustinet. In aliis codicibus, non equus, sed felis videtur depictus, in parma Primorum Theodosianorum, qui simili symbolo utuntur, est canis. Primos autem & alios secundos Theodosianos, Isauros, sub alio Magistro militum præsens Notitia recensuit.

QUARTI THEODOSIANI quarto loco ab illo Principe instituti, *cœruleum clypeum nigris lineis decussatum gestant*, quo typo Imperium, etsi ex facie divisum, unitum tamen intelligi volunt. Possunt & quarti Theodosiani pro quarta eorum schola accipi, ut supra de tertio & quarto Dalmatis est dictum.

PSEUDO-COMITATENSES auxiliares sagittarii prædictis adjunguntur, quos per errorem his additos fuisse existimo, essent enim XVIII. auxilia, quæ Notitia XVII. tantum proposuit. Deinde hi in manuscriptis non leguntur, nec ulla eorum apparent insignia, quare videntur expungendi. In manuscriptis vero duplicatum insigne Quartorum Theodosianorum reperitur, quod & Felicibus Arcadianis Junioribus adscribitur, qui & ipsi hic per errorem bis scribuntur. Forte Felices Theodosiani seniores, & Felices Honoriani seniores, qui sub sequente Magistro per Orientem inter ultimos X. Vexillationum Comitatensium, cum suis symbolis recensentur, hic sunt reponendi, ibi enim ultra numerum illorum equitum abundant, nec equites esse possunt: quorum nulla in Oriente apparent insignia, quæ ibi ipsis solis attribuuntur. Quare loco Pseudo-Comitatensium si prædicti hic ponantur, XIX. hujus Magistri erunt Auxilia. Pseudo-Comitatenses autem illos appellatos fuisse censeo, qui non veri sunt Comitatenses, sed ipsos tamen imitantur, de quibus suo loco dicetur. Hæc de Magistris Militum in præsenti; Nunc ad alios per provincias Magistros est veniendum, id est, ad alium, qui Orientem tuebatur.

CAP. XLVII.

DE MAGISTRO MILITUM *per Orientem*.

AD COMPRIMENDOS hostium impetus, & subditorum tumultus, in tribus Orientalis Imperii tractibus totidem cum pluribus copiis Magistri militum locati erant, duos nunc *generales exercitus* vocant. Unus per Orientem, alius per Illyricum, tertius per Thracias, sed Limitaneis Ducibus, aut Comitibus castrorum, etsi eorum copiis utebantur, non imperabant. Leo, & Zeno ad Joannem Magistrum officiorum, *l. viros, C. de diver. offic.* 12. *Duces*, inquiunt, *eorum apparitores, nec non limitaneos castrorumque præpositos tantummodo ex sublimis judicii tui sententia conveniri, nec aliis subjacere judicibus præcipimus*: Noster autem Magister per Orientem in quatuor ejus diœcesibus dispositas copias habebat, nempe Oriente, Asiana, Pontica & Ægypto: Nam etsi Præfectus Prætorio Orientis, etiam Thraciis præesset: hæ propter ingruentem hostium multitudinem proprium magistrum obtinuerunt, & pro duobus Orientalis Imperii præfectis, tres in Orientis provinciis præfati magistri sunt instituti. inter alios Magistrum

militum per Orientem, tanquam cæteris digniorem Notitia præmittit. Huic alium postea Justinianus addidit. Victo enim, per Belisarium Ducem, Rege Persarum, ac pace cum illo inita, in utraque Armenia, & Ponto Polemoniaco Zetam Magistrum militum cum legionibus & auxiliis constituit, *l. ultim. C. de offi. magist. milit.* quem Armeniam magnam interiorem nuncupatam, ultra Euphratem inter Taurum & Antitaurum tueri jussit, videlicet Anzatenos, Astianeos, Amitenos, Pontum Polemoniacum, Zophavenos, seu Sophenos, Balabitenos, ut traditur *in Novell.* 31. In reformatione quatuor Præsidum Armeniæ, quæ erant loca prope limites, in quibus Magister excubabat.

NOTITIA.

SUB dispositione viri illustris Magistri Militum per Orientem.

Vexillationes Comitatenses X.

Comites cataphractarii.
Bucellarii juniores.
Equites armigeri seniores Orientales.
Equites tertio Dalmatæ.
Equites primi scutarii Orientales.
Equites secundi Stablesiani.
Equites tertii Stablesiani.
Equites promoti Clibanarii.
Equites quarti Clibanarii Parthi.
Equites primi sagittarii.
Cuneus equitum secundorum Clibanariorum Palmyrenorum.
Felices Arcadiani seniores.
Felices Honoriani seniores.

Legiones Comitatenses IX.

Quinta Macedonica.
Martenses seniores.
Septima Gemina.
Decima Gemina.
Balistarii seniores.
Prima Flavia Constantia.
Secunda Flavia Constantia Thebæorum.
Secunda Felix Valentis Thebæorum.
Prima Flavia Theodosiana.

Pseudo-Comitatenses X.

Prima Armeniaca.
Secunda Armeniaca.
Fortenses auxiliarii.
Funditores.
Prima Italica.
Quarta Italica.
Sexta Parthica.
Prima Isauria sagittaria.
Balistarii Theodosiaci.
Transtigritani.
Officium autem Magisteriæ per Orientem potestatis cardinale habetur.
Habet autem dignitates infra scriptas.
Principem.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Adjutorem.
Scriniarios.
Mensores.
Exceptores, & cæteros apparitores. Postea sequitur:
Magistri militum per Orientem XXV.

DE INSIGNIBUS MAGISTRI *militum per Orientem.*

COMMENTARIUM.

MAGISTER militum per Orientem insignia habet, ut secundus Magister Præsentalis, & fere idem officium, quod & ipsum *Cardinale*, id est, præcipuum vocatur, videlicet, Principem, Numerarios duos, Commentariensem, Adjutorem, Scriniarios, Mensores, Exceptores, & cæteros apparitores XXV. *Mensores*, seu Metatores, inquit Vegetius lib. II cap. VII. *in castris ad podismum dimetiuntur loca, in quibus tentoria milites figunt, vel hospitia in civitatibus præstant*: venientem enim exercitum præcedebant, & in urbibus, oppidis, ac villis domos notabant, in quibus quique milites hospitarentur: Vulgus Italicum *Forerios* appellat. Valentinianus *in l.* I. *C. de metat. lib.* 12. *Si quis*, inquit, *metatorum nostrorum manum, qua deputatas singulis domos, notant, & postibus hospitaturi nomen adscribunt, delere non dubitaverit, ad instar falsi reus tenetur.* Hactenus ille. Tertia vero ædium pars militibus dabatur, duas sibi dominus retinebat. Sed illustribus personis, veluti ipsi Magistro dimidia assignabatur. Arcadius & Honorius *in l.* I. *C. eod. tit. In tres*, inquiunt, *domus divisa partes, primam eligendi dominus habeat facultatem, secundam hospes, qua voluerit, exequatur, tertia domino relinquenda.* Ergasteria ab hoc onere erant immunia, *d. l.* 2. 3. & 4. *C. eod. tit.* Nihil vero ipsis præter solum hospitium quicquam aliud præstabatur, *l. devotum C. eod. tit.* Vegetius lib. II. c. VII. tamen a mensoribus metatores separat: *Sunt*, ait, *metatores, qui præcedentes locum eligunt castris.* Hi sub aliis militum Magistris neque in Oriente, neque in Occidente reperiuntur. Habebat Magister militum per Orientem & alios apparitores XXV. Alii vero XV. forte stipatores, aut ad diversa munera obeunda paratos: In Notitia legitur *exceptores & alios apparitores, Magistri militum* XXV. sed hæc verba præcedentibus sunt conjungenda hoc modo: & alios Apparitores Magistri militum XXV. Principatus munere in hoc officio functi, Tribuni militum fiebant. Numerarii & ipsi inter Tribunos Prætorianos, seu Principis stipatores recipiebantur, *l. pen. C. de apparit. magist. milit.* Nullusque eorum ad personalia munera a magistratu adstringi poterat. Omnes codicillis a scriniariis libellorum scriptis, & ab ipso Principe, & Magistro subscriptis probari oportebat, *l. ultim. C. de divers. offic. lib.* 12. sub hoc Magistro militum erant Vexillationes Comitatenses X. Legiones Comitatenses IX. Pseudo Comitatenses X.

CAP. XLVIII.

DE VEXILLATIONIBUS *Comitatensibus* X. *sub Magistro militum per Orientem.*

VEXILLATIONES Comitatenses sub Magistro militum per Orientem hæ recensentur.

NOTITIA

Insignia Viri Illustris Magistri Militum in Presenti

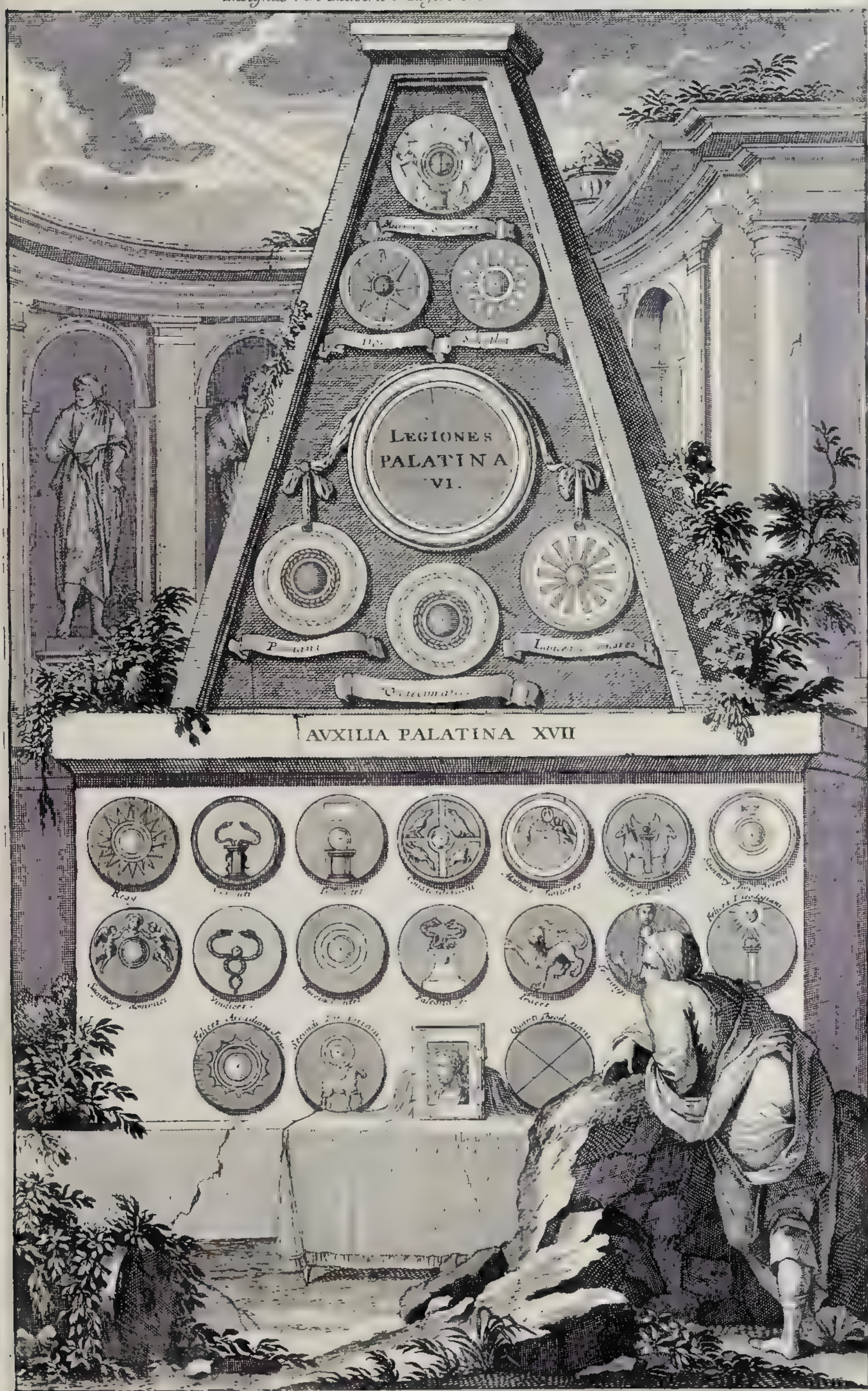

Fig. 147.

NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS
MAGISTRI
MILITVM
PER ORIENTVM

Vexillationes Comitatenses X

Felices Arcadiani Sen
Felices Honoriani Sen

Legiones Comitatenses IX

Septima Gemina
Prima Flavia Constantia
I Flavia Theodosiana

Pseudo Comitatenses X

Prima Armeniaca
Fortenses Auxiliarii
Funditores
Prima Italica

COMITE cataphractarii. Hi equites forte erant tertii ordinis, Comites & perfectissimi.

BUCCELLARII juniores, id est, post seniores creati: *Erant*, ait Suidas, *Gallograeci sive Galatae: Buccellarii*, inquit, *Gallograeci nominantur, & eorum regio Gallograecia, unde hi equites erant contracti*. Leo & Anthemius *in l. ult. C. de vi publ.* praecipiunt, ne quis Buccellarios in suis alat praediis, neque Isauros, vel ad perterrefaciendos alios, vel ne a militia quemquam avocent. Quid simile constituit Justinianus de militibus *in Novell.* 116. ne quis eos in suis teneat praediis vel aedibus, ex quo a munere militiae avocentur. Etymologia Buccellarii data ab Accursio *in d. l. ult.* est ridicula. Cedrenus in *Romano Argyro* Buccellarium regionem saepe nominat. *Prusianus*, inquit, *pro monacho traditur, ejusque mater ex Mantinae monasterio, quod est in Buccellario, in Thraciam transfertur*. Idem in *Michaele Paphlagone*: *Hiatus*, ait, *in Buccellariis terraemotum subsecutus est, & quinque integra absorpsit oppidula*. Et in *Constantino Copronymo*, Manem Praefectum in Buccellarium missum ab eo fuisse scribit. Constantinus Porphyrogenneta *de Thematib.* inter Isauriam & Cappadociam Buccellarium locat. Describens enim Anatoliam: *Habet*, inquit, *a sinistra partes quasdam Buccellarii, & initium Cappadociae: Ad dextram autem Isauriam*. Unde vero locus Buccellarium sit vocatus, idem infra aperit *Themat.* VI. *Thema*, inquit, *Buccellariorum non a loco aliquo appellationem accepit, neque a gente aliqua, quae ita vocaretur, sed quod militum asseclae essent, & commeatum ejus veherent: Buccellarius enim Latina lingua vocatur is, qui rei panariae custodiam gerit, ut milites expediti, & ab omni onere liberi ad bellum essent. Buccellus enim vocatur cibarium, circularem figuram prae se ferens, cellarius autem custos panis: proprio vero & Graecanico nomine hi Maryandeni vocantur, cognominati etiam Galatae*. Haec ille.

EQUITES ARMIGERI, seniores Orientales, ad differentiam Armigerorum seniorum Comitatensium, qui sunt in Occidente: Quemadmodum Ferentarii armaturae pedites vocantur, ut ait Vegetius lib. II. cap. XV. ita hi a gravibus armis *armigeri* sunt dicti: sub Comite Aegypti & Duce Scythiae in limitibus excubabant, ut infra dicetur.

EQUITES TERTIO DALMATAE, Justiniano imperante in Phoenicia Libani degebant, quos ipse ejus provinciae Moderatori commisit, §. 1. & 2. *dicto* 8. & Dalmatae etiam sunt in Occidente, de his supra.

EQUITES PRIMI SCUTARII Orientales sub Comite Aegypti, & Duce Moesiae primae militabant, forte erat una ex XI. scholis sub Magistro officiorum, & schola prima.

EQUITES SECUNDI STABLESIANI: horum pars Pelusium incolebat: sub Comite rei militaris per Aegyptum, & Duci Moesiae parebant.

EQUITES TERTII STABLESIANI, Stablesiani Africani, & Italicani in Occidente sub Magistro equitum reperiuntur, qui horum pars esse possent.

EQUITES PROMOTI CLIBANARII.

EQUITES QUARTI CLIBANARII PARTHI.

EQUITES PRIMI SAGITTARII. hi sunt etiam in Occidente.

CUNEUS EQUITUM SECUNDUM CLIBANARIORUM PALMYRENORUM. Non longe ab Euphrate distat Palmyra, vastasque circum habet solitudines, ut ait Plinius lib. V. cap. XXV. *Nat. Hist.* sed ipsa nobilis situ, & divitiis sui soli, & aquis amoenis. Fatalis urbs Romanis, ultra eam enim nunquam Imperium proferre potuerunt, Hebraice תמר *Tamar* dicta, *Ezech.* cap. ult. v. 28. & a Salomone rege condita, colonia Romanorum fuit, *l. 1. ff. de censib.* Ab Hadriano instaurata, & ob id *Hadrianopolis* vocata, ait Stephanus *de Urbibus*. Hic Cuneus extra numerum est Vexillationum Comitatensium, quae sunt X. & cum hoc essent XI. Sed neque sequentes duo numeri

FELICES ARCADIANI, ET HONORIANI, cum his possunt commisceri, quia non X. verum XIII. essent Vexillationes. Deinde habent simbola, quae in equitum Vexillationibus in Oriente nulla apparent. Unde credo eos praecedentis Magistri auxiliis adscribendos, quorum numeros & digmata turbata fuisse vidimus. Eorum tamen insignia hic interpretabimur, ne a vestigiis hujus Notitiae discedamus. Ergo

FELICES ARCADIANI Seniores in *albo clypeo, globum luteum habent, cippo coeruleo praefixum, quem latus coeruleus circulus claudit, a rubro fune circumflexo arcte constrictus. Extrema rubeus circulus ambit*; funis color Principis purpurae respondens, Orientis, Occidentisque Imperia, arcte perpetuoque connexa esse significat. Manuscripti coloribus variant: De hoc symbolo in Undecimanorum & Primanorum insigni sub praecedenti Magistro Praesentali est dictum. Hi ab Arcadio sunt instituti. Cedrenus in *eod.* de eo loquens: *Proprium*, inquit, *numerum Constantinopoli instituit, quos Arcadianos appellavit*.

FELICES HONORIANI Seniores in *albo scuto gestabant luteam tabulam quadratam, lateribus introrsum curvatis, quam supra & infra in medio singuli lutei globi comprimunt: Hos columellae inferiori globo suffixa sustinet: Extrema limbus luteus cingit*: Orbi Roman. in duos diviso per tabellam leges a Principibus dari significatur: Equites Felices Honoriani sub Duce Thebaidis militabant. Sed hos, ut dixi, equites non esse puto, qui in Occidente reperiuntur. Hactenus de Vexillationibus Magistri militum per Orientem, atque earum equitibus. Nunc ad ejus pedites est veniendum.

CAP. XLIX.

DE IX. LEGIONIBUS

Comitatensibus per Orientem.

HABEBAT idem Magister per Orientem IX. legiones Comitatenses, per Orientis regiones dispositas, & ex Principis Comitatu accitas. Harum prima erat.

QUINTA MACEDONICA, quam Notitia etiam sub Comite rei militaris per Aegyptum in Memphi locat, ejus pars sub Duce Daciae illius limites tuebatur. Haec enim instituta imperante Augusto degebat in Dacia, Dion lib. LV. In *parma alba, album globum luteo circulo inclusum gestabat: Hunc rubra circundat moles, octo acutas cuspides emittens*, quae munitionis typum prae se fert, scilicet Romanum orbem undique tutum & cladem hostibus minantem. *Marginem rubeus circulus cingit*: Sanguinis effusionem rubeus color insinuat, aut Principum splendorem. Simile gestamen erat Felicium Arcadianorum juniorum sub praecedenti Magistro Praesentali.

MARTENSES JUNIORES, a Martenis dicti, quos prope Babyloniam in Arabia Felici Ptolemaeus locat. Alii a Martia legione derivant, qui Martii, non Martenses nuncuparentur. Horum Marcellinus l. XXVI. c. VI. meminit: *Petronius*, inquit, *ex Praeposito Martensium militum promotus, repentino saltu Patricius*. In prima Armenia degebant. Ex his

fuit D. Mercurius Martyr, ut ait Metaphrastes xxv. *Novemb. in eod. Habent in clypeo partim cœruleo, partim albo, luteum orbem inflexis lignis luteis utrinque firmatum.* Hæc sunt duo unum orbem regentia Imperia, aut duo mundi gubernacula: Diversitas colorum, orbis divisionem ostendit.

SEPTIMA GEMINA. Hanc in Galliis C. Cæsar habuit, cujus sæpe meminit, & *Gemina* dicta, quod ex duabus exhaustis, una legio esset conflata. Alia fuit Septima Claudia, Pia, Fidelis cognominata, quia Claudium a Camilli insidiis servavit. Tacit. lib. II. *Hist.* Dion lib. LV.

In scuti lutei umbone album orbem latum, duobus circulis, rubro & cœruleo, cinctum gestant, unde octo virentes rami querni emanant: qui beneficio duorum conjunctorum Principum Orbis utriusque cives servatos esse denotant. Octonarius numerus apud Notitiam frequens, forte octo orbis partes, unde octo venti Cardinales spirant, insinuat. Notum vero est apud Plinium & alios, Quernam coronam his dari solitam, qui cives servassent. Duo circuli duos portendunt connexos Principatus, uni orbi imperantes. Madrucianus Codex, pro ramis radices habet: ita hæc conjuncta Imperia radices egisse significans, ut nequeant convelli. Hujus legionis sæpe in vetustis monumentis fit mentio. Itinerarium nominat Septimam Gallicam, Geminam, quæ in Belgis degebat.

DECIMA GEMINA, Pia, Fidelis dicta; ab Augusto est inventa. Aliam habuit C. Cæsar Decimam præ cæterim dilectam, cujus supra memini.

Gerunt & hi in parma cœrulea, luteum orbem, duobus latis circulis, albo & luteo circundatum, quod duorum Principum in orbem Romanum connexitatem, unumque esse Imperium significat. In manuscriptis octo ramosa cervi cornua, nigri coloris ab exteriore circulo exeunt, hujus enim animantis cornibus singulis annis ramus adjicitur, quibus post sex annos decidentibus, alia revivifcunt, id fit per multos annos, unde diuturnæ vivacitatis sunt symbola. Idem Imperio Romano eventurum insinuatur, quod etsi in aliqua parte reciditur, revivifcet, diuque vivet. Elegans ingeniosumque est symbolum. Suffitus etiam Cervini cornu serpentes abigit: sic fugandos Rom. Imperii hostes, potest innuere.

BALISTARII SENIORES, ex balistæ tormento tela longe jaculabantur: Balistam ita Marcellinus describit lib. XXIII. cap. IV. *Ferrum*, inquit, *inter axiculos duos firmum compaginatur & vastum, in modum regulæ majoris extentum: cujus ex volumine tereti, quod in medio ars polita componit, quadratus eminet stylus extentius, recto canalis angusti meatu cavatus, & hac multiplici chorda nervorum tortilium illigatus: eique cochleæ duæ ligneæ conjunguntur aptissime, quarum prope unam assistit artifex contemplabilis, & subtiliter apponit in temonis cavamine sagittam ligneam, spiculo majore conglutinatam. Hocque facto hinc inde validi juvenes versant agiliter rotabilem flexum; cum ad extremitatem nervorum acumen venerit summum, percita interno pulsu a balista ex oculis avolat, interdum nimio ardore scintillans: & evenit sæpius, ut antequam telum cernatur, dolor lethale vulnus agnoscat.* Hæc ille. Machinam quadriroti curru vehebant duo equi, undique armis contecti, qualis visitur in fine libri Notitiæ. Vegetius in IV. cap. XXII. *Balista*, inquit, *funibus, nervis, chordisque tenditur: quæ quanto prolixiora brachiola habuerit, hoc est, quanto major fuerit, tanto spicula longius emittit: quæ si juxta artem mechanicam temperetur, & ab exercitatis militibus, qui mensuram ejus ante collegerint, dirigatur, penetrat quodcunque percusserit.* Postea loquens de *Onagro*, subjicit: *His duobus generibus nulla tormentorum species vehementior invenitur.* Describit & *manubalistas*, & *scorpiones*, & *arcubalistas*. Hic de Balistariis intelligitur, qui prædictam machinam tractabant.

In parma alba aureum orbem, cœruleo circulo cinctum gestant, supra quem sex tesserulæ rubentes umbilicum circumstant. Marginem clypei circulus, item rubeus ambit: Orbem Romanum unico cinctum Imperio, undique munitum esse insinuat: quod sex tesserulæ pro munitionibus umbilico adjacentes possunt portendere. Thaanni sub Magistro militum per Thracias sex globulos supra Lunam habent, idem indicantes. Sed possent his plumbatæ significari, quibus hæc legio pugnabat, quemadmodum Scythæ sub proxime præcedente Magistro, ubi de his disserui.

PRIMA FLAVIA CONSTANTIA, a Constantio, Constantini filio, est cognominata: plures autem legiones *Flaviæ* sunt appellatæ, forte a Constantino, qui hoc prænomen sumpsit, a quo sequentes Principes, & Justinianus se *Flavios* dixerunt. De hac legione ita Marcellinus lib. XXIX. cap. V. *Constantianorum*, inquit, *peditum partem Tigavias venire jusserat cum Tribunis:* & hanc ante primam legionem vocaverat. Et lib. XX. cap. VI. *Tuebantur hanc civitatem legiones duæ, prima Flavia, primaque Parthica, Globum luteum alio cœruleo contentum ferunt*, ad duplicis Imperii conjunctionem denotandam. *Marginem rubeus circulus ambit:* Puniceam parmam Madrucianus ostendit.

SECUNDA FLAVIA CONSTANTIA THEBÆORUM, a Constantio post primam instituta, a quo ad defendendum Bezabden prope Tigrim primo posita fuit, Ammianus lib. XX. cap. VII. de ea urbe loquens: *Ad cujus*, inquit, *tutelam tres legiones sunt deputatæ: Secunda Flavia, Secunda Armeniaca, & Parthica item secunda.* Hæc ille. Postea hoc loco amisso, Cussam, quod oppidum Thebaidis est in limitibus Imperii sub Comite Thebaidis defendit, & ob id *Thebæorum* est nominata: Hæc successit secundæ Thebæorum Christianæ, quod apud Treviros a Rictiovario Maximiani Præfecto martyrio est coronata. *Idem ferme symbolum*, quod præcedens gestat, *exceptis coloribus ad alterutros dignoscendos positis.* Duas has legiones *Constantiacas* Marcellinus lib. XXI. cap. XI. vocat: *Duas*, inquit, *legiones Constantiacas misit in Gallias.*

SECUNDA FELIX VALENTIS THEBÆORUM, a Valente post primam introducta, quæ Hermunthi in Thebaide degebat, sub Comite illius limitis, ut infra videbitur. Hæc alii successit, quæ & ipsa propter Christum, in subalpinis Italiæ apud Albingaunos a Maximiano est trucidata: quod sacramentum ritu Gentilium sibi præstare noluisset. Ego in villa Chrysolæ Sallutiorum D. Gottifredi hujus legionis ordinarii corpus, ejusque purpureum Baltheum auro intextum vidi. Totius legionis Præfectus D. Mauritius fuisse dicitur. Alii Primicerium vocant, signifer Exuperius, Candidus senator, ordinarius D. Secundus. Mittebantur in Gallias ab Imperatoribus, ut Amandum & Ælianum Rocandasque opprimerent, qui servilibus armis confisi, ibi tumultum exciverant. Scribit Gulielmus Baldesanus se in Thebæorum historia legisse ipsorum insigne vellus aureum fuisse, quod pro suo symbolo Carolus Burgundiæ Dux, erga eos martyres affectus, accepit. *Hæc legio in clypeo albo rubram crucem gestabat, in cujus medio pelta item rubea, aureum orbiculum includit: In imo ab utraque parte crucis duo dimidii tauri recumbunt.* Elegans & pium insigne,

crucem sanguine Christi rubentem orbem Romanum pro pila positum tueri innuit: siquidem pelta hostium ictus repellit, & duo Principes, quorum typus sunt Tauri, sub hac cruce tuti requiescunt. Clypei marginem rubeus circulus cingens, perpetuum ab ejusdem sanguine præsidium promittit. Est autem pelta scutum brevissimum instar Lunæ dimidiæ, qualem ostendit Pierius lib. XLII. cap. XXXVI. Et ego in eodem vetusto monumento Venetiis vidi, quod ipse citat. Vergilius in I. *Æneid.*

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Penthesilea furens. & ibi Servius.

PRIMA FLAVIA THEODOSIANA, *idem habet insigne* cum superiori, *nisi quod in ima parte non tauri, sed duo dimidiati canes aversi, & a posterioribus partibus cruci juncti, cum impetu latrantes ferri videntur.* Hi duo sunt Principes dimidium quisque Imperium tenentes, qui præsidio crucis tuti, hostes impetunt. Pierius lib. V. cap. XVI. *Hieroglyphicorum*, id aliter explicat, sed quam recte alii viderint. *Absque fascia*, inquit, *canis copula tamen religatus non incongruum est sacramento addicti militis Hieroglyphicum: copula scilicet obedientiæ sacramentum præ se fert. Canis vero ipse militis officium, quod præcipuum est, intentum esse Ducis imperio, sive iter arripiendum, sive pugna ineunda sit, sive ubi receptui cani cœptum ad signa redire, quæ quidem obsequia a canibus observari quotidie videmus. Fidelitatem etiam & in hostes impetum significat. Crux vero Christianam pietatem, & pelta pugnandi officium denotat.* Ita Pierius. Hæc de novem legionibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem. Nunc ad reliquas est transeundum.

CAP. L.

DE LEGIONIBUS X. PSEUDO-*Comitatensibus Magistri militum per Orientem.*

PSEUDO-COMITATENSES legiones ad Comitatensium exemplum sunt institutæ. Præfectos enim symbolaque ut illæ habent, & in omnibus earum imaginem referunt: cum tamen in Comitatu Principis nunquam steterint, minus etiam stipendium quam Comitatenses accepisse videntur. Nam horum actuarii senas annonas & totidem capita accipiebant: illorum quaternas, *l.* 10. *C. Theo. de Numer.* id erat tertium genus militum sub posterioribus Principibus. Legiones autem Pseudo-Comitatenses sunt, quæ sequuntur.

PRIMA ARMENIACA, ante secundam ejusdem nominis legionem ex Armenia extracta. In alba parma cœruleam peltam gestabat, cujus incisura erat rectangularis, quale hujus & sequentis legionis insigne Pierius lib. XLII. c. XXXVII. describit. *In peltæ medio est aureus umbilicus*, qui aureo seculo unum orbem Rom. ab hostibus defendi insinuat. In meo Codice *luteam habet parmam:* In Ursiniano *supra pilam rubram in imo clypei positam duæ clavæ rubræ suspensæ cernuntur*, quæ duorum Principum robore, Rom. orbem ab hoste defensum iri pollicentur: color rubeus Principum proprius est: Rubra etiam fascia clypeus cingitur.

SECUNDA ARMENIACA, *idem insigne*, coloribus tantum a præcedente differens, habebat, scilicet *in cœrulea parma purpuream peltam*. Hæc legio erat Constantio imperante, in quo Marcellinus scribens lib. XX. cap. VII. *Ad cujus*, inquit, *oppidi tutelam duæ legiones sunt deputatæ, Secunda Flavia, Secundaque Armeniaca.*

A FORTENSES AUXILIARES, dicti, quia ex fœderatis populis sunt contracti: Pro insigni habent, ut alii Fortenses sub primo Magistro militum in præsenti, *Orbem luteum viridi & luteo circulis clausum, qui octo cœruleos acutosque mucrones emittunt, hostes confodiendos minantes. Luteus circulus globo concolor, marginem clypei cingit.* Hoc symbolum in aliis Fortensibus latius est explicatum.

FUNDITORES, funda saxa emittebant, Vegetius lib. II. cap. XV. *Erant Funditores, qui ad fundas, vel fustibulos lapides jaciebant, & tertium locum in acie tenebant.* Hæc ille. *Exceptis colori-*
B *bus & circulorum numero, simile superiori symbolum gestant: Nempe in alba parma globum aureum, luteo circulo inclusum, a quo octo cuspides rubræ exeunt. Marginem albus, & alter exterior rubeus circulus ambit.* In manuscripto Ursini, densarum cuspidum est corona, ut habent Regii sub præcedente Magistro militum.

PRIMA ITALICA, ex Italica Hispaniæ oppido collecta, de qua ita Tacitus *Hist.* lib. II. *Una & vicesima Rapax, & prima Italica, incessere cum Vexillariis trium Britannicarum legionum, & electis auxiliis.* Loquitur autem de bello inter Vi-
C tellium, & Othonem. Et lib. III. *Inde Cremonam pergunt, ut legionibus Primæ Italicæ, & unietvicesimæ Rapaci jungerentur.* Hanc Ptolemæus imperante Trajano in Mœsia inferiore, ubi nunc est Bulgaria, ad Durostorum æstiva habuisse memorat Notitia, & ipsa sub Duce Mœsiæ secundæ Novis fuisse scribit: Sæpe in vetustis monumentis ejus fit mentio.

In cœruleo clypeo, luteam pilam, cippo ejusdem coloris præfixam gestat, quæ unius orbis Romani Imperii firmitatem portendit.

QUARTA ITALICA & ipsa simile præcedenti
D insigne tenet: *In lutea parma cœruleum cippum*, vel, ut in Ursini Codice, *rubrum, qui in summo, ejusdem coloris circulum, luteam pilam claudentem sustinet.* Cœruleus circulus, vel, ut in Madruciano, duplex marginem ambit: In eodem Codice, duplex etiam pedamentum apparet, quod duas pilas regit. Erat & Cohors Italica dicta, degens in Syria, in qua Cornelius Centurio, primus ex Gentilibus Christianus factus fuit. D. Lucas *Actor.* X. *Vir*, inquit, *quidam erat, in Cæsarea nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica.*

SEXTA PARTHICA, ex Parthis contracta in
E parma lutea geminos orbes luteos, cippo item luteo præfixos gestat, inter quos duo angues lutei, vel, ut in Madruciano, albi, caudis in medio connexi, supra ad osculum coire videntur instar caducei. Marginem purpureus circulus cingit. Duorum in Oriente & Occidente Imperatorum conspirantium concordiam ostendit, quod caudæ colligatæ portendunt. Id vero Pierius lib. XV. cap. XXIX. ita describit. *Integer*, inquit, *caduceus, hoc est, totis expressis anguibus, iisque una cum baculo luteis, in parma cœrulea, cujus Margi-*
F *nem purpureus circulus ambibat; insigne erat legionis ejus, quæ Sexta Parthica vocabatur.* Quid vero significet, non exprimit.

PRIMA ISAURA SAGITTARIA, a sagittis, quibus feriebat hostem, cognominata, *luteam pilam ejusdem coloris cippo præfixam, in cœrulea parma*, quemadmodum Prima Italica, præfert. *Clypei margo fascia rubra cingitur.* De aliis militibus Isauris supra disserui; in auxiliis primi Magistri militum Præsentalis.

BALISTARII THEODOSIACI, a Theodosio inventi, *Rubrum astrum, sex radios emittens,*

ſupra album orbem rubeo circulo incluſum, *in albo clypeo habere videntur*, ſed ſunt acutæ cuſpides cladem hoſtibus minantes. *Marginem circulus rubeus complectitur*. Urſinianus codex illis caret. Madrucianus ſupra orbem teſſerulas, ut Baliſtarii ſeniores ſub hoc Magiſtro, oſtendit.

TRANSTIGRITANI ultra Tigrim degentes, de quibus Marcellinus lib. XIX. cap. IX. *Protectores*, inquit, *poſt terga vinctis manibus*, a Perſis *ducebantur: Tranſtigritanis ad unum omnibus contruncatis. Idem inſigne, quod Quarta legio Italica, geſtant*. Hi ſunt milites Magiſtri militum per Orientem, in quibus VI. ſymbola duplicantur, videlicet,

PRIMÆ CONSTANTIÆ, & SECVNDÆ FLAVIÆ CONSTANTIÆ THEBÆORVM.
PRIMÆ & SECVNDÆ ARMENIACÆ.
PRIMÆ FLAVIÆ THEODOSIANÆ, & SECVNDÆ FLAVIÆ VALENTIS THEBÆORVM.
PRIMÆ ITALICÆ, & SECVNDÆ ISAVRÆ SAGITTARIÆ.
QVARTÆ ITALICÆ, & TRANSTIGRITANÆ.
FORTENSIVM AVXILIARIVM & FVNDITORVM.

MATENSES quoque ſeniores ſymbolum habent ſimile inſigni Primæ Maximianæ Thebæorum ſub ſequente Magiſtro per Thracias, de quo nunc eſt dicendum.

NOTITIA.

SUB diſpoſitione viri illuſtris Magiſtri Militum per Thracias vexillationes.

Palatina III.

Comites Arcadiaci.
Comites Honoriaci.
Equites Theodoſiani juniores.

Vexillationes Comitatenſes IV.

Equites cataphractarii Albigenſes.
Equites ſagittarii ſeniores.
Equites ſagittarii juniores.
Equites primi Theodoſiani.

Legiones Comitatenſes XXI.

Solenſes ſeniores.
Menapii.
Prima Maximiniana Thebæorum.
Tertia Diocletiana Thebæorum.
Tertiadecimani.
Quartadecimani.
Prima Flavia gemina.
Secunda Flavia gemina.
Conſtantini ſeniores.
Divitenſes Gallicani.
Lancearii Stobenſes.
Conſtantini Dafnenſes.
Baliſtarii Dafnenſes.
Baliſtarii juniores.
Pannoniciani juniores.
Thaanni.
Solenſes Gallicani.

A Julia Alexandria.
Auguſtenſes.
Valentinianenſes.
Gratianenſes.
Officiorum autem Magiſteriæ per Thracias poteſtatis, in numeris militum, & in officio deputatur.
Habet autem dignitates infra ſcriptas.
Principem.
Numerarios duos.
Commentarienſem.
Primiſcrinios, qui Numerarii fiunt.
B Scriniarios.
Exceptores, & cæteros apparitores Magiſtri Militum per Thracias quindecim.

CAP. LI.

DE MAGISTRO MILITUM

per Thracias.

COMMENTARIUM.

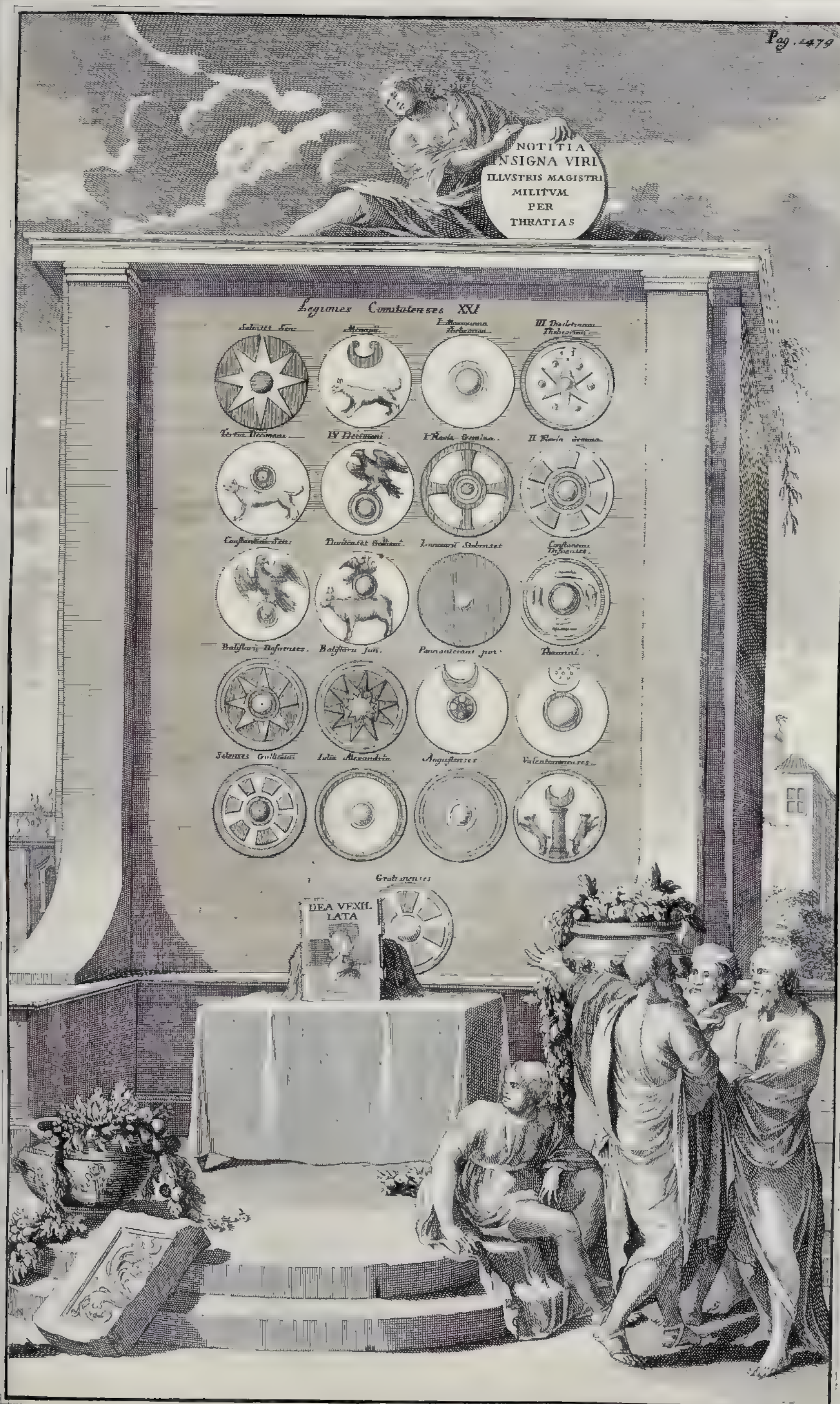
C MAGISTER militum per Thracias *eadem inſignia*, quæ Magiſter militum per Orientem, præfert, *excepto capite mulieris, quod libro ſuper abacum erecto inſculptum habet, a cujus dextro latere ſcriptum eſt*, DEA VEXILLATA, quod a Principibus paganis, ut credo, inſtitutum, apud Chriſtianos permanſiſſe miror: niſi forte in D. Virginis illud caput eſt verſum, quæ anteſignana in Dei Eccleſia vexillum gerit. In manuſcriptis *liber albus, & aureis faſciis cinctus*, ut in aliis magiſtris militum, principis caput includit. Hujus officium conſtat ex numeris mili- D tum, quemadmodum in aliis Magiſtris eſt dictum, videlicet Principe, Numerariis duobus, Commentarienſi, Primiſcriniis, qui Numerarii fiunt, Scriniariis, Exceptoribus, & cæteris apparitoribus Magiſtri militum XV. quorum præcipua cura erat, ut CCXXV. navium claſſes Myſiaca, & Scythica per Danubium navigantes repararentur, *l. 1. C. Theo. de luſoriis Danubii*. Hic Magiſter tres Vexillationes Palatinas, & quatuor Comitatenſes, Legiones item Comitatenſes XXI. regebat.

CAP. LII.

E
DE III. VEXILLATIONIBUS

Palatinis ſub Magiſtro militum per Thracias.

PALATINOS milites prætorianos fuiſſe diximus, qui Principem & ejus palatium tuebantur, quorum pars in provincias miſſa Palatini nomen aut ſtipendium non amittebat, privilegiumque retinebat, ne ſub alio quam Magiſtro Præſentali conveniretur, qui ob id apud a- F lios Magiſtros, vel Duces, Legatos habebat, Reſponſales vocatos, ut ſuo nomine illorum cauſas judicarent: quales hodie ſunt Nuncii Summi Pontificis, *l. ult. C. de re milit. lib. 12.* Tres vero hic Magiſter palatinas vexillationes ducebat; Quarum Prima erat Comitum Arcadiacorum ab Arcadio inſtitutorum. Secunda Comitum Honoriacorum, qui ab Honorio ejus fratre in Occidente imperante, in fœdus accepti nomen ab ipſo habuere. Paulus Oroſius l. VII. c. XL. *Conſtantinus* inquit, *Conſtantem filium cum Barbaris quibuſdam, qui quondam in fœ-*

Pag. 1479
NOTITIA
INSIGNA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
MILITVM
PER
THRATIAS
Legiones Comitatenses XXI
IV Decimani
Augustenses
DEA VEXIL
LATA

dus recepti atque in militiam allecti Honoriaci vocabantur, in Hispanias misit: & subdit, *eos prodita Pyrenei custodia Barbaros in Hispanias immisisse, quas postea tenuerunt*. Tertia vexillatio erat equitum Theodosiacorum juniorum, qui a Theodosio Juniore Arcadii filio instituti fuere.

CAP. LIII.

DE IV. VEXILLATIONIBUS

Comitatensibus sub Magistro militum per Thracias.

QUATUOR aliæ vexillationes eidem Magistro parebant, Comitatenses dictæ, videlicet, EQUITES cataphractarii Albigenses, ex Albinga sumpti, quod est Liguriæ oppidum.

EQUITES sagittarii seniores.

EQUITES sagittarii juniores, qui Duci Arabiæ inserviebant.

EQUITES primi Theodosiani, de quibus supra dictum fuit: De equitibus sagittariis ita Synesius, epist. CXXXII. scribit: adsunt milites ordinis Balagritarum; hi priusquam Cerealis magistratum obtineret, erant equites sagittarii. Hoc autem magistro constituto, divenditis equis facti sunt solum sagittarii: mihi sufficiunt etiam sine equis.

Sed hi erant in Occidente. Horum nullum apparet insigne. itaque ad Legiones est transeundum.

CAP. LIV.

DE LEGIONIBUS COMITATENSIBUS

XII. *sub Magistro militum per Thracias.*

PRIMA sub Magistro militum per Thracias erat Legio SOLENSIUM seniorum, a Sole Ciliciæ oppido nomen habens. *In rubro horum clypeo cœruleus globus, totum octo cuspides clypeum occupantes emittit, in quatuor æquales partes decussatas, nigris lineis mucrones intersecantibus*. Decussatio æqualem quatuor orbis partium divisionem inter Principes significat. Mucrones hostes feriendos esse minantur. Madrucianus globum tantum habet decussatum. In Ursini Codice nulla est decussatio. Erant & Solenses equites sub Duce Mœsiæ secundæ.

MENAPII populi sunt Germaniæ, nunc Geldrenses dicti. *Canem luteum in alba parma, sub pelta rubra habebant:* Is est Princips hostibus minitans, Pelta Imperii defensionem portendit. In Pierii vero Codice, canis, pedibus sursum versis, jacet: quemadmodum ipse lib. IX. *Hieroglyphicorum*, & rursus XLII. describit. Portendit Principem Rom. velut ludentem, tutum ab impetu hostium jacere. Manuscripti concordant impresso, nisi quod Madrucianus puniceum clypeum ostendit.

PRIMA MAXIMIANA THEBÆORUM, a Maximiano ejus auctore cognominata in Thebaidis munitione Filis dicta, ad Nilum sub Duce Thebaidis excubabat, ut infra videbitur, ob id Thebæorum est appellata. Gestant *insigne simile Martensium seniorum* sub magistro militum per Orientem, nempe *in alba parma luteum orbem, duobus circulis item luteis cinctum*. In Ursini Codice, alter est rubeus. His utrinque duo cœrulea gubernacula junguntur, quæ duorum Principum in orbem conjunctis animis regimen insinuant. Gubernaculis cœruleus mari concolor convenit. Marginem tres circuli, duo

A luteí, & exterior rubeus cingunt, qui ter, id est, arctissime conjunctos Principes esse portendunt.

TERTIA DIOCLETIANA THEBÆORUM, a Diocletiano tertio loco lecta, Thebis sub Duce Thebaidis merebat, cujus pars inde in Thracias est deducta. *In horum albo clypeo, sex orbes purpurei, globulum luteum, circulo luteo inclusum, circumstant, inter hos eminent sex oblongæ, & luteæ cuspides*. Hæ plumbatis seu Martiobarbulis similes videntur esse, quibus hæc legio pugnabat, de quibus in Scythis sub altero Magistro militum in præsenti disserui: *superne in tabella duo viri, manibus in altum elatis se respiciunt:* Sunt Romani Principes fœdere juncti.

B *Extrema duo ambiunt circuli, interior luteus, alter rubeus, qui idem indicant*. In Madruciano pro cuspidibus, clavæ visuntur.

TERTIADECIMANI, Vetus codex legit, Quartadecimani, a XIII. legione in Dacia olim degente dicti. Dion lib. XV. Hanc, & sequentem Tacitus *Hist.* lib. II. *Veteranas* appellat. *Veteranæ*, inquit, *Undecima, ac Decimatertia, & præcipui fama Quartadecimani rebellione Britanniæ compressa*. Hæc ille. In sex præsidia erat dispertita, una sub Comite Ægypti merebat, aliæ quinque per totidem Daciæ præsidia erant dispertitæ. *Suetonius Lenis pater* Tranquilli *legionis* XIII. *Tribunus Augusti*

C *laticlavius fuit*. Tranquil. in *Othone* cap. X.

In alba parma, canem luteum latrantem gerunt, qui dorso sustinere videtur globum aureum duobus rubro, & luteo circulis cinctum. Canem inversum Pierius lib. V. describit. Is est Princeps orbem Rom. sustinens, & hostibus allatrans, sed inversus devictis hostibus ocium agens, ludit velut ab illis tutus. Similem clypeum habent primi, & secundi Theodosiani. Alciatus pro cane leporem interpretatur, lib. V. *Parerg.* cap. XIII. qui vigilantiæ est typus.

D QUARTADECIMANI, in vetusto Codice legitur, Quartodecimani a XIV. legione cognominati, quæ in Pannonia superiore olim degebat, ut ait Dion lib. LV. postea rebellione Britanniæ compressa magnam gloriam est adepta, ut dixi.

Gestabant in alba parma, Aquilam cœrulei coloris aliquantum diluti, orbi item cœruleo, sed densioris lutei insidentem, intra quem alius circulus ruber erat, in cujus medio aureus extabat umbilicus, ita Pierius lib. *Hieroglyphicorum* XIX. explicat. Impressus, unum orbem aureum, rubro circulo inclusum tenet, ut meus habet codex. Marginem albus circulus cingit. Romanum or-

E bem unico imperio contineri insinuat. Aquila cœrulei coloris, est Romani imperii symbolum, color rubeus & ipse imperium, aureus, aureum seculum portendit. De Quartodecimanis ita Tacitus *Annal.* lib. VI. *Quartadecimani paulum dubitaverant, pecunia & missio, quamvis non flagitantibus, oblata est*. Idem lib. XIV. & *Hist.* II. *Præcipua Quartadecimanorum ferocia, qui se victos abnuebant, quippe Bebriacensi acie Vexillariis tantum pulsi, vires legionis non affuisse, deinde conclamatum repente Decimamquartam legionem verso itinere ad prælium venire*.

F PRIMA FLAVIA GEMINA, a Flavio, ut credo, Constantino cognominata, & *Gemina*, quod ex duabus legionibus esset conflata. *Flaviales* a Vespasiano dictos Vegetius lib. II. cap. VII. scribit. *Rubram crucem, rubeum item limbum, albi clypei extrema pertingentem gerebat, atque utrinque aureum globum, duobus luteis circulis arctioribus cinctum*. A cruce sanguine Domini rubente utrumque orbem Rom. duobus imperiis munitum protegi significat: rubeus circulus clypeum ambit.

SECUNDA FLAVIA GEMINA ejusdem cognominis. *In parma lutea aureum umbilicum, duobus circulis, viridi luteoque cinctum habet, quem septem virides aggeres firmant*: orbem Rom. duobus rectum Imperiis, ab hostibus munitum, demonstrat. Manuscripti tredecim ponunt aggeres.

CONSTANTINI SENIORES, ab eodem Constantino ante Juniores lecti. *Idem fere insigne, quod Quartadecimani, tenent: Scilicet aureum globum duobus circulis rubro & luteo circundatum. Illorum orbis, uno circulo continetur.*

DIVITENSES GALLICANI, a Deveto mediterraneo Siciliæ oppido nuncupati, Gallicani vero dicti, quod in Gallia primo excubaverint, sicut infra Dalmatæ Divitenses appellantur, quia primum in Dalmatiam sunt missi. Horum Marcellinus lib. XXVI. cap. VI. meminit: *Divitenses*, inquit, *Tungricanosque juniores ad procinctum urgentem per Thracias inter alios celerare dispositos solicitavit*: & infra: *Cum Divitensibus acceleravit*. Et lib. XXVII. cap. I. *Severianus*, ait, *apud Cabilona Divitensibus præsidebat & Tungricanis*.

In imo parmæ albæ, cœruleum taurum gestant, qui aureum orbem, rubro circulo clausum, tergo sustinet, cui insidet rubeus accipiter, colore tamen dilutiore: ut Pierius lib. XXI. describit. Orbem Romanum robore victoris Principis, regi significat; Accipiter enim victoriæ est typus: sed in impresso pro Accipitre Aquila, & pro Tauro Canis, depictus videtur. Verum omnes manuscripti Taurum ostendunt. Hoc symbolum est simile præcedenti.

LANCEARII STOBENSES, a Stobio Macedoniæ oppido appellati, *Aureum globum, in medio clypei rubri habent*. Id quoque unum esse in orbe Rom. Imperium aureo seculo denotat. *Lancearii* a lancea qua utuntur sunt nominati, est genus hastilis Hispanici.

CONSTANTINI DAPHNENSES, Daphne est Græciæ oppidum: Et Syriæ civitas Laurens nominata. Sed hos a Daphne, quam Marcellinus lib. XXVII. cap. V. munitionem Thraciæ, prope Danubium, esse dicit, vocatos esse credendum est. Idem Marcellinus ibidem loquens de Valente: *Quæsito*, inquit, *in unum exercitu, prope Daphnem nomine munimentum est castra metatus: ponteque contabulato, supra navium foros, flumen transgressus est Istrum*. Ex luco Daphnes hæc legio nominari potuit, ibi enim Constantinus statuam matris Helenæ locavit, & locum *Augusteum* nuncupavit, ut auctor est Suidas in verb. *Augustus*, sed ex numismate Constantina Daphne locus ille videtur appellatus. In ejus enim nummi aversa parte sedet victoria alata, dextra lauri, sinistra palmæ ramum tenens. Ante erectum est trophæum cum hac inscriptione, CONSTANTINA DAPHNE. Hoc numisma D. Cæsar Card. Baronius in III. *Annal.* repræsentat.

In lutea parma globum aureum, duobus circulis cœruleo luteoque cinctum gerunt, quem a quatuor partibus, terna cœrulea flagella circumstant. Flagellandos hostes indicat, qui Romanum orbem, duobus junctis Imperiis, munitum impetierint. In aureis nummis Justiniani, & ipse flagellum manu tenens, Barbaris minatur. *Marginem duo circuli, alter cœruleus, alter luteus cingunt*, perpetuam duorum Principum connexitatem indicantes.

BALISTARII DAPHNENSES, *in parma rubra habent aureum globum, duobus circulis, cœruleo, & luteo cinctum, qui octo acutas cuspides emittunt*, quemadmodum Fortenses auxiliarii sub Magistro militum per Orientem. *Margo duplici limbo circumdatur, luteo & viridi*: ob perpetuam duorum Principum conjunctionem.

BALISTARII JUNIORES, *in cœrulea parma globum aureum, duplici corona, densis cuspidibus armata, munitum gestant: Cuspides aliæ albæ, aliæ rubræ apparent*. In manuscriptis, pro cuspidibus octo rhumbi cœrulei globum circumdant: Quod orbem Rom. adversus hostes mucronibus feriendos undique armatum esse insinuat. *Marginem duo circuli, cœruleus, & luteus cin-*...

PANNONICIANI JUNIORES, ex Pannonia, post Seniores contracti. Pannonios Herodotus vocat in VII. & VIII. Pannonicam legionem Marcellinus lib. XXIX. cap. VI. *Obviam*, inquit, *legiones motæ sunt duæ, Pannonica & Mœsiaca, valida prælii manus*. Forte a pilei ex pelle, quos Pannonicos vocabant, sunt denominati. Vegetius lib. I. cap. XX. *Usque ad præsentem*, inquit, *prope ætatem consuetudo permansit, ut omnes milites pileis, quos Pannonicos vocabant, ex pellibus uterentur: quod propterea servabatur, ne gravis esset galea in prælio homini, qui gestabat aliquid semper in capite*. Quod & Virgilius in VII. *Æneid.* expressit.

—— Fulvosque lupi de pelle galeros
Tegmen habet capiti.

Hi hoc pileo insignes inde nomen habere potuerunt.

In parma alba gestant orbem aureum nigris & curvis lineis in partes, & dimidos orbes sectum, parvumque umbilicum in medio tenentem. Hos *viride vinculum ambit: supra est duplex, dimidiaque & cœrulea luna, cornibus sursum versis*. Orbis est Romanus, qui visus scissus unus manet, & plenus. Duplex quoque dimidia luna, duplex dimidiatum Imperium portendit, quod in unum instar lunæ completur. In manuscriptis, in lunam aliquot cœruleæ roris guttæ defluere videntur, quæ cœlestem gratiam in Orbem Rom. promittunt. Sed forte sunt saxa aut plumbatæ, quibus legio pugnabat.

THAANNI sunt Hispaniæ populi, unde hæc legio nomen sumpsit: in antiquo Codice legitur, *Tyanni*: populi sunt in Oriente, quos primum se Romano imperio subjecisse Justinianus scribit *C. in Novell.* I. *in prin.* Horum insigne est, *in albo clypeo aureus orbis circulo rubro clausus, supra quem dimidia luna cornibus sursum versis sex globulos purpureos complectitur, quorum quinque medium circumstant*, qui forte saxa fundis in hostem jacta referunt.

BALISTARII SENIORES sub Magistro militum per Orientem septem globulos vel tesserulas supra orbem habent: idem significantes Balistarii Theodosiaci sub eodem acutos mucrones: sed hos martiobarbulos seu plumbatas fuisse dici potest, quibus hæc legio pugnabat, quemadmodum Scythæ sub altero Magistro militum Præsentali, apud quem de his disserui.

SOLENSES GALLICANI, e Sole Ciliciæ urbe oriundi in Galliis morari soliti. *Orbem rubrum limbo cœruleo circundatum gerunt, quos octo quadrilateres, & in obtusum angulum fastigiatæ rubræque munitiones circumstant*, Orbem duobus unitisque imperiis undique munitum esse insinuant. Marginem viridis circulus circumplectitur. Simile huic est insigne Lanceariorum sub primo Magistro militum Præsentali.

JULIA ALEXANDRIA, forte a C. Julio Cæsare ex Alexandrinis conflata, aut ab Alexandro Imperatore instituta: *In clypeo luteo orbem aureum fascia lutea cinctum tenet. Marginem duo circuli cœru-*

NOTITIA
INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS MAGISTRI MILITVM
PER
ILLYRICVM.

A *ceruleus & rubeus ambiunt*. Uno Rom. orbem imperio cingi innuit. Fascia enim diadema insigne regium refert. In manuscriptis sex lutei trunci, seu stipites, orbem undique firmant, quemadmodum habet Septima Gemina legio, sub Magistro militum per Orientem.

AUGUSTENSES *idem insigne coloribus tantum differens præferunt, scilicet in rubræ parmæ umbone cœruleum orbem luteo circulo circundatum. Marginem duo circuli, cœruleus viridisque ambiunt*: Augustenses ab Augusto eorum auctore sunt appellati, quemadmodum Augustales. Vegetius, lib. II. B cap. VII.

VALENTINIANENSES a Valentiniano Principe, vel, ut ait Pierius lib. XIII. cap. XII. *Valentinienses a Valente sunt nominati*. Eorum insignia ita ipse ibidem describit: *Lutea erat parma, viridi circulo circumscripta, in cujus medio columella punica ab imo margine ad centrum usque porrigebatur. Indi duæ lunulæ coloris ejusdem sese in adversum incurvabant, inferiori parte columellæ implicitæ, superiore aliquantulum dissidentes. A medio vero columnæ, lepores duo dimidii, colore ipsi puniceo, sed densiore, in diversa prosiliebant*. Hæc ille. C Duorum Principum dimidiatum Imperium tenentium, & vigilantium est typus. Lepus enim vigilantissimum animal etiam apertis oculis dormire dicitur. Duplex dimidia luna, duo dimidiata Imperia in orbem complenda demonstrat. Puniceus vero color honorem denotat, est enim rosidus, extrema duo connexi circuli cœruleus & viridis circundant.

GRATIANENSES, a Gratiano, vel Gratiana Mœsiæ primæ oppido cognominati, *idem plane insigne* sumpserunt, quod Solenses Gallicani, *nisi quod hic septem tantum munitiones alternatim rubræ viridesque luteum orbem circumstant*. Hæc in Madru- D ciano duplices sunt.

Quinque symbola sub hoc Magistro repetuntur, eadem enim hi ferme gestant.

CONSTANTINI SENIORES, & QUARTADECIMANI.

AUGUSTENSES, & JULIA ALEXANDRIA.

SOLENSES GALLICANI, & GRATIANENSES.

SAGITTARIIQUE, lecti sub Magistro Militum per Illyricum.

THAANI, & PANNONICIANI JUNIORES.

TERTIADECIMANI, & DIVITENSES GALLICANI.

E Nunc ad Magistrum per Illyricum transeamus.

NOTITIA.

SUB dispositione Viri illustris Magistri Militum per Illyricum: Vexillationes Comitatenses II.

F Equites sagittarii seniores.
Equites Germaniciani seniores.

Legio Palatina I.

Britones seniores.

Auxilia Palatina VI.

Ascarii seniores.
Ascarii juniores.
Petulantes juniores.
Sagittarii lecti.
Invicti juniores.
Atecotti.

Legiones Comitatenses VIII.

Martiarii Constantes.
Martii.
Dianenses.
Germaniciani seniores.
Secundani.
Lancearii Augustenses.
Minervii.
Lancearii juniores.

Item Pseudo-Comitatenses IV.

Timacenses Auxiliarii.
Felices Theodosiani juniores.
Bugaracenses.
Scupenses.
Ulpianenses.
Metenses.
Secundi Theodosiani.
Balistarii Theodosiani juniores.
Scampenses.

Officium autem Magisteriæ per Illyricum potestatis, in numeris militat, & in officio deputatur. Habet autem dignitates infrascriptas.

Principem.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Primiscrinios, qui Numerarii fiunt.
Scriniarios.
Exceptores, & cæteros apparitores Magistri militum per Illyricum.

CAP. LI.

DE INSIGNIBUS MAGISTRI MILITUM *per Illyricum*.

COMMENTARIUM.

MAGISTER militum per Illyricum *eadem* habebat *insignia* idemque officium, quod Magister militum per Thracias, *nisi quod hic vultum Principis, libro insculptum habet*, non Deæ Vexillatæ, ut ille. Ejus officiorum codicillis a Libellensibus scriptis, & a Principe Magistroque officiorum subscriptis probandum erat, *l. ult. C. de div. off. lib.* 12. Duas Vexillationes Comitatenses regebat, unam legionem palatinam: Auxilia item sex palatina. Legiones Comitatenses octo, & Pseudo-Comitatenses novem.

CAP. LVI.

DE II. VEXILLATIONIBUS

Comitatensibus, Magistri militum per Illyricum, & Legione Palatina.

DUARUM Vexillationum Comitatensium sub hoc Magistro, altera erat EQUITUM sagittariorum seniorum, qui etiam in Occidente reperiuntur; altera EQUITUM Germanicianorum seniorum, ex Germanicia. Syriæ oppido contracti. in Occidente Germaniciani juniores sunt una ex legionibus XXXII. Comitatensibus Occidentis: seniores sub hoc Magistro una ex VIII. legionibus Comitatensibus. Alii erant Germanici ex Germania delecti, vel qui limites Germaniæ tuebantur. Legionum enim Germanicarum, ad Germaniæ limites excubantium, meminit Tacitus *Annal.* lib. I. *Legionum*, inquit, *Germanicarum motum audio, trepida civitas incusare Tiberium*. Et lib. II. *Hist.* tradit, Germanicum exercitum Vitellio affuisse: Hæ a Germanico ex Antonia nepte Octaviæ, sororis Augusti, nato, & adoptato a Tiberio rectæ fuerant. Vellejus Paterculus: *Exercitus*, inquit, *qui in Germania militabat, præsentis Germanici Imperio regebatur*. Alii fuere Equites Germanici ad Germanici defuncti memoriam instituti *Juniores* nuncupati. Tacitus *Ann.* lib. II. sub finem: *Equester ordo*, ait, *cuneum Germanici appellavit, qui Juniorum dicebatur: instituitque ut turmæ Idibus Juliis imaginem ejus sequerentur*,

Legionem vero Palatinam unam hic Magister habebat, ex Prætorianis in Illyricum accitam, qui erant BRITONES SENIORES, ex Britannia delecti. *In parma rubra, album globum, lutea fascia cinctum gestabant, quem densæ trabes cæruleæ fulciebant*. Hoc symbolo orbem Romanum uno Imperio contineri, atque undique adversus hostes munitum esse, insinuatur. Trabes enim munitionem significant, sicut in aliis similibus est dictum. Fascia regii diadematis est typus.

CAP. LVII.

DE VI. AUXILIIS PALATINIS.

SEx Auxiliorum Palatinorum primi erant.

ASCARII SENIORES, forte legendum *Ascurii* ab Ascura, Armeniæ majoris oppido, vel *Ascenii* ab Ascenis, Hispaniæ Tarraconensis civitate nunc *Cervera* dicta.

Hi, in parma dimidia alba, & reliqua ferruginea, duos purpureos hemicyclos, in modio conjunctos gestant. Duo dimidii circuli, si conjungantur orbem complent. Sic & duo dimidia orbis Rom. Imperia conjuncta unum plenum efficiunt: Arguta symboli inventio. Purpureus color Imperii proprius est. Extrema clypei, duo circuli, luteus, rubeusque ambiunt. In Madruciano, duo sunt gubernacula, orbiculum album in medio arctius claudentia. Hi & sequentes, inter Auxilia Palatina Occidentis reperiuntur.

ASCARII JUNIORES, *in luteo clypeo, quem latus limbus rubeus circumscribit, orbem aureum ferunt: unde octo luteæ cuspides acutæ exeunt*. In Madruciano, globus nigris lineis in septem partes dividitur, quæ forte septem terræ habitatæ climata referunt, eaque Imperio Rom. subesse.

PETULANTES JUNIORES, forte a loco, ut Tubantes, dicti: sed Pierius l. v. c. ult. a petulantia A vocatos affirmat: *In rubra*, inquit, *parma, orbem coloris lutei præferebant, canis item luteus, superne pedibus, quoad fieri potuit, exporrectis*. Idque petulantiæ militum esse symbolum putat. Ego Principem, pro suo orbe hostes impetentem, indicari arbitror. Petulantes seniores in Occidente permanserunt, divisis inter Valentinianum, & Valentem auxiliis, Marcel. lib. XXVI. Sed illi diversa ab his gestant insignia. Hos auxiliares fuisse, idem lib. XX. cap. IV. affirmat: *Decentium*, inquit, *Tribunum & Notarium misit; auxiliares exinde abstractum, Herulos, & Batavos, cumque Petulantibus* B *Celtas*.

SAGITTARII LECTI, in sagittis emittendis præcipui, & ob hanc artem ita cognominati, *Idem insigne habebant, quod Gratianenses*, sub Magistro militum per Thracias.

INVICTI JUNIORES, *idem fere symbolum tenent quod Augustenses, & legio Julia Alexandrina* sub eodem Magistro militum per Thracias. Hi etiam in Occidente, sed cum diverso insigni militabant.

ATECOTTI, ab ejus nominis oppido vocati. Germaniæ populi. *Attacottos* Marcellinus appellat lib. XXVI. cap. IV. *Picti*, inquit, *Saxones*, C *& Scoti, & Attacotti, Britannos ærumnis vexavere continuis*. Et lib. XXVII. cap. VIII. *Attacotti bellicosa hominum natio*. Aliqui Atecottos, id est severos dictos putant. *In cæruleo scuto, vallum rubrum habent, circum prominentibus rostris cœruleum orbem undique sepientibus, quæ eum ab hostibus tutum reddunt, & illis cladem minantur*. Quid simile habent sub Magistro militum Præsentali, Felices Arcadiani juniores. Honoriani Atecotti juniores etiam inter Auxilia Palatina Occidentis reperiuntur.

D

CAP. LVIII.

DE VIII. LEGIONIBUS

Comitatensibus Magistri militum per Illyricum.

PRÆTER Auxilia prædicta, idem Magister octo legiones Comitatenses gubernabat, quorum nomina, & insignia hæc sunt. Primi erant.

E MARTIARII CONSTANTES, a Costante Constantini Magni filio vocati, idem fere insigne habent, quod ATECOTTI, nisi quod *in punicea parma luteum breviusque vallum undecim acutis mucronibus horridum gestant, & in umbone luteum orbem, luteo item circulo inclusum*. Simile præferunt Felices Arcadiani juniores, sub Magistro militum Præsentali, Manuscripti coloribus variant.

MARTII forte loco duarum Martiarum legionum suffecti, quas periisse, & ob audaciam Martias vocatas fuisse, Appianus lib. IV. *de bello Civili*, scribit. *In parma rubra aureum orbem, octo* F *albos mucrones emittentem gestant. Marginem tres circuli, viridis, luteus, & rubeus cingunt*: qui Rom. Principes ter; id est, arctissime conjunctos esse significant. Sanguinolentam vero cladem rubeus clypeus, per cuspides hostibus minatur. Quarta legio Martia nuncupata ad Octavianum defecit. Dion lib. XLV.

BIANENSES, ita omnes manuscripti: impressus codex habet *Dianenses*: sed legendum esset *Dinienses*: a Dina oppido, quod in Alpibus maritimis Itinerarium ponit. Bianenses vero a Biana

Hispaniæ oppido nuncupantur. *In cærulea parma, albi serpentis effigiem præferunt, qua humanum caput superne arrectum, & in aversum respicit: ipse est unicolor, & spiris duabus circum umbilicum aureum datis, caudam aliquantulum inferne propendentem submittit:* quemadmodum Pierius lib. XV. cap. XXII. describit. *Marginem rubeus circulus ambit.* Symbolum, Dei aut Principis sapientia orbem Rom. regi denotat. Hominis enim caput divinitatem, aut Principis prudentiam portendit: Sapientiam serpens; *sed mihi hic* non serpens, sed *lorum videtur, ab humano capite ortum, quod duos orbes circumplectitur, eosque ter circumcinctos in summo, & imo arcte constringit:* Orientem Occidentemque arcte A B conjunctos, a Divina providentia gubernari indicat. In manuscriptis, duo orbes clarius, quam in impresso apparent.

GERMANICIANI SENIORES, a Germanicia Syriæ urbe denominati, *In parma lutea, orbem rubrum gestabant, cum rubro circulo marginem ambiente.* Quod orbem Roman. unico Imperio arguit contineri. Germaniciani Juniores, inter legione Comitatenses Occidentis permanserunt. & supra sub hoc Magistro Equites Germaniciani Seniores.

SECUNDANI, Plinio Galliæ Narbonensis populi, *idem plane insigne habent, nisi quod horum in clypeo cœruleo albus est orbis.* Originem, ut puto, habent a secundæ legionis militibus; sicut sextani, & septimani, qui oppidis, in quæ coloni deducti sunt nomen dederunt. Plinius lib. III. cap. IV. *In medio*, inquit, *Coloniæ Arelatæ Sextanorum, Bliteræ Septimanorum, Arausio Secundanorum.* Livius lib. IV. *de bello Maced. Dum repetunt enixe signum priores Secundani se porta ejecere:* Et paulo post, *Secundani terga hostium cædunt, cæteri castra diripiunt.*

LANCEARII AUGUSTENSES: *In parma cærulea, luteo cippo imposito orbem luteum tenent cui rubrum humanum caput insidet:* Dei providentia, aut Principis a Deo inspirata, orbem prudenter regi indicant. in armariis enim post Orientis Notitiam humanum caput, pro Divina providentia exponitur, quam etiam de sua quandoque Principes intelligunt. Ab Augusto *Augustales* nominatos fuisse Vegetius lib. II. c. VII. memorat: eodemque modo dicti sunt *Augustenses*.

MINERVII, a Minervio provinciæ oppido dicti. Minerviam legionem apud Bononiam, prope Caletes Ptolemæus collocat. Spartianus, Hadrianum Primæ legioni Minerviæ in expeditione Dacica, a Trajano Præfectum fuisse scribit. *Idem gestant insigne, quod Secundani, & Germaniciani seniores, nisi quod hi, in parma viridi rubro circulo circumscripta aureum orbem tenent.*

LANCEARII JUNIORES & ipsi *idem habent symbolum sed horum parma est alba, & orbis rubeus.* Madrucianus codex his cœruleum clypeum tribuit, & Minerviis luteum. Sub hoc magistro, ter symbola duplicantur: Eadem enim ferme sunt, MARTIARIORUM CONSTANTIUM, & ATECOTTORUM.

SECUNDANORUM, & GERMANICIANORUM SENIORUM.

LANCEARIORUM JUNIORUM, & MINERVIORUM.

Omnium vero Magistrorum militum, simul sunt, centum quatuor symbola. Nunc ad Legiones Pseudo-Comitatenses est veniendum, quorum nullum insigne invenitur, nisi codex sit diminutus, & sunt sequentes.

CAP. LIX.

DE IX. LEGIONIBUS PSEUDO-
Comitatensibus Magistri militum per Illyricum.

TIMACENSES AUXILIARII, ex Timaco Mœsiæ superioris oppido delecti, qui, cum ex fœderatis Principis essent, Auxiliarii sunt vocati: Sed legionis Romanæ formam habuerunt.

FELICES THEODOSIANI JUNIORES, sub eodem merebant, posterius a Theodosio inventi, Felicesque cognominati.

BURGARACENSES, a Burgo Aracæ, quæ Ptolomæo est urbs Syriæ, dicti.

SCUPENSES a Scope Marmaricæ Libyæ oppido.

ULPIANENSES ab Ulpiano Mœsiæ superioris oppido vocati, id ab Ulpio Trajano est conditum & nominatum.

METENSES, Metis oppidum est Galliæ Belgicæ, olim Divodunum dictum, unde Metenses populi, & Metensis legio, videtur deducta. Sed verius puto, Mediomarices, postea Metenses appellatos, hic intelligi.

SECUNDI THEODOSIANI, inter Auxilia Palatina, sub altero Magistro militum Præsentali recensentur, haud dubie a Theodosio delecti, post alios qui primi vocantur. Hæc vero secunda legio fuit, cui Theodosii nomen inditum.

BALISTARII THEODOSIANI JUNIORES, ab eodem Theodosio instituti, post alios, qui seniores dicebantur, & sub Magistro militum per Orientem inter IX. legiones Comitatenses militabant, reponuntur. Alii sub eodem, inter IX. Pseudo-Comitatenses legiones erant Balistarii Theodosiaci.

SCAMPENSES, a Scampes Macedoniæ oppido denominati, nunc *Udagradum* vocant. Hi sunt milites, qui sub Magistris militum Imperii Orientis merebant, quorum summa est colligenda.

CAP. LX.

EPILOGUS COPIARUM ORIENTIS.

MILITABANT sub Magistro militum Orientis legiones Palatinæ XIII. Comitatenses XXXVIII. Pseudo-Comitatenses XIX. quæ simul junctæ efficiunt legiones LXX. quarum singulis si viros tribuerimus quot Præfecturas eo tempore constituisse Constantinus Porphyrogenneta *de thematibus* scribit, septuaginta millia efficient: His accedebant Auxilia Palatina XLI. quæ arbitror quatuor millia excessisse tribuendo singulis Auxiliis centum, etsi aliquando fuerint L. aut LX. ut Vopiscus in *Probo* scribit. Præter hos ex minore Laterculo emittebantur cohortes LIX. quæ ex prædictis non erant, nec alicui Magistrorum parebant, quæ si habuissent D. pedites, ut singulæ continebant cohortes, effecissent viginti novem millia, & D. pedites omnes simul juncti essent centum tria millia peditum, & D. pedites Imperii Orientalis CMMM.

EQUITUM vero erant Vexillationes XLIII. Alæ minoris Laterculi LXVI. quæ vix pauciores quindecim millibus esse poterant, sed plures fuisse existimo. Vexillationem enim CC. alam minus C. equitibus continuisse non puto, sed alias vexillatio D. equites capiebat: unde imperii jam tum inclinantis magnitudinem cognoscere licet. Accedebant & vires Imperii Occidentis non mino-

res, Navigabant præter hæc multæ classes, quarum VI. tantum in Illyrico Notitia nominat. Sed alia Seleucia dicta in Orunte fluvio fuisse legitur, *l.* 1. *C. de class.* Et alia navium XL. in Ponto Euxino, Ægesippus *de excid. urb. Hierosolym.* lib. 11. cap. IX. Nonam in mari rubro a Trajano institutam Sex. Rufus scribit. Reperiebantur & aliæ duæ in mari Mediterraneo, una Alexandrina nuncupata ad Ægyptum pertinens. Altera Carpatia vocata, mare Carpatium protegens, quæ advehendis speciebus fiscalibus & frumento addicta erat, *l.* 4. *C. de nau. & naucler. lib.* 11. Itaque classes numero XI. in Oriente fuisse leguntur, etsi Notitia VI. tantum meminerit. Nunc de Præposito sacri Cubiculi, & Principis ministris est dicendum, qui ut clarius appareant, hic summatim colligentur.

ILLUSTRES PRÆPOSITI SACRI CUBICULI.

Curabant personam Principis & cubiculum.	*Primicerius sacri cubiculi, sub quo*	*Decani plures.*
Principi in mensa & palatio serviebant.	*Comes castrensis, sub quo*	*Primicerius mensorum.* *Primicerius cellariorum.* *Primicerius pædagogiorum.* *Primicerius lampadariorum.* { *Formæ* 1. *Formæ* 2. *Formæ* 3. }
Præposito sacri cubiculi parebant.	*Comes Sacræ vestis.*	
Scribebant arcana Principis.	*Chartularii cubiculi* III.	
Palatium custodiebant.	*Decuriones* III. *Silentiariorum.*	
	Comes Domorum per Cappadociam.	

NOTITIA.

SUb dispositione Viri Illustris sacri Cubiculi Comes domus divinæ per Cappadociam.

CAP. LXI.

DE PRÆPOSITO SACRI *Cubiculi.*

IN tertia classe Illustrium sunt Palatini, quorum primus censetur Præpositus sacri Cubiculi. Im-

A pressa Notitia in indice, eum post Magistros militum locat, postea in repræsentandis illustrium insignibus ejus non meminit. In manuscriptis vero legitur, SUB DISPOSITIONE VIRI ILLUSTRIS PRÆPOSITI SACRI CUBICULI DOMUS DIVINÆ PER CAPPADOCIAM. Hic deest dictio, COMES, ante verba *Domus Divinæ per Cappadociam*, alias nullus eorum esset sensus, cum non recenseretur qui sub hujus Præfecti dispositione esset. Deinde inepte appellaretur *Præpositus sacri Cubiculi domus divinæ per Cappadociam*: Nam si erat Præpositus sacri Cubiculi, non erat ejus officium ad domum divinam per Cappadociam B referendum aut restringendum, unde addendum est verbum, *Comes*, domus divinæ per Cappadociam, qui erat sub hujus Comitis dispositione, & celebratur in Jure, *l.* 3. *C. de palat. sacr. larg. Novell.* 30. §. 1. cum enim multa essent in Cappadocia Principis prædia, his proprius Comes datus fuit. Hic vero solus sub Præpositi dispositione nominatur, & non alii Principis ministri, quia de eo magis quam de cæteris dubitabatur, vel quod etsi quoad obsequia illi Præposito parebant, sub magistri tamen officiorum ditione erant, *l.* 3. *& ult. C. de præpos.* C *sacr. cub.* quod forte in Comite domus per Cappadociam secus observabatur. Alii domorum Comites rerum privatarum Comiti parebant, *l.* 5. *C. ad l. Juliam repetund.* Hic Præpositus quartus inter illustrium dignitates sequentes illustres præcedebat, *l. ultim. C. de præpo. sacr. cubic.* quibus etiam in Zenonis constitutione præponitur, *l. ultim. C. ubi senato. vel clariss.* Nullibi tamen insignia, aut officium ejus apparent, quibus forte carebat.

Cubicularii erant, qui personam Principis curabant, & ipsi inserviebant. *l. penultim. C. de præpo. sacr. cub. l. legatis, in prin. de leg.* 3. ac Mini- D steriani appellabantur, *l. ultim. C. de castren. minist.* Inter hos erant Decani, qui forte numero X. *Decanos enim*, inquit D. Augustinus lib. 1. *de moribus ecclesiæ Catholicæ*, cap. XXXI. *vocant, eo quod sint denis præpositis*, quos *ministros thori* Marcellinus appellat, lib. XIV. Hi principem vestibus induebant, & cubicula, & lectos parabant, quorum Præfectus Primicerius dicebatur, *l.* 1. *&* 2. *C. de can.* iidem portas cubiculorum Principis custodiebant. Metaphrastes XXVI. *Februar. in v. Porphyr. Amantius*, inquit, *præpositus per duos decanos vocavit Episcopos, qui magnam pecuniæ partem, quam ab Eudoxia pro victu a ceperant,* E *inter decanos, qui præerant portis, distribuerunt.* Decanus is forte est, qui olim *Decurio* vocabatur. Tranquillus enim in *Domitiano* cap. XVII. scribit Domitianum a Saturio Decurione cubiculariorum trucidatum. Erant & Castrensiani, qui mensam Principis parabant: Pædagogia, Cellarii, Mensores, Lampadarii, & Sacras vestes tractantes, quibus Comes castrensis præerat, *l.* 1. *C. Theod. qui a præbit. Tyro. l.* 1. *C. de præp. sacr. cubic. l. ultim. C. de divers. offic.* sub hoc Præposito censebatur & Comes domorum Principis, *dict. l.* 2. & tres Chartularii spectabiles viri, qui instrumenta contractuum Principis, & alia scribe- F bant. Præcipue vero ad Magistratum ab eo promotos chirographo notabant, & ad Primicerium Notariorum transmittebant, ut illis codicillos cum symbolis, & insignibus obtentæ dignitatis, libroque mandatorum traderet, *l. ultim. C. de offic. mag. offici.* §. *ultim. Novell.* 24. §. *ultim. Novel.* 25. Hanc ob causam singuli magistratus novem aureos inter hos tres cubicularios dividendos solvebant, *Novell.* 24. *in fin. cum tribus Novell. seq.* Comes vero Orientis, & Asiæ Proconsul,

finguli his LXIII. folidos pendebant, *Authen. ut jud. sine quoquo suffr. fiant. Authent. in Notitia seu Novell.* 8. Summa pecuniæ, quam ab Orientis Magiftratibus accipiebant, ad aureos DXLIX. Juftiniano imperante, afcendebat: Cum nondum Italiam, nec Illyricum recepiffet, nec Africam ordinaffet. Præcipue vero, ut exprimit Notitia, Præpofitus imperabat Comiti divinæ domus per Cappadociam, ad quem reditus fundorum Tamiacorum in Cappadocia fpectabant. Hi erant pafcua, arva, campi vitibus confiti, domus & nemora, *cap.* 7. *Novell.* 30. ad quorum proventus procurandos, & exigendos, ex fchola Palatina quofdam Canonicarios nuncupatos dirigebat, qui exactam pecuniam Conftantinopolim in Principis domum impendendam ferebant, *cap.* 7. *dict. Novell.* & ideo *Tamiaca prædia*, id eft, ad familiæ alimenta deftinata vocabantur, *l.* 1. & 2. *C. de præd. Tam. lib.* 11. His & colonis prædiorum præerat *Comes domorum per Cappadociam* dictus, tantæ dignitatis, ut apud multos pluris Præfide fieret, *d. Novell.* 30. §. 1. Officium etiam tanquam Magiftratus habebat, cujus Princeps erat, unus Mittendariorum ex officio Comitis largitionum. Gratianus A. *l.* 3. *C. de pala. facr. larg. De Palatino*, inquit, *officio ad gerendum Principatum Comitis domorum per Cappadociam emittantur, quales, Comes etiam domorum, si inhoneftum aliquid gefferit, vereatur.* Præpofitus cubiculi cum hoc Comite, inquilinis, colonis, fervifque jus dicebat, *l. ult. C. ubi cau. fisc.* videtur etiam Silentiariis imperaffe, cum Jura ad ipfos fpectantia ad Præfectum cubiculi dirigantur, *l. pen. & ult. C. de filen.* & verifimile eft illos fub ejus cura fuiffe, qui profpicere debebat, ne ftrepitus in palatio audiretur. Eodem modo Augufta fuos Cubicularios, & Præpofitum illis imperantem habebat, *l.* 3. & *ult. C. de præpo. fac. cubi.* Sed Magifter officiorum, tam Principis, quam Auguftæ, aulicorum fupremus judex erat, *d. l.* 3. & *ult. C. eod. tit.* Pluribus vero Præpofitus cubiculi gaudebat privilegiis. In primis Præfectis & Magiftris militum æquabatur, *l.* 1. *C. eod. tit.* Immunis prætera erat a folvendo tyronum vel equorum precio, quo provinciæ onerabantur: vicenos & tricenos folidos pro equo folventes, *dict. leg.* 1. *Cod. Theodof. qui a præbit. Tyron.* Deinde neque ipfi, neque Cubicularii angariis, aut præftandorum veredorum, recipiendorumve hofpitum onere arctabantur, *l.* 2. *C. eod. tit.* Ab omnibus denique fordidis præftationibus ipfi & eorum uxores erant immunes, *l.* 15. & 18. *C. Theod. de extraord. & fordid. mune.* fcilicet a piftrinis, aut excoquendo pane calceve, exhibendis operis a paraveredorum præftatione, impenfa ad publicas ædes, pontes, viafve reparandas facienda, & fimilibus, *d. l.* 15. & 18. Olim Præpofitus facri cubiculi Illuftris non erat: fed cum Macrobius cubiculi Honorii Principis Præfectus doctrina ac prudentia excelleret, in ejus gratiam omnes Præpofiti facri cubiculi, Magiftris militum æquati Illuftres funt declarati, *l.* 1. *C. de præpof. facr. cubic.* Nefcio, an is Macrobius fit, qui *Scipionis fomnium* interpretatus, *Saturnalia* celebravit, & *illuftris* cognominatur. Hos Præpofitos *Paracœmomenos* pofteriores Græci vocaverunt, & *caniclion* cubiculum, auctore Volaterrano. Auguftæ cubiculi Præpofitus, & ipfe illuftris iifdem cum præpofito cubiculi Principis privilegiis gaudebat, *l. ult. C. de præpo. facr. cubic.* Temporibus Palæologorum capitium Phrygiatum Præpofitus cubiculi geftabat, pallium purpureum, tunicam ex cocco & auro Phrygiatam in anteriori parte cum imagine Imperatoris ftantis, in pofteriore vero throno infidentis: fceptrum quoque ligneum, cujus primus nudus erat aureus, alii auro, argentoque convoluti, quemadmodum Sophotatus Curopalata in *officiis Palatinis* defcribit: fed quoniam hunc Præpofitum Silentiariis præfuiffe diximus, & eorum in Jure fit mentio, *in l. omnimodo. ad fin. C. de inof. teft. tit. C. de filentiariis & decurionibus eorum.* de his eft videndum.

CAP. LXII.

DE SCHOLA SILENTIARIORUM.

ERANT Silentiarii non a fecretis Principis, ut Accurfius credidit, *in l. omnimod. ad fi. ver. filentiariis C. de inoffi. teft. & in Rubr. C. de filentia.* fed qui curam habebant, ne quis in Principis palatio ftrepitus excitaretur, & ut filentium fervaretur. Procopius in libro *de bello Perfico: Romani*, inquit, *ad ea quæ quietis funt in palatio, miniftrum filentiarium vocant.* Hi plures erant, fed XXX. ordinarii, & digniores in tres decurias divifi, quorum fingulis decem unus Decurio præerat, *l.* 3. *in fin. C. de filentiar. l.* 12. Hunc Palatii Decurionem Marcellinus lib. XX. c. IV. vocat: *Aliquis*, inquit, *palatii Decurio, qui ordo eft dignitatis, figna Petulantium ingreffus & Celtarum.* Ita etiam Honorius A. appellat, *in l.* 1. *C. de filentiar. Decuriones*, ait, *palatii noftri, poft emenfum fideliter obfequium, electionem habeant, five ex Magiftris officiorum, velut agentes dignitatem confequi maluerint, five inter viros illuftres Comites domefticorum.* Omnes vero Magiftrum officiorum tam in civilibus, quam criminalibus caufis, judicem habebant, *l. ne ad diverfa. C. de filent.* Sed ubi annis XIII. inculpatas excubias peregiffent, a præftandis equis, & tyronibus, onereque excoquendæ calcis ad fabricas, & recipiendorum in ædibus hofpitum erant immunes, *l.* 2. & 3. *C. eodem titui.* Præterea quod acquirebant filiifamilias Silentiarii, ex Principis ftipendio, Anaftafii conftitutione in Caftrenfe peculium referebatur, *l. ultim. C. eodem.* Ex quo apparet, illos vere milites non fuiffe, quia de hoc dubitandum non erat, neque lege cavendum. Præterea fi parentes hanc Palatinam militiam pro filio emiffent, pretium ipfis in legitimam non cumputabatur, *dict. l. ultim. & l. omnimodo. §. ultim. C. de inoffic. teftam.* Unde vendi potuiffe hujufmodi officium deprehenditur. A tutela etiam & cura erant immunes, aliifque eorum liberi privilegiis honeftabantur, *dict. l. ultim.* Hi prius fuere clariffimi, *dict. l. ultim. C. eodem.* poftea fpectabiles funt facti, *dict. l. omnimod. §. ultim.* Depofito vero poft annos XIII. officio, erant Illuftres. Inter eos enim, qui Magiftri, vel Comitis domefticorum, officio functi erant, connumerabantur, *l.* 1. *C. eod. titul.* Hæc de Silentiariis, qui etfi a Magiftro officiorum judicabantur, cum tamen fub Præpofiti facri cubiculi obfequio eos fuiffe conftet, *l. penult. & ultim. C. eod.* de ipfis hoc loco differui.

CAP. LXIII.

DE MAGISTRO OFFICIORUM *Orientis, & ejus infignibus.*

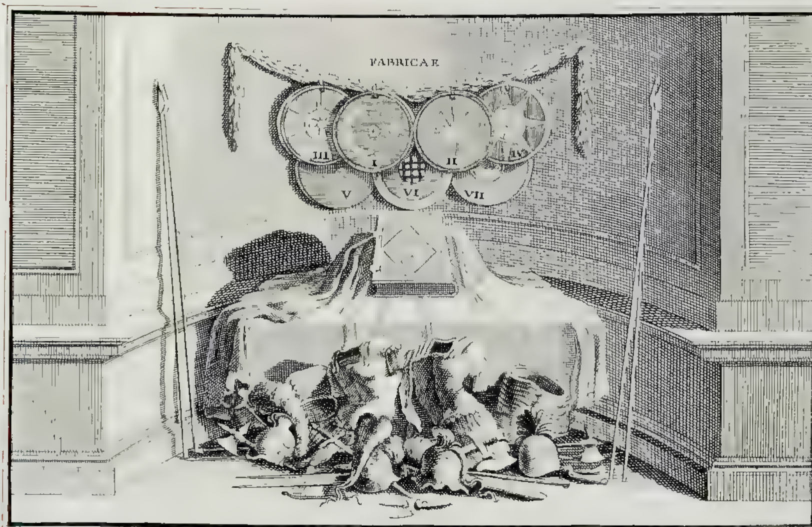
PRÆPOSITUM facri cubiculi fequitur Magifter officiorum, quem Ducem ordinum Palatinorum Zofimus in fecundo, & Procopius in 1. *de bello Perfico*, appellant. Non tantum enim Palatinis, & Principis miniftris, ac fcholis palatii arma tractantibus imperabat, fed & fabricis, & limitaneis Ducibus, vel Comitibus, *l. penultim. C. de offi. Mag. off.*

a quibus, ad Magistrum officiorum, & Quæstorem appellabatur, *l. penultim. C. de app.* Hanc *Magisteriam* dignitatem vocant Jura, *§. 1. in proœm. ff. §. 1. in prima constit. C. l. 2. §. hoc etiam, C. de offic. P. P. Afric.* & Cassiodorus lib. VI. cujus præcipuum munus fuisse dicit, ut Principi Senatores offerret. *Ad ipsum*, inquit, *palatii pertinet disciplina; ipse insolentiam scholarum, mores procellosos moderationis suæ terminis differenat. Tum multi ordines sine confusione aliqua componuntur*: Et paulo post: *Per eum Senator veniens, nostris præsentatur obtutibus, admonet trepidum, componit loquentem: sua quin etiam solet verba inserere, ut nos decenter omnia debeamus audire. Aspectus regii haud irritus, promissor collocutionis nostræ, gloriosus donator aulici consistorii, quasi quidam Lucifer. Nam sicut ille venturum diem promittit, sic iste desiderantibus vultum serenitatis nostræ attribuit, causarum præterea maximum pondus in ejus audaciæ finibus, optima securitate reponimus. ...... Veredorum quin etiam opportunam velocitatem, quorum status semper in cursu est, diligentiæ suæ districtione custodit, ut sollicitudines nostras, quas consilio juvat, beneficio celeritatis expediat ...... Per eum nobis legatorum, quamvis festinantium, prænunciatur adventus: per eum nominis nostri destinatur evectio; & isti principaliter creditur, quod tam necessarium esse sentitur. His etiam laboribus æstimatis, potestatem maximam huic decrevit Antiquitas; ut nemo judicum per provincias fascem assumeret, nisi hoc & ipse fieri decrevisset ..... Peræquatores etiam victualium rerum in hac urbe regia, propria voluntate constituit, & tam necessariæ rei judicem facit.* Hæc ille.

Officiorum autem Magister dicebatur, quod officiis, id est, Ministeriis, seu Principi ministrantibus præerat; nomen enim officii, etsi multa significat, hic pro ministerio accipitur, ut apud Marcianum, *l. legatis. §. si ex off. ff. de leg. 3.* *Si ex officio*, inquit, *quis ad artificium transierit, officium artificio mutatur*. Et in eodem sensu sæpe apud alios sumitur, *in l. servos. ff. de manum. test. l. si non sortem. §. libertus ff. de condi. indeb. cum similib.* Adaucus martyr Diocletiani Imper. Magister officiorum, & Quæstor fuit, Eusebius l. VIII. c. XXIII.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLUSTRIS MAGISTRI OFFICIORUM.

COMMEMTARIUM.

MAGISTER officiorum Orientis insignia hæc habebat: *Abacum tapeto in medio surrecto instratum, quo nititur erectus liber, argento tectus, aureis virgulis in rhumbum ornatus, in medio vero duorum principum vultus aureos continet, infrascriptum est*, FABRICÆ, quæ sub hujus cura erant, & in quibus *varia armorum genera* hic depicta fiebant.

In primis spectantur, cum suis symbolis septem clypei. Sex in manuscriptis. Hos Pierius libr. XV. *Hieroglyphicor.* vult fuisse proprios Præfectorum fabricarum: Ego scutorum militum exemplaria fuisse puto, quæ etsi non in omnibus, certe in pluribus illis conveniunt. Itaque fabricas scutarias nuncupatas referunt, in quibus scuta militibus tradenda fabricabantur.

In horum uno *cœruleo est dimidiatus serpens luteus, aureus umbilicus, margo rubens, intra quem a læva parte est onyx parvus cum Æthiopis sigillo, ut Pierius depingit*: Sed in Codice impresso imago est togati Principis orbem tuentis: *In umbone aureus orbis decussatus*, anguis dimidia parte est truncus, qualem in alio fabricæ clypeo idem Pierius describit, quod symbolum in Marcomannis, Honorianis, & Cetratis sub Magistro equitum Præsentali Occidentis sum interpretatus. In Oriente enim non reperitur.

Alius *clypeus rubeus in medio aureum orbem luteas acutasque cuspides emittentem*, & cladem hostibus minantem habet. *Marginem cœruleus limbus cingit.* prout gerunt Ascarii juniores, sub Magistro militum per Illyricum, in quibus hoc insigne exposui.

Tertius & *ipse rubeus aureum globum in umbone tenet, septem parvis cuspidibus armatum, & aliis septem orbiculis circundatum, quos major luteus orbis sustinet, octo longis luteisque trabibus circummunitus.* Simile symbolum in Oriente sub Magistro militum Thraciæ Flavia Gemina, in Occidente Lancearii ferunt: exceptis orbiculis. Unum significat esse & magnum orbis Rom. Imperium, atque undique munitum, etsi ob divisionem minus videatur, ut alias dictum. In manuscriptis, est geminus orbis luteus, senis & duplicibus trabibus munitus.

Est & alia *parma rubra, continens globum luteum acutos mucrones emittentem, qui marginem pertingunt, medio, aureus umbilicus includitur, unde aliæ, sed breviores luteæque cuspides exeunt. Nigræ lineæ totam clypeis faciem inumbrant.* Parvus umbilicus, Imperium, etsi ob divisionem comminutum, adversus hostes armatum esse ostendit, & utrumque ejus orbem unitum. In majusque auctum, majorem illis cladem allaturum. Id vero tectum & latens esse, ex adumbratione significatur, nisi per eas mare malimus significari. Simile insigne est Balistariis junioribus, sub Magistro militum per Thracias. In manuscriptis hic clypeus deest.

Aliam *parmam cœruleam, nigræ lineæ ad medium occupant, ubi orbis aureus splendet*, qualem Lancearii juniores, Minervii, & alii sub Magistro militum per Illyricum gestant. Etiam id terras mareque uni Imperio Rom. subesse insinuat. Rubeus circulus marginem ambit.

In alterius *parmæ cœruleæ umbone, luteus orbis & nigris lineis decussatim divisus, duplici luteoque vinculo cingitur. Dimidium vero clypeum, nigræ lineæ percurrunt*, quæ maris sunt typus. *Duplex circulus rubeus marginem ambit.* Simile insigne ferunt Quarti Sagittarii, sub Magistro equitum Præsentali Occidentis. Divisum orbem Rom. uno contineri Imperio insinuat.

In ultimæ parmæ viridis umbone, globus luteus, in medio quadram tabellam & ipsam luteam sustinet. Illum octo lutei orbiculi, in medio clavis confixi, & luteo circulo cincti circundant. Nigræ lineæ tertiam fere clypei partem occupant, quem rubeus limbus circumplectitur. Idem est argumentum, quod superioris symboli. Tabula legem orbi a Principe datam refert. Orbiculi clavis confixi, orbem Romanum firmiter & undique munitum esse denotant. Manuscriptis pro hoc symbolo est orbis luteus, duobus circulis item luteis cinctus, & rostris circum armatus, qualis est clypeus Comitis domesticorum peditum. Ursini codex argenteum globum albo circulo cinctum, & undique rostris munitum repræsentat: Madrucianus, in cœruleæ parmæ umbone, album umbilicum, cœruleo luteoque circulo inclusum refert; alba tabella supra eminet. In aliis quoque symbolis in paucis quibusdam manuscripti variant.

A *clypeorum* lateribus *bina* utrinque stant *spicula*, quæ indicant in fabricis lanceas & arma fuisse fabricata; prope *tres cuspides* visuntur, *quibus signa militaria infigebantur. Quatuor* aut quinque *galeæ cum cristis, duæ loricæ, & totidem thoraces, duo enses, & totidem spatæ, ocreæ, secures bipennes, plumbatæ* seu plumbeæ pilæ: Manuscripti addunt arcum, & duas pharetras. Hæc fabricas armorum *loricatas, spatarias, arcuariasque* nuncupatas referunt. Et licet nulla hoc nomine appelletur in Oriente, dubitandum non est hujusmodi arma ibi fabricata fuisse, præsertim illis in locis, quibus nullum armorum genus inscribitur. Sed in Occidente suæ armorum species singulis fabricis applicantur. Nulli vero licebat hæc arma facere, *l. ult. §. magnus. ff. de public.* nisi fabris, qui in certis Imperii locis jussu Principis ea fabricabant, & *Fabricenses* appellabantur, *l. 1. C. de Fabricen. lib. 12. & in §. 1. in Auth. de armis.* quibus salarium ex publico dabatur, neque ipsis hæc aliis vendere licebat. In tractu Orientis quinque tantum fabricæ, id est, armorum officinæ erant, tres in Ponto, una in Asia, duæ in Thraciis, quatuor in Illyrico. Hæc insignia in hujus magistri auditorio spectabantur, & forte eo procedente præferebantur, cum præconum acclamationibus, qui eum Imperii patrem prædicabant. Gratianus *in l. 1. Cod. de Quæsto. & magi. offic. Qui*, inquit, *ex officiali magisterio attonito splendore viguerunt, acclamatione excipiantur solita, nec prætereantur ut incogniti: officiale* autem *magisterium* vocat Magistrum officiorum. Illustris est hic Magister, *l. 3. C. de curs. pub. l. eos. C. de prin. age. in reb. lib. 12.* & Magnificus, *in l. 4. C. de ag. in reb. l. 12.* & quandoque Comes vocatur, *l. judicib. eod. tit. C. l. pen. & ult. C. de castrensib. & ministeria. lib. 12. & d. l. 3.* Magister palatii a Cassiodoro, quo nomine etiam appellatur Tribonianus, *in §. ad istum. C. de Justin. C. confir.* Præerat scholis, Mensoribus, Lampadariis, quatuor scriniis, officio admissionum, & fabricis, quæ ordine explicabuntur, & in tabula summatim repræsentabuntur. Cubiculariis etiam aliisque ministris Principis jus dicebat. Sed & Duces, ac Comites limitanei, eorumque officia, & castrorum præpositi illius suberant ditioni, *l. viros. C. de diver. offic.* & ob id pedaneum judicem ipsorum causas cognoscentem habebat, *§. 1. Novel. 82. seu Auth. de jud.* Omnes summatim post Notitiæ contextum repræsentabo.

NOTITIA.

SUB DISPOSITIONE VIRI ILLUSTRIS *Magistri officiorum*.

SCHOLA scutariorum prima.
Schola scutariorum secunda.
Schola gentilium seniorum.
Schola scutariorum sagittariorum.
Schola scutariorum Clibanariorum.
Schola armaturarum juniorum.
Schola gentilium juniorum.
Schola agentum in rebus, & deputati ejusdem scholæ.
Mensores, & Lampadarii.
Scrinium Memoriæ.
Scrinium Epistolarum.
Scrinium Libellorum.
Scrinium Dispositionum.
Officium Admissionum.

A *Fabricæ infrascriptæ Orientis V.*

Scutaria & armorum Damaſci.
Scutaria & armorum Antiochiæ.
Clibanaria Antiochiæ.
Scutaria & armamentaria Ædeſſæ.
Haſtaria Irenopolitana Ciliciæ.

Ponticæ III.

B Clibanaria Cæſareæ Cappadociæ.
Scutaria & armorum Nicomediæ.
Clibanaria Nicomediæ.

Aſiana I.

Scutaria & armorum Sardis Lydiæ.

Thraciarum II.

Scutaria & armorum Hadrianopoli, Hæmimontis.
C Scutaria & armorum Martianopoli.

Illyrici IIII.

Theſſalonicenſis.
Naiſſatenſis.
Ratiarenſis.
Scutaria Horreomargenſis.
Officium autem ſupraſcripti Viri Illuſtris Magiſtri officiorum de ſchola Agentium in rebus eſt ita:
D Adjutor.
Subadiuva, adjutoresduo.
Fabricarum tres.
Barbariorum tres.
Orientis unus.
Aſianæ unus.
Ponticæ unus.
Curioſus curſus publici præſentalis unus.
Curioſi per omnes provincias.
Interpretes diverſarum gentium.
Magiſter officiorum ipſe emittit.

NOS IN HAC TABELLA
E OSTENDIMUS QUIBUS PRÆEST MAGISTER OFFICIORUM.

Magiſter officiorum præeſt.

- *Scholis* VIII.
  - *Scutariorum* I.
  - *Scutariorum* II.
  - *Gentilium ſeniorum.*
  - *Scutariorum Sagittariorum.*
  - *Scutariorum Clibanariorum.*
  - *Armaturarum juniorum.*
  - *Gentilium juniorum.*
  - *Agentium in rebus, & deputatorum ſcholæ.*
- F *Menſoribus.*
- *Lampadariis.*
- *Scriniis* IV
  - *Memoriæ, in quo viri* LXII. *ex quibus*
    - *Antiquarii* VII.
      - *Græci* IV.
      - *Latini* III.
    - *Adjutores Quæſtoris* XII.
  - *Epiſtolarum viri* XXXIV.
  - *Libellorum, viri* XXXIV.
  - *Diſpoſitionum.*
- *Officio admiſſionum.*
- *Fabricis* XV.
  - *Orientis* V.
    - *Scutaria & armorum Damaſci.*
    - *Scutaria & armorum Antiochiæ.*
    - *Clibanaria Antiochiæ.*
    - *Scutaria & armamentaria Ædeſſæ.*
    - *Haſtaria Irenopolitana Ciliciæ.*
  - *Ponticæ* III.
    - *Clibanaria Cæſareæ Cappadociæ.*
    - *Scutaria & armorum Nicomediæ.*
    - *Clibanaria Nicomediæ.*
  - *Aſianæ* I.
    - *Scutaria & armorum Sardis Lydiæ*
  - *Thraciarum* II.
    - *Scutaria & armorum Hadrianopoli Hæmimonti.*
    - *Scutaria & armorum Martianopoli.*
  - *Illyrici* IIII.
    - *Theſſalonicenſis.*
    - *Naiſſatenſis.*
    - *Ratiarenſis.*
    - *Scutaria Horreomargenſis.*
- *Limitaneis.*
  - *Comitibus* II.
  - *Ducibus* XIII.

CAP. LXIV.

DE SCHOLIS, QUIBUS PRÆERAT *Magiſter officiorum.*

IN primis ſcholis octo Magiſtrum officiorum imperaſſe Notitia ſcribit: Quatuor Scutariorum, duabus Gentilium, uni Armaturarum & alii Agentium in rebus, quæ *ſcholæ Palatinæ* a Marcellino lib. XIV. cap. VII. appellantur, qui tuebantur palatium: *Solis*, inquit, *Scholis* Conſtantinus *juſſit* Gallum *eſſe contentum Palatinis & Protectorum, cum Scutariis & Gentilibus*: & paulo infra: *Advocatos Palatinarum primos Scholarum allocutus eſt*. Scholam, non locum ubi virtuti datur opera, neque ipſam virtutis exercitationem, ſed tempus opportunum, quo virtuti vacatur ſignificare Suidas memorat: in quo ſenſu lib. I. *Tuſculan. Quæſt.* Cicero accepiſſe videtur: *Dierum*, inquit, *quinque ſcholas, ut Græci appellant, in totidem libros contuli*. Sed hic ſchola pro ordine militantium accipitur. Vegetius lib. II. cap. XXI. pro centuria ſumere videtur: *Per diverſas*, ait, *cohortes, & diverſas ſcholas milites promoventur*. Et ſubdit: *Primipili Centurio, poſtquam in orbem omnes cohortes per diverſas adminiſtraverit ſcholas, in prima cohorte ad hanc pervenit palmam*. Hæ non legiones, non cohortes, non vexillationes erant, ſed corpora militum, vulgus Italicum *ſocietates* appellat. *Scholas* in plurali tantum Feſtus ponit. Præter has octo, tres aliæ ſcholæ fuerunt Silentiariorum, & equitum, peditumque domeſticorum. Itaque undecim, in toto Orientis Imperio, ſcholæ reperiuntur, & ita a Juſtiniano *in l. ultim. C. loc.* numerantur. Duæ inermes Agentium in rebus, & Silentiariorum. & novem armatæ militiæ, qui erant milites Armeni, omnium præſtantiſſimi numer 32500. computatis duabus domeſticorum ſcholis. His duo millia militum addidit Juſtinianus, qui *ſupranumerarii* ſunt vocati. Suidas in verbo, ὑπεράριθμος, & in verb. σχολάριοι. *Erant*, inquit, 3500. *ex præſtantiſſimis Armenis in ſcholas diviſi*,

divisi, & Principis palatium custodiebant, & ideo huic Magistro parebant, ac uberius cæteris militibus salarium percipiebant. Hæc e Procopii ἀνεκδότοις mutuatus videtur, ubi idem ferme scribit: *Alii* inquit, *milites non pauciores tribus millibus quingentis ad custodiam Palatii sunt constituti, quos scholares vocant, quibus longe majus stipendium, quam cæteris, dari consuevit, initio ex præstantissimis Armenis delecti hunc honorem promeruerunt. Postquam vero Zeno Imperium adeptus est, inter eos etiam molles & imbelles sunt recepti: donec progressu temporis etiam servilis conditionis homines hunc honorem emerunt. Verum Justinianus Princeps factus, plures magna pecunia ab eis recepta ad hunc honorem promovit. Et cum numerum complesset, alia duo millia addidit, quos supranumerarios vocavit, nullamque pecuniam illis dedit.* Scholis novem tantum Magister Officiorum imperabat, Domesticorum enim equitum peditumque scholæ a suis Comitibus Magistrorum militum vices agentibus judicabantur, *l. 1. C. de venatione fera. lib. 11. in inscriptione.* Notitia vero VIII. tantum scholas, ut dictum est, sub Magistro Officiorum ponit, Silentiariorum omittens, quos Primicerio cubiculi paruisse tradidimus. Hi tamen postea a Magistro Officiorum sunt judicati. Zeno *in l. 4. C. de silentiar. Jubemus*, inquit, *qui quemlibet devotissimorum Silentiariorum scholæ civiliter vel criminaliter pulsare maluerint, ex judicio tantummodo Magistri officiorum conveniri.* Nullus vero has scholas ingredi poterat, qui a Principe probatus non esset, & ideo ipsorum nomina in scriniis majoris laterculi a Notariis tribunis scribebantur, ac singulo quadrimestri multis, quotidie decedentibus vel abeuntibus, eorum album, vel matriculæ renovabantur, *l. ult. C. de offic. Mag. offic.* In primis Scholaribus omnibus interdicebatur, ne cujusquam prædia conducerent, ne ab armorum exercitatione avocarentur, *d. l. ult. C. loca.* Aliæ sub P. P. erant scholæ, *l. 2. de offi. PP. Africæ.* quibuscum hæ undecim nihil commune habent. Cuique scholæ suus præerat Comes, vir spectabilis, *l. 1. C. de priv. scholar. l. 3. C. de off. Mag. Off.* Ita enim scholarum capita Theodosius & Honorius AA. vocant, *d. l. 3. C. de off. Mag. Offic. l. 1. C. de com. & tribun. scholar.* Comitem sequebatur Primicerius, qui idem Tribunus vocabatur, & ipse spectabilis, *l. 2. C. de domest. & protect. seu l. ult. C. Theo.* Post hunc decem primi sequentes erant Clarissimi, *d. l. 2.* Quorum primus Secundocerius est dictus, postea hi ad Primicerii gradum promovebantur, *de l. 2.* Decem isti primi scholarum ad exemplum Decurionum Civitatum sunt inventi, qui & ipsi decem primos habebant, *l. 1. in pr. l. 3. §. Decaprotos. l. ult. §. munera. ff. de mun. & honor.* post hos erant Ducenarii, deinde Centenarii, mox Biarchæ, postea Circitores, exinde Equites, ultimi Tyrones, qui erant plures, quemadmodum in schola Agentium in rebus. *l. 3. C. de Agent. in reb.* Hos deponendi corrigendive facultatem, eorum Comes non habebat: sed hoc ad Magistrum Officiorum spectabat, *l. 3. C. de offic. Mag. Offic.* Ducenarii CC. militibus præesse consuerant, Centenarii C. Veget. lib. II. c. VIII. Biarcha vero erat commeatui Præfectus, nam *Bios* victum significat: similis erat Præfecto contubernii X. militum, Vegetius dicto loco. Circitor, publicus urbis custos, alias Circitores sunt, qui res venales per urbem circumferunt, *l. quicunque §. sed & eos. ff. de Instit.* Apud milites pro eo, qui vigilias circuit, accipitur. Eques vero plus erat, quam simplex miles. Pedes dicebatur, qui nullum adhuc gradum habebat. Primoribus ampliora cæteris stipendia dabantur, ut ait Suidas. Nam prout gradu excellebant, plus habebant: Nemini vero licebat scholarem fieri, aut ad eorum gradum promoveri sine Principis consensu, & ob id codicillis a Notariis Laterculensibus scriptis, & a Principe subscriptis, creabantur: & eorum nomina in Laterculo majore conservabantur. Cum vero tria millia & quingenti Armeni in IX. scholas dividerentur, inter hos Agentes in rebus, & Silentiarii inermes, non connumerabantur: singula schola, si æqualem facimus divisionem, plus minus CCCC. milites continebat. Sub Magistro Officiorum sequentes scholæ a Notitia recensentur.

SCHOLA SCUTARIORUM PRIMA. Hi & sequentes Principem comitari consueverant. Zosimus lib. III. cap. XXIX. *Recedentibus*, inquit, *duobus ordinibus, qui Principem stipare solebant, ac Scutarii dicuntur:* scutis enim potissimum utentes, totum etiam corpus armis tegebant, non tamen equos, ut Clibanarii, ita armis tectos pedites, *Scutatos* vocatos fuisse, auctor est Vegetus lib. 1. c. XX. Hi a Constantino instituti videntur, quibus, & scholæ Clibanariorum panes quosdam assignavit, *l. 9. C. T. de annon. civilib.* Hujus scholæ meminit Marcellinus lib. XXVI. cap. I. *Obscuris*, inquit, *paucorum susurris nomen perstringebatur Equitii, scholæ primæ Scutariorum etiam tum Tribuni.* Idem lib. XX. cap. IV. *De Scutariis autem*, ait, *& Gentilibus excepere quemque promptissimum.* Et alibi. Primi Scutarii sub Magistro militum Præsentali primo, & Magistro per Orientem, merebant inter Vexillationes Comitatenses: sed an sint ex his sublisto. Armis utebantur, qualia in Officiorum Magistri insignibus ostenduntur: Hi & sequentes etiam in Occidente reperiuntur.

SCUTARIORUM SCHOLA II. dicta ad primæ differentiam, cujus idem Marcellinus lib. XXV. ad finem memenit: *Quibus*, inquit, *compertis, Valentiniano, qui cum his redierat, regenda Scutariorum secunda schola committitur.* Is est Valentinianus qui mox imperavit. Secundi Scutarii, equo sub Magistro Præsentali, inter Vexillationes Comitatenses militabant.

SCHOLA GENTILIUM Seniorum. Hi erant idololatræ ex Barbaris Rom. Imperio minime subditis, variisque gentibus collecti, ut ait Zonaras in *Madeucian.* Modestinus quoque *in l. Athletæ. §. 1. de excus. tut.* appellat Gentilium sacerdotia Idololatrarum: Procopius lib. V. *de bello Persico.* Romanis fœderatos gentiles Phyliarchos fuisse dicit. De his ita Marcellinus lib. XXVII. cap. X. *Prompte præiere ante alios duo juvenes lecti in principiis adeundi discriminis Salvius & Lupicinus, Scutarius unus, alter e schola Gentilium.* Et lib. XV. cap. V. *Malarichus Gentilium rector.* Et alibi. Hi in Occidente quoque militabant.

SCUTARIORUM SAGITTARIORUM. Hi armis undique tecti sagittis utebantur in prælio. Ejusdem nominis cuneus sub Duce Mœsiæ secundæ merebat, & alius sub duce Daciæ, nisi fuerint sequentis scholæ.

SCUTARIORUM CLIBANARIORUM, id est, Cataphractorum, ipsi, & equi, toti erant armis contecti, quemadmodum supra exposui; & hi a Constantino inventi fuisse videntur, quibus certos panes, quemadmodum & aliis Scutariis, est elargitus, *d. l. 9. C. To. de anno. civilib.* eorum arma in Magistri Officiorum insignibus spectantur.

ARMATURARUM JUNIORUM schola est dicta, quia non loricis, sed solidis armis supra ostensis, quas *armaturas* vocabant, utebantur, ut ait Ælianus in libello *de instruendis aciebus*, qui pedestrem ordinem in tres partes dividit, *Armaturam, Velites & Peltatos.* Gravissimis armis more Macedonum munitos, *gravem armaturam* vocat, qui etiam *ar-*

mati nominabantur, quod & de equitibus est dicendum: nam scutum grandius, & hastam longiorem gestant. Cuneus Secundorum Armigerorum erat sub Duce Mœsiæ secundæ. Armaturarum seniorum schola in Occidente merebat. Harum & Marcellinus lib XIV.XV.& XXVII.meminit, *Mellobaudes* inquit lib. XIV. cap. XI. *Armaturarum Tribunus*. Ordinem Scholarium juniorum a Gordiano Juniore restitutum, & *juniorum* ab eo vocatum Cedrenus scribit.

GENTILIUM JUNIORUM ad differentiam seniorum nuncupatorum. In Occidente sex tantum scholæ nominantur.

CAP. LXV.

DE SCHOLA AGENTIUM *in rebus*.

OCTAVA Magistro Officiorum parebat schola Agentium in rebus, quam velut præcipuam, & officio a cæteris divisam proprio capite tractandam esse censui. Hi erant Principis nuncii in provincias, & alia loca ob diversa negocia missi. D. Hieronymus *in* 1.*c. Abdiæ*: *Quos*, inquit, *nunc Agentes in rebus, vel Veredarios appellant, veteres Frumentarios nominabant*. Sextus Aurelius Victor *de Cæsaribus in Diocletiano*: *Nec minore*, inquit, *studio pacis officia vincta legibus æquissimis, ac remoto pestilenti Frumentariorum genere, quorum nunc Agentes rerum simillimi sunt, qui cum ad explorandum annunciandumque, qui forte in provinciis motus existerent, instituti viderentur, compositis nefarie criminationibus, injecto passim metu præcipue remotissimo cuique, cuncta fœde diripiebant*. Hactenus Victor. Frumentariorum nomen antiquitus institutum, usque ad Constantinum permansit. Ante Hadrianum enim, & postea sub multis Principibus, *Frumentarii* appellabantur. Spartianus loquens de Hadriano in *eod. Erat*, inquit, *curiosus non solum domus suæ, sed etiam amicorum, ita ut per Frumentarios occulta omnia exploraret*. Lampridius in *Commodo*: Præfecti Prætorio, ait *Anterum eductum e palatio sacrorum causa, & redeuntem in hortos suos, per Frumentarios occiderunt*. Item Capitolinus ita de Macrino in *eod. Cum quidam milites ancillæ hospitis pudorem depravasse suspecti essent, atque per quendam Frumentarium ille didicisset, adduci eos jussit, & pœna affecit*. Idem in *Maximo* & *Balbino*: *Scriptum est præterea ad omnes provincias missis frumentariis, jussumque, ut quicumque Maximinum juvisset, in hostium numero duceretur*. Item Trebellius Pollio in *Claudio*: *Cum nunciatum esset Gallieno per frumentarios Claudium irasci, quod ille mollius viveret, nihil eum gravius accepit*. Frumentarii forte a militibus frumentariis legionum sunt dicti, quorum crebra in antiquis monumentis fit mentio: sicut enim illi frumenta perquirebant, ita isti investigabant, quæ in provinciis fierent, & Principi nunciabant, ejusque mandata ad quoscunque perferebant. Postea *Agentes in rebus* sunt vocati, qui jussa Imperatoris exequebantur. Constantinus enim ad Agentes in rebus ita scribit, *in l.* 1. *C. de offc. Magistr. Off. Ad curas agendas & cursum illi exeant, quos ordo militiæ vocat & laborum*: curas enim vel res agendas pro negociis Principis ponit. Idem Constantinus *in l.* 7. *C. Th. de cursf. pub. Agentes*, inquit, *in rebus ad movendum militem mitti consueverunt*. Arcadius & Honorius *in l.* 2. *C. de execut. & exactor. Quicunque*, ajunt, *e palatio nostro ad Provincias commeaverit, Compulsor, Exactor, Admonitor, Portitorve præcepti, Agens in*
A *rebus hoc tantum potestatis arripiat, quantum est mandatum*. Ut plurimum ergo erant Veredarii, qui litteras & mandata Principis celeriter ferebant, qualem fuisse Zenonem Anachoretam Theodoretus Theophiles *in relig. histor.* scribit: *Cum primum*, ait, *Imperator Valens fuisset de medio sublatus, militare deposuit cingulum. Erat autem adscriptus in numerum eorum, qui litteras Imperatoris ferebant celeriter.* Honorius A. *in l.* 15. *Co. Th. eod. Agentes*, inquit, *in rebus, quibus injuncti negocii tempus emensum est, ad comitatum reversi probant causas necessariæ tarditatis*. Varia enim iis a Principe negocia committebantur, quæ
B intra præfinitum tempus exequi tenebantur. Et quoniam semper in itinere versabantur, eos sæva pericula adire, & vitæ renunciare Theodosius scribit, *l. principes C. de princip. agen. in reb.* ex his aliqui ad mansiones mittebantur, ut inspicerent, ne quis sine duplomate, aut supra modum evectionis curreret. Constantius *in l.* 2. *C. de curiosis. Agentes in rebus in curis agendis, & evectionibus publici cursus inspiciendis, providebunt, ne quis citra evectionis auctoritatem moveat cursum, vel amplius postulet, quam concessit evectio*. Hæc ille. Ad hoc munus singuli in
C singulas provincias mittebantur, ut Arcadius & Honorius *in l. ultim. C. de curios.* sanxerunt: *Agentes*, inquiunt, *in rebus singulos in singulas provincias, mittendos esse censemus, quibus inspiciendarum evectionum tantum debeat cura mandari*. Nec vero ex omni numero mittebantur, sed qui gradum in schola meruissent, *l.* 1. *C. de offic. Mag. Officio.* Hi *curiosi* dicebantur, *in l.* 1. *& sequ. C. de curios. & station.* Primicerius Senatorque, qui aliis in scholis esse consueverant, in hac non reperiuntur, sed tantum Ducenarii, qui plus XLVIII. esse non poterant, & Centenarii qui numerum CC. non excedebant. Biarchæ CCL.
D Circitores CCC. Equites CCCCL. qui simul juncti gradu fungentes MCCXLVIII. numerum implebant, *l.* 3. *C. de agentib. in reb.* Alii præter hos privati nunciis per diversa loca perferendis vacabant. Instar primæ cohortis Milliariæ dictæ erant ordinati. Quemadmodum enim illa Primipilum CCCC. militibus præfectum habebat, & primum hastatum, qui CC. regebat, & Ducenarius vocabatur, Principem, Secundum hastatum, qui singuli CL. militibus præerant, & Ultimum, qui centum viris imperabat. Veget. lib. II. cap. VIII. Sic iidem fere gradus in schola Agentium in rebus inveniebantur.

E In hanc enim scholam recepti, primo Equites, mox Circitores, Biarchæ, Centenarii, Ducenariique gradatim fiebant, donec ad Principis gradum adscenderent, id est, primi officiorum magistratuum crearentur, *l.* 2. *C. de offic. Mag. Offic.* Cum enim a laboribus itinerum quiescebant, tum Ducenarii, & Centenarii facti, in provincias mittebantur, ut magistratuum officiis præessent, & tunc *Principes* vocabantur, quo munere functi, Proconsulis, aut Vicarii dignitatem assequebantur. *l.* 3. *l.* 105. *& l. seq. C. de prin. agent. in reb.* Invenio autem in Orientis provincias XIIII. Principes officiorum ex schola Agentium in rebus exiisse.
F In Occidentis VI. In Scriniis etiam memoriæ epistolarum, & libellorum, Adjutorum officio fungebantur, *l. agentes in rebus C. eod.* In Fabricarum quoque scrinio quatuor ex his, qui Principes fuissent, pro Subadjuvis serviebant, *d. l. agent. lex. eo C. de agentib. in reb.* Stipendium a Principe percipiebant, & ideo sine scriptura probatoria ab eo subscripta eligi non poterant, quæ in scrinio memoriæ, ubi illi Subadjuvæ erant, reponebatur, *l.* 3. *in fi.* C. *eo. & l. ult. C. de div. off. §. & est notitia, l. ult.*

ad med. C. de inoff. test. Aliæ vero scholæ a Primicerio Notariorum tractabantur: Hanc scholam esse opinor, quæ *Palatina* vocatur, & lites coram Principe agitatas exequebatur, *l. properandum. §. sin autem utraque parte. C. de judi.* officia palatina a D. Ambrosio appellantur *epistol.* XXXIII. *ad Marcel. soror. Palatina*, inquit, *omnia officia, hoc est, memoriales agentes in rebus temperant a processu.* Privilegium habebant hujus scholæ Centenarii, Ducenarii, & Adjuvæ, ne sub alio Romæ aut Constantinopoli quam Magistro officiorum convenirentur; alibi vero jure communi utebantur, *l. ex eo C. eo. de jud.* & ideo *magistriani divinorum officiorum* a Metaphraste appellantur, XXII. *Octob.* Idem eorum matribus, uxoribus, liberis, servisque privilegium tribuitur, *l. ultim. C. eod. h. nostro tit.* Hos Gotthi *Sajones* appellabant: ut ex pluribus Cassiodori locis deprehenditur.

In Schola Agentium in rebus erant quidam *Deputati* dicti, quos eos fuisse opinor, qui ipsis Agentibus velut ministri inserviebant, & eos currentes comitabantur, quemadmodum apud Valentinianum legimus *in leg. ultim. Cod. de ser. fugi.* servos publicos armorum fabricæ deputatos fuisse, qui carbones accendendo, aut ligna ferendo, vel hujusmodi alia agendo, armis fabricandis inserviebant, ut Dendrophori, & similes, quorum etiam Novella 85. meminit, *seu Authen. de armis. §.* 1. Sic deputati sacræ vestis erant, qui eas manibus componebant & aptabant, *l. scriniis. §. deputati C. de palatin. sacr. largitio.* Reliqua Agentium in rebus ex officio hujus Magistri sunt petenda; quod totum ex his constabat. Hæ sunt octo scholæ, quibus Magister Officiorum imperabat. Nunc ad alios palatii ministros illis subjectos est transeundum.

CAP. LXVI.

DE MENSORIBUS, LAMPADARIIS, *Admissionalibus, & Invitatoribus.*

MENSORIBUS etiam Magister Officiorum imperabat, qui Principem in aliquam civitatem iturum præibant, & domos, in quibus quisque hospitaturus esset, signo denotabant, ut ad Theodotum Magistrum officiorum Valentinianus A. scribit, *in l.* 1. *&* 2. *C. de metatis*, apud quem vulgo legitur *Metatores*: Sed in Codice Theodosiano est *Mensores*: & ita appellat Vegetius lib. II. cap. VII. *Mensores*, inquit, *sunt, qui in castris ad podismum dimetiuntur loca, in quibus milites tentoria figunt, vel hospitia in civitatibus præstant. Metatores* vero appellat, *qui præcedentes locum eligunt castris*. plerunque tamen promiscue Metatores & Mensores vocantur, qui ante exercitum vias complanabant. D. Ambrosius in *Examero* lib. V. cap. X. *Metatores*, inquit, *itinera disponunt*. Id clarius *in Psalm.* CXVIII. *serm.* V. his verbis explicat: *Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipse disponit sibi, nec pro suo arbitrio viam carpit, nec voluptaria captat compendia, ne recedat a signis: sed itinerarium ab Imperatore accipit, & custodit illud, præscripto incedit ordine, cum armis suis ambulat, rectaque via conficit iter; ut inveniat commeantium parata sibi subsidia. Si alio ambulaverit itinere annonam non accipit, mansionem paratam non invenit, quia Imperator iis jubet hæc præparari omnia, qui sequuntur, nec dextra nec sinistra a præscripto itinere declinant, meritoque non deficit qui Imperatorem sequitur suum. Moderare enim ambulat, quia Imperator non quod sibi utile, sed quod omnibus possibile, considerat: ideo & stativas ordinat, triduo ambulat exercitus, quarto requiescit die. Eliguntur civitates, in quibus triduum, quatriduum, & plures interponantur dies, si aquis abundant commerciis frequentantur, & ita sine labore conficitur iter, donec ad eam urbem perveniatur, quæ quasi regalis eligitur, in qua fessis exercitibus requies ministretur.* Hactenus D. Ambrosius. His concinit quod Lampridius in *Alexandro* scribit: *Itinerum*, ait, *dies publice proponebantur, ita ut edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum esset*: Illa die, illa hora ab urbe sum exiturus, & in prima mansione mansurus: *Deinde per ordinem mansiones, deinde stativæ, deinde ubi annona esset accipienda.* Idem ferme tradit Constantinus Porphyrogenneta *de Thematibus: Mensores*, inquit, *sunt, qui Fossatum metiuntur & constituunt. Fossatum* autem castra appellat: in quo sensu hoc vocabulum ab Honorio *in l.* 1. *C. T. de terris limit.* & Zosimo lib. III. usurpatur. Sed a Leone A. *in l. ult. C. de diver. off.* mensores inter eos ponuntur, qui in Principis palatio alio officio fungebantur, & forte aulicis annonam, & equis pabula metiebantur Hi quoque a Principe in scrinio libellorum probabantur, *in l. ult. ad fi. C. de diversf. offic.* Eorum Primicerius, id est, primus, cum biennio in eo gradu permansisset, ultimi Agentium in rebus locum consequebatur, id est, ejus scholæ tyro fiebat, ut Honorius *in l. unica, C. de mensor.* ad Æmilianum Magistrum officiorum scribit. Alii erant mensores apud Magistros militum, qui & ipsi domos signabant, quibus milites erant hospitaturi, qui ad hunc locum non pertinent.

LAMPADARIIS quoque Magister Officiorum præerat non solum his, qui lampadum palatii curam habebant, ut accenderentur & niterent, sed & aliis, quos ad usus scrinii deputatos fuisse Leo *in d. l. ultim. ad fi.* scribit. Ea erant scrinia memoriæ, libellorum, epistolarum & admissionum, quorum scribis in multam noctem vigilantibus, & scribentibus cum lampadibus opus esset, his accendendis & curandis Lampadarii præficiebantur, qui in scrinio libellorum, & ipsi a Principe erant probandi, *d. l. ult.* Auctor est in Commodo & Pertinace Herodianus Principi ignem prælatum fuisse; de cujus ministris vereor hic non intelligi, cum Leo A. de his notitiæ aulicis loquens eos mensores, & lampadarios suæ dispositioni reservet qui scriniis inserviunt. Habebant lampadarii primicerium, qui triennio tantum ea dignitate fungebatur, ut & sequentes illum gradum possent adipisci, *Novell. Th. tit.* 34. Aliis erant lampadarii in officio Præfectorum Prætorio, de quibus Julianus Patritius *in epitom. Novell.* 38. Legimus & lampades Vicario Ponticæ & aliis prælatas fuisse in edictis Justiniani, *in edicto* 8. *Novell.* 41. *Julian. d. Novell.* 38. de quibus infra dicetur. Sed etsi quatuor prædicta scrinia sub Magistri Officiorum dispositione fuerint: quoniam eorum Magistri inter spectabiles a notitia recensentur, de his & ipsorum insignibus suo loco dicendum servabo.

Parebant & Magistro Officiorum ADMISSIONALES vocati, *l.* 2. *C. de priv. eor. qui in sacr. palar. milit & in l. ult. C. de diver. off.* Horum munus erat, volentes adire Principem intromittere, unde ab admittendo *Admissionales* sunt nuncupati; cui muneri hunc Magistrum præfuisse ex Cassiodoro supra diximus. Lampridius in *Alexandro*: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis esset ei sæpe consessus, iret & ad convivia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos: salutaretur vero quasi unus de Senatoribus, patente velo,*

admissionalibus remotis, aut solis iis, qui ministri ad fores erant. Horum primus, Magister vocabatur. Vopiscus in *Aureliano*: *Arrogationem*, inquit, *inserendam credidi ex libris Acholii, qui Magister admissionum Valeriani Principis fuit*. Marcellinus lib. XV. cap. V. *Per admissionum Magistrum, (qui mos est honoratior) accito eodem, ingresso consistorium offertur purpura*. Hunc sequebatur *Proximus* vocatus. Idem Marcellinus lib. XXII. cap. VII. *Manummittendis*, ait, *ex more inductis per Admissionum Proximum, Julianus lege agi dixerat*. Hæc ille. Horum corpus *officiorum* vocatur, quia officium habebant Principem allocuturos intromittendi. Imperante Cajo Caligula in usu erat admissionalis, qui legatos ad Principem introducebat. Philo *de legatione ad Cajum*: *Misso*, inquit, *ad nos Cajo, qui legationibus admittendis præerat, pollicitus est se cogniturum causam nostram per otium*. Hæc ille. Is etiam acta Principis seu annales scripsisse videtur, Vopiscus enim in *Aureliano* narrat Acholium Magistrum Admissionum Valeriani plures libros illius actorum fecisse. In Occidente præter Admissionales inter palatii officia recensentur Cancellarii, qui hic omittuntur.

Erant & INVITATORES sub eodem Magistro officiorum, qui diversos ad cœnam Principis invitabant, aut alios vocabant, ut ad eum venirent, *d. l. ult. C. de diverf. offi.* Hos *vocatores* appellat Tranquillus in *Caligula* cap. XXXIX. *Compararet*, inquit, *provincialem locupletem ducenta sestertia numerasse vocatoribus, ut per fallaciam convivio interponeretur, nec tulerat moleste tam magno æstimari honorem cœnæ suæ*. Idem Seneca *de tranquillitate vitæ*. *Caligula*, inquit, *gravius est, quod ille provincialis tanti fecerit secum cœnare, ut ob id magnam pecuniam erogaverit vocatoribus, a quibus fuerat invitatus*. Ita etiam nominat Martialis: *Jam dicet mihi vapulet vocator*. Et Catullus in *hendecasyllabo*: *Quærunt in trivio vocationes*. Plinius l. XXXV. cap. X. *Ptolemæo regnante*, inquit, *Apelles Alexandriam vi tempestatis expulsus subornato fraude æmulorum Plano regio invitatus ad Regis cœnam venit: indignantique Ptolemæo, & vocatores suos ostendenti, ut diceret, a quo eorum invitatus esset, arrepto carbone extincto e foculo, imaginem in pariete delineavit, agnoscente vultum Plani Rege ex inchoato protinus*. Hæc ille. Ex quibus constat non modo Reges, sed & Principes Romanos invitatores seu vocatores habuisse, qui convivas ad Principis mensam invitarent: Tunc enim amicos frequenter ad se vocare consueverant, ut ex Tranquillo & aliis liquet. De his intelligit Corippus lib. III. dum ait: *Jussuque regentis acciti proceres omnes*.

Invitatores sicut præcedentes probandi erant a principe, codicillis in scrinio libellorum conscriptis. Horum Notitia non meminit: Sed quia cum Admissionalibus a Leone A. recensentur, & huic Magistro paruisse creduntur, eos hic locandos censui.

CAP. LXVII.

DE V. FABRICIS IN DIOECESI *Comitis Orientis, & Fabricensibus.*

QUINDECIM in Orientali Imperio fabricæ erant institutæ, id est, loca in quibus arma fabricabantur, videlicet quinque in Oriente, tres in Ponto, una in Asia, quæ in Thraciis, & quatuor in Illyrico, omnes in oppidis locatæ, quæ non longe a limitibus Imperii militibusve essent. Neque vero omnia armorum genera in singu-

A lis fabricis, paucis exceptis fiebant, sed certa in diversis. Fabricæ Græce ὁπλοποιία dicebantur, *Novel. 85. seu Auth. de armis. §. 1.* & *Fabricenses* arma ipsa fabricantes, *l. 1. & toto tit. C. de Fabricensib. l. 11.* Quæ fabricata & perfecta in publicum armamentarium deferebant, *d. l. 1.* Nulli autem ea vendere aut emere, sicut nec alibi facere licebat, *§. 1. Authen. de armis, l. cotem, ff. de publica*. Creabantur Fabricenses idonei viri, & probati, qui curiales non fuissent, nec ulli oneri civitatis obnoxii. Quare prius testibus de hac re examinatis, & actis apud Præsidem provinciæ, vel civitatis defensorem conscriptis, qui a curia
B liberi apparebant, in Fabricensium collegium cooptabantur, & ex publico salarium accipiebant, *l. 4. C. de Fabricens. lib. 11.* Formulam de armorum factoribus creandis Cassiodorus lib. VII. recitat: semel vero Fabricenses facti donec Primicerii honore functi fuissent, nec ipsi, nec eorum liberi, fabricam armorum deserere poterant, sed inviti, cui semel erant adscripti, fabricæ obnoxii permanebant: Et ideo, ut ubique dignosci possent, nota seu stigma eorum brachiis, quemadmodum & Tyronibus imprimebatur, *l. 3. l. jure, l. ultim. C. eodem titu. de Fabricensibus*. Arcadius
C A. *Stigmata*, inquit, *hoc est, nota publica, fabricensium brachiis ad imitationem tyronum infligantur, ut hoc saltem modo possint latitantes agnosci*. Hæc ille. Ob fabricanda vero arma compellebantur provinciales carbones conferre, exceptis palatinis, qui a sordido hoc munere erant immunes, *l. maximarum, C. de excu. mun.* Habebant singulæ fabricæ suum collegium, in quo exemplo scriniorum quinque primi eminebant, *d. §. 1. in Auth. de armis*. qui ampliora sequentibus stipendia consequebantur. Horum primus *Primicerius fabricæ* vocabatur, *l. 2. C. de Fabricensibus*, gradatimque proximi in locum decedentium suc-
D cedebant. Tribunum fabricarum primicerium Marcellinus, lib. XV. cap. V. appellat: *Ad Tribunum*, inquit, *miserat Fabricæ Cremonensis*. Primicerii facti post biennium a fabricandi laboribus immunes tanquam protectores, ad salutandum Principem seu exosculandum sacram purpuram admittebantur, *dict. lib. 2.* Valentinianus A. *Primicerium*, inquit, *fabricæ post biennium non solum vocatione, verumetiam honore donari præcipimus: ita ut inter protectores, ejusdem fabricæ, per biennium, adoraturus æternitatem nostram suo quisque tempore dirigatur*. Intelligit autem, ut Primicerius cum protectoribus corporis Principis, ad eum
E salutandum admittatur, non fabricæ protectores. Mendosum enim est, & ex Codice Theodosiano delenda sunt illa verba, EJUSDEM FABRICÆ. Immune etiam ab hospitibus recipiendis erant Fabricenses, *l. Fabricensium Cod. de metat.* judicemque solum Magistrum officiorum habebant, *l. pen. C. de Fabricens.* Ejus enim cura arma fabricabantur, & ad diversa loca transferebantur, *l. ultim. C. eod. titu.* prout opportunum videbatur aliquo ex Fabricensibus decoquente aut fugiente pro eo cæteri tenebantur, & ideo bona sine legitimo hærede defuncti ad cor-
F pus Fabricensium pertinebant, *Novell. Theod. 13*.

Fabricæ vero Orientis sub Magistro officiorum erant, Prima DAMASCI SCUTARIA armorum dicta, quia in ea scuta & arma protegendi corporis gratia, ut thoraces, ocreæ, cassides & similia fabricabantur. Scutaria clypeos Justinianus vocat, *in d. Novell. 85. §. penult.* Horum forma in Magistri officiorum insignibus spectatur. Damascum totius Orientis oculum appellabant. Nummus Volusiani Coloniam nominat hac inscriptione KOA.

A ΔΑΜΑΣ. ΜΗΤΡΟ. ΙΕΡΑ. ΚΟΛ. Item in alio Nummo, ΚΟΛ. ΔΑΜΑΣΚΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑ. ΚΟΛ.

Alia scutorum & armorum fabrica erat Antiochiæ, quæ est urbs omnium clarissima ad flumen Oruntem, Syriæ Comagenæ metropolis, ubi sæpe Orientales Principes degebant, ut constat ex plurimis Juribus ibi scriptis, *l. 7. C. de num. l. 4. C. de met. l. 22. l. 24. C. de decurionib. l. 2. C. de pal. sac. larg. & aliis*. Epidaphne Plinio, רבלה *Reblata* in Sacris Literis vocatur. Antiochenos maximam felicissimamque urbem inhabitantes totum ferme annum ludos, & festa concelebrare Hero-
B dotus scribit lib. II. *de hac civitate* loquens, Strabo lib. XVI. Marcellinus l. XIV. Gul. Tyri Episcop. *de bello sacro* lib. IV. cap. IX.

Tertia Clibanaria item Antiochiæ, in qua arma pro tegendis cataphractis parabantur, *Clibanaria* voce Persica dicta. Hujus fabricæ Jura meminerunt, *l. Fabricensium. C. de metatis*. Hæc credo erat Barbaricaria, in qua singuli Barbaricarii senas cassides, & buculas per dies triginta fabricabant, & octonas argento decorabant, *l. 1. C. T. de Fabricens.* quales in VII. *Æneid.* Poeta descripsit.

—— Alii thoraces ahenos,
C *Aut leveis ocreas lento ducunt argento.*

Quarta erat Fabrica scutaria & armamentaria Ædessæ, in qua item scuta fiebant, & arma fabricata reponebantur. Ædessa vero urbs erat, metropolis Osroenæ in Mesopotamia, in læva ad Euphratem, *l. quicunque per Osroenam. C. de cohortal.* ubi Abgarus Rex imperavit, qui ad Dominum epistolam scripsisse dicitur, eumque D. Thadæus cum populo ad Christianam pietatem perduxit, auctor Nicephor. lib. II. cap. VII. ordini civitatis Ædessenæ Constantius scribit, *l. 20. C. de decu.* aliquot alia Jura ibi sunt condita, *l. 2. C. de*
D *erog. milit. anno.* Imperante Justino a Scirto flumine, qui eam interfluebat, est submersa, ut auctor est Zonaras; qui, aqua ad suum alveum reversa, in fluvii ripa lapidem inventum fuisse scribit, cui notis hieroglyphicis insculptum erat:

FLUVIUS MALE SALTABIT CIVIBUS. Græci enim *σκιρτᾶν saltare* dicunt. Callirhoen a fonte cognominatam Plinius lib. V. cap. XXIV. scribit. Legendum est autem *Edissa*, pro Ædessa. Hanc Hebræi ארך *Arach* vocant, Strabo lib. XVI. urbem sacram, quod inter aquarum impetus sita, immobilis maneat.

Ultima era Hastaria Irenopolitana. Hæc Cili-
E ciæ urbs est ad Cydnum flumen posita, & interpretatur *civitas pacis*: hic hastæ fiebant.

CAP. LXVIII.

DE III. FABRICIS PONTICÆ.

IN Pontica erant fabricæ tres, Clibanaria Cæsareæ Cappadociæ. Hæc urbs Mozaca appellatur, quam, ut ait Eusebius Cæsariensis, pulso Archelao, Tiberius *Cæsaream* vocavit. Illi præsul præfuit Basilius Magnus, & Eusebius
F Cæsariensis.

Altera Scutaria & armorum Nicomediæ: Hæc urbs dicta est a Nicomede Bithyniæ rege, quam in sinu Astaceno condidit, multique in ea fuere nomine Nicomedes. *Comedia* vulgo dicitur: Turcæ *Nichor* appellant. Hic aliquot scripta sunt Jura, *ut l. 8. C. de decurionib. l. 4. C. de postulan. l. 6. C. de diverſ. offi. l. ultim. C. ex quibus cauſ. infa. irrog. l. 9. C. de legit. hæred.* Ibi Diocletianum Imperium deposuisse ait Eutropius. Olim *Astacus* est dicta, Pausania, Marcellino, Cedreno, & Pollione auctoribus: *Olbiam* vocatam Stephanus tradit.

Tertia Clibanaria Nicomediæ. Duæ in hac urbe erant fabricæ: altera in qua scuta & arma ad protegenda corpora, altera ubi Clibanaria fabricabantur.

CAP. LXIX.

DE FABRICA ASIANA.

UNA tantum in Asia erat fabrica, Scutaria & armorum Sardis Lydiæ, ubi olim Crœsi, & aliorum Regum fuit regia. Hinc ortus est Chrysanthus philosophus, qui, ut auctor est Suidas, omnia se divino monitu facere profitebantur, & accersitus a Didio Juliano, ad eum accedere recusavit, quasi Deo nolente, nec multo post ille trucidatus est: In hujus honorem Sardis singulo quadriennio fiebat certamen, *Chrysanthianum* vocatum, *l. pen. ff. de an. leg.*

CAP. LXX.

DE II. FABRICIS THRACIARUM.

IN Thraciis duæ fuere fabricæ, Scutaria & armorum Hadrianopoli Hæmimonti: Ea urbs *Uscudama* olim vocabatur, ut ait Marcellinus, vel *Oresta* ut Lampridius, *Orestiam* vocat Zonaras, quam cum tota regione Lucullus subegit, eam a se postea *Hadrianopolim* Hadrianus appellavit. Deciorum Principum patria fuit, quibus extinctis a Scythis est capta. Hic scripta fuere Jura, *l. 1. C. de suis & legit.* Altera fabrica Scutaria & armorum fuit Marcianopoli: quam in Marciæ sororis honorem Trajanus cognominavit, ut auctor est Marcellinus lib. XXVII. cap. IV. Ejus originis historiam Jornandes *de reb. Gothicis* latius explicat: *Martionopolim*, inquit, *urbem famosam & Metropolim Trajanus Imperator hanc ob causam ædificavit, ut fertur, eo quod Martiæ sororis suæ puella, dum lavat in flumine illo, quod nimiæ limpiditatis saporisque in media urbe oritur*, Potami *cognomento, exindeque vellet aquam haurire, casu vas aureum quod ferebatur, in profundum cecidit, metalli pondere gravatum, & longe post emersit, quod certe non erat usitatum, sed vacuum sorberi, aut certe semel voratum undis respuentibus renatare. His Trajanus sub admiratione compertis, fontique numinis quiddam inesse credens, conditam civitatem Germanæ suæ nomine Martionopolim nominavit*. Hanc urbem ad Pontum Euxinum inter Odyssum, & Anchialum Itinerarium ponit. Zosimus libro cap. X. *urbium maximam Thraciæ* appellat. Multa ibi prælia Claudium secundum Imperatorem commisisse auctor est Pollio. De hac plura Suidas in voce *σκυθαι*. Valentem toto ferme anno Martionopoli moratum fuisse, Jura ab eo ibi condita indicant, *l. 1. C. de Vestibus holoser. l. 6. C. de fid. & jur. hast. fis. l. 4. C. de murile. l. 4. C. de erog. milit. anno. l. 1. C. de milit. veste, & aliis*.

CAP. LXXI.

DE IV. FABRICIS ILLYRICI.

QUATUOR in Illyrico fabricæ exercebantur: Una Thessalonicæ urbis Macedoniæ, in Amphaxitide, ait Ptolemæus. Hæc *Halis* prius dicta, Stephanus a Cassandro Rege conditam scribit, quam Philippus Amynthæ filius, *Thessalonicam*

appellavit, quia eo in loco Thessalos vicit: Sed Strabo ait ab ejus uxore ita nuncupatam. Julius vero Tarreus, qui de ea librum composuit, a Thessalonica illius filia appellatam affirmat. *Emathiam* Zonaras vocat. Nunc *Salonich* dicitur. Nobilis est Pauli epistola. Ibi Resp. Romana quæstorium habuit, & pecuniam vectigalium tributorumque aggregabat. Cicero *pro Cn. Plancio*, loquens de eo: *Thessalonicam me*, inquit, *in Quæstoriumque perduxit*. Duodecim millia ejus civium Theodosius Imper. occidit, quod populari tumultu suos magistratus, & milites oppressissent. Unde a D. Ambrosio Mediolani templum ingredi prohibitus est, Rufin. libro XI. capite XVIII. *Histor. Eccl. c. cum apud* 11. *q.* 3. Hic erat armorum fabrica, ubi etiam plura reperiuntur scripta Jura, *ut l.* 1. *C. de petit. bon. subl. l.* 2. *C. de cap. & dist fisci debit. l.* 32. *C. de decurionib. l.* 2. *C. de omni agro deser.*

Alia est fabrica NAISSATENSIS, in Naissate oppido. Naisso scripta est a Constantio ordini Decurionum Ædessenorum epistola, *l.* 20. *C. de decurionibus*. quod oppidum idem cum hoc esse puto.

Tertia RATIARENSIS, fabrica erat in Ratiaria oppido. *Rhetiariam* legit Ptolemæus, quam in Mysia superiore locat: Sed in Jure *l.* 8. *C. commu. de success. l.* 21. *C. de pignorib.* appellatur *Retiaria*, ubi quandoque Diocletianus jus condidit. Ratiaria, legio XIV. GG. id est, Gemina, hic ab Itinerario collocatur.

Quarta erat Scutaria Horreomargensis. Margum est oppidum Mœsiæ primæ, prout in ejus Duce videbitur. Horreomargum vero noviter ædificatum arbitror.

Alia, Valentiniano & Valente imperantibus, fabrica Constantinopoli fuit, *l.* 2. *C. Theo. de fabricen.* cujus Notitia non meminit, quod forte hoc tempore esse desiisset. Numerus armorum sciri non potest: Appianus in *proœmio* primi libri *Libycæ historiæ* tempore Hadriani, sub quo vixit, scribit Rom. Imperium curruum ad prælia instructorum duo millia habuisse, & armorum in supplementum trecenta millia. Alii ad reges Ægypti hoc referunt.

Reperiebantur apud singulas fabricas quidam, *Deputati* dicti, qui erant servi, aut ad illud opus publicum damnati, vel mercede conducti, ut Dendrophori, aut Carbonarii, *l. ult. C. de ser. fugit.* Valentinianus: *Si qui*, inquit, *publicorum servorum fabricis, seu aliis operibus publicis Deputati, domibus se alienis & privatarum ancillarum consortiis adjunxerint, conditioni pristinæ, laborique restituantur*. At Leo Imper. in libello quem *de bellico apparatu* inscripsit, eos scribas fuisse, velle videtur, cui concinit, quod Basilidi magistro officiorum Justinianus mandat: *Ut aliquot ex chartulariis in scrinio Fabricensium constitutis deputet, qui privatos arma facientes inquirant, & ea in armamentarium deferant, aliosque ad fabricanda arma idoneos quærant, qui inter Fabricenses referantur:* de his Deputatis forte intelligitur. Nunc ad hujus Magistri officium est veniendum.

CAP. LXXII.

DE OFFICIO MAGISTRI *officiorum*.

AD obeunda Imperii negocia pluribus ministris & præsertim Cursoribus Magister officiorum egebat: Ideo ejus officium ex Agen- [A] tibus in rebus ipsi subjectis constabat, *l.* 1. *C. de offic. Mag. offic.* Quare Jura, *C. de agentibus in reb.* quæ de illis agunt, plurimum ad Magistros officiorum sunt conscripta. Primus ergo hujus officii ex Agentibus in rebus erat Adjutor, qui ejus vice in gerendis negociis fungebatur, *d. l.* 1. *C. de offi. mag. offic.* Cassiodorus libro VI. *Adjutor etiam Magistri nostris præsentatur obtutibus, ut Vicaria forte beneficii eligamus ejus præsidium, qui nobis præstat fidele solatium:* Hæc ille. Is a Magistro principi oblatus, ejus verbo sine scriptura creabatur. Constantinus ad Agentes in rebus *in d. l.* 1. *Adjutor præterea*, inquit, *in quo totius* [B] *scholæ status, & securitas Magistri constituta est, idoneus probitate morum, & bonis artibus præditus, nostri per Magistrum obtutibus offeratur, ut nostro ordinetur arbitrio:* Ita enim legendum, & dictio *adjutor*, sequentibus est conjungenda. Hic præerat etiam judiciis, quæ coram Magistro officiorum agitabantur, *l. in sacris* 3. *C. de prox. sacro. scrin.* & quandoque Spectabilis, *d. l. in sacris*, quandoque Clarissimus tanquam Senator vocatur, *in l. ultim. infi. C. de castrensian. & minister.* Depositoque officio, Vicaria dignitate gaudebat, *l. eos. C. de princ. agen. in reb.* Duos quoque habebat [C] ex iisdem Agentibus in rebus Subadjuvas, seu coadjutores, ut significat Notitia, quæ est mendosa: apud quam legendum est *subadjuvæ adjutoris duo*, sic enim infra in eodem Occidentis officio scriptum est *subadjuvæ adjutoris:* Id etiam Leo Imp. significat, *in l. exeo. & seq. C. de agent. in reb.* Patricio Magistro officiorum scribens, sub quo, & non alio, subadjuvas vult conveniri. Ex eadem schola, tres agentes fabricarum rationes scribebant, totidem Barbariorum, lego *Barbaricorum*, id est, eorum qui cassides, bucculasque, auro & argento, expressis hominum brutorumque imaginibus, exornabant. Alii quin- [D] que singuli in sua diœcesi, Orientis, Asianæ, Ponticæ, Thraciarum & Illyrici fabricas curabant.

Eorum erat officium scribere numerum armorum, quot hastæ, scuta, cassides, & id genus alia, singulis diebus ad usum militum fabricarentur, quot armariis inferrentur, impensas in eis factas, & ferri fabricis illati quantitatem, & similia, *l.* 1. *& ult. C. de fabricens.* Hæc erant tempore Notitiæ. Leo vero Imper. numerum Subadjuvarum adauxit, *in l. agentes. in reb. C. de ag. in rebus.* jussitque ut qui ex Agentibus in rebus, in provinciarum officiis Principes fuis- [E] sent, eorum quaterni subadjuvæ singula fabricarum scrinia, quæ erant XV. per annum tractarent, & totidem Barbaricorum: Unde sexaginta quotannis subadjuvæ scriniorum fiebant, præter eos, qui Barbaricos curabant. Ex iisdem Agentibus alii subadjuvæ scriniis utriusque laterculi inserviebant, & omnes salarium ex publico percipiebant, *dict. l. agentes*. Unus etiam Curiosus cursus publici, Præsentalis dictus ex ipsis Agentibus constituebatur, qui prospiciebat, ne quis sine jussu Principis, equis publicis curreret, neve evectionibus, ultra statutum tempus, vel modum utere- [F] tur, *l.* 2. *C. de cur.* Hic degebat Constantinopoli, & ideo *Præsentalis* vocatur: Sed & aliis in provinciis singuli Curiosi eodem officio fungebantur. Arcadius *in l. ultim. C. eodem de curios.* ad Marcellum Magistrum officiorum: *Agentes*, inquit, *in rebus, singulos in singulas provincias mittendos esse censemus, quibus inspiciendarum evectionum tantum debet cura mandari*. Erant in hoc officio & Barbarii dicti, qui in scrinio scholarium nomina scripta servabant, *Novel. Theod. tit.* 27. *ad Florentium Mag. offic.*

Alii ex Agentibus in rebus variarum linguarum periti, diversarum gentium postulata interpretabantur, & omnium idiomatum legatis respondebant. Interpretum dignitas, etsi magna fuit, ipsis tamen cum Imperatore epulari non licebat. Procopius libro II. *de bello Persico: Justinianus Braducionem interpretem mensæ adhibuit, quod nunquam prius consuetum. Non enim interpretem, quamquam nullo magistratu inferiorem, simul cum Imperatore epulari fas esse omnes norunt:* Hæc ille. qui etsi loquitur de interpretibus legatorum, qui ad Principem mittebantur: minus tamen alii hoc honore dignabantur. Magister ipse emittit, inquit Notitia, scilicet evectiones & veredos, datque facultatem cui voluerit, cum equis publicis currendi, quod præter P. P. nullus alius facit. Gratianus *in l. judicibus. C. de cursu publ. Judicibus*, inquit, *faciendæ evectionis copiam denegamus, cum tantum nostro muneri, & tuæ sedi, id est, P. P. nec non viro illustri Magistro officiorum sit reservatum; cum neque Præfecto urbi, nec Magistris militum, nec Ducibus, nec Vicariis, nec cuiquam alii, præter memoratas duas potestates a nobis hoc concessum sit.* Hactenus Gratianus. Idem Cassiodorus libro VI. in *formula magisteriæ dignitatis*. Sunt autem evectiones codicilli, quibus facultas equis publicis currendi conceditur, *l. evectiones. l. judicibus. C. de curs. publ.* Hæc de Magistro officiorum. Nunc ad proximum Illustrem, id est, Quæstorem est veniendum.

CAP. LXXIII.

DE QUÆSTORE, ET EJUS *Insignibus*.

PRÆTER Quæstores a Regibus & populo Romano creatos, alii inventi sunt tempore Cæsarum, Candidati Principis vocati, qui illius epistolas, decreta, constitutionesque in Senatu recitabant, quæ dignitas primordium erat honorum & sententiæ in Senatu dicendæ, *l. I. ad fin. ff. de offic. Quæstor.* Ex his enim Prætores provincias recturi creabantur. Lampridius in *Alexandro: Quæstores candidatos ex sua pecunia jussit munera populo dare, sed ut post Quæsturam Præturas acciperent, & inde provincias regerent. Candidati* vero a candida veste qua induebantur, sunt appellati, quemadmodum Regum Babyloniæ, & Ægypti familiares a purpurea veste, quam gerebant, *purpurati* sunt vocati. Tertullianus in libro *de Idololatria: Qui*, inquit, *familiaritate Regum utebantur, purpurati Regum vocabantur, sicut apud nos a toga candida candidati:* Hæc ille. Mox Tribuni, candidati sunt dicti, qui a secretis Principum, Egregiorum titulo honestabantur, Cassiodorus enim refert lib. I. *Variar.* in IV. *episto.* suum patrem Tribunum candidatum, & Notarium Valentiniano Augusto a secretis stetisse. Hi Quæstores primum ab Augusto introducti, ut Senatus decreta custodirent, qui prius Tribunis plebis & Ædilibus committebantur, quemadmodum Dion libro LIV. sub finem refert: mox epistolas Principis & acta in Senatu recitarunt, *l. I. ff. de offic. quæstor.* demum sub posterioribus Principibus plurimum creverunt, cum eorum vice judicare cœperunt: Augustus enim *Appellationes urbanorum litigatorum Prætori delegabat Urbano: at Provincialium Consularibus viris, quos singulos cujusque provinciæ negotiis præposuisset*, Tranquillus in *Augusto* capite XXXIII. Nero ad Senatum detulit,

A sequentes Imperatores ad Præfectum Prætorio. Demum causæ omnes ad Principem devolutæ Quæstori cum Præfecto Prætorio sunt commissæ, *l. præcipimus. C. de appell.* quandoque soli Quæstori demandatæ. Itaque Quæstores candidati ad maximam dignitatem provecti, illustresque facti, omnia Principis nomine peragebant, *Quæstores sacri palatii* appellati, quod nomen sub Constantini Imperio ipsis inditum fuit. Zosimus libro V. c. XXXII. *Secundum hos*, inquit, *est Salvius, cujus officium erat dictare, quæ Principi viderentur: Quæstorem a Constantini temporibus appellant:* Hæc ille. Denique cum eorum nutu Princeps omnia faceret, non

B multo minorem P. P. auctoritatem habuerunt. Principis enim assessores creati ejus vice judicabant. Procopius libro I. *de bello Persico: Tribonianus*, inquit, *Pamphylius Imperatoris Paredrus*, id est, assessor, *quem magistratum Romani Quæstorem:* Latini *Jureconsultum* vocant. Idem eodem libro: *Proculus*, ait, *tunc Imper. Paredrus erat, magistratum Quæstoris appellati gerens.* Unde nemo quam Jurisperitus ea dignitate fungi poterat. Leges enim a Principe promulgandas, & edicta componebat, *in Authen. de manda. Prin. §. I. & edicto 13. Justiniani §. I.* Mandata Præsidibus danda formabat, quæ majori laterculo inseri præcipiebat, *d. §. I. in*

C *Authent. de mand. Princ. seu l. ultim. C. eod. titu. Græce & Latine edita.* Rescripta etiam, quibus causæ a Principe delegabantur, ipse dictabat, *l. penultim. C. de divers. rescript.* quæ non nisi ab eo subscripta, robur habere poterant: Nam in Novella lege Valentiniani, *de homicid. casu fact. & l. ultim. titu. sequ.* a Quæstore dictata in fine legitur, *Subscripsit*, scilicet Quæstor. Id etiam in rescriptis observari Justinianus præcipit, *in Novell. 114. seu Authent. ut divi. jus. subscriptionem habeant gloriosiss. Quæsto. & in Authent. gloriosissimi. C. de divers. rescript. Debet*, inquit, *subscriptio Quæstoris conti-*

D *nere nomen judicis, litigantium, & rescriptum ferentis.* Metaphrastes XXVI. *Febr.* in V. *Prophyrio. Quæstor*, ait, *accepta carta divinum rescriptum dictavit & subscripsit.* Hodie quoque magni Cancellarii Galliarum, & Sabaudiæ, ac Neapoli, Regiæ Cancellariæ Regentes, proprio nomine scripto, addunt, *Vidi*, vel, *Legi*. Imperator vero prius ipse hoc modo subscribebat, AA. manu divina, *ut in dict. Novell. Valentiniani, de homici. casu fac. & id erat punctare. l. 4. C. de advoc. divers. jud.* Aliquando apponunt literam S. quæ significat subscripta, *ut in l. 21. & pluribus sequent. C. de*

E *transact. l. 20. C. ex quibus caus. infam. irrog.* Cæterum Leges & edicta ita firmata, & subscripta ad Comitem dispositionum describenda mittebantur, ut in ejus scrinio conservarentur, mox edicto Præfecti Prætorio in aliquo foro publicabantur, alias neminem ligabant, *Authent. ut factæ novæ constitutiones, seu Novella* 66. Abb. *in cap.* 2. & Felin. *ibi. numer. 7. extra de constitut.* & ideo in plurium Codicis Justiniani, & Theodosiani subscriptionibus legitur *P. P.* id est, *publicata*. In Novella vero Valentiniani, *titu.* 4. *l.* 2. scribitur: *Data* VIII. *Kalen. Januarii Romæ. Accepta* VI. *Kal. Januarii Romæ a Principe alibi degente, l. I. C.*

F *de P. P. sive urb. l. I. C. de curios. l. 4. C. de privil. eorum qui in sac. palat. mili. l. I. C. de apparit. Mag. mili. l. 2. C. de cohortalib. l. I. C. de lucr. advoca. l. 16. C. de quæstionib. Publicata V. Kal. Januarii, in foro Trajani, subscripsi*, scilicet Quæstor. Idem etiam apparet in præcedentibus, & sequentibus, & plerisque Valentiniani, aliorumque Juribus, *ut in l. I. C. de vestib. holob. l. 7. C. de professorib. & med. l. 20. C. de appell. l. I. C. de his qui pa'. vel fili. occid.* Aliquando legitur *emissa*, scilicet in publicum, *l. 9. C. de quæstionib.* Publicari

etiam leges dicebantur, cum apud acta legebantur. Quemadmodum instrumenta actis inserta publicabantur, & ideo in Jure non semel invenitur in legum subscriptionibus, *Lecta apud acta*, *l.* 4. *C. fin. regun. l.* 23. *C. de procuratoribus l.* 2. *C. T. de naufrag.* Quandoque recitabantur in Senatu per Primicerium Notariorum, *l. oblatione*, *C. Theod. lib.* 8. *tit.* 8. & tunc addebatur, *Recitata in Senatu apud P. V. ut. in l.* 22. *C. Theod. de cursu publ. l.* 1. *C. de bonis mater. l.* 1. *C. eod. titu.* Constantinopoli plurimum legebantur in loco, qui *Septimus* nuncupabatur, ubi Senatus haberi consueverat, idque ex pluribus Justiniani Juribus constat, *l. pen. C. de sacros. eccles. l.* 19. *C. de jure delib. l.* 30. *C. de fideic. l.* 34. *C. de dona.* & ideo Jura, in quibus reperitur, *Recitata septies*, sunt emendanda, & reponendum *Septimo*, *ut l.* 30. *C. de jur. dot. l. pen. C. de reb. cred. l. ult. C. de legitim. tu. l.* 3. *C. de bon. lib. l. litib. C. de agri. & censi.* quo in loco solitum fuisse cogi Senatum auctor est Nicephorus, libro XIV. capite X. & XVIII. qui scribit Senatum ad Septimum vocatum, & Martianum a Pulcheria ibi Imperatorem declaratum. Hic locus alio nomine *Secundianus* vocatur in quadam præfatione seu epistola D. Gregorii *Epist.* libro XI. capite I. XXIV. inquit, *Novembris temporibus D. & beatissimi Papæ Gregorii coronatus est Phocas, & Leontia Augusta Septimo Palatio, quod dicitur Secundianus, & occisus est Mauritius Imper. cum omnibus filiis masculis.* Erat id suburbium Constantinopolis, ut Procopius libro I. *de ædificiis Justinia.* memorat. *Alterum*, ait, *templum D. Theodoræ ædificavit in suburbio, quod Hebdomon, id est, Septimum appellatur.* Zonaras etiam Phocam prope Constantinopolim in Septimo infulis Imperii ornatum fuisse scribit. Cedrenus quoque, cum de ejiciendo D. Chrysostomo ageretur, Epiphanium Cypri Episcopum in Septimum venisse, & ibi Synodum factam, memorat. Idem est auctor imperante Justino, jejunum populum sppplicandi causa per septem dies ad Septimum exivisse, ob Antiochiam terræ motu absorptam. Prope Septimum Samuelis Prophetæ ossa ab Arcadio Augusto translata & condita fuisse D. Hieronymus *adversus Vigilantium*, Martyrologium XX. *August.* Niceph. libro XIV. capite X. & alii, testantur. Ibidem, id est, septimo ab urbe lapide Theodosius Magnus in basilica magnifice extructa D. Joan. Baptistæ caput condidit, ut D. Prosper in *Chronicis*, Nicephorus libro XII. cap. XLIX. & alii, tradunt. Ibidem vestes Principis conservatæ fuisse videntur: orto enim incendio Septimi in Vestiario coronam Justiniani Imper. amissam fuisse, Cedrenus tradit, quæ post menses VIII. cum parvo unione, & omnibus gemmis inventa fuit.

Romæ vero aliquando in Pantheo Jura publicabantur, seu recitabantur, *l.* 2. *C. T. de pistorib.* aut in foro Trajani, *Novella Valentiniani tit.* 4. *l.* 2. in atrio Minervæ, *tit.* 5. *de collat. leg. Romana. & Moysi.* aut in Aproniani foro, *l.* 3. *C. de navic. seu naucler.* quod ab Aproniano P. V. conditum fuit: suum forum Trajanus ann. CVI. dedicavit, cum ingentem columnam cochlidem altam pedes CXXVIII. semis, gradus CLXXXV. intus habentem, & fenestras XLV. erexit, Dion in *Trajano*: quam Constantinus Romam profectus, teste Marcellino, libro XVI. capite X. est admiratus. Aliquando invenitur scriptum, *Lex antelata edicto Albini P. P.* id est, coram omnibus posita. Quandoque, *Prolata litteris, sub die XII. Kal. Mar. Romæ, Aut accepta, IV. Kal. April. l.* 22. *C. Theo. de cursu publ. l.* 1. *C. de magistr. conv. l.* 1. *C. de test. mili. l.* 2. *C. de necess. fer. hær.*

A *inst. l.* 1. *C. si quis omiss. cau.* Venabri Consulatu Valentiniani & Valentis AA. vel, *Missa sub die VIII. Kal. Februarii Romæ*, *l.* 1. *C. Theod. de tract. & stativis.* Sed hic credo legendum *Roma*, & intelligi inde missam Constantinopolim, quia nulla lex, nisi utroque Principe consentiente, condebatur. Extat præclarum exemplum legis conditæ a Gratiano Thessalonicæ XV. Kal. Julii. Item rursus publicatæ Constantinopoli XIII. Kal. Januarii, *in l.* 3. *C. de litigiosis*, & alterius a Constantino duobus in locis latæ, *in l.* 20. *& in majorib. C. de appellat.* In Codice vero Justiniani hæc, ut hodie superflua, vulgo a librariis omit-

B tuntur, in quo tantum legitur *D.* & *PP.* id est, data & publicata, *in tit. de summa Trin. l.* 3. *& seq. C. quom. & quando judex*, *& alii*, vel subscripta. Hæc autem verba, *Dat. IV. Kal. Mar. Romæ*, vel *PP.* & similia, in margine ad latus scribebantur, *Novel. Valent. tit.* 7. *de indulg. reliquor.* ut ex Valentiniani Novella deprehenditur. Multi vero adhibebantur Jureconsulti, cum lex condebatur. Imperator Alexander, inquit Lampridius, *nullam Constitutionem sacravit sine XX. Jurisperitis, & doctissimis ac sapientibus viris, iisdemque disertissimis non minus L. ut non minus in consi-

C lio essent sententiæ, quam S. C. conficerent, & id quidem, ita ut iretur per sententias singulorum, ac scriberetur quid quisque dixisset, dato tamen spatio ad disquirendum, cogitandumque priusquam dicerent, ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus.* Leges vel ære incidebantur, aut in cerussatis linteis vel mappis scribebantur. Venulejus *in l.* 8. *qui tabulam. ad leg. Jul. pec.* *Qui tabulam*, inquit, *æream legis refixerit, vel quid inde immutaverit, lege Julia peculatus tenetur.* Hinc Poeta dixit in VI. *Æneid.*

—— *fixit pretio leges atque refixit.*

D quia, inquit Servius, incisæ in æreis tabulis affigebantur parietibus. Unde Plinius libro XXXIV. capite IX. *Usus æris*, ait, *ad perpetuitatem monumentorum jam pridem translatus est, in quibus publicæ constitutiones inciduntur.* Orationes etiam Principum in senatu habitas ære incisas fuisse in *Panegyrico* Plinius scribit. Quod vero leges etiam in linteis aut mappis describerentur, probat Constantinus, *in l.* 1. *C. Theod. de alim. quæ inop. par.* *Æreis*, inquit, *tabulis, vel cerussatis, aut linteis mappis scripta proponatur lex.* Idem *l.* 2. *C. Theo. quemadmod. civil. mun. ind.* *Ut perpetua observatione firmetur, legem hanc incisam æneis tabulis jussimus pu-

E blicari.* Hic non omittam legem quandoque in Jure *partem* appellari. Leo A. *in l. hac parte. C. de proxim. sacr. scrin.* *Hac parte*, inquit, *præcipimus esse memoriales in scrinio memoriæ LXII.* Constantinus *in l. nemo, de malefic.* *Nemo ad hanc partem*, id est, legem, *moliatur.* Edicta quoque a Principe proponenda Quæstor dictabat. Vocabantur edicta, quæ non ære incisa, sed Prætorum exemplo in albo scribebantur. Erat hic murus gypso dealbatus, ut ait Suidas in voce λεύκωμα. vel ut Theophilus *in §. pœnales. Instit. de actio.* tabella dealbata. In universas vero civitates edictum mit-

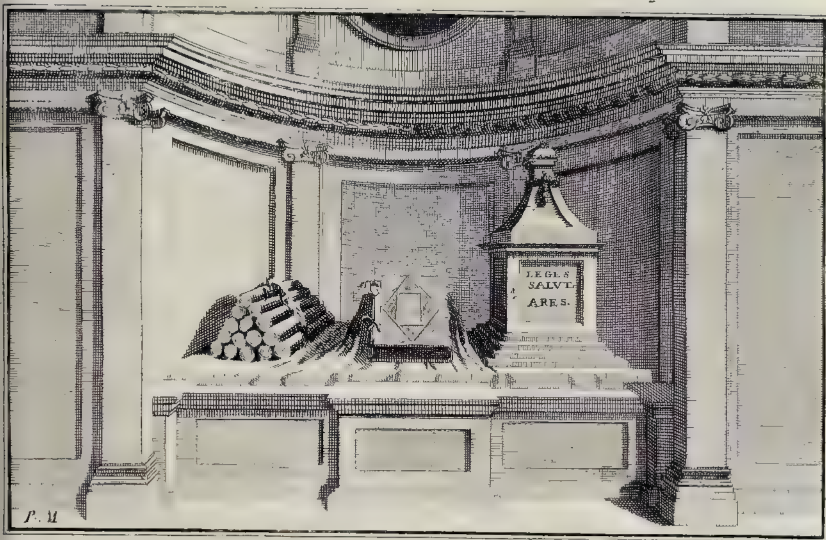
F tebatur, ac diebus XXX. legendum proponebatur, quemadmodum in Claudii Cæsaris edicto observatum fuisse Josephus libro XIX. *Antiq.* capite V. scribit: *Hoc meum edictum*, inquit, *civitatibus per magistratus publicari volo, non minus XXX. diebus ita proponendum, ut ab omnibus humi stantibus possit perlegi.* Hæc ille. Denique omnium rerum publicarum, populorumque Imperii Rom. curam Quæstor habebat, *edicto* 13. in prin. *Hunc*, inquit Cassiodorus libro VI. *Variar. Princeps cogitationum & curarum suarum participem faciebat, & ejusdem linguæ vox erat.*

erat. *Deliberanteque Imperatore de ali qua re ipse suam animi sententiam depromebat, & quod Principi placuisset, palam enunciabat*. Deinde in persona Principis loquens, ait: *Si quid dubitamus, a Quæstore requirimus, qui est thesaurus famæ publicæ, armarium legum, paratus semper ad subitum*. Et postea: *Adesse in eo debet scientia juris, cautela sermonis, ut nemo debeat reprehendere,* A *quod Principem constiterit censuisse*: Hæc ille. Præerat etiam Laterculo minori, in quo Tribunatus, & Præfecturæ castrorum limitumque continebantur, *l. 1. & 2. Cod. de officio Quæstor*. Causas appellationum a spectabilibus Judicibus ad Principem devolutas ipse una cum Præfecto Prætorio, qui erat in Comitatu, judicabat, *l. præcipimus. §. 1. C. de apellat.*

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI

ILLUSTRIS QUÆSTORIS.

COMMENTARIUM.

Quæstoris insignia erant, *Abacus tapeto ad terram demisso, & surrecto instratus, quo erectus liber nititur, auro tectus; imaginem Principis in medio quadri intersecantibus lineis inclusam babens*: infra ad lævam *chartarum convolutarum fasciculus* visitur, quæ sunt edicta, & leges nomine Principis Quæstoris consilio conditæ. Ad dextram stat *armarium instar turris in summo fastigiatum, ad quod per quatuor gradus ascenditur*: illi inscriptum est, LEGES SALUTARES. *In eo* enim, *leges, edicta, & sanctiones* a Principe promulgatæ *conservabantur*. Hæc in auditorio ipso, causas cognoscente, astabant, forte illi in publicum exeunti, quemadmodum Asiarchis, pro insignibus depicta præferebantur, *l. 5. C. de injur*. Tum etiam a præcone clamabatur eum esse Imperii patrem, quemadmodum de P. P. & aliis dictum est. Gratianus *l. 1. C. de Quæstor. Qui ex Quæstore, in-* B quit, *bonore attonito splendore viguerunt, acclamatione excipiantur solita, nec præterantur ut incogniti*. Hæc ille. Magnificus appellabatur & illustris, *l. pen. C. de proxim. sacr. scrin. l. ult. C. eod. l. 2. C. de offic. Quæsto*. ac Gloriosissimus, *Aut. ut divi. jussio. subscript. ha. gloriosiss. quæsto Nov. 114*. Hoc titulo eum Principes, & alii honorabant, SUBLIMITAS TUA *l. 1. C. de offic. Quæstor*. & aliis nominibus, quibus Illustres & P. P. appellabantur.

C

NOTITIA.

SUB dispositione viri illustris Quæstoris. Leges Dictandæ Præces.

Officium non habet, sed adjutores de scriniis quos voluerit.

COMMENTARIUM.

OFFICIUM Quæstor non habebat,sed duodecim Notarios adjutores de scrinio memoriæ, septem de epistolarum, & totidem de scrinio libellorum accipiebat. Itaque omnes erant numero XXVI. quorum opera ad scribenda rescripta, acta, & leges utebatur, *l. comperimus. C. de prox. sacr. scrin.* Judicante quoque Principe, vel ejus vice Quæstore cognoscente, iidem judicii necessaria exequebantur, *Novell.* 25. *quæ Græce non reperitur, sed ejus extat argumentum*. Hæc militia seu officium volente Quæstore, precio centum aureorum reliquis adjutoribus soluto vendi poterat, vel in extraneos hæredes transferri, qui & ipsi centum aureos pro introitu collegis solvere tenebantur. Hic est militiæ introitus; de quo Scævola loquitur *in l. pen. §. ult. ff. de leg.* 3. *Alumno*, inquit, *præcepit militiam his verbis: Sempronio militiam illam cum introitu comparari volo: quæsitum est, si Sempronius eam militiam sibi comparaverit, an precium ejus, sed & id, quod pro introitu erogari solet, ab hæredibus consequi possit; respondi posse: idem testator militiam his verbis legavit, Ceio liberto meo militiam do, lego illam, quam militiam & testator habuit: quæsitum est, an onera omnia, & introitus militiæ ab hærede sint danda, respondi danda*. Hæc ille. In liberos vero, si habiles ad militiam fuissent eam adjutores sine onere immunem transmittebant, quibus alius in militia succedens eosdem centum solidos pendebat, *Novel.* 35. Idem fere in aliis Notariis observabatur. Hæ sunt militiæ, quæ apud Jureconsultos leguntur vendi, & pro ipsis salaria præstari, *l. creditor. §. inter venditorem. ff. de act. empt l. ultim. C. de pign.* vel testamento cum commodis relinqui, *l.* 3. *§. si quid. ff. de min. l. Lucius Titius* 23. *ff. de leg.* 2. *l. mortuo bove. §.* 1. *eod. tit. l. fidei commissa. §. si servo, de leg.* 3. *l. libertis quos. §. ab hæredibus, de alimentis & cib. leg.* Demum Justinianus præcipuis tantum adjutorum, & casu necessario, ut infirmitatis, hanc militiam vendi permisit, *in l. ultim. C. de prox. sacr. scrin.* Adjutores ex prædictis scriniis accepti, etsi Quæstori inserviebant; sub Magistri tamen officiorum ditione permanebant, *l. hac lege. C. de prox. sacror. scrin.* Viri devoti hi nuncupabantur, *l. comperimus, in princ. C. dict. tit.* & his notis scribebantur *V. D.* ut apparet ex subscriptione Theodori adjutoris Quæstoris, quam Cujacius vir doctissimus se invenisse dicit, quæ est sequens, FLAVIUS THEODORUS V. D. (*vir devotus*) MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARUM, ET ADIUTORUM (*Magnifici*) QUÆSTORIS SACRI PALATII, SCRIPSI MANU MEA IN URBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA III. KAL. JUNII. MAVORTIO V. COS. JUSTINO, ET IUSTINIANO IMPP. Hic, ut credo, est Theodorus; qui postea Pandectas concinnavit, & P. P. fuit, *l. antep. C. de advoc. div. judic. Nov.* 112. *& seq.*

Postremo novum, & ab hoc diversum Quæstorem Justinianus instituit, *Novell.* 80. *seu Authent. de Quæstoribus*. Cum enim plurimi Constantinopolim confluerent, propriasque civitates, præsertim agricolæ desererent, Quæstorem, ab inquirendo appellatum, creavit, qui peregrinorum adventus causam inquireret, & si quos litigantes invenisset, eorum causas cito expediri curaret, eosque domum remitteret. Universitatum vero lites, duos tantum, aut tres, cæteris in patriam dimissis procurarent, alios, qui negotium ibi non haberent, excedere compelleret: servi dominis remitterentur, cives inertes, aut pistoribus, aut hortulanis, vel artificibus operarentur, vel urbe expellerentur. De executoribus etiam litium, qui immoderatas sportulas accepissent, hic Quæstor cognoscebat, & ob id officium, & apparitores assessoresque habebat. Ipsi pro annonis fiscus annuas auri libras x. id est, plus mille centum ex nostris auris solvebat. Assessori vero solidos, seu aureos centum. Apparitoribus CXXX. Ipse nihil nomine codicillorum pendebat. Id anno Imperii Justiniani XII. constitutum fuit. Hunc magistratum olim introductum, sed intermissum ipse renovavit.

CAP. LXXIV.

DE ILLUSTRI COMITE *Sacrarum Largitionum Orientis, & ejus Insignibus.*

HÆc alia est pars; quam ab Augusto in Rationario Imperii scriptam fuisse, Tacitus lib. I. *Annal.* Tranquillusque in *August.* c. XXVIII. sunt auctores; præter numeros enim militum, & provincias, tributa, vectigaliaque, & necessitates id est, necessarias impensas, etiam largitionem eodem libello est complexus, quæ a posterioribus Principibus Comiti largitionum commissæ, & ab ejus scriniariis exceptæ, Notitiæ, ordine dignitatum servato, insertæ fuerunt.

Reditus Imperii sciri nequeunt: Ante Pompejum census Romanæ Reipub. fuit quinquagies decies centenum millium, interpretor aureorum: Pompejus vero, ut auctor est Plutarchus, eum auxit, ut esset octuagies decies centenum millium, scilicet aureorum. De his enim intelligendum puto, non sestertiis, quia hæc modica summa fuisset, & plerumque Græci de pecunia loquentes, si aliud non addebant, aureos intelligebant, quos numismata appellabant. Romani de Sextertiis parvis sentiebant. Collegisset summam reditus pop. Rom. post Pompejum, ut vulgus Italicum vocat, LXXXV. *milliones* auri. *His*, inquit Eutropius, *C. Julius Cæsar ex Gallis quadringenties centena millia sextertium addidit*; quæ summa quadringenta aureorum millia efficeret, ponendo centum sextertios pro aureo, ut vult Budæus. Onuphrius vero Panvinius in *Imp. Roman. de ejus vect.* computat, reditus Imperii Rom. ante bellum Mithridaticum sex millionum auri fuisse, Pompejum IV. aliis adjectis fecisse, ut essent x milliones & CC. millia aureorum. Adjunctis postea Gallis & Ægypto aucta sunt vectigalia ad XV. milliones, in quo eum decipi puto. Plutarchus enim in *M. Antonio* paulo post princ. XXV. myriadas drachmarum Romanis decies sestertium appellari dicit, unde quinque millia myriadum, quas Romani ante bellum Mithridaticum capiebant, duos milliones non excessissent: & ita hanc summam in *Nerone* Xiphilinus interpretatur, quæ modica tanto Imperio fuisset. Dion quoque XXV. drachmas pro C. sestertiis seu aureo ubique ponit. Quare Plutarchum de aureis non drachmis intellexisse verisimilius est. Ægyptus, Britannia, Mesopotamia, Dacia, aliæque provinciæ postea Rom. Imperio adjectæ censum auxerunt: sed aureorum numerus sciri nequit: certe centum milliones videtur excessisse, cum ex solo Ægypto quindecim nostros milliones Romani perciperent, Strabo l. XVII. Budæus ipse in III. & IV. *de asse*, vult Plutarchum loqui de drachmis, qui esset exiguus tanto Imperio reditus: certe Vespasianus Cæsar *professus est*, ut refert Tranquil. in *Vespas.* cap. XVI. *quadringenties millies opus esse, ut Respublic. stare posset*: colligit hæc summa

XL. auri, ut vocant, milliones, qui quotannis im Imperium impendebantur, faciunt ex nostris aureis LX. milliones, ponendo mille sextertios pro aureo, ut Paulus & Justinianus computant *in libro Mævia. in princ. sol. matr. §. sed nostram Instit. de succes. lib.* secundum Budæum ascenderent ad quadringenta millia aureorum : pro *quadringenties, quadragies* legendum. Hos reditus Comites largitionum tractabant, qui cum antiquis Quæstoribus successerint, de his est dicendum, eorumque origo altius repetenda.

Junius Gracchus, qui quod C. Graccho valde familiaris esset, ab eo *Gracchani* cognomentum habuit, Plin. libro XXXIII. capite II. Romulum & Numam binos Quæstores habuisse scripsit, ut auctor est Ulpianus *in libro I. ff. de officio Quæstor. Sed sicut*, inquit, *hoc incertum est, ita constat eos Tullum Hostilium habuisse*: Plutarchus vero in *Valerio Publicola*, vult ipsum populo permisisse, ut duos Quæstores crearet, ac primos Publium Veturium, & M. Minutium factos, qui pecuniam ad bellum necessariam, cives pro modo facultatum conferre compellerent : & tum coacta fuisse centum viginti millia scilicet æris, quæ in ædem Saturni, ubi ærarium erat, delata; & a Quæstoribus custodita fuere. His enim pecuniæ publicæ administratio est concessa, ne per eam nimis Consulum potestas augeretur, ut Zonaras scribit. Pomponius vero Jureconsultus ait *in libro 2. §. deinde cum ærarium, de orig. jur.* eos aucto ærario inventos fuisse, & ab inquirenda & conservanda pecunia *Quæstores* appellatos. Hi primo a Consulibus, deinde a populo electi fuere. Tacitus *Annal.* libro XI. *Questores*, inquit, *Regibus etiam tum imperantibus, instituti sunt: quod lex Curiata ostendit, a L. Bruto repetita. Mansitque Consulum potestas eligendi, donec eum quoque honorem populus mandaret. Creatique primum Valerius Potus, Æmilius Mamercus sexagesimo tertio anno post Tarquinios exactos, ut rem militarem comitarentur. Deinde gliscentibus negotiis, duo additi, qui Romæ curarent. Mox duplicatus numerus stipendiaria jam Italia, & accedentibus provinciarum vectigalibus. Post lege Syllæ XX. creati, supplendo Senatui, cui judicia tradiderat.* Hæc ille.

Julius quoque Cæsar numerum Quæstorum auxit, ait Tranquillus. Ex his duo tantum manebant in urbe *Urbani Quæstores* appellati, qui pecunias publicas expensas & acceptas in tabulas referebant. Cæteri in provincias missi, *provinciales* dicti, vectigalium publicorum, & redituum populi Rom. manubiarumque belli tempore curam habebant, & scribam sorte datum, cui ex publico salarium præstabatur, & vectigalium tributorumque rationes scribebat, secum ducebat. Plinius libro IV. epist. ad Arianum : *Ignatius*, inquit, *Marcellinus, cum in provinciam Quæstor exiisset, scribamque qui sorte obtigegerat, ante legitimum salarii tempus amisisset, quod acceperat scribæ daturus, intellexit & statuit subsidere apud se non oportere .... Cæcilius Strabo ærario censuit inferendum, & obtinuit.* Hæc ille.

Senatus vero decernebat quæ provinciæ essent Quæstoriæ, sed eorum usus non permansit; nam loco ipsorum Præfecti ærarii sunt creati, qui Romæ tributa, & res fisci curarent. Mox Quæstores introducti, deinde rursus a Nerone Præfecti restituti: Tacitus *Ann.* libro XIII. *Nero*, inquit, *curam tabularum publicarum a Quæstoribus ad Præfectos transtulit, varie habita, ac sæpe immutata ejus rei forma: Nam Augustus permisit Senatui deligere Præfectos: dein ambitu suffragiorum suspecto, sorte ducebantur ex numero Prætorum: neque id diu man-*

A *sit, quia sors deerrabat ad parum idoneos. Tum Claudius rursum Quæstores imposuit, iisque, ne metu offensionum segnius consulerent, extra ordinem honores permisit: sed deerat robur ætatis eum primum magistratum capescentibus. Igitur Nero præfectura perfunctos, & experientia probatos delegit.* Hæc ille. & hoc diu permansit. Trajanus enim, ut auctor est Paulus, de his edixit, qui causas ad ærarium detulissent, *in l. edicto, in prin. de jur. fisci*. & Plinius Junior epist. XII. libro IV. Præfectos ærarii salarium scribæ ante legitimum tempus defuncti populo vendicasse scribit. Gellius eos Quæstoribus subrogatos fuisse, se vivente, memorat
B libro XIII. capite XXIII. *Manubiæ*, inquit, *sunt, non præda, sed pecunia per Quæstores pop. Roman. ex præda vendita contracta.* Quod per Quæstores dixi intelligi, nunc oportet Præfectum ærarii significari. Nam cura ærarii a Quæstoribus ad Præfectum translata est. Sub Hadriano & Antoninis Gellius vixit. Papinianus quoque auctor est *in l. cum quidam, de his quibus ut indign.* Marcum Antoninum causas fiscales ad Præfectos ærarii misisse, & Ulpianus *in l. IV. §. plane, de fideic. liber.* bona ad fiscum spectantia præfectis ærario denuncianda, de quibus etiam cognoscunt & judicant, *l. Senatus, l. Arrianus Severus, in princ. de jur.*
C *fisc.* idem tradit *in l. 8. cum hi, §. II. transactiones, de transact.* de alimentis a fisco præstandis apud procuratorem Cæsaris scilicet in provinciis, & Præfectos ærarii posse transigi, scilicet Romæ, ubi hi Præfecti causas fiscales tractabant. Perseverasse autem hos Præfectos etiam Aureliano imperante, ejus ad Senatum epistolæ verba sequentia apud Vospiscum in *Aureliano* indicant: *Si quid est sumptuum, datis ad Præfectum ærarii litteris decerni jussi. Est præterea vestræ auctoritatis arca publica, quam magis refertam esse reperio, quam cupio.* Hæc ille, qui de Præfectis Romæ degen-
D tibus loquitur. *Singulas vero in provincias*, inquit Dion libro XIII. *Augustus Quæstorum loco procuratores ex libertinis vel equitibus lectos misit, qui reditus publicos, id est, tributa, & res fiscales exigerent, hisque ex publico salarium, & mandata dedit.* Hi in marmoribus vulgo *procuratores Augustales* vocabantur, causasque etiam fiscales decidebant, *libro I. 2. & 5. C. ubi cau. fis.* & quandoque provincias, quæ admodum magnæ non fuissent, administrabant. Antoninus A. *in libro 3. C. dict. tit. Procurator meus*, ait, *qui vice Præsidis provinciæ non fungitur, exigere pœnam de sorte accusationis non potest.* Hujusmodi in Judæa Pilatus fuit,
E cui vice Præsidis procurator præfuit. Constantino vero imperante, rerum fiscalium mutata est forma. Duo enim ab eo inventi magistratus fuere, qui universam Principis pecuniam tractarent, alter Comes *largitionum*, alter *rerum privatarum* dictus. Ille etsi a muneribus nomen habebat, universam tamen pecuniam publicam administrabat. Verum quod ad munera attinet, hæc ampla & frequenter Principes Rom. dare cogebantur, quæ sub nomine *largitionum* Augustus in Rationario Imperii est complexus, & idem huic Comiti inditum nomen. Tacitus *Annal.* libro I.
F *Libellum*, inquit, *composuit, in quo opes publicæ continebantur, quot classes, regna, provinciæ, tributa, ac vectigalia, necessitates, ac largitiones, quæ cuncta sua manu perscripserat Augustus*: per *necessitates*, necessarias impensas intelligit, largitiones voluntarias, & dona, a quibus hic Comes est appellatus, ita ut in illis etiam necessariæ impensæ, & stipendia contineantur. Olim aliquid donaturi Principes Quæstoris candidati ministerio, vel alterius aulici utebantur, qui acceptam ex arca Principis pecuniam elargiebantur, donec ab

Alexandro inventi ſunt Ærarii, qui hoc munere fungerentur. Lampridius in *Alexandro: Ærarios vero*, inquit, *inſtituit, qui de arca fiſci ederent munera, eademque parciora. Habuit in animo, ut munera per totum annum diſpergeret, ut per* XXX. *dies munus populo daretur*. Hæc ille. Hæc munera præcipue ob lætitiam publicam fiebant, & *Congiaria* vocabantur, forte quod in congiis donanda pecunia in forum deferretur. Id genus liberalitatis Auguſtus ut ſibi populum conciliaret, frequenter exercuit: Tranquillus in *eod.* capite XLI. *Congiaria*, inquit, *populo frequenter dedit, ſed diverſæ fere ſummæ; modo quadringenos, modo trecenos; nonnunquam ducenos, quinquagenoſque nummos, ac ne minores quidem pueros præteriit, quamvis non niſi ab undecimo ætatis anno accipere conſueſſent*. Idem & Tiberius, aliique obſervarunt. Tranquillus in *Tiberio* capite XX. *Prandium*, inquit, *dehinc populo mille menſis, & congiarium trecenos nummos viritim dedit*. Tacitus *Ann.* libro III. *Tiberius nomine Germanici, trecenos populo ſextertios viritim diviſit*. De Caligula Tranquillus capite XVII. *Congiarium*, ait, *populo bis dedit, trecenos ſextertios. Toties abundantiſſimum epulum Senatui*. De Nerone Tacitus libro I. *Congiarium quadrageni nummi viritim dati*. Spartianus in *Adriano: Congiarium duplex præſens populo dedit, ternis jam per ſingulos aureis ſe abſente diviſis*. Herodianus de Severo libro III. capite XXXII. Magno congiario populum Roman. victoriæ nomine proſecutus eſt, ac munus militibus largitur. Liberalitatis ergo nomine Comes largitionum a Conſtantino inventus, in primis munera præſtabat: inter quæ erat auri libra Alitarchæ ex ſacris largitionibus donata, ne cupreſſos ex Luco Daphnes, ut conſueverat, excinderet, *l.* I. *C. [illegible] ex luco Daphn. non excid.* pro munere erant & decem auri libræ, quæ ex canone Phœniciæ quotannis Primicerio Notariorum a Juſtiniano pendebantur, *Edicto* IV. *Juſtiniani*. §. I. Alia quoque plurima Principes per hunc Comitem elargiebantur. Caſſiodorus libro IV. *Donis*, inquit, *præſidere regalibus Comitivam ſacrarum largitionum, indicia [illegible] verba teſtantur. Decorum fuit alterius honorem dicere, dum nos conſtat dona conferre* .... *Supplicum fortunas per te erigimus. Kal. Januarii, affatim dona largimur, & lætitia publica, militia tua eſt*. Hæc ille.

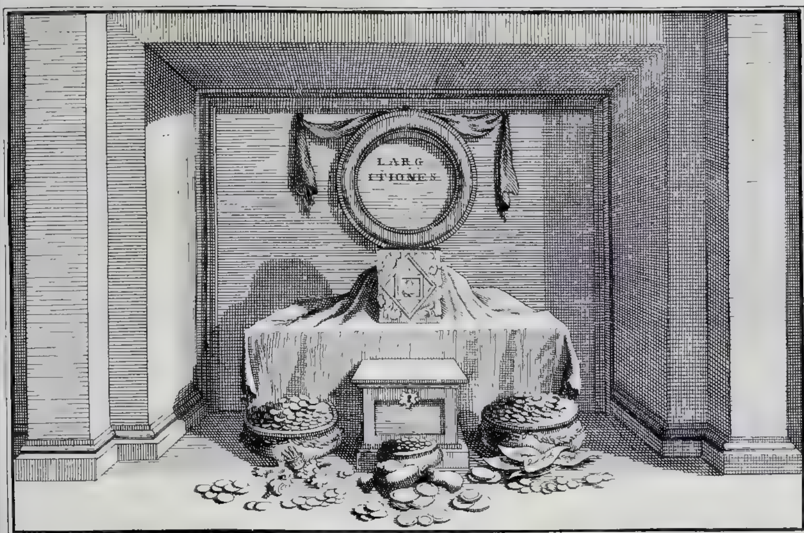
Inter alia munera Comitibus Conſiſtorii, & aliis, quotannis Kal. Januarii ſtrenam Princeps elargiebatur, *l.* 4. *C. de advoc. diver. jud.* ſed & feſto Paſchatis poſteriores Principes Senatui, & Ducibus militum donare ſolebant. Cedrenus in *Michaele Stratiotico: Tempus*, inquit, *appetiit Imperatoriæ largitatis, quam exercere in Senatum Imperatores quotannis feſto Paſchatis conſueverant, ingreſſi ſunt ad eum omnes exercituum Duces*. Hactenus Cedrenus. Stipendia quoque militibus & aliis hic Comes ſolvebat: quæ & ipſa ſub munerum nomine continentur. Vopiſcus in *Probo: Quæ fœlicitas*, ait, *emicuiſſet, ſi ſub illo Principe milites non fuiſſent: ſtipendia de largitionibus nulla erogarentur: Theſauros æternos haberet Reſpublica*. Marcellinus libro XXVI. capite VIII. *Venuſtus*, inquit, *Largitionum Apparitor ſub Valente, multo ante Nicomediam miſſus, ut aurum ſuſceptum ſtipendii nomine militibus per Orientem aſſuſis, viritim diſtribueret*. Hæc ille. Itaque hic Comes largitionum, & remunerationum eſt dictus, *l. Palatinos, C. de palat. ſacr. larg. l.* 2. *C. de commeat.* quandoque theſaurorum curator, *l.* 2. *C. de palat. ſacr. larg.* aut Præfectus, vel Imperialium pecuniarum Quæſtor, ut Nicephorus libro X. c. XXIX. *Hiſtor. Eccleſ.* & Theodoretus l. III. c. XI. Felicem appellant. D. Hieornymus *in* XXII. *Ezech.* Præfectum annonarii tituli vocat, credo legendum, *canonicarii*. totius enim publicæ pecuniæ ex tributis & vectigalibus exigendæ & conſervandæ illi cura erat demandata; pro vectigalibus ſecundum juſſa Principum varia facta eſt exactio: imperante Heliogabalo decima precii mercium ſolvebatur, quam Alexander ad triceſimam redegit, ut paulo plus tribus pro centum penderentur. Lampridius in *Alexandro: Vectigalia*, inquit, *publica in id contraxit, ut qui* X. *aureos ſub Heliogabalo præſtiterant, tertiam partem auri præſtarent, hoc eſt, triceſimam partem. Tuncque primum ſemiſſes aureorum formati ſunt: tunc etiam cum ad tertiam partem auri vectigal decidiſſet, tremiſſes, dicente Alexandro etiam quartarios futuros, quod minus non poſſet*. Hæc ille. Formavit autem ſemiſſes Alexander, & tremiſſes, quia in auro tantum pendebatur vectigal, & cum triceſima ſolveretur, pendebantur tres pro centum, & tertia aurei, ob id tremiſſes fuerunt neceſſarii, ſic & ſemiſſes, cum pro mercibus quibuſdam precii L. aureorum pendendum eſſet vectigal, paulo plus uno cum dimidio ſolvendum erat, & ideo ſemiſſibus aureis opus erat, qui dimidiam aurei valebant. Sed poſteriores Principes octavam precii mercium pendi voluerunt, id eſt, paulo plus duodecim pro centum, *l. ex præſtatione* 7. *& ſeq. C. de vectig. l. ult. C. de eunuchis*, *l.* 7. *C. de loc.* unde octavarii vectigalium publicani vocabantur, *l. a legatis* 8. *C. de vectig.* Pro tributo populi ſolvebant quantum Princeps vel P. P. indixiſſet, *l. ult. C. de can. larg l. ult. C. de ſuſcept. & arcar.* & quinquageſimam tritici, vini, hordei, laridique quadrageſimam, ut alias eſt dictum: ſed hæc in horreis pro militum neceſſitate & pauperum condebantur: pecunia vero vectigalium, & pro tributis indicta ad Comitem Largitionum ſpectabat: Solvebant & Hebræi didrachma pro ſingulo capite, quod loco ejus ſubrogatum eſt, quod templo pendere conſueverant, ut auctor eſt Joſephus libro VII. *de bello Jud.* c. XXVI. in fin. id Theodoſius ad arcam hujus Comitis referri juſſit, *l. Judæorum. C. de Judæis*, quemadmodum & ruſticorum capitatio vocata deferebatur, *l.* I. *C. de carit. civi. cenſ. exim.* ut vero ſuo muneri poſſet ſatisfacere, ex ſuo officio notarios palatinos qui *Mittendarii* vocabantur, *l.* 3. *l.* 7. *l.* 8. *C. de palat. ſacr. larg.* in ſingulas provincias hic Comes deſtinabat, qui Præſides ad exigenda mature tributa & fiſcalem pecuniam repræſentandam compellerent, debitumque ad largitionum arcam canonem mitterent, *l.* I. *C. de offic. com. ſac. largit.* ita enim appellabatur pecuniæ quantitas ex tributis Principi debita, *l. ult. C. de exacto. tribut.* & exactor canonicarius, qui canonem debitum largitionibus procurabat. Unus vero vel duo in ſingulis provinciis procuratores, ſeu exactores canonis Largitionalis a Præſidibus ex eorum officiis nominabantur, qui tributa largitionibus inferenda exigerent. Eligebantur & Tractatores, id eſt, Rationarii, qui illorum rationes ſcriberent, & hi ſingulo quadrimeſtri ratiocinia ad Comitem largitionum cum pecunia tranſmittere tenebantur, *dict. l.* I. *C. de offic. comit. ſacr. larg. & l.* 3. *C. de can. ſacr. largit.* Solebat vero Præfectus Prætorio quotannis pecuniam, qua Principi opus erat, ejus juſſu populis indicere, & ob id literas, quæ delegatoriæ vocabantur, in Provincias mittere, quibus continebatur, quantum ratione canonis largitionalis, & quantum ſibi ſolvendum eſſet, *l. ult. C. eod. tit.* ſub nomine Comitis largitionum & charta fiebat: Ejus enim nomen in ſumma folii parte prominente ſcribebatur, quæ *Protocolum* vocabatur, id eſt, primum illius membrum. Caſſiodorus *proceres chartarum* vo-

cat, in quo etiam annus, quo facta erat charta, & quædam alia notabantur, *§. illud, in Authent. de tabellion. seu Novel.* 44. & id ipse alias obscurus in *formula Comitis largitionum* lib. VI. significat, dum ait: *Per te damus honores, per quem & nostræ pecuniæ conferimus largitates: parum est autem, quod provinciarum judices tuæ subjaceant dignitati: Ipsis quoque proceribus chartarum confirmas officium, dum perfectum non creditur, nisi fuerit a te solemnitate completum:* id interpretor, quia in chartis nomen hujus Comitis in protocolo habentibus codicilli magistratibus dabantur. Is est Illustris, *l. viros. C.* A *de palatin. sac. larg.* & D. Hieronymus *in* XXIII. *Ezechiel.* hanc secundam dignitatem post regiam fuisse scribit, aliorumque Illustrium appellationibus honorabatur. Invento hoc Comite, Procuratores Cæsaris in provincias mitti desierunt, quorum hodie in Codice Justiniano nullus tractatus invenitur. Assessorem hic Comes habuisse videtur: nam Divus Augustinus in *Confessionibus* scribit libro VI. capite X. Alypium Thagastensem suum municipalem Com. Largitionum assessorem fuisse.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI

ILLUSTRIS COMITIS LARGITIONUM.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA hujus Comitis hæc sunt. *Viridi corio tectus liber, rubro tapeto, alteque supra abacum surrecto impositus. In tergo libri est aureum Principis caput, in medio aureis intercurrentibus lineis inclusum.* In manuscriptis Codex argento tegitur, in cornibus auro tantum ornatus: infra scriptum est, LARGITIONES, subtus *variarum rerum opera*, eorumque rationes ostenduntur, quæ in quinque scriniis sub hoc Comite scribebantur, plures jacent *sculptæ ex auro cælatæque species: Aurum signatum:* Aliud in massa servatæ in arcis a thesaurensibus pecuniæ, & texta ex serico byssoque & auro opera. Quæ enim *ovali forma fusæ* visuntur *auri, argen-* B *tique massæ*, quandoque singulæ, binæ, ternæ, quaternæve, & interdum simul plures in acervos congestæ, hæ aureæ massæ *scrinium* repræsentant. Item *vasa aureis plena*, & in medio *quatuor sacculi* in summo ligati, tanquam numis referti, auream, argenteamque monetam ab hoc Comite percussam aut servatam insinuant. In Ursini Codice quædam sacculis inscriptæ notæ numerum aureorum indicare videntur, ut B. quæ Græce duo millia, T. decem millia significat. Ego vero hic centenaria significari puto. Ad Comitem enim lar- C gitionum pecunia sacculis condita mittebatur, qui tot centenaria capiebant. Erat hæc quantitas auri, inquit Suidas. Nicephorus lib. XV. cap. XXVII. & Cedrenus in *Michaele Calefato*, & alibi, Centenarium auri pondus fuisse scribunt. Hippocomi-

que cum equos currentes reducebant, revertentes A
hæc auri publici centenaria in ſacculis condita re-
portabant. Theodoſius *in l. 12. C. de curſ. publ. Au-*
ri, inquit, *centenaria neceſſe eſt ab Hippocomis in ſoli-*
tis ſacculis reportari: quæ hic repræſentari exiſtimo.
Prope *lutea & quadrata, clauſtriſque obſerata arca*
ad dextram conſpicitur, quæ theſaurenſium arcas
auro plenas, vel ſcrinia officii inſinuat. Ad ſini-
ſtram *ciſta radios ſurſum erectos continet*. Hæc *tex-*
trinæ & gynæcii inſtrumenta indicat, vel *metaxæ ſe-*
rici, quorum Procuratores Comiti parebant. Hæc
juxta quædam *aureorum monilium* effigiem habentia
jacent, cum parvis in ſummo, & imo catenis, qui-
bus ſuſpendi poſſunt: Horum unum cordis for- B
mam habet: Ad abaci ſiniſtram *ſex* velut *oleæ au-*
rea folia viſuntur, quæ Auguſtæ ornamenta refe-
runt, quorum proprium erat ſcrinium ſculptorum
& aurificum, *lib. 7. C. de palat. ſacr. larg.* Aurei
quoque & in manuſcriptis argenteæ monetæ ſpe-
ctantur, quæ pecuniam hujus Comitis auctoritate
percuſſam, & univerſum Principis theſaurum ſi-
gnificant, ex proventibus publicis congeſtum, qui
in hujus Comitis manu erat. In theſauris Hadria-
ni Imperatoris Appianus in proœmio Libycæ hi-
ſtoriæ Ægyptiorum talentorum ſeptuaginta qua-
tuor millia fuiſſe ſcribit: valet autem talentum Æ- C
gyptium pondo LXXX. itaque ſtatuendo L. aureos
ejus temporis pro libra, colligeret hæc ſumma fer-
me XXX. ut vocant, milliones. Ex ſpoliis Daciæ,
Meſopotamiæ, Armeniæque hujus quantitatis par-
tem a Trajano contractam fuiſſe exiſtimo. Hæc in-
ſignia Comite cauſas cognoſcente aſtitiſſe puto, &
forte illi in publicum prodeunti prælata, quemad-
modum ſacerdotibus gentium ejus dignitatis orna-
menta præmiſſa fuiſſe Valerianus A. ſcribit, *in libro*
4. C. de injur. Tum etiam a præcone, imperii pater
eſſe acclamabatur. Gratianus *libro 1. C. de Quæſtor.*
Qui, inquit, *ex comitiva utriuſque ærarii attonito*
ſplendore viguerunt, acclamatione excipiantur ſolita, D
nec prætereantur, ut incogniti. Intelligit autem Co-
mitem largitionum, & privatarum, quos ſub no-
mine utriuſque ærarii comprehendit. Hic Comes
ſub Paleologis Imperatoribus, *Logotheta generalis*
eſt vocatus: Gerebatque capitium albo, purpura-
que & margaritis diſtinctum, & pallium blatteum,
ſeu purpureum, ſine aliis ornamentis. Tunicam
auro, purpuraque & albo phrygiatam habentem
ante, & a tergo Imperatoris imaginem arridentem.
Sceptro judiciali non utebatur, ut Sophotatus Cu-
ropalata refert. Simili habitu Magiſtri militum,
& alii majores Magiſtratus tum utebantur. Nunc
de his, qui Comiti largitionum parebant, eſt di- E
cendum.

NOTITIA.

SUB DISPOSITIONE VIRI

Illuſtris Comitis ſacrarum Largitionum.

COMITES Largitionum per omnes Diœceſes. F
Comites commerciorum per Orientem, & Ægyptum. Per Mœſiam, Scythiam, & Pontum. Per Illyricum.
Præfecti theſaurorum.
Comes metallorum per Illyricum.
Comes & Rationalis ſummarum Ægypti.
Magiſtris lineæ veſtis. Magiſtri privatæ.
Magiſtri lineæ veſtis. Magiſtri privatæ.
Procuratores Baphiorum.
Procuratores Monetarum.
Præpoſiti Baſtagarum.
Procuratores Linificiorum.
Officium autem ſupraſcripti viri Illuſtris Comitis ſacrarum largitionum habet.
Primicerium totius officii.
Primicerium ſcrinii Canonum.
Primicerium ſcrinii Tabulariorum.
Primicerium ſcrinii Numerariorum.
Primicerium ſcrinii Aureæ maſſæ.
Primicerium ſcrinii Auri ad reſponſum.
Primicerium ſcrinii Veſtiarii ſacri.
Primicerium ſcrinii Argenti.
Primicerium ſcrinii Annularenſis.
Primicerium ſcrinii Apecuniis, & cæteros Scriniarios ſupraſcriptorum ſcriniorum.
Secundocerium officii, qui Primicerius eſt Exceptorum.
Tertiocerium officii, qui tractat Baſtagas. Quarto loco libellos tractat, & cæteros Palatinos officii ſupraſcripti Comitis Largitionum, quoties uſus exegerit.

QUI PARERENT COMITI

LARGITIONUM IN TABULAM HANC ETIAM REDEGIMUS.

Comiti largitionum parebant.

- *Comites* XII.
  - *Largitionum* VI. *per* VI. *Diœceſes.*
    - *Orientis.*
    - *Ægypti.*
    - *Aſianæ.*
    - *Ponticæ.*
    - *Thraciarū.*
    - *Illyrici.*
  - *Comerciorum* IV. *per* IV. *regiones.*
    - *Orientem & Ægyptum.*
    - *Mœſiam.*
    - *Scythiam & Pontum.*
    - *Illyricum.*
  - *Comes metallorum* I. *per*
    - *Illyricum.*
- *Præfecti theſaurorum fere in ſingulis provinciis* I.
  - *Comes & Rationalis ſummarum Ægypti.*
- *Magiſtri plures.*
  - *Lineæ veſtis.*
  - *Privatæ.*
- *Procuratores plures.*
  - *Gynæciorum.*
  - *Baphiorum.*
- *Præpoſiti Baſtagarum plures.*
  - *Monetarum.*
  - *Linificiorum.*

CAP. LXXV.

DE HIS, QUI ERANT SUB *dispositione Comitis sacrarum Largitionum.*

COMMENTARIUM.

PLURES in provinciis Comitis sacrarum largitionum mandata exequebantur *Palatini* vocati, *l. 1. C. de offic. com. de sacr. largit. l. 3. C. de diversf. of. Rubr. C. de palat. sacr. largit.* In primis singuli Comites in sex Orientis Diœcesibus, Oriente, Ægypto, Asiana, Pontica, Thraciis, & Macedonia, illustris Comitis nomine, Magistris, ducibus militibusque atque aliis, stipendia, donave solvebant, *l. 3. C. de milit. veste*, & vectigalium exactionem procurabant, qui & ipsi COMITES LARGITIONUM, sed tertii ordinis vocabantur; erant enim perfectissimi. Nam Constantinus Tertullianum virum perfectissimum Comitem Diœceseos Asianæ appellat, *in l. 3. C. fin. regund.* qui erant inferior Comes largitionum. Secundi vero ordinis Comites erant clarissimi, *l. 2. C. de privil. schol.* Hos Comites largitionum cùm per omnes Diœceses dispositos fuisse Notitia scribat, sex fuisse significat. Nam etsi supra a quatuor Vicariis, id est, Præfectorum nomine totidem Diœceses rectas nominat, Orientis tamen & Ægypti quandoque tractus vocati *in l. 1. C. ut omnes tam civil. quam mil. judic.* pro Orientalis Imperii Diœcesibus a Leone, & aliis ponuntur *in l. 1. C. ut nemo ad suum patrocinium.* Sub Valente Saliam Thesaurorum Comitem per Thracias fuisse Marcellinus lib. XXIX. cap. I. scribit. His Comitibus liber mandatorum tradebatur, quemadmodum & olim procuratoribus, qui in provincias mittebantur, Augustum dedisse Dion lib. LIII. scribit. In libri dorso, ut ex codicibus post Notitiam Orientalem in armariis dispositis apparet, inscriptum erat, F. L. V. A. L. CO. S. T. R. L. IVSSI. D. quas notas ita interpretor. *Fœlix liber vindicandus à Laterculo continens sacros titulos rerum largitionum jussione divina.* Hi enim in provinciis ad largitiones pertinentia procurabant: Valentianum vero, qui tum in Occidente, non in Oriente imperabat per notam V. non intelligi arbitror. Tres tantùm Vicarii Comites largitionum in Occidente fuisse reperiuntur.

COMITES COMMERCIORUM IIII. fuere, scilicet per Orientem & Ægyptum unus, per Mœsiam alius, per Scythiam & Pontum tertius, per Illyricum quartus. Hi sunt negotiatores, quorum Constantinus meminit *in l. negociatores. C. de excus. muner.* cujus verba vicissim hinc lucem accipiunt, in provinciis necessaria ad parandas Principis vestes emebant, veluti sericum, lanam, linum, purpuram, pelles, & similia, ob quorum remunerationem ab omni onere erant immunes. *Negociatores*, inquit, *vestiarios, linteones, purpurarios, & parthicarios, qui devotioni nostræ deserviunt, visum est ab omni onere immunes esse. Parthicarios* autem appellat, qui pelles Parthicas mercabantur, ut Cujacius recte exponit. De iisdem Negotiatoribus intelligit Valentinianus ad Julianum Comitem Orientis *in l. 1. C. de episc. aud. quæ est pars l. 1. C. de mercat, & commer.* quos ad domum Principis pertinere scribit. Nec tantum prædicta ad parandas vestes procurabant, sed qui in Oriente erant, præcipue margaritas, gemmas, & sericum pro Principis & Augustæ usu conquirebant, & lanam, quam in Metaxalotam ad Gynæcia Principis mittebant, *l. lotas C. de murileg.* Gratianus *in l. 2. C. quæ res vendi non poss. Toriabando Duci Mesopotamiæ*, inquit, *comparandi serici a Barbaris facultatem omnibus, præter Comitem commerciorum jubemus auferri.* Nec de alio quam hoc Comite commerciorum per Orientem intelligit, & explicat, quid mercaretur; sericum Aureliano imperante, cum auro compensabatur, & ut credo, tempore Notitiæ. Vopisc. in *Aureliano: Cum ab eo*, inquit, *uxor peteret, ut unico pallio blatteo serico uteretur, ille respondit.* Absit ut auro fila pensentur: *libra enim auri tunc serici libra fuit.* Hæc ille: ex Ægypto vero unguenta conquirebant. Nam, ut Plinius lib. XIII. c. III. scribit, *Terrarum omnium Ægyptus accommodatissima est unguentis.* Argentum quoque Ægyptium, quod magno in pretio ad vasa cælanda habebatur, & alia hujusmodi, hunc Comitem mercatum fuisse credendum est, & ad Comitatum misisse: sic adamantes, Thracias gemmas & similia ex Scythia, Ponto, & Illyrico alii duo Comites transmittebant. Ne cui etiam purpura venderetur, aut lana, sericumve fucaretur, observabant *l. 1. & 2. C. quæ res vend. non poss.* Præterea operam dabant ut a negociatoribus justa vectigalia solverentur, *l. omnium, l. ex præstatione, cum duab. seq. C. de vectig. & commiss.* & ob id in limitibus, & locis, ubi solvendum erat vectigal, stationarios tenebant, *l. universi. C. eod. tit.* Largitiones enim, & stipendia ex vectigalibus solvebantur, *l. pen. C. eod. tit. vectig. commis.* Iidemque providebant, ne aurum, aut vetitæ merces, ut ferrum, cotes ad id subigendum, arma, sales, frumentum, vinum, oleum, aliudve liquamen ad Barbaros deferretur, *l. cotem, in princ. ff. de publ. & vectig. l. 2. & ult. C. de commerc. & mercatorib. l. 1. & 2. C. quæ res expor. non deb.* Neminem denique Barbarorum in Romano Imperio, aut Rom. subditos in illorum solo nundinari permittebant. *d. l. 2. & ult. C. de commerc. & mercat.* Itaque omnibus negotiatoribus Comes largitionum imperasse videtur, quorum opera peregrinas merces in Romanum solum afferri curabat. Cassiodorus *de Comite largitionum*, lib. VI. *Negociatores*, inquit, *huic largitionum potestati manifestum est esse subjectos: nam quicquid in vestibus, quicquid in ære, quicquid in argento, quicquid in gemmis ambitio humana potest habere preciosum, tuis ordinantibus obsecundat, & ad judicium tuum confluunt, qui de extremis mundi partibus advenere.* Hæc ille.

His Comitibus salarium ex publico pro annonis, & capitatione exhihebatur, *l. unic. C. de anno. & capitat.* In Occidente unus tantum erat Comes commerciorum per Illyricum.

PRÆFECTI quoque thesaurorum eidem Comiti parebant, qui ex singulis provinciis exactam pecuniam separatim conservabant, donec ad largitionum Comitem mitteretur; neque cum aliarum regionum tributis eam commiscebant; quod & Tiberius Cæsar observari voluit, qui defuncto sine liberis Philippo Trachonitidis Tetrarcha, eam regionem Syriæ adjecit: sed quæcunque tributa in ea Tetrarchia collecta intra illius terminos servari jussit, ut auctor est Josephus lib. XVIII. cap. IX. *Antiq.* Unde tot factæ sunt fisci stationes, in quot provinciis separatim tributa exigebantur, & vectigalia. Hæc erant loca in quibus pecuniæ fiscalis rationes tractabantur. Antonius A. *in l. 1. C. de compensationib. Compensationis*, inquit, *in causa fiscali, ita demum locum esse, si eadem statio quid debeat quæ petit.* Item Alexander A. *in l. 1. C. ne fiscus quam rem vendidit evincat: Cujus*, ait, *rei percium cum bona fide esset addicta, semel fiscus acceperit, non solum emptorem ab eadem statione, sed nec ab alia*

quæstionem pati debere æquum est. Idem Bassæ, *in lib. 2. C. de solutionibus*: *Liberantur*, inquit, *fidejussores, quoties fiscus tam debitori, quam creditori, licet diversis stationibus, succedit*: ubi male a novis impressoribus scriptum est, *rationibus*, pro *stationibus*. Hæc statio olim *Quæstorium* a Quæstoribus appellabatur. Cic. *pro Cn. Plancio*, se Thessalonicam in Quæstorium, dum exularet, ab eo perductum fuisse memorat. Itaque hi Præfecti exactam ex vectigalibus, & tributis pecuniam ad unum ex insignioribus provinciarum oppidis mittebant, ubi tam diu conservabatur, donec ad Comitatum Principis transmitteretur. Gratianus *in lib. 1. C. de cano. largit. tit. Omnem*, inquit, *pecuniam auri, vel argenti, & reliquarum specierum, quæ sacris largitionibus ex more penduntur, statim, ut exactio fuerit celebrata, ad thesauros uniuscujusque provinciæ, vel ad proximos referri, sub obsignatione tabularii, cæterorumque, quos sollicitos esse debere præcedentia jussa decreverunt, & thesaurorum præpositis consignari præcipimus, ut exinde ad sacrum Comitatum integer omnium titulorum numerus dirigatur*. Hæc ille. Tabularius autem, cujus meminit, erat Numerarius, qui sub Præside rationes vectigalium ad largitiones pertinentium scribebat, *lib. 2. C. de numerar*. In exigendis vero tributis hæc forma observabatur. In singulis civitatibus ex ordine Decurionum unus eligebatur, *susceptor* vocatus, qui indictum cuique aurum susciperet, *lib. 4. C. de suscepto. & arcar.* & ille Thesaurorum Præfecto statim mittere tenebatur. Gratianus A. *in l. div. C. eo. tit. Diu*, inquit, *minime penes ipsos susceptores maneat facta collatio; sed statim quodcunque a provincialibus fuerit exsolutum sacris thesauris inferatur*, Hæc ille. Hæc largitionum pecunia rhedis cursus publici ad Comitatum mittebatur D. auri libris, mille vero argenti rhedæ impositis, *lib. 48. si aurum, C. Theo. de cursu publ.* quam duo Palatini cum tribus servis sequebantur, neque hi cum avertis, seu peris, vel manticis onus plus quingentarum librarum habere poterant, *d. l. 48.* Qui exactam ad locum thesaurorum pecuniam comitabantur, *prosecutores auri publici* vocabantur, quod non nisi jussione Com. largitionum *prosecutoria* dicta facere poterant, *lib. 1. C. de auri publ. prosecu.* Ne vero confusio nasceretur, tabularius civitatis, omnium, qui tributum vel canonem solvere debebant, nomina scribebat, & Ducenariis, Sexagenariisque Apparitoribus exigenda tradebat, *lib. 1. C. de exact. tribut.* illi exacta Susceptori dabant, *lib. apparitores Cod. dict. titul.* Is solventi, ut tutus esset, apocham faciebat, in qua nomen solventis, summa, causa solutionis, dies, Consul, & mensis continebatur, *lib. 1. Cod. de apoc. publ.* & statim ad locum thesauri exactam pecuniam mittebat. Vectigalia vero pro mercibus advectis stationarii milites opportunis locis dispositi exigebant, eodem modo apocham scribebant, exactamque pecuniam ad Præsidem mittebant, inde ad Thesaurensem dirigebatur. Constantinus Junio Rufo Consulari Æmiliæ, *in leg. universi. C. de vectigalib. Provinciales*, inquit, *pro rebus, quas ad usum proprium, vel exercendi ruris gratia revehunt, nullum vectigal a stationariis exigant. Quæ vero negociationis gratia portantur, solitæ præstationi subjungamus, capitali pœna proposita stationariis & urbanis militibus, quorum avaritia id tentari firmatur*. Hi milites antiquitus non modo per Italiam, sed & per provincias ad arcenda latrocinia erant dispositi. Tranquillus in *Tiberio* c. XXXVII. *Tuendæ*, inquit, *pacis a grassaturis, ac latrociniis, seditionumque licentia curam habuit: stationes militum per Italiam solito frequentiores dispo-*

A *suit*. Hæc ille. Idem & Jureconsf. *l. 1. & 4. ff. de ser. fugit.* Græci *Irenarchas* vocant, *l. 6. ff. de custo. reor. l. ult. §. 1 ff. de mun. & bono.* & a singularum civitatum Decurionibus ad suæ urbis territoria custodienda eligebantur. Honorius *in leg. 1. Cod. de Irenarchis*: *Irenarchæ*, inquit, *qui ad provinciarum tutelam per singula territoria faciunt stare concordiam, a Decurionibus judicio Præsidum nominentur*. Præfectus Prætorio & ipse in provinciis suos thesaurorum Præfectos habebat, *l. duos. Cod. de suscep. præp. & arcar.* qui pecuniam a se impendendam susciperent, & ad suam arcam transmitterent. Eodem modo in Occidente XII. in diversis provinciis thesau-
B rorum Præfecti recensentur, *Præpositi* appellati, prout etiam vocantur in Jure, *in leg. 1. Cod. de suscep. præpo. & arcar.* qui vero præfatam pecuniam *thesaurum* dictam custodiebant, *Thesaurenses* sunt appellati, *l. 14. Cod. Theod. de divers. offic.* Leo A. *Arcarios* vocat, *l. penultim. Cod. de can. largit. tit.* Vulgus Italicum *Thesaurarios*. Earum Præfecti quandoque *Comites* appellantur. Gratianus August. ad Titianum Comitem S. Largitionum *in leg. 2. Cod. de palat. sacr. largition. Nullus*, inquit, *Thesaurensis, vel Officialis Comitis thesaurorum semel deprehensus eversor, militiam repetat*: cui consonat &
C Marcellinus lib. XXIX. cap. 1. *Salia*, ait, *thesaurorum paulo ante per Thracias Comes*. Cum vero pecuniam Principis hi Præfecti tractarent, eam attingere non poterant, nisi prius de Principis indemnitate satisdedissent. Theodosius A. *in l. privatæ. Cod. de murileg. Thesaurorum*, inquit, *Præpositi non ante ad rem sacri ærarii procurandam permittantur accedere, quam satisdationibus dignis eorum administratio roboretur*. In scrinio epistolarum, litteris a Principe subscriptis tam ipsi quam cæteri Thesaurenses probandi erant. Idem Theodosius ad Archatium Comitem S. Largit. *in l. ult. C. Th. de diver. offic. Comitum*, inquit, *thesaurorum diœceseos*
D *provectiones, & ipsos Thesaurenses, vetus observatio dexteræ principali reservavit*. Quibus verbis subscriptionem dextera Principis faciendam intelligit. Nec aliud Leo A. sensit *in l. ult. §. pen. C. de divers. offic.* cum Thesaurensium classis meminit, quem & ipse a Principe in scrinio epistolarum comprobari præcipit: classem autem forte non navium, ut vulgo putant, sed Thesaurensium multitudinem appellat.

COMES METALLORUM, per Illyricum eidem largitionum Comiti suberat, *Cod. de metallariis & metallis, & procuratorib. metallorum.* qui
E ex auro in metallis invento portionem Principi debitam exigebat, in fluminibus enim vel fodinis aurum legentes, singuli octo, vel septenos auri scrupulos pro locorum consuetudine largitionibus inferebant, quemadmodum Valentinianus A. ad Cresconium Comitem metallorum scribens definivit *in lib. 2. & l. per annos. C. de metal.* Est autem scrupulus vicesima quarta pars unciæ, vulgo *caratum* appellant, seu tertia pars drachmæ, id est, duo oboli. Hoc vero aurum non obryzum aurileguli pendebant, sed in balluca, quæ est, arena aurea, & ejus qualitatis, ut non coquatur. Græce χρυσάμμος dicta, *dict. l. 1. C. de metalla.*
F & Pollux. Sunt autem aurileguli, non qui terram effodiunt, sed qui aurum inventum manu legunt, quod cuique facere concedebatur, modo tertiam, ut dixi, drachmæ partem largitionibus quotannis inferret: aliqui enim aurum inveniunt in massa, aliqui arenam, quæ *balluca* vocatur. Plinius lib. XXXIII. cap. IV. *Aurum arrugia quæsitum non coquitur, sed statim suum est. Inveniuntur ita massæ: nec non in puteis, etiam denas excedentes libras, palacras in Hispania, alii palacranas. Iidem quod minutum est, balucem vocant.*

Hæc

Hæc ille. Eſt autem arrugia, quaſi auri rugia, id eſt, ſcalptura, ubi aurum ſcalpitur, non effoditur. Habebat & ſua in provinciis metalla Princeps, ex quibus aurum & argentum Comes colligebat: Ulpianus *in l. ſacrilegii. §. ult. ad l. Jul. peculat. Si quis*, inquit, *ex metallis Cæſarianis aurum, argentumve furatus fuerit, exilio vel metallo, prout dignitas eſt perſonæ, punitur*. Creabatur hic Comes per Illyricum, ubi magna metallorum copia effodiebatur. Anno enim ab urbe condita DXCVII. M. Æmilio, & C. Popilio Coſs. metalla in Macedonia inſtituta fuiſſe Caſſiodorus ſcribit, & Livius in v. *decad.* v. metalli Macedonici ingens vectigal fuiſſe refert: auctor eſt Plinius loco cit. in ſuperficie terræ in Dalmatia aurum abundaſſe: *Invenitur*, ait, *aliquando in ſumma tellure rara fœlicitate: ut nuper in Dalmatia Principatu Neronis ſingulis diebus etiam quinquagenas libras fundens*. Hæc ille. Sub eo climate eſt Dacia mediterranea, Macedonia, Mœſia, ſeu Dardania, *l. procuratores. C. de metallar.* quibus in locis ex civitatum curialibus, metallorum procuratores creabantur, qui effodiendis metallis præerant, quibus hic Comes imperabat. Cum vero multi in Illyricum, & Macedoniam ad quærendum aurum veniſſent, Valentinianus edicto eos abire juſſit, *l. 7. C. Theod. de metallar.* Hic Comes & alia metalla procuraſſe videtur, cum generaliter *metallorum Comes* vocetur, etſi in Occidente hic *Comes auri* appelletur. Celebrantur in Oriente Docimenum, & Troadenſe metalla in Phrygia, & Proconenſe in Propontide, *l. 9. & 11. C. Theod. de indulg. debitor.* Hunc Comitem Valentinianus hac voce compellat, *l. 1. de metallar.* LAUDABILITAS TUA.

COMES ITEM RATIONALIS SUMMARUM ÆGYPTI, eidem Comiti largitionum obtemperabat. Is mittebatur in Ægyptum, ut bona caduca, vel alio modo ad fiſcum devoluta inquireret, ἴδιος λόγος, id eſt *privata ratio* appellatus, quemadmodum Strabo refert lib. XVII. Nullam ab initio juriſdictionem habuit, ſed poſtea dignitate auctus, & *Comes, ac Rationalis ſummarum* dictus, ampliorem adminiſtrationem obtinuit, cum enim ſericum, byſſus, margaritæ, gemmæ, ac diverſi generis aromata ex India, Arabiaque in Ægyptum quotannis veherentur, quæ millies centena millia ſextertium abſumebant, ut ait Plinius lib. XII. cap. XVIII. ob idque maxima ibi eſſent vectigalia ſecundum Strabonem centies quinquagies centena millium noſtrorum aureorum proventum Romanis Ægyptus dabat. Itaque proprium ibi Rationalem poni oportuit, quem Comitis titulo honeſtatum, *ſummarum* Ægypti vocarunt: ita pecuniæ quantitatem appellabant, *l. ſcire debemus ff. de verbor. oblig. l. in fraudem. §. fiſcalib. ff. de jure fiſc.* Conſtantinus *l. 7. C. ubi cauſ. fiſcal.* ſummæ rei Rationalem *Bulephorum* vocat: quandoque abſolute Rationalis dicitur, *l. 2. C. de mod. mulct. l. 2. C. de mancip. & colon. l. univerſi. C. de fun. rei privat. l. placuit. C. de collat. fun. patrim.* aut procurator. Lampridius in *Alexandro*: *Ubi aliquos voluiſſet vel rectores provinciis dare, vel præpoſitos facere, vel procuratores, id eſt, Rationales, ordinare, nomina eorum proponebat*. Capitolinus in *Clodio Albino*: *Ad Procuratores meos litteras miſi, quas ipſe ſignatas accipies ſigno Amazoniæ: & cum opus fuerit Rationalibus dabis*: ubi *Rationales* vocantur procuratores. Hi ſplendidis veſtibus induebantur. Marcellinus lib. XXII. cap. IV. *Evenerat his diebus*, inquit, *ut ad demendum Imperatoris capillum tonſor venire præceptus, introiret quidam ambitioſe veſtitus: quo viſo Julianus obſtupuit*, Ego, *inquit*, non Rationalem juſſi, ſed tonſorem acciri. In Occidente XI. Rationales diverſarum provinciarum erant in-

A ſtituti: In Oriente hic ſolus nominatur, cum tamen eos multos eſſe oportuerit. Unde aliqua deeſſe exiſtimo: aut Comites largitionum, qui erant in provinciis, eorum fungebantur officio. Tacitus enim Lucillum Capitonem ſub Tiberio Aſiæ procuratorem fuiſſe ſcribit, Catum Decianum Britanniæ *Annal.* lib. XIV. ſub Claudio Cappadociæ Julium Pelignum, & Julium Colonum Ponti lib. XII. ſub Nerone Mauritaniæ Luceium Albinum, *Hiſt.* lib. II. Dalmatiæ Cornelium Fuſcum eod. libro. Pollio in *Claudio*, Zoſimionem imperante B Valeriano Syriæ procuratorem nominat, *l. privatæ. C. de murileg. Alexander Imperator*, inquit Lampridius, *Rationales cito mutabat, ita ut nemo niſi annum compleret: eoſque niſi boni eſſent, oderat, malum neceſſarium vocans*.

MAGISTRI præterea LINEÆ alias Linteæ veſtis ſub eodem Comite erant, qui Lintearijs ſeu linifariis, *l. ſi quis ex corpore. C. d. tit. de murileg.* lintea, mappas, mantilia, induſia, & hujuſmodi veſtes lineas facientibus præerant. Hi opifices conditionales erant, id eſt, conficiendis, & texendis lineis, ſeu veſtibus lineis, ipſi & eorum C liberi perpetuo manebant obnoxii. Linteæ veſtis Magiſtri a Theodoſio A. vocantur, quos jubet cavere *in d. l. privatæ. C. de murilegul.* rem ſacri ærarii ſalvam fore. Veſtes autem appellantur quæcunque induendi, præcingendi, amiciendi, inſternendi, accubandive cauſa parata ſunt, inquit Ulpianus *in d. l. veſtis. §. 1. de aur. & arg. leg.* Quia vero hæc ex pecunia vectigalium comparabantur, ſub diſpoſitione Comitis largitionum erant. Horum magna fuit adminiſtratio, cum non modo lineas veſtes ad induendum, ſed & lintea, mantilia, papiliones, pro aula & manſionibus, & ſimilibus pararent: Linteorum artifices D a Valentiniano *linteones*, *l. 8. C. Theod. de murileg.* a Theodoſio *lintearii* appellantur *in dict. l. ſiquis ex corpore. Cod. eod.* Lineas vel amictoria antea rhedis curſus publici ad Comitatum vehebant, poſtea ſtatutum eſt ut angariis, vel navibus dirigerentur: ſolæ delicatæ veſtes, & linteamen amictorium ad uſum Principis ſub mille librarum pondere rhedis mittebantur, *l. 48. §. ſi aurum. C. Theod. de curſu public.* Magiſtri lineas veſtes fieri procurabant, & factas cuſtodiebant, quarum numerus in ſcrinio ſacri veſtiarii ſcribebatur ſub ejus Primicerio, Procuratores etiam Gynæciorum texendis veſtibus ſtudebant.

E In Occidente pro Magiſtris lineæ veſtis ſcribitur Comes veſtiarii, qui has veſtes lineas procurabat, aut conſervabat, & inter Cubicularios ab Honorio Auguſto connumeratur, *l. 1. C. Theod. qui a præb. tyron. Veſtiarium autem*, inquit Suidas, *locus eſt, in quo veſtes reponuntur*.

PRIVATÆ MAGISTRI, a Notitia appellati ſub eodem Comite prædictis annectebantur, qui alias ſpecies ad Principis veſtes conficiendas, præterquam lineas curabant. Lanam enim & ſericum, F ad tapeta, veſtes, aulæa, lectos, ſtragulas, & papiliones, pecti, & ad opus perduci, univerſamque veſtem confici ſtudebant. Hos *procuratores* Conſtantinus A. appellat *in l. 2. C. de murileg. Procuratores*, inquit, *rei privatæ, per quos privata noſtra ſubſtantia tenuatur, & ſpecies gynæcii confectæ corrumpuntur, ſuffragiis abſtineant, id eſt, precio hoc officium non emant*. Quia vero & ipſi res Principis tractabant, priuſquam hoc munus exercerent ſatiſdare tenebantur, ſicut & præcedentes. Theodoſius ad Comitem ſacr. largit. *d. l. privatæ. C. de murileg. & gynæciariis, & procuratoribus gynæcii: Privatæ*, ait, *vel linteæ veſtis Magiſtri non ante ad rem ſacri ærarii procurandam permittantur accedere, quam ſatiſ-*

dationibus dignis eorum administratio roboretur. A
Nunc ad Procuratores est veniendum.

PROCURATORES GYNÆCIORUM ejusdem juris erant, qui textoribus vestium Principis præerant. Valentinianus A. *in l. 1. C. de vest. holober. Auratas*, inquit, *ac sericas paragaudas auro intextas viriles, privatis usibus contexere, conficereque prohibemus, & a Gynæciariis tantum nostris fieri præcipimus*. A Theodosio *procuratores textrinorum* vocantur *in l. pen. C. de murileg.* Gynæcium Constantinus *in d. l. 2. C. de murileg.* & Notitia appellant *conclave*, id est, locum interiorem ædium, in quo mulieres degere solent, & opera textoria, & muliebria exercere, ut apud Procopium l. III. *de bello* B *Vandalico*, & Vitruvium lib. VI. cap. X. legitur. Id & *textrinum* vocabatur, *l. 6. C. de murileg.* Unde *Gynæciarii* dicti, qui hæc muliebria opera conficiunt, *l. 2. & 3. l. si quis ex corpore. C. de murileg. l. unusquisque princ. C. ad leg. Jul. repetund. l. 1. C. de vestib. holober. l. ult. C. de re milit.* id est, aulæa, stragulas, tapeta, vestesque auro depingentes texebant: inter has erant holoberæ, id est, totæ holosericæ, seu totæ ex serico constantes, *beros* enim sericum Balsamon in XII. *canone concilii Cangiensis* interpretatur. Erant & auratæ, id est, auri subtegmine intextæ. Virgil. in III. *Æneid.* C

Fert picturatas auri subtegmine vestes.

Et *paragaudæ* seu sericeæ auro intextæ, forte a *parando gaudio* dictæ, *l. 1. & 4. C. de vestib. holober.* quæ ad privatorum usum fieri non poterant, *dict. l. 1. C. de vestib. holober.* Primus hujusmodi vestes Aurelianus induit, ut auctor est Eutropius. Hi a Gratiano *in l. 7. C. de palat. sacr. larg. aurifices specierum* vocantur: (species enim pro vestibus sæpe in Jure accipiuntur.) Alii vestes tyronibus dandas texebant, *l. ult. C. de milit. veste.* Militibus vero solidus pro chlamyde a provinciis conferebatur, *l. pen. C d. tit.* Aliqui ex his aurificibus servierant, *l. qui textrini. C. de murileg.* Sed liberi nec ipsi, nec eorum D posteri a servitute texendi eximi poterant, *l. 1. & l. si quis ex corpore. C. de murileg.* Ex fundis Tamiacis, qui a Comite domorum in Cappadocia administrabantur, impensæ in gynæcia factæ fuisse videntur, cum ab eo quandoque concussionem paterentur, *l. 5. C. ad leg. Jul. repetun.* Textrinorum procuratores pecuniam Principis ad emendam & texendam materiam tractabant, & ideo antequam eis hoc officium committeretur, ut alii, satisdare tenebantur, *d. l. privatæ. C. de murileg. C. de vestibus holob. extinctione sacri muricis.* Pro Gynæciis, *Cynegia*, duabus transpositis literis, in Occidente mendose scribitur, ubi erant in diversis provinciis gynæcia numero quindecim, quæ hic non distinguuntur. E

PROCURATORES BAPHIORUM eidem Comiti parebant. Est autem Baphium officina, in qua lana, aut sericum murice tinguntur, *l. 2. & l. privatæ. C. de murileg.* Lampridius in *Alexandro*: *Purpuræ*, inquit, *clarissimæ non ad usum suum, sed ad matronarum, si quæ aut possent aut vellent, certe ad vendendum gravissimus exactor fuit: ita ut* Alexandrina purpura *hodieque dicatur, quæ vulgo* Probiana *dicitur, idcirco quod Aurelius Probus baphiis præpositus, id genus muricis reperisset.* Hæc ille. F Plura erant in Oriente Baphia, quibus singuli præerant procuratores, *d. l. 2. C. de murileg.* sed celebriora fuere in Phœnicia, ad quæ certis temporibus quintum de scrinio tabulariorum, sextum de scrinio canonum, & septimum de scrinio exceptorum Theodosius mitti jubet, ut nundinas purpuræ prohibeant, *l. ultim. Cod. de vestibus holober.* Ab alio enim quam Principe emi non poterat: Hic procurator Tyri degebat. Eusebius enim Cæsariensis lib. VII. *Eccles. Histor.* cap. ult. scribit Dorothæum Eunuchum, qui postea Antiochiæ presbyter fuit, purpuræ apud Tyrum tingendæ præfuisse. Is a Juliano Apostata martyrio est coronatus, *Martyrol. v. Junii*, Anastasius Bibliotheca. in *Chronic.* Horum procuratorum præcipuum erat officium curare, ut recte sericum aut lana tingeretur, mox scite in fila redacta texeretur, *l. lotas. C. de murileg. l. temperent. C. de vestib. holober.* neque enim ex folliculis aqua calida immersis serici fila eo tempore in rhumbum evolvebantur, sed depecti folliculi in metaxam redigebantur, mox nebantur: & ideo metaxam a nemate sericeo Martianus *in l. ult. §. species, de public.* distinguit. Id & poeta significat *Georg.* lib. II.

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Baphiarii seu tinctores, & ipsi conditionales, non poterant ab ea arte, aut eorum liberi discedere, *l. murileguli, l. si quis. C. de muril.* Procuratores Baphiorum quemadmodum & superiores satisdare tenebantur se fideliter officio functuros, *d. l. privatæ C. de murileg.* In Occidente novem diversorum Baphiorum in IX. provinciis procuratores numerantur, qui hic non distinguuntur.

PROCURATORES etiam MONETARUM ejusdem Comitis auctoritate, pecuniam cudi curabant. Cassiodorus in *formula Comit. largit.* lib. VI. *Ut figura*, inquit, *vultus nostri metallis usualibus imprimatur, monetamque facis de nostris temporibus futura secula commonere.* Hæc ille. Sex tantum in locis moneta cudebatur in Occidente, ubi quot in urbibus pecunia percutiebatur, totidem monetarum procuratores creabantur. Hic vero, ubi vel quot essent monetariæ officinæ, non apparet. Marcellinus lib. XXVIII. cap. 1. & ipse hos *procuratores* appellat: *Pari sorte*, inquit, *procurator monetæ extinctus est*: Sed lib. XXII. cap. XI. *monetæ Præpositum* vocat. Theodosius *l. 1. Cod. de anno. & capita.* magistratum æris, cui annuum stipendium in ære solvi pro annonis & capitatione jubet. Solidos autem cudebant, quorum sex faciebant unciam auri, & 72. libram, *l. quoties. C. de suscept. & arcar.* Sed hic non abs re fuerit aliquam aurei argenteique numismatis percutiendi rationem aperuisse. Et ut ab auro incipiamus, constat ejus libram in uncias XII. divisam fuisse, & aureos pondo sextæ partis unciæ auri Valentiniano imperante percussos. Itaque sex solidi seu aurei unciam auri faciebant, & LXXII. libram, *l. quoties. C. de suscept. & arca.* & ob id aureus quandoque *sextula* vocatur a Græcis numisma dicta: Constantinus vero septem solidos quaternorum scrupulorum unciæ pondo esse jussit, *d. l. 1. C. Theod. de ponde. & auri illatio.* Inventum postea est numisma duorum, quatuor, sex, & decem aureorum, & Heliogabalus bilibres centum aureos pendentes numos percussit, quos Alexander conflavit. Lampridius in *Alexandro*: *Formas binarias, ternarias, quaternarias, & denarias etiam, atque amplius usque ad bilibres, & centenarias, quas Heliogabalus invenerat, resolvi præcepit, neque in usu cujusquam versari: atque ex eo bis materiæ nomen inditum est.* Ita etiam appellant Constantinus, *l. 1. de ponderato. & auri illat.* & Valentinianus, *l. ult. C. Th. eod. tit.* Addit Lampridius Alexandrum semisses, & tremisses invenisse, id est, dimidium aurei, & trientem propter eos, qui pro vectigali eas aurei partes solvere cogebantur. Hi postea semper percussi & in usu fuere. Arcadius *l. 3. C. de milit. veste. Fortissimis*, inquit, *militibus non binos tremisses pro singulis chlamydibus, sed solidos aureos præstari præcipimus.* Ejusdem tremissis & Anastasius meminit *in l. jubemus 2. C. de erogat. milit. an.*

Libra quoque argenti est pondus minæ continens drachmas centum, denarios LXXXIV. Plin. l. XXI. c. ult. quæ & ipsa in uncias XII. dividitur, uncia in

duos stateres, seu duas semiuncias, stater in duos siclos, ut siclus sit quarta unciæ, qui duas drachmas continet, itaque drachma est octava unciæ, nam octo drachmæ faciunt unciam. Epiphan. *de ponder. & mens.* D. Hier. *in c.* IV. *Ezechiel.* Joseph. lib. III. *Antiq.* cap. IX. Quare singuli aurei duas argenti uncias æquabant, & sex aurei seu uncia aurei libram argenti, quod & Plato in *Hipparcho* in fine tradit: & id Valentiniano imperante observabatur, *l. quoties. C. de susceptor.* Arcadius vero aurum coarctavit, voluitque quinque solidos argenti-libram æquare, *l. 1. C. de argenti pretio.* si Codex non est mendosus, & pro *quinque* non est legendum *sex*, plerumque enim in notis numerorum error committitur; Uncia vero argenti respondet X. libris æris, & XX. libræ æris aureo, *l. 1. C. de collat. æris.* Hæc ratio olim in officinis monetariis observabatur, quæ & hodie est in usu. Quot vero formæ monetæ cuderentur, nimis longum esset referre, cum pro temporum varietate diversas formas acceperint. Antiquitus *nota assis ærei fuit ab una parte Janus geminus, ab altera rostrum navis*, Plin. lib. XXXIII. cap. III. Denarius argenteus ab uno latere caput mulieris armatæ habebat, cum hac nota X. quæ significabat illum esse denarium, qui olim decem asses valebat, etsi postea auctus est ad XVI. Ab adversa parte plurimum biga, aut quadriga erat impressa. Sextertius, parvus numus his literis imprimebatur IIS. quæ denotabant eum assibus duobus cum dimidio permutari. Victoriatus habebat victoriam impressam mulierem alatam manibus coronam tollentem cum litera V. quæ significabat quinque assibus eum olim æstimatum fuisse. Hæ florente Republica Romana monetæ percutiebantur. sub Imperatoribus, eorum vultus ab una parte imprimebatur, *l. 1. C. Th. de ponde. & aur. illat. l. 1. & ult. C. de vet. numism. potest.* Constantinus in aversa parte crucem percussit, *Triper.* lib. I. cap. IX. quæ illi ab Angelo demonstrata victoriam contra Maxentium dedit. eadem in aureis nummis Valentiniani, qui sunt apud me, cernitur querna corona redimita, cui pila est infixa. Id civicam coronam sanctissimæ cruci convenire significat, quæ non unum civem, sed totum orbem servavit. idem signum percussit Arcadius cum literis α, & ω, quæ principium omnium, & finem esse illum, qui crucifixus est, portendit. Post Notitiam, ubi de numismatis agitur, quædam notæ impressæ apparent, quæ ibi declarabuntur. Hic pauca attigisse sit satis. Monetas cudentes & ipsi erant huic arti cum uxoribus & liberis obnoxii, *d. l. 1. l. edicimus, l. ult. C. de murileg.* Nec illis quisquam sine probatoria, id est, Principis comprobatione poterat aggregari, *l. ult. Græca C. eod. tit.* Auctor est Suidas, Aureliano imperante a monetariis monetas adulterantibus Fœlicissimum monetarum procuratorem occisum, & grave bellum motum, quod vix extingui potuit. Idem Aurel. Victor, Vopiscus in *Aureliano*. & Eutropius. Ad fabricandam monetam provinciales carbones conferre cogebantur, *l. maxim. C. de exc. mune.*

PROCURATOR VICESIMÆ hæreditatum olim in omnibus provinciis fuit, unde magnus fisco reditus proveniebat, & pluribus in marmoribus legitur, procurator XX. H. id est, *procurator vicesimæ hæreditatis*, & in hac T. CLAUDIO. T.F. GERMANO. CURATORI TRIUMPHI FELICISSIMI GERMANICI. SECUNDI IMP. CÆS. FL. DOMITIANI AUGUSTI EXORNATO SACERDOTI SPLENDIDISSIMO PONT. MINOR. PROC. XX. HÆR. UMBRIÆ, TUSCIÆ, PICENI, BRUT. CALABR. ET APULIÆ. Hem. M.F. CL. PRISCO SACERDOTI TITIALI. PR. INTER CIVES ET PEREGRINOS TR. PL. QUESTORI PROC. AUG. XX. HÆRED. & in alio marmore Fir-

A mii in Piceno, & sæpe alibi. Aliquando hi *procuratores hæreditatum* vocabantur, ad quos Antoninus Caracalla scribit *in l. 1. C. de usur. rei judic.* ut harum hæreditatum usuras debitas exigant. solebant vero vicesimæ reditus plurimum locari publicanis, Plin. lib. VII. epist. XIV. *A publicanis partem vicesimam emisti.* Hoc vectigal Augustus ad alendas XXV. legiones instituit, tanquam hoc faciendum invenisset in commentariis C. Julii Cæsaris, quo quisque hæres qui defuncto valde propinquus non fuisset, & hæreditas nimis tenuis non esset, vicesimam solvere cogebatur, ut auctor est Dion lib.
B LV. & id lege Papia introduxit. Tantique hic proventus est habitus, ut duos libros ad legem vicesimam hæreditatis Æmilius Macer composuerit, quemadmodum ex diversis Pandectarum locis in ejus legum inscriptionibus apparet, *in l. 13. nulli, de transf. in l. 37. funeris, de relig. l. 68. computationi, ad leg. Falc. l. 154. mille passus, de verbor. signific.* Antea etiam primus A. Ofilius in hanc legem scripserat, ut Pomponius refert *in l. 2. §. ex his auditorib. de orig. jur.* Nerva & Trajanus in quibusdam hoc onus arctarunt, quod in Panegyrico Plinius commendat, & alias de ea leges Marcus An-
C toninus tulit, ut auctor est Capitolinus. Demum Gratianus hanc vicesimam penitus sustulit, quemadmodum Ausonius in *Gratiarum actione* ad eum refert. Quare Justinianus eam ante sublatam fuisse tradit *in l. ultim. in princ. C. de edict. Div. Adr. tol.* Alcia. lib. *dispunct.* III. cap. VI. itaque nulla hujus procuratoris hic mentio habetur, cum tamen hæc scire ad aliquarum legum Notitiam conducat, prætermittenda non esse duxi.

PRÆPOSITI BASTAGARUM eidem Comiti parebant, *C. de murilegulis & bastagariis.* Bastaga est onus transferendi res publicas aut Principis, *l. 3. C. de cohortalib.* a quo nemo tempore expeditionis,
D nec domus Imperialis, nec ecclesia excusari poterat, *l. 2. C. de quib. mun. vel præstatio. nem. lib. se excusare, l. antepen. C. de cursu publi.* Pro modo vero jugerum, quæ habebat quisque onerabatur, *l. 1. C. quib. mune. vel præstat. nem. se lic. excu.* Onus publicum vocatur, *l. 1. C. ne quid oneri pub. impo.* quod Phavorinus βάρος interpretatur. Unde Bastagarii erant, qui equis aut mulis res publicas ad præscripta cujusque provinciæ loca deducebant, *l. 4. l. æternam, C. de murilegul.* nec id munus nisi elapso tempore sibi definito deserere poterant, *d. l. æternam.* Erant & milites qui eas præsidii causa co-
E mitabantur. Nam in Occidente legio III. Italica, sub Duce Rhetiæ transvectioni specierum erat deputata, ut in eo Notitia refert, quæ bastagam, *transvectionem specierum* appellat. In primis vero navicularii frumentum quotannis Alexandriam, & Constantinopolim deferre tenebantur, *l. 4. C. de navic.* quod erat DCCC. myriadum artabarum, seu medimnorum Atticorum: ita interpretor edictum 13. 14. *cap.* 8. Justiniani. Hæc transvectio *pia embola* vocabatur, *l. jubemus nullam, C. de sacrosanct. eccles. quæ eadem est l. ult. Græca. C. de navic.* Deferebant & vestes Principis,
F sericum, purpuram, byssum, margaritas, lapillos, gemmas, & alias species Indicas, vel Arabicas, *ut l. ult. §. species, ff. de publ.* arma, annonam, & cætera militibus necessaria, *l. ult. §. tyronum ff. de muner. & honor.* quæ bastagæ Præpositus ad loca præscripta deferri curabat. Aliqui privilegio ab hac functione erant immunes, prout Syriæ cohortales, *dict. l. de cohorta. C. de murilegulis, & gynæciariis l. 11.* Dicta est autem *bastaga*, a βαστάζω, quod est *porto*. Alii *bastagma* rectius dici putant: Necessitas transvehendi angaria dicebatur. de qua supra in cursu publico est dictum. Bastagas indicebat Tertiocerius officii Comitis Largitionum, &

singulæ singulos habebant Præpositos. In Occidente quatuor recensentur singulis annis bastagæ, quæ in Orientem tendebant. Aliæ quatuor, quæ in Occidentem: etsi ibi codex est mendosus. A

Ultimi sub eodem recensentur PROCURATORES LINIFICORUM, lympharii, *l. si quis*, *C. de murileg.* vel linifices vocati, & differunt a Magistris lineæ vestis, qui linum ipsum pecti, mundari, excolique & in vestes converti faciebant. Hi rude linum procurabant, & potius linteæ non lineæ vestis Magistri sunt appellandi, ut vocat Theodosius, *in dict. l. privatæ*. Qui hanc artem exercebant ab ea, neque ipsi, neque uxores, neque liberi poterant eximi: conditionales enim erant, *d. l. si quis*. B

Quot essent hi Procuratores non exprimitur. In Occidente duo erant, unus Viennæ in Galliis, alius Ravennæ in Italia. Erant igitur Comites VI. Largitionum per Diœceses: Alii V. iisdem in provinciis ob diversas merces emendas & metalla. Plures thesaurorum præfecti. Rationalis unus Ægypti. Plures lineæ vestis, & privatæ Procuratores. Magistri plures & Procuratores, qui operibus faciendis instabant, & plures diversis Bastagis Præpositi, qui omnes Comiti Largitionum parebant. Nunc ejus officium, quod ex Scriniariis constabat, est explicandum. Hi prædictorum rationes, & acta scribebant. C

OFFICIUM SCRINIORUM

XI. COMITIS LARGITIONUM.

Primicerius totius officii.

- *Secundocerius officii, & Primicerius Exceptorum perfectissimus ordinis secundi, sub quo,*
  - *Ducenarii secundi.*
    - *Tertiocerius officii bastagas tradit.* D
    - *Quartocerius officii libellos tractat.*
  - *Centenarius, Primicerius instrumentorum perfect. ordin. secundi.*
  - *Epistolares perfectiss.* II.
  - *Formæ primæ perfectiss.* XXXVI.
  - *Formæ secundæ perfect.* IV.
  - *Formæ tertiæ perfect.* III.
- *Primicerius Numerariorum perfectiss. ordin. tertii, sub quo,* E
  - *Ducenarius perfect. ordin. tertii.* I.
  - *Centenarii perfectiss.* II.
  - *Epistolares perfectiss.* II.
  - *Formæ primæ perfectiss.* III.
  - *Formæ secundæ perfectiss.* I.
  - *Formæ tertiæ perfectiss.* II.
- *Primicerius Tabulariorum perfect. ord. tertii, idem Centenarius Exceptor.*
  - *Ducenarius perfectiss.* I.
  - *Centenarius perfectiss.* I.
  - *Epistolares perfectiss.* I.
  - *Formæ primæ perfectiss.* III.
  - *Formæ secundæ perfect.* V. F
- *Primicerius canonum perfect. ord. tertii.*
  - *Ducenarius perfectiss.* I.
  - *Centenarius perfectiss.* I.
  - *Epistolares perfectiss.* II.
  - *Formæ primæ perfectiss.* IV.
  - *Formæ secundæ perfectiss.* IV.

Primicerius totius officii.

- *Ducenarius Mittendariorum perfectiss. ordin. tertii.*
  - *Centenarii perfectiss.* II.
  - *Epistolares perfectiss.* VIII.
  - *Formæ* I. *perfectiss.* VI.
  - *Formæ* II. *perfect.* XXXIII.
- *Primicerius perfect. ordin. tertii.*
  - *Aureæ massæ, in qua,*
    - *Secundocerius perfectiss.* I.
    - *Ducenarii perfectiss.* II.
    - *Centenarii perfectiss.* VI.
    - *Epistolares perfectiss.* IV.
  - *Præfecti aurificum specierum.*
    - *Præfectus perfectiss.* I.
    - *Ducenarii perfectiss.* IV.
    - *Centenarii perfectiss.* VI.
    - *Epistolares perfectiss.* VIII.
    - *Formæ primæ perfectiss.* XVII.
    - *Formæ secundæ perfectiss.* IV.
  - *Aurificum solidorum.*
    - *Ducenarius perfectiss.* I.
    - *Centenarii perfectiss.* VIII.
    - *Epistolares perfectiss.* VI.
    - *Formæ primæ perfectiss.* IX.
    - *Formæ secundæ perfectiss.* XXX.
  - *Sculptorum, & aliorum aurificum perfectiss.*
    - *Centenarius perfectiss.* I.
    - *Epistolares perfectiss.* V.
    - *Formæ primæ perfectiss.* VI.
    - *Formæ secundæ perfect.* XXIII.
- *Primicerius scrinii auri ad responsum perfecti. ord. primi.*
  - *Secundo & Terciocerii perfectiss. ord. secundi,* II.
  - *Ducenarius perfectiss.* I.
  - *Centenarii perfectiss.* II.
  - *Epistolares perfectiss.* III.
  - *Formæ primæ perfect.* IV.
  - *Formæ secundæ perfect.* II.
  - *Fortæ tertiæ perfectiss.* I.
- *Primicerius scrinii a Miliarensibus perfectissimus.*
  - *Ducenarius perfectiss.* I.
  - *Formæ primæ perfectiss.* I.
  - *Formæ secundæ perfect.* II.
  - *Formæ tertiæ perfect.* III.
- *Primicerius scrinii perfectiss. ordinis tertii.*
  - *Vestis*
    - *Secundocerius ordinis secundi* I.
    - *Ducenarii perfectiss.* II.
    - *Centenarius perfectiss.* I.
    - *Epistolares perfectiss.* II.
    - *Formæ primæ perfectiss.*
    - *Formæ secundæ perfect.* X.
    - *Formæ tertiæ perfect.* IV.

Primicerius totius officii.

- *Officialium sacrarum vestium.*
  - *Ducenarii perfectiss.* III.
  - *Centenarii perfectiss.* III.
  - *Epistolaris perfectiss.* I.
  - *Formæ primæ perfect.* XII.
  - *Formæ secundæ perfect.* X.
  - *Formæ tertiæ perfect.* VIII.
- *Deputatorum sacræ vestis.*
  - *Perfectiss. ord. secundi* II.
  - *Ducenarii perfectiss.* II.
  - *Centenarii perfectiss.* II.
  - *Epistolares perfectiss.* II.
  - *Formæ primæ perfectiss.* II.
- *Primicerius scrinii ab argento perfectiss. ord. secundi.*
  - *Epistolaris perfectiss.* I.
  - *Formæ primæ perfectiss.* VI.
  - *Formæ secundæ perfect.* III.
  - *Formæ tertiæ perfectiss.* I.
- *Primicerius scrinii perfectiss. ordin. secundi.*
  - *A pecuniis.*
    - *Formæ primæ perfectiss.* I.
    - *Formæ secundæ perfect.* II.
    - *Formæ tertiæ perfect.* V.
  - *Argentariorum Comitatensium.*
    - *Ducenarius perfectiss.* I.
    - *Centenarii perfectiss.* II.
    - *Epistolares perfectiss.* III.
    - *Formæ primæ perfectiss.* VIII.
    - *Formæ secundæ perfect.* XXV.
  - *Barbaricariorum.*
    - *Centenarius* I.
    - *Epistolares* V.
    - *Formæ primæ perfectiss.* VII.
    - *Formæ secundæ perfectiss.* I.

CAP. LXXII.

DE OFFICIO COMITIS

Sacrarum Largitionum Orientis.

DECEM scrinia Comes Largitionum in officio hahebat, quorum scribæ, *militia literata* vocabatur, *l. proximos,* *C. de prox. sacr. scr.* Nihil enim aliud erant scrinia, quam plutei in quibus libri condebantur, *l. omnium C. de test. l. 2. & 3. C. de proxi. sacr. scrin.* inquit Suidas in verb. σκρινιάριος. & Scriniarii sunt Chartularii, chartas tractantes. Universo officio Primicerius præerat, hunc sequebantur alii tres, ejusdem officii præcipui, Secundocerius, idemque scrinii exceptorum Primicerius, & Tertiocerius qui bastagas, & Quartocerius qui libellos tractabat, *l. 7. de pala. sacr. largi.* Singula quoque x. scrinia suos Primicerios habebant. Primus erat scrinii canonum, qui chartas ad illud scrinium pertinentes curabat. Alii erant Tabulariorum, Numerariorum, Aureæ Massæ, Auri ad responsum, Vestiarii sacri, Scrinii argenti, Annuralensis, quem Gratianus *in dict. l. 7.* ad Trifolium Comitem Largitionum, hujus officii scriniorum primates recensens omittit, & pro eo Miliarensium ponit. Erar & scrinium pecuniarum, & exceptorum, cujus Primicerius, ut dixi, erat officii Secundocerius. Primicerius totius officii: & tres x. scriniorum primi Tribunorum prætorianorum militum dignitate honestabantur, ut Principem salutare & sacram ejus purpuram adorare possent, *l. pen. & ultim. C. de palat. sac. larg.* ita statuit Theodosius, *dict. l. penult.* apud quem mendose legitur, *tres Primicerii* scriniorum, pro, *tres primi*. Emendanda quoque est Notitia, dum addit: *Habet quarto loco libellos tractat, & cæteros palatinos officii suprascripti, Comes Largitionum, quoties usus exegerit*: quæ verba illud significant: Legendum est itaque: *Habet Quartocerium officii, qui libellos tractat, ad cæteros palatinos officii suprascripti Comitis sacrarum Largitionum, quoties usus exegerit.* Sæpe etenim preces porrigebantur ob stipendia, vel munificentiam Principis executioni mandandam, quibus intervenire Comitem oportebat. Aliud scrinium, huic officio, Gratianus A. addidit, *in d l.* 17. Mittendariorum, quibus pro Primicerio præficit Ducenarium, sed forte apud eum hujus officii scrinia sunt diminuta, Aurificum quoque, Sculptorum, & aliorum opificum, Officialium sacrarum vestium, argentariorum, & Barbaricariorum scrinia in eodem officio, cum suis Præfectis reperiebantur. Hi *Palatini* vocantur, quia in Principis palatio degebant, *C. de palat. sacr. lar. l. 1. & fere toto tit.* Unde & hoc officium *Palatinum* Honorius appellat, *in l. 2. C. de canon. largit. tit. & l. 3. C. de palat. sacr. largit.* a sordidisque muneribus & tyronum præstatione immunes plus minus CCCCL. hujus officii viros facit, ac perfectissimi dignitate honestat, *in d. l. 7.* de singulis ergo hujus officiis scriniis est dicendum, ac primum de Scrinio Canonum, ut ordinem Notitiæ sequar, etsi Gratianus A. alium servet, *in d. l. 7.*

CAP. LXXVII.

DE SCRINIO CANONUM.

CANONEM regulam dici notissimum est, inde effectum, ut certa pensio alicui prædio imposita *Canon* vocetur, *l. 1. C. de præd. Tamiac.* quemadmodum id quod ab emphyteuta domino solvitur, *l. ult. §. sin autem, C. de jure emphyteutico. & in Authent. qui rem C. de sacros. Eccles.* Et *Canonicum* dicitur, quod solitum est fieri. qua ratione & *Canonica illatio* tributum vocatur, quæ quotannis pendi consuevit, *l. placet, C. de sacrosanct. Eccles.* sic & Canon Largitionum est auri quantitas, quæ earum arcæ singulis annis ex provinciis solet, quam postea ad varios usus Princeps destinabat. Quælibet vero provincia suum Canonem, id est, indictam a Principe pecuniam pendebat: sic Justinianus, *in edict. 4. §. 1.* ex Canone Phœniciæ x. libras auri singulis annis Primicerio Notariorum solvi jubet. Exactæ enim ex vectigalibus, & tributis pecuniæ, Præfectus Prætorio partem ipse in provinciis retinebat, ut magistratibus eorumque officialibus & aliis salaria penderet, *Novell. 128. §. 1.* Arcæ quoque Largitionum, certam auri quantitatem inferri curabat, quæ *canon* vocabatur, quia ex more a provinciis exigi, & ad Largitionum arcam mitti consueverat, Leo A. *in l. ult. C. de Can. largit. tit. Si delegatio*, inquit, *quæ ab amplissima præfectura in diversas provincias ex more quotannis emittitur, minus contineat omnes Largitionales titulos, nihilominus competentem exactionem procurari præcipimus.* Hæc ille. Vocat *delegationem* scripturam P. P. quæ etsi minus contineat, quam Largitionalibus tituli de-

beatur, nihilominus consuetam quantitatem vult solvi: Largitionibus enim destinata, uniformis fuisse videtur, quæ vero in provinciis a P. P. impendebantur, vix certa esse poterant. Justinianus A. *in Novell.* 128. *Sancimus*, ait, *dispositiones functionum in auditorio cujusque Diœceseos Præfectorum actis intervenientibus manifestari, & quid ex his in arcam inferri, & quid in unaquaque provincia expendi oportet.* Hæc ille. Forma autem hæc observabatur. Præsides provinciarum singulo quadrimestri, exactam ex subditis sibi civitatibus pecuniam, Largitionibus destinatam, in tutum provinciæ oppidum, ad hoc electum, ad Thesaurentium Præfectum mittebant, ac Numerarii seu tabularii, & alii exactores obsignatis litteris, missam quantitatem notabant: Inde a Præfectis thesaurorum ad Comitem Largitionum mittebatur. & Principi tradebatur. Gratianus A. *in l.* 1.*C. de canone largit. tit. Omnem*, inquit, *summam auri, vel argenti, & reliquarum specierum, quæ sacris Largitionibus ex more penduntur, statim ut exactio fuerit celebrata, ad thesauros uniuscujusque provinciæ referri, sub obligatione tabularii, & Thesaurensium Præpositis consignari præcipimus, ut exinde ad sacrum Comitatum integer omnium titulorum numerus dirigatur*: Hæc ille. Tabularius vero, cujus meminit, est Numerarius, qui tributorum ac vectigalium ad Largitiones spectantium rationes scribebat, *l.* 2.*C. de num.* Hujus scrinii homines *canonicarii* vocabantur, qui codicibus pensiones ex provinciis Largitionibus debitas notabant, an integre essent solutæ, quæ ex indictionibus, superindictis, vectigalibus, tributis, ac militari veste debebantur. Hi sunt, qui *tituli* appellantur. Canonem quoque vestium, ad Largitiones spectasse Valentinianus indicat *in l.* 1. *C. de milit. vest.* *Omnem*, inquit, *Canonem vestium ex Kalendis Septembris usque ad Kalendas Aprilis nostris Largitionibus tradi præcipimus.* Conferebatur autem pro singulis xxx. jugeribus, aut xx. pro locorum consuetudine, singula vestis, *l.* 2. *C. de milit. veste.* aut pro singula veste, aureus militibus solvendus, *l.* 3.*C. eodem tit.* Ex sex enim partibus vestium, quæ a Gynæciariis texebantur, quinque dignioribus militibusn auro dabantur, id est, singulis singuli aurei. Sexta pars in specie, id est, ipsæ vestes gregariis, seu tyronibus tradebantur, *l. ult.C.eod.tit.* quorum curam Comitem Largitionum habuisse, Jura ad eum scripta indicant, *d. l.* 3. *C. de milit. veste.*

Ex Mittendariorum vero scrinio, unus in singulas provincias mittebatur, qui vestes & alia debita, Largitionibus solvi compelleret, *l. ult. C. de exactorib. tribut.*

Hujus scrinii Primicerius erat perfectissimus tertii ordinis: Ducenarius item unus, ejusque dignitatem habebat, qui cc. militibus præfuisset. Centenarius item unus, qui Centurioni honore æquabatur. Epistolares duo, formæ primæ seu primi gradus quatuor, formæ secundæ item quatuor, quibus omnibus annonæ ex publico dabantur, *dict. l.* 7. *C. de palat. sacr. larg.* Credo hos post Centenarios fuisse loco Biarchorum, Circitorum, & eorum qui equites in aliis officiis vocabantur. Sextus hujus scrinii ad baphia Phœniciæ nundinas purpuræ prohibiturus mittebatur, *l. ult. C. de vestib. holoser.* Epistolares vero erant, qui ob exigendum Canonem, jussu Comitis, in diversas provincias, ad Prælides, Præfectos, Vicariosque scribebant.

CAP. LXXVIII.

DE SCRINIO TABULARIORUM.

SECUNDUM ejusdem officii scrinium erat Tabulariorum, id est, eorum, qui instrumenta seu cautiones, receptæ solutæve pecuniæ scribebant. Tabularius enim is dicitur, *l.* 3. *C. de tabul.* & Tabularium locus, in quo tabulæ conservantur, *l. si mihi.* 92. *ff. de legat.* 3. In scrinio exceptorum Centenarius dictus hujus scrinii erat Primicerius *l. scriniis §.* 3. *C. de palat. sacr. largit.* quod tabulariorum seu instrumentorum appellabatur. Alias tabularii sunt, qui rationes scribunt. Ulpianus *in l. ult. in fi. ff. si mensor. falsum mod. dixerit. Ego*, inquit, *adversus tabularium puto actiones dandas, qui in computatione fefellit*: Et *in l.* 1. *§. ludi. ff. de var. & extraord. cognitionib.* calculatoribus, sive tabulariis, jus dicere Præses debebat. Tabularios vero hujus officii, eos fuisse puto, qui solutæ pecuniæ instrumenta scribebant, apochasque accipientium in scrinio servabant, quod idem erat scrinium securitatum apud Comitem rerum privatarum: Porro, multi scrinio tabulariorum inserviebant, quibus præerat Primicerius ordinis tertii perfectissimus, post quem Centenarius similiter perfectissimi titulo gaudebat. Item Epistolaris unus, nempe ex illorum numero, qui epistolas ob causas prædictas scribebant. Formæ item primæ viri tres, & secundæ viri quinque ejusdem ordinis erant perfectissimi, *l.* 7.*C. de palat. sacr. larg.* & prout digniores erant, plures annonas habebant.

CAP. LXXIX.

DE SCRINIO NUMERARIORUM.

NUMERARIOS eos esse diximus, qui rationes numerando supputant. D. Augustinus lib. II. *de lib. arbit. Multos*, inquit, *novi Numerarios, aut numeratores, vel, si quo alio nomine vocandi sunt, qui bene, & mirabiliter computant.* Bini in singulis provinciis Numerarii esse consueverunt, tabularii dicti, *l. duos C. de susceptorib. & arcar. l.* 2. *&* 4. *C. de Numerariis.* quorum alter largitionum ratiocinia, alter ad arcam fiscalem pertinentia tractabat, *dict. l.* 4. *& d. l. duos.* Alii fuere apud Comitem largitionum Numerarii, qui pecuniæ vectigalium, & tributorum ex provinicis missæ, & impensæ, rationes scribebant. Multa enim hic Comes, Principis jussu elargiebatur, plura in emendis speciebus, ut serico, purpura, bysso, gemmis, lana, lino, & similibus impendebat, aliis stipendia aut mercedes solvebat, & alias hujusmodi impensas faciebat: ut ergo sciretur, an reliquator, an creditor permaneret, Numerarii acceptorum, expensorumque rationes tractabant. Hi, & præcedentes cum Primicerii munus explevissent, a præbendis, tyronibus, & equis immunes erant, *l. palatin. C. de palat. sacr. larg.*

In hoc scrinio, primus est perfectissimus tertii ordinis, & ex Ducenariis unus, ex Centenariis duo: Epistolares item duo, & pauci alii, qui epistolas ob prædictas causas scribebant, aut etiam præferebant. Salvianus lib. V. *de providentia: Veniunt*, inquit, *plerunque novi nuncii, & novi epistolarii a summis potestatibus missi*: Hi annonas a Principe pro dignitatis gradu habebant, *d. l.* 7. *Cod. de palat. sacr. larg.*

A

CAP. LXXX.

DE SCRINIO AUREÆ MASSÆ.

PRÆTER memorata scrinia, erat & aliud Aureæ massæ, in quo scribebatur, quantum auri esset in massam conflatum. Est autem in massa aurum, quod neque factum, aut cælatum, neque signatum est. Ulpianus *in l. quintus, §. ult. de auro & argent. leg. Argentum factum*, inquit, *recte quis ita definierit, quod neque in massa, neque in lamina, neque in signato, neque in supellectili, neque in mundo, neque in ornamentis insit. Est enim aurum infectum*. Idem Ulpianus *in l. cum ava. §. infecti. ff. eod. tit. Infecti*, ait, *argenti appellatio rudem materiam continet*, id est, non factam, qualis in Comitis largitionum insignibus repræsentatur. In massam autem aurum conflabant, ut minus dissipari posset, & inde aurei cuderentur, vasa aurea, torques, monilia, & similia, ad usum Augustæ & Principis fierent. In hoc ergo scrinio scribebatur, quantum auri in massam esset conversum, quantum inde ad species aureas fabricandas, & cudendos aureos exemptum. Itaque Gratianus hujus officii scrinia recensens, *in d. l. 7. C. de palat. sacr. larg.* quatuor hominum ordines in hoc scrinio statuit. Primum illorum, qui auri in massam redacti rationes scribebant, quorum Primicerius massæ erat perfectissimus tertii ordinis. Ejusdem dignitatis erat & Secundocerius. Ex Ducenariis vero duo, id est, Tertiocerius, & Quartocerius. Ex Centenariis sex. Ex Epistolaribus quatuor, qui ob prædictas causas epistolas ad Præsides scribebant, quantum auri in provinciis in massam redactum; quantum in ballucis a metallariis pensum esset, & ad largitiones missum, *l. 1. C. de met.*

B

C

Secundus hujus scrinii ordo erat Aurificum specierum, qui ex massa aurum in fila deducebant, vel alio modo elaborabant, ad vestes Principi, & Augustæ texendas, murenulasve, aut reticula conficienda, & similia, quorum rationes in hoc scrinio notabantur, in quo nullus ex his erat Primicerius, sicut nec in duobus sequentibus ordinibus: omnes enim suberant Primicerio scrinii massæ, ex quorum antiquioribus unus tertii ordinis erat perfectissimus & Ducenarii quatuor, Centenarii sex, Epistolares octo, formæ primæ septendecim, formæ secundæ quatuor.

D

Tertius hujus scrinii ordo a Gratiano statuitur solidorum aurificum, qui ex massa aureos solidos, signatos scribebant, quot aurei, & cujus formæ quotidie percuterentur. Hi quoque cum Primicerio carerent, ex eorum Ducenariis primus erat tertii ordinis perfectissimus, Centenarii octo, Epistolares sex, formæ primæ novem, formæ secundæ triginta.

E

Quartus ordo hujus scrinii erat sculptorum, & cæterorum aurificum, id est, eorum qui vasa aurea ex solido auro cælabant, torques, annulos, armillas, clavos & similia fabricabant, in quibus ars sculpendi versabatur, quorum rationes in hoc scrinio scribebantur, videlicet singulorum numerorum forma & pondus. Hinc ostenditur usus auri in massam versi. Hi quoque Primicerio carebant: sed primus ex eorum Centenariis erat perfectissimus ordinis tertii. Epistolares quinque, formæ I. sex, formæ II. decem & octo, *l. scriniis, Cod. de palat. sacr. larg.*

F

CAP. LXXXI.

DE SCRINIO AURI *ad responsum*.

RESPONSA tempore posteriorum Principum tam eorum, quam Præfectorum mandata dicebantur. Procopius lib. 1. *de bello Vandalico. Belisarius*, inquit, *quendam ex his, qui equo celeriter invecti regia perferunt responsa, quosque veredarios appellant, cepit*. Qui eum locum Latine interpretatus est, vertit *literas*: sed Græce scriptum est ἀπόκρισεις id est, *responsa*. Zosimus lib. 1. *Erat*, inquit, *quidam in aula nomine Eros ab Imperatore ad efferenda foras responsa destinatus*. Hinc *ad responsum* vocabantur, qui ad milites destinabantur, ut Magistrorum jussa exequerentur, *l. ultim. Cod. de re milit. Novel. 24. cap. 4. Novell. 25. cap. 1. Novell. 26. c. 1. 2. Novel. 28. cap. 3.* Hic quoque *aurum ad responsum* dicitur, quod destinatum est ad perferenda in provincias per veredos mandata Principis. Potest etiam hic aurum intelligi, quod ad responsum pro annonis dabatur, id est, responsalibus, qui a Præfectis militum ad exercitus mittebantur, ut eorum injurias audirent, & Magistrorum jussa exequerentur, *d. l. ult.* erant enim velut eorum vicarii. Sic Justinianus *in edict. 8. §. 1.* Vicarium Ponticæ prius abolitum ita restituit, ut militibus præesset, & eos tanquam vices magistrorum gerens, etiam ipsis inconsultis puniret, & apud illos locum magistrorum ad responsum teneret, per quos milites compescerentur, & in officio continerentur. Eodem modo Gregorius narrat se ad responsum serviviffe Constantinopoli pro Pontifice Romano, & ipse factus Summus Pontifex Responsales Constantinopoli apud Imperatorem habuit. Græci *Apocrisarios* vocant, vulgo *nuncii* dicuntur. In hoc ergo scrinio rationes auri, quod dabatur his Responsalibus pro annonis scribebantur. Exemplar Massæorum habet *Primicerium aureæ ad responsum*, subaudiendum esset, *massæ*. Hujus scrinii Primicerius, Secundocerius, & Tertiocerius erant perfectissimi ordinis primi. Item Ducenarius unus, Centenarii duo, Epistolares tres. Formæ primæ quatuor, secundæ duo, tertiæ formæ unus, qui omnes annonis a Principe datis fruebantur, *d. l. in scriniis. C. de palat. sacr. largit.*

CAP. LXXXII.

DE SCRINIO VESTIARII SACRI.

IN hoc scrinio tres ordines scribarum Gratianus statuit, *in dict. l. 7. de palat. sacr. larg.* Primum eorum, qui vestium curam habebant, quod generaliter de omnibus vestibus potest intelligi, etiam de his quæ pro militibus aulicis, & aliis parabantur. Inter alia enim, quæ pluribus Princeps elargiebatur, erat vestis, quam militibus dabat.

Harum vestium rationes proprium scrinium habebat, quot scilicet vestes essent a subditis collatæ, quot ad Comitis manus pervenissent, quot militibus traditæ, vel solidi pro ipsis erogati, & quot in specie ipsa militibus Gregariis exhibitæ essent, & quantum vestium in Principis usum paratum, quid pro ipsis impensum. Hujus scrinii Primicerius perfectissimus ordinis secundi appellabatur, similiter Secundocerius: ita enim credo emendandam legem Gratiani *in d. l. scriniis. C. de*

pal. sacr. larg. quæ velle videbatur, Primicerium esse perfectissimum ordinis tertii, & Secundocerium secundi, quod esset absurdum. Ducenarius similiter unus erat ordinis tertii perfectissimus, & Centenarius unus, Epistolares duo. Formæ primæ Scriniarii septem. Formæ secundæ Scriniarii decem. Formæ tertiæ quatuor. Hujus ordinis Notitia non meminit, quem sub canonum scrinio contineri puto.

Alter ordo in hoc scrinio a Gratiano statuitur, officialium sacrarum vestium, id est, eorum qui sacras vestes Principis, & Augustæ tractabant, eas videlicet, quæ quotidie vestiario inferebantur, quot togæ, pallia, tunicæ, & aliæ hujusmodi, cujus materiæ, an holosericæ, subsericæ, auratæ, vel paragaudæ, vel purpureæ, janthinæ, coccineæ, hisginæ, melineæ, coracinæve essent, *l. si cui lana. § quæsitum. ff. de leg. 3.*

Vestes, quibus Princeps induebatur, graphice Corippus Africanus describit sequenti carmine, loquens de inauguratione Justini Minoris:

Egreditur, tunicaque prius induitur artus
Aurata se veste tegens.
Purpureæ puræ resonant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis.
Parthica campano dederant quæ tergora fuco,
Sanguineis prælata rosis, laudata rubore,
Lectaque pro sacris tactu mollissima plantis,
Augustis solis hoc cultu competit uti.
Nobilibus gemmis, & cocto lucidus auro
Baltheus effulgens, lumbos præcinxit heriles,
Substrictoque sinu vestis divina pependit.
Poplite fusa tenus, precioso candida limbo,
Cæsareos humeros ardenti murice texit
Circumfusa chlamys, rutilo quæ ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra,
Aurea juncturas morsu perstrinxit adunco
Fibula, & a summis gemmæ nituere catenis.

Hæ vestes, Augusto imperante, ab uno ex servis aut libertis tractabantur, quemadmodum & argentum, ut monet hæc inscriptio:

OSSA VIBIÆ SUCCESSÆ LIVIÆ AUG. SER. AB ARGENTO POTORIO ITEM A VESTE L. VIRIUS ARG. SER. PAMPHILUS SCRIBA LIB. ET A BIBLIOTHECA LATINA APOLLINIS CONIUGI FIDELISSIMÆ ET PIISSIMÆ. B. D. S. M.

id est, bene de se meritæ. Vibia serva Liviæ præfecta erat argento potorio & vesti. vir servus & ipse scriba erat librorum. Tempore vero posteriorum Principum vestes Comiti sacri vestiarii (ita in Occidente appellatur) sunt commissæ. In scrinio vero earum numerus, qualitas, & species notabantur, & quæ consumerentur, aut donarentur.

Ex officio discedens Comes vestiarii vel sacræ vestis *d. l. unica. C. T. qui a præb. tyron.* successori, vel hominibus scrinii vestes earumque numerum eodem modo assignare tenebatur. & eas scriniarii iterum in codicem referre.

Hujus tantum ordinis Notitia meminit, non superioris, quem sub canonum scrinio supra posui.

Ex his Ducenarii tres sunt perfectissimi ordinis secundi, & tres Centenarii, Epistolares duo. Formæ primæ duodecim, formæ secundæ decem, formæ tertiæ octo.

Tertius ordo in hoc scrinio a Gratiano ponitur, sacræ vestis deputatorum, quos Scriniariorum ministros fuisse puto, excipientes quæ ab illis dictabantur aut in chartas relata describebant, & codicibus inserebant. Leo enim A. in libello *de bellico apparatu*: *Qui*, inquit, *apud veteres deputati dicebantur, nunc scribæ appellantur*. Horum Primicerius & Secundocerius erant perfectissimi ordinis secundi, & duo Ducenarii, totidem Centenarii, & Epistolares. Formæ vero primæ numero tres: his omnibus annonæ a Principe exhibebantur. In Septimo, quod Constantinopolis suburbium erat, vestes Principis reponi solitas esse Cedrenus sentit, cum orto incendio in Septimo Vestiarios coronam Justiniani Imperatoris amisisse scribit, quæ post menses octo, cum parva margarita, & omnibus gemmis inventa fuit. Alia ibidem preciosa & digna custodiri conservabantur: Constantinus enim Porphyrogenneta *de Thematibus* scribit, in sacro Arcadii Imperatoris vestiario argenti a minsuria sculpta asservata fuisse, quæ vero hæc essent, non satis constat. Forte codex est corruptus.

CAP. LXXXIII.

DE SCRINIO AB ARGENTO.

ARGENTI nomine omne aurum tam factum, quam infectum, vel in massa continetur, sed signatum, seu pecunia numerata non comprehenditur. Ulpianus *in l. cum aurum & in l. Quintus & in prin. de au. & arg. legat. Cum argentum*, inquit, *legatum est, quicquid argenti relictum sit legato continetur, sive factum, sive infectum, pecuniam autem signatam placet eo legato contineri*. hic vero omnia vasa argentea, quæ in Principis usu erant, significari puto, quæ Comitis largitionum studio comparata, sub ejus cura erant, proprioque in scrinio singula vasa potoria, escaria, coquinaria, & alia scribebantur, quæ ad usum Principis quotidie fiebant, vel alienabantur, aut collidebantur. Quæ vero in Principis ministerio erant Castrensi assignabantur, & ille officio decedens, hujus scrinii Primicerio, quæ acceperat, singula repræsentabat: Mirumque erat cernere, quo ordine auri, vestium, supellectilis, argenti, & pecuniæ in diversis scriniis distinctæ, rationes tenerentur, ut in promptu omnium numerus posset inveniri.

Alexander Imperator, inquit Lampridius, *ducentarum librarum argenti pondus in ministerio nunquam excessit*: alii vero Principes longe pretiosiorem habuere supellectilem. Nam Heliogabalus *onus ventris auro excepit*: *in myrrhinis & onychinis minxit*: ait idem Lampridius in *eodem*.

Hujus scrinii Primicerius erat perfectissimus secundi ordinis. Epistolaris item unus, qui in provinciis vasa cælari, & ad aulam perferri curabant, formæ primæ sex, formæ secundæ tres, formæ tertiæ unus.

CAP. LXXXIV.

DE SCRINIO ANNULARENSI

vel Miliarensi.

MAGNAM annulorum copiam Principem habuisse oportebat, cui proprium dicatum erat annulorum scrinium, in quo eorum numerus, species, & qualitates scriberentur: sed mendosum esse codicem opinor, & pro *scrinio annularensi*, reponendum *miliarensi*, quemadmodum legitur in officio Comitis largitionum Occidentis. Gratianus quoque A. *in d. l. scriniis, C. de palat. sacr larg.* ad Tri-

A Trifolium Com. Larg. ſcribens, inter hujus Comitis officia quæ ordine recenſet, ſcrinium miliarenſium ſeu miliareſiorum ponit, nullam annulorum mentionem faciens. *Erat autem miliareſium*, inquit Suidas, *moneta argentea valens decimam partem aurei*. Cedrenus vero in *Leone Conone*, ſeu *Iconomacho*, miliareſium duo ceracia ſive folles XXIV. valuiſſe innuit, quæ eſſet ſumma unius oboli, ſeu duorum ſolidorum Italiæ: Hunc argenteum, & minutum nummum fuiſſe Novella Juſtiniani 105. §. *pen*. teſtatur. Metaphraſtes *in D. Jona*. ſcribit, reliquias ſeu oſſa D. Barachiſii, D. miliareſiis Daricis, & tribus veſtibus ſericis redempta B fuiſſe. Unde & Perſicus nummus eſſe videtur & a Dario *Daricus* dictus. Ejus Æthius, Epiphanius *de menſuris atque ponderib*. & alii meminerunt, qui a militia miliareſium dictum putant, quaſi militare donativum. Cum vero frequentiſſimus hujus monetæ uſus eſſet, plurima in officinis monetariis cudebatur, & ob id proprium ejus ſcrinium fuit inſtitutum, in quo notabatur hujus percuſſæ pecuniæ quantitas, quæ præcipue militibus ſolvebatur. Cedrenus: *Miliareſia*, inquit, *a militia ſunt dicta. Scipio enim imminente Annibale ob auri penuriam miliareſia fabricavit, & militibus ſolvit*. Hæc ille, cujus auctoritati etſi non ſemper deſero, quæ tamen C de his ſcribi omittere nolui. Cum igitur id genus pecuniæ inprimis militibus daretur, præcipuam ejus ſignandæ curam Comes Largitionum habuit, cujus rei gratia monetæ procuratores in diverſis provinciis tenuit. Maffæorum codex legit *Primicerium ſcrinii antiliatenſis*, quem mendoſum eſſe non dubito, cum nullum ſenſum hæc dictio poſſet habere. Hujus ſcrinii Primicerius erat ordinis primi perfectiſſimus. Ducenarius item unus, formæ primæ unus, formæ ſecundæ duo, formæ tertiæ unus, *d. l. ſcriniis*, 7. *C. de palat. ſacr. larg*. ſequitur ſcrinium aliarum pecuniarum.

D

CAP. LXXXV.

DE SCRINIO A PECUNIIS.

DIVERSIS in locis hic Comes aliam pecuniam percuti curabat, cujus gratia plures monetarum procuratores inſtituebat, & proprium a pecuniis ſcrinium habebat, in quo pecuniarum diverſis in officinis monetariis percuſſarum, rationes ſcribebantur, quantum auri, & argenti ſingulis locis illatum, & quantum ſignatum fuiſſet. E Quot in locis in Oriente pecunia cuderetur non apparet: in Occidente tantum Romæ, & quinque aliis in locis percutiebatur. Gratianus *d. l. ſcriniis*, in Notitia, ubi hujus officii ſcrinia recenſet, ei Comitatenſes, Argentarios & Barbaricarios aggregat: Intelligi poſſunt argentarii qui pecuniam permutabant, aut Vaſcularii qui vaſa argentea in Comitatu, id eſt, aula Principis fabricabant: Hi enim ita in Jure appellantur. Jabolenus *in l. pen. de aur. & arg. legat*. *Vaſcularius*, inquit, *aut faber argentarius uxori legavit*: Scævola *in l. ult. de oblig. & actionib. Procurator Seii miſit ſubſcriptionem ad argentarium Vaſcularium*. Quemadmodum F enim in ſcrinio aureæ maſſæ erant aurifices, ſic in hoc argentarii vaſa argentea fabricantes reperiebantur.

Barbaricarii vero ſunt, qui argentea vaſa auro exornant, inquit Donatus, *in* XI. *Æneid*. & illi barbarica ornamenta addunt, hanc interpretationem confirmat Notitia in Occidente tres Argentariorum ſeu Barbaricariorum in Gallis præfectos ſtatuens, quos quaſi pro iiſdem ponit. Unde hos Vaſcularios, non Nummularios fuiſſe crediderim. Ex argentariorum Ducenariis unus erat perfectiſſimus ordinis ſecundi. Ex Centenariis duo, Epiſtolares tres, formæ primæ octo, formæ ſecundæ XXV. Ex Barbaricariis Centenarii duo, Epiſtolares quinque, formæ primæ octo, formæ ſecundæ unus, *d. l. ſcriniis*. In hoc ſcrinio Primicerius ordinis ſecundi perfectiſſimi titulo honeſtabatur, poſt quem formæ primæ unus, formæ ſecundæ duo, formæ tertiæ quinque, omnes a Principe annonas percipiebant, *d. l. ſcriniis §. ſcrinii a pecun*.

CAP. LXXXVI.

DE SCRINIO EXCEPTORUM.

HUJUS ſcrinii Primicerius, totius officii erat Secundocerius, inquit Notitia. Exceptores acta cauſarum ſcribebant, quas Comes judicabat, *l. in ſacr. C. de prox. ſacr. ſcrin*. Primicerium Ducenarii duo ſequebantur, quorum primus hujus ſcrinii Tertiocerius: ſecundus erat Quartocerius, nullus enim in eo Secundocerius reperiebatur, ne ſuo Primicerio, qui totius officii Secundocerius erat, æquari videret. Tertium locum habebant Centenarii, quorum primus Primicerius inſtrumentorum dicebatur; cum enim hoc ſcrinium litigantium acta exciperet, erant in eo qui tranſactiones & conventiones inter eos factas inſtrumentis demandabant, & contractus cum Comite, largitionum cauſa, initos ſcribebant.

Erant & Epiſtolares, qui epiſtolas ad hoc ſcrinium pertinentes in in provincias ad Magiſtratus dirigebant, ut dicta teſtium mitterent, vel acta, aut inſtrumenta ſi quæ deſiderabantur.

Ex prædictis Primicerius, Tertio & Quartocerius, item Primicerium inſtrumentorum, duo Epiſtolares erant perfectiſſimi ordinis ſecundi. Formæ primæ viri XXXVI formæ ſecundæ quatuor, formæ tertiæ tres, *d. l. ſcriniis*. Septimus ex hoc ſcrinio mittebatur ab baphia Phœniciæ, proviſurus ne purpura in nundinis venderetur, & ad privatos transferetur, *l. ult. C. de veſtib. holob*.

CAP. LXXXVII.

DE SCRINIO MITTENDARIORUM

Tertiocerio, & Quartocerio largitionum.

ALIUD hujus officii ſcrinium Mittendariorum, hic a Notitia, & in Occidente omiſſum, Gratianus A. in ſua Notitia recenſet, *in d. l. ſcrin*. 7. Ex Palatinorum numero, alii in palatio res largitionum curabant, inquit Gloſſarium, multi in provincias mittebantur, ut integra tributa, & quæ reliqua erant ex vectigalibus exigerent: Honorius A. *in l. C. de can. larg. tit. Neque ſacrarum*, inquit, *vel privatarum largitionum palatina officia, ex quacunque cauſa fiſcalis debiti, cum ad provinciam mittuntur, poſſeſſores per ſe audeant convenire, ſive id ex præterito reliquum trahatur, ſeu præſentis temporis tributa ſolvi conveniat: ſed rectores provinciarum frequenter adeundo commoneant, eorumque officiis incumbant*. Hæc ille. Cum vero plures ob hanc cauſam mitterentur, ſtatuit Anaſtaſius unum tantum in ſingulas provincias mittendum, *l. ultim. Græca C. de exactori. trib. Ne exactorum*, inquit, *multitudo, cum fiſci rationibus, tum collatoribus damnum afferat, unus tantum in ſingulas provincias ex competenti ſcrinio canonicarius mittatur, qui eorum, quæ proprio ſcrinio debentur exactio-*

nem urgeat. Hæc ille. Nullus in hoc ſcrinio a Gratiano Primicerius nominatur, *in d. l. ſcrin.* 7. Sed ex Ducenariis provectior erat pro Primicerio. Cingulum ut milites gerebant, ternique quotannis Ducenarii dimittebantur, & Centenarii, quot dimitti expedire videbatur. Gratianus A. *in l. placuit, C. eod. de palat. ſacr. larg. Placuit*, inquit, *juſta & omnibus Mittendariis Palatinis profutura ſuggeſtio, ut ex iiſdem ſingulis annis Ducenarii terni, & Centenarii habito proviſionis intuitu, cingulo liberentur*. De Mittendariis aliter ſcribit Græcus Interpres, quem citat Alciatus *in tit. de palat. ſacr. largition. Palatini*, inquit, *communi nomine dicuntur omnes habitantes in palatio. Alii quidem in domo ſemper Auguſti perſeverantes, qui Comitatenſes dicuntur. Comitatum autem appellant locum, in quo vitam ducebat Imperator: Qui vero in provincias mittebantur, dicuntur Mittendarii a mittendo nuncia*. Hæc ille. Ex prædictis Ducenariis unus erat perfectiſſimus, ut credo tertii ordinis, licet vitio ſcriptoris in lege Gratiani hoc non exprimatur, *in d. l. ſcriniis* 7. ſed in proxime præcedentibus, ita erat ſtatutum. Eundem gradum habebant Centenarii duo, Epiſtolares octo, qui per Mittendarios epiſtolas pro tributis exigendis ſcribebant. Primæ formæ VII. Formæ ſecundæ XXXIII. Hoc ſcrinium forte cum Canonum ſcrinio Notitiæ tempore continebatur, quæ hujus officii tantum ſcrinia X. recenſet. Gratianus vero XI.

Præter ſupra memoratos, Tertiocerius totius officii Baſtagas tractabat, id eſt, eas ad futura itinera indicebat, res tranſvehendas & tranſvectas, earumque ſpecies, quantitatem, & qualitatem, ut frumenti Conſtantinopolim devehendi, & publicas ſpecies tranſvehendas in actis ſcribebat. In diverſis enim Orientis regionibus erant corpora ſeu collegia nautarum, *l. 1. §. 1. ff. quod cujus univ. no. l. penultim. §. 2. 3. & ultim. ff. de jur. immu.* quorum quinque per vices onera publica ferre cogebantur, *l. 1. 2. & 4. C. de naucler.* qui navem duorum millium modiorum capacem habuiſſent, propter quod incommodum a muneribus civilibus immunes erant, & a tributis liberi, *l. penult. § negociatores, & ſeq. & ultim. ff. de jur. immun.* & quandoque mercedulam phílici nomine accipiebant, *l. 4. C. de navi.* In mediterraneis quoque jumenta & plauſtra habentes eidem oneri erant obnoxii, *l. nemo, & ſeq. C. de curſ. publ.* quæ *angaria* vocabatur, de qua ſupra dixi. Hæ erant Baſtagæ, quas Tertiocerius hujus officii indicebat, earumque rationes notabat. Euntes autem Baſtagas, ut tutiores eſſent, par alicujus legionis ſolebat comitari, quemadmodum in Occidente in Duce Rhetiæ dicetur. Baſtagas tranſlationes Honorius appellat, *in l. placet, C. de ſacroſ. Eccle. l. 1. C. de quib. munerib. vel præſtatio*. Theodoſius minor publicarum ſpecierum tranſvectionem, & fœlicem embolam, *in l. jubemus, 1. C. eod. titu. de ſacroſanct. Eccleſ.* ita vulgo hoc vocabulum interpretantur, ſed forte expeditionem ad bellum ſignificat, prout idem Theodoſius videtur interpretari, *in l. neminem, quæ eſt l. ſeq. C. eod. tit.*

Quartocerius vero officii, libellos tractabat, qui Comiti Largitionum porrigebantur, puta illorum, qui ſalaria, vel donata a Principe petebant, reſponſa quoque notabat, & cum oblatis Principi precibus in ſcrinio ſervabat. Itaque puto emendandam Notitiam, quæ habet *Quarto loco*, puto legendum, *Quartocerius libellos tractat ſupraſcripti officii Comitis largitionum, quoties uſus exegerit*. Omnes tamen codices, ut credo, depravati legunt, *Comes largitionum*, quæ verba cum ſequentibus codex Maffæorum ſcripta tenet literis rubris: ſed ineptus hujus lectionis eſt ſenſus. In Occidente tota deeſt hæc clauſula, ubi nulla fit mentio Quartocerii.

CAP. LXXXVIII.

DE ILLUSTRI COMITE RERUM *privatarum divinæ domus in Oriente, & ejus inſignibus.*

PRIMUM Procurator rerum privatarum Cæſaris a Severo eſt inventus. Plurimis enim amicorum Albini, & Peſcennii Nigri, qui Imperium ſibi vendicaverant, proſcriptis, mirum in modum ditatus, eorum bonis Procuratores præfecit. Spartianus in *Severo*: *Interfectis*, inquit, *innumeris Albini partium viris, inter quos multi Principes civitatis, multæque illuſtres fœminæ fuerunt, omnium bona publicata ſunt, ærariumque auxerunt. Tum Hiſpanorum, & Gallorum proceres multi occiſi ſunt ...... Tuncque primum privatarum rerum procuratio conſtituta eſt*: Hæc ille. Prius tamen Alexandriæ rationalis fuerat, ubi plures privatas rationes Princeps habebat, & auctor eſt Tacitus Julium Agricolam, qui Neronis tempore vixit, utrumque avum procuratores Cæſarum habuiſſe: ſed hi viceſimas hæreditatum ac bona caduca exigebant. Severus vero patrimonii procuratorem invenit, qui poſtea hæc omnia adminiſtravit. Is diverſis titulis eſt appellatus: primo *Cæſaris procurator, l. 1. ff. de offic. procur. Cæſ.* aut *curator, l. ult. eo tit.* vel *Rationalis, l. ad fiſcum. l. cum aliquid. l. nullum, C. ubi cau. fiſcales, & in Rubr. ff. de off. procur. Cæſ. vel rationalis*. aliquando *procurator privatæ rationis, l. procurat. C. de ed n.* quæ nomina etiam imperante Alexandro in uſu erant, *l. 1. C. ne fiſcus rem quam vend. & l. 2. C. de mod. multar. quæ a judic.* Sunt etiam qui eum *diſpenſatorem* a Severo appellari putent, ita enim ipſe Ruffinum vocat, *in l. 1. C. ſi adverſ. fiſcum*. Sed præfectum domus ab eo ſignificari exiſtimo, quem vulgo *majorem* domus dicunt. *Magiſter* quoque *rei privatæ* a Diocletiano nominatur, *in l. pen. C. ubi cau. ſtatus agi deb. Cauſæ*, inquit, *libertinitatis, & ſervitutis in provinciis inter fiſcum, & privatos exortæ, ad Rationalem vel Magiſtrum rei privatæ remittantur*. Græci *Logiſtam* appellaverunt, Latini *Rationalem ſummæ rei, l. dominicis C. ubi cau. fiſcal.* aut *domus procuratorem, dict. l. cum aliquid C. eo tit.* Arcadius A. *Comitem rei dominicæ* vocat, *in l. ult. C. de fund. & ſaltib. rei domin.* Nicephorus, Imperatoris domus Præfectum, & Comitem rerum privatarum, lib. X. c. XXIX. *Præterea*, inquit, *Felix, Imperialium theſaurorum curator, & Elpidius, Imperialium pecuniarum Quæſtores, publicarum alter, privatarum alter*. Is poſtea *Comes* etiam *ærarii privati* nuncupatus, *l. ult. C. de loc. prædio. civil. vel fiſc. l. 3. C. de bon. vacant. l. ultim. C. de petit. bonor. ſublat. l. 1. C. de quæſtoribus Novell.* 7. eſt illuſtris, *l. ſi quis C. ubi cauſ. fiſca. dict. l. ultim. C. de loca. præd. civil. & dict. l. ultim. C. de petit. bonor. ſublat.* univerſumque patrimonium Principis, præſertim agros in Aſia, Pontica, Cappadocia, Meſopotamia, Oſrhoena, & per totum tractum Orientis, alibique exiſtentes curabat, *l. hi quibus l. omnes. l. penultim. C. de fund. patrimon. & toto illo tit. & ſequent. uſque ad finem lib. Novell.* 20. & 30. ſaltus etiam, emphyteuticaque prædia, colonos, greges, armenta, & hujuſmodi alia privati patri-

monii Principis administrabat, cujus rei gratia provinciarum Præsidibus imperabat, *l. ultim. C. de colla. fund. patrimon.* omnes denique privatas rationes in provinciis disponebat, *l. placuit, C. eod. titu.* Hoc munus solebat equestris ordinis viris demandari: Tacitus in *vita Agricolæ*, cap. IV. *Gneus*, inquit, *Julius Agricola vetere, & illustri Forojuliensium colonia ortus, utrunque avum procuratorem Cæsarum habuit, quæ Equestris nobilitas est.* Sed & liberti Principum hoc officio functi fuisse inveniuntur. Olim privatarum Procuratores ante hunc Comitem, inter servos tantum, colonosque, & adscriptitios prædiorum Principis, deque bonis ejus emphyteuticis, aut ad fiscum delatis, *l. ultim. de offic. procur. Cæs. dict. l. si quis & l. ultim. C. ubi cum fisc.* ac viris sui officii jus dicebant, *l. nullum, l. dominici. C. eodem.* quorum sententias Claudius Imperator eandem vim habere voluit, ac si ipse statuisset. idque Senatusconsulto caveri plenius, quam antea, & uberius jussit, ut Tacitus in XII. *Annal.* scribit. Tiberius vero suum Procuratorem in Asia deportavit, quia milites se comitari jubebat, & Præsidis auctoritatem sibi usurpabat. Neque enim tunc Procuratori Cæsaris aliud licebat, inquit Dion, lib. LVII. quam Principis reditus exigere, in cæteris erat, tanquam privatus. Postquam vero dignitate Comitis hi Procuratores sunt adaucti etiam causas incestus & sepulchrorum cognoverunt. Cassiodorus lib. VI. *Comitiva*, inquit, *privatarum, sicut nominis ipsius sentitur insonare vocabulum, per Rationes quondam Principum privatam fertur gubernasse substantiam: & quia judicis fastigium exercere non poterat inter homines, extremis conditionibus inclinatos, alios quoque titulos provida deliberatione suscepit, ne dignitas Latialis causam tantum videretur habere cum famulis: sed actibus urbanis tunc se fœlicius occupavit, postquam agrestium causas decenter amisit ..... Utitur nunc dignitas liberorum causis, & legitimus Præsul veraciter habetur, quando de ingenuorum fortunis disceptare posse sentitur. Primum tibi contra nefarias libidines, & humani generis improbos appetitus, quasi parenti publico, decreta custodia est: ne quis probrosa commixtione pollueretur, dum vicino sanguini reverentiam non haberet .... Contra hos eligeris unicus, & continens inquisitor: ut dum talia probra persequeris, consequaris præconia castitatis. Defunctorum quin etiam sacram quietem æquabilia jura tuæ conscientiæ commiserunt: ne quis vestita marmoribus sepulchra nudaret: ne quis columnarum decorem irreligiosa temeritate præsumeret: ne quis cineres alienos, aut longinquitate temporis, aut voraci flamma absumptos scelerata perscrutatione detegeret .... vide quæ tibi commissa sunt, castitas viventium, & securitas mortuorum. Habes quoque per provincias de perpetuo jure tributorum non minimam quantitatem. Canonicarios dirigis, Possessores admones, & cum aliis judicibus non modica jura partiris, caduca bona non sinis esse vacantia ...... Proximos defunctorum nobis legaliter anteponis: quia in hoc casu Principis persona post omnes est...... Depositivæ quoque pecuniæ, quæ longa vetustate competentes dominos amiserunt, inquisitione tua nostris applicantur ærariis.* Hæc ille. Causas incestus ac hunc Comitem pertinere innuit & Valentinianus *in l. qui contra C. de incest. nupt.* ad Andromachum Comitem privatarum scribens, ubi de puniendis incestuosis agit. Sed & pœnam a corruptis pecunia judicibus exigebat, nempe triplum ejus quod acceperant in causis pecuniariis, in criminalibus vero omnia, quæ ob hoc crimen publicabantur, *§. 2. Novell.* 124.

A *seu Authent. de jud.* Quadruplum quoque aufert cohortalibus, qui immoderatas a litigantibus sportulas extorquent, *§. antep. di. Novel.* 124. Flumina item publica, quæ navigantur, sub ejus cura censeri possent, quia in Principis patrimonio a nostris interpretibus ponuntur, Ang. *in l. fluminum in princ. vers. in tex. publ. de damno infe.* Jacob. de S. Georgio *de feudis in versi. fluminibus in prin.* Cepolla, *titul. de fluminibus num. 4. ver. dicamus 1. & nu.* 5. Artificibus etiam Principi operantibus stipendia solvebat, ut in IV. *Variar.* de Aproniano Comite rerum privatarum Cassiodorus scribit. Denique familiæ Principis & Augustæ alimenta, eorumque equis pabula subministrabat. Cum vero bonis in diversis regionibus sitis sufficere non posset, plures in provinciis instituebat Rationales & Procuratores rei dominicæ vel privatæ dictos, *l. procurator, C. de edendo.* qui reditus prædiorum, & alia ad suam arcam pertinentia exigerent, ac publicata bona alienarent, aut conservarent: ipsorumque Procuratorum periculo susceptores creabantur, quibus hæc bona aut pecunia committebatur. Honorius A. *in l. super creandis. C. de jur. fisc.* ad Patricium Comitem rerum privatarum: *Super creandis*, inquit, *susceptoribus periculo procuratorum rei dominicæ, dispositionem tuæ sublimitatis firmam esse præcipimus, ut quæ statuta sunt in pabulis vel sumptu familiæ ministrando, intemerata permaneant Rationalibus.* Hæc ille. Quod Comes largitionum tractabat, proprie *ærarium* dicebatur, Comitis vero privatarum arca *fiscus* vocabatur. Plinius in *Panegyrico* ad Trajanum: *Fortasse non eadem severitate fiscum, qua ærarium cohibes? imo tanto majore, quanto plus tibi licere de tuo, quam de publico credis. Dicitur auctori atque etiam procuratori tuo in jus veni.* Hæc ille. Ulpianus *in l. 2. §. hoc interdictum, ne quid in loco publ.* *Res fiscales*, inquit, *quasi propriæ & privatæ Principis sunt.* Itaque privatæ rationis causæ sunt, quæ fiscales & juris fisci appellantur, *c. ubi causæ fiscales. de jur. fis. & ff. de advocat. fisc. si advers. fiscum.* quæ a nostris cum tributis & vectigalibus confunduntur, *l. Bar. in Rub. C. de jur. fisci. ubi Alexand. & l. ultim. C. de quadrien. præscript.* Alexander quoque Imperator privatam rationem fiscum vocat, *in l. procurat. C. de eden.* & Dion est auctor, M. Antonium omnibus remisisse, quod fisco ærariove publico debebant, & cum adversus Scythas iturus esset, eum pecuniam ex ærario a Senatu petiisse, *non quod*, inquit, *ea non esset in Principis potestate, sed quod diceret illam, cæteraque omnia esse Senatus populique Romani.* Hactenus Dion. Gratianus etiam *in l. 4. C. de nume.* duos in provinciis Tabularios, alterum fisci, alterum largitionum [illegible]. Quandoque tamen ærarium [illegible] fisco accipitur, *in l. ultim. & [illegible] C. de quadr. præscript.* & magistratus, de quo agimus, Comes ærarii privati nuncupatur, *in l. ultim. C. de loca. prædio civ. & in l. 1. C. de Quæstor.* sicut & fiscus quandoque pro arca largitionum capitur, *l. 5. C. de fid. & jur. hast. fiscal.* proprie tamen fiscus pro privata Principis ratione intelligitur, & Jura, quæ de fisci advocatis, & controversiis fiscalibus statuta sunt, *C. de advocat. fis. ubi caus. fisc. si advers. fisc. de privil. fisc.* & aliis Juribus, præcipue de rebus privatis Principis loquuntur, in quibus plus de his quam de tributis & vectigalibus disceptari contigit. Fiscus tamen non omnes res Principis privatis signi-

ficat, neque enim ad ejus fundos extenditur, sed causas bonorum publicatorum, caducorum, ac quorundam vectigalium complectitur. Justinianus *in d. l. ultim. C. de quadr. præsc. Scimus*, inquit, *quæ in alienandis rebus fiscalibus observata sunt, non simili modo observari circa res, quæ a sacratissimis Imperatoribus non fiscalibus rebus, sed ex privata eorum substantia procedunt, quod satis irrationabile est. Quæ enim differentia introducitur, cum omnia Principis esse intelligantur, ex sua substantia, sive ex fiscali aliquid fuerit alienatum?* Hæc ille. In eo A enim tantum differebant, quod diversos administratores habebant, sicut & fiscus ab ærario in alio non distabat, nisi quia in divisis arcis sub diversis Comitibus tractabant: sed revera omnia Principis erant: Quare etiam si varia ponantur, eadem tamen lance trutinantur.

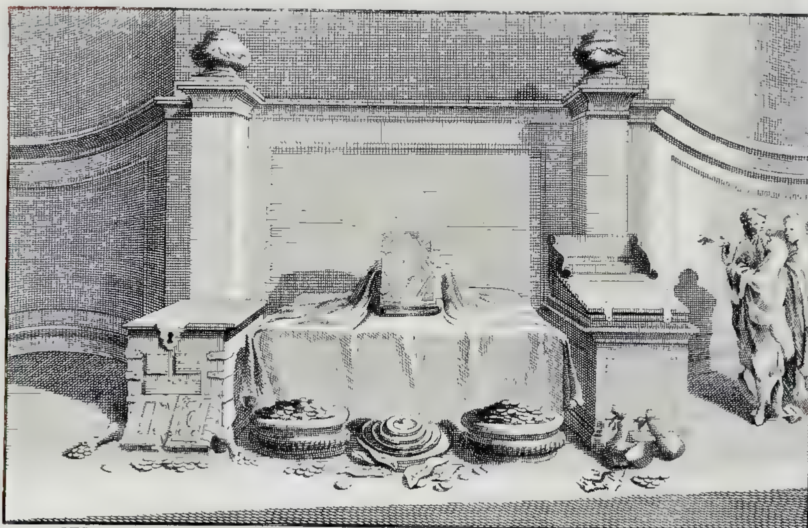
Certum vero advocatorum numerum in suo foro hic Comes habebat, qui ab Anastasio impetraverunt, ut deposito patrocinandi munere, Clarissimi essent, & Comites ordinis primi, *l. 1. C. de advoc. divers. jud.*

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI

ILLUSTRIS MAGISTRI

RERUM PRIVATARUM.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA habebat hic Magistratus, quemadmodum sacrarum largitionum Comes, nempe *erectum librum mandatorum abaco substrato tapeto impositum*, ad sinistram est *sacri ærarii pluteus lutei coloris, claustris ferreis firmatus*, quem officii scrinia repræsentare puto, *duo lutei sacculi*, sive fisci, *fibulis in summo transfixi, & alii duo cœrulei, sine fibulis quadrati, in angustius collum exeuntes*, qui in ventre tumentes. intus auro pleni videntur: id C ex fundis privatis, & canonibus, seu conductorum pensionibus, ac bonis publicatis venditis colligebatur, *l. pen. §. ul. C. de quad. præscri.* prope *aliquot aurei* jacent, infra *luteus pluteus, quadratus* B *laminis ferreis obseratus, & supra claustris confixus visitur*, qui & ipse scrinia officii repræsentat, aut pecuniam in arca custoditam. Hunc juxta *duo argentea vasa aureis plena*, aurum ex bonis publicatis, aut quibusdam vectigalibus huic Comiti assignatis exactum indicant. supra a dextro latere sunt *duo aurea olivæ folia*, quæ coronas ex aureis oleæ frondibus, militibus, qui aliquid egregium fecissent, donandas referre possunt. Constat autem Romæ ovantes & Athenis victores ea cinctos fuisse, Plinius libr. XV. cap. IV. Hæc enim arbor nunquam folia demittens semper viret, neque ejus lignum vetustatem sentit, aut cariem: *Pluteo duo adjacent codices cœrulei, quorum alter quinque bullis argenteis exornatur, alter lamina fimbriata munitus, latiore limbo circundatur*. Hi codices Rationum

officii repræsentant. *Alia tria olivæ folia superioribus similia* sectantur. *Plures* quoque *aurei ex sex aureis sacculis effundi* videntur, qui aureos a Principe ex privata crumena donatos insinuant. In imo *clypeorum argenteorum acervus in fastigium surgit, quorum supremus sculptam in umbone bullam* ostendit, hos virtutis merito, fortissimis militibus Princeps elargiebatur. Vetere sque in his ex argento majorum vultus, ad eorum memoriam conservandam exprimebant, ut auctor est Plinius l. XXXVI. c. 11. Hæc insignia in Comitis auditorio depicta astitisse puto, & in publicum exeunti fausta acclamantibus præconibus, *l. unica, C. de questor.* prælata. Hunc ita Princeps appellabat SUBLIMITAS, *l. super. C. de ju. fisc.* AUCTORITAS TUA, *in l. ult. C. ne rei domin. vel templo.* DIGNATIO, *l. 2. C. de fun. rei priva.* SINCERITAS, *l. 2. C. de priv. domus Augu.*

Alius erat Comes divinæ domus spectabilis, qui prædia in Cappadocia administrabat, *l. ult. C. ubi cau. fiscal.* de quo in Præposito sacri cubiculi est dictum. *Logotheta privatarum* imperantibus Palæologis hic Comes est appellatus, ut auctor est Sophotatus Curopalata nuper excussus; is tiaram lineam gestabat *phaceolim* nuncupatam, ut scribit Suidas, Phacellum seu Phaceolium ex carbaso interpretatur Niceta, quod simile est *turbantibus* Turcarum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis rerum privatarum domus divinæ.

Ationales rerum privatarum.
Bastaga privata.
Præpositi gregum & stabulorum.
Procuratores saltuum.
Officium autem suprascripti viri Illustris Comitis rerum privatarum habet.
Primicerium totius officii.
Primiscrinium beneficiorum.
Primiscrinium canonum.
Primiscrinium securitatum.
Primicerium scrinii largitionum privatarum, & cæteros scriniarios suprascriptorum scriniorum.
Secundocerium totius officii, qui tractat chartas ipsius officii, & cæteros Palatinos. *Vetus codex addit*, Quoties usus exegerit, *ut supra in Comite largitionum in fine.*

COMMENTARIUM.

HIC Comes Rationales seu Procuratores in singulis provinciis, quemadmodum & Comes largitionum habebat, qui bona publicata, aut alia ratione ad fiscum pertinentia hoc ordine accipiebant.

In primis ea tenens citabatur, qui si intra XXX. dies venisset, audiebatur, cum Primicerio officii rerum privatarum, fiscique patronis solidos quatuor solvisset; nemine vero intra hoc tempus comparente, bona occupabant, salvo tamen jure possidentis, ut veniens adhuc audiretur, *l. ultim. Græ-*

A *ca C. de delationibus.* Comes prius bona se fisco inferre scribebat: Deinde Rationales in provinciis ea singula describebant, & rebus Cæsaris aggregabant: hæc *incorporatio* vocabatur: Postremo titulos seu inscriptiones id significantes, vel insignia Principis prædiis imponebant. Valentinianus A. *in l. si quando. C. de bon. vacant.* ad Florentinum Comitem rerum privatarum: *Si quando*, inquit, *alicujus publicatione, aut ratione juris, aliquid rei nostræ adendum est, rite atque solenniter per Comitem rerum privatarum, deinde per Rationales in singulis quibusque provinciis commorantes incorporatio impleatur, & diligens stylus sigillatim omnia adscribat: tituli vero quorum adjectione prædia* B *nostris sunt consecranda substantiis, non nisi publica testificatione proponantur.* Hæc ille. Gravis vero pœna erat his, qui ea a Principe sibi donari petiissent, *l. ultim. C. de petitor. bon. subla.* Tantum denique his Rationalibus attributum est, ut causas fisci civiles dirimerent. Constantinus *in d. l. ad fiscum. C. ubi cauf. fisca. Ad fiscum*, ait, *pertinentes causas Rationalis decidat, l. ult. C. si advers. fisc.* Præsens fisci advocatus esse debebat, *l. ultim. C. de advers. fisc.* Criminales vero causas hominum, & colonorum domus Augustæ Rector C provinciæ coram Rationali tractabat, *l. cum aliquid C. ubi cauf. fisca.* Cum igitur hic jus redderet, officium, id est, Apparitores, & Exceptores habebat, qui acta litigantium scribebant, quod *rationale* vocabatur officium, *l. in fiscalibus. C. de exac. tribu. l. officiales rationales. C. de epis. & cleric.* Alii chartas, id est, fiscales rationes tractabant. Gratianus *in l. penultim. C. ubi cauf. fiscal. Nullum*, inquit, *ex officio Rationalis, qui exactioni vel chartis inserviat, in aliud judicium adduci oportet, id est, a nemine ejus officiales, quam a Rationali sunt judicandi.* His annonæ ex Principis ærario in pecunia solvebantur, *l. 5. C. de an-* D *no. & capita.* In Occidentis Notitia provinciæ distinguuntur, in quibus rerum privatarum Rationales residebant. In Oriente reticentur. Verum Theodosius privatæ rei Rationales per Ponticam & Asianam Diœceses nominat, *in d. l. 5. C. de anno. & capita.* in quibus plura prædia Principes possidere consueverant, *l. 6. C. de fun. patrimo.*

Rationales prædia quoque templorum tuebantur. Gratianus A. *in l. 4. C. de fu. rei priva. Universi*, inquit, *fundi templorum ad Rationalium rei privatæ solicitudinem curamque pertineant: a-* E *que ab his anniversariis solutionibus postulatis, peculiari (ut semper fuit) studio defendantur*: sed loquitur, credo, de reditibus templorum Deorum Gentilium, qui jam a Christianis Principibus in fiscum fuerant delata. D. Ambrosius episto. XXX. ad Valentinianum secundum: *Miror*, inquit, *quo modo aliquibus in spem venerit, quod debeas aras diis gentium instaurare præcepto, ad usus quoque sacrificiorum profanorum præbere sumptum; quod enim jamdudum vel fisco vel arcæ est usu dicatum, de tuo magis auferre videbere, quam de suo reddere.* Id Gratianum prius statuisse innuit Symmachus inter *Epistolas D. Am-* F *brosii* episto. XXX. quod *in l. 5, C. de paganis.* postea Honorius confirmavit, templorum bona ecclesiis, aut aliis piis locis applicans: & ob id Jura de illis disponentia ad hunc Comitem diriguntur, *l. 2. C. ne rei domin. vel templ.* qui res fiscales, & quæ templorum fuerant, locasse videtur, *C. de locatio. prædior. civilium vel fiscal. sive templ.* non autem ecclesiæ reditus ipse administrabat.

Ad eundem Comitem Bastaga privata spectabat, illis enim qui res privatas Principis transve-

A hebant, imperabat, quibus duo præfuisse puto. Quemadmodum in Occidente duo erant duarum Bastagarum rei privatæ Præpositi, sic in Oriente credendum est fuisse. Præerat & hic Comes Præpositis stabulorum, gregum & armentorum, quæ plura ad sobolem procreandam Princeps habebat, *l. unic. C. de grege dominic.* inter alia sua armenta Arcadius *in d. l. unica*. celebrat equarum Hermogeniarum, & Palmatiarum sobolem, quam ab Olybrio Hermogene Cos. P. V. & P. P. Orientis & Illyrici, & Palmatio P. V. circa annum CCCCXIV. B *l. ult. C. Theod. de privileg. corporat. urb. Rom.* inductam fuisse puto.

Erant & Procuratores saltuum, in quos greges ad pascendum mittebantur, *l. 1. C. de pascu. publ. l. 1. Codic. de fund. & saltib. rei dominic.* Nobilis inter alios fuit Gonaticus saltus, quem postea Zeno vendi jussit, *in l. ultim. Cod. de prædi. tamiac.* Sub hoc Comite fuit & Comes sacri patrimonii, quem ab Anastasio inventum Græci in Basilicis tradunt, is peculiarem prædiorum Principis curam habebat, nec alia tangebat. Alius sub hoc Comite, *Comes stabuli* dictus, equos Principis curabat, C quorum plures ex Africa, cæterisque provinciis ad usum militum adduci jubebat: sed & hi præstari desierunt, & pro illis exhausti ærarii necessitate flagitante, pecunia ab Africanis exigi cœpit, ac primo terni viceni, mox viceni, deinde XVIII. & XV. pro singulis equis aurei sunt extorti. Alios binos Comes stabuli nomine sportularum accipiebat: Ex prioribus septeni singulis equitum contuberniis dabantur. Hi equi *Canonicarii*, aut *Curatitii* vocabantur, *l. 1. 2. 12. C. Theod. de equor collat. l. 20. C. Theod. de annon. & tribut.* Comes stabuli hodie ab aliquibus is esse creditur, quem Galli *Connestabilem* appellant: sed verius is est, D quem magnum Scutarium vocant, alibi *Magister stabuli* dicitur.

CAP. LXXXIX.

DE OFFICIO COMITIS RERUM *privatarum*.

APPARITORES tam Comitis rerum privatarum, quam largitionum, non solum Palatini, quia in palatio scribebant, *in Rubrica, l. 1. & ult. C. de palat. sacr. largi. & rer. privatar.* & *l. 1. C. de offic. com. sacr. patrim. proscri-* E *pto.* sed & Cæsariani, *l. 5. & 7. C. de jure fisci. l. pe. C. de bon.* & Privatiani seu Privati, *l. ult. C. Theo. de palat. sac. lar. l. ult. C. de rescin. vend.* & Catholiciani, *l. penul. §. ult. C. de bon. proscript.* vocabantur: ad quorum curam patrimonium Principis, & bona ad fiscum delata spectabant, *l. 1. C. de offic. com. sacr. patrim. l. si hæredum. C. de inoffic. testam.* Itaque reditus ex ejus prædiis perceptos, sumptusque in ea factos, cum distractorum pretio notabant, idem de bonis publicatis, & aliis ad fiscum pertinentibus agebant. Et ideo si vestes, aurum, vel argentum, vel mancipia ex re Principis privata veniebant, Palatini ea emere non po- F terant, ne ob familiaritatem, quam inter se habebant, rebus vilius distractis fiscus deciperetur. Arcadius & Honorius Nestorio Comiti rerum privatarum *in l. ult. C. de reb. ven. Vestium*, inquiunt, *auri, & argenti seu mancipiorum coemendorum, si quando a privatis nostris ea contigerit venundari, Palatini sciant sibi copiam denegatam, pœna in eos amissionis precii exercenda*. Minus recte nostri ibi interpretantur *privatos* pro subditis Imperii, cum ministros privatarum lex significet, item *Palatinos* pro Principis proceribus exponunt, qui sunt ipsi res publicas, vel privatas administrantes.

Eorum vero officium ita se habebat. Primus omnium erat Primicerius totius officii. Deinde Secundocerius, qui ejusdem officii chartas, & cæteros Palatinos tractabat, id est, scripturas & rationes, earumque curam habebat. Quatuor vero scrinia in hoc officio fuere, beneficiorum, canonum, securitatum & largitionum privatarum. Primis tribus, totidem præerant Primiscrinii, ultimo Primicerius. Primiscrinius alibi vocatur adjutor, aliquando minoris dignitatis, quam Primicerius. Sed aliquando his quatuor scriniis præfecti, omnes Primicerii vocantur. Theodosius A. *in l. ult. C. Theod. de palati. sacr. largit. Privatiani*, inquit, *privilegia largitionalis officii consequantur, hoc est, ut tam Primicerius officii privatarum, quam alii quatuor reliquorum Primicerii scriniorum ex Consularibus inter allectos esse mereantur*. Hactenus ille. Quodlibet vero scrinium post Primiscrinium tres primates habebat, Theodosius *in l. ult. C. de palat. sacr. largi. Primicerios*, ait, *officii, tresque primates scriniorum rerum privatarum, finito tempore militiæ, inter tribunos militares Prætorianos, salvis iisdem præstitis privilegiis sacris constitutionibus, nostram clementiam adorare decernimus*.

Anno vero tantum Primicerius, aut Primiscrinii, eo officio fungi poterant, *l. ad similitudinem, C. eod. tit.* Mox in aliud transferebantur.

Primiscrinius beneficiorum scribebat res mobiles aut immobiles ex substantia Principis alicui donatas. Hæc enim nuncupabantur *beneficia*, qualia multa se ecclesiis, xenonibus, ptochotrophiis, episcopis, monachis, & aliis innumerabilibus personis donasse Justinianus A. ad Florum Comitem rerum privatarum scribit, *l. ult. §. quia igitur multa. C. de quadrien. præscr.* Idem ex scrinio canonis Phœniciæ decem libras auri annuas, Primicerio Tribunorum Notariorum dari jusserat loco alterius doni prius ipsi facti, *quod*, inquit, *beneficium nuncupatur*, *Edicto 4. cap. 1.* Sed hic de beneficiis immobilium, aut etiam mobilium specierum, non etiam pecuniæ numeratæ intelligi censeo, hæc enim ad Primicerium largitionum spectabant: Sic beneficium postea appellatum est feudum alicui a Principe concessum. Beneficia etiam privilegia vocantur, *in l. 4. ff. de constit. princ.* veluti aquæ ducendæ, alicujus immunitatis, vel alterius rei; quorum rationes ad hoc scrinium spectabant. Hi vero, quibus Princeps aliquid elargiebatur, certam auri summam pro rerum donatarum quantitate solvere cogebantur, *l. 1. & 2. C. Theod. de collat. donat. sive relevator.* & qui prædia accipiebant egenti Principi redituum partem pendere, *l. 3. & 4. Cod. Theo. eod.* quæ omnia beneficiorum scriniarii notabant.

Beneficiarii itaque vocabantur scrinium beneficiorum tractantes, & eorum instrumenta conficientes, sed hoc nomen latius accipit Constantinus ad Taurum P. P. scribens, *in l. beneficiarii, vel officiales 4. C. de Episcop. & cleric. Beneficiarii*, inquit, *vel officiales rationales, si interversa ratione fiscali ad ecclesias putaverint transeundum, curialium retrahantur exemplo:* Sic est emendanda illa lex ex Codice Theodos. *l. 7. C. The. de cobor.* Sed & qui tributa, aut census fisco debito exigebant, *Beneficiarii* appellantur. Tertullianus in lib. *de fuga, & persecutione*: *Nescio*, ait, *dolendum an erubescendum sit, cum in matricibus beneficiariorum, & curiosorum, inter tabernarios, & lanios, & fures balnearum, & aleones, & lenones, Christiani quoque vectigales continentur*. Intelligit Christianos pensitasse pecuniam Beneficiariis, ne accusarentur quod essent Christiani, quemadmodum pensitabant flagitiosæ & viles personæ, ob artem quam exercebant.

A Primiscrinius canonum curam habebat pensionum, quæ pro prædiis per Ponticam & Asianam diœcesim & in Mesopotamia, Osrhoenaque a Principe ad longum tempus conductis, vel in emphyteusim acceptis solvebantur. Hæc enim pensio, cum certa esset, *canon* vocabatur, *l.* 9. 10. *& pen. Cod. de fund. patrimonialib. & saltuens.* qui plerumque in auro, quandoque frumento, vino, aut oleo, pendebatur. Unde *auraria* & *frumentaria* pensio vocatur a Constantino *in l.* 2. *C. de fund. patrim.* Harum rationes in hoc scrinio notabantur, quantum exactum, quantum ex his impensum, quantum ad Comitem missum esset. Frumentum
B & aliæ species singulis quatuor mensibus præstabantur, aurum toto anno, prout erat commodum, solvebatur, *l.* 3. *C. Theod. de collat. fund. patrim.*

Primiscrinius securitatum, pecuniarum solutarum chirographa servabat: Securitates enim nihil aliud sunt quam apochæ, quibus creditores debitam sibi pecuniam solutam fuisse confitentur, *l. in contractib.* §. *sed quoniam securitatib. &* §. *seq. Cod. de non numerat. pecun. & in l.* 1 2. 3. *&* 4. *C. de apoch. pub.* Honorius *in d. l.* 1. *Sed & aurum*, inquit, *quod ex hujusmodi contributione redigitur, ita debet susceptori aurario consignari, ut securitatibus*
C *nomen inferentis, dies, Consul, mensis, causa, & summa comprehendatur.* Intelligit autem chirographum, quod suscipiens aurum conscribit, & solventi pro ejus cautione tradit. Id etiam lib. XI. *Variar.* Cassiodorus declarat: *Merito*, ait, *testimonium solutionis, securitas dicitur.* In hoc ergo scrinio reponebantur securitates, seu apochæ illorum, qui a Rationalibus pecuniam accepissent, vel illis solvissent, & eorum qui bona publicata a fisco emissent. Zeno hujus scrinii & ejus securitatum ad Æneam Comitem rerum privatarum scribens meminit, *in l.* 2. §. *ultim. C. de quadriennii præscript. Jubemus*, inquit, *quoties competens scrinium gestis intervenientibus, distractarum rerum pretia se-*
D *se deposuerit suscepisse: minime post hujusmodi solutæ pecuniæ depositionem, emptores quasi non numeratis pecuniis molestari:* Hæc ille. Vult securitatibus ita demum fidem haberi oportere, ac si gesta intervenissent, id est, apud acta factæ fuissent.

Primicerius scrinii largitionum privatarum pecuniarum, quas Princeps amicis donabat, rationes scribi curabat, & stipendiorum, quæ ministris & familiæ Principis, vel Augustæ pendebantur, siquidem largitiones pro remuneratione & stipendiis accipi, supra ostendimus, *l. Palatinos C. de pal. sac. larg.* Sicut ergo alter Comes publicarum
E erat largitionum, id est, stipendiorum militibus & publicis personis solvendorum: ita hic Comes privatarum largitionum, dona privatis a Principe data tractabat, *l. non aliter, l. ad similitudinem, C. de palat. sacr. larg.* Forte etiam manu hujus Comitis, quotannis Kal. Januarii Comitibus consistorialibus, & advocatis fisci Prætorianis, strenam Princeps largiebatur. Anastasius A. *l.* 4. *C. de advo. diverſ. judicum.* ad Eustachium P.P. *Jubemus*, inquit, *viros clarissimos fisci pro tempore patronos fori tuæ celsitudinis, solenni die festivitatis Kalendarum Januariarum, inter Spectabiles sacri nostri Consistorii Comites divina nostræ serenitatis manu*
F *punctos consequi solatia.* Hæc ille. Nullus ex hoc officio esse poterat quem Princeps propria adnotatione non probasset, *d. l non aliter.* Hoc in scrinio memoriæ expediebatur, *l. scriniis, C. de diverſ. offic.* Nunc de aliis, qui postremi erant in ordine Illustrium, est videndum.

CAP. XC.

DE COMITE DOMESTICORUM

equitum, & domesticorum peditum, eorumque insignibus.

PRÆTER Vexillationes equitum, legionesque & auxilia peditum Palatinorum, quæ olim *Prætoriana* vocabantur, erant & quidam equites, peditesque & ipsi *Palatini, Prætorianique* dicti; sed nominatim *Protectores domestici* nuncupati, & a Gordiano Juniore instituti, quos posteriores Principes Græci *Spatarios* vocaverunt, inquit Cedrenus: De his ita Procopius in ἀνεκδότις: *Sunt*, inquit, *& alii in Palatio longe præstantiores, quoniam majus ipsis stipendium solvi consuevit, ac digniore militiæ nomine honestantur. Hi domestici & protectores vocantur, & a cura rerum bellicarum longe absunt. In palatio enim conscribi solent, ut sit ordo, qui tantum personæ operam præstet. Horum aliqui Bysantii, alii in Galatia, nonnulli aliis in locis statuuntur.* Hactenus Procopius. Qui erant præsentes, semper Principem palatio exeuntem comitabantur, & ejus palatium custodiebant, quod etsi ipsum nomen satis indicat, clarius tamen explicat Honorius A. *in l. devotissimos C. T. de domesti. & protect. Devotissimos*, inquit, *Protectores, qui armatam militiam subeuntes, non solum defendendi corporis sui, verum etiam protegendi lateris nostri solicitudinem patiuntur, unde etiam Protectorum nomen sortiti sunt, inglorios esse non patimur, sed ut devotissimis nuper protectoribus domesticis, ita his quoque honorem congruum condonamus, ut præter Primicerium, decem primi eorum clarissimatus dignitate fruantur.* Hæc ille. Ita etiam Protectores accipit & Socrates lib. I. cap. XII. & Spartianus in *Caracalla*, quem scribit in scapham cum Protectoribus se recepisse, & vesicæ levandæ gratia inter Protectores suos equo descendisse, & occisum fuisse. Capitolinus quoque in *Maximino*, ait Gordianum A. vocatum, cum Protectoribus, & falcibus laureatis Carthaginem ivisse. D. Hieronymus scribit militum votum fuisse, ut demum Protectores fierent. Suidas & Zonaras in *Diocletiano*, equites proprie domesticos, Protectores vero pedites dictos fuisse innuunt. Sed Justinianus domesticos tam in equitum, quam in peditum scholis collocat, *l. restituendæ, C. de advocat. diverſ. judic.* ac *Præsentales* tanquam Principi astantes vocat. Cassiodorus quoque lib. I. eos commiscet. *Domesticæ*, inquit, *partis equitum & peditum, qui nostræ aulæ videntur jugiter excubare.* Nec Notitia eos distinguit. Hi ex septem scholis Armeniorum præstantissimorum numero MMMD. electi palatium custodiebant, ut ait Suidas in verbo σχολάριοι: *Scholarii*, inquit, *erant ter mille quingenti ad palatii custodiam deputati omnium præstantissimi ex Armeniis electi, quibus majus stipendium cæteris tribuebatur.* His duo millia Justinianus addidit, qui *supernumerarii* sunt appellati, Suidas in verbo ὑπεραριθμός. Non tamen prædicti omnes erant domestici, sed ex his eligebantur.

Aliæ duæ Scutariorum scholæ, Diocletiano imperante, inventæ fuerunt, altera *Joviana* a Jove, altera *Herculejana* ab Hercule appellata, ut auctores sunt Sozomenus lib. VI. & Nicephorus lib. II. cap. I. quæ Imperatorem egredientem semper sequebantur, suosque Tribunos habebant, Marcellinus lib. XIV. cap. X. *Infamabat*, inquit, *hæc suspicio Latinum Domesticorum Comitem, & Agilonem Tribunum stabuli, atque Studilonem Scutariorum rectorem.* Hunc postea cap. XI. Tribunum appellat: *Advenit*, ait, *Studilo Scutariorum Tribunus.* Sed

has ſcholas duas, quæ Principem protegebant, & ſub Magiſtro officiorum erant, ab illis diverſas fuiſſe puto, quæ domeſticorum, non Joviorum dicebantur, *l.* 2. *& ultim. Cod. eod. titul. & l. ultim. C ubi ſenato. vel clariſſimi*. nam ita etiam eas Zonaras in *Theophilo* vocat: *Erat vir quidam*, inquit, *ſcholarum domeſticorum notus*. Harum ſingula L. milites continebat, quibus ſenæ capitationes, id eſt, VI. equorum pabula, & plures annonæ dabantur. Julianus A. *in l.* 1. *C. T. eo. Scias*, ait, *ſenum capitum domeſticis per ſingulas quaſque ſcholas quinquagenis eſſe juſſis in præ* [illegible] *præſtari*. *Scholæ* vero ſunt appellatæ, quia cum non legiones, non cohortes, nec legionum auxilia eſſent, hoc nomen meruere. Hi armis cæteris ſplendidioribus utebantur. Siquidem Philo in *Flacco*, de ſtipatoribus Agrippæ regis loquens ait, *Omnes in ſe convertit ſpectantes* [illegible] *genteis clypeis & inauratis armis* [illegible]. Idem refert Corippus lib. III. *in laudem Juſtini Minoris*, qui etiam explicat, quo modo palatium cuſtodiretur, hoc carmine:

Ingens excubitus divina palatia ſervans,
Porticibus longis, porta condenſus ab ipſa
Muneren in morem [illegible] *tegebat*
Scuta ſub erectis conjungens aurea pilis
Enſe latus ſtricti, perſtricti crura cothurnis
Aſtabant celſi pariter, pariterque nitebant
Extantes latis humeris duriſque lacertis
Et dextra lævaque acies adſtare videres.
Multaque ancipites ſplendeſcere luce bipennes.
Terribiles, ætate pares.

Et infra:

Miratur barbara pubes
Ingreſſus primos, immenſaque atria luſtrans,
Ingentes aſtare viros, ſcuta aurea cernunt,
Pilaque ſuſpiciunt alto ſplendentia ferro,
Aurea, & auratos conos, criſtaſque rubentes:
Horreſcunt lanceas, ſævaſque aſtare ſecures,
Cæteraque egregiæ ſpectans miracula pompæ.
Et credunt aliud Romana palatia cœlum.

Idem lib. IV. explicat, quo modo procedentem Principem ſtiparent, his verſibus:

Incedunt denſæ mixto lictore cohortes,
Hinc armata manus dextram lævamque tuetur
Cæſarei lateris, clypeis pia terga tegebat
Ingens excubitus, protectorum [illegible]*,*
Fulgebant rutilo pilis ſplendentibus auro.

Quidam dixerunt Diocletianum, quando Imperator creatus eſt, Comitem domeſticorum fuiſſe. certe Ammianus Marcellinus hiſtoriarum ſui temporis ſcriptor, fuit Protector domeſticus Conſtantii Principis, quemadmodum ipſe ſcribit lib. XV. cap. V. *Jubetur*, inquit, *exire, Tribunis, & Protectoribus Domeſticis decem, ut poſtularat, ad juvandas neceſſitates publicas ſecum duxit: inter quos ego quoque eram cum Veriniano collega; reſidui omnes propinqui & familiares*. Hæc ille.

Inter domeſticos X. primi eminebant dignitate & ſtipendio cæteris præſtantes, clariſſimique vocabantur, *in l.* 1. *C. Theo. de præpoſitis laborum*. Poſt Comitem primus Tribunus nuncupabatur & erat Spectabilis, hunc ſequebatur Primicerius Marcellinus lib. XVIII. cap. III. *Valentinus*, ait, *ex Primicerio Protectorum Tribunus*. Is duci militum limitaneorum honore æquabatur, *l.* 3. *C. de offic. mag. offic. l.* 2. *Cod. de domeſt. & protecto. quæ eſt l. ult. C. Th. eod.*

Primus poſt Primicerium erat Secundocerius,

A quo intra annum mortuo, hæredes non ſolum illius anni ſalarium percipiebant, ſed & ſequentis, quo Primicerii loco defunctus ſucceſſiſſet, *l. ult. C. eod. tit.*

Defunctorum quoque parentum domeſticorum filii locum ſubibant, & ſi ob teneram ætatem armis apti non erant, nihilominus Protectorum matriculis inſcripti quaternas annonas, id eſt, victum quatuor hominum accipiebant, *l.* 2. *C. Theod. eod. tit.* Præter X. primos ſequentes L. robore ac pietate præſtantes, vexillum ſalvatoris tuebantur, quod ſinguli ordine humeris portabant, Euſebius lib. II. *de vita Conſtantini* c. VIII. & clariſſimi dignitate X. primis æquabantur, *l.* 1. *C. Th. de præpoſ. labor.* Hi ſunt, qui *Præpoſiti laborum* vocantur, *l.* 3. *C. de præpo. & l.* 2. *C. de excuſ. muner.*

B Fiſci etiam patroni binos quotannis viros offerre poterant, *C. de præpoſitis laborum, & l.* 2. *Cod. de excuſ. munerum*. qui in domeſticorum equitum aut peditum demortuorum locum ſuccederent: modo duo millia ſolidorum huic Comiti ſolverent, *per l. reſtituendæ C. de advoca. diverſor.* Alii qui ob merita inter domeſticos recipiebantur, quindenos ſolidos, inter Primicerium, & alios decem primos dividendos, ſolvebant: Cæteri,

C qui gratia, aut ſuffragio in hanc ſcholam admittebantur, quinquagenos, *l.* 3. *Cod. Th.* [illegible] Protectores Principi ſemper aderant, cumque quotidie ſalutantes, purpuream ejus veſtem obſculabantur, hoc enim modo Imperator adorari dicebatur, *l.* 3. *&* 4. *Cod. Th. eod. & l.* 1. *C. eod. l.* 1. *C. de appar. Præf. Præt. l.* 1. *C. de appar. Præf. urb.* cum ejus limbum flexis genibus venerabundi deoſculabantur, *leg.* 1. *C. de comit. & tribun. ſchol. l.* 1. *C. de ſilentiar. l.* 2. *C. de fabricenſ.* Primus Diocletianus genua coram ſe flecti juſſit, & adorari. Eutropius: *Primus*, inquit, *regiæ conſuetudinis formam magis quam Romanæ libertatis invexit, adorarique ſe juſſit, cum ante eum cuncti ſalutarentur*:

D Hæc ille. Cum igitur quotidie domeſtici id facerent, adorare purpuram is dicebatur, qui inter domeſticos recipiebatur, *d. l. reſtituendæ & l.* 2. *C. de fabricenſ.* iidem poterant Vicariorum Præfectorum Prætorio vultum exoſculari, quod non omnibus licebat, *l.* 1. *C. de dom. & protect.* Unde Severus Imperator, inquit Spartianus, Leptitanum ſuum municipem, & olim contubernalem, fuſtibus cædi juſſit, quod cum plebejus eſſet, ſe [illegible] fuiſſet, & eloqui præconem præcepit, [illegible] POPVLI ROM. PLEBEJVS TEMERE [illegible]MPLECTI NOLI.

E Erant & ſub Comitibus domeſticorum quidam, *Deputati* a Notitia & Valentiniano, *l. omnes C. Theo.* [illegible] appellati, qui Comitum domeſticorum publicas juſſiones exequebantur. Hi credo ſunt, qui [illegible] *miniſtri* a Caſſiodoro lib. IX. *ad Vilum*, vocantur, & Comitibus ad obeunda munera publica obſequebantur. Antea CC. ſolidos & X. annonas habuere, his Athalaricus alios L ſolidos adjunxit. *Deputati* quoque dicti ſunt *Fabricenſium*, qui armorum curam habentes, & ipſi annonas a Principe accipiebant, §. 1. *in Auth. de armis, quæ eſt Novel.* 85.

F Alii ab his diverſi erant domeſtici, a ſecretis Principis, dicti. Procopius lib. II. *de bello Perſico*: *Romani*, inquit, *ad ea quæ quietis ſunt, in palatio miniſtrum ſilentiariorum habebant, ſi mi* [illegible]: Hæc ille. Poſt Juſtinianum, Domeſticorum ſcholæ diu permanſere, quarum Præfectus poſtea *Domeſticus* eſt nuncupatus: Nam Zonaras in *Michaele, Theo*[illegible], Petrinam ſcholarum Domeſticum factum fuiſſe tradit, *quia*, inquit, *Emanuel magiſter deceſſerat*. In Conſtantini quoque Leonis filio ſcribit ab ipſo

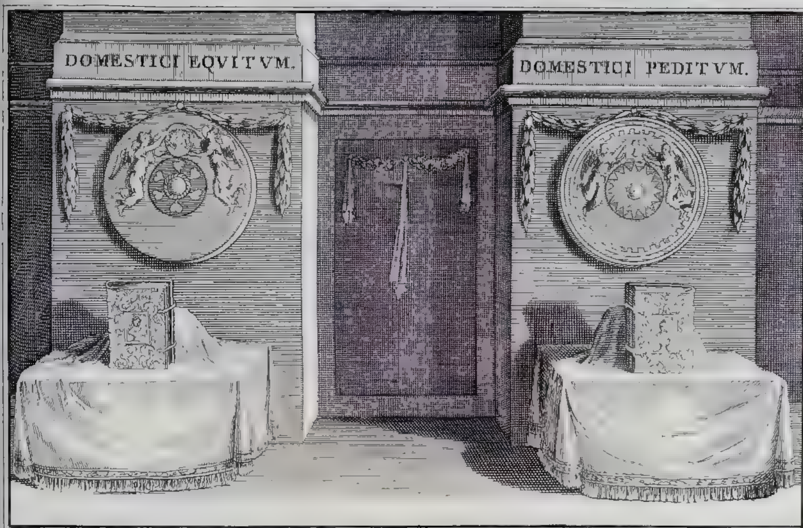
Phocam Bardum magiſtrum, & Domeſticum ſcholarum Orientalium declaratum. Idem in *Roman. puero* ait, Joannem ſcholarum Orientis Præfectum & copiarum Orientalium Domeſticum factum. Romanum vero Occidentis Domeſticum renunciatum iri, ſi Nicephorum Phocam de medio ſuſtuliſ-

A ſet. Et in eodem *Nicepho. Phoca* ſcribit Stippiotam ſcholarum Domeſticum, dum Tarſum obſidet, magnam cladem accepiſſe. Idem & Cedrenus. *Magnum* vero *Domeſticum* poſtea eum vocaatum fuiſſe Raphael Volaterranus lib. XXIX. *Sententiar.* refert, qui ante Principem ſpatam ferebat.

NOTITIA.

COMES DOMESTICORUM

EQUITUM, COMES DOMESTICORUM PEDITUM, ET EORUM INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione virorum Illuſtrium Comitum Domeſticorum Equitum, & Domeſticorum Peditum.

Omeſtici equites.
Domeſtici pedites, & Deputati (*vetus codex habet,* Deputati eorum.)
Comitis (Comes) Domeſticorum equitum, & Comitis (*Comes vetuſtus codex*) Domeſticorum peditum.

COMMENTARIUM.

DOMESTICORUM COMITES *abacum aulæo inſtratum, & ſurrectum pro inſigni geſtabant, quo erectus liber ſuſtinebatur, vultum*

B *Principis in medio ſculptum more Magiſtrorum habens.* Illuſtres erant, *l. 1. C. de ſilentiar.* & Magnifici, *d. l. reſtituendæ C. de advoc. diverſ. judic.* viceſque Magiſtri militum in ſuos domeſticos agebant, & eos judicabant, *ut in inſcript. C. de nat. ferar.*

Domeſtici vero equites, *in cœruleo clypeo ferrugineum globum fune circumligatum præferebant, quem ſex lutea corda circumſtabant: ſuperne* vero *duo* angeli ſeu *genii, Auguſti & Auguſtæ capita ſe invicem reſpicientia, & circulo ovato incluſa, ſuſtinebant.* In manuſcriptis rectius ſunt duorum Principum capita, quæ a Geniis gubernata unum orbis Imperium, arcta utriuſque

C conjunctione, conſtrictum prudenter regunt. Cor enim animæ ſedes prudentiam ſignificat: unde *cordati* homines prudentes vocantur.

Pedites autem domeſtici *in umbone cœrulei clypei orbem luteum, corona item lutea, ſexdecim acutiſſimas cuſpides emittente, circumdatum ferebant;*

ſuperne lutea tabella humanum caput ejuſdem coloris continet, quod utrinque ſinguli angeli, ſive genii ſuſtinent. Marginem tres cingunt circuli, duo lutei, & medius cæruleus, ultimus introrſus, in ſuperiore & inferiore parte eſt teſſerulis æque diſtantibus diſtinctus, quarum interſtitia tanta ſunt, quanta eorum eſt latitudo. Orbem ab hoſte tutum, armatumque cuſpidibus contra hoſtes, & Dei providentia a duorum Principum angelis regi ſignificat. Caput enim Deum, & quandoque Principem inſinuat, teſſerulæ firmitatem ſignificare poſſunt. Alii duo circuli & ipſi Orientis Occidentiſque connexitatem portendunt. In Madruciano novem corda globum cæruleum, quemadmodum in equitum inſigni, cingunt.

Hæc de Illuſtribus, inter quos ſunt tres Præfecti, duo Prætorio, & unus Urbi, ſex Magiſtri, quinque militum, & unus officiorum, quatuor Comites largitionum, privatarum, equitum, & peditum domeſticorum: unus cubiculi Præpoſitus, & Quæſtor: Omnes ſunt quindecim perſonæ in ordine Illuſtrium.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Primicerii ſacri Cubiculi.

CAP. XCI.

DE SPECTABILI PRIMICERIO. CUBICULI.

COMMENTARIUM.

EXPLICATO ordine Illuſtrium ad Spectabiles his proximos eſt veniendum; inter quos primum locum Primicerio Cubiculi in indice Notitia tribuit, etſi codex impreſſus contentus illum ſemel in dignitatum albo indicaſſe, amplius ejus non meminerit. Manuſcripti in Occidente hæc verba tantum habent: *Sub diſpoſitione viri Spectabilis Primicerii ſacri Cubiculi:* nec aliud ſcriptum apparet: poſtea Caſtrenſis ſequitur; unde illi obſequentes palatini, & forte aliqua inſignia deſiderantur.

Is primus poſt Præpoſitum Cubiculariis præerat, qui *Decani* vocabantur, & Principis perſonam curabant, eum veſtientes, lectos, & cubile parabant. Theodoſius *in l. 2. C. de decanis. Noſtræ,* inquit, *pietatis famulationibus adhærentes decanos magiſtri officiorum obſervare oportet examen.* Decani olim *Decuriones* ſunt dicti: Tranquillus in *Domitiano* cap. XVII. *Saucium*, ait, Domitianum *ac repugnantem adorti ſunt Clodius Cornicularius, & Saturius Decurio cubiculariorum, & vulneribus ſeptem trucidarunt.* Is poſtea *Primicerius* eſt vocatus, quem Secundocerius, Tertiocerius & Quartocerius ſequebantur, qui & ipſi Decani ordine ad Primicerii gradum ſuccedebant, duobuſque annis tantum in eo officio morabantur, nec ultra ad illud poterant reverti. Honorius *in l. 1. C. de decanis. Quatuor*, inquit, (Secundocerium autem, & proximos ſequentes intelligit) *qui ex corpore Decanorum ad primum militiæ gradum pervenerunt, biennii ſpacio primiceriatus gerant officium, neque ulterius quiquam liceat in hoc immorari, omni gratia, & ambitione ceſſante poſt duorum annorum curricula ſuccedant prioribus ſubſequentes.*

Decani hi vocabantur, quod forte decem viri eſſent, vel officii nomen fuit: Nam & DCCCI. Decani eccleſiæ Conſtantinopolitanæ fuerunt, *l. 4. & 9. C. de ſacroſanct. eccl. Novell. 43. & 59.* qui curam humandorum defunctorum habuere: alias Decani ſunt, qui decem viris præſunt, ait Vegetius. lib. II. cap. VIII. Primicerius autem, inquit Suidas, vocatur ordinis primus, additio illa *cerius* nominis eſt productio nihil ſignificans. Hic Primicerius privilegio gaudebat, ne ad tyronum vel equorum pretia teneretur, *l. 1. C. Theod. qui a præbit. tyr. vel equor. excuſ.* Cogebatur enim quælibet provincia tot tyrones & equos Principi tradere, ſed propter exhauſti ærarii neceſſitatem, horum pretium exigebatur, videlicet viceni, & alicubi triceni ſolidi pro equo: Alii aurei pro ſingulis tyronibus pendebantur, a quo onere immunis erat Primicerius, & cæteri Cubicularii, *l. 2. C. de privileg. eor. qui in ſacr. palat.* Hic & Decani ſub Magiſtro officiorum conveniebantur, nec quum litigabant fidejuſſorem judicio ſiſti dabant, ſed Primicerii fidei committebantur, ut eos ſiſteret, *d. l. 2. C. de decanis.* Horum exemplo in eccleſiis inſtituti ſunt Decani, qui cæteros clericos præcedunt, *C. in capite 50. diſtin. c. ad hoc §. ultimo. de offic. archidiac.* Primicerius quoque in iiſdem eccleſiis eſt inſtitutus, qui eſt caput acolytharum, lectorum, & pſalmiſtarum, *C. perlectis §. ad Primicerium. 25. diſtinct.* Alicubi eſt dignitas inter canonicos.

NOTITIA.
SUB DISPOSITIONE
VIRI SPECTABILIS CASTRENSIS, CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Castrensis.

PEDAGOGIORUM.
Ministeriales Dominici.
Curæ Palatinorum.
Officiorum autem vir supra scriptus spectabilis Castrensis habet.
Tabularium Dominicum.
Tabularium Dominarum Augustarum.
Adjutorem.
Chartularium, & Scrinium ipsius, & cæteros Palatinos officiorum.

CAP. XCII.

DE COMITE SPECTABILI
Castrensi sacri palatii, & ejus insignibus.

COMMENTARIUM.

IMPERANTE Alexandro, & ante, unus ex libertis Augusti ejus mensæ præerat *Tricliniarcha* vocatus, ut indicat saxum Corinthi ab Alciato in opusculo *de Magistratibus* citato, quod est sequens: THEOPREPON AUG. LIB. PROC. DOMINI N. AUR. SEVERI ALEXANDRI PII FEL. AUG. PROVINCIÆ ACHAIÆ, ET THESSALIÆ, RATIONALEM PURPURARUM, PROC. AB EPHEMERIDE, PROC. A MANDATIS. PROC. A PRÆD. GALLICANIS. PROCUR. SALTUS DOMITIANI TRICLINIARCHAM, PRÆPOSITUM A FIBLIS, PRÆPOSITUM A CRISTALLINIS, HOMINEM INCOMPARABILEM. TIXANDER AUG. LIB. OFFICIALIS.

Postea inventus est Comes Castrensis, quem Primicerio Notariorum index Notitiæ postponit, cum vero eorum insignia repræsentat, inter Spectabiles secundum facit: hunc ordinem ego sum secutus, quem etiam Honorius A. observat, *in l. 1. C. Tbe. qui a præst. tyro. excusan.* Hic Comes Principi ministrantibus extra cubiculum in palatio præerat, qui plurimi fuere, ut Pincernæ, Cellarii, Lampadarii, & qui in mensa serviebant, quos eos esse puto qui *mensores* ab Honorio *in l. 1. C. de mensor.* & *mensæ ministri* a Marcellino appellantur. Idem *Castrensiani* & *Ministeriani* sunt dicti, *l. 1. & 2. C. de castren. & minister.* quorum nomen, imperante Alexandro, in usu fuit; Lampridius enim in *eod. Alex.* ita aulica ministeria appellat. Constantinus quoque Mygdonium, eodem modo honestare volens, *Comitem Castrensem palatii* vocat, *in l. 1. C. T si pet. soc. sine hæred. dec. Castrensiani* vero sunt dicti, vel quod in castris degere plurimum cum Principe solebant, vel quod exemplo Castrensium, quemadmodum illi in Castris Principi ministrabant, *l. contra. C. de re milit.* ita hi in palatio ipsi inserviebant. Habent enim aulici militiæ imaginem. Tertullianus *de corona milit.* *Est etiam*,

inquit, *alia militia regiarum familiarum, nam & castrenses appellantur*. Hæc ille. Ab his erant sejuncti, qui cubiculo serviebant, *Decani*, vocati, *l. 1. C. de decanis*, quibus Primicerius Cubiculariorum præerat, *l. 2. C. de tit.* Comes vero Castrensis cæteris.

Paucos Alexander Severus ministros habuit, & tantum necessarios, quibus singulas olim annonas dedit, aut summum binas. Lampridius in *eod. Aulicum*, inquit, *ministerium in id contraxit, ut essent tot homines in singulis officiis, quot necessitas postularet: ita ut annonas, non dignitatem, acciperent, fullones, vestitores, pictores, pincernæ, omnes castrenses ministri, quemadmodum pestis illa instituerat, sed annonas singulas, vix binas*. Hæc ille: apud quem pro *pictores*, puto legendum *pistores*. Hæ annonæ postea in pecunia ipsis, & aliis Palatinis sunt solutæ, *l. annonas, C. de erog. mil. ann.* & ob id *æraria annona* dici cœpit, quia in ære dabatur, *l. bis scholaribus. C. eod. tit.* Theodosius vero magnus, inventa epularum multitudine, horum ministrorum numerum adauxit, si Zosimo Christianis infesto credimus. *Hic Princeps*, inquit lib. IV. cap. XXVIII. *auctor extitit, ut tantus sumptus in mensam Imperatoris fieret, ut propter ciborum multitudinem, & in his apparandis magnificentiam, populosæ coquorum, & pocillatorum, & aliorum cohortes instituerentur*. Hæc ille. *Imperabat igitur hic Comes*, inquit Notitia, *Pædagogiis, Ministerialibus dominicis, & curæ palatiorum*. Pædadagogia erant pueri, qui caligis purpureis induebantur, hodie *paggios* vocant. Marcellinus lib. XXVI. cap. VI. de Procopio tyrannidem affectante loquens: *Nusquam*, ait, *reperto paludamento, tunica auro distincta ut regius minister indutus, a calce in pubem in pædagogiani pueri speciem, purpureis tegminibus pedum*.

Ministeriales vero erant varii ministri, ut Pincernæ, Discerptores, Cellarii, & hujusmodi, qui omnes in scrinio libellorum erant probandi, *l. in scriniis, C. de diver. offic.*

Domitiano imperante ministri Principis albis vestibus induebantur: Tranquillus in *Domitiano* cap. XII. *Generum*, inquit, *fratris indigne ferens albatos & ipsum ministros habere, proclamavit*: Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, *non esse bonum multorum imperium*.

Cura, fabricæ palatii præerant, marmoraque sculpi, æris statuas fundi, vel ex gypso formari, aliaque ornamenta fieri curabat, inquit Cassiodorus lib. VII. *Variar.* ejusdem consilio mœnia civitatum reficiebantur, castella fundabantur, Prætoriaque Principis fabricabantur, virgamque auream gestans Imperatorem in publicum prodeuntem præcedebat, Cassiodorus lib. VII. in *formula curæ palatii*. & epulis cœnantis Imperatoris adesse poterat, & eum adorare, quod non omnibus permittebatur, *l. 1. C. de comi. scholar.* Posteriores Græci hunc *Curopalatam* appellavere. His præfectus erat Comes Castrensis, a Cassiodoro in VI. *Var. Comes patrimonii* appellatus, ab Honorio A. *Castrensis sacri palatii*, tanquam castrorum instar esset Principis palatium, ita Narsis & Scholasticus ab eodem A. vocantur, *in l. 1. & 2. C. de castr. & minister.* curabat enim ut palatium instructum esset, & Principi opportune splendideque ministraretur, cujus locum hodie tenent, qui *Magistri*, aut *Majores domus* vocantur. Principis etiam epulas ordinabat. Cassiodorus in VI. *Variar.* in *formula Comitis patrimonii*: *Etsi*, inquit, *epulas nostras solicita ordinatione disponas, non solum nostro palatio clarus, sed & gentibus necesse est tradaris eximius. Legati pene ex tota Orbis parte venientes, cum nostris cœperint interesse conviviis, admirantur copiose repertum, quod in patria suo norunt esse varissimum, stupent etiam abundantiam unius mensæ, tantas servientium turbas posse satiare: ut judicent consumpta recrescere, unde tanta quæ probantur exire. Habent nimirum in patria sua quod loquantur, dum parentibus dicere gestiunt, quæ viderint. Sic propemodum in toto mundo celeberrimus redditur, qui providus nostris apparatibus invenitur. Adde quod tempora nostræ lætitiæ secretaria tua sunt, cum pectus redditur curis alienum, tunc tibi tribuitur suggerendi locus quando cunctis adimitur. Merito ut qui es judex tanti apparatus & epularum, delinitus cibis tibi animus concedatur*: Hæc ille. Ex his apparet universam Principis familiam ex cibis, qui ejus mensæ superfuerant, nutritam fuisse. Hic luxus posterioribus Principibus cœpit introduci. Angustus enim non nisi terna, aut summum sena fercula exhibebat, Tranquillus in *Augusto* cap. LXXIV. *Cœnam*, inquit, *ternis ferculis, aut cum abundantissime senis præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa comitate. Nam ...... aut acromata & histriones, aut etiam triviales ex circo ludios interponebat, ac frequentissime aretalogos*: ipse *cibi vulgaris fuit, secundarium panem, pisciculos minutos, caseum bubulum manu pressum, & ficos virides biferas maxime appetebat*. Alexander quoque parciores cœnas faciebat. Lampridius in *eod. Alex. Usus*, inquit, *convivii diurnus hic fuit. Vini ad totum diem sextarii* XXX. *panis mundi pondo* XXX. *panis sequentis ad donandum pondo* L. ...... *carnis diversæ pondo* XXX. *Erant & gallinæ ova, adhibebatur & anser diebus festis: Kal. autem Jan. & majoribus festis ...... phasianus, aliquando duo, additis gallinaceis duobus, Leporem quotidie habuit, venationem frequentem, sed eam cum amicis dividebat ...... Pomis in secunda mensa vehementer indulsit*. Carinus vero vir nequissimus. *Centum libras avium, centum piscium mille diversæ carnis in convivio suo frequenter exhibuit: vini plurimum effudit*, ait Vopiscus in *Carino*. Sic & Heliogabalus viginti & duo fercula ingentium epularum exhibebat in convivio, & nunquam cœnavit minus centum sestertiis, id est, argenti lib. XXX. aliquando tribus millibus sestertiis, ut cœnas Vitellii, & Apicii vicerit: Hæc Lampridius in *Heliog.* De Ministerianis seu Castrensianis ita Corippus lib. III. *in laudem Justini Minoris*:

Adfuit obsequio castrorum turba virorum,
Illis summa fides, & plena licentia sacris
Deservire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis onerare superbis,
Conservare domum, sanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, vestesque parare.

Quidam horum ministerianorum erant gradus I. II. & III. formæ dicti, *l. 2. C. de castrens. & minister.* prout disponebatur a Principe, & ab eodem codicillis impetrabatur. Honorius A. *in l. 2. C. Th. de castrensia. Nonnulli*, inquit, *impetratis apicibus* I. *vel* II. *formæ sacri ministerii supernumerarii ordinati sunt*: & paulo infra: *in* I. *vel* II. *forma divino beneficio supernumerarii reperiuntur*. Hæc ille. Credendum autem est primæ formæ viros sequentibus plures annonas habuisse, quæ nomina & differentiæ etiam in scriniis Palatinorum reperiuntur, *l. scriniis, C. de palat. sacr. larg.* Hi omnes cum matribus & uxoribus sub Magistri officiorum ditione erant, *d. l. pen. & ult. C. de castrensia*. Migdonius ann. salut. CCCXV. Castrensis palatii Constantini fuit, *l. 1. C. Th. si pet. soc. sine her. decess.* & Valentiniani II. Severus, *l. 12. C. Th. de palat. sacr. larg.*

Officium habebat Comes, & Castrensis palatii Tabularium dominicum, id est, eum, qui rationes

sumptuum quotidianorum in epulas Principis, & aulicos factas conscribebat. Alius sub eodem Comite erat Tabularius Augustæ, qui pro ea idem curabat, adjutor vero ipsius Comitis vices gerebat, & pro eo imperabat, ut supra in Magistro officiorum est dictum. Habebat & Chartularium scrinio præfectum, qui erat loco Primicerii. Hunc credo habuisse inventarium aureorum, argenteorumque vasorum, quæ erant in quotidiano usu Principis, & Augustæ: mantilium, aulæorum, stragularum, linteorum, hujusmodique aulicæ supellectilis, quorum proprium erat hoc scrinium. Cæteros quoque Palatinos, quibus opus erat in suo officio, hic Comes habebat.

Symbola horum Comitum insignia non appellantur, sicut nec sequentium Spectabilium aut Clarissimorum, sive in Oriente, sive in Occidente, sed tantum præcedentium Illustrium, forte quod ea sicut illi, in publicum prodeuntes, non præferrent, sed in ipsorum codicillis tantum depingerentur, aut in adjutorio detinerentur, ut quid esset sui officii, admonerentur, prout erat mandatorum liber, quem semper prope tribunal fuisse diximus. Hæc tamen quod saltem eorum vice fungerentur insignia ubique appello.

Insignia ergo Comitis Castrensis palatii erant illa, quæ ad ejus spectabant officium, quemadmodum omnium aliorum magistratuum, nempe *abacus cum trapezophoris purpureo tapeto instratus, qui librum erectum apertumque sustinet*. In manuscriptis tapetum est cœruleum, & liber auro tectus, semiapertus: prope alter codex luteus spectatur, qui Tabularii aut Chartularii codicem referre potest. Ad sinistram est altum *armarium* seu repositorium *cæruleum imagunculis elaboratum, supra basim tribus trigestis extructum, totidemque coronis cingitur, personis signisque ac emblemntibus undique exornatum. In summo armarii plures lagenæ lata corona continentur*. Id cylibanthum esse videtur. Varro enim lib. IV. *de lingua Latina* est auctor Romanos mensam vinariam rotundam habuisse, quam *cylibanthum* nominabant, ut etiam, inquit, nunc est in castris, id videtur declinatum, ἀπὸ τῶ κύλικος, id est, *a calice*. Hæc ille. In medio vero est *aureum vas magnum*, gutturnio, vel aquivinario simile, *id supra fundum duplicem, ac perforatum orbiculum habet in ventre tumens, in longum angustumque collum desinit, labro prominente*, quale est quo nos ad lavandas manus utimur egregie cælatam, & signis ornatam ansam habens. Infra aliud simile *aureum vas cum duabus ansis cernitur, ore angustiore, sed rotundo, orbiculatoque operculo obturatum. In imo orbiculus inter pedem, & vasis ventrem intercedit*, phialam esse arbitror, in qua vinum in scyphum fundendum servabatur. Ad dextram *aurata rotundaque mensa, sex rectis lignis, aliisque transversis a summo ad imum perductis, & latis clavis stat confixa, superne corona plures panes circundat*. *Altera* ad sinistram *mensa, in hemicyclum fabricata, tribus lignis erectis, & aliis oblique compactis sustinetur: in summo lata corona insertis ex testudine vel argento orbiculis mensam exornat*. Ad hanc cœnantes tribus in hemicyclum, stratis lectis discumbebant, &, ut ait Martialis, C. Græcam literam formabant, in toroque contractis tibiis sedentes, lateraque adversum mensam habentes cibos sumebant, prout multa Venetiis, & alibi, triclinia conspiciuntur, mantilibus mensas non sternebant, sed nudas patinis implebant, indeque cibos sumebant. Qui mos etiam tempore Notitiæ ex hoc insigni retentus fuisse videtur. Nos ut Domini cœnam imitemur more Hebræorum sedentes comedimus. *Mensa antiquorum*, inquit Varro lib. IV. *de lingua Latina, erat quadrata, ut etiam nunc in castris, postea rotunda facta, quod a nobis media, a Græcis μέσα mensa dici potest*. Codices manuscripti armario carent, sed duas phialas utrinque ansatas, alteram majorem, minorem alteram repræsentant. Sub postremis Principibus Orientis Castrenses, *præfecti mensæ* sunt appellati, capitioque & vestibus, ut Logotheta generalis, qui Comiti largitionum successit, utebantur. Sceptri ipsius primus condilus seu nodus erat aureus: sequentes alternatim nigri & aurei, ut Sophotatus Curopalata est auctor.

CAP. XCIII.

DE PRIMICERIO NOTARIORUM, *ejusque insignibus, & laterculo majore*.

NUNC de eo, qui dignitates in hoc volumine descriptas tractabat, est videndum. Olim magistratuum, & omnium in Imperio Romano militantium, Præfectorumque catalogum unus ex libertis Cæsaris procurator ab ephemeride & mandatis nuncupatus scribere, & apud se conservare, illisque mandata tradere consueverat, quemadmodum ex marmore Corinthi ab Alciato in opusculo *de Magistratibus*, & a nobis supra in Comite Castrensi repræsentato judicavimus. Postea vero Notariis Tribuni titulo honestatis id negocium est commissum, qui cunctos a Rom. Principe ad dignitatem provectos laterculo majori inserebant, erat hic codex, qui ipsos dignitates tam civiles, quam militares administrantes eorumque insignia, & stipendia cum magistratus codicillis, & Principis mandatis continebat, *§. ult. Novell. 24. §. ult. Novell. 25.* Scholarum etiam ordines, & in numeris militantes cum eorum symbolis comprehendebat. Jureconsulti id *Commentarium Principis* nominant. Herennius Modestinus *in l. abesse, in fin. ff. ex quibus caus. major. Abesse*, inquit, *Reipublicæ causa intelligimus Tribunos militum, Præfectos, & Comites legatorum qui ad ærarium, aut in Commentarium Principis delati sunt*. Erat autem ærarium in æde Saturni, ubi plebiscita, & Senatusconsulta reponebantur. Id postea *laterculum* dictum, Notariorum Primicerio est commissum: Mathematici enim quadratam figuram & ad aliquam altitudinem instar lateris surgentem, πλινθίον, id est, *laterculum*, vocant, cui hic codex similis, *laterculum* est appellatus, sic & lapidem quadratum architecti, & agmen Ælianus nuncupant, a quo laterculum hoc derivari Cedrenus autumat: *Qui*, inquit, *later coctus est seu πλινθίον Græcis, Laterculum a Romanis dicitur. Est autem hic later publicus, in quo Senatorum, & legionum nomina scribebantur*. Hæc ille. *l. ult. C. de primicer. l. 61. C. de decurion. l. hac lege, & l. seq. C. de metat.* Huic codici Laterculi nomen jam Antoninis imperantibus inditum fuit. Tertullianus enim, qui eo tempore vixit, *adversus Valentinianos* loquens de animabus natura bonis, quas Valentinianus beatas esse volebat, ait: *Ex earum ergo Laterculo, & in Reges, & in sacerdotes allegare consueverat*. Notitia hunc librum pelle involutum ostendit, qui in scrinio Laterculi nuncupato, in palatio Principis conservabatur, Suetonius in *C. Julio Cæsare*. Justinus A. Tatiano Magistro officiorum scribens: *Quadrimenstruos*, inquit, *breves scholarium conscribi volumus, & eos sacro scrinio Laterculi præstari, ibi deponendos*. Ejus alia plura Jura meminerunt, *l. ult. C. de offic. mag. offi. Novell. 8. in Notitia*. Complectitur autem cum minore Laterculo omnes fere Notitiæ dignitates administrantes, exceptis Palatinis largitionum, & privato-

rum, officiisque magistratuum, quæ ex tribus scriniis, Memoriæ, Epistolarum, & Libellorum prodibant. Hunc Codicem Primicerius Notariorum tractabat cum suis scribis, qui *Tribuni Notarii*, quod Tribunis dignitate æquarentur, sunt appellati, *l.* 1. *§. hoc etiam C. de offi. P. P. Afric. Novell.* 17. *seu in Auth. de mand. Princ. in princ. d. Novell.* 8. *§.* 1. *seu Auth. ut jud. sine quoquo suffra. fiant.* Zosimus lib. v. c. XL. *Joannes*, inquit, *Præpositus aliquando notariis Principis, quos Tribunos vocant.* A laterculo vero *Laterculenses*, *d. Novel.* 8. *& Nov.* 24. *&* 25. *in fi. l.* 5. *in fin. C. qui milit. possunt. l. comperimus.* 13. *C. de prox. sacr. scrin.* & a notis, quibus plurimum scribebant, *Notarii* sunt vocati. *Candidatos* etiam dictos fuisse Cassiodorus lib. 1. *Variar.* epistola IV. innuit: *Pater meus*, ait, *candidati sub Valentiniano Principe gessit Tribuni, & Notarii laudabiliter dignitatem.* Idem significat carmen Corippi lib. III. dum ait:

Turba decanorum cursorum, in rebus agentum
Cumque Palatinis stans candida turba Tribunis.

Eos primum a Gordiano Juniore inventos fuisse Cedrenus scribit. Hi ergo provinciarum, & urbis Magistratus, cum annonis, & capitationibus ipsis debitis, Magistros militum, Legiones, Cohortes, Auxilia, Vexillationes cum earum Præfectis, & stipendiis notabant, exceptis Præpositis castrorum, & limitaneorum militum, qui ad minus Laterculum, & Memoriales pertinebant. Eorum etiam qui in decem scholis militabant, nomina in laterculo reponebant: quorum multis quotidie decedentibus, aut discedentibus, singulis quatuor mensibus album, seu matriculas renovabant, *l ultim. C. de offic. mag. officior.* Undecima vero Agentium in rebus schola a Scriniariis memoriæ tractabatur, *l. ultim. §. & est Notitia. C. divers. offic.* Præter hæc dignitatis codicillos cum suis insignibus depictos, & mandatorum codices cuique magistratui exhibebant, *dict. §. ultim. Novell.* 24. *& §. ult. Novell.* 25. *§.* 2. *Novell.* 27. Cæterum novis quotidie creatis magistratibus, plures libros mandatorum cum codicillis in armario paratos conservabant, ut quibus opus esset, eorum tantum nominibus additis traderent. Hi sunt codices armariis inserti, quæ in medio Notitiæ inter Orientis & Occidentis dignitates spectantur, in quibus officium suum hic Primicerius repræsentare voluit. Et quia in his ex laterculo describendis plurimum laborabat, illi quisque magistratus XL. vel L. aureos, vel minus pro dignitatis magnitudine solvebat, *ut in Novell.* 8. *seu Authen. ut judic. sine quoquo suffrag. fiant. l.* 1. *§. hoc etiam, & l.* 2. *in fin. C. de offic. P. P. Africæ.* Imperante Justiniano Comes Orientis, & Proconsul Asiæ pro codicillis aureos L. pendebant, reliqui Spectabiles, & Consulares aureos XXIV. Correctores & Præsides XV. Adjutori Primicerii tres solvebant, ut ex Novella Justiniani VIII. constat, ubi magistratus XLVIII numerantur, sed plures desunt, ut Comes Isauriæ, Prætor Paphlagoniæ, Moderator Phœniciæ Libanensis, Prætor Siciliæ, *Novell.* 23. 29. 104. *edict.* 4. & alii. Desiderantur & Præsides VII. Africæ postea receptæ, restituti, *l.* 1. *§* 2. *C. de offi. P. P. Africæ.* Italiæ etiam tum a Gothis occupatæ magistratus omittuntur, sed summa, quæ ex Novella VIII. & aliis colligitur, prope ad solidos M. accedit. Hæc pecunia inter Primicerium, & quatuor primos laterculi Scriniarios dividebatur, *d. Novell.* 8. in Notitia post principium, ubi pro *Scriniariis* Græcus codex mendose legit *scriniis*. Adjutori alii tres aurei pendebantur, quod forte ipsi in primis describendorum codicillorum cura demandaretur, *d. Novell.* 24. in fine: *Solvet*, inquit, *Justinianus*, *Prætor Pisidiæ*, *Primicerio clarissimorum tribunorum notariorum*, *& laterculensibus*, *solid.* XXV. *ejus adjutori solid.* III. *& §. ult. Novel. seq.* Demum ipse *in edict.* 4. *§.* 1. decem libras auri Primicerio Notariorum ex canone Phœniciæ quotannis solvi jussit, ne quid illi in postremum magistratus solvere cogerentur: summa hæc colligit, circiter mille quadringentos nostros aureos, quod salarium ipsi beneficii nomine erat concessum.

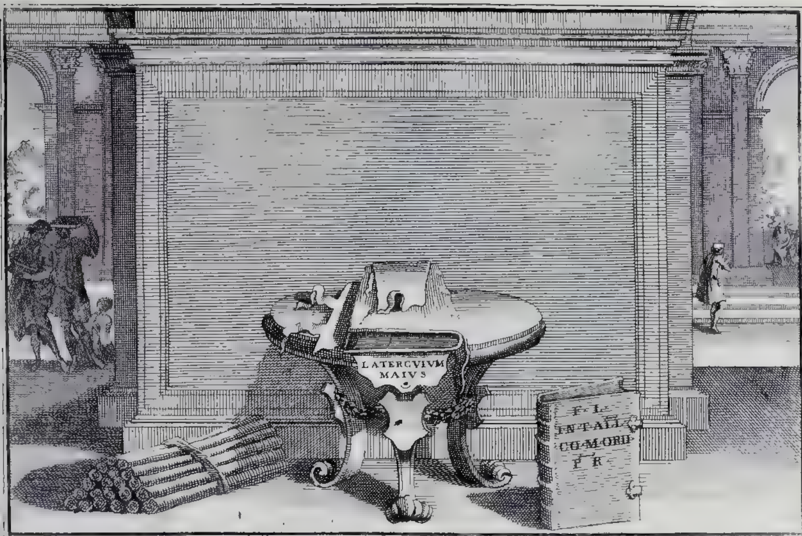
Hic Primicerius Spectabilis erat, Protonotarius, id est, primus notariorum a Socrate lib. VII. cap. XXIII. & Marcellino lib. XXV. vocatus: biennio manebat in officio, cui succedebat Adjutor, seu Secundocerius, huic Tertiocerius, tum Quartocerius, qui secundum, tertium, & quartum in laterculo locum obtinebant, *l.* 1. *&* 2. *C. de primicer.*

Primicerius etiam Jura a Principibus condita in Senatu recitabat, ut ex lege Theodosii constat, *lib.* 6. *tit.* 1. *l. oblationem. in C. T.* Data VI. Kalend. M. Recitata in Senatu per Theodosium Primicerium Notariorum. DD. NN. THEOD. XII. & VALENTINIANO II. AA. CONSS.

Notariorum tres erant ordines, alii Tribuni, & Notarii, ut sæpe apud Marcellinum appellantur, honore Tribunis Prætorianis æquati; alii *domestici* vocabantur, quod Imperatori essent a secretis, cujus arcana scribebant. Gratianus A. eos familiares suos vocat, *in l. penult. C. T. de primic.* Cassiodorus lib. 1. *Variar.* epist. IV. ad Imperiale secretum dixit eligi. Ultimus ordo erat inferiorum Tribunorum Notariorum. Decem primi post Primicerium immunitatem ædium Constantinopoli habebant, ne hospites recipere tenerentur, *l. pen. C. de metat.* Vicariique dignitate splendebant, *l. pen. C. T. de primic. & notar.* Domestici, id est, familiares Principis, & a secretis facti Consularibus æquiparabantur, *l.* 2. *&* 3. *C. T. d. tit.* omnes a discussorum, & peræquatorum onere liberabantur, id est, ne censum scribere, vel alicujus prædia inspicere tenerentur, *d. l.* 1. *&* 2. *C. de primic.* Inter Tribunos Notarios nemo recipiebatur, qui prius egregii titulum non obtinuisset: Cassiodorus enim Senatoris pater, prius Egregius factus est, quam candidatus Tribunus, Notariusque Valentiniani Imperatoris crearetur. Cassiodorus, loco supra cit. *Pater*, inquit, *candidati sub Valentiniano Principe gessit Tribuni Notariique laudabiliter dignitatem, qui honor tum dabatur Egregiis: cum ad Imperiale secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium nequeat inveniri.* Hæc ille. Factus est autem ex illis Notariis, quos *domesticos* diximus vocari, & erant a secretis Principis. Cassiodorus lib. XI. cap. X. ex Primiscriniis Notarios Tribunos factos fuisse scribit. Notarii cingulo, more militum utebantur. Suidas enim scribit Auxentium Licinii Imperatoris Notarium, ab eo jussum insignem uvæ racemum incidere, & pedibus Bacchi apponere, illum, quod Christianus esset, id facere recusasse: Quare cingulo exutus, jussus est aula excedere: Is postea Mopsuestiæ Episcopus est factus.

Primicerius officio functus, Senatoria, & Magistri officiorum dignitate honestabatur, *d. l.* 2. *C. de primic.* Cassiodo. in *formula notariorum*, Proconsulique æquabatur, *l. placet. C. T. de primic.* Huic hodie comparari potest magnus Venetæ Reip. Cancellarius. Reliqui a secretis amplissimi ejus Senatus aliis Tribunis Notariis; Qui vero sunt a secretis excelsi Consilii X. Secundo, Tertio, & Quartocerio.

NOTITIA.
PRIMICERIUS NOTARIORUM
CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Primicerii Notariorum.

Omnis dignitatum & administrationum notitia, tam militarium quam civilium.

Scholas etiam & numeros tractat.

Officium autem non habet, sed adjutorem de schola Notariorum habet.

COMMENTARIUM.

OFFICIUM hic Primicerius non habet, sed adjutorem de schola suorum Notariorum accipit, cui cum quilibet magistratus pro codicillis ternos aureos solveret, præter eos, qui Primicerio pendebantur, hoc nomine plus minus CCC. aureis capiebat.

Pro insignibus habet *librum clausum, dorso inscriptum*, eumque repræsentare arbitror, quem i-
A ipse Comitibus, Ducibus, aliisque magistratibus exhibebat. Habet & *fasciculum chartarum convolutarum loris constrictum*, qui codicillos magistratibus ab eo tradendos refert: infra est *laterculum majus* omnes Imperii dignitates ab eo tractatas continens. Is est *grandior codex pelle tectus, lorisque per foramina traductis constrictus*. Hæc sunt Primicerii Notariorum insignia, quæ ad eum spectantia munera indicabant. *Notæ dorso libri inscriptæ sunt* F. L. I. N. T. ALL. CO. M. ORD. PR. quæ ut sunt obscuræ, me diu solicitum tenuerunt; tandem ita putavi posse interpretari. *Felix liber injun-*
B *ctus Notariis Tribunis a laterculo continens mandata ordine Principis*, vel *Primicerii*. Exponitur quid sit, a quo expediatur, quid contineat, & unde edatur, nempe a laterculo. Hic autem non codex, qui ab aliquo ipsi detur Primicerio, sed liber est mandatorum, quem ipse magistratibus tradit, & ob id pro ejus insigni ponitur, ut quid ad ipsum præcipue spectet, indicetur. Justinianus A. *in Auth. de mandatis Princ.* §. 1. *seu. Nove.* 17. *in prin.* ad Tribonianum Quæstorem palatii: *Illustris*, inquit, *auctoritas tua, eadem mandata, &*
C *in libris legum transcribi, & in sacro laterculo deponi præcipiat, quatenus ex his una cum codicibus suscipiendis, administratores, quemadmodum possint Reipub. subvenire, non ignorent*: Rursum *Novel.* 24. §. *ult. Deponi in nostro sacro laterculo divina mandata jussimus*. Et *Nove.* 25. §. 2. 26. §. 1.

Nunc ad alios Spectabiles scrinii Præfectos accedamus.

CAP. XCIV.

DE MAGISTRIS IV. SCRINIORUM, *& eorum inſignibus.*

QUATUOR ſacris palatii ſcriniis Præpoſiti, ut a laterculi Præfecto diſcernerentur, non Primicerii, ſed Magiſtri ſunt appellati, & ideo nec Secundo, nec Tertiocerios, ut ille, ſed loco eorum Proximos habebat: etſi poſteriore tempore quandoque Primicerii ſunt dicti, *l. ult. C. de diverſ. reſc.* Scrinia diximus vocari pluteos, vel armaria, in quibus commentarii breves, edicta, epiſtolæ, libelli, aliave litteraria monumenta claudebantur: Suidas ſcriniarium eſſe dicit eum, qui ſcrinium ſive arculam tractat, itaque cum in chartis, & ſcripturis hoc officium verſaretur, *militia litterata* vocabatur, *l. proximos. C. de prox. ſac. ſcri.*

Quatuor fuerunt palatii ſcrinia, Memoriæ, Epiſtolarum, Libellorum, & Diſpoſitionum, *l. 3. & ſeq. C. eo.* quibus ſingulis ſuus Magiſter præerat, *l. unic. C. de magiſt. ſcrin. & l. ult. C. de diverſ. reſcr.* Ab Auguſto originem trahunt, qui ſuggerente Mœcenate propter frequentia judicia, epiſtolas, decreta urbium, privatorum libellos, ex equitibus miniſtros ad hæc munera obeunda elegit, ut lib. LII. ſub finem Dion memorat. Hi poſtea Præfectos habuerunt, qui dignitate aucti, ſcriniorum Magiſtri ſunt appellati, & Spectabiles dicti, Vicariiſque honore æquati, *l. 1. C. de prox. ſacr. ſcrin.* & ab omni onere civili ſeu perſonali cum Proximis, qui eos ſequebantur, immunes facti, *l. 1. C. de mag. ſcri. l. eos. C. de excuſ. mun. l. jubemus. C. de prox ſacr. ſcri. l. maximorum. C. de vacat. muner.* & fere omnes erant juriſperiti, ut Lampridius in *Alexandro* ſignificat: *Negotia*, inquit, *& cauſas prius a ſcriniorum principibus, & doctiſſimis juriſperitis, & ſibi fidelibus, quorum primus tunc Ulpianus fuit, tractari, ordinarique, atque ita referri ad ſe præcepit.* Hæc ille. Primi poſt magiſtros eorum erant adjutores, *in l. ul. C. de diver. reſc.* quibus ipſi reſcripta dictabant: Zeno ad Sebaſtianum P. P. *in d. l. ult. Viri*, inquit, *Spectabiles Magiſtri ſcriniorum, qui ſine hac adjectione, ſi preces veritate nitantur, qualecunque divinum reſponſum dictaverint, & judices, qui ſuſceperint, reprehenſionem ſubibunt; & qui illicite dictata ſcribere auſi fuerint, cujuſcunque ſcrinii memoriales, ſeu pragmaticarii, vel adjutores primicerii, amiſſione cinguli feriantur.* Iidem *Proximi* ſunt appellati, quod proximum Magiſtro ſcriniorum locum tenerent, olim biennio, poſtea uno tantum anno in officio permanſerunt, & inde exeuntes, Comites conſiſtorii fiebant, *l. pro biennio. l. proximos. C. eo. tit.* Id vero in omnibus fere gradibus obſervabatur, ne diu in officio morarentur, tum ut aliis aſcendendi facultas daretur, tum ne in gradu aliquo conſeneſcens tutius in eo delinqueret. Hos ſequuntur in ſcrinio *Melloproximi*, id eſt, futuri proximi, qui exeunte proximo, ejus locum ſubibant, & Clariſſimi

A cum ſequentibus uſque ad Exceptores vocabantur, *l. peculiari, C. eo.* Proximi adjutoris vice fungebantur, & erant loco Tertiocerii, *l. unicuique & l. penult. C. eo. tit.* cujus ſequens adjutor dicebatur, *d. l. unicuique. l. comperimus. l. pen. C. eo tit.* Scriniariorum numerus erat præfixus: Nam in ſcrinio memoriæ LII. viri, in aliis XXXIV. militabant, *l. hac parte, C. eod.* Ex his aliqui erant Exceptores, qui acta judiciorum, coram Principe, aut P. P. vel Quæſtore ſcribebant, *d. l. peculiari.* Præter hos & alii ſcrinia tractabant *Supernumerarii* dicti, qui cum locum alicujus defuncti ordinarii ſubibant, ducentos quinquaginta ſolidos pro ingreſſu

B nomine ſportularum Proximo ſolvebant, & alios XX. aut XV. Melloproximos, *d. l. unicuique.* qui poſtea ex Anaſtaſii conſtitutione, in hæredes defuncti translati fuere, *l. ſi quis in ſacris. C. eo.* Id autem generaliter obſervabatur, ut pro ingreſſu cujuſque militiæ aliquid præſertim primis ſolveretur, *l. pen. §. ult. de leg. 3. l. antep. ff. de annu. leg. l. 6. §. 1. de decurio.* XV. cujuſque ſcrinii primates cæteris excellentes, plures annonas aliis percipiebant, *dict. l. unicuique.* quas prius in ſpeciebus, ſeu cibariis acceperunt, poſtea pro his pecunia a Principe eſt conſtituta, *l. annonas. C. de erog. milit. ann. l. ult. C. de inoff. teſt.* Scriniarii in

C provinciis cuncti liberas ab hoſpitandi onere ædes habebant, *l. in ſacris. C. de prox. ſac. ſcri.* & pro dignitatis inſigni, cingulo tanquam milites utebantur, *l. ult. C. de diver. reſc.* Unde Juſtina Valentiniani ſecundi mater, cum Benivolo ſcrinii memoriæ Magiſtro juſſiſſet, ut legem ſcriberet, qua Arianum dogma confirmaretur, altioremque illi gradum polliceretur: ille ad Auguſtæ pedes cingulo projecto, nullum ſe pro impietatis mercede honorem accepturum reſpondit, Sozomenus lib. VII. c. XIII. *Tripart.* lib. IX. c. XX. Ruffin. *in D. Ambr.* ſed etſi proprie memoriales erant,

D qui ſcrinium memoriæ tractabant, *d. l. ult. C. de diver. reſcr. l. ul. C. de inoff. teſtam. l. 2. C. de privi. eor. qui in ſacr. pala. milit.* alii tamen ſcriniarii quandoque & ipſi memoriales ſunt appellati. Hos *officia palatina* D. Ambroſius vocat, epiſt. XXXIII. *Palatina*, inquit, *omnia officia, hoc eſt, memoriales, agentes in rebus temperare a proceſſu jubentur.* Tantum vero eos, qui primum gradum in ſcriniis obtinuiſſent, lucratos fuiſſe Procopius in *ἀνέκδοτοις* ſcribit, ut centum centenaria auri quotannis exceſſerint. In ſcrinio Diſpoſitionum nullus Magiſter reperitur, ſed pro eo eſt Comes, *l. proximos. C. de prox. ſacr. ſcri.* & ob id ubique in tractatu ſcri-

E niorum, *ut C. de proxi. ſacr. ſcri.* tria, Memoriæ, Epiſtolarum, & Libellorum a ſcrinio Diſpoſitionum, propter diverſam in his militantium formam, ſegregantur, *ut in d. l. peculiari, & ſeq. & l. comperimus. C. eo. ti.* Scriniarii ſub Magiſtro officiorum in cauſis civilibus & criminalibus, eorumque parentes, liberi, & uxores, ſervi, adſcriptitiique conveniebantur, & cum litigabant, minores cæteris ſportulas ſolvebant. Magiſtrum ſcriniorum Alexandri Ulpianum fuiſſe Lampridius ſcribit in *Alexandro*.

NOTI-

NOTITIA.

MAGISTER SCRINIORUM,

CUM INSIGNIBUS.

Memoriæ Epistolarum, & libellorum Græcorum.

COMMENTARIUM.

PRO insignibus habent Magistri scriniorum *septem recta linea dispositos, & fibulis constrictos codices, quorum alii viridi, alii rubro corio* in mea notitia *teguntur*. Madrucianus codices sex, tres cœruleo, totidem luteo coloribus depictos, & omnes notis inscriptos demonstrat. Referunt codices mandatorum, qui Magistris memoriæ, libellorum, & dispositionum tradebantur, habent has notas FL. INTALL. COM. ORD. PR. quas supra exposui.

Lutei vero Magistris epistolarum traditi, his notis inscribuntur FL. VAL. MAG. EP. IVSSI. DD. id est, *Felix liber vindicandus a laterculo Magistro epistolarum, jussione divina:* Valentiniani, qui tum in Occidente imperabat, hic nomen non convenit, in Ursini exemplari hæ notæ non apparent, sed tantum in Notitia Occidentis. Plures spectantur mandatorum libri, quam sint Magistri, sed tot dicis gratia ostenduntur. Sub prædictis sex ordine dispositis codicibus, *alii quatuor* visuntur, *quorum unus apertus Græcas quasdam literas*, sed obscuras *continet*. Hunc Codicem referre arbitror, cui exempla Græcarum epistolarum erant inserta. Alii tres Codices in manuscriptis rubro tecti eos indicant, in quibus Latinæ Epistolæ, rescripta, edicta, & dispositiones Principis conservabantur. Meus impressus unum ex his codicem prassino tectum ostendit; alterum rubro; in angulis & um-

A bilico aureis bullis exornatum; quem Laterculum minus in scrinio memoriæ referre puto, *l. 1. C. de offic. Quæstor.* His *quatuor involutarum chartarum fasces intermiscentur*, qui libellos supplices, rescripta, epistolas Græcas, Latinaque edicta, seu leges significant. In imo *duæ chartæ apertæ* spectantur, *altera pura, altera his Græcis literis scripta*, ΑΣΒΑΣΙΛΕΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΑΡ. id est, *Imperium expositio capitum*, quæ sine adjunctis nullum sensum habent, forte aliquam epistolam Græcam repræsentat. Manuscripti duas & ipsi chartas, unam puram, & apertam demonstrant, B aliam involutam, quæ facile vel codicillos Præfecturæ scriniorum, aut aliqua ex supradictis referunt. Sed ut dilucidius hæc scrinia noscantur, de singulis sigillatim, ac primo de Memoriæ tamquam nobiliori tractabimus.

NOTITIA.

Magister Memoriæ.

C Adnotationes omnes dictat, & emittit, & precibus respondet.

Magister Epistolarum.

Legationes civitatum, consultationes, & preces tractat.

Magister Libellorum.

Cognitiones & preces tractat.

Magister Epistolarum Græcarum.

Eas Epistolas, quæ Græce solent emitti, aut ipse dictat, aut Latine dictas transfert in Græcum.

Officium autem de ipsis nemo habet, sed adjutores electos de Scriniis.

CAP. XCV.

DE MAGISTRO MEMORIÆ.

COMMENTARIUM.

MEMORIALIUM hanc originem Volaterranus lib. XXIX. *de Magistratibus Græcorum. C. de proximis sacrorum scriniorum*, tradit, quam & ego in vetusto codice Græco legi. *Eos*, ait, *olim militum, aut aliorum nomina scripsisse, qui in bello, aut alibi, aliquid laude dignum egissent, eorumque facta Principi suggessisse, ut pro meritis præmia acciperent, & inde a rerum gestarum memoria, quam conservabant, Memoriales appellatos*. Sed hoc in usu esse desiit, aliique horum loco sunt substituti, qui in primis laterculi minoris curam habuerunt, in quo Præfecturæ, Tribunatus, & Præpositurae castrorum, quæ erant in limitibus Imperii, continebantur, *l. 1. & 2. C. de offic. Quæstor.* Eaque in scrinio memoriæ vocato reponebantur, in quo præter laterculum in aliis quoque voluminibus plurium memoria conservabatur. Theodosius *in d. l. 1. C. de offic. Quæstor. Ex scrinio*, inquit, *memoriæ totius minoris laterculi dignitates mittantur*. Qui laterculum tractabant, *Laterculenses* sunt dicti, *l. comperimus, leg. ult. Cod. de proxim. sacr. scrin.* cæteris memoriæ Scriniis digniores, *d. leg. ult. Cod. de proxim. sacror. scrin.* Alii scrinio memoriæ præfecti *Memoriales* appellabantur, etsi quandoque etiam epistolarum, libellorum, & dispositionum Scriniarii, ut dixi, *Memoriales* sunt nuncupati, *leg. 2. Cod. de privil. eorum qui in sacr. palat. milit.* Zeno A. *in leg. ult. Cod. de diversf. rescript. Qui*, inquit, *illicite scribere ausi fuerint, cujuscumque scrinii memoriales, seu pragmaticarii, vel adjutores primicerii, amissione cinguli feriantur*. Omnes enim, quia suarum scripturarum memoriam conservabant, *Memoriales* sunt vocati, *dict. leg. 1. & 2. Cod. de offic. Quæstor.* sic Massurius Sabinus memorialium librum scripsit, in quo res memoria dignæ continebantur: Nostri interpretes *singularia* appellare maluerunt.

Prædictum laterculum ad curam & solicitudinem Quæstoris palatii pertinebat, cujus arbitratu præcedente Principis auctoritate, Præfecti & Tribuni limitaneorum militum, & Præpositi castrorum emittebantur, *dict. leg. 1. & 2.* Cum vero Magistri militum id sibi usurparent, Theodosius Junior, duabus epistolis, altera ad Sallustium Quæstorem, altera ad Helionem Comitem, & Magistrum officiorum, missis id prohibuit: in priore ita scribit *in dict. leg. 1. Cod. de offic. Quæstor. Totius minoris laterculi curam, scias ad tuæ sublimitatis solicitudinem pertinere, ita ut tuo arbitratu, e scrinio memoriæ totius minoris laterculi dignitates, hoc est, præfecturæ, omnes tribunatus, & præpositurae castrorum, juxta consuetudinem priscam clementiæ meæ auctoritate deinceps mittantur*. Hæc ille. Ducum vero & Comitum rei militaris dignitates, legionum, auxiliorum, & equitum nomina, sicut & Magistratum civilium sub primicerio Notariorum in majore laterculo tractabantur.

Præter curam laterculi minoris *Magister memoriæ*, inquit Notitia, *adnotationes omnes dictat, & emittit*. Adnotatio erat brevis scriptura continens quæ Principis nomine statuebantur, aut confirmabantur. Arcadius A. *in leg. 9. Cod. de palat. sacr. largit. Non aliter*, inquit, *quilibet in efficio sacrarum largitionum, vel privatarum rerum cingulum militiæ sibi sumendum existimet, nisi nostræ mansuetudinis adnotationem meruerit*: Hæc ille. Quod ergo Princeps verbo respondebat, Magister proximo breviter dictabat, & illi vel Memoriales adnotabant, & ab is quæ dictabantur excipiendis, *Exceptores* vocabantur, cæteris aliquanto digniores.

Hic Magister etiam *emittit*, inquit Notitia, interpretor duplomata ad currendum equis publicis nomine Principis, vel Magistri officiorum, *leg. in sacris. Cod. eod.* quem emittendi facultatem habuisse, supra est declaratum. *Precibus etiam respondebat*, subjicit Notitia, id est, dictabat responsa, quæ Princeps libellis supplicibus dabat. Zeno *in d. leg. ult. Cod. de diverf. rescript. Universa*, ait, *rescripta, sive in personam precantium, sive ad quemlibet judicem manaverint: quæ vel adnotatio vel quævis pragmatica sanctio nominentur: sub ea conditione proferre præcipimus, si preces veritate nitantur*. Theodosius *in leg. ult. §. memoriales Cod. de petitionib. bonorum sublat. Memoriales*, inquit, *qui excipienda hujusmodi rescripta vel implenda curaverint, bonorum proscriptione puniri decernimus*. Implebant autem, qui excepta rescripta latius extendebant. Hanc Subalpini *decretationem* vocabant, quæ primo breviter adnotata, cum latius extenditur, dicitur impleri, *d. leg. ult.*

In eodem memoriæ scrinio probatoriæ scribebantur, id est, scripturæ, seu breves a Principe subscripti, quibus probabat personas Agentium in rebus, & Palatinorum, qui Comitibus largitionum, & rerum privatarum obsequebantur, ut Leo A. declarat, *l. ult. §. & est Notitia. C. de diver. offic.* Loca etiam cursus publici a Memorialibus descripta fuisse existimo, quale est *Itinerarium*, quod sub *Antonini* nomine mansiones, seu oppida, aut vicos, in quibus equi cursus publici alebantur, recenset, quæ verisimile est in Memorialium scrinio conservata fuisse: unde evectiones a Principe vel Magistro officiorum, qui huic scrinio imperabat, indultæ prodibant. Quare non sine ratione ante Madrucii Notitiam id Itinerarium scriptum reperitur, & cum miro ordine cætera Imperii, & Principis scripta magna diligentia conservarentur, rem tanti momenti, & tanto studio comparatam, in Principis scriniis conservatam fuisse credendum est. Instrumentorum quoque bellicorum, ac liburnarum typos, & limitum extruendorum rationem, & alia hujusmodi post Notitiam descripta, iisdem commissa fuisse puto, apud quos perpetuo, & ad æternam memoriam tenebantur: quorum Scriniarii non immerito *Memoriales* sunt appellati. Hos Imperator Alexander apud se frequenter habebat. Lampridius in *Alexandro*: *Pomeridianis*, inquit, *horis subscriptioni, & lectioni epistolarum semper dedit operam, ita ut ab epistolis, a libellis, & a memoria semper assisterent, nonnunquam si stare per valetudinem non possent, sederent, relegentibus*

cuncta librariis, *& iis qui scrinium gerebant*, *ita ut Alexander sua manu adderet*, *si quid esset addendum*: *sed ex jus sententia qui disertior habebatur*: Hæc ille. In memoriæ scrinio erant LXII. Scriniarii, *l. hac parte*. *C. de prox. sacr. scrin.* ex quibus XII. erant adjutores Quæstoris palatii, *l. comperimus*. *C. eod.* Septem Antiquarii, videlicet quatuor Græci, & tres Latini, *d. l. hac parte*, qui libros conservabant, & vetustate corruptos describebant. Valentinianus *in l.* 2. *C. Th. de stud. liber. art. urb. Rom.* *Antiquarios*, ait, *ad bibliothecæ codices componendos*, *& pro vetustate reparandos*, *quatuor Græcos*, *& tres Latinos scribendi peritos legi jubemus*: & D. Greg. lib. I. *Dialog.* c. IV. cum ad monasterium venisset, antiquarios scribentes reperit, id est, librarios. A Græcis *Archeotæ* appellantur: Arcadius ICtus *in l. munerum* 18. *§. hi quoque ff. de mun. & hon.* *Hi quoque*, inquit, *qui custodes ædium*, *vel archeotæ*, *vel logographi*, *vel tabularii*, *muneribus personalibus adstringuntur*. Augustus uni servorum hoc munus demandabat, ut docet inscriptio supra sub scrinio Vestiarii recitata: & alia:

SVLPICIÆ THALVSSÆ ANTIOCHVS TI. CLAVDII CÆSARIS A BIBLIOTHECA LATINA APOLLINIS CONIVGI SVÆ BENEMERITÆ.

Item:

C. JVLIVS FELIX A BIBLIOTHECA GRÆCA PALAT.

Itaque in hoc scrinio erant adjutores Quæstoris XII. Laterculenses, Antiquarii VII. Reliqui Exceptores, & rescripta implentes. Digniores vero cæteris erant Laterculenses: ad hunc enim locum ex adjutoribus Quæstores transibant, *l. comperimus*, *& l. ult. C. de proxim. sacr. scrin.* & minoris Laterculi curam habebant: Nec aliis poterant scriniis se immiscere, *dict. l. hac parte*. *C. eod.* cingulo sicut & Magister utebantur, *d. l. ult. C. de divers. rescript.* stipendiumque a Principe Kal. Jan. percipiebant, cum ejus res curarent, *l.* 14. *& leg. pen. C. de prox. sacr. scrin. l. laudabilem. C. de advoc. divers. jud.* Officium Magister memoriæ non habet, sed adjutores ex scriniis accipit. Magistrum sequebatur Adjutor *Proximus* dictus quod illum prope accederet, eratque loco Secundocerii. Hunc *Melloproximus* pro Tertiocerio sequebatur, *l. pro biennio*. *C. de prox. sacr. scrin.*

CAP. XCVI.

DE MAGISTRIS EPISTOLARUM.

AUGUSTO imperante nondum Magistri epistolarum inventi fuisse videntur; siquidem suas ipse epistolas scribebat, aut dictabat, quas postea M. Agrippæ, aut Mœcenati emendandas, vel eorum arbitrio mutandas tradebat. Dion lib. LI. *Agrippæ*, inquit, *& Mœcenati tantam potestatem detulit Cæsar in rebus omnibus*, *ut litteras quascumque ad Senatum*, *vel alios mitteret*, *ipsi prius legere possent*, *& in eis*, *quæ vellent*, *immutare*: *cujus rei gratia annulum ab eo acceperant*, *quo litteras obsignarent*: *Duplex enim signum*, *quo tum maxime utebatur*, *fieri jusserat*, *quorum in utroque simili sphinx impressa erat*. *Postea vero sui imagine signavit*, *qua omnia deinceps imprimebat*. *Eaque reliqui post eum Imperatores præter Galbam*, *sunt usi*. *Nam is signo a majoribus suis accepto imprimebat*, *nempe cane ex prora navis cadente*. Hæc ille. Idem Tranquillus in *Augusto* cap. L. *In diplomatibus*, ait, *libellisque & epistolis signandis*, *initio sphinge usus est*, *mox imagine Magni Alexandri*: *novissime sua*, *Dioscoridis manu sculpta*, *qua signare insecuti quoque Principes perseverarunt*. *Ad epistolas omnes horarum quoque momenta*, *nec diei modo*, *sed & noctis*, *quibus datæ signarentur*, *addebat*. Hactenus Tranquillus. Proximi Augusto successores, & ipsi epistolas per se habebant, aut dictabant. Philo enim in *Legatione ad Cajum* de eo loquens: *Tum brevi*, inquit, *mora interjecta cuidam ab epistolis dictat responsum ad Petronium*. Idem de Domitiano Tranquillus in *eod.* cap. XIII. *Pari*, ait, *arrogantia*, *cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam*, *sic cœpit*: Dominus & Deus noster sic fieri jubet. Non multo post inventus est Magister epistolarum, quem, ut infra dicetur, Nero habuit, & penes sequentes Principes perseveravit. Nam Hadrianus Suetonium Tranquillum XII. Cæsarum historiæ scriptorem nobilissimum, Magistrum epistolarum habuit, Spartianus in *Had.* & alii Imperatores postea iisdem usi sunt magistris. Hi accepto a Principe rerum argumento, aliis scribentibus dictabant, Zeno A. *in l. ult. C. si cont. jus vel util. publ.* *Spectabiles*, inquit, *Magistri scriniorum*, *qui sine præfata adjectione qualecumque divinum rescriptum dictaverint*, *reprehensionem subibunt*. Hæc ille. Epistolares primo minus nobiles fuisse videntur, siquidem auctor est Spartianus Hadrianum primum ab epistolis & libellis equites Rom. habuisse. Arcana vero Principes nulli committentes, manu propria scribebant, ut Capitolinus Commodum erga Clodium Albinum, quem successorem sibi designabat, egisse memorat in *Cl. Albino* sub init. his verbis: *Imp. Commodus Clodio Albino*: *Alias ad te publice de successore atque honore tuo misi*, *sed hanc familiarem & domesticam omnem*, *ut vides*, *manu mea scriptam epistolam dirigo*, *qua tibi do facultatem*, *ut si necessitas fuerit*, *ad milites prodeas*, *& tibi Cæsaris nomen assumas*. Hactenus Capitolinus. Cæteris vero epistolis cum alii Principes subscriberent, Commodus sæpe hoc omisit. Lampridius in *Commodo*, de eo loquens: *In subscribendo*, inquit, *tardus ac negligens*, *ita ut libellis una forma multis subscriberet*; *in epistolis autem plurimis*, Vale *tantum scriberet*. *Alexander sua manu addebat*, *si quid addendum esset*, inquit in *Alex.* idem Lamprid. *sed ex ejus sententia*, *qui disertior habebatur*.

Hic Magister *Legationes civitatum*, *consultationes*, *& preces tractat*, ait Notitia. Legationibus enim Regum aut civitatum intererat, ut postulata intelligeret & responsa scriberet. Prius tamen in auditorio Præfecti Prætorio desideria Legatorum nulla facta determinatione examinabantur, postea in Principis consistorio ab Epistolaribus recitabantur, qui demum ex sententia Principis responsum acceptum scribebant, *l. quotiescumque*. 10. *Cod. Theo. eo.* Præsidibus quoque de facti specie dubia consulentibus ex Principis sententia rescribebat: hæc *consultatio* vocabatur, Ulpianus *in leg.* 1. *§.* 1. *de Appellat.* *Si præses*, inquit, *provinciæ consuluerit*, *& ad consultationem ejus est rescriptum*, *appellandi jus superest*, *l. antep. pen. & ult. C. de appel. & consult. l.* 2. *C de legib.* Preclarum consultationis & rescripti Principis exemplum extat in libro de collatione legum Romanarum, cum Moysis legibus, ex quo Ulpiani locus illustratur, *in l.* 4. §. 1. *de sicar.* *Verba*, inquit, *consultationis & rescripti*, *ita se habent*. *Inter Clodium optime Imperator*, *& Euaristum cognovi*, *quod Clodius Lupi filius in convivio*, *dum sago jactatur culpa*, *manu Marii Euaristi*, *ita male acceptus fuerit*, *ut post diem quintum moreretur*:

A *atque apparebat nullam inimicitiam cum Euaristo fuisse, & cupiditatis culpam coercendam esse credidi, ut cæteri ejusdem ætatis juvenes emendarentur. Ideoque Mario Euaristo Urbe, Italia, provincia Bætica in quinquennium interdixi. Decrevi & impendii causa duo millia patri ejus persolveret Euaristus, quod manifesta ejus fuerat paupertas. Velis rescribere.* Verba rescripti: *Pœnam Marii Euaristi recte Egn. Taurine moderatus es ad modum culpæ. Refert enim & in majoribus delictis consulto aliquid admittatur, an casu, & sane in omnibus criminibus distinctio hæc pœnarum, aut justitiam provocare debet, aut temperamentum admittere.* Ex his verbis alius Ulpiani locus §. *ult. d. l. 5. de pœnis.* hinc desumptus est, emendandus. Ubi dum legitur *pœnam aut justam eligere debet*, substituendum est, *aut justitiam provocare debet, aut temperamentum admittere.*

B Lascivia vero sago jactandi antiquitus erat in usu, & hodie aliquando exercetur. Tranquillus in *Othone* cap. II. *Ferebatur*, inquit, *& vagari noctibus solus, atque invalidum quemquam obviorum, vel potulentum corripere, ac distento sago impositum in sublime jactare.* Martialis lib. I. epigr. IV.

Ibis ab excusso missus in astra sago.

C Consultatio etiam erat, cum in consistorio cum Proceribus causas Princeps examinabat, aut alias statuebat. Theodosius *in d. l. 2. C. eod. de legib. Quæ ex consultatione*, inquit, *procerum statuimus, non semper jura sint generalia.* eadem *consulta* vocantur, *l. consulta. C. de testa. l. ne quis. C. de Offic. rector. provinc.*

Ubi ab illustri persona ad Principem provocabatur, Epistolares acta scribebant, vel si Spectabilis judicis sententia appellatione suspensa fuisset, quam P. P. cum Quæstore cognoscebat, *l. in offerendis & l. seq. C. de appell. Novel.* 20. Theodosius A. *in l. præcipimus. C. eod. tit. In his*, ait, *judiciis, quæ consultationum introduximus loco, vel Apostolos, vel ea quæ apud eum gesta sunt, ad cujus sententiam*

D *dicitur appellatum, suscipere ab appellatoribus, & cognitiones inducere apud viros Illustres prædictos judices, & ea quæ geruntur, excipere, scribere, scriptaque litigatoribus edere nostros Epistolares præcipimus.* Idem significat Justinianus *in d. Nov. 20. sive Auth. de administr. offic. in sacr. appella. in princip. Qui*, inquit, *ex sacro quidem epistolarum scrinio, sunt spectabilium Judicum, vindicabunt sibi appellationis ministerium.* Hanc ob causam, & cum a Ducibus appellabatur, acta scribebant, *l. pen. C. de appellat.* ob id *pragmaticarii* a monumentis, quæ scribebant, sunt appellati, *l. ult. C. de diversf. rescript. l. 5. C. qui milita poss.* & hæ sunt consultatio-

E nes, quas ab Epistolaribus tractari Notitia indicat. Precibus etiam civitatum hic Magister respondebat, privatorum vero petitionibus libellorum Magister. Tribunatus quoque legionum per epistolam dari solitos expediebat. Vegetius lib. II. cap. VII. *Tribunus*, inquit, *major per epistolam sacram Imperatoris judicio destinatur.* Officiorum præterea Illustrium & Spectabilium Magistratuum codicillos scribebat. Leo A. *l. ultim. §. penult. C. de divers. offic. Scrinii*, ait, *sacrarum epistolarum Notitia sic: in officiis virorum Illustrium Præfectorum*

F *Prætoriis Orientis & Illyrici, & urbi, officii Proconsulis Asiæ, & Africæ, Comitis Orientis, Præfecti Augustalis, Comitis divinarum domorum, Vicariorum Thraciæ, Ponti, & Asiæ, & Macedoniæ, & Thesaurensium classis:* Hactenus Leo. Classem vero hic, non navium puto appellat, sed eorum multitudinem, qui Comitibus thesaurorum inserviebant, quos *Thesaurenses* Valentinianus A. appellat *in l. 2. C. de palat. sacr. largit. Nullus*, inquit, *Thesaurensis, vel officialis Comitis thesaurorum, semel deprehensus eversor repetat militiam.* Hi in hoc scrinio probabantur. Theodosius ad Achatium Comitem largitionum *in l. ult. C. Theod. de divers. offic. Comitum*, inquit, *thesaurorum diœceseon provectionis, & ipsos Thesaurenses vetus observatio principali dexteræ reservavit, nec aliter voluit eos in committendis publicis necessitatibus habere progressum, nisi militiam ex emissa a sacris scriniis probatoria condonasset:* Hæc ille. Intelligit autem scrinium epistolarum; itaque ex tot officiorum codicillis, quos scribebant, non modicum lucrum faciebant. Denique omnes Principis epistolas hic Magister expediebat, earumque exemplum in suo scrinio reponebat. Hunc Proximus loco Secundocerii, deinde Melloproximus Tertiocerii loco, sicut & ipse Magistrum memoriæ sequebatur. Triginta quatuor in hoc scrinio militabant, *l. hac parte. Cod. de prox. sacr. scrin.* quorum septem Quæstori adjutoris titulo inserviebant, inde ad Laterculensis gradum, in scrinio memoriæ transeuntes locum adjutoris vendebant. Justinianus *in l. comperimus. & l. ult. C. de proxi. sacr. scrin. Devotis*, inquit, *viris adjutoribus, desistentibus ab eodem officio non prohibendis, cum vel ad Laterculensis gradum in scrinio sacræ memoriæ provecti fuerint, vel secundum locum obtinuerint, in duobus aliis scriniis, id est, sacrarum epistolarum, sacrorumque libellorum & cognitionum, post quem proximi creabuntur, alios pro se, quos elegerint, surrogandos adjutores petere: qui posteriores erunt cæteris.* His verbis constat secundum locum in scriniis appellari, qui erat Melloproximi, & primum Proximi post Magistrum; adjutoresque ad eos gradus post Laterculensis officium, tamquam digniores ascendisse. Non omitto usum epistolarum fuisse, ut prius scriberetur nomen eorum, ad quos litteræ destinabantur, nisi major minori scripsisset: Unde Præsides suum nomen inferioribus præmittebant, quemadmodum D. Ambros. memorat *in* II. *Epist. ad Corinth.* in princ.

Alium ponit Notitia Magistrum epistolarum Græcarum, qui epistolas Græce scribebat, aut Latine dictatas in Græcum vertebat, cum Græcis essent edendæ. Hic Nerone imperante institutus erat. Josephus enim scribit lib. *Antiq.* XX. cap. XIV. Beryllum, qui Neronis pædagogus fuerat, scribendis ejus Græcis epistolis præfectum. Eunapius scribit Nymphidianum Smyrnæum Philosophum Maximi & Claudiani Sophistarum germanum a Juliano Apostata dictandis epistolis, quæ Græca lingua contexendæ essent, præfectum fuisse.

Officium neque hic Magister habebat, sed ex scriniis adjutores accipiebat. Epistolares cingulo ornabantur, ut alii Scriniarii, *l. ult. C. de divers. rescr.* Theodori epistolarum Memorialis se hoc epigramma invenisse Cujacius refert, *in l. 13. Cod. de prox. sacr. scrin.* FLAVIVS THEODORVS V. D. MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM ET ADIVTOR V. M. QVÆSTORIS SACRI PALATII SCRIPSI MANU MEA IN VRBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA. III. KAL. JVNII MAVORTIO V. C. COS. JVSTINO ET JVSTINIANO IMP. Notæ illæ V. D. significant *Vir devotus*, ut sæpe appellatur in Jure *in leg. comperimus. C. de prox. sacr. scrin. Nov. 20. in fi. l. ult. C. ubi Senat. vel clariss.* & V. M. *Viri Magnifici.*

CAP. XCVII.

DE MAGISTRO LIBELLORUM.

LIBELLUS hic pro ſcriptura preces Principi oblatas continente accipitur, *ut in titul. C. quan.libel. Princip.dat.* cum enim non omnes poſſent Principem alloqui, aut tempus ſingula explicandi non haberent, expediens viſum fuit ſcripto, ſeu libello deſideria cujuſque exponere: ita enim ſupplicum preces vocabant. Gordianus *in l. 2. C. de error. advoc. Errores*, inquit, *eorum, qui deſideria, id eſt, preces ſcribunt, veritati præjudicium afferre non poſſunt*; ita ſæpe accipitur *in l. 2. C. de fid. inſtrum. & jud. baſt. fiſcal. l. 3. C. de poſtul. in l. ſanum. C. de tranſact. l. 1. C. de ſuff. in l. 4. §. ingreſſus ff. de eff. proconſ. & alibi.* Opilius Macrinius libellis reſcripta facta damnabat, cum nunquam id Trajanus feciſſet, Capitolinus in *Opilio Macrinio*; *Statuerat*, inquit, *omnia reſcripta veterum Principum tollere, ut jure, non reſcriptis ageretur: Nefas eſſe dicens leges videri Commodi & Caracalli, & hominum imperitorum voluntates, cum Trajanus nunquam libellis reſponderit, ne ad alias cauſas facta præferrentur, quæ ad gratiam compoſita viderentur.* Hæc Capitolinus. Unde diverſa Trajani reſcripta, *l. 1. de interdi. & releg. l. 1. §. D. Trajanus, de quæſt. d. l. 1. §. ſervum. l. 5. de pœn. l. cum vero. §. ſubventum. ff. de fideicom. liberta.* ad magiſtratus non libellos edita ſunt cenſenda. Libellus dictus eſt, quod cum aliæ chartæ olim convolverentur, hic in formam libelli plicabatur: Tranquillus in *C. Cæſare* cap. LVI. *Epiſtolæ*, inquit, *ejus ad Senatum extant, quas primus videtur ad paginas, & formam memorialis libelli convertiſſe, cum antea Conſules & Duces non niſi transverſa charta mitterent ſcriptas.* Hactenus Tranquillus; ut libelli Principi darentur, a Cæſare initium habuit, in quo ita idem Tranq. ſcribit: *Libellum*, inquit, *inſidiarum indicem ab obvio quodam porrectum, libellis cæteris, quos ſiniſtra manu tenebat, quaſi mox lecturus commiſcuit.* Hæc ille. eos ipſe & Auguſtus per ſe expediebat, & ſignabat, quemadmodum de epiſtolis eſt dictum. Tranquillus in *Auguſto* cap. L. *In duplomatibus*, inquit, *libelliſque & epiſtolis ſignandis initio ſphinge uſus, mox imagine magni Alexandri, noviſſime ſua, qua ſignare inſequentes quoque Principes perſeverantur.* Hactenus Tranquillus. Poſteriores Imperatores ut ſe hoc onere ſublevarent, Magiſtros libellorum invenerunt, quemadmodum & epiſtolarum, quod ſub Nerone factum diximus. Diu tamen Principes ipſi libellis ſubſcripſerunt. Lampridius in *Commodo*: *Commodus in ſubſcribendo tardus ac negligens, ita ut libellis una forma multis ſubſcriberet.* Hæc ille. Sed cum hoc opus Principes faſtidire cœpiſſent, hic Magiſter plures Scriniarios habuit, qui reſponſa a Principe accepta ſcribebant. Sub tempus Notitiæ XXXIV. erant ſub hoc Magiſtro *Libellenſes* vocati, *l. hac parte. C. de proxim. ſacr. ſcrin.* qui libellos ſuplices privatorum non civitatum accipiebant, Magiſter eos Principi oblatos legebat, & ipſe adnotabat, *l. ult. C. de diverſ. reſcr.* aut Libellenſibus reſponſa dictabat, *dict. l. ultim. Cognitiones*, inquit Notitia, *& preces hic Magiſter tractat.* Cognitio eſt cauſæ diſcuſſio, & examinatio, cum litigantes audiuntur. Ulpianus *in l. ſolent, in princ. ff. de offic. Proconſul. Solent*, ait, *Proconſules cuſtodiarum cognitionem mandare legatis, ſc. ut præauditas cuſtodias ad ſe remittant.* Cum ergo ad Principem ab ejus delegato appellabatur, cauſam cognoſcebat pro Principe Quæſtor & Præfectus Pr. qui erat in Comitatu: cognitionem vero hic Magiſter tractabat, & acta Libellenſes ſcribebant: Theodoſius A. *in l. præcipimus. §. huic. C. de appell. Si privato*, inquit, *non illuſtri uni pluribuſve, ut aſſolet, noſtra ſerenitas adita delegaverit cauſam, & ejus definitio fuerit appellatione ſuſpenſa, vir quidem magnificus Præfectus Prætorio, qui in noſtro eſt Comitatu, cum viro illuſtri Quæſtore temporali judicet die. Noſtri vero Libellenſes quæ apud arbitros, id eſt, delegatos geſta ſunt, ſuſcipiant, cognitiones inducant, & ea quæ geruntur, excipiant, ſcribant, ſcriptaque litigatoribus edant: qui etiam apud arbitros (licet illuſtres ſint) ex delegatione noſtra cognoſcentes excipiunt, ſi in ſacratiſſimo noſtri numinis Comitatu cauſæ dicantur.* His verbis declaratur Notitia, dum ait, *hunc Magiſtrum cognitiones tractare*; acta enim cauſarum, cum a Principis delegato appellabatur, cognoſcentibus P. P. & Quæſtore, hi a libellis ſcribebant. Et ideo hic Magiſter etiam *cognitionum* vocatur, ita Cratinum Juſtinianus appellat *in l. 2. §. qua omnia. C. de vet. jur. enucl.* in Græca Conſtitutione, quem etiam *Antigrapharium* nominat, quoniam reſcripta notat, qui *Regerendarius* ſæpe a Notitia nuncupatur. Unde Julius Paulus dum eſſet a libellis Principi, ſex libros Imperialium ſententiarum cognitionibus prolatarum, ſive decretorum compoſuit, *ut in inſcriptione, l. ult. de jur. patron.* ubi vero ſententiæ Spectabilium judicum appellatione ſuſpendebantur, tum Epiſtolares acta conficiebant. Id & Juſtinianus comprobat *in d. Nov. 20. in fin. Super illis*, ait, *litibus, quas non Spectabiles judices judicant, ſed advocati ſolum: referatur negotium, tam ad P.P. quam ad glorioſiſſimum Quæſtorem devotiſſimis Libellenſibus miniſtrantibus eis, id eſt, acta ſcribentibus.* Ubi quoque de viro Illuſtri Princeps judicabat, acta iidem Libellenſes ſcribebant. Zeno A. *in l. ult. C. ubi Senatores, vel clariſſ. Quoties*, inquit, *viro Illuſtri crimen ingeritur, nullius alterius judicis, niſi noſtræ pietatis hujuſmodi volumus eſſe cognitionem, viris devotiſſimis ſacri noſtri ſcrinii Libellenſibus ſolemnia implentibus audiantur.* Cauſarum quoque in urbe a Principe delegatarum acta notabant, & ideo hoc ſcrinium *libellorum*, & *cognitionum* a Juſtiniano appellatur *in l. ult. C. de prox. ſacr. ſcrin.* Codicillos etiam officiorum, Magiſtrorum militum, Comitum & Ducum limitum, & plurimum Palatinorum, ſeu probatorias edebant. Leo A. *in l. ult. §. ult. C. de diver. offic.* explicans ex quibus ſcriniis officiorum accipiendæ ſint probatoriæ, ait: *Item Notitia ſcrinii ſacrorum libellorum ſic ſe habet: officii virorum magiſtrorum militum utriuſque Præfecti Orientis & Illyrici, invitatorum, admiſſionalium, memoralium, omniumque pædagogorum, cellariorum, menſorum, lampadariorum eorum qui in ſacris ſcriniis deputati ſunt, decanorum partis Auguſti, & curſorum partis Auguſtæ, officii virorum ſpectabilium, Ducum Palæſtinæ & Meſopotamiæ, nobilis Comitis Phœniceſeos, Corſenæ, Syriæ, & Auguſtæ Euphratenſis, Arabiæ, & Thebaidis, Libyæ, Pentapoleos, utriuſque Armeniæ, utriuſque Ponti, Scythiæ, Myſiæ primæ. Secundæ Daciæ, Pannoniæ, officii virorum ſpectabilium Comitis Ægypti, Pamphyliæ Iſauriæ, Lycaoniæ, & Piſidiæ.* Id etiam clarius explicat Juſtinianus, *§. 1. Novell. 24.* loquens enim de Prætorе Lycaoniæ ait: *Utramque cohortem in unam contrabimus conſtituendam ex probatoriis, more ſolito ex ſacro libellorum ſcrinio, ex quo antea duciani apparitores eas accipiebant.* Probatoriæ codicilli vocabantur, quibus perſonæ cohortalium primum ab ipſo Principe, deinde a Magiſtro literis ſubſcribente probabantur, *l. pen. & ult. C. de diverſ. offic. l. 2. C. de cohort. Princip.* quare plurimum Libellenſes ex tot officiorum ſcripturis lucrabantur. Ex

triginta quatuor viris hujus scrinii VII. adjutores Quæstor eligebat, quot & ex scrinio epistolarum, *d. l. comperimus. C. de prox. sacr. scrinior.* Inde ad secundum locum scrinii aspirabant, id est, ad Melloproximum, mox ad Proximum, *d. l. comperimus. C. eod. tit.* Magistri libellorum erant plerumque Jureconsulti, qui postmodum Præfecti Prætorio fiebant. Nam & Papinianus libellos egisse dicitur, antequam ad Præfecturam perveniret, *l. rescriptum, in princ. ff. de distract. pign.* & Aurelius Arcadius Charisius se Magistrum libellorum appellat *in l. 1. ff. de offic. P. P.* Carini puto & Numeriani, ad quem ipsi scribunt, *l. 4. C. de calumniat.* Paulus quoque & Ulpianus hoc officio functi fuere. Spartianus in *Pescennio*: *Intimavit*, inquit, *etiam ut assessores, in quibus provinciis assedissent, in his administrarent: quod postea Severus, & multi deinceps tenuerunt, ut probant Pauli & Ulpiani præfecturæ, qui Papiano in consilio fuerunt, ac postea cum unus ad memoriam, alter ad libellos paruissent, statim Præfecti facti sunt.* Hæc ille. Imperante Justiniano Constantinus fuit Magister scrinii libellorum, sacrarumque cognitionum, *§. 1. in 1. const. C. §. ad istum in 2. constit. eod.* qui fuerat advocatus in foro P. P. *§. 2. C. de emendat. C. Justin.* Is est Constantinus qui Pandectarum compilator, & Magister largitionum fuit, *l. 2. §. quæ omnia. C. de veter. jur. enucleando.*

Libellenses cingulo honestabantur, quemadmodum & cæteri Scriniarii, *l. ult. C. de divers. rescr.* & a Magistro officiorum judicabantur, *l. 1. in sacris C. de prox. sacr. scrin.*

Neque hic Magister officium habebat, sed adjutores ex scriniis accipiebat, qui negocia ad libellos spectantia expediebant. Formam libelli supplicis inventam Romæ apud Albertinos ponit Rutilius in *Celso*, quæ est sequens.

Velius Fidus Jubentio Celso collegæ suo salutem: Arrii Alphii, Arriæ Fadillæ Domini N. Imperatoris Antonini Augusti matris liberti, libellum tibi misi cogniti mibi ex longo tempore primæ juventutis, etiam miratus cum ab ædibus essem quod eo loci se contulisset, a quo didici causa se requietionis, sed & religionis magnopere a Domino N. Imperatore impetrasse, ita ne qua mora videatur, ei per nos fieri libellum subscriptum per eundem publicum, mibi sine mora remittas. Opto te salvum, & felicem esse.

EXEMPLUM LIBELLI DATI.

Cum ante hos dies conjugem, & filium amiserim, & pressus necessitate corpora eorum fictili sarcophago commendaverim, donec quietis locus, quem emeram, ædificaretur, via Flaminia inter miliar. II. & III. euntibus ab urbe parte læva custodia monumenti Fla. Thumeles Amesolæ M. Sini Orgili, rogo Domine permittas mibi in eodem loco in marmoreo sarcophago, quem mibi modo comparavi, ea corpora colligere, ut quando & ego esse desier, pariter cum eis ponar. Decretum fieri placet. Jubentius Celsus promagister subscripsi, III. Non Novemb. Antio Pollione, & Opiniano Coss. ordinariis, Severo, & Sabiniano Coss. Fuit is annus salutis CLVI. Antonino Pio imperante.

CAP. XCVIII.

DE COMITE DISPOSITIONUM.

SCRINIUM Dispositionum Notitia prætermittit, sed in pluribus Juribus ejus mentio fit, ut *in l. 1. 3. 4. & l. proximos. C. de sacr. scrin. in l. ult. C. de decurionib.* Unde forte Notitiæ tempore ejus vices Magister epistolarum implebat, per quem plura Princeps disponebat, inde *Magister dispositionum* est appellatus. Inter se vero differebant, cum hoc scrinium, nec Magistros, nec Proximos haberet, sed pro his Comitem, *d. l. proximos.* Qui scrinium dispositionum tractabant, *Referendarii* vocabantur. Hi supplicum desideria, aut judicum consultationes Principi insinuabant, & responsa data consulentibus mittebant, quæ etiam *mandata* dicebantur. Legitur enim apud Theodosium *in l. 2. C. de offic. ejus qui vic. alter. jud. vel præ.* Mandata Imp. Theod. & Valent. A. A. missa Antiocho cæterisque Præfectis Prætorio per Referendarium Procopius refert in ἀνεκδότοις: *Referendarii*, inquit, *erant, qui preces supplicum referebant Principi.* Hi antea pauci erant, postmodum a Justiniano usque ad numerum XVIII. excrescere permissi, demum ad octo sunt redacti, *Novell. 10. seu Authen. de Referendariis. Nos*, inquit, *ut multis opitularemur, per Referendarios singulorum petitiones discentes plures fecimus, quam antea esse consueverant, qui multos nobis introducentes supplicantes, multis etiam petitionibus sunt usi.* Et postquam VIII. esse statuit, sub finem addit: *Referendarios in petitionibus indigentium, & Principis in eos auxilium, vitam suam impendere.* Hæc Principis responsa, quæ super litibus emanabant, *dispositiones* vocabantur. Justinianus *Novell. 113. in princ. seu Auth. in med. lit. non fier. sacr. formas. Aliqui judicum*, ait, *dicunt, quod dispositiones spectabilium nostrorum referendariorum insinuatæ eis sunt, tanquam disponentes, quemadmodum oporteat negotium examinari aut judicari. & propterea sancimus, ut dum lis examinatur, nullam dispositionum spectabilium referendariorum disponentem quomodo oportet inceptum examinare negotium valere.* Et idem infra sæpius repetit, ex quibus quid sit dispositio, & Referendariorum officiorum satis apparet. Sed id clarius etiam *Novell. 124. seu Authent. ut litigantes jur. in exord. lit.* ex eodem liquet: *Spectabiles*, inquit, *referendarii nostras jussiones faciant manifestas, & in causis quas docent, seu referunt ad nostram tranquillitatem, neque ipsi, neque adjutores eorum quemquam teneant, neque sub fidejussoribus constituant, vel pacisci cogant, aut causis se immisceant, sed solas nostras jussiones aut scripto, aut verbo prolatas, judicibus insinuent.* Idem Procopius probat *de bello Persico* lib. II. *Theodorus*, ait, *responsionibus Imperatoriis præerat, continuo eidem supplicantium preces nuncians. Referendarium Latini hoc munus appellant*: Hæc ille. Expositio vero quam Principi faciebant Referendarii, *relatio* appellabatur, *l. 2. & 3. C. de legib.* Hæc jussa quæ pro lege servari Princeps volebat, Quæstor in provinciis publicari jubebat, *dict. l. 3.* Referendariis ergo Præfectus erat Comes, qui adjutores habebat, *d. Novell. 124. §. antepon.* omnesque tenebantur sicut & alii Scriniarii viginti annis militare, *l. 3. C. de prox. sacr. scrin.* Completo vero militiæ tempore Referendarii Consulari honore decorabantur, *Novell. 113. & 124.* Comes consistorianus fiebat *l. proximos, C. de prox. sacr. scrin.* Erat autem consistorium sessio virorum, inter quos, Princeps legatos causasque audiebat, & definiebat, sedens inter eos, qui appellabantur Comites consistoriales, *l. ult. C. de comit. consistor.* Referendarii spectabiles dicebantur, *l. 2. C. eod. tit.* Hæc quoad Palatinos sufficiant. Nunc ad civiles provinciarum magistratus est veniendum, qui magnam hujus operis partem continebunt.

CAP. XCIX.

DE MAGISTRATIBUS

Provinciarum.

PRÆTER Palatinos supra explicatos erant & aliquot provinciarum Magistratus spectabiles, ut Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis, & Vicarii, qui plures sub se Consulares, Correctores, Præsidesque habebant: Ideo prius de eorum origine, auctoritate, ac differentiis, aliqua sunt præmittenda: Demum secundum Notitiæ ordinem singulos suo loco provinciarum Rectores, explicabimus. Hæc quoque est pars breviarii, quam sub nomine provinciarum, & regnorum ab Augusto scriptam fuisse Tacitus scribit in I. *Annalium*, quæ nunc est altius repetenda. Cum extra Italiam arma proferre, & provincias subigere Romani cœperunt, primum Sardiniam Corsicamque & Siciliam, deinde Hispaniam, & Galliam Narbonensem in suam potestatem redegerunt, in quas totidem Prætores, quot provinciæ in ditionem venerant, miserunt. Victis itaque duabus Hispaniis, quatuor circa annum DXX. ab Urbe cond. ad regendas provincias Prætores exierunt, *l. 2. §. capta deinde Sardinia. ff. de orig. jur.* & in 2. *epitome* L. Florus. Livius in II. *de bello Macedon. Biduo post*, inquit, *Prætorum comitia habita, Prætores illo anno primum sex crescentibus jam provinciis, & latius patescente Imperio creati sunt*. provincias autem sorte inter se dividebant Idem in III. *de bello Maced. Prætores provincias sortiti C. Fabricius Luscinus Urbanam, C. Atinius Labeo peregrinam, C. Manlius Volso Siciliam, Appius Clau. Nero Hispaniam citeriorem, M. Portius Lecca Pisas. P. Manlius in Hispaniam citeriorem adjutor consuli datur*. Prima Sardinia inter primum & secundum bellum Punicum, ductu Titii Manlii Cos. Ro. Imperii jugum accepit. Appius Claudius Cos. primus in Siciliam exercitum trajecit, quam post annos LII. captis Syracusis M. Levinus Cos. provinciam fecit. Cujus vero Flaminius Prætor primus rexit, ut Cicero, Livius & Paterculus scribunt. Hispaniam primi omnium Gn. & Publ. Scipiones initio belli secundi Punici, cum exercitu sunt ingressi, inde varie possessa, & sæpe amissa, tandem universa ductu Augusti facta est stipendiaria. Cum vero Prætores tantum provincias regerent, capta Africa, & propagato latius Imperio, placuit, ut qui priore anno Coss. fuissent, sequenti Proconsules provincias administrarent, *de offic. Proconsulis* Fenestella & alii: illam autem P. Scipio Æmilianus diruta Carthagine in formam provinciæ redegit. Macedoniam Paulus Æmilius, Lucius Mummius Achajam, Fulvius Nobilior Ætoliam, Asiam L. Scipio, Africam frater Antiocho eripuit, sed beneficio senatus populique Romani a Regibus possessam, M. Perpenna, capto Aristonico tributariam fecit, Cyprum Cato vita Rege defuncto: Cretam Metellus: Syriam, Pontumque cum adjacentibus provinciis Gn. Pompejus: Gallias magna cum clade Romanorum sæpius afflictas, & missas C. Cæsar recepit. Idem Numantiam perdomuit, Volso Manlius Gallogræciam: Bithynia testamento Nicomedis Romanis relicta est hæreditaria. Ægyptum Augustus stipendiariam fecit, in ærarium quantum pater ejus ex Gallia reditus habebat conferens. Eam provinciam tempore Ptolemæi Auletæ decem millia, & quingenta talenta pro tributo solvisse, Strabo lib. XII. refert: quæ summa efficit, septies centena, & quingentena millia aureorum, seu septem milliones cum dimidio: Sed duplum hu-

A jus summæ Romani auxerunt: Nec mirum cum Alexandriam orbis emporium fuisse Plinius dicat. Omnes enim Indiæ, marisque rubri gemmæ, purpura ac byssus, aliæque opes eo deferebantur. Tiberius vero Cæsar Illyriis, Dalmatisque subactis, Vindelicos, Noricos, Pannoniam, ut Cordiscos, denique & Cappadociam, novas Imperio provincias adjecit, ut Tranquillus & Paterculus in II. *histor. Rom.* referunt. Claudius Cæsar Britannos, & Orchadas insulas subegit, ut Tacitus & Tranquillus memorant. Pontus Polemoniacus Rege Polemone concedente, & Alpes Cotiæ, Cotio Rege defuncto, a Nerone Rom. Imperii provinciæ sunt B factæ, ut Eutropius & alii scribunt. Judæa antea a Pompejo domita, primo Herodi, deinde Archelao, Philippo, & alteri Herodi est concessa, & illis extinctis provincia facta, sed eam rebellantem cum Lycia, Rhodo, Byzantio, & Samo, quæ liberæ fuerant, præterea Thraciam, & Ciliciam Comagenem Vespasianus Imperio Romano adjecit, Dion, Eutropius, & alii. Daciam, Taiphalos, Vectabulos, Tergivintos, Armeniam, Mesopotamiam, Trajanus subegit: Arabum & Azabernorum regionem Pertinax: Nonnullæ minores regiones a posterioribus Principibus domitæ, postea amissæ fuerunt. Hæ a Proconsulibus, Præ- C toribus, quæstoribusque sunt administratæ, donec Augustus rerum potitus, Reipu. formam mutavit: Provinciis enim inter se, & pop. Rom. divisis, illi pacatas regendas concessit: Suspectas vero, & hostibus confines sibi retinuit, veritus, ne si earum administrationem populo tradidisset, arma in se quandoque converterent. Illorum igitur Magistratus etiamsi Consules non fuissent, quod eorum loco imperarent, Proconsules appellavit; qui ex Senatoribus etiam non consularibus sorte lecti, anno tantum in Imperio manebant, & sex fascibus, consularibusque insignibus pomerio ur- D bis egressi, donec reversi fuissent, utebantur, sed nullum in milites jus habentes, nec ensem, nec chlamydem gestabant. Quos vero ipse in provincias a se retentas misisset, *Legatos* vocavit, etiamsi consulares viri essent, & Proprætores, quod Prætoris officio fungerentur. Sed hi postmodum Præsides, & omnes Legati Cæsaris sunt appellati, *leg. pen. ff. de offic. Præsid. Quinque fasces*, inquit Dion lib. LIII. *præmittebant, unumque tantum secum assessorem ducebant, militibusque imperantes, & ense accincti, chlamydem induebant, & quantum Cæsari placuisset in magistratu manebant*. Italiæ vero Præsidibus, qui militibus imperabant, ideo prætoris E nomen imposuit, quia veteres exercitus Imperatores, Prætores nominabant, Asconius *in* III. *in Verrem*. Hi postea Prætoris nomine abolito *Correctores* sunt dicti. Itaque Prætoris nomen, & Consulis, inquit Dion, tantum in Italia permansit, cujus rectores, prætores & consulares appellabantur.

Duas vero provincias his tantum, qui Consules fuissent permisit, Asiam & Africam, quibus tres assessores, & ipsos consulares, quos ipse probasset, dedit. Mittebantur & Quæstores in provincias inferiores, qui postea Procuratores Cæsaris sunt appellati, ut Pilatus qui Judæam procuravit: Verum Strabo in F calce operis, decem Senatui ab Augusto prætorias provincias concessas fuisse ait, in quas Prætores mittebantur, & duas consulares, quæ a Proconsulibus administrabantur. Itaque populo XI. vel ut alii XII. provincias concessit, cæteras sibi retinuit, Dion l. LIII. Augusto vero defuncto Tiber. populo concessos magistratus, non ab eo, sed a Senatu eligi jussit. Sic omnia paulatim in Principem sunt translata. Tacitus in I. *Annalium*: *Tum primum*, inquit, *e campo comitia ad patres translata sunt*

Nam ad eam diem, etsi potissima arbitrio Principis, quædam tamen studiis Tribunorum fiebant, neque populus ademptum jus questus est, nisi inani rumore, & Senatus largitionibus, ac precibus sordidis exsolutus, libens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam quatuor candidatos commendaret sine repulsa, & ambitu designandos. Hæc ille. Demum Imperio Constantinopolim translato, posteriores Principes aliud magistratuum genus, ut Vicarios & Comites creaverunt. Sed quoniam provinciarum magnitudo earum Præfectos distinguit, prius aliqua de ipsis, earumque diversitate sunt dicenda.

Provincia est, quæ non a Regibus, sed Magistratibus regitur. Strabo lib. XVII. *Universæ*, inquit, *terræ pars, quæ sub Romanis est, aliam partem Reges tenent, aliam ipsi habent, quam provinciam vocant: Præfectos & Quæstores, seu tributorum exactores in eam mittunt*: Hæc ille. Provinciæ ut plurimum fluminibus montibusque terminantur. Pelagius Pontifex epistola prima, eam esse vult provinciam, quæ undecim vel decem minimum civitates habet: tot enim regnum constituunt, *cap. Scitote 6. qu. 3. Scitote*, inquit, *certam provinciam esse quæ habet decem seu undecim civitates, & unum regem*. Justinianus quoque *in Novell. 28. de moderatore Hellenoponti*, absonum esse dicit, ut Hellenopontus octo, & Polemoniacus quinque tantum civitates habeat, quæ simul junctæ sunt tredecim urbes, & vix unam constituunt provinciam. Quare unicum ipse utriusque Ponti Moderatorem creavit. Urbes autem olim erant, quæ forum causarum, & Duumviros, seu jus dicentes magistratus habebant: Modestinus *in l. si duas. §. decet. ff. de excusat. tutor.* non solum metropoles, sed & minora oppida civitates appellat, in quibus erat forum causarum. Pausanias vero in *Phocicis*, sive lib. X. civitates nominat, quæ Prætorium, Gymnasium, Theatrum, Forum, & Balneum habebant: loquens enim de Panopeo: *Urbs*, inquit, *ea est Phocensium, si modo urbem eam appellare par erit, in qua cives non prætorium, non gymnasium, non theatrum, non forum ullum habent: non denique ullum perennis aquæ conceptaculum*. Herodianus quoque libro tertio scribit, Byzantium, quia Nigro faverat, a Severo dirutum, & theatro thermisque, & omni cultu atque honore detracto in vici formam redactum. Hæc & Jureconsulti pro civitatum insignibus recensent: Paulus *in l. civitatibus 122. de leg. 1. Civitatibus*, inquit, *legari potest etiam, quod ad honorem, ornatumve civitatis pertinet. Ad ornatum, quod ad instruendum forum, theatrum, stadium legatum fuerit*. Martianus *in l. non tantum 6. de rerum divis. Universitatis*, ait, *sunt, non singulorum, veluti quæ in civitatibus sunt, Theatra, & stadia, & similia civitatum*. Procopius lib. III. *de ædif. Justin.* addit Basilicam, quam porticum appellat, quod columnis sustentetur. De Melitenis enim sermonem faciens, ait: *Domos ædificarunt, templaque fecerunt, Præfectorumque diversoria, ac forum, & alia, quæ sunt urbium insignia, plateas, porticus, balnea, theatra, & si quid aliud ad magnæ urbis ornatum pertinet*. Simile D. Gregorius Nazianzenus in *oratione ad Arrianos, & de seipso* narrat: *Parva tibi*, inquit, *est civitas, ac ne civitas quidem, sed aridus locus, & inamœnus, atque infrequens: nobis mœnia sunt & theatra, ac equestres cursus, & palatia, & pulchræ atque ingentes porticus, & illustris hæc, ac visenda columna, forum frequens, nobiliumque virorum præclarum concilium: num propterea*, ait, *morte mulctandi sumus, quod nec civitatem ereximus, nec muris cincti sumus, nec equorum cursibus, nec stadiis, & venationibus, nec balneorum suavitate, ac splendore gloriamur?* Hæc ille. Sed declaranda sunt prædicta civitatum insignia. Prætorium est domus, ubi jus Præses reddebat. Justinianus *Novell. 24. in princ. Loca*, inquit, *in quibus publice Magistratus jus reddere, vel habitare solebant, prætoria appellarunt*: ita etiam Leo vocat *in l. omnes. §. 1. C. de episc. & cleric. Temporibus*, ait, *quibus religiosos viros a turbulenta observatione prætorii vacare contigerit, precatione solita sacrosanctis altaribus obsecundent*: Gymnasium erat palæstra, id est, locus quadratus, peristylio, seu quatuor porticibus clausus; quale est quod vulgo *claustrum Monachorum* dicitur, cujus porticus ad meridiem posita, erat duplex, & exhedram cum sedibus habebat, in qua sedentes Philosophi disputabant, quale hodie est *capitulum Monachorum* dictum. Prope erant lavacra, ut Vitruvius in quinto describit: istud est, quod Latine in Jure *stadium* appellatur, *in d. l. non tantum 6. §. 1. dict. l. civitatibus, de leg. 1.* Palæstræ similis est Pisis campus *sanctus* vocatus. Theatrum est, ubi fabulæ recitabantur. Forum, ubi de exigua summa Defensores civitatum, aut Duumviri jus dicebant. Porticus vocabantur Basilicæ, Latine Regiæ dictæ, quæ testudinatæ, columnis fulciebantur, ubi negocia tractabantur, & circum tabernas rerum venalium habebant, de quibus in Jure frequens est mentio, ut *in l. pediculis. §. penult. ff. de auro & argento leg. l. inter stipulantem. §. sacram. l. continuus. §. cum quis, de verborum oblig.* sacræ Christianorum ædes ad eam similitudenem fabricatæ *Basilicæ* sunt appellatæ, *cap. perlectis §. ad episcopum, 25. dist.* cum vero insignioribus oppidis Episcopi fuerint præfecti, *cap. quanto, de offic. ordin. & c. 1. de privileg.* hodie apud Italos civitas non censetur, quæ illis caret, Bart. *in l. urbis. in fin. ff. de verborum signif. & l. ultim. ff. de colleg. illicit.* quod in aliis provinciis non observatur, nec id necessarium esse, legum interpretes fatentur, *cap. 1. de privileg. ubi Abbas*.

Provinciæ vero pro diversitate temporum variæ fuere. Initio omnes erant Prætoriæ. Pomponius *in l. 2. §. capta. ff. de origine juris*: *Capta*, inquit, *Sardinia, mox Sicilia, & Hispania, deinde Narbonensi provincia, totidem Prætores, quot Provinciæ in ditionem venerunt, creati sunt, qui provincialibus præessent*. Hæc ille: postea vero capta Africa primum in eam missus est Proconsul, *Novell. 30.* deinde in Asiam, & Achajam: itaque duæ factæ sunt provinciarum species, Prætoriæ, & Consulares, in quas qui Consules fuerant, mittebantur, & *Proconsules* vocabantur: sub Prætoribus Quæstores continebantur. Primus P. Philo anno ab urbe condita CCCCXXVIII. cum Palepolim in Græcia obsideret, prorogato sibi imperio, donec cum Græcis debellatum esset, Proconsul est creatus, Livius libr. VIII. Postea anno DCV. actum est, ut qui priore anno Consules fuissent, in provincias cum potestate Consulari irent, Proconsulesque dicerentur. Augusto imperante in Italia tantum Prætorii magistratus, & Consulares erant, in provinciis Proconsulares, & Proprætorii. Sola Ægyptus Præfectum Augustalem ex ordine equestri habuit, Strabo lib. XVII. & Dion. l. LIII. Undecim provinciæ ab Augusto populo traditæ Proconsulares fuere, Africa, Numidia, Asia, Achaja cum Epiro, Dalmatia, Macedonia, Sicilia, Creta cum Libya Cyrenaica, Bithynia cum adiacente Ponto, Sardinia & Betica. Sed Achajam & Macedoniam postea Tiberius Præsidibus subjecit. Tacitus *Ann.* lib. 1. *Achajam*, inquit, *Macedoniam onera deprecantes levari in præsens proconsulari imperio, tradique Cæsari placuit*. Aliæ undecim a Cæsare retentæ, Proprætoriæ

toriæ fuere. Iberia Tarraconensis, & Lusitania: universa Gallia cum Narbonensi, Aquitanica, Lugdunensi & Celtica, Syria Cœle, Phœnicia, Cilicia, Cyprus & Ægyptus. Tranquillus tamen in *Vespasiano*, Ciliciam proconsularem vocat, & Cappadociæ consularem Rectorem pro equite Romano impositum scribit, quæ postea sub Præside fuit. Itaque apparet quare Bythyniam Plinius Junior Proconsul rexerit, & cur in marmoribus provinciarum Rectores, modo Proconsules, modo Proprætores nominentur: sed hæc postea sunt mutata. Constantinus enim novam magistratuum formam invenit. In primis quatuor Præfectos Prætorio instituit, unum Orientis, cui diœceses quinque sunt tributæ, Oriens, Asia, Pontus, Ægyptus, & Thracia. Alium Illyrici, cui duæ Macedonia & Dacia sunt datæ. Tertium Italiæ qui etiam Africam, & Illyricum Occidentale regebat. Quartum Galliarum, qui etiam Hispaniæ & Britanniæ imperabat. Hi in quatuor orbis partibus constituti, quia ubique esse non poterant, plures in singulis sibi commissis diœcesibus Vicarios posuerunt, qui pluribus Præsidibus imperabant. Unde Gratianus A. Vicarios pro Præfectis diœceses sibi creditas temperare scribit, *in leg. 1. C. de prox. sacr. scrin.* Singulis vero provinciis proconsules, aut consulares, vel correctores, aut præsides præerant. Orientem uni Comiti cum XV. provinciis commisit, præfectum Augustalem in Ægypto reliquit. Neque tum alius præter hos reperiebatur civilis provinciarum magistratus, nec plures Notitia, nec Zeno *in l. 1. C. ut tam civiles quam militar. jud.* nominant.

Prætoribus sex fasces, & totidem Proconsulibus præferebantur, *l. proconsules. ff. de offi. procon.* Appianus, *de Bellis Syr. Prætores*, inquit, *ad exercitum Romani miserunt, quos* ἑξαπελέκεις, *hoc est, sex securium vocant:* quia Consules duodecim securibus & totidem fascibus Regum more utebantur. Prætores autem quia dimidium dignitatis habebant, etiam dimidium insignium sunt consecuti, Plutarchus in *Paulo Æmilio: Prætor*, ait, *in Hispaniam missus est non cum sex securibus, tot enim Prætores habent, sed totidem aliis assumptis, ut Imperii Consularis dignitatem haberet.* Cicero de Verre Prætore Siciliæ loquens, ait: *Sex lictores circumsistunt exercitatissimi, & ad pulsandos verberandosve homines valentissimi:* Fasces ex virgis betulæ fiebant. Plinius lib. XVI. cap. XVIII. *Betula*, inquit, *arbor est Gallica, mirabili candore atque tenuitate, terribilis Magistratuum virgis: eadem circulis flexilis, item corbium sportis.* Hæc ille. Lictores taurina pelle indutos fuisse Palladius in *Nathanaele Abbate* scribit, quod an sit verum subsisto. Demum Proprætoris nomine abolito, in provinciis Proconsules Præsidesque fuerunt. In Italia vero Prætoribus Correctores successerunt, ut in Apulia, Calabriaque, Lucania, & Brutiis, *l. de omnibus, l. penult. ff. de offi. præsid.* quod nomen & in aliquas provincias, ut Augustanicam, Paphlagoniam, & Saviam est propagatum. Olim erant & Provinciæ Quæstoriæ, ut Cyprus, Cicero in epistola *ad C. Sextilium Ruffum*, ad quas ibant nomine exigendorum tributorum hi, qui *Quæstores* dicebantur, & jus populis Prætoris vice dicebant: verum jus gladii non habebant, ut ait Dion lib. LIII. Hi prius Proconsules comitabantur, & tributa exigebant, *l. 1. ff. de offic. Quæstor.* postea per se ipsi ignobiliores provincias administrarunt. Eorum loco Imperatores suos Procuratores crearunt, qui Proconsules Præsidesve in provinciam secuti, aliquod imperium habebant, *l. ult. ff. de procurat. Cæsar.* causas enim fiscales tantum judicabant, *l.*

A *nec quicquam in princ. ff. de officio proconf.* cum vero Præsidis loco regionem aliquam administrabant, imperium quidem habebant: sed majorum Magistratuum insignibus uti non poterant. Quare Capitonem in Asia procurantem Tiberius deportavit, quod satellitibus usus, præfecturæ sibi auctoritatem usurpasset, Dion lib. LVII. Hi quandoque ex equitibus, quandoque ex libertinis Cæsaris creabantur: Quare provinciarum tres ordines, ut & magistratuum facti sunt, quædam majores, quædam mediæ seu Consulares, quædam minores, id est, præsidum sunt appellatæ. Justinianus *in §. illud. Authent. de appellat. Veneranda*, inquit, *vetustatis auctoritas, ita magistratus digessit, ut alii majores, alii medii, alii minores essent.* Idem ad Archelaum P. P. Africæ *in l. 1. §. Deo itaque nobis. C. de offic. P. P. Africæ. Carthago*, ait, *Byzantium, & Tripolis, Rectores habeant Consulares, reliquæ præsidibus gubernentur.* Zeno A. ad Sebastianum P. P. *in l. 1. in princ. C. ut omnes jud. tam civiles quam milit. Nemo*, inquit, *ex Præsidibus Clarissimis, vel Consularibus, aut Correctoribus, vel qui administrationis majoris infulas meruerunt, id est, viri spectabiles, Proconsules, aut Præfectus Augustalis, aut Comes Orientis audeat excedere de locis, quos rexisse noscitur, antequam quinquaginta dierum constitutus numerus finiatur.* Hæc ille: Majoribus provinciis majores magistratus, id est, Spectabiles, quales sunt Proconsules, Mediis Consulares & Correctores, Minoribus præsides sunt præfecti, *dict. §. illud. Authent. de appell. seu Novell.* 20 Proconsulares provinciæ antea undecim fuere, postea ad tres redactæ sunt, Asiam scilicet Achajam, & Africam, qua amissa, priores duæ tantum Proconsulares permanserunt, *l. 1. C. de ratio. oper. publ.* Zeno enim utrumque Proconsulem Imperii nominat, cum hi duo soli tum reperirentur: Sed Africa a Barbaris recepta, ejus Proconsulem Justinianus renovavit. Idem Cappadociam, Armeniam primam, & Palæstinam Proconsulares fecit, *Nov.* 30 31. quas in numero majorum esse voluit, sicut & illas, quibus Comites, Prætores, & Moderatores dedit, qui jus etiam in milites habebant, *edicto* 4. *de præside Phœniciæ, & Libani, & Nov.* 26. erantque Spectabiles.

Mediæ vero erant provinciæ Consulares, non Consulum aut Proconsulum, sed in quas Senatores cum Consularibus ornamentis mittebantur. Minoris enim sunt administrationis, quam Proconsulares, *dict. l. 1. C. ut omn. judic. tam civil. quam milit.* Mediis provinciis & Correctores imperabant, qui Consularibus in hoc inferiores erant, quod ornamentis Consularibus non utebantur, sed militibus imperantes, ensem & chlamydem gestabant, quibus Proconsules carebant.

Minores provinciæ a Præsidibus regebantur, *d. l. 1. §. Deo itaque nobis. C. de offic. P. P. Africæ*, qui proprie *ordinarii* vocantur, *l. ordinariorum. C. de cohortalibus, l. 1. C. de collat. fundor. fiscal. l. 1. Cod. si quacunque prædit. pot. l. 2. C. de proxim. sacr. scrin.* Ita hos Præsides interpretatur Justinianus *Novell.* 103. *Palæstinam*, inquit, *quondam Proconsul tenuit, sed eo amisso ad magistratum, quem vocant ordinarium, devenit, id est, Præsidem.* Ordinario enim jure is provincias regere dicitur, *l. ultim. Cod. de mod. mulct.* Sed & Consulares erant ordinariæ. Idem Justinianus A. *Novell.* 31. *§. penult.* loquens de quarta Armenia: *Consistat*, ait, *ipsa in forma ordinariorum magistratuum, Consularis a nobis facta.* Itaque provinciarum magistratus, aut Proconsules erant, aut Consulares, vel Correctores, aut Præsides: plura enim Notitiæ tem-

pore nomina non inveniuntur, de quibus singulis cum sit differendum prius, quæ omnibus sunt communia, deinde in quo discrepent, dicemus.

CAP. C.

COMMUNIA MAGISTRATUUM

Provinciarum,

ETsi speciali vocabulo, qui minores provincias regunt, *Præsides* appellentur, omnes tamen sub generali Præsidis nomine, Proconsules aliique provinciis Præfecti continentur: Æmilius Macer *in l. 1. ff. de off. præsid. Præsidis*, inquit, *nomen generale est, eoque Proconsules, & Legati Cæsaris, & omnes provincias regentes, licet Senatores sint, Præsides appellantur*. Nec sola hac voce, sed & re in multis conveniebant: In primis, quia omnes cunctis in provincia majus imperium habebant, insontesque animadvertebant, *l. illicitas, §. qui universas. ff. de off. præsid.* Omnes Senatorem in provincia morantem judicabant, *l. 2. C. ubi Senato. vel clariss.* Universis in provincias venientibus, per aliquot stadia Decuriones occurrebant, exceptis advocatis, qui portas exire non cogebantur, *l. 1. C. quibus muner. excus. qui port. implet. milit.* Id a Postumio Albino Cos. anno ab Urbe cond. DLXXXI. ordinem habuisse videtur, qui iratus Prænestinis, quod apud eos sacrificans non esset honoratus, jussit, ut ipsorum magistratus sibi obviam exirent, Livius libro XLII. cap. 1. quod postea in exemplum transiit: is enim honos aliis quoque magistratibus est habitus. Nullus rectorum cum provincias circumibant, ad privatos divertere poterat, sed in mansionibus cursus publici hospitabantur: Aliæ domus, ad quas declinassent, publicabantur. Valentinianus *in l. 4. C. Th. de offic. rect. prov. Quisquis*, inquit, *provinciæ Præsidentem propria possessione susceperit, ager, quem diversorium habuerit, prædictus in transitu, fisci juribus vindicetur. Ita enim judices mansiones instruere, & instaurare nitentur*. Hæc ille. Omnes officia cohortalium habebant: Sed minor Præsidum numerus, in quorum officio circiter quinquaginta Apparitores fuere, cum totidem Africæ Præsidibus Justinianus constituat, *in d. l. 1. §. Deo itaque nobis. C. de offic. P. P. Afr.* Quandoque tamen plures pro locorum, sive regionum consuetudine habuerunt. Hæc dicebatur *cohors Prætoria*, quæ olim præter paucos, Præsidis arbitrio eligebatur, *l. quicunque, C. de cohortalib.* Cicero *ad Q. fratrem* Asiæ Proprætorem: *Atque inter hos*, inquit, *quos sibi comites, & adjutores negociorum publicorum dedit Respublica, duntaxat his finibus præstabis, quod ante præscripsi. Quos vero ex domesticis conjunctioribus, aut ex necessariis apparitoribus tecum esse voluisti, qui quasi ex cohorte Prætoria appellari solent, horum non modo facta, sed dicta præstanda sunt*. Hæc ille. Tempore posteriorum Principum, & Notitiæ, hæc aliam formam habuerunt, ut infra dicetur.

Omnium provincias regentium præcipua erat cura tributa exigere, *§. 1. Auth. de mandat. Princip. seu Novell. 17. & l. ult. C. eod. tit.* & ob id singuli in officio Numerarios habebant, id est, arithmeticæ, & numerorum peritos, qui quandoque *Tabularii* vocantur, quod exacta tributa, indictiones, & capitum census scriberent, *l. 2. C. de numerar. l. in provinciis. C. eo. l. duos. C. de suscepto-*

A *ribus*. Omnibus etiam mandatorum Principis codices, & codicillos magistratus cum insignibus depictos, Notarii majoris Laterculi exhibebant, *Auth. de manda. Princ. Novell. 24. ad fin.* pro quibus aliquot aureos solvebant. Cohortales generaliter magistratus in publicum prodeuntes præcedebant. Lampridius in *Alexandro*: *Apparitores*, inquit, *nullos esse passus est: Tribunis aut Ducibus, nisi milites anteire voluit: jussitque ut ante Tribunum quatuor milites ambularent, ante Ducem sex, ante Legatum decem*. Hæc ille. Id autem quod Ducibus prohibuit, civilibus magistratibus concessit, qui apparitores præmittebant. Nice-
B phorus enim lib. X. cap. XXII. ait, Julianum Apostatam prohibuisse, ne apparitores Præsides antecederent, quando delubrum ingrederentur Deorum honoris gratia; alias vero permisit, ut lictores cum fascibus & securibus præirent. Cassiodorus in *formula Consularitatis*. D. etiam Basilius in *Exaemero, homil. V.* scribit præconem & ferigerulos Præsides præire consuevisse. Nec vero gregatim, aut bini, vel terni, sed singuli ordine unus post alium magistratum præcedebant, quemadmodum in nummis antiquis spectantur, & Livius lib. XXIV. scribit, patrem Fabium cum venisset ad fi-
C lium Cos. equo insidentem, undecim fasces prætervectum non descendisse, nec Lictores verecundia majestatis ejus quicquam dixisse. Tum filius proximo lictori jussit, ut patrem officii sui moneret. Proximus autem magistratui lictor dignior erat, inter quem & Præsidem nemini se interponere licebat, ut Valerius lib. 1. *de institutis antiquitatum* scribit. unde in antiquo marmore legitur:

M. VLPIO. AVG. LIB. PHOEBIMO
LICTORI PROXIMO.

D Primus submovebat plebem, & ob id præter fasces virgam manu gerebat. Proximus mandata magistratus exequebatur, neque adeo vile erat hoc officium, nam servi Lictores esse non poterant, Dion libro XLVIII. Eadem etiam omnes ferme provinciarum Rectores insignia gerebant, scilicet librum mandatorum abaco impositum, cui tapetum venerationis gratia substernebatur. Hic in auditorio, ubi lites dirimebantur, retinebatur, ut in Consularibus Palæstinæ & Campaniæ Notitia ostendit. Iisdem præter codicem præfatum & vultus Principum in summo aureæ pilæ
E expressi præferebantur: Cassiodorus in *formula Consularitatis: Vultus etiam*, inquit, *geniata obsequii pompa præmittit*. Sic hodie ante Archipræsules & Patriarchas crux argentea, cum Domini effigie hastæ altæ præfixa præmittitur, *cap. antiqua. de privileg.* Hunc enim usum ab antiquis Præsidibus sumptum puto. Iidem purpura, & torque aureo ornabantur. Tertullianus *de Idololatria* loquens de Præfectis provinciarum, ait: *Igitur purpura illa, & aurum cervicis ornamentum eodem more apud Ægyptios, & Babylonios, insignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, vel trabeæ,
F vel palmatæ, & coronæ aureæ sacerdotum provincialium*. Hæc ille. Erat autem torques aurum ductum implexum ex tribus quasi funiculis, quod de collo gestabant, inquit Sophotatus Curopalata, *de officialibus palatii*, ubi de ejus feriis tractat. Hic antiquitus victoriæ insigne fuit, qui victoribus donabatur. D. Ambrosius de obitu Valentiniani Imperat. *Torques*, inquit, *insignia esse victoriæ dubitari non potest, cum hi, qui in bello fortiter fecerint, torquibus honorentur*. Tales magistratus videri volebant, & ideo his ornaban-

tur. Omnium vero magistratuum præcipuum insigne fuit cingulum, sine quo Principem adire non licebat, ut ait D. Chrysostomus *in* I. *ad Corinth.* cap. II. *sermone* XX. & ideo *in cingulo esse* dicebantur, qui actu provincias administrabant, ad aliorum differentiam, qui honoraria dignitate fungebantur, quæ cingulo carebat, *l.* I. *C. ut dignit. ordo servet. l. omnes. C. de met at.* Quare exauctorati magistratus cingulo exuebantur, §. I. *in Auth. de incest. nupt. seu Novell.* 12. Habebant & singuli provinciarum rectores suos assessores, quibus Pescennius Niger salaria ex publico constituit, ne eos gravaret, quibus assidebant, dicens: *judicem, nec dare, nec accipere debere*, ut Spartianus scribit. Idem & Alexander Imperat. statuit, quamvis dicebat eos ad magistratum promovendos esse, qui per se sine assessore possent administrare, ut auctor est Lampridius. Annonas etiam, id est, alimenta, & pabula equorum singuli Magistratus provinciarum accipiebant. Constantinus A. Cyndino P. P. *in l.* 2. *C. de cursu publico. Respublica*, inquit, *Præsidibus annonas, & alimenta eorum pecoribus subministrat*: quod vetus institutum fuit. Ex lege enim Julia provinciæ Proconsulibus, aut Prætoribus fœnum, ligna, lectos, suppellectilem, & tectum dabant. Cicero *ad Atticum*: *Nos Asia accepit mirabiliter, adventus noster ne minimo quidem fuit sumptui, scito non modo nos fœnum, aut quod de lege Julia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec præter quatuor lectos, & tectum quicquam. Multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo plerumque manere.* Hæc ille. qui significat, magistratus in itinere sub tentoriis pernoctare solitos. Ex publico etiam his argentum dabatur. Cicero in V. *Actione in Verrem*: *Hominem*, inquit, *qui cum potestate ex legatione in provinciam esset profecturus, tam amentem esse putaverunt, ut emeret argentum, dabatur enim ex publico, ut nostis.* Et in *Actione* VII. *Ubi ternis denariis æstimatum frumentum? ubi tabernacula? ubi muli? ubi tot, tantaque ornamenta magistratibus, & Legatis a Senatu populoque Romano permissa & data?* Livius quoque lib. XLII. in princ. *Magistratus*, inquit, *exeuntes, mulis, tabernaculisque & omni alio instrumento militari instruebantur*: Hinc dicta est suppellex, quia pecunia a Republica alicui dabatur, qui suo sumptu instrueret legatos sub pellibus seu tentoriis habitaturos, *l. Labeo in princ. de suppel. legat.* Ad eos hospites vero divertebant, qui & Romæ apud ipsos privatos hospitabantur, socios nunquam onerabant: Id & Plutarchus in *M. Catone* confirmat. Legati tamen si repente aliquo mitterentur, singula jumenta per oppida, qua iter faciendum erat, imperabant, aliud onus non injungebant. Verum L. Posthumius Albinus Consul, Anno ab Urbe condita DLXXXI. Prænestinis iratus, jumenta, & locum, ad quem diverteret, cum illac transiret, imperavit. Augustus vero magistratus provinciarum pro suppellectili, ac cæteris necessariis, certam pecuniam numeravit, unde utensilia locari desierunt, Dion lib. LIII. Tranquillus in *Augusto* cap. XXXVI. *Auctor*, inquit, *fuit, ne magistratus posito honore statim in provincias mitterentur: ut Proconsulibus ad mulos, & tabernacula, quæ publice locari solebant, certa pecunia constitueretur.* Verum Alexander Imperator morem antiquum renovavit. Lampridius in *eodem*: *Cum judices*, ait, *promoveret, exemplo veterum, argento & necessariis instrueret, ita ut Præsides provinciarum acciperent argenti pondo vicena, phialas senas, mulos binos, equos binos, vestes forenses binas, domesticas singulas, balneares singulas, aureos centenos, coquos singulos: & si uxores non haberent, singulas*

A *concubinas (quod sine his esse non possent) reddituri deposita administratione, mulos, equos, muliones, & coquos: cætera sibi habituri, si bene se gesserint: quadruplum reddituri, si male.* Hæc ille. Constantinus quoque iis alimenta præstitisse videtur, *l.* 2. *C. de cursu publico.* Sed certam magistratibus pecuniam numerari Theodosius Minor præcepit, *l.* I. *C. de anno. & cap.* quem Justinianus sequutus, pro singula annona, id est, victu unius hominis solidos quinque taxavit, pro capitatione, id est, pabulo unius equi, solidos quatuor, *l.* I. *&* 2. *C. de P. P.* Andronicus Comnenus Imperat. minoribus magistratibus XL. minas, majoribus LXXX.

B id est CCCC. & DCCC. nostros aureos dedit, arctissime præcipiens, ne quid aliud acciperent, Niceta lib. II. antea enim civitas, in quam Præses ibat, eum per triduum alebat, & P. P. præstanda alimenta præscribebat, *Novel. majora. tit.* I. *de curialib.* Ubi successor in provinciam venisset, statim decessor discedere tenebatur, nec ultra tres menses in itinere poterant morari, *l.* 2. *ad l. Juliam majest.* Dion libr. LIII. Augustus constituit, ne ullus magistratus, nisi jubente Principe, pecuniam provinciæ imperaret, qui hoc fecisset, crimen læsæ majestatis incurreret: Idem statuit, neminem ante tricesimum annum Præ-

C torem creari, & qui non prius Ædilis, & Quæstor, vel Tribunus plebis fuisset, Dion dict. loco. Sed hæc, ut alia multa, postea Principum arbitrio sunt immutata: Nam etsi annuus Romanis magistratus esset institutus, manebat tamen in provinciis, quamdiu Principi placebat, Tiberius eos diu imperare permisit, ut ait Tranquillus. Antoninus Pius *septenis & novenis annis bonos Præsides in provinciis detinuit*, ut auctor est Capitolinus in *eod.* Romam reversuri ex provincia prius ad Senatum scribebant. Cicero *in L. Pisonem*: *Occultus*, inquit, *adventus, nullæ ad*

D *Senatum ex provincia litteræ.* Regressi, cum ad portam Urbis venissent, insignia magistratus deponebant, *l. ult. ff. de offi. proconf.* quod Cicero Pisonem ex Macedonia Proconsulem redeuntem fecisse dicit: togulæ enim ejus lictoribus præsto ad portam fuere, quibus illi acceptis, saga rejecerunt, militarique veste abjecta civicam induerunt: Sed id Proconsules tantum fecisse credo. Præsides vero egressos provincia, insignia statim deposuisse. Omnes in publicis ædibus habitabant. Erant enim in majoribus urbibus præter palatia Principis, prætoria, id est, ædes in quibus judicabatur, *Novell.* 24. *in prin. l. omnes.* §. I. *C.*

E *de epis. & cle. l. prætoria. C. de oper. publ. l. ult. C. de offic. rect. prov.* Anastasius, non Leo, ut vulgo impressum est, *in l. nulli. quæ est l. ult. C. de off. rect. provinc.* præcepit ne Præsides aliique majores magistratus, nisi in palatiis, aut prætoriis habitarent, vel in illis, quas speciebus, id est, rebus ad annonam pertinentibus vacuas invenissent, *l.* I. 2. *& pen. C. de navicular. & naucler. species transformantibus.* Hæc prætoria ab hospitibus, vel militibus recipiendis erant immunia, *l. cunctos. Cod. de metatis.* Quæ si defuissent, Civitas domum Magistratui invenire te-

F nebatur: in privatis enim ædibus habitare non debet, ut censent Jurium Interpretes. Alber. *in l. observare, in princip. ff. de offic. Proconf. & leg.*

In prætoriis, ubi jus dicebatur, altius tribunal ad hunc usum erectum erat, illi credo simile, quale Vitruvius lib. V. cap. I. dicit, se in Julia Basilica fecisse: *Tribunal*, inquit, *est in æde hemicycli schœmatis minore formatum curvatura*: id est, non erat curvum, quemadmodum fornix formarum aquæductuum, ut faceret semicirculum rotundum,

sed velut arcum formabat, ita ut Cornua distarent pedibus quadraginta sex. A medio curvaturæ, usque ad lineam cornuum intercedebant pedes quindecim. Sed hæc forma non semper observata fuit. Cœpit enim tribunal, ut ait Isidorus, esse locus editus, ad quem per gradus ascendebatur, ubi in sublimi sedens Magistratus jus dicebat, inferius in subselliis Scribæ degebant. In imo vero solo stabant litigantes, quemadmodum Zeno *in l. ult. C. ubi Senat. vel Clariss.* describit, qui loquens de illustri rei criminis facto: *Sedendi*, inquit, *in aliqua parte secretarii, quæ judicibus inferior, altercantibus vero superior esse videatur, licentiam habebit*. Præclaram tribunalis formam Notitia in Consulari Campaniæ repræsentat, locus aliquot gradibus eminens, in medio solium jus dicentis habet, supra purpuræ cortinæ annulis suspensæ ad latera deducuntur, quæ complicatæ faciem tribunalis aperiunt, id tum *velum levatum* vocabatur, *ut in l. de submersis. C. de naufrag.* Obducebatur vero, cum de condemnando, vel absolvendo deliberabant: unde *Secretarium* vocabatur, *d. l. ult. C. ubi Senat. vel Clariss. l. 2. C. de proxim. sacr. scrin. l. ult. C. de offic. divers. judic.* In medio vero sedens jus dicturus librum mandatorum alto tapeto impositum habebat, quemadmodum ibi spectatur: Locus hic a Jureconsult. *Adjutorium* appellatur, *ut in l. lecta. ff. si cert. pet. & l. pen. ff. de offic. assess. in l. 22. ff. ad Trebel.* Magistratus jure alibi quam pro tribunali judicare non possunt, *l. pen. ff. de justit. & jure, l. cum sententiam. ubi Bart. C. de sent. & interloc. omn. jud. l. 2. §. dies. ff. quis ord. in bon. poss. servet.* unde tribunali præesse, & pro tribunali cognoscere dicuntur, *l. 1. ff. de jud. l. 2. ff. de re jud.*

Sed etsi summam in provinciam Præsides, aut Proconsules auctoritatem haberent, *l. 4 ff. de offic. præsi.* ante Diocletianum tamen non omnes causas ipsi judicabant, sed litigantibus judices dabant: id diserte aperit Severus *in l. 1. C. de ordin. cognit.* negans super causa status posse Præsidem cognoscere: & Antoninus *in l. 2. C. eod. tit. Adito*, inquit, *Præside provinciæ, & accepto familiæ ercifcundæ judicio experire*. Quare edictis Prætores, vel Proconsules se judicium, vel actionem daturos pollicebantur, non judicaturos, *l. 1. §. 1. ff. de dolo. l. si id quod. ff. de juridict. om. jud. l. Lucius. ff. mandati.* Cicero *ad Q. Fratrem: Quid? Prætor solet judicare deberi*: Gellius lib. II. *Prætores*, inquit, *pro injuriis æstimandis recuperatores se daturos dixerunt*. Plautus in *Bacchid.* Act. II. Sc. III.

Postquam quidem Prætor recuperatores dedit
Damnatus demum, vi coactus reddidit
Ducentos & mille Philippum.

Id & Suidas affirmat in verb. ἡγεμονία. Aliquando tamen causarum & personarum favore ipsimet cognoscebant, veluti causas liberales, id est, libertatis, ingenuitatisque, *l. 1. antepen & pen. C. de ord. cognit. l. si pater. C. ne de statu defun. l. penult. & ult. C. ubi cau. stat.* & quasdam alias pecuniarias, *l. 1. ff. de rei vendic. l. minor. ff. de evictionib.* quæ a Jureconsultis pro extraordinariis recensentur, *in tit. ff. de var. & extraor. cog.* Verum Diocletianus sanxit, ut Præsides omnia per seipsos negocia definire possent, non cogerentur, *l. 2. C. de pedan. judicib.* Causas vero criminales semper cognoverunt & terminarunt, *l. 1 ff. de offic ejus cui mandat. est jurisdict.* Magistratus extra fines suæ provinciæ esse non poterant, nec bellum sine Senatus, vel Principis decreto gerere, *l. 2. ff. ad leg. Jul. majest.* Quamobrem Dion lib. XXXIX. & XL. M. Crassum notat, qui sine Senatus decreto bellum Parthis intulit. A defensoribus civitatum Duumviris, pedaneisque ju-

A dicibus ad Præsides appellabatur, *l. Imperatori. ff. de appell.* ab ipsis vero ad Spectabiles, veluti Proconsules, vel Moderatores, si causa decem libras non excedebat, *§. pen. & ult. Auth. de appell.* alias ad Præfectum Prætorio ibatur, *l. 27. C. de appellationib.* Majorano imperante, civitates Præsidem ad se venientem per triduum alebant, & Præf. Præto. diurna alimenta ipsi præstanda præscribebat, *Nov. Majorani, de curialib.*

CAP. CI.

DE PROCONSULIBUS,

B *& differentia inter eos, & alios Provinciarum Magistratus.*

MAGISTRATIBUS generaliter explicatis, nunc Proconsul a cæteris est distinguendus: Is sex fasces, cum totidem securibus præmittebat, *l. Proconsules. ff. de offic. Proconf.* Præsides quinque, ut auctor est Dion lib. LIII. Justinianus *Nov. 30. §. 6.* loquens de Proconsule Cappadociæ: *Civilis*, inquit, *officii utetur insignibus, curru ex argento, securi & fascibus*. Hæc ille. Eadem forte & Consularis gestabat insignia, qui Consularibus C insulis ornatus incedebat, sed non Correctores, sicut nec Præsides. Proconsul etiam urbem egressus, in itinere, & reversus, donec portam urbis ingrederetur, ornamentis Proconsularibus utebatur. Ulpianus *in l. 1. ff. de off. Proconf. Proconsul*, inquit, *ubique Proconsularia insignia habet, statim atque urbem egressus est*: quod & Dion lib. cit. refert. Voluntariam præterea, ut appellant, jurisdictionem ubique extra urbem exercebat, *l. 1. 2. & ult. ff. de off. Proconf.* Martianus *in d. l. 2. ff. eod. Omnes*, ait, *Proconsules statim, quam urbem egressi fuerint, habent jurisdictionem: sed non contentiosam, sed voluntariam: ut ecce manumitti apud eos* D *possunt, tam liberi, quam servi, & adoptiones fieri.* Hactenus Martianus: unde Plinius epist. XVI. lib. III. Fabato prosocero pollicetur se curaturum, ut Calestrius Tyro in Bæticam Proconsul proficiscens in itinere prope Ticinum ejus servos vindicta manumittat: & illos cum multis aliis liberavit. Hæc aliis magistratibus non concedebantur, qui dignitatis insignia, non nisi cum in provinciam venissent assumebant, & decedentes statim deponebant; Idem epist. pen. lib. VII. Sic & Præfectus Ægypti, cum successor Alexandriam ingrediebatur insignia deponebat, *l. 3. l. si forte, de offi. Præsidis*, Dion lib. cit. In modo quoque multandi dif- E ferebant. Proconsules enim in sex auri unciis, ut & Comes Orientis, & Præfectus Augustalis multabat. Cæteri Præsides tantum in duabus, *l. 1. ff. de offic. præf. August.* Item Proconsul legatum secum ducebat, cui universam jurisdictionem demandabat, *l. ultim. C. de mod. multar.* Præses solo assessore contentus, pedaneis judicibus causas delegabat, *ut in l. observare. §. post hæc ff. de offic. proconf. & leg.* unde legati tantum Proconsulis Jura meminerunt, *§. 1. Inst. de suspect. tutorib.* Splendidiore quoque titulo, id est, Spectabili, Proconsul gaudebat, *l. 46. l. ult. cum seq. l. legatus cum seq. l. pen. ff. de off. proconf. & leg.* Præsides erant cla- F rissimi, *l. 1. C. ut omnes judi. tam civi. quam crimin. §. ult. in Auth. de non alienand. reb. eccl. seu Nove. 7.* quod fuit post inventum Spectabilis titulum. Ante Constantinum enim Proconsules clarissimi vocabantur, *d. l. 1. in prin. l. si præses, vir Clarif. C. de pignorib.* ut & Claudium Maximum Africæ Proconsulem Apulejus vocat, qui Marci Antonini temporibus vixit, & Galerium Maximum sub Valeriano acta D. Cypriani appellant. CLARITATIS quoque, NOBILITATIS, POTESTATIS,

vel SUBLIMITATIS titulo; *l.* 3. *C. ex quibus cauſ. infam. irrog. & l.* 1. *C. ſi ex falſ. inſtr.* etiam a Principe Proconſul honeſtabatur, *l.* 1. *Cod. de offic. com. ſacr. palat.* apud Surium XXIII. *Aug.* & XXX. *Oct.* in *Actis martyr.* & *D. Marcell.* Præſes vero, prudentiæ, aut verbo gravitatis, *l.* 1. *C. de offic. comit. ſacr. patr.* Præterea ordinariæ erant clariſſimorum provinciæ, non Proconſulum, aut Spectabilium, *leg.* 4. *C.T. de decu.* Item anno tantum Proconſul in provincia morabatur, *Nov.* 31. *§. pen. l. omnes, in prin. C. de epiſc. & cler.* qui tamen in adventum ſucceſſoris jus dicebat, *l. meminiſſe, de offic. proconſ.* Præſes, quantum Cæſari libuiſſet, Dion lib. LIII. Olim quoque a ſe vel ab aliis relegatos Proconſules reſtituebant, quod poſtea fieri Trajanus mandatis Plinio ſecundo traditis prohibuit, Plin. epiſt. XXVI. *ad Trajan.* Sunt qui volunt ſolum Proconſulem deportare potuiſſe, non Præſidem, *l.* 1. *§. ii quib. ff. de leg.* 3. *l. inter pœnas. ff. de interd. & releg. l.* 2. *§.* 1. *ff. de pœn.* ut Budæus *de aſſe* lib. V. *Majus enim*, inquit, *eſt Proconſulis imperium quam Præſidis, qui juriſdictionem tantum cum imperio habebat.* Proconſul vero omne tenebat imperium, & Jura, quæ Romæ Prætori data fuerant, *l. ſi in aliam, §. ult. & l. ſeq. ff. de off. proconſ.* quare edicta contra legem promulgabat, *§.* 1. *Inſtit. de bon. poſſ.* & hoc jus *provinciale* vocabatur, *in l. hæredem, ff. de dolo, & Novell.* 24. *in princ. l. quod autem, ff. de eo quod met. cauſ. l. neceſſariis, ff. de acq. hæred. leg.* 2. *ff. un. cogn. l.* 1. *de alien. jud. mut. cau. fact. l.* 1. *quod cum eo qui in alien. pot. l.* 2. *ff. de mil. teſt. l.* 7. *ff. quemadm. teſt. aper.* quod Præſidibus aliisque clariſſimis magiſtratibus antea negabatur, ſed ipſis poſtea a Probo eſt conceſſum, Vopiſcus in *Probo: Patribus*, ait, *permiſit, ut Proconſules crearent, legatos Conſulibus darent, Conſules jus prætorium Præſidibus darent*, quod alias habituri non erant, nec ante ipſum habuerunt. Itaque Proconſules, quia jure prætorio, ſeu Prætoris auctoritate ipſis attributa edicebant: aliquando Prætores vocantur, ut appellat Cajus edicti provincialis interpres, *in l.* 1. *& l.* 7. *quemad. teſtam. aper. in l. ult. quod quiſque jur.* unde olim Proconſules in provincia, ut Prætores, de liberalibus & ingenuitatis cauſis non Præſides cognoſcebant. Plinius Trajano epiſt. XLVII. *Poſtulantibus*, inquit, *quibuſdam, ut de cognoſcendis liberis, reſtituendisque natalibus ſecundum exempla Proconſulum ipſe cognoſcerem, reſpexi ad Senatusconſultum, quod de his tantum provinciis loquitur, quibus Proconſules præſunt.* Hoc idem ſignificavit Paulus, cum liberalem cauſam majores judices habere dixit, *in l. non diſtinguemus,* 32. *§. de liberali. de arbi.* Severus quoque Præſidem de cauſa ſtatus cognoſcere non poſſe reſcripſit, *in l.* 1. *C. de ordin. judi.* niſi in aliam cauſam incidat, *dict. l.* 1. 13. *C. de ord. cogn.* poſt Probum vero etiam Præſidibus hæc facultas data fuit, *l.* 2. *C. de pedan. judi. l. jamdudum. C. ubi cau. ſtat. l. cum ſtatus, C. de ord. cogn.*

Plus etiam pro codicillis magiſtratus ſolvebat Proconſul, quam Præſes, ut Juſtinianus tradit, *§. Notitia, in Auth. ut jud. ſine quoquo ſuffr. fiant, ſeu Nov.* 8. cujus argumentum forte non ab omnibus animadverſum, loci ratio poſtulat, ut explicem. Diſponit ea Notitia quantum quiſque magiſtratus pro codicillis adminiſtrationis ſolvere debeat, tresque illorum claſſes facit: primam Comitum, quibus Aſiæ Proconſulem & Thraciæ, ſeu longi muri Vicarium addit. Hi ſacro cubiculo, ſeu tribus ejus Chartulariis, ſolidos LXIII. ſolvebant. Primicerio Notariorum ſolidos XL. ejus adjutori ſolidos III. officio Præf. Præt. ſolidos XL. etſi minores Comites aliquanto minus ſolverent, ſcilicet quantum Conſulares, excepto officio P. P.

A cui ſolid. L. pendebant: ita enim ex variis exemplaribus ille locus eſt emendandus. Secundus ordo Conſularium Chartulariis tribus ſacri cubiculi ſolid. IX. pendebat, Primicerio Notariorum ſolid. XXIV. ejus adjutori III. officio P. P. XL. Tertia claſſis Præſidum, Chartulariis tribus cubiculi pendebat ſolid. IX. Primicerio Notariorum ſolid. XV. ejus adjutori III. officio P. P. XXXVI. Ex his patet in redimendis magiſtratus codicillis inter Proconſules, Conſulares, Correctores, ſeu Præſides differentiam fuiſſe. Præſides etiam, aut Comiti Orientis, aut Vicariis parebant, Proconſul autem ſoli Præfecto Prætorio, *l.* 1. *C. de offic. comm.*
B *ſacr. patr.* A Præſide etiam Principis delegato in cauſa decem libras auri non excedente ad finitimum Proconſulem appellabatur. A Proconſule vero ad Præfectum Prætorio, qui erat in Comitatu, & Quæſtorem palatii. Sed ubi cauſa X. libras auri excedebat, a Præſide ad Præfectum Prætor. regionis provocabatur, *Novel.* 23. *ſeu §. illud. in Auth. de app. & intra quod temp. Nov.* 27. *&* 30. *edict.* 4. *Poſt Novell. de Præſide Phœniciæ Libani.* Præterea nullus in officio Præſidum a libellis nominatur, quod illi per ſe, non per alios reſcribere tenerentur, *l.* 2. *C. de aſſeſſoribus.* Idem erat in Conſularibus Occidentis, & Correctoribus. Sed
C Proconſul per Libellenſes preces expediebat, *l.* 1. *C. eod. tit.* Solus Præſes Arabiæ, adjutorem a libellis habuiſſe reperitur, quem Notitia poſt officium Ducis Arabiæ, in ejus Præſidis officio recenſet, quia idem etiam Dux erat. Apparitores quoque Proconſulum, & aliorum Spectabilium, codicillis a Principe & Proconſule ſubſcriptis creabantur, ſicut & Illuſtrium. Theodoſius & Valentinianus *in l. in his. C. de diverſ. offic. In his*, inquiunt, *officiis, id eſt, virorum ſpectabilium Proconſulis Aſiæ, Comitis Orientis, Præfecti Auguſtalis, & Vicariorum, nemo aliter admittatur, ſi eum*
D *emiſſa ſacri ſcrinii probatoria conſecraverit:* ita vocabantur codicilli, quibus officiales probabantur, & ex ſcrinio epiſtolarum accipiebantur, ut *in l. ult. §. item ſcrinii ſacr. epiſt. C. eod. tit. de diverſ. offic.* Officiales vero Præſidum, in albo tantum, vel Apparitorum matriculis ſcribebantur, *l. quicumque,* 2. *C. de cohor. prin.* Horum etiam cohortales ex eodem officio Principem habebant: Spectabilium vero Apparitores ex ſchola Agentium in rebus accipiebant, excepto ſolo Proconſulis Aſiæ officio, cujus Princeps ex eodem corpore creabatur.

Argentato quoque curru, & bijugo Proconſul
E vehebatur, *Novel.* 30. *§.* 6. quem Præſidibus conceſſum non fuiſſe puto. Chlamyde vero indui, aut cingulo, enſeve accingi olim Proconſul non poterat, quia militibus non imperabat, Dion *lib.* LIII. Et hæc ſecundum aliquos eſt ratio, quare ſtratores reorum cuſtodes habere non poterat, *l. obſervare, §.* 1. *ff. de off. Proconſ.* Hi enim milites erant, qui Prætoribus, & aliis nonnullis provincias moderantibus permittebantur: ſed ego interpretor eum ſtratores non poſſe ſuos, id eſt, domeſticos habere. In inſignibus etiam Proconſules ab aliis Rectoribus differebant, ut infra dicetur.

Legatus præterea Proconſulis majorem quam aſ-
F ſeſſor Præſidis auctoritatem habebat: univerſa enim illi mandata juriſdictione, ſubdelegare, & tutores dare poterat, *l. legatus. l. pen. ff. de off. Proconſ. & leg.* quod Præſidum, aliorumque magiſtratuum aſſeſſoribus, etiam mandata juriſdictione non licebat, *l.* 2. *de offic. ejus, cui mand. eſt juriſdict.* Ulpianus *in l. nec mandante, ff. de tutorib. dat. ab his: Nec mandante*, inquit, *Præſide, alius tutorem dare poterat, præter municipales magiſtratus:* qui juſſu Præſidis tutores dabant, *l. Lucius,* 2. *§.*

A *cum testamento. ff. de administr. tutor. §. sed hoc jure Instit. de Attilian. tutore*. Ratio differentiæ est illa, quia legatus a Principe auctoritatem jus dicendi habebat, non assessor, *l. solet. §. 1. d. l. legatus, & l. penult. ff. de off. Proconf. & leg.* Nam & olim a Senatu legatus Proconsuli dabatur. Cicero in *Vatinium: Volo audire de te, quo Senatusconsulto legatus sis*. Et paulo infra: *Ne hoc quidem Senatui relinquebas, quod nemo unquam ademit, ut legati ex ejus ordinis auctoritate legerentur*. Deinde: *Quis legatos unquam audivit sine Senatusconsulto? ante te nemo*. Hæc ille. Postea Vatinius Trib. pleb. lata lege ad populum id Senatui ademisse videtur.
B Curru etiam cum Proconsule vehebatur legatus, quod post Severum fieri cœpit, cum antea pedibus irent, Spartianus in *Severo*. Hæc de Proconsulibus, & eorum inter alios differentiis. Consulares, Correctores, ac Præsides, infra, post Spectabiles explicabimus. Nunc singulos provinciarum magistratus, ut omnes uno intuitu cerni possint, summatim collectos, in sequenti indice repræsentabo.

SUMMARIUM MAGISTRATUUM CIVILIUM ORIENTIS.

C

P. P. Orientis suberant V. Diœceses, Provinciæ XLIX.

- *Proconsul Asiæ, sub quo Provinciæ* III.
  - *Proconsularis.* — *Asia.*
  - *Consularis.* — *Hellespontus.*
  - *Præses.* — *Insularum.*
- *Comes Diœceseos Orientis, sub quo Provinciæ* XV.
  - *Consulares* V. — *Palæstina. Phœnices. Syria. Cilicia. Cyprus.*
  - *Præsides* VIII. *Clariss.* — *Palæstina salutaris. Palæstina secunda. Phœnices Libani. Euphratensis. Syria salutaris. Osrhoena. Mesopotamia. Cilicia secunda.*
  - *Præsides* II. *Perfectiss.* — *Arabia. Isauria.*
  - *Classis Seleucia.*
- *Præfectus Diœceseos Ægypti, sub quo Provinciæ* VI.
  - *Præsidum* V. — *Libya superior. Libya inferior. Thebais. Ægyptus. Arcadia.*
  - *Correctoris* I. — *Augustanica.*
- *Vicarius Diœceseos Asianæ, sub quo Provinciæ* VIII.
  - *Consulares* II. — *Pamphylia. Lydia.*
  - *Præsidum* VI. — *Pisidia. Lycaonia. Phrygia Pacatiana. Phrygia salutaris. Lycia. Caria.*
- *Vicarii* III.
  - *Vicarius Diœceseos Ponticæ, sub quo Provinciæ* XI.
    - *Consulares* II. — *Galatia. Bithynia.*
    - *Præsidum* VIII. — *Honorias. Cappadocia prima. Cappadocia secunda. Hellenopontus. Pontus Polemoniacus. Armenia prima. Armenia secunda. Galatia salutaris.*
    - *Correctoris* I. — *Paphlagonia.*
  - *Vicarius Diœceseos Thraciæ, sub quo Provinc.* VI.
    - *Consulares* II. — *Europa. Thracia.*
    - *Præsidum* IV. — *Hæmimons. Rhodopes. Mœsia secunda. Scythia.*

CAP. CII.

DE PROCONSULE ASIÆ, *& ejus insignibus.*

MAGISTRATIBUS provinciarum ita distinctis, nunc eos secundum Notitiæ ordinem sigillatim declaraturi, ab Asiæ Proconsule auspicabimur, qui alios Spectabiles provinciarum magistratus præcedebat, & Præfecti Prætorio Orientis Imperio suberat, sed non ejus
D Vicario, sicut nec Comes Orientis, & ideo in Notitia a Vicariis separatur, quibus auctoritate inferior non erat, etsi angustior imperio inveniebatur. Neque enim totam Asiam minorem administrabat, quæ partim Comiti Orientis, partim duobus Vicariis parebat; sed eam tantum oram, quæ Mare Myrtoum respicit. Subacta primum fuit Asia a L. Scipione, qui ob id *Asiaticus* est cognominatus: & prius Consules, mox Proconsules accepit, ut Gn. Manlium, quem Livius primum in Asia Consulem fuisse scribit. Augustus quoque cum provincias ordinaret, duas solas Consulares, id est, ab his qui Consules fuissent, administran-
E das fecit, Libyam & Asiam; nec eam totam, sed illam tantum partem, quæ cis Halim Tauro includitur, exceptis etiam Galatis, Bithynia, Propontide, & gentibus, quæ sub Amynta fuerant, quemadmodum in calce operis Strabo recitat. Nam etsi Asia minor tota dicitur, quæ inter Pontum Euxinum, & Carpathium mare continetur, in ea tamen regione, ubi est Lydia, proprie & stricte Asia vocatur, Ponto, & Bithynia ad Septentrionem, Galatia, Lycaonia, & Pisidia ad Auroram, exclusis, ut auctor est Ptolemæus. Æneas Sylvius *de Asia minore* cap. LX. eam quinque provincias continuisse scribit, Phrygiam ma-
F jorem, Mysiam, Troadem cum Æolide, Ioniam, & Cariam, quæ omnia usque ad mare Icarium & Myrtoum, insulasque Ægei maris, Asiæ adjacentes Proconsul habuisse videtur: quod etiam imperantibus posterioribus Principibus diu est observatum. Cæteras vero Asiæ partes Prætores, aut Præsides regebant. Verum post Constantinum Vicariis late imperantibus, Proconsul eam tantum partem cum insulis retinuit, quæ inter Cariam & Lydiam nominatim Asia dicitur, prope Sardos &

Caiſtrum, ubi eſt Epheſus, ut auctor eſt D. Hieronymus *de locis Hebraicis*, *in Actis Apoſtolorum*; *Aſiæ*, inquit, *regio*, *quæ cognominatur minor*, *undique circundata eſt mari*, *ſed ſpecialiter ubi Epheſus civitas eſt*, *Aſia vocatur*; quod & Homerus in II. *Iliadis* ſentit: quem Virgilius I. *Georgicor.* ita vertit:

—— Et quæ Aſia circum,
Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri.

Et lib. VII. *Æneid.*

—— Sonat amnis, & Aſia longe,
Pulſa palus.

Eunapius in Maximo loquens de Clearcho: *Valens*, inquit, *majorem ei præfecturam commiſit, Aſiæ, quæ nunc peculiari nomine ſic vocatur*, *Proconſulem creans*. Ea a Pergamo uſque maritimam oram complexa in continentem Caria tenus deſinit: Tmolo monte fines ejus Lydiam attingentes circumſcribente. Eſtque provincia illuſtris, & locuples, neque ſubjecta Præfecti Prætorio imperio.

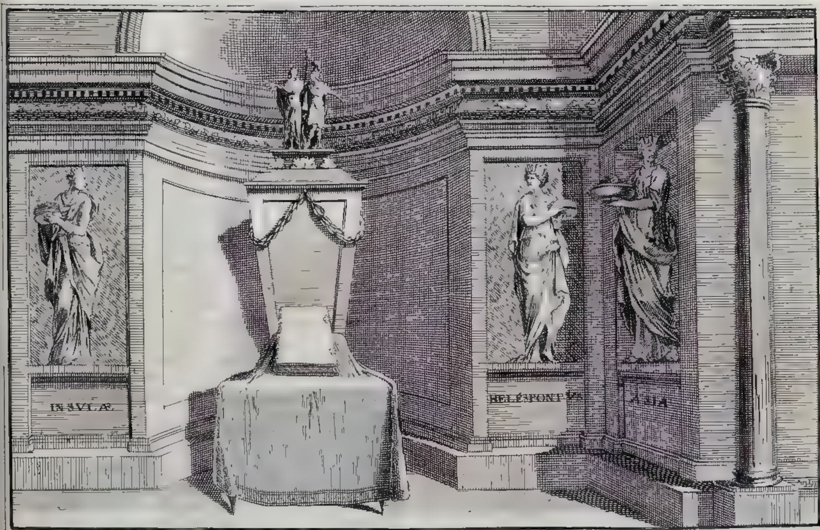
Aſia, civitas Lydiæ, ait Stephanus, univerſæ Aſiæ nomen dedit: Lydia vero, Caria & Lycia a Vicario Aſianæ regebantur. Poſtremo adjectus eſt primum a Theodoſio Magno, mox ab Honorio, & Theodoſio Juniore huic Proconſuli Helleſpontus, quod ejus Conſulares inique ab Apparitoribus Vicarianis Ponticæ vexarentur, *l.* I. *C. de of-*

A *fic. comi. ſacr. patrim.* In provinciam proficiſcens hic Proconſul, per mare iter facere tenebatur, ac primum omnium Epheſum metropolim attingere. Ulpianus *in l. obſervare*, *§. quædam. ff. de offic. Proconſ.* *Quædam*, inquit, *provinciæ etiam hoc habent, ut per mare in eam provinciam Proconſul veniat; ut Aſia, ſcilicet uſque adeo, ut Imperator noſter Antoninus Auguſtus ad deſideria Aſianorum reſcripſerit, Proconſuli neceſſitatem impoſitam per mare Aſiam applicare*, ϗ τῶν μητροπόλεων Εφεσον, *id eſt, & inter matrices urbes Epheſum primam attingere. Poſt hæc ingreſſus provinciam mandare juriſdictionem legato ſuo debet: nec hoc ante facere, quam fuerit provinciam ingreſſus: Eſt enim perquam abſurdum, antequam ipſe juriſdictionem*
B *nanciſcatur (nec enim prius ei competit, quam in eam provinciam venerit) alii eam mandare.* Hæc ille. Imperante & Conſule Tiberio cum Druſo, quaſſata terræ motu Aſia Prætorio viro; cum quinque faſcibus regenda eſt commiſſa, Dion libro LVII. Ab hoc Proconſule ad Præfectum urbi Conſtantinopolitanæ appellabatur, *l. cum appellatio, C. de appell.* Et illius fori advocati ab Anaſtaſio obtinuere, ut depoſito patrocinandi officio eſſent Clariſſimi, & Comites ordinis primi, *l.* I. *C. de advoc. diverſ. judic.* Antoninus Pius, antequam imperaret, Aſiæ Proconſul fuit, *l.* 6. *§.* I. *ff. de cuſtod. reor.*

NOTITIA.

PROCONSUL ASIÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Proconsulis Asiæ Provinciæ infrascriptæ.

SIA.
Insulæ.
Hellespontus.
Officium autem habet ita:
Principem de eodem officio.
Cornicularium.
Adjutorem.
Commentariensem.
Ab actis.
Numerarios.
Scriniarios.
A libellis.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

PROCONSULIS insignia erant sex fasces, *ut l. Proconsules, ff. de offic. Proconf. & leg.* totidem secures, & toga purpurea: præferebat & *vultus Principum*, quemadmodum Præfectus Prætorio, & alii majores magistratus, & *abacum alba mappa instratum, librum mandatorum sustinentem:* is in meo codice rubro corio tegitur, in manuscriptis argenteo, quorum capita, & medium fascia aurea complectitur, qualem tam in Oriente quam in Occidente Proconsulum, Præfectorum & Magistrorum fuisse cernimus. Tapetum in Ursini codice est cœruleum & virgis in cancellos dispositis munitum, in quarum medio bullæ item cœruleæ apparent. Mandatorum Proconsulis, aut Consularium Præsidum codex, quid contineret, non exprimitur, exceptis his, quæ a Justiniano renovata, aliquot capitibus explicantur, *in l. ult. C. de mandat. Princ. & Authen. eod.* Ne quid tamen desideretur, aliquot eorum capita in diversis Pandectarum locis disposita colligam, quæ omnia fere circa judicantis integritatem, expurganda crimina, & exigenda vectigalia versabantur. *In primis*, ait Ulpianus *in l. solent, in fin. ff. de offic. Proconf. Mandatis continetur, ne donum vel munus ipse Proconsul, vel qui in alio officio erit, accipiat, ematve quid, nisi victus quotidiani causa.* Item *in l. aliud est fraus, in fin. ff. de verborum signific.* magistratus solos, & præsides provinciarum posse mulctam dicere, mandatis permissum est. Sed & caput mandatorum extat, inquit Marcianus *in l. 6. ff. de custod. reor.* ut irenarchæ, cum apprehenderint latrones, interrogent eos de sociis & receptatoribus, & interrogationes literis inclusas, atque obsignatas ad cognitionem magistratus mittant. Præterea in mandatis Principum est, ait Paulus *in l. 3. ff. de off. Præsid. ut curet is, qui provinciæ præest, malis hominibus provinciam purgare.* Et Calistratus *in l. 35. ff. de pen.* ne quis perpetuis vinculis damnetur. Idem *in l. Divi. §. 1. ff. eod.* de decurionibus & principalibus civitatum qui capitale admiserunt, mandatis cavetur, ut si quis id admisisse videatur, propter quod relegandus extra provinciam in insulam sit, Imperatori scribatur, adjecta sententia a Præside: & paulo infra *d. l. Divi. §. ult.* alio quoque capite mandatorum in hæc verba cavetur: *Si qui ex principali-*

A *bus civitatis latrocinium fecerint; aliudve quod facinus, ut capitalem pœnam meruisse videantur, commiserint, vinctos eos custodies, & mihi scribes, & adjicies quid quisque commiserit.* Mandatis etiam cavetur, *in l. fin. ff. de requir. reis.* intra annum requirendorum bona obsignari, ut si redierint, & se purgaverint, integram rem suam habeant. Si neque responderint, neque qui se defendant, habuerint, tunc post annum bona in fiscum cogantur. Aliam mandatorum particulam Ulpianus lib. VIII. *de officio Proconsulis* his verbis recitat, *in l. 4. de extraord. crim. in princ.* Mandatis denique ita cavetur:
B *Debetis custodire, ne dardanarii ullius mercis sint, ne aut ab his, qui coemptas merces suppriment, aut a locupletioribus, qui fructus suos æquis preciis vendere nolunt, dum minus uberes proventus expectant, annona oneretur.* Mandatis quoque Imperatorum continetur, *l. Divus Vespasianus, §. 1. ff. de jure patron.* ut in provinciis Præsides de querelis patronorum jus dicentes secundum delictum admissum libertis pœnas irrogent. Item in *l. final. ff. de testib.* ut Præsides attendant, ne patroni in causa, cui patrocinium præstiterunt, testimonium dicant, & non patiantur esse collegia sodalitia, *l. 1. ff.*
C *de colleg. & corpor.* Plinius ad *Trajanum: Secundum mandata tua*, inquit, *ἑταιρίας esse vetueram.* Mandatis & illud adjicitur, *l. observandum, ff. de offic. præsid.* ne Præsides provinciarum in ulteriorem familiaritatem provinciales admittant: nam ex conversatione æquali contemptio dignitatis nascitur. Et *l. 1. ff. de offic. Præfect. Aug.* ne prius deponat imperium decessor, quam successor in metropolim venerit, licet provinciam attigerit: Item *l. ult. ff. de oper. publ.* qui ob collatam in opus publicum pecuniam, nomen suum inscribit, quantitatem pecuniæ exprimat. Alia hujusmodi mandata Principum ex Juribus colligi
D possunt, quæ non solum Proconsulibus, sed omnibus provinciarum magistratibus promiscue dabantur. Postremo totum volumen mandatorum, quæ dari consueverant, Justinianus XVII. capitibus explicat, *in Authen. de mand. Princ. seu Novell. 17. quæ est l. ult. C. eod. tit.* sed male, cum ipsa Novel. sit post editionem Cod. emissa, Bellisario Consule.

Sed, ut ad alia insignia revertamur; infra librum mandatorum habet hic Proconsul, *imagines trium mulierum*, quæ provincias ipsi commissas referunt, scilicet Asiam, Insulas, & Hellespontum, ut nomina ipsis inscripta indicant. Hæ
E *insigne quoddam regium in capite, & vasa aureis plena manibus gerunt*, quæ exactionem tributorum ex tribus illis regionibus faciendam, ad Proconsulem pertinere significabant. *Longis aureisque tunicis indutæ sunt*, in manuscriptis, albas aut cœruleas habent. *Asia calceis, cœruleoque pallio utitur: Aliæ calceis carent. Quæ insulas refert purpureum pallium, quæ Hellespontum, viride gestat.* Sed in codice Ursini omnes rubris cothurnis alte calciatæ habitu non differunt. In Madruciano longis vestibus demissis vix pedes ostendunt. præter hæc cæterorum quoque magistratuum insi-
F gnia Asiæ Proconsul habebat.

Officium Proconsulis Asiæ constat ex CCCC. Apparitoribus, ut aliorum Proconsulum, *l. 2. C. de apparitorib. Proconf. & leg.* quod probabatur codicillis a Scriniariis sacrarum epistolarum scriptis, & primum a Principe, mox ab ipso Proconsule subscriptis, *l. ult. C. de diverf. offic.* Officiales ferme habebat, quemadmodum Vicarii. Principem de eodemmet officio, & cæteros, quos alii magistratus: inter eos Notitia Scriniarios recenset, quos ego interpretor Subadjuvas, ut in officio Comitis Orientis, & Pro-

& Proconsulis Africæ, ac Vicariorum Occidentis nominantur, & Justinianus Primiscrinii Subadjuvas interpretatur, *in l. 1. §. in scrinio primiscrinii. C. de off. Præf. P. Africæ*. Hi rationes Numerariorum scribebant, & in scriniis conservabant, *d. §. in scrinio*. Primiscrinius autem Numerarius vocatur, qui tenet præcipuum scrinium, in quo sunt rationes vectigalium & tributorum, ut exponit Notitia in officio P. V. Romæ, & *in l. 3. C. de apparitorib. P. P.* ubi qui Numerarii Subadjuvæ dicuntur hic Scriniarii appellantur, *l. scriniarios. C. de testa. milit.* Alii quoque officiales omnes scrinia habebant, & Scriniarii vocabantur, *d. l. scriniarios.* sed in hoc loco ab illis separantur. Proconsul Asiæ pro codicillis Proconsulatus solvit sacro cubiculo solidos XII. Primicerio Tribunorum Notariorum, & quatuor Scriniariis laterculi solidos XL. ejus adjutori III. officio Præfectorum, quibus suberat, LXXX. *Novell.* 8.

CAP. CIII.

DE CONSULARI HELLESPONTI, *& Præside insularum.*

ANGUSTUM Fretum citra Propontidem Hellespontus vocatur, vulgo *arctum Gallipolis* nuncupant: sed hoc in loco regio Asiæ ad Hellesponti oram sita significatur: ab Oriente Pontum & Bithyniam, a Meridie Lydiam habet, a Septentrione Propontidem, ab Occasu Hellespontum fretum: Phrygia minor seu Hellespontia & Troas, a Ptolemæo nuncupatur, ubi metalla in primis fodiebantur, quandoque Troadensia, & Docimana, a Docima oppido dicta, & Proconnesia a Proconneso Propontidis insula, *l. 9. & 11. C. Theod. de indulg. debitor.* Huic provinciæ præerat Consularis, olim Vicario Asianæ subditus, cujus officium cum ab Apparitoribus Vicarii Asianæ vexaretur, Theodosius Magnus Asiæ Proconsuli Hellespontum adjecit; quo defuncto, cum rursus ab eodem Vicario repeteretur, Honorius, & Theodosius Minor, Simplicio Asiæ Proconsuli, illam provinciam confirmarunt, *l. 1. C. de offi. com. sacr. patri.* *Officium*, inquiunt, *Hellesponti Consularis æternæ recordationis, patrem serenitatis nostræ adiit, & expositis suis incommodis, quibus a Vicarianis apparitoribus urgebatur, oravit sub tuæ sublimitatis agere potestate, cujus allegationes humanæ proclivius pium Principem commoverunt: quod & nos obtinere censemus*. Is est Simplicius, qui antea Tripolis Præses fuerat, *l. 59. C. Theod. de appell.* Illud vero rescriptum, expuncta Comitis patrimonii rubrica, sub titulo, de officio Proconsulis & legati, proxime præcedenti, ad quem pertinet, locandum puto. Itaque Notitiæ tempore hic Consularis Asiæ Proconsuli paruit. Is pro magistratus codicillis solvit, quantum alii Consulares. Abydum ejus metropolim fuisse arbitror, vulgo *Amo* dictam. Ab hoc Consulari, non ad Proconsulem, aut Præfectum Prætorio, sed ad urbis Constantinopolitanæ Præfectum appellari Constantinus jussit, *l. cum appellatio. C. de appell.* quod locum habebat ubi causæ decem libras auri excedebant, alias ad Proconsulem provocabatur, *§. illud, in Auth. de appell. & intr. quæ temp. seu Novell. 23.* Hæc Notitiæ tempore obtinebant. Justinianus vero Hellespontum Ponto Polemoniaco conjunxit, eique moderatorem dedit Spectabilem creatum, unde sub eo, Proconsul iterum hanc provinciam amisit, *Novell. 20. seu Auth. de administ. offi. in sacr. appell.*

Præsidi vero insularum Asiæ adjacentium semper imperavit. Nam etsi Præsides proximis suæ provinciæ insulis jus dicunt, *l. insulæ, ff. de judi.* ubi ultra centum milliaria non distant, ut Jurium censent interpretes, Paul. Castr. in *d. l. insulæ*. & Barthol. in tractatu *de Insula*. Insulis tamen Asiam circumjacentibus, proprius datus est Præses, *insularum* appellatus. Has Ptolemæus ferme numero XVVI. recenset: Insulæ, inquit, adjacent Asiæ apud Hellespontum, Tenedos: in Ægeo autem pelago Lesbos, seu Mytilene: in Icario Icaria, Posidium, Samus: in Myrtoo Arcesine, Begialis, Minya, Astypalea una ex Cycladibus insulis: in Rhodiaco & Capathio, Syme, Cesi, Coos: Coii, inquit Strabo, solvebant quotannis pro annuo tributo Romanis C. talenta, quæ Augustus remisit pro Veneris statua, quam illis abstulit, & Romæ C. Julio Cæsari dedicavit: Rhodus etiam, paucæque aliæ Insulæ huic Præsidi paruerunt. Rhodus, & insulæ, inquit Sex. Rufus, primum Romanis infestissimæ, postea fidelissimæ, liberæ sunt relictæ: sed Vespasianus eas dato Præside provincias fecit, quod & Tranquillus refert. Tenedos statione Græcorum nobilis a Virgilio celebratur, LXXX. ambit stadia. Lesbos Troadis, & Æolicarum urbium altera metropolis, circuitus est stadiorum mille centum. Urbes in ea celebres fuere Mytilene, quæ adhuc extat, & ab ea, insula nunc *Midalina* vocatur, & Pyrrha. Hæc quoque vinorum generositate a poeta laudatur, in III. *Georgicorum.* Samum, ubi natus est Pythagoras, DC. stadia, Icariam CCC. circumire ferunt. Diocletianus ad Diogenem Præsidem insularum scribit, *in l. pen. C. ubi caus. status.* quem sub imperio P. P. Orientis fuisse, aliquot Jura significant, *ut l. 4. C. de navicul. seu naucl. & Novell.* 8. Cum plurimum vero insularum Præses Rhodi moraretur, ejus cives apud Valentinianum, & Gratianum Principes conquesti, obtinuerunt, ut per hyemem, quo tempore difficilis & periculosa est navigatio, in una ex quinque illius insulæ urbibus degeret, postea ad alias transiret, *l. 6. C. de off. rector. provin.* Erat autem Rhodus omnium totius Asiæ insularum metropolis opulentissima, inquit Jornandes, ubi plurimum Præses morabatur; a rosarum copia est denominata, quas suis nummis imprimebant, cum inscriptione ΡΟΔΙΩΝ. infra legitur, ΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟϹ, qui fuit primus eorum magistratus: litteræ Δ. speciem præ se fert, ait Constantinus Porphyrogenneta, triangulari videlicet figura. Dorienfium colonia est, qui ex Peloponneso Argivis & Lacedæmoniis ab Hercule genus ducunt: quemadmodum in catalogo navium Homerus scribit: eam triquetro ordine a Lyndo Jalysso, & Caniro insulis cingi dicit. Pro codicillis administrationis quantum alii Præsides hic solvebat, *ex forma Notitiæ Nov.* 8. Ab eo quemadmodum & a Præside Hellesponti ad Præfectum urbi Constantinopolitanæ appellabatur, *d. l. cum appell. C. de appellatio*.

CAP. CIV.

DE PROCONSULE ACHAIÆ *& ejus insignibus.*

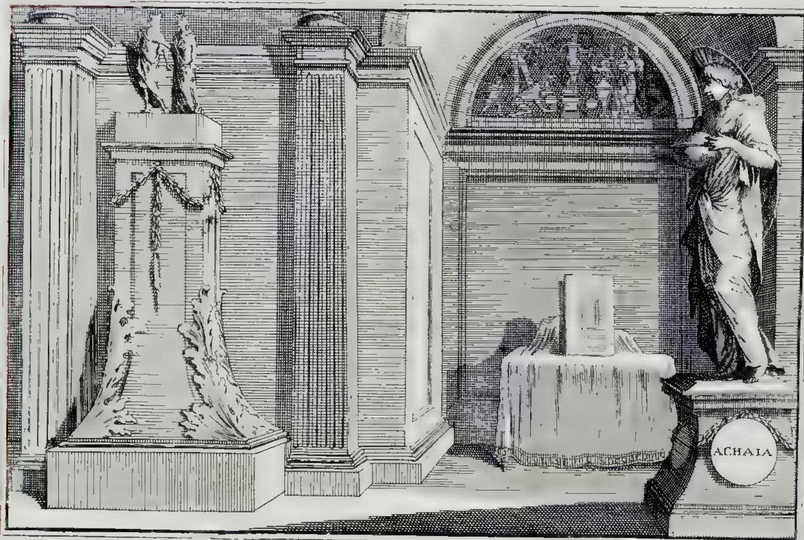
NOTITIA impressa in indice Achajam tanquam partem Macedoniæ sub præfecto Illyrici statuit: Cum vero ejus Proconsulis insignia, & officium repræsentat, Spectabilium seriem secuta, Asiæ Proconsuli subnectit, & a suo Præfecto longe separat. Ego quoque ejus vestigiis inhæ-

rens, eundem ordinem servabo. Manuscriptus Ursini codex indicis parte, quæ P. P. Illyrici respicit, prætermissa, ejus tantum insignia, cum Macedoniæ, & Daciæ imaginibus depingit, cætera omittit: quod argumentum est eam regionem tum a Barbaris occupatam, non totam Imperio Romano paruisse: auctor enim est Paulus Diaconus, Attilam Hunnorum Regem, Martiano, & Valentiniano III. imperantibus, cum Pannonias, Daciamque teneret, Macedoniam, Mysiam, & Achajam cum utrisque Thraciis devastasse. Achaja vocatur Græcia, ab Achæis, quia quo tempore a Mummio subacta est, in ea Principatum Achæi tenebant, ut refert Pausanias l. VII. & ideo Achaja Græcia est vocata. In ea est Athenarum civitas, cujus Pyræus portus, inquit D. Hieronymus in *Act. Apostolor.* septemplici muro erat communitus. Achaja Græciæ nobilis regio, ac pene insula Ægeo, & Ionio mari cincta, ab Occidente Macedonia, & parte Ægei pelagi circundatur, contingitque Isthmum Corinthiacum, olim XII. urbibus clara, ut scribit Polybius. A Nerone immunis facta, postea a Vespasiano rursus tributis fuit subjecta, auctore Pausania. Hujus metropolis erat Corinthus in Isthmo, ubi Proconsul degebat, & eo ad L. Junium Gallionem Achajæ Proconsulem D. Paulum adductum fuisse D. Lucas scribit, *Act. Apost.* cap. XVIII. Hic Proconsul etiam Peloponnesum nunc Moream vocatum rexit, quam Achajæ partem Ptolemæus esse voluit, Æneas Sylv. in *Europa* c. XII. ejus Præsidis a Notitia nulla mentio fit, & Plinius epist. ult. l. VIII. ad Maximum Achajæ Proconsulem scribens auctor est, Athenas, & Lacedæmonem Peloponnesi metropolim sub Achajæ proconsulatu contineri: Ita enim scribit: *Cogita te missum in provinciam Achajam illam veram & meram Græciam, in qua primum humanitatis literæ & fruges inventæ esse creduntur.* Deinde: *Hanc esse terram, quæ nobis miserit jura, quæ leges non invitis, sed petentibus dederit, Athenas esse, quas adeas; Lacedæmonem esse quam regas.* Hæc ille, qui literas primum ibi inventas, & frumenti semina a Cerere Triptolemo in Attica tradita significat, quod & Pausanias, Diodorus, Iustinus, Ovidius, & alii prodiderunt. Achaja cum esset Prætoria, lege Clodia Proconsularis est facta, Cicero *in Pis.* & sub Romanis Principibus postea Proconsulem semper habuit, ut sub Trajano Maximum, Plinius d. epistol. ult. Apud Ulpianum quoque *in l. mem nisse. ff. de off. proconf. & lega.* Hadrianus Calphurnium Rufum Proconsulem Achajæ monet, ne legatum ante se e provincia dimittat. & Paulus Jureconsultus Valerii Proculi Achajæ Proconsulis meminit, *in l. ult. ff. ad Trebell.* eandem sub Gallienis a Valente Proconsulari imperio gubernatam fuisse Capitolinus, & Spartianus in *Valente* scribunt. Sed & Constantius Severiano ejusdem Proconsuli scribit, *in l. 9. C. Th. de epis. & cler.* Raphael quoque Volaterranus in fi. libri VIII. *Geographiæ*, recitat inscriptionem, quæ videbatur in columna in arce Athenarum Græce scripta, & Latina est hujusmodi: *Clarissimo Proconsuli Græciæ Ruffo Festo, & Areopagitæ Areopagi Senatus trecentorum, & populus Atheniensis benevolentiæ, & beneficentiæ gratia.* Is forte est Festus qui sub Valentiniano, Consularis Syriam, & Proconsul Africam rexit, *l. 1. C. ubi de poss. agi. oport. l. 3. C. de coborta.* Denique Julianus Apostata Vectium prætextatum Achajæ Proconsulem fecit, ut auctor est Marcellinus lib. XXI. Decius tamen apud Trebellium Pollionem in *Claudio*, Messalam Achajæ præsidem appellat. Imperante vero Justiniano, desiisse in Græciam Proconsules mitti suspicor, quia in Notitia octavæ Novellæ, in qua omnes provinciarum Orientis magistratus recensentur, nullus nominatur Achajæ, aut Græciæ Præses, quæ forte tum a Barbaris tenebatur.

NOTITIA.

PROCONSUL ACHAIÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Proconsulis Achajæ, Provincia infra-scripta.

ACHAIA.

Officium autem habet ita: Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exit transacto biennio.
Cornicularium.
Commentariensem.
Quæstorem.
Adjutorem.
Ab actis.
Numerarios.
A libellis.
Exceptores, & cæteros Apparitores.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA Proconsulis Achajæ sunt, *liber rubro corio tectus, aureisque fasciis in summo, & medio cinctus, is supra abacum albo tapeto, quem aureus limbus ornat, eminet*, quemadmodum in Proconsule Asiæ visitur. Manuscripti argento opertum, & aureis fasciis cinctum ostendunt, ut in aliis Proconsulibus. Duo quoque *Principes in aurata columna* alte spectantur, & ipsius *Achajæ imago vas aureis plenum dextra tenens, quod sinistra aperire videtur. Tutulum seu petasum in capite gestat, purpuream togam humero dextro connexam super auream talaremque tunicam induta: nudis pedibus incedit*. In manuscriptis tunica purpurea auroque & albo distincta, sub viridi pallio, & aureis cothurnis induta spectatur, reliqua sunt sicut in Proconsule Asiæ, cujus omnia habet insignia.

In officio etiam exemplo aliorum Proconsulum, hunc CCCC. Apparitores habuisse verisimile est, *l. 2. C. de apparitorib. Proconf. C. de principibus agentium in rebus*, quorum primus erat Princeps, ex Ducenariis scholæ Agentium in rebus, qui clarissimus vocabatur, *ut in l. fi. C. de princ. ag. in reb.* & adorata clementia principali, cum insignibus transacto biennio exibat, id est, eo munere liberatus ad adorandum, seu exosculandum reverenter purpuram Principis admittebatur, *l. 2. C. de privileg. scholar.* ita enim salutabatur. Notum est autem ex D. Hieronymo & aliis deosculationem pro adoratione accipi: is enim *ad Pammachium in Apologia adversus Rufinum*, scribit se in secundo Psalmo, καταφιλήσατε, id est, *deosculamini* vertisse, *adorate: quia*, inquit, *qui adorant, solent deosculari manum & capita submittere, quod beatus Job se elementis fecisse negabat, dicens, Si vidi Solem, cum fulgeret, & osculatus sum manum meam ore meo: Et Hebræi juxta linguæ suæ proprietatem deosculationem pro veneratione ponunt*: Hæc D. Hieronymus. Plinius libro XXVIII. capite II. *In adorando*, inquit, *dextram ad osculum referimus*: de quo plura Cœlius Rhodiginus libro XX. capite VIII. in fine. Princeps ergo hujus officii, osculando Principis purpuram eam adorare dicebatur. Hic autem ritus in adorando Principe ita observabatur, duo vestem ejus purpuream extol-

A lebant, quam adorans osculabatur. Procopius libro II. *de belo Vandalico*: *Gilimer*, inquit, *& Bellisarius jussi ab his, qui Imperatoriam purpuram sustinebant: Justinianum supplices adoraverunt*. Hæc ille. Id ergo hujus Principi officii indulgebatur, quod aliis Præsidum officialibus non licebat, ut Principem scilicet officio liberatus, adoraret, *l. 1. C. de apparitorib. Præfect. urb.* Tumque Vicarii dignitatem consecutus, Comes primi ordinis fiebat, *l. eos, & l. seq. C. de princ. ag. in reb.* Hic primus Proconsulem salutabat, & apud eum sedebat, *l. 4. C. eo. tit.* si cohortalis fuisset ab eo onere, princeps officii factus, liberabatur: & qui post
B ejus principatum nati erant ex illo liberi, *l. penult. C. C. d. tit.* minores etiam sportulas ipse, uxores, liberi, & coloni, cum litigabant executoribus solvebant, *l. fi. C. eod.*

Insigne autem cum quo hic Princeps exibat, erat cingulum, quo ipse & pauci alii Apparitores utebantur, *l. 3. C. de numerar. l. princeps. C. de princip. ag. in reb. l. ult. C. de apparitorib. magist. milit.* functique officio illud deponebant, nisi majorem dignitatem essent assecuti, ut ille qui Comes primi ordinis creabatur.

Non omnes vero Agentes in rebus ad Principis
C gradum promovebantur, sed illi tantum, qui Ducenarii dignitatem attigissent, & hoc sensit Constantinus ad Agentes in rebus scribens, *in l. 1. C. de offic. mag. offi.* *Ad ducenariam*, inquit, *centenariam, & biarchiam, nemo suffragio, sed labore unusquisque perveniat, principatum vero adipiscatur matricula decurrente: ita ut ad curas agendas & cursum illi exeant, quos ordo militiæ vocat, & ejus laborum adjutor*: Hæc ille.

Habebat Proconsul Achajæ in officio, & Cornicularium, Commentariensem, Quæstorem, Adjutorem, Ab actis, Numerarios, A libellis, Exceptores, & cæteros Apparitores. In hujus officio, &
D aliorum Proconsulum, omittitur cura epistolarum, quam alii magistratus habebant, & pro ea substituitur Quæstor, qui in aliorum officiis non nominatur: Is erat, quem vulgo *Cancellarium* vocant, vel *a secretis*. Nicetas lib. VLI. ait, Domesticum a Latinis, seu Cancellarium, a Græcis Logothetam vocari, id etiam significat Cassiodorus lib. VI. *in formula Quæsturæ*, etsi loquitur de Quæstore Principis. Asiæ Proconsul habebat Scriniarios, qui hic omittuntur. Proconsul Africæ in Occidente Primiscrinium. Hi omnes probabantur a Principe, codicillis scriptis a Scriniariis sacrarum epistolarum, & ab ipso Principe, ac demum Vicario
E subscriptis *l. ult. C. de diverf. offic.*

CAP. CV.

DE COMITE ORIENTIS,

ejusque insignibus, & officio,

SEPTEM totius Imperii Orientalis erant Diœceses, id est, plurium simul provinciarum administrationes, quarum quinque Præfecto Prætorio Orientali parebant, scilicet Orientis, Ægypti, Asianæ, Ponticæ, & Thraciarum.
F Aliæ duæ, Macedoniæ & Daciæ Præfecto Illyrici suberant: prout Jura, *l. nulli. C. de numerar. l. unic. C. ut nemo ad suum patroc.* & Notitia in indice distinguunt, singulæque suos provinciarum Rectores habebant. Prima ergo sub memorato Præfecto Prætorio erat Orientis Diœcesis Comiti commissa.

Orientem Veteres plagam vocabant, ubi sol oritur, a Tigri fluvio usque ad Cyprum, & Thracias versus Occidentem, & a Ponto Septentrio-

nali usque ad Arabiam versus Meridiem, totamque eam regionem olim Syriam dictam, auctor est Plinius libro v. capite XII. quam terrarum maximam appellat. Universæque huic regioni Præfectus Prætorio Orientis imperabat. Ammianus vero libro XIV. capite VIII. ita de Oriente scribit: *Orientis vero limes in longum porrectus, & rectum ab Euphratis fluminis ripis ad usque supercilia porrigitur Nili, læva Saracenis conterminatus gentibus, dextra pelagi fragoribus patens: quam plagam Nicanor Seleucus occupatam auxit mirum in modum, cum post Alexandri Macedonis obitum successorio jure teneret regna Persidis*: Hæc ille. Guilielmus Tyri Episcopus libro IV. *de bello sacr.* capite IX. & libro XIII. capite II. totam Syriam Orientem fuisse scribit: *Syria*, inquit, *aliquando largius accipitur, ut sit nomen totius Orientis: Aliquando strictius, ut parti tantum conveniat: Syria major multas provincias intra suum continet ambitum: a Tygride enim habens initium, usque in Ægyptum protenditur, & a Cicilia usque in mare Rubrum, cujus ab inferiori parte, quæ est inter Tygridem, & Euphratem, prima ejus partium Mesopotamia est ... post hanc vero ejusdem Syriæ Cœlesyria maxima portio est, in qua Antiochia civitas illa nobilis cum suis suffraganeis urbibus sita est; cui quasi a Septentrione utraque Cicilia contermina est, quæ ejusdem Syriæ sunt partes. Ab Austro vero Phœniciæ statim conjungitur. Inter partes ejus præcipuas sunt etiam Syriæ partes, utraque Arabia, prima, cujus Metropolis est Bostrum. Secunda, cujus Metropolis est Pettra deserti, sed & Syria Sobal ejus Syriæ majoris pars est. Idumæa quoque ejusdem Syriæ majoris pars est novissima, ad Ægyptum respiciens*: Hæc ille. Nos quoque Orientem hic intelligimus totam eam regionem, quæ a Cilicia, Cypro, & Arabia, usque ad Tigrim extenditur: Ea est tota Orientalis, excepta Asia minore. Cum igitur Persæ Armeniam, & Mesopotamiam, aliasque vicinas regiones devastarent, opus erat majore magistratu, qui eorum conatus frangeret. Itaque inventus est Comes vir Spectabilis, qui Orienti cum militum robore præesset; sed eum Præfecti Prætorio Orientis Vicarium fuisse puto, qui Comitis titulo est insignitus, variisque nominibus appellatus: sub Decio enim & Fl. Claudio Metaphrastes Eumolpium Comitem Orientis nominat: sub Diocletiano Bibianum Præfectum Orientis, & Domitianum, Lycaoniæ Comitem. Alii Præsidem, ut Vopiscus in *Aureliano*: *Cum*, inquit, *consedisset Valerianus Augustus in Thermis apud Byzantium præsente exercitu ...... assidentibus Memmio Fusco Consule ordinario, Bebio Macro P. P. Quinto Ancario Præside Orientis*. Hæc ille. Is est Vicarius proprio nomine ita appellatus, ad quem Diocletianus, & Maximianus scribunt, *l.* 14. *C. de pœnis*. Constantinus & ipse quandoque Vicarium Orientis nominat, *in dict. l.* 1. *C. in quib. caus. coloni. l.* 12. C. *Th. de Decurion.* quandoque Comitem, sicut & Constantinus, Gratianus, & alii, *l.* 2. *C. de op. pub. l.* 4. C. *de aquædu. l.* 1. *C. de præb. salario.* quanquam alii C. pro comite correctorem nominent, *l.* 6. *C. Th. de oper. pub. l.* 33. *&* 90. C. *Th. de decurio. l.* 2. *C. Th. de fis. deb. l. ult. in tex. C. de his, qui per met. jud. non appell. l.* 1. *C. de commer. & merca. l.* 36. *C. T. de operi. publ. l.* 26. *C. Th. de episc. & cler. l.* 8. *C. Theo. de hæret.* Auctor est Marcellinus libro XIV. capite I. & III. imperante Constantio, post Marcellinum, *l.* 4. *C. de oper. publ.* Honoratum postea Nebridium Comites Orientis fuisse, quibus Modestus, mox Philagrius successit, ut idem refert libro XIX. capite XII. & libro XXI. capite IV. Huic Julianus Apostatæ avunculus, deinde Rufinus Aradius, idem l. XXIII. cap. I. Quis vero hunc magistratum invenerit, non constat, certe universo imperabat Orienti, Zosimus libro v. capite II. *Comitis*, inquit, *Orientis magistratus ea potestas est, ut qui eum gerit, omnibus provincias Orientis administrantibus præsit, & quæcunque non aguntur, ut par est, corrigat.* XV. enim provinciis imperabat, quinque Consularibus, & octo Præsidialibus, duabusque Perfectissimorum. Quinque Consulares sunt Palæstina, Phœnicia, Syria, Cilicia, & Cyprus. Initio hæ Proprætoriæ fuerunt, postea factæ Consulares. Aliæ octo Præsidum manserunt; nempe, Palæstina salutaris, Palæstina secunda, Phœnicia Libani, Euphratensis, Syria salutatis, Osrhoena, Mesopotamia, & Cilicia secunda. Iis additæ sunt Arabia, & Isauria, quæ perfectissimos judices habuerunt. Itaque XV. provinciæ Comiti Orientis paruerunt, quarum appellationes ipse cognoscebat, *l. nemo. C. de Jurisd. omn. jud.* & Rectores corrigebat, *l.* 51. C. *T. de off. rector. provinc.* Classi quoque Seleuciæ dictæ imperabat, quæ ad purgandum latronibus Orientem, aliasque necessitates obeundas, per Oruntem flumen navigabat, *l.* 1. *C. de Class.* Antiochiæ, quæ Syriæ est metropolis, residebat. Ubi Strabo libro XVI. Orientis Præfectos prætorium habuisse scribit, eamque esse tetrapolim; ex quatuor enim contiguis urbibus constabat, quarum quælibet proprio muro cingebatur, sed omnes simul communibus mœnibus claudebantur: Daphnes lucus omnium amœnissimus, in ejus erat suburbio, cujus nullam arborem exscindere, vel distrahere licebat, *l.* 1. *&* 2. *C. de cupress. ex luco Daphnens. non excidend.* D. Hieronymus epistol. LXI. *ad Pammachium*, hanc urbem totius Orientis metropolim appellat, ubi primum Christianorum nomen est inventum, qui prius *homines viæ* vocabantur, capite IX. *Act. Apost.* ibi & D. Petrus primo sedit: Constantinopolitana Synodus, *canone* II. *Orientis*, inquit, *Episcopi, solum Orientem administrent, servato honore primatus Ecclesiæ Antiochenæ*. Eam incendio hostili exustam Justinianus restituit, ac mirifice ædificiis exornatam, *Theopolim* vocavit, *l.* 6. *in fi. C. de sum. Trin. Nov.* 7. *c.* 8. *Nov.* 123. *§.* 3. *Nov.* 42. *§.* 1. *No.* 109. *in prin.* & ita eam Procopius appellat, l. II. *de ædificiis Justi.* & Cedrenus II. anno *Imperii Justiniani*.

Verum amplam hujus Comitis potestatem Justinianus valde coarctavit, *Nov.* 8. *§. hoc autem ipsum dicimus*, cui solam Syriam primam, & illi contiguam Cyrrhesticam reliquit.

Appellabatur a Comite Orientis ad P. P. qui erat in Comitatu, & Quæstorem palatii: causis inserviebant, officium Præfecti, & scrinium epistolarum. Hoc enim erat generaliter statutum, ubicunque a Spectabili appellabatur, *§. quia vero duæ, in Auth. de admin. off. in sacr. appell. seu Novell.* 20. *l. præcipimus, §.* 1. *C. de appell.* Multat Comes Orientis tantum in VI. auri unciis, *l. fi. §.* 1. C. *de mod. mulctar.* quæ est fere summa LV. nostrorum aureorum: alii Spectabiles in tribus tantum unciis.

Solvit Comes Orientis pro codicillis suæ administrationis sacro cubiculo solidos LXIII. Primicerio Tribunorum Notariorum, cum quatuor Scriniariis sacri Laterculi solidos L. ejus adjutori III. officio Præfectorum Prætorio LXXX. tota hæc summa est solidorum CXCVI. *in §. quantam. Novell.* 8. In foro Comitis Orientis XL. tantum advocati orabant, qui non minus quinquennio Juri operam dedissent: Horum primus per biennium fisci patronus creatur, *l. jubemus, C. de advoc. diver. jud.* ex

publico salarium ferme aureorum DC. percipiebat, quod Kalen. Octob. solvebatur, quemadmodum & advocatis PP: *l. per banc. C. d. tit.* Incipiebat fisco Kal. Aprilis patrocinari, *d. l. per banc. eo. tit.* & fi-

A nito biennio, nullius, nisi propinquorum causas tuebatur. Privilegium habebat, ne milites, aut alios hospitari teneretur, *d. l. jubemus*.

NOTITIA.

COMES ORIENTIS

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Comitis Orientis, Provinciæ infrascriptæ.

Palæstina.
Phœnice.
Syria.
Cyprus.
Cilicia.
Palæstina secunda.
Palæstina salutaris.
Phœnice Libani.
Eufratensis.
Syria salutaris.
Osrhoena.
Mesopotamia.
Cilicia secunda.
Isauria.
Arabia.

Tom. VII.

B Officium autem viri Spectaailis, Comitis Orientis habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit.
Cornicularium.
Commentariensem.
Adjutorem.
Ab actis.
Numerarios.
A libellis.
C Subadjuvas.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

COMES Orientis pro insignibus, *duorum Principum effigies in summo auratæ columnæ* præferebat, & *librum purpura tectum*, *atque*, (ut in Proconsule Asiæ dictum est) *abaco impositum*: Manuscripti codices argenteum ejus tegumen ostendunt, cujus summum aurea fascia cingit. In

umbilico aureæ tabellæ, aureus item Principis vultus includitur. Abaci tapetum est, ut Proconsulum cœruleum, Infra vero *depictæ* sunt XV. *imagines mulierum, vario vestium habitu amictarum*, quæ totidem provincias Comiti parentes referunt, sola *Palæstina purpuream togam gestat*: Aliæ, *pallium*, aut *pallam auream*, vel *viridem aut purpuream*: Omnes *auream coronam in capite* pro more provinciæ *comptæ, & ante pectus vas aureis plenum*, tributorum exigendorum a Comite typum manibus gestant. *Aliquæ collo monile baccatum tenent, sola Isauria velo caput tegit*. In Urbini codice omnes palliis partim cæruleis, partim viridibus, aut purpureis indutæ, capillis per humeros sparsis, aureum folium supra frontem gestant. In Madruciano cœruleis palliis velatæ spectantur. Tres vero harum provinciarum facti sunt ordines, & quinæ in singulis ordinibus recta linea collocatæ. Quinque superiores sunt Consulares, videlicet Palæstina, Phœnice, Syria, Cyprus, & Cilicia. Reliquæ X. sunt Præsidum, & omnes Clarissimorum, exceptis ultimis Isauria & Arabia, quæ sunt Perfectissimorum, & ideo in indice Præsidales non connumerantur. Hæc in magistratus codicillis depingebantur, & forte ante Comitem progredientem præferebantur, *l. 4. C. de injuriis*. certe in auditorio coram populo pro tribunali retinebantur.

Aliud insigne Comitis præcipuum erat ensis, quo accinctus ibat, sed eo Proconsules carebant, Dion lib. LIII. Imperabat enim non tantum populis, sed & militibus, *Novell. 27. de Comite Isauriæ*. Cassiodorus *in formula Comitivæ provinciæ* lib. VII. ab init. *Quamvis*, inquit, *omnium dignitatum officia a manu secludantur armata, & civilibus vestibus videantur induti, qui districtionem publicam docentur operati: tua tamen dignitas a terroribus ornatur, quæ gladio bellico, rebus etiam pacatis, accingitur. Vide quo judicio frueris evectus, quando aliis vigorem fascium videas esse creditum, tibi autem ab ipsis legibus ferrum constet esse porrectum. Rem cruentam dederunt animo pacato, ut & noxii nimium metuerent, & læsi de optata ultione gauderent*. Hæc ille. Alia præterea Præsidum ornamenta, nempe fasces cum argentata securi, vehiculum item argentatum, & alia hujusmodi habebat.

Sexcentos vero Apparitores tenebat, *l. unic. C. de apparitor. com. Orien.* qui sine sacra probatoria creari non poterant, sicut nec alii illustrium & spectabilium magistratuum cohortales, *l. pen. & fin. C. de divers. offic.* Probatoriæ sunt literæ a Notariis scrinii epistolarum scriptæ, & manu Principis subscriptæ, quibus Apparitores officio Comitis Orientis aggregandos comprobabat. *l. probatorias. C. d. tit. de diver. offic.* Hæc subscriptio encausto tantum fiebat: Is erat liquor cocto murice, & trito conchylio constans, qui vicem atramenti, cum tamen purpureus esset, exhibebat, *ut in l. pen. C. de diver. rescrip.* Hoc forte fiebat encaustica pictura, cujus Plinius lib. XXXV. cap. XI. meminit, non igne, ut aliqui existimant, tabula inusta. *Habet hic Comes in officio Principem*, inquit Notitia, *de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit*: Hæc in officio Proconsulis Achajæ sum interpretatus: sed hic forte addendum, exit (transacto biennio) quemadmodum ibi legitur, & infra in officio Vicarii Ponticæ: Hunc sequebantur Cornicularius, Commentariensis, Adjutor, Ab actis, Numerarii, A libellis, Subadjuvæ, Exceptores, & cæterii Officiales. Hic etiam, ut Proconsulibus cura epistolarum omittitur, cujus loco, Subadjuvæ positi videntur.

A Ad hoc officium Alytarchiæ, vel secundum aliquos Lyciarchiæ munera spectabant: ideoque horum occasione aliqua de his, & de Syriarchis sunt dicenda, quorum Jura non semel meminerunt, *l. 1. C. de offi. Comit. Orient. l. 1. C. de naturalibus liber. l. athletæ. §. 1. ff. de excusationibus tutor.*

CAP. CVI.

DE LYCIARCHI, ET SYRIARCHI *muneribus, & ludis.*

B LYCIARCHUS, Syriarchusque suarum provinciarum sacerdotes, pro illarum, ut opinabantur, salute sacra procurabant. Ideoque initio magistratus munera edere consueverant, id est, gladiatores inter se, & cum feris in amphitheatro committere, ut Tertullianus *de spectaculis* refert, *tit. de muner.* In actis Proconsularibus martyrum, apud Cæsarem Baron. Card. *an.* CCXC. legitur Numerium Maximum Proconsulem Ciliciæ jussisse Terentiano Ciliciæ sacerdoti, ut munera ederet, & illum plures emisse feras, quæ multorum corpora devorarunt: cum vero martyres non tangerent, Præses jussit Terentiano, ut C munus gladiatorum ederet, a quibus martyres sunt confossi. Ludos etiam Circenses, equorum cursus, & theatrales in scenis, exercebant. Qui a Lyciarcho editi, sub Comitis ejusque officii cura ordinabantur: Syriarchi vero ludi a Syriæ Rectore procurabantur, *l. 18. C. de off. Comit. Orientis*. De Lyciarchis hæc Strabo lib. XIV. *Geograph. Lycii*, inquit, *adeo civiliter & continenter vixerunt, ut feliciter usque ad Italiam in mari imperaverint, & in nullo turpi lucro se extulerunt, sed in patrio more Lyciaci conventus permanserunt. Sunt* D *quatuordecim urbes, quæ in eo suffragium ferunt, & in commune comitium ex quaque civitate conveniunt, & quod major pars comprobarit, decernunt. Maxime civitates tria habent suffragia: Mediæ duo: Aliæ unum. Eadem proportione tributa pendunt, aliaque munera subeunt*. Et paulo post: *In conventu primum eligitur Lyciarchus, id est, Lyciæ præfectus: post alii urbium magistratus, judicia in communi fiunt prius de bello, & pace, & sociis belli consultabant: nunc id eis non licet, sed in Romanorum est potestate: sub quibus positi imaginem antiqui magistratus retinuerunt creandi Lyciarchi, qui non amplius, ut olim imperat, sed sacerdotio fungens* E *ludis publicis præest*. Hæc ille. Idem in pluribus aliis provinciis fiebat, in quibus negocia publica legati civitatum tractabant, ad quorum conventus plura Principum rescripta extant, ut Adriani, in *l. 37. ff. de judic.* sive Pii Antonini *in l. 5. ff. ad Juliam de vi publ.* τῷ κοινῷ τῶν Θεσσαλῶν πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Θρακῶν, *& l. 1. §. 1. ff. de appellation.* τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας, *l. 6. ff. de excusationib. tut.* Alexandri, τῷ κοινῷ ἐν Βιθυνίᾳ Ἑλλήνων, *l. 25. ff. de appellationib.* id est, *Communi seu universitati Thessalorum, Thracum, Asiæ, & qui in Bithynia sunt Græcorum*: ita eorum comitia appellant, in his etiam causæ tractabantur, & sacra a Lyciarcha F & Syriarcha fiebant. Tertullianus lib. *de spectaculis*: *Quid ergo*, inquit, *mirum si apparatus agonum Idololatria conspurcat, de coronis profanis, de sacerdotalibus Præsidibus, de collegiariis ministris*. Sic Pausanias in *Corinth.* sive lib. II. *Sacra*, ait, *Jovi Nemeo Argivi in Nemea faciunt, eique certum sacerdotem deligunt, & armatis viris cursus certamina proponunt in ipso Nemeorum conventu*. Hæc ille. Dubium vero est, quomodo Lyciarchi sacerdotis munera, & ludos, officium

Comitis Orientis, Leonis A. juſſu, *in l.unic. C. de* [A] *off. Com. Orient.* curaret, cum Lycia non ad Orientis Comitem, ſed Vicarium Aſiæ ſpectet: Cujacius vir doctiſſimus, lib. 11. *obſerv.* XIII. Leonis illud Reſcriptum *d. l. unica*, depravatum eſſe ait, & ex vetuſtis codicibus, pro Lyciarchiæ legendum Alytarchiæ. *Fuit autem*, inquit, *Alytarcha ſacerdos Antiochiæ in Syria: ita dictus, quod in ludis, qui in honorem deorum fiebant τοῖς ἀλυταῖς, id eſt, maſtigophoris præeſſet*; ejus fit mentio in Legibus, *in leg. ultim. Cod. Theod. de expenſ. ludor. l. 12. C. The. de jure fiſci, & l. ultim. Cod. de cupreſſis ex luc. Daphn.* ſecundum correctiorem lectionem: & [B] auctor eſt Phavorinus, ipſum qui Olympica certamina ordinabat, Alytarcham dictum. Similia ſacerdotia Modeſtinus recenſet *in l. Athletæ, par. 1. de excuſ. tutor.* ſcilicet Aſiarchiam, & Bithyniarchiam, & Cappadocarchiam, prout in Græco archetypo legitur, quæ ſacerdotia gentium eſſe dicit, ſeu gentilium: & ita etiam appellat Strabo in calce ſui operis, *εἰσὶ δὲ καὶ δύνασαι τινὲς, καὶ φυλαρχοὶ, ἱερεῖς ὑπ' αὐτοῖς*, id eſt, *ſunt autem Principes quidam ſub ipſis, & phylarchi, & ſacerdotes*. Horum & Phœniciarchorum Conſtantinus Juſtinianuſque meminerunt, *in l. 1. C. de naturalib. lib. Edicto 4. de magiſtratu. Phœniciæ Liban. Novell.* [C] 89. *§. ult.* Aſiæ quoque ſacerdotium nominatur a Papiniano, *in l. 8. de vacation. muner.* & ab Hermogeniano *provinciæ ſacerdotium* vocatur, *in l. 17. de munerib. & honoribus*. Euſebius porro Cæſarienſis lib. IV. *Eccleſiaſtic. hiſtor.* c. XV. narrat, rogatum fuiſſe Philippum Aſiarcham, ut Leonem emitteret in Polycarpum, & ille negavit ſibi licere, quod munus ſuæ ditionis exiiſſet. Ruffinus Aſiarcham *munerarium* vertit: ſumptus enim in edenda munera ipſi Phœniciarchi faciebant. Alexander A. *in l. unic. C. de periculo ſucceſſ. parent. lib. 10. Si de proprio ſuo*, inquit, *patrimonio muneris editionem tuo nomine pater tuus repromiſit, ideoque etiam ſa*- [D] *cerdotem te creari impetravit; onus erogationis commune omnium hæredum ejus eſſe præſes provinciæ non ignorabit*. Idem Honorius A. *in d. l. fi. C. Th. de expenſ. ludor. Judices*, inquit, *in ludis duos aureos non excedant, exceptis Alytarchis, Syriarchis, itemque Aſiarchis:* quorum nomen votivæ feſtivitatis ſolennitas dedicabat, *l. 3.* 103. *C. de Decurionib.* Conſtantinus vero, & Gratianus AA. *in l. 46.* 75. *C. Th. d. tit.* nec non alii *in l. non diſtinguemus. § ſacerdotio. ff. de arbitr. l. 1. §. 1. ff. ad l. Jul. de ambit. l. pen. C. de pact. l. 33. & 51. C. de epiſc. & cler. l. pen. ff. de vocat. muner.* hæc ſimpliciter ſacerdotia vo- [E] cant. Coronam auream in capite, togam auro purpuraque intextam hi ſacerdotes geſtabant. Tertullianus *de Idololatria: Eodem more*, ait, *apud Ægyptios & Babylonios inſignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, vel trabeæ, vel palmatæ, & coronæ aureæ ſacerdotum provincialium.*

De iis ornamentis intelligit Valerianus A. *in l. 4. C. de injur.* ad Vindium provinciæ cujuſdam ſacerdotem factum ſcribens: *Atrocem*, inquit, *ſine dubio injuriam eſſe factam manifeſtum eſt, ſi tibi illata eſt, cum eſſes in ſacerdotio, & dignitatis habitum & ornamenta præferres.* Hactenus de Comite Orientis, Lyciarchis, & Syriarchis: nunc de provinciarum [F] Rectoribus, qui ipſi parebant, eſt differendum, & juxta Notitiæ ordinem, a Conſularibus ut dignioribus auſpicati, ab eo qui Palæſtinam regebat incipiemus: deinde ad Præſidales Perfectiſſimorum provincias veniemus.

CAP. CVII.

DE CONSULARI, ET POSTEA *Proconſule Palæſtinæ, ejuſque inſignibus.*

PRIMUS inter Orientis Rectores qui Comiti parebant, Conſularis Palæſtinæ recenſetur, eadem Judæa dicta ab Oriente, & Septentrione Libano, & Antilibano: Ab Occidente parte Phœniciæ terminatur: & a Sidone uſque in Gazam, & Arabiam ſecundam Syriaci littus maris extenditur: A meridie Arabia Petræa cingitur. Latitudo ejus a Joppe oppido ad Thracones montes, ſive Antilibanum, eſt circiter millium paſſuum LX. quam mediam fere Jordanes fluvius dividit. Longitudo a fontibus Jordanis, & monte Libano, uſque ad Berſabeam urbem atque initium Ægypti, eſt millium paſſuum CLX. Plinius ait CLXXXVIII. Clauditur undique montibus hinc abruptis rupibus, & profundis vallibus concurſu torrentium, inde altis. & implexis anfractibus ſic contractis, ut per anguſtos colles vix pateat tranſitus viatori. Appellata eſt Palæſtina a Philiſtin, quem nos corrupte *Palæſtinum* dicimus. Is deſcendit a Cham filio Noe, ait D. Hieronymus, in *Quæſt. in Geneſ.* cap. X. Dirutis Hieroſolymis, caput Palæſtinæ fuit Cæſarea, ad littus maris Syriaci, cis Jordanem ſita, prius turris Stratonis a Stratone Sidonis Rege ædificata, poſtea *Cæſarea* a Veſpaſiano vocata, inquit Juſtinianus, *Novell.* 103. *de Proconſ. Palæſtinæ*, quod in ejus obſidione is Cæſar ſit appellatus. Plinius ait Veſpaſianum eo coloniam deduxiſſe, unde togatus ejus populus incedebat, & Palæſtinæ imago togata in Comitis Orientis inſignibus conſpicitur. Joſephus vero lib. XV. *Antiq. Judaica.* cap. X. & lib. XVI. cap. V. & Ammianus lib. XIV. cap. VIII. ac D. Hieronymus *in Act. Apoſt.* in honorem Octaviani Principis eam urbem ædificatam, & Cæſaream ab Herode ſeniore vocatam volunt; quam ampliatam mirifice ædificavit, ac templum ibi albo marmore Auguſto conſtruxit, & Palæſtinæ primæ, *d. Novell.* 103. *in princ.* vel ut ait Gulielmus Tyri Epiſcopus lib. X. *belli ſacri* capite XV. ſecundæ metropolim eſſe voluit. D. quoque Hieronymus in epiſt. *ad Pammachium*, Cæſaream Palæſtinæ caput appellat, ubi Herodes primi nepos ab Angelo percuſſus, Cornelius Centurio baptizatus, & Agabus Propheta in *Act. Apoſtol.* ubi D. Hieronymus, zona D. Paulum ligavit. Ibidem & milites ad utraſque Jordanis ripas ſub Duce Palæſtinæ ſtationem habebant. Ea demum juris Italici, id eſt, immunis facta fuit, *l. 1. & ult. ff. de cenſib.* Cum vero populo opibuſque abundaret, prius ſub Juliano Apoſtata Conſularem habuit, *l. ſi quis decurio* 24. *C. de decurio. l. 55. C. Th. eod. tit.* deinde ſub Gratiano Proconſulem, *l. 42. C. Th. de appel. l. 28. C. T. quor. appel. non recip. & d. Nov. 103. in princ.* quo tempore in duas provincias diviſa fuit, ſiquidem Theodoſius in utraque Palæſtina Judæorum Synedria, ſeu ſeniorum, ac magiſtrorum collegia fuiſſe ſcribit, *in l. Judæorum. C. de Judæis*. poſtmodum in tres partes eſt diviſa: Primam, id eſt, majorem, cujus metropolis fuit Cæſarea, ſeu turris Stratonis: & Secundam, cujus caput fuit Samaria, Sebaſte ad Herode Rege dicta, quæ fuit colonia, *dicta l. 1. ff. de cenſib.* alii dicunt Scythopolim, *Pratum ſpiritale, cap.* 50. & Tertiam Salutarem, cujus metropolis erat Hieroſolyma. Prima tantum Conſularis fuit, reliquæ a Præſidibus regebantur. Hæc provincia celebris erat Rhetorum atque artium Academiis, in quibus ſe inſtitutum fuiſſe D. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri Cæſarii fratris me-

morat. Justinianus vero *d. Novell.* 103. Palæstinam Primam Proconsularem fecit, ut prætexta, id est, veste purpura circumtexta, quali & alii Proconsules, & aureo torque, curruque argentato publice uteretur, & more aliorum Proconsulum sex fasces præmitteret, *l. antepen. ff. de offic. proconf.* Viginti duas libras auri, quæ efficiunt fere 2400. nostros aureos a Principe percipiebat, quibus ipse, & assessor, officiumque alebantur, ac stationariorum militum manu & aliorum opera quietam pacatamque regionem tenebat. Ab eo quemadmodum & ab aliis Spectabilibus ad P.P. qui erat in Comitatu, & Quæstorem sacri palatii, administrante officio P.P. appellabatur, *l. præcipimus, §. 1. C. de appel. §. 1. in Auth. de admin st. off. in sacr. appell. seu Novell.* 20. pro codicillis magistratus solvebat hic Consularis tribus Chartulariis sacri cubiculi solidos novem, Primicerio Tribunorum Notariorum XXIV. ejus adjutori III. officio Præfectorum XL. Hæc colligebant summam solidorum LXXVI. *Novell.* 8. Proconsul vero ultimo creatus, solvebat quantum alii Proconsules, *d. Novell.* 8.

Sub finem Notitiæ Orientalis, spectatur Consularis Palæstinæ, habens a dextra abacum purpureo tapeto surrectoque instratum, cui liber mandatorum viridi corio tectus inhæret, prope aurei Principum vultus, aureæ item columnæ, præfixi astant, quæ sunt ejus insignia. ipse in solio ense aurata vagina, condito, balteoque item aurato, accinctus sedet, sinistra hastam tenens, in cujus summo tabula nomen provinciæ Palæstinæ scriptum ostendit, dextra auratum cornu aureis plenum gerit: quod tributum in primis ex provincia ab ipso exigendum refert, *Novell.* 103. In capite galerum cum aureis pinnis phrygiatum præfert. A pede sursum ad poplitem purpureis ocreis per medium auro divisis indutus, viridi pallio dextrum humerum tegit. In manuscriptis supra tunicam cœruleam pallio purpureo amictus, in solio aurato alte sedet. Mandatorumque liber argento tectus, quatuor auratis loris constringitur. Alios Consulares iisdem usos insignibus Notitia monet.

Officium Consularis Palæstinæ hoc habebat, nempe Principem de eodem officio, Cornicularium, Commentariensen, Adjutorem, Numerarium, Ab actis, A libellis, Exceptores, & cæteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione clementiæ Principalis: Hæc Notitia. Eadem ferme verba sunt Theodosii A. ad Florentium P P. *in l. pen. C. de cohortalib. Nullum*, inquit, *ex Principe cohortalis officii, vel ad aliam posse militiam adspirare, vel ministeriis sibi contra publicam utilitatem blandiri, vel ad quamlibet aliam dignitatem ad præjudicium præteriti status accedere concedimus.* Hæc ille. Ita enim cohorti erant obnoxii apparitores, ut eam non possent deserere, *l. 7. & l. ult. C. eod.* Hæc officia *militiæ* vocabantur, *d. l. 7.* & ideo Notitia dixit, Hos non posse ad aliam transire militiam SINE ANNOTATIONE CLEMENTIÆ PRINCIPALIS. Annotatio erat subscriptio Principis. Leo enim A. *in l. ult. C. de diversf. offic.* jubet his qui militiæ, id est, officii majorum judicum sociantur, edi authenticas scripturas, *quæ divinam*, inquit, *nostræ pietatis continent adnotationem*, id est, subscriptionem: & ita in præcedente rescripto idem Leo, de officiis loquens, interpretatur, *in l. pen. C. eod. Militiam*, ait, *sortiantur ex authenticis sacris probatoriis manu nostra subscriptis.* Ita vero Princeps subscribebat A. M. D. id est, *Augusti manu divina*, ut apparet in Novella lege Valentiniani, *de homicidio casu facto.* Et quia notis subscribebat, puncti divina manu dicebantur illi, quorum litteris Imperator subscribebat, *l. 4. C. de advocat. diversor. judicum.* Hanc *divinam subnotationem* appellavit Justinianus, *l. prima in fin. C. de Justin. C. confirmand.* Præfata clausula, ut apparitores ad aliam non transeant militiam, in Illustrium, aut Spectabilium officiis non reperitur, quia illi cohorti non erant obnoxii, *l. 1. C. de apparitorib. P. P.* alii Consulares, subjicit Notitia, ad similitudinem Consularis Palæstinæ officium habent: hunc enim Consularem tamquam digniorem, aliorum exemplar esse voluit. Cæteras Palæstinas infra inter præsidales prosequemur. Nunc alias Consulares continuabimus.

CAP. CVIII.

DE CONSULARI PHOENICIÆ.

MARCELLINUS lib. XIV. cap. VIII. de Phœnicia hæc scribit: *Acclivis Libano monti Phœnice, regio plena gratiarum, & venustatis, urbibus decorata magnis, & pulchris, in quibus amœnitate celebritateque nominum Tyrus excellit, Sidon & Berythus, iisdemque pares, Emissa & Damascus, seculis conditæ priscis.* Hæc ille. A palmarum copia, quas Græci *phœnices* appellant, dictam esse Phœniciam Procopius in primo *de bello Persico* scribit, Guilielmus Tyri Episcopus lib. XIII. *sacri belli* cap. II. ita dividit: *Olim per multa tempora Phœnicia simplex fuit, & uniformis: nunc autem in duas divisa est, quarum prima maritima dicitur, cujus metropolis est Tyrus, urbs habens* XIIII. *suffraganeos .... altera vero dicitur Phœnicia Libanensis, cujus metropolis est Damascus, quæ etiam aliquando dicitur Syria. Hæc iterum Phœnicia postea divisa est in duas partes, quarum altera dicitur Damascena; altera Emissena.* Hæc ille. D. Hieronymus *in Act. Apostolor. Phœnicia*, ait, *provincia Syriæ est, cujus partes sunt Samaria, Galilæa, & aliæ plurimæ regiones. Galileæ quoque duæ sunt, una gentium vicina finibus Tyriorum in tribu Nephtalim, ubi & Salomon vigintiquinque civitates donavit Hiram Regi Tiri; alteram circa Tiberiadem, & stagnum Genezaret in tribu Zabulon.* Hæc D. Hieron. tota regio inter Palæstinam & Syriam Palmyrenam trianguli speciem præbet. Ab Oriente habet fontem Eleutheri, & Chrysorrhoæ caput: a Meridie montem Libani: ab Occidente mare Ægyptium, ubi in latum extenditur, Phœnicia maritima, a Corsæo fluvio cincta, ubi Biblus, & Tripolis, Berythus ac Sidon. Consularem habuit, qui Tyri residebat: altera Phœnicia Libani Præsidem: itaque Diocletianus ad Crispinum, *l. 3. C. de diver. rescript.* & Constatinus ad Marcellinum *in l. unic. C. de form. & imp. sublat.* Phœniciæ Præsides scribentes, de hac intelligunt. Julianus vero Apostata Julianum, *l. 5. C. Theod. de decurionib.* & Valentinianus Leontium, *l. 9. C. T. de lustra. collat.* Phœniciæ Consulares vocantes, de maritima loquuntur, quam & Justinianus inter Consulares recenset, *Novell. 8. in Notitia.* in eam etiam Dux cum pluribus equitum peditumque copiis castrametabatur, ut Phœniciæ maritima Tyrus metropolis esset, ab Hadriano Paulus Tyrius rhetor ad eum legatus profectus impetravit, Suidas in verb. Παῦλος Τύριος, Alciat. lib. XIV. *Parerg.* cap. XV. Postea Theodosius Junior Berythum ejusdem provinciæ metropolim fecit, *l. 1. C de metropol. Berytho.* Itaque duas metropoles habuit, sicut Pontica Amasiam & Neocæsaream, *Novell.* 28. sequitur Syriæ Consularis, & ipse Comiti Orientis subjectus.

CAP. CXVI.

DE CONSULARI SYRIÆ PRIMÆ.

SYRIA Septentrionem versus, Cilicia, & Amano monte terminatur: ad Orientem Euphrate: ab Occasu Syrio & Ægyptio pelago: a Meridie Arabia Felici, & Ægypto. Plinius *terrarum maximam* appellat. Sub ea Palæstinam, Phœniciam, & Mesopotamiam complexus: Marcellinus vero lib. XIV. sub Syria Comagenam seu Euphratensem Phœnicem, & Palæstinam comprehendit. Ejus latitudo inter Ciliciam & Arabiam est CCCCLXX. millium passuum. Longitudo DXXV. Antea Assyria dicta, ab Assur, cujus metropolis est Damascus, inquit D. Hieronymus in *quæst. ad* X. *cap. Genes.* ubi Syriæ Præses degebat. Ante Hadrianum hæc una provincia fuit, cui Augustus Saturninum, mox Cirinum, Quintilium Varum, & alios legatos præfecit, *Luc. Evang.* cap. II. Joseph. & Ægesipp. *de excid. urb. Hierosolymit.* sub Claudio Cæsare, defuncto Rege Sohemio Ituræ, & mortuo Agrippa Judæa Syriæ sunt additæ, ut auctor est Tacitus *Annal.* lib. XIII. & *Hist.* II. & Josephus in XIX. *Anti.* cap. ult. Imperante Nerone Consularem habuit, ut auctor est Tranquillus: *Judæi*, inquit, *cæso præposito, legatum insuper Syriæ Consularem suppetias ferentem, rapta aquila fugaverunt*. Hæc ille. Eodem titulo hanc provinciam Catilium Severum sub Hadriano administrasse puto, *l.* I. *C. de testa*. Spartianus in *Hadriano*: *Qui*, inquit, *Syriam a Phœnicia separare voluit, ne Antiochia, quam odio prosequebatur, tot civitatum metropolis diceretur*. Ea regio Libano monte interfecta, in duas provincias scinditur, Phœniciam, & Syriam Cœlem, id est, *cavam* Syriam, sic dictam, quia inter duos montes clauditur. Demum exclusis Judæa, & Phœnicia tres provinciæ factæ, Syriæ in plurali sunt appellatæ, *l.* 7. *§. quibusdam. ff. de interd. & relega. l.* 3. *ff. de censib.* & in tres divisæ: Syriam Cœlem, quæ prima nuncupatur, & Consularem habebat; Palmyrenam seu salutarem secundamque Syriam dictam; & Comagenam seu Euphratensem prope Amanum montem. Ammianus lib. XIV. cap. VIII. *Post Osrhoenam*, inquit, *Comagena, nunc Euphratensis, clementer assurgit; Hierapoli, vetere Nino, & Samosata civitatibus amplis, & illustribus. Deinde Syria per spaciosam inter partes diffusa planiciem. Hanc nobilitat Antiochia mundo cognita civitas, ... Laodicea, Apamia, & Seleucia: post hanc acclivis Libano monti Phœnice regio. Ultima terrarum est Palæstina, per intervalla magna protenta, cultis abundans terris, & nitidis*. Quibus verbis quatuor Syrias describit, Phœnicia, & Judæa inclusis, sed exclusa Palmyrena. Notitia Syriam Cœlem sive primam Consularem ponit, Euphratensem seu Comagenam, & Syriam salutarem, seu secundam, Præsidales: Justinianus vero, *in Novella* 8. *in Notitia*, primam & secundam Syriam Consulares statuit, Euphratensem Præsidalem. Quæ ergo a Notitia simpliciter Syria vocatur, est Cœles, quæ *prima* a Leone Imperatore nuncupatur, *in l. unic. C. de offic. com. Orient.* & hæc divisis Syriis Consularem habuit. Constantinus enim Hieroclem, & Theodorum Syriæ Consulares appellat, *l.* 6. *C. Th. de ju. fisc. & l.* 78. *C. quor. appellat. non recipiant*. Marcellinus lib. XIV. cap. VII. & XV. ad fin. Theophilum, Valentinianus Festum, *l.* 3. *C. de cohortalib.* Huic sub Antonino Caracalla Claudius Triphoninus Jureconsultus præfuisse creditur, *l.* I. *C. de Judæis*. Sub Diocletiano Arcadius Charisius, & ipse Jureconsultus illi jus dixit, *l.* 9. A *C. de quæstionib.* Sub Constantino Dalmatius ejus fratris filius, Eutropius & Nicephorus lib. VIII. cap. XLVIII. Postremo Justinianus hanc provinciam cum Cyrrhestica regione Comiti Orientis regendam commisit, *§. hoc autem ipsum*, *Novel.* 8. *§. quia vero duæ*. *Novel.* 20. Hujus Metropolis erat Antiochia, omnium totius Orientis civitatum nobilissima. Tacitus *Hist.* lib. II. *Discessere*, inquit, *Mucianus Antiochiam, Vespasianus Cæsaream: illa Syriæ, hæc Judææ caput est*. Herodianus libro secundo scribit, *Syrorum gentem esse levissimam, pronamque ad res novandas, ac ludis oblectari*. Hactenus de Consulari Syriæ primæ. Nunc, B ut Notitiæ ordinem servemus, aliis Syriis Præsidialibus intermissis, cæteros Orientis Consulares prosequemur: & Cypri Consularem continuabimus.

CAP. CX.

DE CONSULARI CYPRI.

CYPRUS insula in Pamphylio mari sita, a Cypro Cynirii, & Veneris filio est appellata, C ut Stephanus *de urbibus & insulis*, & *de coloniis Ægyptiorum* Constantinus Porphyrogenneta tradit. Addit eam XIII. urbes habuisse; Constantiam metropolim, Citium, Amathum, Cyrenæam, Paphum, Arsinoem, Solos, Lapithum, Cerbeam, Tamasiam, Trymithum, ex qua S. Spiridon & Carpasus prodiere. Diversis Regibus paruit, inter quos fuit Demonicus, ad quem Isocrates orationes scripsit, donec ad Reges Ægypti, & inde ad Romanos pervenit, ut infra dicetur. De hac ita Marcellinus lib. XIV. cap. VIII. *Cyprum insulam*, inquit, *procul a continenti discretam, & portuosam, inter municipia crebra, urbes duæ faciunt* D *claram, Salamis & Paphus: altera Jovis delubris, altera Veneris templo insignis. Tanta autem tamque multiplici fertilitate abundat rerum omnium, ut nullius externi indigens adminiculi, indigenis viribus a fundamento ipso carinæ ad supremos usque carbasos ædificet onerariam navem, omnibusque armamentis instructam mari committat. Nec pudet dicere, avide magis hanc insulam populum Romanum invasisse, quam juste. Ptolemæo enim Rege fœderato nobis & socio, ob ærarii nostri angustias jusso sine ulla culpa proscribi, ideoque hausto veneno voluntaria morte deleto, & tributaria facta est, velut hostiles ejus exuviæ classi impositæ, in urbem* E *adductæ sunt per Catonem*. Hæc ille. Ob penuriam ergo ærarii Rom. a Pub. Clod. Trib. Pleb. lege lata est publicata, & mortuo Ptolemæo ejus & Ægypti Rege, a M. Catone in provinciæ formam redacta, primusque eam C. Sextilius Rufus Quæstor jure prætorio administravit; deinde Ciliciæ attributa a Proconsule est administrata, Strabo lib. XIV. in fin. & XVII. in fi. eam prætoriam fuisse scribit: aliquando tamen a Proconsulibus rectam ex marmoribus constat, & D. Lucas *Act.* XIII. a Sergio Paulo Proconsule eam sub Claudio administratam fuisse refert. Demum F Consularem habuit, qui pro codicillis magistratus pendebat quantum alii Consulares, *Notitia Nov.* 8. In Sacris Literis כתים *Chetim* vocatur, quia is primus ibi urbes condidit, a quo *Cithium* oppidum tempore D. Hieronymi extabat, ut ipse in *locis Hebraicis* narrat. Appellabatur olim a Consulari Cypri ad Quæstorem exercitus Justiniani; deinde cautum est, ut ad eum & Quæstorem palatii provocaretur, *Novel.* 41.

Auctor est Nicephorus l. XVI. c. XXXVII. imperante Anastasio corpus D. Barnabæ Apostoli in Cy-

Pro sub arbore siliqua inventum, super cujus pectore Matthæi Evangelium ipsius D. Barnabæ manu scriptum jacebat, hac de causa Cyprii ab Antiochiæ Archipræsule, cui suberant, fuere liberati, itaque tum Metropolitanum habere cœperunt. Id Justinianus in gratiam Theodoræ conjugis Cypriæ confirmavit, d. cap. XXXVII.

CAP. CXI.

DE CONSULARI CILICIÆ PRIMÆ, *& Præside secundæ.*

ULTIMUS sub Comite Orientis Consularis est Ciliciæ: hæc ab Oriente Amano monte a Syria Cœle separatur, a Septentrione parte Armeniæ & Cappadociæ, ab Occidente Pamphylia, a Meridie Issico sinu terminatur. Eam Marcellinus l. XIV. cap. VIII. ita describit: *Superatis Tauri montis verticibus, qui ad Solis ortum sublimius attolluntur, Cilicia spaciis porrigitur late distentis, dives bonis omnibus terra: ejusque lateri dextro adnexa Isauria.* Et paulo infra: *Hæ duæ provinciæ bello quondam Piratico catervis mixtæ prædonum a Servilio Proconsule missæ sub jugum, factæ sunt vectigales:* Hæc ille. Idem Sext. Ruffus: Cilicia, etsi pars Asiæ minoris, Orienti tamen attribuitur, non Asianæ. Ejus metropolis est Tharsus D. Pauli Apostoli patria, & Proconsulis sedes, quæ Cydno fluvio intercisa, vulgo *Terassa* nuncupatur. Provincia *Carmania* dicitur a Carmanis Turcis, qui eam an. CCL. tenuere, donec a suæ sectæ hominibus expulsi sunt. Huic olim Proconsul imperabat: nam Cicero, Plinius, & alii Ciliciæ Proconsules, aut eorum loco fuere. Hadriano imperante Vivium Varum legatum habuit, *l. 3. §. 1. ff. de testib.* deinde Benidium Rufum, *l. 2. in fin. ff. de jure immuni.* sed dubium an tum esset Consularis, an postea a M. Antonino sit facta: *Is enim provincias,* inquit Capitolinus, *ex Proconsularibus Consulares, aut ex Consularibus Proconsulares, aut Prætorias pro belli necessitate fecit.* Certe sub Antonino Caracalla Rutilianus Ciliciam Consularis regebat, *l. 1. C. de generali abolitio.* Vopiscus Aurelianum, Constantino imperante, Proconsulem Ciliciam rexisse scribit. Duplex vero Cilicia fuit, *l. 5. C. de tempor. appellat.* Campestris Cilicia prima dicta, & Thrachæa Cilicia secunda. Prima a Consulari regebatur, *Novel. 8. in Notitia*, cujus metropolim Tharsum fuisse diximus. Secunda a Præside, *l. 24. C. T. de appellat. l. 1. de inoffic. dotib. d. Novel.* 8. cujus metropolis Amavarza urbs antiquissima fuit. Strabo lib. XIV. *Cilicia*, inquit, *quæ extra Taurum est, dividitur in Ciliciam Thrachæam, id est, asperam, & Campestrem. Thrachæa oram maritimam perangustam habet, & nullum, vel raro locum planum, ei Taurus imminet, parum frequens incolis usque ad latera Borealia, quæ circa Isauriam sunt, & Homonades usque in Pisidiam: Eadem Thrachiotis dicitur, & incolæ Thrachiotæ. Campestris vero, a Solis, & Tarso Issum usque pertendit.* Hæc ille. Ptolem. lib. v. cap. VIII. Plinius lib. v. cap. XXVII. Hanc inter Consulares, & aliam inter Præsidales etiam Justinianus recenset, *in d. Nov. 8. in Notitia.* Ciliciam Thrachæam antea Regibus concessam in provinciæ formam Vespasianus convertit. Tranquillus in *Vespasiano* cap. VIII. *Thrachæam*, inquit, *Ciliciam & Comagenem ditionis Regiæ usque ad id tempus, in provinciæ formam redegit:* vulgo codices sunt corrupti, pro *Thrachæam* enim legunt *Thraciam*, quæ longe ante Romanis paruerat. id & Pub. Victor in *Vespasiano* comprobat: *Syria*, ait, *Palæstina, necnon Cilicia Thrachæa, & Comagene, quam Augustophratensem nominamus, provinciis accessere, additique sunt Judæi.* Hanc Ciliciam Dario Persarum Regi L. talenta olim pro tributo solvisse, Herodotus in quinto est auctor. Cilices insignes nautæ & piratæ fuere, ac navibus plus MD. cum sociis mare vexarunt, donec a Gn. Pompejo sunt extincti, Plutarchus in *Pompejo*. eorum mores in proverbia abierunt: *Cilix haud facile verum dicit: Cilicii sermones; Cilicium exitium: Cilicii Imperatores.* Ciliciæ primæ Rector pro codicillis magistratus solvebat, quantum alii Consulares: Secundæ quantum Præsides, *dict. Novell. 8. in Notitia.* Hi sunt Consulares, qui Comiti Orientis suberant: nunc de aliis ejus Præsidibus est dicendum, & a reliquarum Palæstinarum Rectoribus auspicabimur.

CAP. CXII.

DE PRÆSIDIBUS II. ET III.

Palæstinæ salutaris.

SUB eodem Comite Præsidem habuit secunda Palæstina, cujus metropolis fuit Samaria, postea ab Herode Rege *Sebaste* appellata, id est, Augusta. Hæc regio inter Galilæam, & Judæam ita a Josepho Samaritis, ab aliis secunda Palæstina vocatur. Tertia vero Palæstina sub ejusdem Comitis imperio ab alio Præside regebatur, quæ a salubribus aquis, *salutaris* est dicta. Hæ reperiuntur prope oppidum Emaus postmodum *Nicopolim* a Romanis vocatum, ob victoriam contra Judæos obtentam. Sozomenus lib. v. c. XXI. *Ante hanc urbem*, inquit, *in trivio ubi Christus cum Cleopha post resurrectionem incedens, simulabat, se ad alterum pagum contendere: Fons est quidam salutaris, in quo non homines modo, qui ægrotant, loti curantur; sed & alia pariter animalia diversis detenta languoribus emundantur: quod ex eo contigisse traditur, quia Christus ad fontem cum discipulis pedes lavavit: unde aqua facta est diversarum medicamen passionum.* Josephus vero lib. IV. *belli Judaici* cap. II. id naturali aquæ virtuti non miraculo tribuit. D. Hieronymus *de locis Hebr. Est*, ait, *in Tribu Aser, villa quædam nomine Sethanea in quintodecimo a Cesarea lapide, sita in monte contra Orientalem plagam, in qua & lavacra dicuntur esse salubria.* Marcellinus l. XIV. c. VIII. loquens de Palæstina: *In his*, inquit, *tractibus navigerum nusquam visitur flumen, at in locis plurimis aquæ suapte natura calentes, emergunt ad usus aptæ multiplicium medelarum.* Hæc ille. Idem tradit Gulielmus Tyri Episcopus lib. *sacri belli* VII. cap. XXIV. & lib. XIII. cap. II. Josephus quoque lib. XVII. *Antiq. Jud.* c. VIII. scribit aquas calidas apud Callirroen ultra Jordanem fluvium, præter vim medicam potu quoque jucundas fuisse. Epiphanius *contra Ebionitas hæres.* XXX. *Proficiscuntur*, inquit, *ad Gadara ad aquas calidas, quo loco singulis annis conventus celebratur. Accedunt enim undequaque, qui lavare volunt ad dies aliquot, morborum videlicet deponendorum gratia.* Hæc ille. Hujus provinciæ metropolis fuit Ælia Capitolina, ita ab Ælio Hadriano, qui eam restituit, appellata, prius Hierusalem dicta. His tanquam minoribus regionibus Præsides imperabant, quorum officia & insignia erant ut aliorum Præsidum. Unde Pilatus, quandoque Præses, quandoque Procurator Judææ vocatur. Primam & Secundam Palæstinam inter Consulares Novella 8. recenset. Tertiam vero, quæ *salutaris* a Notitia nuncupatur inter Præsidales: unde apparet Justiniano imperante provinciarum formam mutatam fuisse, quemadmodum & in secunda Syria est dictum.

CAP. CXIII.

DE PRÆSIDE PHOENICES LIBANI.

ALTERA est Phœnicia Libani dicta, quæ ab eo monte incipit, Libanensis ab Honorio vocatur, *in l. 10. C. de ædifi. privat.* Libanus a *libano*, id est, thure, quod producit, est appellatus, Arabiam contingit, ait Ptolemæus. Ad ejus radices & Jordanis fontes est Cæsarea Philippi, ab eo in honorem Tiberii Cæsaris condita, & cognominata. Totius provinciæ Metropolis erat Damascus, urbs nobilis, ut refert D. Hieronymus, *quæ quondam*, ait, *in omni Syria tenuit principatum, ut nunc Saracenorum metropolis perhibetur, unde & Rex eorum Nauvias famosam in ea sibi gentique suæ basilicam dedicavit, Christianis in circuitu civibus Baptistæ Joannis ecclesiam frequentantibus*. Hæc D. Hieronymus *de locis Hebr. in Act. Apost.* Hæc provincia Præsides habuit Crispinum sub Diocletiano, *l. 3. C. de div. rescript.* & Marcellinum sub Constantino, *l. unic. C. de formula & imper. sublat.* Verum Justinianus illi Moderatorem spectabilem virum dedit, qui decem libras annuas pro annonis ex scrinio Phœniciæ percipiebat, *Edicto 4. Justinia. de magistratu Phœniciæ Libanicia*. Ea summa efficit ferme nostros MC. aureos. Præterea milites Tertio-Dalmatas dictos, cum onere exigendorum tributorum habuit, nihilque pro codicillis magistratus Primicerio Notariorum solvebat. Degebat in hac provincia & Dux cum militibus. sequuntur Syriarum Præsides eidem Comiti parentes.

CAP. CXIV.

DE PRÆSIDIBUS EUPHRATENSIS *Syriæ, & salutaris.*

SYRIA olim Comagena, postea Euphratensis nuncupata, ad Euphratem porrigitur: ut ait Ammianus lib. XIV. Procopius lib. V. *de bello Persico: Regio*, inquit, *Samosatis juxta Euphratem est jam dudum Comagena, nunc autem ex fluvii nomine Euphratisia vocata*. Hæc ille. Antiocho Comagenorum Rege defuncto, eam Tiberius Cæsar Romano Imperio adjecit, & illi Q. Servæum Prætorem dedit, sicut Tacitus lib. II. *Ann.* refert. Sed Tranquillus Vespasianum eam in provinciam redegisse scribit. Hujus metropolis est Samozata Luciani patria, ubi Euphratis pons. Euphratensem hanc regionem Notitia, & Honorius *l. per provincias*, 10. *C. de ædific. priv.* vocant. Augustam Euphratensem Leo Imperator, *in l. ult. C. de diver. offic.* De hac ita Aurelius Victor in *Vespasiano: Comagena*, inquit, *quam hodie Augustam Euphratensem vocant: ab Euphrate fluvio, cui adjacet, est appellata, sicut Libanensis*: Hæc ille. Augustus suum illi nomen addidit, quando Armeniam cum signis M. Crasso ademptis recuperavit. Præsides Euphratensis, & Syriæ salutaris, solvebant pro codicillis magistratus ut alii Præsides: nempe Chartulariis cubiculi solid. IX. Primicerio Tribunorum Notariorum XV. ejus adjutori III. officio P.P. Orientis XXXVI.

Ultima est Syria salutaris a salutaribus aquis in ea scaturientibus appellata: Ammianus lib. XIV. c. VIII. *In his*, inquit, *tractibus navigerum nusquam visitur flumen: at in locis plurimis aquæ suapte natura calentes emergunt: ad usus aptæ multiplicium medelarum*. Hæc est Palmyrena, Syria secunda ab Anastasio vocata, *in l. petitiones, C. de advoc. diver. jud.* In hujus Præsidis foro XXX. advocati patrocinabantur, quorum primus per biennium fisci advocati officio fungebatur, eo tempore exacto, amplius non patrocinabatur; ab onereque hospitandi immunis, aliis etiam gaudebat privilegiis, *d. l. petitiones*. Justiniano imperante, secundæ Syriæ rector Consularis fuit, *d. Novell. 8. in Notitia*. Tres enim & ipse Syrias recenset: primam quæ est cava, & Consularis: secundam Palmyrenam, quæ ante ipsum a Præside regebatur: & Euphratensem quæ semper Præsidum fuit. In his limite Imperii Romani posito Dux stativa habebat, ut infra dicetur. Nunc alii hujus Diœceseos Præsides sunt continuandi.

CAP. CXV.

DE OSRHOENÆ, ET MESOPOTAMIÆ PRÆSIDIBUS.

OSRHOENA Civitas regioni proximæ Mesopotamiæ nomen dedit, ut sentit Suidas. Procopius lib. I. *de bello Persico*, ab Osrhoe, qui ibi regnavit, dictam putat: *Ædessa*, inquit, *cum ipsis circa locis Osrhoinæ vocatur. Est enim Osrhoes viri nomen qui hic regnavit, superioribus temporibus, quando hi coloni Persis fœderati erant*. Hæc ille. Osrhoena ab Honorio vocatur, *in l. 10. C. de ædif. privat.* Ea pars est Mesopotamiæ, inter Amanum & Masium montes: a Septentrione habens Armeniam majorem: ab Occasu Euphratem, quo a Comagena dividitur: ab Ortu ad Nisibim extenditur, cujus caput est Ædessa. Valentinianus *in l. 5. C. de cohortalib. Quinque*, inquit, *per Osrhoenam Primipilarius majore lætatur numero filiorum, unum loco suo veluti hæreditario jure substituat, alterum pro amore patriæ, Ædessenæ curiæ tradat obsequiis*. Hæc urbs imperante Justino a flumine Scirto est submersa. Zonaras in *Justino*: *Ædessa*, inquit, *urbs illustris Osrhoenæ provinciæ submersa est, cum Scirtus fluvius, qui eam mediam perfluit, exundasset, & urbis ædificia dejecisset, atque avexisset, & cives partim ruina, partim undis oppressisset. Aliquot diebus elapsis aqua imminuta, lapidea tabula in ripa fluminis est reperta, cui notis Hieroglyphicis insculptum erat*: Scirtus fluvius male saltabit civibus: σκιρτᾶν enim *saltare* Græci dicunt. Eadem Cedrenus.

Justinianus *in d. Novel. 8.* Osrhoenam inter Consulares recenset, cum ante semper Præsidem habuisset. Pro singulis XXX. jugeris agri, Osrhoeni vestem in ipsa specie militibus solvebant. Osrhoenæ nomen antiquitus non invenitur; Adiabena enim vocabatur: primum a Gn. Pompejo, postea a Trajano, Romano Imperio adjecta, verum amissa ab Alexandro Severo, deinde ab Aureliano recuperata fuit. Hic contra Persas erectum limitem Imperii Dux cum militaribus copiis tuebatur.

Mesopotamia, μέση τῶν ποταμῶν, a Stephano & Justiniano *in Novel.* 154. vocatur, id est, inter Tygrim & Euphratem flumina media: Carrham insignem civitatem habebat Crassi clade; inquit D. Hieronimus *de locis Hebr. in Act. Apost.* apud Christianos hospitio Abraham Patriarchæ, & parentis ejus morte nobilem. Hanc cum Osrhoena Gn. Pompejus subegit, & amissam Trajanus, Alexander, & Aurelianus recuperarunt. Justinianus & ipse inter Præsidales recenset, *in Novell. 8.*

In his duabus provinciis, Princeps Constantinopolitanus plura prædia ad alendos milites de-

stinata habebat, quæ nec alienari, nec locari, nec in emphyteusim dari poterant, *l. omnes. l. nulli. C. de fund. patrimo. facit Novell.* 187. & *limitotropha*, id est, limitaneos milites alentia vocabantur, qui sub Duce ultra Tygrim, & citra Euphratem, & in ipsa Mesopotamia plurimi castrametabantur. Hi erant sub Comite Orientis Præsides clarissimi: nunc ad reliquos duos Isauriæ & Arabiæ est veniendum, qui perfectissimi nuncupabantur.

CAP. CXVI.

DE ISAURIÆ PRÆSIDE,

& postea Comite.

ISAURIA Ciliciæ ad Taurum montem proxima, Lycaonibusque finitima a Publio Servilio Isaurico subacta fuit. De hac ita Marcellinus lib. XIV. cap. VIII. *Ciliciæ lateri dextro adnexa Isauria, pari sorte uberi palmite viret, & frugibus multis: quam mediam navigabile flumen Calycadnus interscindit. Et hanc quidem præter oppida multa duæ civitates exornant, Seleucia, opus Seleuci Regis: & Claudiopolis, qua deduxit coloniam Claudius Cæsar: Isauria enim ante hac nimium potens, olim subversa ut rebellatrix inter vicina, ægre vestigia claritudinis pristinæ monstrat admodum pauca.* Hæc Marcellinus. A Præside, ut puto, viro perfectissimo regebatur, neque enim hic Præses, neque Arabiæ, quem perfectissimum fuisse constat, in Notitiæ indice inter Consulares aut Præsides invenitur, unde eos tanquam perfectissimos a clarissimorum catalogo exclusos fuisse existimo.

Cæterum Justinianus illi primo Prætorem militibus Præfectum, postea Comitem virum spectabilem, dedit, *in Nov.* 20. qui populis & militibus imperaret, *Nov.* 27. Exigebat is provinciæ tributa, & pro annona CCC. solidos a fisco percipiebat, ita enim credo legendum in Novella 27. cum tantum etiam Præsidibus Pisidiæ, Lycaoniæ, & Thraciæ daretur, *Nov.* 24. 25. *&* 26. *in fin.* Ad quorum exemplum hic Comes est creatus, *Nov.* 27. §. 2. Ea summa excedit nostros CCCCXX. aureos, vitio vero librariorum tantum CC. aurei ibi sunt scripti. Similiter dum legitur assessori dari aureos XII. reponendum est LXXII. quot Prætori Pisidiæ, & pluribus dabantur. Officiales duas libras auri, id est, aureos nostros CCXX. percipiebant, & a Principe in scrinio libellorum probabantur, inde enim codicillos officii accipiebant. In causis DCC. aureos non excedentibus in Isauria motis, vel a Principe delegatis, ad hunc Comitem provocabatur, qui pro codicillis administrationis, tribus Tabulariis sacri cubiculi solidos XI. solvebat. Primicerio Tribunorum Notariorum, & Laterculensibus XXIV. ejus adjutori III. officio Præfectorum Prætorio pro jussionibus, & quacunque alia causa solidos XIII. *Novell.* 27. Isauri pro insignibus latronibus in Jure notantur, *l. pen. C. de feriis. l. ult. C. ad l. Juliam de vi publ.* quos collecta juvenum manu prædari solitos Zosimus scribit. Isauros chlamydes rubro circumtextas gestasse auctor est Cedrenus. Hanc provinciam cum duabus legionibus Dux custodiebat.

CAP. CXVII.

DE PRÆSIDE ET MODERATORE

ARABIÆ.

ARABIA a Septentrione Euphratem habet: ab Oriente montes Babyloniæ, a Meridie Arabiam fœlicem, ab Occidente Judæam. Hanc primus Romanorum Ælius Gallus ab Augusto missus armis subegit. Rebellantem Trajanus in provinciæ formam redegit, Sex. Ruffus. Severus rursus ipsos domuit, etsi aliud Dion refert. Triplex est Arabia, *Fœlix*, quam nunquam ingressi sunt Romani, nec de illa hic sermo habetur: Alia est Arabia *Deserta*, quæ nec ad nos pertinet: Tertia *Petræa* dicta, cujus metropolis erat Bostra vulgo *Busseretb* dicta, ubi legionem fuisse Ptolemæus scribit, quæ erat tertia Cyrenaica. Alii volunt Petram provinciæ caput fuisse, unde *Petrensis* Arabia, vel *Petræa* vocatur, sed id antea fuerat. Bostram enim Justinianus *Nov.* 102. postea ejus metropolim fuisse innuit. Huic præerat Præses, qui etiam Ducis officio fungebatur perfectissimus nuncupatus, ut infra in Duce Arabiæ legitur, *l.* 18. *C. de pœn l.* 4. *C. T. eo ti.* & ideo neque hic, nec præcedens in Notitiæ indice, aut inter Consulares, aut Præsides clarissimos reperitur: A Justiniano vero inter Præsides recensetur, *Nov.* 8. *in Notitia.* præcipua ejus cura erat, ut scopelismum prohiberet, Ulpianus *in l.* 9. *ff. de extr. crim.*. *In provincia Arabia*, inquit, σκοπελισμὸν, *id est, lapidum positionem, crimen appellant: cujus rei admissum tale est: Plerique inimicorum solent prædium inimici σκοπελίζειν, id est, lapides ponere indicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset, malo letho periturus esset insidiis eorum, qui scopulos posuissent: quæ res tantum timorem habet, ut nemo ad eum agrum accedere audeat, crudelitatem timens eorum qui scopelismon fecerunt, hanc rem Præsides exequi solent graviter usque ad pœnam capitis, quia & ipsa res mortem comminatur.* Hæc Ulpianus.

Hujus Præsidis cohortales post officium Ducis Arabiæ Notitia recitat: scilicet Principem ex eodem officio Cornicularium, Ordinarios, Commentariensem, Numerarios, & Adjutores eorum, Adjutorem, A libellis, sive Regerendarium, Exceptores, & cæteros Officiales. Ordinarios autem interpretor ab epistolis, & ab actis, alii enim significari non possunt: Quod autem scriptum est Adjutorem, intelligo totius officii succurrentem, ubi opus est, & Præsidis vices agentem: erant & a libellis qui alio nomine *Regerendarii* vocabantur, quibus alii Præsides carebant: Sed hic ipsis tanquam Dux utebatur. Postea vero separatum est eorum officium & divisos Præsidem, ac Ducem hæc provincia habere cœpit, qui ut sæpe inter æmulos evenit, cum inter se dissiderent, discordiasque inter populos alerent, & ideo Respublica male administraretur, Justinianus ei Moderatorem præfecit, virum spectabilem, *in Nov.* 102. *de moderatore Arabiæ*, cui quindecim libras auri constituit, quæ summa excedit MDC. nostros aureos, & assessori duas auri libras, id est, ferme CCXX. nostros aureos. Officio vero IX. quæ efficiunt plus minus mille aurei. Pro codicillis antea solvebat ut Præses Euphratensis, postea moderator quantum alii Spectabiles dedit. A quo appellabatur quemadmodum ab aliis Spectabilibus. In hac provincia est Cassius mons sepulchro Pompeii Magni nobilis, & mons Sinai, ubi Deus legem Mosi dedit, & nunc D. Catharinæ ossa jacent. Hi sunt Magistratus, qui Comiti Orientis parebant. Nunc ad secundam Imperii Orientis diœcesim, id est, ad Ægyptum, & Præfectum Augustalem secundum Notitiæ & Codicis Justiniani ordinem, qui eum Comiti Orientis subnectunt, est transeundum.

CAP. CXVIII.

DE PRÆFECTO ÆGYPTI, *ejusque insignibus, & officio.*

Aegyptus omnium regionum fertilissima, & opulentissima, a Septentrione Ægyptio pelago: ab Oriente mari Rubro, & Palæstina, Isthmoque terminatur: ab Occidente Catabathmo, a Cyrenaica Libya dividitur: a Meridie ultra Thebas, & Mœroen insulam ad cataractam Æthiopiæ conjungitur. Tota regio in tres summas præfecturas dividitur, Thebaicam, Mediam, & Inferiorem: Hæc Δ. id est, *deltæ* figuram habens insula a Nilo efficitur, qui mediam Ægyptum interfluit, & multo antequam ad mare perveniat, in duas partes divisus uno alveo Africam versus Canopum petit: altero Pelusium ad Asiam, quæ duo ostia inter se distant millibus passuum, CLXI. inquit D. Hieronymus, *de locis Hebr. in Act. Apost.* alii dicunt CXX. Ex his alia orta flumina in mare currunt. A summo Δ. & Memphi Thebas usque vocatur *Media*: postea Thebaica, aut Ægyptus superior usque Sienem. Hæc olim in decem Præfecturas, seu nomos dividebatur: inferior in totidem: Media in XVI. itaque erant XXXVI. Præfecturæ seu provinciæ Ægypti: Sed posterioris Impp. addita etiam Libya, non plures quam sex præfecturas fecerunt, Libyæ Cyrenaicæ, seu superioris, Libyæ inferioris, Thebaidis, Ægypti, Arcadiæ, & Augustanicæ: Ægyptus enim inferior quæ Delta erat, duplex facta fuit; Augustanica versus Pelusium, & quæ specialiter Ægyptus vocatur, sed & hæ duæ, eodem nomine Ægypti sunt dictæ. Et ideo Gratianus vectigal Arabarchiæ per Augustanicam, & Ægyptum tanquam contiguas confirmat, *in l. usurpationem. C. de vectig. & commiss.* Ammianus quoque lib. XXII. cap. XVI. ferme similem ponit divisionem: *Tres*, inquit *provincias Ægyptus fertur habuisse temporibus priscis, Ægyptum ipsam, Thebaidem, & Libyam: quibus duas adjecit posteritas, ab Ægypto Augustanicam, & Pentapolim a Libya sicciore disparatam*: Hæc ille. Universa hæc regio *Ægyptiaca diœcesis* appellatur, *in l. 1. C. ut nemo ad suum patroc. l. 2. C. de militari veste.* cujus quælibet provincia suum habebat Præsidem, inter quos nullus est Consularis. Absurdum enim visum est Consularem, non Consulari, sed Equestris ordinis viro (qui est Præfectus Augustalis) subesse. Cum enim Augustus provincias inter se, & populum divideret, novam Imperii formam constituens, in alias quidem Senatores, in Ægyptum vero, quam sibi præcipuam reservavit, Equestris ordinis virum misit, & a se Præfectum *Augustalem* vocavit, Dion lib. LIII. Primus eam provinciam Æli. Cornelius Gallus rexit, ut Strabo, Sex. Ruffus, & Eutropius scribunt, cum postea de conjuratione in se suspectum Augustus occidit: Is est, quem Virgilius in Ecloga ultima decantat. Postea Severus concessit, ut Ægyptii non amplius Equitem Rom. sed Senatorem Præfectum haberent, Dion lib. XXI. unde hic nec fasces, nec secures præmittebat, quemadmodum Proconsul. Trebellius enim Pollio *in Æmilio Tyranno*, Proconsulem in Ægyptum mitti non potuisse dicit, quia apud Memphim in ærea columna scriptum erat, Ægyptum liberam fore, cum in eam Romani fasces, & prætexta pervenissent, & ob id antea nec Senator nec Consularis mittebatur, quem decorum non erat sine prætexta aut fascibus esse: id olim fuit, sed postea hic Præfectus insignibus Proconsularibus est exornatus, *l. 1. ff. eo. de Præf. Aug.* Alii causam reddunt, quia cum primum sub Regibus Ægyptus esse desiit, Augustus novitate A fascium, & securium eum populum perterrefacere noluit. Quidam, ut Tacitus lib. VI. XII. & XVII. ne propter maximum ejus provinciæ proventum, opibus potentes facti Senatores Imperio Romano negocium facerent. Duodenum enim millium, & quingentorum talentorum censum Auletes Cleopatræ pater ex Ægypto percipiebat, quæ est summa septuagies quinquies centenum millium nostrorum aureorum, vulgus Italicum septem *milliones* cum dimidio appellat, quam summa ea provincia potitus Augustus duplicavit, Strabo l. XVII. At D. Hieronymus *in* IX. *Danielis* ait, Ptolemæum Philadelphum ex Ægypto quinquies tricies centena millia B modiorum frumenti exegisse, & talentorum quatuordecim millia & octingenta, quæ summa efficit ferme novem, ut loquitur, *milliones*, & quindecim modiorum frumenti.

Cæterum Severus Imp. Ægyptiis Senatores dedit, Dion lib. LI. & Antonius ejus filius Ægyptios in Senatum adscivit. Præfectus Augstalis erat Spectabilis, Proconsuli comparatus, cujus insignia, & titulos gestabat, *li. 1. ff. eo.* locumque Regum tenenere dicebatur. Tacitus *Ann.* lib. VII. *Ægyptum*, inquit, *jam inde a D. Augusto equites Romani obtinent loco regum.* Idem Strabo lib. XVII. erat enim, ait, hæc provincia velut regnum peculiare Impera- C toris. Unde Nero ab omnibus destitutus, Ægypti Præfecturam concedi sibi orare cogitavit, ut auctor est Suetonius in *eod.* cap. XLVII. Hic Præfectus ut alii magistratus tributa provinciarum suarum exigebat, *ut in l. 1. C. eo.*

Primum vero omnium ipsum curare oportuit felicem embolam, id est, frumenti ex Ægypto transvectionem, ut Constantinopolim intra præstitum diem veheretur, & aliud Alexandriam intra mensem Septembrem pro alendis ejus urbis pauperibus conduceretur, pœna indicta solidi in ternas artabas, id est, ternos medimnos Atticos, nisi id esset exe- D cutus, *edict. 13. Justi.* Nullaque navis quæ plus duobus millibus modiorum caperet, ab hac embola etiam religionis prætextu excusari poterat, *l. jubemus 10. C. de sacros. eccl. quæ est l. ult. C. de navig. non excusan.* Augusto imperante, inquit Aurelius Victor, ex Ægypto urbi ducenties centena millia frumenti inferebantur, scilicet modiorum. Itali viginti *milliones* vocant: pendebat modius circiter libras XX. unde excessisset hæc summa decies centena millia ex nostris saccis. Hegesippus quoque scribit, lib. II. c. IX. *de excid. urb. Hierosolymitanæ*, Ægyptum quatuor mensibus anni Romanos aluisse. Verum translato Constantinopolim Impe- E rio, hoc triticum eo conductum populo vendi cœpit, inopibusque donari, inter quos Pius Constantinus octuaginta millia panum quotidie distribuebat, ut Metaphrastes in *Paulo Constantinopolis Patriarcha*, narrat. At Socrates lib. II. c. X. auctor est Constantinum Magnum donasse populo Constantinopolitano octuagies centena millia medimnorum frumenti, ex quibus dimidium, id est, quadragies centena millia Constantius illius filius urbi ademit. Capit autem medimnus modios sex, seu libras CXX. ut vult Suidas. Justiniano vero imperante tritici DCCC. myriades artabarum seu medimnorum Atticorum Constantinopolim F mittebantur, id est, octo, & ut vulgus loquitur, *milliones*, pro quorum naulo Princeps nautis octuaginta millia solidorum solvebat, quæ summa efficeret plusquam centum millia nostrorum aureorum, *d. edicto* 13. capiebat autem medimnus modios sex, seu libras CXX. Hoc modo emebatur. Erat apud urbis Præfectum, vel annonæ liberalitate Senatus & aliorum sepolita summa sexcentarum undecim librarum auri, id est, ferme LXII. millium nostrorum aureorum

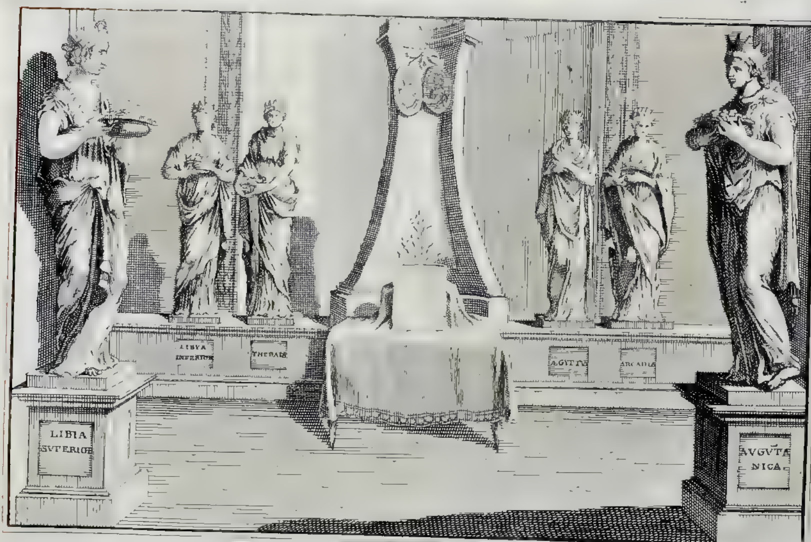
ad hoc triticum coemendum, *l.* 1. *C.Th. de frum. urbis Constant.* Hac pecunia in Ægypto triticum emptum Constantinopolim transmittebatur.

Commissorum sibi Præsidum hic Præfectus crimina inquirebat, & delictis ipsorum prius Principi denunciatis eos puniebat vel removebat, *l.* 2. *C. eo.* ipse Alexandriæ degebat, quæ primum totius Imp. Rom. emporium a Plinio lib. v. c. x. Strabone, & aliis appellatur. Eo enim Indiæ ac totius Orientis merces confluebant, quæ nunc in Lusitaniam convertuntur. Justinianus vero *edicto* 13. hujus Præfecti imperium coarctavit, quem Alexandriæ tantum, & utrique Ægypto, id est, universæ Deltæ, ac militibus præsentalibus ibi degentibus præfecit. Excepta tamen Mareotide, & Menelai urbe, quam Libyæ adscripsit, duos harum provinciarum Præsides solos illi parere voluit, ejusque officium DC. Apparitorum statuit, inter quos C. primates præcellebant, quorum I. *Augustaliani*, alii quinquaginta *Duciani* appellabantur. Tenebatur hic Præfectus quotannis cursum XXXVI. equorum populo exhibere, idcirco Justinianus illi aureos MDXX. ad hunc usum præstituit, quorum CCCXX. in cursu equorum impendebantur, reliqui in annonas ipsius, *edict.* 13. *c.* 16. Is olim CL. Philippeos quotannis pro salario a Valeriano Principe, & alios CLX. trientes auerorum percipiebat, & in strenis aureos XLVII. quot Kal. Januarii advocatis fisci, Comitibus consistorii, aliisque dabantur, *l.* 4. *C. de advo. diver. jud.* & hæc præter frumentum, vinum, oleum, vestes, argentum, laridum, fœnum, paleam, hordeum, equos, & alia, de quibus Trebellius Pollio in *Claudio*. Verum Justinianus suo Præfecto Augustali annonas quinquaginta, id est, cibaria, pro viris totidem, & quinquaginta capita, id est, totidem equorum pabula dedit: præterea libras auri XL. annuas, quæ possunt efficere nostrorum aureorum MMMMCCCL. Assessori vero libras auri quinque, id est, aureos nostros ferme DL. mille solidos Apparitoribus, qui a Vindice solvebantur, *d. Edicto* 13. Is erat Quæstor ad exigenda tributa a Principe Alexandriæ constitutus, quem Anastasius invenit, Evagrius lib. III. c. XLII. Nicephorus lib. VI. C. XLIV. de quo in *edicto* 8. *c.* 3. & *edicto* 13. *c.* 14. & 15. Præter hæc quadringentos nonaginta duos aureos ex fisci crumena in accendendis balneis publicis Præfectus Augustalis impendebat, & alios ob quasdam alias causas publicas, *ut in d. edicto* 13. *c.* 15. & 16. *Præfectus Ægypti*, inquit Ulpianus *in l. uni. de off. Præfect. August. non prius deponit Præfecturam, vel imperium, quam Alexandriam ingressus sit successor ejus, licet in provinciam venerit, & ita mandatis ejus continetur.*

NOTITIA.

PRÆFECTUS AUGUTALIS

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Præfecti Augustalis Provinciæ infrascriptæ.

Libya superior.
Libya inferior.
Thebais.
Ægyptus.
Arcadia.
Augustanica.
Officium autem habet ita: Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exit.
Cornicularium.
Adjutorem.
Commentariensem.
Ab actis.
Numerarios.
Curam Epistolarum.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

EADEM gestabat insignia Præfectus Augustalis, quæ Comes Orientis, nempe *Augustorum vultus in summo auratæ columnæ, abacum albo tapeto instratum, qui librum tegimine argenteo tectum sustinebat: infra effigies sex provinciarum ipsi subjectarum, vasa aureis plena tenent*, id erat tributum, quod Ægyptus pendere tenebatur, & Præfectus exigere. *Auro baccatis monilibus colla circundatæ, aureas in capite coronas gestant. aliquæ pallia ex humeris abjecerunt:* In manuscriptis, his humeros tegunt, & Libya inferior lævam manum, Arcadia dextram elevant, quod adorationis fidelitatisque signum esse creditur. Liber est qualis Magistrorum militum. In iisdem codicibus abaci aulæum, ut superiorum, est cœruleum.

Officium habebat ut Vicarii, & fere ut Præfectus Orientis, exceptis his qui a libellis erant, & singulariis, quibus carebat, ipse enim per se libellis subscribebat, ut Præsides, *l. 2. C. de assessoribus*. Singulariorum vero officio alii cohortales fungebantur. Princeps officii adorata clementia principali, cum insignibus exibat, intelligo, transacto biennio, ut in Proconsule Achajæ, & Vicario Ponticæ. Et hæc verba Notitiæ addenda censeo. Officiales a Principe probabantur codicillis, a Notariis scrinii epistolarum conscriptis, prout & in aliis spectabilium magistratuum officiis observabatur, *l. ult. C. de diversf. offic.*

Totius Ægypti populus, Nerone imperante, erat decies septingentorum quinquaginta millium hominum, præter Alexandriæ incolas. In Ægypto civitates, & oppida insignia fuisse ultra XVIII. millia Diodorus Siculus tradit. Plinius ultra viginti millia. Hic limes Imperii erat constitutus, quem Dux cum pluribus militum copiis tuebatur.

A

CAP. CXIX.

DE PRÆSIDIBUS UTRIUSQUE LIBYÆ.

AUGUSTALI Præfecto, inter alios duos utriusque Libyæ Præsides parebant superioris, & inferioris: Superior seu prima ab Orobo *Cyrenaica* appellatur: Hanc, ait Strabo lib. XVII. Alexandriæ & Mareotidi regionem primam Libyam vocari, quæ post Ægyptum in parte Africæ prima incipit a Civitate Paratonio, & montibus Catabathmi. Inde secundum mare ad aras Phileniorum extenditur, ubi Orientis terminabatur Imperium, eadem *Pentapolis* est dicta a Plinio, & Ptolemæo, ob numerum quinque clariorum civitatum, quas continet, scilicet Cyrenem, Apolloniam, Barcen, Arsinoem, Berenicen. Sed Ammianus lib. XXII. cap. XVI. pro Apollonia Ptolemaidem ponit: *In Pentapoli Libya*, inquit, *Cyrene est posita, urbs antiqua, sed deserta, quam Spartanus condidit Battus, & Ptolemais, & Arsinoe, eadem quæ Theuchira & Darnis & Berenice, quas Hesperidas appellant. In sicciore vero Libya Parætonion, & Chærecla, & Neapolis, inter municipia pauca & brevia:* Hæc ille. Cyrene patria fuit Callimachi, prius Callisto, deinde Thera, post Cyrene dicta. Ptolemaidis Episcopus fuit Synesius oriundus, qui multa sub Arcadio scripsit. Ptolemæus antiquior Cyrenarum Rex, populum Romanum hæredem reliquit, cujus urbes Senatus liberas esse jussit, ut Sex. Ruffus scribit. Augustus vero eam regionem in provinciæ formam redactam Cretæ administrationi conjunxit, ut Dion, & Strabo memorant. Sed posteriores Principes proprium Cyrenensi Præsidem dederunt, Justinianus *in Edicto* 15. unum utriusque Libyæ Præsidem constituit, a Præfecto Augustali separatum, cui Mareotidem, & Menelaitum urbes addit, in quas voluit ab eo Vicarium mitti, qui ejus vice civiles criminalesque causas cognoscet. Habebat is viginti Apparitores ex officialibus Præsidis, & quinquaginta illius regionis milites, & pro honorario aureos centum, *d. Edicto* 13. *c.* 21. & 23. si codex non est mendosus. Hic Præses pro codicillis dignitatis obtentæ, solvebat quantum alii Præsides, *d. Novell.* 8.

Ab alio Præside Libya inferior regebatur, quæ longe versus Oceanum Meridianum extenditur: a Septentrione habet Cyrenaicam: ab Occasu Syrtes majores, & Troglodytas: a Meridie Æthiopiam. Hanc quoque Appion Rex Romanis testamento reliquit. Sex. Ruffus, *Cyrenas*, inquit, *cum cæteris civitatibus Libyæ, Pentapolis, Ptolomæi antiquioris liberalitate suscepimus. Libyam supremo Appionis Regis arbitrio sumus assecuti*. Hunc genere nothum Regem Laginorum fuisse Appianus in fine *belli Mithridatici* scribit, & Cyrenaicam fœdere Romanis concessisse. Sed Marcellinus lib. XXII. in fin. Ruffo adhæret, cujus verba tacito Auctore recitat. Hujus Justinianus neque alibi, neque in Catalogo magistratuum Orientalium, *ut in d. Nov.* 8. *neque in d. Edicto* 13. quod forte eam in potestate non haberet, meminit: in utraque Libya alius limes erat Imperii Rom. ubi Dux cum multis equitum alis, & peditum cohortibus, degebat. Libya alias tota ora Africæ dicebatur, quam Augustus Consularem fecit, ut Strabo in fine *operis* memorat, de qua hic non agimus.

CAP. CXX.

DE PRÆSIDE THEBAIDIS, *& ejus insignibus*.

Thebais tertia pars Ægypti a Thebis usque ad Syenem versus Meridiem porrigitur, a Thebis regionis metropoli est dicta. Ea magna fuit Civitas ambitu XVII. millium passuum, magnis ædificiis, quæ ad quintam contignationem surgebant, magnificisque templis exornabatur. Centum portas ab Homero habuisse dicitur, quas aliqui tum mœnium, tum templorum, atque aliorum publicorum operum, fuisse interpretantur. Sed Marcellinus lib. XVII. cap. IV. murorum Civitatis vult fuisse. Extra urbem ad Nilum Memphim versus centum stabula habuisse fertur, singula CC equorum capacia, olim *Busiris* a conditore est nominata. Alii *Diospolim* appellant, nunc parvus est CCC. domorum pagus. *Hic*, inquit Marcellinus loco cit. *obeliscos vidimus plures, aliosque jacentes & comminutos; quos antiqui Reges bello domitis gentibus, aut prosperitatibus summarum rerum elati, montium venis excisos erectosque, Diis superis in religione dicarunt:* & alia quæ sequuntur. Stephanus hanc tredecim millia villarum & XXX. habuisse scribit, & hominum myriades DCC. & in longum per CCCC. stadia extensam fuisse.

Cum vero tota Ægyptus olim Heptapolis a septem primis urbibus diceretur; ex his quatuor Thebaidis fuerunt, Panopolis, Antinous, Lycopolis, & Hermopolis, aliæ tres Arcadiæ sunt tributæ. Ammianus lib. XXII. cap. XVI. *Thebais*, inquit, *multas inter urbes, clariores aliis Hermopolim habet, & Copton, & Antinoon, quam Adrianus in honorem Antinoi condidit sui*. Hæc ille. D. Hieronymus in lib. *Hebraicar. quæstion.* hanc putat esse regionem, quæ olim dicta est *Gessen*, in qua Patriarcha Jacob cum filiis habitavit, cum venisset in Ægyptum, *Genes.* XLV. XLVI.

Justiniano imperante duæ fuere Thebaides, ab uno Præside rectæ, *ut in d. Edicto.* 13. *c.* 22. *§. sequitur*. quibus Ducem, eundemque Præsidem præfecit. Strabo lib. XVII. scribit tres Romanorum cohortes in Thebaide circa Syenem excubasse, & alias in proxima regione, præter tres legiones in Ægypto commorantes: sed in Notitia, sub Duce Thebaidis, octo legiones fuisse leguntur.

Hujus Præsidis insignia, pro aliorum exemplaria Notitia ostenduntur, videlicet liber viridi corio tectus, quem sustinet abacus, albo surrectoque tapeto, & ad terram usque demisso instratus, illum in ima parte aureus limbus circumdat. Is codex est mandatorum Imperatoris, in cujus dorso scriptæ sunt hæ notæ, F. L. V. A. L. P. N. E. N. IVSSV. AV. quas possumus ita interpretari: *Fœlix liber, veniens a laterculo Principis nostri ejus numinis jussu Augustali*, vel Primicerii Notariorum, & numinis jussu Augustalis. In manuscripta Ursini Notitia pro PNEN. est PNEVZ, quæ tres ultimæ notæ significant, *ejus*, ut Paulus Diaconus interpretatur, & hanc lectionem emendatiorem puto: illas vero notas VAL. non sum ausus pro Valentiniano exponere, qui tempore hujus Notitiæ Romæ, non in Oriente imperabat. Tegumentum libri in manuscripto est auratum. Infra vero oppidi est effigies, quod metropolim & sedem Præsidis significare censeo, scilicet Thebas. Aliorum præterea habebat insignia Præsidum, de quibus supra dictum fuit. Principum simulachris caret, quæ Consulares, & omnes Spectabiles præmittebant: In Occidente vero omnibus Præsidibus, etiam perfectissimis tradebantur.

A Thebaidis Præses Apparitores habebat non pauciores quinquaginta, quemadmodum & alii Præsides, scilicet Principem de eodem officio, Cornicularium, Commentariensem, Adjutorem, Numerarium, Ab actis, Exceptores, & cæteros Cohortalinos, *quibus tanquam coborti obnoxiis, non licet*, inquit Notitia, *ad aliam transire militiam sine auctoritate Clementiæ Principalis*: Hanc clausulam supra in Consulari Palæstinæ recitatam explicui. Cum vero dicit hos cohortales ad aliam militiam transire non posse, intelligit, ad alterius provinciæ officia aut scrinia Notariorum, vel largitionum, rerum privatarum, quorum exercitatio *militia* appellabatur, *l. 7. pen. & ult. C. de cohortal. l. ult. C. de inoffi. testam. l. ult. C. de pignorib.*
B subdit Notitia cæteros omnes Præsides ad similitudinem Præsidis Thebaidis officium habere, hunc enim tanquam digniorem aliorum exemplar esse voluit. In hac provincia limite Imperii Rom. constituto, Dux cum multis equitum peditumque numeris excubabat.

CAP. CXXI.

C DE PRÆSIDIBUS ARCADIÆ *& Ægypti, Augustanicæque Correctore*.

Arcadia ab Arcadio Imperatore nominata, pars est Ægypti, quæ antea *Heptonomus* a septem nomis, id est, Præfecturis vocabatur, seu *Heptapolis* a septem primis urbibus, quarum quatuor Thebaidis, tres Arcadiæ fuere, ut ait Stephanus, & Raphael Volaterranus lib. *Geograph.* XII. & Eustathius, Heraclea, Memphis, & Oxyrinthus. Ea regio extra Deltam, Libyam versus, Nilo adhæret, Ptolomæus in Marmarico collocat. Huic præerat suus Præses, sicut & Thebai-
D di.

Tres vero præcipuas Ægypti partes Ammianus lib. XXII. cap. XVI. facit Ægyptum, Thebaidem, & Libyam, quam priscorum temporum partitionem fuisse memorat: *Sed duas*, inquit, *adjecit posteritas, ab Ægypto Augustanicam, & Pentapolim a Libya sicciore disparatam: Est autem proprie Ægyptus, Delta*. Hæc ille. Eodem modo Gratianus A. *in l.* 9. 1. *de vectigalib. & commiss.* ab Ægypto Augustanicam dividit, quam aliqui quasi *Augustanicam*, id est, fluvialem provinciam interpretantur: alii *Augustanicam* legunt. *In ea*, ait Ammianus loco cit. *est Pe-*
E *lusium oppidum nobile, quod Peleus Achillis pater dicitur condidisse, lustrari Deorum monitu jussus in lacu, qui ejusdem civitatis alluit mœnia, cum post interfectum fratrem nomine Phocum horrendis furiarum imaginibus raptaretur, & Cassius mons, ubi Pompeii sepulchrum est Magni, & Ostracine, & Rhinocolura*: Hactenus ille. Hæc regio extra Deltam, inter Nilum & Arabiam Petræam jacet. Imperante Constantio Præsidem habuit Auxentium, *in l.* 34. *C. Th. de decurionib.* Notititiæ vero tempore sub Correctore fuit, Justinianus duas Augustanicas ponit, primam quæ Consularem habebat, secundam quæ Correctorem, *Nov.* 8. *in Notitia*. Reliquum ve-
F ro quod intram Deltam continetur, specialiter Ægyptus vocatur, olim a Præside administrata. Demum & ipsa in duas provincias est divisa, primam & secundam, quæ singulæ a suo Præside regebantur, *in Notitia d. Novel.* 8. *& Edicto* 14. & utraque Ægyptus nominatur, *d. Edicto* 13. *c.* 6. quibus Justinianus unum Præfectum Augustalem præfecit, nec ultra eum imperare voluit, cum olim universæ Ægypto & Thebaidi unus jus diceret, & Alexandriam, omnesque Deltæ majores urbes administraret: mino-

minores vero a Præsidibus regerentur: Ammianus enim scribit. loco cit. *Ægyptus ipsa, quæ jam inde uti Romano Imperio juncta est, regitur a Præfectis, exceptis minoribus multis Athribi, Oxyrincho, Thmui, & Memphi maximis urbibus nitet*, quibus Augustalis Præfectus imperavit. Hæc ille. Per totam Ægyptum & Augustanicam vectigal Alabarchiæ pro traducendis animalibus erat constitutum, *d.l.9. C. de vectigal. & commiss.* Nunc de Juridico Alexandriæ est dicendum, quem etsi ut minorem Magistratum Notitia omittit, ejus tamen faciendam esse mentionem censui, cum Præfecto Ægypti subsit, & sæpe Jura de eo loquantur, *ff. & C. de offic. jurid. Alex. l.41. §. Lucia Titia, ff. de fideic. libert. §. nos autem Instit. d. Attilian. tutore.*

CAP. CXXII.

DE JURIDICO, ET ALIIS *Alexandriæ Magistratibus.*

ÆGYPTI totius metropolis est Alexandria inclyta civitas, ab Alexandro Macedonum Rege ejus conditore appellata; prius *No* dictam ait D. Hieronymus *de locis Hebraicis in Act. Apost.* Hæc divitiis, aeris temperie, mercium negociis, studiis & pulchritudine cæteras antecellebat, ut Strabo lib. XVII. *Geograph.* refert; præter amplas enim & latas vias, quibus tota distinguebatur, duabus latissimis patebat, quæ plus jugere expandebantur, & sese medias ad rectos angulos secabant, præter fana pulcherrima, præclaras regias, seu Basilicas habebat, earum pars erat Musæum, quod ambulacrum, exædram, & maximam domum continebat, in qua erat cœnaculum, ubi studiis operam dantes degebant. Horum cœtus communes pecunias tenebat, & sacerdotem Musæo præfectum, olim a Regibus, nunc a Cæsare constitutum, cui civitatis cura incumbebat, ibi omnium liberalium studiorum scholæ florebant, quarum tantam dignitatem & existimationem fuisse Ammian. lib. XXII. cap. XVI. narrat, ut medicis ad commendandam artis scientiam sufficeret, si se Alexandriæ eruditos fuisse dixissent. D. Gregorius Nazianz. *in oratione funebri Cæsaris fratris.* hanc urbem *doctrinarum omnium officinam, omniumque civitatum verticem* appellat: Strabo vero ob mercium frequentiam, *maximum orbis terrarum emporium:* Procopius Sophista *mundi barathrum:* Stephanus per excellentiam, inquit, πόλις vocabatur, sicut Athenæ ἄστυ, & Roma urbs nuncupatur: In ea quotidie pauperibus frumentum dabatur, quemadmodum Romæ & Constantinopoli: Nam Theodosius Valentinianusque, præter alios consuetos, ibi centum decem modios diurnos inter plebem distribui jusserunt, *in l. ult. C. de frumento Alexandrino.* In purgandum Nilum quotannis CCCC. solidi impendebantur, ex dinummio hujus civitatis vectigali præcepti, *l. unica. C. de Alexand. prim.* Viri quoque sexcenti sub Patriarcha ægrotos curabant, *parabolani* dicti, *l. placet. 17. cum seq. C. de episc. & cler.* Quædam etiam privilegia ejus advocati, & primates habebant, *l. Alexandrinis, cum 2 seqq. C. de decurionib. l. ult. C. de legationib.* in hac splendidissima civitate Juridicus degebat, qui erat ut in aliis civitatibus defensor, aut duumviri: hos enim in dandis tutoribus Justinianus comparat, in *§. pen. Instit. de Attilian. tutor.* ac sicut coram civitatum defensoribus, donationes insinuabantur, id est, actis inferebantur, idem & coram Alexandriæ Juridico fiebat, *d. l. 1. C. eod.* Majore tamen is, quam illi, potestate præditus erat. Strabo enim inquit, *Sub Præfecto Augustali est* δικαιοδότης *Juridicus, qui maximam in judiciis potestatem habet: Nam velut is, qui a Cæsare*

A *creabatur, de omnibus civilibus cognoscebat; sicut autem proprium Augustalem Præfectum tota Ægypti provincia ab aliis differentem habebat, dignum quoque fuit tam inclytæ civitati, ut erat Alexandria, judicem dari, quem non civitatis defensorem, ut aliarum judices urbium dicebant, sed præcipuo nomine Alexandriæ Juridicum.* Hæc Strabo. Itaque de quacunque pecuniæ quantitate judicabat, quod civitatum defensoribus non licebat: hi enim olim quinquaginta tantum aureorum causas cognoverunt, *l. 1. C. de defensorib. civitat.* postea CCC. *§. 1. in Auth. de defensorib. civitat.* Verum Alexandria Juridicum, & non
B Duumviros habebat, quoniam hi ex Decurionibus tantum creabantur qui Alexandriæ non erant: Paulus *in l. honores, §. 2. ff. de decurionibus: Is*, inquit, *qui non sit Decurio, duumviratu, vel aliis honoribus fungi non potest: quia Decurionum honoribus plebeii fungi prohibentur.* Hactenus Paulus.

Alexandrini autem velut sub Regibus vivere soliti, Decurionibus carebant, & ideo duumviros non creabant, sed a Cæsare Juridicum accipiebant. Severus vero Imperator illis Decuriones concessit. Spartianus: *Deinde Alexandrinis*, inquit, *jus* βουλευτῶν, id est, curialium, *dedit, qui sine publico consilio, ita ut sub Regibus ante vivebant, uno judi-*
C *ce contenti, quem Cæsar dedisset.*

Erat & Alexandriæ sacerdos, qui sacra curabat, sicut de Lyciarchis, Asiarchis, Phœniciarchis, & aliis hujusmodi diximus, qui indutus purpura, patriæ honore gaudebat, ait Strabo lib. XVII. Tertius erat scriba actorum, qui judiciis præerat: Quartus Prætor nocturnus, ut Præfectus vigilum Romæ, qui observabat, ne quid criminis nocte committeretur, & delinquentes corrigebat. Hujusmodi magistratum Constantinopoli Justinianus creavit, ac Prætorem plebis dictum dignitate auxit, *in Novell. 13. Edicto 8. & Edicto 13.* Quintus fuit vindex, qui rebus publicis Alexandriæ præerat, ab A-
D nastasio inventus, Evagrius lib. III. cap. XLII. Nicephorus lib. XVI. c. XLIV. Balnea etiam Juridicus incendi curabat, in quæ ex reditibus urbis CCCCXCII. aurei impendebantur, & CCCCXIX. in id, quod vocabatur *Anticantarum*, & DLVIII. cum dimidio receptori naulorum, quæ summa est aureorum MCCCCLXIX. In cursum quoque equorum, & equos XXXVI. ut supra diximus, fiscus aureos CCCXX. solvebat, & alios C. pro exagogio, ex quibus colligitur summa aureorum MDCCCLXXXIX. quos fiscus Alexandriæ impendebat. Justinianus vero superfluis amputatis, præcipit ex hac summa CCCXX.
E in cursum equorum ab Augustali exhiberi, reliquos MCC. ipsi pro annonis solvi, *d. Edicto 13. c. 16.* Alexandriam quoque unus ex Palatinis mittebatur, qui Præpositi cubiculi locum tenebat, ad quem certa tributa deferri curabat, *in cap. 20. Edict. 13.* Hæc sunt quæ ad secundam Præfecti Orientis diœcesim pertinent, nunc ad tertiam, id est, Asianam, & ejus Vicarium est accedendum, secundum Notitiæ & codicis Justiniani ordinem, a quibus Præfecto Augustali subnectitur.

CAP. CXXIII.

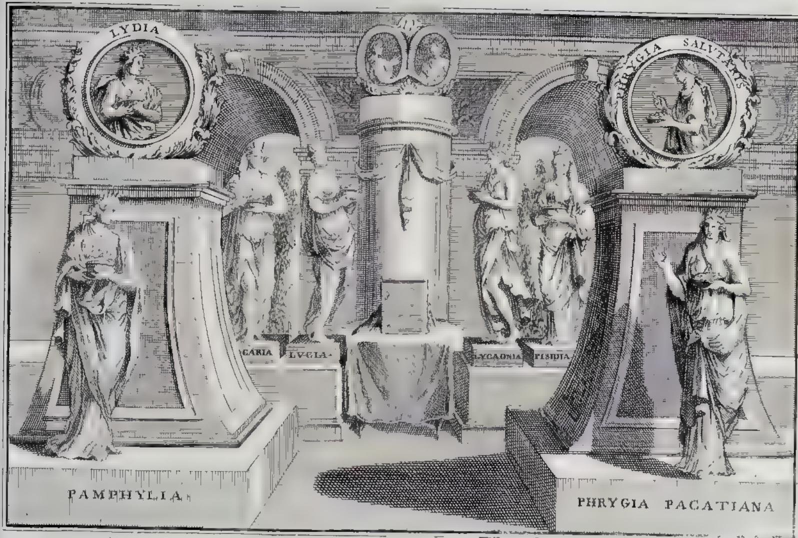
F
DE VICARIO ASIANÆ, & *ejus insignibus.*

QUATUOR erant in Oriente Vicarii, Asianæ Diœceseos, Ponti, Thraciarum & Macedoniæ, quot etiam Leo recenset, *in l. fin. C. de diversis offic.* Primus, tertiæ Præf. Prætorio Orientis Diœcesi, Asianæ dictæ, Vicarius præerat, octo provinciis imperans. Gratianus A. *in l. 1. C. de proxim. sacr. scrin.* ad Cynegium P. P. scribens: *Proximos*, inquit, *memoriæ, epistolarum ac libellorum*,

atque diſpoſitionum, ita Vicariorum bonore cumulamus, ut inter eos merito dignitatis babeantur, qui pro Præfectis Diœceſes ſibi creditas temperantur. Hæc ille. Aſiana Diœceſis erat tota illa Aſiæ minoris pars, quæ mare Icarium, & Carpathium reſpicit, cujus, & ejus Vicarii, Jura ſæpe meminerunt, *l.* 5. *C. de temporib. appellat. l. antepen. C. de Numer. l.* 2. *C. de milit. veſte. l.* 1. *C. ut nemo ad ſuum patrocin. l. ult. C. de diverſ. offic. l.*8. *C. de cobortal. l.*1. *C. de palat. ſacr. Largit. & alia.* Vicarii autem ſunt dicti, quod vices ipſius Præfecti Prætorio gererent, Ulpianus *in l.*1. *§.*4. *de legat.*3. *A Præfectis*, inquit, *Prætorio, vel eo, qui vice Præfecti, ex mandatis Principis cognoſcit, deportatus ſtatim amittit civitatem;* & Valentinianus A. *in l.*1. *C. de offic. Vicarii.* præcipit Vicarios in civilibus cauſis Comitibus anteferri: *Siquidem*, inquit, *præfecturæ meritum cæteris dignitatibus anteſtat, & Vicaria dignitas ipſo nomine ejus ſe trabere indicat portionem.* Conſtantinus quoque *in l. a proconſ. lib.* 19. *C. de appellationib.* Vicarios vice Præfecti cognoſcere dicit, quum ad Valerianum agentem Vicariam præfecturam ſcribit, *in l. quamvis. C. de jur. & fact. ignor.* & Nicephorus lib. VII. cap. XLII. Patricium, Metaphraſt. XIX. *Septemb.* Eliodorum Vicarios P. Prætorio appellant. Ammianus item lib. XXIX. cap. I. Fiduſtium pro Præfectis Aſiam rexiſſe ſcribit. eodem modo Caſſiodorus lib. VI. *Variar. de Vicario Præfecti urbi: Vices*, ait, *agentium mos eſt, ſic judicum voluntatibus obedire, ut ſuas non babeant dignitates: ſplendent mutuato lumine, nituntur viribus alienis, & quædam imago in illis videtur eſſe veritatis, qui proprii non babent jura fulgoris. Tu autem Vicarius diceris, & tua privilegia non relinquis, quando propria eſt juriſdictio, quæ datur a Principe. Habes enim cum Præfectis aliquam portionem, partes apud te ſub Prætoriana advocatione confligunt. Vice ſacra ſententiam dicis.* Et ſubdit: *Additur; quod nec ſalutari te ſine cblamyde Jura voluerunt: ſcilicet, ut ſub veſte militari ſemper viſus, nunquam credaris eſſe privatus, ſed bæc omnia ad Præfecturæ gloriam judicamus eſſe conceſſa, ut qui tantæ ſedis Vicarium diceret, umbrat le nil videret:* Hæc ille; qui licet loquatur de Vicario Præfecti Urbis Romæ, idem tamen de aliis eſt dicendum, & ideo Vicarii ſæpe his notis ſignificantur, V. P. id eſt, Vicarii Præfecti, *l.* 3. *C. fin. regund. l.*1. *C. Tb. de extraord. & ſord. muner.* Cum itaque a Præfectis Vicarii penderent, illis præſentibus privati erant. D. Ambroſius *in epiſt. ad Coloſſen.* c. 2. *Præfectorum*, inquit, *Vicarii præſentibus eis, privati ſunt.* Tempore Jureconſultorum Vicarii præfectorum fuere, quos ex mandatis Principis vice Præfecti cognoviſſe Ulpianus ſcribit, *in d. l.* 1. *§.* 4. *de leg* 3. Sed hi certas provincias non regebant: Diocletianus quoque & Gordianus Vicariis ſcripſiſſe inveniuntur, *in l.* 1. *&* 2. *C. de pedan. judic.* a quibus ego pedaneos judices ſignificari ſuſpicor: Verum alibi legitur Diocletianum in Hiſpaniis Viatorem Vicarium habuiſſe, *Martyrol.* XXIII. *Octobr.* Conſtantinus Vicariis Comitis titulum addidit: Octavianum enim Hiſpaniarum Comitem creavit, *l. cum ſervum. C. de ſerv. fug.* mox Tiberianum, quem aliquando Vicarium, *l. ſi a ſponſo, C. de don. ante nupt.* quandoque Comitem appellat, *d. l. cum ſervum, C. de ſerv. fug.* Eo imperante, Tertullianus Aſiæ Vicarius fuit, quem ipſe V. P. Comitem diœceſeos Aſianæ vocat, *in l.* 3. *C. fin. regund.* ei Veronicianus ſucceſſit, *l.* 4. *C. Theod. de numerat. l.*1. *C. eod. l.* 1. *C. de palat. ſacr. largi. l.*6. *C Tb. de extraord. ſive ſord. mun.* mox Clearchus, *l.* 1. *C. T. ne colon. inſcio dom.* deinde Auſonius Gallus poeta, *l.* 69. *C. Tb. de decurion.* & ſub Theodoſio Euthymius, *l.* 19. *C. Tb. de cobortalib. Princip. & cornicular.* Vicarii ſub Conſtantino erant Perfectiſſimi; nam ipſe & Tertullianum, de quo ſupra, & rerum Vicarium virum perfectiſſimum in epiſtola ad Probianum Africæ Proconſulem appellat, *epiſt.* LXVIII. D. Aug. & *contra Donatiſtas* poſt collatio. cap. XXXIII. poſtea Spectabiles ſunt facti: ſub eodem Ariſtenæum Aſiæ Vicarium fuiſſe Marcellinus ſcribit lib. XVIII. qui ab Euſebia uxore Euſebius, id eſt Pius cognominabatur: Vicarii a Principe creabantur, etſi P. P. vices agebant, unde *Vicarii Auguſtales* vocantur a Juliano A. *in l. ultim. C. de bis qui per met. jud. non appell.* & inter Senatores cenſebantur, chlamyde militari induti, carpento vehebantur, ut auctor eſt Caſſiodorus lib. VI. *Variar.* Quæ a Præfectis imperabantur, & præſertim ad tributa ſpectantia exequebantur; obſervabantque Præſides provinciarum ne quid iniquum committerent. Aſianæ Vicarius cis Taurum in Aſia minore octo provincias regebat, quarum duæ erant Conſulares Pamphylia, & Lydia, aliæ Præſidum, Piſidia, Lycaonia, Phrygia Pacatiana, Phrygia ſalutaris, Lycia, Caria. Helleſpontus vero Conſularis, & Inſulæ ſub Præſide Proconſulem Aſiæ ſequebantur, & ideo Nicephorus lib. XIII. cap. III. Aſiam ſuo tempore ab undecim Præſidibus rectam fuiſſe teſtatur, & *Tripart.* lib. X. cap. IV. quod verum eſt, his duobus & Aſiæ Proconſule computatis. Vicarius Aſianæ idem Præſes erat Phrygiæ Pacatianæ, *Novell.* 8. *§.* 3. *Novell.* 27. quæ illi committebatur, ut propriam haberet adminiſtrationem. Verum Juſtinianus *d. Novel.* 8. *§. illud tamen*, ſublato nomine Vicarii, & poteſtate, unum Phrygiæ Pacatianæ præfecit, Comitem appellatum, qui utriuſque ſalarium, & apparitorum officia in unum conflata habebat, & illius provinciæ militibus imperabat, *Novell.* 20. *§. quia vero duæ, dict. Nov.*8. *§. illud tamen, d. Novell.* 27. *§.* 2. *& Novell.* 24. *§. quæcunque igitur.* hic Vicarius in uſum quatuor lampadum oleum a Principe accipiebat, quemadmodum infra in Vicario Ponticæ dicetur, cujus fere omnia habebat jura, & inſignia. Appellabatur ab eo ad P. P. qui eſt in Comitatu, & Quæſtorem ſacri palatii, *l. præcipimus, C. de appellat.* quemadmodum & in aliis Spectabilibus obſervabatur.

NOTITIA.

VICARIUS DIŒCESEOS ASIANÆ CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Vicarii Diœceseos Asianæ, provinciæ infrascriptæ.

PAMPHYLIA.
Lydia.
Caria.
Lycia.
Lycaonia.
Pisidia.
Phrygia Pacatiana.
Phrygia salutaris.

B Officium autem Viri Spectabilis Vicarii diœceseos Asianæ habet ita:

Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata Clementia principali cum insignibus exit.
Cornicularium.
Commentariensem.
Adjutorem.
Ab actis.
Numerarios.
Curam epistolarum.
Exceptores, & cæteros Officiales.

A

COMMENTARIUM.

INSIGNIA Vicarii Asianæ sunt purpurea chlamys, quæ est vestis militaris, nos *cappam* vocamus: *vultus Principum in summo auratæ columnæ, abacus albo tapeto instratus, qui librum viridi corio tectum sustinet*, in eo mandata Principis continebantur, quibus Vicario jurisdictio demandabatur, & ut vice Præfecti cognosceret, Ulpianus *l. 1. §. deportatos, de leg. 3. A Præfecto Prætorio*, inquit, *vel eo qui vice Præfecti ex mandatis Principis cognovit. Item a Præfecto urbis deportatos statim amittere civitatem constat*. Hæc ille. Infra *imagines octo mulierum*, totidem illi subjectas provincias
B significantes, *coronam in capite gestant, collaque monilibus, ac torquibus circundata, & vasa aureis plena tenent: Ex illis Phrygia Pacatiana, & Pisidia sunt velatæ: sola Lycia pallio puniceo humeros tegit, Phrygia Pacatiana dextram manum extollit, Salutaris, & Caria indicem elevant*, quod fidei & adorationis signum esse diximus: Hellespontus & insulæ desunt, quia Proconsuli Asiæ parebant: In manuscriptis omnes palliatæ, sparsos post terga capillos habent. Codicilli magistratus, & auro tectus codex mandatorum, cęruleo abaco inhærent, codici hæ notæ sunt inscriptæ, F. L. I. N. T. A. L. C. O. M. ORD. PR. quas notas ita sum interpretatus, *Fœlix liber injunctus Notariis Tribunis a Laterculo continens manda-*

ta ordine Primicerii. In manuscriptis easdem notas, & codicillos, omnes Vicarii habent tam in Oriente quam in Occidente: In impresso nec notæ, nec codicilli apparent, præterquam in Vicario Britanniæ. Comites vero & Duces in codicibus, & notas, & prope codicillos præferunt. Illustres pro notis vultum Principis libri dorso insculptum tenent.

Officium habebat fere ut Comites & Proconsules, videlicet, *Principem de sobola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit*, inquit Notitia, id est, cum cingulo, quod erat insigne hujus Principis, & illud ex officio exiens retinebat, quod aliis non concedebatur. Neque hic, neque cæteri Officiales poterant creari, nisi a Principe, mox a Vicario, litteris probatoriis in scrinio epistolarum scriptis comprobati fuissent, sicut in majorum Magistratuum officiis observabatur, *l. ult. C. de divers. offic.* Iis, qui a libellis erant, Vicarii carebant, quia per se illis subscribebant, *l. 2. C. de assessor.* ut Præsides, & Correctores, nec singularios officiales habebant. Asiani pro tricenis jugeribus agri singulam vestem, idest, chlamydem militibus solvebant, quæ solido seu aureo æstimabatur, *l. 2. C. de mil. veste.* Nunc de magistratibus Asianæ Vicario parentibus, ac primo de Consularibus Pamphyliæ & Lyciæ est videndum, postea de Præsidibus tractabimus.

CAP. CXXIV.

DE CONSULARIBUS *Pamphyliæ & Lydiæ.*

PAMPHYLIA olim Mopsia cognominata, nunc vulgo *Sattalia*, corrupto vocabulo, ab Attalia ejus metropoli, civitate maxima, dicitur. Ab Oriente habet Ciliciam: ab Occasu Lyciam: a Septentrione Galatiam: a Meridie mare Pamphylium. Dicta est Pamphylia, inquit Metaphrastes *in S. Matrona*, quod ex omnibus gentibus esset conflata: Id enim sonat Græca hæc dictio. Stephanus vero derivat a Pamphylia Rhacii & Mantus filia: ejus metropolis est Aspendus, olim Clara dicta. Vulgatum est proverbium Ciceronis *in* III. *in Verrem*, *Aspendius Cytharista*, quo furem significat, quia Aspendii intus sinistra tantum manu chordas carpunt, nec dextra plectro utuntur.

Imperante Constantino, Lycia, & Pamphylia ab uno Præside regebantur: ad Eusebium enim Lyciæ, & Pamphyliæ Præsidem scribit, *in l. 1. Cod. de capit. civit. censibus eximend. & l. 2. C. Th. de censu sive adscriptitia*, quem virum perfectissimum appellat: unde cum hæ provinciæ, tum nec Consulares essent, nec Præsidem clarissimum haberent, inter minores provincias censebantur. Pamphylia postea Consularis facta est, & a Lycia divisa, & a Justiniano *in Novell.* 8. inter Consulares recensetur. Pamphyliæ civitatibus Julianus Apostata concessit, ut quicquid acquisivissent, earum esset, *l. 2. Cod. de divers. præd. urb.* cum de hoc controversiam paterentur.

Lydia inter Cariam, & Hellespontum jacet, cujus metropolis Sardis fuit, sub Crœso Rege insignis: *Lydia*, ait Sext. Ruffus, *sedes antiqua regnorum Antiocho a L. Scipione adempta fuit.* Prius Prætorem, mox Consularem habuit, Gratiano imperante, qui ad Pallium Lydiæ Consularem scribit *in l. 6. C. de delatorib.* & inter Consulares recensetur a Justiniano in Notitia, *d. Nov.* 8. etsi generali nomine ἀρχῶν vocatur. Itaque tantum pro

A codicillis magistratus solvebat, quantum alii Consulares. Ab eo ad Præfectum urbi Constantinopolis appellabatur, *l. cum appellatio, C. de appellat.* quod in aliis erat secus. Consularibus Asianæ explicatis, ad ejus Præsides accedamus.

CAP. CXXV.

DE PRÆSIDIBUS LYCIÆ, & *Cariæ, Lycaoniæ, & postea Prætore Justiniano.*

LYCIA inter Pamphyliam, & Cariam media a Septentrione, confinis est Phrygiæ, olim LX. B oppidis clara, ex quibus ætate D. Pauli XXXVI. tantum permanserant. Earum opulentissima metropolis fuit Myra, *Martyrolog.* VI. *Decemb.* ad quam ipse in Italiam navigans appulit, *Act. Apost.* cap. XXVII. Ex his initio quatuordecim ferebant suffragium de rebus belli & pacis, ac Lyciarchum creabant, qui universæ provinciæ jus dicebat. Olim mari usque ad Italiam imperarunt, ut ait Strabo lib. III. Lycia a Lycio Pandionis filio nomen habuit: Hæc & sequentes tempore Notitiæ Præsides habebant. At Justinianus Lyciam inter Consulares recenset, *Novel.* 8. Caria vero ab Oriente C habet Lyciam: a Septentrione Lydiam: ab Occidente mare Icarium, vel Ægeum: a Meridie Carpathium. A Care Phoronei filio dicta est Caria, ait Stephanus: quam inter Consulares Justinianus connumerat *in dict. Novel.* 8. Ad littus promontorium instar peninsulæ habebat, Doris dictum, in quo Gnidus insignis civitas sita erat, de qua cap. XXVII. *Act. Apost.* ubi Veneris templum, & simulachrum a Praxitele mira arte fabricatum spectabatur. Lycaonia mediterranea ab Oriente Tauro, a Cilicia Thrachæa dividitur: a Septentrione contermina est Cappadociæ: ab Occasu Pisidiæ: a D Meridie Isauriæ. Huic Lycaon Arcadiæ Rex nomen dedit, quem in eam profectum, & a Jove, cui membra humana comedenda apposuerat, in lupum conversum, poetæ fabulantur. Is ante Æneam Oenotrios in agrum Romanum deduxit, ut Justinianus narrat *in Novel.* 25. *de Præt. Lycaoniæ*, ejus provinciæ insignes urbes erant Lystra, & Derbe, in quibus D. Paulus versatus est, *Act. Apost.* cap. XIV. & Iconium metropolis, Ptolemæus, ubi Præses & Dux limitaneus jus dicebant, sed ibi Præses tantum civilia tractabat, etsi postea imperante Justiniano inter Consulares est connumeratus, *d. Nov.* 8. Militum Dux crimina cognoscebat. E Justinianus vero duos eos magistratus in unum contraxit, & pro his Prætorem Justinianum virum spectabilem constituit, qui tam populo quam militibus præesset, *Novell.* 25. Veteres enim militum magistratus Prætores nominabant, *§. 1. dict. Novell.* 25. Fasces ante cum securi argento cælata præmittebat, & apud se ad tribunal retinebat. Argentato etiam curru utebatur, quæ ejus erant insignia: pro annona & capite sive alimentis & equorum pabulis aureos CCC. percipiebat, ejus assessor LXXII. officium libras duas aurei, id est, nostros aureos CCXX. *§. pen. d. Nov.* 25. Pro codicillis jussus est solvere quantum Consulares, id est, tribus Chartulariis sacri cubiculi solidos octo. Primice- F rio Notariorum, & Laterculensibus XXIV. ejus adjutori III. Officio Præfectorum, cui parebat, solidos XL. *§. ult. d. Novell.* 25. Prius solvebat quantum alii Præsides. Appellationis causas in sua provincia a Principe, vel alio delegatas, nisi quingentos aureos excederent, ipse cognoscebat, nec id delegantem devolvebantur, ne dispendium in re parva litigantes sentirent, *§. pen. d. Novel.* 25. In primis mœnia, & publica opera, aquæ ductus,

pontes, vias, & similia curare debebat, *§. antepe. d. Novel.* Ejus officium erat centum Apparitorum', in quo eminebat Princeps Cornicularius, cæterique primates, *§.* 2. *d. Novel.* Iconii, quæ provinciæ erat metropolis, hic Prætor residebat.

CAP. CXXVI.

DE PRÆSIDIBUS PISIDIÆ,

Phrygiæ Pacatianæ, & Salutaris.

INTER Lycaoniam ab Ortu, & Pamphylian ab Occasu est Pisidia: Isauriam habet a Meridie, Galatiam a Septentrione, hujus Præses cum Duce militibus imperante continuas rixas exercens vilescebat, *Novel.* 20. c. 4. Quare Justinianus eum *Novell.* 24. de Præside Prætorem fecit, & civilem militaremque administrationem illi commisit, & centum Apparitores ex publico seu fisco alendos dedit. In primis vero mandavit, ut provinciam delinquentibus purgaret, item annonam publicaque opera curaret. Inter Spectabiles censebatur, & Prætor Justinianus nominabatur.

Insignia habebat argentatum currum, & fasces cum securibus argento cælatis, *§.* 4. *Novell.* 24. Causas appellationum intra D. aureos in sua provincia, etiam a Principe delegatas cognoscebat quemadmodum Prætor Lycaoniæ pro annonis & capitibus solidos CCC. percipiebat, Assessor LXXII. Officium libras auri duas, seu nostros aureos CCXX. pro codicillis solvebat Chartulariis sacri cubiculi solidos IX. Primicerio Notariorum, & Laterculensibus XXIV. ejus adjutori III. Officio Præfecti Prætorio XL. illi præter codicillos insignia magistratus continentes, mandata Principis ex sacro Laterculo tradi jubentur, *§. pen. & ult. dict. Novel.* 24. Appellatur ab hoc, quemadmodum ab aliis Spectabilibus, *d. §. pen. & ult. Novel.* 24. *& l. præcipimus. C. de appellat.* Phrygia Asiæ minoris regio, quam Suidas *Achillim* credit nominatam, in majorem & minorem a Xenophonte, Ptolemæo & Strabone dividitur, qui minorem Epictetum, & Hellespontiacum vocat, Hellesponto etiam a Diodoro lib. XVIII. attribuitur; eadem Troas dicitur. Major ab Aristide superior, a Strabone Paroria appellatur, quæ Olympo & Hellesponto adjacet: in ea Colossæ, unde Colossenses, ad quos D. Paulus scribit. Laodicæa metropolis, & Hierapolis, de quibus in II. *ad Colossenses* cap. IV. claræ urbes habebantur, quæ Nerone imperante, terræ motu periere, Eusebius in *Chronicis*, Tacitus *Ann.* lib. XIV. sed Laodicæa a locupletibus civibus est restituta. Minor Phrygia postea *Pacatiana*, forte ab Ovinio Pacatiano est dicta, qui sub Constantino P. P. Orientis in ea diu resedit, ac Consul & P. V. fuit, *l.* 4. *C. Th. de sponsali. l.* 2. *C. Th. de advocat. fisc.* Ab Oriente habet Cappadociam: ab Occasu Phrygiam majorem, seu salutarem vocatam: a Septentrione Galatiam: ab Austro Lydiam. Olim singulæ singulos habuere Præsides, postea Asianæ Vicarius hanc provinciam, ut Præses administravit, *Novel.* 8. *c.* 2. Justinianus vero sublato Vicario Phrygiæ Pacatianæ Comitem præfecit, qui nulli alii Asianæ Præsidi imperabat, illi tamen totum, quod pro utroque magistratu Vicarius habebat, cum utriusque officii cohortibus salarium reliquit, *§. illud tamen. Nov.* 8. *Novel.* 20. *c.* 6. Is omnia Comitum insignia gestans, curru & ipse argentato vehebatur, aureoque torque ornatus, fasces cum argentatis securibus præmittebat. Solvebat pro codicillis promotionis quantum Consulares, *dict. Nov.* 8. *in Notitia, in princ.* Prior Præses officium habebat, ut alii provinciarum Rectores.

Major Phrygia, quæ ad oram Ægæi maris, prope Hellespontum, ubi Troas, seu minor Phrygia extenditur, Gaico flumine intersecatur, a Galatia Iero fluvio disterminatur, inquit D. Hieronymus, *in Act. Apost.* Salutaris ob plurimos ibi a Michaele Archangelo sanitati restitutos est vocata. Nicephorus lib. VII. cap. I. *Memoriæ*, inquit, *proditum est Argonautas Græcorum, cum ad eum quoque locum pervenissent, prædari atque diripere regionem eam cœpisse, & ab Amyco, qui tum ibi rerum potiebatur, in fugam versos, & palantes in quendam nemorosum, & incultum propter densitatem arborum locum profugisse, ibique eis latitantibus virtutem cœlitus advenisse, viri specie, alas veluti Aquilæ in humeris habentem, victoriamque adversus Amycum Oraculo denunciasse, illos porro id secutos cum illo confixisse, & victoriam reportasse, & ipsum una cum copiis suis concidisse; atque ut gratiam visioni ei referrent, fanum illi & statuam, ea, qua illis apparuerat forma, in loco eo excitasse, nomenque ei regioni* Sostenium *indidisse, quod scilicet robore ibi accepto salvi evasissent. Eam statuam laudatissimus princeps Constantinus, cum in eam oram necessaria de causa divertens vidisset, familiaribus comitibusque suis rem talem exposuit, regionemque eam cum stupore admiratus ibi mansit: Somni porro capiendi tempore assistens illi visio statuæ ejus similitudine, Ego, inquit, Michael Archidux Domini Sabaoth virtutum, Christianorum fidei tutor, qui tibi contra impios tyrannos belligeranti auxiliaria arma contulit: Itaque ex somno excitatus regionem illam pulcherrime excoluit, & ara Imperiali, magnificaque manu, & liberalitate in parte Orientali constituta, celeberrimum id templum civibus simul, & advenis reddidi: Maxime tamen eam sacram ædem illustravit Archangelus: Nullus enim gravi quopiam casu, aut ineluctabili periculo, aut ægritudine incognita, morbo denique incurabili circumvenitur, qui ibi Deum orans imploraverit non facile opem, & auxilium invenerit. Et certo satis creditur D. Michaelem Archangelum apparere ibi solitum, salutiferum eum efficere locum, cujus rei gratia ab antiquis etiam* Michaelium *est vocatus*. Eadem Nicephorus lib. VIII. cap. IV. repetit. Alia mira de aquis salubribus, ope D. Michaelis factis recitat Simeon Metaphrastes, qui precibus D. Albertii aquas etiam in Phrygia minore scaturiisse scribit. Pytea civitas in Phrygia ad mare sita, ob aquarum calidarum ibi scaturientium salubritatem, *Soteropolis*, id est, salutaris civitas est appellata, a qua provinciæ nomen inditum, & ibi Constantino Magno venenum datum Zonaras scribit. Alios, qui hoc in loco curati sunt, recenset Sozomenus lib. *Tripart.* II. c. XIX. In Phrygia Docimia vicus est, unde Docimius lapis, alias Symandius effoditur, ex quo integræ columnæ varietate alabastro persimiles fiebant, ut refert Æneas Sylvius *de Asia minore*.

Præsidem Notitiæ tempore Phrygia salutaris habebat. Justinianus vero illum inter Consulares recenset, quem pro codicillis magistratus tantum solvere voluit, quantum alii Consulares, *in Notitia Novell.* 8. Ab eo ad Præfectum urbi Constantinopolitanæ appellabatur, *l. cum appellatio. C. de appell.* Hæc de Asianæ diœcesi dicta sufficiant: Nunc ad Ponticam veniamus.

CAP. CXXVII.

DE VICARIO PONTICÆ.

& ejus insignibus.

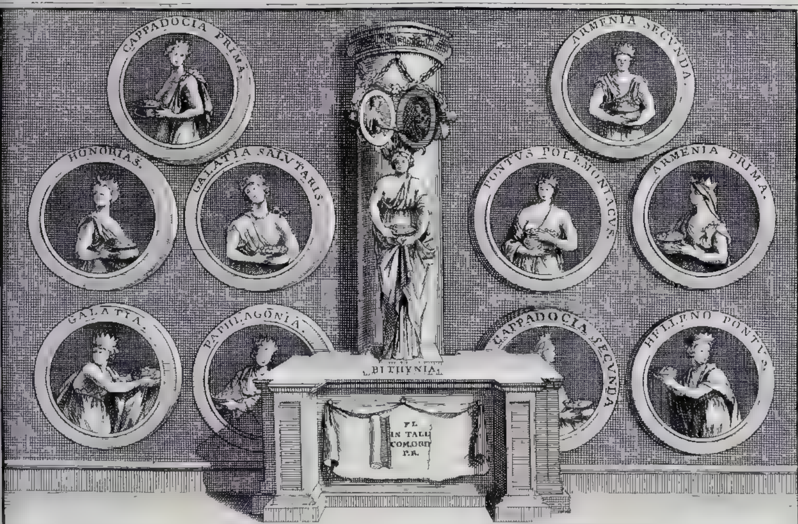
QUARTA Orientis diœcesis Pontica fuit, cujus Vicarius XI. provinciis præerat, duabus Consularibus Galatiæ, & Bithyniæ, & IX. Præsidialibus, Honoriadi, Cappadociæ primæ, Cappadociæ secundæ, Hellesponto, Ponto Polemoniaco, Armeniæ primæ, Armeniæ secundæ, & Galatiæ salutari, & Paphlagoniæ, quod & *Tripart.* lib. x. cap. IV. refert. Pontum Pompejus in provinciæ formam redegit, sed eam Cæsar Mithridati Pergameno concessit: deinde ad Polemonem pervenit, quo extincto, cum Pythodoris ejus uxor nomine duorum filiorum illud regnum administraret, a Nerone Imperio Romano est adjectum, concedente Rege Polemone, inquit Eutropius: quod de filio dictum puto. Idem Eusebius refert, & Tranquillus in *Nerone* cap. XVIII. *Ponti*, ait, *regnum concedente Polemone, in provinciæ formam redegit:* Sed Sext. Aurelius, Regia stirpe deficiente, Neronis tempore, inquit, Pontus provincia facta est: Tota ea Regio a Bosphoro Thracio usque ad Colchidem, & Orientem versus, & Armeniam, Pontus dicebatur, Paphlagoniamque, Galatiam, & Cappadociam continebat: Sed proprie a Bosphoro Thracio, usque ad Bithyniam, & Sangarium fluvium perveniebat, unde duplex Pontus fuit, *Novell.* 29. *c.* 2. *in fi. l. ult. ad fi. C. de div. offic. Novell.* 27. *in princ.* sed usque ad Euphratem tota diœcesis Pontica vocabatur, *l.* 5. *C. de tempo. appell. l. antep. C. de Numera. l.* 1. *C. de milit. vest. l.* 1. *C. ut nemo ad suum patroc.* Theodosius Imperium adeptus, Pontum in VIII. regiones divisam uni Vicario commisit, videlicet Pontum Polemoniacum, Amasiam, Honoriadem, Bithyniam, Paphlagoniam, Armenias duas & Cappadociam, quemadmodum Stephanus & Volaterranus lib. x. *Geographiæ*, scribunt. Huic tractui Præfectus sæpe Vicarius Pon-

A ticæ dicitur, *in l. fin. §. pen. C. de diversf. offic. & in l.* 10. *C. Th. de hæret. l.* 7. *C. Th. de deserto. l.* 12. *C. Th. de exact.* quandoque Comes diœceseos Ponticæ, *l. unic. C. de comit. & tribun. scholar.* Marcellinus lib. XVII. refert Constantium in honorem uxoris Eusebiæ, hunc *Vicarium Pietatis* cognominasse, qui Præses etiam Galatiæ primæ erat, §. 3. *Novell.* 8. duplex officium & salarium, alterum tanquam Vicarius, alterum tanquam Consularis habebat. Justinianus vero abolito Vicario, pro Præside primæ Galatiæ Comitem dedit, quem etiam militibus præfecit, *§. hoc autem ipsum. Nov.* 8. & *Novell.* 27. pristinoque illi utriusque magistratus sti-
B pendio relicto, duorum officiorum cohortes in unum contraxit, cum vero is tollendis latronibus non sufficeret, Vicarium rursus restituit, *Edicto* 8. *de Pontici tractus Vicario*, quem etiam militibus, & universæ regionis Prætoribus præesse jussit, & Magistri officiorum in Ponticæ fabricis, & Comitis patrimonii, in prædiis Principis, quæ plurima ibi erant, locum tenere voluit: & Phylarcho provinciæ sacerdoti, aliisque omnibus imperante. Denique in Pontica causas delegatas, & appellatione suspensas, quæ D. aureos non excedebant, ad eum remota appellatione devolvi, & ipsum, in
C qua velit provinciæ parte morari, & a Bithynia usque ad Armeniam, Trapezuntum, & fines Persarum delinquentes punire jussit. Septuaginta in ejus officio Vicarianos Apparitores a Principe codicillis in scrinio epistolarum probandos constituit, *l. ult. C. de diverf. offic.* quod & in aliis majorum magistratuum officiis observabatur. Mulos eidem, tanquam circumire coacto ex publico dedit, assessoremque, & Præconem addidit, ac quatuor lampades seu candelas sumptu Principis ardentes concessit; eas illis similes esse puto, quas ad dextram, & sinistram libri mandatorum, in Præfectorum insignibus prælucere vidimus. Responsales quo-
D que Magistrorum præsentalium, apud eum esse jussit, qui illorum nomine militum palatinorum causas judicabant. Græci *Apocrisarios* nominant *in Nov.* 25. *c.* 1. *ad fin.* Galatiæ vero suus Præses est restitutus.

NOTITIA.

VICARIUS DIŒCESEOS

PONTICÆ CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Vicarii Diœceseos Ponticæ, Provinciæ infrascriptæ.

BITHYNIA.
Galatia.
Paphlagonia.
Honorias.
Galatia salutaris.
Cappadocia prima.
Cappadocia secunda.
Hellenopontus.
Pontus Polemoniacus.
Armenia prima.
Armenia secunda.
Officium autem habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit transacto biennio.
Cornicularium.
Commentariensem.
Adjutorem.
Ab Actis.
Numerarios.
A Curam epistolarum.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA Vicarii Ponticæ sunt, duo *Principes in summo aureæ pilæ, quisque in sua cella*, id est, proprio Imperio, *dextras conjungentes, ac codicilli, liberque viridi corio tectus, rubroque ac surrecto tapeto inhærens, cum notis*, quas in Vicario Asianæ manuscripti ostendunt, in quibus hujus Vicarii co-
B dex auro tectus spectatur. Notæ in impresso ita se habent FL. IN TALL. COM. ORD. PR. quas per errorem in aliis Vicariis, sicut & codicillos, omissas fuisse arbitror: Infra XI. *mulierum visuntur effigies, eodem habitu ornatuque*, quo alias sub Vicario Asianæ descripsimus, quæ XI. provincias huic Vicario parentes denotant: Sola *Cappadocia prima viridem togam sinistro humero connexam gerit: Armenia prima velatum caput habet*. Reliquæ præter Galatiam, & Hellenopontum *pallio carent*. Manuscripti omnes eodem habitu referunt; quo alias sub
C Vicario Asianæ repræsentarunt, aliquas scilicet cum pallio cœruleo, alias albo vel aureo, sparsisque in humeros capillis. In Madruciano vasa aurea in manibus tecta tenent, in quibus intus aurum contineri significatur. Hic officium habebat, ut alii Vicarii, caret his, qui erant ab actis, & Singulariis.

Solvebant Pontici pro singulis triginta jugeribus agri solidum nomine singulæ chlamydis militibus dandæ, *l.* 2. *&* 3. *C. de milit. vest.* Rectores Ponticæ Diœceseos sunt sequentes.

CAP. CXXVIII.

DE CONSULARIBUS GALATIÆ, ET BITHYNIÆ.

CONSULARIUM provinciarum, quæ duæ Vicario Ponticæ suberant, prima fuit Galatia, a Gallis dicta, qui olim in auxilium a Rege Bithyniæ vocati, in Asiam trajecerunt, & victoria potiti regnum cum eo diviserunt, sicque Græcis admixti, primo Gallogræci, postea Galatæ sunt appellati, D. Hieronymus *in Act. Apost. ad eos* Apost. Paulus scribit, Jornandes & alii. Sext. Ruffus: *Gallogræciam*, inquit, *id est*, *Galatiam*: (sunt enim, ut nomen resonat ex Gallis Galatæ) *quod Antiocho contra Romanos auxilium præbuissent, invasimus. Gn. Manlius* (ita enim ex Livio, Floro, & Appiano, legendum est, non *Mummius*) *Proconsul Galatas prosecutus est, & confugientes partim in Olympum, partim in Ancyram* (ita legendum pro *Megaram*) *de arduis eos in plana detrusit, & victos in perpetuam pacem redegit. Postea Galatiam Dejotarus Tetrarches, nobis permittentibus tenuit. ad extremum sub Octaviano Cæsare Galatia in formam provinciæ redacta est. Eam primus M. Lollius Paulinus administravit.* Hactenus Ruffus. Idem Dion lib. LIV. & Eutropius. Ad hunc extat Horatii epistola. Hæc provincia ab Ortu Cappadociam: ab Occasu Sangarim fluvium, & Bithyniam: a Meridie Pamphyliam: a Septentrione Pontum habet. Gomoritas a Gomor prius dictos, auctor est Josephus lib. I. *Antiq. Judaic.* c. VII. Cæterum Theodosius duas Galatias fecit, primam & secundam salutarem dictam, ut auctor est Stephanus *de Urbibus*, & Volaterranus. Prima Consularem habebat, secunda Præsidem, quod confirmat Notitia, *Novell.* 8. Sed primam Vicarius postea administravit, quem Justinianus depositum, ut dixi, restituit, *Novell.* 8. *& edict.* 8. Hujus metropolis Ancyra fuit, Synodo ibi habita celebris, quæ ab anchoris navibus ereptis nomen habuit, inquit Apollonius. Comes Galatiæ primæ pro codicillis magistratus solvebat, quantum majores Rectores provinciarum. Præses autem secundæ Galatiæ, quantum alii Præsides.

Bithynia ab Oriente Sangari fluvio, a Galatia dividitur ab Occasu, & Septentrione Ponto; a Meridie Epictero & Asia minore a Proconsule recta: Hæc prius Bebricia, deinde Mygdonia, postremo a Rege ejus nominis Bithynia est vocata, D. Hieronymus *de locis Hebraicis*, *in Act. Apost.* & Solinus. Herodotus, & Strabo a Thracibus Bithyniis, dictam volunt: cujus Rex Nicomedes Philopater liberis carens, Augusto imperante, eam provinciam populo Romano testamento reliquit, Dion, Jornandes, Ruffus, Livius, Appianus in *Mithridatico.* quæ postea cum Ponti parte, in qua Mithridates regnaverat, una provincia facta est, & tota Bithyniæ nomine appellata: ejus metropolis Nicæa, vel ut Leo Imp. vult, Nicomedia fuit, primo Proconsularis in eo gradu diu mansit. Nerone enim imperante, C. Petronius eam Proconsul rexit, Tacitus lib. *Ann.* ult. sub Hadriano Severus, qui postea imperavit, Dion in *Severo*, sub Trajano Servilius Calvus, Julius Bassus, Velius Paulus & Cœlius Clemens, Plin. epist. XI. & XVI. & XVIII. *ad Trajanum.* quibus Plin. Junior extra ordinem successit, Epist. XXXVI. Post Trajanum M. Antoninus, quem plurium provinciarum formam mutasse Capitolinus scribit, Lollianum Avitum Bithyniæ præsidem fecit, *l.* 3. *§.* 2. *ff. de decurion.* virum Consularem, & Patris Ælii Pertinacis patronum. Sed Maximus, qui cum Balbino imperavit, ibi Proconsul fuit, Capitolinus in *Maximo*. Demum Bithynia cum Galatia Consularis facta, in eo statu usque ad Justinianum permansit, *Novell.* 8. *in Notitia*. ab ejus Rectore ad Constantinopoli Præfectum appellabatur, *l. cum appellatio. C. de appellat.* quod Constantius instituit, cum illi urbi Præfectum dedit. Hic Consularis pro codicillis magistratus, quantum alii Consulares, solvebat, *d. Novell.* 8. *in Notitia.* Ad Bithynos extat Constantini rescriptum, *in l.* 1. *C. de murileg.* Nunc ad Præsides Ponticæ Diœceseos est veniendum.

CAP. CXXIX.

DE PRÆSIDIBUS HONORIADIS SEU PAPHLAGONIÆ.

PAPHLAGONIA Haly ab Ortu, ab Occasu Billæo fluviis clauditur: *Pylæmeniam* prius dictam fuisse scribit Plinius lib. VI. cap. II. postea Phynius Ægyptius eam invasit, qui filium Paphlagonem reliquit, a quo *Paphlagonia* regio est cognominata, ut Stephanus & Constantinus Porphyrogenneta referunt: sex habet urbes, Gangram metropolim, Amastram, Soram, Dadybram, Jonopolim, & Pompejopolim. *Gens*, inquit Constantinus Porphyrogenneta, *stolidissima, & contemptissima impudentia, & nequitia famosa, cujus in catalogo navium Homerus meminit, & inde mulas provenisse dicit. Philomenes ejus Rex amicus populi Rom.* inquit Ruffus, *eam tenuit, sæpe a Mithridate pulsus regno, a nobis est restitutus, quo mortuo provincia ejus Paphlagonibus imposita est: Romanos enim testamento hæredes reliquit.* Hæc ille. Cum vero posteriori ætate Paphlagonia urbibus esset destituta, Ponto adscripta, proprium Præsidem habere desiit, ejusque partem in Honorii filii honorem *Honoriadem* Theodosius vocavit. Ea regio ad oram Ponti Euxini exposita, ab Ortu habet Amasiam: ab Occasu Pontum: a Meridie Bithyniam. Illius sex erant urbes Prusias, Cratia, Adrianopolis, Tiris, Claudiopolis, & Heraclea: sed hæ duæ cum Prusia Bithyniæ ademptæ Honoriadi sunt attributæ, cujus Claudiopolis facta est metropolis, Paphlagoniæ vero cum Ponto aliæ VI. remanserunt, Germanopolis, Gangra, Pompejopolis, Dadybrus, Tumulus Amastridis, Ionopolis: & hæc provincia a Correctore regebatur. Itaque duo tantum in Orientis Imperio erant Correctores, alter Augustanicæ in Ægypto, alter Paphlagoniæ Ponticæ in Asia. Honorias a Præside administrabatur, *Novell.* 8. *in Notitia*. Verum Justinianus antiquato Honoriadis nomine, universam eam regionem, ut prius Paphlagoniam esse voluit, *Novell.* 29. siquidem magna olim ea gens fuerat, quæ Venetos & Aquilejam Italiæ urbem quondam maximam condiderat, eique Prætorem Justinianeum præfecit, qui XII. urbes prædictas regeret, manentibus Metropolitis, qui prius fuerant. Centum illi parebant Apparitores, sub Principe, Corniculario, & cæteris officii primatibus. Ipse pro annonis percipiebat aureos DXXV. qui efficiunt plus mille nostrorum aureorum, assessor aureos LXXII. Apparitores vero CCCCXLII. & tertiam aurei partem, qui a P.P. Orientis solvebantur. Spectabilis erat, & militibus in sua provincia degentibus, ut alii Prætores, imperabat. Cognoscebat causas appellationum in Paphlagonia delegatas, quæ aureos D. non excedebant. Ab eo vero ad P.P. & Quæstorem

ſtorem palatii appellabatur, quemadmodum ab aliis Spectabilibus. *d. Nov.* 29. ſed antea ab eo ad Præfectum urbis Conſtantinopolitanæ provocabatur, *l. cum appellat. C. de appellat.* Pro codicillis magiſtratus Honoriadis Præſes ſolvebat, quantum alii Præſides.

CAP. CXXX.

DE PRÆSIDE CAPPADOCIÆ.

CAPPADOCIA ab Oriente Armeniæ magnæ finitima eſt: ab Occaſu Galatiæ, & parti Pamphyliæ: a Meridie Ciliciæ: a Septentrione habet Pontum Euxinum, nunc mare majus dictum. Olim adeo magna fuit, ut ferme totam Pontum occuparet. Cappadoces olim *Leucoſyri* dicti, nam etſi qui extra Taurum ſunt, *Syri* vocantur, cum tamen colore ſint aduſto, ad horum comparationem Cappadoces *Leucoſyri* ſunt appellati, ut Strabo ſcribit lib. XII. Herodotus & Plutarchus a Syro Apollinis & Sinopes filio eos *Syros* dictos fuiſſe tradunt. Ibi Sinope Diogenis Cynici, & Marcionis hæretici patria. Cappadociam vero a flumine inter eam & Galatiam defluente Plinius ſcribit denominari. Ejus magnitudo a Perſis originem traxit: nam Cappadocia nomen eſt Perſicum, ut auctor eſt Conſtantinus Porphyrogenneta *de Thematibus*, in themate Armeniaco: *Cum*, inquit, *Artaxerxi Regi, aut neſcio an alteri cuidam leo inter venandum occurriſſet, ejuſque equum invaſiſſet, oblatus caſu Perſa quidam in hoc leonis occurſu, ſtricto acinace Regem de vita periclitantem liberavit, & leonem interfecit. Hic itaque Perſa cum altiſſimum quendam montem conſcendiſſet, univerſamque regionem, quoad longiſſime humani oculi acies pertingere poſſet, circumſpiciens tam Orientem, & Occidentem, quam Meridiem, & Septentrionem verſus, omnem eam a Rege dono accepit. Hæc porro*, ait, *narrat Polybius, cujus multa ſunt deperdita.*

Cappadociæ metropolis Cæſarea a Tiberio Cæſare, extincto Archelao ejus Rege, ita eſt appellata, *Novell. 30. de Proconſule Cappadoc.* Sext. Aurelius, & Jornandes, prius *Mazacham* dictam, & in honorem Auguſti *Cæſaream* vocatam fuiſſe ſcribunt. Quomodo autem in Romanorum poteſtatem venerit, hiſtoriam ita Tacitus lib. II. *Ann.* cap. XLII. explicat: *Rex Archelaus quinquageſimum annum Cappadocia potiebatur, inviſus Tiberio, quod eum Rhodi agentem nullo officio coluiſſet: nec id Archelaus per ſuperbiam omiſerat, ſed ab intimis Auguſti monitus; quia florente C. Cæſare, miſſoque ad res Orientis, intuta Tiberii amicitia credebatur. Ut verſa Cæſarum ſobole Imperium adeptus eſt, elicit Archelaum matris litteris, quæ non diſſimulatis filii offenſionibus, clementiam offerebat, ſi ad precandum veniret; ille ignarus doli, vel ſi intelligere crederetur, vim metuens, in urbem properat: exceptuſque immiti a Principe, & mox accuſatus in Senatu, non ob crimina, quæ fingebantur, ſed angore, ſimul feſſus ſenio, & quia Regibus æqua, nedum infima inſolita ſunt, finem vitæ ſponte an fato, implevit: Regnum in provinciam redactum eſt.* De hoc aliter Dion lib. LVII. *Archelaum*, inquit, *Regem Cappadociæ, cui iratus erat, accerſitum, quaſi res novas moliretur, tradidit Senatui, ut de eo cognoſceret: hominem non ſolum ſenectute, ſed etiam podagræ doloribus confectum, ... fuiſſetque Archelaus affectus ultimo ſupplicio, niſi teſtis, qui contra ipſum productus fuerat, aſſeruiſſet, eum dixiſſe*, Se Tiberio oſtenſurum poſtquam domum rediiſſet, quales ſibi nervi eſſent. *Qua ex re riſus tam magnus excitatus eſt, propterea quod ille non ſolum ſtare non poterat, ſed nec ſedere quidem, ut eum Tiberius amplius occidi noluerit ..... Itaque Archelaus tunc ſalvus evaſit, qui tamen non multo poſt mortuus eſt: poſt cujus mortem, Cappadocia venit in poteſtatem populi Romani, illique Q. Veranium legatum acceperunt: & quædam ex Regiis tributis diminuta, quo mitius Romanorum Imperium ſperaretur.* Hæc ille. Sext. vero Ruffus: *Archelaus*, inquit, *favente Antonio Rex factus eſt, quem ſub Auguſto Tiberius oratione defendit, Imperio deinde ſuccedens, eundem blande Romam accerſitum non remiſit, ibique diu detentus, cum occubuiſſet, teſtamento Romanis Cappadociam reliquit, & ſic in provinciæ ſpeciem migravit*, vel, ut alias legitur, *in provinciam per Germanicum redegit.* His concinit & Tranquillus in *Caligula* cap. I. *Germanicus*, inquit, *ad componendum Orientis ſtatum expulſus, cum Armenia Regem devicisſet, & Cappadociam in provinciæ formam redegiſſet, annum agens ætatis* XXXIV. *diutino morbo Antiochiæ obiit, non ſine veneni ſuſpitione.* Eutropius Tacito & Dioni conſentit. Prius ex ordine equeſtri Rectorem habuit. Mox Veſpaſianus ei Conſularem dedit: Tranquillus in *Veſpaſiano* cap. VIII. *Cappadociæ*, ait, *propter aſſiduos Barbarorum incurſus, Legiones addidit, Conſularemque Rectorem impoſuit, pro equite Romano.* Hactenus Tranquillus. Sed rurſus ad Præſidem rediit. Sub Conſtantino enim Eutychius Præſes Cappadociæ fuiſſe legitur, *in l. penult. C. de liberali cauſ.* Verum pluribus Cappadociis factis, Juſtiniano imperante, Cappadocia prima Conſularem habuit, *in Novell. 5. in Notitia.* Valens namque Imperator ſecta Arianus, in odium D. Baſilii, ut ejus auctoritatem minueret, & ne univerſæ provinciæ Archipræſul eſſet, duas fecit Cappadocias, primam ſeu majorem, & ſecundam ſeu minorem, inquit Stephanus: primæ Cæſarea metropolis eſt relicta, ſecundæ Tyana facta, ut auctor eſt D. Gregorius Nazianzenus, in *oratione* quam habuit in funere patris, ubi hæc Niceta. *Major*, ait Conſtantinus Porphyrogenneta, *a Cæſarea & Tauro ad Ponticum mare extenditur, quam terminat Haly fluvius ab Occaſu, Melitene ab Oriente, ut etiam teſtatur Polybius. Minor Cappadocia finitima Lycaoniæ, Cæſaream uſque pertingit, extenditurque ad initium Bucellariorum, ulteriora ſunt Ciliciæ. Temporibus vero Juſtiniani, ſive aliorum quorundam Principum Cappadocia in tres partes eſt ſecta, Catoniam, quæ a Melitea incipit, & eam, quæ a Tauro monte Tauriſca appellatur, ac tertio in mediterraneam, quæ Charſianum a Charſio quodam Præſide vocatur: qui bello adverſus Perſas proſpere geſto celebri regioni nomen dedit. Primæ Cappadociæ urbes ſunt Cæſarea metropolis, Nyſſa, Therina, Rhege, Podautus. Secundæ urbes ſunt Thyana metropolis. Fauſtinopolis, Cybiſtra, Nazianzum, Eruſima, Parnaſſum, Rhedegora, Mociſſum, & Corus propugnaculum. Tertiæ urbes ſunt ſeptem, Amaſea, Ibora, Zalichus, Antrapa, Aminſus, Neocæſarea, Synope.* Hæc Conſtantinus. Addit Niceta in *oratio. D. Gregor.* Muſicyſſum metropolim. Notitia tertiæ non meminit, quod tum non eſſet ab aliis diſtincta. Prima, ut dixi, Conſularem habuit, aliæ Præſidem. Verum Juſtinianus univerſæ Cappadociæ in priſtinum ſtatum reſtitutæ, Proconſulem triplici dignitate auctum dedit. Cum enim plurima ibi haberet prædia, quibus prius Comes domus ſacræ præerat, Proconſule non minor auctoritate, in duas partes ſcindebantur civitates, alii *fiſcales*, alii *liberi* vocabantur: quare ad tollendam rixam, abolito Comite, unum Proconſulem *Juſtinianeum* nominatum, populo, & militibus, qui antea Comiti parebant, imperare juſſit, cui etiam utriuſque officii Apparitores, patrimoniumque Principis curandum dedit. Ipſe inter Præfectos Prætorianos poſitus, & curru vectus argentato, ſecum, faſces,

& alia Procunsularia insignia præferebat. Pro annonis viginti libras auri, id est, MMCLX. percipiebat. Assessor auri libras duas. Officium salarium, quod illi antea solvebatur, retinuit. Codicilli hujus magistratus gratis expediebantur, quia ex reditibus prædictorum prædiorum, præter vestes, quinquaginta libras auri Augustæ pendebat, quæ summa facit nostrorum aureorum quinque M. & D. Appellationum quoque causas in utraque Cappadocia a Principe, vel alio delegatas, quæ quingentos aureos non excedebant, diffiniebat. Ab eo ad P.P. qui erat in Comitatu Principis, sacrique palatii Quæstorem appellabatur, *Nov.* 20. *&* 30. sublatis tractatoribus, XIII. cives ab officii primatibus ad exigenda tributa eligebantur, & pro nominatione L. aureos accipiebant, *dict. Novel.* 30. Strabo lib. XI. memorat, Cappadoces quotannis præter argentum, mille & quingentos equos, mulorum duo millia, ovium quinquaginta millia Persis pendere solitos, & duplum eorum Medos: in Morimena Cappadociæ regione, Jovis templum fuit, cujus sacerdos ex sacra regione XV. talenta annua percipiebat, usque ad mortem sacerdotio fungebatur, diadema gerebat, & primus dignitate post regem erat, ut auctor est Strabo lib. XII. in Cappadocia terni viri, & quaternæ mulieres pro una persona, in solvendo censu capitis computabantur, *l.* 10. *C. de agric. & censit.* Commodo imperante, Claudius Hieronianus huic provinciæ Præfectus, de quo *in l. quæsitum* 9. *§. idem respondit. ff. de fundo instructo*, ob uxorem Christianam in reos sæviit, & morbo pediculari consumptus est, ut *ad Scapulam* Tertullianus scribit, qui eum *Herminianum* appellat: *Possumus*, inquit, *æque & exitum quorundam Præsidum tibi proponere, qui in fine vitæ suæ recordati sunt deliquisse, quod vexassent Christianos, Claudius Herminianus in Cappadocia: cum indigne ferens uxorem suam ad hanc sectam transiisse, Christianos crudeliter tractasset: solusque in Prætorio suo vastatus peste, cum vivus vermibus ebullisset*: Nemo sciat, ajebat, ne gaudeant Christiani. Hæc Tertullianus. Cappadoces ob nequitiam famosi fuere, unde abiit in proverbium, *tria K. K. K. pessima*, Cappadocia, Cilicia, Creta, Constantinus Porphyroge. *de Thematibus*, in themate Armeniaco ad fin. Cappadocum vero solum a Justiniano mirifice comendatur in *Novel.* 30.

CAP. CXXXI.

DE PRÆSIDIBUS PONTI

Polemoniaci, & Helenoponti.

PRIUS a Bosporo ad Sangarim fluvium una fuit Pontus, *Novel.* 28. postea in duas est divisa, Polemoniacum, ac Helenopontum, quæ vix octo urbes continebat, Amasiam, Iboram, Euchaitam, Zelam, Andrapam, Ægeum ad *climacas*, id est, gradus situm, Sinopam & Amisum, postea addita est Leontopolis. Quinque vero in Polemoniaco erant, Neocæsarea, Commana, Trapezus, Cerasus, & Polemonium, quibus addita est Petræorum civitas Justinianea appellata. Item duo castra Pitius, & Sebastopolis, præter alia infra sub Armeniæ Duce recensita. Utraque olim ab uno Præside regebatur, *de Novell.* 28. postea duplex facta, *l. ult. in fin. C. de divers. offic.* duos Rectores habuit. *Novel.* 28. Helenopontus Consularem, Polemoniacus Præsidem, *d. Novell.* Pontus Polemoniacus ab Ortu habet Armeniam minorem: a Meridie Cappadociam: a Septentrione Pontum Euxinum, per cujus oram usque ad Paphlagoniam Occasum versus extenditur. *Pontus Polemoniacus, a Polemonio urbe a Polemone tyranno condita nuncupabatur*, ait Strabo lib. XII. Hæc sub Nerone, Polemone Ponti Rege mortuo, in Romanorum potestatem, venit, Tranquillus, Eutropius, Sext. Aurelius, Eusebius in *Chronicis*, Vopiscus in *Aureliano*. Jornandes eam cum Paphlagonia testamento Romanis relictam scribit. Helenopontum vero in Helenæ matris honorem Constantinus appellavit, d. *Novell.* 28. Hanc C. Plinius Consulari potestate rexit, ut testatur inscriptio Mediolani in Basilica D. Ambrosii. Verum Justinianus utramque regionem tenuem, & angustam in unam contraxit, XIII. urbibus constantem, & nomine Polemonis abolito, totam Helenopontum esse voluit, satius esse existimans, eam ab Helena Christiana & pia fœmina, quam ab impio tyranno denominari. Cum vero duæ essent metropoles, Amasia, & Neocæsarea, utramque metropolim permanere voluit, sed unum utrique provinciæ, & militibus Moderatorem *Justinianeum* dictum, virum spectabilem præfecit: quo nomine suos provinciarum Præfectos Lacedæmonii nuncupabant, eumque Responsalem habere permisit, qui criminales, civilesque causas nomine Magistrorum militum cognoscebat, minimas gratis, majores cum moderatis sportulis. Pro annonis DCCXXV. solidos percipiebat, Assessor LXXII. Apparitores aureos CCCCXLVII. & tertiam partem aurei, abolitisque locorum servatoribus, ipse provinciam circumire tenebatur. Causas appellationum in provincia delegatas, infra aureos D. audiebat, quemadmodum & alii Spectabiles. Ab eo ut ab aliis Spectabilibus appellabatur, *d. Novell.* 28. Inter Consulares a Justiniano connumeratur, *Novell.* 8. & ideo pro codicillis magistratus, quantum alii Consulares solvebat. Verum Justinianus receptis Armeniis, & Ponto, his Zetam Magistrum militum præfecit, *in l. fin. C. de offic. magist. mil't.* Terni hujus provinciæ viri, & quaternæ mulieres unam capitationem pendebant, *l.* 10. *C. de agric. & censit.*

CAP. CXXXII.

DE PRÆSIDIBUS

ARMENIORUM.

DUAS notum est olim Armenias fuisse, majorem, & minorem: Major prima dicta *in l. ult. C. de offic. magistr. milit.* nunc *Turcomania* vocatur, ac versus Septentrionem Cyro fluvio a Colchide, Albania, & Iberia dividitur: ad Ortum habet mare Hircanum: a Meridie Taurum, quo a Mesopotamia secernitur: ad Occasum ab Armenia minore Euphrate flumine separatur. Minor vero secunda nuncupata *in d. l. ultim.* ad Meridiem usque ad Taurum montem Ciliciæ extenditur. Ad Occasum & Septentrionem Cordisco monte clauditur. Prius L. Lucullus, mox Gn. Pompejus, deinde Augustus, usque ad Euphratensem eam subegit, Sext. Ruffus. Trajanus majorem domuit, & Tygrim Romani & Parthici Imperii limitem posuit, Dion, Ruffus, Eutropius, Orosius. Diuque duæ usque ad Justinianum sub Præsidibus, & Ducibus stetere Armeniæ. Nam Leo & Zeno Erythrio P.P. scribentes, utriusque Armeniæ Duces nominant. Armeniæ primæ urbes erant VII. metropolis Bazanis seu Leontopolis, Theodosiopolis, Satala, Nicopolis, Sebastea, Sebastopolis, & Colonia: Est hoc, inquit Constantinus Porphyrogenneta, munitissimum, & præceps castrum, Græci enim κολωνὰς ardua editissimaque juga vocant.

Armeniæ secundæ urbes septem fuere, metropolis Melitena, Arca, Arabyssus, Ariarsathea, Comana altera, seu Chrusa, Cucusum, Petræi. Cucusum & Arabyssus nobiles exilio D. Jo. Chrysostomi fuere, qui demum Comanæ decedens, ibi sepultus est, Nicephorus lib. XIV. cap. XXXVII. Justinianus vero subactis finitimis Barbaris, magnam & interiorem Armeniam dictam, novam provinciam creavit, *l. ultim. C. de offic. militum*, quam Zetæ Magistro militum commisit, *Magnam*, inquit, *Armeniam, quæ interior dicebatur, & gentes, Antizenam videlicet, Ingilenam, Astyanenam, Sophenam, Sophonenam, in qua est Martyropolis, Belabitenam, & primam, & secundam Armeniam, & Pontum Polemoniacum tuæ curæ cum suis Ducibus commisimus*. Tum *in Novell.* 8. *in Notitia*, magna Armenia, item secunda inter Consulares censebantur, prima inter Præsidales. Demum ipse & non Justinus (ut Eustathius *in Dionysium*, & Raphael Volaterranus crediderunt) Armenias in quatuor divisit, in magnam, seu interiorem; item in aliam, quæ antea prima, seu major dicebatur; & tertiam, quæ prius minor, seu secunda vocabatur; & quartam, quæ prius formam provinciæ non habebat, sed ex Barbaris constabat, *Novell.* 31. Prima constituit Heptapolim, id est, septem urbium provinciam, ubi Armenia minor incipit prope Euphratem, cujus metropolis erat, ut dictum est, Bazanis seu Lentopolis, quam a se *Justinianeam* vocavit, cui Satalam, Nicopolim, & Coloniam, primæ & majori Armeniæ ademptas addidit. His præterea ex Ponto Polemoniaco Trapezuntem, nunc *Terbizundam* appellatam adjecit, & Cerasuntem, unde primum Lucullus cerasa in Italiam attulit, ut auctores sunt D. Hieronymus in *epistola* XIX. Plinius lib. XV. cap. XXV. Eidem Proconsulem spectabilem præfecit, ad quem causas appellationum, etiam secundæ Armeniæ, a Principe vel aliis delegatas devolvi jussit, modo D. aureos non excederent, aliaque omnia Proconsulum insignia ei tradit.

Secundam vero Armeniam Pentapolim, id est, quinque tantum urbes habentem in Armenia majore fecit, quæ antea prima dicebatur, cujus metropolis erat Sabastea, id est, Augusta: huic urbes Sebastopolis, Comana ex Polemoniaco Ponto, & Zela ex Hellenoponto, & Brisa sunt adjectæ: eique reliquit Præsidem, qui prius erat.

Tertiam quoque fecit Armeniam, eam, quæ minor & secunda vocabatur, cujus erat metropolis Melitena, urbs antiqua, Euphrati fluvio propinqua, cui Arca, Arabyssus, Ariarsathea, altera Comana, seu Chrusa, & Cucusum parebant, quæ urbes sex Hexapolim constituunt. His Comitem Justinianeum præfecit, qui populis militibusque imperabat. Pro annonisque solidos DCC. percipiebat, Assessor LXXII. Apparitores CCCCLX. Spectabilis erat, ad quem causæ appellationum, ex tertia & quarta Armenia, a quocunque delegatæ devolvebantur, modo aureos D. non excederent, quemadmodum sæpe in aliis Spectabilibus est dictum. Huic Armeniæ Thomas est Præfectus, qui prius eam etiam rexerat. Is est Thomas, qui Cos. & Quæstor Palatii Principis fuit, unus ex illis qui Codicem compilarunt, *§. 1. C. de nov. Cod. faciendo, & §. ad istum. C. de Justin. C. confirmando*.

Quartam præterea Armeniam constituit, quæ prius provincia non erat, sed ex variis gentibus, & Barbaris constabat, nempe, ex Trophæna, Anzethena, Ophena, Asteana, & Balabithena, quibus Martyropolitanorum civitatem, & Citharizam præsidium addidit, quæ loca sunt ultra Euphratem, inter Taurum & Antitaurum, antea a magistratus Satrapis, seu Phylarchis Saracenorum, inquit Ruffus, administrata. Hanc ergo provinciam ordina-

A riam factam a Præside regi voluit. Unde ex quatuor Armeniis duæ erant Spectabilium, magna Proconsulis, & tertia, quæ prius secunda fuerat, Comitis. Duæ aliæ secunda quæ prima dicebatur, & quarta ordinariæ, id est clarissimis Præsidibus sunt relictæ. hic limitem Imperii Romani adversus Persas erectum Dux cum magna equitum peditumque manu defendebat. Olim in Armenia secunda terni viri, & quaternæ fœminæ, unius capitis tributum solvebant, *l.* 10. *C. de agricol. censit*. Hæc sunt, quæ ad Ponticam administrationem pertinent. Nunc ad Vicarium Thraciarum est transeundum.

B

CAP. CXXXIII.

DE VICARIO THRACIÆ ET EJUS INSIGNIBUS.

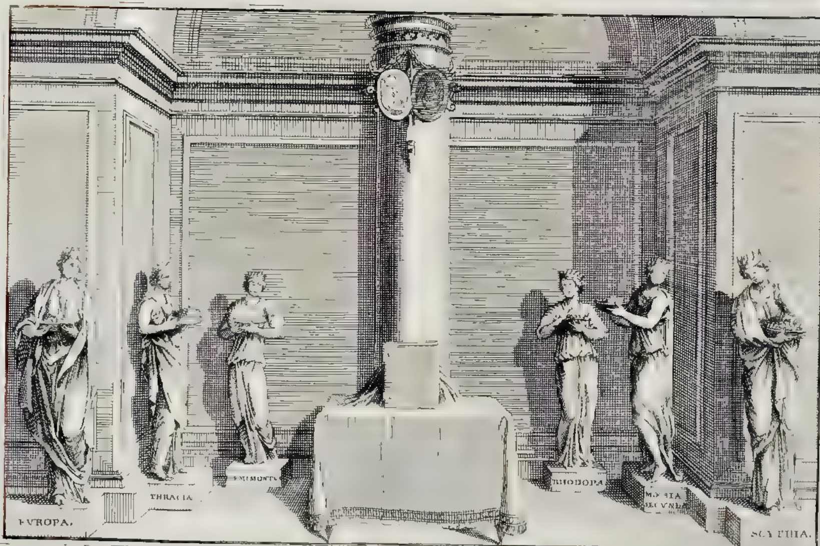
ULTIMUS Præfecti Prætorio Orientis vices agens, est diœceseos Thraciæ Vicarius, quam inter validissimas Europæ gentes, in *strategeas*, id est, præfecturas, L. divisam fuisse Plinius scribit lib. IV. cap. XI. sed proprie, inquit, Thracia dici- C tur, quæ a Septentrione Hemo monte clauditur, ab Oriente Propontide, a Meridie mari Ægeo, ab Occidente Nesto flumine. Gulielmus vero Tyri Episc. III. Thracias ponit, Ptolomæus ferme XIII. ejus præfecturas statuit, posteriores Principes sex sub uno Vicario Thraciæ provincias fecerunt, duas Consulares, nempe Europam, & Thraciam, & quatuor Præsidum, Hæmimontis, Rhodopes, Mœsiæ secundæ seu inferioris, & Scythiæ, quæ sub generali nomine Thraciæ continentur. Eam quoque Sext. Ruffus, & Triperita lib. X. cap. IV. in totidem provincias dividunt: Europam regionem appellant, in qua est Constantinopolis, & ejus arces, vel præsidia. Eandem divisionem Ammianus lib. XXVII. cap. D IV. sequitur: *Lucullus*, ait, *Thracias omnes in ditionem redegit, hocque modo Reipublicæ sex provinciæ sunt quæsitæ: inter quas prima, quæ ex fronte Illyriis est confinis, Thracia speciali nomine est vocata, quam Philippopolis, Eumolpias vetus, & Berœa, amplæ civitates exornant: post has Hæmimontus Hadrianopolim habet, quæ dicebatur Uscudama, & Anchialon, civitates magnas. Deinde Mœsia, ubi Martianopolis est, a sorore Trajani Principis ita cognominata, & Dorostorus, Nicopolis, & Odyssus: juxtaque Scythia, in qua celebriora sunt aliis oppida, Dionysiopolis, & Zami, & Calatis. Europa omnium* E *ultima, præter municipia, urbibus nitet duabus Apris, & Perintho, quam Heracleam posteritas dixit. Rhodope huic annexa Maximianopolim habet, Maroneam, & Arvum, post quam conditam, & relictam, Æneas Italiam, auspiciorum prosperitate, post diuturnos occupavit errores*. Hactenus Marcellinus. His provinciis unus præfuit Vicarius, qui sub Valentiniano II. Filoxenus fuit, *l.* 124. *C. Theod. de decurion.* Hunnis vero Thracias vastantibus, pro uno, duo minoris Thraciæ Vicarii sunt facti, & uterque in civitate Longimuri degebat, quæ maxima a sinu Melanæ in Propontidem extensa Chersonessum excludebat, Milciadisque opus F fuit, & ideo *Longimuri* Vicarii dicebatur, sed alter populis, vice Præfecti Orientis, alter militibus, loco Magistri militum, jus dicebat. Itaque Justinianus *in Notitia Novell.* 8. in quadam magistratuum notitia de industria Vicarium Longimuri repetit, quia duo erant: quod aliqui non intelligentes, & per errorem duplicatum eorum numerum existimantes, unum deleverunt: cum vero in Reipubl. perniciem hi odia inter se exercerent, Justinianus bono publico consulens, utroque sub-

lato, unum tantum utrinque Thraciæ præesse voluit, *Prætorem Justinianeum* vocavit, ac milititibus, & more veterum Prætorum juri dicendo præfecit. Hæc vir spectabilis codicillos a Principe, ut alii Spectabiles, accipiebat. Responsalem & ipse habebat ac tributorum exigendorum, militumque in armis exercendorum curam: opera etiam omnia publica, pontes, mœnia, vias, aquæductus, & similia fisci pecunia sarciebat. Delegatas in provincia appellationum causas, ut alii Prætores cognoscebat. Pro annonis, & capitatione solidos trecentos percipiebat, si codex non est mendosus: Assessor LXXII. A ejus centum Apparitores libras auri duas, quæ efficiunt ferme CCXX. nostros aureos: ita ex præcedentibus *in Novell.26.* legendum conjicio. Ipse pro codicillis magistratus tribus Chartulariis sacri cubiculi solidos novem solvebat. Primicerio clarissimorum Tribunorum, & Laterculensibus solidos XXIV. ejus adjutori tres, officio Præfectorum Prætorio, pro imperio, quod in ipsum exercebat, & quacunque alia causa solidos XL. *Novella 26. de Prætore Thraciæ* Præter hunc & Ponticæ Vicarium, nullus Justiniano imperante, in Oriente Vicarius fuisse legitur.

NOTITIA.

VICARIUS DIŒCESEOS

THRACIARUM CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Vicarii Diœceseos Thraciarum, provinciæ infrascriptæ.

Europa.
Thracia.
Hæminontus.
Rhodopa.
Mœsia secunda.
Scythia.
Officium autem habet ita:
Principem de schola Agentem in rebus.
Cornicularium.
Commentariensem.
B Adjutorem.
Ab Actis.
Numerarios.
Curam epistolarum.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA Vicarii Thraciarum erant, *abacus alto & surrecto tapeto, quod aureus limbus circumibat, instratus, cui liber rubro corio tectus inhærebat, & aurata columella duorum vultus Principum in summo præferens*, quemadmodum in aliis Vicariis est dictum. Infra *sex mulierum imagines*, sub-

jectas provincias referentes, visuntur, *eodem habitu & ornatu*, qui sub aliis Vicariis est descriptus. Manuscripti Codices, & ipsi eadem & codicillos magistratus, librumque mandatorum cum iisdem notis, eodemque, ut modo sub aliis Vicariis repræsentant: unius vero tantum Principis vultum auratæ pilæ præfixum referunt. In Ursini Codice effigies apparet, qualis Termini depingi solet, quod forte immobiles Imperii Romani fines esse denotabat.

A

Officium quoque habebat, quemadmodum alii Vicarii & Proconsules, quod probabatur codicillis a Scriniariis sacrarum epistolarum scriptis, & ab ipso Principe, mox a Vicario subscriptis, *l. ult. C. de divers. offic.* Solvebant inter alia tributa Thraces pro singulis viginti jugeribus agri vestem militarem, *l. 2. C. de milit. veste*. Postmodum ea diœcesi primo ab Hunnis, postea a Gothis fœde vastata, tributa remitti oportuit, *l. pen. Græca. C. ut nemini liceat in coempt. specier. se excusare*. ut quædam lex Græca ex LVII. *Basilicon*. libro desumpta explicat: *In Thracia*, inquit, *tributa fiscalia in solidum non inferantur, Barbarorum incursionibus colonis attritis, nec sufficiente specierum collatione ad alendos milites in ea consistentes.*

B

C

CAP. CXXXIV.

DE CONSULARIBUS EUROPÆ ET THRACIÆ.

DUÆ sub Vicario Thraciæ sunt provinciæ Consulares, Europa, quæ est Constantinopolis regio, & ita vocatur, quod prima sit ejus pars supra Arhum fluvium in mare porrecta. Quod vero est citra Arhum usque ad mare Ægeum, proprie Thracia vocatur, ubi erat murus, quem ad excludendum Chersonessum a Gordia ad Pactiam Miltiades duxit, ut auctor est Herodotus, ibique erat urbs *Longus murus* dicta. Plinius lib. IV. cap. XI. *Oppida*, inquit, *Cypsella, Bizanthe, Macron Thycos dictum, quod a Propontide ad Meltam sinum, inter duo maria porrectis muris procurrentem excludit Chersonessum*. Hæc ille. De hoc ita Evagrius lib. III. c. XXXVIII. *Anastasius opus plane amplissimum, & cum primis memorabile ædificavit, quod* Longus murus *vocatur, in Thracia loco commodo situm. Abest Constantinopoli summum* CCLXXX. *stadiis. Mare utrumque complectitur* ad CCCCXX. *stadia instar freti cujusdam, & urbem ferme insulam pro peninsula efficit, transportatque eos, quibus libitum est navigare a Ponto ad Propontidem & mare Thracium cum summa securitate: Barbaros denique, qui ex Ponto Euxino & Cholchide & Meotide palude excursiones faciunt, quique ex locis ultra Caucasum, & qui ex Europa erumpunt, arcet repellitque*. Idem tradunt Suidas, Zonaras & Nicephorus lib. XVI. c. XXXIX. erat longitudinis millium passuum quingentorum, & latitudinis pedum viginti, opus memorabile ex silicibus torrentium extructum, inquit Cyrus Manuel, in *Encomio utriusque Romæ*, ut potius mons, quam murus videretur, quod Barbaros excludebat, a quibus captum & ruptum postmodum Justinianus restituit, turribusque munivit, inquit Procopius in quarto *de ædif. Just.* Hæ duæ provinciæ sub Galba a Procuratoribus regebantur. Tacitus lib. I. *Hist.* cap. XI. *Duæ*, inquit, *Mauritaniæ, Rhetia, Noricum, Thracia, & quæ aliæ Procuratoribus cohibentur*. Hæc postea Consulares factæ Vicario paruerunt, sub eo Præsidales sunt sequentes.

D

E

F

CAP. CXXXV.

DE PRÆSIDIBUS HÆMINONTIS,

Rhodopes, Mysiæ inferioris, & Scythiæ.

ALIÆ quatuor sub eodem Vicario provinciæ erant Præsidum, Hæminons, inter Mysiam, vel ut alii vocant, Mœsiam, & Thraciam posita, ubi Hadrianopolis, Uscudama, & Anchialon fuit.

Secunda erat Rhodopes, ab ejus nominis monte ita appellata, & in mare Ægeum protensa: ab Oriente flumine Nigro continetur, ab Occidente Nesto. Ab hoc etiam Præside, & Hæmimontis, ad Præfectum urbis Constantinopolis, non Prætorio appellari Constantinus jussit, *l. cum appellatio. C. de appell.*

Tertia a Præsidibus inferior Mysia regebatur. Hæc duplex fuit, *l. 3. ff. de offic. assesso.* & Ptolemæus, superior, quæ Vicario Daciæ, & inferior, quæ Thraciæ suberat, inter Danubium & Hæmimontem, supra Thraciam ad Septentrionem. Mœsiam Augustus per L. Pisonem eorum unum, ad quos Horatius Poeticam scripsit, in potestatem redegit, inquit Volaterranus: mansitque sub Romano Imperio, usque ad Notitiæ tempora. Severo imperante Ovinium Tertullum Mysiæ inferiori præfuisse Ulpianus scripsit, *in l. 9. ff. de captiv. & postlim. reverſ. & in l. 1. §. interdum. ff. ad Senat. conſ. Tertul.* ad quem etiam eo magistratu fungentem, illius Principis rescriptum reperitur, *in l. 1. C. de postlim. reverſ.* In Mysia vitium incisores gravius, quam alibi plectuntur, *l. aut facta. §. ultim. ff. de pœn.* quod hoc crimen ibi magis frequentaretur, aut propter vini inopiam.

Ultima est Scythia, quam alii Scythicam vocant, quæ per oram Ponti Euxini a flumine Phanysso ad Istrum, Septentrionem versus extenditur. Hæc dicta est Scythia, quia Scythæ Aroteres totum eum tractum tenuere, ut ait Plinius lib. IV. cap. XI. Sed cum Martianus, & Leo hanc partem cum Mysia, Hunnis, & Zabergano eorum Duci sub tributo concessissent, ibi termini finium Rom. Imperii sunt positi, Jornandes, quos Dux Scythiæ cum multis militum numeris tuebatur, & alios limites proximos Duces Mœsiæ primæ, & secundæ, defendebant. Alii volunt Mysiam cum Pannonia Ostrogotis, qui Hunnos ejecerant, a Leone concessam, & Theodoricum obsidem acceptum, Blond. lib. II. *Decad.* I. Constat tamen Mysiam inferiorem postea Justiniano paruisse, *Nov. 8. in Notitia, seu Auth. ut jusjur. quod præstatur jud.* & a Correctore administratam fuisse.

Quare illi citra Hæmimontem, Thraciam, Romaniam, tanquam ad Romanos pertinentem appellaverunt, quod nomen & hodie retinet, Lazius lib. I. Mysia inter alia tributa pro singulis XXX. jugeribus, & totidem capitibus, quotannis unam vestem militibus pendebat, *l. 2. C. de milit. veste*. Hæc de quinque Orientis Diœcesibus, nunc ad reliquas duas Imperii Orientalis Præfecto Illyrici subjectas est veniendum, quæ ex adscripto summario clarius cernentur.

Præfectus P. Illyrici imperat,

- *Proconſuli Achajæ.*
- *Vicario Macedoniæ, quæ habet Provincias* v.
  - *Conſulares* II.
    - *Macedoniam parvam.*
    - *Cretam.*
  - *Præſides* III.
    - *Theſſaliam.*
    - *Epirum veterem.*
    - *Epirum novam, & partem Macedoniæ ſalutaris.*
- *Vicario Daciæ, quæ habet Provincias* v.
  - *Conſularem.*
    - *Daciam Mediterraneam.*
  - *Præſidales* IV.
    - *Daciam Ripenſem.*
    - *Mœſiam primam.*
    - *Dardaniam.*
    - *Prævalitanam, & partem Macedoniæ ſalutaris.*

CAP. CXXXVI.

DE VICARIO MACEDONIÆ.

ILLYRICUM in XVII. provincias a Sext. Ruffo dividi diximus, cujus VII. ad Occidentale Imperium pertinent, videlicet Noricorum duæ, Pannoniorum duæ, Valeria, Suavia, & Dalmatia. Reliquæ X. Orientali relictæ ſunt Imperio, Mœſia, Daciæ duæ, & Macedonia ſeptem continens Provincias, Macedoniam, Theſſaliam, Achajam, Epiros duas, Prævalitanam, quæ Daciæ eſt attributa, & Cretam. Præfectus Illyrici, ſecundo loco inter Illuſtres a Notitia collocatur, duos Vicarios, totidem Diœceſes regentes habebat, quos infra inter Spectabiles proſequemur, Macedoniæ ſcilicet, & Daciæ, quæ ſub mulierum imagine a Notitia ſui Præfecti inſignibus annectuntur, & in indice cum ſuis provinciis explicantur: Cæterum omiſſo Daciæ Vicario, unus Macedoniæ in indice nominatur: Sed nulla ejus inſignia vel officium oſtenditur, qui tamen diu uſque ad Zenonem permanſiſſe invenitur, *l. ult. §. item ſcrinii ſacrarum epiſt. C. de diverſ. offic.* inter alios ſub Valentiniano Fœlix, *in l. 5. C. Th. de juriſd.* ſub Gratiano Lucianus, *in l. 6. C. de feriis.* Vicarii Macedoniæ fuiſſe leguntur. Sed ea regione Notitiæ tempore a Barbaris devaſtata, nudum hujus Vicarii nomen ſine adminiſtratione relinquebatur. Dacia quoque, altera Illyrici Diœceſis, Gallieni ignavia amiſſa, nunquam recepta fuit:ut Capitolinus Eutropiuſque referunt, & alia Dacia cis Danubium translata ab Hunnis detinebatur, Caſſiod. Comes Marcellinus, Jornandes. *Macedonia*, inquit Sext. Ruffus, *ter rebellavit, ſub Philippo, ſub Perſeo, ſub Pſeudo-Philippo. Philippum Flaminius, Perſeum Paulus, Pſeudo-Philippum Metellus, oppreſſit.* Sub ejus Diœceſeos Vicario VI. erant provinciæ, & pars Macedoniæ ſalutaris, ex quibus Achaja habebat Proconſulem. Duæ erant Conſulares, Macedonia parva, & Creta. Reliquæ Præſidum, videlicet, Theſſalia, Epirus vetus, Epirus nova, & pars Macedoniæ ſalutaris. Olim Macedonia ad Thraciam, Dalmatiam, & Myſiam, extenſa, Proconſulem habuit, mox Prætoria facta, ut Cicero *in L. Piſonem*, & in Oratione *de provin. Conſul.* & Florus referunt: rurſus ad Proconſulem rediit: Imperante enim Hadriano, Junium Rufinum Proconſulem habuit, *l. 3. §. idem Divus, ff. de teſtib.* & Tacitus in quarto *Ann.* Pompeii Sabini Macedoniæ, & Achajæ Proconſulis meminit: poſtea mutata provinciarum forma Vicario paruit, qui a Conſtantino Comes Macedoniæ vocatur, ita ipſe Acatium ei regioni Præfectum appellat, *l. 2. C. Theod. ſi cenſu. vel reliq.* Sed plurimum Vicarius nuncupatur, *in l. 1. C. Theod. de juriſd. l. 6. C. de feriis.* Et quia hæc provincia erat præcipua, ejus exemplum aliæ Illyrici regiones ſequebantur, *in l. id ab unaquaque. 12. C. de annon. & tribut.* Ferax erat metallorum; anno enim ab urbe condita DXCV. in Macedonia metalla inſtituta fuiſſe, auctor eſt Caſſiodorus, & eorum Jura ſæpe meminerunt, *ut l. 4. C. de metallar.* Gratiano imperante a Barbaris vexata, a Theodoſio Magno liberata fuit, mox penitus amiſſa, & ideo nulla hujus Vicarii apparent inſignia aut officium, quod Notitiæ tempore a Barbaris hæc regio devaſtata, ægre ſub Imperio Romano retineretur, ut auctor eſt Paulus Diaconus. Hic Officium habebat, ut alii Vicarii, quod codicillis, a Notariis ſacrarum epiſtolarum conſcriptis, & a Principe, ac denique Vicario ſuſcriptis, approbari oportebat, *l. ultim. C. de diverſ. offic.* Hujus Diœceſis provinciarum Rectores ſequuntur.

CAP. CXXXVII.

DE CONSULARIBUS

MACEDONIÆ, ET CRETÆ.

MACEDONIA ſtricte ſumpta una ex VII. latioris Macedoniæ Provinciis, ab Oriente Strymone in Ægeum mare fluente,a Thracia dividebatur· Alii eam uſque ad Neſſum extendebant: ab Occidente Ionium pelagus habebat: a Meridie Peneum amnem, quo a Theſſalia diſtinguebatur, & montibus ab Epiro ad Calydnum fluvium: a Septentrione monte Orbelo, a Dacia, & Myſia ſeparabatur. In duas partes a Pauſania, Plinio, & Strabone dividitur: ſuperiorem ultra Candavios montes, *Liberam* nuncupatam: & primam qua Ionium pelagus contingit, unde legitur in nummo Macedonum argenteo ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ. ubi in prima Macedonia eam monetam percuſſam fuiſſe ſignificatur. Altera erat Macedonia inferior & ſalutaris dicta, de qua infra dicetur. Tiberio imperante a Popeo Sabino Macedonia cum Achaja & Mœſia eſt adminiſtrata, ultra annos XVI. Tacit. l. 1. & v. *Ann.* Proconſulariſque fuiſſe ex marmoribus apparet, poſtea Conſularis eſt facta, cujus nullibi inter provinciarum Rectores a Juſtiniano fit mentio, quia tum, ut credo, a Barbaris occupata, Rom. Imp. non parebat.

Nulla hujus Conſularis, aut aliorum Macedoniæ magiſtratuum conſpiciuntur inſignia, aut officia. Dubitandum tamen non eſt ea aliorum provinciarum Rectorum inſtar fuiſſe, hoc excepto, quod Illyrici magiſtratuum officia centenos homines continebant. Arcadius A. *in l. per Illyricum C. de cohortalib. Per Illyricum*, inquit, *in quo plurima ac maxima publicarum neceſſitatum emolumenta officiis conſtat Præſidalibus expediri, centeni numero ſingulis judicibus obſecundent.* Publicas autem has neceſſitates credo fuiſſe metallorum, quæ

ibi erant plurima, *l.* 4. *C. de metallariis*, & eorum qui in metalla damnabantur.

Sub Vicario Macedoniæ fuit & Creta, a Consulari, inclinante jam Imperio, administrata; centum quondam oppidis insignis, inquit D Hieronymus, *in Act. Apost.* & Poetica *Æneid.* III.

Centum urbes habitant magnas, uberrima regna, famosaque divitiis, maxime æris, ubi prima hujus metalli inventio, & utilitas fuit. Olim *Cureta* a Curetibus, qui primo eam insulam inhabitaverunt, & inde per Syncopen Creta dicta. Secundum Stephanum a Crete Jovis, & Ideæ nymphæ filia; secundum Plinium a Cresa nympha Hesperidis filia, nomen suscepit. *Macarin* aliqui, id est, beatam, a cœli temperie appellaverunt. Ab Occasu Hadriatico, a Septentrione Cretico, a Meridie Punico, ab Ortu Carpathio maribus terminatur, ut auctor est Ptolemæus. Eam Metellus Proconsul cognomento Creticus in Romanorum potestatem redegit, Sext. Ruffus, Livius lib. XCVIII. & seq. Florus lib. III. Plutarchus in *Pompejo*, quam postea Augustus cum Cyrenaica unam provinciam fecit, & ei Proconsulem dedit, qui diu permansit. Tiberio enim imperante ejus insulæ Proconsul fuit Cæsius Cordus repetundarum & majestatis accusatus, inquit Tacitus lib. III. *Ann.* qui sub Nerone quoque illam a Proconsule rectam fuisse scribit: sub Hadriano Salvius Carus illi Proconsul jus dixit, *l. Divus* 14. *ff. ad Senatuscon. Turpillian.* Sed a posterioribus Principibus a Cyrenaica separata, Consularem habuit. Constantino imperante XXXVI. annis, quibus nunquam in ea insula pluit, incolis destituta fuisse dicitur: postmodum revertens Hierosolymis Helena Constantini mater, cum eo applicuisset, & loci calamitatem vidisset, precibus pluviam a Deo impetravit.

Quare ex Ægypto, Syria, Cilicia, & proximis regionibus accolis accitis, insulam habitari fecit, ac Græcis implevit, Cedrenus. Præstantes cotes ibi inveniebantur, quas Imperatores locare consueverant, *l. Cæsar. ff. de publican.* Hæc insula a Justiniano inter magistratus Imperii Orientalis omittitur, *ut in* 8. *Novel. edicto.* unde a Barbaris eam tum detentam fuisse suspicor, vel codex deficit: constat enim eum urbem ibi ædificasse *Justinianam secundam* a se vocatam, quam in honorem Theodoræ conjugis ejus insulæ indigenæ erexit, ut auctor est Nicephorus lib. *Hist. Eccl.* XVI. c. XXXVII. & lib. XVII. c. XXVIII. Hi sunt Macedoniæ Diœceseos Consulares, sequuntur Præsides.

CAP. CXXXVIII.

DE PRÆSIDIBUS THESSALIÆ, *utriusque Epiri, & partis salutaris Macedoniæ.*

THESSALIA, inquit Eustathius *in Homerum*, est campus maximus ac undique montibus cinctus, ab Oriente Ossa, & Pelio: ab Occasu Pindo, unde Peneus defluens Orientem versus eam a Macedonia dividit: ab Aquilone Olympum: a Meridie Oetam montes habet, omnes conjuncti, & theatri instar inflexi, in cavea LXXV. urbes claudunt. Plinius auctor est XXIV. nobilissimos amnes hanc regionem interfluere. Pelasgia olim est dicta, inquit Stephanus, & proprium habebat Præsidem, Vicario Macedoniæ subjectum.

Epirus secunda Macedoniæ provincia, Præsidalis olim regnum Pyrrhi: ab Oriente Thessaliam, & Acheloum fluvium: ab Arcto Macedoniam: ab Occasu Ionicum: a Meridie Hadriaticum mare habet, cujus metropolis erat Dyrrachium. Hæc est prima Epirus usque ad montem Dagularium cognominatum, itinere dierum quatuor protensa, ut ait Gulielmus Tyri Archiepisc. l. *sacri belli* II. c. IV.

Alia addita est huic Epirus nova dicta, quam ultra Acheloum Locros esse arbitror, & Phocenses Orientem versus: sub Valentiniano, & Valente Zosimus hanc provinciam Præses administravit, *l. unic. C. de stratoribus. l.* 2. *C. de apparitorib. P.P.* cui Paulinus successit, *l.* 22. *C. Theod. de episc.* Parebat huic Vicario & pars Macedoniæ salutaris, quam fuisse existimo juxta Epirum, & Dalmatas, ubi est Apollonia. Hæc regio ob aquarum salubritatem, *salutaris* est appellata. Totius Macedoniæ salutaris in duas divisæ, unum Præsidem Notitia ponit, qui pro partibus quas regebat, duobus Macedoniæ, & Daciæ Vicariis respondebat, & jussa exequebatur. Hi sunt Præsides, qui Vicario Macedoniæ parebant, quorum nulla, ut dixi, mentio est apud Justinianum, *in Novell.* 8. *in Notitia.* Nunc de Vicario Daciæ est dicendum, quæ etsi nullibi a Notitia nominetur, neque aliquod ejus officium, aut insignia extant, quod tum a Barbaris ea regio detineretur, a me tamen pro virium tenuitate restituetur.

CAP. CXXXIX.

DE VICARIO DACIÆ, ET *Rectoribus, qui sub eo erant.*

VETUS Dacia ultra Danubium ab hac, de qua agimus, differt: a Septentrione enim a Sarmatis monte Carpato: ab Occasu Iazigibus, & amne Tibisso dividebatur: a Meridie, & Oriente Danubium habebat: Ea regio nunc *Valachia* & *Transilvania* vocatur. eam tres gentes hodie incolunt, ait Æneas Silvius *de Europa* c. II. in prin. Teutones, Siculi & Valachi. Hi *Flacci* prius dicti a Flacco, qui eo coloniam deduxit, postea corrupto vocabulo *Valachi* pro Flaccis nuncupati. Dacos primum ultra Danubium per Lentulum Augustus repulit. Trajanus vero Decebalo eorum Rege devicto, Daciam provinciam fecit, & in eam colonias juris Italici deduxit, ab Ulpiano *in l. §. ult. ff. de censibus*, relatas, apud quem mendose legitur *Indicia* pro *in Dacia*, Auctores Dion, Sext. Ruffus, Eutropius, & Orosius. Julius Cæsar in V. *de bello civili* scribit Daciam Romanis in tributum, aurum & argentum solvisse, quod fodinis abundaret, etsi nondum in provinciæ formam redacta esset. In circuitu habebat decies centena millia passuum, Sex. Ruffus. sub Gallieno Principe amissa, per Aurelianum est recepta, sed destituta, translatisque inde in mediam Mœsiam illius incolis, & Romanorum coloniis, eam regionem Daciam appellavit, quæ duas Mœsias dividit, & est in dextra Danubio, mare influenti, cum antea fuerit in læva, inquit Paulus Diaconus. Idem affirmat Sext. Ruffus, loquens de Dacia sub Gallieno amissa: *Per Aurelianum, ait, translatis ex inde Romanis, duæ Daciæ in Mœsiæ regionibus Dardaniæ factæ sunt.* Vopiscus quoque in *Aureliano*, de eodem Aureliano loquens: *Cum vastatum, inquit, Illyricum, & Mœsiam deperditam videret, provinciam trans Danubium Daciam a Trajano constitutam sublato exercitu, ac provincialibus reliquit, desperans eam posse retineri: abductosque ex ea populos in Mœsia collocavit, appellavitque suam Daciam, quæ nunc duas Mœsias dividit.* Hactenus ille. De hac Dacia intelligit Notitia, prior enim nunquam amplius est recepta, ut etiam Orosius testatur l. VII. c. XXII. universæ huic diœcesi P. P. Illyrici Vicarius præerat, cujus officium vel insignia non apparent, nec Justinianus in Orientalium Præsidum catalogo ejus meminit, quod tum ab hostibus hæc regio teneretur. Atila enim Hunnorum Rex, cum fratre Bleda, Martiano & Valentiniano imperantibus, totam eam regionem devastaverat, P. Diaconus l. XV. Lenis tamen

tempore in Imperii Romani potestatem rediisse videtur; nam de ejus Ducis officio disponit, *in l. ult. ad fin. C. de diverf. offic.* Demum Justinianus populis omnibus cis Danubium Romano adjectis Imperio, pristinos magistratus renovavit.

Daciæ itaque posterioris diœcesis, in v. provincias dividebatur, Duas Dacias, Mediterraneam & Ripensem, Mœsiam primam, Dardaniam, Prævalitanam, & partem Macedoniæ salutaris. Sola Dacia mediterranea erat Consularis, reliquæ Præsidum: Hæc Dacia dicta inferior, Hæmo monti adjacebat, celebrisque aurariis erat, in quas mittebantur Procuratores, *aurariarum* vocati, non Proconsules, ut aliqui interpretantur. Hi a Decurionibus creabantur, nec prius in patria dignitatem assequi poterant, quam hoc munus implevissent, *l.* 4. *C. de metallariis*. Dacia Ripensis ad Danubii ripas sita a Præside regebatur, idque etiam Constantino imperante fuit, qui ad Claudium provinciæ Daciæ Præsidem scribit, *in l.* 28. *C. de inoffic. testament.* Hunc imperii novum limitem factum Dux. IX. cuneis equitum, & aliquot legionibus tuebatur, *l.* 13. *C. Theod. de operibus public.*

Mysia, vel, ut alii scribunt, Mœsia superior seu prima, inter Danubium, & montes claudebatur, id est, ab Occidente, monte Sardonio a Dalmatia dividebatur: a Meridie, monte Orbelo a Macedonia: ab Ortu vero Thraciam, & Hæmum montem habebat: Hic præter Præsidem degebat Dux cum octo cuneis equitum, & aliquot legionibus, nunc paret Turcæ, *Bosina* dicta: Pontanus vult esse partem Hungariæ. Hæc etiam metallorum ferax erat: Mœsia vero inferior seu secunda sub Præside, Thraciis erat adjecta, *l.* 1. *C. de postlim. reverf. l.* 1. *§. interdum. ff. ad. S.C. Tertullian. l. apud hostes. ff. de captivis & postlim. rever.*

Dardania alia provincia Mœsiæ superiori contigua est, *l.* 4. *C. de metallar.* ad Meridiem inter Sardonium & Orbelum montes velut hemicyclo inclusa, nunc *Rassia*, & *Servia*, seu *Segoria* dicitur, & ipsa hodie Turcæ subjecta, quæ proprium habebat Præsidem & ipsa metallis fertilis, *dict. l.* 4. Erat & sub eodem Vicario Daciæ Prævalitanæ Præses, cujus metropolis facta est Justiniana patria Justiniani, *Novell.* 11. *&* 131. *§.* 1. *in Græco contextu*, de qua supra latius dictum fuit, c. XXIII. *de Præf. Præto. Illyrici.* Hi *Tribali* appellantur, quos Raphael Volaterranus Bulgaros esse existimat & in extrema Mœsia superiore, inter Danubium, & montem Hæmum sitos. Ego populos illis vicinos esse puto.

Pars quoque Macedoniæ salutaris Vicario Daciæ parebat: Ea Scando monte, prope Dardaniam versus Septentrionem claudebatur. Unus, totius Macedoniæ salutaris in duas divisæ, Rector in indice Notitiæ inter Præsides nominatur, cum tamen ejus provinciæ pars Vicario Macedoniæ, pars Vicario Daciæ subesset, unde idem Præses pro una parte uni, pro alia alii paruisse videtur. Hi sunt sub Daciæ Vicario Præsides, qui officium, & ejus insignia, ut alii supra memorati, habebant, etsi eorum aut Vicarii aliud vestigium non extet: Explicitis igitur quæ ad Orientis provinciarum magistratus pertinent, nunc ad alios Spectabiles, id est, rei militaris Comites & Duces limitaneos est veniendum, qui ut facilius intelligantur, limitum origo altius est repetenda.

CAP. CXL.

DE LIMITANEIS COMITIBUS, ET DUCIBUS.

AUGUSTUS rerum potitus, cum provincias inter se, & populum Romanum divideret illi pacatas tradidit: Barbaras vero gentes, & quæ præsidio, militarique cura indigebant, sibi retinuit: Itaque militibus in finibus Romani Imperii locatis, novem limites a legionibus defendendos constituit, Dion lib. LV. Unum in Hispania cum tribus legionibus. Secundum in Germania inferiore super Rhenum cum quatuor. Tertium in superiore super Danubium, cum aliis quatuor. Quartum in Dalmatia, cum duabus. Quintum in Pannonia cum tribus. Sextum in Syria cum quatuor. Septimum in Ægypto cum duabus. Octavum in Africa cum una. Nonum in Mœsia super Danubium cum duabus, quæ omnes erant legiones XXV.

Decimum limitem Claudius in Britannia, cum legionibus tribus, addidit. Undecimum Vespasianus in Cappadocia, com legionibus duabus. Duodecimum Trajanus in Dacia cum duabus, & decimum tertium in Armenia, & Mesopotamia super Tygrim cum legionibus item duabus. Decimum quartum in Arabia cum legione una: quæ omnes fuere legiones XXXV. Cæterum novis hostibus quotidie in orbem Romanum ingruentibus, antiquis limitibus alii quandoque additi, quandoque veteres minuti fuere: Dion enim lib. LV. tredecim limites Alexandro imperante nominat, Notitia in solo Oriente XXV. videlicet in Ægypto, & Isauria, ubi duo Comites degebant: Item in Libya, Thebaide, Phœnicia, Euphratensi, Palæstina, Osrhoena, Mesopotamia, Arabia, Armenia, Mœsia secunda, Scythia, Dacia Ripensi, Mœsia prima, quas XIII. Duces cum legionibus quadraginta octo, cuneis equitum LII. alis equitum CV. cohortibus peditum LIII. auxiliis militum XXXII. classibus fluvialibus VI. & una in Ponto Euxino, tuebantur: Aliæ quatuor maritimæ classes species, & annonas transvehebant. Zosimus lib. II. auctor est Diocletianum extremis in limitibus ubique Imperium Romanum, oppidis, castellis, & burgis munivisse: omnesque copias militares in his domicilium habuisse, ne barbari eos fines transire possent. Constantinum vero amotis præsidiorum munitionibus, majorem militum partem a limitibus abstractam, in oppidis præsidio minime egentibus collocasse, qui Theatris & voluptatibus emolliti, urbes onerabant, quæ desertæ manserunt, unde hostes fines denudatos irrupisse. Cæterum post hujus Notitiæ tempus, everso Occidentis Imperio, Leo tres Orienti, cum totidem Comitibus, limites addidit, nempe Pamphyliæ, Licaoniæ, & Pisidiæ, quibus & Pannoniæ Occidentali Ducem adjecit: Itaque tum quinque Orientis Comites sunt facti, & aliis intactis manentibus pro duobus unus Palæstinæ, & Mesopotamiæ Dux creatus, *l. ult. in fi. C. de diverf. off.* In iis limitibus munitiones extruebant, quæ *castella*, aut *clisuræ*, seu *clausuræ* appellabantur. Paulus Orosius lib. ult. c. XXXIII. *Crebra*, inquit, *habitacula per limitem constituta*, burgos *vulgo vocant*, *quorum situs*, *formas*, *& militum numeros*, *Magister officiorum*, *illi curæ præfectus*, *quotannis Principi insinuare tenebatur*. Theodosius A. ad Nomum Magistrum officiorum, *in l.* 4. *C. de offi. mag. offic. Quemadmodum*, ait, *se militum numerus habeat*, *castrorumque*, *ac clausurarum cura procedat*, *quotannis significare nobis propria suggestione procures*.

Idem

Idem in alio rescripto, eodem die, ad eundem missio, fieri jubet, *in l. fi. C. de offic. milit. judi.* Justinianus quoque Duci Sardiniæ mandat, ut clausuras, & castra bene muniat, *in l. 2. C. de offic. P. P. Afr.* Qui librum de rebus bellicis post Notitiam locavit, de limitum munitionibus ita differit: *Est inter commoda Reipublicæ, utilis limitum cura ambientium ubique latus Imperii, quorum tutelæ, assidua castella melius prospicient, ita ut millenis interjectis passibus stabili muro, & firmissimis turribus erigantur, quas quidem munitiones possessorum distributa sollicitudo, sine publico sumptu constituat, vigiliis in his & agrariis exercendis.* Hæc ille. Vult igitur ut castella per circuitum mille passibus distantia, rusticorum opera erigantur. Majores munitiones *castra* a castris militum, Minores *castella* nuncupabantur, *l. 2. C. de fundis limitotroph.* aut *burgi*, *d. l. 2. §. in Sardinia. C. de off. P. P. Africæ. l. pen. C. de fundis rei privatæ.* Vegetius lib. IV. c. X. *Castellum*, inquit, *parvum, quod burgum vocant, inter civitatem & pontem convenit fabricari.* Instar castrorum militum, castra & castella appellata esse in VII. *Æneid.* Virgilius significat:

—— Ipse humili designat mœnia fossa,
Castrorum in morem, pinnis atque aggere cingit.

Hinc hodie plures in Italia pagi burgorum, castrorum & castellorum nomen retinuere, in quibus olim pro Ducibus castrorum Præpositi excubabant, cujusmodi est castellum Bononiense, & S. Petri in agro Bononiensi: castellum vetus Rangonum in Mutinensi agro. Castellum novum in Regiensi, & aliis in locis. Burgus novus in Placentino S. Donnini, Vallis Tarri. Burgus fortis in Mantuano, & plures alii simili nomine appellati. *Clausuræ* dicebantur ipsæ munitiones, quæ fossis, murisque & aggeribus alte extructis cingebantur, *d. l. 4. C. de off. mag. offi. d. l. 2. §. in Sardinia. C. de offi. P. P. Africæ.*

Aliqui has lustrationes appellari crediderunt, ita interpretantes Theodosii rescriptum, *in l. ult. C. de offic. milit. jud.* quod jubet, Duces militum castrorum, refectionis, lustrationisque curam habere: Sed ego iis committi puto, ut lustrent, id est, castra circumeant. Cassiodorus quoque *ad Faustum*, & Suidas in verbo κλεισουράς, limitum munitiones vocant. Qualia vero essent hæc castella, aut clausuræ Procopius in quarta *de ædificiis Justiniani* oratione explicat: *Romani*, inquit, *olim Imperatores, ut Barbaris ultra fluvium Istrum habitantibus transitum præcluderent, universam ripam hujus fluminis propugnaculis vallarunt, non ea quidem ratione extructis, ut ab irruentibus expugnari nequirent, & forent inaccessa: Sed ut ripa fluminis virorum custodia non vacaret, quod tum satis erat ad deterrendos Barbaros, ut caverent ab incursu in Romanos: Posteriore sæculo Attila cum ingenti exercitu ingressus, nullo ferme labore propugnacula evertit, quæ deinde Justinianus reparavit: non quidem qualia prius erant, sed validissima:* Hæc ille. Hæc castra fluminum ripis plerumque imponebantur. Herodianus: *Romanorum castra*, inquit, *imposita fluminum ripis, Imperii limites tuentur.*

In Oriente ultra CCC. præsidia fuere: sed quæ fuerant in Isauria & Libya Notitia prætermittit, quod forte ea loca tum ab hostibus essent occupata. Verum in his non minus quindenis præsidiis credendum est fuisse. Nulla enim provincia fere pauciora habuit.

HÆC AUTEM IN TOTO ORIENTE PRÆSIDIA FUERE.

In Ægypto,	31	*Equit.*	1700	*Pedit.*	6500
Isauria,	8			*Pedit.*	2000
Lybia,					
Thebaide,	40	*Equit.*	2500	*Pedit.*	13500
Palæstina,	30	*Equit.*	1700	*Pedit.*	6000
Arabia,	21	*Equit.*	1400	*Pedit.*	4000
Phœnicia,	26	*Equit.*	2000	*Pedit.*	4000
Syria & Euphratensi,	18	*Equit.*	1200	*Pedit.*	4000
Osrhoena,	18	*Equit.*	1500	*Pedit.*	2000
Mesopotamia,	15	*Equit.*	1000	*Pedit.*	3000
Armenia,	25	*Equit.*	1200	*Pedit.*	8000
Scythia,	22	*Equit.*	700	*Pedit.*	9000
Mœsia secunda,	22	*Equit.*	700	*Pedit.*	8000 *Classis* I.
Mœsia prima,	15	*Equit.*	800	*Pedit.*	7000 *Classes* II.
Dacia Ripensi,	23	*Equit.*	900	*Pedit.*	10000

Quæ omnia sunt 314. *Equit.* 17300. *Pedit.* 87000.

HÆc sunt quæ *præsidia* in Jure appellantur, *ut in l. in bello. §. manumittendo. ff. de capti. l. non omnes. §. qui captus, ff. de re milit.* in quorum interpretatione Glossa errat, ita enim D. Hieronymus vocat *de locis Hebraicis*. Ptolemæus *præfecturas*, ubi plerunque legiones statuit. Singuli Comites, aut Duces diversos provinciarum limites tuebantur. Singulis vero oppidis unus præficiebatur, *Præpositus* appellatus. Valentinianus ad Severum Magistrum militum, *in l. 1. C. de diversf. offic. Si P. P.* inquit, *significaverit ratiociniis publicis obnoxium, ad præposituram castri, aut limitum*, (ita lego pro *militum*) *transisse retractus adsignetur officio ratiocinii.* Et Leo A. ad Joannem Magistrum officiorum, *in l. 8. C. eo* ait: *Limitaneos, castrorumque præpositos tantummodo ex sublimis tui judicii sententia conveniri, nec aliis subjacere judicibus præcipimus.* Theodosius ad Salustium Quæstorem, *in l. 1. C. de offic. quæstor. Minoris*, inquit, *Laterculi curam scias ad tuæ sublimitatis sollicitudinem pertinere*, id est, præfecturæ tribunatus, & præposituræ castrorum. Quare emendandum est Diocletiani rescriptum ad Pompejanum P. P. *in l. quamvis 19. C. ad l. Jul. de adult.* ubi pro *proposito* legendum est *Præpositum*. Is *Viator* vocabatur, cujus uxor nomine Materia adulterii accusata, viri præsentiam tempore se rendæ sententiæ postulabat. *Non putavimus*, inquit Diocletianus, *Præpositum ab excubiis limitis revocandum.* De his Præpositis intelligit Modestinus *in l. 3. §. si præsidis, & §. ult. ff. de re milit. Qui*, inquit, *Præpositum suum protegere noluerunt, vel deseruerunt, occiso eo, capite puniantur.* Idem & Arrius Menander dicit *in l. omne delictum. 6. ff. eod.* Hinc castrorum præposituræ apud Theodosium *in l. 1. C. de offi. Quæstor.* & Valentinianum *in l. 1. C. de diversf. offic.* quæ a minore laterculo ex scrinio memoriæ prodibant, *in l. 1. C. de off. Quæstor.* Quare Præpositi, & Tribuni codicillos suæ dignitatis inde accipiebant. Horum & Tribunorum munus erat milites in officio continere, ut supra ex Æmilio Macro retuli, *in l. officium 12. §. ult. ff. de re militari.* Theodosius quoque *in l. ult. C. de offi. milit. jud.* & Justinianus *in l. 2. §. hæc autem. C. de off. P. P. Afric. & Novell. 31. §. pen.* magistratibus militaribus mandant, ut milites nominatim vocent, inquirant, de ipsorum annonis dispiciant, si quod injuste egerint, supplicio afficiant. Horum exemplo, qui in aliqua ecclesia clericis præsunt *Præpositi* sunt nominati, *c. quamvis. 9. de verb. signif. c. innovamus. 60. distin.* Singuli vero Duces unius provinciæ limites tuebantur, quo nomine appellabantur olim universo exercitui Præfecti. Ulpianus *in l. 5. ff. de pactis: Publica*, inquit, *conventio est quæ fit per pacem, quoties inter se Duces belli quædam paciscuntur.* Idem ait, *in l. 2. in princ. de his, qui not. infam. Si Dux cum exercitui præest, dimissus erit, notatur.* Modestinus *in l. 3. in princ. ff. de re militari*

Desertorem, inquit, *auditum, ad suum Ducem cum elogio Præses mittet*. Postmodum hoc nomen ad limitum Præfectos transiit. Duces enim appellati sunt Mysiæ, vel Galliarum ubi copiis militum præerant, quod etiam Vitellio imperante fuisse invenio. Tacitus *Hist.* libro II. capite XCIV. *Postulantur*, ait, *ad supplicium Asiaticus, Flavius & Ruffinus Duces Galliarum, quod pro Vindice bellassent*. De Ducibus vero limitum ita Lampridius in *Alexandro*: *Quæ de hostibus capta sunt, limitaneis Ducibus, & militibus donavit*. Item: *Tribunis, & Ducibus nisi milites anteire voluit, jussitque, ut ante Tribunum quatuor milites ambularent, ante Ducem sex*. Vopiscus in *Aureliano*: *Assidentibus*, inquit, *Æmilio Saturnino Scythici limitis Duce, Murentio ad Ægyptum destinato, Julio Triphone Orientalis limitis Duce .... Ulpio Crinito Duce Illyriciani limitis, & Thracii, & Fulvio Bojo Duce Rhetici limitis*. Hactenus ille. Hæ præfecturæ *Ducatus* appellabantur. Spartianus in *Pescennio* Commodi Imp. epistolam his verbis recitat. *Pescennium fortem virum novi, & ei tribunatus jam duos dedi, Ducatum mox dabo*. Capitolinus in *Maximino*: *Quid*, inquit, *tantum laboras, cum ejus loci jam sis, ut Ducatum possis accipere*. Loquitur autem de Maximino, qui Tribunus legionis ab Alexandro factus fuerat. Hos fuisse etiam Nerone imperante Tranquillus in *eod.* cap. XXXV. insinuat: *Privignum*, inquit, *Ruffum Crispinum Poppæa natum, impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus, & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, servis ipsius demandavit*. Vopiscus in *Aureliano*: *Habuit*, ait, *multos Ducatus, multos tribunatus*. Hinc *Ducianum* judicium, ipsius Ducis sententia vocatur, *in l. pen. C. de appell.* Itaque Ducum limitaneorum origo vetusta, ab antiquioribus Principibus initium trahit. Hi vero limitum Ducatus a Ptolemæo *Præfecturæ* appellabantur, de quibus intelligit cum provinciarum præfecturas nominat, ut in Cappadocia, Armenia, & aliis: & ita etiam in Jure vocantur, *in d. l. 1. C. de off. Quæst.*

Comitis vero titulo aliqui Duces a Constantino Magno honestati fuere. Nam ut Eusebius lib. IV. c. I. *de vita Constantini* scribit. Comitum alios in primo ordine collocavit, alios in secundo, alios item in tertio. Atque ista ratione alii prope innumeri clarissimos honores sunt adepti. Nam ut plurimos honoribus afficeret, diversos dignitatum gradus excogitavit. Quos igitur ex limitaneis Ducibus, Comites ordinis primi creavit, *l. uni. C. ne rei milit. l. 1. & 2. C. de Comitibus rei milit.* Comites per provincias appellat, *in l. 3. C. de off. rector. provinc.* Eratque hic gradus, ait Cassiodorus in VI. *Variarum*, aliquando altior Spectabili, sed inferior Illustri: & ideo ii ut Ducibus digniores, ante ipsos collocabantur, qui nunc propter temporum abusum postponuntur.

Comites vero a Principis Comitatu, a quo prodeunt, sunt nominati, quod ipsum soleant comitari. Lampridius in *Alexandro*: *Purgavit & palatium suum, Comitatumque omnem, abjectis ex aulico ministerio cunctis obscœnis, & infamibus*. Et infra: *Dicebat gravem esse provincialibus Principis Comitatum*. Marcellinus l. XVIII. c. VI. *Hortatur, ut ad Comitatum dignitate afficiendus properaret*. Item l. XXVIII. c. II. *Ad Comitatum reversus irati Principis sacramento exutus abiit ad lares*. Et iterum c. V. *Ad Comitatum misere legatos*. Symmachus ad Theodosium A *Comitatum*, inquit, *sacrum vestri numinis adire jussus est*: Diocletianus Aurelio Archiatro, *in l. 2. C. quib. non obst. long. temp. præscr. Cum te ob medendi curam a Comitatu nostro discedere non posse palam sit, Præf. Præt. noster inter eos cognoscet*: & sæpe alibi, quorum exemplo *Legati a latere* nunc Summi Pontificis vocantur, sic olim *Assessores*, Præsidum Comites dicebantur, *l. 4. ff. de off. assess.* & alibi. Hujus Notitiæ tempore in Oriente, duo tantum rei militaris Comites fuere, Ægypti, & Isauriæ. Reliqui Duces sunt dicti, qui erant XIII. Utrique causas militum cognoscebant, & decidebant, *d. l. penult. C. de appell.* idemque imperium, eandemque per totum provinciæ limitem, ditionem, quam & Tribuni legionum in milites sibi commissos habebant. Qui si Comitis titulo honestabantur, *l. 1. de off. Vicar. l. nemo. C. de assessor. & tit. C. de comit. rei militar.* vice Magistri militum in eos animadvertebant, ut Vegetius l. II. c. IX. de legionis Præfecto loquens tradit: a Ducum sententiis ad Magistrum officiorum, & Quæstorem palatii appellabatur, *l. penult. C. de appellat.* Notitiæ tempore Duces suos milites legebant, quos postea Zeno solius principis auctoritate creari voluit, *l. penult. C. de re milit.* *Neminem*, inquit, *in ullo numero equitum, vel peditum, vel in quolibet limite, sine nostri numinis sacra probatoria in posterum sociari concedimus, consuetudine, quæ hactenus tenuit, antiquata, quæ magisteriæ potestati, vel Ducibus probatorias militum facere, vel militibus adjungere licentiam tribuebat: ut hi tantum in numeris, vel limitibus militent, qui a nostra divinitate probatorias consequuntur*. Hactenus ille.

Ducibus & limitaneis militibus, ut alacrius pugnarent, & quæ tuebantur loca, libentius amarent, captos ex hostibus agros, unde alerentur, primus Alexander Imperator assignavit. Lampridius in *eod.* *Quæ de hostibus*, inquit, *capta sunt, limitaneis Ducibus, & militibus donavit, ita ut eorum ita essent, si hæredes eorum militassent, nec unquam ad privatos pertinerent, dicens attentius eos militaturos, si etiam sua rura defenderent. Addidit sane his, & animalia, & servos, ut possent colere, quod acceperant: ne per inopiam hominum vel senectutem possidentium desererentur; rura vicina barbariæ: quod turpissimum esse dicebat*. Hæc Lampridius. Hoc institutum Theodosius *in l. fin. C. de fund. limito.* secutus cavit, ne hi agri a privatis teneri, neve præscribi possint, vel ullo tributo onerari, qualia sunt hodie feuda. Idem Gratianus, & Theodosius Junior *in l. omnes, & l. nulli. C. de fun. patrim.* in fundis per Mesopotamiam, & Osrhoenam, & tractum Orientis, limitaneis militibus assignatis statuere. Itaque hi fundi *Limitotrophi* ab alendis militibus sunt appellati, aliquando *limitanei*, tanquam in limitibus, & finibus Imperii siti, *l. fi. C. de fun. limitotroph. l. 2. §. pro limitaneis, C. de offi. P. P. Afr.* Ante Alexandrum vero agri ex hostibus capti sæpe publicabantur, inquit Pomponius, *in l. si captivus. ff. de capti. & postli. revers.* & distrahebantur, quandoque etiam in præmium veteranis adsignabantur, ut in prædiis in Germania trans Rhenum captis factum fuisse, Paulus Jureconsultus scribit, *in l. Lucius, ff. de evict.* in quibus quia certi limites statuebantur, limitati agri appellabantur, *in l. agris, ff. de acq. rer. domi. l. 1. §. 3. & 4. ff. de flumin.* Ideo autem ager manucaptus, inquit Florentinus *in d. l. in agris*, limitatus fuit, ut sciretur, quid cuique datum esset, quantum venisset, quid in publico relictum, Aggenus Urbicus, Frontinus *de Limitibus*, Alciatus l. I. *Parer.* c. XVIII. l. *prætermiss.* in ver. limitati. Hi Duces non, ut alii magistratus, ad tempus, sed in perpetuum creabantur: Procopius lib. III. *de ædif. Justin.* *Locum*, inquit, *nomine Artaleson muro munitissimo cingens, præsidium inexpugnabile ibi ordinavit, militaresq; constituit cohortes, quibus Principem perpetuo futurum definivit, quem Romani* Ducem *Latina voce appellant*. Sed & prædia illis in limitibus in perpetuum colenda tradita, eos perpetuos fuisse arguunt. Rufas tunicas, & alia ornamenta a Vopisco in *Aurel.* descripta gestabant: *Cape*, ait, *tunicas Ducales rufas*

quatuor, &c. Et Pollio in *Claudio*: *Balteum argenteum, aut inauratum, annulum bigemmem, brachialem torquem, cassidem inauratam, scutum auro illitum, fibulam auream, latum clavum, tunicam purpuream, &c.*

Illis discumbentibus retro consistere equites mos erat, inquit Procopius l. II. *de bello Vanda.* ad fi. nec ullis quam Ducibus secum armatos ducere fas erat. Amplæ iisdem annonæ dabantur, quæ in epistola Valeriani a Pollione in *Claudio* referuntur, cui Valerianus jubet tantum dari quantum Ducibus: *Huic*, inquit, *salarium de nostro privato ærario dabis*,

Frumenti annuos modios	3000.
Hordei	60000
Laridi libras	2000
Vini veteris sextarios	3500.
Olei boni sextarios	150.
Olei secundi sextarios	600.
Salis modios	20.
Ceræ pondo	150.
Argenti in opere annua pondo	50
Philippeos annuos	150.
In strenis	47.
Trientes	160.
Tunicas rufas militares annuas	2.
Sagochlamydes annuas	2.
Fibulas argenteas inauratas	2.
Fibulam Cypriam auream	1.
Baltheum argenteum inauratum	1.
Cassidem inauratam	1.
Scuta chrysographata	2.
Loricam quam refundat	1.
Albam subsericam cum purpura succubitana	1.
Subarmalem cum purpura Maura	1.
Ligni quotidiani pondo	1000.
Accubitalium Cypriorum paria	2
Pellium tentoriorum decurias	30.
Mulos annuos	6.
Equos annuos	3.
Camelos annuos	10.
Mulas annuas	9.

Vestes, servos, & alia quæ non recenseo.
Fœni, paleæ, aceti, oleris, herbarum, quantum satis est.

BALTHEO præcipue sive cingulo Duces conspicui erant, id enim eorum erat, & militum insigne: D. Ambrosius *Sermone* XIV. *Duces*, inquit, *& Principes omnes etiam militantes accurate sericis vestibus accincti, operosis cingulis, auro fulgente preciosis ambiunt solito nitidius in conspectu Regis incedere.* Hæc ille. Demum Julianus Apostata his quinquaginta libras argenti, seu quaternos aureos pro singula libra addidit, *l. secundum, l. pro singulis. C. Th. de cobort.* quæ summa CC. solidos colligebat. Sed his Duces non contenti, etiam militum annonas usurpabant. Quare Theodosius Junior earum duodecimam inter ipsos, & Præpositos castrorum dividendam cum abusum tollere non posset illis coactus est relinquere, *l. ult. C. de offic. milit. jud.* Cæterum Ducibus pro præfatis annonis annua pecunia est constituta, *l. 1. C. de annonis & capitatio.*

In provinciam sibi decretam proficiscentes Duces veredis cursus publici uti poterant, *l. nemo. C de cursu publ.* postea cum inter faciebant, suis jumentis utebantur. Justinianus CXC. annonas, & CLVIII. capitationes, id est, impensas pro CLVIII. equis, ut Marcellinus interpretatur, singulis quinque Ducibus Africæ assignavit, ac solidos quinque pro singula annona, & quatuor pro capitatione taxavit, *l. 2. §. & hæc Notitia. C. de offic. P. P. Afric.* colligebat ea summa solidos MDLXXXII. monetæ ejus temporis, nostræ essent plus minus aurei MMCC. pro codicillis magistratus Duces in Laterculo majore Primicerio Notariorum solvebant solidos VI. Magistro militum pro insinuandis literis magistratus solidos XII. officio P. P Africæ ob eandem caussam solidos XII. *l. 2. C. de offic. P. P. Afric. in Notitia.* eodem Justiniano imperante, Duces quoddam vexillum gestabant, quo ab aliis dignoscerentur, Procopius l. II. *de bello Vandali.* *Aigan*, inquit, *omnium animosissimus inter ordines Ducis ferre signum consuevit, quem* bandophorum *Romani vocant.*

Duces spectabiles erant, *l. pen. C. de appella. l. viros, C. de div. offic. l. 2. §. ea vero, C. de off. P. P. Afric.* & licet Justinianus quandoque eos clarissimos vocet, *in d. l. 2. C. de off. P. P. Afr.* ipsos dignitate Senatoria cumulat, quo etsi inferiore titulo magis honestabantur: Comites quoque Spectabiles dicebantur, *l. 1. C. de privileg. schol. l. fi. C. de silentiar. l. 3. C. de off. magi. offic.* etsi aliquanto Ducibus digniores.

Hi eorumque officia, & castrorum Præpositi, non a Magistris militum, sed officiorum judicabantur, *l. viros, C. de diversf. offic.* nisi consuetudo aliter se habuisset, ut in Orientis, Illyrici, Thraciarumque limitibus, ubi sub Magistris militum conveniebantur, *l. curæ. & l. ult. C. de off. Magist. officio.* At in Occidente Limitanei Duces, Comitesque Magistro militum Præsentali paruerunt, quod & in Italia post eversum Occidentis Romanum Imperium a Justiniano recepta, usque ad Longinum Justini secundi Præfectum est observatum. Is Exarchatus sede Ravennæ posita, non provinciis, ut antea, sed singulis oppidis Duces præfecit, quod per multos annos obtinuit, inquit Blondus l. VIII. 1. *decad.* Unde Narniensis, Spoletanus, atque adeo Romanus, dicti sunt Ducatus. Hujus exemplo Longobardi Clephis Regis tyrannidem exosi, eo extincto, triginta Duces creaverunt, qui in singulis urbibus imperabant: Sed & Germani Principes oppidorum, quæ in feudum concedebant, *Comites* dixerunt: In limitibus vero constitutos *Marchiones*. Hæc vox eorum lingua limitum Præfectos significat: *march* enim ipsi limitem vocant: quibus vero XII. Comitatus subjiciebant, *Duces* appellarunt, ut ex Gregorio Turonensi, & Aimone colligitur. Itaque minores Ducibus facti sunt Comites, qui prius præcellebant. Hinc hodierni Duces, & Comites descendunt. At plerisque in locis hodie singulæ civitates suos Duces habuere.

Ad Ducem ita Princeps scribebat, EXPERIENTIA TUA, aut LAUDABILITAS. Sic Arcadius & Honorius Aristheum Arabiæ Ducem appellant, *in l. 57. C. Th. de curs. publ.* vel GRAVITAS VESTRA *l. 4. C. Th. de cobortalib.* Innocentius III. Duci Carinthiæ scribens ait, NOBILITAS TUA, *C. venerabilem, de electio.* Officiales Comitum & Ducum judicio Principis creabantur, officii enim codicillos ex scrinio libellorum accipiebant. Hæc exemplaria, & probatoriæ appellabantur, quoniam primo a Principe, deinde Comite aut Duce, cui inserviebant, subscribebantur, & in officio conservabantur, *d. l. ult. §. fi. C. de diverf. offic.* Nos de his dicturi Notitiæ ordine observato, prius de Comitibus, deinde de Ducibus dicemus, in quibus etiam loca præsidiorum, quamquam plurimum obscura, pro viribus explicare conabimur. A Comite igitur Ægypti auspicabimur.

CAP. CXLI.
DE COMITE LIMITIS ÆGYPTI.

NONDUM inventis Comitibus in limitibus Ægypti, prius Dux fuit, Vopiscus enim Murentium, ad limitem Ægyptium Ducem a Valeriano destinatum fuisse in *Aureliano* memorat, nec inter multos Duces, quorum meminit, unquam

Comitem nominat. Spartianus quoque sub Gallieno Æmilianum Ægypti Ducem fuisse scribit, in *Æmiliano*. Pollio Probatum sub Claudio, in *Claudio*, & Ammianus imperante Constantio Artemium Ducem Ægypti extitisse dicit lib. XXII. c. XI. item Valentinianus Victori Duci Ægypti scribit, *in l. 5. C. Theod. de legat.* cui eodem titulo Pusæus præfuit, ut auctor est Marcellinus l. XXIV. cap. I. Verum hic Dux Comitis quidem dignitate est auctus, sed potestate diminutus. Cum enim universis Ægypti militibus præesset, aliis duobus Libyæ & Thebaidis Ducibus factis earum ditiones amisit. Id Gratiano imperante factum fuisse videtur, sub quo Romanus Comes Ægypti fuisse invenitur, *in l. 11. C. Th. de pagan.* & post eum sub Arcadio Heraclion, *l. 3. C. de patrocin. vico*. Duo vero tantum in Oriente Comites rei militaris fuere, alter Ægypti, alter Isauriæ, quod usque ad Notitiæ tempus permansit. Postmodum Leo Imper. tres alios Comites addidit, *in l. ult. ad fi. C. de divers. offic.* Pamphyliæ, Lycaoniæ, & Pisidiæ. Cum jam Occidentis Imperium cecidisset, Limitis Ægypti Comes supra Libyam, ubi est Memphis, & Oasis minor, militum copiis imperabat. Augustus tres legiones ibi, quasque suis locis collocavit: Strabo enim qui tum scripsit, lib. XVII. loquens de Ægypto: *Sunt*, inquit, *tres militum legiones, quarum una circa urbem Alexandriæ sedet, aliæ in reliqua sunt regione*. Præter has novem cohortes Romanorum, tres in eadem urbe, tres in finibus Æthiopiæ præsidio circa Syenem, reliquæ in cætera regione sunt collocatæ.

Erant & tres equitum turmæ, per loca opportuna eodem modo dispositæ. Sed tempore hujus Notitiæ quatuor legiones, alæ equitum XVI. cunei II. cohortes peditum IX. Ægyptum tuebantur, de quibus infra dicetur.

NOTITIA.

COMES LIMITIS ÆGYPTI

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis, Comitis rei militaris per Ægyptum.

Legio quinta Macedonica Memphi. Legio tertiadecima gemina Babylonia.
Equites Stablesiani Pelusio.
Equites Saraceni Thamudeni Scenis veteranorum.
Legio tertia Diocletiana Thebaidos Andro.
Legio secunda Trajana Parembolæ.
Ala Theodosiana nuper constituta.
Ala Arcadiana nuper constituta.
Ala secunda Armeniorum Oasi minore.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala tertia Arabum Thenenuti.
Ala octava Vandalorum Neæ.
Ala septima Sarmatarum, Scenis Mandrorum.

Ala prima Ægyptiorum Sellæ.
Ala veterana rasa Gallorum Rinocoruræ.
Ala prima Herculia Scenis extrage rasa.
Ala quinta Retorum Scenis veteranorum.
Ala prima Tingitana Thinunepsi.
Ala Apriana Hippone.
Ala secunda Assyriorum Sosteos.
Ala quinta prælectorum Dionysiade.
Cohors tertia Galatarum Cefro.
Cohors secunda Astarum Busiri.

Provinciæ Augustanicæ.

Ala secunda Ulpia Afrorum Thaubasteos.
Ala secunda Ægyptiorum Tacasirt.
Cohors prima Sagittariorum Naithu.
Cohors prima Augusta Pannoniorum Tohu.
Cohors prima Epireorum Castris Judæorum.
Cohors quarta Juthungorum Aphrodito.
Cohors secunda Itureorum Aiy.
Cohors secunda Thracum Muson.
Cohors quarta Numidarum Narmunthi.
Officium autem habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exit.
Numerarios.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis, sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA habebat *abacum rubro tapeto & surrecto instratum, quo liber nitebatur*; in *cujus viridi tegumento, sequentes notæ scriptæ erant*, F. L. I. N. T. A. LL. CO. M. ORD. PR. quas ita interpretor: *Fœlix liber injunctus Notariis Tribunis a Laterculo continens mandata ordine Primicerii*. Hæ notæ in tergo mandatorum aliorum Comitum, & Ducum cernuntur. In manuscriptis, libro auro tecto, apud hunc Comitem, & sequentes limitaneos Duces, inhærent codicilli, qui in impresso hic, ut puto, per errorem desunt. Hujus Comitis & sequentis purpureum est tapetum, qui color Comitum dignitati tribuitur. Duces Orientis, librum sine abaco, & tapeto præferunt, & in hoc a Comitibus differunt.

Novem hujus Comitis *munitiones* ostenduntur, cum *duabus pyramidibus*, quæ a Numeris a majore Laterculo prodeuntibus defendebantur, *eas interfluit Nilus*: in ima parte *ambulat Pardus*, aut Panthera, in ea regione frequens. Alia XXII. oppida ex minore Laterculo emissæ copiæ tuebantur, quorum nulla apparent vestigia, vel imago, quod forte brevi charta nequiverunt comprehendi. Universa hæc defendebant equitum turmæ duæ, alæ XVI. legiones II. cohortes IX. poterant omnes esse equites circiter 1700. pedites 6500. Nam, ut ait Constantinus Porphyrogenneta, agmina in præfecturas dividebantur, quarum aliæ mille, aliæ quingentis capitibus constabant. *Officium hic Comes habebat Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exibat*: interpretor transacto biennio, imo hæc verba addenda censeo, ex officio Proconsulis Achaiæ, & Vicarii Ponticæ. Hujus officii Principis insigne erat cingulum, quod etiam Apparitoribus Magistrorum militum tanquam militibus & quibusdam aliis dabatur, *l. ult. C. de apparitor. Magist milit.* Hic causas militum ad Comitem introducebat, & ut alii Principes officiorum exequebatur.

A Habebat præterea Ægypti Comes, *Numerarios, Commentariensem, Adjutorem, A libellis, seu Subscribendarium, Exceptores, & cæteros Officiales*, quemadmodum Magistri militum, quos apud eos sumus interpretati, ubi monuimus Numerarios Comitum, *Actuarios* a Gratiano appellari, *in l. 3. in fin. C. de diversi. offic.* Scribis ab actis carebat, quibus nullus militum Præfectus utebatur: Qui enim instrumentis, aut aliis actibus, auctoritatem addere volebant, provinciarum Rectores non militares judices adibant. Prædicti Apparitores codicillis a Libellensibus Principis scriptis, & ab eo, Comiteque subscriptis probabantur, *l. ult. C. de diversi. offic.* B

Legiones, Cohortesque, & Equitum, quas hic Comes regebat, alæ erant sequentes:

LEGIO QUINTA MACEDONICA Memphi locata, quam olim in Macedonia ab Augusto constitutam Dion l. LV. testatur. Hæc postea fuit una ex IX. Legionibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem. Unde constat Comites, & Duces limitum, militibus Magistrorum usos, sed & alios ex minore Laterculo Magistris minime subditos habuere. Hæc legio per plura oppida dispersa fuit. Pars enim Comiti Ægypti, pars Duci Daciæ Ripensis obtemperabat, & quinque in locis excubabat, ut infra dicetur. C

Memphis Regum Ægypti regia fuerat, ubi nunc creditur esse Cairum, *Moph*, & *Migdol* Hebræis dicitur caput, est Heptapolis Arcadiæ. Quadraginta stadiis ab hac urbe est collis, in quo multæ pyramides, & regum sepulturæ erant: Earum tres eximiæ magnitudinis, sed duæ præcipue inter orbis spectacula numerabantur, singulæ altitudine stadii, figura quadrata, & latitudine paulo minore: In summo erat insignis & turbinatus lapis: unde per cochleares scalas ad regis sepulchrum ibatur, quemadmodum Strabo, Diodorus, & alii tradunt: Hæ sunt duæ pyramides, quæ in Comitis insignibus, sub Memphi describuntur. Ipsum oppidum supra tectum purpureum statuam dextra hastam tenentem, & lævam lateri admotam habet: Quem Principem Martis habitu esse credo. In codice Ursini, in summo hastæ, præfixa tabella, viri imaginem continet. D

LEGIO XIII. GEMINA BABYLONIÆ insidet: hanc olim in Dacia fuisse Dion scribit, quæ inter hunc Comitem, & Ducem Daciæ Ripensis divisa, partim in Ægypto, partim in Dacia militabat. Babylonia autem oppidum erat Ægypti, quod Cambyses in Ægyptum proficiscens condidit, alii *Babylim* vocant, ubi legio degebat. Josephus *Letuspolim* antea dictum affirmat, lib. II. *Antiq.* c. XIII. supra hujus turrim ab alto stipite, pro insigni crux cordi infixa exibat: significabat, eam cordi militibus, & Principi inhærere. In manuscripto Ursini, loco cordis pila videtur, orbis typus, & portendit, crucem orbi dominari. E

EQUITES STABLESIANI Pelusii degebant: erat hoc unum ex septem ostiis Nili, cum oppido munitissimo, ubi nunc est Damiata, *clavem Ægypti* vocat Suidas. D. Hieronymus in XXX. *Ezech. Robur*, inquit, *appellatur Ægypti Pelusium, quia portum habet munitissimum, negotiationes maris maxime ibi exercebantur*: & subdit, *Vergilium in* I. Georgicorum *dixisse*, F

Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis.

Non quod ibi præcipue lens nasceretur, sed quia ex Thebaide & aliis locis Ægypti per Nilum eo plurima

deferebatur. Septuaginta vero interpretes, eo in loco Diospolim, & Memphim pro Pelusio posuisse: Hæc D. Hieronymus. Olim *Æliopolim* ab Ælio Principe, qui eam triplici muro circundedit, dictam putat Sabellicus. Hanc urbem in Augustanica Marcellinus lib. XXII. cap. XVI. locat: *In Augustanica*, ait, *Pelusius oppidum est nobile, quod Peleus Achillis pater dicitur condidisse, lustrari Deorum monitu jussus, in lacu, qui ejusdem civitatis alluit mœnia, cum post interfectum fratrem, nomine Phocum, horrendis furiarum imaginibus raptaretur, & Cassium, ubi sepulchrum Pompeii est magni, & Ostracinæ, & Rhinocorura*: Hæc ille. In hoc oppido pro insigni stat longo stipite præfixum caput albæ equilæ, cum pectore implumi sine alis: per eam forte Nilus significatur, qui etiam vocatur aquila, ut tradit Pierius lib. XIX. *Hieroglyphicorum*. In manuscriptis aquila est cœrulei coloris, qui aquæ convenit, sine alis est & implumis, ne Imperii aquila crederetur, vel ad denotandam Ægypti antiquitatem: Aquila enim cum valde senuerit, plumas ac pennas toto corpore amittit, ut ajunt D. Ambrosius *Sermo.* LIV. & D. Gregorius *Homil.* XVIII. *in Ezechiel.* Ægyptii vero se omnium populorum vetustiores asserebant, ut refert ex Trogo Justinus, & in primis Pelusium omnium se prætendebat antiquissimum. Possumus etiam interpretari Imperium a Barbaris devastatum, esse renovandum. Legitur enim in *Psalmo* CIII. vers. V. *Renovabitur ut aquila juventus tua.* D. Hieronymus ait, aquilam senio confectam, pennis valde gravari, quas aqua aspersas rejicit, tum calore intra se collecto, primum oculos sanari, mox in juventutem redire. Eucherius quid simile narrat. STABLESIANI a loco unde orti, sunt dicti, forte legendum STABALIANI, qui fuere Galliæ populi. Hi erant ex X. Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

EQUITES SARACENI Thamudæni Scenis veteranorum morabantur. Hi equites sunt ex Arabia Fœlici: unde ortus est impius Mahumeres. Ab Ismael e & Agar descendunt, & ideo proprie *Agareni* vocantur: Sed a Sara se *Saracenos* vocant, a qua volunt videri venire, ut ait D. Hieronymus in XXV. *Ezech. Thamudæni*, a Thamuda Nabatheorum sunt dicti, quam Arabiæ proximam fuisse Stephanus scribit: inter eos Saraceni habitabant, unde hi equires sunt delecti, sub Duce Palæstinæ alii equites Thamudæni militabant. Scena vero est oppidum Arabiæ Ptolemæo, inter Pelusium & Memphim, auctore Itinerario: a quo vocata est Scenitis regio, cujus incolæ erant Saraceni. Marcellinus lib. XXIII. cap. VI. scribit Scenitas Arabes, Saracenos a posteritate appellatos. Scænæ autem Latine sunt tentoria, inquit D. Hieronymus *de locis Hebraicis*. Et Scenitas Arabes ab usu tentoriorum dictos lib. I. Zosimus memorat. Veteranis autem ibi degentibus, hoc oppidum veteranorum est nuncupatum, qui forte a Vetera oppido apud Rhenum, Tacitus lib. I. *Annal.* sunt appellati. Erant & castra, quibus *veterum* nomen erat, ut Tacitus refert *Hist.* lib. IV. a quibus Veterani nominari potuerunt. Thamuda est locus, in quo Jacob regressus de Mesopotamia habitavit, & lingua Hebraica appellatur *Sichot*. Hic etiam ala equitum quinta Retorum dicta degebat, ut infra dicetur: Supra hoc oppidum pro insigni erat aurea aquila, hastæ altæ præfixa, & tabulæ inclusa, alas expandens. Hoc legionis signum Imperium Roman. referebat. In manuscripto viridis aquila tabulæ insidet: Hi equites sub aliquo Magistro militum non leguntur.

LEGIO TERTIA DIOCLETIANA THEBAIDOS in Andro oppido commorabatur, quod est in ea Ægypti parte, quæ Delta vocatur, & dicitur Andron, quasi virorum civitas, ut Ptolemæi interpres autumat. Hujus loci & Itinerarium meminit, in quo erat mansio. Supra supercilium templi pro insignis hujus loci stat statua, dextra hastam tenens, quemadmodum erat & Memphi. Hæc vero est una ex legionibus XXI. Magistri militum per Thracias, quæ Tertia Diocletiana Thebæorum vocatur, seu Thebaidis, unde a Diocletiano est conscripta. Hanc legionem divisam fuisse oportet, quia etiam sub Duce Thebaidis reperitur.

LEGIO SECUNDA PAREMBOLÆ insidebat: hujus meminit etiam Itinerarium, Latine dicitur *castrametatio*, aut *castra* seu *tentoria*. est forte locus Aendor, ubi D. Hieronymus *de locis Hebr.* ait filios Israel se ad prælium præparantes castra posuisse: *Est hodie*, inquit, *grandis vicus Aendor juxta montem Tabor, ad Meridiem in quarto milliario*. Josephus in Galaditide ponit. Supra hujus munitionis pinnaculum, stant duo viri, sese invicem complectentes. Hi sunt utriusque Romani Imperii Principes inter se concordes. In Ursini codice, capita tollunt extra tabulam, cui sunt infixi, Hanc legionem secundam Trajanam esse puto, a Trajano institutam, quam in Ægypto collocatam Dion LV. scribit. Hæc etiam sub Duce Thebaidis reperitur: unde eam diversam necesse est fuisse, & raro hic legiones integræ reperiuntur. Plures secundæ legiones sub Magistro militum per Orientem sine cognomine merebant, sed non apparet quæ fuerint.

ALA THEODOSIANA, nuper constituta, una ex quatuor Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Thracias, cui tanquam novæ forte certus locus nondum erat assignatus, *Theodosiana* a Theodosio Juniore ejus auctore est denominata. Unde arguitur hanc Notitiam eo imperante scriptam fuisse, quia alæ nuper ab ipso constitutæ meminit: sequens quoque *Arcadiana* nuper constituta fuisse dicitur, non ab Arcadio, sed in Arcadia contracta, aut in memoriam Arcadii denominata. Hic in alta columna pro insigni est, vir dextra hastam tenens, & ipsum Theodosium Principem referri puto. In Ursini codice vir extra tabulam cui inhæret, caput emittit. In Madruciano dextra clypeum tenet, læva hasta nititur.

ALA ARCADIANA nuper constituta, una Vexillationum Comitatensium Magistri militum per Orientem. *Arcadiana* dicta est ab Arcadia Ægypti oppido, quod tuebatur. *Est autem Arcadia*, inquit Stephanus, *civitas Ægypti, una ex tribus, quæ sunt in Amorgo insula, quæ olim erant Melania, Minoe, Arsenice*. Hanc oportet fuisse Nili insulam, non eam, quæ est una hujus nominis ex Sporadibus. Supra oppidum ubi hæc ala morabatur est inscriptum, ARCADIANI. In vertice tecti purpurei est, vir indicem sinistræ manus attollens, est Princeps Orientalis hostibus minitans, prout etiam alibi reperitur.

ALA SECUNDA ARMENIORUM in Oasi minore degebat non longe a Mareotide palude, Marmaricam versus; *Avasim* Stephanus appellat, similem esse dicens Pardi pelli, maculosam enim videri ob raras ædes in deserto & aquoso sitas; ita hujusmodi loca Ægyptii *Avases* vocant. Duæ vero urbes Oases vocantur, quorum altera magna Oasis dicitur, non longe ab Abydo, in quam deportabantur delinquentes, *l. relegatorum 7. §. & quoddam. ff. de interd. & releg. l. fina. C. de pœn. l. 1. C. T. de Nili agger. non rump.* Huc in exilium a Constantio missus est magnus Athanasius, & a Theodosio Nestorius, & ab Arcadio Timasius Magister militum. Zosimus lib. V. cap. IX. *Timasius*, inquit, *relegatus in Oasim cum publico satellitio deducebatur. Is erat locus insigniter sterilis, e quo nemo posset evadere, qui eo deportaretur.*

Nam terra in medio arenosa vasta prorsus & inhabitata, notitiam tendentibus huc omnem adimit: partim, quod venti arena vestigia compleant, & aboleant, partim, quod nec arbor ulla, nec domicilium sit, quæ indicium aliquod iter facientibus ad onjecturam relinquere possit. Hæc ille. Zonaras quoque in *Theodosio Juniore* hoc oppidum a ventis agitari scribit. Alii a culicibus & muscis nimium infestari. Quare olim prohibitum fuit, *in d. l. fi. Græce scripta. C. de pœnis*. ne quis, præter Præfectum Augustalem, vel Ducem Ægypti reos in Gypsum, vel Oasim deportaret, nec ultra sex menses vel annum ibi esse possent deportati. Hoc oppidum cum præsidio munitum fuit. Alia Oasis minor a Ptolemæo vocatur, de qua hic intelligitur, Nicephorus l. XIV. c. XXXV. XXXVI. & lib. IX. c. XXIX. super cujus supercilio sedet Aquila signum Imperii; alas in Ursini codice supra tabulam extendit. Hæc ala est una Vexillationum palatinarum Magistri militum Præsentalis, qui comites sagittarii Armeni vocabantur. Omnes autem supradictæ, tam equitum, quam peditum copiæ, ex majore Laterculo prodeuntes Magistris militum parebant, & in præscriptis novem oppidis excubabant: Sequentes vero, quæ de minore Laterculo proveniebant, eorum imperio non suberant. Oppida, in quibus degebant, neque sub hoc, neque aliis Ducibus, exceptis paucis Mesopotamiæ, depicta apparent; quæ vel ad evitandum laborem tot munitiones describendi, prætermissa fuere, vel quod plura oppida simul una charta non possent comprehendi, satisque visum fuit ad præsidiorum cognitionem, eorum partem ostendisse.

DE ALIS QUÆ DE MINORE *Laterculo emittuntur.*

DUPLEX fuisse Laterculum, supra diximus, majus & minus, illud omnes magistratus civiles & militares cum eorum copiis, præter limitaneos, continebat, hoc vero Præfectos, Tribunos, & Præpositos castrorum limitum, *l. 1. C. de offi. Quæstor.* a Notariisque in scrinio memoriæ sub Quæstoris dispositione tractabatur, *toto tit. C. de offi. Quæsto. l. 3. in fi. C. de agen. in reb.* qui *Laterculenses* vocabantur, *l. 5. in fin. C. qui milit. poss. l. comperimus. l. ult. C de proxim. sacr. scrin.* is gradus antiquioribus illius scrinii tantum dabatur. Itaque non vexillationes, aut cunei equitum, vel legiones aut auxilia, sed alæ tantum equitum, & cohortes ad limites Imperii destinatæ, ex illo prodibant, nec a Magistris militum, sed a Principe probabantur, solumque Magistrum officiorum judicem habebant, *l. viros C. de divers. off.* In Occidente vero omnes hæ alæ, & cohortes ex majore Laterculo emittuntur. Dictæ autem sunt *alæ*, quia instar avium alarum peditum legiones tegebant, continebantque equites DCLXXXVI. secundum alios DCCXXXII. Veget. lib. II. c. VI. Itaque suis legionibus, cum opus erat, adjungebantur. unde Itinerarium in Germania secunda alas legionum VI. VII. VIII. IX. & X. locatas fuisse scribit. Cunei vero equites absque legione intelliguntur. In minore ergo Laterculo alæ quæ suas cohortes tuebantur, singulæ erant equitum numero LVI. aut summum LXVI. ut Vegetius tradit loco cit. Harum Duces Præfecti vocabantur, ad quod munus Augustus adolescentes Senatorum filios eligebat. Tranquillus in *Augusto* cap. XXXVIII. *Liberis*, inquit, *Senatorum, quo celerius Reipub. assuescerent, protinus virilem togam, latum clavum induere, & curiæ interesse permisit, militiamque au spicantibus, non tribunatum modo legionum, sed & præfecturas alarum dedit. Ac ne quis expers castrorum esset, binos plerumque laticlavios præposuit singulis alis.* Ex his verbis constat pluris fuisse alæ quam legioni Tribunum præfici.

A In totius vero Orientis minore Laterculo summatim continebantur alæ LXVI. cohortes LIX. hoc modo.

In Ægypto	alæ	XIII.
Thebaide	alæ	XV.
Palæstina	alæ	VI.
Arabia	alæ	VI.
Phœnicia	alæ	VII.
Syria	alæ	II.
Osrhoena	alæ	VI.
Mesopotamia	alæ	III.
B Armenia	alæ	VIII.
Omnes alæ		LXVI.
Cohortes Ægypti		IX.
Cohortes Thebaidis		X.
Cohortes Palæstinæ		XI.
Cohortes Arabiæ		V.
Cohortes Phœniciæ		V.
Cohortes Syriæ		IV.
Cohortes Osrhoenæ		II.
Cohortes Mesopotamiæ		III.
Cohortes Armeniæ		X.
C Cohortes		LIX.

Alæ Comitis Ægypti, quæ de minore Laterculo emittebantur, erant sequentes.

I. ALA TERTIA ARABUM degebat Thenenuthi.

II. ALA OCTAVA VANDALORUM habitabat Neæ. Hæc urbs est Ægypti in Thebaide prope Chemmin oppidum, ait Herodotus in *Euterpe*. Jornandes Deuxippi historiographi auctoritate scribit, Vandalos ab Oceano ad limites Danubii vix anni spacio pervenisse, præ nimia terrarum immensitate. Eos vero Gebericus Rex Gothorum profligavit. Quare reliqui pauci Vandali superstites D Pannoniam a Constantino Imp. obtinuerunt, ubi per annos plus minus XL. ut incolæ quieverunt. Longo vero post tempore a Stilicone invitati, Gallias, mox Hispaniam, ac demum Africam occuparunt. Ex his hæc ala est collecta.

III. ALA SEPTIMA SARMATARUM morabatur Scenis Mandrorum: *Scenas Mandras* appellat Itinerarium, Latine tentorium est, D. Hieronymus *de locis Hebraicis*. Id oppidum est Ægypti inter Babylonem & Aphroditopolim. Mons etiam fuit Antiochiæ Syriæ a civitate XXX. stadiis distans, in cujus summo Simeon Stylites templum in crucis formam ædificavit. *Mandra* significat speluncam. E Sarmatæ a Vespasiano contra Vitellium fuerunt acciti. Tacitus *Hist.* lib. III. cap. V. *At ne*, inquit, *inermes provinciæ barbaris nationibus exponerentur, Principes Sarmatarum Jazigum, penes quos civitatis regimen, in commilitium acciti.*

IV. ALA ÆGYPTIORUM excubabat Sellæ: fortasse legendum *Syllæ*, quæ distat Pelusio millibus passuum XXIV.

V. ALA VETERANA RASA. Gallorum Rinocoruræ. Itinerarium, Josephus, Epiphanius in *Panar. hæres.* LXVI. *contra Manichæos*, Martyrologium XVII. *Kal. Febr. Rinocoruram* appellant, olim *Neel* F dictam fuisse testatur Epiphanius a Sortibus, quibus Noe terram in tres filios divisit. Marcellinus lib. XXII. cap. XVI. eam cum Pelusio in Augustanica locat. Alia est ejusdem nominis in Syria, de qua Strabo lib. XVI. & Josephus lib. *Antiq. Jud.* XIII. c. XXI. Hæc est ultra montem Cassium ab Ostracina distans millibus passuum XXIIII. olim ab equitibus Ægypti condita, quos Rex naribus truncaverat, unde nomen urbi inditum: Ῥῖνας enim Græci *nares* vocat, Κορυρὰν *truncationem*. Diodorus lib. I. c. LX. *Actisanus*, inquit, *Æthiopum Rex, occupata*

Ægypto, latrocinia novo more compescuit, sontes neque morte plectens, neque linquens impunitos, eorumque judicio constituto, convictos omnes in unum coactos miti supplicio affecit. Amputatis enim naribus in ultima deserti ire compulit, ibique civitatem condidit, ab excisis naribus Rhinocoruram *appellatam: ea in Ægypti, Arabiæque finibus haud procul a mari sita, omnibus vitæ commodis caret. Nam omnis vicina regio salsa est, & intra mœnia unicus puteus, atque is inutilis, utpote aqua gustu amara.* Hæc Diodorus. Stephanus vero ait, quod ejus loci homines summas nares sibi amputare consuevissent. D. Hieronymus *de locis Hebraicis: Rhinocorura*, inquit, *civitas est Ægypti, cujus meminit Esaias cap.* XIX. *Sciendum autem, quod hoc vocabulum in libris Hebraicis non habetur, sed a septuaginta Interpretibus propter notitiam loci additum est.* Hæc ille. Madrucianus codex habet *Rhinocorina*, mendose. *Veterana* hæc ala est appellata a veterum castris, de quibus supra in equitibus Saracenis. Aliam in Gallia Belgica Tacitus lib. *Hist.* IV. ponit. Rasa vero in Mesopotamia est oppidum, unde hæc ala posset esse deducta, vel a loco, ubi diu steterat, est appellata, sed in manuscriptis deest Rasa, ut puto recte, quia hinc longe distat; unde per errorem hic transpositam fuisse suspicor, & hanc dictionem adjungendam syllabæ *Ge*, loci sequentis, ubi legendum, *Gerasa*.

VI. ALA PRIMA HERCULEA habitabat Scenis extra Ge. Prima tantum hujus vocis dictio apparet in Codice impresso, sed manuscriptus Ursini habet GERASA, Madrucianus, EXTRA GERASA, alter vetustus, SESTA GERASA, quæ civitas est Syriæ curvæ Ptolemæo, Josephus *Gesaram* vocat, Plinus *Gelasam*. Stephanus *Gerasa*, inquit, *Syriæ Cœles civitas: una ex* XIV. *unde Ariston Rhetor, & Cericus Sophista, & Platonomicus Rhetor.* D. Hieronymus *de locis Hebr. Gerasa*, ait, *urbs insignis Arabiæ*: Quidam ipsam esse Gadaram existimant, aliqui codices habent, *Scenis sexta Gerasa*, ut scribit Ortelius. Epiphanius *hæres.* I. *contra Tessarescæd.* memorat in Gerasa Arabiæ aquæ fontem in vinum versum ea hora, qua Dominus in Cana Galilææ aquam in vinum vertit, sed & Plinius lib. II. c. CIII. in Andro insula fontem Nonis Januariis semper vini sapore fluere ex Mutiano ter Cos. tradit: is uno die aberrat, quo Dominus id miraculum edidit. Gerasæ Dominus a Dæmonio retentum curavit, eam D. Lucas cap. VIII. vers. XXVI. esse contra Galilæam scribit. D. Marcus cap. V. dicit esse trans mare in Decapoli: unde aut hæc Gerasa est diversa a nostra, aut hic Comes longionem tractum habuit.

VII. ALA QUINTA RHETORUM Scenis Veteranorum: hæc ex Rhetiis erat contracta, unde lego *Rhetiorum*. Inter Pelusium & Memphim, Scenas Veteranorum Itinerarium ponit, de qua supra.

VIII. ALA PRIMA TINGITANA in Thinunepsi oppido Ægypti morabatur. *Timonepsi* legit Itinerarium.

IX. ALA APRIANA ex Apris colonia Thraciæ degebat Hippone; Hujus nominis oppidum in Cœlesyria Plinius & Ptolemæus locant. Itinerarium vero in Marmarica.

X. ALA SECUNDA ASSYRIORUM SOSTEOS præsidio erat; si legamus *Sostheos*, *salvum a Deo* significat.

XI. ALA V. PRÆLECTORUM, id est, ante lectorum, vel præ cæteris electorum: Lecti enim milites vocabantur, qui velut præstantes eligebantur. Marcellinus lib. XXIII. cap. III. *Triginta*, inquit, *millia lectorum militum commisit Procopio*. Dionysiade morabantur. Hic locus est inter Mæotidem paludem, & Oasim Ptolemæo, a Dionysio, id est, Baccho dictus. Duæ cohortes sequuntur, alis pro locorum diversitate intermixtæ.

I. COHORS TERTIA GALATARUM, quæ ex Galatia contracta erat, Cefro degebat, quod erat Ægypti oppidum. Cephro Eusebio est regionis nomen.

II. COHORS SECUNDA ASTARUM, Itinerario Hasta est Tudertanorum urbs in Hispania, alia est in Liguria, unde forte hæc cohors est collecta, degebat Busiri: Hic locus non longe est a Diospoli. In media Ægypto, id est, in Delta Busirin conditam esse Stephanus ait, Osirimque ab Iside in lineo bove sepultum *Busiri* nomen bedisse, quasi *bovis Osiri*. Alii a Busiri loci Præfecto denominatam volunt.

DE ALIIS NUMERIS PROVINCIÆ AUGUSTANICÆ.

AUGUSTANICAM illam regionem dici, quæ est ultra Pelusium usque ad Arabiam, supra in ejus Præside ex Ammiano est dictum, qui Pelusium, Cassium, Ostracinam & Rhinocoruram in ea locat, lib. XXII. cap. XVI. Sed Notitia aliam divisionem facit. Hanc *Augustaneam* Gratianus vocat, *l.* 9. *C. de vectigalibus*, in qua erant infrascripti numeri.

XII. ALA II. ULPIA AFRORUM, in Thaubasteos oppido degebat. Ptolemæo *Thaube* est oppidum Arabiæ desertæ. Thebeste publicata est quædam lex a Constantino *l.* I. *C. ut lite pendente*, *& l.* 13 *C. de appell.* quod forte idem est oppidum. *Thaubasinum* legit Itinerarium. Ala vero *Ulpia* ab Ulpio Trajano est dicta.

XIII. ALA II. ÆGYPTIORUM Tacasyri excubabat. *Tacassum* Ptolemæo civitas est Assyriæ nunc *Ressa* dicta. Itinerario *Tacasta* urbs est Ægypti inter Memphim & Pelusium. Hæ sunt alæ XIII. Laterculi minoris: cohortes reliquæ sequuntur.

III. COHORS PRIMA SAGITTARIORUM in Naithu Ægypti civitate residebat. Cohortis Sagittariorum meminit Marcellinus lib. XXI.

IV. COHORS I. AUGUSTA Pannoniorum Thou inhabitabat, est locus prope Heliopolitas. quam inter Pelusium & Memphim Itinerarium collocat.

V. COHORS I. EPIREORUM castris Judæorum immorabatur: *vicum Judæorum* legit Itinerarium: locus est Ramessæ, ubi primo fugientes ex Ægypto Judæi castrametati sunt, inde *castra Judæorum* sunt vocata, hoc oppidum *Sucho*, id est, *Castra* Josephus lib. XIV. cap. XVI. *Antiq.* appellat, ubi postea Babylis constructa est a Cambyse, dum Ægyptum invaderet. D. Hieronymus *de locis Hebr.* Aelium castra Judæorum interpretatur, *Qui*, inquit, *locus est in deserto, in quo* XII. *fontes*, & LXX. *palmarum arbores Moyses de mari Rubro exiens reperit*, *Exod.* XV. *Nu.* XXXIII. Aliqui Bubastum appellant. Ex Epiro hi equites erant contracti, cujus equos in III. *Georgicor.* Virgilius celebrat. *Epiroticos* pro Epireis Cicero in XII. *ad Atticum*, & Varro lib. II. cap. V. *de re rustica*, appellant.

VI. COHORS IIII. JUTHUNGORUM Aphrodito insidebat. quod oppidum nominat etiam Plinius & Itinerarium. Juxta Æthiopiam Stephanus locat. A Venere derivatur. *Aphroditopolim* Strabo appellat. Aphrodite est etiam insula maris Rubri. Juthungos Marcellinus lib. XVII. cap. VI. *Alemamanorum partem* vocat, ex quibus infra sub Duce Syriæ ala meret.

VII. COHORS II. ITUREORUM degebat Aiy. *Airi* in Itinerario legitur. D. Hieronymus *de locis Hebr.* vocat *Ai* vel *Ain*. Alii *Agai*, *Cujus*, inquit, *vix parvæ ruinæ resident.* Strabo montanos Arabes esse Itureos dicit, Plinius Assyrios, Servius Parthos, ita interpretatus illud in II. *Georg.*

Ityreos taxi curvantur in arcus.

D. Lu-

A D. Lucas Philippum fratrem Herodis Antipæ tetrarcham Itureæ, & Trachonitidis fuiſſe ſcribit. continebat Auranitidem, quam D. Lucas, & Dion lib. XLIX. *Ituream* vocant. Erant hi milites ſagittarii: Vopiſcus enim in *Aureliano* ſcribit Valerianum CCC. ſagittarios Itureos Aureliano obtuliſſe.

VIII. COHORS II. THRACUM Muſon incolebat. *Muſæ* eſt apud Itinerarium: hæc forte eſt, quam Conſtantius ad Martianum Vicarium Africæ ſcribens *Murſam* appellat, *l.* 46. *C. Th. de decur.*

IX. COHORS QUARTA NARMUNTHI excubabat: Legendum eſt COHORS QUARTA NUMIDARUM NARMUNTHI, ut in manuſcriptis: Hæc de Comite Ægypti: ſequitur alius Iſauriæ Comes.

CAP. CXLII.

DE COMITE ISAURIÆ, ET PRÆSIDE.

ISAURIA inter Lycaoniam & Ciliciam ad radices Tauri montis ſita longe ab Ægypto diſtat: Sed ne Comites ſeparentur, hoc loco is Comes ſtatuitur, qui etiam Iſauriæ, ut ſupra expoſui, populis jus dicebat, & duabus legionibus, ſcil. II. & III. Iſauriæ, a loco, ubi degebant, appellatæ, præerat. Itaque Comes rei militaris per Iſauriam etiam Præſes erat. Poſtmodum Juſtinianus *Novel.* 27. *de Comite Iſauriæ* antiquato nomine Præſidis, illum tantum Comitem dici voluit.

NOTITIA.
COMES ISAURIÆ
CUM INSIGNIBUS,

NOTITIA.

Sub diſpoſitione Viri Spectabilis Comitis militaris per Iſauriam, & Præſidis.

LEGIO ſecunda Iſauria.
Legio tertia Iſauria.
Officium autem habet ita:
Principem de eodem officio.
Cornicularium.
Commentarienſem.

B Numerarios.
Adjutorem.
Ab actis.
Exceptores, & cæteros Officiales.

Dux Iſauriæ, Libyæ.

Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentarienſem.
Adjutorem.
A libellis ſive Subſcribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA habebat, *librum viridi corio tectum & super abaco purpureo tapeto instrato erectum*, ut alii Comites, & *oppidum ad mare Cilicium, cui inscriptum est*, THARSUS MARE. Hæc est metropolis Ciliciæ maritima a Sardanapalo condita, prout ejus monumento literis Assyriis inscriptum epitaphium sequens indicat. Sardanapalus Anacyndaraxis filius Anchialem & Tharsum una die condidit, & tu hospes vale, ede, bibe, lude: Hæc Strabo, lib. XIV. *Dignum*, Cicero inquit, *epitaphium, quod non hominis, sed in bovis sepulchro inscriberetur*. Hanc urbem præ cæteris D. Pauli natales nobilitarunt.

In Ursini exemplari inscriptum est, THARSUM MARE: ut non civitas, sed mare ab ea denominatum significetur. *Tarsos* sine aspiratione Stephanus legit. *Ad radices montis Tauri ferme* VIII. *oppida* vel castra visuntur, & *cervus herbam depascens*, quo animali forte ea regio abundat, supra scriptum est MONS TAURUS. In Tharsi metropoli proxime Isauriam, præsidium tenebat Comes cum duabus legionibus sine equitatu, qui in montibus non erat usui, poterant esse duo millia peditum, tribuendo hoc tempore mille pedites legioni, secundum Constantinum Porphyrogennetam. Officium habebat Principem de eodem officio, non ex schola Agentium in rebus, ut alius Comes, quia hic Præsidis vice fungebatur; item Cornicularium, Commentariensem, Numerarios, Adjutorem, Ab actis, A libellis, Exceptores, & cæteros Officiales, quos codicillis, a Scriniariis libellorum scriptis, & a Principe, ac demum Comite subscriptis probari oportebat, ut tradit Leo A. *in leg. ult. Cod. de diverf. offic.* qui hujus Comitis, ejusque officii mentionem facit. Scribas vero ab actis habebat, quibus alii Comites & Duces rei militaris carebant, quia etiam Præsidis officio fungebatur, apud quem robur contractibus, & negociis dabatur, quod in militarium tribunalibus non fiebat. Sequitur in Notitia Dux Isauriæ Libyæ mendose, cui subnectitur officium, quod posset illud esse, quo Comes Isauriæ utebatur, quemadmodum duplex officium Dux & Præses Arabiæ habebat: sed quia errore librarii totus hic contextus est confusus, hoc potius ad sequentem Ducem Libyæ pertinere putavimus, & ideo in eo interpretandum reservavimus.

CAP. CXLIII.

DE DUCE LIBYÆ.

IN Notitia pro Duce Lybiæ mendose scriptum est, Dux Isauriæ, qui nullus per eam provinciam fuit, sed tantum Comes: Nam eo tempore in Oriente duo dumtaxat Ægypti & Isauriæ Comites fuerunt: Duo item per Ægyptum Duces, unus Libyæ, alter Thebaidis, in Notitiæ indice recensentur, *& in l. ult. C. de diverf. offic.* unde necesse est Ducem Libyæ scribi: In codice manuscripto est idem error, sed in fine notatum est, Dux Libyarum III. id est, tertius numero Præfectus rei militaris, & hæc verba literis rubeis in suo codice scripta esse Benedictus Maffæus vir nunquam satis laudatus, mihi pro sua singulari humanitate significavit. Hujus vero Ducis vix nomen apparet, quod sub hæc tempora, Theodosio Juniore, & Valentiniano imperantibus, a Genserico Vandalorum, Alanorumque Rege, Africa occuparetur, Paulus Diaconus lib. XIV. D. Prosper in *Chronicis*, ubi nullus amplius Libyæ Dux esse poterat: Itaque in primo indice, & hoc loco in manuscriptis solum ejus nomen scriptum reperitur: Nulla vero ejus insignia, aut præsidia, numerive militum apparent.

Olim unum in universa Ægypto & Libya Ducem fuisse, *l. 8. C. T. de legat.* dixi, quo postea Comite facto, *l. ult. C. de diverf. offic.* duo Duces, alter Libyæ, alter Thebaidis sunt creati: Spartianus in *Celso tyranno* scribit Fabium Pompejanum sub Gallieno Ducem limitis Libyci fuisse. Hic Dux Libyæ ad Parætonium, & adjacentia oppida stativa habebat, *Edicto 13. c. 18. & seq. post Nov. Justin. de Parætonio*, Ptolemæus & Plinius lib. V. cap. VI. Ammianus lib. XXII. cap. XVI. Vocatur hæc regio Libya Marmarica, incipiens a Catabathmo usque ad Cyrenem urbem, quod iter esse stadiorum DCCCC. ait Strabo lib. XVII. Huic Mareota, & Menelaita urbes a Justiniano sunt adjectæ. Duci Libyæ a Justiniano constituti sunt aurei MV. & quadrans pro XC annonis, & CXX. capitationibus, quæ illi antea in speciebus dabantur. Pro annonis vero L. quæ in auro debebantur, & capitationibus L. aurei CCCC. Item ejus cohorti aurei illius temporis CLXXXVII. *Edicto 13. c. 18.* Taxati videntur circiter aurei VII. pro annona, & VI. pro capite. Hic Dux regionis sibi commissæ tributa exigere, & ad Palatinum exigendis vectigalibus præfectum Alexandriam mittere tenebatur. Nulla hujus Ducis insignia aut militum ordines spectantur, nullumque ostenditur officium, solum scriptum reperitur: Numerarios, & Adjutores eorum, Commentariensem, Adjutorem, A libellis, sive Subscribendarium: In manuscripto legitur *Rescribendarium*: Exceptores & cæteros Officiales, subaudiendum est, *habet*. Qui erat A libellis alio nomine vocatur *Subscribendarius*, quia rescriptis ad libellos subscribebat, vel si legimus *Rescribendarium*, intelligemus, qui rescribit jussu Ducis, sed legendum est *Subscribendarium*, ut in aliis sequentibus.

Hic Dux, ut alii, Spectabilis fuit, *l. pen. C. de appell. l. viros*. & ita Leo hunc appellat *in l. ult. C. de diver. offic.* Ab eo ad Magistrum officiorum & Quæstorem palatii appellabatur, *d. l. pen. C. de appell.* Ducibus enim in Oriente magister officiorum præerat, *l. pen. C. de off. mag. offic.* Leone, & Anthemio imperantibus Præfectus Augustalis, Dux etiam Ægypti fuit, *ut in l. 13. C. de advoc. diver. judic. l. unic. C. de off. jurid. Alex.* quod non diu permansit: Libyæ enim & Thebaidi sui Duces non multo post sunt restituti, *d. l. fin. C. de diverf. offic.*

Hic insignia ut alii Duces habet, etsi non appareant. Generale vero est omnium Ducum, & Comitum, ut easdem notas dorso codicis inscriptas gerant, quibus significatur illum esse librum mandatorum Principis.

CAP. CXLIV.

DE DUCE THEBAIDIS *& ejus militibus*.

THEBAIDEM tertiam partem Ægypti fuisse in ejus Præside dixi, quæ a Thebis usque ad Syenem porrigitur, in qua XL. præsidia erant, quæ Dux cum equitum cuneis IX. & alis equorum XVI. legionibus VII. & cohortibus XI. tuebatur, poterant hi esse ferme equites 2500. pedites 15500. Hæc de Syene D. Hieronymus *in* XXIX. *Exech. Turris Syenis usque hodie permanet, castrum ditioni Romanæ subditum, ubi sunt Nili Cataractæ, & usque ad quem locum de mari nostro Nilus est navigabilis*. Ejusdem meminit & *in Ezechielem* cap. XXX. D. Hieronymus: *Est*, ait, *in extremis finibus Ægypti, Æthiopiæ & Blemmyarum, ubi Nilus innavigabilis, & Cataractarum fragor, & omnia invia, plenaque serpentum, & venenatorum animantium. Est autem*

Cataracta petrosum quoddam supercilium in medio fluminis, superiore parte planum, ut recipere flumen possit, desinitque in præceps, ex eo flumen cadit in inferiorem alveum, quo facile navigari potest: Itaque Scapharii spectaculum exhibere Principibus volentes, huc adnavigabant, & defluunt in Cataractam, in præcipitiumque detruduntur scaphis & illis illæsis: Hæc ille. Duplex imperante Justiniano erat Thebais, a Nilo divisa, cui ipse unum præfecit Ducem, eamdem quam Præfectus Ægypti potestatem haberet, & provinciarum magistratibus imperaret. Ipse vero P. P. Orientis parebat. Ejus præ- A cipua cura erat, ut limites Imperii tueretur, & DCCC. myriades artabarum, seu medimnorum Atticorum tritici ante nonam diem Augusti ratibus imponi, & Constantinopolim devehi curaret: ante decimum vero Septembris Alexandriam ad Præfectum Augustalem perveniret; aliud quoque ad alendos Alexandrinos destinatum, intra Idus Octobris transmittere tenebatur, quod nisi effecisset, in ternas artabas tritici non devecti singulos aureos pendebat, *ut in edicto 13. Justiniani cap. 22. Est autem artaba medimnus Atticus*, ait Suidas in verb. ἀρτάβη.

NOTITIA.

DUX THEBAIDOS

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis, Ducis Thebaidos.

CUNEUS Equitum Maurorum Scutariorum Lyco.

B Cuneus Equitum Scutariorum Hermopoli.
Equites Sagittarii indigenæ Tentyræ.
Equites Sagittarii indigenæ Copto.
Equites Sagittarii indigenæ Diospoli.
Equites Sagittarii indigenæ Lato.
Equites Sagittarii indigenæ Maximianopoli.
Equites Promoti indigenæ Legationis tertiæ Diocletianæ Ambo.
Legio secunda Flavia Constantia Thebæorum Cussæ.
Legio tertia Diocletiana Præsentia.
Legio secunda Trajana, Apollonos Superioris.

Milites Miliarenses Syenæ.
Legio prima Valentiniana Copto.
Legio prima Maximiana Filis.
Legio tertia Diocletiana Thebis.
Legio secunda Valentiniana Hermunthi.
Equites Felices Honoriani Asphynis.
Ala prima Abasgorum Hibes Oaseos majoris.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala secunda Hispanorum Poisartemidos.
Ala Germanorum Pescla.
Ala quarta Britonum Isui.
Ala prima Hiberorum Thmoi.
Ala Neptunia Chenoboscio.
Ala tertia Dromedariorum Maximianopoli.
Ala octava Palmyrenoruum Phœnicone.
Ala septima Herculia voluntaria contra Lato.
Ala prima Francorum Apollonos.
Ala prima Jovia catafracta Ripampanæ.
Ala octava Abydum Abocedo.
Ala secunda Herculia Dromedariorum Psinaula.
Ala prima Abasgorum Oasi majore.
Ala prima Quadorum Oasi minore Trinytheos.
Ala prima Valeria Dromedariorum Præcteos.
Cohors prima Lusitanorum Theraco.
Cohors scutata civium Romanorum Mutheos.
Cohors prima Apamenorum Silili.
Cohors undecima Chamavorum Peamu.
Cohors nona Thanorum Nitriæ.
Cohors nona Alamannorum Burgoseveri.
Cohors prima Fœlix Theodosiana apud Elefantinen.
Cohors quinta Suentium Suene.
Cohors sexta saginarum in Castris Lapidariorum.
Cohors septima Francorum Diospoli.
Officium autem viri Spectabilis Ducis Thebaidæ habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Adjutorem.
Commentariensem.
A libellis sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA habebat hic Dux *librum purpureo tegumento inscriptum*, quemadmodum Comes limitis Ægypti. In manuscriptis, est coloris aurei. Prope librum est *charta convoluta*, qui sunt dignitatis codicilli; quandoque *charta* appellati, *leg.* I. *§. hoc etiam præsenti*, *leg.* 2. *§. penult. & ultim. Cod. de offic. P. P. Afr.* Habet & *Nili imaginem* depictam: *in cujus superioris partis medio est insula munita*, cui in manuscriptis inscriptum est FILARI. *flumen paululum infra sinistrorsum ramum emittit*, *mox in duos dividitur*, *ex quibus dexter insulam efficit*, ubi est Diospolis: *In medio currentis fluvii inscriptum est* FLU. NILUS. Præterea XVIII. *castra repræsentantur*, quorum unum, id est, FILARI, est in ipso flumine, aliud in insula Diospolis: In his excubabant a majore Laterculo prodeuntes milites: Quæ vero de minore Laterculo copiæ emittebantur, in

A quædam ex his & XX. alia præsidia XL. dividebantur, quæ a Notitia sicut & in aliis non repræsentantur.

Officium hoc modo habebat, *Principem de schola Agentium in rebus*, *Numerarios*, *& Adjutores eorum*, *Adjutorem*, *Commentariensem*: quæ verba forte sunt transferenda, & post Commentariensem ponendus Adjutor, ut fere in omnibus sequentibus. Habet quoque *A libellis*, sive *Subscribendarium*, *Exceptores*, *& cæteros Officiales*, qui a Principe, ut de aliis dictum est, erant probandi, *l. ult. Cod. de div. offic.* Huic Duci sequentes ordines militum parebant.

B I. CUNEUS EQUITUM MAURORUM SCUTARIORUM in oppido Lyco degens, quod Cassianus lib. IV. *de institutis renunciantium*, in extrema Thebaide esse scribit, ubi Joannes Abbas commorabatur, quem Theodosius Magnus contra Eugenium tyrannum pugnaturus, de victoria consuluit, & eam vir spiritu divino afflatus prædixit, quod & Paulus Diaconus recitat. Hic mansionem Itinerarium ponit. Duas urbes hujus nominis in Nomis Ægypti fuisse Strabo & Stephanus memorant, quarum altera erat maritima; altera in Nomo Lycopolitana, de qua hic arbitror intelligi, C cum animalia bruta Ægyptii pro diis colerent: ab eorum etiam nominibus urbes aliquot nominarunt, inter quas a lupo seu lyco *Lycopolim* dixerunt. Magistris hos equites paruisse non apparet.

II. CUNEUS EQUITUM SCUTARIORUM Hermopoli stativa habebat. Hæc Latine *civitas Mercurii* dicitur: in qua Hermes major Mercurii Trismegisti avus est sepultus. D. Augustinus lib. VII. cap. XXVI. *de Civitate Dei*: *Hic*, inquit, *Hermes major*, *id est*, *Mercurius*, *quem dicit avum suum fuisse in Hermopoli*, *hoc est*, *sui nominis civitate perhibetur esse sepultus*. Hactenus D. Augustinus. D Hermopolis magna est in Ægypto civitas, & nomus Hermopolitana, inquit Ptolemæus, ab Occasu fluvii mediterranea euntibus ad mare nostrum superior est Crocodilopoli, in septimo parallelo climatis tertii. Persicam arborem hic fuisse Sozomenus & Cedrenus scribunt, cujus folium vel cortex cuivis morbo medebatur: Eam ferunt fugienti in Ægyptum Christo sese inclinasse, & ipsum adorasse, atque umbram præbuisse. Julianus Apostata ad invidiam nominis Christiani hanc arborem excidit; Jura *Perseum* vocant, quam cædi, aut vendi prohibent, *leg.* I. *Cod. de cupress. ex luco Daphnensi vel Perseis per Ægypt. non excidend. vel vendend.* E De Hermopoli & aliquot sequentibus ita Marcellinus lib. XXII. cap. XVI. *Thebais multas inter urbes*, *clariores aliis Hermopolim habet*, *& Copton*, *& Antinoon.* Septem Hermopoles Stephanus enumerat, quarum tres statuit in Ægypto, Magnam, Parvam, & Tertiam dictam. De Hermopoli Ptolemæus & Strabo. Scutarii erant ex sex Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum Præsentalis.

I. EQUITES SAGITTARII INDIGENÆ, id est, nati in Thebaide, Tentyræ residebant: ita etiam Strabo, Ptolemæus, & Itinerarium appellant. Est contra Vacuam ex parte Africæ F distans Diospoli XXVII. millibus passuum. Hic trucidant Crocodilos, nihil eos timentes. Stephanus *Tentyrin*, & *Tentyrum* appellat. Diversi equites Sagittarii sub pluribus Magistris merebant, cum quo vero hi aut sequentes fuerint, non apparet.

II. EQUITES SAGITTARII indigenæ Copto insidebant. *Copton* vocat Itinerarium, quod & sequentium meminit. Nomi Ægypti insignis civitas fuit, quam Strabo, Plutarchus, Ptolemæus,

Statius lib. I. *Thebaidis*, & Marcellinus inter clarissimas Thebaidis urbes recensent.

III. EQUITES SAGITTARII indigenæ stativa habebant Diospoli: non est hæc Diospolis olim Thebæ dicta, de qua infra dicetur; sed illa, quam divisus, & postea unitus Nilus insulam facit. *Jovis civitatem* Latine Plinius vocat. Duas Parvam, & Magnam Diospoles Ægypti superioris urbes Ptolemæus, Strabo, & Stephanus, aliam in Busiride Strabo & Suidas in verbo, *Demetrius*, collocant.

IV. EQUITES SAGITTARII indigenæ Lato immorabantur, alias *Latopolis*, vel *Latonæ civitas*, juxta Androna vocatur. A Latonæ templo prope ædificato *Lato* dictam esse Stephanus testatur. Sed a Lato pisce in Nilo copiosissimo derivari puto; cum enim bruta Ægyptii colerent, ab iis urbes aliquot nominarunt ut Leontopolim, Crocodilopolim, Licopolim, & similes. Hunc autem piscem ad CC. librarum & plurium pondus in Nilo nasci Athenæus lib. IX. cap. XXIX. memorat, quem dicit esse candidissimum, optimumque & suavissimum, quacumque ratione condiatur. *Latopolis* est Ptolemæo, & Straboni. *Latum* Itinerario.

V. EQUITES SAGITTARII indigenæ Maximianopolim incolebant, quæ a Maximiano nomen habuit.

VI. EQUITES PROMOTI indigenæ Legionis tertiæ Diocletianæ, tuebantur Ambos. Hoc oppidum est insula inter duo brachia Nili, cujus Itinerarium meminit. *Ombos* legit Ptolemæi interpres: *Ombitem Nomum* vocat Plinius, unde Ombitæ populi sunt apud Ælianum lib. X. *Animal.* cap. XXI. & XXVI. Ex diversis vexillationibus sub Magistris militum Promoti merebant. Hi sunt ex corpore legionis tertiæ Diocletianæ, quæ stativa Thebis habebat, ut infra dicetur.

LEGIO II. FLAVIA CONTANTIA Thebæorum residebat Cussæ, qui est locus Ægypti, apud D. Athanasium Tom. II. Alii Thebæi, id est, ex Thebis lecti, aut qui Thebis excubabant, sub Diocletiano & Maximiano apud Agaunum martyrio sunt coronati, quorum Primicerius magnus fuit D. Mauritius, ut refert Gulielmus Tyri Episcopus lib. *sacri Belli* XIX. cap. XXIV. pro Agaunum vero, lego *Ingaunium* aut *Ingaunos*, qui sunt Subalpini, apud quos sunt occisi. Hæc legio una est ex IX. Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

LEGIO III. DIOCLETIANA morabatur Præsentiæ: Hæc una est ex Comitatensibus Magistri militum per Thracias, quæ sub Comite Ægypti militabat; & sub hoc quoque Duce ter recensetur, unde in partes divisa fuit. Præsentia locus est Thebaidis.

LEGIO II. TRAIANA erat in loco Apollinis Superioris; *Apollino superiore* legit Itinerarium: Duplex enim in Ægypto erat Apollinis civitas Ptolemæo, Magna, quæ & superior, & Parva, quæ inferior dicebatur. Hæc non procul a Copto sita, *Hydræum Apollinis* a Plinio nuncupatur ob cisternas aquarum in itinere ad eam factas, de qua etiam Strabo. Itinerarium *Apollinos minores* appellat. Hic de Magna prope Latopolim, superiore vocata intelligitur: Stephanus tres Apollinis civitates ponit: Parvam Libyam versus; Magnam in Ægypto; Tertiam in Æthiopia secundum mare Rubrum. Hanc quoque legionem puto divisam fuisse: nam & sub Comite Ægypti militabat.

MILITES MILIARENSES Syenæ degebant: Hoc oppidum est sub æquinoctiali, ubi in puteum sol radios meridie immittens umbram non facit: ut inter alios auctor est Strabo lib. XVII. qui tres cohortes hic præsidii causa a Romanis locatas fuisse scribit. *Civitas est*, inquit, Stephanus, *Ægypti, & Æthiopiæ ad Nilum sita, a Syeno Daeti filio vocata:* Eustathius *Syrim* Æthiopibus nominari dicit, & hodie funditus eversam. *Miliarenses* forte a Miliaria ave sunt dicti, quod ejus instar galeas gestarent; sicut Alaudam legionem eodem modo Cæsar vocavit: vel forte a Miliarensi loco in hortis Salustii. Vopiscus in *Aureliano*: *Miliarensem*, inquit, *porticum in hortis Salustii ornavit, in qua quotidie, & equos, & se fatigabat.* Miliare etiam flumen Daciæ fuisse Jornandes scribit: *Gepidæ*, ait, *sedent juxta flumina Marsia & Niliare: a quo hi possent derivari.* Mihi non displicet dici Miliarenses, quod a prima alicujus legionis cohorte sint contracti, illa vero *Miliaria* vocabatur, quia ex MCV. pedibus constabat, Vegetius lib. II. cap. VI. *glo. in leg. 2. in prin. in ver. cohortis. ff. de his qui not. infam.*

LEGIO I. VALENTINIANA residebat Copto. de hoc supra. Ammianus lib. XXII. cap. XVI. *Thebais*, inquit, *multas inter urbes, clariores aliis Hermopolim habet, & Copton.* Hæc legio sub Magistris militum non reperitur.

LEGIO I. MAXIMIANA Filis stativa habebat. *Philas* vocat Ptolemæus. Insula est Ægypti, inquit Stephanus, in magno flumine Tritone, quod in magnam Tritonidem paludem fluit. Alia Fila est in Macedonia: intelligit Filarim insulam Ægypti, de qua supra in hujus Ducis insignibus. Hæc una est ex XXI. Legionibus Comitatensibus Magistri militum per Thracias, prima Maximiana Thebæorum nuncupata, quod in Thebaide a Maximiano esset instituta.

TERTIA LEGIO DIOCLETIANA Thebis manebat: Novem hujus nominis urbes recenset Stephanus, una est in Ægypto, prope speluncam omnibus diebus vento plena, præterquam triceno quo nunquam spirat. Hic puto intelligi magnam Thebaidis civitatem, ab Osiride, & Iside conditam, centum portis nobilem, quam Stephanus scribit tredecim millia villarum, & triginta habuisse: hominum vero myriades septem, seu septies decies centena millia, & in longum per CCCC. stadia porrectam fuisse: Hæc etiam Diospolis est vocata. D. Hieronymus *in Epistol. ad Galatas*, suo tempore *Thebistim* appellatam scribit. Tertia legio Thebæorum inter Comitatenses Magistri militum per Thracias nominatur, quia Thebis stativa habere consueverat, cujus partes inde extractæ sunt, ut aliis in locis fervirent.

LEGIO II. VALENTINIANA Hermunthi morabatur, quæ, inquit Stephanus, est urbs Ægypti. Hæc legio una est ex novem Comitatensibus Magistri militum per Orientem, quæ secunda Fœlix Valentis Thebæorum vocabatur, quia Thebis antea erat collocata.

VII. EQUITES FELICES HONORIANI Asphynis stativa habebant, una est ex Vexillationibus Comitatensibus Magistri millitum per Orientem.

ALA I. ABASGORUM Hibe Oaseos majoris in præsidio erat. Codex Ursini legit *Hipus Oaseos majoris*, de qua in Comite Ægypti: nomen est oppidi prope Oasim majorem. Abasgiam prope Iberiam & Tzanos supra Pontum Justinianus *Novel.* 28. §. 1. & Cedrenus in *Basilio*, locant, inde hæc ala extracta. Hi de majore Laterculo emissi XVIII. oppida hic repræsentata incolebant.

DE MINORE VERO LATERCULO

emittebantur sequentes, qui XXV. *oppida tuebantur.*

I. ALA II. HISPANORUM Poisartemidos oppidum incolebat: credo legendum *Polis Artemidos*, id est, *civitas Dianæ*. *Pensatemidos* mendose habet Itinerarium.

II. ALA GERMANORUM Pesclæ manebat. *Passalum* vocat Ptolemæus. *Pessa* Itinerarium.

III. ALA IIII. BRITONUM Isui morabatur. *Isin* est apud Itinerarium, Stephanum, & Madrucianum: Alii habent *usui*: sed legendum *Isiu*, quod oppidum esse Ægypti, ait Stephanus, ab Iside dictum, in quo degunt mercatores, qui ab artificibus necessaria emunt, & populis vicinis vendunt.

IV. ALA I. HIBERORUM Thmoi degebat. *Thmuim* appellant Ptolemæus, Itinerarium, Stephanus, & Ammianus, civitatem Ægypti, & inter maximas ejus urbes Marcellinus recenset lib. XXII. cap. XVI. *Ægyptus*, inquit, *Athribi, & Oxyrincho, & Thmui, & Memphi, maximis urbibus nitet.*

V. ALA NEPTUNIA Chenoboscio insidebat, Ptolemæus *Chenobosciam* vocat, Itinerarium *Cenobosio*, *Chenobasciam* legit Stephanus; Latine sonat *anserum pascuum*, quod ad loci derivationem non attinet, cum nulla ibi sint anserum pascua, sed incolæ solis studeant necandis crocodilis, inquit Stephanus. Ala est ex Neptunio oppido Italiæ, olim *Antium* dicto.

VI. ALA III. DROMEDARIORUM Maximianopoli stativa habebat, de hac ala supra. a Camelis est vocata, quos *Dromedarios* vocant, a δρομέω, quod est *curro*. Hi enim cursu Dromedariis erant similes, D. Hieronymus *de vita Malchi* ad finem: *Vidimus*, inquit, *Camelos, quos ob nimiam velocitatem* Dromedarios *vocant, qui præteritos cibos in ore volvere, & in alvum missos iterum retrahere consueverunt.*

VII. ALA VIII. PALMYRENORUM Phœnicone excubabat. Palmyrena est regio exposita ad Euphratem, cujus caput est Palmyra urbs maxima, fatalis Rom. Imperii, & finis, ubi ejus erat præsidium. Phœnicon vero una est ex civitatibus Syriæ, inquit Stephanus *Phœnicon Niconon* est apud Itinerarium corrupte, ut puto. Vetus codex habet, *Fenitionis*.

VIII. ALA VII. HERCULIA voluntaria, quæ sponte se militiæ obtulit; ita voluntarios milites appellat Cæsar lib. V. *de bello Gallico*. Stativa habebat contra oppidum Lato, de quo supra. *Herculeam* ab Hercule Maximianus appellavit, ut alibi dictum.

IX. ALA I. FRANCORUM Apollonos incolebat. Hoc alterum est ex duobus Apollinis oppidis, de quibus supra. Codices manuscripti habent, *contra Apollonos*. Franci prius Sicambri vocabantur: sed cum Valentinianus edicto immunes eos per decennium fecisset, qui Alanos fregissent: Sycambri illis profligatis, immunitatem tributorum adepti *Franci* sunt appellati, qui postea Gallias occuparunt & a se Franciam denominarunt. Zosimus lib. III. cap. VI. Jornandes *de reb. Gothicis*. Sabellicus lib. XIII. ennea. XX. ut infra in Duce Phœnices latius dicetur.

X. ALA I. IOVIA CATAPHRACTA Ripampanæ morabatur: Manuscripti legunt *Pampanæ*, ut apud Ptolemæum, quam lectionem probo.

XI. ALA VIII. ABYDUM Abocedo incolebat, A forte *Abocenæ*, quæ est civitas Æthiopiæ; Ptolemæus *Abuncim*, Plinius *Aboccim* vocat. Abydus vero est oppidum ad Hellespontum, nunc *strictum Gallipolis* dicitur. Sed hic credo aliud Abydum Ægypti oppidum intelligi, de quo apud Ptolemæum, Plinium, & Strabonem: unde hæc ala videtur contracta.

XII. ALA II. HERCULIA DROMEDARIORUM residebat Psinaulæ, forte *Psinaphæ*, quam parvam Ægypti civitatem fuisse Stephanus asserit. *Psinablam* D. Athanasius appellat.

XIII. ALA I. ABASGORUM stativa habebat in Oasi majore, de quibus supra.

B XIV. ALA I. QUADORUM, in Oasi minore Trinytheos morabatur. *Trinytheos* interpretatur *trinus Deus* nomen a Christianis impositum, locus prope Oasim minorem; quem hæc ala incolebat. Quadi sunt Germaniæ populi.

XV. ALA I. VALERIA DROMEDARIORUM Prætéos manebat. Est ex Valeria prope Pannoniam. Hæ sunt alæ: sequuntur cohortes.

I. COHORS I. LUSITANORUM Theraco excubabat, interpretatur *locus ferarum*. In Jure legitur *Terico*, unde Valentinianus ad Senecam defensorem patriæ suæ scribit, *l.* 1. *C. de defensoribus civit.*

C II. COHORS SCUTATA civium Romanorum Mutheos morabatur. *Muthi* legit Itinerarium.

III. COHORS I. APAMENORUM Silili degebat. *Selinum* vocat Itinerarium. *Apameni* dicti sunt ab Apamea urbe Syriæ, a Seleuco in Apameæ uxoris honorem condita.

IV. COHORS XI. CHAMAVORUM, vetustus Codex *Chamanorum gentilium*; ita vocantur Christianæ religionis expertes, & extra Romanum Imperium siti, *l. ult. C. de offic. milit. judic. l.* 8. *C. de vectigal. l.* 5. *C. de temporib. appellat.* Hæc Peamu inhabitabat. Sunt qui Panopolim hanc esse putant. *Pano* vocatur ab Itinerario.

D V. COHORS. IX. THANORUM: sunt populi Ægypti. Tanicum enim sine aspiratione unum est ex ostiis Nili. *Ezechiel.* cap. XXX. *Dabo ignem super Tanim*, quam *Taphim* D. Hieronymus interpretatur, urbem Ægypti. Vetus Codex legit *Rannorum*, de quibus supra. Hæc cohors stativa habebat Nitriæ, *Nitræas* vocat Stephanus. Locus est, inquit, Ægypti. Strabo lib. XVII. Nicephorus Calistus lib. XI. cap. XXX. & Socrates ita montem in Ægypto circa Scetim forte a Nitro nominat: Plinius *Nitrarias* prope eum collocat. vetustus Codex habet *Nitnu*.

VI. COHORS IX. ALAMANNORUM morabatur in E Burgoseveri, id est, in *vico Severi*, qui ab eo Principe nomen habuit.

VII. COHORS I. FOELIX THEODOSIANA apud Elephantinen custodiebat, vel *Elephantinem*, ut legit antiquus codex. Insula est Nili prope Syenem, ubi olim præsidii causa locatæ erant tres Romanorum cohortes. de hac Herodotus, & alii.

VIII. COHORS V. SUENTIUM Suenæ excubabat, unde nomen hæc cohors sumpsit: hujus & Itinerarium meminit.

IX. COHORS VI. Saginarum in castris Lapidariorum stativa habebat, forte legendum *Saganeorum*, a Saganeo oppido Achajæ, vel *sagittariorum*. Hi F castra metabantur in loco, ubi lapides cædebantur, cohortis VI. Plinius ad Trajanum *epist.* LXII. meminit, cujus tum P. Avius Aquila Centurio fuit.

X. COHORS VII. FRANCORUM Diospoli, de qua supra. Hæ sunt decem cohortes Thebaidis, cujus Dux est spectabilis, ut alii, *leg.* 3. *C. ut omnes jud. tam civil. quam milita.*

NOTITIA.

DUX PALÆSTINÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis, Ducis Palæstinæ.

EQUITES Dalmatiæ Illyriciani Berosabæ.
Equites Promoti Illyriciani Menoidæ.
Equites Scutarii Illyriciani Chermulæ.
Equites Mauri Illyriciani Æliæ.
Equites Thamudeni Illyriciani Bitsamæ.
Equites Promoti indigenæ Salajæ.
Equites Promoti indigenæ Zodochatæ.
Equites Sagitarii indigenæ Havanæ.
Equites Sagittarii indigenæ Zoaræ.
Equites primi Fœlices Sagittarii indigenæ Palæstinæ Saburæ sive Veterocariæ.
Equites Sagittarii indigenæ Mohailæ.
Præfectus Legionis decimæ Frentensis Ailæ.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala prima miliaria Sebastena Asuadæ.
Ala Antana Dromedariorum Admathæ.
A Ala Constantiniana Tolohæ.
Ala secunda Felix Valentiniana apud Præsidium.
Ala prima miliaria Hastæ.
Ala Idiota Constitutæ.
Cohors duodecima Valeria Afro.
Cohors decima Carthaginensis Carthæ.
Cohors prima Centenaria Tarbæ.
Cohors quarta Phrygum Præsidio.
Cohors secunda Gratiana Jehybo.
Cohors prima equitata Calamonæ.
Cohors secunda Galatarum Arieldelæ.
Cohors prima Flavia Moleahæ.
B Cohors quarta Palæstinorum Thamanæ.
Cohors secunda Cretensis juxta Jordanem fluvium.
Cohors prima Salutaria inter Æliam, & Hierichunta.
Officium autem habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis, sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.
C

COMMENTARIUM.

PRÆTER duos per Ægyptum, alii ſex Duces Orientem tuebantur, ſcilicet Palæſtinæ, Arabiæ, Phœniciæ, Syriæ Euphratenſis, Oſrhoenæ, & Meſopotamiæ. Hic non ſervabatur ordo indicis, ubi Dux Phœnices aliis Orientis præponitur. Palæſtina eadem Judæa & Cœloſyria dicebatur, cujus Dux eadem gerebat inſignia, quæ Dux Thebaidis, videlicet *librum clauſum, & viridi corio tectum*. Sed in manuſcriptis omnes Duces codices auro tectos habent. Adſtat & *Chartæ volumen, & Jordanis fluens inter* XIII. *munitiones*, quibus præſidio erant milites a majore Laterculo prodeuntes; inter has Robothæ nulli milites adſcribuntur, ubi tamen conſtat præſidium fuiſſe. Alterius vero Laterculi copiæ, alia XVII. oppida hic non deſcripta tuebantur. Unde omnia Paleſtinæ præſidia erant XXX. Jordanis nomen in ipſo flumine eſt ſcriptum. D. Hieronymus *de loc. Hebr. Jordanis*, inquit, *fluvius dividens Judæam, Arabiam, & Aulonem, & uſque ad mare mortuum fluens poſt multos circuitus circumit juxta Hierico mortuo commixtus mari nomen amittit*. Hæc ille. *Infra* videntur eſſe *duo Onagri*. Præfatas munitiones equitum turmæ XI. alæ VI. legio I. cohortes XI. tuebantur, quæ eſſe poterant equitum circiter 1700. & peditum 6000. Hic Dux eodem modo habebat officium, quo Dux Thebaidis, quod a Principe probabatur, *leg. ultim. Cod. de diverſ. offic.* Urſini codex eum, qui erat a libellis, *Reſcribendarium* pro Subſcribendario vocat: Milites ſub ejus cura ex majore Laterculo ſequentes emittebantur.

I. EQUITES DALMATIÆ ILLIRICIANI Beroſabæ morabantur. *Berſabea* ab aliis dicta a matre Salomonis, alias *Bezaman*. In Madruciano legitur *Benoſabe*, credo legendum *Berſadeæ*, Quæ, ut ait D. Hieronymus *de loc. Hebr. erat in Tribu Judæ, ſive Simeonis, eſt uſque hodie vicus grandis in viceſimo a Chebron milliario, vergens ad Auſtrum, in quo & Romanorum militum præſidium poſitum eſt, a quo loco termini Judææ incipientes, extendebantur uſque ad Dan, quæ juxta Paneadem cernitur. Interpretatur vero Berſabeæ puteus juramenti, eo quod ibi Abraham & Iſaac fœdus cum Abimelech ſociaverunt juramento.* Hæc Divus Hieronymus.

II. EQUITES PROMOTI Illyriciani degebant Menoidæ. Manuſcripti *Menochiæ*, & male. D. Hieronymus *de loc. Hebr. Medemana*, ait, *in Tribu Judæ, cujus meminit Eſaias, nunc eſt Menois oppidum juxta civitatem Gazam.*

III. EQUITES SCUTARII Illyriciani Chermulæ ſeu Carmelo reſidebant, quem aſperum montem eſſe Stephanus teſtatur. D. Hieronymus loco citato: *Carmelus*, inquit, *ubi quondam Nabal Carmelius fuit, & nunc villa eſt Carmelia nomine, decimo lapide oppidi Chebron vergens ad Orientalem plagam, ubi & Romanorum præſidium eſt poſitum*: Et ad finem ſubdit: *Chermula*, ait, *in Scripturis ſanctis Carmelus vocatur: vicus hodie Judæorum, unde fuit Nabal Carmelius.*

IV. EQUITES MAURI Illyriciani Æliæ excubabant. Hæc eſt Hieruſalem, quam dirutam Ælius Hadrianus reſtauravit, & a ſe *Æliam Capitolinam* appellavit, quia Jovi ibi ſacra fieri voluit: ob quam rem Judæi a Cæſare deficientes, bello, & fame conſumpti ſunt ultra hominum quingenta millia, Dion & Stephanus. D. Hieronymus *in Act. Apoſtolor. Hieruſalem*, inquit, *metropolis quondam totius Judææ, quæ nunc ab Ælio Hadriano Cæſare, quod eam a Titio deſtructam latiore ſitu inſtauraverit, Ælia cognominata eſt, cujus ope factum eſt, ut loca ſancta, id eſt, Dominicæ paſſionis, & reſurre-* A *ctionis, ſed & inventionis S. Crucis quondam extra urbem jacentia, nunc ejuſdem urbis muro Septemtrionali circundentur*. Idem *ad Paulinum* de inſtitutione monachi: *Ab Hadriani*, ait, *temporibus uſque ad Imperium Conſtantini per an. circiter* CLXXX. *in loco reſurrectionis ſimulacrum Jovis, in crucis rupe ſtatua ex marmore Veneris a gentibus poſita colebatur, exiſtimantibus perſecutionis auctoribus quod tollerent nobis fidem reſurrectionis & crucis, ſi loca ſancta polluiſſent.*

V. EQUITES THAMUDENI Illyriciani Bitſamæ reſidebant. Thamudeni ſunt Arabes, ut ait Ptolemæus, a Thamuda Nabathæorum oppido nuncupati, B qui in Illyrico diu permanſere, & inde nomen traxerunt: ſub Comite Ægypti alii Saraceni Thamudeni merebant. *Bethſamis autem*, inquit D. Hieronymus *de loc. Hebr. eſt civitas ſacerdotalis in Tribu Benjamin, quæ uſque hodie demonſtratur de Eleutheropoli pergentibus Nicopolim, in decimo milliario contra Orientalem plagam. Hujus fit mentio primo Regum. Ibant, inquit, vaccæ per viam, quæ ducit Bethſamis, loquitur de arca Domini reportata ad Iſrabelitas. Bethſamis altera eſt in Tribu Nephtalim, in qua etiam priſtini cultores permanſerunt.*

C VI. EQUITES PROMOTI indigenæ Salaiæ morabantur: forte legendum Sabaiæ, quod eſt oppidum prope Apameam. Stephanus Sabiam magnam, maris Rubri præſidium eſſe dicit.

VII. EQUITES PROMOTI indigenæ ſtativa Zodochatæ habebant. Hi erant ſub Magiſtro militum Præſentiali.

VIII. EQUITES SAGITTARII indigenæ degebant Havanæ: una eſt ex quatuor Vexillationibus Comitatenſibus ſub Magiſtro militum per Thracias: alii erant Comites Sagittarii Juniores ſub Magiſtro militum Præſentali.

IX. EQUITES SAGITTARII indigenæ manebant D Zoaræ, quod eſt oppidum Arabiæ, Ptolemæo: ſed Stephanus: *Magna villa eſt*, inquit, *Zoara in Palæſtina apud mare Aſphaltiten, ubi ſervatus eſt Lot fugiens ignem Sodomiticum vox eſt Hebraica parvum ſignificans*: Hæc Stephanus. D. Hieronymus vero *de locis Hebr.* de hoc ita ſcribit: *Bala eſt Segor, nunc Zoara nuncupatur; ſola de quinque Sodomorum urbibus Lot precibus reſervata: Imminet autem mari mortuo, & præſidium in ea poſitum eſt militum Romanorum: habitatoribus quoque propriis frequentatur, & apud eam gignitur balſamum, & poma palmarum, antiquæ ubertatis indicia: Nullum autem moveat, quod Segor eadem Zoara dicitur, cum idem* E *ſit nomen parvulæ, vel minoris: ſed Segor Hebraice, Zoara Syriace nuncupatur*: Hæc D. Hieronymus. eadem Joſephus lib. V. *belli Judaic.* cap. V. Ægeſippus lib. IV.

X. EQUITES I. FOELICES Sagittarii indigenæ Palæſtinæ, Saburæ ſive Veterocariæ morabantur: forte legendum *Sabariæ*, unde a Conſtantio, & Valentiniano Valenteque aliquot Jura ſcripta fuere, *ut leg. 6. Cod. Th. de peti. & ult. dat. leg.* 15. *C. Th. de ſuſcepto. & arcar. leg. 3. Cod. Th. de aur. corona*. Præſidium in impreſſo pro Veterocamæ, inſcriptum habet *Æterocamæ*, ſed legendum *Veterocariæ*, ut in manuſcriptis, qui habent Sagittarii F indigenæ Palæſtini.

XI. EQUITES SAGITTARII indigenæ tuebantur Mohailam: Aila eſt oppidum maris Rubri, de quo in ſequentibus, cui addita ſyllaba, *Mo*, efficitur *Moaila*, ſine aſpiratione. Vetuſtus Codex legit *Mobalulæ*.

XII. PRÆFECTUS LEGIONIS X. Fretenſis Ailæ reſidebat: hæc ſub Magiſtris militum non reperitur; forte a freto aliquo unde extracta eſt, *Fretenſis* dicitur: Fretanam etiam legionem eſſe Apuliæ

Plini-

Plinius scribit, unde forte Fretenses. Una est ex tribus ab Augusto in Hispania constitutis: Alia est legio Fortensis dicta, a Fortensi oppido Mauritanæ, de quo Marcellinus. Ailam in littore maris Rubri positam fuisse D. Hieronymus in XLVII. *Ezech.* ita scribit: *Lingua maris Rubri, in cujus littore Aila posita est, ubi nunc moratur legio, & Præsidium Romanorum.* Idem *de loc. Hebr. Ailat*, inquit, *in extremis finibus Palæstinæ juncta Meridianæ solitudini, & mari Rubro, unde ex Ægypto in Indiam, & inde ad Ægyptum navigatur: sed & ibi legio Romana, cognomento Decima*: & olim quidem Ailata veteribus dicebatur, nunc vero appellatur Aila, quæ verba Notitiæ conveniunt: de hac habetur *Josue* XXI. Legionem VI. Ferream nominatam olim in Judæa collocatam. Dion lib. LV. scribit, cui postmodum decima successit. Hi de majore Laterculo emissi Numeri in XII. oppidis suprascriptis morabantur: Robathum etiam oppidum XIII. depictum ostenditur, sed qui illud incolerent, non apparet: constat tamen ibi præsidium fuisse. Rohoboth D. Hieronymus appellat *de loc. Hebr. Urbs*, inquit, *juxta Fluvium, ubi erat Rex Edom, & usque hodie est præsidium in regione Gabalena.*

QUÆ VERO DE MINORE

Laterculo emittuntur, sunt sequentes Alæ & Cohortes.

I. ALA I. MILIARIA SEBASTENA Asuadæ manebat. Sebastena Latine est Augusta na seu Cesaræa, forte ex Cæsarea Judææ delecta: *Miliaria* dicta est, quia forte ex mille equitibus constabat, sicut prima legionis cohors vocata est *Miliaria*, quia mille viros continebat, ut ait Vegetius lib. II. c. VI. aut quia XXXII. equites loricatos continebat prædicta cohors, ex quibus hæc ala contrahi potuit, & inde *Miliaria* appellari, vel ab ave *miliaria* est denominata, ut dictum est de militibus Miliariensibus, & Alauda. Sed mihi placet a mille equitibus quos continebat, *milliariam* dictam Nam & Tranquillus triplices porticus vestibuli domus Neronis *milliarias* a longitudine mille passuum appellat.

II. ALA ANTANA Dromedariorum, ex Anthana Achaiæ oppido Plinio, erat ex corpore Dromedariorum, de quibus supra. Admathæ excubabat, Ammatam vocat D. Hieronymus *de loc. Hebr.* quæ erat in Tribu Juda.

III. ALA CONSTANTIANA, a Constantino ejus auctore, stativa Tolohæ habebat.

IV. ALA II. FOELIX VALENTINIANA apud præsidium, credo præsidium in regione Gabalena intelligi, hoc nomine appellatum a D. Hieronymo *de loc. Hebr. Hodie*, inquit, *est præsidium in regione Gabalena, & Vicus grandis, qui hoc nomine nuncupatur.* Aliud est in Thracia Ptolomæo Præsidium oppidum. Est & Præsidium Julium in Hispania, quæ ad hunc locum non pertinent.

V. ALA I. MILIARIA Hastæ degebat: *Astaol* a D. Hieronymo dicto loco appellatur. *Astaol*, ait, *in Tribu Juda, & usque hodie villula vocabulo Astæ inter Azotum, & Astalonem permanet.*

VI. ALA IDIOTA Constitutæ. *Constituta* legitur in manuscriptis, ut Idiota sit nomen loci: forte legendum *Ideæ constituta*, quod est oppidum Tyri, inquit Plinius: infra in Duce Osrhoenæ, & aliis constituta pro locata accipitur. Posset etiam legi *Constantiæ*, quam civitatem in Palæstina a

A Constantino Magno conditam, & a nomine Constantiæ Sororis dictam, Socrates scribit l. I. c. XIV. Cohortes sequuntur.

I. COHORS XII. VALERIA residebat Afro; *Effrem* vocat D. Hieronymus supra citato loco: *Est*, inquit, *in Tribu Benjamin, & hodie vicus Effrem, in quinto milliario Bethelis ad Orientem respiciens.* A Valeria filia Diocletiani hæc cohors est denominata, vel a Valeria provincia, quæ ab eodem nomen habuit, ut Marcellinus tradit.

II. COHORS X. Carthaginensis Carthæ stativa habebat. Locus est inter Tyrum & Berythim, inquit Servius *in* IV. *Æneid.* de quo Josue XXI. unB de ita legendum, non *Carræ*, ut aliqui putant, qui locus nobilis est morte Crassi, & hospitio Abraham, & morte ejus patris, inquit D Hieronymus. Civitas est ad mare Rubrum, ut Stephanus est auctor.

III. COHORS I. CENTENARIA, quia ex centum militibus constabat, sicut milliaria ex mille, Tarbæ morabatur. Id oppidum est Cretæ, sed aliud homonymon fuit in finibus Arabiæ, & Palæstinæ. Hoc præsidium & cohors deest in manuscripto Ursini.

IV. COHORS IIII. Phrygum Præsidio præerat, de C quo supra.

V. COHORS II. GRATIANA excubabat Jehybo: forte est quæ *Jeba* a Plinio dicitur. D. Hieronymus *de loc. Hebr. Thabim* appellat: *Civitas est*, inquit, *trans Jordanem, nunc villa prægrandis a civitate Pella sex millibus distans pergentibus Gerasam.*

VI. COHORS I. EQUITATA Calamonæ degebat. Calaminthan Phœniciæ civitatem fuisse Stephanus tradit. Equitata hæc cohors a loco, ut puto, est denominata. Similis denominationis Equestrem coloniam in Helvetis, Plinius ponit.

VII. COHORS II. GALATARUM manebat ArielD delæ. Arindelam in tertia Palæstina Stephanus locat. Glaucus, inquit, eam villam appellat. Unde credo legendum *Arindelæ*.

VIII. COHORS I. FLAVIA habitabat Moleahæ, locus est Palæstinæ. Vetustus codex legit, *Moleathiæ*. FLAVIA cohors a Flavio Constantino dicta.

IX. COHORS IIII. Palæstinorum stativa habebat Thamanæ. *Thamna* est Ptolomæo, Stephano, & Josepho *Antiq. Judaic.* lib. V. cap. X. D. Hieronymus *de loc. Hebr. Thamna*, inquit, *villa Themniticæ regionis nomen dedit in finibus Diospoleos, locus est ubi oves suas totondit Judas. Alia Thamna est* E *civitas principum Edom, forte a Thamna concubina Elipham filii Esau dicta.* Sed legendum *Themana* quia ibi in Palæstina erat præsidium. D. Hieronymus ibid. *Themana*, ait, *est villa distans a Petra quinque millibus passuum, ubi & Romanorum præsidium sedet.* Hæc illo. Ursini codex habet cohors tertia.

X. COHORS II. CRETENSIS degebat juxta Jordanem fluvium.

XI. COHORS I. SALUTARIA residebat inter Æliam & Hierichunta; castellum intelligit, ubi erant milites qui viatoribus contra latrocinantes auxilium ferebant. D. Hieronymus ubi supra: *Abdomin*, ait, *quondam villula, nunc ruina in sorte* F *Tribus Judæ, qui locus usque hodie vocatur Maledomin, & Græce dicitur ἀνάβασις Πύρρων. Latine appellari potest*, ascensus rufforum, *seu* rubentium *propter sanguinem, qui illic crebro a latronibus funditur. Est autem confinium Tribus Judæ, & Benjamin descendentibus ab Ælia Hierichum, ubi & castellum militum situm est ob auxilia viatorum. Hujus sanguinarii, & cruenti loci Dominus quoque in parabola descendentis Hierichium de Hierosolyma recordatur*, Lucæ X. Hæc D. Hieronymus. Hiericon vallis celebrata est a

Josepho ubi balsamum nascebatur, & est inter Hierosolymam & Jordanem. D. Hieronymus *de loc. Hebr.* alium locum in Palæstina ponit trans Jordanem Mephuat, ubi erat præsidium Romanorum A militum propter vicinam solitudinem, cujus Notitia non meminit. Salutaria oppidum sub Duce Syriæ nominatur, unde hæc cohors contracta *Salutaria* est dicta, & ala *Salutaria* sub Duce Osrhoenæ.

NOTITIA.

DUX ARABIÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Ducis Arabiæ.

EQUITES Scutarii Illyrici Animothæ.
Equites promoti Illyriciani Tricomiæ.
Equites Dalmatæ Illyriciani Zizæ.
Equites Mauri Illyriciani Areopoli.
Equites promoti indigenæ Speluncis.
Equites promoti indigenæ Mesæ.
Equites Sagittarii indigenæ Gaddæ.
Præfectus Legionis tertiæ Cyrenaicæ Bostræ.
Præfecturæ Legionis quartæ Martiæ Betthoræ.
Equites Sagittarii indigenæ Diaphenis.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala nona miliaria Avathæ.
B Ala sexta Hispanorum Gomohæ.
Ala secunda Constantiana Libonæ.
Ala secunda miliarensis Naarsafari.
Ala prima Valentiniana Thamathæ.
Ala secunda fœlix Valentiniana apud Aditha.
Cohors prima miliaria Thracum ad Titha.
Cohors prima Thracum Asabaiæ.
Cohors Octava voluntaria Valthæ.
Cohors tertia Fœlix Arabum in Ripa vadi Apharis fluvii in castris Arnonensibus.
Cohors tertia Alpinorum apud Arnona.

C Officium autem viri spectabilis Ducis Arabiæ & Præsidis ita habet:

Principem de scola Agentium in rebus. Numerarios, & Adjutores eorum. Commentariensem. Adjutorem. A libellis, sive Subscribendarium. Exceptores; & cæteros Officiales.

Idem officium Præsidis ejusdem provinciæ.

Principem de eodem officio. Cornicularium. Ordinarios. Commentariensem. Numerarios, & Adjutores eorum. Adjutorem. A libellis sive Regerendarium. Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP. CXLVI.

DE DUCE ARABIÆ.

COMMENTARIUM.

ARABIA Ducem, eundemque Præsidem, ut clarius manuscripti Codices indicant, habuit, etsi eorum officia Notitia impressa distinguat. Idem enim duplex officium, alterum ut Dux, alterum ut Præses tenuit. De hoc intelligit Theodosius, disponens a Duce, si idem sit Præses, ad P. P. provocari *in l. præcipimus §. quod si. C. de appellation.* Eadem gestabat insignia, quæ & superiores Duces; nempe *librum eodem modo inscriptum, cum codicillis magistratus, & x. munitiones*, in quibus ex majore Laterculo emissi milites excubabant, & alias XI. a copiis minoris Laterculi defensas, quæ hic non apparent, & raro in aliis visuntur. Igitur XXI. præsidia erant in hac provincia. Equitum turmæ VIII. Alæ VI. Legiones II. Cohortes V. quæ poterant esse equitum circiter MCCCC. peditum quatuor millia. *Infra* spectantur *duæ aves*, quæ sunt *Ibis*, & *Struthiocamelus*, & *tres serpentes*, quibus abundat Arabia, & ab his avibus occiduntur. Officiumque eodem ferme modo habebat, quo supra dicti Duces, videlicet *Principem de schola Agentium in rebus, Numerarios, & Adjutores eorum, Commentariensem: Adjutorem, Alibellis sive Subscribendarium, Exceptores, & cæteros Officiales*, qui probabantur codicillis a Libellensibus palatii scriptis, & a Principe ac Duce subscriptis, *l. ult. Cod. de diversf. offic.* Aliud officium, quod tanquam Præses tenebat, erat quemadmodum & aliorum Præsidum. Post Notitiam suus Præses Arabiæ est restitutus: sed cum armis Ducis opprimeretur, commode civilia administrare non poterat. Quare Justinianus utroque abolito, unum Arabiæ Moderatorem, virum spectabilem, etiam militibus imperantem instituit, *in Novel.* 102. quemadmodum in Præside Arabiæ dixi. Duci milites de majore Laterculo emissi parebant infrascripti.

I. EQUITES SCUTARII Illyrici stativa Animothæ habebant, quod erat oppidum Arabiæ. A grandioribus scutis, quibus utebantur, dicti sunt *Scutarii*.

II. EQUITES PROMOTI Illyricani manebant Tricomiæ. Latine sunt tres vici, sicut Tripolis tres urbes. Aliqui legunt *Triconia*, unde Triconiensis Episcopus, apud Guilielmum Tyri Episcopum.

III. EQUITES DALMATÆ Illyriciani incolebant Zira oppidum. Ex Dalmatia contracti habitarunt in Illyrico, unde *Illyriciani* sunt vocati.

IV. EQUITES MAURI Illyriciani morabantur Areopoli, urbs Martis Latine dicitur, olim Moab ab uno filiorum Lot, qui ita vocabatur, denominata, ut ait D. Hieronymus *de locis Hebraicis: Appellabatur autem*, inquit, *Moab, ex nomine urbis, ut regio, porro ipsa civitas quasi proprium vocabulum possidet.* Equites ex Mauritania contracti *Mauri* sunt dicti, & *Illyriciani*, quod diu in Illyrico hyberna habuerint, vel quod ex utrisque sint contracti.

V. EQUITES Promoti indigenæ Speluncis excubabant: *Speluncam* vocat Ptolemæus, est urbs Syriæ, ubi Herculis, Mercurii, & Apollinis Idola erant erecta, ait Stephanus. De Promotis supra est dictum.

VI. EQUITES PROMOTI indigenæ residebant Mesæ. Hæc quoque est urbs Syriæ, unde orta est Julia Domna, Severi Imperatoris uxor, & Mesa ejus soror, aviaque materna Heliogabali, & Alexandri Imperatorum. *Emissam* seu *Emesam* Stephanus vo-

A cat, quam dicit in Phœnicia fuisse, ita etiam appellat Constantius, qui ibi Jura condidit lib. 25. *C. Th. de Decurionib. Massam* vertunt LXX. Interpretes *Genes.* cap. X.

VII. EQUITES SAGITTARII indigenæ morabantur Gaddæ. Hanc Plinius lib. V. c. XVII. inter Essenos ponit, qui tertiam sectam Judæorum fecerunt: *Infra hos*, inquit, *Gadda oppidum fuit secundum ab Hierosolymis fertilitate palmarumque nemoribus, nunc alterum bustum*, Stephanus, *Gadda*, ait, *est locus in Arabia*.

VIII. PRÆFECTUS LEGIONIS TERTIÆ CYRENAI-
B CÆ Bostræ stativa habebat: hic legionem fuisse Ptolemæus scribit. Dion lib. LV. *Tertia*, inquit, *legio tripartita est, Gallica in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia*. Hæc sub Magistro militum non reperiuntur, nec sequens. Qui præerant legionibus, *Præfecti* vocabantur, & infra sæpe *Præfecturæ legionum* nominantur, & ita Ptolemæus appellat: alias *Tribuni* dicebantur. *Bostra locus est Arabiæ*, inquit Stephanus, *unde Bostreni*. Marcellinus lib. XIV. cap. VIII. loquens de Arabia: *Hæc, ait, civitates habet inter oppida quædam ingentes, Bostrum, & Gersam, atque Philadelphiam, murorum firmitate cautissimas.* Bostram
C ab Augusto conditam in Græco codice auctoris incerti inveni, cum Augustus, inquit, urbes condidisset, unam in Ponto, aliam in Arabia, & tertiam in Syria collapsam nomine Salaminam restituisset, primam Ancyram, id est, Ancoram appellavit, quod medio sita loco inter duo maria esset, Ponticum, & Asiaticum, alteram Bostram, quam structuræ præfecerat. Tertiam in Diospolim mutavit. Bostra Philippi Imperatoris patria vulgo *Bussereth* dicitur, quam a se Philippum nominavit, ut Zonaras ait. coloniam eo Alexander deduxisse videtur ex nummo Juliæ Mammeæ ubi est hæc inscriptio.

D COL. BOSTRA
N. T. R. ALEXANDRIANÆ.

Hanc provinciam Trajanus Imperator fecit.

IX. PRÆFECTUS LEGIONIS IIII. MARTIÆ habitabat Betthoræ: hanc legionem in Syria fuisse Dion memorat lib. LV. Ob audaciam fuisse vocatam MARTIAM Appianus tradit. Impressa Notitia legit PRÆFECTURÆ legionis: sed manuscripta PRÆFECTUS, utraque lectio stare potest. Nam & in Jure nostro quandoque Præfecturæ, *ut in l. 3. C. de offic. Quæstor. l. abesse ex quib. caus. major.* quandoque Præfecti vocantur, varieque apud Duces Orientis legitur. Ptolemæus quoque, cum in pro-
E vinciis præfecturas fuisse scribit, legionum intelligit, & quandoque loca illa legiones vocat. Hic vero ubi habemus Præfecturæ, subaudiemus scilicet *Tribunus*, aut *milites*. Vetustus codex legit, *Præfectus*.

X. EQUITES SAGITTARII indigenæ morabantur Diaphenis. Plinius lib. V. cap. XXVII. Diaphenem ait esse flumen in ora Syriæ, a quo id oppidum videtur denominatum: Hæc sunt præsidia X. oppidorum, quæ pro Ducis insignibus repræsentantur.

DE MINORE VERO LATERCULO

F *Hi emittebantur.*

ALA IX MILIARIA Avathæ degebat. Ptolemæus, & Stephanus legunt *Avaræ*. cur hæc ala *Miliaria* vocetur, dictum est supra in Duce Palæstinæ & Thebaidis.

ALA VI. HISPANORUM habitabat Gomohæ.

ALA II. CONSTANTIANA stativa habebat Libonæ. Hic decimam septimam mansionem in deserto Hebræi habuere. D. Hieronymus *Epi.* CXXVII.

ad Fabiolam mansione XVII. legit: *Libna profecti*, inquit, *de Romon Pharis Hebræi castrametati sunt in Libna: Decima septima mansio est, quam in laterem possumus vertere, licet quidam Lebbona transferentes male candorem interpretati sint.* Hæc D. Hieronymus.

ALA II. MILIARENSIS residebat Naarsafari. De Miliarensi supra dictum est.

ALA I. VALENTINIANA a Valentiniano instituta manebat Thamathæ. *Themma* oppidum Arabiæ desertæ Ptolemæus vocat. *Thammata* vertunt LXX. Interpretes, *Judic.* XIV. & *Machabæor.* I. de qua Josephus lib. v. cap. II. & X. *Antiquita. Jud.*

ALA II. FOELIX VALENTINIANA morabatur apud Adittha. *Audattha* Ptolemæus appellat locum Arabiæ desertæ. Adauta vero oppidum est Palmyrenæ.

COHORS I. MILIARIA Thracum degebat ad Titha.

COHORS I. THRACUM habitabat Asabaiæ, quod erat oppidum Arabiæ.

COHORS VIII. VOLUNTARIA Valthæ stativa habebat. Voluntarii milites a Cæsare, & Plinio *de viris Illustribus*, appellantur, qui sponte se offerunt, non a provincialibus invitis exhibentur.

COHORS III. FOELIX Arabum stabat in Ripa vadi Apharis fluvii in castris Arnonensibus. CL. Arabas, & legionem tertiam fœlicem, ex qua forte hæc cohors fuit, Valerianum obtulisse Aureliano, Vopiscus scribit in *Aureliano*. Ex Arabia erat extracta hæc legio, nec nisi probatissimis Ducibus committi consueverat, ut ex epistola Valeriani apud eundem Vopiscum in *Probo*, constat: *Res gestæ tuæ, Probe charissime, faciunt, ut & serius tibi tradere majores exercitus videar, & cito tamen tradam; recipe in fidem tuam legionem tertiam Fœlicem, quam ego adhuc nulli nisi provecto jam credidi. Mihi autem eo tempore credita est, quo & me canosum, qui credebat, cum gratulatione vidit. Sed ego in te non expecto ætatem, cum & virtutibus fulgeas, & moribus polleas.* Notitia in castris Arnonensibus hanc cohortem locat, quia non in certis oppidis, sed diversis in campis castra metabatur. D Hieronymus *de locis Hebraicis*: *Arnon*, inquit, *rupes quædam est in sublime porrecta, in finibus Amorrhæorum, inter Moab, & Amorrhæos; Moab vero Arabiæ Civitas est, quæ nunc Areopolis nominatur. Ostendunt regionis illius accolæ locum vallis in prærupta demersæ, satis horribilem, & periculosum, qui a plerisque usque nunc Arnonas appellatur, extenditurque ad septentrionem Areopoleos, in quo & militum ex omni parte præsidia distributa, plenum sanguinis, & formidinis testantur ingressum. Hic quondam Moabitarum Rex fuit, & postea Seon Rex Amorrhæorum jure belli eum obtinuit. Sed & terra filiorum Israel trans Jordanem incipiens ab Arnone usque ad montes Hærmon, & Libanum extenditur. Ar locus vel oppidum Arnonis, quod a LXX. Interpretibus per extensam vocalem Ar dicitur*; Hæc D. Hieronymus. Arnon erat etiam fluvius, de quo mox dicetur.

COHORS III. ALPINORUM morabatur apud Arnona. Is est fluvius, currens cum Jordane in Lacum Asphaltitem, Moabitas ab Amorrhæis distinguit, ut legitur in sacris Literis *Numer.* XXI. & *Jud.* XI. de hoc & Joseph. *Antiq. Jud.* lib. IV. cap. IV. Severo imperante cohortis XII. Alpinorum Centurio fuit Valerianus, *l.* I. *C. de test. mili. de quo in l.* 3. *C. de test. milit.* Præter memoratas, imperavit hic Dux olim & classi, quam in mari rubro a Trajano institutam fuisse Sex. Ruffus memorat; cujus Notitia non meminit, quod forte eo tempore esse desierat. Nunc ad Ducem Phœnicis est veniendum.

NOTITIA.
DUX PHŒNICES
CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Ducis Phœnices.

QUITES Mauri Illyriciani Ottharæ.
Equites Scutarii Illyriciani Euharæ.
Equites promoti indigenæ Saltachæ.
Equites Dalmatæ Illyriciani Latavi.
Equites promoti indigenæ Nazalæ.
Equites Sagittarii indigenæ Abyræ.
Equites Sagittarii indigenæ Casamæ.
Equites Sagittarii indigenæ Calamonæ.
Dquites Saraceni indigenæ Betproclis.
Equites Saraceni Thalseæ.
Equites Sagittarii indigenæ Adathæ.
Præfecturæ Legionis primæ Illyricorum Palmyræ.
Præfecturæ Legionis tertiæ Gallicæ Danabæ.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala prima Damascena in monte Jovis.
Ala nona Diocletiana Væriaracæ.
Ala prima Francorum Cumæ.
Ala prima Alamannorum Nejæ.
Ala prima Saxonum Verosabulæ.
Ala prima Phœnicum Renæ.
Ala secunda salutis Aresæ.
Cohors tertia Herculia Veranocæ.
Cohors quinta pacata Alamannorum Onevathæ.
Cohors prima Julia Lectorum Valle alba.
Cohors secunda Ægyptiorum Valle Diocletiana.
Cohors prima Orientalis Thamæ.
Officium autem habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP. CXLVII.

DE SPECTABILI DUCE PHOENICES.

COMMENTARIUM.

PHOENICIÆ Dux in Indice aliis Orientis Ducibus præponitur. Hic vero inter eos medius locatur: sub Constantio Phœniciæ Dux Serenianus fuit, Marcellinus l. XIV c. VII. postea Vadomarius, idem lib. XXI. c. III. Hic Dux idem officium, *eademque* habet *insignia*, quæ superiores *cum* XIIII. *oppidis*, in quibus Præsidia XXVI. ex majore Laterculo emissa tenebat. Alia XII. a copiis Laterculi minoris defendebantur. Universa hæc a XII. equitum turmis, & VII. alis, legionibus II. & cohortibus V. inhabitabantur, quæ summam ferme duorum millium equitum, & quatuor millium peditum colligere poterant, constituen- A do turmam, & alam c. equitum, legionem IV. millium, & cohortem cccc. peditum. Huic provinciæ postmodum novum limitem Zeno & Leo imposuerunt, *l. ultim. Cod. de divers. offic.* Phœniciæ Ducis milites ex majore Laterculo hi emittebantur.

I. EQUITES MAURI Illyriciani Ottharæ morabantur; forte legendum *Ottanæ*, quam Armeniæ urbem esse Stephanus memorat, prope Cyrum fluvium.

II. EQUITES SCUTARII Illyriciani Euharæ residebant.

III. EQUITES PROMOTI indigenæ Saltachæ degebant: hi erant ex Phœniciæ incolis. B

IV. EQUITES DALMATÆ Illyriciani, Latavi habitabant; Hinc *Lataviensés* appellati sunt milites in Occidente sub Duce Sequanici.

V. EQUITES PROMOTI Indigenæ Avathæ residebant: *Avara* Ptolemæo & Stephano. Vetustus Codex hic & in Duce Arabiæ *Anathæ*.

VI. EQUITES PROMOTI indigenæ Nazalæ stativa habebant.

VII. EQUITES SAGITTARII indigenæ Abyræ manebant; forte Abilæ, quam Phœniciæ civitatem fuisse Stephanus tradit; patriam Diogenis Sophistæ credo esse, quam D. Hieronymus *de locis* C *Hebr.* Dabiram vocat: *Dabira*, inquit, *civitas in Tribu Dan, cujus regem interfecit Jesus: Est autem & alia Villula Judæorum in monte Tabor regionis ad Diocæsaream pertinentis*. De Abila Ptolemæus, Polybius, Stephanus, Plinius, & Josephus *Antiq.* libro IV. capite VII. & lib. V. cap. I. Lisaniam Abilinæ Tetrarcham fuisse Divus Lucas cap. III. scribit.

VIII. EQUITES SAGITTARII indigenæ Casamæ hospitabantur. Hanc in Palmyrena collocat Ptolemæus.

IX. EQUITES SAGITTARII indigenæ Calamonæ D sedem habebant: Calaminthan Phœniciæ civitatem Stephanus ponit, Calamæ vero Peloponessi.

X. EQUITES SARACENI indigenæ, in Phœnicia nati, sed ex Saracenis parentibus orti, in Bet procli præsidio erant. His caret Madrucianus codex.

XI. EQUITES SARACENI Thalseæ oppidum incolebant, Saracenos cc. Aureliano obtulisse Valerianum Vopiscus scribit.

XII. EQUITES SAGITTARII indigenæ Adathæ locati erant: forte *Adanæ*, quæ civitas est ad Euphratem. Alia est in Arabia Fœlici, inquit Ste- E phanus, de qua supra.

I. PRÆFECTURÆ LEGIONIS I. Illyricorum sedes erat Palmyræ: in manuscriptis hic, & in sequenti legitur *Præfectus*, non Præfecturæ. A Solomone condita est Palmyra, postea *Hadrianopolis*, *Thamor* Hebraice dicta: D. Hieronymus in LVII. *Ezech. Urbs*, inquit, *in solitudine est, quam & Solomon miris operibus extruxit, & hodie Palmyra nuncupatur, quod ibi palmeta sint plurima*. Idem repetit *in* VIII. *Ezech.* Restituta ab Hadriano ea urbe, cives *Hadrianopolitæ* sunt dicti, ait Stephanus. Plures hujus legionis, & sequentis Præfecti fuisse vi- F dentur. Unde apparet has legiones in plures divisas fuisse. Neque hæc, neque sequens sub Magistris militum fuit.

II. PRÆFECTURÆ LEGIONIS III. Gallicæ constitutæ Danabæ. Hanc urbem non longe a Palmyra collocat Ptolemæus. Aliam ponit in Mesopotamia. De hac legione ita Dion libro LV. Tertia legio tripartita est, Gallica in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Hi sunt numeri ex majore Laterculo profecti, qui in XIIII. oppidis Ducis Phœnices hybernabant. Alias mu-

nitiones minoris Laterculi sequentes copiæ tuebantur.

QUI VERO DE MINORE
Laterculo emittebantur.

I. ALA I. DAMASCENA, ex Damascenis conflata, in monte Jovis degebat. Damascum a Damasco servo Abrahæ conditam, & olim *Aram* dictam D. Hieronymus testatur, in XVII. *Esaiæ* & in II. *Sophon.* ibique primus parens Adam creatus dicitur.

II. ALA IX. DIOCLETIANA Veriaracæ oppidum tuebatur. Ursini codex habet *Inuarca:* Madrucianus *Nova* Diocletiana; pro *Nona*.

III. ALA I. FRANCORUM morabatur Cumæ: *Cuniam* vocat Ptolemæus, *Cyne* dicitur a Plinio, Mela, & Tacito. Franci a Trojanis descendere feruntur, qui deleto Ilio, duce Priamo Priami Regis sororis filio per Pontum Euxinum in Mæotidem paludem, & Scythiam venerunt, Æneas Sylvius *de Europa* c. XXXVIII. & Sabellius libro III. *Ennead.* X. demum Romano Imperio subjecti, ipsi tributa usque ad Valentinianum penderunt. Eo imperante, cum Alani limites Romani Imperii turbarent, immunitas per decennium edicto est illis promissa, qui Alanos fudissent. Eo præmio allecti Sicambri, qui tum ita vocabantur, sumptis armis prælio Alanos deleverunt. Quare immunitate in decennium accepta, mutato nomine *Franci*, id est, immunes sunt appellati. Exacto decennio cum Imperator solita tributa repeteret, Franci libertate effrænes facti parere detrectarunt. Commisso ob id prælio Franci profligati in Germaniam se receperunt, ac prope Turingiam consederunt. Sed hoc vanum esse non dubito: nam Gallieno & Probo imperantibus, ut in illis auctor est Pollio, Franci vocabantur. Nazarius quoque in *Constantini Panegyrico* ita eos appellat, unde sub Valentiniano hoc nomen accipere non potuerunt. His addendum Sicambros nunquam Valentiniano paruisse, ut eos immunes facere debuerit. Quare Francos ipsorum lingua velut libere agentes dictos fuisse existimo. Franci Faramundo Rege creato, & transmisso Rheno, tandem Galliam occuparunt, & a se *Franciam* nominarunt. Ex his tum Germaniam incolentibus hæc ala erat contracta.

IV. ALA I. ALAMANNORUM Nejæ residebat. *Neam* Plinius vocat, & Herodotus in *Euterpe*, qui in Thebaide eam collocat. legendum *Alemanorum*, forte ab Alemano fluvio.

V. ALA I. SAXONUM manebat Verofabulæ; locus a vero, falso commixto est appellatus. Aliqui legunt Westfalia, ut Vetus codex. Saxonia, unde hæc ala est collecta, regio Germaniæ est notissima.

VI. ALA I. PHOENICUM Renæ habitabat; De hac in sacris Literis, *Judicum* cap. XV.

VII. ALA II. SALUTIS Arefæ stativa habebat: *Arphas* Josephus & Isidorus. Ex oppido Salutis Hispaniæ hæc ala est extracta. Cohors Salutaria supra sub Duce Palæstinæ, forte & ipsa hinc nomen habet; & ala Salutaria, infra sub Duce Syriæ.

I. COHORS III. HERCULIA Veranocæ morabatur: forte *Beronicæ*, quæ sex fuere, una quarum est in Syria, ait Stephanus.

II. COHORS U. PACATA Alamannorum Onevathæ degebat. *Oniabatem* civitatem fuisse Ægypti Stephanus scribit, de qua forte hic intelligit, cum prope Phœniciam esset.

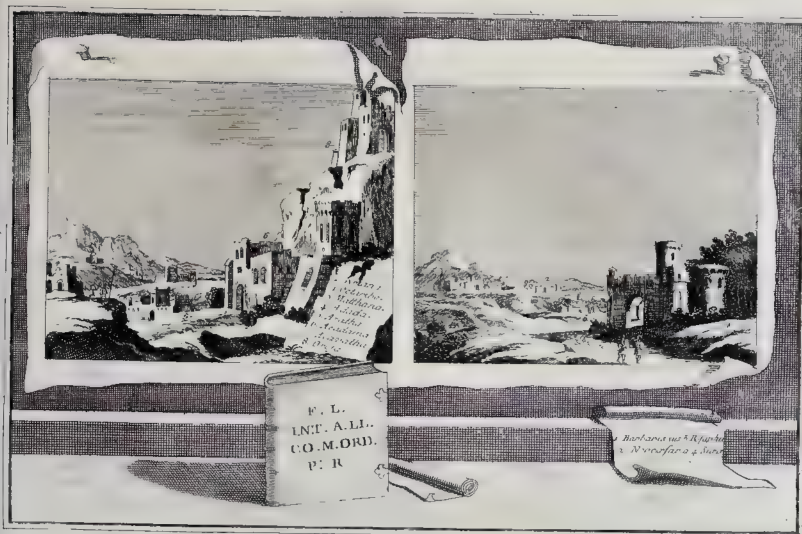
III. COHORS I. JULIA Lectorum Vallem albam tenebat. Alba, inquit Stephanus, civitas est Phœniciæ, de qua hic forte sentit. Lectum vero est promontorium Phrygiæ, unde hæc Cohors Lectorum potuit extrahi; vel ita vocatur, tanquam cæteris præstantior selecta, quemadmodum dictum est supra de V. ala prælectorum sub Comite Ægypti.

IV. COHORS II. ÆGYPTIORUM Vallem Diocletianam tuebatur.

V. COHORS I. ORIENTALIS manebat Thamæ. Eam Arabiæ civitatem fuisse, Stephanus tradit, de qua sub Duce Palæstinæ est dictum. Hi sunt numeri Ducis Phœniciæ. Nunc ad Ducem Syriæ & Euphratensis est transeundum.

DUX SYRIÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Ducis Syriæ, & Euphratensis.

EQUITES Scutarii Illyrici Syrianæ.
Equites promoti Illyriciani Octaribæ.
Equites Sagittarii indigenæ Matthanæ.
Equites promoti indigenæ Adadæ.
Equites Sagittarii indigenæ Arathæ.
Equites Sagittarii Acadamæ.
Equites Sagittarii Acavathæ.
Præfecturæ Legionis quartæ Scythicæ Oresæ.

In Augusto-Euphratensi.

Equites Dalmatæ Illyriciani Barbarisso.
Equites Mauri Illyriciani Neocæsareæ.
Equites promoti indigenæ Rosaphæ.
Præfecturæ Legionis sextædecimæ Flaviæ Firmæ, Suræ.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala prima nova Herculia Amudæ.
Ala prima Juthungorum Salutariæ.
Cohors prima Gotthorum Helelæ.
Cohors prima Ulpia Dacorum Claudianæ.
Cohors tertia Valeria Marmaræ.

A Cohors prima Victorum Ammaithæ.
Officium autem habet ita:
Principem unum.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis, sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP. CXLVIII.

B
DE SPECTABILI DUCE SYRIÆ, *& Euphratensis, seu Augusto-Euphratensis.*

PLURES Syriæ fuere, Comagena in Euphratem extensa, Euphratensis, Palmyrena, seu Emesena dicta, Augusteuphratensis, & Cœle. Quarum Dux *eadem* habebat *insignia*, & officium, quæ & alii Duces, *l. ult. C. de divers. Duodecim depicta* tenet *oppida*, a militibus majoris Laterculi inhabitata. Alia sex a minoris Laterculi copiis defendebantur. Sic Præsidia XVIII. Omnes erant equitum turmæ X. alæ II. legiones II. cohortes IV. quæ poterant efficere equites circiter MCC. peditum
C quatuor millia. Numeri majoris Laterculi Syriæ erant sequentes.

I. EQUITES SCUTARII ILLYRICI Syrianæ degebant: *Syrienos* nominat Plinius inter Indos, de quibus hic non intelligitur.

II. EQUITES PROMOTI Illyriciani Octaribæ stativa habebant: Madrucianus *Occariba* legit, & vetustus codex.

III. EQUITES SAGITTARII indigenæ Mathanam inhabitabant: *Manthanam* vertunt LXX. Interpretes *Numer*. XXI.

IV. EQUITES PROMOTI indigenæ Adadæ morabantur: forte *Adane*, quam ad Euphratem locat Stephanus, apud Ptolemæum *Adada* est Palmyrenæ oppidum.

V. EQUITES SAGITTARII indigenæ Arathæ residebant. D. Hieronymus *de locis Hebraicis: Arith*, inquit, *ubi sedit David, est villa Arath nomine, ad Occidentem Æliæ*.

VI. EQUITES SAGITTARII Acadamæ manebant.

VII. EQUITES SAGITTARII stativa habebant Acavathæ.

I. PRÆFECTURÆ LEGIONIS IV. SCYTHICÆ Oresæ excubabant: De hac legione Dion libro LV. scribit: Quarta legio Scythica in Syria supra sub Magistro secundo Præsentali recensetur, una ex sex legionibus Palatinis Scythæ dicta.

AUGUSTO-EUPHRATENSIS
COPIÆ.

A Cilicia, & Amano monte, incipit Syria Comagena, & usque ad Euphratem extenditur, a quo Euphratensis vocatur, *l*. 10. *C. de ædifi. privatis*. Augusteuphratensis a Leone A. & aliis dicta, *l. ult. C. de diverſ. offic*. Euphratesiam appellat Procopius in primo *de bello Parthico*. Constat quatuor præclaris urbibus, quas Seleucus Nicator condidit: Primam nomine patris *Antiochiam* dixit: Secundam a se *Seleuciam*: Tertiam ab uxore *Apameam*: Quartam a matre *Leodiceam*. Aurelius Victor in *Vespasiano: Comagenam*, inquit, *hodie Augusteuphratensem vocant*. In hac regione sub Duce Syriæ erant hi Numeri.

VIII. EQUITES DALMATÆ ILLYRICIANI in oppido Barbarisso morabantur. *Barbarissam* Ptolemæus appellat oppidum apud Euphratem. *Barbalisson* Stephanus: præsidium est, inquit, in Oriente muro munitum.

IX. EQUITES MAURI ILLYRICIANI Neocæsareæ manebant: Ita etiam Plinius, Solinus, & Ptolemæus nominant urbem Cappadociæ in Ponto; quam postea Hadrianopolim vocatam, Suidas, & Stephanus volunt.

X. EQUITES PROMOTI indigenæ Rosaphæ residebant, cis Euphratem. vetustus codex legit, *Rosafa*.

II. PRÆFECTURÆ LEGIONIS XVI. Flaviæ Firmæ, Suræ hybernabant, penes Euphratem Suram collocat Ptolemæus, Stephanus in Phœnicia, quam etiam *Soram* appellat. *Sur* legitur in sacris Literis, *Geneſ*. XXV. XXVI. Hæc legio non recensetur sub Magistris militum. XVI. Legio ab Augusto in Germania superiore fuerat instituta, quæ non est hæc. Alia sextadecima a Vespasiano fuerat *Flavia fidelis* cognominata, de qua hic arbitror intelligi. Alia civitas *Firma* vocata est, a Firma metropoli in Illyrico, in qua residebat P. P. Sed ea regione a Barbaris devastata, coactus est sedem Thessalonicam transferre, *Novella* II. Ursini codex pro XVI. legione, XVII. legit.

HÆ VERO DE MINORE
Laterculo emittebantur.

I. Ala I. nova Herculia stativa habebat Amudæ: infra sub Duce Mesopotamiæ legitur *Amidæ*, quam ab hac diversam esse opinor. Amudi munitionis Ammianus meminit, lib. XVIII. c. VI. Hæc ala institu tafuit a Maximiano, qui se Herculem vocabat, atque illum præ cæteris Diis colebat, ut alias est dictum.

II. ALA I. JUTHUNGORUM manebat Salutariæ, unde cohors prima sub Duce Palæstinæ, & ala secunda sub Duce Phœnices, *Salutariæ* sunt dictæ. Manuscriptus Ursini legit *Viturgorum*, sed prior lectio est verior. Erant Juthungi Germaniæ populi, quos Istrum trajecisse Suidas scribit. Marcellinus lib. XVII. c. VI. *Juthungos Alemannorum partem* vocat, *Italicis conterminantem tractibus*, & *Jutbiuntugos* appellat. Aliqui in Tyrolensi Comitatu eos locant: Horum cohors quarta merebat sub Comite Ægypti.

I. COHORS I. GOTTHORUM Helelæ morabatur.

II. COHORS I. ULPIA Dacorum, ab Ulpio Trajano, qui Dacos subegit instituta, vel potius ab Ulpio oppido Daciæ, ab ipso condito extracta, Claudianæ residebat.

III. COHORS III. VALERIA, a Valeria provincia, a Valeria Diocletiani filia dicta, Marmaræ degebat. *Marmem* urbem Phœniciæ Stephanus ponit. Manuscripti habent *Marmatarum*.

IV. COHORS I. VICTORUM residebat Ammaithæ: D. Hieronymus *de locis Hebr. Æmath*, inquit, *urbs est, quæ cecidit in sorte Ruben, sed & nunc Amathus villa dicitur trans Jordanem, in vicesimo primo milliario, Pellæ ad Meridiem: est & alia in vicina Gadaræ, nomine Amatha, ubi calidæ aquæ erumpunt. In regnorum quoque libris scribitur: ab introitu Emath usque ad mare Araba, id est, deserti, quod est mare mortuum*. Hæc ille. Ego autem intelligo Emath urbem Cœles Syriæ appellari, quæ nunc Græco sermone *Epiphania* dicitur. Hæc quoad Ducem Syriæ: Nunc de Duce Osrhoenæ est videndum.

NOTITIA.

DUX OSRHOENÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Ducis Osrhoenæ.

EQUITES Dalmatæ Illyriciani Gallabæ.
Equites Promoti Illyriciani Callinico.
Equites Mauri Illyriciani Dabanæ, alias Danabæ.
Equites Promoti indigenæ Banasæ.
Equites Promoti indigenæ Synæ Judæorum.
Equites Sagittarii indigenæ Orabæ, alias Arabæ.
Equites Sagittarii indigenæ Thillazamaræ.
Equites Sagittarii indigenæ Medianenses, Medianæ.
Equites Sagittarii indigenæ primi Osrhoeni Ralin.
Præfecturæ Legionis quartæ Parthicæ Circesio.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala septima Valeria prælectorum Thillacamæ.

A Ala prima Victoriatorum contra Bintha.
Ala secunda Paphlagonum Thillasicæ.
Ala prima Parthorum Resaiæ.
Ala prima nova Diocletiana inter Thannurin & Orobam.
Cohors prima Getulorum Thillaamanæ.
Cohors prima Eufratensis Marathæ.
Ala prima Salutaria duodecimo constituta.
Officium autem habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

B

CAP. CXLIX.

DE SPECTABILI DUCE OSRHOENÆ.

COMMENTARIUM.

OSRHOENAM esse Mesopotamiæ partem inter Tigrim & Euphratem ab Osrhoena Urbe nominatam ex Suida supra retuli; *Osdroenam* appellat Honorius, *in l. per provincias*, 10. *C. de ædific. privat.* *Osdruenam* Marcellinus lib. XXIV. cap. 1. *Ultimus*, inquit, *omnium Os-*

druenæ Dux Secundinus. Ejus Ducis, *l.* 5. *C. T. de pagan. eadem* sunt *insignia*, quæ & aliorum, & idem officium eodem modo probatum, *d. l. ult. C. de diverf. rescrip. decem munitiones* ostenduntur, in quibus ex majore Laterculo emissi milites excubabant. Aliæ octo a Numeris minoris Laterculi custodiebantur. Omnes erant turmæ equitum IX. Alæ VI. Legio I. Cohortes II. quæ poterant efficere equitum circiter MD. peditum MM. & sunt sequentes.

I. EQUITES DALMATÆ Illyriciani excubabant Gallabæ. Gallabam oppidum Arabiæ Stephanus ponit: forte legendum, *Gabalæ*, quæ urbs est Syriæ. Vetustus codex habet *Ganaba*. Sub Magistris militum reperiuntur Tertio-Dalmatæ, Quinto-Dalmatæ, Sexto-Dalmatæ, Nono-Dalmatæ equites, ex quorum numero hi esse possunt, in tot scholas divisi, ita sunt appellati, ut alias est dictum.

II. EQUITES PROMOTI Illyriciani insidebant Callinico, Latine sonat *pulchra victoria*, olim *Hieropolis* dicta, nunc *Hepo*. Erat in finibus Imperii Rom. prope Persas, quod Justinianus, dirutis vetustis muris, inexpugnabile fecit, ut ait Procopius lib. II. *de ædific. Justinian.* Inter Callinicum & Carras, Galerium Maximinum a Narsæo prælio fusum Eutropius scribit: Ultra hanc civitatem Gratianus prohibuit cum Persis contrahi, *l.* 4. *C. de commerc. & mercat.* auctor est Procopius lib. I. & II. *de Bello Persico*, Justinianum ingruente bello Callinicum, tanquam victorem solitum cognominari. Hoc oppidum *Callinisum* Marcellinus appellat lib. XXIII. cap. III. *Ventum est*, inquit, *ad Callinisum munimentum robustum, & commercandi opimitate gratissimum*.

III. EQUITES MAURI Illyriciani Dabanæ degebant: Rectius in Ursini Codice legitur *Danabæ*, quæ Ptolemæo est in Mesopotamia, ita etiam Zosimus lib. III. cap. XXVII. appellat: *Inter Danabam*, inquit, *& Syncam Persæ multos interemerunt*: Alia est in Syria. *Davanam* Marcellinus loc. cit. appellat: *Davanam*, inquit, *venit, castra præsidiaria, unde ortus Belias fluvius funditur in Euphratem*: Dabanæ etiam Suidas meminit, in voce *Timagenes*.

IV. EQUITES PROMOTI indigenæ Banasæ stativa habebant.

V. EQUITES PROMOTI indigenæ Synæ Judæorum residebant. Zosimus loco cit. *Syncam* vocat prope Danabam. Syna est mons non longe a fonte Euphratis, & diversus a monte Sina, ubi data fuit lex Moysi, prope Cassium, & ubi sepultus est Pompejus Magnus. Sin est desertum inter Elim & Sina, quod *Cades* vocatur, *Exod.* XVI. *Numer.* XXXIII. *Ezechiel.* XXX. *Sais* vertunt LXX. Interpretes.

VI. EQUITES SAGITTARII indigenæ Orabæ manebant: Ursini codex legit *Arabæ*, quæ est civitas Arabiæ Fœlicis, apud Ptolemæum. Orobe vero est oppidum Assyriæ.

VII. EQUITES SAGITTARII indigenæ, id est, Osrhoeni, Thillazamaræ morabantur. Hos Alexander Imp. adversus Persas profectus transfugas suos milites fecit. Herodianus lib. VI. cap. XVI. *Alexander*, inquit, *vim ingentem Sagittariorum, quos secum ex Oriente adduxerat, partim ex agro Osrhoenorum, partim e Parthia transfugas, pecunia illectos adversus Germanos instruebat*: eos ob amorem in Alexandrum a Maximino defecisse Capitolinus scribit in *Maximinis*.

VIII. EQUITES SAGITTARII indigenæ Medianenses, Medianæ locati erant, unde nomen habent. *Medenem* Ptolemæus vocat: Ruffus juxta Euphratem in Mesopotamia statuit: Suburbium est Nissi urbis, tertio lapide ad ea distans, ait Marcellinus.

IX. EQUITES SAGITTARII indigenæ primi Osrhoeni Rasim tuebantur. *Rasam* vocat Ptolemæus, quam in Mesopotamia collocat: Olim *Rages* in sacris Literis dicta, ubi Tobias decem talenta argenti Gabaelo mutuo dedit, & Tobiam filium eo ad recipiendam pecuniam misit, *Tobi.* III. & IX. etsi dicatur esse in Media.

I. PRÆFECTURÆ Legionis IV. Parthicæ Tribunus Circesio insidebat. *Castelli nomen est*, inquit Zosimus lib. III. cap. XII. *quod Abora fluvius & Euphrates circumfluunt*: ibi erat præsidium Romanorum prope flumen Euphratem in extremis Mesopotamiæ, quod Diocletianus ædificavit, & temporis injuria labefactatum Justinianus munivit, insignemque civitatem fecit. Procopius lib. II. *de ædific. Justin.* & lib. II. *de Bello Persico*: *Est*, inquit, *in altera fluminis ripa Romanorum oppidum munitum, quod Circesium vocatur, præruptum ex magna parte, ubi Abora fluvius ingens hic ostia emittens Euphrati miscetur. Cingulum juxta oppidum facit, ac murus extra castellum in longum regionem utriusque fluminis mediam complectens, triangularem efficit loci formam*. Ammianus lib. XXIII. cap. V. *Cercusium* appellat: *Tendens*, inquit, *Imperator* Julianus *agili gradu, Cercusium ingressus munimentum tutissimum, & fabre politum: cujus mœnia Abora & Euphrates ambiunt flumina, velut spacium insulare fingentes. Quod Diocletianus exiguum antehac, & suspectum, muris turribusque circumdedit celsis, cum in ipsis Barbarorum confiniis interiores limites ordinaret, ne vagarentur per Syriam Persæ*. Hactenus Marcellinus. Auctor est Capitolinus ibi esse tumulum Gordiani Imp. quod *Circesium* appellat; postea *Constantina* Circesium est nuncupata, quod a Constantino sit instaurata. *Circensium* Constantius vocat, ad ejus oppidi ordinem scribens, *l.* 29. *C. Th. de decurio.* Hæc legio sub Magistris non legitur, sed tantum sexta Parthica sub Magistro militum per Orientem. Parthos diximus ab Alexandro Imper. in Rom. militiam traductos.

QUÆ VERO DE MINORE LATERCULO *emittebantur, sunt hæ*.

I. ALA VII. VALERIA PRÆLECTORUM Thillacamæ morabatur. Thillacamæ, Thillaamane, & Thillazamenæ, atque Thillasice, oppida erant Euphrati imminentia. A Valeria filia Diocletiani hæc ala nomen habuit, sicut & cohors tertia Valeria sub Duce Syriæ, vel a Valeria provincia in Pannonia, quæ ab eadem filia est denominata.

II. ALA I. VICTORIATORUM contra Bintha stativa habebat: forte illa, quam *Birtham* Ptolemæus in Mesopotamia statuit. Hæc ala a Victoria Mauritaniæ Cæsariensis, vel Hispaniæ dicta, unde est desumpta.

III. ALA II. PAPHLAGONUM Tillasicæ degebat. Euphrati hoc oppidum imminebat, ut supra est dictum.

IV. ALA I. PARTHORUM Resaiæ morabatur. *Resainam* Marcellinus l. XXIII. cap. V. vocat, *ubi Gordianus*, ait, *Regem Persarum profligavit, verum ipse insidiis Philippi P. P. occubuit, ibique est sepultus*: sed ab eo alii dissentire videntur, ut Eutropius, Sex. Ruffus & Capitolinus.

V. ALA I. nova Diocletiana inter Thannurin & Orobam Assyriæ montes sedem habebat. Hos prope Ninum seu Ninivem Ptolemæus ponit in Assyria.

I. COHORS I. Getulorum Thillaamanæ degebat.

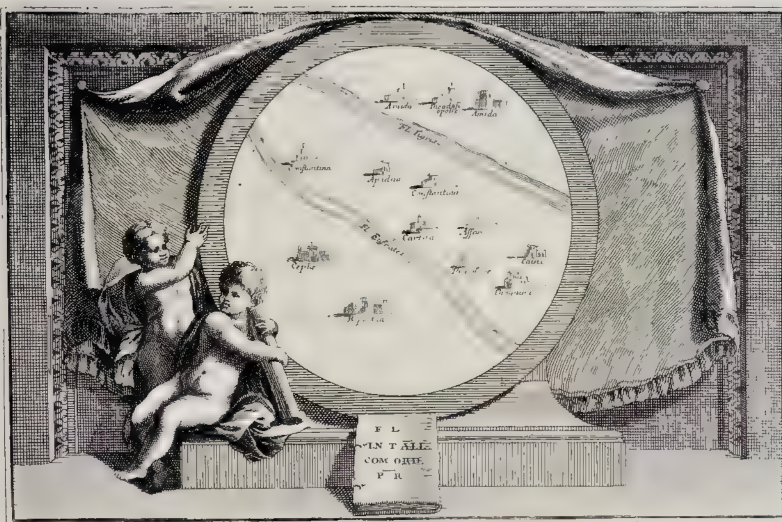
II. COHORS I. Euphratensis Marathæ morabatur. De hoc loco Metaphrastes *in* V. *Daniele Stylite*.

VI. ALA I. SALUTARIA Duodecimo conſtituta. Duodecimum loci nomen eſſe puto, poſſet intelligi poſt alias XI. alas, hanc duodecimo loco inſtitutam, niſi ipſa prima nuncuparetur, & nomen oppidi, ubi degebat, non deeſſet. Salutariam urbem eſſe in Syria ſupra vidimus. De- A monſtratur in Notitia ſub hoc Duce ſine ala aut cohorte locus præſidii *Apatna* nuncupatus, ſed ſub ſequenti quoque Duce eſt *Apadna*, cum militum præſidio hic ponendo, quod errore librariorum tranſpoſitum puto. Hæc forte eſt *Aphadoma* Ptolemæi.

NOTITIA.

DUX MESOPOTAMIÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri Spectabilis Ducis Meſopotamiæ.

EQUITES Scutarii Illyriciani Amidæ.
Equites Promoti Illyriciani Reſavi Theodoſiopoli.
Equites Ducatores Illyriciani primi Ducatores Amidæ.
Equites Felices Honoriani Illyriciani Conſtantinæ.
Equites Sagittarii indigenæ Arabanenſes Carthæ.
Equites Scutarii indigenæ Paſenſes Aſſaræ.
Equites Sagittarii indigenæ Thilbithenſes Thilbiſinæ.
B Equites Sagittarii indigenæ Thannuri.
Præfecturæ Legionis primæ Parthicæ Niſibenæ Conſtantinæ.
Præfecturæ Legionis ſecundæ Parthicæ Cephæ.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala ſecunda nova Ægyptiorum Chartæ.
Ala Octava Flavia Francorum Ripalthæ.
Ala quintadecima Flavia Carduenorum Caini.
C Cohors quinquagenaria Arabum Bethallahæ.
Cohors quartadecima Valeriæ Zabdenorum Majocariri.
Officium autem habet ita:
Principem de ſchola Agentium in rebus.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentarienſem.
Adjutorem.
A libellis ſive Subſcribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP. CL.

DE DUCE MESOPOTAMIÆ *Viro Spectabili.*

COMMENTARIUM.

MESOPOTAMIAM inter Tigrim & Euphratem jacere notissimum est, unde nomen obtinuit, olim *Adiabene* dicta, ut ait Stephanus. Constantio imperante Aurelius Dux Mesopotamiæ fuit, *l.* I. *C. de eunuchis.* mox Cassianus, Marcellinus lib. XVI. cap. IX. & XXV. cap. VII. Antoninus lib. XVIII. cap. V. deinde Urbitius, lib. XXX. cap. II. Sub Gratiano Toriobandus, *l.* 2. *C. quæ res vendi non poss.* Hic Dux *librum*, & *codicillos*, ut alii, pro insignibus gestabat. Idemque habebat officium, quod a Principe & Duce, ut aliorum Ducum, in scrinio libellorum probabatur, *dicta l. ult. C. de diversf. off.* sed propria ejus insignia sunt, *regio inter Tigrim, & Euphratem flumina jacens*, & XIII. *oppidorum imagines*, quorum *octo intra Mesopotamiam* clauduntur, *tria ultra Tigrim*, & *duo citra Euphratem* visuntur; alia duo forte ob brevitatem prætermittuntur. Itaque XV. erant hujus Ducis præsidia, quæ VIII. equitum turmis constabant, alis III. legionibus II. cohortibus item II. quæ efficere poterant circiter mille equites, & peditum tria millia. Militum vero copiæ ex majore Laterculo per illa dispositæ sunt istæ.

I. EQUITES SCUTARII Illyriciani Amidæ degebant, ultra Tigrim. Amidam a Justiniano novo muro munitam fuisse Procopius lib. II. *de ædific. Justin.* scribit. De hac ita Ammianus Marcellinus lib. XVIII. cap. IX. *In ipso Amidæ meditullio sub arce Fons dives exundat, potabilis quidem, sed vaporatis æstibus nonnunquam fœtens: cujus oppidi præsidio erat semper quinta Parthica legio destinata cum indigenarum turma non contemnenda.* De hac idem lib. XIX. cap. I. & seq. ejus & Procopius lib. I. *Belli Persici* meminit. Supra sub Duce Syriæ legitur *Amudæ*, quam dirutam Constantius ampliavit, ac *Constantiam* vocavit, eum etiam *Emetam* nuncupari Zonaras scribit in *Basilio Porphyrogenneta.*

II. EQUITES PROMOTI Illyriciani Resavi Theodosiopoli excubabant: *Ressu* civitatem Mediæ ponit Ptolemæus, quæ postea a Theodosio, qui eam instauravit, nomen habuit. Hanc prope flumen Aborram ultra Tigrim a Theodosio extructam, & Anastasio instauratam fuisse, Procopius lib. II. *de ædif. Justin.* ait, & semidirutam a Justiniano restitutam, ipse in Armenia collocat, *Novel.* 31. §. I. *Resam* legit vetustus codex.

III. EQUITES DUCATORES Illyriciani primi Ducatores dicti a Ducatu, sub quo forte erant educati, aut illi diu servierant. Ducatus enim est ipsius Ducis dignitas: Tranquillus in *Nerone* cap. XXXV. *Privignum*, inquit, *Ruffum Crispinum Poppea natum, impuberem adhuc, quia ferebatur Ducatus, & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, servis ipsius demandavit.* Vopiscus in *Aureliano*: *Habuit multos Ducatus, multos Tribunatus*: & Lampridius Heliogabalum præposituras, ducatus, officiaque palatina vendidisse scribit. Sed generaliter pro qualibet militum præfectura ponitur, & Præfecti *Ductores* vocantur. Hi primi sunt vocati, quia ante alios, & ipsos Ducatores appellatos sunt instituti. Amidæ excubabant, quam a superiore diversam Notitia repræsentat; duplicem in Mesopotamia Amidam statuens.

IV. EQUITES FOELICES Honoriani Illyriciani degebant Constantinæ a Constantino dictæ, quæ in ipsa est Mesopotamia. Ammianus lib. XVIII. cap. IX. *Constantiam* appellat: *Quam*, inquit, *olim perquam brevem Cæsar etiam tum Constantius .... turribus circundedit amplis & mœnibus, locatoque ibi conditorio muralium tormentorum fecit hostibus formidatam, suoque nomine voluit appellari .... Mesopotamiæ plana despectat, Nymphæo amni vicina, &c.* Hæc ille. Procopius lib. I. *de Bello Persico*, corrupte *Constantianam* pro Constantina legit. Alia est Constantina a Constantino condita, ubi Constantinus *in l.* I. *C. Th. si quis pecun. conflav.* & Valentinianus *in l.* 9. *C. Th. de suscep. & arcar.* ac Gratian. *in l.* 15. *C. Theod. de navicul.* Jura condiderunt. Hanc etiam Justinianus muro, turribusque munivit, & aquis instruxit, Procopius lib. II. *de ædific. Justin.* Aliæ fuere Constantinæ, una *Circensium* appellata, ad quorum ordinem seu curiam Constantius A. scribit *in l.* 29. *C. Th. de decurio.* ita sub præcedenti Duce *Cirtesium* vocatur: alia *Nisibena* nuncupatur, de qua infra: Alia in Phœnicia, quam Christianam pietatem secutam a se *Constantinam* Constantinus denominavit, Sozomenus lib. II. cap. V. ad finem.

V. EQUITES SAGITTARII indigenæ Arabanenses populi Arabiæ Fœlicis, qui Ptolemæo sunt *Arabanitæ*, Chartæ residebant; ita etiam appellat Marcellinus lib. XXV. cap. VI. *Egressi*, inquit, *exinde, proxima nocte Chartam occupavimus.* Zosimus lib. III. cap. XIII. *Cartas* nominat, quod oppidum, ait, Romanos ab Assyriis disterminare: urbs est, in quam sacræ Literæ narrant Tharam cum Abraam filio ex Chaldæa profectum, & inde a Domino jussum Abraam exire, *Genes.* XI. & XII. D. Hieronymus *de locis Hebr.* civitas est, inquit, Mesopotamiæ trans Edessam, quæ usque hodie *Charra* dicitur, ubi Romanus cæsus est exercitus, & Crassus Dux captus. Id sentit & Lucanus *lib.* I. de Crasso loquens illo carmine:

Assyrias Latio maculavit sanguine Charras.

Unde falsum est, quod Cedrenus a Caro Imperatore eam conditam, & ab ipso appellatam fuisse scribit. Stephanus refert *Charras* urbem Mesopotamiæ, a Charra fluvio Syriæ vocari. Ejus etiam meminit Marcellinus lib. XVIII. cap. X. Hoc oppidum Justinianus munivit, ut ait Procopius lib. II. *de ædific. Justin.* Auctor est Eutropius, Galerium Maximianum a Narsæo inter Callinicum & Charras prælio fusum. In manuscriptis est *Mephana Charta.* Mepha est metropolis in Arabia Fœlici.

VI. EQUITES SCUTARII indigenæ Paphenses a Papho Cypri oppido, ubi diu morati fuerant; sed scribendum esset, *Paphienses*. Assaræ stativa habebant. Stephanus *Asseram* urbem Chalcidæorum esse scribit.

VII. EQUITES SAGITTARII indigenæ Thilbithenses, Thilbisinæ habitabant. *Thilbin* in Albania collocat Ptolemæus; sed hi a loco Mesopotamiæ, ubi morabantur, sunt nominati.

VIII. EQUITES SAGITTARII indigenæ Thannuri manebant: ea forte est, quam Zosimus lib. III. cap. XXVIII. *Tummaram* appellat. Hæc omnia sunt Mesopotamiæ loca, quorum plura a posterioribus Principibus sunt ædificata.

I. PRÆFECTUS LEGIONIS PRIMÆ PARTHICÆ incolebat Nisibenam Constantinam, prope Nisibin, quæ in sacris Literis *Ninive* appellatur; est ultra Tigrim, ait Stephanus, significat lingua Phœnicia *lapides congestos*, secundum alios *columnas*. D. Hieronymus *de locis Hebraicis*, dicit hanc

fuiſſe urbem regni Nemrod in Babylone, *Achad* dictam, poſtea *Niſibi* vocatam, & a Lucullo quondam Romano Conſule obſeſſam, captamque, & ante paucos, inquit, annos, a Joviano Imperatore Perſis traditam. Ejus meminit Honorius A. *l.* 4. *C. de commer. & mercat.* dum ultra Niſibim merces ad Barbaros portari prohiberet. Hæc Conſtantina non longe a ſuperiore ponitur: In aliis codicibus legitur *Conſtantiæ*, & ita oppidi imagini inſcriptum habent omnes codices. Conſtantinus portum Gazæ in Palæſtina ob deſertam ſuperſtitionem,& pietatem Chriſtianam apprehenſam a Conſtantio filio *Conſtantiam* vocavit, Sozomenus lib. II. cap. V. ad fin. idem forte huic evenit. Legio prima Parthica, & ſequens, ſub Magiſtris militum non reperiuntur. Inventas a Severo Dion l. LV. ſcribit, & primam ac tertiam Parthicam, & in Meſopotamia conſtitutas, Marcellinus lib. XX. cap. VI. primam Parthicam, & primam Flaviam in Meſopotamia fuiſſe ſcribit.

II. PRÆFECTUS LEGIONIS SECUNDÆ Parthicæ excubabat Cephæ, qui locus eſt cis Euphratem. Hanc legionem cum duabus aliis ad Bezabdem munimentum locatas fuiſſe Marcellinus lib. XX. cap. VII. ſcribit: *Ad cujus*, inquit, *tutelam tres legiones ſunt deputatæ, ſecunda Flavia, ſecunda Armeniaca, & Parthica item ſecunda, cum ſagittariis multis Zabdicenis, in quorum ſolo tunc nobis obtemperantibus, hoc municipium eſt poſitum.*

QUÆ VERO DE MINORE

Laterculo emittebantur, ita diſpoſitæ erant.

I. ALA SECUNDA nova Ægyptiorum manebat Chartæ, de qua ſupra.

II. ALA VIII. FLAVIA Francorum, morabatur Ripalthæ cis Euphratem. De Francis ſupra dictum fuit.

III. ALA XV. FLAVIA Carduenorum, populi ſunt Meſopotamiæ, quos cum aliis tribus, & quindecim caſtellis a Joviano Perſis turpiter traditos Zoſimus lib. III. cap. XXXI. ſcribit, ex quibus hæc ala eſt deſumpta. Alii ſunt Cardueni Thraciæ populi in Cherſoneſo. Hæc ala degebat Caini in ipſa Meſopotamia.

II. COHORS XIIII. Valeriæ Zebdendrum, Majocariri reſidebat. Marcellinus *Mejacarire* lib. XVIII. cap. ult. vocat. *Zabidam* in Arabia Fœlici Stephanus ponit, unde hi ſunt contracti, quare legendum eſſet *Zabidanorum*. Marcellinus lib. XX. cap. VII. Zabdicenos quoſdam milites ſagittarios appellat ex Zabdicenis populis contractos, quos & ipſos Zoſimus loco cit. a Joviano Regi Perſarum, pace turpiter facta, traditos memorat. Neque hoc, neque proxime præcedens oppidum eſt depictum, cætera vero repræſentantur; inter quæ Apadna nullum militem habet, quod ſub Ducis ſuperioris tutela eſſet, ut ſupra eſt viſum. Hi ſunt VI. Duces Orientis, nunc ſequitur Dux Armeniæ.

NOTITIA.

DUX ARMENIÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Ducis Armeniæ.

EQUITES Sagittarii, Sabu.
Equites Sagittarii, Domanæ.
Præfecturæ Legionis quintædecimæ Apollinaris, Satalæ.
Præfecturæ Legionis duodecimæ Fulmineæ, Melitenæ.

In Ponto.

Præfecturæ Legionis primæ Ponticæ, Trapezunte.
Ala Rizena, Dalearizæ.
Ala Theodosiana apud Avaxam.
Ala Felix Theodosiana, Sylvanis.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

Ala prima Augusta Colonorum, Chiacæ.
Ala Auriana, Dascusæ.
Ala prima Ulpia Dacorum, Suissæ.
Ala secunda Gallorum, Ælianæ.
Ala Castello Tablariensi constituta.
Ala prima Prætorica nuper constituta.
Cohors tertia Ulpia miliaria Petræorum, Metitæ.
Cohors quarta Retorum, Analibæ.
Cohors miliaria Bosporiana Arauracæ.
Cohors miliaria Germanorum, Sisilæ.
Ala prima Jovia Felix, Chaszanicæ.
Ala prima Felix Theodosiana, Pithiæ.
Cohors prima Theodosiana, Valentiæ.
Cohors Apuleja civium Romanorum, Ysiporto.
Cohors prima Lepidiana, Cænæ Parembolæ.
Cohors prima Claudia Equitata, Sebastopoli.
Cohors secunda Valentiniana, Zigannæ.
Cohors Mochoræ.
Officium autem habet ita:
Principem de Schola Agentium in rebus.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP. CLI.

DE DUCE ARMENIÆ.

COMMENTARIUM.

IN utraque Armenia Ponto attributa unum Ducem militibus præfuisse præter Notitiam Leo A. ad Erithrium P. P. *l. ultim. C. de diversf. offic.* & Arcadius ad Rimisteum *in l. 57. C. Th. de cursu publ.* scribunt. Is Comes postea est dictus, *l. ult. C. de offic. Magist. milit.* Justinianus Majorem Armeniam, interiorem vocat, quæ & prima dici-
A tur: Minorem vero, secundam ab Armeno Rho-
dio dictam, Stephanus scribit. Hic eadem quæ
alii Duces, officium, & insignia, *librum, & co-
dicillos* habebat, præterea *septem castrorum typos*,
præter alia XVIII. quæ hic non delineantur. Ita-
que Armenia XXV. præsidia continebat, a duabus
equitum turmis, alis X. legionibus tribus, & co-
hortibus X. defensa, quæ poterant efficere circiter
equitum MCC. peditum ferme octo millia. Ptole-
mæus & ipse tres legionum præfecturas in limiti-
bus Armeniæ statuit. sed in locis ab his, qui hic
nominantur, diversis. Ex munitionibus hic de-
scriptis, tres sunt quadratæ cum rotundis turri-
B bus in angulis, quæ supra murum eminent; un-
de formam veterum munitionum hic spectare licet.
Cum vero Persæ fines Romani Imperii ingressi, ve-
teres limites turbassent, Justinianus, per Belisa-
rium strenuum Ducem, illis magnis prælis fusis,
non solum pristinos Imperii fines recepit, sed et-
iam protulit, & novos in finibus Barbarorum sta-
tuit, ac proprium Magistrum militum Ponto Po-
lemoniaco, & utrique Armeniæ, aliisque genti-
bus subactis præfecit, *l. ult. C. de offic. Magist. mi-
lit.* Mox quatuor Armeniis constitutis, *Novell.*
31. tertiæ Comitem imposuit, qui non tantum po-
pulis, sed etiam militibus imperaret. Noster hic
C Dux Armeniæ in Ponto, quatuor præsidiis præ-
erat: sub quo sequentès de majore Laterculo emissi
milites Armeniam tuebantur.
I. EQUITES SAGITTARII excubabant Sabu. *Sa-
bus* Itinerarium appellat.
II. EQUITES SAGITTARII degebant Domanæ:
hanc in Armenia minore collocat Ptolemæus: hu-
jus etiam & sequentium Itinerarium meminit.
Marcellinus lib. XXIII. cap. III. *Davanam* appel-
lat, ubi castra præsidiaria fuisse scribit.
I. PRÆFECTURÆ Legionis XV. Apollinaris Tri-
bunus Satalæ manebat: Hæc est urbs Armeniæ,
D ait Stephanus, cujus & Justinianus meminit *in d.
Novel.* 31. Duæ in Marmaria fuerant Apollinis ci-
vitates, Magna, & Parva: ex quarum altera hanc
legionem contractam fuisse credo & *Apollinarem*
vocatam. *Apolloniam* vocat Dion lib. LV. quam ait
in Cappadocia excubasse, & a Vespasiano institu-
tam, & inde in Pannoniam ac demum Satalam
traductam: eam in prima Armenia Justinianus sta-
tuit, *d. N.* 31. Nulla legionum hujus Ducis apud
Magistros militum fuisse reperitur.
II. PRÆFECTURÆ Legionis XII. Fulmineæ Tri-
bunus Melitenæ stativa habebat. Hanc quoque ab
Augusto institutam, & a Vespasiano in Cappado-
E cia locatam Dion loco cit. memorat, quæ etsi Ful-
minatrix est vocata, justius tamen hoc nomine M.
Antonino imperante est appellata, ut alias expli-
cui. Ex qua quatuor milites martyrio coronatos
Procopius, Orosius lib. VI. c. XV. Tertullianus *ad
Scap.* & in *Apologetico*, Eusebius in *Chron.* & lib.
V. c. V. Metaphrastes IX. *Janu.* scribit, *de ædif. Ju-
stin.* lib. I. loquens enim de Irenæi martyris templo
ab eodem Justiniano condito ait: *Ibi reconditæ
sunt reliquiæ jam olim virorum sanctorum quatuor,
qui Romani milites in* XII. *legione erant descripti,
quæ in urbe secundæ Armeniæ metropoli Melitenæ
quondam fuerat constituta.* Hæc ille. Eam urbem
F antiquam insignemque in fœlici solo, & cœlo non
longe a flumine Euphrate in tertia Armenia, seu
minore Justinianus *in d. Nov.* 31. ponit. Marcel-
linus l. XIX. cap. VIII. & XX. cap. XI. *Melitenam*,
inquit, *minoris Armeniæ oppidum veniens.* De hac
ita Procopius lib. III. *de ædific. Justiniani: Erat
locus in Armenia non longe ab Euphrate, in quo præ-
sidium Romanorum militum constitutum fuerat: lo-
cus is Melitenæ: Præsidium vero illud legio vocaba-
tur. Illic forte munitionem quadratam in terra pla-*

na Romani quondam ædificarunt: At cum Trajano Romano Imperatori commodum videretur, in urbem munitam locus cessit: fuitque ea metropolis genti constituta. Procedente vero tempore crevit urbs Melitenorum, ac civium multitudine abundavit: itaque cum intra murum habitare non possent, quia breviore spacio conclusa erat, in campo illi proximo domos ædificarunt, templaque sibi ipsis fecerunt, Præfectorumque diversoria, ac forum aliaque quæ sunt urbium insignia, plateas, porticus, balneas, ac theatra, & si quid aliud, ad magnæ urbis ornatum, pertinet: atque hoc pacto contigit Melitenem muris, munitionibus, turribusque carere. Verum Anastasius Imperator eam totam mœnibus circundare cœpit, sed voluntate nondum perfecta, in fata concessit. Imperator autem Justinianus illam ex omni parte muro cinxit, effecitque ut Melitene magnum esset Armeniæ munimentum, simul & ornamentum. Hæc ille. Aliam Melitenem in Cappadocia Stephanus ponit.

QUÆ VERO SEQUUNTUR COPIÆ IN PONTO DEGEBANT.

Notitia sub Duce Armeniæ Pontum ponit, sed Leo A. utrique Armeniæ & utrique Ponto, proprios Duces postea dedit, *l. ult. §. ult. C. de diversf. offic.* antea ergo hi ex majore Laterculo emissi in Ponto excubabant.

III. PRÆFECTURÆ LEGIONIS Primæ Ponticæ statio erat Trapezunti. Hanc Ponti Polemoniaci urbem fuisse, Justinianus memorat, sed ipse quatuor constituens Armenias, hanc primam fecit, *d. Novell.* 31. fuit insignis civitas, ac eruditos viros edidit, inter quos Georgium Trapezuntium. Stephanus eam in Ponto Euxino, Sinopensium coloniam esse tradit: ibi ex buxo mel grave olens fluere, Aristoteles scribit *de admirabilibus audit.* quod comedentes in furorem agit; epilepticos vero sanat.

I. ALA RIZENA Dalearizæ habitabat: ex Risana Illyridis oppido, nunc *Rudine* dicto, hæc ala est contracta, vel potius ex Rizeo loco, post Trapezuntiorum fines, ut ait Procopius lib. III. *de ædific. Justiniani*, quem Justinianus muniit. Dalearizaignobile oppidum fuisse puto, quia inter urbes Ponti a Justiniano *Novel.* 28. recensitas omittitur. In manuscriptis, quos mendosos puto, pro una, duæ alæ ponuntur, videlicet ala Rizena, & ala Daleariza. vetustus codex legit, *Alcadeariza*.

II. ALA THEODOSIANA Avaxam tuebatur.

III. ALA FOELIX THEODOSIANA Sylvanis residebat. In recensendis Ponti civitatibus, hæ a Justiniano prætermittuntur, vel tanquam castra ignobilia, vel quia tunc erant deleta.

QUÆ VERO DE MINORE LATERCULO EMITTEBANTUR ALÆ, ET COHORTES SEQUUNTUR. Hæ tam in Ponto quam Armenia residebant.

IV. ALA I. AUGUSTA Colonorum Chiacæ stativa habebat: Hujus meminit Itinerarium, & sequentium. Aliud hujus nominis oppidum est in Sicilia Ptolemæo. Hæc ala ex oppido Colonia est desumpta, quod in prima Armenia fuisse, Justinianus memorat *in d. Novel.* 31.

V. ALA AURIANA: Auria oppidum est Hispaniæ, unde hæc ala est collecta, Dascusæ morabatur. *Dascutam* Ptolemæus vocat, in Armenia minore. Orosius lib. I. non longe a fonte Euphratis in finibus Cappadociæ & Armeniæ ponit.

VI. ALA I. ULPIA Dacorum, ex Dacis ab Ulpio oppido contracta, Suissæ excubabat: *Soissam* Itinerarium appellat.

VII. ALA II. Gallorum Ælianæ habitabat.

VIII. ALA Castello Tablariensi constituta: Hæc ala nomine caret, nisi Tablariensi vocetur.

IX. ALA I. PRÆTORICA nuper constituta: forte legendum *Prætoria*, ab Augusta Prætoria. Huic oppidi nomen deest, quod nuper constituta nondum ad certum locum esset destinata: vel Prætoria locus præsidii vocatur.

I. COHORS III. ULPIA Miliaria Petræorum stativa habebat Meritæ. Petræorum civitas fuit Lazicæ regionis, prope Polemoniacum Pontum, postea a Justiniano urbs facta, & ab eo *Justinianea* appellata, quam ipse in Ponto ponit, *Novell.* 28. §. I. Ptolemæus in Armenia minore, sub Laviniensi præfectura locat, quæ diversitas, ex variis provinciarum divisionibus per tempora factis provenit. cur *Miliaria* cohors vocetur, supra est dictum. Vetustus codex hic & infra legit *Militaria*.

II. COHORS IIII. RETORUM morabatur Analibæ: *Analiblam* vocat Ptolemæus, est & ipsa in Armenia minore. Ex Retiis sumpta est hæc cohors.

III. COHORS MILIARIA Bosporiana: lego *Bosphorana*, ex populis Bosphoranis, supra Bosphorum Cimerium lecta: excubabat Araurac æ in Armenia minore. Præfecturas limitum Aravenæ, seu juxta Euphratem, Ptolemæus recenset, quæ forte sunt istæ, sed mutata sunt nomina.

IV. COHORS MILIARIA Germanorum residebat Sisilæ: *Sisilisas* vocat Procopius lib. III. *de ædif. Justin.*

X. ALA I. Jovia Fœlix Chaszanicæ morabatur.

XI. ALA I. Fœlix Theodosiana degebat Pithiæ. Pitium Justinianus Polemoniaci Ponti castrum non civitatem fuisse dicit, *in Nov.* 28. in Caria ponit Stephanus Pitium.

V. COHORS I. Theodosiana manebat Valentiæ, a Valente dictæ, qui eam ædificavit.

VI. COHORS Apuleja Civium Romanorum Ysiporto morabatur: Hanc cohortem ex Apulo Daciæ oppido contractam puto, quæ Colonia civium Romanorum fuit a Trajano deducta, *l.* I. *ad fin. ff. de censib.* & ideo cives Romanos se vocant: In manuscriptis est *Apuleta*.

VII. COHORS I. Lepidiana incolebat locum Cœnæ Parembolæ dictum: forte a Regio Lepidi extracta. Cœna Parembola est communis tentoriorum ordo consertus, & continuata series, ex metatione castrensi constans, de quo Suidas, *κοινον* enim Græci *communem* vocant.

VIII. COHORS I. Claudia Equitata habitabat Sebastopoli, idem est quod Augusta civitas. Polemoniaci Ponti castrum quondam fuisse Justinianus refert *Novell.* 28. Postea mutata provinciarum forma Armeniæ secundæ urbem fuisse memorat, *Novell.* 31. Stephanus olim *Dioscuriam* appellatam esse scribit, a Castore & Polluce, qui Dioscuri, id est, Jovis filii dicebantur, & simul cum Jasone Pontum sunt ingressi, teste Trogo lib. I. *Nunc, inquit, Sebastiam appellant in Armenia oppidum.* Procop. l. III. *de ædifi. Justin.* antea castellum cum præsidio fuisse dicit, quod Justinianus muro circundatum inexpugnabile, & ædificiis exornatum urbem pulchritudine & magnitudine insignem fecit.

IX. COHORS II. Valentiniana Zigannæ excubabat. *Ziganæ*, per simplex *n*, Itinerarium scribit, in Ponto est sita.

X. COHORS Mochoræ stativa habebat, qui locus est Armeniæ. *Mochuram* Arabiæ Fœlicis urbem esse Ptolemæus scribit, unde *Mochurutæ*. Cohortis nomen deest. Hæc loca & plura ex superioribus, Justinianus in recensendis Armeniæ urbibus prætermittit: unde aut ignobilia castra erant, aut tunc diruta. Hæc de Duce Ponti. Nunc duo Thraciarum sequuntur.

NOTITIA.

DUX SCYTHIÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Ducis Scythiæ.

CUNEUS equitum Scutariorum, Sacidavæ.
Cuneus equitum Solensium, Capidavæ.
Cuneus equitum Stablesianorum, Cii.
Cuneus equitum Stablesianorum, Bireo.
Cuneus equitum Cataphractariorum, Arubio.
Cuneus equitum Armigerorum, Ægysso.
Cuneus equitum Arcadum, Talamonio.

Auxiliares.

Milites Nauclarii, Flavianæ.
Milites Superventores, Axiupoli.
Milites Scythici, Carso.
Milites secundi Constantiani, Trosmis.
Milites Scythici, Dirigothia.
Milites primi Constantiani, Novioduno.
Milites quinti Constantiani, Salsovia.
Milites primi Gratianenses, Gratiana.

A *Item Legiones Riparienses.*

Præfecturæ Legionis secundæ Herculianæ, Trosmis.
Præfecturæ Ripæ Legionis secundæ Herculiæ, Cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Axiupoli.
Præfecturæ Legionis Herculiæ, Cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Trosmis.
Præfecturæ Legionis primæ Joviæ, Novioduno.
B Præfecturæ Ripæ Legionis primæ Joviæ, Cohortis quintæ Pedaturæ superioris, Novioduno.
Præfecturæ Ripæ Legionis primæ Joviæ, Cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Accisso.
Præfecturæ Ripæ Legionis primæ Joviæ, Cohortis secundæ Herculiæ, Musculorum Scythicorum & Classis, in Platypegiis.
Officium autem habet ita:
Principem de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.
Numerarios, & Adjutores eorum.
C Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP.

CAP. CLII.

DE SPECTABILI DUCE SCYTHIÆ.

SCYTHIA ab Ortu habet Seres, & Sarmatiam Asiaticam:ab Occasu alios Sarmatas Europæos: a Meridie Sacos, & Sogdianos: a Septentrione terram incognitam, vulgo *Tartariam* vocatam. Secatur per medium, ab Imavo monte, & Tanai fluvio: Sed hic Scythia accipitur, quæ est ultra Danubium, supra Mysiam inferiorem, & extenditur per oram maris Euxini, circa paludem Mœotidem, qua Danubius Pontum Euxinum ingreditur, ut dictum est in Vicario Thraciæ. Imperante Valeriano Vopiscus in *Aureliano* cap. XIII. Amulium Saturninum Scythici limitis Ducem fuisse scribit. Is eadem, quæ alii Duces, habet insignia, *Librum* scilicet, *& codicillos convolutos, cum septem munitionibus* suæ provinciæ, omnibus *quadratis*, *& turribus in angulis*, item *quadratis*, *quas Danubius interfluit*. Præter hæc alia quindecim erant oppida, quorum imago non cernitur: Itaque fuere hujus limitis XXII. præsidia, a septem equitum cuneis, & VIII. numeris militum, & VIII. legionibus, aut partibus legionum defensa: omnes simul DCC. equites, & novem millia peditum efficere poterant.

Officium habet ita: Principem de eodem officio, qui completa militia adorabat, id est, salutabat, *Protectorem*: sed forte legendum *Principem*, vel, *Purpuram inter Protectores*, quia solus Princeps non alii adorabantur, *l. 2. C. de fabricens. l. 1. C. de silentiar. l. 1. C. de Comitib. & tribun. scholar.* Præterea cum plures essent Protectores, non diceret Protectorem in singulari, quia de quo loqueretur, non constaret. Simile privilegium datur Apparitoribus P. Urb. ut singulis annis adorent sacram purpuram, *l. 1. C. de apparitor. præf. urb.* & Corniculariis P. Prætorio, non aliis, *dict. l. 1.* Habet Dux Scythiæ & *Numerarios, ac Adjutores eorum, Commentariensem, Adjutorem, A libellis, sive Subscribendarium, Exceptores, & cæteros Officiales*, quemadmodum & alii Duces, qui omnes sunt probandi codicillis a Scriniariis libellorum conscriptis, & a Principe, mox Duce subscriptis, *dict. l. ult. C. de divers. offic.* Ad hos inter cætera spectabat onus exornandæ classis Istricæ, navium CXXV. ut quotannis pro septima parte renovaretur, *l. 1. C. Theo. de lusoriis Danubii*. Quod etiam Magistri militum per Thracias, qui hanc regionem tuebatur, munus erat. Hæ Ducis Scythiæ copiæ in prædictis castris excubabant.

I. CUNEUS EQUITUM Scutariorum stativa habebat Sacidavæ, quam citra ripam Danubii, in Mysia inferiore Ptolemæus collocat. Hujus, & sequentium, Itinerarium meminit. Hoc oppidum depictum non reperitur, sub sequente enim Duce Mœsiæ secundæ in alio cuneo equitum rectius repræsentatur.

II. CUNEUS EQUITUM Solensium Capidavæ morabatur: Mysiæ inferioris urbs est Itinerario. *Solenses* a Sole Ciliciæ oppido dicti, quod Solon, inquit Suidas, ædificavit: postea *Pompejopolis* est vocatum, quia Pompejus Piratas, quos servaverat, eo transtulit: Alius cuneus equitum Solensium militabat cum Duce Mœsiæ secundæ. Hi sub nullo Magistro reperiuntur.

III. CUNEUS EQUITUM Stablesianorum degebat Cii, in Mysia inferiore: ad Danubium hoc oppidum ponit Itinerarium. Hic cuneus est unus ex X. Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem, qui equites secundi Stablesiani dicebantur, quorum pars Comiti Ægypti inserviebat, & duo cunei huic Duci: unde Vexillationes in cuneos divisas fuisse apparet.

IV. CUNEUS EQUITUM Stablesianorum præerat Bireo. Hæc omnia sunt loca ultra Danubium. *Biroe* legitur in Itinerario, apud quod hæc oppida nominantur.

V. CUNEUS EQUITUM Cataphractariorum Arubio insidebat, citra Danubium: *Arrubio* scribit Itinerarium. Hic, & sequentes erant ex X. Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem, aut ex V. Palatinis Magistri Præsentalis, quorum cunei etiam Duci Mœsiæ inserviebant.

VI. CUNEUS EQUITUM Armigerorum habitabat in Ægysso: *Ægyso* apud Itinerarium.

VII. CUNEUS EQUITUM Arcadum manebat in Talamonio, qui locus est citra Danubium. *Telamonem* urbem in Tyrrhenia fuisse Stephanus scribit. Hic etiam erat pars unius ex V. Vexillationibus Palatinis Magistri militum Præsentalis.

AUXILIARES VERO HI ERANT.

I. MILITES Nauclarii degebant Flavianæ trans Danubium, forte, quod naves CXXV. classis Danubii sequerentur, & tuerentur, *Nauclarii* sunt vocati: Erant & milites tertii Nauclarii sub sequenti Duce Mœsiæ secundæ.

II. MILITES Superventores habitabant Axiupoli, urbs in Troglodytis secundum Danubium, citra Axium Macedoniæ fluvium, in sinum Thermaicum erumpentem, inquit Ptolemæus, unde *Axiupolis*, id est, Axii civitas. Axium olim Bardarium dictum vult Zonaras in *Basilio Porphyrogenneta*. Repentinum vero hostis adventum vocat *superventum* Vegetius lib. III. cap. VI. & subjungit: Globus autem dicitur, qui a sua acie separatus vagos superveniens incursat hostes. Hi ergo ab aliis separati, quod repentina incursione hostes invaderent, *Superventores* potuerunt appellari; sicut & *Præventores*, quorum infra fiet mentio, qui hostes præveniebant, & eos turbabant, vel ante ipsos locum castris opportunum præoccupabant. Horum meminit Marcellinus lib. XVIII. cap. IX. *Tricesimani*, inquit, *Decimanique Fortenses, Superventores, & Præventores, cum Æmiliano jam Comite, quos Tyrones, tum etiam Novellos, hortante adhuc memorato Protectore erupisse Singara, Persasque fusos in Samnium retulimus trucidasse quam plures*. Manuscriptus legit, *Milites superventorum*: auxiliares erant, nec cohortis, vel legionis formam habentes, quorum numerus sciri nequit.

III. MILITES Scythici in Carso morabantur. *Carseum* vocant Itinerarium, Ptolemæus citra Danubium ad ripam ponit. Horum auxiliarium meminit Marcellinus lib. XX. cap. VIII. loquens de Constantio: *Auxilia*, inquit, *Scytharum poscebat mercede vel gratia*.

IV. MILITES Secundi Constantiani stativa habebant Trosmis. *Trismas* habet Ptolemæus, citra Danubium ad ejus ripam. Legionem primam Jovianam Scythicam Itinerarium hic collocat, quæ legio Antoninis imperantibus nondum erat, quare aut Itinerarium non est Antonini, aut plura illi volumina a posterioribus addita fuere. Videndum an pro Trosmis legendum sit *Tomis*: de qua ita Sozomenus lib. VI. cap. XXI. *Scythia multas quidem urbes, pagos, & castella, sed principatum obtinuit Tomis, quæ est urbs magna & opulenta prope mare sita ad lævam, cum quis ad Pontum Euxinum navigat. Vetus consuetudo est, quæ ibi etiamnum servatur, ut unus Episcopus totius illius gentis Ecclesiis præsit*.

v. MILITES Scythici incolebant Dirigothiam. *Dimigutbia* est apud Itinerarium, *Dinogetia* apud Ptolemæum.

vi. MILITES Primi Constantiani insidebant Novioduno; id ponit Ptolemæus citra Danubium, secundum ejus ripam. Noviodunum etiam est in Pannonia in Occidente, quod ab hoc diversum esse videtur, nisi utriusque Imperii Duces ad hoc oppidum castra conjunxissent: prope enim ejus fines erant. Dunum est Mœliæ secundæ civitas, hoc vero Noviodunum alibi *Neb.odunum* vocatur, *l.* I. *C. de vestibus holober.* sed Noviodunum Marcellinus appellat lib. XXVII. c. V. *Per Noviodunum*, ait, *navibus ad transmittendum amnem connexis .... Greuthungos bellicosam gentem aggressus est*: Ibi Valens aliqua Jura condidit, *l.* 4. *C. de conveniend. fisci debitorib.* Itinerarium Novioduni legionem II. Herculeam locat. est & aliud Noviodunum in Helvetiis, quod ab ipsis in Julii Cæsaris invidiam incensum fuisse Dion memorat lib. XL.

vii. MILITES Quinti Constantiani Salsoviæ manebant, cujus Itinerarium meminit: Erant ex XVIII. Auxilis Palatinis Magistri militum in præsenti.

viii. MILITES primi Gratianenses Gratianam tenebant, unde sunt appellati: Urbs est in Illyricorum finibus, ait Procopius libr. I. *de bello Goth.* Aliqui putant esse Gradiscam.

ITEM LEGIONES RIPARENSES.

RIPARENSES dicti sunt, qni ad fluminum ripas castra habebant, quod ut plurimum in limitibus Imperii eveniebat. Gratianus A. *in l. cum supra* 12. *C. de re milit. Cum supra virentes fluminum ripas*, ait, *omnis legionum multitudo consistit: nullus omnino immundo fimo sordidatis fluentis commune poculum polluat.* Herodianus in VI. *Romanorum castra*, inquit, *imposita fluminum ripis Imperii limites tuentur.* Hinc castra Riparensia *Castrensiana* ab Arcadio sunt dicta *in l. contra* 14. *C. eod. tit.* Inde etiam Pannonia secunda & Dacia *Riparenses* sunt dictæ a ripis fluminum, ubi milites castrametabantur, sic *Castrensiani* milites dicti, qui in castris Riparensibus perpetuo excubabant. Quæ hac in regione Danubii ripam tuebantur legiones erant numero septem.

i. PRÆFECTURÆ Legionis secundæ Herculianæ habitantis Trosmis, seu Trismis, de quibus supra: Eundem enim locum Auxilia secunda Constantiana incolebant. Hic tota legio non mansit, ut ex sequentibus constat, unde forte cohortis numerus, aut nomen hic deest, vel pars legionis pro tota nominatur. Nulla legio hujus Ducis sub Magistris militum reperitur; in vetusto codice, hic & in sequentibus legitur, *Præfectus*.

ii. PRÆFECTURÆ Ripæ Legionis secundæ Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, manentis Axiupoli: de qua supra. Pedaturam vocat pedationem seu munitionem ex aggeribus, & pedamentis factam ad ripam. Pedationem enim Columella lib. IV. c. XII. pro fulcimento, quo pedamentis vinea sustinetur, accipit: Pedaturam ergo inferiorem intelligit, ubi stabat quinta cohors secundæ legionis Herculiæ, non tota legio, cujus pars erat etiam Trosmis, ut in sequenti.

iii. PRÆFECTURÆ Legionis Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Trosmis commoranti, de qua in proxime præcedenti.

iv. PRÆFECTURÆ Legionis primæ Joviæ Novioduno insidebat, de quo supra: & hic puto deficere cohortis numerum, quia tota hæc legio hic non residebat, sed per plura oppida sequentia erat divisa, & forte prima cohors, vel alia hujus legionis hic stativa habuit.

v. PRÆFECTURÆ Ripæ Legionis primæ Joviæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris, Novioduno castra habentis. Hanc Præfecturam vitio scriptoris duplicatam, & præcedentem, apud quam cohors deest, ex hac supplendam esse puto.

vi PRÆFECTURÆ Ripæ Legionis primæ Joviæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Accisso; oportuit hanc quintam cohortem legionis primæ Joviæ divisam fuisse, quia duobus in locis statuitur, aut alter numerus pro quinta substituendus.

vii. PRÆFECTURÆ Ripæ Legionis primæ Joviæ, cohortis secundæ Herculiæ, Musculorum Scythicorum, & classis, in Platypegiis, quæ vox Latine sonat, *latam plagam*. Hujus legionis cohors secunda Herculia est dicta, cum legio Jovia cognominaretur, & præerat Musculis, id est minoribus machinis, quibus tecti milites fossas complanabant: Horum meminit Cæsar libr. VII. *belli Gallici*, & II. *belli civilis*. Classis quoque stationem habebat Platypegiis, qui locus erat ad Pontum Euxinum, ubi stabat Classis CXXV. navium, quæ hoc ordine cura Ducis, & ejus officii reparabatur. XVII. quotannis novæ fabricabantur, ita ut per septennium compleretur numerus navium CXIX. Ex illis XVII. quinque *Judiciariæ*, decem *Agrarienses* appellabantur, forte quod Judices & Domini pro numero agrorum ad eas construendas stipem conferrent. Lusoriæ hæ naves, seu rates vocabantur, *l.* I. *C. Theod. de lusor. Danub.* ita etiam appellat Marcellinus, & Vegetius lib. II. cap. I. *Classium*, inquit, *duo sunt genera, unum Liburnarum, aliud Lusoriarum: Classibus enim maria vel flumina, peditibus colles, urbes, plana, & arbusta servantur.* & in fine operis eas per Danubium excurrisse dicit: Itaque naves illæ annis septem durabant, & quotannis pars renovata classem perpetuo integram conservabat. In Ursini Codice mendose legitur, *Xyplateypegiis*.

NOTITIA.

DUX MŒSIÆ SECUNDÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Ducis Mœsiæ secundæ.

Cuneus equitum Scutariorum, Securiscæ.
Cuneus equitum Solensium, Duno.
Cuneus equitum Scutariorum, Latris.
Cuneus equitum Armigerorum, Sexagintaprisstæ.
Cuneus equitum secundorum Armigerorum, Tegræ
Cuneus equitum Scutariorum, Appiariæ.
Cuneus equitum Stablesianorum, Sucidavæ.

Auxiliares.

Milites Præventores, Ansamo.
Milites Constantini, Trimammio.
Milites Dacisci, Mediolano.
Milites tertii Nauclarii, Appiariæ.
Milites Novenses, Transmariscæ.
Milites primi Mœsiaci, Candidianæ.
Milites Mœsiaci, Teglicio.
Milites quarti Constantiani, Durostoro.
Milites Cimbriani, Cimbrianis.
Milites Nauclarii Altinenses, Altino.

A

Item Legiones Riparenses.

Præfecturæ Legionis primæ Italicæ, Novis.
Præfecturæ Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris, Novis,
Præfecturæ Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Sexagintapristæ.
Præfecturæ Legionis undecimæ Claudiæ, Durostoro.
Præfecturæ Legionis undecimæ Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris, Transmariscæ.

B

Præfecturæ Ripæ Legionis undecimæ Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Transmariscæ.
Præfecturæ navium Amnicarum & militum ibidem deputatorum.
Officium autem habet ita:
Principem de eodem officio, qui completa militia adorat Protectorem.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis, sive Subscribendarium.

C

Exceptores, & cæteros Officiales.

Et quæ de minore Laterculo emittuntur.

In provincia Rhodopa, Cohors quarta Gallorum, Ulucitræ.
In provincia Thracia Cohors prima Aureliana, sub radice Viamatæ.
Cohors tertia Valeria Baccarum Drasdeæ.

CAP. CLIII.

DE DUCE MŒSIÆ SECUNDÆ.

COMMENTARIUM.

DUÆ sunt inter Æmum montem, & Danubium Mœsiæ, seu Mysiæ. Prima, quæ superior, & secunda, quæ inferior vocatur, ut appellant codices manuscripti, & Jureconsulti *in l. apud hostes. ff. de captiv.* Quælibet proprium Ducem habebat, & utrique eadem erant insignia, & officium, videlicet *liber*, & *codicili* magistratus, prout in aliis Ducibus est visum. Ursini codex, etsi turbata ostendit eorum insignia, Ducem tamen Mœsiæ primæ, Duci Mœsiæ secundæ, ut puto rectius præmittit. Ego vero impressi ordinem sequor: Prius universæ Illyrico, id est, Mœsiis, & Daciæ, Thraciisque unus Dux præerat: sub Valeriano enim Ulpius Crinitus Illyricum protexit: auctor est Spartianus Regillianum sub Gallieno Illyrici Ducem fuisse, & Marcellinus l. XVIII. c. III. Valentinum sub Constantio ex Primicerio Protectorum Tribunum, Ducem in Illyrico egisse: Postea vero separatim his provinciis proprius Dux datus fuit: Theodosium enim, qui deinde imperavit, prima lanugine juvenem, Ducem Mœsiæ fuisse, idem Marcellinus l. XXIX. ad fin. scribit, sed de qua Mœsia loquatur, non aperit. Mœsia secunda seu inferior ad Pontum Euxinum tendens Bulgaria, seu Segiria nuncupatur. Ejus Dux habebat *imagines* VII. *munitionum*, quarum *duæ contigua rotundaque* habebant propugnacula, scilicet Tegra, & Latris. Auxiliares in aliis XV. oppidis degebant, cum legionibus & cohortibus. Itaque omnia erant XXII. Præsidia, quæ a VII. cuneis equitum, X. auxiliarium peditum numeris, & cohortibus III. aliisque VI. legionibus defendebantur. Septima cohors erat Classica: Omnes poterant esse equites DCC. peditum circiter octo millia. Hic Dux officium eodem modo habebat, quo Dux Scythiæ, *d. l. I. C. Th. de lusor. Danub.* reparandæque classis Mysiacæ centum navium, quæ *lusoriæ* vocabantur, *d. l. I. C. T. de lusor. Danub.* curam habebat. Hujus Ducis de majore Laterculo hæ copiæ emittebantur.

I. CUNEUS Equitum Scutariorum manebat Securiscæ, quam vetustate collapsam Justinianus restituit. Procopius l. IV. *de ædif. Justin. Post regionem*, inquit, *quam Burgum vocant, Securiscam castellum ædificavit Justinianus, idque novum fecit.* Erant Scutarii ex VII. Vexillationibus Comitatensibus primi Magistri militum Præsentalis, & ex VI. alterius: Iidem serviebant Comiti Ægypti Pelusii.

II. CUNEUS Equitum Solensium Duno degebat. Alius Solensium Cuneus cum Duce Scythiæ merebat. Duno autem significabat collem, ut ait Goropius libro primo *Gallicorum*, & multa oppida in hanc vocem desinunt, ut Singidunum infra sub sequenti Duce Mœsiæ primæ, & Segedunum sub Duce Britanniarum.

III. CUNEUS Equitum Scutariorum Latris stativa habebat. Hi & sequentes sunt ex VII. Vexillationibus Comitatensibus primi Magistri militum Præsentalis, aut ex X. Magistri militum per orientem; quorum duo Cunei, alter cum Duce Scythiæ,

A alter cum Duce Ægypti militabat. Manuscripti pro Latris, mendose habent, *latius*. Latrum enim Mœsiæ flumen fuisse Jornandes *de reb. Geticis* scribit: *Cniva*, inquit, *Nicopolim accedit, quæ juxta Latrum fluvium est civitas notissima*: Hinc denominatum est oppidum Latris, ubi hic Cuneus residebat, & secundum fluvium Latrum castrametabatur.

IV. CUNEUS Equitum Armigerorum Sexaginta pristæ morabatur. Hic est ex septem Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem, quorum Cuneus militabat sub Duce Scythiæ:
B Itinerarium pro Sexaginta pristæ legit, *Sex tanta Pistris*. Socrates in *Historia Ecclesiastica*, Τεξαντα-πρισταὶ, id est, *Texantapristæ*. Ursini codex habet *Sexaginta*, sine alia dictione: ut intelligantur hi equites LX. fuisse: Sed est nomen loci, qui vel *Sextantaprista*, vel *Sexagintapristæ* vocabatur: utrumque enim reperitur, infra in legione, quæ ibidem habitabat. *Tirista* Ptolemæo est urbs Mysiæ inferioris, *Brista* a Cedreno vocata.

V. CUNEUS Equitum secundorum Armigerorum Tegræ residebat. *Tigram* Itinerarium vocat.

VI. CUNEUS Equitum Scutariorum manebat
C Appiariæ. Itinerarium hujus meminit, & sequentis. Hic degebant & Tertii Nauclarii pedites, de quibus infra.

VII. CUNEUS Equitum Stablesianorum hospitabatur Sucidavæ. Etiam præcedens Dux Sucidavæ præerat, quæ ab hac videtur diversa fuisse; quia duo Duces in diversis provinciis eidem oppido non præsidebant, nisi dixerimus utrumque prope hoc oppidum castrametatum fuisse. Hic Cuneus erat ex X. Vexillationibus Magistri militum per Orientem. Alter ejusdem nominis sub Comite Ægypti militabat.

D
AUXILIARES VERO COPIÆ *erant istæ.*

I. MILITES Præventores Ansamo præsidebant: hi, quod cæteros in pugna prævenirent, *Præventores* sunt appellati: *Superventores* vero, qui prælio superveniunt, de quibus supra.

II. MILITES Constantini stativa habebant Trimammio, *Triomammium* appellat Itinerarium. *Trimanium* Ptolemæus.

III. MILITES Dacisci, ex Daci proxima regione. in Mediolani oppido excubabant. Aliud est Mediolanum Insubrium, ubi multa Jura sunt con-
E dita, *l. 2. C. de bonis vacantib. l. 6. C. de ann. & tribut. l. 6. & 7. C. de exactorib. tribut. l. unic. C. de superindicto. l. fin. C. ne de statu defun. l. 6. C. qui test. facer. poss. l. pen. C. de excus. tut.* cum multis aliis. Multa sunt hujus nominis oppida, ut apud Insubres in Galliis & Germania; significat hæc vox secundum Goropium lib. I. *Gallicorum* in fin. lingua Cimbrica regionem suppeditantem magnam copiam methodorum.

IV. MILITES tertii Nauclarii habitabant Appia-
F riæ, ubi etiam Cuneus equitum Scutariorum: Hi classem, ut puto, sequebantur, de quibus supra, in præcedente Duce Scythiæ. Appiaria, & sequentia oppida, ponuntur etiam in Itinerario.

V. MILITES Novenses Transmariscæ morabantur, ex Novæ oppido, ad ripam Danubii ubi excubabant, *Novenses* sunt appellati. *Tromariscam* Ptolemæus vocat, quam secundum ripam Danubii, Pontum Euxinum versus ponit; ubi, inquit, erat legio scilicet XI. Claudia, de qua infra. Hic quandoque Jura Diocletianus condidit, *l. 28. C. de fideicom.* in quibus mendose legitur *Trans mare* pro *Transmariscæ*.

VI. MILITES primi Mœsiaci Candidianæ stativa habebant, ita etiam Itinerarium appellat.

VII. MILITES Mœsiaci in Teglicio oppido residebant, ad ripam Danubii : *Teglicio* legit Itinerarium; forte hi milites secundi, Mœsiaci appellandi, ad differentiam præcedentium.

VIII. MILITES quarti Constantiani Durostoro : *Dorosdoro* in Itinerario, ubi, inquit, legio XXI. Claudia. *Dorostoro* vero apud Marcellinum lib. XXVII. cap. IV. *Mysia*, ait, *ubi Marcionopolis, à sorore Trajani Principis ita cognominata, & Dorostorus, & Nicopolis, & Odyssus*. Ptolemæus *Durostorum* appellat, ubi, inquit, est legio prima Italica. *Durostolam* alii legunt, quæ & *Dristra* vocatur a Zonara, ubi semper fuit præsidium Roman. etsi numeri militum mutati, in *Joanne Zimisca*.

MILITES Cimbriani Cimbrianis excubabant, unde nomen habuere. Ciabrum fluvium in Mœsia prima Ptolemæus ponit : unde forte hi, paucis mutatis literis, sunt denominati. *Cimbrianam* appellat Itinerarium.

X. MILITES Nauclarii Altinenses, Altino præsidebant, unde denominantur. Hæ sunt copiæ mediterraneæ. Nunc ad Riparenses est transeundum.

ITEM LEGIONES

Riparenses.

Apud Notitiam, & Ptolemæum, Præfecturæ proprie sunt legionum, quæ hic *Riparenses* vocantur, quia ripam Danubii tuebantur: Hæ erant duæ, prima Italica, & XI. Claudia, neque hæ integræ, quia earum pars etiam alibi militabat, ut infra dicetur. ita vero erant dispositæ.

I. PRÆFECTURÆ Legionis primæ Italicæ Novis: *Novæ aliæ*, vel Theodosiopolis, meminit Chalcedonense Concilium. Jornandes *Eustesium* alio nomine dictum affirmat. *Cniva*, inquit, *nonnullos ad vastandam Mœsiam dirigit, ipse cum septuaginta militibus ad Eustesium, id est, Novas conscendit*. Hanc legionem Durostori collocatam fuisse Ptolemæus scribit, quæ postea divisa, huc translata fuit. Est una ex V. Legionibus Pseudo-Comitatensibus Magistri militum per Orientem, quæ a Nerone instituta, & a Vespasiano victa, per Illyricum dispersa fuit, postmodum a posterioribus Principibus est restituta. In manuscripto Ursini legitur. *Præfect Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris Novas*, quod est idem cum sequenti : Unde per errorem in eo codice hanc præfecturam repetitam existimo. Vetus codex pro præfecturæ, ubique legit, *Præfectus*.

II. PRÆFECTURÆ Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris, degebat Novis. Hic erat tantum pars cohortis quintæ ipsius legionis, quia eadem infra reperitur. Additur, *Ripæ*, quia secundum ripas Danubii excubabat hæc legio; nam & *Riparenses* vocantur hæ legiones.

III. PRÆFECTURÆ Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, seu valli, morabatur Sexagintaprıstæ, de qua supra: longa erant hæc castra, quæ plures capiebant.

IV. PRÆFECTURÆ Legionis XI. Claudiæ Durostoro inhabitantis; ubi etiam Itinerarium hanc legionem statuit: sed hic primam Italicam fuisse, Ptolemæus scribit, quæ Novas est translata, & loco ejus Claudia XI. posita, quæ tamen non tota hic degebat, cum pars esset Transmariscæ. Dion libr. LV. refert, Undecimam Claudianam Legionem in Mysia inferiore fuisse, quam a se Claudius cognominavit: Furium enim Camillum Scribonianum Dalmatiæ legatum, Imperatorem appellatum, cum neque aquilæ convelli, signave moveri potuissent, miraculo moti milites occiderunt, & ad Claudii fidem reverterunt, Orosius & Tranquillus. Quintam quoque legionem, quæ cum Camillo conspiraverat, ad sacramentum revocatam *Claudiam* Claudius nominavit, Dion lib. citato.

V. PRÆFECTURÆ Legionis XI. Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris, degebat Transmariscæ : de qua supra. Et hæc cohors divisa, duobus tribusve in locis excubabat, ut ex sequentibus liquet. Pars etiam in Occidente, sub Comite Hispaniarum merebat : Legiones enim Valentinianus cum Valente divisit, ut auctor est Marcellinus lib. XXVI. cap. V. & sæpe dixi.

VI. PRÆFECTURÆ Ripæ Legionis XI. Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Transmariscæ manebat. Hæc cohors superiorem & inferiorem Ripam tuebatur Transmariscæ : aut per errorem, quod suspicor, est duplicata. Sub Magistris militum hæc legio fuisse non legitur, nisi sint Undecimani VI. Legionis Palatinæ sub Magistro militum in præsenti.

VII. PRÆFECTURÆ navium Amnicarum, & militum ibidem deputatorum. Intelligit autem amnem Danubium, & quatuor valida ejus ostia a Ptolemæo descripta, & Hierasum fluvium, in quibus navigabatur.

QUÆ DE MINORE LATERCULO

emittuntur, sunt sequentes.

Provincia RHODOPA, a monte Rhodope dicta in mare Ægæum porrigitur, & ab Oriente Nigrum, ab Occidente Nessum flumina habet, ut in ejus Præside est dictum. In hac provincia erat COHORS IIII. Gallorum, quæ Ulucitræ excubabat.

In provincia vero THRACIA, quæ a Septentrione Æmo monte, ab Oriente Propontide, a Meridie Ægeo mari, ab Occidente Nesso flumine cingitur, ut Ruffus & Ammianus lib. XXVII. cap. IV. referunt, erant duæ sequentes cohortes.

COHORS prima Aureliana sub radice Viamatæ montis. Ab Aureliano Imperatore ejus auctore hæc cohors est appellata. Vetus codex habet *Marmaræ*.

COHORS III. Valeria Baccarum Drasdeæ : in Pannonia inferiore Ptolemæus *Bachiam* ponit, ubi erat pars Valeriæ, inter Davum, & Danubium; alii dicunt Savum, unde delecti erant hujus cohortis milites. Hactenus de Ducibus Thracias tuentibus: Nunc de duobus aliis Illyrici est dicendum.

NOTITIA.

DUX MŒSIÆ PRIMÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Ducis Mœsiæ primæ.

CUNEUS equitum Constantiacorum, Pinco.
Cuneus equitum Promotorum, Flaviana.
Cuneus equitum Promotorum, Flaviana.
Cuneus equitum sagittariorum, Tricornio.
Cuneus equitum Dalmatarum, Aureomonte.
Cuneus equitum Promotorum, Viminacio.
Cuneus equitum sagittariorum, Lædenatæ.
Cuneus equitum Dalmatarum, Pinco.
Cuneus equitum Dalmatarum, Cuppis.

Auxiliares.

Auxiliarenses Reginenses, contra Reginam.
Auxiliares Tricornienses, Tricornio.
Auxiliares Novenses, ad Novas.
Auxilium Margense, Margo.
Auxilium Cuppense, Cuppis.
Auxilium Gratianense, Gratiana.
Auxilium Taliatense, Taliata.
Auxilium Aureomontanum, Tricornio.

A *Item Legiones.*

Præfecturæ Legionis quartæ Flaviæ, Singiduno.
Præfecturæ Legionis Septimæ Claudiæ, Viminacio.
Præfecturæ Legionis Septimæ Claudiæ, Cuppis.
Præfecturæ Militum contra Margum in castris Augusto-Flavianensibus.
Præfecturæ Militum exploratorum, Novis.
Præfecturæ Militum exploratorum, Taliatæ.
B Præfecturæ Militum Vicentiensium, Lædenatæ.
Præfecturæ Militum exploratorum Zmirnæ.
Præfecturæ Classis Histriæ, Viminacio.
Præfecturæ Classis Stradensis, & Germensis, Margo.
Officium autem habet ita:
Principem de eodem officio, qui completa militia adorat Protectorem.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
C Adjutorem.
A libellis, sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP. CLIV.

DE DUCE MŒSIÆ PRIMÆ.

COMMENTARIUM.

Etsi prima in primis sunt præmittenda, ut ait Aristoteles in I. *Rhetor*. & hic debuisset secundæ Mœsiæ Duci anteponi, quem ordinem etiam in provinciis Ptolemæus observat; Notitia tamen impressa primum secundo postponit, cujus ordinem secutus hic, de primæ Mœsiæ Duce tractabo, quæ in codicibus manuscriptis prima & superior Mœsia vocabatur, cui Dardaniam Ptolemæus addit, eas etiam Gratianus A. ad Eutinium P.P. scribens conjungit *in l.* 4. *C. de metallar.* & hanc provinciam jam tum a Barbaris vexatam fuisse significat xv. loca hic Dux, octo cuneis equitum, novem auxiliis, & sub octo Præfectis, sex legionibus, & duobus classibus tuebatur: poterant esse equites DCCC. peditum septem millia, tribuendo mille pedites legioni, secundum Constantinum Porphyrogennetam. *Is eadem* habet *insignia*, cum *octo typis munitionum*, & idem officium, quod Dux Mœsiæ secundæ; octo tantum oppida hic repræsentantur, sed alia septem desiderantur, sequentes Cunei Equitum illi parent.

I. CUNEUS equitum Constantiacorum excubabat Pinco, a quo *Pincensios* Ptolemæus vocat. Hic alius cuneus Dalmatarum sub hoc Duce residebat. Alii Constantiani equites limites Daciæ Ripensis sub eorum Duce tuebantur.

II. CUNEUS equitum Promotorum Flavianæ degebat. Sabellicus vult esse Viennam. Hic cuneus erat unus ex quinque Vexillationibus Palatinis Magistri militum Præsentalis.

III. CUNEUS equitum Sagittariorum manebat Tricornio, unde *Tricornesios* deducit Ptolemæus. Oppidum est ad ripam Danubii prope Sigidunum: Hi sub Magistris militum per Thracias constituti, plures limites sub diversis Ducibus tuebantur. Hoc in loco erant etiam auxiliares Tricornienses nuncupati.

IV. CUNEUS equitum Dalmatarum degebat in oppido Aureomonte: Hujus meminit Itinerarium & sequentis. Aureummontem Aurelius Victor a Probo vineis consitum fuisse memorat.

V. CUNEUS equitum Promotorum habitabat in oppido Viminacio: est secundum Danubium, ubi legionem fuisse Ptolemæus scribit. Hanc urbem vetustate dirutam, Justinianus reædificans novam effecit, inquit Procopius lib. IV. *de ædif. Justi.* Ibidem a Severo Antoninum Caracallam filium Cæsarem dictum auctor est Spartianus, circiter annum CCXCIV. Diocletianum Viminacii diu degisse plura ab eo condita Jura ostendunt, *l.* 4. *C. de his qui vi vel metus caus. l.* 21. *C. de negot. gest. l. ult. C. de errore advoc. l.* 23. *C. de jure dotium l.* 20. *& seq. C. de don. inter vir. & uxor. l. unic. C. de alienati. judic. mut. cau. facta.* sed & alia ibi a Constantino scripta fuere.

VI. CUNEUS equitum Sagittariorum Lædenatæ residebat, ubi erant & milites Vincentienses, de quibus infra sub hoc Duce.

VII. CUNEUS equitum Dalmatarum Pinco præsidebat, ubi etiam erant Constantiaci supradicti. Hic cuneus in manuscripto Ursini deest.

VIII. CUNEUS equitum Dalmatarum Cuppis morabatur; ubi quoque auxilium Cuppense, & pars legionis VII. Claudiæ residebat. Ex diversis Vexillationibus Magistrorum militum in præsenti, & per Thracias sub pluribus Ducibus limitum earundem Vexillationum cunei merebant.

AUXILIARES.

A I. AUXILIARES Reginenses stativa contra Reginam habebant. Regianam Ptolemæus nominat, secundum Danubium in Mœsia inferiore: forte illud est, quod Procopius lib. IV. *de ædifi. Justiniani*, *Regium* appellat.

II. AUXILIARES Tricornienses in oppido Tricornio habitabant; ubi etiam equites Sagittarii supradicti sub hoc Duce degebant.

III. AUXILIARES Novenses morabantur ad Novas. B Hæ forte erant diversæ a Novis, quæ supra sub Duce Mœsiæ secundæ sunt positæ, ne Jura duorum Ducum in eodem loco confunderentur, sed forte castra utriusque ad Novas conjuncta fuere. Hi milites, & sequentes, a loco ubi residebant sunt denominati.

IV. AUXILIUM Margense a Margo loco ubi excubabat nomen habuit. *Meargum* legit Eutropius, Mœsiæ oppidum inter Viminacium & Aureummontem, ubi Carinus occubuit, Auctores Cassiodorus, Jornandes & Eutropius. Marcellinus Comes Margum planum appellat, inter Danubium & Martianum flumina.

C V. AUXILIUM Cuppense Cuppis stativa habebat.

VI. AUXILIUM Gratianense Gratianæ a Gratiano nuncupatæ degebat.

VII. AUXILIUM Taliatense Taliatæ morabatur. *Taliam* Itinerarium vocat. Hi erant & milites exploratores.

VIII. AUXILIUM Aureomontanum præsidebat Tricornio. Hi ex Aureomonte erant contracti.

ITEM LEGIONES SEQUENTES.

Limitaneis Mœsiæ primæ equitibus, & auxiliis præmissis, nunc præfecturæ, quæ proprie legio- D num erant, subjiciunt; & ideo omnes sequentes milites legionum fuere, quod etiam inscriptio ostendit, & minimum quatuor legiones fuisse videntur. Quarta Flavia, septima Claudia, alia Exploratorum, Ultima Vicentiensium, quæ per varia castra, & classes duas hoc ordine erant disposi- tæ.

I. PRÆFECTURÆ Legionis quartæ Flaviæ Singiduno Tribunus præerat: *Singidonium* appellat Ptolemæus; alii, ut Jornandes, Tripartit. Aurelius Victor *in Joviano*, *Singidonium*. *Sigindunum* vocat Constantius, ubi aliquot Jura condidit, l. 28. *C. Thε. de appell.* Est secundum Danubium initio My- E siæ. Hanc legionem a Flav. Vespasiano institutam Dion lib. LV. scribit, & ab eo *Flaviam* nuncupatam, in Syriaque locatam, quæ postea in Mœsiam primam traducta fuit. Hæc, & sequentes sub Magistris militum reperiuntur.

II. PRÆFECTURÆ Legionis VII. Claudiæ Viminacio præsidebat, ubi etiam erat cuneus equitum Promotorum. Ptolemæus de hac legione intelligit, cum Viminacii legionem fuisse scribit. Dion quoque lib. cit. dicit eam in Mœsia superiore ab Augusto locatam, cui *Claudianæ* postea nomen fuit, ob causam in XI. Claudia sub præcedente Duce ad- F ductam. Tota uno in loco non hæc legio, sed per plura dispersa, ut patet ex sequentibus.

III. PRÆFECTURÆ legionis VII. Claudiæ stativa habebat Cuppis, ubi quoque cuneus equitum Dalmatarum, & Auxilium Cuppense erat. Divisa hæc legio duobus in locis residebat.

IV. PRÆFECTURÆ militum contra Margum, in castris Augusto-Flavianensibus: ita a Flav. Vespasiano hæc castra sunt appellata, qui etiam Flaviam legionem instituit. Horum militum nomen deest. forte Exploratores, ut sequentes vocabantur, & in

quatuor præfecturas dividebantur: præfecturæ enim omnes legionum fuere.

IV. PRÆFECTURÆ militum exploratorum Novis, ubi etiam degebant auxiliares Novenses. Exploratores sunt milites in exercitu, qui consilia, & actiones hostium investigant, quod onus his injunctum fuisse videtur, Herodianus lib. VIII. cap. I. *Speculatores*, inquit, *atque exploratores exercitus narrant Maximino vacua relicta urbe, aufugisse omnes incolas*. Et paulo post cap. III. *Nunciant exploratores maximam Italiæ urbem Aquilejam portas occlusisse*. Plinius lib. XVI. c. IX. loquens de cortice fagi, & quarundam arborum, ita scribit: *In recenti cortice, ad Duces Exploratores incidunt litteras a succo*. Hos ex publico nutritos fuisse Procopius in I. *de bello Persico* refert: *Exploratores*, inquit, *antiquitus, tam apud Romanos, quam Persas, lex est publice ali, qui clam adversus hostes ire consueverunt, ut illorum facta diligenter vestigata, Ducibus renuncient*. Constantinus Porphyrogenneta *de thematibus* ad fin. *Exploratores*, inquit, *sunt, qui ea quæ de hostibus intellexerint, renunciant*.

V. PRÆFECTURÆ militum Exploratorum degentium Taliatæ, ubi quoque erat auxilium Taliatense.

VI. PRÆFECTURÆ militum Vicentiensium excubantium Lædenatæ: ubi etiam degebat cuneus equitum sagittariorum, de quibus supra sub hoc Duce, forte a Vincentia urbe Valeriæ *Vincentienses* sunt denominati, alia est Vincentia Venetorum civitas clarissima.

VII. PRÆFECTURÆ militum Exploratorum Zmirnæ commorantium, sunt qui *Syrnam* scribendum putant.

VIII. PRÆFECTURÆ Classis Histriæ, ab Histro, per quem vehebatur, dictæ, Viminacio stationem habebat.

IX. PRÆFECTURÆ Classis Stradensis, & Germensis, in Margo oppido stationem hbebat: *Marco* legit Itinerarium, sed credo legendum *Margo* a Marge, quem Mœsiæ clarum fluvium fuisse Plinius scribit, per quem hæc classis navigabat. Stradensis vero & Germanensis classes; a locis, ad quæ applicabant, nomen habuere. In Mœsiaco limite centum naves *lusoriæ* appellatæ fluvios permeabant, quemadmodum Honorius & Theodosius scribunt, *in l. I. C. Th. de lusor. Danu.* & supra in Duce Scythiæ est dictum. Tempore vero Notitiæ in hac Mœsia prima duæ fuere classes Stradensis & Germensis, quæ per Danubium, aut Margum flumen excurrebant adversus hostes, & species, armave militum, vel res Principis transvehebant. Hactenus de Duce Mœsiæ primæ.

NOTITIA.

DUX DACIÆ RIPARENSIS

CUM INSIGNIBUS.

NOTI-

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Spectabilis Ducis Daciæ Ripensis.

Cuneus equitum Dalmatarum Forensium, Bononiæ.
Cuneus equitum Dalmatarum Divitensium, Dortico.
Cuneus equitum Scutariorum, Cebro.
Cuneus equitum Dalmatarum Divitensium Augustæ.
Cuneus equitum Dalmatarum, Augustæ.
Cuneus equitum Dalmatarum, Varinæ.
Cuneus equitum Stablesianorum, Almo.
Cuneus equitum Scutariorum, Ægetæ.
Cuneus equitum Constantinianorum, Uto.

Auxiliares.

Auxilium Miliarensium, Transalba Daciæ.
Auxilium primorum Daciscorum, Drobetæ.
Auxilium Crispitiense, Crispitiæ.
Auxilium Mariensium, Oesco.
Auxilium Claustrinorum, Transluco.
Auxilium Secundorum Daciscorum, Burgo Zono.
Præfecturæ militum exploratorum, Transdiernis.

Item Legiones.

Præfecturæ Legionis quintæ Macedonicæ, Varianæ.
Præfecturæ Legionis quintæ Macedonicæ, Cebro.
Præfecturæ Legionis quintæ Macedonicæ, Oesco.
Præfecturæ Legionis decimæ tertiæ Geminiæ, Ægetæ.
Præfecturæ Legionis tertiæ decimæ Geminiæ, Transdrobeta.
Præfecturæ Legionis tertiædecimæ Geminiæ, Burgonovo.
Præfecturæ Legionis tertiædecimæ Geminiæ, Zernis.
Præfecturæ Legionis tertiædecimæ Geminiæ, Ratiariæ.
Præfecturæ Legionis quintæ Macedonicæ, Sucidavæ.
Tribunus Cohortis secundorum reducum, Siostæ.
Tribunus Cohortis nonæ, Sostiacæ.
Præfecturæ Classis Histricæ, Ægetæ.
Præfecturæ Classis Ratiarensis.
Officium autem habet ita:
Principem de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.
Numerarios, & Adjutores eorum.
Commentariensem.
Adjutorem.
A libellis, sive Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

CAP. CLV.

DE DUCE DACIÆ RIPENSIS.

COMMENTARIUM.

A OLIM Dacia ultra Danubium usque ad Sarmatas ad Septentrionem per ambitum mille milliariorum extendebatur, a Trajano in Provinciæ formam est redacta, deinde sub Gallieno amissa, cum in ea Ceronius, vel ut alii, Cecropius Dux esset, Pollio in *Gallienis* cap. XIV. demum cum illam ægre Aurelianus recuperasset, ipsius populos trans Istrum duxit, limitibusque ad flumen transpositis, *Daciam Ripensem* citra Danubium usque ad Savum appellavit: & ita Valentinianus vocat Tautomedi Daciæ Ripensis Duci scribens, *in leg.* 13. *Cod. Theod. de op. publ.* Interiorem vero Daciam mediterraneam dixit, *leg.* 4. *Cod. de metallar. Novell.* 11. Auctor est Jornandes *de regnor. & temp. succ.* *Dacos*, inquit, *sub Imperio suo Trajanus*, *Decebalo eorum Rege devicto adjecit*, *ac terras ultra Danubium*, *quæ habent mille millia passuum*, *in Provinciam redegit. Sed Gallienus eos*, *dum regnaret*, *amisit*. *Aurelianusque Imperator evocatis inde legionibus in Mœsia collocavit*, *ibique aliquam partem Daciam mediterraneam*, *Daciamque Ripensem constituit*, *& Dardaniam junxit*. Hæc ille. *Eadem* habebat *insignia* hic Dux, idemque officium, quæ superiores Duces: & *novem oppidorum imagines*, præter alia XIV. hic non repræsentata. Itaque omnia erant præsidia XXIII. defensa cuneis equitum IX. Auxiliis VI. Legionibus X. & aliis numeris, id est, Cohortibus II. & Classibus II. poterant esse equites DCCCC. peditum decem millia. Verum tempore Notitiæ Dacia ab Attila Hunnorum Rege, Martiano & Valentiniano imperantibus, devastata fuit, inquiunt Paulus Diaconus, & Justinianus *Novell.* 11. Sed a Leone recepta fuisse videtur, cum de ejus Ducis, & utriusque Mœsiæ, ac Scythiæ officiis disponat, *in leg. ult. ad fin. Cod. de divers. offic.* Justinianus certe omnibus cis Danubium Romano Imperio adjectis pristinos limites restituit, *d. Novell.* 11. Ducis Daciæ Numeri sequuntur.

I. CUNEUS equitum Dalmatarum Forensium excubabat Bononiæ: est inter Dravum & Savum fluvios in Pannonia superiore. Marcellinus lib. XXXI. cap. XI. ad ripam Danubii locat: *Gratianus*, inquit, *permeato Danubio delatus Bononiam*, *Sirmium*, *introiit*, *& quatriduum ibi moratus*, *per idem flumen ad Martis castra descendit.* Hujus & sequentium, Itinerarium meminit, ubi Constantinus Jura condidit, *l.* 1. *C. de privil. dom. Aug.* Forenses autem a loco Forum dicto sunt nuncupati; nisi legamus *Forteum*. Hos, & sequentes cuneos Dalmatarum Vexillationibus Comitatensibus Magistrorum militum Præsentalium, & Magistri per Orientem esse puto.

II. CUNEUS equitum Dalmatarum Divitensium Dortico præsidebat, de quo Itinerarium, & Ptolemæus: sunt ex oppido ad Rhenum sito e regione Agrippinæ, quod munimentum Divitense, & vulgo *Deutsch*, appellatur. Divitensium meminit & Marcellinus lib. XXVI. cap. VI. & VII. & lib. XXVII. cap. I.

III. CUNEUS equitum Scutariorum Cebro præerat: a Ciambro Daciæ fluvio, aliqui hunc locum derivant. Hic etiam erat pars legionis primæ Macedonicæ sub hoc Duce.

IV. CUNEUS equitum Dalmatarum Divitensium Augustæ degebat. *Prætoriam Augustam* Ptolemæus vocat, in Dacia Itinerarium legit *Augustis*.

v. CUNEUS equitum Dalmatarum & ipſe Auguſtæ morabatur: niſi forte vitio librarii bis idem præſidium ſit repetitum: vel Auguſtiam oppidum intelligit, de quo Ptolemæus.

vi. CUNEUS equitum Dalmatarum habitabat Varinæ. *Varianæ* Itinerarium, quod & ſequentium præſidiorum meminit. Credo legendum *Varinianæ*, de qua infra, ubi pars legionis v. Macedoniæ, ſub hoc Duce excubabat.

vii. CUNEUS equitum Stableſianorum præſidebat Almo. Mons eſt Pannoniæ, quem Probus allatis ex Italia vitibus conſevit, Aurel. Victor. Hi erant ex x. Vexillationibus Magiſtri militum per Orientem, per plura loca diſpertiti.

viii. CUNEUS equitum Scutariorum manebat Ægetæ: ſic legit Itinerarium. Hic morabatur & pars legionis xiii. Geminiæ, ſub hoc Duce, & Claſſis Hiſtrica appellata. Scutarii erant ex Vexillationibus utriuſque magiſtri militum Præſentalis in Oriente.

ix. CUNEUS equitum Conſtantinianorum in Uto oppido degebat: Urſini codex habet, *Lito*: ſed prior lectio placet, ab Uto enim fluvio Daciæ Ripenſis, ut ponit Comes Marcellinus, dictum puto, quem Plinius, ex monte Hæmo in Mœſia manare tradit. Alter horum cuneus fines Mœſiæ defendebat. Hi erant equites, qui Daciam tuebantur: ſequuntur pedites, & primo.

AUXILIARES.

i. AUXILIUM Miliarenſium Tranſalbam Daciæ incolebat. Dicit Daciæ, quia alia oppida Tranſalbæ extra Daciam reperiebantur. Miliarenſis locus eſt Romæ in hortis Saluſtianis, unde forte hi nomen habuere, Vopiſcus in *Aureliano* c. XLIX. *Miliarenſem*, inquit, *porticum in hortis Saluſtii ornavit, in qua quotidie & ſe, & equos fatigabat*.

AUXILIUM primorum Daciſcorum Drobetæ præſidebat. Ex Dacia primi erant lecti, & ad differentiam ſecundorum, de quibus infra, primi appellati: ſed legendum *Dacicorum*.

iii. AUXILIUM Criſpitienſe Criſpitiæ excubabat, a loco nomen traxit.

iv. AUXILIUM Marienſium Oeſco inſidebat. Oeſcum Triballorum prope Danubium Ptolemæus collocat; ubi etiam erat pars legionis quintæ Macedonicæ, ſub hoc Duce, ab Oeſco fluvio, quem ex Rhodope manare Plinius ſcribit, eſt dictum. Apud Itinerarium legitur OESCO LEG. MAC. id eſt, *legio Macedonica*, quam hic reſediſſe ſignificat. Maria eſt oppidum Peloponeſſi Ptolemæo, unde hoc auxilium extrahi potuit: forte legendum *Martenſium*.

v. AUXILIUM Clauſtrinorum Transluco præerat, id eſt, ultra Lucum oppidum, ſic infra Tranſdiernis, & Tranſdrobeta, nomen tamen eſt loci ita dicti. Cloſtra oppidum eſt in Latio Italiæ: ſed a loco apud Barbaros Clauſtra nominato, aut a clauſtris, quæ ſunt limitum munitiones, *l. curæ* 4. *C. de off. mag. offic.* hos Clauſtrinos vocatos puto.

vi. AUXILIUM Secundorum Daciſcorum, ex Dacia ſecundo lectorum, manebat in Burgo Zono.

LEGIONES.

i. PRÆFECTURÆ militum exploratorum Tranſdiernis habitantium. Diernam oppidum Ptolemæus ſtatuit in Dacia prope Tybiſcum. Hæc vero præfectura erat Tranſdiernis, oppido ita vocato, quæ per errorem auxiliis eſt adjuncta, cum ſub legionibus ſequentibus, inter præfecturas legionum eſſet collocanda. Exploratores Legionarii milites ſunt quoque ſub Duce Mœſiæ primæ.

ITEM LEGIONES.

ii. PRÆFECTURÆ Legionis quintæ Macedonicæ, Varinianæ, pars Legionis, habitavit. Quintam Legionem Macedonicam, ſub Auguſto, in Dacia manſiſſe, Dion lib. LV. memorat, quæ hic in quatuor præſidia dividebatur. Alia pars ſub Comite Ægypti merebat: Reliquum apud Magiſtrum militum per Orientem reſidebat: unaque erat ex novem Legionibus Comitatenſibus ipſius in plures diviſa præfecturas, quarum aliæ mille peditibus, aliquæ D. conſtabant, ut auctor eſt Conſtantinus Porphyrogenneta *de Thematibus*.

iii. PRÆFECTURÆ Legionis quintæ Macedonicæ, Cebro, ubi etiam erat Cuneus equitum Scutariorum, ſub hoc Duce: Hujus loci meminit & Itinerarium.

iv. PRÆFECTURÆ Legionis quintæ Macedonicæ præſidebat Oeſco, ſcilicet pars Legionis. Hic quoque erat auxilium Marienſium, hujus Ducis.

v. PRÆFECTURÆ Legionis decimæ tertiæ Geminiæ morabatur Ægetæ: ubi etiam erat cuneus equitum Scutariorum, ſub hoc Duce. Legendum *Geminæ*, Dion enim d. lib. ait, Decimam tertiam Legionem duplicatam ſive *geminam* in Dacia ab Auguſto locatam. Ejuſdem pars militabat ſub Comite Ægypti, alia hic in Dacia. Reliquæ quatuor in ſequentibus locis excubabant: unde in ſex præſidia diſpertita reperiebantur: & ſi ſex millium tota legio fuiſſet, quodlibet præſidium mille pedites habuiſſet.

vi. PRÆFECTURÆ Legionis decimæ tertiæ Geminæ Tranſdrobeta in oppido, ita nuncupato ultra Drobetam: de qua ſupra.

vii. PRÆFECTURÆ Legionis decimæ tertiæ Geminæ inſidebat Burgonovo: *Burgos* vocabant crebra habitacula per limites conſtituta, inquit Oroſius lib. c. XXXIII. *l. ult. §. in Sardinia. C. de off. P. P. Africæ.* quo nomine appellatur caſtrum in agro Placentino, & alia in Italia, ubi fuere præſidia.

viii. PRÆFECTURÆ Legionis decimæ tertiæ Geminæ Tribunus morabatur Zernis, quo juris Italici Coloniam Trajanus deduxit, *leg.* I. *§. in Dacia quoque. ff. de cenſibus*. In quodam marmore citato a D. Cujacio viro eruditiſſimo, de hac Colonia id legitur;

I. O. M.

ROMVLO PARENTI, MARTI AVXILIATORI, FOELICIBVS AVSPICIIS CÆSARIS D. NERVÆ TRAIANI AVGVST. CONDITA COLONIA DACIA ZERNIS PER M. SCAVRIANVM PROPRÆTOREM.

Hæc oppida, etſi in antiqua Dacia, cum prope Danubium eſſent, in Romanorum poteſtate permanſerunt. Alia ſemel amiſſa, nunquam in eorum ditionem rediere.

ix. PRÆFECTURÆ Legionis decimæ tertiæ Geminæ Ratiariæ, in Jure legitur Retiariæ, ubi quandoque Diocletianus Jura condidit, *l.* 8. *C. communia de ſucceſſ.* Hæc erat una ex fabricis Illyrici. *Ratiaria* eſt apud Ptolemæum, Myſiæ ſuperioris oppidum; & RATIARIA Legio decimaquarta GG. id eſt, Gemina in Itinerario fuiſſe legitur, pro decimatertia.

x. PRÆFECTURÆ Legionis quintæ Macedonicæ, Sucidavæ excubabat. Hoc oppidum erat in Mœſia ſecunda ſub ejus Duce; ubi cuneus equitum Stableſianorum reſidebat. Unde aut hoc aliud oppidum ejuſdem nominis in Dacia Ripenſi fuit,

aut uterque castra ibi conjuncta habebat. Hæc enim præfectura sub duobus Ducibus esse non potuit.

I. TRIBUNUS cohortis secundorum reducum, residebat Siostæ. Tribuni sunt cohortium, vexillationum, numerorum, & scholarum, *l.* 8. *C. de erog. milit. annon.* Hi forte *reduces* sunt dicti, quod ab hostibus capti reduces fuissent.

II. TRIBUNUS cohortis decimænonæ Sostiacæ stativa habebat. Vetustus codex habet *cohortis novæ*.

XI. PRÆFECTURÆ classis Histricæ, Agetæ, ubi erat & cuneus equitum Scutariorum, & pars Legionis XXIII. Geminæ.

XII. PRÆFECTURÆ classis Ratiarensis a Ratiaria oppido, ubi manebat, nomen habuit. Hic & pars Legionis XIII. Geminæ sub hoc Duce locata fuerat. Præter præsidia in Notitia recitata Zosimus lib. IV. post prin. scribit aliud Constantinopoli fuisse, quod duobus militum numeris constabat, cujus nulla in hoc libro fit mentio.

Hæc sunt Orientalis Imperii Præsidia, seu Equites, Alæ, & Cunei, Auxilia, Legiones, & Cohortes, quæ limites illius Imperii, & universam ejus ditionem tuebantur, cum quibus & Spectabiles dignitates sunt explicatæ. Nunc de Clarissimorum insignibus, & officiis, est videndum.

CAP. CLVI.

DE PALÆSTINÆ, ET ALIARUM *Provinciarum Consularibus, eorumque insignibus, & officiis.*

ILLUSTRIUM, & Spectabilium officiis, insignibusque explicatis, Notitia ad Clarissimos provincias administrantes transit, qui erant Consulares, Correctores, & Præsides, fere omnes clarissimi, pro quorum exemplaribus Consularem Palæstinæ, & Thebaidis Præsidem proponit, ut quemadmodum ex Thebaidis simulacro, statuarii olim artis delineamenta accipiebant: sic illi cæterorum Consularium, & Præsidum imago atque exemplar essent: itaque cujusque provinciæ Præsides cum eorum ornamentis, aut officiis a Notitia sigillatim non referuntur, quia hinc accipiuntur, illosque sub Comite Orientis, Præfecto Augustali, & Vicariis, cum provinciarum imaginibus satis est demonstrasse: Præterea cum eadem omnium sint insignia, & officia, idem sæpius repetere non modo superfluum, sed etiam tædium legentibus erat allaturum.

Primi ergo inter Clarissimos erant Consulares provinciarum rectores, qui non intelliguntur Consulari dignitate functi, sed infulis Consularibus ornati, quos primum ab Augusto inventos fuisse puto: Cum enim provincias cum populo divideret, hujus Proconsulares fecit: suas vero Propprætorias: Sed in Italia, inquit Dion lib. LIII. Prætoris, & Consulis nomen servavit, provinciis vero Præfectis nomina dedit, quæ illorum loco esse significant, id est, Proconsules, & Proprætores appellavit: pars ergo eorum, qui in Italia jus dicebant, Consulares sunt vocati, quod nomen primo in Italia introductum, postea in provincias est extensum: De hoc Tranquillum sentire existimo, qui Augustum Legato Consulari, successorem ut rudi & indocto dedisse scribit, c. LXXXVIII. in *Augusto*, cujus manus *ixi* pro *ipsi* scriptum animadvertit. Idem ait in *Tiberio* cap. XLI. Tiberium in Capream insulam regressum, provinciarum Præsides non mutasse, & Hispaniam, Syriamque per aliquot annos sine Consularibus legatis fuisse. sub Claudio Aulus Plautius Consularis legatus Britanniam administravit. Tranquillus in *Vespasiano* c. IV. Martyrologium quoque

A Aurelianum Consularem circa Neronis tempora in Italia jus dixisse narrat. Et Tacitus in *Agricola* c. VIII. eodem imperante: *Britannia*, inquit, *Consularem Petilium Cerealem accepit*: & sub Vitellio nullum in Hispaniis Consularem fuisse *Hist.* lib. II. cap. XCVII scribit. Itaque hic honor paulatim pluribus provinciis est concessus. Nam præter Hispaniam & Syria Consularem habuit. Tranquillus in *Vespasiano* cap. IV. *Judæi*, ait, *rebellarunt, cæsoque Præposito, Legatum insuper Syriæ Consularem suppetias ferentem rapta Aquila fugaverunt*. sed & Vespasianus Cappadociam Consularem fecit. Tranquillus in *eod.* cap. VIII. *Cappadociæ*, inquit, *propter*

B *assiduos Barbarorum incursus, legiones addidit, Consularemque Rectorem imposuit pro equite Romano*: Hæc Tranquillus. Sub Domitiano Memmius Rufus Campaniæ, Atilius Rufus Syriæ Consulares fuisse leguntur, ut Tacitus in *Agricola* cap. XL. Martyrologium VII. & XII. *Maii*, referunt. Sed & Plinius Ponto cum potestate Consulari a Trajano est præfectus; ut in marmore Mediolani in templo D. Ambrosii legitur;

C C. PLINIVS L. F. O. V. F. CÆCILIVS AVGVR. LEGAT. PROC. PROVINCIÆ PON. CONSVLARI POTESTATE IN EAM PROVINCIAM ET IMP. CÆS. NERVA TRAIANO AVG. GERMAN. CVRATOR ALVEI TIBERIS ET RIPARVM.

Postea Hadrianus novam magistratuum formam invenit, ut ait Sext. Aurelius Victor: *Officia*, inquit, *publica & palatina, nec non militiæ in eam formam statuit, quæ paucis per Constantinum immutatis, hodie perseverat*: Inter alia quatuor per Italiam Consulares instituit, ut auctor est Spartianus, inter quos Antoninum Pium, ad eam Italiæ partem

D regendam elegit, in qua plurimum possidebat: Sed & Licinium sub eo, in Italia Consularem fuisse, apud Martyrologium legitur, XVI. *Kal. Martii*. item XVII. *Julii*. Antoninus quoque Pius Præfectos suos locupletavit, & ornamentis Consularibus donavit. Marcus item Antoninus, inquit Capitolinus in *Marco Antonino* cap. XXII. *Provincias ex Proconsularibus Consulares, aut ex Consularibus Proconsulares, aut Prætorias pro belli necessitate fecit*. Sub Antonino etiam Caracalla, Rutilianus Ciliciæ Consularis præfuit, *l.* 1. *C. de general. abolitio*. Capitolinus quoque Pertinacem in provinciis, quas Consularis gessit, sordide se gessisse scri-

E bit. Itaque Consulares Magistratus provinciis Consularibus jus dixerunt, de quibus forte intelligit Ulpianus, *in leg. cum hic status*, *§. si mulier. ff. de don. inter vir. & uxor.* cum ait: *Si mulier, & maritus diu seorsum quidem habitaverint, sed honorem invicem matrimonii habeant (quod scimus interdum, & inter Consulares personas subsecutum) puto donationes non valere, quasi duraverint nuptiæ*. Consulares appellare potest provinciis Consularibus præfectos, qui domi uxores ex consilio ejusdem Ulpiani relinquebant, *in l. observare.* 4. *§. proficisci. ff. de off. proconsf.* Hi, quod Consularibus ornamentis uterentur, Consulares sunt vocati: Sic Socrates D. Am-

F brosium Liguriæ, Æmiliæque Præsidem Consulari dignitate honestatum fuisse scribit, & earum provinciarum Consularem dictum. Paulinus quoque in ejus vita, ipsum Consularitatis insignia suscepisse refert, ut Liguriam Æmiliamque regeret. Sed & exercituum Præfecti Consulares vocabantur: Tacitus *Hist.* lib. I. c. IX. *Inferioris*, inquit, *Germaniæ legiones diutius sine Consulari fuere; donec missu Galbæ Vitellius aderat*. Et infra eod. lib. c. LII. de eodem loquens; *Nec Consularis*, ait, *legati mensura; sed in*

majus omnia accipiebantur: ad Imperium enim aspirabat. Et iterum eod. lib. cap. LV. & LVI. *Ipso Kal. Januarii die dirumpunt imagines Galbæ.... Spectator flagitii Hordeonius Flaccus Consularis legatus aderat*. Hæc ille. Ita autem est nuncupatus, quia ex Consularibus creabatur, ut vult Vegetius lib. II. cap. IX. Sed Ulpianus quia Consularibus insignibus utebatur, *in leg. 2. §. 1. de his qui notan. infam. Qui*, inquit, *exercitui præest licet Consularibus insignibus utatur, ignominiæ causa ab Imperatore missus nota laborat*. Huic concinit quod Tacitus lib. cit. scribit: *Legati*, ait, *legionum Consularibus ornamentis donantur*: sic majores provincias administrantes, tamquam Consularium insignibus honestati, Consulares sunt appellati.

Erant insignia Consularium secures, fasces, quos Proconsulum exemplo, *l. antep. ff. de offi. de leg.* sex fuisse puto, sella curulis, & vultus Principum præmissi. Eodem modo Consularis Byzantii appellatus est Honoratus, primus Constantinopolis urbi Præfectus, *l. C. C. de offi. comit. rer. priv.* & Consularis aquarum sub Præfecto urbi Romæ, *leg. 1. C. de offi. de aquæduc.* quem Consulari veste insignitum fuisse censeo, ut illi Magistratui majestas adderetur.

NOTITIA.
CONSULARIS PALÆSTINÆ
CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Clarissimi Consularis Palæstinæ.

PROVINCIA Palæstina.
Officium autem habet ita.
Principem de eodem Officio.
Cornicularium.
Commentariensem.
Adjutorem.
Numerarium.
Ab actis.
A libellis.
Exceptores, & cæteros Cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione Clementiæ Principalis.

Cæteri omnes Consulares ad similitudinem Consularis Palæstinæ Officium habent.

COMMENTARIUM.

CONSULARES majores Præsidibus, minores vero Proconsulibus erant: medias enim provincias regebant, *l. 1. C. ut omnes judic. tam civiles quam militares, in princ.* Præter *insignia prædicta* in aliis etiam differebant: Consulares enim *mulieris imaginem* habebant, quæ ipsis creditam provinciam referebat. Item *librum mandatorum* nullis notis inscriptum, quæ in Correctorum, & Præsidum codicibus incisæ inveniuntur, quemadmodum in Oriente in Consulari Palæstinæ, & in Occidente in Consulari Campaniæ cernitur. PALÆSTINÆ Consularis, *vir barba, & capillis demissis, pinnis*

aureis caput ornatus, sedensque repræsentatur, *librumque mandatorum viridi corio tectum, ac purpureo surrectoque tapeto, abaco instrato suffultum, tenet; item aureos Principes sese amplectentes, aureæ pilæ præfixos: ipse cingulo aureis bullis distincto, & ab humero dextro in sinistrum latus demisso, ensem annectit, quem argenteo capulo prominente, aurata claudit vagina: Viridi vero pallio, dextro humero injecto, ac genibus circumvoluto, dextra cornucopiæ aureis plenum premit, læva hastam tenet, cui tabula alte est præfixa, in qua scriptum est*, PROVINCIA PALÆSTINA: *pedes vero ac suras, purpureis ocreis infra genua est indutus, quas aurea virga a summo ad imum intercurrit*. In manuscriptis purpureum pallium gestat; prope latomias, seu carceres, præruptis saxis munitos habere videtur. Hic Consularis, forte in honorem Domini, in Palæstina nati, cæterorum Consularium exemplar, a Notitia positus est. In Occidente, pro viro Consulari, imago fœminæ provinciam simulantis, cernitur, qualis in Consulari Campaniæ spectatur, & quomodo ubique provinciarum imagines in Notitia repræsentantur: Correctores vero & Præsides, pro mulieris imagine, effigiem oppidi tenebant, quod & ipsum provinciam ab illis administratam referebat, ut in Thebaidis, & Dalmatiæ, Præsidibus visitur. Omnes tamen Clarissimi, præter paucos Præsides, perfectissimos nuncupatos, vocabantur: Nam & Theodosius A. *in leg.2. Cod. de domestic. & protector.* Consularem dignitatem clarissimatum interpretatur. Hi appellatione GRAVITATIS, *leg. 1. Cod. de offic. Com. rer. privat. l. 2. Cod. de pedan. judicib.* aut SYNCERITATIS *leg. 9. C. ubi causæ fiscales*, honorabantur, etiam ab Imperatore cum ad eos scribebat, iidem *justissimi*, & *vigilantissimi* dicebantur, *leg. 3. C. de offic. rector. provinc.*

Erant in Oriente Consulares XV. in Occidente XXII. qui usque ad Justinianum permansere, nam & ipse Consularium provinciarum meminit, *in Novel. 8. §. hæc omnia*. quarum Consulares pro codicillis magistratus solvebant tribus Chartulariis cubiculi aureos IX. Primicerio Notariorum XXIV. ejus adjutori III. officio P. Præt. XL.

Officium habebant Consulares, ut Præsides, & alii Clarissimi: & olim binos Numerarios, ut Præfecti, quorum alter vectigalium, tributorum, & aliorum quæ ad largitionum curam pertinebant rationes tractabat, & summas pecuniarum, ad Proconsulem, vel thesaurorum Præfectum delatas diligenter notabat. Alter vero, ea, quæ ad Comitem rerum privatarum spectabant, in codices referebat, ut bonorum in provincia publicatorum, vel, quæ alio modo ad fiscum devolvebantur, & quorundam vectigalium jura illi rationi assignatorum. Gratianus A. *in leg.4. Cod. de numerariis: In provinciis singulis*, inquit, *duo Numerarii, qui & Tabularii, collocentur: quo ad unum fiscalis arcæ ratiocinium, ad alterum largitionales pertinere tituli jubeantur*: Hactenus ille. Verum tempore hujus Notitiæ singulos tantum Numerarios Præsides, aliique Clarissimi habuere. Hi etiam Tabularii vocati Præsidibus tributa non solventium nomina suggerebant. Valentinianus A. *in leg. 2. Cod. de numerar. Qui numerarii*, ait, *appellari consueverant, Consularium atque Præsidum, dumtaxat Tabularii post hanc nostram sanctionem, vocabuntur: scientes se tormentis esse subjectos, nisi judicibus, vel exactoribus debitorum, aut reliquorum modum frequenter ingesserint, sub actorum testificatione*. Item Arcadius Imp. *in leg. missi. 7. Cod. de exactoribus: Tabularios*, inquit, *oportet fideliter providere nomina debitorum*. Hæc ille. Consularibus vero Correctoribus, ac Præsidibus Orientis, unus sufficiebat Numerarius, qui utroque officio fungebatur. In Occidente, ubique apud omnes Præsides, duo pro Numerariis erant Tabularii dicti, quemadmodum Valentinianus constituit, qui triennii tantum spacio, officio Numerarii fungi poterant, *dict. leg. v. in fin. Cod. de numerar.* Cætera, quæ de aliis Præfectorum officialibus diximus, hic repetita esse censeantur.

CAP. CLVII.

DE CORRECTORIBUS, EORUMQUE INSIGNIBUS.

CORRECTORES medium inter Consulares, & Præsides locum tenuisse, illisque inferiores, his vero aliquanto digniores fuisse, ex ordine a Notitia observato liquet. Hi antiquissimi fuisse videntur, si quidem Marmor supra portam Arimini, imperante Augusto, Correctores in Italia fuisse, significat, id est sequens.

IMP. CÆSAR DIVI IVL. FL. AVGVSTVS PONT. MAX. COS. XXIII. TRIB. POT. XII. P.P. MVRVM DEDIT CVRANTE L. TVRNO SECVNDO APRONIANI PRÆF. VRBIS FL. ACTEIO V. C. CORRECTORE FLAM. ET PICENI.

Sed hæc inscriptio vitiata est, quia nullus Augusto imperante Apronianus urbi præfuit, Sed Statilius Taurus & L. Piso, ut Tacitus scribit. Quare intelligit Rufium Turcium Apronianum, quem Marcellinus sub Valentiniano urbi præfuisse scribit, lib. XXVI. cap. III. Et pro Turno legendum *Turcio*, reponendumque nomen *Valentiniani* pro Augusto. puto vetustate corruptum marmor ab aliquo qui non intellexit, male restauratum, certe sub Severo & Antonino Caracalla Correctores fuerunt: Eorum enim Hermogenianus, *in leg. ex omnibus 10. ff. de off. præf.* & Papinianus *in l. penult. ff. eod. tit.* meminerunt. Post ipsos unus totius Italiæ Corrector fuit: Spartianus enim scribit Tetricum Tyrannum, ab Aureliano totius Italiæ Correctorem factum, id est, Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ, Umbriæ, Piceni, Flaminiæ, omnisque annonariæ regionis. Hic Magistratus per multa tempora continuavit; Nam Diocletianus Julianæ scribens, *in l. 4. C. de jud. & fact. ignor. Si post divisionem*, inquit, *factam, testamenti vitium emerserit, ostende hoc apud Correctorem virum clarissimum amicum nostrum*; quem, Numidium tum Italiæ Correctorem significari puto, *l. 3. C. quibus non obstat. long. temp. præscript.* Cejonius etiam Ruffus Volusianus sub Constantino, totius Italiæ annis octo Corrector extitit, ex marmore. Sed divisa ab eo in regiones XVII. Italia, duo in ea Correctores sunt relicti, unus Lucaniæ, & Brutiorum, *l. 21. C. ad leg. Cornel. de fals. & l. 15. Cod. de decurionibus.* alter Apuliæ, & Calabriæ. Extra Italiam provinciæ diu Consulares tantum, aut Præsides habuerunt, non Correctores. Unde Accursius non male eos pro Italiæ Præsidibus interpretatur, *in l. ex omnib. 10. ff. de offic. præsid.* Tandem & provinciis Correctores sunt dati, id est, Augustanicæ & Paphlagoniæ in Oriente, & Saviæ in Occidente, *l. 1. C. ut omnes judic. tam civil. quam militares & in d. §. hæc omnia. Novella* 8. Hi Clarissimi erant ut Præsides *d. l. 1. C. ut omnes judi. tam civil. quam milit. & d. l. si post divisionem 4. Cod. de jur. & facti ignor.* sed militibus Præfecti, quod cum scientia Magistrorum puniebant.

Chlamyde purpurea induti, vultus Principum præmittebant, quemadmodum in Correctore Calabriæ, & Apuliæ, Notitia ostendit: Cassiodorus in *formula Rectoris*, lib. VI. *Variar.* quem Correctorem fuisse insinuat: *Te*, inquit, *provinciæ Recto-*

rem nostra mittit electio, ut revera corrigere nitaris, quos tibi commissos esse cognoscis, chlamydis tuæ inter alia clavos intende, ut scias non inaniter positos: Hinc fit, ut cum publicum agentes purpuram cernerent, de vigore semper Principis admonerent . . . . . . Tibi fiscalium tributorum credita monstratur exactio, constat tuæ fidei commissum Principi renunciare, quod in provinciis probatur emergere. Tu etiam Senatorem ibidem residentem juberis audire. Tu in præfecti militem cum illius tantum conscientia vindicare. Tuum nomen in subscriptionibus jusserunt honoratis Provincialibus anteferri: additur, quod a Principe frater vocaris: Hæc ille.

Alias insignibus a Consularibus Correctores differebant, quorum ornamentis omnibus non utebantur, neque, ut illi, mulieris imaginem, provinciam ab ipsis administratam referentem, sed oppidi idem significantis effigiem præferebant, quemadmodum in Correctore Apuliæ, & Calabriæ, in Occidente spectatur: in Oriente enim nulla Correctorum apparent insignia. Notas etiam libris mandatorum inscriptas, diversas a Præsidibus habebant, quibus Consulares carebant: Pro codicillis tamen magistratus solvebant quantum Consulares, *d. Nov. 8. ad fin.* Correctores a corrigenda provincia dictos Cassiodorus autumat, in *formula Rectoris provinciæ*. Sunt qui eosdem Moderatores provinciarum esse putant, qui & ipsi erant Clarissimi, *l. unic. C. de off. jurid. Alex.* sed illud generale Rectorum nomen tempore hujus Notitiæ erat, *ut in. l. unic. Cod. de offic. Comit. Orientis. leg. 10. Cod. de assessorib.* Verum Justinianus novos Moderatores, Spectabiles factos, invenit: ut Hellenoponti, *Nov. 28.* Arabiæ, *Nov 102.* quos vult antiquo nomine a Græcis *ἁρμοστὰς* dictos. Idem habent officium Correctores, quod Consulares & Præsides.

CAP. CLVIII.

DE THEBAIDIS, ALIISQUE
Præsidibus, tam Clarissimis, quam Perfectissimis, eorumque insignibus,

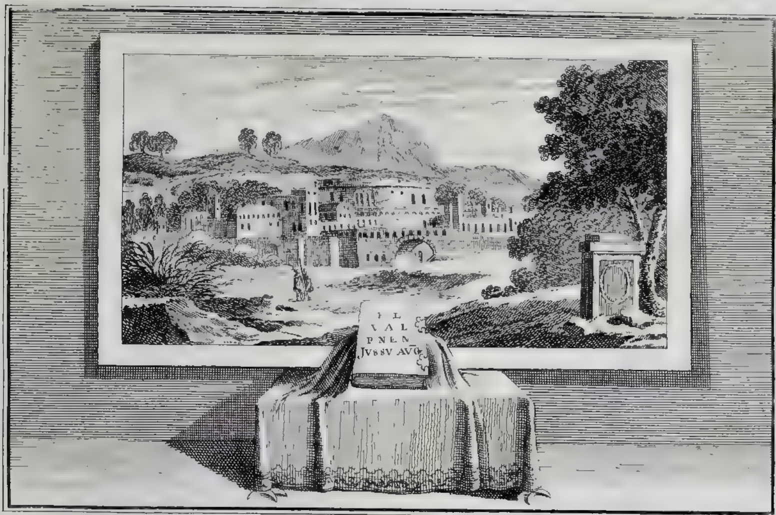
PLURES provincias prætorias, a Proprætoribus jussu Augusti, administratas fuisse diximus, Alexander vero Imperator plurimas ex his præsidiales mutavit. Lampridius, *Prætorias*, inquit, *præsidiales provincias plurimas fecit*. Denique Prætoribus sublatis, quæ ab illis regebantur, factæ sunt præsidiales, donec a Justiniano renovati sunt Prætores. Itaque tempore hujus Notitiæ provinciæ omnes, aut Proconsulares, aut Consulares, aut Correctoriæ, aut Præsidiales fuere.

Præsides & alii Clarissimi, ut dictum est, *ordinarii* appellantur, quo nomine a Spectabilibus distinguebantur. Valentinianus A. *in l. 2. C. de prox. sacr. scrin. In sacris*, ait, *scriniis nostris militantes in provinciis a salutatione ordinarii, vel spectabiles judices non arceant.* Ita etiam intelligitur Theodosii rescriptum ad Ruffinum P. P. *in l. 2. C. de off. Præf. Aug. Præfectus*, inquit, *Prætorio Augustalis, ordinariorum sub se judicum examinandi flagitia, & super his referendi, non amovendi, vel puniendi habeat potestatem*: de Præsidibus intelligit: Ægyptus enim Consularem, aut majorem Magistratum non habebat. Sic etiam *ordinarias* clarissimorum Rectorum provincias Justinianus appellat, *Nov. 31. §. constituimus autem. ibi. secundæ vero & quartæ ordinarii*, quæ non a Comite aut Proconsule, sed Præsidibus regebantur: Et *ordinariam* sedem Præsidum Constantinus *in l. 4. C. de jurisd. omn. jud. Nemo*, inquit, *post litem contestatam ordinariæ sedis declinet examen: nec prius Præfecti Prætorio, aut Comitis Orientis, vel alterius spectabilis judicis imploret auxilium quam coram Præside egerit.* Item Valentinianus A. *in l. 7. C. de cohort. Ordinariorum*, ait, *judicum apparitores, nullo annorum numero, nulla stipendiorum contemplatione laxentur.* Itaque a spectabilibus ordinarii separantur, sub quibus Præsides, & alii provinciarum Rectores Clarissimi titulo honestati continentur. Proprie tamen Præsides minoribus provinciis imperabant, *l. 1. §. Deo nobis. C. de off. P. P. Afr. l. 1. in prin. C. ut omnes judic. tam civil. quam milit. §. illud, in Auth. de appel.* qui & ipsi Clarissimi vocabantur, *l. 5. C. de pign. d. l. 1. in prin. C. ut omnes jud. tam civil. l. 2. C. de ordin. jud.* paucis exceptis, qui erant Perfectissimi, ut sub Comite Orientis Arabiæ Præses, *l. cum reis 18. C. de pœnis.* & ut puto, Isauriæ, quæ minimæ provinciæ habebantur, & a Ducibus, qui vicem Præsidum agebant, regebantur: Præses *frater* a Principe appellabatur, Cassiodorus, loco præf. *A Principe*, inquit, *frater vocaris*. Justissimi etiam ac vigilantissimi titulo honestabantur, *l. 3. C. de offic. Rect. prov.* eos etiam *κρατίστους*, id est, *optimos*, aut præstantissimos appellabant, ita apud *Acta Apostolorum*, c. XXIV. Claudius Lysias Felicem, & D. Paulus Festum vocant, c. XXVI. unde dicti optimates urbium videntur, tamquam omnium præstantissimi, *in c. fundamenta. §. ne autem, de electio. in 6.* A Præside ad P. P. appellabatur, *l. præcipimus. 32. §. 1. C. de appellat. §. illud in Auth. eod. tit.*

NOTITIA.

PRÆSES THEBAIDOS

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Clarissimi Præsidis Thebaidos.

ROVINCIA Thebais.
Officium autem habet ita.
Principem de eodem Officio.
Cornicularium.
Commentariensem.
Adjutorem.
Numerarium.
Ab actis.
Exceptores, & cæteros Cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione Clementiæ Principalis.

Cæteri omnes Præsides ad similitudinem Consularis Palæstinæ Officium habent.

COMMENTARIUM.

QUINQUE fasces præmittebat, Dion lib. LIII. cum *libro mandatorum* quibusdam notis inscripto, & *viridi tegumento involuto*, quem in auditorio penes se judicans tenebat, quemadmodum in Thebaidis, & Dalmatiæ Præsidibus Notitia ostendit. Præsides in Oriente imaginibus Principum carent, quas in Occidente præferunt: *oppi-* A *dique effigiem* provinciam a se rectam referentem, ut Correctores habebant. Præterea *codicem mandatorum dorso his notis inscriptum*, quibus Consulares carent, FL. VAL. PNEN. IVSSV AV. eas ita sum interpretatus: *Fœlix liber veniens a Laterculo Primicerii Notariorum, & Notariis jussu Augustali.* Exemplo Præsidis Thebaidis cæteri Præsides eadem insignia, & officium habent. Is forte ut dignior pro aliorum exemplari est positus. Insignia Præsidibus prælata fuisse supra diximus, & hoc etiam Martyrologium significat, quod hæc *vexilla* appellat. Beatum enim Fabium martyrem cum ferre vexilla Præsidialia recusaret, primo in carcerem trusum, mox capite punitum fuisse scribit, *pridie Kalend. Aug.* B noluit forte vultus Principum consecratos, qui adorabantur, vel alias idolorum imagines ferre. Per annum tantum provinciis Præsides præficiebantur: sed tempus arbitror Principis prorogabatur, inquit Cassiodorus.

Hi sunt tres Magistratuum provinciarum ordines Clarissimi: supersunt Perfectissimorum ostendenda insignia, quæ nulla in Oriente a Notitia repræsentantur, ubi tamen constat Arabiæ, atque adeo Isauriæ Prælides hoc titulo honestatos, *in d.l.* 18. *C. de pœnis.* Verum in Occidente in Dalmatiæ Præ- C side, Perfectissimorum insignia & officium demonstrantur, quæ ferme eadem erant, sicut Correctorum, & aliorum Præsidum, nempe duorum Principum in unum virum desinens imago, auratæ columellæ præfixa, qua tamen Orientis Præsides carent, item liber mandatorum viridi tegumento tectus, & abaco purpureo, surrectoque tapeto substrato impositus. Infra est oppidi effigies provin-

ciam a Rectore perfectissimo administratam referens, cujus nomen supra est inscriptum. Notas tergo codicis mandatorum nullas incisas habent. Horum officia, in nullo a Correctorum, aut Consularium officiis discrepant: cum vero in quibusdam a Spectabilium & Illustrium cohortalibus different, pauca de his sunt dicenda.

CAP. CLIX.

DE DIFFERENTIIS INTER *Officia Magistratuum.*

IDEM ferme erat Consularium, ac Correctorum Præsidumque officium, quod & Præfectorum, exceptis Singulariis, qui inter Clarissimorum cohortales non nominantur, nisi sub cæterorum Apparitorum classe comprehendantur, quemadmodum in Vicariis Orientis sub hoc nomine videntur contineri. In Occidente vero in Vicariorum officiis Singularii reperiuntur. In quibusdam etiam Illustrium & Clarissimorum officia differebant; nam horum Apparitores conditionales censebantur, id est, conditioni suæ obnoxii, *l.8. l.* 17. *C. de advoc. diver. judiciorum. l.* 1. *&* 2. *C. ubi quis decur. vel cohortali. condit. conveniat.* ut semel facti Apparitores ab officio, nisi Primipili munere completo, liberari non possent: & ideo a Paulo Jurecons. *perpetui* appellantur, *in leg. præsidis,* 34. *si cert. petat. Præsidis provinciæ*, inquit, *officiales, quia perpetui sunt, mutuam pecuniam dare, & fœnebrem exercere possunt.* Quare Notitia subjicit: *his non licere ad aliam militiam seu officium transire, sine annotatione seu indulgentia clementiæ principalis.* Idem affirmat Valentinianus *in leg.* 7. *penultim. & ultim. C. de cohortalib. Ordinariorum*, inquit, *judicum apparitores, qui vel speculatorum, vel ordinariorum attigerint gradum, nullo annorum numero, nulla stipen-* [illegible] *latione laxentur, prius quam primipili pastum digesta ratione compleverint.* Ipsorum quoque liberi patris fortunam secuti, eodem modo cohortales esse cogebantur, *leg.*12. *Cod. de cohortalib. l.*1. *& sequent. Cod. de filiis offic.* quod & in legionariis militibus observabatur, ut patris militis in bello defuncti filius locum subiret, *leg. fin. Cod. eod.* Sic & Tabularii Reipublicæ servi *conditionales* vocantur, *leg. scripturas,* 11. *Cod. qui potiores in pign. hab. leg.* 7. *Cod. de jure fisci. leg.* 3. §. 7. *&* 8. *Cod. Theod. de numerar. actuar.* cæterum qui Primipili munere functus erat, etsi ab officii onere liberabatur, curiæ tamen patriæ compellabatur servire, *dict. l. penultim. & ultim. Cod. de cohortalib.* Illustrium vero aut Spectabilium Apparitores liberi nulla officii necessitate obstringebantur, *dict. leg.* 7. *C. de cohort. l.* 1. *& ult. C. de apparit. P. P.*

Ut igitur clarissimorum Magistratuum Apparitores ab aliis dignoscerentur, discoloribus penulis, seu palliis tegebantur, qualibus hodie Nuncii Taurinenses utuntur: subtus vero pro cingulo, loro, aut fascia lanea a dextro humero in sinistrum latus descendente cingebantur. Qui mos est antiquissimus. Gellius lib. XII. cap. III. *Tiro*, inquit, *Tullius M. Ciceronis libertus lictorem, vel a lino, vel a licio dictum scripsit. Licio enim transverso, quod Linum appellatur, qui magistratibus præministrabant, cincti erant.* Gratianus A. *in leg.* 1. *Cod. Theod. de habit. quo intr. urb uti oport. Officiales*, inquit, *per quos statuta complentur, ac necessaria peraguntur, uti quidem penulis jubemus, verum interiorem vestem ad modum cinguli observare, ita tamen ut discoloribus quoque palliis pectora contegentes conditionis suæ necessitatem ex hujusmodi agnitione testentur.* Quæ verba de Clarissimorum Apparitoribus conditioni obnoxiis, non aliis intelliguntur.

Eosdem in albo cohortalium, seu matriculis satis erat scribi, *l.* 10. *C. de cohort. l.* 16. *C. de testa. milit.* Spectabilium vero & Illustrium Apparitores Principis litteris probatoriis vocatis comprobari oportebat, *l. ult. ad fi. C. de divers. offic.* In officio quoque Præsidum nullus a libellis invenitur, qui apud alios majores provinciarum magistratus frequentabantur, quia Præsides ipsi per se precibus subscribere tenebantur, *l.2. C. de assess.* Tot etiam ex suo officio quotannis provinciarum Rectores ad mansiones mittebant, quot in ea provincia cursus publici loca reperiebantur, *l.* 34. 46. *C. Th. de cursu publ.* qui equis pabula exhiberi curarent, & evectiones inspicerent, Præsidique subscribendas offerrent, ne in illis abusus committeretur.

In cæteris omnium officia conveniebant, eosdemque primates habebant, ut Principem, Cornicularium, Commentariensem, Adjuvam, Ab actis, Numerarium, Exceptores, & cæteros Apparitores, quemadmodum Notitia in Præside Thebaidis ostendit. Omnium denique Apparitores de suo officio Cancellarium eligebant, *leg. nullus* 8. *C. de assessor.* Is est, quem vulgo *secretarium*, Jura vero *domesticum* vocant, *leg.* 3. 4. 5. 6. 8. *Cod. de assessor.* Hæ sunt Illustrium, Spectabilium, Clarissimorum, ac Perfectissimorum ex Laterculo majore emissæ dignitates, secundum Notitiæ ordinem explicatæ.

Alii quidam Spectabiles reperiebantur, ut Tribuni Notarii *leg.* 2. *Cod. de primicer. & secund.* Magister census, *leg. orphanotrophos* 32. *Cod. de episcop. & cler.* Item alii Clarissimi, ut Silentiarii, *leg. ultim. Cod. de silentiar.* Primicerii Scholarum, seu Comites ordinis secundi, *leg.* 2. *Cod. de privileg. scholar.* & Tribuni Prætoriani, Notariique, *leg.*6. *Cod. de Adv. divers. judic.* Inter Perfectissimos quoque præter quosdam provinciarum magistratus, alii plures inveniuntur, inter quos Primiscrinii sub Comite largitionum eminebant, *leg.* 7. *Cod. de palat. sacr. larg.* Notitia de majoribus tantum, qui a Laterculis prodibant, non aliis tractat. Cæterum quia inter utriusque Orientis, Occidentisque dignitates duo armaria libris referta reperiuntur, ne quid in hoc volumine intactum relinquatur, & ipsa pro virium mearum tenuitate explicare conabor.

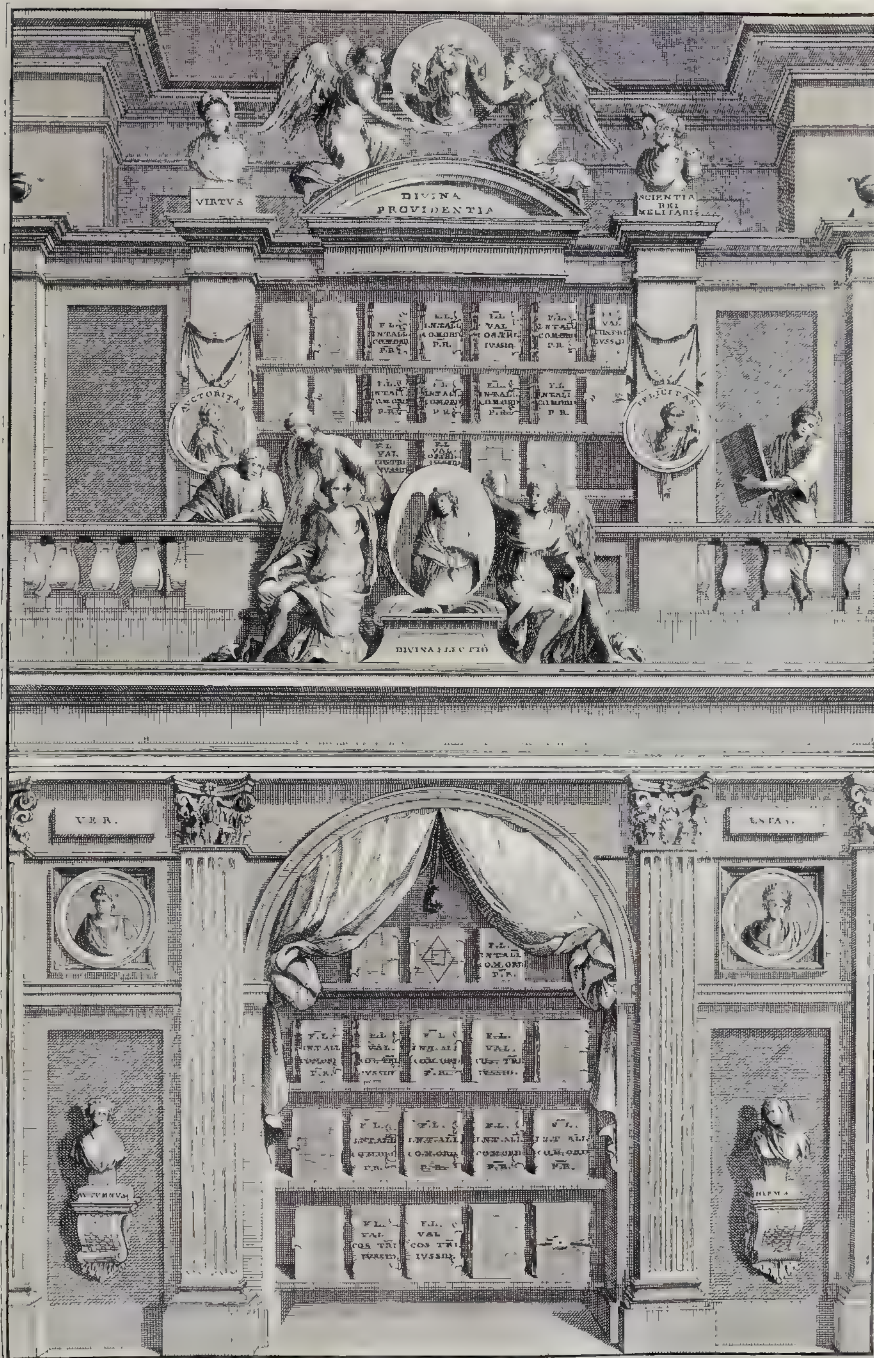
CAP. CLX.

DE ARMARIIS LIBRORUM *hic a Notitia repræsentatis.*

COMMENTARIUM.

ARMARIA in utriusque Imperii dignitates inserta in Thebaidis Presidis atrio depicta fuisse Pierius lib. *Hieroglyphicor.* XXXII. cap. X. scribit: cujus verba ita se habent: *In Theodosii & aliorum, qui eo seculo fuerunt Imperatorum insignibus, in atrio Præsidis Thebaidos nuncupati, argumentum hoc pictum spectabatur, cujus exemplum in quodam ejus militiæ ordinum, officiorumque canone descriptum Romæ apud Maffæos inspexi. Tabula est libris quodam ordine dispositis onusta, quorum nonnulli syllabariis quibusdam notis inscripti sunt, quibus per compendium contentæ in eis rationes indicabantur, alii nihil præscriptum habent. Supra tabulam fastigium attollitur, in media cujus facie genii duo latum sustentant orbem, in quo caput instar humani, cujus ita inscriptio est,* DIVINA PROVIDENTIA. *In angulis vero tabulæ, quæ descriptos, ut diximus, libros continet, singulis, capit a singula sunt apposita, quo-*

NOTITIA IMAGINES ARMARIORVM.

quorum superius a dextra inscriptionem circunductam ostendit, VIRTUS, *alterum a læva*, SCIENTIA, *inferius a dextra*, AUCTORITAS. *quartum a læva*, FOELICITAS. *Quod quidem, ut puto, innuit rerum omnium gerendarum summam a Deo primum emanare, eumque conciliandum in primis, ut nostra omnia fortunentur. Mox necessariam esse virtutem, quippe animosum, aptum, & idoneum debere esse hominem, qui præclara sit facinora aggressurus. Verum virtutem solam parum prodesse, nisi accesserit disciplina, cujus scientia eruditi, & tempora, & occasiones internoscamus: sed enim & hæc, & illa vix sufficient, nisi & auctoritas adjuncta fuerit, qua milites populique sub Imperio contineantur, jussaque non cunctanter exequantur. Unde legas de Vespasiano, cum esset jam a militibus salutatus Imperator, auctoritatem, & quasi majestatem quanam inopinato scilicet, & adhuc novo Principi defuisse, quæ non prius accesserit, quam e plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adiissent, orantes, ut Tranquillus ait, opem valetudinis demonstratam a Serapide per quietem, restituturum oculos, si inspuisset: confirmaturum crus si dignaretur calce contingere: cumque vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet: Extremo hortantibus amicis palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit, atque ita, quod primum desiderabatur, auctoritatem indeptus est. Sed & quarta necessaria est, fœlicitas quippe: licet enim animis valeas, experientia sis eruditus, auctoritate præstans, nisi tibi res fœliciter succedat, ruere plerumque omnia, & elabi in irritum experieris. Addita huic & altera tabula, cum iisdem libris, & librorum notis, & geniis in fastigio orbem caput referentem sustollentibus, sed angulares circuli affixi adscripta habent nomina singula singuli*, VER, ÆSTAS, AUTUMNUS, HYEMS, *ut scilicet admoneamur, diligenter nos animadvertere debere, ut suo quæque tempore agantur, procurenturve*. Hæc Pierius, qui pauca ex multis explicat. Sed ego hæc aliter interpretor: Hic enim Primicerii Notariorum, qui Magistratuum insignia in manu habebat, atque mandatorum codices scribi curabat, & edebat, totamque fere hanc Notitiam tractabat, officium & diligentiam repræsentari existimo. Itaque libros Magistratibus tradendos in armario dispositos ostendit, qui ex notis, quibus sunt inscripti non rationum codices, ut opinatus est Pierius, sed mandatorum, Magistratibus tradendi, esse dignoscuntur. In manuscriptis plures etiam dignitatum codicilli spectantur, qui a majore Laterculo, & eodem Primicerio prodibant, ad quem omnium fere dignitatum cura spectabat. Armaria quoque illa esse in quibus codices reponebantur, quatuor contignationes arguunt. Hic ergo præcipua Magistratuum insignia, id est, Principis mandata a se accipienda Primicerius Notariorum ostendit. Hæc ab Augusto inventa fuisse Dion lib. LIII. scribit, quæ Procuratoribus suis, Proconsulibus, & Proprætoribus seu Legatis dabat, & illorum particulæ ab Ulpiano, *in l. solent. 6. §. ult. ff. de offic. proconf.* & aliis recitantur. Illa diu intermissa Justinianus renovavit quæ mittenda provinciarum Præsidibus XVII. capitibus explicuit, *Novella* 17. & Laterculo majore, ac legibus inseri præcepit. Hæc, cum primum in provincias venissent Præsides, clero, cum Episcopo, & populo metropolis convocato, palam legi & actis inseri jussit, eorumque exemplum publice in omnibus provinciæ civitatibus legendum proponi, ut omnes an mandata servarentur scire possent, *§. pen. d. Nov. 17. & l. ult. C. eod. scilicet de mand. Princip.*

Duplex autem armarium, duplicis provinciarum Imperii Orientis, & Occidentis typum refert, ad quorum concordiam significandam, utrorumque codicum tegumenta, coloribus & notis sibi respondentia cernuntur. In his colores quatuor exprimuntur, viridis, luteus seu aureus, purpureus, & ferrugineus, hujus loco manuscripti codices album ponunt: librorum tegumenta, pro magistratuum dignitatibus, varia reperiuntur: qui Illustribus tradebantur, in umbilico vultum Principis aureum, aut ejus loco notas quasdam habebant, quibus alii carebant: Codices manuscripti albos sive argenteos, & aureis fasciis in capitibus, & medio cinctos, tam in Oriente, quam Occidente, Illustrium libros repræsentant. In meo codice, pro albo, purpureus color spectatur. Vicarii duo & ipse Primicerius Notariorum, omnesque rei militaris Comites, Ducesque notas suis libris inscriptas habebant, quarum aliæ sunt, FL. IN. TALL. COM. ORD PR. quas ita sum interpretatus: *Fœlix liber injunctus Notariis Laterculi continens mandata ordine Primicerii*. Aliæ sunt, FL. VAL. COS. TR. L. IVSSI. D. quas ita exposui: *Fœlix liber venit a Laterculo continens sacros titulos rerum largitionalium jussione divina*. Sic in Jure debita fiscalia vulgo *tituli largitionales* vocantur, *l. 2. C. de Canone largit. tit.* Verba quoque *divinæ jussionis* reperiuntur & apud Justinianum, *Novel.* 114. Aliæ notæ codicibus horum armariorum inscriptæ in impressa Notitia non reperiuntur: at in manuscriptis hæ visuntur, FL. VALL. P. N. EVS. IVSSV. DD. quas interpretor: *Fœlix liber venit a Laterculo Primicerii Notariorum ejus, jussu divino*. Constat enim apud Petrum Diaconum has notas, EVS. significare ejus. Hæc inscriptio in tergo Codicis mandatorum Præsidis Thebaidis invenitur, qui in Notitia impressa loco EVS. habet E. N. IVSSV. AV. id est, *& Notariorum jussu Augustali*. In eadem Notitia manuscripta, in unius Codicis dorso hæ notæ reperiuntur, FL. VALE. MAG. MEM. IVSSI. D. quæ sunt pro insignibus Magistri scriniorum Occidentis, & significant, *Fœlix liber venit a Laterculo edendus Magistro memoriæ jussione divina*: alias vero notas VALE. credo esse scribendas VALL. ut aliæ similes sunt in eodem armario, FL. VALL. PNV. IVSS. DD. Difficile est has notas exponere, quas Justinianus *in l. 1. §. ult. C. de vet. jure enucleando*, signa, & compendiosa ænigmata appellat: sed quantum conjectura assequi potui, pro virium tenuitate, explicare sum conatus, si scopum non attigero, satis erit propius accessisse, aut saltem aliis acutioris ingenii verius interpretandi viam aperuisse.

Armaria in summo fastigiata, binos utrinque habent genios, purpureis stolis amictos, qui muliebre caput circulo inclusum, flexis genibus sustinent, supra Orientale scriptum est DIVINA PROVIDENTIA, super Occidentale, DIVINA ELECTIO: sed in Ursini codice primum est viri caput purpureo pallio humeris injecto. Pierius ad Deum hæc refert, prout omnia sunt referenda: sed vereor ne humani Principis providentia significetur, velut a Deo ministrantibus Angelis ipsi inspirata, quam sub fœminæ effigie repræsentat. Insinuat autem Principis divina providentia afflati, orbem Romanum gubernari, qui libris mandatorum traditis magistratus ad illum recte administrandum instruit; similiter divina ejus electio esse intelligitur, cum inspirante Deo, viros ad hoc munus idoneos, & scientia, ac rerum usu expertos legit. Actiones vero, & res Principis, passim in Jure *divinæ* appellantur, ut divina indulgentia, *l. 3. ff. de constit. Princip.* divina delegatio, *l. pen. C. de appellat.*

ſanctio, *l. 4. C. de tempor. appell.* domus, *l. 7. C. de ſacroſ. eccl. l. 8. C. de exactorib. tribu. l. 15. C. de re mili.* & alia hujuſmodi. Eodem modo divina ejuſdem providentia, & electio eſt appellata.

In ſingulis præterea utriuſque armarii angulis, ſingula humana capita circulis incluſa ſpectantur, quæ eodem oris & veſtium habitu ſibi reſpondent, primum enim, id eſt, Orientale armarium in ſummo a læva habet hominis effigiem tonſo capite, tunica purpurea, & ſupra eam toga praſſina induti, cujus inſcriptio eſt, SCIENTIA REI MILITARIS; ſed in manuſcriptis eſt VIRTUS, utrumque pro eodem Veteres habuere. Alterum quoque armarium, id eſt, Occidentale, in ſummo & ipſum a læva ejuſdem oris, & habitus caput habet, cui inſcriptum eſt VERNUS, hoc eſt, primum tempus anni, adoleſcentiæ comparatum, qua ſcientiam rei militaris apprehendendam eſſe ſignificatur. Hæc enim ætas apta eſt ad diſcendum, *l. 37. ff. de ædil. edict.* & ob id ſcientiæ militari Ver reſpondet. Togam viridem geſtant, quod hic color verno tempori, quo omnia virent in primis conveniat. Caſſiodorus lib. III. *Variar. ad Faſtum*, loquens de coloribus quatuor factionum aurigarum, quarum una praſſini coloris ver imitabitur. *Praſſinus*, inquit, *virenti verno eſt dicatus*: unde ſolet eſſe argumentum ſpei, quæ ex rei militaris ſcientia concipitur. Toga vero propria eſt Romanorum veſtis, *l. 32. ff. de jure fiſci.* indicat in ea ipſos excelluiſſe. Rubeus color in tunica ſignificat partem coloris æſtivi ineſſe veri. In manuſcriptis, capita muliebria capillos in humeros ſpargunt.

A dextra ſummi anguli armarii Orientalis eſt imago capitis muliebris cavo orbi incluſa, quæ ſupra viridem tunicam, togam geſtat roſeam, cui inſcriptum eſt, VIRTUS; ſed manuſcripti habent, SCIENTIA REI MILITARIS. In eodem angulo alterius armarii, ſimile omnino caput huic reſpondet, cui inſcriptum eſt, ÆSTAS, quæ cum propter ardorem ignem imitetur, roſeam togam induit, Caſſiodorus in loco ſup. cit. *Roſeus*, inquit, *æſtati flammeæ dicatus eſt*. Hæc virilem ætatem, robore firmatam refert, cui æſtivi labores conveniunt. Robur enim pro virtute Veteres accipiebant, ut indicat Gordiani nummus, in quo ſpectatur Hercules nudus, cum clava, & inſcriptione VIRTUS AUGUSTI. ſignificant ergo hæ imagines, ex ſcientia rei militaris, virtutem & robur æſtati reſpondens oriri. Praſſinus color in tunica, forte denotat virtutem virentem, ~~rei~~ militaris ſcientia produci, quemadmodum æſtas veri ſuccedens, ejus viriditatem retinet: At manuſcripti togam æſtatis auream, tunicam vero rubram oſtendunt. Toga, Romanos, & eorum Imperium indicat, quod virtute excelluit; ſicut & Virgilius in VII. *Æneid.* ſignificat:

—— Hinc progeniem virtute futuram
Egregiam, & totum quæ viribus occupet orbem.

A læva Orientalis armarii in imo eſt aliud caput humanum, duplici luteo circulo incluſum, ſubſcriptum eſt, AUCTORITAS. Caput purpureo pileo tegitur, tunica viridis ab humeris circa collum rubeo limbo ornata pendet: ante pectus rubeum pallium a ſiniſtro humero deſcendit.

In imo lævæ Occidentalis armarii, eſt omnino huic ſimile caput, cui ſubſcriptum eſt, AUTUMNUS: Praſſina tunica, indicat verni aeris temperiem, & plenum virentibus fructibus autumnum redire: pallium rubens ante pectus eo tempore adhuc æſtatem caleſcere oſtendit; fœcunditas vero fructuum in primis adſcribitur autumno, quod & Virgilius in II. *Georgico*. hoc carmine cecinit:

Et varios ponit fœtus autumnus, & alte
Mitis in apricis coquitur vindemia ſaxis.

Ob id eum Græci ὀπώρον vocant: ſignificatur autem ex ſcientia rei militaris, & virtute auctoritatem, ac imperium, cum utilitate & commodo acquiri, quod in primis Romano contigit Imperio. Pileus purpureus caput tegens, ſapientiæ ſignum eſt, ut Heſychius & Pierius volunt, propterea quod in capite cerebrum ſapientiæ eſt organum: Purpura Principis propria, ejus prudentiam, & imperium inſinuat: autumnus & ipſe capite tecto pingitur, ob ventos & aeris frigiditatem, quibus vexatur, unde noxius ab Hipocrate prædicatur: ſed in manuſcriptis hæc duo capita ſunt mulierum, ſparſis in colla capillis cum croceis palliis humeris in ectis.

In imo dextræ Orientalis armarii, ultimum eſt caput hominis, duplici & ipſum orbi cavo, luteoque incluſum, cujus humeris rubens tunica pendet, praſſinum pallium ante pectus tegit, ſubſcriptum eſt, FELICITAS, cui in Occidentalis armarii parte dextra, ſimile caput reſpondet, infra ſcriptum eſt, HYEMS, quæ ex praſſino pallio ſuperiore, Veri ſe obviam ire oſtendit; rubens tunica æſtatem mox reverſuram indicat: Id tempus autem, quo fructibus fruimur, fœlicitati aptum eſſe conſtat, & genio opportunum, quod & Virgilius in I. *Georgic.* ſignificat:

Frigoribus parto agricolæ plerumque fruuntur,
Et mutuo inter ſe læti convivia curant.
Invitat genialis hyems, curaſque reſolvit.

Itaque ex ſcientia rei militaris virtus, ex virtute auctoritas, ex auctoritate fœlicitas provenit, quæ omnia Imperio Romano contigere. In manuſcriptis pro hyeme eſt mulier, pallio purpureo caput, tergumque, & pectus tecta. Hanc ante duæ albæ corniculæ, quæ averſæ conſpiciuntur, ſicut Hyemis ſymbolum, inquit Pierius, auctoritate Heſiodi & aliorum, albæ propter nivem hyemalem oſtenduntur. Ego eas hic concordiæ typum eſſe puto, ob eximiam fidem, quam inter ſe ſervant. Principum enim concordia, & mutui amoris candor, per albas aves inſinuatur. Summatim vero plurimi codices ordine diſpoſiti, rectam Imperii Romani Magiſtratuum adminiſtrationem repræſentant, quæ ex libris Mandatorum ipſis traditis indicatur. Explicitis Romani Orientalis Imperii Dignitatibus, ad Occidentales Notitia tranſit, quas pro viribus interpretari conabimur.

Finis Notitiæ Dignitatum Rom. Imperii Orientalis.

P R Æ F A T I O

IN NOTITIAM DIGNITATUM OMNIUM TAM CIVILIUM, QUAM MILITARIUM,

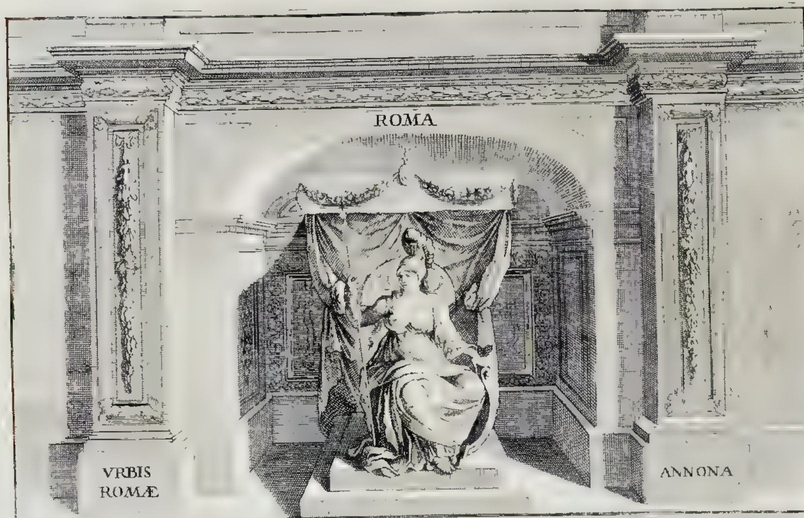
IN PARTIBUS OCCIDENTIS.

MPERIUM Rom. ab Auguſto penes unum Principem uſque ad M. Antoninum & Verum continuavit: Hi ſimul primi imperare cœperunt: deinde Severus cum Antonino filio, & alii; ſed hi nullam provinciarum diviſionem fecerunt, cum ſemper apud majorem tota auctoritas permaneret. Probus & Florianus primi, auctore Zonara, in diverſis partibus, ſed paucis menſibus regnaverunt. Cum vero Diocletianus, & Maximianus principatu ſe abdicaſſent, Orientem cum Illyrico, Gallerio, Maximino: Conſtanti vero Chloro Conſtantini Magni patri, cum Africa Occidentis partes aſſignarunt, ut Aurelius Victor de Cæſaribus & alii referunt, ut Oroſ. lib. VII. cap. XXV. qui hanc primam Imperii diviſionem fuiſſe dicunt. Sed is, Italia tum a Maxentio occupata, ultra Alpes Cottias tantum regnavit. Poſt hos Magni Conſtantini filii aliter Imperium diviſerunt: quod fratribus extinctis, primo in Conſtantium, mox in Julianum Apoſtatam in ſolidum pervenit, donec Valentinianus illud denuo cum fratre eſt partitus; Orienteque Valenti tradito, Occidentem ſibi retinuit; quorum deficientibus ſucceſſoribus, ſolus Theodoſius Magnus rerum potitus, Arcadio Orientem, Honorio Occidentem, id eſt, Italiam, Gallias, Hiſpaniam, Britanniamque, & Africam dedit, Zoſimus in fin. lib. IV. ac fines Meridiem verſus ad Berenicem ultimam civitatem Cyrenaicæ ſeu Libyæ ſuperioris, quæ Pentapolis, a numero quinque urbium dicebatur, ſunt poſiti: inde Africa minor ſeu Tripolitana a Syrtibus, & a Boreo promontorio Occidentalis Imperii initium fuit. Ad Septentrionem vero Princeps Orientis, Macedoniam cum Myſia prima & ſecunda, uſque ad Scardum montem, ſeu Drilonem fluvium, & Danubium tenuit. Ultra Pannoniam & Dalmatiam, omnia ad Occidentale Imperium ſpectabant, quemadmodum ex Notitia & Procopio in I. de bello Vandalico in princip. deprehenditur, qui Honorio imperante Occidentale Imperium a Gadibus Meridiem verſus uſque ad fines Africanæ Tripoleos itineris dierum XC. fuiſſe ſcribit, ab altera Herculis columna ſecundum Europæ littus uſque ad Sinum Ionium dierum LXXV. Orientis vero Imperium a finibus Cyrenes uſque ad Epidamnum ſeu Dyrrachium naviganti iter CXXII. dierum fuiſſe, & Byzantio ad Iſtri oſtia dierum XXII. E Chalcedone in Phaſim fluvium dierum XL. addito itinere Dyrrachio Conſtantinopolim uſque totum Orientale Imperium ambitum dierum CCCXLVII. habuiſſe memorat: Notitiæ tempore hæc Imperii Romani diviſio fuit, quæ in pluribus militum inſignibus decuſſatis repræſentatur, in quibus Orientis, Africæ, Illyrici, & Occidentis partitio duobus typis indicatur, Orbe ſcilicet hoc O, linea una per medium ducta diviſo, aut cruce obliqua inſtar literæ X. diſtincto. Relictæ autem ſunt Orienti provinciæ LX. videlicet ſub P. P. Orientis L. ſub P. P. Illyrici X. Occidenti LVIII. ex quibus XXIX. P. P. Italiæ parebant, totidem Præfecto Galliarum. Communi tamen conſenſu, uterque Princeps res Imperii ſemper adminiſtravit, leges conjunctim promulgavit, arma conjunxit, ac ſimul Conſules creavit: quorum alter Romæ, alter Conſtantinopoli reſidebat, ut duo dimidia conjuncta viderentur Imperia. Ob duplicem vero adminiſtrationem, dignitates, & magiſtratus geminari oportuit, qui ſimiles, ac ferme iidem utrobique creabantur, etſi ob regionum, & rerum diverſitatem, in quibuſdam differebant. Superiore libro totius Imperii nec non ſpecialem Orientalis typum habuiſti. Ergo ex typo univerſali & particulari Orientalis, qui fuerint Imperii Occidentalis fines, facilis cognitio ſequitur, ut quo ſupra ordine, urbis Romanæ (quæ Occidentalis Imperii fuit ſedes) deſcriptio ſubſequatur.

URBS QUÆ ALIQUANDO

DESOLATA, NUNC GLORIOSIOR, PIISSIMO IMPERIO RESTAURATA.

DESCRIPTIO

URBIS ROMÆ.

Regio I.

PORTA Capena, continet ædem Honoris & Virtutis, Camænas, & Lacum Promethei, Balneum Torquati, & Vespasiani, Thermas Severianas, & Commodianas, Aream Apollinis, & Spei, & Galli, Vicum vitriarium, Aream panariam, Mutatorium Cæsaris, Balneum Bolani B & Mamertini, Aream Carsuræ, Balneum Abascanti, & Antiochiani, Ædem Martis, & Minervæ, & Tempestatis, Fulmen Almonis, Arcum Divi Veri Parthici, & D. Trajani, & Drusi, Vici x. Ædiculæ x. Vicomagistri XLVIII. Curatores II. Insulæ tria millia CCL. Horrea XIII. Balnea LXXXVI. Lacus LXXXIV. Pristina XX. Continet pedes duodecim millia CCXIX.

Regio II.

Cœlimontium, continet Templum Claudii, Macellum magnum, Luparios, Antrum Cyclo- C pis, Cohortes Vigilum, Castra peregrina, Caput Africæ, Arborem sanctam, Domum Philippi & Vectilianam, Ludum matutinum & Gallicum, Spoliarium, Samarium, Armamentarium, Micam auream, Vici VII. Ædiculæ VII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo, Insulæ tria millia CC.

A Domus CXXIV. Horrea XIV. Balnea LXXXII. Lacus LXII. Pistrina XII. Continet pedes duodecim millia CC.

Regio III.

Isis & Serapis, continet Monetam, Amphitheatrum, quod capit loca octoginta septem millia, Ludum matutinum & Dacicum, Domum Brytti, Præsentissimum choragium, Lacum pastoris, Scholam Quæstorum & Capulatorum, Thermas Trajanas, & Titianas, Porticum Livii, Castra Misenatium, Vici XII. Ædiculæ XII. Magistri XLIX. Curatores duo, Insulæ duo millia septingentæ quinquaginta septem, Domus sexaginta, Horrea XIV. Balnea octoginta, Lacus LXV. Pistrina XVI. Continet pedes duodecim millia trecentos quinquaginta.

Regio IV.

Templum pacis, continet Porticum absidatam, Aream Vulcani, Aureum buccinum, Apollinem Sandaliarium, Telluris templum, Horrea chartaria, Tigillum sororium, Colossum altum pedes centum duos semis. Habet in capite radia numero septem, singula pedum viginti duorum semis, Metam sudantem, Templum Romæ & Veneris, Ædem Jovis Statoris, Viam sacram, Basilicam Constantinianam, Templum Faustinæ, Basilicam Pauli, Forum transitorium, Suburram, Balneum Daphnidis, Vici octo, Ædiculæ octo, Vicomagistri XLVIII. Curatores duo, Insulæ II. millia septingentæ quinquaginta septem, Domus octo-

ginta octo. Horrea decem & octo. Balnea LXXV. Lacus LXXXIII. Pistrina XII. Continet pedes tredecim millia.

Regio V.

Esquiliæ, continet Lacum Orphei, Macellum Liviani, Nymphæum D. Alexandri, Cohortes duas Vigilum, Herculem Syllanum, Hortos Pallantianos, Amphitheatrum castrense, Campum Viminalem sub aggere, Minervam medicam, Isidem patriciam, Vici XV. Ædiculæ XV. Vicomagistri quadraginta octo, Curatores duo, Insulæ tria millia octingentæ quinquaginta. Domus CLXXX. Horrea XXIII. Balnea LXXV. Lacus LXXIV. Pistrina XV. Continet pedes quindecim millia DC.

Regio VI.

Alta semita, continet Templum Salutis & Serapis, Templum Floræ, Capitolium antiquum, Statuam Mamurii plumbeam, Ædem Quirini, Malum punicum, Hortos Salustianos, Gentem Flaviam, Thermas Diocletianas, & Constantianas, X. Tabernas, Gallinas albas, Aream Candidi, Cohortes III. Vigilum, Vici XVII. Ædiculæ XVII. Vicomagistri XVIII. Curatores duo. Insulæ tria millia quadringentæ tres. Domos CXLVI. Horrea XVII. Balnea LXXXV. Lacus LXXII. Pistrina XVI. Continet pedes quindecim millia DCC.

Regio VII.

Via lata, continet Lacum Ganymedis, Cohortes VII. Vigilum, Arcum novum, Nymphæum Jovis, Ædiculam Caprariam, Campum Agrippæ, Templum Solis & Castra, Porticum Gypsiani & Constantini, Templa duo nova, Spei & Fortunæ, Equum Tiridatis regis Armeniorum, Forum suarium, Hortos Largianos, Mansuetas, Lapidem pertusum, Vici XV. Ædiculæ XV. Vicomagistri LXVIII. Curatores duo, Insulæ tria millia octingentæ quinque, Domus CXX. Horrea XXV. Balnea LXXV. Lacus LXXVI. Pistrina XV. Continet pedes XV. millia septingentos.

Regio VIII.

Forum Romanum & magnum, continet Rostra, Genium populi Romani aureum, & Equum Constantini, Senatulum, Atrium Minervæ, Forum Cæsaris, Augusti, Nervæ Trajani, Templum D. Trajani, & Columnam Cochlidem altam pedes CXXVIII. semis, gradus intus habet CLXXXV. fenestras XLV. Cohortes VI. Vigilum, Basilicam argentariam, Templum Concordiæ, Umbilicum Romæ, Templum Saturni & Vespasiani, Capitolium, Miliarium aureum Juliæ, Templum Castorum, Vestæ, Horrea Germaniciana & Agrippina, Aquam cernentem quatuor Scauros sub æde, Atrium Caci, Vicum jugarium unguentarium, Græcostasim, Porticum margaritariam, Elephantum herbarium, Vici XXXIV. Ædiculæ XXIX. Vicomagistri XLVI. Curatores duo, Insulæ tria millia octingentæ octoginta, Domos CXXX. Horrea XVIII. Balnea LXXXIII. Lacus CXX. Pistrina XX. Continet pedes tredecim millia LXVII.

Regio IX.

Circus Flaminius, continet Stabula numero IV. factionum, Ædem Herculis, Porticum Philippi, Minutias II. Veterem, & Frumentariam, Cryptam Balbi, Theatra quatuor, in primis Balbi quod capit loca triginta millia LXXXV. Campum Martium, Trigarium, Ciconias nixas, Pantheum, Basilicam Matidii, & Martiani, Templum D. Antonini, & Columnam Cochlidem, altam pedes CLXXV. semis, gradus intus habet CCIII. fenestras LVI. Hadrianum, Thermas Alexandrinas, & Agrippinas, Porticum Argonautarum, & Meleagri, Iseum & Serapeum, Insulam Feliculæ, Vici XXXV. Ædiculæ XXXV. Vicomagistri XLVIII. Curatores II. Insulæ duo millia septingentæ LXXIV. Domus CXL. Horrea XXII. Balnea LXIII. Lacus LXIII. Pistrina XX. Continet pedes triginta duo millia D.

Regio X.

Palatium, continet Casam Romuli, Ædem Matris Deum, & Apollinis Rhamnusii, Pentapylum, Domum Augustanam & Tiberianam, Ædem Jovis victoris, Domum Dionis, Curiam veterem, Fortunam respicientem, Septizonium D. Severi, Victoriam Germanicianam, Lupercal, Vici XX. Ædiculæ XX. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulæ duo millia DCXLIII. Domus LXXXVIII. Horrea XLVIII. Balnea XIV. Lacus LXXXIX. Pistrina XX. Continet pedes undecim millia sexcentos.

Regio XI.

Circus Maximus, qui capit loca quadringenta octoginta quinque millia, continet XII. portas, Templum Mercurii, Ædem Ditis patris, Cererem, Portam trigeminam, Apollinem Cælispicem, Herculem Olivarium, Velabrum, Arcum D. Constantini, Vici XVIII. Ædiculæ XIX. Vicomagistri XIX. Curatores duo, Insulæ duo millia sexcentæ, Domus LXXXIX. Horrea XVI. Balnea XV. Lacus XX. Pistrina XV. Continet pedes XI. millia quingentos.

Regio XII.

Piscina publica, continet Aream radicariam, Viam novam, Fortunam mammosam, Isidem Athenodoriam, Ædem Bonæ Deæ subsaxanæ, Signum delphini, Thermas Antoninianas, Septem domos Parthorum, Campum lanatarium, Domum Chilonis, Cohortes IV. Vigilum, Domum Cornificii, Privatum Hadriani, Vici XIV. Ædiculæ XVII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo, Insulæ duo millia CCCCLXXXVII. Domus CXIV. Horrea XVII. Balnea LXIII. Lacus LXXXI. Pistrina XX. Continet pedes duodecim millia.

Regio XIII.

Aventinus, continet templum Dianæ, & Minervæ, Nymphæa tria, Thermas Varianas & Decianas, Doliolum, Mappam auream, Platanones, Horrea Galbæ, Porticum fabariam, Scholam Cassii, Forum pistorium, Vici XVII. Ædiculæ XVII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo, Insulæ duo millia CCCCLXXXVII. Domus CXXX. Horrea XXV. Balnea LXIV. Lacus LXXXVIII. Pistrina XX. Continet pedes ducenta novem millia.

Regio XIV.

Transtiberina, continet Gajanum, Vaticanum, Frygianum, Naumachias V. Hortos Domitios, Balneum Ampelidis & Prisci, & Dianæ molinas, Janiculum, Statuam Valerianam, Cohortes septem Vigilum, Caput Gorgonis, Fortis Fortunæ templum, Aream Septimianam, Herculem cubantem, Campum Brytianum & Codetanum, Hortos Getæ, Castra lecticariorum, Vici LXXVIII. Ædiculæ LXXVIII. Vicomagistri XLVIII. Curatores tres,

Insulæ quatuor millia quadringentæ quinque, Domus CL. Horrea XXII. Balnea LXXXVI. Lacus CLXXX. Pistrina XXIII. Continet pedes triginta tria millia quadringentos octoginta octo.

Bibliothecæ XXIX.

Ex iis præcipuæ duæ, Palatina & Ulpia.

Obelisci V.

In Circo maximo unus, altus pedes LXXXVIII. semis. In Vaticano unus, altus pedes LXXI. In Campo Martio unus, altus pedes LXXXII. semis. In Mausoleo Augusti duo, singuli pedum XLII. semis.

Pontes VII.

Ælius, Aurelius, Molvius, Sublicius, Fabricius, Cestius & Probi.

Montes VII.

Cælius, Aventinus, Tarpejus, Palatinus, Esquilinus, Vaticanus, Janiculensis.

Campi VIII.

Viminalis, Agrippæ, Martius, Codetanus, Octavius, Pecuarius, Lanatarius, Brytianus.

Fora XI.

Romanum, Magnum, Cæsaris, Augusti, Nervæ Trajani, Ænobarbi, Forum boarium, Suarium, Pistorum, Gallorum, & Rusticorum.

Basilicæ X.

Julia, Ulpia, Pauli, Neptuni, Matidii, Marciana, Bascellaria, Floscellaria, Sicinii, Constantiniana.

Thermæ XI.

Trajanæ, Titianæ, Agrippinæ, Syræ, Commodianæ, Severianæ, Alexandrinæ, Antoninianæ, Decianæ, Diocletianæ, Constantinianæ.

Aquæ XIX.

Trajana, Annia, Alsia, Claudia, Martia, Herculea, Julia, Augustea, Appia, Alsetina, Setina, Cimina, Aurelia, Damnata, Virgo, Tepula, Severiana, Antoniana, Alexandrina.

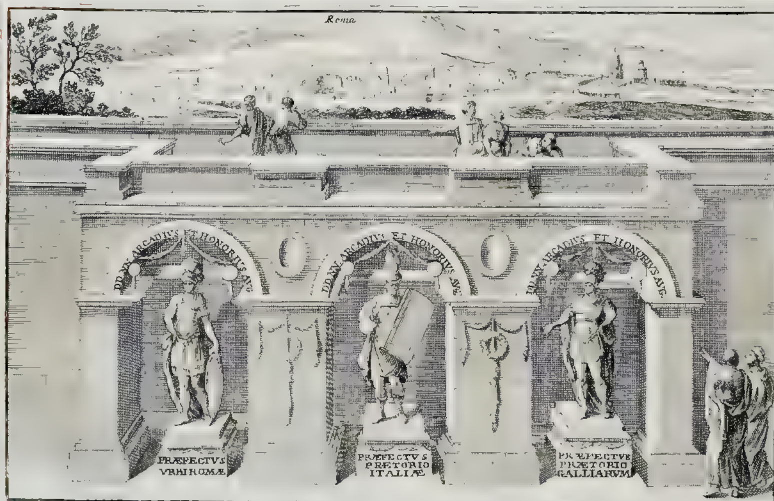
Viæ XXIX.

Trajana, Appia, Latina, Lavicana, Prænestina, Tiburtina, Nomentana, Salaria, Flaminia, Æmilia, Clodia, Valeria, Aurelia, Campana, Ostiensis, Portuensis, Janiculensis, Laurentina, Ardeatina, Setina, Quintia, Cassia, Gallica, Cornelia, Triumphalis, Patinaria, Asinaria, Ciminia, Tiberina.

Horum Breviarium.

Capitolia II. Circi duo, Amphitheatra duo, Colossi duo, Columnæ cochlides duæ, Macella duo, Theatra III. Ludi IV. Numachiæ V. Nymphæa XV. Equi magni XXIII. Deurati LXXX. Eburnei LXXXIV. Arcus marmorei XXXVI. Portæ XXXVII. Vici ccccXXIV. Ædes CCCCXXIV. Vicomagistri DCLXXII. Curatores XXIV. Insulæ per totam urbem numero quadraginta sex millia sexcentæ duo, Domus MDCCLXXX. Balnea DCCCLVI. Lacus mille CCCLII. Pistrina CCLIV. Lupanaria XLV. Latrinæ publicæ XLIV. Cohortes Prætoriæ decem, Urbanæ quatuor, Vigilum septem: quarum excubitoria XIV. Vexilla communia duo, Castra equitum, falgamariorum, peregrinorum.

Descriptionis Romæ Finis.

PRÆFECTUS PRÆTORIO ITALIÆ.

SUB DISPOSITIONE P. PRÆTORIO ITALIÆ, SUBERAT PRIMO IPSA ITALIA, CUJUS PROVINCIÆ SEPTEMDECIM *enumerantur cap. I. Item Africa, cujus provinciæ sex, quæ ibidem recensentur. Suberat & Illyricum Occidentale.*

ILLYRICI Occidentalis provinciæ sex, videlicet Dalmatiæ, Pannonia prima, Pannonia secunda, & Savia, Valeria, Noricum mediterraneum, & Noricum Ripense, quæ erant sub dispositione Illustris Præfecti Prætorio Italiæ. Nam de his accipiendum cum legimus illum præter Italiam & Africam, etiam Illyricum sub se habuisse. Proinde voco Occidentale, respiciendo ad supremam illam administrationem ac sedem Præfecti Prætorio Italiæ, ad quem provocabatur.

Illyrici Occidentalis Provinciæ sex, videlicet:
- Pannonia prima habebat Consularem.
- Pannonia secunda.
- Savia sive Pannonia Ripariensis habebat Correctorem.
- Valeria Ripensis habebat Ducem limitaneum.
- Dalmatiæ habebant Præsidem.
- Noricum mediterraneum.
- Noricum Ripense habebat Ducem limitaneum.

Huc pertinet quod Sextus Ruffus V.C. in *compendio historiarum* ad Valentinianum Aug. de utroque Illyrico intelligens Orientali & Occidentali, decem & septem Illyrici provincias enumerat, iis verbis: *Habet*, inquit, *Illyricum decem & septem provincias, Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Saviam, Dalmatiam, Mœsiam, Dacias duas. Et in ditione Macedoniæ sunt septem, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epiri duæ, Prævalis, & Creta.* Hæc ille. Cæterum nemo mirabitur Pannoniam sive Noricum Illyrico adscribi, qui cogitabit Illyriorum, qui & postea Dalmatæ dicti sunt, nobilitatem vetustatemque. Nam ab interiori insigniorique populo etiam extremas ad Danubium vergentes nationes libuit antiquis Illyriorum vocabulo generatim complecti. Quam rationem secutus Julius Cæsar scribit Rhenum flumen Sequanos, Mediomatricos, & Treviros præterlabi, clarissimorum populorum fines tam late extendens. Ergo provinciæ istæ Illyrico accensebantur propter primævam originem, quam posteriori tempore gubernationis causa facta divisio consecuta est. Nolo primi Illyricarum gentium conditoris Illyrii illius Polyphemi Galateæque filii genus posteritatemque prolixius recensere, quod ab aliis fieri video. In primis meminerimus Diœceses Episcopales Christianæ religionis multis certissimisque indiciis Romanam antiquitatem nobis repræsentare. Notum autem est, priusquam Vienna ac Nova civitas proprios Episcopos impetrassent, quem antistitem agnoverint. Adeo omnia ad interiores nationes propter originem nobilitatemque referuntur. Quin etiam certum nobis testimonium diligentissimus Geographorum Strabo præbet, cum libro septimo Illyricas provincias Istro Alpibusque contiguas esse dicit, Italiamque inter & Germaniam sitas. Intelligit autem Germanorum nomine cum scribit Illyricorum loca Italiam & Alpes, Germanos & Dacos ac Getas attingere, Marcomannos præcipue, infra quos Quadi habitabant, utrique trans Danubium, ubi adhuc est Marcomannorum campus, & Ungaria transdanubiana versus Septentrionem in Quadorum regione. Subditque Strabo descriptis Illyricis Alpibus, quas a Vindelicis, hoc est, Bavaris montanis inchoare dicit, Reliquam, inquiens, plagam Pannonii obtinent, usque ad Segesticam atque Istrium ad Septentrionem atque Orientem. Ad alias autem partes amplius etiam porriguntur. Et post multa addit sui temporis Imperatores Polam usque, oppidi in Istria nomen est, terminos Italiæ extendisse. Quid ergo mirum, si istas supra nominatas provincias Illyrico propter originis & vetustatis nobilitatem, atque Præfecturæ Prætorianæ Italiæ subjectas legimus. Etenim Prætorii Italici jurisdictio Pannoniam Secundam inter provincias Occidentalis Imperii ultimam complectebatur cum Savia atque Valeria, ad cujus finem Orientalis administrationis initium erat. Debet autem præter omnia ista auctoritas Imperatorum nobis pro lege esse: nec obstat quod hujusmodi sive divisiones terrarum, sive conjunctiones apud auctores vetustiores diserte non occurrunt. Multa namque excogitavit posteritas, dum provincias plerasque rursum per primæ & secundæ nomenclaturam distinguit. Id quod apud antiquissimos scriptores non reperias. Videre vero licet Illyrici vetustam amplitudinem ex eo, quod Appianus Græcus scriptor quicquid provinciarum citra Alpes est, a Romanis Illyrico attribui scribit, etiam Rhetias ipsas, ut de inferioribus istis provinciis, de quibus nobis disputatio est, minus sit mirandum. Atque hinc multorum auctorum loca melius intelligentur, ut cum Ausonius canit:

Illyricis regnator aquis tibi Nile secundus

Danubius lætum profero fonte caput,

nimirum propter Savum ex Carnicis Alpibus, & Dravum e Noricis atque alios fluvios provinciarum inferiorum in Danubium exonerantes: Et cum Herodianus tradit, Illyricas gentes solas discrimen facere inter Italiam & Germaniam, ut de Ammiano Marcellino & aliis taceam: Item quod de Occidentali Illyrico accipiendum sit, cum Codicis Theodosiani libro nono Impp. Grat. Valent. & Theod. A. A. A. ad Flavianum PF. Illyrici & Italiæ scribunt: ut de Orientali Illyrico, quoties simpliciter Illyricum nominant ad Thalassium & simileis Præfectos Prætorio passim scribentes. Cæterum nihil clarius totam rem indicat quam antiquum illud volumen quod Notitias cum Orientis tum Occidentis continet, a quo dissentire nefas, unde & præcedens descriptio desumpta est, pauculis adjectis crassiore, quod ajunt, musa, quo vetustas illustraretur.

BREVIARIUM DIGNITATUM
IMPERII OCCIDENT.

Dignitates Occidentis.

- *Illustres.*
  - *Præfectus Prætorio Italiæ, sub quo Provinciæ* XXIX.
  - *Præfectus Prætorio Galliarum, sub quo Provinciæ* XXIX.
  - *Præfectus urbis Romæ.*
  - *Magister equitum.*
  - *Magister peditum.*
  - *Præpositus cubiculi.*
  - *Magister officiorum.*
  - *Quæstor palatii.*
  - *Comes largitionum.*
  - *Comes privatarum.*
  - *Comes domesticorum equitum.*
  - *Comes domesticorum peditum.*
- *Spectabiles.*
  - *Primicerius cubiculi.*
  - *Castrensis palatii.*
  - *Primicerius notariorum.*
  - *Magister scriniorum* III.
    - *Memoriæ.*
    - *Epistolarum.*
    - *Libellorum.*
  - *Proconsul Africæ.*
  - *Vicarii* VI.
  - *Comites rei militaris* VI.
  - *Duces rei militaris* XII.
- *Clarissimi.*
  - *Consulares provinciarum* XXII.
  - *Correctores provinciarum* III.
  - *Præsides provinciarum* XXXI.
- *Perfectissimus.*
  - *Præses Dalmatiæ.*

NOTITIA.

PRÆFECTUS Prætorio Italiæ.
Præfectus Prætorio Galliarum.
Præfectus Urbis Romæ.
Magister peditum in Præsenti.
Magister equitum in Præsenti.
Magister equitum per Gallias.
Præpositus Sacri Cubiculi.
Magister Officiorum.
Quæstor.
Comes Sacrarum Largitionum
Comes rerum privatarum.
Comes Domesticorum equitum.
Comes Domesticorum peditum.
Primicerius Sacri Cubiculi.
Primicerius Notariorum.
Castrensis Sacri Palatii.
Magister Scriniorum, Memoriæ, Epistolarum, Libellorum.

Proconsul Africæ, cujus Vicarii sex.

Urbis Romæ.
Italiæ.
Africæ.
Hispaniarum.
A Septem Provinciarum.
Britanniarum.

Comites rei militaris sex.

Italiæ.
Africæ.
Tingitanæ.
Tractus Argentoratensis.
Britanniarum.
Littoris Saxonici per Britannias.

B *Duces duodecim.*

Limitis Mauritaniæ Cæsariensis.
Limitis Tripolitani.
Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
Pannoniæ secundæ, & Valeriæ Ripensis.
Pannoniæ primæ, & secundæ.
Rhetiæ primæ, & secundæ.
Sequanicæ.
Tractus Armoricani, & Nervicani.
Belgicæ secundæ.
Germaniæ primæ.
C Britanniæ.
Mogontiacensis.

Consulares vigintiduo.

Pannoniæ. PER Italias octo.
Venetiæ, & Istriæ.
Æmiliæ.
Liguriæ.
Flaminiæ, & Piceni.
Annonarii Tusciæ, & Umbriæ.
D Piceni suburbicarii.
Campaniæ.
Siciliæ.
PER Africam duo.
Byzantii, alias Byzatii.
Numidiæ.
PER Hispanias tres.
Bæticæ.
Lusitaniæ.
Galleciæ.
PER Gallias sex.
Viennensis.
Lugdunensis primæ.
E Germaniæ primæ.
Germaniæ secundæ.
Belgicæ primæ.
Belgicæ secundæ.
PER Britannias duo.
Maximæ Cæsariensis.
Valentiæ.

Correctores tres.

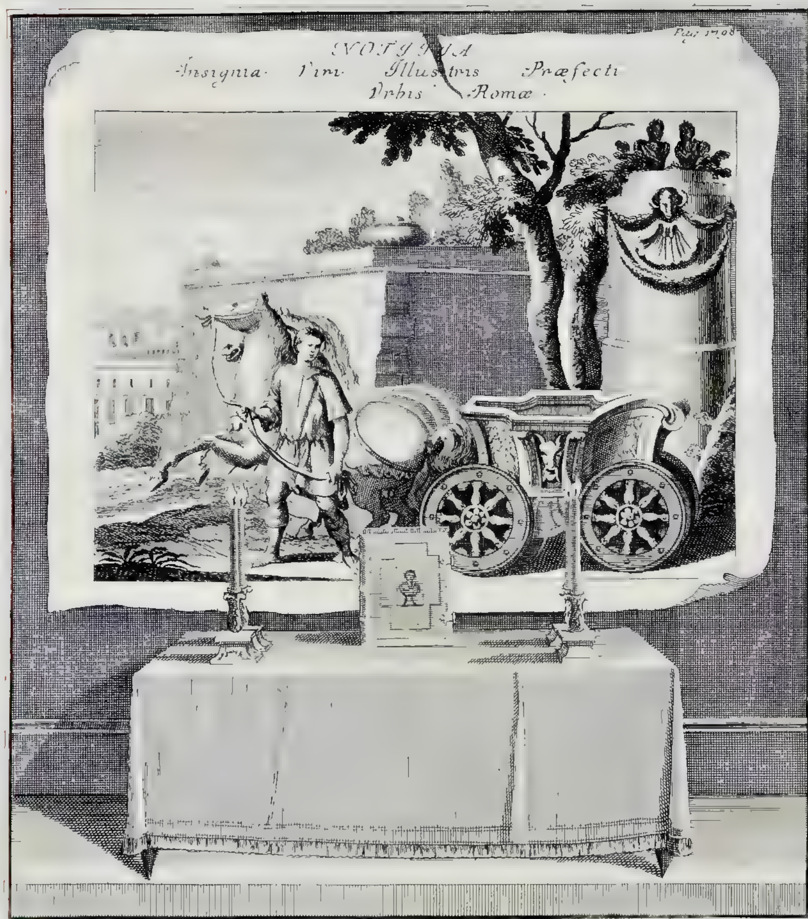
PER Italiam duo.
Apuliæ, & Calabriæ.
F Lucaniæ, & Brutiorum.
PER Pannoniam unus, Saviæ.

Præsides triginta unus.

PER Illyricum quatuor.
Dalmatiarum.
Pannoniæ primæ.
Norici Mediterranei.

Nori-

Pag. 1708
NOTITIA
Insignia Viri Illustris Præfecti
Vrbis Romæ.

Norici Ripensis.
PER Italiam septem.
Alpium Cottiarum.
Rhetiæ primæ.
Rhetiæ secundæ.
Samnii.
Valeriæ.
Sardiniæ.
Corsicæ.
PER Africam duo.
Mauritaniæ Sitifensis
Tripolitanæ.
PER Hispanias quatuor
Tarraconensis.
Carthaginensis.
Tingitanæ.
Insularum Balearium.
PER Gallias undecim.
Alpium maritimarum.
Alpium Pœninarum & Grajarum.
Maximæ Sequanorum.
Aquitaniæ primæ.
Aquitaniæ secundæ.
Novempopulanæ.
Narbonensis primæ.
Narbonensis secundæ.
Lugdunensis secundæ.
Lugdunensis tertiæ.
Lugdunensis Senonicæ.
PER Britannias tres.
Britanniæ primæ.
Britanniæ secundæ.
Falviæ Cæsariensis.

COMMENTARIUM.

NOTITIA, Orientis Dignitatibus explicatis, Occidentales eodem ordine repræsentat: primo Illustres, deinde Spectabiles, postremo Clarissimos, Perfectissimosque recenset. Inter Illustres, quemadmodum in Oriente fecerat, duos Præfectos Prætorio, Italiæ & Galliarum, Præfectumque Urbi præmittit. Sed Gallis hoc tempore a Barbaris magna ex parte occupatis, ejus Præfecti insignia omittuntur. In numero tantum magistratuum Orientale Imperium ab Occidentali discrepasse videtur. Inter Illustres enim pro quinque Magistris Orientis hic tres tantum recitantur, duo in præsenti, alter peditum, equitum alter: Tertius & ipse equitum per Gallias, prout Constantinus distinxerat, qui peditum Magistros ab equitum Præfectis diviserat. In Oriente quinque Magistri mixtim equitibus, peditibusque imperabant.

Inter Spectabiles quoque Proconsules numero differebant, qui in Oriente duo reperiebantur, Asiæ & Achaiæ: Hic unus tantum Africæ. Vicarii etiam quatuor totidem Diœceses Orientis gubernabant, sex in Occidente. Hic autem animadvertendum est, dum legitur *Proconsul Africæ, cujus Vicarii sex:* intelligendum est, *cujus scilicet Africæ* non Proconsulis, quia soli præfecti Vicario habebant, non Proconsules: inter hos est Vicarius VII. provinciarum, ita tum Galliæ videntur appellatæ, etsi re vera XVII. provincias continerent, quia ad VII. redigebantur, ut infra suo loco explicabitur. Vetustus tamen codex legit, Proconsul Africæ unus. Comites etiam Orientales ab Occidentalibus numero differebant; nam in Oriente duo tantum erant, sex in Occidente. Similiter Duces Orientis XIII. numerantur, Occidentis XII. Clarissimorum quoque numerus diffidebat: Si qui-

A dem in Oriente XV. Consulares reperiebantur, in Occidente XXII. in quibus Codex impressus deficit. Nam XX. solum numerat, quibus duo in fine addendi, scilicet per Britannias duo, Maximæ Cæsariensis, & Valentiæ, qui numerum XXII. complent. Correctores etiam duo erant Orientis, tres Occidentis. Item illius Præsides XL. hujus XXXI. quibus Mauritaniæ Cæsariensis Præses deesse videtur: sed quia ejus provinciæ Dux etiam Præsidis officio fungebatur, non Præsidibus, sed Ducibus adscribitur: Vere tamen XXXII. erant Præsidiales provinciæ, inter quos Perfectissimus nullus in hoc indice nominatur, qua-
B lis in calce operis Præses Dalmatiæ cum suis insignibus repræsentatur. Nullus vero in Oriente Perfectissimus apparet, ubi tamen duos fuisse dixi; quia in hac dignitate explicanda non multum Notitia laboravit. singuli igitur magistratus suis locis quo ordine in Oriente cujusque insignia & officia sunt ostensa infra exponentur: & a P. P. Italiæ, tamquam digniori, auspicabimur.

CAP. I.

C
DE PRÆFECTO PRÆTORIO ITALIÆ.

ANTE Valerianum duo tantum in solidum erant P. P. postea divisas regiones habere cœperunt. Ragonius enim, ut auctor est Spartianus in *Ballista Tyranno*, sub Valeriano Illyrico, & Galliis præfuit; primus vero Constantinus quatuor instituit, inquit Zosimus lib. II. cap. XXXIII. unum Orienti, secundum Illyrico, tertium Italiæ, Africæque præfecit, quartum Galliis, Hispaniis, & Britanniæ: idque obser-
D vatum est & sub Constantio, qui ad Taurum P. P. scribit, *leg.* 49. *Cod. Theo. de Decur.* quem Italiam rexisse Ammianus lib. XXI. cap. VI. affirmat. Sed idem scribit lib. XXVI. cap. V. Mamertinum, Juliano Apostata imperante, Italiæ, Illyrici, & Africæ Præfectum Prætorio fuisse: itaque illyricum non semper suum Præfectum habuit. Verum diviso inter Valentinianum & Valentem Imperio, quemadmodum auctor est Marcellinus, Pfræfectus Italiæ solum Illyricum Occidentale obtinuit, quod prius totum suo parebat Præfecto.. Valentinianus enim Polemio, *leg.* 26. *Cod. Theod. de oper. pub.* item Fabiano, *leg.*
E *pen. Cod. de contrah. empt.* P. P. Italiæ & Illyrici scribit: Galliæ Præfectus, ut prius erat, permansit. Sed Præfectus Italiæ in Principis Comitatu degebat, sicut & Præfectus Orientis Constantinopoli, qui Præfecti Prætorio Comitatus vocabatur, *leg. præcipimus.* 32. *Cod. de appellat.* Italiæ ergo Præfecto tres nobiles, amplæque traditæ sunt Diœceses, Italia, Illyricum, & Africa, *leg.* 21. *Cod. Theod. de navicul.* Quare idem P. P. Illyrici, Italiæque appellatur, *leg.* 15. *Cod. Th. de appel.* Ad quem a Præsidibus provinciarum ipsi commissarum appellabatur, *d. leg. præ-*
F *cip.* 32. *Cod. de app.* §. *illud.* & §. *illo, in Auth. eo. tit.* Constantius *in leg.* 27. *Cod. Th. eod. tit.* ad Taurum P. P. Italiæ: *De Sardinia*, inquit, *Sicilia, Campania, Calabria, Brutiis, & Piceno, Æmilia, & Venetia, & cæteris, interpositas appellationes laudabilis sublimitas tua, more solenni debebit audire.* A Spectabilibus quoque ad eumdem, & Quæstorem palatii provocabatur, officio tamen Præfecti litigantium acta excipiente, & judicata exequente, §. I. *in Auth. de adminift. offi. in sac. app.* In Justiniani Codice nulla Præfectorum Italiæ, aut

Galliarum fit mentio, sed tantum Orientis, & Illyrici, scilicet Orientalis; quia eo tempore extinctum erat Occidentis Imperium. Ipse vero Africa denuo recepta, illi proprium Præfectum adjecta Sardinia tradidit. Italiæ serius recuperatæ suus Præfectus redditus non invenitur. Eam quidem a Narsete Eunucho rectam fuisse constat: sed ejus magistratus titulus in Jure non apparet. Qui post eum fuerunt, *Exarchi*, id est, præcipui Præsides, sunt vocati. Præfecti vero *Eparchi* dicebantur.

COMMENTARIUM.

OMNIA Orientis Præfectorum insignia, & ornamenta officiumque Præfectus Italiæ tenuit, scilicet *auratum Carpentum quatuor albis equis tractum*, & *vultus Principum*; præterea *ab acum albo tapeto instratum, qui librum erectum purpuraque tectum binis hinc inde Cereis accensis sustinet: in cujus medio aureum Principis caput spectabatur*. In manuscriptis argenteum tergum, aureæ fasciæ in capitibus, & medio cingunt. Præferebat quoque *effigies trium mulierum, vasa aureis plena gestantium: quæ capita aureis pinnis ornatæ, purpureo pallio auro circum texto, & in humeros demisso, velantur. Talaribus, albisque tunicis indutæ, nudis pedibus incedunt*: Primæ inscriptum est ITALIA. Secundæ ILLYRICUM. Tertiæ AFRICA. In Ursini codice rubris cothurnis evinctæ, palliis humeros tegunt. Italiæ XVII, fuere provinciæ, Illyrici VI. Africæ VII. Harum trium Dioeceseon hic P. P. totidem Vicarios habuit, videlicet, Romæ, Italiæ, & Africæ: Illyrici vero tum devastati, nullum Notitia Vicarium ponit, ejus tantum Dioecesim in indice nominat: antea tamen fuit, quem infra suo loco post alios restituere conabor. idem omnino officium hic Præfectus habet, quod alii Orientis, & late supra est explicatum.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Illustris Præfecti Prætorio Italiæ Dioeceses infrascriptæ.

Italia, Illyricum, Africa.

Provinciæ Italiæ decem & septem.

ENETIÆ.
Æmiliæ.
Liguriæ.
Flaminiæ, & Piceni Annonarii.
Tusciæ, & Umbriæ.
Piceni Suburbicarii.
Campaniæ.
Siciliæ.
Apuliæ, & Calabriæ.
Lucaniæ, & Brutiorum.
Alpium Cottiarum.
Rhetiæ primæ.
Rhetiæ secundæ.
Samnii.
Valeriæ.
Sardiniæ.
Corsicæ.

Illyrici sex.

Pannoniæ secundæ.
Saviæ.
Dalmatiarum.
A Pannoniæ primæ.
Norici Mediterranei.
Norici Ripensis.

Africæ septem.

Byzacium.
Numidia.
Mauritania Sitifensis.
Mauritania Cæsariensis.
Tripolis.
Præfectus Annonæ Africæ.
Præfectus fundorum patrimonialium.
B Officium Viri Illustris Præfecti Prætorio Italiæ.
Princeps.
Cornicularius.
Adjutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarii.
Subadjuvæ.
Cura Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adjutores Singularii.

C

COMMENTARIUM.

QUEMADMODUM in numero magistratuum Orientale Imperium ab Occidentali differebat, ita in Dioecesibus Vicariorum discrepabat. Præfectus enim Orientis quinque Dioecesibus præerat. Præfectus Italiæ tribus tantum, Italiæ, Illyrici, & Africæ. Italiæ provinciæ erant XVII. Illyrici VI. Africæ VII. Ut apud Notitiam scriptum extat, sed vere non erant nisi VI. computata in his etiam Mauritania Cæsariensi a Duce administrata, & supra in indice omissa. Et quoniam
D a Duce regebatur, & Africa, a Proconsule recta, ideoque omissa, quia inter Consulares, aut Præsidales non numeratur. Verum numerus augetur, quoniam inter prædictas VII. Africæ provincias Notitia Præfectum annonæ Africæ, & Præfectum fundorum patrimonialium recenset, quem eum esse puto, qui Gildonis patrimonium procurabat, & officium quemadmodum Comes rerum privatarum habebat, & fere illi æquabatur, ut in eo dicetur. Hi tamen provinciarum Rectores non erant, sed quia amplam habebant administrationem, Præsidibus comparabantur, & pars Dioecesis Africanæ
E habebantur, de quibus infra suo loco dicetur. His ergo duobus Præfectis ademptis provinciæ Africæ VI. remanebant, duæ Consulares, Byzantium & Numidia, tres Præsidales, etsi Notitia in indice duas tantum ponat, scilicet Mauritaniæ duæ, Sitifensis, & Cæsariensis, & Tripolis. His addenda est Africa cum Proconsule. itaque sunt VI. provinciæ.

Idem omnino Officium hic Præfectus, quod alii P. P. Orientis habent; quare quæ ibi dicta sunt, hic repetenda non putavi. Ut autem apertius hujus Præfecti pateat imperium, eorum, quibus præ-
F erat, breviarium apposui. Post hunc ad alium P.P. qui secundum inter Illustres gradum tenet, erit transeundum.

NOTITIA
INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS PRÆFECTI PRÆTORIO
ILLYRICVM
ITALIA
AFRICA
Pag 1701

FRÆFECTUS P. QUIBUS IMPERARET.

P. P. Italiæ parebant provinciæ XXIX. *Vicarii* III.

- *Proconsul Africæ* I.
  - *Africa.*
- *Vicarius Romæ, cui provinciæ* X.
  - *Consulares* IIII.
    - *Campania.*
    - *Tuscia.*
    - *Picenum Suburbicarium.*
    - *Sicilia.*
  - *Correctores* II.
    - *Apulia Calabriaque.*
    - *Brutii.*
  - *Præsides* IIII.
    - *Samnium.*
    - *Sardinia.*
    - *Corsica.*
    - *Valeria.*
- *Vicarius Italiæ* VII.
  - *Consulares* IIII
    - *Venetiæ & Histriæ.*
    - *Æmiliæ.*
    - *Liguriæ.*
    - *Flamminiæ & Piceni annonarii.*
  - *Præsides* III.
    - *Alpes* Cottiæ.
    - *Rhetia prima.*
    - *Rhetia secunda.*
- *Vicarius Africæ* V.
  - *Consulares* II.
    - *Byzantium.*
    - *Numidia.*
  - *Præsides* III.
    - *Tripolitana.*
    - *Mauritania Sitifensis.*
    - *Mauritania Cæsarea.*
- *Vicarius Illyrici* VI.
  - *Consularis* I.
    - *Pannonia secunda.*
  - *Corrector* I.
    - *Savia.*
  - *Præsides* IIII.
    - *Pannonia prima.*
    - *Noricum Mediterraneum.*
    - *Noricum Ripense.*
    - *Dalmatia.*

NOTITIA.

Sub dispositione viri Illustris Præfecti Prætorio Galliarum Dioeceses infrascriptæ.

Hispaniæ septem Provinciæ, Britanniæ.

Provinciæ Hispaniarum septem.

BÆTICA.
Lusitania.
Gallecia.
Tarraconensis.
Carthaginensis.
Tingitana.
Baleares.

Provinciæ Galliarum decem septem.

VIENNENSIS.
Lugdunensis prima.

A Germania prima.
Germania secunda.
Belgica prima.
Belgica secunda.
Alpes Maritimæ.
Alpes Penninæ, & Grajæ.
Maxima Sequanorum.
Aquitania prima.
Aquitania secunda.
Novempopuli.
Narbonensis prima.
Narbonensis secunda.
Lugdunensis secunda.
B Lugdunensis tertia.
Lugdunensis Senonia.

Britanniarum quinque.

MAXIMA Cæsariensis.
Valentia.
Britannia prima.
Britannia secunda.
Flavia Cæsariensis.
Officium viri Illustris Præfecti Prætorio Galliarum.
C Princeps.
Cornicularius.
Adjutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarii.
Subadjuvæ.
Cura Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adjutores Singularii.

CAP. II.

DE PRÆFECTO PRÆTORIO GALLIARUM.

D

COMMENTARIUM.

CONSTANTINUS quarto Præfecto Prætorio, inquit Zosimus lib. II. cap. XXXIII. trans Celtas & Hispanos cum Insula Britanniæ commisit; Sed etsi pluribus regionibus E præesset, a Galliis Italiæ proximioribus, & opulentioribus, P. P. Galliarum est appellatus. Ita Valentinianus Viventium, *in leg.* 2. *Cod. de relatio. leg. unic. Cod. ne operæ. a collato. exig.* Florentium, *leg.* 3. *Cod. Theo. de cens. sive adscr.* & Antonium, *leg. decuriones.* 16. *Cod. de quæstio.* Arcadius Vincentium, *leg.* 1. 2. *&* 3. *Cod. Th. de his qui condit. propr. reliq.* Honorius Dardanum *leg.* 171. *Cod. Theo. de decurio.* appellant. Itaque XXIX. provinciis imperabat, VII. in Hispania; XVII. in Galliis; & V. in Britannia. His omnibus in tres Dioeceses divisis, totidem Vicarios præfecit. Verum Britannia, & Hispania, Gal- F liisque a Barbaris captis, Nicepho. lib. XIV. cap. LVI. Pau. Diac. hic. P. P. esse desiit, unde nulla ejus hic repræsentantur insignia, tantum recitantur Dioeceses, & officium, quod idem est cum Præfecto Præt. Italiæ: vel forte quia eadem, quæ & P. P. Italiæ gestabat insignia, frustra visum est ea repeti. Elenchus, in quo hæ Dioeceses recitantur, est mendosus. Tres enim recensentur: Prima Hispaniæ. Secunda septem provinciarum, legendum est XVII. provinciarum, quæ erant in Galliis.

Tertia Britanniæ in quinque provincias divisæ. Hispania vero VII. habebat. Nullam vero Justinianus in suo catalogo Præsidum *in Nov. ad fin.* harum provinciarum tum Romanum Imperium non agnoscentium, mentionem fecit. His summatim de Præfectis Prætorio Occidentis degustatis, ad tertium Occidentis Illustrem, id est, Præfectum Urbi progrediamur.

CAP. III.

DE PRÆFECTO URBI ROMÆ.

PRÆFECTUS Urbi Romæ ab Augusto potius restitutus, quam inventus videtur. *Nam*, ut Tacitus lib. VI. cap. XI. *Ann.* scribit, *antea profectis domo Regibus, ac mox Magistratibus, ne urbs sine imperio foret, unus in tempus deligebatur, qui illis absentibus jus diceret, ac subitis mederetur, feruntque a Romulo Dentrem Romulium, post a Tullo Hostilio Numam Martium, & a Tarquinio Superbo Sp. Lucretium urbi impositos ..... Cæterum Augustus bellis civilibus implicitus, Cilnium Mæcenatem, equestris ordinis virum, Romæ atque Italiæ præposuit. Mox rerum potitus ob magnitudinem populi, ac tarda legum auxilia, sumpsit a Consularibus qui coercerent servitia, & quod civium audacia turbidum, nisi vim metuat. Primusque Messala Corvinus eam potestatem, sed paucos intra dies finem accepit, quasi nescius exercendi. Tum Taurus Statilius, quamquam provecta ætate, egregie toleravit. Dein L. Piso per XX. annos pariter probatus, publico funere ex decreto Senatus celebratus est.* Hæc Tacitus. Fuit hic unus ex his, ad quos Horatius Poeticam scripsit, & anno a Christo nato XXXIII. & Imperii Tiberii XVII. decessit. Pisoni Ælius Lamia successit, qui, non amplius biennio superstes in magistratu obiit. Cæterum Eusebius Cæsariensis ait Messalam Corvinum, qui primus urbi ab Augusto est præfectus intra sex dies se abdicasse. Incivilem eum magistratum esse contestatus, cui omnem Imperii potestatem Augustus concesserat, non tantum in urbe, sed & extra, intra centesimum lapidem, id est, centum millia passuum, *leg. 1. §. initio ff. de offic. Præfect. urb.* Unde recte Paulus refert quendam municipem Gabiorum, quæ civitas est Volscorum, Roma LXX. millibus passuum distans, a Præfecto urbi relegatum fuisse, *in leg. pollicitatio. de pollicitationibus*. Dion. lib. XXV. scribit ex sententia Mæcenatis urbi Præfectum ab Augusto creatum fuisse, qui omnes civiles, & criminales causas in urbe, & extra, intra CL. stadia judicaret, & ad eum ex provinciis appellaretur, quod postea emendatum fuit, & actum, ut tantum ex regionibus huic Præfecto subjectis ad ipsum provocaretur. Vopiscus in *Floriano* cap. V. *Omnis provincia*, inquit, *Præfectis urbis erit, quæ tamen a Consulibus, & ab ordinariis judicibus emerserit*. Et paulo post: *Præfecturæ Urbanæ appellatio universa decreta est.* quod postea ad suburbanas provincias est restrictum, ut ab earum Rectoribus tantum ad Prefectum urbi provocaretur. Valens A. *in leg. 13. Cod. Theod. de accus. Referant*, ait, *de suburbanis provinciis judices ad Præfecturam sedis Urbanæ, de cæteris ad Præfecturam Prætorio*. Hæc ille. Suburbanæ autem vocabantur Italiæ provinciæ, quas suburbia Romæ pertingebant. Cæterum Valentinianus placide divisis cum Geneserico Vandalorum Rege Africæ provinciis, ab illis quas sibi retinuit, nempe Numidia & utraque Mauritania, & Tripolitana, cum Vicarius ibi esse desiisset, ad P. V. appellari concessit, *Novell. Valentiniani prim. titul. 22.* A Prætoribus etiam, qui imperante Constantino duo tantum Romæ erant, ad Præf. Urbi provocabatur, *leg. si apud Cod. de appellat.* Alexander vero Imperator intra urbem Præfecti auctoritatem diminuit, quem cum viris Consularibus judicare jussit. Lampridius in *eodem Alexandro* cap. XXXIII. *Fecit*, inquit, *Romæ & curatores urbis XIIII. Sed ex Consularibus viris, quos audire urbana negocia cum Præfecto urbis jussit.* De capite quoque Senatoris, adjunctis sibi quinque patritiis Senatoribus, vel sorte eductis, & magistratu functis cognoscere cœpit. Valens A. *in dict. leg. 13. Præfecto*, ait, *urbis cognoscente de capite Senatorum spectatorum maxime virorum judicium quinquevirale sociabitur, & de præsentibus, & administratorum honore functi licebit adjungere sorte ductos, non sponte delectos*. Hoc est quinquevirale judicium, cujus meminit Honorius *in leg. ult. Cod. T. de jurisdict.* Quare Basilio & Prætextato Senatoribus, coram Argolico P. V. artis magicæ accusatis Theodoricus apud Cassiodorum lib. 4. *Variar.* quinque patritios adjunxit: civiles vero causas, cum Senatores conveniebantur, solus audiebat, *leg. 4. Cod. Th. de jurisdict.* Ab urbi Præfecto appellabatur, *leg. Æmilius 38. de mino.* quod & Constantius A. confirmavit, *leg. 23. Cod. Th. de appell. l. fin. Cod. de his qui per met. jud. non appell.* qua in re P. P. inferior inveniebatur, a cujus sententia appellare non licebat, *l. unic. ff. de offic. Præf. Præt. leg. præfecti. 17. ff. de minor. leg. unic. Cod. de sentent. præf. præto. leg. 19. leg. 30. leg. 35. Cod. appell. leg. 8. Cod. de episco. audien. leg. 16. Cod. Th. de appell. Novell. 119. cap. 5.* Utrique concessum est, ut deportare possent, quod Præsidibus non licebat. Ulpianus *in leg. 1. §. 2. de leg. 3. leg. 1. §. 1. de offic. Præf. urb. A Præfecto Prætorio*, inquit, *& eo qui vice Præfecti ex mandatis Principis cognoscet, item a Præfecto urbi deportatos, quia ei quoque ex epistola P. Severi, & Imperatoris nostri jus deportandi datum est, amittere civitatem constat.* Hæc ille. Præfectus urbi quosdam milites in urbis stationibus dispositos habebat, ad tumultus, si qui orti essent, sedandos, *leg. 1. §. quies. ff. de offic. Præf. urb.* & Dion. Ad eundem disciplina spectaculorum, cura carnis, ut justo precio venderetur, & fori animalium, & totius annonæ studium pertinebat, *dict. leg. 1. §. cura carnis. leg. ult. in fin. ff. ad leg. Jul. de anno.* Omnes denique artes sub ejus imperio exercebantur, *leg. 4. C. de offic. Præf. urb.* Quarum tamen moderatio minoribus magistratibus a Principe eligendis demandabatur. Symmachus epistola XVI. *Cum ad præfecturam*, inquit, *urbanam civilium rerum cura pertineat, minoribus officiis certa quædam membra creduntur, quibus agendis industrios, & privatos oportebat adhiberi. Tales nunc de judicio nominis tui publicus usus expectat.* Scribit autem ad Theodosium Imper.

Hujus Præfecti curam Cassiodorus lib. VI. *Variar. in formula præfecturæ urbanæ* paucis complectitur: *Carpento*, ait, *veheris per nobilem plebem: publica te vota comitantur ..... Habes copiose unde tibi gratiam tantæ civitatis acquires, si merces diversæ nulla venalitate vendantur: si exbibitio salubriter accensa thermarum, rapinarum ardoribus non tepescat: si spectaculum, quod præbetur voluptati, non sit causa litigii.* Hæc ille. Itaque agitatores, scenicique, & omnia ad ludos pertinentia a Præfecto urbi disponebantur, *leg. 14. & seq. Cod. Thes. de scen. leg. ultim. Cod. Thes. de leno. leg. 1. Cod. Thes. de usu sellar.* In primis vero urbem a civibus & artificibus custodiri jubebat. Theodosius *in Novell. titul. 41. de pentapolis. Nullus*, inquit, *de civibus Romanis, nullus de corporatis ad militiam cogendus est, sed tantum ad murorum, portarumque custodiam, quoties usus exegerit, id est, V. P. V. disposi-*

tionibus ab omnibus obsequendum. Cujus ordinatio etiam in muris, turribus, & portis, quæ sunt labefactata restituat, ita ut reparatione murorum, vel omnium, quæ supra dicta sunt, nullus penitus excusetur. Hæc ille. Ob id hic Præfectus curabat, ut calx pro reparandis formis aquæductuum fieret, cujus coctoribus primo pro tribus vehis calcis singulas vini amphoras dabat, & singulas vectoribus pro binis millibus, & nongentis pondo calcis, quam Romam vehebant, *l. 1. C. Th. de calc. coct.* postea inductum est, ut vectoribus pro singulis vehis singuli solidi præstarentur, quorum tres partes possessores prædiorum, quartam Præfectus urbi in vino pendebat: Quotannis enim terna millia minorum vehum calcis Umbri, Piceni, & Campani Romæ præstabant, Tusci DCCCC. *l. 3. C. Th. de cal. coct.* Ex his MD. onera aut vehæ pro reparandis formis aquæductuum, reliquum in sarcienda tecta publica urbis insumebatur, quorum cura ad urbis Præfectum spectabat. *d. l. 3.* Denique observare tenebatur, ne quis pistorum corpori annexus aufugeret, *l. 8. C. Th. de pistorib.* Hic Præfectus urbi vocatur, nulla Romæ facta mentione: quia quemadmodum Athenas tanquam cæteris civitatibus præstantes peculiari verbo ἄςυ appellabant, inquit Stephanus, sic Romam per Antonomasiam urbem vocavere. Quintilianus lib. VIII. cap. II. Primus in Senatu sententiam P. V. dicebat, ut auctor est Cassiodorus lib. VI. *in formula præfecturæ urbanæ*, & supra Consulares sedebat. in Actis D. Sebastiani & aliorum martyrum Fabianus V. P. Illustrissimus a S. Tiburtio appellatur, Diocletiano imperante anno salut. CCLXXXVI. Cæsar Baron. in *Annalib.*

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Illustris Præfecti Urbis habentur administrationes infrascriptæ.

PRÆFECTUS Annonæ.
Præfectus Vigilum.
Comes Formarum.
Comes riparum, & alvei Tiberis & cloacarum.
Comes portus.
Magister census.
Rationalis Vinorum.
Tribunus Fori suarii.
Consularis aquarum.
Curator operum maximorum.
Curator operum publicorum.
Curator Statuarum.
Curator Horreorum Galbanorum.
Centenarius portus.
Tribunus rerum nitentium.
Officium Viri Illustris Præfecti urbis est ita:
Princeps.
Cornicularius.
Adjutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Primiscrinius, sive Numerarius.
Subadjuvæ.
Cura Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adjutores.
Censuales.
Nomenclatores.
Singularii.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA P. V. habet, ut P. P. Orientis, & Italiæ. In Ursini Codice auriga pedes supra rubram tunicam, album colobium indutus utrinque brachia exerit, peronesque cœruleos supra rubras caligas calceatus, læva virgam tenet, dextra habenas, a capite quadrigæ ultimi equi pendentes regit, cæteri tres equi infrænes videntur. In Madruciano, auriga viridi colobio supra sagum prassinum injecto, cœruleos cothurnos alte ad genua induit, proximique equi habenas dextra tenet, læva virgam gestat. Currus ab equis albis auratus trahitur, quem *carrucham* vocabant, *l. 1. C. de bono vehic.* Gratianus ad Nebridium Præfect. urbi *in d. l. 1. Omnes*, inquit, *honorati seu civilium, seu militarium. vehiculis dignitatis suæ, id est, carruchis intra urbem sacratissimi nominis semper utantur.* supra abacus cœruleo tapeto instratus, & surrectus librum mandatorum argenteo corio tectum sustinet, cum in medio & capitibus aureæ fasciæ cingunt, ut in omnium Illustrium insignibus cernitur. Aurea item Principis imago medio libri tergo includitur. Illo monebatur, ut totius urbis curam haberet, ac ejus vectigalia exigeret.

Ejus officium idem erat, quod Proconsulum. Hic amplius cæteris magistratibus, Censuales, & Nomenclatores habebat, qui in aliorum officiis non reperiuntur, quia in privatis civitatibus censum Decurionibus præsentibus Censuales agebant, *l. susceptores. 10. C. de suscep. & arcar.* unde hoc ad officia Præsidum non spectabat. At Romæ, ubi pro curia erat Senatus, qui hæc non curabat, agendi census sollicitudo in urbi Præfectum rejectatur, qui ob id Censuales habuit, aliis magistratibus minime necessarios. Hi censum expediebant, id est, cujusque nomen, prædia cum numero jugerum scribebant, ac testamenta insinuabant. Nomenclatores vero olim erant, qui candidatis nomina civium suggerebant, Festus in ver. *Fartores*. Spartianus in *Hadriano* cap. XX. *Nomina*, ait, *plurimis sine Nomenclatore reddidit, quæ semel & simul congesta audierat.* Hæc ille. *Fartores* Nomenclatores Festus appellat, qui clam velut infarcirent nomina salutandorum in aurem candidati. Sed hic Nomenclatores esse puto, qui cives se aut bona sua non profitentes nominabant, ut censui adscribi cogerentur, a nominando enim vel citandis civium nominibus, sunt appellati. Hi in aliorum magistratuum officiis minime necessarii fuere, in aliis enim urbibus tabularii civitatũ coram defensoribus municipalium nomina cum eorum substantia notabant, *dict. leg. susceptores* 10. Iidem apud Præfectum tutores nominabant, qui idonei pupillis darentur, *§. sed hoc jure, Instit. de Atil. tutor.* & ideo *nominatores* vocabantur, *Rubr. ff. de fidejuss. & nominatorib.* Alios etiam publica munera subituros suggerebant, & minabant pro quibus tenebantur, si quid illi in demandato munere deliquissent, *leg. 2. §. 1. ff. ad municip. leg. 1. & tot. tit. Cod. de filiis fam. & quemad. pater pro his teneatur.* In eodem officio Numerarius fuit, Primiscrinius cognominatus, cujus officium erat, calcis Romam vectæ impensarumque in ædificia factarum, tritici Romam vecti, & inter populum distributi, & aliorum hujusmodi ra-

tiones ſcribere. Millenos quoque denarios, quos pro larido debito populo Romano, Lucani, Bruttii, & Campani pendebant in Codices referebant, *leg. fin. Cod. Theod. de ſuariis*. Erat & hujus prætorianæ ſedis adjutor Primicerius vocatus, *in leg. ultim. Cod. eod.* qui delinquentes ligandi, & carceribus mancipandi per biennium curam habebat. Quotannis Præfecti urbi Apparitores ſacram purpuram adorabant, id eſt, purpuream veſtem exoſculantes, Principem reverenter ſalutabant, quod aliis Apparitoribus, præterquam prætorianis, non licebat, *in leg. 1. Cod. de apparitorib. Præf. urb.* Cæteri hujus officii homines in P. P. ſunt declarati.

Præter officium imperabat Præfectus urbi x *. magiſtratibus ſeu curatoribus, id eſt, Præfectis duobus, videlicet Annonæ, & Vigilum, tribus Comitibus, ſcilicet formarum, item riparum, alveique Tiberis, cloacarumque, & portus. Item Magiſtro cenſus, Rationali vinorum, Tribuno fori ſuarii. Conſulari aquarum, quatuor curatoribus operum maximorum, operum publicorum, ſtatuarum, horreorum Galbanorum, Centurioni portus & Tribuno rerum nitentium, quorum officia a Præfecto annonæ exorſi ordine explicabimus.

CAP. IV.

DE PRÆFECTO ANNONÆ.

PRÆCIPUA Romanorum cura fuit, ne plebs fame laboraret, cui etiam ad eam ſibi conciliandam, frumentum quandoque vilius dederunt, atque etiam donarunt. Manium Marcium Ædilem plebis primum frumentum populo aſſibus in modios elargitum fuiſſe Plinius ſcribit lib. XVIII. cap. III. Idem & alii quandoque fecerunt. C. vero Gracchus Tribunus plebis legem tulit, ut ſemiſſe, & triente frumentum populo daretur, ut auctor eſt Florus. poſt eum M. Cato ad diminuendam C. Julii Cæſaris potentiam MCCL. talenta, ad dividendum plebi menſtruum frumentum quotannis impendi ſuaſit, Plutarchus in *C. Cæſare*. Demum P. Clodius Tribun. plebis, auctore Aſconio, Legem annonariam tulit, ut frumentum populo, quod ante ſemiſſe æris, ac triente, in ſingulos modios vendebatur, gratis daretur. Fuerunt viginti & trecenta millia hominum qui hoc frumentum acceperunt, quem numerum C. Julius Cæſar ad centum quinquaginta millia retraxit, Tranquillus in *eod.* cap. XLI. Dion lib. XLIII. poſtmodum capta Africa juſſit viginti myriades medimnorum Atticorum frumenti, id eſt, CC. millia ad alendum populum Romam advehi, & olei librarum myriades CCC. id eſt, tricies centena millia, ut auctor eſt Plutarchus, duoſque Prætores, & totidem Ædiles *Cereales*, a Cerere nuncupatos inſtituit, qui hoc frumentum Romam advehendi & populo diſtribuendi curam haberent, *leg. 2. §. capta deinde Sardinia. ff. de orig. jur.*

Auguſtus vero & ipſe rerum potitus, unum ex ordine equeſtri annonæ Præfectum elegit, cum enim rei frumentariæ penuria plebs premeretur, Anno ab urbe condita CCCXXXIII. illi cum faſcibus XXIIII. occurrens dictaturam, annonæque præfecturam obtulit, qui illa rejecta hanc accepit: ex Ægyptoque ducenties centena millia modiorum frumenti Romam advehi curavit, ut refert Sex. Aurel. eſſe poſſunt ferme decies ducenta quinquaginta millia ſaccorum frumenti. Eſt enim modius, quantum octo diebus ad unius hominis victum ſufficit, & pendit libras XVIII. alii dicunt XX. Medimnus eſt lib. CXX. ſecundum alios CVIII. Suidas in verbo *μέδιμνος*, Rhe. fami. Palæmon. *de ponderib.* Budæus lib. V. *de aſſe*. Duos etiam viros prætorios creavit, qui prout uſus exigebat, hoc frumentum inter plebem gratuito, aut admodum vili pretio diſtribuerent. Tranquillus in *Auguſto* cap. XLI. *Frumentum*, inquit, *in Annonæ difficultatibus ſæpe leviſſimo, interdum nullo pretio, viritim admenſus eſt*. & lib. XL. *at ne plebs frumentationum cauſa a negociis avocaretur, ter in annum quaternorum menſium teſſeras dare deſtinavit*. Hæc ille. Erat autem teſſera ſignum æneum, in quo nomen accipientis, & grani accipiendi quantitas continebatur. Iſidorus lib. *Orig.* ult. cap. XIV. *Teſſeræ*, ait, *ſunt, quibus frumentorum numerus deſignatur*. Hæ vendi poterant, & legari. Ulpianus *in leg. ſed etſi. 52. §. 1. ff. de jud. Si libertis ſuis*, inquit, *teſſeras frumentarias emi voluerit: quamvis major pars hæreditatis in provincia ſit: tamen Romæ debere fideicommiſſum ſolvi, dicendum eſt; cum apparet id teſtatorem ſenſiſſe ex genere comparationis: quia hæ teſſeræ tantum Romæ emi poterant*. Paulus *in leg. mortuo 49. §. 1. de leg. 2. Si Titio*, ait, *frumentaria teſſera legata ſit, & is deceſſerit, quidam putant extingui legatum, ſed hoc non eſt verum; nam cui teſſera legatur, æſtimatio videtur legata*. Idem *in leg. Titia Sejo 87. in prin. eo. tit. ſcilicet de leg. 2. Titia*, inquit, *Sejo teſſeram frumentariam comparari voluit, poſt diem trigeſimum a morte ipſius, quæro, cum Sejus, viva teſtatrice teſſeram frumentariam ex cauſa lucrativa habere cœpit, nec poſſit id, quod habet, petere: an ei actio competat*. Paulus reſpondit, *ei, de quo quæritur, pretium teſſeræ præſtandum, quoniam tale fideicommiſſum magis in quantitate, quam in corpore conſiſtit*. Hæc Paulus. Sed cum hoc frumentum præſtari deſiiſſet, Nerva ferme quingentis millibus aureorum agrum emit, unde pauperes alerentur, ut auctor eſt Dion. Mox Trajanus quinque millia impuberum ex publico aluit, Plinius in *Panegyrico*, quem numerum Adrianus, & Antoninus auxerunt, ut Capitolinus memorat, & alimenta uſque ad XVIII. annos pueris dederunt, *leg. Mela. 14. ff. de alimen. & cibar. legat.* quod & ipſum primum a Commodo per annos IX. intermiſſum, a Pertinace ſublatum fuit. Capitolinus in *Pertinace* cap. IX. *Alimentaria*, inquit, *compendia, quæ novem annorum ex inſtituto Trajani debebantur, obdurata verecundia ſuſtulit*. Sed enim Severus Imp. ut in *Heliogabalo* cap. XXVII. auctor eſt Lampridius, moriens VII. an. canonem Romæ reliquit, ita ut quotidiana LXXV. millia modiorum expendi poſſent. Itaque dederunt poſtea operam poſteriores Principes, ut frumentum pecunia publica comparatum in urbe abundaret: panes & ipſi inter plebem diviſerunt, quibus Aurelianus, inquit Vopiſcus in *eod.* cap. XLVII. unciam addidit, frumentum enim ex Africa vehebatur, *leg. 3. Cod Th. de can. frumen. urb. Rom.* ac ducenta millia modiorum purgati tritici leviore pretio piſtoribus venumdabantur, ut plebs vilius emeret, *leg. 1. Cod. Theo. dict. tit.* ſed cum panis ſordidus duarum unciarum & ſemis pondus non excederet, eum mundum, & ſex unciarum Valentinianus, & Valens fieri præceperunt, & nullo pretio inter pauperes diſtribui, quorum nomina æneo titulo, ſeu tabulæ, cum modo panis, quem accipiebant, inſcribebantur. Valentinianus A. *in leg. cives. Cod. Theo. de ann. civilib. & pan. gradil. Gradilis*, inquit, *titulus figendus eſt æneus, in quem & panis modus, & percipientis nomen debebit incidi*. Hunc titulum quandoque *æream tabulam* appellat, *dict. leg. cives. Cod. Theo. eod. tit.* Panis vero vocabatur *civilis*, quia inter cives dividebatur: & *gradilis*, quoniam a Præfecto annonæ in alto tribunali, ad quod per gradus aſcendebatur, diſtribui conſueverat; neque

A enim ex pristino, aut aliunde sumi poterat, *leg.* 2. *Cod. Th. eo. & ll. seq. ibid.* Hunc credo esse panem, qui uno nummo, id est, sextertio Arcadio imperante vaeniebat, *l.* 1. *Cod. Th. de pretio panis ostiensis*. Porro Romae pecunia a divitibus ad emendum triticum conferebatur, quemadmodum & Constantinopoli, *leg.* 1. *Cod. Th. de frum. urb. Constan.* ubi ducenta millia modiorum empta pistoribus leviore pretio vendebantur, ut & ipsi vilius plebi panem distraherent, *leg.* 1. *Cod. Th. de can. frum. urb. Rom.* ex pretioque venditi frumenti, pecunia in aliud comparandum convertebatur, *l. ult. §. iidem rescripserunt*. 5. *ff. de admin. rer. ad civit. pertinent. leg.* 18. §. 5. *& §. qui annonam*. 8. *ff. de munerib. & bono. leg.* 2. *§. ad frumenti. de admin. rer. ad civit.* B Haec omnia & panem gradilem inter plebem dividi, annonae Praefectus curabat, *leg.* 3. *&* 6. *Cod T. de annon. civil.* Cassiodorus lib. VI. *Variar. in formula Praefecti annonae*: *Tui*, inquit, *studii est*, *ut sacratissimae urbi praeparetur annona*, *ubique redundet panis copia*, *& tam magnus populus*, *tamquam una mensa*, *satietur*. *Per officinas pistorum*, *cibosque discurris*, *pensum*, *& munditiem panis exigis*, *nec vile judicas esse*, *unde te Roma possit laudare*. Et addit: *Carpentum Praefecti urbis mixta glorificatione conscendis*. C *Tu illi in spectaculis conjunctissimus inveniris*, *ut plebs*, *quam industria tua satiat*, *in suam reverentiam te honoratum esse cognoscat*. *Nam si querela panis*, *ut assolet*, *concitetur*, *tu promissor ubertatis seditiones civicas momentanea satisfactione dissolvis*. Et subdit, Agentes res pistorum per diversas mundi partes, annonae Praefecto subjectas esse, ut suarias. Et mox: *Tribunal*, ait, *tuum non est inter minimas dignitates*, *quando & Romana gratia frueris*, *& provinciis jussa transmittis*..... *Triticeas quidem copias praefectura praetoriana procurat*. *Sed non minor laus est dispensationem probabilem facere*, *quam frumenta colligere*...... *sic Ceres frumenta dicitur invenisse*. D *Pan autem primus conspersas fruges coxisse perhibetur*, *unde & nomine ejus panis est appellatus*. *Ita & illa praedicata est*, *quae reperiit*, *& iste laudatus*, *qui decenter edenda humanis usibus applicavit*..... *panis pondera aequus examinator intende*. Haec ille. Cum vero Romae conficiendo coquendoque pane pistores non sufficerent, singulo quinquennio ex Africa novi pistores Romam mittebantur, qui hoc officium ibi exercerent, *leg. secundum*. *Cod. Theo. de pistorib.* scholis, & militibus ipse P. V. officialium manu panem distribuebat, *leg.* 8. *& seqq. Cod. Th. de anno. civili. & pane gradili*.

E Oleum etiam ex Africa advehebatur, quod & ipsum eo modo plebi ab hoc Praefecto vendebatur, *leg.* 1. *Cod. The. de mens. olear.* & ex pretio aliud emebatur, *dict. leg. ult. §. iidem rescripserunt*, *de admin. rer. ad civit. pertin. leg.* 2. *§. ad frumenti*. *ff.* eo vel publico restituebatur, *dict. leg.* 2. *§. ad frumenti*. Ministri vero Praefecti qui populo oleum dividebant, *Capulatores* vocabantur, nam capulis, quae erant vasa utrinque ansata, illud distribuebant; Cato *de re rustica* cap. LXVI. cum praemisisset custodis olei, & capulatoris officia, subjungit, *Custos oleum frequenter capulet*, id est, transfundat. Et infra cap. LXVII. *Capulator*, inquit, F *concha oleum quam diligentissime poterit*, *tollat*. ita etiam appellat Columella lib. XII. cap. L. *Quod primum*, ait, *oleum defluxerit*, *in rotundum labrum protinus Capulator depleat*, *& in fictilia vasa huic usui parata defundat*. Haec ille. Conveniebant autem quotidie Capulatores cum Quaestoribus in locum, ubi erat oleum populo dandum, ut hi rationes, id est, olei quantitatem singulis datam, & accipientium nomina scriberent, illi dividerent: unde in tertia urbis regione apud Sex. Rufum, & P. Victorem, & in alia descriptione quae est ante hanc Notitiam, schola Quaestorum & Capulatorum fuisse legitur. Primus oleum populo Severus dedisse videtur, cujus tantam copiam Romani vehi jussit, ait Spartianus in *Severo* cap. XXIII. *ut per quinquennium non solum urbis usibus*, *sed & totius Italiae*, *quae oleo egeret*, *sufficeret*. Id partim ab Heliogabalo populo subtractum Alexander Imper. restituit: Lampridius in *Alexandro* cap. XXII. *Oleum*, inquit, *quod Severus populo dederat*, *quodque Heliogabalus imminuerat*, *turpissimis hominibus praefecturam annonae tribuendo*, *integrum restituit*. Constantinus ad Cerealem Praef. annonae illud vicenis follibus in libras vaenire praecepit, *l.* 1. *Cod. T. eo. tit. de mens. olear.* Est autem follis duodecima pars oboli, ut vult Hermanopulus, & est ut noster quadrans.

Vini praeterea, carnis, & salis curam Praefectus annonae habebat, & ne immodico pretio obsonia venderentur, inter quae ne primae qualitatis pisces plus aureo in libras vicenas vaenirent, prospiciebat, *l.* 1. *Cod. Theo. de pretio piscium*. Posteriores Principes oleum & carnes suillas gratuito plebi dederunt, quae a Praefecto distribuebantur. Vopiscus in *Aureliano* cap. XLVII. *Statuerat*, inquit, *vinum gratuitum populo Romano dare*, *ut quemadmodum oleum*, *panis*, *& porcina gratuita praeberentur*, *sic etiam vinum daretur*; quod a Praefecto Praetorio prohibitus, non fecit, dicebat enim, *si vinum populo Romano damus*, *superest ut & pullos & anseres demus*. Haec ille cap. XLVIII. Et infra subjungit, Alexandrum carnem populo addidisse. Vendebatur caro suilla, & bubula octo minutis, quae est quarta pars oboli, ut ait Suidas. Sed Alexander efflagitante populo Romano carnes, foeminas animantes vetuit occidi; quare intra biennium tanta carnium fuit copia, ut duobus aut uno minutis venderentur. Lampridius in *Alexandro* cap. XXII. *Cum edulitatem*, inquit, *populus Roma. ab eo peteret*, *interrogavit per decurionem*, *quam speciem caram putarent*. *Illi continuo exclamarunt*, *carnem bubulam atque porcinam*. *Tunc ille*, *non quidem edulitatem proposuit*, *sed jussit*, *ne quis suminatam occideret*, *ne quis lactantem*, *ne quis vaccam*, *ne quis damalionem*: *tantumque intra biennium*, *vel prope annum porcinae carnis fuit & bubulae*, *ut cum fuisset octiminutalis libra*, *ad duos*, *unumque utriusque carnis libra redigeretur*. Haec ille. carnem porcinam, quae praestari desierat, populo Roma. Aurelianus exhibuit, ut Sex. Aurelius Victor refert. Honorius quatuor millia pondo carnium diurna populo Ro. dabat. Praeter carnes, quas alii Principes plebi elargiri consueverant. Erat & universo populo de obsoniis prospectum, & ob id corpus suariorum Romae fuerat institutum, *leg.* 1. *Cod. Theo. de suar.* qui huic arti cum bonis obnoxii, eam & posteri exercere tenebantur. His permixti erant pecuarii, qui unum cum ipsis corpus faciebant, *l. ult. Cod. Theo eod. de suar.* eorum tres praecipui Comitis tertii ordinis honore fruebantur, primus etiam militiae cingulum gerebat, ut tamquam miles majoritate animalia in urbem transmitteret, *Novell. Valentin.* 37. *de suar.* Tenebantur enim Campani, Samnites, Lucani, Brutii, & Tusci, aliqui unam & semis, alii duas decimas pecorum, quas alebant, populo Romano exhibere. Tota haec summa ascendisse videtur ad tricies sexies centena viginti millia, id est, triginta sex milliones, & viginti octo millia pondo carnis, *dict. Novella Valentin.* quam aut in specie animalium, aut pecunia numerata pro suo arbitrio solvebant, *leg.* 2. *Cod. Theo. de suar.* Aestimabantur autem pecora pro anni fertilitate, & usu temporum, *d. l.* 2. modo senos folles, id est, dimidium obolum, pre-

cium in ſingulas carnis libras non excederet, *leg.* 3. *Cod. Th. eod.* Demum ad removendas difficultates, quæ oriebantur, eſt actum, ut Lucani nomine ſuum, quos præſtabant ſolidorum 6400. Campani 1950. penderent. Alii pro pecore 950. ſolidos ſolvebant. Hanc pecuniam Præfectus Prætorio a populis exactam ſuariis dediſſe videtur, qua emptas carnes CL. anni diebus certo precio populo vendere tenebantur, exemptis enim jejunii, & abſtinentiæ diebus, paulo pluribus eas comedere licebat. Suarii a perſonalibus muneribus erant immunes, in quos Præfectus annonæ animadvertere poterat, *d. Novell. Valentiniani*, exceptis tribus primis patronis corporis dictis, quos capitis pœna ei plectere non licebat, *l. pen. C. Theo. eod. Novell. Valentin.* 36. *de ſuar. boariis & pecuariis*. Hoc enim Præf. urbi jus erat, civiles vero cauſas inter eos cognoſcebat, ac pecorum, carniumque, & aliorum advictum civium ſpectantium arbiter erat. Suillas etiam carnes, quas plebi Princeps elargiebatur, ipſe forte diſtribuebat. Zoſimus lib. II. cap. IX. *Maxentius*, inquit, *adminiſtris Marcellino & Marcello Tribunis militum, & Luciano ſuillæ carnis præbitore, quam fiſcus populo Romano largiebatur: & aulicis præterea militibus, quos prætorianos vocant, in ſolium ab his eſt collocatus*. Hæc ille. Valentinianus A. pretium laridi in LXXX. libras militibus aureos taxavit, tantundem in LXXX. libras olei, & duodenos modios ſalis, *leg.* 17. *Cod. Theo. de cohortalib.* quod pretium forte in gratiam militum vilius eſt conſtitutum. Multis curis hic Præf. diſtrictus a tutela, & curationibus excuſabatur, *leg. adminiſtrantes*, §. 1. *de excuſ. tit.* Olim magiſtratus non fuit, *leg.* 2. §. *& hæc omnia*. *ff. de origin. jur.* Sed poſtea aucta ejus auctoritate inter piſtores, *leg.* 12. *Cod. Th de piſtor.* nautas, *l.* 1. *C. T. de his, qui ven. æta. imp.* menſores, *l. menſores. ff. de excuſ. tutor.* & negociatores frumenti judicavit, *l. fin. ff. quod cum eo, qui in alien. pote. leg.* 1. §. *eſt autem, de exercit.* propriumque officium & apparitores, *l.* 3. *C. T. de anno. l.* 4. *C. Th. de cano. fru. urb. Ro. l. ul. C. T. de piſtor.* ab officio Præfecti urbi ſeparatos habuit, *l.* 1. *Cod. Theod. de apparito. præf. anno.* quibus Centurio præerat. Scævola *l. fin.* §. *Titius*. *ff. de præf. anno.*. *Centurio*, ait, *ex officio annonæ miſſus ſuſtulit culleos ex horreo Seii ad annonam*. Hæc ille. Ob publicam enim utilitatem res privatorum accipi poterant: præcones etiam, & forte lictores, alioſque miniſtros hic Præfectus habuit, ut Sen. conſulti a Frontino recitati verba ſignificant, quod Præfectis aquarum binos lictores, ſervos publicos ternos, ſcribas, & librarios, accenſos, præconeſque totidem decernit, quot habent ii, per quos frumentum plebi datur. Multabat etiam, aut modice caſtigabat eos, qui in annonam deliquiſſent, *leg. ult.* §. *ult. ad leg. Jul. de annon. leg. mulierem. de accuſa.* In municipiis ejus loco creabatur curator annonæ. Huic ſucceſſit, quem vulgo in Italia *Judicem victualium* vocant. Antiquitus hoc munus fuit Ædilium, qui multis in locis eſſe deſiere. Anno ſalut. CCXXIII Ulpianus Jureconſ. Præfectus annonæ fuit, *leg.* 4. *C. de contrah. & commit. ſtipul.* quo Alexander Imperare cœpit.

CAP. V.

DE PRÆFECTO VIGILUM.

OLIM Triumviri *leg.* 1. *ff. de offic. præf. vigil.* ad extinguenda incendia inventi, ea cum Ædilibus ac Tribunis plebis arcebant. Sed orto ſemel magno in urbe incendio, Auguſtus binas urbis regiones ſeptem cohortibus ab igne defendendas commiſit, ſingulis Tribunos, & omnibus Præfectum Vigilum ex ordine equeſtri electum præficiens, Dion lib. LV. Paulus *in leg.* 1. *in fin.* 2. *& 3. de offic. præf. vigil. Auguſtus*, inquit, *pluribus uno die exortis incendiis, ſeptem cohortes opportunis locis conſtituit, ut binas regiones urbis unaquæque cohors tueatur, præpoſitis eis Tribunis, & ſuper omnes Spectabili viro, qui Præfectus vigilum appellatur*. Hæc ille. Id & Tranquillus affirmat in *Auguſto* c. XXX. *Adverſus incendia*, inquit, *excubias nocturnas, vigileſque commentus eſt*. Sed etſi una cohors duas urbis regiones tuebatur, non eodem tamen in loco degebat, ſed diviſa in binis caſtris habitabat, ita ut unaquæque regio a dimidia cohorte cuſtodiretur. Nam P. Victor & urbis deſcriptio huic Notitiæ annexa VII. cohortium vigilum, XIIII. excubitoria ponit. Opinor autem has cohortes millenos homines habuiſſe; quod etiam prætorianas fuiſſe Dion ſcribit lib. cit. Sed & quatuor ad urbis præſidium collocatæ mille quingento continebant. Hic Præfectus etiam urbis tranquillitati ſtudebat, proſpiciens, ne tumultus nocte exorirentur, Dion, Tranquillus & Strabo lib. V. Incendiarios quoque, fures, latrones, receptatores, & effractores puniebat, modo in eorum caput non animadverteret, *leg.* 3. §. 1. *& leg. ult. ff. eod. & leg.* 1. *Cod. eod.* Tota nocte vigilabat, & more militum calceatus cum hamis, & dolabris obambulabat, ædium inquilinos, ut ab incendio caverent, admonens, *dict. leg.* 3. §. *penul.* Ob hos labores a tutela, & cura excuſabatur, *leg. adminiſtrantes*. §. 1. *de excuſ. tutor.*

A Paulo *ſpectabilis* appellatur, *in dict. leg.* 3. quod nomen a Compilatoribus Pandectarum additum puto, nullibi enim alias apud Jureconſultos hic titulus legitur, nec ibi dignitatis gradus eſſe poteſt, quia Præfectus Vigilum pluris quam Præſes & Proconſul fuiſſet, qui tum erant clariſſimi, *leg.* 3. *& leg.* 5. *Cod. ex quibus cauſ. infa. irrogat. leg.* 1. *Cod. ſi ex falſ. inſtrum.* Hic Præfectus diu in exiſtimatione fuit: Demum poſt Notitiæ tempus, conſpirantibus cum eo furibus, fere pro infami eſt habitus. Quare eo antiquato, Juſtinianus loco illius Prætorem plebis creavit, cui etiam in eos, qui nocte deliquiſſent, ut fures, & mœchos, jus gladii tradidit, *in Novell.* 13. Id Conſtantinopoli fuit.

Ad urbis quoque tutelam Auguſtus ſex millia militum collocaverat, ut auctor eſt Dion. lib. cit. quos in partes quatuor ſeu cohortes ſub totidem Tribunis diviſit, ita ut ſingula cohors MD. haberet, & hæ ſunt cohortes urbanæ quatuor a P. Victore in urbis epilogo deſcriptæ, quæ in urbe caſtra habebant, *urbana* vocata. Ulpianus *in leg. ſi maritus* 15. §. 1. *ad leg. Jul. de adulter. Si quis*, inquit, *præſens ſit, vice tamen abſentis habeatur, ut puta qui in vigilibus, vel urbanis caſtris militat, dicendum eſt deferri hunc poſſe*. Et ipſi milites a Paulo *urbaniciani* appellantur, *in l. qui mittuntur*. §. 1. *ex quib. cauſ. major. In turbanicianis*, ait, *militibus idem D. Pius conſtituit, ut Reip. cauſa abeſſe videantur*.

Præter vigiles erant & Lecticarii, qui mortuos lectis impoſitos efferebant, unde & nomen habuerunt, qui a Conſtantino fuere Conſtantinopoli inſtituti, ut gratuitam hanc defunctis operam præſtarent. *Novell.* 43. *&* 49. ob id DCCCCL. ergaſteria majori illius urbis eccleſiæ donavit, unde alerentur. Alia CL. Anaſtaſius addidit. Eorum exemplo & Romæ Lecticarii ſunt introducti, quos Conſtantinopolitanis pauciores non fuiſſe credendum eſt, qui primo DCCCCL. deinde MC. fuerunt: cum

igitur

igitur magnus illorum esset numerus, ut facile & in promptu possent inveniri, unis in castris degebant, quæ *castra Lecticariorum* vocata in XIIII. urbis regione a P. Victore, & aliis erant locata.

Nunc ad Comites P. V. parentes est veniendum, inter quos primus erat Formarum Comes nuncupatus.

CAP. VI.

DE COMITE FORMARUM.

FORMARUM Comes reparandis aquæductuum formis studebat, quæ erant ex firmis lateribus constructi canales. Tribus enim modis aqua in urbem ducebatur, fistulis plumbeis, aut tabulis fictilibus, vel structilibus canalibus, quæ *formæ* appellantur, ut tradit Vitruvius lib. VIII. c. VII. Addit Palladius lib. IX. cap. XI. canales ligneos. Forma igitur erat meatus structilis, seu ex latericio opere fabricatus, per quem aqua ducebatur, *l. 1. C. de aquæductu*. Hæc olim præaltis fornicibus formam sustinentibus utrinque muro inclusa per colles Romanos discurrebat, cujus etiam nunc veteres extant reliquiæ. Palladius quam formam structilem dixerat, postea simpliciter formam vocat, itaque lapide strato continebatur, *l. si prius*, 17. *§. 1. ff. de aqua & aquæ plu. arc.* ut Pompejus his verbis insinuat, *in l. refectionis.* 11. *§. fi. ff. communia prædior. tam urban.* Si prope tuum fundum jus est mihi aquam rivo ducere: tacita hæc Jura sequuntur, ut reficere mihi tuum liceat ut adire, qua proxime possim ad reficiendum eum ego, fabrique mei, item ut spatium relinquat mihi dominus fundi, quo dextra & sinistra ad rivum adeam, & quo terram, lapidem, arenam, calcem jacere possim. Aliæ vero privatorum aquæ, inquit Paulus *in d. l.* 17. *de aqua & aquæ pluv. arcen.* non est consuetudinis, ut per lapidem stratum ducantur, sed per fistulas, nisi aliud inter contrahentes actum fuisset. Viginti vero quatuor aquæ Romam deductæ a P. Victore nominantur: sed ob hostium incursiones & bella, aliquarum meatibus interclusis, XIX. tantum in descriptione urbis ante Notitiam reperiuntur. Itaque magna aquarum copia Romam per aquæductus derivata, deinde in lacus, thermas, & privatorum ædes divisa, *l. si venditor, in fi. ff. de act. empt.* magistratum creari oportuit, qui sartas, integrasque formas esse curaret; ne aqua exiret, sed pura, salubrisque curreret, & adnatas formis arbores ædificia corrumpentes exscindi juberet. Dextra enim lævaque per XV. pedes prope aquæductus arbores esse non licebat, *l. 1. C. de aquæductu*, quod Augusto imperante, anno ab V. C. CCCCLXX. Senatus consulto a Frontino recitato est prohibitum. Quod inquit, Q. Ælius Tubero, P. Fabius Max. Cos. V. F. (id est, *verba fecerunt*,) aquarum, quæ in urbem venirent, itinera occupari monumentis, & ædificiis, & arboribus. Q. F. P. D. E. R. I. C. (id est, *quid fieri placeret de ea re, ita censuerunt*.) cum ad reficiendos rivos, specusque, per quæ & opera publica corrumpuntur, placere circa fontes, & fornices, & muros utraque ex parte vacuos relinqui circa quinos denos pedes patere. & circa rivos, qui sub terra essent, & specus intra urbem & extra urbem continentia ædificia utraque ex parte quinos pedes vacuos relinqui, ita ut neque conserere arbores liceret, si quæ nunc essent arbores intra id spacium exscindentur, præterquam si quæ ex villa continentes, & inclusæ ædificiis essent, si quis adversus ea commiserit, in singulas res in dena millia damnas esset, ex quibus pars dimidia præmium accusatori daretur, cujus opera maxime convictus es-

A set, qui adversus hoc Sen. conf. commisisset, pars autem dimidia in ærarium redigeretur, deque ea re judicarent cognoscerentque curatores aquarum. De formis vero ita Cassiodorus lib. VII. *Variar. in formula Comitivæ formarum urbis: In Formis*, ait, *Romanis, utrumque præcipuum est, ut fabrica sit mirabilis, & aquarum salubritas singularis. Quod enim illuc flumina, quasi constructis montibus perducuntur, naturales credas alveos soliditates saxorum, quando tantus impetus fluminis, tot seculis potuit firmiter sustineri*. Et paulo post: *Currit aqua virgo sub delectatione purissima, quæ ideo sic appellata creditur, quod nullis sordibus polluatur. Nam cum aliæ*
B *pluviarum nimietate terrena commixtione violentur, hæc aerem perpetuo serenum purissime labens unda mentitur. Quis possit talia sermonibus idoneis explicare? Claudiam per tantam fastigii molem sic ad Aventini caput esse perductam, ut cum ibi ex alto lapsa ceciderit, cacumen illud excelsum, quasi imam vallem irrigare videatur...... Quanto pulchrius est Claudiam Romanam per tot montium siccas summitates lavacris, ac domibus liquores purissimos fistularum uberibus emisisse? & ita æqualiter fluere, ut nunquam se possit desiderata subducere...... In primis noxias arbores, quæ inferunt fabricarum ruinam, dum sunt*
C *quidam mœnium importabiles arietes, censemus radicitus amputari......siquid autem conficiente senio fuerit demolitum, pervigili celeritate reparetur, ne crescente defectu, augeatur nobis causa dispendii...... Agat ergo peritia fidesque tua, ut & constructio fabricæ illibata permaneat, & aquæ distributio nulla se custodum vænalitate subducat*. Hæc ille.

Comitis ergo formarum erat officium, ut eas reficeret, & æqualiter aquas distribueret. Vehebantur autem, ut supra diximus, quotannis tria millia vehum calcis Romam, quorum MD. erant pro formis aquæductuum restituendis, aliæ pro sartis tectis habendis. Valentinianus A. ad Volusianum ur-
D bis Vicarium, *in l. 3. C. Theo. de calcis coctorib.* de calce locutus: *Non amplius*, inquit, *quam terna millia calcis minoris vehæ annuæ postulentur. Hujus autem vehationis ita ratio sit partita, ut mille quingenta onera formis, alia sartis tectis annua deputentur*. Hæc ille, qui onus *minorem veham* appellat, eratque certum librarum pondus, veluti quod pluribus in locis apud Italos XXV. libris constat. Hæc ad curam Comitis formarum pertinebant. Idem observabatur Constantinopoli, *tit. de calcis coctorib. urb. Romæ vel Constantinop.* Nunc ad alium Comitem Riparum sub P. V. est transeundum.

E
CAP. VII.

DE COMITE RIPARUM ET ALVEI

Tiberis, & Cloacarum.

AB Augusto inventus est curator alvei, & riparum Tiberis. Tranquillus cap. XLIII. *Quo plures*, inquit, *partem administrandæ Reipubl. caperent, nova officia excogitavit, curam operum publicorum, viarum & aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo dividendi Præfecturam urbis*:
F Hæc ille. Utile autem hoc officium fuit, quia ripas fluminum publicorum reficere, munireque expedit, *l. 1. §. 1. ff. de ripa munien.* dandaque est opera, ne in illis aliquid fiat, per quod navigatio, aut usus publicus impediatur; sic & alveum Tiberis purgare, ut aqua facilius currat, Reipubl. interest. Hic curator, ut nobiliore titulo splenderet, postmodum *Comes riparum*, atque *alvei Tiberis* est appellatus. Inter alias inscriptiones antiqui curatoris, una est Ti. Julii Ferocis, Trajano imperante, hujusmodi:

TI. IVLIVS FEROX CVRATOR ALVEI ET RIPARVM TIBERIS ET CLOACARVM VRBIS TERMINAVIT RIPAM P. R. PROXIMO CIPPO P. CCCLXXX. C. S.

Alia ſimilis eſt inſcriptio Meſſii Ruſtici ſub Hadriano, quæ omittitur.

Cloacas quoque mundare ad ſalubritatem, & tutelam civitatis pertinet. Nam cœlum peſtilens, & ruinas, inquit Ulpianus *l. 1. §. 1. ff. de cloac.* minantur immunditiæ cloacarum, niſi mundentur. Eſt autem cloaca locus concavus, per quem colluvies quædam fluit, *d. l. 1. §. cloaca.* Cloacæ appellatione, & tubus, & fiſtula continentur, *d. l. 1. §. cloaca.* Eas Tarquinius Priſcus primus Romæ invenit, ut aquas ex colſibus in convalles, & plana deſcendentes eveheret, quod plebis manibus fecit, cloacis e faſtigio in Tiberim ductis, Livius in 1. Illarum amplitudinem, inquit Plinius lib. XXXVI. c XV. eam feciſſe proditur, ut vehem fœni large onuſtam tranſmitteret, unde eas *opus omnium dictu maximum* appellat, per quas poſtea cœptum eſt navigari, *ſuffoſſis*, inquit, *montibus*, *atque urbe penſili, ſubterque navigata. Id M. Agrippa fecit in Ædilitate, per meatus corrivatis ſeptem amnibus, curſu præcipiti torrentium modo rapere, atque auferre omnia coactis.* Hæc Plinius. Dion lib. XLIX. prope finem, & ipſe ſcribit M. Agrippam cloacas purgaſſe, & per ipſas in Tiberim navigaſſe. Caſſiodorus quoque lib. III. epiſt. XXX. ad Argolicum P. V. *Cloacæ*, ait, *Romæ tantum viſentibus conferunt ſtuporem, ut aliarum civitatum poſſint miracula ſuperare. Videas illic fluvios quaſi montibus concavis clauſos per ingentia ſtagna decurrere. Videas ſtructis navibus per aquas rapidas non minima ſollicitudine navigari, ne præcipitato torrenti marina poſſint naufragia ſuſtinere.* Auctor eſt Dionyſius Halicarnaſſeus lib. III. cloacas cum aquas non tranſmitterent a cenſoribus mille talentis purgandas locatas fuiſſe: efficit hæc ſumma aureorum ſexcenta millia. Has cloacas præter Tiberis alveum, & ripas, hic curator purgari curabat. Hanc curam & ſequentes *procurationem Urbicam* Ulpianus appellat, *in l. verum. §. ex facto ff. de minor. Salvianus*, inquit, *beneficio Principis Urbicam procurationem erat adeptus*, curam riparum Tiberis, vel ſimilem intelligens.

CAP. VIII.

DE COMITE PORTUS.

ALIAS, & tertius Comes portus dictus P. V. parebat. Hunc in Hetruria prope Hoſtiam ad lævam Tiberis Claudius fabricavit, Xiphilinus in *Claudio*: *Per id tempus*, inquit, *ingens fames fuit, qua in re tanta fuit Claudii prudentia, ut ea non ſolum iis, qui tum erant, ſed etiam poſteris vilem annonam fecerit. Nam cum fere frumentum omne aliunde ad populum Romanum adveheretur, neque regio, quæ erat ad Tiberis oſtia, tutas ſtationes, & portus commodos haberet, foretque propterea inutile maris imperium; cumque præter id quod advectum fuerat opportunis temporibus, & in horreum repoſitum, hyeme nihil importaretur, atque ei, qui in hac re vellet periculum ſuſcipere, male ſuccederet: Claudius his cognitis rebus, portum ædificare inſtituit. Nec eum deterruit, quod præfecti fabrum, cum interrogarentur, quantos ſumptus ea res poſtularet, reſponderunt tam magnos, ut nollet eum portum facere, ſperabant enim eum cognita ſumptus magnitudine, ſi prædixiſſent, a propoſito deterreri. Sed is nihilominus ſibi faciendum putavit, induxitque in animum rem dignam gloria, atque magnificentia populi Romani, primum, quod loco non parvo perfoſſo in continenti, jactiſque circum undique fundamentis, eo mare intromiſit. Deinde in ipſo mari factis utrinque magnis aggeribus, ac multo mari concluſo, in eo inſulam fecit, atque in ea turrim ædificavit, ex qua lumen navigantibus nocturno tempore præberetur. Is locus, ut eſt, patria lingua portus appellatur.* Hactenus Dion quod & Tranquillus in *Claudio* cap. XX. his verbis recitat: *Perfecit portum Oſtienſem a Divo Julio ſæpius deſtinatum, ac propter difficultatem omiſſum.* Et paulo infra: *Portum Oſtiæ extruxit, circumducto dextra ſiniſtraque brachio, & ad introitum profundo jam ſolo mole objecta, quam quo ſtabilius fundaret, navem ante demerſit, qua magnus obeliſcus ex Ægypto fuerat advectus, congeſtiſque pilis, ſuperpoſuit altiſſimam turrim in exemplum Alexandrini Phari, ut ad nocturnos ignes curſum navigia dirigerent.* Ejus meminit & Plinius lib. XXXVI. cap. IX. & cap. XV. ad fin. *Divus*, inquit, *Claudius*, *aliquot per annos aſſervatam eam navem, quam Cajus Cæſar importaverat, omnibus, quæ unquam in mari viſæ ſunt, mirabiliorem, turribus Puteolano ex pulvere ædificatis, perductam Oſtiam portus gratia merſit: alia ex hoc cura navium, quæ Tiberi ſubvehebant. Quo experimento palam fuit non minus aquarum huic amni eſſe quam Nilo.* Hæc ille. *Aurelianus*, inquit Vopiſcus in *eod.* cap. XLV. *forum nominis ſui ad mare fundare cœpit, in quo poſtea Prætorium publicum eſt conſtitutum.* Ad reparandum vero hunc portum, & Pharum Tarracinenſes quotannis calcem eo vehere tenebantur, *l. 3. C. T. de calcis coctorib.* quorum omnium curam hic Comes habuit. Portus autem generaliter eſt concluſus locus, quo importantur merces, & inde exportantur. Alias vocatur ſtatio concluſa, atque munita, inde angiportum dictum ait Ulpianus *in l. portus 59. ff. de verb. ſign.* Sed cum alio non addito portus nominatur, hic intelligitur, qui eſt apud Hoſtiam, quo tranſmittendæ Romam merces invehebantur, diſtatque Roma XII. milliariis. Eo deſtinabatur hic Comes, qui etiam curam mercium Romam vehendarum haberet, proſpiceretque, ne cui in portu injuria inferretur. Is aliquod munus a negotiatoribus, quod ipſis placuiſſet, accipere poterat. Caſſiodorus lib. VII. *Variar.* formula XII. *Delitioſa*, inquit, *magis quam laborioſa militia eſt in portu Romano Comitivæ gerere dignitatem...... Unuſquiſque per ſolennitatem commonitus offerat voluntarium munus. Xenia enim ſunt iſta, non debita...... Sit ergo tibi cura præcipua non ſolum te abſtinere, verum etiam cohibere præſumentiam manus.* Hæc ille. Curam tamen mercium portus ejus Comiti in primis demandatam fuiſſe Caſſiodorus lib. cit. formula XXIII. ſcribit: dabatque operam, ne quis adveniens gravaretur, curabat & horrea portus, in quæ advectum frumentum condebatur, *l. 1. C. T. de patron. horreo. por.* & ut ſaccarii (ita bajulos appellabant) ſoli merces in portum vectas juſto pretio comportarent, *l. 1. Cod. T. de ſaccar. port. Romæ.* Mittebat & ex officio apparitores ad portum Præfectus Urbi, ſi quid novi ibi agendum emerſiſſet, ut ex epiſtola D. Ambroſii XXXV. colligitur: *Apparitor*, inquit, *Præfecturæ, qui propter operas portuenſes offenſam contraxerat, jam in portu navigat; nam ſimul ut accepi litteras tuas, vidi præfectum, rogavi pro eo, ignovit illico, juſſit retrahi epiſtolam, quam de facultatibus ejus publicandis dictaverat.* Hæc ille. Generaliter vero portubus præerant, qui a Græcis *Limenarchæ* vocantur, quorum erat ſollicitudo, ne latrones, aut delinquentes fugerent, *l. 4. ff. de ſerv. fugit.* Ariſtoteles in fi. VI. *Politicor.* λιμηνοφύλακας, id eſt, *portuum cuſtodes* vocat. Ii in mediterraneis *Irenarchæ* dicebantur, *l. 18. §. hi quoque, ff. de muner.* &

honor. Sed illi militum officio functi, ab hoc Comite differebant. His credo præfuisse Centenarium portus dictum, de quo infra agetur. In hoc portu Pammachius & Fabiola opulentum Xenodochium ædificarunt, D. Hieronym. in *vita Fabiolæ ad Ocoanum*.

CAP. IX.

DE MAGISTRO CENSUS.

CENSUM primus Romæ Ser. Tullus invenit, Dionyf. Halicar. lib. IV. Livi. in primo, ut pro modo prædiorum quisque tributa penderet: mox Augustus per Orbem ampliavit, inquit Cassiodorus lib. III. *Varia*. epist. pen. Censum vero definit Theophilus *in §. ult. Instit. de libert.* tabulam, seu chartam, in qua Romani suas facultates scribebant, ut tempore belli quisque secundum substantiæ suæ modum conferret. Itaque in provinciis, ubi tributa solvebantur, cujusque nomina cum facultatibus, id est, prædiis, eorumque finibus, & qualitatibus, quæ intra X. annos arva pratave essent, vineæ, oliveta cum numero vitium & olivarum describebantur, *l. forma* 4. *in prin. ff. de censib.* Hunc vulgo *æstimum* vocant. Olim in Italia immuni facta, *l. unic. C. de privileg. urb. Constantinopolit.* hæc descriptio non admodum frequentabatur. Dion enim lib. XXXVII. scribit Metellum Nepotem Prætorem rogata lege tributis Italiam liberasse, unde prædia, ut provinciæ, tributaria non habuit, *§. 1. Inst. de usucapio*. Sed hæc immunitas non semper mansit, ingruentibus enim bellis, primum moderate, mox graviter & ipsa est onerata. Id accidit, facta inter Galerium, Maximianum, & Constantium orbis Romani divisione. Aurelius Victor: *Hujus*, inquit, *parti Italiæ injunctum tributorum ingens malum. Nam cum omnis eadem functione moderataque ageret, quo exercitus, atque Imperator, qui semper, aut maxima parte aderant, ali possent, pensionibus inducta lex nova*. Hæc ille. Quare sub ejus Præfecto Italiæ effigies & ipsa vas aureis plenum, quod pensitandi tributi indicium est, quemadmodum & aliæ provinciæ gestat. Roma tamen tum ab hoc onere illæsa permansit, aut certe liberata fuit, *l. 1. C. de privileg. urb. Constantinop. quæ est pars l. 6. C. de sacrosanct. eccl.* Utile igitur fuit bona civium Romanorum describi, ut cujusque facultates sciri possent; cum pro rata bonorum ad civium usus necessarios, & prout temporum conditio ferebat, pecuniam conferre oporteret. Necesse præterea fuit, apud censuales scribas testamenta aperiri, publicari, seu actis inseri, quod gratuito fiebat, si hæreditas centum aureos non excedebat, *l. 18. & l. consulta. 23. C. de testa. l. repetita*, 41. *C. de epis. & cler. quæ est ejus pars*. Sed id munus postea Quæstori est delatum, *Novella Leonis* 44. Donationes quoque quæ aureos quingentos non excedebant, apud Magistrum census insinuabantur, *l. in hac* 30. *& l. secundum* 32. *C. de donatio.* & acta, decretaque Senatus scribebantur, *l. omnia* 2. *C. de princip. agent. in reb.* præmia a Consulibus aut Prætoribus in Curia certantibus proponenda, & pecunia in spectacula impendenda apud censuales deponebatur: Symmachus Epistola *ad Th. A.* XXI. *Cum argenti*, inquit, *publici ratio quæreretur, quod censualibus editores munerum contulerunt, repertum est quosdam debitum Reip. non dedisse*. Hactenus ille. His præerat census Magister, a Leone Perfectissimus appellatus, *in l. orphanotrophos*. 32. *C. de epis. & cler.* Sed Anastasius Clarissimum nominavit, *d. l. secundum* 32. *C. de donat.* Qui Romam discendi causa veniebant, huic Magistro litteras suorum Præsidum ostendere tenebantur, quibus eorum oppida, natales, & merita exprimebantur, & ipsi profiteri debebant, quibus studiis operam essent daturi, & Officialibus census sua hospitia indicare, & post annum ætatis XXI. Roma excedere, *l. 1. C. Theo. de studiis libera. urb. Rom.* idem censuales singulis mensibus peregrinos, qui? undeve essent? & quid agerent? inquirebant, & otiosos in patriam remittebant.

CAP. X.

DE RATIONALI VINORUM.

QUEMADMODUM ex Tuscia, Campania, & Piceno carnes præsertim suillæ, fructus, & alia ad annonam spectantia Romam perferebantur, ita & vinum ad usum populi vehebatur. Itaque Alexander Imperator, auctore Lampridio in *eod.* cap. XXXIII. prout omnium artium, ita & vinariorum corpus seu collegium instituit, qui hanc negociationem vini in urbem vehendi exercerent. Id in proprio foro vænibat, quod *vinarium* vocabatur, & illi Tribunus præerat, Symmachus epist. LI. *De tribunatu vinarii fori orta contentio*. Sed hoc forum in descriptione urbis omittitur. Hunc Tribunum esse puto, qui a Notitia *Rationalis* appellatur, & invecti Romam vini quantitatem, & ex ejus vectigali, quod ingens erat, exactam pecuniam scribebat, *l. 4. C. Th. de suar. & pecuar.* Rationalis enim dicitur, qui alicujus rei rationes tractat, sic procurator rei privatæ Principis, Rationalis appellatur, *in l. fin. C. de advo. fisc. l. universi*. 4. *C. de fundis rei priva. l. 1. C. de modo multa. l. 2. C. ne uxor pro marito. l. 4. C. de episc. & cler.* Notabat & rationes vinorum, quæ vectoribus calcis, pro formis aquæductuum Romæ reparandis, & sartis templorum tectis habendis, *l. 3. C. Theo. de calc. cocto.* data fuisse diximus. Non tamen negociatoribus prohibere poterat, ne quibus mensuris, quove precio vellent, vina venderent. Papirius Justus *in l. Imperatores. C. de contra empt. Quibus*, inquit, *mensuris, aut preciis negociatores vina comparent, in contrahentium est potestate*. Præter hunc Rationalem, erat & qui in Jure *susceptor vini* appellabatur, is vinum vectoribus calcis, *tit. Cod. de suariis, & susceptorib. vini & cæteris corporatis*, aut aliis ex publico dandum custodiebat. A Græcis *caupones* sunt dicti, id est, κάπηλοι. Ad Victorem Rationalem urbis Romæ Constantinus scribit, *in l.* 14. *C. T. de appel. l. 18. C. eod.* quem res fiscales ibi tractasse dicit, & ab hoc diversum fuisse puto.

CAP. XI.

DE TRIBUNO FORI SUARII.

INTER XI. Romæ fora, duo animalibus vendendis erant destinata; quorum alterum *boarium*, alterum forum *suarium* vocabatur, ubi tantum sues vænibant. Id erat in VII. urbis regione, quæ *via lata* nuncupabatur, ut auctor est P. Victor, & quæ in Urbe ante Notitiam descripta conspicitur. valde necessarium est hoc animal ad cibos condiendos, quod & ipsum carnis copiam exhibet, unde magna ejus educandi cura veteribus fuit. Plinius lib. VIII. c. LI. *Neque ex alio*, inquit, *animali numerosior materia ganeæ; quinquaginta fere sapores, cum cæteris singuli. Hinc Censoriarum legum paginæ, interdictaque cœnis abdomina, glandia, testiculi, vulvæ, sincipita verrina, ut tamen Publii Mimorum poetæ cœna, postquam servitutem exuerat, nulla memoretur sine abdomine*,

etiam vocabulo suminis ab eo imposito. Placuere autem & feri sues. Jam Catonis Censoris orationes aprugnum exprobrant callum. In tres tamen partes diviso media ponebatur, lumbus aprugnus appellata. Solidum aprum Romanorum primus in epulis apposuit P. Servilius Rullus, pater ejus Rulli, qui Ciceronis Consulatu legem Agrariam promulgavit. Tam propinqua origo nunc quotidianæ rei est. Et hoc annales notarunt, horum scilicet ad emendationem morum; quibus notata quidem cœna, sed in principio bini ternique pariter mandebantur apri. Hæc Plinius. Quare creatus est Tribunus fori suarii, qui curam habebat, ut justo pretio, & sine fraude, ac morbo, sues venderentur, forum etiam ipsum curabat. Hujus Romæ est inscriptio hujusmodi:

DOMINO NOSTRO FL. CLAVDIO CONSTANTINO FORTISSIMO CÆSARI FL. VRSACIVS V. P. (*vir perfectissimus*) TRIBVNVS COHORTIVM VRBANARVM X. XI. ET XII. ET FORI SVARII.

Hæ vero erant tres ex VI. Cohortibus Præfecti vigilum, quibus Tribunus Ursacius præfuit, & vir perfectissimus appellabatur, quemadmodum & Magister census. Hic est ille Ursacius qui mox Præfectus cohortis Prætorianæ, & Magister officiorum fuit, ut auctor est Marcellinus lib. XXVI. cap. IV. Romæ corpus seu collegium erat suariorum, qui ex Tuscia, Campania, & Piceno debitos populo Romano sues, & aliunde adduci procurabant & P. V. judicem habebant, *l. ult. C. de suariis, & susceptorib. vini.* a sordidisque muneribus immunes erant, *l. 1. C. eod. tit.*

CAP. XII.

DE CONSULARI AQUARUM.

AB Augusto curatorem aquarum primum inventum fuisse ex Tranquillo supra diximus, qui postea Consularis est appellatus. Is curam habebat aquarum, quas XIX. Romam venisse, in urbis descriptione, ante Notitiam traditur. Sed P. Victor XXIIII. recenset, Appiam, Martiam, Virginem, Claudiam, Herculeam, alias Herculeanam, Tepulam, Damnatam, Trajanam, Amniam, alias Annam, Alliam seu Halsietinam, aut Halsientinam, quæ & Augusta dicitur, Cœruleam, Juliam, Algentianam, Ciminam, Sabatinam, Aureliam, Septimianam, Severinam, Antoninianam, Alexandrinam, Anienem novum, Anienem veterem, Albudinam, Crabram. Quæ fere omnes ab earum auctoribus, & ductoribus nomen habent. Sed in XIIII. urbis regionibus ante Notitiam descriptis, Augustea ab Alsia dividitur, quas P. Victor, pro iisdem ponit. Justiniano vero imperante, XIIII. aquæ ductus urbem ingrediebantur. Procopius in primo *de bello Gotth. Romæ*, inquit, *aquæ ductus decem & quatuor numero sunt, cocto ex latere per priscos homines illos ædificati, ea latitudine ac simul profunditate, ut equester vir aliquis ipso cum equo per eos superne evadere liberius queat.* Hactenus Procopius. His in urbem derivandis, & dividendis unus præpositus est, qui aquarum curator a Julio Frontino appellatur, quo officio & ipse, Nerva Imp. demandante, functus est: is postea Consularis est dictus, ex eo arbitror, quod Consularibus ornamentis esset honestatus: ita imperante Constantino appellatus est Versennius Fortunatus circa annum salutis CCCXVI. *l. 1. C. de diverss. offic.* cui successit Maximilianus, quem *Consularem aquarum* idem Constantinus vocat, *in l. 1.*

A *C. de aquæduct.* apud quem ita legendum est, non *Consulem*, ut vulgo habetur, & dictio *aquarum*, a qua Rescriptum incipit, referenda est ad Consularem, & hoc modo scribendum, *Imp. Constantinus August. ad Maximilianum Consularem aquarum*, deinde incipit lex, *possessores*. Julius Frontinus (idem & Cœlius Rhodiginus lib. XVIII. cap. XL. *lectio. antiqua.*) recitat quoddam Senatusconsultum, quo cautum est, ut aquarum præfectus extra urbem lictores binos, servos publicos ternos, architectos singulos, scribas, librarios, accensos, & præcones totidem haberet, quot habent hi, per quos frumentum plebi datur. Hoc erat ejus officium, B *l. 1. C. de aquæduct. lib.* 10. Duæ præterea familiæ illi præsto erant, altera publica, altera Cæsaris nuncupata, publica antiquior CCLX. hominum fuit, ab Agrippa instituta, quam moriens Augusto commisit, & ille publicavit, ut ex publico aleretur. Cæsaris familia CCCCLX. continebat, quam Claudius Imp. cum aquas in urbem perduceret, constituit: utraque familia in aliquot ministeriorum species deducitur, villicos, castellanos, curatores, silicarios, rectores, aliosque opifices: ex his aliquot extra urbem esse oportet, ad ea quæ non sunt magnæ molitionis: maturum tamen auxilium videntur exigere in urbe circa castellorum C & munerum stationes & opera, quæ urgebant in primis ad subitos casus. Hæc Frontinus, qui curator aquarum a Nerva Imp. creatus, de se hæc subjicit: *Publica ministeria ita instituimus, ut pridie quid esset agendum, dictaremus, & quid quaque die egisset, actis comprehenderetur. Publicæ familiæ ex ærario impensæ dantur, quod impendium exoneratur vectigalium reditu ad jus aquarum pertinentium. Ea constat ex olivetis, quæ sunt circa ductus aut castella, aut munera, aut lacus, quem reditum prope sestertium* CC. *millium*, (id est, duorum millium aureorum) *proximis temporibus in Domitiani loculos ver-* D *sum industria D. Nervæ populo restituit, nostra sedulitas ad certam regulam redegit, ut constarent, quæ essent ad hoc vectigal pertinentia loca. Cæsaris familia ex fisco accipit commoda, unde & omne plumbum & omnes impensæ ad ductus, & castella, & lacus pertinentes erogabantur.* Hæc Frontinus, qui XVI. recenset ante se aquis præfectos, inter quos fuere Attejus Capito, & Coccejus Nerva, Jureconsulti. Mox officium curatoris subjicit: *Observare*, inquit, *debebit, ne quis sine literis Cæsaris, id est, ne quis aquam publicam non impetratam, & ne quis amplius quam impetratum fuerit, ducat.... Deinde ductus extra urbem sunt circumeundi ad recognoscenda* E *veneficia, idem in castellis salientibus publicis faciendum, ut sine intermissione diebus aqua fluat, quæ Senat. consulto curator facere jubetur, scilicet uit inspiciat aquas publicas, ineatque numerum salient um publicorum, & ut salientes publici quam assiduissime, interdum & noctu aquam in usum populi funderent.* Et addit: *Qui aquam in usus privatos ducere volet, impetrare eam debet, & a Principe epistolam ad curatorem afferre, curator deinde beneficio Cæsaris præstare maturitatem, ad procuratorem ejusdem officii libertum Cæsaris protinus scribere. Procuratorem autem primus T. Claudius videtur admovisse, postquam Anienem novum & Claudias induxit, is signabat ca-* F *lices modulorum.* Et infra subjicit: *Jus impetratæ aquæ neque hæredem, neque emptorem, neque ullum novum dominum prædiorum sequitur. Balneis, quæ publice lavarent, privilegium antiquitus concedebatur, ut semel data aqua perpetuo maneret. Quia vero arborum radicibus formarum concamerationes. & latera solvebantur, eas ab utraque parte* XV. *pedes vacuas esse Sen. consf. jussit*, l. 1. C. de aquæduct. *& qui intra id spacium arbores severit, vel ædificaverit, vel formas læserit, id dena millia* (id est

XIX. centum aureos) *in singulas res damnas erit, ex quibus pars dimidia præmium erit accusatori, dimidia in ærarium redigetur: de ea re judicabunt, cognoscentque curatores*. Hæc Frontinus. Ille ex hoc aliquam jurisdictionem & officium, seu apparitores *d. l.* 1. *C. de aquæduct.* habuisse probatur, supradictæ enim familiæ cum lictoribus, & aliis supra nominatis in illius erant officio. Inter Consularem aquarum, & Comitem formarum, illud etiam interfuit, quod hic tantum formas tuebatur, id est, structiles canales aquam ferentes sarciebat. Consularis vero operam dabat, ut ea debito modo in privatas ædes derivaretur, & publico ac thermis, aliisque usibus serviret. item ne a privatis usurparetur, & epistomia, fistulæ, salientesque integri essent, & castellum repararetur. Id Ulpianus receptaculum interpretatur, quod aquam publicam suscipit, *l.* 1. *§. interdictum necessario. ff. de aqua quot. & æstiv.* Hoc officium honorificum multorum benevolentiam conciliabat, cum tantum totius populi commodum in manu haberet. Quantum vero id esset lib. XXXVI. cap. XV. Plinius ad fin. docet: *Quod si quis*, inquit, *diligentius æstimaverit aquarum abundantiam in publico, balneis, piscinis, domibus, euripis, hortis, suburbanis, villis, spacioque advenientem, extructos arcus, montes perfossos, convalles æquatas, fatebitur nihil magis mirandum fuisse in toto orbe terrarum*. De Appia vero, Martia, & Virgine aqua ita scribit: *Sed dicantur vera æstimatione invicta miracula, quæ Q. Martius Rex fecit. Is jussus a Senatu aquarum Appiæ & Aniensis tegula ductus reficere, novam a nomine suo appellatam, cuniculis per montes actis, intra Præturæ suæ tempus adduxit. Agrippa vero in Ædilitate sua, adjecta Virgine aqua, cæterisque corrivatis atque emendatis, Lacus* DCC. *fecit; præterea fontes* CV. *castella* CXXX. *complura etiam cultu magnifica, &c.* Idem lib. XXXI. cap. III. *Clarissima*, ait, *aquarum omnium in toto orbe, frigoris salubritatisque palma præconio urbis, Martia est, inter reliqua Deum munera urbi tributa. . . . . Primus in urbem ducere auspicatus Ancus Martius, unus e Regibus. Postea Q. Martius Rex in Prætura, rursusque restituit Magnus Agrippa. Idem & Virginem adduxit, ab octavi lapidis diverticulo duo millia passuum Prænestina via. Juxta est Herculaneus rivus, quem refugiens, Virginis nomen obtinuit*. Hæc ille. Alii Virginem appellatam volunt, quod purissima nullisque sordibus polluta currat, Cassiodorus lib. VII. *Variar.* in *formula Comitivæ formarum*. De Claudia aqua a Claudio Cæsare derivata, idem Plinius loco cit. ita scribit: *Vicit antecedentes aquarum ductus novissimum impendium operis inchoati a C. Cæsare, & peracti a Claudio, quippe a lapide* XL. *ad eam excelsitatem, ut in omnes urbis montes lavarentur, influxere Curtius atque Cæruleus fontes; erogata in id opus sextertia* DLV. *millia*. De eadem Claudia Tranquillus in *Claudio* c. XX. *Opera*, inquit, *magna potius quam necessaria, permulta fecit, sed vel præcipue aquæductum a Cajo inchoatum*. Et postea: *Claudiæ aquæ gelidos, & uberes fontes, quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio, & Albudino nomen est, simulque rivum Anienis novo lapideo opere in urbem perduxit, divisitque in plurimos, & ornatissimos lacus*. De eadem aqua Tacitus lib. XII. cap. LVII. *Annal.* Item Frontinus: *Claudia*, ait, *aqua concipitur via Sublacensi. . . . . diverticulo sinistrorsus ex fontibus amplissimis, Cæruleo, qui a similitudine appellatus est, & Curtio accipit. . . . . Item duorum aquæ ductuum, quos Claudius consummavit. Alteri Claudiæ nomen datum est; alter Anio novus appellari cœpit*. Hæc ille. Aurelia vero a M. Aurelio: Septimiana, & Severina, a Septimio Severo Imperatore; An-

A toniniana ab Antonino sunt derivatæ; Alexandria ab Alexandro. Per structiles formas in urbem, mox in castellum deducebantur. id erat amplum aquæ receptaculum instar lati cubiculi in fornicem versum. Vitruvius lib. VIII. cap. VII. *Cum aqua*, inquit, *venerit ad mœnia, efficiatur castellum, & castello conjunctum ad recipiendam aquam triplex emissarium, collocenturque in castello tres fistulæ æqualiter divisæ, intra receptacula conjunctæ, unde aqua publica in tres partes derivabatur; una in lacus emittebatur, in quibus plebs Romana lintea abluebat, animalia potabant, & ad fullonum, coriariorumque, atque alias necessitates inserviebat: altera* B *in balneas emittebatur, ob quam vectigal quotannis populo præstabant, qui ea utebantur*. Hactenus Vitruvius. Hæc est pensitatio, quam pro aquæductu præstari, auctor est Papinianus *in l.* 41. *ff. de actionib.* In venditione, super annua pensitatione pro aquæductu infra domum Romæ constitutam, nihil commemoratum est, deceptus ob eam rem, ex empto actionem habebit. Idem credo sentire Paulum *in l. cum quidam*, 17. *§. fiscus, ff. de usuris*, dum ait: *Fiscus usuras accipit de fornicariis, qui tardius pecuniam inferunt*. Sunt enim fornacarii, qui fornaces in balneis curant, *l.* 14. *ff. de instruct. & instrum. le-* C *gat.* Hanc etiam quandoque privati excipiebant, cum in humum cadebat. Frontinus enim scribit apud antiquos omnem aquam in publicos usus erogari solitam, legeque cautum, ne privati aliam ducerent, quam quæ ex receptaculo publico seu castello in humum recidisset, quam *caducam* vocabant, & hanc ipsam non in alium usum, quam balnearum, & fullonicorum, vectigalemque esse statuta mercede, quæ in publicum penderetur: aliquid & in domos Principum dabatur, sed crescente aquarum copia. Tertiam aquam Princeps in domos privatas ex castello deduci permisit, inquiunt Vitruvius & Ulpianus *in l.* 1. *§. permitti-* D *tur. ff. de aqua quotid. & æstiv.* Hæc in plumbeum castellum derivata per fistulas sub terram missas, non modo in ædes, sed & aena lateribus circumstructa deducebatur, cujusmodi insigne exemplum apud Celsum reperitur *in l. si venditor, in fin. de actio. empt. Firmus*, inquit, *a Proculo quæsiit, si de plumbeo castello fistulæ sub terram missæ aquam ducerent in aenum lateribus circumstructum, an hæ ædium essent, & esse existimant*. Aeno vero aqua calefiebat ad bibendum, *l. cum de lanionis, §.* 2. *de fund. instruct.* vel vasa olerave lavanda, *l. sed addes. §.* 2. *ff. locati*. Quandoque etiam ad irrigandos hortos, vel prædia, privatis aqua permitteba- E tur, *in l. usum*, 4. *C. de aquæductu.* & ob id Prætor edicto promittit se facturum, ne vis fiat ei, qui aquam obtinuit a Principe, quominus eam ducat, *d. l.* 1. *§. ait prætor. de aq. quotid.* Ex flumine vero publico aqua jure derivabatur. Pomponius *in l.* 2. *ff. de flumin. Quominus*, inquit, *ex flumine publico ducatur aqua, nihil impedit, si modo ea aqua in usu publico non erit*, id est, civitatis usibus, ut supra dictum est, non deserviat. Consularis ergo aquarum illas ad destinatos usus curabat derivari, & debitum vectigal pro ea solvi. In provinciis aquæductus ex reditibus Civitatum fiebant. *l. unic. C. de* F *ratiocin. oper. public.* & ideo eorum cura ad Decuriones spectabat. Nunc ad Curatores P. V. imperio parentes est transeundum.

CAP. XIII.

DE CURATORE OPERUM MAXIMORUM.

OPERA appellantur magnifica ædificia, aut fabricæ, ut indicant tractatus in Pandectis

& Codice Justinianeo de operibus publicis, & de ratiociniis operum publicorum. Virgilius *Georgic.* lib. II.

Adde tot egregias urbes, operumque laborem.

Maxima vero opera in urbe erat Circus Maximus in XI. regione urbis, qui loca trecenta octoginta millia capiebat, sed in descriptione urbis ante Notitiam legitur. 485000. continebat, & VII. metas, quas aurigæ circumibant, & XII. portas, per quas currebant, Cassiodorus. Mœnia quoque, Amphitheatrum castrense, *l. 3. ff. de oper. publ. & l. pen. in* V. *urbis regione.* Campum Viminalem sub aggere in V. regione inter maxima opera pono. Campum Martium in IX. regione. Erant & opera magna vocata, quæ forte huic Curatori commissa non erant, ut Forum Romanum magnum in VIII. regione, & Macellum magnum in II. Circus Flaminius capiens stabula IV. factionum, multas porticus, & similia. In eadem regione P. Victor Ludum magnum statuit. Erat hæc domus, in qua olim gladiatores exercebantur, tyrones quoque & lanistæ. Isidorus ludum inde dictum scribit, quod in eo juvenes usum armorum condiscant. Tranquillus in *C. Julio Cæsare* cap. XXVI. *Tyrones*, inquit, *neque in ludo, neque per lanistas, sed in domibus per equites Roman. ac etiam per Senatores armorum peritos erudiebat.* Superioribus operibus, quæ præcipua diligentia egebant, datus fuit Curator, *maximorum operum* dictus, qui illa munda, integraque servari curaret. Hanc & sequentes curas, *Procurationes urbicas* Ulpianus appellat, *in l. verum,* II. *§. ex facto. ff. de minor.*

CAP. XIV.

DE CURATORE OPERUM PUBLICORUM.

HOC quoque officium ab Augusto primum inventum fuit. Tranquillus in *Augusto* cap. XXXVII. *Quo plures*, inquit, *partem administrandæ Reipubl. caperent, nova officia excogitavit, curam operum publicorum, viarum, aquarum, &c.* Inter opera vero publica Constantius A. ad Ecdicium Præfectum Ægypti, *in leg. 4. Cod. de oper. publ.* Prætoria, id est, ædes, in quibus Præsides degebant, & jus reddebant, & alias domus publicas recenset. Item portus, aquæductus, *in l. ad portus*, 7. *Cod. eod.* thermas, *l. ne splendidissimæ*, II. *C. eod. l.* 2. *§.* 1. *ff. de oper. publ.* horrea, & stabula ad equos cursus publici destinata, *l. nemo*, 13. *C. eod.* & alia plura, *l. ædificia*, 14. *cum ll. seqq. C. eod. tit. l.* 3. *& l.* 5. *ibidem.* Opera publica vocantur & illa, quæ pro admirandis Plinius lib. XXXVI. cap. XV. recitat, qualia ab Augusto, Tiberio, & aliis Principibus condita Tranquillus narrat. Inter hæc erat Amphitheatrum in III. regione, capiens loca octoginta septem millia, & Theatra IV. in IX. regione, videlicet Balbi loca triginta millia, octoginta quinque continens, id Claud. Cæsar dedicavit, sed Balbi est appellatum, quod prope ejus Cryptam esset, de quo in V. *regione.* item Theatrum Marcelli loca triginta millia capiens, in quo erat templum Jani, & alia duo minora theatra: Inter opera publica Justinianus *Novell.* 25. *§. oportet*, muros, pontes, vias, & aquæductus recenset. P. Victor, & descriptio urbis Romæ ante Notitiam hujusmodi plura nominat, ut thermas XI. Victor XVI. Basilicas X. Victor XIX. pontes VII. obeliscos V. Victorias magnas VI. parvas XLII. Bibliothecas XXIX. inter quas præcipuæ erant Ulpia & Palatina. Lucos XIV. Capitolia II. totidem Amphitheatra, Columnas Cochlides II. Macella II. Ludos VI. naumachias V. stadia II. nymphæa seu lavacra XII. tabulas &

A signa sine numero: Arcus marmoreos XXXVI. Lupanaria XLVI. pistrina CCLIV. fora XVI. campos VIII. Cœnacula III. & alia, quibus hic Curator præerat, exceptis maximis operibus, item aquæductibus & formis, quæ tempore Notitiæ proprios Curatores habebant: sed olim hæc distinctio non fiebat: Unus enim operum publicorum Curator vocabatur, *l.* 1. *ff. de oper. publ.* Hic opera publica, integra conservari curabat, & collapsa restituebat, nova redemptoribus facienda locabat, *l.* 2. *§. ult. ff. de op. publ.* Nullius vero nomen operi inscribere licebat, quam Principis, vel ejus, cujus pecunia opus fiebat, *l.* 2. *in princ. l.* 3. *in fin. l. ult. ff. de oper. publ. l.* 4. B *in fin. ff. de admin. rer. ad civit. pertin.* In provinciis autem tertia pars redituum civitatis mœnibus, & balneis restituendis destinabatur, *d. l. ne splendidissimæ* II. *C. eod. tit.* Hæc cura ad Præsides pertinebat, Ulpianus *in l. si in aliam. §.* 1. *ff. de off. proconf. Ædes sacras*, inquit, *& opera publica circumire inspiciendi causa, an sarta tectaque sint, an aliqua refectione indigeant, Proconsul debet, Curatoresque operum diligentes solemniter præponere.*

CAP. XV.

C DE CURATORE STATUARUM.

STATUÆ plurimæ Romæ fuerunt, inter alias nominat P. Victor statuam Mercurii plumbeam, Quirini, & Fortunæ publicæ in colle VI. regionis, signum Jovis Imperatoris in IX. Erant propterea Colossi ænei XXXVII. marmorei LI. equi magni ænei XXIII. inaurati LXXXIV. eburnei CXXIV. quibus præfectus hic Curator prospiciebat ut nitescerent, ne devastarentur, aut forte tollerentur. Officium seu apparitores habebat, qui nocte vigilabant, & observabant ne statuæ aut auferrentur, aut læderentur, earumque fures, & D effractores puniebat. Hunc Curatorem Cassiodor. lib. VII. *Var.* epist. XIII. Comitem Romæ appellat: *Si clausis*, inquit, *domibus, ac munitis insidiari solet nequissimum votum, quanto magis in Romana civitate videtur illici, qui in plateis pretiosum reperit, quod possit auferri? Nam quidam populus copiosissimus statuarum, greges etiam abundantissimi equorum, tali sunt cautela servandi, quali & cura videntur affixi.* Et paulo post: *Quid dicamus, marmora metallis & arte pretiosa? quæ si vacet eripere, rara manus est, quæ possit a talibus abstinere. Ibi sunt exposita, quæ facere potuerunt divitiæ generales, & labor mundi. . . . . Qua de re Comitivæ* E *Romanæ cum privilegiis, & justis commodis suis tibi concedimus dignitatem, ut fideli studio, magnoque nisu, quæras improbas manus, & insidiantes aut privatorum fortunis, aut mœnibus ad tuum facias venire judicium, & rei veritate discussa, congruam subeant de legibus ultionem. . . . . Officium tuum & milites consuetos noctibus potius invigilare compelle: in die autem civitas se ipsa custodit. . . . . Statuæ nec in foro mutæ sunt, quando a furibus percussæ custodem videntur tinnitibus admonere. Proinde, prudentiam tuam devotione laudabili sentiamus, ut cui nunc laboriosos fasces injungimus, securos honores* F *postea conferamus.* Hæc ille. Ingentem vero Romæ statuarum multitudinem, populum appellat, & greges equorum: Non tantum enim Principum, sed & aliorum, omnis generis statuæ, Romæ reperiebantur.

CAP. XVI.

DE CURATORE HORREORUM GALBANORUM.

HORREA Galbæ, ut præcipua inter plura alia nominantur, tam in descriptione urbis ante Notitiam, quam a P. Victore in XIII. regione. Sed ipse legit *Horrea Galbiana*, quemadmodum & in hoc monumento antiquo scriptum reperitur:

NUM. DOM. AUG. SACRUM FORTUNÆ CONSERVATRICI HORREORUM GALBIANORUM M. LORINUS FORTUNATUS MAGISTER S.P.DD.

id est, *sua pecunia dedicavit*.

Dominis Augustis Theodosio Juniori & Valentiniano III. vel, ut habet inscriptio, *Numini Dominorum Augustorum*, dicatum est hoc simulachrum Fortunæ conservatricis, quam horrea conservare opinabantur. Galbio unus fuit ex Ducibus Valentiniani contra Bonifacium Africæ tyrannum missus, circa annum CCCCXXIX. ut auctor est D. Prosper, a quo *Galbiana* horrea, quæ forte ille annona impleverat, aut ad hunc usum Reipubl. tradiderat, sunt appellata. & ita puto legendum, ut est apud Victorem. Galbana vero a Galba Principe, vel alio ex ea familia derivantur, sed aliqua anterioribus temporibus eorum mentio fieret. Magister autem, de quo in supradicto Epigrammate, fuit regionis XIII. Cum enim Augustus in regiones, vicosque urbem divisisset, his ex plebe viros præfecit, quos *Magistros* appellavit, ut ait Tranquillus in *Augusto* cap. XXX. Plura Romæ erant horrea, in quibus non tantum frumentum, sed gemmæ, aurum, & argentum, aliaque pretiosissima, homines reponebant, præsertim qui hæc apud se tuta non esse timebant, *l.* 3. *§. effracturæ*, *ff. de offic. Præf. vigil. l. pignus*, 9. *C. de pignorat. actione*. Ego tamen hic horrea Galbiana interpretor, in quibus frumentum populo dandum condebatur, quorum ut sarta tecta essent, hic Curator prospiciebat: nam de operum & ædificiorum Curatoribus hic agitur. Alius vero huic, & omnibus horreis frumentariis, *Comes horreorum* dictus, *l. unic. C. de pistorib.* præerat, qui grana illæsa conservari, panemque plebi, & militibus distribuendum confici providebat. Vetustus codex legit, *Horreorum Gallorum*, sed non recte.

CAP. XVII.

DE CENTENARIO PORTUS.

CENTENARII centum militibus præerant. Vegetius lib. II. cap. VIII. *Erant*, inquit, *Centuriones, qui singulas centurias gubernabant, qui*

A *nunc centenarii nominantur*. Idem Modestus in libello *de vocabulis castrensibus* tradit. Centenarium ergo portus eum fuisse existimo, qui cum centum, aut plus minus militibus portum tuebatur. Nam & Centenarii in officiis Palatinorum, viris sexaginta, aut paucioribus præerant. Hunc esse credo, quem Cassiodorus lib. VII. *Variar. Vicarium portus* appellat: cujus cura erat præcipua, ne peregrini cum civibus rixarentur, ut latrones, ac delinquentes detinerentur. A Jureconsulto *Limenarchæ* appellantur, id est, portus principes. Paulus *in l. penult. ff. de fugit. Limenarchæ*, inquit, *& stationarii fugitivos deprehensos recte in cu-*
B *stodia retinent*. Inventi sunt & ab Augusto, qui agros viasque publicas custodirent, ne cui injuria fieret. Tranquillus in *Augusto* cap. XXXII. *Grassatorum*, inquit, *plurimi se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa: & rapti per agros viatores sine discrimine, liberi, servique, ergastulis possessorum supprimebantur: . . . Igitur Grassatores, dispositis per opportuna loca stationibus, inhibuit*. Has postea Tiberius crebriores fecit. Idem Tranquillus in *Tiberio* cap. XXXVII. *Tuendæ pacis*, ait, *a grassaturis ac latrociniis, seditionumque licentia curam habuit: stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit*. Sed quod ad hunc Comitem perti-
C net, Cassiodorus eod. lib. in *formula Comitivæ Ravennatis*, in Comitiva portus Ravennatis ejus Comitem naves privatorum ob transvehendas species, vel res Principis, vel publicas retinuisse scribit, quod & hic forte procurabat.

CAP. XVIII.

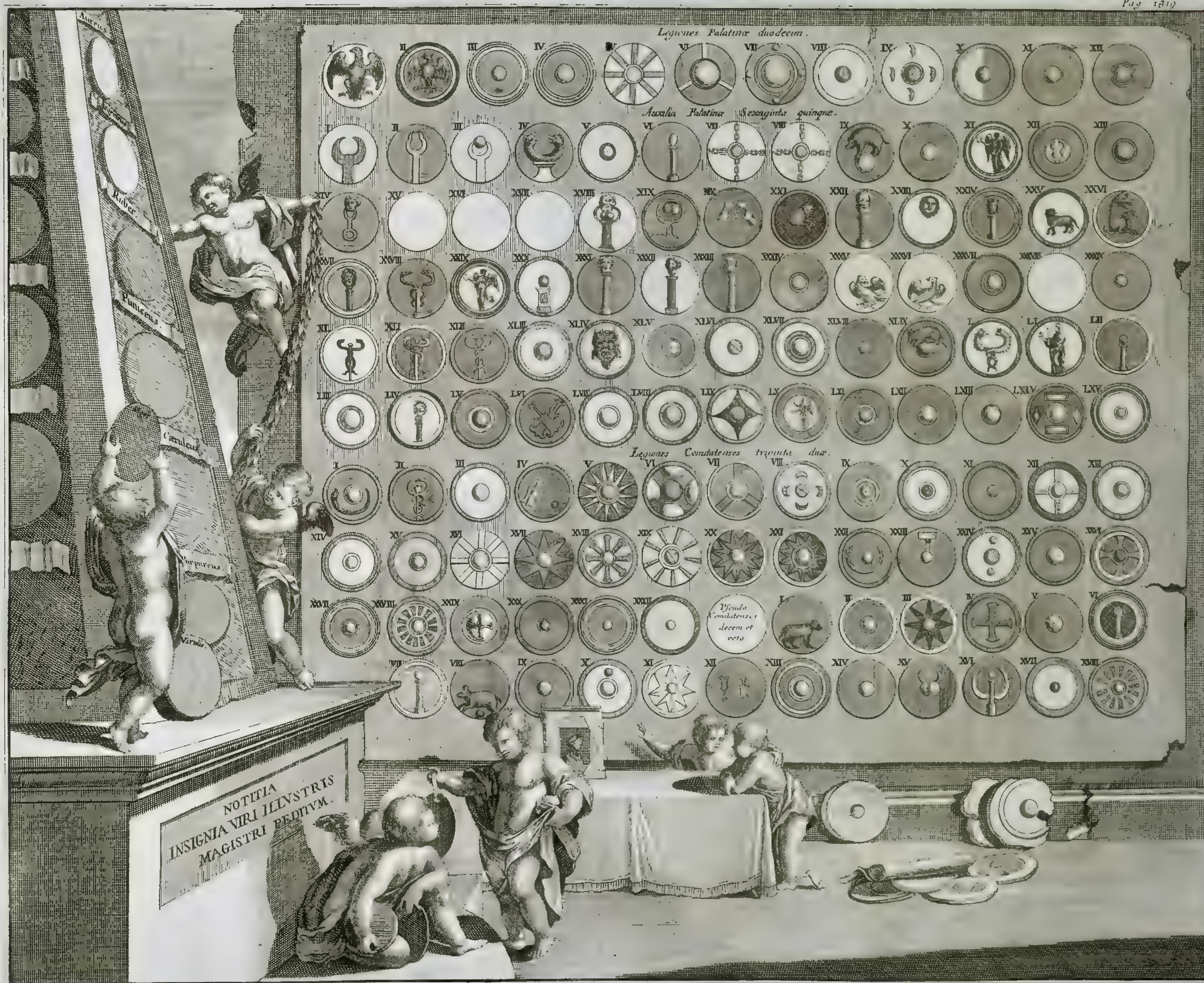
DE TRIBUNO RERUM NITENTIUM.

ULTIMUS sub Præfecto urbi erat Tribunus rerum nitentium, cujus erat solicitudo, ut
D ædes sacræ, basilicæ, fora, balnea, circi, theatra, amphitheatra, viæ, bibliothecæ, campi, & omnia denique loca publica nullis sordibus vitiarentur, sed nitescerent, tantum erat veteribus mundiciei, nitorisque studium; Tribunus vero hic Præfectum significat, sicut Tribuni militum, & Ærarii, aliique pro Præfectis accipiuntur. Hoc munus olim Ædilium Curulium fuit. De duobus Prætoribus, qui imperante Constantino Magno duo tantum Romæ erant, *l. si apud, C. de appellat.* nihil Notitia tractat, quod forte præter insignium magistratus splendorem nullum fere tenebat imperium. Tantum enim liberales causas cognoscebat.
E Minoribus alienantibus decreta interponebat, eos in integrum restituebat, vindicta manumittebat, & emancipantibus liberos auctoritatem præstabat, *l. 1. C. de offic. Prætoris*. Hæc de Præfecto urbi, ejusque magistratibus dicta sufficiant: Nunc ad alios Illustres, id est, Magistros militum, est transeundum, quorum copiarum breviarium præmittemus.

Magister Peditum Quibus imperat.

Magister peditum in præsenti Occidentis imperat.

- *Comitibus* VIII. *limitum.*
  - *Illyrici præest* — *Præfectis* XXIV. — *Auxiliorum palatinorum peditum* XVI. *Legionum Comitatensium* V. *Legionum Pseudo-Comitatensium* III.
  - *Italiæ per Alpes* — *Peditum numeris* XXXVI. *Equitum vexillationib.* VII. — *Legionibus* XIII. *Auxiliis* XXI.
  - *Africæ, qui præest* — *Præpositis limitum* XVI. — *Peditum numeris* XII. *Vexillationibus equitum* XIX.
  - *Tingitanæ, qui præest* — *Tribunis cohortium* VI. *Præpositis equitum* — *Vexillationibus equitum* III. *Alæ equitum* I.
  - *Hispaniarum* — *Præfectis* XVI. — *Auxiliorum* XI. *Legionum* V.
  - *Britanniarum* — *Numeris peditum* III. *Vexillationibus equitum* VI.
  - *Littoris Saxonici per Britanniam.* — *Præpositis* VIII. *Tribuno cohortis* I. — *Numerorum peditum* V. *Vexillationum equitum* II. *Legionis* I.
  - *Argentoratensis.*
- *Ducibus* XII. *limitum.*
  - *Mauritaniæ Cæsariensis* — *Præpositis limitum* VIII.
  - *Tripolitanæ* — *Præpositis limitum* XII. *Numeris militum* II.
  - *Pannoniæ* II.
    - *Præfectis* XXXI. — *Cuneorum equitum* VI. *Numerorum aliorum equitum* XI. *Legionum* V. *Numerorum militum* V. *Classium* IV.
    - *Tribunis* III. — *Cohortium* III.
  - *Valeriæ Riparensis*
    - *Præpositis* XXVII. — *Cuneorum equitum* V. *Numerorum equitum* XVII. *Auxiliorum peditum* V.
    - *Præfectis* IX. — *Legionum* VIII. *Classis* I.
    - *Tribunis* VI. — *Cohortium* VI.
  - *Pannoniæ primæ, & Norici Riparensis*
    - *Præfectis* XXVII. — *Cuneis equitum* II. *Numerorum aliorum equitum* XIV. *Legionum* VIII. *Classium* III.
    - *Tribunis* V. — *Cohortium* V.
  - *Rhetiæ primæ* — *Præfectis* XIII. *Tribunis cohortium* VIII. — *Numerorum equitum* III. *Aliorum equitum* III. *Legionum* VII.
  - *Provinciæ Sequanici* — *Militibus Lataviensibus* — *Cohortium* VI.
  - *Tractus Armoricani* — *Præfectis* IX. *Tribuno* I. — *Numerorum peditum* IX. *Cohortis* I.
  - *Belgicæ* II. — *Præfectis* II. *Tribuno* I. — *Numerorum equitum* II.
  - *Germaniæ primæ.*
  - *Britanniarum.*
  - *Moguntiacensis* — *Præfectis* XI. — *Numerorum* XI.
- *Legionibus palatinis* XII. *Auxiliis palatinis* LXV. *Legionibus Comitatensibus* XXII. *Legionibus Pseudo-Comitatens.* XVIII. *Classibus* XVII. *Tribunis cohortium* XXIII.

Legiones Palatinæ duodecim.
Auxilia Palatinæ Sexaginta quinque.
Legiones Comitatenses triginta duæ.
Pseudo Comitatenses decem et octo
Aureus
Ruber
Puniceus
Cæruleus
Purpureus
Viridis
NOTITIA
INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS
MAGISTRI PEDITVM.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri Illustris Magistri peditum Præsentalis, Comites militum infrascriptorum.

TALIÆ.
Africæ.
Tingitanæ.
Tractatus Argentoratensis.
Britanniarum.
Littoris Saxonici per Britannias.

Duces Limitum infrascriptorum decem.

Mauritaniæ Cæsariensis.
Tripolitanæ.
Pannoniæ secundæ.
Valeriæ Ripensis.
Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
Rhetiæ primæ, & secundæ.
Sequanici Armoricani.
Belgicæ secundæ.
Germaniæ primæ.
Britanniarum.
Mogontiacensis.

Legiones Palatinæ duodecim.

Joviani seniores.
Herculiani seniores.
Divitenses seniores.
Tongricani seniores.
Pannoniciani seniores.
Mœsiaci seniores.
Armigeri propugnatores seniores.
Lancearii Sabarienses.
Octavani.
Thebæi.
Cimbriani.
Armigeri propugnatores juniores.

Auxilia Palatina sexaginta quinque.

Cornuti seniores.
Brachati seniores.
Petulantes seniores.
Celtæ seniores.
Heculi seniores.
Batavi seniores.
Mattiaci seniores.
Ascarii seniores,
Ascarii juniores.
Jovii seniores.
Cornuti juniores.
Sagittarii Nervii.
Leones seniores.

A Leones juniores.
Exculatores seniores.
Sagittarii Tungri.
Exculatores juniores.
Tubantes.
Salii.
Grati.
Felices seniores.
Felices juniores.
Gratianenses seniores.
Invicti seniores.
Augustei.
Jovii juniores.
B Victores juniores.
Batavi juniores.
Bructerii.
Ampsivarii.
Gratianenses juniores.
Valentianenses juniores.
Rheti.
Sequani.
Sagittarii Venatores.
Latini.
Sabini.
Brachati juniores.
C Honoriani Atecotti seniores.
Honoriani Marcomanni seniores.
Honoriani Marcomanni juniores.
Honoriani Atecotti juniores.
Brisigavi seniores.
Brisigavi juniores.
Honoriani Mauri seniores.
Honoriani Mauri juniores.
Celtæ juniores.
Invicti juniores Britanniciani.
Batavi.
Exculcatores juniores Britanniciani.
Felices Valentinianenses.
D Mattiaci juniores Gallicani.
Salii Gallicani.
Sagittarii Nervii Gallicani.
Jovii juniores Gallicani.
Seguntienses.
Galli Victores
Honoriani Victores juniores.
Honoriani Ascarii seniores.
Felices juniores Gallicani.
Atecotti juniores.
Tungri.
Honoriani Gallicani.
Mauritonantes juniores.
E Mauritonantes seniores.

Legiones Comitatenses triginta duæ.

Menapii seniores.
Fortenses.
Propugnatores seniores.
Armigeri defensores seniores.
Septimani seniores.
Regii.
F Pacatianenses.
Vesontes.
Mattiarii juniores.
Mauri cetrati.
Undecimani.
Secundani Italiciani.
Germaniciani juniores.
Tertiani sive Tertia Italica.
Tertia Herculea.
Lancearii Gallicani Honoriani.

Propugnatores juniores.
Legio ſecunda Britannica, ſive Secundani.
Septimani juniores.
Præſichantes, alias Prælidiantes.
Urſarienſes.
Cortoriacenſes.
Geminiacenſes.
Honoriani Felices Gallicani.
Tertia Julia Alpina.
Prima Flavia Pacis.
Secunda Flavia Virtutis.
Tertia Flavia Salutis.
Flaviæ Victricis Conſtantinæ, id eſt, Conſtantici.
Secundæ Flaviæ Conſtantiniani tertio.
Auguſtani.
Fortenſes.

Pſeudo-Comitatenſes decem & octo.

Legio prima Alpina.
Legio ſecunda Julia Alpina.
Lancearii Lauriacenſes.
Lancearii Comagenenſes.
Taurunenſes.
Antianenſes.
Pontinenſes.
Prima Flavia Gallicana Conſtantia.
Martenſes.
Abrim Cateni.
Defenſores ſeniores.
Mauroſiſmiaci.
Prima Flavia Metis.
Superventores juniores.
Conſtantiaci.
Corniacenſes.
Septimani.
Romanenſes.
Officium ſupraſcripti Magiſtri peditum Præſentalis.
Princeps.
Numerarius.
Commentarienſis.
Adjutor.
Regerendarius.
Exceptores, & reliqui Apparitores.

CAP. XIX.

DE MAGISTRO PEDITUM

in Præſenti Occidentis.

COMMENTARIUM.

SCisso inter Valentinianum, & Valentem fratres Imperio in Thraciis in Næſi ſuburbio Mediana appellato, etiam exercitus, ac numerorum Comites, Magiſtroſque militum inter ſe ſunt partiti, ait Marcellinus lib. XXVI. cap. V. Quare legiones & Auxilia plura ejuſdem nominis, tam in Oriente quam Occidente reperiebantur, quæ priſtinum nomen retinuerunt. Itaque non modo legiones Palatinæ, Comitatenſes, & Pſeudo-Comitatenſes, auxiliaque Palatina utrobique recitantur, ſed plerumque iidem numeri & co- A hortes eodem nomine repetuntur, aliquibus exceptis; quæ uno tantum in loco inveniuntur. Idem vexillationibus evenit, quæ ſub utriuſque imperii Comitibus & Ducibus in cuneos, & equitum numeros duplicatæ leguntur. Sed Occidentis Magiſtri præſentales in quibuſdam ab Orientalibus variarunt. Hi enim mixtim peditibus equitibuſque præfuere. At in Occidente alter equitibus, peditibus alter imperavit, quemadmodum olim a Conſtantino etiam in Oriente inſtitutum fuiſſe auctor eſt Zoſimus: Item ibi præter duos præſentales, tres alii magiſtri inſtituti fuere; hic poſt præſentales unus tantum per Gal- B lias Magiſter equitum dictus fuit. In Occidente quoque Magiſtri tam limitaneis Comitibus, & Ducibus, quam aliis Tribunis Præfectiſque præerant, quod in Oriente non obſervabatur, cujus limites a Quæſtore ordinabantur, *l. 1. & 2. Cod. de offic. Quæſtor.* Sed & Magiſter equitum in Galliis, pluribus peditum equitumque ab utroque præſentali copiis acceptis, Gallias ſibi commiſſas tuebatur. Itaque præter unam vexillationem, & decem numeros, quos proprios habebat, cæteros milites ſibi a præſentalibus miſſos mutuabatur. Præcipuos etiam cohortales ex illorum officiis ac- C cipiebat, quibus illis ſubeſſe arguebatur. item Comites & Duces, etſi a Magiſtro & ipſi equites accipiebant, proprias tamen alas, cohortes, numeros regebant, qui apud Magiſtros fuiſſe non inveniuntur. Hic Magiſter etiam Comes vocabatur, *l. 1. C. de offic mag ſtr. milit.* Sed prior titulus plus auctoritatis habebat. Marcellinus loco cit. *Equitius*, inquit, *Illyriciano præponitur exercitui, nondum Magiſter, ſed Comes*, id eſt, nondum erat illuſtris, ſed ſpectabilis, aut paulo major. Præter duos Præſentales, alterum peditum, alterum equitum in Italia, & tertium equitum in Galliis, nullus in Occidente Magiſter militum re- D periebatur, ſed in Hiſpania unus Comes, & alter in Britannia loco Magiſtrorum, *l. 4. Cod. Theod. de Decurio.* numeris imperabant, quod a Conſtantino uſque ad Honorium Imper. obſervatum fuit, donec illæ provinciæ ſunt amiſſæ. Demum extincto pene Occidentali Imperio, Leo Imperator, Dalmatia recepta, proprium Magiſtrum in ea conſtituit, *l. 5. C. de bon. quæ liber.* Officium Magiſtri peditum in præſenti Occidentis, continebat Principem, Numerarium, Commentarienſem, Adjutorem, Regerendarium, Exceptores, ac reliquos Apparitores, ut alii Orientis Magiſtri, habebat. Hic adjutor vocatus apud Magiſtros militum O- E rientis dicitur Primiſcrinius, qui deinde Numerarius fiebat. Is forte ſententias Magiſtri ſcribebat, & ejus tribunali præerat, cujus ſententias capitales executioni mandari curabat, velut Cornicularius apud civiles Magiſtratus, quo hic Magiſter carebat. Aliquando ſedis Adjutor dicitur, *l. ulti. Cod. de off. præfect. urb.* quandoque Primiſcrinius, *leg. 1. Cod. de Sportul.* quandoque Subadjuva, *l. 1. §. in ſcrinio primiſcrinii. Cod. de off. P. P. Afr. l.fin. Cod. de agend. in reb.* in ſequente tamen Magiſtro equitum Adjutor diverſus a Primiſcrinio ponitur, quo hic Magiſter caruiſſe videtur, niſi codex eſt mendoſus. Regerendarius vero apud eoſdem F Magiſtros Orientis Scriniarius nuncupatur, qui & Epiſtolaris, & Libellenſis vocatur, *l. præcipimus, §. 1. & §. penult. Cod. de appellat.* Ab actis Magiſtri militum carebant, ut Orientales, quod ipſorum tribunalia nullam inſtrumentis, aut aliis actibus auctoritatem tribuerent, quemadmodum apud civiles judices fiebat. Ex hoc officio circiter XXX. ſingulis annis accipiebantur, qui in Comitum, & Ducum officiis, Principes, Com-

mentarienses, & Numerarii essent. Idem fiebat in officio Magistri equitum, ut infra videbitur.

Insignia eadem, quæ Magistri Orientales, hic gestabat. In meo codice liber mandatorum auro tectus, aureum item caput Principis in tergo continet: In manuscriptis eodem modo se habent, quemadmodum in Magistris Orientis. Imperabat hic Magister Legionibus Palatinis VII. Auxiliis LXV. Legionibus Comitatensibus XXXII. Pseudo-Comitatensibus XVIII. Itaque ponendo M. in singulis legionibus, quot singulas Præfecturas hoc rempore continuisse Constantinus Porphyrogenneta scribit, efficiunt sexaginta duo millia virorum. Auxilia quot continerent, sciri non potest, sed vix pauciores C. singula habuisse credendum est, quæ fuissent sex millia quingenti, simul juncti efficiunt peditum LXVIII. millia D. His accedunt XXXVI. Præfecturæ, & VII. Tribunatus in Italiæ, Galliarum, & Hispaniæ limitibus positi, quibus hic Magister imperabat, quæ efficiunt circiter triginta novem millia D. pedites, simul juncti CVIII. millia militum constituerent: imperabat & VI. classibus, de quibus in fine operis dicetur. Appianus in *Libyc. hist.* post princ. si non est mendosus, scribit Hadrianum, cujus tempore ipse vixit, ducenta millia peditum, quadraginta millia equitum, trecentos elephantes bellicosos, curruum ad prælia instructorum duo millia, & armorum in supplementum trecenta millia habuisse. Classem vero navium minorum duorum millium. Triremium a sesclupis in quinquiremes mille quingentarum. Instrumentorum navalium numerum bis totidem, & naves octoginta, partim auro proris, partim puppibus exornatas, quibus Imperatores vehi consueverant. Et hæc erat pacis tempore Rom. Imperii custodia. Verum ingruentibus in Valentinianum, sub quo hæc Notitia scripta est, hostibus, militiam augeri oportuit, sed etsi plures existiment, Appianum loqui de Romano Imperio, verendum est, ne loquatur de regibus Ægypti: nullibi enim constat Rom. Principes elephantes aluisse, aut curribus ante Hadrianum pugnasse. Priusquam vero copiæ militum recenseantur, sex Comitum, & duodecim Ducum Occidentis iterum catalogus a Notitia præmittitur, qui etiam indici insertus fuerat, sed uterque est mendosus: In hoc enim Sequanici & Armoricani Duces ante Belgicam secundam collocandi desiderantur, & Dux Germaniæ primæ antepenultimum in indice locum tenet, cujus nulla infra fit mentio: ideo autem horum elenchus retexitur, quia tanquam Magistro peditum parentes, ut sub ejus sunt dispositione, erant nominandi. His militum numeri annectuntur, quorum primi sunt XII. Palatinæ legiones. In Oriente vero cum Magistris Duces non subessent. semel in indice recensentur.

CAP. XX.

DE XII. PALATINIS LEGIONIBUS MAGISTRI MILITUM *Præsentalis Occidentis*.

Ex XII. Palatinis legionibus, VIII. Magister peditum Præsentalis in Italia ipse retinebat, unam Magistro equitum per Gallias concedebat, Comiti Africæ tres; sunt autem sequentes.

I. JOVIANI SENIORES. Hæc legio in Oriente non reperitur: In Italia sub ejus Comite, sicut & quinque legiones sequentes, militabat. *Purpuream gestabat aquilam in parma cœrulea, duoque erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus*, prout Pierius lib. XIX. c. penult. describit: eodem modo se habent manuscripti codices, sed in meo exemplari parma est alba, nullusque in extremitate apparet circulus. Joviani juniores una ex sex palatinis legionibus sub Magistro Præsentali Orientis, eodem modo aquilam, sed diversi coloris habebant, quorum clypei marginem tres circuli ambiebant, cujus argumentum ibi expressimus. Sozomenus lib. VI. scribit Jovianos, & Herculeanos duas fuisse cohortes ex primariis militibus constitutas, quæ Imperatorem proxime a tergo præsidii causa sequebantur. Apud Comitem Italiæ forte pro Jovianis infra Jovii seniores sunt scripti.

II. HERCULIANI seniores & ipsi *Aquilam, sed cœruleam, aliis sparsis in rubra parma gestant, cujus latus circulus lutei coloris marginem cingit, quem nigra linea circundata in partes duas æque distantes dissecabat*: ita Pierius eod. lib. cap. XXIX. Aquila Imperium Romanum refert, quod unum esse per circulum significatur, etsi divisum, ut linea nigra insinuat: interpretor enim circulos etiam cum extrema clypei cingunt, unitatem & perpetuitatem denotare. In meo codice aquila est lutea in alba parma, & rubeus albusque circuli marginem ambiunt, ut manuscriptis, qui utriusque Romani Imperii conjunctionem, unitatemque portendunt. Herculiani juniores una ex sex palatinis legionibus Magistri militum Præsentalis Orientis idem aquilæ insigne habebant.

III. DIVITENSES seniores a Diveto Siciliæ oppido dicti. *In rubeæ parmæ umbone globum luteum rubro luteoque circulo clausum præferunt. Marginem alius luteus ambit*: Orbem Romanum duplici conjunctoque Imperio regi significat. Exterior circulus, ut sæpe umbilico concolor majorem indicat concordiam. Pierius lib. XXI. cap. XIX. hanc legionem in Galliis mansisse scribit, & insigne cœruleis accipitri, colore tamen dilutiore, cum tauro gestasse. Accipiter volatu cæteras aves antecellens, gloriam victoriamque insinuat, & cœruleus color, altitudinem: taurus vero laborem, per quem ad gloriam, & victoriam pervenitur. Duo hæc animalia pro duobus Principibus Imperii, ad gloriam laborantibus, ponuntur. Divitenses Gallicani inter XXI. Legiones Magistri militum per Thracias reperiuntur: & Dalmatæ Divitenses sub Duce Daciæ Ripensis.

IV. TONGRICANI seniores Tongris, Germaniæ secundæ populis lecti, *idem fere* gerunt *insigne*, quod Divitenses, nisi quod horum *clypei marginem, duo, luteus, & viridis, circuli cingunt*: Manuscripti in coloribus variant. Duplicis Romani Imperii connexitas, perpetuitasque indicatur. Hi non sunt in Oriente: Tungricani Divitensibus a Marcellino lib. XXVI. c. VI. conjunguntur: *Divitenses*, inquit, *Tungricanosque juniores ad procinctum urgentem per Thracias inter alios celerare disposuit*. Item lib. XXVII. c. I. *Severianus*, ait, *Comes apud Cabilona Divitensibus præsidebat, & Tungricanis*.

V. PANNONICIANI seniores gestant *idem insigne, quod Gratianenses*, aut secunda Flavia Gemina legio in Oriente, sub Magistro militum per Thracias; nisi quod hic *octo trabes, duplicem orbem firmant, ibi septem*. Manuscripti coloribus varii sunt. Ursinianus conjunctos aggeres orbem munientes habet. Pannoniciani vero juniores, una ex XXI. legionibus Comitatensibus Magistri militum per Thracias in Oriente reperiuntur. Hi numeri utrobique duplicati, sæpe hic seniores, ibi juniores, id est, posteriores nominantur.

VI. MOESIACI seniores, ex Mœsia deducti: Mœsicos Marcellinus & Tacitus appellant, *Hist.* lib. II. c. XLIV. *Fremebant*, inquit, *venire, Mœsicas legiones*,

maximam exercitus partem Bedriaci remansisse, qui pro Othone contra Vitellium stabant. Marcellinus lib. xx. cap. I. *Moto*, inquit, *velitari auxilio*, *Æ-rulis scilicet & Batavis*, *Numerisque Mœsiacorum pluribus*, *Constantius Bononiam venit*. Hanc legionem idem commendat lib. XXIX. cap. ult. & cum Pannonica præcedente conjungit. *Obviam*, ait, *motæ sunt legiones duæ*, *Pannonica & Mœsiaca*, *valida præliis manus*.

Gestabant in *clypeo rubro aureum orbem*, *alio cœruleo inclusum*, *quem a tribus lateribus*, *tres lutei cippi æqualiter distantes fulcire videntur*: id tres orbis partes adversus hostem undique [muniri significat. Cippi enim firmitatem insinuant. Manuscripti, cippos albos ostendunt: Madrucianus, globum interiorem decussatum, quod Imperii divisionem, utriusque Principis unione firmatam portendit. Id genus symboli, apud alios etiam invenitur, ut in Armigeris senioribus & junioribus: Quid simile habent & Octavani, & Pannoniciani proxime explicati. Hi non sunt in Oriente. Morsiciani vitio typographi inter XII. legiones palatinas appellantur.

VII. ARMIGERI propugnatores seniores, pro insigni, in *parma viridi*, *quatuor orbes luteos præferunt*, *qui globum aureum rubro & luteo circulo cinctum fulciunt*: a quatuor partibus mundum munitum esse, & duo Imperia in unum orbem Romanum coire portendunt. Exterior circulus interiori globo, ut sæpe, concolor, idem esse imperium innuit. In Madruciano tres cœrulei aggeres orbes coloribus varios muniunt. Ursinianus albam crucem duos orbes, id est, duo imperia sustinentem ostendere videtur. Hi Comiti Africæ parebant: in Oriente non leguntur.

VIII. SABARIENSES Lancearii, a Sabara Arabiæ Felicis regione delecti, *orbem rubrum in alba*, vel, ut in Madruciano. *in punicea parma gerunt*. *Marginem luteus ambit circulus*: quod unum & perpetuum esse orbis Rom. Imperium denotat. Ursinianus orbem cœruleum rubro circulo cinctum tenet. Idem insigne habent & Secundani, Germaniciani seniores, Lancearii juniores, & Minervii in Oriente. In Galliis sub Magistro equitum merebant: in Oriente non sunt.

IX. OCTAVANI ab octava legione derivantur, quæ ab Augusto in Pannonia locata, *Augusta* cognominabatur, inde a Claudio in Mœsiam abducta, postea in Italiam pro Vitellio venit: Demum suis sedibus est restituta, Dion lib. LV. *In umbone luteæ parmæ orbem aureum rubra Zona in medio divisum*, *& rubro circulo cinctum*, *gestant*. *Hunc quatuor rubræ peltæ crucis instar*, *a quatuor partibus æqualiter inter se distantes circumstant*: Id unum esse Romanum Imperium, etsi in Orientem, Occidentemque divisum, & a quatuor mundi partibus defendi indicat. Pelta enim signum est propugnantis, Ruber color Imperii, Luteus fœlicis seculi sunt indices. Hi apud ipsum Magistrum peditum permanserunt: in Oriente non leguntur.

X. THEBÆI *divisum coloribus clypeum*, *a dextra luteum*, *a sinistra rubrum gestant*. *Orbis vero in umbone conversis coloribus a dextra est rubeus*, *a læva luteus*: *Marginem rubeus circulus cingit*: Madrucianus puniceum pro rubro habet: Id quoque unum esse Rom. orbis Imperium significat, etsi ob duos imperantes scissum videatur, qui mutuum sibi auxilium præstant. Hi sub Comite Italiæ merebant: Plures in Oriente Thebæorum legiones visuntur, omnes a Thebaide collectæ.

XI. CIMBRIANI a Cimbris Germaniæ populis, qui Cimbricam Chersonessum incolebant, lecti. Horum, & Sabariensium *idem fere* est *insigne*: *parma* enim *rubea luteum orbem*, Sabarienses in alba rubrum tenent. Madrucianus puniceam parmam ostendit. Hi & sequentes sub Comite Africæ militabant.

XII. ARMIGERI propugnatores juniores, *idem* fere & ipsi *insigne* habent, quod Mœsiaci, *nisi quod* in istorum *cœrulea parma orbis aureus*, *luteo*, *rubeoque circulo clauditur*: *sed nullo margo parmæ cingitur*. In Oriente non reperiuntur. Et hæc de duodecim legionibus Palatinis: Nunc ad sexaginta quinque auxilia item Palatina est veniendum.

CAP. XXI.

DE AUXILIIS PALATINIS LXV.

Magistri peditum Præsentalis per Occidentem.

AUXILIA LXV. sub hoc Magistro infra in catalogo numerorum recensentur, symbola vero tantum LXI. repræsentantur, quare aliquot insignia deesse oportet: quatuor enim, scilicet Exculcatores seniores, Sagittarii, Tungri, Exculcatores juniores in catalogo post viginti quatuor auxilia locati, & Brachati juniores, tricesimum octavum locum tuentes, suis symbolis destituuntur. Auxilia LXV. sequuntur.

I. CORNUTI seniores in *parma lutea gestabant rubrum cippum*, *duo ejusdem coloris cornua emittentem*, *quæ in summo instar lunæ flectuntur*: Duos Imperatores conjunctos portendunt. Sed Pierius lib. XV. cap. XXXI. aliud Cornutorum insigne describit: nempe, *parmam totam luteam*, *sed nigro circulo aliquantulum interius circumducto*, *in cujus medio angues rubri duo*, *non e baculo*, *sed velut e cippo quodam identidem rubro emissi ad osculum incurvabantur*. *In cippi medio ancile parvum erat colore depictum luteo*, *duabus in medio nigris lineis*, *a dextra ad lævam parallelum dissecantibus*, *in superiore cujus parte T. Centurionis signum notatum erat*: Hæc Pierius. Id est duplicis Principis unicum Imperium, quod ex duobus serpentibus ab eodem cippo prodeuntibus insinuatur. Duæ parallelæ lineæ divisum orbis Imperium, unum permansisse indicant. T. vero non Centurionis, sed crucis signum esse arbitror, quod Principes tuetur: est enim salutis signum, *Ezech.* x. Ancile orbem Romanum a Principibus defendi significat. Idem fere est insigne aliorum Cornutorum ex XVII. Auxiliis secundi Magistri militum Præsentalis in Oriente. A Cornuto oppido *Cornutos* vocatos fuisse diximus. Hi cum quinque sequentibus in Italia manebant.

II. BRACHATI seniores, a Bracha, urbe Hispaniæ nominati. Vetustus codex pro his ubique legit *Brachiatos*. *In parma cœrulea*, *bina cornua lutea*, ut superiores, *sed duplicata ex eodem cippo luteo prodeuntia habebant*: quæ sunt duplicis Imperii typus. *Rubeus circulus marginem complectitur*. Similis est clypeus Valentinianensium sub Magistro militum per Thracias. Apud Magistrum peditum resident. Brachati juniores in Oriente sunt ex XVIII. Auxiliis Palatinis Magistri militum Præsentalis.

III. PETULANTES seniores: *In parma lutea idem* ferme *insigne* habent, *cornua ex luteo cippo prodeuntia*, *& orbem item luteum alte complectentia*. Hoc solo differunt quod *horum cippus est albus*, *cornua item alba*, sed in manuscriptis cœrulea, &

quemadmodum in Brachatis duplicia. Is duplicis Imperii unum orbem complectentis est typus. Petulantes juniores, sub Magistro militum Illyrici, inter sex auxilia Palatina in Oriente reperiuntur, in Occidente suum Magistrum peditum sequuntur. Hos, & sequentes, sæpe Marcellinus conjungit, ut mox dicetur.

IV. CELTÆ seniores, eodem modo *in rubro clypeo, duos luteos Dracones ex eodem cippo exeuntes, & capita in summo sibi admoventes tenebant*. Idem insigne gestabant Cornuti, sub Magistro militum Præsentali in Oriente. De Celtis, & sequentibus, ita Marcellinus lib. XX. cap. IV. loquens de Constantino: *Misit auxiliares Herulos, & Batavos, cumque Petulantibus Celtas*. Et eodem loco: *Aliquis palatii Decurio signa Petulantium ingressus atque Celtarum*. Sunt Galli, quos *Celticos* Sozomenus lib. III. appellat: Cæsar, *Celtas*.

V. HERULI seniores, *in umbone lutei clypei*, vel ut in manuscriptis albi, *argenteum umbilicum rubro circulo inclusum habebant*. *Alius circulus rubeus marginem circumibat*: Id uno imperio orbem Romanum contineri denotabat, quod sub diversis typis sæpissime significantur. Herulos fortissimam gentem in Sarmatia supra Istrum flumen habitasse Procopius *de bello Gothico* scribit. Cum Turingis sub Odoacre Rege, Italiam aliquot annis tenuere. Herulos, & Batavos, *velitare auxilium* Amianus appellat, lib. XX. paulo post prin. *Moto ergo velitari auxilio Herculis scilicet & Batavis, numerisque Mœsiacorum Dux Bononiam venit*. Item lib. XXVII. cap. I. *Herulorum*, inquit, *Batavorumque vexillum direptum*: simul enim militabant.

VI. BATAVI seniores, in *rubra parma album gestabant cippum, qui orbem rubrum, in imo turbinatum sustinebat*. Ursini codex, duplicem cuspidem, alteram alteri insitam ostendit. acutus turbo, Barbaros pungendos ab orbe Romano insinuat. Hi Comiti Italiæ obsequebantur. In Oriente quoque inter XVIII. auxilia Palatina primi Magistri militum Præsentalis militabant, sicut & sequentes.

VII. MATTIACI seniores: his *quatuor catenæ ex luteis orbiculis compositæ, in albo clypeo crucem formabant*: *Luteus item orbiculus in medio umbilicum luteum continebat*. Nobile inventum, quo per crucem utrinque connecti Romanum imperium, & in omnibus ejus partibus charitate conjungi significatur, sicut ex connexis orbiculis catena colligitur. Totum symbolum est concolor, ad eandem utriusque Principis ostendendam voluntatem. Luteus color seculi fœlicitatem insinuat. Hæc VII. auxilia, cum pluribus ex sequentibus sub Comite Italiæ merebant. Reperiuntur & in Oriente Mattiaci sub primo Magistro militum Præsentali.

VII. ASCARII seniores, seu ASCERII, ab Ascera urbe Hispaniæ profecti, *idem* omnino *insigne* cum præcedentibus gerebant. Hi & sequentes cum Comite Hispaniarum militabant, ex copiis Magistri militum Orientis Illyrici, inter sex auxilia palatina censebantur.

IX. ASCARII juniores, *purpureum aprum horrentibus setis supra pilam auream, in cœrulea parma præferebant*: Idem bellicam ferocitatem Principis orbem tuentis indicat. Ea est enim apri natura, ut provocatus non fugiat, sed pugnam ferox ineat: unde bellicæ ferocitatis est symbolum, Pierius lib. IX. Purpureus pingitur, quia hic color est Principis proprius. Idem fere insigne infra tenent Batavi juniores. In Ursini exemplari, pro apro canis rubeus hostibus allatrat.

X. JOVII seniores, *in cœruleo clypeo aureum orbem gestabant*, de quo, & horum nomine, supra dixi. Simile symbolum præferebant Sabarienses sub hoc Magistro: Hi, & sequentes, sub Comite Italiæ merebant. In Oriente non reperiuntur. De Joviis Marcellinus lib. XXVI. cap. VII. *Agmina*, inquit, *duo præcedere jussit, quibus nomina sunt Jovii, atque Victores*.

XI. CORNUTI juniores, *hominem viridem, & alatum, quæ victoria est, in alba parma præferebant*, quemadmodum infra Bructeri. Triplici circulo, duobus rubris, & medio luteo margo circundatur: Id perpetuum est virentis victoriæ Principum symbolum. Duo rubei circuli, medium luteum tenentes, duorum Principum arctam, in unum & idem imperium perpetuamque conjunctionem insinuant: medius circulus imperii divisionem demonstrat. Verum Pierius lib. XXV. cap. XLVIII. hos milites Asionem prassini coloris, quod est noctuæ genus, in orbiculo luteo habuisse scribit, quem cœruleus ambitus late complectebatur, a quo mox arctior, & ipse luteus, & alius circa marginem extremus ruber cingebatur. Hæc ales Minervæ sacra victoriam, prudentiamque significat. Cornuti Comitem Italiæ sequuntur, a Cornuto Illyrici oppido dicti, ubi Cornutensis scutaria fabrica exercebatur.

XII. SAGITTARII NERVII. Horum *parma coloris est prassini, rubro circunducta limbo, medium occupabat orbis luteus, in quo angues purpurei, rubro coaliti, fulcimento ad osculum in circuli formam se incurvabant*: prout describit Pierius lib. XV. *Hieroglyph.* cap. XXXIV. Hoc ipse habet pro dimidio caduceo pacem præ se ferente. Verum purpurei angues, sunt Romani Imperii duo concordes Principes referentes. Luteus in orbe color, ut sæpe dictum, sæculi fœlicitatem, & Imperii vigorem demonstrat. Purpureus vero est Imperatoris proprius. Hi Comiti Hispaniarum inserviebant. In Oriente non visuntur. Nervii erant Belgicæ Galliæ populi, de quibus hæc Marcellinus lib. XXXI. cap. II. *Inter hos, Nervii mediterranea incolunt loca, vicini verticibus celsis, quos præruptos, geluque torpentes Aquilones astringunt*.

XIII. LEONES seniores, a ferocitate, vel a Leono Marmaricæ oppido vocati, idem fere habent insigne, quod legio prima Flavia Constantia sub Magistro militum per Orientem, solum coloribus differunt: *Hi enim in parma viridi orbem item viridem, rubro circulo inclusum*, unionis utriusque Romani Imperii typum gestant: In cæteris conveniunt. In Galliis cum Magistro Equitum merebant, in Oriente non leguntur.

XIV. LEONES juniores, *in cœruleo clypeo duplicem purpureum orbem, duplici cippo ejusdem coloris præfixum tenent: supra est luteum hominis caput*, quod Principis, vel divinam providentiam in utrumque orbis Imperium demonstrat. Caput enim pro Deo poni Pierius tradit, & supra in armariis in medio utriusque Imperii repræsentatis id exprimitur. Hi & sequentes, cum Comite Italiæ merebant. In Oriente non sunt.

XV. EXCULCATORES seniores, sagittarii Tungri, & Exculcatores juniores infra in catalogo auxiliorum bis recensiti, hic in albo symbolorum omittuntur, *nullumque insigne* tenent: Infra vero alii Exculcatores juniores Britanniciani post Batavos juniores sua quidem symbola gestant, sed ab his differunt. *Exculcatores* autem dicti, quasi calcantes & atterentes hostes, aut quasi exculcantes pulverem hostibus, ut apud Plautum in *Captivis* parasitus minitans pistoribus, ait:

Meis pugnis exculcabo furfures.

Hi saxa fundis in hostes jaculabantur, ense ac telis tantum instructi, Vegetius lib. II. cap. XV. qui *Exultatores* vocat: *Post hos*, inquit, *erant ferentarii, & levis armaturæ, quos nunc Exultatores, & Armaturas dicimus:* quasi exultantes, aut hostibus insultantes.

XVI. SAGITTARII Tungri in Germania secunda post Tabudam, seu Scaldam fluvium, nunc *Brabanti* dicti, contra Othonem pro Vitellio steterunt, Tacitus *Hist.* lib. II. *Aderant*, inquit, *legati coloniarum auxilium orantes: Duas Tungrorum cohortes misit*. Hi in Oriente non erant. Alii ejusdem nominis infra suum symbolum tenent.

XVII. EXCULCATORES juniores, & hi *symbolo* carent, sed alii ejusdem nominis infra cum suo insigni referuntur post Batavos juniores, ut supra dixi.

XVIII. TURBANTES, *idem fere insigne, quod Leones juniores, ferebant, in alba parma geminatum albumque orbem rubro circulo cinctum, qui cippo item rubro est præfixus, supra est luteum caput humanum, pro barba, & capillis jubas Leonis emittens*, quod perpetuam Principis, vel Dei in duplex Imperium providentiam indicat. Leonis jubæ fortitudinem denotant, clypeum ruber circulus ambit. Hi sub Comite Hispaniarum merebant, sicut & sequentes. Alii Tubantes in Oriente inter decem septem auxilia Palatina primi Magistri Præsentalis militabant, de quorum nomine ibi dictum.

XIX. SALII sunt populi Sarmatarum. Alii sunt in Germania pars Francorum. Marcellinus loquens de Juliano Parisiis egresso, lib. XVII. cap. VIII. *Petit*, ait, *omnium primos Francos, eos videlicet, quos consuetudo Salios appellavit, ausos olim in Romano solo apud Toxandriam locum, habitacula sibi figere prælicenter*. Hæc ille. A Saliis Germanis hæc auxilia contracta puto. *In cæruleo scuto geminum orbem, alterum cæruleum, alterum album, albo item loro vel*, ut in Ursini exemplari, fune *circundatos*, & *infra arcto modo constrictos præferunt, cujus capita utrinque pendent, rubeus circulus marginem claudit*. In manuscriptis hoc symbolum clarius repræsentatur: Ingeniosum est commentum, utriusque Romani Imperii arctam in orbem Roman. conjunctionem indicans: qui unico loro aut fune, id est, Imperio constringitur. funis enim pluribus contortis cordulis connectitur. In Galliis Magistrum equitum sequuntur. In Oriente quoque inter XVIII. auxilia, & ipsa palatina primi Magistri Præsentalis recensentur.

XX. GRATI, *dimidios canes erectos, pedibusque colludentes, in cæruleo clypeo gestabant*. Hoc enim animal nunquam beneficii est immemor, quod & Grati nomine milites se observaturos hoc symbolo promittere dici posset: Sed ego, duos referri Principes puto, duo dimidia Imperia tenentes, qui se complectentes amorem mutuum ostendunt. Clypei marginem albus circulus cingit. Hi & sequentes sub Comite Italiæ merebant. Non sunt in Oriente.

XXI. FOELICES seniores, *insigne præferunt, dimidium cattum rubei coloris in parma punicea, dilutiore colore, qui a margine rubro surrectus pedibus ad lusum compositis adblandiri videtur*: prout Pierius lib. XIII. cap. penult. describit. Per dimidium hoc animal, dimidium Occidentalis Principis Imperium intelligitur, qui ex se, ut felis mures, ita ipse absque alterius auxilio sua dexteritate hostes capiebat. Aliqui credunt, id animal ad vices Lunæ, oculos majores, aut minores habere, significarique idem Imperio Romano evenire, quod Lunæ exemplo plenum est, licet ob divisionem minus videatur; sed longe hæc interpretatio petita videtur. In meo codice viridis est parma, & cattus ferrugineus. In Madruciano est canis albus hostibus allatrans, qui dimidius apparet. Marginem rubeus circulus ambit. A Comite Hispaniarum hi regebantur. Alii in Oriente Fœlices fere omnes juniores inter auxilia Palatina inveniuntur.

XXII. FOELICES juniores, *in cærulea parma album cippum junctis in spinam piscis fasciis tectum gestant, cui luteum humanum caput cum jubis leonis est præfixum*, quod firmam pro orbe Romano vigilantiam, prudentiamque Principis demonstrat. Leoninæ jubæ robur Imperii insinuant. Junctæ fasciæ quæ Regium diadema referunt, cippo additæ, firmam ac munitam Principum conjunctionem insinuant. Cippus soliditatis est typus. Madrucianus idem alio symbolo significat: Sol enim luteam catenam ex orbiculis compositam, ab imo sursum erectam irradiat, divinum numen Principum concordiæ, in orbem Romanum aspirare innuit: Extrema rubeus circulus claudit. Simile insigne est Victoribus, & Invictis aliis sub hoc Magistro auxiliis. His Fœlicibus Comes Italiæ imperabat, & sequentibus.

XXIII. GRATIANENSES seniores, a Gratiano vel Gratiana Mœsiæ primæ oppido appellati *in clypeo albo humanam faciem lutei coloris cæruleis fasciis circumvolutis cinctam gestabant, rubeus circulus marginem claudit:* quod & ipsum magnam Principum in orbem Romanum providentiam indicat. Fasciæ vero circumligatæ, diademata & vires utriusque Imperii conjunctas insinuant. In manuscriptis a fasciis jubæ pendent, quæ sunt roboris typus. In Madruciano nigra linea circularis capiti apposita orbem refert, in quem invigilatur. Hi sub Comite Italiæ militabant. In Oriente non visuntur.

XXIV. INVICTI seniores, & *ipsi in rubra parma album cippum præferunt, cui humanum caput prassini coloris, jubis leoninis*, ut supra, *circundatum præfigitur, tribusque circulis, albo, luteo, & rubro, margo est circumductus:* Id quoque ope divina, firmam perpetuamque in orbem Principis prudentiam portendit. Simile est insigne Fœlicium juniorum, & infra Victorum. Comiti Hispaniarum parebant. In Oriente sunt Invicti juniores, inter VI. auxilia Palatina Illyrici.

XXV. AUGUSTEIS ab Augusto cognominatis erat *Cattus prassini coloris in alba parma, quem ruber circulus ambibat, late marginem circumplexus. Gestus felis est, ut currentis, reflexo in dorsum capite*: quemadmodum describit Pierius lib. *Hieroglyph.* XIII. cap. XLIII. Viridis color, vigentem dexteritatem Principis, ad invadendos hostes denotat, quod supra felis proprium esse ostendimus: suum Magistrum peditum sequuntur. His Oriens caret. legionem Augustam cognominatam hoc nomine appellari Agrippa vetuit, quod male contra Hispanos pugnasset, ut libro LIV. auctor est Dion. Hæc vero fuere auxilia Augustea dicta.

XXVI. JOVII juniores, suem vel *aprum coloris ruffi habitu quodam residentis in clunibus, ac reliquo corpore erecto in cæruleo clypeo habebant, cujus marginem ruber circulus ambit*: ita Pierius lib. IX. *Hieroglyphic.* cap. XXVI. Setæ in dorso horrescunt: Hæc est Principis purpureo colore nitentis bellica ferocitas, per aprum indicata, sedensque hostibus minatur, quasi eos etiam quiescens sit

ſuperaturus. Hi ſub Comite Illyrici merent. In Oriente non ſunt.

XXVII. VICTORES, *in viridi clypeo humanum caput rufum, cippo item rufo præfixum*, ut fere Invicti ſeniores ſub hoc Magiſtro geſtant. Italiam ſub Comite tuebantur cum ſequentibus, qui inter XVIII. auxilia Palatina primi Magiſtri militum Præſentalis etiam in Oriente reperiuntur. Zoſimus lib. III. cap. XXII. ſub Juliano Apoſtata Victorum hanc cohortem fuiſſe ſcribit.

XXVIII. BATAVI ſeniores, *in parma tota rubra cœruleos tenent angues, in caducei morem flexos. Anguium vero album eſt pedamentum, veluti ſquammis acutis, quatuor altera ſuper alteram ſcandentibus, quarum apices inferne ſubmittebantur*: prout deſcribit Pierius lib. XV. cap. XXXV. *Hieroglyph.* Similis cippus eſt ſupra in Fœlicibus junioribus, id non tam caduceum, quam firmam duorum Principum in eodem Imperio concordiam denotare arbitror: Squammæ vero implicitæ, vel faſciæ in ſpinam piſcis converſæ, arctam eorum conjunctionem indicant. Et per duos angues, duo Principes inſinuantur. Impreſſus codex ſquammis caret, quæ ſunt in Urſiniano. Madrucianus tranſverſas lineas cippum cingentes pro ſquammis habet.

XXIX. BRUCTERI ſunt Germaniæ populi, ex quibus hi milites conſtant. Tacitus *Annal.* lib. I. cap. LI. *Excivit ea ſedes Bructeros, Tubantes, Uſipetes.* Idem lib. XIII. cap. LVI. *Illi*, inquit, *Bructeros, Tencteros, ulteriores etiam nationes ſocias bello vocabant.* Item *Hiſt.* lib. IV. *Junguntur Bructeri, Tencterique & excita nunciis Germania ad prædam famamque.* Bructeros ad Rhenum a parte Septentrionali Germaniæ habitare Ptolemæus ſcribit, eos eſſe Æneas Sylvius in *Europæ hiſtoria* putat, qui *Pruteni* appellantur. *In parma lutea juvenem purpureum alatum, triplici latiore circulo, medio cœruleo, aliis rubeis circumſcriptum geſtant.* Id victoriam Principum Roman. alatam, alteque volantem refert. Purpura Imperii Rom. Principum propria eſt. In Galliis cum Magiſtro equitum militabant. In Oriente non reperiuntur.

XXX. AMPSIVARII, forte legendum *Angrivarii*, ut aliqui codices legunt, de quibus ſæpe Tacitus, aut Anſibarii, quos Friſiorum agros occupaſſe Nerone imperante, idem lib. XIII. *Ann.* cap. LV. ſcribit. Anſuarios Marcellinus vocat lib. XX. cap. X. *Rheno*, inquit, *tranſmiſſo regionem pervaſit Francorum, quos Anſuarios vocant.* ex his collecti ſunt hi milites. *In alba parma, purpureum orbem cippo item purpureo præfixum, & albo limbo cinctum habent. alius purpureus limbus, clypei marginem circundat*, quod & ipſum firmi unitique in orbem Rom. Imperii eſt typus. Magiſtrum equitum in Galliis ſequuntur. Si pro Ampſivariis Anglevarios ſubſtituamus, iidem erunt qui in Oriente leguntur ſub primo Magiſtro militum Præſentali.

XXXI. XXXII. GRATIANENSES juniores, & VALENTINIANENSES juniores, ab ejus nominis Principibus, vel ejus nominis oppidis cognominati.

XXXIII. RETI ex Retiis collecti *omnes idem fere gerunt inſigne, nempe humanum caput pedamento præfixum*, quod vigilantiam, providentiamque Principis in ſubjectos oſtendit. Sed ut in aliquo differant, *primi cœruleam parmam, cum cippo rubro: ſecundi albam, cum cippo cœruleo: tertii cœruleam cum cippo albo tenent.* Comitem Italiæ ſequebantur. In Oriente non ſunt.

XXXIV. SEQUANI ex Galliarum populis deſumpti, *orbem aureum rubro circulo incluſum, in viridi*

A *clypeo geſtant*, cujus ſenſum ſupra in Sabarienſibus, Cimbrianis, & Leonibus ſenioribus, ſub hoc Magiſtro expoſui. Cum Comite Illyrici militant. In Oriente non ſunt.

XXXV. SAGITTARII Venatores, *accipitrem luteum in parma item lutea tenent*: ita Pierius lib. XXI. cap. XIX. *Hieroglyph.* Sed meum exemplar accipitrem ferrugineum habet. Is volatu alias aves ſuperare fertur: ſic & Romanus Princeps alias gentes & hoſtes vincit. Sed forte ſymbolum ad ipſos milites aucupes, aut venatores, eſt referendum, qui hac ave venabantur. Unde falſa eſſet Blondi opinio, qui Fridericum Ænobarbum,
B dum Parmam obſideret, primum accipitre ad aucupandum uſum fuiſſe autumat. Sub Comite Italiæ militabant, ſicut ſequentes. Nulli horum ſunt in Oriente.

XXXVI. LATINI ex Latinis delecti, eodem modo *in parma lutea accipitrem habebant*, ſed hoc diſcrimine, quod *Sagittariorum accipiter in alam lævam ſpectabat, Latinorum in dextram.* Pierius, in loco proxime ſupra citato, hos *Lannos*, pro Latinis appellat: ſed arbitror corruptum ejus codicem fuiſſe: Nam hos ſequuntur Sabini milites, natione Latinis proximi, nec Launi populi faci-
C le inveniuntur, niſi legamus *Lavinii*, qui & ipſi ſunt Latinorum populi.

XXXVII. SABINI, *in parma viridi, orbem album luteo, rubroque circulis cinctum tenent: Marginem alius luteus ambit*: Et hoc duplicis Romani Imperii arctam conjunctionem denotat. Duo enim circuli, duplex imperium conjunctum, unum orbem Romanum amplecti inſinuant. Comiti Italiæ ſuberant. Neque hi ſunt in Oriente.

XXXVIII. BRACHATI juniores, *nullum* hic *inſigne* oſtendunt, nec in toto albo ſymbolorum nominantur: forte per errorem ſunt omiſſi. Hi & ſequentes cum Magiſtro equitum Gallias tuentur.
D Inter auxilia quoque XVIII. Palatina Orientalis Illyrici inveniuntur.

XXXIX. HONORIANI ATECOTTI ſeniores, ex gente Atecottorum Germaniæ ab Honorio cognominati, *luteum orbem, in cœrulei clypei umbone geſtabant*, quemadmodum Sabarienſes, & Cimbriani.

XL. XLI. HONORIANI MARCOMANNI ſeniores, & HONORIANI MARCOMANNI juniores, ex illis Germaniæ populis ſunt contracti, qui nunc *Moravi* vocantur: *Illi in alba parma praſſinas habent caducei colubres, quas luteus ambit*
E *circulus, rubra vero ſedes erat pro fulcro ſuppoſita, cui applicíti erant colubri. Hi vero in rubro clypeo albos præferebant angues, cujus marginem albus circumplectebatur circulus: album quoque erat pedamentum uſque ad angues*: ſic Pierius lib. XV. cap. XXXVI. & XXXVII. Sed in meo codice illorum duplex eſt pedamentum, & duplicati angues cœrulei: horum eſt ſimplex cippus, luteique & ſine circulo ſunt angues. In Madruciano pilam rubeam, id eſt, orbem in medio angues tueri videntur. Hi, ut ſæpe dixi, non caduceum, ſed duorum Principum unitatem præferebant & referebant. Albus color ſinceri-
F tatem, rubeus imperium indicat, praſſinus autem vigorem roburque, luteus florens ac felix imperium. Marcomanni neque in Oriente leguntur: neque in Occidente cum aliquo Comite aut Duce merent, ſed reſident apud Magiſtrum.

XLII. ATECOTTI HONORIANI juniores, ita in Comite Italiæ cui parebant, legitur. Erant & in VI. auxiliis Palatinis per Illyricum Orientis, *anguesque luteos tenebant, ex caduceo cum rubro pe-*

damento in parma cœrulea dilutiore, quam margo ruber ambibat: Intra ambitum anguium, figura cordis erant coloris purpurei: Hæc Pierius lib. cit. cap. XXXVIII. Quod ardentem Principum inter se amorem exprimebat, vel prudentiam. In impresso duo dimidiati angues in summo cippi conjuncti sursum spectant, inter quos est lutei coloris geminus orbis ovali forma oblongus: Hic quoque duorum Principum conjunctorum, ad duplex orbis imperium defendendum, divinamque opem implorantium, est typus: oblonga forma geminatum Orientis, Occidentisque orbem, ut & alibi, insinuat. Hi Magistrum equitum per Gallias sequuntur.

XLIII. BRISIGAVI seniores, *in parma alba, luteam pilam cœruleo circulo cinctam præferunt: duplex circulus luteus, & rubeus, clypei marginem complectitur*. Idem insigne sub hoc Magistro Sequani habent, & Invicti juniores sub Magistro militum per Illyricum Orientis, qui Comitem Illyrici sequebantur. Brisigavi sunt Germaniæ populi, inter Helvetios & Suevos, quorum metropolis est Friburgum, ubi celebris Academia. Hi cum Comite Hispaniarum erant.

XLIV. BRISIGAVI juniores, *humanum caput cœruleum, in alba parma gestabant, cujus capilli quasi in duo cornua flectuntur: barba item est tripertita, ad aures quoque villi erecti, quasi cornua efficiunt. Margo clypei duobus circulis, luteo & albo cingitur*, qui & ipsi unam duplicis imperii conjunctionem, & in illud providentiam significant. Caput humanum prudentiam, qua orbis regitur, insinuare diximus. In manuscriptis rubens caput, circum jubas emittit. Cornua duorum Principum potestatem significare possunt. Hi in Italia manebant. In Oriente non reperiuntur.

XLV. XLVI. HONORIANI Mauri seniores, HONORIANIQUE Mauri juniores, *idem fere insigne* ferunt: *Illi in parma rubra, hi in alba, a duabus lineis nigris se intersecantibus decussatum orbem, cujus duæ partes albæ, duæ sunt cœruleæ: illum cœruleus item circulus ambit. Margo vero clypei Seniorum duplici luteo circulo, Juniorum simplici rubro cingebatur*: significat orbem divisum, sincero tamen ardentique amore duorum Principum unitum manere. In Madruciano, Mauri juniores idem ferunt insigne, quod Tubantes. Hi a Comite Illyrici regebantur. Non sunt in Oriente. Mauros jaculatores fuisse Herodianus scribit in prin. lib. VIII. *Mauri*, inquit, *longius jacula torquent, suntque faciles ad incursus recursusque, utpote leves atque expediti, & sagittarii*.

XLVII. CELTÆ juniores, *in alba parma orbem album rubro, & cœruleo circulis cinctum præferunt. Extremitatem clypei rubeus circulus cingit*. quod & ipsum duplici imperio connexo Romanum orbem regi insinuat. His Comes Africæ præerat.

XLVIII. INVICTI juniores Britanniciani, *in parma cœrulea orbem luteum decussatum divisum gestant*, sicut & Mauri juniores sub hoc Magistro. Manuscripti, duas globi partes albas, reliquas rubras ostendunt. Marginem latior rubeus limbus circuit. Erant cum Comite Hispaniarum in Occidente, & inter sex auxilia Palatina Illyrici Orientalis.

XLIX. BATAVORUM juniorum *insigne est in cœrulea parma setis horrescens aper purpureus, qui anterioribus, posterioribusque pedibus, luteum orbem, modo quo supra transversis lineis decussatum arcte complectitur. Marginem rubeus circulus circundat*: bellica est Principum ferocitas, unum orbis imperium, quo divisum videtur, tenens. Sub Magistro equitum Galliarum militabant.

I. EXCULCATORES juniores Britanniciani, *duos instar caducei luteos angues auritos tenent, quorum terga cristis acutioribus inhorrescunt: alba est parma, quam margo ruber complectitur*: sic Pierius lib. XV. cap. XXXIX. *Hieroglyph.* qui pro Exculcatoribus, *Exculcatores* scribit: Vegetius *Exultatores*: sic dicti, quod exculcent hostes. sunt, qui legunt *scultatores*, pro *auscultatores*, quos pro exploratoribus Constantinus Porphyrogenneta ponit. Forte legendum *excursatores*, quos ita nominat Marcellinus libr. XXIV. post prin. & libr. XXV. post prin. Simile insigne habebant Celtæ. Meum exemplar cœruleam habet parmam: & hic duorum Principum sincerus amor, & concordia indicatur. Comiti Hispaniarum parebant. Neque hi; nec sequentes sunt in Oriente. In catalogo auxiliariorum ter recensentur, sed hi ab illis diversi in tabula insignium semel tantum cum symbolo reperiuntur.

LI. FOELICES Valentinianenses, *in luteo clypeo ipsum Principem Valentinianum, corona regia caput redimitum ostendunt, qui sinistra hastam tenet, dextra indice elevato hostibus minari videtur se hasta ipsos confossurum. Purpuream tunicam ante clausam, & ad media crura demissam, cum latioribus manicis induitur, qui habitus ejus temporis Principum est notandus. Purpureus clypei circulus marginem cingit*. In Ursiniano auream tunicam reticulato opere elaboratam, ac dextra clavam, sinistra orbem tenet. In Madruciano totus purpureus, & lorica munitus, hastam dextra, læva orbem gerit. Cum vero ultra Arcadii & Honorii tempora, hæc Notitia sit scripta, Valentinianus hic III. esse credendus est. Secundus enim ante Arcadium decesserat. Hi milites Comiti Illyrici parent.

LII. MATTIACI juniores Gallicani, *in rubra parma cœruleum orbem ejusdem coloris cippo conjunctum gestabant, quem circulus albus cingit*. Id orbem Romanum unico stabilique imperio contineri denotat, ut sæpe est dictum. Comitem Illyrici sequuntur. Mattiaci seniores inter XVIII. auxilia Palatina Magistri militum Præsentalis in Oriente merebant, ubi eorum origo est explicata. Juniores in Oriente non inveniuntur.

LIII. SALII Gallicani juniores, & ipsi *in albo clypeo album orbem rubro circulo inclusum præferunt. Extrema rubeus circulus cingit*. Idem insigne habebat Constantia Flavia Thebæorum sub Magistro militum per Orientem, & Leones seniores, & alii Salii, sub hoc Magistro. Erant cum Comite Hispaniarum, sicut & sequentes. Salii inter XVIII. auxilia Palatina Magistri militum Præsentalis in Oriente connumerabantur. Hos a Francis profectos Zosimus lib. III. cap. VI. scribit, Bataviamque occupasse, & inde ejecto Juliano Apostata, postea legionibus Romanis adscriptos.

LIV. SAGITTARII NERVII Gallicani, *in albo clypeo purpureum globum, cippo item purpureo præfixum ferunt, supra est humanum caput, purpurea corona ex fasciis cœruleis contorta, instar funis redimitum*, ut habent Gratianenses seniores sub hoc Magistro: *Circum extremitatem sunt duo circuli, luteus interior, & alter purpureus*: Rom. orbis imperii stabilitatem indicat, quod prudentia, arctaque concordia Principum, instar funis, aut fasciarum complicatarum regitur: Fasciæ enim funis instar contortæ diademata regia referentes, utriusque Principis connexitatem significant. Madrucianus, album glo-

globum duabus nigris lineis decussatum ostendit, quem circulus cœruleus claudit. Cum Magistro equitum Gallias tuentur. Non sunt in Oriente: nisi hos Sagittarios seniores, aut juniores Gallicanos intelligamus, qui sub primo Magistro militum Præsentali merebant.

IV. JOVII juniores Gallicani, *idem insigne gerebant, quod Salii Gallicani* sub hoc Magistro, nempe *in cœrulea parma rubeum orbem cippo ejusdem coloris præfixum, & circulo luteo cinctum: purpureus circulus late marginem circumplectitur*. Cum Comite Illyrici militabant, sicut sequentes. In Oriente non leguntur.

LVI. SAGUNTIENSES a Sagunto, Hispaniæ urbe nota famis tolerantia, dicti, *in cœruleo clypeo, duo purpurea navium gubernacula, transverse conjuncta, præferunt: marginem circulus purpureus ambit*: a duobus Principibus orbem conjunctim regi insinuat. In Ursiniano videntur duo angues purpurei, implicitis caudis conjuncti. Comiti Illyrici parebant. Neque hi, nec sequentes sunt in Oriente.

LVII. GALLIS VICTORIBUS *in alba parma est orbis albus luteo circulo inclusus*, quemadmodum Brisigavis senioribus: Manuscripti viridem clypeum ostendunt: Extrema rubeus circulus late cingit. Sub Comite Italiæ merebant. In Oriente non leguntur.

LVIII. HONORIANORUM Victorum juniorum *idem fere insigne erat, in lutea parma, luteus orbis, cœruleo circulo contentus: circulus rubeus marginem late circumplectitur*. Comitem Illyrici sequuntur. In Oriente inter XVIII. auxilia Palatina Magistri militum Præsentalis primi recensentur.

LIX. HONORIANI ASCARII seniores, *in luteo clypeo purpureum globum, ferrugineo quadrangulo, lateribus introrsus curvatis, & in acutam cuspidem desinentibus, inclusum ferebant, qui externum purpureum circulum pertingunt:* Romani imperii firmum robur hostes confossurum indicat. Quadratum enim stabilitatis apud Pierium est typus. In Ursiniano videntur quatuor stipites orbem firmantes. Comiti Hispaniarum parent. Ascarii juniores inter sex auxilia Palatina Magistri militum per Illyricum in Oriente merebant.

LX. FOELICES juniores Gallicani, *in cœruleo clypeo purpureum juvenem alatum, luteo globo inclusum pro orbis victoria gerebant. Marginem rubeus ambit circulus*. Simile scutum habebant, sub eodem Magistro peditum, Cornuti. His, & sequentibus, Comes Italiæ præerat. In Oriente Fœlices Honoriani juniores inter XVIII. auxilia Palatina, primi Magistri militum Præsentalis inveniuntur: sed non Gallicani.

LXI. LXII. ATECOTTI juniores, & TUNGRI: *illi in parma cœrulea purpureum orbem, albo circulo inclusum: hi in rubra, album globum luteo inclusum circulo habebant. Marginem circulus rubeus ambit*. Idem fere est insigne Honorianis Gallicanis sub hoc Magistro. In Madruciano, Tungris in umbone prassinæ parmæ luteus anguis globum album, luteo circulo cinctum, circundat. Prudentiam Principum, uno imperio orbem regentium indicat. Sed librarius hoc insigne cum Menapiis senioribus, qui primi inter legiones Comitatenses proxime sequentes connumerantur, permutavit. Tungri sunt cum Comite Illyrici. In Oriente non reperiuntur: bis scribuntur in catalogo auxiliariorum: sed hos a superioribus differre puto, quorum semel tantum symbolum exprimitur. Atecotti inter sex auxilia Palatina Magistri militum per Illyricum militabant.

A LXIII. HONORIANI Gallicani idem insigne gestant, quod Sequani, aut Salii, id est, *orbem cœruleum purpureo circulo inclusum*. In Oriente non inveniuntur.

LXIV. MAURITONANTES juniores, *in cœruleo clypeo album globum circulo luteo inclusum ferunt: supra & infra singulæ quadrangulares, & albæ tabulæ duplo longiores quam latæ, & utrinque aliæ duæ rhumbi formam habentes, omnes purpureis limbis cinctæ circunstant: Margo clypei purpureo circulo cingitur*: Ostendunt leges quatuor utriusque orbis partibus a Principibus conjunctim dari: Rubeus enim limbus album cingens duorum consensum insinuat. Madrucianus tabellas puniceas ostendit. Globus vero circulo cinctus, orbem unico imperio contineri indicat. Hi, & sequentes, erant cum Comite Tingitanæ. In Oriente non sunt. In Manuscriptis legitur *Mauritoantes*, forte legendum *Mauritonenses* a Mauritania. Mauritonantes vero sunt Mauri hostibus intonantes.

LXV. MAURITONANTES seniores *aureum orbem luteo circulo cinctum in alba parma ferebant. Marginem quatuor circuli, alternatim lutei & rubri cingunt:* Orbem Romanum connexo unicoque imperio contineri insinuant. In Madruciano aureus umbilicus duplici circulo luteo, & alio lato purpureo cingitur: Duplicis, sed connexi imperii orbis Rom. typum ostendit. Quatuor marginem ambientes circuli, quater annexa imperia esse indicant, id est, quæ dissolvi nequeunt. Ex prædictis auxiliis hic Magister XVII. Magistro equitum per Gallias impertiebatur, Comiti Hispaniarum XI. Comiti Illyrici XIIII. Comiti Africæ, id est, Comiti Tingitanæ II. Comiti Britanniæ I. ipse in Italia XXIII. retinebat. Quare aliquot abundare videntur, quod inde provenit, quia aliqua auxilia dividebat, quorum partem aliis dabat, partem sibi reservabat, aut error scribendo intervenit. Hæc de Palatinis auxiliis, sequuntur legiones Comitatenses XXXII.

CAP. XXII.

DE LEGIONIBUS COMITATENSIBUS XXXII. *Magistri peditum per Occidentem.*

I. MENAPII seniores, *anguem luteum pro insigni habent in parma viridi, cujus marginem rubeus ambit limbus. Umbilicus est argenteus luteo conjunctus: hunc circa serpens inferne terga habebat, caput & caudam sursum inflectens*; Hæc Pierius lib. XV. *Hieroglyph.* c. XVII. qui hos *Menapes* appellat. Anguis in meo exemplari in alba parma est in funem effictus, qui circum album globum luteo circulo clausum inflectitur: Hi sunt duo Principes, qui funium instar ex pluribus funiculis complicatorum constricti, & se invicem arcte complexi, unum corpus efficiunt, & orbem eodem imperio prudenter administrant. Serpens enim prudentiæ, funis non solum connexionis, sed & fortitudinis est typus, & globus circulo cinctus, orbem uno rectum imperio refert; ingeniosum est insigne, cui simile præferunt Cortoriacenses infra sub hoc Magistro. Menapii vero sunt Belgarum populi, ex quibus constat hæc legio, quæ in Galliis cum Magistro equitum Galliarum militabat. Est inter legiones Comitatenses XXI. per Thracias in Oriente, de quorum nomine ibi dictum.

II. FORTENSES *insigne* gerebant *ut Atecotti juniores* sub hoc Magistro. Hæc legio & sequens parebant Comiti Hispaniarum. Fortensis in Oriente una

eſt ex VI. Palatinis ſub Magiſtro militum Præſentali primo.

III. PROPUGNATORES ſeniores, *in alba parma luteum orbem præferebant*, quemadmodum Atecotti ſeniores. *Rubeus circulus marginem circundat*. Merebant & ipſi cum Comite Hiſpaniarum. Non ſunt in Oriente. a propugnando & defendendo nomen habuerunt.

IV. ARMIGERI Defenſores ſeniores, *in imo cœruleæ parmæ argenteum orbem geſtabant: ad dextram ſupra eum emin t album navis gubernaculum: Extrema rubeus circulus late circumplectitur*. a Principibus Roman. orbem regi denotat, quemadmodum navis a temone gubernatur. Id fuit Auguſti inventum, ut ex ejus numiſmatis apparet. Manuſcripti coloribus tantum variant. In Galliis ſub Magiſtro equitum pugnabant. Non ſunt in Oriente.

V. SEPTIMANI ſeniores, *in cœrulea parma aureum orbem duobus luteis circulis clauſum præferebant: inde circum circa* XII. *acutæ cuſpides exeunt*: Orbis Romanus eſt ex duobus connexis Imperiis in unum conſtrictus, qui acutis mucronibus munitus, cladem hoſtibus minatur. *Septimani* a VII. legione ſunt dicti. Duæ vero ſeptimæ legiones fuerunt, altera Gemina, Pia, Fœlix, ab Auguſto in Dalmatia locata: deinde a Nerone in Syriam traducta, ut ait Tacitus; altera ab eodem Auguſto in Mœſia poſita, poſtea a Claudio Imperatore Claudiana, Pia, Fœlix, Fidelis, cognominata, quæ a Veſpaſiani Ducibus contra Vitellium in Italiam vocata, demum in ſua ſtativa diſceſſit. Septimani ſeniores, ad juniorum & poſteriorum differentiam vocantur. In Galliis cum Magiſtro equitum Galliarum militabant. Septima Gemina una eſt ex IX. Comitatenſibus per Orientem, quæ ex duabus dimidiis conflata, nomen habuit.

VI. REGIIS eſt *in cœrulea parma globus purpureus, quem quatuor ſemiorbes albi, velut propugnacula circumſtant: Marginem latus rubeus circulus ambit*: Munitum adverſus Barbaros orbem Romanum inſinuat. Item fere inſigne habent Armigeri propugnatores ſeniores ſub eodem Magiſtro militum. Urſinianus habet album globum circulo rubro incluſum: Madrucianus decuſſatum, & quatuor albis triangulis, hiſque geminatis munitum. aliis videtur crux cœrulea purpureum globum in medio tenens, quæ orbem Chriſti Domini ſanguine tinctum tuetur. Regii, Ptolemæo ſunt Sarmatæ, Græce *Baſilici* dicti, qui Regii Germaniciani vocati ſub Comite Italiæ merebant. His Oriens caret.

VII. PACATIANENSES *idem fere* geſtabant *inſigne, quod Mœſiaci*, qui ſunt una ex XII. legionibus Palatinis ſub hoc Magiſtro: *Horum ſtipites aliquanto craſſiores ſunt, quam illorum, & rubri, orbemque aureum in umbone cœruleæ parmæ circulus albus continet, rubeus vero circulus marginem late circundat*: Manuſcripti coloribus variant. *Pacacianenſes* a Phrygia Pacatiana, vel potius a Pacatiana Mauritaniæ Tingitanæ civitate, unde veniunt, ſunt appellati. Regebantur a Comite Illyrici. In Oriente non inveniuntur.

VIII. VESONTES a Viſuntio Heduorum oppido, nunc *Biſuntiono*, appellati, *albam parmam habent quatuor cœruleis peltis inſignitam, quæ æqualiter inter ſe diſtantes, orbem rubro globo incluſum circumſtant: is nigris lineis decuſſatus in quatuor partes dividitur, quarum duæ albæ & duæ rubeæ permanent. Parmæ marginem limbus cœruleus cingit*. Ita Pierius libro *Hieroglyph.* XLII. capite XL. Unicum Roman. Imperium etſi diviſum, undique a quatuor orbis partibus defendi, circum diſpoſitæ peltæ indicant. Idem fere inſigne geſtant Octavani ſub hoc Magiſtro. Hi apud ſuum Magiſtrum manebant. Non ſunt in Oriente.

IX. MATTIARII juniores, ita etiam eos Zoſimus libro III. capite XXII. appellat, a Mattio Germaniæ oppido dicti: ſub Magiſtro equitum Galliarum merebant, *ejuſmodi fere inſigne* habent, ſicut Armigeri juniores ſupra, & Pacatianenſes ſub hoc Magiſtro, *niſi quod hi decuſſatum obliquis nigriſque lineis orbem tenent*, ut Veſontes: id unum permanere Imperium, quanquam diviſum, indicat, ut ſæpe dixi. Alii Mattiaci juniores Gallicani nuncupati, ſub eodem Magiſtro Galliarum militabant, alii ſub Comite Illyrici: ſeniores Mattiaci ſub Comite Italiæ: diviſæ enim erunt hæ legiones.

X. MAURI Cetrati: qui cetra utuntur: eſt hoc breve loreum ſcutum, quo Afri Hiſpanique pugnabant. Hircius *de bello Civili* l. I. *Scutati*, inquit. *ulterioris provinciæ, & Cetratæ ulterioris Hiſpaniæ cohortes*. Horum ſæpius Livius meminit. *In alba cetra purpureum umbilicum luteo circulo clauſum gerebant. Marginem clypei duplex latiorque ambit circulus, luteus interior, alter cœruleus*. Manuſcripti coloribus variant, & tres in margine circulos ponunt. Idem inſigne ferunt Briſigavi, Fortenſes, Honoriani Gallicani, & alii ſub hoc Magiſtro. Hoc quoque conjunctum, & perpetuum duorum Principum in Rom. orbem imperium denotat. Sub Comite Illyrici militabant. Non ſunt in Oriente.

XI. UNDECIMANI, *in parma cœrulea album globum obliquis lineis decuſſatum præferebant, purpureus limbus marginem late circumplectitur*. Simile habent Britanniciani, Mauri ſeniores & juniores ſub hoc Magiſtro peditum. Madrucianus his adſcribit inſigne Lancealiorum, de quo infra. Comiti Hiſpaniarum parebant. *Undecimani* ab XI. legione ſunt dicti, quæ ab Auguſto in Mœſia locata, poſtmodum Claudiana, Pia, Fidelis, a Claudio cognominata, quoniam Camillum Scribonianum nova molientem, cum ſeptima legione deſeruit, Dion libro LV. pro Othone contra Vitellium in Italiam venit, & ad ſua hyberna rediit, donec in Hiſpaniam eſt traducta. Una eſt ex VI. Palatinis Magiſtri Præſentalis in Oriente.

XII. SECUNDANI Italiciani, id eſt, ſecundæ Italicæ legionis milites, *luteam, & ſanguine aſperſum crucem geſtabant, clypei extremitatem pertingentem, in cujus medio eſt orbis albus circulo rubro cinctus*: Id crucem Chriſti ſanguine tinctam orbem Roman. qui uno imperio continetur, tueri ſignificat. Marginem latus limbus purpureuſque cingit. His Comes Africæ præerat. Non reperiuntur in Oriente.

XIII. GERMANICIANI juniores, *in albo clypeo argenteum globum circulo luteo incluſum ferunt: rubeus circulus marginem ambit*. Manuſcripti coloribus variant: Multis hoc inſigne ſub eodem Magiſtro eſt commune, ut Gallis Victoribus, Jovianis junioribus, Honorianis Gallicanis, & aliis. Coloribus tantum differunt. Germaniciani ſeniores una eſt ex octo Comitatenſibus legionibus Illyrici in Oriente. *Germaniacenſes* vocantur ſub Magiſtro equitum per Gallias: ſub Comite vero Italiæ *Germaniciani*, forte a Germanicia Syriæ civitate. Vel a Germanico, quo defuncto, *Equeſter ordo*, inquit Tacitus *Ann.* l. II. cap. LXXXIII. *Cuneum Germanici appellavit, qui Juniorum dicebatur*: idem & ordini peditum evenire potuit.

XIV. TERTIANI, ſive tertia Italica legio, *in alba parma umbilicum argenteum albo circulo, & alio*

latiore rubro inclusum gestant: Romanum orbem duplici Imperio contentum in unum & magnum exire latus, ultimusque circulus insinuat. Clypei marginem purpureus circulus ambit. Manuscripti orbem prassinum luteo limbo cinctum ostendunt. Hæc & sequens sub Comite Illyrici, & Africæ merebant. Tertia Augusta legio in Africa ab Augusto locata fuerat. Hi in Oriente non reperiuntur.

XV. TERTIA HERCULEA, a Maximiano instituta, *idem* habebat *symbolum*, *quod Germaniciani* sub hoc Magistro, *nisi quod hujus lutea est parma*, *& purpureus circulus luteum orbem includit*. In Ursiniano, rubeus globus luteo circulo cinctus, undique duplicibus stipitibus, id est, duplicis Imperii viribus munitur. Madrucianus album globum nigris lineis in cruce dispositis divisum ostendit. Herculiani in Oriente sunt una ex VI. legionibus Præsentalis.

XXI. LANCEARIIS Gallicanis Honorianis, *in lutea parma orbem argenteum luteo limbo clausum octo albi stipites fulciunt*: quem adversus hostes munitum esse significant, prout in Lanceariis senioribus, junioribusque Magistri militum Præsentalis Orientis retuli, qui simili utuntur insigni. Madrucianus stipites rubeos, & duplicatos habet. Hi in Galliis sub Magistro equitum morabantur. In Oriente non apparent, ubi alii Lanceariis fuisse leguntur.

XVII. PROPUGNATORES juniores sub Comite Africæ merebant, *in parmaque cœrulea argenteum globum octo acutis, purpureisque cuspidibus prominentibus munitum gerebant*: Romanum Imperium adversus hostes mucronibus jugulandos armatum esse portendit: purpura vero imperium insinuat. Manuscripti in globi colore variant. Funditores Orientis, & Martii in Illyrico simile scutum habebant. Non sunt in Oriente.

XVIII. BRITANNICI, sive LEGIO SECUNDA BRITANNICA, aut SECUNDANI, *in luteo clypeo album orbem rubro circulo inclusum præferebant*, *octo rubris trabibus fultum*, *in quorum summo singuli prominent orbiculi clavis confixi*, *quos rubeus circulus complectitur*. Id orbem Romanum undique adversus hostes munitum & firmatum esse portendt, quod orbiculi in summo clavis confixi rotunda purpugnacula imitantes indicant. In Ursiniano globum album limbo rubro cinctum, albi stipites circumfulciunt. In Galliis sub Magistro equitum degebant, sicut sequentes. Inveniuntur sub Comite Africæ. Non sunt in Oriente.

XIX. SEPTIMANI juniores, *eandem*, quam Lancearii sub hoc Magistro, *parmam* ferebant: hoc tantum differunt, quod *illa luteos octo cippos habet*: *hæc purpureos novem*, *& album orbem lineis obliquis decussatum*, *duobusque circulis albis clausum*: Quod Romanum orbem, etsi divisum, a duobus conjunctis Principibus munitum esse denotat. Quatuor partes ex decussatione factæ, Orientem, Africam, Illyricum, & Occidentem, inter divisos Imperatores insinuant. Magistrum equitum per Gallias sequuntur. In Oriente non sunt.

XX. PRÆSICHANTIUM *purpurea parma globum album habet* XI. *cœruleis cuspidibus armatum*. *Marginem orbem cœruleus ambit circulus*. Hostibus Romanum orbem impetentibus cladem minatur: ut in Septimanis, & Propugnatoribus sub hoc Magistro est dictum. Horum nominis rationem non invenio: sed Barbaros populos fuisse oportet. Ego eos esse puto, qui alibi a Notitia *Præsidiantes* vocantur, a Præsidio Thraciæ oppido, aut aliis, quæ *Præsidia* vocantur: & ita Ursini codex appellat. Præsidienses sub Magistro equitum in Galliis appellantur. *Præsidiarios* Zosimus lib. III. c. XXIV. vocat, qui extremum exercitus agmen tuebantur: *Persæ*, inquit, *cum agminis extremi Præsidiariis congressi*, *multos interfecerunt*. Et c. XXVIII. *Turmæ Persarum extremi agminis Præsidio relictos adortæ*, *manus conseruerunt*.

XXI. URSARIENSES *fere Præsichantium insigne tenent*: *sed horum luteus orbis duobus circulis*, *rubro & luteo includitur*. *Marginem alius luteus ambit*. Hi, & sequentes, cum Magistro equitum in Galliis merebant: Sed neque ipsi, neque superiores in Oriente inveniuntur. Ab Urso civitate Hispaniæ, *Ursanienses* sunt dicti.

XXII. CORTORIACENSES vel Cortonenses ex Cortonensibus Hetruriæ populis delecti, *idem fere insigne habent*, *quod Menapii seniores*. *Hi enim in rubra parma Draconem album ferebant*, *cujus umbilicus erat argenteus*. *In margine erant duo circuli*, *interior prassinus*, *albus exterior*: ita Pierius libro XV. capite XVIII. *Hieroglyphic.* qui legit *Cortonacenses*, pro Cortoriacensibus, & rectius. Meum exemplar interiorem circulum album, exteriorem luteum habet. Draconi pars caudæ abscissa, dimidiata Imperia insinuat, quæ tamen unum implent. Magistro equitum in Galliis serviebant. In Oriente non reperiuntur.

XXIII. GEMINIACENSES *in rubra parma orbem aureum gerebant*, *cui infixa aurata columella*, *auream item tabellam in summo præfixam sustinet*, *ejus longitudo triplo major est*, *quam latitudo*, *& utrinque in capitibus duobus clavis configitur*: Hæc est lex communi consensu a duobus Principibus orbi data, qui per duos clavos eam configentes insinuatur, & hæc summum in orbem indicat imperium. Vel forte duo orbiculi duo Romani Imperii orbes pari concordia conjuncti esse denotantur. Madrucianus hoc insigne sequentibus attribuit, in quo & tabula alba, cum globo, & columna, velut duos codices rubros includit. A Gemina legione deduci *Geminiacenses* videntur: sed forte *Germaniciacenses* a Germanicia oppido sunt nominandi, ut legitur sub Magistro equitum in Galliis ubi merebant. Alii volunt a Germaniaco in Belgis oppido denominatos fuisse, ut apud Itinerarium Antonini. In Oriente non reperiuntur.

XXIV. HONORIANI FOELICES Gallicani, *in albo clypeo tres aureos orbes gerebant*, *quorum medius magnitudine cæteros superat*, *purpureus circulus marginem clypei circundat*; quo Imperii Romani unionem significat: Duo minores orbes, duo Orientis Occidentisque Imperia portendunt, quæ divisa velut diminuta ostenduntur, sed conjuncta, in unum magnum conflantur, quod medius magnus globus insinuat. Manuscripti medium orbem prassinum, reliquos albos demonstrant. Hi in Oriente non visuntur: Cum Magistro equitum in Galliis militabant.

XXV. TERTIA Julia Alpina, *argenteum orbem in cœrulea parma tenet*, *purpureo circulo margine clausam*, quemadmodum Atecotti seniores, Propugnatores, & alii. Sub Comite Italiæ circa Alpes excubabant, & ideo *Alpina* hæc legio est vocata. *Julia* vero, ab Augusto ejus auctore, qui plures Tertias legiones instituit; Augustam in Africa: aliam tertiam Cyrenaicam in Ægypto: aliam Gallicam dictam. Hæc legio in Italia retinebatur, quæ nec ipsa, neque sequentes in Oriente reperiuntur.

XXVI. PRIMA Flavia Pacis, *in hujus purpurea parma*, *crux cœrulea*, *purpureum orbem medio infixum tueri videtur*. *Duo circuli*, *rubeus*, *albusque marginem ambiunt*; color crucis aereus crucem cœle-

ftem Dominum & Deum fuftinuiffe infinuat. Orbis, ob fanguinem Chrifti pro eo effufum, purpureus depingitur. In Urfini exemplari fimile eft infigne Regiorum, & Armigerorum Propugnatorum fub hoc Magiftro peditum. Madrucianus orbe caret. Tacitus lib. IV. *Hift.* Flavium Vefpafianum fecundam legionem inftituiffe fcribit, quæ *Flavia* creditur vocata: & Vegetius libro II. capite VII. Flaviales a Vefpafiano legionibus additos memorat. Sed forte hæc, & fequentes a Flavio Conftantino *Flaviæ* funt dictæ. Hæc *Pacis* eft appellata, a Pace Julia oppido Hifpaniæ, unde eft contracta. Sub Magiftro equitum in Galliis degebat.

XXVII. SECUNDA Flavia Virtutis, *in viridi parma argenteum globum, circulis rubro & albo cinctum præfert. alii quatuor, duo lutei, & totidem rubri, parmæ marginem circumfcribunt*, qui conjunctum in quatuor orbis partibus unum Roma. Principum Imperium fignificant. Medius umbilicus duplici limbo circundatus, orbis Romani duplici Imperio recti eft typus. Simile fymbolum eft Sabinis, & Celtis junioribus fub hoc Magiftro. A Virtute Hifpaniæ oppido hæc legio nomen habet: quæ, & fequentes apud fuum Magiftrum peditum degebant. Eft & Virtutis oppidum in Galliis.

XXVIII. TERTIA Flavia Salutis, a Salute Julia alio Hifpaniæ oppido dicta, idem fere geftabat infigne, quod Solenfes Gallicani, & Gratianenfes fub Magiftro militum per Thracias Orientis, *nempe in lutea parma* XIII. *cœruleos aggeres, argenteum orbem in umbone circulo rubro inclufum fulcientes. Extrema clypei, alii duo, luteus rubeufque circundant*.

XXIX. FLAVIÆ Victrices Conftantinæ, id eft, Conftantici: *In parma rubra cœruleam crucem geftare videntur, quæ globum album limbo luteo circumfcriptum in medio fuftinet: Crux utrinque luteis limbis ornatur*, qui duorum Principum fpem in cruce fitam portendunt. Madrucianus quatuor cippos orbem fulcientes habere videtur. In Urfini exemplari alba eft crux: luteufque limbus marginem ambit. legendum eft *Conftantiaca*, vel *Conftantiani* a Conftantio inftituti.

XXX. SECUNDA Flavia Conftantiniani, *idem infigne* habent, quod Undecimani, & Secunda Flavia Thebæorum in Oriente. Hæc eft una ex IX. Comitatenfibus per Orientem.

XXXI. TERTIO AUGUSTANI, *in rubra parma album globum tenent. Marginem quatuor, unus albus, duo lutei, rubeufque circuli cingunt:* Conjunctum, unumque in quatuor orbis partibus imperium fignificant. Manufcripti tribus tantum circulis marginem claudunt. Erant fub Comite Africæ Auguftani Tertio ad priorum differentiam dicti: vel potius, quod tres effent eorum fcholæ, quemadmodum equites fecundi fcutarii juniores inter vexillationes XXXII. Comitatenfes apud Comitem Africæ fecundæ fcholæ appellantur. In Manufcriptis legitur Tertio Auguftani, in impreffo exemplari, dictio, *tertio*, præcedentibus Conftantinianis conjungitur, minus recte, ut puto. Hæc una eft ex XXI. legionibus Comitatenfibus per Thracias in Oriente, qui vocantur Auguftenfes. Nero ad V. millia equitum confcripfit, quos *Auguftanos* vocavit, & eos fe plaufibus fequi voluit. Tacitus *Annal.* libro XIV. capite XV. *Tunc primum*, inquit, *confcripti funt equites Romani, cognomento Auguftanorum, ætate ac robore confpicui .... Hi dies ac noctes plaufibus perfonare. Formam Principis vocemque Deum vocabulis appellantes, quafi per virtutem clari honoratique agere*. Idem Tranquillus in *Nerone* capite XXV. *Sequentibus currum*, ait, *ovantium ritu plauforibus Auguftanofque fe milites triumphi ejus clamantibus*. Dion αὐγυςείυς vocat, quos quinque millia fuiffe fcribit: interpres *Auguftales* vertit. Hi pedites ab illis equitibus nomen accepiffe videntur.

XXXII. FORTENSES, *in parma lutea argenteum orbem praffino circulo inclufum geftabant:* Principum unum in orbem Rom. imperium tenentium eft typus; Comiti Hifpaniarum parebant. Alii Fortenfes in Oriente fub Comite Africæ merebant. Ab oppido Sarmatiæ Fortia Mœnia dicto, *Fortenfes* appelatos puto. In Oriente una eft ex VI. legionibus Pallatinis Magiftri Præfentalis. vetuftus codex legit *Fontenfes*. Hæc de legionibus Comitatenfibus XXXII. quarum XI. hic Magifter alii Magiftro equitum per Gallias concedebat, Comiti Hifpaniarum quinque, Comiti Illyrici quinque, Comiti Africæ VII. Tingitanæ II. In Italia fibi IIII. retinebat. Hic etiam duæ legiones ultra numerum XXXII. abundare videntur: quia Propugnatores juniores inter Comites Illyrici, & Africæ divifi infra in Notitia reperiuntur: item Secundani partim apud Magiftrum per Gallias, partim penes Comitem Africæ merebant. Nunc ad XVIII. Pfeudo-Comitatenfes legiones eft veniendum.

CAP. XXIII.

DE XVIII. LEGIONIBUS PSEUDO-*Comitatenfibus Magiftri peditum Occidentis*.

I. PRIMA Alpina feu Alpini, ab Alpibus Italiæ, quos tuebatur, dicta, fub Comite Italiæ merebat, apud quem Julia vocatur, fed hic & ibi legendum *Julia Alpina*, quæ ab Augufto eft inftituta, ut & fequens. *In parma viridi cattum coloris punicei diluti recta facie progredientem oftendunt. Marginem albus circulus ambibat*. Sic Pierius libro XIII. *Hieroglyph.* capite ult. Id fymbolum in Augufteis auxiliaribus fub hoc Magiftro eft expofitum. Hæc legio & fequentes in Oriente, nifi admodum paucæ, non inveniuntur.

II. SECUNDA Julia Alpina *idem infigne* habebat *quod Jovii juniores, Germaniciani, Tertia Herculea* & Fortenfes fub hoc Magiftro. fcilicet *in viridi parma orbem argenteum limbo puniceo cinctum, albus circulus extrema cingit*. fub Comite Illyrici ejus Alpes tuebatur. Ab Augufto ejus auctore *Julia* hæc legio eft dicta. Erat & VII. Alpinorum cohors, cujus fub Severo Valerianus Centurio fuit, *l. 1. C. de veft. milit.*

III. LANCEARII Lauriacenfes, vel Laurinenfes a Lauriaco Illyrici oppido, ubi Fabricam fuiffe Notitia infra memorat: *aureum globum octo ferreis cufpidibus munitum in rubro clypeo gerunt*, quemadmodum Propugnatores fub hoc Magiftro. Marginem albus limbus circundat. Hi & fequentes a Comite Illyrici regebantur.

IV. LANCEARII Comagenenfes, a Syria Comagena nominati, *crucem viridem in viridi clypeo ferunt, quem rubeus limbus circundat:* In hoc venerabili figno falutem Rom. Imperii fitam effe infinuat. Viridis color fpei eft index: Purpureum, imperii typum effe, fæpe diximus. Manufcripti coloribus variant.

V. TAURUNENSES, a Tauruno Pannoniæ inferioris oppido profecti, vulgo *Belgradum* nominant. *In rubro clypeo orbem duabus lineis decuffatum, quemadmodum Undecimani, & Conftantiani* fub hoc Magiftro geftabant: pars fuperior, inferiorque eft alba, aliæ virides. Hi fuum Magiftrum fequebantur, ficut & infrafcripti.

VI. ANTIANENSIS, ab Antio Thraciæ oppido, postea *Apollonia* dicto, cognominati, *in punicea parma argenteum globum albo cippo præfixum, & limbo item albo circumscriptum tenent. Quatuor circuli, luteus, & albus, & duo rubri exteriores extrema parmæ occupant;* Unum, & firmum Rom. Imperii orbem esse insinuantes. Manuscripti cippum cum exteriore limbo rubrum habent. Ubinam hi degerent, non apparet.

VII. PONTINENSES, a Pontina palude Campaniæ dicti, in qua XIII. urbes fuisse Plinius memorat. *Idem insigne* ferebant, *nisi quod duo tantum circuli, interior luteus, & albus exterior, prassini clypei marginem ambiunt, & cippum album tenent.* A Comite Italiæ regebantur.

VIII. PRIMA FLAVIA Gallicana Constantia, a Constantio ejus auctore, & a Galliis ubi degebat, denominata: *Huic rutilus in cœrulea parma equus, in medio viridis orbis consistebat, qui quadrupes toto initi pectore videbatur:* ut Pierius lib. IV. cap. XIX. describit. Principem totum orbem victoria superasse indicat, siquidem equus victoriam denotat. Sed in meo codice, & Ursiniano, videtur lepus currens, qui vigilantiæ, & velocitatis est symbolum. Madrucianus aprum habere videtur. Sub Magistro equitum in Galliis degebat, sicut & sequentes.

IX. MARTENSES, seu Marteni, erant populi juxta Babyloniam, unde hi sunt extracti. *In parma cœrulea orbem transversis lineis decussatum ferunt,* quemadmodum Taurunenses sub hoc Magistro: *Marginem rubeus limbus ambit.* Magistro equitum per Gallias parebant.

X. ABRINCATENI, Abringatui sunt Celto-Galliæ gentes, unde hi nomen traxerunt. Abrincates sub Duce Tractus Armoricani & Nervicani infra Notitia ponit inter copias, quæ recensentur intra Gallias. pro Abrincatenis, *Abrincateni* ponuntur. *In alba parma argenteum orbem circulo luteo inclusum gestabant, supra quem alius minor orbis purpureus pendet, parmæ extremum rubeus limbus circundat:* Ob separationem diminutum videri, sed integrum permanere Imperium portendit. Manuscripti coloribus variant. Cum suo merebant Magistro.

XI. DEFENSORES Seniores, *in albo clypeo argenteum globum octo acutas cuspides emittentem, gestant. Marginem clypei duplex albus ambit circulus.* Simile habent sub hoc Magistro *Lauriacenses.* Merebant sub Magistro equitum.

XII. MAURI Osismiaci, apud Osismios Celto-Galliæ Lugdunensis populos morabantur, *in viridi parma duo præferebant gubernacula invicem inversa, luteum, & prassinum. Viridis item limbus marginem ambit.* Unum orbem a duobus principibus uno consensu regi significant. Hi quoque & sequentes cum Magistro equitum in Galliis militabant, apud quem legitur *Sismiaci.* pro Osismiaci.

XIII. PRIMA Flavia Metis, hoc est Belgiæ oppidum, vulgo *Metz* dictum, ubi hæc legio excubabat: *In rubro clypeo argenteum orbem duobus circulis, albo, & luteo cinctum gestant:* quod duplex in unum orbem duorum Principum imperium insinuat: Id duo limbi, luteus interior, & viridis, marginem clypei ambientes, confirmant. Duo enim circuli, duorum Imperatorum conjunctionem denotant: In Madruciano duo lutei circuli purpureum globum fingunt. Secunda Flavia Virtutis sub hoc Magistro simile habet symbolum.

XIV. SUPERVENTORES juniores, de quibus supra, Constantio imperante, cum Præventoribus sunt instituti. Marcellinus lib. XVIII. cap. X. *Superventores*, inquit, *atque Præventores, cum Ælia no jam Comite, quos tyrones tum etiam novellos erupisse retulimus.* Erat tum annus salutis ferme CCCLXI. A & XXI. Imperi Constantii, cum hæc scripsit. *Aureum orbem in medio rubræ parmæ gerunt, fere ut Tertia Julia Alpina,* & aliæ. In Ursini exemplari idem est insigne cum Taurunensibus sub eodem Magistro. Madrucianus purpuream pilam in viridi clypeo ostendit. Cum equitum Magistro in Galliis degebant.

XV. CONSTANTIACI, *in rubra parma duplicem orbem luteum ostendunt, ex quo duo item lutea cornua a lateribus prodeuntia, & sursum flexa sibi occurrere videntur:* Ii sunt duo ejusdem orbis Principes in unum concordes. Comiti Africæ parebant. A Constantio, vel Constantia, quæ urbs est Mesopotamiæ, apud Marcellinum lib. XVIII. cap. IX. sunt appellati. B Vel ab aliis Constantiis, quæ erant in Palæstina, Eusebius in *vita Constantini* lib. IV. cap. XXXVI. XXXVII. Sozomen. lib. II. cap. IV. lib. V. c. III. Nicet. lib. I. c. IV. lib. VIII. c. XXXIII. Armoricanis, & alibi. Duas Constantiacas in Gallias a Ju liano missas Marcellinus lib. XXI. cap. XI. scribit.

XVI. CORNIAGENSES, a Cornaco Pannoniæ inferioris oppido denominati, *in rubro clypeo argenteum orbem albæ collumellæ præfixum gestant, a cujus medio utrinque album exit cornu, caprino simile, quod supra orbem inflectitur.* capram autem justitiæ symbolum esse Pierius tradit. Id eandem habet interpretationem. C Hæc legio forte ab insigni cornuum nomen sumpsit. Apud Magistrum equitum Galliarum, cum quo erant, legitur Cornacenses.

XVII. SEPTIMANI, *in umbone albæ parmæ purpureum orbem habent, quemadmodum tertia Julia Alpina, aut Superventores* sub hoc Magistro. *Marginem purpureus limbus cingit.* Madrucianus globum decussatum in rubro clypeo ostendit: Cum Comite Hispaniarum merebant. Septimani vero juniores una ex XXVII. legionibus Comitatensibus sub Magistro equitum in Gallis militabant. Septima gemina legio inter novem Comitatenses Magistri D militum per Orientem invenitur.

XVIII. ROMANENSES, peditum postremi, & ex urbe contracti, idem fere habent insigne, quod Britones seniores in Oriente, aut Tertia Flavia salutis sub hoc Magistro, coloribus tantum differunt. *Hi enim in cœruleo clypeo circa orbem album, lato circulo purpureo cinctum, XV. purpureos cippos præferunt; quos purpureus limbus circumplectitur.* Ursini exemplar rubeum clypeum, & trabes cœruleas, Madrucianus album, & trabes geminatas, hinc rubras, inde cœruleas ostendit. Hæc legio sub Magistro equitum Gallias tuebatur: ex his enim legionibus illi IX. Magister peditum tradiderat, E Comiti Illyrici III. Comiti Africæ I. In Italia quinque apud se retinebat, ut infra Notitia ostendit. Hæc sunt insignia militum sub Magistro peditum in præsenti Occidentis, a me pro virium tenuitate explicata. Nunc alterius Magistri equitum Præsentalis copiæ sunt exponendæ:

CAP. XXIV.

DE COMITE ET MAGISTRO EQUITUM

Præsentali Occidentis, ejusque militibus, & eorum insignibus.

F

COMMENTARIUM.

EQUITUM Magister vexillationibus XLI. imperabat, quarum magnam & ipse partem Comitibus limitaneis & Ducibus committebat: Ex novem enim Palatinis Vexillationibus, quas habebat, VI. Comiti Italiæ, III. Magistro equitum per Gallias assignabat. Ex Comitatensibus XXXII. VI. Comiti Italiæ, XIX. Africæ, VI. Britanniæ, III. Tin-

gitanæ, VIII. Magiſtro equitum per Gallias, quæ excedunt numerum XXXII ſed aliquæ ex his diſpertitæ variis Comitibus conceſſæ: eas plures eſſe videri faciunt: non enim ſemper integras vexillationes, ſed ſæpe cuneos, vel alas ipſis credebat. Præter hos alias alas, & cuneus equitum, cohorteſque & auxilia peditum in limitibus Comites & Duces apud ſe tenebant, quæ ſub Magiſtro non reperiuntur. Magiſter quoque per Gallias, præter prædictos Brachatos juniores & primos Gallicanos, proprios milites habebat. Hic Magiſter XLI. Vexillationes regebat, quarum IX. Palatinæ, & XXXII. Comitatenſes dicebantur: ut ex ſequente ſummario clarius apparebit. Is Comes & Magiſter vocabatur, quas diverſas dignitates fuiſſe ſupra oſtendimus. Officium habet, ut præcedens Magiſter peditum, excepto Primiſcrinio, quo ille caret. Hæc nomina in officio Magiſtri militum Præſentalis in Oriente ſunt explicata: Inſignia quoque eadem habet, ut ſuperior Magiſter, exceptis numerorum ſymbolis, in quibus differunt.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri Illuſtris Comitis, & Magiſtri equitum Præſentalis.

Vexillationes Palatinæ IX.

OMITES ſeniores.
Equites Promoti ſen.
Equites Brachati ſeniores.
Equites Batavi ſeniores.
Equites Cornuti ſeniores.
Equites Cornuti juniores.
Comites Alani.
Equites Batavi juniores.
Equites Conſtantes Valentinianenſes ſeniores.

Vexillationes Comitatenſes XXXII.

Equites Armigeri.
Equites Prima Gallica.
Equites octavo-Dalmatæ.
Equites Dalmatæ Paſſerentiaci.
Equites Mauri alites.
Taifali juniores.
Equites Honoriani ſeniores.
Equites Mauri feroces.
Equites Conſtantiaci feroces.
Equites Scutarii.
Equites Stableſiani Africani.
Equites Marcomanni.
Equites Armigeri ſeniores.
Equites Sagittarii Clibanarii.
Equites Sagittarii Parthi ſeniores.
Equites primi Sagittarii.
Equites ſecundi Sagittarii.
Equites tertii Sagittarii.
Equites quarti Sagittarii.
Equites Sagittarii Parthi juniores.
Equites Cetrati ſeniores.
Comites juniores.
Equites Promoti juniores.
Sagittarii juniores.
Equites Cetrati juniores.
Honoriani juniores.
Armigeri juniores.
Equites ſecundi Scutarii juniores.

A Equites Stableſiani Italiciani.
Equites Sagittarii Cordueni.
Equites Sagittarii ſeniores.
Cuneus equitum Promotorum.
Officium ſupraſcriptæ Magiſteriæ poteſtatis.
Princeps.
Numerarius.
Primiſcrinius.
Commentarienſis.
Adjutor.
Regerendarius.
Exceptores, & reliqui Apparitores.

B

VERUM PRIUS A NOBIS IN tabellam iis relatis, quibus Magiſter Equitum Præſentalis in Occidente imperabat, ad ſingula mox pro more noſtro explicanda accedemus.

Magiſter equitum Præſentalis in Occidente regebat
- *Vexillationes* XLI.
  - *Palatinas* IX. *quarum habebat.*
    - *Comes Italiæ* VI.
    - *Magiſteer equitum in Gallis* III.
  - *Comitatenſes* XXXII. *diſpertitas. Aliæ, preterhas, erant cum Comitibus, & Ducibus. Ex prædictis habet*
    - *Comes Italiæ* VI.
    - *Magiſter equitum per Gallias* VIII.
    - *Comes Africæ* XIX.
    - *Comes Britanniarum* VI.
    - *Comes Tingitanæ* III.
- *Cuneum equitum promotorum.*
  - *Sub Duce Pannoniæ Riparienſis.*

C D E

CAP. XXV.

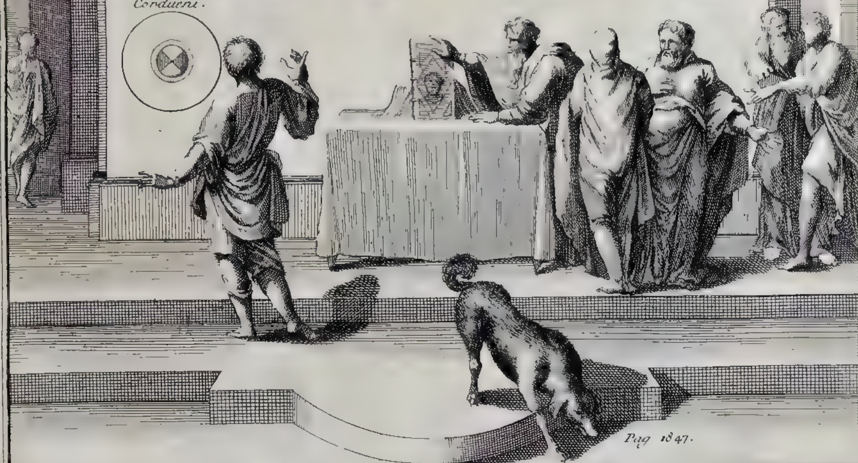
DE IX. VEXILLATIONIBUS PALATINIS *Magiſtris equitum Præſentalis Occidentis.*

COMITES ſeniores, *in parma cœrulea album orbem decuſſatum gerunt*: ut *Martenſes* ſub Magiſtro peditum Occidentis. *Rubeus limbus marginem clypei circumplectitur*. Merebant & ſub Magiſtro militum ſecundo Præſentali in Oriente. Hi cum duobus numeris ſequentibus intra Italiam continebantur.

F II. EQUITES Promoti ſeniores, *idem habent inſigne quod Taurunenſes ſub* Magiſtro peditum, *niſi quod duæ partes orbis decuſſati a dextra, & ſiniſtra ſunt cæruleæ*. Sub Magiſtro militum Preſentali primo in Oriente reperiuntur.

III. BRACHATI ſeniores, *in parma praſſima albas præferunt colubres, cum pedamento itidem albo, inſtar caducei. Marginem ruber ambit limbus*. ita recitat Pierius lib. *Hieroglyph.* XV. cap. XL. *Brachiatos* pro Brachatis appellans, a Bracha enim Hiſpaniæ op-

NOTITIA INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS MAGISTRI EQVITVM.
Vexillationes Palatinæ. IX.
Comites.
Promoti.
Brachati
Cornuti Sen:
Cornuti jun
Comites alani
Vexillationes Comitatenses. XXXII.
Armigeri
Prima Gallica
Dalmatæ
Mauri alites.
Taifali
Batavi jun
Pafferentiaci
Honoriani.
Mauri feroces
Constantiaci
Scutari.
Stablesiani.
Marcomanni
Armigeri.
Clibanarii.
Parthi Sen
Primi Sagit.
Secundi Sagit:
Tertii Sagittarii
Quarti Sagit
Parthi jun
Cetrati Sen
Comites jun
Promoti jun
Sagittarii jun.
Cetrati jun.
Honoriani
Armigeri jun.
Scutarii.
Stablesiani.

Corduení.
Pag 1847.

pido derivantur. Idem symbolum gestant Marcomanni, & Attecotti juniores sub Magistro peditum. Refert firmam duorum Principum in orbem Romanum sincera fide, ardentique amore conjunctionem, quod per album rubrumque colorem innuitur.

IV. EQUITES Batavi seniores quorum *nullum* in impresso Codice *insigne* reperitur, oblivione, ut reor, prætermissum. In manuscriptis symbolum habent fere ut Tertiani, Mauritonantes, Mauri Cetrati sub Magistro peditum, nempe in rubra parma globum album, tribus circulis, albo, cæruleoque largioribus, & luteo arctiore cinctum, sunt duo Imperia, in unum coeuntia, quæ totum Rom. orbem, seu tres ejus partes complectuntur: cum Magistro equitum per Gallias merebant.

V. CORNUTI seniores equites *in albo clypeo orbem argenteum, cæruleo & luteo circulis inclusum tenent ferme ut* habent *Celtæ juniores, & Sabini* sub Magistro peditum. In Manuscriptis hoc symbolum sequentibus vitio librariorum adscribitur. Italiam tuebantur.

VI. EQUITES CORNUTI juniores idem fere insigne habent ut Fortenses sub Magistro peditum. *In alba parma argenteum orbem lato circulo cæruleo circundatum.* Magistrum equitum per Gallias sequebantur, apud quem per errorem legitur seniores pro junioribus.

VII. COMITES ALANI, & sequentes Batavi cum suis insignibus in impresso per errorem infra inter sequentes Comitatenses sunt translati, quos Manuscripti hic ponunt. *Eadem* horum erant *symbola*, quæ & sequentium Constantium Valentinianensium: *exceptis coloribus*, scilicet *columellæ rubræ præfixus globus cæruleus, quem limbus albus vestis Marginem albus item circulus complectitur*. Duplicis Imperii conjunctio insinuatur. Alani intra Italiam militabant, Batavi cum Magistro equitum per Gallias.

VIII. BATAVI juniores, & hi ipsorumque *insignia*, ut dixi, *per errorem* inter symbola Comitatensium equitum *translata* inveniuntur: in Palatinorum vero catalogo scripti leguntur. In Manuscriptis autem hic suo loco cum symbolis repræsentantur. *Horum insigne est in cærulea parma pila argentea*, vel ut in Madruciano, aurea, acutos mucrones emittens, ut apud Defensores, Propugnatores, & Lauriacenses sub secundo Magistro peditum. Batavi juniores sub Magistro militum in præsenti in Oriente merebant, aut horum pars, vel ejusdem nominis alii.

IX. EQUITES Constantes Valentinianenses seniores *in rubra parma argenteum orbem columellæ præfixum præferebant. Hanc cum globo cæruleus limbus vestit.* Id supra expositum fuit. Hi in Italia manebant. Hæ sunt IX. Vexillationes Palatinæ, quarum tres hic Magister alii Magistro equitum per Gallias tradebat, sibi in Italia VI. retinens, ut infra Notitia explicat: sequuntur Comitatenses.

CAP. XXVI.

DE XXXII. VEXILLATIONIBUS

COMITATENSIBUS.

ARMIGERI equites *in parma lutea octo rubeos cippos orbi inhærentes gestant. Simile insigne Pannoniciani & Septimani* habent sub præcedente Magistro peditum. Hi cum duobus numeris sequentibus erant cum Magistro equitum per Gallias.

II. PRIMA GALLICA *in viridi clypeo quadrangu-*

A *lum habet coloris lutei aliud intra se album continens acutosque mucrones emittit, quemadmodum in Honorianis senioribus* sub Magistro peditum est visum. *Purpureus limbus marginem complectitur.* Duplicis Imperii firmum robur ostendit. Cladem hostibus acutæ cuspides minantur.

III. OCTAVO-DALMATÆ, equites octavo loco ex Dalmatia electi: vel potius in octava eorum schola descripti: in tot enim dividebantur, quemadmodum secundi Scutati juniores equites apud Comitem Africæ, secundæ scholæ appellantur, præferunt *in alba parma duplicem argenteum globum, quorum primum minorem sex virides munitiones circumstant: alter septem acutas cuspides emittit. Supra est quadrata tabella,* quæ unam legem duplici orbi Romano dari insinuat; prominentes mucrones cædem hostibus nunciant. Tertio-Dalmatæ, Quinto-Dalmatæ, Sexto & Nono-Dalmatæ equites in Oriente inveniuntur. In catalogo sequuntur equites Dalmatæ Passerentiaci, qui post tres sequentes in tabula insignium inferius ponuntur.

B

IV. MAURI ALITES, a velocitate cognominati, *in parma viridi duos dimidios angues albi coloris se invicem inspectantes gerunt, quos margo ruber ambit. Umbilicus parmæ transversis lineis est decussatus, cujus duæ oppositæ partes albæ adversæ sunt cæruleæ,* ita Pierius lib. *Hieroglyph.* XV. cap. XXVI. Sed unus codex in alba parma argenteum orbem non decussatum habet, quem duo lutei & dimidii angues capita sibi admoventes circumstant. Sunt duo Principes dimidiis Imperiis unum orbem Romanum tuentes, quem decussatum inter seque divisum tenent. Ursini exemplar coloribus differt, & his Passerentiacos subjungit, qui secundum catalogi ordinem erant præmittendi. Madrucianus album orbem inter duas tabellas: leges ab utroque Principe uni orbi dari significant.

C

D HONORIANOS in Vexillationum Comitatensium catalogo impressus Codex per errorem Mauris Alitibus adjungit: Sed hic in insignibus repræsentandis recte prætermittit: & ideo *nullum* eorum hoc in loco *symbolum* apparet, nam infra repetuntur, quatuor sequentibus postpositi.

V. TAIFALI juniores *in alba parma cæruleum anguem gestabant, terga lævam versus porrigentem, in dextram vero caput, ad caudam abscissum incurvantem. qui gestus in Cortonacensibus diversus erat. Umbilicus, sive orbis, circa quem anguis vertitur, est argenteus rubro circumductus circulo. Inter caput & caudam colubri alius est orbiculus violaceus.* Hæc Pierius lib. cit. cap. XIX. Hos equites *Taipfalos* appellans, credit tamen legendum *Thessalos*. Sed errat, ut supra in Magistro militum Præsentali Orientis ostendi. Insinuat Occidentis Imperatorem, etsi dimidium videtur instar dimidii serpentis hic depicti, suum tamen orbem, qui Orientali conjunctus integer manet, tueri. Globus limbo cinctus unum Romani orbis Imperium esse indicat. Meus Codex variat coloribus, in quo albus circulus marginem circumplectitur. Hi Comiti Britanniæ erant adjuncti, ut infra videbitur. Sunt & in Oriente equites Taifali sub Magistro militum Præsentali.

E

F BATAVI juniores hic per errorem in exemplari impresso sunt inserti, qui supra inter Vexillationes Palatinas cum suo *insigni* erant collocandi.

VI. PASSERENTIACI forte a Passera Syriæ urbe dicti, *aureum orbem in cærulea parma quemadmodum Septimani* sub præcedente Magistro peditum, & quidam alii gerebant. *Purpureus limbus marginem cingit.* Ursini Codex supra album globum, duplicem tabellam, leges orbi duorum Principum

consensu datas insinuantem ostendit. Madrucianus A duos angues cœruleos ex albo pedamento prodeuntes habet, qui erecti ad osculum pene cocunt, orbemque album in medio decussatum tenent. Duo sunt Romani Principes orbem inter se divisum administrantes. In exemplari impresso ALANI per errorem his sunt adjuncti, qui inter Vexillationes Palatinas cum suo symbolo erant ponendi. Hi cum sequentibus vexillationibus Magistrum equitum per Gallias sequebantur.

VII. HONORIANI Seniores equites, *album ferebant clypeum, in quo aureus umbilicus a luteo circulo circumscribitur. Orbiculo nituntur duo porci dimidiati prassini coloris, pedibus anterioribus illi impositis,* B *alter alterum spectantes*. ita Pierius lib. IX. *Hieroglyph.* cap. XXVII. Sed in meo Codice in rubra parma, sine circulo solus aureus visitur orbis, quem non duo sues, sed dimidiati ursi complecti videntur: facile error impressoris esse potuit. Hi vim bellicam duorum Principum referunt, qui ob divisum Rom. orbis Imperium, dimidii ambo visi, illum totum ulnis amplectuntur. Prassinus color ipsorum vigorem: aureus, aureum sub ipsis seculum portendit. Hi etiam sub Magistro militum per Orientem militabant.

VIII. MAURORUM Ferocium simile sequitur insi- C gne, scilicet *in alba parma duo rutili coloris dimidii equi sese quodammodo lacessentes orbi viridi impositi, cujus luteus est umbilicus*; uti Pierius lib. IV. *Hieroglyph.* cap. XIII. describit. Sed in meo Codice luteo umbilico, quem albus circulus includit, pedes anteriores equi imponunt. Hoc animal Imperii, victoriæque & pugnacitatis est symbolum: Sunt ergo ii duo Imperatores, qui orbem Romanum quisque suam partem dimidiam pugnando fœlici victoria conservant, quod & viridis, luteusque color insinuant. Mauri vero equo præcipue bellabantur, & ideo pro symbolo Mauritaniæ ponitur, ut vult Pierius. Impressum exemplar ursos D non equos ostendit. ubique globus circulo inclusus, unum duorum Principum in orbem imperium denotat: id enim unicus circulus globum amplexus significat. Madrucianus rubeum clypeum ostendit. Hi Italiam tuebantur, ut infra Notitia ostendit.

IX. CONSTANTIACI Feroces *in parma alba, duplicem, & purpuream*, id est, Christi sanguine tinctam crucem gerunt, ut prima Flavia Pacis, & Regii. In hac uterque Princeps spem se posuisse testatur. *Duplex limbus, interior cœruleus, & alter albus marginem cingunt*. Manuscripti velo tegere crucem videntur Barbaris ignotam, cujus vim ex- E perientur. Hi apud Magistrum equitum per Gallias militabant.

X. SCUTARII equites *aureum orbem in umbone rubræ parmæ tenent*. Unum orbis imperium Romanum esse significantes. *Idem* plane *insigne est Superventorum* sub Magistro peditum. Apud Comitem Africæ cun XI. sequentibus merebant:

XI. STABLESIANI Africani *idem symbolum* habent *quod Prima Flavia Metis* sub Magistro peditum, nempe, *in rubra parma, orbem aureum, duobus luteis circulis cinctum, duo limbi, luteus interior, albusque parmæ marginem circundat*. Orientis, Oc- F cidentisque unum esse Romani orbis imperium significant, ut sæpe est dictum. EQUITES secundi & tertii Stablesiani reperiuntur in Oriente, sub Magistro militum per Orientem.

XII. MARCOMANI *dimidium serpentem coloris lutei præferuntin alba parma, cujus aureus est umbilicus. Inter segmentum serpentis, & caput, est lutea lunula dimidia:* sic Pierius lib. XV. cap. XXIV. Insigne Taifalorum huic simile pro luna globum habet. Hic etiam serpens duplicatus videtur, qui duos dimidios refert Principes orbem Romanum tuentes. Hæc enim omnia signa sunt duplicis dimidii imperii, quod a duobus velut dimidiis Principibus defenditur. Dimidia vero Luna aptius symbolum pingi non potuit, quæ in orbem completur: sic Imperium Romanum, quod dimidium videtur, plenum manet. Idem color luteus, in Luna & serpente utrobique seculi fœlicitatem promittit.

XIII. ARMIGERI seniores equites *in cœruleo clypeo duabus tranversis lineis decussatum orbem habent*, quemadmodum Promoti, & Comites seniores sub hoc Magistro, superior, inferiorque globi partes sunt albæ, reliquæ rubræ. Hi equites sunt in Oriente sub primo Magistro militum Præsentali.

XIV. SAGITTARII Clibanarii *idem* ferebant *insigne, quod secunda Julia Alpina* sub præcedente Magistro peditum, scilicet *in lutea parma orbem luteum albo circulo cinctum. Marginem clypei viridis limbus ambit*. In Ursini exemplari duo circuli globum cingunt, quod indicat duos unum orbem Romanum tueri principatus.

XV. SAGITTARII Parthi seniores equites, *simili* utebantur *symbolo, quo Tungricani, aut Divitenses*, sub præcedente Magistro peditum scilicet *in parma viridi, globum luteum obliquis lineis decussatum, & duobus uno lato rubroque, & alio arcto luteo circulis cinctum*, quod & ipsum duplicis imperii, ut sæpe dictum est, unionem insinuat. Circuli duo lutei marginem clypei circundant: & ipsi duorum Principum conjunctionis indices. His militibus Commodum Imp. usum Herodianus scribit lib. I. cap. XLVII. *Erant*, inquit, *cum eo assidue Parthorum lectissimi Sagittarii, & Numidæ jaculatores, quos ille tamen omnes longe artificio superabat*.

XVI. PRIMI Sagittarii equites *idem* ferebant *insigne quod Sagittarii Clibanarii*, nisi quod *horum parmæ marginem duplex ambit limbus, luteus interior, & alius rubeus*. In Manuscriptis legitur, PRIMO SAGITTARII, & in sequentibus, secundo, tertio, & quarto loco lecti. Sed puto *primo Sagittarios* dictos, non quod prius lecti fuerint, sed quia in quatuor scholas erant divisi: nam & secundi Scutarii juniores una ex vexillationibus Comitatensibus apud Comitem Africæ secundæ scholæ appellantur. Hi etiam sub Magistro militum per Orientem merebant.

XVII. SECUNDI Sagittarii equites, *in albo clypeo orbem decussatim divisum ferunt, pars superior inferiorque globi alba, reliquæ sunt rubræ: supra orbem luna cœlum cornibus sursum versis spectat: simplici luteo limbo margo clypei circundatur*. Id quoque unum duorum Principum imperium indicat, etsi divisum cernitur. Idem & dimidia luna portendit, quæ etsi tota non appareat, semper tamen solida integraque manet.

XVIII. TERTII Sagittarii equites, *eodem* utebantur *insigni*, quo primi Sagittarii, nisi quod *horum parmam triplex circumplectitur circulus, duo lutei, & medius rubeus: In umbone purpureus globus luteo circulo includitur*. Una ex vexillationibus Sagittariorum a Cereali Magistro militum Honorii ad pedites translata fuit. Sinesius epistola CXXXII. *Adsunt*, inquit, *mihi milites ordinis Balagritarum*. Hi, priusquam Cerealis principatum obtineret, erant equites Sagittarii. Hoc autem Magistro constituto divenditis equis facti sunt solum Sagittarii. Mihi sufficiunt etiam sine equis.

XIX. QUARTI Sagittarii equites, *eodem* & ipsi erant *symbolo* insigniti *quo Parthi seniores*, hoc excepto, quod *horum clypeum simplex ambit luteus limbus*:

illorum

illorum vero duplex, quorum est & alba parma: horum viridis. Manuscripti coloribus variant.

XX. SAGITTARII Parthi juniores equites, *fere idem* ferebant *insigne, quod Promoti, aut Comites seniores sub* hoc Magistro, nisi quod *horum rubea est parma: illorum cœrula, quam luteus limbus cingit*.

XXI. CETRATI seniores equites, *idem fere* gerebant *insigne, quod Brisigavi seniores* sub precedente Magistro peditum, *exceptis coloribus, quos hi in globo & circulis luteos habent*. Madrucianus in parma lutea album umbilicum nigra linea per medium divisum, & lato cœruleo circulo inclusum habet.

XXII. COMITES juniores *simile Stablesianorum symbolo insigne* tenent: videlicet *in alba parma argenteum globum, duobus luteo & albo latiore circulis circumscriptum*. Manuscripti globum pluribus lineis divisum tenent, & coloribus variant. Ubi hi degerent, non apparet.

XXIII. PROMOTI juniores equites, *idem* gestabant *insigne, quod Parthi juniores*, nisi quod *horum sine limbo & cœruleus est clypeus*. Hi & tres sequentes cum Comite Africæ merebant.

XXIV. SAGITTARII juniores, *argenteum globum albo circulo inclusum in parma rubea ferunt, supra quem dimidia Luna cornua sursum erigit*: & id utrumque imperium conjunctum insinuat, quod etsi dimidium videtur, instar lunæ in orbem impletur.

XXV. CETRATI juniores equites, *in nigra parma luteum ferunt serpentem, cauda truncum, orbi cœruleo circumvolutum, qui ad angulos rectos est decussatus, transversis lineis: partes duæ adversis angulis oppositæ sunt albæ. Alius orbiculus cœruleus, inter caput, & caudæ serpentis incisionem collocatus est*. Hæc Pierius lib. XV. *Hieroglyph.* cap. XXV. qui hos equites *Curiatios* appellat. Sed mendosum habuit Codicem, legendum est enim *Cetrati juniores*, ad differentiam seniorum, de quibus paulo ante. Non multum ab hoc distans insigne ferebant Taifali, sub hoc Magistro. In meo Codice & Manuscriptis viridis est parma & orbiculus geminatus, alius major est decussatus, totusque albus, id quoque significat Imperium Romanum, quod divisum, & dimidium videtur, unum esse, & Principum vigilantia, cujus typus est serpens, tutum conservari. Geminatus orbiculus duplex est Orientis Occidentisque principatus, qui in unum magnum coit, per majorem orbem significatus.

XXVI. HONORIANI juniores, *mutilati serpentis lutei frustum eodem modo ferebant, totam fere parmam circumplexi. Inter caput & segmentum stat quadrata & ipsa lutea angulis in os & cæsuram versis, in qua inspicitur tessela purpurei coloris. Intra anguem parma tota est rubra, extra tergum circulus albus ducitur, & umbilicus seu orbis in umbone positus, est argenteus*, ut Pierius lib. cit. *Hieroglyph.* cap. XXIII. describit. Meum exemplar habet parmam puniceam, & cœruleum umbilicum, quem duo dimidii luteique serpentes amplectuntur, in medio utero semicæsi, lutea tabella aliam puniceam inter capita & segmenta serpentum includit. Hi sunt dimidiatorum principatuum Imperatores, qui unum orbem Romanum magna vigilantia tuentur. In utero semicæsi, in tergo tamen integri manent; sic eorum imperium licet videatur cæsum, integrum relinquitur. Principum vero vigilantiæ typum esse serpentem supra dixi. In Manuscriptis orbis magnus parvum continet. Tessela legem orbi datam significat, quæ in tabula scribebatur. Duplex ostenditur, quia a duobus Principibus, una utrique orbi Romano datur. Luteus vero tabellæ & serpentum color eandem in his imperii vim indicat.

XXVII. ARMIGERI juniores gerebant *in umbone albæ parmæ luteum globum, luteo item circulo inclusum, qui longum, & acutum mucronem emittit*, quod amatum esse ad feriendos hostes orbem Romanum minatur. Similis mucro visitur in insignibus Magistri Officiorum Orientis in Fabricis: Manuscripti clypeum rubro depingunt. Hi erant cum Comite Africæ.

XXVIII. SECUNDI Scutarii juniores, *idem plane symbolum* habent, quod *primi Sagittarii, exceptis coloribus. Album enim globulum rubro circulo circumscriptum, in lutea parma gestant, cœruleus interior, aliusque rubeus circulus marginem circumplectitur. Scutati*, auctore Vegetio lib. II. cap. XV. *sunt, qui plumbatis, vel gladiis, missilibusve armantur*. Merebant sub Comite Africæ, apud quem appellantur Scutarii secundæ scholæ: erant enim in duas scholas divisi. In Oriente militant secundi Scutati sub secundo Magistro militum Præsentali. Hæc una est ex VI. ejus vexillationibus Comitatensibus.

XXIX. STABLESIANI Italiciani equites, *in umbone rubri clypei geminatum orbem, imum rubeum, superiorem cœruleum in acutam cuspidem desinentem præferunt*. Idem portendit, quod insigne Armigerorum juniorum sub hoc Magistro: orbem circumstant XIV. globuli, qui propugnacula referre possunt, quibus undique Roman. Imperium munitum esse indicatur. Forte plumbatas seu martiobarbulos referunt, quibus hi equites hostes feriebant, quemadmodum in Scythis sub altero Magistro peditum Præsentali est dictum: & hi sub Comite Africæ militabant, ut infra patebit.

XXX. SAGITTARII Cordueni equites, vel potius Cordubeni, a Corduba Hispaniæ oppido, *in alba parma globum duabus lineis decussatum, & luteo circulo clausum gestabat, ut Parthi seniores, & Promoti* sub hoc Magistro, & alii, *superior inferiorque globi partes sunt albæ, reliquæ rubræ*. Cum Comite Tingitanæ merebant, ut & sequentes.

XXXI. EQUITES Sagittarii seniores in vexillationum catalogo prædictis subnectuntur, quorum hic *nullum* apparet *insigne*: Militabant & sub Magistro militum per Illyricum in Oriente.

XXXII. CUNEUS equitum Promotorum ultimo loco & ipse in eodem catalogo inter *insignia* omissus recensetur. Hæ sunt vexillationes Palatinæ IX. Comitatenses XXXII. Ex quibus VIII. Magistro equitum per Gallias concedebantur. Comiti Africæ XIX. Tingitanæ III. Comiti Britanniæ II. Ex his Stablesianorum dimidiam Magister sibi retinebat, alia dimidia Comiti Africæ serviebat. Omnia vero Occidentis militum insignia sunt CLXII. Orientis CIV. simul juncta sunt CCLXVI. præter bina Comitis domesticorum peditum, equitumque tam Orientis, quam Occidentis, quæ efficiunt CCLXX. symbola. Hucusque copiæ utriusque Magistri Præsentalis in Occidente sunt expositæ nunc provinciæ, in quibus stativa habebant, sunt declarandæ.

NOTITIA.

Qui numeri ex prædictis per infraſcriptas provincias habentur.

Intra Italiam.

OVIANI ſeniores.
Herculiani ſeniores.
Divitenſes ſeniores.
Tungricani ſeniores.
Pannoniciani ſeniores.
Mœſiaci ſeniores.
Cornuti ſeniores.
Brachati ſeniores.
Petulantes ſeniores.
Celtæ ſeniores.
Heruli ſeniores.
Batavi ſeniores.
Mattiaci ſeniores.
Jovii ſeniores.
Victores ſeniores.
Cornuti juniores.
Leones juniores.
Exculcatores ſeniores.
Grati.
Sabini.
Fœlices juniores.
Atecotti Honoriani juniores.
Briſigavi juniores.
Mauri Honoriani juniores.
Galli Victores.
Octavani.
Thebæi.
Mattiaci juniores.
Septimani juniores.
Regii.
Germaniciani.
Prima Julia.
Tertia Julia.
Placidi Valentinianici Fœlices.
Gratianenſes juniores.
Marcomanni.
Pontennenſes.

Intra Illyricum cum viro ſpectabili Comiti Illyrici.

Sagittarii Tungri.
Jovii juniores.
Sequani.
Retii.
Sagittarii Venatores.
Latini.
Valentinianenſes Fœlices.
Honoriani Victores.
Seguntienſes.
Tungri.
Mauri Honoriani ſeniores.
Mattiaci.
Honoriani Gallicani.

A Tertiani.
Tertia Herculea.
Pacatianenſes.
Mauri Cetrati.
Propugnatores juniores.
Lancearii Lauriacenſes.
Lancearii Comagenenſes.
Secunda Julia.
Valentinianſes.
Catarianenſes.

B

Intra Gallias cum viro illuſtri Magiſtro equitum Galliarum.

Mattiaci juniores.
Leones ſeniores.
Brachati juniores.
Salii ſeniores.
Gratianenſes.
Bructeri.
C Amplivarii.
Valentinianenſes.
Batavi.
Batavi juniores.
Britones.
Atecotti Honoriani ſeniores.
Sagitarii Nervii Gallicani.
Jovii juniores Gallicani.
Mattiaci juniores Gallicani.
Atecotti juniores Gallicani.
Aſcarii Honoriani ſeniores.
Armigeri defenſores ſeniores.
Lancearii Honoriani Gallicani.
D Lancearii Sabarienſes
Menapii ſeniores.
Secundani.
Britones.
Urſarienſes.
Præſidienſes.
Germaniacenſes.
Cortoriacenſes.
Honoriani Fœlices Gallicani.
Prima Flavia Gallicani.
Martenſes.
Abricanteni.
Defenſores ſeniores.
E Mauri Siſmiaci.
Prima Flavia.
Superventores juniores.
Baliſtarii.
Defenſores juniores.
Garronenſes.
Andereniciani.
Acincenſes.
Cornacenſes:
Septimani juniores.
Cuſarienſes juniores.
Muſmagenſes.
F Romanenſes.
Inſidiatores.
Triceſimani.
Abulci.
Exploratores.
Officium viri illuſtris Magiſtri equitum per Gallias.
Principes ex officiis Magiſtrorum militum Præſentalium uno anno a parte peditum, alio a parte equitum.

Commentarienſis.
Numerarii ex viris, & officiis ſingulares.
Adjutor.
Regerendarius.
Exceptores, & reliqui Apparitores.

Intra Hiſpanias cum ſpectabili Comite.

Aſcarii ſeniores.
Aſcarii juniores.
Sagittarii Nervii.
Exculcatores juniores.
Tubantes.
Fœlices ſeniores.
Invicti ſeniores.
Victores juniores.
Invicti juniores Britones.
Briſigavi ſeniores.
Salii juniores Gallicani.
Fortenſes.
Propugnatores ſeniores.
Septimani ſeniores.
Veſontes.
Undecimani.

Intra Tingitanam cum viro ſpectabili Comite.

Mauritonantes ſeniores.
Mauritonantes juniores.
Conſtantiani.
Septimani juniores.

Intra Africam cum viro ſpectabili Comite Africæ.

Celtæ juniores.
Armigeri Propugnatores ſeniores.
Armigeri Propugnatores juniores.
Secundani Italiciani.
Cimbriani.
Primani.
Secundani.
Tertiani.
Conſtantiniani.
Conſtantiaci.
Tertio-Auguſtani.
Fortenſes.

Cum viro ſpectabili Comite Britanniarum.

Victores juniores Britanniciani.
Primani juniores.
Secundani juniores.

Item vexillationes intra Italiam.

Comites ſeniores.
Equites Promoti ſeniores.
Equites Brachati ſeniores.
Equites Cornuti ſeniores.
Comites Alani.
Equites Mauri Feroces.
Equites Conſtantes Valentinianenſes juniores.

A

Intra Gallias cum viro illuſtri Comite & Magiſtro equitum Galliarum.

Equites Batavi ſeniores.
Equites Cornuti ſeniores.
Equites Batavi juniores.
Equites Brachati juniores.
Equites Honoriani ſeniores.
Equites Honoriani juniores.
Equites Armigeri ſeniores.
B Equites octavo-Dalmatæ.
Equites Dalmatæ Paſſerentiacenſes.
Equites Primi Gallicani.
Equites Mauri Alites.
Equites Conſtantiaci Feroces.

Intra Africam cum viro ſpectabili Comite Africæ.

Equites Stableſiani Italiciani.
C Equites Scutarii ſeniores.
Equites Stableſiani ſeniores.
Equites Marcomanni.
Equites Armigeri ſeniores.
Equites Clibanarii.
Equites Parthi ſagittarii ſeniores.
Equites Cetrati ſeniores.
Equites primi ſagittarii.
Eqnites ſecundi ſagittarii.
Equites tertii ſagittarii.
Equites quarti ſagittarii.
Equites Parthi ſagitrarii juniores.
Equites Cetrati juniores.
D Equites Promoti juniores.
Equites ſcutarii juniores Comitatenſes.
Equites Honoriani juniores.
Equites ſcutarii juniores ſcholæ ſecundæ.
Equites Armigeri juniores.

Intra Britannias cum viro ſpectabili Comite Britanniarum.

Equites Catafractarii juniores.
E Equites ſcutarii Aureliaci.
Equites Honoriani ſeniores.
Equites Stableſiani.
Equites Syri.
Equites Taifali.

Intra Tingitanam cum viro ſpectabili Comite Tingitanæ.

Equites ſcutarii ſeniores Comitatenſes.
Equites ſagitarii ſeniores Comitatenſes.
F Equites Cardueni Comitatenſes.

COMMENTARIUM.

ENUMERATIS utriuſque Magiſtri militum Præſentalis copiis, quia per diverſas provincias diſperſæ erant, quæ ex his in quibuſcumque regionibus eſſent, explicatur: ac primo de peditibus enunciatur, qui per ſeptem provincias diſpoſiti reperiebantur: Italiam, Illyricum, Gallias, Hiſ-

panias, Tingitanam, Africam, & Britannias: Equites per quinque, Italiam, Gallias, Africam, Britannias, & Tingitanam. In Hispaniis enim & Illyrico non reperiebantur. In his erant & Numeri, quos Magister per Gallias habebat, a nullo prædictorum Magistrorum acceptos, ideo de eo & ipsius copiis aliquid est dicendum.

CAP. XXVII.

DE MAGISTRO EQUITUM PER GALLIAS.

TERTIUS in Occidente Magister fuit Equitum per Gallias, cujus nulla extant insignia, ob occupatam hoc tempore a Barbaris eam provinciam. Tantum ejus officium, & copiæ militum recensentur, quæ non solum ex equitibus, sed & ex pluribus peditibus constabant, quorum paucos ipse ex se habebat, plurimos vero a Magistris peditum, equitumque Præsentalibus accipiebat. Equitum tamen Magister dicebatur, forte quod in his præcipuum ipsius robur consisteret. In Hispaniis, ut dixi, aut Britanniis nullus Magister reperiebatur, sed duo in illis provinciis Magistrorum locum Comites implebant, *l. 4. C. T. de decur.* & infra in *Notitia*. Hic autem Magistris Præsentalibus paruisse videtur, quia non modo militum copias, sed & aliquot cohortales ab eorum officiis assumebat, quod illorum imperii in ipsum non leve erat argumentum, officium enim hoc modo habebat: *Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium uno anno a parte peditum, alio a parte equitum, Commentariensem, duos Numerarios ex viris & officiis singulares*, inquit Notitia: legendum est *singulis*. ut in Codice Ursini, id est, unum Numerarium ex officio Magistri peditum, alium ex officio equitum accipiebat: item *Adjutorem, Regerendarium, Exceptores, & reliquos officiales*, de quibus supra est dictum. Habet autem tam ex legionariis, quam auxiliariis numeros XLIX. quorum XI. a nemine accepti ab ipso Galliarum Magistro pendent: inter eos duas legiones fuisse puto, scilicet Defensores juniores, & Tricesimanos, cætera erant auxilia. Alias copias a Magistro peditum habebat, nempe XXI. Legiones, unam Palatinam, XI. Comitatenses, & IX. Pseudo-Comitatenses: Reliquæ erant auxilia XVII. Numeri quos suo jure Magister per Gallias habebat, erant sequentes.

I. BALISTARII, balistis utentes, de quibus in Oriente est dictum.

II. DEFENSORES IUNIORES, hanc legionem fuisse puto, nam Defensores Seniores una sunt ex XXXII. legionibus Palatinis, de eorum nomine tractatum fuit in Oriente, ubi hi reperiuntur sub primo Magistro Præsentali.

III. GARRONENSES, forte legendum *Garumnenses*, a Garumna magno Galliæ fluvio, apud quem castrametabantur.

IV. ANDERENICIANI, ab Anderedo Aquitaniæ oppido, rectius vocarentur *Anderediani*.

V. ACINCENSES, ab Acinco, unde sunt contracti, nomen habent. Acincum vero est civitas Valeriæ in Illyrico, ubi sub Magistro officiorum in Occidente fabricam fuisse Notitia scribit, quam *Acincensem Scutariam* vocat. ibidem legio secunda adjutrix excubabat.

VI. CURSARIENSES IUNIORES, lego *Ursarienses* ab Urso Hispaniæ oppido: juniores autem sunt appellati ad differentiam aliorum Ursariensium inter XXXII. legiones Comitatenses: si legamus, *Cursarienses*, a currendo derivabuntur, quod currendo fugientes hostes insequerentur. Constantinus Porphyrogenneta *de thematib.* ad confin. *Cursores* nominat.

VII. NUSMAGENSES. Ursini codex habet *Rusmagenses*, quos ex Barbaris populis fuisse arbitror.

VIII. INSIDIATORES. Hos Constantinus Porphyrogenneta *de themat.* ad. fin. ἐνέδρους appellat, qui in locis absconditis insidias hostibus tendebant.

IX. TRICESIMANI, a tricesima legione dicti.

X. ABULCI, ex gentibus ignotis derivati.

XI. EXPLORATORES, qui res hostium explorabant, & Duci exercitus renunciabant, inquit Constantinus Porphyrogenneta *de thematib.* ad fin. quos etiam *Scultatores* pro *auscultatores* vocat. Hi erant proprii Magistri equitum per Gallias numeri. Qui sequuntur, a Magistro peditum Præsentali accipiebantur, & erant:

Ex XII. legionibus Palatinis, una scilicet.

LANCEARII SABARIENSES.

Ex XXXII. Comitatensibus XI. legiones:

ARMIGERI DEFENSORES SENIORES. LANCEARII HONORIANI GALLICANI. MENAPII SENIORES. SEPTIMANI IUNIORES. SECUNDANI. URSARIENSES. PRÆSIDIANTES, aut Præsidentes. GERMANICIACENSES. CORTORIACENSES. HONORIANI FELICES GALLICANI.

Ex XVIII. Pseudo-Comitatensibus, IX. legiones sequentes:

PRIMA FLAVIA GALLICANA. MARTENSES ABRINCATENI. DEFENSORES SENIORES. MAUROSISMIACI. PRIMA FLAVIA METIS. SUPERVENTORES IUNIORES. CORNIACENSES. ROMANENSES. quorum nomina supra sunt exposita. Legiones tempore Notitiæ in præfecturas dividebantur, quæ ex mille aut quingentis capitibus constabant, inquit Constantinus Porphyrogenneta *de themate Anatolico*. Unde hæ XXI. legionum præfecturæ colligerent minimum decem millia & quingentos pedites.

Ex auxiliis vero LXV. ab eodem Magistro XVII. accipiebat, quæ sequuntur;

MATTIACI IUNIORES. LEONES SENIORES. BRACHATI IUNIORES. SALII SENIORES. GRATIANENSES. BRUCTERI. AMPSIVARII. VALENTINIANENSES. BATAVI. BATAVI IUNIORES. BRITONES. ATECOTTI. HONORIANI SENIORES. SAGITTARII NERVII GALLICANI. IOVII IUNIORES GALLICANI. MATTIACI IUNIORES GALLICANI. ATECOTTI IUNIORES. GALLICANI ASCARII. HONORIANI SENIORES. Statuendo ducentos pedites pro auxilio, hi essent 3400. Alia hujus Magistri auxilia XI. constituerent duo mille ducentos milites, qui simul omnes essent 16100. pedites, sed plures fuisse existimo, quia plerumque legionis præfectura mille capiebat.

Vexillationes XII. habebat, duas a se, decem a Magistro equitum Præsentali, videlicet tres Palatinas, & septem Comitatenses. Ab ipso pendebant BRACHATI IUNIORES, & PRIMI GALLICANI.

Ex IX. Palatinis vexillationibus accipiebat a Magistro equitum tres sequentes.

BATAVOS SENIORES. CORNUTOS SENIORES. BATAVOS IUNIORES.

Ex XXXII. Comitatensibus VII. vexillationes habebat, scilicet:

HONORIANOS SENIORES. HONORIANOS IUNIORES. ARMIGEROS SENIORES. OCTAVO DALMATAS PASSERENTIACOS. MAUROSALITES. CONSTANTIACOS FEROCES. Constituendo autem vexillationem CC. equitum duo millia & quadringentos equites habuisset hoc tempore,

quo in angusta Galliarum parte hic Magister claudebatur. Nunc ad alios Illustres, id est, Palatinos veniendum, inter quos primus est Præpositus sacri cubiculi, cujus ministrorum breviarium præfixi.

ILLUSTRIS PRÆPOSITUS SACRI CUBICULI.

Præposito sacri cubiculi parebat
- *Primicerius, cui parebant* — *Decani.*
- *Comes Castrensis mensam & palatium curabat, sub quo*
  - *Primicerius mensorum.*
  - *Primicerius cellariorum.*
  - *Primicerius Pædagogiorum.*
  - *Primicerius Lampadariorum, quorum aliqui erant*
  - *Formæ primæ.*
  - *Formæ secundæ.*
  - *Formæ tertiæ.*
- *Decuriones* III. — *Silentiariorum* XXX.
- *Chartularii sacri cubiculi* III. *scribebant.*
- *Comes domorum.*

CAP. XXVIII.

DE ILLUSTRI PRÆPOSITO SACRI CUBICULI.

TERTIAM Classem Illustrium tenent Palatini, quorum præcipuus Præpositus sacri cubiculi censetur. itaque primus inter eos Illustres in indice Notitiæ recensetur: verum nulla amplius ejus fit mentio, sed eodem modo se habebat, quo Præpositus sacri cubiculi Orientis. Cum enim Valentinianus cum Valente fratre exercituum copias divisisset, Palatinos quoque cum eo est partitus, quarum auctus est numerus. Marcellinus l. XXVI. cap. v. *Militares*, inquit, *partiti sunt numeri: & cum ambo fratres Sirmium introiissent, diviso palatio, Valentinianus Mediolanum, Constantinopolim Valens discessit*. Palatium pro Palatinis accipit, ut & alibi. Itaque ipsorum duplicatæ dignitates, ut quæ erant apud Principem Occidentalem, eædem essent apud Orientalem, unde duo facti sunt cubiculorum Præpositi: duo Magistri officiorum, totidem Comites largitionum, & privatarum, & sic de aliis. Præpositum cubiculi sequitur Magister officiorum, cujus ministrorum summarium præmittam.

Magister officiorum in Occidente præest
- *Scholis* VI.
  - *Scutariorum primæ.*
  - *Scutariorum secundæ.*
  - *Armaturarum scheniorum.*
  - *Gentilium seniorum.*
  - *Scutariorum tertiæ.*
  - *Agentium in rebus, & deputatorum ejus scholæ.*
- *Admissionalibus.*
- *Cancellariis.*
- *Fabricis* XIX.
  - *In Illyrico* V.
    - *Sirmiensis scutorum, balistarum, & armorum.*
    - *Acinensi scutariæ.*
    - *Cornutensi scutariæ.*
    - *Lauriacensi scutariæ.*
    - *Salonitanæ armorum.*
  - *In Italia* VI.
    - *Concordiensi sagittariæ.*
    - *Veronensi scutorum & armorum.*
    - *Mantuanæ loricariæ.*
    - *Cremonensi scutariæ.*
    - *Ticinensi arcuariæ.*
    - *Lucensi spatariæ.*
  - *In Gallis* VIII.
    - *Argentoratensi armorum omnium.*
    - *Martisconensi sagittariæ.*
    - *Augustodunensi loricariæ.*
    - *Suessionensi scutariæ, balistariæ, & clibanariæ.*
    - *Remensi spatariæ.*
    - *Triberorum scutariæ.*
    - *Triberorum balistariæ.*
    - *Ambianensi spatariæ & scutariæ.*
- *Scriniis* IV.
  - *Memoriæ.*
  - *Dispositionum.*
  - *Epistolarum.*
  - *Libellorum*

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI

ILLUSTRIS MAGISTI OFFICIORUM.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Magistri Officiorum.

CHOLA Scutariorum prima.
Schola Scutariorum secunda.
Schola Armaturarum Seniorum.
Schola Gentilium Seniorum.
Schola Scutariorum tertia.
Schola Agentium in rebus, & deputati ejusdem scholæ.
Scrinium memoriæ.
Scrinium dispositionum.
Scrinium epistolarum.
Scrinium libellorum.
Admissionales.
Cancellarii.

Fabricæ infrascriptæ in Illyrico.

Sirmiensis Scutorum, Balistarum, & Armorum.

. I

A Acincensis Scutaria.
Cornutensis Scutaria.
Lauriacensis Scutaria.
Salonitana Armorum.

Italiæ.

Concordiensis Sagittaria.
Veronensis Scutorum, & Armorum.
Mantuana Loricaria.
B Cremonensis Scutaria.
Ticinensis Arcuaria.
Lucensis Spataria.

In Galliis.

Argentoratensis Armorum omnium.
Matisconensis Sagittaria.
Augustodunensis Loricaria.
Suessionensis Scutaria, Balistaria, & Clibanaria.
C Remensis Spataria.
Triberorum Scutaria.
Triberorum Balistaria.
Ambianensis Spataria & Scutaria.
Officium autem infrascripti viri illustris Magistri Officiorum de Schola Agentium in rebus habetur hoc modo:
Adjutor.

Subadjuvæ Adjutoris.
Subadjuvæ Fabricarum diversarum.
Curiosus cursus publici in præsenti.
Curiosi omium provinciarum.
Interpretes omnium gentium.

CAP. XXIX.

DE MAGISTRO OFFICIORUM OCCIDENTIS.

COMMENTARIUM.

MAGISTRI Officiorum Occidentis officium est idem, quod alterius in Oriente, & *eadem* ferme *insignia*, videlicet *liber eodem modo erectus*; nisi quod *hic unius habet Principis vultum libri dorso insculptum, ille duorum*, infra vero *tres thoraces cum brachiali* visuntur, *quorum duo aureos habent limbos, bullis aureis distinctos*, item *scuta duo, quorum alterum inflexum, aureum orbem in umbone ostendit aureis quernis frondibus circundatum, cujus marginem limbus aureus, aureis item bullis distinctus ambit. Alterum oblongum, & ipsum aureum ovalem globum tenet, nigris lineis divisum, & luteo limbo circundatum, a quo undique acuta spicula exeunt: quernæ vero frondes id circundant*, illa feriendorum Rom. Imperii hostium, hæ conservandorum civium sunt indices. *Tertius est clypeus aureum orbem circulo luteo cinctum in medio continens, quem* XIV. *collumellæ sive balaustii fulciunt.* Subtus *aquas simulantes nigræ* apparent *lineæ. Triplex circulus luteus marginem cingit*. Utriusque connexi Romani Imperii terra, marique firmitatem, & robur insinuant. Est *& cœrulea buccula, cui quadrupes serpens pro crista insidet, duo acinaces, totidem enses, spicula, hastis præfixæ secures, fuscina ferrea ferreis thoracibus immissa, tuba, cuspis, & alia* armorum *genera*, quæ internosci nequeunt, & pro usu militum fabricabantur. Hæc omnia insinuant fabricis, id est, fabricandis armis hunc Magistrum præfuisse, quæ præcipua ejus cura erat. Manuscripti clypeos ferme eosdem ostendunt, qui in Magistro officiorum Orientis impressi reperiuntur, aut parum differentes, in quo ibi dicta sufficiant. Hic Magister iisdem, quibus magister Orientis, præerat. In primis Scholaribus palatium custodientibus imperabat, sicut & ille. Sed hujus tantum quinque erant scholæ, illius septem, quarum etiam nomina sunt mutata. Hic enim scholam armaturarum seniorum, & scutariorum tertiam habebat, quæ apud illum non inveniuntur. Item hic adduntur Cancellarii in Oriente omissi: ubi quæ de illis dicta sunt, hic non repetuntur.

CAP. XXX.

DE FABRICIS OCCIDENTIS.

FABRICIS quinque hic Magister in Illyrico imperabat, sex in Italia, octo in Galliis, erantque omnes numero XIX. cum fabricæ Orientis essent tantum XV. Sirmii in Illyrico fabrica scutorum, balistarum, & armorum exercebatur, Sirmiensis nuncupata. Est hoc oppidum in Pannonia inferiore, inter Savum & Danubium, prope Mysiam superiorem, nunc *Simade* vocatum, ubi etiam Procurator Gynæcii degebat, & Præfectus

A Prætorio Illyrici, cujus erat metropolis, ut ex Synodo Aquilejensi, Gratiano imperante celebrata, constat. Eam urbem maximam omnium ejus regionis Herodianus lib. VII. appellat. Sed ea provincia ab Attila Hunnorum rege devastata, & capta, ejus metropolis facta est Thessalonica, demum prima Justinianea. Valentinianum Sirmii Palatinos cum fratre Valente partitum fuisse Amianus lib. XXVI. cap. V. scribit. Hic etiam multa Jura a Diocletiano, Constantinoque, & Gratiano condita fuere, *l.* 2. *C. si. contr. jus vel util. pub. l.* 19.
B *l.* 22. *l.* 23. *cum seqq. C. de pact. l.* 4. *C. de palatin. sacr. larg. l.* 7. *C. de jur. fis. l.* 3. *C. de vi bo. rapto. l.* 7. *C. de injur. l.* 12. *C. de quæstio.* cum infinitis aliis, præsertim sub titulis *restitutionum* in C. positis. Non omittam quod Jo. Baptista Fulgosius lib. I. cap. VI. *de dictis, & fact. memorabil.* scribit, Sirmii in vitibus interdum capreolos vere aureos inventos fuisse, ex quibus aurea moneta est percussa, quæ ejus temporibus circumferebatur. In Manuscriptis pro Sirmiensis scutorum balistarum, est fabrica scutorum, Scordiscorum, qui sunt Pannoniæ populi, apud quos arma fabricata fuisse innuitur. Itaque secundum
C hanc lectionem VI. in Illyrico fabricæ fuissent, sed non discedo ab impresso exemplari. Erat & in eadem regione Acincensis scutaria, id est, scuta fabricabantur Acinci, quod est oppidum Illyrici, ubi etiam excubabat legio secunda adjutrix sub Duce Valeriæ. Hinc veniunt Acincenses milites, qui in Galliis sub Magistro equitum merebant.

Tertia erat fabrica Cornutensis scutaria: legitur oppidum Cornutum sub Duce Pannoniæ primæ, unde milites Cornuti.

Quarta Lauriacensis scutaria erat Lauriaci, ubi
D scuta fabricabantur, & inde veniunt milites Lauriacenses, una ex XVIII. legionibus Pseudo-Comitatensibus. Ibidem Constantius aliquot condidit Jura, *l.* I. *C. de tabul. quæ est l.* I. *C. T. eod.* est in Pannonia ad ostia Anali fluminis, cujus & Itinerarium meminit.

Quinta Salonitana armorum. Ptolemæus Salonianam appellat inter flumen Brivum & montem Sardonium. Notitia infra in Comite largitionum hanc civitatem Dalmatiæ fuisse significat, ubi Præpositum thesaurorum locat: *Præpositus*, inquit, *thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ*. ibidem purpura tingebatur. Nam sub eodem Comite Pro-
E curator Baphii Salonitani Dalmatiæ ponitur. In ea urbe Julianus Apostata quandoque Jura condidit, *l.* 2. *C. de ponder. & aur. illat.* Hanc Justiniani patriam fuisse multi autumant, *Gl. in c. scripsit, in ver. prima.* 7. *q.* I. de qua supra in P. P. Illyrici. Armorum autem nomine hic non gladii ut alias continentur, *l. armorum. de ver. sig.* sed cassides, cataphractæ pectus tegentes, ocreæ, manicæ ferreæ, & similia.

CAP. XXXI.

F
DE VI. FABRICIS IN ITALIA.

IN Italia vero hæ fabricæ exercebantur: Concordiensis Sagittaria. Concordia erat opulentum Venetiæ oppidum, ubi Valentinianus *l.* II. *C. T. de fid. test. & inst.* & Theodosius *l.* 3. *C. de apostat.* aliquot Jura scripserunt. Id postea ab Attila Hunnorum Rege circa annum salutis CCCCLIII. solo æquatum. De eo loquens Paulus Diaconus lib. XV. *Plura præterea*, inquit, *ejusdem regionis castella, immanis hostis vel captivatis civibus succensit, ac diruit Concordiam, Altinum, & Patavium vicinas Aquilejæ civitates, fulminis instar demolitioni*

ſolo æquavit: unde patet hanc Notitiam ante prædictum tempus ſcriptam fuiſſe.

Secunda Italiæ fabrica erat Veronenſis ſcutorum & armorum. Verona opulentiſſima Cænomannorum civitas fuit, ubi ſcuta, & arma fabricabantur. Eam, & Ticinum, ab igne & ferro abſtinens Attila diripuit, inquit Paulus Diaconus. Hic a Conſtantino, & aliis Principibus plurima condita reperiuntur Jura, *l. 3. C. fi. regun. l. 2. C. communia de ſucceſ. l. 3. C. ad l. Jul. de vi pub.* & alia quamplura. ibidem erat præſidium Sarmatarum gentilium, de quo infra poſt Duces. Hic arma a ſcutis ſeparantur, & ſunt caſſides ac cataphractæ, ut ſupra.

Tertia fuit fabrica Mantuana loricaria, inſignis eſt Italiæ civitas, & nobilis natalibus Virgilii.

Quarta Cremonenſis ſcutaria, cujus meminit Ammianus lib. xv. cap. v. *Ad Tribunum*, inquit, *miſerat Fabricæ Cremonenſis nomine Sylvani.* Hic etiam ſtabat præſidium Sarmatarum gentilium.

Quinta Ticinenſis arcuaria. Ticini quandoque Valentinianus Jura condidit, *l. 11. C. T. de legat.*

Sexta Lucenſis ſpataria, ubi ſpatæ ſeu enſes fabricabantur. Sunt omnes inſignes Galliæ Ciſalpinæ civitates, & notiſſimæ.

CAP. XXXII.

DE FABRICIS VIII. IN GALLIIS.

IN Galliis quoque erat Argentoratenſis armorum omnium, nunc *Argentinam* vocant. Urbs eſt ſecundum Rhenum clariſſima, in Germania prima. Hic armorum nomine non tantum caſſides cataphractaſque contineri puto, ſed & enſes haſtaſque & ſcuta, *l. armorum de ver. ſig.* quia dicit *omnium*.

Secunda Matiſconenſis Sagittaria. Matiſcona Cæſari Heduorum civitas ad Ararim. *Martiſconenſe caſtrum* vocatur in Itinerario, ubi legio x. vulgo *Macon* dicitur.

Tertia Auguſtodunenſis Loricaria: Auguſtodunum eſt oppidum Heduorum celeberrimum, olim *Hædua* dictum in Cemenis ſitum montibus in provincia Lugdunenſi, nunc *Auguſtunth* dictum. Marcellinus lib. xvi. cap. 11. magni ambitus civitatem olim fuiſſe ſcribit, loquens enim de Conſtantio Imperatore: *Comperit*, inquit, *Auguſtoduni civitatis antiquæ muros ſpatioſi quidem ambitus, ſed carie vetuſtatis invalidos.* Hæc ille. Reſidebat hac in urbe etiam Procurator Gynæciorum.

Quarta Sueſſionenſis Scutaria, Baliſtaria & Clibanaria. Sueſſi ſunt Helvetiorum populi, Cæſari: Auguſta eſt Veſſonum Ptolomæo, ubi legio xxv. apud Itinerarium, nunc *Suillerii* dicuntur.

Quinta Remenſis Spataria. Remi vel Remenſes ſunt juxta Sequanam fluvium in Belgica ſecunda. ubi Remus metropolis, ait Itinerarium. Ibidem Jura quædam a Valentiniano A. condita ſunt, *l. 1. C. de can. frum. urb. Ro. l. 1. C. T. de poſtlim.* Degebat ibi Præpoſitus argentariorum, qui auro argentoque arma ornabat.

Sexta erat Triberorum Scutaria. Urbem Triveris *Tranſalpinarum gentium maximam* Zoſimus lib. III. cap. VII. appellat. Hic etiam degebant Præpoſiti Theſaurorum, & Brambaricariorum, ſeu argentariorum, & Procuratores Gynæciorum, ac monetarum, quæ ibi cudebantur. Hic quoque multa condita ſunt Jura, *l. 5. C. de fid. & jur. baſt. fiſca. l. 1. C. de bis, qui ex pub. ration. mut. pec. accep. l. 9. C. de excuſ. mun. l. 9. C. de profeſſ. & medic. l. 20. C. de adminiſtr. tut. l. unic. C. quando civil. act. crimin. præjud. l. 1. C. T. de privil. eor. qui in ſacr. palat. mili. l. 7. C. Th. de re milit.* cum multis aliis legibus.

Septima Triberorum Baliſtaria. Itaque duæ erant Triberis fabricæ, altera ſcutorum, altera baliſtarum.

Octava Ambianenſis ſpataria, & ſcutaria, Ambiani & ipſi ſunt in Belgica Cæſari, & Ptolomæo, ubi legio XXIII. Itinerario vulgo *Amiens* dicitur. Inde Valentinianus ad Prætextatum P. V. ſcripſit, *l. 1. C. T. de igne. lib.* Hæ ſunt Occidentis fabricæ, ſub Magiſtri Officiorum cura.

CAP. XXXIII.

DE QUÆSTORE.

SEQUITUR Quæſtor, qui & ipſe eadem habet inſignia, quæ in Oriente ſunt expreſſa, exceptis quibuſdam chartis convolutis, quas hic addunt Manuſcripti. Iiſdem etiam utitur adjutoribus, quibus Quæſtor Orientis, de quibus cum ibi ſatis dictum ſit, non repetentur.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri illuſtris Quæſtoris.

Leges dictandæ, Preces:

Habet Subadjuvantes, Adjutores, memoriales de ſcriniis diverſis.

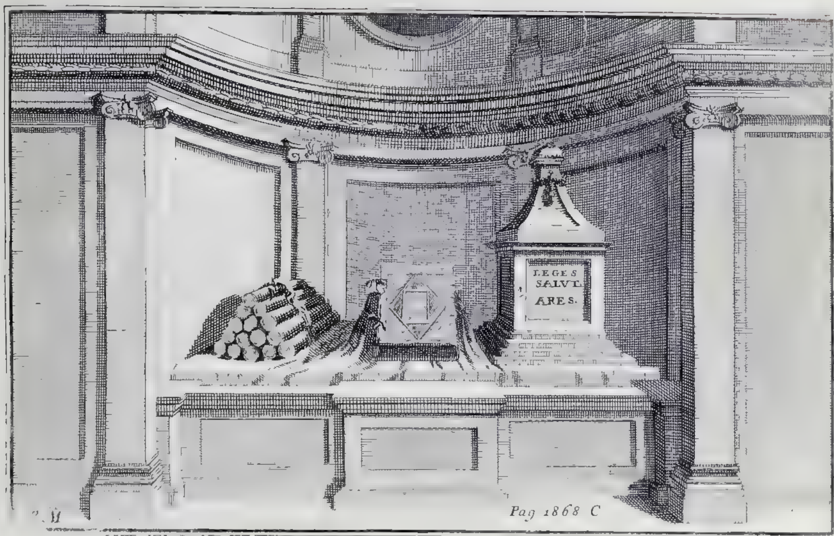
Vetus Codex pro *Subadjuvantes*, legit, *ſubaudientes*.

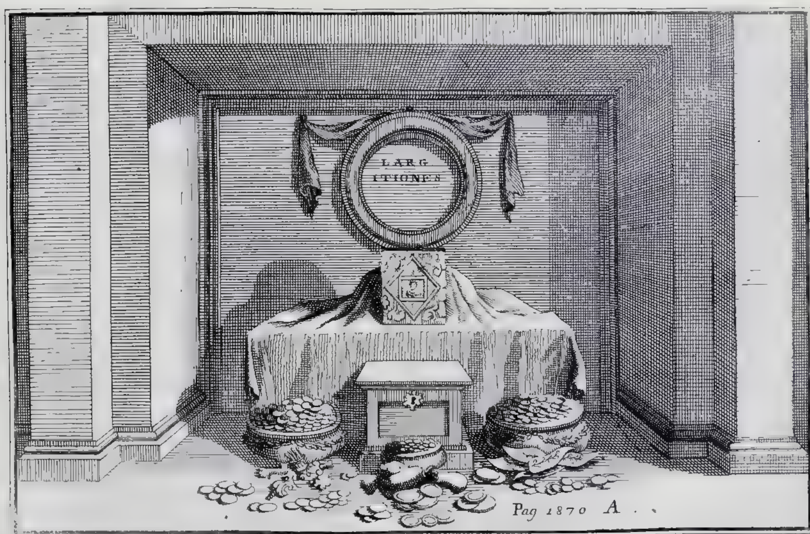
ILLUSTRIS Comitis ſacrarum largitionum, prius quam narrationem ineamus, explicare brevi tabella placuit, quibus ille imperaret, ſingula deinde etiam de noſtro more proſequemur.

Comes largitionum Occidentis imperabat

Comitibus VI.		*Comiti largitionum per Illyricum.*
		Comiti veſtiarii.
		Comiti auri.
		Comiti largitionum Italicianarum.
		Comiti titulorum largitionalium per Africam.
		Comiti commerciorum per Illyricum.
Rationalibus XI.		*Summarum Pannoniæ ſecundæ, Dalmatiæ & Saviæ.*
		Summarum Pannoniæ primæ, Valergiæ, & Norici.
		Summarum Italiæ.
		Summarum Urbis Romæ.
		Summarum trium provinciarum, Siciliæ, Sardiniæ, & Corſicæ.
		Summarum Africæ.
		Summarum Numidiæ.
		Summarum Hiſpaniæ.
		Summarum quinque provinciarum.
		Summarum Galliarum.
		Summarum Britanniarum.

Theſau-

LEGES
SALVT
ARES.
Pag 1868 C

LARG
ITIONES
Pag 1870 A

Comes largitionum Occidentis imperabat

Præpositis Thesaurorum XII.
- *Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ.*
- *Thesaur. Siscianorum Saviæ.*
- *Thesaur. Sabariensium Pannoniæ primæ.*
- *Thesaur. per Italiam Aquilejæ.*
- *Thesaur. Mediolanensium Liguriæ.*
- *Thesaur. Urbis Romæ.*
- *Thesaur. Augustæ Vindelicensis Rhetiæ secundæ.*
- *Thesaur. per Gallias Lugdunenses.*
- *Thesaur. Arelatensium.*
- *Thesaur. Hommasensium.*
- *Thesaur. Triberorum.*
- *Thesaur. Augustensium in Britaniis*

Præpositis brambaricariorum sive argentariorum. III.
- *Argentariorum Arelatensium.*
- *Argentariorum Rhemensium.*
- *Argentariorum Triberorum.*

Præpositis Bastagarum V.
- *Bastagæ primæ Orientalis, & quartæ.*
- *Bastagæ secundæ Orientalis, & tertiæ.*
- *Bastagæ tertiæ Orientalis.*
- *Bastagæ quartæ Orientalis.*
- *Bastagæ primæ Gallicanorum, & quartæ.*

Procuratoribus monetarum VI.
- *Monetæ Siscianæ.*
- *Monetæ Aquilejensis.*
- *Monetæ urbis Romæ.*
- *Monetæ Lugdunensis.*
- *Monetæ Arelatensis.*
- *Monetæ Triberorum.*

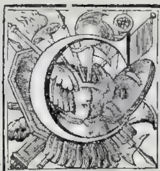
Procuratoribus Cynegii XV.
- *Cynegii Bassianensis Pannoniæ secundæ.*
- *Cynegii Sirmiensis Pannoniæ secundæ.*
- *Cynegii Joviensis Dalmatiæ a Spalato.*
- *Cynegii Aquilejensis Venetiæ inferioris.*
- *Cynegii Mediolanensis Liguriæ.*
- *Cynegii urbis Romæ.*
- *Cynegii Canusini, & Venusini in Apulia.*
- *Cynegii Cartaginensis Africæ.*
- *Cynegii Arelatensis provinciæ Viennensis.*
- *Cynegii Lugdunensis.*
- *Cynegii Rhemensis Belgicæ secundæ*
- *Cynegii Tornacensis Belgicæ secundæ.*
- *Cynegii Triberorum Belgicæ primæ.*
- *Cynegii Augustoduni.*
- *Cynegii in Britannis Bentensis.*

Procuratoribus Linificii II.
- *Linificii Biennensis Galliarum.*
- *Linificii Ravennatium Italiæ.*

Procuratoribus Baphiorum IX.
- *Baphii Tarentini Calabriæ.*
- *Baphii Salonitani Dalmatiæ.*
- *Baphii Cissensis Venetiæ, & Histriæ.*
- *Baphii Syracusani Siciliæ.*
- *Baphiorum omnium per Africam.*
- *Baphii Girbitani provinciæ Tripolitanæ.*
- *Baphii insularum Balearium in Hispania,*
- *Baphii Telonensis Galliarum.*
- *Baphii Narbonensis.*

NOTITIA.

Sub dispositione Viri illustris Comitis Sacrarum Largitionum.

COMES Largitionum per Illyricum.
Comes Vestiarii.
Comes Auri.
Comes Largitionum Italicianorum
Comes Titulorum Largitionalium per Africam.
Rationales summarum Pannoniæ secundæ, Dalmatiæ, & Saviæ.
Rationalis summarum Pannoniæ primæ, Valeriæ, Norici Mediterranei & Ripensis.
Rationalis summarum Italiæ.
Rationalis summarum urbis Romæ.
Rationalis summarum trium Provinciarum, id est, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ.
Rationalis summarum Africæ.
Rationalis summarum Numidiæ.
Rationalis summarum Hispaniæ.
Rationalis summarum quinque provinciarum.
Rationalis summarum Galliarum.
Rationalis summarum Britanniarum.
Præpositus Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ.
Præpositus Thesaurorum Siscianorum Saviæ.
Præpositus Thesaurorum Sabariensium Pannoniæ primæ.
Præpositus Thesaurorum per Italiam Aquilejæ.
Præpositus Thesaurorum Mediolanensium Liguriæ.
Præpositus Thesaurorum Urbis Romæ.
Præpositus Thesaurorum Augustæ Vindelicensis, Rhetiæ secundæ.
Præpositus Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.
Præpositus Thesaurorum Arelatensium.
Præpositus Thesaurorum Nemausensium.
Præpositus Thesaurorum Triberorum.
Præpositus Thesaurorum Augustensium in Britannis.

Procuratores Monetæ.

Procurator Monetæ Siscianæ.
Procurator Monetæ Aquilejensis.
Procurator Monetæ Urbis Romæ.
Procurator Monetæ Lugdunensis.
Procurator Monetæ Arelatensis.
Procurator Monetæ Triberorum.

Procuratores Cynegiorum.

Procurator Cynegii Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis.
Procurator Cynegii Sirmiensis Pannoniæ secundæ.
Procurator Cynegii Joviensis Dalmatiæ a Spalato.

Procurator Cynegii Aquilejensis Venetiæ inferioris. A
Procurator Cynegii Mediolanensis Liguriæ.
Procurator Cynegii Urbis Romæ.
Procurator Cynegii Canusini & Venusini in Apulia.
Procurator Cynegii Carthaginensis Africæ.
Procurator Cynegii Arelatensis Provinciæ Viennensis.
Procurator Cynegii Remensis Belgicæ secundæ.
Procurator Cynegii Tornacensis Belgicæ secundæ.
Procurator Cynegii Triberorum Belgicæ primæ.
B Procurator Cynegii Augustoduni translati Metis.
Procurator Cynegii in Britannis Bentensis.

Procuratores Linificii.

Procuratores Linificii Biennensis Galliarum.
Procurator Ravennatium Italiæ.

Procuratores Baphiorum.

Procurator Baphii Terentini Calabriæ.
Procurator Baphii Salonitani Dalmatiæ.
C Procurator Baphii Cissensis Venetiæ, & Histriæ.
Procurator Baphii Syracusani Siciliæ.
Procurator Baphiorum omnium per Africam.
Procurator Baphii Girbitani Provinciæ Tripolitanæ.
Procurator Baphii insularum Balearium in Hispania.
Procurator Baphii Telonensis Galliarum.
Procurator Baphii Narbonensis.

Præpositi Brambaricariorum sive Argentariorum.

D Præpositus Brambaricariorum sive Argentariorum Arelatensium.
Præpositus Brambaricariorum sive Argentariorum Rementium.
Præpositus Brambaricariorum sive Argentariorum Triberorum.

Præpositi Bastagarum.

Præpositus Bastagæ primæ Orientalis & quartæ.
Præpositus Bastagæ secundæ Orientalis & tertiæ.
E Præpositus Bastagæ tertiæ Orientalis.
Præpositus Bastagæ quartæ Orientalis.
Præpositus Bastagæ primæ Gallicanorum & quartæ.
Comes Commerciorum per Illyricum.
Officium autem viri illustris suprascripti Comitis sacrarum Largitionum habet,
Primicerium totius Officii.
Primicerium Scriniorum Canonum.
Primicerium Scriniorum Tabulariorum.
Primicerium Scriniorum Aureæ Massæ.
Primicerium Scriniorum Auri ad responsum.
F Primicerium Scrinii Vestiarii Sacri.
Primicerium Scrinii ab Argento.
Primicerium Scrinii a Miliarensibus.
Primicerium Scrinii a pecuniis, & cæteros Scriniarios.
Secundocerium Officii, qui Primicerius est exceptorum.
Tertiocerium Officii, qui tractat Bastagas.

CAP. XXXIV.

DE ILLUSTRI COMITE SACRARUM LARGITIONUM.

COMMENTARIUM.

Comes Largitionum Occidentis fere eodem modo se habet, quo Orientis, exceptis ministris, quibus hic quandoque pluribus utitur, & hic in Notitia latius clariusque distinguuntur, sigillatim enim inferiores Comites largitionum, Rationales, Procuratores diversorum negociorum, Præpositosque recenset, quod in Oriente non est observatum.

Comites Largitionum inferiores in Oriente sex erant, quot & Diœceses: hic vero quinque tantum, ex quibus tres in totidem Diœcesibus pluribus stipendia solvendo largitionum officium exercebant, videlicet in Illyrico, Italia, Africa. In Galliis, & Hispania nullus largitiones procurasse invenitur, quod, ut puto, hoc tempore hæ Diœceses a Barbaris vexarentur, aut detinerentur: quidam tamen in his Præfecti & Procuratores, qui ante ibi esse consueverant, infra referuntur. Itaque duobus largitionum Comitibus, qui in Hispaniis, & Galliis esse solebant, prætermissis, alios referemus. Primus per Illyricum largitiones tractabat, ejusque Diœceseos tributa, ac vectigalia exigi, ac militibus ibi degentibus, magistratibus, aliisque stipendia persolvi procurabat. Secundus Comes Largitionum erat in Italia. Sed inter hunc & præcedentem a Notitia duo Comites interferuntur, scilicet vestiarii & auri, ille vestes Principis, lintea, stragulas, mantilia, aulæa, & huiusmodi alia custodiebat. In Oriente pro hoc Magister lineæ vestis, & privatæ ponitur, unde utriusque officio hic fungebatur. Ne vero ulla harum vestium subtrahi vel perire posset, in officio Comitis Largitionum scrinium sacri vestiarii erat, in quo numerus omnium vestium sub Primicerio erat descriptus, *leg. 2. C. de milita. veste.*

Alter Comes auri dicebatur, forsan qui argentum auro permutari, & in massam conflari curabat, unde in officio largitionum erat scrinium aureæ massæ, in quo hujus negotii rationes scribebantur. Forte intelligitur, qui auri fodinis, & metallis præerat, aut qui tractabat aurum ad responsum, cujus scrinii scribas Gratianus Perfectissimorum titulo honestat, *in leg. scriniis, Cod. de palatin. sacr. largit.* Quia vero vestiarii Comiti hic conjungitur, forte is intelligitur, qui annulos aureos, coronas, torques, & alia Principis ornamenta custodiebat. In Oriente hic non legitur. Sed forte ejus officio Præfectus thesaurorum, aut Comes metallorum fungebatur in Occidente omissi, quorum vices hic auri Comes implere poterat.

Secundus Comes Largitionum Italicianarum, sed quartus in numero Comitum, largitionibus in Italia faciendis præerat, ubi stipendia militibus, aliisque persolvi curabat.

Ultimus sequitur Comes titulorum largitionalium per Africam, qui dona & salaria in ea provincia facienda tractabat. Hi omnes locum Comitis primi largitionum tenebant, ejusque mandata exequebantur.

Rationales quoque undecim in diversis provinciis canones arcæ largitionum debitos, & tributa, vectigaliaque exacta, & exigenda scribebant, eorumque rationes quisque in sua provincia notabat, qui *Rationales summarum*, id est,

pecuniæ vocabantur. Id enim hic summa significat, ut sæpe in Jure accipitur, *leg. scire debemus, leg. 29. ff. de ver. ob.* Quandoque Rationales, aut Procuratores summæ rei appellantur, *leg. 7. C. ubi cauſ. fiſcal.* sic Julianus Apostata Verecundum Rationalem summarum nominat, *in leg. 7. C. T. de jur. fiſc.* id est, pecuniarum Principis. officium seu cohortales habebant, qui bona non solventium tributa sub hasta vendebant. Constantinus Faustino Præsidi Bæticæ, *in leg. ult. C. ſi propt. publ. penſi. Si quis*, inquit, *fundum, aliamve rem ob ceſſationem tributorum, vel veſtium, auri, argentique debitum, quæ annua exactione ſolvuntur, ſub haſta diſtracta comparaverit, perpetuam emptionis obtineat firmitatem, nihil interſit. utrum officium ſummæ rei procuratoris, an rectoris provinciæ, id quod debitum fuerit, propoſuerit.* Hæc ille. Hi etiam officiales Rationales vocantur, *leg. Officiales rationales, Cod. de epiſc. & cler.* quod etiam de omnibus rationes tractantibus potest intelligi. Idem Procuratores appellabantur, Lampridius in *Alexandro* cap. XLV. *Ubi aliquos*, inquit, *voluiſſet procuratores, id eſt, Rationales ordinare, nomina eorum proponebat*: etsi quandoque pro diversis ponuntur, prædicti vero Rationales erant sequentes, viri perfectissimi nuncupati, *leg. 2. Cod. de bon. vacan.* ita enim Symmachus lib. I. *Epiſtola.* ad Theodosium scribens, Bassianum Rationalem appellat. Hoc nomine eos & Imperator ita honestabat, GRAVITAS TUA. *leg. 1. C. de his, qui ſe defer.*

RATIONALIS summarum Pannoniæ secundæ, Dalmatiæ, & Saviæ.

RATIONALIS summarum Pannoniæ primæ, & Valeriæ, Norici mediterranei, & Ripensis.

RATIONALIS summarum Italiæ, urbis Romæ, cujus sub Constantio Rationalis Victor fuit, *in l. 14. C. T. de appell.* qui, ut alii Rationales, de causis fiscalibus cognoscebat, *d. l. 14.*

RATIONALIS trium provinciarum, id est, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, quarum Constantino imperante Eufraxius Rationalis fuit, *leg. 1. Co. de ſuſce. & arca. leg. 2. Cod. T. eo. l. 1. Cod. de pond. & auri illat.* Cui Gerulus successit, *l. hi Cod. T. com. divid.* mox Callepius *l. 5. C. T. de petit. ultr. dat.* Ob vicinitatem his tribus insulis unus sufficiebat Rationalis.

RATIONALIS summarum Africæ, quo officio sub Constantino Maximus fungebatur, *l. 1. C. T. de metal. & metalla.* Hujus Rationalis meminit in *Gordianis* Capitolinus.

RATIONALIS summarum Numidiæ, cujus sub eodem Constantino Rationalis erat Juvenalis, *l. 4. Theo. de bon. vacan.*

RATIONALIS summarum Hispaniæ, qui proprium officium, quemadmodum alii Rationales, habebat, *leg. 1. Cod. de his qui ſe defer.* Constantinus Rationali Hispaniarum: *Is*, inquit, *cujus tacite fidei commiſſa eſt hæreditas, officio gravitatis tuæ nunciet.*

RATIONALIS summarum quinque provinciarum, videlicet Hispaniæ ulterioris, trans Iberum, scilicet Carthaginensis, Lusitaniæ, Galliciæ, Bæticæ Transfretanæ seu Tigintanæ, ut dividit Sext. Ruffus.

RATIONALIS summarum Galliarum, & RATIONALIS Britanniarum, quæ regiones, etsi eo tempore magna ex parte a Barbaris occupatæ, suos tamen retinuere Rationales, qui ubi poterant officium exercebant. In Oriente unus nominatur Rationalis, & Comes summarum Ægypti. In aliis ejus provinciis Comites Largitionum per omnes Diœceses eorum fungebantur officio. In Occidente vero per XI. regiones erant dispositi, de quorum auctoritate, & officio in Oriente est dictum.

CAP. XXXV.

DE PRÆPOSITIS THESAURORUM.

EXACTA ex oppidorum vectigalibus pecunia in munitum provinciæ locum deferebatur, inde ad Comitatum mittenda, *leg. 1. Cod. de can. larg. tit.* Locus ille *Theſaurus* vocabatur, ejus custodes *Theſaurenſes*, & qui præcipuam eorum curam habebant, *Theſaurorum præpoſiti*, qui XII. hic recitantur, quot erant Thesauri, seu loca, in quibus summa pecuniæ ex provincia exactæ conservabatur. Nullus vero Africæ aut Hispaniarum Thesaurus nominatur, etsi supra earum Rationales sint descripti. Quod occupatis tum his provinciis a Barbaris, sola prioris status vestigia permanebant. Præpositi igitur in provinciis Thesaurorum erant sequentes.

I. PRÆPOSITUS Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ. Hic degebat Salonæ, quæ est urbs ad mare Adriaticum, ab Asinio Pollione, imperante Augusto, expugnata, ubi deposito Imperio Diocletianus in hortis a se consitis consenuit, Eusebius, Victor & Eutropius tradunt. Hic erat etiam fabrica armorum, & purpuræ baphium, & aliquot Jura ibi sunt condita, *l. 2. C. de ponderat. & aur. illat.*

II PRÆPOSITUS Thesaurorum Siscianorum Saviæ, hic morabatur Siscis. Alii scribunt *Sciſciæ*, ubi etiam moneta cudebatur, & est prope Albanum montem, citra Savum in regione Pannoniæ superioris, quam Notitia *Saviam* vocat.

III. PRÆPOSITUS Thesaurorum Sabariensium Pannoniæ primæ: pro Sabaria alii scribunt *Savaria*: est oppidum inter Danubium, & Savum flumen, ubi erat alius thesaurus. Ibi Constantinus & Valentinianus aliquot Jura scripserunt, *leg. 6. Cod. The. de pet. & ultr. dat. leg. 15. Cod. Th. de ſuſcep. & arcar. leg. 3. Cod. Th. de auro coco.*

IV. PRÆPOSITUS Thesaurorum per Italiam Aquilejæ. Hæc fuit prima urbs post Romam in Italia, ubi Maximinus Cæsar est occisus: Eam Attila Anno salutis CCCCLIII. evertit, Paulus Diac. Cassiodorus, D. Prosper. Hic etiam plura Jura condita fuere, *leg. 7. Cod. de anno. & tribut. leg. 25. Cod. de decurio. leg. 4. Cod. de malefic. leg. 7. & 9. Cod. de murilegul. leg. pen. Cod. de dilat. leg. 11. Cod. qui dar. tut. poſſ.* Secunda Roma est appellata, Leandri Cosmographus. Alii Romaniam seu Romantianam, Martyrologium XXII. *Junii*, vocant.

V. PRÆPOSITUS Thesaurorum Mediolanensium Liguriæ. Mediolanum inter Urbes Galliæ Cisalpinæ Insubrum opulentissimum, olim in Liguria fuit, nunc caput Longobardiæ, ubi plura Jura fuere scripta, *l. 2. C. de bon. vacan. l. 3. C. de aſſeſſor. leg. 7. Cod. de defenſorib. civit. leg. 1. Cod. de ſportul. leg. 5. Cod. de juriſd. om. jud. leg. 9. Cod. de pig. act. leg. 1. Cod. de tuto. vel curat. illuſtr. perſon. leg. 2. Cod. quan. mul. tu. offi. fung.* & alia multa.

VI. PRÆPOSITUS Thesaurorum urbis Romæ.

VII. PRÆPOSITUS Thesaurorum Augustæ Vindeliciensis Rhetiæ secundæ. Augusta Vindelicorum vocatur prope Lycum amnem in Vindelicia posita.

VIII. PRÆPOSITUS Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.

IX. PRÆPOSITUS Thesaurorum Arelatensium. *Arles* nunc dicitur, urbs opulentissima in Provincia ad ripam Rhodani sita. Hic cudebatur moneta, argentum armis inducebatur, & Procurator Gynæciorum degebat. Aliquot etiam Jura ibi condita reperiuntur, *l.* 5. *&* 6. *C. The. de appellat.* ejus & Jureconsulti meminerunt, *l.* 34. *de usufruct. leg. l.* 19. *de institor.*

X. PRÆPOSITUS Thesaurorum Nemausensium. Nemausum, nunc *Nimes* vocatur, est in Narbonensi inter Ararim & Monobium flumina. *Nimasia* a Valentiniano appellatur, *in l. ult. C. Th. de pond. & aur. illat.* sed mendose, ut puto.

XI. PRÆPOSITUS Thesaurorum Triberorum: sunt in Gallia Belgica, ut in fabricis Galliarum est dictum. Hic etiam moneta cudebatur, fabrica exercebatur, argento arma ornabantur, & Gynæciorum Procurator degebat, pluraque Jura ibi condita fuere, ut supra in fabricis Galliarum dixi.

XII. PRÆPOSITUS Thesaurorum Augustensium in Britannia. Hi Præpositi cum ministris a Valentiniano A. appellantur Thesaurenses, *l.* 2. *C. de pal. sacr. larg.* qui navibus necessarias ad largitiones species transvexisse creduntur, quia Thesaurensium classis a Leone appellatur, *in l. ult. §. item scrinii sacrarum epistolarum. C. de diver. offic.* Sed ego vereor, ne ibi Thesaurensium numerus ob multitudinem hominum classis vocetur, qui sine probatoria Principis, quæ ex scrinio epistolarum emanabat, creari non poterant. Nunc ad alios largitionum ministros, id est, Procuratores, est transeundum.

CAP. XXXVI.

DE PROCURATORIBUS MONETÆ.

TRIGINTA duo Procuratores eidem Comiti parebant, nempe VI. monetæ, XV Gynæciorum, & IX. baphiorum. Monetam non civitates, non Præsides, Vicariive, aut P. P cudebant, sed hæc facultas à Principe Magistro largitionum demandabatur, ut qui Principis pecuniam tractabat, eam quoque percuti curaret. In Occidente VI. tantum in locis moneta signabatur, quibus totidem Procuratores præerant, videlicet:

I. PROCURATOR monetæ Scicianæ. Sciciam urbem Saviæ in Pannonia secunda, seu inferiore Notitia in ejus Duce collocat, ubi degebat Tribunus cohortis III. Alpinorum, & ibidem stationem classis Ægentensium habebat.

II. PROCURATOR monetæ Aquilejensis: Aquilejæ enim tantum moneta in Italia imprimebatur, & Romæ. *Aquileja*, inquit Herodianus lib. VIII. cap. IV. *urbs magna populo abundabat, ac velut Italiæ quoddam emporium ad mare sita, quasique terminus Illyriæ, copiam rerum e continente per terram, fluviosque convectam navigantibus suggerebat...... Ex quo factum, uti semper ingentem civium numerum, etiam magna vis hospitum ac mercatorum eam urbem frequentaret.* Hæc ille. Ad ipsam flumine adverso onerariis navibus, per Natisonem fluvium plus stadiis LX. navigabatur, vinum, oleum, mancipia, pelles, jumentaque eo ab Illyricis gentibus subvehebantur, inquit Strabo in quinto.

III. PROCURATOR monetæ urbis Romæ. In æde Junonis monetæ, quæ est in tertia urbis regione, pecuniam Romæ percussam fuisse auctor est Suidas in verbo μονήτα. *Cum Romani*, inquit, *pecunia indigerent in bello contra Pyrrhum & Tarentinos, Junoni supplicarunt, quæ respondit; non defuturam illis pecuniam, si armis juste uterentur, quod cum illis ex voto successit, Junonem monetam sunt venerati, & ob consilium in ejus templo monetam cudi voluerunt.* Hæc Suidas. Livius lib. I. & Cicero in I. *Divin.* aliam Junonis monetæ originem tradunt.

IV. PROCURATOR monetæ Lugdunensis.

V. PROCURATOR monetæ Arelatensis, de qua urbe supra. Imperante Justiniano hic non vultus Principis, ut alibi, monetæ imprimebatur, sed ipsorum Arelatensium insigne. Procopius lib. III. de bello Gotth. *Ut Gallias*, inquit, *Germani haberent, Justinianus permisit: ex quo tempore Principes Germanorum Massiliam, & cætera circa id mare loca tenuerunt, unde & Arelatæ resident. Aureum nummum nativo e Galliarum metallo hi cudunt, non Romani Imperatoris, ut cæteri solent, imagine, sed sua impressa, qui erat genius forma hominis alati percussus.* Hæc ille.

CAP. XXXVII.

DE PROCURATORIBUS CYNEGIORUM,

aut Gynæciorum.

CYNEGIUM locum esse ait Suidas, in quo feræ conficiebantur, ut erat Amphitheatrum vel leporarium, a κυνός quod *canem* significat. Han κυνηγίαν Justinianus appellat, *in Novel.* 105. *§.* 1. *seu Auth. de Consulib.* si ita legamus, venatio intelligeretur, qua feræ capiebantur ad Principis comitatum & mensam transmittendæ, & aliæ ad spectacula populo in Amphitheatro exhibendæ. Verum Cynegii lectionem non probo: nam huic studio non certi Procuratores, sed Duces in limitibus vacabant, qui ursos, leones, aliasque feras vivas ad Principem mittebant, nec ultra septem dies in civitatibus, per quas meabant, retineri poterant, ne cives, qui illis cibaria ministrabant, nimis onerarentur, *l.* 2. *C. Theo. de venat. ferar.* Deinde stultum, ut puto, fuisset tot Procuratores in provinciis venandi causa aluisse, qui nec Comiti largitionum, sed potius Castrensi obsequi debuissent. His accedit, quod in Oriente nulli Cynegiorum Procuratores leguntur. Quare scriptorum culpa impressum exemplar depravatum fuisse non dubito, & pro CYNEGIO, GYNÆCIUM reponendum, ut habent Manuscripti, & Notitia Orientis. Postremo nulli in Occidente Gynæciorum Procuratores invenirentur, qui texendis tot Principis, militumve vestibus, navium velis, stragulis, linteis, & aliis ad instruendas mansiones erant necessarii. Quot essent in Oriente, non exprimitur: sed in Occidente XV. diversis in provinciis Gynæcia procurabant; duo in Illyrico, quatuor in Italia, unus in Africa, duo in Galliis, quinque in Belgis, & unus in Britanniis, præter alios duos linificii Procuratores. Erant autem sequentes:

I. PROCURATOR Gynæcii Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis. Hæc textrina consueverat esse Salonæ, quam diximus esse in Dalmatia, ad littus maris Hadriatici: Inde ut credo, propter Barbarorum excursiones Bassianam est translata, quæ urbs est in Pannonia inferiore, sive secunda, prope Savum flumen ad radices montis Tarsii, ubi hic Procurator telas texi curabat.

II. PROCURATOR Gynæcii Sirmiensis Pannoniæ item secundæ. Sirmium Danubium versus propius Septentrionem non longe distat a Bassiana, de quo supra in Fabricis.

III. PROCURATOR Gynæcii Joviensis Dalmatiæ a Spalato. Hic fuit palatium Diocletiani prope Salonam, inquit Volaterranus, & quoniam se Jovem, vel Jovium appellabat, præter milites quos Jovianos dixit, etiam hanc regionem Spalato proximiorem a se *Joviam* nominavit, ubi hoc tempore a

Spalato propter vicinos hostes remotum Gynæcium exercebatur.

IV. PROCURATOR Gynæcii Aquilejensis Venetiæ inferioris: superior enim Venetia est ultra Tilaventum flumen, alii dicunt Natisonem.

V. PROCURATOR Gynæcii Mediolanensis Liguriæ.

VI. PROCURATOR Gynæcii urbis Romæ, ubi præcipue rerum pretiosarum textrina erat.

VII. PROCURATOR Gynæcii Canusini, & Venusini in Apulia: Canusium est juxta Aufidum amnem prope Cannas, ubi memorabilem cladem ab Annibale Romani acceperunt, non longe abest a Venusia patria Horatii poetæ.

VIII. PROCURATOR Gynæcii Cartaginensis Africæ. Hoc solum Gynæcium erat in Africa.

IX. PROCURATOR Gynæcii Arelatensis, provinciæ Viennensis. olim Vienna erat caput Allobrogum, unde Viennensis ad Rhodanum usque extendebatur, ac Arelate continebat. Hic erat etiam locus thesauri, & brambaricariorum, ubi & Jura Constantinus condidit, *l.* 6. *C. T. de appellat.* & moneta cudebatur. Ejusque meminerunt Jureconsulti, *l.* 13. *de insti. l.* 34. *de usufr. leg.*

X. PROCURATOR Gynæcii Lugdunensis. Hic etiam erat thesaurus Principis, & moneta percutiebatur.

XI. PROCURATOR Gynæcii Remensis Belgicæ secundæ. Remi non longe absunt Parisiis ultra Sequanam fluvium in Belgica secunda apud Itinerarium, ibi quoque erat fabrica spataria, præpositus brambaricariorum, ibidem Valentinianus quandoque Jura scripsit, *l.* 1. *C. de can. frum. urb. Rom. l.* 1. *C. de postlim.*

XII. PROCURATOR Gynæcii Tornacensis Belgicæ secundæ, vulgo *Tornac.* Itinerarium legit *Turracum*.

XIII. PROCURATOR Gynæcii Triberorum Belgicæ primæ. Triberi alias Trevirenses dicuntur: apud quos & Comes privatarum suum Gynæcium privatum habebat.

XIV. PROCURATOR Gynæcii Augustoduni translati Metis. Augustodunum est in montibus Cemenorum in Burgundia, quo Metis translatum est Gynæcium: Metis autem non longe est a Tiberis.

XV. PROCURATOR Gynæcii in Britanniis Dremtensis.

PRÆTER hos erant & Procuratores Linificii ad comparandum linum instituti duobus in locis, in quibus magna colligebatur lini copia. Primus erat Biennensis Galliarum: puto legendum *Biernensis*, prope montes Pyrenæos in Galliis, vel Viennensis, quæ est metropolis Delphinatus in Allobrogibus inter Isaram & Rhodanum flumina: *Galliæ*, inquit Plinius lib. XIX. cap. 1. loquens de lino, *hoc reditu censentur*: In Æmilia vero Italiæ Faventinum linum ibidem laudat. Alius erat in Italia Procurator Linificii Ravennatium, etiam nunc lini proventu celebratorum, qui linum ad lintea, mantilia, indusia, aliasque vestes ad usum Principis & aulæ excoli, conficique curabat. Ravennam, ut auctor est Zosimus, Imperii sedem Honorius transtulit, ubi plura ipse Jura, & alii sequentes Principes condiderunt, *l.* 10. *C. de jure fisc. l.* 4. *C. de bo. vacan. l.* 2. *C. ut intr. cert. temp. crim. act. l. fi. C. de requir. reis. l.* 35. *C. de adult. l. ult. C. de his qui accu. pos. l.* 9. *C. de revoc. donat. l. fin. C. de postlim. revers. Ravenna*, inquit Zosimus lib. III. cap. XXVII. *est metropolis Flaminiæ, prisca civitas, colonia Thessalorum, Rhene dicta, quod eam aquæ ab omni parte circumfluant, non autem, velut Olympiodorus Thebanus ait, quod Rhemus Romuli frater hujus urbis conditor fuerit. Hoc enim Quadrato relinquere debuerat, qui de hac urbe in historia Marci Principis id commemoravit*: Hæc Zosimus. Jornandes *de reb. Geticis* eam ad ostia Eridani amœnissimum portum habuisse scribit, CCL. naves tutissima statione continentem: is tum Justiniano imperante, in spaciosissimos, & speciosissimos hortos conversus erat: Urbs ipsa Trigemina tribus etiam nominibus appellabatur, *prima Ravenna, ultima Classis, media Cæsarea inter urbem & mare plena mollitie, arenaque munita, & vectationibus apta*. Hæc Jornandes.

CAP. XXXVIII.

DE PROCURATORIBUS BAPHIORUM.

NOVEM alii sub eodem Comite largitionum Occidentis erant Procuratores Baphiorum, in quibus totidem in locis purpura ad usum Principis, lana, & sericum tingebantur, *l.* 1. *C. quæ res ven. poss. l.* 3. *& seq. C. de vestib. holob.* quod a privatis fieri primus Nero prohibuit, ut auctor est Tranquillus in *eod.* cap. XXXII. post quem alii Principes id capitali pœna imposita districtius vetarunt. Gratianus *in l.* 1. *C. quæ res ven. non poss.* ad Faustum Comitem largitionum: *Fucandæ*, inquit, *aut distrahendæ purpuræ vel in serico, vel in lana facultatem nullam habere possit privatus: sin autem aliquis supradicti muricis vellus vendiderit, fortunarum & capitis sciat se subiturum discrimen*: Cum ergo usus purpuræ ad solum Principem spectaret, pluribus in locis coquebatur, & ejus vestes tingebantur. Baphiorum autem erant hi Procuratores.

I. PROCURATOR Baphii Tarentini Calabriæ: nota est civitas, ubi purpura excoquebatur.

II. PROCURATOR Baphii Salonitani Dalmatiæ, de quo supra.

III. PROCURATOR Baphii Cissensis Venetiæ, & Histriæ, pro Cissensis, lego *Cistensis*, genus est tincturæ, florem cisti rosaceum vel puniceum imitans, auctore Plinio, & Dioscoride. *Rhodinum* Jura appellant, *l.* 3. *C. de vestibus holober.* colorem cissites gemmæ intelligit, *quæ*, inquit Plinius lib. XXXVII. cap. XI. *in candido collucet, hederæ foliis similis.* Hoc Baphium per totam fere Venetiam Histriamque exercebatur: unde Cissensis loci nomen esse potest.

IV. PROCURATOR Baphii Syracusani Siciliæ. Syracusis in Sicilia tingebatur lana & sericum.

V. PROCURATOR Baphiorum omnium per Africam, quæ plura erant, sed eorum loca reticentur.

VI. PROCURATOR Baphii Girbitani provinciæ Tripolitanæ.

VII. PROCURATOR Baphii insularum Balearium in Hispania, nunc *Majorica* & *Minorica* appellantur.

VIII. PROCURATOR Baphii Telonensis Galliarum: lego *Tolonensis*, a Tolona prope Massiliam ad littus maris.

IX. PROCURATOR Baphii Narbonensis in Galliis.

CAP. XXXIX.

DE PRÆPOSITIS BRAMBARICARIORUM, SEU ARGENTARIORUM.

ARGENTARIOS a Barbaricariis, tam Constantinus *l.* 1. *C. de excusat. artific.* quam Gratianus *in l. scriniis* 7. *in fine. C. de pal. sacr. largit.* de officio Comitis largitionum agens distinguit. Notitia vero fere pro iisdem ponit & *Brambaricarios* vocat. Leo A. *in l.* 5. *C. de agentib. in reb.* alias est *l.* 1. *C. de præpos. agent. in reb. tit. sequent. Barbarios* mendose, ut puto, pro Barbaricariis appellat. Hic Argentarii sunt qui vasa argentea fabricant, quos Javolenus *in l. pen.*

ff. de aur. & arg. l. 3 fabros argentarios nominat. Justinianus *in l. ult. C. de pign. l. pen. §. ul. C. de const. pecu.* argenti distractores. Barbaricarii vero sunt, qui ut ait Poeta in VII. *Æneid.*

> —— *Thoracas ahenos,*
> *Aut leves ocreas lento ducunt argento.*

Donatus in II. *Æneid. Barbaricarii*, inquit, *dicuntur, qui ex auro coloratis filis exprimunt hominum formas, animalium, & aliarum specierum imitatam subtilitate veritatem.* Quod a Barbaris hæc opera emanarint, *barbarica* sunt appellata, & *Barbaricarii* eorum operatores. Valentinianus ad Tacianum Comitem Largitionum scribit, *in l. 1. C. T. de fabricensibus.* Antiochiæ octo cassides totidemque buculas auro tectas deauratasque singulis XXX. diebus solitas fabricari. Sub his ergo continebantur tam qui aurea argenteaque vasa, quam qui vestes auratas signis conspicuas & alia hujusmodi faciebant. Hi in Oriente sub hoc Comite non inveniuntur, forte quia in fabricis hæc ars sub Magistro Officiorum exercebatur, *l. 5. C. de agen. in reb.* Tribus vero in locis Occidentis pro Principe vasa & arma deaurata elaborabant, quibus sub Comite Largitionum tres sequentes imperabant.

I. PRÆPOSITUS Brambaricariorum, sive Argentariorum Arelatensium.

II. PRÆPOSITUS Brambaricariorum, sive Argentariorum Remensium.

III. PRÆPOSITUS Brambaricariorum, sive Argentariorum Triberorum, de quibus suis locis supra dictum fuit.

CAP. XL.

DE PRÆPOSITIS BASTAGARUM.

BASTAGAM onus esse transferendi res Principis, vel arma commeatumve ad milites in Orientali Imperio diximus: Hæc plaustris, equis, navibusque vehebantur. Sed hic forte de nauticis tantum intelligit, ubi octo nominantur Bastagæ. quarum quatuor diversis vicibus in Orientem, aliæ quatuor in Occidentem ibant, singulæque a suis Præpositis sollicitabantur, qui erant cohortales. Nam Valentinianus Apparitoribus Syriæ Bastagæ curam remittit, quod aliorum cohortalium id onus fuisse indicat, *l. 2. C. de cohor.* Bastaga ad milites spectans a Præfecto Prætorio, *l. 2. C. de quil. mun. vel. præst. nem. lic. se excu.* seu ejus officio, vel proximo Præside indicebatur, ut arma annona, sarcinæ, & similia transferrentur. Militares vero vestes, vel pecunia transferenda, & alia hujusmodi, ad Comitem Largitionum pertinebant, Tertioceriusque ejus officii, quemadmodum in Oriente, rerum transvectarum tempus, numerum, & qualitates in codices referebat. At Bastagæ, quibus vestes Principis & ejus argentum, supellex, & alia hujusmodi transferebantur, ad Comitem privatarum spectabant. Ut vero tutius irent, Bastagas pars legionis III. Italicæ sub duobus Præfectis comitabatur, qui singuli peditibus circiter mille imperabant. Aliæ tres partes hujus legionis sub aliis tribus Præfectis, limitem Reticum custodiebant, quemadmodum sub ejus Duce videbitur. Præpositi autem Bastagarum erant sequentes:

PRÆPOSITUS Bastagæ primæ Orientalis, & quartæ. Hæ transvectiones erant specierum, quæ ex Oriente quater quolibet anno navibus advehebantur, ut lana, sericum, byssus, prupura, & forte frumentum ex Alexandria, saccarum, cinnamomum & cætera, quæ a Marciano recensentur *in l. ult. §. species ff. de publi.* Is Præpositus primam, & quartam transvectionem curabat, sed verendum ne delendum sit *Quartæ*: Nam alius legitur infra Quartæ Orientali Bastagæ præfuisse.

ALIUS Præpositus curam habebat secundæ & tertiæ Bastagæ, seu transvectionis Orientalis, id est, rerum ex Oriente advehendarum. Hic etiam vereor ne superfluum sit verbum, *Tertiæ*, cui infra alius datur Præfectus.

TERTIUS igitur fuit Præpositus Bastagæ tertiæ Orientalis.

PRÆPOSITUS Bastagæ quartæ Orientalis: Hæc vitio librariorum bis repetitur, sicut & tertia. Itaque quælibet Bastaga suum habuit Præpositum. Hi erant Præpositi Orientali Bastagæ: Sequentes vero Occidentali, quæ tendebant in Occidentem, & Gallicana appellatur.

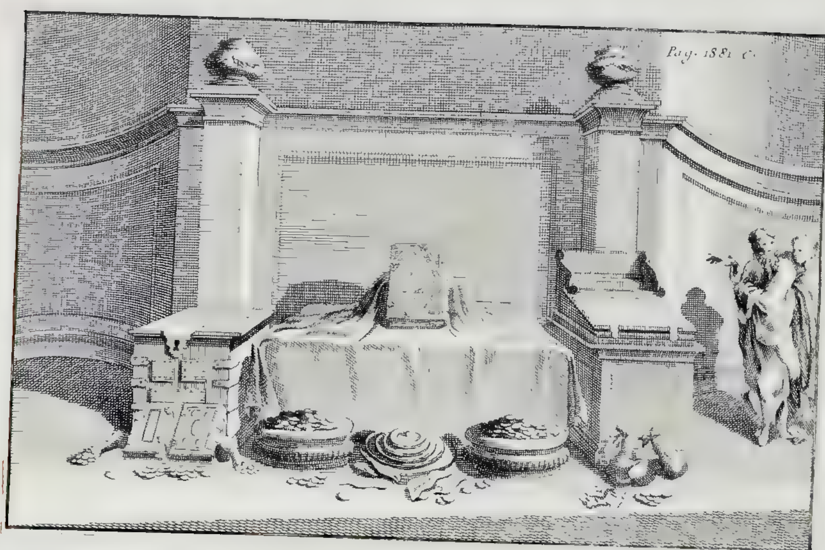
PRÆPOSITUS Bastagæ primæ Gallicanorum, & quartæ. Hic erat Præfectus transvehendis rebus ex Galliis, aut per Gallias. Sed cum quarta nominetur Bastaga Gallicana, oportuit esse secundam & tertiam, quæ hic reticentur: unde mendosum hunc codicem fuisse oportet, & secundæ tertiæque Bastagæ Præpositum desiderari. In Oriente Præpositi Bastagarum generaliter nominantur, nulla primæ, aut secundæ tertiæve facta distinctione.

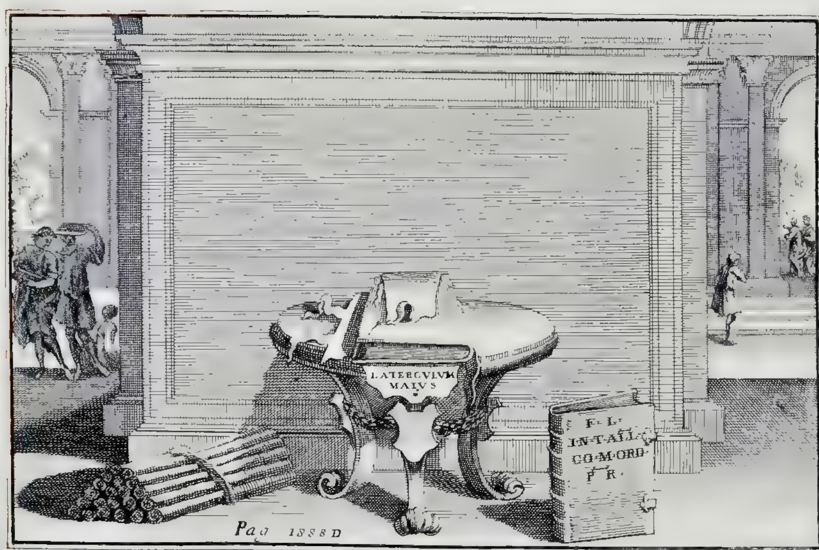
Præter hos Comes unus commerciorum per Illyricum in Occidente, & non in aliis provinciis, sub generali Comite Largitionum reperiebatur, cum quatuor essent in diversis Orientis provinciis, quorum officium ibi est declaratum.

Comes Largitionum Occidentis eadem habebat insignia, quæ Comes Largitionum Orientis, idemque plane officium, in quo mendose ibi scriptum est, *ab anularensibus*, hic recte, *a milliarensibus*, qui sunt genus monetæ, ut ibi est explicatum. Hic etiam primis quinque Primiceriis, & cuique plura scrinia tribuuntur, in Oriente singula singulis. Item in codice impresso, mendose legitur *Primicerius numerorum* pro *Numerariorum*, ut habent Manuscripti. in cæteris conveniunt. Ursini codex in insignibus præter grande scrinium claustris, ac ferreis laminis firmatum, aliud rotundum armarium ostendit rotundo hemisphærio tectum, & tres fibulas ad saccos claudendos & transfigendos. Madrucianus quoque duas arcas, luteam & cœruleam claustris firmatas habet, & quatuor fiscos operculo obseratos, & quintum aureos effundentem. Loculos præterea & fibulas, aliaque in Orientis largitione ostensa, & ibi declarata. Hæc de Largitionibus sufficiant, nunc ad Comitem rerum privatarum est veniendum, cujus ministrorum breviarium subjeci.

Comes rerum privatarum Occidentis imperat

- *Comitibus* II.
  - *Largitionum privatarum.*
  - *Gildoniaci patrimonii.*
- *Rationalibus* XI.
  - *Rerum privatarum per Illyricum.*
  - *Privatarum per Italiam.*
  - *Rei privatæ per Italiam.*
  - *Rei privatæ per urbem Romam, & suburbicarias regiones cum parte Faustinæ.*
  - *Rei privatæ per Siciliam*
  - *Rei privatæ per Africam.*
  - *Rei privatæ per Hispanias.*
  - *Rei privatæ per Gallias.*
  - *Rei privatæ per V. provincias.*
  - *Rei privatæ per Britannias.*
  - *Rei privatæ fundorum domus dominicæ per Africam.*

Pag. 1881 C.

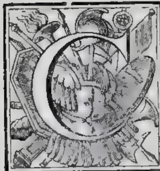

LATERCULUM
MAIUS
F. L.
I.N.T.ALL.
CO.M.ORD.
P R.
Pag 1888 D

Procuratoribus XI.
- *Rei privatæ per Siciliam.*
- *Rei private per Apuliam, & Calabriam, sive saltus Carminacenses.*
- *Rei privatæ per Sequanicum, & Germaniam primam.*
- *Rei privatæ per Dalmatiam.*
- *Rei privatæ per Saviam.*
- *Rei privatæ per Italiam.*
- *Rei privatæ per urbem Romam.*
- *Rei privatæ per urbicarias regiones rerum Juliani.*
- *Rei privatæ per Mauritaniam Sitifensem.*
- *Rei privatæ Cynegiorum Triberor.*
- *Cynegii Juvarensis rei privatæ Meti translatæ Anhelas.*

Præpositis II.
- *Bastagæ rei privatæ Orientalis inferioris.*
- *Bastagæ privatarum Galliarum.*

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis Rerum Privatarum.

COMES Largitionum privatarum.
Comes Gildoniaci patrimonii.
Rationalis rerum privatarum per Illyricum.
Rationalis rerum privatarum per Italiam.
Rationalis rei privatæ per Italiam.
Rationalis rei privatæ per Urbem Romam, & Suburbicarias regiones cum parte Faustinæ.
Rationalis rei privatæ per Siciliam.
Rationalis rei privatæ per Africam.
Rationalis rei privatæ per Hispanias.
Rationalis rei privatæ per Gallias.
Rationalis rei privatæ per quinque provincias.
Rationalis rei privatæ per Britannias.
Rationalis rei privatæ fundorum domus divinæ per Africam.
Rationalis, alias.
Procurator rei privatæ per Siciliam.
Procurator rei privatæ per Apuliam, & Calabriam, sive saltus Carminiacenses.
Præpositus rei privatæ per Sequanicum & Germaniam primam.
Procurator rei privatæ per Dalmatiam.
Procurator rei privatæ per Saviam.
Procurator rei privatæ per Italiam.
Procurator rei privatæ per urbem Romam.
Procurator rei privatæ per Urbicarias regiones rerum Juliani.
Procurator rei privatæ per Mauritaniam Sitifensem.
Procurator rei privatæ Cynegiorum Triberorum.
Procurator Cynegii Juvarensis rei privatæ Meri translati Anhelas.
Præpositus Bastagæ rei privatæ Orientalis inferioris.
Præpositus Bastagæ privatarum Galliarum.

A Officium autem supra scripti viri illustris Comis rerum privatarum habet:
Primicerium totius officii.
Primiscrinium Beneficiorum.
Primiscrinium rationum.
Primiscrinium securitatum.
Primiscrinium largitionum privatarum.
Scriniarios etiam reliquos suprascriptorum Scriniorum.
Secundicerium totius officii, qui tractat chartas officii.
Cæteros etiam Palatinos. Sed in Manuscriptis,
B Comes Gildoniaci patrimonii habet Procuratores, Præpositos, & Rationales per diversas provincias, ut Comes rerum privatarum, & Secundocerium totius officii, qui tractat chartas officii.

CAP. XLI.

DE ILLUSTRI COMITE RERUM *privatarum Occidentis.*

COMMENTARIUM.

C COMITIS Largitionum æmulus Comes rerum privatarum fuit, qui suos & ipse Comites privatarum II. Rationales XI. & Procuratores XI. atque duos Præpositos habuit. Primus Comes fuit privatarum largitionum, sicut alii erant per Illyricum, Italiam, & Africam sub Comite largitionum, qui salaria aulicis, & aliis quibusdam solvebant. Alter fuit Comes Gildoniaci patrimonii, quod Gildo in Africa Comes possederat. Is circa annum salutis CCCXCV. utriusque militiæ Magister in Africa fuerat, ut epistola Theodosii Magni ad eum scripta indicat. Constantinopoli scripta est *l. ult. C. ad* D *l. Jul. de adulter.* Post cujus mortem tyrannide arrepta a fratre jussu Honorii profligatus, & necatus est, ejusque bona publicata, quæ Gildonis patrimonium sunt dicta. Paulus Diaconus lib. XIII. in prin. *Interea*, inquit, *Gildo Comes Africæ cognita Theodosii morte, arbitratus minimam in parvulis spem fore, Africam jure proprio cœpit usurpare. Hujus frater Mescelzer germani perfidiam perhorrescens, in Italiam rediit. Gildo duos ejus filios, quos pater reliquerat, dolo circumventos occidit. Ad hunc jam hostem insequendum Mescelzer frater missus est. Is jam a Theodosio sciens quantum viribus desperatissimis oratio hominis, per fidem Christi, Clementiam Dei impetraret, Ca-* E *prariam insulam adiit, inde secum sanctos viros adducens, cum quibus, orationibus, & jejuniis dies aliquot continuavit, & noctes: ante triduum quoque quam hosti contiguus foret, cernit noctu Beatum Ambrosium defunctum, quo Victoriam caperet, diem sibi indicantem, ac locum, & tertio demum die post noctem orationibus, hymnisque pervigilem, cum quinque solummodo millibus, adversus octoginta millia hostium pergens, eos Dei nutu sine bello in deditionem accepit. Quo viso auxiliares Gildonis Barbari illico terga dedere, Gildo & ipse fugam arripiens, ascensa navi, cum in Africam* F *rediisset, post aliquot dies strangulatus interiit.* Hæc Paulus Diaconus. Idem Claudianus Marcellinus Comes, & Zosimus. Gildo gentilis seu paganus Salvinam filiam reliquit Nefridio ex sorore Placillæ Augustæ nato nuptam, quam viro amisso D. Hieronymus in episto. IX. ad viduitatem hortans solatur. Gildonis bona sunt in Principis ærarium relata: Fuit is annus humanæ salutis CCCCI. quo Honorius tum ea bona Peregrino Comiti & Procuratori divinæ domus per Africam commisit, *l. 16. C. T. de bon proscript.* quibus alia ejus Satellitum accesse-

re, *dict. l.* 16. Tandem cum peramplum hoc esset patrimonium, & plures in regiones dispersum, proprius ei datus est Procurator, *Gildonis* appellatus, qui Rationales, Procuratores & Præpositos illi præfecit, propriumque officium velut ipse Comes privatarum habebat. Unde in Manuscriptis additur hæc clausula, quæ in impressis desideratur: *Comes Gildoniaci patrimonii habet Procuratores, Præpositos, & Rationales per diversas provincias, ut Comes rerum privatarum, & Secundocerium totius offici, qui tractat chartas officii.* Hunc esse arbitror, qui in indice Præfecti Italiæ Præfectus fundorum patrimonialium appellatur.

Rationales quoque XI. Comes privatarum habebat, qui rationes redituum bonorum Principis scribebant: quandoque Rationales summæ rei appellantur, scilicet privatæ. Sic Constantinus Bulephorum vocat, *in l.* 7. *C. ubi caus. fiscal.* sed plurimum Rationales rei privatæ dicuntur, ut Constantinus Æmilium appellat, *in l.* 2. *Cod. de bon. vacantib.* Hi erant XI.

I. Unus privatarum per Illyricum, qui bonorum ibi publicatorum, & aliarum Principis rerum curam habebat.

II. RATIONALIS rerum privatarum per Italiam, qui rationes ibi Principis redituum scribebat.

III. RATIONALIS rei privatæ per Italiam: quemadmodum enim plures erant in Italia rei privatæ Procuratores, unus per Italiam, alius per Apuliam & Calabriam, & tertius per Urbicarias regiones rerum Juliani, præter eum, qui res Romæ curabat, ita duo in Italia erant Rationales rerum privatarum rationes in Codices referentes; Procuratores vero bona ipsa administrabant, & reditus exigebant. Madrocianum exemplar hic unum Rationalem ponit, quem infra repetit.

IV. RATIONALIS per urbem Romam, & suburbicarias regiones cum parte Faustinæ. Pars hic pro substantia ponitur. D. Gregorius lib. XII. ep. XXX. *Ornamenta*, ait, *de Antonini parte vel substantia tecum defer.* Quinque vero Faustinas fuisse invenio. Rupiliam Faustinam, aviam paternam M. Aurelii Antonini: Galleriam Faustinam Augustam, uxorem Pii Antonini: Anniam Faustinam, ejus filiam, & uxorem M. Aurelii Antonini: & aliam uxorem Maxentii, quæ D. Catharinæ martyrio, & prodigiis commota, & ipsa Christiana facta, martyrque Alexandriæ fuit: Ultima fuit Faustina Constantii Principis filii Magni Constantini uxor. Marcellinus lib. XXI. cap. VI. *Constantius*, inquit, *eodem tempore Faustinam nomine sortitus est conjugem, amissa jampridem Eusebia, cujus fratres erant Eusebius, & Hypatius viri Consulares, corporis morumque pulchritudine pluribus antistante.* Hæc ille. Unam de prioribus Faustinis intelligit, postrema enim Romæ habitasse non legitur. Hæc prædia per manus in posteriores Principes transierunt, quæ *pars Faustinæ* appellantur. Suburbicariæ autem regiones Picenum & Tuscia significantur. Honorius, & Theodosius *in l.* 12. *C. Th. de indulgen. debitor. Picenum*, inquiunt, *& Tusciam suburbicarias regiones septimam tributorum jubemus agnoscere.* Valentinianus etiam Picenum suburbicarium nominat, *in l.* 9. *C. T. de anno. & tribut.* Rufinus quoque suburbicarias ecclesias, ut puto, Tusciam & Picenum nuncupat, lib. *Historiar.* I. cap. VI. Forte quod deficientibus urbicariis regionibus, de quibus infra, annonam urbi subministrarent.

V. RATIONALIS rei privatæ per Siciliam.

VI. RATIONALIS rei privatæ per Africam. Constantino imperante Severus Rationalis Africæ erat, *l.* 2. *C. Theod. de jure fisci.* cui Maximus successit, *l.* I. *Cod. Theod. de metallis.* Hic ejus provinciæ reditus in Codices referebat. Alius Magister rei privatæ per Africam dictus, prædia Principis administrabat: qualis fuit Domitius Bracuntius Magister rei privatæ per Africam nuncupatus, *l.* 4. *C. Theo. de ju. fisci.* qui etiam Procurator vocabatur: fere enim omnes provinciæ, ubi privatum erat Principis patrimonium, Rationalem & Procuratorem habebant.

VII. RATIONALIS rei privatæ per Hispanias. Citeriorem Hispaniam intelligit: nam alius erat Rationalis quinque provinciarum ultra Iberum, ad quos Constantinus quandoque scripsit, *l.* I. *Cod. Theo. de his qui se defer.*

VIII RATIONALIS rei privatæ per Gallias.

IX. RATIONALIS rei privatæ per quinque provincias in ulteriore Hispania, de quibus supra.

X. RATIONALIS rei privatæ per Britannias.

XI. RATIONALIS rei privatæ fundorum domus divinæ per Africam. Hæc erant prædia Tamiaca nuncupata, *tot. tit. C. de præd. Tamiac.* ad impensas in domo Principis faciendas destinata, quæ latifundia ob amplitudinem proprium habuere Rationalem, & proprium administratorem; qui Comes ac Procurator divinæ domus vocabatur. Fungebatur autem hoc officio Peregrinus, Honorio imperante, *l.* 16. *C. The. de bon. proscript.*

XII. RATIONALIS rei privatæ per Siciliam: qui per errorem hic est repetitus: aut duo in Sicilia erant Rationales, quod non puto. Quare forte pro Rationali, legendum est *Procurator.* Alius fuit Rationalis trium provinciarum, id est, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, qui publicorum tributorum, & aliorum ad largitiones pertinentium rationes tractabat, nec ad res privatas spectabat. Et quia trium insularum bona publicata omnia cum rebus Siciliæ computabantur, & forsan in Sicilia tantum, & non in aliis duabus insulis prædia Princeps possidebat, solum Sicania rei privatæ Rationalem & Procuratorem habuit: qui bona emphyteutica, aliasque res Principis curabant, generaliter Palatini vocabantur, *l.* I. *C. de offic. Com. sacr. patrim.* Cum vero in provinciis Rationales exactæ pecuniæ rationes scriberent, Procuratores vero reditus Principis, & bona administrarent, hi pari numero XI. illis subnectuntur.

I. PROCURATOR rei privatæ per Siciliam.

II. PROCURATOR rei privatæ per Apuliam & Calabriam, sive saltus Carminiacensis: nomen proprium illius nemoris, quod erat in Calabria seu Apulia.

PRÆPOSITUS rei privatæ per Sequanicum, & Germaniam primam, idem est qui & Procurator in Orientali etiam Notitia appellatur, *l.* 14. *C. The. de indulg. debitor.* Præpositus gregum & stabulorum, qui erat Procurator saltuum.

III. PROCURATOR rei privatæ per Dalmatiam.

IV. PROCURATOR rei privatæ per Saviam.

V. PROCURATOR rei privatæ per Italiam.

VI. PROCURATOR rei privatæ per urbem Romam.

VII. PROCURATOR rei privatæ per urbicarias regiones rerum Juliani. Urbicarias regiones non XIIII. Romæ, quę urbanæ appellantur, significari puto, sed alias, quæ certam annonam ad urbem conferebant, & videntur in Africa fuisse Constantius *l.* 9. *C. Th. de extraor. seu sordid. mun. Non per Italiam*, inquit, *tantum, sed etiam per urbicarias regiones, & Siciliam patrimonialium fundorum vires ferendas esse perspeximus.* Item Gratianus *in l.* I. *C. T. si per obreptio. Sinceritas tua id ipsum per omnem Italiam, tum etiam per urbicarias Africanasque regiones, ac per omne Illyricum præclara oraculi hujus authoritate firmavit.* Ita etiam Arcadius & Honorius in quodam rescripto intelligunt. Didium credo Julianum intelligit, qui creatus Imp. Didiæ Claræ filiæ emancipatæ patrimonium, quod habebat, opulentum dedit, & Augustam appellavit, sed ipso occiso, & Severo Imperatore declarato, ei cum nomine Augustæ patrimonium est ademptum, & in

& in fiscum relatum, ut in *eo* auctor est Spartianus: & quia amplum fuit id patrimonium proprium habuit Procuratorem. Fuit & Julianus Licinius, ab Opilio Ulpiano in insulam deportatus, & ab Antonino Caracallo honoribus quidem ordinique restitutus, sed bona nunquam recepit, *l.* 1. & 5. *C. de sentent. pass.* de quo vix potest intelligi, cum non apparent eum tot bona possedisse, ut proprium Procuratorem habere meruerint.

VIII. PROCURATOR rei privatæ per Mauritaniam Sitifensem, de qua in ejus Præside.

IX. PROCURATOR rei privatæ Gynæciorum Triberorum, qui sunt in Belgica prima, in privatis saltibus Principis, in quibus venationes exercebantur, & hoc si legamus Cynegiorum, sed Manuscripti rectius habent *Gynæciorum*, loca ubi mulieres lanificia exercebant, & vestes texebant; neque enim opus fuit Comiti privatarum Triberis venationi aliquem præficere. Hic etiam Gynæcium Comes largitionum ad usum militum & publicum exercebat, & Comes privatarum aliud ad usum proprium Principis.

X. PROCURATOR Cynegii Juvarensis rei privatæ Meti translati Anhelas: & hic legendum Gynæcii. Juvarensis autem nomen est loci Juvara dicti, in Belgica prope Anhelas, quo Gynæcium Meti velut in locum opportuniorem fuerat translatum. Exemplar Ursini legit *Vivatensis*. Juvense oppidum in Pannonia Notitia infra statuit, de quo non puto hic intelligi. Beatus Rhenanus lib. 1. *de Francia* cap. VII. Juvariam ex Itinerario Augustano appellat, & vulgo *Saltemburgum*.

XI. PRÆPOSITUS Bastagæ rei privatæ Orientalis inferioris, hæc erat pro transvehendis rebus privatis Principis, ut pecunia ex privato patrimonio exacta, & aliis hujusmodi, quæ hic Comes ære Principis privato, in ejus & Augustæ atque aulicorum usum emebat. Quemadmodum & alia ad usum publicum, & militum transvehi curabat Comes sacrarum largitionum. Inferiorem vero Bastagam hanc Orientalem forte appellat, tanquam minorem, ad aliarum differentiam, quas Comes largitionum procurabat, quæ erant majores.

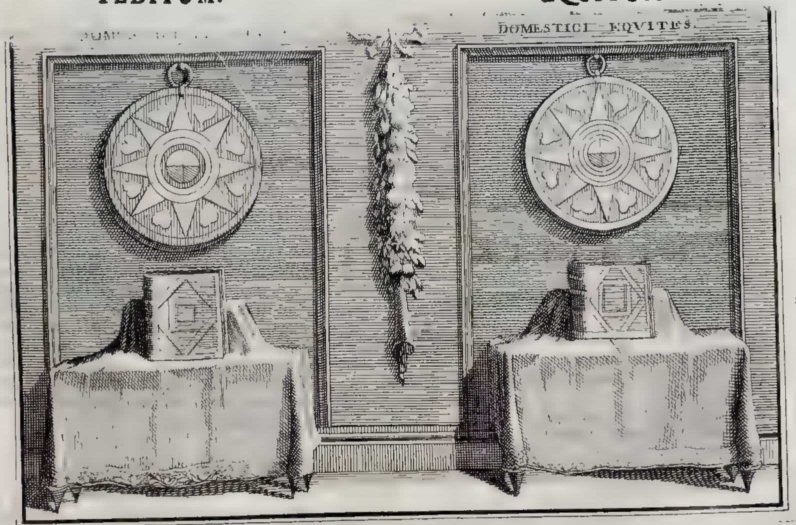
XII. PRÆPOSITUS Bastagæ privatarum Galliarum, quæ ex prædiis Principis inde transvehebantur, aut species privata ejus pecunia emptæ conducebantur.

Officium vero Comes rerum privatarum Occidentis, & insignia habet, quemadmodum dictum est in Orientali. Hi sunt duo magistratus, ad quos universa tributa, & quicquid a populis, vel aliunde exigebatur, deferri consueverat. Codex Ursini clausulam addit hujusmodi. Habet Comes iste & Rationales, & Præpositos, ac Procuratores, ut suprascripti, scilicet rerum privatarum per diversas provincias, & ultimo Secundocerium totius officii, qui tractat chartas officii, & subdit. Multa desunt usque ad hoc signum *o.* quod est infra sub Primicerio Notariorum, unde multa videntur desiderari. Quæcunque tamen sunt in impresso, in eo reperiuntur.

NOTITIA.

COMES DOMESTICORUM PEDITUM.

COMES DOMESTICORUM EQUITUM.

NOTITIA.

Sub dispositione virorum Illustrium Comitum domesticorum equitum, sive peditum.

Domestici Equites.
Domestici Pedites.
Deputati eorum.
Sub dispositione viri spectabilis Primicerii sacri cubiculi.

CAP. XLII.

DE COMITIBUS DOMESTICORUM *peditum, & equitum.*

COMMENTARIUM.

EODEM modo se habent Comites domesticorum peditum, & equitum Occidentis, quo Orientis. Insignia vero hæc habet Comes domesticorum peditum. *In rubra parma umbilicum decussatum, cujus partes superior & inferior albæ sunt, reliquæ purpureæ, & tribus circulis rubro, alboque, & ultimo latiore, luteo, cinguntur. Inde octo acutæ cuspides luteæ emanant, inter quas octo lutea corda prominent; Rubeus limbus marginem ambit.* Alter Comes equitum *idem fere* gestat *insigne*, nisi quod *quatuor circuli, duo albi, & alii lutei globum amplectuntur*, ad indicandam arctissimam utriusque Imperii conjunctionem, quod bini duplicatique circuli insinuant. *Luteus item limbus clypeum ambit*: Portendit utrumque symbolum orbem Rom. qui videtur divisus, esse unum, & ad feriendos atrociter hostes munitum. Mucro enim cladem minatur, cor animum ad invadendum, aut consilium prudentiamque, ut Pierius docet. Manuscripti cœruleam parmam habent. In Madruciano equitum corda flammas emittunt, quæ ardentes esse ad pugnandum animos militum pro Principe innuunt. Peditum flammæ in duas partes scinduntur, ut ardentem in duos Principes amorem indicent. In cæteris quæ dicta sunt de Comitibus domesticorum Orientis, hic repetita intelliguntur. Huc usque illustres dignitates Occidentis, nunc spectabiles sequuntur.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Castrensis.

PÆDAGOGIA, Ministeriales Dominici, curæ Palatiorum.
Officium autem viri spectabilis Castrensis habet,
Tabularium Dominicum.
Tabularium Dominæ Augustæ.
Adjutorem.
Chartularium, & Scrinium ipsius, & cæteros Palatinos officiorum.

CAP. XLIII.

DE PRIMICERIO SACRI CUBICULI, *& Castrensi palatii Occidentis.*

COMMENTARIUM.

INTER Spectabiles primus est sacri cubiculi Primicerius, qui in impresso exemplari omittitur, in manuscriptis vero hæc leguntur: SUB DISPOSITIONE PRIMICERII VIRI SPECTABILIS SACRI CUBICULI, nec aliud sequitur, unde aliqua necesse est desiderari, quemadmodum & in Oriente.

Secundus Spectabilium est Castrensis sacri palatii, qui mensam Principis, & totum palatium curabat. Notitia impressa eadem hujus refert insignia, quæ sunt Castrensis Orientis. Manuscripti codices altum & cœruleum armarium ostendunt, in summo lagenis plenum, quemadmodum est in impressis. Duas præterea mensas panibus onustas: insuper vero duo repositoria vasa cibis plena sustinent, ea Madrucianus tecta ostendit, Ursini exemplar aperta, & epulis referta. prope astat liber mandatorum auro terga tectus, & super abaco cœruleo, surrectoque tapeto instrato erectus, in cujus dorso inscriptæ sunt notæ, quas habent Comites & Duces limitanei. Huic alter junctus est liber, quem rationum de impensis in familiam factis esse puto. Parebant Castrensi palatii pædagogia, ministeriales dominici, & curæ palatii, quemadmodum in Castrensi Orientis est dictum, idemque, quod ille habebat officium.

NOTITIA.

Sub cura viri spectabilis Primicerii Notariorum.

NOTITIA omnium dignitatum, & administrationum tam civilium quam militarium.
Officium autem non habet, sed Adjutores.

CAP. XLIV.

DE PRIMICERIO NOTARIORUM OCCIDENTIS.

COMMENTARIUM.

INSIGNIA Primicerii Notariorum Occidentis in impressa Notitia in nullo ab Orientalibus differunt. Manuscripti ejus librum mandatorum viridi corio tectum, iisdemque notis inscriptum habent, ut Comites limitanei & Duces, nempe F. L. IN TALL. COM. OR. PR. Non est autem hic codex mandatorum, qui ipsi detur, sed quem ipse magistratibus tradit, quem ad indicandum præcipuum suum officium præfert. Sequuntur alii Spectabiles palatii.

NOTITIA.

MAGISTER Memoriæ annotationes omnes dictat, & emittit. Respondet tamen & precibus.
Magister Epistolarum legationes civitatum, & consultationes, & preces tractat.
Magister Libellorum cognitiones & preces tractat.

MEMORIÆ EPISTOLARUM
ET
LIBELLORUM GRÆCORUM
ΒΑΣΙΛΕΙΑ
ΕΚΘΕΣΙΣ
Pag. 1888 F.

CAP. XLV.

DE MAGISTRIS SCRINIORUM OCCIDENTIS.

COMMENTARIUM.

MAGISTRI quoque scriniorum Occidentis eodem modo se habent, quo & Orientales: Sed hic Magister epistolarum (Græcarum) deest, quod pro more suo Romanus Princeps omnia Latine scriberet. Quin olim Jure cautum erat, ut Latine tantum decreta interponerentur, *l. decreta.* 48. *ff. de rei jud.* quæ sicut & sententias Græci Imperatores Græce ferri posse, postmodum sanxerunt, *l. judices.* 12. *C. de sent. & interloc. omn. judic.* Impressa Notitia eadem in hoc repræsentat insignia, quæ in Oriente posuit: Manuscripti vero codices sex librorum terga, alternatim cœrulea, & lutea ordine disponunt, alternis item notis inscripta. cœruleorum hæ notæ sunt, F. L. INTALL. COMOR. PR. luteorum istæ, F. L. VALE. MAG. E. P. IVSSI. D. quas ita interpretor, *Fœlix liber veniens a laterculo Magistri epistolarum jussione divina*. Hæ notæ in Oriente omittuntur. Sunt vero hi codices exempla librorum mandatorum, qui ipsis Magistris scriniorum, a Primicerio Notariorum tradebantur, sed memoriæ & libellorum libris omissis, epistolarum tantum pro exemplo demonstrantur. Infra hos codices alii quatuor cum loris rubro tecti cernuntur, quorum unus est apertus, alii clausi: quaterni item spectantur colligati chartarum fasciculi, qui libellos supplices, epistolas, probatoriasque referunt, quemadmodum in scriniis Orientis est dictum. Hæc de spectabilibus Palatinorum dignitatibus. Nunc spectabiles provinciarum magistratus sequuntur, quos secundum Notitiæ ordinem explicaturi, a Proconsule Africæ incipiemus: Sed prius breviarium magistratuum, qui Præfecto Prætorio parebant, præmittemus, ut omnes simul repræsentari clarius conspiciantur.

Præfectus Prætorio Italiæ provinciis XXIX. *Vicariis* IV. *imperat, sub quo*

- *Proconsul* — *Africæ.*
- *Vicarius Romæ habet sub se provincias* X.
  - *Consulares* IV. — *Campania. Tuscia, & Umbria. Picenum suburbicarium. Sicilia.*
  - *Correctores* II. — *Apulia, Calabriaque. Brutii, & Lucania.*
  - *Præsides* IV. — *Samnium. Sardinia. Corsica. Valeria.*
- *Vicarius Italiæ habet provincias* VII.
  - *Consulares* IV. — *Venetiæ, & Histriæ. Æmiliæ. Liguriæ. Flaminiæ, & Piceni annonarii.*
  - *Præsides* III. — *Alpes Cotiæ. Rhetia prima. Rhetia secunda.*
- *Vicarius Africæ* V.
  - *Consulares* II. — *Byzantium. Numidia.*
  - *Præsides* III. — *Tripolitana. Mauritania Sitifensis. Mauritania Cæsarea.*
- *Vicarius Illyrici* VI.
  - *Consularis* I. — *Pannonia secunda.*
  - *Corrector.* I. — *Savia.*
  - *Præsides* IV. — *Pannonia prima. Noricum Mediterraneum. Noricum Ripense. Dalmatia.*
- *Classis Africana a Commodo instituta.* Lampridius in *eod.* cap. XVII.

CAP. XLVI.

DE PROCONSULE AFRICÆ,

& ejus insignibus.

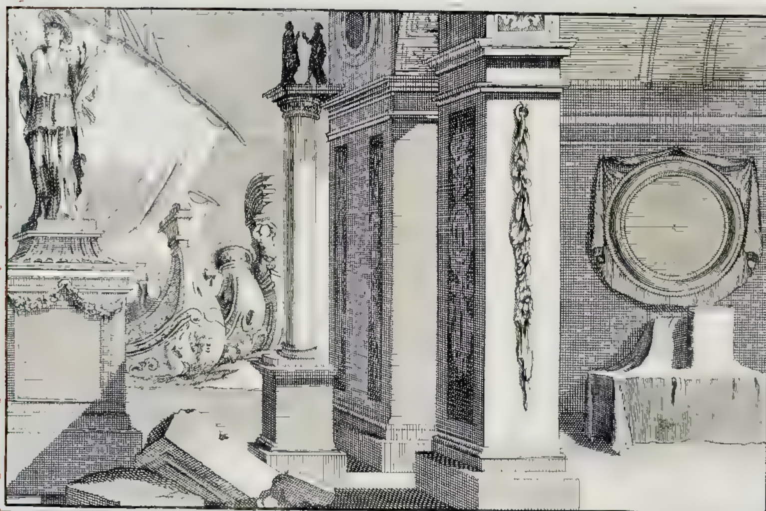
CAPTA a Scipione minore, atque incensa per XVII. dies Carthagine, Decemviri eo missi, Africam in provinciæ formam redegerunt, ut Appianus ait: Decretumque est, ut eo Prætor quotannis mitteretur, qui postea Proconsul fuit, *l.* 1. *§. Deo itaque. C. de offic. P. P. Africæ.* ac primo ea provincia facta est Proconsularis, auctores Sext. Ruffus & Justinianus, *§.* 2. *Novel.*30. *de proconsule Cappadociæ.* statutumque ut Proconsulem semper haberet. Unde cum Proconsularis provincia alio non adjecto, vel Proconsul simpliciter nominatur, Africæ intelligitur, *ut in l. debitoribus*, 31. *ff. de re jud.* Primus Marcellus Claudius in Africam missus est Proconsul. Nam Scipio antea non ut magistratus, sed Dux militum ibi bellum gessit, Livius lib. XXXVIII. Carthaginem postea Augustus instauravit, sed submissiorem quam antea fuerat, ut Appianus in fine *Belli Lybici*, & Tertullianus *de pallio* paulo post princ. memorant. Quare hic Proconsul Carthagini, & tractui ubi proprie Africa dicitur, imperans, sub se Consularem habuit, qui præerat regioni ultra Bagradam fluvium, ubi est Uticensis: & ideo in Notitia impressa legitur, *Sub dispositione spectabilis Proconsulis Africæ provinciæ Consularis*, scilicet est. In Manuscriptis legitur, *provincia, & Consularis*. Duos hic legatos ducebat propter amplam provinciam & auctoritatem illi datam: Sed Sext. Ruffus suo tempore totam eam sub Consularibus fuisse refert, qui omnes cum Proconsule Præf. Præt. Italiæ parebant. olim Proconsul Africæ legionem cum auxiliis regebat, sed C. Caligula eum timens proprium legioni Legatum præfecit, Tacitus *Hist.* lib. IV. cap. XLVIII. *Legio*, inquit, *in Africa auxiliaque tutandis imperii finibus sub D. Augusto, Tiberioque Principibus Proconsuli parebant. Mox C. Cæsar turbidus animi, M. Silanum obtinentem Africam metuens, ablatam Proconsuli legionem, misso in eam rem Legato tradidit. Æquatus inter duos beneficiorum numerus, & mixtis utriusque mandatis, discordia quæsita auctaque: pravo certamine Legatorum jus adolevit diuturnitate officii, vel quia minoribus major æmulandi cura. Proconsulum splendidissimus quisque securitati magis quqm potentiæ consulebant.* Hactenus Tacitus. Qui pro mandatis libros mandatorum

utrisque traditos intelligit: quod vero ait æquatum inter eos fuisse beneficiorum numerum, legendum est *beneficiariorum*, id est, cohortalium & apparitorum, ut appellant Jura, *l. 4. C. de episc. & cler. l. 17. C. Th. de cohortalib.* Verum Aureliano imperante Proconsul Africæ etiam Dux limitis Africani fuit. Vopiscus in *Firmo tyranno* cap. III. *Eo tempore tres Firmos fuisse plerique Græcorum ignorant, unum Præfectum Ægypti, alterum Ducem limitis Africani eundemque Proconsulem, tertium istum Zenobiæ amicum, ac socium.* Hic P. P. Italiæ tantum parebat, non A illius Vicario in Africa, sicut nec Proconsul Asiæ vel Achajæ Orientis Vicariis. Africa præter Proconsulem quinque Rectores habuit, duos Consulares, & tres Præsidiales. Constantinus enim in quinque provincias Africam divisit, Numidiam, Byzatium, quæ Consulares fuere, Mauritaniam Cæsariensem, & Tripolim Præsidiales, sed Proconsul Carthagini tantum, & illi provinciæ, quæ, ut dixi, speciali nomine Africa dicebatur, imperabat, inquit Sext. Ruffus, fœcundissima vero hominum est Africa, ait Herodianus in septimo, quæ plurimos agrorum cultores habebat.

NOTITIA.

PROCONSUL AFRICÆ

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Proconsulis Africæ.

PROVINCIÆ Consularis (alias Provincia) & Consularis & Legati ejus duo. Officium autem habet ita:
Principem de schola agentium in rebus Ducenarium.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Primiscrinium.
B Commentariensem.
Adjutorem.
Ab actis.
Subadjuvas.
Exceptores.
Singulares, & reliquum Officium.

COMMENTARIUM.

MULIERIS *Africam simulantis effigies* pro insigni Proconsuli præferebatur, quam de spica loquens Pierius lib. LVI. cap. IV. ita describit: *Mulier quædam inspicitur pileo in primis cooperta caput, cærulea palla hinc inde ab utroque humero rejecta, eaque ad humum usque fusa: Interiore vero tunica rubra, imo limbo ad unius pedis altitudinem albo, cujus superiorem inferioremque*

marginem aureæ fibræ duæ circumeunt: Brachia nuda utrinque exporriguntur, binas utraque manu spicas ostentantia. Sub pedibus naves duæ frumento onustæ, depictæ sunt litteræ superne, PROC. AFRICÆ. Hæc Pierius, qui aliter vestes, earumque colores exprimit, atque in meo, & aliis exemplaribus reperiantur. Ubi mulier purpureum pallium supra dextrum humerum rejicit: subtus prassina, brevioreque tunica, supra auream pallam ad nudos pedes demissam induta. In Madruciano sub albo pallio cœruleam, talaremque tunicam gestat. Ursini codici Pierii descriptio convenit, sed quem ipse imum limbum vestis esse credit, est longior palla interior, quæ sub breviore tunica ad pedes descendit. Alia insignia sunt a sinistra *duo Principes in summo auratæ pilæ dextrarum indices simul attollentes*, quod mutuæ fidei indicium est. Ad dextram est *liber ferrugineo colore tectus, & supra abacum albo tapeto instratum erectus*. Item tres naves frumento onustæ velis, remisque actæ, curam significant, quam habet Proconsul frumenti ex Africa Romam mittendi: Nam propter hoc potissimum Carthago restaurata fuit, ad quod alludit Prudentius lib. II. *adversus Symmachum*:

Respice num Lybicis desistat ruris arator
Frumentis onerare rates, & ad ostia Tibris
Mittere triticeos, in pastum plebis acervos?

Et titulus est in Codice Theodosiano, de frumento Carthaginensi. Horatius quoque *Carmin.* lib. I. ode I. de Africæ fertilitate ait:

Quicquid de Libycis verritur areis.

quod ex Pindaro desumptum est, qui πυρόφορον Λίβυαν in *Isthmiis* dixit. Propter magnum commodum, quod ex frumento Africæ percipiebatur, gravius ibi messium incensores quam alibi plectebantur, *l. aut facta. §. ult. ff. de pœnis.*

Proconsul Africæ officium habebat, ut Proconsul Asiæ, & Achajæ, Apparitorum aliqui nomine tantum differunt: Nam qui vocatur Scriniarius Proconsulis Asiæ, & Quæstor Proconsulis Achajæ, Primiscrinius Proconsulis Africæ dicitur, qui re sunt iidem, de quo in Subadjuva Præfecti Prætorio Orientis est dictum. Nunc ad alios spectabiles provinciarum magistratus, inter quos Romæ Vicarius primum locum tenet, est transeundum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarii urbis Romæ Provinciæ infrascriptæ.

Consulares.

CAMPANIÆ.
Tusciæ, & Umbriæ.
Piceni Suburbicarii.
Siciliæ.

Correctores.

Apuliæ, & Calabriæ.
Brutiorum, & Lucaniæ.

Præsides.

Samnii.
Sardiniæ.
Corsicæ.
Valeriæ.

Officium autem supradictus vir spectabilis Vicarius habet ita:
Principem de schola Agentium in rebus Ducenarium, alias ex Ducenariis.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Adjutorem.
Ab actis.
Curam epistolarum.
Subadjuvas.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. XLVII.

DE VICARIO URBIS ROMÆ.

COMMENTARIUM.

SEX in Occidente erant Vicarii, quorum tres P. P. Italiæ vices agebant. Reliqui P. P. Galliarum: Notitia impressa in Indice est mendosa, in qua legitur, *Proconsul Africæ, cujus Vicarii sex*: delenda est enim dictio, *cujus*, quæ in codicibus manuscriptis recte deest: Vicarii enim vices Præfectorum gerebant, non Proconsulum, qui in Notitia etiam ante illos recensentur. Tres ergo P. P. Italiæ Vicarii fuere, unus Urbis, alius Italiæ, tertius Africæ. Primus Romæ Vicarius appellabatur, qui causas in X. Italiæ provinciis appellatione suspensas audiebat, Principisque jussu judicabat, etsi Præfecti Prætorio Vicarius vocabatur, ut ait Cassiodorus in *formula Vicarii Urbis*, qui etiam Prætorianos advocatos coram eo patrocinatos fuisse dicit: Causas itaque civiles & criminales vice sacra, id est, jussu Principis judicabat non tantum in urbe, sed etiam extra, inter quadragesimum lapidem. Cassiodorus in *for. Præf. urb.* Quare cum in marmoribus legitur, *vice sacra judicans*, Vicarius fuisse significatur. Idem Senatoria dignitate honestatus chlamyde militari induebatur, & carpento vehebatur. Cassiodorus lib. VI. in *form. Vicar. urb. Rom. Vices*, inquit, *agentium mos est, sic judicum voluntatibus obedire, ut suas non habeant dignitates. Splendent mutuato lumine, nituntur viribus alienis, & quædam imago in illis videtur esse veritatis, qui proprii non habent jura fulgoris. Tu autem Vicarius diceris, & tua privilegia non relinquis; quando propria est jurisdictio, quæ datur a Principe. Habes enim cum Præfectis aliquam portionem, partes apud te sub Prætoriana advocatione confligunt. Vice sacra sententiam dicis, & quod maximæ fideisignum est, in inscriptionibus vita tibi committitur hominum, quod inter mortales constat esse pretiosum. Additur, quod nec salutari te sine chlamyde Jura voluerunt: scilicet, ut sub veste militari semper visus nunquam crederetis esse privatus. Sed hæc omnia ad Præfecturæ gloriam judicamus esse concessa, ut qui tantæ sedis Vicarium dicerent, umbratile nihil viderent..... Ad similitudinem summorum carpento veheris. Intra quadragesimum sanctissimæ urbis Jura custodis, Prænestæ ludos edis: invicem consulis in honore positus, dignitatemque Senatoris acquiris, & illa tibi panduntur atria, quæ summatibus probantur esse collata*: Hæc illa. Ammianus sæpe & ipsi Vicarii Romæ meminit. Nam lib. XVII. cap. XI. *Artemius*, inquit, *curans Vicariam præfecturam pro Basso quoque agebat, qui recens promotus urbis Præfectus, fatali decesserat sorte*. Et lib. XXVIII

A cap. I. *Maximus regens quondam Romæ Vicariam Præfecturam*. Vicarii Romæ Claudio juniore imperante fuisse leguntur, siquidem in Actis Martyrum Musejanus sub eo Romam Vicarius rexisse dicitur, apud Surium XXIV. *Februar.* & sub Diocletiano Flavinianus, apud Cæsar. Baro. an. CCXCVIII. in *Anna*. Sub Constantio post Volusianum, Artemius Vicariam urbis præfecturam administravit, *l.* 2. *C. T. de incest. nupt.* cui Juliano imperante Hymetius successit, *l.* 21. *C. T. de appellat.* huic Probus sub Valentiniano, *l.* 77. *C. T. de decurion.* deinde Benignus, *l.* 11. *C. de suscept. & arcar. l.* 16. *C. T. eod. l.* 162. *C. T. de decurionib.* mox sub Valentiniano Z. Oruntius, *l.* 6. *C. T. ad l. Jul. de adult. collatio legum Romana. cum Moysis legib. tit.* 5.
B Sed præter ditionem, quam in urbe habebat, ex XVII. Italiæ provinciis, ipse X. imperabat, nempe quatuor consularibus, scilicet Campaniæ, Tusciæ, Umbriæque, Piceno suburbicario, ac Siciliæ, & duobus Correctoribus, Apuliæ, Calabriæque, Brutiorum, & Lucaniæ: & quatuor Præsidibus, Samnii, Sardiæ, Corsicæ, & Valeriæ: Reliquæ Vicario Italiæ parebant. Ejus desiderantur insignia nescio qua ratione omissa. Officium habebat ut alii Vicarii, Principem de schola Agentium
C in rebus, Ducenarium, Cornicularium, Numerarios duos, & reliquos eademque insignia. Primiscrinii Numerarii vocabantur, *in offic. præf. urb.* ad quorum curam spectabat præter alia munera exigere millenos denarios, a Campanis, Lucanis, Brutiis, pro larido debito populo Romano pendendos, quod munus pariter ad Primiscrinium Præfecti urbis spectabat, *ut l. ult. C. T. de suariis*. Romæ quandoque judicabat cum Præfecto urbi, & quandoque per se cognoscebat. Credo fuisse in arbitrio litigantium, apud quem agere mallent, & locum præventioni factum. Nunc Italiæ Magistratus, qui huic Vicario parebant, ordine recense-
D bimus, cum de his pauca præmiserimus.

C A P. XLVIII.

DE ITALIÆ MAGISTRATIBUS.

OLIM Italia Æsi fluvio in Senonibus ad Mare superum, Macra vero ad inferum terminabatur, postmodum victis Gallis Senonibus, usque ad Rubiconem processit. Demum Triumviri Reipublicæ constituendæ, ne ullus Proconsul intra Alpes cum exercitu esset, totam Galliam Cisalpinam Italiam fecerunt, & usque ad Alpes pro-
E tulerunt, Dion. eam Augustus, a C. Mœcenate persuasus, in XI. regiones divisam, Strabo lib. IV. Dion lib. XLIX. Plinius lib. II. cap. V. ad Polam usque extendit, singulisque Prætorem præfecit, quibus vir Consularis imperabat. Romæ vero intra stadia DLXX. Præfectus urbi judicabat, Dion lib. LII. Cæterum Hadrianus nova magistratuum forma inventa, Italiam quatuor Consularibus regendam commisit. Spartianus in *eod.* cap. XXII. *Quatuor*, inquit, *Consulares per omnem Italiam Judices constituit*. Julius Capitolinus in *Pio* cap. II. *Ab Hadriano*, ait, *inter quatuor Consulares, qui-*
F *bus Italia committebatur, Antoninus Pius electus est ad eam partem Italiæ regendam, in qua plurimum possidebat*. Et in *Marco* cap. XI. *Datis*, inquit, *Juridicis Italiæ consuluit, ad exemplum quo Hadrianus Consulares viros reddere jura præceperat*. Postmodum unus totius Italiæ Corrector usque ad Constantinum fuit. Tetricus enim ab Aureliano Italiæ Corrector factus est, & a Diocletiano Numidius, *l.* 3. *C. quib. non objicit long temp. præscrip* quem Julianæ scribens, amicum suum nominat, *in l.* 4. *C. de ju. & fact. ignor.* Sed & sub Constantino Rufius Volusianus, annis octo Italiam Corrector rexit, in *marmore* Romæ apud Maffæos. Demum in decem & septem provincias ab eo Principe divisa Italia totidem Rectores accepit, quorum octo Consulares, duo Correctores, septem Præsides fuerunt. Consulares quatuor Vicario Romæ parebant, videlicet, Campaniæ, Tusciæ & Umbriæ, Piceni suburbicarii, & Siciliæ, quæ & ipsa pars Italiæ censebatur, *l. nationem lib.* I. *de verb. signif.* Correctores prius tres fuerunt, duo Apuliæ & Calabriæ, Brutiorum & Lucaniæ: Tertius Venetiarum, & Histriæ, quarum Cæcilianus Placidus in *marmore* Neapoli Corrector fuisse legitur: Is est qui sub Constantio etiam urbi præfuit, *l.* 37. *C. Th. de decurionibus*. sed hæ provinciæ postea Consularem habuerunt, unde duo Correctores in Italia permanserunt: Præsides vero quatuor Samnii, Sardiniæ, Corsicæ, & Umbriæ. De his igitur sigillatim, & primo de Consulari Campaniæ tanquam digniore est dicendum.

C A P. XLIX.

DE CONSULARI CAMPANIÆ.

CAMPANIA inter Lirim fluvium, nunc *Garilianum* dictum, & Sarnum continetur, ubi est Capua ejus metropolis, & Neapolis: Nunc *Terra laboris* dicitur a campis Laborinis, vel quod ille ager ob fertilitatem sit elaborandus. De hoc ita Cicero *de lege Agraria contra Rullum*: *Campani semper superbi bonitate agrorum & magnitudine fructuum, salubritate aeris, & pulchritudine regionis*. Eam cunctis terris Dionysius Halicarnasseus lib. I. Plinius cum Livio, Polybius lib. III. cap. V. Virgiliusque præferunt, quod vini, frumenti oleique copia cæteris antecellat, unde *Felix* est cognominata. *Omnium*, inquit Jornandes *de regnor. & temp. success. non modo Italiæ, sed pene toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est: nihil mollius cœlo: bis floribus vernat: nihil uberius solo; ideo Liberi Cererisque certamen dicitur*. Hæc ille. idem L. Florus, & plura Strabo. Itaque assignata cuique oppido certa frumenti quantitate pro alimentis reliquum Romanis horreis inferebatur. Symmachus lib. I. epist. XXXIX. *Puteolanis*, ait, *municipibus D. Constantinus* CL. M. *modiorum in alimoniam civitatis indulsit, quæ summa a D. Constante regente Rempublicam media parte mutilata est: post quem Constantius annonam Puteolani populi* XXV. M. *modiorum adjectione cumulavit, atque ita factum est, ut* C. M. *modiorum ejusdem populi victus acciperet: sed Juliano moderante Rempublicam, cum Lupus Consulari jure Campaniæ præsidens Terracinensium contemplaretur angustias* V. M. & DCC. *mod. Puteolanis municipibus derogans, Terracinensium usui deputavit*. Addit Symmachus, Terracinenses lavacris publicis Romæ ligna & calcem reparandis mœnibus subministrasse: magnam quoque suum copiam forte duas decimas Campani quotannis Romanis debebant *l.* 3. *cap. ult. de suariis* pro quibus tandem mille nongentos quinquaginta solidos solverunt, *Novel. Valent. de suariis. tit.* 37. Hanc pecuniam primo Consularis Campaniæ, postea P. P. exegit, *l.* 3. *C. Theo. de suariis*. Nec poterant ludum equorum Curulium Campani exercere, nisi prius duo millia modiorum fabæ, pro singulis factionibus ad alendos equos currentes Romæ contulissent, *d. Novel. Valent.* sub Domitiano Memmius Ruffus Consularis Campaniæ in pios sævit, *l. ult. C. T. de equis curuli*. Constantino imperante Pompejanus Consularis Campaniæ fuit, Martyrolog. VII. & XII. *Maii*. mox Lupus, ut ait Symmachus, deinde Bulephorus, *l.* 4. *si contra jus vel*

util. pub. huic Felix successit, *l. 1. C. ut armor. usus sit interd.* deinde Amphilocus, *l. 10. C. T. de liber. causa.* & alii.

Notitia in Consulari Campaniæ hæc insignia ostendit: Imaginem mulieris pro tribunali sedentis, a cujus dextro humero cingulum suspensum ad sinistrum latus oblique descendit, sinistra scutum, dextra hastam tenet, in cujus summo præfixa est tabella, ubi scriptum est CAMPANIA. Ipsa in capite tutulum cum prominentibus pannis gerit. Nuda pedes, Albaque palla succincta. Viride pallium a parte sinistra brachio retenta ad genua fluere permittit. Ad dextram abacus albo tapeto, ut in aliis, instratus, librum luteo tegmine tectum sustinet. In Codice Ursini supra rubram pallam albo pallio induitur. Madrucianus pro muliere, virum eodem modo indutum, & pro tribunali sedentem ostendit. Ad dextram liber mandatorum luteo tectus, albo ac surrecto tapeto abaco instrato inhæret: unde apparet jus dicentes prope se hunc librum semper habuisse. Tribunalis, seu, ut tum appellabant, Secretarii forma hæc visitur: Locus amplus sellam in medio continet, cui jus dicens insidet: supra purpureæ cortinæ annulis suspensæ & a lateribus convolutæ tribunalis faciem aperiunt, id ita diductum & complicatum, *velum levatum* vocabatur, *l. 181. C. T. de decurionib.* Cum vero de causis decidendis, vel reis torquendis, aut condemnandis consultabant, illud obducebant. Clemens *Constit.* lib. II. cap. LVI. *Aspicite*, inquit, *mundana judicia, quorum potestati videmus tradi homicidas, adulteros, veneficos, sepulchrorum perfossores, latrones, de quibus cum quæsiverunt, Præfecti judicio interrogant reos, an illa ita se habeant, quibus affirmantibus non continuo eos ad supplicium mittunt, sed per plures dies quæstiones exercent, cum multo consilio & velo interjecto.* Hoc idem in Actis martyrum apparet apud Surium XXIII. *August. Lysias*, inquiunt, *introgressus obduxit velum, postea exiens ex tabella recitavit sententiam.* Et in aliis Actis S. Epulii: *Cum esset*, ajunt, *extra velum secretarii Epulius, Calvisianus Consularis intra velum interius ingrediens, sententiam dictavit, & foras egressus afferens tabellam legit: Epulium Christianum edicta Principum contemnentem, & Deos blasphemantem gladio animadverti jubeo.* Idem ferme D. Basilius epist. LXXIX. *Qui rerum*, ait, *in hoc mundo potiuntur, quando facinorosum hominem morti sunt adjudicaturi, cortinas obducunt, & expertissimos quosque ad causæ transactionem advocant*: Hæc ille. Secures etiam cum fascibus, & vultus Principum Consularis præmittebat, curruque argentato vehebatur, ut ait Cassiodorus lib. VI. *Variar. in formula Consularit.*

Clarissimus est, officiumque habet hujusmodi: *Principem de officio P. P. Italiæ, quem solum ex ejus Apparitoribus accipiebat, item Cornicularium, Tabularios duos pro Numerario, Adjutorem, Commentariensem, Ab actis, Subadjuvam, Exceptores, & reliquos Cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione clementiæ principalis. Cæteri omnes Consulares ad similitudinem Consularium Campaniæ officium habebant*, inquit Notitia.

Officia Consularium ac Præsidum Orientis in hoc ab Occidentalibus differebant, quod in illis unus erat Numerarius, in his pro uno Numerario duo erant Tabularii. Valentinianus enim & Valens, eos primis nominibus mutatis instituerunt, *in l. 2. C. de Nume.* *Qui*, inquiunt, *Numerarii appellari consueverant, Consularium atque Præsidum duntaxat Tabularii post hanc nostram sanctionem vocabuntur.* Mox Gratianus eos duos esse voluit, quorum alterum fisci res, alterum largitiones tractare jussit, his verbis, *in l. 4. In provinciis duo Numerarii, qui & Tabularii collocentur, quo ad unum fiscalis arcæ ratiocinium. Ad alterum largitionales pertinere tituli jubeantur.* Hæc ille. Idem Arcadius confirmavit duobus susceptoribus additis, *in l. duos. C. de susceptor.* *Duos*, inquit, *Tabularios seu Numerarios, & Susceptores totidem per universas provincias oportere constitui clementia nostra præcepit.* Hæc jura in Occidente recepta, in Oriente nunquam observata fuisse videntur. Gravis vero pœna his Tabulariis ac Susceptoribus imminebat, si quis suæ arcæ rationes in alterius scrinium transtulisset, *d. l. 4. & d. l. duos.* M. Antoninus Tabularios & ipse in provinciis instituerat, apud quos nomina natorum ingenuorum scriberentur, ut ait Capitolinus, qui a prædictis sunt diversi. Ab hoc Consulari & cæteris Consularibus, Correctoribus, & Præsidibus Italiæ ad P. P. appellabatur, *l. 27. C. T. de appel.* Cassiodorus lib. VI. *Variar.* Comitem Neapolis, qui illam Urbem regebat, Consulari obsecutum fuisse scribit. Alii Italiæ Consulares sequuntur.

CAP. L.

DE CONSULARI ANNONARIÆ *Tusciæ, Umbriæque.*

HETRURIA seu Tuscia ab Oriente fluvio Tibri a Latio, ab Occidente Macro flumine a Liguribus separatur. Ad Septentrionem Appennino, ad Meridiem mari Tyrrheno clauditur. Umbria vero a Meridie Hetruscos, ab Occidente Picenos, ab Oriente Sabinos & Picentes, ac mare Hadriaticum a Septentrione habet. Trecenta ejus oppida fuisse Plinius memorat, quorum metropolis fuit Spoletum. His duabus regionibus unus præerat Tusciæ Consularis, *l. 5. C. Th. de denunc. & edit. rescript.* Unde non ab re hæ duæ provinciæ a Scævola connectuntur, ac proximo Piceno aggregantur, *in l. uxorem. 41. §. codicillis. ff. de leg. 3.* *Epistola*, inquit, *testator ab hæredibus petiit, ut regionem Umbriæ Tusciæ in Piceno, cohæredi uxori suæ restituerent, cum omnibus, quæ ibi essent, & mancipiis rusticis, & urbanis: quæsitum est, cum Eros & Stichus servi in diem vitæ testatoris in Umbria, in Piceno actum administraverint: Sint autem Damæ, quem testator vivus manumiserat, filii naturales, utrum eidem Romæ ex codicillis præstandi sint, & respondit esse.* Hic Umbriæ Tuscia connexa, ob vicinitatem Piceno adjungitur, & utraque ab eodem Rectore administrabatur, qui prius Corrector fuit. Sub Constantino enim Jovius Julianus Tusciam, & Umbriam Corrector rexit ex *marmore*. Juliano Apostata imperante, solius Tusciæ Ausonius, *l. 6. C. T. de numerar.* sub Joviano Terentius, *l. 61. 65. C. T. de decurion l. 4. C. T. de jurisd.* sub Valentiniano Maximus, *l. 8. C. T. de accusat.* sed paulo post Tusciæ Consularis Olybrius fuit, *l. 72. C. T. de decur.* in quo statu pluribus annis permansit: Valentiniano enim secundo, & Theodosio imperantibus Claudius Tusciam Consularis rexit, *l. 5. C. T. de denunc. vel edit. rescript.* qua postea Umbriæ juncta, utraque ab uno Consulari est administrata. Tuscia, adjacensque regio a copia tritici, vini, casei, & carnium, quas producit, & Romæ suppeditabat, *Annonaria* est appellata: Spartianus in *Tetrico Seniore tyranno*: *Aurelianus*, inquit, *Tetricum, quem triumphaverat, Correctorem totius Italiæ fecit, id est, Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ, atque Umbriæ, Piceni, & Flaminiæ, omnisque annonariæ regionis.* Ammianus quoque l. XXVII. cap. III. Hetruriam *Annonariam* appellat: *Hoc tempore*, inquit, *vel paulo ante, nova portenti species per Annonariam apparuit Tusciam.* Nec solum ad victum necessaria, sed & nongentas vehas calcis ad formas aquæductuum reparandas in

urbem mittebat, *l. 3. C. T. de calc. coctor.* Quod & Symmachus prodit epist. XXXIX. lib. I. Umbriæ quoque magna fuit fertilitas. Aristoteles enim lib. *de admirabilibus auditionibus*, si is liber non est infititius, scribit in Umbria ter animalia parere, arbores bis anno fructus, eosque laudatissimos producere, & mulieres plerumque geminos parere. Idem & Stephanus. De hac regione sensisse fertur Poeta, cum dixit *Georg.* II.

Bis gravidæ pecudes, bis pomis utilis arbos.

Auctor quoque est Plinius l. XVII. c. IV. Cæsarem Vopiscum cum apud Censores causam ageret, dixisse, *Campos Rosiæ*, qui sunt in Umbria, *Italiæ sumen esse, in quibus perticas pridie relictas gramen operiret.* Polybius lib. II. hanc regionem & Galliam Cisalpinam in omnia frugum genera fœcundam esse scribit, ut sæpenumero modius frumenti Siculus non amplius quatuor obolis venierit; hordei non amplius duobus, dolium vini tantumdem, mellis, & farris tantam fuisse copiam, ut hominum opinionem superaret: Infinitam vero pecudum multitudinem Italici generis homines aluisse, & ad privatos usus, & ad necessarium exercitibus apparatum abunde alimenta administrasse: Hospites viatoribus honorifice exceptis, & omnibus ad victum necessariis abunde subministratis, non amplius quam siliquam, id est, tertiam oboli partem accepisse. Quare cum populo Rom. affatim annonam exhiberent, jure *annonariæ* hæ regiones sunt appellatæ. In indice vero XXII. Consularium, ubi habetur annonarii Tusciæ, & Umbriæ, lego *annonariæ*, Consularis enim ipse *annonarius* non vocabatur, sed *provinciæ*

CAP. LI.

DE CONSULARI PICENI SUBURBICARII.

PICENUM vulgo *Marchia Anconitana* dictum Pentapolis provincia vocatur a Synodo VI. Constantinopoli habita sub Constantino Pogonato. hanc Piceni denominationem Festus tradit: *Picena*, inquit, *regio, in qua est Asculum, dicta quod Sabini, cum Asculum proficiscerentur, in vexillo eorum Picus consederit.* Duplex Picenum fuisse Notitia significat, Annonarium, & Suburbicarium, utrumque a suo Consulari rectum. Valentinianus *in l. 9. C. T. de anno. & tribut. Per suburbicarias*, inquit, *regiones vir Clarissimus Anatolius pabula ad munitiones, mansionesque singulas animalibus cursui publico deputatis pro longinquitate itineris ab unoquoque oppido certo ac denunciato tempore devehi ordinabit.* Anatolio Valentinus Consularis Piceni successit, *l. 1. C. de exhib. reis. l. pen. C. T. quib. equo. us. concess.* alias Valentinianus, *l. 17. C. T. de per. publ. l. 5. C. T. de pact.* mox Sophernius, *l. 71. C. Th. de decurion.* Ante hos sub Constantio Patruinus Piceni Consularis fuerat, ut Ammianus lib. XV. c. VII. scribit. In porta Arimini Actæus V. C. Flaminiæ & Piceni Corrector, Augusto imperante, fuisse legitur, quod falsum fuisse supra redarguimus. Codex Ursini habet *suburbicanum*, quam lectionem non improbo, quia dicitur suburbicanum sicut rusticanum: Cicero *pro Gn. Plancio* Tusculanos, Atinates, Arpinates, aliosque vicinos, municipes Romæ *Suburbanos* vocat. Quod tempore belli Punici cum Annibale Piceni sensissent, illos vicatim habitare Romani coegerunt, & militiæ loco Tabellariorum, ac Viatorum officio fungi, uti Strabo in fi. l. V. *Geograph.* memorat, legemque a C. Flaminio Tribuno pleb. latam fuisse de eorum agro viritim dividendo, Cic. *in Catone* refert. Quia ergo in formam suburbiorum redactum est Picenum, & mœnibus desolatum, suburbicanum potuit appellari. Alii ita dictum volunt quod ea pars Romæ propior esset, ac fere urbis suburbiis conjungeretur: nam Plin. l. III. cap. V. scribit Romam *per directum efficere passuum triginta millia* DCCLXV. *Ad extrema vero tectorum cum castris Prætoriis a milliario*, (quæ erat columna aurata in foro, ut auctor est Plutarchus) *per vicos omnium viarum mensuram colligere paulo amplius* LXX. *millium passuum. Quo si quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto æstimationem concipiat, fateaturque nullius urbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei comparari.* Hæc Plinius. Postea cum Trajanus, deinde Aurelianus urbis pomerium protulissent, ut Vopiscus, Eutropius, & Zosimus referunt, constat usque ad Tiberis ostium suburbia pervenisse, quod & Aristides Smyrnæus in *Panegyrico urbis* affirmat: *Descendit hæc*, inquit, *usque ad mare, ubi commune emporium communisque omnium, quæ terra proveniunt, dispensatio. Quicquid nunc Italiæ restat, complexurum universa mihi videtur, unaque futura urbs perpetua in Jonium mare protensa. Hæc* ille. Itaque tam longe se extendentibus suburbiis, non mirum si Piceni pars suburbicaria dici potuit. His concinit Symmachus epist. LXXX. l. II. *Tum P. V. Spoletum*, inquit, *suburbanitas nostra est.* A suburbanis enim provinciis ad P. V. appellabatur. Valens A. *in l. 13. C. Th. de accus. Referant*, ait, *judices de suburbanis provinciis ad præfecturam sedis urbanæ, de cæteris ad Præfecturam Prætorianam.* His in locis multa prædia Princeps possidebat, inter quæ & bona Faustinæ, unde constitutus erat Rationalis rei privatæ per urbem Romam, & suburbicarias regiones, cum parte Faustinæ sub Comite rerum privatarum. Picenum vero erat, quod inter Æsim & Aternum fluvium continebatur. Exceptis decurionibus & his majoribus, per Picenum olim nemo uti equo poterat, *l. 1. & ult. C. Th. quib. equor. usus conce.*

CAP. LII.

DE CONSULARI SICILIÆ.

INSULÆ Italiæ adjacentes ejus pars esse censentur, sicut & aliæ provinciæ, inquit Ulpianus *in l. insulæ. 9. ff. de jud.* Sed & provinciam, idem ait, Siciliam magis inter continentes accipere nos oportet, quæ modico freto ab Italia dividitur, *l. notionem. 99. ff. §. 1. ff. de verb. signif.* Addunt Jurium interpretes, ut Paul. Castren. & alii in *d. l. insulæ.* 9. Bar. *de insula.* insulas modo non ultra centum millia passuum ab Italia & provinciis distent, earum partes censeri. Sicilia itaque modico freto separata ab Italia ejus pars erit. Item Corsica, quæ & ipsa non plus centum millibus passuum ab ora Ligustica distat, illius pars censetur: Sic & Sardinia, quæ augusto freto quinque millium passuum a Corsica distinguitur, Italiæ attribuetur, quæ nunc Hispaniæ adscribitur. Sicilia ergo tanquam pars Italiæ, Consularem habet Vicario Romæ parentem.

Hanc primam Romanorum provinciam factam Cic. Sex. Ruffus, & alii volunt: aliqui Sardiniam fuisse malunt, ut Pomponius *in l. 2. §. capta. ff. de orig. jur.* Primumque in eam C Flaminium Prætorem missum Solinus memorat. Verum tamen est partem Siciliæ primo provinciam factam, totam vero post Sardiniam fuisse subactam: Tam sub Repub. quam Principibus diu Prætoria mansit. Inter alios Sext. Biduceus Quæstore M. Tullio Cicerone ibi Prætor jus dixit, mox C. Sacerdos, deinde C. Veteres eam per triennium tenuit, quod Arrhejus, cui ea provincia decreta erat, eo non venisset. Verri Metellus successit Deinde Proconsulem Sicilia obtinuit: Severus enim Imp. ut auctor est Spartianus, Siciliam Proconsularem sorte meruit. Deinde a posterioribus Principibus

pibus commissa est Præsidibus, ait Sex.Ruffus: *Et nunc*, inquit, *a Consularibus administratur*. Eo enim tempore sub Valentiniano Donnus Siciliæ Consularis erat, *l.*29. *C.T. de curs.publ.* ultimo vero Justinianus illi Prætorem dedit, ut indicat ejus *Novel.*104.quæ non extat, sed id tit. argumentum Latine conscriptum indicat, qui etiam impensarum, quæ in milites fiebant, curam habebat.ejusdem decreto defensores & partes civitatum Siciliæ confirmabantur, *Nov.*75. quæ deest.

Vigente Repub. duo Quæstores, unus Lilibetanus, alter Syracusanus, ejus insulæ tributa exigebant, auctores Cicero *in Verrem* & Asconius. sub posterioribus Principibus ad Comitem privatarum Italiæ hoc onus est devolutum. Unus vero trium provinciarum, scilicet Siciliæ, Corsicæ, & Sardiniæ Rationalis vectigalium rationes scribebant, *l.* 1.*C.de suscep.& arcar.l.*1.*C.Th.commun. dividun.* Ab hoc Consulari ad P. P. Italiæ olim appellabatur, *l.* 27. *C. Th. de appell.* postea ad Quæstorem palatii ab eo est provocatum, *d.Nov.*104. Aratores Siciliæ, id est, qui ibi agros possidebant, decimam frumenti quod colligebant, Romanis pensitarunt: rursusque alteram decimam ternis H-S. in singulos modios vendebant, Cicero in V. *actione in Verrem* & Asconius *in divinationem*. Cassiodorus lib.VI.*de Comite qui militib præerat.*Plinius in *Panegyrico*. Hæc erat summa DCCC. millium modiorum,qui efficiunt plus sexaginta sex millibus nostrorum sacrorum tritici. Cum ternos itaque H-S.in modios pro hac decima Respublica, ex vectigalibus vel ærario, solveret, penderetque modius libras XX. efficiebat hæc summa circiter libras quatuor, solidos XI. nostræ monetæ in saccum. Verum, quia hoc frumentum populo Romano, aut militibus non sufficiebat, æqualiter omnibus Siculis tertia decima imperabatur, datis in modium H-S quatuor, erat ferme summa librarum sex cum dimidia in nostrum saccum. Cicero in V. *in Verrem actione*, loquens de hoc frumento a Sicilia præstando: *Emundi*, inquit, *duo genera fuerunt, unum certarum decumarum, alterum, quod præterea civitatibus æqualiter esset distributum. Illius decumani tantum, quantum ex primis decumis fuisset, tritici mod.* DCCC. *millia: pretium autem constitutum decumano in modios singulos H-S. terni: imperato* H-S. IV. *Ita in frumentum imperatum* H-S. *duo de tricies in annos singulos Verri decernebatur, quod aratoribus solveret. In alteras decumas ferme ad nonagies. sic per triennium ad hanc frumenti emptionem Siciliensem prope centies & tricies erogatum est.* Ex verbis Ciceronis tres decimæ videntur a Siculis solutæ, prima sine pretio, altera empta tribus H-S. in modium, tertia quatuor. Prætori vero Siciliæ concedebatur, ut frumentum in cellam, id est, in suum & familiæ victum sumere posset, quod æstimabatur quaternis H-S.in modios tritici, binis in hordei, & ex ærario hæc pecunia numerabatur: postea vero non decima ab aratoribus, sed quinquagesima, aut quadragesima, ut ab aliis provinciis exigi cœpit, *l.modios C.*9.*de susceptoribus & arcariis*. Naves præterea suo ære instructas, nautas, & milites, Siculi præstabant. Cicero in *actione* VI.*in Verrem: Navem*, inquit, *imperare ex fœdere debuisti, remisisti in triennium; Militem nullum umquam poposcisti per tot annos*. Et in VII. *actione: Superiorum Prætorum consuetudo cum hæc fuisset, ut naves civitatibus, certusque numerus nautarum, militumque imperaretur, maximæ & locupletissimæ civitati Mamertinæ, nihil horum imperavisti*. Et rursus: *Sumptum omnem in classem frumento, & stipendio cæterisque rebus suo quæque navarcho civitas semper dare solebat*. Et paulo post: *Erat hoc, ut dico, factitatum semper, non solum in Sicilia, sed in omnibus provinciis, etiam in Sociorum, & Latinorum stipendio ac sumptu, tum cum illorum auxiliis uti solebamus:* Hæc ille. Septemdecim populos Siciliæ fuisse idem Cicero ibid. scribit, cujus metropolis fuere Syracusæ, ubi Prætor, seu Præses per hyemem degebat,quod ea esset maxima pulcherrimaque omnium Græcarum urbium. Cicero in VI. *actione*. *Urbem*, inquit, *Syracusas maximam esse Græcarum urbium pulcherrimamque omnium sæpe audistis. Est Judices ita, ut dicitur, easque quatuor maximis urbibus constitisse* scribit. Hic erat Baphium Syracusanum Siciliæ appellatum, ubi vestes Principis purpura tingebantur: Vere autem Prætores insulam circuibant, *Cujus*, inquit Cicero, *hic situs, atque hæc natura esse loci cœlique dicitur, ut nullus umquam dies tam magna turbulentaque tempestate fuerit, quin aliquo tempore Solem ejus diei homines viderent: Deinde æstate summa*, inquit, *cæteri Prætores obire provinciam, & circumcursare consueverunt, aut etiam in tanto prædonum metu,& periculo ipsi navigare:* Hæc ille. Siculis jus Latii C. Julius Cæsar dedit: M.Antonius Consul civitatem, Cicero in IV. *ad Atticum*. Hi sunt quatuor Italiæ Consulares, qui Vicario Romæ suberant:Nunc ad duos Correctores, qui eidem parebant, veniemus.

CAP. LIII.

DE CORRECTORIBUS APULIÆ *& Calabriæ, item Brutiorum & Lucaniæ.*

A SILARI flumine ultra Campaniam usque ad Laum flumen tenuere Lucani, ut Plinius refert, nunc *Basilicatam* vocant: inde usque ad Leucopetram promontorium sequuntur Brutii, a Brutia regione, inquit Jornandes, olim nominati, nunc Calabri dicuntur. Antiquitus hæc regio Oenotria nuncupata ubi Græci resederunt, quæ peninsulam efficiens Tarentum usque ejus metropolim circumvolvitur: Inde ad Tarentum erat Calabria, mox usque ad Garganum montem Apulia; sed nunc tota a Lao flumine Tarentum usque est Calabria, cujus illa civitas erat metropolis; ubi purpura vestes Principis tingebantur. His quatuor regionibus duo dati sunt Correctores, alter Apuliæ & Calabriæ, alter Lucaniæ & Brutiorum: Constantino imperante Claudius Plotianus harum Corrector extitit, *l.*1.*C.T. de relat.l.*1.*C.T. de appellat.* mox Mechilius Hilarianus, *l. si quis Decurio* 21. *C. de falsis.l.universos* 15.*C. de Decurion.leg.*1.*C.T. ad l. Flaviam.*deinde Octavianus, *l.*2 *C.T.de episcop. & cler.*sub Valentiniano Symmachus, *l.*25.*Cod.T. de cursu publico*. Correctoris Apuliæ & Calabriæ insignia in calce operis a Notitia ostenduntur, ut inde velut in simulachro aliorum Correctorum insignia & officium conspiciantur. Sunt autem in summo auratæ columnæ, duo aversi, sed ita connexi Principes, ut in unum desinant: Ingeniosum inventum ad miram duorum Imperatorum concordiam ostendendam: Nigra tenuisque linea utriusque caput & corpus dividit, ut ferme ex invisibili hac divisione ipsorum unitas minime tolli posse videatur. Prope est abacus albo tapeto instratus, qui librum rubro corio tectum sustinet, infra imago est oppidi cum hac inscriptione, PROVINCIA APULIA ET CALABRIA. Unus enim Corrector utrique præerat regioni. In Manuscriptis vultus tantum duorum Principum apparent. Liber auro tectus cœruleo surrectoque tapeto nititur, in cujus dorso hæ notæ leguntur, FL. VAL. CORR. IVS. DD. quas ita interpretor, *Fœlix liber vendicandus a laterculo Correctori jussu dominorum*. Impressi notis carent. Meus codex tergum libri purpura tectum ostendit. Officium habebat ut Consularium, excepto Principe, qui ex eodem officio acci-

piebatur, videlicet *ipsum Principem, Cornicularium, Tabularios duos pro Numerariis, Commentariensem, Adjutorem, Ab actis, Subadjuvam, Exceptores, & cæteros Cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis*. Cæteri Correctores ad similitudinem Correctorum Apuliæ & Calabriæ officium habent. Ab his ad PP. appellabatur. Constantius ad Taurum P. P. *in leg.* 27. *C. Th. de appell. De Sardinia*, inquit, *Sicilia, Campania, Calabria, Brutiis, & Piceno, Æmilia, & Venetia, cæterasque interpositas appellationes laudabilis sublimitas tua more solenni debebit audire, competenti appellatione terminandas. Præfectus enim Urbi nostra responsione prædictis cognitionibus sibi temperandum esse cognovit*. Symmachus vero epist. XXXVII lib. I. refert a Correctore Apuliæ, quem *Moderatorem* appellat, ad Præfectum urbi provocari. Lucani Romanis sues pendebant: unde Lucanica. Brutii dabant boves, sicut in quarto Strabo scribit. Dimidias quoque decimas suum & pecorum quæ alebant, & aliquot millia amphorarum vini tradidisse videntur, *leg.* 4. *Cod. Theod. de suariis*. Cassiodorus lib. XI. *Variar. ad Vitalianum Cancellarium Lucaniæ & Brutiorum* epist. XXXIX. *Hinc*, inquit, *montuosa Lucania sues pendet: hinc Brutii bonum pecus indigena ubertate præstant. Fuit nimirum utrunque mirabile, ut & provinciæ tantæ civitati sufficerent, & ampla civitas earum beneficiis victualium indigentiam non haberet*. & subjicit, *justum his statutum fuisse pretium*: Hæc ille. Inde Princeps plebi & prætorianis militibus carnes suillas elargiebatur, certo viro ad hoc munus destinato. Zosimus lib. II. cap. IX. *Maxentius*, ait, *administris Marcelliano & Marcello tribunis militum, & Luciano suillæ carnis præbitore, quam fiscus populo Romano largiebatur, & aulicis præterea militibus, quos prætorianos vocant, in regium ab his solium collocatus est*. Vopiscus in *Aureliano* cap. XLVII. *Statuerat*, inquit, *vinum gratuitum populo Romano dare, ut quemadmodum oleum & panis & porcina gratuita præberentur, sic etiam vinum daretur*: quod tamen non fecit. Lucani ad evitandas difficultates quæ oriebantur, 6400. solidorum nomine suum permittente Principe solverunt, *Novel. Valentiniani tit.* 37. *de suariis*. Vicarii Romæ Præsides sequuntur.

CAP. LIV.

DE PRÆSIDIBUS SAMNII ET VALERIÆ.

SAMNITES ab Occidente, Truento, ab Oriente, Aterno fluminibus: a Meridie, Appennino, Campanisque clauduntur: a Septentrione mari Hadriatico, nunc *Aprutios* vocant. *Hos quinquaginta annis*, inquit Jornandes, *Fabii ac Papirii patres ac liberi ita domuerunt, atque urbes diruerunt, ut hodie Samnium in ipso Samnio requiratur, nec facile appareat materia* XXIIII. *triumphorum*: Hæc ille. Juxta hos est Valeria regio, a via, & civitate Valeria dicta, quæ, ut tradit Strabo, a Tiburtinis initium capiens, ad Marsos, & Corfinium Pelignorum metropolim extenditur, & partem Latii continet. In ea Latii urbes sunt, Valeria, Bonifacii IV. Pontificis Patria, nunc extincta, Arseoli, & Alba, prope quam est civitas Cuculum. In Romæ vero conspectu sunt Tibur, Præneste, & Tusculum. Valeriæ metropolis erat Amiternum, hodie *Aquila* dicta: Harum Præsides Vicario Romæ parebant, sicut & sequentes.

CAP. LV.

DE PRÆSIDIBUS SARDINIÆ ET CORSICÆ.

SARDINIAM a Sardo Herculis filio, qui primus eam occupavit, vocatam ferunt. Prima populi Romani provincia a M. Pomponio est facta anno Urbis DXXI. & biennio post Corsica a C. Papirio, sed utraque ab uno Prætore regebatur, primusque M. Valerius utramque administravit, sub posterioribus vero Augustis sunt divisæ, & singulæ singulis Præsidibus commissæ. *Nunc*, inquit Sex. Ruffus, *a suis Præsidibus reguntur*. Constantino enim imperante Festus Sardiniæ Præses fuit, *l.* 3. *C. T. de pœnis*. cum Felix esset Corsicæ, *l.* 2. *C. Th. de tempore cursu*. sub Constantio etiam Constantini successore Bibulenius Restitutus solam Sardiniam Præses rexit, *l.* 2. *C. de capiend. & distrab. tribut. causa*. sub Valentiniano & Valente Laodiceus, *l. antep. C. de his qui accus. non poss. l.* 12. *C. T. de accusat.* sub Gratiano Matronianus, *l.* 1. *C. ad l. Jul. repetundar. leg.* 2. *C. T. eodem.* & id usque ad Notitiæ tempora permansit. Postremo recepta a Vandalis Africa, Justinianus illius Præfecto Prætorio Sardiniam tribuit. Itaque non amplius Italiæ, sed postea Africæ provincia est habita, *l.* 1. *§. Deo itaque. C. de off. P. P. Africæ*. Nunc vero Hispaniæ annectitur. Frumentum & ipsa Romæ pendebat, cui Hircius *de bello Africo*, item Livius, Julius Cæsar præ decumis octavas frumenti imperavit: Prudentius lib. II. *advers. Symmachum*.

Nec det vela fretis, Romana nec horrea rumpat
Sardorum congesta vehens granaria classis.

Symmachus lib. II. epi. CXIV. *Benignus*, inquit, *rei frumentariæ negocium pervigili animo executus; nihil de Sardinia reportavit, nisi bonam conscientiam, & malam valetudinem. Horreis autem tantum frugis invexit, quantum illi provinciæ anni fortuna contulerat*. Corsica vero modico freto a Sardinia discreta, aliquanto minor CCCXC. milliaria circumit, prius Cirna, a Cirno Herculis filio dicta. Vinum producit optimum, alumen & ferrum. Et ipsa suum habebat Præsidem, *l.* 2. *C. S. de tempor. curs.* Ab his Rectoribus ad P. P. Italiæ appellabatur, *l.* 27. *Cod. T. de appell.* quod Constantius statuit, cum antea ad P. V. provocaretur.

Horum Præsidum insignia erant, duorum Principum velut unius viri effigies, duos vultus, & pectora exprimens, nigra enim linea utriusque caput, & totum corpus dividit: Unum esse ob communem consensum duorum Principum Imperium, melius exprimi non poterat. Abacus purpureo tapeto tectus, erectum librum sustinet, infra oppidi effigiem habet, supra nomine suæ provinciæ inscripto, ut apud notitiam in Præside Dalmatiæ visitur. Officium habebant ut Correctores. Unus Rationalis trium provinciarum tributa exigebat, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, uti apud Jura legitur, *in l.* 1. *C. de suscep. & arcar. l.* 1. *C. Th. commu. dividun.* & Notitia interpretatur. Hi sunt Italiæ Magistratus, qui Romæ Vicario obtemperabant: Nunc de aliis, qui Vicario Italiæ suberant, est differendum, etsi a Notitia sint omissi.

CAP. LVI.

DE VICARIO ITALIÆ.

PRÆTER Vicarium Romæ, alium habebat P.P Italiæ, cui quatuor parebant Consulares, unus Venetiæ, Istriæque, alii Æmiliæ, Li-

guriæ, & Flaminiæ, cum Piceno. Tres vero Præsides, Alpium Cotiarum, Rhetiæ primæ, & Rhetiæ secundæ. Vicario enim Romæ regiones ad Orientem velut antiquæ Italiæ committebantur. Huic aliæ ad Occidentem, quæ ante Triumviros Reipub. constituendæ extra Italiam censebantur, scilicet, Galliæ Cisalpinæ, & Liguriæ. a quibus omnibus ad hunc Vicarium provocabatur. Reperitur Romæ quoddam epigramma, quo Cranio Eusebio Vicario Italiæ ob singularem ejus virtutem addita est Æmilia, quæ prius Vicarii Romæ fuerat. Constantino imperante Julius Verus Italiæ Vicar. extitit, *leg.* 4. *C. T. de privil. eor. qui in sacr. palat. milit.* cui Septimus Bassus successit, *leg.* 1. *C. si quis eam cujus tut.* huic sub Valentiniano Faventius, *l.* 3. *Cod. de agricol. & censit.* mox Catafronius, *l.* 3. *Cod. T. de cursu publico*, deinde Italicus, *l.* 10. *C. T. de lustr. collat.* Hic Vicarius in primo indice Notitiæ recensetur, nulla postea ejus insignium, officii, aut magistratuum fit mentio, vel quod aliqua folia sint deperdita, vel quod tum a Barbaris hæc regio vexabatur. Æmiliam enim & adjacentes provincias se devastatas vidisse, & civitates semidirutas D. Ambrosius deplorat. Hanc cladem prius Alaricus, deinde Attila Hunnorum Reges intulerunt. Verum insignia & officium, ut alii Vicarii, habebat. Ejus vero Magistratus ex juribus collectos explicabimus, a Consulari Venetiæ & Istriæ auspicati.

CAP. LVII.

DE CONSULARI VENETIÆ ET ISTRIÆ.

VENETIA a flumine Athesi usque ad Timavum extenditur, vulgo *Marchiam Trivisanam* vocant, quæ a Longobardis Marchionibus Trevisii sedem habentibus nomen habuit, quemadmodum alius in Piceno Anconæ degens, Marchiæ Anconitanæ nomen dedit. Venetiæ metropolis erat Aquileja, prima post Romam Italiæ civitas, ubi provinciæ thesaurus conservabatur, etsi imperante Augusto, extra Venetiæ fines censebatur, ut lib. v. auctor est Strabo. A Timavo autem usque ad Arsiam fluvium non longe a Pola est Istria, cujus caput est Justinopolis. His duabus regionibus unus Consularis, sub Vicario Italiæ, præerat. Imperante Constantino hæ provinciæ Correctorem habuere Cæcilianum Placidum, ut ex marmore Neapoli constat, quod est sequens:

M. MÆCIO MEMMIO BALBANO CÆCILIANO PLACIDO C.V. PONTIFICI MAIORI AVGVRI XV. VIRO SACRIS FACIVNDIS CORRECTORI VENETIARVM, ET ISTRIÆ, PRÆFECTO ANNONÆ VRBIS SACRÆ CVM IVRE GLADII, COMITI ORDINIS PRIMI, COMITI ORIENTIS, ÆGYPTI, ET MESOPOTAMIÆ, IVDICI SACRARVM COGNITIONVM TERTIVM CONSVLI ORDINARIO PATRONO PRÆSTANTISSIMO REGIO PALATINA POSVIT.

Postea hæ provinciæ Consularem habuere, ut sub Valentiniano Florianum, *l.* 1. *C. T. de exact.* *quæ* repetita est *in l.* 10. *C. T. de execut. & exact.*

In Venetia, & Istria erat Cissense baphium, ubi sericum & lana Principis tingebantur.

CAP. LVIII.

DE CONSULARIBUS ÆMILIÆ, FLAMINIÆ, ET PICENI.

GALLIA togata erat tota ea regio, quæ est intra Padum, Apenninum, Rubiconem, ac Trebiam, ut Plinius, Ptolemæusque referunt: ita dicta, quod civitate donati, toga Romana ejus incolæ uterentur. Totus hic tractus in duas regiones dividitur, Flaminiam, & Æmiliam. Nam M. Æmilius Lepidus, & C. Flaminius Coss. devictis Liguribus Apuanis, ne in ocio milites tenerent, alter Roma per Tusciam & Umbriam Ariminum usque viam a se Flaminiam dictam stravit, Strabo lib. v. Alter Placentia ad Ariminum, Æmiliam. Itaque Flaminia est appellata, quæ Ariminum ducit, cujus metropolis fuit Ravenna. Æmilia vero est, quæ inde Placentiam tendit. Nos tamen ita dividemus, ut quod est ab Æsi ad Aternum fluvium, sit Picenum, seu Marchia Anconitana; ab Æsi ad Rubiconem Flaminia, quam *Romandiolam* appellant: Inde Placentiam usque, aut ad flumen Trebiam Æmilia. M. enim Æmilius Lepidus ibi Proconsul, totam eam provinciam reformavit: inter alias civitates Regium dirutum instauravit, quod etiam ostendit hæc antiqua inscriptio, M. LEP. CIV. REG. INST. quam Valerius Probus ita interpretatur, *M. Lepidus civitatem Regii instauravit*, ibique forum causarum habuit, unde *Regium* Lepidi forum appellatur. Hæc regio ab ipso *Æmilia* est dicta, quæ prius Aurelia vocabatur, sed hodie tota Longobardia Bononiam usque censetur. Flaminiam vero Carolus Magnus Ecclesiæ tradens, tamquam territorium ad Romam spectans *Romandiolam* appellavit. His duabus regionibus duo præfuere Consulares, alter Æmiliæ, alter Piceni, & Flaminiæ. Æmilia post Diocletianum semper Consularem habuit: Constantino enim imperante, ejus Consularis Ruffinus fuit, *l.* 1. *C. T. de vectig. & commiss.* deinde sub Constantio Dulcitius, *l.* 2. *C. de agricol. & censit.* Reperitur tamen Æmilia cum Liguria quandoque Consulari commissa. Constantinus enim Ulpio Flaviano utramque regendam tradidit, *l.* 2. *C. T. de extraord. sive sord. muner.* Valentinianus secundus & Theodosius Romulo, *l* 4. *C. T. de denunc. vel edit. rescr.* pro arbitrio namque Principum varii statuebantur magistratus.

CAP. LIX.

DE CONSULARI LIGURIÆ.

DUBIUM non est Ligures nunc eos esse, qui ab Apennino inter Macram, & Varum, & mare Tyrrhenum continentur, quorum caput est Genua, sed olim ulterius etiam per Apenninum ad eos Subalpinos, qui vulgo *Pedemontani* vocantur, & Vercellas protendebantur; Astamque Coloniam, Dertonam, Statellamque complexi usque ad montem Balistam in Regiensi agro, nunc montem *Valestrum* nominatum, ac montem Lætum seu Sancti Peregrini perveniebant, & Pisas usque extensi fuisse videntur, Livius lib. x. *de bello Macedonico & Asiatico*, seu Decade IV. His ergo populis, ut numerosis, latamque regionem tenentibus proprius datus est Consularis, qui sub Arcadio Arrianus fuisse legitur, *leg.* 4. *Cod. Theod. unde vi.* Quandoque tamen Æmiliam & Liguriam unum Consularem rexisse, supra diximus, *leg.* 2. *Cod. Theod. de extraordin. sive sord. muner.* Liguriæ caput tum erat Mediolanum, ubi totius provinciæ pecunia publica condebatur, cui Præfectus

thesaurorum Mediolanensium Liguriæ vocatus sub Comite Largitionum residebat. Hi sunt quatuor Consulares, qui Vicario Italiæ parebant; nunc de ejus Præsidibus est tractandum. A

CAP. LX.

DE PRÆSIDIBUS ALPIUM COTIARUM, RHETIÆ I. ET II.

COTIÆ Alpes sunt, ubi nunc mons Cinesius dicitur, a Cotio Rege appellatæ, qui XII. B ibi civitates condidit, uti Plinius lib. III. cap. XX. memorat. Is, Marcellino teste lib. XV. cap. X. Cæsari Augusto amicissimus fuit, sed eo, & filiis extinctis, hæc regio a Nerone in potestatem Imperii Romani redacta, & Latii jure donata, Tacitus lib. III. *Annal.* proprium Præsidem accepit, Eutropius lib. VII. cap. VI. Vopiscus in *Aureliano*. Incipiunt hæ Alpes, ut ait Marcellinus loco cit. a Segusione oppido, quod nunc *Susam* vocant, ubi Cotii ipsius sepulchrum memorabile visebatur, aliaque oppida usque ad Navolessam continebant. Alpes Gallicum vocabulum, & pro altis montibus C accipi Servius scribit: Goropius lib. I. *Gallicorum* glaciem montium significari sua lingua affirmat. Retia vero, ut Stephanus, & Ptolemæus lib. II. referunt, etiam ipsa est in Alpibus, quæ Galliam Cisalpinam, a Germanis dividunt, ab Occasu montem Adulam fontesque Danubii habet, ab Oriente Lycum flumen, quod Danubium influit, Retiamque a Vindelicia separat: ad Septentrionem Danubio, ad Meridiem Alpibus clauditur, & hæc Retia prima seu superior vocatur. Ultra Lycum usque ad Oenum fluvium Orientem versus, & Vindeliciam, Retia secunda, seu inferior est dicta. Hodie hunc tractum Sueviam nominant: D Hujus metropolis fuit Augusta Vindelicorum, ubi pecunia Principis a Procuratore thesaurorum Augustæ Vindeliciensis Retiæ secundæ nuncupato servabatur. Hæ duæ regiones a duobus Præsidibus administrabantur, & Italiæ Vicario parebant: Olim utraque regio ab uno Prætore regebatur, Tacitus *Hist.* lib. IV. *Infesta Retia, cui Pactius Septimius Prætor erat incorruptæ erga Vitellium fidei.* P. quoque Ælius Pertinax, qui postea imperavit, sub. M. Antonino Prætor Retias gubernasse fertur, sed idem Tacitus eas quandoque a Procuratoribus administratas fuisse scribit *Hist.* lib. I. Cassiodorus lib. VII. *Variar. in formula* IV. *Ducatus Retiarum*, E ipsas *munimina* Italiæ, & *claustra provinciæ* vocat, *quæ* inquit, *non immerito sic appellata esse judicamus, quando contra feras, & agrestissimas gentes sunt velut quædam plagarum obstacula.* Rætia Italiæ eas esse significat: Alii a Reto Duce derivant: In his limiti Rom. Imperii erecto, Dux cum militaribus copiis præerat. Hi sunt Magistratus provinciarum, qui Vicario Italiæ ejusque Præfecto obtemperabant. Præter hos Comes rei militaris cum XVI. ferme præsidiis Italiam custodiebat. Nunc ad Illyrici provincias est veniendum. F

CAP. LXI.

DE VICARIO ILLYRICI OCCIDENTALI.

TERTIUS in Occidente fuit Vicarius Illyricianæ Diœceseos, etsi a Notitia omissus, quod ea regio tum a Barbaris teneretur. Illyricum prius C. Julio Cæsari cum Gallia Cisalpina est demandatum, Tranquillus in *C. Julio* cap. XXII. deinde sub posterioribus Principibus Italiæ annexum. Id olim Claudio Juniore imperante Thracas, Mysos, Dalmatas, Pannonios, & Dacos, continebat, ut Pollio scribit in *Claudio*. postea quicquid est circa Danubium usque ad Pontum Euxinum, Illyricum est dictum, inquit Zonaras. Duplex Arcadio & Honorio imperantibus est factum, ut in P. P. Orientalis Illyrici exposuimus, alterum Orientale, alterum Occidentale, quod Herodianus lib. VI. cap. XV. dicit Italiam a Germania dividere, ad Præfectumque Prætorio Italiæ pertinebat, cujus sex provincias Notitia recenset. Duas Pannonias, primam, & secundam, Noricum Mediterraneum, & Ripense, Saviam, & Dalmatas, ex quibus sola Pannonia secunda Consularem habebat. Quare cum ad Elpidium Pannoniæ Consularem Constantinus scribit, *l. 6. C. T. de veteran.* de secunda est intelligendum. Savia Correctorem, reliquæ Præsides habuere. Huic Illyrico & Africæ P.P. Italiæ imperabat. Marcellinus lib. XXVI. cap. V. *Valentinianus*, inquit, *Mediolanum*, *Valens Constantinopolim discessit. Et Orientem quidem regebat potestate Præfecti Salustius, Italiam vero cum Africa & Illyrico Mamertinus*. Hæc ille. Illyrici regiones ita se habebant, ultra Oenum fluvium, a quo Retiam secundam terminari diximus, Orientem versus erat Noricum, quod usque ad Cecium montem perveniebat, a Meridie & Alpibus usque ad Danubii ripas versus Septentrionem extendebatur, & ob id hujus regionis pars Ripense Noricum vocabatur, hodie *Bavaria* dicitur. Aliud Noricum Mediterraneum dicebatur, cujus Præses, Constantino imperante, erat perfectissimus, ut apparet ex sequenti inscriptione apud Celejam Stiriæ in pariete templi Franciscanorum;

D. N. FL. CONSTANTINO CLEMENTISS. ATQUE VICTORI AUG. MARTINIANUS V. P. (*vir perfectissimus*) PRÆSES PROVINCIÆ NORICI MEDITERRANEI.

Ultra montem Cecium ad Orientem usque ad fluvium Ænonem inter Alpes Liburniæ, & Danubium est Pannonia prima seu superior, nunc *Austria* vocata, quæ a Præside regebatur.

Ultra Ænonem Drava, & Danubio, Pannonia inferior clauditur, ubi Ister Drava miscetur. Nunc *Bossina* & *Servia* nominatur, cui Consularis præerat. Inter Savum vero & Dravam Savia est, nunc *Croatia* dicta, cui præerat Corrector. Aliqui existimant, ubi nunc est Servia & Bossina, Saviam fuisse, quod ego non affirmo. Præsidis Valeriæ, quæ nunc *Stiria* dicitur, iisdem finibus clausæ, Notitia non meminit, cum tamen proprium infra illi Ducem assignet, forte a Consulari Pannoniæ secundæ regebatur. Tres ergo diœceses P.P. Italiæ parebant, Italia, Illyricum & Africa, cujus solius Vicarii insignia, cum suis Consularibus, Correctoribusque, & Præsidibus, eorumque imaginibus Notitia ostendit, Illyrici vero Consularem unum, & Correctorem, quatuorque Præsides in Indice tantum recenset, sed nullum ejus Vicarium nominat, aut Præsidum insignia, vel officia repræsentat, quæ tamen quemadmodum Vicarii Africæ, & aliorum olim cum suis magistratibus exercitata fuisse constat. Sub Valentiniano enim III. & Theodosio ea regione ab Hunnis devastata, ut auctores sunt D. Prosper & alii, Rectores eo mitti desiere. Paulus Diaconus lib. XIV. *Per hæc tempora*, inquit, scilicet Theodobi Junioris, *Hunnis Thracias, & Illyricum populatione vastantibus, exercitus, qui Siciliæ morabatur, ad defensionem Orientalium provinciarum revertitur*. Et lib. XV. *Sub Martiano, & Valentiniano Juniore*,

Rex, ait, *Hunnorum Attila, dum regnum intra Pannonias, Daciamque gereret, Macedoniam, Mysiam, & Achajam, utrasque etiam Thracias, immanissima rabie devastabat*. Alii, ut Jornandes, volunt Valentinianum Placidiæ Theodosio socero Illyricum cessisse, ut Eudoxiam ejus filiam uxorem haberet. Nullus ergo ibi tum Occidentis Vicarius, aut Præses, sed nec ullus Comes aut Dux rei militaris fuit. Antea vero Vicario Illyrici sex provinciæ paruerunt, quas, a Consulari Pannoniæ secundæ ut digniore incipiens, pro viribus restituere conabor.

CAP. LXII.

DE CONSULARI PANNONIÆ SECUNDÆ, *& Correctore Saviæ, ac Præside Pannoniæ primæ, & utriusque Norici.*

PANNONIA intra Savum fluvium & Danubium clausa, a Tiberio Cæsare vivente Augusto biennio est subacta. Peoniam appellari Appianus scribit, quam Zonaras, & aliqui diversam faciunt, & in Macedonia ad Axium flumen constituunt. Ptolemæus in duas Pannoniam dividit, superiorem, seu primam, ubi nunc est Austria, & inferiorem, seu secundam Narbone fluvio a prima separatam, nunc *Ungaria* dicitur. Prius Proconsularis fuit, siquidem Severus A. ut scribit Spartianus, Pannonias Proconsulari imperio rexit. Mox hæc diu Consularis fuit. Ejus enim, Constantio imperante, Africanus, Marcellinus lib. XVI. cap. VIII. mox Elpidius Consulares extitere, *l. 6. Cod. Theod. de veteran.* cui sub Juliano Apostata Sex. Victor Historiographus successit, qui postea etiam urbi præfuit, ut Marcellinus lib. XXI. cap. X. scribit. Hunc Fortunatus sub Valentiniano in eodem Magistratu sequutus est, *l. 27. Cod. Theod. de cursu public.*

Superior vero seu Pannonia prima Præsidem habebat. Hujus metropolis erat Sabaria, ubi provinciæ thesaurus sub Præposito thesaurorum Sabariensium servabatur. Pannoniæ annis L. ab Hunnis retentæ, anno salutis CCCCXXIX. sub Valentiniano secundo sunt receptæ, ac rursus amissæ, ut auctor est Marcellinus Comes. Ostrogothi enim, qui Hunnis superatis circa Danubium resederant, cum Illyricum vastare cœpissent, eas a Leone primo A. cum Mysia acceperunt, & illi Theodoricum Theodomitis ex Asilona concubina filium obsidem dederunt, Blondus decad. I. lib. I.

Savia citra Savum, a quo nomen accepit, sita, ubi est Liburnia, Correctorem habuit, cujus sub Constantio Rectorem fuisse Africanum Marcellinus lib. XV. scribit, sed Correctorem intelligit. Hujus metropolis erat Scisciania, ubi provinciæ thesaurus reponebatur, cui præerat Præpositus thesaurorum Sciscianorum Saviæ nuncupatus. Hic etiam Procurator monetæ Scisciana sub Comite largitionum monetam percuti curabat. Saviam, & Pannoniam secundam limites Roman. Imperii unus Dux cum pluribus numeris tuebatur, & alius Pannoniam primam.

Noricum Cecio monte ad Orientem a Pannonia dividebatur, ab Occidente Oeno fluvio a Vindelicia, & usque ad Danubium Septentrionem versus extendebatur. Duplex erat Noricum, Ripense ultra Narabonem, secundum Danubii ripam tendens, & illud quod est citra, Mediterraneum vocatum. utrumque suum Præsidium habebat. Prius a Procuratoribus, Galba imperante, administrabatur. Tacitus *Hist.* lib. I. cap. XI. *Duæ*, inquit, *Mauritaniæ, Retia, Noricum, Tracia, & quæ*

A *aliæ Procuratoribus cohibentur*. Dalmatiæ Præses sequitur.

CAP. LXIII.

DE PERFECTISSIMO PRÆSIDE DALMATIÆ.

DALMATIA a monte Sardonio versus Septentrionem ad mare Hadriaticum, & Meridiem contra Apuliam protenditur: Ab occasu habet Liburniam, ab Oriente Macedoniam, a qua Drilone fluvio divisa, antiquum nomen retinet.
B Quatuor habebat metropoles, Ladram, Salonam, quæ alio nomine *Spalatum* dicitur, ubi erat Præpositus thesaurorum Salonitarum, Dalmatiæ, sub Comite largitionum, & Baphium Salonitarum Dalmatiæ vocatum, ubi sericum, & lanæ Principis purpura tingebantur. Hic etiam arma fabricabantur. Aliæ metropoles fuere Antibarus, & Ragusa, Latinum habentes idioma: reliquæ Sclavono sermone, & habitu utebantur, ut Guilielmus Tyri Archiepiscopus lib. II. *belli sacri* cap. XVII. Dalmatia olim Proconsuli Macedoniæ paruisse aliquibus videtur: Ulpianus enim scribit se ab Herennio
C Modestino Proconsule de Dalmatia consultum, *in l. si quis uxori 52. §. si quis asinum. ff. de furt.* sed illa dictio, *Proconsule*, in Florentina lectione deest: Ei certum est Præsidem imperasse, non Clarissimum, ut alii, sed Perfectissimum: neque enim ex Senatoribus, sed ex inferioribus eligebatur, aut equitibus, quos dignitate Perfectissimi anteibant, ut & Constantinus ad Verrinum Præfectum urbi significat, *in l. 1. C. T. de his qui veniam æta. impetr. Senatores*, inquit, *qui veniam ætatis impetrant, apud P.V. officium de suis moribus, & honestate perdoceant: Perfectissimi apud Vicariam Præfecturam: Equites Romani apud Præfectum Vigilum.* quæ ver-
D ba in Codice Justiniani *in l. 2. C. de his qui veni. æta. impetra.* sunt immutata. Itaque positi sunt Perfectissimi supra equites, qui non primum, sed secundum post Clarissimos locum habebant, & in Jure a Perfectissimis separatis tractatibus distinguuntur, *tit. C. de perfectissimatus dignitate. & C. de equestri dignitate.* & post eos locantur.

Insignia Magistratus Perfectissimi sunt duo Principes in summo auratæ pilæ, in unum uterum desinentes, ut supra in Correctore Apuliæ, & Præside Cappadociæ exposui: Item abacus rubro tapeto instratus, qui librum viridi corio tectum regit: infra est forma oppidi cum hac inscriptione, PRO-
E VINCIA DALMATIA. In Manuscriptis dorso libri insunt hæ notæ, LFLG. P. PRUM. JUSSU DD. quas ita sum interpretatus, *Liber fœlix legendus Præsidibus provinciarum jussu dominorum*. In Madruciano littera *G.* est minuscula.

Officium habet Principem ex eodem officio, Cornicularium, Tabularios duos, Commentariensem, Adjutorem, Ab actis, Subadjuvam, Exceptores, & cæteros Cohortalinos, quibus ad aliam non licet transire militiam sine annotatione clementiæ principalis. Cæteri Præsides, ad similitudinem Præsidis Dalmatiæ, officium habent. Hæ sunt
F quæ de Vicario Illyrici & ejus Magistratibus, scribere necessaria existimavi. Nunc ad Vicarium Africanæ Diœceseos, & ejus judices est veniendum, quod de novis Africæ magistratibus differendi occasionem dabit.

CAP. LXIV.

DE VICARIO AFRICÆ, ET EJUS *Conſularibus, ac Præſidibus.*

PRÆTER Romæ, Italiæque, atque Illyrici Vicarium, Quartum Africæ, P. P. Italiæ habuit, ut ſub Diocletiano Aurelium Agricolaum, ut ex Actis D.Marcelli martyris conſtat, apud Surium XXX. *Octobr.* ſub Conſtantino Eubulidem, *leg. 2. C. de lucris advocator.* Conſtantio Aconium Catulinum, *l.24. 26. C. T. de decurionib.* mox Anatolium, *l.28. C. T. eod. de decurionib.* deinde Petronium, *l. pen. C. de dilationib.* & Maximianum, *l. 44. C. T. eod. tit.* ſub Juliano Apoſtata Vitianum, *l. 7. C. de ædific. privat.* ſub Valentiniano Dracontium, *l. 10. 11. 13. & 16. C. T. de anno. & tribut. l. 6. C. eo. tit. l. 8. C. de jure fiſci. l. 9. C. T. de ſuſceptorib.* & Creſcentem, *leg. 17. C. T. de anno. & tribut.* Gratiano Comenium, *l. 84. C. T. de decurionib.* Arcadio Dominatorem, *l. 35. C. T. de hæret.* Quinque regebat provincias, duas Conſulares, Byzatium & Numidiam, tres Præſidum, Tripolitanam, Mauritaniam Sitifenſem, & Mauritaniam Cæſaream, quam in Indice Notitia tamquam a Duce rectam prætermittit: ſed inſignia repræſentando, eam quintam provinciam Vicarii ponit. Sext. vero Ruffus ſex provincias, inter quas & Tripolitanam Conſularem facit, & Africam proprie dictam, qui eſt tractus Carthaginenſis, cui Proconſul præerat, ſextam provinciam ponit. Univerſam igitur Africam in ſex provincias ita dividit; *Proconſularem, in qua,* inquit, *eſt Carthago. Numidiam, Byzacium, Tripolitanam Conſulares, ac duas Mauritanias, Cæſarienſem, & Sitifenſem Præſidales.* Aliter Ptolemæus dividit, ſed nos Notitiam ſequimur. Numidia ab Ampſaco ad Ortum tendens, uſque ad Siſſaram fluvium pervenit, cujus caput eſt Cirtha, Antonino Pio imperante, Legatum ſeu Præſidem habuit Tuſcium Fuſcianum, *l. nam ſecundum 7. ff. de leg. præſt. contra tab.* ſub Diocletiano Concordium Proconſulem, *l. 28. C. T. de adul. l. ita nobis 28. C. eo. tit.* Poſtea ſub Conſtantino Valentinum Conſularem, *l. 7. C. T. de epiſc.* ſub Arcadio Januarium, *l. 17. C. T. de luſtra. collat.* In hac provincia Rationalis ſummarum Numidiæ appellatus, ſub Comite largitionum reſidebat.

In mediterraneis inter Bragadam, & Tritonem fluvios, & Byzatii regio Conſularis omnium fertiliſſima. Plinius lib. XVIII. cap. X. *E modio,* inquit, *in Byzatio Africæ campo centeni quinquageni modii redduntur. Miſit ex eo loco D. Auguſto Procurator ejus ex uno grano, (vix credibile dictu) quadringenta paucis minus germina, extantque de ea re epiſtolæ. M ſit & Neroni ſimpliciter* CCCLX. *ſtipulas ex uno grano.* Hæc ille.

In Byzatio eſt urbs Adrametum, quam olim magnam & metropolim Juſtinianus muro munivit, & a ſe *Juſtinianam* appellavit, Procopius lib. VI. *de ædifi. Juſtiniani.* Nunc *Macomedia* dicitur. Adrimetinam coloniam D. Cyprianus appellat epiſt. XLV. de qua in *Actis Apoſt.* cap. XXV. Juliano Apoſtata imperante, Aginarius Byzacenæ Conſularis fuit, *l. 1. C.T. de colla. don. vel relat.* ſub Valentiniano Honoratus, *l. 1. C. de offic. com. rer. privat.* Ad Byzacenos eſt Valentiniani reſcriptum, *l. curialis 25. C. de decur.* Byzancenos legit Stephanus.

Mauritania, quæ ultima pars Africæ, ad Oceanum vergit, & ab Hiſpaniis freto Herculeo, ſeu Gaditano dividitur, ab Ortu Ampſaco fluvio a Numidia ſecernitur. Eam C. Julius Cæſar, Juba Rege victo, in provinciam redegit, ubi Criſpum Saluſtium Proconſulem reliquit, Cæſar lib. V. *de bello civil.* Appianus lib. II. *belli civilis: Cæſar,* inquit, *Jubæ regnum Romanis ſub tributo contulit, cui Criſpus Saluſtius Proconſul præfuit.* Ac Romanis uſque ad ann. humanæ ſalutis CCCCXLI. paruit, quo Genſericus Vandalorum Rex, a Bonifacio Magiſtro militum accitus, eam cum tota Africa occupavit, Marcellinus Comes, *l. 1. in prin. C. de off. præf. præt. Africæ.* & cum per triennium vario præliorum eventu pugnatum eſſet, tandem inter eum, & Valentinianum III. pax firmata eſt, & certis ſpaciis Africa inter utrumque diviſa, ut auctor eſt D. Proſper in *Chronicis.* ſed quæ partes utrinque obvenerint, non aperit. Verum ex ejuſdem Valentiniani conſtitutione ad Albinum P.P. *Nov. 1. The. de tributis fiſcalib. tit. 22. & Nov. Valentin. de prædiis piſtoriis tit.* 38. apparet, Numidiam, & utramque Mauritaniam, & Tripolitanam ipſum habuiſſe, & cum eos populos a Barbaris attritos inveniſſet, octava ſoluti tributi parte contentus, reliquum remiſit, ut ſcilicet Numidæ, ſi mendoſa non eſt conſtitutio, ex XXXIII. millibus aureorum & DC. pendi conſuetis, IIII. millia tantum & CC. ſolverent, & mille ducentos militares annonas, quæ antea erant IX. millia & DC. & CC. capita, id eſt, equorum pabula, quæ prius MDC. fuerant, ſingulaſque annonas ſolidis quatuor per annum juſſit æſtimari. Juſtinianus tanti & ipſe capitationem, ſed ſolidis quinis ſingulas annonas adærari ſeu compenſari mandat, *in l. 1. & 2. C. de off. Præf. præt. Afr. in Notitia.* Alia præterea Numidæ tribuebant, ut ſalem, alumen, linum maceratum, ſiliquas, pro quibus duo millia ſolidorum pendebant, *Nov. Theodoſ. tit. 38. de prædiis piſt.* herbam Rubiam, & alia, quæ ob corruptum Codicem legi nequeunt, & hæc pro numero hominum, & cujuſque facultate largitionibus inferri pręcepit. Rubia a Græcis Erythrodanum dicta, ad tingendas lanas maximum vendentibus quęſtum præſtabat, ut Dioſcorides ſcribit. Plinius lib. XIX. cap. III. *In primis,* inquit, *Rubia tingendis lanis, & coriis neceſſaria.* Cum vero diminuto in hac diœceſi Imperio, nullus amplius ibi Vicarius judicaret, ſanxit Valentinianus, ut ab illius Præſidibus, qui ſub Romanis principibus remanſerant, ad Præf. urb. provocaretur, *d. Nov.* 1. In hoc ſtatu Africa uſque ad annum CCCCLVII. manſit, quo occiſo Valentiniano, Genſericus non modo Numidiam cum Mauritania recepit, ſed Roma etiam omnibus ornamentis ſpoliata, Eudoxiam Valentiniani uxorem cum duabus filiabus abduxit. Occidentaleque occidit Imperium. Verum Juſtinianus poſt annos XCV. quam a Vandalis occupata fuerat, Africam recepit.

Mauritaniam C. Caligula, inquit Plinius, in duas diviſit, Mauritaniam Tingitanam, quæ alluitur Oceano, & antea Sitifenſis a loco nominabatur, & Cæſarienſem ita a ſe dictam. Ipſas interfluens Malua dividit. Dion vero lib. LVIII. id a Claudio factum ſcribit, & utramque provinciam a duobus equitibus adminiſtrari juſſam. Sub Galba a Procuratoribus regebantur. Tacitus *Hiſt.* lib. 1. *Duæ,* inquit, *Mauritaniæ, & quæ aliæ Procuratoribus cohibentur:* Tingitana a Tingi civitate appellata, nunc regnum *Feſſæ,* & *Marochi* nuncupatur, ubi limite Rom. Imperii conſtituto, Comes VIII. oppida cuſtodiebat.

Mauri Sitifenſis Valentiniano a Genſerico ex pacto relicti, pro XL. millibus ſolidorum, quos annui tributi nomine pendere ſolebant, octavam & ipſi, id eſt, quinque millia ſolverunt, præter annonas & capita, quæ Ducibus, ac militibus præſtabant, *d. Novell. 1. tit. 22.* Ad Mauros Sitifenſes eſt Valentiniani epiſtola, *leg. privilegio 27. Cod. de decurion.*

Cæſarienſis vero Mauritania eſt regnum Tremiſcenæ ſive Teleſin. Tempore Notitiæ Mauritaniæ

Cæſarienſis Præſes, idem & Dux militibus imperabat. Is Juſtiniano imperante inſignia a cæteris diverſa gerebat, nempe ſceptrum argenteum, pileum loris, & calceos auro ornatos. Procopius lib. 1. *de bello Vandal. Lex*, inquit, *Mauritanis erat, præfectum nullum eſſe oportere, qui Romanis ſit adverſus, quive non inſignia prius Magiſtratus a Romanorum ferat Imperatore. Sunt autem inſignia hæc, baculus argenteus, ſupraque auratus, pileus argenteus non totum obtegens caput ſed veluti corona loris argenteis circumpendentibus ornatus, veſtis vilis admodum, & alba, varieque diſtincta. Arbyta* (genus id eſt ſoleæ) *aurata*. Hæc Procopius. A Tritone uſque ad aras Phileniorum, inter duas Syr-A tes eſt Tripolitana, a tribus urbibus nominata, quæ ſunt Leptis magna, eadem Neapolis vocatur, ortu Severi Imperatoris nobilis, teſte Procopio, quam deſertam Juſtinianus reſtauravit. Taphra, & Abrotana, ut vult Solinus. Tripolitanam Notitia Præſidialem facit. Hic erat Baphium Girbitanum, a loco appellatum, ubi ſericum Principis, & lanæ purpura tingebantur. Proprius quoque Comes XIIII. limites Africæ cum totidem caſtrorum Præpoſitis tuebatur. cum in Numidia, & utraque Mauritania, & Tripolitana Vicarius eſſe deſiiſſet, ab earum Rectoribus ad P. V. appellari Valentinianus conceſſit, *Novell. Valentinian.* 1. *tit.* 22.

NOTITIA.

VICARIUS AFRICÆ,

ET EJUS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Vicarii Africæ.

Conſulares.

BYZACII. NUMIDIÆ.

Præſides.

TRIPOLITANÆ.
Mauritaniæ Sitifenſis.
Mauritaniæ Cæſarienſis.

Officium autem habet idem vir ſpectabilis hoc modo:

Principem de ſchola Agentum in rebus Ducenarium.

B Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentarienſem.
Ab actis.
Curam Epiſtolarum.
Adjutorem.
Subadjuvas.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

COMMENTARIUM.

C INSIGNIA habet hic Vicarius, Librum & imagines Principum, ut alii Vicarii: In manuſcriptis *codex auro tectus* notas habet, quæ in aliis Vicariis tam Orientis quam Occidentis repræſentantur. *Principum quoque vultus auratæ pilæ præfixos præfert*. Infra *quinque mulierum effigies vaſa aureis plena geſtant, coronis capita, & colla monilibus circumdatæ*: Quinque provincias huic Vicario ſubjectas ſimulant: His ſupra in-

ſcriptum eſt, BYZACIUM, NVMIDIA, TRIPOLITANA, MAVRITANIA SITIFENSIS, MAVRITANIA CÆSARIENSIS. Tripolitanæ Honorio imperante Simplicius Præſes fuit, *leg.* 59. *C. Theo. de appella.* Cæterum Theodoſio Juniore & Valentiniano III imperantibus, cum Africam Aetius & Bonifacius Comites tenerent, contra hunc ab illo proditionis accuſatum, aliquot miſſi Duces ſunt profligati. Demum Bonifacius Africam ſe tueri poſſe diffiſus, an. ſalutis CCCCXXXIX. Vandalos vocavit, qui eam per annos XCV. occuparunt, *l.* I. *in princ. C. de off. P. P. Afri.* donec Juſtinianus per Beliſarium illis profligatis Africam recepit, *d. l.* I. *princ.* Nicephorus lib. XIV. c. XVI. & lib. XVII. cap. XII. & Procopius; cui, Vicario abolito, proprium Præfectum conſtituit. Hic Vicarius officium, ut alii Vicarii, habuit, & duobus Præfectis annonæ & fundorum patrimonialium imperavit, qui nullam in Provinciis ditionem exercebant: ſed quia in Indice ſub Præfecto Italiæ inſtar duorum Præſidum ponuntur, de ipſis aliquid dicendum.

CAP. LXV.

DE PRÆFECTIS ANNONÆ AFRICÆ, ET PATRIMONIALIUM FUNDORUM.

CAJUS Julius Cæſar XX. myriades, id eſt, CC. millia medimnorum Atticorum frumenti, & olei librarum myriades CCC. id eſt, ter decies trecentena millia ad alendum populum Romanum advehi juſſit, Plutarchus in *C. Julio Cæſare*. duoſque Prætores, & totidem Ædiles inſtituit, qui ejus rei curam haberent, *l.* 2. *§. deinde Cornelius Sylla. ff. de orig. jur.* Sed & ex Alexandria Romam frumenta vehebantur, quæ cum maris tempeſtate quandoque retardarentur, Commodus Imperator, inquit Lampridius, Claſſem Africanam inſtituit, quæ ſubſidio eſſet, ſi forte Alexandriæ frumenta ceſſarent, & hanc claſſem Commodianam Herculeam appellavit, ut ex Africa annonam in urbem transferret: cujus rei gratia, præter eum, qui Romæ erat, alius in Africa annonæ Præfectus creabatur, qui frumenti illic colligendi, & Romam tranſmittendi curam haberet. Hujus miniſter vel adjutor fuit, quem Symmachus epiſt. XVII. lib. I. *ad Theodoſ.* Notarium appellat: *Oro*, inquit, *perennitatis veſtræ ſalubre præſidium, ut judices Africanos, & Notarium, cui æternitas veſtra mandavit frumentarios commeatus, ſeveriora ſcripta ſtimulent*: Idem curam habebat olei ex Africa Romam mittendi: Symmachus *ad eundem* epiſt. XXXIV. lib. I. *Olei*, inquit, *ſpecies victum plebis tenuiter invecta ſollicitat: quare oramus, ut quam primum judices Africanos ſuper hac ſpecie Romanis horreis inferenda divinus ſermo ſtimulet*.

Alius ſub eo Præfectus fundos patrimoniales Principis, quos plurimos habebat, in Africa curabat, olim Africæ Procurator vocatus, ita enim Conſtantinus Proculum appellat, *in l.* I. *Cod. de collat. fund. patrim. & emphyteut.* qui res Africæ procurans, Præfectus patrimonialium eſt dictus; Gildonis enim amplum patrimonium, aliaque Principis latifundia adminiſtrabat, & Comitis titulo honeſtatus, officium inſtar Comitis rerum privatarum habebat, ut in eo eſt declaratum: & de hoc in indice ſub P. P. Italiæ intelligi arbitror. Hic etiam prædia, quæ alendis militibus non erant addicta, vendebat, vel locabat, aut in emphyteuſim dabat, *l.* I. 4. *& ſeqq. Cod. de fund. rei privatæ.* & precium Comiti rerum privatarum repræſentabat. Tanti vero erant hi Præfecti, ut in Indice Præfecti Italiæ pars diœceſeos Africæ habeantur Præſidibus æquati: In hac Diœceſi reſidebat & Rationalis ſummarum Africæ, qui Comiti Largitionum parebat. Hæc Notitiæ noſtræ tempore ſic ſe habebant. Poſtea vero recepta a Vandalis Africa, ejus proprius Præfectus Prætorio eſt creatus. Hic longe antea a Conſtantino aliquibus inſtitutus fuiſſe videtur, cum ad Catulinum P. P. Africæ ſcribat, *l.* 2. *C de colla. fundo. primo.* ſed ſuſpecta eſt ea lectio. In Codice enim Theodoſiano *lib.* II. *tit.* 16. *l.* I. habetur *ad Catulinum P. V. Africæ*, quas notas interpretor, *provinciæ Vicarium Africæ*, quam ipſe Eubulide Vicario illi dato, *l.* 2. *C. de lucris advocat. l.* 26. *C. T. de decurio.* diœceſim P. P. Italiæ fecit: antea enim nullus Africæ P. P. fuiſſe apparet: ſed ea a Barbaris cum Italia occupata, cum ejus Præfectus eſſe deſiiſſet, demum Juſtinianus circiter annum ſalutis DXXXIII. Africæ receptæ proprium Præfectum conſtituit, qui abolitis Vicario, & Proconſule, Carthagini ſedem habuit, *l.* I *§. Deo itaque. C. de off. P. P. Africæ.* primoque Archelao ad eum honorem provecto, priſtinos magiſtratus renovavit: duabus tantum ex Præſidialibus in Conſulares mutatis, & una ex Conſulari Præſidiali facta. Mauritania enim, Tingitana, & Africa, ubi degebat Proconſul, Byzacium, & Tripolitana, Conſulares dictæ, Numidia & Mauritania Cæſarienſis Præſidiales; quibus, Sardinia *d. §. Deo itaque.* & ipſa Præſidialis eſt addita, quæ prius juris Italici fuerat. Horum ſinguli Apparitores quinquaginta habuere: Pro codicilliſque magiſtratus Laterculenſibus ſolidos ſex, ſcrinio P. P. XII. ſolvebant, *d. l. §. pen.* ſalarium quoque illis præſtitutum in Notitia quadam ſeu brevibus Juſtinianus explicat, *d. l.* I. *in fin.* ſed ob mendas vix aliquis ſenſus inde percipi poteſt: Ego tamen eam Conſtitutionem pro virium tenuitate reſtituere conatus, alibi ſum interpretatus, quam hic tamquam Notitiæ minus neceſſariam omiſi.

Officium ejuſdem Præfecti erat virorum CCCXCVI *d. §. Deo itaque.* ſed forte legendum CCCLXXXVIII. Ipſe Laterculenſibus pro expediendis codicillis magiſtratus XII. ſolidos ſeu aureos pendebat, *leg.* 2. *§. fin. Cod. eod.* Illi vero libræ centum auri, id eſt, ultra decem millia & DCCC. noſtri aurei ſunt præſtituti: Cancellario auri libræ ſeptem, quæ ferme DCCL. noſtros aureos efficiunt. Nunc ad Præfecti Prætorio Galliarum Vicarios eſt veniendum, quibus ante ſummarium eorum magiſtratuum præfixi.

Præf. Prætorio Galliarum provinciæ XXIX. *parent, Vicarii* III.

- *Vicarius Hiſpaniarum, cujus provinciæ* VII.
  - *Conſulares* III.
    - *Bætica.*
    - *Luſitania.*
    - *Gallecia.*
  - *Præſidum* IIII
    - *Tarraconenſis.*
    - *Carthaginenſis.*
    - *Tingitana.*
    - *Inſulæ Baleares.*
- *Vicarius* XVII. *provinciarum, cujus ſunt*
  - *Conſulares* VI.
    - *Viennenſis.*
    - *Lugdunenſis.*
    - *Germania prima.*
    - *Germania ſecunda.*
    - *Belgica prima.*
    - *Belgica ſecunda.*
  - *Præſidum* XI.
    - *Alpes maritimæ.*
    - *Alpes Penninæ & Graæ.*
    - *Maxima Sequanorum.*
    - *Aquitania prima.*
    - *Aquitania ſecunda.*
    - *Novempopuli.*
    - *Narbonenſis prima.*
    - *Narbonenſis ſecunda.*
    - *Lugdunenſis ſecunda.*
    - *Lugdunenſis tertia.*
    - *Lugdunenſis Senonia.*

Vica-

Vicarius Britanniarum v.	*Consulares* II.	*Maxima Cæsariensis.*
		Valentia.
	Præsidum III.	*Britannia prima.*
		Britānia secunda.
		Flavia Cæsarien.

CAP. LXVI.

DE VICARIO HISPANIARUM,

& earum magistratibus.

TRES Præfecti Galliarum erant Diœceses, Hispaniarum, Galliarum, & Britanniæ, quibus singulis singuli præerant Vicarii, præmittitur autem qui Hispaniam regebat, ut puto, quia hæc prima continentis populi Rom. facta est provincia, ut ait Sext. Ruffus. Nam antea duæ solæ insulæ Sicilia, & Sardinia provinciæ factæ fuerant, *l. 2. §. capta. ff. de orig. jur.* Verum Q. Ælio, & M. Junio Coss. quemadmodum lib. LV. Livius recitat, Hispania in duas provincias est divisa, citeriorem cis Iberum, & ulteriorem, etsi quandoque ultra id flumen multæ urbes citerioris fuisse videntur. Citerior Prætorem habuit, Livius lib. v. deca. v. Prætorum sortes fuere Gn. Fluvii Hispania citerior, ulterior autem a Proconsule regebatur, Livius lib. IX. deca. IV. *L. Manlius*, inquit, *Proconsul ex Hispania redierat*. Cæsar lib. IV. *belli civilis: Litteras*, ait, *ad Marcellum Lepidum Proconsulem in Hispaniam ulteriorem mittit*. Augustus vero totam Hispaniam a se sub jugum missam, in tres provincias divisit, Bæticam, Lusitaniam, & Tarraconensem. Bæticam populo Romano reliquit, in quam Prætor mittebatur, in alias Legati. Strabo, *Bætica*, inquit, *populo Romano attribuitur, ad quam Prætor mittitur, qui legatum habet, & Quæstorem. Reliqua Hispania est Cæsaris, qui duos mittit legatos, Prætorium & Consularem, Prætorius Legatum habet, qui Lusitanis vicinis jus dicit*. Hæc ille. Sed Tiberius Cæsar Bæticam cum aliis provinciis in se transtulit, Tacitus *Ann.* lib. I. & illi Proconsulem Vibium Serenum præfecit, quem postmodum damnavit, Tacitus ibid. lib. IV. cap. XIII. *Vibius*, inquit, *Serenus Proconsul Ulterioris Hispaniæ de vi publica damnatus, in insulam Amorgum deportatur*. Is magistratus usque ad M. Antonium continuavit, *l. 4. §. 1. ff. de sicar. l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alieni jur.* postea Hispaniam Præsides rexerunt, *l. fin. C. si propter public. pensitat.* & Severo imperante, a solo Mæcio Probo Præside est administrata, *l. relegatorum 7. §. interdicere. ff. de interdic. & relegat.* Cæterum Constantinus septem provincias, Hispaniæ fecit: Lusitaniam, Bæticam, Galleciam, Carthaginensem, Tarraconensem, Tingitanam, & Balearem. Sextus Ruffus in sex provincias dividit, Tarraconensem, Carthaginensem, Lusitaniam, Galleciam, Bæticam, Transfretantam Insulam terræ Africæ, seu Tingitanam. Notitia addit insulas Baleares, a Sexto Ruffo omissas. Itaque factæ sunt septem provinciæ, quarum Bætica, Lusitania, & Gallecia erant Consulares, reliquæ Præsidales, inter quas Ruffus etiam Galleciam ponit. Sulpitius vero Severus vult eam a Proconsule factam fuisse: *Qui*, inquit, *sub Gratiano esse desiit, ultimusque fuit Volventius, qui donis corruptus, Gnosticis hæreticis favit, postmodum solum Vicarium & Præsides habuit*. Hæc ille. Id sub Gallieno evenisse puto, quo imperante Franci Hispaniam sunt ingressi, Aurelius Victor & Eutropius. postea vero a Diocletiano Viator, Martyrol. XXIII.

A *Octobr.* Hispaniis Vicarius est datus. Constantinus titulo Comitis illi concesso, modo Vicarium, modo Comitem vocat, Octavianum enim Comitem Hispaniarum anno salutis CCCXVIII. creavit, *l. 1. C. ubi Senator. vel claris. l. 4. C. Theo. de decurion.* mox Tiberianum, quem Comitem, *l. cum servum. C. de ser. fugit.* eundemque Vicarium Hispaniarum appellat, *l. 16. si a sponso. C. de donat. ante nupt.* Huic ab eodem, non Diocletiano, ut male scriptum est, suffectus est Severus, *l. 14. scripturæ. C. de fid. inst.* ita emendanda hæc lex ex *C. T. l. 2. eo. l. 27. data C. de donat.* Sub Valentiniano Valerianus, *l. 3. C. T. de offi. rector. prov.* mox Arthemius, B *l. 1. C. de discu. l. C. de tabu.* deinde Arcadio & Honorio imperantibus Petronius Vicarii Hispaniam rexerunt, *l. ult. C. quor. bonor.* Demum irruentibus in eam provinciam Barbaris, iidem Principes, circa annum humanæ salutis CCCXCIX. Macrobium Præfectum Prætorio Hispaniarum, & Proclianum Vicarium quinque provinciarum constituerunt, *l. 3. C. de paga.*

Erant hi loco Magistri militum, ibi ad hostium vim arcendam collocati.

Bætica mari Ibero ad Meridiem cingitur, a Septentrione Assa fluvio a Lusitania separatur, illi Bætus fluvius interfluens nomen dedit. Nunc a C Cocco, quod ibi plurimum nascitur, *Granata* nominatur. Domitiano imperante Bebium Massam, Plinius *Epist.* lib. IX. mox Cæcilium Classicum lib. IV. utrumque repetundarum damnatos, Proconsules habuit. Deinde Calestrium Tyronem, Idem episto. XVI. lib. VII. sub Hadriano Ignatium Taurinum, *l. 4. in prin. ff. de sicar.* sub Pio Ælium Marcianum Jureconsultum, *l. 2. ff. de his, qui sunt sui vel alieni jur.* sub Constantino vero Præsidem Egnatium Faustinum, *l. ult. C. si propr. pub. pensit. l. 2. C. Theo. de distrac. pignor.* & sub Constantio Cælestinum, *l. 3. C. Theod. de bon. proscript.* Hæc postea D Consularis est facta.

Lusitania Ana & Buria fluviis, Oceanoque clauditur, nunc *Portugaliam* nominant, cujus caput est Ulissipone, vulgo *Lisbona* dicta. Hæc quoque Consularis fuit. Ultra Buriam usque ad Neriam promontorium, quod nunc est *caput S. Mariæ finis terræ*, tertia est provincia Gallecia, nunc *Gallicia* vocata, cujus metropolis est Flavium Brigantinum, hodie *Compostella* nuncupatum. Quidam volunt hanc olim vocatam Bracharium Augustam. Hæ tres provinciæ erant Consulares.

Tarraconensis vero est ulterior, & quarta Hispania, cui quinta Carthaginensis additur, quæ duos E Præsides etiam Constantino imperante habuere, sub quo Julianus Præses Tarraconensem rexit, *l. 1. C. Theo. de cursu temp.*

Sexta Hispaniæ provincia a Ruffo Transfretana insula recensetur, a Notitia Tingitana dicta. Hæc est insula Gadira, sub qua Tingus Mauritaniæ pars continebatur.

Septima Hispaniæ provincia sunt insulæ Baleares, nunc *Majorica* & *Minorica* appellatæ, ad quas Præfectum missum fuisse *de bello Philipp.* Liv. scribit. Hæ quatuor ultimæ provinciæ Præsidales cum aliis tribus Consularibus Vicario Hispaniarum parebant. Sed cum Vandali & Alani Hispanias invasissent, Ar- F cadio Honorioque imperantibus, proprius, ut dixi, Hispaniarum Præfectus Macrobius, cum Procliano Vicario est creatus, *l. 3. C. de paga. l. 15. C. T. eo.* cui cum quinque tantum provinciæ essent relictæ, quinque provinciarum Vicarius dicebatur, *d. l. 3. & 15.* Orosius & Marcellinus Comes, Barbari, inquiunt, ad aratra conversi, divisis sedibus, residuos Romanos, ut socios, & amicos fovent. Sed missus eo Constantius citeriorem Hispaniam recepit, ulteriorem inter se Barbari diviserunt. Vandalis, & Suevis

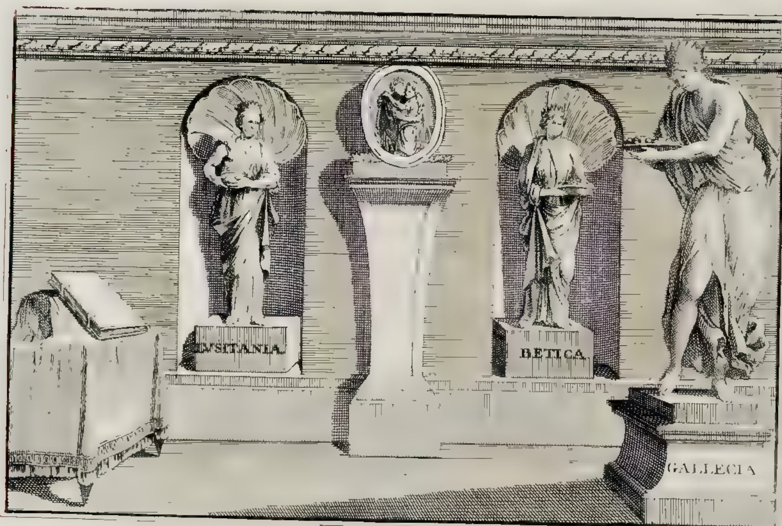
Gallecia, Alanis Lusitania, Turcilingis Bætica sub diversis Regibus evenit, quod fuit circiter an. salutis CCCCXIII. Mox Honorius consensit, ut Vandali, & Gothi in Hispania habitarent. Cassiterides insulas, quarum nulla hic fit mentio, ab iisdem occupatas fuisse puto. Eas P. Crassus aviditate metallorum subegerat, Strabo lib. III. Vicesimas frumenti Pop. Rom. Hispanos tributi nomine solvisse Livius scribit, M. Marcellus tributum ex Celtiberia exegit C. talentorum, Strabo loco citato.

A Plinius lib. XXXIII. cap. IV. recitat quosdam tradidisse Austriam, Galleciam, & Lusitaniam vicena millia pondo singulis annis, ex Aurifodinis præstitisse. Excederet hæc summa duos milliones nostrorum aureorum. Strabo lib. III. ex Polybio narrat, argentifodinas circa novam Carthaginem XXV. millia drachmarum per singulos dies Pop. Rom. exhibuisse. Essent mille aurei illius temporis singulis diebus. Unde reditus, quos ex fodinis Romani ex Hispania percipiebant, possunt intelligi.

NOTITIA.

VICARIUS HISPANIÆ,

AC EJUS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarii Hispaniarum.

Consulares.

BETICÆ. LUSITANIÆ. GALLECIÆ.

Præsides.

TARRACONENSIS.
Carthaginensis.
Tingitanæ.
Insularum Balearium.

Officium autem habet idem vir spectabilis hoc modo:

Principem de schola Agentium in rebus ex Ducenariis.

B Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Adjutorem.
Subadjuvas.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

COMMENTARIUM.

C INSIGNIA Vicarii Hispaniarum sunt *duo Principes invicem complexi. Abacus alba mappa instratus, qui librum viridi corio tectum sustinet,* ut in aliis Vicariis est dictum. Continebat hic codex ad hujus Vicarii officium spectantia. *Trium mulierum imagines infra visuntur, reticulo & coronis aureis caput ornatæ,* quod quamlibet earum regnum continere insinuat, *vasaque aureis plena ge-*

stant. Referunt tres provincias Consulares Hispaniarum tributum Imperatori pendentium. Inscriptum est, BETICA, LUSITANIA, GALLECIA. Reliquarum quatuor Præsidalium nulla apparet imago, forte quod tum Imperatori non parerent. In Manuscriptis codicilli magistratus libro mandatorum auro tecto inhærent, cui inscriptæ sunt A notæ, quæ in aliis Vicariorum codicibus cernuntur, F. L. IN TALL. COM. ORD. PR. Mulieres supra tunicas palliis indutæ, capillos post terga spargunt, ut tum moris forte fuit.

Officium habebat Principem de schola Agentium in rebus ex Ducenariis, Cornicularium, & reliquos, ut cæteri Vicarii.

NOTITIA.

VICARIUS SEPTEM

PROVINCIARUM.

EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarii septem Provinciarum.

Consulares.

VIENNENSIS.
Lugdunensis.
Germaniæ primæ.
Germaniæ secundæ.
Belgicæ primæ.
Belgicæ secundæ.

Præsides.

Alpium Maritimarum.
Alpium Penninarum & Grajarum.
Maximæ Sequanorum.
B Aquitaniæ primæ.
Aquitaniæ secundæ.
Novem Populorum.
Narbonensis primæ.
Narbonensis secundæ.
Lugdunensis secundæ.
Lugdunensis tertiæ.
Lugdunensis Senoniæ.

Officium autem habet idem vir spectabilis Vicarius hoc modo:

Principem de schola Agentum in rebus ex Ducenariis.
Cornicularium.
C Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Adjutorem.
Subadjuvas.
Exceptores.
Singulares, & reliquum officium.

CAP. LXVII.

DE VICARIO GALLIARUM,
seu XVII. *Provinciarum, earumque Magistratibus.*

COMMENTARIUM.

SECUNDUS Præfecti Galliarum Vicarius XVII. provincias, in quot Gallia scindebatur, regebat. Gallia a Pyrenæis montibus usque ad Rhenum fluvium extenditur, & nostris Alpibus Oceanoque clauditur. Galliam Cæsar in tres partes divisit, Aquitaniam, Lugdunensem, & Belgicam. Augustus in quatuor his addita Narbonensi, quæ diu Proconsulem habuit, ut auctor est Tacitus *Hist.* lib. I. qui T. Junium Proconsulatu Galliam Narbonensem severe, integre rexisse scribit: & Capitolinus de Maximo Augusto loquens, ita scribit in *Maximo & Balb.* cap. V. *Inde Proconsulatum Bithyniæ egit, ac deinceps Græciæ, ac tertio Narbonæ.* Constantinus vero Galliam in XVII. regiones partitus est. Hæc divisio nostræ Notitiæ tempore observabatur, quæ tamen tam hic quam in indice semper VII. provincias pro Galliis nominat, ut tunc vocari videbantur, etsi re essent XVII. Nam Lugdunensibus, Germaniis, Belgicis, Alpibus, Aquitaniis, tum Novempopulana, & Narbonensibus, quibus Viennensis adscribebatur, pro unis positis, ad numerum VII. provinciarum rediguntur. Quædam etiam ad Agricolaum PP Galliarum FL. Constantini Constitutio, qui, Honorio imperante, ibi tyrannidem exercebat, Arelate, ubi ipse residebat, VII. Galliarum Præfectos quotannis convenire jussit. Verum Sextus Ruffus XVIII. provincias fecit: Alpes maritimas, Aquitaniam, Ambianensem, Viennensem, Narbonensem, Novempopulanam, Aquitanias duas, primam & secundam, Alpes Grajas, Maximam Sequanorum, Germanias duas, primam & secundam, Lugdunenses duas, & Belgicas, & his addidit Britannias duas, primam & secundam. Notitia in XVII. dividit, scilicet Viennensem, Lugdunensem primam, Germaniam primam & secundam, Belgicas duas, Alpes maritimas, Penninas, Maximam Sequanorum, Aquitanias duas, Novempopulos, Narbonensem primam & secundam, alias Lugdunenses duas, & quartam Senoniam. Ex his Viennensis, & Lugdunensis prima, duæque Germaniæ, & duæ Belgicæ sunt Consulares, aliæ Præsidiales. Viennensis in Provincia apud Allobroges inter fluvios Isaram & Rhodanum sita est, cujus caput est Vienna, nunc *Delphinatus* vocatur. Ejus urbes XIV. Itinerarium recenset: Metropolim Viennensium, Gennavensium, Gratianopolitanorum, Albensium civitatem seu Vivario, Decensium, Valentinorum, Avenicorum, Arelatensium, Carpentoracensis, Massiliensium, Ricartinorum, Vasionensium, Arausinorum, Cabellicorum.

Universa Lugdunensis a Lugduno metropoli est appellata: ad Occasum Ligeri fluvio, vel ut alii volunt, Garumna dividitur, ab Ortu Sequana a Germania superiore separatur: ad Meridiem Tisara fluvio a Narbonensi: ad Septentrionem Oceanum Britannicum habet. Hadriano imperante huic Vitrasius Pollio præfuit, *l. Spadonem* 15. *in fi. alias incipit si quis ff. de excusa. tuto.* qui M. Antoninum Grammaticam docuit, & Cos. iterum urbem Præfectus rexit. Cum vero Constantinus plures Lugdunenses fecisset, prima Præsidem habuit, inter alios Antoninum Marcellinum, *l. 1. C. Th. fine censu vel reliq.* Sed postea Consularis est facta. Ab Ortu Jura monte, ab aliis partibus Gebeno & Arari fluvio cingitur, ubi Præfectus Araricæ classis degebat. Civitates V. habebat, inquit Itinerarium, Lugdunum metropolim, civitatem Eduorum, Lingonum, Castrum Caballionense, & Matisconense.

Germania antiquitus duplex fuit, Æmilius Macer *in l. 3. ff. de offic. assesso. Si eadem*, inquit, *provincia postea divisa sub duobus Præsidibus constituta est, velut Germania Mysia, ex altera ortus, in altera adsidebit.* Hæc ille. Domitiano imperante L. Antonius superiorem Germaniam administrabat, Tranquillus in *Domitiano* cap. VI. *Bellum civile*, inquit, *motum a L. Antonio superioris Germaniæ Præside confecit absens, felicitate mira.* Demum Consularis fuit. Altera Germania superior seu prima super Rhenum sita, ubi est Moguntia, a Meridie habet Burgundos, & montem Juram: ab Ortu Rhenum: ab Occasu Lugdunenses Senones. Civitates quatuor continet, ut refert Itinerarium. Metropolim civitatem Moguntiacensium, quos Dux cum valido præsidio tuebatur.

Argentoratensium, in quorum tractu Comes rei militaris castrametabatur, Nemetum, id est, Spiram, Vangionentium, id est, Wormensium. Hic Consularis Germaniæ primæ ab Eumene Rhetore in *Panegyrico* vocatur perfectissimus.

Inferior seu secunda Germania, ubi est Agrippina, inter Mosam & Rhenum, ad Germanicum Oceanum porrigitur. Duas tantum ejus urbes Itinerarium ponit. Metropolim Agrippinensem, id est, Coloniam, & Tungrorum civitatem. Inter Mosam vero & Sequanam est Belgica, & ipsa Consularis, quæ in flumine Erhudo dividitur, & Belgica prima dicitur: Civitates quatuor continet, inquit Itinerarium, Metropolim Treverorum civitatem, Mediomatricorum, id est, Metis, Leucorum, id est, Tullo, & Veredonensium.

Belgica secunda sive inferior, ubi nunc est Flandriæ pars ad Oceanum pertinens, & transitus ad Britanniam & Remos, XII. civitates continet, secundum Itinerarium. Metropolim civitatem Remorum, Suessionum, Catalaunorum, Veromanduorum, Atrebatum, Cameracensium, Turnacensium, Silvanectum, Bellovacorum, Ambianensium, Morinorum, id est, Ponticum Bononiensium. Hic Dux cum tribus præsidiis castrametabatur. Hæ sunt sex Galliarum provinciæ Consulares, reliquæ vero Præsidales sunt XI. inter quas est Lugdunensis secunda, tertia, & quarta, a quibus auspicabimur, ne contiguæ & ejusdem nominis provinciæ longius quærantur.

Secunda Lugdunensis Præsidalis vergit ad Oceanum Britannicum, ubi est Rotomagus metropolis in Normandia, habet civitates VII. inquit Itinerarium, Rotomagum metropolim, Bojocassium, Abricantum, unde Abricanteni milites, Ebroicorum, Salarum, id est, Sajorum, Loxoviorum, Constantiam, unde Constantiaci milites.

Tertia Lugdunensis versus Occidentem, ubi est Turonus in Britannia, inter Argenam & Ligerim fluvios, Præsidalis. IX. continebat civitates secundum Itinerarium: Metropolim civitatem Turonum, Cenomannorum, Redonum, Anejubeorum, Nannetum, Coriosipium, Cianctium, id est, Venetum, Ossimiorum, unde Ossimii milites, Diablinum.

Ultra Gemenum est Lugdunensis IV. seu Senonia, inter Sequanam & Ligerim, ubi nunc est Lutetia, & morabatur Præfectus classis Anderetianorum, quæ stationem habebat Parisiis. Hujus provinciæ caput erat Senis, & septem habebat civitates secundum Itinerarium: Metropolim civitatem Senonum, Carnorum, Altisiodorum, Tricassium, Aurelianorum, Parisiorum, Melduorum.

Alpes Maritimæ, ubi est mons Adula, inter Genuenses, & Provinciam, & ipsæ Præsidem habebant. Alpes vero Ligusticæ dicuntur prope Niciam, & Villam francam. Harum apud Itinerarium VIII. sunt urbes. Metropolis civitas Ebreduno, Diniensium, id est, Dina, Rigomagensium, Sollinensium. Saniciensium, id est, Sanicisio, Glanatenna, Cemelenensium, Vensiciensium, id est, Ventio.

Post has sunt Alpes Penninæ & Grajæ, ultra montes Cotios, seu montem Cinisium, ubi sunt Allobroges, sive Sabaudi, & Tarantasia, ac pars Helvetiorum. Itinerarium duas harum civitates ponit. Metropolim Centronium, id est, Tarantasium, & Valensium, id est, Octodorum, quibus Præses jus dicebat.

Sexta Præsidalis est Maxima Sequanorum, in qua est Vesontiensis. Hæc & Maxima Cæsariensis in Britannia a Clemente Maximo tyranno sunt denominatæ, quemadmodum Arcadia in Ægypto ab Arcadio, & Valeria a filia Diocletiani. Fuit Maximus genere Hispanus, & Theodosii Magni commilito, qui copiarum Comes in Britannia ann. salut. CCCLXXXIII. Augustus est appellatus, in Galliasque irrumpens per Andragathium Gratianum A. interfecit. ac consors Imperii cum Valentiniano II. & Theodosio factus, per quinquennium imperavit. Sed cum rupto fœdere Hispanias, & Africam invasisset, in Italiam quoque irruit, inde in Pannoniam trajiciens a Theodosio profligatus, & occisus est, Auctores D. Prosper, Paulus Diaconus, Sulpitius Severus, & alii. Cum diu igitur in Britannia, & Galliis, Maximus imperasset, duas utrobique provincias a se *Maximas* appellavit. Maximæ Sequanorum Sext. Ruffus meminit, qui a C. Julio Cæsare latius extenduntur. Hi sunt Burgundi, quorum caput est Visontium, vulgo *Besancon* dictum. Habent a Meridie Ararim: ab Ortu Helvetios: ab Occasu Lugdunenses: a Septentrione Germaniam superiorem, & montem Juram. IX. oppida secundum Itinerarium continet, Metropolim Visontiensem, civitatem Equestrium, id est, Neviduno, Eluntiorum, id est, Aventicum, Noidenolex Aventicum, Basiliensium, id est, Basileam, Castrum Vindonise, Ebrodunense, Argentariense, Rauracense, id est, portum Abucinæ. Hic limite Romani Imperii posito Dux cum militibus excubabat.

Aquitania & ipsa Præsidalis, olim, auctore Plinio, Aremorica nuncupabatur, ab Occidente cingitur Oceano; a Septentrione & Oriente Ligeri fluvio, ubi a Lugdunensibus separatur; a Meridie Pyrenæo, & Gallia Narbonensi. Sed ipsa quoque in duas regiones dividitur, in primam & secundam Aquitaniam: Quæ inter Garumnam & Pyrenæos montes clauditur, Aquitania prima vocatur, in qua est Bituricum. VIII. civitates apud Itinerarium habet. Metropolim Bituricum, alias Beturicum, Arvernorum, Retenorum, Abigensium, Cadurcorum, Lemovicum, Gabalum, Vellavorum. Imperante Anthemio in Aquitania prima solum Arvernum sub Imperio Romano retinebatur. Sidonius epist. V. lib. VII. *De urbibus*, inquit, *Aquitaniæ primæ solum oppidum Arvernum Romanis reliquum partibus bellum fecit*. Ejus Episcopus erat Sidonius Apollinaris, qui in seq. epistola deplorat Etuaricem Regem Gothorum plurimas occupasse civitates, quæ desolatis ecclesiis pastore carebant.

Inter Ligerim vero & Garumnam est secunda Aquitania, nunc *Guasconia* dicta, & ipsa Præsidalis, in qua est Burdegala, & VI. civitates continet, Burdegalensium, Agenensium, Etolisnensium, Santonum, Pictavorum, Petrocoriorum. Tota Aquitania etiam antequam divideretur a Præsidibus regebatur, *l. milites*, 12. *ff. de cust. reor.* Hic Armoricano, & Nervicano limitibus Dux præerat.

Novem populi sunt prope Aquitaniam, aut in Aquitania, ubi degunt Ausci, Marcellinus lib. XV. cap. XI. ubi Galliæ provincias describit: *Novem*, ait, *populos Ausci commendant, & Osatæ*: D. Hieronymus in epistola XI. *ad Acheruchiam*: *Aquitaniæ*, inquit, *Novemque populorum Lugdunensis, & Narbonensis provinciæ, præter paucas urbes, populata sunt cuncta*. Regio est, ubi sunt Vibisci, Vasates, Meduli, Boii, Ausci, Conveni, Consuarani, Bigerriones, Tarbelli, qui novem sunt populi in tertia Aquitania, Itinerarium XII. ejus urbes recenset. Metropolim Auscorum, Aquensium, Lastoracium, Convenorum, Consantanorum, Boatum, quod est Bot, Beranensium, id est, Benainas, Aturensium, Vasaticam, Tursaubicam, Tralugorram, Elloronensium, Ellosaticum, sed quædam ex his oppida postea sunt adjecta. IX. enim tantum populi erant.

Duæ quoque Narbonenses fuere Præsidales: prior quæ a Varo flumine incipiens usque ad Rhodanum ab Ortu in Occasum, Meridie versus ad mare Gallicum extenditur: Huic Itinerarium VIII. civitates attribuit. Metrop. Narbonensium, Tolosatium, id est, Tolosam, Beterrensium, Agatensium, Nemausensium, Magalonensium, Lutensium, id est, Lutavam castrum, Ucetiense, Narbonensis Gallia prius *Braccata*, Plinius lib. III. cap. IV. a Braccis dicta, in provinciæ vero formam a Q. Fabio redacta, & deducta Narbonem colonia Narbonensis est vocata, Paterculus, & Eutropius. cætera Gallia trans Alpes *Comata* est appellata, Plin. lib. IV. cap. XVII.

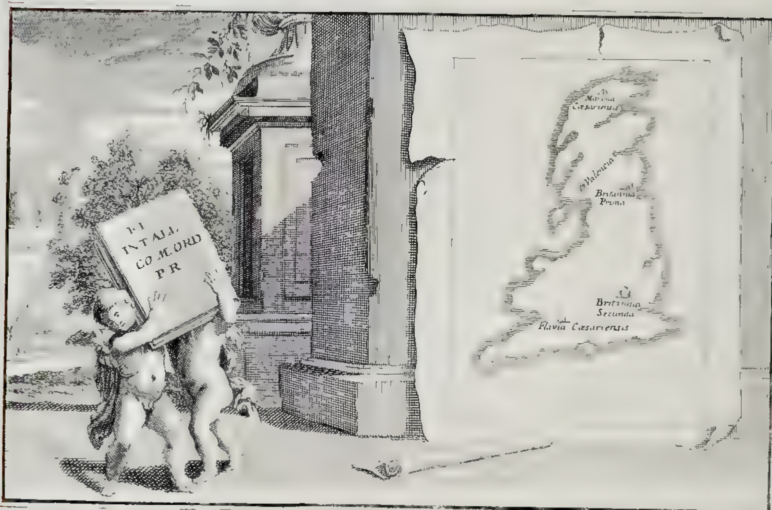
Secunda usque ad Pyrenæos montes, & Gemenum montem extenditur, a quo ad Septentrionem cingitur, & Tolosam complectitur, mare Gallicum ad Meridiem habet. Hæc Alexandro imperante a Juliano Proconsule administrabatur, *l. Gracchus*, 4. *C. ad l. Jul. de adult.* postea Præsidalis est facta. Hanc ultimam Galliarum provinciam Roman. Imperium amisit, quam primam Q. Fabius provinciam fecerat. Geruandus a Valentiniano illi præfectus usque ad Anthemii Augusti tempora defendit, donec tyrannus effectus, & prælio fusus in exilium actus est. Fuit is annus salutis CCCCLXIII. Blondus lib. II. decad. I. Bilimir Visigotus ei suffectus dum Anthemio opem laturus venit, a Rimicero est occisus. Itinerarium huic VII. civitates adscribit. Metrop. Aquensium, civitatem Abtensium, Retensium, id est, Rejas, Forojuliensium, Appencensium, Segesterorum, Antipolitanam. Omnes vero Galliarum civitates ab Itinerario numerantur CXXVI. quibus forte plures eo tempore non reperiebantur.

Hæ provinciæ numero XVII. Vicario Galliarum parebant, etsi in Notitia mendose scriptum est VII. provinciarum, pro XVII. Hæc erant ante Notitiam, anno enim salutis CCCCVIII. Vandali & Alani Rheno trajecto intrarunt Gallias, & sexennio post exacto Gothi sub Rege Ataulpho, quibus Honorius Aquitaniam concessit, auctore D. Prospero. Hos secuti sunt Burgundiones; demum Franci, quorum Dux Faramundus primus se Franciæ Regem appellavit, anno CCCCXX. Tandem Clodoveus Syagrio Ægidii filio P. P. occiso, Imperii Romani milites, & magistratus, e Galliis penitus expulit, quibus subactis, quadringenties sextertium C. Julius Cæsar imposuerat, inquit Eutropius: Tantum ab Augusto Pop. Rom. legatum fuisse Tranquillus scribit, Dion interpretatur fuisse CCCC. millia aureorum. Sed hæc summa postmodum est aucta. Cum vero tractaretur de imponendo superindicto Gallis, Florentius P. P. Juliano imponendi oneris auctori restitit: *Factumque est*, inquit Marcellinus

lib. XVII. cap. III. *ut præter solita nemo Gallis quidquam exprimere conaretur*. A

Insignia Vicarii Galliarum erant, ut aliorum, *aureæ Principum effigies: Abacus albo tapeto instratus, qui rubro corio tectum librum sustinet.* Infra sunt XVII. *mulierum effigies, reticula, coronasque in capite, & vasa aureis referta gestantes*, quæ memoratas provincias referunt. Ex his Germania secunda, & Lugdunensis tertia sunt velatæ, sola Aquitania secunda togam gerit. In Manuscriptis liber auro tectus notis inscriptus est, quemadmodum in Vicario Hispaniarum, & aliis est dictum, codicillique magistratus libro adhærent. *Mulieres omnes palliis supra tunicas aut prassinis, aut cæruleis sunt indutæ.* Hic Vicarius, & ipse spectabilis, officiumque habebat, quemadmodum & alii Vicarii.

NOTITIA.
VICARII BRITANNIARUM,
EORUMQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarii Britanniarum.

Consulares.

AXIMÆ Cæsariensis.
Valentiæ.

Præsides.

Britanniæ primæ.
Britanniæ secundæ.
Flaviæ Cæsariensis.

Officium autem habet idem vir spectabilis Vicarius hoc modo:

Principem de schola Agentum in rebus ex Ducenariis.

B Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Adjutorem.
Subadjuvas.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

C

CAP. LXVIII.

DE VICARIO BRITANNIÆ, *& ejus Magistratibus.*

COMMENTARIUM.

SUPEREST Vicarius *Britanniæ insulæ*, *quæ* a Notitia repræsentatur *oblonga*, *& forma velut triangulari*, *lateribus inæqualibus*, *ac tribus erecta promontoriis*, Cantio, Heleno, & Orcha, & ob id in tria regna secundum tres angulos

olim fuit divisa. Primus eam C. Julius Cæsar ingressus, posteris ostendisse potius, quam tradidisse dicitur. Claudius Cæsar proximam continenti partem Imperio subjecit, quam Consularium primus A. Plancius administravit, Tacitus *Ann.* lib. XIII. & in *Agricola*. Idem *Hist.* lib. I. eandem sub Vitellio Consularem habuisse scribit, loquens enim de Britannia: *Quies*, inquit, *provinciæ, quanquam remoto Consulari mansit*. Et in *Agricola*: *Brevi deinde Britannia Consularem Petilium Cerealem accepit*. Postea Præsides eam rexerunt, ut sub Alexandro Virius Lupus, *l. 2. §. prius ff. de vulg.* Hadrianus illius insulæ partem, quæ nunc *Scotia* dicitur, muro exclusit, auctor post Dionem & Eusebium B Spartianus, in *eod.* cap. XI. *Murum*, inquit, *per octoginta millia passuum primus duxit, qui Romanos Barbarosque divideret*, neque enim Caledonia seu Scotia Romanis parebat. Hunc murum vetustate collapsum Severus restituit. Idem Spartianus, in *eod.* cap. XVIII. *Britanniam*, inquit, (*maximum ejus Imperii decus*) *muro per transversam insulam deducto, ad finem Oceani munivit; unde etiam* Britannici *nomen accepit*: Hæc ille. Hoc fuit vallum ex cespitibus extructum, non muris: Beda *Ecclesiast. histor. gent. Anglor.* lib. I. *Severus*, ait, *genere Afer, Tripolitanus receptam partem insulæ, a cæteris indomitis gentibus, non muro, ut quidam existimant,* C *sed vallo distinguendam putavit. Murus enim de lapidibus: Vallum vero, quo ad repellendam vim hostium castra muniuntur, fit de cespitibus, quibus circumcisis, e terra velut murus extruitur altus super terram, ita ut ante fiat fossa, de qua levati sunt cespites, supra quam sudes de lignis fortissimis præfiguntur. Itaque Severus magnam fossam firmissimumque vallum, crebris insuper turribus communitum, a mari ad mare duxit*: Hæc ille. Constantinus vero Magnus quinque ejus provincias fecisse dicitur: Eam, quæ postea Maxima Cæsariensis est dicta, Valentiam, Britanniam primam, Britanniam secundam, quæ antea fuerant, & Flaviam Cæsariensem, a se, qui D Flavius Constantinus vocabatur, appellatam: prima vero dicitur, vel quod prius subjecta, aut prima venientibus ex Galliis occurrat. Sext. Ruffus: *In Britannia*, inquit, *est Maxima Cæsariensis, Britannia prima, Britannia secunda*: ea olim Caledonia, nunc Scotia dicitur, & a reliqua Britannia seu Anglia, arduis montibus, & duobus Euripis maris est divisa. Alii, ut Volaterranus ex Ptolemæo, & Sext. Ruffo, Britanniam minorem appellant, quam Sext. Ruffus Britanniam II. vocat. sed verius est Britanniam minorem Hiberniam esse, & ut Ptolemæus in secundo operis magni nominat. Præter I. & II. Britanniam, tertia pars versus Hiberniam Vicalia vocatur, ubi est Helenum promontorium, ab He-

A lena Constantini matre nuncupatum, ibi olim Brigantes populi fuere. Sabrina fluvio a reliquis Anglis ab Ortu dividitur, & quasi peninsula Oceano circundatur: Hanc esse arbitror quam Notitia Valentiam appellat. Theodosius dum Britannias corrigeret in honorem Valentis Principis ita hanc provinciam nominasse videtur. Marcellin. l. XXVIII. cap. III. *Recuperatam*, inquit, *provinciam, quæ in ditionem concesserat hostium*, Theodosius *ita reddiderat statui pristino, ut rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio Principis*.

Quarta pars Cornubia dicitur, & est velut Chersonessus, brachium in mare extendens, cornuque formam habet, quæ in undas protensa latius excurrit. Hanc esse arbitror, quæ Flavia Cæsariensis a Notitia nuncupatur.

Quinta circa Humbrum fluvium Gallias spectat, ubi est Condivum, quam Maximam Cæsariensem vocari puto. Hæc a Clemente Maximo, qui in Britannia Comes Augustus est appellatus, nomen habuit, sicut & Maxima Sequanorum in Galliis, ut supra est dictum: His quinque provinciis sub Vicario Britanniarum, totidem præerant Rectores, duo Consulares, & tres Præsides. Consulares provinciæ erant, Maxima Cæsariensis, & Valentia seu Westphalia. Præsidales Britannia I. Britannia II. quæ est pars Scotiæ, & Flavia Cæsariensis, quam puto esse Cornubiam. Sub Constantino Pacatianus, forte primus, Vicarius Britanniarum fuit, *l. 2. C. T. de exactorib.* sub Constantio Martinus, qui casu se ipsum interfecit, Marcellinus lib. XIV. cap. V. Imperante Valentiniano, Civilem Britanniæ Vicarium, & Dulcitium scientia rei militaris insignem Ducem fuisse Marcellinus scribit, lib. XXVII. c. VIII. Officium habebat Principem de schola Agentium in rebus ex Ducenariis, Cornicularium, Numerarios duos, Commentariensem, Ab actis, Curam epistolarum, Adjutorem, Subadjuvas, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales. Insignia vero præfert *librum clausum, & viridi corio tectum*. Manuscripti aureum codicillis ejus tegumentum ostendunt: notas dorso inscriptas habet, ut Comites & Duces, quibus in exemplari impresso alii carent Vicarii, nullos Principum vultus, nec mulierum imagines, ut alii Vicarii, præfert, sed *quinque oppidorum typis* provincias sibi commissas indicat, his inscriptum est, MAXIMA CÆSARIENSIS, VALENTIA, BRITANNIA PRIMA, BRITANNIA SECUNDA, FLAVIA CÆSARIENSIS. Insulam duo Comites, & unus Dux a Barbaris tuebantur. Hi sunt spectabiles civiles Magistratus in Romani Occidentalis Imperii provincias missi: Nunc reliquos Spectabiles, qui Imperii limitibus excubabant, ordine referemus.

NOTITIA.

COMES AFRICÆ,

AC EJUS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis Africæ Limitanei.

PRÆPOSITUS Limitis Thamallensis.
Præpositus Limitis Montensis in castris Leptitanis.
Præpositus Limitis Bazensis.
Præpositus Limitis Gemellensis.
Præpositus Limitis Tubunensis.
Præpositus Limitis Zabensis.
Præpositus Limitis Tubusubditani.
Præpositus Limitis Thamallomensis.
Præpositus Limitis Balaretani.
Præpositus Limitis Columnatensis.
Præpositus Limitis Tablatensis.
Præpositus Limitis Caput Cellensis.
Præpositus Limitis Secundanorum in Castris Tillibarentibus.
Præpositus Limitis Taugensis.
Præpositus Limitis Bidensis.
Præpositus Limitis Badensis.
Officium autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo:

A Principem ex officio Magistri militum Præsentalium, uno anno a parte peditum, alio anno a parte equitum.
Cornicularium.
Adjutorem.
Commentariensem ex officio Magistri militum Præsentalium alternis annis.
Numerarios duos ex utrisque officiis, Magistri militum Præsentalium, singulos.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceprores.
Singulares, & reliquos Officiales.

B

CAP. LXIX.

DE COMITE AFRICÆ.

COMMENTARIUM.

QUEMADMODUM in Oriente, ita hic quoque Ducibus Comites præponuntur, qui octo fuere, Italiæ, Africæ, Tingitanæ, Tractus Argentoratensis, Britanniarum, Littoris Saxonici per Britanniam, Illyrici & Hispaniarum. Sed his duabus provinciis a Barbaris occupatis, sex tantū Comites permansere. Aliorum nomina duntaxat, non insignia, nec officium a Notitia repræsētantur: nec illorum

rum quicquam aliud apparet, præter quorundam militum numeros, qui apud eos esse consueverant. Vandali enim, & Alani, sub Honorio Hispanias, circa annum salutis CCCCIX. invaserant. Possidonius in *Vita D. Augusti* deinde Theodosio juniore, Valentinianoque III. imperantibus, Attila Illyricum occupaverat, ut Paulus Diaconus lib. VII. cap. XL. & D. Prosper tradunt. Itaque duabus his provinciis Imperio Romano ablatis, sex tantum aliarum regionum relicti sunt Comites, inter quos primum Italiæ Comitem Notitia in indice nominat. postmodum in ipsis explicandis, omisso ejus officio solo, insignia inter ultimos Comites ostendit. Primusque inter limitaneos Comes Africæ recensetur *cum* XVI. *Præpositis*, ita vocabantur, qui *singulis munitionibus* aut castris *præerant*, ut Diocletianus ad Pompejanum Francum P. Præt. significat, *in l. quamvis*, 19. *C. de adult. Non putavimus*, inquit, *Viatorem Præpositum ab excubiis limitis revocandum*. Castri Præfectum Præpositum nominat, ut & Theodosius ad Salustium Quæstorem, *in l.* 1. *C. de offic. Quæstor.* Valentinianus ad Severum Magistrum militum, *l.* 1. *C. de diverſ. offic.* scribens, & Leo A. ad Joannem Magistrum, *in l. viros*, 8. *C. eod. tit.* quod latius in Oriente est demonstratum.

IN OCCIDENTE ERANT PRÆSIDIA CCLXIX. cum totidem Præpositis seu Præfectis hoc modo:

In Africa	XVI.
Tingitana	VIII.
Littore Saxonico per Britanniam	IX.
Italia	XVII.
Argentorato	I.
Mauritania	VIII.
Tripolitana	XIIII.
Pannonia II.	XXVI.
Valeria	XXXV.
Pannonia I.	XXVII.
Retia	XIX.
Sequanica	I.
Armorica	X.
Belgica II.	III.
Britannia	XXXVII.
Moguntiacensi	XI.
Galliis, & Belgica I.	XXI.
Hispaniis	VI.

INSIGNIA gestabat Comes Africæ, librum, quemadmodum alii Comites, cum iisdem notis libri dorso inscriptis, ac Magistratus codicillis. Præterea XVI. munitiones, quæ exceptis quatuor rotundis, formam exagonam ostendunt. Portæ duabus turribus hic inde muniuntur: in Manuscriptis alia forma repræsentantur. Spectabilis appellabatur hic Comes.

Ita vero officium habebat, *Principem ex officio Magistri militum Præsentalium, uno anno a parte peditum, altero a parte equitum*. In Manuscriptis legitur, *ex officiis Magistrorum*, & rectius. Item *Cornicularium, Adjutorem*, qui loco Cornicularii plerisque Ducibus erat, *Commentariensem ex officio Magistrorum militum Præsentalium*, ita legendum ex Manuscriptis, *alternis annis*, id est, uno ab eo qui est peditum, altero ab eo qui est equitum. *Numerarios duos, ex utrisque officiis Magistri militum Præsentalium singulos*, id est, unum illorum a singulo officio extrahebat. In Manuscriptis pro Magistri legitur *Magistrorum*. Item *Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & cæteros Officiales*, qui supra sunt declarati. Sexdecim præsidiorum Præpositis imperabat, qui quot

A numeris præessent, sciri non potest: sed dando CC. pedites cuique limiti, fuissent 4800. iisdem L. equites tribuendo efficerent DCCC. A Magistro vero peditum Præsentali accipiebat auxilium unum, Legiones Palatinas tres, Comitatenses VII. Pseudo-Comitatensem unam. Item a Magistro equitum Præsentali Vexillationes Comitatenses XIX. sed ipsum ut cæteros Comites alias copias habuisse credendum est. Nunc XVI. ejus Præpositos explicabimus, quorum primus erat

I. PRÆPOSITUS limitis Thamallensis a Thamalla oppido, forte legendum *Thamissensis*, qui non longe abest a sequenti limite. In Itinerario legitur

B *Turre Tamalleni*, ubi erat mansio. Infra alius limes Thamallomensis simile nomen habet.

II. MONTENSIS in castris Leptitanis, erant in propria Africæ regione, ubi erat Carthago, & Leptis montana, seu parva: sed credo significari limitem, a monte, quem occupabat, *Montensem* appellatum, quem scheda Volseri *Montem* vocat. Præter hæc alia erant castra Leptitana, quæ sub Duce Tripolitanæ a Fortensibus defendebantur prope Leptim magnam in Tripolitana eundo ad aras Phileniorum, de quibus infra. Forte hæc sunt, quæ in scheda posteriore Volseri *castra* alio non adjecto vocantur.

C III. BAZENSIS limitis in Marmarica, ubi est Bazium promontorium, & Bazenum oppidum.

IV. GEMELLENSIS limitis Præpositus Gemellis degebat, quod oppidum nomen dedit limiti, ubi quoque mansio erat cursus publici. Itinerarium *Lemellense* castellum appellat. Martyrologium VIII. *Id. Febr. In Africa*, inquit, *in castello Lemelense S. Martyrum Primi, & Donati diaconorum, qui cum altare in ecclesia tutarentur a Donatistis occisi sunt.* sed credo legendum *Gemellense*. Erat Gemelle urbs Africæ propriæ, inquit D. Augustinus.

V. TUBUNENSIS ab oppido Tubanis Africæ pro-

D priæ, de quo etiam D. Augustin.

VI. ZABENSIS. Herodotus in *Melpomene* ad finem, Zabeces in Africa inter Maxyes & Zugantes ponit. unde legendum esset *Zabecensis*.

VII. TUBUSUBDITANI limitis, Tubusuptum appellat Sitifensis Mauritaniæ oppidum Marcellinus lib. XXIX. cap. V. loquens de Theodosio: *Tubusuptum*, inquit, *progressus oppidum Ferrato contiguum monti*. In Mauritania Cæsariensi collocat Ptolomæus. Ejus meminit & Plinius: inde limes nomen habuit.

VIII. THAMALLOMENSIS, a Thamallomo oppido in Africa propria. Itinerarium *Themellamum*

E appellat, quod est diversum a Thamalla, de qua supra. vetus codex habet, *Thamallonensis*.

IX. BALARETANI, ab oppido Balareto in Africa propria.

X. COLUMNATENSIS, a Columnato oppido. Hic limes, & sequens, longius se extendentes, duos habebant Præpositos, hunc scilicet, & alium sub Duce Mauritaniæ Cæsariensis, qui forte ad eundem locum castra jungebant.

F XI. TABLATENSIS, a Tablata oppido. *Tablata* legit Itinerarium, ubi mansio cursus publici fuit. *Thasbalum* D. Cyprianus, & Augustin. appellant. Africæ propriæ urbs fuit.

XII. CAPUT CELLENSIS, alias Celamensis. *Cælama* Ptolomæo est oppidum Africæ. Itinerarium *Celasuicum* nominat, & caput Cillanum Mauritaniæ Cæsariensis oppidum, unde limes nomen habet.

XIII. SECUNDANORUM in castris Tillibarensibus a loco ita vocatis. *Tillaburum* oppidum Africæ propriæ Itinerarium ponit, unde castra nomen habent. Sub Duce Tripolitanæ alius Præpositus limitem Tillibarensem tuebatur. Equites Secundani Italiciani

ſupra inter numeros Africæ a Notitia recenſentur: Secundanos populos in Gallia Plinius locat. Italiciani equites in Secundis oppido Pannoniæ II. infra ſub ejus Duce ponuntur, unde hi derivati videntur. Vetus codex legit, *ſecundum forum*.

XIV. TAUGENSIS, a Tauga urbe hic limes deducitur.

XV. BIDENSIS. *Bidil* municipium Itinerarium in Mauritania Cæſarienſi ponit, unde *Bidilenſis* limes eſſet vocandus. quod eſſet longior hic limes alium

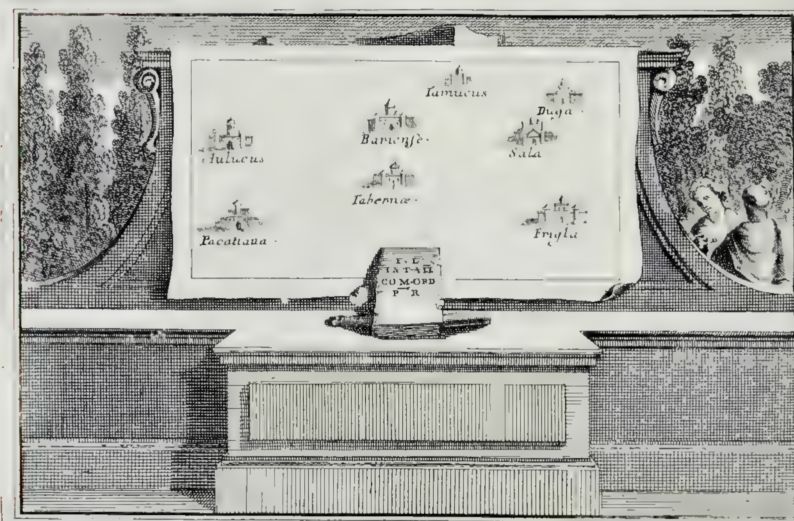
A ſub Duce Mauritaniæ Præpoſitum habuit *Videnſem* vocatum, pro *Bidenſem*.

XVI. BADENSIS, a Bada Mauritaniæ Cæſarienſis oppido, de quo apud D. Cyprianum in *Concilio Carthaginenſi*. caput *Bada* Procopius vocat. Multa ex præfatis nominibus vel nova ſunt, vel poſtea mutata. Hic limites, non oppida nominantur, ubi hi numeri degebant, quod ſecus in aliis Comitibus & Ducibus eſt actum, forte quia in caſtris hi ſtativa habebant.

NOTITIA.

COMES TINGITANÆ,

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione Viri illuſtris Comitis Tingitanæ limitanei.

PRÆFECTUS Alæ Herculeæ, Tamuco.
Tribunus cohortis ſecundæ Hiſpanorum, Duga.
Tribunus cohortis primæ Herculeæ, Auluco.
Tribunus cohortis primæ Ityræorum, caſtro Barienſi.
Tribunus cohortis Pacatianenſis, Pacatiana.
Tribunus cohortis tertiæ Haſtatorum, alias Ha-

B ſtorum, Tabernis.
Tribunus cohortis Friglenſis, Friglis.
Officium autem habet idem vir ſpectabilis Comes hoc modo:
Principem ex officio Magiſtri militum Præſentalium, uno anno a parte peditum, alio anno a parte equitum.
Commentarienſem ut ſupra.
C Numerarios duos, ſingulos ex officio ſupradicto.
Cornicularium.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXX.

DE COMITE TINGITANÆ.

COMMENTARIUM.

TINGITANA ultima est Africæ pars, ultra Numidiam, Oceanum versus, ut supra in ejus Præside est declaratum: ubi Limitaneus Comes cum VIII. Præpositis excubabat. Idem officium, eademque insignia, quæ superior gerebat, scilicet *librum, codicillos*, & VIII. *castra*, sed VII. tantum Præfecti, aut Tribuni recensentur, unde aliquid desit, necesse est. Erant autem locis præsidio ala equitum una, cohortes VI. quæ efficiebant circiter 3000. peditum, & Equites 100. Præter hos hic Comes duo auxilia Magistri peditum Præsentalis regebat, scilicet Mauritonantes seniores, & Mauritonantes juniores; item duas legiones ex XXXII. Comitatensibus, nempe Constantinianos, & Septimanos juniores, item Magistri equitum Præsentalis vexillationes III. ex XXXII. Comitatensibus, videlicet equites Scutarios seniores, Sagittarios seniores, & Corduenos, quemadmodum Notitia infra explicat. Hic vero non recensentur, quia proprii hujus Comitis milites non erant, sed velut commodati. Præfecti sunt sequentes.

I. PRÆFECTUS Alæ Herculeæ Tamuco præsidebat, quod erat nomen vici. *Thamudat* appellat Itinerarium. Ala vero *Herculea* ab Herculeo Maximiano est dicta. Videntur autem qui alæ, id est, majori turmæ equorum præerant, Præfecti dicti. Qui vero cohorti, Tribuni. Sed & legionis Præfecti quandoque Tribuni vocabantur, *l. 2. in princ. ff. de his, qui not. infam. l. Titius, 25. ff. de testam. mili.*

II. TRIBUNUS cohortis secundæ Hispanorum Dugæ degebat. Dugam in Africa Ptolomæus ponit.

A III. TRIBUNUS cohortis primæ Herculeæ in Aulucco morabatur, Mauritaniæ Tingitanæ oppido.

IV. TRIBUNUS cohortis primæ Ityræorum in castro Bariensi excubabat. Barin oppidum Tingitanæ fuisse Stephanus scribit, unde castrum Bariense. Ityræos in Syria Plinius, & Josephus collocant, quibus & Strabo lib. XVII. adstipulari videtur. Probus Scythas esse dicit, Servius Parthos in illud carmen Poetæ:

—— *Ityræos taxi curvantur in arcus.*

Verius est regionem Judeæ conterminam fuisse, ex Josepho, *Lucæ* cap. XIII. Tacitus lib. XII. *Ann.* cap. XXIII. Hi milites ex illis populis constabant.

B V. TRIBUNUS cohortis Pacatianensis Pacatianæ residebat, a quo loco nomen habuit, aut forte a Phrygia Pacatiana est dicta. Procopius lib. VI. *de ædific. Justin.* scribit Maurusios Pacatos vocari, quia cum Romanis fœdera inviolata semper tenuerunt.

VI. TRIBUNUS cohortis tertiæ Hastatorum Tabernis manebat. Hic erat mansio cursus publici apud Itinerarium. *Hastati* hi milites sunt dicti, quod hastis pugnarent. In Manuscriptis legitur *Hastorum* ex Hasta civitate, quod magis placet.

VII. TRIBUNUS cohortis Friglensis residebat Friglis, a quo loco nomen hæc cohors habuit. *Frigilos* Itinerarium in Mauritania Tingitana, inter Baccatam & Lixum ponit. C Hæ sunt copiæ Comitis Tingitanæ, qui non diu permansit, anno enim Salutis CCCCXLVII. Bonifacius Africæ Comes apud Placidiam Valentiniani III. matrem proditionis insimulatus, Gensericum Vandalorum Regem ex Hispania in Mauritaniam Tingitanam vocavit. qui cum LXXX. millibus hominum totam eam provinciam, mox Cæsariensem, ac deinde Numidiam, reliquasque Africæ provincias tenuit. Reliqua Africæ in ejus regionis Ducibus infra exponentur. Nunc alios Comites percurremus.

NOTITIA.

COMES LIMITIS
SAXONICI PER BRITANNIAM,
EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione Viri spectabilis Comitis limitis Saxonici per Britanniam.

PRÆPOSITUS numeri Fortensium, Othonæ.
Præpositus militum Tungricanorum, Dubris.
Præpositus numeri Turnacensium, Lemanis.
Præpositus equitum Dalmatarum Branodunensis, Branoduno.
Præpositus equitum Stablesianorum Gariannonensis, Gariannono.
Tribunus cohortis primæ Vetasiorum, Regulbio.
Præpositus Legionis II. Aug. Rutupis.
Præpositus numeri Abulcorum, Anderidæ.
Præpositus numeri Exploratorum, portu Adurni.
Officium autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo:
Principem ex officio Magistri Præsentali a parte peditum.
Numerarios duos, ut supra ex officio supradicto.
Commentariensem ex officio supradicto.
Cornicularium.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXI.

DE COMITE LIMITIS SAXONICI

per Britanniam.

COMMENTARIUM.

PICTI assumptis ex Hibernia Scotis, cum sæpe Britanniam vexassent, tandem auxilio Romanorum destitutam invenientes, subactam extremam insulæ partem inhabitarunt, nec ultra exinde, inquit Paulus Diaconus lib. XIV. ad fin. valuerunt expelli. Idem Beda *Eccles. Hist.* lib. I. cap. XII. tradit. Quare Britanni Anglos Saxones Germaniæ populos cum Rege Vertergeno, ad defendendam insulam vocaverunt, qui cum hostes abegissent, in Britannos arma converterunt, stipendia sibi promissa non solvi causati: Itaque aliam insulæ partem & ipsi occuparunt, unde limes contra eos a Comite creato erectus Saxonicus est dictus. Hinc apparet non ita primum ab Anglis Saxonibus totam insulam, ut multi credunt, occupatam, quam postea cum Scotis divisam tenuerunt. Hi Aquilonari parte potiti, Scotiam: Illi reliquam tenentes Angliam appellarunt. Verum Saxones ab Anglis Beda dividit. Polyd. Virgilius lib. IV. *Anglic. histor.* Orientalem Britanniæ partem circiter ann salutis CCCCL. ubi est Londinum, eos occupasse autumat: quod si sequimur, Valentiniano III. & Martiano imperantibus, hanc Notitiam scriptam fuisse oportet, quo tempore Barbari insulæ parte capta, limiti Saxonico jam nomen dederant. Sed Beda aliud sentit, & Marcellinus lib. XXVII. cap. VIII. qui hunc Comitem maritimi tractus appellat, scribitque Nectaridum Comitem & Fullofaudem Ducem Valentiniano I. imperante a Britannis occisos. Itaque longe ante Comes maritimi tractus fuisse videtur. Præter hunc Comitem, erat & alius Comes Britanniæ dictus, cujus nullæ propriæ apparent copiæ. Item Dux Britanniarum, qui pluribus præsidiis, ac Tribunis, Præfectisque præerat.

Hic Comes eadem, quæ & alii Comites, gestabat insignia, scilicet, *librum purpureum*, vel luteum, ut habent Manuscripti, cum notis sæpe relatis aliorum Comitum inscriptum, & *codicillos insulamque cum novem oppidis*, quæ infra referentur.

Officium habet hoc modo: *Principem ex officio Magistri Præsentalium a parte peditum. ex Officiis Magistrorum* legunt Manuscripti. Item *Numerarios duos ex officio supradicto, Commentariensem ex officio supradicto, Cornicularium, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales.* Sub ejus dispositione erant VII. Præpositi, & Tribunus unus, infrascripti.

I. PRÆPOSITUS Numeri Fortensium Othonæ degebat. Hæc legio inter Comitatenses Magistri peditum recensetur, ex qua Numerum Præpositus Othonæ tenebat. Cohortem a Latinis Numerum vocari, auctor est D. Chrysostom. *Homil.* XXII. *in Act. Apostolor. Cohors*, inquit, *erat quæ vocatur Numerus.* quod & Oecumenius *in cap.* X. *Act. Apostol.* recitat, & Tripart. lib. I. cap. IX. sentit, & *l. ult. C. de test. milit.* innuere videtur. Sed quandoque pro quibuscumque militum copiis Numeri accipiuntur.

II. PRÆPOSITUS militum Tungricanorum Dubris excubabat. Hic portus erat: nam Itinerarium ad portum Dubris hunc locum appellat. Tungri sunt Germaniæ secundæ apud Itinerarium populi, nunc *Brabanti* vocati, ex quibus constabant cohortes, prius *Tungræ*, postea *Tungricanæ* dictæ. Tacitus de Fabio Valente Vitellii legato loquens *Histor.* lib. II. cap. XIV. *Duas*, inquit, *Tungrorum cohortes, quatuor equitum Turmas, universam Trevirorum alam cum Julio Classico Præfecto misit.* Idem in *vita Agricolæ* cap. XXXVI. *Tres Batavorum cohortes, ac Tungrorum duas cohortatus est.* Tungricanorum & Marcellinus lib. XXVI. & XXVII. meminit.

III. PRÆPOSITUS Numeri Turnacensium Lemanis manebat. Ad portum Lemanis, hunc locum vocat Itinerarium. *Lemavio* legitur in quibusdam schedis Augustæ inventis, & a clariss. viro Marco Velsero in lucem emissis. Est Tornacum urbs ejusdem Galliæ Belgicæ secundæ, nunc *Tornay* dictum, unde hi milites sumpti.

IV. PRÆPOSITUS equitum Dalmatarum Branodunensis Branoduno præsidebat: ita ipse a loco ubi degebat, vocabatur. Branogenium in Britannia oppidum Ptolemæus ponit, & Dunum sinum, quod forte huic loco nomen dedit.

V. PRÆPOSITUS equitum Stablesianorum Gariannonensis in Gariannono residebat: De his equitibus supra in copiis Orientis dixi. præcedentes puto auxiliis & equitibus præfectos fuisse: Sequens cohortis Tribunus inter Præpositos legionarios equitibus postponitur.

TRIBUNUS cohortis primæ Vetasiorum Regulbio insidebat, forte legendum *Vetarasiorum*, a Vetarasia Galliæ Belgicæ urbe, aut *Vetusiorum*, qui sunt Plinio Italiæ Alpinæ populi, lib. III. cap. XX. Sequentes sunt legiones, aut pars earum.

VI. PRÆPOSITUS legionis secundæ Augustæ Rutupis excubabat. Rutupiæ est oppidum Britanniæ, & Rutipe portus, vulgo *Sandovisz* dictus, de quo Ptolemæus. Marcellinus lib. XX. cap. I. *Lupicinus*, inquit, *Bononiam venit; quæsitisque navigiis, & omni im-*

posito milite .... ad Ruptias sitas ex adverso defertur Londinum versus. Idem lib. XXVII. c. VIII. Rutupias *stationem* Britanniæ *tranquillam* vocat. Hunc portum nominat etiam Tacitus in *vita Agricolæ* c. XXXVIII. *Et simul*, inquit, *classis secunda tempestate ac fama Rutupensem portum tenuit*. Ad portum Rutupis vocat Itinerarium. ejus meminit Lucan. in VI.

—— *Rutupinave littora fervent*.

Ausonius *de urbibus* VI. Juvenalis *Satyr.* IV. sub fin. & alii. Locus est superioris Britanniæ: nam Dion lib. LV. recensens legiones Imperii, ait, Secundam Augustalem vocatam in superiore Britannia hyemasse, & partem secundæ Victricis in inferiore. Hæc legio secunda Britannica est vocata, & erat una Comitatensium. Vetustus codex legit, *Præfectus legionis*, & rectius.

A VII. PRÆPOSITUS Numeri Abulcorum, Anderidæ. Anderido aliud oppidum ejusdem nominis in Celto-Gallia Ptolemæus nominat. Abulcorum Zosimus lib. II. cap. LI. meminit: *Arcadius*, inquit, *Dux ordinis Abulcorum cecidit*.

VIII. PRÆPOSITUS Numeri Exploratorum portu Adurni. *Madurnum* habet codex manuscriptus, ita etiam se legisse in membranis scripsit Ortelius. *Exploratores* hi sunt appellati, quod explorandi res hostium officium haberent, ut Constantinus Porphyrogenneta tradit *de thematibus*. Sub hoc Comite erat una legio forte M. peditum, & seni Numeri, forte MCC. & duo ordines equitum ferme CC. B Summa est peditum ferme MMCC. & equitum CC. Præfecturam enim mille peditum hoc tempore fuisse Constantinus Porphyr. scribit lib. cit.

NOTITIA.

COMES BRITANNIÆ

EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis Britanniæ.

PROVINCIA Britanniæ.

Officium autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo:

Principem ex officio Magistri militum Præsentalium alternis annis.

Commentariensem, ut supra.

Numerarios duos singulos ex utroque officio supradicto.

C Adjutorem.

Subadjuvam.

Exceptores.

Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXII.

DE COMITE BRITANNIÆ.

COMMENTARIUM.

VALENTINIANO primo imperante, duo scilicet Comes Britanniæ, & Dux, ille maritima

tuebatur, hic mediterranea, Marcellinus l. XXVII. A cap. VIII. *Britannias*, inquit, *indicabat Barbarica conspiratione ad ultimam vexatas inopiam. Nectaridumque Comitem maritimi tractus occisum, & Fullofaudem Ducem hostilibus insidiis circumventum.* Et lib. XXVIII. cap. III. scribit, Theodosium, qui postea imperavit, ibidem Ducem fuisse: sed tota fere insula in Barbarorum potestatem redacta, sine præsidiis, & copiis hic Comes cum sola insulæ imagine repræsentatur. Transrhenanis enim populis insulam invadentibus circa annum salutis CCCCXI. Britanni ejectis Romanis Præsidibus & Comite, in libertatem se vendicarunt. Zosimus l. VI. cap. V. & VI. B *Transrhenani*, inquit, *Barbari cuncta pro libitu invadentes, eo tum incolas insulæ Britanniæ, tum quasdam Celticas nationes redegerunt, ut ab imperio Romano deficerent, & Romanorum legibus non amplius obedientes, arbitratu suo viverent. Itaque Britanni sumptis armis, & pro salute sua periclitati, civitates suas a Barbaris imminentibus liberarunt ..... ejectis Romanis Præsidibus, & propria quadam Republica ex arbitratu suo constituta. Hæc Britanniæ rebellio, quo tempore Constantinus regnum usurpabat, accidit.* Hæc ille. Non tamen omnes tum simul defecerunt, sed aliqui in fide Romani Imperii remanserunt, ut ex Beda liquet. Demum C cum prius Aquilonaris insulæ pars a Scotis, & magna Orientalis occupata esset, postmodum Australis ab Anglis & Saxonibus subacta, tota insula est amissa. Interea alius Comes limitis Saxonici in suis munitionibus se tuebatur, & Dux Britanniæ reliquam Romano Imperio parentem insulæ partem cum suis militum copiis retinebat. Comes Britanniæ in inferiori & secunda Britannia olim degebat cum sexta legione, quam ab Augusto in Syria locatam, deinde in duas divisam, & alteram in Britanniam missam fuisse Dion scribit lib. LV. *Altera*, inquit, *Victrix appellata in inferiore Britannia excubabat.* Hi sunt qui a Notitia *Victores juniores Britanniciani* inter LXV. auxilia Palatina Magistri peditum in præsenti vocantur, & supra post Catalogum vexillationum sub hoc Comite militasse dicuntur. Merebant sub eodem Comite aliæ duæ legiones, prima junior, sive primani juniores, qui nullibi in Catalogo militum Magistri peditum reperiuntur, nisi sint prima Flavia, aut prima Maxima a Maximo Clemente ibi Augusto creato appellata. Altera legio erat secunda Britannica, sive Secundani, una ex legionibus Comitatensibus XXXII. sub Magistro peditum. Aliam Pictis Britannos infestantibus legionem militum ab Honorio missam hostes repulisse Paulus Diaconus scribit, quæ ibi non mansit. Equitum quoque VI. Vexillationes hic Comes regebat, videlicet equites Cataphractarios juniores, qui non reperiuntur in albo Vexillationum Magistri equitum in præsenti. Equites Scutarios Aureliacos, qui erant una ex XXXII. Vexillationibus Comitatensibus ejusdem Magistri, sicut & sequentes, videlicet Honoriani seniores, Stablesiani & Syri, qui in Catalogo Vexillationum Magistri equitum non leguntur, & supra sub hoc Comite meruisse scribuntur. poterant esse equites DC. peditum tria millia.

Eadem plane insignia habebat, quæ & alii Comites, scilicet *librum cum codicillis* magistratus inscriptum, & *insulam unius tantum urbis effigiem tenentem*. Præsidia enim, quæ amiserat, omittuntur; supra scriptum est BRITANNIA.

Hic Officium, ut Africæ & Tingitane Comes, habebat. Cornicularius tamen & Regerendarius, qui apud alios Comites erant, incuria forte librarii, hic desunt. in Oriente nullus Comes aut Dux eum habebat.

NOTITIA.
COMES ITALIÆ,
CUM INSIGNIBUS.

Sub dispositione Viri spectabilis Comitis Italiæ, tractus Italiæ circa Alpes.

CAP. LXXIII.

DE COMITE LIMITUM ITALIÆ.

COMMENTARIUM.

Hic Comes in Notitiæ indice cæteris præmissis in insignibus repræsentandis post Comitem Britanniæ, & ferme omnes alios collocatur, quia, ut puto, nullæ ipsius militum copiæ aut præfecturæ, officiumve ostenditur, quod cum vires Imperii universæ contra hostes in Galliis essent conversæ, Italia undique mari & Alpibus cincta, alios limites quam ipsas Alpes non habebat, quibus cum militibus hic spectabilis, *l. ult. C. de silentia. l. 1. C. de castrensia. l. 1. C. de privileg. schola.* Comes præerat. Pro insigni *librum erectum in tergo notis inscriptum habebat*, ut alii Comites. his Madrucianus errore scriptoris caret. *Sub libro depictæ sunt Alpes cum tribus oppidis*, inscriptumque est ITALIA, & infra subscriptum, SUB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS COMITIS ITALIÆ, TRACTUS ITALIÆ CIRCA ALPES. Ejus officium non scribitur, quod forte suis limitibus ab incursantibus Barbaris Valentiniano III. imperante esset expulsus. Quot copias haberet non exprimitur; sed legiones XIIII. intra Italiam merebant. peditum auxilia XXII. erant ferme peditum XVI. M. CC. Equitum Vexillationes VII. poterant constare DCC. equitibus. Imperante Galba, Mennius Rufinus cum Ala equitum Hadriæ præsidebat, ut Tacitus *Hist.* lib. III. cap. XII. recitat: *Bassus*, inquit, *Liburnicis navibus Hadriam provectus, a præfecto alæ Mennio Rufino, præsidium illic agitante, vincitur*: Ex prædictis XIIII. Legionibus, VIII. erant ex numero XII. Legionum Palatinarum, nempe Joviani seniores, Herculani seniores, Divitenses seniores, Tungricani seniores, Pannoniaci seniores, Mœsiaci seniores ex Mœsia, sed in Catalogo Magistri peditum vocantur *Mæsiciani*, corrupte, ut puto, Octaviani ex Legione VIII. Augusta in Pannonia, ab Augusto olim constituta, & Thebæi. Nona Legio erat Pontinensium una ex XVIII. pseudo-Comitatensibus. Reliquæ sequentes quinque erant ex XXXII. Legionibus Comitatensibus, videlicet Mattiaci juniores, qui in Catalogo Ministri peditum vocantur Mattiarii juniores, sed mendose, quia infra sunt Mattiaci seniores, Septimani juniores a Septima Gemina, Pia, Fœlici, in Dalmatia ab Augusto locata, Regii Germaniciani, Prima Julia, Secunda Julia, ab Augusto ita vocatæ, a quo illa in Germania inferiore, hæc in Numidia est collocata. Prima Julia non legitur in Catalogo Magistri peditum.

Quæ vero sequuntur auxilia XXII. *erant ex* LXV. *auxiliis Palatinis sub eodem Magistro in Italia militantia, scilicet*:

Cornuti seniores.
Brachati seniores.
Petulantes seniores.
Celtæ seniores.
Heruli seniores.
Batavi seniores.
Mattiaci seniores.
Jovii seniores.
Victores seniores.
Cornuti juniores.
Leones juniores.
Exculcatores seniores.
Grati.
Sabini.
Fœlices juniores.
Atecotti Honoriani juniores:
Brisigavi juniores.
Mauri Honoriani juniores.
Galli Victores.
Placidi Valentinianici Fœlices, a Placida matre Valentiniani III. dicti.
Gratianenses juniores.
Marcomanni.
Notitia legiones, & auxilia commiscet.

Ex VII. *vero Vexillationibus Italiæ, sex erant ex Palatinis, scilicet*:

Comites Cornuti seniores.
Equites Promoti seniores.
Equites Brachati seniores.
Equites Cornuti seniores.
Comites Alani Constantes Valentinianenses seniores.

Item Vexillatio una Comitatensis, id est, MAURI FEROCES. Itaque erant ferme omnes simul peditum sexdecim millia CC. & equites circiter DCC. Præter hos erant in Italia XVI. præsidia aliquot Legionum præter Classes; Præfectus enim juniorum Italicorum Ravennam custodiebat. Præfectus Sarmatarum Gentilium Apuliæ & Calabriæ oram tuebatur. Alius eorundem Sarmatarum Gentilium aliam regionem per Brutios, & Lucaniam. Præfectus Sarmatarum Gentilium Forofulviensi, seu Valentiæ prope Padum præerat. Alii Præfecti Sarmatarum Gentilium Opitergio, Patavio, Veronæ, Cremonæ, Taurinis Aquis, sive Tertonæ, Novariæ, Vercellis, regioni Samniti, Bononiæ in Æmilia, Quadratis seu Eporizio, Polentiæ in Liguria. Hæ legiones Sarmatarum per tot loca dispersæ, continebant forte XII. millia peditum. In Flaminia quoque Ravennam tuebatur Præfectus militum juniorum Italicorum forte M. Erant & quatuor classes in Italia, Venetum Aquilejæ, Comensis, Misenatium, & Ravennatium; de quibus infra tractabitur.

NOTITIA.

COMES ARGENTORATENSIS,

EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis Argentoratensis tractus Argentoratensis.

CAP. LXXIV.

DE COMITE ARGENTORATENSI.

COMMENTARIUM.

ARGENTORATUM civitas est in Germania prima, inquit Itinerarium, secundum Rhenum, nunc *Argentina* dicta, Marcellinus, Aurelius Victor, cum Paulo Diacono, *Argentariam* vocant. Habet Germania prima Maguntium metropolim, & Argentoratum, quibus præter Ducem provinciæ, datus est huic Comes, illi Dux, ut plures irruentibus in agrum Rom. hostibus cum suis copiis occurrerent. Huic igitur urbi, & ejus tractui proprius Comes cum manu militum præerat, Argentoratensis nuncupatus. Nulli sub eo numeri recensentur: sed legionem VIII. Sebastam, id est, Augustam Ptolemæus hic collocat, quæ
C minimum continet M. pedites. Ejus insignia sunt *liber* eodem modo dorso inscriptus, & codicilli, ut in aliis Comitibus est dictum. *Munitionem magnifice extructam* habet, supra scriptum est ARGENTORATENSIS. & infra, SUB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS COMITIS ARGENTORATENSIS TRACTUS ARGENTORATENSIS: In quo erant Vagiones & Treveri secundum Rhenum siti. In indice hic Co-
A mes quartum locum tenet, hic postremum. Officii etiam illius aut militum nulla fit mentio, quod ea loca tum ab hostibus tenerentur. Gothi enim antea Gallias ingressi, rursus ab Ataulpho Rege circiter annum salutis CCCCXIII. eas repetierunt: Ac biennio post Burgundiones partem Galliæ Rheno conjunctam tenuerunt, quæ ab illis nomen accepit. circiter annum vero CCCCXXX. Aetius Comes Belgicæ partem Rheno proximam, quam Franci occupaverant, recepit: sed illi rursus irruentes post multa & varia prælia, tandem eam obtinuerunt, auctores Cassiodorus, D. Prosper, & Paulus Diaconus.

B

CAP. LXXV.

DE COMITE ILLYRICI.

DEFUNCTO Theodosio Magno, relictis Arcadio & Honorio adolescentibus, Barbari a Stilicone nova moliente acciti Illyricum invaserunt, D. Hieron. *epist.* III. *Viginti*, inquit, *& eo amplius anni sunt, cum Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Thessaliam, Achajam, Epirum, Dalmatiam, cunctasq; Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vandali, Marcomanni instant, rapiunt.* Hæc D. Hieron. Alaricus enim circa ann. sal. CCCC. multa in Illyrico occupavit. Demum Valentiniano III. in Occidente, & Martiano in Oriente imperantibus, circa an. sal. CCCCLII. Attila Hunnorum Rex Illyricum devastavit, Daciaque, Macedonia, Achaja, Mysia, ac Pannoniis occupatis, utrasque etiam Thracias fœde deformavit, ut Paulus Diaconus & alii scribunt.

Itaque

Itaque tempore hujus Notitiæ amissis Illyrico & Hispaniis, eorum Comites esse desiisse arbitror. Nam etsi in numerorum catalogo eorum pluribus præfuisse dicantur, in indice tamen aut insignibus Comitum repræsentandis, nulla illorum fit mentio, quod & in civilibus Illyrici magistratibus actum fuit. Jornandes vero auctor est, Valentinianum Placidiæ, ut Eudoxiam Theodosii filiam uxorem haberet, Illyricum socero cessisse. Ego tamen quantum licuit ejus Comitem restituere sum conatus.

Insignia & officium, ut alii Comites, habuisse censendus est. Equitum, quos secum aliquot habuisse verisimile est, hic nulla habetur mentio. Peditum vero aliquot millia sub eo meruisse inveniuntur. Nam ex auxiliis Palatinis LXV. sub Comite Illyrici auxilia XV. sequentia Notitia post Magistri equitum copias recenset. Et sunt

Sagittarii Tungri, & Jovii juniores.
Sequani, & Rhetii.
Sagittarii Venatores, & Latini.
Honoriani Mauri seniores
Mattiaci.
Honoriani Gallicani.
Valentinianenses fœlices.
Honoriani victores juniores.
Tungri.
Seguntienses.
Valentinianenses juniores.
Caterianenses, hi non reperiuntur sub Magistro peditum, forte legendum,
Gratianenses, aut,
Catarienses, ut in Codice Ursini.

Ex legionibus Comitatensibus XXXII. *sub eodem Comite sunt legiones* V.

Tertiani, sive tertia Italica.
Tertia Herculea, Pacatianenses.
Mauri Cetrati. & Propugnatores juniores.

Ex Pseudo-Comitatensibus XVIII. *legiones* III.

Lancearii Lauriacenses.
Lancearii Comaginenses.
Secunda Julia Alpina.
De quibus supra in Magistris peditum est dictum
Poterant efficere circiter decem millia peditum, de quibus supra dictum fuit.

CAP. LXXVI.

DE COMITE HISPANIARUM.

HONORIO & Theodosio Juniore imperantibus, circa annum salutis CCCCXI. ut dixi, Vandali Hispanias occuparunt, ab Honoriacis militibus, acciti, & prodita Pyrenæi custodia intromissi, eas; multis commissis præliis, tandem obtinuerunt, ut Cassiodorus, D. Prosper, Paulus Diaconus, & Orosius memorant. Hanc itaque ob causam, ut puto, Notitia in catalogo

A Comitum Hispanias prætermittit, nec aliqua earum Comitis insignia, aut officium ponit, quem tamen certum est extitisse. Constantinus enim circiter annum CCCXVIII. ad Octavianum *l.* 4. *C. T. de decurionib.* Severum, *l.* 14. *C. de fid. instr. l.* 27. *C. de donat.* & Tiberianum, *l.* 6. *C. de serv. fugit.* Comites Hispaniarum scribit: in catalogo quoque copiarum Magistri equitum Præsentalis Notitia Comitis Hispaniarum & Tingitanæ omissis insignibus, & officiis numeros recenset, scilicet XI. auxilia; ex LXV. Palatinorum Magistri peditum Præsentalis. Legionum Præfectos V. item V. cohortium Tribunos, & præsidia VI. que infra post

B Duces ponentur. Efficere poterant circiter septem millia peditum. Numeri equitum non apparent. Auxilia vero erant sequentia;

Ascarii seniores.
Ascarii juniores.
Sagittarii Nervii.
Exculcatores juniores.
Tubantes.
Felices seniores.
Invicti seniores.
Victores juniores.
C Invicti juniores Britones.
Brisigavi seniores.
Salli juniores Gallicani.

Legiones vero V. *erant ex* XXXII. *Comitatensibus, scilicet:*

Fortenses.
Propugnatores seniores.
Septimani seniores.
Vesontes.
Undecimani.
D Septimani juniores.

Hi sunt legio septima, Gemina, Pia, Fœlix ab Augusto in Dalmatia locata, Dion lib. LV. Hæc legio infra in Notitia in catalogo copiarum post Duces locatur in Hispania Gallecia.

Vesontes a Visuntio oppido sunt nuncupati. Undecimani, legio XI. postea Claudiana, Pia, Felix nuncupata ab Augusto in Mœsia constituta fuerat. Ex Mæsia in Dalmatiam a Claudio, inde in Italiam per Othone transducta, & suis sedibus restituta. Demum in Hispanias venit.

E Præter has in Gallecia erat Præfectus Legionis septimæ geminæ: legiones. TRIBUNUS cohortis secundæ Flaviæ Pacatianæ Pætaonio Præfectus. TRIBUNUS cohortis secundæ Gallicæ ad cohortem Gallicam degens, ita castra vocabantur. TRIBUNUS cohortis Lucensis Luco præsidens. TRIBUNUS cohortis Celtiberæ, Brigantiæ, nunc Juliobrigæ, excubans. In provincia Tarraconensi TRIBUNUS cohortis primæ Gallicæ Velejæ manebat, quæ loca cum Tribunis recitantur infra post Ducum explicationem. de his ibi tractabitur.

Hæc de VIII. Comitibus Occidentis: nunc de XII. Ducibus sub Magistro peditum Præsentali dicturi, a Duce Mauritaniæ exordium sumemus.

NOTITIA.
DUCIS ET PRÆSIDIS
PROVINCIÆ MAURITANIÆ INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis & Præsidis provinciæ Mauritaniæ Cæsariensis.

PRÆPOSITUS Limitis Columnatensis.
Præpositus Limitis Videnfis.
Præpositus Limitis inferioris.
Præpositus Limitis Fortensis.
Præpositus Limitis Muticitani.
Præpositus Limitis Audiensis.
Præpositus Limitis Caput Cellensis.
Præpositus Limitis Augustensis.
Officium autem habet idem vir spectabilis Dux, & Præses hoc modo:
Principem ex officio Magistri militum Præsentalium alternis annis.
Numerarios duos, singulos ex officiis supra singulis.
Commentariensem ex officiis supra singulis alternis annis.
Cornicularium.
Adjutorem.
Subadjuvam.
A Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXVII.

DE DUCE ET PRÆSIDE MAURITANIÆ CÆSARIENSIS.

COMMENTARIUM.

DUÆ erant Mauritaniæ, inquit Ptolemæus, Tingitana, quæ Comitem, & Cæsariensis, quæ Ducem habebat, & Malua fluvio di-B videbatur. Itinerarium: *flumen Malua*, inquit, *dirimit Mauritaniæ Duces*. Sed Tingitanæ postea Comes factus est. Spectabiles utrique erant, *l. pen. C. de appel. l. viros. 8. C. de div. Offic.* Primus autem inter Duces, qui præerat Mauritaniæ, recensetur, quia idem Præses populis jus dicebat, & Ideo ab hoc ad præfecturam provocabatur, *l. præcipimus. §. quod si C. de appellat.* non ad Magistrum officiorum, & Quæstorem palatii, ut in simplici Duce jussum est observari, *l. pen. de appellatio*. Eadem quæ & Comites insignia habebat, scilicet *librum* iisdem notis *purpureo tegumento* inscriptum, cum codicillis magistra-C tus, & VIII. *castra*, quæ totidem præsidiorum præfecturas referunt. Et quoniam non tantum pedites, sed & equites hic Dux regebat, officium hoc modo habebat: uno anno Principem ex

A officio Magiſtri peditum, alio ex Magiſtri equitum acccipiebat, quemadmodum & ſequentes Duces. Unde Principem non niſi uno anno in officio fuiſſe patet. Habebat & Numerarios duos, ſingulos ex officiis Magiſtrorum alternatim ut ſupra acceptos, ſicut & Commentarienſem. Cornicularium vero, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & cæteros Officiales ipſe ſtatuebat. Præpoſiti itaque limitibus VIII. quibus imperabat, ſunt hi:

I. PRÆPOSITUS Limitis Columnatenſis, forte ab aliquibus columnis, vel a loco ita appellatus. Hic limes cum latius ſe extenderet, alium ſub Comite Africæ Præpoſitum habuit, ſicut & Caput Cellenſis, & Bidenſis, de quibus infra.

B II. PRÆPOSITUS Limitis Videnſis. Hic limes, in longum protenſus, alium & ipſe ſub Comite Africæ Præpoſitum habuit, ubi Bidenſis pro Videnſis appellatur, forte ab aliquo ejus nominis oppido ita vocatus. Vetuſtus Codex habet, *Indenſis*.

III. PRÆPOSITUS Limitis inferioris Oceanum verſus.

IV. PRÆPOSITUS Limitis Fortenſis, quem milites Fortenſes cognominati tuebantur.

V. PRÆPOSITUS Limitis Muticitani, quod nomen non invenio. Codex membraneus Ortelii, & alter vetuſtus, habet, *Mauricitani*, ut puto, rectius.

VI. PRÆPOSITUS Limitis Audienſis, eſt in Mauritania Cæſarienſi. Audum promontorium, & Audus fluvius, nunc *Balaſſa* dictus, unde Audienſe caſtellum, & Audienſis limes nomen habuere. Marcellinus lib. XXIX. cap. V. *Duces*, inquit, *ſuos incolumes reducit, ad Audienſe caſtellum*. ſed idem ibidem *Addenſe municipium* appellat. Ejuſdem etiam nominis eſt mons in Africa, qui ad hunc locum non pertinet.

VII. PRÆPOSITUS Limitis Caput Cellenſis, forte ubi Celaniam ponit Ptolemæus, ut pro Celanienſi dictum ſit Cellenſis. Alius Præfectus ſub Comite Africæ hunc limitem longius ſe extendentem tuebatur, ut in Columnatenſi & Centum Cellenſi limitibus fiebat.

VIII. PRÆPOSITUS Limitis Auguſtenſis, forte hic limes a tertia legione Auguſta denominatus eſt, quam Dion lib. LV. in tres diviſam fuiſſe memorat, ſcilicet Gallicam, quæ in Phœnicia; Cyrenaicam, quæ in Arabia; & Auguſtalem, quæ in Numidia degebat: & inde in Mauritaniam eſt translata. Eſt & Auguſtum oppidum in Africa, ſed ab hoc limite diſtans. Hæc ſunt VIII. præſidia Ducis Mauritaniæ. quot numeros haberet, non conſtat, ſed ponendo CC. pedites pro præſidio, & equires L. eſſent pedites MDC. equites vero CCCC.

NOTITIA.

DUX PROVINCIÆ

TRIPOLITANÆ EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Provinciæ Tripolitanæ.

RÆPOSITUS Limitis Talalatensis.
Præpositus Limitis Teuchitani.
Præpositus Limitis Bizerentani.
Præpositus Limitis Tillibarensis,
Præpositus Limitis Madensis.
Præpositus Limitis Maccomadensis.
Præpositus Limitis Tintiberitani.
Præpositus Limitis Bubensis.
Præpositus Limitis Mamucensis.
Præpositus Limitis Balensis.
Præpositus Limitis Varensis.
Milites Fortenses in castris Leptitanis.
Milites Munifices in castris Madensibus.
Præpositus Limitis Sarcitani.
Officium autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo;
Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis.
Numerarios utrosque.
Commentariensem utrunque.
Cornicularium.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXVIII.

DE DUCE TRIPOLITANÆ PROVINCIÆ.

COMMENTARIUM.

TRIPOLITANA regio, ut supra dictum est, ab Africa minore Tritone fluvio divisa, usque ad aras Philenorum extenditur, a tribusque urbibus, Lepti magna seu Neapoli, Taphna, & Abrotana, *Tripolis*, id est, triplex civitas vocatur; cui cum XIIII. præsidiis Dux præerat, & eadem insignia, quæ Dux Britanniæ, gestabat, nempe *librum iisdem notis tergo inscriptum*, & XIIII. *munitiones*, totidem præsidia repræsentantes, Officium etiam ferme eodem modo, quo Duces alii, habebat. Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis, Numerarios utrosque, ex utriusque Magistri officiis nempe singulos ex singulis, & utrunque Commentariensem. Lego *utrinque*, id est, ex utroque Magistrorum militum officio alternis annis, ut apud alios Duces, neque enim unquam duos Commentarienses inveni. Cornicularium vero, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, & Singulares, ac reliquos Officiales ipse constituebat. Præter hunc & præcedentem Ducem & alium Belgicæ secundæ nullus in Occidente nec in Oriente Dux Cornicularium habuit, sed alius Officialis ejus vice fungebatur. Hujus limitis Silvanus Dux & Corrector fuisse invenitur, *l.* 6 *Theo. de dome. & protector.* Unde idem Ducis, &

A Præsidis officio functus esse videtur, XIIII. ejus limitum Præpositi sunt sequentes;
I. PRÆPOSITUS Limitis Talalatensis, quod tamen a Tala fluvio, quem in Marmaria proxima regione Ptolemæus ponit, potest derivari, Hic limes latius se extendens, alium sub Comite Africæ Præpositum habuit.
II. PRÆPOSITUS Limitis Teuchitani, vel Teuchirani a Teuchura oppido, quod etiam Arsinoe dicebatur, vulgo *Trochera*. A Ptolemæo in Cyrenaica ponitur.
III. PRÆPOSITUS Limitis Bizerentani, forte *Bi-*
B *zacenani* a Bizacena provincia: *Bizacia* Procopio & Valentiniano dicta, *l.* 1. *C. de offic. com. rer. privat.* vel a Bezereo Africæ loco, ut apud Itinerarium.
IV. PRÆPOSITUS Limitis Tillibarensis. Etiam sub Comite Africæ in castris Tillibarensibus Secundanorum alius Præpositus residebat, latius enim hic limes se extendebat.
V. PRÆPOSITUS Limitis Madensis, vel Madiensis a Madia hujus regionis oppido. Madiam Libyæ insulam fuisse Stephanus scribit. Milites Munifices extra oppidum in Madensibus castris infra fuisse dicuntur.
C VI. PRÆPOSITUS Limitis Maccomadensis, a Maccomada Africæ, oppido, nunc *Macres* nominato; ad Syrtim majorem Itinerarium ponit, Maccodamam ad Syrtim minorem Ptolemæus in propria Africa cujus D. Augustinus meminit, sed in castris Madensibus hic Præpositus degebat.
VII. PRÆPOSITUS Limitis Tintiberitani, quod nomen inventum fuisse noviter existimo.
VIII. PRÆPOSITUS Limitis Bubensis, forte legendum *Buttensis* a Butta oppido, quod in hac regione Ptolemæus collocat; aut dicti sunt a Bubeiis Africæ inferioris populis, a Corn. Balbo superatis.
D IX. PRÆPOSITUS Limitis Mamucensis, quod nomen non invenio.
X. PRÆPOSITUS Limitis Balensis. Balim Libyæ civitatem prope Cyrenem esse Stephanus scribit, a Baleo nominatam, cujus etiam ibi erat templum, de quo sæpe in sacris Litteris.
XI. PRÆPOSITUS Limitis Varensis; a Vari oppido, vel Bari, cujus Stephanus meminit.
XII. MILITES Fortenses in castris Leptitanis. Tripolitanam regionem Leptim magnam habuisse dixi, ubi militum castra a Fortensis legionis militibus custodiebantur: aliis castris Leptitanis in montibus alius sub Comite Africæ Præpositus præerat.
E XIII. MILITES Munifices in castris Madensibus, prope Madam oppidum, non enim in ipso oppido, manebant. *Munifices* autem vocabantur, qui nullo fulti privilegio, omnia necessaria munera exequebantur, nec tantum vigilias agebant, sed ligna, aquam, & alia hujusmodi in castra portabant. Vegetius l. II. c. XIX. *Fascicularia tamen*, inquit, *id est, ligna, fœnum aquam, stramen, etiam legitimi milites in castra portabant. Munifices enim ex eo appellantur, quod hæc omnia munera faciunt.* Hæc ille. Alii vero ab his immunes principales milites Candidati vocabantur. Idem Vegetius eod. l. II. c. VII. in fi. *Candidati*, ait, *sunt milites principales, qui pri-*
F *vilegiis muniuntur. Reliqui Munifices appellantur, qui propter munera militiam facere coguntur.* Hactenus ille. Hi milites forte quod nunquam immunes essent, *Munifices* sunt vocati.
XIV. Ultimus est PRÆPOSITUS Limitis Sarcitani. Erant hæc omnia XIV. limitanea præsidia sub hoc Duce. Quot vero ea equites aut pedites fuerentur non apparet, statuendo tamen CC milites in singulis præsidiis, essent peditum duo M. DCCC.

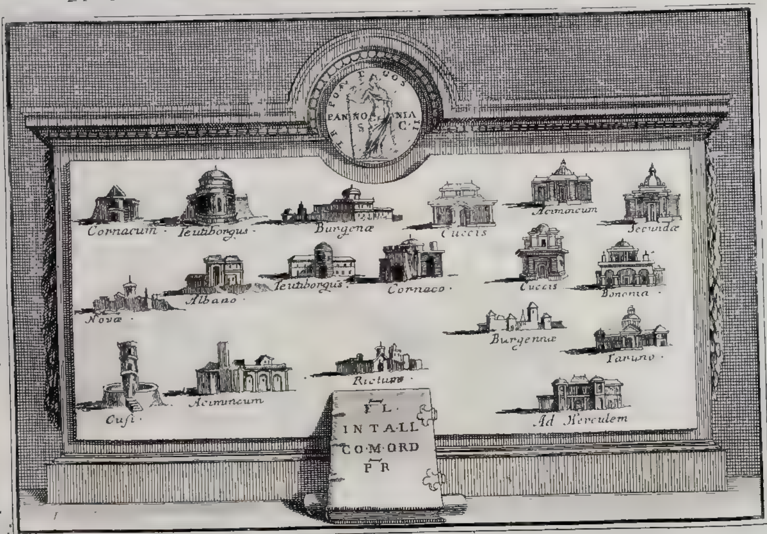
Verum imperante in Occidente Valentiniano, an. salut. CCCCXLI. Marcellinus Comes, *l.* I. *in prin. C.*

de offi. Præf. Præt. Afr. Vandali a Bonifacio ex Hispania in Africam acciti, eam plus centum annis tenuerunt. Tandem Valentinianus III. diu a Genserico vocatus an. sal. CCCCXLIIII. ut auctor est D. Prosper, pace inita barbaro Africæ partem reliquit. Sed eo extincto rupto fœdere illi omnia occuparunt, donec Belisarius Barbaris attritis eandem recepit: cujus antiquis limitibus renovatis, Justinianus quatuor Duces constituit, *l.2. §.1. & seq. C. de offic. P. P. Afric.* Unum in Tripolitana provincia, & in Lepti magna, Lepti Magnensi vocata; alium in Bizacena; tertium in Numidia in urbe Constantinatensi; quartum in Cæsariensi Mauritania, *d. l.2.* A §.1. In trajectu quoque freti Gaditani prope Abilam, in loco, qui *Septa* dicitur, Tribunum cum cohorte, ac dromones, id est, levia navigia, *fregatas* vulgo dictas collocavit, qui exploraret, quid Barbari in Hispaniis, quidve in Galliis agitarent. Quintum præterea Ducem in Sardinia creavit, qui eam ab hostibus tueretur, *d. l.2. §. jubemus*, In his limitibus clausuras, seu burgos muniri præcepit, Duces vero eos appellat qui limites custodiunt, Comitatenses, qui longius a limitibus in castris degunt, non multum tamen ab ipsis distant, *d. l. 2. §. pro limitaneis*. His eorumque officiis stipendia B pro annonis, & capitibus Calendis Septembris ex tributis Africanis persolvi jussit: hac inita ratione, ut pro singulis annonis solidi quinque, & pro singulis capitibus quatuor solverentur, etsi codex ubique mendis scateat. Singulis igitur Ducibus pro ipsis, & officii hominibus loco annonarum CXC. solvebantur solidi DCCCCL. Item pro capitationibus, seu pabulis equorum CLVIII sol. DCXXXII. qui aliis juncti efficiunt solidos ejus temporis M. DLXXXII. Ex his annonæ CVII. erant Ducis, pro quibus percipiebat solidos DXXV. & CVI. capitationes, seu solid. CCCCXL. quæ tota summa efficiebat solidos DCCCCLIX. annonæ VIII. seu solidi XL. & capitationes quatuor, seu solidi sexdecim dabantur Assessori, si codex est integer, qui ad solidos quinquaginta sex ascendunt. Reliquum erat officii Apparitorum. Singuli vero Duces habebant Assessorum jurisperitum, qui erat extra officium. In singulis officiis erant viri XL. hoc modo; Primicerius seu Princeps dictus, Numerarius unus, Ducenarii quatuor, qui antea Commentariensi parebant. Centenarii sex, qui sub Adjutore esse solebant. Biarchi VIII. pro Regerendariis. Circitores IX. seu Exceptores, & reliqui homines XI. Singulares, qui efficiunt homines XL.

NOTITIA.

DUX PANNONIÆ,

ET EJUS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Provinciæ Pannoniæ secundæ Riparensis, sive Saviæ.

CUNEUS equitum Scutariorum Cornaco.
Cuneus equitum Dalmatarum, Teutoburgio.
Cuneus equitum Constantianorum, Burgenæ.
Cuneus equitum promotorum, Cuccis.
Cuneus equitum Constantium, Aciminci.
Cuneus equitum Italicianorum, Secundis.
Equites Dalmatæ, Novis.
Equites Dalmatæ, Albano.
Equites promoti, Teutoburgio.
Equites Dalmatæ, Cornaco.
Equites Sagittarii, Cuccis.
Equites Dalmatæ, Bononiæ.
Equites Dalmatæ, Cusi.
Equites Sagittarii, Aciminci.
Equites Dalmatæ, Ricti.
Equites Dalmatæ, Burgenæ.
Equites promoti, Tauruno.
Auxilia Herculis, ad Herculem.
Auxilia Novensia, Arsaciana, sive Novis.
Auxilia Augustensia contra Bononiam in Barbarico in Castello Onagrino.
Auxilia præsidentia, in castris Herculis.
Auxilia Ascarii, Tauruno, sive Marsonia.
Præfectus Legionis quintæ Joviæ cohortis quintæ partis superioris, Bononiæ.
Præfectus Legionis sextæ Herculeæ cohortis quintæ partis superioris, Aureo monte.
Præfectus Legionis quintæ Joviæ, Burgenis.
Præfectus Legionis sextæ Herculeæ, Teutoburgio.
Præfectus legionis quintæ Joviæ sextæ Herculeæ, in Castello Onagrino.
Præfectus militum Calcariensium, Sirmii.
Præfectus Classis primæ Flaviæ Augustæ, Sirmii.
Præfectus Classis secundæ Flaviæ, Grajo.
Præfectus Classis Istricæ, Mursæ.
Tribunus cohortis tertiæ Alpinorum Dardanorum.
Ala Sirmiensis, Sirmii.
Præfectus Classis primæ Pannoniæ servitii Classis Ægetensium, sive secundæ Pannoniæ, nunc Sisciæ.
Tribunus cohortis tertiæ Alpinorum, Sisciæ.
Tribunus cohortis primæ Joviæ, Leonatæ.
Tribunus cohortis primæ Thracum civium Romanorum caput Basensis.
Officium autem habet idem vir spectabilis hoc modo:
Principem de eodem officio.
Numerarium.
Adjutorem.
Commentariensem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXIX.

DE DUCE PANNONIÆ SECUNDÆ *Riparensis, sive Saviæ.*

COMMENTARIUM.

PANNONIA secunda seu inferior ultra Æmonem fluvium, ab Oriente Drava & Danubio clauditur, ubi Dravæ Ister miscetur, nunc *Bossina* & *Semia* vocatur. Inter Savum vero & Dravam flumina Savia est, nunc *Croatia*, eademque olim Riparensis dicta: quia ad ripam Danubii & inter ipsa flumina est sita. Hadrianus Ælium Verum, quem adoptavit, Pannoniis Ducem & Rectorem imposuit, ut in *eo* auctor est Spartianus. Huic Dux, cum cuneis VI. & alis equitum XI. auxiliis V. Præfectis legionum V. aliis Classium IIII. Tribunis cohortium item IIII. præerat, præsidiis XXVI. quorum XVIII. tantum repræsentatur. Eadem insignia ferebat, quæ alii Duces, scilicet, *librum* ut supra inscriptum & XVIII. *munitiones*, cum tamen XXVI. tueretur, quarum VIII. non apparent. *Officium habebat, Principem ex eodem officio, Numerarium, Adjutorem, Commentariensem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales*, qui gradu carent. Corniculario, quemadmodum & alii Duces, paucis exceptis, carebant. Hi numeri ab illo regebantur.

I. CUNEUS equitum Scutariorum Cornaco præsidebat, quod Ptolemæo est oppidum prope Teutoburgium, nunc *quinque ecclesias* vocant, cujus meminit & Itinerarium, & sequentium. Hic etiam equites Dalmatæ sub hoc Duce degebant.

II. CUNEUS equitum Dalmatarum Teutoburgium incolebat, quod est ad ripam Danubii: olim hic erat saltus, Tacitus *Ann.* lib. I. cap. LXI. *Ductum*, inquit, *agmen ad ultimos Bructerorum: quantumque Amisiam, & Luppiam amnes inter, vastatum: haud procul Teutoburgiensi saltu, in quo reliquiæ Vari legionumque insepultæ dicebantur*. Hæc ille. Eodem in loco alii sub hoc Duce, promoti nuncupati, excubabant, & legio sexta Herculea.

III. CUNEUS equitum Constantianorum Burgenæ manebat, a Constantio vel Constantia oppido sunt denominati. Burginatium in Germania ponit Itinerarium, ubi legio VI. Hic etiam erant equites Dalmatæ sub hoc Duce.

IV. CUNEUS equitum promotorum Cuccis stativa habebat: apud Itinerarium *Cucci* legitur. Hic alii equites Sagittarii sub hoc Duce degebant,

V. CUNEUS equitum Constantium Aciminci morabatur: ita & Itinerarium. *Acumincium* vocat Ptolemæus, infra Cornacum, ad Danubii ripam, ubi legionem olim fuisse dicit. *Aciminum* est apud Marcellinum lib. XIX. cap. XI. Hic & alii equites Sagittarii sub hoc Duce residebant, de quibus infra.

VI. CUNEUS equitum Italicianorum Secundis; unde forte Secundani milites, supra sub Comite Africæ.

I. EQUITES Dalmatæ Novis stativa habebant. Novæ sunt etiam non longe hinc in Mœsia prima & secunda sub ejus Ducibus in Oriente.

II. EQUITES Dalmatæ Albano insidebant, qui est mons dividens Pannoniam ab Illyrico.

III. EQUITES promoti manebant apud Teutoburgium ultra Danubium in ejus ripa. Hunc locum etiam Cuneum equitum Dalmatarum, sub hoc Duce tutatum fuisse supra vidimus. Est secundum Danubium apud Ptolemæum.

IV. EQUITES Dalmatæ Cornaro præerant, in ripa Savi non longe a Teutoburgio. Hic & Cuneus Scutariorum manebat sub hoc Duce.

V. EQUITES Sagittarii Cuccis præsidebant, ubi alius Cuneus equitum Promotorum sub hoc Duce morabatur.

VI. EQUITES Dalmatæ Bononiæ manebant, quam Ptolemæus in Pannonia inferiore collocat. Notitia Orientis in Dacia, ultra Danubium eam Marcellinus lib. XXXI. cap. XI. ponit, loquens enim de Valente: *Permeato*, inquit, *Danubio delatus Bononiam, Sirmium introiit*. Hæc ille. Forte duo utriusque Imperii Duces hic prope castrametabantur. Constantinus Bononiæ ad Italicum scripsit, *l.* I, *C. de privileg. dom. Aug.* Hic etiam cohors VI. Legionis VII. Joviæ sub eodem Duce residebat.

VII. EQUITES Dalmatæ Cusi residebant.

VIII. EQUITES Sagittarii Aciminci manebant. In hujus oppidi medio mansionem Itinerarium collocat. Hoc oppidum bis Notitia repræsentat. Quare id diversum est a superiore Acíminco, ubi Cuneus equitum Constantium sub hoc Duce morabatur, nisi idem bis dicamus per errorem repetitum.

IX. EQUITES Dalmatæ Ricti degebant, Ptolemæus legit *Rictii*, qui est locus prope Aciminсum, vulgo dicitur *Orsaus*.

X. EQUITES Dalmatæ Burgenæ præerant. Hic etiam erat Legio V. Jovia, de qua infra, & Cuneus equitum Constantianorum sub hoc Duce.

XI. EQUITES Promoti Tauruno præsidebant, est prope Ritium, ubi Drinus in Savum confluit. Ptolemæus *Taururum* appellat, Plinius *Albam Græcam*, vulgo *Belgradum* dicunt.

Hi sunt VI. Cunei & XI. Turmæ equitum, quæ in XII. munitionibus excubabant. Nunc sequuntur quinque ejusdem Ducis Auxilia.

ITEM AUXILIA.

I. AUXILIA Herculis ad Herculem excubabant, unde nomen habuerunt. Hæc & sequentia plura ejusdem nominis auxilia fuisse videntur. Erat & tertia legio, vel cohors cum Comite Illyrici, ad castrum Herculis. Equites Dalmatæ, sub Duce Valeriæ, & ipsi ad Herculem residebant. Forte limites ad illum locum conjungebantur, vel erant diversa ejusdem nominis oppida. Jornandes castrum Herculis prope villam Ulpianam in Pannonia locat. Huc usque sub hoc Duce in Notitia depictæ præsidiorum munitiones reperiuntur, quæ sunt XVIII. Sequentium nulla oppida repræsentantur.

II. AUXILIA Novensia sive Arsaciana Novis, quod in hoc oppido residerent Novensia sunt dicta, quia vero ex oppido Arsacia sunt contracta, Arsaciana vocantur. Arsacia Ptolemæo, & Ammiano est urbs Mediæ, unde Arsacidæ.

III. AUXILIA Augustensia habitabant contra Bononiam in Barbarico, in castello Onagrino. Hæc ab Augusto nomen habent, in agroque Barbarorum, id est, hostili excubabant, quod *Barbaricum* vocabatur. Gratianus A. *in l.* 2. *C. de commer. & mercat. Si aurum*, inquit, *ad Barbaricum fuerit translatum a mercatoribus suppliciis subjugantur*. Lampridius in *Alexandro*: Expeditio Barbarica est nunciata. Valens A. *in l.* I. *C. quæ res expor. non deb. Ad Barbaricum transferendi vini, olei, & liquaminis nullam quisquam habeat facultatem*. Castellum vero Onagrinum situm erat e regione Bononiæ, ab asinis agrestibus, quibus abundabat, vocatum. Ibidem degebat legio V. Jovia, & VI. Herculea, de qua infra.

IV. AUXILIA Præsidentia in castris Herculis, a Præsidio oppido, unde extracta, nomen habent; sunt autem plura oppida Præsidia nuncupata, in Sardinia, Hispania, & alibi. Castra Herculis civitatem a Juliano Apostata in Germania occupatam Marcellinus scribit, lib. XVIII. cap. II.

V. AUXILIA Ascarii præfecta Tauruno sive Marsonia; forte legendum *Ascanii*, qui sunt populi Ponti, prope Ascanium flumen, & Ascaniam paludem. Nomen hoc erat Auxiliariorum. *Marsoviam* pro Marsonia Ptolemæus in Pannonia inferiore locat. Idem Dux, præter equites memoratos, & auxilia, etiam X. legionum Præfectos, & IV. cohortium Tribunos regebat, qui sequuntur.

ITEM PRÆFECTI.

I. PRÆFECTUS Legionis quintæ Joviæ cohortis quintæ partis superioris Bononiæ, ita a Diocletiano, qui se Jovem nominabat, est vocata; vel a Jovia civitate Valeriæ, quæ & ipsa ab illo nomen habuit. Hic Præfectus legionis vocabatur, etsi non amplius quam uni cohorti, id est, quintæ imperaret. Præerat vero superiori parti Bononiæ, ubi etiam equites Dalmatæ stativa habuisse diximus.

II. PRÆFECTUS cohortis quintæ legionis sextæ Herculeæ, a Maximiano, qui Herculem se faciebat, denominatæ. Hæc superiorem partem Aurei montis tuebatur, quod erat oppidum Mœsiæ primæ, ubi utriusque Imperii Duces ad fines prope castra habuisse videntur. Divisa hæc legio Novioduni, & Teutoburgi castrametabatur.

III. PRÆFECTUS Legionis quintæ Joviæ Burgenis degebat, supra Burgenam: ibi etiam equites Dalmatæ, & Cuneus equitum Constantianorum morabantur. Hujus legionis quinta cohors, in superiori parte Bononiæ excubabat: partem hujus legionis hic Præfectus regebat, aliam alius.

IV. PRÆFECTUS Legionis sextæ Herculeæ Teutoburgio præerat, ubi Cuneum equitum Dalmatarum fuisse vidimus, & equites Promotos sub hoc Duce. Hujus legionis quinta cohors degebat in Aureo monte.

V. PRÆFECTUS Legionis quintæ Joviæ sextæ Herculeæ in castello Onagrino, ubi etiam erant auxilia Augustensia. Hic duæ legiones congeruntur, Jovia & Herculea, quas diversos Præfectos habuisse vidimus, unde corruptum codicem esse puto, & pro Herculeæ substituendum *cohortis*. Aut duos legionum Præfectos cum earum partibus eidem loco præfuisse oportet, quod raro legitur.

VI. PRÆFECTUS Militum Calcariensium Sirmii stativa habebat. *Calcaria* Itinerario est locus inter Massimiliam, & Fossam Marconam: est etiam oppidum in Britannia.

Sirmium est civitas Probi Imp. natalibus nobilis, vulgo *Simadi* dicitur, est prope Tarsium inter Rimum & Cornacum apud Danubium. Pœonum civitatem esse Stephanus scribit, aliquot Jura ibi scripta extant, *l.* 15. *cum* 5. *ll. seqq. & l.* 27. *C. de jure dot. l.* 7. *C. de jure fisci*. Sequentibus etiam IIII. Classibus hic Dux imperabat, quibus infrascripti præerant.

VII. PRÆFECTUS Classis primæ Flaviæ Augustæ Sirmii stationem habebat. Strabo lib. VII. scribit, Augustum Cæsarem in bello contra Dacos suscepto, duas in Savo Classes instruxisse, alteram ad Segestam, ad Sirmium alteram. Posteriores vero Principes Classes quatuor in Danubio tenuerunt, quæ fuere Flavia Augusta, forte a Flavio Vespasiano, aut Constantino cognominata, quæ apud Sirmium manebat, ubi etiam ala Jormiensis degebat. Aliæ tres in Danubio Classes cum suis Præfectis sequuntur.

VIII. PRÆFECTUS Classis secundæ Flaviæ ad Grajum residebat. *Grajam* alii appellant.

IX. PRÆFECTUS Claſſis Iſtricæ Murſæ applicabat, urbs eſt ſecundum Danubium, ubi Conſtantinus quandoque Jura condidit, *l.* 46. *C.Th. de decurionib.* ita etiam Itinerarium appellat, Coloniam Ptolemæus facit, alias Muſia Colonia, nunc *Mutroviza* dicitur. Eſt ſecundum ripam Dravæ Iſtrum influentis. *Iſtrica* vero Claſſis vocatur, quia per Iſtrum navigabat, Tribunum cohortis, & alam equitum claſſibus Notitia hic interſerit, ego infra aptius locandos cenſui. A

X. PRÆFECTUS Claſſis primæ Pannoniæ ſervitii Claſſis Ægetenſium, ſive ſecundæ Pannoniæ, nunc Siſciæ ſtationem habet. Supra ſub Comite largitionum a Procuratore monetas Siſciæ percuſſas fuiſſe vidimus. Urbs eſt non longe a Savo, in quo hæc Claſſis navigabat, in ſuperiore Pannonia, ut tamen deſerviret Ægetenſium Claſſi, ſive ſecundæ Pannoniæ. Ægetenſes credo accolas Savi fuiſſe, de quibus Itinerarium. Forte eſt, quam Ptolemæus mendoſe *Etetam*, pro Ægeta vocat. B

ALA SIRMIENSIS quæ Sirmii morabatur infra poſt ſequentem Tribunum ponitur, ſed ne Tribunis intermiſceretur hic aptius locandam cenſuimus. Tribunis etiam IIII. ſequentibus idem Dux præerat, qui ſunt.

I. TRIBUNUS cohortis tertiæ Alpinorum Dardanorum: hi ſunt populi Mœſiæ ſuperiori contigui ſecundum Oroſium & Volaterranum, nunc *Serviam* & *Ruſciam* appellant, ex quorum Alpibus extracta eſt hæc cohors. Eidem Duci ſuberat ALA C Sirmienſis Sirmii, a loco ubi reſidebat, appellata, hic ponitur, quæ ſupra ante hunc Tribunum magis congrue viſa eſt locari. Cohortis Alpinorum Antonius A. meminit *in l.* I. *C. de veſtit. milit.*

II. TRIBUNUS cohortis tertiæ Alpinorum degebat Siſciæ, quæ eſt prope Albanum montem, & ideo cohors Alpina vocatur.

III. TRIBUNUS cohortis primæ Joviæ Leonatæ morabatur, quæ Saviæ urbs eſt Itinerario, ubi hæc cohors degebat.

IV. TRIBUNUS cohortis primæ Thracum civium Romanorum caput Baſenſis: forte legendum *Baſſinenſis*, ſiquidem Baſſina eſt oppidum Pannoniæ inferioris, Ptolemæo apud Tarſium, vulgo *Bachia* dictum. Vocabatur autem locus, ubi reſidebat hic Tribunus, *Caput Baſſinenſis*, ſicut Caput Cellenſis, forte quod ea loca in limitibus Saviæ eſſent præcipua. Hæc cohors erat ex colonia civium Romanorum, quemadmodum Apulejenſes in Dacia, quorum cohors Apuleja civium Romanorum ſub Duce Armeniæ merebat. Plinius in Thracia quatuor nominat Colonias, Philippos, Fluviopolim, ubi antea Zeta fuit, Apros, & Parium, ex quarum aliqua hæc cohors Thracum forte eſt extracta. Hujus Ducis erant præſidia XXVI. Equitum Cunei VI. Ala I. Turmæ XI. Peditum Auxilia V. Legiones III. in VI. præfecturas diviſæ, Tribunatus IIII. Erant equitum ferme M. DCCC. peditum quinque millia, & Claſſes IV. Nunc ad Ducem Valeriæ veniemus.

NOTITIA.

DUX PROVINCIÆ

VALERIÆ, ET EJUS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Provinciæ Valeriæ Ripensis.

CUNEUS equitum Scutariorum, Solvæ.
Cuneus equitum Dalmatarum, Intercisæ.
Cuneus equitum Constantianorum, Lussonio, nunc Intercisa.
Cuneus equitum Stablesianorum, Ripa alta, nunc Conradeuza.
Cuneus equitum Fortensium, Altino.
Equites Dalmatæ, Odiabo.
Equites Promoti, Crumero.
Equites Mauri, Solvæ.
Equites Dalmatæ, ad Herculem.
Equites Dalmatæ, Cirpi.
Equites Dalmatæ, Constantiæ.
Equites Dalmatæ, Camponæ.
Equites Promoti, Matricæ.
Equites Dalmatæ, Vetussalinæ.
Equites Sagittarii, Intercisæ.
Equites Dalmatæ, ad Nammantia.
Equites Dalmatæ, Lussonio.
Equites Dalmatæ, Ripa alta.
Equites Dalmatæ, ad Statuas.
Equites Dalmatæ, Florentiæ.
Equites Sagittarii, Altino, nunc in Burgo contra Florentiam.
Equites Flavianenses, ad Militare.
Auxilia Herculensia, ad Herculem.
Auxilia Ursarensia, pone Navata, nunc ad Statuas.
Auxilia Vigilum, contra Acinco trans in Barbarico.
Auxilia Fortensia, Cirpi.
Auxilia Insidiatorum, Cardabianca.
Præfectus Legionis primæ adjutricis cohortis quintæ partis superioris, Bregetione.
Præfectus Legionis secundę adjutricis cohortis partis superioris, Aliscæ.
Præfectus Legionis secundæ adjutricis partis inferioris, Florentiæ.
Præfectus Legionis secundæ adjutricis tertiæ partis superioris, Acinco.
Præfectus Legionis secundæ adjutricis, in castello contra Tautantum.
Præfectus mil. secundæ adjutricis, Cirpi.
Præfectus Legionis secundæ adjutricis, Lussonio.
Præfectus Classis Histricæ, Florentiæ.
Tribunus cohortis, Vincentiæ.
Tribunus cohortis, Quadriborgio.
Tribunus cohortis, Joviæ.
Tribunus cohortis, ad Borgum Centenarium.
Tribunus cohortis, Alescæ.
Tribunus cohortis, Marinanæ.
Præfectus Legionis, Transacinco.
Officium autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo:
Principem de eodem corpore.
Numerarium.
Commentariensem.

A Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXX.

DE DUCE VALERIÆ B RIPENSIS.

COMMENTARIUM.

DUPLEX est Valeria, altera in Italia apud Abrutios, altera Pannoniæ, de qua Ruffus scribit: *Marcomanni & Quadi de locis Valeriæ, quæ sunt inter Danubium, & Dravum, pulsi a Tiberio sunt, & limes ab Augusto inter Ro-* C *manos, & Barbaros, per Vindeliciam, Noricum, Pannoniam, & Mœsiam est constitutus*. Idem Jornandes. Hanc partem hodie Croatiam aliqui esse volunt. Æneas Sylvius in *Europa* cap. I. in princ. Stiriam esse autumat. Valeriam a Valeria Diocletiani filia, Galerio Cæsari nupta, dictam fuisse Marcellinus lib. XIX. cap. XI. tradit. Huic limitaneus Dux præerat, vir spectabilis, qui sub Valentiniano primo fuit Marcellianus Maximini P. P. filius, Ammianus lib. XXIX. cap. Eadem quæ & alii Duces gestabat insignia, cum *typo* XX. *castrorum*. XV. etiam alia tuebatur, quorum nulla extat imago.

D Officium habebat ut alii, nempe Principem de eodem corpore, Numerarium, & alios. Quinque equitum Cuneos regebat, XVII. alas aut turmas, quina auxilia, novem Præfectos, & sex Tribunos, & erant sequentes:

I. CUNEUS equitum Scutariorum Solvæ habitantium, alias *Solæ*. Solvense oppidum in Norico collocat Plinius lib. III. cap. XXIV. prope Claudiam fluvium: Itinerarium habet *Salva mansio*, ibi enim erant animalia cursus publici cum hospitio. Hic etiam erant Mauri equites, de quibus infra.

II. CUNEUS equitum Dalmatarum Intercisæ sta- E tiva habebat. Hujus, & sequentium, meminit Itinerarium, quod intercisam in Pannonia inferiore locat.

III. CUNEUS equitum Constantianorum, olim Lussonio, nunc Intercisæ præest. Hic Cuneus equitum Lussonio Intercisam translatus fuit. Est autem Lussonium Ptolemæo in Pannonia inferiore. Hic etiam erant Dalmatæ proxime nominati equites, & alii.

IV. CUNEUS equitum Stablesianorum in Ripa alta degebat, nunc Conradeuzam est translatus. Equites etiam Dalmatæ sub hoc Duce Ripam altam tenuerunt, ut infra dicetur.

F V. CUNEUS equitum Fortensium Altino insidebat: oppidum est in Foro Julii hujus nominis. Sed hic aliud intelligit, quod erat in Valeria. Hoc forte est Altinum ubi Valentinianus & Valens, defuncto Joviano degentes, plura Jura mense Octobri condiderunt, *leg.* I. *C. ut armor. usus insci. Princ. leg.* I. *&* 2. *Cod. Th. quib. equor. usus concess. leg.* 7. *C. T. de pœnis*.

I. EQUITES Dalmatæ Odiabo loco Valeriæ præerant.

II. EQUITES Promoti Crumero præsidebant. Crumerum ad Savum in Pannonia inferiori Itinerarium locat, ubi etiam legio prima adjutrix manebat, cujus Jura meminerunt, *l. ult. C. de castr. pecul. leg. ult. C. de appar. præf. præt.*

III. EQUITES Mauri Solvæ, ubi etiam Cuneus equitum Scutariorum degebat, de quibus supra.

IV. EQUITES Dalmatæ ad Herculem. Viginti nomine Herculis urbes Stephanus recenset, quarum una erat in Thessalia, aliam in Pannonia inferiore supra posuit Notitia, ubi sub ejus Duce degebant auxilia, ab eo loco Herculis appellata.

V. EQUITES Dalmatæ Cirpi stativa habebant. Cirpi castra in Pannonia locat Itinerarium, forte Carpi, quod oppidum apud Istrum Ammianus, & Ptolemæus ponunt, a Diocletiano subactum Eutropius scribit: ejus etiam Capitolinus in *Balbino*, & Vopiscus in *Aureliano*, meminerunt. Hic erant & Auxilia Fortensia sub hoc Duce.

VI. EQUITES Dalmatæ Constantiæ manebant; a Constantio id oppidum est nominatum.

VII. EQUITES Dalmatæ Camponæ stativa habebant: *Camponiam* vocat Itinerarium; *Camponia*, inquit, *in medio e Quinquo leg.* II. Legionem secundam adjutricem hunc locum tutatam, & Camponiam in medio itinere, a Quinquo discedentibus fuisse significat.

VIII. EQUITES Promoti Matricæ morabantur: ita & Itinerarium.

IX. EQUITES Dalmatæ Vetussalinæ excubabant. Aliter Itinerarium: *Vetussalinos*, inquit, *in medio a Matrica*, scilicet itinere. Disjungenda ergo est hæc dictio, & legendum *Vetus Salinæ*.

X. EQUITES Sagittarii Intercisæ residebant, de qua supra. ibi erat alius Cuneus Equitum Dalmatarum sub hoc Duce.

XI. EQUITES Dalmatæ ad Nammantia, scilicet castra habitabant.

XII. EQUITES Dalmatæ Lussonio: hinc Cuneus equitum Constantianorum sub hoc Duce Intercisam est translatus, & forte eorum loco hi sunt substituti. Legionis secundæ adjutricis pars sub eodem Duce hic excubabat.

XIII. EQUITES Dalmatæ Ripam altam loco Cunei Stablesianorum tenuerunt, quos inde Conradeuzam transmissos fuisse supra sub hoc Duce vidimus De Ripa alta, loco ad Statuas, & Alisca, ita apud Itinerarium scriptum reperitur: *Ad Statuas, in medio Alisca, ad latus Ripa alta. Deinde, ad muros & ad statuas, in medio ad Robona.*

XIV. EQUITES Dalmatæ ad Statuas degebant, locus ita vocabatur, quod forte ibi aliquæ statuæ essent, de quibus supra.

XV. EQUITES Dalmatæ Florentiæ morabantur. Diversa est a Florentia Italiæ; unde Valentinianus Maximinum Tusciæ Correctorem scribit, *leg. 8. C. T. de accusat.* Hic etiam pars legionis adjutricis sub hoc Duce excubabat. Hucusque Notitia hujus Ducis munitiones aliis omissis depingit, quod forte charta omnibus describendis non sufficeret, vel quod hæc ad insignia hujus Ducis satis esse crediderit.

XVI. EQUITES Sagittarii Altino præsidebant: nunc sunt in Borgo contra Florentiam, id est, ex adverso seu e regione Florentiæ, sed antea Altini esse consueverant.

XVII. EQUITES Flavianenses ad Militare, ita locus vocabatur. Hæ sunt turmæ equitum: Auxilia sequuntur, quæ non singula, sed plura ejusdem nominis simul juncta erant.

I. AUXILIA Herculensia ad Herculem, ubi etiam equites Dalmatæ sub hoc Duce excubabant, & alia Auxilia sub Duce Pannoniæ secundæ. In Itinerario legitur, *ad Herculem castra*, credo illa esse quæ castra Herculis sub Duce Pannoniæ secundæ appellantur.

II. AUXILIA Ursarensia pone Navata, nunc ad Statuas. Urso est oppidum Hispaniæ Plinio, & Ursentini populi Lusitaniæ, unde hæc Auxilia desumpta erant, quæ antea degebant ad locum Navata dictum, nunc ad Statuas sunt translata, de quibus supra sub hoc Duce. Vetustus codex legit, *pone Vata*.

III. AUXILIA Vigilum contra Acinco, vel e regione Acinci degebant trans in Barbarico, scilicet trans Istrum fluvium in solo Barbarorum & hostili. Est autem Acincum oppidum Illyrici ad Danubium, Marcellinus lib. XXX. cap. V. *Valentinianus*, inquit, *Acincum prope castra commovit: navigiisque ad repentinum casum conjunctis, & contabulato celeri studio ponte, per partem aliam transiit in Quados.* & subdit eum ibi moratum per Autumnum. Hinc Acincenses milites, qui sub Magistro equitum per Gallias merebant. Acinci erat fabrica Scutaria, ut in Magistro officiorum est visum. Sub hoc Duce erat & cohors tertia legionis secundæ adjutricis in superiori Acinci parte. Vetus codex habet *Acincotras*, infra reperitur, *trans Acinco*.

IV. AUXILIA Fortensia Cirpi manebant, ubi etiam equites Dalmatæ sub hoc Duce, & pars legionis secundæ adjutricis, de qua infra. Itinerarium, *Cirpi*, inquit, *mansio seu locus publici cursus*.

V. AUXILIA Insidiatorum Cardabiancam incolebant. forte legendum *Cannabiaco*, qui est locus Pannoniæ ubi etiam cohors excubabat. *Insidiatores* vero, quod insidias clam hostibus tenderent, sunt dicti. ἐνέδρυς Constantinus Porphyrogenneta appellat *de Thematibus*. Hæc erant sub Duce Valeriæ Auxilia.

Sequuntur Præfecti X. Legionum, aut earum cohortium.

I. PRÆFECTUS Legionis primæ adjutricis cohortis quintæ partis superioris Bregetione. ita etiam Itinerarium, & Aurelius Victor. *Bregetium* vocat Ptolemæus, *Bregetionem* Ammianus, Paulus Diaconus *Brigionem: Valentinianus*, inquit, *anno Imperii sui* XI. *dum apud Brigionem oppidum Quadorum legationi respondet, anno ejus* LV. *subita effusione sanguinis, quæ Græce* ἀποπλῆξις *vocatur, voce amissa, sensu integer expiravit*. Id Ptolemæus in Pannonia superiore cum legione prima adjutrice collocat, quam interpres *auxiliariam vertit*, sed Notitiæ tempore tantum cohors quinta ipsius legionis hic manebat.

PRÆFECTI appellabantur, qui toti, aut parti legionis præerant, qui cohortem regebant TRIBUNI: Hic vero Præfectus vocatur tamquam legionis partem regeret, etsi vere non nisi quintæ legionis cohorti imperabat. Hanc legionem ab Othone Cæsare institutam fuisse Tacitus lib. I. *Hist.* memorat. forte adjutrix est dicta, quod alteri, ut illi opem ferret, sit adjuncta, hujus legionis meminit & Theodosius, *in l. fi. C. de castr. pecul. & l. ult. C. de apparitor. P. P.* in Jure civili.

II. PRÆFECTUS Legionis secundæ adjutricis cohortis partis superioris. In codice impresso deest nomen oppidi, sed ex manuscripto reponendum est, *Aliscæ*. In cujus superiore parte una cohors hujus legionis excubabat, cujus etiam numerus deest, sicut & sequentis. Hic locus infra repetitur. Ejus meminit & Itinerarium. Hujus legionis Tribunus fuit Hadrianus, qui postea imperavit, ut auctor est Spartianus, ejusque mentionem Antoninus Caracalla facit, *leg. 1. Cod. de professor. & medic.*

III. PRÆFECTUS Legionis secundæ adjutricis partis inferioris Florentiæ: hic pars legionis degebat, quam ex præcedentibus, sequentibusque per varia loca dispersam fuisse apparet. forte cohortis hic locandæ nomen, & numerus desideratur. Eodem in loco degebant & equites Dalmatæ sub hoc Duce.

IV. PRÆFECTUS Legionis secundæ adjutricis tertiæ partis superioris Acinco præerat, & hic forte deest dictio, *cohortis*, quia hic erat Præfectus tertiæ cohortis, secundæ legionis adjutricis, sicut alius supra quintæ cohortis, primæ adjutricis, hic in superiori parte Acinci morabatur, ubi erant & Auxilia vigilum, & equites Dalmatæ sub hoc Duce. Itinerarium quater Acinci meminit. Marcellinus loco supra cit. hoc oppidum ad ripam Histri locat.

V. PRÆFECTUS Legionis secundæ adjutricis in Castello contra Tautantum: & hic arbitror vocem *cohortis* deesse, in sex enim præsidia hæc legio divisa reperitur. Pro Tautanto, forte legendum *Taurarum*, quod est Ptolemæo secundum Savum.

VI. PRÆFECTUS militum secundæ adjutricis Cirpi excubabat. & hic aliquid desideratur, quia non exprimitur, quot hic essent milites, nec cujus cohortis, Hunc locum etiam Auxilia Fortensia, & equites Dalmatæ sub hoc Duce tuebantur.

VII. PRÆFECTUS Legionis secundæ adjutricis Lussonio præerat, ubi etiam equites Dalmatæ residebant. Hic quoque *cohortis* nomen omissum fuisse censeo.

VIII. PRÆFECTUS Classis Histricæ Florentiæ navigabat per Histrum, & Florentiæ degebat. In Notitia hic Tribuni commiscentur Præfectis; sed ad evitandam confusionem eos separatim expediam.

IX. PRÆFECTUS Legionis trans Acinco, id est, ultra Acincum castrametabatur, quod trans Istrum in Barbarico esse vidimus. hic & *legionis* nomen desideratur, & forte *cohortis*. Hunc Præfectum Notitia post Tribunos ab aliis Præfectis disjunctum locat, nos aliis Præfectis commodius adjungendum censuimus. Hi legionum Præfectorum titulum ferebant, etsi solam legionis cohortem regerent.

Sequuntur cohortium Tribuni.

I. TRIBUNUS cohortis Vincentiæ residebat. *cohortis* nomen desideratur. Vincentiæ aliquot Jura condita fuere, *l. 12. C. de juris, & fact. igno.* nescio an Vincentiæ Valeriæ vel Venetiæ in Italia.

II. TRIBUNUS cohortis Quadriburgio præerat: ita vocatur oppidum, quod quatuor burgis constabat. *Quadriburgium* in Germania inferiore Ammianus ponit lib. XVIII. cap. II. neque hic *cohortis* nomen exprimitur.

III. TRIBUNUS cohortis, Joviæ stativa habebat, quæ erat civitas Valeriæ, a Diocletiano, qui se Jovem nuncupabat, appellata. quæ cohors hæc fuerit non scribitur.

IV. TRIBUNUS cohortis ad Borgum Centenarium: forte legendum *Burgum centenarium*. Est enim burgum, vicus aut castrum, *l. 1. §. 1. C. de off. P. P. Afric.* Centenarius autem forte vocatus est, a centum militibus ibi morantibus. Nam *Centenarii* vocabantur centum militibus Præfecti, ait Vegetius lib. II. cap. XIII. & Modestinus in lib. *de vocab. re militar.* Neque hujus *cohortis* nomen apparet.

V. TRIBUNUS cohortis, Alescæ excubabat, ubi etiam Præfectus legionis secundæ adjutricis sub eodem Duce morabatur. Hujus quoque *cohortis* nomen desideratur.

VI. TRIBUNUS cohortis, Marinanæ excubabat, locus erat Valeriæ, de quo Itinerarium; *cohortis* nomen deest, ut & superiorum. Hi sunt Præfecti præsidiorum Ducis Valeriæ, in qua erant præsidia XXXV. equitum Cunei VI. Turmæ XVII. Auxilia peditum V. Legiones III. quarum una in VI. Præfecturas scindebatur, & omnes erant VIII. Præfecturæ, singulæ forte millenos pedites continentes. Cohortes VI. Classis I. credo fuisse minimum equitum duo millia, peditum sex mil. Sequitur Dux Pannoniæ primæ.

NOTITIA.
DUX PANNONIÆ
PRIMÆ, ET EJUS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.

CUNEUS equitum Dalmatarum, Flexo.
Cuneus equitum Stablesianorum, Arrabonæ.
Aquites promoti, Arrabonæ.
Equites Sagittarii, Quadriburgio.
Equites Dalmatæ, ala Nova.
Equites Dalmatæ, Æquinoctiæ.
Equites Dalmatæ, ad Herculem.
Equites Sagittarii, Gerolatæ.
Equites promoti, Flexo.
Equites Mauri, Quadrato.
Tribunus gentis Marcomannorum.
Præfectus Legionis decimæ, Vindomanæ.
Præfectus Legionis quartæ decimæ Geminæ militum Liburnariorum cohortis partis superioris, Carnunto.
A Præfectus Legionis decimæ, & quartæ decimæ Geminatæ militum Liburnariorum, Arrabonæ.
Præfectus Classis Histricæ, Carnunto, sive Vindomanæ a Carnunto translatæ.
Tribunus Cohortis, Arrianis.
Tribunus Cohortis Caratenis.
Equites promoti, ad Mauros.
Equites Sagittarii, Lentiæ.
Equites Sagittarii, Lacufelicis.
B Equites Dalmatiæ, Ariape.
Equites Dalmatæ, Augustianis.
Equites promoti, Comagenis.
Præfectus secundæ Italicæ militum Liburnariorum, Joviaco.
Præfectus Legionis Italicæ partis inferioris, Lentiæ.
Præfectus Legionis secundæ, Lauriaco.
Præfectus Legionis primæ Noricorum militum Liburnariorum Cohortis quintæ partis, ad Juvense.
C Præfectus Legionis Liburnariorum primorum Noricorum, Frasianæ.
Præfectus Classis Arlapensis & Maginensis.
Præfectus Classis Lauriacensis,
Tribunus Cohortis, Bojodoro.
Tribunus Cohortis, Austuris.

Tribunus Cohortis, Cannabiaca.
Officium autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo:
Principem de eodem corpore.
Numerarium.
Commentariensem,
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXXI.

DE DUCE PANNONIÆ PRIMÆ ET NORICI RIPENSIS.

COMMENTARIUM.

DUAS Pannonias Ptolemæus ponit, superiorem seu primam, & inferiorem sive secundam, de qua supra dictum fuit. Prima terminatur ab Occasu monte Cetio: a Meridie parte Istriæ & Illyridis: a Septentrione Danubio: ab Ortu Pannonia inferiore. Nunc *Austria* dicitur. Noricum autem est secundum Danubium: ab Occasu Oenum fluvium: a Meridie Æmum montem habet: ab Ortu Cetium: a Septentrione Danubium, vulgo *Bavariam* vocant aliqui addunt Stiriam Carinthiamque. His regionibus præerat Dux, qui aliorum Ducum habebat insignia, scilicet *librum purpureo tegumento* notis inscriptum, cum codicillis magistratus, & *typo castrorum decem*: Idemque quod alii Duces officium tenebat, videlicet Principem officii de eodem corpore, Numerarium, & alios Officiales. Præsidia habebat XXVII. quorum decem tantum repræsentantur. Equitum Cuneos duos. Turmas XIV. Cohortes VI. Legiones IV. Classes IV. efficere poterant equites MD. peditum septem mill. quos Hunnis opponere oportuit. Equites erant sequentes:

I. CUNEUS equitum Dalmatarum Flexo præsidebat. Ptolemæi Interpres scribit *Phlexum*, ubi ponit legionem Germanicam XIII. Itinerarium *Flexum* vocat. est secundum ripam Danubii citra.

II. CUNEUS equitum Stablesianorum Arrabonæ manebat. Hujus loci meminit Itinerarium. Ab Arrabone fluvio est dictus. *Narabo* est apud Ptolemæum.

I. EQUITES Promoti in eodem Arrabonæ loco excubabant.

II. EQUITES Sagittarii Quadriburgio præerant, ubi etiam Dux Valeriæ cohortem habebat.

III. EQUITES Dalmatæ Alam Novam incolebant, nomen Oppidi in Notitia & Itinerario: non autem intelligendum est, hos Equites Alam novam fuisse, quia hujus nominis oppidum hic repræsentatur.

IV. EQUITES Dalmatæ Æquinoctiæ præerant: in Itinerario legitur *Æquinoctio*: *Ala nova*, inquit, *in medio Vindebona*, *Legio* X. *Gemina*. Hactenus itinerarium. Hanc legionem Notitia Arrabonæ locat.

V. EQUITES Dalmatæ ad Herculem: *Herculeam* vocat Itinerarium. Hoc in loco & Dux Pannoniæ secundæ auxilia habebat, & Dux Valeriæ alios equites: Uterque enim ad sui limitis fines castra juncta habebat, non longe ab hoc oppido, & ideo semper scriptum est ad Herculem, id est, prope Herculem eos castrametatos fuisse.

VI. EQUITES Sagittarii Gerolatæ degebant. *Gerulatam* vocat Itinerarium: *Ubi*, inquit, *legio* XIV. GG. id est, Gemina, quam Notitia Carnunti locat.

VII. EQUITES Promoti Flexo præerant, ubi idem Dux cuneum equitum habebat: In Itinerario legitur, *Quadratis in medio Flexo*.

VIII. EQUITES Mauri Quadrato præsidebant. *Quadrata* legit Itinerarium, ubi hi equites ex Mauritania contracti morabantur.

I. TRIBUNUS gentis Marcomannorum, quos nunc *Moravios* vocant, sub eodem Duce merebat: sed deest nomen loci ubi residebat, unde aliquid desiderari oportet. Hic Tribunus etiam ab aliis est sejunctus. Sequuntur enim Præfecti legionum & classium, quibus alii Tribuni & equites intermiscentur, prout in limitibus, ut puto, reperiebantur dispositi.

I. PRÆFECTUS legionis decimæ Vindomanæ præerat. *Vindomanam* vetus codex: *Vindomonam* Itinerarium appellat. Aurelius Victor *Vendobonam*, & oppidi inscriptio vocat. Vulgo *Viennam* esse putant. Dion lib. LV. auctor est legionem decimam Geminam esse cognominatam, quod ex duobus connexis, & confusis exercitibus conflata esset, & in superiore Pannonia, quam Pæoniam vocat, locatam. Ptolemæus vero legionem decimam Germanicam nuncupat, apud quem forte legendum Geminam.

II. PRÆFECTUS legionis quartædecimæ Geminæ militum Liburnariorum cohortis in parte superiori Carnunti stativa habebat, ita etiam appellat Itinerarium, Ptolemæus Carnus. Carnuti meminit Paterculus, Ammianus, Plinius lib. XXXVII. cap. III. Paulus Diaconus, *Carnuntum*, inquit, *corrupte Carantanum vocant, unde nummus Carantanus*. Ptolemæus legionem XIV. Germanicam in Pannonia superiore statuit, & Dion qui lib. cit. eam duplicem, id est, geminam nominat. Pars hujus legionis, & aliquot sequentis X. cohortes ex Liburnariis militibus constabant, unam titulo Præfecti legionis XIV. hic Præfectus regebat: Ipsa vero quod esset ex Liburnia contracta, *Liburnaria* est nominata, aut a Liburna, civitate Italiæ, ubi primum liburnas inventas, & a loco nominatas fuisse Zosimus lib. V. cap. XX. scribit, vel forte quod in liburnis triremibus pugnare consuevissent. Cum enim Augustus liburnarum præcipue auxilio M. Antonium superasset, ad earum similitudinem plures triremes fabricavit. Liburnas D. Hieronymus *in* XI. *Daniel.* & Vegetius lib. V. cap. III. & VII. naves longas vocant: quarum forma in libro *de rebus bellicis* huic Notitiæ adjecto, ostenditur, quam tamen ab antiquis diversam esse puto.

III. PRÆFECTUS Liburnariorum militum Legionis X. & XIV. Geminatæ, seu Geminæ, manebat Arrabonæ, ubi etiam equites Promoti sub hoc Duce degebant. Superior Præfectus cohortem tantum Liburnariorum legionis XIV. regebat. Hic reliquos ejusdem legionis Liburnarios, & alios legionis X. item Liburnarios dictos, qui circa Arrabonam castrametabantur. Hic ergo militibus ex duabus legionibus extractis velut uni cohorti imperabat: legiones enim hoc tempore in præfecturas, quæ ex mille aut D. militibus constabant, divisas fuisse Constantinus Porphyrogenneta scribit *de Thematibus*. Ego Præfecturas mille peditum, Tribunatus D. fuisse puto. Itinerarium Geminas oppidum ponit in Hispania, sed inde hanc legionem non derivo.

IV. PRÆFECTUS Classis Histricæ Carnunto sive Vindomanæ Carnunto translatæ præsidebat. Cum enim prius Carnunti stationem haberet, postea Vin-

domanæ resedit. Carnuntum Illyriorum erat oppidum. Marcellinus lib. xxx. cap. v. *Exinde*, inquit, *cum Carnuntum Illyriorum oppidum* Valentinianus *introisset, desertum quidem nunc, & squalem, sed ductori exercitus perquam opportunum...... e statione proxima reprimebat Barbaricos appetitus*. Hæc ille. Ibi Diocletianus deposito Imperio mansit. Zosimus lib. II. cap. x. *Maximianus*, ait, *ad Diocletianum, id temporis Carnunti (oppidum id Celticum est) degentem, venit, eique persuadere nititur, ut Imperium resumat*. Hactenus Zosimus. Ibi etiam tribus mensibus æstivis Valentinianus moratus pridie Id. Augusti legem ad Laodicium Sardiniæ Præsidem, *l. 12. C. Th de accusat.* scribit. Nunc ad alios Tribunos, & Equites transeamus.

II. TRIBUNUS cohortis Arrianis stativa habebat. locus est Pannoniæ superioris ab Arrianis hæreticis derivans: nomen cohortis non legitur.

III. TRIBUNUS cohortis, Caratensis, a loco unde sumpta, nomen est sortita. Catarianenses leguntur sub Comite Illyrici Occidentalis. Locus ubi resideret hæc cohors desideratur.

IX. EQUITES Promoti ad Mauros scilicet morabantur. Norici oppidum est: *ad Muros* apud Itinerarium legitur.

X. EQUITES Sagittarii Lentiæ degebant. *Lentudum* appellat Ptolemæus. *Loncium* Itinerarium, vulgo *Lenz*: vetus codex legit, *Lantiæ*. In parte inferiori hujus loci erat legio Italica sub hoc Duce.

XI. EQUITES Sagittarii Lacufelicis manebant: *Lacofelice* vocat Itinerarium: alio in loco *Lacofelicis*.

XII. EQUITES Dalmatæ excubabant Arlapæ, ita & Itinerarium. Hic etiam degebat Classis sub hoc duce Arlapensis nuncupata.

XIII. EQUITES Dalmatæ Augustianis scilicet castris præsidebant. Itinerarium habet *Augustis Norici*, ubi hodie Aurifodinæ. Augustam Vindelicorum intelligit in Retia, ubi etiam equites Stablesiani castrametabantur: *Augustanis* videtur legendum pro Augustianis.

XIV. EQUITES Promoti stativa habebant Comageni: *Comagenum* habet Itinerarium, Norici oppidum, *ubi legio*, inquit, *decima Gemina*. Hic Notitia ab Equitibus ad Præfectos legionum revertitur.

V. PRÆFECTUS legionis secundæ Italicæ militum Liburnariorum Joviaco præerat. In Itinerario *Jovavicum* cum asterisco vocatur. Inter hujus legionis milites Liburnarii reperiebantur, & ideo appellat legionem Italicam Liburnariorum.

VI. PRÆFECTUS legionis Italicæ partis inferioris Lentiæ excubabat, ubi sub hoc Duce degebant &

A equites Sagittarii. Hæc legio inter hunc, & præcedentem Præfectum videtur fuisse divisa, ut & aliæ in plures Præfecturas erant dispertitæ.

VII. PRÆFECTUS legionis secundæ Lauriaci manebat, cujus Itinerarium meminit. Oppidum est ad ostia Anasi fluminis. Hæc legio nomen non habet, sed puto Italicam secundam fuisse, quæ in tria præsidia sub totidem Præfectis dividebatur, & legio secunda Italica militum Liburnariorum nuncupabatur. Classis quoque Lauriacensis sub hoc Duce hoc in loco residebat: & Lauriacensis legio Pseudo-Comitatensis. In Illyrico Lauriaci erat fabrica scutaria, in quo oppido Constantius quandoque Jura
B condidit, *ut l. 1. C. de tabul. scrin. logogr.*

VIII. PRÆFECTUS legionis primæ Noricorum militum Liburnariorum cohortis quintæ partis superioris ad Juvense stativa habuit. Hæc legio inter hunc & sequentem Præfectum erat divisa, iste titulo Præfecti tantum cohorti quintæ præerat, & in parte superiori prope Juvense excubabat: forte legendum *Jovense*, ubi erat Gynecium in Dalmatia. Vetus codex legit, *ad Juvense*.

IX. PRÆFECTUS legionis Liburnariorum primorum Noricorum Fafianæ manebat: vel Liburnis triremibus præerant hi milites, vel ex his consta-
C bant, qui ex Liburnia & Noricis populis erant delecti: sunt pars legionis præcedentis. Vetus codex pro Fafianæ habet *Fasienæ*.

X. PRÆFECTUS Classis Arlapensis & Maginensis: Arlapæ etiam equites Dalmatæ sub hoc Duce degebant, ubi & hæc Classis stationem habebat, alia Maginis. Stephanus Magiam Illyrici civitatem esse tradit, & forte legendum *Magiensis*, aut *Comaginensis*, Comagena enim erat urbs Pannoniæ, ubi sub hoc Duce equites Promoti merebant.

XI. PRÆFECTUS Classis Lauriacensis, quæ Lauriaci, de quo supra, stationem habebat: sunt hæc loca secundum Danubium. Nunc ad Tribunos No-
D titia revertitur.

IV. TRIBUNUS cohortis Bojodoro præerat: nomen hujus cohortis desideratur. *Bolodero* in Itinerario, *Bojodurum* est Ptolemæo, urbs Vindeliciæ ad ostium Oeni fluvii, ubi Danubio miscetur,

V. TRIBUNUS cohortis Austuris residebat, Mysiæ est oppidum: *Asutas* Stephanus vocat, & hic cohortis nomen reticetur.

VI. TRIBUNUS cohortis Cannabiacæ manebat, forte *Cardabianca*, ubi erant auxilia insidiatorum sub Duce Valeriæ. Neque hujus cohortis nomen apparet. forte præcedenti legioni est adscribenda. Unde multa desiderantur in Notitia. Sequitur Dux Retiæ.

NOTITIA.

DUX RETIÆ PRIMÆ ET SECUNDÆ, EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis provinciæ Retiæ primæ & secundæ.

EQUITES Stablesiani seniores, Augustanis.
Equites Stablesiani juniores, Ponteœni, nunc Febianis.
Equites Stablesiani juniores, Submontorio.
Præfectus Legionis tertiæ Italicæ partis superioris, castra Regina, nunc Vallato.
Præfectus Legionis tertiæ Italicæ partis superioris deputatæ Ripæ primæ, Submontorio.
Præfectus Legionis tertiæ Italicæ pro parte media prætendentis a Vimania Cassiliacum usque, Cambiduno.
Præfectus militum Ursarienfium, Guntiæ.

A Præfectus Legionis tertiæ Italicę transvectioni specierum deputatæ, Fœtibus.
Præfectus Legionis tertiæ Italicę transvectioni specierum deputatæ, Teriolis.
Præfectus Alæ primæ Flaviæ Rhetorum, Quintanis.
Tribunus cohortis Novæ Batavorum, Batavis.
Tribunus cohortis tertiæ Brittorum, Abusina.
Præfectus Alæ secundæ Valeriæ singularis, Vallato.
Tribunus cohortis sextæ Valeriæ Rhetorum, Venaxamodoro.
Tribunus cohortis primæ Herculeæ Rhetorum, Parroduno.
Tribunus cohortis quintę Valerię Frigum, Pinianis.
B Tribunus cohortis tertiæ Herculiæ Pannoniorum, Cœlio.
Tribunus Gentis per Retias deputatæ, Teriolis.
Præfectus Numeri Barbaricariorum, Confluentibus, sive Brecantiæ.
Præfectus Alæ secundæ Valeriæ Sequanorum, Vimania.
Tribunus cohortis Herculeæ Pannoniorum, Arbore.
Officium autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo:
Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis.
Numerarios duos ex utriusque officiis Præsentalibus singulos.

Commentariensem ex utrisque officiis alternis annis.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXXII.

DE DUCE RETIÆ PRIMÆ ET SECUNDÆ.

COMMENTARIUM.

RETIÆ sitæ in Alpibus Italiam a Germania dividunt, quibus Dux præfuit, inter quos Fulvius Boius sub Valeriano, Vopiscus in *Aureliano*, & Bonosus unus ex XXX. tyrannis Aureliano imperante, Vopiscus in *eod.* (de eo Cassiodorus lib. VII. *Variar.*) recensentur. Annonam, quæ equis hujus limitis militibus deportabatur, *Reticam* vocatam fuisse, quia ad Retios ferebatur, D. Augustinus tradit *de civitat. Dei* lib. XVIII. cap. XVIII. Hic Dux præsidia XIX. tuebatur, quorum X. tantum delineantur, cum Alis III. equitum, Turmis item III. Præfecturis peditum VII. Cohortibus VIII. Qui minimum efficiebant equites circiter D. peditum circiter octo millia.

Eadem insignia, quæ alii Duces, gerebat, *librum* eodem modo inscriptum *cum* X. *castris*, alia IX. non sunt descripta. Ita vero habet officium, *Principem ex officio Magistrorum militum Præsentalium alternis annis*, uno anno ex officio Magistri equitum; alio ex officio Magistri peditum; *Numerarios duos ex utrisque officiis Præsentalibus singulos*, unum ex uno, alterum ex alio. *Commentariensem ex utrisque officiis alternis annis, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & cæteros Officiales*, ut habent Comites Occidentis, & Duces Mauritaniæ, & Tripolitanæ. Ejus milites ita erant dispositi.

I. EQUITES Stablesiani seniores, qui degebant in castris Augustanis. De his supra in præcedenti Duce. Itinerarium habet, *Augustis*, Augustam Vindelicorum intelligit, quæ est in Retia; Augustana vero appellat castra; sicut & Febiana infra.

II. EQUITES Stablesiani juniores olim Ponteœni, nunc Febianis degunt. Hi in Oeni fluminis, quod *Salsam* vocant, Ponte habitabant, ubi nunc est Oenopons, vulgo *Inspruch* dictus, postea ad Febiana castra sunt translati. Ptolemæus Pheniana, nunc *Laubianum* appellant. Sunt inter Danubium, & Lycum fluvium. *Oenus*, ait Tacitus *Hist.* lib. III. cap. V. *Rhetos Noricosque interfluit*.

III. EQUITES Stablesiani juniores Submontorio præsunt. Itinerarium legit *Sumuntorio*. Nunc ad Præfectos legionum Notitia transit.

I. PRÆFECTUS Legionis tertiæ Italicæ partis superioris olim castra Regina, nunc Vallato inhabitat, cujus meminit & Itinerarium, & pro Regina habet *Regia*. Hæc legio in quinque Præfecturas erat divisa, tres tuebantur castra, duæ ad transvehendas species erant destinatæ, ut subjicietur.

II. PRÆFECTUS Legionis tertiæ Italicæ partis superioris deputatæ Ripæ primæ Submontorio præerat. Hæc tuebatur primam ripam Danubii, apud Submontorium in parte superiori, & erat pars præcedentis legionis.

A III. PRÆFECTUS Legionis tertiæ Italicæ pro parte media prætendentis a Vimania Cassiliacum usque Cambiduno insidebat, nunc *Munchen* vocant. *Campodunum* legunt Strabo, Itinerarium, Ptolemæus. A Duno Mœsiæ secundæ oppido nomen est compositum, sicut Noviodunum, Parrodunum infra sub hoc Duce. Sunt hæc loca inter Lycum & Oenum flumina, non longe a Pæoniis Alpibus. Excubabat hæc legio in castris a media parte itineris a Vimania Cassiliacum usque.

IV. PRÆFECTUS militum Ursariensium Guntiæ degebat. De qua Itinerarium. Hæc erat pars legionis, non tota legio, quæ hoc tempore in B plures Præfecturas dividebatur, & ideo hic dicit Præfectus militum. Ursa vero Picenorum est civitas, & urbs in Hispania, unde hi milites sunt extracti.

V. PRÆFECTUS Legionis tertiæ Italicæ transvectioni specierum deputatæ Fœtibus degebat. Hæc legio comitabatur annonarias species, id est, frumentum, vinum, vestem, laridum, acetumque, & similia quæ pro alendis militibus trasvehebantur in castra, hæ enim *species* vocabantur, *l.* 1. *Cod. de navicular. seu naucle. publi. spec. transportan.* Continebantur in his & sericum, purpura, gemmæ, & C alia Principum ornamenta. Id onus publicum appellatur, *in l. unic. C. ne quid oneri publico.* & Bastaga, *in l.* 3. *Cod. de cohort. princ.* Qui vero Bastagas transvehi curabant, Præpositi Bastagarum, sub Comite Largitionum, dicebantur.

VI. PRÆFECTUS Legionis tertiæ Italicæ & ipsius transvectioni specierum deputatæ Teriolis manebat; legionem in Præfecturas, quæ ex mille aut D. militibus constabat, divisam fuisse sæpe diximus. Hic & Tribunus Gentis dispositæ per Retias sub hoc Duce morabatur.

VII. PRÆFECTUS Alæ primæ Flaviæ Retorum Quintanis scilicet castris præerat. Quintana via e- D rat Festo & Vegetio in castris ubi forum rerum venalium, & in qua milites exercebantur ad palum. Hinc ludus Quintanæ prodiit, quo hasta equites exercentur. *leg. ult. Græca. leg.* 1. *Cod. de aleatorib.* & hodie frequens est in Galliis & Italia. Inde forte hic locus est denominatus. *Quintianis* legit Itinerarium. A Retiis, ubi excubabat, hæc ala est denominata. Sequentes non habent depicta castra.

I. TRIBUNUS cohortis Novæ Batavorum Batavis præsidebat. Constat Bataviam esse insulam, quam in Oceanum fluens Rhenus efficit, nunc *Hollandia* vocatur, unde erat hæc cohors delecta, quæ loco E ubi residebat nomen dedit. Batavos enim tamquam Batavorum stationem appellarunt; vel forte ipsa ab hoc loco est denominata.

II. TRIBUNUS cohortis tertiæ Brittorum, Abusina: Hujus etiam Itinerarium meminit. Pro Brittorum lego *Britonum*, qui sunt populi Galliæ, aut insulæ Britanniæ, seu Angliæ.

VIII. PRÆFECTUS Alæ secundæ Valeriæ singularis Vallato præerat, quod ex Valeria regione esset contracta. Valeria ala est dicta & *singularis*, forte quia erat insignis, vel quia sola, & nulli permixta, per se militabat. Alæ equitum Singularium Taci- F tus meminit *Hist.* lib. IV. cap. LXX. *Accessit*, inquit, *Ala Singularium excita olim a Vitellio, deinde in partes Vespasiani transgressa*. Hic etiam residebat pars legionis tertiæ Italicæ sub hoc Duce.

III. TRIBUNUS cohortis sextæ Valeriæ Rhetorum Venaxamodoro præsidebat.

IV. TRIBUNUS cohortis primæ Herculeæ Rhetorum Parroduno præerat.

V. TRIBUNUS cohortis quintæ Valeriæ Frigum Pinianis degebat. Ex Frigibus Valeriam incolenti-

colentibus erat cohors contracta. Hos credo esse unde Frisii descendunt.

vi. TRIBUNUS cohortis tertiæ Herculeæ Pannoniorum Cœlio immorabatur. *Cæliam* vocat Ptolemæus, vulgo *Ciliam* dicunt, quæ est in Norico.

vii. TRIBUNUS Gentis per Retias deputatæ Teriolis præsidebat. Hi erant gentiles seu pagani, & idololatræ, id enim significat vox gentis, *l. ult. C. de off. milit. judic. l. ult. C. de off. Magist. milit. l. 8. C. de vect. & commiss. l. cum anterioribus si. C. de temp. app.* & prout opus erat locis per Retias succurrebant: sed Teriolis Tribunus commorabatur. Præfectus legionis III. Italicæ ad transvehendas species deputatæ, & ipse hic degebat, ut supra vidimus.

ix. PRÆFECTUS numeri Barbaricariorum Confluentibus, sive Brecantiæ excubabat. In Rheni ripa inter lacum Acronium & Basileam Bricantium Strabo, & Ptolemæus locant. *Brigantiam* vocat Marcellinus lib. xv. cap. iv. *Rhenus*, inquit, *lacum invadit rotundum & vastum, quem Brigantiam accola Rheni appellat, perque quadringenta, & sexaginta stadia longum; parique pene spacio late diffusum, horrore sylvarum squalentium inaccessum Barbaris, & natura locorum, & cœli inclementia refragante*: Hæc ille. Barbaricarii vero sunt, juxta Donatum *in* II. *Æneid.* qui ex auro coloratis filis hominum, aut brutorum aliarumve rerum imaginem, veritatem imitati exprimunt: ita hos appellavit Constantinus *in l. 1. C. de excus. artif.* Alias sunt milites qui cassides, vel buculas eodem modo auro, vel argento exornant. Valentinianus ad Taurum Comitem sacrarum largitionum, *l. 1. C. T. de fabricensib. Octonæ*, inquit, *singulis mensibus cassides, totidem buculæ, a Barbaricariis argento tectæ deaurantur, & auro argentoque condecorantur*. Ab armis quæ hoc modo ornata gestabant hi milites *Barbaricarii* potuerunt vocari, vel forte quod ex Barbarico loco Romanis minime subjecto essent collecti; cum vero instar legionis essent, eis imperans Præfectus est appellatus, qui etiam legionis partem regentis est titulus.

x. PRÆFECTUS Alæ secundæ Valeriæ Sequanorum Vimaniæ castra tuebatur. Hæc ala erat equitum Sequanorum, qui nunc sunt pars Burgundiæ, & ala ipsa *Valeria* vocabatur, forte quod diu in Valeria esset morata. De Vimania sub hoc Duce in Præfecto legionis Italicæ est dictum.

viii. TRIBUNUS cohortis Herculeæ Pannoniorum in Arbore oppido manebat. Una ex Pannonum legione erat hæc cohors, a Maximiano Herculea vocata, ut sæpe dictum fuit. *Arborem Felicem* Ammianus & Itinerarium vocant Helvetiæ oppidum ad Bricantium. Arborem Illirici oppidum esse Stephanus scribit. Sequitur Dux Sequanici.

NOTITIA.

DUX PROVINCIÆ

SEQUANICI, EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA

Sub dispoſitione viri ſpectabilis Ducis Provinciæ Sequanici.

MILITES LATAVIENSES, OLINONE.
Officium autem habet idem vir ſpectabilis Dux hoc modo:
Principem ex officiis Magiſtrorum militum Præſentalium a parte peditum.
Numerarium utrunque.
Commentarienſem ut ſupra.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

C A P. LXXXIII.

DE DUCE PROVINCIÆ SEQUANICI.

COMMENTARIUM.

SEQUANI a Meridie Arari fluvio, a Septentrione Juraſſo monte, ab Occaſu Lugdunenſi, ab Ortu Rheno clauduntur. Hic Dux limitaneis præerat militibus, qui LATAVIENSES, a Latavia Bithyniæ civitate apud Stephanum. Hi, ut puto, trecenti Olinoni degebant: Olinam fluvium Ptolemæus in alia parte Galliæ ſtatuit. Hic Olino eſt nomen vici prope Baſileam cum nemuſculo.

A Inſignia habet *librum* eodem modo inſcriptum, ut alii Duces, & *caſtrum magnifice extructum*; ſupra ſcriptum eſt *Olino*. In Manuſcriptis *Olinone*.

Officium habebat, *Principem ex officiis Magiſtrorum militum Præſentalium a parte peditum*. Si a Magiſtro peditum Principem accipiebat, legendum

B eſt *ex officio Magiſtro militum*; & cum pedites tantum haberet, veriſimile eſt a Magiſtro equitum neminem accepiſſe: ſed ſi legimus *ex officiis Magiſtrorum*, ſubaudiendum eſt, *& alternis annis*, & delenda eſſent verba, *a parte peditum*: anno enim uno ex officio Magiſtri peditum, altero officio ex Magiſtri equitum, *Principem*, *Numerarios*, *& Commentarienſem* accipiebat, quemadmodum & Dux ſequens, qui eodem modo peditibus tantum imperabat. *Adjutorem* vero, *Subadjuvam*, *Regerendarium*, *Exceptores*, *Singulares*, *& reliquos Officiales* ipſe conſtituebat. Dux Tractus Armoricani ſequitur.

NOTITIA.

DUX TRACTUS

ARMORICANI, EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Tractus Armoricani, & Nervicani.

TRIBUNUS cohortis primæ novæ Armoricæ, Grannona in Littore Saxonico.
Præfectus militum Carronensium Blabia.
Præfectus militum Maurorum Venetorum, Venetis.
Præfectus militum Maurorum Osismiacorum, Osismiis.
Præfectus militum superventorum, Mannatias.
Præfectus militum Martensium, Aleto.
Præfectus militum primæ Flaviæ, Constantia.
Præfectus militum Ursariensium, Rothomago.
Præfectus militum Dalmatarum, Abrincatis.
Præfectus militum Grannonensium, Grannono.
Extenditur tamen Tractus ARMORICANI, ET NERVICANI LIMITIS PER PROVINCIAS QUINQUE,
Per Aquitaniam primam & secundam, Senoniam, secundam Lugdunensem, & tertiam.
Officium autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo:
Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis.
Numerarium a parte peditum uno anno.
Commentariensem de officiis alternis annis.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXXIV.

DE DUCE TRACTUS ARMORICANI, ET NERVICANI.

COMMENTARIUM.

ARMORICUS Tractus in Galliis, nunc Normandia, ac Britannia dicitur. Cæsar Card. Baron. in Codice Vaticanæ Bibliothecæ de rebus Britannis se legisse scribit, Maximum tyrannum, cum Gallias invasisset, ac vicinos Britanniæ Armoricos expulisset, vacuam provinciam inter milites novos colonos factos divisisse. Unde illa provincia minor Britannia est dicta a Baron. in Martyrol. XXI. *Octobr.* ea est inter Sequanam & Ligerim. Hic est Maximus Clemens, qui Maximam Sequanorum, & Maximam Cæsariensem a se denominavit. Sed tempore hujus Notitiæ jam Maximo extincto, hæc regio Britannia minor erat appellanda. Forte cum latius extenderetur, antiquo nomine Armorici est nuncupata. Apud Ptolemæum legitur etiam Aquitaniam olim Aremoricam vocatam, continet Le-

A xovicos, & Turones ad mare Britannicum, *extenditurque*, inquit Notitia, *in alias quinque provincias, Aquitaniam primam & secundam*, quæ ab Occasu clauduntur Oceano: a Septentrione, & Ortu Ligeri fluvio; a Meridie Pyrenæo, & Gallia Narbonensi. Eam Garumna interfluit. Quæ ab ea, & Ligeri clauditur, est prima Aquitania. Ultra Ligerim vero est Senonia, quæ & Lugdunensis quarta vocatur, cujus metropolitæ sunt Senones, inter eos sunt Parisii, apud Itinerarium. Hæc citra Sequanam fluvium, & ad secundam tertiamque Lugdunensem porrigitur. secunda Lugdunensis est ad Oceanum Britannicum ultra Sequanam, ubi est Picardia, cujus caput est Rothomagum. Tertia versus Occidentem, ubi est Britannia, seu Britones & Normandi, inter Argenam & Ligerim fluvios extenditur, quorum metropolitæ sunt Rothomagenses. Nervii autem sunt populi inter Belgas Atrebatibus vicini, nunc *Tornacenses* vocant, quorum Tractus Nervicanus appellatur.

Habet Dux harum regionum insignia, quæ alii Duces, scilicet *decem oppida*, cum earum Præfectis. Officium vero hoc modo, *Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis, Numerarium* a parte equitum uno anno intelligo, & alio a parte peditum: *Commentariensem de officiis alternis annis*, sequentes ex suo officio ipse eligit, scilicet *Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales*. Imperat præsidiis decem, scilicet Tribuno unius cohortis, & IX. Præfectis legionum, quæ non erant integræ: poterant omnes esse ad novem mil. peditum. Equitibus vero carebat. Tribunus, & Præfecti sequuntur.

I. TRIBUNUS cohortis primæ Novæ Armoricæ nuncupatæ, & ea in provincia contractæ, Grannonæ in littore Saxonico degebat, quod est contra Britanniam, quia id littus Saxones occuparant, quemadmodum & Britannicum. Sub eodem Duce erant & hi Præfecti.

I. PRÆFECTUS militum Carronensium Blabiæ excubabat. Hi ex Carronio Hispaniæ urbe apud Plinium erant contracti. Blaviam locum Aquitaniæ Ausonius in *epistolis* ponit in Garumnæ ripa, non longe ab ejus ostio, vulgo *Blau* dicitur: *Blavutum* est Itinerario. *Blavia* in scheda posteriore Volseri. forte legendum *Carnutorum Blesiæ*.

II. PRÆFECTUS militum Maurorum Venetorum in Venetis stativa habebat, prope Ænum flumen ad Oceanum Aquitanicum. Sunt Veneti apud Cæsarem in Gallia Lugdunensi, de quibus ita Ptolemæus; Occidentale autem littorale latus ab Osismiis tenent Veneti. Hi ergo milites genere Mauri, *Veneti* sunt appellati, quia, in Venetis morabantur, sicut sequentes Mauri *Osismiaci* sunt nuncupati, quia apud Osismios habitabant. Hos & Venetos in tertia Lugdunensi Itinerarium locat, quam regionem sub Nervicanis Notitia complecti videtur.

III. PRÆFECTUS militum Maurorum Osismiacorum degebat Osismiis. Id erat Galliæ oppidum ad mare Britannicum, ita vocat Strabo; *Osisinos* Cæsar. *Osismios* Plinius & Mela.

IV. PRÆFECTUS militum Superventorum Mannatias incolebat. Is erat globus militum hostibus cœpto jam prælio repente superveniens. Superventum incursiones appellat Vegetius lib. III. cap. XIX. Horum meminit Marcellinus lib. XVIII. cap. penult. & Præventorum.

V. PRÆFECTUS militum Martensium Aleto in Nervicano littore manebat. alii *Aletham* scribent.

VI. PRÆFECTUS militum Flaviæ primæ ſcilicet legionis a Flavio Veſpaſiano, vel Conſtantino vocatæ, Conſtantiæ excubabat. Conſtantia Itinerario urbs erat Lugdunenſis ſecundæ apud Lixovios in littore e regione Britanniæ. Conſtantia caſtra in Normandia Ammianus vocat.

VII. PRÆFECTUS militum Urſarienſium, de quibus ſupra, Rothomago inſidebat, quod eſt oppidum celebre in Belgia, nunc *Roan* dictum. Aliud eſt in Normandia eodem nomine apppellatum, non longe a Sequana fluvio prope Lexubios, de quo hic intelligit, *Ritumagum* vocat Itinerarium in Lugdunenſi inter Juliobonam, & Lutetiam. Multa in *magus* oppidorum nomina deſinunt, ut Noviomagus infra, quæ cognationis pretium ſignificat. Goropius lib. I. *Gallicorum*.

VIII. PRÆFECTUS militum Dalmatarum Abrincatis præſidebat, forte locus eſt *Abrigiatus* apud Ptolemæum dictus, in Nantibus. *Abrincatui* Plinio ſunt Lugdunenſis populi. Itinerarium in ſecunda Lugdunenſi ponit. Hinc Abrincateni Pſeudo-Comitatenſes milites.

IX. PRÆFECTUS militum Grannonenſium Grannono præerat. Milites ab hoc loco nomen habuerunt, de quo ſupra dictum fuit.

EXTENDITUR, inquit Notitia, TRACTUS ARMORICANI, ET NERVICANI LIMITIS PER PROVINCIAS QUINQUE ſupra memoratas, ſcilicet, Aquitaniam primam & ſecundam, Senoniam, ſecundam Lugdunenſem & tertiam.

Horum præſidia Notitia non recenſet, quia totus hic tractus Britanniam reſpiciens a Tranſrhenanis Barbaris vexatus, Romanorum jugo excuſſo, in libertatem ſe receperat. Zoſimus lib. VI. cap. V. *Tranſrhenani*, inquit, *Barbari cuncta pro libitu invadentes, eo tum incolas inſulæ Britanniæ, tum quaſdam Celticas nationes redegerunt, ut ab Imperio Romano deficerent, & Romanis legibus non amplius obedientes arbitratu ſuo viverent. Itaque Britanni ſumptis armis, & pro ſalute ſua periclitati civitates ſuas a Barbaris imminentibus liberarunt. Itidem totus ille tractus Armoricus, cæteræque Gallorum provinciæ Britannos imitatæ, conſimili ſe modo liberarunt, ejectis Romanis præſidibus, & propria quadam Republica arbitratu ſuo conſtituta*. Hæc ille. Id fuit circa annum ſalutis CCCXI. Unde cum in hoc tractu non amplius eſſent Duces Romani, nec Præpoſiti, his omiſſis ſatis fuit quinque provincias in Armorico tractu & Nervicano nominaſſe. Joſephus Scaliger *in Auſonium* monet, pro Nervicano legendum *Eburicano*: *In duabus*, inquit, *Belgicis erat unus Dux Saxonici littoris ad Sequanæ oſtia. Ab illis ad Garumnam Dux erat tractus Eburicani & Armorici, per Eburicanos intellige Aulercos, nam in Notitia Imperii perperam legitur Nervicanos*. Hæc ille: cui Volferus in prioris ſchedæ interpretatione cap. V. non aſſentitur; & forte recte. Nam etſi Nervii ab Armoricis diſtent, utriſque tamen aliqui Duces præfuerunt, ut Diocletiano imperante, Charauſius, quemadmodum Eutropius libro IX. memorat.

Hic etſi nullus indicetur Præfectus, in fine tamen operis, forte ne eorum intercideret memoria, aliquot Galliarum Præfectos Notitia recenſet. In Aquitania prima Præfectum Lætorum Gentilium Suevorum Avernis collocat, vel Averni, vulgo *Auvergne* dicti. In Aquitania ſecunda ſtatuit Præfectum Sarmatarum & Taifalorum Pictavis. In Senonia vero Lugdunenſi ſeu quarta Præfectum Lætorum Teutonicianorum Carnuti locat, & Præfectum Claſſis Anderecianorum Pariſiis, Præfectum Sarmatarum Gentilium in caſtris a Chora Pariſios uſque. In prima Lugdunenſi Præfectum Claſſis Araricæ Caballaduni, vel Cabilumni, ut in Itinerario. Præfectum Sarmatarum Gentilium Lingonis, inter Heduos. Præfectum Sarmatarum Gentilium Auguſtoduni. Præfectum Sarmatarum Gentilium per tractum Segolaunorum, *Segovellaunos* appellat Plinius lib. III. c. IV. in Narbonenſi: & Præfectum Muſculariorum Maſſiliæ. Præfectum Lætorum Batavorum & Gentilium Suevorum Bajocis, & Conſtantiæ Lugdunenſis ſecundæ, Præfectum Lætorum Gentilium Cenomannis Lugdunenſis tertiæ, Præfectum Lætorum Francorum Rhedonis Lugdunenſis tertiæ. Hæ erant Legiones XI. in Galliis eo tempore a Barbaris devaſtatis. ſub totidem Præfectis ibidem præerant & Tribuni duo, alter cohortis primæ Flaviæ Sapaudiæ Calaronæ degens; alter cohortis Novem populanæ Lapurdi morans. Eodem in tractu excubabant & XII. præſidia, videlicet peditum circiter ſex mil. præter Claſſes IV. primam in Rhodano, quam XXIV. navium fuiſſe Tacitus *Hiſt.* lib. IV. ſcribit, ſecundam in Sapaudia, tertiam in Ararica Caballoduno, quartam Pariſiis. Hæ cum ſupraſcriptis non ſunt connumerandæ, ſed infra poſt Duces ſeparatim ſtatuentur.

NOTITIA.
DUX BELGICÆ SECUNDÆ, CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Belgicæ secundæ.

EQUITES Dalmatæ, Marcis in littore Saxonico.
Præfectus Classis Sambricæ, in loco Quartensi, sive Hornensi.
Tribunus militum Nerviorum, Portuæ patiaci.
Officium autem habet idem vir spectabilis hoc modo:
Principem ex eodem corpore.
Cornicularium.
Commentariensem.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

A

CAP. LXXXV.

DE DUCE BELGICÆ SECUNDÆ.

COMMENTARIUM.

BELGICÆ regio inter Mosam & Sequanam flumina clauditur, quam Phrudis interfluit. A Mosa usque ad eum fluvium est Belgica prima seu superior, nunc *Brabantia* dicta, cujus metropolis est Treveris: inde ad Sequanam est Belgica secunda, nunc *Flandria* vocata, cujus metropolitæ B erant Remi, quibus sub Galba Valentinus Dux præfuit, Tacitus *Hist.* lib. IV. Alius Dux Belgicæ primæ forte tum a Barbaris detentæ non nominatur. Hic Dux *librum* ut supra inscriptum *cum tribus oppidis* pro insignibus præferebat, quorum uni inscriptum est LITUS SAXONICUM. Alii QUARTENSIS. Tertio, PORTUÆ PATIACI. Officiumque hoc modo habebat: *Principem ex eodem corpore, Cornicularium, Commentariensem, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales.* Loco Numerarii, qui hic desideratur, habebat Cornicularium, quo fere C omnes alii Duces carebant. Sequentes milites ei parebant.

I. EQUITES Dalmatæ Marcis stativa habebant. Hi littus Saxonicum & Marcis, quod erat oppidum e regione Britannorum, tuebantur. Erat hoc aliud littus Saxonicum ab illo diverso, quod supra in Comite litoris Saxonici in Britannia fuisse vidimus, hoc in Belgica e regione illius jacebat. Sequitur in impressa Notitia, SAMBRICÆ in loco Quartensi, sive

Hornensi, ubi Lacuna interjecta, quæ ex manuscriptis ita est implenda, & restituendum.

PRÆFECTUS Classis Sambricæ in loco Quartensi, sive Hornensi. Quartensis etiam inscriptum est munitioni. Pro Sambrica *Samarobrigam* Ptolemæus legit, quod est oppidum apud Phrudim fluvium. Cæsar in Commentariis, Cicero ad Trebatium lib. VII. *epist.* XI. & XIII. & Itinerarium *Samarobrinam*, Scheda Volseri *Sammarobrinam* appellant, vulgo, ut aliqui volunt dicitur *Cambray*, seu Cameracensis. Tertium, oppidum Portus Æpatiaci, quid esset, non apparet. Tres legiones Tricesimam Ulpiam, & primam sive Trajanam, & Octavam Augustam in Belgica fuisse Ptolemæus scribit: Sed hic Dux solam alam Equitum Dalmatarum in oppido littoris Saxonici Marcis vocato, & sub Tribuno Nervios pedites, atque unam classem regebat, præter v. Præfectos, qui infra post Duces limitaneos recitantur: Esse poterant circiter centum equites, & D. pedites. Primi ergo sub eo erant.

EQUITES DALMATÆ Marcis in littore Saxonico, de quo supra.

PRÆFECTUS Classis Sambricæ in loco Quartensi, sive Hornensi.

TRIBUNUS militum Nerviorum, qui sunt populi Galliæ Belgicæ, prope Atrebates, ubi nunc sunt Picardi, Portum Æpatiacum tuebatur. Forte locus est quem *Petrumviaco* Schedæ Volseri appellat. Hic desunt v. Præfecti cum totidem præsidiis, qui infra post Ducem Moguntiacensem, cum aliis recensentur, videlicet, PRÆFECTUS Lætorum Nerviorum, Fanomantis Belgicæ secundæ. Scheda Volseri *Fanomartem* vocat non longe a littore contra Britanniam. PRÆFECTUS Lætorum Batavorum Nemetacensium Atrebatis. PRÆFECTUS Batavorum Contraginensium Noviomago ad Rhenum in Scheda Volseri. Regina vero castrum est prope Fannorum in præfacta Scheda, inde hi milites possent derivari. PRÆFECTUS Lætorum Gentilium Remos & Silvanectas. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium inter Remos & Ambianos, qui infra explicabuntur. Belgicam secundam primo Clodius Francorum Rex invasit, mox eo ab Ætio repulso, Meroveus ejus filius universam eam regionem, & Galliam interiorem, permittente Valentiniano III. circiter annum salut. CCCCXLVIII. tenuit. Sequente anno Attila Hunnorum Rex in Belgica prima pridie Paschatis Metis, & in Belgica secunda Atrebatum succendit, quod postea Vedastus Episcopus restituit. Germaniæ quoque secundæ oppida, Tungros, Coloniamque metropolim, & alia delevit. Unde nulla ejus Ducis, sicut nec Germaniæ primæ apparent vestigia.

Belgicæ item primæ, cujus metropolitæ sunt Triveri, nullus in tota Notitia Dux apparet, quod illa provincia ab hostibus esset detenta. Tantum post Ducum ostensa insignia duæ Legiones, seu præfecturæ in ea fuisse dicuntur, scilicet PRÆFECTURA Lætorum Lingonensium per diversa dispersorum, & PRÆFECTURA Lætorum Actorum Epuso, de quibus illo in loco agetur. Hi erant ferme duo millia peditum.

CAP. LXXXVI.

DE DUCE GERMANIÆ PRIMÆ.

QUATUOR Germaniæ primæ civitas Itinerarium recitat. Maguntium, cujus tractui Comes præerat, Argentoratum, quod Dux tuebatur, Nemetum, nunc Spiram, & Vangiones, nunc Wormatienses, quibus Præfectus erat hic Dux quem in Indice Notitia prænominatis annectit: Sed ejus insignia, officium, militesque prætermittit. Prius enim Franci eam regionem vastaverant: itaque cessante hoc Duce, vix Dux tractus Maguntiacensis, & Comes Argentoratensis in ea provincia hostibus resistebant. Demum circa annum salutis CCCCL. succenso ab Attila Hunnorum Rege Maguntio Germaniæ primæ metropoli, atque Argentorato, etiam eorum Comes & Dux esse desierunt. Quare hujus quoque provinciæ Ducis cum insignibus officia, & numeri omittuntur. Germaniam superiorem, seu primam Ptolemæus a fontibus Rheni ad Vangiones, seu Wormatienses usque extendit, inde ad Oceanum inferiorem Germaniam ultra Rhenum statuit.

Augustus in Germania superiore ad Danubium IV. legiones locaverat, XI. Augustam, XIV. Geminam, Piam, Fidelem, XIIII. Geminam Martiam Victricem, & XVI. Claudius XI. Augustam in Britanniam a se subactam transtulit, quæ cum bello civili Vitellio adhæsisset, a Vespasiano per Illyricum dispersa XIII. Gemina in Pannoniam traducta. primo & ipsa pro Vitellio pugnavit, deinde pro Vespasiano contra Vitellium, demum in sua castra remissa, postremo a Trajano in Daciam transmissa fuit. XIIII. Gemina Martia, & ipsa a Claudio in Britania ducta fœliciter pugnavit. Exinde a Nerone in Dalmatiam deducta, pro Othone in Italiam venit: quo occiso in Britanniam reversa, demum in superiorem Germaniam rediit. XVI. cum pro Vitellio pugnasset, tandem in sua castra est remissa, Dion lib. LV. Harum forte pars usque ad Notitiæ tempora in Germania prima permansit; sed ea a Barbaris tota pene occupata, ejus Dux cum militibus esse desiit. Quatuor Legiones sub Augusto minimum XXIIII. millia peditum, & fere tria millia equitum continebant, sed postea exhaustæ Legiones fuerunt, Vegetius lib. II. cap. III. Germaniæ secundæ nullus Dux in universa Notitia nominatur: vel quod unus Dux utramque Germaniam tueri olim consuevisset, vel quod tota ea provincia a Barbaris detineretur. Tantum in fine post explicatos Duces Notitia PRÆFECTURAM Lætorum Langentium prope Tungros in Germania secunda locat, de qua ibi tractabitur. Hujus metropolis fuit Agrippinensis Colonia, & Tungri apud Itinerarium, quos Attila delevit.

NOTITIA.

DUX BRITANNIARUM,

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Britanniarum.

RÆFECTUS Legionis sextæ.
Præfectus equitum Dalmatarum, Præsidio.
Præfectus equitum Crispanorum, Dano.
Præfectus equitum Catafractariorum, Morbio.
Præfectus Numeri Barcariorum Tigrisiensium, Arbeja.
Præfectus Numeri Nerviorum Dictensium, Dicti.
Præfectus Numeri Vigilum, Concangios.
Præfectus Numeri Exploratorum, Lavatres.
Præfectus Numeri Directorum, Veterum, alias Veneris.
Præfectus Numeri Defensorum, Braboniaco.
Præfectus Numeri Solensium, Maglovæ.
Præfectus Numeri Pacensium, Magis.

A Præfectus Numeri Longovicariorum, Longo vico.
Præfectus Numeri Derventionensis, Derventione.

Item per lineam Valli.

Tribunus cohortis quartæ Lergorum, Segeduno.
Tribunus cohortis Cornoviorum, Ponte Ælii.
Præfectus Alæ primæ Astorum, Conderco.
Tribunus cohortis primæ Frixagorum, Vindobala.
Præfectus Alæ Savinianæ, Hunno.
B Præfectus Alæ secundæ Astorum, Cilurno.
Tribunus cohortis primæ Batavorum, Procolitia.
Tribunus cohortis primæ Tungrorum, Borcovico.
Tribunus cohortis quartæ Gallorum, Vindolana.
Tribunus cohortis primæ Astorum, Æsica.
Tribunus cohortis secundæ Dalmatarum, Magnis.
Tribunus cohortis primæ Æliæ Dacorum, Amboglanna.
Præfectus Alæ Petrianæ, Petrianis.
Præfectus Numeri Maurorum Aurelianorum, Aballaba.

Tribunus cohortis secundæ Lergorum, Congavata.
Tribunus cohortis primæ Hispanorum, Axeloduno.
Tribunus cohortis secundæ Thracum, Gabrosenti.
Tribunus cohortis primæ Æliæ Classicæ, Tunnocelo.
Tribunus cohortis primæ Morinorum, Glannibanta.
Tribunus cohortis tertiæ Nerviorum, Alionæ.
Cuneus Armaturarum, Bremetenraco.
Præfectus Alæ primæ Herculeæ, Olenaco.
Tribunus cohortis sextæ Nerviorum, Virosido.
Officium autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo:
Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis.
Commentariensem utrumque.
Numerarios ex utrisque officiis omni anno.
Adjutorem.
Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXXVII.

DE DUCE BRITANNIARUM.

COMMENTARIUM.

PRÆTER duos Comites rei militaris, quos in Britannia fuisse diximus, erat & Dux, qui pluribus, quam illi, equitibus ac peditibus imperabat, pluresque munitiones, & latiorem regionem tenebat. Eadem, quæ alii Duces, insignia gerebat, videlicet *librum purpureo tegumento* inscriptum, *cum* XIIII. *munitionibus*.

Hoc modo habebat officium: *Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis, Commentariensem utrumque, Numerarium ex utrisque officiis omni anno, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales*. Item Præfectos XIIII. per Britanniæ limites dispositos, qui sequuntur.

I. PRÆFECTUS Legionis sextæ: locus deest, ubi hæc legio excubabat: vel ipsius legionis nomen & numerus, si Sextam pro oppido ponamus ubi degebat, & illud Notitia repræsentat. Ptolemæus Sextam legionem apud Eboracos collocat. *Eboracum*, inquit, *legio sexta Victrix*. Alii codices habent sexta Nicephori, quod Græce est idem. Dion lib. LV. scribit sextam legionem postea in duas divisam, quarum altera Victrix appellata, erat in inferiore Britannia: altera Ferrea in Judæa, unde hæc legio Victrix dimidia permansit. Ptolemæus alias duas legiones in Britannia ponit, Vicesimam Victricem, & II. Augustam, quarum Notitia non meminit, forte alio translatæ, aut in cohortes erant transfusæ.

II. PRÆFECTUS equitum Dalmatarum præerat Præsidio, oppido Britanniæ ita dicto. Alia erant hujus nominis in Hispania, Palæstina, & Corsica, a præsidiis, quæ ibi tenebantur, ita appellata.

A III PRÆFECTUS equitum Crispianorum Dano præsidebat. Crispiana est Pannoniæ oppidum apud Itinerarium, a quo hi potuerant denominari. Sed forte legendum *Crepstinorum*, qui in scheda Volseri populi sunt e regione Dorilaniæ in Belgica secundum Rhenum, ex quibus hi facile contrahi potuerant. Dano penes Vallum Itinerarium collocat, vulgo *Daneaster* dictum.

IV. PRÆFECTUS equitum Catafractariorum Morbio imperabat.

V. PRÆFECTUS Numeri Barcariorum Tigrisiensium Arbejæ residebat, forte legendum *Barcaniorum*, qui sunt populi Hircanis contermini Stephano, & Q. Curtio: vel *Bracariorum*, qui sunt gentes Hispaniæ. *Tigrisusam* vero oppidum apud Tigrim Plinius lib. VI. commemorat, unde forte hi milites *Tigrisienses*, vel *Tigrisissienses*, sunt vocati.

B

VI. PRÆFECTUS Numeri Nerviorum Dictensium Dicti stativa habebat. unde *Dictenses* vocati. Nervios Belgicæ secundæ populos fuisse diximus, ex quibus hi milites sunt contracti.

VII. PRÆFECTUS Numeri Virgilum incolebat Concangios, quod vigilias obire consuevissent sunt denominati. Congos interiorem Walliæ partem ad Occidentem incoluisse Tacitus refert, & Polydorus lib. *Angl. histor.* II. a quibus Concangios oppidum derivatur.

C

VIII. PRÆFECTUS Numeri exploratorum incolebat Lavatres, ita Itinerarium, quod hostium consilia, & itinera explorarent, hoc nomen habuere. Zosimus in lib. III. cap. XIV. *Mille quingentos*, inquit, *præmittendos statuit, Lucilliano Duce, qui explorent an hostile aliquod agmen, vel palam, vel per insidias irrueret*. Et paulo post; *Misso Lucilliano cum exploratoribus mille, quibus præerat, castellum obsedit*. Et infra cap. XVI. *Statuit mille quingentis, qui sub Lucilliano militabant, & explorabant itinera, significandum esse, hostes a tergo adorirentur*. Hæc ille. Hanc ob causam cæteros anteibant. Nam idem Zosimus subjicit cap. XIX. *Surenas Romani exercitus exploratores, qui cæteris anteibant imprudentes aggressus, unum de Tribunis tribus intercmit*. Et infra: *Exploratores*, inquit, *exercitum præcedebant*. De iis idem Constantinus Porphyrogenneta *de Thematibus* ad fin. tradit. *Speculatores* Marcellinus appellat lib. XIV. & XVI.

D

IX. PRÆFECTUS Numeri Directorum Veterum, legendum *Verteris*, quemadmodum inscriptum est oppido, & habent manuscripti, & Itinerarium. Durocτorum legionem in Mœsia inferiore ponit Ptolemæus, cujus partem esse puto huc translatam. Ab oppido sunt denominati, quod *Durocortum* vocat Cæsar, unde sumpta est hæc legio.

E

X. PRÆFECTUS Numeri Defensorum Braboniaco præsidebat, Brovonacis, & Brocovonacis, Britanniæ oppida Itinerarium ponit.

XI. PRÆFECTUS Numeri Solensium, a Sole Ciliciæ oppido, Maglovæ degebat.

XII. PRÆFECTUS Numeri Pacensium, a Pace Julia urbe Lusitaniæ dicti, nunc *Badajor* vocatur, vel a Foro Julio Octavianorum Colonia Pacensi dicta, quam Plinius lib. III. c. IV. in Gallia Narbonensi collocat. Hi Magis morabantur. Itinerarium *Magium Vinium* Britanniæ urbem esse dicit.

F

XIII. PRÆFECTUS Numeri Longovicariorum Longovico præsidebat, rectius *Longovicio*, ut habent emendati codices, unde hi appellati sunt milites.

XIV. PRÆFECTUS Numeri Derventionensis Derventioni degebat. Inter Vallum & Prætorium, Derventionem Itinerarium ponit. In manuscripto Ursini legitur, *Numeri Bonensium*, *Peturiense Deversione*,

sione, sed legendum *Derventio*, quæ Itinerario, & Bedæ est civitas Britanniæ, ubi milites castrametabantur, & inde nomen habuerunt: Forte hi numeri *Bonenses* a Bonio, Britanniæ oppido apud Itinerarium, sunt appellati, Petuaria vero est urbs Albionis Ptolemæo. Hos ergo numeros Bonenses in oppido Deversione Peturiensi degisse significatur. Hæ sunt munitiones XIII. quibus præerant Præfecti sub Duce Britanniæ. Omnes sunt legio I. numeri X. equitum ordines III. efficiebant circiter sex millia peditum, equites CCC. prout computat Constantinus Porphyrogenneta *de Thematibus*.

ITEM PER LINEAM VALLI
excubabant sequentes.

Subacta a Claudio Cæsare Britannia, plures Legati, Procuratoresque in eam insulam ab Imperatoribus missi fuere, qui illam in officio continerent, ut Tacitus l. XIV. *Ann.* & in *vita Julii Agricolæ*, late explicat. Cumque sæpe Britanni defecissent, Agricola penitus eos pacavit: postea imperante Hadriano cum rursus rebellassent, ipse eo profectus multa correxit, & neglecta Transmedana regione, quæ est Scotia, vallum per octoginta millia passuum primus duxit, qui Barbaros a Romanis divideret: Eundem collapsum a Severo Imperatore restitutum fuisse Spartianus memorat in *eod.* c. XVIII. *Britanniam*, inquit, *quod maximum ejus Imperii decus est, muro per transversam insulam ducto, utrinque ad finem Oceani munivit, unde etiam* Britanici *nomen accepit*: Hactenus ille. Hic autem murus a Tinæ fluminis ostio ad alterum amnem, qui Esca appellatur, usque ad Hibernicum Oceanum est perductus, ut ait Polydorus Virgil. lib. *historiæ Anglicæ* II. & ex Goldæ annalibus subdit: Id vallum primo non tam ex lapidibus, quam cespitibus factum, & propterea parum adversus incursus Barbarorum profuisse, quare hortatu legionis eo missæ postea lapidibus extructum, & turribus æquis spaciis interpositis munitum fuit: nam prius maceries potius fuit, quam murus. Quod factum est Scotis & Pictis Angliam invadentibus: sed quia totam hanc historiam Beda lib. I. *Ecclesiastic. histor. gent Angl.* exacte recitat, ejus verba hic apposui: *Ob harum ergo infestationem gentium, Britones legatos Romam cum epistolis mittentes, lachrymosis precibus auxilia flagitabant, subjectionemque continuam, dummodo hostis imminens longius arceretur, promittebant. Quibus mox legio destinatur armata, quæ ubi in insulam advecta, & congressa est cum hostibus, magnam eorum multitudinem sternens, cæteros sociorum finibus expulit, eosque interim a dirissima depressione liberatos, hortata est instruere inter duo maria trans insulam murum, qui arcendis hostibus posset esse præsidio: sicque domum cum triumpho magno reversa est. At insulani murum, quem jussi fuerant, non tam lapidibus, quam cespitibus construentes, utpote nullum tanti operis artificem habentes, ad nihil utilem statuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta, vel sinus (de quibus diximus) maris per millia passuum plurima, ut ubi aquarum munitio deerat, ibi præsidio valli fines suos ab hostium irruptione defenderent. Cujus operis ibidem facti, id est, valli latissimi & altissimi usque hodie certissima vestigia cernere licet. Incipit autem duorum ferme millium spacio a monasterio Æbercurnig ad Occidentem, in loco qui sermone Pictorum* Peanuchel, *lingua autem Anglorum* Penueltum *appellatur, & tendens contra Occidentem terminatur juxta urbem Alcluith. Verum priores inimici, ut Romanorum militem abiisse conspexerant, mox advecti navibus irrumpunt terminos, cæduntque omnia, & quasi maturam segetem obvia quæque metunt, calcant, transeunt. Unde rursum mittuntur Romam legati flebili voce auxilium implorantes, ne penitus misera patria deleretur, ne nomen Romanæ provinciæ, quod apud eos*

A *tamdiu claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum vilesceret. Rursum mittitur legio, quæ inopinata tempore autumni adveniens magnas hostium strages dedit, eosque qui evadere poterant, omnes trans maria fugavit, qui prius anniversarias prædas trans maria milite nullo obsistente cogere solebant. Tum Romani denunciavere Britonibus, non se ultra ob eorum defensionem tam laboriosis expeditionibus posse fatigare, ipsos potius monent arma corripere, & certandi cum hostibus studium subire, qui non ob aliam causam, quam si ipsi inertia solverentur, eis possent esse fortiores: quinetiam quia & hoc sociis, quos*

B *derelinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum a mari ad mare recto tramite inter urbes quæ ibidem ob metum hostium factæ fuerant (ubi & Severus quondam vallum fecerat) firmo de lapide locarent. Quem videlicet murum hactenus famosum atque conspicuum, sumptu publico privatoque adjuncta secum Britannorum manu construebant, octo pedes latum, & duodecim altum, recta ab Oriente in Occasum linea, ut usque hodie intuentibus clarum est. Quo mox condito, dant fortia segni populo monita, præbent instruendorum exemplaria armorum, sed & in littore Oceani ad Meridiem, quo naves eorum habebantur, quia & inde Barbarorum ir-*

C *ruptio timebatur, turres per intervalla ad prospectum maris collocant, & valedicunt sociis tanquam ultra non reversuri. Quibus ad sua remeantibus, cognita Scoti Pictique reditus denegatione, redeunt confestim ipsi, & solito confidentiores facti, omnem Aquilonarem, extremamque insulæ partem pro indigenis ad murum usque capessunt.* Hæc Beda.

Denique circiter annum salut. CCCCLV. Martiano imperante, cum amplius hostium impetum Britanni sustinere nequirent, Anglos & Saxones ad sui tutelam vocaverunt, qui Vitos secum adducentes, cum tribus longis navibus vecti Orientalem

D insulæ partem tenuerunt, cumque fœliciter contra Pictos Scotosque pugnassent, in socios Britannos arma sumpserunt, & insulam tenuerunt. Beda lib. I. *eccles. hist. gent. Anglic.* cap. XV. & Zosimus. Itaque ejectis Præsidibus & militibus Romanis, tota insula est amissa post quingentos annos, quum eam C. Cæsar adiit. Valli autem, per cujus lineam infrascripti milites excubabant, etiam nunc vestigia extare memorantur. Itinerarium Vallum Imperii limitem appellat, in cujus linea excubabant XXIII. tum cohortium Tribuni, tum legionum Præfecti, cum equitum Cuneo, videlicet,

E I. TRIBUNUS cohortis quartæ Lergorum præerat Segeduno: Præter hoc aliud duplex est Segedunum, alterum in Celto-Gallia, alterum in Germania. Goropius lib. I. *Gallicor.* scribit, *Dunum* lingua Imbrica collem significare. Lergones vero qui sint non constat. Infra nominatur cohors Lergorum: forte legendum, aut *Lersorum*, a Lerso oppido Hispaniæ Appiano in *Ibericis*, aut *Lernorum* a Lerna Laconiæ urbe Ptolemæo. Est & secunda Lergorum cohors sub hoc Duce infra.

II. TRIBUNUS cohortis Cornoviorum, pontem Ælii tuebatur; legendum *Cornubiorum*. Est enim Cornubia una ex quatuor partibus Britanniæ, quæ Hispaniam versus extenditur, ac velut peninsula

F mari circumdatur, instar cornu, primo anguste, postea latius se extendit, idcirco *Cornubia* est vocata, vulgo *Cornovvallia*, a quo loco nomen milites acceperunt. Excubabant autem ad partem pontis Ælii, quem super Tinam aut Escam amnes fuisse verisimile est, & ab Ælio Hadriano, qui multa in Britannia correxit, est ædificatus. Pontem Itinerarium inter Londinum, & Lindum, collocat, & vocat *ad Pontem*. Tribunis Præfectos Notitia intermiscet, prout per valli longitudinem dispositi reperiebantur.

I. PRÆFECTUS Alæ primæ Aſtorum Conderco præerat, ab Aſta colonia Ligurum civitate derivantur.

III. TRIBUNUS cohortis primæ Frixagorum Vindobalæ degebat. *Vindoladiam* vocat Itinerarium, Angliæ oppidum: aliqui legunt *Vindolana*, ut infra.

II. PRÆFECTUS Alæ Savinianæ Hunno præſidebat. A Savienſi regione in Pannonia inferiore forte hæc ala eſt denominata: aut legendum *Sabinianæ* a Sabinis. Hunnum vero ab Hunnis inſulam ingreſſis dici potuit.

III. PRÆFECTUS Alæ ſecundæ Aſtorum Cilurno inſidebat.

IV. TRIBUNUS cohortis primæ Batavorum Procolitiam tuebatur.

V. TRIBUNUS cohortis primæ Tungrorum præſidebat Borcovico, qui eſt quaſi vicus Borci, vulgo *Barvvicb*. Tungri in Belgica ſecunda erant.

VI. TRIBUNUS cohortis quartæ Gallorum Vindolanam cuſtodiebat.

VII. TRIBUNUS cohortis primæ Aſtorum Æſica, forte legendum Æſea, qui eſt fluvius tendens Hiberniam verſus in Oceanum.

VIII. TRIBUNUS cohortis ſecundæ Dalmatarum Magnis excubebat: Locum eſſe arbitror, qui a Ptolemæo *Magnus portus* dicitur: Inter Muridonum, & Viroconiorum hunc locum Itinerarium locat. Multi vero ordines peditum Dalmatarum eſſe conſueverant, qui robur erant exercitus Romani, fere omnes ab Alarico Hunnorum Rege ſunt occiſi, ut vix centum evaſerint. Zoſimus lib. V. cap. XLV. *Viſum eſt*, inquit, *Honorio quinque Dalmaticos militum ordines de ſuis excitos ſedibus, ad urbis cuſtodiam arceſſere. In his ordinibus erant hominum ſex millia, quitum audacia, tum robore corporum exercitus Romani, quaſi caput erant*. Et paulo poſt: *Eorum Dux Valens ...... cunctos in hoſtium manus ſua culpa conjecit, vix centum fuga dilapſi ſunt, quorum in numero & ipſe Dux erat:* Hæc ille. Aliis ergo extinctis hæc ſola peditum cohors poſtea aucta permanſit, cum tamen plurimi equites Dalmatæ ſuperfuerint.

IX. TRIBUNUS cohortis primæ Æliæ Dacorum Amboglannæ reſidebat. Ab Ælio Hadriano ex Dacis extracta fuit.

IV. PRÆFECTUS Alæ Petrianæ Petrianis morabatur: a loco ubi manebat hæc ala eſt denominata, nunc *Penul* vocatur.

V. PRÆFECTUS Numeri Maurorum Aurelianorum Aballabæ præerat. Hi ab Aureliano Imperatore cognominantur.

X. TRIBUNUS cohortis ſecundæ Lergorum Congavatæ ſtativa habebat: Erat & quarta cohors Lergorum ſub hoc Duce ſupra.

XI. TRIBUNUS cohortis primæ Hiſpanorum Axeloduno inſidebat.

XII. TRIBUNUS cohortis ſecundæ Thracum Gabroſenti degebat. Gabrantanicum in hac inſula Ptolemæus collocat.

XIII. TRIBUNUS cohortis primæ Æliæ Claſſicæ Tunnocelo: Ab Ælio Hadriano forte hæc cohors reſtituta *Ælia* eſt nuncupata. Nero ex claſſe legionem conſcripſit, *claſſicam* dictam. Tacitus *Hiſt.* lib. I. cap. VI. *Inducta*, inquit, *legione Hiſpanica, remanente ea, quam e claſſe Nero conſcripſerat*. Hæc tum erat Romæ, quam idem Tacitus deinde *claſſicam* his verbis nominat cap. XXXI. *Legio claſſica nihil cunctata Prætorianis adjungitur*. Vel *claſſica* hæc cohors eſt dicta, quia claſſem Britannicam comitabatur, cujus meminit Javolenus *in l. Sejus Saturninus*. 46. *ad S.C. Treb. Sejus*, ait, *Saturninus Arcbicubernus ex claſſe Britannica filio Sejo Oceano reſtitui juſſit hæreditatem*: Hæc ille. Reperitur & *legio prima Claſſicorum*, de qua ita Tacitus *Hiſt.* lib. II. cap. LXVII. *Prima*, inquit, *Claſſicorum legio in Hiſpaniam miſſa, ut pace & ocio miteſceret:* hujus pars forte hæc cohors fuit. Idem *Hiſt.* l. I. c. XXXI. *Legioni*, ait, *Claſſicæ diffidebat*. Et *Hiſt.* lib. II. cap. XIV. *Acie ita inſtructa, ut pars Claſſicorum permixtis paganis in colles mari propinquos exurgeret*. Rurſus: *Intercepti centum equites, ac mille Claſſici*. Claſſiarios milites vocat Lampridius in *Commodo* cap. XV. qui vela comitabantur: *Cum illi*, inquit, *ſæpe pugnanti, ut Deo, populus faviſſet, irriſum ſe credens, populum Romanum a militibus claſſiariis, qui vela ducebant, in amphitheatro interfici juſſit*. A Claſſica etiam Galliæ Narbonenſis colonia hæc cohors poſſet derivari.

XIV. TRIBUNUS cohortis primæ Morinorum, qui Ptolemæo, Cæſari & Straboni ſunt populi Belgarum, Glannibantæ excubabat.

XV. TRIBUNUS cohortis tertiæ Nerviorum Alionæ manebat: *Lancaſter* nunc dicitur.

CUNEUS Armaturarum Bremetenraco preærat. *Brementonaci* eſt in Itinerario. *Bremenium* oppidum Britanniæ nominant Ptolemæus, unde hoc nomen derivatur: Armaturarum equites ſunt totis armis tecti etiam Armigeri vocati, de quibus ſupra.

VI PRÆFECTUS Alæ primæ Herculeæ Olenaco inſidebat.

XVI. TRIBUNUS cohortis ſextæ Nerviorum in Viroſido oppido excubabat. Hæc ſunt præſidia XXXVII. cohortis XVI. quæ cum unis Numeris Maurorum continent ferme peditum octo mil. Alæ vero quinque & Cuneus Clibanariorum minimum ſunt equites DC. Extra lineam Valli per Britaniam erat legio VI. continens milites circiter M. Numeri X. quos interpretor fuiſſe partes legionum ſub præfecturis, omnes poterant eſſe ſex mil. peditum. Tres equitum ordines ferme CCC. Pedites omnes ſunt ferme XIV. mil. Equites DCCCC. qui merebant ſub Duce in Britannia, præter eos, qui in eadem inſula regebantur a Comitibus, & erant circiter peditum IX. mil. & mille equites, qui ſimul juncti efficiunt ferme XXIII. mil. peditum & equitum duo mil. DCCCC. qui univerſam Britanniam tuebantur. Hic nulla claſſis Britannica nominatur, cujus Jureconſ. *in d. l. Sejus*. 46. *ad Trebell.* & Tacitus *Ann.* ſecundo meminerunt.

NOTITIA.

DUX MOGONTIACENSIS,

EJUSQUE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Mogontiacensis.

PRÆFECTUS militum Pacensium, Saletione.
Præfectus militum Menapiorum, Tabernis.
Præfectus militum Anderecianorum, Vico Julio.
Præfectus militum Vindicum, Nemetes.
Præfectus militum Martensium, alta Ripa.
Præfectus militum secundæ Flaviæ, Vangiones.
Præfectus militum Armigerorum, Mogontiaco.
Præfectus militum Bingensium, Bingio,
Præfectus militum Balistariorum, Bodobrica.
Præfectus militum Defensorum, Confluentibus.
Præfectus militum Acincensium, Antonaco.
Officium autem habet idem spectabilis Dux hoc modo:
Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis.
Numerarium a parte peditum semper.
Commentariensem a parte peditum semper.
Adjutorem.

A Subadjuvam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

CAP. LXXXVIII.

DE DUCE MOGONTIACENSI.

COMMENTARIUM.

B MOGONTIACUM, nunc *Maguntia* nuncupata, Itinerario metropolis est Germaniæ primæ secundum Rhenum, cui & ejus tractui præerat Dux Mogontiacensis. Reliquæ Germaniæ primæ alius Dux præfuit, & alius Argentorato, quæ & ipsa ejusdem provinciæ erat urbs clarissima. Ob incursum Hunnorum tot in eadem provincia copiarum Duces esse oportuit, ut hostium furori facilius occurrerent, cum unus tam multis in locis sufficere non posset. Marcellinus lib. XIV. cap. V. sub Constantio C Principe Gerontium, quem in exilium egit; sub Valentiniano Florentium Maguntiaci Ducem fuisse scribit, lib. XXIX. cap. IV.

Insignia habet eadem, quæ & alii Duces *cum* XI. *oppidis*, quot erant & Præfecti. Officium vero hoc

modo: *Principem ex officiis Magistrorum militum Præsentalium alternis annis. Numerarium & Commentariensem a parte peditum semper, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores Singulares, & reliquos Officiales.*

Itinerarium in hoc tractu VII. alas, & III. legiones locat. Sed Notitia XI. legionum Præfectos, sine equitibus recenset, & sunt sequentes.

I. PRÆFECTUS militum Pacensium Saletione residebat. *Sallissonæ* in Itinerario. Est prope Argentoratum. *Salisonem* Marcellinus vocat, de quo & sequentibus ita scribit lib. XVI. cap. II. *Audiens Argentoratum, Britomagum, Tabernas, Salisonem, Nemetas, Vangiones, & Maguntiacum civitates Barbaros possidere, ... primum omnium Britomagum occupavit.* Hæc una est ex legionibus XXXII. Comitatensibus.

II. PRÆFECTUS militum Menapiorum Tabernis habitabat. Hujus loci Itinerarium meminit, vulgo *Tabern*: in agro Argentoratensi Tabernas, & tres Tabernas Marcellinus lib. cit. cap. XI. nominat, quas dirutas a Juliano Apostata restauratas fuisse scribit: *Julianus*, inquit, *ad reparandas tres Tabernas, munimentum ita cognominatum, haud ita dudum obstinatione subversum hostili, quo ædificato constabat ad intima Galliarum, ut consueverant, adire Germanos arceri, & opus spe celerius consummavit.* Hæc ille. Menapii sunt populi Galliæ Belgicæ, vulgo *Geldrenses* dicti. Hæc una est ex XXXII. legionibus Comitatensibus.

III. PRÆFECTUS militum Anderecianorum Vico Julio præsidebat. Andes Celtarum populi, a Cæsare Andegavenses appellantur, ex quibus & Retiis hos milites constare arbitror. Vico Julium vero est Vicus Julii oppidi in Belgis vulgo *Julach* dicti, prope Maguntiam. Itinerarium legit *Juliacum*.

IV. PRÆFECTUS militum Vindicum Nemetes incolebat. Nemetas non longe sunt a Maguntia ad Rhenum siti, ubi est Spira. *Nemetacum* corrupte est in Itinerario. *Vindices* a Cajo Julio Vindice Gallo dicti, qui Galbam Imperatorem creavit cum Galliis præesset, Dion in *Nerone*. a Virginio vero Rufo profligatus se ipse inerfecit. Tranquill. in *Nerone*, & *Galba*, Plutarchus, Plinius epist. XXIV. lib. VIII. Tacitus *Ann.* lib. XV. & *Hist.* lib. I.

V. PRÆFECTUS militum Martensium altam Ripam incolebat. Erat etiam Ripa alta in Valeria, ubi equites Dalmatæ excubabant. *Martenses* vero ex Martia oppido Belgicæ videntur deducti, & sunt una ex XVIII. Pseudo-Comitatensibus Occidentis.

VI. PRÆFECTUS militum secundæ Flaviæ Vangiones tuebatur: nunc *Vormatium* dictum, & ipsi sunt ad Rhenum prope Treviros. Hi milites sunt pars legionis Flaviæ secundæ virtutis, quæ est una ex XXXII. Comitatensibus: hæ omnes erant sub Præfectis legionumque partes.

VII. PRÆFECTUS militum Armigerorum Mogontiaco præerat. Tacitus & Ammianus *Magontiacum*, Ptolemæus *Mocontiacum*, *Mogontiam* Eutropius, & Itinerarium appellant, quo nomine nunc vocatur. Ea est sedes Archiepiscopi ad Rhenum, ubi ostia Oeni fluminis. Armigeri, una erat ex XII. legionibus Palatinis.

VIII. PRÆFECTUS militum Bingensium Bingio præsidebat, a quo milites nomen tulerunt. Itinerarium legit *Vingio*. Ejus Tacitus, & Marcellinus meminerunt, vulgo *Bing* dicitur, hanc Julianus Apostata acquisivit, Marcellinus lib. XVIII. cap. II. *Civitates*, inquit, *occupatæ sunt septem, Castra Herculis, Quadriburgium, Stricensium, Nemesium, Bonna, Antennatum, & Bingio.*

IX. PRÆFECTUS militum Balistariorum Bodobri- A cam incolebat. *Baudobrico* legit Itinerarium, Germaniæ oppidum est ad Rhenum.

X. PRÆFECTUS militum Defensorum Confluentibus. ubi, inquit Ammianus, Mosella Rhenum influit, unde *Confluentes* nomen habuerunt. Hujus loci meminit Itinerarium. Legionem primam seu Trajanam ibi olim collocatam Ptolemæus scribit. Defensorum Armigerorum legio una ex XXXII. Comitatensibus.

XI. PRÆFECTUS militum Acincensium Antonaco præerat. *Antunaco* in Itinerario. Antonaco apud Ammianum lib. XVIII. Antenocense Castellum nominat Fortunatus l. X. *de navigio suo*. B oppidum est ad Rhenum, vulgo *Andernach* dictum. Ab Acinco vero, quod oppidum Valeriæ Notitia supra ascribit, *Acincenses* hi milites sunt appellati. Sicut & *Acincensis* fabrica ibi sita.

Horum militum numerus non ponitur, sed legionibus in præfecturas divisis, singulæ millenos, & quandoque quingenos, secundum Constantinum Porphyrogennetam capiebant, neque enim hoc tempore legiones, ut olim, erant sex & septem millium, quas etiam suo seculo exhaustas fuisse Vegetius lib. II. cap. III. conqueritur. Poterant omnes milites esse sex millia.

C Hæc sunt quæ ad Comites, & Duces limitaneos Occidentis pertinent. Sequuntur aliæ peditum Præpositure, quas nulli Duci aut Comiti, sed soli Magistro militum in præsenti, ut docet inscriptio paruisse puto. De his igitur tractabimus, ab Italia auspicati, quemadmodum in Notitia recensentur.

NOTITIA.

D *Item Præpositure Magistri militum Præsentalium a parte peditum in Italia.*

In Provincia Venetia inferiore.

Præfectus Classis Venetum, Aquilejæ.

In Provincia Flaminia.

Præfectus militum juniorum Italicorum, Ravennæ.

Præfectus Classis Ravennatium cum curis ejus de Civitate, Ravennæ.

E *In Provincia Liguria.*

Præfectus Classis Comensis cum curis ejusdem Civitatis, Comi.

In Provincia Campania.

Præfectus Classis Misenatium, Miseno.

In Provincia Gallia Riparensi.

Præfectus Classis fluminis Rhodani, Viennæ, sive Arelati.

F Præfectus Classis Barcariorum, Ebruduni Sapaudiæ.

Præfectus militum Muscularioum, Massiliæ Græcorum.

Tribunus cohortis primæ Flaviæ, Sapaudiæ Calaronæ.

In Provincia Novempopulana.

Tribunus cohortis Novempopulanæ, Lapurdo.

In Provincia Lugdunensi prima.

Præfectus Classis Araricæ, Caballoduno.

In Provincia Lugdunensi Senonia.

Præfectus Classis Anderecianorum, Parisiis.

In Provincia Hispaniæ Gallecia.

Præfectus Legionis septimæ geminæ, Legione.
Tribunus cohortis secundæ Flaviæ Pacatianæ, Pætaonio.
Tribunus cohortis secundæ Gallicæ, ad cohortem Gallicam.
Tribunus cohortis Lucensis, Luco.
Tribunus cohortis Celtiberæ, Brigantia, nunc Juliobriga.

In Provincia Tarraconensi.

Tribunus cohortis primæ Gallicæ, Veleja.
Præfectus Lætorum Teutonicianorum, Carnunto Senoniæ Lugdunensis.
Præfectus Lætorum Batavorum & Gentilium Suevorum, Bajocas, & Constantiæ Lugdunensis secundæ.
Præfectus Lætorum Gentilium Suevorum, Cenomannos Lugdunensis tertiæ.
Præfectus Lætorum Francorum, Redonas Lugdunensis tertiæ.
Præfectus Lætorum Lingonensium, per diversa dispersorum Belgicæ primæ.
Præfectus Lætorum Actorum, Epuso Belgicæ primæ.
Præfectus Lætorum Nerviorum, Fanomantis Belgicæ secundæ.
Præfectus Lætorum Batavorum Nemetacensium, Atrebatis Belgicæ secundæ.
Præfectus Lætorum Batavorum Contraginensium, Noviomago Belgicæ secundæ.
Præfectus Lætorum gentilium, Remos, & Silvanectas Belgicæ secundæ.
Præfectus Lætorum Lagensium, prope Tungros Germaniæ secundæ.
Præfectus Lætorum Gentilium Suevorum, Arvernos Aquitaniæ primæ.

Item in Provincia Italia.

Præfectus Sarmatarum gentilium, Apuliæ, & Calabriæ.
Præfectus Sarmatarum gentilium, per Brutios & Lucaniam.

Item in Provincia Italia Mediterranea.

Præfectus Sarmatarum gentilium, Forofulviensi.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Opitergio.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Patavio.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Veronæ.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Cremonæ.
Præfectus Sarmatarum gentilium Taurinis.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Aquis, sive Tertonæ.

A Præfectus Sarmatarum gentilium, Novariæ.
Prefectus Sarmatarum gentilium, Vercellis.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Regionis Samnitis.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Bononiæ in Æmilia.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Quadratis & Eporizio.
Præfectus Sarmatarum gentilium, in Liguria Pollentiæ.
Præfectus Sarmatarum, & Taifalorum gentilium, Pictavis in Gallia.
B Præfectus Sarmatarum gentilium, a Chora Parisios usque.
Præfectus Sarmatarum gentilium, inter Remos, & Ambianos Provinciæ Belgicæ secundæ.
Præfectus Sarmatarum gentilium, per tractum Segolaunorum.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Lingonas.
Præfectus Sarmatarum gentilium, Augustodunum.

COMMENTARIUM.

C Post Comitum & Ducum Limitaneorum copias, Notitia quasdam Italiæ, Galliarum, & Hispaniæ Præpositūras, hic summatim colligit, quibus nec Comites Italiæ, aut Hispaniarum, sed solus, ut videtur, Magister peditum imperabat, & ideo ultimo loco hic explicandæ sunt reservatæ. Sunt autem Præfecturæ Classium VIII. militum XXXVI. Tribunatus VII. Præfecturæ, inquit Constantinus Porphyrogenneta *de Themat.* erant mille, & aliquando D. milites, unde cum tribunatibus forte efficiebant circiter millia peditum XXX. D His aliæ Lætorum & Sarmatarum Præfecturæ subnectuntur. Videntur autem prima fronte confuse & sine ordine disponi, cum primo Italiæ, deinde Galliarum, mox Hispaniarum, rursus Galliarum, Belgicæque atque Italiæ, ac denuo Galliarum Præfecturæ recitentur. Verum nihil temere, sed cuncta suo ordine narrantur. Italiæ enim ut dignioris IV. Classium Præfecturæ præcedunt, & una militum Italicorum Ravennæ, ubi Imperator residebat, degentium. His subnectuntur quæ in Galliis & Hispaniis merebant, demum Lætorum & XXI. Sarmatarum late per præfatas provincias dispositæ, ne separentur, unico recen- E sentur contextu. Prius igitur Lætorum, prout in Galliis, Belgicaque prima & secunda & Germania prima dispositæ erant; deinde Sarmatarum, prout per Italiam, & Gallias, Belgiasque & ipsæ divisæ reperiebantur, Præfecturæ explicantur. Non ergo per saltus, sed hoc ordine cuncta traduntur. Læti ex Lætis Galliæ populis contracti in sua provincia merebant. Zosimus lib. II. cap. LIV. *Magnentius*, inquit, *vix erat apud Lætos, quæ Gallica natio est*: Hæc ille. Sarmatas notum est Polonos, & his proximas gentes esse: Hæ copiæ nullibi supra sunt nominatæ, ibi enim sub Magistris legiones, auxiliaresque atque equitum F turmæ in Occidentis provinciis extra præsidia militantes recitantur. Hi præsidiorum aut legionum Præfecturæ sub solo Magistro peditum, non cum Comitibus, aut Ducibus merentes numerantur; quæ omnes erant numero XLIII. & Tribunatus VII. Hoc modo: Præfecturæ Italiæ XX. Galliarum XXIII. & Tribuni cohortium II. Hispaniarum Præfectura I. & Tribuni cohortium V. qui omnes sunt, Præfecti XLIII. & Tribuni VII. Ac simul LI. Præpositūras constituebant. Ex XX. vero Italiæ Præfectis, quatuor totidem Classibus præ-

erant, itaque XVI. ibi præsidiorum Præfecti remanebant. Ex XXIII. quoque Galliæ Præfectis itidem quatuor totidem Classes regebant: unde XIX. Præfecti præsidariis legionibus, seu earum partibus imperabant: Quare præter octo Classes quatuor Italiæ, & Galliarum quatuor, in Italia erant XVI. præsidiorum Præfecturæ; in Galliis & Hispania XX. quæ junctis Tribunis VII. faciunt præsidia XLIII. & circiter XXX. millia peditum effecisse diximus. Ita vero hæ copiæ erant dispositæ.

In Provincia Venetia inferiore.

I. PRÆFECTUS Classis Venetum Aquilejæ stationem habebat. Venetiæ regio ab Athesi usque ad Timavum extenditur, & hæc in superiorem & inferiorem dividitur, a Natisone, vel, ut alii volunt, Tilia vento citra superior vocatur, ultra inferior Venetia, ubi classis cum Præfecto Aquilejæ morabatur, quam Augustus victo apud Actium promontorium M. Antonio instituit. Ejus enim triremes captas, cum valido remige ad Forum Juliense misit, ut Tacitus lib. IV. *Ann.* scribit. Præter has, centum & amplius navium erat Classis in Danubio seu Limite Mysiaco, & Scythico, *l.* I. *C. T. de lusoriis Danub.* & alia in Britannia: Aquileja vero civitas, ubi Venetum classis morabatur, est in foro Julii, olim post Romam prima in Italia, nunc diruta, de qua Plinius, Ptolemæus, Strabo, & alii. *Aculejam* vocat Stephanus, colonia est in Vespasiani nummo.

In Provincia Flaminia.

II. PRÆFECTUS militum juniorum Italicorum Ravennæ degebat. erant pars legionis Italicæ].
III. PRÆFECTUS Classis Ravennatium cum curis ejus de civitate Ravennæ. Augustus præter Venetam alias duas classes, alteram apud Misenum, alteram apud Ravennam instituit, ut ea maria tuerentur, præter rostratas naves: quæ Galliæ litus defendebant. Tranquillus in *August.* cap. XLIX. *Classem*, ait, *Miseni, & alteram Ravennæ ad tutelam superi & inferi maris collocavit:* idem Tacitus latius iis verbis explicat *Ann.* lib. IV. cap. V. *Italiam, utroque mari duæ classes Misenum apud & Ravennam, proximumque Galliis littus rostratæ naves præsidebant, quas Actiaca victoria captas Augustus in oppidum Forojuliense miserat valido cum remige.* Hæc ille. Hanc illustrem Forojuliensium coloniam idem appellat, in *vita Julii Agricolæ*. unde ortum scribit Julium Agricolam, & Valerium Paulinum *Hist.* lib. III. Flaminiæ Consularem, Martyrolog. XXVIII. *Apr.* XIX. *Julii*. sed in pios sævum. Eam coloniam a C. Julio Cæsare deductam tam ejus nomen quam nummi indicant.

Quod vero Notitia subjicit, cum curis de civitate Ravennæ, intelligit veredarios, quibus ad classem necessaria ex civitate Ravennæ celeriter extrahebantur. curas enim cursum publicum vocat Constantinus, *in l.* I. *C. de off. mag. offic. Ad curas*, inquit, *agendas & cursum illi exeant, quos ordo militiæ vocat.* Idem A. ad Taurum P. P. *in l.* 2. *C. de curiosis: Agentes*, ait, *in rebus in curis agendis, & evectionibus publici cursus inspiciendis, nostrorum memores præceptorum esse credimus.* Hic igitur curæ pro cursu publico accipiuntur. Huic enim classi Præfectus equis & rhedis cursus publici civitatis Ravennæ ad expedienda classis necessaria utebatur. unde *curiosi* vocantur qui præsunt cursui publico, *toto tit. C. de curiosis*. posset etiam curas appellare curatores, qui commeatum, & necessaria ad classem procurabant, vel ipsas classis necessitates, prout accipiuntur in Actis martyrum sub Diocletiano Imperatore, apud Cæsarem Card. Baron. *an.* CCXC. *Vincite*, inquiunt, *ferro manus ac pedes illius, nec dimittatis aliquem curam ei apponere*, id est, ad victum necessaria. De hac classe & altera in portu Miseno ita Vegetius lib. V. cap. I. *Apud Misenum*, inquit, *& Ravennam singulæ legiones* Romani nominis *cum classibus stabant, ne longe a tutela urbis abscederent, & cum ratio postulasset, sine mora, sine circuitu ad omnes mundi partes navigio pervenirent. Nam Misenatium classis Galliam, Hispanias, Mauritaniam, Africam, Ægyptum, Sardiniam, atque Siciliam habebat in proximo: Classis autem Ravennatium, Epirum, Macedoniam, Achajam, Propontidem, Pontum, Orientem ...... petere directa navigatione consueverat: quia in rebus bellicis celeritas plus solet prodesse, quam virtus.* Idem seq. cap. *Liburnis autem, quæ in Campania stabant, Præfectus classis Misenatium præerat. eæ vero, quæ in Jonio mari locatæ erant, ad Præfectum classis Ravennatium pertinebant, sub quibus erant deni Tribuni per cohortes singulas constituti.* Hæc Vegetius. Ex quibus verbis liquet Liburnas a classibus divisas in Campania, & Jonio mari navigasse.

In Provincia Liguria.

IV. PRÆFECTUS Classis Comensis cum curis ejusdem civitatis Como præsidet. Hæc classis per lacum Latium vulgo Comi vocatum navigabat. Novum Comum a Tranquillo nominatur in *C. J. Cæsare* cap. XXVIII. Colonia Romanorum est apud Strabonem: Curæ civitatis Comi sunt, equi, & rhedæ currentes in ea urbe dispositæ, vel alia ad classem necessaria, ut supra de curis Ravennæ est dictum, *in l.* 2. *de curiosis*. Huic ergo classi Præfectus præest in Comi civitate, quæ tum erat in Liguria.

In Provincia Campania.

V. PRÆFECTUS Classis Misenatium Miseno, qui est mons circa Neapolim, in cujus magnifico portu tunc classis stationem habebat. Missenum oppidum vocat Joseph. lib. XIX. *Antiq. Jud.* cap. I.

In Provincia Gallia Riparensi.

VI. PRÆFECTUS Classis in flumine Rhodani Viennæ sive Arelati residebat: hoc dicit quia utrobique stationem habebat: Vienna est in superiori parte Rhodani, non longe a Lugduno: a Crotensibus, inquit Stephanus, ædificata, & a virgine Vienna, quæ ibi saltans obiit, appellata. Legitur in Neronis nummo VIENNA LEG. VII. CLAUDIA. *Viennensem* Galliam vocat Ammianus lib. XV. cap. XI. in qua Massilia est & Arelate urbs, vulgo *Arles* vocata, in ostio fluminis Rhodani, ubi mare ingreditur: in Jure nominata, *in l. habebat. ff. de instit. l. patronus*, *§.* 2. *ff. de le.* 3. *l.* 5. *&* 6. *C. Th de appell.* Colonia Romanorum est Ptolemæo. Arelatena Sextanorum Plinio. Vetus est inscriptio COL. IULIA PIA ARELATE. A ripis vero horum fluminum, ubi classes stabant, Gallia *Riparensis* est appellata, unde *Ripenses* milites, *in l.* 4. *C. T. de veteranis*.
VII. PRÆFECTUS classis Barcariorum (forte legendum Braccariorum, a Bracca urbe Lusitaniæ) residebat Ebruduni Sabaudiæ. *Eborodonum* Ptolomæus Catarigum oppidum in Alpibus Graiis appellat. *Ebredunum* Itinerarium. Hæc classis Eburoduni, vel, ut hic scribitur, Ebruduni stationem habebat, & per Rhodanum, & Lacum Lemannum excurrebat, qui nunc Losannæ vocatur, & est in Sabaudia, ubi olim Allobroges. Si legimus *Barcariorum*, hanc classem ex barcis constitisse dicemus. Est autem

barca genus minoris navigii, quod onerariis navibus inservit. Isidorus *Etymol.* lib. XIX. cap. I. *Barca est*, inquit, *quæ cuncta navis commercia ad littus portat. Hæc merces in pelago propter nimias undas suo suscipit gremio. Ubi autem appropinquaverit portui, reddit vicem barca navi, quam accepit in pelago.* L. Greg. Gyral. *de re nauti*. De hac ita Paulinus his versibus:

Ut mox salubri barca perfugio foret,
Puppi superstes obrutæ.

In Actis S. Afræ rogaverunt descendentes de barca, ut se trasferrent, ubi hæc Volserus annotavit.

VIII. PRÆFECTUS militum Muscelariorum degebat Massiliæ Græcorum. *Muscularii* dicti sunt a Musculo machina, qua tecti fossas oppidorum complanabant, cujus sæpe Cæsar meminit. Hi pedites Massiliæ morabantur, quæ urbs est citra ostium Rhodani in ora maris. Massilia Græcorum Phocensium a Plinio appellatur, quia ab his condita fuit. D. Hieronymus *in epist. ad Galatas*. Massiliam & ipse a Phocensibus conditam scribit, quos trilingues fuisse, id est, Græce, Latine, & Gallice locutos M. Varro refert. Gymnasium Græcarum literarum nobile secundum Athenas ibi floruisse Strabo memorat. Nomen urbi navis gubernator, inquit Stephanus, dedit: qui eo appellens, piscatori jussit, ut funem navis ligaret, μάσσαι enim Æoles dicunt ligare, & ἁλιεὺς est piscator. Massaliam vero pro Massilia, Ptolemæus, & Eustathius nominant.

I. TRIBUNUS cohortis primæ Flaviæ Sapaudiæ Calaronæ stativa habebat.

In Provincia Novempopulana.

II. TRIBUNUS cohortis Novempopulanæ Lapurdo præsidebat. De Novempopulis Pyrenæi radices incolentibus supra dixi.

In Provincia Lugdunensi prima.

IX. PRÆFECTUS Classis Araricæ, Ararim *Sone* vulgo dicunt. Is supra Allobroges ad Occidentem fluens Rhodano, ubi est Lugdunum, conjungitur, Classis Caballoduni stationem habebat: Ptolemæus *Caballinum* ponit in Lugdunensi oppidum. Cæsar lib. VII. *belli Gall* Cabilonum, vulgo *Chalons*. Itinerarium hic legionem XIII. locat.

In Provincia Lugdunensi Senonia.

X. PRÆFECTUS Classis Anderetianorum Parisiis. Hæc provincia est ultra Hemenum montem, inter Sequanam, & Ligerim. Classes vero Parisiis stationem habentem, & Andretiani milites tuebantur, de quibus supra dixi: ipsa per Sequanam fluvium, *Seine* vulgo nuncupatum, navigabat.

In Provincia Hispaniæ Gallecia.

XI. PRÆFECTUS Legionis septimæ Geminæ Legione: Itinerarium habet *ad Gallicias ad Legionem* VII. *Geminam*. Gallecia est ultra Duriam amnem, usque ad Nerium Promontorium, quod caput finis terræ vulgo vocatur, ubi Septima Gemina legio cum suo Præfecto residebat. Ptolemæus *Geminicam* legionem septimam pro Gemina appellat: Unde urbs Legio dicitur prope Augustam Asturicam, vulgo *Leonem* appellant, quasi Legionem. *Legisa* est Itinerario.

III. TRIBUNUS cohortis secundæ Flaviæ Pacatianæ, a Pacatia urbe Mauritaniæ appellata, Pætaonii morabatur. Ptolemæus & Itinerarium *Petavonium* vocant, urbem in Hispania Taraconensi.

IV. TRIBUNUS cohortis II. Gallicæ ad cohortem Gallicam, ita locus ab ipsa cohorte est dictus.

V. TRIBUNUS cohortis Lucensis Luco præsidebat, prope Flavium Brigantum. Lucus Augusti urbs est opulenta, nunc *Lucensis* dicta, unde hæc cohors denominatur. Est etiam Lucus Asturum Oceano propinquior.

VI. TRIBUNUS cohortis Celtiberæ, ex Celtiberis conflatæ, stativa habebat Brigantiæ, nunc *Juliobrigæ*. Coloniam Ptolemæus & Plinius appellant. Celtiberi Hispaniæ populi, quasi ex Celtis, & Iberis commixti, nunc *Biscaini* vocantur.

In Provincia Tarraconensi.

VII. TRIBUNUS cohortis primæ Gallicæ degebat Velejæ, *Velejam* nominat Ptolemæus. Itinerarium *Beliam*, Stephanus *Belonem*, olim *Julia*, nunc *Belia* dicitur Caristorum oppidum, *Helia* Plinio: Situm est ad mare Balearicum prope Cordubam. Notitia præsidiis Hispaniarum expositis, ad Gallias revertitur, ne duas legiones disjungat, Lætorum scilicet & Sarmatarum, qui cum plurimi essent proprium catalogum meruerunt, Lætos vero prius recenset.

In Provincia Lugdunensi secunda, & tertia.

XII. PRÆFECTUS Lætorum Teutonicianorum præerat Carnunto Senoniæ, seu IIII. Lugdunensis. Ex Lætiis Galliæ populis Lætos milites extractos fuisse diximus. *Teutoniciani* vero sunt nuncupati, quia Teutonicis mixti erant, ut & sequentes Læti Batavi, & alii hujusmodi. Zosimus lib. IV. scribit Valentinianum maximam juvenum multitudinem, tum de Barbaris Rætiæ accolis, tum de subjectarum Imperio Romano gentium agricolis collegisse, & Numeris militaribus adscripsisse.

XIII. PRÆFECTUS Lætorum Batavorum, & Gentilium Suevorum Bajocas, & Constantiæ Lugdunensis secundæ excubabat. Bajocensium civitas a Ptolomæo statuitur ad Sequanam: *Bajocasses* vocat Ausonius, *Bajocas* Sidonius IV. epist. *ad Luconium*. vulgo *Bayeus*, nec longe ab ea est Constantia, a Constantio cognominata in secunda Lugdunensi. Constantia castra in Galliis ponunt Marcellinus & Itinerarium. Duobus his in locis ex diversis gentibus collecti hi milites sub uno Præfecto stativa habebant. Gentiles vero dicebantur Barbari, qui non erant Imperio Romano subjecti, & Idololatræ, *ut in l. a legatis*. 8. C. *de vectigal. & commiss.* Theodosius A. *in l. fin. C. de offic. milit. judic. Duces*, inquit, *militum, & præcipue quibus gentes, quæ maxime cavendæ sunt, appropinquant, in ipsis limitibus commorari præcipimus*. & Valentinianus *in l. I. C. de nupt. Gentil. Nulli*, inquit, *provincialium cum Barbara sit uxore conjugium, nec ulli Gentilium provincialis fœmina copuletur*.

XIV. PRÆFECTUS Lætorum Gentilium Suevorum Cenomannos Lugdunensis tertiæ incolebat. Cenomannos in Lugdunensi Gallia Plinius, & Ptolemæus ponunt, apud quos hi milites degebant. Vetus codex legit, *Suevorum & Cenomannos*, forte Cenomannorum.

XV. PRÆFECTUS Lætorum Francorum Redonas Lugdunensis III. tuebatur, a Cæsare & Ptolemæo inter Armoricos juxta Ligerim fluvium Rhedonæ ponuntur. Franci erant Germaniæ populi, qui Rætiam incolebant, & demum Gallias occuparunt, ex quibus hi milites sunt lecti. Auctor est Tacitus *Ann.* lib. III. cap. XLI. cohortem Lugduni præsidio fuisse, cujus nulla in Notitia mentio habetur. *Andegavos*, inquit, *Acilius Aviola excita cohorte, quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit*. Et *Hist.* lib. I. cap. LXIV. Italicam legionem cum ala Taurina in

Lugdunensi fuisse scribit, & cohortes XVIII. Lugduni hiberna habuisse: *Legio*, ait, *Italica, & alia Taurina abductæ. Cohortes* XVIII. *Lugduni solitis in hibernis relinqui placuit*.

In Provincia Belgica prima & secunda.

XVI. PRÆFECTUS Lætorum Lingonensium per diversa dispersorum Belgicæ primæ. Ligonei olim Ligones nominabantur, populi, Belgicæ primæ, quemadmodum scribit Ptolemæus, qui *Longones* appellat. Cæsar inter Celtas locat. Itinerarium in prima Lugdunensi.

XVII. PRÆFECTUS Lætorum Astorum Epuso Belgicæ primæ præerat. Hi ex Galliis, & Astorum Hispaniæ oppido, quod nunc *Haudix* dicitur, erant collecti, & in loco Belgicæ primæ Epuso dicto, habitabant. *Epussius* vicus est Itinerario. *Astæ* Plutarcho in *Demetrio*, est nomen regionis in Peloponneso: unde hi possent esse contracti.

XVIII. PRÆFECTUS Lætorum Nerviorum Fanomantis Belgicæ secundæ degebat. De his militibus supra est visum. Fanomartis est apud Itinerarium, schedam Volseri, & alios, ad Scaldim fluvium, ita ut hanc lectionem veriorem putem.

XIX. PRÆFECTUS Lætorum Batavorum Nemetacensium Atrebatis Belgicæ secundæ residebat. Batavi seu Hollandi erant cum Nemetanis ex Germania prima delectis militibus permixti. Unde Batavi Nemetacenses vocabantur, Atrebatum vero regio nunc *Artois* dicitur.

XX. PRÆFECTUS Lætorum Batavorum Contraginensium Noviomago Belgicæ secundæ præsidebat. *Aginum* Ptolomæo, Itinerario, & Ausonio est in Belgis oppidum. *Contra Aginum* habet Itinerarium, sed credo legendum *contra Aginum:* unde milites Contraginenses sunt appellati. A Reginea etiam oppido Belgicæ in scheda Volseri possent derivari. Noviomagus vero est oppidum Belgicæ inter Suessam, & Ambianos Itinerario, quod hic legionem decimam octavam locat. Scheda Volseri ad Rhenum ponit.

XXI. PRÆFECTUS Lætorum Gentilium Remos & Silvanectas Belgicæ secundæ, seu Remos Belgas, juxta fluvium Sequanam tuebatur.

XXIII. PRÆFECTUS Lætorum Lagensium prope Tungros Germaniæ secundæ degebat. Lagæ sunt populi Mysiæ inferioris, ex quibus, & Lætis hi milites sunt contracti, apud Tungros excubabant, qui sunt in Belgica Ptolemæo. Sed itinerarium locat eos in Germania secunda, ut Notitia, quæ ab his ad reliquos Lætos in Aquitania degentes digreditur.

XXII. PRÆFECTUS Lætorum Gentilium Suevorum Arvernos Aquitaniæ primæ tuebatur. Arvernos inter Aquitaniæ populos Plinius recenset. Cæsar, & alii inter Garumnam, & Pyrenæos montes. Ptolemæus legit *Avernos*. Stephanus *Aroernos*, vulgo *Auvergne*. Suevi maximam Germaniæ partem obtinent, auctore Tacito & Strabone, *Suibos* Ptolemæus vocat, & *Sueviam* eorum regionem Eutropius. Tacitus *de moribus Germanorum: Gens*, inquit, *magna in plures populos divisa*.

Explicatis Lætorum copiis, & præsidiis, Notitia Sarmatas Gentiles recenset, ab Italiæque tanquam dignioris præsidiis auspicatur, & primo a maritimis.

In Provincia Italia.

XXIV. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Apuliæ & Calabriæ. Hic Præfectus certum non habens locum, per totam Apuliam, & Calabriam versabatur.

XXV. PRÆFECTUS aliorum Sarmatarum Gentilium & ipse per Brutios, & Lucaniam agebat, nullo certo loco ei destinato.

In Provincia Italia Mediterranea.

XXVI. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium præerat Forofulviensi. Forum Fulvii est vicus ad Padum, quem Plinius *Valentinum* nominat, hodie est, *Valentia*, ubi hi milites degebant.

XXVII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium præsidebat Opitergio, vulgus *Oderzum* vocat: est in Tarvisinis seu Venetia, de quo Ptolomæus Ab Attila dirutum, postea est instauratum.

XXVIII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Patavio præerat. Notissima est urbs prope Venetias, & omnium disciplinarum gymnasio nobilissima.

XXIX. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Veronæ stativa habebat: est urbs opulentissima, quam Athesis interfluit, & Venetiam a Longobardia dividit, ibi scutorum & armorum erat fabrica. Audio esse antiquam de ea inscriptionem,

COLONIA AVGVSTA VERONA NOVA GALLIENIANA.

eo a Gallieno deducta fuit.

XXX. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Cremonæ excubabat: est urbs splendidissima ad Padum, & notissima, ubi scuta fabricata fuisse Notitia tradit. Cenomanum urbem appellat Ptolemæus.

XXXI. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Taurinis præsidebat: est Augusta Taurinorum Ptolemæo prope Padum, nunc Sereniss. Sabaudiæ Ducis sedes. Taurasium Appianus in *Punicis* appellat. Alam Taurinam in Lugdunensi fuisse Tacitus *Hist.* lib. I. cap. LIX. refert, quam ex Taurinis contractam puto.

XXXII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Aquis, seu Terronæ residebat. Ptolomæus *Dertonam* Taurinorum appellat. Legitur ibi, COLONIA IULIA TERTONA. Hic Aquas Statyellas, non procul a Tanaro flumine intelligit, vulgo *Aiqui* dictas. Præfectus utrique oppido præerat.

XXXIII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Novariæ morabatur, quæ est urbs notissima in ditione Mediolani, nunc Serenissimis Ducibus Farnesiis subjecta.

XXXIV. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Vercellis residebat, quæ & ipsa Sereniss. Sabaudiæ Duci paret, & est prope Novariam. Opulentissimam. olim Liguriæ civitatem fuisse D. Hieronymus *de muliere septies icta*, testatur.

XXXV. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium regionis Samnitis, ubi nunc sunt Abrutii.

XXXVI. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Bononiæ: Æmiliæ urbs est opulentissima, ubi vetustum disciplinarum omnium Gymnasium.

XXXVII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium præsidebat Quadratis & Eporizio, credo *Eporediam* intelligi, nunc *Juream* dictam, quam a Romanis jussu carminum Sibyllinorum conditam fuisse Plinius memorat, & ita appellatam, quod ibi optimi essent equorum domitores, quos illi sua lingua *Eporedios* vocabant. Colonia Romanorum est apud Paterculum. Quadratis militibus passuum XVI. Taurino distat apud Itinerarium.

XXXVIII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium in Liguria Pollentiæ præerat, ubi Gn. Plancus a M. Antonio est occisus XVI. millibus hodie XL. passuum Novaria distabat, nunc est parvum castrum.

In Gallia.

XXXIX. PRÆFECTUS Sarmatarum & Taifalorum gentilium Pictavis in Gallia, seu apud Pictavenses degebat, qui sunt Aquitaniæ secundæ populi prope Canentellum fluvium ad Oceanum, olim Pictones dicti Plinio, Straboni, & Ptolemæo, Pictavi sunt Marcellino, hodie *Poictiers*. Sarmatæ vero seu Poloni Taifalis erant commixti, ut de aliis est dictum.

XL. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium a Chora Parisios usque. Choram parvum flumen in Belgis prope Rhenum Plinius lib. 4. ponit. Hic ergo Præfectus ab hoc flumine Parisios usque per longa castra milites dispositos habebat.

XLI. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium inter Remos, & Ambianos provinciæ Belgicæ secundæ stativa habebat. Hi sunt in Belgis prope Morinos inter Tamudam & Phrudim flumina, hodie sunt *Flandri*, & *Piccardi*.

XLII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium per tractum Segolaunorum castrametabatur. *Segovellaunos* Plinius lib. III. cap. IV. in Narbonensi Gallia statuit prope Allobroges.

XLIII. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Lingonas tuebatur, de quibus supra.

XLIV. PRÆFECTUS Sarmatarum Gentilium Augustodunum custodiebat; est oppidum prope Lugdunum in Comenis situm montibus, hodie *Autun* dictum. Itinerarium *Augustudum* vocat. Hoc præsidium erat in Lugdunensi.

Hi sunt Comites, Duces, Tribuni, Præfectique limitanei Occidentalis Imperii, supra in Ducibus prætermissi. Erant hæc ultimo loco recitata præsidia LXIII. Classes VIII. Numerus horum militum circiter tria mil. Ut vero omnium summam colligamus in toto Occidente, quæ in Notitia nominantur, erant præsidia CCLXIX. quæ custodiebantur a peditum 109700. & equitum 8300. Classes
B quoque XVIII. per diversa Occidentis loca navigabant, quæ vix minus sexaginta millibus hominum capere poterant. Sub Magistro vero peditum erant legiones LXII. Auxilia LXV. quæ circiter 68000. fuisse conjicio. Equitum vexillationes XLI. quas octo millia equitum excessisse puto. Reliquum est ut ad Clarissimorum insignia ultimo loco repræsentata veniamus, quæ etsi supra in suis magistratibus sunt explicata, cum hic pro omnium exemplo ostendantur, prætermittenda non esse existimavi.

NOTITIA.
CONSULARIS
CAMPANIÆ, CUM INSIGNIBUS,

NOTITIA.

Sub dispositione viri Clarissimi Consularis Campaniæ.

Provincia Campaniæ.

OFFICIUM autem habet ita:
Principem de officio Præfecti Prætorio Italiæ.
Cornicularium.
Tabularios duos pro Numerario.
Adjutorem.
Commentariensem.
Ab actis.
Subadjuvam.
Exceptores, & reliquos Cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis. cæteri omnes Consulares ad similitudinem Consularium Campaniæ Officium habent.

A

CAP. LXXXIX.

DE INSIGNIBUS CONSULARIUM.

COMMENTARIUM.

EXPLICITIS Spectabilibus, Notitia ad Clarissimos digreditur, inter quos primum locum Consulares tenent, quorum insignia in Campaniæ Consularis exemplari repræsentantur, aliorum enim symbola Consularium eodem modo se habent. Hæc autem sunt *amplum tribunal, in cu-*
B *jus medio mulier provinciam referens, solio insidet.* Virum habet Madrucianus codex, ut supra in Consulari Campaniæ explicui. Hic vero, ut dignior, pro aliorum exemplari post positus, quod inter Consulares emineat: est enim Campania omnium Italiæ, & totius fere Orbis fertilissima & opulentissima, ut supra est dictum. Romani Capuam, quod a se ad Annibalem Pœnum defecisset, jure Curiæ privarunt, Præfectumque eo loco Duumvirum jus dicturum mittebant, ut auctor est Festus in *ver. præfecturæ.* sed postea Principes illi Decuriones cum magistratibus municipalibus restituerunt. Ulpianus *in leg. Labeo scribit, de contrah. empt. Labeo*
C *scribit, si mihi bibliothecam ita vendideris, si Decuriones Campani mihi locum vendidissent, in quo eam ponerem, per te stet, quo minus id a Campanis impetrem, præscriptis verbis, & ex vendito agere potero.*

NOTITIA.

CORRECTOR APULIÆ

ET CALABRIÆ, CUM INSIGNIBUS.

A

NOTITIA.

Sub jurisdictione viri clarissimi Correctoris Apuliæ, & Calabriæ.

Provincia Apuliæ & Calabriæ.

OFFICIUM autem habet ita:
Principem ex eodem officio.
Cornicularium.
Tabularios duos.
Commentariensem.
Adjutorem.
Ab actis.
Subadjuvam.
Exceptores, & cæteros Cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.

Cæteri Correctores ad similitudinem Correctorum Apuliæ officium habent.

CAP. XC.

DE INSIGNIBUS CORRECTORUM.

COMMENTARIUM.

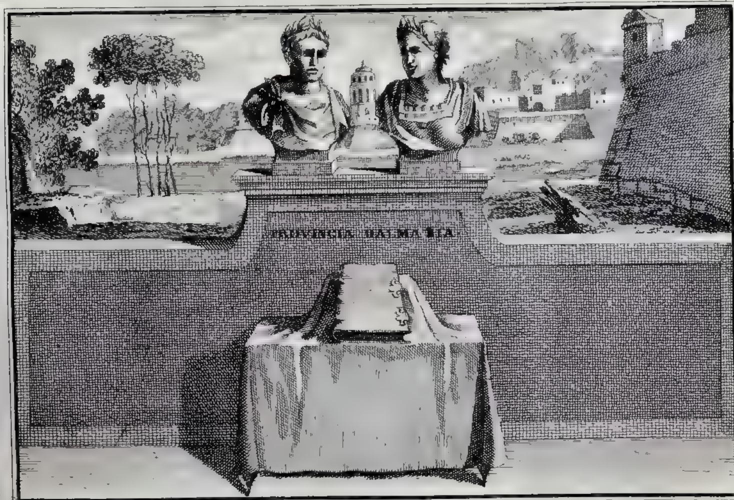
POST Consulares inter clarissimos sequuntur Correctores, qui nullum tribunal, aut provinciæ imaginem habent, sed *oppidum* tantum *eam referentis effigiem*. *Librum* quoque mandatorum, & *vultus Principum* præferunt, quemadmodum supra in Correctore Apuliæ & Calabriæ exposui, cujus insignium formam cæteri omnes Correctores retinent. Hic enim Corrector, qui solus est in Occidente, tamquam dignior pro aliorum Correctorum exemplari ponitur: cum Apulia & Calabria soli fertilitate, & populorum frequentia nobilior habeatur. Liber mandatorum notas inscriptas habet, quibus Consulares carent.

B

NOTITIA.

PRÆSES DALMATIÆ.

CUM INSIGNIBUS.

NOTITIA.

Sub jurisdictione viri perfectissimi Præsidis Dalmatiæ.

Provincia Dalmatia.

OFFICIUM autem habet hoc modo:
Principem ex eodem officio.
Cornicularium.
Tabularios duos.
Commentariensem.
Adjutorem.
Ab actis.
Subadjuvam.
Exceptores, & cæteros Cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.

Cæteri Præsides ad similitudinem Præsidis Dalmatiæ officium habent.

A

CAP. XCI.

DE INSIGNIBUS PRÆSIDUM.

COMMENTARIUM.

PRÆSIDUM insignia se habent, ut Correctorum. Meum exemplar horum *Codicem* mandatorum *viridi tectum* sine notis ostendit. Manuscripti dorsum auratum cum illis habent, quas in Præside Dalmatiæ sum interpretatus, nec in alio a Correctoribus, quam in notis Præsides differre videntur. Credo autem insignia Præsidum a Dalmatiæ Præside desumi, quia is est perfectissimus, & clarissimis inferior. Si ergo Correctorum insignia gerunt perfectissimi, magis alii Præsides clarissimi gestabunt. B

De Dalmatiæ fodinarum fertilitate adjiciam, quod Plinius lib. XXXIII. cap. IV. scribit, inventas fuisse principatu Neronis aurifodinas in Dalmatia singulis diebus quinquagenas auri libras fundentes. efficerent nostros aureos quinque mill. D.

His Notitiam Imperii Romani pro ingenii mei tenuitate interpretari sum conatus, quod opus cum sit omnium obscurissimum, & ignotis antiquitatibus plenum, mihi forte erranti ignoscendum erit, nec votum ardua audendi damnandum. Nam si aliud non effecero, saltem aliis probabiliora dicendi occasionem præbebo. C

NOTITIA ET SUMMA

exercituum per limites & provincias Occidentis.

Magister peditum in præsenti Occidentis imperabat.
- *Legionibus Palatinis* XII.
- *Auxiliis* LXV.
- *Legionibus Comitatensib.* XXXI.
- *Pseudo-Comitatensibus* XVIII.

Quæ omnia simul possunt efficere numerum $\overset{68}{\text{M}}$.D. id est, 68500.
His accedunt XXXVI. *Præfecturæ, &* VII. *Tribunatus, qui efficiunt* $\overset{39}{\text{M}}$.D. id est, 39500.
Et omnes simul juncti constituerent peditum $\overset{108}{\text{M}}$. id est, 108000.

Magister equitum per Gallias habet.
- *Legiones* XXI.
- *Auxilia* XVII. *seu*
- *Peditum* $\overset{16}{\text{M}}$. C. id est, 16100.
- *Equitum* $\overset{2}{\text{M}}$. CCCC. i. 2400.

Comes Africæ limitan.
- *Præsidia* XVI. *seu*
- *Peditum* $\overset{4}{\text{M}}$. i. 4000.
- *Equites* DCCC.

Comes Tingitanæ limitan.
- *Præsidia* VIII. *seu*
- *Peditum* $\overset{3}{\text{M}}$. i. 3000.
- *Equites* C.

Comes Littoris Saxonici.
- *Præsidia* IX. *seu*
- *Peditum* $\overset{2}{\text{M}}$. CC. i. 2200.
- *Equites* CC.

Comes Britanniæ.
- *Peditum* $\overset{3}{\text{M}}$. i. 3000.
- *Equites* DC. i. 600.
- *Equitum vexillatio, & legio non est sub Magistris.*

Comes limitum Italiæ.
- *Pedit.*
- *Equit.*
} *supra relati.*

Comes Argentoratensis.
- *Præsidium* I. *seu*
- *Pedites* M. i. 1000.

Comes Illyrici.
- *Pedites* $\overset{10}{\text{M}}$. i. 10000.
- *de quibus supra.*

Comes Hispaniarum.
- *Præsidia*
- *Pedites*
} *infra ponentur.*

Dux, & Preses Mauritaniæ.
- *Præsidia* VIII. *seu*
- *Peditum* $\overset{1}{\text{M}}$. DC. i. 1600.
- *Equites* CCCC.

Dux Provinciæ Tripolitanæ.
- *Præsidia* XIV. *seu*
- *Peditum* $\overset{2}{\text{M}}$. DCCC. i. 2800.

Dux Pannoniæ II.
- *Præsidia* XXVI. *seu*
- *Equit.* MDCCC. i. 1800.
- *Peditum* $\overset{5}{\text{M}}$. i. 5000.
- *Classes* IV.

Dux valeriæ Ripensis.
- *Præsidia* XXXV. *seu*
- *Equitum* MM. i. 2000.
- *Peditum* $\overset{6}{\text{M}}$. i. 6000.
- *Classis* I.

Dux Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
- *Præsidia* XXVII.
- *Classes* IV.
- *Equitum* MD. i. 1500.
- *Peditum* $\overset{7}{\text{M}}$. i. 7000.

Dux Retiæ primæ, & secundæ.
- *Præsidia* XIX. *seu*
- *Equites* D. i. 500.
- *Peditum* $\overset{8}{\text{D}}$. i. 500.

Dux Provinciæ Sequanici.
- *Præsidium* I. *seu*
- *Pedites* CCC.

Dux Tractus Armoricani.
- *Præsidia* X. *seu*
- *Peditum* $\overset{9}{\text{M}}$. i. 9000.

Dux Belgicæ secundæ.
- *Præsidia* III. *seu*
- *Equites* C.
- *Pedites* D.
- *Classis* I.

Dux Germaniæ primæ.
- *Præsidium* I. *seu*
- *Pedites* D.

Dux Britanniarum.
- *Præsidia* XXXVII. *seu*
- *Peditum* $\overset{14}{\text{M}}$. i. 14000.
- *Equites* DCCCC.

Dux Mogontiacensis.
- *Præsidia* XI. *seu*
- *Peditum* $\overset{6}{\text{M}}$. i. 6000.

Præpositure Magistri militum Præsentalis a parte peditum in Italia.
- *Classes* VIII.
- *Præsidia* XLIII. *quæ sunt infrascripta.*

In Italia.
- *Præsidia* XVII. *seu*
- *Peditum* $\overset{8}{\text{M}}$. i. 8000.

In Gallia Ripariensi.
- *Præsidia* II. *seu*
- *Pedites* C.

In Provincia Novempopulana.
- *Præsidium* I. *seu*
- *Pedites* CCCC.

In Provincia Lugdunensi.
- *Præsidia* XVII. *seu*
- *Peditum* $\overset{9}{\text{M}}$. i. 9000.

In Hispania.
- *Præsidia* VI. { *Præfectura* I. *Tribunatus* V.
- *Peditum* $\overset{7}{\text{M}}$. i. 7000.

MARMOR PISANUM DE HONORE BISSELLII.

Parergon inſeritur de Veterum Sellis,

Synopſis appenditur de Re Donatica antiquorum, quam brevi ſpondet

AUCTOR

VAL. CHIMENTELLIUS I. C.

In Piſano Lyceo Eloq. & Politic. Profeſſor.

ACCEDIT MYIODIA,

Sive de Muſcis odoris Piſanis

EPISTOLA.

SERENISSIMO
COSMO III.
Etr. PRINCIPI.

*Loriosum Etruriæ nostræ, & ad memoriam posterita-
tis præclarum, Romanos rerum dominos universi pene
orbis subjectis gentibus imperiosam legem dicentes, ejus-
dem imperii ornamenta, ac potestatis insignia quasi sub
lege, ac præscripto ab hac una nostrate gente accepis-
se. Ab eisdem nempe Etruscis, quibus religionum my-
steria, sacrorumque observationes debebant: egregio ve-
luti documento, nullum sine cultu, sensuque Numinis stabile Regnum
esse. Fasces, Lictores, Prætextam, Sellam præcipue regnandi Symbo-
lum, iis acceptam tulere:* Omnia denique decora, & insignia, qui-
bus imperii dignitas eminet; *unius ut loquar Flori testimonio. Ti-
bi igitur SERENISS. PRINCEPS Etrusci Regni Candidate, jure,
meritoque sacra esto qualiscumque commentatio hæc: cujus pars multo
maxima, Etrusci inventi, Sellæ nimirum, Sedendique honorem, &
majestatem respicit. Sique inter munera olim amplissima ac veluti sta-
ta, & solemnia, Regibus (ut de Porsena, ac Massinissa præter alios
legimus)* Sellæ *mittebantur: accipe Tu COSME SERENISSIME,* Lib. I. c. v.
*qua soles probi oris dignitate, & candidi cordis indulgentia non Sellam,
sed* Bissellium *meum e monumento saxeo, quod in urbe itidem Etruriæ
vetustissima, atque olim potenti, Pisis inquam Tuis asservatur. Debeo
enimvero Tibi criticum hoc schediasma, ceu donarium quoddam; cum
cæteris illis tam multis, tum hoc potissimum nomine, quoniam scitamen-
tis hisce antiquitatum, & venerandi ævi cognitionibus Adolescentiam Tuam,
vel me parario oblectare non renuisti. Quid Adolescentiam? Hanc ipsam,
qua flores, Juventutem nobilitare pergis, atque instruere literatis elegan-
tiis, & numerosa comprehensione artium,* quibus ingenia ad magnæ
fortunæ cultum excitantur; *quod Servio Regi historicorum summus* Liv. I.
*olim tribuit. Sed nullius jam monitoris indigus monere alios (o rarum!)
ac docere, idem qui imperare potes: sacris, profanis paratus: tempo-
rum, & populorum acta vetera, nova callens: terrarum situs, fines,
intervalla, si quid aliud scientissime tenens. Vasto nimirum illo fidelis
memoriæ sinu, Magni Parentis Æmulator complecteris; ac servas quic-
quid uspiam, vel assidua lectione, vel multiplici adloquio prudentium vi-
rorum cumulaveris. Vere namque Tragicus monuit.*

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. Eur. apud Stob. Ser. xlvi.

Sapiunt reges sapientum congressu.

*Jam enim quid Tibi tam in deliciis, quam vel eximius aliquis liber, quem
Macedonis more im Narthecio condas? Vel* πολυμαθέστατος *Vir, quem in-
tra laureata penetralia ad longi sermonis commercium admittas? Ac mi-
rari profecto subit, quemadmodum in isthoc Principalis Fortunæ splen-
dore (cum Plinio dicam Nepote)* Amas studia ut solent pauperes: Epist. lib. VII. ep. XXII.
in Aulæ maximæ rerum agendarum contextu lucubras, ut ociosus: in ve-

re annorum de literis mature judicas; expedite differis, ut natu grandis Polyhistor. Ante diem Sapientia sese Tibi explicuit: Tuique præcellentis ingenii gloriam, si quo in alio,

Stat. 1. Achil. Vis festina parat, tenerosque supervenit annos.

Sen. de Clem. lib. 11. cap. 1. *Quid mihi tandem promptius, aut brevius, quam* Probitatem Tuam cum Fortuna Tua litigantem *dicere? Sæculum hercle nostrum prorsus inauras, atque illuminas; vere* ΚΟΣΜΟΣ, *&* Princeps Juventutis *regnaturæ. cui non ad exemplar tantum doctrinæ per amœna hæc, & multijuga studia præluces: sed prudentia, consilio, gravitate, religione ad hæroicæ immortalitatis culmen viam plane Regiam demonstras. Merito itaque*

Pædo ad Liv. ------ Per Te virtutum exempla petemus.

ac nemo facile non pernoscet.

Mart. de Spect. x. Quos decet esse hominum tali sub Principe mores.

Quales Tibi sunt, inculpatos summus servet rerum omnium Custos Deus ad populorum felicitatem, & bonum; ad Christianæ Reipublicæ ornamentum, & amplitudinem; ad ejusdem Divini Numinis honorem, & gloriam.

Quando autem vera illud fide colis, & solida pietate curas,

Ovid. 11. Fast. Sit superis oro mutua cura Tui.

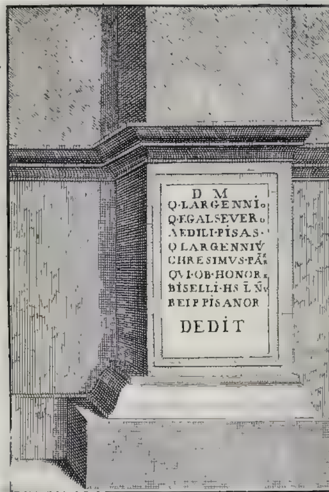
CAPUT PRIMUM.

Ingressus ad scriptionem. Antiquitatum laudata cognitio. Pisarum nobilitas. Marmorei monumenti locus, vultus, epigraphe. Honor Bissellii *a nemine hactenus visus, auditus, enarratus: conjecturis ad eum itur investigandum nulla certi fiducia.*

VETULENUS quidam Ægialus, tametsi ignobilem villam, ne dicam solitudine horrentem paludem in agro Linternino possidens; laute tamen, atque jucunde sese habitare fatebatur, quoniam Scipionis secessum, reverenda sibi fortissimi civis illic exulantis imagine, ac memoria in animum recurrente, incolebat. *Magna fama*, magnus inquit Naturæ Consultus, *& Vetuleno Ægialo perinde Libertino fuit in Campaniæ rure Linternino, majorique etiam favore hominum, quoniam ipsum Africani colebat exilium*, Plinius lib. XIV. cap. IV. Plane idem mihi, ac multis aliis, quibus ullus antiquitatis amor pertentat animum, usu venire arbitror, quoties veneranda aliqua veteris ævi monumenta, cæteroquin pulvere obsita, situ exesa, ignoratione, ac neglectu deserta (cum tamen rari sint in Philologia pretii) reperire, ac tractare liceat. Quid autem aliud sunt hæc λείψανα ære, aut saxo constantia, nisi quædam exilia Græci, aut Romani decoris pulsi; & a communi, ac vulgari hominum fastidio, tamquam relegatæ eruditionis secessus quidam, ac solitudines? Hoc ipso igitur placent, magnaque sui æstimatione sensibus illabuntur; quoniam priscæ ætatis, majorumque gentium deportatæ ad nos reliquiæ, suo ipso squalore, atque immerita desertione, perinde ac Scipionis Linterninum exilium Vetulenos, vetustatis nempe studiosos delectant. Si quæ autem urbs in Hetruria nostra, cum ævi antiquitatem, tum rerum gestarum magnitudinem jactat, inter plerasque egregias Pisana est. Sed commune Italiæ fatum, dominantis scilicet barbariei lasciviem, ac furorem passa; an temporis cuncta sensim emolientis venenum experta, suum ipsa senium, atque edentulam (ita vocabo) potentiam caduco narrat præconio. Inter pauca illic Romanæ ætatis vestigia, basis, seu arula servatur e candido marmore, suam præ se candide elegantiam, ac sinceritatem ferens; quam nulla aut imperiti scriptoris supinitas, aut invidiosa vetustatis labes corrupit. Utinam indocti nunc Enarratoris (quod summopere vereor) oscitantiam pessimo omnium fato sortita non sit! Ea visebatur apud Roncionios vico S. Mariæ, qui ad maximam Ædem perducit, horto delitescebat plurimum clauso, quem angustus, atque ignotus limes per posticum a domo sejungit. Hoc autem ipso (quantum opinari licet) paucis visa, aut observata inscriptio. Quamquam enim summæ viæ hortensis, conspicuo alioquin loculamento, & ingressuris statim obvio conderetur: adnascentibus tamen illic fruticibus, nonnunquam aut πάρεδρος, aut obsessa, vix ullum sui indicium, ac pretium faciebat.

Sed migravit tandem lapis suum dominum, quasi Orpheum secutus Illustrissimum Dominum Ballivum Cæsarem Roncionium, qui pulcherrima totius urbis parte magnificentissimam propter Arnum insulam nunc habitans, secum illic saxea Cimelia traduxit, atque in atrio disposuit cuivis facile inspicienda. Eam igitur, qualis est, literatam epigraphen suo vultu, suisque ductibus subjicimus.

Dignam sane judicamus, quæ otiosos non dimittat, atque aliud agentes inspectores, vel *ob Honorem Bissellii* unum, a nemine hactenus, nisi fallor, animadversum, aut explicatum. Quin etiam nec alibi apud scriptores lectum, vel in marmoribus adnotatum. Hoc igitur *Bissellium* bis sedere, atque amplius multo in ejus eruenda notitia nos fecit; nec supersedere posthac nostris promendis conjecturis nunc admonet. Conjecturis, inquam, puris putis; nulla certi, atque explorati fiducia. Periclitamur, divinamus, fortimur; more eorum, qui tenebras inter, & lucem tentabundi potius repunt, quam gradiuntur. Omnino de secta ἀπορητικῶν id unum non dubitamus, dubitare, ambigere, ἐπέχειν.

Atque hoc saltem doctioribus viris imputabimus, quod fuerimus odorisequi; delitescentis prædæ vestigia, ac cubile indicantes; quam ii mox feliciter excutiant, ac deprehendant, quorum ineluctabili, & capacissimo ingenio nulla se subducit eruditio in saltibus tum æstivis, tum hybernis disciplinarum.

In hac igitur indagine collustranda, dum prædam concupitam insequimur, non possumus, quod Venatores faciunt, non aliis quoque advertere animum, quæ incidant, & occurrant irrequisitæ.

Pisana scilicet hæc inscriptio, aliis quoque lucem dabit; quod non erit οὐδὲ πάρεργον, sed ἔργον fere necessarium.

Et quoniam vara vibiam sequitur (sumus enim in venatione) si quando ad pluscula egredi videbimur, non tamen præter rem, aut gustum eruditionis id factum voluimus. Sed ne longiori, ac molesto præludio (quod Plautinus succenset Megadorus) *loquamur lapides*, ad ipsa lapidis verba aggrediamur.

CAP. II.

Q. Largennius: *a largo anno dictus: nihil de eo liquet. Lux temporum, & fax historiæ anquirere in nomina. Saxea movere verba, aut ex ingenio corrigere, impudens, & violentum. Invectiuncula, & morsus in temeratores.*

Q. LARGENNIO.

DE hoc Quinto Largennio tam scio, quam qui penitus nesciunt. Nihil reperire licuit inter priscas literas: at neque libuit quidem obstinate perquirere. Quis enim persuadeat sibi posse omnium nominum, quæ uspiam leguntur, origines nosci, ac tempora dijudicari? Operosa ineptia, atque irritus labor ubique, ac semper id conari. Nonnunquam, fateor, ingentis præsidii ad eliciendam ejus, de quo quæritur, veritatem, aut conjecturam: Sed mihi nullius usus ad eum, quem collimamus *Bissellii honorem* indagandum. Neque tamen omnino fuimus incuriosi in historiis, ac monumentis: nihil autem profecimus; quoniam & pro nostra quantulacumque, ac perfunctoria diligentia, non vola, aut vestigium apud Veteres comparet. Expectabimus sagaciorem, qui moneat, ac digitum intendat. Sexcenta eo modulo, flexu, aut productione *Nesennius*, *Herennius*, *Pescennius*, &c. Sic *Largennius*, forte a largitate, seu largo anno. In hac namque compositione, quæ anni vocem extremo verbo recipiebat, primam vocalem in secundam reformabant. Gruteriani operis DXLIII p. apparet idem prænomen *Quintus*, quod in nostro marmore; dein *Gargennius*, quod nolim temere movere, descriptorem incusans, & de Gargennio in Largennium transcribere. Potius enim cohibenda est, quam nutrienda hæc mala prurigo, quæ jam diu serpit saxeas literas pro lubitu recudendi. Quæ hæc audacia est plus, quam ferrea, qua gratuiti quidam Asclepiades medicas manus lapidibus admovent, quos nec viderunt, nec tetigerunt? Ac si ulterius hic cancer proserpat, expecto, ut animosus quispiam Criticus variantes marmorum lectiones edat ad meliorum Codicum fidem; quos non Vaticana, aut Medicea Bibliotheca, sed Paria, aut Lunensis Latomia saxeis bene instructa membranis præferat. Quasi equidem pugillares lapideos præpetibus Amanuensium notis impressos, eosque multiplici exemplo descriptos apud se habuerint Veteres. Veteres inquam, sed Opici, & saxei, quales Deucalion in aquas dejecit, durum genus, nondum in hominum naturam, ac rationem reformatos. Sed ad *Largennium* redeamus; in quo Latina se prodit origo a largo anno, sicuti & Largiorum creberrima mentio in Latinis historiis; cum tamen, quid boni contra ex Gargennio eruamus? Quamquam & *Gargilius*, & *Gargettius*, & alia parilis initii reperire est. Sed suo loco, & nomine stet Gargennius. Quis enim nobis Jupiter id permittit, ut non homines in lapides instar Gorgonum, sed in lapidibus homines nostro jure mutemus? & Gorgonia tamen hæc truculentia non est insolens apud nostros Antiquarios.

CAP. III.

Quisque civis suam tribum professus. Censoris munus eam assignare. Movere Tribu. *Non omnes* Gentiles, *iidem* Tribules. *Unde tribubus nomina. Duplex uni Tribus. Integri populi, ac civitates in suam tribum transcriptæ. Pisani e tribu Galeria. Florentini e Scaptia.*

GAL. SEVERO.

NULLUS ambigo, quin literæ *GAL.* tribum demonstrent, in quam descriptus Largennius. A Hoc enim plerisque usitatum eam inserere post nomen, ut centies adnotare est in veteribus saxis. Sicut igitur carere tribu, aut servile, aut peregrinum habebatur, moveri autem ea ignominiosum: ita necessum erat, ut quicumque civitate Romana gauderet, tribum quoque suam profiteretur. Stabat ergo arbitrio, & descriptioni censoriæ, in quam quisque allegaretur. Equidem inter eos una magis, quam alia illustrior, atque honestior censebatur: omnino autem rusticæ urbanis antehabitæ: quare tribu ille movebatur, qui ex honestiori in minus honestam migrabat. Nil mirum igitur, si B ambitionis causa suam nonnulli indicarent, quod & distinctionis ergo factum opinor haud raro. Si quidem non quicumque erant Gentiles, ii etiam erant Tribules; hoc est, non qui ex eadem gente, eamdem quoque tribum pariter sortiebantur. Imo vel ipsi inter se fratres, non tamen tribules subinde audiebant; quod erudite observavit Thomas Reines. in epist. XXXV. p. CCXXXVI. Ergo ex tribu dignoscebatur non numquam cujus gentis, quæ domus foret. Numerosæ namque familiæ in plura capita, aut domus latius extensæ; prout olim partem, aut regionem urbis incolerent, ita quoque in aliam, aut aliam tribum cooptabantur. C Sed ferme tamen id factum, ut integræ gentes statam tribum fideliter retinerent, imo nomen ipsæ darent tribui; quæ origo plerisque tribubus fuit, quod viri docti autumant; quos inter Sigonius lib. II. cap. III. *de Jur. Civ. Rom.* Panvinius lib. II. *Comm. Reip. Rom.* Doctissimus Gruchius sparsim lib. *de Comitiis*, Rosin. lib. VI. cap. XV. *Antiq. Rom.* Neque illud inobservatum duas tribus eodem tempore ab eodem cive fuisse retentas, quod in *Octaviano Augusto* cap. XL. tradit Suetonius, Goltz. in eo Principe pag. CXCIII. ex veteri lapide Brixiano, & Panvinius in *Civit. Rom.* ubi de tribu Scaptia:

D C. IVLIO C. F.
FAB. SCAPT.
CÆSARI
AVGVSTO

Affert etiam Gruter. CCXXVI. III. Fabia, scilicet, & Scaptia tribus memorantur: hæc tamquam gentilis, & nativa familiæ Octaviæ: illa propria Juliorum, in quorum nomen, & gentem per jura adoptionis pertransit. Id tamen ego puto rarissimum: quippe in una certa tribu unusquisque civis erat censendus propter comitia, & suffragia, cæterasque perfunctiones publicas: nec vero licebat E desultorie, aut promiscue munia occupare. In hac autem inscriptione honori posita Cæsaris Augusti, non miror, si utraque tribus nomina tam se voluit gloriæ causa, ut neutra mortalium tunc maximi, ac felicissimi altricem, & parentem sese reticeret.

Sed & Urbes, populi, nationes, cum civitatem primo acciperent, in aliquam tribum, quantæ quantæ erant, referri gaudebant, quam perpetuo sequebantur. Prout vero eas beneficii alicujus origo devinxerat, aut summi civis auctoritas traxerat (aliis etiam de causis) ita studebant illi tribui nomen dare. Sic Circumpadani in Fabia, Lugdunenses in Stellatina, in Galeria tribu Hispani F censebantur, quod idem Reines. epist. XXXV. monuit, p. CCXXXVI. Licet tamen conjicere Pisanos ad hanc maxime tribum pertinuisse; quod inscriptiones monent, tum hæc nostra, tum alia apud eosdem Roncionios:

V. F.
Q. ANQVIRINUS SEC
VNDUS. OCCIA. AGILE
VXOR. Q. ANQVIRINNIO
GAL. SEVERO &c,

Fragmentum in agro Piſano repertum, in horto Franciſci Spigliati Florentiæ ſervatum:

CONIVGI SVO C.....
GAL. PISIS. Q. V.
A. N......

Commune mihi fecit Illuſtriſſimus Senator Carolus Strozza, Vir multis nominibus, antiquitatis potiſſimum ſtudio, ac diligentia, moribuſque prorſus antiquis mihi ſemper ſuſpiciendus.
Apud Grut. DLVIII. XVI.. ex Appiano:

P. RANFANIUS
P. F. GAL
CYRINICVS
PISIS

Hæc ipſa igitur tribus Galeria in noſtro marmore intelligenda eſt, in quam adſcitus Largennius. Inter antiquiſſimas eam inſtitutam a Servio Rege autumant: meminit hujus, tum Livius lib. XXVII. Plinius lib. VII. cap. XLVIII. tum Plutarchus, atque in opere Gruteriano perſcriptis verbis, pag. CCCCXVIII. VII. CCCCXXXI. I. DXVI. IV. centies vero compendioſe *Gal.*

Quod ſi vera eſt Panvinii lib. II. *Comm. Reip. Rom.* conjectura, a Fluvio Hetruriæ Galeſo deſumpſit nomen: primo *Galeſia*, deinde *Galeria*, ſolemni olim mutatione S. in R. Non prætermittam apponere nobis Florentinis tribum Scaptiam placuiſſe. Eadem monent Epigrammata apud Grut. p. DXXXXII. III. DLVII. I. DXLII. VIII. & V. ubi de Q. Gargennio, & MXVIII. III. quæ in ædibus Salviatorum legebatur:

Q. TERSINA Q. F.
SCAP. LVPVS.

Alia apud Bonarrotios Florentiæ viſitur:

Q. SEPTIMIO Q. F.
SCAP. PRIMO &c.

In omnibus his & Florentiæ Urbis, & Scaptiæ tribus conjuncta mentio. Pleraſque affert Bor ghinius noſter lib. *de origine Florentiæ* p. CCLXXXVII. & ſeq. Honorificum plane habeatur huic tribui Scaptiæ potuiſſe inter ſuos alumnos, ac tribulibus inter collegas cenſere Octavium Auguſtum, quod allata ſuperius monet inſcriptio. Aricia autem oriundi fuerunt Octavii, quod Cicero, & Suetonius produnt.

CAP. I.

Magiſtratus in Coloniis, ac municipiis ſæpe Ædiles *vocati. Alicubi* Dictatores, Prætores. *Plurimum* Duumviri, *&* IIViri Præfecti I. D. Poteſtas *pro Magiſtratu: diſſenſum a Briſſonio, & aliis.* Μποτεσὰς, *&* Ποτεσάτος, Poteſtaria. Ἄρχοντες, *&* στρατηγοὶ τῶν πόλεων. Quatuorviri. Quatuorviralis. Tres Viri. Sexviri. Duumviralitii. Duumvirales, Duumvirates, Duovirates. *Simpliciter* Magiſtratus, *&* ἄρχοντες.

A *ÆDILI PISAS.*

DE Ædilibus, eorumque honore, ac muniis in Urbe rerum domina, multi dicere occuparunt; quorum ſcrinia compilare importunum foret, & ἀπροσδιόνυσον: aut toties apposita repetere, moleſtius, quam δὶς κράμβη. Non verebor de muncipali, aut colonico ædilatu quædam inſpergere; tum, ut lapidi noſtro lux aliqua accedat, alterique itidem Piſanæ inſcriptioni; tum ut tricas quaſdam eludam, quas obtrudi video etiam a Viris doctis ſuper hoc honore exponendo.

B Ædilitium hoc munus in quibuſdam civitatibus, aliter ac Romæ, excelluiſſe tanquam ſummum non ignoro; prout populis Magiſtratum ſuum, penes quem annua recurreret dignitas, & cura Reipublicæ, libuit, vel Dictatorem, vel Prætorem, vel Duumviros, vel Ædilem, vel alio nomine revereri. Videatur Cujac. *ad l.* 18. *C. de Decur.* Gothofr. *ad l.* 4. *D. de damno inf.* §. 4. Alciat. *ad l. Decuriones de V. S.*

Dictatorem præfuiſſe Lanuvinis, vel unus Ciceronis locus in oratione illa vere dictatoria cunctis eloquentiæ faſcibus inclyta *pro Milone* oſtendit *Dictatoris Lanuvini ſtata ſacrificia*. Item apud Ce-
C rites ex veteri lapide Grut. p. CCXIV. *M. Pontio Celſo Dictatore*, &c. Spartianus de *Adr.* cap. XIX. *Per Latina Oppida Dictator, & Ædilis, & Duumvir fuit*. Capuani Prætorem habuerunt eodem Tullio teſte in *Agraria* ſecunda: *Nam primum id, quod dixi, cum cæteri in coloniis Duumviri appellantur, hi ſe Prætores appellari volebant;* Campanam ſuperbiam veluti notans. Sed in Hetruſcis Oppidis Prætura. Spartianus ibid. *In Hetruria Præturam Imperator egit;* ac vetus inſcriptio *Prætor Hetrur.* XV. *populorum*. Quod nonnulli in lapidibus *P. R. II. Vir.* exponunt, *Prætores Duumvi-*
D *ros*, fruſtra eſſe ego quoque ſentio cum Velſero lib. V. *rerum Auguſt.* p. CI. & malim *Præfecti Duumviri*, ſicuti alibi *Duumviri Præfecti I. D.* Fundanis quoque Prætores; quare Flaccus I. Satyr. V.

—— *Fundos Aufidio Fuſco Prætore libenter*
Linquimus, &c.

Ad quem locum vetus Interpres *Prætorem* pro Duumviro explicat: more Græcorum, qui Duumviros στρατηγὲς, hoc eſt, *Prætores* vocant. Neque eſt tamen, quod Scholiaſtes hunc morem advocet, ut infra oſtendemus. Gabii, ac Fidenæ *Poteſtatem* vocarunt. Juvenalis Satyr. X. verſ. C.

An Fidenarum, Gabiorumque Poteſtas?

E Neque hic neceſſe eſt *Poteſtatem* pro Ædili interpretari, cum duobus proxime carminibus rem diverſam & nominet, & deſcribat Poeta:

Et de menſuris jus dicere, vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis Ædilis Ulubris.

Cum enim tot aliis nominibus ſuum Magiſtratum muncipia renunciaverint, non eſt abſonum, ſi Fidenæ, & Gabii *Poteſtates* dixere: genericam ſcilicet appellationem imperii, atque Juriſdictionis, peculiarem ſibi faciendo. Saltem mihi æquus permittat id Lector, non tam Ædilem, quam alium quemvis Magiſtratum *Poteſtatis* voce ſubaudi-
F ri. Nobis quoque in municipiis, & pagis inferiores quidam Præfecti Juridicundo *Poteſtates* hodie vocantur, ac ſi diverſum quiddam a dignioribus Magiſtratibus. Quo ſenſu, puto, & Juvenalis de Gabiis, ac Fidenis ſcripſit; quippe deſerta ea oppida, an potius vici, Horatius lib. I. epiſt. XI.

—— *Gabiis deſertior, atque*
Fidenis Vicus —— ——

Omnino Suetonius *Claudii* cap. XXIII. Potestates a Magistratibus distinctas voluit, tamquam infra hos: *Atque etiam per Provincias Potestatibus demandavit*, &c. *l. 1. §. 1. D. quod quisque Juris*, &c. *Qui Magistratum, potestatemve habebit*, &c. Adi Lipsium cap. 1. *de Magistrat.* Græcis ævo sequiori Μπεστεστὰς, & Ποτεςᾶτος: Vide Meursii *Gloss.* in utroque verbo. Eadem barbarie seculorum *Potestaria* pro Vicaria Jurisdictionis apud Petrum de Vineis, quem laudat Vossius lib. III. *de Vitiis serm.* cap. XXXVI.

A

Alioquin *Potestas* pro summo Imperio apud J.C. *l. 215. de V. S.* Suetonius in *Julio* cap. XVII. *Compellari apud se majorem potestatem passus esset*; loquitur de Consule, etiam *Calig.* cap. XXVI. *Fuitque per triduum sine summa Potestate Respublica.* Nota in utroque loco adjunctum: nunc vocat *majorem* Potestatem, nunc *summam*: de Magistratus, & Potestatis differentia, vide quæ colligit Illigerus *ad Donell.* lib. XVII. cap. VII. Tenuit ea vox apud scriptores semi-barbaros. Vide Voss. *de Vitiis serm.* Radevicus *de rebus Friderici* lib. II. cap. X. *De Principibus, quorum ad ordinandos Civitatibus Consules, seu Potestas alium alio demittit.* Sed ut ad Juvenalem redeam, non tanti mihi est natio audax Poetarum, ut in illorum verbo jurare velim. Prout enim causæ suæ servientes exaggerare aliquid, aut elevare cupiunt, ita voces recudunt, ac formant: atque adeo satyricus Aquinas, ut magis extenuet, eam Gabiis, Fidenis, Ulubris præfecturam, & honorem, Ædilatum, aut Potestatem substituit; etsi forsitan non eo speciatim nomine appellaretur. Omnino autem Duumviri, ordinarius fere Magistratus singulis annis colonias, ac municipia regebant; instar nempe duorum Consulum, qui Romæ præerant. Græcis nunc Ἄρχοντες τῆς πόλεων, ut in *l. 1. 5. §. 9. de excusat. tut.* hoc est, *Consules*, aut *Principes Civitatum*: nunc *στρατηγοὶ Prætores*, *l. 6. §. 16. eodem tit.* quomodo sup. Horatius lib I. sat. V. At de Duumviris passim testimonia, quorum uno, atque altero simus contenti. Cicero *de Agr.* II. Apul. *Apolog.* I. *In qua Colonia patrem habui loco Principe Duumviralem, cunctis honoribus perfunctum*, &c. Cæsar. *de bello civili* lib. I. *Duumviris omnium municipiorum imperat, ut navem conquirant*, &c. Pro suprema Potestate accepit, etiamsi forte alio nomine nonnunquam affecti: hi ipsi, & cum adjuncto, *Præfecti Duumviri*, etiam *Duumviri Præfecti I. D.* ut adnotavimus, & simpliciter *I. dicundo a Decurionibus creati*. Gruter. CXCV. IV. In Pisano decreto *IIViri Præfecti*, &c. quasi junctim pro eodem Magistratu. De hoc politissimo, & quantivis pretii lapide Pisano, ubi annua funebria memorantur Cajo, & Lucio Cæsaribus Augusti Nepotibus publico consensu decreta dicemus inferius. Scio Præfectos fuisse Roma missitatos ad jus dicendum in ea loca, quæ nec Coloniæ essent, nec municipia; mulctata autem legibus, ac magistratibus *Præfecturarum* nomen retinebant. Sed istis Præfectis (quos ne magistratus quidem dixere) nihil commune cum nostris municipalibus. Et quidem hæ Præfecturæ sublatæ post annum V. C. DLX. Erat ubi pro IIViris, Quatuor gubernarent. facit *l. 1. de solut. & liberat.* & in Gruterianis CCCCXXVI. III. *Decurio Municipii*, &c. *IIIIViralis*, hoc est, qui IIIIViratum gesserat. Notat etiam Reines. Epist. p. CLXXVI. sic Pistorii præfuisse Quatuor Viros juri dicundo monet inscriptio ibi reperta, quæ in magna Aula Palatii legitur:

B

C

D

E

F

L. BOEBIO P. F.
V E L.
IIIIVIR. I. D. PISTOR.

Sæpe occurrit in lapidibus *IV. Vir. I. D. Quatuorviros Neapolitanos, Cumanos*, &c. nominat Cicero, & in saxis obvii, sicuti *Tresviri, Sexviri*. De Tresviris Bovillanis Inscriptio haud ita pridem reperta prope Albanum:

L. MANLIO L. F. PAL. SEVERO
REGI SACRORUM FICTORI PONTIFICVM P. R. IIIVIRO BOVILLENSI &c.

Lapis cognobilis ob mentionem quoque fictoris Pontificum. Et quidem in eadem Colonia, quandoque simul IIIViri, & IIIIViri, cum IIViris. Hinc suspicabatur doctissimus Velserus *rerum Augustan.* lib. V. p. c. Duumviros tunc fuisse principe loco: Quatuorviros, aut Tresviros inferiori, ac dicto audientes: quam conjecturam neque vanam, neque felicem ajo. At *Duumviralitii, Duumvirales, Duumviratitii*, qui abierunt eo honore; *Duumvirates, & Duovirates.* Adi Inscriptiones Vett. & Cujac. *Cod. l. 10. tit. de Decurionibus l. 18.* & passim lapides. Brisson. lib. IV. *select. Antiq.* cap. XIII. Scipio Gentil. *de J. Dictione* lib. II. cap. V. Pancirol. *de Magistrat. Municip.* cap. VIII. sed & laxiori Collegarum numero Sexviri uspiam administrarunt. Huc spectant verba J. C. *ad municipal. l. magistratus 25. Magistratus Municipales, cum unum Magistratum administrent, etiam unius hominis vicem sustinent.* Ad hos scilicet intendit Ulp. Duos, Quatuor, Sex, *quorum officium individuum, ac periculum commune*; quomodo Antonius rescripsit Lentulo Vero, *l. 9. dict. tit.* Simpliciter quoque & γενικῶς nullo adjuncto, *Magistratus* pro Duumviris, aut aliis, qui summo loco gererent, *l. 1. & 2. C. de Magistrat. Municip.* & *l. 8. C. Th. de Decurion.* & in saxis sæpe, Ἄρχοντες.

CAP. V.

Duumviri Colonici, aut Municipales simulacra Consulum *Romæ; &* Consules *quandoque appellati. Asserta ea appellatio contra Reinesium, & Velserum. Duumvirorum* Fasces. *Scipionis Gentilis submota interpretatio. Duumviris vindicata Jurisdictio. Bulengeri securitas* Quinqueviri. Quinquennales. Quinquennalitii. Quæstores *in municipiis. Jacobi Gothofredi laus.*

ILLIBENTER præterirem, quod sicuti frequentiori usu Magistratus suos Duumvirorum nomine gaudebant appellare extra Urbem urbes; dominantis scilicet (quod supra dicebam) Reipub. imitatione suos veluti Consules domi reputantes: ita haud tam absurdum puto, si quod forte Municipium, aut Colonia (ut Neapolis, Tusculum, &c.) *Consules* nominarint eos Duumviros, quos regimini annuo præfecisset. Nullo modo id admittit doctiss. Reines. ep. XXXI. quæ est *ad C. A. Rupert.* pag. CLX. & CLXI. & *Variarum* lib. III. cap. XVI. pag. DCIII. in cujus eruditissimi viri sententiam, qui alioquin sua Auctoritate me frangit, gradior, sed non curro; loripes sum, & Mulciberis assecla.

Scimus namque, præsertim de Coloniis, quod omni cultu usque ad ambitionem imitari, ac spirare studebant Urbem parentem; cujus ex utero incolæ traduces ad alias inhabitandas terras mittebantur. Hinc Decuriones, alter veluti senatus, ac simulacrum quoddam amplissimi ordinis in Urbe; de quibus infra plenius. Ex hoc corpore lecti Duumviri, quot Romæ Consules, eorumque potestas æquo annui spatii cursu diffusa; quidquid Pancirol. *de Magistrat. Municip.* cap. VIII. moneat,

dum Quinquennales cum Duumviris confundit, aut alii aliter opinentur. Quod si isti Duumviri consilio, auctoritate, prudentia totidem quasi Consules in ea Republica præerant; quid vetat, ut ambitiosa aliqua Civitas eodem nomine Consulari Duumviros nuncupasset? En Burdigala apud Ausonium *de Urb.* XIII.

Diligo Burdigalam; Romam colo; civis in hac sum,
Consul in ambabus ——

Nimis elate, ut censet Velserus d. lib. v. pag. CI. qui & πρωθυστερολογίας usus remedio mutavit:

—— *Consul in hac sum*
Civis in ambabus ——

Sed ore poetico locutum Ausonium censuit Reines. ego nihil vatem redarguo. Atqui obstat, inquis, consularis apicis augustissimum decus, quod una Roma domina, mater, ac princeps cæterarum sibi adsciverat, tamquam peculium suum, quod nulla sibi e viliori civitatum grege Civitas usurparet. Sed placet interrogare: non ne Dictaturæ nomen, (scio esse extraordinarium) longe augustius, atque excellentius Consulari? non ne Potestas sanctior, major, formidabilior? non ne hic unus Magistratus periculosissimis, ac difficillimis Reip. temporibus, ubi primum affulsit, cæteri honores connivebant, ut exorto Sole minora sidera sepeliuntur? & tamen permittimus Lanuvio tenui alioquin oppido, ut Magistratum suum vocet Dictatorem, neque ullius ἀκυρολογίας arguimus Tullium, quod ita vocarit. Vocavit autem, quia is populus Lanuvinus, vel usu antiquo, vel ambitione, vel alio respectu ita appellari maluit. Jurisconsultis itidem *Consules*, pro Duumviris, ut *in l. cum quidam* 32. *de acq. hæred. Divus Pius rescripsit Consulibus* &c. Consules, hoc est, Magistratus, aut Duumviri alicujus civitatis, qui de incerto jure, (ut sæpe factum) imperatorium culmen consulebant. Hotomano tamen placuit lib. VII. *Observat.* cap. ult. vocem *Consulibus* reformare in *Consulentibus*. Neutiquam vero movendam censuit Scipio Gentil. *de J. dictione* lib. II. cap. v. Consulem hunc municipalem non invite agnoscens. Scio itidem quod afferri solet, præter alia ornamenta, de fascibus, ac Lictoribus, quos Duumviris olim tributos putant. *Duumvirorum impune non liceat extollere potestatem fascium extra metam Territorii*: &c. Arcadius cum collegis *l.* 53. *C. de Decurion. lib.* 10. Cicero *Agr.* II. de Campanis, etsi indignanter. Apulejus *Miles.* lib. III. dat virgas Pytheæ Ædili; quiquennalibus quoque tribuit lib. x. ubi de Thyali; quamquam olim Bacilli, non fasces fuerint: atque ea *lege* 53. καταχρηστικῶς vocari fasces doceat Cujacius; uti & Apulejo. In fragmento Petronii Traguriano (de quo infra erit judicium) *Inter hæc triclinii valvas lictor percussit*, &c. *Habinna sevir est*. At Seviri, aut Augustales infra Duumviros. Fateor tandem, quod hæc argumenti acies ab Insignibus ducti non tam firma est, quin facile obtundatur. Neque tamen adprobo, quod idem Gentilis ex *d. l.* 53. Fasces ad Jus ludorum, aut editionis transtulit, ne tesseram faceret jurisdictionis. Si namque verba Imperatorum expendo, ubi *potestatem fascium* vocant, ac *territorii* mentionem injiciunt, spectasse eos auctoritatem, atque jus in Duumviris, non inanem, aut ludicrum splendorem facile adducor ut sentiam. Sed quod idem Reinesius omnem Duumviris jurisdictionem abjudicat, ac solam relinquit notionem, non tam purum, atque illime est, quin aliter alii judicent. Præit Paulus, ac turbam submovet, ut jurisdictionem vindicet Duumviris *l.* 26. *D. ad Municip. Ea, quæ magis imperii sunt, quam jurisdictionis, Magistratus Municipalis facere non potest.* Ergo ea, quæ puræ sunt jurisdictionis, aut quæ magis sunt jurisdictionis, quam Imperii, omnino faciet. Sic Municipalis jurisdictio, *l. incola* 29. *D. ad Municip.* Hanc quoque opinionem affirmat Cujac. *ad l.* 1. 2. 3. 4. *de jurisdictione*, Illigerus *ad Donell.* lib. XVII. cap. VII. Gothofr. *ad l.* 4. *de damno infecto*, specimina afferens jurisdictionis; præsertim usque ad certam quantitatem, de quo Paulus v. *sent.* Item pignoris capionem, legis actionem, servorum castigationem, & curatoris dationem, de quibus idem Cujac. *ad d. l.* 54. *C. de Decurion.* Bulengerus lib. VII. *de Imperio Rom.* cap. IX. Scipio quoque Gentilis lib. I. cap. VII. *de J. dictione* eidem favet Duumvirali potestati, ut & lib. II. cap. VI. Adi & Berter. *pithan.* lib. I. cap. X. Vizzanum novissime erudito opere *de mandat Princip. cap.* I.

Passim quoque in lapidibus *II. III. IIII. Vir*, &c. *juridicundo*. Sic *Ædilis jurid.* quod patet Gruterianum indicem percurrentibus. Non video interim, cur Gentilis moneat, numquam *juridicundo præesse* dictum de his Magistratibus. Quid enim aliud signat *II. III.* &c. *I. D.* nisi Juri præesse? Alibi *Duumviri præfecti I. D.* (ut protulimus supra) qui autem præficitur, idem præest juridicundo. Expresse omnino in tabulis Pisanis (quas commendavimus) ævo Augustæo dignissimis. *Neque IIVir, neque Præfecti er....o, neque quisquam juridicundo præerat*, &c. De Magistratu municipali loquuntur.

Ab hisce Duumviris, summis Coloniarum, & Municipiorum custodibus diversos fuisse *Qinquennales* merito existimat Velserus d. lib. p. CI. prolatis saxorum testimoniis. Nec patiatur interim ullus (moneo) ut ei Bulengerus imponat lib. V. cap. XVIII. *de Imperio Rom.* ex Plinio lib. II. epist. I. quam ibi *ad Trajanum* scriptam apponit, cum *ad Voconium Romanum* sit; tum quia in ea epistola non *Quinquennios*, sed *Quinquevíros* legitur; tum quia Magistratum hunc Quinquevirorum sumptibus minuendis constitutum opinor Romæ tantum, atque extra ordinem. Sed *Quinquennales* extra Romam Censoribus quibusdam similes in suis civitatibus præfuere: sic & Quinquennii spatium censioni faciendæ, unde nomen Quinquennali huic honori. Vide Rein. *Variar.* lib. III. cap. VXI. p. DCII. Census namque etiam extra Romam habitus munerum saltem publicorum gratia: sic Decurionibus præfinitus centum millium, de quo Plinius *ad Trajanum*. Inde *Censuales*, *& Lustrum* in iis civitatibus. Thyalis apud Apulejum x. *Metamorph.* Quinquennalis erat. De Adriano Spartianus in *eod.* cap. XIX. *Apud Neapolim Demarchus, & in patria sua Quinquennalis*. Ac sæpe in lapidibus *Quinquennalis, & Quinquennalitius*. Non desunt, qui eosdem faciant cum *Defensoribus*, sed novissime reprehenduntur a consultissimo viro Jacobo Gothofredo magni parentis inclyta prole in opere lucubratissimo, ac diu expetito *ad Cod. Theodos.* tom. I. p. LXXII. & *ad l.* 7. *ejusdem Cod. de profess. & med.* Ut autem ad Duumviros, seu Consules Municipales, aut Colonicos revertamur; diserte scripsit Magnus Casaubonus in *notis ad Apuleii apologiam secundam*, quod etiam Magistratus Municipales, Consules appellari non erubuerint, ac Græcis potissimum testimoniis utitur, apud quos verbum ὕπατος de Municipalibus toties legitur. Has notas nec dum a se visas fatetur Reines. Scipio Gentilis (ut innuimus) posse Consulum nomine, tum Romanos, ac dignissimos, tum Municipales Magistratus intelligi. De Romanis proprie, ne dicam semper, usurpari debere ego sentio. Sed & ab aliqua Civitate potuisse assumi id nomen ad Magistratum suum decorandum simul opinor; ut quandoque, si res postulat, etiam apud Auctores non sit ineptum

interpretari. Ex usu namque illius populi, aut Civitatis loquitur nonnunquam scriptor; nec tamen verum non erit (quod sapienter judicat Reinesius) eam Consulum appellationem apud quosdam populos tantum domi regnasse; ab ipsa interim Romana loquendi consuetudine abhorruisse. A consuetudine, inquam, non tamen, quin aliquando (etsi rarissime) Consularis appellationis fastigio Duumviratus claruerit; & quidem eo scribentium usu, ac proprietate, qua nunc Dictatores, nunc Prætores, nunc Ædiles vocantur (nomina scilicet Romanorum Magistratuum) summas rerum gerendarum habenas in Municipiis, ac Coloniis gerentes. Scite prorsus, B quis abnuat? & accurate loquutus est summus dicendi Magister Cicero, cum Dictatorem Lanuvinum, aut Prætorem Capuanum dixit. Spartianus ibid. de Adriano protulit: *Per Latina oppida Dictator, & Ædilis, & Duumvir fuit.* Pro varia nempe populorum consuetudine, qua Magistratum suum hic Dictatorem vocabant, hic Ædilem, hic Duumvirum; non vero quod Adrianus eodem in loco, omnes illos honores sustulerit. Theanum Sidicinum Quæsturæ titulo Magistratus suos insignivisse ex Gellio x. III. conjicimus; sicuti & Ferentini habuere; sed duos, C ut constat ex narratione Gracchiana apud eumdem *Noctium* scriptorem.

CAP. VI.

Ædilis unus, pluresve in Municipiis, & quandoque summo loco. Æditas cur Italus honor? *Juvenalis illustratus.* Ædil. IIVir; Ædil. IIIVir; Quæstor IIVir. *Ædiles infra IIViros.* Episcopi. *Diversa Magistratuum nomina in Municipiis, & cur? Non semper summus, aut unicus illic Ædilis: abitum a Cujacio.* Ædil. Juridic. Ædil. Annonarius Magister municipii. *Pisæ ab antiquo splendore laudatæ.* Decaprotia. D

AD ipsum Ædilem propiusque ad rem nostram gradum facimus. En ut nonnullæ civitates *Ædilis* nomine suum Magistratum nuncupabant; quod Spartianus tradidit, sed magis diserte Tullius de suo Municipio Arpino: *Hoc anno Ædilem filium meum fieri volui, & fratris filium, & M. Cæsium hominem mihi maxime necessarium (is enim Magistratus in nostro Municipio, nec alius ullus creari solet) quos*, &c. lib. XIII. epist. XI. *ad Brutum*. Tres interim illic creatos Ædiles adnoto. Et *Epist. ad Atticum* lib. E XV. epist. XV. *Tu nummos Arpinatum si L. Fadius Ædilis petet*, &c. de Ædili tantum loquitur, quoniam unus hic honor præsidebat. Meminit & in II. *Agrar.* Quod vero is unus ædilitius Magistratus, nec alius Arpini, ab Arpinate oratore dicitur creatus, de majoribus expono, aut de summo, cui id nomen *Magistratus* nullo adjuncto convenit. Novariæ tribuit Suet. *de clariss. Rhet.* cap. VI. C. *Albutius Silius Novariensis, cum ædilitate in patria fungeretur, cum forte jus diceret, ab iis, contra quos pronunciabat, pedibus e tribunali dejectus est.* En juridicundo præerat tamquam princeps; en quoque tribunal; contra ac municipali Magistratui denegatum asseverabat nimium F secure Scipio Gentilis lib. II. cap. VI. & XXIV. *de J. dictione*. Idemque Juvenalis sat. III. vers. CLXXIX. summos Ædiles vocavit in municipiis:

Sufficiunt tunicæ summis Ædilibus albæ.

& sat. X. vers. CII. Ulubris dat Ædilem Latii oppido:

Frangere pannosus vacuis Ædilis Ulubris.

Aretio nostro in Tuscia, sive Ereti in Sabinis Persius sat. I. vers. CXXIX.

—— Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas.

Alphenus J.C. *l.* 30. *§.* 1. *D. locati. Ædilis in municipio balneas conduxerat*, &c. quem locum vulgo afferunt, & *l.* 13. *§.* 8. *eodem tit.* ad quæ jura Gothofr. ex Briss. III. *Select.* II. & ex Duaren. I. *Disput.* XXVI. Sed locus ille Alpheni non satis apte probat unicum fuisse Magistratum in municipio Ædilis appellatione, ut inferius explicabimus. Ipsa vero *l.* 13. magis respicit Ædilem Urbanum, quam Municipalem. Addatur potius *l.* 2. *C. si serv. aut libert.* & passim antiqui lapides præferunt. Hinc illa nota *A. P.* hoc est, Ædilitia Potestate; sed & cum adjuncto, atque expresse *Ædiles municipales.* Gruter. CLXIII. II. nihil ut mirum sit, si ea fortasse mente *Italum honorem* vocet Persius ob frequentem ejus usum, & appellationem in oppidis. Juven. quoque sat. III. vers. CLXXI.

Pars magna Italiæ est, &c.

& d. vers. CLXXIX.

Sufficiunt tunicæ summis Ædilibus albæ.

Summis, quoniam ii fere præerant in Italiæ oppidis. Velserus lib. V. p. CII. imitatione Urbis matris binos, quaternos nonnunquam in Coloniis fuisse censet Ædiles; quod & inscriptiones suadere videntur; neque ego penitus improbo; sed hoc interim ajo *Ædil. IIVir*, vel *Ædil. IIIvir*, &c. posse etiam exponi, quod per honorum gradus fuerit quispiam primo Ædilis, dein vero Duumvir, aut IIIVir, diversisque temporibus, diversos Magistratus adeptus fuerit. Tres Arpini fuisse Ædiles locus superius allatus a Cicerone evincit: in saxis inscriptis *Æd. IIVir.* & *AED. IIVIRAL.* sic *AED. IIIVir.* & *Ædilis, Quæstor. IIVir.* Quæ lapidea quidem testimonia, ac proinde gravis, & immotæ fidei illud, ut libentius credam, efficiunt; duos alicubi, pluresve Ædiles fuisse; quod sentit Cujacius *ad l.* 18. *C. de Decurion.* Gothofr. *ad d. l.* 2. *C. si serv. aut libert.* Quocirca cum occurrit *IIVir, IIIVir, Ædil.* &c. in eo municipio, non unum, sed duos, aut tres fuisse Ædiles publicis curis præfectos intelligere licebit. Hos ipsos generali nomine *Primatum* fuisse comprehensos non dubito, quales appellantur *lib.* 7. *tit.* 17. *C. Theod. de Desertoribus l.* 13. *quod ad notitiam primatium urbium, vicorum, castellorum*, &c. Atque his ergo Ædilibus, quos toties legimus, adjungimus nostrum quoque Pisanum; in qua Urbe talem viguisse honorem nuspiam, quod sciam, perhibent monumenta, excepto hoc nostro Marmore. Quod autem Velser. lib. V. pag. XCVI. *rerum Augustanarum* Dictatores solum Municipiis, non Coloniis præfuisse scripsit, uti apud me σκέψεως δεῖται, ita illud assentior, in Coloniis Ædiles infra Duumviros extitisse. Sin aliquis a me quærat, unde hæc nomenclaturæ diversitas, qua suos honestabant Magistratus in Coloniis, ac Municipiis, pronum est dictu, non tam facile est certi aliquid dicere. Pro ipsa forte populorum consuetudine, ac veteri instituto, sive ante sive post Romanæ Civitatis jus impetratum, aut qua Græcam, aut alienam originem profitebantur, ita crediderim varia nomina usurpasse in suis rectoribus designandis. Illud quoque adjungere haud foret incongruum, pro vario gradu Romanorum Magistratuum, nunc inferioris, nunc altioris ordinis sibi quoque adscivisse: qua Civitatis amplitudo, aut tenuitas postulare videretur; atque id permissu Præsidis, aut Ro-

Romani Senatus fuisse factum non inepte crediderim: prout quoque ambitionis titillaret illecebra, dum magna nonnulli, & illustria de se jactare gaudent, buccas inflando insolentiores, & quidem nonnullos, etsi tenuibus impositos oppidis, aut municipiis, alte, & arroganter spirasse comperimus. Quare Salvianus *de gubern. Dei* lib. v. *Quæ sunt non modo urbes, sed etiam municipia, atque vici, ubi non quot Curiales fuerint, tot Tyranni sint?* Alioquin municipia, & municipales non raro contemptui; præsertim ipsis Romanis. Cicero III. *de Legibus Homines municipales, & rusticani*, & sæpe alibi. Juven. sat. VIII. CCXXXVII.

—— Ignobilis, & modo Romæ
Municipalis eques.

Sidon. lib. I. cap. II. *Non eminentius, quam municipaliter natus.* Sic *Schola municipalis* apud Auson. & *Oratores municipales* eidem Sidonio: quomodo ad extenuandum *municipalis adulter* Tacito lib. IV. *Annal.* Hinc & municipali magistratui objecta humilitas. Suetonius in *Calig.* cap. XXIII. *Etiam ignobilitatis quadam ad Senatum epistola arguere ausus est, quasi materno avo Decurione Fundano ortam.* Et *Aug.* cap. II. *Municipalibus magisteriis contentus.* Juven. loco cit.

—— Pannosus vacuis ædilis Ulubris.

D. Augustin. de cura pro mort. ger. *Vix illum inter Duumviros suæ patriæ ad lectum*, &c. Haud aliter nobis municipes, *Castellani*. Quo sensu Tacitus, ut obscuritatem argueret *Ann.* lib. VI. *Oppidanum genus* vocavit. E diverso municipia ipsa, Coloniæ, Civitatesque inferiores suarum solicite dignitatum ita Quæstorem, Ædilem, Prætorem, Consulem, Dictatorem, Duumviros habere voluerint; quatenus comitatu, opibus, splendore, superbia etiam, & opinione retinere illos in honoris auctoritate, & fastigio potuissent. Et (quod verius existimo) prout munerum publicorum, civilisque procurationis ratio magis unum, quam aliud magistrandi nomen, atque officium flagitasset. Ædilatus autem præcipue, quoniam sarta tecta servare, popellumque pascere, lætitiaque & ludis ducere ordinaria cura apparuisset. Atque hæc forte an causa, cur tam frequens id nomen Ædilium in municipiis (quod superius adnotabam) quoniam, quæ imperii essent, atque altioris regiminis, deque graviore rerum gerendarum forent Consilio, ad Prætores, Præsides, Proconsules, cæterosque Provinciales Magistratus pertinebant, quos Roma misisset. At vero ea, quæ copiam, & domestica (ut ita vocem) negotia, populisque nutrimenta, ac lætitiam, Urbisque securitatem, aut munditiem spectarent, Municipali Magistratui, qui patriam suam præsens, ac videns tueretur, servabantur. Vere enim populus duas tantum res anxius optat,

Panem, & Circenses.

Juvenalis Sat. X. vers. LXXXI. Ille apud Apulejum *Milesf. Annonam curamus*, ait, & *ædilem gerimus*. Erat autem Ædilis Hypatæ in Thessalia. Quo sensu, & *Episcopi* alio nomine in Municipiis, qui ea munia obibant rerum venalium, ceu quidam Ædiles, pretium, sanitatem, copiam panis, ac ciborum curantes. De his Arcadius *l. fin. §. item Episcopi de muner. & honor.* & ibi Gothofr. Pancirolus cap. XIII. *de Magist. Municip.*

Neque tamen in ea opinatione versor, Ædilem in Civitatibus, sive extra Romam pro summa potestate Municipali semper accipi debere; aut semper unicum fuisse Magistratum, qui in eo municipio crearetur, nunc Ædilis, nunc Triumviri, &c. nomine, quod Cujacius docuit *ad l. 18. C. de Decur.* Scipio Gentilis lib. II. cap. V. *de J. dictione*, a quibus viris liceat etsi cum verecundia recedere. Immo namque præter Ædilem eodem tempore ha-

A buere Duumviros, Censores, Defensores, Quæstores, aliosque Præfectos: aut duos, inquam, aut plures Magistratus; penitus autem evincitur ex fragmento fastorum municipalium, quos profert Goltz. in *Aug.* pag. CCXIII. & Grut. CCXCIX. ubi in eadem civitate, & in eodem anno legitur, qui fuerint *Duumviri*, qui *Ædiles*, aliquando *Quæstores* additi, prout creati fuerant eo anno; nonnumquam generico nomine *Magistratus*, pro Duumviris, aut Summatibus. Haud secus Pisis fuere, & Duumviri, & Ædiles, tamquam diversi, & alii Magistratus, ut dicemus. Item apud Cærites Grut. p. CCXIV. Scio extra Urbem, quin

B etiam Romæ, vix accenseri honoribus Quæsturam: nec ignoro quod scripsit J. C. *l. 18. de muner. & honor. Quæstura in aliqua civitate inter honores non habetur.* Est igitur tamen ubi honor audiverit: ub vero Ædilis in aliquo Municipio, aut Colonia prii mas tenebat *Æd. juredicundo*, merito vocari poterat, ut in antiquo lapide municipii Cæritum d. p. CCXIV.

At *Ædil. Anno* ibidem; quasi a Superiore distinguatur, qualem possumus Pisanum hunc agnoscere, cæterosque in iis Coloniis, ubi digniori loco alii præessent Magistratus. Immo namque ædilitas

C quandoque gradus ad Curiam: adeo alicubi Ædiles, non modo summum locum non obtinebant, sed infra Decuriones habebantur, nisi testimonio decipior veteris Jur. Conf. municipalis apud Grut. CCCCVIII. I. *absque censu per Ædilitatis gradum in Curiam nostram admitterentur*, &c. Aliarum Civitatum alios Ædiles Gruterianus index volentibus prodit; ac de ædilibus municipalibus quædam Bulengerus lib. VII. *de Imperat. Rom.* c. XV. Non placet tamen, dum Magistros municipii pro Duumviris exponit ex loco Suet. in *Augusto* cap. XIV. *Municipalibus magisteriis contentus.* Est enim Magisterium idem, ac Magistratus, aut Præfectura:

D non vero quia eo nomine *Magistrorum* II Viri vocarentur. Sic & *Magisteria Sacerdotii* pro dignitate. Suet. *Calig.* cap. XXII. Confusaneam ejusdem Bulengeri eruditionem, & quandam velut auctoritatem πανοπτερμίαν male digestam tu vide. Dum vero sellam Curulem Ædilis, & immunitatem a Tutela expendit, parum mihi videtur distinxisse Ædilem Curulem a non Curuli, & Romanum a Municipali. Hoc itaque pacto *Ædilem* Pisanum interpretor: non pro unico, & summate; sed qui, Magistratibus altioris ordinis majora curantibus, ædilitia ipsa munera obiret: quod quidem arguit Pisanæ Coloniæ olim magnitudinem, ac splen-

E dorem. Duumviros enim Pisis præfuisse docent eximiæ illæ tabulæ marmoreæ Decreti funebris, ubi & *Decemprimi* apponuntur; qua quidem Decaprotia docemur numerosum fuisse Senatum, aut Curiam, virisque refertam dignissimis, e quibus illi *Decemprimi* legebantur. De hac Primorum decem excellentia vide Velserum *rerum August.* l. V. pag. XCV. Reinesium *Epist.* CCCXCIV. & nos inferius cap. XXXVII. Diserte in eo decreto legimus; *Quicumque postea in Colonia IIVir, Præfecti, sive qui alii Magistratus erunt*, &c. quibus verbis plures Magistratus domesticos Pisis consedisse liquido

F constat. Usque ad tria enim, aut quatuor illorum genera. Ulpianus J. C. *l. 1. & 2. de Decur.* in Coloniis, aut Municipiis non veretur simul admittere.

A

CAP. VII.

Sepulcreti Pisani magnificentia. Tabulæ illic marmoreæ de inferiis Caii, & Lucii Cæss. elegantissimæ. Præfectus ærario Pisanus. Quæstor ad ærarium. Quæstor ab Ærario. *Pancirolus reprehensus.* ἀγορανόμος οἰκονόμος τ̃ πόλεως. Arcarius. Curator Reip. Curator Calendarii. *Florentini, non Fluentini. Pisana inscriptio restituta de Curatore Calendarii Florentinor. Pisæ municipium, Colonia. Pisani* Coloni Julienses: *in domum Augustam obsequentissimi.* Flamen Augustalis *Pisis. Præfectus ærar. Romæ; & qualis Pisis? Lapidis nostri tempora indagata.* Pisas *gignendi casu.*

B

IN ære suo me tenet Præfectus ærarii Pisanus, quem nobis ingerunt eædem tabulæ marmoreæ de inferiis Cæsareis. Servantur parieti infixæ, in conditorio, aut sepulcreto ad Ædem maximam operum omnium, quæ Christiana unquam tentavit magnificentia, ac pietas pro ea ætate pulcherrimo. Illæ sic habent in eo decreto, quod ad Cajum Augusti Nepotem attinet. *Quando eo casu* (cum nunciatus esset decessus Caii Cæsaris) *in Colonia. Neque II Vir, neque Præfecti Er. . . . o* (ærario) *neque quisquam Juredicundo præerat.* Et infra, *II Vir, Præfecti, sive quiali. Magistratus,* &c. Hos enim posteriores Præfectos præcipue refero ad ærarium, quos paulo ante nuncupatim nominarat lapis. Curam iis injunctam fuisse publicæ pecuniæ nemo non videt: qui in aliis lapidibus nunc Quæstores, nunc Arcarii vocantur. Non enim puto Præfectus hic ærarii Pisani Roma mittebatur, tamquam Magistratus Provincialis, aut susceptor; tum quia nondum in Urbe repertus erat hic honor, ut infra dicemus; tum etiam, quoniam in Pisano decreto agitur de Magistratu Colonico. Quo auctore, & præsente Decuriones majorem suis Consultis vim, ac firmitatem adstruerent, & obsequium Pisanæ Coloniæ adprobarent in domum Augustam, parentali ea lege quotannis servanda ad augendos honores Caii, & Lucii, quos immatura mors, & acerbum Romano Imperio fatum abstulerat. Municipalis ergo fides, ac devotio a Municipali Magistratu memoriæ illorum Cæsarum exprimebatur. Inter Municipales Magistratus neutiquam hunc Præfectum ærario agnovit Pancirolus, cui noster lapis invisus, sed poterat alium vidisse ex inscriptione Gruter. CCXIV. de Municipio Cæritum; *C. Suetonio Claudiano ædile Juredicundo. Præfecto ærarii.* At meo judicio satius fuisset si cap. XIX. *de Municip. Mag.* talem nostrum intellexisset, qui pecuniam exigeret, collocaret; ærario, aut arcæ inferret, promeret, conderet; publicos reditus, rationesque dispensaret. Reperio in hac ipsa Urbe Pisana *Quæstorem ad ærarium*, ut exprimit lapis Lucæ servatus, a Cyriaco Anconitano in suo itinerario, nisi fallor, productus.

Decurioni Pisis Quæst. ad ærar. II. Hæredes, &c. Sicuti vocatur hic *Quæstor ad ærarium*, ita dixerunt *Quæstorem ab ærario*, ut apud Grut. CCCCXXXVII. II. MXXVI. IX. Alius est autem Ἀγορανόμος, hoc est, Ædilis, de quo Pancirolus d. cap. & alius (quem tamen confundit) est οἰκονόμος τ̃ πόλεως, ut ex D. Pauli epist. *ad Rom.* quem Hieronymus, seu vetus interpres *Arcarium* vertit, ac forte suppar est Præfecto ærarii, qualis hic Municipii Pisani. De Arcariis quædam notat e veter. epigramm. Reines. *Var.* lib. III. pag. DXCV. Vide Samuel. Petit. III. *Observ.* VII. Fuisse tamen Pisis Quæstores Provinciales eadem tabula ostendit extrema. *Coram Pro. Quæstoribus primo quoque tempore*, &c. Hoc est, Provinciæ Quæstoribus, ut ego malim exponere, quam Proquæstores huc advocare. Cætera hunc Præfectum ærar. Pisani non absimilem statuimus *Curatori Reipub. vel Curatori Calendarii*, de quibus idem Panc. & magis huic secundo; cujus erat non prædia, sed pecunias curare fœnoribus, ac nominibus. Habebant enim Corpora, & Collegia: habebant & Civitates suos Calendarii Curatores, qualis nostræ Florentiæ fuisse legitur in veteri marmore itidem Pisis apud eumdem Roncionium. Placet verba lapidis afferre, quoniam nobis Florentinis vindicias dat litteræ *R.* Scimus enim nos quoque hirrire, & litteram caninam exerere præsertim adversus sciolos; ne quis obstinate Fluentinos nos velit, quasi fluxos, vel fluidos. Ædepol! in hac ipsa nostra Civitate *R.* amisisse contumeliosum est: ita enim ludere solet plebecula, aliquem notans temulentiæ, & ῥωβικότερον, cui ob offensantis linguæ, & vino infuccatæ tumorem non bene exprimitur. Ea sunt verba inscriptionis male exscripta a Borghinio nostro, male recepta a Grut. CCCCXLIV. V. ex qua prava lectione nescio quid comminiscuntur de Prima Ala Florentinorum. Uti optima maxima fide sic habent.

C

Q. OBSEQVENTIVS SEVERINVS
AVG. PISIS
CVR. KAL. FLORENTINORVM.

Cum vero in littera K. duæ lineæ, quæ cuneatim objacent, paululum deletæ per ætatem fugere incœpissent (manifestissimum tamen earum vestigium in marmore adhuc eminet) putarunt esse litteram I. numeralem luscitiosi exscriptores. Mox in fine syllabæ *AL.* gratuita audacia somniatam E. apposuerunt, ut conficerent I. ALE. hoc est, primæ Alæ. Sed vero *Cur. Kal.* sculptum fuit, id est, Curatori Calendarii. Illud interim mihi subolet Pisanos Cives omni industria, omnique arte studuisse, ut Octavio Augusto adularentur; seque, ac suam Coloniam inter addictissimas eidem Principi, summisque devinctam beneficiis profiterentur. Olim Pisæ Municipium vetustissimum, ut expresse eas numerat Paulus ex Festo in verbo *Municipium*. Sed ducti postmodum Coloni teste Livio V. C. DLXXII. Ptolem. Πίσα Κολωνία. Vide Cluver. *Antiq. Ital.* II. II. *Coloni Julienses* appellari voluere, ut urbs ipsa *Colonia Julia Pisana*, cui & cognomen obsequentis addidere in Decreto Pisano. *Uti Colonis Juliensibus. Coloniæ obsequentis Juliæ Pisanæ*, &c. sic etiam Octavii Augusti nepotes hinc Cajum compellant, *Coloniæque nostræ unicum Præsidium*. Lucium illinc in altera tabula *Patroni Coloniæ nostræ* titulo demonstrant. Aut quia magnis beneficiis affecti fuerint Pisani ab Augusto, & ejus domo; aut (quod multæ tunc fecerunt Coloniæ) ad splendorem, & opinionem dignitatis aucupandam, nomen Juliæ, & Juliensis Coloniæ affectarunt. Cum enim in Gentem Juliam transierit Augustus, in hanc ipsam appellationem migraverunt Coloniæ addictiores, quod Goltzius pridem observavit, & Velserus lib. VI. *rer. August.* pag. CXVII. Neque enim puto iterum Pisas sub Augusto scriptos fuisse Colonos; nec tinerent historiæ id a nobis ignorari. Ad hæc, vivente quoque Augusto, templa dedicarunt in foro. Eadem tabula, quæ ad Lucium attinet *In Foro. In Augusteo.* Qua de causa & Flamen Augustalis Octavio decretus ex Principibus Coloniæ. *Statulenus. Juncus. Princeps. Coloniæ. nostræ.*

D E F

Flamen Augustalis. Semel, atque iterum in altera tabula, quæ de Caii honoribus est. Quos quidem honores funebres tum in allato nuncio utriusque nepotis defuncti, tum in annuis parentalibus servandis, quanta maxima publici doloris testatione, quæsitissimaque inferiarum pompa, & apparatu decreverunt Pisani Cives; tabulisque marmoreis in spem æternitatis inscripserunt, quas hodie legimus, omnino legi dignissimas, & Augustei ævi excellentia, & Latini sermonis candore, & funebrium officiorum ritu præstantes. Utinam non illarum alteram, quæ de Lucio Cæsare agit fœdi vulneris hiatu invidiosa vetustas, an barbarorum temporum incuria violaverit! irreparabili, ut opinor, damno, quod perpetuo Musæ defleant, solus illarum parens, divinandi peritus explere possit. Sed id tamen solatio, quod verba desiderantur, sententia commode excerpitur. Altera tabula magis rimosa, quam imminuta est; eamque accurate exscripsit, doctum nescio quid φιλολόγημα in utramque concoquens, amicissimus noster Franciscus Maria Eques Ceffinius in Pisana Academia Cl. Antecessor, qui scientiam Juris æquissimis moribus probat, amœnioris autem litteraturæ cultu affatim exornat. Joannes quoque Pagnius Medicus Pisanus eruditione nobilis pares humeros huic moli suffecit. Vulgarunt eas olim Abbas Porghinius in suis dissertationibus, Abbas Ughellius, ubi de Urbe Pisana T. III. p. CCCLXXXIX. Curtius Pichena *ad Tacitum* lib. I. meminit Reinesius in epist. LXV. p. DLXXXII. quæ est C. A. Ruperti *ad Reines.* & p. CLXXIX. & CCCXCIV. novissime Reverendiss. Octavius Boldonius Antistes Reatinus p. LVII. *Epigraphicorum*; quem virum uti religione, gravitate, senio, doctrina venerabilem judico, ita benigniorem exoptarem in ea censura, quam exercet in aurei seculi monumentum. Quod vero pronuper in iis tabulis *Augusteum* legimus, non indignum est aliqua examinis cura. Potest namque *Augusteum* exponi forum. Αὐγουστεῖον Suidæ in Αὔγουστος, & ab Augusto sic forum vocatum tradit. Medii ævi scriptoribus γουστεῖον: quod forum cupedinarium explicant. Sunt enim *Gusta* cupediæ. Sed abludit hæc interpretatio a Pisana inscriptione. Narratur enim ubi factum, aut scriptum fuerit id decretum: & statim incipit *XIII. K. Octobr. Pisis. in foro in Augusteo.* Si forum jam dixerant, cur Augusteum repetere? nisi discriminis gratia, ut ab aliquo alio foro secernerent. Sed τὸ *In* supervacaneum. Secundo Augusteum, hoc est, Prætorium, vel Augustale, & Domus publica, in quam de more conveniunt Decuriones ad consulta facienda. Sed hoc *Augusteum* vix digna vox eo secula Augusteo. Tertio templum (& puto verius) a cultu Augusti sic dictum: ut Serapeum, Heracleum, & multa id genus. Quin Σεβάστιον, sive *Augusteum* reperio ita appellatum templum Alexandriæ in honorem ejusdem Principis apud Philonem lib. *de Legatione ad Cajum* accurate descriptum. At repugnat quod Dio scribit lib. LI. a vivente Augusto nemini permissum condere templum suo nomini dicatum in Italia. Indulsit provinciis, ut de Tarraconensi testatur Tacitus lib. I. *Ann.* & de Pergameno lib. IV. Suetonius tamen in *vita* cap. LII. ita scripsit. *Templa quamvis sciret etiam Proconsulibus decerni solere: in nulla tamen Provincia, nisi communi suo, Romæque nomine recepit: nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore.* At Aurel. Victor etiam *Romæ*, &c. *vivo, mortuoque templa, sacerdotes, & collegia dicata* refert. Non est igitur cur Dionis auctoritas nos deterreat: adstruente præsertim lapidis nostri testimonio viventis ætate Augusti inscripto; in quo

A *Flamen*, etiam *Augustalis* memoratur; argumento templis, ac religionibus cultum Pisis Augustum. Ac fortasse hic Princeps Pisanis permisit, ut delubrum construerent suo nomini; quo pacto in provinciis fecerat. Hæc obiter, sed non invite nobis expressa; etsi parum obsecundantia magnorum virorum adnotationibus ad ea loca tum Suetonii, tum Cornelii. Eo interim spectant, quo tendebamus; ut Pisanæ Coloniæ splendor, quin etiam charitas, & obsequium in Domum Augustam magis innotesceret.

Sed ut revertamur, unde digressi fuimus, quod Præfectos ærarii in Colonia Pisana nobis exhibent
B lapidea hæc Monumenta, non eo trahendus (quantum opinor) locus Livii lib. XXXIV. V. C. DLVIII. *Litteræ M. Cincii (Præfectus is Pisis erat) allatæ: Ligurum*, &c. Potius enim hic Cincius Roma missus, & a Senatu impositus Pisanæ Civitati, ut curam gereret rerum presertim bellicarum periculoso tempore, cum Ligures Alpini excursionibus vastarent agrum. Hinc & Sedes Prætoris aliquando Pisis statuta adversus eam gentem, quæ subinde e suis saltibus ad prælia, & populationes erumpebat, ægre tandem, tandemque perdomita. Possumus tamen & Præfectum Colonicum interpretari, quo
C nomine Præfecti usus Livius, ut quemcumque demonstraret Magistratum, penes quem Reip. Pisanæ cura, ac juris dicendi sors. Non est ergo Præfectus Ærarii, qualem in his lapidibus legimus; nulla namque ærarii mentio; imo nec dum eo tempore inventum id nomen Præfecti ærario. Ad Quæstores tunc attinebat ea procuratio, quæ dein Prætoribus injuncta. Vide Lipsium *in excurs. ad* XIII. *Annal. Taciti*, C. A. Rupert. *ad Enchirid. Pomponii* cap. VIII. Brisson. *Select. Antiq.* lib. III. cap. XIX. Augustus quidem primus induxit Præfectum ærarii militaris in Urbe, quod contigit an. V. C. DCCLIX. teste Dione lib. LV. at e Decretis Pisanis,
D unum post mortem Lucii factum est; altero anno in obitu Caii alterum. Omnino antequam Romæ Præfectus ærario sub hoc nomine institutus fuerit. Expresse autem, si quando Præfectus ærarii in saxis compareat, legitur cum eo adjuncto *Militaris*. Profert Lipsius *ad Tacit.* I. *Ann.* lapidem in Samnio repertum. Cæterum deinceps & nomen, & cura ærarii Præfectis attributa extra hoc militare, ut sæpe in libris J. Consultorum *l. 12. de his, qui ut indig. l. 15. & 42. de J. Fisci*. At noster Pisanus suæ Civitatis, & Colonicus mea opinione est: quod & textus, atque junctura sermonis satis probat, qui hunc Præfectum ærario post II. Viros nominat,
E & cum aliis adnectit Magistratibus propriis. Quando igitur plures eodem tempore Magistratus fuisse in Col. Julia Pisana ostendimus, Duumviros, ac Præfectum hunc ærario; non est quod Ædilem Largennium nostrum quasi unicum (sicuti in nonnullis aliis oppidis) interpretemur, vel Summatem, ac Principem Reipub. clavo assidentem exponamus. Ergo complures hi Magistratus, suis quippe muniis incumbebant; ac Ædilis quidem, perinde ac Romæ minutus quidam Censor, pusillusque morum Magister, annonam, forum, res venales, locaque illum metuentia explorabat. Quod
F & in aliis municipiis idipsum ab Ædilibus factum crebris monemur testimoniis scribentium, quos prudens omitto, ac superius delibavi. Sed jam præverto ad illud, quod mihi ullus haud inepte objiciat; potuisse alio tempore aliter regi Pisanam Civitatem, ac diverso itidem nomine Magistratum suum appellare. Habuerit illa sub Augusto Duumviros, totidem veluti Consules, binos Curiæ oculos, bina Reipub. capita: alios etiam Magistratus habuerit. Sed vero cum inscriptus fuit hic lapis Q. Largennium Ædilem repræsen-

tans, quis spondere audeat eo tempore Pisanos sub Ædilatu, tanquam summo, aut unico Magistratu non paruisse? libenter ajo, nec diffiteor id contingere potuisse. Cum tamen superius ostenderimus, vel in multis aliis tenuioribus oppidis præter Duumviratum, saltim Ædilem præsedisse: quid est quod Pisanam civitatem, vel Augusti ævo ita opulentam, ac splendidam (quod decreto illo toties laudato comprobatur) unico Magistratui addictam velimus, solique Ædili pannoso (qualem vocat Juvenalis) audientem statuamus?

Sed quidquid alii hac in re diversum sentiant, haud repugnarim; utcumque enim, ad examen semper proficiet nostri lapidis. Quod si de ætate quæratur, qua vixit Largennius, quaque manum sensit, & scalprum Pisanus hic lapis; equidem non ausim statuere. Neque licet nobis tam esse oculatis ad hæc τὰ ὅπιοθεν definienda, præsertim obscuro, & ignoto (quod ego sciam) in scriptis Auctorum Q. Largennio: si quid tamen licet pingui conjectura στοχάζειν, ad tempora Antoninorum, aut præter propter referrem. Species ipsa, ac forma florens literarum, tam polite, tam affabre ad amussim ducta antiquitatem negat aurei seculi, sed potius arguit quam diximus. Honor Bisellii conjecturam fulcit, nisi ex asse fallimur, de quo inferius; sed & verbum *Pisas* more Græco usurpatum non abludit ab eo seculo. Vix est enim, ut hunc errorem impingere velimus marmorario, qui *Pisas* per injuriam scripserit pro *Pisæ*, vel *Pisarum*, cum literæ omnes literate, & ad exquisitam delineandi regulam sint effictæ. Sed credamus potius Dorico inclinamento scriptum fuisse *Pisas* in paterno casu; quamquam & Latinis ea figura usurpatur contra Analogiam, ut *Paterfamilias* pro *Paterfamiliæ*. Varro lib. VII. *de L. L.* &c. In antiquis autem lapidibus haud semel *Dux vias, terras, filii,* &c. Vide indicem Gruteri; ac Boldonius p. XCI. repetiit, & animadvertit ante illum Laurenberg. antiquario in *As*, & *Vias*. Et quidem nonnullæ Urbes Græcam jactantes originem, qualis Pisana, in Græcis licenter exultare quandoque deprehenduntur, ut marmora sæpe nos docent. Græcis autem numero singulo Πίσα, & quandoque Πίσατα. Præcipue sub Antoninis invecta quædam insolentia loquendi; cum Analogia mutare cœpit, & puritas illa aurei seculi a suo splendore desciscere. Vide Reines. epist. p. XXCX. quin & verba Latina Græcis literis scripta, idem Reines. p. CCLXXXIX. quod nescio petulantia, an lusu fabrili factum fuerit, vel ambitione Græcitatis, quæ tunc irreperet Quod enim demum translato in Orientem Imperio Græco, Latinas tam sæpe lineamentis Græcis referrent, non adeo demiror. Idem & in nummis observatum fuit sub Antoninis M. AVP. ANTΩNINOs AVG. quem profert idem Reines. p. CCCCXXXIV. epist. inter suas XLVIII. quæ est C. A. Rupert. *ad Rheinesium*. Contra vero voces Græcanicæ Latina forma descriptæ, & quidem sub ea potissimum tempora, quadam utriusque linguæ inter se communione, atque hospitalitate, dum altera alteri aut voces, aut characteres commodat. Quod in nummis factum indicare non destitit Ezechiel Spanhemius dissertatione erudita *de veterum nummorum usu, ac præstantia* pag. XLVIII. In lapidibus specimen esto apud Grut. CCCXXXIX. II *Aramanti nica* ad latus cippi utrinque recto ordine inscriptum, hoc est, *Aramanti Vince*. Inter acclamationes scil quibus agitatores ad victoriam excitabantur, quod & in nummis ea formula observatum: quæ varie ab aliis exponitur; & Boldonius fecit pag. LXXXI. *Epigraph.*

CAP. VIII.

Chresimus, Χρήσιμος. Libertis fausta nomina bonæ scevæ gratia, *Pancarpus*. *Onesimus*.

Q. LARGENNIUS CHRESIMUS PATER.

CONSTAT ergo lapidem hunc, sive basim, aut arulam dicatam, aut positam fuisse Q. Largennii Severi Ædilis Pisani manibus a Patre suo Q. Largennio Chresimo.

Quod vero Chresimum patrem spectat, suo se cognomine prodit, ceu alienigena, non Latina, aut Italica origine; nisi quod Græco urbs Pisana fonte nata Græcis gaudere poterat appellationibus; est enim Chresimus Χρήσιμος: ac forte hic Chresimus Civitatem Romanam, & ingenuitatem adeptus in familias Largenniorum transiit, quorum beneficio jus togæ impetrasset. Retinuit autem Græcum, aut peregrinum Chresimi bonæ scevæ gratia, quoniam Χρησιμος utilem, & commodum indicat; ac fere Liberti talia cognomina non abdicaverunt rem gratam facturi patronis. En idem Chresimi cognomen C. Ticio Augusti liberto, Grut. CCCCLXXXV. II. *Cajo Ticio Chresimo Augusti li.* &c. quam inscriptionem non possumus infra non expendere, saltem ἀκροθιγῶς, utpote affinem nostro marmori, & unde mutuam sibi lucem commodent; & DCCVI. XVIII. *Chresimus Cleopatra filio dulcissimo*, &c. Apud Senatorem Strozam in suburbano rutis cæsis antiquitatum instructo. *L. Murdius Chresimus annos natus*, &c. atque in alio, *Ti. Julius Chresimus, & C. Furnius Pancarpus*, &c. Chresimus, & Pancarpus fausta plane nomina. Neque in alio significatu κατ' ἀφημίαν alicubi *Onesimi* cognomen legitur. In iisdem epigrammatibus, ut inter alia apud Grut. DCC.C. XIII. pariter in liberto. *C. Postumius, C. L. Onesimus*. Sirmondus sine lacuna vidit, atque exhibuit; cum tamen in Gruterianis sub eo numero vastum ulcus appareat. Est autem Ὀνήσιμος, idem ac Χρήσιμος.

Ac de servo DCCCCLXXXVII. VIII. *Onesimus Stati Bufi. Ser.* In Etrusca nostra S. Miniatis urbe apud equitem Antonium Rossiam, *Cimarulina. fecit. Onesimo. benemerenti*, Senator Car. Stroza mihi dedit atque aliam sui suburbani inscriptionem. *A. Hernulejo Eutychio. A. Hernulejus Onesimus lib. suo B. M.*

Adeantur & inscriptiones Basilicæ S. Pauli ad viam Hostiensem DLXXXI. DXLI. DLIX. Alii itidem lapides Florentiæ, *D. M. Julionesimo M. Julius Marinus fecit Patrono b. m.* Et in alia, *D. M. Ulpio Venerio*, &c. *Cannesius Onesimus filio dulcissimo*. Et, *D. M. Albiæ Dorcadis Plotia Onesime filia matri piissimæ.* In horto visuntur Illustrissimi Marchionis Bartholomæi Corsinii, quem aliis fortunarum amplitudo, sanguinis, ac ministerii dignitas invidendum, mihi semper spectabilem ingenii elegantia, ac morum suavitas faciet.

CAP. IX.

Honor Bisellii; nusquam legitur. De sellis Veterum instituta digressio. *Sella, Sedda, Subsellium, Subseddium, Bisellium*; quod duos capit, vel duabus constat sellis. Varro leviter tentatus, & accurate explicatus. δίφρος, δίεδρος, δίεδρον, Lat. *Bisellium*. Athenæo addita lux. Bisellium λαμπρὰ καθέδρα Hesychio. Ambitiosæ leges sedendi. quæ majora, credita honestiora. *Duabus sellis sedere*: omissa a collectoribus adagialis forma.

QUI OB HONORE BISELLI.

SI unquam alias, optanda nunc mihi foret Accii Navii auguris miraculosa manus, ac culter, quo cotem olim secuit; ut ego quoque Pisani lapidis ab-

ditum, ac penetralem sensum, quasi facta sectione educens, quid ex veritate critica magis conveniat, augurari subinde possem. Sed ab initio monui, solis conjecturis me progredi, qui nunquam aut Navii ipsius, aut Tagis artem condidici. Vel quadratarius igitur insigniter nobis imposuit ita scalpendo: vel qui sit hic *Honor Bisellii*, accurate quærendum est; cujus unica (quantum creditur) mentio in hoc marmore Pisano. Neutiquam igitur desideamus, ut de sedendi, sediumque, aut sellarum usu, forma, ratione, discrimine leviter saltem exponamus; si hinc aliqua forte lux ad Honorem Bisellii investigandum affulserit. Congeremus veluti per Satyram, ac lege miscella, quæ in Veterum scriptis, monumentisque observare παχυμερῶς, ac desultorie licuit. Cura longior, & adnotatio intentior requireretur in hanc partem antiquitatis excutiendam, ad quam veluti ex inopinato, ac pene imparati accedimus: quippe nihil tale ab initio cogitantibus obrepsit lubido, ut hic tanquam in suo loculamento emblema hoc philologicum insereremus. Alias, si divino Numini visum erit, totam impense dabimus, exacteque operam Veterum sedibus indagandis, depromendisque. Nunc solum in transcursu sedemus; tota tunc erit sedentaria exercitatio.

A Bisellio incipientes ne pigeat cum Literatoribus aliquantulum sapere, atque in eorum pergulis parumper detineri. Minuta, inquis, ac levidensia sunt ista: sed ad seria nos ducunt; sique ignorentur, aut negligantur, ad majora nunquam gradus. Isidorus lib. XX. cap. XVI. *Sella a sedendo, quasi Sedda*, & cap. XI. *Sella, quasi sedda dicta est, & subsellia, quasi subseddia*. Fest. *seliquastra, sedilia antiqui generis appellantur, D. litera in L. conversa, ut etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quæ non minus a sedendo dicta sunt*. Terent. Scaur. *de orthogra. Seddam dixere, quam nos sellam*. Mar. Victor. in lib. I *Sella a sede*; ubi de commutatione literæ D. & L. sic Dii *Novemsiles* quasi *Novemsides*, quod novem una assideant, Πάρεδροι, & Assessores apud eundem Victorinum: cujus Grammatici verba veluti conturbantis nimium præfidenter sollicitat Salmas. *ad Spartiani Adr.* cap. XIV. mihi tamen pura sunt, & aprica. Videat ullus mecum, atque judicet; sed nunc omitto. Sic *Divi Fidius*, hoc est, *Divi filius*, sive *Jovis filius*, quod de Hercule exponunt. Fidius nempe pro filius, & Pomp. Festo, *Impelimenta Impedimenta dicebant*. Eundem vide in *Ancæsa*, *Delicata*, *Dacrymas*. Servius VII. *Æneid.* ad illud.

—— *Solio medius consedit avito*.

Solium —— quasi *sedium*; *ut sella pro sedda*. Ut mihi videtur, solium, dein sodium, mox sedium. Sic Festo *sodales, quod una sederent*. At unicus Varro in tota veterum scribentium cohorte lib. IV. *de L. L.* biselli meminit. *Ab sedendo appellantur sedes, sedile, sedum, sellæ seliquastra. Deinde ab his subsellium, ut subsidere, quod non plane sapit; sic quod non plane erat sella subsellium dictum, ubi in ejusmodi duo bisellium dictum*. Quæ postrema verba (ni ulcus subsit, ac vitium, quod subvereor) hoc mihi explanant: *Ubi in ejusmodi* (sella) *duo* (supple, sedent, quiescunt, capiuntur; vel sedere, capi, & quiescere possunt) *Bisellium dictum*. Quare verborum farcinatores ex hoc loco Varronis, ut auguror, bisellium exponunt sellam, quæ capit duos. Sed non inconcinniter etiam dixerimus, *Ubi duo* sellæ quasi junctæ, & compactæ fuerint, Bisellium dictum; ac levissima detractione τȣ̃ *In*, Varronem ita monentem inducere. *Ubi ejusmodi duo* (sellæ) *Bisellium dictum*, aut si magis placet, *Ubi in ejusmodi* (nempe subsellio) *duo* (capiuntur, & consident) *Bisellium dictum*. Proxime enim de subsellio Varro loquebatur; ergo ad Subsellium referenda videntur, quæ consequuntur. Græcis δίφρος quandoque pro sede, quæ capit duos παρά τὸ δύο φέρειν, & hoc sensu, atque usu sedendi Etymologista accepit in δίφρος, Menandrum advocans, ἐκάθηντ' ἐπὶ δίφρῳ μήτηρ τε, καὶ παρθένος, *& sederunt in δίφρῳ aut Bisellio, Mater, & Virgo*, Sed δίεδρος, vel δίεδρον magis exquisite Latinis sonat *Bisellium*. Præter Eustathium *in Iliad.* meminit Hesychius & Suidas, ad quem Æmilius Portus, δίεδρος *idem ac* δίφρος, *Bisellium, Sella duos recipiens*. At illa sunt Athenæi in Philadelphi pompa describenda. παρετέθησαν δὲ καὶ τρίποδες τοῖς κατακειμένοις χρυσοῖ διακόσιοι τὸν ἀριθμόν. ὡς τ' εἶναι κατὰ κλίνην ἐπ' ἀργυρῶν διέδρων, lib. V. cap. VI. p. mihi CXCVII. edit. Commelin. Vertit Dalecamp. *Accumbentibus Mensæ tripodes aureæ admotæ sunt numero ducentæ ad lectos singulos, duæ argenteis fulcris constabilitæ*. διέδρȣς, fulcra, aut pedes mensarum exponit. Non (puto) tam acute vidit, ac Casaubonus, qui *Repositoria* tripodum maluit, quæ binos capiebant. Adderem ego signate vocari διέδρȣς, quoniam tum tripodes, præter genus mensarum, fuere etiam sedilium, (ut hodie quoque rustici, & paupertini utuntur, nobis *Trespoli*) tum quia & ipsi tripodes a Vatibus insideri solebant, qui Deum illinc concipientes, mox fata redderent. Quoniam igitur duo tripodes, aut sediculæ illic reponebantur; aut quia illic veluti sedebant apte recondita, διέδρȣς appellarunt. Atque his postremis intellectibus Varronem enarrantes, magis ad compositionis Latinæ flexum, aut inclinamentum accedimus. Sic namque biclinium, quod duos habet lectos, seu κλίνας; bipennis, quæ duas pinnas, aut acies; bipalium, bisaccium, birotium, & alia id genus. Sic bisellium potius a duabus sellis, quam a duobus, qui illic sedeant. Quæcunque ea sit veriloquii ratio, aut structuræ forma; ex ipsa biselli laxitate, qua vel duos capit, vel duas complectitur sellas, dignitatem quadamtenus arguere quis possit. Omnino autem pro sella splendida, atque honesta acceperunt Græci; quos inter Hesychius (qui auctor argumentum honoris in bisellio spectavit, ac notus esse tum debuit illius usus) diserte inquit, δίεδρος. διαφανής, ἢ λαμπρὰ καθέδρα. *Bisellium* (ita verterem) *conspicua, aut splendida sedes*. Nempe omni ævo blandita sibi in tantum est ambitio, ut etiam in hisce rebus, quæ exterius refulgent, pro earum materiæ amplitudine, ne dicam luxu, de utentium præstantia judicaverint homines: quod præcipue in vestibus, atque ornamentis observatum fuit. Ac in sellæ, qua de agimus, exemplo, illustrem, ac præpotentem ut notaret fœminam Seneca lib. II. *de Tranquillit.* cap. XIV. *Quid refert quantum habeat, quos lecticarios, quam oneratas aures, quam laxam sellam?* Lecticarii autem tam ii, qui sellæ, quam qui lecticæ subjungebantur; quod Lipsio assentior I. *Elect.* XIX. Sic quoque supra usum, aut necessitatem ad pompæ, aut magnificentiæ speciem, coronæ, quæ olim capitibus victorum imponebantur, dein capite ampliores factæ, quod Festus tradit: *Donaticæ coronæ, quod his victores in ludis donabantur, quæ postea magnificentiæ causa institutæ sunt super modum aptarum capitibus, quali amplitudine fiunt, cum lares ornantur*.

Quo respectu Plinius *Paneg.* ut beneficii, aut lætitiæ magnitudinem exaggeret, *Augustioribus aris, & grandioribus victimis invocaretur*, &c. Ne hic addam de clavo lato, aut angusto, de ollis majoribus, aut minoribus; non de rogis aut py[illegible] quæ

omnia pro eorum magnitudine, ac modo, ita existimationem ejus demonstrabant, cui tributa erant.

Haud plane statuerem, huic respexerit, an non Sarcasmus ille, quo aliquem *duabus sellis sedere* dixerunt; quasi ad bisellii usum, ac formam retulerint. Scopticus tegitur sensus, sedetque acumen in hisce verbis, quibus lubricam nonnullius fidem, & mobilis animi inconstantiam carpebant. Exprobratum id Ciceroni a Laberio, de quo Macrob. II. *Saturn.* cap. III. Præstat integram narrationem exscribere, ne invideamus urbanitatem, & salem dictorum: *Cum Laberius in fine ludorum anulo aureo honoratus a Cæsare, e vestigio in quatuordecim ad spectandum transit violato ordine, & cum detractatus est eques Romanus, & cum Mimus remissus: ait Cicero prætereunti Laberio, & Sedile quærenti, recepissem te, nisi anguste sederem, simul & illum respuens, & in novum Senatum jocatus, cujus numerum Cæsar supra fas auxerat: nec impune. Respondit enim Laberius: Mirum si anguste sedes, qui soles duabus sellis sedere; exprobata levitate Ciceroni, qua immerito optimus civis male audiebat.* Repetitque lib. III. cap. VII. ubi dicterii vim exponit, *objiciens tanto viro lubricum fidei*. Ante illum Seneca parens *Declam.* III. lib. VII. & *Controv.* XVIII. lib. III. *Laberius ad Ciceronem remisit: atqui soles duabus sellis sedere. Quia Cicero male audiebat, tanquam nec Pompejo certus amicus, nec Cæsari, sed utrique adulator.*

Qui igitur bisellio insidet, facili transitu, si lubeat a dextra in sinistram migrat, aut contra remigrat sellam, nunc uni, nunc alteri incumbens parti. Quo pacto homines sublestæ fidei, & versatilis animi, qua vocat spes, blanditur lucrum, aut occasio invitat; ita ex usu versoriam regunt, ac temporibus insidiando, nunc uni, nunc alteri vento rudentes laxant; undeque stat fortuna, illic adhærescunt; quod viro consulari, ac diserto objecerunt. Et quoniam hoc scommate ii præcipue asperguntur, qui uno, eodemque tempore duabus rerum agendarum opportunitatibus mobilem, atque obnoxiam fidem oppignorant; perbelle hoc dictum a bisellii forma petitur, ubi insessor duabus eodem tempore incumbit sedibus, cum tamen unicam videatur tenere. Sed duabus sellis etiam ille sedet, qui quam commodiorem sibi putat, eam disjuncto & tempore, & loco subinde obtinet, relicta, ac mutata priori; quod ad partium sequelam in Republica dein transtulere. Nisi malimus ad morem Veterum referre, cum pedibus in sententiam discedentes, alio sessum ibant, atque eo pacto prodebant quid eligerent.

Atque hanc adagialem loquendi formam *duabus sellis sedere* eruditissimi proverbiorum collectores cur volentes præterierint, aut nimium securi non viderint, minime video. Nobis tamen quadantenus est affine vernaculum illud, *Tenere il piede in due staffe*, de homine occasionum segni, qui sibi unam, atque alteram prospexerit; ut si forte prima exciderit, secundam arripiat: quomodo pes innixus duobus suppedaneis, si unum elabatur, alteri insistit. Posset quoque metaphora duci a cursu equestri, cum quis ex uno in alium equum currendo se trajiciebat; ea enim erat desultoris ars in equum *πάρωρον* velociter transilire, ac mox in priorem sellam resilire. Periculosum autem est rem habere cum equis currentibus, quos nudos tunc fuisse puto, ac sine sella. Omnino igitur tutius erit a consensu, & concione deducere, quod tum Seneca, tum Macrobius diserte narrant.

CAP. X.

Bisellii indagata forma: prolatum specimen, aut affine aliquid. *Seliquastrum. Antiquum. Antiqui moris*: lux Tacito. *Lecti archaici*: all'antica. *Sellæ rusticanæ*. Cassiopeja *mulier seliquastri*.

SED cujus omnino formæ, aut structuræ fuerit Bisellium nostrum (ut eo revertamur) nescivi hactenus e veterum reliquiarum figuris certo deprehendere. Eam autem sellam in usu aliquo extitisse ambigendum non est, alioquin cur ejus mentio, aut descriptio Varroni? Quod si ullum tamen monumentum, aut monumentorum iconismus, quem nobis reliquum fecit vetustas, ac elegantium hominum industria servavit, bisellium meo judicio, aut videri, aut dici potest; unus est, quem subjicio: Vide in calce libri num. I. Si quis transversum secet medium hoc sedile, duo erunt sellæ curules disjunctæ: quæ ita compactæ bisellium, sive binas sellas conficiunt; & quidem honorifica illic sessio, quoniam curulibus innixa. Extat hæc figura inter antiquitatum paradigmata, quas collegit Fulvius Bafferus: possidet hodie Vaticana Bibliotheca. Cujus Cimelii pararius mihi fuit apud Illustrissimos Puteos D. Vincentius Vivianus nuper redux ab Urbe, vir mihi suavissimæ amicitiæ lenocinio conjunctus: orbi autem notus ob præstantiam subtilissimi moliminis editi, quod de sectionum conicarum *Maximis*, & *Minimis*, maximum semper Auctorem demonstrabit. Nec tibi invideo sellam, aut thronum duos capientem ex antiquo, atque eleganti Cimelio onychino apud Tristanum tom. I. pag. C. Vide *Icon.* num. II. Attende & apud Goltz. in *Aug.* LXXI. V. ubi duo pro rostris in eodem sedili; vulgavit & Ursinus in *fam. Sulpicia* p. CCLIV. qui Augustum, & Agrippam sedentes exponit: Vide num. III.

Quod si quis nimium anxie hæc a nobis inquiri existimabit, per veterum saxorum reliquias, atque iconica vestigia monumentorum, ad honoris, aut dignitatis aliquod illinc expiscandum documentum; hunc velim meminisse, qualia fuerint omni ævo id genus commenta, ac symbola honorum externis hisce nitentia adspectibus. Qualia etiam hodie, cum plura sint insignia virtutum, quam virtutes ipsæ, quæ virum demonstrent, & magna cuique laus est larvam callide gerere! Inter prima ut jam Sapientiæ mysteria habeatur, & rituales morosæ ambitionis nugas novisse, quis, coram quo, quantum, quoties, qua sede, loco tempore, sedeat. Deque his omnibus non ignoramus constitutionem editam ab Impp. Arcadio, & Honorio in *Cod. Theod.* 15. 13. tit. *De Usu sellarum*: quam infra producemus. Nihil ergo miremur de bisellii honore. Sed cum sedibus pergere juvet, quod apprime commodum erit. Utinam dum calamo, quasi sella fertoria progredimur, *animus* quoque (quod ajebant) *sedendo fiat melior*. Ab eadem sella *Seliquastrum* deducunt tum Varro, tum Festus, cujus illa sunt verba superius allata. *Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur*. Arnobius lib. II. enumerans supelectillem *Pollubrum*, *Siliquastrum, Trulla,* &c. qui Auctor per I. effert, ut & Hyginus, de quo infra. Promiscue autem & *Siliquastrum* dixere, & *Seliquastrum*: quamquam & Seliquastrum genus herbæ hortensis. Pariter meminit hujusce sedis inter instrumenta domus, & in supellectilis censione Juris Consult. *l.* 4. *de supell. legata*; nisi magis placet ex Pandect. Flor. legere *Sedularia*, quod Ant. Augustinus conatur;

pro pulvillis exponens, quibus lecticæ sternuntur. Vide Gothofr. *ad d. l.* 4. Erit igitur *Seliquastrum* non tam ornatæ structuræ, aut artificiosi operis sedes, Festi verbis: *Sedilia antiqui generis appellantur*. Sic enim antiqua dixerunt, quæ rudia magis, ac simplicia; ad usum, ac necessitatem, non ad luxum, aut munditiem inutilem. Qua similitudine egregie, atque ingegniose Tacitus *Ann.* XVI. cap. V. *Qui remotis e muncipiis, severam adhuc, & antiqui moris retinentes Italiam*, &c. qui nondum scilicet viderant luxuriosas illius opes, ac insana illic voluptatum, ac theatrorum certamina, de quibus ibi Tacitus. Sic viros, sic mores antiquos Ennius.

Moribus antiquis stat res Romana, Virisque.

Ut sedilia antiqui generis, ita Horatio *Lecti Archaici* lib. I. epist. V. nobis *All' antica*:

Si potes Archaicis conviva recumbere lectis.

Turnebus *Adversf.* I. XVIII. maluit *Archiacis* ab artificis nomine. Mihi perplacet *Archaicis*, & Nannius ante statuit *Miscell.* IV. XVIII. Quod non penitus desita, aut antiquata fuerint ea sedilia, ostendit legatum in *d. l.* 4. si *Seliquastra*, non *Sedularia* verior nos lectio reposcit. Vocamus enim antiqui generis etiam ea, quorum usus adhuc duret; sed ut demonstremus formam, & fabricationem. Mulierum ergo Sellæ ea *Seliquastra*; talesque fuisse, neque adopertas, quarum domi usus, putavit Casaubonus *ad Suet. Othon.* c. VI. Nostrates dixerimus vulgares, ac minores, ubi fœminæ lanipendio, & acui operantur. Indissimiles credi derim, quas *sellas rusticanas* Sulpit. Severus appellavit de B. Martino loquens; quarum tamen nihil puduit sessorem maximum. Vates, aut Mythastronomi locarunt Cassiopejam Seliquastro impositam. Hyginus *Astronom. poet.* II. in Cassiopeja: *Inter sidera sedens in Seliquastro constituta est* & *de signis* lib. II. *Cassiopeja seden. in Siliquastro collata est.* adnotavitque Grotius pag. XLVII. ad has imagines. Nisi mihi res cum Poetis, aut Mythologis foret, genere licentioso, quibus Judæus credat apella; abunde esset, quod Seliquastrum supra omnes bissellii honores dignissimam sedem reputarem, quando illic Reginam incumbentem tot siderum satellitio undequaque stipatam locarunt. Contra autem commune, & cuique parabile id sedile statuimus, Formaturam, & Schema Seliquastri hujus Cassiopeii varie pro lubitu exhibent artifices in mappa cælesti; domesticum, ut apparet, & muliebrem ad usum. Arabibus proinde Astronomis *Mulier Seliquastri* appellatur Cassiopeja.

Productio hæc aut incrementum, quod in *aster* pangebant Latini, nescio quam extenuandi, aut despiciendi vim habuit, ut recalvaster, surdaster, parasitaster, &c. Sic plantas depretiat, aut sylvaticas facit, ut pinaster, oleaster, &c. Quid, si vilitatem, aut contemptum ita ducant a sellis Seliquastra? quomodo serperastra, vel alia id genus. Sed obsoletum, aut vile seliquastrum paratæ mox sedis nitore, ac dignitate pensemus.

CAP. XI.

Sella curulis. Tuscorum inventum: a Curibus, non a curru dicta. Hinc *Magistratus curules* ὑπατικὸς θρόνος: δίφρος βασιλικός. Sella ἀρχικός, alia. Sella *Consularis*, *Regia* ἡγεμονικός, ἀρχικός. Ducum, & Magistratuum. ἐλεφάντινος: *eburnea*: *eborata*. ἀγκυλόπους. Curvipes. Franciscus Gottifredus antiquitatum diligentissimus. Serenissimi Leopold. ab Hetr. heroicæ virtutes. Curulium non una forma producta, & in nummis explorata. Coronæ desuper, fasces, rami, manubiæ: circumque & ad pedes erecta hujusmodi. Curulis *perverse collocatu*. *Sella aversa*. Faldistorio Episcopor. similis.

CURULIS sella quantam honoris significationem, quantumque decoris instar secum ferat, nemo, vel in Romana antiquitate balbutiens ignorare potest. Tusciæ nostræ inventum id insigne. Ac si fides Silio Italico lib. VIII. e Vetulomi oppido (hodie *Viterbio*) primum advecta in Urbem Curulis. De ea sic loquitur Civitate:

Hæc altas eboris decoravit honore Curules.

Vide Macrob. I. *Saturn.* cap. VI. & Dionys. lib. III. Ἀρχαιολογ. qui ab Hetruscis accepisse Priscum Tarquinium refert. Livius lib. I. *Me haud pœnitet eorum sententiæ esse, quibus apparitores, & hoc genus* (lictores) *ab Etruscis finitimis, unde sella Curulis, unde toga prætexta sumpta est*. Nihil tam dictum, ac de ea Sella. Tu videsis e prope innumeris, quos veluti edecumatos delibo, Lipsium ad II. & IV. *Annal. Tacit.* Brissonium *select. Antiq.* lib. III. cap. XV. Passerat. *ad Propert.* lib. IV. eleg. XII. Cerda *ad* XI. *Æn.* vers. CCCLXXXIV. Lazium *Reip. Rom.* II. III.

Conspirant Grammatici ut a curru deducant. Festus in *Curules*, Isidorus XI. XX. Bassus apud Gell. lib. III. cap. XVIII. Servius ad idem Maronis carmen CCCLXXXIV.

Et sellam regni, trabeamque insignia nostri.

Sed merito reprehenduntur a doctioribus, quos Grammatistarum argutiæ parum afficiunt. Inter hos Lipsius, qui non a curru, sed a Curibus deducit: hunc vide cap. XII. *de Magistratibus*. Cui opinioni favet modulus syllabæ primæ in curulis. Ergo ab hac sella, & illius usu Magistratus *Curules*; quorum mentio *l.* I. §. 26. *de origin. Juris l.* I. *de ædil. edict.* §. 7. *Instit. de J. nat.* &c. Livius lib. VI. Hinc Ædiles Curules a plebeiis distincti, quoniam (quod est apud Theophilum §. *proponebant de J. nat. gent. & Civ.*) ἐκέχρωντο τῇ σέλλῃ ὑπατικῇ, *utebantur sella Consulari, seu Curuli*. Nihil proinde mirum, si ab hisce ornamentis, seu insignibus, nomina quoque, & honorum gradus desumantur, ut in nostro Honore Bissellii. Sed plura inferius. Alio nomine igitur hæc sella dicta *Consularis*. Theophilus super. Glossæ, *sella Curulis* ὑπατικὸς θρόνος δίφρος βασιλικὸς *sella Consularis*, *sella regia*, quoniam ea usi quondam Reges, deinde Imperatores, qui a Græcis Reges; ideo βασιλικός. Eam ob causam Plutarcho ἡγεμονικὸς *Sella Ducum*, Magistratuum, ac Principum. Dionysio Halicarnas. ferme semper ἐλεφάντινος θρόνος *Sella Eburnea* a materia, sive ebore. Neque confundenda cum alia, quæ ἁρμάτιος δίφρος Polluci X. XI. (plura suo loco) quam recte vertunt *Sellam currulem*. Est enim sedes in curribus; non tamen sedes honoris, quæ Magistratibus Romanis attributa, & quæ efferri debet littera una canina minus.

Materia olim ex ebore, diuque tenuit. Eam ob rem ἐλεφάντινον δίφρον ubique vocat Dionys. hoc est, Consularem, & passim scriptores de ebore curuli. *Eboratam* Vopiscus in *Aurel.* Proprium Romanorum agnoscit hoc ebur Athenæus lib. V. cap. IV. ubi de Antiocho Epiphane, qui nonnunquam sedebat, ἐπὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον κατὰ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος, *In sella eburnea more Romanorum*. Ex Polybio autem narrat Athenæus; apud quem Polybium lib VI. ἐλεφάντινος itidem δίφρος appellatur. Vide P. Fab. *ad tit. de Orig. J.* p. XXXIX. XL. & Passerat. eo loco *ad Propertium*, Dempst. *ad Rosin.* lib. X. c. XI. Orleans *ad Tacit* pag. DCCLXXXIII. Imo Diis ipsis, Deorumque parenti Jovi ex ebore di-

A candam reperio apud Vopiscum in *Firmo* cap. III. ubi de Aureliano Imperatore loquitur: *E duobus dentibus elephantinis pedum denum, additis duobus aliis dentibus: constituerat sellam facere Jovi.* Conjice sellæ magnitudinem ex dentium quatuor proportione, ac mole; si modo alii duo pedibus denis extendebantur. Sed gliscente luxu, opibus, vitiis, tum bracteata, tum ex auro, argento, &c. accedente industria, labore, opera artificum: dicemus nonnihil infra. Formam ostendunt marmora, ac nummi. ἀγκυλόπους Plutarcho dicitur in *Mario*, hoc est, *curvipes*; quod quatuor lignis incurvis, ac decussatis constaret, atque ordinaria B ea species; observatque Casaubonus *ad Suet. Aug.* cap. XLIII.

Quandoque autem visitur pluribus compacta lignis, quales nobis sedes totæ ligneæ (*ciscrannæ* dictæ) ad vulgarem usum. Nihil tam frequens in antiquis saxis; nihil tam obvium in nummis tam exteris, quam Romanis; præcipue autem ubi congiarium, aut alia largitio a sedente Principe erogatur. Vide interim productam superius Iconem in Bissellio: est enim duplex juncta sella curulis octo suffulta pedibus recurvis, sed minime plicatilis. Frequentiori igitur forma; quadrupes sella camuris, & obver- C sis lignorum capitibus; quorum quatuor solum tangunt; quatuor loramentum obtensum, aut sedile substinent.

Unde vero exemplaria justius deducemus, quam ex ævo omnium nobilissimo Cæsaris, & Augusti? En primo transversis pedibus cancellata apud Lud Nonn. *in Golz. num. Cæs.* tab. XXVII. num. VII. corona desuper jacens, fasces utrinque ad pedes erecti. Vide in fine num. IV. & V. Consimilis alia Coloniæ Apameæ sub Augusto cum fascibus, & corolla sine fascibus altera.

Utramque e suo Cimeliarcheo Roma misit diligentissimus antiquitatum vindex, & elegantia- D rum spirans Amalthea D. Franciscus Gottifredus, quos tibi non invideo lector, atque inspector humanissime; curavitque Serenissimus Princeps Leopoldus ab Hetr. cui debeo quidquid meæ conantur literulæ. De summo Heroe, ac Mæcenate quantumvis dixero magnum, infra erit semper. Quod ad omne genus artium nobiliorum favore, ac patrocinio impellat, Principis est: quod suo ipse labore exornet, ac tueatur, omnium pene compos, supra Principes est, sed non Mediceos Nullus dubito cancellatis hisce sudibus compactas sellas e genere curulium fuisse, quidquid fateatur se ignorare E Lud. Nonn. *ad numismata Cæsaris*. At frequentior, & communior forma Curulium, quin etiam illustrior, ea quadrupes e lignis recurvis. Vide passim apud eundem Nonn. *Cæsar.* tab. XV. num. XXII. & XXIV. tab. XXXV. V. & *August.* XXII. IV. Vide in fine libri VI. VII. VIII. in quibus tamen locis non unicam, sed duas sellas exponit Nonnus. Vere una tantum est. Non negarim tamen sibi parumper indulsisse artificem, vel invita optice; quippe in fronte sellam prospicimus; quatuor autem illi pedes non tam diducti, ac patentes ex lege visionis apparere deberent, sed anteriores posteriorem luminibus officere. Neque id tamen novum quandoque in nummis demonstrationis gra- F tia, ubi neque color, neque umbra iconismum adjuvant. In his autem sellis notare est coronas impositas, vel singulas, vel binas, quandoque ternas; nunc jacentes, nunc erectas; sic fasces, sic ramos utrimque humi adstantes, aut frumenti spicas, ut in *Lepido* XXVII. IX. eidem Nonno: ubi & Jovis manubiæ impositæ. Vide & Cæs. XXXV. V. Vide num. IX. X. XI. in calce libri. *Aug.* XXII. IV. & VI. hic pedes curulis vario fabri lusu tornatiles, aut cælati, & in cuspidem concinne desinentes: qua vero crassescunt, & sedile sustinent (si oculorum arbitrio credere est) corollis, aut lemniscis ornati apparent. Adde Ursini nummos, quos proferimus inf. cap. XXXI. Sed cum sessore tibi occurrit sella *August.* XLVI. XX. apud eundem Nonn. Vide num. XII. in ejusdem calce, ex qua manifeste deprehendas eam pedum figurationem, aut positum quem nuper indicavimus. Ni satis numismata, adi opus anaglypticum in arcu Constantiniano Romæ, ubi Trajanus sedens in Curuli: iterumque sedentem illic cerne, sed alia sedis forma. Vide num. XIII.

Non admodum a sede Episcoporum (quam vocant *Faldistorium*) diversam Curulem assentimur; quoniam utraque humilis, ac repostilis, ut portare, ac ponere possis, ubi opus sit; sine anaclinterio plurimum, aut fulcro ad dorsum reclinandum.

Quod si quis interim sciscitetur, utrum eadem fuerit facies sellæ Curulis tam anterior, quam posterior, sicut in Faldistorio; nihil ut referret, qua fronte statuatur; esset quod in Curuli diversitatem aliquam suspicarer ex Suetonii loco in *Galba* cap. XVIII. ubi inter alia, quæ imperium Galbæ, vitamque amittendi dedere omen, refert Historicus fuisse, *in Senatu curulem perverse locatam*, quod nobis esset *a revescio*. Alius ergo Curuli aspectus in antica, alius in postica esse potuit. Nisi perverse intelligamus, quasi latera sellæ exposita fuerint, ubi frons, aut aditus obverti debebat. Notavi *in l. 1. D. de postulando: Publium cæcum Asprenatis Nonii patrem aversa sella a Bruto destitutum, cum vellet postularet.* Sed eam partium, ante, aut secus dispatrem formam imagines non præferunt. Illud duntaxat quandoque observare est, præsertim in nummis, ligna posticæ partis paulo altius extare, ac proniorem sellam in anterius reddere; quod antiqua numismata lustrantibus facile apparebit. Nonnulla alia, quæ ad curulis structuram spectant, vide inferius cap. trigesimo, ubi de anaclinterio, nobis *spalliera*, & cur eo caruerit hæc sedes.

CAP. XII.

Sella curulis cognominibus data magistratibus: flaminibus: munerum editoribus: fortasse Vestalibus. Dubitatur an omnibus Senatoribus. Bernereggeri affirmantis suspecta opinio. *Subsellia Senatoria.* Ludovico Aurelianensi impacta censura. Tullius explicatus. Lud. Cerda sub examen; & laudatus. Proconsulum Curulis, Prætorum, Pisidiæ, & Lycaoniæ. dissensus a P. Fabro *Lecticæ consulares*. Dictatoribus, Interregib. Præf. V. Magistris eq. debita Curulis. Patres in Consistorio sedentes. Curulis domi detenta; sæpius imposita currui.

UBI materiam Sellæ curulis, speciem quoque, ac figuram obiter inspeximus; quibusnam tributum fuerit id honoris insigne, pari compendio, aut excursu adnotemus.

Liquet autem omnibus Magistratibus Majoribus, domi forisque adhibitam, hinc ἀρχικὸς δίφρος, & ἡγεμονικὸς Græcis. *Sedile dignitatis amplissimæ* Mamertino in *Paneg.* vocatur. Sic *Ædilitia, Prætoria, Consularis* Sella. Non dubitarim Dictatori usurpatam, quippe ille Magistratus omnium in se potestatem involvebat, affirmatque Lipsius *de Magistratibus* cap. II. De Principibus, aut Imperatoribus non est ambigendum, ac nos infra. Nec Sacerdotibus negata, Livius lib. XXVII. de C. Flacco Flamine Diali *Vetustum Jus Sacerdotii repetebat datum id cum toga prætexta, & sella curuli Flamini esse.* & lib. I. de Numa: *Flaminem Jovi assiduum creavit, insignique cum veste, & curuli regia sella adornavit.* Ubi sellam curu-

curulem vocat regiam. Vide & exempla apud eundem Livium de Urbe a Gallis capta lib. v. & Valer. III. II. de Romanis in curuli sedentibus.

Nummus Cottæ Pontificis hanc sedem exprimit promptus a doctissimo Jacobo Gutherio *de Vet. J. Pontif.* pag. cxx. Neque ab hoc more abire videntur verba Taciti, *sedes curules Sacerdotum Augustalium locis*, lib. II. *Annal.* Munerum editoribus inter ludos, & solemnia datam fuisse opinarer, etiamsi privati essent: de Magistratibus, quis dubitet? Omnino tribunal ad podium iis parabatur. Suet. *August.* cap. XLIV. *Virginibus Vestalibus locum in theatro separatum, & contra Prætoris tribunal*: explicat autem Lipsius *Prætoris* vocem pro quocumque editore; tu vide cap. XI. *de Amphit.* Addo Festum in *sellæ curuli*, quomodo eam explet ὁ πάνυ Scaliger. Imo tam propria videtur ludos edentium, ut aliis cæteroquin habentibus tunc negaretur, quod infra conjicimus ex Dione lib XLIV. Quare προεδρία, & *Præsidere* de iis dicebatur, sicuti ἐκ προέδρας adesse. Vide infra c. XXXII. sed quid planius? Datur editori tribunal, a tribunali numquam sella, & quidem curulis in Urbe sejungitur. Stat sella quidem sine tribunali; hoc autem haud sine ea. Cicero II. *Verr. Palam de sella, ac tribunali pronuntiat.* Martialis lib. XI. epigr. XCIX. *ad Bassum*:

Sedeas in alto tu licet tribunali,
Et e curuli jura gentibus reddas.

Dantur editori cætera insignia, ac decora Magistratuum, quidquid & maxime splendidum est ad pompam, & auctoritatis indicium: quid est quare illi Curulem abjudicemus? Inter Consules medium editorem locat Boeth. imo Sapientia ipsa lib. II *de Consol. Cum in circo duorum medius Consulum*, &c. Eodem argumento ad opinandum me comparo Virginibus Vestalibus potuisse dari. En ad podium ipsæ quoque sedebant, & quidem eadem metatura, qua editores; Sueton. sup. ac Prudentius de iis hymno *de D. Hippolyto*:

—— *Podii meliore in parte sedebant.*

Sacerdotes Vestæ, & Antistitæ omnium dignissimæ censebantur; lictores habebant; pilento, aut carpento vehebantur; iisque cæteri magistratus fasces suos submittebant, nulloque non genere sanctitatis, atque honestamenti mactas Romana gens venerabatur. Quare ut dignatio glisceret Vestalis Sacerdotii decretum olim *quotiens Augusta theatrum introiisset, ut sedes inter Vestalium consideret.* Tacitus lib. IV. *Ann.* cap. XVI. quod si hæ sedes Augustam ipsam manebant, non levis conjectura me ducit, eas saltim in theatro, aut per aliquam occasionem fuisse Curules. Nihil tamen certi statuo, ac multo minus, quoniam Lipsius pulcherrimo illo opusculo *de Vestalibus*, ne γρῦ quidem super hoc ritu; & poterat ille tamen perquirere. Omitto interim Præsidis illarum Vestæ solemne fuisse donarium, & ἀνάθημα sedem; eamque sæpius curulem in vestibulis templorum positam, quod exhibent nummi a Lipsio producti: eo simul valebant, ut stabilitatem Vestæ, seu terræ denuntiarent. Atque his testimoniis abunde satis edocemur, quibusnam clara hæc sedes honoris contigerit, quantumve in ejus usu instar dignitatis inesset. Illa nunc me dubitatio exercet, num Senatores hanc ipsam Curulem adhibuerint? quippe tam egregii consessus inclyti Proceres, rerumque toto orbe Romano maximarum auctores, quos merito totidem Reges Cyneas videns, veneransque appellavit, exsortes fieri non debuere tam honesti decoris. Diserte Cl. Berneggerus *ad Sueton. Cæs.* cap. LXXVII. occupatas fuisse indiscriminatim a Patribus Curules mo-

nent. Sed multa, ne huic fidam sententiæ, urget validius; & quidem Senatoribus assignata fuerunt subsellia, non igitur Sellæ Curules. Sueton. in *Aug.* cap. XLIV. *Facto igitur decreto Patrum, ut quoties quid spectandum publice ederetur, primus subselliorum ordo vacaret Senatoribus.* Quod autem de primo subselliorum ordine tradit, id ex lege injunctum puto Senatoribus, si veste senatoria adfuissent: sine ea, ubi libuerit, sedere poterant, teste Dione lib. LX. pag. DCLXIX. editionis Hanovianæ Gr. Lat. M. DCVI. quod semel sit præmonitum toti libro. Quo spectat Plin. IX. *Epist.* de Tacito Senatore: *Narrabat* (Tacitus) *sedisse se se Circensibus proximum equiti Romano veste privata.* Clare autem nartat Dio ibid. fuisse a Claudio assignata Senatoribus Subsellia, quæ tempore ipsius Dionis in usu erant, ἕδρατ τὴν νῦν ἔσαν appellat: sessionem scil. aut locum; sed nulla mentio Curulium. Omnino clarius lib. LIX. pag. DCXLV. ubi de Caligula, qui primus istitutit, ut Senatoribus pulvilli subjicerentur, ne *ἐπὶ γυμνῶν τῶν σανίδων in nudis asseribus* sederent; quid autem hi nudi asseres, nisi mera subsellia? Idem lib. XLIV. pag. CCXLII. de Cæsare, cui honoris ergo *Καθέξεσθαι ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου πανταχῆ, πλὴν ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ἐψηφίσαντο. τότε γὰρ ἐπί τε τοῦ δημαρχικοῦ βάθρου, καὶ μετὰ τῶν ἀεὶ δημαρχούντων θεάσασθαι ἔλαβε, sedere in curuli sella omni loco exceptis ludis, permiserunt. tunc enim & in tribunitio subsellio, & cum iis, qui quoque tempore tribuni forent, sedere obtinit.* Privilegio id datum Cæsari, non ergo solemne cunctis Patribus. Imo vero si cum temperamento eidem Cæsari, *exceptis ludis*; minus multo vulgatum id Senatoribus. Cur autem in ludis non sella Curuli, sed tribunitio subsellio uti debebat Cæsar? Forte quia ea tunc propria, & prærogativæ indicio servata editoribus. Omnem tandem profligat dubitationem, ac sententiam nostram mirifice fulcit, quod idem Dio scripserat lib. XLIII. p. CCXX. de aliis honoribus antea decretis eidem Cæsari. *καὶ προσέτι ἐπί τε ἀρχικοῦ δίφρου μετὰ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καθίζειν. Ut insuper Consulibus cujusque temporis in Senatu assideret super sella curuli.* *συνέδριον.* verto *Senatum*: non itaque antea in Senatu utebatur Cæsar. Sed redeamus ad subsellia Senatoria. Cicero *in Catilinam* I. *Quidquid ab adventu isto tuo ista subsellia vacua facta sunt*, &c. *Inter subsellia Senatus.* Idem *in Salust.* Asconius in ejusdem Cic *pro C. Corn.* orat. I. *A populari consessu Senatoria subsellia separari.* Spartianus in *Caracal.* cap. II. *Cum armatis militibus curiam ingressus, hos in medio inter subsellia duplici ordine collocavit.* Sidonius Apollin. lib. I. epist. VII. de Tonantio Ferreolo: *Verecunde, ac leniter in imo subselliorum capite consedit, ita ut non minus legatum se, quam Senatorem reminisceretur.* Indico tibi, & Donatum Marcellum *ad Suetonii Neron.* cap. XVII. Ni mea igitur prorsus aberrat opinio, neutiquam sellæ curulis honestas universis vulgata Senatoribus fuit; ac multo minus iis; qui e Magistratibus majoribus nullum, aut gessissent, aut gererent. Quinimo si Prætoribus quoque ipsis data subsellia (ut infra dicemus) mirabimur, si purus Senator, a curuli exclusus, conquiescere in iis debuerit? Delicias prorsus facit Vir alioquin cum primis eruditis Orleans *ad* X. *Ann. Tacit.* p. DCCLXXXIII. qui civibus bene de Repub. meritis in præmium, ac mercedem, sellæ curulis usum tradit: ego dicerem magistratus, honores imperia: hæc autem cum sella curuli jungebantur. Vide & Dempsterum *ad Rosin. Antiq. Rom.* lib. X. cap. XXIX. scio alioquin honoris causa nonnullos, aut socios, aut externos sella curuli fuisse donatos, præ-

cipue autem Reges, qua de re Briſſonius lib. II. *Form.* p. mihi ccxxxiv. ſed nos loquimur de uſu illius publico inter cives, non de munere ſecum adſportando, aut retinendo ad memoriam, & inſigne honeſtatis. Neque ad rem facit locus Ciceronis *Verrina* IX. n XXXVI. *Ob earum rerum laborem, & ſollicitudinem fructus illos datos, antiquiorem in ſenatu ſententiæ dicendæ locum, togam prætextam, ſellam curulem*, &c. Non de ſimplici Senatore Orator loquitur, ſed de Ædili Curuli; cui omnino convenit ea ſella, unde & agnomen deſumpſit. Sicuti & in *Cluentiana* n. CXCIV. *Toga prætexta, Sella Curulis, inſignia, faſces, exercitus, imperia, provinciæ*, &c. non eum habent ſenſum, ut quivis Senator ſella utatur curuli; alioquin & unuſquiſque eſſet Imperator, & provinciam gereret, ſi Tullii verba nos movent. Sed hoc volunt, e Senatu, ampliſſimo ſcil. illo ordine, civiumque lectiſſimorum conſeſſu prodire viros, quibus imperia credantur, & populorum regimina, provinciæ, exercitus, poteſtates tradantur: ac proinde illos conſequitur auctoritas, ac domi ſplendor, apud exteros nomen, & gratia: illis toga prætexta, illis ſella curulis, faſceſque, & cætera inſignia, quæ cum imperio cohærent. Fateor interim, aut ſaltem ſuſpicor, multum interfuiſſe ad rationem, modumque ſedendi, quo in loco Senatores adeſſent; utrum in templo, aut curia, in foro, in theatro, in judiciis, in domo Principis, &c ac fortaſſe aliud alicubi magis conveniebat. Utrum autem ad ſedium quoque diſcrimen ea loci differentia procurreret, non audeo nunc ſtatuere. Obſervamus certe apud Scriptores, ubi de ſedendi ratione, aut ſellæ uſu pertractant, apponi etiam locum, ac tempus, & occaſionem. Forte enim erat ubi parum commode ob loci habitum; ubi minus reverenter in conſpectu Principis; ubi nequaquam apte, rebus mœſtis, atque afflictis (dum cultum, nitoremque majeſtatis ponerent) eſſet Patribus adhibenda curulis. Sed quanti habita ſit hæc regula ſedendi in uſu politiæ Romanæ, non eſt quod vel hoc uno prætermittam docere; peculiarem ſcil. conſtitutionem fuiſſe ab Imperatore Arcadio evulgatam A. D. CCCLXXXXVI. quæ eſt in *lib.* XV. *tit.* 13. *C. Theod. de Uſu Sellarum*: ubi perſonas, locum, atque jus ſedendi, & quibus illud in publico permiſſum ſtatuunt: ne rem tralaticiam, temereque confundendam, ac vulgandam opinaremur. Ante ipſum Quintilianus lib. III. cap. VI. Tertullianus *de Spectacul.* cap. XXII. ubi *Honoribus* ſuccenturiat, & coaſſat Seſſionem ipſam. Verba legis Arcadii ea ſunt: *Exceptis plebeiis, ſcenicis, & qui ſpectaculo ſuo præbuit populo materiam voluptatis, & tabernariis; cæteris omnibus uſum ſellarum, & ſedendi, ac conveniendi in publicum tribuimus facultatem*. Vide iſtic illuſtramenta doctiſſima Jacobi Gothofredi; non vacat nunc particulatim exquirere, qui delibamus dumtaxat, ac Velitum more evagamur: ſtatariam ſuo tempore curam admovebimus. Quod ſi clariſſimus idem Berneggerus *ad loca Suet.* cap. LXXVI. & LXXVIII. in *Cæſ.* occupari ſcripſit Curules a Patribus reſpiciendo occaſionem triumphi, aut ſpectaculi (de quo ibi) tanquam ſi in luce publica, communique populi gaudio explicanda magis eſſet majeſtas Senatus, digniſſimo, atque honeſtiſſimo ſeſſionis genere; cupiebam ut non modo diſtinctius loqueretur vir doctiſſimus, ſed diſtinctionem quoque ipſam deinceps teſte ſanciret. Sed illi fundus fortaſſe, & fons hujus opinionis Juſtus Lipſius, quem laudat ex cap. XI. *Amphitheatr.* ſed vere idem Lipſius ait quoſdam Patres ſpectaſſe, creditque Conſules, Prætores, alioſque, quibus id jus in ſellis curulibus ad podium ſpectandi; non tamen omnes Senatores; neque juratus affirmat, ſed credit, reperitque nonnullos ita conſediſſe. Huc ego quoque libenter judicio inclinarem; iis patribus, qui magiſtratum curulem gererent, datam quoque fuiſſe cognominem ſedem in curia, aut alicubi. In ſuis vero dicaſteriis, tribunalibus, foris nullus ambigerem. Sicuti vero Berneggerus nimium liberaliter vulgat uſum Curulis: ita nimis deparcus, ac reſtrictus meo ſenſu Ludovicus Cerda ad locum Vatis maximi ſuperius allati *Æneid.* XI. verſ. CCCXXXIV. qui ſolis vindicat Conſuli, Prætori, Ædili: cæteris omnibus negat: Feſtum itidem coanguſtans in verbo *Curules*; quod de his dumtaxat tribus ſit exponendus. Sed cur repellit Flamines, & Sacerdotes, ſaltim quoſdam? Cur Veſtales, cur ludorum præſides, ſi quando e curulibus Magiſtratibus non fuerint? Non Dictatorem uſum credamus, qui cæterorum in ſe poteſtatem, atque jura complectebantur? Non interregem, non eos, qui pro Prætore, aut Conſule gererent extra urbem? Ac multo magis Romæ Tribunos conſulari poteſtate? Proconſulibus omnino tribuit P. Fab. *ad tit. de orig. J.* ſed & eorumdem legatis; id tamen mihi non eſt adeo planum. Quod enim Spartiani teſtimonium advocat in *Septimio Severo* cap. II. faſces legatis datos, atque in vehiculo ſediſſe, qui ante pedibus ambulabant; hoc narratur dumtaxat; nil de curuli, ac ne colligi quidem indidem poteſt. Non diſſentior *Legatum P. R.* illic, non pop. Romani, ſed *P. R.* hoc eſt, Proconſulis eſſe exponendum, ut ex narratione conſtat. Prætoribus Piſidiæ, & Lycaoniæ δίφρον ἐξ ἀργύρου, & ἀπήνην ἀργύραν, tribuit Juſtinianus *Novella* 24. & 25. *Lecticam argenteam* vertit idem Faber. Ego δίφρον, libentius, ac tutius *Sellam* interpretor: ἀπήνη autem eſt rheda, aut vehiculum, non ſella. Sed viro magno in animo fuit toties curulem datam exponere, quoties in curru ſederetur. Non deſino interim mirari, cur Mamertinus in *Paneg.* nova appellatione Lecticas conſulares invexerit? *Pæne intra ipſas Palatinæ domus valvas lecticas conſulares juſſit conferri*, &c. Lecticæ uſus ad jacendum, non ad ſedendum, ut notum eſt; & mox tamen has lecticas vocat *ſedile dignitatis ampliſſimæ*; quare aut oratorem exequens, lecticas pro curulibus poſuit; aut eo tempore Lecticæ, quales noſtræ hodie ad ſedendum, non quomodo Veteres utebantur, repertæ jam fuerant. Cæterum recte Servium caſtigat Cerda, eos ſolos curuli uſos monentem, qui triumphali curru veherentur.

Prorſus autem Præfectis urbis, omnino Magiſtris equitum debitam Curulem, quoniam hi a dictatoria poteſtate manabant, clare tradidit Dio lib. XLIII. pag. CCXXXVIII. in ea narratione, quam ſic Latine efferimus: *Præfecti urbis cuncta in urbe cum Lepido magiſtro equitum procurarunt: accuſatique quod lictoribus, veſte, ac ſede curuli, ac ſi magiſter equitum uſi eſſent* (en magiſtri equitum propria) *lege ſe defenderunt, qua uſus earum rerum iis permittitur, quibus magiſtratus a Dictatore eſt commiſſus*. Hæc Dio; notabilis lex de ſede curuli, & aliis inſignibus; atque inde colligendum, multo magis Dictatori tributam Curulem auguſtioris potentiæ, atque honeſtatis ſignificatione.

Pertinet autem ad amplitudinem, aut decus ſedendi, quod conſultiſſimus inter eruditos vir quærit Janus Langlæus, Patribus licuerit olim, an non in conſiſtorio Principis, aut Imperatoris ſedere? Sed ne pluribus te morer, lector, ad illum te remitto ſcribentem *ocii ſemeſtris* lib. VII.

cap. XV. cui placet licuisse affirmare. Videatur lex I. & 2. *C. de Comit. Consist.* & ibi Cujacius. Neque minus Romani Senatus conscriptos Patres sedendi jure, atque honestate donat ibidem Langlæus, si peregre proficiscentes, sive in Italia, sive in Provinciis aliarum civitatum Buleuteria ingredi, aut censere voluerint. Vix est enim, ut amplissimi consilii Principibus, quorum auctoritati universus pæne stabat orbis, negata fuerit ea sedes, ac potestas dicendæ sententiæ.

Colophonem addo huic capiti, locum explorans, stationemque, aut sedem ejusdem sedis curulis. Tanquam necessariam supellectilem domi quoque detentam opinor a magistratibus; non modo ad usum, & opportunitatem J. dicendi; sed forte ad memoriam honoris, commendationemque posteritatis, etiam exacto Magistratu. Livius lib. V. *Qui eorum curules gesserant magistratus; ut in fortunæ pristinæ, honorumque, aut virtutum insignibus morerentur, quæ augustissima vestis est thensas ducentibus, triumphantibusque, ea vestiti medio eburneis sellis sedere*, &c. Vide & Valer Max. III. II. n. VII. inter Rom. in eadem narratione. Gellius VI. IX. ex annalibus L. Pisonis: *Cn. Flavius Annii filius dicitur ad collegam venisse visere ægrotum: & in conclavi, postquam introivit, adolescentes ibi complures nobiles sedebant contemnentes eum: assurgere ei nemo voluit. Cn. Flavius Annii filius Ædilis id arrisit. Sellam curulem jussit sibi afferri: eam in limine apposuit, ne quis illorum exire posset: utique ii omnes inviti viderent sese in sella curuli sedentem.* Adi & Valer. Max. lib. II. cap. V. eamdem sellam dum procederent portari jubebant, sique opus fuisset ex inopinato dicendi Juris causa utebantur. Vide §. 2. Instit. *quibus manumitti*, &c. ubi de Consule manumittente, cum in balneum iret, aut theatrum. Juvant loca Isidori lib. XX. cap. XI & Gellii III. XIX. ex Gabio Basso, Festus in verbo *Curules*. Si domi, aut privatim a curuli sede minime abscedebant magistratuum compotes; multo id minus in conspectu populi, & ad publica officia, in quibus, aut promendæ justitiæ auctoritas, aut patrii honoris vindicanda Majestas. Notabilis est etiam locus Ammiani lib. XXV. cap. ult. morem vel sua ætate prodentis, ubi de Varroniano infante ad Consulatum evecto, *Vagitu pertinaciter reluctans, ne in curuli sella ex more veheretur*. Currum repono inter præcipua loca, ubi Curulis poneretur, quoniam tum eo usi magistratus dum irent in curiam, aut ad publica ministeria (quod voluerunt auctores nuper laudati) tum triumphantes curulem illic locabant. Servius ad lib. XI. *Æneid.* vers. CCCLXXXIV. quare Dionysius Halicarnassensis lib. V. Menenium devictis Sabinis ducit triumphatorem ἐφ' ἁρματίκ δίφρ βασιλικῦ, *in sella curuli regia*; quomodo & Livius supra, *curuli regia sella*.

Si ad exercitus ibant, aut in Provincias, secum habuisse Curulem nullus dubito. Hinc mentio sellæ castrensis: hinc militaris, aut Imperatoriæ, seu strategicæ. Talem vocat Dionys. Halicarn. ἀρχαιολ. lib. VIII. qualem habuere Consules egressi ad exercitum; sed de his proximo capite. Romanæ hujus sessionis ritum, ac morem servatum fuisse a P. Æmilio in Macedonia, postquam debellasset ex Livio constat: *Assuetis regio imperio, tamen novum formam terribilem præbuit tribunal, summotor aditus, præco, accensus, insueta omnia oculis, auribusque, quæ vel socios, ne dummodo hostes victos terrere possent.* Vide lib. XLV. & quæ de Marcio Coriolano apud Volscos refert Dionys. Halicarn. lib. VIII. ac de P. Scipione in Hispania oppidum Badiam circumsedente, Val. Max. III. n. I. *Rom.* sed ubicumque staret, migraret Curulis; privatim, an publice; domi, forisve; præcipua illius mansio, ac metatio plurimum suggestus, & locus editior, seu tribunal, aut solium. Quod quoniam augustam Principis Majestatem potissimum decet, de sede principali, aut Imperatoria placet aliquid subtexere, ut mox ad tribunalia provehamus.

CAP. XIII.

Sella *Imperatoria* ἀρχικὸς, ἡγεμονικὸς, στρατηγικὸς, non alia a curuli. Sella *Castrensis*. Tribunal in castris prætoriis. δίφρος βασίλειος. Thronus. θρόνος. *Sedes regia*. ἁρμάτιος δίφρος. Dionysius Halicarn. expensus. Sedes *Herilis*, *Regalis*. Sella *aurea* Cæsaris. Suetonius declaratus. Leonardus Augustinus. Elegantiorum sellarum prompta specimina. Nefas privatis sellam Principis occupare. Majestas sellæ regiæ apud Persas. Regis διφροφόρος. Xerxis ἀργυρόπους: quæ αἰχμάλωτος dicta. Aliæ & aliarum gentium sellæ aureæ.

IMperator olim, ut notum est, idem ac Dux exercitus, & rei bellicæ summus antistes. Hinc sella *Imperatoria*, quæ Dionysio Halicarn. στρατηγικὸς (ubi de Consulibus loquitur) quasi Prætoria, sive Imperatoria; est enim στρατηγὸς, quicumque Præfectus, aut Princeps; etsi proprie in exercitu. Eadem & ἡγεμονικὸς a Ducatu; & ἀρχικὸς ab Imperio. *Castrensem* quoque reperio, cujus meminit Suetonius in *Galba* cap. XVIII. *Adoptionis die, neque milites alloquuturo castrensem sellam de more positam pro tribunali, oblitis ministris, & in Senatu curulem perverse collocatam*: quasi equidem castrensis a curuli differret, quas distincto nomine Suetonius demonstrat. Sed id magis est, ut locum, non formam in hisce sellis diversam declarare velit. Utramque puto curuli specie fuisse: sed castrensis magis expedita, ac veluti in procinctu, more militum. Ostendunt nummi, & probant historiæ. De Vitellio apud exercitum Tacit. *Histor.* II. cap. LIX. *Valentem, & Cæcinnam pro concione laudatos curuli suæ circumposuit*. de Cæsare Dio lib. XLIV. pag. CCXLIV. καθίζεσθαι ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου πανταχῆ, *Ut ubique sella curuli sederet*. Servius *ad* XI. *Æneid.* vers. CCCXXXII. *Romanorum Imperatorum insigne fuit sella curulis*, &c. Sic quoque Romæ in Castris Prætoriis Tribunal. Tacit. I. *Hist.* cap. XXXVI. *In suggestu, in quo paulo ante aurea Galbæ statua fuerat, medium inter signa Othonem collocarunt*; loquitur de Prætorianis militibus; & lib. XV. *Ann.* cap. XXIX. *medio Tribunal, sedem curulem*, &c. Apud Armenos absenti Neroni id positum fuerat.

Deleta Republica, atque urgente dominatu Imperator fuit, qui Princeps; cujus sella (equidem credo) operosior; cultuque aucto, paulatim ex ebore in aurum, ac pretiosum quidvis refecta. Curuli tamen plurimum, aut non admodum diversa, nisi qua luxus, lususque artificis ornatu, sumptuque novam faciem appinxisset. Vide Icones supra productas Imperatorum sedentium. Hinc δίφρος βασίλειος, & θρόνος: respicientes thronum, aut solium, in quo sedes: sed & θρόνος Hesychio, ἀνάκλιτος δίφρος, *sedes cum anaclinterio*, quod sane decebat. Vocat & *quadrupedem*, & ἱερὸν δίφρον, καὶ ἐκπεποικιλμένον. *Sacram sedem, atque exornatam*. Vide inf. cap. XXVII. Herodianus lib. IV. in honorem Pertinacis: θρόνους τε τρεῖς καταχρύσους αὐτῷ εἰσκομίζεσθαι, *Sellas tres inauratas ei deferri*. Vide & lib. II. cap. X. & XI.

Neque minus Latinis *sedes regia*, quia olim usi Reges Romani ante statum libertatis, detinueruntque dein Consules. Maro XI. magni operis vers. CCCXXXIV.

Et Sellam regni, trabeamque insignia nostri.

Vide Cerdam, & quæ nos supra.

Sic Etrusci afferunt ad Tarquinium Priscum sellam eburneam. Sic Romani mittunt ad Porsenam Regem teste Dionysio III. & V. ἀρχαιολ. & iterum lib. V. de Menenio in triumpho de Sabinis, ἐφ' ἁρματίου δίφρου βασιλικοῦ, *in curuli sella regia*; quam ἁρμάτιον vocat, quippe in curru quæ posita erat; alioquin regia, & curulis hic eadem est. Sed quoniam Menenius tunc in curru sedem occupabat, ideo vocat ἁρμάτιον: ne quis ταυτοεπείας arguat diligentissimus historicum. *Sed Herilis* Corippo Africano II. & IV. *de laud. Justin. Regalis* Ammiano Marcellino lib. XIX. *Sella Regalis cum aureo pulvinari nullo vetante direpta est.* Spart. *Adr.* c. XXIII. *Sedile regium.* Ubicumque Imperator, ferme ibi sedes, ac thronus, sive in palatio, sive alibi, publiceque, aut intra lares. Apud Romanos initium a Cæsare, cui Romana gens jam prolapsa ad servitium, & antiquæ indolis immemor ampliora humano fastigio illi decrevit. Dio lib. XLIV. sup. laudatus. Suet. in vita c. LXXVI. *Sed & ampliora humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in Curia, & pro Tribunali*, &c. quæ Suetonii verba quamdam, ut ut levem, mihi exprimunt observationem. Nonne satis erat dixisse *In Curia pro Tribunali*? Cur addidit conjunctionem, *& pro Tribunali*? An quia duplex ibi sella, alia inferiori loco, alia pro tribunali, ut pro occasione, aut opportunitate, qua vellet, quave opus esset, sederet? An Tribunal, non curiam ipsam, sed forum intelligemus, ubi judicia habebantur? Sic habuisset in Senatu, sic in foro habuisset. An tandem ad αὔξησιν honoris dictum a Suetonio; quasi non tantum in curia, sed, quod amplius est, in tribunali ejusdem curiæ? Decus quoque crescebat, & excellentia, quoniam non vulgarem, sed auream illi sedem decreverunt. Dio lib. XLIV. pag. CCXLIII. δίφρον ἐπίχρυσον vocat. Cic. II. *Philipp.* LXXXV. *Sedebat in rostris collega tuus amictus toga purpurea in sella aurea coronatus.* & I. *de Divin.* CXIX. *Quod paulo ante interitum Cæsaris contigit: qui cum immolaret eo die, quo primum in sella aurea sedit*, &c. Claudianus in IV. *Consulatu Honorii*:

Portatur juvenum cervicibus aurea sedes.

Sic igitur descitum a prisca curulis simplicitate: cœpitque ebur aurescere, quia mores quondam aurei vitiis lutari. Prout ingenium Principis, aut sæculi intemperies provocabat, varia prorsus in iis sedibus elaborandis cura, atque ars. Tapetes insuper, pulvilli, stromata picta, auro limbata, paragaudis, instititis, gemmis sumptuosa, sigilla, ac toreumata; si quod ebur, scissile, aut anaglypticum; lapidum tessellæ; auri, atque argenti laminæ, crustæ, segmenta, aut bractearum subtilis litura. Sellam honestissimo cuique præbitam clavis argenteis distinguens Homerus *Odyss.* Θ. columnæ innixam refert in speciem throni:

—— θρόνον ἀργυρόηλον
μέσσῳ δαιτυμόνων πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
—— *sedem argenteis clavis*
Medio convivarum longæ apposuit columnæ.

Sed hic locus me admonet, ut specimina quædam sedium apponam tum Romanarum, tum exterarum, quas aut ornamento, aut dignitate, aut artificii raritate magis visendas existimavi. In Veterum monumentis adhuc sedent, ac sine dolo malo tibi, Lector, repræsento. Nonnullæ sunt Numinum, Deorumque (ut vocabant) immortalium. Sed & Imperatores suos cœlestibus adscribebant, Deorumque etiam dum viverent, cognominibus venerabantur, religionibusque invocabant: imo & sellæ ipsæ Principum in templis adoratæ. Illud interim non oscitanter aspexi fœminis plurimum cum reclinatorio, & ornatiores politas sedes in Nummis, aliisque vetustatis reliquiis; quoniam molliorem sexum decebat molliori cultu conquiescere. Sic Deabus, aut Virtutibus id genus politæ sellæ, ut Concordiæ, Saluti, Pietati, Paci, &c. Ferme autem sub harum imaginibus Principales, & Augustas fœminas exponebant. Animadverto demum in iis nummis, quos Provinciæ, aut Græcæ, aut Asiaticæ cudebant, elaboratas magis, atque artificiosas sedes apparere: quod earum gentium, aut luxum, aut industriam facile arguit. Miscellum sedium rariorum apparatum oculis lustra, & boni consule.

In horto Principis Ludovisii. Vide in fine libri (n. XIV.) In horto Principis Justiniani (n. XV.) In Sanctæ Mariæ Transtyberinæ (n. XVI.) singulas marmoreas, quarum exempla Roma misit ad Serenissimum Principem Leopoldum Leonardus Augustinus Vir (dicam cum Gellio) *memoriarum veterum exequentissimus*. Apud Boissard. par. III. CXXIX. (n. XVII.) Apud eundem parte VI. V. ubi duo utrinque sedentes Fortunæ (n. XVIII.) ibid. XXII. (n. XIX.) ibid. CXXVII. (n. XX.) Apud Goltz. in Aug. XXIII. V. & Cæs. XXII. V. (n. XXI.) Apud Erizz. CCLXXI. in Domitiano (n. XXII) ibid. CCCXXXVII. in Trajano (n. XXIII.) ib. CCCCXXI. in Ælio (n. XXIV.) Tristano tom. II. CCLXXXV. (n. XXV.) ibid CCCCLXIX. (n. XXVI.) ib. DX. (n. XXVII.) ib DLXVII (n. XXVIII. Numeri XXIX. & XXX.) typos mihi fecit communes Serenissimus idem Leopoldus Roma missos ab Augustino. Liberalius prompsi figurationes, præcipue ob varietatem fulcrorum, quibus dorso incumbitur, quoniam infra de iis agendum erit.

Sed ad Cæsaris sellam auream redeamus: meminit Plutarch. in *Cæs.* Cicero XV. *ad Atticum* epist. III. *de Sella Cæsaris bene Tribunis*, & ubi de sella aurea docti adnotatores recte explicant. Mera autem divinatio, dum ajunt respondere Tullium Attico suo, bene factum fuisse a Tribunis plebis, quod Cæsari necato sellam auream poni vetuerint in ludis. Nusquam (quod ego repererim) tradunt historici id factum fuisse plebiscito, aut Tribunorum, sed potius Antonii Consulis interdicto, ut Appianus lib. III. Dio lib. XLV. p. CCLXXIII. Uterque sellam auream memorat, ac coronam desuper, quam & gemmis ornatam facit Dio, qui pariter refert lib. LVII. sellam hanc auream a Vibio Rufo fuisse privatim adhibitam, nescio qua ambitionis voluptate, & luxus ostento; licuitque impune facere; cum tamen non sine piaculo Imperatoria sedes a privatis occuparetur, ut mox dicemus. Sed rudi adhuc dominatu, aut forte ob invidiam Cæsaris non anquisitum in Vibium, qui nihil alioquin, præter leges fecerat, dum sedem Cæsaris recens extincti, & hostis Reip. tunc judicati omni majestate (ut ita loquar) exutam in privatum usum convertit. Cæterum in ea sella possidenda delicias fecisse Vibium, tanquam Imperii omen, advertit idem Dio ἢ διὰ τὸν δίφρον Καῖσαρ ἐσόμενος. *Vel propter sellam Cæsar futurus*; ac veluti admiratur. οὐ μὴν ἀπ' αἰτίαν ἐπὶ τούτῳ ἔσχε, *neque ob id causam dixit*. Peculiarem igitur quamdam sanctitatem in hac sede Principali stetisse, quam non liceret nisi impietatis crimine privatim occupare, multa Veterum testimonia nos docent. Dio nuper allatus, qui insuper lib. LXXIV. sive potius abbreviator ex eo inter ostenta, & prodigia Imperii Severo oblata, ἐς τὸν βασιλικὸν δίφρον ἔφηβος ὢν ἔτι ἀ-

γνοίᾳ ἐνιδρύνθη, adhuc ephebus in sella Imperatoria per imprudentiam sedit. Spartianus in hac ipsa narratione *Severi vita* cap. primo: *Sedit & in sella Imperatoria temere a ministro posita ignarus, quod non liceret*. Idem auctor in *Adriano* c. XXIII. *Servianum quasi affectatorem Imperii*, &c. *quod in sedili regio juxta lectum posito sedisset*. Nunc *Sedile Regium*, nunc *Sellam Imperatoriam* vocat Spartianus. In cubili, in triclinio, in templo, in curia, in theatro, in via, in castris, ubique sua Principis erat sella, quam nefas, ac piaculum usurpare. Vide Casaub. *ad Spartian.* d. c. XXIII. Torrent. *ad Sueton. Galbam*. c. XVIII. Lud. Orlean. *ad Tacit.* pag. DCCLXXIII. Inter cætera Judææ regum decora, quibus dignitatem suam asserebant, id cautum, ne quis alius Sella eorum uteretur, quod ex auctore Aruch tradit Casaubonus. Nostris moribus in argumentum segregis, atque intactæ Majestatis sella regnantis obversa parieti sub umbellis locatur, ut nemini non innotescat, non licere privato salva Principali fortuna eam occupare. Capitale id olim apud Persas. Valerius Max. v. I. n. I. inter extera: *Id ei salutare futurum dicens, quod apud Persas capitale extitisset solium regium occupasse*. Frontinus lib. IV *Stratag.* c. VI. exemplo III. *Si in Persis natus esses, in regia sella resedisse tibi capitale foret*. Curt. *Hist.* l. VIII. c. IV. *Intelligis miles quanto meliore sorte, quam Persæ, sub Rege vivatis. Illis enim in sella Regis consedisse capitale foret, tibi saluti fuit*. Adde Diodorum Siculum l. XVII. qui *βασιλικὸν θρόνον* appellat: Omnes isti humanitatem tam dicti, quam facti in Alexandro narrantes, quod apud eos legere est. Omnino ex iisdem Brissonius lib. I. *Regn. Pers.* p. XX. qui alia observat.

In Leone Augusto Marcellin. Chron. ad annum CCCCLXII. loquens de quodam Jacobo medico, *statimque regia in sella juxta torum Imperialem posita sine ullo Augusti nutu consedit*. Quasi nimium mansuetus fuerit hic Leo, temeritatem medici nec nutu quidem coarguens. Quanti suam sedem fecerint Parthorum, sive Persarum Reges, vel eo constat, quod a Trajano inter prædas captivam sollicite, nec semel repetierint. Romani autem contra veluti pignus partæ gloriæ apud se retinuerint, postulata illorum eludentes. De Adriano Spartianus in *vita* c. XIII. *Toparchas, & Reges ad amicitiam invitavit, invitato etiam Cosdroe Rege Parthorum, remissaque illi filia, quam Trajanus ceperat, ac promissa sella, quæ itidem capta fuerat*. Neque tamen fidem præstitit, maluitque filiam, quam sellam reddere. Vide Casaub. hic, & Briss. *de Reg. Pers.* p. mihi L. Neque aliter Antoninus Pius, qui repetenti Regi postmodum pernegavit. Lamprid. in *eo* cap. IX. *Sellam regiam Parthorum Regi repetenti, quam Trajanus ceperat, pernegavit*.

De hac Sella Regia illud quoque scriptum reperi, inter cætera ministeria comitatus Regii fuisse *βασιλέως διφροφόρον Selligerulum Regis*; cum enim descendentem e curru Persarum Regem puderet stare pedibus, vel manibus suorum in ipso descensu fulciri, admovebant illi sellam, in quam desiliret: perpetuusque aderat ea de re comes, & bajulus sellæ: quod ex Dione refert Athen. lib. XII. c. II. in ea verba desinens, *καὶ ὁ βασιλέως διφροφόρος εἰς τοῦτο εἵπετο, & ob id Regis Diphrophorus* (sellæ portitor) *sequebatur*: Briss. I. *de Regno Pers.* p. mihi CXXXII. maluit apud Athenæum legere *δορυφόρος*; ego retineo libentius *διφροφόρος*. Quis non videt quanto satius ad Persicam magnificentiam ostendendam, si peculiari quis officio, ac nomine sellam Regiam gestaverit, quam si uni e cæteris stipatoribus injunctum id muneris fuerit? Celebre apud Scriptores Cyri solium, de quo Horatius l. II. Od. II.

A *Redditum Cyri solio Phraatem*.
Curtius lib. VI. *Cyri sedem* appellat, quam Plutarchus *Κύρου θρόνον* II. *de fort. Alex.* quasi ea sede regali tota staret Majestas, & amplitudo Persici Imperii. Claudianus IV. *Honor Cons.*

Si Tibi Parthorum solium natura dedisset.

Sed ab hisce sellis aureis oculos nondum revocemus, quos ita flavi fulgor metalli delectat. *Χρυσοῦς δίφρος* vocatur ea Persarum Athenæo d. lib. XII. Artaxersem in auspicio Regni sedisse *θρόνῳ χρυσῷ διαλίθῳ sede aurea gemmata* tradit Josephus I. *Bell. Jud.* c. XVII. Talem auguror fuisse, in qua Xerses Naumachiam spectavit, sed argenteis pedibus.
B Hinc *ἀργυρόποους δίφρος* vocata, hoc est, *Sella argentipes*: quam & Athenienses *αἰχμάλωτον* dixerunt, quoniam post Xerxis fugam, in eorum potestatem venit. Vide Harpocrationem, atque ex eo Suidam in *ἀργυρόπεζα*. Catullus nupt. Pelei, ac Thet.

Ipsius at sedes, quacumque opulenta recessit
Regia, fulgenti splendent auro, atque argento,
Candet ebur soliis ——

Pertinacis Imp. *θρόνους τρεῖς καταχρύσους Sellas tres inauratas* observavimus sup. apud. Herodian. lib. IV. Corn. Nepos de sella Alexandri in Eumenis vita: *Sellam auream cum sceptro*, &c. De argentea, aut
C argentata Lampridius in *Heliogab.* c. IV. ubi de probroso Senatus Cons. quo Princeps probrosior probrosissimis fœminis senaculum dedit, condendique jus Senatus Consulti. In quodam eorum, præter alia decretum, *quæ sella veheretur, & utrum pellicea, an ossea, an eborata, an argentata*. Corippus *Afric.* lib. II.

Auratum scandens solium, sedemque paternam
Constructam plumis, pulchrisque tapetibus aptam.

Vide Barthium *Advers.* lib. IX. cap. XII. De sedibus aureis apud alias gentes, quæ notat Bulengerus *de Imperio Romano* lib. II. cap. XIX. qui & de Sella Imperatoris lib. I. cap. XIX. sed, ut solens est,
D ad alia egreditur, ac nihil minus ibi, quam quæ *πρὸς Διόνυσον*; sellamque, ac lecticam sæpius confundit.

CAP. XIV.

Absentibus, aut defunctis positæ sellæ in honorem. Coronæ super iis ex lauru, auro, &c. Sceptra, rami, fasces. Quandoque effigies locatæ. Ad Principum sellas habitæ consultationes tanquam præsentium: oblatæ pecuniæ, victimæ cæsæ. Sella aurea nonnunquam pro inaurata, aut imbracteata: non *ὁλόχρυσος*: quandoque to-
E ta ex auro; quomodo statuæ, & alia donaria. Auro *imbracteari*, inde nostrum *Imbrattare*.

NOTATU dignum est tum absentibus, tum defunctis vita Principibus positas fuisse sedes in argumentum honoris, majestatis simulacrum, præsentiæ imitamentum, jucunditatemque ac solatium memoriæ. Quasi equidem suo ipsorum numine, ac cælesti vultu, nusquam non desint, ut providentiam commodent, impertiantque auxilium tuendæ Reip. Suetonius in *Cæs.* sup. cap. LXXVI. *Sedem auream in curia, & pro tribunali*,
F &c. Dio lib. XLIV. & XLV. Appian. III de quibus sup. Tacitus lib. XV. *Medio tribunal, sedem curulem, & sedes effigiem Neronis sustinebant*. Et lib. II. de Germanico: *Ut nomen ejus saliari carmine caneretur, sedes curules Sacerdotum Augustalium locis, superque eas quernæ coronæ statuerentur*. Vide hic Lipsium, quem laudat etiam Casaubonus *ad Suet. Cæs.* cap. LXXVI. superius adducti, sellasque in theatrum mortuis illatas pariter animadvertit. Amplius observo ita positam mortuis sedem, ut apud eam reverentiæ, & obsequii causa quasi erga

viventes assiderent, quod Dio narrat, sive ejus Abbreviator lib. LXXI pag. DCCCXIII. de Faustina defuncta. [illegible] ἐπὶ δίφρυ, &c. καὶ περὶ αὐτὴν τὰς γυναῖκας τὰς δυνάμει προεχούσας συγκαθίζεσθαι. *Et in theatrum auream imaginem Faustinæ super sella*, &c. *& circa eam* [illegible] *minas assidentes*, &c. De Pertinacis imagine, sedibusque tribus aureis eidem decretis ab Imperatore Severo, ut in theatrum inferrentur, pluribus jam ex Herodiano diximus. Coronæ autem & his sedibus impositæ; Tacitus superius, ac nummi, quos protulimus tum Græcos, tum Romanos cap. XI. Simulque super sellas rami laurei, aut fasces, vel ad pedes earum utrinque positi in iisdem nummis. Corn. Nepos in Eumene de sede Alexandri: *In sellam auream cum sceptro, ac diademate*, &c. Vide & Appianum lib. III. Dionem lib. XLIV. p. CCXLIII. de sella aurea Cæsaris cum corona gemmis distincta, quam in spectaculis ponerent: Τόν τε δίφρον αὐτῦ τὸν ἐπίχρυσον, καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν, *Auream ejus sellam, & coronam gemmis, & auro insignem, parem illis* D[illegible] Vide [illegible] I. Nec corona tantum, sed effigies locata sedentis Principis super Curuli. Tacitus *Ann.* l. XV. *Medio Tribunal, sedem curulem, & sed*[illegible] Dio in *eclog.* καὶ ἐπ' αὐτῦ εἰκόνες Νέρωνος ἐτέθησαν, *ac su*[illegible] I. *Hist.* ubi de Galbæ, & Othonis statuis in suggestu. De Domitiano Plinius *Panegyr. Jamdudum illi radiatum caput, & media inter Deos sedes auro staret, atque ebore.* Observat Lipsius. Puto autem huc spectare *Sellisternium*, de quo alibi. Neque minus commemorabile ad eamdem Principis sedem tanquam viventis, videntisque habita de gravissimis belli, pacisque [illegible] duas, ac difficiles fuisse agitatas: in cujus conspectu oborta statim reverentia, ac fidei pudore, iram, studium, æmulationem posuerint cives, deque publico bono, ac salute egregie statuerint. Ptolemæus apud Curtium lib. X. c. VI. post Alexandri mortem in ea altercatione de substituendo Rege: *Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in Regia posita, qui consil*[illegible] hunc ipsum morem vaframenti loco habuit, ut Argyraspidas tumultuantes in obsequ[illegible]ret; sed coronam, sceptrumque sellæ adjunxit, quo augustiorem objiceret speciem auctoritatis, ad continendos in officio milites. Corn. Nepos in Eumene: *In principiis nomine Alexandri statuit tabernaculum, in eoque sellam auream cum sceptro, ac diademate jussit poni, eoque omnes quotidie convenire, ut ibi de summis rebus consilia caperentur*, &c. Vide & Plutarchum in eadem vita. Polyænus *Stratag.* lib. IV. in Eumene, Diodorus Sic. lib. XVIII. cap. LX.

Adoratam Caligulæ sellam Dio scribit lib. LIX. p. DCLIX. imo tanquam præsenti Principi argentum ex more, qui sub Augusto invaluit, oblatum. Τὸν [illegible] αὐτῷ ἐκείνῳ διδόντες κατέθεσαν, *G*[illegible] *sellam in templo positam adorarunt, & argentum ex mo*[illegible] *obtulerunt*. Victimas cæsas ante illam Neronis a Tiridate refert Tacitus libro XV. *Annal.* Quod si tam magnum vel humanæ decus auctoritatis, vel divinitatis etiam opinio hisce sedibus tribuebatur; mirari desino, quod impietatis accerseretur, si qui Imperatoriam sellam occupare, non publice tantum positam (quod sane gravius) sed vel intra palatium, ac domesticam foret ausus. Vide quæ supra disseruimus; atque hoc ipsum est, quod Dio notavit lib. LVII. de Vibio Rufo, cui contigit impune sellam Cæsaris domi, & ad privatos usus adhibuisse. Sed id consulto Vibius fecerat, simulque Ciceronis uxorem in Matrimonio habebat: utroque gloriabundus, & vanus; aut oratorem se propter conjugem; aut Cæsarem propter sellam ostentaturus.

Mantissæ loco non absistam apponere memoratam toties sedem auream apud Historicos, non de [illegible] intelligi: quasi totæ ex eo, & [illegible]χρυσοι, sed vel inauratas, ac distinctas, principisque metalli bracteis opertas, eo tamen pacto vocarunt; sic cervical, pulvinar, vestem auream, quæ texta, variegata, nitens auro foret. Græcis κατάχρυσος, ὁλόχρυσος, ἐπίχρυσος: Non negarim quandoque potuisse e solido auro conflari, apud Reges præsertim Persas, aut Barbaros, de quibus supra. [illegible] Magus in cubiculo habebat, cujus sedis pedem arripuit, eoque pugnavit adversus percussores suos: cui namque usui ad pugnandum, nisi e solido metallo pes ille constiterit? Vide Brisson. d. lib. *de regn. Pers.* [illegible] l. I. Χρυσοῦς δίφρος, *aurea sella* Alexandri M. sub eo tabernaculo immanissimi luxus memoratur Athenæo lib. XII. cap. IX. Nonnunquam id Romanis consentirem factum. Aureæ sellæ sæpius m[illegible] XV. *ad Attic.* epist. III. *Verrina* IV. & primo *de Div n.* Certe de statuis scimus e solido auro, argento, &c. fuisse positas tum Principibus, tum privatis. Non loquor de donariis, aliisque, [illegible] signa, & vasa e solidis ducta, flata, sculpta metallis haud pauca fuerunt. Statuas ex auro solidas legimus multas apud Scriptores, ac refert Figre[illegible]p. XVI. eruditi operis *de statuis illust. Rom.* quæ vero non totæ ex auro, eæ dictæ Auratæ, auro illitæ, sub auro, ex ære auratæ, &c. ut in an[illegible] notatque idem Figrelius tacitum sequens ducem Salmasium *ad Trebel*[illegible] XX. *Tyrannos in Tito.* Sic *auro imbracteari* dicuntur eædem statuæ Ammiano lib. XVI. laminis nempe, bracteisve obduci tenuissimis. Inde no[illegible] VIII. *eboratas curules, & gestatorias bracteatas.* Vide Savaronem ad hunc locum, ne exscriptorem agam. Hujus artificii, aut luxus nimium quantum exquisita quotidie serpit industria magno cum auri detrimento, quod omnigenæ supellectili superfunditur, atque illinitur. Adeo tam pauca sunt, quæ e solido sint bona, & non adscito fuco resplendeant.

CAP. XV.

Tribunal, Suggestus, Bema, &c. Fastigium in domo, ἀκροτήριον. Auditorium. Pro Tribunali ἐπὶ τῦ βήματος In jure. De plano; Levato velo; χαμόθεν. Pro Rostris: *curules illic sellæ*. *Tribunalium descriptio, atque icones*. *Asinus Pistorii trib*[illegible] *um illustriora*. θρόνος: Trono, Seggio. *Pro tribunali jus dictum*. *Principes medii sedentes*.

CUM sedibus istis Imperatoriis (dum mihi quoque, ut Vibio Ruso fraudi ne sit) sensim & apte devehor; imo extollor, & assurgo ad Tribunal. C[illegible] hic, [illegible] dis tum Principum, tum Magistratuum. De Principali nunc: sed nihil tam vulgatum, ac detritum: delibo quæ in rem nostram magis. *Suggestus, Pulpitum, T*[illegible]*a, Thronus, Solium*, aliisque nominibus haud multum disparibus notabatur. Sed nihil his immoror, neque vocum origi-

nationes sollicito. Vide Isidor. libro xv. capite iv. Flor. iv. ii. de honoribus in Cæsarem congestis: *Suggestus in Curia; fastigium in domo; mensis in Cœlo*, &c. quæ apposui ob mentionem Fastigii, hoc est, ἀκρωτηρίου supra ædes. Non parco admonere *Tribunal* vocitari tum pegma, aut tabulatum, vel molem, ubi sedebatur, ac sternebatur, tum forum ipsum, auditorium, judicium, vel dicasterium, ubi sedes dispositæ. Sed Auditorium tamen quid diversum a Tribunali; in eo namque agentium causas postulata audiebantur, in Tribunali jus promebatur. Solemne, ac judiciarium *Pro Tribunali sedere*, quod Græci πρὸ, vel ἐπὶ τοῦ βήματος. *Bema*, pro Jure, sive judicio Græcis J. Consultis; ἐν βήματι, *In jure* Basilic. *70. tit.* 5. *de noxal. act.* Festi Epitomator *Pro* significat *In*, ut *pro rostris, pro æde, pro Tribunali*. Idemque Festus, *pro censu*, &c. *accipi debet in censu; ut ait M. Varro in l.* vi. *rerum humanarum. Sicuti pro æde Castoris, pro Tribunali, pro testimonio*. Alii exponunt *Pro*, hoc est, *ante*, sic *pro Rostris, pro curia*, &c. Opponitur τῷ *Pro tribunali*, quod J. Consultis est *De plano*, & aliter *Levato velo* l. §. 8. D. ad Turpilianum; *Item pro Tribunali, non de plano*, & l. 1. de constit. Princip. *Vel de plano interloquutus est*; ac ferme *Interloquutiones* dictæ, quæ ita pronunciabantur, & *Interloqui*: sicuti *Edicere*, & *edicta interponere*.

Nonnulla namque genera, quin etiam partes causarum (quippe gravioris dijudicationis) strepitum, atque æstum forensis jurgii flagitabant; neque de plano, ut multa alia, sed pro tribunali exitum sortiebantur. Huc traho verba elegantissima veteris J. Consulti in lapide Gruteriano ccccviii. 1. *quibus munera Decurionatus, ut paucis jam onerosa, honeste de plano compartiamur*. Compendiose, ac summarie, ac sine perquisitione census (ut opinor) est illud *de plano*. At ad rem nostram. Suetonius in *Tiber.* c. xxxiii. *e plano, aut e quæstoris tribunali.* Vide hic doctissimum Torrentium. Est igitur de plano χαμόθεν, cum sedetur inferius, nec ascenditur. Gradus namque ad tribunalis fastigium, ubi sella posita. Plin. Paneg. *ascendere curulem, induere prætextam*. Editum hunc locum forsan respexit Juven. Sat. x.

—— *summas donare curules*.

Lucanus lib. v.

Lentulus e celsa sublimis sede profatur.

Silius lib. viii.

Hæc altas eboris decoravit honore Curules.

Cassiodorus *Variar.* l. vi. iii. *in form. Præf. Prætorio. Tribunal tuum ideo tam excelsum factum noveris, ut locatus ibi nihil humile, abjectumque cogitares*: Spissa sunt testimonia, sed interjungimus: dum ne indictum relinquamus omnium celebratissimum Tribunal, aut suggestum apud Rom. Id *Rostra* toties memorata, in quæ conscendebant concionis habendæ causa ubi orabant, jurabant, magistratus, & imperia auspicabantur. Protuli tibi iconem ex nummo Augusti apud Goltz. p. lxxi. n. v. sup. c. x & in calce libri Icon. n. ii. Vides duos sedentes, & rostra navium basi præfixa, de quibus Plin. xvi. iv. & Dio vi. Togati apparent Consules pro Rostris in curuli, an potius subsellio, vel bisellio, quod capit duos. Sed curules fuisse illic compositas non ambigo ad usum capessendi honoris, præsertim Consulibus. Quare ad Stiliconem Claudian. in ejus consulatu lib. iii.

Circumfusa tuæ conscendant rostra Curules.

Et in Pan. vi. Conf. Honorii;

—— *Agnoscunt rostra curules*.

Suetonius in *Ner.* c. xiii. *Curuli residens apud Rostra*. Malim Curules legere, quam secures. Græci ἐπὶ τῶν ἐμβόλων, *Pro rostris*. Et βῆμα δημηγορικὸν, suggestum ipsum. Sic Ammian. l. xvi. veluti peculiare Consulum agnoscit, elatum, & scansile nominans, *elatosque vertice scansili suggestus Consulum*, &c. Aliorum Bematum, aut suggestorum figuras suppeditant frequentissime nummi; ii præsertim, in quibus congiaria, & liberalitates exhibentur. Visitur Imperator in edito sedens super curuli, alius quoque præfectus frumentarius, aut administer largitionis in extremo suggestu, qua gradus scalarum desinunt, ad munera dividenda, & explorandas tesseras: alii pone, circum, infra stantes; nonnunquam duo, tresve Cæsares considentes. Ex innumeris specimen, aut gustum tibi damus; propter ea potissimum suggesta, quæ ornatiora nobis visa sunt, emblematis, segmentis, clavis, parergis, & sculptili opere variegata. Talia præferunt nummus Nervæ apud Erizz. p. ccxcvii. & Trajani, p. ccclxvii. & Severi, dclxiii. Duo simul Principes Marcus Antoninus, & Commodus apud eundem Erizzum, p. cccclxv. Balbinus, Pupienus, Gordianus, dcxc. i. Septimius Sever. cum Geta, & Aurel. Anton apud Tristan. Tom. i. p. xcvi. Gordianus Pater, & filius, cccclxviii. Severus cum filiis, cclxii. Philippi Pater, & filius, dlxix. ubi sedes cum scamno, aut suppedaneo. Vide imagines a n. xxi. usque ad xxxix.

Tribunalis descriptionem, ac mensuram habes apud Latinæ architecturæ magistrum l. v. cap. primo. *Tribunal est in ea æde hemicyclii schematis minore curvatura formatum*; loquitur de Tribunali in æde Augusti. *Ejus autem Hemicyclii in fronte est intervallum pedum XLVI. introrsus curvatura pedum XV.* Cæterum major, aut potius ordinaria curvatura, sive spatium dimetiens erat pedum xxiii. ad arcus proportionem, ut idem docet.

Cogito interim, ac splen mihi salit, non tam arduum, ac difficilem fuisse ascensum illum per gradus ad tribunal, qualem descripsimus: aut saltem pro locorum usu, populorumque institutis, mitiorem alibi, & mollioris aditus, si fides Amm. Marcellino l. xxvii. c. iii. in ea facti narratione mihi lepida, tunc ominosa, quod in nostræ Etruriæ urbe Pistorio contigit; cum non iniquæ mentis asellus (quippe jus jam jam ruditu dicturus) tribunal ascendit: *In oppido enim*, inquit, *Pistoriensi prope horam diei tertiam spectantibus multis asinus tribunalia scenso audiebatur destinatius rugiens: & stupefactis omnibus, qui aderant, quique didicerant, referentibus aliis*, &c. tu vide eventum; conveniunt Luciliana illa:

—— *rudet e rostris, atque ejulitavit*

Concursans veluti ancarius, clareque quiritans.

O superstitiosos Veteres, ac nimium religentes! Quid nos hodie in tali re? Non adeo miraremur.

Illius admirandi, atque omnium splendidissimi tribunalis, quod sapiens Rex sibi struxit, ut Populum divini promissi hæredem judicaret, descriptionem habes lib. iii. *Reg.* cap. vii. Intra prætorium suum Olophernem invenies *sedentem in Conopæo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum*, &c. in *Judith.* cap. x. Ditissimum aliud, in quo Rex Parthorum jus dicebat, ac legatorum postulata excipiebat, refert Athenæus lib. xi. capite ii. Ac de celebri illo Persarum forma platani aureæ, ac vitis aureæ, confecta illic e gemmis uva; itidemque de Alexandri Magni tabernaculo, ubi sella aurea, ac suggestus ad easdem imperii artes lib. xii. cap. ix. De Cyri solio diximus capite proximo. Totus autem hic suggestus editior, & scansilis apparatus regum, nobis, *Trono, Seggio, Soglio*, ut Græcis θρόνος, σκηνὴ, Thronus, scena: *Tabernaculum* quoque, & χρηματιστήριον, cui umbellæ non deerant, & uranisci, quibus tegerentur (*Baldacchini*) aliaque non pauca ad enormem luxus speciem, pudendumque assumptæ Divinitatis fastum. Vide Lipsium *de Amphit.* c. xi. Bulengerum l. iii. c. iii. *de Impe-*

ratore, ubi de tribunali, & l. II. c. XIX. sed thronus etiam, θρόνος, sola ipsa sedes Græcis, quoniam in throno, aut solio collocabatur. Pro tribunali igitur jura reddita. Suet. *Vitellii* c. IX. *Viennæ pro tribunali jura reddita*. Et *Aug.* XXXIII. *Ipse jus dixit assidue, & in noctem nonnunquam si parum corpore valeret, collocata lectica pro tribunali*. De Tiberio Tacitus: *Judiciis assidebat in cornu tribunalis, ne Prætorem curuli depelleret*, lib. I. *Annal.* cap. LXXV. Suet. hac ipsa in re cap. XXXIII. *Magistratibus pro tribunali cognoscentibus se offerebat consiliarium, assidebatque mistim, vel ex adverso in parte primori: & si quem reorum elabi gratia rumor esset, subitus aderat, judicesque aut e plano, aut e quæsitoris tribunali*, &c. Dio itidem hæc narrans l. LVII. p. DCVI. ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ κατὰ τιχρυ; αὐτῶν κειμένου καθίζων ἔλεγεν ὅσα ἐδόκει αὐτῷ. *In subsellio e regione ipsorum* (magistratuum) *posito sententiam suam promebat*. Ferme autem adverti Principes medios Consulum sedisse, aut aliorum, quos cohonestatos volebant; aliquando filiorum, aut Cæsarum, ut ostendunt nummi superius producti c. XIII. De Tiberio Suet. in *vita* c. XVII. *Positumque in septis tribunal, Senatu adstante conscendit: ac medius inter duos Consules cum Augusto simul sedit*. Marcello defuncto sella curulis ponitur in theatro media inter præfectos ludis Magistratus. Vide Dionem l. LIII. De Claudio idem c. XXIII. *De majore negotio acturus in Curia medius inter Consulum sellas Tribunitio subsellio sedebat*. Dio lib. LX. p DCLXXV. in hoc ipso facto ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ, καὶ ἐπὶ βάθρου (lego ἢ ἐπὶ βάθρου) καθείμενος, &c. *medius Consulum in sella Curuli, vel Subsellio*: quod *Tribunitium* vocat Suetonius. Nunc igitur subsellio, nunc sella utebatur: sed illo ad modestiam, ac civilitatem, ut mox dicemus. De Caligula idem Dio l. LIX. p. DCXLIX. ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν δίφρῳ μεταξὺ τῶν ὑπάτων καθεζόμενος, &c. *Pro Tribunali in sella inter Consules sedens*, &c. Vitellius apud Tacitum *Hist.* l. II. c. LIX. *Valentem, & Cæcinnam pro concione laudatos Curuli suæ circumposuit*. Boethius *de Consol.* l. II. *Cum in Circo duorum medius Consulum circumfusæ multitudinis expectationem triumphali largitate satiasti*, &c. Verba sunt Philosophiæ alumnum suum consolantis, ne prioris fortunæ desiderio intabesceret.

CAP. XVI.

Quandoque Impp. minus digno loco sedentes. Consul Præsidere *dicebatur. Tiberii moderatio.* Assidere in cornu tribunalis. *Ritus exploratus assurgendi, aut sede migrandi in Senatu ad Principem adloquendum. Dionis versor notatus. Princeps Consulibus assurgens.* Ave Consul. *Adriani, & Augusti comitas: Julii Cæsaris, & Carini fastus. Coriolani in matrem reverentia tribunal ascendentis.*

QUANDOQUE, ut dicebam, moderationis, & æqualitatis laude non erubescebant Principes minus digniori loco sedere, ut eum honorem præcipe haberent Consulibus, & antiquæ Reipublicæ imaginem retinerent; quod multo magis tum factum, cum Princeps Consul non esset: præsidebat enim tunc Senatui Consul; quod notavit ex Plinii *Paneg.* Gutherius *de off. D. A.* lib. I. capite XII. Verum neque eo tantum fine, neque perpetua lege id factum, etiam a modestissimis opinor, ut allatis afferendisque testimoniis patebit. Tiberius sane quo rebus agendis foret intentior; judicii, justitiæque fidem promptius specularetur, ac litigantium postulatis vindex, & inspector adesset; non pro tribunali, atque honestissimo loco (qui est medius in ea forma semirotunda) sed assidebat *in cornu*, ut inquit Tacit. d. lib. I *Ann.* quod Suet. cap. XXXIII. ita expressit; *assidebatque mistim, vel ex adverso in parte primori*. Si formam tribunalis spectamus, idem est in cornu, ac in parte primori ex adverso Magistratus. Placet quoque pro *mistim* legere *juxtim*; ut quandoque scil. assideret, quandoque alibi, ut ex adverso interesset. Claudius magnam præ se moderationem tulit: qui ubi medius Consulum sedens aliquid de Republica egerat, in suum locum redibat, Consulibusque curules ponebantur. Dio lib. LX. pag. DCLXXV. μετὰ δὲ τοῦτο αὐτός τε ἐπὶ τὴν συνήθη ἕδραν μετήρχετο, καὶ ἐκείνοις οἱ δίφροι ἐτίθεντο. *Posthæc tum ipse ad consuetum locum redibat, tum illis* (Consulibus) *Curules ponebantur*; ex quibus verbis duo colligere est; primo consuetum Claudii locum non fuisse dignissimum toto consessu, quem Consulibus relinquebat: secundo Consules curulibus quandoque abscessisse cum Claudio loquuturos; alioquin cur erat, ut ipsis postea sellæ ponerentur? descendisse autem eos de sellis alloquendi causa idem tradit p. DC XVIII. τῶν ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ κατεβάντων ποτὲ ἀπὸ τῶν δίφρων ἵνα διαλεχθῶσι αὐτῷ. *Consules in Senatu cum de Curulibus descendissent, ut eum alloquerentur*, &c. Parum accurate versor Dionis verba, ἀπὸ τῶν δίφρων, Latine reddidit, *de Subselliis*: tum quia hæc dedecora Consulibus, tum quia δίφροι sunt sellæ, & quidem Consulares, aut Curules in hoc loco. En thronus iis eminentior datus, unde in planum degrediebantur. Pergit Dio de Imperatore, καὶ προσεξανίστη τε, καὶ ἀντιπροσῆλθε, *& assurrexit, & obviam iis venit*. Cæterum ab hac humanitatis laude commendatus Claudius, quod stantibus diu in curia Senatoribus, ipse quoque assurgeret; cum alioquin propter infirmitates corporis tremorem capitis, & manum excusatus sederet, eodem teste Dione p. 665. & 673. De Tiberio Tacitus sup. laudatus: *Judiciis assidebat in cornu Tribunalis, ne Prætorem Curuli depelleret*. Non Consulibus, aut in curia; sed cuique Prætori in suo dicasterio hanc moderationem exhibebat Tiberius, neque Curuli moveri permittebat Prætorem. Quare Dio lib. LVII. eodem Principe ἐκείνους μὲν ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ καθῆσθαι εἴα. *Eos* (Magistratus) *suo quemque loco sedere sinebat*. Sed & Consulibus assurgebat eodem Dione referente l. cit. p. DCIX. τάς τε ἀεὶ ἄρχοντας ὡς ἐν δημοκρατίᾳ ἐτίμα, καὶ τοῖς ὑπάτοις καὶ ὑπανίστατο. *Magistratus ac si in Democratia honorabat, & Consulibus quoque assurgebat*. Suetonius in *vita* c. XXXI. *Cum palam esset ipsum quoque eisdem* (Consulibus) *assurgere, & decedere via*. Formula, qua Princeps Consulem salutabat, dum obviam procederet, *Ave Consul amplissime*, ut ex Mamertini *Panegyrico* edocemur. Comitas hæc Adriani in Servianum memoratur, quod sedem, aut quidvis aliud relinquens *venienti de cubili semper occurreret*, Spartian. in *Adriano* cap. VIII. De Augusto Suet. c. LIII. *Die Senatus nunquam Patres, nisi in curia salutavit, & quidem sedentes, ac nominatim singulos, nullo submovente: & discedens eo modo sedentibus singulis vale dicebat*. Contra namque parens Julius publici odii molem in se pertraxit, eandemque maturavit, quoniam hæc civilitatis, benignique animi æqualitatem neglexerit, cum in vestibulo templi Veneris sedens accedentibus Senatoribus nequaquam assurrexisset. Nonnulli tamen eum purgare conati sunt, quod ventris profluvio laborasset, veritusque ne inter assurgendum alvum dejiceret, sedi inhæreret. Vide Dionem l. XLIV. p. CCXLIV. Sueton. capite LXXVIII. *Adeuntes se cum plurimis, honorificentissime decretis universos Patres conscriptos sedens pro æde Veneris Genitricis excepit*. Aliam excusationem affert Suet. illic præter diarrhœam aqualiculi: *Quidam putant retentum a Cornelio Balbo, cum conaretur assurgere; alii, ne conatum quidem omnino, sed etiam admonentem C. Trebatium, ut assurgeret, minus familiari vultu respexisse*. Superbientis fastidii notam observat in *Carino* Vopisc. c. XVII. *Præfectus nunquam Consulibus obviam processit*. Sollicitabant hunc

hunc locum Interpretes, inter quos Casaub. *Præfectis, aut Consulibus nunquam*, &c. at Grut. *Præfectis nunquam, numquam Consulibus*, &c. In mentem mihi venit æqua illa demissio M. Coriolani, qui de summo tribunali sellam jussit in planum deferri ut venientem, deprecantemque Matrem exciperet: indignum, ac superbum ratus imperii, ac potestatis invidiam retinere coram flente, ac misera, a qua genitus fuerat. Non tamen sella abstinuit: inter filii obsequium, & Imperatoris dignitatem publicas preces audituri egregie se temperans. Dionys. VIII. Αρχ. de Coriolano sellam jussit θεῖναι χαμαὶ, *humi deponi*: atque iterum, καὶ τ̃ δίφρον ἀπὸ τȣ̃ βήματος ἔθηκε χαμαὶ, *Curulem e suggestu in solo statuit*.

CAP. XVII.

Tribunalia Magistratuum: in castris, & apud exercitus. Tribunal e cæspite. Adloquutio. *Suggestus minorum magistratuum: assertum etiam municipalibus Tribunal in spectaculis.* Puteal, *an Tribunal Prætoris?* Puteal, φρέαρ: *tegmen Putei. Ad Puteal juramenta.* Φρέαρ τȣ̃ Ασκληπιȣ̃. Phreattium. Assidere; Adsessores; Consessores. πάρεδροι, σύνεδροι, σύνθρονοι, Consentes, Novemsides; *Consiliarii*. Χαμαιδικασαὶ. Amici *Principum*, Comites. *Tribunal inferorum. Tribunalium cancelli, & vela.* Cancellarii.

NON Principibus modo, aut Imperatoribus, quorum potestate vigent Magistratus; sed ipsis quoque Magistratibus merito locata tribunalia, veluti honoris insigne, atque Jurisdictionis instrumentum: & quidem tum incolumi quondam Rep. tum valido imperio, sive domi, sive foris posita, atque erecta: neque ad civiles tantum altercationes, sed ad militaria quoque, & caligata judicia. De Marcio apud Coriolos nuper diximus ex Dionysio l. VIII. de Scipione ad oppidum Badiam Val. III. VII. & VIII. VIII sup. c. XII. Subit interim mirari quod de P. Æmilii apud Macedonas tribunali scripsit Liv. XLV. *Assuetis Regio imperio, tamen novum formam terribilem præbuit Tribunal.* Imo namque nihil tam Regibus usitatum, quam superbi hi apparatus, & tribunalium fastigia, quod notissimum est. Cur ergo tantus terror incussus Macedonibus Regio alioquin imperio assuetis? Nisi tamen nova (ut signanter loquitur Livius) forma tribunalis terrori fuit, cæterique adstantium ritus, ministeria, habitus; consternatis præsertim animis Macedonum eversione regni, clade, ac servitio suorum; Væ victis! subdit Historicus, *summotor aditus, præco accensus insueta omnia oculis, auribusque, quæ vel socios, nedum hostes victos terrere possent.* Quandoque tamen in castris, & apud milites nullum tribunal, nisi cæspititium aggestis terræ cumulis fultum, & clivosum, ubi sella posita; sæpius vero stans Imperator; indicantque passim nummi, in quibus *Adloquutio* legitur. Tac. I. *Ann. Simul congerunt cæspites, extruunt tribunal, quo magis conspicua sedes foret;* ad quem notant ubertim Orleans, & Lipsius, iterumque hic l. IV. Dial. IX. *de Mil. R.* cujus allatis testimoniis lubet adjungere Marcellin. l. XIX. c. XI. *Vallo prope Acumincum locato, celsoque aggere in speciem tribunalis erecto*, &c.

Minoribus quibusdam Magistratibus, ut ædili saltem Curuli debeamus an non interdicere hoc genere honoris, atque amplitudinis in suo saltem foro, aut judicio erigendi, conscendendique Tribunalis, ad hoc Tribunal suspendo judicium, atque ampliare juvat. Nihil video absoni humiliorem iis, & magis terrestrem fuisse locatum suggestum, quando eos quoque jus dixisse non diffitemur. Vide Manut. II. IV. *quæst. epist.* Omnino Municipalibus negatum voluit tribunal Scipio Gent. II. XXIV. *de J. D.* Sed nos asserimus, de quo supra cap. VI.

Præter notiora Magistratuum tribunalia indico editoris tribunal in spectaculis dandis, de quo Suet. *Aug.* c. XLIV. Lips. *de Amph.* c. XI. & nos sup. c. XII. & XV. ubi non pauca alia de tribunali exposuimus tanquam sellæ statione, ac domicilio.

De Puteali ne hic taceam, justa sese præbet occasio, quod idem esse, ac tribunal Prætoris nonnulli crediderunt. Hor. l. I. XIX. epist. *ad Mæcenatem:*

—— forum, Putealque Libonis
Mandabo siccis ——

Et lib. II. *Serm.* Sat. VI.

Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.

Ad quæ loca, Porphyrio *in epistolam*, Acro *in satyram Puteal* exponunt tribunal Prætoris, quod & Flacci junctura verborum, ac sensus suadere videntur. Persius sat. IV.

Si puteal magna cautus vibice flagellas.

Puteal est forum, & τὸ δικαστήριον, inquit illic Casaub. Sed Puteal ex suo veriloquio nihil est aliud, quam operculum putei, quod nos docet Pomponius J.C. *l.* 14. *de act. empti.* Tullius I. VIII. *ad Att.* Glossæ vocant περιςόμιον; notatque Cuj. l. *observ.* XI. c. II. aliter ἱερȣ̃ φραγμὸς, *Puteale*: & inibi, τόπος ἱερὸς περικεκλεισμένος, *Puteale*. Percelebris locus Romæ extitit in foro, aut comitio, de quo P. Victor in regione Urbis VIII. statuens, & Dionys. l. III. Αρχ. qui tamen φρέαρ appellat, *puteum* scil. non Puteal, aut tegmen putei; ob id reprehensus a Torrentio in eam Hor. Sat. Sed vereor ut aliquantulum audacter: tum quia antiquissimus, & diligentissimus auctor Dionysius: tum quia non incommode potuit ille locus vocari φρέαρ, *Puteus*; quoniam vere illic in puteo defossæ erant cos, & novacula Attii Navii, supraque impositum puteal, quod Cic. scripsit I. *de Div. Erat autem ara quædam coronata, & superposita puteo, ubi quondam defossa novacula, & cos Attii Navii auguris; inde nomen sibi fecit Putealis.* Hæc ara visitur in nummis inscriptione *Puteal Scribon*; est enim Scribonius Libo, unde *Puteal Libonis*, qui forte aram instituit, aut eversam instauravit. Adde Fest. in ver. *Sceleratus* ex supplemento F. Ursini. Nummum exhibet ex Goltzio, & aliis Jacob. Rævard. *Var.* V. VIII. Vide & Torrent. dicto loco. Jurabatur ad hanc aram a judicibus, ac litigantibus: quo sensu exponendus Horatius, & plene docuit Rævard. cui adjungo Er. Puteanum in calce *Schediasmatis de J. jurando*. Illo quoque convenisse Fœneratores, ac desedisse occasionem captantes locandi bonis nominibus pecuniam tradunt: quo respexit Ovidius:

Qui puteal, Janumque timet, celebresque Kalendas.

Vide Torrent. ut supra. Non damno igitur aut veteres Flacci Interpretes, aut eundem Casaubonum, qui Puteal pro tribunali exponunt.

Credo enim, quod non ignorassent, quid ex sua vocis notione foret puteal, h.e. putei κάλυμμα, & operimentum, sed Poetæ loquuntur metonymice, quoniam proxime illud puteal, vel aram aderat tribunal Prætoris in foro, unde & illic jurabant judicaturi: Juratio autem illa in Jure fieri solebat, & ad Prætorem. Tuetur hanc explicationem Th. Marcilius ad eam Persii sat. qui & puteal, sive puteum religiose obseptum, & opertum inter res sacras adgnoscit; quod & Glossæ superius allatæ monuerunt. Sed φρέαρ τȣ̃ Ασκληπιȣ̃, in oratione Aristidis, quam affert Marcilius, non video quomodo huc spectet; neque φρέαρ illic est Puteale, sed Puteus. Reperio quidem apud Athenienses quoddam judicium, seu tribunal *Phreattium* fuisse appellatum, forte a puteo quodam. Illic judicabantur non voluntariæ cædis rei; Polluci VII. c. X.

A vocatur *τὸ ἐν φρεαττοῖ*, quod vertunt *forum putei*. Aristotel. *Politic.* IV. XVI. *Ἀθήνησι λέγεται ἐν φρεαττοῖ δικαστήριον. Athenis vocatur in Phreattoi dicasterium.* Vide Scholiast. Demost. *in Aristocrat.* Suid. verbo *ἐν φρεαττοῖ*, & Seberi notas ad Pollucem. Indico tandem Salmasium *Exercit. ad Solin.* p. MCXLI. & seq. qui diversum putat Libonis Puteal ab eo Attii Navii, neque tribunal exponit, sed aram, aut potius septum aræ conjuntum ad tutelam, ac munimentum, hinc puteal pro ara ipsa apud scribentes. Sed de his puteis libasse sufficiat: profundiorem haustum aliis relinquimus.

Ut ad puteal, sive tribunal, sedesque judicantium officiis illic statutas redeamus, haud solus ibi B Princeps, vel soli Magistratus munia potestatis obibant; sed consessores secum, & secundarum partium alios ad consilia, atque judicia adjungebant: Cicero I. *de Orat. Nobis in tribunali Quinti Pompeii Prætoris urbani sedentibus.* Atque hi sunt, quos vocabant *Assessores* ab assidendo, sive una, & juxtim sedendo, de quibus est tit. Pandect. *de officio Assessorum*, & simpliciter *Assidere* pro assessorem agere, *l. 37. & 38. D. ex quib. caus. major. l. 10. C. de assessor.* Vide Brisson. *select. Antiq.* III. X. nonnulla apud Savar. *ad Sidon.* lib. I. epist. III. Cicero II. *de Fini-* C *bus*, *Confessorem* dixit. *A. Varius qui est habitus judex durior dicere confessori solebat*, &c. alibi quoque usurpant Græci *πάρεδροι*, & *σύνεδροι*, & *σύνθρονοι*, quod in eadem sede, aut throno jungerentur. Hesych. *πάρεδρος*, &c. *σύνθρονος*. Hinc Deorum *Synthroni*, & *Consentes*, aut Assessores; qui & *Novemsiles*, quasi *Novemsides*, quoniam novem una sederent. Meminit horum fuse Arnobius III. extremo. Servius *ad* VII. *Æn.* Marius Victorin. ac nos sup. cap. IX. Sic Antinous tanquam unus e Consentibus, aut Novemsidibus consecratur. Vetus lapis *σύνθρονον* vocat apud Grut. LXXXVI. I. ex Pighio *Ἀντινόῳ* D *συνθρόνῳ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θεῶν. Antinoo Synthrono*, aut *Consessori Deorum Ægypti*. Vide *ad Spart. Adrianum* cap. XIV. fulgentissimos adnotatores Casaubonum, & Salmasium. Nonio, & Heminæ in annalibus *Consedentes*: quanquam & hoc pacto vocari possunt quicunque conjunctim sedent, non ii tantum, qui operam præstant tribunalibus, aut consiliis. Quare & hi ipsi *Consiliarii* dicti, Suetonius Tiberii cap. XXXIII. *Magistratibus pro tribunali cognoscentibus plerumque se offerebat consiliarium, assidebatque juxtim.* Paulus lib. I. *sentent.* relatus in *l. 5. ff. de off. assess. Consiliariis eo tempore, quo assident, nego-* E *tia tractare*, &c. Voce *Adsessorii* ne tibi imponat vetus Horatii interpres *ad epod.* V. cave, *Hic Esquilina*, inquit, *porta Romæ dicitur Adsessorium, ubi*, &c. emenda *Ad Sestertium* ex Criticorum emunctissimo J. Lips. *ad Tacit.* XV. *Ann.*

Nec minus Iudices dati intra spatium tribunalis, etsi inferiori loco, & in Subselliis Prætorum, aut Quæsitorum; quare quod in *l. 2. de re judic.* legitur, *qui pro tribunali cognoscit*, explico non tam de Magistratu, quam de Assessoribus. Huc pertinent ex quorundam sententia *Judices Pedanei*, F eo appellati, quod infra & ad pedes assiderent; Theophilo *Inst. de Interdict. χαμαιδικασταὶ, humi judicantes*, de quibus est tit. C. *de Judic. pedan.* & alibi sæpe mentio in libris Juris. Vide Ræward. *Conject.* lib. III. cap. X. Cujac. *ad Novell.* 82. quæ est *de Judicibus*, Bulenger. d. lib. III. cap. III. ubi tamen judices datos cum delegatis confundit, quos distare haud paulo inter se norunt sanioris prudentiæ consulti. Quod vero Principis consessum attinet, generice, & infinite *Consiliarii* dicti, qui circa latus agebant nullo certo dignitatis nomine, *& in contubernium Imperatoriæ Majestatis adsciti*, ut loquitur Spartianus *Adr.* cap. XVIII. & ad XXX. Tyrann. in *Macriano*, Bul. *de Imperatore* lib. II. cap. XXI. nos infra, & *Comites*, aut *in Comitatu*: Hinc quoque *Consistorii* nomen, & *Comitum Consistorianorum*. Vide Jacob. Guther. I. cap. XVII. *de off. D. Aug.* Etsi namque a stando, sive consistendo dicatur Consistorium, sedisse tamen Comites saltem primi ordinis coram Principe affirmat Guther. adversus Cujac. aliter opinantem *ad l. I. C. de comit. Consistor.* superius quoque cap. XII. Senatores ad Principis adyta admissos consedisse adnotavimus. At de Consiliariis Principum, & eorum cognitionibus, vide eumdem Guther. ibidem cap. XIX. & XX. Buleng. III. *de Imperatore* cap. IX. seqq. Romanis Magistratibus æquo jure assedisse veluti beneficium regibus sociis, & amicis servatum docet Salustii locus in *bello Jugurth.* ubi de Gauda Masanissæ nepote libenter appono verba: *Cui* (Gaudæ) *Metellus petenti more regum uti sellam juxta poneret, item postea custodiæ causa turmam equitum Rom. utrumque negaverat: honorem quod eorum modo foret quos Pop. R. reges appellavisset præsidium*, *quod*, &c. Noto insimul vocari simpliciter *Honorem* eam sellæ collocationem juxta Metellum Consulem.

Mulier illa materna ducta pietate, ut filiis suis lautioris fortunæ commoda, dignitatesque prospiceret apud Matthæum cap. XX. ad Principum Regem conversa: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in Regno tuo.* Neque aliter Joannes cap. IV. *Apocalyps.* Divini tribunalis majestatem ut humanis mentibus instillaret, humanum ritum, apparatumque servavit: *Et ecce sedes posita erat in Cœlo, & supra sedem sedens*, &c. *& in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, & super thronos viginti quatuor seniores sedentes*, &c. Hi sunt Consiliarii, sive Assessores: quorum sedes (utpote infra primam, & dignissimam) vocat *sedilia*, ac deinde *thronos*. Angelus quoque tenebrarum affectans lucem, verique Numinis æmulator stultissimus suum habet Consilium, & tribunal apud inferos, si fides Poetis; ne scilicet umbrarum arbiter causam suam faciat, si temere, nec consultis Assessoribus de crimine, aut pœna manium statueret. Seneca in *Apocoloc.* Claudium Imp. humanis exemptum perducens ad tribunal Æaci paratas illic sedes demonstrat. *In jus eamus: ego tibi sellas ostendam: ducit illum ad tribunal Æaci.* Poetam agit Philosophus in hoc ludo, & naribus uncis indulget.

Atque his tribunalibus, elatisque sedentium suggestibus, quo summotior foret aditus, & Majestas sanctior, fenestrata septa circumdabantur, & cancellatæ fores, præductis decussatim sudibus, ne vulgus temere accederet. Hinc *Cancellarii*, vel scribæ nomen, qui staret intra eos. Vide Spelmanni *Gloss.* in *Cancellarius*: Bulenger. II. XXIII. *de Imperatore*, Guther. *de off. dom. Aug.* III. XI. & quæ notat Barth. *Advers.* LI. III. Jacob. Gothofr. *ad Cod. Theod.* Tom. I. p. LXXI. Imo prætenta quoque vela. Hinc J. Consulti *velo levato* causas cognoscere, hoc est, sine magna disquisitione, & palam audiente populo. Vide *l. 13. de Instr. leg. l. 18. de act. empt. l. 5. C. de Naufrag.* Quo respexit Constantin. M. nobilissimo edicto, quod nobis refert l. I. Cod. Th. *de off. rector. Prov. Venale judicis velum* appellans. Atque hæc loca cum eo apparatu, velisque & admissionis lege *Secretaria judicum* dixere: de quibus affatim, ac docte Valesius *ad Mar-*

cellin. lib. XV. ac nos infra non nihil. Omnino autem Principum ſoliis, conſiſtoriis, thalamis ea velamenta adducta, ac reducta. Vide Guther. d. loco Buleng. l. II. *de Imperatore* c. XXII. & XXIII. notata a viris doctis ad Suet. *Claudii* c. X. *Neronis* XII. Tacitus lib. XIII. *Ann.* cap. V. ubi de Agrippina, *Abditis a tergo foribus velo diſcreta*, &c. ibi Lipſ. Sidon. Apollinar. I. II.

C A P. XIIX.

Solium *unde dictum*, *Grammaticorum pugna*. Sollum. Sodium. Sedum. Seggio. *Regum proprium.* Soliarius. Solearius. *Soliorum apparatus*. *Reſpondentes de jure in ſolio*. *Solia acerna*. Armarium. Solida. *Servius enarratus*. *Fulgentius emendatus.* Podius. *Ad podium ſpectare*. Appoggio. Solida ſella. Solium *pro ſepulcro*. *Tribunal defunctis poſitum*. *Vas* diſomum.

AD ſolia me transfero, tanquam diverſum quid, nec temere confundendum; ſique, ut perhibent, eo ſolium vocatur quoniam ſolum eſt, atque unius tantum capax; ſolitarie nos quoque, ac ſeparatim de eo hic agimus, ubi ante de tribunali diſſeruimus. Neque tamen interim tam ſolitarii erimus, quin aliqua ſimul variæ cognitionis intercurrat ſocietas. Solium ampliſſimum honoris inſtrumentum, egregia ſupellex majeſtatis, altum decus, ac ſpecimen Regni, diſceptationes hinc inde altercantium Grammaticorum quaſi de Regno in ſe pertraxit. A ſolo deſcendat, an non, hoc eſt, terra: a ſolo, id eſt, unico: a ſollo, videlicet toto; an tandem a ſoliditate ſolliciti nimium, atque æſtuantes quærunt. Feſtus: *Solla appellantur ſedilia, in quibus non plures ſingulis poſſunt ſedere*, &c. quaſi nempe ſolum, atque unicum recipiant ſeſſorem: ac vere inſociabilis eſt regnandi fides, neque alteri ſimul bene committitur Imperii gubernaculum. Pergit Feſtus: *Omnia ducta ſunt a ſollo*, ut emendate illic legimus. Idem, *ſollo Oſce dicitur, quod nos totum vocemus*. Qua retenta origine, haud reor neceſſarium vocem mutare, & pro *ſolla* ſubſtituere *ſolia*, quod tamen fecit Cl. Voſſ. *Etymol.* verbo *ſolium*. Solla enim vult appellare Feſt. & non ſolia, & cur ita appellet, diſerte exponit, qui alveos pariter balneares ſola dici monens, infit: *Alvei quoque lavandi gratia inſtituti, quo ſinguli deſcendunt. Sola dicuntur quæ a ſedendo potius dicta videntur, quam a ſollo*. Ejuſdem illa ſunt, *ſolla ſternere dicuntur, qui ſolliſternium habent*. Pariter ejuſdem, *ſolaria vocantur Babylonica, quibus eadem* (ſolla) *ſternuntur*. Vide Cujacium X. obſerv. XVII. Libenter geminarem liquidarum primam, reponendo *ſollaria* ob eam a *ſollo* deductionem, quam ubique ingerit. Quamquam non ignoro, quod idem docuit de Veterum uſu, *nulla tunc geminabatur littera in ſcribendo*. Vide in *Solitaurilia*. Sed refert Servium quoque audire ad illud ſummi Vatis *Æneid.* VII.

—— *ſolio medius conſedit avito*.

Ita inquit honoratus hic Grammaticus, ut eum bene Voſſius reſtituit: *Solium eſt veluti armarium de uno ligno ad Regum tutelam factum, a ſoliditate dictum. Secundum alios, quod ſolum unum capiat. Secundum Aſperum per antiſtichon, quaſi ſodium a ſedendo; nam & ſella quaſi ſedda dicta eſt*. Sed pene aſperum, quod Aſper ἀντίστιχον hic comminiſcitur; non enim unius tantum literulæ facta eſſet commutatio, ſi ſolium quaſi ſodium diceretur: E. in O. & V. in D. duplex pro duplici. Quod autem a ſoliditate arceſſunt alii, ſolida magis notatio eſt, neque a ſollo Pompeii Feſti diſcedit. Varronis certe *ſedum* neutro genere affine eſt *ſodio* Aſperi Grammatici; noſque appellamus *Seggio* totum illum ſuggeſtum, Græci θρόνον, ut Iſidorus docet mox afferendus, ac ſupra in tribunali diximus. Poſteriores iidem Græci, ac ſemi-barbari Latinum imitantes σωλέαν dixere, quomodo Codinus, Cedrenus, aliique citimæ vetuſtatis. Meurſ. *Gloſſar.* *Solium* exponit. Georg. Pachymeres *Hiſt.* lib. III. cap. II. ἄμβωνα, καὶ σωλεαν, *Ambonem, & Soleam* nuperrime editus ex bibliotheca Eminentiſſ. Barberini. Non pauci de hac *ſolea* erudite ſcripſere, quos laudat doctiſſ. Poſſinus ad eum Pachymeris locum in *Gloſſar.* pag. CCCCXIX. ac deinceps, præcipue Illuſtriſſimum Allatium in Diatriba de eo argumento. Delego te Lector ad eundem Poſſinum, qui exacte verbi notionem in Helleniſmum translati expendit: tandem colligens *ſoleam* antiquo Latino verbo proprie dictam, in templis Græcorum nihil aliud fuiſſe, quam ſubſtructionem ſpecioſo apparatu coronatam, quæ aram maximam, ac presbyterium ab ingreſſu, inſpectuque populi tegebat: extentam quoque appellationem ad ſpatium quoddam iſti ſubſtructioni contiguum deſignandum. Sed ad ſolium revertamur. Iſidorus lib. XX. cap. XI. *Sedes ſingulari numero proprie Regni eſt, quod Græcis* θρόνος *dicitur, nos ſolium* (demo hic verbum *ſubſellia*, quod irrepſit, & continua oratione) *in quo Rex ſedet propter tutelam corporis ſui, ſecundum quoſdam a ſoliditate dictum*.

Erat igitur ſolium nihil aliud, quam ſedes, & quidem Imperii, ac Majeſtatis, non privati hominis, Regibus locata, ac compoſita; exteris potius in uſu, quam Romanis Principibus, ut ego ſentirem. Video namque ab auctoribus retineri hanc Regum mentionem, quaſi eorum peculiare. Servius ſupra, *Ad Regum tutelam factum*. Iſidorus, *proprie Regni eſt*, & mox, *in quo Rex ſedet*. Caſſiod. in Pſal. I. *Solium Regum proprium eſſe memoramus*. Valerius Maximus lib. V. cap. I. exter. primo: *Solium Regium occupaſſe*. Spartianus *Adr.* cap. XXIII. *In ſedili Regio juxta lectum poſito*. &c. Vide quæ notat Caſaub. Maro dicto loco *Æn.* VII. verſ. CLXIX. de Rege Latinorum:

—— *ſolio medius conſedit avito*.

Ac de Didone Regina I. *Æn.* verſ. DX.

—— *ſolioque alte ſubnixa reſedit*.

Ovidius XIV. *Metam*.

—— *Pulchro ſedet illa receſſu*
Solenni ſolio ——

De Circe loquitur. Libentius lego *Solenni*, quam *Sublimi*. Eſt autem *Solenne*, hoc eſt, proprium Regum, & iis debitum. Corippus African. lib. II. *de laud. Juſtini*:

Auratum ſcandens ſolium, ſedemque paternam.

Ennius lib. III. de Rege Romano:

Tarquinio dedit imperium ſimul, & ſola Regni.

Ubi τὸ *ſola*, non regiones, aut terras Regni, ut alii opinati ſunt, accipio, ſed ſola, hoc eſt, ſolia, quomodo & hunc locum intellexit Feſtus in *ſolum*. Hoc enim quoque nomine appellarunt, & ſolum, & ſolium; ac belle tunc convenit, quod unum capiat ſolum, quomodo idem Feſtus: *Non plures ſingulis poſſunt ſedere*. Apud Grut. DCXLIII. VIII. ex Mazochio, *Soliario ab luco Semeles*, &c.

Niſi mendum eſt in exſcriptione, aut lapide, ego *Soliarium* exponerem, non artificem ſoliorum; ſed ſolium, aut pulvinar cuſtodientem Deæ Semeles in ejus luco. *Sic Quæſtor ab Ærario*, pro Quæſtor Ærarii, ut ſupra docuimus. Quod ſi quis ſoliarium pro artifice exponat, lucus Semeles demon-

ſtrationis gratia appoſitus erit, ut officinam, aut tabernam indicet. Apud eundem Grut. DCXLVIII. XIII. *L. Brætius Litarinus Solearius*; a ſoleis, an a ſoliis, ac ſolearius pro ſoliarius, judicationem protollo. Quomodo autem de Tribunalibus ſupra diximus, in ſublimi ſtatuebatur ſolitum, ut per gradus, & ſcanſilia ad culmen illud perveniretur. Corippus lib. II.

Auratum ſcandens ſolium ——

Ovidius XIV. *Metam.* verſ. CCLXI. ex altera lectione:

—— *pulcro ſedet illa receſſu*
Sublimi ſolio ——

Quantum opinor, non ſella tantum ubi Reges incumberent, ſed totus ille apparatus, ac ſcena veſtibus ornata, *ſolii* nomine non vacabit. Hinc *ſolaria* illa Feſti, ſeu Babylonica ad inſternendum. Alioquin unicæ ſellæ amiciendæ, & unius duntaxat capaci, quid lata Aulæa, pictaque Babylonum ſtromata advocamus? Corippus loco cit.

Constructam plumis, pulchriſque tapetibus aptam.

Hujus ſedis formam, tanquam Regum peculiaris, & (quod conjiciebam) exteris potius uſurpatæ, diverſam a Curuli cenſerem. Tu vide varias ſellarum imagines magis operoſas, ſumptuque, & artificio viſendas, quas protulimus, ubi de ſella imperatoria. Quis modum, legemque ponat Regum ſuperbiæ, opibus, luxui? Haud tamen infitias ivero ſolium non modo de ſuggeſtibus Romanorum Principum, ſed de aliis quoque Honoratorum ſedibus dici; imo Tullius de ſe ipſo jus reſponſuro I. *de Leg. Non recuſarem quo minus more patrio ſedens in ſolio conſulentibus reſponderem.* En mos Romæ ſolennis in ſolio reſpondendi de Jure: Qua autem ſolemnitate verborum, collegit Briſſonius III. *form.* Sed Veterum ſolia non tanti pretii, atque artis fuiſſe credibile; quippe ad tutelam facta Regum veluti armaria, non ad luxus oſtentationem, aut majeſtatis fulgorem. Acerna facit VIII. *Æn.* Vates ſolio digniſſimus de Euandro loquens

Præcipuumque toro, & villoſi pelle leonis
Accipit Æneam, ſolioque invitat acerno.

Cujus imitatione Ovidius III. *Metam.*

—— *in ſolio medius conſedit acerno.*

Ea ſunt, quæ Græcis itidem Vatibus μόσυνες.

Structura, ac facies eſt, *ve uti armarium de uno ligno*, inquit Servius, quaſi incompactile, ac continuum, nulla commiſſura, aut clavatura. Rudi olim ſeculo, aut quadrata, aut teres ligni maſſa aptæ ad ſedendum altitudinis, atque unius tantum capacis, quam loco eminenti ſtatuerent, forte ſedes erat, ac ſolium regnantium, quemadmodum de ſubitario, ac cæſpititio Imperatorum ſuggeſtu in caſtris admonuimus. Quod ſi a ſoliditate ſolium vocamus, en quomodo Feſtus in *ſolitaurilia* lucem nobis affert; *Quæ nulla parte*, inquit, *laxata, cavaque ſunt, ſolida nominantur.* Atque hoc pacto omnis artificii, aut paraturæ expers, commodumque, atque expeditum ſolium aſportari, ac locari quacumque libuiſſet, facile poterat ad uſum, atque opportunitatem. Quod vero inſuper deſcribit Servius, *veluti armarium*, undequaque fuiſſe clauſum conſtat, præterquam in aditu, aut parte anteriori: quanquam ſi talis figuræ, & fabricationis fuiſſet ſolium, vix fieri potuit, quin aliqua tabularum commiſſura, ferrumen, ligamentum annulorum, cardinum, clavorum interveniret, quibus compingeretur, ac cohæreret. Quomodo igitur, ut idem ait, *de uno ligno*? Niſi *Unum* exponamus nudum, ac ſolitarium, ſine alterius materiæ ſocietate, ſine habenis, aut loris, ſine pulvillis, aut inſtragula veſte. Etiam hodie quandam armarii ſpeciem referunt hæc ſolia, Principum, ac Regum, ſi utrinque ad latera claudantur, quod quandoque fit adductis velariis. Conſimile quid nobis deſcribitur a Fulgentio Placiade, *Aumarium*, inquit, *dicitur locus ſecretus publicus, ſicut in theatris, aut circo.* Sed quod vocat *Aumarium*, repone *Armarium*. Talis ergo domuncula, aut ſtatio, quale in Principibus conſtruebant. *Ad Regum tutelam factum*, ſubdit Honoratus: nempe dum eo veluti armario, tabernaculo, & οἰκίσκῳ, undique circumſepti ſedebant Reges, perfidorum manus facilius propellebant, ſpeſque improbas eludebant perduellium; quoniam nonniſi ab una parte, ac prævidentes peti poterant. Atque hæc Servii ſpectans dicta, ut opinor, doctiſſimus Junius in *Nomenclat. Solium* expoſuit hanc ſedem ad Regum tutelam; cujus uſus fuit, inquit, antequam ſtipatoribus ſepire latus cœperant. Sed vera dicam; priſco illo ævo nunquam magis tuti Reges, quam ubi, aut quando minus tuti fuere; cum ignota ſatellitia, nec dum inventæ militum manus, atque haſtæ, quæ latus cingerent, ac protegerent. *Diſcimus experimento*, inquit Panegyrici Dædalus, *fidiſſimam eſſe cuſtodiam Principis ipſius innocentiam; hæc arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere. Fruſtra ſe terrore ſuccinxerit, qui ſeptus caritate non fuerit.* Quid igitur opus ſtipatoribus, cum nullæ adhuc inſidiæ timerentur? Eodem tempore natus timor, & ſepulta innocentia. Ergo aut inanis tutela in ſolio, aut una cum protectoribus ſimul inventum. Quanquam quæ ſalus, aut ſecuritas arca lignea, tanquam arce includi ad effugiendas audacium hominum manus, qui forti ictu flagitioſos Principes haurirent, & animoſo gladio publici boni libertatem extorquerent tyrannis? Sed de hac ſolii ſtructura ad Regum cuſtodiam ante ſtipatores inventos eſto cuique placitum ſtatuere, quod magis lubet. Cætera Servii etyma non improbarim. Illud præcipue, quod *ſolum unum capit*. Colligimus hinc ſedis magnitudinem, modumque capacitatis. Sed & *ſolium*, ſuggeſtus ille, qui in Orcheſtra, aut podio locabatur Principi ad ſpectacula. Vide Lipſium *de Amphith.* cap. XI. ac ſeqq. qui conſiderate diſtinguit podium magnum, ac peculiare Principis a podio communi, ac vulgari, ubi ſenatus, ac cæteri honeſtiores ſedebant. In eo podio magno thalamus, manſio, οἰκίσκος, domuncula cancellata, feneſtrata, velis, & cortinis obductis, ubi ſecretum captabant in ludis ſpectandis, quam *ſolium* dixeris. Sed *podius* communiter tota illa pars erat Orcheſtræ, ſive mœnianum, & projectura, ubi ſedes diſpoſitæ ſpectantium, qui magis ſpectati forent, commoditati: Inde *ad podium* ſpectare Latinis; unde noſtrum *Appoggio*, & *appoggiarſi*. Vide *ad Antiquitatum Roman. collecta* lib v. cap. x. affluentiſſimum Dempſter. qui reliquatorem Roſinum ſuis paralipomenis egregie liberat.

Hoc autem mihi ſubolet, *ſolidam ſellam* apud Feſtum pro ſolio explicari poſſe eo ſoliditatis reſpectu, de quo ſupra. Vide illum in *ſolida ſella*. Cum vero locus miſere ſit diſcerptus, ac truncus, vix articulum boni ſenſus illinc colligas. Sed huic Hippolyto ſuus medetur Æſculapius; qui ad vitam niſi penitus revocat, ſaltem oſſa, & laceros artus conjungit. Conſule itaque magnum Scaligerum, qui tandem opinatur hanc *ſolidam ſellam* propriam fuiſſe Sacerdotum, ac Magiſtratuum, ubi ſederent ad auſpicia captanda; adi eundem Feſtum in *ſilere*, ubi de ſolido lecto quædam non aliena, atque ibi eximius idem adnotator. Naſoni *ſolidæ ſedes* pro throno Regali. Niſi fallor II. *Metam.* verſ. CXLVIII.

Dum potes, & ſolidis etiam nunc ſedibus adſtas.

Si nostra sedium genera hodie attendamus, cathedras quasdam sacrorum antistitum haud absimiles existimemus solio, quoniam e ligno totæ undequaque includunt sedentem; nisi quatenus in lateribus parumper cavatæ, ac sinuosæ, exili arcu sessorem denudant, aut professorum sedibus affine, in quibus pectore tenus sese exponit, cætera circumseptus, qui insidet.

Ob hanc autem ipsam solii speciem obsepti undique, ac circumclusi, cur arcam mortualem, aut loculum eo nomine effecerint, in causa forsitan esse potuit. Merito solium dixeris, ubi sæva illa cunctorum domitrix, cui viventes omnes tandem procumbunt, sedem figit immotam, legemque hominibus sancit durissimam vitæ posthac numquam remeabilis. Plin. XXXV. cap. XII. *Quin & defunctos multi fictilibus soliis sese condi maluere*, ut legunt eruditiores pro *doliis*. Florus lib. IV. c. XI. de Cleopatra loquens; *In differto odoribus solio juxta suum se collocavit Antonium*. Curtius lib. X. cap. X. *Purgavere corpus, repletumque est odoribus aureum solium*, &c. notat Freinshemius ad hunc locum, observatque Salmasius *ad Suet. Neron.* cap. L. *In eo monumento solium Porphyretici marmoris*, &c. Sed similitudinem ducit a solio, seu alveo, in quo lavabantur. Non temere quis credat solia itidem fuisse appellata hæc sepulchra potentium præcipue, ac divitum, quoniam magnifice constructa, ac sublimi statuta forent loco. Haud aliter posita mortuis tribunalia reperio in antiquis inscriptionibus; quæ tum honoris ergo, memoriæque illustris monumento erigi potuerunt; tum ut illic, quæ reliqua sunt vita defuncti ossa, ac cineres honorifice conderentur. Fidem nobis præstruunt operose, ac superbe structa, soliorum instar, ea Veterum sepulcra quorumdam. Gruterus DCCLI. XI. *P. Ælius Venerianus hoc vas disomum sibi, & felicitati suæ posuit, & tribunal ex permissu Pontificis fecit*. Est autem *disomum* vas duorum corporum capax, quod tum sibi, tum felicitati (nomen id mulieris) Venerianus posuerat. Observo Pontificis auctoritatem, ac permissum, quo tribunal id mortuale liceret constituere; ac si extra ordinem, nec vulgare quid foret. Adi & CLXXIV. X. *Tribunal cum locis e stipe collata posuerunt*, & fragmentum CLXX. I. *Sedem extructo tribunali*, & c. *milites infrascripti posuerunt*. Hoc idem solium, aut tribunal defunctorum manibus dicatum, forte alio nomine, ut suspicor, *Podium* dixere, ut in alia epigraphe CLXXII. XIII. *Podium cum lorica aditus vivos fecit*. Solium tandem appellatum peculiaris balneorum pars, ubi lavaturi sedebant; & quidem plurium illud capax, non unius, ut de solio Regum diximus, qui & alveus aliter dictus. Sed de his infra cap. XXV. ubi de sellis balnearibus.

CAP. XIX.

Tribunal *Antistitum*. Tribuna. Tholus. Concha. Hemisphærium, &c. Trullus, Τρῦλλος. Synodus in Trullo. Apsis, Absis, ἀψὶς. *Sella episcopor. sub apside*. βῆμα, Bema, οἱ ἀπὸ τῦ βήματος. Secretaria, *in iis habita consilia*. Secretarium judicum, Prætoris, Senatus. Stallum, Stallus, ἐνθρονίζειν. Enthronismus. Enthroniasticum. Inthronisticum, *Cujacius adversus Langlæum defensus*. Synthronus. Thronus, *de Patriarchatu dictus. Leo Allatius laudatus.* Cathedra: *Antistitum propria.* Cathedraticum: *aliud ab Ethronistico*. Dies cathedræ. *Cathedra Divi Petri instaurata, ornata, translata. Pii, ac venerandi operis auctor Sanct.issimus Alexander VII. celebratur. Cathedra D. Jacobi: item D. Marci. Carolo Dato redditum laudis testimonium ab humanitate, atque eruditione.*

A Gentium Tribunalibus ad sacros veterum Christianorum suggestus traducor, quos in templis, aut Ecclesiis statuebant; eademque de antistitum sedibus nonnihil explico, ne crimen prævaricationis incurram, si penitus hic tacuero. Sed transeo, atque indico, neque ante hoc tribunal mediu sisto. Isidorus lib. XV. cap. IV. *Tribunal, eo quod inde a sacerdote tribuantur præcepta vivendi; est enim locus in sublimi constitutus, unde universa exaudiri possint*. Nominis originem nihil moror, an a tribuendis præceptis, an vero quod illuc tribus convocentur, ut idem subdit auctor, & magis verum est; aut (quod alii maluerint) quoniam tribuni locus, aut sedes foret. Puto autem nostrum *Tribuna* eo vocari, quia tribunal, thronus, ac sedes episcopi sub ejus fornice, aut camera statueretur. *Tholus* etiam dicta θόλος, *Hemisphærium*, *Concha*, & posterioribus Græcis Τρῦλλος, Trullus (cupola) Neque suspensa, aut fornicata illa pars ædis dumtaxat, sed & pavimentum, ac solum illi subjectum Trullus dicitur. Inde Synodus sexta Oecumenica sub Justiniano toties memorata vocatur *Synodus in Trullo* ob locum, ubi habita fuit. Vide Meurs. *Glos.* in τρῦλλος, & Buleng. *de Templis* lib. III. cap. XXIX. Allat. *de templis Græcor.* epist. II. num. III. ubi plura de Trullo, ac templis Trullatis.

Item *Apsis*, & *Absis*, ἀψὶς, ob curvaturam, & arcuati operis formam, & *Absida*, *dæ*, ab accusativo Gr. Augustino, Isidoro, & aliis. Plinius *Epist.* l. II. ep. XVII. *Cubiculum in apsida curvatum*. Sicut autem Tribuna, a tribunali subjecto, ita contra Absis pro sede, ac throno Pontificis accipitur, quoniam sub abside est. Augustinus ep. CCIII. ad Maximum episcopum Donatistam: *Nec absidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ*: &c. idemque, *qui ad nos in absidem honoratiores, & gratiores ascenderant*. In apside igitur posita cathedra, scansilesque ad eam gradus: sed & Apsis totus ille locus, aut pars ecclesiæ, ubi tribunal erigitur sub fornice, aut hemisphærio, nobis hodie Chorus, Episcopium, Santuarium, ἅγιον βῆμα, ἱερατεῖον, Presbyterium: ubi & altare majus ἁγία τράπεζα. Hic episcopus sedebat: hic cœtus canentium, ministrantium, operantium; neque illuc accessus nisi initiatis, cancellis ferme, clathrisque praeductis. Imo & eminentiori ædis parte per gradus ad eum ascendebatur; unde illi & nomen bematis, βήματος. Sed forsitan βῆμα, quoniam illic (ut de tribunali, & abside diximus) thronus aut βῆμα antistitis locabatur; & οἱ ἀπὸ βήματος, quibus licebat in Presbyterium, aut episcopium, aut apsida, &c. ingredi. Quales qui res divinas exequuntur sacris affecti ordinibus, non laici, ac profani, excepto Imperatore. Vide Petr. Possinum accuratissimum versorem, & glossographum Georgii Pachymeris pag. CCCCXXII. in verbo Σωλέας, ubi quædam de Bemate. Omnino consule Leonem Allatium τῦ πάνυ epist. I. *de templ. Græc.* n. XI. & XII. qui & ἱερατεῖον diversum a choro statuit, saltem Græcis. De Apside Spelmann. *Glossar.* Buleng. d. lib. c. XXII. ac de Bemate c. XXI. Non placet autem quod idem Bulengerus aliique Secretarium ponunt sub apside, atque in eo pariter locant sedem, aut solium Pontificis. Mihi namque Secretarium magis est, quam vocamus *Sagrestia*, Sacrarium, Sanctuarium, Vestiarium, Pastophorium. Etsi quandoque inter hæc nonnihil discriminis. De Secretario Guther *de J. Pont. Vet.* lib. III. cap. IX. Affinia enim quædam observare est apud Ethnicos. D. Hieron. sane duo statuit pastophoria hinc inde apud apsi-

dem in *Ezechiel.* cap. XLII. quomodo ferme hodie duo sacraria, quæ sunt extra chorum, sed tamen apud ipsum. Secretarium Paulinus epist. XII. eleganter describit:

Hic locus est veneranda penus qua conditur, & qua
Promitur alma sacri pompa ministerii.

Crederem tamen sacrarium, aut vestiarium, vel diaconium proprie fuisse partem ecclesiæ, ubi Lipsana sanctorum, aliaque instrumenta ad quotidianos usus servata: pastophoria vero ad ecclesiam, vel potius extra eam, ubi æditui, & custodes habitarent; ibique conderentur: quæ vel pretii majoris, vel usus rarioris (nobis *l' Opera*) aut quoddam quasi gazophylacium. Quod si quando apud rei Ecclesiasticæ scriptores mentio vestium aut alterius supellectilis sacræ intra Apsidem, forte an intelligendus abacus, aut mensa, vel altare minus: Græcis πρόθεσις (nobis *Credenza*) ubi vasa, vestes, aliaque ad sacrum faciendum parantur. Meam autem (ut eo redeam) de secretariis opinionem tuetur Sulpicius Severus epist. I. loquens de D. Martino: *Mansiones ei in secretario ecclesiæ clerici paraverunt, multumque ignem scabro jam, & pertenui pavimento subdiderunt, lectumque in plurimo stramine extruxerunt*, & Dial. III. n. VIII. *Secretarium ingressus cum solus, ut erat illi consuetudo, resideret (hanc enim sibi etiam in ecclesia solitudinem permissa clericis libertate præstabat) cum quidem in alio secretario presbyteri sederent, vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotiis occupati.* Meminit & Dialogo II. n. I. Apparet ex his Sulpicii locis secretaria non intra absidem fuisse, neque ibi thronum episcopi proinde statutum. In his autem secretariis ferme olim habita concilia. Vide Baron. Tom. VI. ad an. CCCCLI. ex Liberato Diacono, & Euagrio Juret. *ad Symmach.* lib. X. ep. XXXVI. Alia autem fuerunt secretaria judicum, quæ haud diversa admodum ab auditoriis. Græci partem vocat τὸ δικαστηρίου. Juret. ibid. & lib. II. epist. XXX. Guther. *de Off. D. A.* lib. III. c. VII. meminit l. ultima Cod. *ubi Senatores, aut clariss.* l. penult. C. *de accusatoribus*, & alibi. *Secretarium Prætorii.* D. Augustino III. LVI. contra Crescon. *Secretarium Senatus.* Grut. *Inscr.* p. CLXX. V. Vide plura de secretario apud Gothofr. Tom. I. *in Cod. Theod.* p. XLI. tit. *de off. rector. Provin.*

Tribunal autem episcoporum describit Euseb. lib. X. *Hist. Eccles.* Prudentius *hymno de Hippolyti* vers. CCXXV.

Fronte sub adversa gradibus sublime tribunal
Scanditur. antistes prædicat unde Deum.

Isidorus sup. d. lib. XV. c. IV. *locus in sublimi constitutus*, &c. & Augustinus d. epist. CCIII. veluti perstringens quosdam suæ ætatis episcopos: *Nec Absidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ*, &c. Sulpicius D. Martini paupertatem, & moderationem laudans: *Illud non prætereibo, quod in secretario sedens, nunquam cathedra usus est.* At nescio cujus fastum, & ambitionem mox damnat: *Nam in ecclesia nemo unquam illum sedere conspexit, sicuti quendam nuper (testor Dominum) non sine meo pudore vidi sublimi solio, quasi Regio tribunali, celsa sede residentem.* Dialogo II. n. I. *Stallum*, aut *Stallus* pro eadem antistitis sede, vel cujusque qui præsideat in Choro, Inde *Stallus Abbatis, Præpositi*, &c. Vide Voss. *de vitiis serm.* Spelmann. *Archæolog.* in *Falda.* Gloss. *Stallus est locus unius e Choro.* Sic Græcis τόποι simpliciter pro his locis, aut sedilibus, & στασίδια quod magis accedit τῷ stallo. Huc traho verba lapidis apud Gruter. MLXXIV. X. *Tribunal cum locis*, &c. hoc est, cum sedilibus Stallum igitur quasi stabulum, aut statio, quo nomine affecta ea sedilia. Iisdem Græcis inculti ævi, & labentis sermonis eminentior hæc sedes vocata σωλέας, quasi dicas *solium*, ut vertit Meurs. in *Glossario.* Meminerunt Codinus, Cedrenus, Euchologium, ac Simeon Thessalonicensis, quem laudat Allat. d. epist II. n. V mavultque cum Meursio *solium* vertere, quam Jacobo Gretsero adhærere, qui diversum putat.

In hoc igitur tribunali, sive sacrorum antistitum solio posita sella, quæ plurimum tunc thronus, nunc cathedra a scriptoribus appellatur, θρόνος, [illegible]. Quocirca ἐνθρονίζειν dixere in sedem ponere, aut inaugurare antistitem, & ἐνθρονισμὸς ille actus acceptæ potestatis, ac dies entronismi, quo ea capitur. Hinc *Enthroniasticum, Inthronisticum*, [illegible], & vulgo *Cathedrale*, aut *Consuetudo*. Gr. συνήθεια, Novella CXXII. pensio scil. illa, seu honorarium, aut munus, quod dabat antistes aliis episcopis, seu Patriarchis, aut Metropolitis, clericisque a quibus inaugurabatur, atque in throno locabatur. Mentio in ea Novella CXXIII. cap. III. quod Julianus Antecessor vocat Καθεδρατικόν, *Cathedraticum*: & quidem in lemmate ejus capitis scriptum est inter alia [illegible] δίδοσθαι προσήκει, *quid pro Cathedratico dare conveniat.* Hoc moneo, quoniam Cl. V. Janus Langlæus lib. VI. cap. II. *otii semestr.* veluti exultabundus summo Cujacio dicam impingit, quod parum considerate scripserit eadem esse Cathedratica, atque enthroniastica. Imo namque non poterat [illegible] scribere, si modo Langlæus Cujacium attendit; non enim id agit Cujac. *ad Novel.* VI. neque hoc decernit eadem esse Enthroniastica, & Cathedratica, sed hoc tantum ait, quæ ibi ab Imperatore Enthroniastica, ab Juliano vocari Cathedratica.

Nec minus verum, quod annotaveram in titulo capitis tertii Novellæ CXXIII. vocari Καθεδρατικόν, *Cathedraticum*: cum in textus corpore ἐνθρονιαστικόν dicatur: *Inthronisticum* vertunt.

Sed, ut expresse dixerit Cujacius, non indocte dixisset, si authores habebat Græcos, qui enthroniasticum a Cathedratico non sejunxerint; neque novum esset, ut Cathedraticum (de quo infra) nunc uno, nunc alio significatu acciperetur, quod in tot vocibus polysemis comperimus. Quippe si ipsas quoque rimamur nominis causas, non abhorret, quin Cathedraticum, atque Enthroniasticum pro eodem habeantur, quæ a Cathedra, ac throno ipsissimis rebus deducuntur. Immeritam egregio viro rotam placuit delere, quem Pr[illegible] legalis sapientiæ, geniumque eruditionis is nonnullis carpere lubido est, ut magni nominis adversarium pro instrumento habeant captandi rumusculi.

Sed ne throno videamur excidisse (gravior alioquin lapsus) θρόνος vocata sedes ea sublimior antistitis, sicuti σύνθρονος cæteræ sedes inferiores, & appositæ eorum, qui ministrant, ac deserviunt. Σύνθρονος autem dictus, quoniam illic digniores, una sedent in ea veluti scena, & apparatu sedilium; vel quia plures ibi sedes locatæ. Duplex quoque Synthronus: alius sacer in Bemate, alius extra Bema. Sed & subsellia illic, aut βάθρα in ordinem disposita ad clericorum usum. Idem Eusebius lib X. cap. IV. in ea oratione panegyrica, qua templum augustissimum novæ Romæ describit: Θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τιμὴν, καὶ προσέτι βάθροις ἐντάξει τοῖς καθ' ὅλου, &c. *Tronisque altissimis in honores præsidentium, ac præterea [illegible]*, &c. ut vertit Valesius: at Allatius καθ' ὅλου, *in communem usum* interpretatur; cum tamen Valesius solis clericis metetur, neque laicos sedisse in ecclesiastico cœtu, saltem dum divinum officium celebraretur ex Optati Milevitani lib. IV. do-

ceat. Alia apud eundem Allatium complura ea epiſtola II. n. VII. & deinceps. Idemque notat Thronum, non pro ſella tantum, ſed pro ipſo honore, ac præfectura ſacra accipi, & quidem pro celſiori, & magis digna, nempe Patriarchatus. Sic *thronus C. Politanus*, *Alexandrinus*, &c. Huc Nilus ſpectavit ſuo opuſculo *περὶ τ̃ πέντε πατριαρχικῶν θρόνων*, *de quinque patriarchcis thronis*.

Neque id tamen (uti video) ſervatum perpetim: ſed tum de Patriarchiis, tum de aliis Sacerdotiis uſurpata vox nunc throni, nunc cathedræ. Cathedram nempe vocantes ab ipſa ſede, quam antiſtites occupabant, honoris teſſeram, & ſacræ Juriſdictionis Symbolum. Eſt enim Cathedra *καθέδρα*, idem quod ſedes *ἕδρα*, vel ſella; ſed honeſtior, ac dignior. Sedetque in ea neſcio quid magis auguſtum, ac ſanctum, quoties ad uſus ſpeciatim transfertur venerabilium virorum, quos regendis populorum animis in via ſuæ legis præficit Deus. Sidonius Apollinar. lib. VII. epiſt. IX. *Aut altarium, aut literarum cathedras tenuere*. & lib. IX. epiſt. XVI. de Saturnio loquens, *Toloſatum tenuit Cathedram*, hoc eſt, rexit eccleſiam. Vide eruditiſſimum Savaronem, qui pleno, ut ſolens eſt, vehitur alveo ad eum auctorem eruditione irrigandum. Adi & pag. CCCCXXVIII. nec immerito reprehendit magnum Scaligerum, qui ad Auſonii I. XII. cathedram hanc interpretatur de ludo Rhetoricæ, quam Saturninus docuiſſet. Conſtat autem fuiſſe antiſtitem Toloſatum, non Rhetorem. De Cathedra autem Scholaſtica infra videbimus. Sulpicius Severus Dial. II. n. I. *Illud non præteribo, quod in ſecretario ſedens nunquam Cathedra uſus eſt*, de D. Martino. Paulo poſt: *Sedebat autem Martinus in ſellula ruſticana, quam nos Ruſtici Galli tripetias, vos Scholaſtici, aut certe, tu qui de Græcia venis, tripodas nuncupatis*. Reſpuebat Martinus cathedram; ſellam ſcilicet honeſtiorem, quoniam in ejus corde Apoſtolica ſedebat humilitas. Auguſtinus ut ſup. *Nec abſidæ gradatæ, nec Cathedræ velatæ*. Quamobrem ab hac Cathedra Eccleſiæ Cathedrales, & Cathedrales epiſcopi. Neque aliunde *Cathedraticum* (non abſimile Veteribus, quod *æs Curionium* Feſto vocatur) genus illud annuæ penſionis, quod clerici ſuo Pontifici erogant intuitu Cathedræ, alio nomine *Synodaticum*; aut quoties ſacri regiminis cauſa ab eodem Epiſcopo *διοίκησις* inviſitur. Vide c. *conquerente de offic. ord.* c. *placuit* X. q. III. & c. *eccleſiis de Cenſibus*. Concilium Bacarenſe II. c. II. & Toletanum VII. c. IV. Julian. in d. nov. VI. *καθεδρατικὸν* appellat, quod aliter Enthroniaſticum. Sed vero unum alteri diſpar eſt, quoniam Enthroniaſticum præbetur ab epiſcopo ob inaugurationem, & ſuſceptæ ſedis, aut throni dignitatem aliis epiſcopis: Cathedraticum autem ſolvunt ſuo Antiſtiti cæteri Sacerdotes, aut clerici. *Inſtallationem* barbari vocitarunt hunc actum tradendæ poteſtatis, aut ſedis: eſt enim *inſtallare* in alterum locum augurare, ſufficere, ſubſtituere: vel ſtationem, aut locum, ſedemque aſſignare: pecuniam autem, aut vectigal pro hac Inſtallatione id ipſum Cathedraticum.

Quo circa init Pontificatus *diem cathedræ* appellantes cum veneratione coluerunt; anniverſarium recurſum ſolenniter celebrantes. *Natalis Cathedræ* dictus ille dies; ſic natalis B. Baſilii, B. Joan. Chryſoſtomi, &c. apud Orientales, ut in eorum menologiis legitur. Nec minus in Occidente lucem eam cum gaudio, ac pietate reviſunt, qua primum luce Cathedram Romani culminis Petrus Sacerdotum Princeps, venerandi caput Senatus, Apoſtolici Magiſter Collegii ſuſcepit. De ejuſdem Petri Antiochena Cathedra ſcripſit Auguſtinus ſerm. II. de ea: *Recte igitur eccleſiæ natalem ſedis illius colunt*,

A *quam Apoſtolus pro eccleſiarum ſalute ſuſcepit*: & mox, *quod natalis ergo Cathedræ hodie colitur ſacerdotale honoratur officium*. Vide Rom. *de die nat. ſacro, & profano* cap. XXIII. & Baron. ad an. Chr. XLV. apud quem plura de cathedra Petri tanquam una, ac Principe Chriſtiani orbis. Ea primum Romæ viſa, atque erecta A. D. XV. Kal. Febr. Claudio III. & Vitellio Coſſ. ſupputante Baronio. Ennodius IIII. Synodo Romana Sellam Apoſtolicæ confeſſionis vocavit, ſed geſtatoriam facit: *Nunc ad geſtatoriam Sellam Apoſtolicæ confeſſionis, vel admittunt limina candida-*
B *tos*.

Omnino autem præcipua cum reverentia, cultuque ſervatur ad hunc diem in Vaticana Baſilica. Lignea eſt, & admodum rudi opificio, cujus ibi iconem profero, ne tuo ſtudio, aut pietati deſim.

Deeſſem quoque mihi, publicoque Chriſtianæ gratulationis officio, niſi eandem ſedem majeſtatis ſpecie hodie refulgentem, nobili ferculo impoſitam, atque eminenti loco ſtatutam commemorarem. Macte hac egregii operis cura Pater Sanctiſſime, qui beatiſſimam Sedem, an Eccleſiæ Romanæ naſcentis cunas, ubi Pontificum Princeps traditam ſibi divinitus ligandi, ſolvendique poteſtatem in arce
C imperii, atque orbis primum exercuit, ad cultus æternitatem, ac cæleſtium beneficiorum pignus tam auguſte, tam munifice inſtauras.

Quod enormes vicos Urbis, & ſcabros viarum anfractus, aut dirueris, aut direxeris, ut in hanc pulcherrimam, admirandamque faciem reformares, quaſi renovata Auguſti gloria, aliam acceperis, aliam reddideris Romam; quis equidem non laudet, niſi publici ſplendoris, ac magnificentiæ ſit hoſtis? Quod divorum Petri, ac Pauli ampliſſimo foro haud impares porticus ingentium columnarum fulturis multiplici ordine circumdederis, eximium, atque inſigne opus feciſti, ac nulli veteris
D Romæ ſecundum. Sed conſummas gloriam, & abſolutæ pietatis coronas officium; quod eam ſedem, eam ipſam, quam Paſtor cœleſtiſſimus preſſit corpore, auctoritate implevit, ac conſecravit, a longo ſitu jam vindicas; cultamque & communitam decentiſſima ſtatione ad perpetuam venerationis ſecuritatem reponis. Jubes poſthac ne oſcula, ac manus damnoſa pietate contingant; ſed corda, atque oculi tantum ſint religioſi, ſoluſque reverentiæ horror contrectet. Ærea Latinæ Eccleſiæ Doctorum quadriga tam ſacrum pondus merito in Cœlum provehit; ſed tu ille auctor ALEXANDER
E VII. tuaque mens, tuumque conſilium auriga extitit. Sic geruli illi Patres, ubi hac Sede Petri quamdiutiſſime ſis defunctus; Te quoque ſuſtollant beati itineris comites; ac ſempiternæ jucunditatis ſocium habeant in Cœlis, quos tu ad tanti pignoris inclytum pondus, ac tutelam in terris conjugaſti. Reſtitutæ hujus Cathedræ, ſanctique concilii numiſma ex auro tibi exhibeo ſplendidiſſime, & ſcitiſſime cuſum. Quod tum reverenter, tum fideliter præſto, quoniam ubi hæc ſcripſeram, in ipſa editionis mora aureum ejuſce typi nomiſma juſſit ad me mitti Sanctiſſ. D. N. cujus nihil non eſt aureum, mens, lingua, manus. Teſtatum cupio de-
F vinctiſſimi cordis mei cultum ob inſigne cimelium, Summique & Adorandi Donatoris Majeſtatem, ut quod Virgo illa ſub Capitolinis armillis, ego ſub Vaticani hujuſce auri ponderoſa nimium gratia procumbere jam cogar lætus, & venerationis plenus. Vide ſub num. XL.

Principis Apoſtolorum Sedi, quam ita pie inſtauratam, & magnifice cultam veneramur, merito ſociamus alteram D. Jacobi Hieroſolymitanam, de qua ſcribit Euſebius *Hiſt. Eccleſ.* lib. VII. c. XXXII. quod ſua adhuc ætate cuſtodiretur, *τ̃ εἰσέτι νῦν*

ἐκεῖσε πεφυλαγμένον ἀποστολικὸν διαδέξασθαι θρόνον. De Ermone episcopo loquens, *Apostolicam Cathedram, quæ illic* (Hierosolymis) *etiamnum servatur, obtinuit*, ut vertit doctissimus Henricus Valesius; iterumque mentio cap. XIX. ejusdem lib. VII. Alexandrina pariter D. Marci Cathedra honorem, cultumque promeruit diligenter servata: de qua in actis Miss. S. Marci ita proditum est: *Adest etiam hujus rei testis, quæ usque in hodiernum diem, ad confirmandam hujus veritatis assertionem in eadem Ecclesia perseverat ex ebore, utique antiquo, Cathedra politis compacta tabulis, in qua quidem stetisse illum, dum evangelicas paginas exararet, præstantium non retinuit memoria relatorum. In cujus nimirum Cathedræ sedili nullus est ausus unquam Pontificum deinceps residere, sed in magna veneratione hactenus a cunctis extat Pontificibus humiliter honorata*. Non peperci hæc exscribere, quoniam adhuc in pluteis latentia protulit in suis notis pag. CLXI. idem Valesius emunctissimi vir judicii, ac singularis diligentiæ. Libentius autem feci, non ob rei, qua de agimus, notitiam, atque examen dumtaxat; sed quoniam hæc Eusebii politissima editio tam rara est nobis in Italia, quam rari pretii, ac doctrinæ est editor. Nec secus inter rarissimos mihi numerandus, qui librum utendum permisit Cl. & amiciss. D. Car. Catus nostræ flos illibatus urbis, suadæque Etruscæ medulla, quam omni literarum paratu quotidie auget, atque illustrat. Parum enim mereri putat, qui per se tam egregie meretur, nisi ad bene merendum de Repub. literaria alios quoque omni ope, & consilio adjuvet. Nihil ut minus suum habeat, quam quod in usum, & gloriam eruditionis impendi possit; pene ipsum se sibi subtrahens, nedum temporis, aut operæ parcus. Iterum vero idem Valesius in *addendis* pag. CXXXIX. ex actis pariter S. Petri Alexandrini, quod hic antistes ausus fuit *nunquam in ea sedere, sed in scabello, quod ad pedes ejus erat*. Cathedram D. Marci subaudi.

Prorsus quoque suam ὁμόψηφος eidem Valesio locum Tertulliani cap. XXXVI. *de Præscript. Hæret.* egregie explicanti adversus Rigaltium. Non enim de Cathedris loquitur Afer ille doctor, tanquam de ecclesiis, sed de sedibus, quas corpore occupamus, quas premimus, quas tangimus. Aliter namque in meram ταυτολογίαν impingeret.

Hæc autem nobis suppeditata a Valesio e bibliothecis testimonia, non est quod adnotamenti penitus expertia relinquamus. Principio colligimus materiam Cathedræ eburneam politis compactæ tabulis; scabellum quoque, aut suppedaneum illi applicitum, cui uni præ veneratione insidebat Petrus Alexandrinus, de scabello supra diximus. *Sedile* autem Cathedræ, nec ille, nec ullus successorum tangere ausus fuit. *Sedile*, hoc est, partem, aut aream illam, cui proprie incumbunt sessores, & quæ una facit, ut sedeamus, si cæteræ omnes deficerent. Demum animadvertimus eam D. Marci Cathedram creditam fuisse, in qua lucubrabat Euangelicis actis texendis. Ex quo dubitare contingebat eadem fuerit, an non cum Patriarchali. Forte igitur eandem sedem privatim adhibebat, quam in templo subinde reponeret ad munia Pontificia usurpanda. Nisi malimus opinari (quod veritati non est absonum) intra Ecclesiam ipsam divino Numine veluti magis inspirante, ac præsente sacratissimæ historiæ, aut plurimum, aut universum opus confecisse. Indissimile quid observare est de Cathedra D. Martini, de qua sup. apud Sulpic. quasi in utrumque usum, tam domi, quam in Ecclesia adhibuissent. Repostiles namque fuisse has Cathedras credere licet, ut ubi res exigeret, illic statuerentur. Hodie intra absidem suo tribunali, ac συνθρόνῳ fixæ cohærent pleræque. Sed & portatiles, aut exemptiles pro ecclesiæ opportunitate, ac consuetudine; ut qua opus fuerit, illic se sistat episcopus. Atque in his, quas voco *repostiles*, ulitatior ea forma, ut solidis tabulis undequaque compingantur ad firmitatem, reclinatorio longe supra caput sedentis in arcum, seu curvamen producto; septis ad latera non apertis, sed continuo tabulato; nisi qua paululum recurvantur, tum ad ornatum, ac symmetriam, tum ad commodiorem cubitorum innixum. Hæ autem Cathedræ in solio collocantur vestibus opertæ, soliumque ipsum pariter instratum: scansilia, gradusque tapetibus, culmen umbellis exornatur. Sed hæc vide exquisitius apud sacros designatores, rituumque Protomystas; nos pedem hic non figimus, utque canis ad Nilum fugiendo bibimus.

CAP. XX.

Cathedræ velatæ. *Sedes linteatæ, trabeatæ. Pro altarium gradibus positæ, atque illinc ad populum sermo.* Ambo, pulpitum. Analogium. Lampium. Faldistorium: *unde illi nomen*. Sedes stercoraria: *exacte, atque attente de ea expositum. Una tantum, non duæ, ut vulgo creditum. Perperam confusa cum Pontificiis, sive inauguralibus quondam Basilicæ Lateranensis. Eminentiss. Card. Cæsar Rasponius cum prædicatione nominatus. Joannæ Papissæ fabula. Icones earum sedium prolatæ.*

CÆTERUM quod antiqua Ecclesia has Cathedras velatas reperimus, ea fuerintne instragula, ac vestes, qualibus sedes, aut thronos hodie operiri videmus, nuperque dicebamus, an potius vela insuper addita, & obducta instratis jam Cathedris dubitare licet; atque hoc postremum puto verius. Augustin. d. epist. CCXXXIII. *Cathedræ velatæ*, &c. Atqui linteatæ sedes episcoporum ex veteris instituti mysterio. Pacianus de Novatiano; *Quem consecrante nullo linteata sedes accepit*. Pontius Diacon. in vita Cypriani: *Sedile autem erat fortuito linteo tectum, ut eo sub ictu Passionis episcopatus honore frueretur*, &c. Hæc duo loca profert Barth. *Adversar.* lib. XLII. XXVII. ante illum indicavit Cresol. theatr. Rhet. III. XIII. Baron. ad ann. Christi XLV. Putarem addi posse locum Hermæ in ea Cathedra, aut Subsellio, quod describit l. I. c. III. Pastor. *Erat cervical linteum, & super linteum expansum carbasinum*; nota expansionem, & velamentum. Sidon. VIII. VIII. *gestatorias trabeatas*, &c.

Atqui nonnullæ etiamnum hodie Veterum sedes visuntur veste, veloque superinjecto, non tamen expanso. Tu oculis arbitrare lector, atque judicium facito, nunquid ad rem nostram, quæ protulimus exempla, atque icones c. XIII. Addo binas Romæ: alteram apud Matthæos ad D. Catherinæ, alteram e Museo Leonardi Augustinii. Vide n. XLI. XLII.

Nostris sane moribus regnantium sedes in solio positæ, præter tot alia instragula, sericeis tegumentis plerumque obducuntur; puto ad majestatis nescio quam opinionem, & characterem. Ut non tantum a volanti pulviculo, sed a vulgi oculis intactæ, dum Princeps adveniat, ultimo eo velamine, ac si sacrum quid, recondantur. Iterum, iterumque ea Divi Augustini mihi versantur in labris gravissime dicta. *Transit hora hujus sæculi: transit ambitio: in futuro Christi judicio, nec absidæ gradatæ, nec Cathedræ velatæ adhibebuntur ad defensionem.* In eum autem potissimum usum antistitū sedes, præsertim repostiles, ut divini verbi ad po-

pulum traderentur in ecclesiis oracula, sacrarumque lectionum mysteriis ex ore episcopi imbuerentur Christiani. Sidonius Apollin. lib. VII. cap. IX. *qui aut literarum, aut altarium cathedras tenuere*. Pro gradibus namque altaris a sedente episcopo habiti olim sermones. Quamobrem, ut peculiare, aut inusitatum proditur a Socrate de Jo. Chrysostomo, quod in ambonem ad divina eloquia fundenda conscenderit. Vide Sirmondum *ad Sidon.* pag. CLI. est autem *Ambo*, idem ac pulpitum. Vide Meursium in Αμβων, ab ambiendo deducunt, quod intrantem ambiat, aut quod ab ambabus partibus conscendatur: & quidem veterum pulpitorum, ita deformatam adhuc hodie videmus fabricam. Sed ἀπὸ τῦ ἀμβαίνειν, hoc est, ab ascendendo mavult Spelmann. in *Glossar.* unde ἄμβωνες, *Ambones*, montium ascensus; ἄμβη, & ἄμβων, pars, sive locus eminentior. Vide alia testimonia de Ambone producentem. *Pulpitum* vocamus hodie, sed parieti infixum, ac prominens, fere in aula, vel ναῷ Ecclesiæ. Isidor. lib. XV. cap. IV. *Pulpitum*, *tribunal*, *analogium*, inter sacra ponit ædificia. *Analogium*, inquit, *dictum quod sermo inde prædicetur*. Hic ipse Ambo est, qui & *Lampium*. Glossæ Isidor. *Lampium*, *Pulpitum*, *Analogium*. Sed Analogium potius est ille pluteus, cui libri imponuntur. Vide Spelmann. in *Analogio*, nobis *Leggio*. Aut si pro suggestu interpretari malimus, eum crediderim suggestum qui in Choro, aut Presbyterio assurgit, unde scripturarum lectio habetur prope altare, seu mensam majorem: indeque Analogium, ab eo legendi actu. Vide Barth. *Adversf.* VIII. II. Sed tum ex his locis, tum e sede in tribunali posita, vetus olim cura sanctissimorum antistitum, quæ paulatim decrevit, populum alloquendi. D. Cypriano lib. II. ep. V. *Pulpitum*, quod lib. IV. ep. V. *Tribunal.* Prudent. *hymno D. Hippolyti*:

——— sublime tribunal
Scanditur, antistes prædicat unde Deum.

Neque hic omittendum (quod vocant) *Faldistorium*, genus sellæ humilioris, & plicatilis sine reclinatorio, aut suppedaneo, facile portabilis, atque expedita: sine cultu, aut ornamento, nisi quatenus operimento tegitur, ac pendenti circum stromate amicitur. Verum eo die nudari solet omnium dierum maxime deflendo, maxime salutari, cum ecclesia dejecta, omni posito gaudio, omni assumpto mærore Dominicæ cædis memoriam feria sexta in Parasceve reducit. Cæteras hujusce sedis leges, quo loci, aut temporis, coram quibus usurpanda sit, docent libri rituales. Hanc parvo, aut nullo discrimine ab antiqua Curuli abire diximus cap. undecimo; sed *Faldistorium* dixerunt vocabulo parum humano; est enim *Faldum* vox Saxonica, septum, aut claustrum significans. Inde sedes, ut thronus episcopi, quod cancellis, aut sepimentis muniretur, ita vocata. Vide Spelmanni *Glossar.* atque ex eo Gerard. Voss. *de vitiis serm.* in *Falda*, & addend. Corrupte pro *Fandistorio*, hoc est, loquendi loco, aut statione, Faldistorium appellatum censuit Paris Grassus, quem laudat Dominicus Magnus Oratorii Sacerdos in sua notitia rituum, ac vocum ecclesiast. Libentius autem dexteram porrigo Spelmanno, ac Vossio, quorum incomparabilis doctrina est, atque experientissima in his tractandis solertia. *Stallum* etiam sedem episcopalem dixerunt corrupti ævo sermonis, a stando, aut quiescendo (ἐμοὶ δοκεῖ) sed proprie tota ea pars, aut scena, ubi thronus cum subselliis erigitur intra absidem episcopo.

Non est tandem, quod neglectui habeam eam sedem inter sacras, ac dignissimas; quæ alioquin vel nomine ipso contemptum, impiorumve mendaciis infamiam sibi contraheret. Sed quoniam nec mysterio sanctitatis vacat, atque jam calumnias deridet, summoque olim inaugurando Pontifici deserviebat, indicare nil vereor. *Stercorariam* dixere, in qua collocabatur ille, cum primum solenni consecratione ad gubernacula Ecclesiastici gregis admoveretur. Ut hominum igitur se esse recordaretur, nec in altissimo illo dignitatis omnium maximæ fastigio insolesceret, superbumque spiraret, insusurrabant Pontifici, cum ab ea sede consurgeret, illud e Sacris Literis, *suscitat de pulvere egenum, & de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum Principibus, & solium gloriæ teneat*. Cærem. Rom. lib. I. sect. II. cap. III. Cardinalis Stephanescus de eadem:

——— & sedes capiens de stercore nomen
In platea est circa templum despecta parumper:

Decebat, ne Vir multijugæ doctrinæ Matthias Martinus præteriret hanc nominis originem; ritumque, & rationem hujus cathecheseos in Summo Pontifice inaugurando. Alioquin in eas sordes, ac putiditates minime prolapsus foret, quas in insigni suo philologico opere legere est; neque aniles fabulas, ac deliria impiorum jam diu profligata refricuisset, quæ vix puero dentienti sunt digna. Cum verecundiæ, ac modestiæ velamine videtur ille loqui, sed dum ignorare se simulat, quæ ignorasse dedecuit, ac libenter promit (etsi dubius, ac de aliorum magis sententia, quam sua) rumores, ac mendacia de Joanna Papissa, aliasque ibi ineptias non invitus colligit, suam interim scalpit pruriginem, conceptamque prodit in Romanum Pontificem irreverentiam.

Quod autem Cardinalis ille Stephanescus in foro Lateranensi eam sedem locat, sua respicit tempora, hoc est, Bonifacii VIII. cujus inaugurationem describit. Hodie visitur non unica, sed duæ in peristylio, sive claustro, ut vocant, ejusdem Basilicæ: utraque perforata e marmore leucosticto, sive Porphyrite. Cæterum reperio neutram ipsarum vere fuisse eam, quam stercorariam dixere; sed aliam solidam e marmore candido nulla sedilis apertura. Atque hæc Stercoraria fuit appellata, quoniam sedenti Pontifici mox Cardinalium manibus sublato carmen illud sacrum occinebatur, *suscitat*, &c. ut ex vetustissimo Cæremoniali M.S. discimus, in quo unius tantum sedis fit mentio, cui nomen Stercorariæ; non duarum, quomodo a multis creditum, & traditum fuit; advertitque Fioravantes Martinellus in *Roma ricercata*, ubi de Basilica Lateranensi. Ritualem hunc morem, ac sedium historiam refert etiam Eminentiss. Card. Cæsar Rasponius, quem honoris, & obsequii ergo sacro nuper ostro insignitum libentius nomino, officiosius veneror; Rom. suscipit Ecclesia suum antiquis hisce literis, ac magis multo rebus gestis exornatorem: lib. II. cap. XII. de Basilica, & Patriarchio Lateranensi. Addatur Dominicus Magrius *Nella notizia de' vocaboli, e riti Ecclesiastici*; sed multum confert distinguere has sedes. Quæ enim duæ visuntur Porphyreticæ, perperam vocantur Stercorariæ, neque persedenti in illis Pontifici insusurrabant *suscitat de pulvere*, &c. ut in alia, quæ vere stercoraria appellabatur. At in his duabus perforatis accipiebat claves, & ferulam, spargebatque quandam pecuniam. Ritum videbis in Cæremoniali M. S. atque etiam in alio edito libro I. sect. II. capite III. Idem Raspon. sup. Atque hoc pacto abunde satis difflatur illud ægræ calumniæ somnium de Joanna Papissa, & Pontificis attrectatione; quoniam vera sedes stercoraria nullum habuit foramen, sicuti & alterum ruit putidum commentum de admonitione, qua se Pontifex hominem esse meminerit humanis necessitati-

bus subjectum, dum sellæ quasi familiaricæ incumberet. Duæ itaque sunt sellæ Porphyreticæ, quæ adhuc perdurant, eæque perforatæ. At una fuit præter istas stercoraria, nec pertusa e marmore candido: quod & Andreas Fulvius scribit lib. II. cap. de Cœlio monte, quem Martinellus laudat justam impingens dicam Hieronymo Francinio Fulvium Italice parum ex fide vertenti. At de his tribus sedibus omnino videndus Cardin. Bellarminus consummatissima Vir sapientia in suo opere *de Pontifice Romano* lib. III. cap. XXIV. ubi fabulam abunde explodit de Joanna Papissa: quod ipsum egregie præstat Reverendiss. Allat. in Confutatione ejusdem Joannæ. Post reliquos omnes Vir solidæ doctrinæ, atque incomparabilis diligentiæ Philip. Labbe S.J. in Cenotaphio Joannæ Papissæ everso.

Si perquiramus quandonam desierit mos ille inaugurandi Summum Pontificem trino illo sedium ritu, affine vero est credere, cum primum in Galliam secessit Romani culminis statio: quoniam neque illic sedes aderat peculiaris, nec statua supellex ceremoniarum; ac postquam ad limina sua redierunt Pontifices, jam diu ea religione se solverant non utendo per annos amplius LXX. Cencii Camerarii ætate perdurasse morem refert Baron. ad ann. MCXCI. Stephanescus autem Cardinalis in Bonifacii VIII. consecratione vocat in eam sedem despectam:

In plateâ est circa templum despecta parumper.

Quasi suo tempore exoleverit etiam ritus. A Bonifacii autem obitu ad Clementem V. cum quo Avenionem migravit Ecclesia, duo tantum intercurrunt anni.

Exhibeo autem perforatarum sedium imaginem, quam antea vulgavit Martinellus; ad me Roma misit nobilissimus Octavius Falconerius; sicuti & aliam non pertusam in eodem Lateranensis Patriarchii cavædio servatam: atque hæc verius potuit esse stercoraria. Vide num. XLIII. & XLIV. Cæterum cum tres istæ sedes omnes sint antiqui operis, & eleganter sculptæ, in usum conversæ fuerunt ceremonialem inaugurandi Pontificis rudibus iis seculis. At perforatæ omnino balneares erant, ut infra dicemus, sensitque doctissimus Pighius in *Hercule Prodicio*. Eo namque sedilis cavo dabatur infusæ aquæ effugium, sicuti & in ipso suppedaneo, vel scabello alia cavitas apparet veluti excipulum aquæ transmissæ. Præter Martinellum vulgavit eam sedem pertusam Jo. Rhodius ad Scribonii Largi cap. CXCIII. pag. CCLXXXI. Cujus similem Veronæ visam affirmat. Sentit ille quoque balnearum usibus destinatam ad humanas necessitates, aut vaporis excipiendi causa, potius quam lavandi. Sed de hoc nonnihil infra cap. XXV.

CAP. XXI.

Subsellia. σȣβέλλια. Panche, e Banche: *non a Græco ἄβαχος, sed a Latino* Plancæ. σανίδες. Scamna. Scabella, Scabelli. βάθρα. Anabathra. *Scholiastes Juvenalis emendatus*. Sedilia: *plerumque fixa*. Res longi Subsellii. Longa cathedra. Scamna longa. Scamna magna. Summa, ima subsellia.

QUANDO hactenus sublimia dignitatum culmina insedimus, sellarumque honestiorum gradus metati fuimus, sive Imperio validi, sive sacris eximii, sive doctrina regnantes tenuerint; ut rerum omnium vertigo est, de alto nunc exscendamus, & paulatim ad humiliora dimittamur. A soliis, ac Tribunalibus ad inferiora sessitabula: a Curulibus, & Cathedris ad scamna, ac subsellia:

Cum Varrone exordiamur, cujus illa sunt *de L. L.* lib. IV. *Ut subsipere, quod non plane sapit: sic quod non plane erat sella, subsellium dictum*. Facilis, & obvia nominis scaturigo. Quo pacto *sublustris, subniger*, &c. qui non plane clarus, ac niger, μειώσει, & extenuatione τȣ̃ *sub*; ita in subsellio exponit Romanorum doctissimus. Sicuti vero sella pro sedda, ita subsellium, quasi subseddium, uti explicat Fabius Quintilianus lib. I. c. VII. Isidorus lib. XX. cap. XI. Quod autem Varro ait *non plane erat sella*, spectare videtur formam, aut magnitudinem, vel structuram; cujus ratione infra sellam erat, ab eaque vincebatur. Sed ego locum quoque ipsum respicerem, ubi sedes, præsertim Curules, atque honestiores, in Tribunali, vel suggestu, aut gradibus: cum subsellia inferius ponerentur. Quod igitur sub sellis, vel infra sellas locarentur, id sibi nomen fecisse subsellia haud inficete quis dixerit. Hinc sedem vulgarem appellare voluisse videtur Tacitus lib. IV. *Ann.* cap. VIII. *Consules sede vulgari per speciem mæstitiæ sedentes honoris, locique admonuit*. Sic Græcis ὑφεδρία inferior sedes, aut consessus, quasi infra digniorem sedem, aut cathedram: & κατωτέρω θρόνων, ut loquitur Nazianzenus epist. III. Inferiori ævo σȣβέλλια, omnino a Latinis desumptum corrupere, ut pleraque alia. Vide Meurs. *Glossar.*

Nobis sunt *Panche*, aut *Banche*; nonnullis placet a Græco ἄβαξ, & gignendi casu ἄβαχος, *Banco, Banche*, &c. sed putaverim non esse recedendum a Romana dictione. Ita enim *Plancæ*, hoc est, assamenta, & tabulata a planitie dictæ. Festus: *Plancæ tabulæ planæ: ob quam causam planci appellantur, qui supra modum pedibus plani sunt*. Plinius lib. VIII. cap. XLIII. de asinis loquens. *Nec pontes transeunt per raritatem plancarum* (ita vetus codex) *translucentibus fluviis*. Scaliger *ad Fest.* prius palancas a Phalanges Græco, dein plancas appellatas monet: at Festus a planitie deducit: quod planius existimo. Neque aliter Dioni, atque aliis σανίδες, hoc est, tabulæ, & asseres pro subselliis. Hæc eadem & *scamna* vocata, vel quia alta forent, scansione ut opus esset; vel quia (quod malim) per ea scanderemus in lectos, aut sellas, locaque editiora. Varro *L. L.* lib. IV. *quia simplici scansione scandebant in lectum non altum, scabellum: in altiorem, scamnum duplicata scansio Gradus dicitur*. Varroni igitur *Scabellum* erit scamnum humilius, per diminutionem scamni conflata voce: *Scamnum* vero altius, & altioribus admotum. Hoc sensu puto accepit Vossius in *Etymol.* scamna idem esse scribens, ac subsellia, eaque alta, atque edita, ut scandere opus esset. Isidorus lib. XX. cap. XI. *Scamna sunt, quæ altioribus lectis apponuntur dicta a scandendo, hinc & scabelli, qui lectis parvis, vel sellis ad ascensum apponuntur*. Hæc Hispalensis antistes cum Varrone faciens, ex quibus colligere est scamna, aut scabella eo potius dicta, quod illinc in lectum, aut sellam scandamus, quam ut ipsa sint scansionis terminus, præque altitudine scandi oporteat; nam & sessioni inserviunt, ut jam ante oculos est.

Ab hoc scandendi actu βάθρα Græcis, & ἀνάβαθρα, quo verbo posteriori usus Juvenalis satir. VII. vers. XLVI.

Nemo dabit Regum quanti subsellia constant,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo.

Ubi Scholiastes, *subsellia, gradus superiores scansiles, a Græco tractum, id est, subsellia, super quæ altius sedeatur*: post verbum *scansiles* insero vocem *Anabathra*, quæ sui furtum fecit: ut ea sit mens Interpretis *subsellia* exponere *gradus superiores scansiles*:

mox de Anabathris loqui, quod verbum *a Græco tractum* inquit, nempe παρὰ τοῦ ἀναβαίνειν. Quomodo enim ſi de ſubſelliis loqui pergeret, a Græco id tractum garriret? Ergo ſubſellia Scholiaſtæ ſunt *gradus ſuperiores ſcanſiles:* quod ſi adhuc *altius ſedeatur*, conductis tigillis ad extruendos pegmatum gradus, ea dixerunt Anabathra; nobis *Palchi*, aut *Scalinate*, qualia affigi ſolent parietibus, ac ſuſpendi ſubditis fulcris ſenſim acclinia, ne alter alterius luminibus in ſpectando officiat. Ita Scholiaſten reſtituo, ac declaro: ſed poterant quoque ſubſellia in Anabathris locari: atque is fortaſſe extitit ſenſus Poetæ duobus verſiculis mutuam ſibi lucem commodantibus; ſed vide illos mirifice enodantem Lipſium cent. II. *ad Belgas* epiſt. XLVIII. Voſſius *de Imit.* cap. VII. & in *Addend.* Omnino huc facit Suetonius in *Claudio* cap. XLI. *Cum initio recitationis compluribus ſubſelliis obeſitate cujuſdam defractis riſus exortus eſſet*, &c. Si plura ſubſellia bos iſte Hungaricus ſua ruina, unoque tempore diffregit, alia ſuper alia fuiſſe conſtituta per gradus quoſdam, conſequens eſt opinari.

Scamna igitur, & ſcabella idem nonnunquam, ac ſubſellia; de ſcabellis poſtea. Gloſſæ Cyrilli ὑποπόδιον, ſcabellum, ſubſellium. Sed Gloſſographus hic, ſi quid conjicio, ſubſellium videtur accipere, quod ſub ſellam, aut ad pedes illius ponitur; egregius locus in l. II. lib. III. Cod. Theodoſ. *de contrah. Empt.* Conſtantini verbis: *Ut etiamſi ſubſellia, vel, ut vulgo ajunt, ſcamna vendantur*, &c. quaſi equidem ore vulgi, & minus apte, ac literate ipſo Conſtantini ævo ſcamni nomine ſubſellia indigitaverint: aliter ac olim J. C. in l. III. *de ſupell. leg.* diſtinguens: *ſubſellia, ſcamna, lecti*, &c. Aliud igitur ſubſellia, aliud ſcamna, quæ pro humilioribus ſediculis, ac ſuppedaneis accipio. Paulus autem III. *Sent.* IV. *Pulvini, ſubſellia, cathedræ, menſæ*, &c. inſtrumenta domus enumerans. Equidem ſubſellia puto fuiſſe oblonga, & anguſta, ac plurium proinde capacia cum reclinatoriis ferme ad innixum dorſi. At ſcamna forte magis rudia, ſine illis ad tergum fulcris, quæ in gradibus theatrorum, & Anabathris commodius locari poterant. Sicuti e ligno proprie fuiſſe autumem ſubſellia, ac mobilia; etſi quandoque fixa non negarim, ut hodie fit. Cæterum lapidea, aut marmorea libentius *ſedilia* dixerim; ſive ex opere ſtructili fuerint, quæ nobis *muriccioli*. Plin. lib. V. epiſt. VI. elegantiſſ. ſuam in Tuſcii villam deſcribens: *Sunt locis pluribus diſpoſita ſedilia e marmore*. Subſelliorum formam plane publicat Celſus Latinorum Hippocrates lib. VII. ubi in quadam curatione ægrotum jubet reſupinum jacere in ſubſellio, aut lecto: *Reſupinus eo modo, quo in curatione ani figuratur: ſuper ſubſellium, aut lectum collocandus eſſet*. Vides hic uſum jacendi, tam in ſubſellio, quam in lectu. Forte alluſit Cicero III. epiſt. IX. cum rem vocavit *longi ſubſellii*, multorum ſcilicet judicio, aut verius longa conſultatione dignum. Neque aliter exponerem longam cathedram apud Juven. ſat. IX. verſ. LII.

—— *& ſtrata poſitus, longaque cathedra.*

Ubi Scholiaſtes, *cervicalibus poſitis ſcamnum dicit*. Plurium capax facit ſubſellium Hermas a nobis ſup. laudatus I. III. *Cumque vellem ſedere ad dextram partem, non eſt paſſa, ſed annuebat mihi manu, ut ad ſiniſtram partem ſederem*, &c. loquitur de ſubſellio. Sidonius I. epiſt. VII. *in uno ſubſellii capite conſedit*. Colligo minori etiam forma fuiſſe quædam ſubſellia, prorſus ut ea, quæ nos hodie vocamus *ſgabelli*, unius tantum capacia ex Cicerone ſup. atque Juvenali, atque omnino adſtruit Suetonius in *Claudio* cap. XXIII. *Medium inter Conſulum Sellas Tribunitio ſubſellio ſediſſe*. Si longum fuiſſet ſubſellium, fuſæque ſeſſionis (qualis e noſtris, quæ vocatur *Panca*) incommode potuiſſet ſtatui inter Conſulum ſellas, præſertim in tribunali. Scamnorum itidem longitudinem, pluresque recipiendi uſum ſeſſores, idem Scholiaſtes ſupra innuit. Ovidius VI. *Faſt.*

Ante focos olim ſcamnis conſidere longis.

Cato quoque *de re ruſtica* cap. X. villicorum magiſter inter cætera utenſilia, quibus paupertinam coloni domum jubet inſtrui: *Scamna magna tria, ſcamnum in cubiculo unum*, &c. Scamnum hoc cubiculare tanquam exilius interpretor, uti illa magna ad quoſcunque uſus, ſub dio, in porticu, ad menſam, ad ſomnum, ad ruſtica, aut fabrilia opera.

De M. Curio glorioſæ paupertatis viro Valerius Max. lib. IV. cap. III. *ſe in ſcamno aſſidentem foco*, &c. in viliori ſupellectile, aut inopum, aut ruſticorum apparet fuiſſe hæc ſcamna repoſita. Subſellio quatuor pedes tribuit Hermas in *Paſtore* lib. I. cap. III. *Et quia ſuper ſubſellium vidiſti ſedentem, fortis poſitio eſt: quoniam quatuor pedes habet ſubſellium, & fortiter ſtat*. A quatuor Juvenibus tanquam magnæ molis ſarcina deinde amovetur in ea narratione, quam vide.

Atque hæc ſubſellia, etſi infra ſedes honorum ſublimes, atque humiliori loco ſtatuta, non tamen ſuæ dignitatis expertia fuerunt; aut gradu honeſtatis caruere. Inde toties illa mentio, loquendive forma, *ſummi, imi ſubſellii*, &c. ſi quæ autem forte illis nota adhæreret, aut humilitatis, aut contemptus, penitus eam deterſam exiſtimabimus, ubi proximo capite, quibus ea viris honore ſpectatiſſimis ſtatuta fuerunt, examinabimus.

CAP. XXII.

Prætoria ſubſellia. στρατηγοὶ. *Ordo ſedendi ex albi norma, ac præſcripto. Bartholom. Cheſius J C. acutiſſimus. Qui intelligendum, ut in ſubſelliis Prætores, atque in curuli. Mæſtis rebus relictæ curules, & ad ſubſellia deſcenſum. Lampridius enodatus.* Habere faſces. *Dionis Caſſii locus cum cura expenſus.* Sedes vulgaris. *Aldi Manutii intutum judicium de tribunali, & ſella Prætoris.* Tribunitia ſubſellia. A ſubſelliis. *Quandoque Princeps Rom. in ſubſellio. Dio iterum examinatus. In mærore ſedibus abſceſſum. Subſellia Judicum, accuſatorum, reorum, teſtium. Merces pro ſubſelliis. Suetonius aliter, ac vulgo explicatus. Litigantes, & advocati ſine ſubſellio, ſed ſtantes.* Scamna amicabilia. *Adſeſſores Principum*, Amici *vocati*. Sedere *judicum*. Subſellia *equitum:* fori *appellati*, & ſpectacula. *Subſellia compoſita in gradibus, non cathedræ. Juvenali nova data lux. Deſidis character.*

IN publicis conventibus ad ſolenniora munia, vel ſubſelliis uſos fuiſſe Romanos Patres, hoc eſt, lumina orbis, & imperii, Principeſque auctoritatis, ac conſilii publici, ſatis oſtenſum ſuperius cap. XII. ex Suetonio, Dione, Sidonio, aliis. Quod vero magis eſt, ac niſi cum admiratione nequeo legere, ipſis Prætoribus (qui majorum, aut curulium Magiſtratuum ſplendore fruebantur) aſſignata quoque ſubſellia publicis in conventibus, templi, fori, theatri, &c. ſi fides Dioni. Subſellia ſæpe apud illum βάθρα τῶν στρατηγῶν, *Prætoria ſubſellia*, ut libro LVI. in morte Auguſti de Conſulibus loquens, οἱ δ' ὕπατοι κάτω ἐν τοῖς βάθροις, ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν, ὁ δὲ τῷ τῶν δημάρχων. *Conſules vero infra, unus in Prætorum, alter in Tribunorum ſubſelliis*, & l. LX. ubi de L. Syl-

la ob senectutem surdastro, qui cum in suo subsellio quædam audire non posset, ac ideo surrexisset, permissum illi ἐς τὸ τῶν στρατηγῶν βάθρον, &c. καθίζεσθαι, *ut in Prætoriis subselliisque sederet*. Res plane ardua, ac perplexa, quæ animi, atque judicii pendentem me reddit, ne dicam ipsum Dionem dubiæ fidei, & auctoritatis. Non audeo autem ignorantiæ illum insimulare, tanquam Græci in Romanis ritibus; neque vocem στρατηγῶν minus proprie ab eo usurpatam coarguere, quoniam fideliter ea utitur in suis historiis ad Prætores significandos; quicquid alii Græci parum in illa quandoque sibi constent. Eo quidem magis, quoniam uti rem compertam, atque exploratam haud semel memorat hæc Prætoria subsellia: neque ad alios magistratus transferri potest nomen τῶν στρατηγῶν, quibus subsellia deberentur. Fortasse primus in parietinis Romanæ vetustatis hanc urticam attingere audeo. Sed mihi quoque teneræ sunt, ac debiles manus, juvabit aliquando non obiter (quod nunc facio) duriori articulo rem premere, atque excutere. Interim vero haud absonum existimarem curuli sella prorsus eos fuisse usos, qui primas tunc agerent, vel qui comitia, aut relationem haberent. Cæterum alii quamlibet majores Magistratus in subselliis adessent, hoc est, loco infra sellam præsidentium (quo sensu βάθρα appellat Dio) ordine tamen sedendi pro Magistratus dignitate, aut antiquitate honoris; dignior ut foret locus, qui propior suggesto, aut tribunali, dextra sinistram anteeunte. Ac quemadmodum de loco dicendæ sententiæ alias in Senatu mos erat, ita in sessione esset factum: adeatur l. 1. *de albo scribendo*. Exacte enim ac solicite custodita semper albi religio: cujus causa tot actionibus, tot pœnis confossi temeratores, ne contempta majestas, & imminutus alioquin publicus honor severo vindice careat. Præter Cujacium vide quæ plenius, & acutius observat *different. Jur.* 1. cap. LXXIX. Bartholomæus Chesius, Academiam nostram, justique, ac recti artem non tam scriptis exornans, quam candore animi, ac libertate judicii. Dignissima puto fuisse Prætoria subsellia, quoniam is quoque honor post Consularem summus. Ideoque ab humanitate laudatus fuit Princeps Tiberius ex ea Dionis narratione lib. LX. quod L. Syllam ad Prætoria subsellia accersiverit, sibique proximum locaverit, ut audire posset, quæ agerentur. Sed omnis vellitur fibra dubitationis, si Prætoria subsellia quis accipiat non pro genere sedum, sed pro ordine sedendi, at toto illo sessionis apparatu infra sellas Consulum; ubi tamen sellæ quoque curules Magistratibus forent positæ. Interea non invitus odoror hinc ab uno tribunalis latere (credam dextero) Prætoria, illinc ab altero Tribunitia subsellia fuisse posita. Vestigia mihi aperit idem Dio eodem lib. LVI. pag. DXC. cum relicto suggestu describit Consules in subselliis sedentes; quasi hinc, atque illinc servata suæ sedis statione ἐν τοῖς βάθροις, ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν, ὁ δὲ τῶν δημάρχων, *in Prætoriis alter, alter in Tribunitiis subselliis*. Cum post mortem scil. Augusti omnia ad summi mœroris speciem essent composita, gravissimumque sibi inflictum vulnus tanti Principis desiderio lugeret Respub. Consules tribunali abstinuerunt, inferiori loco sedentes. Communi autem nomine utitur Tacitus hoc ipsum cum Dione factum edisserens; neque aut Tribunorum, aut Prætorum subsellia, sed vulgarem sedem appellat. *Tiberius*, &c. *Consules sede vulgari per speciem mæstitiæ sedentes, honoris, locique admonuit*, lib. IV. *Ann.* cap. VIII. Quasi equidem exceptis Consulibus, quibus curules in tribunali parabantur, vulgari, & indistincto sessionis genere cæteri omnes uterentur, quæ vocat Dio βάθρα, *subsellia*.

A Quod si quis apud Lampridium legat in *Heliogab.* cap. IV. de uxore nequissimi illius Imperatoris: *Ad Consulum subsellia scribendo adfuit*, non est quod Consules in subselliis sedisse colligat; sed quoniam illic infra eorum Tribunal scribæ aderant in subselliis, quæ Consulum vocabant. Si igitur adessent Consules, curuli forsan abstinentes Prætores, Ædiles, &c. subselliis inhærebant. Quod si iidem Consules abessent, tunc Prætor urbanus, quippe dignior, ac deinceps ordine ille e majoribus Magistratibus, quem penes Majestatis publicæ staret dignitas, reique gerendæ auctoritas, præaltam solus curulem occupabat. Vide quæ supra examinavimus. B Ac multum referre potest, quo in loco haberetur consessus, in curia, in theatro, &c. an in peculiari dicasterio. Cæterum, Consules quod spectat, tametsi unus tantum *haberet fasces* singulis vicissim mensibus, quod *sortiendo*, aut inter se *comparando* fiebat; utrique tamen positam fuisse sellam pro certo est. Superior id evincit Taciti locus, ubi uterque Consul sedis admonetur; adde Suet. *Claudio* cap. XXIII. *Medium inter Consulum sellas*, &c. passim nummi, ac nos supra.

Atque his præstructis, irreprehendendus foret Dio, qui subsellia Prætoribus tradit, nisi novo alio commento vindicias dare secundum Dionem C placeret. Nimirum in ea narratione de morte, aut funere Augusti, ad mœroris ostentum, dejectæque tanta calamitate Reipub. indicium, Prætores jamdiu ipsi sella curuli abdicaverunt, subselliis insidentes, in quibus etiam ipsi Consules hæserunt ad augendum doloris sensum; atque hæc vocat *Prætorum subsellia* Dio; *sedem vulgarem* Tacitus. Sed quare Tacitus adeo tacitus non id narrat (dum mœstitiam publicam exaggerat) Prætores quoque ipsos suis curulibus decessisse? At enim (inquis) sufficiebat Cornelio de Consulibus tantum exposuisse, penes quos erat publici conventus dignitas; D quod si ii eam doloris scenam exhibebant, de cæteris quæ dubitatio? Ac multo magis quoniam Consules non curulem modo sedem reliquerant, sed locum, ac tribunal; cum Prætores, aut si qui alii, solam sedem mutassent. Hinc Tiberius eos *honoris, locique admonuit*; ac si honor ad curulem, locus ad tribunal pertineret. Sed quæ prior in mentem venit, ea sit mihi potior in hoc judicio defensio; ac multo magis, quoniam ipse Dio libro LX. (ut diximus) meminit itidem subsellii Prætorii; & tamen nihil ibi de publici doloris testatione, & ob id turbato sedendi ordine, ac loco; sed omnia alia ibi afferuntur. Apparet interim mœsta, & afflicta E fortuna relictum solium, & sedes celsior, ut in superiori narratione. Cui congruit quod de Penelope dolore circumventa Homerus protulit *Odyss.* Δ. vers. DCCXVI.

——————— οὐδ' ἄρ' ἔτλη
Δίφρῳ ἐφέζεσθαι, πολλῶν κατ' οἶκον ἐόντων.
Ἀλλ' ἄρ' ἐπ' οὐδοῦ ἷζε πολυκμήτου θαλάμοιο.

——————— *neque amplius sustinuit*
In sella sedere, & si multi in domo adessent;
Sed in limine sedit splendidi thalami.

F Ninivitarum rex iræ cælestis, quæ imminebat, audita denunciatione *surrexit de solio suo*, &c. *& sedit in cinere*, cap. III. *Jonæ*. Vide sup. cap. XVI. de Coriolano.

Neque ignoro, quod Aldus Manutius lib. III epist. IV. *quæsitor. per epist.* scripserit Magistratus curules omnes usos semper fuisse sella cognomine, non omnes tribunali; Prætoribus tamen & sellam, & tribunal junctim assignat. A quo viro non equidem discedo, si in suis foris, atque judiciis Præto-

res statuamus. Cæterum si ubique servata velit hæc insignia in curiis, theatris, aliisque conventibus, ubi Princeps, aut Consules præessent, non ægre dissentio.

Tribunis porro suam quoque in subselliis mansionem fuisse attributam affirmat Dio in ea ipsa narratione de Consulibus in morte Augusti, quorum alter in subselliis *τῶν στρατηγῶν Prætorum*, *ὁ δὲ τῶν δημάρχων*, *alter Tribunorum*. Sueton. *Claud.* XXIII. *Inter Consulum sellas tribunitio subsellio*. Asconius Pedian. *in Milonianam*: *Sunt enim*, inquit, *subsellia Tribunorum, Quæstorum, Triumvirorum, & hujusmodi minora judicia exercentium, qui non in sellis curulibus, & tribunalibus considebant, sed in subselliis.* Videatur & *in* IV. *Verr.* Tribunos intellige, non militares, aut consulari potestate, sed Plebis, aut Ærarios. Reprehenditur tamen Asconius a Manutio ad locum ibi Ciceronis *hunc tamen a subselliis*, &c. quoniam non tantum eorum, qui minora judicia exercebant, sed in omni judiciorum genere subselliorum usus; quo sensu generaliter Cicero loquutus fuerat: congerit illuc Manutius testimonia. Haud prætermittam apponere, quod Consultissimus Horomanus ad Asconiana verba opinatus est, ea forma, qua apud Latinos aliquem *A Pedibus*, *a Manu*, *a Cyatho*, & consimilia dicimus; ita *a Subselliis*, qui judicantibus præsto esset, ibique versaretur ad ministerium quæ ingeniosa opinatio est. Sed mox de judiciariis subselliis dicemus, ne tribunitia tam cito linquamus; in quibus non exiguum honoris instar residebat, imo fulgor majestatis, & gloriæ ornamentum, quando illic Romanus Princeps publice incubare non dedignabatur. Amplum testimonium, quod supra ex Sueton. *Claudio* cap. XXIII. deprompsimus. Adde Dionem lib. LX. *τὴν μὲν γὰρ στήγησιν ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ, ἢ ἐπὶ βάθρου καθήμενος ἐποιεῖτο. Medius Consulum in sella curuli, & in subsellio sedens referebat*. Xylander legit *ἢ ἐπὶ βάθρου*, *vel in subsellio*, & magis placet. Hoc subsellium vocat *Tribunitium* Suetonius. Perpetuo si quidem *τὸ βάθρον*, *subsellium* verterem, ubi de Tribunis agitur, ut apud eundem scriptorem lib. XXXVII. pag. LII. in ea narratione, cum Metellus Consul in carcerem ductus fuerit imperio Flavii Tribuni pl. Senatus reverentia motus erga tantum virum, in ipsum carcerem statuit convenire, tanquam in templum aliquod, quoniam ibi Metellus detinebatur: fecissetque nisi Flavius Trib. pl. subsellium ad ingressum carceris collocasset, impedimento ne Senatores introirent, *βάθρον τὸ δημαρχικὸν* vocat Dio, ubi versor *Sellam Tribunitiam*; ego *Subsellium* malo. At in eo Claudii more tradendo subdit idem Dio lib. LX. *μετὰ δὲ τοῦτο αὐτὸς ἐπὶ τὴν συνήθη ἕδραν μετήρχετο, καὶ ἐκείνοις οἱ δίφροι ἐτίθεντο. Post hæc ad consuetam sedem redibat, & illis* (consulibus) *curules ponebantur*. Interdum scil. in suo tribunali medius inter Consulum sellas (supra diximus); interdum humiliori loco in subsellio, quoties referre debuisset ad Senatum; atque idem factitabat, inquit Dio *ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων*, *in aliis maximis rebus*; quoties videlicet de hujuscemodi agendum foret. Suetonius ita expressit: *De majore negotio acturus in curia medius inter Consulum sellas tribunitio subsellio sedebat*; quod forte ob commoditatem factum, ut facilius se inserens Princeps in utriusque aures consulis insusurraret, & arcana conferret. Sed hæc Dionis verba non oscitantem in sese advertunt lectorem. Si Princeps namque post habitum colloquium *ἐπὶ τὴν συνήθη ἕδραν μετήρχετο ad consuetam sedem redibat*; jam ea decesserat, sive tribunal, sive alius locus fuerit. Conjicio autem Principem transisse ad consulum stationem, aut in tertio aliquo consedisse. Quod enim a colloquio, vel consultatione consulibus *οἱ δίφροι ἐτίθεντο sellæ ponebantur*; argumentum est sedisse tunc consules consuetis in sedibus, sed inferiori loco, vel potius stetisse: frustra iis alioquin redderentur mox sedes. Sed & tribunitia potestas hic in mentem mihi venit, quippe sacra, & inviolabilis, quam ideo tam avide affectarunt, jactaruntque inter titulos Romani Principes. Eadem puto de causa, & Cæsari datum, ut in tribunitiis subselliis sederet. Dione teste lib. XLII. pag. CXCIV.

Ac simili forsitan subsellio tribunitio usus Tiberius, de quo Suetonius in *vita* cap. XVII. *medius inter duos Consules cum Augusto sedit*.

Judicibus, ac Recuperatoribus, quoties Prætori adessent, data quoque fuisse subsellia nemo dubitat; inde tam sæpe vox subselliorum pro ipsis Judicibus, seu munere judicandi; solenni hypallage, locum, aut insignia honoris pro ipso honore, aut officio desumendi: insignis locus Cicer. epist. X. lib. XIII. *Fam.* de Varrone: *Versatus in utrisque subselliis optima & fide, & fama*; hoc est, in judiciis tam privatis, quam publicis: alia testimonia congerit Manutius citato libro. Observat Cornel. Witell. in *Merul.* cap. XXII. qui accusatoribus, reis, testibus assignata subsellia ostendit. Marcel. Donat. *in Suet. Nerva* cap. XVII. qui Ciceronem alibi tetem vocat in lib. *de Orat. eum si a subselliis in otium contulerit*, &c. id est, a munere judicandi; sed & pro quocunque munere forensi, aut civili acciperem; sicuti & *in Verrem* eidem Ciceroni *alienus a subselliis*, & *ad Heren. longi subsellii judicatio, & mora*. Martian. Capellæ *subsellia cognoscentium*. Juven. Satyr XVI. vers. XIII.

Bardaicus judex datur, hæc punire volenti
Judex, & grandes magna ad subsellia suræ.

Sed pleraque hæc ab aliis pridem observata. Adjungo *l. ult. C. de Senatoribus*. Si quod enim crimen iis objectum, aut publicum, aut privatum, facultas illis permittitur; *sedendi quoque in aliqua Secretarii parte, quæ judicibus inferior, altercantibus vero superior esse videatur*. Insignis, & palmaris locus, atque observatione dignus apud Sueton. in *Nerone* cap. XVII. *Item ut litigatores pro patrociniis certam, justamque mercedem solverent; pro subselliis nullam omnino darent*. Indubitanter autem subsellia nihil aliud hic sunt, quam judices. Patronis justam mercedem accipere fas fuit, neutiquam judicibus vendere sanctitatem officii, sive (quod eidem Marcello placet) ne quid pro sententia lata eisdem judicibus solvatur, quando ex ærario publice constituta iis sit merces, *præbente ærario gratuita*, subdit ibi Sueton.

Tardus, ac cæspitans gradior in eam sententiam, quam refert idem Marcel. Donat. tuetur Casaubon. *ad Sueton.* subsellia accipiens, quemadmodum vox sonat, pro ligneis ipsis sedibus, earumque usu; ut quoties exercenda forent judicia, extruerentur in foro auditoria conductis, deportatisque subselliis, pro quibus certa pecunia a litigantibus penderetur, a quo tamen onere levatos voluit Nero. Quicquid in Rhetorum exercitamentis, aut recitationibus ad captandos auditores factum fuerit (qua de re infra) vix est, ut idem sit statuendum in judiciis Prætorum, aliorumve Magistratuum. Quid? In urbe tot civium millibus habitata; tot convenarum ex Italia, subjectisque provinciis quotidie affluentium concursu florentissima; in tam multis rerum gerendarum occasionibus, hoc est, meris caussidicinæ nutriculis, fœcundisque litium seminariis, quoties judicium exercendum, toties subsellia, aut scamna conducenda erant, atque in forum adsportanda? Vix illud factum crediderim sub Romanis pultiphagis, rudi, atque horrido ævo: nedum ubi

cum amplitudine fortunæ, atque imperii nitore, populique immenſo numero cuncta in auguſtiorem faciem verterunt. Potuit ſummum fieri, ut ſemel poſitis ſubſelliis ab ærario penſio quædam exigeretur a litigantibus pro eorumdem ſtabilimento, aut conſervatione, & cuſtodia; quam penſionem juſſit Nero remitti. Quod vero per ſingula judicia ponendæ, reponendæque forent ſedes, extruendum, componendumque auditorium, id mihi moleſtiæ, ac difficultatis plenum opus videtur, & abhorrens ab eo politiſſimo, & florentiſſimo ſæculi, ac populi more.

Omnis itaque vellitur dubitatio, ſi ſubſellia pro judiciis, vel ſententiæ ferendæ actu & officio interpretemur. Cæteroquin enim litigantes ſedendi jure pellebantur. Vide l. 1. C. *de offic. Civ. jud.* ſicuti & ipſi advocati, aut cauſidici. Plinius lib. 1. epiſt. XXIII. *In tribunatu abſtinui cauſis agendis, quod deforme arbitrabar, cui loco cedere omnes oporteret, nunc omnibus ſedentibus ſtare*. & lib. VI. epiſt. XXXIII. *Ingens utrinque advocatorum univerſa ſubſellia perſtantium corona*. En ſubſellia judicum, circa quæ advocati præſtabant. Ita legendum eſſe locum Plinii admonuit Cujacius *ad Novell.* LXXI. c. I ἢ συγκαθεῖσθαι τοῖς ἄρχουσιν ἐν ῷ δικάζουσιν, ἢ παρεστάναι πάλιν οἷα δικαζομένους. *Vel ſedere cum magiſtratibus, dum judicant, vel rurſus ſtare, uti litigantes*. Quod vero Cujacius inibi teſtem advocat Symmachum lib. 1. *Epiſt.* atque ex eodem Cujacio Gothofredus *ad d. l. C. ubi Senat. vel clariſſ.* non reperi equidem, & puto Sidonium potius debuiſſe laudare lib. 1. epiſt. VII. cujus illa ſunt verba: *Ferreolus circumſiſtentibus latera collegiis verecunde, ac leniter in imo ſubſelliorum capite conſedit, ita ut non minus legatum ſe, quam ſenatorem reminiſceretur*. Erat Ferreolus accuſator, alii autem circumſiſtebant accuſationis, & legationis ſocii, eo ſedente, quoniam Senator. Ac de advocato itidem l. 6. in fin. C. *de poſtul. Cum ipſe neceſſitatem elegerit ſtandi, & contempſerit jus ſedendi*. Vetus namque mos, atque ex dignitate rei, ut qui loquuntur, aut ſententiam dicunt, erecti, ac ſtantes faciant. Obſervat Briſſon. *de form.* lib. VI. p. mihi CLXXXII. qui tamen ſediſſe monet, quicunque aſſenſum præberent. Verum antequam perorarent, aut cauſam dicerent, aſſignatis forte inſidebant ſubſelliis, ſive ſcamnis advocati; atque hoc temperamento doctiſſimi Savaronis non recuſo dictum ad Sidonii Apollinaris lib. 1. epiſt. III. *Scamnis amicabilibus deputantur*: ubi ſcamna pro ſubſelliis exponit, in quibus ſederent advocati. Hi namque peculiari *amicorum* nomine gaudebant, unde *ſcamna amicabilia*. Verum, ut ſuſpecta non nemini eſſe poſſet hæc *amicorum* appellatio, qua cauſidicos honeſtamus, cum alioquin ſanguinem fortunarum bibant, & patrimonia miſerorum emungant: ita ſui diſſimilis videtur hic mihi Savaro, nec tam firmis, pleniſque ut aſſolet, ſubnixus teſtimoniis. Quod enim profert l. *Divi fratres. D. de J. Patronat.* non de cauſidicis ibi agitur; ſed de J. Conſultis, quos in conſilium adhibitos Imperator honoris cauſa *amicos* appellare conſuevit, ut dicemus. Quare *amicabilia ſcamna* libentius exponerem pro ſubſelliis adſeſſorum, vel judicum, quos vocant pedaneos. Nec diſſuadere videtur ſenſus, atque ordo epiſtolæ, ſi quis attente percurrat. Gaudentius enim ille (de quo ibi) paulo ante contemptus ab obtrectatoribus, quem nec conſeſſu dignabantur, nunc in ſede, atque honore ſuſcipitur: atque ita vices ille rependit, dum *ſcamnis amicabilibus* deputat contemptores; in inferiorem ſcil. locum obſequium, & miniſterium hos detrudens, qui nuper dedignabantur ſe habere aſſeſſorem. Quod vero aſſeſſores, vel conſiliarii *Amicorum* nomen paſſim meruerint, tam notum eſt, quam quod notiſſimum. Ac ne pluribus te morer, lector, vide pleniſſime congeſta a Salmaſio *ad Spartian. Adrian.* cap. XVIII. ubi & Caſaub. idemque Salm. *ad Pollionis XXX. tyran. in Macriano*; Bulenger. *de Imperatore Rom.* lib. II. cap. XXI. adi & Pignorium *de ſervis* p. mihi CCXII. & ſeqq. Huic cumulo inſpergo locum Lampridii in *Severo* cap. XXIX. *Res bellicæ, & civiles (ut ſuperius dictum eſt) per amicos tractabantur*, &c. Omnino igitur *ſedere* Magiſtratuum, atque judicantium extitit. Vide quæ notat Helmenorſt. *ad Minuc. Fel.* mihi pag. IX. Paræus *Lex. Crit.* verbo *ſedere*, Pollettus ab eo laudatus *Fori Romani* pag. XXXVI.

Equitum loca, aut quatuordecim gradus in theatro ſæpe *ſubſelliorum* nomine demonſtrata, præſertim Martiali; cujus illa ſunt lib. epigr. XXVIII.

Bis ſeptena tibi non ſunt ſubſellia tanti.

Et lib. II. XXIX.

Rufe vides illum ſubſellia prima tenentem.

Et lib. V. VIII.

Quo ſubſellia certiora fiunt,
Et veros eques ordines recepit.

Ac ne longius faciam, adi ad hunc vatem plena, atque erudita accuratiſſimi Raderi commentaria, Dempſter. *ad Roſin.* lib. V. cap. X. De pulvino autem equeſtri erit infra dicendi locus. Non parcam adſcribere hæc ſubſellia, aut gradus in circo *foros* fuiſſe appellatos. Vide Panvin. I. V. *de lud. Circenſ.* Feſtus *ſexto, fori ſignificant circenſia ſpectacula, ex quibus etiam minores forulos appellamus*. Sic Livius lib. X. *ubi ſpectacula ſibi quiſque facerent, fori appellati*. Varro *de Ling. Lat.* lib. IV. *Circus maximus dictus, quod circum ſpectaculis ædificatus eſt*. Spectaculum vocant eam ſcenam, ſedem, loculamentum, quod quiſque ſibi faciebat ad ſpectandum. Utitur & Tertullianus in lib. *de Spectaculis*. Non diſſimilia, quæ nobis *ſtanzini*.

Sed loca ea in gradibus, ac foris ſpectaculorum, *ſubſellia* fuiſſe quandoque appellata eo putarim, non quia lignea fuerint, ut olim ſub Romanis vetuſtis; ſed quoniam illic ponerentur ſubſellia. Vitruvius lib. V. cap. VI. *Gradus ubi ſubſellia componantur*, ſuo ſcil. ordine, ac metatione, prout balthei, præcinctiones, viæ, ſedentiumque dignitas poſtulet. Subſellia, inquam, non cathedræ, aut ſedes, quod multo operoſius extitiſſet, & vix accommodatum ſpatio, & areæ gradus, ſi quis eas inferre in theatrum, & componere voluiſſet. At ſubſellium humilius, & anguſtius, ac minus impeditum, quod & perpetuo, vel ad longum tempus poterat lapideis gradibus affigi, plumbatione, ſtatumine, ferreiſque ſubſcudibus. Aut ſi forte repoſtile illic eſſet, levioris operæ id erat, quam ſellas toties inferre, ac referre. Hoc ajo, quoniam Bulengerus cap. XXXIV. de Circo illatas fuiſſe a ſpectatoribus ſedes opinatur. Fortaſſe nonnulli delicatiores fecerint; in univerſum, aliter ſentio. Neque alter Juvenalis locus ad hos gradus ſpectaculorum attinens, de gradu meæ ſententiæ me dejicit ſat. IX. verſ. CXLIII.

—————— *& duo fortes*
De grege Mœſorum, qui me cervice locata
Securum jubeant clamoſo inſiſtere circo.

Quæ carmina genium ſpirant poetæ, qui (quod acriter ſolet) Nemeſim concutit adverſus hominem cuti excurandæ deditum, votaque concipientem tam deſidis vitæ, ſuis ut pedibus nec itare in circum velit, nec ſede ipſa moveri, dum ſpectat. Si ignaviſſimum ergo tenebrionem (qualem illic deſcribit Satyricus) peculiaris hæc cogitatio, ac cura tenebat ſollicitum; recte conſequitur non populi morem, aut vulgarem conſuetudinem fuiſſe. Ac

per poeticam αὔξησιν licebat id quoque Juvenali aggerare. Non placet autem, quod plerique omnes doctiores hic volunt de lectica, non de sella esse intelligendum poetam. Quomodo enim lectica, si duo tantum fortes Mœsorum requiruntur? Scimus lecticam delicatiorum præsertim, qualis iste, sex ut minus humerorum fultura fuisse gestatam, nonnunquam octo, nedum sufficere duo possint. Præterea quid tam magis ineptum, atque importunum, quam lecticam inferre, aut ægre capiendam, aptandamque in iis spatiis, aut multorum impedimento futuram, ne spectent? At, inquis, loquimur de eo, quod erat in votis huic nebuloni Epicureo. Ergo, iterum respondeo, non is erat mos Romanæ gentis inferendi sellas. Sique ulterius locum poetæ expendere nos delectat, non lecticæ, non sellæ illic mentio; sed id optabat dives ille, ac socors, ut duo servi e Mœsia validi cervicem sibi locando, securum in circum succollocarent, ubi posset consistere. Nempe ut eorundem servorum collo, atque humeris portaretur, hoc exoptabat; qui quidem firmissimi tumultuantem populi turbam, tum in viis, tum in circo ipso submoverent, securumque tandem, atque incolumem ab incurrentium, ac prementium undecunque periculis in spectaculo sisterent. Quid vetat ita Juvenalem interpretari? Eo magis quia de votis hic agitur, quæ tam varia, ac multiplicia sunt, quam hominum capita, ut nemo ignorat. Atqui non abhorret hæc voti conceptio ab ingenio hujus balatronis, cui anima pro sale data erat, ne quod interim computresceret. Haud aliter ille apud Sen. epist. XII. ubi ventrem dapibus infersisset ad mensam, satur tandem, ac lassus manibus servorum se adsportari jubebat, ac si morte occubuisset, carmenque illud ferale ad Symphoniam cani βεβίωκε βεβίωκε. Ac sedibus tandem vix locum fuisse in spectaculis, quas secum importassent, satis probat, quod alias docuimus cap. XII. subsellia, non sellas fuisse paratas Senatoribus teste Suet. *August.* cap. XLIV. *Facto igitur decreto, ut quoties quid spectandum publice ederetur, primus subselliorum ordo vacaret Senatoribus*, &c. Vide sup. cap. XII.

Caligula, quod tradit Dio lib. LIX. jussit, ut Senatoribus pulvilli substernerentur ὅπως μὴ ἐπὶ γυμνῶν σανίδων καθίζωνται, *ne in nudis asseribus, aut subselliis sederent*. Si Senatores in subselliis, multo minus alii in sedibus. Sique lege cautum de pulvillis, conjicere est non fuisse allatas a dominis sedes, aut a locariis (ii sunt, qui loca servabant, ac vendebant in theatris) quorum alterutri pulvillos etiam parassent non expectata Principis indulgentia, qui juberet, aut permitteret. Et quidem locus Suetonii diserte agit de spectaculo, ne quis mihi obtendat aliud in curia, aliud in circo, aut theatro factum, ubi præ longa mora, ac tædio commodior sessio erat quærenda. Sed his nos laqueis tandem expediamus: quorum restibilis copia in antiquitatibus eruendis, dum alter alteri continuo succrescit. Ad quæ omnia hactenus de subselliis, quanquam tralaticio, atque obiter dicta, mantissam animadversionis iterum adjungo, qua plerique auctorum nodi evolvantur; si statuerimus subsellia, non tam pro ipso sedis genere, ac figuratione, quam pro ordine, loco, apparatu sedendi esse nonnunquam indiscriminatim, ac γενικῶς exponenda.

CAP. XXIII.

Rhetorica sedilia. *In auditoriis* Subsellia, Anabathra, Orchestra: *horum locus*. Cathedra *docentium, aut legentium; item* Lectus, *aut* Scimpodium. Cathedræ *discipulorum*. *Basiis excepti, qui recitaverint*. *Martialis secus a Lipsio explicatus*. *Recitantes sedebant, dicentes stabant*. Cathedrarii ἐπιδίφριοι, exhedra; hemicyclium, *& pluscula de eo*. *Cicero enodatus*. Sessio *pro loco*. παστάς. *Disputationes in exedris; item epulæ*. *Exedra Pisani Lycei, in quo uno perdurant acerrimæ professorum disputationes*. *Exedrarum descriptio*. Proexedra. *Exhedræ meridiando*. Exedria. *Philosophi in exedris*. *Homerus, Pythagoras sedentes*. Exedræ *Christianorum*. *Peristylia aut porticus circa templa*.

A Judiciis, ac spectaculis in Scholas, & professorum cœtus bajulemus subsellia, ac gerula arte progrediamur. Neque animus tamen nobis est calcatam toties semitam premere, sed innuere tantum, digitosque ad illam intendere. In his igitur recitantium, aut docentium theatris libenter fatemur pensiles, ac portatiles fuisse positas sedes ad temporarios plerumque consessus, quod innumera docent loca scribentium.

Rhetorica sedilia vocat Sidonius lib. V. ep. X. *ad Sapaudum*; idem nunc *scamna*, nunc *subsellia* lib. IX. ep. XIV. *Auditoribus scamna componere*, & ibid. *crepitantis Athenæi subsellia cuneata*. Omnino namque *subsellia* hunc cœtum audientium, ac totam auditorii caveam dixerunt, præsertim poetæ. Juvenalis Sat. VII. vers. XLV.

Nemo dabit Regum, quanti subsellia constent.

& vers. LXXXVI.

—— —— *cum fregit subsellia versu*.

Nobis *Panche*, quæ & scamna; Græcis βάθρα, & σανίδες. Diximus de subselliis præcedenti capite. Pluscula apud Cresol. legere est in absolutissimo libro *theatri Rhet.* lib. III. cap. XIII. apud Voss. *de imitatione* cap. VII. Adi & Lips. *ep. ad Belg.* cent. II. epist. XLVIII.

In his auditoriis, aut theatris sophisticis *subsellia* proprie fuere, quæ in medio locabantur, communi, & vulgari usui, sicuti *Anabathra*, quæ parieti infigebantur per gradus scansiles subeunda, nobis *Palchi*. *Orchestra* autem in fronte ante suggestum dicentis; clarissimo scil. loco, ubi cathedræ, aut sedes honestiorum dispositæ. Affabre totam hanc scenam, atque apparatum depingit idem Juven. Sat. VII. v. XLV.

Nemo dabit Regum, quanti subsellia constent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.

Noto hic *Subsellia*, *Anabathra*, *Cathedras*: egregium hujus loci enarratorem ne pigeat consulere Lips. ea epistola. Cathedræ autem hic sunt, quas in fronte (uti dicebamus) flos populi, atque edecumata audientium cohors occupabat. At ipsius quoque Rhetoris, aut Sophistæ sedes eodem *cathedræ* nomine ante has ipsas proxime locata audientium digniores. Eaque tamen paululum eminentior, ut videri, exaudirique ab omnibus posset. Pers. Sat. I. vers. XVII. *Sede leges celsa*. Vide Cres. d. cap. Græc. θρόνος ὑψηλός, *thronus excelsus*, ac sublimis. Qua sedis dignitate, quid distant Regnantibus professores? Egregius honor virorum, qui publicæ student eruditioni, tradendisque operantur disciplinis, ut illinc dictata auditoribus proferant, unde dictant imperia, jura diribent, belli, pacisque leges imponunt populorum Rectores. Plinius lib. VIII. epist. XXI. *positis ante lectos cathedris amicos collocavi*; loquitur de privata intra domum recitatione apud amicos. Nota morem lecti, intellige autem de lecto tricliniari, ubi ille forte legebat; ibid. *& tempus, & locum opportunissimum elegi, utque jam nunc assuescerent, & ab otiosis, & in triclinio audiri*, &c. At de lectis, ubi scribentes, discentes, differentes federent: notat Casaubonus *ad Aug.* cap. LXXVIII. & nos infra cap.

A xxvi. *Scimpodium* itaque, & σκίμπες, item δίφρος, & καθέδρα, ea sedes appellata recitantium, aut docentium; nobis *cattedra*, non tantum pro suggestu, sed pro magisterio ipso, & professione publica litterarum. In celeberrimo totius orbis Palladio tres cathedræ potissimum memoratæ apud Atticos, Philosophiæ, Rhetoricæ, Politicæ. At quæ vocatur Politica, sive πολιτικὸς θρόνος, non tam respicit Civilis sapientiæ magistros, quam Rhetoras, aut Sophistas, qui politico dictionis charactere utebantur: de utroque enim exponi posse existimo. Qui eas cathedras obtinuissent, προεστῶτες dicti, veluti Præsidentes, aut Præfecti. Nec cui-
B vis tamen effronti per ambitum, aut obreptionem vulgabantur, sed multo prius examine, & experimento doctrinæ. Honorifica etiam accedebant stipendia, quibus præstantium virorum labor, & industria aleretur. Ut dicam in summa, cum summa pecuniæ, summo honori habebantur Cathedræ Athenis. Vide quæ tradidit Meursius *de Fortuna Athenar.* cap. viii. Cresol. d. libro. Sed redeamus in viam. Horatius *Serm.* lib. i. x. discipulorum cathedras vocat.

Discipulorum inter jubeo plorare cathedras.

Alii malunt sequiori sexu *Discipularum*. Sidonius
C Apollinar. lib. vii. epist. ix. *qui aut literarum, aut altarium cathedras tenuere*. Cassiod. psal. i. *Cathedra proprie Doctoribus datur*. Hinc *Cathedra Moysis*, quam interpretantur docentis: ac non semel alibi cathedrarum mentio eo sensu. Quare D. Hilar. *in psal.* cxxxviii. *Doctrina necessario significatur in cathedris*. Auson. epigr. XLVI. in tabulam, ubi Rufi Rheroris imago picta.

Hæc Rufi tabula est, nil verius. Ipse ubi Rufus?
In cathedra — — —

Vide eundem Ausonium in *Professoribus*. Hermas antiquissimus ille Theologus lib. ii. cap. xi. *Ostendit mihi sedentes in subselliis homines, & unum seden-*
D *tem in cathedra*, pag. 873. Barthio editore. Hic auditores signantur in *Subselliis*; in *Cathedra* doctor, aut recitator. Juvenal. ea Satyr. vii.

Pœnituit multos vanæ, sterilisque cathedræ.

Hanc ipsam sterilitatis notam impressit cathedris Hispanus vates lib. i. epigr. LXXVII.

— — — *circum pulpita nostra,*
Et steriles cathedras basia sola crepant.

Omne seculum tulit algentium magistrorum querimonias, quos læna pertusa, ac mensa arctior, locatæ infeliciter cathedris operæ, suæque pœnitentia professionis afflixit. Quod *Pulpita* Martiali, exponerem dicentium sedes. Ita enim quoque voca-
E tæ; at vero *cathedræ* eorum, qui dicentibus intervenirent. Vide Cresol. d. loco. Flaccus sup.

Discipulorum inter jubeo plorare cathedras.

Basia quod attinet, mos allusus suavis excipiendi post recitationem Poetas, Sophistas, aliosque, qui prælegerunt. Adnotavit Vossius eo capite §. 5. ex Eunapio in Proæresio. Addo ego palmarem, atque illustrem locum Plinii epist. xvii. lib. v. *Recitatione finita multum, ac diu exosculatus adolescentem, qui est acerrimus stimulus monendi, laudibus incitavi*, &c. quare basia Martialis non expono, quomodo sentit Lipsius d. epist. ac si nihil serium, aut quæ-
F stuosum; sed oscula, & amores, rerumque mollium tractatio versaretur in labris dicentium: sed potius hanc basiandi consuetudinem respicerem. Quo sensu steriles Cathedras merito appellabant, si messis basia sunt, fructusque acclamatio tantum, & plausus. Non invidebo tandem ejusdem Vossii adnotamentum de sedente, aut non sedente, dum publice loquitur. Sedebant namque ii, qui recitabant, hoc est, qui de scripto pronunciabant; at Dicentes, sive memoriter adloquentes stare solebant. Recitat ille, qui jam scripta iterum citat, atque exponit; & quoniam intentos libello tenet oculos, ferme destituitur actione, motu, cæterisque pronunciationis blandimentis, ac lenociniis, quæ stantem adjuvare, & comitari solent. Convenit igitur recitanti magis sessio, & incubatio, & sedatus membrorum habitus. At Dicentibus, quos memoria non deficit, quoniam stabant, gestus quoque, atque incessus, omnibusque motibus animi consentaneus vigor corporis adjungebatur. Plinius lib. ii. epist. xix. *Unde accidit, ut hi, qui sedentes agunt*, &c. *Recitantium vero præcipua pronunciationis adjumenta oculi, manus præpediuntur*. Vide ibi plura; & lib. vi. epist. vi. *Dicenti mihi solicite assistit, assidet recitanti*, &c. De legis interpretibus, aut Magistris apud populum Judaicum, quod sedentes docuerint, auditoribus perpetuo stantibus, ritum protulit Samuel Petitus lib. iii. *Observ.* cap. ii. ac servatum fuisse scribit usque ad tempora Simonis filii Gamalielis. Deinceps itaque surgere in Synagogis legis doctores, aliique verba facturi. *Act. Apost.* xiii. xvi. *surgens autem Paulus*, &c. Idem Lucas de Christo Domino iv. xvi. Evang. *& surrexit legere*. Observat doctiss. Maldonatus *ad Matth.* xxiii. *super Cathedram Moysis*, &c. hodieque servari inter Judæos.

Ab his cathedris seu dicant, seu recitent, seu quoquo pacto doceant, *Cathedrarii* dicti, qui professoriam linguam exercent. Gloss. *Cathedrarii* ἐπιδίφριοι. Seneca *de brevitate vitæ* cap. x. *Non ex his cathedrariis philosophis*, &c. hoc est, qui in umbris scholarum, & super cathedras sophisticas ementitam docent sapientiam, totos dies de virtute altercantes, quam verbis tantum, ac voce profitentur *μέχει τῦ λέγειν, ἄνευ τῦ πράττειν, verbo tenus*, ac *sine opere*, ut eos perstringit. Epictet. apud Gell. lib. XVII. cap. xix. sive Pacuvii verbis apud eundem XIII. VIII. *ignava opera, philosopha sententia*. Sed & *Cathedrarii*, qui gestant cathedras, de quibus infra.

Ad sapientum confessus *Exedra* pertinet, locus instructus sedilibus, ubi disputationes, & colloquia feruntur. Describit Vitruvius lib. v. cap. xi. ac sæpe apud Ciceronem memoratur. In ipso statim aditu elegantissimi libri *de Amicitia*, quod illud *Hemicyclium* vocatur, non tam de sellæ genere ab ea forma dictæ, quam de toto confessu in orbem, ac rotunditatem parato succurrebat interpretari. Huncce sellarum positum reperio in domo Cephali Atheniensis apud Platonem i. *de Repub.* ad colloquia sapientum virorum, quos inducit de re civili differentes philosophorum summus: *ἔκειντο γὰρ δίφροι τίνες αὐτόθι κύκλῳ. Erant enim illic dispositæ in orbem sedes*. Sunt verba Socratis; at ea Tullii de Q. Mutio: *Cum sæpe multa narraret, tum memini domi in hemicyclio sedentem (ut solebat) cum & ego essem una, & pauci admodum familiares, in eum sermonem illum incidere*, &c. Possunt hæc & ad confessum referri, sive exedram, domusque, aut ædificii partem, ubi disputationes habitæ. Ex hoc Tullii loco nonnulli colligunt, & quidem viri probe subacti in polyhistoria, *Hemicyclium* sedem fuisse Auguris, quoniam M. Scævola itidem erat Augur. Sed meminerint, velim, Q. Mutium in templo tunc non fuisse (nisi Tullii domum quoddam veluti templum quis dicat Deæ Suadæ) neque ibi avium Oscinum, aut Præpetum volatus, vel cantus observasse: sed cum amicis jucundis, ac beatis de amicitia disseruisse. Quæ igitur ratio (ex hoc inquam loco Ciceronis) de Hemicyclio, tanquam de sella Auguris statim decernere? Meo augurio parum rite augurantur. Erravi, ac me reprehendo: belle, ac mere divinant. Et quod enim Tullius illic utitur verbo *solebat*, conjectura potius est hemicyclium non fuisse Mutio paratum, tanquam sellam auguralem,

ac prorsus debitam huic honori; sed quoniam illic consuetudinis, aut commoditatis gratia solere quiescere. Ut autem monui, exedra etiam esse potuit sedium positus, atque ordo semirotundus, ubi Cicero, atque alii familiares cum Mutio sedebant. Hos ipsos sapientum virorum consessus idem Cicero cum dulcedine memoriæ ob oculos sibi ponit *de fin.* v. *Hic Speusippus, hic Xenocrates, hic ejus auditor Polemo: cujus ipsa illa sessio fuit, quam videmus.* Quod autem vocat *sessionem*, pro exedra accipio, aut sede, vel loco sedendi: quomodo Latinis, ambulatio, cœnatio, gestatio, &c. pro loco ipso, non pro actu ambulandi, cœnandi, gestandi quandoque sumitur. Omnino autem exedra appellata tum Græcis, tum Latinis a frequentia, & paratu sedium. Exedræ alio nomine Græcis παστάδες. Pollux libro VII. capite XXVII. Παστάδας δὲ ὁ Ξενοφῶν, ἃς οἱ νῦν ἐξέδρας, &c. *Xenophon Pastadas, quas nunc exedras*, &c. Gualtherus vertit *Porticus*; sic Hesychius haud semel παστὰς, στοά. Ita autem vocatam monet *Etymolog.* auctor διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἡμᾶς σιτεῖσθαι, παρὰ τὸ πάσασθαι. *quoniam ibi vescimur*. Est enim πάσω Suidæ τὸ γεύομαι, *degusto*. Idemque Hesychius παστὰς, στοὰ, πρὸς τὰς παστάδας νυμφῶν. *Porticus ad sponsarum nuptias, aut convivia*. Ferme autem in iis exedris paratæ epulæ ob loci commoditatem, ac spatium æstivo præsertim tempore. Ac forte in eum usum olim ædificatæ, positaque ibi subsellia ad compotationes; quo spectare videntur verba Pollucis d. libro VII. capite XXVII. quasi olim forent; & appellarentur Xenophonti παστάδες ad convivia; hodie ad consessum, & disputationem exedræ vocentur. At quoniam in porticibus, ac peristyliis, quo docentes, discentesque conveniebant, disputationes quoque inibant; ideo tam παστάδες, quam ἐξέδραι exponuntur *Porticus*. Quo ritu hodie Pisis vocari potest spatium illud, ac subselliorum positus quadrata forma sub porticu Academiæ, in quo sedent Professores ad gravissima suæ artis scita propugnanda, singuli adversus singulos. Laudabile institutum, quod in aliis Lyceis jamdiu desuetum, Pisis perdurat ad exercenda acriter docentium ingenia, quos vel una hæc periclitandæ doctrinæ cogitatio laboribus omnino devovet literariis, suæque professioni addictos, mancipatosque insudare cogit. Adstant disputationibus conferti auditorum cunei, perinde judicium de Magistris facientium, ac in lubrica illa arena vires successerint. Quanquam & hic multum frontis durities, ac verborum volubilitas prodest: ac sicuti in cæteris humanæ vitæ partibus, pudor, ac modestia esti cum doctrina conjuncta, infra est. Multos sane inclytos alioquin viros a Pisanis Athenis id experimentum deterruit, ne fumantes ursi nares attingerent. Vitruvius libro v. capite XI. loquens de palæstris Græco ædificii genere: *Constituuntur autem in tribus porticibus exedræ spatiosæ habentes sedes, in quibus Philosophi, Rhetores, reliquique, qui studiis delectantur, sedentes disputare possint*. De publicis exedris loquitur Vitruvius; quibus consimilia putant, quæ *Capitula* vocantur in peristyliis, aut claustris monachorum, uti adnotarunt, tum Philander, tum Bud. *in Pand. ad l. si vero* 5. *D. de iis, qui dejecer. vel effud.* §. 2. In his enim quoque Capitulis perpetuo visuntur parata subsellia, tum ad disputationes, tum ad consilia. Animadverto autem apud eundem Pollucem libro x. capite v. προεξέδρας, *Proexedras*, seu *Ante exedras*, quas pariter Gualtherus vertit *porticus*: congrueretque cum eo, quod dicebamus de capitulis, quæ contigua sunt peristyliis. *Proexedra* igitur erit porticus, quoniam est ante exedram. Sed neque incommode προεξέδρας redderem ego Latine *Vestibulum*. Idemque Vitruvius libro VII. capite IX. exedras interpretatur tanquam porticus; *Peristyliis, aut exedris, aut cæteris ejusmodi locis, quo Sol, & Luna possit radios suos immittere*. Atque hæc exedrarum publica spatia, Græcorum propria fuisse idem monet, quoniam palæstrarum quædam membra fuere: *palæstras autem non Italicæ consuetudinis* idem vocat. Cicero v. *de finibus* apud Græcos agnoscit: *Hoc autem tempore, etsi multa in omni parte Athenarum sunt in ipsis locis judicia summorum virorum: tamen illa moveor exedra*, &c. & de provinciis consularibus: *A suis Græcis subtilius eruditus, quibus cum in exedra jam belluatur*. Pisonem notat. Apud Romanos autem privatas potius crediderim fuisse has exedras; secretumque quoddam conclave lucubrando aptum, doctisque excipiendis amicis, quibus cum disputare, ac commentari consueverint: inibi quoque meridiabantur, ac somnum capiebant grabbatulo posito, quod loca Ciceronis ostendunt tum primo *de nat. Deor.* XV. tum III. *de Orat.* XVII. Privatam pariter exedram, & cubiculo junctam expono apud Ulp. d. l. 3. *In eum potius dare actionem, ex cujus cubiculo, vel exedra dejectum est, licet plures in eodem cœnaculo habitent*. Neque tamen idem Tullius omnino removet hasce exedras a porticibus, quasi Græcanicum morem imitatus, ὑποκοριστικῶς appellat *Exedria* libro VII. *familiar.* epist. XXIII. *Exedria quædam mihi nova instituta sunt in porticula Tusculani, ea volebam tabellis ornare*, &c.

Non miror si tam multæ sedentium statuæ compareant, quos pallio male opertos, ac seminudos conjicimus esse philosophos in palæstris, aut exedris Græcorum differentes: nec desunt illis crepidæ, nec barba promissior, nec in manibus pugillares. Fateor tamen earum nonnullas accipi posse de quibusvis aliis, qui in balneis sedeant, lavandi, ac tergendi gratia: convenit species injecti palliastri, corporisque male amicti; & quod pugno stringitur, linteamen potius, ac sudariolum, quam liber. Satis erit interim, si tria, aut quatuor proferam de multis, quæ Florentiæ asservantur ita sedentium exemplaribus.

Primum accepi a nobilissimo juvene Francisco Abbate Nicolinio, quem Gratiæ, ac Musæ certatim lactant, toto copiæ cornu fortuna beat. Veritati lito, non Philiæ, quæ mihi cum illo solidissima intercedit. Hic adverte segestrium humeris impositum, ac tænia revinctum, qua collo hæret; quod ne elabatur, sinistra retinet sessor: nec desunt sudariola, ac lintea in utraque manu. Vide n. XLV. Secundum in viridario Marchionis Bartholomæi Corsinii; quasi illic excubet sedens philosophus ad tutelam veterum inscriptionum, quas supra laudavimus. Vide n. XLVI. & capite XIII. inter multiplices sellas illic exhibitas. Aliam misit sub n. XLVIII. Abbas Octavius Falconerius, de quo spectatæ nobilitatis, atque eruditionis juvene, quicquid labor præstare, aut ingenium potest, totum juratus spondebo. Tam ille cernit acutum in his quoque dijudicandis antiquitatibus, ut vel suos vincat ἱέρακας, unde sibi gentile cognomen; nec falcatis illorum unguibus cedat in arripiendo feliciter quocumque disciplinæ genere.

Conjice huc, si libet, sedentem Homerum omnium Philosophorum parentem, qui quæ sint vera sapientiæ, ac virtutis præcepta,

Plenius, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.

Imagines profert Illustrissimus, ac Reverendiss. Leo Allatius in ipsa statim fronte libri de patria Homeri ex Cimeliarcheo Eminentiss. Card. Barberini.

Neque aliter Pythagoram Veteres sæpius sedentem statuebant. Adde & iconem sellæ marmoreæ quæ in Sancti Marci Romæ visitur reclinando corpori aptissimæ, & ad usum puto balnearem (vide n. XLVIII.) qualem germanam geminam cum suo sessore in ædibus Gaddiorum Florentiæ inspeximus, anaclinterio recurvo, & antrorsus sensim porrecto, ut sedentem veluti complectatur. *Exedræ* apud Christianos peristylia, aut porticus extra ambitum templi, qualia, opinor, hodie, quæ dicimus Claustra, ubi monachorum mansiones; aut quæ nobis *Canonica*, ubi Clerici, atque ecclesiæ deservientes. Ruffinus *Hist. Eccles.* libro II. capite XXIII. *Exedræ, & pastophoria, domusque in excelsum porrectæ, in quibus vel æditui*, &c. Nescio an huc respiciat D. Hieronymus *ad Eustoch. Si quis cœperit ægrotare, transferatur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confortetur*, &c. idemque de veteri templo *ad* I. *Paralip.* XXIII. *In vestibulo, & in exedris, & in loco purificationis, & in sanctuario.* Accipio exedras hic pro peristyliis. Eusebius *Hist. Eccles.* libro X. capite IV. ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ νεὼ μετῄει ἐξέδρας τε, καὶ οἴκους, &c. *ad ea quæ sunt extra templum devenit, exedras, & mansiones*, &c.

CAP. XXIV.

Arquata Sella. Sellula rusticana. Hemicyclium. Tripetiæ. Trespolo. σκέλεθρα. θράνια. σκολύθρια. *Pollux oscitanter versus.* Sellæ Tripodes. Tripoda. Tripedia. Sessibulum. Sediculum. Sedile. Quadratum. Artissellium *in fragmento Petronii Traguriano: tentata novi verbi elucidatio; judicium de fragmento.* Sedecula. Seliquastrum. Sella muliebris; *adoperta.* δίφρος κατάστεγος. Lectica. Lecticarii: *etiam qui sellæ inserviebant.* Cathedra; *de sella muliebri.* Cathedrarii. Cathedralicii. Proseda. Alta sella *Juvenali asserta.* Sellariæ: Popinæ Sellariolæ. *Theodora Imperatrix lena Procopio. Lenarum, & circulatricum sellæ. Piscium venditoribus sedere vetitum Athenis. Sellæ* Gestatoriæ, Fertoriæ, Portatoriæ. *Cælius Aurelianus, sive Arrianus laudatus.* Procurata Sella. Gestatoriæ bracteatæ. Gestamen. Gestatorium. *Tacitus exacte animadversus præter Lipsii mentem.* Basterna. Lettiga.

QUONIAM satis hactenus quodam veluti recensu sedes adnotavimus, quæ aliquod in se habent honoris instar, quod nostrum hoc maxime spectat πάρεργον: nonnullas indicare alias nunc juvat, quæ mutuam jam dictis præstant, & accipiunt lucem, quæve scriptoribus magis memoratæ succurrunt. Indicabimus dumtaxat; non attente, atque exacte scrutabimur. Quod σὺν θεῷ faciemus, cum per aliud tempus, atque ocium impense toti erimus ἑδραῖοι.

A primo capiens elemento exordium nominis, prima sese pandit *Arquata Sella*, ob structuræ, figurationis, aut compagis speciem ita appellata, quoniam in arcum sinuetur. Sic *Arquatus* morbus, & *Arquati*, qui eo laborant; ab arcus, sive Iridis colore. Arnobius libro II. de rustica loquens supellectile, *quid arquata si sellula, arcus, strigilis, pollubrum, siliquastrum, trulla*, &c. Inter viles omnino reponit, qualium etiamnum hodie quasdam apud nostros videre est, ligneas, & obsoletas avorum reliquias nullo, aut parvo cultu. Etsi curvatura illa, ac sinus satis commode sessorem excipit, & complectitur: tribus innixas pedibus ferme observamus. Talis ne fuerit, an non, ignoro, quam pariter sellulam, & rusticanam, imo servilem vocat Sulpicius Sever. dial. II. capite I. *Sedebat autem Martinus in sellula rusticana, ut est in usibus servulorum, quas nos rustici Galli tripetias*, &c. de Tripode mox. Arcuatæ sedis meminisse Tacitum libro XV. *Ann.* scribit Pignor. lib. *de Servis* p. mihi XXXVIII. sed vere nulla apud Tacitum mentio sedis cum hoc nomine *Arquatæ*: id modo legitur eo libro XV. capite LVII. de Epichari liberta: *Vinclo fasciæ, quam pectore detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ restricto, indidit cervicem, & corporis pondere connisa tenuem jam spiritum expressit.* Memorat arcum sellæ; sed non necessario sella erat arcuata; forte enim summa reclinatorii pars, qua capiti sedentis imminet, in arcum, sive apsidem curvabatur, ornatus, ac decoris causa, ut nonnullas Veterum observare est: atque huic arcui cum fasciam alligasset Epicharis propenduli corporis gravitate spiritum interclusit. Cæterum non inepte possem *Arquatas* vocare sellas, quarum Anaclinterium, vel pluteus continuo assurgens tabulato in arcum sinuatus, ac desinit; ac plurimum episcopales sedes ita deformantur. Sed quoniam Arquatas Arnobii, aut tripetias Sulpicii, rusticanas, ac serviles fuisse novimus: quid causæ est, cur reclinando dorso eminentem illis pluteum appingamus? In priscis tamen monumentis quasdam deprehendimus ita figuratas; sed molliori curvamine sensim flexas in arcus portionem, vario etiam ludentis fabri ingenio, signis, columellis, parastatis, triglyphis eleganter ornatas: quarum aliquot exempla superius exhibuit capite XIII. Arcuatam, ac simplicem magis, in qua sedet Citharistria ante convivas fidibus canens profero inferius capite XXIX. ex Boissardo parte IV. *Antiq.* p. CXLV.

Hemicyclium, semirotundam sedem, quam Auguris propriam crediderunt ex loco Tullii initio libri *de Amicitia* supra examinatam habes; ac pensiculatius verba Oratoris exposuimus capite XXIII. ordinem potius sellarum in arcum, aut hemicyclum dispositarum, quam genus sedis peculiari ea forma existimantes. Reperimus tamen semirotunda ea forma, & quidem sub tit. Pontificis maximi in Tiberio apud Nonn. ad numism. Goltz. tab. XI. n. III.

Proxime sequitur, non utroque sed uno amplius pede sella *Tripus*. Martinus Turonensis Episcopus, regula, ac decus Antistitum hac utebatur tripode sella modicus, & pauper, sed Cœlo dives; superbas horrebat luxu, ac divitiis. Sulpicius Severus, qui supra, dialogo II. *Sedebat autem Martinus in sellula rusticana, ut est in usibus servulorum, quas nos rustici Galli tripetias; vos Scholastici, aut certe tu, qui de Græcia venis, tripodas nuncupatis.* Alibi eandem sellam Martini dial. III. cap. XX. *sedile ligneum* vocat, inde materiam cognoscimus. Noto apud Gallos rusticum verbum illius ævi *Tripetias*. At Scholastici, aut literati præsertim ἑλληνίζοντες dixere *Tripodas*. Latinis *Petiolus* diminutivum pedis, πόδιον: ut & pars illa unde poma dependent, atque hærent, quam nos *Gambo*: a triplici igitur pede, *Tripetiæ*. Tripodem insidebat Pythia, ut numen conciperet, atque oraculum funderet, sive mensam, sive sedem appelles. Sed Tripus ille futurorum index ex auro, & operose factus: de qua sede fatidica fari, ac dicere multa multi occuparunt. Redeamus ad viliorem usum, quo modo etiam hodie inter colonorum, & pauperum instrumenta adhibentur, nobis *Trespolo*. Isidorus l. XX. cap. XI. *Tripodes, scabelli sunt habentes tres pedes.* Papias, *Tripodes, scamnelli sunt habentes tres pedes*, Polluci σκέλεθρα l. X. c. XI. quæ sic explicat

ἅπερ ἐςὶ μικροὶ τρίποδες, *quæ sunt parvi tripodes*. At Hesychio ταπεινὰ διφρία, ὑποπόδια, *humiles sellæ, scabella*. Uterque facit parva, atque humilia. Σκολύθρια autem, non σκέλυθρα appellari debere monet Leopard. libro II. cap. VIII. *Emend.* quem vide. Eidem Polluci libro XXVI. cap. VII. θράνια σκολύθρια. Iterumque lib. X. c. XI. θράνιον ex Aristophanis *Pluto* nobis repetit. Sed non bene meo judicio interpres Pollucis ea verba Comici ἀντὶ θράνυ, ςάμνυ κεφαλλιὼ κατεαγότος, vertit, *Ante sedile urnæ caput confractæ*; debebat, *Pro sedili, urnæ caput*, &c. clamat vox ἀντὶ, & locus Comici ingrata Paupertatis dona referens, quæ miser homo ab ea accipit. Inquit autem, pro pulvino lapidem, pro pane malvam, pro maza raphanum, ἀντὶ δὲ θράνυ, ςάμνυ κεφαλλιὼ κατεαγότος, *Pro scabello urnæ caput effractæ*. Festive depingit nobis Aristophanes pauperrimi homuncionis vilissimam sediculam; fictilis nempe cadi detruncatum capitulum, ubi anguste, atque humiliter sedeat. Alia, quæ ad hoc θράνιον spectant vide supra, ubi de suppedaneo. Omnino igitur Tripodem inter humiliorum instrumenta, & supellectilem facile parabilem reponimus. Quare Sidonius libro IV. epist. XXIV. Maximum describens impacto nuper sacerdotio continentem, ac frugi, deque vita lautiori, ac bene curata, ad severam, & moderatam traducto, *Coma brevis, barba prolixa, tripodes sellæ, Cilicum vela foribus appensa, lectus nihil habens plumæ, mensa nil purpuræ*, &c. Disce Sacerdotii candidate, & exemplum lucrifac quicumque ecclesiasticis honoribus intumescis. Ad eam epistolam doctiss. Savaro ex glossis Isidori MSS. *Tripoda, Tripedia, Scabellum habens tres pedes*: recte emendans pro eo quod erat, *apud tres pedes*.

Accenseamus his affinia sedium genera, quas ab humilitate, ac minuta forma in universum vocarunt *Sessibulum* Plauti *Pœnulo* Act. V. Sc. II. Varroni *Sediculum* memoratur libro VII. *de Ling. Lat.* Paulus ex Festo, *sediculum*, *sedile*. Ferme enim *sedile* pro viliori genere. Sic D. Martini sellam tripodem Sulpicius dial. III. capite XX. *Sedile ligneum* vocat. Nos proverbii loco *Far da sedile*, pro quavis postremissima obsequii, ac servitii demissione. *Sedile* autem proprie ea pars, quam sede premimus: quomodo in actis D. Marci vocatur, quæ Henric. Valesius profert *ad Eusebii Hist. Eccles.* lib. VII. capite XIX. *In cujus cathedræ sedili*, &c. planitie scil. illa lignea, omni exuta fulcrorum, pedum, ornatu, aut instrumento. Hygino *quadratum* lib. II. de signis stellas enumeranti, quæ in Cassiopejæ asterismo notantur: *In quadrato* (inquit) *in quo sella deformatur, una*, &c. a figura nempe sedilis, quo ferme quadratum, aut τετράπλευρον. *Tabulatum*, *Assamentum* vocarem, si lignea sit sedes, item *Mensam*, & *Pluteum*. Nil mirum igitur, si sedilis, aut sediculi nomen dedere arctis, ac minutis sedibus, nullove, aut exiguo ornatu. Hinc altum, illinc humilius sedile præscribit Celsus lib. VIII. cap. X. *Homo collocatur alto sedili, medicus autem humiliori adversus*. Etsi nomen *sedilis* universæ sedi, cæterisque etiam sedium liberaliorum generibus convenire potest.

Cicero IV. *ad Att.* IX. *Sedeculam* dixit (Græci διφρίσκον, Polluci lib. X. cap. XI.) *Maloque in illa tua sedecula* (inquit Tullius) *quam habes sub imagine Aristotelis sedere, quam in istorum sella curuli*. In Traguriano Fragmento Petronii nuper edito inter alia legimus *artissellium de suo paravit, & duas trullas*. Loquitur de servo frugi, qui genium suum defraudans, de quotidiano demenso miser comparserat, paupertinam sibi parans supellectilem, artissellium, & duas trullas. Inaudita vox artissellii, ut multæ aliæ in hoc scripto. Quod si *Artisellium* rescribamus, pronum mox erit pro arcta sella, & angusta, atque humili, qualis servum non dedecebat, interpretari. Nisi aliud ulcus hic subest, & ἀπὸ τῦ ἄρτυ, a pane deducta sit vox; cum enim jungat mox duas trullas, vasa scil. vinaria, id primum curæ esse debuit servo non improvido servandi panis, vinique instrumenta parare. *Artissellium* autem idem sit, ac *Panarium*, vel arca, aut repositorium panis: quasi ἀπὸ τῦ ἄρτυ, καὶ συλᾷν, *Artisylium*, *Artiselium*; quod illic colligatur panis veluti furtivus, ac diariis detractus. *Artophorum* reperio apud Athenæum libro IV. capite I. genus instrumenti, aut repositorii, in quo panem gestabant, plexis viminibus, aut virgis, quas illic vocat ἱμάντας. Nobis esset *Gerla*, quam ita pariter dictam, sicuti Artophorum, a gerendo pane, quasi *Gerulam* puto. Quod autem ex Petronii ἀποσπασματίῳ verbi monstrum inauditi deprompserim, nolim mihi ut ullus apud severos criticæ rei phrontistas dicam impingat. Esto nasutiorum de hoc fragmento judicium, quod non pauci minantur: ego interim ajo pleraque illic auctorem prodere, suumque referre genitorem Petronium. Talia ipsi lineamenta, tales ductus in satyrico reliquo. Sed multa quoque fateor dissimilia; quæ a mala fortasse exscriptoris, aut scioli, manu, ætatisque barbarie. Vocabula illic insolentia, & lexeis monstrosæ: nec pauca Italicum, ac vulgarem nobis spirantia genium sermonis. Sed recordemur tamen, communes quasdam notiones, sensusque nulli non dedisse naturam, magnumque mundi codicem explicuisse, atque ingentem aperuisse officinam, ad quam omnes ingenio possint, atque oculis intendere; observatam illic, adnotatamque rerum dicendarum materiem colligere: Eoque pacto in morum, vitæque humanæ societate, ac similitudine abunde reperire, quod mentem instruat, mox linguæ officio in sermonis copiam, & apparatum effluat. At *sedeculas* quod spectat, ut eo revertamur, fœminis eæ in usu frequentiori: non modo ut verecundius quiescant, sed aptius quoque ad pensa domestica colo, acu, stamine exequenda. Talia fuisse Seliquastra, vel Siliquastra, aut Solliquastra (ut varie appellant.) Simile vero est muliebri potissimum sessioni. Sic in ἀςροθεσίαις sedentem locarunt Cassiopejam Astronomi: quæ ideo *Mulier seliquastri* ab Arabibus dicitur. De seliquastro autem plura diximus cap. X. At muliebris sellæ mentio apud Suetonium in *Othone* c. VI. *Tunc abditus propere muliebri sella in castra contendit*. Si abditus Otho, liquet fuisse adopertas hasce sellas, pudoris, & modestiæ causa: quales δίφρυς καταςέγυς vocant Græci; atque hodie nobis in usu promiscuo, seu veste, seu corio obducantur, fenestellis, plagulis, specularibus additis. Harum primus inventor aut saltem adhibendi studiosus inter viros Claudius Imperator, si Dioni fides lib. LX. pag. DCLXV. δίφρῳ καταςέγῳ πρῶτος Ρωμαίων ἐχρήσατο, *Sella operta primus Romanorum usus est*; ubi δίφρῳ, *Lectica* non bene vertunt, quoniam diu ante lectica tecta Romanis in usu, nec primus adhibuit Claudius. Justa notavit censura doctum alioquin interpretem Justus Lipsius lib. I. *Elect.* cap. XIX. ubi exacte persequitur lecticæ, ac sellæ differentiam. Indicare non desino hanc sellam opertam Consulibus deinceps, & consularibus fuisse adhibitam, postquam Claudius primus usurpavit. Dio inibi: καὶ ἐξ ἐκείνυ καὶ νῦν ὐχ ὅτι οἱ αὐτοκράτορες, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπατευκότες διφροφορύμεθα. *Inde & nunc non Imperatores, sed nos quoque, qui Consulatum gessimus sella (operta) vehimur*. Alioquin mollior habita ea sessio, vel supra muliebres delicias, ac tantum non vitio versa eidem Claudio, nisi quatenus infirmitate corporis excusabatur, vide Dionem.

Hodie nobis frequentissima, ac sine adjuncto *Seggiola*, hoc est, sellula, aut sedecula, & *andare in seggiola*. Pergit Suetonius d. cap. VI. *Ac deficientibus lecticariis cum descendisset*, &c. Vocat lecticarios etiam eos, qui sellæ subjuncti forent, communi nomine tam eorum, qui lecticam succollarent, quam qui sellam veherent. Noluerunt *Sellarios* appellare, cujus vocis alia vis est. Vide Lipsium eo loco. Mentio lecticariorum l. 47. *de legatis* 3. & Paulo III. *Sent.* VII. atque hi ferme servi. Pignorium adi erudito opere *de Servis* pag. mihi CXXX. & CCVIII. Lipsius ibid. sella circumlatas fœminas, & quidem a lecticariis docet Seneca *de Tranquill.* II. XIV. *Quid refert quantum habeat, quot lecticarios, quam oneratas aures, quam laxam sellam.* Et arctiores enim, & laxiores sellæ pro divitiarum modo, sic paucioribus, sic pluribus opus, qui veherent. Quare *Hexaphoros*, gestatorium, quod *sexta cervice*, (ut vates loquitur) ferri solebat, tam de lectica, quam de sella, aut cathedra usurpatur: alias duo gestores sellæ sufficiebant. Vide Lipsium ibid. de Ogulnia Juvenalis sat. VI.

Conducit comitem, sellam, cervical, amicas.

Alia duo Senecæ testimonia profert idem Criticorum maximus. Addo Lamprid. *Heliogab.* cap. XV. *Avia sua ad Senatum vocata, & ad sellam producta*; ubi Salmas. *Perducta* legit, *perducere ad sellam*, pro sella perducere. Sic nos *condurre a cavallo: andare, e condurre a piedi*; ad equum, ad pedes, pro, equo, vel pedibus, &c. At nomen Cathedræ, etsi commune ad omne sedium genus, speciatim ad muliebres sellas traducitur, quo respectu Juvenalis ea satyra, *molles* appellavit cathedras. Martialis *Epigr.* lib. III. ep. LXIII.

Inter fœmineas tota qui luce cathedras
Desidet.

Phædrus V.

In cathedra matris.

De Aria invicti animi fœmina Plin. libro. III. ep. XVI. *Dum hæc dixit, exiluit cathedram, adversoque parieti caput ingenti impetu impegit.* Propertius lib. IV. eleg. V.

Supplex ille sedet, posita tu scribe cathedra.
Quid libet, has artes si pavet ille, tenes.

Ad quem locum fusa, ut solet, illustratione Passeratius: ex quo proficit Pignor. *de Servis* pag. mihi CCX quod vero uterque apud Horatium lib. I. satyr. ult. probat.

Discipulorum inter jubeo plorare cathedras.

Non tam mihi certum est, quin placuerit pro sequiori sexu virilem reponere, legendo *Inter discipulorum*, &c. Servi, vel pueri, qui has cathedras gerebant, ab officio *Cathedrarii*: sed & *Lecticarii*, ut diximus. Alii sunt ab his Cathedrariis ii, quos Martialis lib. X. ep. XIII. vocat *Cathedralicios*:

Cum Cathedralicios portet tibi rheda ministros.

Delicatos scil. ac teneros, quasi femellas, non viros. Vide illic Rader. & Turneb. *Adversar.* lib. XXX. cap. XXX. nisi malis, quoniam in cathedra sedentes intra rhedam posita vehebantur. Arrideret & Cathedralicios exponere, quoniam assidui, atque officiosi circa mulierum cathedras præsto forent, neque ab earum cathedra, aut lectica recederent, quales vocamus *Paggi di Valigia*, qui ferme molli, ac delicato cultu. Sed quando fœminarum est libenter prodire, ac per urbem circumferri, ut ambitiose spectentur: quæ ambulatrices proinde, ac secutulejæ nonnunquam audire solent; non miror in sellis a fœminis parum custoditæ pudicitiæ venereos fuisse expectatos adventores. Jamdiu ad Plautum adnotarunt viri docti: locus est in *Pœnulo* Act. I. Sc. II. ubi Adelphasium meretrix cætera suæ artis viliora capita *Prosedas* vocat a prosedendo, quoniam ante lupanaria, & fornices sedeant, veluti specimine apposito, quo licitatores invitent. Paul. ex Festo, *Prosedas, Meretrices Plautus appellat, quod ante stabula sedeant*, ea sunt autem Plauti verba:

Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias
Miseras, cœno delibutas, servilicolas sordidas,
Quæ tibi oleant stabulum, statumque, sellam, &
sessibulum merum.

Fest. *Sicut eæ, quæ ante stabula sedebant, dicebantur prostibulæ*, in verbo *Alicariæ*. Baruch cap. VI. vers. XLII. *Mulieres autem in viis sedentes*, &c. Vide Roam VI. VI. *sing. locor.* s. s. p. II. notatque ex Herodoto, ac Strabone. Horsum trahunt & illa Hieremiæ cap. II. *Ubi non fuisti vitiata? Juxta vias sedisti illis:* Tertull. de cultu fœminarum. *Thamar illa, quia se expinxerat, idcirco justæ suspicioni visa est quæstui sedere.* Adde quæ notat Cerda *advers. sacr.* cap. CLXXXI. de mulieribus menstruatis *ad Isaiæ* cap. LXIV. ex LXX. Interpp. Juven. sat. III. vers. CXXXV.

Cum tibi vestiti facies scorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionem deducere sella?

Interpretari licet de sella, qua meretrix illa, cui nomen Chione, alte vehebatur per urbem. Sed magis placet sellam dicere, ubi amasios maneret. Vocat forte an *Altam*, ut lupam demonstret non tam curti assis, aut vulgaris indicaturæ: ita exponerem, nec abhorret sensus, & junctura sermonis. Vetus Scholiast. ibi: *Deducere sella, inde sellariæ.* Intelligit (puto) nomine *Sellariæ*, vel lupanaria, vel meretrices ipsas. Altum sedile fœminæ alioquin frugi, & antiquæ paupertatis tribuit Naso fragm. medicam. faciei:

Cum matrona premens altum rubicunda sedile
Assiduo durum pollice nebat opus.

Ubi *altum sedile* exponere licet, quasi submotum, & inaccessum veteri illa pudicitiæ custodia. Quo sensu nihil minus convenit cum Juvenali. Vel *altum*, hoc est, inconcinne, & incommode factum, iis moribus, & seculi imperitia, humiliores quippe sellæ, opportunæ magis, & commodæ ad quiescendum. Sunt qui pro *Sella* substituant *Cella*: quod Farnabio non displicuit, nec Pignorio *de Servis* p. mihi CXXXVII. qui fatetur se nescire, quæ hic sit Alta sella, Cellamque non invitus reponit; ut *Alta* nempe *Cella* sit fornix. Sed cur alta vocetur sella, superius dixi; cur ita sit vocanda cella, non illico sum dicturus. Vox enim ipsa Cellæ locum signat angustum, & humilem, quod notissimum, & protritum est. Idem Juvenalis eas libidinis mansiunculas vocat *Tegetes*, opponitque cubili Palatino sat. VI. vers. CXVII.

Ausa Palatino tegetem præferre cubili.

Quis nescit tenebricosa, olentia, ac subterranea plerumque fuisse ea gurgustia obscœnitatum, & latitando facta? Adeo vel auctores flagitium ipsi suum occultare cupiunt. Seneca pater *Controver.* lib. I. *Fornicis fuliginem* appellat, ac filius *de Vita Beata* cap. VII. voluptatem describit *latitantem sæpius, ac tenebras captantem circa balnea, ac sudatoria, ac loca ædilem metuentia*: inter quæ omnino fornices, & luparum stabula. Quid est ergo, cur altitudinem iis cellis, & cothurnum apponamus? Quod si liceret veteri, & jam confessæ lectioni manum inferre, fortasse ex ingenio quis pro *Alta*, reposuerit *Arcta*:

Et dubitas arcta Chionem deducere sella.

Et arctæ namque, & laxiores sellæ muliebres, quod supra docuimus: illæ magis decent scortilla sordentia, & famelica, misera libidinis publicæ mancipia.

Sed & arcta cella, nil disconvenit, potius quam alta. Ad hunc autem sedendi morem respicere potuit Seneca lib. I. *de Benefic.* ca. IX. *Rusticus, & inhumanus, & mali moris est, si quis conjugem in sella prostare vetuit, & admissis inspectoribus vebi undique perspicuam.* Alia vide apud Wouerium *ad Petron.* & Colerum *Parerg.* cap. VIII. quos laudat Tubmann. ad eum Plauti locum. Neque tandem alienum penitus est, quod Tiberius Princeps *sellariam* excogitaverit, atque ita vocaverit in secessu Caprearum, *sedem arcanarum libidinum*. Sueton. cap. XLIII. Tales, opinor, quæ Plinio memorantur in domo aurea Neronis lib. XXXIV. cap. VIII. *Violentia Neronis in Urbem convecta, & in sellariis domus aureæ disposita*. Scholiastes Juvenalis sup. satyr. III. CXXXV. *Deducere sella, inde sellariæ*; hoc est, lupanaria, & loca sellis meretricum consita. Popinas sellariolas vocat Martialis lib. V. epigr. LXXI. de Syrisco:

In sellariolis vagus popinis.

Notavit Torrent. *ad eum Suetonii locum Tiberii* cap. XLIII.

Turpitudine non absolvo sessionem metetriciæ affinem, qua saltatriculæ, aut circulatrices fœminæ oculis sese vulgant altius in foro sedentes. De Theodora Justiniani scribit Procopius ἀνεκδ. quod lenoniam fecerit sororii dedecoris ministra, ac pedisequa: Comitonam nempe sororem in triviis, ac pulpitis ætatis florem corrumpentem quacunque sequebatur, suis ipsa humeris sellam, sive scabellum ferens, ubi eadem Comite sederet? βάθρον ἐπὶ τῶν ὤμων ἀεὶ ἔφερεν, ἐφ᾽ ὅπερ ἐκείνη ἐν τοῖς ξυλλόγοις καθῆσθαι εἰώθει. *Scamnum humeris semper ferebat, in quo illa* (Comito) *in congressibus sedere consueverat*. Verba sunt Procopii tota illic probrorum plaustra evomentis in Theodoram Imperatricem pag. XLI. βάθρον vocat eam sedem historicus, quam Nicol. Alemannus in *Notis* pag. XXXI. *subsellium* vertit, atque inter ὀκλαδίας reponit, sedium genus plicatilium, de quibus nos infra cap. XXVI. Quem morem circumferendi eas sellas paulo post tempora Procopii cur desiisse dicat, non video. Cum adhuc hodie in comitatu Principum, ac divitum eæ sellulæ plicatiles circumferantur; ferme tripodes, nunc laxari, nunc contrahi faciles.

Viri quoque in foro, aut alibi publice mercimonia vendentes, non tantum fœminæ, quæ pudorem, ac pudicitiam, sellarum usi præsidio. Hinc novi fœderis pagina apud D. Matth. cap. XXI. Christus Dominus, *Cathedras vendentium columbas evertit*. Scio hæc verba ad mysticum sensum trahi ab antiquis patribus Hieronymo, & Ambrosio: neque tamen diffitendum est suas fuisse sedeculas, aut cathedras in foro vendentibus; necessarium proinde minus est de Cathedris Doctorum in templo docentium interpretari, quas columbarum venditores occuparint. Vide Doctiss. Maldonatum. Ferme enim sellularii esse solent viliorum artium professores; multo autem magis sordentes propolæ, ac Dardanarii assidua mora opperientes licitatorem; quod si standum jugiter illis foret, tædio, & lassitudine marcerent. Atque hoc in causa, cur Athenis vetitum, ne piscium venditores sederent: ut eo pacto citius empturientes dimitterent, ac piscis tum foret recentior, *& mare saperet*, tum pretia minus intenderentur a piscariis, quos ea standi mora edomaret. Veteri lege Aristoninici id sancitum, quam refert Alexis Comicus apud Athen. lib. VI. cap. II.

——— μὴ πωλεῖν ἔτι καθημένους
Τοὺς ἰχθυοπώλας διὰ τέλους ἑστηκότας.
——— *Ne venderent sedentes*
Piscarii, perpetuo autem stantes

Adi Lud. Nonn. *de re cib.* III cap. VI.

At communes fœminis, virisque cathedræ, quibus gestarentur, nisi quatenus muliebres occlusæ magis: puto etiam ornatæ. Vide Lipsium d. lib. I. cap. XIX. *Elect.* ac supra innuimus. A gestando, ac ferendo *Gestatoriæ* sellæ, *Fertoriæ* dicebantur, & *Portatoriæ*, ac neutro genere *Fertoria*. Suet. *Ner.* cap. XXVI. *Interdiu quoque clam gestatoria sella delatus in theatrum*, &c. liquet fuisse opertam, ac veluti muliebrem, si clam deferebatur; quomodo de Othone cap. VI. *Quod abditus propere muliebri sella in castra contendit*: & *Vitell.* XVI. *Continuo igitur abstrusus sella gestatoria*, &c. Cælius Aurelianus haud semel meminit inter veteres medicos apprime doctus, elegans, eruditus: omnino dignissimus, quem artis Asclepiadicæ terant alumni, nemo literarum amans ignoret. Loca tibi indicabo, & fidelius, & plenius, quam alii attulerint, sive Pignor. lib. *de Servis*, sive Barth. *Adversar.* Igitur *tardar. passion.* lib. I. cap. I. scripsit Cælius (si tamen est auctor, & non J. Cælius Arrianus) *Ante cibum præterea erit adhibenda gestatio, portatoria scil. sella sine vehementi motu*: & ib. *adhibenda igitur vectatio pro viribus ægrotantis Fertorio, vel sella procurata*. Idem videtur esse *Fertorium*, ac sella fertoria, ut inferius vocat cap. V. sed quomodo distinguit a sella procurata? Ego nomen generis puto *Fertorium*, ut φορεῖον Græcis, pro quocunque gestatorio ægris commodo, ac præcipue lecticula, in qua ad medium olim ipsi ægrotantes portabantur. *Procurata sella* Barthio *Advers.* lib. XLI. cap. XXV. est ad id commode instructa, & necessariis omnibus curata, *Fatta a posta*. Quod ut non abnuerim, ita nil prohibeor *Procuratam* exponere, Promptam, provisam, curatam. Sic nos, *Procurata, Provista*, &c. Non pauca sunt in eo auctore, quæ nostris respondent: nec ignobile illinc glossarium excerpere liceat, tum ad Latiaris, tum ad Italici sermonis lucem. Idem Cælius cap. V. *Adhibenda gestatio, primo ex lectulo pendenti, tum etiam fertoria sella*; iterumque: *Primo gestatoria sella, tum vehiculo manibus acto*. & lib. II. cap. I. *Tum gestatione corpus movemus pro virium modo fertoria sella, sive cathedra, tum longiore vehiculo manibus acto*. Fertoriam sellam a cathedra sejungit: quasi fertoria sit communis, & vulgaris; cathedra honestior, atque instructior. Vides quot modis hasce sellas describat, ac nominet, & in usum ægrotorum producat. Celsus lib. II. cap. XV. quod est de Gestatione *scamnum* vocat, non sellam, in quo ægrotus gestatur. Alii veteres medici lecticas potius, quam sellas advocant gestationis causa. Sed illæ omnino commodiores, quando in iis promptum est aut sedere, aut decumbere, ut libuerit. Notat ex Anthyllo, & Aetio doctiss. Mercurialis *gymnast.* lib. VI. cap. X. ubi de gestatione. Vide hunc & III. XI. Sed gestatoriæ mentio & II. *Macab.* III. de Heliodoro: *Eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum ejecerunt*. Sidonius lib. VIII. ep. VIII. *Eboratas curuleis, & gestatorias bracteatas*. Apparet gestatorias hasce sub auro, aut argento fuisse, bracteisque inductas ad usum beatiorum; ponit namque inter potentum, ac nobilium sedes: ac peculiaris plane dos, ebur in Curulibus, aurum in gestatoriis. Non displicet tamen, quod Sirmondo hic visum, non bracteatas legere, sed trabeatas; illustri scil. contectas, atque instratas operimento. Respuit toto fastidio τὸ *Trabeatas* eruditiss. Savaro. Ammianus lib. XXIX. *Indefensi ad supplicium sellis gestatoriis ducebantur*. Ex quo loco observat Pignor. *de Serv.* p. CXXXVI. reos tormentis afflictos raptari ad supplicium in iis sellis. Addo Tacit *Ann.* lib. XV. cap. LVII. de liberta ad cruciatus retracta: *Gestamine sellæ (nam dissolutis membris insistere nequibat) vin-*

clo fasciæ, &c. Pro sede Apostolica, aut Pontificia posuit Ennodius, quem laudat Savaro, *nunc ad gestatoriam sellam Apostolicæ confessionis, vel admittunt limina candidatos*. Forte, quoniam ea ipsa gestabatur Pontifex, & mox conquiescens admittebat candidatos Tacit.lib.XI. *Ann.*cap.XXXIII. *In eodem gestamine sedem poscit, sumitque.* Ubi summus enarrator Lipsius *Gestamen* exponit sellam gestatoriam. Non video qui assentiar statim inclyto viro. Gestamen namque, tum de sella, tum de lectica (Græcis apte φορεῖον), tum de vehiculo exponas. Sed quoniam sella gestatoria a Claudio in usum deducta primum fuit; eamce ipsam fuisse credidit Lipsius, in qua Narcissus libertus (de quo ib. Tacit.) una cum Principe Claudio sederet. Atqui diserte alibi idem Historicus demonstrare solet quale quale fuerit id gestamen, ut lib. XIV. cap. IV. *Agrippinam*, &c. *gestamine sellæ Baulos pervectam*, & lib. XV. cap. LVII. sup. *ad eosdem cruciatus retraheretur, gestamine sellæ*, &c. & lib. II.cap. II. de Vonone, *quoties per urbes incederet lecticæ gestamine*, &c. En ut distinguit, nunc lecticæ, nunc sellæ gestamen. At lib.XI. infinite loquitur, atque in incerto relinquit, contentus dicere, *In eodem gestamine*; seu vehiculum, sella fuerit; non enim lectica, quoniam illic jacebatur, Narcissus autem in eodem gestamine *sedem poscit, sumitque*, quomodo Tacitus narrat. Est igitur gestamen non unius significatus, quemadmodum gestatorium Vet. gloss. Ms. *Gestatorium, instrumentum quo quis portatur*. Advertit quoque Lipsius in uno gestamine plures fuisse sellas: quod idem est ejus verbis, ac in una sella gestatoria plures alias fuisse sellas, quoniam Claudius, ac Narcissus simul sederunt eodem gestamine. Imo namque (nisi absurde concipio mentem Taciti) etiam quatuor in eodem gestamine considere potuerunt: Claudius & Narcissus, ut diximus; itemque L. Vitellius, & P. Largus comites ejusdem Claudii, a quibus (*nedum in urbem vehitur ad pœnitentiam a L. Vitellio P. Largo Cæcina mutaretur*; inquit Tacitus) ideo Narcissus cavet, in eodem gestamine sedem poscens cum Claudio; ut alloquia, & monitiones eorum præsentia sua intercíperet; tanquam si ipsi quoque simul ita veherentur, ut sermone conferre mutuos, ac de re summæ auctoritatis etiam in aures consulere commode possent. Sed nihil certi constituo. Quod si Lipsiana placet interpretatio, gestamen illud consimile erat nostris sedibus, quas vocamus *Lettighe*: nisi latiores crediderimus, ubi duo assiderent eodem latere. Cæterum lecticæ nostræ (quas verius *Basternas* appellare debemus) tunc opinor nondum cognitæ, cum scripsit ea Tacitus de Claudio. Saltem non quomodo nos hodie subvinctis mulis, aut equis; servi enim succollabant, ac sella tum vocitata, quæ vel sex gerulis tolleretur. Vide eundem Lipsium I. *Elect.* XIX. Adscriberem itaque gestatoriis sellis nostrates basternas, quas tamen haud habuit incognitas vetus auctor epigrammatis in collectione Pithœana eleganter describens. Vide Pignorium *de serv.* p. CCIX. qui affert, atque explicat; Salmasium *ad Lampridii Heliogabal.* cap. XXI. Neque alio nomine, quam sellæ has ipsas basternas (nisi fallor) judicavit Tertull. lib.II.ad uxor. *Unde nisi a diabolo maritum petant bonum exhibendæ sellæ, & mulabus*. Jungit igitur, ac subjungit mulas sellæ, ut basternam instruat.

Num tandem gestaminis nomine apud Tacitum, Rheda; aut vehiculum duci possit, sustineo decernere: commoda alioquin, vel quatuor foret sessio, quæ incommodissima, si duo tantum considerent humeris gerulorum vecti. Insolens, inquis, & audax, si in eandem Principis sedem assessorem sese intrusit libertus. Sed insolentissima gratia valebat. Narcissus apud Claudium, quod notissimus est ex historiis. Ductabatur namque veluti bubalus naso, tum Narcissi, tum Pallantis arbitrio stupidus Princeps. Addatur occasio ejus facti. Trepidabat tunc Claudius de amittendo tum imperio, tum vita sollicitus: non aliam spem incolumitatis affirmat Cæsaris libertus, *quam si Jus militum uno illo die in aliquem libertorum transferret*: *se, seque offert suscepturum*(verba Tacit.) Rem suam agebat igitur Narcissus, utque in ea spe, atque officio teneret Claudium,in eandem sellam se condidit, præsertim in ea trepidatione, ac discrimine, cum licent, quæ non licent. Eo pacto tepidi jecoris, & stupendæ ἀβλεψίας Principem callidus libertus assidua hortatione lactabat, ne propositis abscederet. Ac proinde, *ne dum in urbem vehitur* (Claudius) *ad pœnitentiam a L. Vitellio, P. Largo Cæcina mutaretur*; *in eodem gestamine* (Narcissus) *sedem poscit, sumitque*. Cæterum gestatoriam sellam uni tantum vehendo aptam alioquin crederem, quomodo utimur hodie: si plurium olim capax, miror tam siluisse scriptores. Quod si nostras hasce conjecturas, aut observationes, quas trepidi, & Claudio similes attulimus, quisquam non probet; nec super adsidente Narciso assessor nobis esse velit, sine fraude illi esto. Utque facilius eluere liceat, si quid in hoc capite minus purgate scripsimus, cum his gestatoriis ad balneum jam properemus.

CAP. XXV.

Sella balnearis. Sellæ pertusæ: *earum usus*. Alveus. Solium *balneare*. Descensiones. Cella soliaris. Solii sigma. Aquæ coctiles. Concava sedes. Sella tonsoria: *ejusque figuratio expensa*. Ancones. Braccivoli. *Sella* puerpera, *vel* obstetricaria. δίφρος λοχαῖος. *Suidas, & Artemidorus examinati. Ejus forma. Sella* νυμφική: *qua sponsæ vehebantur*.

JULIUS Paulus lib III. *Sent.* cap. VII. *Mundo muliebri legato ea cedunt*, &c. *item sella balnearis*, &c. eodem tit. inter instrumenta balneatoria ponit *scamna, & hypopodia*: vulgo legitur *Hypodia*, & Cujacius retinuit: sed malo hypopodia; ita convenit ex vocis structura. ὑποπόδια, *hypopodia* sunt suppedanea,quæ cum scamnis merito conjungit J.C.ac nos infra docebimus cap.XXVIII.Hinc mentio tot sellarum in balneis publicis, sive thermis. *Mille sexcentas e marmore ad usum lavantium paratas* tradit Olympiodorus in *Excerpt.*de thermis Antonini loquens: εἰς χρείαν λουμένων καθέδρας παρακειμένας χιλίας ἑξακοσίας ἐκ μαρμάρου. Sedentium figuræ, quos non tam in balneis lavare, quam in gymnasiis, atque exedris disputare credebamus, exhibentur cap. XXIII. Atqui de privato balneo Sidon. lib. II. ep. *Tot poscit recipere sellas*, &c. Inter has quædam *pertusæ*, quales vocat Cato *de R. R.* cap. CLVI Cassiodorus lib.II. *Variar.* XXXIX. aperturam describens, *In absidis speciem perforatur*. Formam sellæ sup. tradidimus cap. XX. ubi de Pontificia. Nonnihil huc pertinens isthic vide. Ea autem apertura, aut cavitas in duplicem usum: sive ut aqua sedenti infusa perfugium habet paratius unde effluat: sive ut illinc ascendens vapor haurientem foveat sessorem. Notavi locum sup. in Catone, qui de fervefacto lotio agit sub pertusam sellam locando, ut inde evaporatio concipiatur. Cassiodorus d. epist. XXXIX. Aponi fontis amœnissimam exequens descriptionem: *Juxta caput fontis scintillosi quendam sibi meatum provida natura formavit. Hinc desuper sella composita, quæ humanis necessitatibus in absidis speciem perforatur ægros suscepit interno humore defluentes: ubi dum fessi nimio languore consederint, vaporis illius de-*

lectatione recreati, &c. Hæc ſella neotericis medicorum filiis *Vaporarium* appellari ſcribit Cl. Jo. Rhodius *ad Scribon. Larg.* cap. CXCIII.

Accipe ſedis Balnearis aliam ſpeciem, niſi mavis reclinatorium, aut fulcrum appellare, ubi quidam aut innixus, aut ſedens ſtrigilem patitur mediaſtini ſordes deſtringentis, cutemque ſcabentis quam valentiſſime. Ea eſt apud Boiſſard. p. II. ubi de thermis ex marmore Julii Roſcii cum Inſcriptione *Genio lavacrorum Metelli*. Vide n. XLIX. Obſervare eſt hic ſubſtratam veſtem, qua corpus detergatur; aut ne incumbens elabatur ſcabro, ut appareret, ac rudi impoſitum ſtragulo; aut potius quo ſtrigmenta eo recipiantur ad ſedis munditiem. Inter balneares ſedes repono quoque *ſolium*, quod dixere aut *Alveum*. Feſtus in ſolio, ſive ſollo: *Alvei quoque lavandi gratia inſtituti, quo ſinguli deſcendunt, Solla dicuntur, quæ a ſedendo potius dicta videntur, quam a ſollo*; quæ magni Grammatici verba non puto ſaniſſima: mederer, *In quos ſinguli deſcendunt*. Sic Plinio lib. XX. cap. XVII. vocatur *Deſcenſio*, ubi de heraclio herba: *Ab ſcabiem, pruriginem pſoras in deſcenſione balinearum*. Nepos illius elegantiſſima epiſtola ad Apollinarem in deſcriptione villæ Tuſculanæ, ubi de cella caldaria, *prominent enim in hac tres deſcenſiones*, &c lib. V. epi. VI. Scaliger in ea Feſti voce, *Soliar* mavult, quam ſolium. In thermis *Cellam ſollarem* dixit Spartian. in *Caracalla* cap. IX. Solium id balneare plures capiebat, ut ſua ætate Arvenorum antiſtes deſcribit Sidonius, qui formam illi ſemirotundam, capacemque tribuit in ea elegantiſſima epiſt. II. libri ſecundi, *Excepto Solii capacis hemcyclio*; iterumque appellat *Sigma*, figura nempe ſtipadii tricliniaris, quod tunc in uſu ad diſcumbentium plures recipiendos. *Tot poſſit recipere ſellas, quot ſolii ſigma perſonas*. Eſt ſigma arcus, aut ſemicirculus, Græci elementi ſigma imitatione. Vide Savar. ad hunc locum; Lipſ. *Antiq. lect.* III. I. Salmaſ. *ad Lamprid. Heliogab.* cap. XIX. Hoc autem ſolium, ut ſigma collocat Sidonius in cella caldaria, ſive ut ille vocat *Aquarum coctilium*. At in cella frigidaria, non ſolium, ſed cellas vocat; totidemque in hac ſtatui jubet, quot perſonas recipiebat in caldaria hemicyclium; quaſi equidem apparatus, aut commoditas major requireretur, ubi frigida lavarent, diſtinctis cuique ſedibus, quam ubi miſtim in ſolio caldariæ foverentur. Proprie namque ſolium in caldaria, aut tepidaria cella. Vide Lucianum in *Hippia*. Ejuſdem formæ intuitu concavam ſedem alias dixit Sidonius, quod idem eſt ac Hemicyclium, aut ſigma, lib. II. ep. II. *In concava Municipii Camerini ſede compreſſus*. At frigidaria Græcis κολυμβῆθρα a natando, Latinis *Piſcina*. Lamprid. in *Severo*, *ut caldaria, vel nunquam, vel raro, piſcina ſemper uteretur*. Addo Vopiſcum in *Carino* cap. XVII. *eaque in piſcina uſus eſſet*. Salmaſ. ibid. Dubius hæreo, num pro ſolio ad lotionem accipiam verba Catonis *de R. R.* cap. X. ubi villatica præſcribit utenſilia, quibus ruſticorum caſa inſtruatur *Scabillia tria, Sellas quatuor, Solia duo, lectum in cubiculo unum*, &c. Ponit namque ſolium in ſupellectile: ac meo judicio ſedem intelligit rude e ligno totam, nulla compage, atque ornatu, proceræ forſan ſtaturæ, ac firmius hærentem; a ſellis ſubinde diſtinguens, ubi nonnullum artificium, & minor moles, adſportatus commodior. Vix eſt enim, ut *Solium* pro vaſe intelligam, ubi artus feſſos, agreſtique opere pulverulentos eluat; collectiſque ad trapetem, & lacum fæcibus, fracibuſque emundet. Qui tantus foſſori, aut aratori ad lavandum apparatus? Rimoſus teſtæ fundus, aut gallinarum labrum, ne dicam grunnientium aqualiculus pro omni ſolio ad manuum, pedumque brevem munditiem illi eſt. Quod ſi lautius, aut purius totum ſe diluat, non deeſt collectus uliginis rivus, aut imbris in via conceptabulum, vel amnicus tandem gurges, ubi vel pecudes, vel feræ & aquantur, & lavant.

Sed cum ſolio, & aqua, ne diutius mihi clepſydra effluat, relictis balnearibus in alias immigro ſedes: quarum tamen & cum balneis, atque inter ſe mutua eſt affinitas, quod curam corporis, munditiem, ac fomentum reſpiciant.

Sellæ tonſoriæ meminit Cælius Aurelian. ſive Arrian *tard. paſſ.* lib. II cap. I. *Conſilium dabimus, ut ſella tonſoria ſedeant agrotantes, quæ ſit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes ſeſe levare nitantur*, &c. Ex quibus verbis apparet peculiaris ſtructuræ, & ſatis tunc cognitæ fuiſſe hanc ſedem tonſoriam. Ancones autem ſunt fulcra, ubi brachia reclinamus, nobis *Bracciuoli*, de quibus inf. cap. XXX. Jubet autem Aurelianus, ut hæc ſella tonſoria, in qua collocantur paralyſi affecti, obliquos, non rectos habeat ancones. Crediderim itaque figuratam ſic fuiſſe hanc ſellam, ut fulcrum, aut pluteus, in quem dorſo incumbimus, non aſſurgeret ſupra caput ſeſſoris, ne opus impediretur illius, quo tondente gravis juveni barba perſonat. Eamque ob rem humilis foret ſella, ut oportunior ejuſdem imperio ſubjiceretur. Obliqui autem Ancones ii ſunt, qui non ad angulum normalem ſunt infixi, & hærentes, ſed a ſummo pluteo ſenſim in pronum devergentes acutum conſtituunt. Ea quippe figuratio aptiſſima, ut ſedentes ægroti innitantur, atque incumbant toto brachio: quod pariter a natura ita factum eſt, ut ab humeris in recline flectatur. Id autem non contingeret, ſi ancones recta ſecarent impacti pluteo, vel arrectariis ſellæ tigillis, Haud abſimiles (opinor) noſtræ ſedes plicatiles antiquioris conſuetudinis, quibus latior Zona pro fulcro humerorum, nec ſupra cervices ſedentium productior. Ancones vero (uti dicebamus) in ſummo craſſiores paulatim gracileſcunt, ac deſcendunt, molliter in medio ſinuoſi, iterumque paulo extantes reſima extremitate: ſic enim radius, ulna, manus, quam aptiſſime imcumbunt.

Pudeat eas ſellas præterire, quibus naſcendi ſortem debemus, & noſtras veluti obſtetrices ingrato ſilentio tranſmittere. *Puerperas* ſellas appellare poſſumus: quomodo Ovidius ἐπιθέτως *Verba* dixit *puerpera*, X. *Metam.* *Obſtetricarias* etiam ſatis apte: Græci δίφρυς λοχαίυς, & λοχειαίυς. Suid. λοχαῖοι δίφροι, οἷς πρὸς τὸ τεκεῖν ὀψὲ χρῶνται αἱ γυναῖκες. *Puerperæ ſellæ, quibus in partu mulieres utuntur*. Ocioſum eſt mihi verbum ὀψὲ; niſi ſero tandem fuiſſe inventas, atque adhibitas, olim incognitas ſentiat Suidas. An forte innuitur aliis ſellis uſas fuiſse primum utero gerentes, aut parturientes, ne motu, aut ſuccuſsu venter laboraret: aliis (ὀψὲ) ultimo, ac tandem in ipſo enitendi, aut partionis actu, quas λοχειαίυς dixere? Ante Suidam Arthemidorus Daldian. *de ſomniorum eventibus*, ſomnio LXXIII. iiſdem verbis, quibus Suidas excepto τῷ ὀψέ. Viſa eſt mulier quædam, quæ filios ſibi gigni optabat videre δίφρυς λοχειαίυς (obſtetricarias, ſeu puerperas) οἷς πρὸς τὸ ἀποτεκεῖν χρῶνται αἱ γυναῖκες, *quibus ad pariendum utuntur fœminæ*, &c. quanquam hæc verba (opinor) a manu gloſsographi in textum irrepſere; cum enim δίφρυς λοχαίυς nominaverit Arthemidorus, Oniroſcopum, non Grammaticum agens, quid erat, cur ſubjiceret, *quibus utuntur fœminæ in pariendo*? An credimus generali nomine fuiſſe appellatas λοχαίυς ſellas quaſcunque, ubi inter ſedendum, atque jacendum recumbimus, atque adeo non ſoli puerperarum uſui deſtinatas? Opinationi meæ favet He-

A fychius, qui a reclinando, atque incumbendo vocitatas monet, quonian in iis puerpera reclinis jaceret λοχαῖος, κλινόμενος, & λοχαῖος δίφρος, quoniam ibi λοχεύουσα reclinatur. Ut non immerito apud Artemidorum addita fit ea verbi explicatio, ne quis eas fellas de aliis, quam de puerperarum accipiat. Antiquam illarum figuram faltim apud Orientales adnotare eft, dum rotæ figuli affimilant. Quare Hæbreis *Habnaoim* appellantur האבנים cap. I. *Exodi*. Eam autem rotam ex duobus lapidibus veluti molaribus, ac rotundis compingebant, quorum fuperior, ac minor moveretur in gyrum, inferior & major immotus confifteret. Eft autem *Hao-*B *bnaim* rota figuli: cujus mentio Hieremiæ XVIII. III. Omnino confule *Lexic. Chaldaic.* Jo. Buxtorfii p. 2319. & 2561.

Sed ille tamen oblatam falebram minime fubmovet: in qua dum hæreo, opportune bonus mihi favet Mercurius, cum per hofce æftivos dies Florentiæ immorantem confulo doctiffimum, atque eruditiff. B. Erbellottum, dedit cui (Nafonis loquar Mufa)

> —— *centum Deus ora fonantia linguis*
> *Ingeniumque capax, totumque Helicona.*

C Tria ille me docuit orientalium præcipue linguarum, rerumque experientiffimus. Primo fellam eam puerperam Hæbræorum, non a *lapidis* voce five *Aben*, fed potius ab altera notiffima *Ben*, hoc eft, *Filio* deduci: quadrat autem id parturientium feffioni, & loco Exodi aptiffime. Secundo fellam exponi poffe utrobique tam in Exodo, quam in Jeremia, illic parturientium, hic figulorum, omni fepofita rotæ fimilitudine: ac retento etiam communi etymo, figuram illarum plicatilem fuiffe, quod Chaldaicus monet Interpres. Tandemque ea forma, qua fellæ ftercorariæ, aut balneares (de D quibus fupra cap. XX.) quo pacto noftratibus, ac vulgaribus utero fe levantium non diffiderent. Hæc fine mora edidit Erbellotus, cum feftinanter fcifcitaret (etfi fufius ille, prolatifque rationibus, ac teftimoniis) raptim Bononiam mittenda ad interpellantem librarium, ac pulvillos jam jam quatientem fuligineos, ut eapfe imprimat.

Sed quoniam puerperarum fellas producere non piguit, νυμφικας in hoc conjugium vocare liceat, quibus novæ nuptæ in maritam domum tranfvehebantur, meminit Hefychius in κλινὶς, vocatque νυμφικὴν καθέδραν, *nuptialem fellam*, quam in curru locatam ἐπὶ τ ἁμάξης monet. Sic Pollux lib. X. cap. E VII. κλινὶς ἐκαλεῖτο τὸ ἐπὶ τ ἁμάξης καταςρωννύμενον, ὅταν μετιῶσι τὰς ιυμφας, ἐφ' ὃ κάθηται ἡ νύμφη μεταξὺ τῦ παρόχου, καὶ τῦ νυμφίου. *Clinis appellatur, quod currui infternitur: cum fponfas tranfvehebant; ubi fponfa inter parocum, & fponfum fedit*. De fponfæ traductione in domum viri Briffon. lib. I. *Select.* cap. XVIII. & *de ritu nupt.* Sed poterat non omittere hunc ritum tranfvehendi in curru. De fella nuptiali, cui injecta pellis lanata. Vide Feft. *In pelle lanata*, &c. Serv. *ad Vig.* qui *duas fellas jugatas* appellat, ubi Flamen, & Flaminica in nuptiis confidebant, ac nos inf. cap. XXXI.

F
CAP. XXVI.

Sellæ ad ufum medicum. Scamnum Hippocraticum. Sellæ podagricæ nulla Veteribus mentio: magnus hodie ufus. Sella Familiarica, Patrocliana. *Sellæ, aut cathedræ cubiculares. Sellæ circa lectos. Sellæ plicatiles, aut flexiles: ὀκλαδίαι; in publicum geftatæ a pueris. Synefio lux, & verfio examinata. Pollux itidem perpenfus.* Scranne. Cifcranne. *Danthes Poeta explicatus*. Sedere a fcranna, federe a banco.

INTER cætera, quæ medicis famulantur ufibus, fcamna, ac fedes tanquam neceffariam fu pellectilem ponimus. Celfus lib. VIII. cap. X. *Homo collocatur alto fedili, medicus autem humiliore adverfus*. Hippocratis lib. π. ἰητρῦ (fi tamen genuinus eft ille liber) medici officinam inftruens, jubet illic fedes apparari, & quidem ὁμαλὰς εἶναι τοῖς ὕψεσιν ὅτι μάλιςα, ὅπως κατ' αὐτὰς ὦσιν, *qua id fieri poffit æquales altitudine, ne in ipfis* (ægri) *collocentur*. Notiffimum eft chirurgorum minifteriis fcamnum Hippocraticum, cujus figuram producit, atque examinat Scultetus in *Armamentario*, quem vide. Sellam Theffalicam, cujus idem meminit divinus fenex infra attente, ac penficulate exploramus. De fertoria, aut geftatoria ad ægrotantium curationem plufcula fuperius cap. XXIV.

Pervellem hic, ut ullus podagricam fellam Veteribus defcriptam, aut memoratam indicaret: cujus hodie tam validus, tam creber ufus in magna debacchantis luxus, fluentifque deliciis vitæ opimitate. Nolim difceptare, num infrequens magis fuerit apud antiquos podagra: num ea fœminæ tentatæ fuerint, vel ipfo ævo Hippocratis, qua de re Seneca ep. XCV. noftris temporibus potentium, ac divitum epidemia eft. Dicam cum eodem Seneca *multos morbos multa fercula fecerunt*. iterumque: *Nunc vero quam longe proceſſerunt mala valetudinis? Has ufuras voluptatum pendimus ultra modum, fafque concupitarum*. Nil igitur mirum, fi multæ quoque ad podagricorum levamen fellæ quotidie compingantur; laxiores illæ, & molli undecunque farto, ut diftorti artus, & carnifices pedes inoffenfi conquiefcant. Quæ appofito fuppedaneo, fubjunctifque rotulis in quamcunque partem verfatiles, ab ipfo manibus, pedibufque capto feffore, quafi αὐτομάτης facile impellantur. Sed bonum factum; quod fella operofioris fumptus proletarios, atque inopes non afficiat; fed in domibus verfetur, quas purpura, & aurum operit, ubi lues hæc crapulæ filia, atque ocii alumna fuccrefcit. Sic nos quondam ludebamus.

> *Dira lues, tortor, gladius, crux fufa per artus*
> *Immane eft quantum fæcula noftra notet!*
> *Sæpius illa petens lectos, fellafque potentum,*
> *Quos gula fupplantat, debilitatque Venus.*
> *Non paleam, lanam, pultem fub paupere tigno,*
> *Siccus ubi fqualor, lar brevis, arca vacans.*

Non tam familiariter tecum ago, Lector honeftiffime, ut Familiaricas, vel Patroclianas fellas hic tibi apponere, aut defcribere inftituam. Non rara tamen illarum mentio apud Veteres: nec viri docti refugerunt loqui, ubi ufus poftulavit. Hinc *Sellæ* ἁπλῶς dictæ, & *Infellare*. Caffiodorus II. XXXIX. *Humanis neceffitatibus* dixit. Poft alios Cujacium tibi indico X. XVIII. *obferv.* ac plenius Joan. Rhodium in fuo *lexico Scriboniano*. Plura fuperfedeo proferre de hac fede tui, Lector, honoris cauffa.

Sed quando familiaribus abftinemus fellis, domefticas faltim nonnullas etiam num breviter adnotare ne pigeat. Inter ea, quæ domum univerfe inftruunt; cubiculum præcipue ornant; tum inquilinis, tum advenis commoditatem præbent, fellas, five cathedras agnofcimus, ac merito enumerat Pollux lib. X. cap. XI. five π. τ τῷ κοιτῶνι παρακειμένων hoc eft, *de iis, quæ cubiculo inferviunt*. Atque has libentius vocarunt *Cathedras*, quoniam eo nomine quæ magis cultæ, fplendidæ, elegantes definiri folent. Seneca *de Clem.* lib. I. cap. IX. *Di-*

miffi-

cum alteram Cinnæ poni cathedram jussisset. Plinius recitaturus amicis intra domum suam, *Positis ante lectos cathedris amicos collocavi*, lib. VIII. ep. XXI. Idemque de Aria lib. III. ep. XVI. *Dum hæc dicit exiluit cathedram*, &c. Idem II. XVII. *Lectum, & duas cathedras capit*; de quodam cubiculo loquens. Rusticorum quoque cubiculis suas præscribit sellas Cato *de R. R.* c. X. *Scamnum in cubiculo unum, scabillia tria, sellas quatuor*. Spartianus in *Adrian.* c. XXIII. *In sedili Regio juxta lectum posito*, &c. Circum lectos autem fuisse positas cathedras, aut sedilia observat Magnus Casaubonus, suique commentarii fidem advocat, *De lectis, & veste stragula*; iterumque *ad Lampridii Heliogab.* cap. XIX. iis verbis: *In commentario nostro de lectis, & stragula Veterum veste, quem brevi edituri sumus*, &c. Sed videre mihi non licuit, cubantem adhuc (opinor) in pluteis, nec publicæ compotem lucis. Nullus dubito, quin plena, & accurata (ut solet) eruditione philologicam hanc partem adornaverit vir insignis. Interim promo tibi locum Gellii lib. XIX. cap X. *Offendimus eum cubantem in Scimpodio Græciensi circum undique sedentibus multis*. & Plinii sup. VIII XXI. *Positis ante lectos cathedris*, &c. & II XVII. *Lectum, & duas cathedras capit*. Huc respicit Juvenalis sat. VII. vers. CV. loquens de historico:

Sed genus ignavum, quod lecto gaudet, & umbra.

Lectum intelligo lucubratorium, qui Græcis σκίμπυς, & σκιμπόδιον, item ςιβάδιον, qua voce utitur Plinius *Epist.* lib. V ep. VI. σκίμπυς. Suidæ exponitur & Grabatus, & scamnum: quasi sedes quoque, aut cathedra philosophantium. Dumque ex auctoritate Aristophanis ἱερὸν σκίμποδα *sacrum scimpoda* appellatum tradit: ita explicat quasi *philosophorum sellam* respexisset Comicus τὴν τῶν φιλοσόφων καθέδραν. Vide nonnulla sup. cap. XXIII.

Neque e sedentariæ supellectilis censu ea sellula amovenda omnium (ut ita dicam) horarum, & locorum, quam *Plicatilem*, aut *Flexilem* dicere possumus: Græci ὀκλαδίαν vocant. Haud absimilis, quam viri Principes in agrum, aut venationem egredientes, secum gestari jubent, ut quacunque libuerit, illic considerent: prompto adversus lassitudinem adjumento, commoditatisque haud exiguo præsidio, dum manualis hic, & subitarius suggestus momento apparatur. Parva, ac levis sarcina, plerumque tripes, ac figura triquetra, simplici obtenso corio, aut loramento in se complicata, & conclusa a quovis facile geritur. Sellam Romanis divitibus in comitatu ponit Juvenalis sat. VII. vers. CXLII.

——— an post te sella, togati
Ante pedes, &c.

Martialis lib. II. epigr. LVII.

Quem grex togatus sequitur, & capillatus,
Recensque sella.

Vide & lib. X. epigr. X. Suet. *Domit.* c. II. De Atheniensibus testatur Athenæus lib. XII. cap. I. qui de divitum luxu, ac mollitie loquens, ὀκλαδίας τε, inquit, αὐτοῖς δίφρους ἔφερον οἱ παῖδες, ἵνα μὴ καθίζοιεν, ὡς ἔτυχεν. *Complicatiles ipsis sellas ferebant pueri, ne ubivis, ac temere sederent*. Hesychius, qui illinc hausit, disertius monet eas a famulis fuisse gestas, cum viri potentes, ac divites in forum, aut concionem itarent. πτυκτὸς δίφρος ταπεινὸς, ὃν οἱ ἀκόλουθοι φέρονται τοῖς εἰς τὰς ἀγορὰς ἐξιοῦσι πλουσίοις. *Plicatilis sella humilis, quam famuli gestant exeuntibus in fora Dominis*. ἀγορὰς capio, non tam de foris judiciariis, aut concionibus, quam de venalibus. Aristophan. *Equit.* act. V. sc. II. extrema, & sellæ & pueri bajulantis meminit: ubi a Scholiaste describitur δίφρος ποτὲ ἐντεινόμενος, ποτὲ δὲ συστελλόμενος, *Sella quæ modo explicatur, modo contrahitur*. Synesius oratione de regno p. mihi Gr. Lat. XXIII. δίσκους ὀκλαδίας, *Cathedras plicatiles* nobis memorat, quas servi Scythæ humeris gestant, ut illic domini sedeant ἐν ταῖς ἀγυιαῖς, *in publicis viis*. Sic Theodora, dein Imperatrix, & uxor Justiniani scabellum humeris impositum ferebat, ubi Comitona soror in foris ludicram faciens artem conquiesceret, Procopio teste *hist.* ἀνεκδ. diximus supra cap. XXIV. Non est autem, quod ad eum auctorem in *Notis* p. XXXI. Nicolaus Alemannus pro ἀγυιαῖς malit ἀγοραῖς in ea oratione Synesii; æque enim bene exprimitur usus sellæ plicatilis, si in forum vel ἀγορὰν, ac si in ἀγυιὰν, viam scil. publicam, aut compitum, aut viciniam a famulis gestetur, ut illic ad vitandam lassitudinem prædivites sedeant. Athenæo, & Procopio ἀγορὰν vocare placuit, Synesio ἀγυιάν. Ne pigeat adire ad uberrima notata Jacobi Gothofredi *ad Cod. Th.* de usu sellarum, cum quo gavisus sum συνέμπτωσιν examinis intercessisse: nonnulla ibi de hac sella ὀκλαδίᾳ. Pene autem miror apud eundem Synesium σκιμποδίσκους ὀκλαδίας Latine reddi *grabbatulos plicatiles*. Etsi namque σκιμπόδιον, & σκιμποδίσκος non male vertatur lectulus, aut grabbatulus; in subjecto tamen auctoris loco non de discubitu, sed de sessione agitur, ut dominis scil. liceat καθίζεσθαι, publice autem tum aptior, tum honestior sella, quam lectulus ad sedendum. Neque illud quoque insolens, ut σκίμπους pro scamno, & cathedra exponatur, quod fecit Suidas, advertitque doctissimus Petavius in *Notis Synesianis* p. XIII. Lipsium (opinior) ἀνονύμως carpens, qui aliter crediderit. Et tamen non abstinuit idem Petavius retinere *Grabbatulos*, suo se interdicto veluti feriens. Sed meo puncto aptius illic vertas σκιμποδίσκους, sellulas, vel scabella, quam grabbatulos, aut lecticulas ad sedendum publice. Non tamen pro portento habeo in lectulis sedere, ut inf. monebimus. Cæterum ferme suo nomine ἀκόλουθοι vocati, qui ferebant servi, ut hic Synesio, atque Hesychio; quos *lecticarios* non incommode dixeris, etiamsi non lecticam, sed sellam bajulent. Vide Lipsium lib. I. *Elect.* XIX. Peculiari vocabulo διφροφόρος apud Persas ab hoc munere, & officio sedis regiæ ferendæ, pedissequus quidam, aut stipator, qui nunquam recedebat a comitatu, sed εἰς τοῦτο εἵπετο, *ad hoc sequebatur*, ut inquit Athenæus lib. XII. cap. II. superius indicavimus cap. XIII. Hujus autem ὀκλαδίου, aut sellæ plicatilis meminit quoque Pollux lib. III. cap. XIII. & X. XI. ubi ὀκλαδίαι, non κλαδίαι legendum est, quod Seberus advertit, & ante illum Leopard. *Emend.* II. VIII. Vocatur namque Græcis simpliciter ὀκλαδίας, supple δίφρος, aut θρόνος: & cum adjuncto ὀκλαδίας δίφρος. Nobis *Scranne*, *e Ciscranne*, quæ ita nunc plicantur, nunc panduntur: sedile claris viris, & honore præditis olim tributum apud nos patet, vel ex eo Danthis loco *Paradisi cant.* LXXXIX.

Or tu chi se', che vuoi sedere a scranna,

ac si dixerit. Tu nunc quis es, qui præesse, & judicare audes? Quasi illæ sedes Magistratibus deberentur. Haud penitus dissimiles ab antiquis curulibus. Sed libentius interpretor, *sedere a scranna*, hoc est, ad scamna, corrupta voce, & inserta R. a nostro popello, cui non insolens hirrire. Sic *Trono*, *e Intronare*, pro Tuono, & intuonare: Fustis, *Frusta*; Genista, *ginestra*; ballista, *ballestra*; & alia hoc genus. Est autem sedere ad scamna, jus dicere, præesse, honore fungi: quoniam mensa, aut scamnum, magistratibus, aut Præfectis apponi solet sedentibus. Hinc *sedere a Desco, e sedere a banco*, quod

Danthi, ac vetustioribus *sedere a scranna*. Vide sup. de scamnis, ac subselliis. At *Ciscranna* (ut existimo) sedes illa, de qua dicebamus: faveteque interim etymo nostro, quasi Cis scamna, quoniam ab interiori parte locabatur iis, qui ad scamna sedebant.

CAP. XXVII.

Sellæ δυσοχεῖς. Sanior Polluci interpretatio reddita. Sella compactilis, opus Dædali. δίφρος Θεσσαλικός. Sedes Thessalica, *& accurate de ea. Polluci iterum, & Athenæo lux. Hippocrates non incuriose animadversus. Galenus, Erotianus: hujusdem versio parum attenta.* Color Thessalicus. *Pollux emendatus. Sellæ Thessalicæ, duum generum.* κλισμός, *sella horum*, ἀνάκλιντος θρόνος. ἀνακλισμός, ἀνάκλιντρον ἐπίκλιντρον, *&c.* Accubita, Accubationes, Accubitalia. Anaclinteriū, Spalliera. κλινοκαθέδριον: lectisella, *lecticathedra*. Sella procurata. *Sella* περίακτος, *versatilis*. Sesopia; Throcus. Thocus. *Festus conjecturis fultus*. Siege roulant. Diphramaxium. Harmocathedrium. *Lecti ad sedendum, & orandum*.

NE ab itinere penitus aberremus, Pollucem adhuc sequamur nostrum, qui de sellis plicatilibus eo lib. x. cap. xi. scripsit, δυσοχεῖς ἐν Φερεκράτους ἀγαθοῖς εἰρημένοι. Interpres vertit, *sunt vectu difficiles, quarum Pherecrates in Bonis meminit*. Quomodo vectu difficiles, si passim a pueris dominum sequentibus ferebantur? Sique complicatiles, atque exiles, uti eas describunt? Quid est tandem hoc δυσοχεῖς, insolens verbum, quo rem vectu difficilem exponunt? Aut igitur non ex sua persona loquitur Pollux, sed Pherecrates *in Bonis* (titulus libri, aut fabulæ) suo studens proposito ita appellavit: atque adeo vertendum, δυσοχεῖς *Pherecrati in Bonis appellatæ*; non vero quod ita ex suo sensu agnoscat Pollux. Aut potius vitium hic, & luxatio aliqua cubat: nec novum in hoc ipso auctore. Indiget profecto bonus hic Pollux Castore aliquo Critico, qui fraterni defectus obscuritatem felici lumine suppleat. Crucem sæpe ille figit legentibus confusanea nomenclatura, & vocum conseminio, auctorumque, quos laudat cinno, ac mistura. Quo circa δυσοχεῖς malim interpretari, *sessori incommodæ, aut difficiles*; quoniam angustæ, atque humiles, ut diximus: atque ita agendi potius forma, quam patiendi. Hesychius ὀχέοντες, ἐν αὐτοῖς ἔχοντες, & ἀναδεχόμενοι, *In se habentes, ac recipientes*. δυσοχὴς igitur ægre atque incommode recipiens. Aut foret consultius Pollucem aliter interpungere, & post ὀκλαδίαι ἢ δίφροι apponere στιγμὴν: hactenus ut enumeraverit Pollux varia sellarum nomina. Deinde δυσοχεῖς, &c. usque ad Εὐπόλιδος pertineant ad sellas Thessalicas, de quibus mox agemus; atque ita omni discrepantia, vel ἀταξίᾳ magnum Grammatistam expediverimus: quod locum illius attente percurrentibus liquebit facile.

Illud neutiquam gravabor adjungere (indicinam debeo eidem Leopardo) ac refert Pausanias in *Atticis* inter donaria Minervæ Poliados, & quidem vetusta, & ἄξια λόγου fuisse id genus sellæ compactilis, opus ingeniosissimi Dædali: δίφρος, inquit, ὀκλαδίας ἐστὶ Δαιδάλου ποίημα; Amasæus vertit *Lecticaria sella compactilis, Dædali opus*. Nihil attinebat, opinor, *Lecticariam* dicere, si fides iis, quos supra auctores laudavimus: quod vero *Compactilem* vocat, jungo dextram. Sic quoque Hesychio πηκτὸς δίφρος vocatur. Ac forte compactio ipsa, ac nexus (quem ignoramus qualis fuerit) miro artificio, ac singulari industria elaboratus nomen, ac pretium dedit operi, quod inter præcipua, ac spectatissima anathemata ad posteritatis commendationem, memoriamque haberetur in urbe totius Græciæ principe, in Fano omnium celeberrimo, numini apud Atticos sanctissimo dicata, manu clarissimi artificis, & labore consummata: Atqui faber hic tractandi præcipue, fingendique ligni peritissimus; unde & *Dædala* ipsis Græcis signa, atque opera lignea; quod idem Pausanias lib. ix. sive in *Bœoticis* scripsit.

Sed jam Thessalicæ incumbamus sedi, de qua Critias Poeta apud Athenæum lib. i. cap xxii.

> Θεσσαλικὸς δ' ὁ θρόνος γυίων τρυφερωτάτη ἕδρα,
> *Thessalicusque thronus membris mollissima sedes*,

Deliciosam prorsus agnoscit, ac sessore dignam Epicureo. Quid? Si Apollo ipse commendavit oraculo, ac Pythiæ voce elegantem, ornatamque respondit? Pollux lib. vii. cap. xxvi. κάλλιστοι οἱ Θετταλικοὶ δίφροι. διὸ καὶ ἡ Πυθία ἔφη, Θετταλὲ ποικίλε δίφρε. *Pulcherrimæ sedes Thessalicæ, quare & Pythia inquit, O Thessala sedes ornata*. Cum igitur ab elegantia, tum a commoditate laudatur hæc sedes: quod structuræ rationi (ut opinor) materiæque artificio aptissimam, deliciosissimamque insidenti quietem præberet. Quadrupedem fuisse idem Pollux subjicit, δίφροι Θετταλικοί, τετράποες. *Sellæ Thessalicæ quadrupedes*. Meminit hujusce sellæ & Hippocrates libro de articulis; cujus verba luxati brachii curationem spectant. Inter cætera autem instrumenta, quorum præsidio artus in sedem suam redeant, sedem Thessalicam egris proponit, si recens sit exarticulatio, ἢν νεαρὸν ἔῃ τ' ὀλίσθημα. Jubet igitur περὶ μέγα ἕδος Θεσσαλικὸν ἀναγκάζειν. *Super magna sede Thessalica vim adhiberi*. Quod vero *Magnam* appellat magnus Archiater, conjicimus earum sedium alias fuisse majores, minores alias, retento eodem schemate. Ac si quis advertat totam legem, seriemque curationis in Hippocrate, usumque instrumenti, deprehendet sellæ Thessalicæ formaturam fuisse id genus, ut sua mole, ac pondere bene consistat; alto itidem anaclinterio, aut fulcro, ubi æger commode reclinare possit, & denormatum brachium impressione facta sarcire. Quare & quadrupedes facit easdem sellas Pollux. Galenus Thessalicam exponit quamcunque sedem, οἷον ἐπίκλιντρον ἔχοντα, *quoddam veluti reclinatorium habentem*, quod nos *Con la spalliera*. Erotiano autem, πᾶς γὰρ δίφρος ἀνακλισμὸν ἔχων, Θεσσαλικὸς παρὰ τοῖς παλαιοῖς λέγεται, *quæcunque sedes anaclismum, seu reclinatorium habens, Thessalica Veteribus dicitur*. Nota interim Veteribus placuisse id nomen. At non bene meo judicio Erotiani versor, qui δίφρον reddidit *Currum*. Quid est quod currui ἀνακλισμὸς detur, aut cui usui currus Thessalicus ad eam figurandi corporis, instaurandique articuli rationem? Ergo me fidejussore licet reddas πᾶς δίφρος, &c. *quæcunque sedes*, non *quicunque currus*, &c.

Fortean vero Thessalica appellata est ea sedes a Thessalis, qui primum invenerint, peculiari quadam figuratione, ac structura, procera maxime statura, & apposito ad reclinandum dorsum adminiculo. De hoc anaclinterio, aut reclinatorio, dicemus post pauca. Nisi potius Thessalica a colore Thessalico, sive purpureo dicta, unde nomen illi primitus inditum; sive lignum, sive corium eo colore imbueretur. Thessalici coloris meminit Lucretius lib. ii.

> ———— *melibæaque fulgens*
> *Purpura Thessalico concharum tincta colore*.

Thessalicum quoque pileum reperio, quo in thea-

tris ad arcendum solem usos fuisse Senatores permissu Caligulæ tradit Dio lib. LIX. Gr. Lat. p. mihi DCXLV. vocans πῖλυς Θεσσαλικὸν τρόπον. *Pileos usus Thessalici*. Liquet amplam, & diffusam umbellam fuisse; illis circumductam ad prohibendam ἡλίασιν. Nomen autem hi pilei conceperint a colore, vel ab usu gentis Thessalicæ, minus vacat nunc inquirere. Junium consule *Animadvers.* lib. II. cap. IV. Lipsium *de Amphith.* cap. XVIII.

Tum laxior igitur, tum operosior (quod opinari licet) Thessalica hæc sella extit, atque inde fortasse vectu difficilis, δυσοχὴς, si cui ita placeat apud Pollucem, sive Pherecratem interpretari. Quod si δίφρυς vocarunt etiam currus, sive illius B partem, ubi tum auriga, tum ascensor considebat; sique in ipsis curribus, ac vehiculis sedes locabant, quas pariter δίφρυς idem appellat Pollux, non invitus quis exponat δυσοχεῖς, hoc est, mole sua, & fabricæ ratione curribus incommodas, ac male aptas. Sed satis conjecturarum, ut aliquam medelam Polluci afferamus, qui iterum conturbat, dum exponit quid sint σκελύθρεια, sive scabella, ἅπερ ἐςὶ μικροὶ τρίποδες, *quæ sunt*, inquit, *parvi Tripodes*, dein sequitur Θετταλικοὶ δίφροι, *sedes Thessalicæ*: quasi eosdem faciat, parvos Tripodes, & sellas Thessalicas. Sed has paulo ante fecerat quadrupedes; nunc uno minus pede. Si ultra perrexerimus, bipedes, & apodes C periculum est ne non videamus. Sed trajectio hic est aliqua, & luxatus locus, atque in sedem non suam hæ sedes Thessalicæ migrarunt: quas avertere jam, & avehere tempus est: dum placeat ante statuere non unum fuisse genus sedium Thessalicarum; quasdam magnas, unde μέγα ἕδος Θεσσαλικὸν Hipocrati; quasdam minores, quæ forte μικροὶ τρίποδες hic Polluci. Quanquam puto satius de possessione dejicere verba, Θεσσαλικοὶ δίφροι apud eundem Pollucem, quoniam prorsus illic extraria: tunc vero congruet συνάφεια, cum iis quæ sequuntur, τὸ δὲ ὄνομα, &c. Mentio quippe D in *Euthydemo* Platonis fit τῦ σκελύθρυ, non autem sedis Thessalicæ. Perge lector me delegante ad utrumque tum Philosophi, tum Grammatici locum attendendum, & mecum judicabis. Poterat Siberus in *Notis*, poterat Leopardus acutius videre in suis *Emendationibus*; nec tam ociose, ac secure has Pollucis tenebrosi nebulas præterire.

Numerantur quoque inter alia σκεύη τὰ ἐν κοιτῶνι apud eundem Pollucem κλεισμοὶ, ac melius κλισμοὶ, ut idem vocat alibi lib. VII. cap. XXVI. hoc est, sellæ cum reclinatorio. His ipsis usi olim E Heroes ad mensam, quomodo eos pater locat poetarum Homerus; apud quem κλισμὸς vocatur *Odyss.* Δ. & Κ. & Θ. Eustath. explicat θρόνυ εἶδος, *sellæ genus*, quod postea ἀνάκλιντρον vocat, & habens τὶ ἀνάκλιντρον. κλιντὴρ Hesychio, & ἀνάκλιτος δίφρος, qui & simpliciter θρόνος. Iterumque κλισμοὶ, θρόνοι, ἢ ἀνάκλιντρα. Plutarcho junctim in *Quæst. Rom.* ἀνάκλιντος θρόνος, *sella reclinatoria*, sive reclinatorium habens *seggiola con spalliera*. Idem Homerus κλισίην alibi appellat, de qua Athenæus lib. V. cap. VI. differentiam notans ex eodem vate inter κλισμὺς, & δίφρυς. *Clismi*, sive reclinatoriæ sellæ honestioribus datæ F ad mensam (quod & hodie servatur) ac sæpius illæ conjunctæ cum thronis, aut suggestis. Inde illud —— ἕζοντο κατὰ κλισμύς τε, θρόνυς τε, *sedebant super Clismis, & thronis*: atque his sellis plerumque imposita stromata. Cæterum δίφροι humilioribus convivis sepositi. Vide eundem Athenæum & lib. IV. cap. VIII. discrimen servatum edocentem, quis, quo loco, aut sellæ genere inter epulas adesset. Eam autem partem, in quam dorso incumbimus ἀνακλισμὸν dixere, & ἐπίκλιντρον, & ἀνάκλιντρον, vel ἀνακλιντήριον Hippocrates, Galenus, Plutarchus, Erotianus, Eustathius. Nos supra innuimus, & ad locum Hippocratis περ. ἄρθρ. doctiss. Foesius: qui tamen ea ἀνάκλιντρα Latinis *Accubita*, aut *Accubitas* vocari dum sentit, non statim consentio. Quæ enim *Accubita* Lampridio in *Heliog.* cap. XIX. & *Accubationes*, sive *Accubitationes* ib. & in *Ælio Vero* Spartiani cap. V. (ut illic mavult Salmasius) non sunt fulcimenta; aut adminicula dorso reclinando, sed ipsi tori, aut lecti, ubi convivæ discumbebant. *Cataclita* Tertullianus lib. *de pallio*, *Accubita* etiam in Synodo Trull. Vide Cujac. *Obs.* lib. X. cap. XVII. erudite Salmasius ad eum Tertulliani locum cap. III. Haud aliter κατακλίσεις Origeni, quas pro pulvinaribus explices, notavitque Seldenus *de Synedriis* tom. III. pag. CCLXXXVI. sicuti *Accubitalia*, peristromata ipsa, & vestes, quibus Accubita insternuntur Pollioni in *D. Claudio* cap. XIV. atque ibi Salmasius, quem consule, & in eo cap. V. Spartiani in *Vero*, & ad Tertull. supra *de pallio*. Ego *Anacliteria*, sive *Anaclinteria* vocarem potius, quomodo Græcis ἀνακλιντήρια: Latinis quoque usurpata vox, Isidoro lib. XIX. cap. XXVI. *Etymol.* Sed quæ κλισμοὶ a Polluce, vel ἀνάκλιντρα, &c. Sellæ scilicet cum anaclinterio, unica voce aptissime Etymologici auctor expressit κλινοκαθέδρια, quem vide in κλιντήρ. Nec dubitarem ego κλινοκαθέδρειον vocare, quod nobis est *Seggiolla a spalliera*. Non incommode tam commodæ sedis genus eam quoque appellare possumus, quæ vulgo *Seggiola da riposo*. Syllabatim namque κλινοκαθέδριον est *Lectisella*, vel *Lecticathedra*, qualis ea quæ in meridiando tum cubatui, tum sessioni inservit, tum utrique simul, ut superius dicebamus. Inter Veterum monumenta aptum nescio quod sedile marmoreum comparet antrorsus procurrens reclinando corpori, ut nec mere sedeat, nec totum jaceat.

Protuli tibi sup. cap. XXVII. ab Leonardo Augustino Roma missum, quod in S. Marci servatur. Puto id in balneis maxime adhibitum, cui affine cum suo sessore Florentiæ servatur apud Gaddios. Satis superque operose, ne dicam Sybaritice, hasce sellas concinnatas videre est hodie, ubi caput, dorsum, femora, reclivi, ac supini deponamus; coxis, cruribus incumbamus, modo extendentes, contrahentes modo, qua volupe magis est. Anterius namque porriguntur transtilla, vel ancones, aut cubitus productiores usque ad proceri hominis jacentis longitudinem: illic incisuræ scansim per æquos gradus, ad quas temperantur; dumque earum offendiculo, & innixu erectior, aut depressior fit sedes, perinde incumbentis corpus opportune conquiescit. Curiose quid, & exquisite compactum legimus apud Capitolinum in *Pertinace* cap. VIII. inter vehicula, ac sedilia, quæ rarioris commoditatis artificio, digna prorsus fuere Commodo Principe; ob sua vitia, ac fœditates nimium quantum incommodo Reip. ac generi humano. Verba historici ea sunt: *Necnon vehicula arte fabricæ nova perplexis, diversisque* (lege, *divisis*) *rotarum orbibus, & exquisitis sedilibus, nunc ad solem declinandum, nunc ad spiritus opportunitatem per vertiginem*, &c. Vocat autem *sedilia exquisita*, hoc est, exquisite facta, & composita ad capturam commoditatis, de qua illic: quomodo *sella procurata* Cœlio Aureliano, de qua supra.

Sedium versatilium τῶν πριάκτων δίφρων meminit Athenæus. Sunt autem sellæ πρίακτοι, quæ circumagi possunt, aut *Versatiles*, quomodo id verbum Latine reddidit Vitruvius lib. V. cap. VII.

In quam tribum, aut classem referam censitor dubius ignoro ea sedilium genera, quæ *Sesopia*, aut *Esopia* Festo vocantur pessime hiulco. Schedæ Ursini ita explent. *Sesopia in augurali, & saliari carmine appellantur, quæ alias esopia pro sedilibus dicere habemus nunc in consuetudine.* Plaut. *Trucul.* Act. II. Sc. VIII. ex lectione Meursii *Exercit. crit.* p. I. cap. IV.

Quo pacto excludis quæso Esopiis planius?

Hoc est, quo pacto me planius sedibus eiicias? Ut idem explicat. Vide eundem Festum in vulgatis editionibus post verba capitalia *Servorum dies*. Dein sequitur fœde lacerus textus, ac sesopia ipsa tam mutila, & quassata, ut iis diutius explicandis assidere sine magno ruinosæ interpretationis periculo vix queam. Quod si auguralibus libris, aut saliorum carminibus sesopia ea memorata narrantur, fortasse ad usum aliquem sacrum fuere. Ætate Festi, aut potius Verrii adhuc usurpatam fuisse eam vocem ad sedilia significanda, sed litera minus sibilanti edocemur. Notæ ad Festum. *Sopia, vel sesopia pro sedilibus, vox ni fallor inaudita. Solia potius scriberem.* Ego vero ter minime scriberem. Cur enim monuisset nos Festus de eo verbo tanquam antiqui, aut rari usus, si *solia* legerimus? Cuinam ea vox aut abscondita, aut obsoleta, aut in arcanis sacrorum libris quærenda? Plautinis Sesopiis alterum sellæ genus eidem memoratum subjungo ex Pompejo itidem Festo. *Throcum*, inquit, *sellæ genus habetur apud Plautum.* Sed nuspiam in his, quæ supersunt Sarsinatis fabulatoris compareret id verbum. Notæ marginales ex Vett. Codd. *Thronus* substituunt. Sed cur Festus excerpsisset tanquam sellæ genus, quando thronus notissimum verbum est? Alii malunt *Thracum*. Quid si *Thocum* reponamus? Ipsum scil., Græcorum θῶκον, sellam, in quam celeriter insilirent. Aut *Throcum* retineamus ἀπὸ τοῦ θρώσκειν, nempe ab insiliendo, sive a *throco*; hoc est, rota, quod rotis fuerit imposita, quomodo hodie nonnullæ podagricorum. Aut παρὰ τὸ τρέχειν, a celeritate videlicet, aut cursu. Quo sensu id nomen plane conveniret nupero invento, quod Galli *Siege roulant* vocant; vocant, quasi *Rotisellium*, aut *Currisellium*, vel sellam curracem. Commodum viandi genus; ut ingeniosior in dies est luxus. Dimidiatum dixeris currum bigarum tum forma, tum usu. Unus tantum ibi sessor, duæ rotæ, equus singularius: sed & alter extra jugum, aut funarius, quem ductor insidet, si citato itinere mutare subinde veredos libeat. Quomodo Petronius *Chiramaxium* dixit; ejus exemplo compacta voce *Diphramaxium* vocemus; aut quomodo Etymologus Gr. *Clinocathedrium*, sic nos *Harmocathedrium*; quoniam burdocurrus, aut sella hybrida utriusque speciem, & opportunitatem nobis referat. Cæterum isthoc sellæ, aut vehiculi genus Veterum Cisio haud penitus absimile erudita nuper epistola censuit Laurentius Panciaticus Vir ut nobilitatis, sic ingenii florentissimi invita nihil faciens, dicensve, Minerva.

Quod si cui ad sedendi usum haud satis visa fuerint tot sellarum genera, non ignoret lectulos & adhiberi potuisse, & fuisse adhibitos. Cum igitur quasdam sedes tam artificiose ad commoditatis ingenium compactas tradiderimus, ut in iis verius jacerent, quam sederent deliciosi homines: mutuum sedendi officium reddere, atque invicem remunerare lecti ipsi haud recusarunt. Vide quod de lectulis lucubratoriis sup. adnotavimus; quippe ea scimpodia, aut stipadia mediam nescio quam speciem referentia inter puros putos lectos: ac germanas meras sedes utrique inservire potuerunt, & sessioni, & incubationi. Sed quæ interdictio, ne cubiculares quoque, aut tricliniares lecti, eundem usum præstiterint? Petron. *Sedensque super lectum meum diu flevit.* &, *fletu confusa altera parte lectuli sedet*; idemque, *me stupente in lectulo sedet*. Plinius *Epist.* lib. V. ep. V. *Mox imaginatus est venisse Neronem, in toro sedisse*, &c. Boethius *de consolat.* lib. I. *Tum illa propius accedens in extrema lectuli mei parte consedit*. Ritum sedendi in lecto cum orarent veteres Christiani indicat Tertull. lib. *de Oratione* ex Herma Apostolici ævi scriptore; sed damnat, ac reprehendit, ut *curiositatem, quam rationalis officii*, &c. *& alioquin*, inquit, *nusquam erit adorandum nisi ubi fuerit lectus*. Consimilis ethnicos ligabat olim religio: quo spectat adag. *Adoraturi sedent*. Juvat Festus: *Adsidelæ mensæ vocantur, ad quas sedentes flamines sacra faciebant*. At Hermæ locus, quem advocat Tertull. occurrit mihi in præfatione *Pastoris* paulo secius, ac Tertullianus legerit. *Cum orassem domi, & sedissem super lectum*, &c. In universum autem de lecto ad sessionem, idem Hermas lib. III. cap. X. *Consedit super lectum, & adstitit in dextra ejus pastor*. Machab. I. I. *Et quæ sedebant in toro maritali, lugebant*. Innumera comparent marmora, ubi lecti tricliniares, & mensa ante illas, plurimum illic discumbens unus, sedens alter. Convenientissimam dat lucem, & accipit invicem Apulejus *Metam.* I. *Eumque accubentem exiguo admodum grabatulo, & commodum cænare incipientem invenio. Assidebat pedes uxor*, &c. *jubet uxorem decedere, utque in ejus locum assideam, jubet: meque etiamnum verecundia cunctantem abrepta lacinia detrahens: adside, inquit, istic. Nam præ metu latronum nulla sessibula*, &c.

CAP. XXVIII.

Sellarum ornatus. Pulvinus. Pulvillus. Pulvinar. Toral. *Pulvinar Jovis.* πουλβινάριον. *Caligula primus Senatoribus pulvinos dedit. Diu ante in theatro Attico positi. Pulvinorum materia.* Gnaphalium. Centunculus. Stramen Leuconium. *Martialis illustratus.* Sagum. Sajo. *Cubat o in floribus: in follibus: in rosis discerptis.* Rosa Melitensis. Canis Melitæus. Potare in rosa. *Lecti reticulati.* Album *rosæ*. *Pulvinus Isocratis e croco.* Circense tomentum. Pulvinus equestris. *Recitantes in pulvinis. Pulvini sellarum comites: gestati in itinere.*

NON videor extra oleam egressus, si quædam sellarum parerga, aut ornamenta nunc circumspexero; quæ non tam commoditatis, quam decoris, atque honestatis partem, tum sedibus, tum sedentibus adjiciant. Consulam una lectoribus, ut mollius, & apparatius sedeant, nec sedes hasce nostras tumultuarias penitus despiciant; dumque latibula hæc antiquitatis pervestigo, aliqua eos nunc delectatio insideat. Nova in tempore voluptas ducet, cum alias majori cura sellarium hoc studium amplificabo. Lubet a pulvillis incipere, atque iis parumper incumbere: non ut profunda illic demergar quiete, sed brevi inclinamento vigilabilem dormitationem concipiam. Tum sellis, tum scamnis, aut subselliis pulvillos fuisse impositos, obductos, alligatos, compactos, & monumenta, atque icones, & auctorum evincunt testimonia. Latini pulvinos, ac pulvillos dixere, item Cervicalia, ac Pulvinaria. *Pulvinos*, inquit Varro *de Ling. Lat.* cap. V. *a plumis, vel a pellulis declinarunt.* At Isidoro lib. XX. cap. XI. *Pulvinar est lectus divitum, ind. & pulvillus.* Varroni I. *de vita pop. Rom* apud Nonium *Toral*, [illegible], *aut Toralium.* At Isidoro eidem lib. XIX. cap. XXV.

Toral a toris, quibus proprie injiciebatur; grandior quasi pulvinus: sicuti Pulvillus, veluti minutus lectus ex mente Isidori. Pulvinar tamen non divitum modo, sed Deorum quoque erat lectus, ut notissimum est. Pulvinar Jovis quandoque exprimunt nummi, quod alii sellam curulem exposuerunt. Illic manubiæ visuntur insignia Numinis. Adi ad imagines curulium superius productas. Græci mediæ ætatis Latinorum imitatione πυλβινάριον, & πύλβινον dixere. Arrian. Epictet. III. XXIII. Erotiani lex. Hippocrat. ubi Meursius πύλβινον restituit, cum prius esset πύλβιον. Vide hunc in *Glossario Græco-barb.* Item προκεφάλαιον, & ἐπονεφάλαιον vocarunt a capitis innixu, aut incubatu, quod Cervicali respondet. Sed non possum non statim mirari quod refert Dio lib. LIX. sub Caligula Imperatore τὰ προσκεφάλαια τοῖς βουλευταῖς, ὅπως μὴ ἐπὶ γυμνῶν τῶν σανίδων καθίζωνται, πρῶτον τότε ἐπετέθη. *Tum primum subditos Senatoribus pulvillos, ne in nudis tabulis sederent*. Miror, inquam, apud gentem in omne luxus, ac deliciarum genus effusissimam, tam sero fuisse, aut cognitum, aut permissum necessarium pene commodum publice sedendi in pulvillo. Non sordentem loquor plebeculam, aut viles proletarios, sed florem civitatis eximium, & meliorem partem, ut Symmachus vocat, generis humani Senatores, quibus ante Caligulam nuda assamenta parabantur ad sessionem; etsi tam multis aliis insignibus, atque ornamentis ad id tempus Senatorius ordo explendesceret. Diu ante in Græco theatro adhibitos fuisse pulvinos apud Theophrastum patet in *Charactere adulatoris*. Plurimum scortei erant, & corio operti. σκύτιον, & δερμάτινον vocat idem Erotianus. Dein lintei, serici, picti, plumati, aurei, versicolores, &c. Atque hi sago, tomento, plumis, pilis, aliove molli farto implebantur, quod inculcarent, ac componerent. Non aliter de culcita ait Varro *de Ling. Lat.* lib. V. *Quod in ea sagum, aut tomentum, aliudve quid calcabant ab inculcando culcita dicta*. Paria Isidorus lib. XIX cap. XXV. Est autem *Sagum* vestis lanea, unde nostrum *Saja*, & *Sajo*: sed vox peregrina, atque exotica eodem teste Varrone, de qua mox; Plinius lib. XXVII. cap. X. *Gnaphalium, alii χαμαίζηλον vocant, cujus foliis albis, mollibusque utuntur pro tomento*. Nobis *Erba Cotonaria*, quasi tomentitia, & ad usum farciendi, & *Centunculus* Scribonio Largo appellata cap. XXIX. n. CXXI. ad quem Rhodius p. CXCI. Eadem, puto, quæ Theophrasto πόα λοκαία, quæ herba discubitoria, aut lectis apta insternendis; ac de Centunculo in hunc usum idem Plinius lib. XXIV. cap. XV. Theophr. lib. VII. cap. X. *de causs. plant.* ad quem doctissimus Stapelius. Adi & Pollucem lib. X. cap. VIII. ubi de arundinis lanugine loquitur, quæ σάμαξ, & ἀνθήλη, juncus, ulva, calamus cartilagineus. Ubique de stragulis, ac pulvillis, quos & κνέφαλα vocat. Plinio gnaphalium: at eidem lib. XIX. cap. I. *Stramentum Orchomenium* cujus usus in toris. Martialis lib. XIV. epig. CLX.

Tomentum concisa palus Circense vocatur.
Hæc pro Leuconico stramine pauper emit.

Palustris scilicet arundinis decussa, & concerpta folia, concisa, & minuta stramina pro tomento, & pulvillo pauperum in Circo. At beatiores lana farciebant, quam Leuconicam, vel Lingonicam dixere. Idem auctor epig. CLIX.

Oppressæ nimium vicina est fascia plumæ?
Vellera Leuconicis accipe rasa sagis.

Meminit & lib. XI. epigr. XXII. & ep. LVII. vide quæ notat accuratiss. Raderus. Quod vellera sagis erasa appellat Martialis, novissimum illud accipe purgamentum, & rasiles floccos, qui vestibus, aut sagis destringuntur, Nobis *Borra*: quod pectine fit, aut erinaceo fullonio, tandemque forfice lanaria. quare nec displiceret Leuconiam lanam exponere ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ab albedine. Nimirum dum pubes illa eminula, & lanugo extans abraditur e defloccaris eo pacto albis vestibus villi decutes colliguntur, ac tomentitia ejectamenta ad pulvillos farciendos. Sed magis placet Lingonicum, aut Luconicum exponere a loco unde exportatæ illæ vestes, quæ *Saga* Martiali. Atque hinc, meo animo, illustrandus Varro, qui non lanam, aut floccos, sed *Sagum* ἁπλῶς vocavit illud genus tomenti. Quæcumque autem fuerit ea fartilis, & mollicina congeries, quam intra pulvillos stiparent, hos certe sedibus, scamnis, subselliis imponebant; quæ alioquin lignea, aut lapidea duritiem eo pacto dedidiscerent. Sic permissa a Caligula Senatoribus, ut diximus, ne ἐπὶ γυμνῶν σανίδων *in nudis tabulis* sederent. Et honoris, & commoditatis gratia id factum; Pinacium blandicella filia patri Antiphonti bene procurat apud Plautum *Sticho* Act. I. Scen. II.

—— *Asside hic pater.*
Ant. *Non sedeo istihic* (intelligo in cathedra, aut selle muliebri) *vos sedete: ego sedero in subsellio.*
Pin. *Mane pulvinum*. Ant. *bene procuras, satis sic fultum est mihi.*

En subsellium ligneum, & pulvinus injectus. Philemon, & Baucis apud Ovid. VIII. *Metam.* vers. DCXLII. Jovem, & Mercurium excipientes, quamquam sub lare humili, & egeno, nec pietatem, ut in Numina, nec officium, ut in hospites deseruerunt: *Sedili statim posito, & injecta stragula*. Alter ille apud Theoph. *Charact.* in κολακ. ut potenti, ac diviti palparet jam sessuro subjicit pulvinum in theatro, καὶ τοῦ παιδὸς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀφελόμενος τὰ προκεφάλαια, αὐτὸς ὑποστρῶσαι, *& puero in theatro adimens pulvinos ipse substernit*. Supparasitantis blanditia est, qui e manu servuli pulvinum abstrahens, sua ipse parat. Hunc morem in Græcis theatris præter Theophrastum affirmant Aeschines, ac Demosthenes illic laudati a Casaubono. In Syracusiis, sive Idyllio XV. Theocriteo Praxinoe jubet ab Eunoe famula apponi sellam, atque injici pulvinum, ubi amica sedeat Gorgo, cum qua colloquitur:

—— ὅρη δίφρον Εὐνόα αὐτῇ,
Ἔμβαλε καὶ ποτίκρανον
—— *Prospice sedem Eunoe illi*
Injice & pulvinum.

Sic Eurinome apud Omerum *Odyss.* T.

Εὐρυνόμη φέρε δὴ δίφρον, καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ.
Eurynome affer sellam, & pelles super ipsa.

Sunt autem pelles hic nihil aliud, quam pulvini, quomodo & *Odyss.* P.

Κώεα κατορνῆσα θρόνοις ἐνὶ δαιδαλέοισι.

Pellem (hoc est, pulvinum) *injiciens sedibus pulchris*. Diximus superius ex Erotiano ferme e corio (uti quoque hodie) pulvinos factos. At delicatissimum illud sessionis genus, cum in floribus, ac rosis sederunt; de Heliogabalo Lamprid. cap. XXIX. *Semper sæpe aut inter flores sedit, aut inter odores*. Idemque pulvinaria, pilo leporino, & perdicum plumis subalaribus confersit cap. XIX. *Nec cubuit in accubitis* (stibadia intellige, atque toros, qui antiquis triclinaribus successere) *facile, nisi iis, quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum subalares*. Ride ejusdem helluonis inventum alioquin urbanum. Ut vilioribus amicis illuderet tomenti, ac plumæ vice aerem, ac ventum ceu sessilem subjiciebat, premendum submissis follibus, ubi insiderent cœ-

nantes. Si nimium tendebantur ii folles, duram non tamen incommodam præbebant sessionem; sed modico, & rariori oppleti flamine, æquabilem, ac deliciosam parabant: *Multis*, inquit, *vilioribus amicis, folles pro accubitis sternebat, eosque reflabat prandentibus illis; ita ut plerumque sub mensis invenirentur prandentes*, cap. XXV. Licet opinari supra folles, aut toros operosam fuisse vestem, aut stragula, ne quid suspicarentur convivæ; sed insperato per automata illa descendentes, cachinnum sonantiorem exprimerent ineptissimo Principi. Et cap. XIX. *Stravit & triclinia de rosa, & lectos, & porticus, ac sic per ea deambulavit*. & cap. XXI. *Oppressit in tricliniis versatilibus parasitos suos violis, & floribus sic, ut animam aliqui efflaverint*. Floreæ scilicet hæ culcitellæ, & rosei pulvilli Sybaritarum, ac τρυφητῶν consuetæ olim deliciæ. Portentosissimus ille voluptatis, ac desidiæ mysta apud Senecam lib. II. *de Ira* cap. XXV. *Sæpius quæstus est quod foliis rosæ duplicatis incubuisset*. Singillatim carpta volebat folia, ne quid duriusculi offenderet. Trebellius in *Gallieno* cap. XVI. *Veris tempore cubicula de rosis fecit*. Vopiscus in *Carino* cap. XVII. *Rosis Mediolanensibus, & triclinia, & cubicula stravit*. Rosas nota Mediolanenses: aut pulchriores forsitans, aut molliores. Nisi Melitensibus legamus, quas diu ante in deliciis ad pulvinos faciendos adhibuit Verres, quem imitari voluisset Carinus. Cicero *contra Verr.* X. XXVII. *Lectica octophoro vehebatur, in qua erat pulvinus perlucidus Melitensi rosa fartus*. At nonnulli malunt, *pulvinus, perlucidus Melitensis, rosa fartus*, ut non rosa sit, sed pulvinus e Melita veniens quæsitissima tenuitate, ac textura perlucidus. Sic *Melitæi catuli* in deliciis, de quibus Adagiographus. Addo locum Theophrasti ab eo inobservatum *Charact.* μικροφιλ. κλάδος Μελιταῖος, *Melitæus Surculus*; & Philostratum in *Imagin.* lib. II. tit. Insulæ. Melita hic intelligenda inter Corcyram, & Illyricum, non sedes hodierna fortissimorum Equitum. Quamquam Rosa Melitensis, da qua Tullius, Africanæ hujus Insulæ esse potuit, a qua tunc Verres non admodum distabat. Iterum Cicero II. *de finibus* XVII. *potantem in rosa Thurium*, hunc morem (puto) sive discumbendi respiciens, sive coronandi. Albinovanus Pædo in *obit. Mæcenat.*

Victor odorata dormiat inque rosa.

Omnino cognobilis locus Spartiani in *Aelio Vero* cap. V. *Fertur etiam aliud genus voluptatis, quod Verus invenerat; nam lectum eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat, minuto reticulo undique inclusum, eumque foliis rosæ, quibus demptum esset album, replebat*. Quod autem reticulo inclusum scribit, textum reticulati operis intellige, olimque in usu. Græcis ἀμφίβληστρα, notatque Casaubonus: nobis *Maglia*, opinorque in reticulum non adhæsisse proxime lecto, sed quomodo nostrates Camerelli æstivi temporis; & copia enim rosarum calidam tum quoque tempestatem arguit. Quod vero idem Casaubonus negat novum fuisse inventum cubandi in rosis, fateor ipse. At Spartianus intelligendus est de tota illa lecti fabricatione, & quatuor pluteis, sive anaclinteriis, quorum sepimento concerptæ rosæ sustinebantur. *Album* rosarum quibus demptum volebat, interiorem intellige partem cum apicibus luteis, quæ alio nomine *Flos*. Hæc non ita mollis, aut rubicunda, sicut folia extremi ambitus, ac proprie *Calyx* vocabantur. Quibus igitur demptus ille flos, mox appellat purgatas, *Accubationes, ac mensas de rosis, ac liliis fecerit, & quidem purgatis*.

Croco imbutum Isocratis pulvinum refert Plutarchus in *Decem Rhet.* κρόκῳ διαβρεχὲν προσκεφάλαιον vocans. Mollis ob id, atque effœminatus audiit hic Rhetor. Sed pulvillos prorsus merebat preciosos vir laboriosissimus, qui vel uni texendo Atheniensium panegyrico integros quindecim annos assedit.

Varias pulvinorum species, qua magis tument, aut subsidunt; qua paragaudis, teniis, institis limbantur; umbilicis, clavis refulgent; nodis & peniculamentis lasciviunt, Lector, inspice, ac dijudica, ubi genera sedium exhibuimus cap. XI. & mox dicemus sequenti.

Atque hac igitur clementioris sessionis commoditate prospectum, ne duræ, aut nudæ premerentur sedes, aut scamna; præsertim in ludis olim per longas, atque excruciantes, non spectandi tantum, sed expectandi moras. Sic factum Romæ in Circo; inde lemma epigram. CLX. lib. XIV. Martial. *Circense tomentum*, & Seneca *de vita beata* cap. XXV. *Nihilo miserior ero, si lassa cervix mea in manipulo fœni acquiescet, si super Circense tomentum, per suturas veteris lintei effluens, incubabo*. Omnino autem capio de tomento pulvillorum. quorsum alioquin sutura veteris lintei, nisi quia pulvilli farti consuebantur? Extenuat autem pulvillos Seneca, ut magis tumeat sententia. Sed quid mirum, si vexati, ac pene discerpti hiarent adeo præ attritu pulvilli, ut efflueret illinc putre tomentum? Quippe gratuito dabantur; indiligens autem esse solet populus rei non suæ quod ubique, ac semper evenit. Vide quæ notat Lipsius insuper de pulvillis, ac post eum Bulengerus *de Circo* cap. XXXII. Panvinius *de ludis Circ.* & ad eum Argol. p. VII. & p. LXXXV. In equestribus saltem, aut quatuordecim gradibus fuisse locatos pulvillos non dubitarem. Inde Juvenalis satyr. III.

—— *pulvino surgat equestre.*

Ac multo magis in Orchestra, ubi Senatores ex Dione lib. LIX προσκεφάλαια τοῖς βουλευταῖς, &c. In Popularibus autem, ubi pullata, ac sordida plebs, non opinarer, nisi quis privatim attulerit. Vide Bulengerum d. cap. XXXII. ac deinceps; qui subinde a Lipsio abiens illud exagitat, quonam tempore, & auctore posita primum, dein discreta Senatorum, & equitum loca in Circo fuerint? Sed pulvinos quod spectat, aliquod fortasse discrimen inter Senatorios, & equestres, quia institis, aut segmentis distincti, vel stragulo splendidi. Interim mihi ampliandum est: de insternendis autem sellis aliquid infra. Recitantibus quoque pulvinus subditus, in quo considerent. Arrian. *Epictet.* lib. III. cap. XXIII. ἀναβάντα ἐπὶ πούλβινον, *ascendentem in pulvinum*, hoc est, sedem, aut cathedram ubi pulvinus. Notat Vossius *de Imit.* cap. VII. §. XV. Neque aliter sapientibus illis, atque jucundis confessoribus de arte dicendi sermonem instituturis pulvinos poposcit Crassus apud Ciceronem I. *de Oratore*; apparet autem sedes illic fuisse lapideas, ac perpetuas, quoniam tamquam exedra sub opacante platano positæ erant: *Tum Crassum. Imo vero commodius etiam: pulvinosque poposcisse, & omnes in iis sedibus, quæ erant sub platano consedisse*. Suspicatur Cresolius Tullium fuisse ductum imitatione sui Platonis, apud quem *de Repub.* disputaturus Cephalus pulvino incumbit. sed diversa ratio est; Cephalus tamquam senio confectus narratur a Platone domi obsidens, antequam ad illum adirent amici colloquuturi, quibus nullus mox traditur datus pulvillus, sicuti fuit apud Tullium. καὶ μάλα πρεσβύτης μοι ἔδοξεν εἶναι, &c. καθῆστο [illegible] προσκεφαλαίου τε, καὶ δίφρου. *Valde senex mihi videbatur*,

&c. *Sedebat autem coronatus cervicali ad sedile apposito*. Inita nempe societas, ac perpetuum ferme contubernium sellæ, & pulvini. Idem Cicero lib. IX. epist. XVIII. *Sella tibi erit in ludo tamquam hypodidascalo proxima, pulvinus eam sequetur*.

Imo & liber cum cervicali junctus, tamquam supellex, & viaticum hominis docti, ac sedentarii. Vide Theodoret. *Hist. Eccles*. lib. IV. cap. XIV. ubi de Eusebio. Consule Cresol. d. lib. III. cap. XIII.

CAP. XXIX.

Suppedanea. *ὑποπόδια*. Suppeditanea. Hypodia. *συπτέδιον, σπωέδιον. ποδαρέλιον*. *Suppedaneum muliebre*. *ἀνδράχλης. ἄνθρανος*. Pedule. *Cornelio Frontoni genuinus redditus sensus*. Pedulla. *ποδεῖον* Impilia. Scabellum pedum. Scamna. Mensa. *ταπεινὰ διφρία. θράνιον. θρῆνυς*. *Suppedanea in soliis, aliisque sellis honestioribus*. *Icones promptæ e marmoribus, ac nummis*. *βασιλικὸν ὑποπόδιον*: *Regium hypopodium, genus cœnaculi apud Persas*. Subsellia cathedraria. Scansilia. Fulcra lectorum. *Pueri, & fœminæ sedentes vescebantur*: *& servi qui*, ad Pedes. Predelle: *earum etymon*. *Danthes Poeta*. *Vocabularium della Crusca*. Scabella musicorum; Scamella, & Scamilla.

QVOD si parum sessoribus consuluimus mollem in iis subdendo pulvillum; ne pendulis nunc laborent cruribus, sed salubrius, atque honestius sedeant, scabellum subjiciamus; dorso, ac brachiis fulcra apponamus. Ac si opus sit, stratoriam quoque vestem explicemus, ut sedendi commoditati accedat ornatus, ac decor.

Hæc illa igitur sedentium pedibus supposita fulcra, & assamenta, aut scamna, quæ Græcis *ὑποπόδια*, *suppedanea* Latine dixerimus. Usurpata vox Cypriano martyri *de ablut. ped*. si modo is auctor libri: ubi de Magdalena pœnitente, *Caputque pro suppedaneo stravit, crinibusque circumfusis pedes sacros involvit*. Malim, *Pro suppedaneo*; quod & nonnulli Vett. Codd. præferunt. Scabelli item, Scabella, & Suppedanea etiam Isidoro lib. XX. cap. XI. *Scabelli*, inquit, *qui lectis parvis, vel sellis ad ascensum apponuntur*. *Scabellum autem & suppedaneum dicitur* nobis quoque Etruscis *Soppidiano*. Retinuit Græcisans Paulus III. *Sent*. cap. VII. ibi *scamna, & hypodia*, &c. malim hypopodia, etsi Cujacius non mutaverit. Aliis *Enedracula*, hoc est, sessibulum, aut scabellum. Gloss. *Enedracula, hypopodium*. Græci posteriores invincem a Latinis mutuantes *συπτέδιον* dixere, *σωπέδιον*, & *σοπέδιον*. In nostro Concilio Florentino *ἐκάθισεν ἐν σωπεδίῳ ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφός*. *Sedit in suppedaneo Imperatoris frater*. Vide Meurs. *Glossar*. in *συπτέδιον*, qui testimonia congerit. quamquam ea magis spectant illud genus suppedanei amplioris, quod procerum sedibus subjicitur (nobis *Predella*) quam minuta hæc scamna, & asserculos, ac subices pedaneos, de quibus præcipue loquimur. Iisdem Græco-barbaris *ποδαρέλια*: quæ Eustath. in *Odyss*. H. exponit *ὑποπόδια γυναικεῖα*, *suppedanea muliebria*, quasi earum peculiaria, & fortasse splendidiora. Adde Suidam in *ἀνδράχλης*, ad quem Portus adnotator. & *ἀνδράχλης* enim, & *ἄνθρανος* pro eodem muliebri scabello. Vide & Salmasium *ad Vop. Carinum* cap. XIX. Diligentissimus Onomastici auctor, dignus plane, qui non bis ex suo nomine, sed ter, & quater sit Felix, scamnum hoc a Corn. Frontone *Pedule* vocari scripsit. Verba Cornelii *de Serm. Lat*. ea sunt: *Pedale mensura est pedis*: *pedule vero sub pedibus præstat utilitatem*. Sed cum istis pedibus, quin etiam pedulibus non video, qui gradiar in Felicis sententiam, quæ a suo auctore secedit minus felix. Opinor namque a Frontone describi non suppedaneum, aut scamnum, sed soccum, aut calceamentum, vel ejus partem, quæ vestigio suppingitur. Ideo inquit, *Pedule vero pedibus præstat utilitatem*: quæ utilitas respicit vestiendi, & muniendi commodum. Reperio id verbum etiam in Festo, *Pedulla, quæ dicimus* ΠΕΔ . . . . . *Græcos appellare manifestum est*, ubi Gothofr. explet *πέδιλα*, hoc est, calceos, vel socculos. Scaliger ante illum: *Pedulla, eadem & pedulia*: *glossarium*: *Pedule*: *ποδεῖον*. Est autem *ποδεῖον*, sive *πόδειον* socculus. Italice retinemus eam vocem *Pedulus* pro solo, aut parte, quæ pedem vestit. Glossæ Benedicti *πεδύλια, ποδῶν καλύμματα, pedum integumenta*. Glossæ Isidori, *Pedana, pedulis novus, qui caligæ assuitur*. Interpres Juven. sat. I. *Pedules novos in braccis*. Meurs. affert in *Glossar. Gr. barb*. Meminit & pedulium J. C. *l*. 25. *§*. 1. *de auro & arg*. &c. pro fasciis pedum, & quibusdam calceamentorum firmamentis. Vide & Cerdam *ad Gloss. Isid. Advers*. p. CCCXXIV. alio nomine *Impilia* dixere, nobis *Feltri*. quam vocem Cujacius stitit in *l*. 3. *de supell. seg*. alii legunt *Imparia*. Videatur idem Princeps J. Consult. x. *Obser*. XVII. & v. XI. Turneb. *Advers*. lib. XVIII. c. XXIII. Sunt autem hæc Impilia, quæ omnino pedibus utilitatem præstant, sicuti de pedulibus scripsit Cornel. Fronto. Ergo aliud est *Pedule*, ni fallor penitus, aliud *Scabellum*, vel *Scabellus*, & *Scamellum*, & *Scamillus*, qui sedentium pedibus subditur; quæ voces omnes a scamno deductæ. Quintilianus lib. I. cap. IV. *Nec miretur cur e scammo fiat scabellum*, &c. *Panchetta* nobis, & *Predellino*. Interpres sacræ paginæ *Psalm*. CIX. quod in LXX. est *ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου*, *Scabellum pedum tuorum*. Sic *ὑποπόδια τοῦ θεοῦ*, *Scabella Dei* vocata olim templa teste Suida. Vide in *ὑποδήματα*, & in *ὑποπόδιον*. Sic Cœlum thronus Dei vocatur; terra autem scabellum, sive *ὑποπόδιον* D. Matth. cap. v. Ennius quoque a Tullio laudatus primo *de Divin*. solum, aut solium cum scamnis conjunxit.

Auspicio Regni stabilita scamna, solumque.

Ovidius etiam scamna dixit lib. I. *Artis improbæ*:

Et cava sub tenerum scamna dedisse pedem.

quæ paululum fuisse cavata apparent, ut pedes firmius, & commodius insisterent. Mensam vocavit Curtius lib. V. cap. II. *Consedit deinde*, Alexander, *in Regia sella multo excelsiori, quam pro abitu corporis*. *Itaque cum pedes imum gradum non contingerent, unus ex regiis pueris mensam subdidit pedibus*. Omne enim lignum planum, sive quadrata, sive rotunda figura *Mensam* dixere, ut Græci *τράπεζαν*. Vide notata a Consultissimo Gifanio *ad Lucret*. in verbo *præstringere*. Sed mensa illa fulciendis Alexandri pedibus, de qua Curtius, vere talis erat, qualem cibo capiendo apponimus, atque ea ipsa Darii Regis fuerit. Vide narrationem. Hæc suppedanea Gr. *σκολύθρια* Polluci lib. X. cap. XI. quæ Hæsychio *ταπεινὰ διφρία, ὑποπόδια*, *humiles sedeculæ, hypopodia*. *θράνια* itidem Polluci ex Aristophanis *Pluto*: ubi Scholiastes *διφρία, καὶ ὑποπόδια* exponit pag. mihi CXXXV. Ac digna prorsus risu explicatio Grammatistæ, qua conatur nobis depingere id genus scabellorum; talia esse narrans, qualia inscenduntur ab iis, qui laqueo sibi gulam frangunt, mox ea calcibus depellentes, ut suspendiosi remaneant. *ἐφ' ὧν οἱ ἀπαγχόμενοι ἀρτῶσι ἑαυτοὺς ἀπολακτίζοντες αὐτά*. Hoc Aristophanis, & aliorum *θράνιον*, & *θρᾶνος*, Homero *θρῆνυς* vocatur. Hinc illud veluti solenne apud hunc vatem, quoties apparatiorem describit sellam, *ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν*, *sub pedibus autem*

erat ſcabellum, quomodo Helenæ ſubjicit IV. *Odyſſ.* verſ. CXXXVI. & Vlyſi X. CCCXV. Dioni lib. *Hiſt.* XVII. vocatur τὸ κατὰ τὸν θρόνον ὑπόβαθρον, *Scabellum throno ſubjectum, aut circumpoſitum*. Reſpondet noſtro *Soppidiano*. Heſychio κλισίον: quod ita explicat, βάσις ἐφ' ᾗ τίθεται θρόνος. *baſis quæ ſellæ ſupponitur*. Talem advertere eſt in nummis apud Urſinum in *Famil. Pompeja*, ſuggeſtus cernitur curuli ſubjectus, quem nos *Predella* dicimus, raro alias in nummis eo pacto comparet. Ea interim mihi blanditur conjectura, in argumentum honoris, ac dignitatis fuiſſe appoſita ea ſuppedanea, neque omni pariter ſedi ſubjecta; ſed iis, quæ eximios, ac ſpectatos manerent ſeſſores, quare thronis, aut ſoliis potiſſimum ſubjuncta, ut nuper ex ſacro Matthæi codice, atque Ennio protulimus. Hinc Athenæo lib. V. cap. VI. Thronus definitur ſella ingenuorum cum ſuppedaneo, vel ſcabello, ἐλευθέριος καθέδρα σὺν ὑποποδίῳ; quæ & ibi θρῆνυς appellatur, quomodo & Homero, ut pronuper dicebamus.

Obſervare autem eſt in antiquis marmoribus, ac nummis ea ſcabella imis pedibus hærentia, ubi digniores conquieſcerent. Sellam Pontificiam vide ſup. cap. XIX. & quas produximus cap. XIII. Aliæ hic tibi vulgantur. Unam appingo novæ nuptæ, ut apparet, quæ flammeum ſibi reducit, altero pede ſcabellum premens non adfixum, ſed mobile, & a ſede aliquantiſper ſejunctum. Vide nu. L. Viſitur Romæ e figulino opere antiqui artificii in Muſæo Jo. Petri Bellorii. Circa eam ſedentes tres aliæ adſtant fœminæ ingreſſæ ad officium νεονυμφ. Secundam Conſulis in Gazophylacio Principum Juſtinianorum. Tertiam Romæ ſedentis apud eoſdem. Quartam in S. Stephani rotundi. Quintam Ravennæ in S. Apollinaris e marmore candido, quam mihi curavit Marchio Lucas de Albizis patriæ noſtræ decus ob notiſſimas animi virtutes in labe ſæculi, & annorum flore. Vide num. LI. LII. LIII. Nummos tibi exprompſi, ubi Philippus Pater, & filius in ſedibus cum ſuppedaneo; quod raro alias curulibus appoſitum. Adi ad Triſtan. pag. DLXIX. parte II. Alter patrem Septimium Severum exprimit cum ſcabello, quod negatur Getæ, & Aurelio Antonino Aſſidentibus in eodem ſuggeſto, & æqua altitudine, ib. pag. XCVI. Vide ſup. Imagin. n. XXXVI. & XXXIX

Celebre quoddam reperio ſuppedaneum apud Athenæum lib. XI. cap. II. quod Perſæ appellabant βασιλικὸν ὑποπόδιον, *Regium hypopodium*. Ita dixerunt cœnaculum cum tribus lectis, ubi talentorum tria millia condebantur. quoniam enim ad pedes Regii cubilis locatum erat, ideo hypopodium vocitatum. Sicuti προσκεφάλαιον βασιλικὸν, *cervical regium*, quod ſuperne ſtructum erat ad verticem regii cubilis, cœnaculum cum talentis quinque millibus. Commodum Hercules ſcabellum, commodius cervical, quod tam multis conſtabat auri talentis. Cum hoc cervicali quis non dormiſcat in utramque aurem ſecurus? Vide illic Athen. de eo Perſarum Regum luxu ex Charete Mitylenæo. Sed aliud eſt hoc ſuppedaneum Perſicum, ut conſtat, ab alio ſedentium, de quo memorant tam ſæpe ſcribentes. quamquam juvat quandoque ſuppedaneum explicare non tam de iſtis minutis, atque exilibus, ubi pedes conquieſcunt, quam de ampliori tabulato, ubi totæ ſedes ſtatuuntur, virorumque ſummatum honori componuntur. Quod & hodie facimus, ut ſpectatori emineant ſede, & a reliquo vulgo ſegregis exiſtimationis decus retineant quicumque largioris fortunæ, aut dignitatis ſortem obtinuerunt. Hoc enim pacto ὑπόβαθρον κατὰ τὸν θρόνον Dioni ſup. lib. XVII. intelligo; pro illo nempe gradu, tabulato, aut pegmate, ubi thronus ſtatuitur, oſtenduntque imagines ante productæ. Sic pleraque exempla allata a Meurſ. in *Gloſſ.* ir. verbo Σελλία huc ducunt meo judicio, tamquam ſi tabulata, ſcamna, atque eminula forent aſſamenta, quæ nobis *Gradini*, aut *Predelle*. Neque aliter interpretor J. Conſultum in *l. 5. de ſupellect. leg.* ubi *ſubſellia Cathedraria*, quam quæ cathedris, ſedibuſve honeſtiorum ſubjiciuntur. *Scanſilia* item appellata, præſertim ſi plures ſint gradus. Iſidorus lib. XX. cap. XI. *Scanſilia gradus ſunt, ubi honorati in ſedibus hærent*. Ante illum Varro *de Ling. Lat.* lib. V. *duplicata ſcanſio gradus dicitur*. Tribunalibus ea propter appoſiti: inde βαθμὸς quandoque pro tribunali exponitur ab aſcendendo. Eo ſenſu Etymolog. θρόνος ἡ ἐπηρμένη καθέδρα, *thronus eminens cathedra*. Vide paſſim in nummis ſolia, aut ſuggeſta Principum, & Magiſtratuum. Sed & lectis appoſita, aut adfixa hæc ſcabella, tum ad fulturam pedum, tum ad aſcenſum. Idem Iſidorus loco cit. *Scamna ſunt, quæ altioribus lectis apponuntur dicta a ſcandendo; hinc & ſcabelli, qui lectis parvis, vel ſellis ad aſcenſum apponuntur*. Idem Varro, qui ſupra: *Quia ſimplici ſcanſione ſcandebant in lectum non altum, ſcabellum: in altiorem ſcamnum*. Etiam hodie nonnulli eo tabulato circa lectum utuntur. Sed veteres quod attinet, non tam pro cubiculari, quam pro tricliniari intelligo. *Fulcra lectorum* dixit Suetonius in *Claudio* cap. XXXII. ubi pueri nobiles, aut filii veſcebantur ad menſam Principis: *Adhibebat*, inquit, *omni cænæ & liberos ſuos cum pueris, puelliſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur*. Aſſidentes interpretor, dum patres, ac domini diſcumberent. Idem in *Aug.* cap. LXIV. LXV. *Nepotes*, &c. *Neque cœnavit una, niſi ut in imo lecto aſſiderent*. Imus lectus ſunt ea fulcra. Tacitus lib. XIII. *Ann.* cap. XVI. *Mos habebatur Principum liberos cum cæteris idem ætatis nobilibus ſedentes veſci in aſpectu propinquorum*; non tamen imum lectum aſſignat, ſed *propria* (ſubjungit) *& parciore menſa*. Vide Lipſium plene monentem. Eundem locum fœminis metor. Valerius Max. lib. II. cap. II. *Fœminæ cubantibus viris ſedentes cœnitabant*. Morem priſcum intellige, qui deinde ſublatus. Lapideum tibi ſiſto monumentum in cippo, aut pilo veteri, ubi ſuper ſcamnis, aut fulcris pueri cęnitant, dum in toro diſcumbit dominus. Inſpice iis apud Boiſſardum par. IV. pag. CXLV. Citharistriam quoque illic obſervare eſt ſedentem procul a menſa; non in ſcamno, ſed in ſella altiori, acroama dantem convivis ſervis itidem parata ſtatio in iis ſubſelliis. Vide n. LIV. Quo reſpexiſſe puto Sagarinum, & Stichum bina mancipia apud Plautum *Sticho* Act. V. Sc. IV.

——— potius in ſubſellio
Cynice accipiemur, quam in lecto.

Atqui gratiores hero ſervuli illinc e menſa ſummulam cibi accipiebant. Martialis lib. III. ep. XXIII.

Omnia cum retro pueris obſonia tradas,
Cur non menſa tibi ponitur a pedibus?

Lectorum nempe intelligit pedes, ubi pueri ſeſſitabant. Ludit ingenioſus poeta, quoniam ii pueri, aut ſervi *A pedibus* vocabantur, & *Ad pedes*, & *Circum pedes*. Petron. *Fragm.* nuper editum pag. LI. *Camellam grandem juſſit miſceri, potiones dividi omnibus ſervis, qui ad pedes ſedebant*. Quod igitur retro, & pone convivantes dominos ſive *ad lecteum* (ut loquitur Suet. *Calig.* cap. XXVI.) aut poſticam lecti partem præſto eſſent, ideo *Ad pedes* vocati. Cœnantes vero ad imum lectum, in ſcamno, aut ſuppedaneo ſedebant, ut ſupra de liberis diximus. Lipſium conſule ubi ſup. ad

locum

locum Taciti, Pignor. *de Servis* p. mihi LXIII. ubi de servo *A pedibus*. Sed cum iſtis pedibus lubricam facientes ſemitam, nimium forſan excurrimus;unde ſermo jam noſter eſt revocandus. Nam parco monere quædam de hoc ſcabello ſub pedibus miſcuiſſe Julium Cæſ. Buleng. lib. *de Circo Rom.* cap. XXXII. & XXXIII. Neque indictum relinquam ſuppedanea hæc, & ſcabella nobis *Predellini*, *& Panchette* vocitari, ſicuti majora illa tabulata, ubi ſedes digniorum componuntur, *Predelle*. Si recte muginor, quaſi *Pedelle*, quod pedibus ſubjungantur; corrumpente vocem plebecula, & ſibi commodiorem recudente, inſerta R. qua litera noſtri gaudent, ut alias monuimus. Niſi malimus *Predella*, hoc eſt, *Prodella*. *Proda* nobis eſt margo, crepido, extremitas, alicujus rei, & ſponda: at hæc ſcamna extremis lectis, ſedibus, ſuggeſtis apponere, & affigere ſolemus. Garriamus tertio: *Predella* pro *Pretella*; obvio tranſitu literæ *T*. in *D*. Uſitatior namque tum res ipſa,tum nomen in ſacra ſupellectile, quoniam presbyteris potiſſimum tributa honoris gratia; ſive altaribus operentur, aut ſuggeſtis; ſive in cathedra expiatoria ſedeant. Ohe! Nimium effutimus, inquis, in hiſce levidenſibus conſectandis. Fatemur enim: ſed maximorum exemplo peccantes, qui hanc ſibi pruriginem tam dulciter ſcalpunt. Neque vero ſumus omnino imparati ab hac lubidine, quæ noſtris liturariis quantulamcumque illevit obſervationum congeriem ſuper vocum Etruſcarum origine. Non illaudanda alioquin cura, niſi aliæ curæ, an ſequior valetudo moram injiceret. Sed gratulor non deeſſe noſtræ Urbi Florentiſſima ingenia elegantiis hiſce patrii ſermonis inſudantia, quibus hanc provinciam longe doctius, exquiſitius, felicius occupandi jus eſto. In ſemitam me refero. Alio ſenſu præter hunc vulgatum Divinus poeta noſter Dantes vocem *Predelle* uſurpavit lib. vel cantico VI. *Purgatorii*:

Poiche moveſti mano alla Predella.

Ad quæ carmina vetus Scholiaſtes ineditus *Predella* deducit a prædio: parum apte opinor, nulloque nexu, aut ſignificatu ad eum locum. Potius illic *Predella* eſt (ut alii malunt) pars fræni, quam eques manu coſtringit: unica prorſus, ac nova apud vatem notatione. Conſulantur interpretes, quos laudat illic eximium *Vocabularium* della Cruſca: opus quod tertiis curis magnam ſui partem locupletatum, atque jam jam prælo maturum, Etruſcarum literarum ingens theſaurus merito audiet.

Coronidem ultimo imponam, ſi addidero inter muſica organa, aut ſaltim in inſtrumento Symphoniaco fuiſſe ſcabella. Arnobius lib. II. *Numeroſos iterarent ſcabillorum concrepationibus ſonores*. Suetonius *Calig.* LIV. *Deinde repente magno tibiarum, & ſcabellorum ſtrepitu*. conjunguntur hic tibiæ, & ſcabella. Congruit Statii vetus interpres VII.*Theb.* ad illa.

——————— *& ad inſpirata rotari*
Buxa.

Scabillum exponens, *quod in ſacris tibicines pede ſonare conſueverunt*. D. Auguſtinus *de muſica*, lib. IV. *Veluti cum Symphoniaci ſcabella, & cymbala pedibus feriant*. Hinc gloſſæ Iſidori, *Scamellum Symphoniaci*. quæ ita exponit Voſſius in *Etymolog.*quoniam unus Symphoniacis modum dabat pulſu ſcamelli: unde ſcamellorum, vel ſcabellorum crepitus. quaſi equidem lignea vox illa pulſi ſcamelli pæaniſſaret, ac præiret cantaturis Symphoniacis. non aliter ac etiam hodie modiperatores, aut meſochori tum manu, tum pede ſcamna, & abacos feriunt (quod nos *far la battuta*) non modo ſignum dantes ad incipiendum; ſed aſſidua ea pulſione, aut ſupploſione regulam, modumque jugiter præſcribentes: id enim magiſtrorum, & muſurgorum officium Caſaub. *ad eum Suetonii locum Calig.* ſcamellum non a ſcamnis noſtris deductum,ſed tum nomen, tum organum ipſum barbarum putat. Videatur & Tortent. ib. Inſcriptio Spoletina apud Grut. CCCCLXIV. VII. *Præf. Fabr. Romæ. Dec. IIII. Scamillar Operæ Veteres a Scæna*, &c. Hæc Decuria quarta ſcamillaris, vel ſcamillarium, aut ſcamillariorum, corpus, aut collegium artificum ſignat, qui ſcamilla conficerent. De ſcamilliſne muſicis, an ad ſedendum, ſcandendumve compoſitis ſit accipienda epigraphe, non auſim ſtatuere. Neutrum reſpuo, quoniam utrumque quadrare hic poteſt, ubi operarum a ſcena fit mentio. Sed & literas *Dec.* Decurioni quis explicet, dum cætera congruenter aptentur. Habebant namque ſuos Decuriones corpora, aut collegia. Salmaſius *ad Vopiſci Carinum* cap. XIX. primo putavit hæc ſcabella nihil aliud fuiſſe, quam ſandalia lignea, vel ſoleas etiam ferreas ad terram, vel tabulam clariori ſono feriendam,ut ea ſupploſione ſaltantibus pantomimis, aut canentium choro ἐνδόσιμον darent. Gr. κρυπέζια, & ξύλινα ὑποδήματα, *lignei calcei* Polluci, Heſychio, atque aliis. Quod igitur e ligno, & ſcabellis ſimilia ſubjicerentur pedibus, hoc ideo nomen illis inditum ſcribit Salmaſius, qui mox ſine nomine perſtringit magni nominis virum Caſaubonum, tum organum, tum vocem ſcamilli exoticam opinantem. Credit tandem Salmaſius revera fuiſſe ſcabellum, ſive ὑποπόδιον, quod pede feriebatur lignea, aut ferrea ſolea, ut major crepitus ederetur. ac de uſu hujus ſcabelli in ſacris, ac theatris plura illic obſervat. quo trahenda etiam illa Ciceronis *pro Cælio*: *Mimi ergo eſt jam exitus, non fabulæ: in quo cum clauſula non invenitur, fugit aliquis e manibus, deinde ſcabella concrepant, aulæum tollitur*. Cui lubet igitur exquiſitius hæc dijudicare, tu vide apud eundem Salmaſium, Voſſium *Etymolog.* Caſaubonum *Suet. Calig.* cap. LIV. trigam omnino Principum in literis Virorum. Quibus addo jugalem V. Cl. Jo. Bapt. Donium civem meum ſingulari diſſertatione de ſcabellis inter doctiſſima ejus opuſcula prælo matura. Ego cum mimo illo Ciceroniano, ut clauſulam tandem inveniam, nec ulterius inter ſcabella concrepem, fugio hic e manibus, & aulæum tollo. Expectare Plaudite aliis relinquo.

CAP. XXX.

Spalliera. Ανακλιντήριον. Ανάκλιτον. Ανάκλισις. Anaclinterium. Reclinatorium. Adclinatorium. *Plutei lectorum*. *Lectus ἀμφικνέφαλος*. Adminiculum. *Lectus Veri* quatuor eminentibus anaclinteriis. *κλισμὸς ſella ſplendida; at δίφρος de viliori apud Homerum*. Sordida ſedes. *Sedentium ſtatuæ fere ſine reclinatorio: itidem curules*. Bracciuoli: *Ancones: ἀγκῶνες. eorum deſcriptio*. Vineæ brachiatæ.

AD reliqua accedimus ſedentium commoda, imo etiam decora, & ornamenta. Huc ſpectat pars illa ſedis, ſine qua poteſt, ſed non bene, aut commode ſederi. Nos apte vocamus *Spalliera*, quod humeros illic reclinemus. Græcis ἀνακλιντήριον, ἀνάκλιτον, ἀνάκλισις. Vide quæ ſcripſimus cap. XXVII. Uſurpata vox *Anaclinterii*, Spartiano in *Ælio Vero* cap. V. *Lectus eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat*. Latine redditur *Reclinatorium*. Iſidorus lib. XIX. cap. XXVI. *Fulcra ſunt ornamenta lectorum, dicta, quod in iis fulci-*

mur, id est, sustinemur, vel quod toros fulciant, sive caput, quæ reclinatoria vulgus appellat. Eam vocem apud vulgus invaluisse monet Isidorus, cum alioquin *Fulcrum* diceretur. Cantic. Cantica cap. III. *Reclinatorium aureum*. D. Ambrosius *de Virgin.* lib. III. *Adclinatorium* vocavit. Sed Anaclinterium, aut Reclinatorium proprie in lectis, ut ostendunt loca auctorum, quæ protulimus. Est enim pars illa, sive pluteus eminens, ubi pulvinum aptamus ad caput reclinandum. Ferme autem antiqui lecti (observare est in marmoribus) duos habebant cujusmodi pluteos, aut fulcra; quo pacto nonnulli etiam hodie, præsertim in opum. Pluteus ad caput lecti (sic Gr. κεφαλὴ τ̃ κλίνης) altior: qui vero ad pedes depressior. Inde hoc genus lecti ἀμφικέφαλος Etymolog. & Hesychio, quasi utrinque capitatus, superne, atque inferne. Sed magis placet ἀμφινέφαλος; est enim κνέφαλος (inde gnafalium, de quo supra,) cervical, vel pulvinus: qui, quod ad utrumque pluteum componeretur, ἀμφικνέφαλος ille lectus vocitatus. Quocirca memoratur ut insolens, atque enormi magnitudine ad luxum lectus ille Ælii Veri, *Quatuor eminentibus anaclinteriis*. Vide adnotatores illic.

Atque hac igitur imitatione *Fulcrum*, *Pluteum*, *Anaclinterium*, *Anaclitum*, *Reclinatorium* appellare possumus eam sedis partem, ubi dorsum, atque humeros reclinamus. Sedes autem ita compacta κλισμὸς, ἀνάκλιτος, θρόνος, κλιντὴρ, & aptissime κλινοκαθέδριον Etymologistæ. Vide sup. cap. XXVII. *Adminiculum* (nobis *appoggio*) postica ea coagmentatio non incommode Latinis enuncietur. Hodie in magno compingendarum sedium ingenio, cum nihil vel ad laxitatem, vel ad luxum omittitur, eam partem vere Anaclinterium appellare possumus; quoniam non dorso, atque humeris tantum reclinandis, sed collo, & capiti, quamlibet in altum porrecto satis superque præstat fulcimenti: adeo ille pluteus profunde, lateque strui, & appingi solet. Commodius itaque, ubi eo anaclinterio humeri sustinentur, sed non absque honoris simul argumento sedetur. Ut ferme fit, quos ante alios habemus tum augustiori sede, tum lautiori cæterarum rerum apparatu excipimus. Præclare advertit Athenæus lib. v. cap. VI. ex Homero κλισμὸν (sellam nempe, cui pluteus inesset ille) dignissimis quibusque apponi solitam: de qua etiam illud addit, περιττοτέρως κεκόσμηται ἀνακλίσει, *quod splendide ornata sit ad reclinandum*. At contra δίφρος (sella, ut scamnum, ut expono, sine fulcro) eidem vocatur ἀεικέλιος, *vilis*, aut *sordida*, qualem illic memorat datam Ulissi, ἐπαίτῃ εἶναι δοκοῦντι, *quia mendicus esse videretur*. Haud aliter Lucanus de Senatu Romano, vel extorri, & sua pulso dignitate lib. v.

——— *sordida sedes*
Romanos cepit proceres ———

In vetustis lapidibus, ac nummis varie deformatus apparet hic pluteus: non semper continuo tabulato, & unica compage, sed transversis per intervalla asseribus, aut fasciis, sicuti hodie in quibusdam sedibus minoris pretii, nec interioris admissionis. Species autem plurimum quadrangula: quandoque rotunda, atque altius assurgens: cava nunc, & sinuosa, ut sessorem veluti complectatur. Observa Citharistriam sedentem inter epulas, quam superiori capite produximus ex Boissardo. Eundem vide p. CXXVII. partis VI. ad portam Appiam, ubi pulcherrimæ structuræ sedes Jovem tenet fulminantem; & pag. CXIV. partis V. ubi sedentium Fortunarum icones. Percurre quæ supra cap. XXVII. ubi variæ sellarum, ac sedentium formæ tibi expromuntur, & fulcrorum attende imagines. Quamquam raro, præsertim in statuis sedentibus reclinatorium appositum visitur. quod studiose factum existimamus, ut integra, & exerta statua conspectior fieret; neu vivax operis gratia, eo impedimento minueretur. Cæterum quod Curules sellæ eo plurimum careant fulcro, aut adminiculo, retinendæ opinor vetustatis gratia id factum apud Romanos, quoniam simplicissima ea sedes priscorum; vel quia plerumque in tribunali, aut suggesto locabatur, parieti, vel tabulato admota; unde humeris itidem fulcrum, & innixus caperetur. Vel quoniam tandem curulem secum gestantes Magistratus, quacumque ponebant, ac reponebant; commodius autem, si nulla sarcina, & adjectio reclinatorii sedem onerasset.

Ne mutilas, ac truncas habeamus sellas, suis ulnis, ac manibus instruamus, quibus sessorem ambiant, & complectantur. Nos vocamus *Bracciuoli* transversaria hæc ligna, & asserculos antrorsus procurrentes, qui pluteo affiguntur, & arrectariis in altum productis incumbunt. Similitudine brachiorum in humano corpore; dum pro varia sedium forma nunc ab ipsa reclinatorii summitate tamquam a scapulis desiliunt, nunc veluti lacerti in extremis ejus angulis ad thoracem, vel costas reflectuntur. In Veterum sedibus frequenter occurrunt: quo nomine demonstrarint haud ita obvium. Possumus transtilla, septa, retinacula, clathros, tigilla, ubi cubito innitimur; possumus fulcra brachiorum appellare; sed peculiarem, & genuinam nomenclaturam uni debeo Cælio Aureliano *tard. pass.* lib. II. cap. I. *Consilium dabimus, ut sella tonsoria sedeant ægrotantes, quæ sit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes sese levare nitantur.* De hac sella tonsoria sup. diximus cap. XXV. Interim *Ancones* nihil aliud sunt, quam qui nobis *Bracciuoli*, nisi fallor, ἀγκῶνες. Verbum ipsum consentit, quo Cubiti denotantur. neque usus abludit, dum tales describit Aurelianus, quibus sese incumbentes levare nitantur. Est autem ἀγκὼν illa flexio, curvatura, & cubitus, quem facit tigillum vinctum lateribus plutei, vel lignis arrectariis, quæ reclinatorium sustinent. Haud aliter Vitruvio lib. III. cap. III. & lib. IV. cap. VI. *Ancones* vocantur brachia illa aut virgæ, quæ normam componunt figura literæ L. *Uti norma*, inquit, *in cavo strigis cum fuerit conjecta, circumacta, ita anconibus* (hoc est, brachiolis) *striarum dextra, ac sinistra angulos tangat*, &c. lib. III. c. III. *Ancones, sive prothyrides*. lib. IV. c. VI. & *Ancon*, instrumentum forma eadem, qua diximus. Vide Turneb. *Advers.* lib. II. c. XXIII. Lucem tandem bonus mihi præstat Pollux lib. I. cap. X. iis verbis, τὰ δ᾽ [illegible] δίφρῳ, γωνίαι, καὶ ἀγκῶνες. *Flexus sellæ interioris, anguli, & cubiti* (vocantur) loquitur de sella in curru locata.

Ergo ancones, & cubita, hæc ligna, quæ nobis *Bracciuoli*, ac sedes ipsa, *a Bracciuoli*. Non audeo Brachiatam appellare; etsi non ignoro eadem tralatione brachia arboribus tribui, & vineas *brachiatas* ea similitudine appellari a Columella lib. v. cap. v. *Alii capitatas vineas, alii brachiatas magis probant, quibus cordi est in brachia vitem componere, convenit*, &c.

Sed cur Veteres tam curiosi in cæteris sedium partibus, aut ornamentis designandis, aut pulvillo, suppedaneo, reclinatorio (de quibus sup.) in his brachiis, aut anconibus adeo mutiunt? Forsitan hæc pars in sellis, aut cathedris apparatioribus, ut necessario, ac vulgariter juncta, nihil præcipui habebat, quod scribentes memorarent? Verum ea interim mihi obrepit conjectatio, nomine reclinatorii, ἀνακλίσεως, aut sedium quas dixere κλισμοὺς, hanc quoque partem contineri; quippe tota illa compages postici fulcri, & anconum omnigenam præstat commoditatem ad reclinandum.

Quod ſi alterutro careat ſedes, magna commoditatis pars ſeſſori decedit. Huc ſpectare puto verba Athenæi lib.v. cap.VI. ubi de ſella *κλισμῷ* loquens, (vide ſup.) ſatis habuit ſcribere *περιττοτέρως κεκόσμηται ἀνακλίσει*, *instructa eſt eximie ad reclinandum*. nempe *ἀνακλίσεως* nomine, & reclinatorium, & ancones, & quidquid aliud magis ducat ad commode quieſcendum, fortean complecti Pollux voluit.

CAP. XXXI.

Stragulum. Stragula. Inſtratum. Stratoriæ veſtes. Periſtromata. Peripetaſmata. Operimenta. Pallia. Opertula. *ἱμάτιον*. *Octavius Ferrarius cum laude memoratus*. Pallium: *pro quovis inſtrato*. Solaria. Babylonica. Sedularia: *aliter explicata, ac Turnebo placitum*. Subſellia cathedraria. Toralia. Accubitalia. Mantelia. Stroppi. Cataclita. *Caſaubonus defenſus*. Mappæ. *Pelles ſedibus injectæ: quæ repoſtiles, ſæpius fixæ: clavis argenteis diſtinctæ. Tapetes, & ſtromata, linteamina ultimo, ac vela*. Selliſternium. *σελλίστρωσις*. Habere ſelliſternium: *ac de ea re exacte. Selliſternia etiam hominibus, non tantum Diis curata*. Lectiſternium. *Tum lecti, tum ſellæ numinum. Selliſternium pro ſella, ut Lectiſternium pro lecto. Coronæ ſuper ſellis; item cornua potentiæ indicio; aliaque Deorum ſymbola, ac donaria.*

SEDES non unius generis varie fabricatas, & compactas ſuis partibus, atque ornamentis inſtruximus hactenus, tum vero ad commodi uſum, tum ad ſpeciem dignitatis concinnavimus. Sed parum honeſtæ nobis viſæ ſunt, ſi nudas hic reliquerimus: Quare injicimus illis ultimo loco ſtragulam veſtem, raptimque, ac tumultuarie veluti feſtinantes amicimus.

Stragulum, *Stragula*, *Inſtratum*, & *Veſtis ſtragula* communi appellatione dictum quicquid ad injiciendi, inſternendive uſum adhibebatur. Paulo J.C. lib. III. *Sent.* tit. VII. qui eſt de legatis *ſtratoriæ veſtes* memorantur Gr. *στρώματα*, *περιστρώματα*, *περιπετάσματα*, &c. Varro lib. v. *de Ling. Lat. Græca ſunt Periſtromata, & Peripetaſmata*. Idemque, *Operimenta, & Pallia, Opertula dixerunt*. *ἱμάτιον* enim Græcorum (quod Latinis *pallium*) pro veſte etiam ſtragula uſurpatum: notavitque ex Poetarum auctoritate V. Cl. Octavius Ferrarius conſummatiſſimo opere *de re Veſt.* parte II. lib. IV. cap. III. Sed poetis, hoc eſt, genti licentioſæ, prorſi ſermonis addamus firmamentum ex J.C. l. *inſtratum* 45. D. de V.S. *Neque enim dubium eſt, quin ſtragula veſtis ſit omne pallium περίστρωμα*. Vide Cujacium lib. x. *Obſervat.* XVIII. Præter locum Varronis ſup. allatum, en tibi Suetonius in *Nerone* cap. XLVIII. *Super lectum modicella culcita, vetere pallio ſtrata inſtructum*. Imo pro mantili ad tergendi uſum, Petronio, *Jam Trimalcio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex lana molliſſima factis*.

Nos vero hic ea vix delibamus, quæ ad uſum, aut ornamentum ſedendi faciunt. Ulpianus J.C. l. 25. *de auro, & arg. leg. Tegimenta ſubſelliorum* nominat. Si quibus enim ſedilium ea operimenta conveniunt, ſubſelliis, & ſcamnis ob nuditatem, ac duritiem debentur. Hæc ipſa tegimenta *Solaria* appellari voluit Cujacius lib. x. obſerv. XVII. Vide hunc & *ad l. unus ex dominis D. de ſervitut.* & nos ſup. cap. XXVIII. Feſtus, *Solla appellantur ſedilia, in quibus non plures ſingulis ſedere poſſunt, ideoque ſolla ſternere dicuntur, qui ſelliſternium habent, & ſolaria vocantur Babylonica, quibus eadem ſternuntur*. En *Solaria*, en *Babylonica* ad uſum ſedium. Babylonicorum mentio eadem l. 25. *Tapeta veſti cedunt, quæ aut ſterni, aut injici ſolent. Sed ſtragulas, & Babylonica*, &c. Reperio & *Sedularia* pro ſtragulis ſedium; proprie autem earum, quæ in rhedis locabantur, ut viſum Antonio Auguſtino, emend. IV. Non improbo magni viri enarrationem, quoniam hæc ſedularia cum rhedis conjungit J.C. l. 4. *de ſuppell. leg.* Non placet quod Turnebus voluit lib. XVIII. *Adverſ.* cap. XXIII. *Sedularia* eſſe multa ſedilia, ut *Cathedraria* ſunt multæ cathedræ, *Roſaria* multæ roſæ, &c. quod autem vocem *Cathedraria* ex eodem J.C. advocat d. l. 5. minus aſſentior, quaſi disjunctim legerit. Ego junctim lego, *Subſellia cathedraria*, nempe quæ cathedris ſubjiciuntur, atque ita non erunt aliud Subſellia, & aliud Cathedraria, neque hæc multæ cathedræ, ut Roſaria multæ roſæ, &c.

Hæc igitur ſubſellia ſtragulis fuiſſe operta, & quidem tapetibus docet ibidem J.C. *De tapetis quæri poteſt ſubſellia cathedraria, quibus inſterni ſolent*, &c. Sic Plauto *Stich.* Act. II. Sc. III. periſtromata cum ſellis junguntur. *Tum Babylonica* (inquit Dinacium) *periſtromata, ſella, & tapetia*. ut habent Vett. exemplaria: ſive quod mavult Meurſius, *Solla, & tapetia*: eſt autem ſollum idem ac ſedile, vel ſolium unius capax, ut alias diximus.

Neque ſolis operimentis, aut periſtromatis ſcamna, ac ſubſellia tegebantur ad ornatum, ſed iis jam inſtratis pulvillos fuiſſe ſuperinjectos non eſt dubitandum: prout ſedentium dignitas, aut ſeſſionis apparatus, ac majeſtas poſtulaſſet. Sic *Stroppos* pulvinaribus fuiſſe impoſitos docet Feſtus in *Stroppus*: præſertim in Caſtoris, quos vel coronas interpretari licet, vel faſciculos. In antiquis monumentis comparent ea ſtragula, ſæpius etiam pulvilli, nec raro in curulibus. Vide cap. XIII. & cap. XXVIII. Contrarie in ſcamnis, aut ſubſelliis, ubi perpetuæ, & oblongæ culcitellæ affiguntur, & inhærent, aliquod inſuper ſplendidius operimentum imponebatur cum alioquin cæteri pulvini repoſtiles, ac breves, & unius tantum capaces ſupra omnem ſtragulam collocentur. Haud aliter *Toralia* (inde noſtrum *Tovaglia*) vel *Accubitalia* toris imponebantur; quia tori in modum pulvinarium (nobis *ſtrapunti*) componebantur, congeſta lana, aut tomento referti. Veſtem *de Cataclitis* vocavit Tertull. *de Pallio: Et pavo pluma veſtis, & quidem de cataclitis*. quod malo, quam *Catacliſtis*. *Veſtis de cataclitis*, pro Veſtis cataclitorum; ſic *veſtis de altari*, &c. quomodo nos Italice. Sunt autem *κατάκλιτα*, *Accubita*. Pavo igitur pluma veſtis eſt de cataclitis, quoniam refert auri & purpuræ colore veſtem tricliniarem, & accubitalem, qua tori in tricliniis ſternuntur. Vide Salmaſium *ad hunc Tertull. locum*. Uno verbo hanc ſtragulam *Triclinaria* dixere. Plinius lib. IX. cap. XXXIX. *qua purpura quis non jam, inquit, tricliniaria facit?* Idem lib. VIII. cap. XLVIII. *Tricliniaria Babylonica*. Labeoni J.C. l. 20. *de opt. leg. Veſtimenta tricliniaria*. Sic *Mantelia*, ſive *Mantuelia* menſis injecta; de quibus Salmaſius *ad Vopiſci Aurelianum*, a toralibus, ſive accubitalibus diſtinguens; quoniam his tori tantum, & accubita; mantiliis, aut mantuelibus menſæ inſternantur. Cum tamen Caſaubonus ab eo reprehenſus confuderit *ad Lampridii Heliogab.* cap. XIX. Hoc interim ſcio, accurate, atque exacte hanc partem philologiæ fuiſſe tractatam a Caſaubono, qui ad illud Heliogab. cap. de ſe ſcripſit (alibi meminimus) *In commentario noſtro de lectis, & ſtragula veſte quem brevi edituri ſumus, Deo faciente, affatim de iſtis omnibus*, &c. Ad eum commentarium, Lector, te delego, ſi modo publicam vidit lucem, quam illi auctor parabat. Sed cubat (opinor) adhuc in pluteis, ac tenebras fert indigne. etiam ipſe docuit Caſaub.

accubitalibus toros, sive accubita fuisse instrata; modeste subdens etiam mantelia venire eo nomine. Sint igitur magis proprie mantelia stragulæ vestes, quibus mensæ operiebantur, quæ olim *Mappæ* teste Isidoro lib. XIX. cap. XXVI. Toralia autem, & Accubitalia, quæ toros, & accubita suo velamento exornarent. *Mantelibus aureis semper stravit*, inquit Pollio in *Gallieno* cap. XVI. Accubitalium Cypriorum idem meminit in *D. Claudio* cap. XIV. Vide Salmasium hic, & *ad Heliogabalum Lampridii* cap. XIX. ubi Casaub. pariter. Ut mensis igitur, & toris, sic sedibus sua fuerunt instrata, quæ *Solaria*, & *Sedularia*, ut diximus: neque tali tamen religione, ut subselliis, & scamnis aptari nequiverint, etiam toralia, quibus lecti, sive tori tricliniares decorabantur. liquet autem hæc stragula pulvinis, & culcitellis, quamquam mundis, ac nitidis fuisse superinjecta; præsertim elegantiora, splendidique, ac peregrini artificii. Hinc illa Cypria, hinc Babylonica peristromata, & Attalica, & Campanica, de quibus tam crebro apud scriptores legimus.

Pellibus potissimum usos fuisse Veteres, quibus sedes insternerentur Heroicis presertim temporibus, memorant vates; quorum summus *Æneid.* vers. CLXXVII.

Præcipuumque toro, & villosi pelle leonis
Accipit Æneam, solioque invitat acerno.

ubi vetus, ac perdoctus interpres Donatus monet, *quod hujusmodi tapetes*, & stragulæ vestes e pelle heroibus decoræ tunc judicabantur. Nonn. Dionys. XVI. stragulam describens, δέρματα Παρδαλέων πολυδαίδαλα, *Varias pardalium pelles*. Homerus primo *Odyss.* procos in domum Ulyssis a Penelope exceptos, sedentes facit ἐν ῥινοῖσι βοῶν *In boum coriis*. De hoc pellium usu quædam protulit doctiss. Brisson. lib. II. *de Regno Pers.* Addo de Romanis ex Fasto: *In pelle lanata nova nupta considere solet, vel propter morem vetustum*, &c. Servius Danielis: *Sellas duas jugatas ovili pelle superinjecta poni ejus ovis, quæ hostia fuisset: & ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione flamen, & flaminica residerent*. ad Vatem Latin. *Æneid.* IV. vers. XXXVIII. Nota nuptiale mysterium, & quas vocat Servius *Sellas duas jugatas*, perinde ac *Bissellium*, vel duas sellas junctas. Atque has equidem ferarum, & animalium exuvias stragulorum more explicatas, & oppansas fuisse non ambigerem, ut poni, & amoveri possent, plicari, componi, recondi. *Odyss.* T.

Εὐρυνόμη φέρε δὴ δίφρον, καὶ κῶας ἐπ᾽ αὐτοῦ
Eurynome affer sellam, & pelles super eam.

Addo alium P.

Κώεα καστορνῦσα θρόνοις ἐπὶ δαιδαλέοισι.
Pellem sternens super pedibus artificiosis.

Utrobique κώεα, hoc est, pelles ovis nominat; quamquam non displicet poetica Synecdoche, pellem pro pulvillis concinnatis, & consutis accipere, quod magis decorum, & commodum. An potius schemate, quod Græci ἓν διὰ δυοῖν, idem sit δίφρον, καὶ κῶας, ac sellam pelliceam, vel coriaceam. At in altero versu Κῶα καστορνῦσα, omnino videtur disjuncta pellis, ac sellæ injicienda. Equidem simplicissima hæc ratio insternendi, & priscis mortalium opibus, quin etiam arti, & industriæ accommodata, terginas pecudum, aut ferarum exuvias sedendo, recumbendo premere: mollis quoque, ac nitida, & ferens ætatem ea stratura. Paulatim factum deinceps, ut sedibus eæ pelles affigerentur ad usum assiduum, ac diuturnum clavis adactæ: pars autem ipsa, in qua proprie sedemus (sedile, aut quadratum diximus) injectis pilis, conferta stuppa, congesto tomento, jugiter strata, vorsa, ac follicans perpetui vicem pulvini præberet.

Reperio itidem apud Homerum clavis exornatas, ac distinctas priscorum sellas: quos argenteos memorat, ut *Odyss.* Θ. vers. LXVII.

Τῷ δ᾽ ἄρα Ποντόνοος θῆκε θρόνον ἀργυρόηλον.
Huic Pontonous posuit sedem argenteis clavis ornatam.

Verbum verbo redderem *Argenti clavatam*. & K. vers. CCCXIV. & H. CLXII.

——— ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου.
In sede argenteis clavis suffixa.

Bullis, seu clavis hisce capitatis (nobis *Borchie*) e fusili, aut ductili metallo sumptuosi operis ad exquisitum luxus ingenium hodie utimur. Sed hæc obiter de clavis.

Alibi idem vates tapetem mollis lanæ, non pellem injicit sellæ, quam vocat κλισίην. Vide Athenæum lib. V. cap. VI.

Ἀλκίππη δὲ τάπητα φέρε μαλακοῦ ἐρίοιο.
Alcippe autem tapetem attulit e molli lana,

qui est versus CXXIV. *Odyss.* Δ. Hermas in *Pastore* visione I. *Video contra me cathedram de lanis candidis, sicut nix, factam magnam*. Tam de stragula, quam de pulvino interpretari licet eas candidas lana. Purpureum instragulum pictum Pers. Regis solio impositum refert idem Athenæus lib. XII. cap. II. ποικίλον ἱμάτιον πορφυροῦν. Vide & in pompa Ptolemæi Philadelphi lib. V. cap. V. ex Callixeno Rhodio.

Atque his tandem sedibus suo instratis atque exornatis operimento, ultimum quoddam, ac supremum velamentum superinductum quandoque novimus; ostenduntque antiqui lapides, principum præsertim virorum cathedris, aut thronis. Unicam sit satis tibi prompsisse sub num. XLII. sedem elegantissimi operis, quæ Romæ extat apud Matthæos ad D. Catharinæ. Hinc apud veteres quoque Christianos illæ Pontificum sedes velatæ, ac linteatæ, de quibus nonnihil sup. cap. XX. Sic etiam hodie eorumdem Pontificum, & Antistitum, ac Principum sedes jam apparatæ, atque instructæ novissimo quopiam bombycino velo obtegi solent: non modo ut a pulvisculi contactu, profanique vulgi oculis sint immunes; sed ut ab aliis eo pacto secernantur, & quandam venerationis speciem offundant, opera, & latenti majestate.

Dum vero insternendis sellis immoramur, non immerito ullus nos reposcat, quid tandem fuerit *Sellisternium*, & quæ illius apud Veteres observatio? quod autem ex ipsa vocis notatione paret, erit sellisternium, sedium aut sellarum stratura, munusque, aut ratio eas sternendi. Glossæ Cyrilli *sellisternium* σελλάστρωσις. Sic etiam *lectisternium*, & apud Plautum *Pseud.* Act. I. Sc. II. *lectisterniator*, qui lectum sternit. Sed ad Festum adeamus, etsi ille parum lucide, ut sæpe solet: *sola sternere dicuntur, qui sellisternium habent*, &c. Paulus epitomator, *Solia sternere dicuntur, qui sollisternium habent*: nullo discrimine, quam quod solia legit, & sollisternium, non sellisternium; sicut alibi diximus, *Seliquastrum*, *Soliquastrum*, & *Solliquastrum*. Scaliger ad hunc locum Festi maluit, *Solia*, &c. *ideoque soliar sternere dicuntur*, &c. *Soliar* antiquis idem ac solium ex Varrone, atque aliis. Sed quidnam illud est, aut cujus est tandem habere sellisternium? Non omnibus permissum fuisse solia, aut sellas sternere, monent verba ea superius allata e Festo. *Et ideo solia sternere dicuntur, qui sollisternium habent*: quasi equidem honoris, aut cultus indicio certis personis, non omnibus jus illud permissum fuerit solia insternendi, aut instratis soliis, vel sellis utendi: quod qui habuerint, ii sellisternium habere dicebantur. Opinatur Meurs. *ad Plauti Stichum* Act. II.

Sc. III. quod quoniam solla, hoc est, sedilia unius tantum capacia e solido ligno, atque adeo pretiosiora fuerint, ideo non omnibus ea habere licuerit: quibus licuisset, ii sollisternium habuerint, remittitque ad Festi auctoritatem. Percuperem, ut aliquid amplius me docuerit præ Festi verbis: imo nec verba hujus Grammatici eo ducunt; qui non de simplici solio insedendo loquitur, sed de illo insternendo, deque peristromatis, aut solariis eidem imponendis. Cessat ergo pretii, aut raritatis causa ob ligni soliditatem. Quibus datum fuerit illud jus, vel munus, vel ratio; quove ritu, aut lege, quo honoris argumento, quibus diebus, aut per quæ officia, actusque rerum solennes, ut Festus tacet (forsitan id temporis notum) ita ego non audeo nunc definire, ac bona fide vetus illud usurpo N. L. Sed in re obscura liceat tamen divinare, quod ut mihi cuicui modi contingat, a vestigiis lectisternii non abscedo. Scimus *Lectisternium* fuisse sacri genus convivii; quod Deorum simulacris parabant: sic lectos insternebant, ut illic procumberent ad epulas, quo placamine Romani utebantur gravioribus Reip. temporibus, ut iram averterent, Cœlitumque opem exorarent. Sæpe meminit Livius, aliique Veteres, quos profert eximius adnotator *ad Alex. Neap.* v. XXVII. *dier. gen.* Turnebum adde *Adverſ.* XXX. XXXII. Guther. *de vet. J. Pont.* lib. III. cap. IX. Adi præcipue Servium *ad* III. *Georg.* & XII. *Æneid.* & passim viri eruditi; Inter quos Casaubonus *ad Suet. Cæsarem* cap. LXXVI. qui pulvinaria, sive lectisternia Græcis quoque factitata primus sibi videtur observasse. Sed & lectisternium dixerunt lectum ipsum instratum, cujus icones in nummis.

Observo autem non omnibus Diis, neque omnibus locis ea lectisternia habita: quod me docet Festus: *Sistere fana*, inquit, *cum in urbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorum fanorum constituere, quod Antistius Labeo ait in commentario decimo quinto J. Pontificii, fana sistere esse lectisternia certis locis, & Diis habere*, quæ verba sic accipio, ut duobus modis sit *Fana sistere:* altero cum in oppidis condendis loca statuuntur, decernuntur, definiuntur fanis, quæ illic constru enda erunt. Inde apud Tacitum *Ann.* lib. IV. cap. XXXVII. *Cum D. Aug. sibi, atque urbi Romæ templum apud Pergamum sisti*, &c. & lib. IV. *Hist.* cap. LIII. *Templum iisdem vestigiis sisteretur*, & sæpe alias. Altero modo *Fana sistere* ex Labeone est *Lectisternia certis locis, & Diis habere*. En igitur eadem forma, qua superius sellisternium, hic quoque Lectisternium haberi dicitur. Epitomator Paulus extulit *Lectisternium certis in fano locis componere:* loca accipiens de partibus ejusdem fani, non de locis urbis, quod ego magis opinabar. Fana itaque sistit, qui certa statuit, ac decernit fana, ubi supplicationis gratia lectisternia habeantur, sive componantur Numinibus. Ita pariter de sellis dicamus, ut sellisternium habere, sit sellas statuere, aut componere Diis certis, certisque locis, quod qui facit, is habebit sellisternium: quo pacto & *lectisternium* habere dicetur ille, qui eos lectos instraverit, etsi eam loquendi formam Festus nobis non expromat. Puto autem eodem dicendi ritu *sellisternium habere*, quo *fasces habere* apud Livium dicebatur ille Consul, qui suo mense jus dicebat, majestatemque Reip. atque honoris fastigium obtinebat. Aut quomodo, *Senatum, Comitia*, &c. *habere*. Nempe cuipiam e magistratibus, aut sacerdotibus ea cura demandata, id munus injunctum, aut jus tandem permissum sellas, vel solla Diis sternendi; quod qui præstarent, ii sellisternia habere dicuntur, sive Festi verbis *solla sternere dicuntur, qui sellisternium habent*, quod certo loco ac tempore factum fuisse credimus, sicuti de lectisternio scribit idem Festus ex lege scil. & observatione, quam ignoro penitus. Quemadmodum vero statuæ, ac simulacra Numinum in lectisterniis reclinabantur; nihil prohibet, quin aliquando sellæ iis, aut solia instrata appararentur ex præscripto religionis. Sicuti namque suos Romana gens colebat Deos, ebrios, iracundos, libidinosos, morbis & pathematis obnoxios: ita oportebat hominum instar eos nunc sedere, nunc recumbere. Tertullianus diserte mihi favet lib. I. *ad nationes: Solisternia*, inquit, *& lectisternia Deis*, &c. etiam ipse solisternii verbo utitur, quod raro alibi, aut nuspiam reperias, nisi apud Festum. ecce quomodo tum lecti, tum solia Diis apparabantur ad conquiescendum. Alterum tibi isto probatissimum testem Val Max. lib. II. cap. I. *Nam Jovis epulo ipse in lectulum, Juno, & Minerva in sellas ad cænam invitantur*. Deum pater ut senex discumbit; cujus reverentia sedent filiæ. Ritum nota, ac discrimen, & morde laurum. Stragulam manifeste injectam agnoscere est curuli sellæ in nummo apud Ursinum in *Fam. Furia*, quem tibi promo pag. CIV. At apud eundem in *Pompeja* p. CCVIII. & *Valeria* CCLXIX. nescio quid extat, ac prominet, quod magis pulvinar, quam stragulum arbitrare.

Cæterum viris quoque principibus, civibusque egregie de republica meritis sellas, aut solia apparatius instrata fuisse honoris gratia, certo loco, aut tempore, ut illic dum viverent, vel vita functi, & absentes in suis imaginibus conquiescerent, nil inducor opinari. quod quoniam extra ordinem, publicave auctoritate tribui potuit: ideo habere eos sollisternium quis non autumet, quibus permissum id fuerit, soliumque sternere iidem dicantur? De hoc autem adornandæ sedis more, ubi simulacra Principum ponerentur imitatione sollisternii Deorum, affero tibi auctorem Tacitum lib. XV. *Ann.* cap. XXIX. *Medio Tribunal sedem curulem, & sedes effigiem Neronis, sustinebat*. Ad quam progressus Tiridates cæsis ex more victimis sublatum capite diadema pedibus subjecit. De eadem re Dio in eclog. ἀλλὰ καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἠγάρθη. καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνες τοῦ Νέρωνος ἐστάθησαν. *Sed solium altum erectum fuit, ibique imagines Neronis statutæ*, profert Lipsius monetque tale suggestum fuisse etjam Romæ in castris Prætoriis ex eodem Tacito lib. I. *Hist.* Plinius *Paneg.* de Domitiano: *Jam dudum illi radiatum caput, & media inter Deos sedes*. Consimile quid de imaginibus Marcelli scribit idem Dio lib. LII. quod in sedibus locatæ fuerint mediæ inter Prætores, qui ludos edebant ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελούντων. Vide Panvinium *de lud. Circ.* cap. II. & cap. XVI. Aut sollisternium tandem eos habere dicamus, quicunque honoris ergo, & ob meritorum præstantiam, eo jure, ac potestate gauderent, ut sibi sellæ insternerentur; quomodo etiam hodie differentiæ nota in consessibus sunt quibus stragulæ vestes subjiciantur, sunt qui careant. Est namque sollisternium suo verbo merus ille, putusque sternendi sedem actus, aut facultas. Dicam tandem plenius. Sollisternium pro ipsa sede constrata accipi posse; atque adeo sellisternium habet, qui sella utitur stragulis splendida, quod non omnibus videtur permissum, sicuti de habendis fascibus exposuimus.

Haud aliter Lectisternium pro quocunque lecto strato acceptum invenimus. Sidonius Apollinar. epist. IV. XV. *Epulum multiplex. & capacissima lectisternia para.* Isidorus lib. XV. c. V. *Lectisternia dicuntur, ubi homines sedere consueverunt*. Loquitur de lectis, & tamen ad sedendum paratos scribit. Sed puto, hæc verba hausit ex Servio XII. *Æneid.*

——— *& diri sacraria Ditis*.

qui lectisternia fuisse nos docet, ubi homines solerent in templis sedere. Addenda sunt igitur Isidoro, nisi fallor, verba, *In templis*, quæ sui furtum videntur fecisse. Atque hæ posteriores nostræ conjectationes non penitus abeunt a sententia Meursii superius laudati, qui sellisternia hominum honori tribuit. Sed verius puto inter cærimonias & religionis Deorum esse habenda.

Ut his sedium ornamentis coronidem tandem imponamus, ne pigeat ultimo loco admonere sedibus ipsis fuisse coronas impositas, sive in iis collocatas, & ad honorem tum superstitum, tum mortuorum illic statutas. Aureas Ptolemæo Soteri magni ponderis dicatas, ac super sedibus positas, quas per solennem pompam traducebant, refert Athenæus lib. v. cap. v. qui & cornua aurea in quibusdam itidem sedibus circumducta coronæ vicem testatur. Cornua, inquam, diadematis instar habebant apud Veteres; potentiæ omnino, quin etiam divinitatis significatione. Vide quæ congerit Carol. Paschalius *de coron.* lib. x. cap. iv. ubi delicias nimium facit in cornuum laudibus persequendis: suæ autem observationi pondus nonnullum adjecisset illustri hoc testimonio Athenæi. Voluissem quoque, ut in eo erudito commentario non reliquisset indictum, quod nunc levi articulo tangimus de coronis sellarum gestamine. Sellam igitur Cæsaris auream memorat Dio lib. XLIV. pag. CCXLIII. ac super ea gemmis, & auro insignem coronam, qui honor alioquin Diis tributis ἐξίσυ τοῖς τῶ̃ θεῶν inquit Dio. Corn. Nepos in Eumene, *Sellam auream cum sceptro, ac diademate*. Tacitus lib. II. *Ann.* cap. LXXXIII. *Sedes curules Sacerdotum Augustalium locis, superque eas coronæ querneæ statuerentur*. Lipsius ad hunc locum. Præcipue autem in sellis curulibus hæ coronæ. Icones e nummis protulimus alibi. Adde & argenteum Titi sub n. VII. Nonnunquam rami laurei, aliave symbola, & ἀναθήματα Heroum, aut Deorum. Sic fulmen Jovi sacrum super Curuli in nummo Cn. Domitii Ænobarbi, quem exhibet Gutherius *de vet. Jure Pont.* lib. III. cap. IX. Sic galea in Palladis, ut opinor, cultum apud Ursin. in *Fam. Cestia* p. LVII. & in *Norbana* p. CLXXVI. Cornucopiæ, & libra in *Licinia* CXXXIX. Hinc atque illinc ramus, jaculum, corona, lituus in *Cornelia* LXXIV. & quod magis notabile, curulis pedes jacentem thyrsum pro solo habent in *Valeria* CCLXIX. eo scil. allusum, quod Val. Messalla Liberalia, sive ludos Bacchi ediderit, cujus numinis inter cætera gestamen thyrsus. Ac morem tandem statuendarum in sellis coronarum erudite observatum vide ab Ezechiele Spanhemio laudata dissertatione *de usu, & præstantia veterum nummorum* pag. CLXXXVI. Ac nos sup. cap. XIV. pluribus.

CAP. XXXII.

Insignia. *βασιλικὰ σύμβολα: symbola imperantium. σύμβολα τῶ̃ ἀρχόντων.* Signa. *Vestes σημειωταὶ*: clavatæ. *Vestis πλατύσημος*: Laticlavia. Insignia Magistratus. Ornamenta. Flaminii decursa insignia. Honor ornamentorum. *Judicaturi sedentes*. Dies sessionum. Actus rerum. Sedere: jus reddere. Præsidere. Præsidatus. *Præsidebant ludis Impp.* Primæ cathedræ. *προεδρία πρωτοκαθεδρία. Olympionicis data, civibusque bene meritis, atque in sua arte præstantibus. Eadem ad mensas. Platoni, & Xenophonti lux*. Præcellentissima sedes. Magnifica sedes.

A SATIS hactenus inspeximus sellas, quibus aliqua honoris, aut excellentiæ insidet significatio, ut earum quodam ceu famulatu Bisellium nostrum illustrius redderetur. Plerasque simul alias, saltim celebriores in Veterum scriptis, earumque usum ac rationem non pœnitendo excursu adnotare visum nobis fuit. Sed vereor plurimum, ne quis Lucilianum non occinat, *Mantissa obsonia vincit*. Quare modus tandem adsit: ne forte vetus alia querimonia lectori nostro exprimatur, *sedendo lumbi dolent*. Surgamus igitur a sedibus cæteris, ut ad unum Bisellium, conjecturasque de illius Honore meditandas progrediamur.

B Solenne ipsum sedendi jus, atque auctoritatem, quoddam in se honoris, & dignitatis instar habuisse usu, ritumque omnis ævi, tam notum est, quam frequens, & commune hominibus, ipse actus sedendi. Hinc illæ formulæ, & civilia verba, *Sedendi, Præsidendi, Assidendi*, quas in judiciis, consiliis, imperiis significandis adhibebant. Sed videor non minimum facturus pretium operæ, si id unum dicendis præstruxero, Insignium, sive Ornamentorum nominibus fuisse honores, ac potestates non raro expressas, ac demonstratas. Neque in Romana id politia novum, aut insolens; neque apud alias gentes. Sic enim clavus, annu- C lus, vitis, fasces, gladius, carpentum, sella, &c. pro honoribus, quorum ea sunt splendida ornamenta, ac decora supellex; ac dicemus infra cap. XXXIV. *Insignia* dixere Latini Livius lib. I. *Jura dedit, quæ ita sancta generi hominum agresti fore ratus, ac si se ipse venerabilem insignibus imperii fecisset*. De Romulo loquitur; egregie interim monens ab extera illa imagine, & apparatu splendoris trahi animos in obsequium, & ad dignitatis excellentiam cogitandam perduci. Florus lib. IV. cap. II. *Regni insignia. βασιλικὰ σύμβολα* Herodiano in Pertinace. Prudentius hymn. XIV. D *Peristephan.*

Fasces, secures, sellæ, prætextæ, togæ,
Lictor, Tribunal, & trecenta insignium,
Quibus tumetis ———

Sic Græcis, ut Justinianus *Nov.* XXIV. τὰ τ̃ ἀρχῆς παράσημα *insignia magistratus*, & *Nov.* XXV. cap. VI. τὰ σύμβολα τ̃ ἀρχόντων, *Symbola Imperantium*. Quandoque σημεῖα *Signa* & *Insignia*; sed speciatim pro Clavo. Unde σημειωταὶ, vestes, *clavatæ*; & vestis πλατύσημος, *Laticlavia*. Vide *ad Lampridii Alexandrum* par ingens enarratorum Casaubonum & Salmas. Ulp. l. 1. §. *casum D. de postul. Insignia Magistratus*. Adi Brisson. III. E *select.* XIV. ex quo Gothofr. *ad d. l. primam*. Aliter *Ornamenta*. Cicero *pro Sext. Indignus ordine equestri, cujus nomen retinet, ornamenta confecit*. Item *Ornamenta dignitatis* orat. *pro Marcello*, advertitque Jacob. Guther. *de off. D. A.* lib. II. cap. v. Lamprid. in *Alex.* cap. XLVIII. *Ornamentis imperialibus, & melioribus. quam ipse utebatur, affecit*. Apud Gruter. *Inscript.* CCCLXXII. VII. *Decurionalibus Ornamentis, & ob Honor. Ornam. Decurion.* & CCCLXXV. I. *Consularibus ornamentis honorato*. Antoninus Pius. *Præfectos suos locupletavit, & ornamentis consularibus donavit*; Capitolinus in *vita*. Tacito XIII. *Ann. Ornamenta* F *Consularia*, ubi de Asconio Labeone, & Primo Antonio; & IV *Hist. Ornamenta Prætoria*, ubi de Cornelio Fusco, & Arrio Varro.

In tantum equidem, ut *Insignium* vocem pro honoribus, & invicem usurpatam reperiam. Notabilis locus in *l.* 21. *C. Theod. de Decurionibus. Post Flaminis decursa insignia*: hoc est, honorem, actum, & ministerium Flaminii, sive Sacerdotii. Contra τιμὰς ὑπατευτικὰς & ἐπατευκότων vocat Dio, *Honores Consulares*, lib. XXXVI. & ἐπινικίυς τιμὰς, *triumphales*

bonores, lib. LX. pro eo quod Latini ſcriptores *Ornamenta, & inſignia Conſularia* dixere. Quandoque ſimul expreſſæ voces & Honoris, & ornamenti, Grut. ſup. *ob Honor. ornament.* Lampridius in *Commodo* cap. IV. *Per Laticlavii bonorem*. J. C. l. nuper *de donat. inter vir. & uxor.* ubi de donatione *Honoris cauſa*, inquit, *Ut ſi uxor viro laticlavii petendi gratia donet*. Sic quoque in epigraphe noſtra *Ob Honorem Biſellii*. Jam igitur conſtat in ipſo ſedendi actu dignationem, atque auctoritatem ineſſe. Quare inter ritus judiciales, ut Judicaturi ſedeant; quod notiſſimum in religione forenſi. Notat quædam Elmenhorſt. *ad Minucii Octav.* pag. IV. Pollet. *Fori Romani* pag. mihi XXXVI. Neque alio ſenſu *Dies ſeſſionum* inter pragmaticos, cum litium, cauſarumque cognitiones expediuntur, Græcis ἀγοραῖοι, hoc eſt forenſes, Demoſtheni ὅτε αἱ δίκαι εἰσὶ, *cum judicia exercentur*. Latinis *rerum actus*. Suetonius in *Aug.* cap. XXXII. & ſæpe alibi apud eundem. Plinius lib. IX. epiſt. XXV. Opponitur *feriis*, aut *Rebus prolatis*. quæ & *Juſtitia*, aut tribunalium ſilentia, cum tria verba non licet profari. Diſerte J. C. Ulpianus l.2. §. *dies D. quis ordo in bon. poſſ. Seſſiones erunt nobis computandæ, quibus ſedet*, &c. & *ſedere* ἁπλῶς pro *Jus reddere, l. Divius de in integr. reſtit.* Vide Guther. lib. II. cap. XVI. *de off. D. A.* Plane igitur ſedere δικαστικὸν, & βασιλικὸν ut vocat Jo. Chryſoſt *in Pſal.* VII. hoc eſt, judicii, atque imperii. Adde quæ ſup. de Aſſeſſoribus.

Nihil mirum, ſi tam ambitioſe expetita, tam avide accepta, tam conſulte decreta ſedendi prærogativa; quo uno, ceu ampliſſimo præmio virtutem ſatis bene mactatam cenſebant, tum qui acciperent, tum qui deferrent. Non abludunt hinc obſervata in Amœnitatibus J. cap. XXVIII. ab amœniſſimi ingenii, politiſſimæque literaturæ viro Ægidio Menagio. Non aliunde Latinis *Præſidis* dignitas, & *Præſidere*, & *Præſidatus*. Gr. προεδρία, & πρωτοκαθεδρία, qualem ἐν συναγωγαῖς Phariſæi affectabant, increpante Chriſto apud D. Matthæum cap. XXIII. II. hoc eſt, *Primas Cathedras in Synagogis* ex Vulgata Verſione. Nempe ordine locabantur eæ ſedes, aut cathedræ, primæque tanquam digniſſimæ habitæ. Sic apud Hermam in *Paſt.* II. XII. *Exaltat enim ſe, & primam cathedram babere vult.* Olympionicis certe, quos divinis prope honoribus afficiebat Græca adulatio, nihil majus proedria ſpopondit, ac repræſentavit. Adi in *Agon ſt.* lib. II. cap. XXVII. P. Fabrum, cujus ſcripta faberrimæ eruditionis officinam reperies. Quid ſi ipſi quoque Romani Principes, dum habenas maximi imperii regerent, eandem præſidendi libenter occupabant dignitatem? Neque enim ii ſemper præſidiebant apud Senatum, vel in ſpectaculis, aut alibi. Vide Guther. lib. I. cap. XII. *de off. D. A.* erat autem ea Proedria, aut Præſidatus, cum quis publicis actibus, vel muniis præſidebat, majeſtatemque, & auctoritatem præſentia commodabat, tunc igitur dignior loco, & eminentior ſedes præſidenti apponebatur. Si quando igitur præſediſſent Imperatores, narratur a ſcribentibus. Suetonius *Aug.* cap. XXVI. *Cum mane pro æde Capitolini Jovis paullulum curuli ſella præſediſſet.* & cap. XXXV. *Ferroque cinctus præſediſſe valentiſſimis Senatorii ordinis amicis ſellam ſuam circumſtantibus*. Plinius Jun. *Epiſt.* lib. II. ep. XI. de Trajano, *Princeps præſidebat, erat enim Conſul.* Suetonius *Tiber.* cap. VI. *Præſedit & Actiacis ludis.* de Nerone cap. XII. *Nam perraro præſidere, cæterum accubans primum parvis foraminibus, dein toto podio adoperto ſpectare conſueverat*. Spartianus *Reſidere* dixit in *Adr.* cap. XIX. *Multa in Athenienſes contulit, & pro Agonotheta reſedit.* Dio lib. LIX. pag. DCXLV. ἐκ προέδρας ſpectare in theatris, ac ludis, quomodo conſueviſſe Caligulam illic tradit. Tacitus lib. XIII. *Ann.* cap. V. de Agrippina, *eſcendere ſuggeſtum Imperatoris, & præſidere ſimul parabat.* Hanc proedriam (utar hoc verbo) fœminis Auguſtis ambitam liquet, & uſurpatam. Dio lib. LVIII. de Meſſalina τὴν προεδρίαν, ἣν καὶ Λιουία ἐσχήκει, *Proedriam, quam & Livia babuerat*.

Spectatiorem in ſedendo locum ad ſpectacula etiam apud Romanos ii promeriti, qui civicam obtinuiſſent, de quibus Plinius lib. XVI. cap. IV. *Sedendi jus in proximo Senatui*. Neque id Olympionicis tantum apud Græcos traditum; ſed ad certaminum aliorum, ludorumve victores ea præcellentia translata: cum qua ferme adjuncta immunitas; ſicuti & de Civica donatis idem Plinius. *Vacatio munerum omnium ipſi, patrique, & avo paterno.* Gruter. CCCCXIX. XI. καὶ προεδρίαν, ἀτέλειαν, &c. *& Proedriam, immunitatem*, &c. & MCLIX. XI. προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, *Proedria in ſpectaculis*. Vide & Selden. *marmor Arundel.* pag. XLII. & XLIII. ubi ea ſedis præcellentia decreta ob civis liberalitatem in patriam. Civibus namque de Rep. bene meritis, inſignive aliqua virtute claris, ſuaque in arte ſummis, eadem dignioris ſedis præſtantia collata: quod ex Ariſtophane in *Ranis* Act. III. Sc. I. colligere eſt. Hoc namque honore augebant:

Ἄριστον ὄντα τῶν ἑαυτοῦ συντέχνων,

ut loquitur Comicus, hoc eſt, *præſtantiſſimum in ſua arte*. quod etſi apud inferos factum jocoſe tradit Ariſtophanes, illinc morem apud Atticos eruit Sam. Petit. *ad ll.* pag. CCCCXXVI. Alias hæ ſedes ad menſam Homericis temporibus ante uſum diſcumbendi: atque heroibus in honorem, ac fortitudinis præmium digniori loco ſtatutæ. Neque alio ſenſu (quantum conjicio) Plato in *Rep.* lib. IV. juvenes ſtrenuos de Homeri ſententia præmiis, atque honoribus eſſe inflammandos ad virtutem, & gloriam admonuit, ἕδραισί τε καὶ κρέασιν, ἠδὲ πλείοις δεπάεσσιν, *ſedibus, & carnibus, & plenis pateris* eos donando. *Sedibus*, hoc eſt, proedria, inter epulas, ac fercula, de quibus illi una loquitur. Sic apud Ariſtoph. ſupra non abſurde exponerem eam proedriam inter convivia, cum & iſthic jungat σίτησιν ἐν Πρυτανείῳ, *victum in Prytaneo*. At cum diſcumbere cœperunt, ipſi quoque primi diſcubitus tunc expetiti; quod Phariſæis itidem exprobratum eo loco D. Matthæi, quos vocat πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. Neque aliter Cyrus (de quo Xenophon in *Pædia* lib. VIII.) præſtantes cives δώροις, καὶ ἀρχαῖς, καὶ ἕδραις, καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν, *donis, & magiſtratibus, & ſedibus, & omnibus honoribus exornabat.* iterumque ib. Duces, atque optimates invitabat, ἀγαθοῖς ἔργοις προβῆναι εἰς τιμιωτάτην ἕδραν, *ut præclare geſtis ad honeſtiſſimam ſedem pervenirent*. Utrobique ἕδραν licebit exponere digniorem ſeſſionem, tum ad menſam, tum alibi. & vero ipſam quoque, qualis eſt, e materia factam ſedem, qua donari honorificum. Vide quæ ſup. diximus cap. XII. notatque ex Romanorum more Briſſonius *de formul.* lib. II. adde Ludovicum Aurelian. *ad Tacitum.* quod vero τιμιωτάτη ἕδρα eſt Xenophonti, ſi pro faſtigio honoris, aut dignitatis accipias, plane compar quæ in l. 5. C. *de aquæduct. Præcellentiſſima ſedes P. Prætorio* dicitur; alibi *Magnifica ſedes* l. 3. C. *Ubi Senatores, vel Clariſſ.* ac ſæpe in conſtitutionibus Imperatores ſuam *ſedem* ampliſſimam, celſiſſimam, &c. magno cum tumore apparatuque verborum ſolent appellare. Quando igitur tum ſellæ ipſæ pro vario illarum genere (quod ſuperius demonſtravimus) tum ſedendi jus, ut nuper dicebamus, quandam aut præſtantiæ, aut dignitatis teſſeram nobis repræſentant, noſter quoque lapis haud immerito *Hono-*

rem cum *Biſſelio* copulat. Sed huic honoris appellationi quid proprie ſubſit, magis partite nunc perquiramus.

CAP. XXXIII.

Honor. Honorati *: qui in magiſtratu*. Honorati, *pro duumviris*. Huomo onorato. Equi honorati. *Sollicitata Propertii lectio*. Ludi Honorarii. Honoraria dedicatio. Honorarius Prætor: *aliter exponitur, ac C. A. Ruperto* Cani Honorati, Conſul Aquarum, Venale Velum. Honorarii tituli. Honorarii codicilli. *Honores codicillares*. Honos: *ornamentum, ſplendor, exſtimatio*: Inhonoratus: Honor: *donum, pretium, merces*. Honorarium.

HONORIS nomen, quatenus in re noſtra partes habet, & Biſſellio convenire poteſt, jam reputemus. Eſt autem honor idem ac Magiſtratus, Præfectura, Imperium, publicæ rei adminiſtratio. Sciunt qui dentire incipiunt in legali ſcientia *Jus Honorarium*, ita vocari ab Honore, ſeu Magiſtratu; etſi magis proprie Prætura urbana id ſibi aſſumpſit l. 2. *de Orig. J.* l. 7. *de Juſt. & Jure*. Nihil tam dictum, ac pervagatum:

—— latuit plebejo tectus amictu
Omnis Honor. ——

Luc. lib. II. hoc eſt, qui erant in magiſtratu. *Si inter venerit honor.* l. 3. D. *mandati*, & *Honoris* cauſa l. *nuper de donar. inter vir. & ux.* Hinc *Honorati*, qui in Magiſtratu, ἐν ἀρχῇ, aut ordinis dignitate, vel qui geſſerunt honores. Titulus eſt Cod. lib. XI. de *Honoratorum* vehiculis: quo ſenſu *Honorati* in l. *honorati* 1. C. *de off. Jud. Civil.* & *Honoratis viris* l. 3. C. *de off. diverſ. Jud.* Adde Valentiniani Novellam de *Honoratis*. Inſcript. Grut. CCLXXIX. III. *Honorati, & Decuriones.* ubi *Honoratos* accipio pro duumviris, aut alio ſummate magiſtratu in muncipio; quatenus nimirum diverſi ſunt a Decurionibus. Neque enim ſemper *Honorati* ſimpliciter ſunt ipſi Decuriones, ut voluit Pancirolus cap. 1. *de Muncip. Magiſtrat.* Idem Grut. CCCXXX. III. *Honoratis, & populo.* quod aliter *Plebs urbana, & honore uſi*, CCCXLIII. VI. CCCLXXXVII. VIII. CCCXCII. I. CCCCLXXI. III. *Plebeii, & honore uſi*, CCCCLXXXVII. VIII. *Honor in cur. functus*. MXIV. II. Tandemque *Omnibus Honoribus*, &c. *functus*, & *Ob honorem*, &c. quomodo in lapide noſtro paſſim reperies ſi ad Herculeum Gruteri opus Scaligerianos excurras indices; quos ego totidem appello Atlantes male fulti alioquin laboris: Ovid. I. *Faſt.*

Verbaque honoratus libera Prætor habet.

De Ponto lib. III.

Geſſit honorata regia ſceptra manu.

Cicero I. *de offic. Hominis Honorati, & principis.* Horat. I. epiſt. I. *Liber, honoratus, pulcher*, &c. Vide plura notantem Jacob. Gothofr. *ad Cod. Theod. tit. de offic. jud. Civil. l. honorati* 1. Nobis quoque perfamiliaris ea loquendi ratio *Huomo honorato*, &c. Vide Albinovan. ad Liviam. *Inter honoratos excipiatur avos.* Patercul. lib. II. de Mecænate, *Cæſari charus, ſed minus honoratus.* Coronas lemniſcatas Seneca *Capitis honorati vinculum* appellat. Lamprid. de Severo in *vita* cap. XL. *Honoratos quos pauperes vere non per luxuriam, aut ſimulationem vidit*, &c. iterumque: *Cum quidam ex honoratis vitæ ſordidæ*, &c. Non eſt quod Caſaubonus pro Honoratis legat hic Inhonoraris, quem duplicis erroris merito arguit Guther. *de off. D. A.* lib. I. cap. XIV. *Scanſilia gradus ſunt, ubi honorati in ſedibus hærent*, Iſidorus lib. XX. cap. XI. *Tænias*, &c. *ornamentum capitis honorati*, Feſtus. Sic, *Prætura honoravit, ac ſtatim Pannoniis impoſuit*, Spartian. in *Adr.* Perinde ac Etruſce vulgo diceremus *Onorato della Pretura*, &c. Quin etiam Tacitus *Hiſt.* lib. I. *Pontificatus, auguratuſque honoratis jam ſenioribus*, ne barbarum putemus. Grut. DLXXXVI. VI. *Viat. honor. Dec. Coſ. & Pr.* quod explices *Viator honoratus Decuriæ Conſularis, & Prætoriæ*. Grut. LXVIII. III. *Honoratus in tribu Patrum, & liberum clientium aſcenſus*, &c. Ipſi equi currum Prætorium ducentes *Honorati* audierunt. Vide Scalig. ad Propertii carmen ultimæ ultimum elegiæ.

Cujus honorati oſſa vehantur equis.

Etſi Paſſeratius *Aquis* legit, placuitque Turnebo *Adverſ.* lib. XXIII. cap. VII. At *equis* mavult Pancirolus *Var. Lect.* I. XXXII. repetitque ad enchirid. Pomponii C. A. Rupert. cap. XI. qui & *Honorarios* ludos exponit Prætorios. Non tamen id ſemper verum; cum & in aliorum Magiſtratuum, Ædilium, Quæſtorum auſpiciis, ac functionibus, & in ipſis muncipiis dati ludi, & uſurpatus ille titulus. quo ſenſu fortaſſe apud Grut. C. V. *Honorariam dedicationem*. Reperio & apud Feſtum, *Honorarios ludos, quos & liberalia dicebant*. Eidem Ruperto *Honorarius* Prætor apud Ovid. legitur verſu, quem ſup. appoſui I. *Faſt.* Sed pace ſummi viri retinendum arbitror *Honoratus*: alioquin Prætorio honori, quem illic aſſerere conatur Rupertus, potius detraheretur, ſi Honorarium Prætorem mallet; ex conſuetudine namque Latini Sermonis *Honorarium Conſulem, Præfectum, Senatorem* &c. dixerunt, qui actu, ac miniſterio non eſſet talis, ſed in ſolam ſpeciem, atque impetratis codicillis: qua de re mox dicemus. Capillos, ſive Canos Honoratos Ovid. vocavit X. *Metam.* v. IX ubi de Niſo.

—— ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat ——

Prætermitto prudens, quæ Honoris ſignificatu venirent: ſive cultus, atque obſervantia in aliquem, ac ſi ille in honore eſſet: ſive humanitas, ac benevolentia: ſive indicium, ac ſignificatio egregiæ de ullo opinionis: & quæ ſuper ea voce affert Non. Marcellus. Ut inſtituto noſtro hæreamus, aliam notionem exequimur, qua *Honorem* non expreſſe, ac proprie Magiſtratuum, aut publici muneris uſum ſignamus, ſed ſpeciem tantum illius, atque imaginem, veluti titulo tenus; vel illinc tandem decus, & ornamentum. Hinc *Honorarii tituli* dignitatum *nullo laborioſo adminiſtrationis actu*, ut loquitur Imperator l. 187. C. Theod. *de Decurion.* & *Præfectoria dignitas honoraria* Juliano in Novel. LXX. quo ſpectant *Honorarii Codicilli*, de quibus eſt integer tit. C. Theod. Sic Lampridio in *Alex.* cap. XLIX. *Pontificatus, & quindecim viratus, & Auguratus Codicillares*, quoniam Codicillis deferebantur. Vide Caſſiod. VI. *Variar.* X. *Muneris exſortes, nomine participes* cum Auſonio dixeris, aut quomodo II. *Hiſt.* loquebatur Tacitus: *Honor imperii penes Titianum fratrem, jus, ac poteſtas penes Proculum Præfectum*. Vide Jacob. Guther. *de off. D. A.* lib. I. cap. XIII. & ſeqq. ubi de Honorariis Conſulibus, aliiſque dignitatibus. Suet. *Claud.* cap. I. *exercitus honorarium ei tumulum excitavit*. Nec minus *Honor* pro ornamento, atque exiſtimatione ad laudem Ovid. I. *Faſt.*

—— matres carpenta vehebant
Mox honor eripitur.

Florus lib. IV. cap. II. *Omnes in unum Principem congeſti honores, templa, imagines*, &c. Tacitus *Annalium* lib. II. *Honores, ut quis amore in Germanicum, aut ingenio validus reperti: ut*

ſedes

sedes, &c. Cicero *ad Atticum* v. xxi. *Nullos honores mihi, nisi verborum decerni sino: statuas, fana τέθριππα prohibeo*. Grut. CCCCXXVI. VIII. *Statuam, & honores, quos cuique plurimos*, &c. & passim *Honore accepto, & Honore contentus*; &c. consule indicem: ea scil. qua dicebamus notione. E diverso *Inhonoratus* Suet. *Claud.* c. xi. *Ne Marcum quidem Antonium inhonoratum, ac sine grata mentione transmisit*. Quod si inani splendori utilitas accesserit & fructus, multo magis id nomen competere videbatur. Cicero lib. xvi. ep. ix. *Curio misi, ut medico honor habeatur*, ubi de munusculo.

Virginis hoc pretium, atque hunc reddamus honorem.

Lucil. apud Non. Cæsar lib. ii. *de bello civili* xxi. *Quibusdam civitatibus habitis honoribus*, &c. Terentius in *Eunuch.* Act. v. Sc. vii. *Hic pro illo munere tibi honos habitus est*. Cicero *pro Roscio*: *Quod viris fortibus*, &c. *honos habitus est*, &c. Vide Carolum Langl. *otii semestr.* vi. ii. Quod apud D. Matthæum est cap. xv. τιμήσει, & τιμᾷ, de dono, ac beneficio explicant, ubi D. Hieronymus ii. comm. *Honor*, &c. *in eleemosynis, ac munerum oblationibus sentitur*: collatisque aliis testimoniis sacræ pag. sequitur Cl. Grotius *de J. B. & Pacis* lib. ii. cap. xiii. n. vii. Adi & Juretum *ad Symmach.* p. CCCII. Neque aliter apud Consultos *Honorat* testator, qui legat, ac relinquit; & *Honoratus* est hæres. Arnobius lib. v. *Donis silvestribus honorari*. Grut. MCXV. VIII. *Dono*, &c. *honorati sunt*. Macrobius *Saturn.* lib. i. cap. iii. *Annulo aureo honoratus*, hoc est, Donatus.

Scriptor honoratum si forte reponit Achillem.

Horatius epist. *ad Pisones*. Ulpianus l. i. *de postul.* *Nisi in arena passi sunt honorari*, hoc est, dona, & auctoramenta accipere. Suetonius *Aug.* cap. XLV. *Nullique Græco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quemque honoraverit*. *Honorarium*, quod euntibus in Provinciam Magistratibus; quod item Judicibus, magistris, &c. dabatur; cujus passim exempla. Contra *Inhonoratus*, qui sine dono:

Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi.

Ajax apud Ovid. in armorum judicio *Metam.* lib. xiii. xli. vers. Idemque lib. viii. vers. CCLXXX.

Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ.

Sicuti pro injuria, *malum honorem* dixit Gellius. Plura nos in nostro syntagmate de universa donorum ratione apud Vett. Quod si firmior suppetat valetudo, atque otium felicius, Deusque annuat clementissimus, non curti opus laboris, ad umbilicum quandoque perducemus, & publicæ lucis periculum.

CAP. XXXIV.

Insigne honoris pro honore ipso. Latus clavus: *Senatoria dignitas*. Honor laticlavii. *Vir* Laticlavius. Tribunus Laticlavius. *Octav. Ferrarius iterum laudatus*. Angustus clavus: *Equestris conditio*. Tribun. angusticlavius. Aureus annulus *Equitum tessera. Olim militibus datus in Rep. Ab Impp. dein impetratus. Census cum aureo annulo requisitus. Liberti aureo annulo ingenuitati redditi*. Natorum honos. *Vulgatus aur. annulus, & ingenuitas*. Vitis: *pro Centurionatu*. τιμὴ, honor *appellata*.

UTROLIBET igitur sensu capiamus *Honorem* in epigraphe nostra, non temere videbitur accommodari; sive pro ornamento, atque externa dignitatis tessera: sive pro magistratu, ac ministerio publico, quod per Bissellium denotetur. Ferme enim ornamenta, aut insignia honorem ar-guebant: eorumque descriptione, magistratus ipsos, ordinisve, aut muneris statum indicaverunt. Supra in universum statuimus; uno nunc autem, atque altero exemplo confirmare pronum est, & obvium ex usu Romanæ politiæ. Quis nescit Laticlavii, aut (quod idem est) Vestis Laticlaviæ gestamen, atque usum Senatoribus Romanis olim datum, tanquam amplissimi ordinis Symbolum? Inde factum, ut tam sæpe pro Senatoria dignitate *Latusclavus*, sive tunica laticlavia dicatur, quoniam insigne erat ejus ordinis. Hinc *Honor Laticlavii*. Lamprid. in *Commodo* c. iv. *Per honorem Laticlavii*, quomodo in nostro lapide, *Ob onorem Bisellii*. & J. C. l. *nuper de donat. inter vir. & uxor*. *Honoris causa*, &c. *ut Laticlavii petendi*, &c. & *Laticlavius* nullo adjuncto idem ac Senator. Suet. *Ner.* c. xxvi. *a quodam Laticlavio, cujus uxorem contrectaverat*. Sic *Tribunus Laticlavius*, qui ampliore dignitate utebatur. De hac autem tunica, & insigni Senatorio Sigon. lib. iii. *de judic.* ex eo, atque aliis concinnator antiquitatum Rosinus l. v. cap. XXXIII. Sed qualis fuerit ille clavus, aut ea vestis clavata, a nemine aut melius, aut tutius condisces, quam a Cl. Octavio Ferrario in Palladia Rep. vere laticlavio, *de re Vest.* lib. iii. P. i. cap. xii. & seqq. Non ignoro variatum aliquando fuisse in hoc more, & quandoque non Senatoribus Senatorium hunc clavum indultum; sed id extra ordinem ab Augusto filiis Senatorum. Vide Suet. *Aug.* cap. XXXVIII. & ibi Casaubon. Aliud tamen est ornamenta indulsisse: aliud summæ curiæ dignitatem cum actu permisisse. Loquimur interim sub Rom. Rep. ac meliori ævo. Sic aliud *Justus Triumphus*, aliud *triumphalia ornamenta*, ut legimus apud Suet. *Aug.* cap. XXXVIII.

Diverse igitur qui intra equestris ordinis mediocritatem permanerent, neque altius adspirarent, angusti clavi vestem, non tam ampli luminis decore ornatam induebant: quod Lamprid. in *Alex. Sev.* ita expressit, *ut equites Romani a Senatoribus clavi qualitate discernerentur*; ejus nempe angusticlaviæ tunicæ vocabulo eum ordinem, statumque civilem innuebant. Paterculus lib. ii. de Mecænate, *minus honoratus*, (en honoris mentio) *quippe vixit angusto clavo pene contentus*: Suet. de patre suo in *vita Othonis* cap. x. *Tertiæ decimæ legionis Tribunus augusticlavius*. Pro angusto clavo, arctum appellavit Papin. vi. *Silv.*

Contentus arcto lumine purpuræ.

Ovidius *Trist.* lib. iv. *Eleg.* x.

—— *clavi mensura coacta est.*

Adi eundem Ferrar. lib. xiv. cap. xvi. Lamprid. sup. *clavi qualitate*, hoc est, quantitate, quod Casaub. notat, ut ὅμοιος pro ἴσος Veteribus.

Consimile quid de aureo annulo afferre quem juvet: quod equestris itidem ordinis Symbolum fuit, & character. Nec raro proinde meminerunt scribentes, tanquam si equestrem civilitatem demonstrarent. Martialis lib. viii. epig. v.

Dum donas Macer annulos amicis,
Desisti Macer annulos habere.

Acuto sarcasmo Macrum pungit vates; dum enim Macer inconsulte donans patrimonio excutitur, desinit annulos habere; aureos scil. & censum equestrem. Neque aliter Juvenalis sat. xi.

—— *digito mendicat Pollio nudo.*

equitem Romanum, sed prodigum, & fortunæ equestris liguritorem notat. Suetonius in *Galba* c. x. *Equestris ordinis juvenes, qui manente annulorum aureorum usu evocati appellarentur*. Macrob. i. *Sat.* c. iii. *Laberius in fine ludorum aureo annulo honoratus a Cæsare*; hoc est, censu, & ordine equestri;

& lib. III. cap. XIV. ubi de Roscio, de quo etiam Plinius lib. XXXIII. II. Sed obvia sunt hæc cuique, & vulgaris notæ mercimonia. Vide tit. D. & C. *de J. ann. aureor.* & ibi interpretes, inter quos Gothofredum. Adde Franciscum Amayam plene alios laudantem ad tit. Cod. *si serv. aut libert.* n. 47. ac deinceps. Novissime Kirchman. *de Ann.* cap. XVI. & XVII.

Sed quamvis extra oleas sim facturus, permittat mihi lector, ut hisce aureis annulis *πηρισίδιον* insculpam, quod aliorum forte oculos aut fefellit, aut fugit; dum tam secure opinantur hoc jus, sive usum aurei annuli purum putum esse indicium, & characterem equestris ordinis. Imo namque si recte perpendimus, quoties de hoc jure annulorum indulto legimus in libris veterum Prudentum, ingenuitatem, aut verius imaginem ingenuitatis reperiemus collatam potius, quam equestrem ordinem, aut dignitatem. Facile cuivis patebit, qui utrumque evolverit titulum tam Digestorum, quam Codicis *de J. aureo. ann.* Solis scil. libertis donatum fuit illud jus aurei gestaminis, cujus splendore impressam discuterent notam libertinæ obscuritatis, fierentque honorum capaces nullo metu legis Visselliæ. Et quidem si de iis quærimus, quibus narrant historiæ id facultatis collatum, plerosque omnes e libertino genere deprehendemus. Intelligo autem quatenus de eo jure Constitutiones Civiles loquuntur. Aliis namque temporibus alia fuit gestandi annuli ratio. Et quidem ante Augusti ævum ob militarem præcipue virtutem id præmium collatum, ut de Herennio Gallione, quem Balbus quæstor donavit, constat ex epistola Pollionis ad Cic. inter Ciceronianas X. III. A magistratibus namque indulgebatur, quomodo Sylla dictator Roscium honoravit teste Macrobio lib. III. *Saturn.* cap. XIV. Postea sub Augusto, & infra ab Imperatoribus impetrandum erat illud jus. Num in militia, an in urbe annulis usi fuerint equites, & quo ævo id usurpatum expendit Kirchmannus cap. XV. *de Ann.* Cæterum qui milites in bello olim donati fuerint tradit Tullius III. *Verr.* Vide & Lamprid. in *Alex. Sev.* sub quo milites accipiunt: sed alio sensu, ac respectu, ac in titulis legum Civilium, quantum existimo. quo jure inspecto, exempla si percurrimus, occurrent omnes libertini. De Asiatico liberto Suetonius in *Vitellio* cap. XII. De Icelo idem in *Galba* cap. XIV. De Antonio Musa Dio lib. LIII. Zonaras lib. XI. De Mena ibid. Dio. De Etrusco Statius III. *Sylv.* in Lacrymis Etrusci. De Pallante Plinius lib. VIII. ep. V. De Macrino Capitolin. in *vita Opilii Macrini* cap. IV. ut multos omittam alios.

Utroque autem pollice adprobo quod doctissimus idem Sigonius monuit, non statim aurei annuli beneficio in equestrem ordinem fuisse transcriptos qui acceperint, nisi etiam census, aut fortunarum præscriptus modulus accessisset; quod a Tiberio institutum, ne tam facile vulgaretur ille decor equestris. Induserat namque Aug. *quibus ipsis, parentibusve equester census unquam fuisset.* Suetonius in *eod.* cap. XL. Vide Kirchman. d. cap. XVI. Neque illud negarim in allatis nuper exemplis plurimum cum aureis annulis fuisse collatam medii ordinis dignitatem. Sed præcipuus ille finis, quem spectarunt, erat reddendæ ingenuitatis, eradendæque cicatricis, si quam vulnus servitutis, ut ut manumissione sanatæ, reliquisset. Quare arridet apud Papinium legere *Sylv.* III. de laudibus Etrusci:

Mutavitque genus, lævæque ignobile ferrum
Exuit, & celso natorum æquavit honore.

Ubi maluit Salmas. *ad Capitolini Macrinum* c. IV. *Celse natorum*; mirifice sibi placens, quod *celse natos* sagaci conjectura equites esse indicaverit. Præstat, inquam, per ea, quæ nuper monebamus, vulgatam lectionem tueri: quoniam præcipuum, ac maximum beneficium ex Annulis, atque *Honos celsus*, summeque appetendus ille erat, *Natorum* communi conditione (quali scil. omnes natura nascuntur) & ingenuitate donare; quod & aliter *Natalibus restituere* dixerunt. Quam lectionem, atque interpretationem idem Amaya tuetur, nostroque huic simul favet adnotationis excursui. Et quidem vel invito Tiberio adeo increbuit deinceps, an potius eviluit illud jus, ut vulgo cum manumissione aurei quoque annuli honor ambiretur. quo respexit Tertullianus c. LVII. *de Resurrectione* ubi de manumissione loquens: *Vestis albæ nitore, & aurei annuli honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaque honoratur.* Atqui Tertullianus jura Rom. non ignoravit; siquidem inter veteres Consultos nomen signavit, quorum responsa celebrantur in legum voluminibus. Sed quæ diximus, suis sunt moribus, temporibusque Romanis aptanda. Neque enim omni ævo in illa Repub. aut imperio, usus, atque honor annuli aurei, tessera fuit equestris ordinis; neque solum istius. Sicuti & Novella Justiniani 78. c. 1. & 2. omnis solennitas ingenuitatis tradendæ per hoc jus aurei annuli submovetur, omnisque labor impetrandi remittitur, quoniam cum sola manumissione plenum ingenuitatis beneficium, Romanæque civitatis integra honestas intelligitur accessisse. Consulantur qui sup. ne præter rem nimium lubrica excurram rota.

Possem hic interjungere, & ulteriori Symbolorum examine abstinere: sed *Vitis* sub manum adnascitur, quam piget deserere, ac sine ulla, vel tenui ridica adnotamenti fulcire. Scio quod multi dicere occuparunt, ac plena sunt trivia philologorum. Lipsium consule de *Milit. Rom.* I. VIII. & II. VIII. & V. XVIII. Promo tibi lapidem Gruter. DXXII. VI. Augustæ Taurinor. *& mihi vitem dederit*, &c. *Vitem*, hoc est, Centurionatum, cujus ea Symbolum, insigne, aut gestamen: expresse autem Eusebio vitis, *Honor* appellatur lib. VII. *τιμή τις ἐστι παρὰ Ρωμαίοις τὸ κλῆμα. Honor quidam est vitis apud Romanos: ὃ τοὺς τυχόντας φασὶν ἑκατοντάρχας γίνεσθαι, quam qui impetrarint ajunt Centuriones fieri*, ut distincte hunc locum Salmas. legit *ad Spartiani Adrian.* cap. X. nec afferre compesco: *nulli*, inquit, *Vitem, nisi robusto, ac bonæ famæ dedit*: ubi erudite Casaubonus notat *Vite* potius designatum Centurionem renunciari, quam illico fieri. Ut ut aliquando vera ea animadversio, non perpetuo mihi talis. Adi & Salmasium ibid. qui suam dulciter scalpit pruriginem illic Casaubonum perstringendi. Nempe viteam manu ferebant virgam Centuriones, militaris insigne regiminis, quomodo etiam hodie cannam, aut bacillum teretem. Hinc sæpe in monumentis eæ vites insculptæ, indicium centurionatus, quem defunctus gesserit. Nota hæc, & multoties recocta.

Nostras ne linquamus sedes, aut longius evagemur aliena petituri subsidia, hæreamus sessioni, tanquam honoris symbolo, aut argumento. Æque illud vulgatum est consessu stetisse equites: atque hoc uno jure *sedendi in quatuordecim* impetrato plebejos alioquin ac de vili popello in equestrem ordinem fuisse transcriptos; modo illis integra fama, ac legitimus census perseverasset: non turpi judicio forent damnati: non cessione bonorum se maculaverint, qua honorum insignia, atque usus amittebantur. Vide Kirchmannum d. cap. XVI. Scipionemque Gentilem ab eo laudatum. Non

raro igitur equeſtris loci ſplendorem innuerunt ſcribentes hac una metonymia, aut periphraſi *ſedendi in quatuordecim*, hoc eſt, ſupra Orcheſtram Senatorum, & infra cuneos populares proximam ſedium partem per quatuordecim gradus occupandi. Vide Lipſ. *de Amphith.* c. XII. & ſeqq. Bulengerus vero etiam in Circo, non tantum in theatro id ſervatum equitibus cenſet lib. *de Circo* c. XXXIII. ac deinceps, quem videat, & allata expendat momenta rationum, cui placet: nempe lege Roſcii Othonis Tr. Pl. Anno V. C. DCLXXXVII. diſcrimen id ſedendi ſtatutum ad honeſtatem equeſtris ordinis augendam. Flacc. *Epod.* od. IV.

Sedilibuſque magnus in primis eques
Othone contempto ſedet.

Juvenalis ſat. IX.

Sic libitum vano, qui nos diſtinxit Othoni.

Et ſat. III.

—— *De pulvino ſurgat equeſtri.*
Cui res legi non ſufficit.

Plinius lib. VII. cap. XXX. *Roſcio theatralis auctori legis ignoverunt, notataſque tribus ſe diſcrimine ſedis æquo animo tulerunt.* Omnino conſulendus Tullius in ea *pro L. Muræna*. ſed legem Othonis ſenſim detrectatam, aut fugientem Domitianus Princeps revocavit, de quo Martialis lib. V. epigr. VIII. & ibi locupletiſſ. Rader. Atque in univerſum de hoc equitum honore P. Faber *Semeſtr.* lib. II. cap. VI. Dempſter. *ad Roſin.* lib. V. cap. X. Lipſius, & Bulengerus qui ſup.

Quare nudo nomine *Quatuordecim* ſignificarunt equeſtrem ordinem: ut admirari deſinamus, ſi ſolo *Biſſellii* aliqua dignitas, atque honor colligatur. Seneca lib. III. *de Ben.* IX. *In quatuordecim deduxiſſe.* & epiſt. XLIV *Multis quatuordecim clauſi.* Auſon. *Lud. Sap.* in *Cleobulo*:

Gradibus propinquus in quatuordecim ſedes.

Juvenalis ſat. XIV.

Bis ſeptem ordinibus.

Martialis lib. V. epigr. XXVII.

Bis ſeptena tibi non ſunt ſubſſellia tanti.

Adde Macrobium *Saturn.* lib. II. cap. III. Suet. *Cæſ.* XXXIX. & *Aug.* XL. ἐλλειπτικῶς uſurpatum, ut ſuppleantur, Gradus, ſubſſellia, ordines, ſcamna, &c. Uno nomine *equeſtria* dixere. Seneca l. VII. *de Ben.* c. XII. *Non mentiar, ſi dicam me habere in equeſtribus locum.* ſic petulans fœmina apud Petron. turpiculo ſenſu gloriatur, ſe nonniſi *in equeſtribus ſedere*. Adeo autem hic fructus jucunditatis, dignitatiſque ſplendor ſedendi in *Quatuordecim* cuſtoditus, ne contactu plebejo inquinati, aut turba preſſi forent equites, ut ſi quis non eques temere illic ſe infuderit, cum ignominia a *Deſignatoribus* (Gr. ἀποδεικτὰς vocant) ejiceretur; aut contra injuriarum ageret eques injuſte excitatus, aut depulſus. Vide Martial. lib. V. epigr. VIII. de Phaſide, & lib. V. epigr. XXVIII. ibique Herald. Quintilianus lib. III. cap. VI. *Si accuſabitur lege theatrali, depulſio erit rei; ſi excitatus fuerit de ſpectaculis, & aget injuriarum, depulſio erit accuſatoris.*

CAP. XXXV.

Honor Biſſellii alibi memoratus in lapide Sueſſano, ſi pro Honorem bis illi, &c. *legatur* Honorem biſſelli. *E in I verſa ſæpe in Vett. Inſcriptionibus.* Biſſelliarius: *non tam artifex biſſelliorum, quam biſſellio honoratus.* Biſſelliaris. Biſſelliaris Quinquennalitius: *veluti cenſor municipalis.* Biſſelliarius Auguſtalis.

QUANDO igitur in ipſo ſedendi actu neſcio quid honorificum ſediſſe, infinite, atque in univerſum cognovimus; per partem quoque, ac ſpeciatim exploravimus; atque ipſis tandem Symbolis, inſignibus, ornamentis, eorumve nominibus, honores ſæpe demonſtratos, dignitatiſque, ac præſtantiæ menſuram, ac modum definitum intelleximus; fraudi ne ſit, ſi ex ſolo *Biſſellio* honor aliquis exculpatur, quem ſculptum legimus in marmorea noſtra inſcriptione. Ea quidem unica, ubi ejuſce honoris illata mentio, quantum hactenus in veteribus monumentis, aut libris compertum eſt. Sed vero diſcutiendus eſt hic error, & pedum via monſtranda; niſi penitus me fefellerunt veſtigia, ac ſemitæ, quæ adhuc comparent in vetuſtis marmoribus. Antequam ergo conjecturas pericliter de Honore Biſſellii, quinam ille eſſe potuerit, admoneo ſetiam alibi in tabulis lapideis fuiſſe memoratum; modo leviter corrigamus voculam, quam nobis obtruſit, aut menda fabri, qui ſculpſit; aut exſcriptoris incuria, qui reddidit; aut fatum lapidis, qui in ſuis apiculis, ac lineis detrimenta ætatis excepit. Patiatur interim lector, ut totam inſcriptionem apponamus inter editas a Grutero, ubi (niſi aberro penitus) Honor Biſſelli, quomodo in noſtro lapide legendus eſt. Ejus particulas aliquot exponere ſimul lubet, ſimul expedit, ut mutuæ lucis commercia invicem ſibi commodent. Ea eſt CCCCLXXV. III. & Sueſſæ viſebatur in Campania inter duas portas. E Smetii, & Antonii Auguſtini Schedis Gruterus collegit, ac producit:

C. TITIO
CHRESIMO AVGVSTO. LI.
HVIC ORDO DECVRIONVM
QVOD PRO SALVTE, ET INDVLGENTIA IMPERAT.
ANTONINI PII FELICIS AVG. ET EX VOLVNTATE POPVLI
MVNVS FAMILIÆ GLADIATORIÆ EX PECVNIA SVA
DIEM PRIVATVM SECVNDVM DIGNITATEM COLONIÆ
EDIDERIT HONOREM BIS ILLI QVO QVIS OPTIMO EXEMPLO
IN COLONIA SVESSA HABVIT ET VT AQVÆ DIGITVS
IN DOMO EIVS FLVERET COMMODISQVE PVBLICIS AC SI
DECVRIO FRVERETVR ET TITIO CHRESIMO FILIO EIVS
OB MERITA PATRIS HONOREM DECVRIONATVS
GRATVITVM DECREVIT ORDO DECVRIONVM
ET AVGVSTALIVM ET PLEBS VNIVERSA.

In hoc lapide *Honorem bis illi, quo quis*, &c. prorſus eſſe noſtrum Piſanum, *Honorem Biſſelli*, tam ſimile vero eſt, quam ovum ovo. quod ſi criticum rite adhibeamus cribrum, equidem non ſtulte divinaſſe videbimur. Sed quicquid ſit in cauſſa, cur *Bis illi* pro *Biſelli* compareat, præter ſuperius allatas, poſſumus etiam vitio, aut conſuetudini ſcribentium tribuere. Facilis, & obvia ea migrario τῶ E in I, atque in lapidibus præſertim; ſed Veteres utroque modo uſurparunt in vocibus *Spiculator*, & *Speculator*, *Siliquaſtrum*, & *Seliquaſtrum*, atque aliis id genus: notatque *ad Arnobium*, necnon in ſuis *Adverſariis* philologorum emunctiſ. Deſiderius Herald. In marmoribus quoque *Mancips*, *Sinilis*, *Simpronia* CCXXII. X. pro *Inceps*, *Senilis*, *Sempronia*, & DLI. VIII. *Equis* pro *Eques*. In gloſſis pariter, ac vetuſtis MSſ. obſer-

vare eſt; nec deſiit admonere toties laudatus Reineſ. epiſt. XXXV. pag. CCLXII. Addo tabulas Piſanas in eo decreto, quod Cajum ſpectat *Pitilius*, & *Petilius*, *Nive*, pro *Neve*. Dum hæc autem ſub excuſoris manu premuntur, contingit me doceri cuipiam alteri in mentem veniſſe, non *Bis illi*, ſed *Biſelli* legere in Sueſſano lapide: quo pacto eum produxit Abb. Ughellius Tom. VI. *It.* Sacræ in Epiſcop. Sueſſ. Felicem lubidinem agnoſco, cum alioquin litera *E.* in Biſſelli voce ſurripuerit vetuſtioribus Smetio, Auguſtino, Grutero, qui *Bis illi* legerunt. reliquis contra partibus ſanam illi dederunt; Ughellius corruptiſſimam videtur accepiſſe. Vocalem retinent ſecundam nullo commutatu duo alteri lapides apud eundem Gruter. in *Biſſelliario*. Primus eſt Atellanus MXCIX. II. quem adſcribo integrum, ne expertem obſervationis relinquam:

CN. PLAETORIO VI VIRO
AVGVSTALI
BISSELLIARIO
HONORATO ORNAMENTIS
DECVRIONAL.
POPVLVS ABELLINVS
AERE COLLATO QVOD
AVXERIT EX SVO AD
ANNONARIAM PECVNIAM
HS X̄N ET VELA IN THEATRO
CVM OMNI ORNATV
SVMPTV SVO DEDERIT
L. D. D. D.

Secundus comminutus, & truncus Romæ in pavimento Baſil. Lateranenſis MCIII. VI.

.... ET PORTENS. Q. Q. IMMQVE
BISSELLIARI......

Scaligerianus index in Gruterum *Biſſelliarios* reponit inter artifices; nempe (intellexit) qui biſſellia fabricarent, aut compingerent. Sed viro magno haud notus erat *Honor Biſſelli*, quem Piſana inſcriptio e latebris educit; Sueſſana, quam attulimus, indicare poterat attendenti. Fuerint ergo Biſſelliarii, qui biſſellia, ſive ſedes duorum capaces finxerint. Nemo id mihi contendat plurimos ſaltem fuiſſe, qui eam artem factitarint, quando etiam hodie illorum haud ſemel in lapidibus mentio deprehenditur. Innumeras quoque alias inſcriptiones ætas contrivit, ac ſepeliit, in quibus fortaſſe aderat ulla eorundem commemoratio. Tandemque non omnes ii fabri biſſelliorum, titulum ſepulcri ſibi condiderunt: aut ſi qui fecerunt, non omnes tamen, hanc ſuæ profeſſionis inſcriptam memoriam voluere: quo pacto nullius non ſæculi fecere, atque hodie faciunt, qui ſuis notitiam cineribus proſpiciunt. Si biſſelliariæ igitur artis meminerunt lapides (etſi unus Biſſellii meminerit Varro) argumento eſt non infrequentem fuiſſe uſum Biſſellii; ſive inter domeſtica, ac privata inſtrumenta, ſive ad inſigne, & ornamentum honorum. Sed ſpondere audeo vel quovis periculo, *Biſſellarium* non tam artificem eſſe potuiſſe, quam qui *Honore biſſellii* vel perfungatur, vel functus fuerit. Inquit lapis Atellanus, *Cn. Plaetorio VIViro Auguſtali*. En honor Sexviratus, ſive Auguſtalitatis, hoc eſt, Sacerdotii municipalis, ut infra dicemus. Dein *Biſſellario*, ἀταξία videtur, & ineptitudo poſt honorem ſacrum, quem Plaetorius gerebat, Sellulariæ, ac vilis artis opificem demonſtrare. Creſcit abſurditas, dum ſequitur, *Honorato ornamentis Decurionalibus*. Egregia mehercle teſſellati operis ratio; hinc Auguſtalitatis flaminium; illinc Decurionalium ornamentorum dignitas; medio autem loco ſedium ars affectrix, & quæſtus dolabræ. Ergo ſicuti Prætorius, Triumphalis, Cenſorius, Conſularis, Dumviralis, &c. imo vero quomodo ab ipſis ornamentis petita appellatione, *Laticlavius*, & *Vir Laticlavius*; & *Honor*, aut *Magiſtratus Curulis*. de quo alibi diximus; ita *Biſſellarius* (mea opinione) qui honorem biſſellii tenuit, aut tenet: ac forte utroque modo dixerunt, *Biſſelliarem* ut in lapide Romano, & *Biſſelliarium*, ſicuti *Conſularem*, & *Conſularium*. Quoad alterum Lateranenſe marmor MCIII. VI. promptius eſt mutire in tam mutilo teſte, ac pene elingui, ubi vix tria verba ſuperſunt. Illic autem potuit tam de artifice, quam de honore haberi mentio. Sed eæ tamen literæ veteri ductu *quimmque* (pro *quinque*) *Biſſelliari* toties honorem Biſſellii initum demonſtrare poſſunt; aut *quinque* .... hoc eſt, *quinquennalitium Biſſelliarem*. Simpliciter autem *Quinquennalitius*, quidam veluti Cenſor municipalis habebatur; etſi alii de Duumviris Quinquennalitiis exponant, qui per quinquennium duumviralem poteſtatem obtineant ex uſu municipii. Fateor autem (ne videar in ſuſcepta cauſſa prævaricari) quandoque cum honoribus conjunctam fuiſſe artis profeſſionem in lapidum memoriis, ut apud Grut. MLXVII. VIII. ubi pariter de Auguſtali, qui Veſtiarius tenuiarius fuerat. atque in Traguriano Petronii fragmento *Habinna ſevir eſt* (Auguſtalis) *idemque lapidarius*, &c. Sed non par tamen verborum ſeries, aut aliorum complexio honorum, ſicuti in Atellano lapide. In quo tandem neque ἀπίθανον mihi, neque aliis videbitur, ſi *Biſſelliarium* conjunctum capiamus cum τῷ *Auguſtali*; quaſi ille Plaetorius fuerit ſexvir Auguſtalis e numero Biſſelliariorum: nempe ex altiori ordine, aut gradu; vel cui ſaltem tributum ſit una jus., & *Honor biſſellii*, dum Auguſtalitate fungeretur: quod magis ſuadebitur, cum de ipſo Biſſellii Honore jam jam commentabor. Adigamus ergo equum πρὸς νύσσαν, atque inveſtigemus quod genus, vel ornamenti, vel dignitatis, vel excellentiæ in noſtro Biſſellio deliruerit. Excutiendus tandem, excitanduſque eſt ab hoc ſedili arcanus honor, ſeſſiliſque amplitudinis inauditum decus.

CAP. XXXIV.

Quid Honor Biſſellii *tandem inquiritur ſeptena conjectura. Sellæ abſentibus ac defunctis, una, pluresve poſitæ. Hinc prima opinatio de* Honore Biſſellii. *Plures ſellæ, aut multoties* ſediſſe, *toties geſti honoris indicium: ſecunda conjectura*. Iteratio honoris. IIVir iter. Aed. IIVir bis. Auguſtalis VIVir iterum. Bis flamen. Bis Neocorus. *δὶς νεοκόρος*. *Biſſellium ſi forte pro Duumviratu*: *Tertia*. *An duplex, ac diverſus geſtus Magiſtratus?* *Quarta*.

ITERUM cum ignaris juxta me ſcire fateor, quid ſit Honos Biſſellii: ſed quærere, periclitari, ac προσβάλλειν non recuſo.

Prima ea ſit ſuſpicio, quæ primo, & ſtatim obrepſit, ubi primum incurrit in oculos. *Honor Biſſellii* nunquam antehac a me auditus, aut lectus. Memineram me apud Veteres adnotaſſe honoris cauſa publice ſellas alicui decretas fuiſſe in ludis, aut theatris, in foro, curia, &c. Indicium id virtutis, ac meriti in Remp. Tacitus lib. II. *Ann.* de Germanico: *Honores, ut quis amore in Germanicum, aut ingenio validus, reperti decretique*, &c. *ut ſedes curules Sacerdotum Auguſtalium locis, ſuperque eam coronæ querneæ ſtatuerentur*; en *Honores*, en *Sedes*; neque una tantum, ſed plurativo numero. *Sellæ curulis in Circo locus datus eſt Valerio Dictatori, poſteriſque ejus honoris cauſa*, &c. Feſtus in *Sellæ Curules*, quomodo eum explet Urſin. Hic pariter *Honoris cauſa*, qui honor poſteris omni-

bus Valerii Dictatoris ſervatus. Saluſtius *bell. Jugurth. Honorem* ſimpliciter vocat, ubi de ſellæ collocatione loquitur, quam petebat Gaudas Maſiniſſæ nepos. alibi attulimus cap. XVII. De Marcello Dio lib. LIII. *τῷ Μαρκέλλῳ δίφρον ἀρχικὸν ἐς τὸ θέατρον*, &c. *εἰσφέρεσθαι*. *Marcello ſedem curulem in theatrum*, &c. *inferri*: quod ad honorem itidem narrat. Rubrio Pollioni Claudius extra ordinem conceſſit *εἰκόνα, καὶ ἕδραν Imaginem, & Sellam* in Senatu. Idem Dio lib. LX. p. DCLXXX. hoc ipſum ab Auguſto decretum cuidam Valerio Liguri ſubdens. De Auguſta, cui poſita ſedes inter Veſtales Tacitus lib. IV. *Ann.* cap. XVI. De Subſellio Tribunitio, item de ſella curuli, quæ deinde aurea Cæſari ſtatuta, Dio lib. XLII. & XLIV. Appianus lib. III. *bell.Civ.* ac ſupra nos cap. XII. & cap. XIV. ubi fuſius exempla produximus. Septimius Severus inter cætera honeſtamenta, quibus memoriam Pertinacis augeret, decerni illi juſſit *θρόνους τε τρεῖς καταχρύσους Sellas quoque tres inauratas*. Herodianus lib. IV. Potuit ergo Civitas Piſana, aut Decuriones Largennio Chreſimo ſedem publice ſtatuiſſe honoris cauſa. Vocat autem lapis Biſellium, ſive ut duplicem ſellam, ſive ut ampliorem, ac digniorem demonſtret (Vide quæ nos ſup. cap. IX.) qualem fortaſse tunc appellabant, atque uſui habebant.

Sed ad ſecundam accedamus enarrationem, cui hæc ipſa primo allata loco parumper lenocinatur. Aurem igitur mihi vellit altera animadverſo, quod Chreſimus noſter ſemel, atque iterum in colonia Piſana magiſtratum geſſerit. Hunc autem ſignificare placuit nomine *Biſſelli*, quod bis ſella uſus fuerit: nos diceremus *Riſeder due volte*. en quomodo Plinius de Corvino loquens, quem toties majoribus magiſtratibus uſum fuiſſe narrat, ſedendi numero honorem deſcripſit lib. VII. cap. XLVIII. *Idem ſella curuli ſemel, & vicies ſedit, quoties nemo*. Livius lib. IX. *Notati ſeptem, nemo tamen, qui ſella curuli ſediſſet*. Haud aliter tres ſellas Pertinaci poſitas ex Herodiano diximus, quod ita factum opinor, ut geſtus bis conſulatus, ac tandem Imperatoria dignitas innueretur. De gemino Conſulatu teſtatur lapis Gruter. LVI. IV. ubi *Iter. Coſ.* etſi in faſtis ſemel legatur. Nolim ſpectari hic triplex *θρόνου*, ſive ſedis genus: primam Minervalem, ac profeſſoriam, quoniam publice docuit inter Grammaticos: ſecundam Conſularem: tertiam Imperatoriam. quid eſt enim quod umbratici hominis ferulam, vel conſularium faſcium, vel imperatorii ſceptri contubernalem faciamus? Quod bis ſella uſus fuit Chreſimus, iterum ſcilicet magiſtratum obtinuerit, grati ſubinde, ac memoris animi teſtimonio dedit Reip. Piſanæ L M̄ HS, ut in fine lapidis narratur. Neque enim tam facile iterabatur ille honos; nec ſolebant Decuriones ſuo decrero, ac voluntate bis in eundem conferre, quin egregiam ſimul de quoquam cive opinionem proderent. Nil ut mirum, ſi Chreſimus largitione proſequatur Piſanos; ac toties in vetuſtis lapidibus iterati honoris mentio legatur, quaſi illuſtre ad memoriam, dignumque poſterorum notitia teſtimonium. *Iteratio honoris* vocatur Grut. CCLII. IX. &c. *IIVir Iter.* ib. & *Æd. IIVir bis*, MLXXX. II. Sic, *Auguſtalis VIVir iterum*, CCCCXCII. II. *Bis flaminem*, CCCXXV. XVII. *Iterum flaminem* CCCCLXXXIX. X. & *δὶς νεωκόρον Bis Neocorum*, in marmore Ancyr. De Neocoro Caſaub. ibid. Samuel Petitus lib. IV. *Var.* cap. ult. Selden. *ad Arundel. marm.* p. CLXVI. & & ſeqq. Et *biſ. hon. in curia functus*, XXVI. X. ubi non nimium erit audax, ſi cui allubeſcat exponere, *Biſellii Honore in Curia functus*.

Velitemur tertio, & conjecturali telo colimemus ad ſcopum: de attingendo non cogitamus, nec tantum perfidimus: *Honor Biſellii* forte idem ac Duumviratus qui ſummus erat in Coloniis, ac municipiis. Vide quæ ſup. IV. ſimulacrum Conſularis in urbe poteſtatis. quem quia honorem Chreſimus obtinuerat, ideo civitati Piſanæ nummorum quinquaginta millia dono dedit; vel quia humilioris ille fortunæ, aut ſanguinis. Sic alibi, *Ob Honorem duumv.* LXII. VI. & *ob Honorem IIViratus*. Sed cur Biſellii nomine hoc magiſtratus expreſſus? Nempe a numero Duorum, qui ſummum locum in municipio, aut colonia tenebant: quibus duplex ſella, aut duorum capax ſtatua, ut inſigne magiſtratus, ac poteſtatis: quam placuit juſta appellatione Biſsellium dicere.

Quarto ariolemur, ut Biſsellii vocabulo duplex Magiſtratus inuatur, quem Chreſimus geſſerit; non eodem iterato, ut in ſecunda conjectatione ſubſenſimus, ſed diverſus; nec refert ſive junctim, ſive unum poſt alium habuerit. Indiſſimilis locutio CCLXXVIII. III. ubi Decurionatus, & Flaminium cum eadem formula, *Ob Honorem Dec. & Flam.*

CAP. XXXVII.

Quinta explicatio. Decuriones ſimulacrum Romani Senatus. Proprius Senatus. *Unde dicti?* Senatus *de Decuronibus*. Curiales. Buleutæ. Buleuterium. *βουλευτὴς de municipali Senatore. συγκλητικός, de Romano* Conſcripti: *de Piſanis Decurionibus*. Seniores: Signori. Juniores. Juvenes. Primi curiæ. Primarii curiarum. Principales. Principalitas. Protoſtaſia. Prototypia. Principes Decurionum. Primates. Summates. *πρωτοπολῖται. Horum major, minorve numerus.* Quinqueprimi. Pentaproti. Pentaprotia. Quinqueſummates. *Decemprimi. Decaprotia.* Icoſaprotia. Vigintiprimatus. Decemprimi Piſani. Patroni corporis. Priores. Priori. *Diſſenſum a Reineſio.* Primus Curiæ. Major Decurio. Princeps Coloniæ Piſanæ. *Honor biſellii ornamentum & inſigne; non miniſterium Decurionatus.* Functiones curiæ. Decurio cubiculariorum, Sacri palatii, Pontificum, &c.

PROMITTAMUS barbam, & quinto loco veraculum agamus. Cum proxime Duumviratum tentaverimus, experiamur hoc capite Decurionatum; Auguſtalitati mox injiciemus manum, ſi forte Biſsellii honor in ullo iſtorum cubaverit. Debemus namque per veſtigia progredi Honorum, aut Magiſtratuum Colonicorum, ac municipalium; ac multo id magis, quoniam aliæ Inſcriptiones lapidi noſtro plane affines, ac geminæ illuc manu nos ducunt, ut infra oſtendemus.

Decuriones in ſuis civitatibus quoddam fuiſſe Romani Senatus ſimulacrum nemo ignorat, & ut loquitur Iuſtinianus Nov. 38. *κατὰ τὴν βασιλευούσης πόλεως μίμησιν, ad imitationem urbis dominantis. Decuriones; οἱ πολιτευόμενοι* Græcis; proprius ſuæ patriæ Senatus, quomodo appellat Auſonius in *Moſella* Idyll. IX.

——————— quos curia ſummos
Municipum vidit proceres, propriumque Senatum.

Adi Berter. Pithan. diatrib. I. cap. X. Samuel Petit lib. III. *Var.* cap. VI. Reineſ. epiſt. XXXI. p. CLXXVI.

Quod autem Pomponius nos docet ex quorundam ſententia in l. 239. *de V. S.* Decuriones ita doctos, *quod initio cum coloniæ ducerentur, conſilii publici gratia conſcribi ſolita, ſit* merito reprehendit,

doctiss. Velserus *rerum Augustan.* lib. v. p. XCIV. alioquin tot fuissent Decuriones nunquam in ulla colonia, ac civitate, quot Roma Senatores nunquam huabuisset.

Et ut decimus quisque Senator fieret, aut Decurio consilii gratia (si cæterorum numerum ineamus, qui aliis operibus, atque usibus necessariis destinantur) concentui non adsonaret bene constitutæ Reip. Potius a Curia deducamus, ut voluit Isidorus, quare & *Curiales* appellati, quasi de Curia sint, aut in curiam conveniant. Atqui *Decuriones*, ii qui primum descripti in Colonias: quæ quoniam *effigies parvæ*, simulacraque populi Romani fuerunt, ut loquitur Gellius lib. XVI. cap. XIII. Senatorium nomen affectarunt. Adi summum Cujacium *ad tit. Cod. de Decurion.* & Gothofr. *ad l.* 53. *ejus tit.* ex quo proficit Amaya *in Cod.* pag. CCCLI. Cic. in *Verr.* VI. *Senatum Syracusanum* agnovit, & *Amplissimum ordinem* de Puteolanis dixit in ea *pro Cœlio*. Livius pariter lib. XXVII. de duodecim Coloniarum defectione agens. Latin. Pacat. de Naronensibus Colonis *Conspicuos veste nivea Senatores, reverendos municipali purpura flamines*, &c. Plin. Junior lib. x. de Bithynis epist. LXXXIX. CXV. CVI. quanquam & Græca *Buleutarum* voce utitur; quomodo & Tullius *Verr.* IV. *Buleuterium* dixit. Nempe quodam discrimine, & dignitatis majoris reverentia, municipalem Senatorem, Buleutam βελδυτlω, Romanum συγκλητικὸν appellasse videntur Græci scriptores. Adi l. 30. D. *locati* & l. 7. *de excusat. tut.* ubi Gothofr. sicuti & βελὴ, *Bule*, municipalis curia, ut a Principis urbis consessu distingueretur. Vide J. Consultos laudatis nuper locis, aliosque, quos profert Langlæus *ocii semestris* lib. XIII. cap. ult. Coras. lib. III. *Miscell.* cap. VI. Quare in l. 33. C. *de Decurion.* cum exceptione scribitur, *Et suæ curiæ* (*si sic oportet*) *Senatorem*, &c. In lapidibus sæpe mentio senatus municipalis, ut *S. P. Q. Tiburs. S. P. Q. Nolanus. S. P. Q. Signinus.* Vide Grut. CXXVIII. VII. atque indicem percurre. Sicuti & *S. Consulti* municipalis CI. I. CLXVII. IX. CLXVIII. I. XI. XI. CXCIV. VI. CCCCXIX. V. CCCCXLIV. VIII. atque in tabulis Sepulcreti Pisani, ea quæ de Cajo est, *Placere conscriptis, quæ*, &c. *Conscriptorum* nomen sibi tribuunt Pisani Decuriones. Sed & percussæ in Coloniis monetæ solenne illud præferunt *S.C.* etsi de Romano possit etiam exponi, ut sensit Velserus *rer. August.* pag. CXVI De nomine autem *Ordinis* vel in Coloniis, vel in Municipiis, Reines. epist. CLXXV. In hoc Senatu municipali fuisse quosdam præstantiores, graduque supra reliquos honestiori manifestum est: quo pacto in Senatu quoque Romano, ad cujus exemplar ambitiose componebantur. Hinc *Seniores*, hinc *Juniores*, & *Juvenes* sæpe in lapidibus. Vide Reines. epist. XXXI. pag. CLXXIX. & quidem *Seniorum* nomen etiam hodie servamus, nobis *Signori*: a senio scil. auctoritatis instrumento: nec aliter *Senatus*, Gr. γερεσία Vide Selden. *Synedr.* lib. I. cap. XIV. E seniorum, aut præstantiorum numero sunt ii, qui *Primi Curiæ*, & *Primarii Curiarum*, & *Principales*: ac forte hi, qui judicio Principis, non municipum suffragiis in curiam adlecti, de quibus in l. ult. D. *de albo scrib.* Hinc *Principalitas*, quæ & *Protostasia*, & *Prototypia*. Vide Guther. lib. III. cap. XXIV. *de off. D. A.* iidem *Principes Decurionum*, & *Decurionum Primi*. In universum quoque *Summates*, & *Primates Civitatum* l. 57. C. *de Decurion.* aliisque in locis Juris, quæ profert Berter. in ea diatriba. D. Augustin. epist. XLIV. *Decuriones*, & *Primates Civitatis*. Vopiscus in *Aureliano* cap XXXIII. *Palmyreni, qui superfuerant Principes Civitatis*. Gloss. πρωτοπολίτης *Princeps*: & πρωτοπολῖται *Proceres*. notatque Salmas. Consule & doctiss. Juretum plene docentem *ad Symmach.* lib. IX. epist. X. Istorum Principalium, quos veluti edecumatos, atque eximios habebant, major, ac minor numerus, pro amplitudine, opinor, Curiarum, civiumque, atque indigenarum copia, aut penuria. Erat, ubi *Quinqueprimi*: qui & *Quinquesummates* d. l. 57. C. *de Decurionibus*, seu *Pentaproti*, atque hinc *Pentaprotia*: ubi *Decemprimi*, δεκάπρωτοι; & *Decemprimi Curiales*, & honor ipse *Decaprotia*, cujus meminit l. 1. & l. *fin. de mun. & honor.* & *Icosaprotia*, seu *Vigintiprimatus* in ead l. *fin.* Adi & Cod. Theod. *de Decurion.* Guther. ut sup. Rein. in epist. p. CLXXIX. & CCCXIV. In decreto Pisano de Lucii Cæsaris funere, *Data cura C. Canio Saturnino II. V. & Decemprimis*, &c. Sed & aliorum corporum, aut collegiorum *Decemprimi* leguntur in lapidibus, qui & *Patroni Corporis*. quod puto factum imitatione summi consessus, aut consilii in ea civitate. *Priores* nonnunquam vocati in iis corporibus, aut collegiis artificum, ut in l. 7. C. Theod. *de pistor. & catabol.* & novell. Theodos. *de suar. boar.* &c. tit. 39. & *Priores Sodalitatum* medio ævo. Vide Reinesium q. pag. CLXXIX. Cujus doctissimi viri sententiæ de Primis Curiæ additum cuperem, eos potius fuisse, qui pluribus suffragiis Decurionum creabantur, quam qui primo nominati, aut adlecti. Docet l. 6 §. penult. & ult. *de Decurion.* quorum *potior* vocatur *causa in ferendis sententiis*, quique *honoris ordine præcellere* cæteros dicuntur. Atque hos quoque *Principales*, aut *Summates* non interpretor tanquam magistratus, quod eidem placuit eruditissimo viro pag. CLXVII. sed tantum honestiores, ac præstantiores, primosque in sua curia. Nomen *Priorum* etiam hodie retinent pleræque Civitates, quo Decurionum summos, & consilii publici Principes designant. Legitur & *Primus curiæ* in l. *Alexandrinis* 56. C. *de Decurion.* sicuti in l. 27. C. Theod. eodem *primum in sua curia locum* adnotavimus. Forte idem qui apud Gruter. MLXXII. VI. *Major Decurio Cremonæ*, & in Pisano decreto, quod de Caii Cæsaris funebribus est *Statulenus Juncus Princeps Coloniæ*. Sicuti igitur *Primus Curiæ*, aut *major Decurio*, ita *secundus Decurio*: apud Gruter. XXXVI. II. Primus autem respondere videbatur *Principi Senatus* Romæ, qui ante alios, ut notum est, a Censoribus pronunciatus fuit in albo recensendo. Sed hic ordo Decurionum corruisse demum videtur, cum labante Imperio in Occidente, vix relicta umbra Curiarum in Coloniis, ac Municipiis. In Oriente autem Leo Imperator omnem attrivit auctoritatem civibus, qua Curias ipsi crearent; sed ab una Principis solicitudine id pendere jussit, ut patet ex ejusdem Leonis nov. const. 46. & 47. notavit Berter. D. diatriba cap. x. p. CXXXV. post eum Vizzanus eleganti, ac docto opere *de mandat. Princip.* pag. CCXLI. Atque hoc in causa, cur in Basilicis, sive in J. prudentia Græca, quam idem Leo edidit, sublatus sit tit. *de Decurion.* sed ante has constitutiones, imminutum alio pacto curiarum splendorem, honoris instar habebat in ordinem cooptari alicujus Civitatis: sic legimus in vet. lapide Gruter. CCLXXVIII III. *ob Hono. Decur.* Ac eo magis, si inter *Primos*, aut *Principales* Curiæ, aut Decurionum; vel pluribus suffragiis ejusdem ordinis (x. d. l. 6. *de Decurion.*) vel Principis judicio, ac beneficio (l. ult. *de albo scrib.*) adlectus quis fuerit. Ac fortasse aliquo insigni, atque ornamento discriminabantur, qui in curia cæteros antecellebant, quod Bisellio, vel amplioris sellæ dignitate describere fortean voluerunt: unde noster *Bisellii Honor*. Multum præsidii affert opinationi nostræ l. 4. C. Th. *de Decurion. Sedentibus his, quibus emeritis omnis honor jure, meritoque debetur.* En *honor* in sessione *Primis* curiarum: & inter *Honoris in-*

signia ibid. ipsum sedendi jus agnoscere videtur Constantinus Imperator. Atqui eam sedendi honestatem, præcipuum fuisse Senatorii ordinis decus docent nos Jura in l. *honorati* C. *de offic. diverſ. appari. & jud.* & l. *fin. Ubi Senat. vel clariſſ.* Quare idem fuerit *Honor Biſellii*, ac sediſſe inter Curiales, si Biſſellium accipiatur pro quacunque sede Honoris. An potius inter *Primos* sediſſe, si Biſſellium pro ampliori sella, quæ eximiis, ac dignioribus debeatur. Illud etiam a similitudine veri non abhorret, quosdam sola ea honestate fuiſſe contentos, ut inter Decuriones sederent, atque ingreſſu in Curiam lætarentur, etiamsi vere Decuriones non eſſent, id autem *Biſellii Honore* voluerint exprimere. Scimus diversum, *Creari Decurionem, & eſſe Decurionem*, docente eximio Cujacio Papiniani reſponſ. primo ad l.6. *de Decurion.* Ita usu, & actu Decurionatus ordinem tenere, aut solis ornamentis, & ingreſſu in curiam decorari, diſpar habetur. Neque id sine Romani Senatus imitatione factum; cum extra ordinem olim vigente Rep. & mox sub Imperio, aut Juniores, aut qui Senatoriæ non eſſent familiæ, in Senatum inducebantur; non tamen fiebant Senatores, aut dicendæ sententiæ Jus obtinebant: sed privilegio, atque extra ordinem id permittebatur.

Quin igitur hoc ipsum in Coloniis, aut municipiis fieri potuiſſe suſpicemur? Præſertim cum Civitates validis Præſidum, aliorumque, quos Roma mittebat, Magistratuum imperiis obnoxiæ, multa præter leges, ac mores agere, ac pati cogebantur. si forte ambitus, & favor intercurriſſet, aut verius Præſidum commendatio, qui satis jubent, dum rogant, qui rogando cogere poſſunt. Contingere poterat, ut vel ætate, vel conditione, vel censu, vel alia de causa prohiberetur quiſpiam ambire, aut impetrare Decurionatum; satis autem sibi proſpectum putaret, si jus saltem Biſſellii, atque ornamenta Decurionalia obtineret. Neque id novum in aliis Veterum inſcriptionibus, ut mox oſtendemus. Atque hoc senſu *Honor Biſellii* potius foret ornamentum, decus, indulgentia, quam magiſtratus, aut publica adminiſtratio. Haud ignoro Decurionalem ſtatum multis, ac miserandis oneribus fuiſſe attritum; quas *functiones curiæ* dixerunt; quare non pauci cooptationem inter Curiales vitabant. constat ex titulis Digeſt. & Cod. *de Decurionibus*, atque erudite obſervat Berter. ea diatriba p. CXXXIII. & seqq. Sed contra alii humilioris loci, aut sanguinis, quibus melius conveniret cum arca, & ambitionis blandiretur illecebra, candidatos se profitebantur, avide Curiam expetentes, ut oſtendunt vetera teſtimonia.

Quos hactenus Decuriones memoravimus pro Senatu Colonico, aut municipali, caveat ullus eosdem facere cum iis, de quibus apud scriptores, ut *Decurio Cubiculariorum* apud Suet. *Domitian.* cap. XVII. nobis Decani. Vide Torrent. ib. & tit. Cod. Theod. *de Decurion. & ſilentiariis*. Sic *Decurio ſacri palatii, Pontificum, Augurum*, &c. Vide Guther. *de off. D. A.* lib. III. cap. XXIX.

CAP. XXXVIII.

Sueſſana epigraphe enodata. Suffragiis curiæ collatus Decurionatus. Dies gladiatorum. Dies privatus. Secundum dignitatem Coloniæ. Secundum dignitatem municipii *ἀξίως τ̃ πόλεως*. Pro salute Principis. Indulgentia. *Magiſtratus, & Sacerdotia auſpicantes munera edebant. Vetitum libertinis.* Venatio plena. *Honores dati qui ſpectacula dediſſent: item alimenta e publico.* Cœnæ aditiales. Commoda. Lucellum. *εἰσηλύσιον*. Entratura. Beneficia.

AD ipsam accedamus Sueſſanam epigraphem, quam supra protulimus ex Grut. CCCCLXXV. III. ubi *Honor Biſſellii* (ex noſtra saltim lectione) pariter legitur, & ad alteram Atellanam MXCIX. III. quæ multam nuper allatis de Ordine Decurionatus lucem afferunt, penituſque *Biſſellium* ornant, atque illuſtrant. In Sueſſana C. Titio Chresimo *Honor Biſſellii* defertur decreto Decurionum. Ecce (quod nuper monebamus) suffragiis, ac sententiis Curiæ, atque ordinis aſſequebantur honorem candidati Decurionatus. Veteres lapides perluſtra, & paſſim hujus decreti mentio; sæpius per notas D. D. D. hoc eſt, Decreto Decurionum. Idem habet cognomen Chresimi Titius, ac noſter Largennius: de cujus libertinitate etiam nos dubitavimus sup. cap. II. Cum causa autem Titio Chresimo Decuriones indulgent hunc honorem; ne indigno viderentur tribuiſſe, aut vili æſtimaſſe ordinem, quem temere vulgarent. Dederat namque hic Titius ſpectaculum, seu *Munus Familiæ gladiatoriæ, ex pecunia sua, Diem privatum*: quæ ultima duo verba ita expono; ut vel privata pecunia; vel (quod magis eſt) privo, unico, ac solo die commiſſiones gladiatorum ediderit. Vel tandem privata conditione, non in magiſtratu, & cura publica; qui ex lege tunc deberet; sed privata beneficentia, an potius insania ad populi gratiam. Alibi apud eundem Grut. CCCCIV. II. sine ullo adjuncto, *Diem Gladiatorum* legi, quod hic *Diem privatum*. Scimus namque per plures dies quandoque fuiſſe ea ſpectacula præbita, quod sæpe expreſſerunt lapides, atque hiſtorici: magnificentia scil. profuſiori, quo effuſior sanguis misere ludentium de suo capite. Vide Lipſium lib. I. *Saturn.* cap. X. Dedit autem hic Titius *Ex voluntate populi*; gratiorem ergo fecit obſequendo, &, *secundum dignitatem Coloniæ*. Hoc quoque meruit, quoniam ſplendide, ac magnifice inſtruxit munus, vel numerosa familiæ gladiatoriæ commiſſione, vel pompa, & apparatu loci. Eſt ubi in aliis saxis referantur, quot paria ferro concurrentium, quali ornatu arenæ, qua ſpectantium commoditate: Vide Gruterum & libraria quoque teſtimonia, non tantum lapidea. quod vero hic eſt, *Secundum dignitatem Coloniæ*, alibi ut CCLII. IX. *Secundum municipii ſplendorem*, & CCCCXXVIII. XI. *ἐπιεικῶς, καὶ ἀξίως τ̃ πόλεως*, quod ego verto, *Convenienter, atque ex dignitate Civitatis*. Quod *salutem* Principis hic inſertam legimus, id tum in muneribus exhibendis, tum in votis, ac dedicationibus; ac sæpe illa obvia in saxis, *Pro salute ὑπὲρ σωτηρίας*, &c. Tanta ſtatim veneratio, ac religio incutiebatur animis obaudito salutis Imperatoriæ nomine. Facit locus Suet. *Calig.* XIV. *Non defuerunt, qui depugnaturos se armis pro salute ægri, quique capita sua titulo propoſito voverent*. Vetuerat Claudius Imp. ne quis ludos daret gladiatorios; ac si quis dediſſet, ne suſceptos, ac factos scriberet, aut diceret *ὑπὲρ ἑαυτοῦ σωτηρίας, Pro salute sua*. inquit Dio lib. ult. Sicuti pro salute, felicitate, Victoria, &c. vota concipiebant, reddebantque, ita pro virtute aliqua Principum, Pietate, Providentia, & munera, Dedicationes, sacra faciebant. Hic ergo quoque *Pro salute, & Indulgentia Antonini Pii*, munus edidit Titius Chresimus. Sed peculiaris equidem *Indulgentiæ* laus in eo Principe, qui cognomen Pii sibi fecit. De eo Capitolinus cap. X. *Ad indulgentias proniſſimus fuit*. quod & ipſum verbum ſignate, & apposite Sueſſano marmori inscriptum fuit, quoniam ea præcipue ſpectabatur tum in edendis, tum in permittendis ſpectaculis. quare continuo subjicit Capitolin. *edita numera, in quibus elephantos*, &c. Nempe vetita aliquando fuerunt ea munera, ut a Claudio, de quo sup. Dio; & quidem

ne Prætores ipſi, aut Magiſtratus facere poterant. Tacitus adſtipulatur *Ann.* lib. XIII. *edixit Cæſar, ne quis magiſtratus, aut procurator, qui provinciam obtineret ſpectaculum gladiatorum, aut ferarum, aut quod aliud ludicrum daret*. Sed brevis hujus edicti cuſtodia: imo ſolenne deinceps edere ſpectacula iis, qui Honores obtinuerint, ut oſtendemus inf. multo minus autem privatis id aliquando permiſſum. Vide l. 1. C. Theod. *de ſpectac.* l. *Publius Mævius de condit. & demon.* & Novel. 105. Symmach. epiſt. x. lib. IV. & ibi Juret. Guther. *de Jure Vet. Pontific.* lib. III. cap. XX. Sine permiſſu itaque Principis, in municipiis, atque extra urbem, non temere edebantur ſpectacula, præſertim a libertis. Sic Harpocrati liberto Jus editionis concedit Claudius narrante Suet. in *vita* cap. XXVIII. Sic Ancharius Priſcus impetrat ab Auguſto in veteri ſaxo Gruter. CCCCLII. 1. *quod ex indulgentia Auguſti octies ſpectaculum gladiatorum ediderit*. Indulgentiæ meminit & Græca inſcriptio CCXCV. v. *ὑπὲρ αἰωνίυ διαμονῆς, pro perpetua Indulgentia*. Ita legendum; non *δαιμονῆς*, ut extat corrupte inſculptum, ſive elementarii, ſive exſcriptoris menda. Sed Titius Chreſimus *ex ſua pecunia* voluit gladiatores in arenam producere: quo quidem magis munificentiam prodit, beneque de Sueſsanis colonis merentem ſe amplius reddidit. Si namque ii, qui vel parte pecuniæ, vel tota de ærario accepta, ſpectaculis populum oblectaſsent, honoribus, publicæque benevolentiæ teſtimoniis ornabantur, dummodo ſuam iis vigilantiam, fidem, induſtriam adprobaſſent; juſtius multo, qui toto ſuo ære edidiſsent. Lapis Allifanus apud Grut. CCCCIX. III. *Qui ob bonor. Decur.* &c. *acceptis a Rep.* HS. XMXN̄ *venationes plenas, & paria gladiatorum, paria* XX. *edidit*, &c. Venationes plenas (*τυτονὶ ἐν παρίδῳ*) explicat Guther. lib. III. cap. XX. *de Vet. J. Pont.* omni ſpectaculorum genere refertas, quæ plures ludorum dies habuerint; quales Pompeii & Auguſti, aliorumque memorantur. atque hæ venationes plerumque acceſſiones erant gladiatorum. Hoc igitur conſtat, in univerſum honores fuiſse decretos iis, qui inſanis numerum editionibus patrimonia effudiſsent, atque animoſa prodigentia rem domeſticam dilapidaſsent in apparandis ex humano ſanguine voluptatibus. Nonnunquam iis ad incitas redactis alimenta e publico data, quia fortunas exhauſerant munerariis profuſionibus. Vide l. 8. D. *de Decurion.* Lipſ. lib. *Saturnal.* 1. cap. x. Berter. in ea diatriba cap. x. pag. CXXXIII. & quidem nequicquam refrænantibus vetuſtis legibus: imo neceſſitate deinceps impoſita editionis tum urbanis, tum Colonicis magiſtratibus, coactis etiam Sacerdotibus ad ea onera patrimonalia l. 8. C. *de mun. patrim* l. 1. C. *de peric. ſucceſſ.* Atque hac de cauſa C. Titio Chreſimo Puteolano collatus a Sueſsanis ob editam magnifice gladiaturam *Honor Biſſellii*, ſive aditus ad Curiam, aut jus ſedendi inter Decuriones, perinde ac ſi unus ex iis foret; quod proxima verba lapidis exprimunt, *Commodiſque publicis, ac ſi Decurio frueretur*. Ex qua ἐπιχρίσει Sueſsanæ Inſcriptionis colligebamus quintam conjecturam noſtram, collato cum ea lapide Piſano, cum in utrolibet mentio honoris Biſsellii reperiatur Sed non fecerunt Decurionem Chreſimum Sueſsani, fortaſse ob libertinitatem. Vide l. un. C. *ſi ſervus, ut libert.* l. un. C. *ad l. Viſell.* Ac, ſi minus vetaſset liberti conditio, non tamen quacunque levi de cauſa ingerendus obviam cuique erat Decurionatus honor. Satis mactum hoc decore Chreſimum putarunt Sueſsani, quod Biſsellio, hoc eſt, conceſsu Decurionali, commodiſque publicis, ac ſi Decurio, donarunt. Quæ ſunt tandem hæc *Commoda*, quibus, ac ſi Decurio, frui poterat Chreſimus? Proventus, Honoraria, Sportulæ, peculiolæ, quas potiſſimum lucrabantur, quoties, quis in idem collegium, aut ordinem Decurionum admitteretur; quod & in cæteris collegiis, & corporibus ſervabatur. Extra menſuram, ac minime computantibus naſcebatur dulcius *Lucellum*. ſignate id verbum examinat Scaliger *ad Catull.* & Gronov. *de Pecun. vet.* lib. III. cap. XVII. Græcis *εἰσηλύσιον*, Heſychio *εἰσόδιον*, & nobis *l' Entratura*. Vide Alciat. *ad* l. 239. *de V. S.* Plinius lib. x. ep. CXX. *Qui*, &c. *ineunt magiſtratum*, &c. *ſolent totam Bulem, atque etiam e plebe non exiguum numerum vocare, binoſque denarios, vel ſingulos dare*. Eſt autem *Bule* Senatus municipalis: vel Ordo Decurionum, de quibus loquitur Plinius, cum Bithyniam Proconſule regeret; & epiſt. CXVI. *An in omnibus Civitatibus certum aliquid omnes, qui deinde buleutæ leguntur., debeant pro introitu dare*, &c. Adde Symmachum lib. IX. epiſt. ult. Plura Langlæus *otii ſemeſtr* III. I. nonnulla Reineſ. ep. XXXI. p. CLXXXI. & ſeq. In novis Sacerdotiis idem factitabant; quod Suet. *Claud.* cap. IX. *Pro introitu novi Sacerdotii* appellat; quo ſenſu *cœnæ Aditiales* ab aditu & ingreſſu a Pontificibus olim factæ; non *Adjiciales*, ut vulgo ſcribunt, monuitque erudite Lipſ. *De magnit. Rom.* IV. IX. Horumdem meminit commodorum l. un. Cod Theod. *de bonis Decurion. Curiæ ſuæ commodis cedant, id eſt, Ordinis utilitati*. & in l. 6. D. *de Decurion.* Papinianus ſub nomine ſportularum, *minores viginti quinque annorum Decuriones facti ſportulas Decurionum accipiunt, ſed interim ſuffragium inter cæteros ferre non poſſunt*. ad quem locum Cujacius, ſive primo *reſponſor.* Papiniani *Commoda* appellat. quem vide & *ad Conſtit. Græcam Cod. quibus muneribus excuſantur*, &c. & *ad tit. de J. ann. aureor. Beneficia* vocarunt *hiſtoriæ Auguſtæ* ſcriptores. In aditu quoque ad militiam, & ipſo limine tyrocinii ſoluta ea ſummula. Vide l. 6. *de don. inter vir. & uxor.* l. pen. §. pen. & ult. *de leg.* 3. Et quidem *Commoda* verbum plane militare. Suet. *Aug.* cap. XXIV. *Citra commoda emeritorum præmiorum*. Vide & cap. XLIX. & *Calig.* cap. XLIV. *Commoda emerita militiæ*. Vide & *Galba* cap. XII. in l. *Pater de adim. leg. Commoda Primipili*; adde l. 2. C. Theod. *de Decurion. & ſilentiar.* Suidas, *Κόμοδα, δόσις, ἐπὶ τῦ σεισμῦ παρεχομένη*, egregie Lipſ. *Emendat.* V. XIX. *de milit. Rom. ἐπὶ τῦ σιτισμῦ, Commoda, pecunia, aut donativum ad annonam*. Hanc verbi vim exprimit ſermo noſtras, dum appellamus *Commodi* has peculiolas, & largitiunculas, quæ commodiorem nobis vitam parant. Suſpicabar hæc Commoda militaria potiſſimum ab eo ſpectata, cujus toties id verbum in ore verſabatur referente, atque irridente Catullo epigr. LXXXV. *de Arrio*:

Chommoda dicebat ſi quando commoda vellet
Dicere, &c.

Iturus enim in Provinciam (forte belli cauſa) commoda nominabat ſibi obventura. Ne pluribus te morer, plene Commoda hæc examinantem adi Jacob. Gothofr. *ad l. un. Cod. Th. de Bonis Decur.* & Gloſſar. Nomico in ver. *Commoda* Longior namque cum Commodis ne nimium incommodus tibi ſim, Lector, ad aquarum diverticula ſermonis curſum deflecto.

CAP.

CAP. XXXIX.

Aquæ digitus. *Aquam ductilem curare censorium Romæ munus: in municipiis decurionale.* Jus aquæ Hydroscopi. Hydrologi. Aquileges. Aquilices. Elices. Aquarii: *aquarum mensores*. Digitus *inter aquæ modulos. Robert. Keuchenius.* ὕδατος δάκτυλος. *Ratio dimetiendæ aquæ per digitos. Benedictus Castellius insignis Mathematicus Galilæi discipulus. Famianus Michelinus.* Matrices *fistulæ*. Minuscularii aquæductus. Paragogia. Ubera. Formæ *aquarum*. Formale. Comitiva formarum. Zampilli. Pes, uncia, pollex *aquarum mensuræ. Imperatori dein soli aquæ jus dividendæ.* Divini, cælestes apices. *Honorificum intra ædes aquarum ductus.* Uti opt. maximum Optima lege. *Ædes, fundus, ager* uti opt. maximus Sevir gratis. Sine impendio. Sine censu. Decurionatus gratuitus. Ob spem processus. Processioni. *Alii lapides illustrati.* Ornamenta decurionalia.

PRÆTER Commoda Decurionalia cum Honore Bissellii delata Chresimo ob editum splendide munus, adjungitur publicæ existimationis alterum specimen, sed & usus commoditatis; *Ut aquæductus in domo ejus flueret.* quæ verba non incuriosus transmitto; tum quia opellam aliquam jam promisi huic Inscriptioni, tanquam germanæ lapidis nostri Pisani; tum quia cætera hæc Commoda, atque ornamenta in Comitatu esse videntur Honoris Bissellii. Ac lectionis tandem marginalis varietas, ubi pro *Aquæductus* reponitur *Aquædigitus*, movent mihi curam libentius. Veriorem existimo hanc alteram lectionem, & ex artis hydragogicæ ratione. atque ita fortasse scriptum erat in lapide; sed aut facili ætatis detrimento in tam affinibus literis, aut in voce non probe intellecta ab exscriptore, notior altera occurrit *Aquæductus*. Divergia hæc aquarum, & salientum rivuli in ædes privatas deducti, sive ut loquitur eleganter Martialis lib. XII. ep. XXXI.

——— *riguæ ductile flumen aquæ.*

ad Censoriam Jurisdictionem attinebant Romæ, & ejus administros ædiles: qui permittebant, vendebant, largiebantur, præsertim in abundantissima illa fontium eruptione, qui Urbem tam multiplici fluxu irrigabant. Cæterum exinde Præfectos Pr. aut Urbi custodiendæ, ac tuitioni aquarum ductilium excubasse, ne qua fraus obreperet, ac ne quod eæ damnum facerent, argumento sunt Constitutiones Principum ad eos Magistratus perscriptæ in legibus utriusque Codicis *de Aquæduct.* Alias sarta tecta illarum curabat Comes Formarum, de quo Cassiod. VII. *Var.* VI. Reperimus etiam *Consulem aquarum* in veteribus saxis: ac meminerunt rescripta ejusdem Cod. Th. Qui consul saltim in nova Roma sub Constantino M. tenuit. At *Comes Rer. Privatarum* peculiari munere aquæductus Palatinarum ædium dispensabat. Vide Jac. Gothofr. *ad Cod. Th. eo tit.* In municipiis autem decreto nonnunquam Decurionum aquarius ille ductus (ut ex hac Inscriptione liquet) concedebatur; ac multo magis Præsidum, Proconsulum, aliorumve provincias regentium arbitrio, ut credi par est. Cui usus hic publicæ aquæ in prædium urbanum derivandæ contigerit, non mediocre honoris instar obtinuisse constat. *Jus aquæ* appellatur in l. 5. C. *de aquæduct.* Hæc derivatio, aut erogatio non sine opera, & ministerio libratorum, aut mensorum fiebat, qui assignati moduli copiam

A ex præscripto artis dividerent. Ὑδροσκόπους Græci vocant, & ὑδρολόγους *Aquileges* in Gloss. ab aqua legenda, hoc est, colligenda; & *Aquilices*, & *Elices*, & *Elicatores* ab eadem (ut puto) licienda, sive elicienda: quo verbo eliciendi in hac ipsa re utitur l. 3. C. *de aquæduct.* Sic *Elices* Festo sulci aquarii. At Frontino *de Aquæduct.* *Aquarii* sunt ii mensores, & aquilices. Inter cæteras erogandæ aquæ mensuras fuit *Digitus*. Idem Frontinus, *Aquarum moduli aut ad digitorum, aut ad unciarum mensuram instituti sunt*: ad quem locum Robert. Keuchenius, qui nuper Frontinum notis illustra-

B vit; atque hanc ipsam inscriptionem producens præ *Aquæductu* maluit ipse quoque *Aquædigitum.* Antea Brissonius lib. VI. *formul.* unde hausit Keuchenius de hac aqua salienti cum magno silentio. Porro Campanis potissimum (quo in populo Suessa Colonia, ubi inscriptio hæc) mensura, aut modulo digitorum usi ad aquas dimetiendas; quod diserte tradidit diligentissimus earum inspector, & scriptor Frontinus, *Digiti*, inquit, *in Campania, & in plerisque Italiæ locis, uncia in pupula.* Postremum hoc verbum reformant *In populatoria*, ac novi ne quid nos, affert eruditus Keuchenius. Mavult Gothofr. *In populo*, hoc est, in Urbe.

C Nunc & hic etsi inter ductus fluentes aqua mihi hæret ad incertam vocem. Digiti aquæ meminit lex Græce scripta Λούκιος 37. *de servit. rust. præd.* (non *urban. præd.* quod in notis Keuchenianis levi menda obrepsit) in qua Lege Lucius quidam per epistolam, aut *scripturam*, qualem vocat J. C. Gajo Sejo fratri concedit aquæ digitum, ὕδατος, &c. δίδωμι, καὶ χαριτῶμαί σοι δάκτυλον. *De aqua, &c. do, concedoque tibi gratuito digitum*, ut ibi vertitur. Prorsus illic lego δάκτυλον, non δακτύλιον: quam postremam vocem cur in notis haud semel Keuchenius retineat, non video, nisi librarius in culpa. Quæ sit digiti (intellige transversi)

D mensura, notissimum est; quæ omnium minima existimatur, latitudinis nempe, quantam hordei grana quatuor sua crassitudine occuparent. In aquis autem dimetiendis non sola tubi, aut fistulæ latitudo spectanda est, sed totum oris cavum, qua in ambitum panditur; ut digitalis omnino sit diameter, sive quatuor granorum, qui in se circumactus parem faciat undecunque epistomii apertionem. Aliter namque ostium carnalis esse posset latitudine unius digiti, sed trium, quatuor, pluriumve proceritate, figura parallelogramma: ineptum autem id ad hydrometriam. Digitus etiam quadratus motum parum æquabi-

E lem, minusque expeditum redderet aquæ fluentis: sordesque & retrimenta angulosis sederent in latebris damno tubulorum, ac ductuum. Cæterum si rotunda sit fistulæ cavitas digitali in orbem spatio, trudentibus sese invicem æquabiliter partibus; tum qua currit, atque eluctatur ad exitum; tum qua in ipsa eruptione desilit latex; certior dimetiendi, atque erogandi regula ad moduli justitiam, atque artis dispensationem contiget. Quæ dicta volui, si antiquum, ac simplicissimum dimetiendi morem in sua, tum nominis, tum rei origine contemplamur. Verum ad altiorem theoriam pertinet (cui libenter procum-

F bimus) causas, rationesque hydrometricas speculari: quod cum primis egregie præstitit D. Benedictus Castellius Pisani nostri Lycei quondam matheseos professor *Nella misura dell' acque correnti*: auctor vel hoc ipso cum præfatione honoris nominandus, quoniam digitus, aut rivulus e magno illo, atque inexhausto fonte defluxit Galilæo Galilæo. Nuperque ab eadem scaturigine Famianus Michelinus Serenissimi Principis Leopoldi ab Etr. Mathematicus, ac præceptor meus, mihi digne æstiman-

A dus in pravo libro, sed ingentis pretii *Della direzione de' fiumi*, ubi tum experimentis, tum Geometricis rationibus aquarum cursus, divergia, stationes, viresque speculatur, & ad usum dirigit.

Fuit, cum aquæ digitos eo dictos allubesceret exponere, quoniam similitudine digitorum in subtiles meatus dirimerentur. Nempe quemadmodum digiti sunt quidam ceu fluxus, & productiones manus, aut volæ, quæ paulatim in eas carnis divisuras gracilescit, ac desinit; ita Castellum, Forma, aut congregatio aquæ, sive fons plenior, & undatior in minutas, ac subtiles fistulas, quasi totidem digitos erogatur, ac dividitur. Contra B *Matrices* fistulas dixerunt, unde hæ minutiores derivantur in l. 3. C. *de aquæduct.* quæ & *Minuscularii aquæductus*, in l. 10. eodem tit. fistulæ scil. & canaliculi angustiores; alio nomine *Paragogia* ibidem. Sed & Paragogius aquæductus aliter explicatur pro subsidiario, & ad supplementum, ut ex Frontino colligit idem Gothofr. *ad l.* 8. C. *Th. de Aquæd.* Ab humani corporis itidem parte, nomen fecerunt castellis, aut conventibus aquarum, *Ubera*, & *Mastos* appellando. eleganter Cassiodorus *Variar.* VII. VI. de aqua Claudia *lavacris*, *& domibus liquores purissimos fistularum uberibus emisisse*. C At *Formæ* ibid. de ipso aquæductu, & structili opere, qua latices decurrunt. Hinc *Formæ aquarum* l. 1. C. *de aquæduct.* l. 39. §. *hæres de legat.* 1. l. 27. *de Usufr. leg. Formale* hodie Neapolitanis. *Comitiva Formarum* eidem Cassiod hoc est, Præfectura aquæductuum. Frontin. lib. *de aquæduct. Formas ductuum* nominat. Vide notata a Leuchenio. Plura de hoc Jure aquæ suo more feliciter exundans Jac. Gothofr. *ad tit. Cod. Th de aquæduct.* ubi multa alia inspergit de aqua concedenda, eroganda, custodienda. Nobis *Zampilli* dicuntur subtiles erogatiunculæ, ac minutæ concisiones salientium laticum, qui multo sæpe cum D lusu ad voluptatem, atque irrigationem everguntur. *Zampilli* autem idem sunt, ac ditiguli: uti *Zampa* pes ferinus est multifidus, ac digitatus. Sed *Pes* quoque ipse, vel mensura, vel lex aquæ dividendæ: cujus pedis respectu *Uncia* inter modulos aquarum recensetur. Sicuti namque in asse hæreditario, sic in aqua dividenda, duodecima pars pedis est uncia; Pes autem tanquam as, aut solidum, at *digitus* decima sexta pars pedis; atque adeo uncia aquæ major erit digito quartæ partis excessu. Atque hoc pacto intelligendum esse *Aquæ digitum* in marmore Suessano, mensuræque rationem exponendam existimo. *Pollex* quoque apud E aquarios pro modulo laticis, sed major *Digito*, & idem cum *Uncia*; quoniam tres pollices quatuor digitos efficiunt; sic erit unus pollex duodecima pars pedis, nempe unica. Idem Frontin. *de re agrar. Pes per uncias*, &c. *palmus habet digitos quatuor*, *uncias tres*, &c. & ibi Keuchenius, ante illum Brisson. supr. laudatis locis. Ut autem apparet, de re agraria, ad rem aquariam translata fuere ea nomina. Uncia igitur non pro modo ponderis, sed pro mensura spatii, aut loci, qua fluens aqua decurrit, acceperunt, hoc est, duodecimam pedis partem. Nostri aquarii pro nummorum etiam magnitudine, dividere, & indigitare solent. F *Un quattrino*, *una crazia*, &c. *D' acqua;* quantum scil. ejus nummi ambitum, aut diametrum rotunda fistulæ cavitas æquaret. Sed cum his aquarum digitis, qui e publico fonte in domum Chresimi ad privatos usus divertunt, nos quoque parumper ab *Honore Bissellii* divertimus, quem suo decreto cum Commodis, & Aqua Decuriones contulerunt: qua in re dignum est adnotatione, quod paucis deinceps annis post AntoninumPium, sub quo lapis hic Suessanus inscriptus fuit, non licuit nisi Principi eas aquarum erogationes largiri ex constitutione Theodosii, quam mox renovavit Anastasius Imper. l. ult. C. *de aquæduct. Nemo*, inquit, *vel in hac sacratissima Civitate*, *vel in provinciis sine Divinis apicibus de sacro epistolarum scrinio more solito edendis*, &c. *aquam de publico aquæductu*, *seu fonte trahere permittatur*, &c. & l. 5. eo tit. *Si quis per divinam liberalitatem meruerit jus aquæ*, &c. Utrobique *Divini* titulum apposuerunt Imperatorio beneficio, insana ejus ætatis adulatione. Sed *Divinos apices*, qui & *Cœlestes* in l. 5. intellige lineas, & characteres, quos manus Principis rescribendo supplicum precibus duxisset. Suo, & stato nomine hæ aquarum Indulgentiæ *Beneficia* appellata, & *Jure beneficii* concessæ. leges lege supra laudatas. Ergo Decurionibus sublata potestas largiendæ aquæ; adeo equidem, ut hæc ipsa Principum *Indulta*, (quomodo aliter vocantur in l. 3. eo tit.) non rectoribus Provinciarum, sed soli præcellentissimæ sedi Præfecti Præt. insinuanda esse jubeat ea lex 5. Gravibus ad hæc sanctionibus obstringuntur, qui quid furtive, licenter, injuste adversus publicæ aquæ securitatem commiserint; quæ singula honorem arguunt non mediocrem ei collatum, cujus domum rivulus, aut *Digitus aquæ* fluens perreptaverit; qualem scil. Chresimo Suessani cum Honore Bissellii permiserunt.

Sed omnibus hisce ornamentis speciosa additur verborum forma, ac solennitas, qua *Honor Bissellii* defertur. *Quo quis optimo exemplo in Colonia Suessa habuit:* perinde ac si dixerint, quanta maxima honoris testificatione, publicæque benevolentiæ consensu, ac favore ullus unquam habuit: sive, Ad optimi, ac plenissimi exempli disciplinam, qua præmiis afficere, ac decorare convenit, qui virtutem, ac merita rerumque bene gestarum laudem Reip. adprobarunt. Haud dissimili elogio CCCCXVI. VIII. Grut. *Honores*, *quos cuique plurimos decrevit*; & CCLVIII. VI. *Super omnes retro.* &c. in l. 1. *de albo scrib. Quo quisque eorum maximo honore in muncipio functus*, &c. Solenne id Romanis, quoties largissime quid, ac plenissime factum, omnibusque absolutum partibus demonstrare velint, *Optimum* appellare, & *Uti optimum maximum*. Vide Fest. in *Optima spolia* ib. *Ut qui optima lege*, &c. & in *Optima lex.* & Gellius lib. I. cap. XII. *Uti quæ optuma lege fuat*, &c. ubi Scaliger legit, *Uti optima maxima*, in *notis* ad Festi locum. Gruter. CCXV. II. *Vineam Calcidianam cum parte fundi Pompejani*, *& uti optima maximaque sunt suis finibus*, &c. Sic ager *uti opt. max.* Paulo *sententiar.* lib. III. cap. VI. *Fundo legato uti optimus*, *maximus est.* eademque loquendi forma idem J. C. l. *fundo legato* 22. *de fundo instr. vel instrum. leg. Gajus quoq.* in l. 69. §. 3. *de leg.* 1. quibus verbis significatur, qua fundus liber, instructus, optimaque conditione longe, lateque patet. Neque id in legatis tantum, sed in contractibus, aut synallagmatis. Vide l. non tantum *de V. S.* ib. *Uti optimus*, *maximusque*, &c. & l. *qui uti*, eodem tit. *Ædes uti optimæ*, *maximæque*, &c. Brisson. lib. VI. *formul.* Sed *Quo quis optimo exemplo* in Suessana epigraphe, aliter exponamus licet; quatenus videlicet per leges, ac mores, exemplique religionem ullus unquam in Colonia Suessana habeat, qui libertus extitisset. Sic in lapide Suelitano, quem sup. attulimus, *Omnibus honoribus*, *quos libertini gerere potuerunt*, *honoratus*. Plura pete ad illustrandum hunc locum ab indice Gruteriano, ubi identidem occurrunt illa, *Omnibus honoribus*, &c.

Haud ſatis tandem grati ſibi videbantur Sueſſani coloni erga Chreſimum parentem, cui tam multa detulerunt, niſi filium quoque Titium Chreſimum, *Ob merita Patris* exornaſſent, cui *Honorem Decurionatus gratuitum* decreverunt; immunem ſcil. ab impenſis, & ſumptibus vacuum, quos ſubibant graviſſimos, cum in ordinem cooptabantur, per epulas, ludos, &c. datis etiam cuique Decurioni ſportulis, aut Commodis, de quibus ſuperius nonnihil expoſuimus. Sæpe in ſaxis *Gratuitæ* hæ collationes honorum, ſicuti & *Gratuiti* appellabantur qui accepiſſent. Vide Reineſ. d. epiſt. XXXI. pag. CLXXXIII. & Grut CCCCLIV. VII. CLXXII XIII. ubi de Auguſtali gratuito. Conlibertus ille Trimalcionis de ſe gloriabundus in fragmento Petroniano, *Sevir gratis factus ſum.* quo reſpexit Mamertinus in *Paneg. refertur nuntius conſulem me creatum ſine impendio.* Neque admodum diverſum apud Gruter. CCCCVIII. I. *In curiam admitti ſine cenſu*; non facta ſcil. fortunarum inquiſitione, quaſi remiſſis impenſis decurionatus. Sed Sueſſanæ ſoror inſcriptio alia apud eundem Gruter. CLXXXIII. *Huic ordo Decurionum ob ſpem proceſſus ſui decurionatum gratuitum obtulit*; ubi verba illa *Ob ſpem proceſſus*, non me tenent penitus indiligentem: intellige ob ſpem aſcenſus, aut promotionis ad gradum honoris ſplendidiorem, majoremque in ſua civitate exiſtimationem, ac decus: ſpectata ejus indole, aut virtute, quæ id ipſum ſpondere videbatur. Neque aliter in l. 41. *de donat. inter vir. & uxor. Nam & Imperat. Antoninus conſtituit, ut ad proceſſus viri uxor ei donare poſſit.* Ex D. Ambroſio, & Seneca parte alia de Proceſſu teſtimonia affert Rævar. *Conject.* lib. II. cap. IX. Sed *Proceſſus* quandoque idem ac *Proceſſiones*, pompa nempe illa, & traductio ſolennis Magiſtratuum in auſpiciis honorum; ſic Juſtinianus novel. 105. ſeptem *Proceſſiones* nominat oſtendendæ munificentiæ, & a novis Conſulibus celebratas. Vide & l. 2. C. *de Coſſ.* προόδους vocat Juſtinian. ea conſtitut. Theoph. προσελεύσεις *§. item ſi quis* Inſt. *de rer. diviſione*. Corippus Afric. de Juſtino l. IV. *Proceſſum Auguſti Conſulis optat.* Sic nobis *Proceſſioni*. Sed ſatius eſt, ſi *Proceſſum* intelligamus, gradum, & ulteriorem in via honorum ſemitam, nobis ad amuſſim, *Avanzamento*. Sic Juven. ſat. I. verſ. XXXVIII.

——— *Optima ſummi*
Nunc via proceſſus, vetulæ veſica beatæ.

Adi & doctiſs. Scipionem Gentilem lib. II. cap. V. *de donat. inter vir. & ux.* qui & alteram Gruter. Inſcript. *Ob proceſſus ſuos*, non de valetudinis proceſſu, ſed de honore (ut dicebamus) adverſus Rævardum exponit.

Atque huic Chreſimo patris cognomini Decurionatus tribuitur, quem poterat ex lege conſequi: at pater ob libertini notam repellebatur. Auguſti namque libertus in lapide dicitur. Vide l. un. C. ad l. *Viſell.* & Julian. Imper. in l. 9. D. *de Dignitat. Libertorum fil.* (non libertinorum) *adipiſci clariſſimam dignitatem non prohibemus*. Vide ib. Gothofr. Adde l. I. C. *ſi ſervus, aut libert.* &c. Atque hoc jus ſervabatur ante novellam Conſtitutionem 78. quanquam hæc non carent difficultate. Filius ergo Chreſimus in hac inſcriptione gratuitum conſequitur Decurionatum, pater Commoda Decurionalia, atque *Honorem Biſſellii*, ea qua opinabar declaratione, ut eſſet ingreſſus in Curiam honorarius. Hunc ingreſſum fere comitabantur Commoda, aut ſaltem ornamenta, in veſte, ac ſede, aliiſque juribus, atque immunitatibus, de quibus in titt. Digeſt. & Cod. *de Decurion.* Binis autem aliis ſaxeis teſtimoniis videor poſſe juvare haud temere convellendam hanc quintam noſtram divinationem. Primum eſt Atellanum MXCIX. III.

CN. PLAETORIO VI. VIRO
AVGVSTALI
BISELLIARIO
HONORATO ORNAMENTIS DECVRIO
NALIBVS

Hic Plætorius fuit Biſſelliarius, quod expoſui, donatus Jure biſſellii, ſeu conſeſu inter Decuriones: illico ſequitur *Honorato ornamentis Decurionalibus*. Ac ſicuti in Sueſſano, ob editum ſplendide munus fuerunt Chreſimo honores, atque ornamenta collocata: pariter hic Plætorio, *Quod auxerit ex ſuo ad annonariam pecuniam* HS X N̄, *& vela in theatro cum omni ornatu ſumptu ſuo dederit*. Alterum ſaxum eſt in CV. II. ubi diſerte honori adſcribitur, convenire inter Decuriones; & ſtatim alia ornamenta pariter decernuntur:

CVI ORDO MVN. EPOR.
OB MERITA
CENIS PVBLICIS INTER
DECVRIONES LVDIS CON
VENIRE PERMISIT ALIAQ.
ORNAMENTA DECREVIT.

Quinti hæc loci conjectatio præit mihi, & lampadem tradit ad ſextum interpretamentum. Cum enim tum in Sueſſano, tum in Atellano lapide Auguſtalitatis honor, atque ordo nobis occurrerit, inſpiciamus, an Biſſellium huic muncipali dignitati aptari queat.

Cap. XL.

Sexta explicatio. Auguſtales: *medius ordo in municipiis, aut coloniis, & equeſtri Rom.* παράλληλος. *Duumviri ex Decurionibus lecti*. *Diſcrepitum a Reineſio.* Ordinatio: *Ordo.* Seviri Auguſtales, *&* ἁπλῶς Seviri. *Cœna Seviralis. Auguſtalitas. Seviratus. Unde nomen.* Præfectus Auguſtalis. Milites Auguſtales. Ludi Auguſtales. Sodales Auguſtales: *quibus Seviri ſimiles. Coloniæ urbis Romæ ſimiolæ.* Flamen Auguſtalis *Piſis*. Sacerdotales. *Auguſtalitas potius ordo, quam adminiſtratio*. Primi Auguſtales.

Sexto igitur ictu collimemus; Auguſtalitatis Ordinem, aut munus ſub examen revocaturi. loquor de Auguſtalibus, quibus publicæ adminiſtrationis officium in coloniis, aut muncipiis, ſuiſve civitatibus commiſſum eſt. Neque ignoro quod Cl. Reineſius ſcribat ea epiſt. XXXI. p. CLXXIX. in quocunque etiam corpore, aut Collegio ſuos fuiſſe Decuriones, Auguſtales, Quinquennales: quod nunc, cum non vacat expendere, nec liquere ajo.

Erant Auguſtales honeſtus ordo in ſuis civitatibus; ſed infra Decurionum amplitudinem, & ſupra plebis, aut populi tenuitatem: veluti παράλληλον Equitibus Romæ. Unde in Vett. Lapidibus, ea qua dicebamus metatura collocantur, ut CCXL. I. *Decuriones Auguſtales, & Municipes*; & CCCCLXXV. III. *Ordo Decurionum, & Auguſtalium, & plebs univerſa* in Sueſſano; quem modo explicavimus; & MLXXXIX. VI. *Ordo Decur. & Auguſtal.* quorum trium ordinum reſpectu in Piſano Decreto de Obitu C. Cæſaris *Per Conſenſum omnium ordinum*, &c. Videatur doctiſſ. Welſer. lib. V. *Vindelic.* p. CIV. ex eo Reineſ. d. epiſt. p. CLXXVII. A Decurionibus autem fiebant, aut legebantur Auguſtales, ut idem Reineſ. monet: cujus tamen illud non placet e corpore, aut numero Auguſtalium fuiſſe lectos Duumviros. Erant namque Auguſtales infra

Decurionum ordinem, ut certissimum est, & idem tradit Reines. at Duumviri nequibant fieri, nisi qui jam inter Decuriones conscripti essent. Diserte J.C. Paul in l. *bonorem* 7. §. *is qui* D. *de Decurion. Is qui non sit Decurio, duumviratu, vel aliis bonoribus fungi non potest*. Imo ex potioribus Decurionum, qui & Primi, & Principales (diximus sup.) seligebatur Potestas Duumviralis. Idem Paulus ib. *Honores, & munera, non Ordinationi, sed potioribus quibuscunque sunt injungenda.* quod hic dicitur *Ordinationi*, idem est atque Ordini. quasi non inconsulte, ac sine judicio, cuique in ordinem Decurionalem adscito sint injungenda munera; sed cum delectu qui digniores fuerint, ac magis probati, ut ego exponerem. Consulatur & Pancirol. *de magistr. muncip.* cap. VII. quomodo igitur ex Augustalium numero creabantur Duumviri, si Augustales non modo selecti inter Decuriones non erant, sed neque ordinem ipsum attingebant? Non mihi tanti est lapis ille apud Grut. LVII. VI. quem profert Reinesius, quin præstent oracula legum, aut consultorum: imo ratio ipsa, & communis rerum sensus. Cum enim Duumviri sint, veluti Consules, ac fastigium teneant honoris in sua patria; e Senatu, sive Decurionibus, dignissimo omnium ordine, sunt excerpendi. Consideratissime idem Reinesius advertit horumdem Augustalium mentionem non reperiri in libris Codicis, ac Digestorum; ac nos sup. diximus de ordine Decurionum, de quibus pariter mutiunt libri Juris. Hi & *Augustales*, & *Seviri Augustales*, quoniam totidem essent, appellati; quandoque cum ea nota *IIIII. Augustales*. Vide Reinesium ib. & Indicem Gruterianum: & *Honorati Augustales*, LVII. VI. nisi error fuit scalpri, aut exscriptoris. perplaceret *Honorati, & Augustales*, sicuti alibi *& Honorati, Decuriones* CCLXXIX. III. & *Honoratis, & populo*, CCCXXX. II. Pari ratione *Plebs urbana, & Honore usi*, CCCXLIII. VI. CCCLXXXVII. VIII. CCCXCII. I. *Plebei, & Honore usis*, CCCCLXXXV. VIII. Atque hac nostra additione τȣ̃ &, in lapide LVII. VI. *Honorati*, iidem essent ac Decuriones, sive qui ex Decurionibus honorem aliquem gesserint; nec ulla foret absurditas, ut ex iis Duumviri crearentur, quin potius aptissime congrueret ex d. l. *honores* D. *de Decurion.* quod obiter sit dictum ad eam ipsam Reinesii observationem, atque epigraphen, si opus sit, defendendam. Hi *Augustales* simpliciter *Seviri* nonnunquam. fragmento Petron. haud semel *sevir gratis factus sum* pag. XL. &, *Habinna sevir est* pag. LII. Inde *Cœna Seviralis* ob Honorem Seviratus data Gruter. MLXXIII. VI. Vide Reinesium ea epist. ubi nescio quid de duplici genere sevirorum, ac de fœminis in eum ordinem ad lectis, aut saltem ornamento honoratis sine usu, ac ministerio. Honor autem hic, nunc *Augustalitatis*, nunc *Seviratus*: idem Reinesius ib. & Index Gruter. Quod vero scriptor idem antiquitatum diligentissimus non dubitet p. CLXXVII. eo dictos Augustales, quoniam arbitratu, & mandato Magistratuum majorum, seu Præsidum ab Augustis impositorum nominati, selecti, aut saltem confirmati fuerint atque ita tanquam Augustorum beneficio *Augustales* appellati, non inerudita defluit origine nominis. Confirmari potest exemplo Præfecti Augustalis, quem Ægypto impositum, ut ei regno præesset, a se nominavit Octavius Augustus, qui primum constituit. Haud secus milites Augustales; de quibus Veget. lib. II. cap. VII. *Augustales appellantur, qui ab Augusto ordinariis juncti sunt*. Sic *Ludi Augustales*, & vel in honorem, vel instituto Augusti ita appellati. Sed non improbabile illud mihi succurebat; imitamento, atque exemplo Augusti Sodalium Romæ, hos etiam in Coloniis, & muncipiis potuisse nuncupari. De iis, qui in urbe Tacitus *Ann.* lib. I. c LIV. *Annus V. C. DCCLXVII. novas cerimonias accepit addito Sodalium Augustalium sacerdotio, ut quondam Tatius retinendis Sabinorum sacris Sodales Titios instituerat.* meminit & Suetonius *Claud.* cap. VI. In Provinciis autem, & aliis civitatibus publicæ, ac solenni sacrorum curæ præfuisse Augustales Seviros assentior libentissime eidem Reinesio. quo referrem etiam procurationem, & apparatum ludorum, qui ferme in honorem Numinum edebantur, ut ex inscriptione Neapolit. IX. IV. quam affert Reinesius. Addo tutelam, & custodiam loci, aut rei dicatæ, aut religiosæ. Inscr. Gruter. CCCLVIII. I. *Inlatis arcæ Sevirorum ob locum, & tuitionem statuæ*, &c. Quod si tum nomen congruit Augustalium tam Romæ, quam in aliis civitatibus; tum munus non dispar rebus sacris vacandi, absonum minime videatur, si municipalis hic honor imitatione Romani Sacerdotii sit appellatus. Scimus vero id studuisse colonias, ac subjectos populos, ut imitari quam diligentissime res Romanas nossent: quod partim adulandi calliditate, partim ambitionis sensu fecerunt. Beatiores autem illi, qui in eo studio magis se adprobarent, ac simiolam blandius agerent. id maxime sub Augusto, qui longo otio, pace, ac felicitate usus, novis magistratibus, legibus, moribus Romanam politiam fundavit. Et quidem extra Romam quoque non una in civitate reperitur Flamen, aut Sacerdos Augustalis in honorem, & cultum Augusti qua viventis, qua defuncti lectus, & appellatus. In urbe Nicopole meminit Arrian. *dissert. Epictet.* I. XIX. Pisis in eo decreto lapideo de Caii Cæsaris mortuali memoria, *T. Statulenus Juncus Princeps Coloniæ nostræ Flamen August.* &c. num vero ii, quos in vetustis Inscriptionibus *Sacerdotales* legimus, iidem sint atque *Augustales*, ut vult Reinesius d. epist. pag. CLVI. non mihi pro certo est. Scimus namque in ipsis civitatibus non unum fuisse genus, non unum collegium sacris operantium: Augures, Flamines, Pontifices, Sacerdotes: alios temporarios, alios Διὰ βίου: alios majores, alios minores. Adi Jacob. Guther. *de V. Jure Pont.* lib. I. cap. VI. quem auctorem politissimum miror, ne γρῦ quidem de Augustalibus tradidisse. Inscriptiones a Reinesio prolatæ *Sacerdotalem* memorant sine alio adjuncto: unde colligerem ex quadam exoche summum in ea civitate Sacerdotii genus significari, ac supra ordinem Augustalitatis. Sed viderint alii; ne in longiora diverticula abeamus. Opportunior occasio curas dispensabit attentiores. Ea mihi sedet sententia non ubique in Coloniis, muncipiis, civitatibusque fuisse Augustales; sed pro ipsarum amplitudine, viribus, studiis, institutis variatum fuisse in usu, numero, muniis, nomine etiam Sacerdotum: ἄλλοτε ἄλλα. Quod autem hi Augustales aliis quoque actibus sese immiscuerint præter sacrorum procurationem, præcipue autem Juri dicundo, haud repugnaverim, quod Reinesius monet ex Inscriptione CCCCXXI. VII. Non tamen utroque pollice adprobo quod *Præfectus J. D.* in iisdem Inscriptionibus de Augustali sit accipiendus. Potius crediderim hos Præfectos extra ordinem ab ipsis Decurionibus fuisse postulatos, aut a Præsidibus impositos per rerum gerendarum occasiones, si alii magistratus defecissent; Præit mihi Decretum Pisanum de Cajo Cæsare Augusti nepote, *Quando eo casu in Colonia neque IIVir, neque Præfecti ærario, neque quisquam Jure dicundo præerat*. Semel autem hoc dictum velim, potius ordinem, quam magistratum, aut administrationem Reip. fuisse *Augustalitatem*, quod

allatæ superius Inscriptiones docent. Sed in hoc Augustalium ordine, corpore, munere, collegio, non omnes paris dignationis, atque auctoritatis. Reperitur qui *Inter primos Augustales a Decurionibus sit factus*, CCCCIX. V. & CCXV. II. Et *Augustales primi* ib. & *VIVir Augustalis in municipio Suelitano D. D. primus*. quem lapidem exacte, & pro innumera sua doctrina explicat Reinesius d. epist. XXXI. Sicuti igitur de collegio Decurionum diximus, alios fuisse primos, Principales, atque honestissimos: ita de Augustalibus libet exponere, prout, vel antiquioris ætatis præjudicio, vel majori usu Reipublicæ, vel suffragiorum prærogativa, aut judicio Principis meruerint ita appellari. Ac sicuti *Juniores*, & *Seniores* Decuriones; ita de Augustalibus ratiocinari convenit, quod sup. statuimus. Cum igitur quidam gradus in Augustalitate, majoris, aut minoris existimationis reperiantur; ita *Honor Bissellii* insigne quoddam esse potuit, & argumentum majoris præstantiæ in eo ordine, vel collegio. Inde Plætorius dicta epigraphe *VIVir Augustalis Bissellliarius*: nempe ut digniori, & ampliori loco inter Augustales sederet; quod bissellio exprimebant, ut abunde superius adnotavimus. Eadem prorsus conjectandi ratione, quam in Decurionatu attulimus, a similitudine veri non deficit, ut cuipiam Augustali extra ordinem, ac peculiaris ob meriti causam jus datum fuerit sedendi inter Decuriones, quod Bisselli nomine, & honore designassent, ut dicebamus. Inde *Augustalis Bissellliarius*; erat enim Augustalitas infra Decurionatum. Juvant quæ proxime sequuntur in epigrammate de Plætorio, *Honorato ornamentis Decurionalibus*. Non igitur vere fuit Decurio; sed ingressu, & aditu ad curiam, ornamentis, perinde ac si foret, utebatur: quorum adepta honestas (utpote existimationis non tralaticiæ) posteris ut innotesceret, insculptam saxo voluit, qui titulum fecit.

CAP. XLI.

Imagines. Clypei. προτομαὶ, θώρακες. *Statuæ majores, digniores. Emundus Figrelius. Currus quadrigarum: statuæ illic triumphales, in celebrioribus locis positæ.* Biga. Bigæ honor. *Biga postulata civibus bene de patria meritis: præcipue ob liberalitatem.* Siglæ. Spectaculum: *pro loco spectandi*. Biga adjecta. Auctus. *Bigam postulabat, vel populus, vel officia, & corpora. Decreta quandoque nullo postulante. Decuriones postulatam decernebant. Publico, aut collato ære ponebatur. Remissum sæpe impendium ab eo qui acciperet. Duæ quandoque decretæ: quandoque coercita populi postulatio. Statutum tandem ne nisi impensis accipientis. Vetita privata collatio in Principum statuas. Honorificum biga traduci: item imagines, & statuas.* Deferre circenses. Judiciale carpentum. *Cum P. Fabro disconvenit.* Carpentum pompaticum. Biga Decurionum. *Dedicatio bigæ. Honor bigæ forte idem ac Bissellii: septima, atque ultima conjectura.*

SEPTIMO, atque ultimo arcum dirigimus: attingere, & ferire (sirempslex est, ut in aliis) non audemus, aut confidimus. Periclitemur si forte *Bissellii Honor*, idem sit ac *Bigæ*: ut hac demum biga stadium hocce Criticum, anceps oppido ac lubricum postrema decursione emetiamur. *Honor Bigæ* syllabatim his verbis, aut raro, aut nusquam in aliis literarum memoriis reperitur: nonnihil dumtaxat eruimus ex antiquis lapidibus, quorum indicina profecimus ad ea, quæ mox afferemus.

A Multa olim apud Romanos ornamentorum, aut insignium genera, cum ipsis pene Romanarum virtutum certantia generibus; quibus gens illa æqua meritorum æstimatrix, quin etiam remuneratrix viros egregios afficere, atque honestare solebat. hæc autem non præmia tantum iis, qui accepissent; sed faces, atque irritamenta cæteris, ut non imparem laudis cursum obirent per rerum bene gestarum exempla. Saltem id vigente Republica; sed lapsabunda mox, ac sequiori genio sæculorum etiam indignis ea decora collata, vitiis sæpe prava virtutum specie latentibus. Inter hæc honorum specimina potissimum fuere Imagines, Clypei,
B προτομαὶ, θώρακες, statuæ: quibus non tantum ora, habitusque repræsentarentur corporum, quam ipse spirans virtutum vultus, atque animorum effigies; tum superstitibus, tum nascituris sisteretur ad nominis famam, posteritatisque commendationem. Hæ statuæ non unius generis, aut occasionis; sed neque unius loci, ubi ponerentur. Parilibus Colosseæ; pedestribus equestres; equestribus Curules antehabitæ. Summatim dicam: prout excellentius, aut sublimius speciei, & apparatus choragium referebant, ita digniori loco habitæ. imo quæ magis staturosæ statuæ, magis quoque illustres, majoribusque dicatæ. Vide Plinium
C lib. XXXIV. cap. IV. & seq. notavitque Casaubonus *ad Pollionis Claudium* cap. III. Videantur qui impensius huic argumento locarunt operam; inter quos novissime Emundus Figrelius. At omnium honestissimæ Quadrigæ, seu currus Quadrigarum, quem statua insidebat triumphalis. quo sensu Juvenalis sat. VIII. vers. III. vocavit.

——— *stantes in curribus Æmilianos*.

& graphice magis sat. VII. triumphatoris statuam aurigantem depinxit vers. CXXV.

D —— *Hujus enim stat currus aheneus, alti*
Quadrijuges in vestibulis: atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus, &c.

Ubi Feroci bellatore, sive equo sedere, nihil aliud est, quam ὀχεῖσθαι, hoc est, *aurigari*, & *habenas rege*. Pro *Vestibulis* lego libentius *Stant in triviis*, loca innuens publica, & totius urbis conspicua, ubi celebratior concursus, populique adspectus frequentior; qui oculos illuc convertat. Illi namque currus in foris, templis, basilicis, theatris statuti, potius quam in vestibulis privatæ domus, quod magnus interpres voluit. Quod si Vestibula
E retineamus; de Vestibulis, propylæis, atriis templorum malim intelligi. Ac ferme arcum molibus, Janis, ædium fastigiis, operumque insignibus curvaturis ea simulacra imposita Prudentius lib. II. *in Symm.* vers. DLV.

Frustra igitur currus summo miramur in arcu
Quadrijugos, stantesque duces in curribus altis.

Suetonius in *Domit.* cap. XIII. *Janos, arcusque cum quadrigis*. Sic quoque in Circo quadrigas Solis, Diisque aliis circensibus super fornice, aut arcu dicatas videmus. Consule Panvinium, atque alios;
F merito summis honoribus adscriptus locus ille, ubi in oculis populi, & lucis publicæ majestate statuebant aliquem *effigie triumphali* (ut loquitur Suetonius in *Aug.* cap. XXXI.) expressum, & consecratum. Proximus Diis immortalibus, & ipsi Jovis solio πάρεδρος habebatur, cui tantum culminis contigisset. Currum hunc quadrigarum τέθριππα dixere Græci: quam vocem retinuit Cicero lib. V. *ad Attic.* XXI. oblatum sibi a Cypriis honorem narrans, ac recusatum, *nullos honores mihi, nisi*

verborum decerni sino: *statuas*, *aenea τέθριππα prohibeo*. Puto autem olim numinibus quadrigas, bigas, &c. fuisse dicatas, Soli, Lunae, &c. Dein hominibus, praecipue victoribus apud Graecos per solennia illa ludorum certamina. Serius ad Romanos res venit: apud quos verus primo de hostibus triumphus; ludicra deinde victoria de adversariis id genus publici decoris invexit. Sed medio aevo sub Impp. *Bigam* viris egregie meritis postulatam reperio, quasi dimidiati triumphi simulacrum, uno minus equorum jugo. Adversus legem puri sermonis, qui jam ad barbariem vergebat, *Bigam* dixere; cum olim plurativo numero Bigae, & currus bigarum, sicuti Quadrigae, & currus quadrigarum dicerentur. Sed poetis tamen quibus nihil non licet, J. Consultis, & Plinio Biga, & Quadriga; quicquid nasum crispent literatores. In lapidibus autem (quod sup. innuimus) hic *Bigae honor* haud raro memoratur; quem nos primi fortean excutimus, etsi in transcursu, ac volanti articulo. Caeterum dignus alioquin ritus, & antiquariae rei pars, in quam incumberet serio vigil, nec oscitans crisis. ac miror tot viros philologiae diligentissimos, qui de re equestri, curruli, statuaria, Circensi vel impendio, vel obiter meminere, tam secure praeteriisse hanc Bigam in lapidibus. quos jam sine palangarum, aut cylindrorum ope producere tempus est. Reperio autem iis potissimum fuisse postulatas, ac decretas bigas, qui animose largiendo, ac profundendo populum demeruissent. Fere enim id comparatum est, ut prona multitudo eum diligat, atque in humeros tollat, a quo magis se lactatam, ac pastam, tum commodis, tum voluptatibus sentiat. In Gruterian. CCCCXL. I. *Ob insignem ejus editionem muneris bidui populo postulanti bigam placuit equestri statua decreto ordinis eum ornari*. En muneris editio, quo populus illectus: en postulata *Biga* in honorem editoris; sed modus tamen factus postulationi, & decreta dumtaxat statua equestris. Mecum sensit, ac notavit Emund. Figrelius erudito commentario *de statuis illustr. Roman.* cap. XVIII. Nequibat fieri haec editio muneraria sine ingenti profusione, atque impensa; nec sine summa cura, ac vigilantia. Gruter. CCCCXXI. I. *Qui rogatus ab ordine pariter, ac populo, ut gladiatorii muneris publice curam susciperet, fecit. & explicito quod promiserat, impendium bigae, quam populus ex collatione legativi, ac donativi epuli offerebat, remisit*. Hic quoque *Bigae* honor, ac merces oblata ob curam muneris, ac spectaculi. Et CCCLII. I. *Huic primo IIVir biga posita ob eximias liberalitates, & abundantissimas sine exemplo largitiones*, &c. Pariter hic in oculis populi fuit liberalitas, & largitio; data spectacula, & commissiones, ut deinceps ibid. legitur. Et MCIII. IV. in Pisaurensi, quae plenior legitur CCCCXLVI. VI. *Ob eximias, & abundantissimas largitiones B. G. pos. . . . ex aere collato Decur. decr.* Notas, aut Siglas B. G. Bigam expono. Solenne autem Veteribus, ut non modo integrum verbum singulari litera designent; sed unius verbi plures syllabas pluribus itidem notis indicent. Non norunt, nisi qui penitus sint peregrini in saxis antiquis, at qui vidit, qui legit, ac pede (ut ita loquar) offensanti in lapides literatos saepiuscule impegit, cum nobis συννοεῖν, ac sentire non ambiget. *Siglas* eleganter vocavit Justin. in praefat. *de concept. Digestor.* & alibi quoque, de qua voce Cujacius XII. ult. *observat.* non *Signa*, ut perperam alii legebant. Vide & Bernegg. *ad Suet. Titum* cap. III. Sunt enim Siglae singulorum verborum singulae notae. Caeterum & in uno, eodemque verbo plures notae, ut dicebam, plurium syllabarum: ut hic in *Bigam* B. est nota primae syllabae, G. alte-

A rius. Adverti & in Inscriptione l. I. C. Theod. *de Alexandr. Pl. primat. P. F.* hoc est, *Praefecto*: alibi B. F. apud Gruter. est *Beneficiarius*. In eodem nempe verbo non una nota, sed pro numero syllabarum, aut alia dividendi verbi ratione. Vide quae observat Cl. Reinesius *Var. lect.* III. XVI. p. DCXX. Scio tamen & *B. G. pos.* posse exponi *Biga Gratis posita*. Atque ex hac quatuor lapidum veluti quadriga, ut *Bigam* nostram paulo attentioribus judicii habenis nunc regamus, libenter inducor. Liquet igitur cui postulatae, ac decretae fuerint *Bigae* ad honorem. viris scil. egregie meritis de publico; praecipue B autem qui insigni aliqua largitionis, ac beneficentiae laude, eaque potissimum in ludis, ac spectaculis sese commendassent. Miror per amphitheatrum Lipsianum, ubi scriptor ille maximus munerarios ritus tam accurate exhibet, non fuisse hanc *Bigam honoris* critica observatione deductam. Quod si quis quaerat, quo in loco positae fuerint hae *Bigae*? Non est dubitandum (quo pacto sup. de quadrigis diximus) quin totius civitatis maxime conspicuo: saepe in ipso Circo, & arena tamquam ἀναθήματα illic in sua sede fuerint erectae. Grut. CCCCLXXXIV. VI. *Huic cum* C *populus in spectaculis assidue bigas statui postulasset*, &c. Ubi τὸ *In spectaculis*, capio non tam pro celebratione ipsa, & actu spectandi, in quo populus postulasset Bigam; sed & locum ubi ea statueretur, videor posse interpretari. Sic Suetonius in *Calig.* cap. XXXV. *Ingressum spectacula*, &c. & in *Neron.* cap. XXXII. *animadversam matronam e spectaculis*. Est enim spectaculum locus ipse, sive θέατρον, aut θεώρειον. Nolim autem, ut ullus honorem hunc bigae confundat cum altero, de quo apud Suetonium *Tib.* cap. XXVI. *Natalem suum*, inquit, *plebeiis incurrentem Circensibus, vix unius bigae adjectioni honorari passus* D *est*. Hic quoque honor ex adjecta biga: intellige autem, ultra numerum consuetum, aut decurionem bigarum, unam fuisse adjectam. Solenni verbo *Auctum* dicebant. Bigas alicui ponendas postulare solebat populus, ut ex proxima inscriptione *Bigas statui postulasset*, & supra CCCCXL. I. *Populo postulanti bigam*, & CCCCXLIV. V. *Citra ullius postulationem*, &c. Addo leg. ult. C. *de statuis, & imagin. Quoties judicibus nostris, vel cuilibet alii statua fuerit a quocumque collegio, seu officio, vel in hac sacratissima civitate, vel in Provinciis postulata*, &c. Populus autem, ac multitudo impetu gaudii acta E palam, & μιᾷ φωνῇ inter ipsos saepe ludos, ac celebritates publicis hisce virtutum testimoniis, gratique animi significationibus decoratum cupiebat eum, cujus liberalitati, ac munificentiae acceptas voluptates, atque oblectamenta tulisset. Sed & Collegia, Officia, & Corpora, ut ex d. l. ult. constat. Aliquando citra ullius postulationem oblata, ac decreta Biga; quod honestius videtur fuisse, & majorem addens existimationem ei, qui recepisset, si sua sponte Decuriones, aut Praeses decreverit; sola inspecta virtute quam exornent, nulla populi postulatione qui F importune exorqueat. Forte autem & ipse, in cujus honorem locaretur, quandoque postulabat, aut per amicos, & Principes civitatis ambitu, & gratia petebat. sup. CCCCXXI. I. *Bigae, quam populus ex collatione legativi, ac donativi epul. offerebat*. Hic oblata, ut & CCCCXLIV. V. *Citra ullius postulationem cum a municipibus suis oblatum*, &c. At Decurionum erat postulatis populi annuere, ac decernere, quod ille petiisset; vel modum, ac legem imponere, si excessisset, ut ea nos docent saxis incisa epigrammata. Hinc

ferme convincta decreta cum poſtulationibus, ut in iiſdem lapidibus videre eſt, quibus adde & CCCCLXXXIII. IX. Ad ejuſdem Ordinis, ſive Decurionum curam, aut decretum attinebat, locum, ac pedaturam ſtatuere, ſpatiumque definire, in quo biga, ſtatua, aut aliud honoris cauſa poneretur. Hinc illa toties *D. D. D. L. Decreto Decurionum Datus Locus*: aut conſimili formula, quæ ſæpe tibi obvia.

Sed hæc obtinuiſſe opinor ante Conſtitutionem Arcadii, & Honorii quæ in l. 4. C. *de ſtatuis, & imagin.* ubi extra *Imperiale beneficium*, hoc eſt, Principis permiſſionem nemini, aut judici, aut in adminiſtratione poſito licet accipere ſtatuas *æneas*, vel *argenteas*, vel *marmoreas*, ut illic ſancitur. Severo autem pœnarum interdicto defigitur, infamiæ ſcil. & quadrupli quiſquis adverſus legem commiſerit. Vetabatur forſitan populi exultabundi, ac præ gaudio laſcivientis temeritas, qui vel levi de cauſa, vel nonnumquam indignis hunc honorem contuliſſet; aut coercebatur affectantium ambitio, ne ſubdolis blanditiarum artibus extorquerent titulos, ac duraturæ monumenta memoriæ inanitate colligerent. neu tandem cum patrimonii ruina inſanis opum profuſionibus populi favorem redimerent ad eam ponendæ ſibi ſtatuæ capturam.

Publicis demum ſumptibus plerumque factæ, ac ſtatutæ apparent hæ Bigæ: CCCCLXXXIV. VI. *alterius ſumptus remiſit Reipub.* & quidem collatione, aut ære corrogato ad id opus. Sup. CCCCXLVII. VI. *ex ære collato*. CCCCXXI. I. *ex collatione legativi*, l. ult. C. *de ſtat. & imagin. ex Deſcriptione*. Et quod ſæpe legitur *Gratis*, vel *Gratis pos*. Sed nonnulli honore ſolo contenti, & benigno populi conſenſu, qui poſtulaſſet, & obtuliſſet Bigam, impendium remittebant: ſua ipſi pecunia opus faciendo. Inde ſæpius occurrit formula *Honore accepto impendium remiſit*, iis notarum ductibus *H. A. I. R.* & præſcriptis verbis *Honore contentus impenſam remiſit*, ut CCCLVI. X. Compar huic *S. P. F.* hoc eſt, *ſua pecunia fecit*. Sup. CCCCXXI. I. *Impendium Bigæ*, &c. *remiſit*, & CCCCLXXXIV. VI. *Pro inſita modeſtia ſua unius bigæ honore contentus, alterius ſumptus remiſit Reip.* Liquet ex hac inſcriptione duas quandoque bigas uni fuiſſe poſtulatas, aut decretas, & quidem ſumptu Reipub. ſed ob modeſtiam una tantum accepta. Sicuti pro una biga, quam cives poſtulaſſent, decreta ejus loco ſtatua equeſtris ab ordine Decurionum, veluti honorem moderantium, ut CCCXL. I.

Cæterum deinde lege cautum, ne quis, cujus ad honorem ſtatua petitur, niſi ſuis impenſis collocari permittat l. ult. C. *de ſtatuis, & imagin. Et virtutum præmia tribui merentibus convenit, & aliorum honores aliis damnorum occaſionem fieri non oportet*, &c. *nequaquam ex deſcriptione* (contributione, & collatione) *ſumptus colligi patimur; ſed ejus, cujus ad honorem petitur, expenſis propriis ſtatuam collocari præcipimus*. At in imaginibus, ſtatuiſve Imperatoriis privatam collationem vetuerunt l. 3. ib. *Privatæ collationis injuriam propulſari præcipimus*: addita conſilii ratione, *ne quid in eis ſuum collator agnoſcat*: quibus e legum teſtimoniis facile adducor, ut opiner, gratuitum hunc *Honorem bigæ* ætatem antevertiſſe Principum, quorum conſtitutiones adduximus; ſunt autem Arcadii, Honorii, &c. atque Antoninorum ſæculo, vel circa, haſce *Honorum* appellationes (ſicuti de Biſſellio diximus) potiſſimum inoleviſſe.

Quod *Bigæ Honorem* ultimo attinet, nolim tacuiſſe, Biga, aut vehiculo traduci, ſummo itidem Honoris loco, atque excellentiæ habitum fuiſſe. Unde id fere editoribus in pompa circenſi tributum, ut notum eſt. Hinc ea cura ſumme ambita, aut magiſterium, vel præfectura certaminis, quam Agonothetæ ſuſcipiebant. Indico tibi pulcherrimam de ea re memoriam in l. 10. D. *de pollicit.* quam videſis. Hinc etiam mortuorum imagines, & ſtatuæ vehiculo traductæ in Theatrum ad honorem. Vide quæ narrat Dio, aut potius Xiphilin. lib. LXXI. p. DCCCXIII. de Fauſtina. Capitolinus in *Antonino Pio* cap. VI. *deferre Circenſes* eleganter vocavit. *Delatis*, inquit, *Circenſibus atque templo, & flaminicis, & ſtatuis aureis, atque argenteis*. quod puto ſic dictum, quomodo *deferre hæreditatem* J. Conſultis: an potius ἐλλειπτικῶς pro, Delatis honoribus circenſium. Sic paulo poſt, *ſtatuam auream delatam a Senatu poſitam accepit*. Sed & *deferre Circenſes* erit ludos in memoriam alicujus inſtituere. Suetonius *Calig.* XV. *Eo amplius matri Circenſes, carpentumque, quo in pompa traduceretur*. & *Cæſ.* cap. LXXVI. *Thenſam, & ferculum Circenſi pompa*, &c. Omnino namque præſtantiæ ſpecimen, publicæque exiſtimationis decus reputabatur, uti poſſe jure Vehiculi. quo ſpectat tit. & l. un. *de Honoratorum vehiculis*. De Carpento mulieribus Romæ conceſſo honoris cauſa Livius, Plutarchus, alii dixerunt. Præfecto quoque Prætorii carpentum tributum in Honoris inſigne, atque ornamentum: quod *Judiciale carpentum* appellarunt. Vopiſcus in *Aurel.* init. *Vehiculo ſuo, & judiciali carpento*. Sidonius Apollin. lib. VII. XII. epiſt. & ibi accuratiſſimus Savaro. P. Faber I. *ſemeſtr.* III. pro ſella Curuli explicat: quam bene non ſat video. Pluſcula Gutherius *de off. D. A.* XVI. Conſimile quod Iſidoro lib. XX. cap. XII. *Carpentum Pompaticum*. Sic *Biga Decurionum* in lapide Urbinate apud D. Franciſci, cujus meminit Pancirolus cap. VI. *de Magiſtr. Municip.* Ea fortaſse, qua utebantur Decuriones cum procederent.

Verum Bigam noſtram, aut ſtatuam curulem alio prorſus ſignificatu accipiamus licet: pro ſimulacro, & opere ſculptili, aut fuſili in alicujus honorem ſtatuto. Nempe acclamantis populi, poſtulantiſve multitudinis (ut dicebamus) voce, atque judicio deferebatur hic honos alicui, ſtatuaque illius currui bigarum impoſita publico in loco viventium, poſterorumque oculis figebatur, addito titulo, atque inſcriptione. Quamquam & id honorificum, ſi Numini, aut Principi votæ, ac dedicandæ ſtatuæ religio, rituſque & cura alicui demandaretur, utque publico nomine is collocaret. Injunctum hoc officium commendat induſtriam, & auctoritatem civis ſupra cæteros ſpectati CCCCXLIV. V. Grut. *Hic opus quadrigæ cum effigie Imperatoris Hadriani Aug. citra ullius poſtulationem a municipibus ſuis oblatum*, &c. Atque in hac Bigarum dedicatione diviſi nummi incolis, civibus, Decurionibus, omnique genere lenocinii ſecunda populi exiſtimatio collecta ab eo, qui honorem accepiſſet. CCCCLXXXV. VIII. *Ob Dedicationem bigæ Decurionibus ſingulis —— XV. collegis omnibus VIII. plebei, & Honore uſis —— XIII. L. D. D. D.* Denarii fuerunt hic diviſi, ut oſtendit nota X. locumque ſtatuendæ Bigæ Decuriones decreverunt, quod ultimæ literæ arguunt.

Sed cum his curribus videbor fortaſſe nonnullis ex quadrigario deſultor factus; qui a Biſſellio parumper diverterem, quo me vocabat incurrentis occaſionis illecebra. Sciunt tamen iſtarum literarum diligentes, quomodo unum ex alio amica ſerie nectatur, atque hoc prorſus ἐξανθισμῷ quanta quanta ſunt philologica ſcripta, commendentur, & conſtent.

Bigam igitur (quomodo superius explicamus) curulem scil. statuam in argumentum honoris, & memoriam posteritatis alicui decretam, aut positam, alio nomine placuisse *Bissellium* appellare, haud penitus repugnamus; atque adeo *Honorem Bissellii* ex iis, quæ de *Biga* protulimus septima, atque ultima nostra conjectura illustrari. Scimus namque δίφρον sellam esse, ubi duo sedeant παρὰ τὸ δύο φέρειν Suidæ, Eusthatio, aliis, ac sup. diximus cap. IX. quomodo & Bissellium ex Varrone, quod duorum sedentium est capax. At δίφρος pariter est currus, qui aliter διοχὴς, Pausaniæ, Polluci, atque aliis, παρὰ τὸ δύο ἔχειν, quod duos capiat. δίφρος ἢ διοχὴς ὁ δύο φέρειν δυνάμενος. Pollux lib. VII. cap. XXVI. quod vertunt δίφρος, *Biga quæ duos recipere potest*. Sic δίεδρος, quod est *Bissellium* exponitur doctissimo Æmilio Porto apud Suidam, *Idem ac* δίφρος. *Bissellium. Sella duos recipiens, quæ & δίεδρον vocatur*. Neque mirum, si eo seculo nove quid audere consueverint, Bissellium pro Biga enunciantes; præsertim ubi tum rei, tum nominis juvabat affinitas, ac similitudo. Sed inter sese Inscriptionum collatio, lapidumque compositum examen, probabiliorem, puto, dabit ultimæ huic nostræ conjecturæ auctoritatem. Utrobique namque tam in iis, quæ sunt de Biga, quam de Bissellio inscriptionibus, eadem apparet tradendi honoris occasio; eadem accipientis præstantia, aut meritum; idem populi consensus, aut Ordinis decretum; idem pene verborum nexus, & formula, titulique, & memoriæ expressio, ne dicam prorsus ταυτοεπεία. Componantur quæ sup. de Honore Bigæ, & quæ de Honore Bissellii. Gruter. CCCCLXXV. III. & IV.

CAP. XLII.

Iterata excusatio de vera interpretatione Honoris Bissellii. Honores onera, & ruinæ ambitiosorum. Ob Honorem; *solenne verbum. Litera M. quandoque prætermissa*. Resp. Pisanorum. τὸ κοινόν. Il Comune. Commune Siciliæ. Communitas Asiæ. *Pisana columna milliaria ad S. Petri in Gradu producitur, expletur, illustratur. Columnarum milliariarum usus, & observatio*. Civitas: *sæpius de Metropoli, aut urbe primaria*. πόλις τῶν πόλεων. Mater civitatum. Capita regionum. Πόλις *Alexandria*: ἄστυ *Athenæ*: Urbs, *Roma*. Oppidanum genus. Civitates *Christianis, quæ sub Episcopo*. περιοδευταί: Chorepiscopi. *Clausula operis. Invitatio ad* σύνοψιν *de Veterum Donis*.

SATIS hactenus, ut lucernulam præferamus Bissellio: saltem primi paupertinum lachynum huic obelisco intulimus, ut mox veniant sagaciores antiquitatum Promethei, qui plenam facem, ac super omnes Hyperionis radios luculentam e sanctiori eruditionis penu depromant, ad vivificandos lapidum stupores, & saxorum animandum frigus: quorum in intellectu etiam ii Gorgonem sæpe vident, qui stupere alioquin nihil solent in literis. Equo interim animo accipiet, bonique consulet conjecturas nostras quisquis in re ignota, atque hactenus a nemine (quod sciam) tentata vadum monstrare, aut viam pedibus facere, nec securi moliminis, nec obviæ ἀδοξίας esse meminerit.

Sed ubi hæc qualicumque conjecturæ periculo de *Honore Bissellii* executus sum, pro Colophone apponam, non tam retusum mihi esse pectus, quin præsentiam, quod ex contrario ullus facile possit contendere. Quis, inquit, spondere audeat in hoc Pisano marmore Quadratarii manum non errasse; & quod alibi toties, hic pariter γραφικὸν σφάλμα tot nobis tenebras non offudisse? Imo namque pro *Bissellii* scribi oportuisse *Bissilli*: quod & altera inscriptione factum, quæ proinde nihil mutanda, aut emendanda. Nempe *Ob Honorem bis illi*, hoc est, Q. Largennio, subaudi, decretum, aut gestum Duumviratus, facta fuit donatio Pisanis. Non dissimulo vires, atque ictum, quem ultro provocavi, atque excepi. nec studio Bissellii, ac præjudicata de eo a me opinione ita vadatum me sentio, quin alterius quoque sententiæ remoram, atque offendiculum bona fide cognoscam. Si quid tamen valent quæ superius attulimus nostro hoc commentario; atque ea attento animo non defugiamus introspicere; facile has nubes dispellemus, integram, ac lucidissimam scriptionem nostro lapidi merito vindicantes. Quod si temere hunc moveamus, *Bissilli* substituentes, quot illinc absona consequantur nemo non videt; quæ nunc refellere haud tanti res est.

Atque hic *Honor Bissellii*, quicumque tandem ille fuerit (quod statuere noluimus, tentare modo, & conjicere libuit) haud parvo æstimatus fuit a Q. Largennio Chresimo: qui acceptæ id genus honestatis, aut ornamenti causa non contemnendam pecuniæ summam Reip. Pisanæ donavit, ut in saxo tandem legitur.

HS L̄N̄ REIP. PISANOR. DEDIT.

Quod si exputare placet ad hodiernam scutatorum Romanorum rationem, duceni, ac quinquageni supra mille conficientur ex recepta, & magis communi Sestertiorum æstimatione; quorum singuli duo ceratia, aut asses Florentinos æquant, sive binos Romanos Bajoccos cum dimidio. Par enim Libra, seu As vetus hodierno bajocco. Quocirca ad memoris, gratique animi laudem pertinet, ut qui publico judicio honorem aliquem sint assecuti; tum beneficium victuris monumentis testentur; tum si per vires fortunarum liceat, nonnullam redhostimenti gratiam rependant: utrumque vero Q. Largennius præstitit. Huc spectant solennia verba *Ob Honorem*, ut in nostra epigraphe, ac centies apud Gruterum, & alibi, quoties quid permittitur, legatur, erogatur, dividitur ob honorem acceptum, aut accipiendum. Sed in nostro lapide scriptum est *Ob Honore* minus litera *M*. sive cusoris elementarii ignavia; sive, quod apparet, angustia loci non admittente. quomodo autem Veteres hanc literam in carminibus exterebant, aut scribentes linea superducta denotabant; ita nonunquam omiserunt in lapidibus. Sic *cura agentibus, hærede non sequitur*, &c. percurre indicem Gruter. advertit etiam Boldonius in *Epigraphicis*. Observavi in libris quoque Juris, titulo præsertim *de Pollicitat. Honoris* factam mentionem, subindeque Ob Honorem pollicitationem ingestam; cum quid Reipub. aut civitati promittitur eam ob causam. Ac vere illi honores potius onera ac dispendia; quando in iis petendis, accipiendis, ineundis, tam immani largiendi profundendique studio insani erint ambitiosi homines; ut non raro totis suis evoluti fortunis, patrimonia integra diruerint ad incitas redacti; pretium ponentes tam immeritum inani aucupio popularis gloriolæ. Omnino autem ex lege, aut more vix poterant evitare atrocia illa rei domesticæ vulnera. quod superius innuimus. Sic Ædilibus, Prætoribus, Consulibus injuncta ea onera missilium, ludorum, largitionum ad saturandam, oblectandamque plebeculam. Sed modus deinde impositus fuit, & intemperici

riei prodigentissimæ adacti fræni: qua de re consulantur veterum legum jussa in libris Juris; nos exacte observavimus in nostro syntagmate *de Re Donatica*, ubi de missilibus, sportulis, donisque ad Processus, & Honores, & id genus aliis. Sed enim in lapide nostro Largennius Chresimus *Ob causam*, ut loquuntur J. C. & accepto jam honore donat Reip. Pisanorum: *Qui pecuniam pro honore promisit*, inquit J. C. l. 16. §. 1. *de mun. & honor.* In aliis inscriptionibus, quas attulimus de *Bissellii* (ex nostra emendatione) *honore*, aut Bissellariis, factæ prius apparent largitiones, subitæ expensæ, collatæ pecuniæ, sive ad voluptatem populi, sive ad Reip. usum: cujus liberalitatis, aut munificentiæ respectu, dein Bissellii, aut alius honor ob ea merita, decretus, & acceptus: Vide in Gruterian. CCCCLXXV. III. & MXCIX. III.

Ultimo loco (ne quid occasione Bissellii in nostro lapide neglectum remaneat) occurrunt verba *Reip. Pisanæ*. Rempub. pro quacunque societate civili accipimus, quæ legibus, & magistratibus regatur, imperium, ac majestatem retineat: neque unius ambitu oppidi, sed plures populos, atque urbes complecti possit. passim *Com.* vel Gr. *κοιν.* *Commune*, & *κοινὸν*; tum in nummis, tum in lapidibus apud Grut. & alios (nobis ipsissima voce *il Commune, o la Comunità.*) Sic Ciceroni haud semel *Commune Siciliæ*, & *Commune Miliadum*, hoc est, *τὸ κοινὸν*, sive *Resp.* & l. 6. D. *de excus. tut.* *τῷ κοινῷ τῆς Ασίας*. *Communitati Asiæ* ex epistola Antonini Pii. Sed de Reip. aut *πολιτείας* nomine, ac ratione vide quod maximus philosophorum docuit in opere plane dignissimo, quod auctorem habeat Aristotelem lib. III. cap. II. *Politic.* Pisanorum itaque amplitudinem, ac splendorem demonstrat eo *Reip.* nomine. Sed quæ hic *Resp.* aliter *Civitas*, promiscue usurpantur, ut sæpe apud J. C. in titulo præsertim Digest. *de Pollicitationibus*, & in saxeis tabulis pronum est intueri. Et quidem in altera epigraphe *Civitatis* appellatione gaudet Pisana Resp. in columna scil. milliaria, quam proferre libens merito debeo, atque e tenebris educere inobservatam penitus, ac neglectam. perpruriscit enim jam nobis hic genius bene merendi de Pisanis lapidibus. Etiam igitur hunc bona fide evulgemus, literasque longo attritu pene consumptas, senioque fugacissimas revocemus. Ac profecto, nisi scierit scalprum illic ductasse lineas, imprudens, atque ociosus quisque præteriret: adeo illas tempus abrasit, quod sua nihil non delet, ac truncat novacula. Sed vel indignum loci situm sensit ea columna alioquin non vetustissima; vel austrini flatus excepit injuriam, qui licenter excurrens, pernicialem vim defert, qua obvias ædes, æra, mœnia subtili sensim lambit nocumento. Extat autem hæc columna humi depacta in porticu D. Petri in Gradu, qua Pisas respicit. Puto autem fuisse illic destitutam in aditu porticus pro offendiculo, aut repagulo, ne jumenta progrederentur. Cæterum deinceps in usum religionis verterunt mulieres cultui addictæ, quæ per dies solennium expiationum illud templum antiquissima veneratione prorsus celebre invisentes, manum inferunt columnæ, qua superius hiat in morem sulci: nescio qua persuasione divinæ pacis, si eo manuum embolismo defungantur. Ac forte dum illic certatim circumvolvuntur, frictione assidua paulatim literas deterserunt; quæ repetito multoties oculorum circumjectu a me tandem expressæ sic habent:

IMP. CÆS. D. NRO (FL. VALENTI)
PIO FELICI SEMP. AUG.
IMP. CÆS. D. N. FL. GRATIANO
PIO FEL. SEMP. AUG.
DIVI VALENTINIANI AUG. FILIO
IMP. CÆS. FL. VALENTINIANO
PIO FELICI SEMPER AUG.
DIVI VALENTINIANI AUG. FILIO
CIVIT. PISANA
M̅P̅. IIII.

Prima linea omnino explenda est, apponendumque nomen Fl. Valentis (ut fecimus) quod penitus abierat nullo apparente vestigio, ac necesse tamen est ibi non defuisse. Hi tres imperii Romani gubernaculo una assederunt Fl. Valens cum Gratiano, & Valentiniano filiis Valentiniani primi. Uterque hic nominantur mortuo jam parente, quem *Divi* titulo ex more indicant. multæ extant in Cod. Theodos. & Justinianico trium AAA. constitutiones Valentiniani, Valentis, & Gratiani, ut & in Inscriptione Gruter. CLX. V. Sed non putem confundendos cum tribus hisce nostris. In iis namque legibus, & in veteri inscriptione Valentinianus ponitur primo loco, dein Valens, & Gratianus; at in columna nostra Valentinianus ultimo locatur, quoniam hic filius est illius Valentiniani jam defuncti, de quo in Codicibus, & saxo. Historia lux veritatis rem confirmat: quoniam Valentinianus I. nonnisi socium Gratianum adscivit filium natu maximum ad habenas Imperii. ex duobus alteris filiis, quorum utrique nomen paternum Valentinianus, nullum aut vocavit, aut vocare potuit in consortium regiminis. alter quippe trimulus intra fascium consularium stetit cancellos, obiitque vivo parente: alter mortuo demum parente cum Gratiano fratre præsedit Reip. etiam tum quadrimus A. V. C. MCXXVII. Ante hos fratres Valens Valentiniani senioris frater, & istorum patruus Communione Imperii lætabatur, qui altero post mense, quam Valentinianus frater summæ rerum adesset, consortionem iniit regnandi: atque hi tres tunc numerabantur, quos in Codice legimus. Distinguendus pariter est hic Valentinianus regnans, de quo columna nostra, ab altero Valentiniano fratre, qui fato præreptus (ut diximus) ad Imperium pervenire non potuit: & passim tamen ex duobus Valentinianis perperam, & confuse fit unus. Sed primus hunc errorem discussit doctiss. Valesius ad Ammiani lib. XXXI. pag. CCCCXII. & CCCCXXXIII. post eum Christoph. Adam. Rup. *ad Synops. Besoldi* pag. CCCCL. vir tersissimi judicii in rebus gestis, earumque temporibus adnotandis. In columna itaque hac Pisana Valentinianus Valentiniani filius erit ille, quem secundæ cunæ exceperunt; qui partim cum Valente, & Gratiano, (ut hic exprimitur) imperium tenuit, partim deinceps cum Theodosio, & Arcadio; Arbogasti tandem perfidia occisus apud Viennam A. V. C. MCXLIV.

De hac columna, quin fuerit milliaria, nemo dissentiet; quod notæ indicant in fine M̅ P̅. IIII. hoc est, Millia passuum qaatuor. alias sola M̲. denotare solet milliare. & quidem ab eo loco, ubi etiam hodie reperitur ad urbem Pisanam milliaria quatuor interponuntur. Fortasse olim locatum columnare hoc saxum in via publica, quæ Liburnum (olim Hercules Labronis) ducit: translatum dein fuit in fanum, seu porticum D. Petri. Ferme autem hæ columnæ, aut cippi, vel lapides monere solebant viatorem, ex quo, ad quem locum, quantum spatii, aut quorsum excurrant milliaria. Vide apud Gruter. CLV. II.

ubi columnæ milliariæ mentio. & CL. VI. ubi posita milliaria, & CLIII. ubi milliares lapides restituti. Plura columnarum id genus exempla ab ea pag. CLIII. usque ad CLIX. in quibus, ut in nostra, nomen dumtaxat Principum inscriptum, quandoque additus milliarium numerus. Sidonius in *propemptic.*

Cujus per spatium satis vetustis
Nomen Cæsareum viret columnis.

Ad hunc locum Sirmondus, qui duas profert columnas. Ac de ponendis milliaribus, eorumque lapidum, ac terminorum figura apud Veteres multa præclare doctiss. Velserus in *rebus Augustan.* cui adde Reinesium *Var. Lect.* lib. III. c. XVI. pag. DCX. Theod. Pulmann. *ad Suetonii Othon.* cap. VI. Turneb. *Adverſ.* lib. V. cap. I. De milliari aureo notiora multo sunt, quæ ab eruditis traduntur. Cæterum quod hic *Civit. Pisana* legitur, fortasse quis exponat pro ipso loco, sive urbe, quæ inde distet, ubi posita columna passuum millibus quatuor P. M. IIII. Non ignoro Latinis *Urbem* proprie de ædificiis, ac muris dici; de hominum multitudine, & congregatione *Civitatem*, raro hanc de loco: aliter ac Græcis ἡ πόλις tum de indigenis, tum de loco. At satius est *Civit. Pisana* de ipsis civibus exponere, qui inscribunt, aut dedicant columnam. Honorificum sane *Civitatis* nomen, haud secus ac in altero lapide de Honore Bissellii *Respub.* vocatur. quandoque enim sola Civitatis appellatione mater ipsa, aut Metropolis significata alicujus Provinciæ, sub qua aliæ urbes legem acciperent: πόλις τῶν πόλεων Græci, hoc est, *civitas civitatum*, Ezechieli cap. XVI. ubi vertit D. Hieronym. *mater civitatum*. Livio lib. LV. *capita regionum.* Dividebant namque Civitates in Minores, Majores, & Maximas, de qua divisione Modestinus J. C. in l. 6. D. *de excusat. tut.* ex epist. Antonini Pii. Civitatis quidem titulus sive πόλεως quadam exoche olim tributus Alexandriæ; sicuti ἄςυος Athenis; grandi, ac solitario *Urbis* nomine Roma expressa. Etsi pro quacunque Metropoli, aut civitate primaria ipsum nomen *Urbis* extra Romam quoque accipere possis apud J. C. in l. 4. D. *de damno inf.* Et ipsi namque tum ethnici, tum alii scriptores signanter, & κυρίως nomen fecere *Civitatis* magnis, & amplis ædium, civiumque communionibus: pagos, villas, burgos, vicos, oppida, castella, ab iis discernentes. Plinius lib. XXXVII. cap. X. *Cepionides in Æolidis Atarne nunc pago, olim oppido nascuntur.* in l. 3. C. Theod. *de donat. Civitates, muncipia, vicos, castella*, &c. & l. 13. eod. Cod. *de Desertoribus. Urbium, vicorum, castellorum*, &c. Salvianus *de gubern. Dei* lib. V. *non modo urbes, sed etiam municipia, atque vici*, &c. Vide quæ sup. cap. VI. de muncipiorum contemptu. Isidorus lib. XV. cap. II. *Vici, & castella, & pagi ii sunt, qui nulla dignitate civitatis ornantur, sed vulgari hominum conventu incoluntur, & propter parvitatem sui majoribus civitatibus attribuuntur* Vide plura eo cap. Tacito *Annal.* lib. VI. *oppidanum genus*, quod nos *Castollano*, & Juvenali *Muncipalis eques*; elevandi forma, quasi inferioris ordinis, atque existimationis: *Oppidano quodam, & incondito dicendi genere*, Cic. in *Bruto.* Vide quæ sup. de Municipiis cap. V. & VI. sic etiam *Castra*, unde Castella, a coloniis, ac civitatibus distincta. Idem Tacitus *Hist.* lib. I. *Nec principes modo Coloniarum, & castrorum*, &c. At Civitates, & Urbes amplitudine, ac potestate majores: notavitque doctiss. Pighius in *Hercule Prodicio* pag XL. etsi nimium parcus, atque jejunus testimoniorum, atque auctoritatum, quas in eo quantivis precii libro interdum desiderarem. Veruntamen Christianismi invento factum, ut civitates eæ sint nobis, quæ Antistitem habent. Vide distinct. LXXX. cap. I. & seqq. & quidem eo primo cap. ex ipsa gentilium observatione de urbium dignitate statuit Lucius Pontifex. Quare cautum Concilio Sardicensi, auctore Osio Cordubensi episcopo ne humilia, & obscura loca episcopali sede ornarentur; quod cap. V. ea distinctione exprimitur, *non debere in vicis, & villis episcopos ordinarii.* ea scil. honesti ratione *ne vilescat nomen episcopi*, ut cap. III. scribitur, quæ sunt desumpta ex epistolis Anacleti, & Leonis Pontificum. In vicis enim, aut pagis eos præfuisse scimus, quos Chorepiscopos dixere, & περιοδευτάς. *Visitatores, id est qui circumeant* cap. V. ea distinctione LXXX. vocantur. Etsi quandoque in vicis constitutos fuisse episcopos apparet ex concilio Laodicensi Can. LVII. dum vetat ne ἐν ταῖς κώμαις, καὶ ἐν ταῖς χώραις, *in vicis & in pagis* constituantur: argumento ibi fuisse quandoque. iterumque jubet eos episcopos Vicorum nihil facere [illegible] γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει, *sine consensu episcopi Civitatis.* nempe solo *Civitatis* nomine dignissimam, & amplissimam intellige, sive metropolim. Vide Berter. Pith. diatrib. I. cap. VI. Quæ omnia huc spectant, ut datum id Pisanæ Urbi, aut populo nomen illustrius reddamus. Atque id interim inobservatum nolo, in his aut Civitatum, aut inferiorum locorum gradibus significandis (qua vel obscuriores, vel clariores, dignitatem, potestatemque perinde obtinebant) haud multum inter se abiisse gentiles, & Christianos scriptores: aut inter Christianos demum ipsos Remp. ab ecclesia, & civilem rationem a sacra politia non admodum discrepasse.

Sed Criticæ disceptationis (ut ferme contingit) aliud ex alio trahentis lubido a basi ad columnam, a Bissellii ad Milliaris inspectionem huc nos provexit. Cippus ille Mortualis Q. Largennii manibus dicatus de vitæ termino, fatique hora admonet: Milliaria hæc columna a civibus Pisanis erecta, emensum viæ spatium, locique fines determinat. Nos igitur quoque cum hisce terminis pedem sistamus; modum, ac mensuram suscepto commentario imponentes; ne productiori itinere, eoque aut inamœno, aut salebroso benevolos lectores fatigemus. quibus tamen superest nonnihil adhuc molestiæ perferendæ, viæque absolvendæ: quam per excursum conficiant, & permitto, & suadeo. nisi tamen cursum suadere, aut injungere de longæ jam tractationis curriculo fessis, inurbanum, & inlaudabile censeatur.

Quando igitur nostrum *de Veterum Donis* syntagma in caussa fuit cur Pisanam epigraphen de pecunia a Largennio Chresimo donata *Ob Honorem Bissellii* attenderemus; peracta nunc illius interpretatione, coronidem veluti imponamus eidem lapidi; Synopsin scil. aut periocham eorum quæ in Dorologia pertractamus. ut quæ fuit origo, & caput indagandi Bissellii, eadem clausula sit, & umbilicus. Non inviti autem ordine ad facilitatem elementario præmittimus subjectum indiculum, vel prodromum, aut metatorem. ut, si quem non pigeat rimari in antecessum, quin etiam de quopiam admonere (quod ingenue concupiscimus) & eruditam conferre symbolam, liceat.

Geminis contextum partibus universum Opus Dorologicum ita diſponimus, ut prima ſit Iſagogica, quæ lectorem in quodam quaſi veſtibulo ſiſtit ad Rem Donaticam Veterum infinite, ac *γενικῶς* prænoſcendam. Suis autem nexam capitibus ita præmolimur.

C A P. I.

Critices, ac philologiæ ſtudium. Operantium illi non una laus: diverſi labores, ac conſilia. Vindiciæ pro Syntagmate Dorologico, quod nemo aggreſſus eſt. Antiquitatum cura ſæculi palato valde accommodata.

II. *Partitio totius operis bimembris. Præludium primo, atque invitamentum ad Rem Veterum Donaticam in univerſum: dein proprie ad ſingula genera donorum explicanda tranſitus. Ferme autem hic ordo ſervatus: ut occaſio, ac tempus donandi, ritus quoque atque inſtitutum expendatur: qui dederint, qui acceperint: quæ ſolennia, ac memorata magis in donationem venerint, adnotatum ſit.*

III. *Doni definitio ſubtiliter examinata per nominis notionem, vociſque virtutem.*

IV. *Per rei naturam, ac conſtitutionem eadem agitata.*

V. *Miſcella donorum nomenclatio exacte, ac ſollicite appoſita.*

VI. *Diviſio donorum; hinc in Divina, illinc in humana. Utraque vel publica, vel privata. Eademque, vel ἔργα, vel χρήματα Ariſtoteli; vel quomodo Cicer.* Ex arca, & Ex virtute.

VII. *Origo, antiquitas, inſtitutio donorum, præſertim apud Rom. Quæ in iis formulæ, qui ritus?*

VIII. *Praxis, atque uſus donandi. Quid in eo laudabile, quid culpa dignum?*

IX. *De accipiendis, recuſandiſque donis.*

X. *De remunerandi. reddendique officio.*

XI. *Donare, lucrum.*

XII. *Idem jactura.*

XIII. *Quibus donandum, aut ſecus?*

XIV. *Quid donandum, quid non?*

XV. *Leges munerales.*

Sequitur altera pars *ὑσιώδης*, ac penetralis; cujus periocham ordine elementario digeſtam in hunc modum præcerpimus.

A.

Adorea. Donum militare *Vide Militaria dona.*

Adventitium. Honorarium. *quicquid advenienti, tranſcunti amico, hoſpiti traditur, apparatur.* Γέρας. Πρεσβεῖον. Cellarium. Copiæ. Rinfreſchi. *Aut quod honoris gratia digniori, aut ſeniori datur. Vide Honorarium, Introitus, Lautia, Viaticum, Xenium.*

Agraria Donatio. Agri aſſignati. Viritanus ager. Jugera. Subſeciva. Beneficia. Κληρουχία. *γεωδαισία. V. Militaria Dona.*

Alimenti Donatio. *Σίτησις. Σιτισμός. Σιτοδοσία. & ſimpliciter δωρεά.* Diarium. Demenſum. Chœnix. La parte. Μερίς. Annonæ. Commoda. Cellaria. Pueri, puellæque alimentariæ. *V. Frumentatio.*

Ambitus. Suffragia. Largitiones, Nummi pronunciati: *Δωροδοκία. φιλοτιμία. V. Pollicitatio, Repetundæ, Sordes.*

Apophoreta. Ἀποφόρητα. *quæ diebus præſertim Saturnalibus inter epulas donantur.* Piatti coperti. *V. Saturnalitia. Item quæ remunerantur, aut remittuntur.* Ἀντίδωρα, *ἀντίδοτα. V. Epulum.*

Auctoramentum. *Quod militi, ſed proprie gladiatori ad nomen dandum.* Impreſtanza.

Aurei annuli Donatio. *V. Militaria Dona.*

Aurum Coronarium. *quod Principi in Enthroniſmo, aut corona accipienda. Quicquid confertur in auſpiciis imperii.* Χρυσίον εἰς τοὺς στεφάνους. στεφανικὸν τέλεσμα. Collativum. Relevium. Epicombia. *V. Introitus. V. Coronæ. V. Iſagogicum.*

B.

Beneficia. *Annuæ ſtipes, & vacationes.* Beneficiarii *V. Milit. Dona. Agraria Donatio. Immunitas.*

C.

Chariſtia. Χαριστήριον, χαρίσιον: *quod in gratiarum actione, & viciſſitudine officii.* Εὐεργετικόν. ἀντίδοσις. ἀντευεργέτημα. *V. Donaria.*

Civitatis Donatio. *quæ ἁπλῶς δωρεά. V. aurei annuli Donatio.*

Cœnæ Convivia. *Quicquid ea occaſione affertur, erogatur, miſſitatur.* Miſſilia. Cœna Viatica. Cœna adventitia. Cœna adventoria. Cœna aditialis. *V. Epulum.*

Collatio. Collativum. Collecta. *V. Eranus. V. Aurum Coron.*

Congiarium. Δόσις, *ἐπίδοσις: quod populo, & nonniſi Civibus Rom.* Principalis liberalitas. *Vini, olei, muſti largitio.* Heminarium.

Corollarium. Auctarium. *quod ultra legitimam mercedem, aut præmium. ἐπινομίς.* Stillarium. Mantiſſa. Giunta. Vantaggio. Additamentum. Appendix. *ἐπίμετρον.*

Coronæ Donaticæ *in univerſum. ob victorias, triumphos, lætitias. item ob præſtantiam, & honoris cauſa.* Coronæ Provinciales. *V. Coronarium aurum. V. Palmarium.*

D.

Deditio. Dedita.

Diviſio. Dianome. Διανομή: *ad aucupandam popularitatem; aut quod lætitiæ ſignificatione dividitur. V. Largitio.*

Donaria. *quicquid Diis, in eorumque cultum confertur per occaſionem ſacrificiorum, ludorum, dedicationum, &c.* Ἀναθήματα. Donativa, *V. Primitiæ. V. Feſta Dona.*

Donativum. *quod militibus a ſuo Imperatore.* Auguſtatica. Principalis liberalitas. Νομή. λαμπρὰ ἐπίδοσις. *V. Milit. Don. V. Congiarium.*

Dos. *δώς. δόσις.* Datio. Donarium. Parapherna. Antipherna. *V. Nuptiale Don.*

E.

Eccleſiaſticum. Ἐκκλησιαστικόν. *συνηγορικόν: peculiare Athenienſium, ut in concionem veniretur, aut pro cœtu, & conventu.* Inlicium.

Eleemoſyna. *quod pietatis, & miſerationis ſenſu in pauperes erogatur.* Stips collatitia. Collecta. *Huc refer* Agapen *primitivi Chriſtianiſmi.* Subſidia. Oblationes. Ajuti di coſta. Collationes. *Collativa.* Commoda. Εὐλογία. Benedizzione. Ἀντίδωρον. *V. Frumentatio.*

Epulum. Invitationes. Lectiſternium. *Adde præmia Cottabiſantium.* Κοτταβεῖον. *& quæ cupedivoris, multibibis, aut ob gulæ ingenia tribuuntur. V. Cœnæ. V. Convivia.*

Equi publici Donatio.

Eranus. Ἔρανος: *in uſu apud Atticos, collatio ad ſublevandos egenos, repetenda ſi in fortunam redierint. V. Oblationes.*

Evangelium. Εὐαγγέλιον : *ob lætum nuncium*. A

F.

Festa Dona. *quicquid per ludos, spectacula, ferias, gratulationes, officia traderetur. V. Donaria. V. Palmaria.* Lavationes. Sparsiones. Suffimenta. Propinationes. Liturgiæ. *V. Missilia*.

Frumentatio. *Frumenti, panisve divisio*. Largitio frumentaria. Panarium. Panariolum. Panis gradilis. Panis fiscalis. Annonæ civicæ. Ἄρτοι πολιτικοί καθαροὶ ἄρτοι. Panes palatini. Frumentum honorarium. Buccellatum. *V. Alimentum. V. Eleemosyna*. B

G.

Gladiatorium. *Rudes*.

H.

Heuretrum. Εὕρετρον : *quod inventori, aut inquisitori. V. Indicium.*

Honor : *donum*. Honorare : *donare.*

Honorarium. *Honoris causa Principibus, Magistratibus, Legatis*, &c. *Item Præceptoribus, Medicis*, &c. *aliisque artificibus, ob ingenuas, & honestas operas. V. Adventitium. V. Minerval. V. Festa Dona. V. Palmarium.* C

I.

Immunitas. Vacatio. Condonatio. Beneficium. *V. Remissio*.

Indicium. Indicina. Μήνυτρον : *ob rem indicatam, detectam, exploratam, quod Veraculis, otacustis, vatibus, indicibus, proditoribus, inquisitoribus, novarumque voluptatum architectis*. Præmium investigationis. *Item* ἑρμηνευτικόν : *ob aliquid explicatum, solutum, declaratum*. Veratura. *V. Heuretrum*.

Indulgentia. Sacra largitio. Εὐεργεσία. Θεῖα δωρεά. *V. Remissio*. D

In inimicorum dona. δύσδωρα, ἄδωρα, κακόδωρα. *Item quæ in contumeliam, contemptum, fraudem*, &c. *& quæ coacti, aut spernentes largimur*.

Invitationes. *Epularum, & munusculorum genus*. Erogationes. *V. Epulum*.

Isagogicum. εἰσαγωγικόν: *pro admissione, vel ingressu ad munus, locum, personam*. εἰσηλύσιον. εἰσόδιον. Entratura. Introitus. Rudimentum. Relevium. Cœna aditialis. *V. Adventitium*.

Juvenalia. *Dies depositæ barbæ, sumptæque virilis*. Ἐφηβεῖα. Invitationes. *V. Tyrocinium*.

L. E

Largitio. Πολυδωρία. Διανομή. *V. Ambitus.*

Lautia. Lautiæ. Loca lautia. *Hospitibus, aut legatis, quos recipimus. At* Legativum *iis, quos mittimus*. Copiæ. Annonæ. Salarium. Cellarium. Unguentarium. *V. Adventitium. V. Viaticum. V. Xenium*.

Legatum.

Libertatis datio. Manumissio. Eleutheria. Pileus. Rudes.

Linguarium : *quod tum loquendi, tum tacendi causa muneramur*. Ἀργυράγχη. Argentangina. *Huc revoco, quod laudicœnis, aretalogis, palponibus, auditoribus, scriptoribus datur*. F

Librorum dona. *V. Sportulæ. V. Indicina*.

Lucar. Æs theatricum. Theorica pecunia. Θεατρικόν ὀπτήριον : *quod histrionibus, ludiis, cantoribus*, &c. Locarium. Scenicæ Donationes. Gladiatorium. Theatrum.

Lytrum. Λύτρον. ῥύσιον. *Ob redemptionem captivorum, mortuorum*, &c. ἄποινα. *Ob remissionem pœnæ, supplicii*. Condonatio. *V. Remissio*.

M.

Mantissa. Ἐπινομίς. Additamentum. Stillarium. Accessio. Mercedis cumulus. Ἐπίμετρον. *V. supplementa*.

Matronalia. *Kal. Martiis apud Rom. inter mulieres, & a mulieribus missitata*.

Militaria Dona. Donativa. Adorea. Salaria. Auctoramenta. Stipendia. Commoda. *Posteriori ævo*, Puncta, Solatia. Stellatura. Solidus. Soldo. Refrigeria. Augustatica. Pulveraticum. *Adde* Beneficia. Emerita. Roga. Sagus. Adæratio. Pararium æs. Calcearium. Clavarium. *Congere multiplicem largitionem. hastas, torques, cornicula, annulos, clypeos, armillas; quæ peculiariter data. Mulsum, cibaria, jugera, pecudes.* Vinum rorarium. *equos, tesseras, captivos, vasa, coronas, vestes, manubias. V. Donativum. V. Agraria Don.*

Minerval. Δίδακτρον. *Stipendium*. Διδασκάλιον. *quod magistris, educatoribus*, &c. Honorarium. Salarium.

Missilia, Sparsilia. Res Missiles. *quod jacitur in vulgus*. Καταχύσματα. Profusiones. Direptiones. Tesseræ. Μειλίγματα. Hypatia. *Epicombia*. ὑπάτια. ἐπικόμβια. Pholles. Miliaresia ἀναρίπτρα.

N.

Natalium Donum. *Ultro citroque die natali inter amicos*. Γενέθλια. *Vel quod puerperis adhuc in lecto laborantibus*: Cimdia. *Vel quod infantibus die lustrico, qualia amuleta, bullæ, phylacteria*; σημεῖα σφραγίδια. Munera Lustrica, *aut* Nominalia. Ὀνομαστήρια. ἀμφιδρόμια. *Dona junge* πολυτεκνίας *& quæ nutricibus, & custodibus dantur*. Nutritia. Θρεπτήρια Θρέπτρα. τροφεῖα.

Nuptiale Donum. γαμήλια : *quod nuptiarum die, aut pompa*. Ἀθρήμματα. Θεώρητρα *quæ sponsus sponsæ ubi primum illam videt*; ὀπτήρια, *&* ἀνακαλυπτήρια, *quasi ob revelatam, ac detectam deposito flammeo. eadem* ἐπαύλια : *at quæ sponsa, & ejus cognati sponso*, ἀνταύλια. *Cum primo invicem loquuntur, ac salutant*, προσφθεγκτήρια, *&* διαπαρθένια, *Quod proci, & ambientes*, μνῆστρον. Καταχύσματα, nozze, confetti. *Huc refer* Donationes ante, & propter nuptias Ἕδνα φερνή. Pherna. Antipherna. Cultus dotales. Donora. Arrhæ proxeneticæ. Morganticum. Hypobolum. *V. Dos. V. Philotesium*.

O

Oblationes. Oblativa *V. Eleemosina. V. Eranus.*

Officia. *V. Festa Dona. V. Don. Funer.*

P

Palmarium. Epinicium. Præmium. Δόσις. ἀριστεῖον. ἔπαθλον. βραβεῖον. ἐπινίκιον. Niceterium. Corollarium : *quod victoriæ, præstantiæ ergo in donum, mercedem, honorem cedit. V. Festa Dona. V. Indicina*.

Philotesium Donum. φιλοτήσιον : *quod amori, amicitiæ, fœderi, gratiæ datur*. φιλανθρωπικόν. Humanitas. Amorevolezza. Proxeneticum. Conciliatura. Captura μίσθωμα. Data. φιλικόν. Philtrum. φίλτρον. *V. Charistia. V. Indicina.*

Pollicitatio. Oblatio. Largitio. *V. Ambitus. V. Sordes*.

Primitiæ. Præmissa. Præmessa. Primitiva. Sacrima. Ἀκροθίνια. *V. Donaria*.

Processus. Introitus. *V. Tyrocinium. V. Honorarium. V. Juvenalia. V. Isagogicum.*

Proditionis, cædis Donum. Μισθὸς τ̃ ἀδικίας: *quod sicariis, inquisitoribus*, &c. Taglia. Auctoramentum. *V. Indicina*.

R.

Remissio. *Debiti, tributi, pœnæ*. Condonatio. Abolitio. Χρεωκοπία. χρεῶν ἀποκοπή. Novæ tabulæ. σεισάχθεια Amnestia. Liberatio. Annus Sabbatharius. Reliquorum indulgentia. Subseciva. *V. Indulgentia*.

Repetundæ. Catillatio. Peculatus. *V. Ambitus*. *V. Sordes*.

S.

Sacramenta. Libamenta. Æs Curionium. Collecta; *Quod Sacerdotibus, vel sacrorum causa*. Extar. Rigaglie. Enthronisticum. Cathedraticum. Ενθρονιστικόν. καθηδρατικόν. *V. Donarium*. *V. Lucar*. *V. Eleemosyna*.

Saturnalia. *Quæ viris, & inter viros diebus Saturnalibus*. Saturnalitia.

Sigillaria. Sigillaritia.. *Quæ feriis sigillaribus, & pueris proprie data*.

Sportulæ. Sectiones. Cognituræ. σπυρίδια: *quæ Clientibus, Salutatoribus, Colonibus, Parasitis, Laudatoribus, Officiosis. Item quæ Judicibus, Causidicis, Patronis, Apparitoribus*, &c. *V. Ambitus*. *V. Sordes*. *V. Epulum*. *V. Linguarium*.

Sordes. Δωροδοκίυ. δωροδόκημα. δεκασμός. *quo Magistratus, judices, aut quivis alii corrumpuntur, inescantur, pervertuntur ad malam operam*. Corruptela. Gratia. Largitio. Divisio. Erogatio. δωροξενία. Nummarium tribunal. Judex κυαμοτρώξ. κωμαγρέτης. *V. Repetundæ*. *V. Linguarium*.

Sostrum. Σῶστρον: *quod servatori, liberatori*. σωτήριον. δ᾽εργητικόν. *Item medico*. ἴατρα. ἰατρεῖα Soteria. ῥύσιον: *quod Diis ob salutem*. Λᾶτρον, *quod custodibus, vel latronibus*. *V. Donaria*.

Statuæ. loci. agri *Donatio*. *V. Lucar*. *V. Agr. Don*. *V. Funeral. largit*.

Strenæ: *quæ novo anno boni ominis, & lætitiæ causa*.

Suffragia: *quæ ad venaturam suffragii, ac favoris*. *V. Sordes*. *Ambitus*.

Supplementa. Auctaria. Stillaria. Subsidia. Auxilia. Ajuti. Vantaggi. *V. Eleemosyna*. *V. Mantissa*. *V. Collatio*. *V. Pollicitatio*.

T.

Tributa. Vectigalia. Datio. Dazio. Oblatio. Canon. Pensio. Indictio. Capitatio. *De his, quæ accedunt ad donorum rationem*.

Tyrocinium. *V. Juvenalia*. *V. Processus*.

V.

Vocatio. Condonatio. *V. Immunitas*.

Viaticum. Viæ auxilium. Εφόδιον. Salarium. Annonæ. Præbitio. Copiæ. Præbenda. παροχή *quod amicis, magistratibus, Legatis, venientibus, abeuntibus. Huc spectat* Vasarium, *quod inservit vasibus, supellectili, tabernaculo*. Unguentarium, *quod unguentis, deliciis, odoramentis*. Salgamum. Tractoriæ. *Locarium*; ἐπιβαθμία: *quod stabulis, mansionibus, pabulis, condimentis*. Allogi. Quartieri. *V. Adventitia*. *V. Lautia*. *V. Legativum*. *V. Xenia*.

Victus. Σιτία. σίτησις. ἐδίτια. σιτισμός. *V. Frumentatio*. *V. Agri Donatio*.

Visceratio. Κρεανομία. κρεωδοσία. ἀρτόκρεας. Carnium distributio. *V. Epulum*. *V. Congiarium*. *V. Donativum*.

X.

Xenia. Hospitalia. Præbita. Præbenda. Ξένια: *quæ hospitibus. Item quicquid munusculorum amicis missitatur; Xeniola*. ἀποστάλματα. ἀποστολαί. κειμήλια. Cimelia. *V. Adventitia*. *V. Viaticum*.

Congere miscellam præmiorum, aut mercedularum, quæ nomine τῆς δωρεᾶς veniunt; nobis Rigaglie, rilievi, incerti, Vantaggi, Mancie, &c.

Collybus: *quod mensulario, aut campsori*. Isagogicum. εἰσαγωγικὸν: *pro importatione, aut ingressu*. Κόμιστρον. φέρετρον φορεῖον, *quod bajulo*. Λᾶτρον, *quod latronibus, aut custodibus*.

Locarium. *ob locum*,

Μαίωτρον: *obstetrici*.

Equimentum. *quod per aurigæ pro admissura equorum*.

Nutritia. Θρέπτρα. Θρεπτήρια: *Nutrici*.

Naulum. ναῦλον: *pro trajectu, aut navigatione*. Amnica stips. Vectura.

Οἰκέιον: *ob custodiam, & curam domus*.

Οδοιπόριον: *Comiti, aut Duci in itinere*.

Præconium: *præconi*.

Portorium. ἐλλιμένιον: *ob importatas, aut exportatas merces*.

Πορθμεῖον: *in pontium, aut fretorum transitu*.

Solarium. *ob solum, aut superficiem*.

Stips. *Stipatoribus proprie*.

Adde Calcearium, Clavarium, Hordearium, Vasarium, Unguentarium, *de quibus nonnihil supra pecunia scil. in calceos, clavos, hordeum, vasa*, &c. *militum, legatorum*, &c. *Sic* Cerarium, Chartiaticum, Cathedraticum, Synodaticum, *Mercedulæ, vel munuscula in Ceram, Chartam, Cathedram Sacerdotum, Principum*, &c. *Christianis usitatæ. Junge pensitationes, aut telonea*. Ripaticum, Rotaticum, Pulveraticum, Cespitaticum, Siliquaticum, Pontaticum, *alia apud glossas, atque inferioris ævi scriptores*.

AD SEREMISSIMUM

COSMUM III. ETR. PRINCIPEM.

DE MUSCIS ODORIS PISANIS.

ERTINACEM, si unquam alias, hoc anno hyemem experti sumus, cujus pomœria in ipsum usque Maii limen irruperunt. Pene obriguimus, cum vetere adhuc hærente, novo superlapsæ nivis operimento proximi ad boream colles nuper albicarunt. Cœlum vidimus fuscum, & immite; aerem sensimus acutum, & pruinosum, de hyberni sideris asperitate nequidquam remittentem. Quid enim Aprilis moriens adulto Januario diverteret vix agnoscebamus, si una arctatæ noctis linea non demonstrasset. Et Pisanum tamen loquor tractum, qui clementi Jove, & placida Junone uti solet. Id igitur in causa, cur hoc ipso anno muscæ suaveolentes tardius prodierint, earumque venatio non ante instituta sit. Jucundum plane, & novum insecti genus, quod unice sub Pisano Cœlo (quantum hactenus vel apud veteres, vel apud recentes noverim) gigni, aut saltem apparere creditum est. Historica proinde animadversione dignum, & quod aliquam Tibi, SERENISS. PRINCEPS, post majores cogitationes industriam cupiditatis excitet; qui cum cæteras bonas artes, tum præcipue rariora naturæ cimelia simillimus Inclyto Parenti Filius consectari non refugis. Ubi primum itaque exilientes e latebris odoras muscas speculari licuit, Tibi describo

——— namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas.

Non uno in loco intra urbem Pisanam nidificantes deprehenduntur hæ Muscæ. Sed notiora cubilia in ambulacris, aut peristyliis cœnobiorum D. Catharinæ, ac D. Francisci: alibi, & alibi per meos ἐρευνάδας comperi eas metari etiam sub dio, ubi antea ignorabatur; pleraque reperiri nullus ambigo earumdem lustra hactenus inobservata, & mutare subinde coloniam, novasque sibi latebras prospicere: ubicumque tandem par sit loci ingenium, cœlique εὐδιάθεσις, ac per floreas mensas cibi, & alimenti apparatus idem se explicet, tum intra urbem, tum in agro Pisano, quod nuper exploratissimum habui. Ac postquam hæc scripta, & Romam perlata sunt, ibi quoque de quæsitis, & prope Monasterium Cisterciense ad Aquas Salvias, hodie Tres Fontanas, repertis idem genus muscellis me monuit Abbas Octavius Falconerius: consimili nempe Romani, Pisanique aeris temperie. Sed Pisana cubilia a peritis cognovimus illarum vestigatoribus: a pueris potissimum vagis, ac petulantibus, qui Imperatorem Romanum æmulantes sedulo captant odoratas muscellas. Et quidem fœminis selapsiam impensius colentibus pecuniolas emungunt, prædam venditantes. Cavernulis quippe ex insidiis imminentes, petaso, aut linteolo decutiunt, vel cava manu vivas assequuntur. E

A foraminibus illæ prodeunt plurimum manifestis, quomodo formicarum videmus, lutoso circum aggerculo; aliquando nullo eminulo pulvere, qui cavernam indicet: prout nempe vel aridior, vel humidior terra ita ruat, aut existat; majorve, aut minor copia sit egerenda ad ostiolum perforandum. Ubi vero solum vel laterculis, vel tabulis lapideis instratum est, e commissuris sese exerunt. Non lente, aut remisse volant, sed cum impetu, ac celeritate, ceu transfugas dixeris; aut operi potius, ac labori intentas, non sicuti cæteræ vulgares, quæ alienis victitant sudoribus, quomodo Muscæ encomiastes scripsit de ea Lucianus τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων πονούμενα καρποῦται. B At volatus illarum intercisus, & abruptus per quasdam subinde jaculationes nunc dextra, nunc læva. Non gregatim, sed solivagæ, & ἄτακτοι feruntur; quæque privatim sibi sedula, aut ne parvo (quod inter homines accidit) sociorum cœtu tempus otiose conterant, & ad desidiam corrumpantur. Anxiæ namque, ac festinæ ad pastum egrediuntur, quem etiam quandoque deferunt alendæ familiæ. Nihil mirum, si tacitæ, ac nullo strepitu redeant, quoniam præda oneratæ. Alias namque

C *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

Juven. sat. X. Non tamen ab omni ζίγγῳ, aut bombo abstinent, præsertim clausæ, & captivæ: ceu alarum trepidatione, aut querimonia magis, quam tinnitu: sicut cæteræ faciunt muscæ cassibus irretitæ, ac sub lanienam araneorum lamentabundæ. Exeunt mane, ubi Sol illuxerit, si suda est dies: si nubila, paulo tardius, & pauciores. Forte enim aer humectus, præsertim cavernulas incolentibus, pigras, & flaccidas reddit alas, corpusque minus agile quod in cæteris quoque insectis observare est. Solent autem cum tepido aere ad blandos Zephyro- D rum flatus prodire, & quod Vates ait vatum Princeps *Georg.* IV.

—— ubi pulsam hyemem Sol aureus egit
Sub terras, Cœlumque æstiva luce reclusit.

Tunc equidem primum circa areolas liliorum convallium (sive quæ nobis *mughetti*) tamquam in suo foro cupedinario cupide versantur. Sed & chamæmyrthinem depascunt, sive myrthum pumilam, apud quam assidue apparent: ac tenellis fortasse olentium plantarum foliis non abstinent. Aurantio- E rum deinceps, aut maxime, & citrorum, aliarumve arborum Medicarum flores libant: imo ad earum radices per foramina uspiam egredi visuntur, & regredi. Mehercle non sine providentiæ laude metatis castris, ubi in proximo sit pabulum.

Sed earum talis est habitus, aut figura. Tenue, & longum corpusculum, magis quam vulgaribus muscis: capitellum breve, ac nigrum, & omnino muscinum, nullis tamen maculis: thorax acutior, alvus gracilior, & qua hæc in ipso pro-

cinctu jungitur, subtile admodum ligamentum. Zonæ interim, aut lineæ, vel segmenta transversa corpus ambiunt, quasi annuli per intervalla. Si ultimum numeramus, quo alvi cacumen tingitur, quatuor erunt coloris citrosi, aut lutei inferne; at pressioris, & nigricantis superius: cætera ferrugineæ, ac rutilæ. Etsi cum quodam discrimine magis glabras, aut contra asperas adnotarim, colore itidem luteo, nunc presso, nunc diluto, prout apricas magis incolunt, & calori magis obvias cavernulas. Sic minus adultæ, ac juniores magis nigricant, ac splendent crusta leviori; ætate autem, ac senio magis colorantur, atque hirsutiam induunt densam, crassamque. Sed hæc in cæteris quoque animalibus deprehenduntur integris, ac perfectis; nedum in minutis, atque ἐντόμοις. Cæterum color ille subflavus segmentorum, & crurum, vere sunt pili ita colorati, & spisso ordine isthic conferti. Alæ illis quatuor (hoc differunt ab aliis muscis, quibus duæ) venulis ruso illitis, ὑμενόπτεροι, cartilagineæ, ac splendidæ, in lacinia magis conspicuæ: duæ breviores, ac subnexæ, & quasi latentes. Ob hanc alarum angustiam (opinor) nullus volantium sonus. Seni pedes pilis asperi, atque internodiis crassioribus, quam vulgo muscarum. quatuor posteriores divaricati, duo antici rectiores, & breviusculi, quibus ceu manibus sese emungunt, ac purgant. atque hæc cruscula ad luteum colorem vergunt. Cirri, sive cornua, vel antennæ duo in summo vertice camuræ pro oculis habent, si eidem Luciano fides *In Encomio Muscæ*. ὀφθαλμοὶ δὲ προπαγεῖς πολύ τι κέρατος ἔχοντες. *Oculi autem prominentes cornuum similitudine*. Non deest aculeus, sed brevis, & internus: alvi potius cuspidem, quam telum dixeris. Feriunt, & ulciscuntur ὡς σφὴξ καὶ μέλιττα, quomodo idem loquitur; sed levi noxa, quasi urticæ admotæ fervore; pustulæ tamen inde, & psydracia nonnunquam follicant. Promuscis illis bisulca, & fistulosa, ad exugendum: seu verius forceps ad capiendos cibos, deferendosque. Et rorulentis quidem sese onerant succis, quos illa pilorum serie stipatos retinent, ne dilabantur: quippe

——— Saltus, sylvasque peragrant,
Purpureos metunt flores.

Virgilius IV. *Georgicor*. vers. LIII. Sive ut amœnissimi Claudiani huc traham carmina II. *de Raptu Proserp.*

Pratorum spoliatur honos, hæc lilia fuscis,
Intexit violis, hanc mollis amaracus ornat,
Hæc graditur stellata rosis, hæc alba ligustris.

Vulgaris musca Luciano prædicatur, quoniam σύντροφος ἀνθρώποις ὑπάρχουσα, καὶ ὁμοδίαιτος, καὶ ὁμοτράπεζος, *convictu, cibo, mensaque utitur hominum*. At nostræ vitant familiaritatem, castæque & ideo suaveolentes: nec sordidis, putidisque insident cibis, convenitque quod Varro scripsit, lib. III. *de Re Rust.* cap. XVI. *Non ut muscæ liguriunt, quod nemo has videt, ut illas in carie, aut sanguine, aut adipe.*

Palmari sub terram profunditate plus minus lutosas illarum caveas reperire est, oblongas, & rectas, & in acutum inferne desinentes, nullo sinu, aut ambage. Suum cuique superne foramen, aut ostiolum unicum; nullo aditu unius nidamenti in alterum, etsi multa simul adstructa & contexta jungantur; nullæ ceruminis reliquiæ; nihil conditaneum; nullum tandem operis, aut laboris vestigium. Illic tamen fœtificent oportet, aut semina saltem relinquant; quæ primo vere in vermiculos animentur, mox coalitis alis in muscas avolent. Puto enim, quod penitus intereant adolescente autumno; hic Pisis saltem evanescunt: sive aliorsum migrent, sive formicino ritu per hybernales ferias condantur. Quod autem effossa altius terra in area D. Feboniæ observatum est ante duos nunc annos, in iis nidamentis, aut cunabulis nulli fœtus muscarum apparebant; sed myrmecia quædam, & succenturiatæ vermiculorum pene informium cohortes, grumis immixtæ, cænoque implicitæ sine certis loculamentis, quanquam & quædam illic rudimenta casularum agnoscebantur per cavitates, & alveos luto impressos: eæque muscillæ aliquantum olebant, nec deerat mistim inspersa materies illa, aut succus subflavi coloris, quem muscæ parentes in alimentum, & lax devexerant parvularum. Sed hoc experimentum præcipite jam augusto factum: per hæc namque veris initia nondum comperimus deprædatos florum liquores a muscis in suas caveas adsportari: quasi minus nata, aut non indiga nutrimenti familia.

Odor tandem ipsarum inter Moschum, & Zibethum, & quidem fragrans, validus, perdurans; seu vivas, seu mortuas naribus exploremus. Sic lintea, vestes, arculas suo halitu afficiunt, loquar Plinii sermone lib. XXI. cap. VII. *Vestibus interponi eas gratissimum*, quod ille protulit de herba Saliunca. Attritis autem solemus manus illinere, suavi illinc spiritu, ac per biduum, & amplius pertinaci. Dicam cum Lucretio Caro, gemmis contra non caro, lib. IV. vers. DCC. *de Rerum nat.*

——— quod fracta magis redolere videntur
Omnia, quod contrita, quod igni conlabefacta.

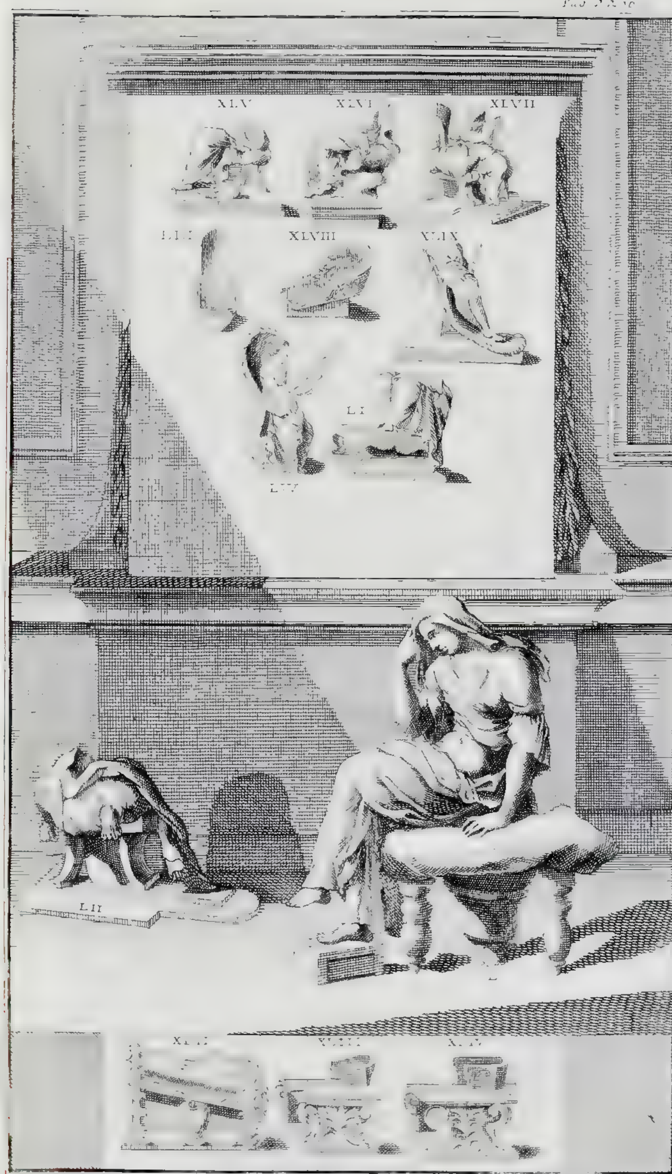
sive Plinii verbis loco sup. cit. *defracta, & ex attritu olent*. Cæterum hic odor primo jucundior, & pinguior hoc mense; dein calore sese intendente acumen, & gravitatem induit. Sed impulsa, & ruente æstate, remissior fit; donec primo frigoris tentamento ignavissimus reddatur, tandemque evanescat, nec ipsæ muscæ amplius visantur, ut diximus. Hoc autem anno (quantum licuit hactenus observare) obtusiorem emittunt fragrantiam: sive aeris frigidiusculi pervicacia: sive florum penuria ob insignem cladem, & plusquam Cannensem, quæ malos citreas tantum non stirpitus delevit. Lacrymabile est, ut hyemis inclementia tabidæ, ac protervæ squaleant; sine frondium crinibus, sine germinum succo, sine surculorum lacertis; tamquam corpora sceleta; quibus sola extent ossa truncorum arentia, solæ stipitum, ac ramalium desertæ, ac miserandæ horreant reliquiæ. Vere enim suus cibus est flos nostris animalculis, aut tenella, & odorata frondium cacumina: ex cibo odor tum vivis, tum extinctis; quod halitus ille floreæ dapis ingestus egeratur, quin etiam in melius calore, & decoctu reformetur. Non funus conditum, non medicati cadaveris antiqua sanies escam illis præbent; quod nonnulli parum consulte eo sibi persuaserunt, quoniam e cryptarum, ac cœmeteriorum foraminibus (utpote magis vulgata ea latibula) muscas exilire vidissent. Hinc necatis, & extritis (in suam quippe fragrant perniciem) floreum nescio quid exhalans deprehendimus; præsertim si crudius adhuc pabulum intra pusilla intestina subsideat. Atque hic ferme capientium, & servantium mos est, intra pyxidiculas, aut ampullas una cum floribus pro diario, & opsonatu includere; perforato ostiolo carceris ad ex-

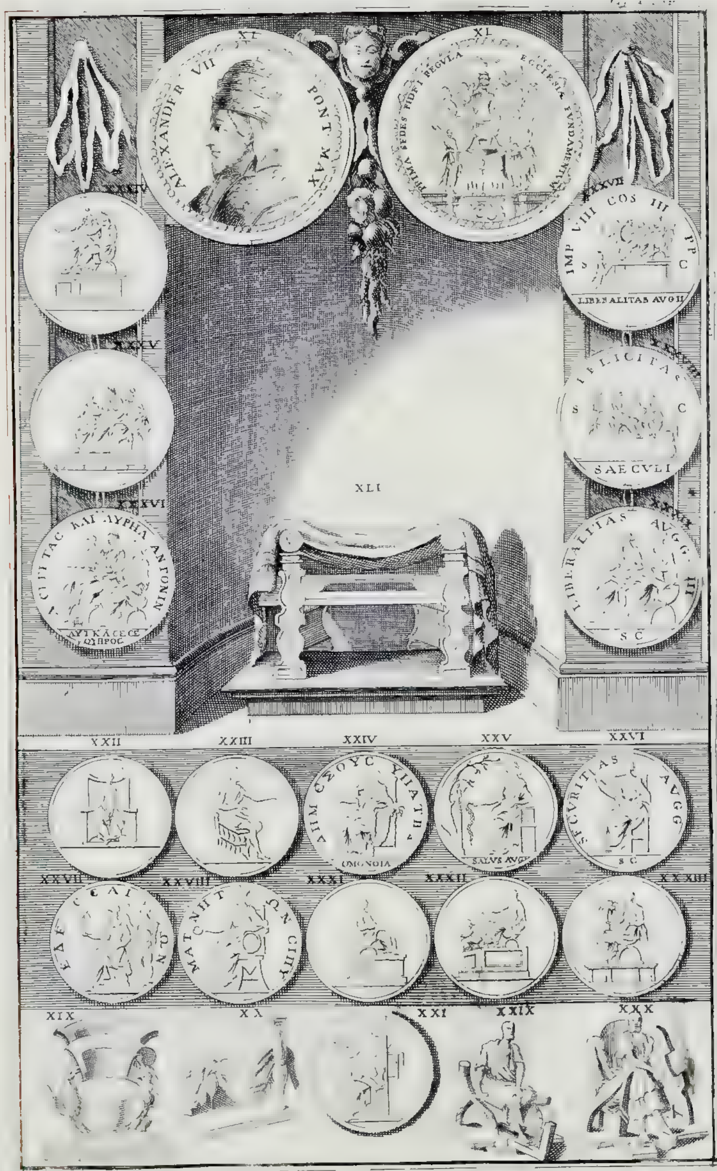
pirationem, & novi subinde aeris recursum. Sed hæc enucleatius, ac fusius in commentariolo, quem meditatur de hisdem muscis, earumque generatione, atque ortu; ubi complura alia in universum de odorum natura, viribus, usu, e philologicis, quin etiam physiologicis fontibus deducimus. Non desperamus interim nobis symbolam aliquam ab acutissimo, cultissimoque Laurentio Magalottio, cujus ore Etruscas Musas locutas fuisse gratulor, cum philosophari nuper voluerint. Exercitationem quoque physicam ab eo texi audio de Odoribus: nihil publicum, aut turmale redolebit: ut omnia mihi selecta spondet rarissimi ingenii sublimitas. Interim haud perirent penitus negotiosi Tui otii subseciva, PRINCEPS SAPIENTISSIME, quoties post curas graviores levidensibus hisce avocandum animum demiseris. Si quid namque ad cultum pertinent lautioris fortunæ, virorumque Principum deliciosis penetralibus quæsitoria odoramenta conveniunt; quis vetabit eorumdem ingenia odorariis meditationibus jucunde affici? Certe Te decet auctoritate, favore, opibus auream ceu clavem ministrare ad scrinia naturæ reseranda: quibus tenuiores homines tum cognitionibus rerum ditescant, tum pietate excitentur ad Deum summum artificem collaudandum. Sed jamdiu studia hæc fovere, atque impellere Serenissimæ Tuæ Genti ingenerata laus est.

Quod autem unguentaria hæc animalcula muscas appellem, sequor vulgi nomenclationem; potius namque ad vesparum, aut apicularum ordinem me judice accedunt. Aculeus, alæ, figura, color, cibus, nidificium a muscis non paulo discriminant. Sed Veterum quoque usu, doctorumque, & eruditorum adprobatione μυῖα *Musca* appellatur quodvis parvum, ac volans insectum. Multa Muscarum genera me docet sacer Codex *Exod.* VIII. *Ecce ego immittam in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne genus muscarum, & implebunt domus Ægyptiorum muscis diversi generis*. Fortean inter eas nostræ quoque odoratæ? Quamquam nobis voluptati sunt, & blandimento: at Ægyptiis in pœnam, & flagellum divinitus immissæ. Nostras quoque respexisse videbitur Ecclesiastes cap. X. *Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti*. eoque allusit indubitanter, ac digitum veluti intendit D. Hieronym. epist. XX. *ad Marcellam*: *Muscæ morituræ oleum suavitatis exterminant*, ut saniores præferunt Codices inani glossemate expuncto. Sed Muscæ hic de apibus merito sunt exponendæ; ut contra apum nomen muscis inditum reperio apud Lampriudium in *Heliogabalo* cap. XXVI. *Claudebat in ejuscemodi vasis infinitum muscarum, apes mansuetas eas appellans*. Atqui eo muscarum verbo apes quandoque indicari, atque alia minuta insecta in sacris paginis haud semel monuit V. Cl. Samuel Bochartus in *Hierozoico*, sive absolutissimo, & stupendæ eruditionis opere *de Animal bus Sacræ Scripturæ*. Placuit tandem lucubrationem hanc nostram addita fabella nonnihil exhilarare; Sed fundus apologi Pausanias lib. V. sive *Eliacor.* prior. Narrat enim de Muscis a Jove in exilium pulsis per ludos Olympicos, ne convenis crucem figerent impudentia, ac voracitate. ac de Jove muscarum depulsore, & abigeo, Deoque Ἀπομυίῳ, sive Myjagro, aut Myjode, extat etiam apud Plinium XXIX. VI. & XXVIII. X. eundem Pausaniam lib. VIII. Omnium accuratissime Salmasius *ad Solinum* pag. XXII. qui tum veteres, tum citeriores ad examen vocat. Ego autem fabulor tristis exilii denunciatione perculsas muscas Jovem exorasse, sibi ut liceret saltem Pisas Etruscas migrare, & apud populum Elide oriundum, cognatumque diversari; thymiama odoratissimum pollicentes, quod ad ripas colligant Arni, mox ad aram Jovis sistant post ludos exactos. Hinc etiam hodie ex longo traduce muscas odoriferas sub Pisano Cœlo durare, quæ antiqui memores instituti in opere odorario desudant, atque elaborant. Mire profecto consentiunt omnia ad fidem faciendam mythologiæ nostræ. Utrobique nomen Pisæ, tum in Elide, tum in Etruria. Illic muscarum concursus, & abactor Jupiter, aut alius Deus: hic nova illarum soboles sese prodit: & quidem eopse tempore, quo ludi celebrantur in Elide ad æstivum solstitium. Tunc enim quoque Pisanæ Muscæ suo videntur labore defunctæ, quasi Eucharisticum mox redditurae confecti odori operis, quod Jovi placando voverant. Hoc solum namque postremum comminiscimur; cætera testimoniis nituntur non vatum, sed historicorum, Pausaniæ, Plinii, Æliani, Solini, aliorum. Adjungere itaque & mittere audeo exspressum carmine ludibundæ musæ commentum.

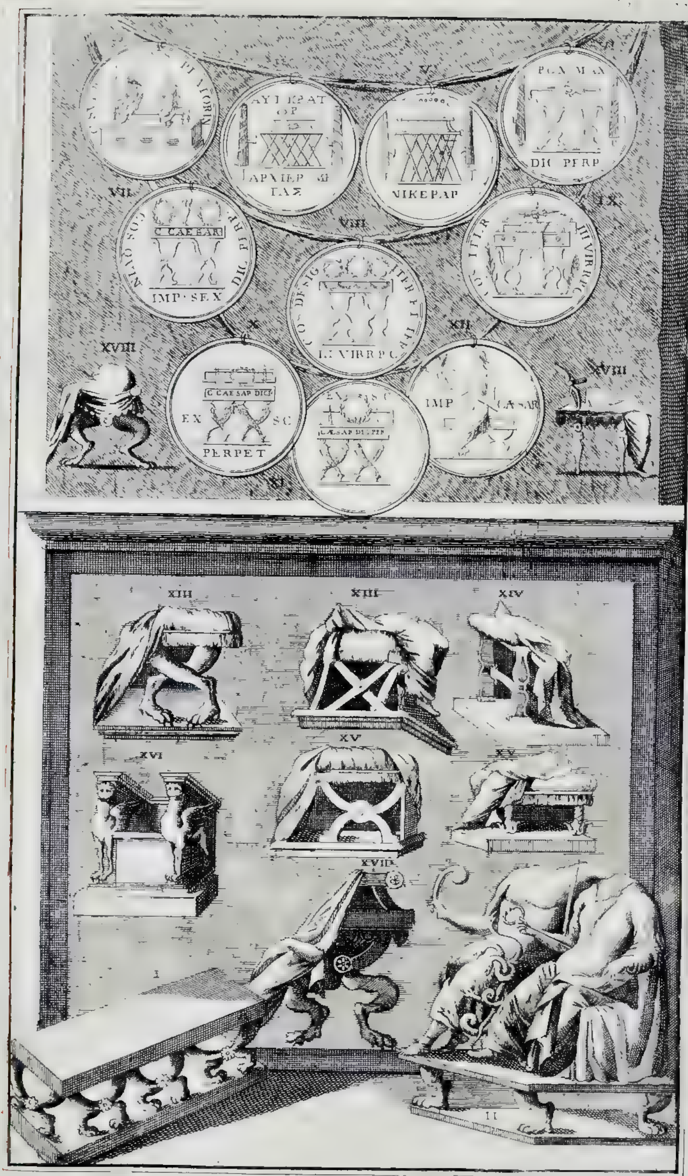
Qua sacer Alpheus Stymphali e vertice ruptus
Pisæos populos claro mox, gurgite lambit,
Ad virides illic ripas, camposque patentes
Quartus ubi Sol nunc brumam, nunc reddidit æstum
In ludos effusa ruit sudore curuli
Septentis metam spatiis obitura juventus.
Incensis late fibris altaria strident,
Mille caduntque Jovi votivo sanguine dona.
Grex ibi muscarum petulans tunc sistere circum
Sacrificos, pecudes, lances, liba, ora precantum;
Ire, redire simul, cœtusque agitare voraces.
Cum Divum Rex (sacra colunt hunc jurgia cursus)
Talia profudit commoto e pectore verba.
Muscarum hinc migret populus, nec Olympica tecta
Infesto dum festa manent examine turbent.
Hæc ubi dicta dedit, subito percussa dolore
Vix stetit ægra cohors, damnisque cohorruit altis,
Hac, illac mœste volitans, trepideque pererrans.
Ast uni aligeras inter crescebat in ore
Et decor, & senium, & procero in corpore virtus:
Gutture seu lato, seu motis exit ab alis,
Dum volat, hinc major sonitus, graviorque susurrus,
Quo toties depulsa petit, repetitque fugantem.
Firmior est thorax, succosior albicat alvus,
Et bifido vertex cirro cristatus inhorret.
Densa pilis series dorsum, pectusque, latusque
Obtegit, & nodis bene constant crura repanda.
Sic animosa volat, bibula sic cuspide sugit
Nunc fluidos artus, semesaque viscera tabo,
Marcentes putore cibos, cariemque relictam,
Nunc corium plagis livens, & pondere duro
Attritas costas non æquæ mentis aselli,
Qui longas nequicquam aures, caudæque flagellum
Quassavit lassus morsum depellat ut acrem.
Tot donis natam imperio, sceptrique capacem
Hanc muscæ exorant tristi succurrere sorti.
Quæ exilium miserans, indignaque fata suarum,
Sic pudibunda Jovem lacrymis affatur obortis.
Ergo sacris, o Summe Pater, velut impia turba
Pellimur, & nostris profugæ decedimus arvis?
Si quid vota valent, si quid suspiria nostra,
Et miseræ voces, exaudi Rector Olympi.
Per volucrum dominam, gerulos & fulminis ungues,
Quo cœlum quassas ruptum, terramque, rogamus.
Alis nos vehimur quoque, nos quoque fundimus æthram;
Et nos pugnacis frontis mucro dirus obarmat.

Ma&a-

ALEXANDER VII PONT MAX
IMP VIII COS III PP
S C
LIBERALITAS AVG II
SAECVLI
XLI
XXII
XXIII
XXIV
XXV
XXVI
OMONOIA
SALVS AVG
SECVRITAS AVGG
S C
XXVII
XXVIII
XXXI
XXXII
XXXIII
XIX
XX
XXI
XXX

VII.
VIII
IX.
X
XI
XII
XVIII
C CAESAR
IMP·SEX
DIC PERP
NIKEPAP
EX
SC
PERPET
IMP
CAESAR
XIII
XIII
XIV
XV
XV
XVI
XVII
I
II

A *Mactatas piget ararum sic linquere carnes,*
Totque dapum in ludis cumulos, mensasque cruentas.
Sed postquam migrare jubes, longeque perire,
Non patrii Cœli rorem, non dulcia poma
Sugere permittis, tandem permitte, quod oro.
O liceat saltim gentiles quærere terras
Quanquam non uno submotas gurgite Ponti,
Et quondam Eliaco de sanguine viscere cretos
Aonidum genus antiquum, Pelopisque nepotes,
Arnus ubi dives Tyrrhenis conditur undis.
Frugiferos inter campos, & pinguia culta
Marte ferox Pisæis stat domus alta colonis
B *Sueta mari late discretas vincere gentes,*
Nomen adhuc retinens nostrum, & cum nomine famam.
Excipiat saltem muscas hæc una fugatas;
Dum rapidi certant axes, dum sacra adolentur:
Exilii hæc remanent nostri solatia nobis
Cognatos populos, Grajam divertere ad urbem.
Spondemus (quid parva potest tibi reddere magnum
Musca?) at spondemus tamen haud ignobile munus,
Etruscam si quando dabis contingere terram.
C *Ad tepidos flatus, ad mollia sydera Cœli*
Pullulat o qualis passim quasi vere perenni
Matutina cohors florum sub lumine primo,
Citrea quos profert malus, quos arbor ab auro
Nomen habens lætis illic tutissima ramis!
Carpere præcipuam hos curæ est, prædamque tenellam:
Nunc onerare pedes, nunc dorsum implere, sinumque
Germine fragranti, & raptos sorbere liquore;
Quos calor ingenio recoquens, atque arte magistra,
Dædaleum componit opus, tam suave redundans.
Quantum non Syriæ valles, non rura Sabæa,
Non thus, non costum, non cæsum reddit amomum.
Hoc thymiama tuam reduces ponemus ad aram:
Quas prohibes, muscæ sacris donaria sistent.
Annuit Omnipotens non torva fronte rogatus,
Atque animum mulcens, pœnam lenivit acerbam.
Tunc Regina migrat densis comitata catervis:
Quæ procul egressæ longis secessibus errant
Dum teneant Arni ripas, sedemque cupitam.
Muscarum hinc proles durat de semine prisco
Thuscos Alpheæ campos benè sedula libans,
Quæ ventre artifice exhalantia dona reformat,
Et nova de florum succis myrothecia condit.

Sed quando Pisani hujus insecti rarum prorsus odoramen huc nos traxit, repetamus licet cum Plinio lib. XI. cap. II. *Rerum natura nunquam magis, quam in minimis tota est.* quod si idem naturæ consultus lib. II. cap. CIII. in admiratione posuit: ut Pisanorum aquis calidis ranæ innascerentur, ego inter rariora, & magis insolentia suaves istas, & Arabiam spirantes muscellas libentius repono. Vive diu Sospes, Fœlix, Sapiens.

Pisis x. Kal. Jun. MDCLV.

Sereniss. Tuæ Celsitudinis

Famulus in perpetuum obsequium pronissimus

Valerius Chimentellius.

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

A

C

Cala-

D

E

H

I

Le-

M

N

O

P

Per-

Q

R

S

Sce-

T

V

— *Ma-*

W

Z

FINIS.

